TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÇAĞATAYCA BİR MAKTEL-İ HÜSEYİN
(İnceleme, Metin, Çeviri, Dizin)

Mehmet KÖYYAR

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÇAĞATAYCA BİR MAKTEL-İ HÜSEYİN
(İnceleme, Metin, Çeviri, Dizin)

Mehmet KÖYYAR

Danışman: **Prof. Dr. Ayşehan Deniz ABİK**
Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Faruk YILDIRIM**
Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Engin ÇETİN**
Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Aysu ATA**
Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Talip YILDIRIM**

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2025

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Ayşehan Deniz ABİK
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Faruk YILDIRIM

Üye: Prof. Dr. Engin ÇETİN

Üye: Prof. Dr. Aysu ATA

Üye: Prof. Dr. Talip YILDIRIM

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2025

Prof. Dr. Hüseyin GÜLER
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tâbidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. …. / …. / 2025

Mehmet KÖYYAR

ÖZET

ÇAĞATAYCA BİR MAKTEL-İ HÜSEYİN

(İnceleme, Metin, Çeviri, Dizin)

Mehmet KÖYYAR

Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ayşehan Deniz ABİK
Eylül 2025, 1157 sayfa

Bu çalışmada; Afganistan'ın kuzeydoğusundaki Takhar şehrinde bulunmuş ve Doğu Türkçesiyle taş baskı tekniği kullanılarak basılmış manzum mensur karışık Çağatayca bir Maktel-i Hüseyin metni incelenmiştir. Eser 97. sayfadan başlamaktadır. Metnin ilk 96 sayfası yoktur. Elimizdeki eserin son sayfası 348. sayfa numarasıyla bitmektedir. Fakat anlatımın kesintiye uğramadan devam etmesi, kitabın tamamının bu kadar olmadığını düşündürmektedir. Elimizde okunup incelenebilir nitelikte 252 sayfalık bir metin bulunmaktadır. Eserin çeviriyazısı hazırlanıp Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmış dil bilgisi özellikleri tespit edilip incelenmiş metnin gramatikal dizini oluşturulmuştur. Eser tüm yönleriyle yedi bölümde ele alınmıştır:

Birinci bölümde, Maktel-i Hüseyinler hakkında genel bilgiler, incelemesi yapılan Çağatayca Maktel-i Hüseyin hakkında bilgiler, eserin bulunduğu coğrafya ve bölgenin Türk nüfusu hakkında genel bilgiler ile metnin yazım özelliklerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde, metnin ses bilgisi ve yapı bilgisi özellikleri ile sözcük türleri bakımından söz varlığı ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, başta Çağatayca ve Harezm Türkçesi olmak üzere Türkçenin diğer tarihî ve çağdaş kollarıyla karşılaştırılmıştır.

Üçüncü bölümde, incelenen eser hakkında değerlendirme ve sonuç bilgileri yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, incelenen eserin çeviriyazı metni yer almıştır. Bu bölümde, eserin özgün metni içinde yer alan bazı Arapça ve Farsça beyitler ile duâlar ve âyetler korunmuştur.

Beşinci bölümde, Çağatayca Bir Maktel-i Hüseyin'in Türkiye Türkçesine çevirisi yapılmış olup Arapça ve Farsça olarak alıntılanmış beyit, âyet ve duâların Türkiye

Türkçesine çevirisi verilmiştir. Manzum - mensur karışık bölümlerden oluşan eserin çevirisi metne sadık kalınarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın altıncı bölümünde incelenen eserin tıpkıbasımı yer almaktadır.

Çalışmanın yedinci bölümü olan dizinde, bu çalışmanın dördüncü kısmını teşkil eden metnin gramatikal dizini oluşturulmuştur. Sözcüklerin metin içinde tespit edilen kullanımlardaki anlamları ve sıklık sayıları ile kökenleri belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çağatayca Bir Maktel-i Hüseyin, Maktel-nâme, Kerbelâ, Doğu Türkçesi.

ABSTRACT

A MAKTEL-I HÜSEYIN IN CHAGATAI
(Analysis, Text, Translation, Index)

Mehmet KÖYYAR

Ph. D. Dissertation, Turkish Language and Literature Department
Supervisor: Prof. Dr. Ayşehan Deniz ABİK
September 2025, 1157 pages

In this study; a Chagatai Maktel-i Hüseyin text, which was found in the city of Takhar in the northeast of Afghanistan and written in Eastern Turkish using the lithographic technique, was examined. The work starts on page 97. The first 96 pages of the text are missing. The last page of the work we have ends with page number 348. However, the fact that the narration does not end and continues passionately suggests that this is not the whole book. We have a 252-page text that can be read and examined. The transcription of the work was prepared, its translation into Turkish was made, its grammatical features were determined and examined, and a grammatical index of the text was created. The work was discussed in seven sections in all its aspects:

The first section covers general information works about Hüseyin's murder. Information about the Chagatai Hüseyin's murder, which is being studied, general information about the geography and the Turkish population of the region where the work is located, and the spelling features of the text are included.

The second section covers the phonetic and structural features of the text and its vocabulary in terms of word types. The obtained data are compared with other historical and contemporary branches of Turkish, especially Chagatai and Khwarezm Turkish.

The third section includes evaluation and conclusion information about the work examined.

The fourth section includes the transcription text of the examined work. In this section, some Arabic and Persian couplets, prayers and verses in the original text of the work have been preserved.

In the fifth section, the translation of the Chagatai Bir Maktel-i Hüseyin into Turkish was made and the translation of the couplets, verses and prayers quoted from

Arabic and Persian into Turkish was also given. The translation of the work was carried out in a mixed verse and prose style, remaining faithful to the text.

The sixth section of the study includes a facsimile of the work examined.

In the index, which is the seven section of the study, the grammatical index of the text, which constitutes the fourth part of this study, was created. The meanings and frequency of the words in their usage in the text are indicated, along with their origins.

Key Words: A Maktel-i Hüseyin in Chagatai, The story of Hüseyin's murder, Kerbelâ, Eastern Turkish.

ÖN SÖZ

Türk dilinin tarihî lehçelerine ait her eser; dile, edebiyata ve tarihe ışık tutmaktadır. Türk dilinin lehçelerine ait kimi dilsel sorunlar günümüze kadar ulaşmıştır. Tercüme veya telif olup olmadıklarına bakılmaksızın tüm eserler dilsel sorunların çözümüne dair cevaplar içerebilirler. İncelenen eserlerin tespit edilen dil özellikleri Türk dilinin lehçelerinin oluşum safhalarındaki bazı bilinmezlerin öğrenilmesine, zamansal olarak yerinin tespitine bütüncül bir bakış kazandıracak, bu sayede bütüne ilişkin eksikler tamamlanacaktır.

13. yüzyılda Karahanlı Türkçesinden gelişerek 15. yüzyılda Çağatay Türkçesine doğru yol alan Harezm Türkçesi, içerisinde Türk lehçelerine ait pek çok dil özelliği barındırmaktadır. 15. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar etkisini devam ettiren Çağatay Türkçesi kimi ses ve şekil değişikliklerini de bünyesine alarak günümüz Özbek ve Çağdaş Uygur Türkçelerinin oluşumuna zemin teşkil etmiştir. Doğu Türkçesine ait eserler hem dilin kaynağı itibariyle hem de toplumların birbirleriyle kaynaşmaları nedeniyle içerisinde Batı Türkçesine ait dil verimlerini de barındırmaktadır. İncelediğimiz esere bu gözle de bakılmış kısmen değerlendirilmiştir.

Eserin orijinal kapağının ve ilk 96 sayfasının olmaması onun hakkındaki bilgilerimizi sınırlandırmaktadır. Bu çalışmada eserin bilinmeyen tarafları da aydınlatılmaya çalışılmıştır. Tez çalışmamızın konusu olan eser; Harezm, Çağatay, Özbek, Modern Uygur ve Batı Türkçesi dönemlerine ait dil özellikleri içermektedir. Eserin Özbek ve Uygur Türkçelerine ait kimi dil özelliklerini barındırması Çağataycaya ait dil özelliklerinin çok fazla olması gibi nitelikler onun Çağataycanın son dönemine ait geçiş dönemi eseri niteliği taşıdığı hakkındaki düşünceleri kesinleştirmektedir. Eser Afganistan coğrafyasında bulunmuştur. Bu sebeple Afganistan Özbek Türkçesi dil özellikleri görülür. Eserin Türk ve İslâm edebiyatında örneklerini pek çok defa gördüğümüz maktel-nâme yazma geleneğinin bir ürünü olduğu gerçeği dikkate alındığında bu çalışmanın yalnızca dilciliğe değil Türk edebiyatı araştırmalarına da katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Çağatayca bir Maktel-i Hüseyin adıyla ele alınan bu tez manzum mensur karışık yazılmış Türk, Arap, İran edebiyatlarındaki maktel-nâme metinlerinin ve ilgili tarihi dönemin genel özelliklerinin anlatıldığı giriş, eserin dil özelliklerinin ele alındığı İnceleme, dipnotlarla desteklenerek hazırlanan çeviriyazı metni, Türkiye Türkçesine aktarımı, orijinal metnin pdf formatındaki görünümü ve çeviriyazılı metnin söz varlığının ortaya konulduğu gramatikal dizin, değerlendirme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana destek olan ve yardımını esirgemeyen hocalarımın katkıları yadsınamaz. Çukurova Üniversitesine geldiğim yüksek lisans yıllarımdan itibaren bana değer verip destek olan sahip olduğu eşsiz bilgi hazînesiyle öğrenimime katkı sağlayan bilimsel düşünme ve araştırma yollarını izah ederek gösteren ve nitelikli bir akademisyen olma yolunda engin hoşgörüsü ve sabrıyla yanımda yer alan muhterem hocam Prof. Dr. A. Deniz ABİK'e müteşekkirim.

Çalışmamın olgunlaşma sürecinde tezimin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine katkılarını esirgemeyen değerli yorumları ve düzeltmeleri ile bana yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Aysu ATA'ya ve Prof. Dr Talip YILDIRIM'a çok teşekkür ederim. Çıkmaza düştüğüm vakitler değerli bilgi ve tecrübeleriyle destek olan TİK'lerdeki eleştirileri ve değerlendirmeleri ile çalışmamın olgunlaşmasını sağlayan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Faruk YILDIRIM'a ve Prof. Dr. Engin ÇETİN'e değerli katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Türk Dili ve Edebiyatı alanına katkıda bulunması amacıyla kişisel kütüphanesine ait bu eseri bana güvenerek eserini teslim eden, doktora çalışmamda kullanmama izin veren bu zorlu yolda desteklerini esirgemeyen Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Savaş Şahin hocamıza ve adlarını yukarıda zikrettiğim tüm hocalarıma müteşekkirim.

Ayrıca, hayata ve mesleğime dair öğrenme sürecimi her fırsatta destekleyen ve akademik hayat serüvenimde varlıklarıyla yolumu aydınlatan muhterem hocalarıma, yer yer ihmal ettiğim aileme desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Bu çalışma, SDK-2021-14273 araştırma numarasıyla Çukurova Üniversitesi BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi) tarafından desteklenmiştir.

Mehmet KÖYYAR

Adana / 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
ÖN SÖZ ..... **viii**
KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ ..... **xviii**
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ..... **xx**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Kerbelâ Olayı (H.61/M.680) 1
1.2. Maktel-i Hüseyin Yazma Geleneği 3
1.2.1. Arap Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler 5
1.2.2. İran Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler 7
1.2.3. Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler 9
1.3. Eser Hakkında 13
1.3.1. Eserin Özelliklerine Dair 13
1.3.2. İncelenen Eserin Diğer Maktel-nâmelerden Ayrılan Yanları 15
1.4. Yazım Özellikleri 17
1.4.1. Hareke Kullanımı 18
1.4.2. Hemze ء Kullanımı 18
1.4.3. Yönelme Durumu Ekinin Yazımı 19
1.4.4. Zamir n'sinin Yazımı 20
1.4.5. Ünlüleri Karşılayan Harflerin Yazımı 20
1.4.5.1. Kapalı /e/ (ė) Sesinin Yazımı 22
1.4.6. Ünsüz Sesleri Karşılayan Harflerin Yazımı 23
1.4.7. Arap Alfabesindeki Noktaların Kullanımı 25
1.4.8. Sözcüklerde Kısaltmalı Yazım 25
1.4.9. Tekrar Eden Seslerde Kısaltmalı Yazım 26
1.4.10. Diğer Simge ve İşaretlerin Kullanımı 27
1.4.10.1. Noktalamaya Benzer İşaretler 27
1.4.10.2. Ta'lik Yazı İşareti 28
1.4.10.3. ه (he) Harfinin İşaretlenmesi 28

1.4.10.4. Âyetlerin İşaretlenmesi 28

BÖLÜM II
İNCELEME

2.1. Ses Bilgisi 29
2.1.1. Ünlüler 29
2.1.1.1. Ünlü Uyumu 29
2.1.1.1.1. Damak (Kalınlık-incelik) Uyumu 29
2.1.1.1.1.1. Ön Sıradan Ünlülü Sözcüklere Art Sıradan Ünlülü Eklerin Gelmesi 30
2.1.1.1.1.2. Art sıradan ünlülü sözcüklere ön sıradan ünlülü eklerin gelmesi 31
2.1.1.1.2. Dudak (Düzlük-yuvarlaklık) Uyumu 31
2.1.1.1.2.1. Dudak uyumuna uymayan düz ünlülü ekler 32
2.1.1.1.2.2. Dudak uyumuna uymayan yuvarlak ünlülü ekler 33
2.1.1.2. Ünlü Değişimi 35
2.1.1.2.1. /a/ > /ė/ Değişimi 36
2.1.1.2.2. /a-d/ > /ı-y/ Değişimi 36
2.1.1.2.3. /e/ > /ė/ Değişimi 36
2.1.1.2.4. /e-i/ > /i-i/ Değişimi 37
2.1.1.2.5. /e-, -e-/ > /i-, -i-/ Değişimi 37
2.1.1.2.6. /e/ > /ö/ Değişimi 37
2.1.1.2.7. /e-ü/ > /ö-ü/ Değişimi 37
2.1.1.2.8. /ı-a/ > /u-a/ Değişimi 38
2.1.1.2.9. /i/ > /e/ Değişimi 38
2.1.1.2.10. /i/ > /ü/ Değişimi 38
2.1.1.2.11. /ü-i/ > /ü-ü/ Değişimi 38
2.1.1.2.12. /u/ > /a/ Değişimi 39
2.1.1.2.13. /u/ > /ı/ Değişimi 39
2.1.1.2.14. /ü/ > /e/ Değişimi 39
2.1.1.2.15. /ü-, -ü/ > /i-, -i/ Değişimi 39

2.1.1.3. Ünlülerde Nöbetleşme 40
2.1.1.3.1. /ė/ ~ /e/ Nöbetleşmesi 40
2.1.1.3.2. /ı/ ~ /u/ Nöbetleşmesi 40
2.1.1.3.3. /ü/ ~ /e/ Nöbetleşmesi 40
2.1.1.4. Ünlü Düşmesi 41
2.1.1.4.1. Dar Ünlü Düşmesi 41
2.1.1.4.2. Söz başında /ı-/ Düşmesi 41
2.1.1.5. Kaynaşma 41
2.1.1.6. Yuvarlaklaşma 42
2.1.1.7. Ünlü Türemesi 42
2.1.1.7.1. /i/ Türemesi 42
2.1.2. Ünsüzler 43
2.1.2.1. Ünsüz Değişmesi 43
2.1.2.1.1. /-b-/ >> /-g-/ Değişimi 43
2.1.2.1.2. /b-n/ > /m-n/ Değişimi 43
2.1.2.1.3. /-b-, -b/ > /-v-, -v/ Değişimi 43
2.1.2.1.4. /-b-, -b/ > /-y-, -y/ Değişimi 44
2.1.2.1.5. /-d-/ >> /-g-/ Gelişimi 44
2.1.2.1.6. /-d-, -d/ > /-y-, -y/ Gelişimi 45
2.1.2.1.7. /d-/ > /t-/ Değişimi 45
2.1.2.1.8. /-g-/ > /-v-/ Değişimi 45
2.1.2.1.9. /-ġ/ > /-ķ/ Değişimi 46
2.1.2.1.10. /-ġ/ > /-v/ Değişimi 46
2.1.2.1.11. /-ķ, -ķ-/ > /-ġ, -ġ-/ Değişimi 46
2.1.2.1.12. /-ķ-, ķ-/ > /-ḫ-, ḫ-/ Değişimi 47
2.1.2.1.13. /-p-, -p/ > /-f-, -f/ Değişimi 47
2.1.2.1.14. /t-, -t-, -t/ > /d-, -d-, -d/ Değişimi 48
2.1.2.1.15. /z-, -z-, -z/ > /s-, -s-, -s/ Değişimi 48
2.1.2.2. Ünsüz Düşmesi 49
2.1.2.2.1. /b-, -b/ Düşmesi 49
2.1.2.2.2. /g-, ġ-/ Düşmesi 49
2.1.2.2.3. /-g, -ġ/ Düşmesi 50
2.1.2.2.4. /-h/ Düşmesi 50
2.1.2.2.5. /-l/ Düşmesi 50

2.1.2.2.6. /-r-/ Düşmesi 50
2.1.2.3. Ünsüz Türemesi 50
2.1.2.3.1. /-n-/ Türemesi 50
2.1.2.3.2. /h-/ Türemesi 51
2.1.2.3.3. /y-, -y/ Türemesi 51
2.1.2.4. Ünsüzlerde Nöbetleşme 51
2.1.2.4.1. /-ġ/ ~ /-ķ/ Nöbetleşmesi 51
2.1.2.4.2. /-ḫ/ ~ /-ķ/ Nöbetleşmesi 52
2.1.2.4.3. /-l-/ ~ /-r-/ Nöbetleşmesi 52
2.1.3. İkizleşme 52
2.1.4. Benzeşme 53
2.1.5. Hece Düşmesi 53
2.1.6. Süreksizleşme 53
2.1.7. Göçüşme 54
2.2. Şekil Bilgisi 54
2.2.1. İsim 54
2.2.1.1. Çokluk Eki 54
2.2.1.2. Topluluk Eki 56
2.2.1.3. İyelik Ekleri 56
2.2.1.4. Durum Ekleri 59
2.2.1.4.1. Tamlayan Durumu 59
2.2.1.4.2. Belirtme Durumu 62
2.2.1.4.3. Yönelme Durumu 63
2.2.1.4.4. Bulunma Durumu 66
2.2.1.4.5. Ayrılma Durumu 67
2.2.1.4.6. Vasıta Durumu 68
2.2.1.4.7. Eşitlik Durumu 69
2.2.1.4.8. Yön Gösterme Durumu 71
2.2.1.5. Aitlik Eki 71
2.2.1.6. İsimlerde Soru 72
2.2.1.6.1. Soru Edatlarıyla Kurulan Soru Yapıları 72
2.2.1.6.2. Soru Zamirleriyle Kurulan Soru Yapıları 72
2.2.1.6.3. Soru Sıfatlarıyla Kurulan Soru Yapıları 73
2.2.1.7. Sayı Adları 74

2.2.1.8. Renk Adları 76
2.2.2. Sıfat 76
2.2.2.1. Niteleme Sıfatı 77
2.2.2.2. Belirtme Sıfatı 78
2.2.2.2.1. Belgisiz Sıfat 78
2.2.2.2.2. İşaret Sıfatı 79
2.2.2.2.3. Soru Sıfatı 79
2.2.2.2.4. Sayı Sıfatları 80
2.2.2.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatı 80
2.2.2.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatı 81
2.2.3. Zamirler 81
2.2.3.1. Kişi Zamiri 81
2.2.3.2. Dönüşlülük Zamiri 86
2.2.3.3. İşaret Zamiri 87
2.2.3.4. Belgisiz Zamir 89
2.2.3.5. Soru Zamiri 90
2.2.4. Zarf 90
2.2.4.1. Durum Zarfı 91
2.2.4.2. Zaman Zarfı 92
2.2.4.3. Miktar Zarfı 93
2.2.4.4. Yer-Yön Zarfı 93
2.2.4.5. Soru Zarfı 94
2.2.5. Edat 95
2.2.5.1. Çekim edatları 95
2.2.5.2. Onaylama / Red edatları 100
2.2.5.3. Benzetme Edatları 101
2.2.5.4. Soru Edatları 103
2.2.6. Bağlaç 106
2.2.7. Ünlem 114
2.2.8. Fiil 116
2.2.8.1. Fiil Çekimi 116
2.2.8.1.1. Kişi Biçimbirimleri 116
2.2.8.1.1.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri 116
2.2.8.1.1.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri 117

2.2.8.1.1.3. Emir/İstek Kökenli Kişi Ekleri 117
2.2.8.1.2. Basit Fiil Çekimleri 117
2.2.8.1.2.1. Haber Kipleri 117
2.2.8.1.2.1.1. Geçmiş Zaman 118
2.2.8.1.2.1.1.1. Belirli Geçmiş Zaman ... 118
2.2.8.1.2.1.1.2. Belirsiz Geçmiş Zaman . 120
2.2.8.1.2.1.2. Şimdiki Zaman..... 123
2.2.8.1.2.1.3. Geniş Zaman 125
2.2.8.1.2.1.4. Gelecek Zaman 127
2.2.8.1.2.2. Tasarlama Kipleri 129
2.2.8.1.2.2.1. Emir-İstek Kipi 129
2.2.8.1.2.2.2. Şart Kipi..... 131
2.2.8.1.2.2.3. Gereklilik Kipi 133
2.2.8.1.3. Birleşik Çekimler 134
2.2.8.1.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi 135
2.2.8.1.3.1.1. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi 135
2.2.8.1.3.1.2. Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi 135
2.2.8.1.3.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi ... 136
2.2.8.1.3.1.4. Geniş Zamanın Hikâyesi 136
2.2.8.1.3.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi... 137
2.2.8.1.3.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi 138
2.2.8.1.3.2. Rivâyet Birleşik Çekimi 138
2.2.8.1.3.2.1. Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyeti 139
2.2.8.1.3.2.2. Geniş Zamanın Rivâyeti 140
2.2.8.2. Fiilimsiler 141
2.2.8.2.1. İsim Fiil 141
2.2.8.2.2. Sıfat Fiil..... 142
2.2.8.2.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat Fiilleri 142
2.2.8.2.2.2. Geniş Zaman Sıfat Fiilleri 143
2.2.8.2.2.3. Gelecek Zaman Sıfat Fiilleri..... 144
2.2.8.2.3. Zarf Fiil 145

2.2.8.2.3.1. Zarf Fiil Ekleriyle 145
2.2.8.2.3.2. Zarf Fiil Eki İşlevinde Kullanılan Gramer Kalıplarıyla 150
2.2.8.3. Bildirme Çekimi (Ek fiil) 152
2.2.8.3.1. Olumlu Bildirme 152
2.2.8.3.1.1. Geniş Zaman Bildirme..... 152
2.2.8.3.1.1.1. Ėr- Fiiliyle Bildirme 152
2.2.8.3.1.1.2. DUrUr/-DUr Şekilleriyle Bildirme..... 152
2.2.8.3.1.1.3. Bol- Fiiliyle Bildirme 153
2.2.8.3.1.1.4. Zamirlerle Bildirme 154
2.2.8.3.1.1.5. “Bar” Sözcüğüyle Bildirme .. 154
2.2.8.3.1.2. Ek Fiilin Belirli Geçmiş Zamanı 154
2.2.8.3.1.3. Ek Fiilin Belirsiz Geçmiş Zamanı 155
2.2.8.3.1.4. Ek Fiilin Zarf Fiil Şekli 157
2.2.8.3.2. Olumsuz Bildirme 157
2.2.8.3.2.1. ėmes/ėrmes/ėmes ėrdi/ėrmes ėrdi Yapılarıyla 157
2.2.8.3.2.2. yoḳ/yoḳdur/yoḳtur/yoḳ ėdi/yoḳ ėrdi/yoḳ ėrmiş/yoḳ ėken Yapılarıyla..... 158
2.2.8.4. Fiillerde Soru..... 158
2.2.8.4.1. Soru Edatlarıyla Kurulan Soru Yapıları..... 158
2.2.8.4.2. Soru Zarflarıyla Kurulan Soru Yapıları 159

BÖLÜM III
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ **160**

BÖLÜM IV
METİN **163**

BÖLÜM V
ÇEVİRİ **363**

BÖLÜM VI

TIPKIBASIM **528**

BÖLÜM VII

DİZİN **594**

KAYNAKLAR 1133

ÖZGEÇMİŞ 1156

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ

Ar Arapça
age Adı geçen eser
agm. Adı geçen makale
Alm. Almanca
Ansk. Ansiklopedi
bk. Bakınız
bs. Baskı
C. Cilt
Çev. Çeviren
Çin Çince
ÇUT Çağdaş Uygur Türkçesi
DİA Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Edit. Editör
ET Eski Türkçe
Far Farsça
Fran Fransızca
Haz. Hazırlayan
Hint Hintçe
Hz. Hazreti
KE Kısas-ı Enbiyâ
Ktp. Kitap
MEB Millî Eğitim Bakanlığı
Moğ Moğolca
MR Mi'râc-nâme
NF Nehcü'l-ferâdis
nr. numara
S. Sayı
s. Sayfa
Tr Türkçe
Urd Urduca
Üniv. Üniversite
vb. ve benzeri

vd. ve devamı

vrk. varak

Yay. Yayınları

yy. yüzyıl

- - Dizin bölümünde, iki çizgi arası rakam madde başının metinde kaç kez geçtiğini gösterir.

/ / Fonem işaretidir.

> Dil bilgisinde gelişme işaretidir.

< Dil bilgisinde çıkma işaretidir.

~ Metinde her iki biçimin de kullanılabildiğini gösterir.

( ) Metin bölümünde satır numarasını gösterir.

[ ] 1. Metne eklenen harf veya sözcüğü gösterir. 2. Çeviriyazı metninde ve Türkiye Türkçesine aktarma bölümünde sayfa numaralarını gösterir. 3. Gramatikal dizinde maddebaşı sözcüğün hangi dilden olduğunu gösterir.

[...] Metinde okunamayan, silinmiş sözcük veya sayfayı gösterir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Arap	Latin	Arap	Latin
ا	A, a; Ā, ā	ص	Ṣ, ṣ
آ	A, a; Ā, ā; E, e	ض	Ḍ, ḍ; Ż, ż
ب	B, b; P, p	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	ʿ
ث	S̲, s̲	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Ḳ, ḳ
ح	Ḥ, ḥ	ک	K, k; G, g
خ	Ḫ, ḫ	نک	n͡g
د	D, d	ل	L, l
ذ	D̲, d̲; Z̲, z̲	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v; o, ö, u, ü; ū
س	S, s	ه	H, h; a, e
ش	Ş, ş	ی	Y, y; I, ı, İ, i; Ī, ī; Ė, ė
		ء	ʾ

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Kerbelâ Olayı (H.61/M.680)

Kerbelâ, bugünkü Irak devleti sınırları içinde, Bağdat'ın 100 km güneybatısında, Kûfe'ye 70 km uzaklıkta bir yerleşim yeridir. Hz. Hüseyin'in şehit edildiği bu yerde mezarı da bulunmaktadır. İslâm âlemince Mekke, Medine ve Necef şehirlerinden sonra kutsal sayılan topraklardandır. Kerbelâ, Şii inancı için o kadar kutsal sayılır ki Kerbelâ toprağından hazırlanmış secde taşı (mühür) ile (Şeyh Saduk, 1978, 127) ibadet ederler. Kerbelâ, hac yolculuğuna çıkan bir Müslüman'ın ibadetini tamamladıktan sonra ziyaret etmesi makbul sayılan yerlerden biri olarak kabul edilir. Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemde halife seçiminin ne şekilde yapılacağı kesin olarak belirtilmediğinden müslümanların ilk ayrılığa düştüğü konu halife/liderlik seçimi olmuştur. Hz. Muhammed'in vefatından sonra kabileler arasındaki sosyal ilişkiler onun zamanındaki kadar uyumlu ve sorunsuz değildir. Hz. Muhammmed'den sonra ilk dört halifeden üçü eceliyle ölmemiş, öldürülmüştür. Katl olaylarının yaşanmasında liderlik yarışı ve siyasi hesaplaşmalar etkili olmuştur. Muaviye döneminde toplumsal hareketlilik bir miktar durmuş olsa da Muaviye'nin kendinden sonraki halifelik silsilesini babadan oğula miras olarak bırakması, seçim ve liyakat konuları üzerine yeni tartışmaların alevlenmesine neden olmuştur. Oğlu Yezid'i kendinden sonra yerine getirmesi karmaşaya neden olmuştur. (DİA, Şia, C.39, 116-121)

Yezid halife olarak başa geçtikten kısa bir süre sonra bazı kimseleri yönetim konusunda sorun olmaktan çıkarmak için eyleme geçmiştir. Muaviye döneminde de biat etmeyen Hz. Hüseyin ve taraftarları hakimiyet altına alınmak istenmiştir. Hz. Hüseyin'in, Yezid'in otoritesini kabul etmeyeceğini düşünen Kûfe halkı, Hz.Hüseyin'i Kûfe'ye davet ederek onun halifeliğini benimsediklerini ilan ederler. Hz. Hüseyin, amcasının oğlu Müslim b. Akil'i önceden hazırlık yapması için Kûfe'ye gönderir. Kûfe'de kendisine biat eden 12000/18000 kişi olduğu haberini alır. Bunun üzerine gitmemesi için yapılan tüm uyarılara rağmen Hz. Hüseyin Kûfe yoluna düşer. Olaydan haberdar olan Yezid, Basra valisi Ubeydullah b. Ziyad'ı Kûfe'ye vali tayin eder. Kûfe'de pek çok güçlük ve cefâ çeken halkın direnişi kırılır. Müslim b. Akil'in şehit edildiği haberi de dâhil olmak üzere Hz.Hüseyin'e olan biten her şeyin haberi tafsilatıyla anlatılır. Bu olaydan sonra Hz. Hüseyin Kûfe'ye gitmekten vazgeçip geri dönmek istemişse de Müslim b. Akil'in yakınları

intikam almak istediklerinden onları yalnız bırakamaz.[1] Hz. Hüseyin, kendisiyle yola devam etme kararını değiştirip geri dönmek isteyenlerin ayrılmasına izin verir.

Hz. Hüseyin, Kûfe yolunda ilerlerken Ubeydullah b. Ziyad'ın gönderdiği askerler Hz. Hüseyin'in yolunu keserler. Kafile yolunu değiştirerek kuzeye yönelir. Kerbelâ denilen bölgede bir süre konaklarlar. Fakat Ubeydullah b. Ziyad, Hz. Hüseyin meselesini kesin bir şekilde çözüme kavuşturmak için 4000 kişilik bir orduyu Ömer b. Sa'd komutasına verip Kerbelâ'ya gönderir. Hz. Hüseyin'in Yezid'i halife olarak tanıması ve ona biat etmesi istenir. Hz. Hüseyin Kûfelilerin daveti üzerine yola çıktığını söyleyip biat etmekten uzak durur. Çıktığı yolculuktan geri dönmek ister fakat buna da izin vermezler. Hz.Hüseyin kendisinden ayrılmak isteyenleri de gönderince geride yalnızca 70-80 kişilik bir grup kalır. Ehl-i Beyt dışında onunla yola çıkanların neredeyse tamamı (Güder, 1997, s. XVIII) geri dönmüştür. Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'in kafilesiyle Fırat nehri arasındaki irtibatı 500 kişilik bir orduyla keser. Ubeydullah b. Ziyad kafilenin geri dönmesine de izin vermez. Hz. Hüseyin savaşmak istemediğini, geri dönüp Şam'da Yezid ile görüşmek istediğini söyler. Bu istek de kabul edilmez. Bunun üzerine Mekke'ye geri gitmek istediğini veya dönüp bir sınır şehrine yerleşmek arzusunda olduğunu söyler. Ömer b. Sa'd teklifi Ubeydullah b. Ziyad'a bildirir. Tüm çabalara rağman Hz. Hüseyin'in hiçbir isteği kabul görmez. Ömer b. Sa'd istemese de üzüntü içindedir. Hz. Hüseyin'e doğrudan teslim olması gerektiğini eğer teslim olmazsa öldürüleceğini bildirir. Karşı mücâdeleye girişen askerlerin bir kısmı Hz. Hüseyin'in öldürülmesine taraftar değildir. Hz. Hüseyin akrabalarına ve taraftarlarına durumu anlatır. Az sayıda kişi dışında geri kalanların tamamı Hz. Hüseyin'in yanından ayrılmazlar (MEB, İA, C.VI, 580-582).

10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) sabahı 73 kişilik Hz. Hüseyin ve taraftarları, Yezid'in ordusuna karşı mücâdeleye girişirler. Kızgın çölde günlerce aç ve susuz bırakılırlar. Savaş öncelikle teke tek sürer. Hz. Hüseyin taraftarları kahramanca savaşırlar. Fakat sayıca üstün olan Yezid'in ordusuna karşı başarı gösteremezler. Hz. Hüseyin'in yeğenleri ve akrabları birer birer şehit olurlar. Şimr'in bir grup askerle hücumu sırasında yaralanan Hz. Hüseyin atından düşer. Zur'a b. Şarik'in vurduğu ağır kılıç darbesinden sonra Sinan b. Enes al-Naha'f trafından başı kesilir. Savaşın sona ermesinden sonra yağmalanırlar. Hasta olan Ali b. Hüseyin dahi öldürülmek istenmiştir. Ömer b. Sa'd buna izin vermez. Hz. Hüseyin'in nesebi öldürülmekten vazgeçilen oğlundan devam eder. Şehitlerin başları ve savaş esirleri önce Kûfe'ye oradan da Şam'a götürülürler. Yezid,

[1]Mehmet Arslan ve Mehtap Erdoğan, Kerbelā Mersiyeleri, Grafiker Yayınları, Ankara 2009, s. 11-12.

Zeyne'l-'Abidin ve Ehl-i Beyt'in kadınlarına önce kötü davranmışsa da sonra yumuşamış yaşamalarına müsaade etmiştir. Kerbelâ'da yağma edilen mallarını kendilerine teslim edip yanlarına verdiği koruyucu kuvvetle Medine'ye göndermiştir. Halifelik anlaşmazlığından kaynaklanan bu olay ilerleyen dönemde İslâm'ın Şii ve Sünnî olmak üzere iki kola ayrılmasına (Güngör, 1985, s. 3-8) neden olmuştur.

1.2. Maktel-i Hüseyin Yazma Geleneği

Maktel-i Hüseyin adındaki eserler bir tarih kitabı olmamakla beraber, iç yaralayıcı tarihî bir olayı işleyen edebî eserlerdir. Maktel kelimesi Arap toplumunun Cahiliye devrindeki şiirlerde "katl" kelimesi karşılığı olarak kullanılmıştır. Kelime, İslâmî dönemde maktel-nâme adıyla edebî terim olarak kullanımına kavuşmuştur. İslâmiyet'le ilgili mücâdeleler ve hilafet nedeniyle yapılan mücâdelelerdeki ölümler "maktel" kelimesiyle anılmış olup üzerine tarihî ve edebî müstakil eserler (Güngör, 2003, s. 455) yazılmıştır. Anlatımı yapılan olayın dehşeti elim ve korkunç bir gerçeği dile getirdiğinden duygusallıktan uzak kalınamamıştır. Zaman içindeki edebî kaygılar metnin içeriğine hayalî unsurların da girmesine neden olmuştur. Ehl-i Beyt sevgisi ona karşı işlenen suçun zulm olarak adlandırılmasında etkili olmuştur.

Şii itikadı Ehl-i Beyt sevgisini inanç değerlerinden biri olarak görür. Üzerinden asırlar geçse de yaşanan olayı toplumun hafızasında taze ve canlı tutma arzusuyla maktel-nâme adlı duygu yüklü eserler yazma geleneği devam ettirilmiştir. Kerbelâ'da şehit edilen peygamber çocukları için her yıl muharrem ayının ilk 10 günü anma günü olarak kabul edilmiştir. Şii inancına mensup olanlar Ehl-i Beyt şehitlerinin o gün yaşadıkları acıyı hissetmek amacıyla bu 10 gün boyunca oruç tutarlar. İftar yaparken dahi kana kana su içmezler.

Dünya edebiyatının bütününde, ölen kimsenin ardından duyulan hüznün ve acının yazıldığı eserler mevcuttur. Türk edebiyatında ölüm ve hüzün üzerine yazılan çeşitli türler vardır. Bunlar: Eski Türk şiirinde sagu, halk şiirinde ağıt, divan şiirinde ise mersiye türü ile karşılık bulur. Maktel-i Hüseyinler edebiyatımızda birinin ölümünün ardından yazılan bir tür olarak bilinse de mersiye türünün bir çeşidi olarak görmek daha doğru olur. Maktel-nâme yazmaktaki amaç; Kerbelâ olayını anlatmak, yaşanan hazin olayı zihinlerde canlı tutmaktır (Özkırımlı, 1987, s. 805-806). Mersiye ve maktel-nâme arasındaki fark dikkat çekicidir. Mersiyelerin manzum bir tür olmalarına karşın maktel-nâmelerin manzum veya yalnızca mensur olanları bulunmaktadır. İncelemesini yaptığımız eser ise hem manzum parçalardan hem de mensur hikâye metinlerinden oluşmaktadır. Mersiyeler herhangi

birinin ölümü üzerine yazılan bir tür olmakla beraber maktel-nâmeler yalnızca Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilişini anlatan bir edebî tür (Pekolcay, 1976, s. 208) olarak bilinir.

İran edebiyatında sözünü ettiğimiz yas toplantılarında 10 gün boyunca okunan maktel-nâmelere; "mecâlis-i ravzahanî", maktel-nâmeleri okuyanlara ise "ravzahânî (rûzehânî)" denilmiştir. Genellikle "maktel-i Hüseyin" adıyla ve konusuyla bilinen bu tarz eserler mersiye adının dışında; "Kerbelâ, Ravza, Ravzatü'ş-Şühedâ, Ravzatü'l-eş'ar, Ravzatü'l-ġaza, Hz. Hüseyin, Hüseynî, Hadikatü's-Sü'edâ, Kıssa-i Kerbelâ, Kitab-ı Kerbelâ, Deşt-i Kerbelâ, Kitab-ı Maktel, Sergüzeşt-i İmam Hüseyin, Muharrem-nâme, Dâstân-ı Kerbelâ, Saadet-nâme, Şühedâ-nâme, Mecâlisü'l-ahzan, Arapça 'Şepper veya Şippir'" isimlerinin kullanıldığı müstakil eserlerde de görmekteyiz. Bu eserlerde ve Şii inancında Hz. Hüseyin mazlumları, Yezid ise zalimleri temsil eder. Ayrıca; Yezid adı gündelik hayatta kınanacak veya lânetlenecek kimse için sıfat olarak kullanılır.

Kerbelâ olayı, yaşandığı ilk andan günümüze kadar İslâm dünyasında ve geniş halk kitleleri üzerinde ciddi etki bırakmıştır. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ hadisesi sırasında gösterdiği feraset ve cesaret çokça takdir edilmiştir. Hz.Hüseyin'in Ehl-i Beyt'ten olması onun yüceltilmesinde etkili olmuştur. Sevilen ve baştacı edilen Ehl-i Beyt, Peygamber'in bakiyesi olması dolayısıyla saygı görmüş ve yüceltilmiştir. Bu sayede Maktel-i Hüseyin adıyla bilinen eserlerin yüzyıllar boyunca dilden dile anlatılmasında ve yazılı bir tür olarak işlenmesinde etkili olmuştur (Yıldırım, 1998, s. 87-101). Yaşanan olayın vehametinin etkisiyle anlatıma zaman zaman hayal mahsulü doğaüstü niteliklerin katıldığı kimi zaman tarihî gerçeklerle de uyuşmayan hikâyelerin eklendiği metinler yazılmıştır (Arslan, 2001).

Maktel-nâme ismiyle eser yazma geleneği ilk olarak Araplarda başlamıştır. Bu tür eserler tarihî bir olayı anlatırken edebî kaygı da taşıdıklarından maktel-nâme türüyle ilişkili sanatsal bir dilin de ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu tür eserlerde Hz. Hüseyin ve beraberindekilerin kahramanlıklarının olağanüstü motiflerle anlatılıyor olmasına mübalağa sanatı, hayal unsurları gibi niteliklerin de eklenmesiyle kimi eserler gerçeklikten kısmen uzaklaşmıştır (TD ve Edb. Ansk., 1986, s.126). Bu nedenle Maktel-i Hüseyinlerin kimilerinde birbirinden farklı kurgulara rastlanılmıştır. Sonuç olarak kimi maktel-nâmelerde tarihî gerçekliğe uymayan olayların anlatımı da görülür. Tarihî bir şahsiyet olan Hz. Hüseyin'in zaman içinde insanüstü özelliklere sahip menkıbevî bir kimlik kazandığı (Güngör, 2003, s. 456) görülür. Bu nedenle Maktel-i Hüseyinlerde tarihî olayların yanında edebî bir eser olan menakıb-nâme türüne ait özellikleri de görmek mümkündür.

Eserlerdeki farklı inanç öğeleri, yeni birtakım inançların ortaya çıkmasına ve yayılmasına etki etmiştir. Araştırmacılar ve tarihçiler Şii inancına dair pek çok eser yazmışlardır. Hz. Hüseyin'in bile bile ölüme gidişini İslâm'ın izzeti ve hakkın batıla karşı zaferi olarak değerelendirenler olduğu gibi Hz. Hüseyin'in kıyamet gününde ümmetin şefaatini sağlamak için şehit olduğu düşüncesini işleyen eserler de olmuştur. Muharrem ayının 10'uncu gününde bu duygu ve düşünceyle ağlayanların ve sıkıntı çekenlerin Kıyamet gününde Hz. Peygamber'in yakınlarıyla beraber olacağına (Arslan, 2001) inanılır.

1502 yılında kurulan Safevî Devleti'nde Şiilik bir mezhep olarak kabul edilince İran'da mâtem merasimleri çok ilerlemiştir. Hz. Hüseyin'in şehadetine ağlamak, ağlatmak, matem tutmak, bu konuda eser vermek sevap olarak görülmeye başlanmıştır. Muharrem ayında geniş katılımlı matem merasimleri verilmeye başlanmıştır. Günümüzde de İran'da büyük kitleler bir araya gelerek Hz. Hüseyin'i anma etkinlikleri düzenlemektedirler.

Kerbelâ olayından sonra bu konuda Arap, İran ve Türk edebiyatında birbirinden değerli eserler yazılmıştır. Bunların kimileri çok fazla beğenilmiş ve benzerleri taklit edilerek yenileri yazılmıştır. Edebiyat ve sanat yapma gayesiyle yazılmaya devam edilen maktel-nâmelerin ağıt metni olmak gibi tek amacı yoktu. Bu metinlerin dinleyenin hafızasında kuvvetli yer etmesi için etkili ve vurucu bir dil kullanılmıştır. Tüm bunların yanında Şii inancının propagandasının yapılması da amaçlanmıştır. Bu sayede uzun süredir devam eden ve İslâm'da ayrışmaya da neden olan dini fikrin taraftarlarının sayısı çoğalacaktır. Arap, İran ve Türk edebiyatlarında maktel-nâmeler birbirlerinden farklı orijinal üsluplarla yazılmış veya tercüme eserlerle yaygınlaşmışlardır. Kutsal bir gâye ile yazılan maktel-nâmelerin sürekliliği, edebiyatçıların birbirleriyle yarışır vaziyette yeni maktel-nâmeler üretmesi yeni, özgün bir yazı türünün ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Maktel-nâmeler yalnızca tarihî bir dönemin kaydının öğrenilmesinde etkili olmamış aynı zamanda güçlü bir edebî yazı türü olarak da kabul görmüştür. Manzum ve mensur bölümlerden oluşan maktel-nâmelerdeki bölümler birbirinin tamamlayıcısı olarak birleştirilmiş böylece sanatlı ve etkili bir söyleyiş yakalanmaya çalışılmıştır.

1.2.1. Arap Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler

Arap edebiyatında Hz. Hüseyin'in katledilişinden ve yaşanan olaylardan sonra derin üzüntüyü anlatmak amacıyla tarihî ve edebî maktel-nâmeler yazılmaya başlanmıştır. Sonraki dönemde yazılan maktel-nâmelerde sanat ve edebiyat kaygısının daha çok öne çıktığı maktel-nâmeler yazılmaya başlanmıştır. Bir dönem sonrasında ise yaşanan tarihî vakayı hikâye eden Maktel-i Hüseyinler kaleme alınır. Maktel-nâmelerin bu aşamaları

geçirerek yazın dünyasında var olduklarını görmekteyiz.

Eldeki verilere göre Maktel-i Hüseyin adıyla yazılan ilk eserler sırasıyla; VII. yüzyılda Ebü'l-Esved Ed-Düeli'ye (ö. 688) aittir. VIII. yüzyılda Esbağ b. Nubâte (ö. 719), Câbir b. Yezid el-Cû'fi (ö.128/746) tarafından kaleme alınmışsa da eser günümüze ulaşamamıştır. Hakkında bilgi alabildiğimiz diğer bir Maktel-i Hüseyin yazarı ise; Ebû Mihnef Lût b. Yahya'dır (ö.157/774). Onun eseri Kitabu Makteli'l-Hüseyin'dir. Söz konusu eser Ebû Mihnef'ten sonra da çokça yararlanılıp telif edilmesine rağmen Ebû Mihnef'in asıl orijinal eserine ulaşılamamıştır (Güder, 1997, XVIII). IX. yüzyılda Hişam b. Muhammed El-Kelbî (ö. 819), Muhammed b. Ömer El-Vâkıdî (ö. 822), Maʿmer b. Müsennâ (ö. 828); X. yüzyılda ise Emevîler, Abbasîler ve Fatımîler dönemiyle birlikte Ebu Firas El-Hamdânî (ö. 968), İbn Hâni El-Endelüsî (ö. 973), Sâhib b. Abbâd (ö. 995) ve Şerîf Er-Radî (ö. 1015) gibi şairler olmak üzere birçok şair Hz. Hüseyin ve Kerbelâ şehitleriyle ilgili maktel-nâmeler yazmışlardır.

Arapça maktel-nâmelerdeki çoğu rivâyetler Ebû Mihnef'e dayandırılmıştır. Onun Maktelü'l-Hüseyin'i günümüze ulaşan ilk metin olmakla beraber, daha sonra yazılan maktel-nâmelerin önemli bir kısmı için muhteva ve kompozisyon -10 veya 12 bölüme ayrılabilme- bakımından kaynak teşkil ettiği için (Eren, 2014, s. 3-4) ayrı bir öneme sahiptir. Nasr b. Müzâhim, Hüseyin b. Yahya El-Kummî, Muhammed b. Zekeriyya b. Dînâr El-Gallâbî gibi kimseler tarafından da Ebû Mihnef'in Maktel-i Hüseyin adlı eseri telif edilmiştir. Ayrıca Medânî, İbrahim b. Muhammed Es-Sekâfî ve Ebu'l-Ferec El-İsfahanî adlı yazarlar tarafından da maktel-nâmeler yazılmıştır (Güngör, 2003, s. 456). Ebu'l-Ferec El-İsfahanî'nin (284/897-356/967) Maktelü't-Talibin adlı eseri Arap edebiyatında en tanınmış maktel-nâmelerdendir. Tanınan ve sevilen diğer bir maktel-nâme de Ebû'l-İshak İsferâyinî'nin (ö. 418/1027) Nûru'l-Ayn fi Meşhedi'l-Hüseyin adlı eseridir. Bu eserin devamı tarzında olan eser ise; Abdullah b. Muhammed tarafından yazılan Kürretü'l-Ayn fi Ahzı Sâri'l-Hüseyin adlı - tarihî gerçeklerden uzak olan - eserdir.

İlerleyen zamanlarda devrin ihtiyaçları gözetilerek hazırlanan Maktel-i Hüseyinler ortaya çıkmıştır. Meşhed'i ziyaret edenlerin okuyabilecekleri tarzda yazılan Maktel-i Hüseyinler içinde İbn-i Tâvûs'un Kitâbû'l-Melhûf 'Ala Katli't-Tufûf adlı eseri bunlardandır.

İlk maktel-nâmelerden itibaren tarihî katl olayının kaydı tutulurken menkıbeler ve rivâyetler de eklenmiştir. Bu yazım tekniğini maktel-nâmelerin ortak özelliği olarak görmek mümkündür. Bu nedenle Maktel-i Hüseyinleri roman türüne benzeten araştırmacılar olmuştur.

Maktel-nâmelerin siyasi mesajlar için kullanılması bununla beraber maktel-nâmelerde Şii inancının propagandasının yapılması gibi nedenler Arap edebiyatında bu konudaki eserlerin önemli derecede azalmasına neden olmuştur (Güngör, age, s. XXIII-XXV).

1.2.2. İran Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler

İran edebiyatında Şiiliğin yayılmasından sonra Hz. Hüseyin hakkında çok sayıda maktel-nâmeler yazılmıştır. İran'da Hz.Hüseyin'in şehadeti millî bir mesele olarak görülüp yayılınca konunun bir yönüyle siyasileştiğine de şahit oluruz. Hüseyin Vâîz-i Kâşifî'nin (1427-1505) Ravzatü'ş-Şühedâ adlı eseri Fars edebiyatının önemli bir eseri olarak takip edilmiştir (TDİA, C.19, 16-18). Eser; Câmî, Fuzûlî ve daha başka sanatçılar tarafından da tercüme edilirken Herat'ta Ebu'l-Gazi Sultan Hüseyin Baykara dönemi müellifi olan Ali Şîr Nevâî'nin de dikkatini çekmiştir (Güder, 1997, s. XIX).

Fars edebiyatında yazılan ilk eserler daha ziyade manzumdur. İran coğrafyasında Şii mezhebinin yaygınlık kazanmasıyla beraber Kerbelâ'ya verilen önem daha da artmıştır. Bu konudaki ilk örnekler XII. yüzyıla aittir. Bu yüzyılda Senâî'nin (ö. 1131) divanında ve Hadîkatü's-Sü'edâ'sında Hz. Hüseyin ve Kerbelâ'ya ait şiirler bulunmaktadır. İlk Farsça Kerbelâ mersiyesi de yine XII. yüzyılda "Maktelü'ş-Şühedâ" Kavvâmî-i Râzî tarafından yazılmıştır. Eser manzum-mensur olarak kaleme alınmıştır. XIII. yüzyılda Sa'dî-i Şirâzî (ö. 1292), Ferîdüddin Attâr (ö. 1221); XIV. yüzyılda Hâcû-yi Kirmânî (ö. 1352) Kerbelâ konusunda eserler vermiştir. Kerbelâ vakasını belki de en güzel anlatan ve sonrasında da bu alanda yazılmış birçok esere ilham veren eser Hüseyin Vâîz-i Kâşifî'nin (ö. 1505) Ravzatü'ş-Şühedâ adlı eseridir. Eser 15. yüzyılda yazılmıştır (Eren, 2017, s. 3-4).

İran edebiyatında yazılan en önemli maktel-nâme, Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin yazdığı 10 bölüm ve 1 hatime'den oluşan Ravzatü'ş-Şühedâ adlı eserdir. Maktel-nâme türünün zirvesi olarak değerlendirilen bu eser Safevîler döneminde ravzahanlar tarafından ravza denilen meclislerde ezbere okunmuştur. Başta Fuzulî'nin Hadîkatü's-Sü'edâ'sına ve başka maktel-nâmelere örnek olmuştur. Elimizdeki eser Kâşîfî'nin eserine kimi yönlerden benzemektedir. Kâşîfî'nin eserindeki 7. Babdan sonraki konu başlıklarının benzer olduklarını söyleyebiliriz. Nitekim bu benzerlikler diğer maktel-nâme örneklerinde de gördüğümüz başlıklandırmalarla aynıdır.

Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin eserindeki bablar şunlardır;

1.Bab: Bazı enbiyalar,

2.Bab: Hz.Peygamber'in Kureyş'te çektiği eziyet ve sıkıntıları ile Hz. Hamza ve

Hz. Cafer'in şehâdetleri

3.Bab: Hz. Peygamber'in vefâtı

4.Bab: Hz. Fatıma'nın vefâtı

5.Bab: Hz Ali'nin ahbârı

6.Bab: Hz. Hasan'ın faziletleri ve bazı hâlleri

7.Bab: Hz. Hüseyin'in menakıbı

8.Bab: Müslim b. Âkîl'in şehadeti

9.Bab: Kerbelâ muharebesi ve Hz. Hüseyin'in şehadeti

10.Bab: Kerbelâ harbinden sonra Ehl-i Beyt'in durumu ile muhaliflerin başına gelenler anlatılır. Eserin hatime bölümünde ise; imamların nesepleri silsile hâlinde verildikten sonra (Karahan, 1939, s. 3) eser bitirilir.

Âşık Çelebi (ö.1572) aynı eseri Tercüme-i Ravzatü'ş-Şühedâ[2] adıyla tercüme etmiştir. Câmî-i Rûmî (Mısrî, ö.1595'ten sonra) Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin Kerbelâ Vak'ası'na dair Ravzatü'ş-Şühedâ isimli eserini Sa'âdet-nâme adıyla tercüme etmiştir. Uzun bir dönem Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin etkisinde kalan maktel-nâme türü Kaçarlar döneminde[3] canlanmıştır. "Belâ vü İbtilâ (Münzevî, VI, 4419), Envâr-ı Hüseynî (Münzevî, VI, 4414), Mâtemgede (Tahran, 1280; Bombay, 13030), Dâstân-i Gam (Madras, 1258), Esrâru'ş-Şehâde (Tahran, 1283), Hikmet-i Şehâdet (Tahran, 1283)" gibi pek çok eser (Güngör, 1985, s. XXV-XXVI) kaleme alınmıştır. Câmî-i Rûmî'nin (Mısrî) tercümesi, Hüseyin Vâîz'in meşhur eseri Ravzatü'ş-Şühedâ'sının serbest bir tercümesidir. Bu eserin Câmî dışında başkaları tarafından yapıldığı bilinen 4 tercümesi daha (Yazar, 2011, s. 900-904) mevcuttur.

Osmanlı döneminde Kâşîfî'nin Ravzatü'ş-Şühedâ'sı; Fuzûlî, Şerîfî, Câmî-i Mısrî ve Âşık Çelebi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Kâşîfî'nin maktelinin önemi Türk dünyasınca önemli derecede şöhrete sahiptir (Yazar, 2011, s. 149). Türk edebiyatında:

1.Fuzûlî (ö.1550), Hadîkatü's-süʿedâ (Yazar, 2011, s. 149)

2. Âşık b. Alî Nettâ'î- Âşık Çelebi- (ö.1572), Tercüme-i Ravzatü'ş-Şühedâ[4]

3.Câmî-i Rûmî (Mısrî) tarafından (ö. 1595'ten sonra) Sa'âdet-nâme adlı eseri,

---

[2] Bayezid Ktp. nr.5329; Süleymaniye Ktp. Ayasofya nr.3445.

[3] Anadolu ve İran'ın muhtelif bölgelerinde yaşayan ve büyük Türk boylarından biridir. Safevī (1501-1736) devletinin kurulmasında büyük rol oynamışlardır. XVIII. yüzyıl başlarında Safevīler'in dağılmasıyla devlet idāresinde hanedanlık kurmuşlardır.

[4] Ayasofya Ktp. 3445 numarada kayıtlıdır.

Tercüme-i Ravzatü'ş-Şühedâ[5]

4.Eğirdirli Şerîfî Mehmed Efendi (ö.1578'den sonra), Şevâhidü'ş-Şühedâ fî Mekâyidi'l-A'dâ[6]

5.Hâfız Hüseyin el-Kastamonî Et-Tosyavî El-Halvetî (ö. 1665'ten sonra), Ravzatü'ş-Şühedâ[7] adlı eserler Kâşîfî'nin Ravzatü'ş-Şühedâ'sının çevirisidir.

Eserin başkaca pek çok tercümesi ve şerhi de yapılmıştır (Stoey, I/I, s. 212-213; Münzevî, VI, 4473-4476). 1285/1868 yılında Bombay'daki ilk baskısından sonra Lahor, Leknev, Jaunpûr ve Tahran'da neşredilmiştir. Söz konusu olan bu yerler Hindistan, Pakistan ve İran ülkelerindedir.

Ayrıca yine Ravzatü'ş-Şühedâ adıyla bilinen bir başka maktel-nâme de Saykali'nin Ravzatü'ş-Şühedâ adlı eseridir. Eser 18.yy.da yazılmış olup her sayfasında 23 satır bulunan iki bölüm ve 408 sayfadan oluşan manzum bir maktel-nâmedir. Prof. Dr. Talip Yıldırım tarafından İnceleme-Metin-Dizin çalışması yapılmıştır. İncelenen eser 1904'te Taşkent'te taş baskı tekniği ile basılmıştır.[8] Bizim incelemesini yaptığımız eserin de taş baskı yöntemiyle çoğaltılmış olması dönem ve bölge hakkında bilgi vermesi bakımından anlamlıdır.

1.2.3. Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler

Dünya edebiyatında edebî eserlerin içinde yaşadığı toplumun duygularını dile getirmek için araç olarak kullanıldığı bilinir. İnançlar, değer yargıları ve din olgusu insanın etkisi altında kaldığı önemli değerler olarak bilinir. İslâm inancına bağlı coğrafyalarda bu anlayışla ilgili konularda edebî eserler vücuda getirilir. Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi ve sonrasında yaşananlar müslüman camiayı derinden etkilemiştir. Öncelikle Arap ve Fars kültüründe örneklerini gördüğümüz Maktel-i Hüseyinler Türk edebiyatında da kendisine yer bulmuş, beğenilmiş ve çokça yazılmıştır. Bu dönemde kimileri din adamı olan şairler tarafından yazılmış edebî yönü güçlü tercüme veya telif maktel-nâmelere rastlanır.

Metin And, İslâm dünyasında Hz. Hüseyin için ağlamanın ve yas tutmanın cennete gitmeye bir vesile olacağına inanıldığını bununla beraber Kerbelâ'da şehit olan din büyükleri için muharrem ayı boyunca düzenlenen yas törenlerine büyük ilgi duyulduğunu

---

[5] Millet Ktp. Ali Emiri Tarih 326, vrk. 7b.; Okuyucu, Cihan (Bahar, 2011), Cāmī-i Rūmī (Mısrī) ve Sa'ādetnāme'si (C. 21, s. 297-327)*Türkiyat Mecmuası.*

[6] Sadberk Hanım Müzesi'nde(İstanbul) yer alan Hüseyin Kocabaş yazmaları arasında 167 numaradadır.

[7] İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. TY 683 numarada kayıtlıdır.

[8] Yıldırım, T., (2016). Saykali Ravzatü'ş-şühedā İnceleme Metin Dizin I Bölüm 1 236 . İstanbul: Bilgeoğuz.

söylemektedir (And, 2012, s. 216-218).

Türk edebiyatında en eski Maktel-i Hüseyin, Kastamonulu Şâzî'nin Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin'i (763/1361-62) olarak bilinir. Daha sonra, Lamiî Çelebi Mahmûd b. Osman Bursavî'nin (876-938/1472-1532) Maktel-i İmâm Hüseyin'i gelir. Eserin bilinen on bir nüshası vardır. Hacı Nureddin Efendi'nin Maktel-i Hüseyin'i, 940/1530-31 yılında telif edilmiş manzum bir eserdir.

Âşık Çelebi'nin, tercüme-i Ravzatü'ş-Şühedâ'sının telif tarihi 953/1546'dan öncedir. Latifî tezkiresinde bundan bahsedilmiş olmasından dolayı eserin zamanını kesin olarak bilmekteyiz (Köprülü, 1965, s. 700). Eserin; Bibliotheque Nationale, Ancien Fond, nr. 107; Beyazıt Devlet Kitaplığı, Umumi, nr. 5329; Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya, nr. 3445 olmak üzere bilinen üç nüshası vardır (Kut, 1991, s. 549).

Fuzûlî'nin (16.yy) Hadikatü's-Sü'edâ'sı ise bu edebî türün Türk dilinde yazılmış en mükemmel ürünüdür (Köprülü, 1964, s. 699). Eser mensur olarak kaleme alınmış olmasına rağmen metinde manzum parçalara da yer verilmiştir. Söz konusu eser, Türk edebiyatının en güzel Maktel-i Hüseyin örneklerinden kabul edilir.

Maktel-i Hüseyin konusuna Anadolu dışında yaşayan Türkler de ilgi göstermişlerdir. Kâşifî'nin ve Fuzûlî'nin maktel-nâmelerinin tercümelerinin yanında müstakil başka Maktel-i Hüseyinler de bulunmaktadır. Bu eserler Orta Asya Türkleri tarafından da beğenilmiş çokça tercüme edilmiştir. Anadolu dışındaki Türkler tarafından Tacikistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan, İran kütüphanelerinde yazmaları mevcuttur (Bilkan, 2008).

Maktel-nâmeler konusunda başvurulabilecek en ciddi çalışmalardan biri Şeyma Güngör'ün hazırladığı Fuzûlî'nin Hadikatü's-Sü'edâ'sıdır. Ş. Güngör'den sonra Lamiî Çelebi'nin Maktel-i İmâm Hüseyin'i üzerine yapılan yüksek lisans tezi (Arslan, 2001) ile Kastamonulu Şâzî'nin Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin'i üzerine yapılan doktora tezi çalışması (Güder, 1997) gelir.

Türk edebiyatında bilinen ilk müstakil maktel-nâme örneği kimi araştırmacılarca Kastamonulu Şâzî'ye, Kenan Özçelike göre de Yusuf Meddah'a nispet edilen Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin (763/1362) adlı eserdir. Eser Kastamonu'da manzum olarak yazılmıştır. 10 bölümden oluşur. Toplam 3313 beyitten oluşan eserin dili sadedir.

Maktel-nâmeler Türk edebiyatına dair çeşitli eserlerin içinde münferit bölümlerinde işlenmiş veya maktel-nâmelerden söz edilmiştir. Türk edebiyatının ilk mesnevi örneği olan

Kutadgu Bilig[9] adlı eserde maktel-nâmelere değinilmiştir. 15. Yüzyılda Yazıcıoğlu Mehmet tarafından kaleme alınan "Muhammediye" adlı eserin "Vefâtü'l-Hasan ve'l-Hüseyin" bölümünde de işlenmiştir. Yine 15. Yüzyılda Siananpaşa'nın "Tazarrun-nâme" adlı eserin "Na't-ı Emîrü'l-mu'minîn bölümünde işlenmiştir. Ayrıca Hüseyin radıyallahu anh"ın mensur mersiye bölümünde de Hazret-i Hüseyin'in şehadetinden bahsedilmiştir. Halk edebiyatında ise Âşık Yunus'a (15. yy) ait olan "Şehidlerin serçeşmesi/ Enbiyânın bağrı başı/ Evliyânın gözü yaşı/ Hasan ile Hüseyin'dir" manzum metninin ilk kıtası ile başlayan toplamda dokuz kıtalık bir maktel-nâmeden bahsedebiliriz. Konunun ilgi çekiciliği ve mezhepsel yanının var oluşu yeni müstakil eserlerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Kastamonulu Şâzî'nin (763/1362) makteli; Türk edebiyatında beğenilen ve çokça tercüme edilip çoğaltılan Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin maktel-nâmesinden çok önce yazılmıştır. Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin doğum tarihi 1427 olduğu (DİA, C. 19, s. 16-18) düşünülmektedir. Bu nedenle Kastamonulu Şâzî'nin eseri daha eski olmalıdır. Kastamonulu Şâzî'nin (763/1362) makteli, Kâşîfî'nin eserindeki gibi 10 babdan meydana gelmiştir. Fakat örnek alınarak yazılan bir maktel-nâme varsa bu eser Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin maktelinden çok daha önceki bir zamanda yazılmış bir maktel-nâme olmalıdır. Tarihî sıralama bunu gerektirir.

O hâlde Türk edebiyatı, bizim bildiğimiz Farsça yazılmış bir maktelden başka belki de Arapça yazılmış farklı bir maktel-nâme örneğiyle önceden karşılaşmış olmalıdır. İran edebiyatında maktel-nâmeler yazılmadan çok daha önce Ebû Mihnef'in 10-12 bab'dan oluşan maktel-nâme yazdığı bilinmektedir. Bu durum İran maktel-nâmelerinin 10 bab olarak hazırlanma geleneğini açıklar niteliktedir.

Türk edebiyatında yazılmış ikinci Maktel-i Hüseyin örneği olarak; Yahya b. Bahşî'nin Maktel-i Hüseyn (905/1499) adlı eseri gösterilmektedir.[10]

Diğer bir maktel, Lâmi Çelebi'nin Kitâb-ı Maktel-i Âl-i Resûl adlı kitaptır. Eserin 16. yy.da yazıldığı düşünülmektedir (Arslan, 2001). 16. yy.da yazılan diğer bir maktel-nâme ise Hacı Nurettin Efendi'nin Maktel-i Hüseyin (940/1533) adlı eseridir. Hüseyin Vâîz-i Kâşîfî'nin etkisi sebebiyle yine 16. yy.da Ravzatü'ş-Şühedâ adlı eserin başka tercümeleri de bulunmaktadır. Câmî-i Rûmî (Mısrî), Fuzulî, Âşık Çelebi, Eğirdirli Şerîfî Mehmed Efendi, Hâfız Hüseyin El-Kastamonî Et-Tosyavî El-Halvetî adlı müelliflerin

[9] Yusuf Has Hacib (1979). *Kutadgu Bilig (Hzr. R. R. Arat).* Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara, s. 22-23.

[10] Eroğlu, Süleyman. "Maktel-i Hüseyin (Yahyā bin Bahşī)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/maktel-i-huseyn. [Erişim Tarihi: 23 Ocak 2025].

eserleri bilinmektedir. Yukarıda bu eserler hakkında kaynaklarıyla birlikte tafsilatlı bilgi verilmiştir[11].

XVII. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatında kaleme alınan maktel-nâme sayısı oldukça azalır. Bununla birlikte Tanzimat'tan sonra hatta günümüzde de edebî veya tarihî amaçla Kerbelâ olayıyla ilgili eserler azalarak da olsa yazılmaya devam edilmektedir. Bunların önemli kısmında maktel-nâme geleneğinin temel özelliklerinin korunduğunu görmekteyiz. Hasan İpçi'nin Menâkıb-ı Âl-i Resûl (1960); Asım Köksal'nin İslâm Tarihi: Hz.Hüseyin ve Kerbelâ Faciası (1979); Ziya Şakir'in, Kerbelâ Vakası ve Kerbelâ'nın İntikamı (1981) bunlardandır.

Müellifleri belli olan maktel-nâmelerden başka kimin tarafından yazıldığı bilinmeyen maktel-nâmeler de vardır. Bunlardan biri Süleymaniye Kütüphanesi'nde yazma bağışlar 1285/2 numaralı 8 varaklık manzum eserdir. Diğeri de Süleymaniye Kütüphanesi'nde Hacı Mahmud Efendi 4724 numaralı manzum-mensur bir eserdir. Süleymaniyedeki bu yazmalardan biri Fuzûlî'nin maktelinin özetidir. Yapı Kredi Bankasının kütüphanesi'nde de bir Maktel-i Hüseyin mevcuttur. Kütüphanenin Y86 numarasıyla kayıtlı olup 157 varaklıktır. 15.yy.da istinsah edilmiştir. Ayrıca Berlin katalogunda XIII/4 506 numaralı bir maktel-nâme daha vardır (Güngör, age, XXIII-LIII). 2017 yılına kadar yazılmış maktel-nâmeler hakkında son toparlayıcı bilgiyi Sibel Özil hazırlamıştır. "Maktel-i Hüseyinler Hakkında Bir Bibliografya Denemesi" adlı bir makalesi vardır (Özil, 2017, s. 31-48). Söz konusu eserde toplamda 135 adet Maktel-i Hüseyin tespit edilmiştir.

Maktel-nâmeler hakkında bilinen ilk bilimsel çalışma Abdulkadir Karahan'ın hazırladığı mezuniyet tezidir (Karahan, 1939). Bildiğimiz en yeni Maktel-i Hüseyin konulu tez çalışması ise; 2019 yılında M. Akif Gülsüm'ün, "Yahya bin Bahşî'nin Maktel-i Hüseyin Adlı Mesnevisi" Kırklareli Üniversitesi Yüksek Lisans tezidir. Yine 2019 yılında Akram Baqer İbrahim'in "Irak Türkmen Mersiyelerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi" adlı İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi çalışmasıdır.

Kastamonulu Şâzî'nin Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin'i üzerinde önce Dursun Boztosun (Boztosun, 1973) daha sonra ise Yaşar Türkay (Türkay, 1974) mezuniyet tezi hazırlamışlardır.

Anadolu Türk edebiyatında Maktel-i Hüseyinler adıyla Lamiî Çelebi Mahmûd b. Osmân Bursavî'nin (876-938/1472-1532) Maktel-i İmâm Hüseyin adlı esri üzerine bir

[11] Güngör, Şeyma. "Maktel-i Hüseyin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, https://islamansiklopedisi.org.tr/maktel-i-huseyin (23.01.2025).

mezuniyet tezi (Boğalı, 1971) çalışması yapılmıştır.

Bunlara ek olarak Türk edebiyatına dair Âşık, Halk ve Divan edebiyatlarına konu olan Kerbelâ mersiyeleri hakkında bilgi veren araştırmalar da bulunmaktadır (Çağlayan, 1997; Türkoğlu, 2012; İbrahim, 2019). Bu eserler; manzum, mensur ve aruz gibi ölçülere göre hazırlanmışlardır. Metinlerin sayıca çokluğu, yazımdaki çeşitlilik ve farklı ölçüler kullanılarak eserler ortaya konması Kerbelâ olayının insana ve edebiyata etkisinin ne denli güçlü olduğunu göstermektedir.

1.3. Eser Hakkında

1.3.1. Eserin Özelliklerine Dair

Eser, Afganistan'ın kuzeydoğusundaki Takhar şehrinde bulunmuş Doğu Türkçesiyle yazılmış mensur bir Maktel-i Hüseyin metnidir. Eser 97. sayfadan başlamaktadır. Metnin ilk 96 sayfası kayıptır. Elimizdeki eserin son sayfası 348. sayfa numarasıyla bitmektedir. Fakat eserdeki olaylar dizisi 348. sayfada bitmemiştir. Anlatım hararetli bir şekilde devam etmektedir. Bu nedenle eserin orijinalinin bir bütün olarak 400 sayfa civarında olduğunu tahmin etmekteyiz. Mevcut hâliyle elimizde okunup incelenebilir manzum parçaların dahi yan yana dizilerek yazıldığı 252 sayfalık mensur bir metin bulunmaktadır.

İncelenen eser, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Savaş Şahin hocamızın kişisel kütüphanesinden Türk dili ve edebiyatına katkı sağlamak amacıyla hocamızın izniyle doktora bilimsel çalışmamda kullanılmak üzere edinilmiştir. Eser, Arap alfabesiyle taş baskı tekniği kullanılarak çoğaltılmıştır. Eserin taş baskı olduğuna dair uzman görüşü alınmıştır.[12]

Eserin orijinal kapağı, künye bilgisinin bulunduğu sayfa, giriş sayfası ve karşılama metni gibi bölümleri eksik olduğu için esere ait yazar, basım yılı, matbaa ve yer bilgilerini göremiyoruz. Eser, Ta'lik yazı ile hareke kullanılmadan yazılmıştır. Eserde geçen âyet ve hadislerin bir kısmında hareke kullanılmış olup çalışmamızın inceleme bölümünde konu hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Kitap 24x16 cm ebatlarında üçüncü hamur kağıda basılmıştır. Tek sütun hâlinde nesir biçiminde yazılmıştır. Bir iki beyit uzunluğunu geçmeyen kısa manzum parçalar dahi mensur tarzda sırası gelen satıra yan yana yazılarak dizilmiştir. Görünüm itibariyle mensur olmasına rağmen manzum mensur karışık bir metne

[12] Cemil Çetin: İstanbul ve Antalya şehirlerinde matbaa, el sanatları ve baskı teknikleri konusunda uzman zanaatkârdır. Yirmi beş yılı aşkın süredir matbaa ve el sanatları mesleğini yapmakta, bu alanda eserler üretmektedir.

sahiptir. Eserin adı hakkında bilgimiz yoktur. Manzum parçaların bulunduğu bölümler, 139/2'de olduğu gibi "nazım" diyerek başlayan manzumelerde yer alır. Bu gibi parçalar eserde maktel-nâme olarak adlandırılmıştır: "139/2 Yaḫşı yerġa olturġuzdı. Maḳtel-nāme āġāz ḳıldı." Mensur parçaların bulunduğu yerlerde ise; "El ḳıṣṣa" sözü ile başlayan tahkiye metni anlatılmaya başlanmıştır: "97/5 El-ḳıṣṣa: Mestūrelerni esīr ḳıldı. Ammā ölgenlerni ḥesāb ḳıldı. (6) Kāfirlerdin yetti miñg üç yüz ve altımış kişi ölübdür. Barçası dūzaḫġa kėtti" vd.

Kitabın orijinal ilk ve son sayfa kapakları bulunmamaktadır. İlk sayfa kapağı olarak basit karton koli kağıdından yararlanılmıştır. Son sayfa kapağı yerine mobilya üretiminde yararlanılan kontrplak malzeme kullanılmıştır. Her iki kapağın üzerinde zamanın verdiği yıpranma, kırılma, lekelenme ve parçalanma izleri vardır. Her iki kapağın üzerine anlaşılmaz karalamalar yapılmıştır. Bu gibi durumlar eserin ders veya okuma kitabı olarak uzunca bir süre kullanılmış olduğunu düşündürmektedir. Kitabın sayfa kenarlarında eksik kısımlar ve yırtıklar bulunmaktadır. Sayfa uçlarındaki eksik parçalardan dolayı 339. sayfadan itibaren sayfa uçlarındaki kimi sözcükler okunamamaktadır. Kitabın her sayfasında 21 satır bulunmaktadır. Eser ağırlıklı olarak mensur tahkiye metninden oluşmakla beraber satır ve bölüm aralarında manzum şiir parçalarına da rastlanmaktadır. Ayrıca âyet, hadis ve Kur'ân-ı Kerim'den "nār-ı cehennnem, nār-esvāḳ" gibi kısa söz grupları yer almaktadır. Metin tamamen siyah mürekkeple yazılmıştır. Herhangi bir renkli yazı veya işaretleme bulunmamaktadır. Sayfa kenarlarında süsleme yoktur. Sadece yazının dış kenarlarına çerçeve oluşturmak için çekilmiş çift çizgi bulunmaktadır.

Eski metinlerde zaman zaman görülen satır üzerine çizgi çekerek ilgili metni işaretleme biçimi incelediğimiz eserde de tespit edilmiştir. Eserin sonuna doğru birkaç yerde geçen Bakara sûresinin 156. âyetinde (İnnā lillah ve innā ileyhi rāciun.) hareke kullanılmıştır. İlgili âyetlerin birinde de âyetin yarısına kadarında hareke kullanılmıştır. Kimi âyetlerin yazımı Kur'ân-ı Kerim'de yazılan biçimiyle bire bir uyuşmamaktadır. Uyuşmayan âyetlerdeki kimi sözcükler atlanarak yazılmıştır. Sayfa kenarlarında derkenar notu veya herhangi bir yazı, bilgi yoktur.

Eser dörder sayfalık fasiküllerin bir araya getirilmesiyle hazırlanmıştır. Matbu eser katlama tekniği kullanılarak kitap formuna dönüştürülmüştür. Bu teknikte geniş taş baskı sayfaları dörde katlama yapılarak fasikülleştirilir. Sonrasında bir araya getirilip kitaplaştırılırlar. İncelediğimiz eser de bu şekilde hazırlanmıştır. Kitabın karton ve kontrplak kapakları arasına yerleştirilen sayfa formaları üst üste konarak kalın pamuk ip ile ciltlenmiştir. Yapılan delme ve bağlama işleminin bir kerede kağıda zarar vermeden el

becerisiyle tamamlanmış olması kitap ciltleme konusunda tecrübeli biri tarafından yapıldığını düşündürmektedir. Kitap formalarının iki ve altı ile başlayan kimi sayfalarının yanlışlıkla karıştırılarak dizildiği görülmüştür. Biz kitabı yıpratmadan temiz ve doğru kullanmak için sayfaları olması gereken kendi sırasına koyarak yeniden sıraladık.

Kitap incelenmek amacıyla fasiküllere ayrıldığında sayfa aralarında buğday, ot ve saman parçaları bulunmuştur. Bu durum eserin bir müddet samanlık gibi bir ortamda gizlenmiş olabileceğini akla getirmektedir. Kitap kapağında ve sayfa kenarlarında is ve yanık izleri bulunmaktadır. Bu durum kitabın ateşin içerisinden kurtarıldığını düşündürmektedir. Kitabın getirtildiği coğrafya ve siyasi çalkantılı dönem göz önünde bulundurulduğunda yanık ve is lekeleri anlam kazanmaktadır. Zira eserin bulunduğu coğrafyada zaman zaman basılı ürünlerin yok edilmek amacıyla yakıldığı, kütüphanelerin ateşe verildiği tarihî kayıtlardan öğrenilmektedir.

Metnin dili Doğu Türkçesi özelliği göstermektedir. Metinde Arap, Fars, Çağdaş Uygur, Özbek dillerinin ses, şekil ve söz varlığından sıklıkla yararlanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu dillerin eklerinden yararlanarak yeni orijinal karma sözcüklerin meydana getirildiği de görülmektedir. Eserdeki yabancı dilden sözcüklerin kullanıldığı söz gruplarının yapısı ağırlıklı olarak Arap ve Fars dili özelliği göstermekle beraber cümle yapısı Türkçe söz dizimine sahiptir. Ki'li birleşik cümle kuruluşlarında özellikle Fars dilinin kalıplarından, Türkçe sentaksına uygun cümlelerdeki birleşiklerde ise fiilimsilerden yararlanılmıştır.

1.3.2. İncelenen Eserin Diğer Maktel-nâmelerden Ayrılan Yanları

Bugüne kadar Türkçeyle yazılan Maktel-i Hüseyinler çoğunlukla manzum biçimlidir. Mensur olarak yazılan Maktel-i Hüseyinlerin bir kısmında, mensur hikâye metninin aralarına manzum parçalar serpiştirilmiştir. Yalnızca mensur tarzda yazılanları ise aslen tarihî metinlerdir. Elimizdeki eser tahkiye metoduyla kaleme alınmıştır. Görünüm olarak mensur bir Maktel-i Hüseyin görmekteyiz. Sözü edilen manzum parçalar her satırda düz yazı gibi yan yana yazılmışlardır. Eserdeki manzum yazılarda farklı dönemlerde farklı şairlerce yazılmış Kerbelâ olaylarını anlatan yas temalı şiir parçaları bulunur. Kimi zaman da Ehl-i Beyt sevgisinin anlatıldığı manzum veya mensur methiyeler bulunmaktadır. Mersiye nazım biçimiyle manzum olarak yazılan maktel-nâmelerin sayıca çok fazla olduğu bilinmektedir. Burada incelenen mensur biçimli maktel-nâme salt tarihî bilgi içeren mensur maktel-nâmelerden değildir.

Bugün Türk dilinin çözüm bekleyen kimi bilinmezleri, henüz çözülmemiş dönem

metinlerinin incelenmesi ile mümkün olacaktır. İncelenen metin Doğu Türkçesi ile yazılmıştır. Bu sebeple ülkemizde bugüne kadar incelenen Oğuz Türkçesiyle yazılmış veya tercüme edilmiş metinlerden dil yönüyle farklıdır. Eser, dil ve edebiyatın dışında teoloji, tarih bilimi ve halkbilimi çalışmalarına da ışık tutacaktır. Fakat bizim için önemli ve incelenmeye değer yanı inceleme sahamız dolayısıyla metnin dil malzemesi ve dil özellikleri olacaktır. Aşağıda yapılan araştırmayla ilgili tespitler kaydedilmiştir.

Elimizdeki metinle ilgili araştırma yaparken öncelikle Yüksek Öğretim Kurumu Tez Kataloğu'na bakılmıştır. Elimizdeki eserle ilgili bugüne kadar herhangi bir bilimsel çalışma yapılmadığı araştırmalarımız sonucunda tespit edilmiştir. Maktel-i Hüseyin ve Kerbelâ hadisesiyle ilgili çeşitli lisansüstü tez çalışmaları bulunmaktadır. Bugüne kadar incelemesi yapılan eserlerin içinde Çağatay Türkçesiyle yazılan mensur veya manzum-mensur karışık bir Maktel-i Hüseyin metnine rastlanmamıştır.

Eserin yazmasının bulunabileceği düşüncesiyle Yazma Eserler Katalogunda, İSAM kütüphanesi veri tabanında, Süleymaniye kütüphanesi online katalogunda da arama yapılmış fakat benzer bir eserle karşılaşılmamıştır.

Kerbelâ, Maktel, Maktel-i Hüseyin adlarıyla yazılmış eserlerle ilgili çeşitli bibliografya denemeleri hazırlanmıştır. Söz konusu bibliografyaların hiçbirinde üzerinde çalıştığımıza benzer bir maktelden bahsedilmemektedir. Orada adları geçen maktel-nâmeler birkaç sayfadan oluşan eksik mensur metinlerdir. Batı Türkçesi ile yazılı Maktel-i Hüseyinler ile üzerinde çalıştığımız maktel-nâme arasında konu birliğinin dışında benzerlik bulunamamıştır. Manzum yazılı maktel-nâmelerin ise incelediğimiz eserle ilgileri yoktur. Kataloglarda yer alan ve kim tarafından yazıldığı bilinmeyen birkaç sayfadan oluşan maktel-nâmelerin de burada incelenen eserle ilgisi yoktur. Tüm bu yönleriyle değerlendirildiğinde incelenen metnin özel bir metin olduğu anlaşılmıştır. Burada incelediğimiz metne kısmen yaklaşan bugüne kadar üzerinde çalışılmış iki eser tespit edilmiştir:

1. "Hilmi-zâde İbrahim Rıfat'ın Vakʿa-i Dil-sûz-ı Kerbelâ" adlı eseri mensur bir metin olmakla beraber Doğu Türkçesiyle yazılmamıştır. Bu nedenle burada incelenen metinle ilgisi yoktur.
2. "Tek, Recep ve Öger, Âdem (2018). Çağatayca Yazılmış Bir Kerbelâ Mersiyesi, Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi, Sayı: 2018/12, s. 169-212." adlı makalesinde Çağatayca yazılmış bir Kerbelâ vakasından bahsedilmektedir. Orada ele alınan eser manzum bir Kerbelâ mersiyesidir. Bu incelemede ise içinde az miktarda manzum parçalar serpiştirilmiş, mensur tarzda yazılmış bir

Maḳtel-i Hüseyin üzerinde çalışılmıştır.

Maktel-i Hüseyinler olay, yer, kişi kadrosu gibi yönleriyle birbirlerine benzer olmakla beraber içeriğindeki hayal unsurları bakımından birbirlerinden az veya çok farklılık göstermektedir. Olayların cereyanı sırasında olup bitenlerin olağanüstülüklerle anlatılması, dehşet sahnelerinin tasviri ve olay sırasında yaşananlar, olayların önlenip önlenememe gerekçeleri veya öç alma hadisesi gibi anlatımlar Maktel-i Hüseyinler arasındaki farklılıklardır. İnceleyeceğimiz eserde de diğerlerinden ilginç kimi anlatımların bulunması (Afganistan coğrafyasından yer adlarının bulunması ve İslâm inancına uymayan hîlelerin yapılması) eserin kendisini tek başına orijinal ve önemli kılmaktadır.

Bütün İslâm dünyasında olduğu gibi Çağatay Türkleri arasında da derin izler bırakan bu elim katl hadisesinin Doğu Türkçesinin sözlü ve yazılı edebiyatlarında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Elimizdeki eserin Doğu Türkçesi ile yazılmış tek örnek olmadığını başka manzum, mensur veya manzum-mensur karışık Maktel-i Hüseyinlerin bulunduğunu düşünmekteyiz.

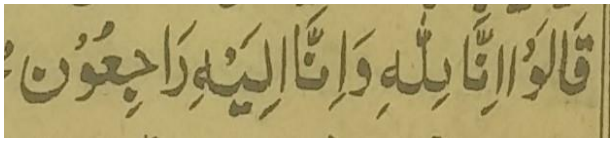
1.4. Yazım Özellikleri

Harezm ve Çağatay Türkçeleri dönemlerinde kimi sözcüklerde örneklerini gördüğümüz hece başı ve söz sonu /ġ/ ve /ḳ/ kullanımı incelediğimiz eserde de tespit edilmiştir. Harezm Türkçesinde ek ve sözcüklerin sonlarındaki g/ġ sesleri korunmuştur (Eckmann, 2003b, s.14). Çağdaş Uygur ve Özbek Türkçelerinde de çok heceli sözcük sonundaki g/ġ sesleri korunmuştur. Eserde bu sesin birkaç yerde değişikliğe uğramadan korunduğu tespit edilmiştir: sarıġ>sarıġ “sarı” 119/15, 166/6, 177/12, 177/17, 254/6; uluġ>uluġ “ulu” 222/9 Şebrūk aydı, uluġ çāşt bolubdur; 300/1 Bārī ceddin͡g uluġ mu yā ʿĪsā uluġ mu; açıġ>açıġ “acı” 144/11, 265/11, 281/15, 299/8 Açıġıdın saḳalını yolub, tā taşladı.; ėlig > ėliġ “el” 211/7 dāmene-yi siperdin (7) ėlig uzatıb ḳabża-yı tīġidin tutub andaġ urdılar, 204/20, 156/21, 234/10 vd.; ıssıġ “sıcak” 324/14, 229/21, 229/16; köprüg “köprü” 249/4; ölüg>ölüg “ölü” 102/5, 127/7, 184/12, 230/16, 184/12, 322/3, 162/6, 343/10 vd.; 125/13 Tā siz tirig ve birāderimiz tirigdürler vd.

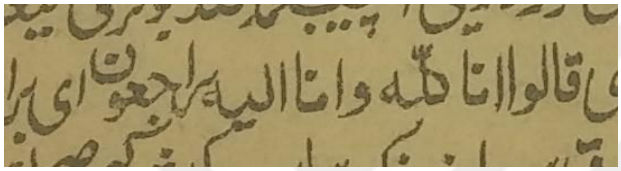
İncelenen eserde yazım özellikleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir. Bu bölümde hareke kullanımı, hemze kullanımı, kısaltma, diğer simge ve işaretlerin kullanımı vd. başlıklar yer almıştır.

1.4.1. Hareke Kullanımı

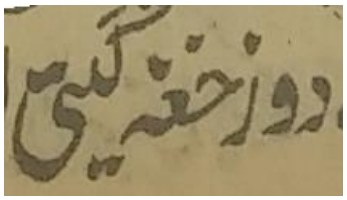
Metin, baştan sona birkaç istisna hariç tutulacak olursa harekesiz yazılmıştır. Eser için; Arapça, Farsça ifadelerle, âyetler ve hadisler de dâhil olmak üzere harekesiz yazılmıştır denilebilir. Eserde hareke kullanımının tek istisnası Bakara Suresi 156. âyetinin yazımıdır. Eserin 324/10, 332/4, 338/9, 343/15, 344/1, 345/13 numaralı satırlarında ilgili âyetin hareke kullanılarak yazıldığı görülmüştür.

Eserin 126/6, 127/17, 335/14 numaralı satırlarında ise ilgili âyetin yazımında hareke kullanılmamıştır.

Bununla beraber eserde yalnızca bir yerde Türkçe sözcük üzerine hareke konmuştur. Eserde pek çok defa kapalı /e/ kullanılmasına rağmen kapalı /e/ üzerine hareke koyma uygulaması sadece bir sözcükte karşımıza çıkmıştır. İncelediğimiz metinde, J. Eckmann Çağatay Dili Hakkında Notlar sayfa 121'de yazıldığı gibi Nehcü'l-feradis'tekine benzer bir kullanım 226/21 satırda da tespit edilmiştir. Biz sözcüğün transkripsiyonlu yazımında kapalı /e/ sesinin altını çizerek bu yazımı işaretledik. 226/21 dūzaḫġa kėtti 226/21 satırda kėtti sözcüğünde kapalı /e/ sesinin üzerine hareke konmuştur.

1.4.2. Hemze ء Kullanımı

Bu başlıkta hatalı hemze kullanımları ele alınmıştır. İncelenen eserde hemze kullanımında çeşitlilik tespit edilmiştir. Hemze işaretinin hiç kullanılmadığı, hemze yerine y (ى) kullanıldığı, hemze yerine hemzeli y'nin (ئى) kullanıldığı yazımlar tespit edilmiştir. Aşağıdaki başlıklarda bu işaretlerin geçtiği sayfa ve satır numaraları yazılmıştır:

ء / Ø

مومن : 99/9, 102/3, 111/15, 127/6, 137/15, 139/15, 147/16, 153/8, 158/10, 171/13, 180/2, 185/21, 186/16, 188/8, 190/12, 194/5,7, 195/14, 203/1, 219/1,2, 247/6, 254/14, 260/10,16,

283/20, 316/17, 324/2 numaralı tüm satırlarda geçen مؤمن mū'min sözcüğü مومن mūmin biçiminde hemze işareti ihmal edilerek yazılmıştır.

تاخير : 134/14, 152/18, 152/20, 159/18, 161/14, 171/9, 189/21, 193/19, 195/1, 206/17, 229/12, 240/11, 247/17, 274/17, 298/12 numaralı tüm satırlarda تأخير te'ẖīr sözcüğü, تاخير tāẖīr biçiminde yazılarak hemze işareti ihmal edilerek yazılmıştır. Orijinal biçimli yazım, metnin hiçbir yerinde tercih edilmemiştir.

ابا : 129/2, 211/17, 294/3 satırlarında اباء ibā' sözcüğü yerine ابا ibā şekli tercih edilmiştir.

راى : 148/1, 171/11, 172/16, 214/13 numaralı tüm satırlarda راى rāy yazılmış رأى re'y beklenirdi.

غاءب : Metinde 226/7 satırda geçen ġā'ib sözcüğünde hemze işareti ihmal edilmiştir.

سيه : Metinde سيه seyyie yazılmış hemze kullanılmamıştır.

Ayrıca; metinde مايوس māyūs, سوال sūāl, تاثير tāṯ̲īr gibi sözcüklerde de hemze işareti ihmal edilmiştir.

ى / ء

قايل : 249/17 numaralı satırda قائل ḳā'il sözcüğünde de aynı şekilde hemze tercih edilmeyerek sözcük قايل ḳāīl şeklinde hemze yerine ى "ye" harfi kullanılmıştır.

مانع : Metinde مانى yazılmış مانع biçiminde hemze yerine ى "ye" harfi kullanılmıştır.

قايم : 109/15, 193/2, 193/10, 194/2, 201/14, 220/2, 229/14, 231/9, 234/20, 279/8, 288/5, 99/3, 120/8, 1336/2, 144/16, 184/11, 271/17, 324/15 numaralı tüm satırlarda قائم ḳā'im sözcüğü قايم ḳāīm şeklinde yazılarak hemze ihmal edilmiş hemze yerine ى "ye" harfi kullanılmıştır.

ئى / ء

غائيب: 218/8, 219/14, 269/3, 305/7, 332/6, 348/11 numaralı tüm satırlarda ise; غائيب ġā'īb şeklinde ى "ye" harfiyle yazılmıştır.

فائيده : 223/9 numaralı satırda ise; فائيده fā'īde şeklinde hemze ve ى "ye" harfi birlikte kullanılmıştır.

1.4.3. Yönelme Durumu Ekinin Yazımı

İncelenen eserde yönelme eki; ikinci tekil kişi iyelik eki üzerine gelirken iki farklı şekilde (nḡġa نكغا / نک كا nn̄ge) yazılmıştır. Eserdeki bu kullanımların ses uyumuna uyduğu görülmektedir. Diğer kullanımlardaki uyum ve uyumsuzluklar dil incelemesi bölümünde anlatılmıştır. Burada yalnızca yazım konusu ele alınmıştır. Ekin 6 örnekte (نک كا nḡge) şeklinde, 30 farklı yerde ise (نكغا nḡġa) şeklinde yazıldığı tespit edilmiştir: 133/17 Her ne

fermān ḳılsang ḫidmetingge; 201/4 Sening (4) ṭarafıngge ḥarbe salsam ammā sen salġıl; 133/17 Sening (4) ṭarafıngge ḥarbe salsam ammā sen salġıl; 133/17 Sening def'ingge kūşiş ḳılay; 207/16 bizler mülāzemetingge kėldük; 250/21 sening Ḥüsn-i cemālingge 'āşıḳ men; 136/16 necis dünyā atanga nėme vefā ḳıldı; 137/9 körgil ki cānınga ne işler ḳıladur men; 147/9 sening bārgāhınga bu ḳısm 'azāblar birle kėlibdür; 158/9 imāmnıng bārgāhınga (10) kėltüreli; 162/17 Ėmdi ḳolunga tüşüb- (18) dür men; 176/9 sening başınga Ebū Turābī'ni ḫūnını da'vā ḳılıb; 214/14 ne ḳısm ṣayd ėlginge tüşübdür; 280/19 pādişāh atını özünge ḳoyub, emīrler ḳaṭārıde (20) kėlib sen; 107/6 Resūl-i Ḫudā'nı özlering düşman ḳıldıng- (7) lar; 123/19 Özünge ẓulm ḳılsang (19) hemme ehl-i evlādınge raḥm ḳılġıl; 133/14 Eger ḥükm ḳılsang ḫidmetinge yiberey; 161/9 Sening (9) meclisinge alıb kėldük vd.

Ayrıca, yönelme ekinin كه şeklinde yazıldığı tek örnek tespit edilmiştir: 190/1 سيزلاركه sizlerge yazılmıştır.

1.4.4. Zamir n'sinin Yazımı

Çağataycayı Harezm Türkçesinden ayıran özelliklerden biri de zamir n'sinin durumudur. Çağataycada 3. tekil iyelik ekinden sonra gelen "+GA, +da, +dIn, +çA" durum ekleri getirildiğinde zamir n'si kullanımdan düşer (Argunşah, 2018, s. 25). Harezm Türkçesinde nadir görülen bu durum Çağataycanın klasik döneminde genelleşmiştir. Zamir n'si Çağataycada olduğu gibi Çağdaş Uygur Türkçesinde ve Özbek Türkçesinde de benzer şekilde düşmüştür (Argunşah, 2018, s. 25; Buran-Alkaya, 2009:183; Öztürk, 2010:63). İncelenen metinde zamir n'si kullanılmaz: 103/13 kāfirning libāsıġa tüştü; 113/9 Ėkki ḳolını kögsiġa ḳoyub; 127/14 ol bed-baḫtnı ṣandūḳ-i sīnesiġa urdı; 127/15 Yaḳasını çāk ḳılıb, atasıġa bardı; 159/18 Ebū Turābī'ni oġlını başıġa (19) urunglar; 240/10 Mülcem'ning atası ornıde (11) soḳadur; 240/16 öz yanlarıde (17) tuttılar; 241/4'alemni astıde ėkki ḥarāmzāde;

1.4.5. Ünlüleri Karşılayan Harflerin Yazımı

Metindeki ekler, Uygur yazım geleneğinde olduğu gibi sözcük köklerinden ayrı yazılmış olup, ünlü sesler yazıda çoğunlukla gösterilmiştir. Arapça ve Farsçadan alıntılanmış sözcüklerdeki ünlüler ise alıntı yapılan dillerdeki yazım geleneğine uygun olarak yazılmışlardır. Hatalı yazımlar için dipnotlarda açıklamalar verilmiştir. Sözü edilen kullanımlardan bazıları şöyledir: 97/7 اولوبدور ölübdür, 97/8 اوزلارى özleri, 100/7 باشيدور başıdur, 100/8 بولغايميز bolġaymiz, 100/19 نيزه نى اوچيكا nīzeni uçige, 100/21 شهرنى اتينى

şehirni atını, 109/12 ایدی خبریم یوق ḫaberim yoḳ idi, 115/15 لشکرینی اوستیکا یتیب leşkerini üstige yetib, 115/18 لشکرینی اوستیکا یتیب ḳaçarġa yol tapalmas, 120/9 تیغ تارتادور tīġ tartadur, 120/7 انداغ کیم andaġ kim, 127/12 قول سالیب ḳol salıb, 127/13 کیشینی سن تابغیل kişini sen tapġıl, 144/11 یرکا توشتی yerge tüşti.

Türkçe sözcüklerde ve eklerde /a/ ve /e/ sesleri için art ve ön sıradan sözcüklerle, ayırt etmeden "ا" veya "ه" harfleri düzensiz şekilde kullanılmıştır. 148/6 کومادینک kömeding͡; 98/15 باشیغا başıġa; 163/9 یقاسیغه yaḳasıġa; 98/3 ایردیلار ėrdiler; 202/10 کوساتای körsetey; 163/11 اتقونچه atḳunça; 164/7 استیده astıde; 164/8 ینه yana; 164/16 بیللاریده bėlleride; 164/21 ایدادیلار aydadılar; 166/4 طرفکا ṭarafge; 133/9 یرکا yerge; 190/1 Metinde سیزلارکه sizlerge; 166/6 بولغانی bolġanı; 166/9 پایلاریغه pāylarıġa; 166/21 کیرالی kireli; 166/21 توتالی tutalı.

Bulunma durum eki Özbek Türkçesindeki gibi her zaman "ده" (+de) biçiminde tek şekilli biçimle güzel he kullanılarak ince sıradan ünlüyle yazılmıştır: 259/11 Yaḳın furṣatde bu bī-edeb cemāʿalar; 261/7 tamām Şām'de andaġ ʿayyār, mekkār [8] ṭırār yoḳ ėrdi; 261/16 anın͡g [16] ḥaḳḳıde şefḳat-i tamām ḳılur men; 262/2 Yezdicerd ḳarangulıḳde piyāde, [3] libās-ı mülūkāne birle çıḳıb barur ėrdi; 262/13 seḥer vaḳtide ėşikge çıḳıb ėrdim; 262/18 Ḥażret-i Şāh-ı Merdān yana Ḫorāsān'de yiberdiler; 259/6 Ḫaṭnı yaḳasıde [7] bend ḳılıb.

Çokluk eki ünlüsü Doğu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi incelenen eserde de her zaman "لار" (+lar) biçiminde elifle yazılmıştır: 103/11 Mübārek aġızlarıġa; 108/5 üstüḫ˘ānlar nerm nerm bolġandur; 149/15 Tavsen gürsünlerni, uluġlanlar, ḫānlar; 151/5 mülāzemetlerige barur siz; 192/17 āb-ı dehānlarını közleriġa sürttiler; 161/6 aḳrabāları üçün şikeste-yi ḫāṭır; 163/6 başlarıġa tofraġlar saçıb, taşḳarı çıḳtılar ve ʿavratlar; 166/15 ʿArablar nīş nīze birle helāk ḳıldılar; 170/14 İrānlar ve maẓlūmlar vd.

Alıntı sözcükler, genellikle sözcüklerin geldiği dilin orijinalindeki gibi yazılmışlardır: 97/2 آسمان āsumān; 97/5 ستم sitem; 119/1 مکمل mükemmel; 137/10 لشکر leşker; 137/11 نجس necis; 138/3 جنک ceng; 138/15 کربلا Kerbelā; 140/1 مرد merd; 151/16 غریب ġarīb; 151/13 جمال cemāl; 152/7 شهید şehīd; 152/18 برادر birāder; 184/13 تیز tīz; 102/6 علمه yazılmış علامه ʿallāme yazılması beklenirdi. 103/2 حاکیم ḥākīm yazılmış حاکم ḥākim yazılması beklenirdi; 113/21, 119/13, 135/21, 146/17, 164/16, 206/13, 226/10 satırlarda استوار üstüvār sözcüğü için اوستوار ūstuvār yazılmıştır.

"ne" ve "ki" sözcüklerinin yazımında her zaman "ه" (he) kullanılmıştır. 122/13 ... sening͡ cānın͡ga ne işler ḳıladur men; 123/14 Bu ne leşkerdür; 124/17 Ne üçün sevdānı ḳoldan bėrür siz; 127/5 Pīr amān bermey [5] andaġ urdılar ki dū ḥiṣṣe berāber boldı; 127/13

Körey ki ne ḳılur sen dėb turdı; 129/4 Ay Dīvāne, ḥayf ki meni ėkki nev- (5) civān oġlumnı öldürdüng͡; 129/13 Vaḳtī ki Şāmge yavuḳ (14) yetib ėrdiler; 131/8 Vaḳtī ki Şāmge yavuḳ (14) yetib ėrdiler vd.

1.4.5.1. Kapalı /e/ (ė) Sesinin Yazımı

Türkçenin en eski yazılı ürünlerinden itibaren düzensiz seyreden /e/~/ė/~/i/ sesleri arasındaki geçişler dil araştırmacıları tarafından tartışılmıştır (Thomsen, 2002, s. 36, 308, 313; Gabain, 2000, s. 34; Eckmann, 2003a, s. 26; Eckmann, 2003b, s. 84, 112; Mansuroğlu, 1988, s. 136; Yılmaz, 1991, s. 151-165; Ata, 2002, s. 47; Argunşah, 2010, s. 47-60)

Kapalı /e/ ünlüsü Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde Yenisey yazıtlarında özel bir işaretle gösterilirken Orhun yazıtlarında /ı/ ve /i/ seslerine karşılık gelen işaretle bazen yazılıp bazen yazılmadığı (Thomsen 2002, s. 36/313) belirtilmiştir. Gabain ise; Uygur ve Mani metinlerinde /e/ veya /i/ sesini karşılayan özel bir işaretle kapalı /e/ sesinin varlığının ortaya konduğunu (Gabain, 2000, s. 34) bildirmiştir.

Türk dilinin en eski dönemlerinden itibaren uzun dönemler boyunca karşımıza çıkan, Türkçe kelimelerin ilk hecesinde yer alan, Arap alfabeli metinlerde kimi zaman y "ى" veya esre "ـِ" ile işaretlenen bu ses kapalı /e/ sesi olarak adlandırılmıştır (Karaağaç, 2017, s. 36).

Harezm ve Çağatay Türkçeşerinde kapalı /e/ sesi ile işaretlenen ى (ye) bazen yazılmış bazen yazılmamıştır. Nehcü'l-ferādīs'in Yeni Cami nüshasında düzensiz olmakla beraber üstünlü ى (ye) ile gösterilmiştir (Eckmann, 2003b. S. 121). İncelemesini yaptığımız eserde Nehcü'l-feradis'dekine benzer bir kullanım söz konusudur. 226/21'de dūzaḫġa k̲ėtti kapalı /e/ sesinin üstüne hareke konmuştur. Bu kullanım eserde sadece tek bir sözcükte karşımıza çıkmıştır. Biz metnimizdeki sözcüğün transkripsiyonlu yazımında kapalı /e/ sesinin altını çizerek bu yazım şeklini işaretledik.

Bu ünlüyle beraber incelenen eserde dokuz ünlü vardır. Kapalı /e/ sesinin varlığı Türk dilinin en eski dönemlerinden beri devam etmiştir (Argunşah, 2013, s. 97). İlgili durum Türk dilinin tarihî seyriyle uyumludur. Eski Türkçenin kimi eserlerinde kapalı /e/ sesi, metin içinde bazen yazıldığı, bazen de yazılmadığı olmuştur. Bu nedenle bazı Türkologlar kapalı /e/ sesinin asli seslerden olmadığını düşünmektedir. Genel durum bu şekilde olmakla beraber Türk dilinin lehçelerinde ve Türkiye Türkçesinde hālā varlığını sürdürmektedir.

İncelediğimiz eserde kapalı /e/ (ė) sesi kimi zaman ى "ye" harfi ile gösterilerek yazılırken kimi zaman da ى "ye" harfi hiç yazılmamıştır. Tespit edilen tanıklar şu şekildedir: bėl/bel; ber-/bėr-; beri/bėri; dėk/dek; kėt; ket; nėmerse/nemerse; tėg-/teg- ; yė-/ye-; 169/4, 209/21, 302/21 yedi "yemek", 179/16, 230/5 yediler "yediler"; 324/14 yėdürdib, 276/9 yėb; 111/19 بيردى bėrdi, 113/3 بيريب bėrib, 115/2 برساك bersek, 124/15 برمادى bermedi; 205/8, 277/15 دک dek yazılmış ديک dėk yazılması beklenirdi; 276/15 كتيب ketib yazılmış كيتيب kėtib yazılması beklenirdi. 129/15, 151/15, 215/18 vd. kėtib biçimiyle yazılmıştır.

Kapalı /e/ sesi için metinde geçen tek şekilli sözcüklerin yazımları şöyle tespit edilmiştir: dė-; ėçki(keçi); ėdi(idi, zaman ekiyle); ėge(sahip); ėger(binek aracı); ėgin(sırt, elbise); ėkki(iki); ėken; ėkin(acaba); ėkin(iki); ėkki; sekkiz; ėl(il, memleket); ėl-(tutmak, yakalamak); ėlçi; ėlet-; ėllig(sayı adı, elli); ėlig(el); ėlçilik; ėmdi; ėr-; ėren; ėrmiş; ėrse(ise); ėrte; ėşik; ėşit-; ėşek; ėt; ėt-; kėç; kėç-; kėçe; kėl-; kėltür-; kėrek; key-; keydür-; keyin; kėz- ; men; neçe/nėçe; nėme; sen; te-; tėgür-; tėmür; tėri; tėve; yegirme; yegirmi; yem; yer; yet- ; yetkür; yetti(yedi, sayı adı); yetmiş(yetmiş, sayı adı); yetür.

1.4.6. Ünsüz Sesleri Karşılayan Harflerin Yazımı

Harezm Türkçesinde art ve ön ünlü bulunduran sözcüklerde ت - ط / س- ص ayrımı nadiren de olsa yapılmıştır (Ata, 2014, s. 59; Yüksekkaya, 2011, s. 131). Ünsüz seslerin yazımında düzensizlik hakimdir. İkili kullanımlar görülmüştür. Ayrıca yazım yanlışlığı olarak kabul edilebilecek yazımlar mevcuttur.

ب sesi : İncelediğimiz eser, Çağataycanın son dönemini işaret etmektedir. Yazımda Özbek Türkçesinin etkisinde kalındığı düşünülmektedir. Sözcüklerin ve eklerin sonunda (-b zarf fiil eki ile -Ib, -Ib DUr zaman eki) -p/-b, -p-/-b- tercihinin -b yönünde olduğu görülmüştür: 100/6 turubdurlar, 104/19 bir kimerse saçrab turdı; 113/9 tevāżuʿ birle kirib turdı; 231/7 ḳudret közi birle körüb turar; 323/20 ḳızıl [20] ḳanġa boyalıbdur; 100/13 dėb, 101/3 tartıb, 101/9 aytıb, 101/10 debtur, 101/16 yiberib, 102/6 yatıb, 143/6 ḳoyubdurlar, 348/21 barıb tururmen, 116/18 sürübdurur, 111/5 dėbturur ėrdi.

ط / ت : 155/1 قاطل ḳāṭil yazılmış; 262/14 طعميده ṭaʿammīde yazılmış تعمّداً taʿammüden beklenirdi; 328/8 خفطن ḫafṭan yazılmış; 264/1 طبر ṭaber yazılmış تبر teber beklenirdi; 231/6 طاق ṭaḳ yazılmış تك tek beklenirdi.

ت / ط : 132/20, 223/18 تى tay yazılmıştır طى ṭay beklenirdi; 114/2 Metinde تبقا tabaḳā yazılmış طبقه ṭabaḳa yazılması beklenirdi; 190/6, 256/21, 260/12 تبرستان taberistān yazılmış

طبرستان ṭaberistān yazılması beklenirdi; 304/8, 304/9 ساتول sātūl yazılmış ساطول sāṭūl beklenirdi.

ت / ط : ات at “at” 103/3, 163/2, 166/14, 167/4, 167/10, 168/9, 169/14, 207/10, 207/11, 208/11, 210/10, 253/6 vd.; اط aṭ “at” 278/2, 245/12; atlan- “ata binmek” 102/13, 180/14, 307/17, 336/12, 186/21, 338/2, 141/17; aṭlan- “ata binmek” 305/9.

د / ذ : Arapça ḫidmet ve ḫidmetkār sözcüklerinin yazımında kimi zaman dal harfi için zel harfi kullanılmıştır. Bu kullanımda sözcüğün Farsça konuşma dilinde “hizmet” şekliyle seslendiriliyor olmasının etkili olduğunu düşünmekteyiz. Eserde ḫidmet ve ḫidmetkār sözcükleri 34 defa kullanılırken ḫizmet 8 defa, ḫizmetkār 3 defa, ḫizmetkārlıḳ ise 1 defa kullanılmıştır. Her iki dilin de söyleyiş biçimleri eserde örneklenmiştir. Bazı kullanımlar şu şekildedir: 218/19 kemer-i ḫizmetkārlıḳnı cānımızge baġladuḳ; 157/19 Sizlerge ḫizmetkār bolsam hemīşe kūşe-yi ḫāṭrıngızlar meni ṭarafımge bolsa; 289/13 bizlerge aṣlā nevbet ḫizmet tėgmebdür; 149/3 Men barıb bu ḫizmet şāyestege becā kėltürey; 150/7 Ol kün, kemer-i ḫidmet, evlād-ı resūlu’llāh’nıng bėlige baġlasam; 158/2 Eger sehvā terk-i ḫidmet ḳılgen bolsaḳ; 191/1 Mīre Ḥażret-i Bībī Ḫadīce raḍıya’llāhu ʿanhānıng ḫidmetkārları (2) ėrdiler.

ص / س : 160/19 مصلح müsellaḥ yazılmış; 119/14 صلاح ṣılāḥ yazılmıştır; 341/4, 341/7 صفيان ṣufyān yazılmış سفيان süfyān yazılması beklenirdi.

ع / غ : Alıntı sözcüklerin yazımı çoğunlukla orijinaline uygundur. Bununla beraber kimi sözcüklerde ise ع/غ kullanımları mevcuttur: 99/18 مشغله “meşġale” yazılmış مشعله “meşʿale” beklenirdi; 289/20 مشغل meşġal yazılmış مشغله “meşʿale” beklenirdi 241/10 شيغه şīġa yazılmış شيعه şīʿa yazılması beklenirdi; 289/7 معلوب maʿlūb yazılmış مغلوب maġlūb beklenirdi; 120/18, 143/14 شغله şuġle yazılmış شعله şuʿle beklenirdi; 319/4 زغفران zaġferān yazılmış زعفران zaʿferān beklenirdi. Bununla beraber 319/5, 319/7 زعفران zaʿferān şeklinde orijinaline uygun yazım da mevcuttur.

ك / غ : 224/17 سالیغ sālīġ yazılmış orijinal yazım olan سالك sālik beklenirdi.

غ / ق : 173/16 قضاب ḳażāb yazılmış غضب beklenirdi.

ق / ك : 174/15 یکای yıkay yazılmış یقای yıḳay yazılması beklenirdi; 248/13 Metinde ایکاز ikāz yazılmış ایقاظ iḳāẓ yazılması beklenirdi; 319/2 خندك ḫendek yazılmış خندق ḫendeḳ beklenirdi; 141/8 خاكر ḫākir yazılmış حقير ḥaḳīr beklenirdi; Şart kipinin 1.Ç.K. eki olan -saḳ; 108/12 125/12, 158/2 سک -sak biçiminde yazılırken, 101/7, 110/7, 110/18, 121/4, 206/17, 228/8, 236/6, 236/10, 236/12, 276/7 satırlarda olduğu gibi ساق -saḳ biçiminde yazılması beklenirdi.

ق / ک : 192/11 satırda ise; سالیق sālīḳ yazılmış سالك sālik beklenirdi; 166/13 قیشی ḳışı yazılmış; 248/8 اوتلوق otluḳ yazılmış; 131/1 کیراق kėraḳ yazılmış.

گ / ک : Farsça aynı sözcüğün yazımı için iki farklı yazım kullanılmıştır. Her iki harf de Fars alfabesinde yer almaktadır; 139/2, 153/19, 160/11, 162/11 numaralı satırlarda گوشه gūşe, bunların dışındaki satırlarda کوشه kūşe biçiminde yazılmıştır.

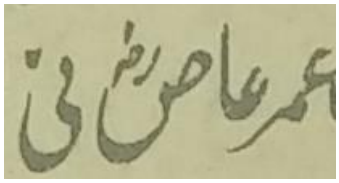
1.4.7. Arap Alfabesindeki Noktaların Kullanımı

Metnimizde ب پ ت ج چ خ ز غ ف ق ن ی gibi noktalı harflerin kullanımında kimi zaman nokta koyma veya koymama, harfin altına veya üstüne nokta koyma gibi hatalı yazımlar görülmüştür. Bu tür yazım farklılıklarının görülme olasılığı sözcüklerin Türkçe veya alıntı olup olmamasına göre değişiklik göstermemektedir. Doğu Türkçesi metinlerinde sıklıkla karşılaştığımız bu nokta meselesi incelenen eserde sıklıkla görülen hatalardandır. Burada bu tür yazımların yalnızca bir kısmı örneklenmiştir: 189/11 پیری piri yazılmış; 190/4 تغریت ṭarīḳ-i taġrīt yazılmış fakat طریق تغریب ṭarīḳ-i taġrīb beklenirdi; 102/13 satırda پیش pėş (sayı adı) yazılmış بیش biş beklenirdi; 106/17 satırda ايد ayd yazılmış ایدی aydı beklenirdi. ی (ya) harfi yazılmamış; 109/1 satırda یولدی yoldı yazılmış; 115/5 satırda اتینك atın͡g yazılmış ایتینك aytın͡g beklenirdi; 118/10 satırda بتب bitib yazılmış یتب yetib beklenirdi; 211/17, 272/21'de یغاچ yıġaç yazılırken 192/1, 273/1, 273/2, 273/15, 326/12, 326/16'lerde یغاج yıġac yazılmış; یغاچ yıġaç beklenirdi; 295/11 ایو eyü yazılmış ابو ebū beklenirdi; 103/14 ناصور nāṣūr yazılmış باصور bāṣūr olmalı; 115/5 اتینك atın͡g yazılmış ایتینك aytın͡g beklenirdi; 134/20 کبک kebik yazılmış; 108/2 حلق ḥalḳ yazılmış خلق ẖalḳ beklenirdi; 157/13 شققت şeḳḳat yazılmıştır; 151/17 یزدین yezdin yazılmış یردین yerdin beklenirdi.

1.4.8. Sözcüklerde Kısaltmalı Yazım

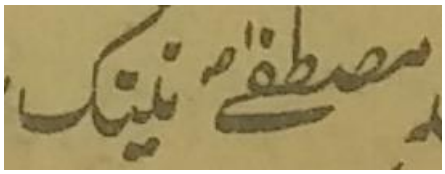
Metinde iki yerde kısaltmalar kullanılarak yazıda iktisat yapılmaya çalışılmıştır. Bunlar: 252/7 numaralı satırda raḍıya'llāh sözcüğü için raḍ yazılmıştır.

252/7 ʿÖmer ʿAṣ raḍ.nı

299/17 numaralı satırda ṣalla'llāhu sözcüğü için ṣa yazılmıştır.

299/17 Muṣṭafā ṣa.nın͡g

1.4.9. Tekrar Eden Seslerde Kısaltmalı Yazım

Tekrar eden ünsüz ses ve hecelerin yazımı: Türkçe ve yabancı sözcüklerden art arda gelen tekrarlı yazımlarda ünsüzlerden veya hecelerden birinin eksiltilerek yazıldığı görülmüştür. Art arda gelen bu çift ünsüzlerde şedde kullanılmamış, bunun yerine sesler tek ünsüzle gösterilerek yazılmıştır:

318/14 Metinde كيلتورمن kėltür men yazılmış كيلتورورمن kėltürür men beklenirdi; 202/2 Metinde روبر rū-ber yazılmış; 289/2 Metinde Dımışḳı دمشقى yazılmış Dımışḳḳı دمشققى beklenirdi; 297/5 Metinde با bā yazılmış با با baba beklenirdi; 301/1 Metinde آترومغه utrumġa yazılmış اوترو رومغه ötrü Rūmġa beklenirdi;

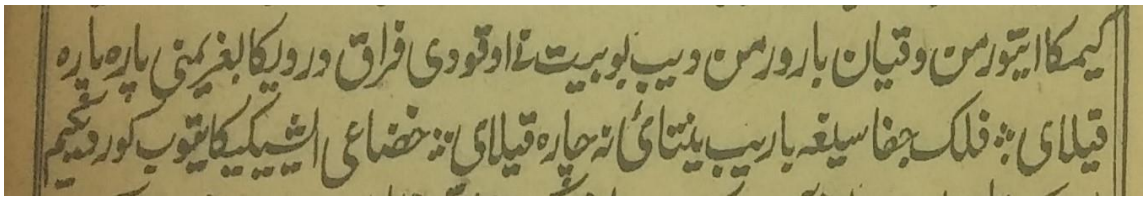
202/17 Metinde اماهان amāhān yazılmıştır اماماهان ammā Māhān yazılması beklenirdi; 295/10 نميدور nemīddür sözcüğünün د (dal) harfinin yazımında iktisat yapılmıştır. ʿUbeydek'ni bārgāhıġa kėlib kördi ki Sinān bu ḥālde yatıbdur; ʿUbeydek ekev ḫāb rū nemįddür; 222/1 انك ang yazılmış انكا a͡nga beklenirdi. انكاولكيشيكا a͡nga ol kişige sözünde a͡nga ve ol sözcükleri arasındaki elif ortak kullanılmış, yazıda iktisat yapılmıştır; 318/21 Metinde بنده نى سيد bendeni seyyid yazılmış بنده نيس سيد bendenis seyyid yazılması beklenirdi; 256/20 Metinde مردلاورى merdilāveri yazılmış مرد دلاورى merd dilāveri yazılması beklenirdi; 229/16, 21, 324/14 ايسيغ ıssıġ "sıcak", 334/19 يوتوردى yutturdu "yutturdu", 262/11, 309/15, 331/16,21 قولاب ḳollab "tutup", 102/2, 170/2, 192/5,7, 192/19 … ايتى ayttı "söyledi, dedi"; 126/12, 236/15 تارتى tarttı yazılmış تارتتى tarttı şeklinde çift ünsüz yazılması beklenirdi; 130/20 Ḥulḳumıdın asman kėrek. اسمان كيراك yazımıyla اسمانک كيراک yazmaya çalışılmış olmalı. 118/14 Metinde هرا يسميز her ismimiz yazılmış; هراا يسميز herā ismimiz beklenirdi.

Tekrar eden seslerin bir kısmı da sayı adları içinde yer almaktadır. 112/15, 142/12, 253/18 توقوز toḳḳuz "dokuz, sayı adı", 97/6, 98/2, 100/21, 108/11 vd. ايليک ėllig "elli" (sayı adı), 107/21, 108/11, 176/6,9, 177/10 vd اوتوز ottuz "otuz", 99/6, 101/2, 103/7,10, 106/9 vd. ايكى ėkki "iki". يتى "yetti "yedi" (sayı adı), 101/3, 104/7, 108/4,8, 112/13 vd. yet- fiili için de aynı yazım kullanılmıştır: يتى "yetti "ulaştı", 97/12, 221/2, 222/4, 281/15, 300/21 vd.

1.4.10. Diğer Simge ve İşaretlerin Kullanımı

1.4.10.1. Noktalamaya Benzer İşaretler

İncelenen eserde, mensur tarzda yazılan tüm şiir parçalarının arasına ayırıcılık işareti olarak üç noktadan oluşan yıldız benzeri işaret (*) konmuştur. Orijinal metinden alıntıladığımız 111/11 numaralı satır örneğinden bu işareti takip edebiliriz:

Firāḳ derdige baġrımnı pāre pare ḳılay *
Felek cefāsıġa barıp nètey ne çāre ḳılay *

Şiirde Uygur yazmalarından itibaren iki nokta ve dört nokta işaretlerinin kullanıldığı bilinmektedir. İncelediğimiz eserde noktalama benzeri işaretler dikkat çekmektedir. İhtiyaç olup olmadığına bakılmaksızın kimi yerlerde noktalamaya benzer işaretlemeler yapılmıştır. Ünlem işaretine benzer işaret (!), kısa çizgi (-) ve iki nokta (:) işaretine benzer işaretlerin kullanım amacı bugün bildiğimiz benzer noktalama işaretlerinin kullanım amaçlarıyla ilişkili değildir. Bu işaretler eserde ayırıcılık işareti olarak veya süsleme amacıyla kullanılmıştır. Satır başında kullanılan 119/16 satırdaki tek örnek dışında kalan tüm noktalama benzeri şekiller satır sonuna denk getirilmiştir. Manzum mısralar arasına ayırıcılık işareti olarak üç noktadan oluşan yıldız şekline benzer (*) işaret pek çok defa kullanılmıştır. Ayrıca yıldız şekline benzer üç nokta (*) 113/5, 115/13, 123/11, 294/7 numaralı satırların sonunda kullanılmıştır. 115/13 numaralı satırdaki (*) işareti satır sonunda olmakla beraber sözcükle ek arasını bölerek kullanılmıştır. Aşağıda sıralanan şekillerin (! - :) hiçbiri manzum mısralar arasına konmamıştır.

154/10, 158/1, 166/17, 175/10, 257/15, 284/18, 317/8 numaralı satırların sonunda ve 119/16 numaralı satır başında ünlem işaretine benzer (!) bir şekil kullanılmıştır. Ünlem işareti olarak bilinen işaretin kullanımına benzememektedir.

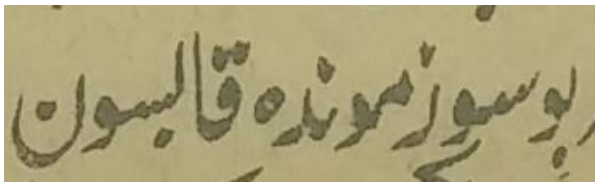
Kısa çizgi benzeri işaret (-) : 139/5 numaralı satırın sonunda kullanılmıştır. Ayıcılık amaçlı kullanılmış olmalıdır.

İki nokta benzeri işaret (:) : 127/11, 127/15, 313/2 numaralı satırların sonunda kullanılmıştır. Ayıcılık amaçlı kullanılmış olmalıdır.

1.4.10.2. Taʿlik Yazı İşareti

Taʿlik yazı özelliğinden kaynaklanan bir işaret olarak س (sin) harfinin altına işaret konduğu görülmüştür. Bu işaret eserde sadece bir yerde kullanılmıştır. 252/19 ḳalsun س (sin) harfinin altına nokta konmuştur.

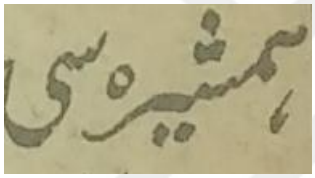
252/19 Bu söz munde ḳalsun.

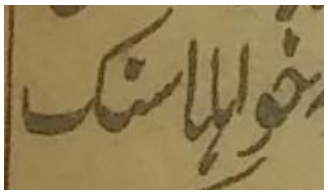
1.4.10.3. ه (he) Harfinin İşaretlenmesi

Tüm metin boyunca, sözcük başında ve sözcük içinde tüm ه (güzel he) harflerini yazarken harfin altına belirleyici işaret konmuştur. Bu sayede yazıda م (mim) harfi ile benzerliği ortadan kaldırılmıştır.

Sözcük başında: 252/7 hemşīresi

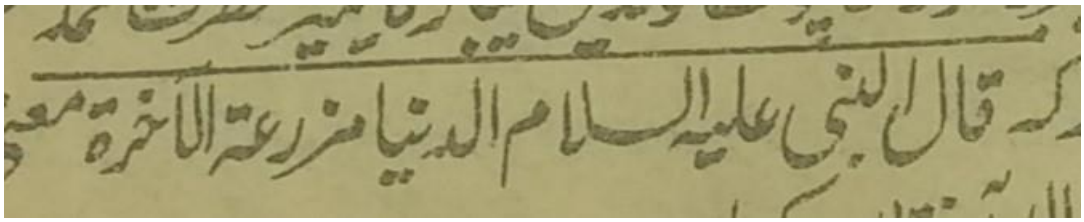
Sözcük içinde: 253/17 ḫ̆ahlasan͡g

1.4.10.4. Âyetlerin İşaretlenmesi

Eski metinlerde zaman zaman görülen satır üzerine çizgi çekerek ilgili metni işaretleme biçimi metnimizde de 101/9, 109/6, 109/17, 109/18, 148/5, 148/7, 259/21 numaralı satırlarda olmak üzere 7 (yedi) yerde Kur'ân-ı Kerim'den alıntılanmış üzeri çizili âyetler bulunmaktadır. Fakat metinde âyet bulunan her satırın üzeri çizilmemiştir.

Aşağıdaki örnekte göründüğü gibi, ilgili satırların üzeri çizilmiştir. 101/9. satır: *Ḳāle'n-nebiyyü ʿaleyhi's-selām ed-dünyā mezruʿatü'l-āḫiret*

BÖLÜM II

İNCELEME

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünlüler

Bu bölümde eserde tespit edilen ses değişmeleri, göçüşme, türeme, ses düşmesi, ses olayları, ünlü uyumları, nöbetleşme gibi başlıklarla incelenmişlerdir.

2.1.1.1. Ünlü Uyumu

İncelediğimiz eserde ünlü uyumu iki başlıkta değerlendirilmiştir. Bu uyumlara uyan veya uymayan sözcükler ve ekler bu bölümde incelenmişlerdir. Eserin genelinde ünlü uyumu yoktur. Düzenli bir ses uyumu görülmez. Bu uyumsuzluğun en önemli nedeni alıntı kelimelerin sayıca çok olmasından kaynaklanmaktadır.

2.1.1.1.1. Damak (Kalınlık-incelik) Uyumu

Diğer adıyla kalınlık incelik uyumu diye bilinen damak uyumu Eski Türkçenin ilk dönemlerinden itibaren görülmektedir. Kalınlık incelik uyumuna göre sözcük içinde geçen ince veya kalın ünlülerin varlığı damak uyumunun varlığı veya yokluğu şeklinde değerlendirilmiştir. Sözcük içinde bulunan kalın veya ince sıradan ünsüzler damak uyumunu etkileyen unsurlardan olmuştur. Arap alfabesinde ünlü seslerin belirgin bir işareti bulunmadığından burada ölçü ḳ/ġ veya k/g seslerinin sözcükte yer alıp almaması olmuştur. Harezm ve Çağatay Türkçesinde damak uyumu genel itibariyle korunmuştur: felekke, gülge, alnıge, kimerseġa, yaḫşılıḳ, sün͡gügümdeġı (Eckmann, 2003, s. 9-85-113; Ata, 2002, s. 50).

Sonu k/g ile biten veya içinde k/g ince ünlü sesler bulunduran sözler genellikle ince sıradan ünlü ekler alırlar: helāk+ige, mülk+ige, nāzük+rek, pāk+lik, gül+ge, kişver+ge, külbe+mge, miskīn+ge, şikeste+lik, şükr+ge, cilveger+lik, dādger+lilk (Eckmann, 2017, s. 33).

Son hecesinde ı, ī sesleri bulunduran sözcükler ile Arapça ve Farsçadan alıntılanmış sözcükler genellikle kalın sıradan ünlü ekler almışlardır: ʿadem+ġa, ehl+ıġa, āşufte+lıḳ, beşāret+ġa, cerāḥat+lıġ, güher+ıġa, ġamze+ġa; esīr+lıḳḳa, cism+imġa, muʿmin+ġa, pīr+ıġa, tecelli+ġa, ümīd+ıġa (Eckmann, 2017, s. 32-33).

Son dönem Çağatayca eserlerde karşılaşıldığı gibi incelediğimiz eserde de kalınlık incelik uyumunda düzensizlikler görülür. Eserde kalınlık incelik uyumu tam değildir. Tespit edilen uyum bozukluklarının bazıları şunlardır: 98/8 yüzlerini yüzleriġa ḳoyub; 98/18 ayturlar kim ol it ḳıyāmetġaça; 99/6 Tang atḳunça hūşıġa kėldi; 101/16 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ġa baġlab; 105/2 bu ẓālim kāfirlerdin alġaylar. Sizlerġa andaġ; 110/5 bu taşnı kögsülering̃e urmaḳdın hīç sūd bolmaz dėdi; 113/4 Yezīd'ġa nėme körüb sen; 113/9 Ehl-i Beyt'ni ėşikige kėldi. Ėkki ḳolını kögsiġa ḳoyub; 115/12 ḳollarıġa tutub, kemendhā-yı İsfendiyārını özleriġa ḥamā'il ḳılıb; 120/15 işlering̃izġa fehve'l-murād bolsa; 207/10 İbrāhīm Mālik tündluḳ bünyād ḳıldılar. vd.

2.1.1.1.1.1. Ön Sıradan Ünlülü Sözcüklere Art Sıradan Ünlülü Eklerin Gelmesi

Eserde ön sıradan ünlü bulunduran ince ünlülü sözcüklere art sıradan ünlü bulunduran ekler ulanmıştır. Bu tür eklerin eserde düzensiz şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki ekler, incelenen eserde kalınlık incelik uyumunun tam olmadığını gösterir. Tespit edilen bazı örnekler şunlardır:

+ġa : 104/1 Her kim bu nāmeġa (2) ḫilāf ḳılsa; 104/2 Ol ḫaṭnı bu kāfir-i melʿūn Şemr'ġa berdi; 105/19 munça cefānı ḫānedān ḥażretġa ḳılur ėrmiş; 106/14 başlarını alıb baradurġan kāfirġa aydı- (15) lar kim; 109/2 bizing̃ bāzār-ı muḥabbetimizġa fedā ḳıldıng̃; 109/17 Bir maḳbere- (17) ġa fātiḥa oḳub turur ėrdi; 111/16 hīç kimersege tüşmeġan bolġay; 112/2 Ḥażret-i ʿAli (2) kerrema'llāhu vecheġa yetti; 112/11 ḳulaḳ burnını kėsib Yezīd'ġa yiberdiler; 116/11 nāme-yi ʿāmāliġa yazġan bolġay dėdi vd.

+ġan : 111/16 Ne künler bizge tüşti hīç kimersege tüşmeġan bolġay.

+ġay : 290/1 Dest-bürd körsetib kėtmeġay dėdi; 301/15 Bilġay sen kim Ḫudā-yı taʿālā, devlet ü ʿizzetni kimge bėredür.

+ġıl : 208/5 Her ne ḫāṭrıng̃a yetse andaġ fiʿlġıl; 217/6 Kehrem ve ay seg-beççe, şūm bilġıl ve āgāh bolġıl; 231/14 Ol bī-çāreler aydılar ki, evvel bizni öltürġıl; 254/8 Buyurdı ki, altun alıb kėlġıl dėb; 256/1 Mang̃a yiberġıl; 256/18 Mening̃ meydānımġa özüng̃ kirġıl dėdiler; 270/12 müselmānlarnı üstige leşker yiberġıl dėdiler; 293/11 Bī-nām u bī-nişān meni ḳolumde ölmeġıl dėdiler.

+maḳ : 250/21 Yezīd bölek leşker yibermaḳ bolub; 285/11 Hemme be-yek-pāre kirmaḳ kėrek dėb; 290/21 Emīr-i ʿIrāḳ'ġa bu kīne işlerni aytıb taṣdīʿ bermaḳ lāzım ėrmes; 312/15 Ammā ėmdi (15) söz ėşitmaḳ kėrek; 130/18 tamām ʿuḳūbet birle öltürmaḳ (19) kėrek dėdi;

134/16 Dāsitān ėşitmaḳ kėrek; 151/14 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni körmaḳ üçün barur; 155/7 Ḳażāġa rıżā bermaḳ kėrek; 161/12 Ehl-i Mekke, munı öltürmaḳ üçün kėlib ėrdim vd.

+lıḳ/luḳ : 127/21 Mübārizlıḳ [128] (1) körgüzdiler; 128/12 Ol beyḫūdelıḳde ol dilāverni gerdeniġa kemend salıb; 184/19 Mübārizlıḳ bāzārıde metāʿ-i merg alur ėrdiler; 208/10 yārānlar bī-dillıḳ ḳılur ėrdiler; 208/19 bu pīrlıḳımde öz ḳolum (20) birle tīġ ursam; 210/14 Āngāh ḫavāric atnıng tündlıḳı beder kėtti; 229/4 Altı künlıḳ gūdekni başını tenidin cüdā ḳıldı; 243/5 sen ki (5) bī-ḫaberlıḳde zaḫm urġay sen dėdi; 207/10 İbrāhīm Mālik tündluḳ bünyād ḳıldılar.

2.1.1.1.1.2. Art sıradan ünlülü sözcüklere ön sıradan ünlülü eklerin gelmesi

Eserde art sıradan ünlü taşıyan eklere ön sıradan ekler ulanmıştır. Söz konusu durum metnin tümünde düzensiz bir şekilde görülür. Aşağıdaki uyumsuz örnek sözcükler, incelenen eserde kalınlık incelik uyumunun tam olmadığını gösterir. Tespit edilen bazı örnekler şunlardır:

+de : 259/11 Yaḳın furṣatde bu bī-edeb cemāʿalar; 261/7 tamām Şām'de andaġ ʿayyār, mekkār (8) ṭırār yoḳ ėrdi; 261/16 anıng (16) ḥaḳḳıde şefḳat-i tamām ḳılur men; 262/2 Yezdicerd ḳaranġulıḳde piyāde, (3) libās-ı mülūkāne birle çıḳıb barur ėrdi; 262/13 seḥer vaḳtide ėşikge çıḳıb ėrdim; 262/18 Ḥażret-i Şāh-ı Merdān yana Ḫorāsān'de yiberdiler; 259/6 Ḫaṭnı yaḳasıde (7) bend ḳılıb; 264/17 ol dıraḫtnıng başıde (18) ḳuşlar müşk-i ʿanberdin ber-pā ḳılġan; 265/9 cāyde zemīnni edeb birle būse ḳılıb; 265/12 Fevāriṣ meydānde turdı; 266/3 Ol ḥarāmzādeni ġarażı ḳaçmaḳde boldı; 268/19 Ande işini tamām ḳılalı dėb ėrdi; 269/1 Sening birle munde ceng ḳılmas men; 269/13 Ḳaranġude gird peydā boldı; 270/7 Yezīd-i pelīd başımde tīġ köterib turdı vd.

+ge : 270/13 Şām ṭarafıge revān bolub Şām'ge yettiler; 271/5 Taḫtge olturġuzur; 271/18 Ḫudā ḳaysı ṭarafge bolur ėrdi; 272/6 sizni uluġ babangızge yibersem; 273/1 Naḳbge kirgeli yol tapalmas; 273/15 Yıġaçları naḳbnı aġzıge bend boldı; 278/19ʿalemlerni ber-pā ḳıldı. Ḳalʿage yügürdi; 284/13 tört ming nākesge Ṣafīdār İbn Henzelī'ni baş ḳılıb yiberdi; 286/14 Ḫudā yolıge bir közüngni bergil; 287/11 neçe künde maʿmūr yataġıge yetgürdi; 288/9ʿAyyārlarge buyurdılar ki, bu segni çıḳarıb köydürüngler vd.

2.1.1.1.2. Dudak (Düzlük-yuvarlaklık) Uyumu

Dudak uyumu kuralına göre o,ö,u,ü yuvarlak ünlülerinden birini bulunduran kökler

ı,i,u,ü'lü eklerden yalnızca u,ü'lü olanlarını alırlar (Eckmann, 2017, s.34). Türkiye Türkçesine gelinceye kadar tarihî Türk lehçelerinde düzlük yuvarlaklık uyumu yoktur. Bu uyumsuzluk çağdaş Türk lehçelerinde de devam etmektedir (Argunşah, 2018, s. 101). Tüm dönemler boyunca tam bir uyum görülmemiştir. Bu durum kimi zaman sözcüğün kendisinden kaynaklandığı gibi kimi zaman da sözcüğe eklenen ekten veya yardımcı ünlüden kaynaklanmıştır.

Harezm ve Çağatay Türkçelerinde bazı eklerin dudak uhyumuna ya hiç girmediği ya da uyumsuzluk gösterdikleri (Ata, 2002, s. 50; Eckmann, 2003a, s. 30-31; Eckmann, 2003b, s. 9-11, 86-87) araştırmacılar tarafından pek çok kez tespit edilmiştir. İncelenen eserde söz konusu eklerin kullanıldığı yerler aşağıya alınmıştır.

2.1.1.1.2.1. Dudak uyumuna uymayan düz ünlülü ekler

Aşağıda tespiti yapılıp sıralanan düz ünlülü eklerin dudak uyumuna uymadığı görülmüştür. Bunlar şöyledir:

+çI : 339/1 Ammā ol taġde bir ḳoyçı bar ėrdi. Ḳoyları birle yüredür. Ḳoyçıdın soradılar. Ḳoyçı cevāb (2) bėrdi.

+dI : 100/6 Uşbu tersālar kördi; 99/16 Bu kāfir buyurdı; 103/16 Seni şūmluġun͡g laʿneti, aygenin͡g maʿlūm boldı dėdiler; 103/19ʿUbeydek-i laʿīn, seg-i çirkīn buyurdı; 104/8 Yaʿḳūb'ġa ḫaber boldı; 104/17 Ammā bularnı çehār sūy bāzārıġa yetküzdi; 104/19 ḫavāricler arasıdın bir kimerse saçrab turdı; 107/1 Ḍarīr Ḫażāʿī başı köterib sordı vd

+dIn : 113/21. Men özümdin ḳorḳadur men; 121/16 Menin͡g (16) ḳolumdın neçük ḳutulur sen; 122/9 Meger ölümdin ḳorḳar men; 128/17 Ammā ol ėkki maẓlūme, (17) bir kėçe kündüzġaça ceng ḳıldılar. Hīç ḫavāric rū-be-rū kėl almadı. Ön͡gdin kėlse hemme öltürür- (18) ler; 128/18 Son͡gdın kėlse hemme ceng ḳıla ḳıla bir taġ içige kirib kėttiler vd.

+ġIl : 169/1 dilcemʿ bolġıl ki, miḥnet-i bisyār ve meşeḳḳat-i bī-şümār tartıb sen; 200/15 Nėçe vaḳt ande turġıl andın istiʿānet tilegil; 217/15 Bī-saʿādet aydı, her kėçe her yerde bolġıl; 217/6 şūm bilġıl ve āgāh bolġıl; 223/3 Ölümġa rāst bolub (3) turġıl ve kemer bağlabdur miz; 254/17 Olarnı (17) munde ḳonġıl dėdi vd.

+I : 208/12 Kehrem'din ruḫṣat alıb, (12) cilve ḳılıb, ḳolını yuḳarı ḳılıb; 228/4 Ḳolı tutmas bolur ėrdi; 250/10 Yezīd'ni sözini ḳabūl ḳıldılar; 250/20 bī-çārelerge ne sözin͡giz bar; 251/16 Özini (17) ḫavāric leşkerige urdu; 253/19 bir oġul toġdı ki, közi kök bedel uʿcūbe; 254/11 leşker-i İslām'ġa özini urdı; 329/20 Meydānımġa her kimni (20) ölümge ārzūsı bolsa

kirsün vd.

+(X)nçI : 123/12 Üçünçi Dāsitān, Şemr-i melʿūn on ming ḫavāricni alıb; 153/16 Èşikini açmadılar üçünçi mertebede eşrāf- (17) lar fiġān ve nāle āġāz ḳıldılar; 186/2 Üçünçi mertebede Mervān-ı Ḫar'nı (3) ḫālası mekri birle tutub; 186/12 Törtünçi küni āb, aş ḳılıb bėr- (13) diler; 203/17 Üçünçi küni ṭabl bāz geşt; 213/14 Üçünçi kėçe vird evrād (15) ḳıldılar.

+lIG/+lIK : 189/13 Ammā çābüklikde kīyaknı yügürüb tutar ėrdiler; 225/2nıng ḫoş-būylıġı (3) dimāġlarını muʿaṭṭar ḳıldı; 180/4 ḫāciyāne ton keyib, gürzlik ecel fiʿl belā (5) nümāy yanlarıġa asıb; 118/1 Feṯḥ-i feyrūzlıḳ birle yanıb, bārgāhlarıġa (2) barıb, dest ve rüylarını ġubār-ı meydāndın pāk ḳılıb, ṭaʿām tenāvül ḳıldılar vd.

+mIş : 246/5 babasını gürḫānesiġa barıb- (5) durmış dėdiler; 202/7 Ḫavāric aydı ki, mening ḫidmetimde sāzendehāydurmiş.

+mIz (1. Çoğul Kişi Eki) : 135/10 Dervāzelerni kömer miz; 132/6 Bizler ol cemāʿadındur miz; 131/20 Biz ol kişilerdür miz; 343/13 ḫūrīler birle cevelān ḳılur miz; 337/2 biz Māverāʾü'n-nehirlik bendeleridin- (2) dür miz; 325/3 Ḫavāriclerni cānıġa ne işler ḳılur miz vd.

+mIz (İyelik 1. Çoğul Kişi) : 146/7 bizni ḳolumızdın amān tapay dėseng; 113/15 Baş yüzümizni bürehne ḳılıb; 220/17 könglümiz (18) leşker-gāhdın cemʿ ėmes; 226/17 nāpāk yüzüngler bizing yüzümizge tüşmesün; 236/1 Özümizni sanga yetgüreli (2) dėb;

+nı (Belirtme Durm Eki) : 99/14 Bir laʿīn ṣandūḳnı köterib ol sarāyge alıb bardı; 100/3 Bu ḫālet birle barça kėlib (3) ṣandūḳnı ḳuçtılar; 112/3 Mundaġ sözni aytursen dėb; 112/6 Yaʿḳūb'nı tutub zindānġa saldı- (7) lar; 114/11 ḫāksār melʿūnnı könglidin ġam, ġuṣṣanı yıraḳ ḳıldı; 181/15 men özümni anga tanutay; 183/2 Tā ki (2) sening tuzungnı ḫelāl yegen bolġaymen dėb vd.

+sIz : 159/6 Bu zamān ṭurfa zamāndur ki, körmes müsiz.

2.1.1.1.2.2. Dudak uyumuna uymayan yuvarlak ünlülü ekler

İncelenen eserde dudak uyumuna uymayan yuvarlak ünlülü ekler aşağıda tanıklarıyla verilmiştir.

-d(U)ḳ (Belirli Geçmiş Zaman) : 135/17 māl, emvālimiz- (17) ni ve fedā ḳılduḳ; 155/14 menʿ (14) ḳılduḳ, bolmadı. Ėmdi siz uşbu menzil-i şerīfdin taşḳarı çıḳmang; 218/19 kemer-i ḫidmetkārlıḳnı cānımızge bağladuḳ; 227/15 Seni (15) ornungdın tapmaduḳ; 233/4 Aydılar ki, hīç ḫaber (4) almaduḳ; 236/2 merd-i ġayūr anıngdın ḳorḳub kėlalmaduḳ; 290/4 Her çend

aḫtarduḳ hīç nėmerse yoḳ ėken.

-DUr- (Fiilden Fiil Yapım Eki) : 228/16 mübārek başlarını şefīʿ kėltürüb, münācātde ėrdiler; 229/7 Taʿẓīm becā kėltürüb aydılar; 232/2 Ol izni yetürdiler; 235/3 men ḫoş ḫaber kėltürdüm; 241/7 Leşker aʿdāġa ḳoşuldı Ḫavāricler (7) şādyāne çaldurd; 256/3 tört (3) yüz kişini ḳulaḳ burnını kėstürüb; 263/11 Şām'dın (11) sanga meded yetti dėb, şādyāne çaldurdı; 270/21 yaḫşı libāslar keydürüb, yaḫşı mülāzemet ḳılıb; 272/10 Andın keyin libāsları, ḳıymet bahā keydürüb (11) ḳoydı; 282/19Ḫ ̌āce ʿİmāde'd-dīn ḫilʿat keydürdiler vd.

+DUr / +DUrUr) (Ek Fiil) : 274/2 Anınga tedbīri ḫāmdur dėb; 274/13 Andın (13) emāneti tapmaḳ āsāndur dėdi; 275/2 Yezīd'ninga ʿömridin ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur; 280/1 ay Ḫ̌āce men Şīr Sālūk'nı oġlıdur (2) men; 101/15 Muḥammed Muṣṭafā (15) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemninga olardın başḳa evlādları yoḳtur; 125/5 Yā ibn resūlu'llāh hīç kün ve sāʿat yoḳtur vd.

-GU/KU (Gelecek Zaman) : cehennemī bu seglerni körüb yüreki yarılġu dėk boldı; 199/19 Ol bed-baḫt anınga āvāzıdın ḳorḳub yıḳılġu dėk (20) boldı; 244/10 Her nefesde ʿālemni dem tartġu dėk. ʿAlemni yatḳuzub ḳalʿa ṭarafıge (11) ḳaçıb, ḳalʿage kirib, dervāzelerni muḥkem ḳıldı; 197/6 Bu cānibdin emīrler meydānġa kirgü dėk boldılar; 110/18 El-ḥamdüli'llāh murādımızge yetgü dėkdür miz; 110/15 her ṭarafdın bizge tābiʿ bolur. Mededkārlik ḳılġusıdur; 150/5 Men tenhā anınga birle uruş ḳılġum bar; 281/1 naṣīḥatınganı ḳaçan ėşitgüm bar dėdiler vd.

-GUnçA (Zarf fiil) : 247/5 Yegirme minga kişi birle rīz ḳıldı, tā leşker-i İslām yaraġını ḳılġunça; 273/2 Ol yıġaçlarnı alġunça evvel özüm kirür men; 116/21 tīġimni (21) pāre pāre ḳılġunça dėb, ḳabża-yı tīġni saldı; 206/12 Tā ki mübārek ḳademlerini (12) rāst ḳılġunça, bir ḥarāmzāde bed-baḫt ʿamūd birle urdı vd.

-ḲUz- (Fiilden Fiil Yapım Eki) : 212/11 Zaḫm-dārlarnı (11) yatḳuzdılar; 217/10 ġulām-beççeni öz ornungde yatḳuzub sen; 235/20 taḫt üzre çıḳarıb (20) olturġuzdı; 272/1 dil-dārlik birle çıḳarıb, taḫt üzre olturġuzub; 334/19 Yüz töpen yatḳuzub Yezīd'ni aġzıdın (20) ifni tarttı; 344/8 Ḫavāriclerni (8) sāynınga taşı dėk yatḳuzdılar vd.

-mAydUr (Şimdiki Zaman Olumsuzu) : 315/10 Ol ṣūret munde (10) ẓāhir bolmaydur; 160/5 Mesned-i pādişāhlıḳde olturmaydur men; 178/3 men bu kişini körmeb ėrdim, tanumaydur men; 106/15 Ḳolungızdın ança iş kėlmeydür mü vd.

-sUn (Emir 3.Tekil Kişi) : 267/1 Ḥażret-i İmām kişi yiberdiler ki, piyādeler yansun dėb; 280/17 Sizler (17) körgüzey, tā maʿlūm bolsun; 283/21 Ne ḫavāriclerge, sizlerge laʿnet (21)

bolsun; 292/13 ʿUbeydek'ge ḫaberdār bolsun; 329/18 Ḥażret-i İmām [18] kişi buyurdılar ki, yansun dėb; 132/11 Ḥükm ḳıldı ki, aldımġa hiç kim kirmesün vd.

-(U)b (Zarf fiil) : 226/15 Çün şīrān, cengī ḫırūşende bolub yügürüb çıḳtılar; 227/11 Yezīd'ge bāng urub aydı- [12] lar; 229/1 Ol başlarġa leblerini ḳoyub aytur [2] ėrdiler; 229/9 yüzlerini ayaġ- [9] larıġa ḳoyub mübārek ḳademleriġa būse ḳıldılar; 230/5 Bular ol nāndın yediler. Bī-hūş bolub yıḳıldılar vd.

-(X)b(DUr) (Belirsiz Geçmiş Zaman) : 108/16 bir büzürgvār aldıde olturubdurlar; 110/9 Āḫir nā-ʿilāc bolub olturubdur miz; 124/6 ataları deryā-yı ġamde endīşege ġarḳ bolubdur; 167/13 Taʿẓīm birle ḳopub turdı; 268/20 Barıb pinhān bolub turdı; 301/3 mükemmel ve müsellaḥ bolub, müsteḥaḳ-ı ceng bolub turdılar; 274/2 Anın͡g tedbīri ḫāmdur dėb vd.

-Uḳ (Fiilden İsim Yapım Eki) : 226/1 yüz pāsbānnı öltürüb ḫazīne ėşiki **[226]** [1] açuḳ turubdur; 275/2 Yezīd'nin͡g ʿömridin ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur; 275/3 senin͡g ʿömrün͡g ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmab- [4] dur.

+Un͡g (Fiil 2. Tekil Kişi) : 98/7 Aytadurlar kim [7] yol ḳoyun͡gızlar; 100/15. Bilin͡g āgāh bolun͡g ki üç yüz kişi müselmān boldılar; 107/13 aydı kim [13] ay ḫavāricler urun͡glar dėb; 117/17 Bu ḫaber Yezīd-i şūmġa yetse ılġar yiberür. Merdāne bolun͡glar vd.

+Un͡g (İyelik 2. Tekil Kişi) : 103/16 Seni şūmluġun͡g laʿneti, aygenin͡g maʿlūm boldı dėdiler; 106/8 Ümmü Gülsüm aydılar, ay civān-merd eger ḳolun͡gdın [9] kėlse ėkki iş ḳılġıl; 129/7 Sen ve oġlun͡g ne miḳdār seg [8] bolġay sen dėdiler; 137/19 Ay nākes ḳolun͡gnı tīġ ḳayde kördün͡g vd.

+Un͡gız (İyelik 2. Çoğul Kişi) : 106/15 Ḳolun͡gızdın ança iş kėlmeydür mü; 114/21 Ay muḥib-i ḫānedānlar kön͡glün͡gizni ḳavī [21] tutun͡gızlar.

-Ur (Geniş Zaman) : 104/13 Mübārek közleridin yaş aḳur ėrdi; 204/15 yā İmām neçük ötkerür siz; 259/20ʿİzzet hem ol bėrür ḫ͡ārlik hem ol bėrür; Kimge berse özi bėrür dėb; 111/13. Ḍarīr Ḥażāʿī aydı ki, ol teyür ḳan ḳarındaşın͡g mendür men; 210/21 kimsen ve ḳaydın kėlür sen vd.

-Ur- (Fiilden Fiil Yapım Eki) : 327/3 Rabīʿā'nı leşkerini ḳaçurdılar; 346/3 Mervān [3] başını ḳaçurġay; 168/15 Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh kişi ḳaçurub [16] münādī ḳıldurdılar.

-Uz- (Fiilden Fiil Yapım Eki) : 105/1 Mübārek közleridin, ornıġa [105] [1] ḳan aḳuzġandur; 111/17 közleridin yaş ornıġa ḳan aḳuzub.

2.1.1.2. Ünlü Değişimi

İncelenen eserde Türkçe sözcüklerin seslerinin ünlü ve ünsüzlerle olan ilişkileri

etkisindeki tespit edilen değişmeleri, benzeşmeleri ele alınmıştır.

2.1.1.2.1. /a/ > /ė/ Değişimi

Eserde sadece ėmdi sözcüğünde 101 kez görülmüştür: amtı>emti>ėmdi 106/5 Ėmdi sizler ṣabr ḳılın͡g; 106/6 Ėmdi aytın͡gızlar; 109/13 Ėmdi (14) barġıl, dünyā ve āḫiretde seni pādişāh ḳıldım vd.

2.1.1.2.2. /a-d/ > /ı-y/ Değişimi

Eski Türkçede çıyan sözcüğü, çadan şeklinde yazılır. Eski Türkçedeki ses değişimi Çağatay Türkçesine gelindiğinde /d/ > /y/ değişimi biçimindedir. Eserdeki a>ı ses değişimi tek sözcükte örneklendiği tespit edilmiştir: /y/ sesinin daraltıcı etkisinden arada kalan düz-geniş /a/ sesi daralarak çadan >> çıyan "akrep" olmuştur. 334/21 Kördi ki (21) bu cigerge yüz min͡g çıyan, ḳurt oralaşıbdur.

2.1.1.2.3. /e/ > /ė/ Değişimi

Klasik Çağatayca (15.yy) döneminde ilk hece /e/'si kapalı /e/ sesine dönmekle beraber Klasik dönem sonrasında (16. yy) bu durum düzenli şekilde görülmemektedir. İncelenen eserde /e/ > /ė/ örnekleri tespit edilmiştir: er > ėr "erkek" 260/16, 338/1, 251/7, 251/6, 201/1, 251/4 Men hergiz ėrni ḳabūl ḳılmas (5) men; eren > ėren "erkek" 140/16, 237/5, 199/11, 251/6 Ḫatunnı ėrge, ėrenni ḫatunġa mūnis yaratıbdur; eger > ėger "eyer" 252/15 Kemeridin zūr (15) ḳılıb, ėgeridin üzüb, andaġ urdılar; 211/8, 252/7, 209/14, 252/15, 281/6, 315/6, 325/19 vd.; keç- > kėç- "geçmek" 118/1 māl mülkimizdin hemme kėçdük; 336/10 Tan͡gla, ḳıyāmet küninde aḥvālimiz (10) neçük kėçgey.; kes- > kės- "kesmek" fiili için her iki vokalle de örnekler tespit edilmiştir. Fakat kes- fiili ile tek kullanım tespit edilmiştir. Geri kalan pek çok örnek kės- şeklinde yazılmıştır. 340/5 Bu nāme (5) yetse, ḥiyel ḳılma kes mūylar dėb; 112/11, 136/18, 145/14, 220/2, 296/2, 339/19, 099/10, 189/15 ḫavāricni (15) başını kėsib kėlür ėziler.

2.1.1.2.4. /e-i/ > /i-i/ Değişimi

çerig > çirig “asker” 107/6 evlād-ı peyġamber- (6) ni başlarıġa çirig tartıb bardın͡glar, 110/13, 114/15, 203/14, 124/8, 102/3, 112/9, 118/13, 108/10.

En eski şekillerini Harezm ve Kıpçak Türkçesinde (Ebu Hayyan, Kitabu’l-İdrak, 1312) gördüğümüz çene sözcüğü, eserde son ünlüsü dar ünlülü olarak tespit edilmiştir. Çene sözcüğünün son hecesindeki ses değişimi Çağdaş Uygur Türkçesine benzemektedir. Çağdaş Uygur Türkçesinde geniş ünlülü “a/e” seslerinden sonra düz dar ünlü “ı/i” seslerin gelmesi durumunda orta hece ünlüsü daralır: çeneni > çenini “çeneni” 110/8 On͡ga oḫşar ki çenini taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz;

2.1.1.2.5. /e-, -e-/ > /i-, -i-/ Değişimi

etük > itük “çizme” 152/20 eger bir ayaġın͡gızde itük bolsa; berkit- > birkit- 343/6 Nėçe kün (6) yürüb, şehr-i Ḳaṣār’ġa yettiler. Ḳaṣār ḥākimi dervāzelerni birkitti; Ayrıca eserde Arapça bir kelimede görülen tek örnek vardır: emīn > imīn 106/12 Bizler bu ḫalḳnı āzār ḥāli- (12) din imīn bolalı; 216/17 Muḥib- (17) lerning͡ vehmidin endek imīn bolub tėve-ḫānedin çıḳıb çāderiġa barıb.

2.1.1.2.6. /e/ > /ö/ Değişimi

İncelenen eserde Eski Türkçede eb “ev” şeklinde görülen sözcüğün öy biçiminde kullanımı tespit edilmiştir. Yalnızca “ev” sözcüğünde görülen bir ses değişimidir. Sözcüğün gelişimi eb>ew>öw>>öy biçimindedir. İlk hecede dudak sesi /v/’nin yuvarlaklaştrıma etkisi vardır. 99/19 Sarāynın͡g arḳasıde bir öy bar ėrdi; 163/3, 169/6, 224/8, 297/7 vd;

2.1.1.2.7. /e-ü/ > /ö-ü/ Değişimi

Harezm ve Çağatay Türkçelerinde ilgili ses değişimi tespit edilmiştir (Ata, 2002, s. 49; Eckmann, 2003b, s. 84, 112). İncelenen eserde yalnızca ögür sözcüğünde tespit edilmiştir. İkinci hecede yer alan /ü/ etkisiyle görülen ses değişimidir. ebir->evür->egür->ögür- “çevirmek, döndürmek” 167/8 Ḳaçḳalı yüz ögürdi; 250/19 ne boldı ki, yüz ögürüb (20) maẓlūmlarnın͡g ve bī-çārelerge ne sözin͡giz bar; 267/20 Yezīd’din yüz ögürüb vd.

2.1.1.2.8. /ı-a/ > /u-a/ Değişimi

Eski Türkçeden beri dudak uyumuna uymayan bazı sözcük kökleri Harezm Türkçesinde uyuma giren ve girmeyen biçimleriyle kullanılmıştır (Ata, 2002, s. 50-51; Yüksekkaya, 2011, s. 132). Bu durum Çağatay Türkçesinde de devam etmiştir. Metinde yalnızca /a/ etkisiyle değil /o/ ve /u/ etkisiyle de dudaklaşma hadiseleri tespit edilmiştir. 111/10 oḳı- > oḳu- bu beytni oḳudı; 133/14 ḥīle (14) kitābını köp oḳuġan; 111/17 aḳız- > aḳuz- yaş ornıġa ḳan aḳuzub; bulıt > bulut 97/18 bir bölek bulut peydā boldı; 102/5 udı- > uyu- Kėçe ḫavāricler uyḳuġa barıb; unıt- > unut- 104/5 Bu ḫidmetimni unutmaġıl; 160/6 boyın > boyun mübārek (6) ridālarını boyunlarıdın ayaġlarıġa salıb olturdılar vd.

2.1.1.2.9. /i/ > /e/ Değişimi

Harezm Türkçesi metinlerinde söz içinde ve söz sonunda görülen /i/ > /e/ ses değişimidir (Yüksekkaya, 2011, s. 133). Bu değişim incelenen eserde de tespit edilmiştir. Harezm Türkçesinde yigirmi, Çağatay Türkçesinde yigirmi ve yigirme olarak (Eckmann, 2003b, s. 16, 92) görülürken incelediğimiz eserde bir yerde (165/3) yegirmi olarak diğer 6 yerde ise yegirme yazımıyla tespit edilmiştir. Öztürk ve Ersoy (Öztürk 2007, s. 316; Ersoy, 2007, s. 381), Çağdaş Uygurca ve Özbekçede yigirme biçimiyle kullanıldığını belirtmiştir: yigirmi > yegirme 124/5 ʿAli-yi Dīvāne ol vaḳt yegirme tört yaşde ėrdiler; 137/5 tā yegirme bir ḫavāricni cehennemge yiberdiler vd.

2.1.1.2.10. /i/ > /ü/ Değişimi

Çağataycada iç ve son seste /i/ > /ü/ değişimi söz konusudur (Eckmann, 2003b, s.85). İncelediğimiz eserde de aynı ses durumu tespit edilmiştir: kiçik > küçik 227/12 bizler küçik Ḥaydar-ı Kerrār ve Aḥmed-i Muḫtār ve Şīr Sālūk'nı (13) ḳızları, Ḳarġa ve Mestūre'dür miz; biti- > bitü- "yazmak" 141/11.

2.1.1.2.11. /ü-i/ > /ü-ü/ Değişimi

Çağataycada iç ve son seste /i/ > /ü/ değişimi söz konusudur (Eckmann, 2003b, s.85). İlk hece ünlüsündeki /ü/ sesi ve /m/ dudak ünsüzü etkisiyle görülen ses değişimidir. Dudak uyumuna doğru bir gelişim dikkat çekmektedir. İncelediğimiz eserde de 5 farklı yerde aynı sözcükte tespit edilmiştir: kümiş > kümüş "gümüş" 264/12 Tört mi͡ng altun, kümüş birle cabduḳ ber-pā ḳıldılar; 114/19, 139/13, 140/17, 224/19, 264/19.

2.1.1.2.12. /u/ > /a/ Değişimi

Eski Türkçede ikinci hecedeki u/ü sesleri Çağatay Türkçesinde a/e seslerine dönüşebilmektedir. İncelediğimiz eserde yalnızca art sıralı ünlülerde ses değişimi görülmüştür. Tespit edilen örnekler şunlardır: tolu > tola 108/9 bizni munde tola saḳlamaŋ͡lar; 271/7 ecdādını hevādārları tola, aŋ͡ga bīʿat ḳılurlar; 108/9, 108/10, 108/12, 161/12, 226/19, 278/3, 300/2, 325/5 vd; tutuş- > tutaş- 220/14 Tamām-ı Kūfe'ge ot (14) tutaştı; 266/10 ḫaltedin bir şīşe ḳutu (10) birle urdı ki, ot tutaştı.

2.1.1.2.13. /u/ > /ı/ Değişimi

ḳuvan- >> ḳıvan- "güvenmek" 097/10 Ḳıvanıb barça kāfirler ol kėçe ol yėrde turdı. Eski Türkçede +ġaru; +gerü nadiren +ḳaru; +kerü biçiminde (Gabain, 2000, s. 65) kullanılan yön ekinin son vokalini Çağatay Türkçesinde daralmış şekliyle +GArI biçimiyle görürüz. İncelediğimiz eserdeki tespitlerimiz Çağatay Türkçesiyle uyumludur. ilgerü>ilgeri 241/2 Nişāne ḳırḳ miŋ͡g kişi ilgeri ėkki ʿalem kėlür ėrdi; 106/15 mübārek başlarını ilgeri alıb yürseŋ͡g (16) yā keyin alıb yürseŋ͡g; 106/20 Ol it ilgeri bardı vd; 141/3 ol bī-çāre maẓlūm taşḳarı ḳaldı; 155/14 menzil-i şerīfdin taşḳarı çıḳmaŋ͡g vd; 168/1 Tavsen'ni içkeri alıb kirib yalaŋ͡gaç ḳılıb; 153/10 Kördiler ki, İmām (10) içkeri kiribdürler.

2.1.1.2.14. /ü/ > /e/ Değişimi

Harezm Türkçesinde /ü/~/ö/ > /e/ değişimi (Ata, 2002, s. 50) bilinmektedir. Eserimizde de benzer ses değişimleri tespit edilmiştir: bölük > bölek "başka" 097/18, 097/21, 104/5, 104/18, 133/12, 231/6, 250/21, 264/13, 268/10, 275/4, 275/11, 277/11, 298/4, 298/7, 314… / bölük > bölek "bölük" 226/11, 235/12, 320/20, 327/9; töpün > töpen "baş aşağı" 334/19, 270/18; kötür- > köter "götürmek, kaldırmak" 160/3, 179/12, 216/12, 249/2, 277/21, 324/20, 330/3, 332/11, 211/11, 252/7;150/6 merdler her ṭarafdın baş köterib, ḫūn-ı mübārek maẓlūmlarnı bu (7) ẓālimlerdin daʿvā ḳılġaymen, 099/14, 099/16, 099/17, 100/16, 103/10, 107/1, 137/10, 150/6, 163/7, 166/3, 192/13, 211/14, 229/15, 230/10, 233/6, 238/5, 238/17, 243/9, 251/16, 270/19, 276/10, 281/7 vd.

2.1.1.2.15. /ü-, -ü/ > /i-, -i/ Değişimi

Harezm Türkçesinde /ü/>/i/ değişimine örnek olabilecek kullanım incelenen eserde de örneklenmiştir. Kuzey Türkçesi lehçelerinde ilk hecedeki yuvarlak ünlüden sonraki

hecede u/ü sesleri daralarak ı/i dönüşme temayülündedir. Eski Türkçede èçkü sözcüğü eserde Kıpçak metinlerindeki gibi èçki yazımıyla tespit edilmiştir: 334/18 Èmdi bir èçkining͡ öpke cigerini bir if- [19] ge bağlab. ünde- > inde- 305/2 atasını Ḫudā'ġa indedi; tilkü > tülki "tilki" 304/15 bir tülki peydā bolub, sütni [16] içti

2.1.1.3. Ünlülerde Nöbetleşme

2.1.1.3.1. /è/ ~ /e/ Nöbetleşmesi

bèr - "vermek" 306/9, 148/20, 110/21, 111/19, 132/16, 134/2, 254/9, 256/5, 291/4, 301/8, 339/1, 290/7, 163/3 … ~ ber- "vermek" 149/18, 104/2, 106/13, 106/20, 149/19, 150/13, 150/14, 150/18, 255/19, 275/14, 301/18, 317/1, 323/6, 339/5, 243/21, 263/16, 310/9, 311/19, 314/9, 327/8, 338/2, 295/19 vd; kèt - "gitmek" 298/19, 298/19, 127/19, 298/1, 135/10, 125/14, 237/17 vd. ~ ket - "gitmek" 215/20, 276/15; tèg- "değmek, dokunmak" 157/3, 199/7, 230/11, 284/6, 284/7, 313/16, 343/12, 310/11 vd. ~ teg- "değmek, dokunmak" 302/13; yè- "yemek" 276/9 ~ ye- "yemek" 110/21, 229/21, 260/2, 302/14, 302/17, 321/21, 342/11 vd; yèr "yer" 225/16 ~ yer "yer" 098/2, 136/1, 151/17, 241/20, 257/20, 279/3, 300/9, 317/19, 323/4, 331/18, 336/4, 336/5, 347/6 vd.; teg- "değmek, dokunmak" 302/13 ~ tèg- "değmek, dokunmak" 157/3, 199/7, 230/11, 284/6, 284/7, 313/16, 343/12, 310/11.

2.1.1.3.2. /ı/ ~ /u/ Nöbetleşmesi

aḳuz- "akıtmak" 105/1 Mübārek közleridin, ornıġa [105] [1] ḳan aḳuzġandur; 111/17 Ḍarīr Ḫażā'ī munı èşitib közleridin yaş ornıġa ḳan aḳuzub ~ aḳız- "akıtmak" 100/3 Közleridin yaş ornıge ḳan aḳızdılar.

2.1.1.3.3. /ü/ ~ /e/ Nöbetleşmesi

kötür- ~ köter- : 248/13 kemer bendidin tutub [13] īḳāẓidin kötürib andaġ urdılar ~ köter- "kaldırmak" 99/14 Bir la'īn ṣandūḳnı köterib ol sarāyge alıb bardı; 99/17 Bir ḫavāric [17] köterib sarāy içre ḳoydı; 103/10 mübārek èkki zülfleridin tutub köterib; 137/10 atdın üzüb köterib öz leşkeriġa [11] yandılar vd.

2.1.1.4. Ünlü Düşmesi

2.1.1.4.1. Dar Ünlü Düşmesi

İkinci hecesinde düz yuvarlak ünlü bulunduran sözcükler, üzerine ünlü ek aldıklarında ikinci hecedeki dar ünlü düşerek ünlü kaybı meydana gelir. Vurgusuz orta hece düşmesidir.

ağız+ı > aġzı “ağız” 336/2, 226/15, 143/14, 184/10, 243/10, 273/3, 273/15, 334/19, 346/4, 098/19, 192/5, 297/1 vd.; aġız+ıġ+ġa > aġzıḳ+ġa “ağız” 334/17; baġır+ım > baġrım “bağır, göğüs” 334/12.

ėlig+i > ėlgi 199/14 yaynı ġılāfıġa saldı; ėlgige tīġ aldı, 147/1, 150/11, 150/11, 213/18 vd; ėgin+i > ėgni “giysi” 104/20 Mıṣır destār başıġa ḳoyġan. Sof maġribī ėgnige ḳeygen, 197/20, 279/4, 282/1, 313/20 vd.

boyun+ı > boynı “boyun” 129/6, 296/2, 143/7, 164/15, 198/1, 147/12, 194/18, 304/17, 113/8, 137/15, 145/15 vd; burun+ı > burnı “burun” 113/1, 301/17, 336/2, 112/11 vd; oġul+ı > oġlı “oğul” 101/2, 119/2, 172/11, 172/19 vd; orun+ı > ornı “yer, mekân” 128/21, 198/7, 219/21, 240/10, 224/5, 250/5, 275/10, 252/15, 307/16, 328/2 vd; oyun+at- > oynat- “oynatmak” 267/9; ḳoyun > ḳoyn “göğüs” 106/19.

kögüs+ü > kögsü “göğüs” 113/9, 110/5; kön͡gül+ü > kön͡glü 127/1, 158/6, 294/14, 335/18, 170/4, 220/17, 133/18, 156/4, 268/16, 329/9, 348/3 vd.; kön͡gül+ü > kön͡glü “gönül” 132/15, 164/2, 102/6, 157/11, 275/6.

2.1.1.4.2. Söz başında /ı-/ Düşmesi

Bu sözcükte gördüğümüz ses düşmesi aynı zamanda bir başka ses olayını da temsil etmektedir. Ünsüz değişmeleri başlığı altında d>y ses değişimi içinde de tanıklanmıştır. Eser içinde 226 farklı yerde tespit edilmiştir: ıdı bér- >> yiber- “göndermek” 101/8 Bu sevdānı neçük ḳoldın yibergey miz 101/16, 104/5, 123/8, 123/15, 135/3, 140/19, 141/1, 141/15 vd.

2.1.1.5. Kaynaşma

Biri ünlüyle biten diğeri ünlüyle başlayan iki ünlü sesin bir araya gelerek tek ünlüye dönüşmesi hadisesidir. Biri ünlüyle bitip diğeri ünsüzle başlayan ve kaynaşarak söz öbeği biçiminde kullanılan sözcükler de burada ele alınmıştır. Tespit edilen sözcükler şunlardır:

nėçe+ök > nėçök “nasıl” 099/19, 101/4, 101/8, 107/1, 121/5, 121/16, 130/19, 142/4, 148/14, 161/4, 162/13, 170/3, 173/11, 173/17, 178/18, 185/18, 185/19, 198/3 vd

nė+ėd-ey >> nėtey 111/11 Felek cefāsıġa barıb nėtey ne çāre ḳılay.

nėme+erse > nėmerse 150/13 her nėmerse ki Ehl-i Mekke alıb kėlib ėrdiler; 104/19 ḫavāricdin bölek (19) nėmerse körünmes ėrdi; 225/5 munde ḳıymet bahā nėmerse bardur vd.

bu+ol > bul 211/4 Aydı bul tīġni ol pīrning͡(5) başıġa uray dėb ėrdim, 107/11, 118/3, 148/6 vd.

şu+ol > şul 104/19 Şul zamān ḫavāricler arasıdın bir kimerse saçrab turdı; 108/4 Şul serḥadge yetti; 121/2 maḳṣūdımız şul ėrdi ki; 131/21 Tün şul kėçe vd.

anı teg >> andaġ 144/13ʿAmūd birle başıġa andaġ urdılar; 161/16 öz tīġni birle andaġ urdılar; 166/12 Her ėkev ḳol tutuşub andaġ (13) çıḳtılar ki, hīç kişilerini libāsları sarġarmabdur.

munı+tėg > mundaġ 131/5 Mundaġ beyābānde ser-geşte ve ḫayrān ḳoymaġay sen, 097/4, 102/9, 106/1 vd.

2.1.1.6. Yuvarlaklaşma

Çağatay Türkçesinde diğer tarihî lehçelere göre daha çok yuvarlaklaşma meydana gelmiştir. Bu ses değişmelerin çoğunluğu yanındaki ünlü veya ünsüz seslerin etkisiyle (Argunşah, 2018, s. 103) gerçekleşmiştir. İncelenen eserin ek ünlülerinde çoğunlukla yuvarlak sıradan ünlüler kullanılmıştır. İncelenen eserde tespit edilen bazı kelimelerdeki kullanımlar şöyledir: kümiş > kümüş “gümüş” 264/12 Tört ming͡ altun, kümüş birle cabduḳ ber-pā ḳıldılar;114/19, 139/13, 140/17, 224/19, 264/19.

2.1.1.7. Ünlü Türemesi

2.1.1.7.1. /i/ Türemesi

sipāhkerçilik > sipāhīkerçilik “askerlik mesleği” 171/12 ṭarīḳ-i sipāhīkerçilikni özgeleridin behraḳ bilür ėrdiler; körset- > köriset- “göstermek” 230/7 dest-bürd (7) körisetür ėrmiş dėb.

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Ünsüz Değişmesi

2.1.2.1.1. /-b-/ >> /-g-/ Değişimi

/b/ sesinin durumu Türkçenin tarihî dönemlerinde fonolojik nedenlerden farklı seslere dönüşebilmektedir. İncelenen eserde tespit edilen diğer bir ses değişimi şöyledir: ebir->evür->egür->ögür- "çevirmek, döndürmek" 167/8 Ḳaçḳalı yüz ögürdi; 250/19 ne boldı ki, yüz ögürüb (20) maẓlūmlarnıng͡ ve bī-çārelerge ne sözing͡iz bar; 267/20 Yezīd'din yüz ögürüb vd.

2.1.2.1.2. /b-n/ > /m-n/ Değişimi

Başlangıçtan itibaren gördüğümüz sözcük başı /b-/ sesi Çağatay Türkçesi metinlerinde de korunmuştur. 99/13 bar- Barıb bir yerge tüşti; 99/19 bar Sarāynıng͡ arḳasıde bir öy bar ėrdi; 108/13 bėr- Bu seglerge birmunça azuḳ bėrib ruḫṣat bėrdi vd.

Bununla beraber Eski Türkçenin /b-/ sesleri gerileyici nazal benzeşme yoluyla /m-/ olduğu görülmüştür. Bu değişme geniz ünsüzleri /n/ ve /ng͡/ etkisiyle meydana gelmiştir. Ses değişikliğine örnek olabilecek kimi kullanımlar şuralarda tespit edilmiştir: ben > men "ben" 100/9, 110/3, 110/11 vd.; bin- > min- "binmek" 180/12, 119/1, 138/1 vd; bing͡ > ming͡ 102/3, 102/5, 128/9 vd.; bang͡a > mang͡a 97/16, 110/10, 114/1 vd.; buna > mung͡a 202/16, 286/12, 310/9 vd.; bunı > munı 097/18, 099/20, 111/17 vd.; bunıng͡ > munıng͡ 146/10, 148/5, 264/1 vd.; bunça > munça 098/10, 105/19, 110/3 vd.; bunda > munde 097/17, 097/18, 097/21 vd.; bundın > mundın 112/12, 205/10, 230/10 vd.; bin- > min- 180/12, 119/1, 138/1 vd.; bindür- > mindür- 097/9, 104/12, 129/13 vd.

2.1.2.1.3. /-b-, -b/ > /-v-, -v/ Değişimi

Karahanlı Türkçesinde ortaya çıkan söz içi ve söz sonu /b/ ünsüzleri Uygurcada /v/, Karahanlı Türkçesi ve Harezm Türkçesinde /w/ ve /v/, Çağatay Türkçelerinde /b/, /v/, /y/ şeklindedir. Oğuz, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde ise /v/'li şekiller ortak özellik olarak görülür. Aşağıdaki tanıklarda Eski Türkçenin iki vokal arasındaki veya kök sonundaki /b/ sesi, Çağatay Türkçesinde /v/ sesine dönüşmüştür (Eckmann, 2017, s. 37). İncelediğimiz eserde tespit edilen kullanımlar şöyledir: Eski Türkçeden günümüze kadar gelen eb sözcüğü eb >> ev gelişimi incelediğimiz eserde tespit edilmiştir: 290/19 Ol (19) èşiklerni evni birle alıb ḳoydı; 297/13 imāmnıng͡ evnini saḳlaydurġan èkki yüz pāsbānnı öltürdiler;

99/19 Sarāynıng͡ arḳasıde bir öy bar ėrdi.

Eski Türkçedeki sub "su" sözcüğü incelenen eserde sub >> suv şekliyle tespit edilmiştir. sub >> suv 248/13 Piyādeler anı gerdeniġa (14) if bağlab, suvrab aġzıġa necāsetler tıḳıb; ḳabış- > ḳavuş- "kavuşmak" 196/19, 332/6, 125/8, 348/11; ḳara baş > ḳaravaş "cariye, köle" 104/15. Su sözcüğü üzerine iyelik eki aldığı durumlarda sözcük sonunda /y/ sesi ortaya çıkar. sub>suw>suv>suy şeklinde gelişim gösterir. Tespit edilen kullanımlar şunlardır: 101/16 Kerbelā'ġa leşker yiberib Furāṭ suyını Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ġa bağlab- (17) dur, 113/12 Kerbelā'ġa Furāṭ suyını bağlab (13) evlād-ı peyġamberge bėrmey, 130/11, 135/13, 228/9, 280/6.

2.1.2.1.4. /-b-, -b/ > /-y-, -y/ Değişimi

Eski Türkçeden günümüze kadar gelen eb sözcüğü eb>>öy gelişimi incelediğimiz eserde tespit edilmiştir: eb >> öy "ev" 99/19 Sarāynıng͡ arḳasıde bir öy bar ėrdi; 163/3 Kūhistān-ı Mekke'din üç öy dėk otun cemʿ ḳıldı; 224/12 bu öyning͡ rū-be-rūsıde yana bir öy maʿlūm boldı; 100/4 Bu tersā bu ḥālni (4) körüb öyge bardı; 104/16 Öylerige kirib zār zār çün ebr-i nev-bāhar yıġlar ėrdiler; 111/1 Andın keyin Ḍarīr öyi kārvān boldı; 117/19 Bu pesendīde ʿameller birle āḫiret öyini ābād ḳılġay siz- (20) ler; 264/21, 297/6, 169/5, 169/6, 224/8, 297/7, 298/1, 217/16, 224/13, 298/1, 332/12, 132/10, 133/3, 168/11, 168/12 vd.

Harezm ve Çağatay Türkçelerinde ilgili ses değişimi tespit edilmiştir (Ata, 2002, s. 49; Eckmann, 2003b, s. 84, 112). Eserde Eski Türkçede eb (ev) şeklinde görülen sözcüğün öy biçiminde kullanımı tespit edilmiştir. Sözcüğün gelişimi eb>ėv>öy biçimindedir. İlk hecede dudak sesi /v/'nin yuvarlaklaştırıma etkisi vardır.

2.1.2.1.5. /-d-/ >> /-g-/ Gelişimi

Çağataycada ėge "sahip", ėger "eyer" sözcüklerinde görülen d/d>>g ses değişimi (Eckmann, 2003a, s.38) incelenen eserde aşağıdaki satırlarda tespit edilmiştir. Türkçenin doğal gelişim süreci içinde -d->-y- değişimi söz konusudur. Süreç içerisinde -y->-g- ses değişimi meydana gelmiştir. İncelenen eserde ünlüyle başlayan birkaç sözcükte görülmüştür: ėger "eyer" 177/17 ėkki yüz (17) bātmān, ėgerning͡ ḳaşıde ve nīze yegirme bātmān ėgerning͡ bendide, 211/8, 252/7, 209/14, 252/15, 281/6, 315/6, 325/19 vd.; ėge "iye, sahip" 148/10 daʿvā-yı ḫūn ėgesi oldur., 262/13 bu libāsnı (13) ėgesini nėme ḳıldıng͡.

2.1.2.1.6. /-d̲-, -d̲/ > /-y-, -y/ Gelişimi

Eski Türkçeden Çağataycaya bir başka ses değişimi d>y>g değişimidir. Arat bu ses değişiminin Doğu Türkçesi özelliği (2007, s.364) olduğunu söylemiştir. Eski Türkçede söz içi ve sonundaki /d/ sesi; Karahanlı ve Harezm Türkçeslerinde /d̲/ iken Çağatay Türkçesine gelindiğinde Eski Türkçenin iç ve son ses /d/'lerinin /d̲/ ve /y/'leşmiş şekilleri bir aradadır. Bu ses değişimi Oğuz, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde ortaktır. Eserde bu seslerin /y/'leşmiş biçimleri tespit edilmiştir. Tespit edilen tanıklar şunlardır: ad̲aḳ > ayaḳ 236/9 Biz atamız yüzige ayaḳ ḳoyub bī-ruḫṣat çıḳıb kėldük; ḳad̲gu > ḳayġu 340/7 / ḳayġu 302/20; ked̲- > key- "giymek" 109/16, 134/6, 213/5, 290/6, 102/19 vd. / ked̲- > keydür- "giydirmek" 222/13, 313/7, 193/4 vd. / ked̲- > key- "giyinmek" 136/7; ḳod̲- > koy - "koymak, yol vermek" 298/7 / ḳod̲- > ḳoy- "koymak, yol vermek" 097/10, 099/17, 103/6, 103/18 vd.; ud̲ı- > uyġan- "uyanmak" 255/9, 298/17, 218/8, 238/15, 348/12, 307/9, 288/1; ud̲ı- > uyḳu "uyku" 145/21, 192/9, 194/19, 213/16, 254/12, 262/3, 299/4, 307/12 vd.; ud̲ı- > uyut- "hazırlamak" 229/18; ıd̲- ı ber- > yiber- "göndermek" 103/2, 104/5, 107/21 vd; ḳud̲ruḳ >> ḳuyruġ "kuyruk" 326/12, 326/16; adru >> ayru "ayrı" 149/14, 250/12.

Eserde d>y gelişiminde /y/ yarı ünlüsü önceki ünlüye katılarak ses değişimi meydana gelmiştir. Bu şekilde tek kullanım tespit edilmiştir: sid->>si- "çiş yapmak, işemek" 304/16. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi /y/ yarı ünlüsünün önceki ünlüye katılması olayı şu örnekte de tespit edilmiştir: : taġay > taġa "dayı" 191/7, 190/21, 191/10, 193/13.

2.1.2.1.7. /d-/ > /t-/ Değişimi

Yabancı dilden sözcüklerin Türkçenin ses düzenine yaklaştırılma çabası Eski Türkçe metinleri boyunca karşımıza çıkmaktadır. Codex Cumanicus'ta benzer örnekler görmek mümkündür (Argunşah - Güner, 2015, s.63). İncelenen eserde de bu yönde ses değişimi tespit edilmiştir: diyār > tiyār "diyar" 333/9 Uşbu kār u bār tiyār-ı ʿālemni zīr ü zeber ḳılsalar; dār > tār "kapı" 171/8 kemīne-yi āsitāndur men ve her nėmerse ki fermān ḳılsalar tār-ı maḳar (9) cān tenimde bar.

2.1.2.1.8. /-g-/ > /-v-/ Değişimi

İncelediğimiz eserde sayı adlarına eklenerek onlara birliktelik, ortaklık veya topluluk ifadesi kazandırarak yeni sayı adları yapan +AvlAn eki tespit edilmiştir. Çağataycada +AgU ses grubu ev şekline bürünür. +Av+lA+n < +AgU+lA+n şeklinde

gelişen (Korkmaz, 1960, 178) ek, Tarihî Türk lehçelerinde sadece Çağataycada tespit edilmiştir (Eckmann, 2003, 80). İncelediğimiz eserde şuralarda bu ses değişikliği görülmüştür: ėkegü > ekev 295/10 Sinān bu ḥālde yatıbdur; ʿUbeydek ekev ḫāb rū nemīddür; ėkegü > ėkev 166/12 Her ėkev ḳol tutuşub andaġ (13) çıḳtılar; 166/14 her ėkevlerige at yetgürdiler; 182/2 ėkevlen (3) ser-ü-pā yürgey miz; 236/18, 278/3, 288/8, 295/1; biregü > birev 223/11 Yana birevni pādişāh ḳılur miz; 262/4 Birev ḳatıdın keyin, tėgirmençi kėlib kördi; 179/5ʿālemni leşkerini cemʿ ḳılıb kėlse, yüzev (6) körüb tolalıḳıdın endīşe ḳılmas miz; 230/15) Birevle istirāḥat ḳılay dėb.

Eski Türkçede yuvarlak ünlüler arasında kalan /-g-/ sesi dudaklaşarak Harezm Türkçesinde /-w-;-v-/, Çağatay Türkçesinde /-v-/ sesine dönüşmektedir: yaguḳ > yavuḳ 129/13 Şāmge yavuḳ (14) yetib ėrdiler; 156/15 Vaḳtī ki Mekke'ge yavuḳ kėlib; 163/11 Kesret-i ḥarāretdin ḫalḳ (11) nişāne atḳunça, birdin yavuḳ baralmas ėrdi.

2.1.2.1.9. /-ġ/ > /-ḳ/ Değişimi

Çağataycada özellikle iki heceli sözcük sonlarındaki /-ġ/ sesleri ile bazı sıfat yapım eki olan /+lIG/ ekini almış sözcüklerin sonundaki ötümlü /ġ/ sesi ötümsüzleşerek /ḳ/ sesine değişmiştir: ḳuduġ > ḳuduḳ "kuyu" 338/13, 332/1, 332/2, 332/3; arıġ > arıḳ "su kanalı" 322/16; boyluġ > boyluḳ "boylu" 130/2; yaşlıġ > yaşlıḳ "yaşlı" 323/8; baglıġ > baġlıḳ "bağlı" 143/10, 143/12, 309/14, 180/11; yaraġ > yaraḳ "silah" 111/18, 332/7; yapıġ > yapuḳ 224/19; taşġarı > taşḳarı 235/15 Taşḳarıdın ġam yemen͡gler; 250/16 Taşḳarı çıḳıb, şehirni Yezīd'ge bėrin͡gler vd; asıġlıġ > asıġlıḳ "asılı" 224/18 ammā açḳu- (18) sı yanıde asıġlıḳ kördiler; sasıġlıġ > sasıġlıḳ "pis kokulu" 147/11 Bed-būy, sasıġlıḳ boynıġa (12) asḳan başlardın kėldi.

2.1.2.1.10. /-ġ/ > /-v/ Değişimi

ḳoġ- > ḳov- 134/20 Merd-i dilāver nām-dār çābük-süvār (20) ėrdi ki, kīyaknı piyāde ḳovlab tutar ėrdi; 345/2 İslām arḳasıdın ḳovlab yürdiler.

2.1.2.1.11. /-ḳ, -ḳ-/ > /-ġ, -ġ-/ Değişimi

Çağatay Türkçesinde iki heceli kelime sonlarında sıkça rastlanan (Eckmann, 1988, s.27) bu ses değişikliği (ötümlüleşme) incelenen eserde de tespit edilmiştir: a<u>d</u>aḳ > ayaġ "ayak" 143/4, 148/13, 237/20, 137/16, 214/1, 289/3, 310/13, 331/8, 141/3, 197/21 vd.; açıḳ

> açıġ “açık” 243/6; ḳorḳ- > ḳorġ- “korkmak” 221/9; ḳuçaḳ > ḳuçaġ “kucak” 323/20, 127/16, 139/1, 152/2, 204/19, 181/6, 239/6 vd; ḳuyruḳ > ḳuyruġ “kuyruk” 326/12, 326/16; taṣdīḳ > taṣdīġ “onaylama, kabul” 148/20 Emīre’l-fāsıḳīn’ni taṣdīġ bėralmas; şun tėg > şundaġ “şunun gibi” 099/3, 121/9, 156/12, 160/8, 162/2, 181/12, 200/19; topraḳ > tofraġ “toprak” 109/19, 110/3, 111/7, 174/3; ḳulgaḳ > ḳulaġ “kulak” 197/10, 296/2, 107/1, 127/9, 131/6; baġlıḳ > baġlıġ “bağlı” 143/10, 143/12 vd.; ḳuçaḳ > ḳuçaġ “kucak” 323/20, 127/16, 139/1, 152/2, 204/19 vd; ḳanlıḳ > ḳanlıġ “hükümdarlık” 175/15; otluḳ > otluġ “ateşli” 248/8; ḳarılıḳ > ḳarılıġ “yaşlılık” 127/16.

İç seste görülen ses değişimi tanıkları şunlardır: saḳın- > sağın- “düşünmek” 112/11; taḳı > tağı “dahi” 108/11, 124/18, 227/18 / taḳı > dağı “dahi” 207/20.

2.1.2.1.12. /-ḳ-, ḳ-/ > /-ḫ-, ḫ-/ Değişimi

Çağataycada birkaç kelimede görülen ses değişimi (Eckmann, 1988, s. 27; Argunşah, 2018, s.113) incelediğimiz eserde de tespit edilmiştir. Art damak sesi /ḳ/ sızıcılaşarak /ḫ/ sesine değişmiştir : aḳtar- > aḫtar- “araştırmak” 290/4, 299/2; oḳşa- > oḫşa- 110/8 On͡ga oḫşar ki çenini taşġa [9] urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz; 133/10 Ol Ḍarīr Ḥażā'ī Şīr Sālūk’ge oḫşamaydur; 198/16 Senin͡g günāhın͡gdın öttüm yā hem man͡ga oḫşaş; yaḳşı > yaḫşı 201/21 uşbu ḍarbnı yaḫşı mülāḥaẓa ḳılıb; 106/7Ḫudā-yı ta'ālā san͡ga hemme vaḳt yaḫşılıḳ 'aṭā ḳılġay, 109/14, 109/19, 110/1, 115/9, 119/6, 139/21, 159/5 vd; 269/5 on min͡g ḫavāric puḫturmadın çıḳıb. پوختر puḫtur yazılmış Türkçe بوقتور buḳturmak (pusuya yatmak, pusu kurmak) sözcüğünden gelişmiştir.

Söz başında görülen ses değşimi tanıkları şunlardır: ḳatun > ḫatun “kadın” 218/3, 251/12, 218/9, 100/12, 147/6; Aslı Türkçe ḳaftan olan sözcük Farsçaya ḫaftān olarak geçmiştir. Aynı sözcük eserde yalnızca ḫaftān şekliyle 9 yerde kullanılmıştır. ḳaftan > ḫaftān “kaftan” 111/19, 119/1, 136/7, 177/17, 119/16, 180/4, 128/5 vd.

2.1.2.1.13. /-p-, -p/ > /-f-, -f/ Değişimi

Klasik dönem Çağataycasının karakteristik özelliklerinden biri olan /p/ sesinin /f/ sesine değişerek sızıcılaşmasıdır. Çağataycanın geç dönem eserlerinden biri olan elimizdeki eserde p>f değişimi birkaç farklı sözcükte (tofraḳ, köfrüg, if) tespit edilmiştir: 317/14 bir mūşt tofraḳ bile ursek tofraḳ astıde ḳalur; 111/7 taş ve tofraġ astıde ḳaldı; 244/18 Men köfrügdin ėlni ötkeni ḳoymasmen; 244/20 köfrüg ber-pā ḳılġan aygenler; 197/12 bāzū ve sīneleride ifler keyib; 248/14 Piyādeler anı gerdeniġa if baġlab, suvrap aġzıġa necāsetler

tıḳıb;

2.1.2.1.14. /t-, -t-, -t/ > /d-, -d-, -d/ Değişimi

Çağatayca metinlerdeki t>d ses değişimi konusunda Eski Türkçeye bağlı kalmakla beraber Oğuz Türkçesinin Çağatayca üzerindeki etkisi (Eckmann, 2017, s. 41; Argunşah, 2018, s. 114; Karaağaç, 1997, XXIII) olarak düşünülmüştür. Eserdeki t>d ses değişimine uğrayan bazı sözcüklerin tanıkları şöyledir: taḳı > dağı 207/20 bu merdni tīr-bārān ḳılsunlar ki dağı Ebū Turābī'ni oġlıġa ḳoyalı dėb; tė- > dė- "demek" 102/12 kāfirlerni cezāsını bėrür miz. Ḫudā-yı taʿālā destgīr turur dėb; 098/2, 098/7, 099/16, 099/19, 100/8, 100/13, 111 vd; tėg > dėk "gibi, kadar" 163/3 Kūhistān-ı Mekke'din üç öy dėk otun cemʿ ḳıldı, 098/1, 098/14, 100/2, 101/18, 102/4, 102/5, 130/2, 132/4 vd.; tur- > dur- "durmak" 144/19 Ser-ü-pā ki durub, ḫavāriclerni bārgāhıde olturġuzdılar, 263/16, 121/12, 226/7, 246/4. tut- > dut- "tutmak" 151/14 Tünni nıṣfı dutub ėrdi;

tė- > dė- "demek" fiilinin emir kipi ile çekimlenmiş kullanımları tespit edilmiştir: 123/20 mundaġ bolur sen dėgil! Eger ḳabūl ḳılmasang͡ Yezīd'ni ġażabıge giriftār bolur sen dėgil, (21) dėb Kaʿb'nı buyurdı; 286/15 Men çomçuḳnı sang͡a bėrey dėgil dėb.

ėt- > ėd- "etmek" 121/4 ecel kāsesini nūş (4) ėdib ḳıyāmet ṣaḥrāsıġa barsaḳ dėb ārzūde ėrdük.

amtı >> ėmdi 106/5 Ėmdi sizler ṣabr ḳılın͡g; 106/6 Ėmdi aytın͡gızlar; 109/13 Ėmdi (14) barġıl, dünyā ve āḫiretde seni pādişāh ḳıldım vd; silkit-er>silkid-er "silkeletmek" 251/14 Fāṭıma'nı yaḳasını tutub, bir silkider.

Bununla beraber /t/ ve /d/ seslerinin ikili kullanımları tespit edilmiştir: ayta- "demek, söylemek" 262/2, 262/7 ~ ayda- "demek, söylemek" 164/21; künbed "kümbet" 230/14, 230/15, 230/16, 109/19 ~ künbet "kümbet" 302/21; öldür- "öldürmek" 214/19, 262/6, 309/19, 129/5, 215/5, 170/7 ~ öltür- "öltürmek" 170/8, 113/5, 126/17, 132/8, 141/21, 159/15, 227/6, 281/15, 290/18, 293/1, 321/17, 117/12, 132/4, 144/18, 151/1, 292/15, 294/21, 295/1, 297/13, 316/4, 326/12, 345/5 vd.; tağı "dahi" 108/11, 124/18, 227/18 ~ dağı "dahi" 207/20 ~ taḳı "dahi" 221/18

2.1.2.1.15. /z-, -z-, -z/ > /s-, -s-, -s/ Değişimi

Çağatay Türkçesinde ötümlü /z/ sesi eserde ötümsüzleşerek /s/ olur. Tespit edilenler şunlardır: 147/21 zopa > ṣopay "sopa" Başı ṣopay saldı. 108/15 efzūn > efsūn Pehlevān

Ḍarīr aḥvālige (15) köp yıġlar ėrdiler ve efzūn[13] nedāmet ḳılur ėrdiler; 109/5 ėmez > ėmes Men hem seni aḥvālin̄gdin ġāfil ėmes men; 109/11 Men bu cefākār ḫavāriclerdin ėmes men vd; Eski Türkçeden beri kullanılan "-mAz" geniş zaman olumsuzluk eki eserde ötümsüzleşerek "-mAs" olmuştur: 245/18 ḫavāricni tirig ḳoymas men dėb; 251/4 Men hergiz ėrni ḳabūl ḳılmas (5) men vd.

2.1.2.2. Ünsüz Düşmesi

2.1.2.2.1. /b-, -b/ Düşmesi

Doğu Türkçesi metinlerinde genellikle "bol-" Batı Türkçesi özellikleri görülen metinlerde ise çoğunlıkla "ol-" şeklindedir. İncelediğimiz eserde her iki "bol-/ol-" kullanım da tespit edilmiştir. Eserde "bol-" fiili 1617 kez kullanılırken Oğuz Türkçesinde görülen söz başında /b-/ düşmesi "ol-" fiili incelenen eserde yalnızca 3 defa kullanılmıştır. bol- > ol- "olmak" 177/2, 335/15, 110/9.

Karahanlı döneminde ortaya çıkan söz içi ve söz sonu /b/ ünsüzleri Uygurcada /v/, Karahanlı Türkçesi ve Harezm Türkçesinde /w/, Çağatay Türkçesinde /b/, /v/, /y/ şeklindedir. İncelediğimiz eserdeki tespit edilen kullanımlar şöyledir: sub>suv>su "su" 097/21, 098/10, 099/2, 109/16, 132/12, 142/8, 142/11, 162/15, 162/18, 192/7, 197/9, 228/8, 229/3, 262/9, 264/21, 309/17, 332/1, 332/3, 335; suvsa- > susa- "susamak" 309/17.

2.1.2.2.2. /g-, ġ-/ Düşmesi

İncelediğimiz eserde hece başı ve söz sonu sözcüklerde bulunan g/ġ sesinin düşürülerek kullanıldığı tespit edilmiştir. Oğuz Türkçesi özelliği olarak bilinen hadise Çağatayca ve Harezm dönemine birkaç sözde korunmuştur. Diğer yandan, eşkek, kergek, ḳulġaḳ, topurġaḳ gibi kelimelerdeki düşmeler Çağataycadan önce gerçekleşmiştir (Eckmann, 2017, 44). Eserde tespit edilen hece başında /g/ düşmeleri şunlardır: ėşgek > ėşek "eşek" 132/17 Ėşek dėk, beyt taḫtıġa ber-ḳarār boldı; 163/2 At, ėşek, tėveler, yekke Mekke'de bar ėrdi; 290/15 Bizler on kişi, ḳırḳ ėşekige un yükleb (16) kėlür ėrdük; kurtgar- > kurtar- "kurtarmak" 123/6.

İncelenen eserde birkaç sözcükte hece sonunda /ġ/ düşmesi tespit edilmiştir: ḳulġaḳ > ḳulaġ "kulak" 197/10, 131/6 vd.; ḳulġaḳ > ḳulaḳ "kulak" 112/11, 237 vd.; kurtġar- > kurtar- "kurtarmak" 123/6; kötġer- > köter- 238/6 Taḫtnı köterib naḳbnı açıb kördiler.

[13] Metinde افسون "efsūn" yazılmış.

Ḥażret-i (6) İmām ulu ḳatde; 333/18 Ulu cehddin bu iş- (19) lerni ḳılduḳ.

2.1.2.2.3. /-g, -ġ/ Düşmesi

İncelenen eserde tek bir sözcükte birkaç farklı yerde hece sonunda /g/ düşmesi tespit edilmiştir: ulug> ulu 347/8 Ulu ḳatdın, bu demġaça hīç kişi bilmesler.

İncelenen eserde tek bir sözcükte birkaç farklı yerde hece sonunda /ġ/ düşmesi tespit edilmiştir: tiriġ > tiri 278/18 Bu (18) tirilikimdin on͡ga nīm behraḳ dėb;

2.1.2.2.4. /-h/ Düşmesi

Alıntı kelimelerde hece sonunda /h/ sesleri düşmüştür. bārgāh > bārgā 307/10 kėtib kördiler ki bārgāde hemme ḫalḳ uyḳude; pādişāh > pādişā 236/14 Sizler pādişāsizler. Şul ki mẹni ser-efrāz ḳıld- (15) ın͡gızlar; şāh > şā 122/14 Sīne bī-kīne Şā ʿAlḳame'ge revān ḳıldı

2.1.2.2.5. /-l/ Düşmesi

Eski Türkçede işaret sıfatı olarak "ol" sözcüğü kullanlır. Eserde aynı sözcük için iki yerde "o" sözcüğü tespit edilmiştir, Bunlar: o "o" 250/12 Ḥükm ḳıldı ki, ayru maẓlūm o melcege çıḳsunlar; 259/11 Sipāhīkerçilikdür gāhī (11) o yan gāhī bu yan. Ay emīr ṣabr ḳılġıl!

2.1.2.2.6. /-r-/ Düşmesi

Özellikle ek fiilinin ünsüzünün düştüğü görülür (Argunşah, 2018, s. 117). Bu ses düşmesi Çağatayca ve Özbek Türkçesinde tespit edilmiştir. İncelenen eserde şu sözcüklerde tespiti yapılmıştır: birle > bile "ile, beraber" 138/14, 232/19, 277/10 vd.; ėr- > ė- "i-" 138/6,113/15 vd.; ėrmes > ėmes "değil" 113/20; körset- > köset - "göstermek" 202/10; ḳurtul- > ḳutul- "kurtulmak" 127/18, 102/15, 253/21, 256/9 vd; irkin > ikin "acaba" 153/19, 270/18; ėrken > ėken "-ınca" 148/8, 288/11, 333/10; ėrdi > ėdi 109/12, 183/12, 129/21, 276/11 vd.

2.1.2.3. Ünsüz Türemesi

2.1.2.3.1. /-n-/ Türemesi

künbed > künbend 224/20 Ol ṣandūḳnı her ṭarafıde künbend turubdur; 232/5

Ammā ol künbenddin müşk ve kāfūr, ʿĪsā[14] (6) kėledür; 232/3 bir künbendge kėlibdür; 232/4 Derḥāl (4) künbendge kėldiler ki yaġı āvāzı kėledür.

2.1.2.3.2. /h-/ Türemesi

ürk- > hürk- “ürkmek” 325/13 Atları hürküb şehzāde atdın yıḳıldılar; 326/16 Atlar ḳuyruġıġa baġlanġan yıġaçlardın hürküb, ḫavāricler ḳorḳub, birbirini (17) öltüre başladılar.

2.1.2.3.3. /y-, -y/ Türemesi

ıġla- > yıġla- “ağlamak” 100/2; 100/13; 101/11; 105/20; 128/19, 151/18, 207/15, 313/5, 321/21, 333/2; 097/20, 100/13, 102/21, 108/6, 138/21, 139/19, 139/20, 165/5, 166/17, 171/10, 188/3, 191/6, 191/8, 192/9, 194/18, 233/1, 238/17, 275/15, 282/18, 288/8, 305/19, 308/12, 319/4, 332/19, 334/6 vd.; zopa > ṣopay “sopa” 147/21; ıġaç > yıġaç “ağaç” 326/12, 272/21, 211/17, 326/16, 273/15, 273/2, 273/1, 273/15, 192/1.

2.1.2.4. Ünsüzlerde Nöbetleşme

2.1.2.4.1. /-ġ/ ~ /-ḳ/ Nöbetleşmesi

Çağatayca metinlerinin özelliklerinden biri de sözcüklerin kök ve gövdelerinde, çift heceli sözcüklerin sonlarında “ġ~ḳ” seslerindeki değişmelerdir (Ata, 2016, s. 70). İncelenen eserde ünsüzlerin kullanımında düzenlililk yoktur. Kimi sözcüklerde ve eklerde ġ~ḳ seslerinin her ikisinin de örneklendiği kullanımlar tespit edilmiştir: arıġ “su kanalı” 123/2, 141/21, 165/19 / arıḳ “su kanalı” 322/16; ayaġ “ayak” 143/4, 148/13, 237/20 vd. ~ ayaḳ “ayak” 236/9; baġlıġ “bağlı” 144/12 ~ baġlıḳ “bağlı” 143/10, 143/12, 309/14, 180/11; cabduġ “at takımı” 102/18, 332/7 ~ cabduḳ “at takımı” 110/12, 110/19, 111/18, 264/12, 252/21, 114/20; ḳandaġ 334/16 ~ ḳandaḳ 259/1; ḳorḳ- “korkmak” 113/21, 237/15, 272/6, 159/7, 136/11, 267/16, 122/9, 118/15, 118/13, 298/17 ~ ḳorġ - “korkmak” 221/9; ḳulaġ “kulak” 197/10, 296/2, 107/1, 127/9, 131/6 vd. ~ ḳulaḳ “kulak” 112/11, 301/12 vd.; şundaġ “şunun gibi” 099/3, 121/9, 181/12, 277/16, 290/4, 299/21 vd. ~ şundaḳ “şunun gibi” 179/19; taġı “dahi” 108/11, 124/18, 227/18 / dağı “dahi” 207/20 / taḳı “dahi” 221/18; tofraġ “toprak” 109/19, 110/3 vd. ~ tofraḳ “toprak” 108/3, 108/20, 127/10, 158/1 vd.; yapuġ “kumaş örtü, örtü kaplama 134/3 ~ yapuḳ “kumaş örtü, örtü kaplama” 224/19; yaraġ “silah”

[14] Metinde ایسی “Īsā” yazılmış.

102/18, 110/12, 327/17 vd. ~ yaraḳ “silah” 111/18, 332/7; otluġ “ateşli” 098/12, 098/14, 309/13 / otluḳ “ateşli” 248/8.

/+lIG/+lIK/+lUG/+lUK/ eklerinin kullanımı sırasında sıfat yapma eki ile isim yapma ekinin karıştırılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Eckmann, 2017, s. 44). İsimden isim yapma ekinin damak, art damak, ötümlü olmak üzere kullanımları tespit edilmiştir: āşinālıḳ “tanıdıklık” 155/11, 155/21, 159/1 ~ āşinālik “tanıdıklık” 191/12, 272/7, 184/14; ʿayyārlıḳ 291/10 ~ ʿayyārlik 224/1, 222/8, 326/10, 219/19, 234/17; bahādırlıḳ “yiğitlik” 227/20 ~ bahādırlik “yiğitlik” 136/11; başlıġ “başta, önde” 118/21 ~ başlıḳ “başta, önde” 102/19; bī-dillıḳ “isteksizlik” 208/10 ~ bī-dillik “isteksizlik” 210/5 bī-ḫaberlıḳ “habersizlik” 243/5 ~ bī-ḫaberlik “habersizlik” 127/8; sasıġlıġ “sası” 103/15 ~ sasıġlıḳ “sası” 147/11; 225/2 ḫoş-būylıġ “güzel koku” ~ ḫoş-būylıḳ “güzel koku” 193/12; ābādanlıġ “mamur” 229/16; ārāstelig “süslenmiş” 178/2, 178/5; būylıḳ “kokulu” 309/14; boyluḳ “boylu” 130/2; asıġlıḳ “asılı” 224/18 ḳanlıġ “hükümdarlık” 175/15 ~ ḳanlıḳ “kanlı” 097/16; ḳarılıġ “yaşlılık” 127/16; közlik “gözlü” 318/12; Kūfelik “Kûfeli” 175/11, 284/8, 155/13; şūmluġ “uğursuzluk” 097/4, 103/16; yaralıg “yaralı” 345/4; yaşlıḳ “yaşlı” 323/8; pādişāhlıḳ “padişahlık” 150/9, 116/1,160/5, 223/10, 317/11 ~ pādişāhlik “padişahlık” 210/5, 314/19, 339/9, 317/12; künlıḳ “günlük” 229/4 ~ künlik “günlük” 309/16 ~ künlük “günlük” 107/9, 112/8, 114/9, 136/14, 261/10, 320/5; uçguzlıg “hızlı, uçurtan” 311/15; uçguzlug “hızlı, uçurtan” 312/7; ḳaranġulıḳ “karanlık” 115/13, 262/2 ~ ḳaranġuluḳ “karanlık” 320/6, 196/13.

2.1.2.4.2. /-ḫ/ ~ /-ḳ/ Nöbetleşmesi

yoḫ yere “boşuna” 128/8 ~ yoḳ “yok” 127/18, 128/15, 139/8, 142/5, 157/12, 157/17, 158/3, 159/9, 160/12, 161/7, 161/10, 166/6, 166/18, 166/19, 167/1, 168/11, 171/16 vd.

2.1.2.4.3. /-l-/ ~ /-r-/ Nöbetleşmesi

Asḳalān “Askalan şehri” 113/3 ~ Asḳarān “Askalan şehri” 190/21, 191/4

2.1.3. İkizleşme

Çağataycada olduğu gibi Özbekçede de ünsüz ikizleşmeleri (Coşkun, 2017, s. 51) görülür. Tekrar eden seslerin bir kısmı da Türkçe sayı adlarından oluşmaktadır. Harezm Türkçesinde çift ünsüzler (tt, ḳḳ gibi) çoğunlukla tek yazılmakta, çift okunmaktadır

(Argunşah, Yüksekkaya, 2019, s. 182). İç seste iki ünlü arasında bulunan ünsüzlerin ikizleşmesi görülür. Bu bir Doğu Türkçesi özelliğidir (Tolkun, 2016, s. 191). Şuralarda tespit edilmiştir: توقوز toḳḳuz (dokuz, sayı adı) 112/15 vd; یتی "yetti" (yedi, sayı adı) 112/13 vd. یتی "yetti" (ulaşmak), 97/12vd; ایلیک "ėllig" (elli, sayı adı) 107/21 vd. اوتوز ottuz "otuz" (sayı adı) 99/6 vd. ایکی "ėkki" (iki, sayı adı).

Arapçadan alıntılanmış şeddeli sözcükler ünlüyle başlayan ek aldıklarında bu sözcüklerin son ses ünsüzleri tekrar eder. İncelediğimiz eserde bu tür sözcükler tespit edilmiştir: 343/15, 343/20, 344/1, 344/10'de Raḳḳa (yer adı رقه); ced+i > ceddi (soy, ata) 148/11, 298/12, 300/1, 300/7, 317/2, 346/18, 300/5, 273/10, 299/20, 300/3, 272/14, 300/9 vd; ḥad+ini > ḥaddini 340/12 ḫavāricler Medīne'ni ḥaddini (13) tutubdur.

2.1.4. Benzeşme

Eserde kimi ötümsüz ünsüzlerden sonra ötümsüz sıradan ekler gelmiştir. Eserde bu durum düzenli değildir: açtur- "açtırmak" 139/13 Özleri ḫazīneni (13) açturub altun kümüş nefīs metāʿlardın ser-ü-pā aldurub revān boldılar; açḳu 134/2 Yezīd (2) açḳunı bėrdi; 224/17 Bir ėşik kördiler heft-cūşdin ḳufl sālīġlıḳ ammā açḳu- (18) sı yanıde asıġlıḳ kördiler; 224/19 Hemme yapuḳları firenkiyān, ḳuflları altundın, açḳusı kümüşdin; açḳunça "açınca" 227/6 köz yumub, açḳunça tamām ḫalḳnı öltürdi dėdi.

2.1.5. Hece Düşmesi

Çağatay Türkçesinde sıklıkla görülen ses olaylarındandır Aynı sözcükte birbiri arkasına gelen ve nitelik yönünden birbirine benzer seslerden oluşan (Eckmann 2017b: 95) hecelerden birinin düşmesidir:

DUrUr > -DUr; 130/8 Men sendin kiçik- (8) dür men; 133/18 Ėmdi ḫ˅āhlaydur men ki, andın köng͡lümni (19) sen dilcemʿ ḳılsang͡; 140/9 Men müfāraḳat almaġa mübtelādur men; 149/10 Hem ammā dost-dār-ı (10) ḫānedāndur men. Yezīd'din bīzārdur men vd.

2.1.6. Süreksizleşme

Yabancı dilden bir sözcükte görülen ses olayıdır. İncelenen eserde şu şekilde tespit edilmiştir: e̲svāb>esbāb "giysiler" sözcüğünde gerileyici benzeşme görülür. /b/ sesi etkisiyle diş dudak sesi /v/, dudak sesi olan /b/ sesine dönüşmüştür; 141/8 Men e̲svāb

emvālimni cemʿ ḳılıb şehrge kirey; 111/19 her esbābı ki bolsa hemmesini aldı; 141/10 es̲vāblarını yükleb özi muḥāffege kirdi; 159/16 tonlarıng͡ içidin es̲vāb keyib ve ḥarbeler tutub kemīnde ḳarār tuttılar; 235/16 Es̲vāb ālātlarını rāst (17) ḳıldılar.

2.1.7. Göçüşme

318/3 ögren- > örgen - "öğrenmek"; 286/15 ögret- > örget - "öğretmek"; 101/12 عقلمه "aḳlame" yazılmış علقمه yazılması beklenirdi. (Alkame b. Kays); 101/3 مبازر "mübāzir" yazılmış مبارز "mübāriz" yazması beklenirdi; 213/4, 213/17 توبره "tūbre" yazılmış توربه "türbe" beklenirdi; 310/15 كيفتى "kīfti" yazılmıştır كتفى "ketfi" beklenirdi; 315/3 ايرشوغان "ėrşüġan" yazılmış ايروشغان "ėrüşġān" beklenirdi. . 098/1 100/2, 184/13, 303/1 "yamġur" yazılmış "yağmur" beklenirdi

2.2. Şekil Bilgisi

2.2.1. İsim

Bu bölümde incelenen eserde tespit edilen tanıklar dikkate alınarak aitlik eki, çokluk eki, durum ekleri, iyelik ekleri, isimlerde soru başlıklarıyla ele alınmıştır.

2.2.1.1. Çokluk Eki

Türkçe kelimelerde çokluk eki "+lAr" kullanılmakla beraber aynı ek yabancı dilden kelimelere de gelmektedir. Kimi yabancı dilden kelimeler kendi gramer kuralına göre çokluk ifade etmiş olsa dahi Türkçe çokluk eki alarak tekrar çokluk çekimine girmişlerdir. Eserde klasik çokluk ekinin yanında nezaket çoğulu da kullanılmıştır.

Metinde Türkçe çokluk eki olarak "+lAr" eki kullanılmıştır. Bu ek, tüm isim soylu sözcük ve sözcük gruplarına getirilerek çokluk sağlanmıştır. B.A. Serebrennikov ve N.Z. Gadjieva 2018, s.84'te +lan ekiyle ilgili açıklamaya göre; Türk yazı dillerinde "+lan" (+an vasıta hâli ile +l şeklinin birleşmesiyle oluşmuştur.) şekliyle ortaklık hâlinin izlerini görmenin mümkündür. Bu ek aynı zamanda "bir+len" ve "bi+len" edat yapılarında da vardır. İncelenen eserde yalnız "uluġlanlar" sözcüğü üzerinde var olduğunu düşünmekteyiz. Eserde tespit edilen tanıklar şunlardır: 103/11 Mübārek aġızlarıġa; 108/5 üstüẖ˘ānlar nerm nerm bolġandur; 136/5 altunlar birle tapıbdurlar; 149/15 Tavsen gürsünlerni, uluġlanlar, ẖānlar; 151/5 mülāzemetlerige barur siz; 161/6 aḳrabāları üçün şikeste-yi ẖāṭır; 163/6 başlarıġa tofraġlar saçıb, taşḳarı çıḳtılar ve ʿavratlar; 166/15 ʿArablar

nīş nīze birle helāk ḳıldılar; 170/14 İrānlar ve maẓlūmlar; 177/8 közhā-yı ḫākister ve bendhāy (9) ve seng-i ʿarāra; 180/16 Alemdārlar; 192/5 mübārek aġzılarıdın çıḳtı; 192/17 āb-ı dehānlarını közleriġa sürttiler; 199/15 İrānlarnıng ṭarīḳi bu ėrmes; 226/19 oġrılar tola sözlemengler; 245/19 Oralarını ḥaḳḳıde ne bīdādlar ḳılıb; 265/14 İrānlarnı meydānıġa kirib sen; 270/18 ne vāḳıʿalar bolur; 280/6 mübārek aġızlarını suyını; 334/20 Yezīd feryād-ı vāveylālar ḳılıb; 348/15 Zindān-bānlar feryād u fiġān birle vd.

Metinde Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsça çokluk yapıları da kullanılmıştır. Kimi zaman çokluk yapıdaki bu sözcükler tekil adlarmışcasına tekrardan "+lAr" çokluk eki alarak çoğul yapılmıştır. Alıntı dillerin çokluk yapılarıyla kurulan bazı örnek sözcükler şunlardır: 99/9 enbiyālar faḫrı ve evliyālar serveri; 99/9 Ḥażret-i Emīre'l-mū'minīn; 101/4 Yārānlarıge aydılar ay yārānlar ve ay muḥibler; 106/1 Evlād-ı aṣḥāblarını şehīd ḳılġan; 109/18 cin ü şeyāṭīn bolmaġay; 112/1 Elḳāb çehār-ı yār oḳudı. Üç yārnı taʿrīf ḳıldı; 119/13 şemşīrhā-yı Mışrī bėllerige; 122/18 Be-yek-pāre ṣalavāt; 123/8 eṭrāf-ı ʿālemge nāme yiberdi; 139/20 murġān-ı havā, māhiyān-ı deryā;151/3 bir yol ravāḥil ṭarafıge barur ėrdi; 153/13 eşrāf-ı Mekke mülāzemetingizge kėlibdür miz; 154/5 mevāliyān ve birāderzādelering iz; 155/4 sizlerge şehādet ʿibād ecdādıngızge uldın mīrāsdur; 155/12 ḥaremeynni terk ḳılmang; 161/7 işde ḫayriyyat yoḳ; 164/18 muḳarribān tesbīḥ oḳub kėledürle; 174/1 zebān-ı ḥāl birle bu ebyāt- (2) nı terennüm ḳılur ėrdiler; 175/12 yārānlar bu söz köp maʿḳūl boldı; 178/17 kārımızde esrārmizni aldı; 179/10 vaḳtġaça ki, nā'ibān; 181/2 be-ṭarīḳ-i dil ṣādıḳān rūşen; 186/16 Ṭabbālān-ı leşker-i İslām; 195/8 maʿānī Ebū'l-fetūḥ Hemedānī olarġa; 199/1 teberhā-yı ʿayyārını yerge ḳoydılar ve ālāt-i cārḥeni ḳoyub; 201/9 eṭfāllerni cengidür çün çoḳ atarlar; 208/11 Aṣliḥā-yı girān keyib Kehrem'din ruḫṣat alıb; 211/2 ḫavīşāvendlerimning körmekige kėlibdür men; 212/7 kėçening ʿıḳānı ḳaraḳanānı zer nūr mening üstige (8) yaḳıbėrdi. 213/14 Üçünçi kėçe vird evrād; 221/19 rūşenānı ẓāhir bolġay; 226/15 Çün şīrān, cengi ḫırūşende; 243/9 esliḥā-yı girānī birle; 245/8 Müsebbibe'l-esbāb ve yā Müfettiḥa'l-ebvāb; 251/1 tofraġını Ḳāfi'lerġa ėletüb Şām'ġa; 271/1 Üserā-yı seng olarning evlādları ehl-i keremdür; 273/16 alġunça ḥiyel boldı; 285/12 merdān merd kömekāndur; 302/2 yārānlar sizlerge maʿlūm bolsun; 316/7 muḥib-i ḫānedānlar; 317/4 Cemīʿ muhācirīn ve'l-enṣār; 152/6 hemme vāḳıʿatlarnı bir bir beyān (7) ḳıldı; 227/18 ḫazīnesiġa kirib māl (18) emvālātnı alıbdur; 335/17 Muʿāviye sizlerge ḳaladur. Anı yaḫşı üserā anglar vd.

Klasik çokluk ekinin yanında nezaket çoğulu da kullanılmaktadır: 101:13 bilürmüsizler. Ḳaysı ḫānedāndın tururlar. Babaları ve anaları kim turur; 101/15 ṣalla'llāhu

ʿaleyhi ve sellemning͡ olardın başḳa evlādları yoḳtur; 119/13 şemşīrhā-yı Mıṣrī bėllerige ḥamā'il ḳılıbdurlar; 119/14 Siperler reng-ā-reng ketfleriġa salıbdurlar; 128/21 İmām Ḥüseyin ber-Ḥaḳ- (21) durlar; 143/7 Menşūr ʿimāme kūşeside üstüvār ḳılıb- (7) durlar; 146/10 İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa bėrgil ve sezā-vār ḫilāfet olardurlar; 151/17 İmām Ḥüseyin ḳayde dürler. Çün İmām Ḥüseyin'ning͡ atlarını (18) ėşitti; 161/5 birāder-i İmām Ḥüseyin'dürler. Ferzend-i dilbend ʿAliye'l-murtażā'durlar; 162/2 Şundaġ maḥalde, imāmnıng͡ mübārek ḫāṭırlarıġa yetti; 165/18 İmām özlerini Riyāzü'l-cennetde kördiler; 171/1 Sizning͡ hem birādering͡iz tururlar; 171/2 İmām Zeyne'l-ʿābidīn ol laʿīnni ėlgide giriftārdurlar; 173/3 İmāmnıng͡ mübārek ḫāṭırlarıġa (4) bisyār ḫoş kėldi; 191/17 Muḥammed Ḥanīfe, Mālik'ni oġlanları birle ḫurūc ḳılıbdurlar; 204/16 Ḥażret-i İmām, anı başını kenārlarıge alıb aydılar; 229/10 bular Bībī Fāṭıma-yı Zehrā raḍıya'llāhu ʿanhā'durlar ata anaları bolur; 241/16 Pirleri (16) Māhān Şāh'dur. Pirleri Arslan Şāh sizning͡ mülāzemeting͡izde kėlibdür.

2.2.1.2. Topluluk Eki

Eski Türkçeden Harezm Türkçesine kadar topluluk ifadesi "+egü>+ev" eki ile sağlanmıştır. Çağataycada "+egü" ses grubu "+ev" şekline bürünür (Eckmann, 2017, s. 44). İncelediğimiz eserde şu kelimelerde bu ses değişikliği tespit edilmiştir: ėkegü > ekev 295/10 Sinān bu ḥālde yatıbdur; ʿUbeydek ekev ḫāb rū nemīddür; ėkegü > ėkev 166/12 Her ėkev ḳol tutuşub andaġ (13) çıḳtılar; 166/14 her ėkevlerige at yetgürdiler; 182/2 ėkevlen (3) ser-ü-pā yürgey miz; 236/18, 278/3, 288/8, 295/1; biregü > birev 223/11 Yana birevni pādişāh ḳılur miz; 262/4 Birev ḳatıdın keyin, tėgirmençi kėlib kördi; ʿālemni leşkerini cemʿ ḳılıb kėlse, yüzev (6) körüb tolalıḳıdın endīşe ḳılmas miz.

2.2.1.3. İyelik Ekleri

İsim kök ve gövdeleriyle fiilimsi eklerine gelerek sahiplik anlamı katan eklerdir. Çağatay Türkçesinde olduğu gibi burada da İsim tamlamalarında tamlanan eki aynı zamanda iyelik ekidir: Çağatay Türkçesinde Tekil: +(I/U)m, +(I/U)ng͡, +I, +sı, / Çoğul: +(I/U)mIz, +(I/U)mUz, +(I/U)ng͡Iz, +lArI biçiminde kullanılan iyelik eklerinin kullanımlarını aşağıdaki örneklerde görmekteyiz:

1. Tekil Kişi : +(I/U)m 109/10 Şefāʿatim bu ḳavmġa ḥarām turur; 111/4 Birāderim ḥiyel ḳıldı ne boldı dėb; 116/2 nökerim bolsun. Her ne ḫ˘āhlasa anı bėrey; 121/21 öz ḳanım

birle reng ḳılsam; 125/7 baḫtım yārī berür (7) yā bermes; 125/9 Ay ferzendlerim sizlerni (10) Ḫudā'ġa tapşurdum; 128/20 meninḡ selāmım ol kişigedür; 134/1 ḫazīneni kilīdini manḡa bėrgil, meger āsiyāyni özüm alay; 140/8 Men bu yara ve özüm (9) birle ėmes; 158/6 maḥzūn könḡlüm (7) memnūn bolur ėrdi; 158/12 men özüm mülāzemetleride barıb; 169/5 Avrat aydı, bu sözüm ḥaḳdur; 274/11 soraġıl meninḡ ʿömrüm ḳança- (12) dur dėb; 280/6 Közüm rūşen boldı;100/9 Atam Şīr-i Ḫudā (10) durlar; 100/12 anam Fāṭıma-yı Zehrā ḫatun-ı ḳıyāmet (13) dürler; 105/13 Anam (14) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni hemşīreleri; 126/17 Atam İmām Ḥüseyin'ni öltür- (18) di; 133/13 Meni bir mekārih ḫālam bar; 191/7 Taġam ḳayde dür dėb aydılar vd.

2. Tekil Kişi : +(I/U)nḡ 101/10ʿat ḳılınḡlar āḫiretleriniḡ üçün dėbdür; 105/17 atınḡ nėmedür, ḳaysı ėldin bolur sen; 111/13 ol teyür ḳan ḳarındaşınḡ mendür men; 112/18 uşbu aġzınḡ birle mülk ve ḫilāfetlik talāşūr ėrdiniḡ mu; 114/4 Seninḡ ʿömrüniḡ ėkki (5) yarım yıl; 121/2 uşbu bolsa bizinḡ hemme maḳṣūdımız şul; 129/7 Sen ve oġlunḡ ne miḳdār seg (8) bolġay sen dėdiler; 187/8 biriniḡ ḳorḳsanḡ onunḡ kėl. Onunḡ ḳorḳsanḡ yüziniḡ kėl; 301/1 oġlunḡ (2) Yezīd birle ḳoşulub; 127/18 Sen özüniḡ bile sen; 187/8 Onunḡ ḳorḳsanḡ yüziniḡ kėl (9) ve eger yüziniḡ ḳorḳsanḡ; 276/13 Özüniḡ kėlib şikār- (14) ge alıb barmadunḡ mu vd.

3. Tekil Kişi : +I, +sI 101/2 pādişāhnı ėkki oġlı bar ėrdi; 118/21 ceng silāḥını keyib; 119/16 Silāḥını üstige ḳara ḫaftān tartıb; 120/1 ḳabrlerini emīrni tuġını tübige ḳoydılar; 121/19 tofraġıġa (19) başlarını ḳoyub aydılar; 122/12 Aġzını māk māk açıb; 124/5 Atasını aldıde ādāb ve (6) tevāżuʿ birle turdılar; 97/13 Bu kāfirler arasıde Ebū Ḥānūḳ dėgen bir yigit bar; 98/10 Furāṭ deryāsıdın su (11) bėrmegenler; 98/21 Furāṭ deryāsıġa kirgey; 100/4 Hemme-yi ḫˇīş aḳrabāsıġa ḫaber ḳıldı; 101/9 Maʿnīsi oldur ki; Bu dünyāde (10) zirāʿat ḳılınḡlar; 111/2arīr Ḫażāʿī'niḡ bir hemşīresi bar ėrdi;127/8 ḥarāmzāde atası ṭarafıge (9) bardı; 127/15 Yaḳasını çāk ḳılıb, atasıġa bardı; 133/6 Mervān-ı Ḫar'nı bir ḫālası bar ėrdi; 277/4 Arḳasıġa perde kilīm köterib- (5) dür; ol gird arasıdın bir civān (3) piyāde çıḳtı; 188/19 hīç kimge (19) vefā ḳılġanı yoḳ vd.

1. Çokluk Kişi : +(I/U)mIz Yardımcı ünlü ile ek ünlüsünün dudak uyumuna uyduğu çok sayıda örnek mevcutken, yardımcı ünlü ile ek ünlüsünün dudak uyumuna uymadığı 146/7 ḳolumızdın, 113/15 yüzümizni, 226/17 yüzümizge, 236/1 özümizni örnekleri mevcuttur. 101/21 Cānımız tenimizde bardur; 106/9 başlarımızını yapḳu dėk bir nemerse bėriniḡ; 106/17 özimizçe iş (18) ḳılmas miz dėdi; 108/12 Miḥnetimiz żāyiʿ bolur dėdi; 109/2 bāzār-ı muḥabbetimizġa fedā ḳıldınḡ; 110/7 ceng ḳılsaḳ ḳuvvetimiz yetgür dėk (8) ėmes; 110/18 murādımızge yetkü dėk dür miz dėb; 117/16 ėmdi başımızġa müşkil iş tüşti; 118/1

māl mülkimizdin hemme kėçdük; 146/7 bizni ḳolumızdın amān tapay dėsen͡g; 113/15 Baş yüzümizni bürehne ḳılıb; 220/17 kön͡glümiz (18) leşker-gāhdın cemʿ ėmes; 226/17 nāpāk yüzün͡gler bizin͡g yüzümizge tüşmesün; 236/1 Özümizni san͡ga yetgüreli (2) dėb; 139/7 Ḥālā atamızn (8) ḫaberleri yoḳ ayd; 106/11 başlarını bizni tėvemizdin yıraḳ alıb barsun; 149/13 Hemmemizge lāzımdur ki; an͡ga ʿizzet ḳılsek vd.

2. Çokluk Kişi : +(I/U)n͡gIz Yardımcı ünlü ile ek ünlüsü ünlü uyumuna uymaktadır. Yuvarlak ünlü şekilleri tespit edilmemiştir: 98/9 Düşmanların͡gız dūzaḫġa barġaylar; 106/6 Nėme ārzūn͡gız bar, tā men becā kėltürey; 151/4 birāderin͡gız İmām Ḥüseyin'nin͡g (5) mülāzemetlerige barur siz; 153/19 evlādın͡gız ḥaḳḳı ḥürmet- (20) leri biz miskīnlerni maḥrūm yandurmaġay siz; 154/19 İmām özin͡gız bile siz ki ser-encām-kārī-yi (20) ādemī zād fenādur; 154/21 dīger kördün͡gız ki pederin͡gizni tīġ birle şehīd ḳıldılar; 155/12 Birāder-i büzürgvārın͡gız terk-i ḥaremeyn ḳıldılar; 155/15 aşlın͡gız uşbudur dėb; 156/5 eger maḳṣūdın͡gız şul bolsa; 159/9 yanın͡gızde leşkerin͡gız yoḳ; 208/14 Şīrāzī maḳṣūdın͡gız nėmedür vd.

3. Çokluk Kişi : +lArI 161/6 aḳrabāları üçün şikeste-yi ḫāṭır ve maḥzündurlar; 166/6 libāsları sarıġ hem bolġanı yoḳ; 187/18 Ammā ėkki (18) oġlanları biri Saʿd ve yana biri Saʿīd atalarını kömekige kirdiler; 188/10 Tā ki avḳātları yaḫşı ötkey; 189/2 Ėkki pādişāhları (3) bar ėrdiler; 189/12 Her ḳaysıları ḥāfıẓ-ı Kelāmu'llāh ve dānişmend-i devrān, zühd-i zamān (13) ėrdiler; 192/16 Ehl-i Beyt'in͡gizni düşmanları birle ḥarb ḳılıb; 207/15ʿArablarnı dādekleri dėk köp yıġladı; 210/7 üstüḫ̆ānları tūtiyā dėk nerm boldı; 214/4 emīrleri baʿżıları uyḳude (5) ve baʿżıları bīdār ėrdiler; 214/18 Anı öltürsen͡g anın͡g ʿayyārları bar; 215/1 yegirme tört min͡gʿayyārları bar; 215/15 Bes hemmeleri çāder ṭarafıge boldılar; 223/19 Şemşīrleri birle kemerini bėllerini muḥkem baġladılar; 225/6 Nūr-ı tābiş ḳıldı kim, közleri ḫıyre boldı; 225/19 olar ölüglerni körüb yürekleri (20) pāre pāre boldı vd.

İyelik 3.Çoğul kişi eki +lArI ile nezaket çoğulu yapılmış örnekler tespit edilmiştir.: 153/8 Ḥażret-i ʿAli'nin͡g (9) oġlıları kėlibdürler dėb; 178/1 Ḥażret-i ʿÖmer'nin͡g oġlıları arḳalarıde turub ėrdiler; 177/21 Mālik Ejder'ni oġlanları son͡g ḳollarıde; 180/12; 181/21 İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnın͡g mübārek başları birle muḥkem ḳılıbdur; 186/7 imāmnın͡g bārgāhları (8) ṭarafıge revān boldılar; 210/13 Bir ayaġları (13) atnın͡g astıde ve dūbulġa başıdın yerge tüşti; 210/13 Başları yalan͡g boldı; 216/3 Ḥażret-i İmām'nın͡g emīrleri birle (4) nān salıb bėrib ėrdim; 225/8 Mübārek leb- (8) leri tepreydür; 227/21 aleyhi ve sellemni kerāmetleri ve imāmnın͡g mübārek başlarını; 230/11 Şīr Zād Semerḳandī'ni ḳademleri bu yerge tėgdi; 241/15 Pirleri (16) Māhān Şāh'dur. Pirleri Arslan Şāh sizning͡

mülāzemeting͡izde kėlibdür vd.

Öz kelimesi ile kurulan dönüşlülük zamirinde farklı kullanım görülmektedir. İyelik eki çokluk ekinden önce gelerek alışılmış kuralın dışına çıkmıştır. İyelik ekinin çokluk ekinden sonra gelmesi (207/6 közi imāmnıng͡ cemālleriġa tüşüb) beklenirdi. Fakat eserde tam tersi şekilde kullanım tespit edilmiştir: 152/18 özüng͡lerni man͡ga yetkürüng͡ler.

2.2.1.4. Durum Ekleri

Bu bölümde incelemesini yaptığımız metinde geçen durum ekleri ile eklerin özellikleri ele alınmıştır.

2.2.1.4.1. Tamlayan Durumu

Harezm Türkçesi metinlerinde kullanılan tamlayan durumu ekleri +nIng͡”/ +nUng͡/+Ing͡ ve +im ekidir (Ata, 2002, s. 61). Tamlayan durumu için Çağataycada tamlayan durum eki olarak +nIng͡ biçimbiriminin kullanıldığı, nadiren de olsa yuvarlak ünlülü +nUng͡ şeklinin tercih edildiği, bazen de Özbek şivelerindeki gibi +nI ekinin kullanıldığı belirtilmiştir (Eckmann, 2003a, s. 64). İncelediğimiz metinde tamlayan durumu kullanımları şöyledir:

İncelediğimiz metinde tamlama durum eki için genellikle düz-dar ünlülü +nIng͡ biçimi kullanılmıştır. Bu ek, eklendiği sözcüğün ünlüyle bitip bitmemesine bakılmaksızın tüm sözcüklere eklenen genel tamlayan durum ekidir. Metinde tespit edilen örnek kullanımlar şunlardır: 116/5 alarnıng͡ ḫūnlarını ṭaleb ḳılur men; 116/16 ol muvaḥḥidning͡ başıġa revān ḳıldı; 117/5 Bu deşt beyābānnıng͡ tofraġları; 117/14 ḫānedānnıng͡ (15) miḥnet ü meşeḳḳatlerini beyān ḳılıb; 118/8 ʿAlḳame’ning͡ bārgāhıġa kėldiler; 119/1 Pādişāhnıng͡ (2) ėkki oġlı bar ėrdi; 119/4 Şīrāz’nıng͡ serḥadige kėldi; 141/19 Dervāzening͡ ḳuflını sındurub açtı; 150/13 ḫazīnening͡ (14) ėşikini açıb pulı bisyār berdi; 186/17 Allahu vechening͡ ferzendleri siz; 191/1 ol Meyserening͡ oġlı ėrdiler; 194/16 Ravżanıng͡ içidin āvāz kėldi; 205/15 ehl-i racʿa’nıng͡ (16) başıġa yettiler; 264/1 Munıng͡ āvāzesi tamām ʿālemning͡; 270/8 munıng͡ işleridin hīç ḫaberim yoḳ ėrdi; 146/10 Eger munıng͡ ḫilāfıġā iş (11) ḳılsang͡; 148/6 ol cihetdin munıng͡ birle ʿamel (6) ḳıldım; 229/3 sunıng͡ yolını man͡ga ve yana evlādımġa baġladı; 270/14 İmāmnıng͡ leşkerini ṣıfatını beyān (15) ḳıldılar; 271/1 olarnıng͡ evlādları ehl-i keremdür; 271/19 ḫilāfet ʿAli’ning͡ (20) ḥaḳḳı ėken; 275/2 Yezīd’ning͡ ʿömridin ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur; 275/5 Muʿāz̲’nıng͡ sarāyıġa bardı; 275/13 Piyāde imāmnıng͡ mülāzemet- (14) lerige barıb; 276/12 Behrām’nıng͡ leşkeri şehzāde

kėlmedi; 276/20 imāmnıng͡ bārgāhlarıġa kėlib ḳıṣṣa- (21) nı beyān ḳıldı; 277/9 Kerbelā'nıng͡ cengelidin tutub (10) bend ḳıldım; 279/12 Bu çüb-deste mening͡ ḳolumdın (13) alġıl dėb; 280/7 Mālik Ejder'ning͡ ḳabriġa barġıl; 280/9ʿAbbās'nıng͡ ḳabriġa barġıl; 281/1 Ḍarīr Ḫażāʿī'ning͡ başıġa (2) tīġ saldı; 281/10 Ḍarīr'ning͡ (11) aldını tusdı; 281/19 ėgerini (19) ḳaşıġa ḳoyub, atnıng͡ yālını tuttı; 282/2 Fażl'nıng͡ sed-rāhını (3) aldı; 284/20 İns İbn Mālik'ning͡ oġlı bolur men; 285/16 Ḥüseyin'ning͡ ḳabrleriġa ṭarafıge baḳıb; 286/13 Ṭāhir'ning͡ rū-be-rūsıde bir cehūd olturub ėrdi; 290/7 Yezīd İbn Ḥārit̲'ning͡ (8) ḳulaġıġa yetti; 294/17 İrānlarnıng͡ ḥaḳḳıde töhmet (18) ḳılur sen; 295/7 Emīr-i ʿIrāḳ'nıng͡ ʿayyārlarıdur miz vd.

Metinde tamlama durumu eki kişi ve işaret zamirleriyle (mening͡, sening͡, anıng͡, sizing͡, munıng͡) kimi sözcüklerde ise zamirlerle kaynaşmış biçimde tespit edilmiştir: 172/15 cevāb körsetseler şunıng͡ birle ʿamel ḳılur miz; 173/2 yekke anıng͡ kār u bārıdın dilcemʿ bolub; 175/4 tamām birle anıng͡ işini tamām ḳılur miz; 175/7 Anıng͡ atı Kehrem İbn Mülcemʿdür; 181/10 sen mening͡ ornımde bolsang͡; 181/17 Muḥammed Ḥanīfe mening͡ meydānımġa kişi yibergil; 186/15 mening͡ atımġa ṭabl-ı ceng ursunlar; 193/2 Mening͡ selāmımnı yetgürgil; 195/2 mening͡ selāmımnı olarġa yetgürgil; 196/6 Ḥālā sening͡ kömekingge kėlibdür; 198/13 sening͡ birle ceng ḳılsam; 198/14 Sening͡ ḳolung͡dın nėme kėlür; 199/9 sening͡ bedening͡de turmay, ötüb kėtti; 205/13 Devlet bizing͡ ṭarafgedur dėb; 226/17 nāpāk yüzüng͡ler bizing͡ yüzümizge tüşmesün; 258/19 feṭḥ ü nuṣret bizing͡ ṭarafımızde dür; 261/6 bizing͡ kömekimiz ḫānedān-ı nübüvvetdür; 272/15 men sizing͡ üçün bu ecrni (16) alur men; 124/17 Sizing͡ ʿömr- (18) üng͡izden ḳança ötübdür; 159/9 sizing͡ (9) yanıng͡ızde leşkering͡iz yoḳ; 246/1 sizing͡ ḫāṭrıng͡ızdın günāhlarını öttüm dėdiler; 264/1 Munıng͡ āvāzesi tamām ʿālemning͡; 270/8 munıng͡ işleridin hīç ḫaberim yoḳ ėrdi; 146/10 Eger munıng͡ ḫilāfıġā iş (11) ḳılsang͡; 148/6 ol cihetdin munıng͡ birle ʿamel (6) ḳıldım vd.

İncelediğimiz metinde Çağataycada rastlanan ve Eckmann'ının Özbek şive özelliği (Eckmann, 2003a, s. 65) olarak adlandırdığı +nI eki tespit edilmiştir: Eckmann'ın 2003a, s. 64'te belirttiği tamlayan durum ekinin Özbek şivelerindekine benzer şekilde +nI şekil birimiyle kullanıldığı örnekler şu şekildedir: 98/20 Şām (20) birle Kerbelā'nı arasıde giryān u nālān bolub; 98/12 ay Tang͡rını ḥabībi bizing͡ dādımızge tenkīl; 101/21 Biz (21) sizni sözing͡izdin çıḳmay; 102/2 bu dünyā menzil-i ʿubūr turur. Fāsıḳlarnı būstānı (3) turur; 102/18 bu bed-baḫtlarnı māl, emvāl, yaraġ, cabduġını tapıb alıb; 171/19 bizni ḫaṭṭımız yetse maʿlūm bolur; 179/1 sizni rikābıng͡ızde uluşnı bėrib (2) dürler; 173/12 Bu bed-baḫtlar sizni ḥaḳḳıng͡ızde bīdād-ı ʿaẓīm ḳıldılar; 236/7 Meger bizni ārzūmız sende ėken dėdiler; 239/14 Aydı ki bizni ġamımızını yesen͡g ḫūbdur; 303/19 Sizni cemāling͡izdin āgāh ḳıldılar;

303/20 Sizni mülāzemeting͡izge kėldim; 124/11 Şehzāde ʿAli-yi Dīvāne derḥāl ḳalʿanı üstige çıḳıb aydılar; 124/16 Bu ḳalʿanı fikride boldı; 104/17 Ḥüseyin'ni mātemlerin tutar ėrdiler; 104/12 tėvege (12) mindürüb tėveni ḳarnıġa mübārek ḳollarını bağlab vd.

Coşkun 2017, s. 98'de Özbek Türkçesinde belirtme durumu ekinin 1. ve 2. kişi zamirleriyle kullanımında men+ni>>men+i ve sen+ni>>sen+i gelişiminde, belirtme durumu ekinin +ni>+i ekine dönüşümünden bahseder. İncelediğimiz metinde +nI tamlayan durumu 1. ve 2. tekil kişi zamirlerinden sonra meni, seni biçimindedir. Metinde tamlayan durumu için kişi ve işaret zamirleriyle kalıplaşmış görünümde özel bir +I eki tespit edilmiştir. Bahsi geçen kullanımlar metinde şu örneklerde görülür: 302/8 Seni (9) ḥarīfing͡ mendür men; 215/14 Yārānlar meni hem ḫaberim yoḳ; 217/13 Bir kün meni çengālımġa giriftār bolur sen; 222/11 Ėmdi meni serimni fāş (12) ḳılmaġıl; 108/4 Anı birle basturub (5) ötti; 210/10 Anı arḳasıdın Rüstem-i S̲ānī at saldı; 120/11 Anı yüzige tīġ tartar sizler; 157/14 Munı (15) ecrini bėrgey; 244/1 Meni ḥarīfim ėlgimdin tirig ḳaçıb barġay dėb; 248/13 Piyādeler anı gerdeniġa (14) if bağlab; 288/11 Şunı ġavġāsıdur vd.

Eksiz tamlayan durumu (Eckmann, 2017, s. 69) için tespit edilen kullanımlar şunlardır: 100/17 ol enbiyālar faḫrı ve evliyālar serveri emīre'l-mū'minīn; 101/20 Biz hemrāh tedbīrni sizge bėrdük; 107/16 Ḍarīr Ḫażāʿī tīġ arḳası birle kāfirlerni tīġini red ḳılur; 132/13 Ṭavḳ İbn Kenāne bular ėşikni sındurub kirdi; 135/2 Asḳalān ferzendi (3) bolur men; 135/17 Ḍarīr Ḫażāʿī ḫazīneler ėşikni küşād eyleb; 141/17 ḥükm ḳıldı kim; (17) leşker barçası atlansunlar; 138/3 Ceng maġlūbe boldı. Ḫavāricler ḳanı, deryā bolub aḳtı; 143/19 Ḫavāricler ḳanı (20) deryā bolub aḳtı vd.

İncelenen eserde tamlayan eki birkaç yerde +(n)In͡g biçiminde kullanılmıştır. Çoğunlukla kişi zamirleriyle ve ünlüyle biten sözcüklerde sogörülür. Ünsüzle biten diğer sözcükler bu kullanımın dışındadır: 98/9 Mening͡ evlādımġa (10) munça zaḥmet yetgürgüçi, tan͡gla ḳıyāmet küni miḥnet körgeyler; 98/12 ay Tan͡grını ḥabībi bizing͡ dādımızge tenkīl (13) Bu laʿīnlerni dādını bėrür miz; 110/8 Deryānıng͡ aldıde şāhā beççening͡ ne ʿitibārı bolġay; 124/17 Sizing͡ ʿömr- (18) ün͡gizden ḳança ötübdür; 125/4bizing͡ mülāzemetimizge kėlmeding͡; 127/4 Anıng͡ tīġını, hürre-yı tīġ birle pāre pāre ḳıldılar; 128/11 ėkki ketfining͡ arasıġa (12) bir ʿamūd saldı; 145/11 Evlād-ı Muṣṭafā'nıng͡ başlarını tīġ-i bī-dırīġ birle cüdā ḳılıbdur.

Özbekçede ilgi durumu ekinin tamlayan ekinden sonraki kullanımında ses düşmesi görülür. Özbekçe tamlayan durum ekinden sonra (+ning͡ +ki>+niki) +ki aitlik ekinin gelmesi durumunda /n͡g/ düşer. Bu durumda ekin biçimi +niki şekline bürünür, (Coşkun,

2017, s.84) Bu başlıkla ilgili metinde şu iki örnek tespit edilmiştir: 183/21 Ottuz min͡g leşkeri ki ol ḫavāricniki ėrdi; 193/3 Pederim Ḥażret-i Ādem'niki ėrdi.

2.2.1.4.2. Belirtme Durumu

Harezm Türkçesinde belirtme durumu için kullanılan ek umumiyetle +nI'dir. İyelik üçüncü kişilerden sonra, düzensiz hālde, +n eki kullanılmıştır. Ayrıca Husrev ü Şīrīn'de belirtme durumu eki olarak +I de kullanılmıştır (Ata, 2002, s. 61). Çağataycada genel belirtme durumu eki +nI, iyelik üçüncü kişilerden sonra sıklıkla kullanılan ek ise +n'dir (Eckmann, 2003a, s. 69).

Metinde ise belirtme durum eki olarak +nI, +n, +I olmak üzere üç ek birlikte kullanılmıştır:

"+nI" : Metinde, Türkçe ve alıntı sözcüklerin üzerine getirilen, yaygın kullanıma sahip belirtme durumu eki +nI'dir: 97/3 taġ (3) taşlarnı birbirige urub cān u cānverlerni helāk ḳılur; 97/5 Mestūrelerni esīr ḳıldı; 97/9 mestūrelerni tėvege mindürüb; 98/1 yamġur dėk yerlerni höl ḳılıb; 98/15 Şemr-i laʿīnni başıġa ʿamūd birle; 99/7 ölüglerni körüb ḥayrān boldı; 100/3 ṣandūḳnı ḳuçtılar; 100/7 serni bizge beyān ḳılın͡g; 100/13 ol tersālar bu sözlerni ėşitib; 101/16 Furāṭ suyını Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ġa bağlab; 101/20 hemrāh tedbīrni sizge bėrdük; 104/3 olarnı Şām ṭarafıġa revān ḳıldı; 104/5 nāmeni bölek yol birle yiberdi; 105/4 Cānımnı fedā ḳılġay ėrdim; 105/14 Ḥüseyin'ni hemşīreleri sizni çarlaydur dėb; 105/19 cānımnı fedā ḳılsam; 108/9 bizni munde tola saḳlaman͡glar; 134/2 Yezīd (2) açḳunı bėrdi; 124/15 vāḳıʿanı beyān ḳıldı; 145/13 Ḳalʿanı taʿmīr ḳılġalı buyurdılar; 157/14 munı (15) ecrini bėrgey; 175/20 Biz sizni be-cāy-ı İmām Ḥüseyin; 194/6, hemmeni ziyāret ḳıldın͡g; 236/8 atamız bizni perde (9) içide tutar ėrdi; 236/11 Bizni muʿāf ḳılın͡g; 250/2 Andın keyin racʿanı Zeyd ʿÖmer Maʿdī'ge bėrdiler; 270/9 sizni ḳatl ḳılur ėrdim.; 272/6 sizni uluġ baban͡gızge yibersem; 309/3 bizni alıb (4) kėtib, baradur dėb; 337/2 uruş bizni olardın ḫalāṣ ḳılur; 245/4 Kördiler ki müselmānlar ḳalʿanı alabdurlar vd.

"+n" : İyelik üçüncü kişi eki almış sözcüklerin üzerine, çalışma yaptığımız metinde hem manzum hem de mensur kısımlarda sıklıkla +n eki getirilmiştir. İyelik üçüncü kişi ekini almış sözcüklerin üzerine +nI eki getirilebildiği gibi metinde +n ekinin kullanıldığı da görülmektedir: 97/8 barçalarını cenāzelerini oḳub; 98/5 ḥesābını Ḫudā-yı taʿālā'dın özge kişi bilmes: 111/14 aġasını āvāzıdın tanub; 98/17ʿamūd āteşin birle urdılar; 99/1 amūd āteşin birle urub aytġaylar; 104/17 İmām Ḥüseyin'ni mātemlerin tutar ėrdiler vd.

"+I" : Bu ek, metnimizde tekil kişi zamirlerinin üzerinde görülmüştür: 109/14

āḫiretde seni pādişāh ḳıldım; 229/20 meni sizlerge yiberdiler; 236/14 meni ser-efrāz ḳıld-(15) ıŋ͡gızlar; 237/9 meni müsḫire tuttılar; 238/14 meni ravżamge ėletüb ḳoyuŋ͡glar; 245/8 her kim meni bilse bilsün; 251/7 eger meni ḳabūl ḳılsaŋ͡g; 254/7 meni İmām Muḥammed Ḥanīfe'ni başıġa yiberdi dėdi vd.

2.2.1.4.3. Yönelme Durumu

Köktürkçede kullanılan yönelme durumu ekleri +kA, +n͡gA ve +A'dır. İlki genel kullanıma sahip ek olup +n͡gA, üçüncü kişi iyelik eki almış adlarda oluşan şekildir. +A ise birinci ve ikinci kişi iyelik eki almış sözcüklere ulanır (Tekin, 2000, s. 111).

Eski Uygur Türkçesinde yönelme durum ekinin asıl olarak +ka/+ke olmakla beraber geç dönemde +ga/+ge örnekleri görülmeye başlanmıştır. Karahanlı Türkçesi döneminde +ka/+ke, +ga/+ge, +A, 3. Tekil kişi ve çokluk iyelik ekinden sonra +nA, zamirlerden sonra +n͡gAr ekleri ile kullanılmıştır.

Harezm Türkçesinde yönelme durumu ekleri +GA ve +A'dır. +GA eki, ulandığı sözcüğün son sesiyle düzenli bir ötüm uyumu göstermez. Eski Türkçede olduğu gibi, iyelik üçüncü kişilerden sonra kullanılan +GA eki, zamir n'si ile birleşerek /n͡g/ sesini oluşturmaktadır. Harezm Türkçesinde zamir n'sinin kullanımı, düzensiz şekilleri ortaya çıkarmıştır: anasın͡ga ~ anasınġa ~ anasıḳa ~ anasıke vb. (Ata, 2000, s. 62).

Çağataycada düzenli bir ötüm uyumuna girmemekle beraber asıl yönelme durumu eki +GA'dır. Bununla birlikte iyelik eklerinden sonra özellikle şiirde +A eki de kullanılmaktadır (Eckmann, 2003a, s. 66). İyelik ikinci kişiden sonra +ḳa, +ġa/+ke eki yawuzluḳun͡gḳa, yüzün͡gke, +nḳa biçimlerinde kullanılır. İyelik üçüncü kişiden sonra ise tamamen +nġa, +nge şekli kullanılır: başınġa. +nġa, +nge şekli, çoğu zaman kaynaşıp +n͡ga, +n͡ge olur: ḳulın͡ga, elin͡ge (Eckmann, 2003b, s. 15).

Örneklerini Eski Türkçe metinlerinin ilk örneklerinde gördüğümüz "…ġa kör-"[15] (itaat etmek, tābi olmak, hizmet etmek) yapısı incelenen eserde de tespit edilmiştir. 113/4 Yaʿḳūb-ı Asḳalānī' (4) ni bendġa salıb bizlerni uşbu ḥālġa salıb, Yezīd'ġa nėme körüb sen, ayta barıŋ͡glar dėb, (5) yiberdi dėdi (Yaʿḳūb-ı Asḳalānī'yi tutuklayıp bizi bu duruma sokmuş. Yezīd'e nasıl itaat edersin! Cevap verin, demiş.). Ayrıca, kör- fiili yönelme eki kullanılmadan "hizmet etmek" anlamıyla şurada bir kez daha kullanılmıştır: 134/21 ḫatm-

[15] KT D 30 bodunug kop baz kıltım yagısız kıltım kop man͡ga körti, işig küçüg birür.[Dört bucaktaki halkları hep] kendime bağımlı kıldım. Türk halkını düşmansız kıldım. Bu halkların hepsi bana bağımlı oldular, bana hizmet ediyorlar), KT D 7 tabgaçgı begler tabgaç atın tutupan tabgaç kaganka körmiş(Çinlilerin hizmetindeki (Türk) beyleri Çin unvanları alarak Çin kağanına tâbi olmuşlar.)

i Kelāmu'llāh ḳılġan, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin rikāblar yedü körüb [135] (1) yürgen ol kişi Ḍarīr Ḫażā'ī ni bārgāhlarıġa kirib kėldi.

Eserde tespit edilen yönelme durum ekleri asıl olarak +GA'dır. Sözcük içinde iyelik ekinden sonra +n͡gA şeklinde kullanılmıştır. İncelenen eserde teklik kişi ve işaret zamirleriyle metnin tamamında kalıplaşmış biçimleriyle kullanılmıştır. Metinde tespit edilen örnek kullanımlar şu şekildedir:

"+GA": Metinde ekin kullanımıyla ilgili ötüm ve kalınlık/incelik uyumunda düzenlilik görülmez. Sözcüğün ünlü veya ünsüzle bitmiş olması değişmeksizin tüm kelimeler üzerine gelmiştir. Yönelme ekinin kullanımında her zaman fonetik uyum görülmemiştir.

Kalınlık/incelik uyumu bulunan bazı kullanımlar şunlardır: 347/9 Her ḳaysıları öz yurtlarıġa (10) kėttiler; 347/17 İmāmnı alıb (17) Şām'ġa yetgürdi; 348/6 bendge (6) tartıb zindānġa saldı; 348/7 Közleri uyḳuġa bardı; 98/2 nāle ḳılġanlarıġa yetti; 99/6 Tan͡g atḳunça hūşıġa kėldi; 100/4 Hemme-yi ḫ̌īş aḳrabāsıġa ḫaber ḳıldı; 100/5 Bular yıġlaşıb cāylarıġa bardılar; 101/16 Kerbelā'ġa leşker yiberib Furāṭ suyını; 101/19 Şām'ġa alıb barur; 102/5 Kėçe ḫavāricler uyḳuġa barıb; 102/10 bilmedim (10) dėb oġullarıġa kişi buyurdı; 103/7 mübārek saḳalları ḳanġa boyalıbdur; 103/16 ādemler nāle vü fiġānġa kėldi; 103/18 birmunçe ipe cerāḥati- (18) ni aġzıġa baġlab ḳoydı; 104/3 olarnı Şām ṭarafıġa revān ḳıldı; 104/12 tėveni ḳarnıġa mübārek ḳollarını baġlab; 104/17 çehār sūy bāzārıġa yetküzdi; 104/20 Mışır destār başıġa ḳoyġan; 105/6 ayaġlarıġa yüz ve közlerini sürtüb turur ėrdiler; 105/18 Sevdāġa munde kėlib ėrdim; 106/14 ol ḫavāricler ḳaşıġa bardı; 239/13 Kehrem'ni atasını ornıġa pādişāh ḳıldı; 104/12 tėveni ḳarnıġa mübārek ḳollarını baġlab; 182/21 Anın͡g meydānıġa kirmesem ʿār ėmes mü; 98/21 Furāṭ deryāsıġa kirgey; 103/13 kāfirnin͡g libāsıġa tüştü; 127/15 Yaḳasını çāk ḳılıb, atasıġa bardı; 159/18 Ebū Turābī'ni oġlını başıġa (19) urun͡glar; 170/10 deryā-yı āteşge ol segni urdılar; 348/6 bendge (6) tartıb zindānġa saldı; 123/5 ḫançer birle düşmanlarnı öltürüşge başladılar; 133/16 bile sen ki men ne işge kėltürdüm; 135/21 Zemīnge üstüvār ḳılġan; 151/1 Yemenge barıb ėrdiler; 174/16 şehīdānın͡g tenlerini kefenge alıb defin ḳıldılar; 198/8 özlerini ol laʿīnge yetgürdiler; 335/14 kündin künge ziyāde boldı; 335/15 ḫānedānlar bu melʿūnge laʿnet oḳur ėrdiler; 310/12 ol laʿīnge özlerini urdılar; 97/2 Āsumān u yerni birbirige urub; 97/9 mestūrelerni tėvege mindürüb; 97/11 Barıb bir yerge tüşti; 98/2 yetti ḳat yer lerzege kėldi; 98/5 Ḫudā-yı taʿālā'dın özge kişi bilmes; 98/9 sizge Ḫudā-yı taʿālā raḥmet ḳılur; 99/6 Ferişteler anın͡g (6) yüzige urdılar vd.

Kalınlık/incelik uyumu bulunmayan bazı kullanımlar şunlardır: 347/2 ʿĀbidīn'ġa ʿöz̲ürler aydılar; 347/12 ibādetġa meşġūl boldılar; 97/20 alarnı nāleleriġa taġ (21) taşlar su bolub aḳtı; 98/8 yüzlerini yüzleriġa ḳoyub (9) aydılar; 101/5 aleyhi ve sellemġa ẓulm ḳılıbdurlar; 101/6 Eger bu kāfirlerġa iṭāʿat ḳılsek; 102/14 özlerini ḫavāriclerġa urdılar; 102/19 Feṯḥ nuṣret birle yanıb, (19) şehirġa kirdiler; 105/3 Sizlerġa andaġ (3) maʿlūm bolsun; 128/12 ol dilāverni gerdeniġa kemend salıb; 113/9 Ėkki ḳolını kögsiġa ḳoyub; 127/14 ol bed-baḫtnı ṣandūḳ-i sīnesiġa urdı; 165/7 özlerini mancınīḳge yetgürgeyler; 165/8 özlerini mancınīḳge yetgürürler; 250/3 Ḫuṭbeni evlād-ı Resūlu'llāh'ge oḳudılar; 290/2 Mesʿūd özini bir penāhge aldı; 141/12 mekārihge ḳonalġa taʿayyun ḳıldılar; 99/15 Sarāybānge tapşurdı; 261/3 Düşmange cevāb bėrib bolmas; 261/4 başlarını düşmange bağışladılar; 291/6 düşmange cevāb bėrür men; 344/20 şīr dėk meydānge barıb; 98/20 Şām ṭarafıge gāhī Kerbelā (21) ṭarafıge ḳaçḳay; 99/14 ṣandūḳnı köterib ol sarāyge alıb bardı vd.

Metinde ekin kullanımıyla ilgili ötüm uyumunda düzenlilik görülmez. Ek ötümlü veya ötümsüz ünsüzle biten art ünlülü sözcüklere +ḳa veya +ġa biçimlerinde getirilmiştir. Bu durum ince sıradan ünlü bulunduran sözcükler için kesin değerlendirme yapma imkanı vermemiştir.

Aralarında ötüm uyumu bulunan bazı tanıklar: 133/6 Toḳsan yaşḳa kirgen ėrdi; 206/3 yana baʿżını taşḳa urar ėrdiler; 336/12 Ėrtesi mescidge cemʿ boldılar; 179/15 Dost-dār-ı ḫānedānlar mescidge kėldiler; 278/7 Yegirme (7) ming̑ nākesni dūzaḫḳa yiberdiler; 169/19 civānnı öyge revān boldılar ve civānnı sarāyġa kirdiler; 198/10 Kārvānsarāyġa barıb muḳātilġa ayġıl!; 301/8 ay Ḳayṣer atang̑meni atamġa tābiʿ aydı; 302/3 Ḳayṣer yıġlab, (3) imāmġa baḳıb, aydı; 304/7 Zīfāl meydānġa barıb merd tiledi; 117/16 ėmdi başımızġa müşkil iş tüşti; 120/15 bu ḳılġan (15) işlering̑izġa fehve'l-murād bolsa; 144/21 ol şāh-bāz bülend pervāzġa baḳıb aydı vd.

Aralarında ötüm uyumu bulunmayan bazı tanıklar: 97/11 Şemr-i laʿīn ṣandūḳġa İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng̑ başlarını (12) salıb ėllig kişi birle saḳladı; 298/6 Mervān birle bir çehār bāġḳa (7) ėletib ḳoydı; 334/10 Yezīd-i pelīd çehār bāġḳa barıb; 346/11 seksen ėkki yaşḳa kirib ėrdi; 234/7 Ziyād birle şarāb içmekge boldı; 127/10 Çapıb kėlib, kördi kim, atası atdın yıḳılġan, ḫūn ve tofraḳġa amīḫte bolubdur: 130/19 Biri aydı mancınīḳġa salıb her kevnī (20) yüz tayaḳ urmaḳ kėrek yaray aydı; 155/21 Ammā men ki bī-ser ü sāmān men. Āşinālıḳım ḫalḳġa ḳalmaydur; 159/12 Āḫirü'l-emr, imāmnı ol ezraḳ pelīdni bārgāhıġa barışġa rāżı ḳıldılar; 179/20 Muḥammed Ḥanīfe kös ve gırnāynı

nevāzişġa kėltürdiler; 205/9 Közige rūy-māl tutub ʿArab'nıng͡(9) dādekleri dek[16] zār zār yıġlaşġa başladı vd.

İncelenen eserde iyelik ekiden sonra +ng͡A: 120/12 Sizlerni cānlarıng͡a ne ʿaz̲ābларnı salıb; 169/11 çehār sū ṭarafıng͡a yügürüb kėldi; 217/1 Sordı ki seni bārgāhıng͡a nėme boldı; 107/6 Resūl-i Ḫudā'nı özlering͡e düşman ḳıldıng͡; 123/18 Aytadur ki; Özüng͡e ẓulm ḳılsang͡; 133/14 Eger ḥükm ḳılsang͡ ḫidmeting͡e yiberey; 157/15 ḥażreting͡e şāyeste bolġay kėlmeydür; 161/9 Sening͡(9) meclising͡e alıb kėldük; 176/16 Sening͡ leşker-(16) ing͡e mebādā; 214/14 ne ḳısm ṣayd ėlging͡e tüşübdür; 280/19 pādişāh atını özüng͡e ḳoyub vd.

İncelenen eserde teklik kişi ve işaret zamirleri metnin tamamında yönelme eki ile kalıplaşmış biçimde mang͡a, sang͡a, ang͡a, ong͡a, mung͡a şeklinde kullanılmıştır: 152/10 çüst ü çābük özlering͡ni mang͡a yetgüring͡ler; 153/11 Bu nāpāk segler, sang͡a(12) nėme sitemler ḳıldı; 156/1 Ang͡a hem bu ḥāl pīş kėlib-(2) dür; 158/3 Ang͡a ʿarż aytalı; 157/20 sang͡a ve ḫalḳıng͡-(21) ġa bī-edeblik ẓāhir boldı; 158/10 Mang͡a bī-(11) edeblik bolmas mu; 160/15 Bu leşkerler sang͡a mülḥaḳ bolsa; 167/3 ḥükūmet-i Mekke'ni ang͡a bėrür men; 193/7 Sang͡a muntaẓırdur men; 278/18 Bu (18) tirilikimdin ong͡a nīm behraḳ dėb; 286/12 Aydı ki, men mung͡a(13) üns bolubdur men; 310/9 Yūsuf kördi ki, kişi mung͡a berāber kėlmes; 311/20 Bu kün mung͡a baḫşīlik ḳılıbdur vd.

2.2.1.4.4. Bulunma Durumu

Harezm Türkçesi metinlerinde bulunma durumu eki, genellikle +dA biçimindedir ve eklendiği sözcüğün son ses ötümsüzüyle, düzenli olarak ötüm benzeşmesine girmez (Ata, 2002, s. 63). Çağatay Türkçesinde yaygın olarak kullanılan bulunma durum eki +dA' olmakla beraber (Argunşah, 2018, s.147-148) incelenen eserde bulunma durum ekinin ünlüsünün yazımında ön veya art sıradan ünlü tercihi yapılmamış, her zaman ince sıradan ünlüyle yazılmıştır. Bu yazımın Özbekçe özellik olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Metinde bulunma durumunun ses uyumuna uymadığı görülür. Metinde kullanılan bulunma durumu ekinin yazımı eser boyunca Özbek Türkçesindeki gibi ده (+de) şeklinde tek şekilli yazılmıştır. Fakat bulunma durum eki üzerine +ki aitlik eki geldiği durumlarda 117/14 Deşt-i Kerbelā'daki ده کی şeklinde ince ünlülü, diğer 5 yerde ise; داکی biçimiyle kalın ünlülü yazılmıştır: 106/12 başıdaki selleni alıb pāre ḳılıb; 108/14 Asḳalān'daki müselmānlar; 257/2 öng͡ ṭarafıdaki ṣafıdın bir ḫavāric; 281/14 Arḳang͡daki kimdür; 285/1

[16] Metinde دک "dek" yazılmış.

Ḳurān'daki yaġge taşladılar.

Eserde bulunma ekinin tespit edildiği yerler şunlardır: 109/21 Sizler, miḥnet ü meşeḳḳatdedür sizler; 98/4 başları yalan͡g közleri yaşde; 142/21 bu münācātde ėrdiler ki; 149/9 Man͡ga bu dergāhde yol bar mu; 229/5 Az furṣatde (6) man͡ga mülāḳāt bolur; 234/21 sizler menin͡g bārgāhımde turun͡glar; 236/7 bizni munde kėltürdi; 237/14 orunlarıde olturdılar; 237/19 taḫtımnı astıde her ėkkilerini; 238/6 İmām ulu ḳatde; 240/10 Mülcem'nin͡g atası ornıde (11) soḳadur; 240/16 öz yanlarıde (17) tuttılar; 241/4ʿalemni astıde ėkki ḥarāmzāde; 242/18 Kerbelā'de ḍarb urġan aygen; 243/5 bī-ḫaberlıḳde zaḫm urġay sen dėdi; 244/10 Her nefesde ʿālemni dem tartġu dėk; 245/19 Oralarını ḥaḳḳıde ne bīdādlar ḳılıb; 246/5 yaḳın furṣatde tutub maḳhūr ḳılur- (6) miz; 246/18 Bularnı ḥaḳḳıde duʿā ḳıldılar; 250/5 öz ornıde Asḳalān'de (6) ḳoyub ėrdiler; 251/17 ʿAyn-ı merdāne yaḳade ėrdiler; 253/1 Yana bir heftede İmām Ḥüseyin'ni; 253/7 Yezīd'nin͡g ḳaşıde (8) ėkki ʿayyārı bar ėrdi; 255/5 imāmnın͡g leşkeri perīşānlıḳde ėrdi. 282/14 mülāzemetimde leşker-gāhde ḳaldı dėdiler; 127/8 bī- (8) ḫaberlikde andaġ urdı kim; 203/2 bām-ı felekde ol dilāverning (3) kār u bārıġa; 256/4ʿAmīş'ni bu ḥālde kördi; 256/11 Bu kėçe ceng fikride ötüb; 257/6 İmām Ḥüseyin'ni cengide kėlgenlerdin biridür men; 258/16 nuṣret birle bārgāhde ḳarār aldılar; 259/19 kömek bizde bolġay ėrdi; 260/1 Ėkki leşkerim fikrde boldı; 260/18ʿayn-ı cengde olarge ḫaber yetti; 260/10 bir kėçe, kündüzde basar ėrdi; 262/3 Tėgirmende yattı; 262/13 seḥer vaḳtide ėşikge çıḳıb ėrdim; 262/14 tėgirmen içide uḫlabdur; 262/17 ol Belḫ'de olturdı; 263/18 uşbu sözde ėrdiler; 267/10 İmām'nı mülāzemetleride turub; 268/6 siper üstide ḥalḳa (7) ḥalḳa ḳılıb taşladı; 268/10 Yarımı merkebde ḳaldı; 269/10 ol ḥamlede bėş min͡g (11) ḫavāricni cehennemge; 270/4 Her ḳaysıları mesnedleride ḳarār taptılar; 271/5 Muḥammed Ḥanīfe her yerde bolsa; 271/8 ol vaḳtde Yezīd'ni (8) mülkiġa ḫalel yeter; 271/9 Bu müddetde alurlar; 272/8 Yezīd'ni mülāzemetide ėrdi; 272/17 fülān mevżiʿde mescid ki yaḳındur; 274/7 senin͡g üçün mende ārām u ḳarār (8) yoḳtur; 275/9 cemʿ ḳılmaḳnı fikride boldı; 276/13 Şehzādeni (13) bārgāhde tapmadılar; 284/15 Şul vaḳtde beyābān ṭarafıdın; 312/13 Cāyını behiştde kördiler; 320/5 ol bārgāhde olturdı vd.

2.2.1.4.5. Ayrılma Durumu

Harezm Türkçesinde yaygın olarak kullanılan ayrılma durum eki +dIn'dir (Ata, 2002, s. 63). Çağataycada, ayrılma durumu eki +DIn ötüm benzeşmesine, büyük oranda tâbi olmuştur (Eckmann, 2003a, s. 72). 3. tekil kişi iyelik eklerinden sonra gelen +GA, +da, +dIn, +çA durum ekleri arasında (Argunşah, 2018, s. 25) zamir n'sinin genellikle

kullanılmadığını görürüz. Bu nedenle eserde ayrılma durum ekinden önce zamir n'si çoğunlukla görülmez.

Metin genelinde ayrılma durum eki, Harezm Türkçesindekine benzer biçimde +dIn şekliyle kullanılmıştır. Çağataycadaki gibi +tIn biçimleri görülmez: 124/12 Murādlarıng͡ız bizdin ḥāṣıl bolmas; 125/1 Ėmdi sendin dilcemʿ boldum; 125/2 yeng͡i başdın bīʿat ḳıldılar; 125/18 kūhistāndın leşker kėlibdür; 126/2 bir ṭarafdın ʿAli-yi Dīvāne merdni mürekkebi; 126/9 sizlerdin ḫoşnūd bolġaylar dėb; 126/13 yanıdın tėgib çep yanıdın çıḳtı; 127/12 Ḳabżadın oḳ aldı; 127/18 ecel çengālidin ḳutulġan yoḳ; 128/8 ġuṣṣadın helāk bola yazdı; 128/18 Song͡dın kėlse hemme ceng ḳıla ḳıla; 130/7 Men sendin kiçik- (8) dür men; 130/17 ölümdin ḳorḳmas men; 130/20 Ḥulḳumıdın asman kėrek; 131/8 siz ne yerdin bolur siz; 131/13 siz ne yerdin bolur siz vd.

Metinde ayrılma durumu eki, hammadde/içerik ifadesi için de kullanılmıştır: 199/21 Sordı ki oḳı nėmedin ėrdi. Māhān aydılar oḳı taşdın; 200/1 oḳı taşdın bolsa, anın͡g ḍarbı; 201/10 aydılar ki oḳı tėmürdin; 224/19 açḳusı kümüşdin; 266/9 Ebū'l-fevāris bu yere ḫaltedin bir şīşe ḳutu (10) birle urdı; 297/6 Tėmürdin ḳılġan ėrdi; 300/6 nūrdın taḫt ḳılıb, yetti ḳat āsumānnı vd.

Metinde ayrılma durumu eki, sebep ifadesi için de kullanılmıştır: 267/16 Ubeydek aydı ki, men nėmedin ḳorḳam; 298/17 Ḳorḳġandın tüşini Mervān-ı (18) Ḫar'ge bir bir taḳrīr ḳıldı; 299/8 Açıġıdın saḳalını yolub, tā taşladı; 301/18 ġuṣṣa (19) dın helāk bolġay; 302/4 ān͡g- (4) nı berekātıdın Ḫudā-yı Taʿālā; 303/6 Rabīʿā ḳorḳġanıdın bīʿat ḳıldı; 310/11 Ḍarīr'nin͡g atıġa (11) oḳ tėgdin yıḳıldı; 311/14 āvāznın͡g heybetidin tīġ cellādnın͡g ḳolıdın yerge (15) tüşti vd.

Özbek Türkçesinde ayrılma durum eki için Coşkun 2017, s.85-86'da +dAn ekinden bahsedilir. Ayrıca; Güney-batı Türkçesi ya da Memlük Kıpçakçası yansıması olarak Harezm Türkçesinde ve Çağatay Türkçesinde Şiban Han Divanı'nda da örneği görülen +dAn ekinin kullanımı (Eckmann, 2003a, s. 72; Ata, 2002, s. 63) metnimizde beş sözcükte tespit edilmiştir. 124/17 Ne üçün sevdānı ḳoldan bėrür siz; 124/18 ʿömrün͡gizden ḳança ötüpdür. 152/4 ol ḥālde Kūfe'den kėlgen; 181/7 bu kün meydānnı ḥażretin͡gizden der-ḫ͡vāst ḳıladur men; 200/12 Dırīġ bu serhenglerden kişi ḳalmadı.

2.2.1.4.6. Vasıta Durumu

Harezm Türkçesi ve Çağataycada vasıta durum eki olarak özellikle kalıplaşmış yapılarda kullanılan +n ve +lA eki (Eckmann, 2003a, s. 77; Ata, 2002, s. 64) tespit

edilmiştir. Ayrıca +n vasıta durum ekini birlen sözcüğü biçiminde 7 farklı yerde kalıplaşarak kullanıldığı gözlenirken aynı ekin ėkevlen sözcüğü biçimiyle 5 farklı yerde kalıplaşmış biçimi görülmüştür: 129/21 bend-i zencīr birlen; 130/3 zencīr birlen hīç kimni közige; 146/14 āb u aş birlen; 185/4 birlen urar ėrdiler; 190/4 min͡g kişi birlen; 301/6 tört yüz kişi birlen; 328/16 birlen kėlib meydānde; 343/12 müselmānlar himmet birlen; 182/2 ėkevlen (3) ser-ü-pā yürgey miz; 236/18 biz ėkevlen sendin özgeni; 278/3 şehzāde ėkevlen ḫavāriclerdin tola teng boldılar; 288/8 ėkevlen, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin üçün; 295/1 Māhān aydı ki, sizler ėkevlen Sinān (2) başıġa barın͡g.

Metinde +lA isimlerden zarf yapan ekin (Önler, 1996, 9-15), kalıplaşarak tan͡gla sözcügünde 31 farklı yerde görülürken ėkkile kelimesi üzerinde 6 farklı yerde kullanıldığı görülmüştür: 98/10 tan͡gla ḳıyāmet küni miḥnet körgeyler; 112/20 Tan͡gla yevmü'l-cezāde; 114/21 Bu kün yā tan͡gladur ki; 116/7 yā tan͡gla her ṭarafdın; 118/11 Tan͡gla ḳıyāmet küni ġazāt-ı ekber; 120/6 Ṣaf ėkkile ṭarafıdın rāst boldı; 124/16 Tan͡gla körün͡gler dėb; 125/7 Tan͡gla tüş vaḳtide; 132/14 Bu kün yā tan͡gla bular; 133/2 San͡ga tan͡gla cevāb bėrür men; 141/4 Tan͡gla ḳıyāmetde cevāb bermek; 146/5 bu kün yā tan͡gladur ki; 167/18 tan͡gla menin͡g leşkerim; 215/1 Tan͡gla ḫaberdār bolsalar; 226/13 ėkkilesi siperlerini ḳollarıġa; 228/13 Her ėkkile şīre zen; 241/11 Her ėkkile pādişāh; 241/12 Ėkkile sipāh-ı pūş; 271/20 her ėkkilesige bāng urdı.

Metinde vasıta durumu işlevinde birle, bile, ile edatlarıyla kurulmuş edat grupları da kullanılmıştır: 189/20 Bülend āvāz ile aydı ki, (21) ay muvaḥḥidler; 104/13 Cemālīn ile geç pinhān firāḳıde (14) bolub; 97/12 ėllig kişi birle saḳladı; 98/14 amūd birle kāfirlerni; 98/15 ʿamūd birle urdılar; 98/17 āteşin birle urdılar; 98/20 birle Kerbelā'nı arasıde; 99/1 āteşin birle urub aytġaylar; 99/5 Alar birle kėlib; 100/2 Bu ḥālet birle barça kėlib; 101/7 kāfirler birle dūzaḫġa; 101/7 bu kāfirler birle ceng ḳılsaḳ; 101/11 dil birle uruşur miz; 102/18 nuṣret birle yanıb; 103/20 iʿzāz u ikrām birle; 104/13 Cemālīn ile kaç pinhān; 138/14 bu ḳasem bile ötti; 232/19 ḥīle bile bendġa salıb; 277/10 leşker bile barur; 317/14 tofraḳ bile ursek; 324/21 nuṣret bile İmām; 337/7 Mestūre bile Semerḳand'ge revān; 337/13 ikrām bile şehirge; 189/20 Bülend āvāz ile aydı vd.

2.2.1.4.7. Eşitlik Durumu

Metinde eşitlik durum eki olarak +çA kullanılmıştır. +çA eşitlik eki yönelme eki ile -ġaça biçiminde sınırlama göreviyle çok defa kullanılmıştır. Ayrıca "ança ve ḳança" sözcüklerinde kalıplaşmış biçimde tespit edilmiştir. Söz konusu tanıklar şuradaki gibidir:

105/9 Şunça düşmanlar içide sizlerge iḫlāṣını; 106/15 Ḳolung͡ızdın ança iş kėlmeydür mü; 113/3 yüz yegirme kişi şunça leşkerni berhem bėrib; 114/4ʿömrüm ḳança ḳalıbdurlar; 125/11 Ḳıyāmetġaça bed nāmzedelik mening͡ atımġa olturmaġay; 128/17 bir kėçe kündüzġaça ceng ḳıldılar; 137/7 ança Kerbelā'de Ḥüseyin'ġa ḳılıb (8) ėrdim; 153/6 sekkiz künġaça cezaʿ, fezaʿ (7) ḳıldılar; 170/16 Tā ḳırḳ (16) künġaça mātem tuttılar; 179/10 Tā ol vaḳtġaça ki; 192/3 dād-ı velīmni barıça bī-vefālardın (4) alur ėrdim; 215/19 Yaḳa- (19) larını dāmenleriġaça çāk çāk eyleb; 246/10 On künġaça şühedānıng͡ mātemini tutub; 306/10 her ḳança (11) altun dėse, özüm bėrey dėdi vd.

Metinde, +çA ekinin yanı sıra dėk~dek edatlarıyla kurulan edat grupları da eşitlik kavramını sağlamak amacıyla kullanılmıştır: Metnin neredeyse tamamında eşitlik ifadesi için dėk kullanılırken, sadece iki yerde dek biçimi kullanılmıştır: 205/9ʿArab'nıng͡ (9) dādekleri dek zār zār yıġlaşġa başladı; 277/5 özümni (15) bir beze şīr dek bilür men; 281/2 şīşe-yi celī dėk, pāre (3) pāre boldı; 282/3 sürme dėk nerm boldı; 283/7 tūtiyā dėk nerm boldı; 284/18 şīr (18) dėk ḫaber ḳılıb, mancınīḳdın tutub; 285/19 şīr-nar dėk kėlür ėrdi; 106/2 Rūm esīrleri dėk esīr ḳılıb tėvege atıb; 106/9 başlarımızını yapḳu dėk bir nemerse bėring͡; 107/4 şīr-i ġarrān dėk (5) olarġa ḳarab ḳılıç soġurub; 110/1 sening͡ dėk yaḫşı kişidin bu nevʿi sözler; 110/7 ḳuvvetimiz yetgür dėk (8) ėmes; 110/9 taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz; 113/2 yüreki yarılġu dėk boldı; 113/15 Şām esīri dėk ḳılıb (16) alıb kėldi; 116/4 sening͡ dėk segler ḳabūl ḳılur; 116/19 tīġi şīşe dėk pāre pāre (20) boldı; 120/9 Yezīd dėk velī niʿmetge (9) tīġ tartadur; 120/11 anıng͡ dėk ḫalīfe zamāndın şerm tutmas sizler; 128/6 babür dėk cest ü ḫīz ḳılıb merdni merdge urub vd.

İncelediğimiz eserde "ġA+çA" eki "-e kadar" ifadesi için kullanılmıştır. İsim çekim eklerinden yönelme durum eki üzerine sınırlandırma eki getirilerek yapılmıştır. +çA eki burada sınırlandırma bildiren eşitlik durumu için kullanılmıştır (Eckmann, 2017, s.80). Anadolu ağızlarında ilgili kullanımın örnekleri bulunmaktadır(Yıldırım, 2009, s.186-191).

Tespit edilen kullanımlar şöyledir: 215/19 Yaḳa- (19) larını dāmenleriġaça çāk çāk eyleb ve tāclarını yerge urdılar; 246/10 On künġaça şühedānıng͡ mātemini tutub bu beytni oḳudılar; 265/3 Tā on künġaça tėvege ḳoy (4) öltürüb, āb, aş ḳılıb; 271/21 Üç künġaça çıḳmadı; 285/14 Ol kün namāz-ı şāmġaça neçe müselmānlar şehīd boldılar; 289/7 Tā namāz-ı şāmġaça ceng maġlūbe boldı; 302/16 yetti yaşardın yetmiş (16) yaşarġaça berāber boldı; 183/8 Perigeçe yerge ornadı ol (9) seg, ḫayāl ḳıldı vd.

2.2.1.4.8. Yön Gösterme Durumu

Harezm Türkçesinde +GArU/+GArI; Çağataycada +GArI (Eckmann, 2017, s. 81; Ata, 2002, s. 64) biçimiyle görülen ek eserde Çağataycadaki kullanımla benzeşmektedir. Çağatay Türkçesindeki yön ekleri için 1) rA, 2) +GArI/+KArI kullanılır (Eckmann, 2017: 121). Metinde yön gösterme durumu için +GArI, +rA ekleri kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinde yön gösterme ekleri kimi sözcüklerde kalıplaşmış şekilde tespit edilmiştir. +GArI yön gösterme ekinin tanıkları şöyledir: 108/2 Hemme ḥalḳ yuḳarıdın (3) öttü; 119/20 ol leşker nuṣret peyker birle taşḳarı çıḳtılar; 136/8 sinān der-sinān urub taşḳarı çıḳtılar; 141/3 ol bī-çāre maẓlūm taşḳarı ḳaldı; 149/6 ḥarāmzāde Şām'dın taşḳarı çıḳıb; 149/15 Ayru ḫatun Mekke'din (15) taşḳarı çıḳtılar; 155/10 İmām, ėmdi (10) taşḳarı çıḳıng; 155/14 siz uşbu menzil-i şerīfdin taşḳarı çıḳmang; 163/4 kecābege olturġuzub şehirdin taşḳarıġa alıb; 208/12 cilve ḳılıb, ḳolını yuḳarı ḳılıb; 225/4 ol ṣandūḳı ki hemmedin yuḳarı ėrdi; 225/5 hemme ṣandūḳdın yuḳarı ḳoyubdur dėb; 235/15 Taşḳarıdın ġam yemenglер! Dilcemʿ bolunglar; 268/10 bėlining (10) yuḳarısı yerge tüşti; 318/5 Emīr taşḳarı çıḳtılar; 153/10 İmām (10) içkeri kiribdürler; 168/1 içkeri baġladı. Tavsen'ni içkeri alıb kirib; 116/18 merkeblerini ilgeri sürübdurur; 125/20 merkebge süvāre boldı, ilgeri yürey; 135/3 Men ilgeri (4) kėlib sanga ḫaber berdim; 140/5 Hemmedin ilgeri meni ḳaşımġa (6) ḳadem ḳoysang; 143/2 ol gird arasıdın bir tuġ ilgeri kėldi; 147/11 Anga yaḳın kėldi hemmedin ilgeri; 164/6 İlgeride bir ʿalem kėlür ėrdi; 164/12 bir ʿalem-i siyāh ilgeri kėlür (13) ėrdi; 187/9 hīç ḫavāric ḳadem ilgeri ḳoymaydur; 202/11 Ḳulaġını ilgeri tuttı; 241/2 ḳırḳ ming kişi ilgeri ėkki ʿalem kėlür ėrdi; 241/9 İlgeri ėkki ḳara ʿalem (10) yügürtüb kėlür ėrdi; 241/19 ėkki emīr ilgeri kėlür ėrdi- (20) ler; 242/8 İlgeri bir pādişāh ḳara libās keygen; 247/12 Bir ḳara ʿalem ilgeri kėlür ėrdi; 252/1 ḳara ilgeri kėlür ėrdi; 254/20 İlgeri yü- (20) gürdi; 264/7 İlgeri bir ḳara ʿalem kėlür ėrdi; 266/4 ilgeri ḳadem ḳoyub; 273/14 hemmedin ilgeri minberge kėlib leng urdı; 275/21 Ebū'l-fetūḥ ilgeri yiberdiler; 305/11 Ėkki yigit ilgeri kėlür ėrdiler; 320/1 Selmān-ı Fāris- (1) ni ilgeri yiberdiler; 331/3 ilgeriki leşker (4) tört kündin beri ṭaʿām yemey vd.

+rA yön gösterme eki metin içinde dört yerde "içre" kelimesinde tespit edilmiştir: 99/17 köterib sarāy içre ḳoydı; 112/16 altun ṭabaḳ içre salıb; 119/21 Özleri leşker içre turub; 343/13 Bu kün, yā tangla behişt içre ḫūrīler vd.

2.2.1.5. Aitlik Eki

Taş basma eserde aitlik eki olarak +ki/+ḳı kullanılmıştır. Bu biçimbirim, Harezm

Türkçesi ve Çağataycada aitlik bildiren sıfatlar yapan ekle aynıdır (Eckmann, 2003a, s. 45; Yüksekkaya, 2011, s. 144).

Eserde tespit edilen örnek aitlik ekli yapıları şunlardır: 281/14 Arḳang͡daki kimdür?; 108/14 Bu Asḳalān'daki müselmānlar; 162/12 Bārgāhdaki ḳanlarnı pāk ḳıldurdı; 193/3 pederim Ḥażret-i Ādem'niki ėrdi; 225/21 ḫazīne ėşikideki yüz pāsbānnı öltürüb; 301/11 bedenlerideki her tāre mūy; 308/19 Bārgāhdaki ḫavāricni hemmesini; 338/14 Semerḳand içideki İrānlarnı öltürüb; 289/2 Dımışḳ'ı meydānġa kėlib, herzegūyluḳ ḳıldı vd.

Aitlik ekinin tamlayan eki "+ki" ile kullanımı: Özbekçe tamlayan ekinden sonra "+ki" aitlik eki gelmesi durumunda tamlayan eki ile birleşerek (+nın͡g+ki>+niki) "+niki" biçimine bürünür. V. Coşkun syf.84**:** 183/21 Ottuz min͡g leşkeri ki ol ḫavāricniki ėrdi; 193/3 Pederim Ḥażret-i Ādem'niki ėrdi.

2.2.1.6. İsimlerde Soru

Çağatay Türkçesinde isimlere ve fiillere gelen soru edatı mU dâima yuvarlak ünlülüdür (Eckmann, 2017a, s.36). Soru edatlarının fiile bağlanmasıyla ya da soru sıfatı ve soru zamiri kullanarak soru ifadeleri kurulmuştur.

2.2.1.6.1. Soru Edatlarıyla Kurulan Soru Yapıları

Soru edatı olarak; Harezm Türkçesi ve Çağatayca eserlerde olduğu gibi incelediğimiz eserde de mU biçimbirimi kullanılmıştır (Eckmann, 2003a , s. 32; Ata, 2002, s. 68-69). Eserde şu örneklerle soru ifadesi sağlanmıştır: 105/21 hīç ėşitkenin͡g bar mu?; 149/9 Man͡ga bu dergāhde yol bar mu yā yoḳ mu; 219/17 Māhān aydı, man͡ga yoḳ mu; 300/1 Bārī ceddin͡g uluġ mu yā ʿĪsā uluġ mu?; 303/11 senin͡g dīnin͡g ḥaḳ mu yā menin͡g dīnim ḥaḳ mu? vd.

2.2.1.6.2. Soru Zamirleriyle Kurulan Soru Yapıları

kim, kimni, ḳanı, ḳande, ḳandın, ḳayde, ḳaysı, ḳayan, ḳaysı, nėçesi, nėçelerni, nėme, nėmege, nėmedin, nėge, nėtey, ne sözcükleriyle soru ifadeleri oluşturulmuştur. Eserde tespit edilen soru zamirleri şunlardır: 272/2 kim birle ḫ̆āhlaydur siz; 277/13 meni munde kim kėltürdi; 281/9 her kim bu merd bāzirgānnı tutub man͡ga kėltürse; 290/11 bu ẓulmni san͡ga kim ḳıldı; 297/17 bu işni kim ḳıldı dėdi; 298/19 bu kėçe şehirdin kim kėtedür; 299/18 Ḳayṣer aydı ki, [(18)] kim alıb kėlibdür; 306/9ʿIrāḳ, Kūfe'din hīç kim yoḳ mu;

307/19ʿUbeydek leşkeridin hīç kim kėlmedi; 315/3 anı ḫalāṣ ḳılġalı kim barur dėdiler; 101/13 Babaları ve anaları kim turur; 105/9 ėlçidin soradılar, ol kim dėb; 109/1 Yā büzürgvār, siz kim men bilmeydür (2) men; 124/1 Sen kim sen, dėb ėrdi. 124/8 nėme aḥvālġa ḳalur- (9) miz; 124/10 Ay (10) ata nėme cevāb berdiñiz; 124/12 Sizleriñ murādlarıñız nėmedür; 129/9 nėmege tirig alıb kėlmediñ dėr; 132/6 nėme dādıñ bardur dėdi; 205/9 Bī-saʿādet aydı nėge yıġlar sen; 267/16 Ubeydek aydı ki, men nėmedin ḳorḳam; 199/21 Sordı ki oḳı nėmedin ėrdi; 232/7 ol ḥarāmzāde külüb aydı ki ḳanı; 151/17 İmām Ḥüseyin ḳayde dürler; 191/7 Taġam ḳayde dür dėb aydılar; 202/3 Māhān aydılar ki, ḳayde kėldiñ; 215/7 Muḥammed Ḥanīfe'ni ḳayde maḫfī ḳılay; 225/11 Ayġıl ki kimni başı sen; 240/10 Ṭablnı (10) kimni aytġa uradurlar; 299/19 Yezīd kimni peyġamber biledür, kimni dīnide; 129/12 kimni sözi sıġar ėrdi; 290/8 Ḫavāriclerdin nėçesi barıb (9) soradı; 317/20 bu nėçelerni ėlgide tutar ėrdi; 111/11 Felek cefāsıġa barıb nėtey ne çāre ḳılay; 115/20 Seniñ atıñ ne turur dėb; 116/2 Her ne ḫ̌āhlasa anı bėrey dėb; 120/8 aydı ki bu ne fitnedür; 111/10 kimge aytur men ve ḳayan barur men dėb; 235/4 Kehrem aydı ḫoş ḫaberiñ ḳaysıdur; 199/17 Buḫt-ı Naṣṣar aydı, yanıñ ḳaysı; 235/4 Kehrem aydı ḫoş ḫaberiñ ḳaysıdur; 184/11 Ḳandın deryā mevc urdı; 329/17 Toġan, deryā-yı ḳande ceng ḳılur vd.

2.2.1.6.3. Soru Sıfatlarıyla Kurulan Soru Yapıları

ne, neteg, nėme, nėçe, ḳayu, ḳaysı, ḳança, ḳandaġ sözcükleriyle soru ifadeleri oluşturulmuştur. Eserde tespit edilen soru zamirleri şunlardır: 129/18 nėçe yerni edeb birle būse ḳıldı; 110/19 Sizler bir nėçe kün ṣabr ḳılınġlar; 129/18 nėçe yerni edeb birle būse ḳıldı; 100/10 Ḫudā-yı taʿālā'nı yolıde nėçe merātebe başlarını bėrdiler; 106/6 Nėme ārzūñız bar, tā men becā kėltürey; 106/7 Sendin nėme nėmerse tiler miz; 110/6 olar aydılar, nėme iş ḳılur miz; 124/9 nėme aḥvālġa ḳalur- (9) miz; 132/6 nėme dādıñ bardur dėdi; 145/18 nėme ḫayāl ḳıldıñ; 146/11 cānıña ne işler ḳılay; 147/10 ne sebebdin kėlibdür; 152/1 Bular ne kişi dürler; 165/1 Bu ne vāḳıʿadur dėb; 165/12 ne ḥādiṯe boldı; 192/4 ne iş ḳılay ki ve ne ʿilāc ḳılay; 230/21 ḳaysı meẕhebde (1) revādur; 260/3 sen ḳaysı ḫidmetni buyurduñ; 271/18 Ḫudā ḳaysı ṭarafge bolur ėrdi; 280/1 ferzend ḳaysı gülistānnı güli siz; 281/13 ḳaysı dilāverniñ işidür; 334/16 Ḫudā-yı taʿālā'nı dergāhide ḳandaġ günāh ḳılıb (17) ėrdiñ; 348/2 Eger ḳança miñ altun meni aldımġa salġan;326/19 Ebū Turābīlerdin (19) ḳança kişi ölübdür vd.

2.2.1.7. Sayı Adları

altı “altı” : 177/1
altı mi͡ng “altı bin” 287/11
altımış “altmış” 097/6
altmış mi͡ng “altmış bin” 287/5
bėş “beş” 107/9, 112/8, 217/19 vd.
bėş mi͡ng “beş bin” 118/5
bėş yüz “beş yüz” 247/8
bir “bir” 097/18
ėkki “iki” 099/6
ėkki mi͡ng “iki bin” 102/17
ekki yüz “iki yüz” 132/1
ėkki yüz “iki yüz” 127/14
ėkki yüz altmış “iki yüz altmış” 264/6
ėkki yüz altmış mi͡ng “iki yüz altmış bin” 263/3
ėkki yüz mi͡ng “iki yüz bin” 255/14
ėkkiçi “ikinci” 213/14
ėkkile “her ikisi” 120/6
ėkkinçi “ikinci” 118/3
ėllig “elli” 097/12
ėllig mi͡ng “elli bin” 300/21
ḳırḳ “kırk” 097/7
ḳırḳ ėkki “kırk iki” 180/6
ḳırḳ ėkki mi͡ng “kırk iki bin” 164/20
ḳırḳ mi͡ng “kırk bin” 211/19
mi͡ng “bin” 102/3
on “on” 107/17
on bėş mi͡ng “on beş bin” 119/2
on bir “on bir” 242/14
on bir mi͡ng “on bir bin” 185/11
on ėkki “on iki” 134/3
on ėkki mi͡ng “on iki bin” 176/18
on mi͡ng “on bin” 102/13
on sekkiz mi͡ng “on sekiz bin” 102/15
on tört “on dört” 202/12
on üç “on üç” 194/21
on yetti “on yedi” 335/17
ottuz “otuz” 177/10
ottuz bėş mi͡ng “otuz beş bin” 176/6
ottuz mi͡ng “otuz bin” 177/10
ottuz yetti “otuz yedi” 107/21
bėş “beş” 104/7
bėş mi͡ng “beş bin” 102/13
sekkiz “sekiz” 153/6
sekkiz lek “sekiz yüz bin” 327/12
sekkiz mi͡ng “sekiz bin” 189/2
seksen “seksen” 313/13
seksen ėkki “seksen iki” 346/11
seksen mi͡ng “seksen bin” 300/19
toḳsan “doksan” 133/6
toḳsan bėş “doksan beş” 342/16
toḳsan mi͡ng “doksan bin” 205/20
toḳḳuz “dokuz” 112/15
toḳsan “doksan” 133/13, 187/7
toḳsan mi͡ng “doksan bin” 207/5
tört “dört” 111/20, 281/15
tört mi͡ng “dört bin” 174/18
tört yüz “dört yüz” 125/1
üç “üç” 112/1
üç mi͡ng “üç bin” 112/10
üç yüz “üç yüz” 097/6
üç yüz mi͡ng “üç yüz bin” 314/15
yegirme “yirmi” 143/3
yegirme bir “yirmi bir” 137/5

yegirme ėkki “yirmi iki” 308/17
yegirme ming͡ “yirmi bin” 145/1
yegirme tört “yirmi dört” 124/5
yegirme tört ming͡ “yirmi dört bin” 195/21
yegirmi “yirmi” 165/3
yetmiş “yetmiş” 261/4
yetmiş bėş “yetmiş beş” 293/17
yetmiş bėş ming͡ “yetmiş beş bin” 242/13
yetmiş ėkki “yetmiş iki” 155/1
yetmiş ėkki ming͡ “yetmiş iki bin” 179/4
yetmiş ming͡ “yetmiş bin” 308/21
yetti “yedi” 098/2
yetti lek “yedi yüz” 328/7
yetti ming͡ “yedi bin” 217/12
yetti yüz “yedi yüz” 216/8
yetti yüz ming͡ “yedi yüz bin” 320/16
yüz “yüz” 111/20
yüz altmış “yüz altmış 164/15
yüz altmış bėş “yüz altmış beş” 182/18
yüz ėllig “yüz elli” 315/15
yüz ḳırḳ “yüz kırk” 329/14
yüz ḳırḳ ming͡ yüz altmış “yüz altmış” 164/15
yüz altmış bėş “yüz altmış beş” 182/18
yüz ėllig “yüz elli” 315/15
yüz ḳırḳ “yüz kırk” 329/14
yüz ḳırḳ ming͡ “yüz kırk bin” 259/14
yüz ming͡ “yüz bin” 099/3
yüz on “yüz on” 196/14
yüz on ming͡ “yüz on bin” 196/5
yüz ottuz “yüz otuz” 329/2
yüz seksen ming͡ “yüz seksen bin” 285/5
yüz yegirme “yüz yirmi” 113/3
yüz yegirme ming͡ “yüz yirmi bin” 282/21

Alıntı Sözcüklerle Sayı Adları

çehārdehom “on dördüncü” 291/18
çehārüm “dördüncü” 311/2
düvāzdeh “on iki” 197/19
ṣad “yüz” 154/6
lek “yüz bin” 327/12
yek “bir” 301/3
çehār “dört” 112/1
hejdeh “on sekiz” 286/3
hejdeh hezār “on sekiz bin” 196/21
hezār “bin” 154/6

2.2.1.8. Renk Adları

aḳ “ak” 228/18
aḳarġan “beyazlamış” 104/20
erġūvānī “erguvan rengi” 178/10
ḳara “kara” 309/1
ḳızıl “kızıl” 119/14
laʿl “kırmızı” 117/6
mū-levn “tüy rengi” 285/21
nārencī “turuncu” 178/9
reng-ā-reng “çok renk” 119/14
saḳırlat “kızıl renk” 104/20
sāy “sarı renk” 343/10
sebz reng “yeşil renk” 197/18
sefīd “beyaz renk” 197/9
simābī “gümüş renk” 178/9
siyah “siyah” 134/4
şeb “gece, kara” 312/7
topçaḳ “alaca renk” 246/16
zer “sarı” 177/11
zerd “sarı” 256/21

2.2.2. Sıfat

İncelediğimiz eserden tespit edilen sıfatlar bu bölümde, niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Sıfatlarda pekiştirme Türkçe +rAḳ eki kullanılarak “daha” anlamı ile karşılaştırma ifadesi kurulmuştur: 205/21 Taġdın aġırraḳ, bāddın sebükraḳ; 206/1 ve deryādın pür-ḫurūcraḳ ve her kişige ki, yeter ėrdiler; 214/16ʿAli- (16) ni şecāʿraḳ oġlıdur; 112/12 saġınġan bolsa (12) mundın bedterraḳ künlerde ḳalur; 148/11 Ėşitedür men ki, şecāʿraḳ (12) oġlı oldur; 214/16ʿAli- (16) ni şecāʿraḳ oġlıdur; 202/6 mendin yaḫşıraḳ kişi nevāziş ḳılalmas.

2.2.2.1. Niteleme Sıfatı

Eserde, Türkçe ve alıntı sözcükler, fiilimsili yapılar niteleme sıfatı olarak kullanılmıştır: 102/10 Andın keyin uluġ kiçik ḫalḳını yıġıb, ḥāżır ḳıldılar; 120/1 Şāh Saʿīd kiçik oġullarını meyserege yiberdiler; 133/11 Yezīd aydı: Andaġ mekkār ve ḥarāmzāde ḳaydın tapılur; 139/13 nefīs metāʿlardın ser-ü-pā aldurub revān boldılar; 119/6 Yaḫşı vaḳtde yetdük; 139/21 Yaḫşı yerġa olturġuzdı; 231/11 Aydılar ki bu ne yaman işdür; 305/1 Yaman belālardın bizni yıraḳ ḳılalmas (2) dėb; 309/1 ḳara ėginlik ẓāhir boldı; 115/11 ḳara libās keyib, dūbulġa başlarıġa ḳoyub; 148/21 bu maṣlaḥat bisyār ḫoş kėldi; 164/12 siyāh pūş, bir ʿalem-i siyāh ilgeri kėlür (13) ėrdi; 317/6 Bāḳī ʿömrümni (7) şerīf ravżalarıde ötkersem; 121/5 Şerīf köng͡linġ͡iz neçük ḫ͡ʷāhlasa andaġ ḳılġay siz; 254/3 Anası (3) köp nāzenīn ėrdi; 273/6 Ḥażret-i İmām mübārek ḳademlerini minber- (7) ge ḳoyub; 280/6 Ḥażret, mübārek aġızlarını suyını közümge saldılar; 130/1 mübāriz yekke uzun bo- (2) yluḳ, ḳaşları nīkū ay dėk; 279/3 Müjgānları uzun ḳamışī bülend; 264/13 ḳızıl aṭlasdın anı kenāresiġa tarttılar vd.

Eserde ikilemeler, tamlama grupları, isnat grupları, fiilimsi grupları, edat grupları gibi sözcük grupları da niteleme sıfatı olarak kullanılmışlardır: 118/8 atlıġ piyāde bolub Pādişāh ʿAlḳame'ning͡ bārgāhıġa kėldiler; 229/16 Ābādānlıġ (17) yerge yettiler; 199/6 Ḥaḳ perestning͡ ḳabā nemedleriġa (7) tėgdi; 202/11 Endek ṣadāyī çıḳtı; 203/6 bir ölgürçe oḳ rīz (7) ḳıldı; 210/1 laʿnet atamnıng͡ pelīd (2) cānibġa bolsun; 212/6 taş pā-bend ḳılġan uluġ dėk; 229/21 Ḳalġan sözlerni; 247/14 Ḳara libās keygen piyādeler; 248/7 Ol meʿlūnlarnı ölügi baġlaġan otun dėk bolub aydı; 249/6 mübārek başlarını salġan tābūtnı araġa ḳoydılar; 256/8ād-ı Resūlu'llāh- (8) nı alġan birle berāber bolġay men; 264/8 aḳarġan ḳırḳ ėkki pādişāh; 276/5 Munde şikār ḳıladurgen cāy bar mu; 287/2 Hindūstān'dın kėltürgen tuḥfelerni imāmġa; 319/6 başıng͡ız- (6) ge müşkil iş tüşse; 199/2 ḳabā nemedni ėliglerige çırmadılar; 311/15 Şeb reng süvāre uçguzlıg at minübdürler vd.

Eserde, Türkçenin yanında Farsçayla da sıfat tamlamaları kullanılmıştır: 103/5 Ol kāfir-i bed-baḫt; 275/15 āb-ı dīde ḳılıb, yıġladılar; 275/16 seg-i bī-ḥamiyyet, cāhil Mülcem; 276/19 şehzādedin ḫaber-i taḥḳīḳ alıb kėley; 278/17 sevdāger-i bī-māye mang͡a tīġ tartḳay; 281/20 düşman zaḫm-ı muʿaẓẓam taptı; 285/3 cemāl-i ranāsıġa āşüfte ve dīvāneraḳ boldı; 285/18 hemme siyāh pūş, fīl süvāre ġulāmān-ı siyāh; 286/2 bī-dīn-i çirkīn, sed-rāhını aldı; 288/15 Bes ṭabl-ı ceng urdılar; 291/17 gird-i ʿaẓīm peydā boldı; 292/5 şehīdlerning͡ rūḥ-ı pāklarıġa bağışladılar; 301/1 ḫavāric-i nāmerd birle; 301/14

kāfir-i bīgāne ėrdim; 303/16 Ceng-i ʿaẕīm boldı; 306/17 şīr-i ġarrān dėk özlerini ḫavāric-(18) lerge urub; 329/19 ay seg-i cehennemīler vd.

2.2.2.2. Belirtme Sıfatı

Bu bölümde, belirtme sıfatları ana başlığı altında, belgisiz, işaret, sayı ve soru sıfatları ele alınmıştır:

2.2.2.2.1. Belgisiz Sıfat

Eserde, belgisiz sıfat göreviyle "fülān, bir, birev, nėçe, hįç, hįç yer, hįç kim, hįç ḳayan, hįç kişi, köp, cemį̈ʿ, az, barça, ziyāde, her, bį-nihāyet, ança, munça, özge, yana" sözcükleri tespit edilmiştir. Tespiti yapılan sözcüklerin geçtiği yerler şunlardır: 169/6 atını fülān öyde baġladım; 191/8 közi nābīnā fülān mevżiʿ dāim mātem-i Ehl-i Beyt'ni tutub yıġladılar; 262/4 Birev ḳatıdın keyin, tėgirmençi kėlib kördi; 192/10 āsumāndın bir taḫt-ı nūrdın peydā boldı; 192/21ʿAli'ninġ bir tīġi bardur; 193/14 yüzide bir nūrı ve bāṭında heybet-i dīger kördi; 195/12 yana bir ġavġā peydā boldı; 260/17 Bir nėçe kişini zaḫm-dār ḳıldı; 261/2 bir nėçe kün cengni mevḳūf tutsunlar; 273/3 bir nėçe kün ṣabr ḳılıb furṣat (4) tapıb imām ṭarafıge barur miz; 273/18 İmāmdın hīç eṣer ẓāhir boldı; 274/3 Zeyne'l-ʿābidīn henüz hīç yerġa barġan ėmesdür; 281/8 Hīç kim meydānġa kėlmes ėrdi; 290/4 hīç nėmerse yoḳ ėken; 294/11 Sizler hīç ḳayan barmanġlar; 307/8 Anınġ ḳaşıde hīç kişi hem yoḳ; 101/1 Bular köp muḥib-i ḫānedān; 101/3 Bular köp şecāʿatlik mübāriz ėrdiler; 106/8 Ḍarīr köp ḫˇāhiş ḳıldı; 111/3 Fāṭıma atlıġ köp bahādır ve şecāʿatlik ėrdi; 113/20 cemīʿ sizlerni havādārınġızlar meninġ birle ceng ḳılġalı; 141/21 cemīʿ yārānları birle muḥkem ḳıldı; 229/5 Az furṣatde (6) manġa mülāḳāt bolur sizler; 318/18 Cemīʿ pādişāhlar bārgāh-ı Yūsuf'de ḳarār taptılar; 97/10 barça kāfirler ol kėçe ol yerde turdı; 100/11 barça peyġamberler köçleri ėrdiler; 151/13 yetti minġdin ziyāde kişi ḳalmadı; 138/5 Her mālı ki tusub (6) ėdi; 142/7 Her menzilige tüşe (8) āfitābde ḳoyar ėrdi; 203/6 bu hemme leşker-i bī-nihāyet; 296/12 leşker bī-nihāyet birle peydā boldı; 106/15 Ḳolunġızdın ança iş kėlmeydür mü; 114/3 Ay Yezīd ança ʿömr körmes sen; 231/16 Ança mülāzemetler ḳıldılar; 318/16 munça zaḫm birle emīrni süvāre ḳılıb; 98/10 munça zaḫmet yetgürgüçi; 108/1 özge ḫavāricler bend boldı; 133/11 ḥīledin özge iş birle bolmas; 154/5 özge birāder ve mevāliyān ve birāderzādelerinġiz ḳaraḳıde ṣabr-ı (6) cemīl bėrgey; 161/17 yana biri imāmnınġ başlarıġa bā-hevāy birle saldı; 172/10 yana bir nāme ez-berāy-ı

Ḫorāsānī, Sulṭān Şāh Ḫorāsānī'ġa revān ḳıldılar; 174/8 yana bir ṭarafdın ʿAbdu'r-raḥman Mālik vd.

2.2.2.2.2. İşaret Sıfatı

İncelenen eserde işaret sıfatı göreviyle "bu, uşbu, uşol, şul, ol" sözcüklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen sözcüklerin kullanıldığı cümleler şunlardır: 174/12 bu kelimāt-(13) nı mażmūnı birle āġāz ḳılur ėrdiler; 174/18 Bu müddetde tört miṅg kişi ḳabāīl eṭrāfıdın cemʿ boldı-(19) lar; 176/17 Kehrem'ge bu söz bisyār ḫoş kėldi; 177/1 bu altı kişi özini aldıde ėrdi; 178/2 bu kişi ki, bu debdebe ve ārāstelig birle çıḳtı; 178/7 Hemmesi uşbu ṭarīḳdedur; 183/12 uşbu oḳnı saṅga atay, alġıl; 198/17 uşbu libās birle ceng (18) ḳıladur men; 199/12 uşbu süḫan (12) birle çarlay sen; 210/18 uşbu sebebdin perīşān ḫāṭır boladur; 98/11 Uşol sāʿat ferişteler yetib kėldiler; 161/15 İmām, uşol yerde ki, olturub ėrdiler; 166/2 uşol ṭarafġa barġıl; 169/14 şul zamān, Emīr Ġāzī ol libās-ı pādişāhānelerni anga berdiler; 172/18 Şul yerde ṣabr ḳılınglar; 198/7 şul piyāde çün peleng yā böri dėk cest ü ḫīz ḳıldı; 198/9 ol ḫavāric bāng urdı; 143/11 Ol piyāde çüst çālāk kėlib leşkerning arasıde kėlib; 143/16 Ol bī-çārelerni ḫalāṣ ḳılınglar; 144/17 Ol bed-baḫt melʿūnlarnı tamām (18) öltürdiler; 145/3 ol kāfirlerni helāk ḳıldım; 198/19 Ol laʿīn der-ḳahr bolub aydı; 199/19 Ol bed-baḫt anıng āvāzıdın ḳorḳub yıḳılġu dėk (20) boldı; 200/4 Ol şaḳīning közige ʿālem tīre boldı vd.

2.2.2.2.3. Soru Sıfatı

İncelenen eserde soru sıfatı olarak "ḳaysı, neçük, neçe" sözcükleri kullanılmıştır. Eserde tespit edilen soru sıfatlarının örnek kullanımları şunlardır: 101/13 Ḳaysı ḫānedāndın tururlar; 105/17 atıng nėmedür, ḳaysı ėldin bolur sen; 108/2 ḳaysı sevdāger mundaġ iş ḳılıbdur; 166/1 Yüz, ḳaysı ṭaraf-(2) dın ẓāhir bolsa, uşol ṭarafġa barġıl; 185/18 Neçük dilāver (19) ėrdiler; 202/16 bu neçük kişi ve bu ne nevʿi ḥarbedür; 204/1 bu neçük ejderhādur ki mundāġ[17] kār ḳıldı; 223/10 bu neçük pādişāhlıḳdur; 241/13 Bu neçük leşkerdürler bularnıng atı kimdür; 261/6 Neçe kün ceng mevḳūf boldı; 267/13 neçe ḫavāricni (14) cehennemge yiberey; 285/14 namāz-ı şāmġaça neçe müselmānlar şehīd boldılar; 287/11 neçe künde maʿmūr yataġıge yetgürdi vd.

[17] Metinde منعاغ "munʿāġ" yazılmış.

2.2.2.2.4. Sayı Sıfatları

Bu bölümde, incelediğimiz eserden sadece asıl sayı sıfatları ve sıra sayı sıfatlar tespit edilmiştir. Tespit edilen sayı sıfatları şöyledir:

2.2.2.2.4.1. Asıl Sayı Sıfatı

Eserde bir, ėkki, ekev, ėkev, ėkevlen, ėkki min͡g, ekki yüz, ėkki yüz, ėkki yüz altmış, ėkki yüz altmış min͡g, ėkki yüz min͡g, ėkkile, ėllig, ėllig min͡g, üç, üç min͡g, üç yüz, üç yüz min͡g, tört, tört ėllig, tört min͡g, tört yüz, bėş, bėş min͡g, bėş yüz, altı, altı min͡g, altımış, altmış min͡g, yetti, yetti lek, yetti min͡g, yetti yüz, yetti yüz min͡g, sekkiz, sekkiz lek, sekkiz min͡g, seksen, seksen ėkki, seksen min͡g, toḳḳuz, toḳsan, toḳsan min͡g, toḳsan min͡g, toḳsan bėş, toḳsan, on, on bėş min͡g, on bir, on bir min͡g, on ėkki min͡g, on ėkki, on min͡g, on sekkiz min͡g, on tört, on üç, on yetti, yegirme, yegirme bir, yegirme ėkki, yegirme min͡g, yegirme tört, yegirme tört min͡g, yegirmi, yetmiş, yetmiş bėş, yetmiş bėş min͡g, yetmiş ėkki, yetmiş ėkki min͡g, yetmiş min͡g, yüz, yüz altmış, yüz altmış bėş, yüz ėllig, yüz ḳırḳ, yüz ḳırḳ min͡g, yüz min͡g, yüz on, yüz on min͡g, yüz ottuz, yüz seksen min͡g, yüz yegirme, yüz yegirme min͡g, yüzev. Sayılar ve sayı grupları asıl sayı sıfatı olarak kullanılmıştır: Eserde tespit edilen kullanımlar şunlardır: 159/15 tört yüz (16) ḫavāricni buyurdı; 160/19 Tört ṭarafdın, tört yüz kişi mükemmel ve müsellaḥ bolub; 163/1 bu bėş min͡g kişige emr ḳıldı; 164/12 yegirme min͡g Emīrzāde-yi merd piyādehā-yı bisyār siyāh pūş; 164/20 heme leşker ḳırḳ ėkki min͡g ėrdiler; 185/11 on bir min͡g melʿūnnı Esfele's-sāfilīnġa yiberdiler; 186/2 yegirme min͡g nāmerdni helāk ḳılıbdur; 187/13 Saʿd ʿAlḳame yegirme ḳadem yerdin, ol segni; 197/10 yegirme tört min͡g piyāde; 313/13 seksen kişi şehīd boldı; 326/17 seksen min͡g ḫavāricni cehennemge yiberdiler; 342/14 ėllig min͡g leşker (15) birle çıḳıb, ṣaf tüzüb; 97/12 ėllig kişi birle saḳladı; 166/12 Her ėkev ḳol tutuşub andaġ (13) çıḳtılar; 177/14 Yüz min͡g laʿnet-i Ḫudā düşman-ı ḫānedānġa bolsun; 182/18 yüz altmış bėş kişi helāk boldı; 263/3 ėkki yüz altmış min͡g leşker cemʿ boldılar; 112/15 toḳḳuz iḫrām birle şehirġa alıb kirdiler vd.

Farsçadan ödünçlenen alıntı sözcükler asıl sayı sıfatı olarak kullanılmıştır: çehār(dört), hejdeh(on sekiz), hejdeh hezār(on sekiz bin), hezār(bin). İncelediğimiz eserden tespit edilen alıntı sözlerden oluşan asıl sayı sıfatları şunlardır: 169/11 çehār sū ṭarafın͡ga yügürüb kėldi; 104/17 çehār sūy bāzārıġa yetküzdi ėrse; 348/1 ol Ḫudā-yı hejdeh hezār ʿālem meni ve seni yaratıbdur; 196/21 bīkeslerning͡ (21) yāveri Ḫudāvend hejdeh hezār ʿālemdür; 286/3 nīze-yi hejdeh hezārı meni saldı; 154/6 Yā İmām dād ve

ṣad hezār feryād; 206/19 hezār şekve birle rū-be-rū boldı; 120/1 Aydı ki, ṣad hezār laʿnet atamnıng͡ pelīd (2) cānibġa bolsun vd.

2.2.2.2.4.2. Sıra Sayı Sıfatı

Eserde asıl sayı sıfatlarına eklenen +I/Unçi, +çi fonemlerle sıra sayı sıfatları ifadesi oluşturulmuştur. Tespiti yapılan sıra sayı sıfatları şunlardır: 118/3 Ėkkinçi; (4) Dāsitān-ı Yezīd-i pelīd; 153/14 Ėkkinçi mertebe aydılar; 203/11 Ėkkinçi küni, sipāh-ı ẓafer-penāh İmām Muḥammed Ḥanīfe; 285/15 Ėkkinçi küni müselmānlar teng boldılar; 300/3 yettinçi āsumānġa çıḳarıb; 123/12 Üçünçi Dāsitān, Şemr-i melʿūn; 153/16 üçünçi mertebede eşrāf- (17) lar fiġān ve nāle āġāz ḳıldılar; 186/2 Üçünçi mertebede Mervān-ı Ḫar'nı (3) ḫālası mekri birle tutub; 186/12 Törtünçi küni āb, aş ḳılıb bėr- (13) diler; 189/11 üçünçini atını (12) Behrūz Ḳazvīnī dėr ėrdiler; 203/17 Üçünçi küni ṭabl bāz geşt; 213/14 Üçünçi kėçe vird evrād (15) ḳıldılar; 300/3 ceddimni yettinçi āsumānġa çıḳarıb; 331/2 Törtünçi küni Ḳayṣer-i Rūm, ėkki yüz ming͡ kişi birle yetib; 213/14 Ėkkiçi şebde ḳoyub namāzġa meşġūl boldılar.

Farsçadan ödünçlenen alıntı sözcükler sıra sayı sıfatı olarak kullanılmıştır: çehārdehom(on dördüncü), çehārüm(dördüncü), düvāzdeh(on iki). İncelediğimiz eserden tespit edilen alıntı sözlerden oluşan sıra sayı sıfatları şunlardır: 291/12 kārd-ı çehārdehomni ḳavli dū tekbīr ve ṣalavāt aytıb ḫavāricge özlerini urdılar; 297/4 Kārd çehārdehomnini ġılāfıdın çıḳarıb; 323/11 kārd çehārdehomni birle andaġ urdılar; 324/2 Kārd çehārdehomni, Emīre'l-mū'minīn ʿAli kerrema'llāhu veche bėrgenni ʿAbd (3) ʿAli Ābādī'ġa berdiler; 311/2 Ḫalīfe-yi çehārüm ʿAli İbn (3) Ebī Ṭālib'dür.

2.2.3. Zamirler

Bu bölümde, incelenen eserden tespit edilen kişi, işaret, dönüşlülük, belgisiz ve soru zamirleri ele alınmıştır.

2.2.3.1. Kişi Zamiri

İncelenen eserde tespit edilen tekil ve çoğul kişi zamirleri men, sen, ol, biz/bizler, siz/sizler/senler, olar/alar'dır. Kişi zamirlerinin durm ekli kullanımları şu şekildedir:

	1.Tekil Kişi Zamiri	2.Tekil Kişi Zamiri	3.Tekil Kişi Zamiri
Yalın Durumu	Men	sen	ol
Tamlayan Durumu	mening͡/meni	sening͡/seni	anıng͡/anı
Belirtme Durumu	Meni	seni	anı
Yönelme Durumu	mang͡a	sang͡a	ong͡a/ang͡a
Bulunma Durumu	Mende	sende	anda
Ayrılma Durumu	Mendin	sendin	andın/ anıng͡dın

1. Tekil Kişi:

100/9 men Ḥażret-i ʿAliye'l-murtażā'nıng͡ oġuları İmām Ḥüseyin'ning͡ başlarıdur men; 105/3 Mening͡ atım Ḍarīr (4) Ḫażāʿī turur; 109/4 cānıng͡nı mening͡ evlādımġa (5) fedā ḳıldıng͡; 116/6 Pehlevānlıḳım meni perver- (7) digārımnı raḥm ve ʿināyetidür; 124/19 Meni sözümni ḳabūl ḳılıng͡; 125/11 bed nāmzedelik mening͡ atımġa olturmaġay dėb; 192/14 Mende ḳuvvet ḳalmadı; 274/7 sening͡ üçün mende ārām u ḳarār (8) yoḳtur; 274/15 Mendin hergiz mundaġ sūʾālni ḳılmas ėrding͡; 274/18 Mervān aydı ki, mendin soraġan yoḳ; 298/4 Ehl-i Beyt'ning͡ (4) mendin bölek ġam ḫˇārı yoḳtur; 299/7 Ėmdi mang͡a ölüm yaḳın yetibdür; 300/13 Zeyne'l- (13) ʿābidīn'ni mang͡a bėrgil; 311/12 başını mang͡a kėltürüng͡ler dėdi; 315/9 mang͡a bir ṣūret bergendürler; 333/4 Ḥażret-i İmām Şām'nı mang͡a bersünler vd.

2. Tekil Kişi:

103/16 Seni şūmluġung͡ laʿneti, aygening͡ maʿlūm boldı dėdiler; 104/4 Sening͡ (4) ḥaḳḳıng͡de ne dū bedḫˇāhlikler ḳıldım; 106/7 Sendin nėme nėmerse tiler miz; 106/18 Ay āzāde merd sendin bir nemerse kėlmeydür; 107/10 Sen barıb mundaġ iş ḳıldıng͡ dėb ayturdı; 109/5 Men hem seni aḥvāling͡din ġāfil ėmes men; 109/13 Biz sendin rāżıdur miz; 109/14 āḫiretde seni pādişāh ḳıldım; 110/1 sening͡ dėk yaḫşı kişidin bu nevʿi sözler ang͡laydur miz; 110/11 seni pādişāh ḳıldım; 114/10 İmām, bu sözlerni sang͡a İmām aytmaydur bī-taḳdīr; 116/15 İmām, bu sözlerni sang͡a İmām aytmaydur bī-taḳdīr; 129/11 Ne miḳdār sang͡a iʿzāz berdi; 129/20 oġlumnı (20) sang͡a ḳurbān ḳıldım; 130/10 Sang͡a ne boldı ki, gümrāh bolub sen; 132/14 Ay emīr sang͡a leşker kem ėmes; 133/2 Sang͡a tang͡la cevāb bėrür men; 133/20 Tā cānım tenimde bar sang͡a fedā ḳılur men; 148/2 Sendin tedbīr soradım; 157/11 Hīç kişini sendin köng͡lide (12) ġubār ve küdūreti yoḳ; 157/14 sendin hīç taḳṣīr bolmabdur; 236/7 Meger bizni ārzūmız sende ėken dėdiler; 317/14 Bu leşker (14) ki,

sendedür vd.

3. Tekil Kişi:

98/18 Ot anga yayuştu. (18) Ol ḳaçtı; 105/9 ėlçidin soradılar, ol kim dėb; 106/9 ve yana biri ol ki; 210/2 Eger ol andaġ ḳılmasa (3) şundaġ belāġa giriftār bolub; 211/5 Ol seninġ işingni (6) ḳılay; 317/16 Men barıb maḥcūr-ı zengīni alıb kėley. Ol pāre pāre ḳılsun, dėb; 317/19 tört (19) kişi Ol bed-baḫtnı ḫūrākī ėrdi; 318/9 Ay bī-ḥamiyyetler, Ol her ḳança bahādır bolsa; 319/9 Ol Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī (10) sipeh-sālār ėrdiler; 320/4 Ammā Ol tilge, bārgāhnı ber-pā (5) ḳıldı; 320/7 Ubeydek aydı, belī anınġ leşkerini evlā- (8) dur; 320/12 Anınġ arḳası- (13) dın Muḫtār, ḳırḳ minġ leşker birle kėlib tüşti; 324/13 Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman, anınġ ʿalemige özlerini yetgürdiler; 325/20 Anı atıġa süvāre bolub, ʿÖmer Naḥs'ge yettiler; 328/6 Anı alıb kėlib, berdiler; 329/1 Anı arḳasıdın bir (2) ḫavāric kirdi; 335/17 Anı yaḫşı üserā anglar Bu on yetti oġlan- (18) larımnı hemmesidin sen uluġ; 106/21 Olar hem onga behişt vaʿde ḳıldılar; 115/8 Hemme ḫalḳ anga aḥsen ü āferīn dėr ėrdiler: 116/2 Asḳalān (2) şehrini anga bėrey; 116/11 Her kim anga muḫāliflik ḳılsa; 147/16 Ançayu, ḳārī taḳrīr ḳılıb ėrdiler. Ande (17) münderic ėrdi; 175/16 Ol anıngdın peder-i büzürgvārımnı ḳanlarını ṭaleb ḳıldı; 222/2 ay Şebrūk yaḫşı dėdinġ (3) ki, bu hem anıngdındur; 223/21 bir kişini tutub, imāmnı andın soralı dėb; 274/12 Andın (13) emāneti tapmaḳ āsāndur dėdi; 322/5 bir köhne tābūt içide (5) yatḳan ėken. Andın tapıb der-ḳayd bend ḳılıb; 336/16m Ḥüseyin, andın (17) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni sitāyiş ḳıldı vd.

	1. Çoğul Kişi Zamiri	2. Çoğul Kişi Zamiri	3. Çoğul Kişi Zamiri
Yalın Durumu	biz/bizler	siz/sizler	olar/alar
Tamlayan Durumu	bizni/bizinġ/biznińġ	sizni/sizinġ/siznińġ	alarnı/alarnınġ/ olarnı/olarnınġ
Belirtme Durumu	Bizni	sizni	alarnı/olarnı
Yönelme Durumu	Bizge	sizge	alarġa/olarġa/ alarge/olarge
Bulunma Durumu	Bizde	---	---
Ayrılma Durumu	Bizdin	sizdin	alardın/olardın

1. Çoğul Kişi:

206/18 Biz miḥnet tartadur miz dėb; 218/14 biz Şīr Sālūk'nıng̑ ḳızlarıdur miz; 220/20 biz Şām'ġa barıb Ḥażret-i İmām'dın (21) ḫaber-i taḥḳīḳ aladur miz; 228/10 Biz hem baralı tā cānımızını Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh'ġa (11) fedā ḳılalı; 146/7 bizni ḳolumızdın amān tapay dėseng̑; 171/19 bizni ḫaṭṭımız yetse maʿlūm bolur; 236/7 Meger bizni ārzūmız sende ėken dėdiler; 182/21 bizning̑ leşkerimizdin demār çıḳardı; 115/7 Bizning̑ merdānelikimiz- (8) din ḫaberdār bolur; 124/8 bizning̑ aḥvālimiz neçük bolġay; 128/14 bizning̑ başımızġa tüşti; 148/12 bizing̑ başımızġa leşker tartıb kėlseler; 149/12 bu merd-i muvaḥḥidni bizing̑ üçün yiberibdur; 186/5 bizing̑ kömekimizde kėlibdür dėb; 205/13 Devlet bizing̑ ṭarafgedur dėb dil-dārlıḳ ḳıldı vd.

Nezaket çoğulunun 1. çoğul kişi zamiri ile kullanımı şu iki örnekte tespit edilmiştir; 119/5 Cebel İbn Ṭārūḳ, leşkerige baḳıb aydı ki: Ẓāhirā bu ḫalḳ bizlerdin (6) ḫaberdār ėmes mü keyin; 283/21 Şemr-i laʿīn aydı, bizler müselmān ėmesmü?

2. Çoğul Kişi:

100/8 bu serni sizlerge iẓhār ḳılayın mu dėb aydılar; 102/2 ay yārānlar sizlerge maʿlūm bolsun kim bu dünyā menzil-i ʿubūr turur; 105/3 Sizlerġa andaġ (3) maʿlūm bolsun kim men bu ḫavāriclerdin ėmes men; 105/9 Şunça düşmanlar içide sizlerge iḫlāşını maʿlūm (10) ḳılur; 106/5 Ėmdi sizler ṣabr ḳılıng̑. Ḫudā-yı taʿālā ṣabr ḳılġuçılarnı dost tutar; 109/8 sizlerni evlādıng̑ızge bu şūm ḫavāricler bu cefānı ḳılıbdur; 109/21 Sizler, miḥnet ü meşeḳḳatdedür sizler; 110/19 Sizler bir nėçe kün ṣabr ḳılıng̑lar; 114/1 sizler ittifāḳ ḳılıb daʿvā-yı ḫūn ḳılsang̑ızlar; 120/11 Sizler anı yüzige tīġ tartar sizler; 124/17 Sizing̑ ʿömr- (18) üng̑izden ḳança ötübdür; 159/8 sizing̑ (9) yanıng̑ızde leşkering̑iz yoḳ; 159/9 sizning̑ āteş-i firāḳıng̑ızde köyer miz; 171/1 Sizning̑ hem birādering̑iz tururlar; 178/21 sizning̑ ve birādering̑izning̑ ʿādetleridür; 303/20 Sizni mülāzemeting̑izge kėldim vd.

2. çoğul kişi zamiri sadece bir yerde "siz" zamiri yerine "senler" sözcüğü kullanılmıştır: 162/18 Senler, ol cemāʿa-yı ḫavāricler ki İmām Ḥüseyin'ġa su bermey ve olarge raḥm ḳılmadıng̑- (19) lar.

Nezaket çoğulunun 2. çoğul kişi zamiri ile kullanımı şu örneklerde tespit edilmiştir; 215/26 Emīr Muṣīb (21) Ġāzī'din sordılar ki, bu kėçe, sizler birle çāderde kim bar ėrdi; 219/11 Ḥażret-i İmām- (11) nı leşkerleride sizler dėk emīrler ve serhengler ve ʿayyārlar ve sālūklar ve ḫançer-güẕār- (12) lar turub; 229/19 Ol aydı ki, sizlerni isteb barur ėrdim; 229/20 Tamām leşker sizler üçün perīşāndurlar ve meni sizlerge yiberdiler; 101/5

Men nèçe yıldın beri ġā'ibāne sizlerge ʿāşıḳdur men; 109/11 Yā Resūlu'llāh, sizler güvāh bolun͡glar; 125/13 Bizler sizlerdin cüdā bolmas miz eger siz- (14) ler şehīd bolsan͡gızlar ol zamān başımızını alıb kèter miz dèdiler; 125/14 Bizler sizlerdin cüdā bolmas miz eger siz- (14) ler şehīd bolsan͡gızlar ol zamān başımızını alıb kèter miz dèdiler vd.

3. Çoğul Kişi:

97/19 Alar hem imāmnın͡g (20) başlarını ḳuçub; 98/2 Alar Ḥażret-i İbrāhīm ve Ḥażret-i (3) İsmāʿīl èrdiler; 99/5 Ebū (5) El-Ḥānūḳ aydı, laʿīnlerdin èmesdür men. Alar birle kèlib èrdim dèdi; 99/21 Bir żaʿīfe tüştiler ve yana yüz min͡g hemrāhları bar. Alar kèlgen zamān ṣandūḳnı; 116/5 Yezīd-i segdin alarnın͡g ḫūnlarını ṭaleb ḳılur men; 155/4 Olar şehādet (5) yolı birle zırh-ı saʿādetge pervāz ḳıldılar; 155/16 Olarnın͡g aḥvālidin Ḥażret-i (17) Cibrʿīl ʿaleyhi's-selām ol Ḥażret ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa ḫaber bèrgen; 171/16 Olar Yezīd-i pelīdni vehmidin dem uralmaslar; 177/3 Ol cihetdin (3) Olarnı ʿazīz tutar èrdi; 187/16 Tenhā özleri Olarnı arasıdın der-üftād bolub merdni merdge, merkeb- (17) ni merkebge urar èrdiler; 146/5 leşkerler her ṭarafdın alarnın͡g köme- (6) kleriġa cemʿ bolub; 189/10 Olarnı üç ʿayyār sālūk-pīşeleri bar èrdi; 189/18 Olar hemme min͡g merd-i cerrār nām-dār ve (19) ḫançer-güz̲ār èrdiler vd.

Nezaket çoğulunun 3. çoğul kişi zamiri ile kullanımı şu örneklerde tespit edilmiştir;100/12 Alar menin͡g anam Fāṭıma-yı Zehrā ḫatun-ı ḳıyāmet (13) dürler; 135/13 evlād-ı Muṣṭafā'ġa Furāṭ suyını bermegen, olarnı şehīd ḳılġan; 135/14 Olarnı rūḥ-ı pür-fütūḥlarıge bizlerdin rāżı bolġaylar dèdi; 116/5 Men Şehzāde İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnın͡g mütābaʿat- (5) çiliklerini ḳılur men. Yezīd-i segdin alarnın͡g ḫūnlarını ṭaleb ḳılur men; 12/3 Ehl-i Beyt-i Muḥammed Muṣṭafā (3) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa tendeki cānımızını alarnın͡g bāzār-ı muḥabbetleride ecel kāsesini nūş (4) èdib; 147/5 Şāh ʿAlḳame alarnın͡g ḥaḳlarıġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar; 150/8 alarnı bāzār-ı muḥabbetide cānımnı fedā ḳılsam, tā rūḥ-ı pür-fütūḥān-ı Ḥażret ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (9) mendin rıżā bolġaylar vd.

Eserde J. Eckmann'ın; Nevāyi öncesi dönem dediği "olar" biçimi (Eckmann, 2003b, s. 122) ile Clauson'un 15. yüzyıl Çağataycası ve sonrası için kullanıldığını belirttiği "alar" biçimbiriminin (Clauson, 1972, s. 123) bir arada kullanıldığı tespit edilmiştir. 19. Yüzyılda yazıldığını düşündüğümüz eserin dil özelliğinin özgünlüğü müstensihinden ve tarihî hikâyelerin aslı korunarak anlatılmasından kaynaklanması muhtemeldir. Bu tespitler eserin Harezm ve Çağatay Türkçeleri ile uyuştuğunu, karışık

dilli bir yapı içerdiğini göstermektedir.

2.2.3.2. Dönüşlülük Zamiri

İncelediğimiz eserde öz, kendi, ẖod, zād kelimeleri dönüşlülük zamiri olarak kullanılmıştır. Bu yönüyle Batı Türkçesi, Doğu Türkçesi ve yabancı dil etkisi bir arada görülmektedir.

Eserde dönüşlülük zamiri olarak genel itibariyle "öz" sözcüğü kullanılmıştır: 198/8 ẖīz birle özlerini Ol laʿīnge yetgürdiler; 198/20 Öz ḳanıng͡ öz boynung͡a dėb; 199/18 Māhān aydılar ki, özüm birle hemrāh ḳılıbdur men dėb; 200/5 Ḫavāric ẖ˘āhladı ki özini yerge alġay; 202/19 özümni yekke vü tenhā īn heme (20) leşkerge uradur men dėb; 203/4 ẖançer-güz̲ārlar, yā Ḥüseyin dėb özlerini urdılar; 203/13 Özini bu leşkerge urdı. El-ġaraż üç kėçe (14) kündüz ceng boldı; 206/2 Öz yaġı (3) birle büryān bolur ėrdi; 208/1ʿAbdu'r-rahman Mālik aydılar ay segler özümni neçük körey; 208/12 ḳolını yuḳarı ḳılıb, özini ʿayān u beyān ḳılıb, mübāriz tiledi; 209/3 Şāh ʿAlḳame (3) özlerini oġlanlarıġa naṣīḥat ḳıldılar; 209/16 Ḥarīf özini yetgürdi vd.

Batı Türkçesi metinlerinde sıklıkla gördüğümüz "kendi" kelimesi incelediğimiz eserde bir defa kullanılmıştır: 194/3 terg-i ebcedini başıġa ḳoydı ve ḳabā nemed zırhā kendi bisyār ėlginde tutub, çıḳıb, (4) ẖāne-yi şerīfni ṭavāf ḳıldılar.

Çağatayca eserlerde Arapça ve Farsça etkisi sıklıkla karşılaştığımız bir durumdur. İncelediğimiz eserde dönüşlülük zamiri için "ẖod" ve "z̲āt" sözcükleri tespit edilmiştir. Farsça tesiriyle dönüşlülük zamiri için خود ẖod sözcüğü beş yerde kullanılmıştır. Bunlardan ikisi Farsça şiirlerde diğerleri Türkçe metinde tespit edilmiştir: 157/5 Bā müntehā-yı himmet ẖod kāmrān şödem; 204/14 Bān nūri ki bā-ẖod naḳış mi (15) be-sitem muṣavver şöd; 162/8 ketflerining͡ arasıġa andaġ urdı ki, (8) şehzāde bī-ẖod boldılar; 315/3 İmām bī-ẖod bolub aydılar ki anı ẖalāṣ ḳılġalı; 315/20 tīġini red bėrib andaġ urdılar ki, bī-ẖod boldı.

Arapça etkisiyle dönüşlülük zamiri olarak ذات z̲āt sözcüğü زاد zād yazımıyla aynı satırda üç defa kullanılmıştır. Bunlardan biri Türkçe, diğer ikisi Farsça şiir içindedir: 154/20 bile siz ki ser-encām-kārī-yi (20) ādemī zād fenādur An ki turā zād murād an ki ze tū zād rāẖt. Ayrıca z̲ād sözcüğü "Şīr Zād Semerḳandī" özel adında 22 kez kullanılmıştır.

2.2.3.3. İşaret Zamiri

İncelediğimiz eserde Türkçe ve alıntı - īn (bu), ān (bu), lehu (o) -sözcüklerden oluşan işaret zamirleri tespit edilmiştir. Bu zamirlerin durum ekli kullanımları ile tekil ve çoğul görünümleri metinde aşağıdaki şekillerde tespit edilmiştir:

	bu tekil/çoğul	şu tekil/çoğul	şul, uşol tekil/çoğul	uşbu tekil/çoğul	ol tekil/çoğul
Yalın Durumu	bu, bular	Şular	şul	uşbu	ol, olar, alar
Tamlayan Durumu	munı, munıng͡, bularnı, bularnıng͡	şunı, şunıng͡, şularnı	–	–	anıng͡, olarnı, olarnıng͡, alarnıng͡
Belirtme Durumu	munı, bularnı	–	–	–	anı, olarnı
Yönelme Durumu	mung͡a, bularġa, bularge	–	–	–	ang͡, ang͡a, olarġa, alarġa olarge, alarge
Bulunma Durumu	munde, bularda		şunde	–	ande
Ayrılma Durumu	bundın		şundın	–	andın, anıng͡dın, oldın, olardın, alardın
Eşitlik Durumu (1)	munça		şunça	–	ança
Eşitlik Durumu (2)	mundaġ		şundaġ, şundaḳ	–	andaġ

bu: 166/11 Ay birāder-i büzürgvār, bu ne vāḳıʿadur ki sizge pīş kėlibdür; 166/18 Men bildim ki, naṣīb-i ser-nüvişt bendege bu ėken; 167/5 Tavsen'ni ḫaberini alıb kėlse, bu hemme (6) māl u pulnı alsun; 176/14 Biri bu ki; olarnı leşkeri kem ve yana biri bu ki; 178/7 bu (8) çıḳıb turdı ve yana birisi; 178/14 Bu kimdür; 179/4 Bu sizge mīrāṣdur, dilcemʿ (5) bolung͡ vd.

bular: 97/7 Bular behişt-ʿānber-i mürşitge bardılar; 97/19 Bular kimdürler; 100/5 Bular yıġlaşıb cāylarıġa bardılar; 101/1 Bular köp muḥib-i ḫānedān ve dost-dār-ı Ehl-i (2) Beyt ėrdiler; 101/3 Bular köp şecāʿatlik mübāriz ėrdiler; 104/17 Ammā bularnı çehār sūy bāzārıġa yetküzdi; 115/17 bularnıng͡ āvāzları (18) felekge yeter ėrdi; 123/13 Şīr Sālūk

bularnı [14] körüb dervāzelerni muḥkem ḳıldurdılar; 142/8 Bularġa ṭaʿām, su hem bermes [9] ėrdi; 153/5 Nāme, imāmdın bularġa yetti vd.

munde, munıng͡, mundaġ vd. : 146/1 Eger munde bolsam [2] sen imāmnıng͡; 146/10 Eger munıng͡ ḫilāfıġā iş [11] ḳılsang͡ cānıng͡a ne işler ḳılay; 148/5 Ol cihetdin munıng͡ birle ʿamel [6] ḳıldım; 250/16 sizler kim üçün mundaġ ḳıla sizler; 318/16 munça zaḫm birle emi̯rni süvāre ḳılıb; 98/10 munça zaḫmet yetgürgüçi, tang͡la ḳıyāmet küni; 202/16 bu ne nevʿi ḥarbedür ki mung͡a tėgibdür; 286/12 Aydı ki, men mung͡a [13] üns bolubdur men; 310/9 kişi mung͡a berāber kėlmes vd.

şu, şular, şunde, şunıng͡ vd : 348/20 Öz iḫtiyār- [20] lariçe şunde tursunlar; 165/5 Vāḳıʿa şundaġ ėrmiş; 172/15 cevāb körsetseler şunıng͡ birle ʿamel ḳılur miz; 288/11 Köydürdiler. Şunı ġavġāsıdur; 297/18 Şular ḳıldı dėdiler; 172/15 cevāb körsetseler şunıng͡ birle ʿamel ḳılur miz; 18019 Hemme aydılar, [19] Şundaḳ bolġay; 158/5 men hem şularnı dostluḳı üçün kėldim vd

şul: 186/4 Ḥālā şul merd-i meydāndur; 135/11 Bu maṣlaḥat ėmes. Maṣlaḥat şuldur; 156/5 Yā İmām eger maḳṣūdıng͡ız şul bolsa, biz fermānıng͡ızını becā kėltüreli; 236/14 Sizler pādişāh sizler. Şul ki meni ser-efrāz ḳıld- [15] ıng͡ızlar; 121/2 bolsa bizing͡ hemme maḳṣūdımız şul ėrdi;

uşbu : 113/12 Uşbu yetmes mü di ki Kerbelā'ġa Furāṭ suyını baġlab; 121/2 maḳṣūdıng͡ız uşbu bolsa bizing͡ hemme maḳṣūdımız şul ėrdi; 155/15 Menzil ü mekān [15] aṣlıng͡ız uşbudur; 157/5 Mening͡ fikr ü endīşem uşbu ėrdi; 158/20 Kemāl-i şefḳat ve merḥamet uşbudur; 191/16 taḳṣīr-i mülāzemet [16] uşbu boldı; 205/18 leşker uşbudur dėb çapıb māl, emvāllerini alıb revān [19] boldılar; 210/6 Ṭarīḳ-i pādişāhlik ve leşkerkeşlik [6] uşbudur vd.

ol, olar, alar, ang͡a vd: 98/18 Ot ang͡a yayuştu. [18] Ol ḳaçtı; 210/2 Eger ol andaġ ḳılmasa [3] şundaġ belāġa giriftār bolub; 131/12 Olarġa mindürüb yolġa revān boldılar; 221/17 Bu altı ejderhānı kördi ki ve ġulām- [17] larnı helāk ḳılġanını kördi. Olarnı vehmidin özini tėve-ḫāneġa salıb ėrdi; 222/8 altı ejderhā mening͡ şehr ve bārgāhıġa kirib ėrdi. Bildim ki meni şehrimge [8] ʿayyārlik ḳıladurlar. Olarnı vehmidin özümni bu yerge aldım; 222/10 olarnı vehmidin közümni nūrı kėtibdür; 222/11 Olar mening͡ ḳaṣrımdın çıḳmabdur;

304/18 Alarġa āgāh bolun͡glar. Ḫudā birdür; 144/10 Ol bed-nihādnı tīġi an͡ga tėgib pāre pāre bolub (11) yerge tüşti; 176/4 Kād dėgen bir mevżiʿ bar ėrdi, an͡ga tüştiler; 264/21 yana (21) bulġardın an͡ga min͡g meşk de su ḳoyar ėrdi; 106/15 Ḳolun͡gızdın ança iş kėlmeydür mü; 114/3 Ay Yezīd ança ʿömr körmes sen; 132/18 Şemr-i melʿūnġa aydı, ança Kerbelā'de iş ḳıld- (19) ın͡g; 154/6 ol bī-raḥim segler ança evlād-ı Resūlu'llāh- (7) nın͡g ḥaḳḳıde ḳılıbdur vd.

2.2.3.4. Belgisiz Zamir

İncelediğimiz eserde belgisiz zamir olarak Türkçe ve alıntı sözcükler bir arada kullanılmıştır. nėçe, nėçesi, her nėçe, bir nėçe, barça, bir parça, barçası, başḳa, baʿżı, baʿżısı, bāḳī, biri, birev, birisi, birbiri, birbirige, cemīʿ, ek͟ser, her bir, her biri, bir kişi, her kim, hīç kişi, hīç kimerse, hīç kim, hīç, bir kimerse, kimerse, nėme, nėmerse, bir nėmerse, nerse, her nėme, her nėmerse, hīç nemerse, özge, köp, mundaġ, fülān, hemme, hemmesi, ḳaysı, her ḳaysı, her ḳaysısı, birev, ḳayan, hīç ḳayan, neçend vd. Eserde tespit edilen belgisiz zamirler şunlardır: 187/12 Nėçe kemend ḥulḳūmlarıġa bend boldı; 290/8 Ḫavāriclerdin nėçesi barıb (9) soradı; 335/16 Her nėçe dād dėse fā'ide bermes ėrdi; 340/2 Bir nėçe kün mühlet berdiler; 97/10 Ḳıvanıb barça kāfirler ol kėçe ol yerde turdı; 97/6 Barçası dūzaḫġa kėtti; 228/18 Havādın (18) bir parça aḳ bulut peydā boldı; 101/15ʿaleyhi ve sellemnin͡g olardın başḳa evlādları yoḳtur; 117/8 Baʿżı ḫavāricler tīġ bī-dırīġ birle helāk (9) boldı; 117/9 Baʿżısı ḳolġa tüşüb esīr boldı; 140/14 bāḳī ʿömrümni ande ötkersem; 151/3 Biri ḳabīle-yi Benī El-Ḥac ṭarafıge barur ėrdi; 178/8 yana birisi, ottuz min͡g nākes birle ḳızıl libās keyib çıḳıb turdı; 180/15 Her ėkki leşker birbirini muḳābiliside ārāste boldı; 184/11 ėkki leşker birbirige rīz ḳıldı; 186/6 İmām cemīʿ ḫalḳnı istiḳbāllarıġa (7) buyurdılar; 223/11 Yana birevni pādişāh ḳılur miz dėdiler; 204/6 Ek͟ser emīrler istiḳbāliġa çıḳtılar; 227/5 her biri, bir ejderhā-yı zamān, şīr-i beyābān dėk yügürüb; 144/4 her bir ḳaṭre ḳanġa yüz min͡g ḫavāricni dūzaḫge yiberür; 148/15 Mekke ḥükūmetini bir kişige bersen͡g; 154/20 Her kim toġdı, öldi; 159/1 menin͡g hīç kişige āşinālıḳım ḳalma- (2) bdur; 103/17 Hīç kimersenin͡g yaḳın barġalı ṭāḳati yoḳ ėrdi; 132/11 hīç kim kirmesün dėb; 147/19 Ḥüseyinnin͡g hīç kişisi ḳalmadı dėb; 262/4 bir kimerse libās-ı mülūkāne (5) birle uḫlab yatıbdur; 267/16 mülāḳāt bolur kimerse bolġay mu; 270/1 Hīç kim muṭṭaliʿ bolmadı; 270/8 munın͡g işleridin hīç ḫaberim yoḳ ėrdi; 272/8 Bir kimerse bar ėrdi; 279/5 ol evvel kimerseni cevābını bėrey; 279/11 Atın͡g, nėmedür; 295/21 Şebrū kördi ki, bir nėmerse yerde yatadur; 104/19 ḫavāricdin bölek (19) nėmerse körünmes ėrdi; 183/12 bir

nersede gümānım bar ėdi; 167/3 Her nėme ki ḫ̆āhlasa, andaġ ḳılur men; 307/8 Hīç nemerse tapmadılar; 309/8 Ubeydek'din özgesini kėltürüb, imāmnı ḳaşlarıġa ḳoydılar; 318/11 Emīrni araġa (11) alıb köp zaḫm urdılar; 169/6 atını fülān öyde baġladım; 173/4 Hemme süvāre boldılar; 177/3 her ḳaysılarıng͡ bir reng (4) birle leşkerlering͡ni ārāste ḳılıb çıḳıng͡lar; 223/11 Yana birevni pādişāh ḳılur miz dėdiler; 294/11 Sizler hīç ḳayan barman͡glar; 316/4 Kėlib neçend öltürdiler vd.

2.2.3.5. Soru Zamiri

İncelediğimiz eserde ḳaçan, ḳanı, ḳaydın, ḳayan, ḳayde, ḳayu, ḳandaġ, ḳandaḳ, ḳaçan, ḳaysıdur, kim, kimdin, kimge, kimning͡, nėtey, nėme, nėge, ne üçün, kim üçün, nėçe, ne turur, nedür, nėmedür vd.

Soru zamirlerinin kullanımı şu satırlarda tespit edilmiştir: 236/13 Man͡ga ḳaçan bu mertebe müyesser bolur; 232/7 Ol ḥarāmzāde külüb aydı ki ḳanı; 235/2 Kehrem Sālsa'nı körüb ḳayde ėrding͡ (3) dėb soradı; 235/21 Bular soradılar bu kimdür; 111/11 Felek cefāsıġa barıb nėtey ne çāre ḳılay; 100/7 Siz kimning͡ başıdur siz; 168/11 Bu işni ʿilācını kimdin sorar men; 182/3 Murād bergüçi, kimge murād berür; 182/6 Birāderlerning͡ nėme ḳıldı, sen nėme ḳılġay sen; 205/9 Bī-saʿādet aydı nėge yıġlar sen; 237/21 ne üçün ıżṭırāb ḳılur sen; 250/16 sizler kim üçün mundaġ ḳıla sizler; 217/12 Ėmdi nėçe kün pinhān (13) bolur sen; 219/2 serhengler sizlerge nėme boldı; 115/20 Sening͡ atıng͡ ne turur dėb; 144/5 ay civān atıng͡ nedür; 135/2 Ay ser- (2) heng bā-ferheng ḳaydın kėlür sen; 172/16 Sizning͡ re'ying͡iz nėmedür; 235/4 Kehrem aydı ḫoş ḫabering͡ ḳaysıdur; 246/4 Mülcem ḳayan bardı dėb sorar; 260/3 Olar aydı, sen ḳaysı ḫidmetni buyurdung͡; 334/16 Ḫudā-yı taʿālā'nı dergāhıde ḳandaġ günāh ḳılıb (17) ėrding͡; 259/1ʿilācı yoḳ, ḳandaḳ ḳılur miz; 329/17 Toġan, deryā-yı ḳande ceng ḳılur; 236/13 Man͡ga ḳaçan bu mertebe müyesser bolur;

2.2.4. Zarf

Bu bölümde, incelenen eserde tespit edilen durum, zaman, miktar, yer/yön, soru zarfları ele alınmıştır.

Ayrıca, zarflarda pekiştirme ifadesi +rAk ekiyle kurulmuştur. Bu ekle kurulmuş örnekler şunlardır: 221/3 Tėvelerni arasıda muḥkemraḳ (4) pinhān bolur ėrdi; 231/6 Biz sendin bölek kişini behraḳ körmey miz; 273/8 Ṭarīḳ-i ḫuṭbeni mendin behraḳ bilmes sen dėb minberge çıḳtılar; 278/18 Bu (18) tirilikimdin on͡ga nīm behraḳ dėb; 285/3 közi ol ḳızġa tüşüb (3) cemāl-i raʿnāsıġa āşüfte ve dīvāneraḳ boldı; 285/6 Yezīd'ge mundın behraḳ

tuḥfe tapılmas dėb (7) ṣaf ārāste ḳıldı; 112/10 siz- (10) lerni bizdin bedterraḳ ḳılur; 171/12 ṭarīḳ-i sipāhīkerçilikni özgeleridin behraḳ bilür ėrdiler; 123/3 bād-ı ṣubḥ demidin sebükraḳ kāfirlerni zīr ü zeber ḳıldılar; 253/5 yüz kişisidin (5) tolaraḳları şehīd boldı; 101/14 Ḥüseyin'ni bizdin yaḫşıraḳ bilmesler.

2.2.4.1. Durum Zarfı

İncelenen eserde durum zarfı olarak Türkçe ve alıntı sözcüklerle zarf fiiller, ikilemeler ve edat grupları "dėk, birle, bir bir, andaġ, mundaġ, şundaġ, şundaḳ, yaman, elbette, ėmdi, hergiz, hīç, -ıb, zār zār, māk māk vd." kullanılmıştır. Durum zarfı olarak kullanılan bazı zarf fiiller, sözcük ve söz grupları şunlardır: 97/1 cihān-ı ʿālemni ṭūfān belāsı dėk (2) helāk ḳılur ėrdi; 152/6 hemme vāḳıʿatlarnı bir bir beyān (7) ḳıldı; 298/18 Mervān-ı (18) Ḫar'ge bir bir taḳrīr ḳıldı; 250/16 sizler kim üçün mundaġ ḳıla sizler; 252/13 bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler dėb; 304/21 Anga mundaġ ḳılgening nėme; 99/3 anıng işi şundaġ bolġay; 121/9 Öz leşkeri hem şundaġ ḫayāl ḳıldılar; 160/8 İmām şundaġ iş ḳılıbdur; 179/19 Hemme aydılar, (19) Şundaḳ bolġay; 317/9 Siyāsetnāmeni ėşitib, yaman ḳılġan; 128/21 anıng ornı elbette dūzaḫdur; 141/1 Ėmdi elbette köp leşker (2) yibergendür dėb; 151/10 Leşkerni hergiz özleridin cüdā ḳılmas ėrdiler; 157/14 hīç taḳṣīr bolmabdur; 160/9 anıng aldıde hīç fikr ḳılmay siz; 97/12 başlarını (12) salıb, ėllig kişi birle saḳladı; 97/12 mest ü medhūş bolub özidin kėtti; 97/20 Ḫudā-yı taʿālā'ġa yalbarıb, andaġ yıġladılar; 98/1 yamġur dėk yerlerni höl ḳılıb; 98/14 köngüllering iz ḫˇāh- (14) laġan dėk ḳılınglar; 98/15 başıġa ʿamūd birle urdılar; 98/16 Başı üzü- (16) lüb tüşti; 99/3 anıng işi şundaġ bolġay; 99/13 Barıb bir yerge tüşti; 99/14 ṣandūḳnı köterib ol sarāyge alıb bardı; 100/13 īmān-ı ʿarż ḳılıng dėb yıġladılar; 100/16 ṣandūḳnı köterib alıb ketti; 102/7 zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġlab; 102/10 uluġ kiçik ḫalḳını yıġıb, ḥāżır ḳıldılar; 105/20 zār zār yıġla başladılar; 106/2 Rūm esīrleri dėk esīr ḳılıb; 165/2 Emīr Muṣīb ḳaşlarıġa yıġlay yıġlay kėlür ėrdiler; 222/17 zār zār yıġlay dėb ėrdi; 166/12 Her ėkev ḳol tutuşub andaġ (13) çıḳtılar; 166/17 Zār zār, çün ebr-i nev-bahār yıġladılar; 167/3 Her nėme ki ḫˇāhlasa, andaġ ḳılur men; 167/10 Tavsen bisyār ıżṭırāb birle atını saldı; 168/6 İmām Tavsen'ni izletib, her ṭarafge kişi yiberib ėrdiler; 119/9 zemīn pāre pāre (10) bolġay; 120/5 misl-i dil-i ṣādıḳān, rūşen ü müzeyyen boldı; 121/9 Ḫavāricler ṭāḳat kėltür almay (9) ḳaçtı; 121/9 ḫavāricler naḳḳāre, şādyāne çala başladı; 121/11 Ġam u ġuṣṣa birle aydılar; 122/8 ḥarāmzādeni aldıġa kėlib aydılar; 122/17 Aġzını māk māk açıb; 123/1 yekke vü tenhā (2) düşman leşkerige özlerini urdılar; 123/5 Tīġ ü teber, nīze vü ḫançer birle düşmanlarnı

öltürüşge başladılar; 126/1 Rüstem hem andaġ cevelān ḳılmaġān bolġay vd.

2.2.4.2. Zaman Zarfı

İncelenen eserde zaman sözcükleriyle, zarf fiil ekleri ile, söz gruplarıyla Türkçe ve alıntı sözcüklerle kurulmuş "-ġunça, -ġaça, ol sāʿat, ezelde, bu kün, ėmdi, ėrtesi, kėç, kėçe, andın keyin, tün yarımı, tan͡gla, tüş vaḳtide, yana, nėçe, āḫir, aḳşām, bām, nāgāh, gāh, ṣubḥ, evvel vd." zaman zarfları tespit edilmiştir. Bunlardan bazı örnekler şunlardır: 99/3 ḳıyāmet ḳā'im bolġunça; 100/15 Ol sāʿatde (16) bir melʿūn kėlib; 166/7 derḥāl (8) kėlib; 166/19 Ezelde bitilgenni tartmagunça çāre yoḳ; 167/18 bu kün sen man͡ga penāh bėrsen͡g; 179/18 Bu kün daʿvānı biz ḳılduḳ; 181/19 Ėmdi an͡gladım ki; 183/1 Ėmdi żarūretdin kirür men; 191/16 ėmdi nėme ʿarżın͡g bar; 253/18 Hindī, ėrtesi Kūfe'ge revān boldı; 270/18 Bu kün, yā ėrte san͡ga ne vāḳıʿalar bolur ėkin dėdi; 284/10 Ėrtesige ʿUbeydek aydı; 115/13 Ol kėçe andaġ ḳarangu * (14) lıḳ boldı; 123/11 kėçe ve kündüz mātemde bolun͡glar dėb; 124/19 Bu kėçe yüz kişi birle çıḳalı; 128/17 bir kėçe kündüzġaça ceng ḳıldılar; 191/14 devr üftādeni kėç yoḳladın͡g; 343/20 Kün kėç boldı; 271/7 Ol vaḳtde Yezīd'ni (8) mülkiġa ḫalel yeter; 272/10 Andın keyin libāsları, ḳıymet bahā keydürüb (11) ḳoydı; 303/13 Bir furṣatdın keyin otdın selāmet (14) çıḳtılar; 309/4 yerge urub, özini keyin aldı; 334/11 Men son͡gra şehirge kirey dėb; 114/2 Son͡gra sizlerge ruḫṣat bėrür; 130/14 son͡gra ʿAli-yi Dīvāne'ge baḳıb aydı; 131/21n şul kėçe, ol sevdāger Ḍarīr Ḫażāʿī leşkeri birle çıḳıb; 289/15 Mesʿūd tün yarımıde emīrlerni ḫidmetleride kėldi; 307/2 Tan͡gla ceng-i ʿaẓīm bolur; 311/11 Tan͡gla cevābını bėrür sen dėdi; 322/18 Tan͡gla Serḫūn Rūmī yettiler; 125/3 men tünekün tüş kördüm; 245/4 Tün yarımı birle (5) dervāzege kėlib; 125/7 Tan͡gla tüş vaḳtide şehādet yolı birle bizge (8) ḳavuşur sen; 126/9 yana merkeblerini yanıb meydānġa (10) kirdiler; 127/4 Ammā yana bir ḥarbege ḳol saldı; 128/7 Yana bir kün piyāde ceng (8) ḳıldı; 130/16 Yana kişi hem mundaġ yaman sözni aytmasun dėdi; 188/7 Her yılde ottuz min͡g derem bėrür ėrdiler vd.

Eserde Arapça ve Farsçadan alıntı sözcüklerle de zaman zarfı tespit edilmiştir. Bunların bir kısmı şunlardır: 280/11 Āḫir nėçe (12) kün Ḥilye'de turub; 294/15 Āḫir ġam u ġuṣṣadın ḫalāṣ bolur miz; 300/8 āḫir ol hem (9) yer astıġa kirer; 336/6 Āḫir Yezīd melʿūnnı aşını bėrib; 344/1 āḫir Raḳḳa'ġa şehrige (2) kirdiler; 239/11 aḳşām ol ėkki ʿayyārları ki kėlib ėrdi; 265/6 namāz-ı bāmdāddın keyin ṣaflarını rāst ḳıldılar; 206/18 namāz-ı bāmdāddın keyin, her ėkki gürūh dū ṣad; 221/4 Tā çāşt bu melʿūn taşḳarı çıḳalmas ėrdi; 157/13 Dāīm bu cemāʿanın͡g āsāyiş ve rāḥatıge kūşiş ḳıldın͡g; 191/8 dāīm

mātem-i Ehl-i Beyt'ni tutub yıġladılar; 197/6 Nāgāh beyābān ṭarafıdın (7) bir gird peydā boldı; 205/14 Āngāh ṭaʿām kėltürdi; 161/21 İmām gāh çün peleng dėk ve gāh çün şīr dėk ḫīz ḳılur ėrdiler; 190/1 evvelā muḳaddes (2) nebevī birle maḥşūr ḳılur sen; 231/14 evvel bizni öltürġıl; 295/6 ṣubḥ vaḳtide leşker-gāhdın çıḳıb baradur vd.

2.2.4.3. Miktar Zarfı

İncelenen eserde miktar zarfı olarak Türkçe ve alıntı sözcüklerle "-ġaça, bisyār, munça, hīç, artuḳ, ḳadar, köp, key, az, yaḳın, beġāyet, bes, bī-ḥad, bisyār, endek, ziyāde vd." sözcük ve söz grupları kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: 98/10 munça zaḥmet yetgürgüçi; 166/18 Sizlerge hīç günāh yoḳ; 166/20 Nāle vü zārī bisyār ḳıldılar; 215/19 Yaḳa- (19) larını dāmenleriġaça çāk çāk eyleb; 275/3 yarım yıldın artuḳ ḳalmab- (4) dur; 275/2 Yezīd'ning ʿömridin ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur dėdiler; 133/1 Bu ḳadar leşkerimni nīst ü nābūd ḳıldı; 128/8 bu ḳadar (9) leşkerni serā-sīma ḳıldı; 133/14 ḥīle (14) kitābını köp oḳuġan; 140/21 leşker-i bīgāne köp kėldi dėb; 142/14 bend-i zencīr birle meşeḳḳat köp tarttılar; 147/2 Mening leşkerim az ve bī-istiʿdāddur; 262/10 baḳıng su köp (10) yük az dėdi; 290/5 Yezīd, telāye-dārīġa yaḳın yetib (6) libās ʿayyārını keydi; 299/7 Ėmdi manga ölüm yaḳın yetibdür; 159/14 Tavsen'ġa yetti, beġāyet şād boldı; 229/16 Havā beġāyet ıssıġ ėrdi; 297/12 Bes her ėkkileri ḫançerlerini soġurub; 238/18 bularnı başlarını köterib (18) nevāziş bī-ḥad ḳıldılar; 273/11 evlād-ı peyġamberni bī-ḥad sitāyiş ḳıldılar; 334/13 Bisyār nāle ḳılur ėrdi; 347/17ʿAbdü'l-melik bisyār mülāyemetlik ḳıldı; 132/15 köngli endek tesellī taptı; 169/4 endek ṭaʿām yedi; 335/14 derdi kündin künge ziyāde boldı vd.

İncelenen eserde Çağataycanın geç döneminde olmakla beraber "key" miktar zarfının örnekleri manzum ve mensur olmak üzere iki farklı şekilde tespit edilmiştir. Bunlar: 140/2 Merd bedīn ṭālib est (2) ber-hem key ġālib est; 118/1 ġulām, mīr de key ki başımızdın kėçdük; 226/1 Yezīd munı ėşitib künde key oġrı dėk bolub hūşıdın (2) kėtti; 278/6 yana özge emīrler ve pādişāhlar ve serhengler be-yek-pāre key cengge kirdiler; 103/14 ol kāfir-i cehennemīni yan (14) songa keydin ötüb yerge tüşti.

2.2.4.4. Yer-Yön Zarfı

İncelenen eserde yer yön zarfları olarak "ilgeri, üze, song, artuḳ, yavuḳ, yıraḳ, ḳaşı, yuḳarı, aldı, ande, andın, ara, ast, yan, yaḳın, yıraḳ, iç, içre, keyin, munde, narı, ong, sol, taşḳarı, utru, üst" sözcükleri kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: 305/11 Ėkki

yigit ilgeri kėlür ėrdiler; 103/21 ḳonalġa azuḳ bėrib, ėldin ilgeri ötkerib; 106/15 mübārek başlarını ilgeri alıb yürseng; 113/5 Yezīd'ġa ġam üzesige ġam boldı; 103/14 songa keydin ötüb yerge tüşti; 128/18 Songdın kėlse hemme ceng ḳıla ḳıla bir taġ içige kirib kėttiler; 275/2 ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur; 129/13 Şāmge yavuḳ (14) yetib ėrdiler; 156/15 Vaḳtī ki Mekke'ge yavuḳ kėlib; 222/18 mürdelerni yıraḳ ḳılınglar dėb mürdelerni yıraḳ ḳıldı; 233/19 Yıraḳdın, atdın özlerini taşlab; 253/12 Yezīd ḳaşıġa kirib dād ḳıldı; 259/15 Yezīd ḳaşıdın sening kömekinggе kėldi dėdi; 268/10 bėlining (10) yuḳarısı yerge tüşti; 108/2 Hemme ḥalḳ yuḳarıdın (3) öttü; 108/16 bir büzürgvār aldıde olturubdurlar; 110/8 Deryānıng aldıde şāhā beççening ne ʿitibārı bolġay; 112/12 Yezīd-i melʿūnnı aldıġa revān boldı; 134/10 ʿömrlerini ande barıb imāmnıng ravżalarıde ötkeredürler; 176/5 İbn Kehrem'ni ande cāsūsı bar ėrdi; 188/9 Ārām andın bir derem almay; 193/3 Andın ferzendleriġa ḳalıb ėrdi; 197/7 Girdning arasıdın vā Ḥüseynā vā yetīmā, 197/17 ėkki leşkerning arasıde ṣaflarını rāst (18) ḳıldılar; 210/13 Bir ayaġları (13) atnıng astıde ve dūbulġa başıdın yerge tüşti; 212/8 ḫūrşīd-i nūrnı ayaġını astıġa aldı; 259/11 o yan gāhī bu yan; 105/9 düşmanlar içide sizlerge iḫlāṣını maʿlūm (10) ḳılur; 109/19 künbedning içide yüzçe kişiler başlarıġa tofraġ saçıb; 112/16 altun ṭabaḳ içre salıb; 119/21 Özleri leşker içre turub; 134/13 sen mendin bir menzil keyin yürgil; 134/15 Ėmdi bu söz munde (16) tursun; 16/1 Eger munde bolsam; 205/10 bāʿiṣ-i yıġlamaḳ mundın ziyāde bolur mu; 97/17 sen narı turġıl; 265/21 ong ve solġa red bėrib turdılar; 269/3 meydāndın taşḳarı bir pāre yol yürdi; 318/5 Emīr taşḳarı çıḳtılar; 104/6 muḥib-i ḫānedānlar utru çıḳıb; 112/14 Dımışḳ ekābirleri utru çıḳıb iʿzāz u ikrām (15) birle; 316/19 Bir ṣandūḳnı üstide Mesʿūd dėgen (20) bir ḫavāric olturub ėrdi; 318/8 Yezīd sarāyını üstige çıḳıb (9) feryād ḳıldı; 131/7 Yaḳın kėlib kördiler ki; 138/21 çāder ėşikige yaḳın yettiler. 181/2 Tofraḳnı maʿreke meydāndın yıraḳ ḳıldı; 191/15 Anıng aldıdın yıraḳ bolalmadım vd.

2.2.4.5. Soru Zarfı

İncelenen eserde soru zarfları olarak "neçük, neçükdür, ḳaçan, ḳayde, nėme, ne sebebdin, nėme sebeb, ne vaḳt, nėçe, ḳaydın, ne üçün, nėge, nėtey, ne yerge, ne yerdin" sözcük ve söz grupları kullanılmıştır. Eserde tespit edilen soru zarflarından bazıları şunlardır: 121/16 Mening (16) ḳolumdın neçük ḳutulur sen; 236/13 Mangа ḳaçan bu mertebe müyesser bolur; 281/1 naṣīḥatıngnı ḳaçan ėşitgüm bar dėdiler; 191/7 Taġam ḳayde dür dėb aydılar; 191/16 ėmdi nėme ʿarżing bar; 198/14 Sening ḳolungdın nėme kėlür; 147/10 ne sebebdin kėlibdür, dėdi; 215/15 Sorayluk ki terk-i cemāʿat (15) nėme

sebeb; 222/8 aydı ki, kün ne (9) vaḳt bolubdur; 230/7 Bu ḥarāmzāde, nèçe zamāndın beri bu zībā raʿnālarge (8) ʿāşıḳ èrdi; 236/21 ay nāzenīnler neçük boldı; 274/6 Aygıl ki ḳayde dür; 279/12 Ḳaydın kèldin͡g; 222/4 sendin (4) söz sorgey ki şehir neçükdür; 283/1 Ḥażret-i İmām aydılar, bu naḳḳāre neçükdür; 286/11 Ne üçün bağladın͡g; 310/8 Ne üçün cengge kirmes sizler; 205/9 Bī-saʿādet aydı nège yığlar sen; 111/11 Felek cefāsıġa barıb nètey; 124/9 ne yerge dādımız yeter èken dèb; 131/8 Ay yigit siz ne yerdin bolur siz vd.

2.2.5. Edat

Eserde tespit edilen edatlar tarihî Türk lehçelerindeki gelişimleriyle ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Çekim edatları, onaylama/red edatları, benzetme edatları, soru edatları başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.5.1. Çekim edatları

İncelenen eserde yalın, yönelme, bulunma, ayrılma, tamlayan durum ekleri almış isimlerden sonra gelen Türkçe ve alıntı dillerden “birle/bile/birlen, bèri, bölek, içre, ile, ilgeri, narı, özge, üçün, üze/üzesi/üzerü, artuḳ, keyin, son͡g/son͡gra, taşḳarı, ḳaş” edatlar kullanılmıştır.

artuḳ

Tarihî dönemlerde ayrılma durum ekiyle çekimlenen edat, incelediğimiz eserdeki iyelikli kullanımıyla çekimlenen bir örnekte “çok” ifadesi kazanırken geri kalan iki kullanımda ayrılma durum ekiyle kullanılmıştır: 133/5 Yaʿnī ḫatunnın͡g mekri artuḳdur; 275/2 Yezīd’nin͡g ʿömridin èkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur dèdiler; 275/3 senin͡g ʿömrün͡g èkki yarım yıldın artuḳ ḳalmab- (4) dur.

bèri

Uygur ve Karahanlı Türkçelerinde berü, Harezm ve Kıpçak Türkçelerinde “berü/bèrü/beri” yazımıyla, Çağatay Türkçesinde ise; beri/bèri yazımıyla kullanılmıştır. “+den başlayarak, itibaren” ifadelerini kazandırmak amacıyla kullanılan edat, incelediğimiz eserde yalnızca +dIn bèri biçimiyle tespit edilmiştir: 219/14 Bu on kündin bèri İmām ġāʾīb èkenler; 230/7 nèçe zamāndın bèri bu zībā raʿnālarge (8) ʿāşıḳ èrdi; 231/9 Men nèçe yıldın bèri ġāʾibāne sizlerge ʿāşıḳdur men; 235/5 nèçe yıldın (5) bèri vaşlın͡gnı ṭamaʿ ḳılıb; 274/7 İmām Zeyne’l-ʿābidīn yoḳ bolġandın bèri senin͡g üçün mende ārām u

ḳarār (8) yoḳtur vd.

birle/bile/birlen

İncelediğimiz eserde vasıta durumu için kullanılmıştır. Buradaki örnek alıntılar fiillere bağlanarak kullanılmışlardır. Eski Türkçeden itibaren kullanılan eklerdir. Eserde tespit edilen kullanımlar şöyledir: 128/2 Tīr endāzlar piyāde bolub mürekkebini tīr birle helāk ḳılġaylar; 128/7 merdni mürekkebi (7) birle ḳalm ḳıla başladılar; 129/18 duʿā ḳıldı ve nėçe yerni edeb birle būse ḳıldı; 130/3ʿAli-yi Dīvāne şunça bend-i zencīr birlen hīç kimni közige ılmay; 130/18 Yezīd, anı tamām ʿuḳūbet birle öltürmaḳ (19) kėrek dėdi; 132/1 köp miḥnet ve meşeḳḳat birle ḳaçıb (2) kėldük dėdi; 132/9 Biz pehlevānlıḳ birle anın͡g ḳolıdın be-zūr ḳutulub munde kėldük dėdi; 133/4 Bu mekr zen birle küşāyiş tapar; 135/18 Her kim öz ḳolı (18) birle her ne lāzım bolsa; 140/16 Siz dėk (16) ėrenler, düşman birle ceng ḳılıb; 232/19 bu ḥarāmzāde ḥīle bile bendġa salıb; 138/14 Ėkki kün bu ḳasem bile ötti; 277/10 Ḥilye'de leşker bile barur ėken buyurdı; 317/14 Her ḳaysımız bir mūşt tofraḳ bile ursek tofraḳ astıde ḳalur; 324/21 Fetḥ ü nuṣret bile İmām ḳaşlarıġa kėldiler; 337/13 iʿzāz u ikrām bile şehirge (14) alıb kirdiler; 343/12 ay müselmānlar himmet birlen (13) bolun͡glar; 146/14 mātemlerini nėçe kün tutub, āb u aş birlen (15) ötkerdiler; 185/4 Zeyd ʿÖmer Maʿdī, merdānelik (4) birlen urar ėrdiler; 190/4 sekkiz min͡g kişi birlen ṭarīḳ-i taġrīb ve mātemdārlıḳdın son͡gra mükemmel ve müsellaḥ bolub; 301/6 Sercūḫ tört yüz kişi birlen kėlib toḫtadı; 328/16 leşker-i bī-nihāyet (16) birlen kėlib meydānde ṣaf tutub turdı; 343/12 ay müselmānlar himmet birlen (13) bolun͡glar; 106/2 Ehl-i Beyt'ni mundaġ ḫorlıḳ (2) birle Rūm esīrleri dėk esīr ḳılıb; 118/4 on min͡g ḫavāric birle Ṭārūḳ'nı Şīrāz'ġa yibergeni- (5) ni beyānı turur; 123/13 Şemr-i melʿūn, on min͡g ḫavāric birle Şīr Sālūk üstige kėldi vd.

bölek

Çağatay sahasında çekim edatı fonksiyonunda kullanılmıştır (Eminoğlu, 1992, s. 28). Eserde yalın durumda ve ayrılma durum ekiyle +dIn bölek şeklinde şu satırlarda kullanılmıştır: 250/21 Yezīd bölek leşker yibermaḳ bolub; 264/13 Her ḳaysı bölek reng- (14) de; biri zerdin, biri misdin biri heft-cūşdin ve biri dendāndın; 320/20 bir bölekni bir emīrge tabşurub bermek kėrek; 298/7 Bir bāġbāndın bölek kişi bilmedi; 104/18 Közleride ġayrāz ḫavāricdin bölek (19) nėmerse körünmes ėrdi; 275/11 Ḥilye'de Ḫ˘āce ʿİmāde'd-dīn'din bölek kişi yoḳ ėrmiş; 275/4 İmāmdın bölek kişi bilmes; 133/12 Ay Emīre'l-

fāsıḳīn, mekr maẓlūm kişidin bölek kişidin bolmas; 298/4 Ehl-i Beyt'ning͡ (4) mendin bölek ġam ḫ̆ārı yoḳtur; 231/6 Biz sendin bölek kişini behraḳ körmey miz; 235/12 ʿUbeydek'din bölekni çıḳardı.

içre

Yön gösterme durum eki +rA alarak "iç" sözcüğünden gelişen "içre" edatı (Li, 2004, s. 234), incelediğimiz eserde "içine/içinde" ifadesi için kullanılmıştır. Tespit ettiğimiz sözcük, metinde dört yerde kullanılmıştır. Bunlar: 99/17 Bir ḫavāric (17) köterib sarāy içre ḳoydı; 112/16 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning͡ mübārek başlarını (16) altun ṭabaḳ içre salıb; 119/21 Ṣaflarını (21) ārāste ḳıldılar. Özleri leşker içre turub; 343/13 Bu kün, yā tang͡la behişt içre ḥūrīler birle cevelān ḳılur miz dėb.

ile

Kaynaklarda Türkçenin; sırasıyla Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Çağatayca dönemlerinde kullanıldığı (Eckmann, 2003a, s. 91; Li, 2004, s.237) belirtilmiştir. İncelediğimiz eserde iki yerde fiillerle ilişki kurar şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunlar: 104/13 Cemālīn ile geç pinhān firāḳıde (14) bolub; 189/20 Bülend āvāz ile aydı ki, (21) ay muvaḥḥidler ehmel ve teʾḫīr ḳılmang͡lar.

Ayrıca Oğuzca bir özellik olan +(I)lA kullanımı eserde birkaç yerde tespit edilmiştir: Bu başlık altındaki tespitler edat olarak kullanılmışlardır. Vasıta durum eki +n yerine kullanılan -kalıplaşmış örnekler dışında- "ile"den ekleşerek +(I)lA şekline bürünen kullanımlar şunlardır: 139/5 Būrle aydı ki Ay ferzend ʿacebdür ki atang͡lar meni körmey munde tenhā ḳoydı (Çâresizlikle: Ey evlat, Babanız beni görmeyip burada yalnız bıraktı, dedi.); 141/15 Vaḳtni ġanīmet bilib ol mekārih velvelevle bir ḫaṭ yazıb Maʿrūfʾge yiberdi (O hîleci, fırsatı değerlendirerek ağlama inlemeyle dolu bir mektup yazıp Maʿrūfʾa gönderdi.); 295/2 Olar Sinān'nı Māhān, ʿUbeydek'ni gulūle bend (3) ḳıldılar. Pāġunde ʿayyārını aġzıġa urdılar (Māhān; Sinān'ı, ʿUbeydek'i boyun bağıyla bağladılar. Pis kokulu pamuğu onların ayyārının ağzına tıkadılar); 213/21 Ḥażret-i İmām'nı gulūle bend ḳıldı (Hz. İmam'ı boyunlarından bağladı); 253/1 aydılar ki yana bir heftede İmām Ḥüseyin'ni ʿimāret-i ḳabrle ay tamām bolur (Döndükten bir hafta sonrasında İmam Hüseyin'in kabrinin yaptırılmasıyla bir ayı tamamlar, dediler).

ilgeri

Harezm Türkçesi ve Kıpçakçada ilgeri/ilgerü yazımıyla Çağataycada ilgeri yazımıyla (Eckmann, 2003b, s. 124; Li, 2004, s. 244) kullanılmıştır. İlgeri edatı incelediğimiz eserde ayrılma durum ekiyle üç farklı yerde edat olarak tespit edilmiştir. Bunun dışındaki yirmi farklı yerde ise; zarf olarak kullanılmıştır. Tespit edilen bazı örnekler şunlardır: 140/5 Hemmedin ilgeri meni ḳaşımġa (6) ḳadem ḳoysang̑; 147/11 Ang̑a yaḳın kėldi hemmedin ilgeri: 273/14 hemmedin ilgeri minberge kėlib leng urdı; 143/2 Ul gird arasıdın bir tuġ ilgeri kėldi; 164/12 bir ʿalem-i siyāh ilgeri kėlür (13) ėrdi; 202/11 Ḳulaġını ilgeri tuttı; 241/2 Nişāne ḳırḳ ming̑ kişi ilgeri ėkki ʿalem kėlür ėrdi vd.

ḳaş

Türk dilinin, Harezm, Kıpçak, Eski Anadolu ve Çağatay Türkçelerinde ḳarşu yazımıyla görülen edat, incelediğimiz eserde Çağataycada da örneğini gördüğümüz ḳaş yazımıyla kullanılmıştır. ḳaş edatı burada tamlama durum ekiyle kullanılmıştır. Yalın isimlerle kullanımında ise zarf olarak kullanıldığı tespit edilmiştir: 259/4 Yezīd'ni ḳaşıġa kėlib, Yezīd'ge aydı; 259/5 İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni ḳaşıġa kėlib aydılar; 259/15 Yezīd ḳaşıdın sening̑ kömekingge kėldi; 261/16 Merv'ni ḳaşıde leşkeri birle bolsun; 290/12 Yezīd İbn Ḥāriṯ'ning̑ ḳaşıġa (13) alıb bardı; 304/19 Şāh ʿAlḳame ḳaşıġa kėldi; 307/8 Anıng̑ ḳaşıde hīç kişi hem yoḳ (9) ėrdi; 310/17 Anıng̑ ḳaşıġa alıb baralı; 340/6 Mervān ḳaşıġa (7) barıb, beyān-ı vāḳıʿanı taḳrīr ḳıldı vd.

keyin

Harezm Türkçesinde kėḏin/kėdin, Çağatay Türkçesinde keyin/kėyin şeklinde yazılan edat, incelediğimiz eserde keyin yazımıyla yalın durumda ve ayrılma durum eki almış isimlerle kullanımı tespit edilmiştir: 102/10 Andın keyin uluġ kiçik ḫalḳını yıġıb, ḥāżır ḳıldılar; 106/16 ilgeri alıb yürseng̑ (16) yā keyin alıb yürseng̑; 112/7 Köng̑ülleri fāriġ bolġandın keyin Yaʿḳūb'nı zindāndın çıḳarıb baġlab; 119/6 Ẓāhirā bu ḫalḳ bizlerdin (6) ḫaberdār ėmes mü keyin; 123/14 Andın keyin aydılar; 126/9 Andın keyin yana merkeblerini yanıb meydānġa (10) kirdiler; 134/13 sen mendin bir menzil keyin yürgil; 140/18 Andın keyin ḫayr-bād ḳılıb, ḳalʿage kirdiler vd.

narı

Karahanlı devrinden itibaren görülen naru/narı aslen mekân zarfıdır. Edat olarak Karahanlı ve Çağatay sahalarında kullanılmıştır (Hacıeminoğlu, 1992, s. 64-65): 97/17 man͡ga (17) aydılar, sen narı turġıl;

özge

Türkçenin farklı dönemlerinde yalın ve ayrılma durum eki ile kullanılan örnekleriyle bilinmektedir. İncelediğimiz eserde her iki kullanım da tespit edilmiştir: 157/12 şefḳat ve merḥametdin özge nėme yetkeni yoḳ; 157/17 duʿādın ve niyāz-mendlikdin (17) özge nėme yoḳ; 171/4 ol bī-çārelerni sizdin ve bizdin özge hīç ġam ḫ͡ārı yoḳdur; 215/4 sendin mendin (4) özge leşkerdin özge hīç kişi bilmey; 278/6 yana özge emīrler ve pādişāhlar ve serhengler be-yek-pāre key cengge kirdiler; 283/20 yüz min͡g laʿnet-i Ḫudā san͡ga, ʿUbeydek'ge, ʿÖmer Naḥs'ge, (20) özge ḫavāriclerge, bolsun; 294/14 Emīr Mā- (14) hū ve özge emīrlerni başını nīze uçıde körsem vd.

son͡g/son͡gra

İncelediğimiz eserde son͡g/son͡gra edatlarının ayrılma durum eki almış isimlerle kullanımları tespit edilmiştir: 98/3 yana bir zamāndın son͡g bir girde köründi; 130/14 Furṣat- (14) dın son͡gra ʿAli-yi Dīvāne'ge baḳıb aydı; 190/4 mātemdārlıḳdın son͡gra mükemmel ve müsellaḥ bolub; 114/2 Son͡gra sizlerge ruḫṣat bėrür; 193/21 Neçe kündin son͡gra Mekke'ge kėldiler; 204/19 Zamāndın son͡g hūş- (20) larıġa kėldiler; 205/5 Andın (5) son͡g āb, aş bėrib ḫatm-i Ḳurān ḳıldılar; 219/10 Andın son͡g bu ʿācizeler aydılar vd.

taşḳarı

Çağatay Türkçesinde ayrılma durum ekiyle kullanılan edat, incelediğimiz eserde zarf göreviyle kullanıldığı da tespit edilmiştir: 269/3 meydāndın taşḳarı bir pāre yol yürdi; 149/6 Şām'dın taşḳarı çıḳıb, (7) ılġar ḳılıb; 155/14 uşbu menzil-i şerīfdin taşḳarı çıḳman͡g; 163/4 kecābege olturġuzub şehirdin taşḳarıġa alıb (5) çıḳıb; 221/4 bu melʿūn taşḳarı çıḳalmas ėrdi; 163/6 başlarıġa tofraġlar saçıb, taşḳarı çıḳtılar; 178/13 İbn Mülcem taşḳarı çıḳtı; 192/6 ay cān bütem, bir sāʿat taşḳarı çıḳ; 193/20 Ebū'l-fetūḥ'nın͡g ėlgini tutub taşḳarı (21) çıḳıb vd.

üçün

İncelediğimiz eserde "amaç, için" ifadeleri için kullanıldığı görülmüştür. Genel olarak yalın durumdaki isimlerle kullanımlarının yanında iyelikli kullanımları ve kişi zamirleriyle tamlama durumunda kullanımları da tespit edilmiştir: 222/12 mening üçün ḫilʿatler kèltürgil dèdi; 235/7 sening üçün kèlibdürler dèdi; 237/10ga (10) ʿāşıḳ sizler, anıng üçün bu sözni aytur sizler; 272/15 sizing üçün bu ecrni (16) alur men; 339/4 Anıng üçün körünmesdiler; 101/10 zirāʿat ḳılınglar āḫiretlering üçün dèbdür; 156/18 Olar üçün yiberibdür; 158/5 men hem şularnı dostluḳı üçün kèldim; 159/19 kişini eşrāf üçün yiberdi; 161/6 aḳrabāları üçün şikeste-yi ḫāṭır ve maḥzündurlar; 161/12 munı öltürmaḳ üçün kèlib èrdim; 164/21 Ehl-i Mekke üçün kişi yiberdi vd.

üze/üzesi/üzerü

İncelediğimiz eserde "üzerine, üstünde" ifadesini vermek amacıyla kullanılan bu edat yalın durumdaki isimlere ve tamlama durumu eki aşmış zamirlerle kullanılmıştır: 197/19 başıde ve ḳabā nemed üze (20) èġnide; 234/4 Taḫt üzesiġa ḳoyub taʿziyet- (4) ge meşġūl boldılar; 251/16 atnı üzesidin köterib, siper-dār tutub; 113/5 Yezīd'ġa ġam üzesige ġam boldı; 137/13ʿAyn-ı ceng, üzeside kemer bendi üzülüb, yerge tüşti; 145/2 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng üzelerige barıb; 163/18 üzerülerini ferāmūş ḳılıb münācāt-ı (19) be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar.

2.2.5.2. Onaylama / Red edatları

İncelenen eserde "ārī, belī, hergiz, yoḳ" edatları cevab edatları olarak kullanılmıştır. Tespit edilen cevab edatları şunlardır:

āri

İncelediğimiz eserde, kabul etme/onaylama ifadesi elbette/tabi anlamlı Farsça "āri" edatıyla sağlanmıştır. Eserde yalnız iki yerde örneğine rastlanmıştır. Bunlar: 299/19 sen Muḥammed- (19) ni nebīresi mü? İmām aydılar āri; 219/6 Aydılar ki āri (7) bar.

belī

İncelediğimiz eserde, kabul etme/onaylama ifadesi elbette/tabi anlamlı Arapça "belī" edatıyla sağlanmıştır. Eserde sekiz yerde örneğine rastlanmıştır. Bunlar: 156/12 Eşrāf aydılar, belī; 178/6 Kehrem'ni özi èmes mü? Ol kişi aydı, belī özi èmesdür;

198/5mīr Muṣīb aydılar, belī yā İmām mening ḫātırımġa ḫuṭūr ḳılur ėrdi; 201/10 Māhān aydı ki (10) belī men bīmge ḳoyadur men; 202/6 Belī, mendin yaḫşıraḳ kişi nevāziş ḳılalmas; 204/2 Emīrler aydılar belī mundaġ şīre merdni (3) körmedük; 220/17 leşkergāhġa barur sizler mü? Olar aydılar belī; 320/7ʿUbeydek aydı, belī anıng leşkerini evlā- (8) dur.

hergiz

124/13 Biz hergiz āl-i Benī Resūlu'llāh'ġa muḫālefetlik ḳılmas miz; 124/15 Hergiz fā'ide bermedi; 130/17 Ammā hergiz ölümdin ḳorḳmas men; 151/10 Leşkerni hergiz özleridin cüdā ḳılmas ėrdiler; 152/8 Yemen'din hergiz kėlmes ėrdim; 154/7 Hergiz kişi ḳılmas ve hīç ḳulaḳ, bu ḳısm sözlerini ėşitmeb- (8) dür; 154/13 Yā, bu vāḳıʿanı Yemen'de anglasam, hergiz kėlmes ėrdim; 161/4 Biz hergiz bu amānnı ḳılmab (5) ėrdük ve birāder-i İmām Ḥüseyin'dürler; 199/13 Sen segni ḥarbesi hergiz kār ḳılmas; 213/11 Hergiz mundaġ itni körmeb ėrdim, ḳaşıngizge (12) kėltürdüm; 229/3 Hergiz bir içim su bermedi vd.

yoḳ

İncelediğimiz eserde, reddetme/kabul etmeme ifadesi Türkçe "yoḳ" edatıyla sağlanmıştır. Eserde çok miktarda örneğine rastlanmıştır. Bunlar: 124/10 Ataları aydılar ki henüz cevāb bergenim yoḳ; 125/5 Men aydım: Yā ibn resūlu'llāh hīç kün ve sāʿat yoḳtur; 322/4 ölügdin özge nemerse (4) yoḳ; 339/16 meni anıng birle işim yoḳ; 108/18 Ḍarīr aydı ki; (18) Turġunça maḳdūr mende yoḳdur; 109/12 Mening (12) ḫaberim yoḳ ėdi vd.

2.2.5.3. Benzetme Edatları

İncelenen eserde "ança/ançayu, andaġ, dėk/dek, kib, misl, mundaġ, oḫşaş, ṣıfat, şundaġ" edatları benzetme edatı olarak kullanılmıştır. Tespit edilen benzetme edatları şunlardır:

ança/ançayu

İncelediğimiz eserde aslen zarf ve sıfat olarak gördüğümüz sözcük benzetme ifadesiyle de karşımıza çıkar. Metinde çokça örneğine rastlanır: 106/15 Ḳolungizdın ança iş kėlmeydür mü ki; 124/3 Şīr Sālūk'ge ança ḫaber yekke ėşitib ėrdi; 137/7 Men kėldim

ki, ança Kerbelā'de Ḥüseyin'ġa ḳılıb [8] ėrdim; 147/16 Ançayu, ḳārī taḳrīr ḳılıb ėrdiler; 237/1 Kehrem ança mest boldı; 303/4 Men Yezīd'dür men dėb ança aydı vd.

andaġ

İncelediğimiz eserde aslen zarf ve sıfat olarak gördüğümüz sözcük benzetme ifadesiyle de karşımıza çıkar. Metinde çokça örneğine rastlanır: 303/7 Rāvīler andaġ rivāyet ḳılurlar kim; 306/15 Anı ḥarbesini red bėrib kemerige andaġ urdılar; 312/11 Toġan andaġ merdānelik ḳıldılar; 315/20 tīġini red bėrib andaġ urdılar; 321/16 Özini andaġ urdılar; 329/13 tīġini pāre pāre [13] ḳılıb, andaġ urdı ki başı tenidin cüdā boldı vd.

dėk/dek

Türk dilinin tüm dönemlerinde ve günümüzdeki çağdaş kollarında görülür. dėk/dėg çekim edatı Ali Şīr Nevāī'den önce genellikle tėg", nadiren de tėgin biçiminde kullanılmıştır (Eckmann 2017, s.94). dėk/dek edatı incelediğimiz eserde genel itibariyle dėk yazımıyla tespit edilirken yalnızca iki yerde dek yazımıyla görülmüştür: 205/9ʿArab'nıng͡ [9] dādekleri dek zār zār yıġlaşġa başladı; 277/15 Şehzāde aydı ki, özümni [15] bir beze şīr dek bilür men; 97/1 cihān-ı ʿālemni ṭūfān belāsı dėk [2] helāk ḳılur ėrdi; 98/1 yaşlarını seyl, yamġur dėk yerlerni höl ḳılıb; 98/14 aydılar köng͡üllering͡iz ḫ˘āh- [14] laġan dėk ḳılıng͡lar dėdiler; 100/2 közlerini yaşları yamġur dėk yaġdı; 101/18 Rūm Şām esīrleri dėk tėvege yüklep; 102/4 her ḳaysı Rüstem dėk ölümdin yüz ḳaytarmas ėrdiler; 102/5 Şīr-i ġarrān dėk boldı vd.

kib

İncelediğimiz eserde kib yazımıyla tespit edilen kibi edatı, Harezm Türkçesinde "gibi" anlamı için (Clauson, 1972, s. 686) kullanılmıştır. Eserde tek kullanımı tespit edilmiştir: 149/13 Hemmemizge lāzımdur ki; an͡ga ʿizzet ḳılsek, tā evvel kib şād bolġay.

mis̲l

İncelediğimiz eserde alıntı dillerden tamlamalar içinde gördüğümüz Arapçadan alıntılanmış benzetme ifadesidir. Eserde beş yerde tespit edilmiştir. Bunlar: mis̲l-i dil-i ṣādıḳān, rūşen ü müzeyyen boldı; 121/11 Şāh Saʿd ve Şāh Saʿīd, [11] bir cānī körüb, mis̲lide ḳıldılar; 123/7 Ol meydānnı tofraḳı mis̲l-i lāʿl-i Bedeḫşān boldı; 141/21 Ḳanlar mis̲l-i arıġ bolub aḳa başladı; 164/15 Ḫilʿat-i [15] siyāh mis̲l-i māh birle yüz altmış bātmān

ʿamūd boynıde; 120/5 Maʿreke meydān; miṣl-i dil-i ṣādıḳān, rūşen ü müzeyyen boldı.

mundaġ

İncelenen eserde zarf ve sıfat olarak kullanılmakla beraber benzerlik ifadesi de bildirmektedir. Eserde çok sayıda örneği mevcuttur: 185/18 Bizlerge mundaġ vaḳtde yārī bėrdi; 198/3 Men mundaġ ḫoş terkīb kişini körmeb (4) ėrdim; 199/3 hūşyār bolsaŋ mundaġ ḳılmas ėrdiŋ dėdi; 204/2 Emīrler aydılar belī mundaġ şīre merdni (3) körmedük dėb; 205/12 Ubeydek aydı mundaġ işler köp (13) bolur vd.

oḫşaş

İncelenen eserde tek kullanımı tespit edilmiş Türkçe benzetme edatıdır. Oḫşa- fiilinden gelişmiştir: 198/16 Seniŋ günāhınŋdın öttüm yā hem maŋa oḫşaş (17) teyür, kėlgil.

şıfat

İncelenen eserde "benzer" ifadesini kazandırmak için Arapçadan alıntılanmış benzerlik edatıdır. Eserde üç yerde örneği tespit edilmiştir: 154/8 Zīn ṣıfat der-cihān-ı hergiz belā-yı kes nedīd; 296/8 Bu ḳırḳ (8) ʿayyār çünān ceng ḳıldılar ki, ṣıfatge rāst kėlmes; 314/3 Bir kėçe, kündüz ceng boldı ki, ṣıfatge rāst kėlmes.

şundaġ

İncelenen eserde durum zarfı olarak kullanılmakla beraber benzerlik ifadesi de bildirmektedir. Eserde çok sayıda örneği mevcuttur: 99/3 Tā ḳıyāmet ḳāʿim bolġunça anıŋ işi şundaġ bolġay; 200/19 Sipāhkerçilikde şundaġ (20) bolur dėb meydānġa yürdi; 233/5 bizge şundaġ ḫaber berdi- (6) ler; 276/7 şundaġ şikār ḳılsaḳ dėb; 299/21 ferzendleriġa şundaġ bī-dādlik ḳılsa vd.

2.2.5.4. Soru Edatları

İncelenen eserde soru edatı olarak "āyā, ʿacebā, ikin, ḳança, ḳandaḳ, ḳandın, ḳayde, ḳaydın, ḳaysı, kim, mu / mü, ne, nėçe" sözcükleri tespit edilmiştir. Tanıklarıyla şöyle sıralanırlar:

ʿacebā

121/11ʿacebā ʿuhdesidin çıḳalmay (12) durġan kişi nèmege meydānġa kiredür; 226/6 Yezīd aydı vā ʿacebā bular Ebū Turābīlerni oġrılarıdur.

āyā

124/8 Āyā bizning aḥvālimiz neçük bolġay nème aḥvālġa ḳalur- (9) miz; 125/6 Āyā bilmeydür men ki, baḫtım yārī berür (7) yā bermes; 178/17 Āyā (18) müselmānlarnı ḥāli neçük bolġay.

ikin

İncelenen eserde acaba, yoksa anlamı ile “ikin” edatı tespit edilmiştir. Tespit edilen kullanımlar şunlardır: 153/19 ikin evlādıngız ḥaḳḳı ḥürmet- (20) leri biz miskīnlerni maḥrūm yandurmaġay siz; 270/18 Bu kün, yā èrte sanga ne vāḳıʿalar bolur ikin dèdi.

ḳança

114/4 Yā (4) ibn resūlu’llāh mening ʿömrüm ḳança ḳalıbdurlar; 124/18 Sizing ʿömr- (18) üngizden ḳança ötübdür; 274/11 Muʿāz’dın soraġıl mening ʿömrüm ḳança- (12) dur dèb; 274/13 Yezīd Muʿāz’ġa baḳıb aydı ki, mening ʿömrümni tapġıl, ḳança- (14) dur; 306/10 Yezīd’ge aytıb alıb bèrsem, her ḳança (11) altun dèse, özüm bèrey dèdi; 318/9 Ay bī-ḥamiyyetler, ol her ḳança bahādır bolsa, hem bir ādemdür; 326/19 Ebū Turābīlerdin (19) ḳança kişi ölübdür; 348/2 Eger ḳança ming altun meni aldımġa salġan (3) birle sening aldıngde turmas men.

ḳandaḳ

259/1 İmām Muḥammed Ḥanīfe birle cidāl ḳılışlikge ʿilācı yoḳ, ḳandaḳ ḳılur miz; 334/16 ay Yezīd, sen Ḫudā-yı taʿālā’nı dergāhıde ḳandaġ günāh ḳılıb (17) èrding.

ḳandın

184/11 güyā, ḳıyāmet ḳā'im boldı. Ḳandın deryā mevc urdı.

ḳayde

151/17 İmām Ḥüseyin ḳayde dürler; 191/7 Taġam ḳayde dür dèb aydılar; 274/6 Ayġıl ki ḳayde dür; 276/13 Sordı ki, şehzāde ḳayde dür; 291/8 Yezīd İbn Ḥāriṣ aydı ki,

düşmanın ḳayde dür vb.

ḳaydın

114/10 ḳaydın ki; İmām, bu sözlerni sanga İmām aytmaydur; 133/11 Yezīd aydı: Andaġ mekkār ve ḥarāmzāde ḳaydın tapılur; 135/2 Ay ser- (2) heng bā-ferheng ḳaydın kėlür sen, atın nėmedür; 193/15 Aydı, (15) ay peder sanga bu derece ḳaydın ḥāṣıl boldı; 210/21 Aydı ki ay süvāre aygıl ki, (21) kimsen ve ḳaydın kėlür sen; 229/19 Yaḳın kėldiler, ol serheng sordı ki, (19) ḳaydın kėlding ve ḳayan barur sen; 254/6 Soradı ki, ḳaydın kėlding; 279/12 Atıng, nėmedür? (12) Ḳaydın kėlding; 286/86 Bular sordılar, ḳaydın kėlür sizler, atıngız nėme- (7) dür.

ḳaysı

290/9 Mesʿūd aydı ki, sizler ḳaysı (10) ḫalḳ; 294/7 her ḳaysımız bir iş ḳılsek uşbu dıraḫtnı tübige * (8) kėlib turar miz dėb; 306/10 her ḳaysı şehirni ḫˇāhlasa Yezįd'ge aytıb alıb bėrsem; 101/13 Ḳaysı ḫānedāndın tururlar; 105/17 Ay civān bernā-yı saʿādetmend (17) atıng nėmedür, ḳaysı ėldin bolur sen; 108/2 Ebū Turābī'ni ḳaysı sevdāger mundaġ iş ḳılıbdur ki bu ḳıldı, dėdi; 132/2 Ḳaysı yüz birle ḳaçıb, (3) munde kėlib, nā-ḫoş ḫaberni aytur sen dėb; 132/5 Yezīd sordı ki; Sizler ḳaysı (6) cemāʿadın, nėme dādıng bardur dėdi vd.

kim

198/12 Buḫt-ı Naṣṣar aydı hīç bilür mü sen, men kim dür men; 272/7 Ėmdi (7) öz melingizçe yürüng şehirge kiring kim birle ḫˇāhlaydur siz; 277/13 Yana sordı kim, meni munde kim kėltürdi; 290/11. Soradı ki, bu ẓulmni sanga kim ḳıldı; 291/19 Ferīd- (19) ūn ʿAbdu'r-raḥman rū-be-rūsıdın çıḳıb aydı kim, sen kim aydılar; 297/17 Soradı, yā ibn resūlu'llāh, bu işni kim ḳıldı dėdi vd.

mu / mü

136/2 Ḳıyāmet (2) ḳā'im boldı mu dėb; 136/18 Kimerse bolgay mu meydānġa kirib Ḍarīr Ḫażā'ī'ni başını kėsib manga kėltürüb berse; 147/19 Aytmadınglar mu Ḥüseyinning hīç kişisi ḳalmadı dėb; 149/9 Manga bu dergāhde yol bar mu yā yoḳ mu; 152/15 Ay birāderler körmes mü sizler; 198/12 Buḫt-ı Naṣṣar aydı hīç bilür mü sen, men kim dür men; 226/4 Bilmediler ki kėçe mü yā kündüz mü; 233/4 İmām tirig mü yā ölübdürler mü;

252/13 Yana merd yoḳ ėken mü bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler dėb vd.

ne

301/7 Köreli ki, ne sözge kėlibdür; 301/9 Sen dėk pādişāhġa ne boldı; 302/9 Ol aydı, ne kişi sen; 303/18 İmām soradılar ki, ne kişi sizler; 304/20 Aydı bu ne (21) işdür ki, sen ḳıla sen; 310/8 Ne üçün cengge kirmes sizler; 311/19 bu ne kişidür ki ol kevnī, Ḳāsım (20) İbn ʿAbbās'ġa necāt bėribdür; 313/7 Ne çün Selim'ge keydürmey sen dėdi vd.

nėçe

313/7 Anıng arḳasıdın Muḥammed İbn Ebā Bekir kirdiler. Nėçe tīġ urdılar; 317/19 Ėkki pūlād nėçe rāst ḳıldı; 317/20 maḥlede bu nėçelerni ėlgide tutar ėrdi; 322/20. Yana bir nėçe ḫavāricni cehennemge (21) yiberdiler; 323/13 Nėçe ming ḫavāricni cehennemge yiberd- (14) iler; 325/9 Nėçe Müselmānnı şehīd ḳıldı vd.

2.2.6. Bağlaç

İncelediğimiz eserde Türkçe ve yabancı dilden "anıng üçün/anıng üçün kim, bārī, bā-vücūd, bel, bes, birle, çün/çü, çünki, de, gāh… gāh/geh… geh, ger/eger/egerçi, gerne, gūyā ki, ḫˇāh… ḫˇāh, hem, hem… hem, ki/kim, līkin, mebādā, meger, mü… mü, ne…ne, şāyed/şāyed ki, tā, taḳı/taġı/dağı, ve; u/ ü; vu/vü, veyā, yā/yā… yā, yana/andın yana, yaʿnī" bağlaçlar kullanılmıştır. Sözcükleri, söz gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan bağlaçlar şunlardır:

anıng üçün / anıng üçün kim

154/14 yoldın kėldim. Anıng üçün kim birāderimni ve birāderzādelerning cemālini körey dėb; 215/1 anıng üçün kim yegirme tört ming ʿayyārları bar; 149/14 cemʿ (14) boldılar. Anıng üçün tuḥfehā-yı pādişāh-āne rāst ḳıldılar; 160/10 anıng aldıde hīç fikr ḳılmay siz (10) anıng üçün dėdi; 193/2 manga mülāzemet ḳılıb ėrdi. (2) Anıng üçün emānet ḳoyub ėrdim; 205/2 anıng meḥāsinleri aḳārib ėrdiler. Anıng üçün (2) Ḥażret-i İmām'nıng gūdek ėkenleride körgen tanumadılar vd.

bārī

200/16 andın istiʿānet tilegil. (16) Bārī meni neslim ʿālemde ḳalsun dėb; 209/5 Mūcib-i ḫacālet ḳıyāmetdür bārī merdāne (6) bolunglar; 272/2 İmām Muḥammed'ge

yibermesen͡g. Bārī anı [3] bendġa saḳlamasan͡g; 300/1 ferzendleriġa şundaġ bī-dādlik ḳılsa. [300] [1] Bārī ceddin͡g uluġ mu yā ʿĪsā uluġ mu; 305/14 Toġan aydı, bārī peyġamberin͡giz kimdür; 154/15 bu felek-i dūn bėrür. Meni murādımġa yetgür bārī.

bā-vücūd

116/12 Ay bed-baḫt melʿūn. Bā-vücūdı ki, bilür sen Yezīd-i pelīdni āşikāre şarāb [13] içkenini; 129/3 aldıde giriftār sen. Bā-vücūd pāy-māl sen ve ḥākim oldur; 140/6 başım ʿarşge yeter. Bā-vücūd mātem-zededür men.

bel

152/8 Yemen'din hergiz kėlmes ėrdim. Bel taḳdīr kėlsem leşkerimni özümdin [9] cüdā ḳılmas ėrdim.

bes

155/7 özige düşman ḳılıb- [7] dur. Bes ṣabr ḳılmaḳ kėrek; 163/13 otġa salmaḳ kėrek. Bes ol Tavsen; [14] bed-baḫt, laʿīn, dūzaḫī emr ḳıldı; 166/2 İmāmnı ol yerdin ṭaleb ḳılġıl, tapar sen. Bes Emīr Muṣīb [3] raḍıya'llāhu ʿanh mübārek başlarını köterib; 193/16 naẓar [16] ḳıldılar. Bes taşḳarı çıḳtı; 198/5 mening͡ ḫāṭrımġa ḫuṭūr ḳılur ėrdi. Bes Bed-baḫt Naṣır-ı Sānī meydānde [6] cilve ḳılıb mübāriz tiledi; 215/8 çuḳur ḳazdurġıl, ande saḳlaġıl. Bes şul zamān taḫtdın tüşti vd.

birle

İki ismi birbirine bağlayan bağlaç göreviyle kullanılmıştır. Bu sözcüğün "birle/bile" diğer kullanımları edatlar başlığı altında sıralanmıştır. Eserde bağlaç olarak tek bir örnek kullanım tespit edilmiştir: 98/19 Şām [20] birle Kerbelā'nı arasıde giryān u nālān bolub yügürüb yügürgey(Şām ile Kerbelā'nın arasında ağlayarak ve inleyerek koşturup durur).

çün/çü

119/4 düşman ṭarafıge revān boldılar. Çün ḫavāriclerġa yettiler; 138/21 anı nālesini èşitib, bī-iḫtiyār yıġladılar, çün çāder èşikige yaḳın yettiler; 141/10 esvāblarını yükleb özi muḥāffege kirdi. Çün ḳalʿage [11] kirdi; 147/10 Ol ḫatunnı kèltürdi, çün [11] Yezīd'ni közi tüşti; 148/10 daʿvā-yı ḫūn ėgesi oldur. Çün ol ez-pay ḫūn daʿvā ḳılsa, ʿālem

ferāvān (11) dost-dār-ı ḫānedāndur; 149/6 Mekke ṭarafıge revān (6) boldı. Çün Tavsen İbn Velīd ve ol seg-i pelīd ḥarāmzāde Şām'dın taşḳarı çıḳıb; 149/11 Eger ʿināyet ḳılsalar, ḫidmetlerige baraydı (11) ve çün bu ḫaber Ehl-i Mekke'ning͡ ḳulaġıġa tüşti; 221/9ʿUbeydek (9) ḳorḳub özini pinhān ḳılıb. Çü ḳorḳa kirib feryād ḳılur ėrdi vd.

çünki

170/21 başın͡gızġa tüşübdür. Çünki İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh meni.

de

İncelediğimiz eserde bu bağlacın ön mü yoksa art sıradan bir ünlüyle mi kullanıldığını tam olarak tespit edebileceğimiz sözcük kullanılmamıştır. Ekin yan yana geldiği tüm sözcükler ön damak ünlüsü içermektedir. Bu bağlaç art damak ünlüsünün kullanıldığı hiçbir sözcükle yan yana gelmemiştir. Tespit edilen bazı tanıklar şu şekildedir: 110/10 Yaġıdın hīç iş küş de tapmas; 118/1 ġulām, mīr de key[18] ki başımızdın kėçdük; 153/1 Benī Ḫażāʿī de mātem bünyād (2) ḳıldılar; 180/10 Ābān ʿAli ekmīnleri de hemme imāmġa duʿā ḳıldılar; 264/21 yana (21) bulġardın an͡ga min͡g meşk de su ḳoyar ėrdi vd.

gāh… gāh/geh… geh

İncelediğimiz eserde tespit edilen Farsça edat, metne "bazen… bazen" ifadesini kazandırmaktadır. Aslen zarftır. Edat olarak da kullanılmıştır. Eserde birer örneğine rastlanmıştır: 161/21 Ammā İmām gāh çün peleng dėk ve gāh çün şīr dėk ḫīz ḳılur ėrdiler; 208/3 gehī puşt-ı zīn ve gehī zīn be (4) puşt.

ger/eger/egerçi

231/17 Seng-i dil-rā mi şūd ger nālehā-yı zār-ı mā; 231/18 sengīn fūlād tū sūhān ger neşed; 246/13 İn şūr ger hemīşe ki bir cān-ı enbiyā est; 109/4 Egerçi cānın͡gnı mening͡ evlādımġa (5) fedā ḳıldın͡g; 127/1 meni pīr ḫayāl ḳıldın͡g. Men egerçi bolsam hem kön͡glüm (2) civāndur; 136/16 Ėmdi kėlgil egerçi ol kevnī yoḳ (17) ėrdim; 149/9 yol bar mu yā yoḳ mu, egerçi Yezīd'ning͡ ḳaşıdın kėlsem; 236/2 anın͡gdın ḳorḳub kėlalmaduḳ. Egerçi sen ʿaşḳ lāfını ursan͡g bizler yüz (3) çendān lāf-ı muḥabbet urar miz; 244/2 der-ġażab bolub

[18] Abik, A. D. (2008). "Kutadgu Bilig ile Yunus Emre Divanı'nda ked>key Kelimesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" I. Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu , vol.1, Aksaray, Turkey, pp.63-73.

aydılar ki, eger (3) tamām leşkerin͡gni ber-hem urub ṣafın͡gnı sındurmasam; 244/18 köfrügdin ėlni ötkeni ḳoymas men. Eger ötseler iş müşkil bolur; 246/20 köfrügini tusḳalı yürgendür. Eger köfrügni alsa iş müşkil bolur; 251/7 Eger meni ḳabūl ḳılsan͡g. Fehve'l-murād Eger ḳabūl ḳılma- (8) san͡g, be-ḍarb zūr birle ḳolumġa tüşürüb; 253/20 Hemme ayturlar ki, bu eger kemālġa yetse ḥarāmzāde, (21) bed-kirdār şūm bolur vd.

gerne

123/19 hemme ehl-i evlādın͡ge raḥm ḳılġıl ve gerne Ḥüseyin'nin͡g körding͡e mü; 161/9 Senin͡g(9) meclisin͡ge alıb kėldük. Gerne İmām rāżı ėmes ėrdiler; 161/13 Tola söz ḳılma- (13) n͡glar ve gerne bir tenni tirig ḳoymas men; 171/7 bende-nevāzlik ḳıldılar ve gerne men bendedür men; 192/3 közlerim baṣīr boldı ve gerne dād-ı velīmni barıça bī-vefālardın (4) alur ėrdim vd.

gūyā ki

285/19 bir pehlevān-ı nām-dār. Gūyā ki, şīr-nar dėk kėlür ėrdi; 330/19 tenidin cüdā ḳılur ėrdiler. Gūyā ki, ḳıyāmet ḳā'im boldı; 99/18 andaġ rūşen meş'ale ande gūyā ki yanıbdur; 144/16 ol cehennemī- (16) lerge urdılar. Gūyā ḳıyāmet ḳā'im boldı; 157/3 Tavsen (3) aydı: Gūyā ki, kėçeler ḳılġan nāle vü zārim kārger kėldi; 184/11 leşker birbirige rīz ḳıldı, gūyā, ḳıyāmet ḳā'im boldı vd.

ḫ͡ʿāh… ḫ͡ʿāh

İncelediğimiz eserde ikileme biçiminde kullanımı tespit edilen Farsça edattır. Metne "ister… ister" ifadesini kazandırmaktadır. Eserde bir örneğine rastlanmıştır: 135/18 Ḫ͡ʿāh altun ḫ͡ʿāh yaraġ her kim ḫ͡ʿāhlaġanını aldılar.

hem

126/1 Rüstem hem andaġ cevelān ḳılmaġān bolġay; 126/3 Mestūreler hem merdānelik ḳılıb, ḫavāriclerni dādını bėrür ėrdiler; 127/1 Men egerçi bolsam hem kön͡glüm (2) civāndur; 130/3 Selām hem ḳılmadılar; 130/16 Yana kişi hem mundaġ yaman sözni aytmasun dėdi; 131/11 Men hem barsam meni hem ravża-yı Resūlu'llāh'ġa alıb (12) barur mu sizler; 132/11 Çıḳmadı, ṭa'ām hem yemedi; 134/6 özi hem ḳara libās keydi; 134/10 Leşker hem kėrek (11) dėdi; 140/18 Çehār-pālar hem niyāz ḳıldılar vd.

hem… hem

İncelediğimiz eserde ikileme biçiminde kullanımı tespit edilen Farsça edattır. Metne "hepsi birlikte" ifadesini kazandırmaktadır. Eserde bir örneğine rastlanmıştır: 132/11 Ṭaʿām hem yemedi (12) su hem içmeydür.

ki/kim

106/15 Ḳolung͡ızdın ança iş kėlmeydür mü ki mübārek başlarını ilgeri alıb yürseng͡; 102/2 ay yārānlar sizlerge maʿlūm bolsun kim bu dünyā menzil-i ʿubūr turur; 104/3 Yana bir ḫaṭ yazdı kim ay Yezīd-i pelīd; 97/13 Köredür kim āsumāndın bir bulut (14) kėlib tüşti; 98/18 Andag̀ ayturlar kim ol it ḳıyāmetg̀aça kėçe ve kündüz ārām bolmag̀ay; 105/7 Körerler kim bir pehlevān yigit; 105/21 Aydılar (21) kim hīç ėşitkening͡ bar mu kim ān Ḥażret ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem g̀ıyāmet bolg̀aylar; 106/21 Ḍarīr, yıg̀lay yıg̀lay bir köşede fikr ü endīşe ḳılur ėrdi kim; 108/2 ḳaysı sevdāger mundag̀ iş ḳılıbdur ki bu ḳıldı, dėdi; 108/15 Tün yarımı bar ėrdi ki be-yek-pāre közini açtı; 110/8 Ong͡a oḫşar ki çenini taşg̀a (9) urg̀an dėk veyā pervāne özini otg̀a urg̀an dėk olur miz; 111/7 Ammā ne fā'ide- (7) dür ki taş ve tofrag̀ astıde ḳaldı vd.

līkin

181/9 sendin dırīg̀ tutmas men. Līkin bu kün ol meṣāndur; 276/16 eṣer ẓāhir bolmadı. Līkin ot yaḳılg̀an yerni körüb; 285/20 zamān u zamān titrer ėrdi, ʿinān seng līkin cihāngir ve ol ḳırḳ ming͡ (21) fīl; 333/5 İşni bölekler ḳıldı. Līkin mening͡ nāmımg̀a boldı.

mebādā

108/11 Mebādā ki biz munde (12) tola muʿaṭṭal bolsaḳ hevādārları ḫaber tabsa bizlerni öltürür; 113/21 Men özümdin ḳorḳadur men ki; Mebādā sizlerge ruḫṣat bersem; 141/5 ol ḥarāmzāde- (5) ni çāderig̀a barıb. Mebādā bu kāfir-i nāpāklardın bir żarar yetmegey; 159/8zdin vehm (8) ḳılıb, mebādā başıng͡ızge leşker yiberse; 237/16ʿAli'ning͡ oğlını zeber-dest ʿayyārları bardur. Mebādā dest-bürd körsetib (17) alıb kėtgey; 255/13 leşker sansız (13) kėlibdürler. Mebādā ki, Kūfe'ni alsa, iş müşkil bolur vd.

meger

115/14 kişi kişini tanub bolmadı. Meger āvāz birle hemme cān-ı ḫānedānlar Helāk'ning͡ (15) leşkerini üstige yetüb kėldiler; 122/9 mendin ḳaçtı dėb. Meger ölümdin

ḳorḳar men mü; 134/1 ḫazīneni kilīdini manga bėrgil, meger āsiyāyni özüm alay; 151/16 Sen ne kişi sen? Meger ġarīb sen; 151/19 Ay civān- (19) merd, meger sening ḫabering yoḳ; 157/20 Ay Tavsen, meger bizdin yā ferzendlerimizdin sanga ve ḫalḳıng- (21) ġa bī-edeblik ẓāhir boldı vd.

mü… mü

Eski Türkçenin ilk devirlerinden itibaren mu/mü edatı aslında bir ektir. Bu sebeple diğer soru edatlarının akside isim ve fiillerden sonra gelir. Batı Türkçesinin ilk devirlerinde düzleşir. Sonrasında mı/mi mu/mü şeklinde ekleşerek uyuma girer (Hacıeminoğlu, 1992, s. 275). İncelediğimiz eserde dört yerde tekrar sözcükleriyle kurulan edatlar içinde kullanılmıştır: 140/6 Sen mātem-zede mü sen yā mātem-zede (7) ėmes mü sen dėdi; 226/4 Bilmediler ki kėçe mü yā kündüz mü; 233/4 İmām tirig mü yā ölübdürler mü; 260/6 Ölüg (6) mü yā tirig mü.

ne… ne

İlk defa Karahanlı döneminde görülmeye başlayan ne.. ne edatı Harezm, Çağatay ve Kıpçak dönemlerinde "ni… ni" yazımıyla gelişimini sürdürür. Batı Türkçesi Döneminde yeniden "ne… ne" ile geniş ve yaygın kullanışa sahip olur (Hacıeminoğlu, 1992, s.265). İncelediğimiz eserde Özbek Türkçesinde de benzerini gördüğümüz yazımla "ne… ne" ile iki yerde tespit edilmiştir. Bunlar: 254/21 Ne ura ḫaṭar ne ura ẓafer; 330/21 ne oġul atasını [331] (1) yādıġa kėltürür ėrdi ve ne ata oġulnı yādıġa kėltürür ėrdi.

şāyed/şāyed ki

105/20 cānımnı fedā ḳılsam. (20) Şāyed men hem şehādet derecesini tapḳay ėrdim ėrse; 156/20 hemmeleri kėlib ittifāḳ ḳılsalar, şāyed ki (21) İmām Zeyne'l-ʿābidīnni Ehl-i Beyt'ni Yezīd ėlgidin alıb; 209/4 zīnhār mergge iʿtimād (4) yoḳ. Şāyed ki manga ḳażā yetken bolsa; 219/16 bizge hemrāh- (16) lik ḳılınglar. Şāyed ki Ḫudā-yı taʿālā biz ġarīblerġa raḥm ḳılġay; 274/9 cid ü cehd birle aytay, şāyed ki, bu müşkil iş āsān bolġay; 301/5 naṣīḥat ḳılalı, şāyed ki ḳabūl ḳılġay dėb; 333/3 sening günāhıngnı tiley. Şāyed ki, günāhlarıngnı ötüb ʿafv ḳılġaylar.

tā

343/9 Ḫażāʿī meydānde barıb tā yüz altmış ḫavāricni cehennemge yiberdiler; 347/5 zemīndin pinhān bolay. (5) Tā ki bu ḫacāletdin çıḳġaymen dėb; 99/3 su içmey yangay. (3) Tā ḳıyāmet ḳāʾim bolġunça; 102/15 aḥsen ü āferīn dėb āvāz çıḳtı. Tā ṣubḥ bolġunça; 105/12 meninḡ ḳaşımġa yiberinḡ. Tā men serimni anḡa aytay; 106/6 Nėme ārzūnḡız bar, tā men becā kėltürey; 115/7 şebāḫūn ursek tā alar tepretgünçe demār çıḳarur miz; 119/10 evlādlarınḡızını tirig ḳoymas, tā anḡa (11) bīʿat bėrmegünçe; 120/21 öz ḳanım birle reng ḳılsam tā āḫiret āb-rūy pesendīde bolġay dėb ėrdim; 121/17 kemerini bėlnige baġlaġıl Tā mendin necāt tapḳay sen, dėdi vd.

taḳı/taġı/daġı

Eski Türkçenin ilk dönemlerinden itibaren (taḳ-ı>taḳı) görülen “dahi, bile, yine, ve” ifadeleri için kullanılan kuvvetlendirme edatıdır. Karahanlı ve Harezm dönemlerinde taḳı biçimiyle, Çağatay döneminde “daġı” Kıpçak döneminde “daġı/daḫı/taḳı”, Batı Türkçesinde “dahi/daḫı/dağı/daḳı” şekilleriyle sahneye çıkar. İncelediğimiz eserde hem Harezm ve öncesi dönemini hem de Çağatay dnemini örnekleyen kullanımlar tespit edilmiştir: 221/18 henüz kėçedür ol şīrler taḳı bardur; 207/20 bu merdni tīr-bārān ḳılsunlar ki daġı Ebū Turābī’ni oġlıġa ḳoyalı dėb; 227/18 ādemlerni öltürübdür ve taġı Yezīd’ni tamām leşkeri (19) olar birle berāber kėlmeydür; 108/11 bu sevdāger helāk ḳıldı taġı yol yıraḳdur; 124/18 Taġı hem dünyādın ümmīdinḡiz bar mu.

ve; u/ ü; vu/vü

122/1Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā ve şehīdān-ı Kerbelā ve be-ḥürmet leb-i teşne Ḥüseyin; 122/19 Ḫ̌āce-yi Kāʾināt’ġa ve efżalü’t-taḥiyyātġa yiberdiler; 123/1 Ḫudā-yı ʿazze ve cellege; 123/10 ber-pā ḳıldılar ve yana fermān ḳıldılar; 123/11 kėçe ve kündüz mātemde bolunḡlar dėb; 124/5 Atasını aldıde ādāb ve (6) tevāżuʿ birle turdılar; 125/5 Resūlu’llāh hīç kün ve sāʿat yoḳtur; 127/6 perhīzkārnınḡ kār u bārıġa aḥsen ü āferīnler çıḳtı; 132/4 Yezīd ġam u ġuṣṣa berib öltürüb ėrdi; 132/10 Yezīd-i pelīd ġam u ġuṣṣage ḳaldı; 138/6 Cemīʿ muḥtāc, şād u ḫürrem boldılar; 139/10 iʿzāz u ikrām birle (11) mülāzemet ḳılsanḡiz; 142/7 ḫazīne vü defīne, (7) māl u emvāllerini olca ḳılıb; 144/19 Ser-ü-pā ki durub, ḫavāriclerni bārgāhıde olturġuzdılar; 145/4 hemme zīr ü zeber ḳıldım; 146/18 Çüst ü çābük; 155/14 Menzil ü mekān (15) aşlınḡız uşbudur; 157/7 Ėmdi sipās vü sitāyiş (8) Ḫudā’ġa bolsun; 161/2 Tavsen’ġa nāle vü zārī birle aydılar; 162/10 Zebān zārī vü tażarruʿ

Tavsen’ġa ḳıldılar; 163/5 uluġ kiçik; bende vü āzād; Giryān u nālān; 163/8 hemmeni şefīʿ kėltürüb ve mātem, cezaʿ vü fezaʿ ḳıldılar; 164/20 mekāndın nāle vü feryād kėledür vd.

veyā

110/9 On͡ga oḫşar ki çenini taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz; 168/16 Kişi Tavsen’ni ḫaberini veyā özini baġlab alıb kėlse; 203/10 Rüstem dėk veyā İsfendiyār dėk kārzār ḳılur ėrdiler; 208/2 Özümni ejderhā (2) veyā şīrī körer men; 212/6 laʿl-i Bedeḫşān boldı (6) veyā çün ʿaḳīḳ-i rummān boldı; 244/6 şīr yekke ādemge (6) yügürgen dėk veyā müflisge zerge tüşgen dėk veyā gürüsne ki ṭaʿāmge yügürgen dėk der- (7) üftāde boldılar; 253/15 Muḥammed Ḥanīfe’nin͡g (15) özini veyā başını alıb kėlsen͡g vd.

yā/yā… yā

İncelediğimiz eserde, karşılaştırma/tercih ifadesi Farsça “yā… yā” edatıyla sağlanmıştır. Karahanlı döneminden itibaren Türkçenin tüm devirlerinde görülmektedir. Eserde çok sayıda örneğine rastlanmıştır. Bunlar: 97/1 Yā suġa fermān bolġay ėrdi cihān-ı ʿālemni ṭūfān belāsı dėk (2) helāk ḳılur ėrdi yā şimālġa fermān bolġay ėrdi; 202/20 Çün Baḥr-i Ḳulzum yā ʿummān, yā Rüstem Nerīmān (21) dėk merdni merdge; 226/4 Bilmediler ki kėçe mü yā kündüz mü; 223/5 Bu kün yā tan͡gla ḥīle (6) kāridin fāriġ bolub;

yana/andın yana

314/20 Berāber cüdā boldılar. (20) Yana özgelerni hem bir bir saldılar; 320/6 yetti künlük yerni leşker iḥāṭa ḳıldı. (6) Yana bir ṭarafde gird peydā boldı; 106/2 şehr-be-şehr alıb yürgeyler ve yana ṭāʿat (3) ḳılıb, namāz oḳub, şefāʿatdın köz tutḳaylar; 107/16 Ḫavāricler yana ḥamle (17) ḳılur ėrdi; 115/4 Ḍarīr Ḫażāʿī, yana aydılar ki; (5) Ay yārānlar, nemin͡g ḫātırımġa bir maṣlaḥat kėlibdür dėb; 123/10 ḳara ʿalemler dervāzelerge ber-pā ḳıldılar ve yana fermān ḳıldılar kim; 126/21 Ay seg-beççe, bu nā-sezā işge sen ve atan͡g ḳıldı. Yana faḫr ḳıla sen; 129/10 Nėmege tirig alıb kėlmedin͡g dėr. (10) Yana her kim körse taḥsīn ü āferīn ḳılur; 137/4 Fī’l-ḥāl cehennemge bardı. (4) andın yana bir ḫavāric kėlib rū-be-rū bolub ʿamūd saldı; 314/11 İmām (11) ḳaşlarıġa kėltürdiler. Andın yana bir şehirge barıb anı aldılar vd.

yaʿnī

332/10 Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh, yaʿnī; Zeyneb Bānū, Ümmü Gülsüm, Ruḳiyye, Şehr-Bānū, İmām- (11) nı ḳuçub; 336/16 şehzādehā-yı kevneyn yaʿnī İmām Ḥasan ve İmām Ḥüseyin; 117/20 Ḫudā-yı taʿālā'nı rıżā yaʿnī Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning ḫoşnūdlıġnı; 133/5 ḫatunning mekrini aldıde hīç nemerse ėmes dür. Yaʿnī ḫatunning mekri artuḳdur; 176/4 Ḥaleb'ni (4) girdiġa yettiler. Yaʿnī Kād dėgen bir mevżiʿ bar ėrdi; 190/5 Ṣafhān ḫalḳıġa yaʿnī Māmūz İbn Ṣafhānī üçün kişi yiberdiler vd.

2.2.7. Ünlem

İncelediğimiz eserde "āh, ay, āy dirīġ/dirīġā, kāşkī, vāh, veh, vāy, yā" ünlemler kullanılmıştır. Eserde görülen ünlemler yalnızca sözcüklerden oluşmamaktadır. Emir kipiyle çekimlenmiş ünlemler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: 110/2 segler birle ḫoş-ḥāllik ḳılġıl!; 110/12 ḫavāriclerdin (12) intiḳām alġıl, dėdiler; 116/1 Yezīd aydı ki ol sevdāgerġa alġıl!; 121/17 yanıb (17) rikābımġa būse ḳılġıl! Ḫidmet kemerini bėlnige baġlaġıl!; 123/15 Barıb ḫaber alıb kėlġıl, dėb; 123/17 Ay ferzend turġıl! Ḳalʿaning tübiġa barġıl, naʿra tartġıl! Eger Şīr Sālūk (18) çıḳa, alġıl!; 129/8 Ay emīr, ṣabr ḳılġıl!; 133/13 Andaġ (13) kişini sen tapġıl!; 134/14 Ḫaberdār bolġıl! Sanga eger ḫaber yibersem, te'ḫīr ḳılmaġıl!; 135/16 Ėmdi (16) güvāh bolġıl!; 137/21 Birāderini ḳolını alıb, ḳolġıl, dėdi; 141/12 Maʿrūf ėmdi (12) kirib şehirni ḳomaġıl!; 144/8 Bu tīġni mendin alġıl (9) dėb; 152/4 Vāḳıʿalarnı beyān ḳılġıl!; 159/13 Bārgāhıngnı ārāste ḳılıb esbāb-ı ziyāfetni müheyyā ḳılġıl!; 197/3 Mening birāderimni (3) veh helāk ḳıldılar!

āh

192/4 dād-ı velīmni barıça bī-vefālardın (4) alur ėrdim. Āh ne iş ḳılay; 196/3 Aydı ki, āh ne ḳılay ki ve ne çāre (4) ḳılay iş vaḳtidin ötübdür; 199/8 Buḫt-ı Naṣṣar cānıdın āh (9) serd urdı; 200/9 Kehrem ʿaleyhi'l-laʿneni nihādidin āh (10) serdi urladı; 206/19 Bī-saʿādet, āh serd (20) tartıb, ėlgini ėlgige urub aytur ėrdi; 211/9 yiberdiler. Āh derd-nāk Kehrem'ni cānıdın çıḳtı; 219/4 başlarını ḳuçub aydılar ki (4) ay cān ḫ̌āher āh, ṣad āh. Bilingler kim bu kün vd.

ay

123/10 Ay yārānlar ḫatun birle (11) istirāḥat ḳılmaŋlar; 123/17Ay ferzend turġıl; 124/17Ay peder, vaḳt iḫtimāl ėrmes; 125/3 Ay cān-bāzlar bilinŋler kim men tünekün tüş kördüm; 125/4Ay Şīr Sālūk vaḳt bolmadı mu; 125/9 Ay ferzendlerim sizlerni (10) Ḫudā'ġa tapşurdum; 125/17 Ay Şemr-i laʿīn; (18) bilgil ve āgāh bolġıl; 126/7 Ay cān ferzendlerim; 126/15 Ay gedā-yı bī-iʿtibār; 127/12 Ay bed-baḫt-ı (13) laʿīn, ḳayan baradur sen; 128/5 Ay cehennemīler, ḫayāl ḳıldınŋlar; 129/2 Ay bed- (3) kirdār, şūm sen; 129/8 Ay emīr, ṣabr ḳılġıl vd.

āy dirīġ/dirīġā

102/8 vā maẓlūmā vā merḥūmā vā dırīġā men bilmedim; 152/7 Ay dırīġ, men Kerbelā'de bolġay; 200/11 Kehrem ʿaleyhi'l-laʿne aydı ve ay dırīġ, müneccimler aytıb ėrdi; 216/4 Serhengler aydılar ki, ay dırīġ ol pīş-ḍarb ėken.

kāşkī

105/4 Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdi; 105/19 Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdim; 154/12 Kāşkī, bu vāḳıʿade Kerbelā'de men hem bolġay ėrdim.

vāh

115/3 özge ḫavāricler āh vāh ḳılıb ḳaçarlar dėdiler; 117/15 āh vāh efġān birle yıġlaşur ėrdiler; 126/18 Ol nīkū ḫıṣāl pesendīde faʿālni vücūdıdın āh vāh (19) çıḳtı; 242/14 nāle-yi vāh birle kėlib, (15) İmām ṭarafıge ḳarār taptılar.

veh

197/3 Meninŋ birāderimni (3) veh helāk ḳıldılar!

vāy

152/3 Vāy ciger-pāre birāderim. Vāy Ḥüseyin dėb; 321/18 Mervān (18) vāy dėb, atını yālını ḳuçaġlab ḳaçtı; 334/12.

yā

337/1 yā Ḥażret-i Zeyne'l-ʿābidīn; 346/14 yā İmām, ḫilāfet sizge yetgür; 346/15 yā Zeyne'l-ʿābidīn, Ḥażret-i Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem; 347/1 yā İmām

Muḥammed Ḥanīfe; 347/20 Yā İmām, eger bī'at bėrmesen͡giz; 348/19 Yā İmām, men sizge ḫidmetkārdur men; 109/1 Yā büzürgvār, siz kim men bilmeydür (2) men; 109/7 yā Resūl (8) Allah, bu ne vāḳı'adur; 109/11 Yā Resūlu'llāh, sizler güvāh bolun͡glar; 114/3 Yā (4) ibn resūlu'llāh mening͡ 'ömrüm ḳança ḳalıbdurlar; 116/17 Yā ḥannān yā mennān yā deyyān yā bedi' es-semāvāt vd.

2.2.8. Fiil

Bu bölümde incelenen eserden tespit edilen şekil bilgisi; fiil çekimleri, fiilimsiler, bildirme/ek fiil çekimi, fiillerde soru başlıkları altında incelenmiş ve sınıflandırılmıştır.

2.2.8.1. Fiil Çekimi

İncelenen eserdeki fiil çekimi; kişi biçimbirimleri, basit fiil çekimi, birleşik fiil çekimi başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.8.1.1. Kişi Biçimbirimleri

İncelenen eserde, çekimli fiillerde tespit edilen kişi biçimleri üç başlık altında incelenmiştir. Bunlar zamir kökenli kişi ekleri, iyelik kökenli kişi ekleri ve emir-istek kökenli kişi ekleridir.

2.2.8.1.1.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri

Aynı cümlede biçimce benzer iki sözcüğü zamir ve kişi eki olarak görmek mümkündür. Tespit edilen zamir kökenli kişi ekleri şunlardır:

1.Tekil Kişi	-men
2.Tekil Kişi	-sen
3.Tekil Kişi	Ø
1.Çoğul Kişi	-mIz
2. Çoğul Kişi	-sIz/-sIzlAr
3. Çoğul Kişi	-lAr

2.2.8.1.1.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri

İncelenen eserde tespit edilen iyelik kökenli kişi ekleri şunlardır:

1.Tekil Kişi	-m
2.Tekil Kişi	-n͡g
3.Tekil Kişi	Ø
1.Çoğul Kişi	-k/-ḳ
2. Çoğul Kişi	-n͡gXz/-n͡gXzlAr/-n͡glAr
3. Çoğul Kişi	-lAr

2.2.8.1.1.3. Emir/İstek Kökenli Kişi Ekleri

İncelenen eserde tespit edilen emir/istek kökenli kişi ekleri şunlardır:

1.Tekil Kişi	-y/-Ay/-AyIn
2.Tekil Kişi	-GIl/Ø
3.Tekil Kişi	-sUn
1.Çoğul Kişi	-AlI/-AlIk/-AlIn͡g/-AylUk
2. Çoğul Kişi	-(X)n͡g/-(X)n͡glAr/-(X)n͡gIz /-(X)n͡gXzlAr
3. Çoğul Kişi	-sUnlAr

Not: Eserde, fiile emir-istek ifadesi kazandırılırken -Gay / -KAy eklerinden de yararlanılmıştır. Bu eklerinin üzerine zamir kökenli kişi ekleri getirilerek fiil çekimi yapılır. Fiilin olumsuzu -mA eki ile yapılır: 125/10 Muḫāliflerni ḳolıge tüşmegey siz-[11] ler; 125/11 Ḳıyāmetġaça bed nāmzedelik mening͡ atımġa olturmaġay dėb vd.

2.2.8.1.2. Basit Fiil Çekimleri

Bu bölümde basit fiil çekimleri haber kipleri ve tasarlama kipleri olmak üzere iki başlık altında incelenecek, tespit edilen fiil çekimleri sıralanacaktır.

2.2.8.1.2.1. Haber Kipleri

İncelenen eserde tespit edilen haber kipleri geçmiş, gelecek, şimdiki ve geniş zaman kipleridir.

2.2.8.1.2.1.1. Geçmiş Zaman

İncelenen eserde tespit edilen geçmiş zaman kipleri ve eserden tespit edilen kip ekleri belirli geçmiş zaman ve belirsiz geçmiş zaman başlıkları altında incelenecektir.

2.2.8.1.2.1.1.1. Belirli Geçmiş Zaman

İncelenen eserde belirli geçmiş zaman eki için "-DX" kullanılmıştır. Bu ek iyelik kökenli kişi ekleriyle çekimlenmiştir. Tüm kişi çekimlerinde düz ve yuvarlak ünlülü şekiller kullanılmıştır. Ek ünsüzü genellikle ünsüz uyumuna uymaktadır. Fakat ünsüz uyumuna uymayan örnekler de tespit edilmiştir: 270/9 Ammā reʿāye ḳıldım; 274/1 Mervān-ı Ḫar aydı, men aytmadım mu; 276/6 Ārzūde ėrdim; 288/5 Cezāsını berdim; 297/20 Men aydım, sizler yanın͡glar; 323/21 murādımġa yettim dėdi; 202/9 Māhān aydılar ki men ėşittim; 167/18 Men ḳaçtım; 161/3 köp yaḫşılik ḳıldın͡g; 162/15 birāderlerimġa su bėrmedin͡gler; 193/19ʿaleyhi ve sellem- (19) din naẓar taptım; 280/6 ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem'din (6) naẓar taptım; 138/11 Ḳara çāder, ḳara ʿalemlerini (11) tikdi;249/5 emīrler bārgāhde ḳarār taptılar vd.

Belirli geçmiş zaman çekiminde, düzlük-yuvarlaklık uyumuna genellikle uyulmaktadır: 159/1 kūşe-yi tenhānı iḫtiyār ḳıldım; 159/10 tā ḳıyāmet bizge ve evlādımızge besdür; 160/4 taḫt-ı pādişāhını ve tācını terk ḳıldım; 160/10 ol maẓlūmlarnı Ḫudā'ġa tapşurdum; 193/19 men seni Ḫudā'ġa tapşurdum; 217/11 bārgāhın͡gnı ber-hem urdum; 270/7 Men kirgüzüb ḳoydum; 270/8 Men bī-çāre boldum vd.

Belirli geçmiş zaman çekiminde, düzlük-yuvarlaklık uyumuna genellikle uyulsa da yuvarlak ünlülü sözcük tabanlarında dar ünlülü ekin çekimlendiği örnekler de görülmektedir: 121/2 Eger siz- (2) nin͡g maḳṣūdın͡gız uşbu bolsa bizin͡g hemme maḳṣūdımız şul ėrdi; 208/14 meydān-ı pür-heybet ve ay şīr-pīşe Şīrāzī maḳṣūdın͡gız nėmedür; 336/8 Ene kördin͡gizler. Dünyā atamġa (9) vefā ḳılmadı; 318/6 Andaġ ceng maġlūbe (6) boldı; 320/19 Kördiler ki, aḳ saḳal, ḳızıl (20) ḳanġa boyalıbdur.

1.Tekil Kişi : "-DXm" 122/10 Ḫudā'ġa ḳılġan günāhlarımge tevbe ḳıldım; 125/5 Men aydım; 135/4 kėlib san͡ga ḫaber berdim; 137/7 Men kėldim; 140/5 men ṭamaʿ ḳılıb ėrdim; 142/4 Neçük dāmġa tüşürdüm; 168/18 deşt ü ṣaḥrāde yürüdüm; 204/2 mübāriz bisyār kördüm; 246/1 sizin͡g ḫāṭrın͡gızdın günāhlarını öttüm dėdiler; 202/9 Māhān aydılar ki men ėşittim; 217/12 leşker-gāhın͡ga başını kėstim; 237/9 Köp ḫacālet bolub, īzā tarttım vd.

2.Tekil Kişi : “-DXn͡g” 161/3 Bizning͡ ḥaḳḳımızde köp yaḫşılik ḳıldın͡g; 161/4 mürüvvetde hīç (4) taḳṣīr ḳılmadın͡g; 170/6 bu muʿāmelening͡ ḳılıb ėrdin͡g; 191/14 bu ġarīb devr üftādeni kėç yoḳladın͡g; 194/14 Ebū’l-fetūḥ’nın͡g ėlgidin͡g tutub Kerbelā’ġa kėldiler; 198/16 Buḫt-ı Naṣṣar aydı bisyār sözledin͡g; 198/17 Māhān aydılar, ay nāmerd bisyār sözledin͡g; 208/14 meydān-ı pür-heybet ve ay şīr-pīşe Şīrāzī maḳṣūdın͡gız nėmedür; 317/12 Pādişāhlikdin çıḳtın͡g; 109/5 Sen ki biz üçün rencler tarttın͡g; 133/7 Ne maṣlaḥat taptın͡g vd.

3.Tekil Kişi : “-DX+Ø” 251/17 Özini (17) ḫavāric leşkerige urdu; 281/14 Ol ḥarāmzāde-yi mekkār tīġ urdu; 276/14 Fetūḥ’nı dimāġıdın dūd çıḳtı; 318/6 Andaġ ceng maġlūbe (6) boldı; 288/1 Ḫāṭrıġa yetti ki, mebādā uyġansa ḳılmaḳ kėrek; 307/17 Atlanıb çıḳıb kėtti; 309/5 Ḳol uzattı ki, başını cüdā ḳılġay; 320/3 çünān leşker cemʿ boldı; 322/20 Muḫtār kemerige andaġ urdı; 323/20 Başını İmām ḳuçaġıde kördi; 324/11 Buyurdı ki, atlıġlar ḥamle ḳılın͡glar dėb; 326/18 Yezīd soradı ki, Ebū Turābīlerdin (19) ḳança kişi ölübdür; 100/6 Uşbu tersālar kördi kim bir baş ṣandūḳde turubdurlar vd.

1.Çoğul Kişi : “-DXḳ” 179/18 Bu kün daʿvānı biz ḳılduḳ; 135/17 māl, emvālimiz- (17) ni ve fedā ḳılduḳ; 218/19 kemer-i ḫidmetkārlıḳnı cānımızge baġladuḳ; 227/15 Seni (15) ornun͡gdın tapmaduḳ; 233/4 Aydılar ki, hīç ḫaber (4) almaduḳ; 236/2 merd-i ġayūr anın͡gdın ḳorḳub kėlalmaduḳ; 290/4 Her çend aḫtarduḳ hīç nėmerse yoḳ ėken; 237/12 sening͡ (12) kenīzekning͡dür miz bolmasa san͡ga duʿā ḳılduḳ; 118/2 Ehl-i Beyt-i ḫānedānġa taṣadduḳ ḳılduḳ; 118/19 ʿaleyhi ve sellemning͡ yollarıde fedā ḳılduḳ

2.Çoğul Kişi : “-DXn͡gXz/-DXn͡gXzlAr/-DXn͡glAr” 107/6 başlarıġa çerig tartıb bardın͡glar; 107/7 Ḫudā-yı taʿālā’nı ʿaz̲ābıdın ḳorḳmadın͡glar; 107/8 Ay seg atan͡gnı atnı uçurdun͡g Resūl-i Ḫudā’nı aldıde şermende boldun͡g; 128/5 Ay cehennemīler, ḫayāl ḳıldın͡glar; 147/19 ın͡glar mu Ḥüseyinning͡ hīç kişisi ḳalmadı; 161/1 bu belāġa giriftār ḳıldın͡glar; 229/8 Biz bī-çāre dermāndelerge yaḫşılıḳ ḳıldın͡gızlar; 233/3 İmām Muḥammed Ḥanīfe’din hīç ḫaber aldın͡gızlar mu; 145/6 Sizler (6) bizlerni ḫalāṣ ḳıldın͡gızlar; 120/9 Ėşitmedin͡giz mü ki anın͡g me̲sel andaġdur; 124/10 Ay (10) ata nėme cevāb berdin͡giz; 131/20 Asḳalān’ġa buyurub aydın͡gız; 125/10 Ėmdi başların͡gnı alıb kėttin͡gler.

3.Çoğul Kişi : “-DXlAr” 228/14 ėmdi öler miz dėb münācāt ḳıldılar; 228/21 Ḳarġa ve Mestūre bī-hūş (21) bolub ḳaldılar; 229/7 Selām ḳıldılar. Taʿẓīm becā kėltürüb aydılar; 230/5 Bī-hūş bolub yıḳıldılar; 230/14 Uşbu iz arḳasıdın (14) ḳadem-ber-ḳadem revān boldılar; 231/14 Ol bī-çāreler aydılar; 228/12 Dūd felek-i lāciverdige çıḳardılar; 228/16

mübārek başlarını şefīʿ kėltürüb, münācātde ėrdiler; 228/21 yana hūşlarıġa kėlib közlerini açıb kördiler; 229/20 perīşāndurlar ve meni sizlerge yiberdiler; 233/8 ḫaber berey dėb, muʿallaḳ urub kėttiler; 238/7 Mübārek (7) ėliglerini bedenlerige sürttiler; 242/14 bėş mi͡ng leşker pey-der-pey (14) yettiler; 247/10 aṣlā (10) dermān ḳalmadı ėrse münācātġa tüştiler; 264/10 Ėkki leşker yanıb tüştiler; 319/15 Ḍarīr bir yerge tüştiler.

Belirli geçmiş zamanın olumsuzu fiil kök ve gövdelerine eklenen "-mA" ekiyle yapılmıştır; 107/7 Ḫudā-yı taʿālā'nı ʿaz̲ābıdın ḳorḳmadın͡glar; 115/14 Ol kėçe andaġ ḳarangu * (14) lıḳ boldı ki, kişi kişini tanub bolmadı; 121/14 Özleri rū-be-rū (14) bolalmadılar; 125/4Ay Şīr Sālūk vaḳt bolmadı mu; 129/5 Ay bed-baḫt, şūm, şerm tutmadın͡g; 145/17 Ḫudā'dın ḳorḳmadın͡g; 170/4 Uşbu kündin mülāḥaẓa ḳılmadın͡g; 130/3 Selām hem ḳılmadılar; 153/14 İmām cevāb (14) bermediler ve ėşikni açmadılar; 160/13 sening (13) nėme ḫayāling bardur ki, men anglamadım dėr sen; 191/15 Anın͡g aldıdın yıraḳ bolalmadım; 120/9 Ėşitmedingiz mü ki anın͡g mes̲el andaġdur; 125/4 bizing mülāzemetimizge kėlmedingiz; 142/11 Kerbelā'de (11) evlād-ı Muṣṭafā'ġa su bermediler; 215/13 Ḫażret'ge nėme boldı ki, mescidge kėlmediler; 129/9 Nėmege tirig alıb kėlmeding; 170/4 Uşbu kündin mülāḥaẓa ḳılmadın͡g; 232/15 Ḫudā-yı taʿālā'dın ḳorḳmadın͡g mu; 283/18 Selām (18) ḳılmadın͡g vd.

2.2.8.1.2.1.1.2. Belirsiz Geçmiş Zaman

İncelenen eserde iki tip belirsiz geçmiş zaman çekimi tespit edilmiştir. Bunlar : "-(X)b(dUr)" ve "-GAn(dUr)/-KAn(dUr)" biçimbirimleridir. Basit fiil çekiminde "-mIş" şekli tespit edilmemiştir. Belirsiz geçmiş zamanın olumsuzu ise; "-mAb(dUr)/-mAy(dUr)" ile sağlanmıştır. Kişi ifadesi belirsiz geçmiş zaman çekiminde kişi zamirleriyle sağlanmaktadır. Eserde, birinci çoğul kişi çekimi "miz" (biz > miz) şeklinde kullanılmıştır.

1.Tip

Fiiller "-(X)b(DUr)+kişi zamiri" biçimbirimi ile çekimlenirler. Belirsiz geçmiş zaman çekimi Özbekçenin tesiri altındadır. "-(X)p" zarf fiilinde olduğu gibi "tur-" yardımcı fiilinde de ekin ünsüzü ötümlüleşmiştir. "tur-" yardımcı fiilinin geniş zaman ekiyle genişlemiş "turur" biçiminin de belirsiz geçmiş zaman çekiminde kullanıldığı tespit edilmiştir. Çekim çoğunlukla "-(X)b" zarf fiil eki ve "dur-" yardımcı fiilinin birleşimiyle yapılmıştır. Çekimin "tur-" yardımcı fiilinin düşürülerek yalnızca "-(X)b"

zarf fiili ile yapıldığı örnekler de tespit edilmiştir. Bu şekil kullanımlar Özbek Türkçesi ile aynıdır. Bunlar:

1.Tekil Kişi : "-(X)b men/-(X)bdUr men/-(X)b turur men" 146/16 Nèçe yıldur ki, ḳabīlemdin cüdā bolub men; 339/16 meni anın͡g birle işim yoḳ. Sipāhkerçilikni taşlab men; 113/18 bir nèçe devlet ḫ̆āhlar ḳılıbdur men; 192/14 Pīr bolubdur men; 199/18 Māhān aydılar ki, özüm birle hemrāh ḳılıbdur men; 269/8 Girdāb-ı belāġa ḳalıbdur men; 286/13 Aydı ki, men mun͡ga (13) üns bolubdur men; 120/12 Èmdi (12) men kèlibdür men; 160/16 munde senin͡g ʿaşḳın͡gde kèlibdür men; 162/15 gele-yi rūbāhnın͡g arasıġa (15) tüşübdür men; 237/4 Ḳarġa aydı, èşitibdür men ki; 211/2 Öz ḳabīlemdin (2) ḫ̆avīşāvendlerimnin͡g körmekige kèlibdür men; 348/21 Munde nème (21) ḳaldı. Medīne'ge barıb turur men vd.

2.Tekil Kişi : "-(X)b sen" 126/15 Ay gedā-yı bī-iʿtibār, pīr bolub sen; 129/1 Ay ḫ̆ıyreser bu kün ḳolumġa tüşüb sen; 130/11 Furāṭ suyını evlād-ı Resūlu'llāh'ġa baġlab sen; 130/12 Ḥażret-i Peyġamber'nin͡g ferzendlerini şehīd (12) ḳılıb sen; 136/15 dünyā-yı fānī (15) üçün āḫ̆iretdin maḥrūm bolub sen; 144/3 Èmdi bir ḳaṭre ḳannı ki, ol büzürgvārdın töküb sen; 160/15 Maʿdī'ġa ve Muṣīb'ġa (15) kişi yiberib sen; 265/14 İrānlarnı meydānıġa kirib sen; 223/2 İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnın͡g baş- (2) larıġa leşker yiberib sen; 230/20 bizlerni bendge salıb sen; 243/4 Sen arḳadın kèlib sen; 280/20 pādişāh atını özün͡ge ḳoyub, emīrler ḳaṭārıde (20) kèlib sen vd.

3.Tekil Kişi : "-(X)b; -(X)bdUr/-(X)bdUrlAr(nezaket)"; -(X)bdUrUr 116/18 aġıtnı dèb[19] merkeblerini ilgeri sürübdurur; 163/9 Kördi ki, tört cānibdin ot yaḳıbdur; 214/1 Muṣīb deste-yi ʿamūdġa tekye ḳılıb uḫ̆labdurlar; 156/12 Şundaġ Tavsen aydı İmām Yemen'de nème ḳılıbdurlar; 156/19 Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh yiberibdürler; 164/16 İmāmü'l-müttaḳīn kūşe destārlarıde (16) üstüvār ḳılıbdurlar; 166/5 Ḥażret-i (5) İmām ḳıblege baḳıb, olturubdurlar; 224/9 Bu bu ḳısm birle ḫ̆alḳ (9) bu öyni saḳlabdur; 262/14 Bir kişi tègirmen içide uḫ̆labdur; 326/6 èmdi mendin baḫ̆t ve devlet yandı ve yüz ḳaytarıbdur; 334/21 bu cigerge yüz min͡g çıyan, ḳurt oralaşıbdur; 336/5 murdār cesedini yer ḳabūl ḳılmay. Çıḳarıb (5) taşlabdur; 159/2 menin͡g hīç kişige āşinālıḳım ḳalma- (2) bdur; 171/1 Bu vāḳıʿa bolubdur; 167/1 Alar aydılar: Ḳaçıbdur; 167/12 Çarḫ̆nı aldıde ḳoyubdur; 114/16 Ḍarīr Ḫ̆ażāʿī ḳaddini (16) rāst ḳılıb bir esptāzī yanıb; 122/17 Aġzını māk māk açıb; 129/9 Yezīd, an͡glasa tirig ḳolġa tüşüb aygen; 143/12 leşkerin͡g arasıde kèlib taḥḳīḳ ḫ̆aber alıb (12) yaynab barıb; 146/4 Anı Yemen pādişāhı öltür- (4) übdür; 168/9

[19] İçinde Esmaü'l-hüsna geçen hacet duâsı örneğidir.

Anıng͡ atını alıb, süvāre (9) bolub; 116/19 Ḫānedānġa (19) yiberib; 274/2 Anıng͡ tedbīri ḫāmdur dėb vd.

1.Çoğul Kişi : “-(X)bdUr miz” 233/3 Ölümġa rāst bolub (3) turġıl ve kemer baġlabdur miz; 110/9 Āḫir nā-ʿilāc bolub olturubdur miz (10) dėdiler; 153/13 Yā İmām, eşrāf-ı Mekke mülāzemetiŋ͡izge kėlibdür miz; 223/3 Ölümġa rāst bolub (3) turġıl ve kemer baġlabdur miz; 230/21 Eger ḫāṭrıŋ͡- (21) ge ḫoş kėlibdür miz zinā ḳılmaġıl; 294/8 her ḳaysımız bir iş ḳılsek uşbu dıraḫtnı tübige * (8) kėlib turar miz.

2.Çoğul Kişi : “-(X)b siz”, “-(X)b sizler”, “-(X)bdUr siz” 223/5 her ṭarafdın ʿazim cezm ḳılıbdur siz; 139/3 Evlād-ı Muṣṭafā- (3) nıŋ͡ ḥaḳḳıde renc ü meşeḳḳat tartıb sizler; 124/7 Ne üçün ġarḳab tefekkürġa ḳalıb siz; 171/19 Ḥālā ki, bizni ḫaṭṭımız yetse maʿlūm bolur ki siz teşrīf kėltürüb siz; 252/13 Yana merd yoḳ ėken mü bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler.

3.Çoğul Kişi : “-(X)bdUr lAr” 147/14 Yezīd (14) kördi ki bu yanġa ḫaṭ asıbdurlar; 173/8 Başsız yalaŋ͡aç tofraḳġa ḳanġa (8) aralaşıbdurlar; 143/6ʿAlaḳa-yı destār- (6) nıŋ͡ kebūter düm ḳoyubdurlar; 153/9 Ḥażret-i ʿAli’niŋ͡ (9) oğlıları kėlibdürler; 153/10 Kördiler ki, İmām (10) içkeri kiribdürler; 164/7 İlgeride bir ʿalem kėlür ėrdi. Ol ʿalemniŋ͡ şuḳḳasıge (7) bitibdürler; 189/16 Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla’llāhu (16) ʿaleyhi ve sellem nėçe ḥadīs̱ aniŋ͡ ḥaḳḳıde aytıbdurlar; 232/13 Şīr Zād Semerḳandī ḫançerlerini ġılāfıdın soġurub ol cāhil vd.

Bu kipin 1.Tip çekiminin olumsuzu “-mAydUr” ekiyle yapılır. Ayrıca; belirsiz geçmiş zaman’ın olumsuz çekiminin “dUr-” yardımcı fiilinin düşürülerek yapıldığı örnekler de tespit edilmiştir; 145/18 Dost-dār-ı ḫāne- (18) dān ḳalmaydur, dėdiŋ͡ mu? Daʿvā-yı ḫūn ḳılur, dėmey sen, nėme ḫayāl ḳıldıŋ͡? Hevādār ḳalmaydur; 187/8 Şāh ʿAlḳame aydılar, ay (8) segler nėge kėlmey sizler; 133/10 Ol Ḍarīr Ḫażāʿī Şīr Sālūk’ge oḫşamaydur. Aŋ͡a mekr (11) ve ḥīledin özge iş birle bolmas; 145/18 Dost-dār-ı ḫāne- (18) dān ḳalmaydur, dėdiŋ͡ … nėme ḫayāl ḳıldıŋ͡? Hevādār ḳalmaydur; 155/21 Āşinālıḳım ḫalḳġa ḳalmaydur; 339/3 Mekke körü- (3) nmeydür; 106/15 Ḳolunŋ͡ızdın ança iş kėlmeydür mü; 106/18 sendin bir nemerse kėlmeydür mü; 125/6 Āyā bilmeydür men; 216/2 Ḥālā anı hem körmeydür men vd.

2.Tip

İncelediğimiz eserde ikinci olarak “-GAn(dUr)/-KAn(dUr)” biçimbirimiyle belirsiz geçmiş zaman ifadesi kazandırılmıştır. Bu tip zaman çekiminde de “tur-”

yardımcı fiilinin düşürülerek, belirsiz geçmiş zaman çekiminin sağlandığı fiiller çoğunluktadır. Bu şekil kullanım Özbek Türkçesiyle aynıdır. Eserde ikinci tekil kişi fiil çekimi ile birinci, ikinci ve üçüncü çoğul kişi fiil çekimleri tespit edilmemiştir.

Bu tipin belirsiz geçmiş zaman 3. kişi olumsuz çekimi bir yerde "-mA" ile yapılmıştır: 132/16 Bu seg üç kündin bėri ṭaʿām yemegen ėrdi. Bunun dışındaki 6 yerde "ėmes" ile yapılır: 274/3 Zeyne'l-ʿābidīn henüz hīç yerġa barġan ėmesdür; 198/15 manga bu nemed birle merdān-ı merdler cevāb aytayġan ėmes; 311/11 Hīç kāfir, büt perest (11) ḳılġan ėmesdür; 321/15 Rüstem hem mundaġ (15) ceng ḳılġan ėmes; 130/8 ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem körgen ėmes men; 106/3 Mundaġnı hīç köz körgen ėmes; 235/10 Sendin özgege (10) közi tüşgen ėmes. İncelenen eserde tespit edilen belirsiz geçmiş zaman çekimleri şunlardır:

1.Tekil Kişi : "-ġan men" 325/6 Men deşt-i Kerbelā ne (6) işler ḳılġan men

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 105/1 Mübārek közleridin, ornıġa[105] (1) ḳan aḳuzġandur; 236/6 Ay maʿşūḳ vaḳt cüft (6) bulsaḳ aygen; 242/8 İlgeri bir pādişāh ḳara libās keygen; 242/18 İmām'nınga mübārek ḳollarıġa Kerbelā'de ḍarb urġan aygen. Ol meydānġa kirgen (19) aygen; 252/6 İmām Muḥammed Ḥanīfe'ninga mededigа bargen aygen; 108/5 bu şīre-merdinga üstüẖ̆ānlar nerm nerm bolġandur; 226/7 Başlarnı körüb yıġlaydur. (7) Ġāb durġandur; 231/7 Hemmeni cüft yaratġandur; 275/4 Yezīd soradı; bu sözni İmām aytġandur, imāmdın bölek kişi bilmes; 278/14 Bu leşker meni ata babamdın mīrāṯ ḳalġandur; 141/2 Ėmdi elbette köp leşker (2) yibergendür dėb; 241/8 bu kömek hemme ẖavāriclerge kėlgendür dėb; 246/20 yegirme minga kişi (20) birle racʿa'nı köfrügini tusḳalı yürgendür; 290/5 Seninga ḳorḳuşungdın şundaġ (5) yürüngendür; 299/12 Yezīd-i pelīdni bendidin ẖalāṣ bolub kėlgendür; 305/13 Birāderini ẖūnını daʿvā ḳılıb kėlgendür; 315/9 Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām manga bir ṣūret bergendürler vd.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

2.2.8.1.2.1.2. Şimdiki Zaman

İncelediğimiz eserde şimdiki zaman ifadesi Harezm Türkçesinde ortaya çıkan "-A/y" zarf fiili üzerine "dUr-" yardımcı fiili eklenerek meydana getirilmiştir. Zarf fiil eki ünlü ile biten fiillerden sonra "-A" olarak değil "-y" olarak gelmiştir. Ayrıca eserde

“A/y(dUr)+Kişi Zamiri”, “-b turur/-b turub(dur)/-b yürüb(dür)/-b oltur(ubdur)” + kişi zamiri biçimleriyle iki tip şimdiki zaman fiil çekimi tespit edilmiştir. Fiil çekimleri zamir kökenli kişi çekimleriyle sağlanmıştır.

Şimdiki zamanın olumsuz fiil çekimi “-mAy(dUr)/-mAy” belirsiz geçmiş zamanın olumsuzuyla aynıdır. Eserde üçüncü tekil kişi ve üçüncü çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmemiştir: 160/5 Mesned-i pādişāhlıḳda olturmaydur men; 178/3 men bu kişini körmeb ėrdim, tanumaydur men; 225/18 Yezīd aydı ay bedrekler körmey sen; 231/6 Biz sendin bölek kişini behraḳ körmey miz; 268/12 Mening meydānımġa nėme üçün kėlmey sizler; 313/7 Ne çün Selim’ge keydürmey sen dėdi; 298/4 Yezīd, öltürmeymen dėb şarṭ ḳıldı; 160/16 Men bilmeymen, 183/1 Anıng başını seni ḥużūrung nīze uçıġa alıb kėledür men vd; 130/4 Emīre’l-fāsıḳīn’ġa ne üçün selām ḳılmay sen; 231/6 Biz sendin bölek kişini behraḳ körmey miz; 219/14 Sizler tereddüd ḳılmay sizler.

1.Tip

İncelediğimiz eserde şimdiki zaman ifadesi 1.Tip çekimi “-A/ydUr+Kişi Zamiri” yapısıyla sağlanmıştır. Eserde geçen şimdiki zaman fiil çekimleri şunlardır:

1.Tekil Kişi : “-A/y(dUr) men” 113/21 Men özümdin ḳorḳadur men; 122/13 sening cānıng ne işler ḳıladur men; 137/9 Ay ḥarāmzāde (9) bed-baḫt körgil ki cānıng ne işler ḳıladur men dėdiler; 194/13 Mülāzemet dergāh-ı felek (13) destgāhıng izge baradur men; 195/3 Taşḳarı çıḳadur men; 198/18 Men uşbu libās birle ceng (18) ḳıladur men; 201/10 Māhān aydı ki (10) belī men bīmge ḳoyadur men; 133/18 Ėmdi ḫˇāhlaydur men ki, andın könglümni (19) sen dilcemʿ ḳılsang; 148/11 Ėşitedür men ki, şecāʿraḳ (12) oġlı oldur vd.

2.Tekil Kişi : “-A(dUr) sen” 127/13 Ay bed-baḫt-ı (13) laʿīn, ḳayan baradur sen dėdi.

3.Tekil Kişi : “-A/y(dUr)” 164/20 mekāndın nāle vü feryād kėledür; 201/3ʿAmlāḳ aydı ay piyāde meni ʿārim kėledür; 204/6 şul serheng pā-ber-heng giryān (6) kėledür; 105/14 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin’ni hemşīreleri sizni çarlaydur; 289/21 Mesʿūd’nı kördi ki, bir piyāde kėledür vd.

1.Çoğul Kişi : “-A/y(dUr) miz” 175/20 Biz sizni be-cāy-ı İmām Ḥüseyin ve İmām Zeyne’l-ʿābidīn biledür miz; 206/18 Biz miḥnet tartadur miz; 220/21 Ḥażret-i İmām’dın (21) ḫaber-i taḥḳīḳ aladur miz; 236/11 Biz (11) ḳorḳadur miz; 106/17 Emīre’l-fāsıḳīn’ni

ḥükmi birle iş ḳıladur miz; 110/1 seninḡ dėk yaḫşı kişidin bu nevʿi sözler anḡlaydur miz vd.

2.Çoğul Kişi : “-A/y(dUr) siz/sizler” 272/7 öz meylinḡizçe yürünḡ şehirge kirinḡ kim birle ḫˇāhlaydur siz; 158/3 Sizler Mekke’ninḡ büzürgleydur- (4) sizler.

3.Çoğul Kişi : “-A/y(dUr)lAr” 164/18 muḳarribān tesbīḥ oḳub kėledürler; 168/17 ḥükūmet-i Mekke’ni ol kişige bėredürler; 98/4 Çār-ı (4) yārlar kėledürler; 98/6 Ḥażret-i ʿOs̱mān ve Ḥażret-i ʿAli Şāh-ı Merdān sol ḳollarıde kėledürler; 134/10 ʿömrlerini ande barıb imāmnınḡ ravżalarıde ötkeredürler; 164/18 çep ḳollarıde (18) muḳarribān tesbīḥ oḳub kėledürler; 215/12 Muḥibler kördi ki Ḥażret-i İmām mescidge ḥāżır bolmaydurlar vd.

2.Tip

İncelediğimiz eserde, şimdiki zaman fiil çekiminde yardımcı fiillerden yararlanarak yapılmıştır. İkinci tekil ve ikinci çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmemiştir. Tespit edilen şimdiki zaman fiil çekimi “-b turur/-b turub(dur)/-b yürüb(dür)/-b oltur(ubdur)”+Kişi Zamiri ekleri ile sağlanmıştır. Eserde ikinci tekil ve ikinci çoğul kişi fiil çekimleri tespit edilmemiştir. Bunlar:

1.Tekil Kişi : “-b turur men” 348/21 Medīne’ge barıb turur men.

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : “-b turub(dur)”, “-b yürüb(dür)”, “-b oltur(ubdur)” 109/19 yaḫşı mülāḥaẓa ḳılay dėb turub; 105/8 İmām Zeyne’l-ʿābidīn’ninḡ tėvelerini yabande iḫlāṣ u iʿtiḳādını maʿlūm ḳılıb turubdur; 235/19 Kehrem yügürüb (19) taḫtıdın tübin tüşüb turub; 326/8 Emīr saçrab turub; 276/18 Kördiler ki (18) şehzādeni atı otlab yürübdür; 312/9 Üç mertebe ṭavāf ḳılıb yürüb; 332/17 mübārek (17) başlarını tenleridin cüdā ḳılmaḳġa meşġūl bolub olturubdur.

1.Çoğul Kişi : “-b oltur(ubdur)+miz” 110/9 Āḫir nā-ʿilāc bolub olturubdur miz.

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 288/7 Kördiler ki, İmām titreb turubdurlar.

2.2.8.1.2.1.3. Geniş Zaman

Doğrudan belirli bir zamanı işaret etmemekle beraber geçmiş, bugün ve gelecekte herhangi bir zamanı ifade etmek için kullanılır. Çağatay Türkçesinde geniş zaman “-r, -Ar, -Ur” eklerinden sonra zamir kökenli kişi eklerinin getirilmesiyle yapılır. Eski

Anadolu Türkçesinde istek eki “-Am” geniş zaman ifadesi için kullanılır(Şahin, 2015, s.65). İncelediğimiz eserde Oğuz Türkçesi özelliği olarak benzer bir kullanım tespit edilmiştir: 267/16ʿUbeydek aydı ki, men nėmedin ḳorḳam. İncelediğimiz eserde geniş zaman fiil çekimi örnekleri şuralarda tespit edilmiştir:

İncelenen eserde geniş zaman çekimi fiillere eklenen “-r, -Ar, -Ur, -yUr” ekleriyle sağlanmıştır. Orhun ve Uygur metinlerinde gördüğümüz geniş zaman çekimi için kullanılan “-yUr” eki Harezm Türkçesi metinlerinde varlığını devam ettirmiştir. Kutb’un Hüsrev ü Şirin 8 (5a) 156. vs beyitlerde (tileyür ol bahane kim baha yok/ aña miñ yılkı tacat derreçe yok) geniş zaman çekimi -yUr ile sağlanmıştır. Çalışmamızda geniş zaman fiil çekiminin iki yerde “-yUr” biçimi ile çekimlendiği tespit edilmiştir. Metnin bütününde tespit edilen tanıkların bazıları şunlardır:

1.Tekil Kişi : 162/14 Özümni nerre şīr körer men; 165/13 Men özümni otġa urar men; 168/11 Bu işni ʿilācını kimdin sorar men.

2.Tekil Kişi : 126/15 Ayaġın͡g gürge yetibdür. Öler sen ḥayf; 135/4 Ay civān, ne tiler sen; 162/13 ėmdi özün͡gni neçük körer sen; 166/2 İmāmnı ol yerdin ṭaleb ḳılġıl, tapar sen; 210/21 kimsen ve ḳaydın kėlür sen.

3.Tekil Kişi : 135/10 Ḫavāricler kėlib her ṭarafge tüşer; 259/20ʿİzzet hem ol bėrür ḫˇārlik hem ol bėrür; 278/16 Mülk Ḫudā’nı [16] mülkidür. Kimge berse özi bėrür dėb; 111/13. Ḍarīr Ḫażāʿī aydı ki, ol teyür ḳan ḳarındaşın͡g mendür men.

1.Çoğul Kişi : 106/7 Sendin nėme nėmerse tiler miz; 125/14 ol zamān başımızını alıb kėter miz; 135/14 olarnı şehīd ḳılġan [14] üzülenni ḫūnını tiler miz; 159/9 Biz faḳīrler siznin͡g āteş-i firāḳın͡gızde köyer miz.

2.Çoğul Kişi : 120/11 Sizler anı yüzige tīġ tartar sizler; 153/16 Bu miskīn nā-murādlarġa ne ü- [16] çün ėşik baġlar siz dėdiler; 181/7 ay cān birāderim nėme [7] ḫˇāhlar siz; 204/15 yā İmām neçük ötkerür siz.

3.Çoğul Kişi : 115/3 özge ḫavāricler āh vāh ḳılıb ḳaçarlar; 146/6 tenin͡gni taḫtdın taḫta tābūtge tartarlar; 317/13 Seni İrānlar cemiʿyet [13] atarlar.

Eserde geniş zaman olumsuzu için “-mAs+Kişi Zamiri” biçimi kullanılmıştır. Eski Türkçeden beri kullanılan “-mAz” eki burade ötümsüzleşerek “-mAs” olmuştur: 245/18 ḫavāricni tirig ḳoymas men dėb; 251/4 Men hergiz ėrni ḳabūl ḳılmas [5] men; 253/21ʿĀlem ḫalḳı anın͡g ėlgidin ḳutulmas dėr ėrdiler; 257/8 Henüz ėligni yuġmas mu sen dėdiler; 262/10 biz tėgirmen soramas miz un tartmas miz dėb; 269/1 Senin͡g birle munde ceng ḳılmas men; 272/12 Ceng birle iş ḳılıb bolmas; 273/17 Yana kişini ötkeni

ḳoymas ėrdi; 274/1 meni çāre-yi kārımnı ḳılmas mu sen; 274/20 Āsānlıḳ birle ḳoymas dėb vd.

2.2.8.1.2.1.4. Gelecek Zaman

İncelediğimiz eserde asıl gelecek zaman ifadesi "-GA(y)/-KA(y)" eklerine kişi zamiri getirilerek yapılmıştır. Bunların dışında "-GU/-KU", "-GU/-KU dėk" ekleri de olmak üzere toplam üç tip gelecek zaman çekimi yapılmıştır. Kişi zamiri eki 1.çoğul kişi çekiminde sadece bir yerde "biz" şeklinde iken diğer tüm çekimlerde "miz" şeklinde çekimlenmiştir: 237/17 Ḳarġa ve Mestūre aydılar ki revā bolġaybiz.

1.Tip

İncelenen eserde gelecek zaman fiil çekimi "-GA(y)/-Ka(y)" ekleri vasıtasıyla çekimlenmiştir. Eserde tespit edilen çekimler şöyledir:

1.Tekil Kişi : 236/14 Aydı ki (14) sizlerni kāse-dārlikġa buyurġay men; 256/8 evlād-ı Resūlu'llāh- (8) nı alġan birle berāber bolġay men; 167/20. Bu ḳısm (20) miskīnlikdin amān tapḳay men.

2.Tekil Kişi : 279/1 Biz bī-çārelerni, bu bed-baḫtlarnı ḳolıdın ḳutḳarġay sen dėb; 129/8 Sen ve oġlung̑ ne miḳdār seg (8) bolġay sen; 131/5 Mundaġ beyābānde ser-geşte ve ḥayrān ḳoymaġay sen; 158/1 Öz̲r aytalı tā ki ʿafv ḳılġay sen vd.

3.Tekil Kişi : 171/6 imāmnıng̑ sitāyişleriġa aġız açıb aydılar ki, revā bolġay; 175/18 Tā ki niẓāmkār bī-ser-encām bolmaġay; 178/4 İmām aydılar (4) ki, kişi bolġay mu ki, bu ḫalḳnı körgen bolġay; 157/1 İmām Zeyne'l- ʿĀbidīnni mesned-i ḫilāfetde ber-ḳarār ḳılıb, tā ḥaḳ merkezide ḳarār tapḳay; 172/4 Tā ki ḥaḳ merkezide ḳarār tapḳay; 182/2 bu yetīm ve ġarībni meydānınġa kirgey; 188/10 Tā ki avḳātları yaḫşı ötkey; 310/13 Mīl-i (14) dūbulġa başıdın tüşti; 182/15 andaġ mīl-i dūbulġasıġa urdılar ki, mürekkebi birle nerm boldı vd.

1.Çoğul Kişi : 294/5 Tā ki anı işini ḳılġay miz; 327/11 ḫavāriclerni Ḫudā ḫ̌āhlasa zīr ü zeber ḳılġay miz; 338/15 zen ve ferzendlerini esīr ḳılıb, alġay miz; 182/3 Ėkevlen (3) ser-ü-pā yürgey miz vd.

2.Çoğul Kişi : 117/19 Bu pesendīde ʿameller birle āḫiret öyini ābād ḳılġay siz- (20) ler; 117/21 Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning̑ ḫoşnūdlıġını ḥāṣıl (21) ḳılġay sizler; 121/5 Şerīf köng̑lingiz neçük ḫ̌āhlasa andaġ ḳılġay siz; 153/20 ėkin evlādıng̑ız ḥaḳḳı ḥürmet- (20) leri biz miskīnlerni maḥrūm yandurmaġay siz vd.

3.Çoğul Kişi : 175/5 Ḫˇāhla- (5) dılar ki, ṭabl kös Kūfe ṭarafıge urġaylar; 188/11 Dünyāde miḥnet tartmaġaylar; 189/19 Mātemdin fāriġ bolġandın keyin mükemmel ve müsellaḥ bolub, barġaylar vd.

2.Tip

İncelenen eserde gelecek zaman fiil çekimi "-GU/-KU" eki ile sağlanmıştır. Yalnızca tekil 1. ve 3. kişi çekimleri tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen çekimler şöyledir:

1.Tekil Kişi : 150/5 Men tenhā anın͡g birle uruş ḳılġum bar; 281/1 naṣīḥatın͡gnı ḳaçan ėşitgüm bar dėdiler.

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 110/15 her ṭarafdın bizge tābiʿ bolur. Mededkārlik ḳılġusıdur.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

3.Tip

İncelenen eserde gelecek zaman fiil çekimi "-GU/-KU dėk" eki ile sağlanmıştır. Çağatay Türkçesi öncesinde - 11-14. yy. - gelecek ve gerklilik ifade eden sıfat fiil ekidir. Birinci ve ikinci tekil kişi ile ikinci çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmemiştir. Eserde tespit edilen çekimler şöyledir:

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : cehennemī bu seglerni körüb yüreki yarılġu dėk boldı; 199/19 Ol bed-baḫt anın͡g āvāzıdın ḳorḳub yıḳılġu dėk (20) boldı; 244/10 Her nefesde ʿālemni dem tartġu dėk. ʿAlemni yatḳuzub ḳalʿa ṭarafıge (11) ḳaçıb, ḳalʿage kirib, dervāzelerni muḥkem ḳıldı; 271/19 Yezīd-i pelīd bildi ki, bu sır fāş bolġu dėk.

1.Çoğul Kişi : 110/18 El-ḥamdüli'llāh murādımızge yetgü dėkdür miz.

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 197/6 Bu cānibdin emīrler meydāngа kirgü dėk boldılar; 197/16 neçend mertebe bī-hūş bolub, atdın yıḳılġu dėk (17) boldılar.

2.2.8.1.2.2. Tasarlama Kipleri

Gerçekleşmesi tasarlanan emir-istek, şart ve gereklilik kavramlarını içeren fiillerdir. Henüz gerçekleşmemiş ama gerçekleşmesi düşünülen bu kipler haber kiplerindeki gibi bir oluş ve kılış bildirmezler.

2.2.8.1.2.2.1. Emir-İstek Kipi

Emir kipi, kendine özgü şahıs eklerinin çekimlenmesiyle oluşan fiil kipidir. Fiillere eklenen kişi ekleri; iyelik kökenli, zamir kökenli ve emir kökenli olmak üzere üç tiptir. İncelediğimiz eserdeki ekler Çağataycanın emir kipi ekleriyle uygunluk göstermektedir. Emir-İstek çekimi için üç tip fiil çekimi tespit edilmiştir.

Olumsuzu ikinci ve üçüncü kişi ile çekimlenir. "-mA" olumsuzluk ekiyle çekimlenir: 259/20 Yā İmām (20) ġam yemesünler; 132/11 aldımġa hīç kim kirmesün dėb; 150/11 Ẓulm ėlgi olarge yetmesün dėb vd.

1.Tip

1.Tekil Kişi : -y, -(A)y, -(A)yIn 100/8 Ḥażret-i İmām'nı başları bu serni sizlerge iẓhār ḳılayın mu dėb; 257/3 köng͡lüng͡ni Ebū Turābī'ni ġamıdın ḫalāṣ ḳılayın (4) dėb; 272/18 Vaḳtī ki, ḫaṭīb minberge çıḳıb, ḫuṭbeni oḳuy dėse oḳuġanı ḳoyman͡g; 254/10 Eger sen bu işni becā ḳılsan͡g, yana altun (10) bėreyin; 134/1 ḫazīneni kilīdini man͡ga bėrgil, meger āsiyāyni özüm alay; 162/3 özümni Tavsen (3) bed-baḫtnı taḫtıġa alay; 181/11 Yemenī ve birāderlerimni bu cemāʿa bī-dīnlerdin alay; 182/1 ol peder-i büzürgvārnı ḫūnlarıġa cevāb alay; 183/12ʿAli'ni oġlı bolsan͡g uşbu oḳnı san͡ga atay; 237/1 Ḳarġa ṭarafıge ḳol uzatay dėdi; 274/9 Men hem cid ü cehd birle aytay; 317/18 Bir sāʿat (18) tevḳıf ḳılġıl, cevāb aytay vd.

2.Tekil Kişi : "-GIl", "Ø" 318/14 Aydılar (14) ki, imāmġa ḫaber bergil; 325/5 Yezīd, sen tola ġam yemegil; 99/16 köterib sarāynın͡g içige kirgüzgil; 104/3 Bilgil ve āgāh bolġıl; 121/20ay şifā-yı her-ʿalīl, mening͡ feryādımġa yetgil; 132/16 Buyurdı ki, (16) ṭaʿām kėltürgil; 133/14 Yezīd-i pelīd aydı: Yibergil; 134/1 Ol künde zen aydı ki ḫazīneni kilīdini man͡ga bėrgil; 187/9 eger yüzün͡g ḳorḳsan͡g bar ceng kėl; 143/11 Bir piyādeni buyurdı ki; (11) ḫaber al; 238/1 ay ḥarāmzāde. Ḫām ṭamaʿ, şūm ḳolun͡gnı yıġ dėb; 255/9 ay Emīre'l-fāsıḳīn bu defʿa uyḳudın (9) uyġan; 231/4 tīġ birle şeyṭānnı başını kėsgil dėb vd.

3.Tekil Kişi : "-sUn" 267/1 Ḥażret-i İmām kişi yiberdiler ki, piyādeler yansun dėb; 280/17 Sizler (17) körgüzey, tā maʿlūm bolsun; 283/21 Ne ḫavāriclerge, sizlerge laʿnet

(21) bolsun; 292/13 ʿUbeydek'ge ḫaberdār bolsun; 329/18 Ḥażret-i İmām (18) kişi buyurdılar ki, yansun dėb; 132/11 Ḥükm ḳıldı ki, aldımġa hīç kim kirmesün; 140/20 Mevḳūf Şāmī'ġa kişi yiberdi kim; (20) tīz özini yetgürsün; 150/11 Ẓulm ėlgi olarge yetmesün vd.

1.Çoğul Kişi : "-AlIn͡g", "-AlI", "-AlIk", "-AylUk" 319/6 bu mūyumdın otġa salın͡g; 137/11 meni ḫalāṣ ḳılıb alın͡glar dėb; 147/12 Buyurdı ki, ol başlarnı boynıdın alın͡glar; 163/4 Tavsen aydı: ʿAraba'ge salın͡glar; 201/16 ol merdni mürdesini alıb kėlin͡gler. Körelik nėme boldı; 207/17 Dād-ı dilin͡g- (17) ni bu merdum-i bī-edeblerdin alalı; 207/20 Ebū Turābī'ni oġlıġa ḳoyalı; 218/19 Cemāl bā-kemāllarını müşāhede ḳılalı; 223/21 bir kişini tutub, imāmnı andın soralı; 224/14 Taşḳarı çıḳalı (15) dėb turub ėrdiler; 215/14 hemmemiz be-yek-pāre baralı. Sorayluk ki terk-i cemāʿat (15) nėme sebeb vd.

2.Çoğul Kişi : "(I/U)n͡g", "(I/U)n͡glAr", "(I/U)n͡gIz", "(I/U)n͡gIzlAr" 319/6 başın͡gız- (6) ge müşkil iş tüşse, bu mūyumdın otġa salın͡g; 348/5 Ġażab bolub buyurdı ki bend ḳılıb (5) zindānġa salın͡glar; 101/12 Ay pādişāh-ı (12) ʿādil rāst aytın͡gız; 106/6 Ėmdi aytın͡gızlar. Nėme ārzūn͡gız bar; 120/16 ḳaşımġa (16) yiberin͡gizler; 124/10 Ay (10) ata nėme cevāb berdin͡giz; 220/19 Sizler leşker-gāhġa barın͡gızlar vd.

3.Çoğul Kişi : "-sUnlAr" 320/3 deştide leşker cemʿ bolsunlar dėb; 333/9 ėmdi tola ḫuṣūmet ḳılsunlar; 333/12 Eger ḫayālleri ḫilāfetge bolsa alsunlar; 336/11 cumʿa küni ḫalāyıḳ mescidge cemʿ bolsunlar; 348/20 Öz iḫtiyār- (20) lariçe şunde tursunlar, dėdi; 103/3 Bizlerge azuḳ, at yemi bersünler dėb; 140/7 Şāh ʿAlḳame giryān bolub aydı ki, mendin bu günāhnı ötsünler; 259/20 Yā İmām (20) ġam yemesünler; 333/11 Ėmdi bu ḫalḳġa amān bėrsünler. Vilāyetler ḫarāb bolub- (12) dur; 333/14 Ammā Yezīd'ge Şām'nı bėr- (14) sünler; 346/8 Şām'nı man͡ga bėrsünler vd.

2.Tip

Bu tip kişi eki gelecek zaman çekiminde de kullanılan "-GAy", "-KAy + kişi zamiri" ekleridir. Ekler üzerine zamir kökenli kişi ekleri eklenerek çekimlenir. Olumsuz fiil çekimi "-mA" eki ile yapılır: 125/10 Muḫāliflerni ḳolıge tüşmegey siz- (11) ler; 125/11 Ḳıyāmetġaça bed nāmzedelik menin͡g atımġa olturmaġay dėb vd.

1.Tekil Kişi : 347/5 Tā ki bu ḫacāletdin çıḳġay men dėb; 146/17 Tā üstüvār ḳılġaymen; 183/2 Tā ki (2) senin͡g tuzun͡gnı ḥelāl yegen bolġay men dėb vd.

2.Tekil Kişi : 121/17 Tā mendin necāt tapḳay sen, dėdi; 231/12 Bu sebeb birle Ḫudā'dın ʿāfiyet tapḳay sen dėb vd.

3.Tekil Kişi : 238/1 Yana ḳol uzatgey; 246/21 bu şīre merdlerdin biri bu ḫidmetni becā kėltürgey; 256/21 işini tamām ḳılıb, (21) başını manga alıb kėlgey vd.

1.Çoğul Kişi : 237/17 Ḳarġa ve Mestūre aydılar ki revā bolġaybiz; 239/19 Tā bu leşkerġa cevāb aytḳay miz vd.

2.Çoğul Kişi : 126/8 Tā ferdā ḳıyāmet, āb-rūy tapḳay sizler; 142/11 Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā'nı ṣevābını tapḳay sizler inşā'allahu (12) taʿālā vd.

3.Çoğul Kişi : 207/10 Ḫˇāhlar ki at salġaylar; 207/11 birāderlerni ḫalāṣ ḳılġaylar; 208/8 Şāh Saʿīd ʿAlḳame şehzādeni ḫalāṣ ḳılġaylar vd.

3.Tip

Bu tip istek çekimi Oğuzca özellik göstermektedir. Fiiller "-A + kişi zamiri" ile çekimlenir. Eserde sadece ikinci tekil ve ikinci çoğul kişi çekimleri tespit edilmiştir.

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : 126/21 Yana faḫr ḳıla sen. Dūzaḫ ötti; 132/14 Ay emīr sanga leşker kem ėmes nėme endīşe ḳıla sen; Ay civān-merd bu ḳısm (8) tavṣīf sitāyiş ḳıla sen; 202/6 Aydı ki yaḫşı nevāziş ḳıla sen mü; 127/18 Hīç (18) kim ecel çengālidin ḳutulġan yoḳ, sen özüng bile sen.

3.Tekil Kişi : -

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : 219/2 serhengler sizlerge nėme boldı ki cezaʿ ḳıla sizler; 250/16 ay bī-çāre- (16) ler, sizler kim üçün mundaġ ḳıla sizler; 305/16 peyġamberingiz- (16) ni evlādıġa cefālarnı ḳıla sizler.

3.Çoğul Kişi : -

2.2.8.1.2.2.2. Şart Kipi

Şart kipi, bir fiildeki eylemin gerçekleşmesinin diğer bir eyleme bağlı olduğunu ifade etmektedir. Şart kipi çekimi "-sA" ekine eklenen iyelik kökenli kişi ekiyle çekimlenir. Bu kip ekiyle; metinde şart anlamının dışında istek, beklenti ifadeleri de sağlanmıştır. İkinci çoğul kişi fiil çekiminde tespit ettiğimiz "-sAngIAr" ekiyle yapılan şart kipi fiil çekimi, Çağdaş Uygur Türkçesinde de görülmektedir (Ersoy, 2007, s. 393). İncelenen eserde şart kipi için tespit edilen çekimler şunlardır:

1.Tekil Kişi : "-sAm" 105/19 cānımnı fedā ḳılsam; 110/3 Men ol ḳavmdin bolsam; 120/21 öz ḳanım birle reng ḳılsam; 129/1 Her ne ḫˇāhlasam ḳılur men; 131/7 Meni bir

sözim bar aytsam, dėdi; 131/11 Men hem barsam; 140/14 ziyāret-i İmām Ḥüseyin ḳılsam vd.

2.Tekil Kişi : “-sAn͡g” 146/11 Eger munın͡g ḫilāfıġā iş (11) ḳılsan͡g cānın͡ga ne işler ḳılay; 176/13 bular birle ceng ḳılsan͡g nėçe vechdin dürüstdür; 183/12 sen ʿAli’ni oġlı bolsan͡g; 187/8 Eger birin͡g ḳorḳsan͡g onun͡g kėl; 199/3 eger hūşyār bolsan͡g mundaġ ḳılmas ėrdin͡g vd.

3.Tekil Kişi : “-sA” 201/3 hünerin͡g bolsa körset; 201/5 şerbet (5) zehr bolsa nūş ḳılay; 210/2 Eger ol andaġ ḳılmasa; 212/16 Mundaġ bolmasa men Kerbelā’de ḥāżır bolur ėrdim; 217/7 seni ḳolun͡gde bend bolsa hem yibergil; 224/13 her nėmerse bolsa şul öydedür dėb; 227/8 aġız açsa bir nefesde dem tartḳay vd.

1.Çoğul Kişi : “-sAḳ”, “sek” şart kipinin 1.Ç.K. eki olan “sak” ; 108/12 سک “sek”; 125/12, 158/2 ساک “sak” biçiminde yazılırken, 101/7, 110/7, 110/18, 121/4, 206/17, 228/8, 236/6, 236/10, 236/12, 276/7 satırlarde ساق “saḳ” biçiminde yazılmıştır. 228/8 bir yutum su tapsaḳ barça ḫavāriclerni cehennemge; 236/6 Ay maʿşūḳ vaḳt cüft (6) bulsaḳ aygen; 236/10 ḫamr-ālūde barsaḳ bizdin bed-gümān bolur; 236/12 Biz kāse-dār bolsaḳ Bu meclisde; 276/7 şundaġ şikār ḳılsaḳ dėb; 101/6 Eger bu kāfirlerġa iṭāʿat ḳılsek; 101/19 Maṣlaḥat ḳılsek laʿīn pelīd; 108/12 biz munde (12) tola muʿaṭṭal bolsaḳ; 115/2 Yezīd leşkerige şikest bersek; 115/7 çıḳıb barıb, şebāḫūn ursek tā alar tepretgünçe demār çıḳarur miz vd.

2.Çoğul Kişi : “-sAn͡gIz”, “-sAn͡glAr”, “-sAn͡gIzlAr” 208/18 Eger tuġ tübide ḥāżır bolsan͡gız; 346/19 Eger inanmasan͡gız Ḥacerü’l-esved’din soralı; 138/16 barıb dil-dārlıḳ nevāziş ḳılsan͡gız dėdiler; 139/11 Anı iʿzāz u ikrām birle (11) mülāzemet ḳılsan͡gız lāyıḳdur; 237/15 be-yek-pāre yana bir yerde āşikāre ḳılsan͡g- (16) lar; 101/7 Eger ḫˇāhlasan͡gızlar; 156/4 mecrūḥ (4) kön͡glümni ḫˇāhlasan͡gızlar; 172/17 eger maṣlaḥatnı (17) man͡ga salsan͡gızlar vd.

3.Çoğul Kişi : “-sAlAr” 118/12 Resūl ʿaleyhi’s-selām şefāʿatge oltursalar; 126/1 Her ḫavāricġa rū-be-rū bolsalar; 140/13 şehirge kirib menzilimġa teşrīf (13) ḳılsalar; 148/11 An͡ga ḫalḳ cemʿ bolsalar; 149/10 Eger ʿināyet ḳılsalar, ḫidmetlerige baraydı; 158/5 Nėme bolur aydı ki bir ġarīb nevāzlik ḳılsalar (6) ėrdi; 158/11 Ammā bende nevāzişlik ḳılsalar; 171/8 her nėmerse ki fermān ḳılsalar vd.

Şart kipi, şart işlevinin yanında dilek ve temenni bildirmek için kullanılmıştır. Şart kipiyle çekimlenmiş bir fiil başka bir fiilin koşulu olmadığı durumda cümlede asıl ifade edilmek istenen “istek anlamı” olur. Şöyle ki: 110/16 Bir şīre-merd peydā bolsa ve bu

ḫayr işge ḳadem ḳoysa dėr (17) ėrdük; 299/21 anı dīnnini bī-iḫtiyār ḳılsa ferzendleriġa şundaġ bī-dādlik ḳılsa; 129/10 Yezīd, an͡glasa tirig ḳolġa tüşüb aygen; 157/19 hemīşe kūşe-yi ḫāṭrın͡gızlar meni ṭarafımge bolsa ve men bu sebebdin iftiḫār-ı (20) ehl-i ʿālem bolsa; 159/7 Yezīd-i pelīd an͡glasa sizni kėlibdür dėb; 299/21 peyġamberim dėse, anı dīnnini bī-iḫtiyār ḳılsa ferzendleriġa şundaġ bī-dādlik ḳılsa; 148/11 An͡ga ḫalḳ cemʿ bolsalar vd.

Şart kipinin olumsuzu "-mA" ekiyle yapılır: 123/20 Eger ḳabūl ḳılmasan͡g; 201/6 ʿuhdesidin çıḳıb bāṭıl ḳılalmasam; Eger ol andaġ ḳılmasa; 212/16 Mundaġ bolmasa men Kerbelā'de ḫāżır bolur ėrdim; 223/11 yaḫşı ḳılsan͡g(11) ḳıl; bolmasa şehirdin çıḳ; 201/6 eger senin͡g ḥarb ḍarbın͡g ʿuhdesidin çıḳıb bāṭıl ḳılalmasam; 210/2 Eger ol andaġ ḳılmasa (3) şundaġ belāġa giriftār bolub; 244/3 tamam leşkerin͡gni ber-hem urub ṣafın͡gnı sındurmasam; 256/1 Eger ḳabūl ḳılmasan͡g özün͡g bil; 258/17 Eger bir sāʿat urmasa ėrdi (18) bu ḫavāriclerge şikest bėrür ėrdük vd.

Çağataycanın erken dönemlerinde şart kipi "-dığında, -ınca" zaman ifadesi için kullanılmıştır. Fakat bu durumun Çağataycada kullanımı seyrektir (Eckmann, 2017, s. 153). İncelediğimiz eserde tespit edilen kullanımları şöyledir: 272/18 Vaḳtī ki, ḫaṭīb minberge çıḳıb, ḫuṭbeni oḳuy dėse oḳuġanı ḳoyman͡g; 330/10 ʿAli neslidin ḳalmadı dėsem her ḳaysı bir ejder- (11) hā-yı zamān veyā şīr dėk ʿālemni düm tartadur.

2.2.8.1.2.2.3. Gereklilik Kipi

İncelenen eserde Gereklilik ifadesi "-maḳ kėrek", "-sam kėrek", "-maḳ kėrek", "kėrek … -sA" yapılarıyla oluşturulmuştur. Eserde gereklilik kipi aslen "-maḳ kėrek" yapısıyla sağlanmıştır. Diğer yapılar sadece birer defa temsil edilmişlerdir: 131/1 Közige mīl tartmaḳ kėrek kör bolsun dėdi; 141/9 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin yollarıde fedā ḳılsam kėrek; 310/1 Kėrek ki, bir pehlevān yolını tusub, esīr ḳılıb alıb kėlse dėb.

Ayrıca gelecek zaman ve gereklilik ifade eden "-Gu+kişi eki" sıfat fiil yapısı 11.-14. yüzyıllar arasında gereklilik için (Eckmann, 2017 s. 103) kullanılmıştır. Harezm Türkçesinde gereklilik için kullanılan "-Gu+kişi eki" yapısı Çağatay Türkçesinde de zaman zaman (Eckmann, 2017 s. 103) kendisini göstermiştir.

Metinde "كيراك" biçiminde yazılan "kėrek" sözcüğü, Harezm Türkçesinde kerek, Çağatay Türkçesinde kėrek biçimindedir (Clauson, 1972, s. 742). Bu hâliyle metnimiz Çağatay Türkçesiyle uyumludur. Eserde yalnızca birinci tekil ve birinci çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmiştir. Diğer şahıs çekimlerinin örnekleri yoktur. Eserde tespit edilen

gereklilik kipi çekimleri şöyledir:

1.Tip

1.Tekil Kişi : 141/9 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin yollarıde, fedā ḳılsam kėrek.

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 131/1 Közige mīl tartmaḳ kėrek kör bolsun dėdi; 130/19 Yezīd, anı tamām ʿuḳūbet birle öltürmaḳ (19) kėrek dėdi; 130/20 yüz tayaḳ urmaḳ kėrek yaray aydı. Ḥulḳumıdın asman kėrek. Biri aydı: Tirig ḳoymaḳ (21) kėrek; 131/21 Biri aydı: Tirisini soymaḳ kėrek; 132/18 Asḳalān'ġa ılġar yibermek kėrek; 134/10 Leşker hem kėrek (11) dėdi; 135/8 Nėme ḳılmaḳ kėrek, dėdiler; 155/7 Bes ṣabr ḳılmaḳ kėrek. Ḳażāġa rıżā bermaḳ kėrek; 155/19 ḫalḳ-ı ʿālemġa sülūk ḳılmaḳ kėrek; 173/3 Yezīd-i pelīdni başıġa tīġ (3) tartmaḳ kėrek; 310/1 Kėrek ki, bir pehlevān yolını tusub, esīr ḳılıb alıb kėlse dėb.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

2.Tip

Ayrıca gelecek zaman ve gereklilik ifade eden "-Gu+kişi eki" sıfat fiil yapısı 11.-14. yüzyıllar arasında gereklilik için (Eckmann, 2017 s. 103) kullanılmıştır. Harezm Türkçesinde gereklilik için kullanılan "-Gu+kişi eki" yapısı Çağatay Türkçesinde de zaman zaman (Eckmann, 2017 s. 133) kendisini göstermiştir. İkinci tekil ile birinci çoğul, ikinci çoğul ve üçüncü çoğul kişi fiil çekimleri eserde tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : 150/5 Men tenhā anın͡g birle uruş ḳılġum bar.

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 110/15 muḥib-i ḫānedān her ṭarafdın bizge tābiʿ bolur. Mededkārlik ḳılġusıdur.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

2.2.8.1.3. Birleşik Çekimler

Çalıştığımız eserde; tespit edilen birleşik fiil kipleri hikâye, rivâyet ve şart başlıkları altında aşağıda incelenmiştir. Birleşik fiil kipleri ek fiilin görülen geçmiş zaman

ekinin getirilmesiyle çekimlenir. Hikâye çekiminde "ė(r)di + iyelik kökenli kişi eki", rivâyet çekiminde ise; "ėrmiş/ken + zamir kökenli kişi ekleri" getirilerek çekimlenir.

2.2.8.1.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi

İncelenen eserde belirli ve belirsiz geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman ve şart kipinin üzerine "ė(r)di" yapısısının eklenmesiyle hikâye birleşik çekimi elde edilmiştir.

2.2.8.1.3.1.1. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi

İncelenen eserde belirli geçmiş zamanın hikâyesi bir yerde tespit edilmiştir. İlgili ek, olumsuz fiil çekimi "medi ėrdi" ile karşımıza çıkmıştır. Fiil, iyelik kökenli kişi eki ile çekimlenir. Eserde yalnızca üçüncü tekil kişi olumsuz fiil çekimi tespit edilmiştir: 259/9 saḳalını yolub taşladı. Ammā hīç (9) fā'ide bermedi ėrdi.

2.2.8.1.3.1.2. Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi

İncelenen eserde belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi için 2 tip fiil çekimi tespit edilmiştir. "-(X)b ė(r)di/-(X)b turur + ėrdi" eki ile "-GAn/KAn ėrdi" yapısına iyelik kökenli kişi eki eklenerek kurulmuştur.

1.Tip

Belirsiz geçmiş zamanın hikâyesinin bu çekimi, -(X)b ė(r)di/-(X)b turur + ė(r)di ekinden sonra iyelik kökenli kişi ekleri getirilerek kurulur. Bu tip birleşik fiil çekiminde, ikinci çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : 97/18 bir bölek bulut peydā boldı. Ḳarab turub ėrdim; 99/5 Alar birle kėlib ėrdim dėdi; 105/18 Sevdāġa munde kėlib ėrdim; 114/8 İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni aldılarıġa barıb ėrdim vd.

2.Tekil Kişi : 170/6 mening͡ ḥaḳḳımde (6) bu muʿāmelening͡ ḳılıb ėrding͡.

3.Tekil Kişi : 105/6 ayaġlarıġa yüz ve közlerini sürtüb turur ėrdiler; 109/17 Bir maḳbere- (17) ġa fātiḥa oḳub turur ėrdi; 111/5 ne vāḳıʿa (5) boldı dėb turur ėrdi; 207/7 birāderim ḳayan barıb ėrdi; 207/18 Kehrem ḫoş ḥāl- (18) likdin ḫ˘āhlab ėrdi vd.

1.Çoğul Kişi : 227/14 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning͡ ḫūnını ṭaleb ḳılġalı kėlib ėrdük; 260/7 biz sizge aytalmay turub ėrdük; 290/16 Tā bir menzilge kėlib tüşüb ėrdük;

296/4 biz hergiz mundaġ nemerseni körmeb ėrdük vd.

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 277/17 Manga hergiz raḥm ḳılmas (17) sizler dėb turur ėrdiler; 298/13 Seni (13) muḳātil ḫalāṣ ḳılur dėb ėrdiler; 298/14 muḳātilġa hem Resūl-i Ḫudā ḫaber bėrib ėrdiler; 308/20 Telāye leşkerge yetib ėrdiler; 312/4 Ṭalḥa-yı (4) Kezzāb zamānıde mürted bolub ėrdiler vd.

2.Tip

Belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi "-ġan ėrdi" eki ile çekimlenen fiillere iyelik kökenli kişi ekleri getirilerek kurulmuştur. Eserde yalnızca üçüncü tekil kişi fiil çekiminin örneği tespit edilmiştir. İncelediğimiz eserde tespit edilen çekimler şunlardır:

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 109/15 Ḍarīr kördi kim, keygen libāsları ḳanġa bulġanġan ėrdi; 241/6 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh- (6) nıng mübārek uçalarıġa nīze salġan ėrdi; 265/1 Tört yüz öy anıng girdide (1) binā ḳılġan ėrdi; 297/6 Ande bir öy bar ėrdi. Tėmürdin ḳılġan ėrdi; 132/16 Bu seg üç kündin bėri ṭaʿām yemegen ėrdi; 133/6 Toḳsan yaşḳa kirgen ėrdi.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

2.2.8.1.3.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

İncelenen eserde şimdiki zamanın hikâyesi "-maḳde ėrdi + kişi zamiri" eki ile eserde bir tek yerde kullanılarak zaman ifadesi sağlanmıştır: 288/2 Ez-pey salmaḳde ėrdi ki rū-be-rūsıdın Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıy- (3) Allahu ʿanhnı ṣūretleri çıḳıb.

2.2.8.1.3.1.4. Geniş Zamanın Hikâyesi

İnceleen eserde geniş zamanın hikâyesi; "-r, Ar, Ur" geniş zaman eki üzerine ė(r)di hikâye çekimi ve iyelik kökenli kişi eki getirilmesiyle kurulur. İkinci tekil kişi ve birinci çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : 339/3 Her kün Mekke'ni körüb namāz oḳur ėrdim; 105/5 Muṣṭafā ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve sellemning rūḥ-ı pāklarını özümdin ḫoşnūd ḳılur ėrdim; 109/12

Kerbelā'ġa barıb cānımnı fedā ḳılur ėrdim vd.

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 335/15 İt dėk (15) olub yatar ėrdi; 139/1 ḥarāmzāde-yi mekkār ol ėkki şehzādeni başlarını ḳuçaġıġa alıb; feryād ḳılur ėrdi; 115/8 Hemme ḫalḳ an͡ga aḥsen ü āferīn dėr ėrdiler; 115/18 bularnın͡g āvāzları (18) felekge yeter ėrdi; 134/20 kīyaknı piyāde ḳovlab tutar ėrdi vd.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : 187/18 İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhġa nėme (18) sülūk muʿāmele ḳılur ėrdin͡gizler.

3.Çoğul Kişi : 187/16 Ol pāk-deyyinni arḳasıdın yüz min͡g ḥarbe (16) urar ėrdiler; 126/3 Mestūreler hem merdānelik ḳılıb, ḫavāriclerni dādını bėrür ėrdiler; 126/4 Gürzī, teber, (4) şemşīr birle ol kāfirlerni leşkerini nābūd ḳılur ėrdiler; 127/21 Ammā Ḳarġa ve Mestūre ceng ḳılur ėrdiler vd.

2.2.8.1.3.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi

İncelenen eserde gelecek zamanın hikâyesi, -GAy/-KAy ė(r)di ve -GU dėk/-KU dėk + ėrdi eki getirilerek iki tipte yapılmıştır.

1.Tip

-GAy/-KAy ė(r)di + iyelik eki ile yapılan gelecek zamanın hikâye çekiminde birinci, ikinci ve üçüncü çoğul şahıs fiil çekimleri tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : 105/4 Cānımnı fedā ḳılġay ėrdim; 152/7 Ay dırīġ, men Kerbelā'de bolġay ėrdim; 154/12 Kerbelā'de men hem bolġay ėrdim; 154/13 Cānımnı (13) alarġa fedā ḳılġay ėrdim; 105/6 Men hem derece-yi şehādet tapḳay ėrdim; 105/20 Şāyed men hem şehādet derecesini tapḳay ėrdim vd.

2.Tekil Kişi : 271/16 ʿAli'ni ʿazl ḳıldı. Sen Muʿāviye'ni ʿazl ḳılġay ėrdin͡g.

3.Tekil Kişi : 97/1 Yā suġa fermān bolġay ėrdi; 97/2 yā şimālġa fermān bolġay ėrdi; 97/4 Yeryüzide hīç nemerse (4) ḳalmaġay ėrdi; 228/9 Tā bizdin ʿālem- (9) ġa bir at ḳalġay ėrdi; 259/19 Ammā bu loḳatde kömek bizde bolġay ėrdi; 97/1 köygey ėrdi vd.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

2.Tip

İncelenen eserde gelecek zamanın hikâyesi, -GU dėk/-KU dėk + ėrdi eklerinin üzerine iyelik kökenli kişi eklerinin getirilmesiyle kip çekimi yapılmıştır. Birinci ve ikinci tekil kişi ile ikinci çoğul kişi çekimi tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 113/2 bu seglerni körüb yüreki yarılġu dėk boldı; 199/19 Ol bed-baḫt anın͡g āvāzıdın ḳorḳub yıḳılġu dėk (20) boldı; 244/10 Her nefesde ʿālemni dem tartġu dėk. ʿAlemni yatḳuzub ḳalʿa ṭarafıge (11) ḳaçıb; 271/19 Yezīd-i pelīd bildi ki, bu sır fāş bolġu dėk.

1.Çoğul Kişi : 110/18 El-ḥamdüli'llāh murādımızge yetgü dėkdür miz dėb.

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 197/6 Bu cānibdin emīrler meydānġa kirgü dėk boldılar; 197/16 atdın yıḳılġu dėk (17) boldılar.

2.2.8.1.3.1.6. Şart Kipinin Hikâyesi

İncelenen eserde şart kipinin hikâyesi -sA + iyelik eki + ė(r)di eki getirilerek çekim sağlanır. Bu kipin olumsuz fiil çekimi -mA olumsuzluk ekiyle sağlanmıştır. Birinci ve ikinci çoğul kişi fiil çekimleri tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : 105/4 Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdi; 105/19 Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdim, cānımnı fedā ḳılsam; 109/12 Eger ḫaber tapsam ėrdi. Kerbelā'ġa barıb cānımnı fedā ḳılur ėrdim; 105/4 Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdi vd.

2.Tekil Kişi : 271/17 Bu fitneler arade ḳā'im boldı ve sen ḳarab tursan͡g ėrdi.

3.Tekil Kişi : 258/17 Eger bir sāʿat urmasa ėrdi (18) bu ḫavāriclerge şikest bėrür ėrdük.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 151/9 Eger bilseler ėrdi, imāmġa mundaġ işler pīş kėlibdür; 158/6 meni ve muḥiblerin͡g segleri ḳaṭārıde bilseler ve körseler ėrdi.

2.2.8.1.3.2. Rivâyet Birleşik Çekimi

İncelediğimiz eserde rivâyet birleşik çekimleri, belirsiz geçmiş zaman ve geniş zaman kip eklerinden sonra rivâyet birleşik zaman ekleri getirilerek kurulmuştur. Bu iki

birleşik zaman çekimi dışında farklı bir rivâyet çekimi tespit edilmemiştir. Rivâyet Birleşik çekiminde fiil kip ekleri zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenirler. Rivâyet çekimi, Çağatay Türkçesinde "-ėrmiş" ekiyle sağlanır. Çağdaş Uygur Türkçesi ve Özbek Türkçesinde ise rivâyet çekimi "-ėken" ekiyle sağlanmaktadır. İncelediğimiz eserde bu iki kip ekinin eserde birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

2.2.8.1.3.2.1. Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyeti

İncelenen eserde belirsiz geçmiş zamanın rivâyet çekimi için iki tip tespit edilmiştir. Bunlar: "-Gan/-Kan + ėrmiş/ėken" ve "-(X)b + ėrmiş/ėken" ekleridir. Hem Çağataycada hem Özbekçede hem de Çağdaş Uygur Türkçesinde rivâyet şekilleri için kullanılan "ėrmiş/ėken" incelediğimiz eserde birlikte kullanılmıştır. Belirsiz geçmiş zamanın rivâyeti, zamir kökenli kişi ekleri getirilerek çekimlenir. Fiil çekimleri daha çok Çağatayca yapısına benzemektedir.

1.Tip

İncelenen eserde belirsiz geçmiş zamanın rivâyeti; "-Gan/-Kan + ėrmiş/ėken" üzerine zamir kökenli kişi ekleri getirilerek sağlanmıştır. Eserde Çağataycada hem Özbekçede hem de Çağdaş Uygur Türkçesinde rivâyet şekilleri için kullanılan "ėrmiş/ėken" incelediğimiz eserde birlikte kullanılmıştır. Eserde birinci tekil ve ikinci tekil kişi ile birinci çoğul ile ikinci çoğul kişi fiil çekimleri tespit edilmemiştir. Bunların metindeki kullanımları şöyledir:

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 113/21 sizlerni havādārıng͡ızlar mening͡birle ceng ḳılġalı (21) üstüvār bolġan ėrmiş; Şehper-i ʿAyyār, ṣūret mübeddel ḳılıb, bendge (17) salġan ėken dėb; 233/17 Şehper-i ʿAyyār, ṣūret mübeddel ḳılıb, bendge (17) salġan ėken; 270/6 Muʿāviye gūrını çuḳur ḳazġan ėken; 276/4 Ḫˇāceler ḳorḳub kişi yibergen ėken; 299/17 Yezīd bendġa salġan ėken dėdi; 322/5 Kördiler ki, bir köhne tābūt içide (5) yatḳan ėken; 335/8 Munçadin bėri ʿömr dem żāyiʿ ötken ėken.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 156/11 İmām Muḥammed Ḥanīfe kėlib, teşrīf-i Beytu'llāh'ġa kėltürgen ėrmişler; 297/19 Yezīd soradı, nėmege ḳılgen ėkenler.

2.Tip

İncelenen eserde belirsiz geçmiş zamanın rivâyeti; “-(X)b + ėrmiş/ėken” eki üzerine zamir kökenli kişi eki getirilerek kurulmuştur. Eserde hem Çağataycada hem Özbekçede hem de Çağdaş Uygur Türkçesinde rivâyet şekilleri için kullanılan “-ėrmiş/-ėken” incelediğimiz eserde birlikte kullanılmıştır. Eserde yalnızca üçüncü tekil ce üçüncü çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmiştir. Diğer kişiler için fiil çekimi tespit edilmemiştir. Eserde çekimlenen fiiller şöyledir:

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 275/11 Mülcem İbn Kehrem ėşitti ki, ornıde Ḫˇāce ʿİmāde’d-dīn ḥākim bolub (11) ėrmiş; 148/8 Baʿde, Mervān aydı: Ol zen işni (8) ḳılıb ėken; 156/13 Ebā ʿAli’ni, pādişāh-ı Yemen helāk ḳılıb ėken; 224/5 Bir ġulām-beççeni ornıde yatḳuzub ėken; 288/11 Soluncan ʿAyyārnı tutub ėken; 333/10 Ezeldin taḳdīr-i İlāhī mundaġ bolub ėken.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 233/10ʿAbdu’r-raḥman Mālik ve hemme serheng- (10) ler öltürüb ėkenler.

2.2.8.1.3.2.2. Geniş Zamanın Rivâyeti

İncelenen eserde geniş zamanın rivâyeti; “-r, -Ar, -Ur” geniş zaman eki üzerine getirilen “-ėrmiş” veya -ėken ekleriyle geniş zamanın rivâyet çekimi sağlanmıştır. Fiil çekiminde zamir kökenli kişi ekleri kullanılır. Eserde hem Çağataycada hem Özbekçede hem de Çağdaş Uygur Türkçesinde “-ėrmiş/-ėken” ekleriyle kullanılan rivâyet şekilleri bir arada kullanılmıştır. Eserde yalnızca üçüncü tekil ve üçüncü çoğul kişi fiil çekimi tespit edilmiştir. Diğer kişiler için fiil çekimi tespit edilmemiştir. Eserde çekimlenen fiiller şöyledir:

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 105/19 bī- (19) raḥm munça cefānı ḫānedān ḥażretġa ḳılur ėrmiş; 118/10 ḥālā Yezīd-i pelīdni leşkeri (10) kėlür ėrmiş; 123/15 Bu yerge nėmege kėlibdür? (15) ve ḳayan barur ėrmiş; 138/12 Bībī Ḥācer Kerbelā’ġa barur ėrmiş dėb; 165/4 Muḥammed Ḥanīfe’ni (4) tutub mancınīḳde otġa salur ėrmiş; 124/9 ne yerge dādımız yeter

ėken dėb endīşe ḳılur men; 145/3 mübārek başlarını alıb (3) kėlür ėken; 186/3 Mervān-ı Ḫar'nı (3) ḫālası mekri birle tutub, Şām'ġa alıb barur ėken.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 233/16 şehzādelerni mübārek (16) başlarını alıb çıḳıb kėlür ėkenler.

2.2.8.2. Fiilimsiler

İncelenen eserde tespit edilen fiilimsiler, aşağıda İsim fiil, sıfat fiil, zarf fiil başlıklar altında alt maddeleriyle incelenmişlerdir:

2.2.8.2.1. İsim Fiil

İncelediğimiz eserde -mAḳ, -mA, -(X)ş isim fiil eklerinin eylem adı ve kalıcı ad olarak kullanımları tespit edilmiştir. Ayrıca isim fiil ekinin edatlarla kullanımları tespit edilmiştir. Eserdeki tanıklar şunlardır:

-mAḳ

İncelediğimiz eserde -mAḳ ekinin kullanımları şuralarda tespit edilmiştir:

Eylem adı yapmışlardır: 110/5 Ay müselmānlar bu yıġlamaḳdın ve bu taşnı kögsüleringe urmaḳdın hīç sūd bolmaz dėdi; 120/7 aṣl u nesebini beyān ḳılmaḳlik; 171/4 başlarını tenlerige (4) vaṣl ḳılıb, defin ḳılmaḳ; 205/10 Bī-saʿādet aydı nėge yıġlar sen, bāʿiş-i (10) yıġlamaḳ nėmedür; 274/13 Andın (13) emāneti tapmaḳ āsāndur dėdi.

Gereklilik çekimi içerisinde "-mAḳ … kėrek" yapısıyla kullanılmıştır: 132/17 İşni maṣlaḥatını ḳılmaḳ kėrek; 130/18 anı tamām ʿuḳūbet birle öltürmaḳ (19) kėrek dėdi; 130/20 yüz tayaḳ urmaḳ kėrek yaray aydı; Tirig ḳoymaḳ (21) kėrek; 130/21 Biri aydı: Tirisini soymaḳ kėrek; 131/1 Közige mīl tartmaḳ kėrek; 155/7 Bes ṣabr ḳılmaḳ kėrek. Ḳażāġa rıżā bermaḳ kėrek; 163/13 otġa salmaḳ kėrek vd.

Edatlarla kullanımı tespit edilmiştir: 103/18 Bed būyluḳı defʿ bolmaḳ üçün; 151/14 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni körmaḳ üçün barur ėrdiler; 161/12 Ehl-i Mekke, munı öltürmaḳ üçün kėlib ėrdim.

-mA

İncelediğimiz eserde -mA ekinin kullanımları şuralarda tespit edilmiştir:

Eylem adı yapmışlardır: 140/9 Men müfāraḳat almaġa mübtelādur men.

Kalıcı ad yapmıştır: tekme “her bir” 200/3 tekmesi pāre pāre (4) boldı.

-(X)ş

İncelediğimiz eserde -(X)ş ekinin kullanımları şuralarda tespit edilmiştir:
Eylem adı yapmışlardır: 140/20 tīz özini yetgürsün şehirning͡ aldıde körünüş ḳılsun; 271/11 Henüz ʿālemġa ot yaḳışnı terk ḳılmadın͡g.

Kalıcı ad yapmıştır: 141/17 Tā uruş (18) ḳılġaylar; 150/5 Men tenhā anın͡g birle uruş ḳılġum bar; 337/2 Bizge ḥad yoḳ ki, uruş bizni olardın ḫalāṣ ḳılur; 317/7 Ėmdi uruşnı ḳaçanġaça ḳıla sen; 203/9 bu ḳısm uruşnı ṣafḥa-yı rūzgārde kişi körmegen bolġay.

2.2.8.2.2. Sıfat Fiil

İncelediğimiz eserde sıfat fiil eklerinin eylem adı ve adlaşmış sıfat olarak kullanımları tespit edilmiştir. Geniş zaman ve gelecek zaman olmak üzere iki tip sıfat fiil ekleri tespit edilmiştir. Bunlar: “-Ar, -GAn, -r, -Ur, -mAs, -GU, -GuçI” ekleri ile görünür. Eserdeki tanıklar sırasıyla şunlardır:

2.2.8.2.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat Fiilleri

İncelenen eserde -ġan/-gen ; -ḳan/ken şekilleri geçmiş zaman sıfat fiil eki olarak kullanılmıştır. Tespit edilen kullanımlar şunlardır:

-ġan/-gen ; -ḳan/ken

98/13 Resūlʿaleyhi’s-selām aydılar kön͡güllerin͡giz ḫˇāh- (14) laġan dėk ḳılın͡glar dėdiler; 103/8 Andaġ kim āfitāb-ı tābānnın͡g yüzige bulut olturġan (9) dėk ol ḥarāmzāde-yi bī-bünyād ve ol seg-i bī-ʾitiḳād ḳol uzatıb; 110/9 Deryānın͡g aldıde şāḫā beççenin͡g ne ʿitibārı bolġay! Onn͡ga oḫşar ki çenini taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz; 274/8 . Ḫoşluḳ birle yatḳanım yoḳ. Ṭaʿām hem yęgenim yoḳ. Dāīm tefaḥḥuṣdedür męn; 105/21 Aydılar (21) kim hīç ėşitkenin͡g bar mu kim ān ḥażret ṣalla’l-lāhu ʿaleyhi ve sellem ġıyāmet bolġaylar; 334/18 ʿÖmrim yętmişge barıbdur. (18) Bu ḳasem derdni hergiz körgenim yoḳ; 335/9 Şundaġ uluġ[20] peyġamberge īmān (9) kėltürgenim yoḳ ėrdi; 341/18 Tolası helāk boldı. (18) Bir pāresi yolġa barıb. Bād yętgen dėk helāk boldı.

[20] Metinde الغ “uluġ” yazılmış, اولوغ “uluġ” beklenirdi.

2.2.8.2.2.2. Geniş Zaman Sıfat Fiilleri

İncelenen eserde "-Ar, -GAn, -mAs" sıfat fiil ekleri geniş zaman sıfat fiilleri olarak tespit edilmiştir. Tanıklarıyla şöyledir:

-Ar

Ad yapmıştır: bol- yardımcı fiili ile birleşik fiil olmuştur. 190/6 Olar hem (6) yeter bolub

Bu sıfat fiil eki bulunma durum ekini alarak "-ArdA" metinde zarf fiil olarak kullanılmıştır: 270/7 Men kirgüzüb ḳoydum. Ammā çıḳarde Yezīd-i pelīd başımde tīġ köterib turdı; 322/16 Cest ü ḫīz ḳılıb, öterde bendi üzülüb.

-GAn

Sıfat fiil yapmıştır: 131/3 Yā yaratḳan perverdigārım; 137/19 ḳayde kördüng̃ ki yatḳan kişige tīġ salġanını; 147/12 Bed-būy, sasıġlıḳ boynıġa (12) asḳan başlardın kėldi; 211/12 Sordılar ki ol dārġa tartḳan ne kişidür; 221/17 ġulām- (17) larnı helāk ḳılġanını kördi; 222/5 Kūçelerde mürdeni bend ḳılġanı elif dėk tartıbdur; 247/9 Ḳalġan bėş yüz kişi zaḫm-dār boldı vd.

Bu ekle kurulan sıfat fiiller edat grubu kurmuştur: 98/14 köng̃üllering̃iz ḫ̌āh- (14) laġan dėk ḳılıng̃lar dėdiler; 110/9 Ong̃a oḫşar ki çenini taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz; 136/2ˈÖmer-i necisni yüreki yarılġan dėk maˈlūm boldı vd.

Bu ekin birkaç yerde iyelik ve ad durum eki almış şekilleri zarf fiil olarak kullanılmıştır: 120/19 Mening̃ ārzūm bar ėrdi ki, bu Ebū Şuḳḳa bulġanımde, (20) aḳarġan saḳalımnı Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāmning̃ evlādlarıġa fedā ḳılıb, (21) öz ḳanım birle reng ḳılsam; 134/18 Asḳalān'ġa revān bolġande bu yerde Ebū'l-fetūḥ dėgen bir kişi bar ėrdi; 156/17 öz ḳabīleleriġa (17) barġande İmām Mekke'ge kėlgende; 175/3 Kūfe feth bolġandın keyin, istiʿdād-ı (4) tamām birle anıng̃ işini tamām ḳılur miz.

Şu örneklerde sıfat fiil olarak kullanılmaya devam etmiştir: 215/6 seni ḳılġanıng̃dın kişi ḫaber- (7) dār bolmagay; 221/17 ġulām- (17) larnı helāk ḳılġanını kördi; 113/17 Men fermān ḳılġanım yoḳ (18) ėrdi vd.

-mAs

İncelenen eserde geniş zaman olumsuz biçimi olarak da kullanılan ekin, eserde ad ve birleşik fiil yapımında kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre;

Ad yapmıştır: 113/12 Uşbu yetmes mü; 152/8 Yemen'din hergiz kėlmes ėrdim vd.

Bu ek "bol-" yardımcı fiili ile birleşik fiil kurmuştur: 228/4 Ḳolı tutmas bolur ėrdi; 228/3 Közi körmes bolur ėrdi.

2.2.8.2.2.3. Gelecek Zaman Sıfat Fiilleri

İncelenen eserde "-GU, -GuçI" sıfat fiil ekleri tanıklarıyla şöyledir:

-GU

Ad yapmıştır. "-GU" sıfat fiil eki üzerine ad çekim eki almıştır: 150/5 Men tenhā anın͡g birle uruş ḳılġum bar.

Ekin addan ad yapma eki "+lUk" ile genişlemiş biçimi ad işlevinde kullanılmıştır: 206/16 Māhān aydılar yā İmām ḳayġuluḳ ėmes; 261/4 Anı kön͡glige ḳayġuluḳ ėmes (4) dėdiler.

Bu ekle kurulan sıfat fiiller "dėk" edatıyla edat grubu meydana getirmiştir: 197/6 Bu cānibdin emīrler meydānġa kirgü dėk boldılar; 110/18 El-ḥamdüli'llāh murādımızge yetgü dėkdür miz; 113/2 bu seglerni körüb yüreki yarılġu dėk boldı; 197/16 atdın yıḳılġu dėk (17) boldılar vd.

Bu ek ad durum eklerinden eşitlik ekini alarak zarf fiil olarak kullanılmıştır: 99/3 Tā ḳıyāmet ḳā'im bolġunça anın͡g işi şundaġ bolġay; 108/18 Turġunça maḳdūr mende yoḳdur; 273/2 Ol yıġaçlarnı alġunça evvel özüm kirür men; 273/16 Tā ol yıġaçnı naḳbnı aġzıdın (16) alġunça ḥiyel boldı.

-GUçI

Adlaşmış sıfat yapmıştır: Sıfat fiil eki "-GU" üzerine isimden isim yapma eki "+çI" eki ile genişlemiştir. Oğuz, Balasagun, Barsgan, Argu ve Kaşgar Türklerinin kullandığı ortak bir sıfat-fil ekidir (Atalay, 1985, s. 49). Eserde tek örneği "ġuçı" şekliyle tespit edilmiştir: 106/5 Ḫudā-yı taʿālā ṣabr ḳılġuçılarnı dost tutar.

2.2.8.2.3. Zarf Fiil

İncelenen eserde zarf fiil işlevi tek eklerden, birden fazla ekin birleşiminden ve zarf fiil işlevinde kullanılan birleşik yapılardan oluşmaktadır. Buna göre; "-A, -A … -A, -y, -y … -y, -Arda, -ArGA / -UrGA, -b; -(U)b, -ėken / -ėkenler, -GAç, -GAlI, -GAnda, -GAn + İyelik eki + da, -GAn + İyelik eki + dIn, -GUnçA, -mAy, -Urda, -b -ėrse, çün … -DI / -ėrse / -sA, -DI(+iyelik eki) … ėrse, ger / eger / egerçi + -sA, tā … -sun / -ay, tā … -GunçA" ekleri ve birleşik yapıları tespit edilmiştir. İlgili eklerin eserdeki kullanımı sırasıyla şöyledir:

2.2.8.2.3.1. Zarf Fiil Ekleriyle

İncelenen eserde yalnızca zarf fiil eklerinden oluşan ekler aşağıda sıralandığı gibidir:

-A

153/17 Ḳasem yād ḳıla başladılar; 295/19 At bir yerde turmay ḥareket ḳıla berdi; 128/10 Urub oltura başladılar; 128/8 Şemr-i melʿūn; ġam, ġuṣṣadın helāk bola yazdı; 291/12 Özini (12) leşkerge urub ḫavāriclerni öltüre başladılar; 103/11 Mübārek aġızlarıġa nā-münāsib aġızını ḳoyub, nā-sezā ayta başladı; 323/4 Ḫavāricler her ṭarafge ḳaça başladı; 182/15 andaġ mīl-i dūbulġasıġa urdılar ki, mürekkebi birle nerm boldı; 221/9 ḳorḳa kirib feryād ḳılur ėrdi; 112/12 Ḳopa Yezīd-i melʿūnnı aldıġa revān boldı vd.

-A … -A

128/18 Son͡gdın kėlse hemme ceng ḳıla ḳıla bir taġ içige kirib kėttiler; 165/16 Naḳḳāre çala başladı; 187/11 Ceng ḳıla ḳıla yatıb kėlür ėrdiler; 295/21 Ḳāsım ceng ḳıla ḳıla beder kėtti; 302/12 Emīr Muṣīb (12) Ġāzī, ceng ḳıla ḳıla Yezīd'ge yetib ʿamūd birle saldılar; 309/7 Ceng ḳıla ḳıla alıb çıḳtılar vd.

-U

Zarf fiil eki incelediğimiz eserde "-U" şekliyle iki örnekte yuvarlak şekilli olarak tespit edilmiştir: 149/18 Hemme ḥiṣṣesin bend bolu (19) endāz saldı; 134/21 ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳılġan, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin rikāblar yedü körüb [135] (1) yürgen ol kişi Ḍarīr Ḫażāʿī ni bārgāhlarıġa kirib kėldi.

-y … -y

106/21 Ḍarīr, yıġlay yıġlay bir köşede fikr ü endīşe ḳılur ėrdi kim; 165/2 Emīr Muṣīb ḳaşlarıġa yıġlay yıġlay kėlür ėrdiler

-Arde

Harezm Türkçesinde kullanılan zarf fiiller listesinde "-ArdA" Yüksekkaya 2011, s. 159'da geçmektedir. Eckmann, 2003a, s.103; 2003b, s.23'te "-Ar" sıfat fiil başlığı altında değerlendirdiği ek "-dığı sırada" anlamı vermektedir. Bulunma durum eki incelediğimiz eserde her zaman tek şekilli olarak "de" biçiminde kullanılmıştır. Bu durum ekin görünümünü etkilemiştir: 270/7 Men kirgüzüb ḳoydum. Ammā çıḳarde Yezīd-i pelīd başımde tīġ köterib turdı

-ArGA / -UrGA

Geniş zaman sıfat fiil eki üzerine yönelme durum eki getirilerek oluşturulmuştur. Eserde "-mak için, -mak üzere" anlamları kazanan zarf fiil eki "arġa ve urġa" şekillerindeki her iki örneği de tanıklanmıştır: 115/18 Ḫavāricler serā-sīma bolub ḳaçarġa yol tapalmas ėrdi; 302/14 Yezīd'ni (14) leşkeri ber-hem yeb, ḳaçarġa yüzlendi; 328/21 Toġan'nı sed-rāhını tusub nā-sezā ayturġa turdı.

-(X)b

Türk dilinin en eski döneminden itibaren yaygın olarak kullanılan ek Afganistan Özbek Türkçesinde de geniş bir kullanım alanına sahiptir. Eski Türkçe döneminde ünlüyle biten fiillere -p, ünsüzle biten fiillere çoğunlukla -ıp, -ip, yuvarlak ünlülü sözcüklerden sonra -up, -üp gelir. EAT döneminde -(y)ub/-(y)üb; -(y)up/-(y)üp, -uban/-üben; -upan/-üpen şekilleri kullanılır. Harezm Türkçesinde aynı ek -pAn, Çağatay Türkçesinde -bAn olarak devam eder. -(x)p zarf fiil eki Harezm ve Çağatay Türkçelerinde benzer şekillerde ünlüyle biten fiillere -p, ünsüzle biten fiillere -(x)p şeklinde bağlanırlar.

Eserde Özbek Türkçesinin etkisi sebebiyle zarf fiil eki ve bu ekle yapılan zaman ekleri -(x)b biçiminde ötümlüleşmiş şekliyle tespit edilmiştir. İncelenen eserde "-b" zarf fiili ünlüyle biten fiillere doğrudan eklenirken ünsüzle biten fiillerde bağlayıcı ünlüsü dudak uyumuna uymuştur. Düz ve yuvarlak ünlülü bağlayıcı ünlülerle bağlanmışlardır: 128/11 Nāgāh bir ḫavāricni ölü- (11) kige çalışıb yıḳıldılar; 131/3 Közleriġa mīl tartıb beyābānġa (3) ḳoyub, yandı; 331/20 Yanıb Yunān ṭarafıge revān boldı; 332/4 Ammā Fettāḥ arḳadın yetib kėlib kördi ki, be-tamām Müselmān- (5) lar şehādetġa yetibdürler;

176/17 Müselmānlar ḳıblede bolub bisyār (17) helāk bolurlar; 177/4 leşkerlerinꞑi ārāste ḳılıb çıḳınꞑlar. Sizlerdin ḳorḳub, Ebū Turābī'ni oġlını (5) yüreki pāre pāre bolsun; 179/16 Namāzdın fāriġ bolub, muḥāżır kėltürdiler; 181/14 Naʿra urub aydılar ki, ay kerde-yi (15) bed kişi ve ay siḥir-dān; 332/19 Yana hūşlarıġa (19) kėlib zār zār yıġladılar; 333/1 Olarġa mülāzemet ve ʿözürler aytıb (2) yıġladı; 334/12 Bir kevnī, vāy baġrım dėb (13) feryād ḳıldı; 332/6 Emīr Muṣīb bizge ḳavuştılar dėb ġāʾīb boldılar; 329/5 Eger kėlmesenꞑ dėb, Yezīd'ge bir oḳ attılar; 343/17 Mervān-ı Ḫar'dın ruḫṣat (17) tileb, Kūfe bardı; 182/3 bir ḫavāric ruḫṣat tileb, meydānġa (4) kirdi vd.

-ėken / -ėkenler

Özmen(2014, s. 34-35), Harezm ve Kıpçak Türkçesinde gördüğümüz "-ken" zarf fiili ekinin Çağataycada tespit edilemediğini belirtmiştir. İncelediğimiz eserde "-ken" zarf fiilini "ėr->ė-" fiili ile kullanımı tespit edilmiştir. Zarf fiil eki "ėkenleride" biçimiyle çoğul + iyelik + durum ekiyle birlikte kullanımı da tanıklanmıştır: 252/13 Yana merd yoḳ ėken mü bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler dėb; 277/10 Ḥilye'de leşker bile barur ėken buyurdı ki, hūşıġa kėltürünꞑ; 204/21 Ḥażret-i İmām'nınꞑ gūdek ėkenleride puşt ve kerde [205] (1) bisyār köterib ėrdiler; 205/2 Anınꞑ üçün (2) Ḥażret-i İmām'nınꞑ gūdek ėkenleride körgen tanumadılar; 311/9 Sen peyġamberni körüb, bilib ṣaḥābezāde ėken, sen (10) yüz ögürüb günāhkār bolub sen vd.

-ġaç

Eklendiği fiile "-ınca" anlamı katmıştır (Eckmann, 2017, s.110). İncelediğimiz eserde bir tek örnekte kullanım tespit edilmiştir: 271/8 Ḫilāfetge olturġaç anınꞑ defʿige kūşiş ḳılurlar;

-ġalı / -ḳalı

İncelediğimiz eserde bu ek amaç bildirir. "-mak için, -ması için/-maya" anlamlarında kullanılmıştır. Eserde ötüm benzeşmesi ile ilgili uyumlu ve uyumsuz örnekler vardır. Tespit edilen kullanımlar şöyledir:

"-mak için" anlamında : 103/17 Hīç kimerseninꞑ yaḳın barġalı ṭāḳati yoḳ ėrdi; 227/14 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ninꞑ ḫūnını ṭaleb ḳılġalı kėlib ėrdük; 270/16 on ėkki minꞑ kişi kėrek tā ber-pā ḳılġalı; 273/1 Men ol yıġaçnı alġalı (2) ḥiyel ḳılur men; 315/3 anı ḫalāṣ ḳılġalı kim barur dėdiler; 331/6ʿAlemini yatḳuzub, ḳaçḳalı dağdaġa ḳıldı; 167/8 Ḳaçḳalı

yüz ögürdi vd.

“-ması için/maya” anlamında : 331/17 Toġan’nı Dımışḳ yolını tusḳalı buyurdılar; 303/5 Cān (5) çıḳġalı az ḳaldı.

-GAnda

Birden çok ekle (sıfat fiil eki + bulunma durum eki) oluşturulan “-GAnda” zarf fiili, eserde “-dığında, dığı sırada” anlamıyla kullanımı tespit edilmiştir: 134/18 Asḳalān’ġa revān bolġande bu yerde Ebū’l-fetūḥ dėgen bir kişi bar ėrdi; 156/17 öz ḳabīleleriġa (17) barġande İmām Mekke’ge kėlgende, ḫaber-i şehādet-i İmām Ḥüseyin raḍıya’llāhu ʿanhnı an͡glab; 173/16 Tan͡gla ġażabnı aldıġa barġande nėme cevāb bėrürler; 235/6 Sen olarnı ḫ̆āst (6) gārlikġa sorab ayturġande ḳāḍı ḳabūl ḳılmab ėrdi; 156/17 Mekke’ge kėlgende, ḫaber-i şehādet-i İmām Ḥüseyin raḍıya’llāhu ʿanhnı an͡glab; 250/5 Ḍarīr Ḫażāʿī kėlgende hemşīresi Fāṭıma’nı öz ornıde Asḳalān’de (6) ḳoyub ėrdiler; 296/19 Telāyedeki leşkeride yetgende ceng vāḳıʿa bolubdur vd.

- ġan + 1. tekil kişi iyelik + de

İncelediğimiz eserde “-GAnde” ekinde olduğu gibi birden çok ekin birleşimiyle oluşturulmuştur. “-dığında, dığı sırada” anlamlarında kullanılmıştır. Özbekçe tesiriyle bulunma durumu “de” biçiminde tek şekillidir. Eserde tespit edilen tek bir tanık vardır: 120/19 Ebū Şuḳḳa bulġanımde (20) aḳarġan saḳalımnı Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi’s-selāmnın͡g evlādlarıġa fedā ḳılıb;

-GAn + İyelik eki + dIn

Birden çok ekin birleşimiyle oluşturulmuştur. “-dığından, dığı sırada” anlamlarında kullanılmıştır. Özbekçe tesiriyle bulunma durumu “de” biçiminde tek şekillidir.

Eserde tespit edilen tanıklar şöyledir: 139/19 Bularnı yıġlaġanıdın zemīn, zamān, mekīn, mekān, kūh deşt; 215/6 seni ḳılġanın͡gdın kişi ḫaber- (7) dār bolmagay; 303/6 Rabīʿā ḳorḳġanıdın bīʿat ḳıldı.

-GUnçA

Harezm Türkçesinde dil ve dudak uyumuna uyarak ötüm benzeşmesiyle uyumlu olarak “GXnçA” biçimiyle (Ata, 2002, s. 90) görülen ek Çağatay Türkçesinde yalnızca

yuvarlak ünlülü biçimiyle ötüm benzeşmesine uygun “GUnçA” biçimiyle (Eckmann, 2003a, s.108) görülür. İncelediğimiz eserde “GUnçA” biçimiyle tespit edilmiştir. Örneklenen tanıklar şöyledir: 116/21 tīġimni (21) pāre pāre ḳılġunça dėb, ḳabża-yı tīġni saldı; 166/19 Ezelde bitilgenni tartmagunça çāre yoḳ; 240/5 ḫilāfetge olturġuzmagunça biz olarge (6) yol bėrib yanıde yatmay miz, dėdiler; 247/5 Yegirme min͡g kişi birle rīz ḳıldı, tā leşker-i İslām yaraġını ḳılġunça; 257/20 At baġla- (20) gunça yer san͡ga bergey, dėdi; 273/2 Ol yıġaçlarnı alġunça evvel özüm kirür men; 273/16 ol yıġaçnı naḳbnı aġzıdın (16) alġunça ḥiyel boldı; 310/4 Müselmānlar tā ser-encām bolġunça, tört min͡g kişidin ėkki min͡gi şehīd boldı; 326/17 Tan͡g yaruġunça seksen min͡g ḫavāricni cehennemge yiberdiler; 99/6 Tan͡g atḳunça hūşıġa kėldi; 163/11 ḫalḳ (11) nişāne atḳunça, birdin yavuḳ baralmas ėrdi vd.

-mAy

Bu zarf fiil eki “-A, -y, -p” zarf fiil eklerinin olumsuzudur (Ata, 2002, s. 91; Eckmann, 2003a, s. 111). İncelenen eserde tespit edilen bazı tanıklar şunlardır: 121/8 Ḫavāricler ṭāḳat kėltür almay (9) ḳaçtı; 127/4 Pīr amān bermey (5) andaġ urdılar ki dū ḥişṣe berāber boldı; 244/9 Emīr Muṣīb Ġāzī pervā (9) ḳılmay tā özlerini ʿalem tübige yetgürdiler; 295/19 At bir yerde turmay ḥareket ḳıla berdi; 249/16 Ḥālā bu seglerni munde öltürmey ʿaz̲āb u (17) ʿuḳūbetler birle saḳlab; 135/10 ʿİlāc ḳılalmay yanıb (11) kėter, dėb; 182/9 İmām amān bėrmey çünān nāfīġa urdılar; 248/12 Emīr Muṣīb Ġāzī amān bėrmey kemer bendidin tutub; 300/14 Köç bėrmey, atasını bārgāhıdın (15) çıḳıb ceng ḳıldı vd.
vd.

-rde

Bu sıfat fiil eki bulunma durum ekini alarak eserde “-rde” şeklinde görülür. Metinde zarf fiil olarak kullanılmıştır: 168/9 Tavsen’ni izleb yürürde ol at öldi

-Urde

İncelenen eserde “-Urda” zarf fiil eki; geniş zaman sıfat fiil eki üzerine bulunma durum eki getirilerek hazırlanmıştır. Metne “-dığında, -dığı sırada” anlamı vermektedir. Bulunma durum eki incelediğimiz eserde tek şekilli olarak her zaman “de” şeklinde kullanılmıştır. Bu durum ekin görünümünü etkilemiştir: 168/9 Tavsen’ni izleb yürürde ol at öldi; 186/1 Beyt’ni Şām’ġa alıb barurde, Şīrāz’nı yanıġa barıb tüşübdür; 186/3 Men,

Rūm'nı fetḥdin yanıb kėlürde (4) yolde uçrādı; 213/19 Vaḳtī nefes alurde (20) düm sürdiler; 307/14 Yanıb kėlürde, şehzādeni kördi; 331/8 Ḥażret ḳaşlarıġa yürürde emīrning͡ atı sürküb, ayaġı taḳıldı.

2.2.8.2.3.2. Zarf Fiil Eki İşlevinde Kullanılan Gramer Kalıplarıyla

İncelenen eserde tespit edilen yapılar birden fazla ekin cümle içinde birlikte kullanımından oluşmaktadır. Buna göre; "-b -ėrse, çün … -DI/-ėrse /-sA, -DI(+iyelik eki) … ėrse, ger/eger/egerçi+-sA, tā … -sun/-ay, tā … -GUnçA" eklerinin tanıkları aşağıdaki gibidir:

-b -ėrse

İncelediğimiz eserde ek, fiil tabanlarına eklenerek "-IncA/-UncA" zarf fiil eki işlevinde kullanılmıştır. Tespit edilen kullanımlar şöyledir: 103/15 Anın͡g yarasıdın sasıġlıġ peydā bolub ėrse, bu olturġan (16) ādemler nāle vü fiġānġa kėldi; 117/11 āb-rūy birle Asḳalān'ġa tüşüb (11) ėrse, taḫt üzre ber-ḳarār boldılar; 140/3 Nāle vü zārī- (3) din fāriġ bolub ėrse, destūrḫ͡ān[21] kėltürüb ṭa'ām tarttı.

çün … -DI / -ėrse / -sA

İncelediğimiz eserde kullanımları görülen ek, "-IncA/-UncA" zarf fiil eki işlevinde kullanılmıştır: 117/5 çün (6) la'l-i Bedeḫşān[22] boldı; 119/4 Çün ḫavāriclerġa yettiler; 138/21 çün çāder ėşikige yaḳın yettiler; 141/10 Çün ḳal'age (11) kirdi; 148/10 Çün ol ez-pay ḫūn da'vā ḳılsa; 151/17 Çün İmām Ḥüseyin'ning͡ atlarını (18) ėşitti ėrse yıġladı; 171/21 Çün leşker cem' bolsalar, ol zamānde yana maṣlaḥat ḳılur miz; 193/5 çün olarnın͡g 'ömrleri āḫir boldı vd.

-DI(+iyelik eki) … ėrse

Kutadgu Bilig'den itibaren tanıklanan (Ercilasun, 1984, s.188) Harezm-Altınordu Türkçesi metinlerinde örneği görülen bu ek "-IncA/-UncA" zarf fiil eki işlevinde kullanılmıştır. İncelediğimiz eserdeki kullanımları ise şöyledir: 101/3 Pādişāh 'Aḳlame'ge ḫaber yetti ėrse āhı tartıb (4) ġamnāk boldılar; 103/14 ötüb yerge tüşti ėrse, şul sā'at ol ḥarāmzāde; 104/10 ġulġule şehr-i Asḳalān'ġa (10) tüşti ėrse mübārek başlarını

[21] Metinde دستورخان "destūrḫān" yazılmış.
[22] Orta Asya'da Afganistan'ın kuzeydoğusunda bir bölgedir. Kan rengi, alev kırmızısı la'l taşlarının ülkesi olarak bilinen bir yer olup güzelleriyle de ünlüdür.

nīzening͡ uçıge alıb; 104/17 çehār sūy bāzārıġa yetküzdi ėrse İmām (18) Zeyne'l-ʿābidīn; 105/20 men hem şehādet derecesini tapḳay ėrdim ėrse Ümmü Gülsüm zār zār yıġla başladılar; 107/1 at tavuşı kėldi ėrse Ḍarīr Ḫażāʾī başı köterib sordı; 115/3 ḫavāricler āh vāh ḳılıb ḳaçarlar dėdiler ėrse, hemmege himmet ve ḳuvvet ḥāṣıl boldı; 118/13 ḳorḳar sizler mü yā Tang͡rıdın dėdiler ėrse, hemme be-yek-pāre feryād fiġān (14) birle aydılar; 247/10 Emīrde aṣlā (10) dermān ḳalmadı ėrse münācātġa tüştiler vd.

ger / eger / egerçi + -sA

İncelediğimiz eserde kullanımları görülen ek, zaman bildirme amacıyla "-dığı durumda, gerçekleştiğinde" anlamları için zarf fiil işlevinde kullanılmıştır. Kullanıldığı yerler şöyledir: 340/9 Eger bīʾat (9) ḳılmasa mang͡a yetgür dėb; 246/20 Eger köfrügni alsa iş müşkil bolur; 101/6 Eger bu kāfirlerġa iṭāʾat ḳılsek ḳıyāmet küni ne cevāb bėrür miz; 110/2 Eger derd-i İslām köng͡lüng͡de bolsa bizing͡ birle olturġıl; 116/1 Eger maḳṣūdı pādişāhlıḳde bolsa Asḳalān (2) şehrini ang͡a bėrey; 149/9 egerçi Yezīd'ning͡ ḳaşıdın kėlsem; 236/2 Egerçi sen ʾaşḳ lāfını ursang͡ bizler yüz (3) çendān lāf-ı muḥabbet urar miz;

tā … -sun / -ay

İncelediğimiz eserde "tā … -sun / -ay" yapısı metne "-ıncaya kadar" anlamı kazandırmaktadır. Tespit edilenler şöyledir: 105/12 Tā men serimni ang͡a aytay; 106/6 tā men becā kėltürey; 120/21 tā āḫiret āb-rūy pesendīde bolġay; 124/20 Tā alarnıng͡ rūḥ-ı pākları bizdin ḫoşnūd bolġay; 149/13 tā evvel kib şād bolġay; 158/1 tā ki ʾafv ḳılġay sen; 323/18 Tā ki (18) dīdārlarını körey; 272/3 tā ki maʾlūm bolsun; 188/10 Tā ki avḳātları yaḫşı ötkey vd.

tā … -GUnçA

İncelediğimiz eserde söz konusu "tā … -GUnçA" yapısı ile "-ıncaya kadar" anlamı ile zarf fiil işlevi kazandırılmıştır: 115/7 tā alar tepretgünçe demār çıḳarur miz; 118/11 tā ang͡a (11) bīʾat bėrmegünçe; 250/17 Tā ḫaber yetgünçe aḥvāller- (18) ing͡iz ḫarāb bolur; 261/2 tā bizge kömek kėlgünçe dėb; 240/5 tā İmām Zeyne'l- (5) ʿābidīn ve Ehl-i Beyt'ni ḫalāṣ ḳılıb ḫilāfetge olturġuzmagunça; 175/3 Tā iş- (3) ni tamām ḳılıb, dilcemʿ bolġunça; 206/12 Tā ki mübārek ḳademlerini (12) rāst ḳılġunça; 247/5 tā leşker-i İslām yaraġını ḳılġunça; 261/2 tā bizge kömek kėlgünçe; 273/16 Tā ol yıġaçnı naḳbnı aġzıdın (16) alġunça vd.

2.2.8.3. Bildirme Çekimi (Ek fiil)

Bildirme çekimi için Clauson, 1972, s. 133/331'de isim soylu sözcüklerin zamanda ve uzayda başlangıç ve son belirtmeksizin var olmayı ifade ederken "ėr-" ve "tur-" fiilleri ile kurdukları birleşik yapılarla yüklem olabildikleri bildirilmiştir. Eserdeki bildirme çekimi olumlu ve olumsuz bildirme başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.8.3.1. Olumlu Bildirme

Burada olumlu bildirme yapısı, geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve belirsiz geçmiş zaman bildirme çekimleri başlıklarıyla incelenmiştir.

2.2.8.3.1.1. Geniş Zaman Bildirme

Geniş zamanın olumlu bildirme yapısı "ėr-" ve bol- fiilleriyle, "turur/durur" yapısından kısalarak ekleşmiş "tur/dur" biçimi ile, kişi zamirleriyle, bar sözcüğü ile olumlu bildirme ifadeleri sağlanmıştır..

2.2.8.3.1.1.1. Ėr- Fiiliyle Bildirme

İncelediğimiz eserde ėr- fiili ile geniş zamanın olumlu bildirme çekimini "isim + ėr- + kişi zamiri" yapısıyla sadece birinci tekil kişi, üçüncü tekil kişi ve üçüncü çoğul kişi çekimiyle tespit edilmiştir:

1.Tekil Kişi : 234/17 Kehrem'ni köng͡üldaşı (17) ėrür men.

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 144/7 Mening͡ atım tīġimni yüzide, oḳumnıng͡ başıde, ʿamūdum- (7) nı bėlide ėrür.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 241/15 ay şehriyār bu (15) leşker-i Dārāb Girdī ėrürler.

2.2.8.3.1.1.2. DUrUr/-DUr Şekilleriyle Bildirme

İncelediğimiz eserde DUr- fiili turur/durur şekilleriyle veya onun ekleşmiş biçimi olan "-DUr" + kişi zamiri ile geniş zamanın olumlu biçiminin çekimi için kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu yapı hem Harezm hem de Çağatay Türkçeleri ile uyumludur (Ata, 2002, s. 71-72; Eckmann, 2003a, s. 132-133). Bu ek eserde yalnızca ikinci çoğul kişi

çekimiyle tespit edilmemiştir. Tespiti yapılan çekimler şöyledir:

1.Tekil Kişi : 336/11 Men peyġamber ʿaleyhi's-selāmġa dost (11) turur men; 348/21 Medīne'ge barıb turur men; 121/20 Men bīkesdür men; 124/2 Men Kaʿb İbn Şemr (2) Zī'l-Cevşen dür men; 130/8 Men sendin kiçik- (8) dür men; 133/18 Ėmdi ḫˇāhlaydur men ki, andın köng͡lümni (19) sen dilcemʿ ḳılsang͡; 140/9 Men müfāraḳat almaġa mübtelādur men; 149/10 Hem ammā dost-dār-ı (10) ḫānedāndur men. Yezīd'din bīzārdur men; 115/21 Mendür men Helāk İbn-i Māhān. Emīre'l-Fāsıḳīn'ning͡ ḳaşıdın sening͡ birle ceng ḳılġalı kėlib; 100/9 men Ḥażret-i ʿAliye'l-murtażā'nıng͡ oġluları İmām Ḥüseyin'ning͡ başlarıdur men vd.

2.Tekil Kişi : 114/7 Sordı ki; Ne üçün mundaġ ġamnākdur sen; 231/21 Aydılar ki, ay Bār Ḫudā yā dermānde- (21) lerni destgīridür sen.

3.Tekil Kişi : 97/19 Bular kimdürler? Aydılar kim Nūḥ nebīyu'llāh tururlar dėdiler; 99/12Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Muhḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi (12) ve sellemni esīr ḳılıb şehr-be-şehr alıb yürgenlerini beyānı turur; 101/13 Ḳaysı ḫānedāndın tururlar; 102/1 Ḫudā-yı taʿālā dermāndelerge destgīr turur ve reh-nümā-yı mütefekkir turur; 144/15 Dost-dār-ı ḫānedānlar durur; 225/10 kelāmnı ang͡ladılar ėrse bildiler ki bu büzürg kişining͡ başı turur vd.

1.Çoğul Kişi : 337/2 Bitibdür ki, yā Ḥażret-i Zeyne'l-ʿābidīn, biz Māverā'ü'n-nehirlik bendeleridin- (2) dür miz; 109/13 Biz sendin rāżıdur miz; 110/21 Bizler gürüsnedür- (21) miz; 110/18 El-ḥamdüli'llāh murādımızge yetgü dėkdür miz; 118/14Ay Pādişāh-ı ʿĀlem bizler el-ḥamdüli'llāh Müselmāndur miz vd.

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 171/1 Sizning͡ hem birādering͡iz tururlar; 220/19 Ol cihetdin ki İmām ġā'īb boldılar ve muḥibler bī-ser ü sāmān- (19) durlar; 100/13 Alar mening͡ anam Fāṭıma-yı Zehrā ḫatun-ı ḳıyāmet (13) dürler; 133/6 Ḫatunlar (6) mekrde kārger dürler; 152/1 Bular ne kişi dürler vd.

2.2.8.3.1.1.3. Bol- Fiiliyle Bildirme

1.Tekil Kişi : 135/3 Atım Ebū'l-fetūḥ Asḳalān ferzendi (3) bolur men; 143/21 Ol aydı, men Mevḳūf Şāmī bolur men; 144/2 Men İmām Ḥüseyin'ning͡ çākerleridin bolur men; 282/6 Yā imām sizning͡ bendezādeng͡iz bolur men.

2.Tekil Kişi : 183/6, sen kim bolur sen; 317/12 Ḥüseyin'ning͡ oġlıġa nöker bolur sen; 105/17 Ay civān bernā-yı saʿādetmend (17) atıng͡ nėmedür, ḳaysı ėldin bolur sen vd.

3.Tekil Kişi : -

1.Çoğul Kişi : 294/15 ! Āḫir ġam u ġuṣṣadın ḫalāṣ bolur miz.

2.Çoğul Kişi : 131/8 Ay yigit siz ne yerdin bolur siz? 131/19 Sizler ne kişilerdin bolur sizler?; 229/6 Az furṣatde (6) mang͡a mülāḳāt bolur sizler; 282/6 Ay civān ne yerdin bolur sizler?; 318/20 Kim bolur siz.

3.Çoğul Kişi : -

2.2.8.3.1.1.4. Zamirlerle Bildirme

İncelediğimiz eserde kişi zamirleri ile yapılmış geniş zaman bildirme çekimleri tespit edilmiştir. Tespit edilenler şöyledir:

men: 121/16. Mening͡ (16) ḳolumdın neçük ḳutulur sen tā çāre men dėb; 155/21 Ammā men ki bī-ser ü sāmān men; 221/10 Şebrū'nı āvāzını (10) tanub āheste men munde, dėr ėrdi; 231/8 Şehper-i ʿAyyār men. Mang͡a mundaġ naṣīḥat- (9) larıng͡ ḫoş kėlmeydür; 130/8-9 Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem körgen ėmes men ve evlādlarını hem körgen (9) ėmes men vd.

sen: 151/16 Sen ne kişi sen; 167/13 Aydı kim, sen kim sen; 198/14 Sen nemed pūş (14) sen; 209/1 Sen hem dilāver sen; 221/11 feryād ḳıldı ki, ay emīr ḳayde sen; 235/10 Ammā sen pādişāh-ı ʿālī-cāhsen. Ferzend-i ʿAbdu'r-raḥman bin Mülcem'sen vd.

siz: 117/21 Hemme muḥib-i ḫānedānlar siz; 186/17 Emīre'l-mū'minīn ʿAli kerrem (17) Allahu vechening͡ ferzendleri siz; 237/10 Kehrem aydı sizler ang͡a (10) ʿāşıḳ sizler; 284/2 Sizler ol ḫalḳ sizler ki, evlād-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu (3) ʿaleyhi ve sellemni Kerbelā'de ne işlerni ḳıldıng͡lar; 175/20 Hemme aydılar yā İmām bu iş- (20) ġa lāyıḳ siz vd.

2.2.8.3.1.1.5. "Bar" Sözcüğüyle Bildirme

299/10 Ammā civān-ı nūrānī olarnıng͡ arasıde bar; 300/11 Men ėmdi sening͡ cedding͡ni dīnġa iḫtiyārım bar; 99/21 Bir ża'ʿīfe tüştiler ve yana yüz ming͡ hemrāhları bar; 105/13ʿAliye'l-murtażā'nı cüftleri Fāṭıma-yı Zehrā'nıng͡ ḳızları bar; 157/10 Mening͡ ne miḳdār niyāz-mendlikim bu dergāhde bar; 169/14 Tavsen'din mening͡(14) ḫaberim bar vd.

2.2.8.3.1.2. Ek Fiilin Belirli Geçmiş Zamanı

İncelenen eserde belirli geçmiş zaman'ın bildirme çekimi "ėrdi/ėdi" ile

sağlanmıştır. Asıl fiil çekimi “ėrdi-” olmakla beraber bazı çekimlerde ekin ünsüzünün düşürülerek “ėdi” biçimiyle kullanıldığı tespit edilmiştir. İkinci çoğul kişi bildirme çekimi tespit edilmemiştir. Buna göre;

1.Tekil Kişi : 301/14 Kāfir boldung̑. Men kāfir-i bīgāne ėrdim; 311/8 Toġan aydı ki, ol büt perest ėrdim; 339/2 Ay yārānlar, men Mekkelik ėrdim; 145/10 Şāh ʿAlḳame aydılar: Men hem bī-ḫaber ėrdim; 170/5 men birāderlerim (5) ve ferzendlerim firāḳıde mübtelā ėrdim vd.

2.Tekil Kişi : 235/2 Kehrem S̲ālsa’nı körüb ḳayde ėrding̑ (3) dėb soradı; 250/19 Men ʿÖmer ʿĀṣ, ṣaḥābeler (19) ḳāḍısı men. Fāṭıma aydı ki, ṣaḥābelerning̑ ḳāḍısı ėrding̑; 301/8 Sen mang̑a tābiʿ ėrding̑ vd.

3.Tekil Kişi : 307/16 Toġan (16) aydı ki, yā İmām, tün yarımı bar ėrdi; 334/8 Ḥayrānlıḳde ėrdi ki, (9) ʿUbeydek-i laʿīn, ʿÖmer Naḥs-ı bī-dīn, Ḥafıẓ-ı nā-civān-merd hemmesi kirib; 108/15 Tün yarımı bar ėrdi ki be-yek-pāre közini açtı; 111/15 Ammā bular yıġıde ėrdi; 183/12 Hīç gümānım ḳalmadı. (12) Ammā bir nersede gümānım bar ėdi vd.

1.Çoğul Kişi : 113/15 Mübārek başlarını nīze uçıge alıb kėlding̑ (15) ve nebīreler-i ḫānedān-ı nübüvvet ėdük; 236/1 Gülbāng muḥabbeting̑ni ėşitib ʿāşıḳ ėrdük; 110/16 Bizler hem uşbu ārzūde ėrdük vd.

2.Çoğul Kişi :

3.Çoğul Kişi : 185/19 Bizlerge mundaġ vaḳtde yārī bėrdi. Neçük dilāver (19) ėrdiler; 186/5 Bu güft-gūde ėrdiler ki, ḫaber berdiler; 187/2 Ol kişi ki, meydānġa kirdi, Şāh ʿAlḳame ėrdiler; 188/6 İmām (6) Ḥüseyin raḍıya’llāhu ʿanhġa taʿalluḳ ėrdiler; 250/9ʿÖmer ʿĀṣ Fāṭıma’ge ʿāşıḳ ėrdiler; 251/17 Özini (17) ḫavāric leşkerige urdu ki, tamām leşkeri rīz ḳılıb. ʿAyn-ı merdāne yaḳade ėrdiler vd.

2.2.8.3.1.3. Ek Fiilin Belirsiz Geçmiş Zamanı

İncelenen eserde belirsiz geçmiş zamanın bildirme çekiminde iki tip çekim “ėrmiş ve ėken” ile tespit edilmiştir. Bu iki kullanım nedeniyle Özbekçeye benzerdir (Coşkun, 2017, s. 91). Buna göre;

1.Tip

İncelenen eserde belirsiz geçmiş zaman birinci tip çekimi “ėrmiş” ile sağlanmıştır. Eserde sadece üçüncü tekil kişi için örnek kullanım vardır. Diğer kişi çekimleri tespit edilmemiştir.

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : -

3.Tekil Kişi : 165/5 Mālik Ejder'ge kişi yiberdiler. Vāḳıʿa şundaġ ėrmiş; 176/7 Yemen'ge barıb aygen. (7) Atı Muḥammed Ḥanīfe ėrmiş, Ebū Turābī'ni şecāʿ oġlı ėrmiş; 202/10 Māhān aydılar ki men ėşittim ki naġme- (10) din ḫabering bar ėrmiş.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : -

2.Tip

İncelediğimiz eserde belirsiz geçmiş zaman ikinci tip çekimi "ėken" ile sağlanmıştır. Özbek Türkçesinde belirsiz geçmiş zamanın bildirme eki "ėken"dir. Bu yönüyle incelediğimiz eserde Özbek Türkçesi etkisi görülmüştür. Birinci tekil ve çoğul kişi çekimiyle ikinci çoğul kişi çekimi tespit edilmemiştir. Tespit edilen kullanımlar şöyledir:

1.Tekil Kişi : -

2.Tekil Kişi : 183/11 Yezīd-i Sānī aydı ki, ay ʿAli'ning oġlı, bisyār dilāver, hünermend ėken sen; 199/10 Ẓāhirā siḥirde māhir ėken sen; 311/9 İslāmġa müşerref boldum. Sen peyġamberni körüb, bilib ṣaḥābezāde ėken sen; 257/18 ay Ḥüseyin'ni birāderi, yaḫşı civān ėken sen.

3.Tekil Kişi: 111/6 Ġarīb ü bī-kes ėken Sevdāġa munde kėlgen aygen. Ammā pehlevān ėken; 113/19? Ėmdi ḳażā-yı İlāhī şundaġ ėken; 132/8 Şāh ʿAlḳame dėgen ʿaceb, yaman mübāriz (8) ėken; 139/10 Ay ata, köp mū'mine ėken. Köp mübālaġa birle yād ḳıldılar; 143/12 Ol leşker-i Yezīd-i pelīd ėken; 147/21 Muṣīb Ḫażāʿī bularnı tirig bar ėkenler dėb ėrdi; 155/16 Taḳdīr-i Ḫudā ve ser-nüvişt ḳalem-i taḳdīr şundaġ ėken; 166/18 Men bildim ki, naṣīb-i ser-nüvişt bendege bu ėken; 178/17 Aydılar ki, ay (17) ay dilāverler leşker-i ʿaẓīm bar ėken; 335/8 sizlerni ve meni yaratḳan Ḫudā ber-Ḥaḳ (8) ėken. Munçadin bėri ʿömr dem żāyiʿ ötken ėken; 335/5 Ṭabīb (5) aydı ki, olarnıng dīnleri ber-ḥaḳ ėken; 322/14 Bu ʿayyār- (14) lar imāmdın ėken dėb.

1.Çoğul Kişi : -

2.Çoğul Kişi : -

3.Çoğul Kişi : 298/9 Ṣandūḳnı (9) açıb kördi ki, Ḥażret-i İmām ėkenler; 147/21 Muṣīb Ḫażāʿī bularnı tirig bar ėkenler; 219/14 Bu on kündin bėri imām ġāʿīb ėkenler.

2.2.8.3.1.4. Ek Fiilin Zarf Fiil Şekli

Eserde, "ėr-" ek fiili "ėr-ken" biçimiyle zarf fiil görevinde kullanılmıştır. Ek fiilin şart çekiminde olduğu gibi onu yüklem yapmaz durum veya zaman anlamı katarak onu yükleme bağlar.

ė(r)ken:

"iken/ken, ınca" anlamlarını veren zarf fiil eki ile yapılmıştır. Harezm ve Çağatay Türkçesi dönemlerinde kullanılmıştır. Eserde tespit edilen kullanımlar şöyledir: 147/21 Muṣīb Ḫażā̔ī bularnı tirig bar ėkenler dėb ėrdi. Başı ṣopay saldı; 204/21 Ḥażret-i İmām'nıng gūdek ėkenleride puşt ve kerde [205] (1) bisyār köterib ėrdiler; 252/13 Yana merd yoḳ ėken mü bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler dėb; 311/9 İslām'ġa müşerref boldum. Sen peyġamberni körüb, bilib ṣaḥābezāde ėken sen (10) yüz ögürüb günāhkār bolub sen

2.2.8.3.2. Olumsuz Bildirme

İncelediğimiz eserde olumsuz bildirme "ėmes / ėrmes / ėmes ėrdi / ėrmes ėrdi"; "yoḳ / yoḳtur / yoḳdur / yoḳ ėdi / yoḳ ėrdi / yoḳ ėrmiş / yoḳ ėken" yapılarıyla sağlanmıştır. Tespit edilen tanıklar şunlardır:

2.2.8.3.2.1. ėmes/ėrmes/ėmes ėrdi/ėrmes ėrdi Yapılarıyla

ėmes : 105/3 Sizlerġa andaġ (3) maʿlūm bolsun kim men bu ḫavāriclerdin ėmes men; 109/5 Men hem seni aḥvālingdin ġāfil ėmes men; 109/11 Men bu cefākār ḫavāriclerdin ėmes men; 113/20 Her-çend mendin (20) ėmes dėsem bolmaydur; 114/9 Seningʿömrüng (9) ėkki yarım yıldın ziyāde ėmes dėdürler; 119/6 Ẓāhirā bu ḫalḳ bizlerdin (6) ḫaberdār ėmes mü keyin; 125/13 Ehl-i Beyt evlādlarıdın (13) yaḫşı ėmes miz; 99/5 Ebū (5) El-Ḥānūḳ aydı, laʿīnlerdin ėmesdür mėn; 106/3 Mundaġnı hīç köz körgen ėmes; 109/5 Mėn hem sėni aḥvālingdin ġāfil ėmes mėn vd.

ėrmes : 124/17 Ay peder, vaḳt iḫtimāl ėrmes; 199/15 İrānlarnıng ṭarīḳi bu ėrmes; 210/4 Nāmūs ol metāʿ ėrmes ki be-hemme (5) yetgey; 290/21ʿIrāḳ'ġa bu kīne işlerni aytıb taṣdīʿ bėrmaḳ lāzım ėrmes vd.

ėmes ėrdi : 161/9 Gerne İmām rāżı ėmes ėrdiler; 181/18 Ammā bu vāḳıʿade mėn munde ėmes ėrdim.

ėrmes ėrdi : 237/14 Kehrem aydı ki mening murādım ol ėrmes ėrdi.

2.2.8.3.2.2. yoḳ/yoḳdur/yoḳtur/yoḳ ėdi/yoḳ ėrdi/yoḳ ėrmiş/yoḳ ėken Yapılarıyla

yoḳ : 202/8 Girān merġūb bisyār. Ammā (8) gırnāy-nevāz yoḳ; 209/4 Ay cān ferzendlerim zīnhār mergge iʿtimād (4) yoḳ; 215/14 Emīr aydılar, ay (14) yārānlar meni hem ḫaberim yoḳ; 219/5 Ḥażret-i İmām'dın ḫaber yoḳ ki zinde yā mürde; 273/21 Hemme ḳasem yād ḳıldılar ki, bu (21) işdin ḫaberimiz yoḳ vd.

yoḳdur : 108/18 Ḍarīr aydı ki; (18) Turġunça maḳdūr mende yoḳdur; 171/4 ol bī-çārelerni sizdin ve bizdin özge hīç ġam ḫˇārı yoḳdur, (5) dėdiler; 171/4 ol bī-çārelerni sizdin ve bizdin özge hīç ġam ḫˇārı yoḳdur.

yoḳtur : 129/4 Her ne ḳılsa (4) ol ḳılur. Hīç kişining çāresi yoḳtur; 251/7 Anga nişāne-yi ḫayriyyat yoḳtur; 260/4 Olar aydı, sen ḳaysı ḫidmetni buyurdung, biz ḫilāf (4) ḳılduḳ. Ḫidmetni tüzi yoḳtur; 270/17 Ammā imāmnı leşkerini sanı (17) yoḳtur. Ay Yezīd fikringni ḳılmaḳdın özge çāre yoḳtur; 298/4 Ehl-i Beyt'ning (4) mendin bölek ġam ḫˇārı yoḳtur vd.

yoḳ ėdi : 109/12 Mening (12) ḫaberim yoḳ ėdi.

yoḳ ėrdi : 212/7 Zaḫm-dārġa ʿadüv ve ʿibret yoḳ ėrdi; 221/19 Hīç şikāfı yoḳ ėrdi ki rūşenānı ẓāhir bolġay; 250/1ʿÖzürler aydılar [250] (1) ki bizde günāh yoḳ ėrdi; 261/8 tamām Şām'de andaġ ʿayyār, mekkār (8) ṭırār yoḳ ėrdi; 270/8 Ammā munıng işleridin hīç ḫaberim yoḳ ėrdi.

yoḳ ėrmiş : 275/11 Ḥilye'de Ḫˇāce ʿİmāde'd-dīn'din bölek kişi yoḳ ėrmiş.

yoḳ ėken : 111/7 Hīç kimersesi yoḳ ėken, dėb ötüb (8) kėtti; 151/19 Ol kişi aydı: Ay civān- (19) merd, meger sening ḫabering yoḳ ėken; 290/4 Her çend aḫtarduḳ hīç nėmerse yoḳ ėken; 156/15 Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu (15) ʿanhnıng şehādetleridin ḫaberleri yoḳ ėken vd.

2.2.8.4. Fiillerde Soru

İncelediğimiz eserde soru anlamı soru edatı ve soru zarflarıyla sağlanmıştır.

2.2.8.4.1. Soru Edatlarıyla Kurulan Soru Yapıları

İncelediğimiz eserde fiillere soru anlamı soru edatı "mU" ile sağlanmıştır. Soru edatı dâima yuvarlak ünlülüdür. Şöyle ki; 291/7 Yıraḳ (7) yerdin tīġ tartar mu sen; 300/1

Bārī ceddiŋ uluġ mu yā ʿĪsā uluġ mu; 105/21 Aydılar (21) kim hīç èşitkeniŋ bar mu; 149/9 Maŋa bu dergāhde yol bar mu yā yoḳ mu; 219/17 Māhān aydı, maŋa yoḳ mu hemrāh; 99/4 Ferişteler Ebū'l-Ḥānūḳ'nı sen hem laʿīnlerdin mü sen dèdiler; 119/6 Ẓāhirā bu ḫalḳ bizlerdin (6) ḫaberdār èmes mü keyin; 140/6 Sen mātem-zede mü sen yā mātem-zede (7) èmes mü sen dèdi; 226/4 Bilmediler ki kèçe mü yā kündüz mü; 233/4 Maʿlūm bolmadı ki İmām tirig mü yā ölübdürler mü; 252/13 Yana merd yoḳ èken mü bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler; 260/6 Ölüg (6) mü yā tirig mü;

2.2.8.4.2. Soru Zarflarıyla Kurulan Soru Yapıları

İncelediğimiz eserde fiillere soru anlamı soru zarflarıyla sağlanmıştır. Eserde "neçük, neçükdür, ḳayde, nème, ne sebebdin, nème sebeb, ne vaḳt, nètey, ne yerge …" sözcük ve söz grupları kullanılmıştır. Eserde tespit edilen soru zarflarından bazıları şunlardır: 281/1 naṣīḥatıŋnı ḳaçan èşitgüm bar dèdiler; 191/7 Taġam ḳayde dür dèb aydılar; 191/16 èmdi nème ʿarzıŋ bar; 198/14 SeniŋḲolunġdın nème kèlür; 147/10 ne sebebdin kèlibdür, dèdi; 215/15 Sorayluk ki terk-i cemāʿat (15) nème sebeb; 236/21 ay nāzenīnler neçük boldı; 274/6 Aygıl ki ḳayde dür; 279/12 Ḳaydın kèldiŋ; 222/4 sendin (4) söz sorgey ki şehir neçükdür; 283/1 Ḥażret-i İmām aydılar, bu naḳḳāre neçükdür; 286/11 Ne üçün baġladıŋ; 310/8 Ne üçün cengge kirmes sizler; 205/9 Bī-saʿādet aydı nège yıġlar sen; 111/11 Felek cefāsıġa barıb nètey; 124/9 ne yerge dādımız yeter èken dèb vd.

BÖLÜM III

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

İncelemesi yapılan eser Doğu Türkçesi metnidir. Bununla beraber eserde farklı dil özellikleri bir arada görülmektedir. Eser Eski Türkçenin Harezm ve Çağatay Türkçelerine ait dil özelliklerini barındırmakla beraber eserde çağdaş lehçelerden Özbek ve Modern Uygur Türkçelerine dair dil özellikleri de görülmektedir. Eserde yer yer Batı Türkçesine dair dil özellikleri de tespit edilmiştir. Çalışmaya konu olan eserin tarihi hakkında kesin bilgilere sahip olmamakla beraber Çağataycanın son dönemine ait olduğu kanaatindeyiz.

Eserin 97. sayfadan başlıyor olması onun hakkındaki bilgilerimizi sınırlandırmaktadır. Fakat metinden yararlanılarak eserin tarihlendirilmesi, metnin ilişkili olduğu lehçe ve dönenem hakkında bilgi alınması kısmen de olsa mümkündür. Sözkonusu dil özelliklerine dair bilgiler çalışmamızın 2. Bölümünde yer alan inceleme kısmında ayrıntılı olarak işlenmiştir. Burada kısmen bahsedecek olursak;

Çağdaş Uygur Türkçesinde son hecede bulunan geniş /a/ ve /ä/ ünlüleri orta hecede kaldıkları zaman orta hece ünlüsü zayıflar ve dar ünlü sese dönüşürler. Eserdeki tespitler şunlardır: çeneni > çenini "çeneni" 110/8 On͡ga oḫşar ki çenini taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz; muḳābelesi > muḳābilisi "karşı" 180/15 Kehrem öz leşkeri birle yetti. Her ėkki leşker birbirini muḳābiliside ārāste boldı; 342/15 birle çıḳıb ṣaf tüzüb muḳābiliside turdılar. Özleri mar̒eke meydānġa (16) barıb mübāriz tilediler.

Harezm Türkçesi metinlerinde söz içinde ve söz sonunda görülen /i/ > /e/ ses değişimini Harezm Türkçesinde yigirmi, Çağatay Türkçesinde yigirmi ve yigirme olarak (Eckmann, 2003b, s. 16, 92) görmekteyiz. İlgili sözcük incelediğimiz eserde 1 yerde yegirmi, 6 yerde ise yegirme biçimiyle tespit edilmiştir. Öztürk ve Ersoy (Öztürk 2007, s. 316; Ersoy, 2007, s. 381) bu sözcüğün Çağdaş Uygur Türkçesinde ve Özbekçede yigirme biçimiyle kullanıldığını belirtmiştir. Çağataycada ikili şekilde görülen ilgili /i/ > /e/ ses değişiminin Çağataycadan sonra da devam etmesi metnin geneliyle paralellik arz etmektedir.

İncelediğimiz eserin Emir 1. çoğul kişi çekiminde "-AlIk", "-AylUk" ekleri kullanılmıştır. Abik, Özbekçe ve Çağdaş Uygurca eserlerde "-AlUk" ekinin kullanıldığını (Abik, 2007, s. 69) ifade etmiştir. Küçük ses farklılıkları dışında bu ekler benzerdir.

Eserde tamlayan ekinin kullanımı pek çok defa Özbek Türkçesini hatırlatan

şekillerde kullanılmıştır. Eckmann'ın 2003a, s. 64'te Özbek Türkçesi özelliği olarak adlandırdığı "+nI" tamlayan eki incelenen eserde "bizni" ve "sizni" kullanımıyla kişi zamirleri üzerinde görülür. Ayrıca Coşkun, 2017, s.98'de Özbek Türkçesinde belirtme durumu ekinin 1. ve 2. kişi zamirleriyle kullanımında men+ni >> men+i ve sen+ni >> sen+i gelişiminde belirtme durumu ekinin "+ni > +i " kullanımından bahseder. Bu özel kullanım eserde pek çok defa tanıklanmıştır. Coşkun, 2017, s.84'te Özbekçe tamlayan durum ekinin "+ki" aitlik ekiyle kullanımını "+ning͡ + ki > niki" şeklinde izah etmiştir. İncelenen eserde bu şekil kullanımlar da birkaç yerde tespit edilmiştir.

Eser boyunca bulunma durumu eki ده "+de" şeklinde Özbek Türkçesindeki gibi tek şekilli biçimde kullanılmıştır.

Klasik Çağatayca eserlerde "bul, şul" işaret zamirleri şimdiye kadar tespit edilmemiştir. Fakat Çağataycanın devamı olan Özbek Türkçesinde nadiren de olsa "bul, şul, ul" işaret zamirlerinin görüldüğü (Eckmann, 2003, 83; Coşkun, 2017, 98) bildilmiştir. İncelenen eserde "bul, şul, ul" işaret zamirleri tespit edilmiştir.

İncelenen eserde geniş zamanın rivâyet çekimi; "-r/-Ar/Ur + -ėrmiş / -ėken" ekleriyle sağlanmıştır. "-ėken" yapısı Özbekçe rivâyet çekimini işaret ederken "-ėrmiş" yapısı ise Çağatayca rivâyet çekimini temsil etmektedir. Her iki döneme ait zaman çekimi incelenen eserde birlikte tanıklanmıştır.

Özbekçede şimdiki zamanın hikâyesinin 3. tip çekimi "-maḳde edi" (Coşkun, 2017, s. 143) biçimindedir. Bu yapı daha önce Harezm ve Çağatay Türkçeleri döneminde tespit edilmemiştir. Eserde bu yapı "-maḳde ėrdi + kişi zamiri" eki ile bir tek yerde tanıklanırken bu kiple ilgili farklı başka bir yapı örneği tespit edilmemiştir.

İncelediğimiz eserde Çağdaş Uygur Türkçesinde sıklıkla görülen katmerli zamir çekimi tespit edilmiştir: anın͡g+dın 236/2 atamız merd-i ġayūr anın͡gdın ḳorḳub kėlalmaduk, 138/13, 151/2 vd; anın͡g+dındur 222/3 aydı ay Şebrūk yaḫşı dėdin͡g[(3)] ki bu hem anın͡gdındur.

Çağdaş Uygur Türkçesinde şart kipi ikinci çoğul kişi fiil çekimi için -sAn͡glAr (Öztürk, 1994, s. 85) çekimi kullanılmıştır. İncelenen eserde tek örnekle tanıklanmıştır. 237/15 be-yek-pāre yana bir yerde āşikāre ḳılsan͡g-[(16)] lar.

Taş baskı tekniğiyle yazılmış söz konusu eserde 18. ve 19. yüzyıl taş baskı ve el yazması teknikleriyle hazırlanmış metinlerde karşılaşılan kimi karışık dil özellikleri tespit edilmiştir. Eserin karma dil yapısına sahip olması onu çağdaş Türk dillerinin lehçeleşme öncesindeki Çağatayca metinleriyle uyumlu kılmaktadır. Çağataycanın son dönemine ait olduğunu düşündüğümüz eserin ortaya çıkma zamanı en erken 18. yy. olabilir. Fakat eser

incelemesinde yer yer Özbek ve Çağdaş Uygur Türkçelerine ait özelliklerin yer alması eserin geçiş dönemi eseri olduğunu düşündürmektedir. Eserin Çağataycanın son dönemine belki de Özbek ve Çağdaş Uygur Türkçelerinin başlangıç dönemlerine kadar uzanan bir zamana ait olabileceği fikrini akıllara getirmektedir. Zira dil denen kavramın birden değişmesi ve başkalaşması beklenemez. Tüm bu nedenlerden incelen eser 19. yy.ın sonu veya 20. yy.ın başlarında bir zamana ait olmalıdır.

BÖLÜM IV

METİN

[97] (1) köygey ėrdi. Yā suġa fermān bolġay ėrdi cihān-ı ʿālemni ṭūfān belāsı dėk (2) helāk ḳılur ėrdi yā şimālġa fermān bolġay ėrdi. Āsumān u yerni birbirige urub taġ (3) taşlarnı birbirige urub cān u cānverlerni helāk ḳılur ėrdi. Yeryüzide hīç nemerse (4) ḳalmaġay ėrdi. Ol ḫavāric[23] melʿūnlarnı şūmluġıdın hīç peyġamberlerġa mundaġ ẓulm (5) sitem tėggen yoḳ ėrdi. El-Ḳıṣṣa: Mestūrelerni esīr ḳıldı. Ammā ölgenlerni ḥesāb ḳıldı. (6) Kāfirlerdin yetti ming[24] üç yüz ve altımış kişi ölübdür. Barçası dūzaḫġa kėtti. Ammā (7) müselmānlardın ḳırḳ kişi ölübdür. Bular behişt-ʿānber-i mürşitge bardılar. Ammā Ḥażret-i İmām (8) barçalarını cenāzelerini oḳub özleri şehīd-i aʿlā boldılar. Vallahu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb[25] (9) Ammā mestūrelerni tėvege mindürüb Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı mübārek başlarını (10) nişāne ḳoyub oḳ atar ėrdi. Ḳıvanıb barça kāfirler ol kėçe ol yerde turdı. Tanglası (11) köçti. Barıb bir yerge tüşti. Şemr-i laʿīn ṣandūḳġa İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng başlarını (12) salıb ėllig kişi birle saḳladı. Çaġır içib mest ü medhūş bolub özidin kėtti. (13) Bu kāfirler arasıde Ebū'l-Ḥānūḳ dėgen bir yigit bar ėrdi. Köredür kim āsumāndın bir bulut (14) kėlib tüşti. Bir aḳ saḳal kişi içidin çıḳtılar. Köre kim nūrları ʿālemni tuttı neçend yigit- (15) lerdin hemrāhları bar. Bu cemāʿa kėlib ṣandūḳnıng içidin Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning (16) mübārek başlarını alıb. Ḳanlıḳ başlarını alıb būse ḳılıb yıġlaştılar. Manga (17) aydılar: Sen narı turġıl! Munde Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selām kėldiler, dėdiler ve yana kökdin (18) bir bölek bulut peydā boldı. Ḳarab turub ėrdim. Olar hem munde kėldiler. Munı alardın (19) sordum. Bular kimdürler? Aydılar kim: Nūḥ nebīyu'llāh tururlar, dėdiler. Alar hem imāmning (20) başlarını ḳuçub Ḫudā-yı taʿālā'ġa yalbarıb andaġ yıġladılar kim alarnı nāleleriġa taġ (21) taşlar su bolub aḳtı ve yana bir bölek cemāʿa peydā boldılar. Alar hem munde kėldiler közlerini [98] (1) yaşlarını seyl,

---

[23] Tarihçiler bu adın manasının "karşı çıkmak" olan "haraca ale" fiilinden geldiğini belirtirler. (Bk. E. A. Belyayev, Arabı, s. l59; Q. G. Von Qrönebaum, Klassiçeskiy İslâm. M., 1986, s. 59. Arapça tekil hāli "haric" olan bu söz, çoğul olarak "hevaric" (yani Haricler) şeklindedir. Haricîler ilk Müslüman mezhebidir. 657 yılında meşhur Sıffın savaşında Hz. Ali'nin (656-661) Muaviye taraftarları ile anlaşmaya varmasına itiraz edilen zamanda ortaya çıkmıştır. (Rafik İsmailov (2010), Erken Ortaçağ Mısır'ının İlk Türk Valisi, Journal of World of Turks, ZfWT Vol. 2, No. 1, s.125.)

[24] Metinde نینک "ning" yazılmış.

[25] "Doğruyu en iyi bilen Allah'tır." Bazı âyet ve hadisler hakkındaki tercümelerden, fetvālardan ve yorumlardan sonra tercih edilen düşünce belirtildikten hemen sonra hassasiyetten kaynaklı olarak sorumluluk altında kalmamak için veya değişik vesilelerle söylenen gelenekselleşmiş bir sözdür. (bk. Tirmizî, 1/482; Beyhaki/el-Kadau ve'l-kader, 1/482; Taberanî/el-Evsat, 9/284; İbnu'l-Cevzi,/Keşfu'l-Müşkil, 1/916; İbn Haldun / Mukaddime, 1/16, 66; Neylu'l-evtar, 13/195)

yamġur dėk yerlerni höl ḳılıb. Vā Ḥüseynā vā yetīmā vā şehīdā vā ġarībā ve imāmā, (2) dėb. Nāle ḳılġanlarıġa yetti ḳat kök ve yetti ḳat yer lerzege kėldi. Alar Ḥażret-i İbrāhīm ve Ḥażret-i (3) İsmāʿīl ėrdiler ve yana bir zamāndın son͡g bir girde köründi. Körer kim bir āfitāb-ı ʿālem ėrdi. Çār-ı (4) yārlar kėledürler barılarını başları yalan͡g közleri yaşde. Kėledurġan kişilerni (5) ḥesābını Ḫudā-yı taʿālā'dın özge kişi bilmes. Ḥażret-i Ebā Bekir Ṣıddıḳ ve Ḥażret-i ʿÖmer on͡g ḳol- (6) larıde. Ḥażret-i ʿOs̲mān ve Ḥażret-i ʿAli Şāh-ı Merdān sol ḳollarıde kėledürler. Aytadurlar kim: (7) Yol ḳoyun͡gızlar. Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem kėledürler, dėb Ḥażret-i İsmāʿīl (8) ʿaleyhi's-selām Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'nin͡g başlarını ḳollarıġa alıb yüzlerini yüzleriġa ḳoyub (9) aydılar kim: Ay bütüm sizge Ḫudā-yı taʿālā raḥmet ḳılur. Düşmanların͡gız dūzaḫġa barġaylar. Menin͡g evlādımġa (10) munça zaḥmet yetgürgüçi. Tan͡gla ḳıyāmet küni miḥnet körgeyler. Furāṭ deryāsıdın su (11) bėrmegenler dūzaḫġa barsun, dėb ėrdiler. Uşol sāʿat ferişteler yetib kėldiler. (12) Ḳollarıde otluġ ʿamūdları bar ėrdiler kim ay Tan͡grını ḥabībi bizin͡g dādımızge tenkīl. (13) Bu laʿīnlerni dādını bėrür miz, dėdiler. Resūl ʿaleyhi's-selām aydılar kön͡güllerin͡gız ḫˇāh- (14) laġan dėk ḳılın͡glar, dėdiler. Ferişteler otluġ ʿamūd birle kāfirlerni āvāze ḳıldılar. (15) Nėçe cevr ü cefālarnı başıġa saldılar. Şemr-i laʿīnni başıġa ʿamūd birle urdılar. Başı üzü- (16) lüb tüşti. Ammā rāvīler andaġ rivāyet ḳılıbdur kim Şemr-i laʿīn laʿnetīni Ḫudā-yı taʿālā (17) it ṣūretide ḳılıb. Ferişteler ʿamūd āteşin birle urdılar. Ot an͡ga yayuştu. (18) Ol ḳaçtı. Andaġ ayturlar kim ol it ḳıyāmetġaça kėçe ve kündüz ārām bolmaġay. Kėçe ve (19) kündüz ser-gerdān bolub tili aġzıġa sıġmaġay. Teşnelik an͡ga ġālib kėlge. Şām (20) birle Kerbelā'nı arasıde giryān u nālān bolub yügürüb yügürgey. Şām ṭarafıge gāhī Kerbelā (21) ṭarafıge ḳaçḳay. Āḫir teşnelik ġālib bolub Furāṭ deryāsıġa kirgey. Ferişteler **[99]** (1) ʿamūd āteşin birle urub aytġaylar kim, ay bed-baḫt-ı laʿīn! Sen Ḥażret-i İmām raḍıya'llāhu ʿanhġa bu deryā- (2) dın su bėrmedin͡g. Bizler hem san͡ga su bermes miz, dėrler. Maḥrūm bolub bir ḳaṭre su içmey yangay. (3) Tā ḳıyāmet ḳā'im[26] bolġunça anın͡g işi şundaġ bolġay. Yüz min͡g laʿnet ol kāfirlerge ki (4) ebede'l-ābād dūzaḫde ḳaldı. Ferişteler Ebū'l-Ḥānūḳ'nı sen hem laʿīnlerdin mü sen, dėdiler. Ebū (5) El-Ḥānūḳ aydı: Laʿīnlerdin ėmesdür men. Alar birle kėlib ėrdim, dėdi. Ferişteler anın͡g (6) yüzige urdılar. Ėkki yüzi ḳara boldı. özini bilmey ḳaldı. Tan͡g atḳunça hūşıġa kėldi. (7) Kāfirler yıġılıb[27] kėldi. Bu ölüglerni körüb ḥayrān boldı. Ebū'l-Ḥānūḳ körgen serini taḳrīr (8) ḳıldı. Şemr-i lʿaīn anı körüb yüreki yarıldı. Ammā rāvīler

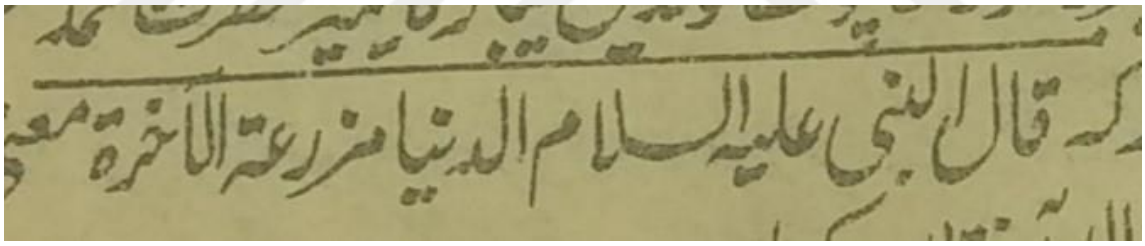
[26] Metinde قايم "ḳāīm" yazılmış.
[27] Metinde بيغيليب "bıġılıb" yazılmış.

rivāyet ḳılurlar kim (9) ol enbiyālar faḫrı ve evliyālar serveri Ḥażret-i Emīre'l-mū'minīn[28] İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı (10) mübārek başlarını kėsib alıb. Deşt-i Kerbelā'de Şemr-i laʿīn Zī'l-Cevşen, ḫabīṯ necis, Ḫālid İbn Yezīd-i (11) pelīd mübārek başlarını nīzening uçıġa alıb Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Muḥḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi (12) ve sellemni esīr ḳılıb şehr-be-şehr alıb yürgenlerini beyānı turur. El-ḳıṣṣa: Laʿīnler bu yerdin köçti. (13) Barıb bir yerge tüşti. Ol ṣandūḳnı kėçesi saḳlab olturġanı kişi bolmadı. (14) Ol arade bir kārvānnıng sarāyı bar ėrdi. Bir laʿīn ṣandūḳnı köterib ol sarāyge alıb bardı. (15) Sarāybānge tapşurdı. Ol sarāybān ḳabūl ḳılmas ėrdi. Bu ṣandūḳde nėme barını bilmes (16) ėrdi. Bu kāfir buyurdı kim köterib sarāynıng içige kirgüzgil, dėb buyurdı. Bir ḫavāric (17) köterib sarāy içre ḳoydı. Kün batıb vaḳt ḫuftan boldı. Ol sarāybān kėldi kör- (18) di kim sarāynı içi andaġ rūşen meşʿale[29] ande gūyā ki yanıbdur. Bu işni tersā körüb ḥayrān (19) ḳaldı. Bu neçük işdür dėb. Sarāynıng arḳasıde bir öy bar ėrdi. Ol tersā öy- (20) ning şikāfıdın ḳarab turub ėrdi. Bir nėmerse āsumāndın tüşti ki munı tersā körüb ḥayrān (21) ḳaldı. Bir żaʿīfe tüştiler ve yana yüz ming hemrāhları bar. Alar kėlgen zamān ṣandūḳnı

[100] (1) ḳurşab yıġlaştılar. Yaḳalarını çāk çāk eyleb yüzlerin tofraḳlarge sürtüb feryād (2) ḳılıb andaġ yıġlaştılar ki közlerini yaşları yamġur dėk yaġdı. Bu ḥālet birle barça kėlib (3) ṣandūḳnı ḳuçtılar ve yıġlaştılar. Közleridin yaş ornıge ḳan aḳızdılar. Bu tersā bu ḥālni (4) körüb öyge bardı. Hemme-yi ḫ̌īş aḳrabāsıġa ḫaber ḳıldı. Yıġılıb[30] barçası kėldiler. Bu ḥālni (5) körüb barçası hūşıdın kėtti. Sözlegeli mecāli bolmadı. Bular yıġlaşıb cāylarıġa bardılar. (6) Ol sāʿat tang attı. Uşbu tersālar kördi kim bir baş ṣandūḳde turubdurlar. Taʿẓīm (7) eyleb ḥāl sordılar. Siz kimning başıdur siz? Kėçeki serni bizge beyān ḳılıng. Bizler āgāh (8) bolġay miz dėdiler. Ḥażret-i İmām'nı başları bu serni sizlerge iẓhār ḳılayın mu, dėb aydılar (9) ki men Ḥażret-i ʿAliye'l-murtażā'nıng oġluları İmām Ḥüseyin'ning başlarıdur men. Atam Şīr-i Ḫudā (10) durlar. Ḫudā-yı taʿālā'nı yolıde nėçe merātebe başlarını bėrdiler. Peyġamber ol kişidin rıżā bolġan. (11) Kėçe kėlgen żaʿīfelerdür ki barça peyġamberler köçleri ėrdiler. Keyin kėlgen dād aytıb (12) yüzlerini yırtıb yaḳalarını çāk ḳılġan. Alar mening anam Fāṭıma-yı Zehrā ḫatun-ı ḳıyāmet (13) dürler. Ammā ol tersālar bu sözlerni èşitib bizge īmān-ı ʿarż ḳılıng, dėb yıġladılar. (14) Īmān aytıb Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng başları īmān aytıb bu tersālarnı (15) müselmān ḳıldılar. Biling āgāh bolung ki üç yüz kişi müselmān boldılar. Ol sāʿatde (16) bir melʿūn kėlib

[28] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[29] Metinde مشغله "meşġale" yazılmış.
[30] Metinde بيغليب "bıġılıb" yazılmış.

ṣandūḳnı köterib alıb ketti. Vallahu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb[31] Ammā rāvīler (17) andaġ rivāyet ḳılıbdurlar kim ol enbiyālar faḫrı ve evliyālar serveri emīre'l-mū'minīn (18) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı Şemr-i laʿīn Ḫālid İbn Yezīd Deşt-i Kerbelā'de şehīd ḳılıb. (19) Mübārek başlarını nīzeni uçıge alıb. Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem- (20) ni tėvege yükleb Şām ṭarafıge revān boldı. Şehr-be-şehr barur ėrdi. El-ḳıṣṣa: Bir şehrge (21) yetti. Ol şehrni atını Şīrāz, dėr ėrdiler. Dost-dār-ı ḫānedān-ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān ėrdiler. **[101]** (1) pādişāhını atı Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī, dėr ėrdiler. Bular köp muḥib-i ḫānedān ve dost-dār-ı Ehl-i (2) Beyt ėrdiler. Ammā bu pādişāhnı ėkki oġlı bar ėrdi. Birini atı Saʿd ʿAlḳame ve birini atı (3) Ṣaʿīd ʿAlḳame. Bular köp şecāʿatlik mübāriz ėrdiler. Pādişāh ʿAḳlame'ge ḫaber yetti ėrse āhı tartıb (4) ġamnāk boldılar. Yārānlarıge aydılar: Ay yārānlar ve ay muḥibler bu neçük işdür ki bī- (5) raḥim kāfirler evlād-ı Ḥażret-i Resūl-i ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa ẓulm ḳılıbdurlar. Sizler muḥib-i ḥanedān-ı (6) peyġamber-i āḫirü'z-zamān. Eger bu kāfirlerġa iṭāʿat ḳılsek ḳıyāmet küni ne cevāb bėrür miz. Uşbu (7) kāfirler birle dūzaḫġa barur miz. Eger ḫˇāhlasan͡gızlar bu kāfirler birle ceng ḳılsaḳ ḳıyāmet küni (8) ecr-i ʿaẓīm tapar miz. Bu sevdānı neçük ḳoldın yibergey miz. Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (9) aytıbdurlar ki:

Ḳāle'n-nebiyyü ʿaleyhi's-selām ed-dünyā mezruʿatü'l-āḫiret[32] Maʿnīsi oldur ki: Bu dünyāde (10) zirāʿat ḳılın͡glar āḫiretlerin͡g üçün dėbdür. El-ḳıṣṣa: Hemme müselmānlar dost-dār-ı (11) ḫānedān-ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān. Be-cān, dil birle uruşur miz dėb yıġlab aydılar. Ay pādişāh-ı (12) ʿādil rāst aytın͡gız. Şāh ʿAḳlame[33] aydı: Ay müselmānlar Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı (13) bilürmüsizler. Ḳaysı ḫānedāndın tururlar. Babaları ve anaları kim turur? Vāllah ki Ḥażret-i İmām (14) Ḥüseyin'ni bizdin yaḫşıraḳ

[31] "Doğruyu en iyi bilen Allah'tır." Bazı âyet ve hadisler hakkındaki tercümelerden, fetvālardan ve yorumlardan sonra tercih edilen düşünce belirtildikten hemen sonra hassasiyetten kaynaklı olarak sorumluluk altında kalmamak veya değişik vesilelerle söylenen gelenekselleşmiş bir sözdür. (bk. Tirmizī, 1/482; Beyhaki/el-Kadau ve'l-kader, 1/482; Taberani/el-Evsat, 9/284; İbnu'l-cevzi,/Keşfu'l-müşkil, 1/916; İbn Haldun / Mukaddime, 1/16, 66; Neylu'l-evtar, 13/195)

bk. Tirmizî, 1/482; Beyhaki/el-Kadau ve'l-kader, 1/482; Taberani/el-Evsat, 9/284; İbnu'l-cevzi,/Keşfu'l-Müşkil, 1/916; İbn Haldun / Mukaddime, 1/16, 66; Neylu'l-evtar, 13/195.

[32] "Dünya āhiretin tarlasıdır." Aclūnī¸ Keşfu'l-hafa¸ (Beyrut: 1351)¸ 1: 412, "الدنيا مزرعة الاخره"

[33] Metinde عقلمه "aḳlame" yazılmış. Alkame b. Kays (Muhadramūndandır.)

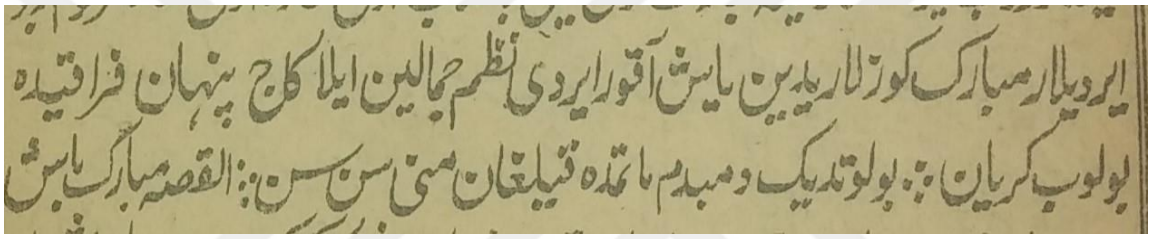
bilmesler. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā (15) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning olardın başḳa evlādları yoḳtur ve ay müselmānlar Yezīd ʿaleyhi'l-laʿne olar (16) ḥaḳḳında nā-inṣāflik ḳılıbdur. Kerbelā'ġa leşker yiberib Furāṭ suyını Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ġa bağlab- (17) dur. Olarnı teşne vü gürüsne Kerbelā'de şehīd ḳılıbdur. Başlarını nīzening uçıge alıb (18) Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni Rūm Şām esīrleri dėk tėvege yükleb (19) Şām'ġa alıb barur ve yana bizdin meded tileydür. Maṣlaḥat ḳılsek laʿīn pelīd seg çirkīn (20) kim bolġay biz. Anga iṭāʿat ḳılġay miz. Biz hemrāh tedbīrni sizge bėrdük. Siz aytıng. Biz (21) sizni sözingizdin çıḳmay. Cānımız tenimizde bardur. Evlād-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi [102] (1) ve sellemge fedā ḳılur miz. Ḫudā-yı taʿālā dermāndelerge destgīr turur ve reh-nümā-yı mütefekkir turur. El-ḳıṣṣa: ʿAlḳame (2) ayttılar: Ay yārānlar sizlerge maʿlūm bolsun kim bu dünyā menzil-i ʿubūr turur. Fāsıḳlarnı būstānı (3) turur. Mū'minlerni[34] zindānı turur. El-ḳıṣṣa: Bu pādişāhnıng[35] ming[36] çerigi bar ėrdi. Ceng künleride (4) her ḳaysı Rüstem dėk ölümdin yüz ḳaytarmas ėrdiler. Düşmandın vehm ḳılmas ėrdiler. Her ḳaysı- (5) sı ming bahādırġa rū-be-rū bolur ėrdi. Şīr-i ġarrān dėk boldı. Kėçe ḫavāricler uyḳuġa barıb ölüg dėk (6) yatıb ėrdi. Tün-i cihān Yezīd'ning könglide ki aḳranġuluḳ boldı. Şāh-ı ʿallāme[37] nāmūs destārını (7) başıdın alıb. Baş yalang yaḳasını pāre pāre ḳılıb zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġlab (8) vā Ḥüseynā vā şehīdā vā maẓlūmā vā merḥūmā vā dırīġā men bilmedim. Yezīd-i pelīd ve ol seg-i ḫūn-ḫˇār nā- (9) bekār mundaġ bī-vefālıḳ ḳılıbdur. Mundaġ ʿazīzlerni ḫˇār ḳılıbdur. Şehīd ḳılurını bilmedim (10) dėb oġullarıġa kişi buyurdı. Andın keyin uluġ, kiçik ḫalḳını yıġıb ḥāżır ḳıldılar. Şāh ʿAlḳame (11) öng ḳol, song ḳolıġa baḳıb aydı kim: Ay yārānlar müsellaḥ ve mükemmel bolunglar dėb. Bu kėçe kāfirler- (12) ge şebḫūn kėltürüb kāfirlerni cezāsını bėrür miz. Ḫudā-yı taʿālā destgīr turur dėb. Hemme (13) leşker atlanıb tün kėçede bėş[38] ming atlıġ, on ming piyāde çıḳıb tekbīr ve ṣalavāt aytıb (14) özlerini ḫavāriclerġa urdılar. Çünān keş-ā-keşlik ḳıldılar ki zemīn ü zamān mekīn ü mekāndın (15) aḥsen ü āferīn dėb āvāz çıḳtı. Tā ṣubḥ bolġunça on sekkiz ming küffārdın bir kişi ḳutu- (16) lmadı. Ammā Ehl-i Beyt'din hīç ḫaber alalmadılar. Ammā Ehl-i Beyt-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni (17) ėlçi kirib çıḳande tuyub. Ėkki ming ḫavāric Şām ṭarafıge alıb

[34] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[35] Metinde بادشاه "bādişāh" yazılmış.
[36] Metinde نينک "ning" yazılmış.
[37] Metinde علمه "allame" yazılmış.
[38] Metinde پيش "pėş" yazılmış.

ḳaçġan aygen. Tang (18) yarub bu bed-baḫtlarnı māl, emvāl, yaraġ, cabduġını tapıb alıb. Feṯḥ nuṣret birle yanıb (19) şehrġa kirdiler. Şāh ʿAlḳame başlıḳ bolub mātem tuttılar. Barçaları ḳara keydiler. Kūçelerġa (20) gül ḳoyub mātem-i İmām Ḥüseyin ḳılıb vā Ḥüseynā vā şehīdā vā maẓlūmā vā merḥūmā dėb, zār (21) zār çün ebr-i nev-bahār yıġladılar. El-ḳıṣṣa: Andaġ ayturlar kim kāfir Şemr-i laʿīn, ʿÖmer Saʿd, ḫūnī Yezīd'ge **[103]** (1) mübārek başlarını alıb Maʿ Ehl-i Beyt-i Muḥammed Muṣṭafā ṣallallahu ʿaleyhi ve sellemni Şām ṭarafıge (2) alıb barur ėrdiler. Bir şehrge bardılar. Şehrni ḥākimige[39] kişi yiberdi. Bu vilāyet hem tābiʿ Emīre'l- (3) Fāsıḳīn Yezīd-i pelīddür. Bizlerge azuḳ, at yemi bersünler dėb ol bed-baḫt azuḳ, at (4) yemi yiberey. Bu kāfirler ḳorḳut şehrge kirdiler kim Munde hem Şāh ʿAlḳame dėk muḥibler ġavġā ḳılmasun, (5) dėb. Ol kāfir-i bed-baḫt şehrge kirgüzüb iʿzāz u ikrām ḳılıb. Mübārek başlarını nīze uçıdın (6) alıb cāmġa salıb aldıġa ḳoydı. Aydı kim: Emīre'l-fāsıḳīn ġabaġı bolġan dėb. Kördi ki (7) ol ėkki zülf, ʿanber müyları ve mübārek saḳalları ḳanġa boyalıbdur. Ol ėkki nergis, (8) mübārek közleri yumulubdur. Andaġ kim āfitāb-ı tābānnıng yüzige bulut olturġan (9) dėk ol ḥarāmzāde-yi bī-bünyād ve ol seg-i bī-iʿtiḳād ḳol uzatıb. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu (10) ʿanhnı mübārek başlarını cāmdın alıb. Mübārek ėkki zülfleridin tutub köterib. (11) Mübārek aġızlarıġa nā-münāsib aġızını ḳoyub nā-sezā ayta başladı. Faẓl-ı İlāhī ve kerāmet-i (12) ḫānedān-ı Ḥażret-i Peyġamber āḫirü'z-zamān bir ḳaṭre ḳanları mübārek ḥulḳlarıdın tamıb ol (13) kāfirning libāsıġa tüştü. Libāsıdın tīġ-i bürrān dėk ötüb ol kāfir-i cehennemīni yan (14) songa kėdin ötüb yerge tüşti ėrse şul sāʿat ol ḥarāmzāde, bāṣūr[40] dėgen ʿillet- (15) ġa giriftār boldı. Anıng yarasıdın sasıġlıġ peydā bolub ėrse bu olturġan (16) ādemler nāle vü fiġānġa kėldi. Seni şūmluġung laʿneti, aygening maʿlūm boldı dėdiler. (17) Hīç kimsening yaḳın barġalı ṭāḳati yoḳ ėrdi. Ol ḥarāmzāde birmunça ipe cerāḥati- (18) ni aġzıġa baġlab ḳoydı. Bed būyluḳı defʿ bolmaḳ üçün ammā defʿ bolmas ėrdi. (19) Ol cehennemī ölgünçe ol ʿilletdin ḫalāṣ bolmadı. Ammā ʿUbeydek-i laʿīn, seg-i çirkīn buyurdı (20) ki: Ḫaṭ ḳılınglar dėb. Bu maẓmūnde kim Bu baş her yerge yetse iʿzāz u ikrām birle şehr-be-şehr, (21) ḳarye-be-ḳarye, menzil-be-menzil tüşürüb ḳonalġa azuḳ bėrib ėldin ilgeri ötkerib. **[104]** (1) uzatınglar. Żāyiʿ tartmasun. Emīre'l-fāsıḳīn Yezīd'ge yetgürünggler. Her kim bu nāmeġa (2) ḫilāf ḳılsa başı ölümde, mālı tārāc bolur. Ol ḫaṭnı bu kāfir-i melʿūn Şemr'ġa berdi. Şemr-i laʿīn (3) olarnı Şām ṭarafıġa revān ḳıldı. Yana bir ḫaṭ yazdı kim: Ay Yezīd-i pelīd bilgil ve āgāh bolġıl! Sening (4) ḥaḳḳıngde ne dū

[39] Metinde حاكيم "ḥākīm" yazılmış.
[40] Metinde ناصور "nāṣūr" yazılmış.

bedẖ˘āhlikler[41] ḳıldım. Ḥüseyin İbn ʿAli'ni öltürdüm. Maʿ Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā'nı (5) eş̲īr ḳılıb aldım. Man͡ga yiberdim. Bu ẖidmetimni unutmaġıl, dėb nāmeni bölek yol birle yiberdi. (6) Bu, Ḥażret-i İmām'nı Ehl-i Beyt'lerini her yerge alıb barsa muḥib-i ẖānedānlar utru çıḳıb. Yaẖşı (7) bėş[42] kişiler ḳılıb ötkerür ėrdiler. Ammā bir şehrge yettiler. Ol şehrni atını Asḳalān dėr ėrdiler (8) Şām'ġa taʿalluḳ ėrdi. Yaʿḳūb'ġa ẖaber boldı kim leşker-i küffār kėledür dėb. Ḥükm ḳıldı kim: Şehrni yāb (9) dervāze dervāzelerde şarāb içsünler[43] naḳḳāre gırnāy çalsunlar, dėb. Ġulġule şehr-i Asḳalān'ġa (10) tüşti ėrse mübārek başlarını nīzenin͡g uçıge alıb dervāzelerdin kirgüzdiler. Tamām (11) ẖalḳ uluġ, kiçik temāşāge kėldi. İmām Zeyne'l-ʿābidīn raḍıya'llāhnı bürehne ḳılıb tėvege (12) mindürüb tėveni ḳarnıġa mübārek ḳollarını bağlab. Ammā ol es̲nāde ol şāh-ı merḥūm rencūr (13) ėrdiler. Mübārek közleridin yaş aḳur ėrdi. Naẓım

Cemālīn ile geç pinhān firāḳıde (14) bolub giryān Bulut dėk dem-be-dem mātemde ḳılġān meni sen sen*[44] El-ḳıṣṣa: Mübārek baş- (15) larını İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni seyr bolġan ḳaravaşlarını şehrge kirgüzdi ėrse ol şehzāde (16) müselmānlar yekke bar ėrdi. Öylerige kirib zār zār çün ebr-i nev-bāhar yıġlar ėrdiler. Ḥażret-i Şehzāde (17) İmām Ḥüseyin'ni mātemlerin tutar ėrdiler. Ammā bularnı çehār sūy bāzārıġa yetküzdi ėrse İmām (18) Zeyne'l-ʿābidīn raḍıya'llāhu ʿanh her ṭarafġa baḳar ėrdiler. Közleride ġayrāz ẖavāricdin bölek (19) nėmerse körünmes ėrdi. Şul zamān ẖavāricler arasıdın bir kimerse saçrab turdı. Mübārek (20) saḳalı aḳarġan. Mışır destār başıġa ḳoyġan. Sof maġribī[45] ėgnige (omuz, sırt) keygen. Saḳırlat çekmen (21) ketfige salġan. Nėmçe ḳılıç-ı Mışrī bėlige ẖamā'il ḳılġan. Mübārek közleridin ornıġa **[105]** (1) ḳan aḳuzġandur. Ḥāl kėlib selām ḳıldılar. Aydılar: Ay nūr-ı dīde-yi Muṣṭafā. Ḫudā-yı taʿālā sizlerge (2) ṣabr taḥammül kerāmet ḳılsun. Maẓlūmelerni dādını bu ẓālim kāfirlerdin alġaylar. Sizlerġa andaġ (3) maʿlūm[46] bolsun kim men bu ẖavāriclerdin ėmes men. Müsāfir-i Benī Ḫażāʿī'din bolur

[41] Metinde بتخواهليكلار "betẖ˘ahlikler" yazılmış.
[42] Metinde پيش "pėş" yazılmış.
[43] Metinde ايچسوتلر "içsütler" yazılmış.
[44] *Cemalinin güzelliğiyle geç, gizli endişe içinde ağlayan olup / Bulut gibi zaman zaman beni mateme sevk eden sensin*
[45] https://istanbultarihi.ist/118-osmanli-istanbulunda-giyim-kusam
[46] Metinde مظلوم "maẓlūm" yazılmış.

men. Meninġ atım Ḍarīr (4) Ḫażā'ī turur. Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdi. Cānımnı fedā ḳılġay ėrdim. Bu ḫavāricler birle ceng ḳılıb (5) ceddinġiz Ḥażret-i Muṣṭafā ṣallā'llāhu 'aleyhi ve sellemninġ rūḥ-ı pāklarını özümdin ḫoşnūd[47] ḳılur ėrdim. (6) Men hem derece-yi şehādet tapḳay ėrdim dėb. Ayaġlarıġa yüz ve közlerini sürtüb turur ėrdiler. (7) muḥāffe[48] Ümmü Gülsüm hemşīre-yi Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu 'anh yetib kėldiler. Körerler kim bir pehlevān yigit (8) İmām Zeyne'l-'ābidīn'ninġ tėvelerini yabande iḫlāṣ u i'tiḳādını ma'lūm ḳılıb turubdur. (9) Muḥāffeninġ[49] ėlçidin soradılar, ol kim dėb? Şunça düşmanlar içide sizlerge iḫlāṣını ma'lūm (10) ḳılur. İmām Zeyne'l-'ābidīn aydılar: Bu kişi ġarīb Ḫażā'ī'din aygen. Bu ṭarafge sevdāġa kėlgen (11) aygen. Muḥib-i ḫānedān aygen. Ḫudā-yı ta'ālā yaḫşılik, ḫayr bergey. Ümmü Gülsüm aydılar: Bütüm şul yigit- (12) ni meninġ ḳaşımġa yiberinġ. Tā men serimni anġa aytay. İmām Zeyne'l-'ābidīn aydılar: Ay yigit ol (13) muḥāffe arasıġa barınġ. Ande 'Aliye'l-murtażā'nı cüftleri Fāṭıma-yı Zehrā'nınġ ḳızları bar. Anam (14) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni hemşīreleri sizni çarlaydur dėb. Andın Ḍarīr Ḫażā'ī Ümmü Gülsüm'ninġ (15) Muḥāffelerini[50] aldıġa barıb. Es-selāmu 'aleyküm ay Ehl-i Beyt ay ma'den-i kerāmet dėdi. Ümmü Gülsüm raḍı- (16) raḍıya'llāhu 'anhā aydılar ve 'aleyküme's-selām ve raḥmetu'llāh ve berekāte dėdiler. Ay civān bernā-yı sa'ādetmend (17) atınġ nėmedür, ḳaysı ėldin bolur sen? Ḍarīr Ḫażā'ī aydı: Atım Ḍarīr'dür. Benī Ḫażā'ī'din bolur (18) men. Sevdāġa munde kėlib ėrdim. Meninġ ḫaberim yoḳ ėrdi. Deşt-i Kerbelā'de bu kāfir ẓālimler bī- (19) raḥim munça cefānı ḫānedān ḥażretġa ḳılur ėrmiş. Kāşkī Kerbelā'de bolsam ėrdim, cānımnı fedā ḳılsam. (20) Şāyed men hem şehādet derecesini tapḳay ėrdim ėrse Ümmü Gülsüm zār zār yıġla başladılar. Aydılar (21) kim: Hīç ėşitkeninġ bar mu kim ān ḥażret ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ġıyāmet bolġaylar, anınġ evlādlarıġa **[106]** (1) mundaġ cefālar ḳılġay. Evlād-ı aṣḥāblarını şehīd ḳılġan. Ehl-i Beyt'ni mundaġ ḫorlıḳ (2) birle Rūm esīrleri dėk esīr ḳılıb tėvege atıb[51] şehr-be-şehr alıb yürgeyler ve yana ṭā'at (3) ḳılıb namāz oḳub şefā'atdın köz tutḳaylar. Mundaġnı hīç köz körgen ėmes ve (4) ve hīç ḳulaḳ ėşitken ėmes. Ḥażret-i peyġamberni şefā'ati mundaġ ḫavāriclerge ḥarāmdur. Yüz minġ (5) la'net ḫavāriclerge. Ėmdi sizler ṣabr ḳılınġ. Ḫudā-yı ta'ālā ṣabr ḳılġuçılarnı dost tutar ve Hū (6) El-Ḫallāḳu'l-'alīm. Ėmdi aytınġizlar. Nėme ārzūnġız bar, tā men becā kėltürey? Ümmü Gülsüm aydılar: Ay Ḫażā'ī (7) Ḫudā-yı ta'ālā

[47] Metinde خوشنو "ḫoşnū" yazılmış.
[48] Metinde معافه "mu'āfa" yazılmış.
[49] Metinde معافه "mu'āfa"yazılmış.
[50] Metinde معافه "mu'āfa"yazılmış.
[51] Metinde ارتیب "artıb" yazılmış.

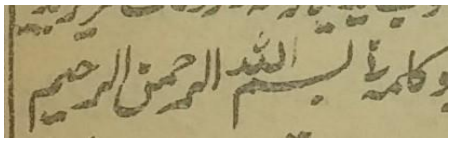
sanga hemme vaḳt yaḫşılıḳ ʿaṭā ḳılġay. Sendin nėme nėmerse tiler miz kim Ḫudā-yı taʿālā’ (8) nıng ḫazīnesinde bolġay. Ḍarīr köp ḫˇāhiş ḳıldı. Ümmü Gülsüm aydılar: Ay civān-merd eger ḳolungdın (9) kėlse ėkki iş ḳılġıl! Biri ol ki Bizni başlarımızını yapḳu dėk bir nemerse bėring ve yana biri ol ki (10) Ḥażret-i İmām’nı başlarını nīzening üstide alıb baradurġan itge atıng. Ḥażret-i İmām (11) Ḥüseyin raḍıya’llāhu ʿanh başlarını bizni tėvemizdin yıraḳ alıb barsun. Bizler bu ḫalḳnı āzār ḥāli- (12) din emīn[52] bolalı. Ḍarīr Ḫażāʿī derḥāl başıdaki selleni alıb pāre ḳılıb her ḳaysılarıġa (13) bir pāresini berdi. Mestūreler anıng birle başlarını yaptılar. Ḍarīr Ḫażāʿī’ġa duʿā-yı ḫayr (14) ḳıldılar. Ol ḫavāricler ḳaşıġa bardı kim başlarını alıb baradurġan kāfirġa aydı- (15) lar kim: Ḳolungızdın ança iş kėlmeydür mü ki mübārek başlarını ilgeri alıb yürseng (16) yā keyin alıb yürseng. Ol bī-çāre maẓlūmlar bir dem ġamdın ve izdiḥāmdın ḫalāṣ bolsunlar. (17) Ol kāfirler aydı[53] ki: Biz Emīre’l-fāsıḳīn’ni ḥükmi birle iş ḳıladur miz. Mundaġ özimizçe iş (18) ḳılmas miz, dėdi. Ḍarīr Ḫażāʿī aydı: Ay āzāde merd sendin bir nemerse kėlmeydür mü ki (19) ilgeri yā keyin yürseng dėb. Köp mülāyemet ḳılıb ḳoynıdın bir mūşt altun çıḳarıb (20) berdi. Ol it ilgeri bardı. Ḍarīr Ḫażāʿī yanıb kėldi. Ḫūşlaşıb yandı. (21) Olar hem onga behişt vaʿde ḳıldılar. Ḍarīr yıġlay yıġlay bir köşede fikr ü endīşe ḳılur ėrdi kim [107] (1) be-yek-pāre ḳulaġıġa at tavuşı kėldi ėrse Ḍarīr Ḫażāʿī başı köterib sordı kim: Bu neçük ġavġā- (2) dur dėb. Bir ḫavāric aydı: Ol leşker ki Kerbelāġa barıb ėrdi. Yanıb kėldi dėdi ėrse (3) Ḍarīr Ḫażāʿī’ning közi bu melʿūnlarġa tüşüb kördi kim mening ḫavāric kėledür. İlgeri (4) bir ʿalem tübide Şemr-i laʿīn ve Ḫavlī[54] Yezīd ve bu ḫavāric-i pelīdler ḫamr içib kėledür. Ḍarīr Ḫażāʿī şīr-i ġarrān dėk (5) olarġa ḳarab ḳılıç soġurub aydı kim: Ay segler yüz ming laʿnet sizlerge bolsun kim evlād-ı peyġamber- (6) ni başlarıġa çerig tartıb bardınglar. Ḫudā’nı ve Resūl-i Ḫudā’nı özlering düşman ḳıldıng- (7) lar. Ḫudā-yı taʿālā’nı ʿazābıdın ḳorḳmadınglar. Ay ʿÖmer Saʿd çendān ʿazāblar birle Ḫudā-yı taʿālā (8) cānıngnı alġay. Ay seg atangnı atnı uçurdung Resūl-i Ḫudā’nı aldıde şermende boldung. (9) Bėş künlük vefāsız dünyā üçün āḫiretingni berbād berding. Atang dāim resūlu’llāh ṣalla’llāhu ʿaleyhi (10) ve sellemġa cānını fedā ḳılur ėrdi. Sen barıb mundaġ iş ḳıldıng, dėb ayturdı. Nāgāh (11) Şemr-i laʿīn ve ān seg-i çirkīnning közi Ḍarīr’ge tüşti. Aydı kim: Bul şīre-merd yol üstide (12) turub ḫavāriclerni mundaġ düşnām ḳıladur, kimdür dėb. Laʿīnni cehli kėlib aydı kim: (13) Ay ḫavāricler urunglar dėb. Her ṭarafdın it, Ḍarīr Ḫażāʿī’ning başıġa ḳaṣd ḳılıb (14) ėrdiler. Ol şīre-merd bir naʿra tartıb Allahu Ekber dėb. Ol tīġ-i bürrānnı ḳolıġa alıb

[52] Metinde ايمين “imīn” yazılmış.
[53] Metinde ايد “ayd” yazılmış.
[54] Metinde حولى “ḥavlī” yazılmış.

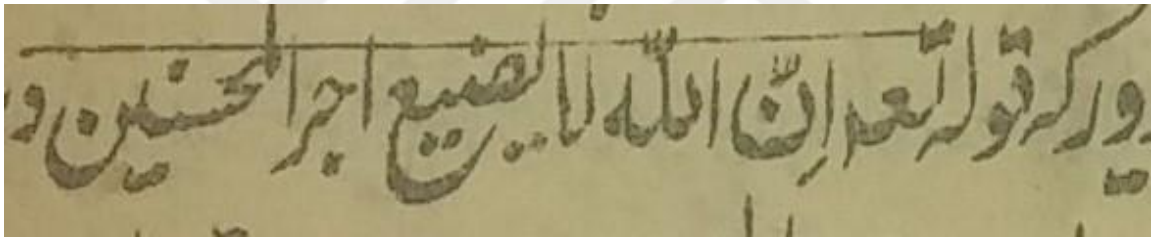
yekke vü (15) tenhā ol ḫavāriclerge ḥamle ḳıldı. Her ṭarafdın bu bī-çāre mū'min-i muvaḥḥidning͡ başıġa tīġ, teber ve ḫançer (16) saldı. Ḍarīr Ḫażā'ī tīġ arḳası birle kāfirlerni tīġini red ḳılur ėrdiler. Ḫavāricler yana ḥamle (17) ḳılur ėrdi. Ḍarīr Ḫażā'ī bir ḫavāricni tīġ birle andaġ urdı kim başı on ḳadem yerge tüşti. (18) Yana bir ḫavāric nīze ḥamle ḳılıb Ḍarīr'ni sīnesige saldı. Ḍarīr ḳol uzatıb ḳolıdın nīze (19) sini tartıb alıb andaġ urdı kim sīnesidin perrān ötüb arḳasıdın çıḳtı. Cānı dūzaḫġa (20) yügürüb kėtti ve yana bir ḫavāric gürzī birle salġay. Ḳol uzatıb gürzīni ḳolıdın tartıb (21) alıb başıġa andaġ urdı kim maġz seri yerge tüşti. Bir sā'atde ottuz yetti ḫavāricni dūzaḫġa yiberdi **[108]** (1) özge ḫavāricler bend boldı. Āḫir Şemr-i mel'ūn feryād ḳıldı kim: Ay Asḳalān ḫalḳı urun͡glar, bu sevdāger-i (2) lette-fürūş. Ebū Turābī'ni ḳaysı sevdāger mundaġ iş ḳılıbdur ki bu ḳıldı, dėdi. Hemme ḥalḳ[55] yuḳarıdın (3) öttü. Bāndın taş ve ḫışt ve tofraḳ birle ol pāk- deyyinning͡ başlarıġa yaġdurdılar. (4) Şul serḥadge yetti kim boy berāberi taş ve ḫıştnı arasıde ḳaldı. Şemr-i la'īn anı birle basturub (5) ötti. Ol şūm ḫavāricler andaġ ḫayāl ḳıldı kim bu şīre-merding͡ üstüḫ̌ānlar[56] nerm nerm bolġandur (6) dėb. Asḳalān şehrini müselmānları Ḍarīr Ḫażā'ī üçün zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġladılar (7) ve efzūn[57] nedāmet ḳılur ėrdiler. Şemr-i mel'ūn ve ān kāfir-i bī-dīn 'Ömer Sa'd, Ya'ḳūb-ı Asḳalān'nı (8) ordasıġa yetti. Ya'ḳūb andaġ ḫ̌āhiş ḳıldı kim bu şūm bedreklerge meclis ārāste ḳılġay. (9) Şemr-i mel'ūn aydı kim: Bizni munde tola saḳlaman͡glar. Biz munde turalmas miz. Her şehrde Ḥażret-i İmām (10) Ḥüseyin'ning͡ hevādārları tola Şīrāz'ġa kėldük. 'Alḳame-yi Şīrāzī on sekkiz ming͡ çerigni helāk (11) ḳıldı ve yana ottuz yetti kişimizni bu sevdāger helāk ḳıldı taġı yol yıraḳdur. Mebādā ki biz munde (12) tola mu'aṭṭal bolsaḳ[58] hevādārları ḫaber tapsa bizlerni öltürür. Miḥnetimiz żāyi' bolur dėdi. Ya'ḳūb (13) bu seglerge birmunça azuḳ bėrib ruḫṣat bėrdi. Bu çirkīn ḫavāricler Asḳalān'dın ötüb (14) ıżṭırāb birle Dımışḳ ṭarafıge revān boldı. Bu Asḳalān'daki müselmānlar Pehlevān Ḍarīr aḥvālige (15) köp yıġlar ėrdiler ve efzūn[59] nedāmet ḳılur ėrdiler. Tün yarımı bar ėrdi ki be-yek-pāre közini açtı (16) bir feraḥlik. Ḳol pīşāneside ḳayġuluḳ[60] bir büzürgvār aldıde olturubdurlar. Nūr-ı İlāhī anı (17) yüzidin çıḳıb āsumānġa yetibdür. Ḍarīr'ning͡ ḳolıdın tutub aydılar ki: Turung͡. Ḍarīr aydı ki: (18) Turġunça maḳdūr mende yoḳdur. Ol büzürgvār aydılar. Aytġıl bu kelimeni:

---

[55] Metinde حلق "ḥalḳ" yazılmış.
[56] Metinde اوستخوان "ūstuḫ̌ān" yazılmış.
[57] Metinde افسون "efsūn" yazılmış.
[58] Metinde بولسک "bolsek" yazılmış.
[59] Metinde افسون "efsūn" yazılmış.
[60] Metinde قویوغلوق "ḳoyuġluḳ" yazılmış.

Bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm[61] (19) Ḍarīr bu kelimeni aytıb ėrdi. Ḳut ḥāṣıl boldı. Yügürüb ornıdın turdı. Barça taş (20) ve tofraḳ ol şīre merddin yıraḳ tüşti. Andın keyin ol büzürgvār mübārek ḳolları (21) birle Ḍarīr’ning͡ aʿżālarını sileliler ėrse, anın͡g her ne cerāḥati ki bar ėrdi hemmesi tāze **[109]** (1) tünd rast boldı.[62] Ḍarīr Ḫażāʾī mübārek iteklerini tutub aydı kim: Yā büzürgvār siz kim men bilmeydür (2) men. Olar aydılar: Ay āzāde merd, sen ki naḳd-i cān-ı ʿazīzin͡gni bizin͡g bāzār-ı muḥabbetimizġa fedā ḳıldın͡g. Ḍarīr (3) aydı kim: Ḫānedān-ı evlād Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem üçün fedā ḳıldım dėdi. Olar (4) aydılar kim: Ay civān sen kim, evlād-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem. Egerçi cānın͡gnı menin͡g evlādımġa (5) fedā ḳıldın͡g. Men hem seni aḥvālin͡gdin ġāfil ėmes men. Sen ki biz üçün rencler tarttın͡g. Ḫudā-yı taʿālā (6) rencin͡gni żāyiʿ ḳılmas. Ḳurān’de ḫaber bėribdür ki:

Ḳavlehu taʿālā İnna’llāhe lā yeżi'u ecre’l-muḥsinīn”[63] dėb. Ḍarīr (7) Ḫażāʿī bu sözlerni ėşitib ḫoş-vaḳt bolub. Yıġlab ayaġlarıġa yüzini sürtüb. Aydı: Yā Resūl (8) allah, bu ne vāḳıʿadur kim sizlerni evlādın͡gızge bu şūm ḫavāricler bu cefānı ḳılıbdur. Ḫudā-yı taʿālā’nı (9) ġażabıdın ḳorḳmabdur. Ḥażretin͡gizdin şerm tutmabdur. Ḥażret-i Peyġamber ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem aydılar: Ay (10) şīre-merd, bilġil ve āgāh bolġıl ki bu nāpāk ḳavmdin bīzārdur men. Şefāʿatim bu ḳavmġa ḥarām turur. (11) Ḍarīr aydı kim: Yā resūlu’llāh sizler güvāh bolun͡glar. Men bu cefākār ḫavāriclerdin ėmes men. Menin͡g (12) ḫaberim yoḳ ėdi. Eger ḫaber tapsam ėrdi Kerbelā’ġa barıb cānımnı fedā ḳılur ėrdim. Ḥażret-i Resūl (13) ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem aydılar: Biz sendin rāżıdur miz. Ḳıyāmet

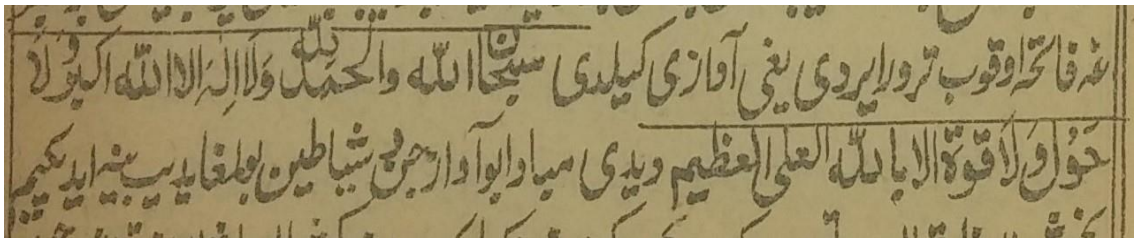
---

[61] *Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla* Kurʿân-ı Kerīm’den her bir sûrenin başında okunur. Kurʿân âyetlerinden önce okunarak yüce yaratıcıya olan bağlılık ve hürmet dile getirilir. https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=13586 (05.11.2021/Saat: 11.34)

[62] Metinde یولدی “yoldı” yazılmış.

[63] *Yüce Allah demiştir ki; Sabret! Allah güzel davrananların mükāfatını zayi etmez. Hūd sûresi 115. âyet :“اَلْمُحْسِنِينَ اَجْرَ يُضِيعُ لَا اللهَ فَاِنَّ وَاصْبِرْ”, https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/H%C3%BBd-suresi/1587/114-115-ayet-tefsiri (05.11.2021/Saat: 11.32)

küni żāyiʿ ḳoymas men. Ėmdi (14) barġıl, dünyā ve āḫiretde seni pādişāh ḳıldım. Ferzendlerimni intiḳāmını alġıl! Yaḫşı aytınġ bu dünyāde (15) ḳalġay dėb ġā'ib boldılar. Ḍarīr kördi kim keygen libāsları ḳanġa bulġanġan ėrdi. (16) Ḫavāricler muṭṭaliʿ bolmasun dėb revān boldı. Bir su yaḳasıġa barıb libāsını yub keydi. Bir maḳbere- (17) ġa fātiḥa oḳub turur ėrdi. Yaġı āvāzı kėldi:

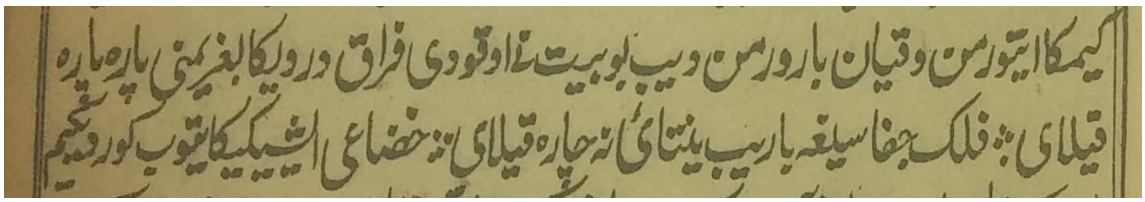
Subḥāna'llāhu ve'l-ḥamdu'li'llāhi velā ilāhe illa'llāhu ekberü lā (18) ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l-ʿaliyyi'l-ʿaẓīm"[64] dėdi. Mebādā bu āvāz cin ü şeyāṭīn bolmaġay, dėb yana aydı kim: (19) Yaḫşı mülāḥaẓa ḳılay dėb turub. Kördi kim bir künbedninġ içide yüzçe kişiler başlarıġa tofraġ saçıb (20) ḳollarıġa taş alı sīnelerige urub vā Ḥüseynā vā ġarībā vā şehīdā dėdürler. Ḍarīr aydı kim: (21) Bu ʿacebdür. Sizler kimdür? Sizler miḥnet ü meşeḳḳatdedür sizler. Olar aydılar: Ay civān-merd ʿacebdür kim **[110]** (1) seninġ dėk yaḫşı kişidin bu nevʿi sözler anġlaydur miz. Eger sen hem ol ḳavmdin bolsanġ (2) barġıl. Segler birle ḫoş-ḥāllik ḳılġıl! Eger derd-i İslām könġlünġde bolsa bizinġ birle olturġıl! Ḍarīr (3) aydı: Men ol ḳavmdin bolsam Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem munça taş, tofraġ ve ḫışt (4) arasıdın ḫalāṣ ḳılmas aydılar, dėb. Olarnınġ arasıde olturdı. Ötken vāḳıʿalarnı olarge beyān (5) ḳıldı. Aydı kim: Ay müselmānlar bu yıġlamaḳdın ve bu taşnı kögsülerinġe urmaḳdın hīç sūd bolmaz dėdi. (6) Olar aydılar: Nėme iş ḳılur miz? Bu bī-çārelerni mundaġ ḳılıbdur. Birmunça ot tofraḳımız basılur. (7) Yezīd-i kāfir uluġ boldı. Hemme ʿālem anınġ tābiʿide boldı. Anınġ birle ceng ḳılsaḳ ḳuvvetimiz yetgür dėk (8) ėmes. Deryānınġ aldıde şāhā[65] beççeninġ ne ʿitibārı bolġay! Onġa oḫşar ki çenini taşġa (9) urġan dėk veyā pervāne özini otġa urġan dėk olur miz. Āḫir nā-ʿilāc bolub olturubdur miz (10) dėdiler. Ḍarīr Ḫażāʿī aydılar kim: Yaġıdın hīç iş küş de tapmas. Ammā manġa Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣall- (11) allahu ʿaleyhi ve sellem beşāret berdiler kim: Barġıl, men seni pādişāh ḳıldım. Evlādımġa yār bolub ḫavāriclerdin (12) intiḳām alġıl, dėdiler. Sizlerge at, yaraġ, cabduḳ rāst ḳılıb bėrey. Andın Yezīd-i pelīdninġ (13) başıġa çerig rāstlab baralı.

---

[64] *Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir. Bütün hamdlar ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür. Güç ve kudret ancak yüce olan Allah'a mahsustur.* Hadis : Kütüb-i Sitte/17098; Tirmizī Daavat, 60 : "سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَر وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيم"

[65] Metinde شاخا "şāḫā" yazılmış.

Anı iş ḳılıb Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni ehl-i beyt (14) ni mestūrelerni anıng ḳolıdın ḫalāṣ ḳılıb imām-ı maʿṣūmeni ḫilāfetge olturġuzalı. Hemme (15) muḥib-i ḫānedān her ṭarafdın bizge tābiʿ bolur. Mededkārlik ḳılġusıdur. Alar aydılar: Köp yaḫşı bolur. (16) Bizler hem uşbu ārzūde ėrdük ki bir şīre-merd peydā bolsa ve bu ḫayr işge ḳadem ḳoysa dėr (17) ėrdük. Anıng birle hemrāh bolub cānımızını fedā-yı Ehl-i Beyt-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (18) ḳılsaḳ dėb. El-ḥamdüli'llāh murādımızge yetgü dėkdür miz dėb birbirileri birle ʿahd ü peymān ḳılıştılar. (19) Ḍarīr Ḫażāʿī aydı kim: Sizler bir nėçe kün ṣabr ḳılınglar. Men sizlerge yaraġ ve cabduḳ rāst (20) ḳılay dėdi ėrse olar aydılar: Ol bizlerge birmunça ṭaʿām kėltürüng. Bizler gürüsnedür- (21) miz. Ḍarīr fi'l-ḥāl barıb nān u gūşt kėltürüb bėrdi. Bular yeb duʿā ve tekbīr ḳılıb ṣevābını **[111]** (1) şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā'nı rūḥ-ı pāklarıġa yiberdiler. Andın keyin Ḍarīr öyi kārvān boldı. (2) El-ḳıṣṣa: Rāvīler andaġ rivāyet ḳılıbdurlar kim Ḍarīr Ḫażāʿī'ning bir hemşīresi bar ėrdi. (3) Fāṭıma atlıġ köp bahādır ve şecāʿatlik ėrdi. Birbirige köp mihribān u müşfiḳ ėrdi. Ol kevnī ki (4) Ḍarīr kėlmedi dėb tam başıġa çıḳıb. Birāderim ḥiyel ḳıldı ne boldı dėb ve ne vāḳıʿa (5) boldı dėb turur ėrdi. Ėkki kimerse tüşüb baradur kim ḫayf ol yigit ki Benī Ḫażāʿī'din (6) bolur ėrdi. Ġarīb ü bī-kes ėken. Sevdāġa munde kėlgen aygen. Ammā pehlevān ėken. Ammā ne fā'ide- (7) dür ki taş ve tofraġ astıde ḳaldı. Hīç kimersesi yoḳ ėken, dėb ötüb (8) kėtti. Fāṭıma bildi kim aġası ölübdür. Tamdın yıġlab tüşti. Ḥücrege kirib yaḳasını çāk çāk (9) ḳılıb közlerini giryān ḳılıb olturdı. Bu ne vāḳıʿadur. Bu ne ʿazābdur. Bu derdimni (10) kimge aytur men ve ḳayan barur men dėb bu beytni oḳudı:

Firāḳ derdige baġrımnı pāre pāre (11) ḳılay. Felek cefāsıġa barıb nėtey ne çāre ḳılay.*[66] Ḫażāʿī ėşikige yetüb kördi kim (12) ėşik tartılıbdur. Yaġı āvāzı kėledür. Ėşikini ḳaḳtı. Fāṭıma aydı: Bu bī-vezin[67] mening (13) ėşikini ḳaḳadurġan kimdür, dėdi. Ḍarīr Ḫażāʿī aydı ki: Ol teyür, ḳan ḳarındaşıng mendür men. (14) Fāṭıma, aġasını āvāzıdın tanub ėşikini açtı. Bu ėkki ḳarındaş imāmlarnı taġrīdini[68] * tuttılar, yıġlaştı- (15) lar. Ammā bular yıġıde ėrdi kim bir ṭā'ife-yi mū'min[69] żaʿīfler, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhning (16)

[66] *Ayrılık derdine göğsümü parça parça etti / Felek eziyet etmeye gidip ne yapsın ne çâre bulsun*
[67] Metinde وزه ن "vezen" yazılmış.
[68] Metindeتغريت "taġrīt" yazılmış.
[69] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

taġrīdlerini[70] *tutub yıġlaşıb aytur ėrdiler kim: Ne künler bizge tüşti hīç kimersege tüşmeġan bolġay (17) ėrdi. Ḍarīr Ḫażā'ī munı ėşitib közleridin yaş ornıġa ḳan aḳuzub. Bir mescidge kirdi. Namāz (18) oḳub çıḳıb. Bāzārġa barıb İslām leşkeridin ḫavāriclerge tüşgen yaraḳ ve cabduḳ cebe vü cevşen (19) zırh u ḫaftān tīr ü kemān tüfenk her esbābı ki bolsa hemmesini aldı. Yārānlarġa ėletüb bėrdi. (20) Bu yüz kişi müsellaḥ ve mükemmel bolub namāz cāmi'ge kėldiler. Mescidni tört ėşikini tusub müsta'id bolub (21) olturub ėrdiler ki ḫaṭīb minberge çıḳtı. Ol Ḫudā-yı ta'ālā'ġa tevḥīd yiberdi. Andın na't-ı **[112]** (1) seyyidü'l-mürselīn oḳudı. Elḳāb çehār-ı yār oḳudı. Üç yārnı ta'rīf ḳıldı. Ḥażret-i 'Ali (2) kerrema'llāhu vecheġa yetti. Nā-sezā ayta başladı. Ḍarīr Ḫażā'ī ḫaṭībni ḳılıç birle andaġ urdı kim: Ay (3) ḫavāric-i nābekārlar. Mundaġ sözni aytursen dėb. Ḫaṭībni başı on gez yerge tüşti. Andın (4) keyin ceng ḳıla başladılar. Her ṭarafdın muḥibler tīġ ura başladılar. Ḫavāricler tört derīçege (5) ḳarab ḳaçtı. Derīçedeki bahādırlar urub öltürür ėrdiler. Ceng maġlūbe ḳıldılar. Ḫavāriclerni (6) zīr ü zeber ḳıldılar. Asḳalān şehrini öz taṣarruflarıde ḳıldılar. Ya'ḳūb'nı tutub zindānġa saldı- (7) lar. Köngülleri fārīġ bolġandın keyin Ya'ḳūb'nı zindāndın çıḳarıb baġlab. Ḍarīr Ḫażā'ī'ning (8) ḫidmetiġa kėltürdiler. Ḍarīr Ḫażā'ī aydı kim: Ay seg-i bed-baḫtlar. Bu bėş künlük dünyā üçün (9) āḫiret sa'ādetidin maḥrūm ḳaldıng. Bu ḥarāmzāde aydı kim: Bir kevnī bolur ki Yezīd çerigi kėlib siz- (10) lerni bizdin bedterraḳ ḳılur. Ḍarīr Ḫażā'ī der-ġażab bolub üç ming üç yüz ḫavāricni (11) ḳulaḳ burnını kėsib Yezīd'ġa yiberdiler. Her kişi evlād-ı Muṣṭafā'ġa yaman saġınġan bolsa (12) mundın bedterraḳ künlerde ḳalur. Ol mel'ūnları ḳılar. Ḳopa Yezīd-i mel'ūnnı aldıġa revān boldı. (13) Dımışḳ şehriġa yaḳın yetti. Yezīd-i pelīd, Kejdüm gezīd bu aḥvāletdin ḫaberdār boldı. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin (14) raḍıya'llāhu 'anhnı başlarını ma' Ehl-i Beyt'ni alıb. Dımışḳ ekābirleri utru çıḳıb i'zāz u ikrām (15) birle toḳḳuz iḫrām birle şehrġa alıb kirdiler. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning mübārek başlarını (16) altun ṭabaḳ içre salıb Yezīd-i şūm, bed-baḫt, seg-i ḥarāmzādeni aldıġa kėltürüb ḳoydı. (17) Ol seg-i Rāfiżī her zamān ḳamçı birle Ḥażret-i Şehzāde-yi İmām Ḥüseyin'ning mübārek aġzılarıġa (18) urub aytur ėrdi kim uşbu aġzıng birle mülk ve ḫilāfetlik talāşūr ėrding mu dėb. Yüz (19) ming la'net[71]-i Ḫudā ol mel'ūnlarġa bolsun. Ammā bir ṣaḥābe ol meclisde ḥāżır ėrdiler. Aydılar kim: (20) Ay Yezīd-i pelīd Ḫudā'dın ḳorḳmas sen mü mundaġ ḫānedān-ı nübüvvetge cefā ḳıldıng. Tang la yevmü'l-cezāde (21) ne cevāb bėrür sen. Ḥażret-i İmām'nı mübārek başlarını pinhān ḳılıb. Aydı ki: Be-nāgāh üç ming **[113]** (1) üç yüz ḫavāric ḳulaḳ

[70] Metinde تغريت "taġrīt" yazılmış.
[71] Metinde لعت "la't" yazılmış.

burnı kėsilgen kirib kėldi. Tamām aʿżāları ḳan. Yezīd-i (2) pelīd, seg, cehennemī bu seglerni körüb yüreki yarılġu dėk boldı. Sordı kim: Ne vāḳıʿadur, dėb. (3) Bu ḫavāricler aydı ki: Ḍarīr Ḫażāʿī yüz yegirme kişi şunça leşkerni berhem bėrib Yaʿḳūb-ı Asḳalānī' (4) ni bendġa salıb bizlerni uşbu ḥālġa salıb. Yezīd'ġa nėme körüb sen[72] ayta barın͡glar dėb (5) yiberdi, dėdi. Ammā Yezīd'ġa ġam üzesige ġam boldı. Ḳahrı kėlib tamām ḫavāriclerni öltürdi * (6) ve yana rāvī bir rivāyetde aytıbdurlar ki: Vaḳtī ki Deşt-i Kerbelā'dın sürʿat-ı tamām birle birmunça (7) künde kėldi. Ceng işi tamām boldı. Ḥażret-i İmām'nın͡g mübārek başlarını ḫazīnede (8) ḳoydı. Tört kişini pāsbānlıḳ üçün ḳoydı. Yezīd, ḳılıç saġdaġını boynıġa salıb (9) Ehl-i Beyt'ni ėşikige kėldi. Ėkki ḳolını kögsiġa ḳoyub tevāżuʿ birle kirib turdı. (10) Bildiler ki Yezīd-i pelīd kėldi. Ḥażret-i Zeyneb Bānū, hemşīre-yi İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh, Fāṭıma-yı (11) Zehrā raḍıya'llāhu ʿanhānın͡g ḳızları siyāh püş çıḳtılar. Yezīd'ge aydılar ki: Ay bed-baḫt (12) bu ne işdür ki sen ḳıldın͡g. Uşbu yetmes mü di ki Kerbelā'ġa Furāṭ suyını baġlab (13) evlād-ı peyġamberge bėrmey. İmām Ḥüseyin yādigār-ı Ḥażret-i nübüvvet ve nebīre-yi Ḥażret-i Risālet aydılar: (14) Birāder ve ferzendleri birle şehīd ḳıldın͡g. Mübārek başlarını nīze uçıge alıb kėldin͡g (15) ve nebīreler-i ḫānedān-ı nübüvvet ėdük. Baş yüzümizni bürehne ḳılıb Rūm ve Şām esīri dėk ḳılıb (16) alıb kėldi. Miḥnet ü elem ġam ġuṣṣa ḫānedānġa ḳıldın͡g, dėdiler. Yezīd-i pelīd yıġlab ayaġlarıġa (17) yıḳıldı Zārī āġāz eyleb aydı kim: Ay Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh. Men fermān ḳılġanım yoḳ (18) ėrdi. Mundaġ ʿamel nā-pesendīde ḳılın͡g dėb bir nėçe devlet ḫ̌āhlar ḳılıbdur men. Ḳaçan (19) rāżı ėrdim? Ėmdi ḳażā-yı İlāhī şundaġ ėken. Men bed-nām boldum. Her-çend mendin (20) ėmes dėsem bolmaydur. Ḥālā cemīʿ sizlerni havādārın͡gızlar mening birle ceng ḳılġalı (21) üstüvār[73] bolġan ėrmiş. Men özümdin ḳorḳadur men ki mebādā sizlerge ruḫṣat bersem **[114]** (1) sizler ittifāḳ ḳılıb daʿvā-yı ḫūn ḳılsan͡gızlar ve man͡ga ḳaṣd ḳılsan͡gızlar. Tā vaḳtī ki Fitne (2) tegīn ṭabaḳā-yı[74] ʿālem man͡ga ber-ḳarār bolsun. Son͡gra sizlerge ruḫṣat bėrür. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn (3) feryād ḳıldılar kim: Ay Yezīd ança ʿömr körmes sen. Dünyāde ferāġat ḳılalmas sen, dėdiler. Yezīd aydı: Yā (4) ibn resūlu'llāh mening ʿömrüm ḳança ḳalıbdurlar. İmām Zeyne'l-ʿābidīn aydılar: Sening ʿömrün͡g ėkki (5) yarım yıl. Yaḳın furṣatde muḥiblerning ḳolıde helāk bolur sen. Yezīd-i pelīd nāpāk bī-dīn ġamgīn boldı. (6) Öz mekānıde ḳarār taptı. Āb, azuḳ muḳīller[75] der-ta'ayyün ḳıldı. Bu

[72] O.T. döneminde gördüğümüz kullanım şeklini tek örnekle burada da görüyoruz. "-ġa … körmek" İtaat etmek, tābi olmak, hizmet etmek anlamında kullanılmıştır.
[73] Metinde اوستوار "üstüvār" yazılmış.
[74] Metinde تبقا "tabaḳā" yazılmış.
[75] Metinde موكل "mūkil" yazılmış.

ġuṣṣadın hīç kişige söz (7) ėtmedi. Mervān-ı Ḫar ḫaber tapıb aldıġa kėldi. Sordı ki: Ne üçün mundaġ ġamnākdur sen. (8) Yezīd aydı: İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni aldılarıġa barıb ėrdim. İmām aydılar ki: Seninġ ʿömrüng (9) ėkki yarım yıldın ziyāde ėmes dėdürler. Mervān aydı: Ay bī-ʿaḳl bir künlük devlet üçün (10) bir yıl cidāl ḳılıbdurlar. Ḳaydın ki imām, bu sözlerni sanġa imām aytmaydur bī-taḳdīr. El-ḳıṣṣa: Ḳaçan kim ol (11) bed-baḫt, ḫāksār melʿūnnı könglidin ġam, ġuṣṣanı yıraḳ ḳıldı. Ammā Dāsitān-ı Yezīd-i pelīd: Ān (12) ḫāksār, çirkīn Helāk atlıġ pehlevānnı on minġ[76] kişi birle Ḍarīr Ḫażāʿī'ninġ üstige yiberdi. (13) Kānī vaḳtī ki ılġarnı Ḍarīr Ḫażāʿī'ninġ üstiġa yiberdi. On minġ[77] nāmerd birle Helāk İbn (14) Māhān Şām ṭarafıge revān boldı. Ammā Ḍarīr Ḫażāʿī'ninġ cāsūsları bar ėrdi. Kördi ki Asḳalān'ġa (15) çerig revān boldı. Cāsūs ıżṭırāb birle barıb Ḍarīr Ḫażāʿī'ġa ḫaber yetgürdi. Ḍarīr Ḫażāʿī ḳaddini (16) rāst ḳılıb bir esptāzī yanıb. Asḳalān şehrini gird eṭrāfıġa kişi yaşurdı. Ḫalḳ- (17) nı yıġıb mescid cāmiʿge cemʿ ḳılıb ḫuṭbe-yi ḫānedān-ı Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni sitāyiş (18) ḳıldılar. Asḳalān ḫalḳıdın tāze bīʿat tilediler. Hemme ḫalḳ-ı cihān cān dil birle bīʿat ḳıldılar. (19) Andın keyin dilcemʿ bolub ḫazīne ėşikini açıb müselmān leşkeriġa ān çünān altun ve kümüş, ser ü māl, (20) yaraġ ve cabduḳnı bėrib. Maḳṣūd ve maṭlūb vaʿde ḳılıb aydı ki: Ay muḥib-i ḫānedānlar könglüngizni ḳavī (21) tutungizlar. Bu kün yā tangladur ki her ṭarafdın hevādār ve cān-bāzlar ḫaber tapıb şehīdlerninġ [115] (1) mübārek başlarını ṭaleb ḳılıb kėlürler. Bed-ḫˇāh, tīre rūzgār ḫavāriclerdin demār çıḳarurlar. Bizler (2) yalġuz ḳalmas miz. Eger ʿināyet-i Ḫudā-yı taʿālā yār bolub Yezīd leşkerige şikest bersek berhem-i beyt (3) özge ḫavāricler āh vāh ḳılıb ḳaçarlar dėdiler ėrse hemmege himmet ve ḳuvvet ḥāṣıl boldı ve hemme himmet (4) kemerini bėllerige baġladılar. Ḍarīr Ḫażāʿī'ninġ sözlerini ḳabūl ḳıldılar. Ḍarīr Ḫażāʿī yana aydılar ki: (5) Ay yārānlar, meninġ ḫāṭırımġa bir maṣlaḥat kėlibdür dėb ėrdiler. Aytınġ[78] dėdiler. Ḍarīr Ḫażāʿī (6) aydılar. Küffār leşkeri bu yolde dilcemʿ kėlür. Özige hīç ḍarbnı revā körmes. Bizler anınġ aldıġa (7) çıḳıb barıb şebāḫūn ursek tā alar tepretgünçe demār çıḳarur miz. Biznińġ merdānelikimiz- (8) din ḫaberdār bolur. Hemme ḫalḳ anġa aḥsen ü āferīn dėr ėrdiler. Yārānlar aydı: Ay nām-dār-ı Ḫūrde (9) sal bu yaḫşı maṣlaḥat turur. Rāst aytur siz dėb. On bėş minġ[79] kişi piyāde süvār (10) bolub. Evlād-ı peyġambernińġ mātemlerini tutub başlarıġa destār-ı siyāh baġlab. Üstileriġa (11) ḳara libās keyib dūbulġa başlarıġa ḳoyub. Zırh-ı Dāvudīni ketfleriġa ḳoyub. Neçend tīġ- (12) lerni

[76] Metinde نینک "ninġ" yazılmış.
[77] Metinde نینک "ninġ" yazılmış.
[78] Metinde اتینك "atınġ" yazılmış.
[79] Metinde نینک "ning" yazılmış.

ḳollarıġa tutub kemendhā-yı İsfendiyārını özleriġa ḥamā'il ḳılıb. Çüb-destehā-yı girān- (13) nı anın͡glarıġa uşlab andaġ müsellaḥ ve mükemmel bolub revān boldılar. Ol kėçe andaġ ḳarangu * (14) lıḳ boldı ki kişi kişini tanub bolmadı. Meger āvāz birle hemme cān-ı ḫānedānlar Helāk'nın͡g (15) leşkerini üstige yetüb kėldiler. Hemme be-yek-pāre naʿra urdılar ki Muḥammed ve āl-i Muḥammed devlet-i ḫānedān-ı (16) Muḥammed dėb özlerini leşker-i küffārge urdılar. Yezīd'nin͡g leşkerini bir sāʿatde keş-ā-keş ḳıldılar. (17) Her ṭarafdın āvāz çıḳadur ki vā Ḥüseynā vā yetīmā vā şehīdā vā ġarībā dėb bularnın͡g āvāzları (18) felekge yeter ėrdi. Ḫavāricler serā-sīma bolub ḳaçarġa yol tapalmas ėrdi. Bu ḥayrānlıḳde (19) ėrdi ki ṣubḥ boldı. Helāk Ḍarīr Ḫażāʿī'nin͡g aldıġa kėldi. Ḍarīr Ḫażāʿī bāng bed-heybet (20) urdılar ki Ay bed-baḫt senin͡g atın͡g ne turur, dėb. Helāk aydı: Lette-fürūş sevdāger tanumas mu sen? (21) Mendür men Helāk İbn-i Māhān. Emīre'l-Fāsıḳīn'nin͡g ḳaşıdın senin͡g birle ceng ḳılġalı kėlib **[116]** (1) dür men. Ay sevdāger, Yezīd aydı ki ol sevdāgerġa alġıl! Eger maḳṣūdı pādişāhlıḳde bolsa Asḳalān (2) şehrini an͡ga bėrey. Man͡ga bīʿat ḳılıb menin͡g[80] nökerim bolsun. Her ne ḫ̌āhlasa anı bėrey dėb (3) ėrdi. Ḍarīr Ḫażāʿī aydılar ki Asḳalān özüminkidür. Yezīd-i pelīd segni, nökerçilikini (4) senin͡g dėk segler ḳabūl ḳılur. Men Şehzāde İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnın͡g mütābaʿat- (5) çiliklerini ḳılur men. Yezīd-i segdin alarnın͡g ḫūnlarını ṭaleb ḳılur men. Men Asḳalān- (6) nı, Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem beşāret-kānlarıdın aldım. Pehlevānlıḳım meni perver- (7) digārımnı raḥim ve ʿināyetidür. Bu kün yā tan͡gla her ṭarafdın muḥabbet-i ḫānedānlar peydā bolub kėlib. (8) Evlād-ı peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni mübārek ḳanlarını ol Yezīd-i Seg ḥarāmzādedin ṭaleb (9) ḳılġaylar. Ay Helāk, ne üçün rāh-ı rāstge saʿy ḳılıb tenin͡gni āteş-i dūzaḫdın ḫalāṣ (10) ḳılmas sen dėb ėrdiler. Helāk açığlanıb aydı ki: Ay sevdāger ḫalīfe-yi zamān Yezīd'dür. (11) Her kim an͡ga muḫāliflik ḳılsa[81] ḳasem-i ʿişyānnı nāme-yi ʿāmāliġa yazġan bolġay dėdi. Ḍarīr (12) Ḫażāʿī āşüfte bolub aydılar ki: Ay bed-baḫt melʿūn. Bā-vücūdı ki bilür sen Yezīd-i pelīdni āşikāre[82] şarāb (13) içkenini ve nākeslikini bu künlerde muʿteber ḳılur sen. Ḥaseb ü nesebde ḥilm ü fāżıl u kemāl bābında (14) Ḫażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhdın özge kim bar dėb ėrdiler. Helāk aydı ki: Ay lette- (15) fürūş bāzārī san͡ga hīç söz rāst kėlmes. Ziyānlıḳ endāzedin özgeni bilmes- (16) sen dėb. Ol şūm-ı laʿīn tīġ tartıb ol muvaḥḥidnin͡g başıġa revān ḳıldı. Kön͡gül- (17) leride yā ḳāḍīyü'l-ḥācāt dėb, nāle ḳılıb. Yā ḥannān yā mennān

[80] Metinde نینک "nin͡g" yazılmış.
[81] Metinde tek yerde şart eki سه ر "-sar" şeklinde yazılmış.
[82] Metinde اشکارا "āşikārā" yazılmış.

yā deyyān yā bediʿ es-semāvāt ve (18) ve'l-arż yā ġıyāṣe'l-müstāġṣīn aġıtnı dėb[83] merkeblerini ilgeri sürübdurur. Ḫānedānġa (19) yiberib. Tīġni arḳası birle Helāk'nı tīġini andaġ urdılar kim tīġi şīşe dėk pāre pāre (20) boldı. Ammā ol melʿūn aydı ki: Ay ḥarīf Özümni pāre pāre ḳılsang yaḫşı ėrdi tīġimni (21) pāre pāre ḳılġunça dėb. Ḳabża-yı tīġni saldı. Ḍarīr Ḫażāʿī siper birle red ḳıldılar. Kördiler **[117]** (1) ki düşman serā-sīma boldı. Ḫˇāhlaydur ki yana ḥarbe ḳılġay. Ḍarīr Ḫażāʿī amān bėrmey. At sürüb (2) tīġ birle ol ḥarāmzādeni başıġa andaġ urdılar ki başı tendin cüdā boldı. Cānı dūzaḫġa (3) bardı. Ammā Ehl-i İslām tekbīr ve ṣalavātnı ol Ḫˇāce-yi Kāʾināt'ġa ve efḍal-ı berekātġa yiberdiler. Şādyāne (4) naḳḳārelerini ḳaḳıb barça ḫānedānġa āz ḥamle ḳıldılar. Ḫavāriclerni çünān keş-ā-keş ḳıldılar ki ḫavāri- (5) clerdin küştedin püşteler çıḳardılar. Bu deşt beyābānnıng tofraġları çün (6) laʿl-i Bedeḫşān boldı. Ḫavāricler kördi ki Helāk, Esfele's-sāfilīn'ge kėtti. Cānı dūzaḫnı zehr ve (7) zaḳḳūmidin nūş ḳıldı. Ḫavāricler her ṭarafde ʿalemlerini sernigūn ḳıldı. Ḫavāricler perākende (8) bolub ḳaça başladılar. Leşker-i küffār şikest taptı. Baʿżı ḫavāricler tīġ bī-dırīġ birle helāk (9) boldı. Baʿżısı ḳolġa tüşüb esīr boldı. Her mālı ki, ġanīmet kāfirlerdin ḳalıb ėrdi, (10) müselmānlarġa tüşti. Pādişāh Ḫażāʿī feṭḥ ü nuṣret ʿizzet ve āb-rūy birle Asḳalān'ġa tüşüb (11) ėrse taḫt üzre ber-ḳarār boldılar. Kāfirlerdin esīri ki ḳolġa tüşüb ėrdi. Anı kėltürüb (12) naṣīḥat ḳıldılar. Īmānnı ḳabūl ėtkenini ḳoydılar, ḳabūl ḳılmaġanını öltürdiler. Andın keyin (13) ḥükm ḳıldılar ki yüz tėve, yüz ṭulān[84] ming[85] ḳoy soyub. Āb, aş ḳılıb ṣevābını şehīdlerning (14) rūḥ-ı pāklarıġa baḫşiş ḳıldılar. Minberlerġa çıḳıb Deşt-i Kerbelā'daki Ehl-i Beyt-i ḫānedānnıng (15) miḥnet ü meşeḳḳatlerini beyān ḳılıb. Āh, vāh efġān birle yıġlaşur ėrdiler. Muḥib-i ḫānedānġa, dost- (16) dār-ı evlād-ı peyġamberġa, ėmdi başımızġa müşkil iş tüşti. Yezīd-i pelīdni leşkeri şikest dėb, yandı. (17) Bu ḫaber Yezīd-i şūmġa yetse ılġar yiberür. Merdāne bolunglar! Bu dünyā-yı fānīning hīç kimge vefānı (18) yoḳtur. Könglüngizni Ḫudā-yı taʿālā'nı rıżāsı üçün ḳoyub rūḥ-ı pāk Muḥammed Muṣṭafā ṣallī- (19) allahu ʿaleyhi ve sellemdin meded istiʿānet tilengler. Bu pesendīde ʿameller birle āḫiret öyini ābād ḳılġay siz- (20) ler. Ḫudā-yı taʿālā'nı rıżā yaʿnī Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning ḫoşnūdlıġnı ḥāṣıl (21) ḳılġay sizler dėb ėrdiler. Hemme muḥib-i ḫānedānlar siz. Bürehne bolub feryād ḳıldılar ki: Birle[86] hemmemiz **[118]** (1) ġulām, mīr de key[87] ki

[83] İçinde Esmaü'l-Hüsna geçen hacet duâsı örneğidir.
[84] Metinde طلا "ṭulā" yazılmış.
[85] Metinde نینک "ning" yazılmış
[86] Metinde بزلا "bizle" yazılmış.
[87] Abik, A. D. (2008). "Kutadgu Bilig ile Yunus Emre Divanı'nda ked>key Kelimesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" I. Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu , vol.1, Aksaray, Turkey,

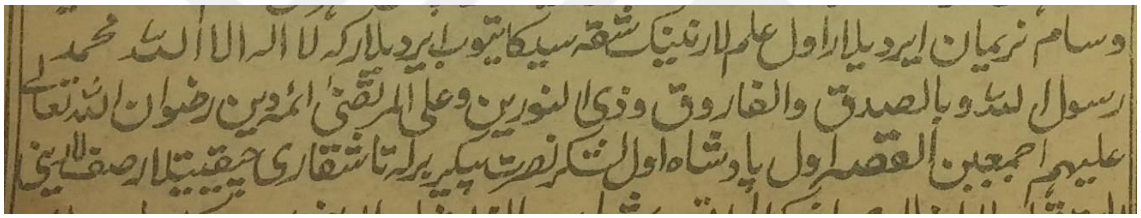
başımızdın kėçdük. Ferzend ve māl mülkimizdin hemme kėçdük. Ol Ḫudā, āḫir Ḥażret-i Risālet- (2) penāh, Ehl-i Beyt-i ḫānedānġa taṣadduḳ ḳılduḳ dėb ėrdiler. Ḍarīr Ḫażā'ī bularge du'ā-yı ḫayr ḳıldılar. (3) Dilcem' bolub taḫt-ı Asḳalān'ġa çıḳıb olturdılar. Ėmdi bu söz bul yerde tursun. Ėkkinçi: (4) Dāsitān-ı Yezīd-i pelīd on mi͡ng ḫavāric birle Ṭārūḳ'nı Şīrāz'ġa yibergeni- (5) ni beyānı turur. Yezīd-i pelīd ėşitti kim Pādişāh 'Alḳame bėş mi͡ng birle on sekkiz mi͡ng leşkerimni (6) öltürübdür dėb. Ḥabeş İbn Ṭārūḳ'nı on mi͡ng kişi birle yiberdi. Bu ḫaber Şāh 'Alḳame'ge (7) yetti. Ammā Pādişāh 'Alḳame münādī ḳıldurdı ki: Şīrāz ḫalḳı cem' bolsunlar dėb. On bėş mi͡ng (8) atlıġ piyāde bolub Pādişāh 'Alḳame'ni͡ng bārgāhıġa kėldiler. Pādişāh 'Alḳame çıḳıb olturub. (9) Aydılar ki: Ay yārānlar ve ay müselmānlar, sizlerge ma'lūm bolsun kim ḥālā Yezīd-i pelīdni leşkeri (10) kėlür ėrmiş. Eger bu yerge yetib kėlse sizlerni evlādlarını͡gızını tirig ḳoymas, tā an͡ga (11) bī'at bėrmegünçe. Çala andın ḳorḳub bī'at bėrsen͡gizler. Tan͡gla ḳıyāmet küni ġazāt-ı ekber- (12) de Resūl 'aleyhi's-selām şefā'atge oltursalar. Ḫudā-yı ta'ālā ḳażā bolsa nėme cevāb bėrür sizler. (13) Yezīd-i pelīdni çerigidin ḳorḳar sizler mü yā Tan͡grıdın dėdiler ėrse hemme be-yek-pāre feryād fiġān (14) birle aydılar ki: Ay Pādişāh-ı 'Ālem bizler el-ḥamdüli'llāh Müselmān'dur miz. Yezīd-i pelīddin herā[88] ismimiz yoḳtur. (15) Āḫiret'din ḳorḳar miz. Ḫudā-yı ta'ālā ġażabıdın ḳorḳar miz ve raḥmetidin ümmīd-vārdur miz. Ḥażret-i (16) Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellemni şefā'atidin ümmīd-vārdur miz. Yezīd-i pelīdni mettā bī'atge kirmes- (17) miz dėb yen͡gi başdın hemme Şāh 'Alḳame'ge bī'at ḳıldılar. Zen ü ferzend māl u emvāllerini (18) alıb kėldiler. Ay pādişāh siz güvāh bolun͡g her ne barımızını ve tenlerimizdeki ġarīz (19) cānımızını Ḫudā-yı ta'ālā ve resūl ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellemni͡ng yollarıde fedā ḳılduḳ dėb ėrdiler. (20) Bu pādişāh-ı felek, destgāh-ı ṣıdḳ iḫlāṣlarıge aḥsen ü āferīn oḳudılar. Andın keyin (21) Pādişāh 'Alḳame başlıġ[89] hemme ceng yaraġın ḳılıb ceng silāḥını keyib. Üstileriġa **[119]** (1) ḳara ḫaftān başlarıġa ḳara destār bağlab ḳara atlar minib müsellaḥ ve mükemmel boldılar. Pādişāhnını͡g (2) ėkki oġlı bar ėrdi, S'ad 'Alḳame ve Sa'īd 'Alḳame. Bular hem siyāh pūş. Āḫir on bėş mi͡ng kişi siyāh pūş (3) piyādelerni arḳasıġa alıb ve yana on bėş mi͡ng atlıġ siyāh pūşını aldıġa salıb. Şīrāz dervāze- (4) sidin çıḳıb düşman ṭarafıge revān boldılar. Çün ḫavāriclerġa yettiler. Şīrāz'nı͡ng serḥadige kėldi. (5) Nefīr naḳḳāresini felek yetgürdi. Cebel İbn Ṭārūḳ leşkerige baḳıb aydı ki: Ẓāhirā bu ḫalḳ bizlerdin (6) ḫaberdār ėmes mü keyin! Eger ḫaber tapsa ėrdi derbendlerini muḥkem ḳılur ėrdi. Yaḫşı vaḳtde yetdük. (7)

pp.63-73.

[88] Metinde هر "her" yazılmış.

[89] Metinde باشليغ "başlıġ" yazılmış.

Bu ʿalāmet-i ḳuvvet, berekāt devlet Yezīd'din bizgedur. Bu bizning͡ ṭāliʿimiz dėb turub (8) ėrdi. Āvāz-ı nāy zurnī kös-i ḥarbī ve gırnā-yı Cemşīdī āvāzı Şīrāz ṭarafıdın çıḳa başladı. (9) Zemīn ü zamān, mekīn ü mekān kūh, deşt ü beyābān lerzege kėldi. Yaḳın ėrdi ki, zemīn pāre pāre (10) bolġay. Cebel İbn Ṭārūḳ vehmge tüşti, ez-pay ki atdın yıḳılġay. Özini miḥnet ve meşeḳḳat birle (11) toḫtattı ve aydı ki: Bu ne ʿalāmetdür ki ʿālem vīrān boldı. Bu ḥālde ėrdi ki ḫayl ḫayl ḳara keygen çıḳtı- (12) lar. Bėş ming͡ çaġladı. Başlarıde ḳara destār, ḳara zırh, üstilerige tartıbdurlar Nīze[90] (13) ve şemşīrhā-yı Mıṣrī bėllerige ḥamāʾil ḳılıbdurlar ve ḫançer deste, muraṣṣaʿ pīş, ḳabża üstüvār[91] (14) ḳılıbdurlar. Siperler reng-ā-reng ketfleriġa salıbdurlar. Silāḥlar[92]ınıng͡ rengi ḳızıl, kök, (15) sarıġ, yaşıl ėrdi ve alarnıng͡ meydānı be-ṭarīḳ-i gülistān bolub ėrdi. Pādişāh ʿAlḳame nīkū ṣūret ḳara ton (16)! keyib. Mātem-i evlād-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni tutub. Silāḥını üstige ḳara ḫaftān tartıb (17) ve ʿalemhā-yı ḳara başlarıġa cilve kėltürüb. On ming͡[93] siyāh pūş ki her ḳaysı Rüstem-i Dāsitān dėk (18) ve Sām Nerīmān ėrdiler. Ol ʿalemlerning͡ şüḳḳasıge bitüb[94] ėrdiler ki:

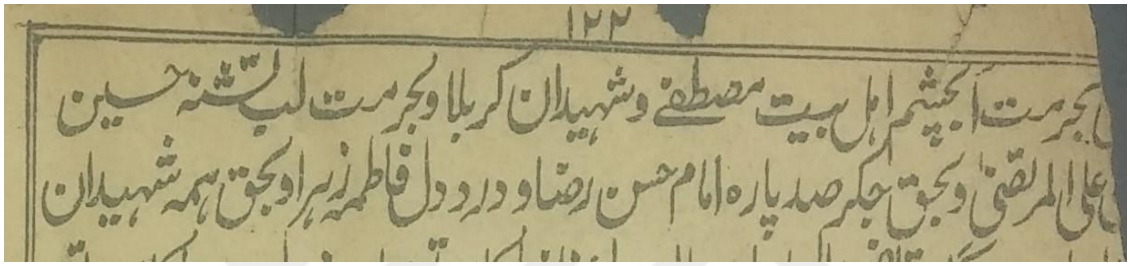
Lā ilāhe illa'llāh Muḥammed (19) resūlu'llāh ve bi'ṣ-ṣıdḳ ve'l-fārūḳ ve zī'n-nūrīn ve ʿAliye'l-murtażā e'imme-yi dīn rıḍvāna'llāhu taʿālā (20) ʿaleyhim ecmaʿīn[95] El-ḳıṣṣa: Ol pādişāh, ol leşker nuṣret peyker birle taşḳarı çıḳtılar. Şaflarını (21) ārāste ḳıldılar. Özleri leşker içre turub Şāh Saʿd uluġ oġullarını meymenege yiberdiler. [120] (1) Şāh Saʿīd kiçik oġullarını meyserege yiberdiler. Mā ḳabrlerini emīrni tuġını tübige ḳoydılar. (2) Piyādelerni süvārelerning͡ arḳasıġa ḳoydılar. Ḥāfıẓlar ḫatm-i Ḳurān ḳılıb turdılar. Muḳarreb (3) durūd Ḫˇāce-yi Kā'ināt, Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemge yiberdiler. Ammā ol ṭarafdın Cebel İbn (4) Ṭārūḳ hem ṣaf rāst ḳıldı. Andaġ kim bulut kėlib saḳālik ḳıldı. Şimāl kėlib ferāşlik (5) ḳıldı. Tofraḳnı maʿreke meydāndın yıraḳ ḳıldı. Maʿreke meydān mis̲l-i dil-i ṣādıḳān, rūşen ü müzeyyen boldı. (6) Ṣaf ėkkile ṭarafıdın rāst

[90] Metinde نی "nī" yazılmış.
[91] Metinde اوستوار "üstüvār" yazılmış.
[92] Metinde صلاح "ṣılāḥ" yazılmış.
[93] Metinde نینک "ning͡" yazılmış.
[94] Metinde یتوب "yetüb" yazılmış.
[95] *Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed, Allah'ın elçisidir. Resūlu'llāh, ve Ebūbekir, iki nurlu Osman, Ömerü'l-faruk, ve ʿAliye'l-murtazā ve din imamları, Allah hepsinden razı olsun.* Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye tābi olunduğunu bildirir duâ zikirlerinden olup bir çeşit imān bildirgesidir.

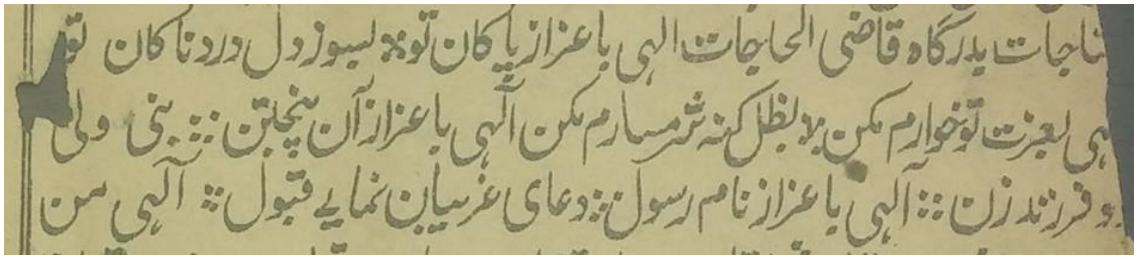
boldı. Kebirler, közini maʿreke meydānġa ḳıldı. Laʿbler körgüzüb nām u (7) nesebini ʿayān u beyān ḳılıb turdı. Andaġ kim resmdür ki aṣl u nesebini beyān ḳılmaḳlik. Ol (8) seg-i nāpāk aydı ki bu ne fitnedür. Kim ḳā'im[96] bolubdur ve ne tize dür ki Yezīd dėk velī niʿmetge (9) tīġ tartadur. Ėşitmedingiz mü ki anıng meṣel andaġdur ki anı ḥakīmidin āsumān ser-nigūn (10) bu boladur. Bu kün bilmes sizler ki Yezīd-i ʿālīcenāb ve ʿālem-penāh şevketlik ve ḥaşmetlik, (11) anıng dėk ḫalīfe zamāndın şerm tutmas. Sizler anı yüzige tīġ tartar sizler. Ėmdi (12) men kėlibdür men. Sizlerni cānlarıngа ne ʿazāblarnı salıb ʿazīzlering̀izni ḫˇār (13) ḳılıb ehl_i beytlering̀izni esīr ḳılıb avḳāt-ı rūzgārlarıng̀ızını olca ḳılıb özlering̀izni (14) ḫˇār u zār ḳılıb Yezīd velī niʿmetni aldıġa alıb barur men. Eger pīşmān bolub bu ḳılġan (15) işlering̀izġa fehve'l-murād bolsa mening meydānımġa bir necisni kişing̀izlerdin mening[97] ḳaşımġa (16) yibering̀izler. Aldımde Emīre'l-fāsıḳīn'ġa bīʿat ḳılıb yansun. Bolmasa körüng̀ler kim (17) cānıng̀ızını neler ḳılur men dėdi. El-ḳıṣṣa: Bu bed-baḫtnı, bu nā-maʿḳūl güftārını ang̀lab Şāh ʿAlḳame- (18) ni oġlanlarıġa ġażab şuʿlesi[98] urdı. Ataları Şāh ʿAlḳame'ning aldılarıġa bardılar. (19) Ol bed-baḫtnı meydānnı tileydür men. Mening ārzūm bar ėrdi ki bu Ebū Şuḳḳa bulġanımde (20) aḳarġan saḳalımnı Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāmnıng evlādlarıġa fedā ḳılıb. (21) Öz ḳanım birle reng ḳılsam tā āḫiret āb-rūy pesendīde bolġay dėb ėrdim, dėdi **[121]** (1) ėrse, oġlanları aydılar ki: Ay peder-i büzürgvār ve ay (ey) muvaḥḥid perhīzkār maʿreke-yi kārzār. Eger siz- (2) ning maḳṣūdıng̀ız uşbu bolsa bizing hemme maḳṣūdımız şul ėrdi ki: Ehl-i Beyt-i Muḥammed Muṣṭafā (3) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa tendeki cānımızını alarnıng bāzār-ı muḥabbetleride ecel kāsesini nūş (4) ėdib ḳıyāmet ṣaḥrāsıġa barsaḳ dėb ārzūde ėrdük. Ėmdi siz hem pādişāhdur (5) siz hem peder-i büzürgvārımızdur siz. Şerīf köng̀ling̀iz neçük ḫˇāhlasa andaġ ḳılġay siz dėdiler. (6) Şāh ʿAlḳame ve ol emīr-i yegāne ve ol mürekkeb derende cihānde bī-ārām ḫoş-neccām ʿazim maʿreke meydān (7) ḳıldılar. Silāḥ-ı kişverī keyib ġayūr mübārizlerdin çıḳtı. Cebel İbn Ṭārūḳ'nı sed-rāhını (8) teng-e-teng aldılar. ʿİnān-ı mürekkebni ṣaḥrā ṭarafıge ḳıldılar. Ḫavāricler ṭāḳat kėltür almay (9) ḳaçtı. Öz leşkeri hem şundaġ ḫayāl ḳıldılar: Ḫavāricler naḳḳāre, şādyāne çala başladı. (10) ve ʿalem ʿaṣāyelerni[99] cilvege kėltürüb piyādeler muʿallaḳ urub yürüdi. Şāh Saʿd ve Şāh Saʿīd, (11) bir cānī körüb mi̲slide ḳıldılar. Ġam u ġuṣṣa birle aydılar ki: Vā ʿacebā ʿuhdesidin çıḳalmay (12) durġan kişi nėmege meydānġa kiredür. Eger bizlerge ruḫṣat berse ėrdi, ol

[96] Metinde قايم "ḳāīm" yazılmış.
[97] Metinde نينک "ning" yazılmış.
[98] Metinde شغله "şuġle" yazılmış.
[99] Metinde عصابه "'aṣābe" yazılmış.

seg ... (13) dūzaḫġa sezā-vār ḳılur ėrdük. Bizlerni meydānġa kirmekdin menʿ ḳıldılar. Özleri rū-be-rū (14) bolalmadılar. Ḥālā hemme bu bed-kirdār cehennemīni bir iş ḳılalı dėb turub ėrdiler. Ol esnā- (15) de Cebel İbn Ṭārūḳ feryād ḳıldı ki ay Şīrāzī ʿAlḳame ḳaçıb ḳayan barur sen. Mening (16) ḳolumdın neçük ḳutulur sen tā çāre[100] men dėb, ġalaṭ-ḫayāl ḳılur sen. Ḥālā hem bolsa yanıb (17) rikābımġa būse ḳılġıl! Ḫidmet kemerini bėlnige baġlaġıl! Tā mendin necāt tapḳay sen, dėdi. (18) El-ḳıṣṣa: Şāh ʿAlḳame bir tilge yettiler. Atdın özlerini yerge taşladılar. Ol tilni tofraġıġa (19) başlarını ḳoyub aydılar ki: Ay eḥad-i bī-ʿayb ve ay ṣamed-i bī-keyf, ay delīl-i her-zelīl (20) ve ay şifā-yı her-ʿalīl, mening feryādımġa yetgil. Men bīkesdür men, seni ... (21) ... kāfir yāver hem yoḳtur. Naẓım. Ay kes ... [122]

(1) be-ḥürmet-i āb-ı çeşm Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā ve şehīdān-ı Kerbelā ve be-ḥürmet leb-i teşne Ḥüseyin (2) ... ʿAliye'l-murtażā ve be-Ḥaḳ ciger-i ṣad-pāre İmām Ḥasan Rıżā derd-i dil Fāṭıma-yı Zehrā ve be-ḥaḳ hemme şehīdān

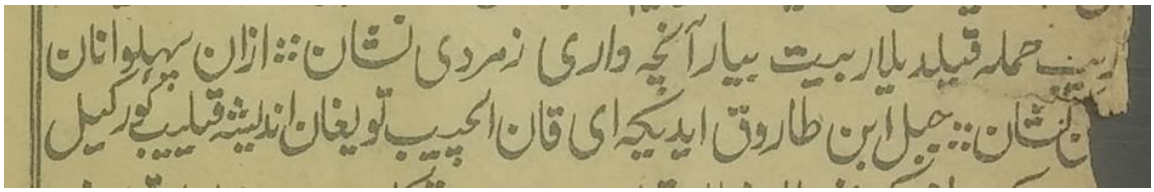

(3) *[mü]nācāt-ı dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt İlāhī bā ʿizāz-ı pākān tū* Be-sūz-i dil derd-i nāgān tū [İlāhī] (4) ... be-ʿizzet tū ḫˇārem makun* Be-ẓil kūne şermisārem makun İlāhī bā ʿizāz-ı ān pençten* Benī velī (5) ...u ferzend-i zen* İlāhī bā ʿizāz-ı nām resūl* Duʿā-yı ġarībān nümā-yı ḳabūl*[101] İlāhī men (6) ... pīr-i üftādeni şermende ḳılmaġıl! Ḳāmet bāst-ı ḳāmet rāst ḳılıb bir mūşt tofraḳ (7) alıb yaḳasıdın saldılar. Merdāne ḳademini rikābġa ḳoydılar. Mürekkeb ʿinānnı cinānnı zehr (8) ... cilvege kėltürüb ol ḥarāmzādeni aldıġa kėlib aydılar ki: Ay dūn nāmerd (9) ... ḫayāl ḳıldıng ki mendin ḳaçtı dėb. Meger ölümdin

[100] Metinde چار "çār" yazılmış.

[101] *İhtiyaçları karşılayan ve istekleri gerçekleştiren Allah'a duâ ve yakarış. Ya Rabbį senin dergahında azizlerin ve temizlerin hürmetine. / Senin için yanan yürekler hatırına ... senin şerefin hatırına beni âciz etme. / İlahī o beş kişinin hatırına âcizlik içindeki beni utandırma. / peygamber, velī ... ve evlatlar, kadın / İlāhī, Resūl'ün saygıdeğer adıyla. / garibin duāsını kabul et.*

ḳorḳar men mü? Bir ḫālī yerge barıb (10) ol Ḫudā'ġa ḳılġan günāhlarımge[102] tevbe ḳıldım dėb ol seg ṭarafıge revān boldılar (11) ... dėb, ḥamle ḳıldılar Beyt:

Be-yār ānçe dāri ze-merdī nişān[103] Ez-ān pehlevānān (12) ...[ḫūn] keşān*[104] Cebel İbn Ṭārūḳ aydı ki: Ay ḳan içib toyġan. Endīşe ḳılıb körgil. (13) ... seninġ cānınġa ne işler ḳıladur men dėb tegāver sürüb çün sütūn nīze (14) ... ḥavāle ḳıldı. Sīne bī-kīne Şāh[105] ʿAlḳame'ge revān ḳıldı. Şāh ʿAlḳame özlerini bir (15) ġa muʿallaḳ aldı Nīzesini rū ḳıldılar. Özlerini yana merkebġa rāst aldılar (16) ...l ḫıyre segni ėkki ketfini arasıġa andaġ urdılar kim sīne ṣandūḳıdın nīze ser (17) beder ḳıldı. Ol melʿūn āh tartıb atdın yıḳıldı. Aġzını māk māk açıb (18) cānı mālikān-ı dūzaḫġa kėtti. Devlet-i saʿādet nişānesini taptılar. Be-yek-pāre ṣalavāt ol (19) ... Ḫˇāce-yi Kā'ināt'ġa ve efżalü't-taḥiyyātġa yiberdiler. Naḳḳāre ve şādyānelerini nevāzişġa (20) ... ʿalemlerni cilvege kėltürdiler ve ḥāfīẓān-ı Ḳurān'larını bülend āvāz birle innā (21) ... cenggāhdın yanıb tüştiler. **[123]** (1) Ḫudā-yı ʿazze ve cellege secde-yi şükür becāy kėltürdiler ve yana özlerini at üstige alıb yekke vü tenhā (2) düşman leşkerige özlerini urdılar. Ammā deryā-yı ḫūn çün Ebr-i Ḫurrāḥān taġıdın aḳġan arıġ dėk (3) ve bād-ı ṣubḥ demidin sebükraḳ kāfirlerni zīr ü zeber ḳıldılar. Ol merdāne şīr ferzānening bu ėşike (4) Saʿd, Saʿīd'ning közleri tüşti. Atalarını düşman arasıde tenhā kördiler. Leşker ḫavāriclerge öz- (5) lerini urdılar. Tīġ ü teber, nīze vü ḫançer birle düşmanlarnı öltürüşge başladılar. Ḫavāriclerni aradın (6) kurtardılar. Zen, zenān ṣaḥrā yüzide perīşān boldı. ʿAlemleri ser-nigūn boldı. Deryā-yı ḫūn (7) ol kāfir melʿūnlardın aḳtı. Ol meydānnı tofraḳı miṣl-i lāʿl-i Bedeḫşān boldı. Muḥib-i ḫānedānġa köp olca (8) ve ġanīmetler tüşti. Feṭḥ ü nuṣret birle şehrge kirdiler. Şāh ʿAlḳame eṭrāf-ı ʿālemge nāme yiberdi. Ammā fikrlerige (9) Yezīd birle boldılar. Mātem-i evlād-ı resūlu'llāh'nı tutub. Andın keyin yarlıġ ḳıldılar kim Şīrāz'ning kūçelerige (10) ḫākister töküb ḳara ʿalemler dervāzelerge ber-pā ḳıldılar ve yana fermān ḳıldılar kim: Ay yārānlar ḫatun birle (11) istirāḥat ḳılmanglar dėb kėçe ve kündüz mātemde bolunglar dėb. Bu söz bu yerde ārām ḳarār alsun : (12) Üçünçi Dāsitān, Şemr-i melʿūn on ming ḫavāricni alıb Şīr Sālūk'nı üstige

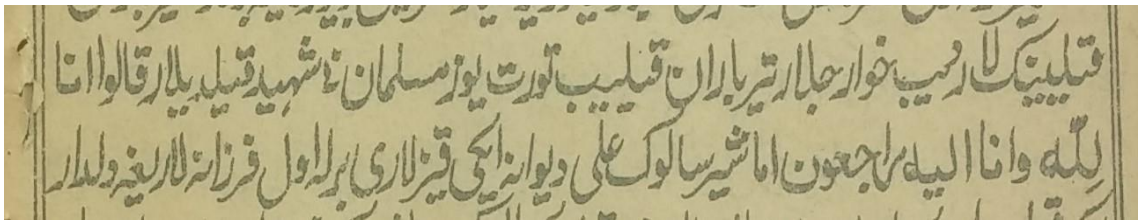
[102] Metinde كنه "günah" yazılmış.
[103] Saʿdī, https://ganjoor.net/saadi/golestan/gbab7/sh17
[104] *Yiğitliğinden kaynaklanan ne varsa getir, göster. / O kan içen cesurlar.*
[105] Metinde شا "Şā" yazılmış.

kėlgeni- (13) ni beyānı turur: Şemr-i melʿūn, on ming ḫavāric birle Şīr Sālūk üstige kėldi. Şīr Sālūk bularnı (14) körüb dervāzelerni muḥkem ḳıldurdılar. Andın keyin aydılar: Bu ne leşkerdür? Bu yerge nėmege kėlibdür (15) ve ḳayan barur ėrmiş? Barıb ḫaber alıb kėlġıl, dėb kişi yiberdi. Ammā Şemr-i melʿūnnı oġlı bar ėrdi. (16) Tört oġlını özi birle hemrāh ḳılıb alıb kėlib ėrdi. Şemr İbn Şemr, Kaʿb İbn Şemr, Ḳahr İbn (17) Şemr. Ammā Kaʿb'ge baḳıb aydı ki: Ay ferzend turġıl! Ḳalʿanıng tübiġa barġıl, naʿra tartġıl! Eger Şīr Sālūk (18) çıḳa alġıl ki Yezīd'ni silsile sālārı Şemr-i melʿūn kėldi. Aytadur ki: Özünge ẓulm ḳılsang (19) hemme ehl-i evlādıngе raḥim ḳılġıl ve gerne Ḥüseyin'ning kördingmü? Özige hem ḳıldı ehl-i evlādıġa hem (20) ḳıldı. Sen hem mundaġ bolur sen dėgil! Eger ḳabūl ḳılmasang Yezīd'ni ġażabıge giriftār bolur sen dėgil, (21) dėb Kaʿb'nı buyurdı. Derḥāl merkebige süvāre boldı. Ḳalʿanı tübige kėlib feryād ḳıldı ki ... [124] (1) Sālūk'ni ḳara dilleri aydı ki: Sen kim sen, dėb ėrdi. Bu seg-beççe aydı ki: Men Kaʿb İbn Şemr (2) Zī'l-Cevşen dür men. Ol leşker atamnıng leşkeridür. Yezīd-i pelīdning ḳaşıdın kėlür miz dėdi. (3) Ḳara dil derḥāl barıb Şīr Sālūk'ge ança ḫaber yekke ėşitib ėrdi. ʿAyān u beyān ḳıldı. Şīr (4) Sālūk bu ḫaberni ėşitib ġamnāk boldı. Endīşege ḳaldı. Bu esnāde Şāhzāde ʿAli-yi Dīvāne (5) kirib kėldi. Ammā ʿAli-yi Dīvāne ol vaḳt yegirme tört yaşde ėrdiler. Atasını aldıde ādāb ve (6) tevāżuʿ birle turdılar. Kördiler kim ataları deryā-yı ġamde endīşege ġarḳ bolubdur. Sordılar (7) kim: Ne üçün ġarḳab tefekkürġa ḳalıb siz dėb. Ataları aydılar: Ay ferzend, Yezīd-i pelīddin Şemr-i melʿūn on (8) ming kişi birle çerig tartıb kėlibdür. Āyā bizning aḥvālimiz neçük bolġay! Nėme aḥvālġa ḳalur- (9) miz! Ne yerge dādımız yeter ėken dėb endīşe ḳılur men dėb ėrdiler. Şehzāde ʿAli-yi Dīvāne aydılar ki: Ay (10) ata nėme cevāb berdingiz dėdiler. Ataları aydılar ki henüz cevāb bergenim yoḳ. Kişisi ḳalʿa tübide (11) muntaẓır turubdur dėdiler. Şehzāde ʿAli-yi Dīvāne derḥāl ḳalʿanı üstige çıḳıb aydılar. Ay (12) seg-beççe, bedrek vü bed-kirdār. Sizlerning murādlarıngız nėmedür. Murādlarıngız bizdin ḥāṣıl bolmas. (13) Biz hergiz āl-i Benī Resūlu'llāh'ġa muḫālefetlik ḳılmas miz. Tā cānımız bedenimizde bardur. Muḥammed Muṣṭafā (14) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni evlādıġa fedā ḳılur miz dėdiler. Kaʿb İbn Şemr her çend siyāset birle söz (15) ḳıldı. Hergiz fā'ide bermedi. Yanıb Şemr-i melʿūnnı aldıġa barıb vāḳıʿanı beyān ḳıldı. Şemr-i melʿūn (16) aydı ki: Tangla körüngler dėb. Bu ḳalʿanı fikride boldı. Ammā ʿAli-yi Dīvāne Kaʿb İbn Şemr'ni aldıdın (17) kėlib aydılar: Ay peder vaḳt iḫtimāl ėrmes. Ne üçün sevdānı ḳoldan bėrür siz. Sizing ʿömr- (18) üngizden ḳança ötübdür. Taġı hem dünyādın ümmīdingiz bar mu? Eger ādem ėkki ming yıl ʿömr körse āḫir (19) ölmekdür. Meni sözümni ḳabūl ḳılıng. Bu kėçe yüz kişi birle çıḳalı. Cānımızını fedā-yı şehīdān-ı (20) Deşt-

i Kerbelā ḳılalı. Tā alarnıng rūḥ-ı pākları bizdin ḫoşnūd[106] bolġay. Ḳıyāmetde āb-rūy (21) ...miz dėdiler. Şīr Sālūk yıġlab oġlını başını ḳuçub aydı ki: Ay cān-ı ferzend raḥmet besī [125] (1) sening ʿālī himmeting e. Ėmdi sendin dilcemʿ boldum dėb, ḥükm ḳıldılar. Tört yüz kişi cemʿ (2) bolsunlar dėb. Tört yüz kişi cemʿ bolub, yengi başdın bīʿat ḳıldılar. Şīr Sālūk aydı: (3) Ay cān-bāzlar bilingler kim men tünekün tüş kördüm ki Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh (4) manga şerbet berdiler kim ay Şīr Sālūk vaḳt bolmadı mu, bizing mülāzemetimizge kėlmedingiz, (5) ārzūmendlik nihāyetige yetti dėdiler. Men aydım: Yā ibn resūlu'llāh hīç kün ve sāʿat yoḳtur (6) ki, manga ārzū-yı mülāzemet, dergāh-ı ʿālem-penāh başımde bolġay. Āyā bilmeydür men ki, baḫtım yārī berür (7) yā bermes. İmām aydılar ki: Ay Şīr Sālūk, ġam yemegil. Tangla tüş vaḳtide şehādet yolı birle bizge (8) ḳavuşur sen, dėdiler. Bu kün sizler birle ḫayr-bād ḳılur men. Be-cān bolunglar dėb ferzendleri ḳaş- (9) larıġa bardılar. Mestūrelering yüzlerini yüzlerige ḳoyub aydılar ki: Ay ferzendlerim sizlerni (10) Ḫudā'ġa tapşurdum. Ėmdi başlarıngnı alıb kėttingler. Muḫāliflerni ḳolıge tüşmegey siz- (11) ler. Ḳıyāmetġaça bed nāmzedelik mening atımġa olturmaġay dėb. Ḳızları aydı: Ay peder-i büzürgvār. Bizler (12) her-çend şerīf-i büzürg bolsaḳ[107] hem Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning Ehl-i Beyt evlādlarıdın (13) yaḫşı ėmes miz. Tā siz tirig ve birāderimiz tirigdürler. Bizler sizlerdin cüdā bolmas miz eger siz- (14) ler şehīd bolsangızlar ol zamān başımızını alıb kėter miz dėdiler. El-ḳıṣṣa: Ol kėçe, merd, merdāne ve şīr (15) yegāne bir oġlı ve ėkki ḳızı tört yüz merd Sālūk ḫançer-güz̲ār birle müsellaḥ ve mükemmel bolub, dervāze-yi ḳalʿadın çıḳıb ėrdi. (16) Özlerini ḫavāric leşkeriġa urdılar. Zelzele ʿālemġa tüşti. Şalavāt, ḫānedān-ı Ḫˇāce-yi Kā'ināt'ġa yiber- (17) diler. Şemr-i laʿīn; çirkīn, bed-dīn serā-sīma bolub aydı ki: Bu ne ġavġādur dėdi. Āvāz kėldi ki: Ay Şemr-i laʿīn (18) bilgil ve āgāh bolġıl ki, kūhistāndın leşker kėlibdür, bizge şebāḫūn uray dėb. Şemr-i laʿīnni (19) yüzige ḳan yügürdi. Zehr ḫande ḳılıb aydı ki: Ėmdi Emīre'l-fāsıḳīn işi andaġ boldı ki: Kūhistān- (20) ġa, tīġ, kemend tartġay dėb merkebge süvāre boldı, ilgeri yürey. Āvāz-ı tekbīr-i muhibbān ve hāy hūy (21) merdāneler gerdūnġa yetti. Ḫavāric leşkeri zīr ü zeber bolub perākende boldı. Ol pīr muvaḥḥid andaġ ... [126] (1) ḳılur ėrdiler kim Rüstem hem andaġ cevelān ḳılmaġān bolġay. Her ḫavāricġa rū-be-rū bolsalar tīġ ü nīze, ḥarbe (2) side ve helāk ḳılur ėrdiler ve yana her ṭarafdın mestūreler ve bir ṭarafdın ʿAli-yi Dīvāne merdni mürekkebi birle (3) ḳalm ḳılur ėrdiler. Mestūreler hem merdānelik ḳılıb, ḫavāriclerni dādını bėrür

[106] Metinde خوشنو "ḫoşnū" yazılmış.
[107] Metinde بولساک "bolsek" şeklinde yazılmış.

ėrdiler. Gürzī, teber, (4) şemşīr birle ol kāfirlerni leşkerini nābūd ḳılur ėrdiler. Şemr-i laʿīn buyurdı ki: Bularnı tīr-bārān (5) ḳılıng͡lar dėb. Ḫavāricler tīr-bārān ḳılıb tört yüz Müselmānnı şehīd ḳıldılar.

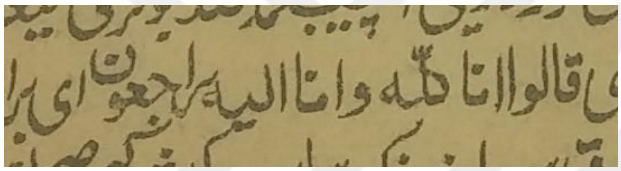

Ḳālū İnnā (6) li'llāh ve innā ileyhi rāciʿūn[108] (6) Ammā Şīr Sālūk ʿAli-yi Dīvāne, ėkki ḳızları birle ol ferzāneleriġa dil-dār- (7) lik ḳılıb aydı ki: Ay cān ferzendlerim. İş ḳılıng͡lar kim cānıng͡ızını fedā-yı Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh (8) ḳılıng͡lar. Tā ferdā ḳıyāmet, āb-rūy tapḳay sizler. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin İbn ʿAliye'l-murtażā'nı (9) raḍıya'llāhu ʿanh sizlerdin ḫoşnūd bolġaylar dėb. Andın keyin yana merkeblerini yanıb meydānġa (10) kirdiler. Ḫavāricler ol pāk dīn ve pāk mezhebge ḳaṣd ḳıldılar. Aydılar ki: Ay pīr, bu ne ẓulmdur ki, öz (11) cānıge ḳılur sen dėb. Bir ḫavāric nīzesini ol pāk-deyyinni sīne-yi bī-kīnesige ḥavāle ḳıldı. (12) Ol pīr nīzesini tīġidin tutub aldıġa tarttı. Ḫavāricni nīzesini alıb andaġ urdı kim, ong͡[109] (13) yanıdın tėgib çep yanıdın çıḳtı. Nāpāk cānı dūzaḫġa kėtti. Ol pīr, şīr-dil şikār her bir kār- (14) zārlar ḳılıb. Kaʿb İbn Şemr, bed-dīn-i laʿīn bu muvaḥḥidning͡ aldıġa kėlib, nīzesini ḥavāle ḳılıb, (15) naʿra urdı ki: Ay gedā-yı bī-iʿtibār, pīr bolub sen. Ayaġıng͡ gürge yetibdür. Öler sen ḫayf ki, bu gülʿizār (16) yigitlerġa mundaġ bī-edeblik birle bu civān-merdlerni helāketge yetgürür sen dėdi. Şīr Sālūk aydılar: (17) Sen ne kişi sen? Ol seg-i bī-dīn aydı: Men Şemr-i laʿīnni oġlıdur men. Atam İmām Ḥüseyin'ni öltür- (18) di. Men oġlı ʿAli Ekber'ge zaḫm urdum dėdi. Ol nīkū ḫıṣāl pesendīde faʿālni vücūdıdın āh vāh (19) çıḳtı. Aydılar: Ay seg-beççe bī-dīn, yüz ming͡ laʿnet-i Ḫudā. Sen birle atang͡ kāfirġa. Bu ne sözler (20) aydı ki, sen ḳıldıng͡. Cerāḥatlarnı tāze ḳılıb tuz ḳoydung͡. Bu nātüvānlarnıng͡ ḥürmetiġa ot (21) ḳoydung͡. Ay seg-beççe, bu nā-sezā işge sen ve atang͡ ḳıldı. Yana faḫr ḳıla sen. Dūzaḫ ötti, siz- **[127]** (1) ler üçün şuʿle urar. Ay bed-baḫt. Sen, meni pīr ḫayāl ḳıldıng͡. Men egerçi bolsam hem köng͡lüm (2) civāndur. Sen dėk nā-civān-merdni cevābını bėrür men dėb ol bed-baḫtnı şemşīr birle başıġa ḥavāle (3) ḳıldılar. Ol bed-baḫt red ḳıldı. Kaʿb İbn Şemr, tīġ tartıb ol pīrning͡ başıġa saldı. (4) Anıng͡ tīġını, hürre-yı tīġ birle pāre pāre ḳıldılar. Ammā yana bir ḥarbege ḳol saldı. Pīr amān

[108] *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.* Bakara Sûresi 156. âyet: " قَالُوٓاْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيۡهِ رَٰجِعُونَ", https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/162/156-ayet-tefsiri (05.11.2021/Saa:11.25)

[109] Metinde او "o" yazılmış.

bermey (5) andaġ urdılar ki dū ḥişşe berāber boldı. Yerge tüşti. ḫavāriclerdin ġırīv çıḳtı. Felek-i devvār ḫançer- (6) güẕār, ol mū'min[110] perhīzkārnıng kār u bārıġa aḥsen ü āferīnler çıḳtı. Kaʿb İbn Şemr, birāderini (7) ölüg kördi. Özini çüst ü çābük ol pīr nīkū-kār rūşen żamīrning arḳasıdın bī- (8) ḫaberlikde andaġ urdı kim, Şīr Sālūk āh tartıb yıḳıldılar. Ol ḥarāmzāde atası ṭarafıge (9) bardı. Ammā ʿAli-yi Dīvāne ceng ḳılıb yürüb ėrdi. Nāgāh atasını āvāzı ḳulaġıġa (10) yetti. Çapıb kėlib, kördi kim, atası atdın yıḳılġan, ḫūn ve tofraḳġa amīḫte bolubdur. (11) Közidin yaş revān ḳılıb kördi kim, atasını ḳātili piyāde baradur. Kemānıġa ḳol : (12) salıb kemān-ı ʿāc ḳabżasını aldı. Ḳabżadın oḳ aldı. Feryād ḳıldı ki: Ay bed-baḫt-ı (13) laʿīn, ḳayan baradur sen dėdi. Kaʿb İbn Şemr, ʿaleyhi'l-laʿne aydı ki: Körey ki ne ḳılur sen dėb turdı. (14) ʿAli-yi Dīvāne ėkki yüz ḳadem yerdin ol bed-baḫtnı ṣandūḳ-i sīnesiġa urdı kim, arḳası- (15) dın çıḳtı. Cānı dūzaḫġa bend boldı. Yaḳasını çāk ḳılıb atasıġa bardı ki yatıbdur. : (16) Başlarını ḳuçaġıġa aldı. Ataları közlerini açıb el-ḥamdüli'llāh bu ḳarılıġde murādımġa (17) yettim dėb cān be-Ḥaḳ teslīm ḳıldı.

Ḳālū İnnā li'llāh ve innā ileyhi rāciʿūn[111] Ay birāder-i ʿazīzler. Hīç (18) kim ecel çengālidin ḳutulġan yoḳ! Sen özüng bile sen. Her kişi kim ṣaḥrā-yı ʿademdin (19) bādī vücūdġa ḳadem ḳoysa fenā raḫnesi birle çıḳıb kėter. Eger yaşdur yā ḳarıdur yā şāh (20) dur yā gedādur yā faḳīr yā ġanī ölüm çengālidedür. El-ḳıṣṣa: ʿAli-yi Dīvāne ḫançeri birle yerni (21) oyub atalarını defin ḳıldılar. Ammā Ḳarġa ve Mestūre ceng ḳılur ėrdiler. Mübārizlıḳ [128] (1) körgüzdiler. ʿAli-yi Dīvāne atıġa rākib bolub cevelān-ı āġāz ḳıldı. Ḫˇāherleriġa dil-dār (2) lik bėrib meydānġa kirdi. Tīr endāzlar piyāde bolub mürekkebini tīr birle helāk ḳılġaylar. (3) Ammā ʿAli-yi Dīvāne her ṭarafge ḥamle ḳılur ėrdiler. Küştedin püşteler çıḳardılar. Ḳan deryā deryā (4) bolub aḳtı. Ḫavāricler tīr-bārān ḳılıb ʿAli-yi Dīvāne'ni merkebini helāk ḳıldılar. ʿAli-yi Dīvāne aydı: (5) Ay cehennemīler, ḫayāl ḳıldınglar ki piyāde ceng ḳılalmaydur dėb ḫaftānnı kemerige (6) muḥkem ḳılıb. Böri, babür dėk cest ü ḫīz ḳılıb merdni merdge urub merdni mürekkebi (7) birle ḳalm ḳıla başladılar. Ḫavāricler ṭarafıdın ġırīv çıḳardı. Yana bir kün piyāde ceng (8) ḳıldı. Şemr-i melʿūn ġam, ġuṣṣadın helāk bola yazdı. Buyurdı ki, Urunglar, yoḫ yere serni, bu ḳadar (9)

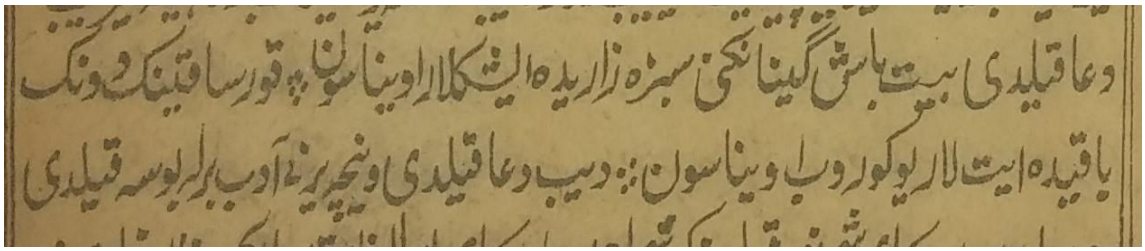
[110] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

[111] *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.* Bakara Sûresi 156. âyet: " قَالُواْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ", https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/162/156-ayet-tefsiri (05.11.2021/Saa:11.25)

leşkerni serā-sīma ḳıldı dėb. Ḫavāricler cemʿ bolub tīr-bārān ḳıldılar. Bu şīre-merd, piyāde özini ming͡e (10) ḫavāricġa urdılar. Urub oltura başladılar. Ḫavāricler perākende boldı. Nāgāh bir ḫavāricni ölü- (11) kige çalışıb yıḳıldılar. Turġunça Kaʿb İbn Şemr-i laʿīn arḳadın yetib, ėkki ketfining͡e arasıġa (12) bir ʿamūd saldı. Żaʿīf boldılar. Ol beyḫūdelıḳde ol dilāverni gerdeniġa kemend salıb muḥkem ba- (13) ġladı. Andın keyin Ḳarġa ve Mestūre'ġa ḳaṣd ḳıldı. Bu ėkki żaʿīfe birbirilerige aydılar. Ėmdi (14) iş bizning͡e başımızġa tüşti. Turub ceng ḳılsek bu ḫavāricler köpdür. Ḳolġa tüşsek bularde (15) raḥim ve inṣāf yoḳ. Ehl-i Beyt-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa raḥim ḳılmadı dėb (16) cengge kirdiler. Andaġ ceng ḳıldılar kim hemme ḫavāricler ḥayrān ḳaldı. Ammā ol ėkki maẓlūme, (17) bir kėçe kündüzġaça ceng ḳıldılar. Hīç ḫavāric rū-be-rū kėl almadı. Öng͡edin kėlse hemme öltürür- (18) ler. Song͡edın kėlse hemme ceng ḳıla ḳıla bir taġ içige kirib kėttiler. Ammā Şemr-i melʿūn ėkki oġlını (19) ölügini körüb zār zār yıġladı. ʿAli-yi Dīvāne'ni alıb kėldi. ʿAli-yi Dīvāne zebān açıb (20) es-selāmu ʿaleyküm ve mening͡e selāmım ol kişigedür kim bilgey ve āgāh bolġay kim İmām Ḥüseyin ber-Ḥaḳ- (21) durlar. Anıng͡e ḳātili melʿūn bed-baḫtdur ve anıng͡e ornı elbette dūzaḫdur. Şemr-i melʿūn der- **[129]** (1) der-ġażab bolub aydı ki: Ay ḫıyreser bu kün ḳolumġa tüşüb sen. Her ne ḫˇāhlasam ḳılur men. Mang͡a hīç (2) ʿilāc ḳılalmas sen. Mendin ibā'[112] ḳılmay, aytur sen dėdi. ʿAli-yi Dīvāne külüb aydı ki: Ay bed- (3) kirdār, şūm sen. Ḥaḳ subḥāne ve taʿālā aldıde giriftār sen. Bā-vücūd pāy-māl sen ve ḥākim oldur. Her ne ḳılsa (4) ol ḳılur. Hīç kişining͡e çāresi yoḳtur. Şemr-i laʿīn aydı ki: Ay Dīvāne, ḥayf ki meni ėkki nev- (5) civān oġlumnı öldürdüng͡e. ʿAli-yi Dīvāne aydı: Ay bed-baḫt, şūm, şerm tutmadıng͡e. Kerbelā'de (6) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı şehīd ḳıldıng͡e. Serv dėk boynı ve ḳāmeti gül ruḫsārıġa ḥayf (7) yemeding͡e. Anıng͡e gülistānıġa ėkki reyḥān-ı ābdār açılıb ėrdi. Sen ve oġlung͡e ne miḳdār seg (8) bolġay sen dėdiler ėrse Şemr-i melʿūn ḫˇāhladı ki öltürgey. Leşkeri aydı: Ay emīr, ṣabr ḳılġıl! Yezīd (9) endīşededür. Yezīd, ang͡elasa tirig ḳolġa tüşüb aygen. Nėmege tirig alıb kėlmeding͡e dėr. (10) Yana her kim körse taḥsīn ü āferīn ḳılur ki mundaġ bahādırnı ḳayd-ı bend ḳılıbdur dėbdür dėb ve dīger (11) İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı başlarını alıb bardıng͡e. Ne miḳdār sang͡a iʿzāz berdi. Eger tirig (12) alıb barsang͡e kimni sözi sıġar ėrdi. Şemr-i melʿūn bu sözni maʿḳūl körüb buyurdı kim: (13) ʿAli-yi Dīvāne'ni tėvege mindürüb Şām'ge alıb yürüng͡eler dėb. Vaḳtī ki Şāmge yavuḳ (14) yetib ėrdiler. Şemr-i melʿūn Dımışḳ'ge tüşti. Tamām ḫavāricler istiḳbālġa çıḳtı. ʿAli-yi Dīvāne'ġa köz- (15) leri

[112] Metinde ابا "ibā" yazılmış.

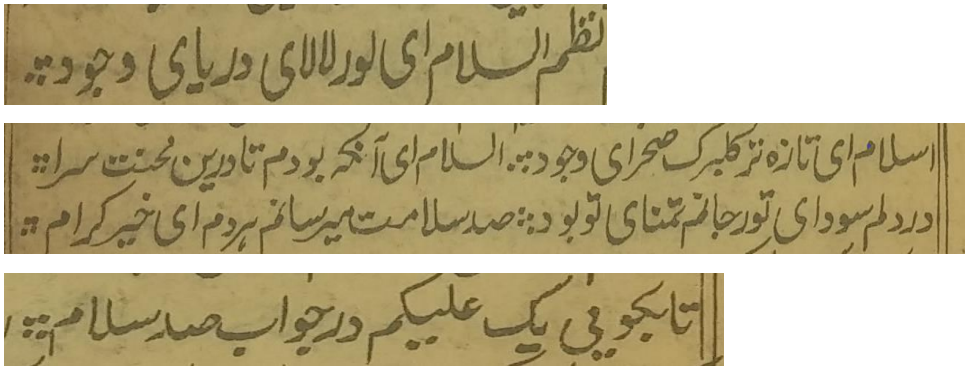
tüşti. ʿAceb ḫoş muḥārebe kėtib köründi. Āşinā vü bīgāne anıng ḥālige zār zār yıġlar (16) ėrdiler. Bu yigitni, Yezīd-i pelīd ḥayf ḳılıbdur dėb. El-ḳıṣṣa: Yezīd'ning bārgāhıġa kirib (17) duʿā ḳıldı. Beyt:

Baş-ginengi sebze-zārīde ėşekler oynasun Ḳursaḳıngdung (18) bāḳide itler yügürüb oynasun*[113] dėb duʿā ḳıldı ve nėçe yerni edeb birle būse ḳıldı. (19) Yezīd-i pelīd sordı ki: Ay Şemr nėme ḳıldıng? Şemr-i laʿīn aydı ki: Ay Emīre'l-fāsıḳīn, Ėkki bernā oġlumnı (20) sanga ḳurbān ḳıldım ve ol Pīr Sālūk'nı öltürdüm ve leşkerini nīst ü nābūd ḳıldım. Oġlı (21) ki, fitne-yi āḫir zamān ėdi. Anı baġlab alıb kėldim dėdi. El-ḳıṣṣa: ʿAli-yi Dīvāne bend-i zencīr birlen **[130]** (1) alıb kirdi. Yezīd kördi ki ḫoş ṣūret bir yigit, pehlevān, dilāver ki mübāriz yekke uzun bo- (2) yluḳ, ḳaşları nīkū[114] ay dėk. Yezīd-i laʿīn ol civān-ı nīkū ḫıṣālnıng cemālige ḥayrān bolub (3) ḳaldı. Ammā ʿAli-yi Dīvāne şunça bend-i zencīr birlen hīç kimni közige ılmay selām hem ḳılmadılar. ʿÖmer-i necis (4) ʿAli-yi Dīvāne'ge baḳıb aydı ki: Ay bī-edeb Emīre'l-fāsıḳīn'ġa ne üçün selām ḳılmay sen? ʿAli-yi (5) Dīvāne aydılar: Sen ne kişi sen? Meni ḳaşımġa mundaġ sözlerni aytur sen dėdiler. Ol aydı ki: (6) Meni atım necisdür. Saʿd Vaḳḳāṣ'nıng oġlıdur men. ʿAli-yi Dīvāne aydı ki: Ay Saʿd Vaḳḳāṣ'nı (7) oġlı, Emīre'l-fāsıḳīn dėgen kimdür dėb yıġlab aydılar ki: Ay bī-vefā segler. Men sendin kiçik- (8) dür men. Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem körgen ėmes men ve evlādlarını hem körgen (9) ėmes men. Sen bile sen Atang bārhā Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa cān fedā ḳılġan. (10) Sanga ne boldı ki, gümrāh bolub sen. Yoldın azıb behişt niʿmetleridin maḥrūm ḳalıb sen. Kerbelā'ġa (11) barıb Furāṭ suyını evlād-ı resūlu'llāh'ġa baġlab sen. Ḥażret-i Peyġamber'ning ferzendlerini şehīd (12) ḳılıb sen. Atangnı peyġamber-i Ḫudā aldıde şermisār ḳıldıng emīre'l-mū'minīn İmām Ḥüseyin'dürler. (13) Andın İmām Zeyne'l-ʿābidīn dėdiler dėdi ėrse ʿÖmer-i necis sed[115] boldı. Söz aytay almadı. Furṣat- (14) dın songra ʿAli-yi Dīvāne'ge baḳıb aydı ki: Ay Dīvāne, ne kişi sen ki, uluġlarge mundaġ yaman (15) sözlerni aytur sen? ʿAli-yi Dīvāne'ning cenūnı tuttı ėrse Yezīd-i pelīd aydı ki: Bu bī-edebni bī-ḫ̌āre (16) ḫāre

[113] *Küçük başınla çimenlikte eşekler oynasın / Kursağından kalanları itler koşturub oynasın*
[114] Metinde نیکی "nīkī" yazılmış.
[115] Metinde ست "set" yazılmış.

ḫ̆ār, bīzāre zār öltürüng͡ler. Yana kişi hem mundaġ yaman sözni aytmasun dėdi. ʿAli-yi Dīvāne (17) aydı ki: Ay Yezīd-i seg meni öltüremen dėb. Ġalaṭ-ḫayāl ḳıldıng͡. Ammā hergiz ölümdin ḳorḳmas men. (18) El-ḳıṣṣa: Munı alıb çıḳıb öltürgey. ʿÖmer-i necis aydı ki: Ay Yezīd, anı tamām ʿuḳūbet birle öltürmaḳ (19) kėrek dėdi. Yezīd aydı: Neçük ḳılıb öltürür miz dėdi. Biri aydı mancınīḳġa salıb her kevnī (20) yüz tayaḳ urmaḳ kėrek yaray aydı. Ḥulḳumıdın asman kėrek. Biri aydı: Tirig ḳoymaḳ (21) kėrek. Biri aydı: Tėrisini soymaḳ kėrek. Biri aydı: Mināredin taşlar miz. Yana ʿÖmer-i necis aydı ki: **[131]** (1) aydı ki: Közige mīl tartmaḳ kėrek[116] kör bolsun dėdi. ʿAli-yi Dīvāne aydı ki: Ay kör, bāṭınlar köz ẓāhirde (2) bolmas. Bāṭında köz bolmasun. Ammā ʿAli-yi Dīvāne'ni bir ṣaḥrāġa alıb bardılar. Közleriġa mīl tartıb beyābānġa (3) ḳoyub, yandı. Ammā ʿAli-yi Dīvāne yıġlab, aydılar ki: Ay Bār Ḫudā, yā yaratḳan perverdigārım. Sen dānā ve (4) bīnā sen. Mening͡ ḥālim sang͡a maʿlūmdur. Cānımnı fedā-yı Ḥüseyin ḳıldım. Bu seg-i cehennemīler mening͡ közümni (5) nābīnā ḳıldı. Mundaġ beyābānde ser-geşte ve ḥayrān ḳoymaġay sen dėb. Yıġıde ėrdi ki nāgāh (6) sözlegen āvāz ʿAli-yi Dīvāne'ni ḳulaġıġa yetti ėrse ḳıçḳırdı ki, ay bendeler bu ṭarafge kėling͡- (7) ler, meni bir sözim bar aytsam, dėdi. Ammā bir cemāʿa-yı sevdāgerler ėrdi. Yaḳın kėlib kördiler ki bir yigit (8) ki ʿayn leṭāfetde. Āmā közleri nābīnā. Soradılar ki: Ay yigit siz ne yerdin bolur siz? Közing͡izni (9) kim kör ḳıldı dėb soradılar. ʿAli-yi Dīvāne aydılar: Men Ġarbī'dür men. Düşmanlar ġālib kėlib (10) meni közümni kör ḳıldı. Neçe zamāndur ki, körmeydür men. Sizler ne yerge barur sizler? Olar aydılar: (11) Biz Medīne'ge barur miz dėdiler. ʿAli-yi Dīvāne aydılar: Men hem barsam meni hem ravżа-yı resūlu'llāh'ġa alıb (12) barur mu sizler dėdiler. Olar ḳabūl ḳıldılar. Olarġa mindürüb yolġa revān boldılar. (13) ʿAli-yi Dīvāne olarġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Neçend müddetdin song͡ Medīne'ge yettiler. ʿAli-yi Dīvāne ravżа-yı (14) şerīfge barıb zebān açıb dėdi kim. Naẓım:

Es-selām, lūr lālā-yı deryā-yı vücūd (15) Es-selām, ay tāze-ter gül-berg-i ṣaḥrā-yı

[116] Metinde كيراق "kėraḳ" yazılmış.

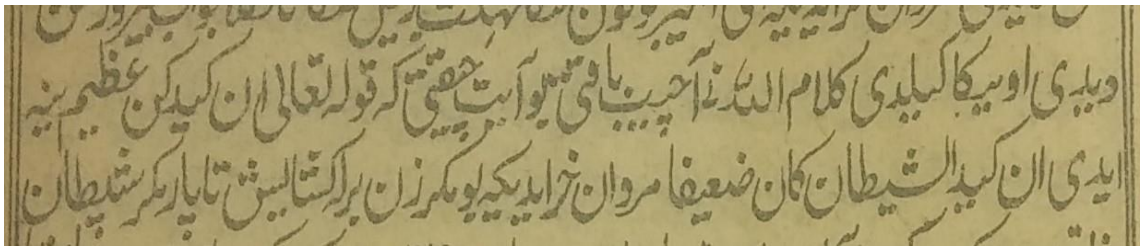
vücūd* Es-selām, ay! Ān ki bu dem tā derīn miḥnet serā* (16) der-dilem sevdā-yı tū zecānım temennā-yı tū būved* Ṣad selāmet mīr-i sānem her dem ay ḫayr-ı kirām* (17) Tābbe gūy-ı yek ʿaleyküm der cevāb-ı ṣad-selām*[117] Ravża-yı muḳaddesġa barıb mücāvir boldı. Vaḳtī (18) ki pāre-yi leşker Asḳalān'ġa barıb ėrdi. Ėkki yüz ḫavāric ḳaçıb kėlib bārgāh-ı Yezīd-i pelīd-i (19) melʿūnge kirib dād dėdi. Yezīd sordı ki: Sizler ne kişilerdin bolur sizler? Ol ḫavāricler (20) aydı ki: Biz ol kişilerdür miz ki Asḳalān'ġa buyurub aydın͡gız Asḳalān'ġa yetib uruşun͡g. (21) Tün şul kėçe, ol sevdāger Ḍarīr Ḫażāʿī leşkeri birle çıḳıb şebḥūn kėltürüb emīrni [132] (1) öltürüb tamām leşkerni şikest bėrib. Bizler ekki yüz kişi köp miḥnet ve meşeḳḳat birle ḳaçıb (2) kėldük dėdi. Yezīd-i pelīd der-ġażab bolub aydı: Ay bed-baḫtlar. Ḳaysı yüz birle ḳaçıb, (3) munde kėlib, nā-ḫoş ḫaberni aytur sen dėb. Buyurdı ki, bu nākeslerni ve bī-ḥamiyyetlerni öltü- (4) rün͡gler dėb. Bu ėkki yüz ḫavāricni it dėk öltürdiler. Yezīd ġam u ġuṣṣa berib olturub ėrdi. (5) Yana bir cemāʿat kirib kėldi. Hemme mecrūḥ ḥāl. Olar hem dād dėdi. Yezīd sordı ki: Sizler ḳaysı (6) cemāʿadın, nėme dādın͡g bardur dėdi. Olar aydı: Bizler ol cemāʿadındur miz ki, Şīrāz'ġa yiberib (7) aydın͡g. Yezīd sordı ki: Nėme ḳıldın͡g dėb. Olar aydı ki: Şāh ʿAlḳame dėgen ʿaceb, yaman mübāriz (8) ėken. Ėkki oġlı leşkeri birle çıḳıb tamām leşkerni öltürdi. Bizlerge şikest bėrdi. (9) Biz pehlevānlıḳ birle anın͡g ḳolıdın be-zūr ḳutulub munde kėldük dėdi ėrse hemmesini (10) günāhkār ḳılıb bendge salıb. Yezīd-i pelīd ġam u ġuṣṣage ḳaldı. Bir öyge kirib ėşikni muḥkem ḳılıb. (11) Ḥükm ḳıldı ki, aldımġa hīç kim kirmesün dėb. Üç kėçe kündüz boldı, çıḳmadı. Ṭaʿām hem yemedi (12) su hem içmeydür sözlemeydür. Ḳılġan işlerige pīşmān boldı. Sūd ḳılmadı. Vezīrleri (13) Mervān-ı Ḫar, ʿÖmer ʿĀṣ, Serḳūn Rūmī, Ṭavḳ İbn Kenāne bular ėşikni sındurub kirdi. Her ḳaysı- (14) sı bir ḫoş-āmed birle aydı ki: Ay emīr san͡ga leşker kem ėmes nėme endīşe ḳıla sen. Bu kün yā tan͡gla bular (15) maḳhūr bolur. El-ḳıṣṣa: Bu şūm, pelīd bu nevʿi sözlerni ėşitib kön͡gli endek tesellī taptı. Buyurdı ki: (16) Ṭaʿām kėltürgil, dėb. Ṭaʿām kėltürüb bėrdi. Bu seg üç kündin bėri[118] ṭaʿām yemegen ėrdi. (17) Ėşek dėk, beyt taḫtıġa ber-ḳarār boldı. Vezīrleriġa aydı. İşni maṣlaḥatını ḳılmaḳ kėrek ve yana (18) Asḳalān'ġa ılġar yibermek kėrek an͡ga kim barur dėb. Şemr-i melʿūnġa aydı: Ançа Kerbelā'de iş ḳıld- (19) ın͡g, hīç kim ḳılmas. Şemr-i laʿīn, ān ḫavāric-i çirkīn aydı: ʿÖmer-i necis barur. Bu ḳısm merdānelik andın (20) ṣādır boldı. Şehr ṭay[119] ʿālemni tuttı

[117] *Es-selām, yüce üstat / Es-selām, ey çölün tazecik gül yaprağı / Es-selām, ey bu dünya kapısında ne kadar yaşarsam / Yüreğimde senin sevdan, içimde senin arzun olacak / Ey cömert hayır sahibi, her zaman yüz selām gönderirim / Bir aleyküm deyince yüz selām cevabıyla karşılık bulursun.*

[118] Metinde بیر "bėr" yazılmış.

[119] Metinde تی "tay" yazılmış.

dėdi. ʿÖmer-i necis nā-ʿilāc ḳabūl ḳıldı. Şul zamān on mi͡ng (21) leşker birle Asḳalān'ġa revān boldı. Andın Yezīd-i pelīd Mervān-ı Ḫar'ge baḳıb aydı ki: Şīrāz bābında **[133]** (1) ʿÖmer Saʿd'dın tedbīr neylerim. Bu ḳadar leşkerimni nīst ü nābūd ḳıldı. Ėmdi mendin maṣlaḥat sorar (2) sen dėdi. Mervān-ı Ḫar aydı ki: Ay emīr bu kün ma͡nga mühlet bėrgil. San͡ga tan͡gla cevāb bėrür men (3) dėdi. Öyge kėldi. Kelāmu'llāh'nı açıb baḳtı. Bu āyet çıḳtı ki:

Ḳavle taʿālā inne keyde künne ʿaẓīm[120] yana (4) aydı: *İnne keyde'ş-şeyṭān kāne ẓaʿīfā*[121] Mervān-ı Ḫar aydı ki: Bu mekr zen birle küşāyiş tapar. Mekr şeyṭān (5) ḫatunnın͡g mekrini aldıde hīç nemerse ėmes dür. Yaʿnī ḫatunnın͡g mekri artuḳdur. Ḫatunlar (6) mekrde kārger dürler. Ammā Mervān-ı Ḫar'nı bir ḫālası bar ėrdi. Toḳsan[122] yaşḳa kirgen ėrdi. Ammā mekr, ḥīle (7) işini ḳılġay. Şul zamān, Mervān-ı Ḫar Yezīd'ni aldıġa kėldi. Yezīd soradı ki: Ne maṣlaḥat taptın͡g? (8) Mervān-ı Ḫar aydı: Ay Emīre'l-fāsıḳīn, men andaġ maṣlaḥat kördüm ki, eger yüz mertebe ılġar yiber- (9) sen͡g hīç yerge yetgür almas. Ol merd-i merdāne ve şīr-i ferzānedür Rūzgārde işler ḳılıbdur. (10) Cenglerde ṣaflarnı uşatıbdurlar. Ol Ḍarīr Ḫażāʿī Şīr Sālūk'ge oḫşamaydur. An͡ga mekr (11) ve ḥīledin özge iş birle bolmas. Yezīd aydı: Andaġ mekkār ve ḥarāmzāde ḳaydın tapılur? Mervān-ı (12) Ḫar aydı ki: Ay Emīre'l-fāsıḳīn, mekr maẓlūm kişidin bölek kişidin bolmas. Yezīd aydı ki: Andaġ (13) kişini sen tapġıl! Mervān-ı Ḫar aydı: Meni bir mekārih ḫālam bar, toḳsan[123] yaşġa kirgen. Ammā mekr ve ḥīle (14) kitābını köp oḳuġan. Eger ḥükm ḳılsan͡g ḫidmetin͡ge yiberey. Yezīd-i pelīd aydı: Yibergil! Şul (15) zamān Yezīd-i pelīdni aldıge ḥāżır ḳıldı. Yezīd-i bed-baḫtnı közi ol künde-yi pīrġa tüşti ėrse mekr ve ḥīle (16) beşeresidin ẓāhir boldı. Aydı ki: Ay vālide, bile sen ki men ne işge kėltürdüm. Ol zen aydı ki: (17) Her ne fermān ḳılsan͡g ḫidmetin͡gge taḳṣīr ḳılmas men, dėdi. Yezīd-i pelīd aydı ki: Man͡ga bir cemāʿa-yı ḫalḳ (18) yağı bolubdur. Leşker yibersem zīr ü zeber ḳılıbdur. Ėmdi ḫ̆āhlaydur

---

[120] *Yüce Allah demiştir ki; Sizin entrikanız çok tehlikelidir.* Yusuf sûresi 28. âyet " فَلَمَّا رَاٰ قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ اِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ اِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ"

[121] *Şüphe yok ki şeytanın planı (tuzağı) dâima zayıftır.* Nîsâ sûresi 76. âyet " اَلَّذِينَ اٰمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا اَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا"

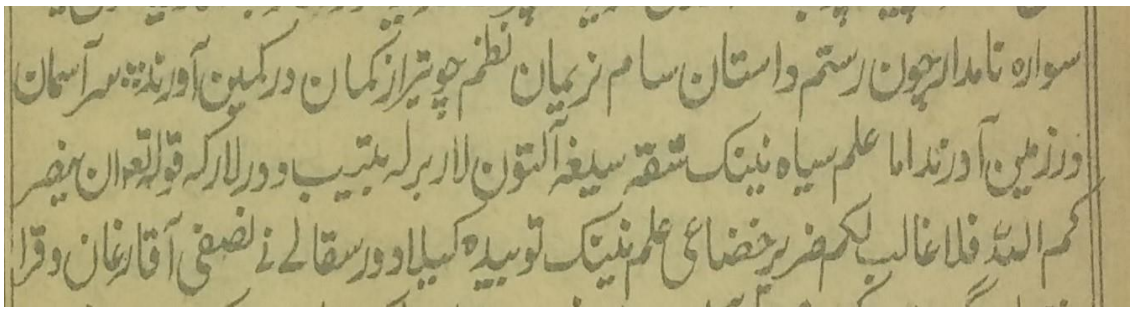
[122] Metinde توققان "toḳḳan" yazılmış.

[123] Metinde تورقسان "torḳsan" yazılmış.

men ki, andın köñlümni (19) sen dilcemʿ ḳılsañ. Tā tirigdür men saña duʿāgūy minnetdārdur men. Ol melʿūn zen, bu söz- (20) ni ėşitib aydı ki: Ḳabūl ḳıldım. Tā cānım tenimde bar saña fedā ḳılur men. Ḳolumdın kėlgen (21) ḫidmet bolsa taḳṣīr ḳılmas men, dėdi. Yezīd-i pelīd ol cehennemīge vaʿdeler ḳıldı. Birmunça altun **[134]** (1) cırdı Ol künde zen aydı ki ḫazīneni kilīdini manga bėrgil, meger āsiyāyni özüm alay. Yezīd (2) açḳunı bėrdi. Bahāne birle ḫazīnege kirdi. Ançа mervārīd aṭlas, kemḫāb uluġ metāʿlardın (3) aldı. On ėkki ʿalem-i siyāh nėçe tuġ ʿaṣāye[124] tört yüz ṣandūḳ, yapuġı ḳara aṭlasdın (4) ve yana tört yüz ġulām-ı siyah pūş, tört yüz kenīz-i siyah pūş alıb özige rāst (5) ḳıldı. Ol ṣandūḳnı ėkki yüz tėvege yükledi. Ḳullarnı atlarġa mindürüb, ḳırḳ Ḳurān (6) ve palāslar nefīs, pūşişleri ḳara, özi hem ḳara libās keydi ve libās-ı ḫāciyāne keydi. (7) ve özige Bībī Ḥācer at ḳoydı. Kişileriġa aydı ki: Menzilge tüşsem ʿalem ve çāderler (8) ber-pā ḳılınglar dėb. Her kim sorasa bular Mekke'din kėlibdürler atları Bībī Ḥācer. Ėşitib (9) dürler ki, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni Deşt-i Kerbelā'de şehīd ḳılıbdurlar. Mücāvir maḳberde imām bolub (10) ʿömrlerini ande barıb imāmnıng ravżalarıde ötkeredürler dėb. Leşker hem kėrek (11) dėdi. Yezīd aydı ki: Kim baradur? Ḥarāmzāde Mevḳūf Şāmī olturub ėrdi. Düşman-ı ḳadīm (12) ḫānedān ėrdi. Men barur men dėdi. Bėş ming ḫavāricni hemrāh ḳılıb ol melʿūn mekārih (13) ġa berdiler. Aydı ki: Ay Mevḳūf, sen mendin bir menzil keyin yürgil. Meni köçgen menzilimge (14) sen tüşgil. Ḫaberdār bolġıl! Saña eger ḫaber yibersem, teʾḫīr[125] ḳılmaġıl! Meninġ fermānımçe iş (15) ḳılġıl! Bu mekr ve ḥīle biznińg murādımızçe bolġay. Mevḳūf ḳabūl ḳıldı. Ėmdi bu söz munde (16) tursun. Dāsitān ėşitmaḳ kėrek ʿÖmer-i necis on ming (17) ḫavāric birle Asḳalān'ġa Ḍarīr Ḫażāʿī üstige bargeni Vaḳtī ki ʿÖmer-i necis on ming (18) ḫavāric birle Asḳalān'ġa revān bolġande bu yerde Ebū'l-fetūḥ dėgen bir kişi bar ėrdi. (19) Sālūklardın ėrdi. Özi Asḳalān ferzendi ėrdi. Merd-i dilāver nām-dār çābük-süvār (20) ėrdi ki, kīyaknı [126] piyāde ḳovlab tutar ėrdi. Ḥażret-i Şāh-ı Merdān ʿAliye'l-murtażā'nınġ (21) ḫidmetleride turġan ve ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳılġan, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin rikāblar yedü körüb **[135]** (1) yürgen ol kişi Ḍarīr Ḫażāʿī ni bārgāhlarıġa kirib kėldi. Ḍarīr Ḫażāʿī soradı ki: Ay ser- (2) heng bā-ferheng ḳaydın kėlür sen, atın nėmedür? Ol aydar: Atım Ebū'l-fetūḥ Asḳalān ferzendi (3) bolur men. Yezīd-i pelīdni aldıdın kėlür men. Necisnni on ming ḫavāric birle yiberdi. Men ilgeri (4) kėlib saña ḫaber berdim. Ḍarīr Ḫażāʿī aydı: Ay civān, ne tiler sen men saña bėrey dėdi. Ebū'l-fetūḥ (5) aydı: Men nėme tiley? Ḫudā rıżāsı üçün kėlibdür men. Ḍarīr Ḫażāʿī anınġ ḥaḳḳıġa duʿā-yı (6) ḫayr

[124] Metinde عصابه "aṣābe" yazılmış.
[125] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.
[126] Metinde كبک "kebik" yazılmış.

ḳıldılar. Yana aydılar: Ay müselmānlar Ḫudā-yı taʿālā’ġa tevekkül ḳılın͡glar Ḫudā-yı taʿālā siz (7) lerge ṣabr ve kemāl bėrgey. Ḥażret-i İmām’nın͡g ḥürmetleride ecr-i ʿaẓīm kerāmet ḳılġay. Ėmdi bu işni (8) ʿilācını man͡ga körgüzün͡gler. Nėme ḳılmaḳ kėrek, dėdiler. Ol perde büzürglar bar ėrdiler. Olar (9) aydılar: Ay şehriyār her ne ḳılsan͡g çāker vü ḫidmetkārdur miz. Baʿżılar aydılar ḳalʿa- (10) mız muḥkemdür Dervāzelerni kömer miz. Ḫavāricler kėlib her ṭarafge tüşer. ʿİlāc ḳılalmay yanıb (11) kėter dėb. Ḍarīr Ḫażāʿī aydılar: Bu maṣlaḥat ėmes. Maṣlaḥat şuldur ki Ḫatunlardın (12) özge ḫūrd ü kelān, bende vü āzād hemme çıḳġay miz. Ol melʿūnlar nāpāklarnı aldını tusar miz. Ol (13) ḫavāricler Kerbelā’ġa barıb evlād-ı Muṣṭafā’ġa Furāṭ suyını bermegen. Olarnı şehīd ḳılġan (14) üzülenni ḫūnını tiler miz. Olarnı rūḥ-ı pür-fütūḥlarıge bizlerdin rāżı bolġaylar dėdi (15) ler. Hemmeler yıġlab aydılar ki: Ḫudā’nı raḫmeti mübārek-bād bolsun ki, merdānelik ḳıldın͡g. Ėmdi (16) güvāh bolġıl! Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem evlādlarıġa ferzendlerimizni, māl, emvālimiz- (17) ni ve fedā ḳılduḳ dėdiler. Ḍarīr Ḫażāʿī ḫazīneler ėşikni küşād eyleb aydı kim: Her kim öz ḳolı (18) birle her ne lāzım bolsa alsun dėdiler. Ḫ̌āh altun ḫ̌āh yaraġ her kim ḫ̌āhlaġanını aldılar. Ḳalʿa (19) nı yıḳılġan yeri bolsa tüzeteler. Dervāzelerni ḳurub Sedd-i İskender dėk müstaḥkem (20) ārāste ḳılıb turġan. Kevnī, ʿÖmer-i necis leşkeri birle kėlib kördi ki, ḳalʿa-yı Māhān’nı astıdın (21) nāfā Zemīnge üstüvār[127] ḳılġan. Burç bāzūsını muḥkem ḳılıbdur. ʿÖmer-i necis munı körüb ḥayrān **[136]** (1) ḳaldı. Dervāzedin āvāz çıḳadur ki: Vā Ḥüseynā vā şehīdā vā ġarībā dėb, yer ve kök titredi. Ḳıyāmet (2) ḳā'im[128] boldı mu dėb. ʿÖmer-i necisni yüreki yarılġan dėk maʿlūm boldı. Kördi ki siyāh pūş fevc (3) fevc süvāre ve piyāde, çüb-desteler ḳollarıde ve siper ketfleride ve destār başlarıde, on min͡g (4) süvāre nām-dār çün Rüstem Dāsitān-ı Sām, Nerīmān. Naẓım:

Çü tīr ez-kemān der-kemīn āverend[129] Ser-āsmān (5) der-zemīn āverend*[130] Ammā

[127] Metinde اوستوار “üstüvār” yazılmış.
[128] Metinde قایم “ḳāīm” yazılmış.
[129] Nizāmį, 16. Beyit, https://ganjoor.net/nezami/5ganj/sharafname/sh63
[130] *Pusu kurduğunda yayı gerip ok atarlar / Başını gökten yere indirirler*

ʿalem-i siyāhnıng͡ şuḳḳasıġa altunlar birle tapıbdurlar ki *Ḳavle taʿālā in yenṣur (6) kümu'llāhu felā ġālibe leküm*[131] Ḍarīr Ḫażāʿī ʿalemning͡ tübide kėledür. Saḳalını nışfı aḳarġan ve ḳara (7) ḫaftān keyingen[132] mükemmel ve müsallaḥ ārāste bolub zīnet-i tamām birle kėlib. On ming͡ süvāre bėş (8) ming͡ piyāde hemme yekdil ʿinān-der-ʿinān, sinān-der-sinān urub taşḳarı çıḳtılar. Ḫavāricler leşkeri (9) urub[133] ġulġulege tüşti. ʿÖmer-i necis; heyhāt heyhāt ki bu ṭarīḳ, Rüstem'ni bāzārī lette-fürūşġa kim taʿlīm (10) berdi dėb. Ġażabı ziyāde boldı. El-ḳıṣṣa: Bu ėkki leşker teḳābul yekdīger bolub ṣaf ārāste (11) ḳıldı ve laʿbler körgüzdiler. Ḍarīr Ḫażāʿī meydānġa revān boldılar. Bahādırlik körsetti- (12) ler ki, Ḫavāricler ḥayrān ḳaldı ve aydılar: Ay ʿÖmer-i necis meni bilür mü sen? Men ol sevdāgerdür. Men (13) ki taş ve ḫışt astıġa ḳalġan. Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem man͡ga necāt berdi (14) ler. Ėkki ʿālemde meni pādişāh ḳıldılar. Bu kün devlet ḫānedānġa turur. Ėkki künlük dünyā-yı fānī (15) üçün āḫiretdin maḥrūm bolub sen. Körüb bilib evlād-ı Muṣṭafā'ġa tīġ tartar sen. Ay ʿÖmer-i (16) necis dünyā atan͡ga nėme vefā ḳıldı ki, san͡ga ḳılġay dėdiler. Ėmdi kėlgil egerçi ol kevnī yoḳ (17) ėrdim, bu kün şehīdler intiḳāmnı alıb bėrür men dėdiler ėrse ʿÖmer-i necisnning͡ ġażabı kėlib (18) aydı ki: Kimerse bolgay mu meydānġa kirib Ḍarīr Ḫażāʿī'ni başını kėsib man͡ga kėltürüb berse. (19) Subḥān küni dėgen bir ḫavāric meydānġa kirib Ḍarīr Ḫażāʿī'ni sed-rāhını alıb tīġ (20) saldı. Ḍarīr Ḫażāʿī, ḳılıçnı arḳası birle urub tīġni pāre pāre ḳıldılar. Ḳabżanı (21) attı. Ḍarīr red berdi. Nevbet Ḍarīr'ġa yetti. Şemşīr birle kemer zencīriġa andaġ urdılar ki dū ḥişṣe berāber [137] (1) boldı. Cānnı be-mālikān-ı dūzaḫġa sipāriş ḳıldı. Müselmānlar şādyāne çaldılar. ʿAlemlerini cilvege (2) kėltürdiler. Andın keyin reyḥān kevnī dėgen bir ḫavāric kėldi. Nīzeni ḥavāle sīneni kīne Ḍarīr (3) ḳıldı. Nīzesini ötkerib andaġ urdılar ki bir ṭarafge yıḳıldı. Fī'l-ḥāl cehennemge bardı. (4) andın yana bir ḫavāric kėlib rū-be-rū bolub ʿamūd saldı. Ḍarīr, ʿamūdını tartıb alıb (5) çünān başıġa urdı kim nerm nerm boldı. El-ḳıṣṣa: Tā yegirme bir ḫavāricni cehennemge yiberdiler. Āḫir ʿÖmer-i (6) necis ġażabnāk bolub maʿreke cengge özi barıb feryād ḳıldı ki: Ay bī-ḥürmet Ebī Turābī, (7) bu ne işdür ki Emīre'l-fāsıḳīn muḥibleriġa ḳıldıng͡. Men kėldim ki ança Kerbelā'de Ḥüseyin'ġa ḳılıb (8) ėrdim, san͡ga ḳılay. Ḍarīr Ḫażāʿī'ni közleridin yaş cārī bolub aydılar kim: Ay ḥarāmzāde (9) bed-baḫt körgil ki cānıng͡a ne işler ḳıladur men dėdiler. ʿÖmer-i necis ḥamle ḳıldı.

---

[131] *Yüce Allah demiştir ki; Allah size yardım ederse artık sizi yenecek hiçbir kimse yoktur.*Āl-i İmrān sûresi 160. âyet "إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ"

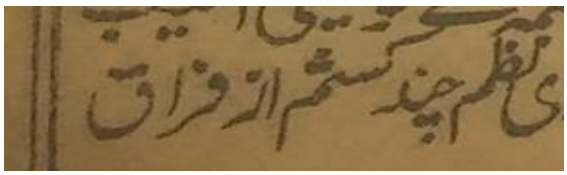
[132] Metinde گینان "keynan" şeklinde yazılmış. Eksik yazımdan ve kef üzerindeki keşide benzeri işaretten kaynaklı hata olduğunu düşünmekteyiz.

[133] Metinde موروب "murub" yazılmış.

Ḍarīr Ḫażāʿī bu (10) ṭarafdın çüst ü çābük barıb kemerbendiġa ḳol salıb atdın üzüb köterib öz leşkeriġa (11) yandılar. ʿÖmer-i necis feryād ḳıldı ki: Ay çākerān-ı Yezīd, meni ḫalāṣ ḳılıb alın͡glar dėb. Tamām (12) ḫavāricler Ḍarīr'ni ortaġa ḳurşab aldı. Ḍarīr Ḫażāʿī ol segni bend ḳılıb kāfirler (13) birle ceng ḳıla başladılar. ʿAyn-ı ceng, üzeside kemer bendi üzülüb yerge tüşti. Şul (14) eṣnāde bir ḫavāric yetib kėldi. Ḳılıç birle Ḍarīr Ḫażāʿī'ni mübārek başlarıġa saldılar. Siper (15) tuttılar. Siperġa ötmedi. Atnın͡g boynıġa tėgib kėtti. At yıḳıldı. Ol mū'min[134] muvaḥḥidni (16) bir ayaġı atnın͡g astıde ḳaldı. ʿÖmer-i necis kördi kim ḥarīf at astıde yatadur. Kėlib (17) ḍarb-ı tīġ urgay. Ḳalʿadın Ḍarīr Ḫażāʿī'nin͡g hemşīresinin͡g közi tüşti. Merkebge süvāre (18) bolub yüzige niḳāb tartıb, kėldi kördi kim, ḫavāric ḍarb urgay. Fāṭıma naʿra tartıb (19) aydı kim: Ay nākes ḳolun͡gnı tīġ ḳayde kördün͡g ki yatḳan kişige tīġ salġanını (20) dėb, ḳılıç ḳolıġa alıb başıġa andaġ urdı kim, başı tenidin cüdā bolub on ḳadem yerge (21) tüşti. Merkebdin özini yerge taşladı. Birāderini ḳolını alıb, ḳolġıl, dėdi ėrse **[138]** (1) aġası turub atġa minib. Ol ėkki şīr-beççe şecāʿ özlerini ḫavāric leşkeriġa urdılar. Fāṭıma (2) ʿalemdārını cehennemge yiberdiler. İslām leşkeri arḳadın tekbīr ṣalavāt aytıb özlerini kāfir (3) leşkeriġa urdı. Ceng maġlūbe boldı. Ḫavāricler ḳanı deryā bolub aḳtı. El-ḳıṣṣa: Bu cengde (4) ėkki min͡g ḫavāric ḳolġa tüşti. Bėş min͡g cehennemge kėtti. Özgesi ḳaçtı. Ol esbāba (5) ve debdebe birle feṭḥ nuṣret hemrāh, Şāh Asḳalān bārgāhıġa kėlib ḳarār taptılar. Her mālı ki tusub (6) ėdi. Leşkerge ḳısmet ḳılıb berdiler. Cemīʿ muḥtāc, şād u ḫürrem boldılar ve Allahu aʿlem (7) Ėmdi ėkki kelime söz ėşitmek, dāsitān zen-i mekārihdin. (8) Ammā ol ḥarāmzāde bed-baḫt zen-i mekārih Şīrāz ṭarafıge bardı. Bir menzilge yetti. Ḳara çāder, ʿalemler ber- (9) pā ḳıldı. Mātem bünyād ḳılıb vā Ḥüseynā vā şehīdā dėr ėrdi. Hemme ḫalḳ nez̲r ve niyāz aş (10) kėltürüb bėrür ėrdiler. Nāgāh, Şīrāz'ġa yetti. Bir, ay ḳız yerġa tüşti. Ḳara çāder, ḳara ʿalemlerini (11) tikdi. Çāder üstige ḳara palās yaptı. Bu ḥarāmzāde, mekārih zen fāhiş mātem ḳıla başladı. (12) Şīrāz ḫalḳıġa bu ḫayr boldı ki Bībī Ḥācer Kerbelā'ġa barur ėrmiş dėb. Barça nez̲r ve niyāz kėltürüb (13) bėrür ėrdiler. Anın͡g ḥāliġa müselmānlar zār zār yıġlar ėrdiler. Andaġ girye vü zārī anın͡g- (14) dın körüb hemme ḥayrān ḳalur ėrdiler. Ėkki kün bu ḳasem bile ötti. Şāh ʿAlḳame'ge ḫaber yetgür- (15) diler ki Bībī Ḥācer dėgen peydā bolubdur Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni mātemleride Kerbelā'ġa barur (16) ėrmiş. Ay şehriyār-ı ʿālem, mürüvvet oldur ki barıb dil-dārlıḳ nevāziş ḳılsan͡gız dėdiler. (17) Şāh ʿAlḳame oġlanlarıġa aydılar: Ay cān ferzendlerim, bir pāre altun alıb ol ʿavrat Ḥācer- (18) ni aldıġa barın͡glar. Mendin ʿöz̲ürler aytın͡glar. Atamız mülāzemetlerige kėlürler dėn͡gler (19) bu şehzādeler. Mülāzemetlerige

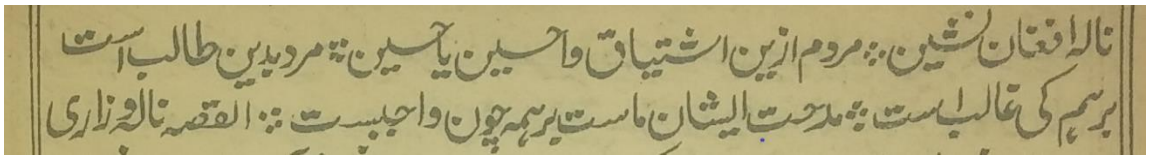
[134] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

kėldiler. Ol melʿūnege ḫaber yetti ki, şehzādeler mülāzemetlerige (20) kėldiler dėb. Ol melʿūne, girye vü nāle āġāz ḳılıb vā Ḥüseynā vā şehīdā vā ġarībā dėb. Şehzāde- (21) ler anı nālesini ėşitib, bī-iḫtiyār yıġladılar, çün çāder ėşikige yaḳın yettiler. Ol **[139]** (1) ḥarāmzāde-yi mekkār ol ėkki şehzādeni başlarını ḳuçaġıġa alıb feryād ḳılur ėrdi ki: Ay cān ferzend, (2) ay ciger güşe[135] ve nūr-ı dīde, kān-ı raḥmet sizlerġa bolġay. Ḫudā-yı taʿālā cezā-yı ḫayr bėrgey. Evlād-ı Muṣṭafā- (3) nıng ḥaḳḳıde renc ü meşeḳḳat tartıb sizler. Ervāḥ-ı şehīdān sizlerdin rıżā bolġay. (4) Bu ʿamel-i pesendīde birle āḫiret öyni ābād ḳılġaylar. Andın song ḫatm-i Ḳurān ḳılıb sevābını şehīdān- (5) ġa bağışladılar. Būrle aydı ki: Ay ferzend ʿacebdür ki atanglar meni körmey, munde tenhā ḳoydı. - (6) Mundaġ ḳılmas dėb ümmīdim bar ėrdi. Ne bolġay ki ʿināyetlik ḳılıb meni bī-çāreġa (7) kėlseler! Bu şehzādeler aydı ki: Ay büzürgvār atamız, hemme sizni körgeli kėlür. Ḥālā atamızını (8) ḫaberleri yoḳ aydı. Ėmdi bildük ḳadem renc ḳılıb mülāzemetlerige kėldük. Atam- (9) nıng sizning mülāzemeting izġa iştiyāḳı köpdür dėb. Yanıb atalarını ḳaşlarıġa kėlib (10) aydılar ki: Ay ata, köp mü'mine ėken. Köp mübālaġa birle yād ḳıldılar. Anı iʿzāz u ikrām birle (11) mülāzemet ḳılsang ız lāyıḳdur. Şāh ʿAlḳame ḥükm ḳıldı ki: Tamām siyāh, uluġ kiçik, bende, āzāde (12) Bībī Ḥācer'ni mülāzemet ḳılsun dėb. Anıng ḫidmetige çıḳunlar dėb. Özleri ḫazīneni (13) açturub altun kümüş nefīs metāʿlardın ser-ü-pā aldurub revān boldılar. Ol ḥarām- (14) zāde, mekārih-engīz ve lehu ḫavāricġa ḫaber yetti. Pādişāh ʿAlḳame, tamām ḫalḳı birle kėledür dėb. Buyurdı (15) ki, pāy endāz saldılar. Ol mü'min[136] yetib kėldiler. Bu ḥarāmzāde Şāh ʿAlḳame ḳaşıġa çıḳtı. (16) Şāh ʿAlḳame: Es-selāmu ʿaleyküm yā Bībī Ḥācer, dėdiler. Ol mekārih, ḥarāmzāde nābekār ve ʿaleyküme's-selām (17) raḥmetu'llāh ve berekātuh dėdi. Ay sipeh-sālārġa ziyān, Ḫudā-yı taʿālā sanga mātem-i evlād-ı resūlu'llāh- (18) ġa ṣabr ü taḥammül kerāmet ḳılsun dėdi. Munı ėşitib yıġı āġāz ḳıldılar. Birbirileri birle (19) ḳuçaġlaşıb zār zār yıġladılar. Bularnı yıġlaġanıdın zemīn, zamān, mekīn, mekān, kūh deşt, (20) beyābān, murġān-ı havā, māhiyān-ı deryā yıġladılar. Ol mekārih, Şāh ʿAlḳame'ni ḳolını alıb (21) çāderiġa kirdi. Yaḫşı yerġa olturġuzdı. Maḳtel-nāme āġāz ḳıldı. Naẓım:

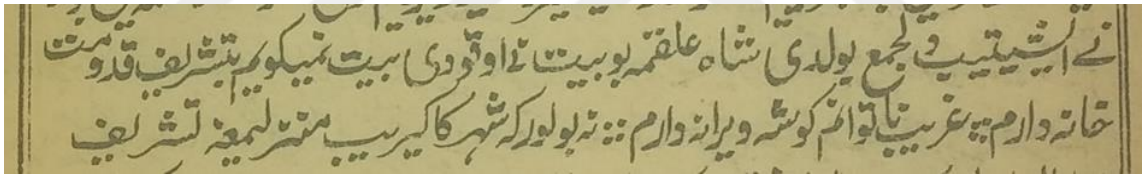

[135] 139/2, 153/19, 160/11, 162/11 numaralı satırlarda گوشه "gūşe" yazılmış.
[136] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

Çend keşem ez firāḳ[137] **[140]**

(1) nāle efġān neşīn* Merdum ez īn iştiyāḳ vā Ḥüseyin yā Ḥüseyin* Merd bedīn ṭālib est (2) ber-hem key ġālib est* Medḥet īşān māst ber-heme çün vācib est*[138] El-ḳıṣṣa: Nāle vü zārī- (3) din fāriġ bolub ėrse destūrḫ̲ān[139] kėltürüb ṭaʿām tarttı. Ḫatm-i Ḳurān ḳıldılar. Sevābı- (4) nı şehīdlerġa baġışladılar. Andın ol ḥarāmzāde aydı ki: Ay Şāh ne boldı ki men ġarīb (5) bī-çāre mātem-zedeni yoḳlasang ve men ṭamaʿ ḳılıb ėrdim ki Hemmedin ilgeri meni ḳaşımġa (6) ḳadem ḳoysang, başım ʿarşge yeter. Bā-vücūd mātem-zededür men. Sen mātem-zede mü sen yā mātem-zede (7) ėmes mü sen dėdi. Şāh ʿAlḳame giryān bolub aydı ki, mendin bu günāhnı ötsünler. Ol zamānı (8) ki Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni ol gürūh evlād-ı peyġamberlerni şehīd ḳıldılar. Men bu yara ve özüm (9) birle ėmes. Dāīm evlād-ı Muṣṭafā'nı ġamlarıde dür. Men müfāraḳat almaġa mübtelādur men. Sizning (10) kėlgeyingizdin bī-ḫaber ėdim ve ne-ger mülāzemetingizde kėlür ėrdim. Ol mekārih Şāh ʿAlḳame'din bu söz- (11) ni ėşitib dilcemʿ boldı. Şāh ʿAlḳame bu beytni oḳudı. Beyt:

Nemī gūyem be-teşrīf ḳad ü met- (12) ḫānedārem Ġarīb-i nātüvānem kūşe-yi virānedārem*[140] Ne bolur ki, şehrge kirib menzilimġa teşrīf (13) ḳılsalar. Ol mekārih, duʿā-yı ḫayr ḳıldı ki Ḫudā-yı taʿālā cezā-yı ḫayr bersün. Maḳṣadım bar ki barıb (14) ziyāret-i İmām Ḥüseyin ḳılsam. Anıng ḳabride mücāvir bolsa bāḳī ʿömrümni ande ötkersem. (15) Men bir ʿāciz ve nātüvān. Mendin nāle vü zārīdin özge iş ḳolumdın kėlmes. Siz dėk (16) ėrenler düşman birle ceng ḳılıb şehīdālarnı ḫūnlarını bu ẓālimdin tilegey sizler (17) dėdi. Şāh ʿAlḳame kėltürgen altun, kümüş ve metāʿlarnı ol ḥarāmzāde künde-yi pīr (18) başḳa pīrdi. Çehār-pālar hem niyāz ḳıldılar. Andın keyin ḫayr-bād ḳılıb ḳalʿage kirdiler. (19) Ol ḥarāmzāde-yi nābekār vaḳtni ġanīmet bilib Mevḳūf Şāmī'ġa kişi yiberdi kim (20) tīz özini yetgürsün şehrning aldıde körünüş ḳılsun. Bu ḫaber Mevḳūf Şāmī'ġa (21) yetti. Fī'l-ḥāl,

---

[137] * Senin yokluğundan ne çok çektim.

[138] *Ağlayıp inleyip oturmuşlar. / Halk bu arzu içinde, yazık Hüseyin'e ey Hüseyin / Yiğit arzuyla istemekte, o bununla kazanacaktır. / Bu övünç hepimizin, bu hepimiz için gereklidir.*

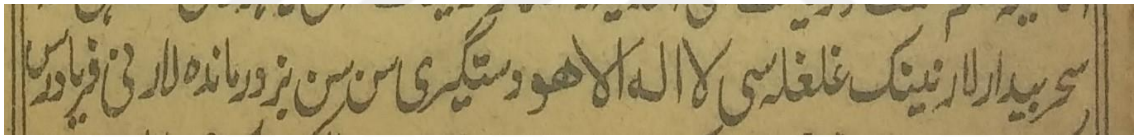
[139] Metinde دستورخان "destūrḫān" yazılmış.

[140] *Adımlarının şerefine evim var demeyeceğim. / Kimsesiz ve çâresizim bir köşede viranem var.*

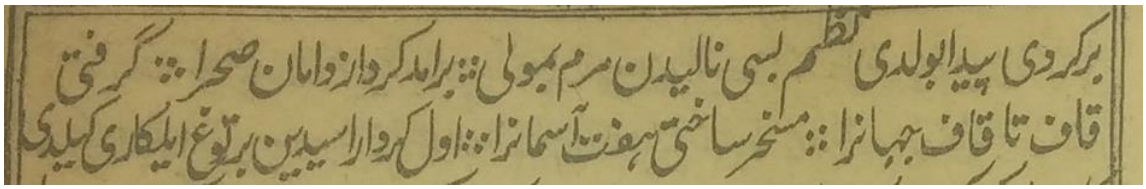
Şāh ʿAlḳame’ge ḫaber yetgürdi ki leşker-i bīgāne köp kėldi dėb. Şāh ʿAlḳame’ni **[141]** (1) kön͡glige kėldi ki bir ayde ėkki merātebe leşker yiberdi, şikest bėrdim. Ėmdi elbette köp leşker (2) yibergendür dėb. Buyurdı ki: Ḫalḳ melcege çıḳısunlar, dervāzelerni muḥkem ḳılsunlar. (3) Hemme ḫalḳ aydılar: Ay Pādişāh-ı ʿĀlem, ol bī-çāre maẓlūm taşḳarı ḳaldı. Tā ki leşker ayaġıde (4) pāy-māl bolub ḳalur. Tan͡gla ḳıyāmetde cevāb bermek lāzım dėdiler. Şāh ʿAlḳame ol ḥarāmzāde- (5) ni çāderiġa barıb. Mebādā bu kāfir-i nāpāklardın bir żarar yetmegey. Bu ḫavāricler Yezīd-i pelīdni (6) aldıdın mening͡ birle ceng ḳılġalı kėlibdür. Ol mekārih zen aydı ki: Ay civān-merd. Sen (7) bizning͡ ġamımızını yesen͡g sening͡ ġamın͡gnı evlād-ı Muṣṭafā yegeyler. Sizler barın͡glar! (8) Men es̲vāb emvālimni cemʿ ḳılıb şehrge kirey. Bu ḥākir[141] tenimde cānım ki bardur. Sening͡ (9) ḳademinde Ḥażret-i İmām Ḥüseyin yollarıde fedā ḳılsam kėrek. Şāh ʿAlḳame yanıb şehrge (10) kirdiler. Ammā zen-i mekārih es̲vāblarını yükleb özi muḥāffege[142] kirdi. Çün ḳalʿage (11) kirdi. Ol ḫaṭ Mevḳūf Şāmī’ġa yetti. Açıb kördi ki bitübdür ki: Ay Maʿrūf ėmdi (12) kirib şehrni ḳomaġıl! Şāh ʿAlḳame bu zen-i mekārihge ḳonalġa taʿayyun ḳıldılar. Andın Maʿrūf (13) cehennemī şehr ḳomadı. Ammā müselmānlar kėçe ve kündüz ḳalʿa, āḫir ʿaḳīde [143] ḥāżır baş, vāḳıf baş (14) yürür ėrdiler. Cumʿa küni boldı. Şāh ʿAlḳame ėkki oġlı, cemīʿ yārānları birle mescid cāmiʿge kėldiler. (15) Vaḳtni ġanīmet bilib ol mekārih velvelevle bir ḫaṭ yazıb Maʿrūf’ge yiberdi. Mażmūnı ol ki: (16) Vaḳt ġanīmet ḥiyel ḳılmay, çüst çābük yetib kėlgil dėbdür. Maʿrūf-ı pelīd ḥükm ḳıldı kim: (17) Leşker barçası atlansunlar! Be-tamām leşker süvāre bolub dervāze tübige kėldi. Tā uruş (18) ḳılġaylar. Bu melʿūn ḥarāmzāde-yi mekārih dervāzeni urab ėrdi. Tört yüz ḫavāric birle dervāze- (19) ge kėlib dervāzedeki pāsbānlarnı şehīd ḳıldı. Dervāzening͡ ḳuflını sındurub açtı. (20) Maʿrūf leşkeri birle şehrge kirdi. Mescid cāmiʿge kėlib leşkerini Şāhʿ Alḳame’ni ėkki oġlı- (21) nı ve cemīʿ yārānları birle muḥkem ḳıldı. Özgelerni öltürdi. Ḳanlar mis̲l-i arıġ bolub aḳa başladı. **[142]** (1) Baʿżını namāz içide şehīd ḳıldı. Baʿżı ḳaçıb perākende boldı. Ol pāk-deyyin mez̲heb- (2) ni, ėkki oġlı birle ol melʿūn ḳaşıġa alıb. Şāh ʿAlḳame’ġa közi tüşüb. Külüb aydı ki: Ay (3) ʿAlḳame özüng͡i neçük körür sen. Munça ötüb mundaġ mekr, ḥīleni kördüng͡ mü ve ėşitib aydung͡ mu? (4) Neçük dāmġa tüşürdüm! Şāh ʿAlḳame aydı kim: Ay ḥarāmzāde, bu işing͡ni ḳıyāmetge mevḳūf ḳoydum. (5) Sening͡ ḥaḳḳın͡gde yamanlik ḳılġanım yoḳ. Şāh ʿAlḳame’ni ėkki oġlı birle muḥkem ḳılıb bėş[144] (6) dost-dār-ı ḫānedān birle birini ehl ü

[141] Metinde خاكر “ḫākir” yazılmış.
[142] Metinde معافه “muʿāfa”yazılmış.
[143] Metinde احراقيده “āḫir aḳīde” yazılmış.
[144] Metinde پيش “pėş” yazılmış.

ʿıyāl ve ferzendlerini esīr ḳılıb, ḫazīne vü defīne, (7) māl u emvāllerini olca ḳılıb, yükleb, Şām ṭarafıge revāne bolub. Her menzilige tüşe (8) āfitābde ḳoyar ėrdi. Özi sāyede şarāb içer ėrdi. Bularġa ṭaʿām, su hem bermes (9) ėrdi. Uşbu ʿazāblar birle alıb barur ėrdi. Şāh ʿAlḳame oġlanlarıġa ve yārānlarıġa (10) baḳıb aytur ėrdi ki: Ay şīre merdler, merdāne bolunglar. Bu ḫavāric nābekārlar Kerbelā'de (11) evlād-ı Muṣṭafā'ġa su bermediler. Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā'nı sevābını tapḳay sizler inşā'allahu (12) taʿālā Toḳḳuz kėçe ve kündüz uşbu ʿazāblar birle alıb barur ėrdi. On kün bolub (13) ėrdi. Bir beyābānġa kėlib tüşti. Müselmānlarnı āfitābde ḳoyub, özi çāder sāyeside (14) olturdı. Müselmānlar bend-i zencīr birle meşeḳḳat köp tarttılar. Hemme muḥibler El-ʿaṭaş El-ʿaṭaş[145] (15) dėr ėrdiler. Hemmeleri cānlarıdın ümmīd üzdiler. Şāh ʿAlḳame āh tartıb, yüzlerini (16) yerge ḳoyub, münācāt-ı be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar ki: İlāhī sen ḳādir sen, ḥāżır sen, (17) peşşeni tişini Nemrūd'ġa ḳahr-ı tīġ ḳıldıng. Bir bāre Timur'ning dāverni ėlgide mūm ḳıldıng (18) ve Ḥacer, semānıng gencīnesidin Şāliḥ'ning tėvesini çıḳardıng. Ḫudā yā be-sūz-ı sīne (19) ananı ki ʿilm-i ḥikmet nūr yāft. Ay eḥadī ki dil-fikārlarnıng nālesi. Yā hū ve ay şāhī ki (20) seḥer bīdārlarnıng ġulġulesi

Lā ilahe illā hū[146] Destgīri sen. Sen biz dermāndelerni feryād-res (21) lik ve biz müstemendlerni necāt bėrgil dėb, bu münācātde ėrdiler ki be-nāgāh ṣaḥrā ṭarafıdın **[143]** (1) bir girdī peydā boldı. Naẓım:

Besī nālīden merdum[147] be-Mevlā Ber-āmed kerd ez dāmān-i ṣaḥrā* Giriftī (2) ḳāf tā ḳāf cihān rā* Musaḫḫar sāḫtī heft-i āsmān rā*[148] Ul gird arasıdın bir tuġ ilgeri kėldi. (3) Kördiler ki yegirme pergāle ʿalem-i ḳara peydā boldı. Nişāne-yi yegirme ming merd-i dilāver bā-heybet kėlür ėrdiler. (4) Mübārek saḳalları ėkki ṭaraf aḳarġan. Başdın ayaġ ḳara libās. Naẓım:

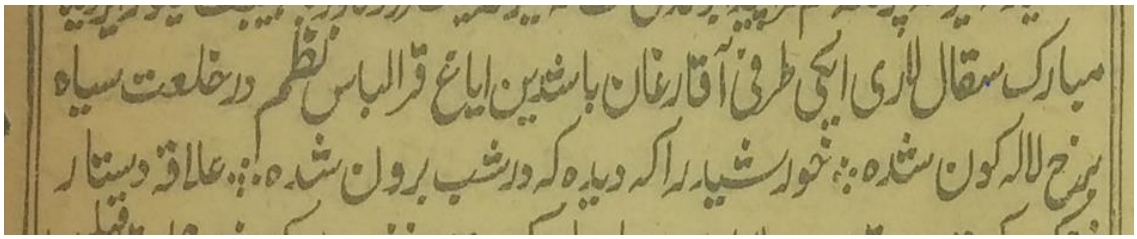
---

[145] Metinde عطس "ʿaṭas" yazılmış.

[146] *Ondan başka ilah yoktur.*Âyetin bütünü aşağıda yazdığı gibi olmalı. Tevbe sûresi 129. âyet: "فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ"

[147] Metinde مرم "merem" yazılmış.

[148] *Halk Mevla'ya ağlamaktaydı. / Çölün eteklerinden çıkıp geldiler. / Dünyanın her tarafında sen varsın. / Göğün yedi katında sen varsın.*

Der-ḫilʿat-i siyāh (5) be-ruḫ lāle gūn şöde Ḫūrşīd rā ki dīde ki der-şeb birūn şöde*[149] ʿAlaḳa-yı destār- (6) nıng kebūter düm ḳoyubdurlar. Libās-ı ḥāciyāne keyibdür. Menşūr ʿimāme kūşeside üstüvār ḳılıb- (7) durlar. Ber-ḳarār topçaḳnı sāḫte ve muraṣṣaʿ birle ārāste ḳılıb, celācil-i zerrīn merkeb boynıde salıb- (8) durlar. ʿAmūd-ı zerrīn ketfiġa salıbdur. Öng, song ṭarafıde ḥāfıẓlar sūre-yi İnnā Feteḥnā[150] oḳur (9) ėrdiler. Piyādeler ol merd-i meydānnıng ve şīr-i Yezdān'nıng cilveleride kėlür ėrdiler. (10) Nāgāh ol şīre merdning közleri ol baġlıḳ müselmānlarġa tüşti. Bir piyādeni buyurdı ki: (11) Ḫaber al, dėb. Ol piyāde çüst çālāk kėlib leşkerning arasıde kėlib taḥḳīḳ ḫaber alıb (12) yaynab barıb. Aydı ki: Ay şehriyār, ol leşker-i Yezīd-i pelīd ėken baġlıḳ Şāh ʿAlḳame ėkki (13) oġlı ve yārānları birle Yezīd'ni aldıġa alıb barur ėrmiş dėb ḫaber yetgürdi. Ol merd-i (14) merdāne ve şīr ferzāndning aġzıdın bir ot çıḳıb āsumānġa şuʿle[151] urdı. Mübārek baş- (15) larını yalang ḳılıb feryād ḳıldılar ki: Vā Ḥüseynā vā şehīdā ve ġarībā vā maẓlūmā vā merḥūmā[152] dėb. (16) Buyurdılar ki: Urunglar bu bed-baḫt nāpāklarnı dėb. Ol bī-çārelerni ḫalāṣ ḳılınglar. İslām (17) leşkeri be-yek-pāre naʿra tartıb at ḳoydılar. Ol nāpāk, kīne-güẕārlar ṭarafıge ḥamle ḳıldılar ėrse (18) Mevḳūf bed-baḫt, dūzaḫī mükemmel ve müsellaḥ bolub özini merkeb üstige aldı. Seg-i cehennemīler süvāre (19) boldı. Bu muḥibler Yezīd leşkerige hāy u hūy ḳıyās[153] maġlūbe birle cengge kirdiler. Ḫavāricler ḳanı (20) deryā bolub aḳtı. Küştedin püşteler çıḳardılar. El-ḳıṣṣa: Ctartıb (21) aydı: Ay ḥarāmzāde, sen kimsen dėb. Ol aydı, men Mevḳūf Şāmī bolur men. Bu leşker birle **[144]** (1) Emīre'l-fāsıḳīn aldıdın kėldim. Bu günāhkārlarnı[154] Yezīd-i pelīdni aldıġa alıb barur men. Sen ne kişi- (2) sen ki, mang rū-be-rū boldung. Bular aydılar: Men İmām Ḥüseyin'ning çākerleridin bolur men. Kerbelā'de (3) yoḳ ėrdim. Ḫidmetge barıb ėrdim. Ėmdi bir ḳaṭre ḳannı[155] ki, ol büzürgvārdın töküb sen. Ėmdi (4) körgil ki, her bir ḳaṭre

[149] *Siyah giysi giyildiğinde büyük lale bahçesine dönmüştür. / Aydınlık vakitte karanlığın ortaya çıktığı görüldü.*
[150] Fetih sûresi 1. âyet "إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً"
[151] Metinde شغله "şuġle" yazılmış.
[152] Metinde مرحوتا "merḥūtā" yazılmış.
[153] Metinde قيغاس "ḳıyġās" yazılmış.
[154] Metinde كنه كار "günahkār" yazılmış.
[155] Metinde قانى "ḳanı" yazılmış.

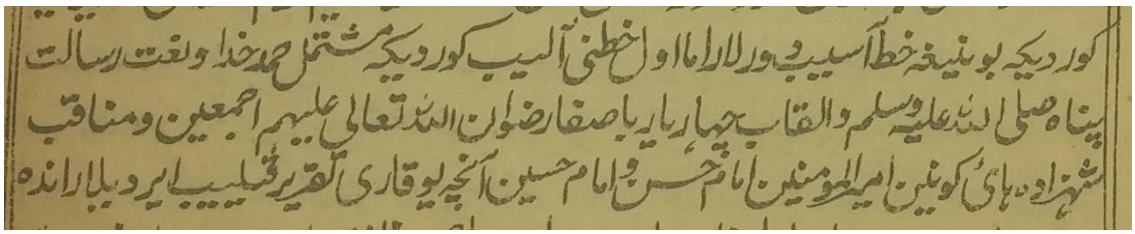
ḳanġa yüz ming ḫavāricni dūzaḫge yiberür men dėdiler. Seg Mevḳūf aydı ki: (5) Ay civān atıng nedür? Meni ḳolumde bī-nām u nişān ölmegey sen. Ol dilāver aydılar ki: Ay (6) seg-i bed-kirdār, atımnı sorab ne ḳılur sen? Mening atım tīġimni yüzide, oḳumnıng başıde, ʿamūdum- (7) nı bėlide ėrür dėdiler ėrse ol Mevḳūf bed-baḫtnı ġażabı başıġa urlab aydı ki: Ay civān-merd bu ḳısm (8) tavṣīf sitāyiş ḳıla sen. Körey ki, pehlevānlıḳde ne miḳdār behremendsen. Bu tīġni mendin alġıl (9) dėb. Ol şūm, tīġ birle ol dilāverni başıġa saldı. Ol dilāver kördi ki ol laʿīnni tīġi yetti. (10) ʿAmūd-i ḫār şikenni ve maġz şikāfıġa tuttılar. Ol bed-nihādnı tīġi anga tėgib pāre pāre bolub (11) yerge tüşti. Ol bed-nihād dimāġıdın açıġ tütünler çıḳıb. Köp der-ġażab bolub. Ḳayżer'ni atı (12) ol civān at bağlıġ olturub red ḳıldılar. Ol ḫayreser, yana ḥarbege ḳol saldı. Ol civān (13) amān bermey. ʿAmūd birle başıġa andaġ urdılar ki ol bed-baḫt siper tuttı. Ammā siper başıġa urnab, (14) başı bedeniġa urnab, bedeni merkebiġa urnab, merkebi yerge urnab, tūtiyā dėk nerm boldı. Cehennemge (15) bardı. Dost-dār-ı ḫānedānlar durur. Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemge yiberib özlerini ol cehennemī- (16) lerge urdılar. Gūyā ḳıyāmet ḳāʿim[156] boldı. Ol ḥarāmzāde zen mekkār ḳaçıb Şām ṭarafıge revān boldı. (17) Ol civān-merd yetib bir ṭapānçe urub atdın yıḳıtıb bağladılar. Ol bed-baḫt melʿūnlarnı tamām (18) öltürdiler. Māl, emvāllerini Şāh ʿAlḳame aldıġa alıb kėldiler. Selām ḳıldılar. Şāh ʿAlḳame cevāb-ı selām (19) berdiler. Bend-i zencīrlerini boşattılar. Ser-ü-pā ki durub ḫavāriclerni bārgāhıde olturġuzdılar. (20) Ḥażret-i İmām'nıng mātemlerini tuttılar. Girye āġāz ḳıldılar. Ḫatm-i Ḳurān eyleb şehīdālarnıng rūḥ-ı pāk- (21) larıġa bağışladılar. Andın keyin Şāh ʿAlḳame, ol şāh-bāz bülend pervāzġa baḳıb aydı ki: **[145]** (1) Ay āzāde merd! Sizler kimdürler? Meni Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī dėrler. Yegirme ming ḫavāric leşkeri (2) Kerbelā'ġa Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng üzelerige barıb mübārek başlarını alıb (3) kėlür ėken. Men çıḳıb ol kāfirlerni helāk ḳıldım ve yana Yezīd-i pelīd ʿaleyhi'l-laʿnedin ılġar kėldi. (4) Olar birle ceng maġlūbe ḳılıb olarnı hemme zīr ü zeber ḳıldım. Āḫir bu mekārih zen, ḥarāmzāde ḥīle birle meni (5) ve ferzendlerimni ve yārānlarımnı bu ḳısm bend ḳılıb Yezīd'ni ḳaşıġa alıb barur ėrdi. Sizler (6) bizlerni ḫalāṣ ḳıldıngızlar. Ėmdi maʿlūm bolsun kim, sizler kimdürler? Olar aydılar: Ay Şāh (7) ʿ Alḳame! Men Muṣīb İbn Muḥammed İbn Faṣṣāl İbn Eşfaʿ Ḥażāʿī şāgird ve ferzend-i ḫānedān-ı Şāh-ı Merdān (8) ve Şīr-i Yezdān, ʿAli İbn Ebī Ṭālib ėdim. Rūm ṭarafıge barıb ėrdim. Yanıb kėlürimde Ḥażret-i (9) İmām'nı şehīd bolġanlarını ėşitib ėrdim. Bu ṭarafge kėlgenimning bāʿiși budur dėdiler. (10) Şāh ʿAlḳame aydılar: Men hem bī-ḫaber ėrdim. Vaḳtī ki, ḫaberdār boldum. Bu bed-baḫtlar

[156] Metinde قايم "ḳāīm" yazılmış.

āḫiretdin yüz ögü- (11) rübdürler Evlād-ı Muṣṭafā'nıng başlarını tīġ-i bī-dırīġ birle cüdā ḳılıbdur, dėdiler. Andın (12) yanıb, barça muḥibler Şīrāz'ġa kėlib, tüştiler. Ol şehīdlerning ölüglerini defin ḳıldılar. (13) Ḳal'anı ta'mīr ḳılġalı buyurdılar. Her ṭarafge bargen ḫalḳ yıġdılar. Ammā ḥarāmzāde mekr ve ḥīleger ḫatun- (14) nı kėltürüb, ḳulaḳ burnını kėsib. Pīşānesige dāġ-ı la'net basıp, ėkki cehennemī kāfirni (15) başını boynıġa asıb, nāme inşā ḳıldılar. Mażmūnı bu ėrdi kim: Ay Yezīd-i pelīd: Bu ne iş dür ki, (16) sen ḳıldıng? Peyġamberning ehl-i evlādıġa raḥim ḳılmay esīr ḳıldıng. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning (17) mübārek başlarını tenleridin cüdā ḳıldıng. Ḫudā'dın ḳorḳmadıng. Dost-dār-ı ḫāne- (18) dān ḳalmaydur, dėding mu? Da'vā-yı ḫūn ḳılur, dėmey sen, nėme ḫayāl ḳıldıng? Hevādār ḳalmaydur. (19) Ḫalīfelik sanga yetgedür, dėb, bu işni ḳılıb sen. Men ki Muṣīb'dür men. Devleting ayaġıġa (20) tīşe birle çaptıng Men ferāġat birle yatġalı ḳoymas. Ėmdi yaḫşılıḳ yüzini körmes sen, (21) közüngdin uyḳu uçar. Men ki, Şāh velāyetni şāgirdi dür men. Kemīne bende-yi İmām Ḥüseyin'dürmen. [146] (1) Yetti yaşımde, Ḥażret-i 'Ali manga menşūr[157] berib aydılar. Men Rūm ṭarafıge barıb ėrdim. Eger munde bolsam (2) sen imāmnıng yüzide tīġ tartalmas ėrding ve dīger söz bu ki: Birāder-i şecā' İmām Muḥammed Ḥanīfe'dürler. (3) Olar Yemen ṭarafıge barıb ėdiler ve yana bir birāderleri Ebā 'Ali ėrdiler. Anı Yemen pādişāhı öltür- (4) übdür. İbrāhīm Eşter ve 'Abdu'r-raḥman Eşter ve Zeyd, 'Ömer ve Ma'dī Kereb birle anıng ḫūnını tileydürler. (5) Ėmdi, andın yanıb kėlib, bu kün yā tangladur ki, leşkerler her ṭarafdın alarnıng köme- (6) kleriġa cem' bolub. Ay şūm sanga ḳaṣd ḳılıb teningni taḫtdın taḫta tābūtge tartarlar. (7) Eger ḫ̌āhlarsang ki bizni ḳolumızdın amān tapay dėseng İmām Zeyne'l-'ābidīn ve Ehl-i (8) Beyt'ni bend ḳılıb sen ve başlarını ḫazīnede muḥkem ḳılıb Ehl-i Beyt'ni mübārek başlarını (9) İmām Zeyne'l-'ābidīn'ġa bėrgil. Tā ki Kerbelā'ġa ėletüb tenleriġa sipāriş ḳılsunlar ve ḫilāfet- (10) ni İmām Zeyne'l-'ābidīn'ġa bėrgil ve sezā-vār ḫilāfet olardurlar. Eger munıng ḫilāfıġā iş (11) ḳılsang cānınga ne işler ḳılay ki, murġān-ı havā, māhiyān-ı deryā, sen bī-vefā seg aḥvāliġa (12) zār zār yıġlasun dėb. Ammā ol ḫaṭnı u ġaddārnı boynıġa baġlab yiberdiler. Ammā rāviyān-ı (13) aḫbār ve nāḳılān-ı āṯār, ḫaberde andaġ kėltürübdürler kim Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu (14) 'anh Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu 'anhnıng mātemlerini nėçe kün tutub āb u aş birlen (15) ötkerdiler. Andın keyin Şāh 'Alḳame'ge baḳıb aydılar ki: Sizlerni Ḫudā'ġa sipāriş ḳıldım. (16) Nėçe yıldur ki, ḳabīlemdin cüdā bolub men bilmeydür. Mening cemā'amġa ne boldı? Men öz ḳabīlemge barur (17) men. Tā üstüvār[158] ḳılġaymen

[157] Metinde منسور "mensūr" yazılmış.
[158] Metinde اوستوار "üstüvār" yazılmış.

ve ḳabīlelerimge kişi yiberey. Tā cemʿ bolġaylar. İmām Muḥammed Ḥanīfe'ge kişi (18) yiberey. Çüst ü çābük Yezīd-i pelīdni başıġa leşker cemʿ ḳılıb İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni (19) Ehl-i Beyt'ni Yezīd'ni ėlgidin necāt bėreli. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng (20) mübārek başlarını tenleriġa vaṣl ḳılıb, Kerbelā'de defin ḳılalı ve şühedānıng ḫūn- (21) larını ʿAbdu'llāh Ziyād ve ʿÖmer Saʿd ve Şemr Zī'l-Cevşen ve Ḫavlī Yezīd'din alalı ve İmām Zeyne'l-ʿābidīn- **[147]** (1) ni taḫtġa olturġuzub hemmening anıng ėlgide bīʿat ḳılduralı dėb. Şāh ʿAlḳame aydılar: (2) Ay birāder! Mening leşkerim az ve bī-istiʿdāddur. Men eger düşman ḳażā ḳılsa nėme ḳılur men dėdiler. (3) Emīr Muṣīb Ġāzī leşkeridin bėş ming kişini cüdā ḳılıb anıng aldıġa ḳoydılar. Aydılar (4) ki: Mening menzilim yaḳındur, eger bir müşkil iş sanga kėlse kişi yiberingler. Fī'l-ḥāl kėlib (5) düşmannıng işini ḳılalı. Şāh ʿAlḳame alarnıng ḥaḳlarıġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Emīr Muṣīb (6) Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh, Benī Ḫażāʿī ṭarafıge revāne boldılar. Ammā ol ḫatun-ı melʿūneni evvel ʿazāb- (7) lar birle Şām ṭarafıge yiberib ėrdiler. Bir nėçe künde Şām şehrige yetti. Dervāzedin kirdi. Ḫalḳ (8) taʿaccüb ḳılıb arḳasıdın barur ėrdiler. Yezīd'ning bārgāhıġa ḫaber yetgürdi. Bir ḫatun (9) sening bārgāhınga bu ḳısm ʿazāblar birle kėlibdür, dėdi. Yezīd aydı: kėltürüng- (10) ler köreli, dėdi. Kimdür, ne sebebdin kėlibdür, dėdi. Ol ḫatunnı kėltürdi, çün (11) Yezīd'ni közi tüşti. Anga yaḳın kėldi hemmedin ilgeri. Bed-būy, sasıġlıḳ boynıġa (12) asḳan başlardın kėldi. Buyurdı ki, ol başlarnı boynıdın alınglar, dėb. Yezīd (13) anı tanumadı. Baʿd ez-ān, söz soradı. Ol melʿūn işāret ḳıldı kim, tilimni kėstiler. Yezīd (14) kördi ki bu yanġa ḫaṭ asıbdurlar. Ammā ol ḫaṭnı alıb kördi ki

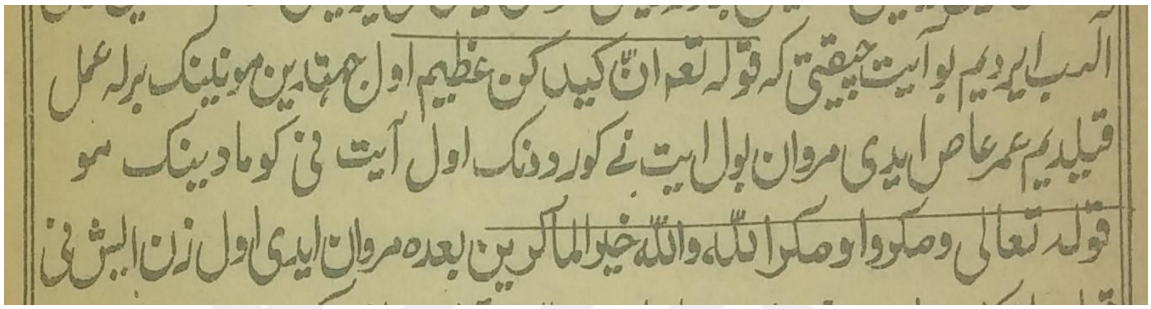

Müstemil ḥamd Ḫudā ve naʿt-ı Risālet- (15) penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ve'l-ḳāb, çehār-ı yār bā-ṣafā rıḍvānu'llāhu taʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn[159] ve Menāḳıb-ı (16) şehzādehā-yı kevneyn Emīre'l-mū'minīn[160] İmām Ḥasan ve İmām Ḥüseyin: Ançayu, ḳārī taḳrīr ḳılıb ėrdiler. Ande (17) münderic ėrdi. Yezīd-i pelīd ol nāme bā-heybet, Emīr Ḥācī ve Ġāzī Emīr Muṣīb raḍıya'llāh- (18) ġanı oḳudı. Yezīd-i bed-baḫt, bu sözni anglab ḥayretge ḳaldı.

[159] *Kusursuz Allah'a şükür ve peygamberliğin koruyucusuna övgü -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- şerefli dört halifenin hürmetine Allah'ın rıdvan cenneti hepsininin üzerine olsun.* Özgün duâ metnidir.

[160] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

Vezīrlerige baḳıb aydı ki: (19) Aytmadıng͡lar mu Ḥüseyinning͡ hīç kişisi ḳalmadı dėb ve hemmesi Kerbelā'de şehīd (20) boldılar. İmām Muḥammed Ḥanīfe ve ʿÖmer ʿAli ve Caʿfer ʿAli ve ʿAyn ʿAli, Zeyn ʿAli, Faẕl ʿAli ve Caʿfer Teyyār ve (21) Muṣīb Ḫażāʿī bularnı tirig bar ėkenler dėb ėrdi. Başı şopay saldı [148] (1) Yezīd-i pelīd Mervān-ı Ḫar'ġa baḳıb aydı ki: Bu ne re'y [161] ve tedbīr ėrdi ki sen ḳıldıng͡. ʿÖmer ʿĀṣ'dın tedbīr (2) tiledim. Bu miḳdār kişimni ölümge yiberdi. Sendin tedbīr soradım. Sen bu ʿamelni ḳıldıng͡. Bu (3) iş dilāverning͡ işleridür. Bularnıng͡ işlerige ḥayrāndur. Sen ḫatun kişini yiberding͡. (4) Ḫatundın nėme iş küşāyiş bolur dėdi. Mervān aydı: Ay Yezīd, men Kelāmu'llāh'dın fāl (5) alıb ėrdim. Bu āyet çıḳtı:

* Ḳavle taʿālā inne keyde künne ʿaẓīm* [162] Ol cihetdin munıng͡ birle ʿamel (6) ḳıldım. ʿÖmer ʿĀṣ aydı: Mervān bul āyetni kördüng͡ ol āyetni körmeding͡ [163] mü? (7) *Ḳavle taʿālā ve mekerū ve mekera'llāh va'llāhu ḫayrü'l-mākerīn* [164] Baʿde, Mervān aydı: Ol zen işni (8) ḳılıb ėken boldı [165] Benī Ḫażāʿī peydā bolub bularnı tutubdur. Andın keyin, Yezīd-i pelīd buyurdı (9) ki: Bu ʿavratnı helāk ḳıl, dėb. Andın song͡ aydı ki: İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning͡ bāreside, nėme tedbīr ḳılur (10) sizler ki daʿvā-yı ḫūn ėgesi oldur. Çün ol ez-pay ḫūn daʿvā ḳılsa ʿālem ferāvān (11) dost-dār-ı ḫānedāndur. Cedd-i Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhdur. Anga ḫalḳ cemʿ bolsalar Ėşitedür men ki, şecāʿraḳ (12) oġlı oldur. ʿĀlemde işler ḳılıb bizing͡ başımızġa leşker tartıb kėlseler, (13) leşkerimiz ayaġ astıde ḳalur. Mülkni vīrān ḳılur. Mervān-ı Ḫar aydı: Bu işni, fikri (14) āsāndur. Yezīd aydı: Neçük āsāndur? Mervān-ı Ḫar aydı ki: Ḥālā İmām Muḥammed Ḥanīfe Mekke'ge kėlmeb- (15) dür. Ḫalḳ anıng͡ girdiġa cemʿ bolmabdur. Ammā Mekke ḥükūmetini bir kişige bersen͡g Mekke'ge yibersen͡g (16) bāyed ki ol kişi Mekke'ge barsa özini maḫlaṣ körsetse iẓhār niyāz-mendlik ḳılsa yana bir maṣlaḥat (17) olarnıng͡ ḳaşıde seni düşnām ḳılsa mātem-i İmām Ḥüseyin'ni

---

[161] Metinde رای "rāy" yazılmış.

[162] *Yüce Allah demiştir ki; Sizin entrikanız çok tehlikelidir.* Yusuf sûresi 28. âyet " فَلَمَّا رَأَىٰ قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ ۖ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ"

[163] Metinde کومادینک "kömeding" yazılmış.

[164] *Yüce Allah demiştir ki; (Yahudiler) tuzak kurdular; Allah da onların tuzaklarını bozdu. Allah, tuzak kuranların hayırlısıdır.* Āl-i İmrān sûresi 54. âyet "وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ"

[165] Metinde بولده "bolde" yazılmış.

tutsa ve şehrni İmām Muḥammed'ge pīşkeş (18) ḳılsa anıng mülāzemetide ḳarār tapsa bāyed ki anı bu mekri birle tutub bendġa salġay. Andın (19) andın Mekkege ot ḳoyġay ve anı otġa salıb köydürgey. Çün Muḥammed Ḥanīfe helāk bolsa yana (20) hīç kişi Emīre'l-fāsıḳīn'ni taṣdīḳ[166] bėralmas. Emīre'l-fāsıḳīn İmām Muḥammed'din ḳutulub kāmurān- (21) lıḳ taḫtıde ʿişret ḳılġay. Yezīd-i pelīdġa bu maṣlaḥat bisyār ḫoş kėldi. Fī'l-ḥāl **[149]** (1) buyurdı ki: Nāme-yi ḥükūmet, ol kişini aytġa yazıng'lar. Bu işning ʿuhdesidin çıḳġay. (2) Ḫidmeti şāyeste bolġay dėb. Bir pīr-i bed-baḫt, ḳaddini rāst ḳılıb turdı. Ol melʿūnnıng (3) atı, Tavsen İbn Velīd ėrdi. Aydı ki: Men barıb bu ḫidmet şāyestege becā kėltürey ve ḫāṭır-ı (4) Emīre'l-fāsıḳīn'ni dilcemʿ ḳılay. Yezīd-i pelīd ḫazīne ėşikini açıb bu bed-baḫtge pulı bisyār ʿaṭā (5) ḳıldı ve anı vaʿde bisyār birle ferīfte ḳıldı. Pėş[167] ming leşker birle bu şūm Mekke ṭarafıge revān (6) boldı. Çün Tavsen İbn Velīd ve ol seg-i pelīd ḥarāmzāde Şām'dın taşḳarı çıḳıb (7) ılġar ḳılıb leşkeri birle Mekke ṭarafıge revān boldı. Ammā Tavsen İbn Velīd barur ėrdi. (8) Nėçe kündin keyin Mekke'ning eṭrāfıge tüşti ve nėçe Ḫudā bī-ḫaberlerning Mekke'ni büzürgvārlarıġa yiberdi (9) ki mang bu dergāhde yol bar mu yā yoḳ mu, egerçi Yezīd'ning ḳaşıdın kėlsem. Hem ammā dost-dār-ı (10) ḫānedāndur men. Yezīd'din bīzārdur men. Eger ʿināyet ḳılsalar, ḫidmetlerige baraydı (11) ve çün bu ḫaber Ehl-i Mekke'ning ḳulaġıġa tüşti, hemme aydılar ki: Ḫudā-yı taʿālā, biz maẓlūmlarġa (12) raḥim ḳılıb bu merd-i muvaḥḥidni bizing üçün yiberibdur. Çün bu kim ʿarż-ı iḫlāṣ ḳıladur- (13) siz. Hemmemizge lāzımdur ki ang ʿizzet ḳılsek, tā evvel kib şād bolġay. Ecel Mekke cemʿ (14) boldılar. Anıng üçün tuḥfehā-yı pādişāh-āne rāst ḳıldılar. Ayru ḫatun Mekke'din (15) taşḳarı çıḳtılar. Tavsen'ge ḫaber yetgürdiler ki, Tavsen gürsünlerni, uluġlanlar, ḫānlar (16) kirāmı alıb kėldiler dėb. Şul zamān, Tavsen İbn Velīd[168] şūmāy pelīd leşkeri birle serilib, (17) king'ler. Başıġa aṭlasdın çāder ḳıldı ve palāsların ḳaradın ḳılıb, imām ḳılıb, (18) ḳadde keydiler. Şul zamān, ḳırān aş, āb ḳılıb ber dediler. Hemme ḥiṣṣesin[169] bend bolu (19) endāz saldı. Köp hediyeler berdi. Hemmege aydı: İmāmnı şehīd bolgarılar yetti. İştirāḳ ėşitib **[150]** (1) vā Ḥüseynā vā şehīdā vā maẓlūmā vā ġarībā dėr ėrdiler. Fiġān Ehl-i Mekke'din çıḳtı. Ehl-i Mekke mātem- (2) serā boldılar ve çün mātemdin fāriġ bolub, ḫatm-i Ḳurān ḳılıb, sevābını şehīdlerni rūḥ-ı (3) pāklarıġa bağışladılar. Baʿd ez-ān Mekke büzürgvārlarıġa baḳıb aydı. Ay büzürgler bilin'ler ki (4) men bu vāḳıʿade yoḳ ėrdim. Ėmdi ne ḳıldı ki müşt ve direfş rāst kėlmeydür. Yezīd sitem-

---

[166] Metinde تصديغ "taṣdīġ" yazılmış.
[167] Metinde پيش "pėş" yazılmış.
[168] Metinde وليعه "velīʿah" yazılmış.
[169] Metinde حس سن "ḥissen" yazılmış.

(5) kārnıng leşkeri köp. Men tenhā anıng birle uruş ḳılġum bar. Bir kişi ḳolıdın nème (6) kėlür. Ėmdi körey ki civān-merdler her ṭarafdın baş köterib ḫūn-ı mübārek maẓlūmlarnı bu (7) ẓālimlerdin daʿvā ḳılġaymen. Ol kün, kemer-i ḫidmet, evlād-ı resūlu'llāh'nıng bėlige bağlasam (8) alarnı bāzār-ı muḥabbetide cānımnı fedā ḳılsam tā rūḥ-ı pür-fütūḥān-ı Ḥażret ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (9) mendin rıżā bolġaylar ve dīger sizlerge maʿlūm bolsun kim men pādişāhlıḳ üçün kėlmedim. (10) Mekke'ni Yezīd bir ḫavāricge bėrey dėdi. Men aydım, men baray dėdim. Olarnıng ḫidmetleride (11) bolay. Ẓulm ėlgi olarge yetmesün dėb. Men sizlerge ḥākim ėmes belki sizlerge ḫidmetkār- (12) dur men. Düşman ḳaṣd ḳılsa men sizler üçün sīnemni siper ḳılay ve sizler üçün men öley (13) dėb ve her nėmerse ki Ehl-i Mekke alıb kėlib ėrdiler. Yandurub berdi ve yana ḫazīnening (14) ėşikini açıb pulı bisyār berdi. Şādmān boldılar. İʿzāz u ikrām birle şehrge alıb (15) kirdiler. Baʿde taḫtġa olturġuzdılar. Kėlib Mekke'ni ṭavāf ḳıldı. Neçend kün mātem tuttı- (16) lar ve kūçelerge gül ḳoydılar. Nāle vü zārī ḳıldılar. Nėçe kündin keyin at, ḳoy gele öltürüb; (17) āb, aş berdiler. Ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳıldılar. Sevābını şehīdlerning rūḥ-ı pāklarıġa (18) bağışladılar. Baʿde her ḳaysı bezirgān Mekke'ge bir mūşt, bir mūşt altun berdi. Baʿd ez-ān (19) özi taḫt üzre olturdı. Ḫalāyıḳlarġa köp mülāyemetlik ḳılur ėrdi. çünānçe Ehl-i (20) Mekke'ni ferīfte ḳılur ėrdi ammā rāviyān-ı aḫbār ve nāḳılān-ı āsār ve muḥaddisān-ı (21) kühen ve ḫoşe çīnān ḫarman süḫan andāġ rivāyet ḳılıbdurlar ki Vaḳtī ki İmām Ḥanīfe **[151]** (1) ve İbrāhīm Mālik ve ʿAbdu'r-raḥman ve Zeyd ve ʿÖmer Maʿdī Yemenge barıb ėrdiler. Pādişāh-ı Yemen'ni öltürdiler. (2) Ebā ʿAli'ning ḫūnlarını anıngdın tilediler. Baʿde Mekke ṭarafıge yandılar. Mekke'ge yaḳın üç yolnı (3) başıġa kėldiler. Biri ḳabīle-yi Benī El-Ḥac ṭarafıge barur ėrdi ve yana bir yol ravāḥil ṭarafıge barur ėrdi. (4) İbrāhīm Mālik ve ʿAbdu'r-raḥmān Mālik aydılar: Yā İmām, siz Mekke ṭarafıge birāderingiz İmām Ḥüseyin'ning (5) mülāzemetlerige barur siz. Bizler nėçe yıldur ki aḳrabālarımızdın cüdādur miz. Hīç maʿlūm ėmes ki (6) aḥvāl-i ḫˇīşāvend, ehl-i ḳabīle nème boldı. Cenāb ḥażretingizdin ruḫṣat tileydür miz ki öz yurtımız- (7) ġa barıb yana mülāzemetleriġa kėlür miz. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning şehīd bolġanlarıdın (8) İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning ḫaberleri yoḳ ėrdi. Mübārek ḳulaḳlarıġa yetmeb ėrdi. Alar ruḫṣat (9) tilediler. Ruḫṣat berdiler. Eger bilseler ėrdi imāmġa mundağ işler pīş kėlibdür (10) dėb. Leşkerni hergiz özleridin cüdā ḳılmas ėrdiler. El-ḳıṣṣa: Mālikni oġlanları öz (11) ḳabīlelerige bardılar. Leşkerni nıṣfını alıb bardılar. Mecmūʿ leşker yegirme ming sipāh ėrdiler. (12) On ming kişi cüdā boldı. ʿÖmer Maʿdī'ning oġlı hem ruḫṣat tilediler. Anga hem ruḫṣat berdiler. (13) İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning aldılarıde yetti mingdin ziyāde kişi ḳalmadı. İmām

iştiyāḳ[170] birle Cemāl-i (14) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni körmaḳ üçün barur ėrdiler. Tünni nıṣfı dutub ėrdi ki, Mekke- (15) ning maḥlesige kirdiler. Bir kişini kördiler ki, kėtib baradur. İmām sed-rāhını alıb (16) sordılar ki: Ne kişi sen? Ol aydı ki: Sen ne kişi sen? Meger ġarīb sen. İmām aydılar ki: Yıraḳ (17) yerdin[171] kėlür men. Ėmdi alġıl ki İmām Ḥüseyin ḳayde dürler. Çün İmām Ḥüseyin'ning atlarını (18) ėşitti ėrse yıġladı. İmām Muḥammed Ḥanīfe sordılar ki: Ne üçün yıġlar sen? Ol kişi aydı: Ay civān- (19) merd, meger sening ḫabering yoḳ ėken. Yezīd birle ʿÖmer Saʿd ve Şemr ʿaleyhi'l-laʿne, imāmnı birāderzāde- (20) leri birle hemşīre, hemşīrezādeleri birle Kerbelā'de şehīd ḳıldı. İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning vücūdları- (21) dın bir āh-ı serd ez-dil pür-derd çıḳtı. Bī-hūş bolub yıḳıldılar. Ol imāmnı, ādemlerdin sordılar: **[152]** (1) Bular ne kişi dürler? Bular aydılar ki: Bular imāmning birāderleri, İmām Muḥammed Ḥanīfe'dürler. (2) Ol kişi yıġlab imāmning mübārek başlarını ḳuçaġıġa alıb yıġlar ėrdi. İmām köz- (3) lerini açıb dėr ėrdiler ki: Ay cān birāder. Vāy ciger-pāre birāderim. Vāy Ḥüseyin dėb fiġān (4) zārī ḳıldılar. Aydılar: Ay civān-merd. Vāḳıʿalarnı beyān ḳılġıl! Ol ḥālde Kūfe'den[172] kėlgen (5) ḫaṭnı Müslim İbn ʿAḳīl'ning barġanlarını, āḫir İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng şehīd (6) bolġanlarını ve Ehl-i Beyt'ni alıb barıb bend ḳılġanını ve hemme vāḳıʿatlarnı bir bir beyān (7) ḳıldı. İmām yıġlab aydılar ki: Ay dırīġ, men Kerbelā'de bolġay ėrdim, eger bilsem[173] ki, alarnıng şehīd (8) bolġanlarını anglasam. Yemen'din hergiz kėlmes ėrdim. Bel taḳdīr kėlsem leşkerimni özümdin (9) cüdā ḳılmas ėrdim. Ammā imām bu kėçe ḫāne-yi Kaʿbe'ningėşikige bardılar. Nāme yazdılar. Bir nāme, Mālik (10) Ejder'ning oġlanlarıġa bitürdiler ki çüst ü çābük özlering'ni mang'a yetgürüng'ler ki Yezīd-i pelīd- (11) ni ādemleri İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı şehīd ḳılıbdur. İş ḳılıng'lar ki özlering'ni (12) mang'a yetgürüng'ler. Ziyād'ning oġlını ve ʿÖmer Saʿd ve Şemr-i melʿūn ve ol Yezīd başıġa barıb intiḳām (13) alalı. İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni Yezīd ḳolıdın necāt bėreli. Ḫilāfetde olturġuzub dilcemʿ bolalı (14) ve dīger nāme, ʿÖmer Maʿdī'ġa yiberdiler ve mah bir nāme, Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanhġa yiberdiler. Mażmūnı (15) ol ėrdi ki: Ay birāderler körmes mü sizler. Āl-i nebī-yi ümmiyye Kerbelā'de, emīre'l-mū'minīn Ḥażret-i İmām (16) Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhġa işler ḳılıbdur. Evlād-ı yārānlarını öltürübdür. Men ėşittim ve (17) mātemlerini tutdum ve yana bir nāme, Mālik Ejder ve ʿAbdu'r-raḥmān Mālik ve Zeyd ve ʿÖmer Maʿdī'ġa kişi (18) yiberdim. Bāyed ki, birāderlik ḥaḳḳını becā kėltürüb

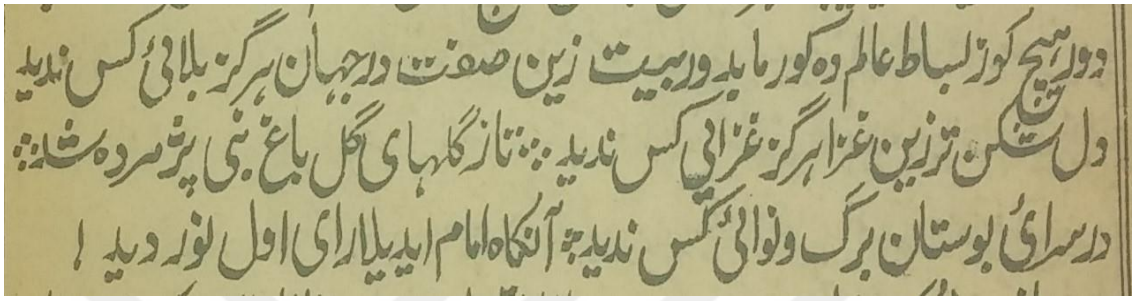
[170] Metinde استياق "istiyāḳ" yazılmış.
[171] Metinde يزدين "yezdin" yazılmış.
[172] Metinde ayrılma durum eki "دن" +den şeklinde yazılmış.
[173] Metinde پيلسم "pilsem" yazılmış.

özünglerni mangа yetgürüngler. Zīnhār te'ḫīr[174] (19) ḳılmangızlar. Eger ḳollarıngde kül bolsa yumanglar ve ayaġlarında lāy bolsa yumanglar (20) ve eger bir ayaġıngızde itük bolsa yana berige kėlünçe te'ḫīr ḳılmang. Tā ki rūḥāniyet ān Ḥażret (21) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem, siz ve bizdin ḫoşnūd bolġaylar. Tā ʿadāvet birāderimni Āl-i Nebī-yi Ümmiyye **[153]** (1) din alġan bolġay miz. Baʿd ez-ān, çün nāme Emīr Muṣīb Ġāzī'ġa yetti. Benī Ḫażāʿī de mātem bünyād (2) ḳıldılar. Āb u aş ḳılıb, duʿā ve tekbīr ḳılıb, mātemdin fāriġ boldılar. Leşker rāst ḳılıb Mekke (3) ṭarafıge revān boldılar. İbrāhīm Mālik ve ʿAbdu'r-raḥman Mālik Ejder, vaḳtī ki ḳabīlelerige kėldiler. (4) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng şehādet ḫaberini angladılar ve cemāʿa ve ḫ̌īş ve ḳabīle (5) leri birle mātem tuttılar. Mātemdin fāriġ boldılar. Nāme, imāmdın bularġa yetti. Leşker cemʿ (6) ḳılıb revān boldılar ve yana bir nāme, imāmdın Zeyd ʿÖmer Maʿdī'ġa yetti. Bular hem sekkiz küngaça cezaʿ, fezaʿ (7) ḳıldılar. Mātemlerini tutub, baʿd ez-ān cemāʿalarını alıb, revān boldılar. ʿAliye'ṣ-ṣabbāḥ eşrāf (8) ve bezirgān Mekke vāllah şerefā ve taʿẓīmā ve tekbīrā İmām Muḥammed Ḥanīfe Emīre'l-mū'minīn[175] Ḥażret-i ʿAli'ning (9) oġlıları kėlibdürler dėb. Hemme cemʿ bolub Mekke'ning ėşikige yettiler. Kördiler ki imām (10) içkeri kiribdürler ve ėşikni muḥkem ḳılıbdurlar. Nāle zārī ḳıladurlar ki ay birāderim (11) ve ay maẓlūm birāderim ve ay mehcūr birāderim ve ay şehīd birāderim. Bu nāpāk segler sanga (12) nėme sitemler ḳıldı ki evlād-ı Muṣṭafā'nı ve Ehl-i Beyt'ni ḥaḳḳıde dėr ėrdiler. Ammā eşrāflar kėldiler (13) ve aydılar ki: Yā imām, eşrāf-ı Mekke mülāzemetingizge kėlibdür miz. Ėşikni açıng. İmām cevāb (14) bermediler ve ėşikni açmadılar. Ėkkinçi mertebe aydılar: Yā imām, biz bī-günāhdur miz ve mātem-zededür- (15) miz ve maḥzūndur miz ve birāderingizni dāġ-ı firāḳıde giriftārdur miz. Bu miskīn nā-murādlarġa ne ü- (16) çün ėşik bagılar siz dėdiler. İmām yana cevāb bermediler. Ėşikini açmadılar üçünçi mertebede eşrāf- (17) lar fiġān ve nāle āġāz ḳıldılar. Ḳasem yād ḳıla başladılar ki: Yā imām, be-ḥürmet Beytu'llāh ve be-ḥürmet (18) Ḥażret-i Resūlu'llāh ve be-ḥürmet ḫānedān-ı Esedu'llāh ve be-ḥürmet birāderingiz Ḥażret-i İmām Ḥüseyin (19) ve ciger güşe[176] Fāṭıma-yı Zehrā, zehrālūde be-ḥürmet İmām Ḥasan Rıżā, pür-belā-yı ḫūn, ikin evlādıngiz ḥaḳḳı ḥürmet- (20) leri biz miskīnlerni maḥrūm yandurmagay siz. Ėşikni açing, tā cemālingizni (21) müşāhede köreli. Tā ki derd-i dil-pest bolġay ve bu miḥnet ötti uçgey. El-ḳıṣṣa: Eşrāflar **[154]** (1) ḫ̌āhiş tamām ḳıldılar ve bu ḳasemde yād ḳıldılar. Āḫir, İmām Muḥammed Ḥanīfe nāʿilāc boldılar. Mekke'ning (2) ėşikini açtılar. Eşrāfnı közi, imāmnıng cemālleriġa tüşti.

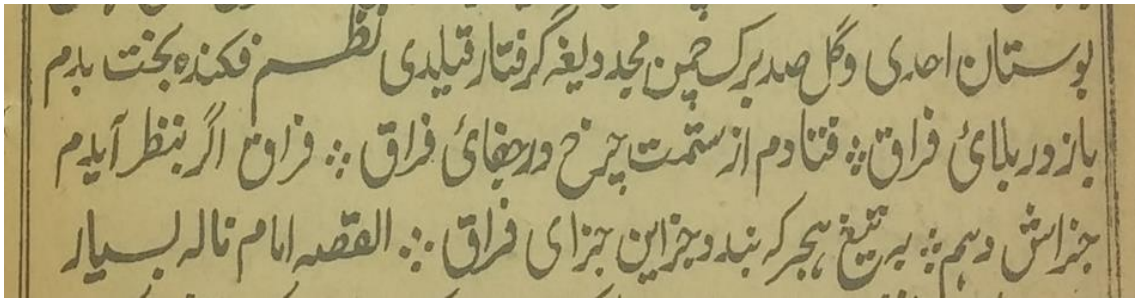
---

[174] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.
[175] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[176] 139/2, 153/19, 160/11, 162/11 numaralı satırlarda گوشه "güşe" yazılmış.

İmām Ḥüseyin'ni yād ḳıldı- (3) lar. Fiġān ve nāle zārī ḳılıb ėrd[i]. Ḫatun, imāmnıng ayaġlarıġa yıḳıldılar Ḳollarını būse (4) ḳılıb ve yüzlerini imāmnıng mübārek ayaġlarıġa sürttiler ve aydılar: Yā imām, sizge ve İmām (5) Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh ve özge birāder ve mevāliyān ve birāderzādelering̃iz ḳaraḳıde ṣabr-ı (6) cemīl bėrgey. Yā imām dād ve ṣad hezār feryād ki, ol bī-raḥim segler ança evlād-ı resūlu'llāh- (7) nıng̃ ḥaḳḳıde ḳılıbdur. Hergiz kişi ḳılmas ve hīç ḳulaḳ bu ḳısm sözlerini ėşitmeb- (8) dür. Hīç köz bisāṭ-ı ʿālemde körmebdür. Beyt:

Zīn Ṣıfat der-cihān-ı hergiz belā-yı kes nedīd (9) *Dil şiken terzīn ġezā hergiz ġezā-yı kes nedīd* Tāz-ı gülhā-yı gül-bāġ-ı nebī pejmürde şöd* (10) *Der serā-yı būstān-ı berg ü nevā-yi kes nedīd*[177] Āngāh imām aydılar: Ay ol nūr-ı dīde-yi (11) Muṣṭafā ve yādigār-ı Fāṭıma-yı Zehrā ve püser der-sīne-yi ʿAliye'l-murtażā ve bu bī-ḥayā ẓālimler ėlgide bu ḥāl (12) birle şehīd bolubdurlar. Kāşkī bu vāḳıʿade Kerbelā'de men hem bolġay ėrdim. Cānımnı (13) alarġa fedā ḳılġay ėrdim. Yā bu vāḳıʿanı Yemen'de ang̃lasam hergiz kėlmes ėrdim. Men yıraḳ (14) yoldın kėldim. Anıng̃ üçün kim birāderimni ve birāderzādelerning̃ cemālini körey dėb. (15) Bu çarḫ-ı[178] sitem-kāre bu felek-i dūn bėrür. Meni murādımġa yetgür bārī. Derd-i firāḳ, ol nihāl-i (16) būstān-ı eḥadi ve gül-i ṣadberg çemen-i müceddidiġa giriftār ḳıldı. Naẓım:

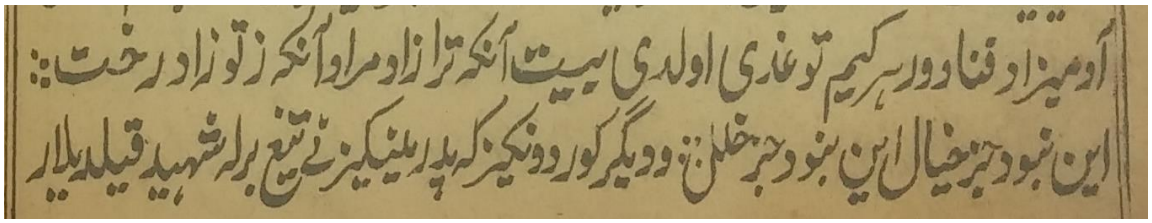

Fekende baḫt-ı be-dem (17) bāz der-belā-yı firāḳ Fetā dem ez sitemet çarḫ-ı der-cefā-yı firāḳ* Firāḳ eger be-naẓar āyedem (18) cezāş dehem* Be-tīġ-i hicr ki bend ve cezāyin

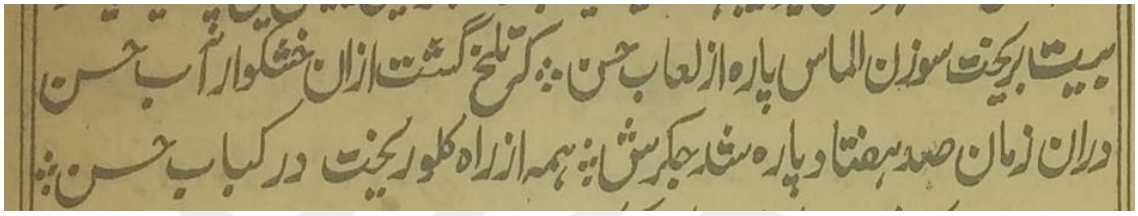
[177] *Dünyada hiç kimse bu belā gibisini görmemiştir. / Bu savaş gibi gönül yıkanı hiçbir savaşta kimse görmemiştir. / Peygamberin gül bahçesinin taze güllerini soldurmuştur. / Sarayın bahçesindeki yaprağı ve sesi kimse görmemiş ve duymamıştır.*

[178] Metinde چرخ "çarḫ" yazılmış.

cezā-yı firāḳ*[179] El-ḳıṣṣa: İmām, nāle bisyār (19) ḳıldılar. Āḫir, dānişmendlerdin cemāʿa aydılar ki: İmām özingiz bile siz ki ser-encām-kārī-yi (20) ādemī zād fenādur. Her kim toġdı, öldi. Beyt:

An ki turā zād murād an ki ze tū zād rāḫt (21) *Īn nebūd cüz ḫayāl īn nebūd cüz ḫelal*[180] ve dīger kördüngiz ki pederingizni tīġ birle şehīd ḳıldılar. [155] (1) İmām Ḥasan'nı zehr-i ḳātil[181] bėrib helāk ḳıldılar. Mübārek cigerlerini yetmiş ėkki pāre ḳıldılar. (2) Beyt:

Be-rīḫt sūzan-ı elmās-ı pāre ez lʿāb-ı Ḥasan Ki talḫ geşt ez-ān ḫoşkevār āb-ı Ḥasan* (3) *Derān zamān ṣad u heftād pāre şöd cigereş* Heme ez rāh gulü rīḫt der-kebāb-ı Ḥasan*[182] (4) Ėmdi, sizlerge şehādet ʿibād[183] ecdādıngizge oldın mīrāsdur. Olar şehādet (5) yolı birle zırh-ı saʿādetge pervāz ḳıldılar. Ammā bu bed-baḫtlar yüzini ḳara ḳılıbdurlar. (6) Özlerini sezā-vār-ı dūzaḫ ḳılıbdur. Ḫudā'nı ve Resūl-i Ḫudā'nı özige düşman ḳılıb- (7) dur. Bes ṣabr ḳılmaḳ kėrek. Ḳażāġa rıżā bermaḳ kėrek ve mażmūn-ı meymūn Raẕiyetü'l-ḳażā-yı (8) Allah birle ʿamel ḳılmaḳ kėrek. Baʿd ez-ān ḥāfıẓlar, ḫatm-i Ḳurān ḳılıb sevābını Ḥażret-i Resūl ṣallī (9) Allahu ʿaleyhi ve sellemġa şühedā-yı zevi'l-iḫtirāmġa bağışladılar. Ammā eşrāflar aydılar: Yā imām, ėmdi (10) taşḳarı çıḳıng. Çünānçe İmām Ḥasan ve İmām Ḥüseyin birāderingiz ḫalḳ-ı ʿālemġa iḫtilāṭ ḳılur (11) ėrdiler. Siz hem ḫalḳıġa pīş kėlib ādemlerni özingizinkī ḳılıng. Ehl-i ʿālemning āşinā- (12) lıḳı noḳṣān ḳılmas ve ḥaremeynni terk ḳılmang. Birāder-i büzürgvārıngiz terk-i ḥaremeyn ḳıldılar. (13) Āḫir Kūfeliklerni ḫaṭṭige iʿtimād ḳılıb, terk-i ḥaremeynni iḫtiyār ḳıldılar. Bizler her çend menʿ (14) ḳılduḳ, bolmadı. Ėmdi siz uşbu menzil-i şerīfdin taşḳarı çıḳmang. Menzil ü mekān (15) aşlıngiz

[179] *Kötü bahtım yüzünden yine ayrılık belâsına uğradım. / Bahtımın zorlamasıyla ayrılık acısına düştüm. / Bu ayrılık gözüme görünürse ona karşılığını vereceğim. / Bu ayrılığın karşılığında bir parçası ayrılık okuyla bağlanmıştır.*

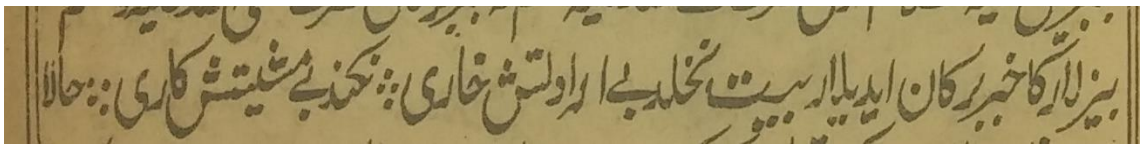
[180] *Seni doğurtanın amacı seni giydirmektir. / içinde sadece hayal yoktur. İçinde sadece kusur yoktur.*

[181] Metinde قاطل "ḳāṭil" yazılmış.

[182] *Hasan'ın ağız suyu yakıcı elmas parçası gibi aktı. / Ne üzücü ki Hasan'ın ağzının suyu kurudu. / O zamanda ciğeri yüz yetmiş parça oldu. / Hepsi boğaz yolundan aktı. Hasan kebabında.*

[183] Metinde اباد "abād" yazılmış.

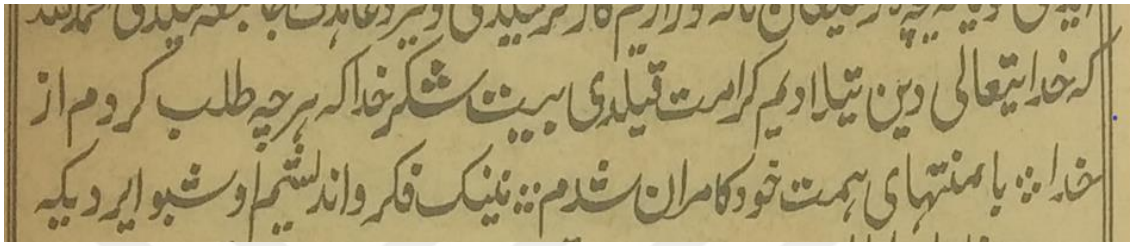
uşbudur dėb. Ehl-i Mekke māl ve ferzendlerimiz sizge fedā bolsun dėdiler. Ḳabūl (16) ḳılmadılar. Taḳdīr-i Ḫudā ve ser-nüvişt ḳalem-i taḳdīr şundaġ ėken. Olarnıng aḥvālidin Ḥażret-i (17) Cibr'īl ʿaleyhi's-selām ol Ḥażret ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa ḫaber bėrgen. Ḥażret ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (18) bizlerge ḫaber bėrgen aydılar. Beyt:

Ne ḫaled bī irādeteş ḫari Ne kuned bī meşiyeteş kāri*[184] Ḥālā, (19) Yā imām, ḫalḳ-ı ʿālemġa sülūk ḳılmaḳ kėrek. Hemme hevādār-ı ḫānedāndurlar ve cānlarını sizge (20) fedā ḳılurlar. İmām közleridin yaş töke başladılar Aydılar ki: Ay eşrāf rāst (21) aytur sizler. Ammā men ki bī-ser ü sāmān men. Āşinālıḳım ḫalḳġa ḳalmaydur ve dīger **[156]** (1) birāderimdin ümmīdim bar ėrdi. İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh deh ėrdi. Anga hem bu ḥāl pīş kėlib- (2) dür. Ėmdi men ehl-i ʿālemdin ėlgimni kūtāḥ ḳıldım ve kūşe-yi ʿuzlet iḫtiyār ḳıldım. Ḳalġan (3) ʿömrümni yalġuzluḳde ötkerür men. Eger yār ve dost manga sizler ve rıżā-yı maḥzūn ve mecrūḥ (4) könglümni ḫˇāhlasangizlar, manga taṣdīʿ bėrib mundaġ teklīf ḳılmanglar. Meni öz vaż'ım- (5) ġa ḳoyunglar. Hemme aydılar: Yā imām eger maḳṣūdıngız şul bolsa, biz fermānıngızını becā kėltüreli. (6) Ammā künde bir mertebe cemālingizġa müşerref bolalı. Zebān derbār şakz nisārıngızdın aḥādīs (7) ve āsār istimāʿ ḳılalı. İmām ḳabūl ḳıldılar. Baʿd ez-ān āb, aş ḳılıb. Ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳıldılar. (8) Sevābını be-ervāḥ ān Ḥażret ve şühedā-yı Kerbelā bağışladılar. Ammā çün imām ḳaşlarıdın çıḳıb (9) Tavsen İbn Velīd'ni bārgāhıġa kėldiler. Tavsen iltifāt bisyār, mülāyemet-i bī-şümāridin keyin aydı: (10) Ay eşrāf-ı Mekke angladım ki, Yemen ṭarafıdın imām-ı maẓlūm merḥūmnıng birāderleri be-cāy, Emīre'l- (11) mū'minīn İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh İmām Muḥammed Ḥanīfe kėlib, teşrīf-i Beytu'llāh'ġa kėltürgen ėrmişler. (12) Eşrāf aydılar: Belī. Şundaġ Tavsen aydı: İmām Yemen'de nėme ḳılıbdurlar. Eşrāf aydılar ki: İmām (13) Yemen'ge barıb, birāderleri Ebā ʿAli'ni, pādişāh-ı Yemen helāk ḳılıb ėken. Ḫūnını ṭaleb ḳılıb (14) pādişāh-ı Yemen'ni helāk ḳılıbdurlar. Yanıb kėlgünçe birāderleri Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu (15) ʿanhnıng şehādetleridin ḫaberleri yoḳ ėken. Vaḳtī ki Mekke'ge yavuḳ kėlib Mālik (16) Ejder'ning oġlanlarıġa ve ʿÖmer Maʿdī'ning oġlanlarıġa ruḫṣat bėrib. Öz ḳabīleleriġa (17) barġande imām Mekke'ge kėlgende ḫaber-i şehādet-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı anglab nāme (18) yazıb. Olar üçün yiberibdür ki, tīz kėlgeyler ve dīger nāme be-cānib-i ḳabīle-yi Benī Ḫażāʿī, (19)

[184] *Onun irâdesi olmadan diken bile batmaz. / Onun isteği olmadan hiç bir iş olmaz.*

şāgird-i Şāh-ı Merdān, Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh yiberibdürler. Bu künlerde feṯḥ-i Rūm (20) ḳılıb, yanıb, kėlibdürler. Āzer ḳabīleside hemmeleri kėlib ittifāḳ ḳılsalar, şāyed ki (21) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni Ehl-i Beyt'ni Yezīd ėlgidin alıb, başlarını tenleriġa vaṣl ḳılıb, [157] (1) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni mesned-i ḫilāfetde ber-ḳarār ḳılıb, tā ḥaḳ merkezide ḳarār tapḳay. Tavsen (2) İbn Velīd bu ḫaberni ėşitib yılan dėk tolġandı ve ẓāhirde özini şād ḳıldı. Tavsen (3) aydı: Gūyā ki kėçeler ḳılġan nāle vü zārim kārger kėldi ve tīr-i duʿā hedef-i icābetġa tėgdi. El-ḥamdüli'llāh (4) ki, Ḫudā-yı taʿālā'dın tiledim, kerāmet ḳıldı. Beyt:

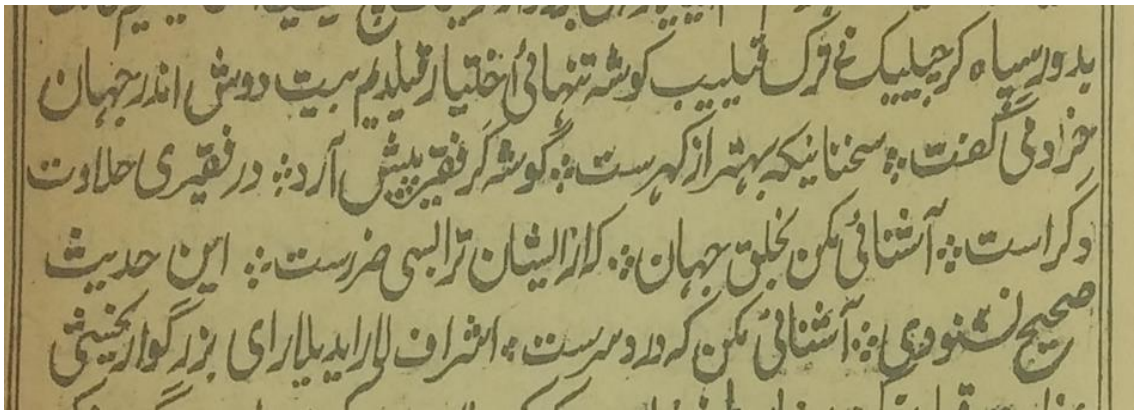

Şükr-i Ḫudā ki her çe ṭaleb kerdim ez (5) Ḫudā[185] Bā müntehā-yı himmet ḫod kāmrān şödem*[186] Mening fikr ü endīşem uşbu ėrdi ki: (6) Hevādār-ı ḫānedān-ı ʿaleyyīn[187] peydā bolġaylar ve tīġ daʿvā Yezīd-i bī-vefāġa tartġaylar ve men (7) olarnı rikābide ḫānedān muḥabbetide cānımnı fedā ḳılsam. Ėmdi sipās vü sitāyiş (8) Ḫudā'ġa bolsun kim men müstemendni murādıġa yetgürdi. Bu sözni ḳılġandın keyin eşrāfġa (9) baḳıb aydı ki: Ay büzürgvārlar, ol zamāndın ki, sizlerni āsitān būsıngızge kėlibdür men. (10) İḫlāṣ iʿtiḳādim sizlerge maʿlūm boldı. Mening ne miḳdār niyāz-mendlikim bu dergāhde bar. Eşrāf- (11) lar aydılar: Ay Emīr-i Ḫudā-yı taʿālā sizlerge cezā-yı ḫayr bėrgey. Hīç kişini sendin könglide (12) ġubār ve küdūreti yoḳ ve sendin bu fuḳarāġa iʿzāz şefḳat ve merḥametdin özge nėme yetgeni yoḳ. (13) Dāim bu cemāʿaning āsāyiş ve rāḥatıge kūşiş ḳıldıng ve şarṭ-ı şefḳat[188] ve ʿināyetni (14) becā kėltürdüng ve sendin hīç taḳṣīr bolmabdur. Ümmīdimiz bar, Ḫudā-yı tebārek ve taʿālā munı (15) ecrini bėrgey. Bu merḥūmlar ėlgidin ḫidmeti ki ḥażretinge şāyeste bolġay kėlmeydür. Anıng (16) fikride dārāsıde ʿāciz ve hemīşe ḫacāletdin ser-nigūn tuḥfe-yi duʿādın ve niyāz-mendlikdin (17) özge nėme yoḳ. Tavsen aydı: Men anı hem ez-berāy-ı ḫoşnūdī ḫānedān-ı Ḥażret-i Risālet- (18) penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḳıladur men. Baʿd ez-ān aydı: Ay bezirgān-ı Mekke mening ümmīdim oldur (19) ki: Sizlerge ḫidmetkār bolsam hemīşe kūşe-yi ḫāṭırngızlar meni ṭarafımge bolsa

[185] Hāfız, Gazel, 2. Beyit, https://ganjoor.net/hafez/ghazal/sh321
[186] *Allah'tan ne istediysem Allah'a şükrederim. / Allah'ın sınırsız yardımıyla isteğime ulaştım.*
[187] Metinde الیین "aleyyīn" yazılmış.
[188] Metinde شققت "şeḳḳat" yazılmış.

ve men bu sebebdin iftiḫār-ı (20) ehl-i ʿālem bolsam dėdi. Eşrāf aydılar: Ay Tavsen, meger bizdin yā ferzendlerimizdin sang͡a ve ḫalḳıng͡- (21) ġa bī-edeblik ẓāhir boldı. Buyurġay sen ḳışāṣ yār-ı tīġ ḳılalı ve bilmey ḳılġanġa. [158] (1) ʿÖz̲r aytalı tā ki ʿafv ḳılġay sen ve biz günāhımızġa iʿtirāf ḳılalı ve sening͡ rıżāng͡nı ! (2) tapalı ve cüst ü cūy[189] ḳılmaḳ bizlerge vācibdür. Eger sehvā terk-i ḫidmet ḳılgen bolsaḳ[190] (3) nādānġa günāh yoḳ. Ang͡a ʿarż aytalı. Tavsen aydı: Revādur, sizler Mekke'ning͡ büzürgleydur- (4) sizler. İmām teşrīf kėltürübtürler ve meni ser-efrāz ḳılmadılar ve men hem ḫāksār ve kemīneleridür (5) men ve men hem şularnı dostluḳı üçün kėldim. Nėme bolur aydı ki: Bir ġarīb nevāzlik ḳılsalar (6) ėrdi ve meni ve muḥiblerning͡ segleri ḳaṭārıde bilseler ve körseler ėrdi, maḥzūn köng͡lüm (7) memnūn bolur ėrdi. Eşrāflar aydılar: İmām maẓlūm ve maḥzūndurlar. Elān kėlibdürler. (8) Sening͡ aḥvāling͡din muṭṭaliʿ ėmesdürler. Ėmdi barıb sening͡ ʿarżıng͡nı imāmġa (9) ḳılalı. Ançа sening͡ taʿrīf ve tavṣīfing͡ni saʿy ḳılalı ve imāmnıng͡ bārgāhıng͡a (10) kėltüreli. Tavsen aydı: İmām, Ḥüseyin'ni birāderleri, ferzend-i Emīre'l-mū'minīn[191]-i ʿAli dürler. Mang͡a bī- (11) edeblik bolmas mu ki alarnı bārgāhımġa taṣdīʿ bersem. Ammā bende nevāzişlik ḳılsalar, (12) men özüm mülāzemetleride barıb bendelikni becā kėltürey. El-ḳıṣṣa: Eşrāflar (13) Tavsen'ni ḳaşıdın çıḳıb öyleriġa bardılar. Ol kėçe āsāyiş ḳıldılar. ʿAle'ṣ-ṣabāḥ (14) kėldiler. Namāznı imāmnıng͡ arḳalarıde edā ḳıldılar ve evrāddın fāriġ boldılar. İmām Muḥammed (15) Ḥanīfe mevʿiẓe edā ḳıldılar. Ḫażār meclis, her ṭarafdın cellād boġuzlaġan cānver dėk tofraḳ- (16) ġa yumalangaylar. Çün fāriġ boldılar, ḥāfıẓlar tilāvet-i Ḳurān ḳıldılar. Sevābını rūḥ-ı pāk (17) Ḫ̌āce-yi levlāk ve ṣāḥib-i mesnedü'l-maḫlūḳāt[192] ʿalā-yı[193] felek ve şehīdānġa baġışladılar. Baʿde eşrāf, (18) ol gevher-i ṣedef ḥaydariġā ʿarż ḳıldılar. Ay şehzāde, bu vilāyetde Yezīd İbn Muʿāviye'ni (19) naṣb ḳılġan ḥākimi bar ki atı Tavsen İbn Velīd'dür. Düşman ān Yezīd-i pelīddür. Dost- (20) dārān-ı ḫānedān ol zamāndın ki, kėlibdür. Kemāl-i şefḳat ve merḥamet uşbudur ki ol (21) ėşitibdür ki Sizning͡ teşrīf kėltürgenlerini aytadur ki: Ruḫṣat tapsam āsitān- [159] (1) larını būse ḳılmaḳġa barsam. İmām aydılar ki: Ay büzürgvārlar mening͡ hīç kişige āşinālıḳım ḳalma- (2) bdur. Sipāhkerçilikni terk ḳılıb, kūşe-yi tenhānı iḫtiyār ḳıldım. Beyt:

[189] Metinde جست جوی "cüst cūy" yazılmış.
[190] Metinde بولساک "bolsek" şeklinde yazılmış.
[191] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[192] Metinde ماخلقت "māḫluḳat" yazılmış.
[193] Metinde الا "ālā" yazılmış.

Dūş ender cihān (3) ḥazār mi guft Suḫnā nīkū[194] bihter ez-güherest* Gūş eger faḳīr-i pīş āred* Der faḳīr-i ḥalādt (4) dīger est* Āşinā-yı mekun be-ḫulḳ-ı cihān* Ki ez īşān turab besi żarar est* İn ḥadīs̱-i (5) ṣaḥīḥ neşnūdī* Āşinā-yı mugan ki derd-i ser est* [195] Eşrāflar aydılar: Ay büzürgvār yaḫşı (6) ʿināyet ḳıldıng̃ız. Bu zamān ṭurfa zamāndur ki körmes müsiz ki Yezīd-i pelīd büzürgvārıng̃ız- (7) ġa nėmeler ḳıldı ve bizler ḳorḳadur miz ki Yezīd-i pelīd ang̃lasa sizni kėlibdür dėb. Sizdin vehm (8) ḳılıb mebādā başıng̃ızge leşker yiberse cemāġa-yı küffār-ı bī-raḥim sizge işni düşvār ḳılsa sizing̃ (9) yanıng̃ızde leşkering̃iz yoḳ. Biz faḳīrler[196] sizning̃ āteş-i firāḳıng̃ızde köyer miz. Firāḳ-ı miḥnet İmām (10) Ḥüseyin ve birāderleri tā ḳıyāmet bizge ve evlādımızge besdür. Bu kişi lāf-ı muḥabbet uradur. Sizge (11) ḫaber-i vezindür Binā-berīn maşlaḥat iş ḳılıng̃ ve anıng̃ leşkeri köpdür. Çendān mübālaġa ḳıldılar. (12) Āḫirü'l-emr, imāmnı ol ezraḳ pelīdni bārgāhıġa barışġa rāżı ḳıldılar. Şul zamān Tavsen İbn (13) Velīd'ġa kişi yiberdiler. Bārgāhıng̃nı ārāste ḳılıb esbāb-ı żiyāfetni müheyyā ḳılġıl ki ferzend-i (14) ʿAli kerrema'llāhu veche sening̃ bārgāhıng̃a baradurlar. Çün ḫaber Tavsen'ġa yetti, beġāyet şād boldı. (15) Bārgāhını ārāste ḳılıb gele-yi ḳoy öltürdi. Āb, aş ḳıldurdı. Baʿd ez-ān tört yüz (16) ḫavāricni buyurdı ki, tonlarıng̃ içidin eṣvāb keyib ve ḥarbeler tutub kemīnde ḳarār tuttılar. Baʿd (17) ez-ān aydı ki: Mening̃ āvāzımġa ḳulaḳ tutung̃lar. Her Vaḳtī ki der-ḳahr bolub, üç merātebe ḳurṣ ursam (18) āvāz-ı ḳahrımnı èşitib tīġler alıb çıḳıb teʿḫīr [197] ḳılmay. Ebū Turābī'ni oġlını başıġa (19) urung̃lar ve ol ḫavāricler ḳabūl ḳıldı. Bir kişini eşrāf üçün yiberdi ki, imāmnı (20) alıb kėling̃ler dėb. Eşrāf-ı Mekke, imāmnı alıb kėldiler. Pāy endāz saldı. Her bir

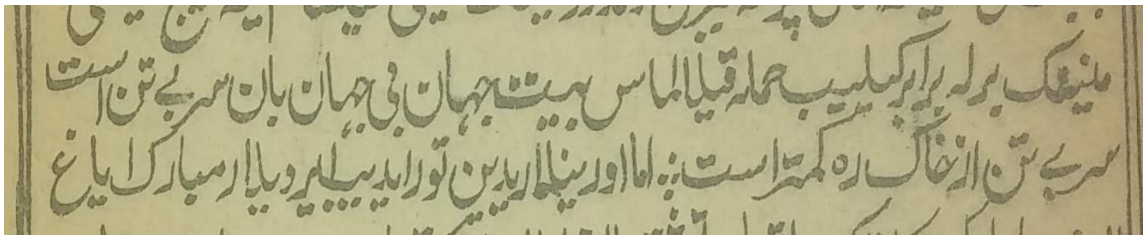
[194] Metinde نیکی "nīkī" yazılmış.
[195] *Dünyada bir bilge şöyle söylüyor. / Mücevherlerin içinden en güzeli sözdür. / Ey fakir eğer bir köşede tutarsan ilerde karşına gelecektir. / Bunların fakirlikten farklı bir tadı var. / Dünya halkıyla meşgul olma.*
Onlardan sana zarar gelir. / Bu doğru sözü dinlemezsen, / Baş ağrısı çekersin meşgul olma.
[196] Metinde فقیر "ḳaḳīr" yazılmış.
[197] Metinde تاخیر "tāḫīr" yazılmış.

ḳadem- (21) de ṭabaḳhā-yı zerdūz[198] yüz imāmnıng başlarıġa niṣār ḳıldı. Tavsen'ni bārgāhını èşikige yettiler. **[160]** (1) Tavsen özi taşḳarı çıḳıb közi imāmnıng mübārek cemālleriġa tüşti. İmāmġa selām (2) ḳıldı. İmāmnıng ḳademleriġa tüşüb pāylarıġa yüzini sürkedi ve nāle ḳıldı. Anıng (3) başını imām köterdiler. İmām, Tavsen'ning bārgāhıġa kirdiler. Tavsen, imāmġa taḫt teklīf (4) ḳıldı. İmām aydılar ki: Ay Tavsen, men taḫt-ı pādişāhını ve tācını terk ḳıldım. Èmdi sen oltur- (5) ġıl! Mesned-i pādişāhlıḳde olturmaydur men. Ammā Tavsen, taḫt üzre olturdı. İmām, mübārek (6) ridālarını boyunlarıdın ayaġlarıġa salıb olturdılar. Baʿd ez-ān tamām eşrāf ḳarār taptı- (7) lar. Ḥāfıẓlar ḫatm-i Kelāmu'llāh imleke'l-iʿlām ḳılıb ṣevābını rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı pāk-i şühedā-yı Kerbelā'ġa (8) bağışladılar. Baʿd ez-ān Tavsen imām ṭarafıge baḳıb aydı ki: Yā imām şundaġ iş ḳılıbdur. (9) İmām Zeyne'l-ʿābidīn ve Ehl-i Beyt-i şühedānıng başlarını anıng aldıde hīç fikr ḳılmay siz (10) anıng üçün dèdi. İmām aydılar: Ay Tavsen, men ol maẓlūmlarnı Ḫudā'ġa tapşurdum. Ḫudā-yı taʿālā (11) ol laʿīnlerdin necāt bèrgey. Men ceng ü cidālnı terk ḳıldım. Èmdi, bir gūşe[199]-yi ʿuzlet iḫtiyār (12) ḳıldım. Ṭāḳatim yoḳ ki bir kişige söz aytarge. Tavsen külüb aydı ki: Ay Ebī Turābī'ni oġlı sening (13) nème ḫayāling bardur ki men anglamadım dèr sen, Ebī Turābī'ni oġlı ḫūn-ı Ḥüseyin fikride. (14) Mālik Ejder'ning oġlanlarıġa kişi yiberib sen. ʿÖmer'ning oġlıġa ve Maʿdī'ġa ve Muṣīb'ġa (15) kişi yiberib sen. Bu leşkerler sanga mülḥaḳ bolsa, sen Emīre'l-fāsıḳīn Yezīd'ge leşker-i Tatar sen. (16) Men bilmeymen. Men, nème ḫayālde munde sening ʿaşḳıngde kèlibdür men. Bu mekr ḥīle birle (17) seni dāmġa tüşürdüm. Çünānçe Ḥüseyin'ning işini tamām ḳıldım Èmdi sening işingni (18) tamām ḳılur men. Yezīd'din ser-ü-pā ve ġam[200] alur men dèb, ol bed-baḫt ve bed-necāt üç merātebe (19) ḳurṣ urdı. Tört ṭarafdın tört yüz kişi mükemmel ve müsellaḥ[201] bolub ḫavāricler tīġ tartıb (20) çıḳtı. İmāmġa tört ṭarafdın ḳaṣd ḳıldı ve mübārek başlarıġa rīz ḳıldı İmām Muḥammed Ḥanīfe (21) eşrāflarġa baḳıb aydılar ki: Men aytmadım mu? Manga taṣdīʿ berür dèb. Men bu ḫalḳnı **[161]** (1) ḥālini bilib èrdim. Sizler meni öz ḥālimġa ḳoymay. Āḫirü'l-emr, bu belāġa giriftār ḳıldıng lar. (2) Eşrāf ol ḥālni müşāhede ḳıldılar. Tavsen'ġa nāle vü zārī birle aydılar ki: Ay Tavsen, (3) ol zamānı ki kèlding. Bizning ḥaḳḳımızde köp yaḫşılik ḳıldıng. Ṭarīḳ-i mürüvvetde hīç (4) taḳṣīr ḳılmadıng. Èmdi bu neçük ʿamel ki, sendin ṣādır boladur. Biz hergiz bu amānnı ḳılmab (5) èrdük ve birāder-i İmām Ḥüseyin'dürler. Ferzend-i dilbend ʿAliye'l-murtażā'durlar.

---

[198] Metinde زردز "zerduz" yazılmış.
[199] 139/2, 153/19, 160/11, 162/11 numaralı satırlarda گوشه "gūşe" yazılmış.
[200] Metinde غام "ġām" yazılmış.
[201] Metinde مصلح "muṣallaḥ" yazılmış.

Zīnhār, mundaġ (6) ḳılma ve aḳrabāları üçün şikeste-yi ḫāṭır ve maḥzündurlar. Zīnhār bu fiʿl-i bedni ḳılmaġıl! Bu (7) işde ḫayriyyat yoḳ. Be-cüz nā-ḫoşnūdī Ḫudā ve Resūl ve ḥuṣūl. ʿAẕāb-ı dūzaḫnı bisyār (8) ḫ˘āhiş ḳıldıng. Seninġ ḫāṭrınġ üçün imāmġa taṣdīʿ berdük. Seninġ (9) meclisinġe alıb kėldük. Gerne imām rāżı ėmes ėrdiler. Tavsen-i bed-baḫt aydı: Ay (10) eşrāf ḥālā sizler birle hīç işim yoḳ. Ol nevʿi ki, munı çendān riʿāyet ḳılay. Eşrāf (11) aydılar: Ay Tavsen kėlgil. Hemmemizni ve ferzendlerimizni helāk ḳılġıl ve emvālimizni āl-i imāmġa (12) daḫil ḳılma! Tavsen aydı: Ehl-i Mekke munı öltürmaḳ üçün kėlib ėrdim. Tola söz ḳılma- (13) nglar ve gerne bir tenni tirig ḳoymas men. Baʿd ezān ol tört yüz ḫavāriclerġā aydı ki: Ay ḫavāric- (14) ler bu ne vaḳtdür ki işni teʾḫīr[202] ḳıla sen. Ḫavāricler tīġ tartıb imāmnınġ mübārek başlarıġa (15) yetti. Bir ḫavāric tīġ saldı. İmām, uşol yerde ki olturub ėrdiler. Ḳol uzatıb tīġini (16) ḳabżasıdın muḥkem tutub, bir ḍarb birle tartıb alıb, öz tīġni birle andaġ urdılar ki dū (17) ḥiṣṣe berāber boldı ve yana biri imāmnınġ başlarıġa bā-hevāy birle saldı. Bā-hevāynınġ (18) ėlgidin alıb ol ḥarbesi birle helāk ḳıldılar. El-ḳıṣṣa: Her ḳaysı ḫavāric, imām ṭarafıge ḥarbe (19) salur ėrdi. Anı şul ḥarbesi birle dūzaḫġa yiberür ėrdiler. Tavsen-i bed-baḫt taḫt üstide (20) rāst olturub öz ḫalḳıġa vaʿdeler ḳılur ėrdi. İmāmnınġ cengleriġa terġīb ḳılur ėrdi. (21) Ammā imām gāh çün peleng dėk ve gāh çün şīr dėk ḫīz ḳılur ėrdiler. Çün babür dėk ḥamle ḳılur [162] (1) ḳılur ėrdiler, küştedin püşteler çıḳarur ėrdiler. Ḫavāricler ol dilāvernig ėlgileride (2) dermānde ėrdi. Şundaġ maḥalde imāmnınġ mübārek ḫāṭırlarıġa yetti ki özümni Tavsen (3) bed-baḫtnı taḫtıġa alay. Çerā ki serḫīl oldur aninġ işini ḳılsam yana hīç kişi (4) meninġ birle berāber kėlib ḥamle ḳılalmas. Beyt:

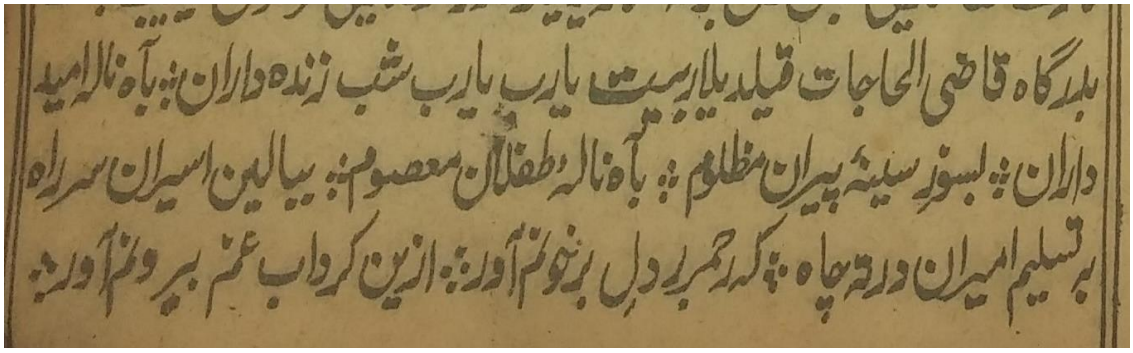
Cihān bī-cihānbān ser bī-ten est (5) *Ser bī-ten ez ḫāk-i rāh kemter est*[203] Ammā ornılarıdın turay dėb ėrdiler. Mübārek ayaġ- (6) ları bir ölügge tėgib yıḳılıb tüştiler. Ḫ˘āhladılar ki turay dėb bir ḥarāmzāde-yi māder (7) be-ḫaṭā arḳalarıdın kėlib ʿamūd birle ėkki ketflerinig arasıġa andaġ urdı ki (8) şehzāde bī-ḫod boldılar. Mübārek köngülleri perīşān boldı. Ėkki yüz ḫavāric mübārek (9) gerdenleriġa kemend birle üstüvār baġladı ve zencīr birle ketflerini ve bāzūlarını bend ḳıldı. Eşrāf- (10) dın fiġānlar çıḳtı. Zebān zārī vü

[202] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.
[203] *Dünyada dünya işini yapan kalmadı baş vücutsuzdur. / Başsız vücut yoldaki topraktan azdır.*

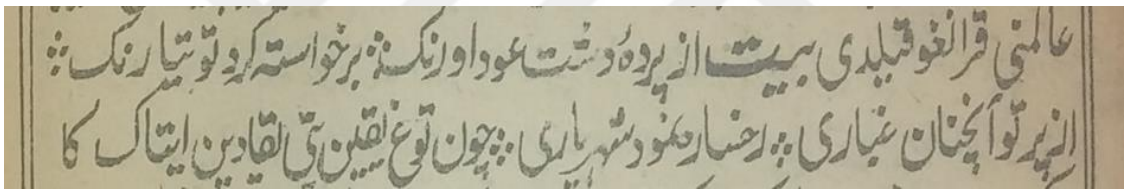
taẕarruʿ Tavsen’ġa ḳıldılar. Ol bed-baḫt seg-i pelīd (11) ḥükm ḳıldı ki eşrāf-ı Mekke’ni bārgāhdın çıḳarıb ve ölüglerni bir güşeġa[204] yiberey. (12) Bed-baḫt özi ḳahr u ġażab birle olturdı. Bārgāhdaki ḳanlarnı pāk ḳıldurdı. İmāmnı (13) kėltürdi. Tavsen aydı: Ay Ebī Turābī’ni oġlı, ėmdi özüng͡ni neçük körer sen? İmām aydılar: (14) Ay laʿnetī seg, sening͡ murdār-ı cānıng͡a bolsun. Özümni nerre şīr körer men ki gele-yi rūbāhnıng͡ arasıġa (15) tüşübdür men. Çünānçe birāderlerimġa su bėrmeding͡ler. Tenhā tapıb nā-murādlik birle ḳanlarını (16) töktüng͡ler. Meni hem şul nevʿi birle tutung͡lar. Ay bed-baḫt, bī-ḥāṣıl bu nā-maʿḳūl söz- (17) ler nėme derkār ve bu nevʿi herzegūylıḳdın nėme küşāyiş bolur. Ėmdi ḳolung͡a tüşüb- (18) dür men. Senler ol cemāʿa-yı ḫavāricler ki İmām Ḥüseyin’ġa su bermey ve olarge raḥim ḳılmadıng͡- (19) lar. Mang͡a raḥim ḳılur musizler? Ay bed-baḫt, ḳolung͡dın her ne kėlse, ḳılġıl! Tavsen der-ġażab bolub (20) aydı ki: Yezīd’ni ḥükmi oldur ki Mekke’ning͡ ṣaḥrāsıde Deşt-i Baṭḥā’de ot yaḳıb otġa (21) köydürseng͡. Bu kün Emīre’l-fāsıḳīn’ni ḥükmiġa inḳıyād becā kėltürsek ḫalīfe-yi bāṭılnı [163] (1) özimizdin rāżı ḳılġan bolġay miz. Ammā bu bėş ming͡ kişige emr ḳıldı ki Deşt-i Baṭḥāge (2) otun cemʿ ḳılıng͡lar dėb, ol bed-baḫtlar. At, ėşek, tėveler, yekke Mekke’de bar ėrdi. (3) Kūhistān-ı Mekke’din üç öy dėk otun cemʿ ḳıldı. Baʿd ez-ān Tavsen’ge ḫaber bėrdi. (4) Tavsen aydı: ʿAraba’ge salıng͡lar ve kecābege olturġuzub şehrdin taşḳarıġa alıb (5) çıḳıb Baṭḥā bozkırı ṭarafıge revān boldı. Ehl-i Mekke uluġ kiçik; bende vü āzād; Giryān u nālān (6) vā ḥasretā vā nedāmetā dėb. Başlarıġa tofraġlar saçıb, taşḳarı çıḳtılar ve ʿavratlar (7) gūdeklerni başlarıġa köterib, ḥāfıẓlar Kelāmu’llāh’nı başlarıġa alıb, taşḳarı (8) çıḳtılar ve hemmeni şefīʿ kėltürüb ve mātem, cezaʿ vü fezaʿ ḳıldılar. Zemīn ü zamāndın vā ḥasretā (9) vā nedāmetā çıḳtı. Tavsen ot yaḳasıġa yetti. Kördi ki tört cānibdin[205] ot yaḳıbdur. (10) Otnıng͡ zebānesi yaḳın ėrdi ki felek-i aṭlasıge urgey. Kesret-i ḥarāretdin ḫalḳ (11) nişāne atḳunça birdin yavuḳ baralmas ėrdi. Ammā imāmnı otġa salurdın ʿāciz boldı. (12) Nāgāh, şeyṭān-ı melʿūn, ḥarāmzāde, bed-ṭalʿat, ol Nemrūd faʿāl ve Firʿavun-ı ḥışāl aydı ki: Mancınīḳ (13) ḳılsunlar ve bu kişini mancınīḳnı pellesige salıb otġa salmaḳ kėrek. Bes ol Tavsen; (14) bed-baḫt, laʿīn, dūzaḫī emr ḳıldı ki çüb terāşlar. Cemīʿ bolub mancınīḳ rāst ḳıldurdı ve ol (15) pellege ol Şāh-ı Ḫalīl ḥayātnı kėltürdiler. Pelle-yi mancınīḳde olturġuzdı. Cemīʿ ol segān, nā-inṣāf, (16) bī-dīn resenge muḳayyed boldı. Küç ḳıldılar, imāmnı āsumānġa çıḳardı. Ehl-i Mekke rūy, mūy- (17) larını tofraḳġa sürtüb, nāle ḳılıb, imāmnı necātını Ḫudā-yı taʿālā’dın tilediler. İmām, ol bī-çāre (18) lerni fiġānlarını cān u dil birle ang͡lar

[204] 139/2, 153/19, 160/11, 162/11 numaralı satırlarda گوشه “güşe” yazılmış.
[205] Metinde جانيدين “cānidin” yazılmış.

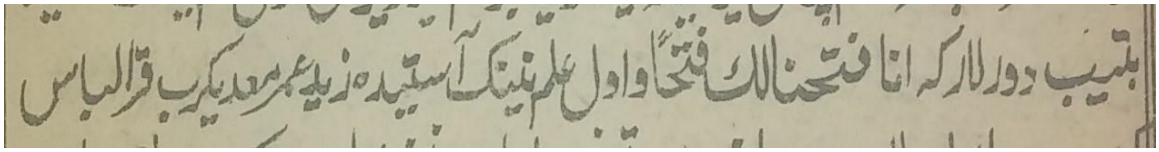
ėdiler ve üzerülerini ferāmūş ḳılıb münācāt-ı (19) be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar. Beyt:

Yā Rāb yā Rāb şeb-i zende dārān Bā āh nāle-yi ümmīd (20) dārān* Be-söze sīne-yi pīrān maẓlūm* Bā āh nāle-yi ṭıflān maʿṣūm* Be-bālīn-i esīrān ser-i rāh* (21) *Be-teslīm emīrān derte-yi çāh* Ki raḥim ber dil-i ber ḫūnem āver* Ez in girdāb-ı ġam bīrūnem āver*[206] **[164]** (1) Emmā şul münācātnı oḳub ėrdiler. Be-emr bėrür. Dīger girdī ṣaḥrā yüzidin peydā boldı. Ol (2) gird arasıdın neçe tuġ, ʿalemler peydā boldı. Ol girdning̑ ġubārı, Yezīd-i pelīd köng̑li dėb (3) ʿālemni ḳarangu ḳıldı. Beyt:

Ez perde-yi deşt ʿūd evreng Bir ḫ̆aste gird tūte yāreng* (4) *Ez pertū ān çünān ġubārī* Ruḫsāre nemūd şehriyārī*[207] Çün tuġ yaḳın yetti. Yaḳadın ėtekge (5) çāk boldı. Nişāne ol girdning̑ içidin on pergāle ʿalem-i siyāh ẓāhir boldı. Nişāne on (6) ming̑ merd-i mübāriz ve mātem-i pür-dil ėrdiler. İlgeride bir ʿalem kėlür ėrdi. Ol ʿalemning̑ şuḳḳasıge (7) bitibdürler ki

İnnā Feteḥnā leke fetḥān[208] ve ol ʿalemning̑ astıde Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb ḳara libās (8) keyib peydā boldılar ve yana bir ṭarafdın bir tuġ peydā boldı. Nişāne on ming̑ merd-i Ḥācī Ḥicāzī (9) Ġāzī, hemme siyāh pūş ve yana ėkki ʿalem kėlür ėrdi. Anıng̑ astıde Mālik

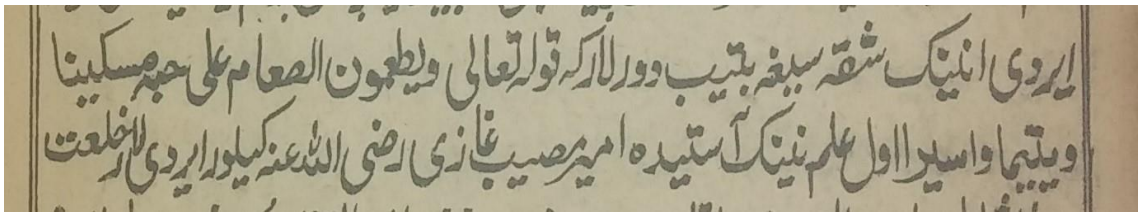
---

[206] *Yā Rāb Yā Rāb gece uyanık olanlar, / Ah ve inlemeyle ümit içinde olanlar, / Zulme uğrayan yaşlıların göğsünün yanmasıyla, / Masum çocukların ah ve inlemesiyle, / Yolda esir düşenlerin onuruna, / Teslim olup hapse düşmüş emirlerin hatırıyla, / Kan dolmuş yüreğime merhamet et. / Bu girdaptan beni dışarı çıkar.*

[207] *Bozkırın perdesinden taht'a geri döndü. / Bir şey istedi, sen hazırladın. / Üzerinde öyle toz var ki, / Padişah yüzünü çevirdi.*

[208] *Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.* Fetih sûresi 1.āyet "إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً"

Ejder'ning̑ ėkki (10) oġlanları birleri İbrāhīm Mālik ve yana birleri ʿAbdu'r-raḥmān Mālik kėlür ėrdiler ve yana bir (11) ṭarafdın ʿarş-ı kös ve nāle-yi sūrnāy ẓāhir boldı. Bu tuġnıng̑ arasıdın yegirme pergāle (12) ʿalem-i nişāne, yegirme ming̑ Emīrzāde-yi[209] merd, piyādehā-yı bisyār siyāh pūş, bir ʿalem-i siyāh ilgeri kėlür (13) ėrdi. Anıng̑ şuḳḳasıġa bitibdürler ki:

Ḳavle taʿālā ve yuṭiʿmūneṭ-ṭaʿām alā ḥubbihī miskīnān (14) ve yetīmān ve esīrān"[210] Ol ʿalemning̑ astıde Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh kėlür ėrdiler. Ḫilʿat-i (15) siyāh miṣl-i māh birle yüz altmış bātmān ʿamūd boynıde ve menşūr imāmü'l-müttaḳīn küşe destārlarıde (16) üstüvār[211] ḳılıbdurlar ve tīġ-i Rūmī bėlleride, piyādehā-yı siyāh pūş, çüst ü çālāk (17) ʿinānlarıde, ong̑ ḳollarıde ḥāfıẓlar Ḳurān oḳub kėlür ėrdiler ve çep ḳollarıde (18) muḳarribān tesbīḥ oḳub kėledürler. Piyādeler vā Ḥüseynā dėb yıġlaşıb kėledürler ve yā- (19) rānlar, evlād-ı peyġamberning̑ mātemleride ve zār ḳılıb şul sāʿat yettiler. Zemīn ü zamān mekīn (20) mekāndın nāle vü feryād kėledür. Īn heme leşker ḳırḳ ėkki ming̑ ėrdiler. Ėkki ṭarafdın kėlib (21) ṣaf rāst ḳıldılar. Ol leşker-i ḥayrān mancınīḳ aydadılar ve Ehl-i Mekke üçün kişi yiberdi- **[165]** (1) ler. Bu ne vāḳıʿadur dėb ol kişi Ehl-i Mekke aldıġa kėldiler ve ol bī-çāre müselmānlardın ḫaber-i (2) taḥḳīḳ alıb, Emīr Muṣīb ḳaşlarıġa yıġlay yıġlay kėlür ėrdiler. Ay şehriyār bilgil (3) ki Tavsen İbn Velīd ve ol ḥarāmzāde-yi pelīd ve ol melʿūn-i şedīd yegirmi birle İmām Muḥammed Ḥanīfe'ni (4) tutub mancınīḳde otġa salur ėrmiş ve bu ḫalḳ bu sebebdin bī-ṭāḳat bolur ėrmiş. (5) Emīr Muṣīb Ġāzī yıġladılar. Mālik Ejder'ge kişi yiberdiler. Vāḳıʿa şundaġ ėrmiş: Ḥāżır (6) bolung̑lar ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb'ġa hem kişi yiberdiler. Vāḳıf bolung̑lar. Ḫ̌āhladılar ki (7) özlerini mancınīḳge yetgürgeyler. Tavsen-i ḥarāmzāde ḫaberdār boldı. Bildi ki Emīr Muṣīb Ġāzī (8) özlerini mancınīḳge yetgürürler. Ādemleriġa işāret ḳıldı ki imāmġa ḫaṭā bėring̑ler dėb. (9) Be-yek-pāre ḫaṭā berdi. İmām, mancınīḳ üstidin tekbīr aytıb ot ṭarafıge revān boldılar. (10) Ol deryā-yı āteşde pinhān boldılar. İslām'nı cānıdın tütünler ornadı. Emīr Muṣīb (11) aydılar ki: Īn heme yol kėlmek ʿabeṣ boldı dėb. Fī'l-ḥāl Mālik'ning̑ oġlanlarıġa ve Zeyd (12) ʿÖmer Maʿdī'ġa kişi yiberdiler. Ay müselmānlar, bu ne ḥādiṣe boldı? Ammā bu

[209] Metinde امرزاده "emirzāde" yazılmış.
[210] *Yüce Allah demiştir ki: Onlar, kendileri (yemek) istedikleri halde yiyeceği yoksula, yetime ve esire ikram ederler.* İnsan sûresi 8. âyet "وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِيناً وَيَتِيماً وَاَسِيراً"
[211] Metinde اوستوار "üstüvār" yazılmış.

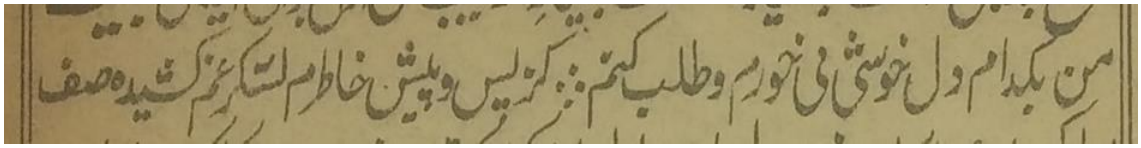
leşkerge ḥāżır bolung͡lar, (13) ḳaçmasun. Men özümni otġa urar men dėb. Merkebleri mening͡[212] otnıng͡ ṭarafıge (14) sürdiler. Yaḳın kėlib, piyāde bolub, yüzlerini tofraḳġa sürtüb, ve münācāt ḳılıb, (15) özlerini semender-vār, āteş deryāsıġa urdılar. Derd-i miḥnet müselmānlarġa ziyāde (16) boldı ve ḫavāricler şādyāne bünyād ḳıldı. Naḳḳāre çala başladı. Emīr Muṣīb Ġāzī (17) özlerini otġa urub, Ḫudā-yı tebārek ve taʿālā ol otnı alarnı yüzlerige gülistān (18) ḳıldı. Çün közlerini açtılar, imām özlerini Riyāzü'l-cennetde kördiler ve yüz ming͡ (19) arıġde sular naẓarlarıde ẓāhir boldı ve yüz ming͡ açılġan güller peydā boldı. Ol (20) gülistānde her ṭarafge baḳar ėrdiler. İmām Muḥammed Ḥanīfe'din hīç e̲ser tapmas ėrdiler. Baʿde yüz- (21) lerini yerge ḳoyub münācāt-ı be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar ki: İlahī, imāmġa ne boldı **[166]** (1) ki hīç e̲serleri ẓāhir ėrmes! Ḳulaḳlarıġa āvāz kėldi ki: Ay Muṣīb közüng͡ni açġıl! Yüz, ḳaysı ṭaraf- (2) dın ẓāhir bolsa uşol ṭarafġa barġıl! İmāmnı ol yerdin ṭaleb ḳılġıl, tapar sen. Bes Emīr Muṣīb (3) raḍıya'llāhu ʿanh mübārek başlarını köterib, her ṭarafge baḳar ėrdiler. Ḳıble ṭarafıdın bir nūr āsumān- (4) dın yerge tābiş ḳıladur. Fī'l-ḥāl, ol ṭarafge revān boldılar. Ol yerge yetib kördiler ki Ḥażret-i (5) İmām ḳıblege baḳıb olturubdurlar. Īn heme bend ve zencīrler yekke imāmnı bendleride bar ėrdi. Köyüb (6) nābūd bolubdur. Ammā dişiste mübārek libāsları sarıġ hem bolġanı yoḳ. Emīr Muṣīb (7) raḍıya'llāhu ʿanh, bu ḥālni körüb Ḥaḳ celle ve ʿalāġa secde-yi şükür becā kėltürdiler. Baʿd ez-ān derḥāl (8) kėlib selām ḳıldılar. Es-selāmu ʿaleyküm yā imām-ı maẓlūm maḥzūn dėb. İmāmnıng͡ ayaġlarıġa (9) tüşüb puşt pāylarıġa közlerini sürdiler ve nāle vü zārī ḳıldılar. İmām Emīr Muṣīb'ni (10) başlarını tizeleriġa aldılar ve yüzleriġa büse ḳıldılar ve közlerini yüzlerige sürdiler. (11) Emīr Muṣīb aydılar: Ay birāder-i büzürgvār, bu ne vāḳıʿadur ki sizge pīş kėlibdür. İmām aydılar ki: (12) Eger men bu ḥāldin muṭṭaliʿ bolsam Yemen'din kėlmes ėrdim. El-ḳıṣṣa: Her ėkev ḳol tutuşub andaġ (13) çıḳtılar ki, hīç kişilerini[213] libāsları sarġarmabdur. Leşkerni közi tüşti. Müteḥayyir boldı (14) ve her ėkevlerige at yetgürdiler. Bularnı süvāre ḳıldılar. Leşker-i Tavsen, İbn Velīd leşkerige ḥamle (15) ḳıldılar. Ol bėş ming͡ melʿūnnı ʿArablar nīş nīze birle helāk ḳıldılar ve hemmesini ol otġa (16) taşladılar. Ol vaḳt eşrāflar zen ve merdler imāmnıng͡ mülāzemetlerige kėldiler. İmām- (17) nıng͡ ayaġlarıġa yıḳıldılar. Zār zār, çün ebr-i nev-bahār yıġladılar. ʿÖz̲ürler aydılar. İmām ḳabūl ! (18) ḳıldılar ve aydılar ki: Sizlerge hīç günāh yoḳ. Men bildim ki naṣīb-i ser-nüvişt bendege bu ėken. (19) Ezelde bitilgenni tartmagunça çāre yoḳ. Āngāh emīrler cemʿ boldılar. İmāmġa taʿziyet yetgürdi- (20) ler.

[212] Metinde نینک "ning͡" yazılmış.
[213] Metinde قیشی "ḳışı" yazılmış.

Mātem-i Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh taʿziye[214] boldılar. Nāle vü zārī bisyār ḳıldılar. Büzürgvār-(21) lar aydılar ki Mekke'ge kireli imāmnıng mātemini tutalı. İmām sordılar ki Tavsen ḳolġa tüşti mü, **[167]**(1) dėb. Alar aydılar: Ḳaçıbdur, hīç kişini ḫaberi yoḳ. İmām aydılar: Tavsen'ni tapıb kėltürüngler.(2) Men anı otġa salsam dilcemʿ bolur men, dėb. Kişi buyurdılar ki münādī ḳılıb tapınglar. Her kim(3) anı ḫaberini alıb kėlse ḥükūmet-i Mekke'ni anga bėrür men. Her nėme ki ḫ̌āhlasa andaġ ḳılur men. İmām, Emīr(4) Muṣīb raḍıya'llāhu ʿanhnı çehār sūy-ı Mekke'ge çıḳardılar. Ḳollarıġa ʿaṣā alıb bir at-ı zerrīn licām(5) birle ḳıymet bahā tonlar birle bir siper-i altun ḳoydılar. Her kim ki Tavsen'ni ḫaberini alıb kėlse bu hemme(6) māl u pulnı alsun. Ḥükūmet-i Mekke'ni hem bėrey dėdiler. Ḫalḳ her ṭarafge Tavsen'ni izleb(7) çıḳtılar. Be-tamām deşt-i Mekke'ni izleb yürür ėrdiler. Ammā Tavsen kördi ki leşkerni berhem bėrdiler.(8) Atını cilāvını ḳaytardı. Ḳaçḳalı yüz ögürdi. Özini bir bāġnı kūçesiġa urub dervāze-(9) sige yetti. Kördi ki bāġnı dervāzesi vīrān. Bir bendçe-yi ḫāṣākni tusub ḳoyubdurlar,(10) tā ki, kişi ötmegey dėb, Tavsen bisyār ıżṭırāb birle atını saldı. At ol ḥüsnā sīnesi(11) birle bozdı. Ḥüsn bir ṭarafge tüşti. Atnı sürüb baḳġa kirdi. Kördi ki bir ḳarı künde-yi pīr oltu-(12) rubdur. Çarḫnı aldıde ḳoyubdur. Anıng közi Tavsen'ġa tüşti. Atıdın ve silāḥıdın(13) müteʿaccib boldı. Taʿẓīm birle ḳopub turdı. Aydı kim: Sen kim sen? Tavsen aydı: Ay cān māder. Men(14) vālī-yi Mekke'dür men. Künde-yi pīr aydı: Nėme boldı? Tavsen aydı: Ay vālide-yi ʿAli, mening[215] birāder-i ġalī birāder-i(15) İmām Ḥüseyin'dür ki Muḥammed Ḥanīfe. Men anı tutub helāk ḳılay ėrdim. Emīr Muṣīb Ḫażāʿī ve Mālik(16) Ejder'ning oġlanları ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb bu hemme serdārlar anıng medediġa kėlibdürler. Men(17) otġa salıb ėrdim. İbn Ḫażāʿī kirib otdın alıb çıḳtı ve mening leşkerimni helāket(18) ge yetgürdiler. Men ḳaçtım. Eger bu kün sen manga penāh bėrseng tangla mening leşkerim Emīr(19) El-fāsıḳīn aldıdın kėlür ve bu cemāʿa yana maḳhūr bolurlar. Men sanga iʿzāz-ı tamām ḳılay. Bu ḳısm(20) miskīnlikdin amān tapḳay men ve dīger yamanlık[216] yüzi körmegey sen. Ol künde-yi pīr(21) aydı: Pinhān bolġıl! Tavsen pinhān boldı. Ol kem pīr nīkū-kār anıng atını kirgüzüb **[168]**(1) içkeri baġladı. Tavsen'ni içkeri alıb, kirib, yalangaç ḳılıb, köhne libās birle(2) ḳoydı ve anıng ėginni ṣandūḳġa saldı. Ammā rāvī andaġ rivāyet ḳılıbdurlar(3) ki, ol kem pīrni bir oġlı bar ėrdi, nīkū-kār ve ṣāliḥ. Her kün Mekke'ning ṣaḥrāsıġa barur ėrdi.(4) Bir kėçe ve kündüz otun baġlar ėrdi ve anı şehrge ėletüb, satıb, pulını vālidesiġa(5) alıb kėlür ėrdi. Otunnı pulını ḳūt ḳılıb avḳāt ḳılur ėrdi. Tā ki bu kün, üç(6) kün boldı. İmām

[214] Metinde تازه "tāze" yazılmış.
[215] Metinde نینک "ning" yazılmış.
[216] Metinde یمانلیق "yamanlıḳ" yazılmış.

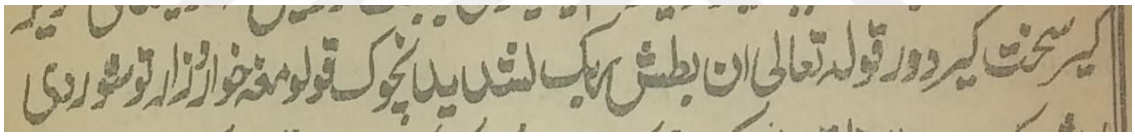
Tavsen'ni izletib her ṭarafge kişi yiberib ėrdiler. Bu kem pīrni oġlı yetīm. Tavsen- (7) ni izleb, tamām-ı ṣaḥrā ve deşt-i Mekke'ni kėzib, Tavsen'din eṣer ve ḫaberi tapmay. Ayaġları köp (8) ḳabardı ve mecrūḥ bolub ėrdi. Bir birāder ataġan ḫıredmendi bar ėrdi. Anıng͡ atını alıb, süvāre (9) bolub, Tavsen'ni izleb, yürürde ol at öldi. Ol civān, renc ü miḥnet tartıb ėrdi. (10) At endīşeside ferāmūş ḳıldı ve fikr ü endīşege ḳaldı. Ėmdi nėme cevāb bėrür men. (11) Bu işni ʿilācını kimdin sorar men ve menin͡g māl u dir'im yoḳ, dėb. Köp ġam yer ėrdi. Öyge (12) kėldi. El-ḳıṣṣa: Ol yigit öyge kirdi. Vālidesini ḳaşıde teşne vü gürüsne olturdı. (13) Vālidesi ferzend-i dilbendini bu ḥālde kördi. Mihribān māderī ez-cihet-i şefḳat der-cūş (14) bolub aydı ki: Ay cān ferzend, üç kündür ki seni dīdārın͡gnı körmedim. Bu kün alġıl ki bāʿiṣ nėmedür. (15) Ol civān aydı ki: Ay māder, imām-ı dīn İmām Muḥammed Ḥanīfe ve Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh kişi ḳaçurub (16) münādī ḳıldurdılar. Kişi Tavsen'ni ḫaberini veyā özini baġlab alıb kėlse bir at ser-ü-pāy-i (17) pādişāh-āne ve yetti siper altun ve ḥükūmet-i Mekke'ni ol kişige bėredürler. Üç kündür ki anın͡g (18) cüst ü cūyda[217] kūh u deşt ü ṣaḥrāde yürüdüm. Ėmdi ol ḫıredmendimnin͡g atını alıb minüb (19) ėrdim. Ol at hem seg-i pelīdni arḳasıde yürüb öldi. Men ol atnın͡g pulını fikride. (20) Anın͡g bahāsını neçük tapar men dėb yıġlab dīgerlik bünyād ḳıldı. Nėme ṭāḳat ḳılur (21) men dėb ana cigeri ḳan boldı. Aydı: Ay cān ferzendim. Ġam yeme, ṭaʿām tenāvül ḳılġıl! Bu cihetdin **[169]** (1) dilcemʿ bolġıl ki miḥnet-i bisyār ve meşeḳḳat-i bī-şümār tartıb sen. Ol civān aydı: Beyt:

(2) *Men be-kudām dil-i ḫoşī mey ḫorem ve ṭaleb konem*[218] Kez pes ve pīş-i ḫāṭırem leşker-i ġam keşīde ṣaf*[219] (3) Ol kem pīr aydı: Ay cān ferzend dil-cūylıḳ birle ṭaʿām yegil ki Tavsen'ni men sizge körsetey. (4) Çün civānġa ümmīd-vārlıḳ boldı. Endek ṭaʿām yedi. Baʿd ez-ān aydı ki: Ay māder, man͡ga muṭāyebe (5) ḳıldın͡g mu, yā rāst mu? ʿAvrat aydı: Bu sözüm ḥaḳdur. Tavsen'ni öyde pinhān ḳıldım (6) ve atını fülān öyde baġladım. Ser-ü-pāyını ṣandūḳġa saldım, dėdi. Civān, bu ḫaberni ėşitib (7) anasıdın ḫursand boldı. Ornıdın derḥāl turub, ol ṣandūḳġa kėlib, ol libās-ı (8) muraṣṣaʿlarnı kördi ki ıḳlımlarnın͡g ḫarācıġa erzıdur ve atını aldıġa kėldi. Ol atını tanudı. (9) Baʿd ez-ān anasıġa baḳıb duʿā-yı ḫayr ḳıldı. Aydı: Ay māder eger emīr bu atnı ve ser-ü-pāynı (10) man͡ga berse yetti peştüm eger

[217] Metinde جست جوی "cüst cūy" yazılmış
[218] Hakim Nezārį, 6. Beyit, https://ganjoor.net/nezari/ghazalnz/sh733/
[219] *Ben hangi hoşnutlukla içeyim ve isteyeyim. / Çünkü önümde arkamda acı çeken ordu saf tutmuştur.*

ḫarāc[220] ḳılsa tamām bolmas dėb, şevḳ birle anasını aldıdın çıḳıb, (11) çehār sū ṭarafın͡ga yügürüb kėldi. Ol vaḳti Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh münādī ḳıldurur (12) ėrdiler ki her kim Tavsen'ni ḫaberini yā özini alıb kėlse çünān intiḳām ḳılur miz dėb turub (13) ėrdiler. Ol sāʿatde ol civān yetib bardı. Dėdi kim, ay Emīr Ġāzī, Tavsen'din mening͡ (14) ḫaberim bar. Şul zamān, Emīr Ġāzī ol libās-ı pādişāhāne[221]lerni an͡ga berdiler ve ol at-ı zerrīn muraṣṣaʿ (15) licāmġa mindürüb yetti siper altunnı berdiler. Ḫalḳ-ı ʿālem cemʿ bolub an͡ga taʿaccüb ḳalur ėrdiler. (16) Tā anı imāmnın͡g ḳaşlarıġa alıb kėldiler. İmāmġa hīç kişi Tavsen'ni ḫaberini alıb kėlmeb (17) ėrdiler. Melūl ve ġamnāk ėrdiler ve ol civānnı alıb kėldiler. İmām ol civānġa nevāziş bisyār (18) körgüzdiler ve birāder oḳudılar. Baʿd ez-ān ol civānnı atlandurub yanlarıde alıb ol (19) civānnı öyge revān boldılar ve civānnı sarāyġa kirdiler. Ol kem pīr çıḳıb, imāmnı ayaġlarıġa nūr (20) közini sürtüb, mülāzemetler ḳıldı. İmām nevāziş ḳıldılar ve anı vālide oḳudılar ve oġlı- (21) nı birāder oḳudılar. Andın keyin Emīr Muṣīb Ġāzī īn heme köhne libāslarnın͡g arasıdın **[170]** (1) Tavsen'ni tutub imāmnın͡g mülāzemetleriġa kėltürdiler. İmām, Ḫudā-yı celle celālehū ʿam nevāleġa ḥamd (2) s̲enā ayttılar ve secde-yi şükür becā kėltürdiler. İmām aydılar: Ay bed-baḫt, körgil ki Ḫudā-yı taʿālā deyr- (3) gīr saḫtgīrdür.

Ḳavle taʿālā İnne baṭşe rabbike le şedīd[222] Neçük ḳulumġa ḫ̆ār ve zār tüşürdi. (4) Uşbu kündin mülāḥaẓa ḳılmadın͡g ve mening͡ maḥzūn kön͡glümge hīç raḥim ḳılmadın͡g ve men birāderlerim (5) ve ferzendlerim firāḳıde mübtelā ėrdim. Mendin san͡ga nėme yamanlık[223] ötüb ėrdi ki, mening͡ ḥaḳḳımde (6) bu muʿāmelening͡ ḳılıb ėrding͡. Tavsen külüb aydı ki Ebū Turābī'ning͡ oġlı: Sen ḫayāl ḳıldın͡g (7) ki meni öldürür men dėb ġalaṭ ḳıldın͡g. Emīre'l-fāsıḳīn ʿālemde tirig bolsa sen tāre mūyım[224] (8) nı kem ḳılalmas sen. İmām der-ġażab bolub aydılar ki: Ḥālā men seni öltüralmas men mü? Körey ki Yezīd-i (9) pelīding͡ nėme ḳıladur dėb. Ol seg-i pelīdni bėlidin tutub, yerdin üzüb, ot ṭarafıge (10) merkeb sürüb, revān boldılar. Yetib deryā-yı āteşge ol segni urdılar. Ol bed-nihād- (11) nı bedenige ot andaġ der-üftād boldı ki be-ṭarīḳ-ı Ḥasan'nı köydürdi. Andın keyin, Ḥażret-i İmām'nı (12)

[220] Metinde خرچ "ḫaraç" yazılmış.
[221] Metinde پادشانه "pādişāne" yazılmış.
[222] *Yüce Allah demiştir ki Şüphesiz rabbinin yakalaması pek müthiştir.* Buruç sûresi 12. âyet: " اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ "
[223] Metinde یمانلیق "yamanlık" yazılmış.
[224] Metinde موءیم "mūʾyım" yazılmış.

taḫtıge olturġuzdılar. Vāllah şerefā ve taʿẓīmā ve tekbīrā İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh ve şehīdān-ı (13) Deşt-i Kerbelā'nın͡g mātemleriġa muḳayyed boldılar. Tamām Ehl-i Mekke mātem tutub ḳara keydiler. Sarāylarını (14) èşikini baġlab kūçelerġa kül ḳoydılar. Ḳollarıġa taş aldılar. İrānlar ve maẓlūmlar kèçe ve (15) kündüz gird-i ḫāne-yi Kaʿbe'de yürür èrdiler vā Ḥüseynā, vā Şehīdā, vā Maẓlūmā, dèr èrdiler. Tā ḳırḳ (16) küngaça mātem tuttılar. Ḳırḳ kündin son͡g āb u aş bèrdiler. Ḥāfızlar Kelāmu'llāh oḳudılar. (17) Sevābını rūḥ-ı pāk-ı şehīdāġa bağışladılar. Çün andın İmām Muḥammed Ḥanīfe raḍıya'llāhu ʿanh şehīdā- (18) nın͡g mātemleridin fāriġ boldılar. Emīr Muṣīb Ġāzī'ġa baḳıb aydılar ki: Bu kün atamnın͡g (19) bir oġlı siz perverende Şāh-ı Merdāndur siz ve meni͡n birāderimsiz ve peder-i büzürgvārım yetti yaşarın͡gızde (20) deh ḫaṭṭ-ı menşūr sizni͡n atın͡gızġa bitib èrdiler. Bu iş yalġuznın͡g İmām Zeyne'l-ʿābidīn (21) Mevlā'ġa tüşmebdür. Sizni͡n hem başın͡gızġa tüşübdür. Çünki İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh meni **[171]** (1) birāderim. Sizni͡n hem birāderin͡giz tururlar. Bu vāḳıʿa bolubdur ve Ehl-i Beyt-i İmām Ḥüseyin'ni başları (2) ve İmām Zeyne'l-ʿābidīn ol laʿīnni èlgide giriftārdurlar. Bizler ki vācib ve lāzımdur ki cidāl (3) ḳılıb ol benddekilerni ol bed-baḫt-ı laʿīnni èlgidin necāt bèrmek. Başlarını tenlerige (4) vaṣl ḳılıb defin ḳılmaḳ ve ol bī-çārelerni sizdin ve bizdin özge hīç ġam ḫˇārı yoḳdur, (5) dèdiler. Emīr Muṣīb raḍıya'llāhu ʿanh bu sözni an͡glab, orunlarıdın turub ḳad rāst ḳılıb, (6) nèçe yerde edeb-i ʿubūdiyet būse ḳılıb, imāmnın͡g sitāyişleriġa aġız açıb aydılar ki, revā bolġay (7) yā imāmü'l-müsellimīn. Bendenin͡g ḥaḳḳıde bende-nevāzlik ḳıldılar ve gerne men bendedür men bende (8) ber-dergāhdur men ve ḫidmetkārdur men ve kemīne-yi āsitāndur men ve her nèmerse ki fermān ḳılsalar dār-ı[225] maḳar (9) cān tenimde bar, te'ḫīr[226] ḳılmas men. İmām Emīr Muṣīb'ni başlarını ḳuçub yüzlerige būse ḳılur èrdiler. (10) Zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġladılar. Baʿd ez-ān aydılar: Ay yārān ve birāderān, man͡ga tedbīr körgüzü- (11) n͡gler, Emīr Muṣīb merdī èrdiler. Nīkū-kār, nīk-re'y[227] ve kārdān ve taḫt u baḫtge[228] kāmil (12) ve ṭarīḳ-i sipāhīkerçilikni[229] özgeleridin behraḳ bilür èrdiler. Şāgird-i Şāh-ı Merdān (13) ve Şīr-i Yezdān ve Baba-yı ʿAleviyān, Emīre'l-mū'minīn[230] ʿAli raḍıya'llāhu ʿanhġa köp ḫidmet ḳılıb (14) èrdiler. Aydılar: Ay şehzāde sizge münāsib oldur ki eṭrāf ü eknāf ez-berāy-ı muhibbān (15) ve cān-bāzān peyġamber-i āḫirü'z-zamāndur. Şehrlerge ʿArab ḳabīlelerige kişi yibermaḳ kèrek.

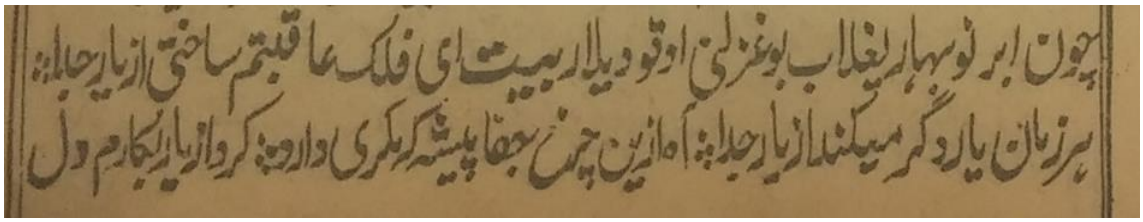
---

[225] Metinde تار "tār" yazılmış.
[226] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.
[227] Metinde راى "rāy" yazılmış.
[228] Metinde تاخت وباخت "tāḫt u bāḫt" yazılmış..
[229] Metinde سپاهى كرچليك "sipāhīkerçilik" yazılmış.
[230] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

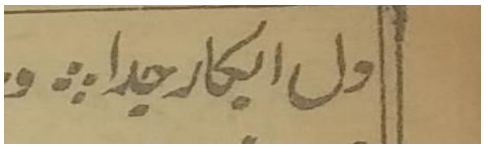
Vāḳıʿa- (16) dın ḫaberleri yoḳ. Olar Yezīd-i pelīdni vehmidin dem uralmaslar ve kūçelerde ḳalıb- (17) durlar ve cigerlerini tişleb ve közlerini yollarge tikib ve ḳulaḳlarını āvāzde (18) ḳoyubdurlar. Muntaẓır ki ḳaysı ṭarafdın ṣadā çıḳadur ve mekānlarıdın taşḳarı çıḳalmas (19) lar. Ḥālā ki bizni ḫaṭṭımız yetse maʿlūm bolur ki siz teşrīf kėltürüb siz. Her ḳısm bendeler (20) ḥażretinġizge cemʿ bolub, daʿvā-yı ḫūn-ı şehīdān ḳılurlar. Her ṭarafdın müselmānlar biznińg (21) mededimiz üçün kėlürler. Çün leşker cemʿ bolsalar ol zamānde yana maṣlaḥat ḳılur miz. **[172]** (1) İmām ve cemīʿ yārānlar Emīr Muṣīb Ġāzī'ġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Baʿd ez-ān bir nāme ʿAbdu'r-raḥman Ebū Bekir Ṣıddīḳ'nı (2) oġlıları Mıṣır'ġa revān ḳıldılar. Be-mücerred, nāme yetmek hemān bilā-tevaḳḳuf özüńglerni mańga yetgüreńgler. (3) Yezīd'ni başıġa barıb Ehl-i Beyt İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni necāt bėrib ḫilāfet taḫtıde oltur- (4) ġuzalı. Tā ki ḥaḳ merkezide ḳarār tapḳay ve yana bir nāme, be-cānib-i Ḥācer Ḥażret-i ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer Ḫaṭṭāb (5) raḍıya'llāhu ʿanh revān ḳıldılar ve yana bir nāme be-cānib-i ḳabīle-yi ʿAbbās, ʿAbbāsīyān ez-berāy-ı Ḥażret-i (6) ʿAbbās ve İbrāhīm ʿAbbās ve Ḳāsım İbn ʿAbbās raḍıya'llāhu ʿanh ʿanh revān ḳıldılar ve yana bir nāme, Dārāb (7) girdġa, ez-berāy-ı Māhān Şāh ve Arslan Şāh ve Dārāb gird ve emīrānġa revān ḳıldılar ve yana bir (8) nāme, ez-berāy-ı Emīr Ehdāz ve ʿArab Şāh'ġa revān ḳıldılar ve yana bir Emīr Iṣfehānī Emīr Ḳırmız (9) İbn Iṣfehānī'ġa, revān ḳıldılar ve yana bir nāme, Emīr Ḳazvīn ve İsfendiyār Ḳazvīn'ġa revān (10) ḳıldılar ve yana bir nāme, ez-berāy-ı Ḫorāsānī, Sulṭān Şāh Ḫorāsānī'ġa revān ḳıldılar ve yana (11) bir nāme, Emīr Ṭaberistān şehriyār-ı Ṭaberistān'ġa revān ḳıldılar ve yana bir nāme, Emīr Rāzī'nī oġlı (12) Şeh Mīr Rāżī'ġa yiberdiler. Özleriġa kömek ṭaleb ḳıldılar. Baʿd ez-ān, İmām Emīr Muṣīb (13) Ġāzī'ġa ve Mālik Ejder'niń oġlanlarıġa İbrāhīm Mālik ve ʿAbdu'r-raḥman Mālik ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī (14) Ker'iġa baḳıb aydılar ki: Ay dilāverler yana nėme buyurur sizler. Hemme aydılar ki: Emīr Muṣīb Ġāzī her ne (15) cevāb körsetseler şuńun birle ʿamel ḳılur miz. İmām aydılar: Ay cān birāderim, ėmdi hemme (16) yārānlar uşbu sözni aydılar. Sizniń re'yińiz[231] nėmedür? Emīr aydılar ki: Eger maṣlaḥatnı (17) mańga salsańızlar münāsib oldur ki, şehīdlerni tenlerini tofraḳġa defin ḳılınglar. (18) Şul yerde ṣabr ḳılınglar, tā ki kömek cemʿ bolsun. Andın keyin ol Kūfe'ni üstiġa (19) leşker tartıb Mercān-nı oġlı ʿAbdu'llāh Ziyād'nıń üstiġa barınglar ve anı taḫt- (20) dın, taḫta tābūtġa tartınglar. Ḫūn-ı şehīdānı ol ḥarāmzāde bī-vefādın ṭaleb (21) ḳılınglar. Her fitne ki, turub şul melʿūndın turubdur. Kerbelā'de, imāmnıń mübārek **[173]** (1) başlarıġa ol seg, leşker revān ḳılıbdur. Bāʿiṣ şühedānı şehīd boluşlarıġa (2) ol bolubdur. Baʿdemā' yekke anıń kār u bārıdın

[231] Metinde رای "rāy" yazılmış.

dilcemʿ bolub. Yezīd-i pelīdni başıġa tīġ (3) tartmaḳ kėrek. Ol zamānde bizning leşkerimizġa ḳuvvet peydā bolur. İmāmnıng mübārek ḫātırlarıġa (4) bisyār ḫoş kėldi. Fī'l-ḥāl leşker münādī ḳıldılar. Hemme süvāre boldılar. Eşrāfġa dil-dārlik (5) ḳıldılar. Vedāʿ ḳıldılar ve Mekke'ning girdiġa kėlib ṭavāf ḳıldılar. Mekke'din çıḳtılar. Kerbelā'ġa (6) İmām Ḥüseyin ṭarafıge revān boldılar. Kerbelā'ġa yetib, piyāde bolub, şühedānı ceng ḳılġan (7) menziliġa kėldiler. Şehīdning mübārek tenlerini kördiler. Başsız yalangaç tofraḳġa ḳanġa (8) aralaşıbdurlar ve İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı mübārek tenleri ol yerde başsız (9) yatıbdurlar. İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning mübārek közleri ol nāzenīn tenġa tüşti. Āh tartıb (10) bī-hūş boldılar. Nėçe furṣatdın keyin hūşlarıġa kėldiler. Derḥāl turub aydılar: Es-selāmu (11) ʿaleyküm, ay birāder-i maẓlūm. Es-selāmu ʿaleyküm, ay birāder-i merḥūm. Es-selāmu ʿaleyküm, ay birāder-i şehīd. Neçük ḥālingiz? (12) Bu bed-baḫtlar sizni ḥaḳḳıngizde bīdād-ı ʿaẓīm ḳıldılar ve laṭīf cānıngizge raḥim ḳılmadılar ve nā- (13) zenīn başıngizını teningizdin cüdā ḳıldılar. Tofraḳġa ve ḳanġa taşladılar ve hevādārān (14) birāderzādegān ve birāderingizlerni Kerbelā'de şehīd ḳıldılar ve Ehl-i Beyt'ingizni esīr ḳıldılar. (15) Ḫudā-yı taʿālā'nı ġażabıdın ḳorḳmadılar. Rūḥ-ı pür-fütūḥ Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi (16) ve sellemdin şerm tutmadılar. Tangla[232] ġażabnı[233] aldıġa barġande nėme cevāb bėrürler. Ḳaysı til birle (17) taḳrīr ve beyān ḳılıb bu emir-i ʿaẓīmning neçük tedārikini ḳılurlar. Ay birāder, men ol kün Kerbelā'de (18) bolġay ėrdim. Ay büzürgvār, ay dırīġ, hümāyūn cellādıngizde bolub ve cānımnı meydān-ı (19) mecidingizde fedā ḳılġay ėrdim dėb, mübārek yüzlerini sīneleriġa ḳoyub, zār zār (20) çün ebr-i nev-bahār yıġlab bu ġazelni oḳudılar. Beyt:

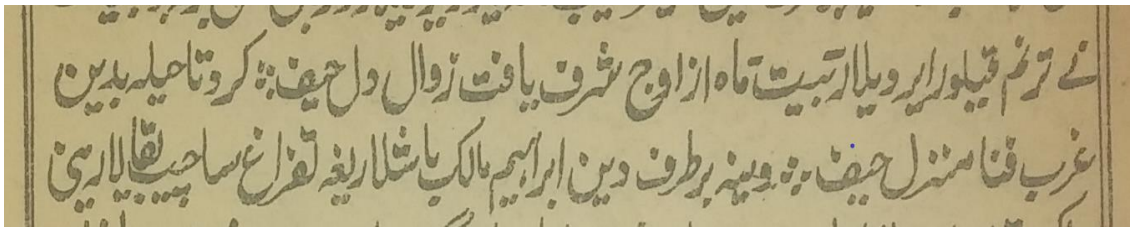

Ey felek ʿāḳıbetem sāḫti ez yār-ı cüdā (21) Her zamān yār-ı dīger mikoned ez yār-ı cüdā* Āh ezīn çarḫ-ı cefā pīşe ki mekri dāred* Kerd ez yār be-kārem dil...*[234] **[174]**

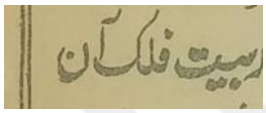

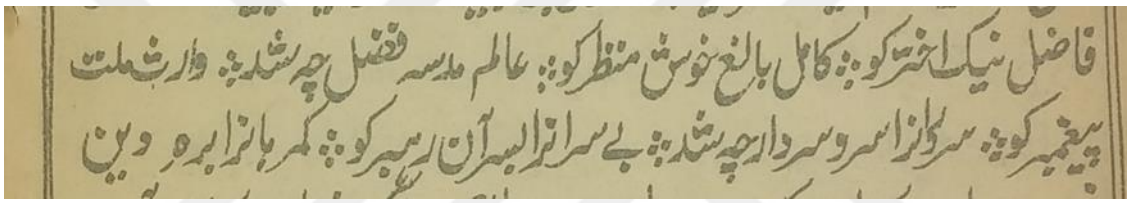
[232] Metinde تانكلار "tanglar" yazılmış.
[233] Metinde قضاب "ḳażāb" yazılmış.
[234] *Ey felek sonunda beni yardan ayırdın. / Her zaman bir yar başka yardan ayırır. / Ah bu eziyet çektiren felek aldatıcıdır. / Yaralı gönlümü yardan ayırdı.*

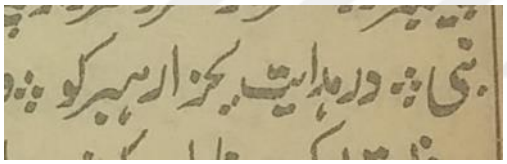
(1) dil ābkār cüdā*[235] ve yana bir ṭarafdın Emīr Muṣīb nāle ḳılur ėrdiler ve zebān-ı ḥāl birle bu ebyāt- (2) nı terennüm ḳılur ėrdiler. Beyt:

Māh ez evc-i şeref yāft zevāl-i dil-i ḥayf Kerd tā ḥīle bedīn (3) ġarb-i fenā menzil ḥayf*[236] Ve yana bir ṭarafdın İbrāhīm Mālik başlarıġa tofraġ saçıb beḳālarını (4) çāk ḳılur ėrdiler. Ol ser-i būstān-ı nebevī, ol tāze gülistān Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā (5) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning firāḳıde bu mażmūn birle beyt oḳudılar. Beyt:

Felek ān (6) fāżıl-ı nīk-i āḫter kū Kamil-i bālīġ-i ḫoş münzār kū* ʿĀlem-i medrese[237] fażl çe şöd* Vāriṣ-i millet-i (7) peyġamber kū* Serverān-rā ser ü serdār çe şöd* Bī-serān-rā be-serān rehber kū* Kemer hān-rā be-reh-i dīn-i (8) nebī* Der hidāyet be-cezā rehber kū*[238]

Ve yana bir ṭarafdın ʿAbdu'r-raḥman Mālik ḫūn-āb, be-cāy āb (9) der-firāḳ āv ki nā-yāb köz deryāsıdın töker ėrdiler ve ḥāl tili birle bu ebyātnı (10) oḳudılar. Beyt:

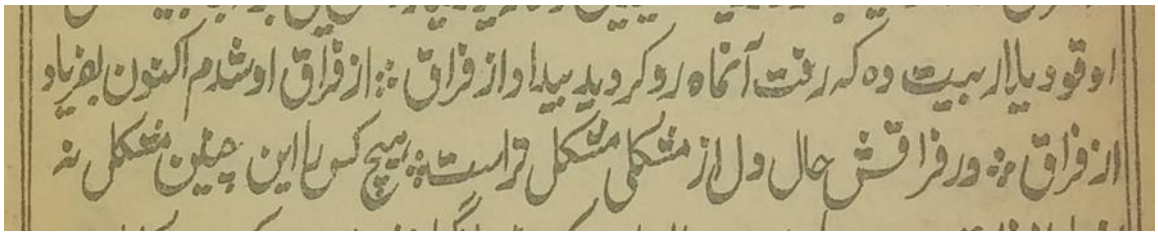

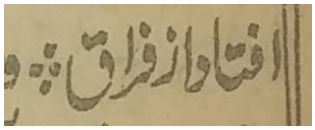
235 *Gönül şarap sunmaktan uzaklaşmıştır.*

236 *Ay, yukardan şeref buldu yürek yaralı, yazık. / Hile yapıp, ayrılıp, geçici menzile gitti, yazık.*

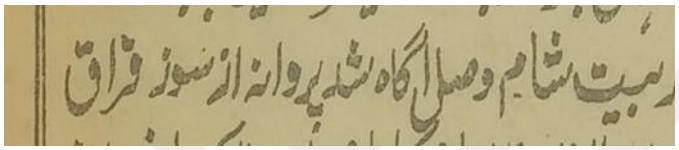
237 Metinde مدسه "medse" yazılmış.

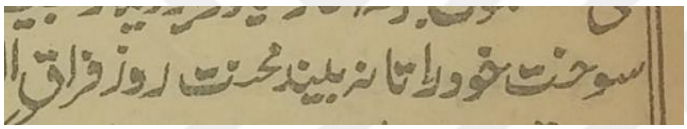
238 *Felek, o erdemli, iyi yıldız nerede? / Olgun, genç, hoş görünüşlü nerede? / Medresenin erdemli bilge kişisi nerede? / Milletin peygamberinin varisi, nerede? / Liderlerin liderine ne oldu? / Başsızların başı olan rehber, nerede? / Dinin peygamberinin yoluna kemerleri bağlayın. / Sadece onun yönlendirişinde olacağımız rehber nerede.*

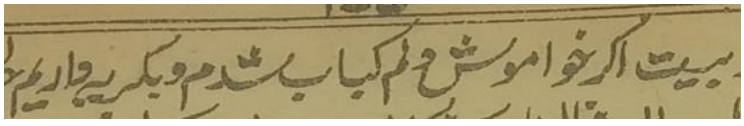

Deh ki reftān māh-rū kerdīd bīdād ez firāḳ Ez firāḳ uşdem eknūn be-feryād (11) ez firāḳ* *Der firāḳeş ḥāl-i dil ez müşkil-i müşkilter est* Hīç kes-rā īn çenīn müşkil ne (12) üftād ez-firāḳ*[239] Ve yana bir ṭarafdın nālehā-yı ciger-sūz, cān-güdāz Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb bu kelimāt- (13) nı maẓmūnı birle āġāz ḳılur ėrdiler. Beyt:

Şām vāṣıl agāh şöd pervāne ez sūz firāḳ (14) Sūḫt ḫūd-rā tā ne bīned miḥnet rūz-ı firāḳ*[240] El-ḳıṣṣa: tamām leşker ol ṣaḥrāde yalan͡g baş, baş- (15) larıġa tofraġlar saçar ėrdiler ve nālehā-yı cān-güdāz ḳılur ėrdiler ve hem boldı ki zemīn ber-hem yıḳḳay[241] (16) Üç kündin keyin şehīdānın͡g tenlerini kefenge alıb defin ḳıldılar. Ḥażret-i İmām (17) Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnın͡g ḳabrlerini başıde ʿimāret-i ʿālī bünyād ḳıldılar. Tā üç (18) kün Kerbelā'de mātem tuttılar. Bu müddetde tört min͡g kişi ḳabāīl eṭrāfıdın[242] cemʿ boldı- (19) lar. Baʿd ez-ān imām buyurdılar. Gele-yi ḳoy, tėve öltürüb, āb u aş berdiler. Duʿā ve tekbīr (20) ḳıldılar. İmām-ı dīn İmām Muḥammed Ḥanīfe Kerbelā'nı kār u bārıdın dilcemʿ bolub, Emīr Muṣīb'ge (21) baḳıb, aydılar: Ay birāder, el-ḥamdüli'llāh ki, leşker cemʿ bolubdur. Eger ḫ̆āhlasalar ʿālemdin **[175]** (1) ġırīv[243] çıḳarurlar. Beyt:

[239] *Vah gitti, o ay yüzlü ayrılıktan uyandı. / Onun ayrılığından şimdi ağlamaktayım. / Gönül ayrılık nedeniyle her zorluktan daha zordur. / Hiç kimse ayrılık yolunda böyle bir güçlüğe düşmedi.*

[240] *Kavuşacağı akşam kelebek ayrılık ateşinden haberdar oldu. / Ayrılık gününün acısını görmemek için kendini yaktı.*

[241] Metinde یکای "yıkay" yazılmış.

[242] Metinde اطرف "eṭraf" yazılmış.

[243] Metinde کرو "griv" yazılmış.

Eger ḫˇāmūş dilem kebāb şödem ve be-girye dārim[244] Cihān ol ḳaysı ṭarafge barur. (2) Miz Emīr Muṣīb aydılar: Fī'l-ḥāl Kūfe'ge barıb Ziyād'nıng oğlını muḥāṣara ḳılurmız. Tā iş- (3) ni tamām ḳılıb dilcemˈ bolġunça her ṭarafdın kömek yeter. Kūfe feṭḥ bolġandın keyin istiˈdād-ı (4) tamām birle anıng işini tamām ḳılur miz. İmām-ı dīn, İmām Muḥammed Ḥanīfe'ġa köp ḫoş kėldi. Ḫˇāhla- (5) dılar ki ṭabl kös Kūfe ṭarafıge urġaylar. İmāmnıng leşkerleridin bir kişi ḳad rāst (6) ḳılıb zemīn-i edeb büse ḳıldılar. Aydılar ki: Yā imām, Kerbelā'nıng arḳasıde bir şehr bardur (7) ki anıng Ḥaleb dėrler ve anıng ḥākimini Yezīd ḳoyġan. Anıng atı Kehrem İbn Mülcemˈdür. Leşkerleri (8) bisyārdur. On ėkki ming[245] sipeh-sālārı bardur. Bu leşkerge ˈulūf ˈIrāḳ'dın kėlür. İmām (9) çün bu sözni angladılar, müteḥayyir boldılar. Ol kişi aydılar ki, ol andın dilcemˈ bolmay. Kūfe'ge (10) barmangizlar. Çerā ki, ol arḳadın çıḳıb, Mekke ve Medīne'ni ḫarāb ḳılur ve ˈazīzlerni ḫˇār ! (11) ḳılur ve bizing leşkerimizni arḳasıdın ol bolub ve Kūfelikler aldımızdın bolub. (12) bizning leşkerimizni kār u bārı teng bolur. İmāmġa ve yārānlar bu söz köp maˈḳūl boldı. İmām, (13) emīrlerge baḳıb aydılar ki: Ay pehlevānlar nėme tedbīr körsete sizler ol Ḥaleb'ni başıġa barur (14) mu sizler, Kūfe'ning üstiġa. Hemme aydılar: Ol Ḥaleb'ning kār u bārıdın dilcemˈ bolmay. (15) Kūfe'ġa barıb bolmas. İmām aydılar: Uluġ ḳanlıġ bizge. Ol melˈūn atası peder-i büzürgvārımnı (16) öltürübdür. Ol anıngdın peder-i büzürgvārımnı ḳanlarını ṭaleb ḳıldı. Baˈd ez-ān birāderimni (17) ḫūnını ṭaleb ḳılıb anga muḳayyed bolay. İmām aydılar: Ol be-ṭarīḳ emānet bir kişini (18) pādişāh ḳılmaḳ kėrek. Tā ki niẓāmkār bī-ser-encām bolmaġay. İmām Zeyne'l-ʿābidīn (19) ol zamān benddin ḫalāṣ bolsalar ol zamān olar bolur. Hemme aydılar: Yā imām bu iş- (20) ġa lāyıḳ siz. Biz sizni be-cāy-ı İmām Ḥüseyin ve İmām Zeyne'l-ʿābidīn biledür miz dėb ol Emīr (21) Muṣīb Ġāzī bīˈat ḳıldılar. Tamām emīrler ve şāhlar bīˈat ḳıldılar ve mübārek-bād [176] (1) lik ḳıldılar. Emīr Muṣīb, bārgāh-ı Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni alıb kėldiler. İmām-ı dīn İmām Muḥammed (2) Ḥanīfe'ġa üçün bārgāh ḳıldılar ve imām taḫt üzre ber-ḳarār boldılar. İmām emr ḳıldılar ki siyāh (3) ẓafer peyker Ḥaleb ṭarafge revān bolġaydılar. Leşker revān boldılar. Nėçe kündin keyin Ḥaleb'ni (4) girdiġa yettiler. Yaˈnī Kād dėgen bir mevżiˈ bar ėrdi, anga tüştiler ve mātemġa meşġūl (5) boldılar. Ammā Mülcem İbn Kehrem'ni ande cāsūsı bar ėrdi. Fī'l-ḥāl kėlib aydı ki: Ay şehriyār (6) bilgil ki ottuz bėş ming kişi birle Ebū Turābī'ni bir oğlı Yemen'ge barıb aygen. (7) Atı Muḥammed Ḥanīfe ėrmiş, Ebū Turābī'ni şecāˈ oğlı ėrmiş ve yana bir şāgirdi bar aygen. (8) Muṣīb İbn Muḥammed İbn Eşfaˈ Ḫażāˈī aygen.

[244] *Eğer sussam yüreğim kebap olmuş ağlıyorumdur.*
[245] Metinde نینک "ning" yazılmış.

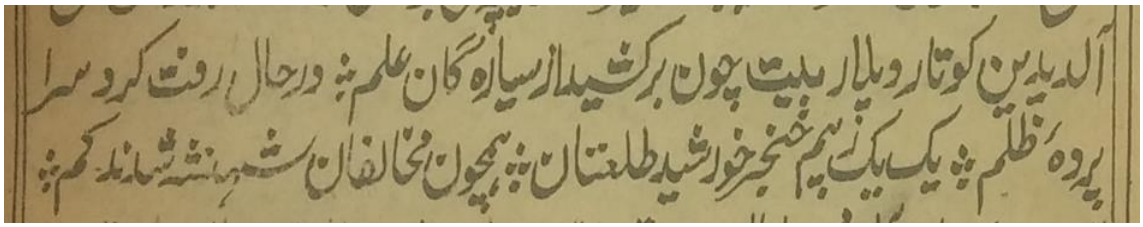
Yana Mālik Ejder'ning oġlı ʿÖmer Maʿdī Kereb[246] (9) ottuz bėş ming kişi birle sening başınga Ebū Turābī'ni ḫūnını daʿvā ḳılıb kėlibdür (10) Ḥaleb'ni girdiġa Kād'ge tüşübdür men. Sanga ḫaber berdim. Ėmdi sen bilür sen dėdi. (11) Şul zamān Kehrem'ni bir vezīri bar ėrdi. Fażl-ı Nehr dėr ėrdi. Anı ṭaleb ḳıldı. (12) Aydı ki: Bu leşkerni bāreside nėme dėr sen? Fażl aydı ki: Ay şehriyār münāsib oldur ki (13) leşkering yāb çıḳıb bular birle ceng ḳılsang nėçe vechdin dürüstdür. (14) Biri bu ki olarnı leşkeri kem ve yana biri bu ki olar şikeste-yi ḫāṭırdur ve yana biri (15) bu ki sening ḳalʿang kiçik, leşkering bisyār, tāb u ṭāḳati yoḳ. Sening leşker- (16) inge mebādā Ebū Turābī'ni oġlını aldıġa çıḳmang! Müselmānlar ḳıblede bolub bisyār (17) helāk bolurlar. Düşmannı murādıçe bolur. Kehrem'ge bu söz bisyār ḫoş kėldi ve nevāziş (18) bisyār ḳıldı ve vaʿde bī-şümār ḳıldı. Baʿd ez-ān, ol on ėkki ming sipeh-sālār- (19) nı ṭaleb ḳıldı. Ol Şemr-i Sānī ve ʿAbdu'llāh-ı Sānī ve Buḫt-ı Naṣṣar-ı Sānī ve Esmek-i Sānī ve Rüstem-i (20) Sānī bular hemmeleri Murād ḳabīlesidin İbn Mülcem'ni ḫˇīşāvendi ėrdi. Üç (21) kişi racʿa'de ėrdi. Biri Baḫt, biri Naṣır, biri ʿAmlāḳ ve Şemrī ve Sāmek üçi [177] (1) racʿa'de ėrdi. Rüstem-i Sānī, Şeddād Firʿavun-ı Sānī bu altı kişi özini aldıde ėrdi. Müneccimler aytıb (2) ėrdi ki: Bu ėkki sipeh-sālāring olmasa[247] seni hem öltürürler dėb ėrdi. Ol cihetdin (3) olarnı ʿazīz tutar ėrdi. Kehrem alarnı ṭaleb ḳılıb emr ḳıldı ki, her ḳaysılaring bir reng (4) birle leşkerlering ni ārāste ḳılıb çıḳıng lar! Sizlerdin ḳorḳub Ebū Turābī'ni oġlını (5) yüreki pāre pāre bolsun. Yana bir kün Ḥaleb'ning ḳalʿasıdın āvāz-ı ḥarb kös, nāle-yi nāy çıḳtı. (6) Zemīn ü zamān, mekīn ü mekān nāle feryādġa kėldi. Ol āvāz, imāmning ḳulaḳlarıġa yetti. (7) İmām ol bārgāhdın çıḳıb kördiler ki ḳalʿaning burçlarının ḫalḳ bī-kerān tutub (8) dur. Be-ṭarīḳ-i Maver ve Belḫ ve ḳalʿaning girdini, seng ve hürre-yi seng ve közhā-yı ḫākister ve bendhāy (9) ve seng-i ʿarāra ve mancınīḳ ve ġayr belālarde çün Sedd-i Skender ārāste ammā dervāze açıldı. (10) İmām kördiler ki ottuz pergāle ʿalem-i zerd nişāne, ottuz ming bed-baḫt hemme silāḥ üstide. (11) Ḫaftānhā-yı zırh keyib dūbulġahā-yı zer mīl başıġa ḳoyubdur[248] kesterānhā-yı (12) zer atlarıġa salıbdur. Tīġni ġılāfıdın sarıġ pīşde bir ʿalem-i zerd, çün şehristān (13) zeberced ve cevāhir birle alıb kėlür ėrdiler. Ol ʿalemni şuḳḳasıde nā-sezāy ḫānedān ėrdi. (14) Yüz ming laʿnet-i Ḫudā düşman-ı ḫānedānġa bolsun ve ol ʿalemni astıde merdek ḳavī ṣūret, (15) dėv sīret, bülend ḳāmet, girān köz, yüzi ezraḳ heybet birle çıḳtı. Zemīn zamān anıng (16) heybetdin lerzege kėlür. Çünān ki tīġ çün taḫta ve tīġ dīger yanıde ve gürzī be-miḳdār, ėkki yüz (17) bātmān, ėgerning ḳaşıde ve nīze yegirme bātmān ėgerning bendide,

[246] Metinde معديكرت "Maʿdī Keret" yazılmış.
[247] Metinde اولسه "olsa" yazılmış.
[248] Metinde دبر "debr" yazılmış.

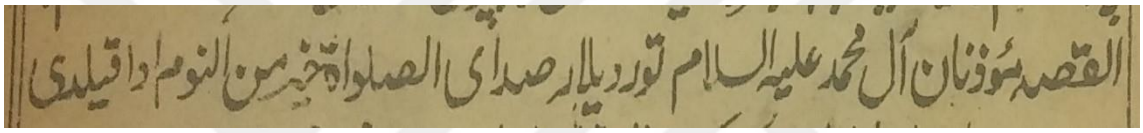
sarıġ ḫaftān (18) silāḥnıng͡ üstide keyibdür. Tīr-keş bėlide bağlabdur. Bėş ming͡ piyāde-yi Āzer (19) pūş ʿinānide taşḳarı çıḳtı. İmāmnıng͡ leşkerining͡ berāberide turdı, ṣaf- (20) larını rāst ḳılıb, piyāde muʿallaḳ barur ėrdi. Ammā İmām Emīr Muṣīb Ġāzī'ġa baḳtılar (21) Ong͡ ḳollarıge turub ėrdiler ve Mālik Ejder'ni oġlanları song͡ ḳollarıde **[178]** (1) turub ėrdiler ve Ḥażret-i ʿÖmer'ning͡ oġlıları arḳalarıde turub ėrdiler. İmām aydılar: Ay (2) sipeh-sālārġa ziyān, bu kişi ki, bu debdebe ve ārāstelig birle çıḳtı. Ẓāhirā nebīre-yi Mülcem'dür. (3) Emīr Muṣīb aydılar ki: Ay şehriyār, men bu kişini körmeb ėrdim, tanumaydur men. İmām aydılar (4) ki: Kişi bolġay mu ki bu ḫalḳnı körgen bolġay ol kişi ki imāmġa ḫaber bėrib ėrdi. Ol (5) kėlib aydı ki: Ay şehriyār men bilür men. İmām aydılar ol kişi ki debdebe birle ārāste- (6) lig birle çıḳtı. Kehrem'ni özi ėmes mü? Ol kişi aydı: Belī özi ėmesdür. Yā imām, ol (7) on ėkki serdārnıng͡ birisidür. Hemmesi uşbu ṭarīḳdedur. Benī Murād'dın çün bu (8) çıḳıb turdı ve yana birisi, ottuz ming͡ nākes birle ḳızıl libās keyib çıḳıb turdı ve yana birisi, (9) nėme-yi simābī libās keyib, ottuz ming͡ nākes birle çıḳıb ve yana birisi hemme nārencī ėgin (10) keyib, ottuz ming͡ nākes birle çıḳıb turdı ve yana birisi erġūvānī ėgin keyib, ottuz (11) ming͡ nākes birle çıḳıb turdı. Ol altı serdār özini ārāste ḳılıb ṣaf (12) rāst ḳılıb turdı. Āvāz nāy ve kös ʿarşge çıḳa başladı. Zemīn ü zamān, mekīn (13) mekān lerzege kėldi. Yegirme ming͡ ḫarāmzāde birle İbn Mülcem taşḳarı çıḳtı. İmām aydılar, (14) Bu kimdür? Piyāde süvāre çıḳtı. Ol kişi aydı ki ʿAbdu'r-raḥman İbn Mülcem'ni oġlı Kehrem'dür. Şehr- (15) din taşḳarı çıḳtı ve körünüşde muraṣṣaʿ çāderini şerūfler birle ber-pā ḳıldı ve çāderiġa (16) barıb leşker-gāh ārāste ḳıldı. Kėlib tüşti ve imām hem çāderleriġa tüştiler. Aydılar ki: Ay (17) ay dilāverler leşker-i ʿaẓīm bar ėken. Bu ḫarāmzāde ol kārımızde esrārmizni aldı. Āyā (18) müselmānlarnı ḫāli neçük bolġay? Emīr Muṣīb Ġāzī raḍıya'llāhu ʿanh mübārek ḳadlerini (19) rāst ḳılıb aydılar ki: Ay şehriyār Ḫudā-yı taʿālā sāye-i devleting͡izni müselmānlarnı (20) başlarıġa kem ḳılmasun. Yārānlarnı ve faḳīrlerni ġamını yer siz ve bende-nevāzlıḳ ḳılmaḳ, (21) sizning͡ ve birādering͡izning͡ ʿādetleridür. Ammā müselmānlar bu leşker-i bisyārdın ḳorḳmay- **[179]** (1) durlar. Çerā ki, hemme ölmekge köng͡ül bėribdürler ve sizni rikābıng͡ızde uluşnı bėrib (2) dürler. Bu ḳısm ėlge tolalıḳdın ve azlıḳdın endīşe ḳılmas miz. Pedering͡iz Ḥażret-i Şāh-ı (3) Merdān tenhā ḫaḳḳında demār āl-i Süfyān'dın[249] çıḳardılar. Birādering͡iz İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu (4) ʿanh, yetmiş ėkki ming͡ Kūfī ve Şāmī'din demār çıḳardılar. Bu sizge mīrāsdur, dilcemʿ (5) bolung͡ ki eger Yezīd-i pelīd Ziyād'nı oġlı ʿaleyhi'l-laʿne ʿālemni leşkerini cemʿ ḳılıb kėlse yüzev (6) körüb tolalıḳıdın endīşe ḳılmas miz. İmām bularnıng͡ ḫaḳlarıde duʿā ḳıldılar. (7)

[249] Metinde سقيان "süḳyān" yazılmış.

Leşker her ėkki ṭarafdın telāyege çıḳtılar. Mülcem-i Sānī ḫavāricler ṭarafıdın çıḳtı ve imām ṭaraf[250]larıdın (8) Zeyd ʿÖmer İbn Maʿdī çıḳtılar. On ming kişi birle cāsūslar, leşkering her ėkki ṭarafıdın (9) ḫaber alıb barur ėrdiler ve pāsbānlar[251] ḥāżır baş, vāḳıf baş, dėb yürür ėrdiler. (10) Ṭabl nevāziş ḳılıb çāderlerini girdleride yürür ėrdiler. Tā ol vaḳtġaça ki nāʾibān (11) ṣubḥ-gāh be-fermān Ḥażret-i İlah bu bisāṭ ḳīr-āndūd kėçeni bu ṭāḳ-zer nigārlar lāciverdini (12) aldıdın köterdiler. Beyt:

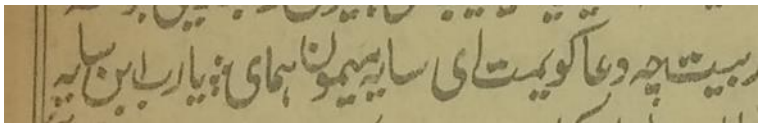
Çün ber keşīd ez seyyāregān-ı ʿilm Derḥāl reft kerd serā (13) perde-yi ẓulm* Yek yek ze bim ḫançer-i ḫurşīd ṭalʿatan* Hem çün muḫālifān şehenşeh şödend kem*[252]

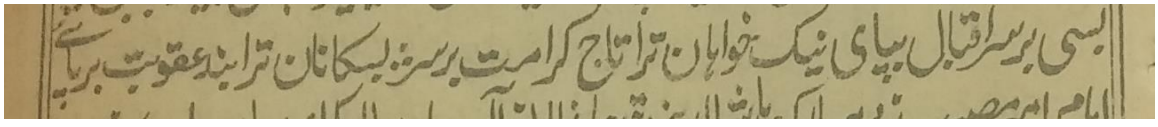

(14) El-ḳıṣṣa: Müeʾzzinān-ı Āl-i Muḥammed ʿaleyhi's-selām turdılar, ṣadāyü'ṣ-ṣalavāt *E'ṣ-ṣalavātü ḫayrün mine'n-nevm*[253] Edā ḳıldı (15) lar. Dost-dār-ı ḫānedānlar mescidge kėldiler. Namāz-ı bāmdādnı İmām Muḥammed Ḥanīfe'ni arḳalarıde edā (16) ḳıldılar. Namāzdın fāriġ bolub muḥāżır kėltürdiler. Ṭaʿām yėdiler[254] Baʿd ez-ān, ḥāfıẓlar ḫatm-i (17) Kelāmu'llāh ḳılıb sevābını rūḥ-ı pāk-ı şehīdāġa bağışladılar. Andın keyin imām aydılar: (18) Ay cān-bāzān-ı ḫānedānlar, bu kün daʿvānı biz ḳılduḳ, ṭabl-ı ceng ḳaḳalı. Hemme aydılar: (19) Şundaḳ bolġay, imām ḥükm ḳıldılar ki naḳḳāre-nüvāzlar naḳḳāre-yi ceng urunglar. Leşker-i imām (20) Muḥammed Ḥanīfe kös ve gırnāynı nevāzişġa kėltürdiler. Zemīn ü zamān lerzeġa tüşti (21) ve emīrler istiʿdād maʿreke cengge muḳayyed boldılar. Ammā emīrler fevc fevc müsellaḥ bolub imām- **[180]** (1) ning çāderlerini ėşikige kėlür ėrdiler. Ammā Emīr Muṣīb Ġāzī şöde siyāh şehīdān-ı Kerbelā- (2) ning mātemleride başlarıde baġlab ėrdiler ve menşūr Emīre'l-mü'minīn[255] ve imāmü'l-müttaḳīn ʿAli İbn (3) Ebī Ṭālib raḍıya'llāhu ʿanhnı ol şöde kūşeside ḳoyub ėrdiler ve feş bālā ve pāyān ḳoyub

[250] Metinde طر "ṭar" yazılmış.
[251] Metinde پاسیان "pāsyān" yazılmış.
[252] *İlim gezegeninden baş kaldırdığı zaman, / Zulüm perdesinin başı hemen gitmeye başladı. / Parlak yüzlü hançerin korkusundan bir bir, / Böylece şahların şahının muhalifi azaldı.*
[253] *Namaz uykudan daha hayırlıdır.*Tirmizī, Salāt 145, (198); ibn Mace, Ezan, (3)
[254] Metinde بیدیلار "bidiler" yazılmış.
[255] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

(4) ḳara ḫaftānlar, ḳara silāḥnı[256] üstige tartıb, ḥāciyāne ton keyib, gürzlik ecel fiʿl belā (5) nümāy yanlarıġa asıb ve tīġ-i Rūmī ḳıymet bahā kemerleride ḥamā'il ḳılıb yettiler ve yana bir ṭaraf- (6) dın İbrāhīm Ejder ve ʿAbdu'r-raḥman Ejder pederlerini ḳırḳ ėkki bātmān nīzelerini ḳollarıġa alıb (7) yettiler ve yana bir ṭarafdın Zeyd ʿÖmer Maʿdī, tīġ-ker enbūşni tutub ve siper-ker enbūş[257] tutub (8) yettiler. El-ḳıṣṣa: Emīrler ve serdārlar kėldiler. İmām Muḥammed Ḥanīfe raḍıya'llāhu ʿanh çāderleridin (9) çıḳıb silāḥ girān keyib ve tīġ-i Yemenī bėlleride ve siper-i Şāh-ı Yemen ketfleride ve ser-ü-pāy (10) Ābān ʿAli ekmīnleri de hemme imāmġa duʿā ḳıldılar. Ābān ʿAli'ni atlarını tartıb bėrib (11) kėltürdiler. Emīr Muṣīb Ġāzī atnıng bağlıġa kirdiler. Zeyd ʿÖmer Maʿdī atnıng (12) rikābını tuttılar. Mālik'ning oġulları atnıng cilāvını tuttılar. İmām atġa mindiler (13) ki ve Medīne'ning piyādeleri tekbīr aytıb, şemşīr-bāzlik ḳılıb, imāmnıngʿınānlarıġa (14) kirdiler. İmām işāret ḳılıb atlanıb meydānġa kirdiler. Meydānġa yettiler. Ol ṭarafdın (15) Kehrem öz leşkeri birle yetti. Her ėkki leşker birbirini muḳābiliside ārāste boldı. Meymene ve (16) meysere ḳalb ve cenāḥ ve sāḳa ve kemīn-gāh her ėkki ṭarafdın ārāste boldı. ʿAlemdārlar (17) ʿalemlerini serdārlarnı başıde cilvege kėltürdi. Piyādeler ṣaflarını atlıġnı (18) aldıde ārāste ḳıldılar. İmāmnıng özleri leşkerning ortasıde ḳarār aldılar. Ong (19) ḳolġa Emīr Muṣīb Ġāzī'ni yiberdiler. Sol ḳolġa İbrāhīm Mālik'ni yiberdiler. Arḳalarıde (20) Zeyd ʿÖmer Maʿdī'ni revān ḳıldılar. Tuġ tübige ʿAbdu'r-raḥman Mālik'ni yiberdiler. Ḫavāricler hem meymene (21) meysere leşkerini emīrleriġa bėrib, özi leşker ortasıde turdı. Her ėkki ṣaf bir bir [181] (1) birbirilerini berāberinde rāstlıḳ ḳıldılar. Bulut kėlib saḳālik ḳıldı. Şimāl kėlib ferāş- (2) lik ḳıldı. Tofraḳnı maʿreke meydāndın yıraḳ ḳıldı. Meydān be-ṭarīḳ-i dil ṣādıḳān rūşen (3) ve müzeyyen boldı. Emīr Muṣīb, imāmnıng aldılarıge kėlib imāmnı hümāyūn rikāblarını būse (4) ḳıldılar. Duʿāġa aġız açtılar. Beyt:

Çe duʿā-yı gūyemet ay sāye-i meymūn hümāy[258] Yā Rab İbn Sāye (5) besī ber-ser-i iḳbāl-i be-pāye* Nīk ḫᵛāhān turā tāc-ı kerāmet ber-ser* Bes Kenān turabend-i ʿuḳūbet

[256] Metindeسلارحنی "silārḥnı" yazılmış.
[257] Metinde انبوس "enbūs" yazılmış.
[258] Saʿdī, 53 Kasīde, 1. Beyit, Türkan hanım ve oğlu için söylemiş, https://ganjoor.net/saadi/mavaez/ghasides/sh53

ber-pāy*[259] (6) İmām Emīr Muṣīb'ni mübārek başlarını ḳuçaġlarıġa alıb. Aydılar ki: Ay cān birāderim nėme (7) ḫ̆āhlar siz. Emīr Muṣīb aydılar: Yā imām bu kün meydānnı ḥażretiniñizden[260] der-ḫ̆āst ḳıladur men. (8) Tā men meydānġa kirib merdānelik dādını bėrey. Bu nābekārlardın demār çıḳarsam. İmām aydılar (9) ki: Men başımnı hem sendin dırīġ tutmas men. Līkin bu kün ol meṣāndur ḫ̆āhlaydur[261] men ki (10) sen meniñ ornımde bolsañ leşkerni muḥāfaẓat ḳılsañ. Ol meydānġa özüm kirib ḫūn peder-i (11) büzürgvār Yemenī ve birāderlerimni bu cemāʿa bī-dīnlerdin alay. Tā end ki mülāḥaẓa ḳılay. Emīr Muṣīb Ġāzī (12) aydılar: Şundaġ bolsun dėdiler. Merkebġa süvāre bolub imām-ı dīn ʿalem tübide öz orun- (13) larıde Emīr Muṣīb'ni ḳoyub ol merkeb bād reftār. Āteş-iftār rehvārnı meydān ṭarafıge sür- (14) diler. El-ḳıṣṣa: emīre'l-mū'minīn İmām Muḥammed Ḥanīfe, āngāh meydānde turdılar. Naʿra urub aydılar ki: Ay kerde-yi (15) bed kişi ve ay siḥir-dān! Küte endīş! Her kim meni bilse bilsün bilmese men özümni añga tanutay. (16) Mendür men ferzend-i Şāh-ı Merdān ve Şīr-i Yezdān ve Baba-yı ʿAleviyān Esedu'llāh-ı Ġālib emīre'l-mū'minīn (17) ʿAli İbn Ebī Ṭālib. Yaʿnī; İmām Muḥammed Ḥanīfe meniñ meydānımġa kişi yibergil! Daʿvā-yı ḫūn-ı peder ḳılıb (18) kėlibdür men. Ammā bu vāḳıʿade men munde ėmes ėrdim. Birāderimni Pādişāh-ı Yemen helāk (19) ėrdi. Barıb ḫūn birāderimni alıb kėldim. Ėmdi añladım ki, birāderlerimni Yezīd-i pelīd (20) şehīd ḳılıbdur ve ferzend-i birāderimni İmām Zeyne'l-ʿābidīn ki, yādigār-ı ḫānedān-ı Muṣṭafā ėrdiler. Ehl-i (21) Beyt'ilerini İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıñ mübārek başları birle muḥkem ḳılıbdur. Yezīd-i [182] (1) pelīdni başıġa barur ėrdim. Ammā ḫāṭrımġa yetti ki ol peder-i büzürgvārnı ḫūnlarıġa cevāb alay. Baʿd- (2) ez-ān, birāderimni ḫūnını daʿvā ḳılay. Bu kün kişi bolġay ki, bu yetīm ve ġarībni meydānınġa kirgey. Ėkevlen (3) ser-ü-pā yürgey miz. Murād bergüçi, kimge murād berür? Yezīd-i Sānī ṣafıdın bir ḫavāric ruḫṣat tileb meydānġa (4) kirdi. Anı atını Rākeʿi Şāmī, dėr ėrdiler. Müsellaḥ ve mükemmel bolub meydānġa kirdi. Herze bisyār (5) aydı. Aġzıġa taş ve tofraḳ. İmāmnıñ sed-rāhını aldı. Aydı ki: Ay Ebū Turābī'niñ oġlı, (6) atañ nėme boldı? Birāderleriñ nėme ḳıldı, sen nėme ḳılġay sen? Körgil ki nīze birle seni (7) èşikni tamām ḳılay dėb. Nīze şūynı Sīne bī-kīne imāmġa ḳılıb revān ḳıldı. İmām (8) nīzeleri birle ol segni nīzesiġa andaġ urdılar ki pāre pāre boldı ve yana ol (9) melʿūn ḫ̆āhladı ki ġılāfıdın tīġni alay. İmām amān bėrmey çünān nāfīġa urdılar ki, uça- (10) sıdın perrān ötti. İmām; tekbīr, ṣalavāt, Seyyid-i Kā'ināt

[259] *Ey, uğurlu kutlu gölge, ne duâ edeyim.* Ya Rab bu hükümdarlıkta birçok yükseliş başta ve ayaktadır. / İyi düşünenlerin keramet tacı senin başındadır. / Bıçakçılar senin ayağına hapis cezası uygular.*

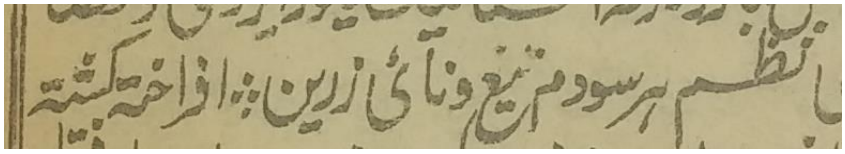
[260] Metinde birkaç yerde ayrılma durum eki "دن" +den şeklinde yazılmış.

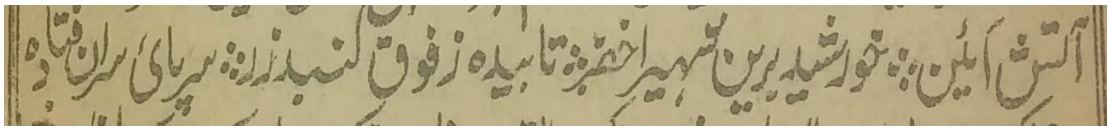
[261] Metinde خوایلایدور "ḫ̆āylaydur" yazılmış.

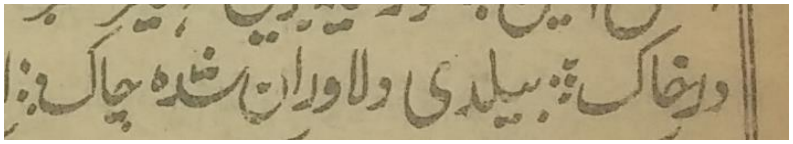
ve Efżalü'ṣ-ṣalavātġa[262] yiberdiler (11) ve muḥibler naḳḳārehāy şādyāne nevāziş ḳıldılar ve ʿalemlerni cilvege kėltürdiler. İmām (12) nīze birle ḳad ü ḳāmetini yerdin be-tamām üzüb andaġ urdılar ki üstüẖ̆ānı tūtiyā dėk nerm boldı. (13) Ḫavāriclarġa nefes-der-nafes boldı. İmām naʿra urdılar ki yana kişi kėlsün. Sācid-i Şaḳī'ning (14) birāderi bāhū'nı birle imāmnıng başlarıġa ḥavāle ḳıldı. İmām anı ḍarb-ı rāst birle bāhūy'nı (15) alıb, andaġ mīl-i dūbulġasıġa urdılar ki, mürekkebi birle nerm boldı. Anıng arḳasıdın Ṭalḥa (16) kevnī tīġ birle imāmnıng başlarıġa saldı. İmām tīġni ḳabżasıdın tutub bir ḍarb birle ḳolı- (17) dın alıb andaġ urdılar ki ėkki ḥiṣṣe berāber boldı. Her kim ki meydānġa kirer ėrdi, cehennemge yiberür (18) ėrdiler. Tā ki yüz altmış bėş kişi helāk boldı. Ṣaf-ı siyāh ḫavāricler bend boldı. Ḳorḳub (19) hīç kişi meydānġa kirmes ėrdi. Yezīd-i Sānī der-ġażab boldı ki ol dilāver yüz altmış bėş (20) kişini helāk ḳıldı dėb. Kehrem aldıġa barıb ʿarż ḳıla başladı. Aydı ay şehriyār (21) Ebū Turābī'ning oġlı bizning leşkerimizdin demār çıḳardı. Anıng meydānıġa kirmesem ʿār ėmes mü? [183] (1) Ėmdi żarūretdin kirür men. Anıng başını seni ḥużūrung nīze uçıġa alıb kėledür men. Tā ki (2) sening tuzungnı ḥelāl yegen bolġaymen dėb. Çün naʿra tartıb meydānġa kirdi, imāmnıng (3) sed-rāhını alıb. Naʿra tartıb aydı ki: Ay Ebū Turābī'ning oġlı, her ne ḳılsa Ziyād'nı oġlı Yezīd-i (4) pelīd birāderlering ḥaḳḳıde ḳılıbdur. İntiḳāmını mendin tiler sen mundaġ bī-dādlik ḳılar sen. (5) İmām aydılar ki: Ay bed-baẖt ança peder-i büzürgvārımġa ḳıldınglar. Anıng intiḳāmını tiler men ve yana neçend (6) işler bar dėdiler. Yezīd-i Sānī aydı: Tanur musen, men kimdür men? İmām aydılar: Sen kim bolur sen? Bir (7) seg-i bed-kirdār Yezīd-i Sānī der-ḳahr bolub, ḳolıġa kemān alıb, bir oḳ imām ṭaraflarıġa revān (8) ḳıldı. İmām arḳalarıġa ya attılar. Sīne, ḳarnılarını sürüb ötti. Perigeçe yerge ornadı ol (9) seg ḫayāl ḳıldı ki, imāmnı ʿömrlerini āẖir ḳıldım dėb. Köz açıb imāmnı ṣıḥḥat ve selāmet (10) kördi. Müteḥayyir bolub yana bir oḳ imām ṭarafıge revān ḳıldı. El-ḳıṣṣa: Her ne bar, oḳını imām red ḳıldılar. (11) Yezīd-i Sānī aydı ki: Ay ʿAli'ning oġlı bisyār dilāver hüner-mend ėken sen! Hīç gümānım ḳalmadı. (12) Ammā bir nersede gümānım bar ėdi ki sen ʿAli'ni oġlı bolsang uşbu oḳnı sanga atay, alġıl! İmām (13) ḳabūl ḳılıb sīne bī-kīnelerini bürehne ḳıldılar. Tamām dost-dār-ı ẖānedān lerzege kėldiler. (14) Ḫavāricler naḳḳārehāy şādyāne nevāzişge kėltürdiler. Ammā imāmnıng bir tāre-yi mūylarıġa hem kār ḳılmadı (15) ve her ėkki leşkerdin ġırīv çıḳtı ve muḥibler ʿalemlerni cilvege kėltürdiler diler. Derd denā maʿ de ve (16) H̱̆āce-yi ʿāḳıbet Maḥmūd Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa yiberdiler. İmām aydılar ki: Kördüng (17) kerāmet-i ẖānedānımnı dėdiler. Ol seg-

[262] Metinde صلوت "ṣalavat" yazılmış.

i bī-dīn, nā-sezāġa aġız açtı. İmām kördüm[263] sāḳalarıdın[264] (18) bir oḳ alıb oḳ birle ol segni aġzıġa urdılar. Arḳasıdın çıḳıb kètti. (19) Cānını Mālikān-ı dūzaḫġa teslīm ḳıldı. Müselmānlar şādyāne ḳoydılar. Piyādeler muʿallaḳ turdılar. (20) Siperlerini āsumānġa taşladılar ve ḫavāricler nāle bünyād ḳıldılar ve ʿalemlerini nigūn-sār ḳıldı- (21) lar. Ṭabllarını pāre pāre ḳıldılar. Ottuz mingˇ leşkeri ki ol ḫavāricniki èrdi. İmāmnıngˇ [184] (1) başlarıġa rīz ḳıldı. İmām ricz oḳub ol cemāʿadın endīşe ḳılmay. Yekke vü tenhā özlerini (2) ḫavāriclerġa urdılar. Ol bed-baḫtlardın demār çıḳardılar. Bir cānibdin Mülcem-i Sānī ottuz mingˇ (3) kişi birle nümāyān boldı. Emīr Ḥācī yaʿnī Emīr Muṣīb Ġāzī, sed-rāhını aldılar. Ol bed-baḫt emīr- (4) ningˇ başlarıġa tīġ saldı. Emīr anı tīġini, ʿamūd Sām Nerīmān birle pāre pāre ḳıldılar. Ḳubbe (5) siperiġa andaġ urdılar ki mürekkebi birle nerm boldı ve yana bir cānibdin ʿAbdu'r-raḥman-ı Sānī ḥamle ḳıldı. İbrāhīm (6) Mālik, leşkeri birle sed-rāhını alıb tīġ birle kemerige andaġ urdılar ki dū ḥiṣṣe berāber boldı ve yana (7) bir ṭarafdın Nemrūd-i Sānī ottuz mingˇ leşkeri birle rīz ḳıldı. ʿAbdu'r-raḥmān Mālik, anı sed-rāhını (8) alıb nīze birle andaġ urdılar ki ol laʿīnni sīne-yi pür-kīnesidin perrān ötüb arḳasıdın (9) ser beder ḳıldı ve yana bir ṭarafdın ʿAbdu'llāh-ı Sānī rīz ḳıldı. Zeyd ʿÖmer Maʿdī anıngˇ sed-rāhı- (10) nı alıb kelendī birle andaġ urdılar ki tişi ol bed-baḫtnıngˇ aġzıdın çıḳtı. Cehennemge bardı (11) çün èkki leşker birbirige rīz ḳıldı. Güyā, ḳıyāmet ḳā'im[265] boldı. Ḳandın deryā mevc urdı. (12) Ölüg üstige ölüg boldı. Kārzār ötti. Āsumānġa ʿalem tarttı. Hemme emīrleringˇ dimāġıdın tütün (13) çıḳtı. Ammā ata, oġulnı ferāmūş ḳıldı. Öz işi birle boldı. Oḳ, yamġur dèk boldı. Tīz (14) belāy nāgehān dèk yetger èrdi. Ecel mübārizlerġa āşinālik ḳılur èrdi ve ḳażā (15) muṣāḥiblik körsetür èrdi naẓım:

Her sū düm-i tīġ ü nāy-ı zerrīn Eferaḫte küşte (16) āteş-i ā'in* Ḫūrşīd berīn şehīr-i

[263] Metinde قوردم "ḳurdum" yazılmış.
[264] Metinde ساقلاريدين "sāḳlarıdın" yazılmış.
[265] Metinde قايم "ḳāīm" yazılmış.

aḫżar* Tābīde zefevḳ künbed-i zār* Ser pāy-ı serān fütāde (17) der-ḫāk* Bildi dilāverān şedde çāk*[266] El-ḳıṣṣa: Çünān ceng boldı ki dīde gerdūn u çarḫ (18) ser-nigūn. Bu ḳısm rezm ve ḥarb körmeb ėrdi. Tā ki kėçe boldı. Mübārizler birbirileridin cüdā (19) cüdā bolmadılar. Mübārizlıḳ bāzārıde metāʿ-i merg alur ėrdiler. Naḳd-i cān bėrür ėrdiler. (20) İmām bir ṭarafdın kārzārlik ḳılur ėrdiler. Eger Saʿd ve ʿĀṣ bolsa, başını başlar ėrdiler (21) ve eger Rüstem-i Dāsitān bolsa raḫşīdin piyāde bolur ėrdi. Pehlevānlıḳ atını hergiz özige **[185]** (1) hergiz ḳoymas ėrdi. Bir ṭaraf Emīr Ḥāciyān-ı Ġāziyān, Emīr Muṣīb ḍarb, Sām, Nerīmān birle cānıdın (2) gerd çıḳarur ėrdiler ve yana bir cānibdin Mālik Ejder'ning oġlanları nīş-nīze-yi cān-sitān (3) birle raḫneler ol segler cānıġa salur ėrdiler ve yana bir ṭarafdın Zeyd ʿÖmer Maʿdī, merdānelik (4) birlen urar ėrdiler. El-ḳıṣṣa: Nefes tā nefes bolub cihāngir ve ḫāk-i meydān münāfıḳlar kördi ki (5) müselmānlarnı ḥāli teng ve tārīk bolub ėrdiler. Bir kėçe bir kündüz ceng bolub ėrdi. (6) Üç ming müselmānlar şehīd bolub ėrdiler ve ekserleri zaḫm-dār bolub ėrdiler. İmām ḥayrān bolub (7) münācāt-ı be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar. Ṣaḥrā ṭarafıdın bir gird peydā boldı. Ol gird arasıdın (8) yegirme pergāle ʿalem-i siyāh nişāne, yegirme ming merd-i mübāriz, siyāh pūş yetti ve özlerini cengge (9) rāst ḳıldılar. Ammā Pādişāh-ı Tūrān, saḳalını ėkki ṭarafı aḳarıb ve ėkki dilāver anıng yanıde (10) siyāh pūş, yetib özlerini bu leşkerge urdılar. Uluġı ḥamlede yegirme ming bed-baḫtnı tofraḳġa (11) ḳattılar ve ḥamle-yi dīgerge on bir ming melʿūnnı Esfele's-sāfilīnġa[267] yiberdiler. Yaḳın ėrdi ki ḫurūc[268]- (12) larnı leşkeri şikest tapḳay. Kehrem kördi ki cān-bāzlar yana bir ėkki ḥamle ḳılsalar leşkeridin (13) hīç eser ḳalmaġay. Fī'l-ḥāl ṭabbāllarnı buyurdı. Ṭabl-bāz geşt urdı ve birbirileridin cüdā (14) boldılar. İmām ve emīrler ve yārānlar birle yandılar ve zaḫm-dārlarnı öz leşker-gāhlarıġa alıb (15) bardılar. Şühedāġa kişi buyurdılar. Tofraḳġa defin ḳıldılar ve zaḫm-dārlarġa devā ḳıldılar. Andın (16) keyin İmām ve emīrler bārgāhlarıġa tüştiler. Ḥarbelerni bedenleridin taşladılar. Dest (17) ve rüylarını ġubār-ı maʿreke meydāndın şest ü şūy ḳıldılar. İmām, leşkerge baḳıb aydılar ki (18) hīç kişi bildi mü, ol kėlgen kimdür? Bizlerge mundaġ vaḳtde yārī bėrdi. Neçük dilāver (19) ėrdiler? Emīrler aydılar ki: Bizler hem bilmedük neçük dilāver ėrdiler. Emīr Muṣīb Ġāzī ḳad rāst (20) ḳılıb aydılar ki: Ay şehriyār bilgil ki, bu leşker-i ḳalʿa Şīrāzī'dür. Bu

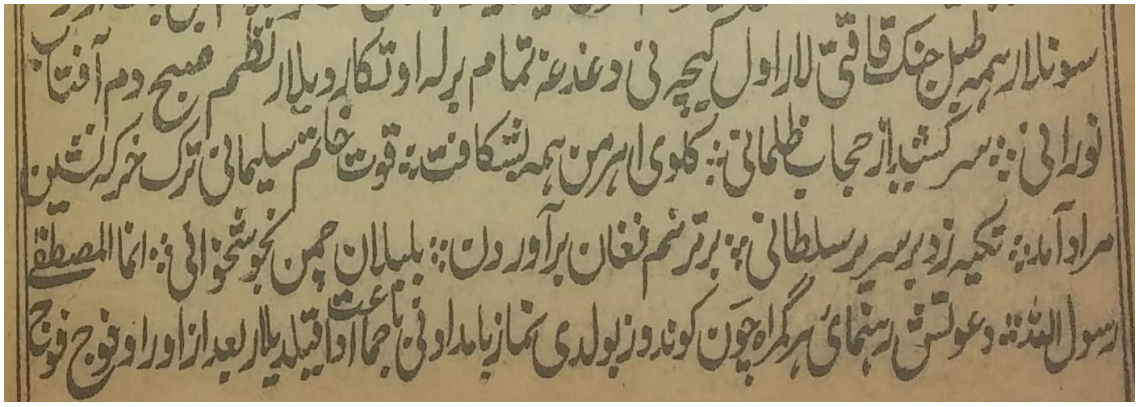
---

[266] *Her taraf kılıç, altın ve mızrak. / Ateş ayininde ölüler yükselmiş. / Bu yeşil şehir aydınlıktır.*
Altın kubbenin üzerine ışık vurmuştur. / Büyükler baştan ayağa toprak olmuştur. / Yiğidin gönlü parça parça olmuştur.

[267] Tîn Sûresi - 5. Âyet "ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ" Sümme radednāhu esfele's-sāfilīn. https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/T%C3%AEn-suresi/6103/5-6-ayet-tefsiri "Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik."

[268] Metinde خورج "ḫūruc" şeklinde yazılmış.

merdni Şāh ʿAlḳame-yi (21) Şīrāzī dėrler. Mū'min[269] ve pāk-deyyin dür ve muvaḥḥiddür. Vaḳtī ki Yezīd'ni leşkeri Kerbelā'dın yanıb esīr Ehl-i **[186]** (1) Beyt'ni Şām'ġa alıb barurde Şīrāz'nı yanıġa barıb tüşübdür. Uşbu dilāver, (2) şebīḫūn urub yegirme ming nāmerdni helāk ḳılıbdur. Üçünçi mertebede Mervān-ı Ḫar'nı (3) ḫālası mekri birle tutub Şām'ġa alıb barur ėken. Men, Rūm'nı feṭḥdin yanıb kėlürde (4) yolde uçrādı. Men ol melʿūnnı tutub anı ḫalāṣ ḳıldım. Ḥālā şul merd-i meydāndur ki (5) bizing kömekimizde kėlibdür dėb. Bu güft-güde ėrdiler ki ḫaber berdiler ki Şāh ʿAlḳame (6) oġlan ve leşkeri birle mülāzemetlerige kėlibdür dėb. İmām cemīʿ ḫalḳnı istiḳbāllarıġa (7) buyurdılar. Tamām emīrler, leşker-gāhning yanıde mülāzemet ḳılıb imāmning bārgāhları (8) ṭarafıge revān boldılar ve çün cilveḫāneni ėşikige yettiler. Emīr Muṣīb ve İbrāhīm Mālik ve (9) ʿAbdu'r-raḥman Mālik ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī istiḳbāl ḳıldılar. Bārgāhġa kirdiler ve anı imāmning mülāzemet (10) leriġa kėltürdiler ve dėdiler. Es-selāmu ʿaleyküm yā imām-ı maẓlūm ve şāh-ı merḥūm. İmām hem ḳad rāst (11) ḳılıb cevāb-ı selām bėrdiler. Birbirilerini kenār alışıb zār zār yıġlaşıb ve İmām Ḥüseyin- (12) ni mātemlerini tuttılar. Üç kėçe, kündüz mātem tuttılar. Törtünçi küni āb, aş ḳılıb bėr- (13) diler. Baʿd ez-ān Şāh ʿAlḳame aydılar ki: Ay şehriyār Ḫudā-yı taʿālā sizge ṣabr-ı cemīl, kerāmet ḳılġay. (14) Bu cemāʿa-yı bī-vefā birāderingiz ve Ehl-i Beyt'ning ḥaḳlarıde bu muʿāmeleni ḳıldı. Yā imām, buyurung (15) ki mening atımġa ṭabl-ı ceng ursunlar. Cānımnı meydān-ı Ehl-i Beyt-i resūlu'llāh'de fedā (16) ḳılay. Sizni hümāyūn rikābıngızde be-cāy-ı İmām Ḥüseyin'ning birāderleri, Emīre'l-mū'minīn[270] ʿAli kerrem (17) Allahu vechening ferzendleri siz. İmām fermān ḳıldılar. Ṭabbālān-ı leşker-i İslām, ṭabl-ı ceng ur- (18) sunlar. Hemme ṭabl-ı ceng ḳaḳtılar. Ol kėçeni daġdaġa-yı tamām birle ötkerdiler. Naẓım:

Ṣubḥ dem āfitāb-ı (19) nūrānī Ser-keşīd ez ḥicāb-ı ẓulumānı* Külo-yi ehrimen heme be-şikāft* Ḳuvvet-i ḫātem-i süleymānī terk, ḫīr ki nişīn (20) murād āmed* Tekye zad ber-serī

[269] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[270] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

per-sulṭānī* Ber-terennüm-i fiġān ber-āverden* Bülbülān-ı çemen be-ḫoş-ḫˇānī* İnnemā'l-Muṣṭafā (21) Resūlu'llāh daʿveteş reh-nümā-yı her gümrāh*[271] Çün kündüz boldı, namāz-ı bāmdādnı bā-cemāʿat edā ḳıldılar. Baʿd ez-ān[272] ura ve fevc fevc [187] (1) atlanıb meydānġa revān boldılar. Kehrem İbn Mülcem'ni ṣaf-ı sipāhidin hem ṭabl-ı ceng āvāzı (2) çıḳtı. Ol kişi ki meydānġa kirdi, Şāh ʿAlḳame ėrdiler. Bisyār laʿbler körgüzdiler. Pehlevān ṭaleb ḳıldılar. (3) Ḳabeyn İbn Mülcem kirdi. Kehrem'ni ʿakısı ėrdi. Ol seg meydānde köp nā-maʿḳūl sözler aytıb, (4) Şāh ʿAlḳame'ni sed-rāhını alıb, nīze ḥavāle ḳıldı. Şāh, anı nīzesini red ḳılıb nīze birle andaġ (5) urdılar ki çep yanıdın ötüb terāzū bolub turdı. Müselmānlar şādyāne nevāziş ḳıldılar. Anın͡g (6) arḳasıdın Leys İbn Mülcem kirdi. Ol hem cehennemge bardı. Ḥāris İbn Mülcem kirdi. Helāk boldı. (7) El-ḳıṣṣa: Toḳsan ḫavāricni helāk ḳıldılar. Ḫavāriclerni ṣafı bend boldı. Şāh ʿAlḳame aydılar: Ay (8) segler nėge kėlmey sizler. Eger birin͡g ḳorḳsan͡g onun͡g kėl. Onun͡g ḳorḳsan͡g yüzün͡g kėl (9) ve eger yüzün͡g ḳorḳsan͡g bar ceng kėl, dėdiler. Ammā kördiler ki hīç ḫavāric ḳadem ilgeri ḳoymaydur. Nīze- (10) ni rāst ḳılıb ol muvaḥḥid-i pāk-deyyin meymenege barıb özlerini urdılar. On ḫavāricni helāk ḳıldılar. (11) El-ḳıṣṣa: Tamām leşkerni ber-hem ura ėrdiler. Ceng ḳıla ḳıla yatıb kėlür ėrdiler. Hāşim kemend endāz, kemend (12) taşladı. Nėçe kemend ḥulḳūmlarıġa bend boldı. Keş-ā-keşde Şāh ʿAlḳame teng boldılar. Ammā Şāh (13) Saʿd ʿAlḳame yegirme ḳadem yerdin ol segni sīne-yi ṣandūḳıġa andaġ urdılar püştedin (14) perrān ötüb beder kėtti. Ol seg, cehennemge bardı. Şāh ʿAlḳame, ḥalḳa kemenddin ḫalāṣ bolub (15) özlerini Kehrem'ni leşkerige urdılar. Ol pāk-deyyinni arḳasıdın yüz min͡g ḥarbe (16) urar ėrdiler. Tenhā özleri olarnı arasıdın der-üftād bolub merdni merdge, merkeb- (17) ni merkebge urar ėrdiler. Merdānelik ve şecāʿat dādını bėrür ėrdiler. Ammā ėkki (18) oġlanları biri Saʿd ve yana biri Saʿīd atalarını kömekige kirdiler. Ammā yaḳın ėrdi ki (19) ḫavāricler leşkerini şikest bėrgeyler. Ṣaḥrā ṭarafıdın berger tārīk peydā boldı. Piyādeler gird- (20) ġa pinhān boldı. Kehrem ḳulaġıġa yetti ki leşker racīʿ yetti dėb. Kehrem şād bolub ṭabl- (21) bāz geşt urdurdı. Şāh ʿAlḳame'nin͡g leşkeri bī-çāre bolub yandılar. İmāmnı mülāzemet- [188] (1) lerige kėldiler. Āferīnler ḳılıb nevāzişler ḳıldılar. Feṯḥ-i feyrūzlıḳ birle yanıb, bārgāhlarıġa (2) barıb, dest ve rūylarını ġubār-ı meydāndın pāk ḳılıb, ṭaʿām tenāvül ḳıldılar. El-ḳıṣṣa: (3) Ḳıṣṣa-yı Şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā'nı yād ḳılıb köp yıġladılar.

[271] *Sabah vakti parlak nurlu güneş. / Eziyet örtüsünden baş kaldırdı. / Şeytanın reisi bütün şaşırmışlara. / Süleyman mührünün gücünü, mutluluğunu terk edip tahtta oturmayı istedi. / Sultan kanadının üstüne sırtını yasladı. / Ezgiler söylemeye başlamışlardı. / Gül bahçesinde bülbüller hoş sesle ötmeye başladı. / Ancak Resūlullah Mustafa, her yoldan çıkmışa yol göstericidir.*

[272] Metinde بعداز "baʿd ez" yazılmış.

Ammā rāviyān[273]-ı aḫbār ve nāḳılān-ı (4) āṯār, çünīn rivāyet ḳılurlar ki: Vaḳtī ki, imām-ı dīn İmām Muḥammed Ḥanīfe Mekke'din eṭrāf-ı cevānib- (5) ġa nāmeler yiberib ėrdiler. On nāme Dārāb girdġa yiberib ėrdiler. Dārāb girdi, İmām (6) Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhġa taʿalluḳ ėrdiler. Ol zamānı ki İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh Muʿāviye birle ṣulḥ (7) ḳıldılar. Dārāb girdini imām bėrib ėrdiler. Her yılde ottuz ming derem bėrür ėrdiler. (8) Vaḳtī ki, maḥṣūl gird ḫalḳı cemʿ bolub Emīre'l-mū'minīn[274] İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng ḳaşlarıġa (9) alıb kėlür ėrdiler. Ārām andın bir derem almay. Yana Dārāb gird, ḫalḳıġa bėrib aytur ėrdi- (10) ler ki, faḳīr ve miskīnlerge bėringler dest-i māye ḳılsunlar. Tā ki avḳātları yaḫşı ötkey. (11) Dünyāde miḥnet tartmaġaylar ve her yerde yetīm ḳız ve oġul bolsa ʿaḳd baġlab pāra ṣarf ḳılıb (12) pāra alarge bėringler. Ṣarf-ı avḳāt ḳılsunlar. Tamām Dārāb gird tuvān gird-i münʿim bolub ėrdiler. (13) İmām Ḥüseyin ḥaḳlarıde duʿā ḳılur ėrdiler. Çün İmām Ḥüseyin şehādet taptılar merdum-i Dārāb gird (14) anglab mātem-i İmām Ḥüseyin tuttılar. Baʿd ez-ān İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh be-cāy-ı birāder ḳarār taptı- (15) lar. Merdum-i Dārāb gird, mātem tutub, siyāh pūş bolub, İmām Muḥammed raḍıya'llāhu ʿanhnıng mülāzemetleriġa (16) kėldiler. Taʿziyet yetgürdiler. Dārāb gird, ḫazīneni kilīdini imāmnıng aldılarıġa ḳoydılar. (17) Bir yıllık[275] bācını ṣarf ḳıldılar. İmām aydılar ki: Birāderim İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhġa nėme (18) sülūk muʿāmele ḳılur ėrdingizler. Bizge hem şul sülūknı ḳılıngızlar. Dünyā hīç kimge (19) vefā ḳılġanı yoḳ. Mangа hem vefā ḳılmas dėb bir derem almay. Yandurdılar ve kilīd- (20) lerini hem bėrib öz vilāyetleriġa yandurdılar Bular imāmnıng cānlarıġa duʿā-yı ḫayr (21) ḳıldılar. Ammā angladılar ki İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh birāderleri birle Kerbelā'de şehādet [189] (1) taptılar dėb ve nāme-yi İmām Muḥammed Ḥanīfe yetti ki bizge yār ve mededkār bolunglar. Men birāderimni ḫūnını (2) Yezīd-i pelīddin tileydür men. Dārāb girdi sekkiz ming leşker ėrdiler. Ėkki pādişāhları (3) bar ėrdiler. Birlerini atları Hümāyūn Şāh ve yana birlerini atlarını Arslan Şāh dėr ėrdi- (4) ler. Bularnı aldıde bir ʿayyārı bar ėrdi ki Ferhād Dārāb Girdī dėr ėrdiler. El-ḳıṣṣa: Tamām (5) ḫalḳ merd ü zen, bende vü āzād, ḫūrd ü kelān hemme siyāh pūş boldılar. Kūçelerge kül ḳoydılar. (6) Nāle vü feryād ḳıldılar. Sekkiz kündin keyin āb u aş berdiler. Sekkiz ming kişi birle Dārāb (7) Girdī'ning emīrleri imāmġa kömek bulmak üçün Kerbelā ṭarafıge revān boldılar. Ammā Ferhād (8) Dārāb'nı be-cānib Ḳazvīn yiberib ėrdiler. Hemme dost-dār-ı ḫānedān ėrdiler. Ol şehrde (9) hem ėkki pādişāh bar ėrdi. Birini Sālāryān Ḳazvīn dėr ėrdiler ve yana birini İsfendiyār (10) Ḳazvīnī dėr

[273] Metinde رویان "raviyān" yazılmış.
[274] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[275] Metinde یللیق "yıllıḳ" yazılmış.

ėrdiler. Olarnı üç ʿayyār sālūk-pīşeleri bar ėrdi. Olarnı mülāzemet (11) leride birini[276] atı Mesʿūd Ḳazvīnī ve yana birini atı Şād-kām Ḳazvīnī ve üçünçini atını (12) Behrūz Ḳazvīnī dėr ėrdiler. Her ḳaysıları ḥāfıẓ-ı Kelāmu'llāh ve dānişmend-i devrān zühd-i zamān (13) ėrdiler. Ammā çābüklikde kīyaknı yügürüb tutar ėrdiler ve murġ-ı āsumān olarnı (14) çeng̃nidin ḫalāṣ tapmas ėrdi ve her kėçe Şām'ġa ve ḳalʿalarġa barub yüz ėkki yüz ḫavāricni (15) başını kėsib kėlür ėdiler.[277] Ḳazvīn'de şöhretdür ki Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu (16) ʿaleyhi ve sellem nėçe ḥadīs̱ anıng̃ ḥaḳḳıde aytıbdurlar. Ferdā, ḳıyāmetde behiştning̃ (17) bir ėşiki Ḳazvīn'din açılur. Bisyār faẕīleti bardur. El-ḳıṣṣa: Ḳazvīn ḫalḳı nāme-yi Dārāb'nı (18) ang̃lab ḳabūl ḳıldılar ve sekkiz kün mātem tuttılar. Olar hemme ming̃ merd-i cerrār nām-dār ve (19) ḫançer-güẕār ėrdiler. Mātemdin fāriġ bolġandın keyin mükemmel ve müsellaḥ bolub barġaylar. Yerni (20) ve āsumānnı arasıdın bir sebz ʿalem bir ferişte ḳolıde ẓāhir boldı. Bülend āvāz ile aydı ki: (21) Ay muvaḥḥidler ehmel ve teʾḫīr[278] ḳılmang̃lar ve bu saʿādetge şitāb ḳılıng̃lar ki Ḥaḳ-taʿālā'dın **[190]** (1) çendān derece ʿināyet sizlerge yeter ki āmāde bolung̃lar. Ḳıyāmetde sizlerge evvelā muḳaddes (2) nebevī birle maḥşūr ḳılur sen. Ehl-i Ḳazvīn bu menşūrdın şād boldılar ve Aḥvāz ḫalḳıġa kişi (3) yiberdiler. ʿArab Şāh Aḥvāzī'ni ṭaleb ḳıldılar. İmāmnıng̃ mededleriġa kėlgeyler. Olar (4) hem sekkiz ming̃ kişi birlen ṭarīḳ-i taġrīb[279] ve mātemdārlıḳdın song̃ra mükemmel ve müsellaḥ bolub (5) çıḳıb. Ṣafhān ḫalḳıġa yaʿnī Māmūz İbn Ṣafhānī üçün kişi yiberdiler. Olar hem (6) yeter bolub, sekkiz ming̃ leşker mükemmel ve müsellaḥ bolub, Ṭaberistān[280] ḫalḳıġa kişi yiberdiler. Olar (7) hem mātem tutub. Çün mātemdin fāriġ bolub revān boldılar. Besṭām'ġa kişi yiberdiler. (8) Ez-berāy-ı Muḥammed Şāh ki peder-i kelān Bāyezīd Besṭāmī özleri leşkerleri birle revān boldılar. (9) Hemedān ḫalḳıġa kişi yiberdiler ez-berāy-ı ʿĀdil İbn Asḳarānī üçün. Olar hem leşkeri (10) birle revān boldılar. Bular bir nāme Rāżī'ġa yiberdiler. Ez-berāy-ı Behrūc Rāżī'ning̃ bir oġlı (11) bar ėrdi. Atı Şeh Mirzā Rāżī ėrdi. On ėkki ming̃ leşkeri birle imāmnıng̃ kömekleriġa (12) yiberdiler ve özlerini bir ʿayyārı bar ėrdi. Emīre'l-mū'minīn[281] Ḥażret-i ʿAli'ning̃ şāgirdleridin (13) ėrdiler. Yetti mertebe ḫatm-i Ḳurān Ḥażret-i Şāh-ı Merdān'nıng̃ mülāzemetleride ḳılıb ėrdiler. (14) Ammā şāgirde, kīyaknı yügürüb tutar ėrdiler. Ḥażret-i Şāh-ı Merdān ang̃a bir kizlik bėrib (15) ėrdiler. Anı iʿzāz-ı tamām ḳılur ėrdiler. Tā ki Emīr Şehādet taptılar. Behrūc Emīr'ning̃

[276] Metinde پیری "piri" yazılmış.
[277] Metinde ایزیلار "ėziler" yazılmış.
[278] Metinde تاخیر "tāḫīr" yazılmış.
[279] Metinde طریق تغریت "ṭarīḳ-i taġrīt" yazılmış.
[280] Metinde تبرستان "taberistān" yazılmış.
[281] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

(16) mülāzemetide boldılar. Bu vaḳtide ferzend-i Rāżī ve Ehl-i Mervān'nıng kizlikining neşīdin Şām (17) ve Kūfe ḫalḳı dilcemʿ yatalmas ėrdiler ve atı Ebū'l-Merkārim Ebū'l-Fevāriş ėrdi ve her ʿulūmde (18) kāmil ėrdiler. Cefr ü aḥcer, cāmiʿ cefr ü ebyaż ve ʿalem tedbīrini yaḫşı bilür ėrdiler ve ʿulūmde hemme (19) bā-ḳuvvet ve muḥaddiş-i tamām ėrdiler. El-ḳıṣṣa: Merdum-ı Ḫorāsānī ez-berāy-ı Māhū-yı Kişverī oġlı Behrām (20) Māhū'ġa kişi yiberdiler. Ḫaḳan, Ḫaṭāī'ning ferzendleridin ėrdiler. Ammā Ebū'l-fetūḥ (21) Hemedānī Asḳarān'ġa kėldi. Anıng bir taġası bar ėrdi. Anıng atını Māhān Asḳarānī dėr ėrdi- [191] (1) ler. Ol Meyserening oġlı ėrdiler Mīre Ḥażret-i Bībī Ḫadīce raḍıya'llāhu ʿanhānıng ḫidmetkārları (2) ėrdiler. Ol Ḥarem-i Muḥterem Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ėrdiler. İmām Ḥasan ve İmām Ḥüseyin- (3) ning vaḳtleride bar ėrdiler. Angladılar ki İmām Ḥasan'nıng zehr bėrib şehīd ḳıldılar (4) ve İmām Ḥüseyin'ning kėlib mülāzemet ḳılur ėrdiler. İmām Ḥüseyin'din ruḫṣat tileb Asḳarān'de (5) mütevaṭṭin bolub ėrdiler. Āḫir angladılar ki İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnıng birāderleri birle şehīd (6) ḳılıb İmām Zeyne'l-ʿĀbidīn'ni Yezīd ḫapis ḳılıbdur. Ol muvaḥḥid çendān yıġladılar ki közleri nābīnā (7) boldı. Bir kūşede mātem tutub yıġlar ėrdiler. Ebū'l-fetūḥ sordı: Taġam ḳayde dür dėb aydılar ki: (8) Közi nābīnā fülān mevżiʿ dāīm mātem-i Ehl-i Beyt'ni tutub yıġladılar. Ol aydı: Meni hem ol (9) mevżiʿġa alıb barınglar. Anı ėlgidin tutub ol öyning èşikige yetgürdiler. Ebū'l-fetūḥ (10) taġasını ol küncde nābīnā kördi. Közleri nābīnā bolubdur ve müy-ı seri aḳ ve (11) ḳāmeti çün yay dėk. Ebū'l-fetūḥ aydı ki: Es-selāmu ʿaleyküm yā taġay Māhān, dėdi. Āvāz Ebū'l-fetūḥ'nı (12) èşitti Māhān aydı: Ne kişi sen āvāznıngdın āşinālik ẓāhir boladur? Ebū'l-fetūḥ ser ayaġıġa ḳoydı. (13) Aydı ki: Ḫˇāher-zādengdür men. Ebū'l-fetūḥ'nı başını Māhān ḳolıġa aldı yüzige būse ḳıldı. Aytur (14) ėrdi ki: Ay cān-ı māder nūr her dū baṣar, bu ġarīb devir üftādeni kėç yoḳladıng. Ebū'l-fetūḥ aydı ki: (15) Ay vā peder, vālidem nātüvān ėrdi. Anıng aldıdın yıraḳ bolalmadım. Bāʿiş taḳṣīr-i mülāzemet (16) uşbu boldı. Pehlevān Māhān aydı ki: Emdi nėme ʿarżıng bar. Aydı: Ay peder-i imām-ı dīn, İmām (17) Muḥammed Ḥanīfe, Mālik'ni oġlanları birle ḫurūc ḳılıbdurlar. Eṭrāf ve cānibġa nāme yazıb (18) meded tilebdürler ki Yezīd-i pelīdning başıġa barıb. İmām Zeyne'l-ʿābidīn ve Ehl-i Beyt- (19) ni necāt bėrib. Şühedānıng başlarını tenleriġa vaṣl tofraḳġa defin ḳıladurlar. (20) Eknūn meni Sulṭān Muḥammed Hemedānī'ġa ve ʿĀdil İbn Esferānī'ġa barıb ėrdiler. Olarġa ḫaber (21) ḫaber ḳıldım. Sening birle hemrāh barsam dėb ėrdim. Ėmdi sanga ḍarb-ı ḥāl pīş kėlib ḫˇāhladım ki [192] (1) bu zamānde taş ve yıġaçnıng ḳuvveti bolsa özini imāmnıng mülāzemetleriġa yetgürür ve bu (2) segler birle kārzār ḳılıb cānlarını imāmnıng rikāblarıde

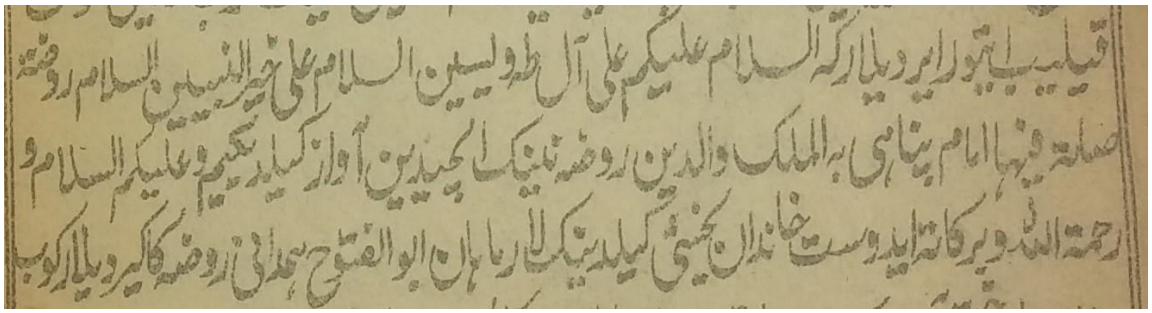
fedā ḳılurlar. Māhān yıġlab (3) aydı ki: Ay cān bütüm. Ne ḳılay ki közlerim baṣīr boldı ve gerne dād-ı velīmni barıça bī-vefālardın (4) alur ėrdim. Āh ne iş ḳılay ki ve ne ʿilāc ḳılay ki dėb āh. Serdār-ı dil pür-derd ve sīne ġam endüh (5) tartıb. Şerāre-yi ot mübārek aġzılarıdın çıḳtı ki ve būy-ı ciger sūḫte ẓāhir boldı. Ayttılar (6) ki: Ay cān bütüm, bir sāʿat taşḳarı çıḳ ki derḥāl Ebū'l-fetūḥ taşḳarı çıḳtı. Serheng Māhān (7) Şīr ayttı ki: Āb-ı ṭahāret kėltürüng̃ler. Mülāzımlar su kėltürdiler. Ṭahāret ḳıldılar ve muṣallaġa (8) barıb dügāne edā ḳıldılar. Yüzlerini yerge ḳoyub taʿẓīm ve tażarruʿ ve münācāt ḳılıb çünān (9) yıġladılar ki māhiyān-ı deryā ve murġān-ı havā melāʾike-yi āsumān zārī ḳıldılar. Maḳām-ı nālede uyḳu (10) ġalebe ḳıldı. Uyḳude kördiler ki āsumāndın bir taḫt-ı nūrdın peydā boldı ve ḳaşıġa (11) tüşti. Ol taḫt üstide raḫat[282] sāliklīḳ[283] ol taḫt üstide nīk-baḫt. Ėkki (12) dünyā yaʿnī Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḳarāret tutub ėrdiler ve çünīn mestī ve ḫāṭır hūydā (13) Māhān'nıng̃ başını köterib aydılar ki: Ay Māhān ne işge yıġlar sen. Māhān (14) aydı ki: Yā Resūlu'llāh közlerim körmeydür. Pīr bolubdur men. Mende ḳuvvet ḳalmadı. Ėmdi (15) iş vaḳti bolubdur. Ḫalḳ eṭrāfıdın İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning̃ mülāzemetleriġa baradur- (16) lar. Tā ki Ehl-i Beyt'ing̃izni düşmanları birle ḥarb ḳılıb intiḳām alġaylar ve men maḥrūm ve (17) nā ümmīd ḳalardur men. Ḥażret, mübārek āb-ı dehānlarını közleriġa sürttiler, rūşen boldı. (18) Mübārek-i Ḥaḳ ve muʿcize-nümā ėliglerini bedeniġa ser tā ḳadem sürtüb ėrdiler. Civān ve tüvānā (19) boldı. Baʿde ayttılar ki: Yyā Resūlu'llāh silāḥım yoḳ. Ayttılar ki: Ḳavm-i Mekke'ge barġıl ve mināre-yi şūrge (20) kirgil. Men ol yerde Kureyşī ẓulmidin nėçe kün muʿtekif ėrdim. Kirgil ki ol maġākdur ki (21) ande ġā'ibdur ki atang̃dın ḳalġan ve ʿAli'ning̃ bir tīġi bardur. Ḳay maḳām ḳay maḳāmnı alġıl! **[193]** (1) Ammā bir yılan bardur. Sang̃a ḥamle ḳılur. Ḳorḳmaġıl şul yılandur ki mang̃a mülāzemet ḳılıb ėrdi. (2) Anıng̃ üçün emānet ḳoyub ėrdim. Mening̃ selāmımnı yetgürgil. Ġā'ib bolur, ol libāsnı (3) keygil ki, pederim Ḥażret-i Ādem'niki ėrdi. Andın ferzendleriġa ḳalıb ėrdi. Tā ki nevbet Şuʿayb (4) ʿaleyhi's-selāmġa yetti ve Ḥażret-i Mūsā ʿaleyhi's-selām demār boldılar. Be-emr-i Celīl olarġa keydürdiler, (5) çün olarnıng̃ ʿömrleri āḫir boldı. Sekīnening̃ tābūtıġa ḳoydılar. Beder kübrāde mening̃ (6) ḳolumġa tüşüb ėrdi. Men pedering̃e bėrib ėrdim. Andın song̃ ande ḳoyduḳ. Sen (7) keygil ve mening̃ ḳabrimġa kėlgil ve meni ziyāret ḳılġıl! Sang̃a muntaẓırdur men. Baʿde barġıl, (8) yārānlarımnıng̃ ḳabriġa, evlādlarıġa, meni selāmımnı yetgürgil alġıl ki merdāne bolsunlar. (9) Bizing̃ ervāḥımız ve evlādımızning̃ ervāḥları olarġa mededkārdur. Bu

[282] Metinde رخت "raḫat" yazılmış.
[283] Metinde سالیق "sālīḳ" yazılmış.

vaṣiyyetlerni Ḥażret-i (10) Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem aytıb Māhān Şīr'ning͡ közidin ġā'ib boldılar. Baʿde Māhān (11) çöçüb bīdār boldı. Kördi ki her ėkki közi bīnā ve rūşen bolubdur. Çünān ḳuvvet ve tuvānālıġ (12) peydā bolubdur. Māhān ki hīç tavṣīf an͡ga rāst kėlmes. El-ḳıṣṣa: Öyni ḫoş-būylıḳ (13) tutubdur. Māhān feryād ḳıldı ki ay Ebū'l-fetūḥ dėb. Ebū'l-fetūḥ derḥāl kirdi taġasını (14) közini rūşen kördi yüzide bir nūrı ve bāṭında heybet-i dīger kördi. Aydı: (15) Ay peder san͡ga bu derece ḳaydın ḥāṣıl boldı. Aydı ki Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem naẓar (16) ḳıldılar. Bes taşḳarı çıḳtı. Esferān ḫalḳı arḳasıġa tüştiler ve ṭavāf ḳıldılar. Tā ki (17) pehlevān Māhān, ʿĀdil İbn Muẓaffer Esferānī'ni bārgāhıġa kirdi ve an͡ga duʿā ḳıldı. ʿĀdil İbn (18) Muẓaffer anı ḳuçub ḥālini sordı. Māhān aydı: Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem- (19) din naẓar taptım. Eknūn, men seni Ḫudā'ġa tapşurdum. Sen leşkerin͡gni alıb te'ḫīr[284] ḳılmay (20) özün͡gni muḥiblerinin͡g medediġa yetgürgil. Ebū'l-fetūḥ'nın͡g ėlgini tutub taşḳarı (21) çıḳıb Mekke ṭarafıge revān boldılar. Neçe kündin son͡gra Mekke'ge kėldiler ve maġara-yı şūrġa bardı. [194] (1) Ḫ̌āhladı ki ol libāsnı alġay. Ol yılan an͡ga ḳaṣd ḳıldı. Māhān aydı ki: Ay yılan, men selām (2) Ḥażret-i Risālet-penāhnı yetgürür men dėdi. Yılan ġā'ib boldı. Ol boġçanı tüşürüb külāh-ı (3) Dāvud[285] ve terg-i ebcedini başıġa ḳoydı ve ḳabā nemed zırhā kendi bisyār ėlginde tutub çıḳıb (4) ḫāne-yi şerīfni ṭavāf ḳıldılar. Andın keyin Medīne'ge kėlib ziyāret ḳıldılar. Kėçesi vāḳıʿa- (5) de, Esedu'llāh-ı Ġālib, Emīre'l-mū'minīn[286] ʿAli İbn Ebī Ṭālib'ni kördiler. Aydılar ki: Ay Māhān nėme (6) boldı ki hemmeni ziyāret ḳıldın͡g ve meni ziyāret ḳılmadın͡g ve men san͡ga müştāḳdur men ve meni (7) ziyāret ḳılġıl! Çün bīdār boldılar. Necef'ge kėldiler. Emīre'l-mū'minīn[287] ʿAli İbn Ebī Ṭālib'ni ziyāret (8) ḳıldılar. Müteveccih ėrdiler ki vāḳıʿade kördiler ki Emīr Şāh-ı Merdān ve Şīr-i Yezdān aldılarıdın (9) çıḳıb, başını kenārlarıġa tartıb. Aydılar ki ay civān-merd, bārekā'llāh ḫidmet ve iʿtiḳādın͡g- (10) ġa! Baʿde bir ḳara ʿalem berdiler. İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh kėlib aydılar. Ay Māhān ġarīblerni (11) pursiş ḳılmadın͡g. Māhān giryān boldı. Aydı ki: Yā ibn resūlu'llāh revā bolġay. (12) bendelikge sizge ve Ehl-i Beyt'in͡gizge kemer-i ḫidmet baġlaydur men. Mülāzemet dergāh-ı felek (13) destgāhın͡gizge baradur men. Çün bīdār boldı, ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳıldılar. Andın çıḳıb (14) Ebū'l-fetūḥ'nın͡g ėlgidin͡g tutub Kerbelā'ġa kėldiler. İmām Ḥüseyin'nin͡g türbetlerini ṭavāf (15) ḳılıb aytur ėrdiler ki,

---

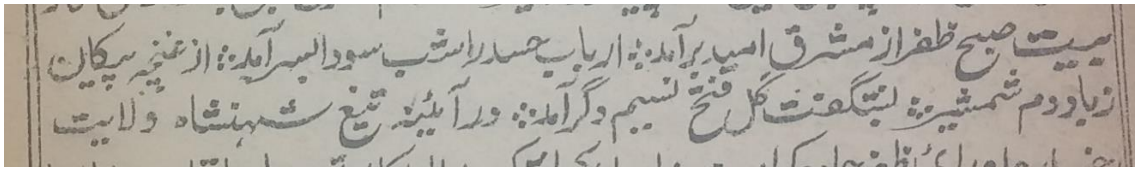
[284] Metinde تاخیر "tāḫīr" yazılmış.
[285] https://www.sufyan.net/2017/11/hzdavud-klc-ve-kitabesi-srr.html
[286] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[287] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

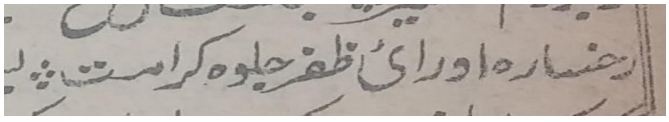

Es-selāmu ʿaleyküm ʿalā āl-i Ṭuvaseyn. Es-selām ʿalā ḫayrü'n-nebiyyīn. Es-selām ravżete (16) ṣalāte[288] fīhā imām penāhī, be'l-melik ve'd-dīn[289] Ravżanıng içidin āvāz kėldi kim ve ʿaleyküme's-selām ve (17) Raḥmetu'llāh ve berekāte ay dost-ı ḫānedān. Yaḫşı kėldinggler. Māhān Ebū'l-fetūḥ Hemedānī ravżage kirdiler. Köp (18) yıġladılar. Ḫatm-i āyet-i Kelāmu'llāh ḳıldılar. Māhān heykel-i Kelāmu'llāh'nı emīre'l-mū'minīn ʿAli'ni boynıdın (19) alıb aldılarıde ḳoydılar. Tilāvet ḳılıb boldılar. Ḳarīb ėrdi kim, ṣubḥ bolġay. Uyḳu ġalebe (20) ḳıldı. Vāḳıʿade İmām Ḥüseyin'ni kördiler ki aldıdın çıḳıb şul ḫūn-ālūde libāsları (21) bereydiler ki ay Māhān alġıl, mening bu yādigārımnı dėb bir kārdı berdiler ki on üç [195] (1) bātmān ėrdi ve yana aydılar ki te'ḫīr[290] ḳılmaġıl! Ḥilye'ge barġıl! Birāderim İmām Muḥammed Ḥanīfe, Emīr Muṣīb ande (2) dermāndedürler olarġa meded yetgürgil ve mening selāmımnı olarġa yetgürgil. Çün bīdār boldı (3) kizlik[291] ėlgide ėrdi. Kemeriġa muḥkem ḳıldı. Taşḳarı çıḳadur men dėb ėrdi. Āvāz-ı ġavġā ẓāhir boldı. (4) Māhān aydı ay Ebū'l-fetūḥ körgil ki ne ġavġādur. Ebū'l-fetūḥ taşḳarı çıḳıb kördi ki (5) ėkki ming ʿayyār-ı nām-dār ḫançer-güẕār ʿIrāḳī sordı kim kimlerdür. Aydı ki: ʿIrāḳ ʿayyārlarıdur. (6) Emīrleridin ayrılgen İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning mülāzemetlerige baradurlar ol Mesʿūd (7) ve şād-kām Ḳazvīnī ve Behrūz Ḳazvīnī ve Ebū Sehīl Evherī ve Feṯḥ ve İsḥāḳ Zenkānī ve şād be-hezār (8) maʿānī Ebū'l-fetūḥ Hemedānī olarġa mülāḳāt ḳılıb aydı ki: Ay yārānlar Pīr Sālūk munda- (9) dur hemme şād boldılar. Māhān'ġa mülāzemet ḳıldılar. Bu kėçe bularnı ḫāṭrı birle ande boldılar ve yana (10) bir ġavġā çıḳtı. Ebū'l-fetūḥ ḫaber kėltürdi ki atalıḳ ārzū girdi ve Ḳāsım girdi ve Hāşim girdi (11) bėş ming piyāde birle yettiler. El-ḳıṣṣa: Alar hemme kėlib mülāzemet ḳıldılar. Mātem bünyād ḳıldı- (12) lar. Māhān ol kėçe hem olarnıng ḫāṭrıdın[292] Kerbelā'de turdılar ve yana bir ġavġā peydā boldı (13) Ebū'l-fetūḥ ḫaber yetgürdi ki Semerḳand ve Taşkend ve Fergana ve Ḫıṭāy-ı Cānbalıḳ

[288] Metinde صلته "ṣalate" yazılmış.
[289] *Selam, Hz. Peygamberin ailesinin üzerine olsun. Selam, peygamberlerin en hayırlısının üzerine olsun. Selam; duâ bahçesine, dine ve melike yardım eden İmam'a olsun.* Özgün duâ metni.
[290] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.
[291] Metinde كيزليك "kīzlīk" yazılmış.
[292] Metinde حاطر "ḥaṭır" yazılmış.

ve Deşt-i Ḳıpçaḳ[293] ʿayyār- (14) ları tā bėş mi͡ng piyāde serdārları, şāgird-i Emīre'l-mū'minīn[294] Ḥażret-i ʿOs̲mān devir ḳır'at-ı Ḳur'ān. Yaʿnī (15) Şīr Zād Semerḳandī, baʿde Māhān'ġa mülāzemet ḳıldılar. Bu kün hem munde turdılar. İmāmnı türbetleride (16) yıġlar ėrdiler. Gūyā ki Kerbelā'nı͡ng Deşti, kūçeni olarnı͡ng nāle vü efġānıġa ol kėçeni pās (17) tuttılar. Kündüz boldı. Āb u aş berdiler. Andın keyin revān boldılar. Andın keyin on (18) ėkki mi͡ng piyāde be-cānib-i Ḥilye revān boldı. Yol yürüb bīşeni͡ng[295] üstige çıḳtı- (19) lar ve ol cānibdin bīşe[296] kördiler ki on mi͡ng piyāde leşker ḳoşulubdurlar, çün ḫaber- (20) ini taḥḳīḳ ḳıldılar. Bular ʿayyārān-ı Ḥażret-i ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanh Esed Ḳarakūlī ėrdiler. On ėkki (21) mi͡ng piyāde kėlür ėrdiler. Māhān'ġa mülāḳāt ḳılıb revān boldılar. Bu yegirme tört mi͡ng **[196]** (1) piyāde ḳara libās, siper-i ay, reng-ā-reng ārā bėrib bir ʿalem. Şāh-ı Merdān ve Şīr-i Yezdān, Māhān (2) Şebrū'nı͡ng başıde cilvege kėltürdiler. Ammā bu cānibdin Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī, meşān (3) ḍarb ḳıldılar. Kehrem bārgāhıġa kėlib. Tīre vü endīşe-mend ėrdi. Aydı ki: Āh ne ḳılay ki ve ne çāre (4) ḳılay iş vaḳtidin ötübdür dėb fikr ü endīşede ėrdi ki bir piyāde bārgāhıdın (5) kirib kėldi ki aydı ki ay şehriyār yüz on mi͡ng kişi birle üç emīri͡ng ḳalʿa (6) racīʿde ėrdi. Ḥālā seni͡ng kömeki͡ngge kėlibdür. Ol ḳarṭabān buyurdı ki şād- (7) yāne çalsunlar dėb şādyāne çaldurdı. İmāmġa ḫaber berdiler. İmām aydılar ki: Men kömekni (8) Ḫudā'dın tiler men. Hemme bī-çārelerni destgīri oldur. Emīr Muṣīb aydılar ki, ṭabl uru͡ng- (9) lar anı kömeki kėlgünçe cānıdın demār çıḳarur miz. İslām leşkeri ṭabl-ı ceng urdılar. (10) Beyt:

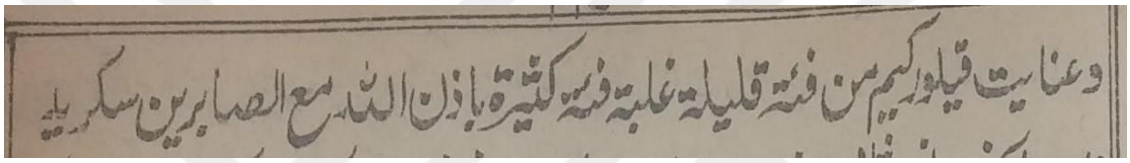

Ṣubḥ-ı ẓafer ez meşrıḳ-i ümmīd ber-āmed[297] Erbāb-ı ḥased rā şeb-i sevdā be-ser āmed* Ez ġonça-peykān (11) ze-bād-ı dem şemşīr* Be-şiguft gül feṯḥ-i nesīm dīger āmed* Der āyi'ne-yi tīġ Şehenşāh-ı vilāyet* (12) *Ruḫsāre-yi evrāy ẓafer cilve kerāmet*[298] Bes ėkki

[293] Metinde قبچا "ḳıpça" yazılmış.
[294] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[295] Metinde پیشه "pīşe" yazılmış.
[296] Metinde پیشه "pīşe" yazılmış.
[297] Selmān-ı Saveci, 35. Kaside, Sultan Uvāis için yazılmış. Uvāis: https://ganjoor.net/salman/divanss/ghasidess/sh35/
[298] *Zafer sabahı doğudan bir ümit çıktı. / Kazanç gecesi kin tutanların sonu oldu. / Açılmamış gül goncasının ucu kılıcın övünmesiyle, / Gülün açılmasıyla tatlı rüzgarın esintisi coştu. / Memleketin hükümdarının kılıcının aynasında, / Zafer lütfunun güzelliği yüzüne vurdu.*

leşker birbirilerige sitīz birle baḳar ėrdiler. Nā- (13) gāh Kerbelā ṭarafıdın bir gird peydā boldı ki ʿālemni ḳarangʊluḳ tuttı. Çün gird yaḳın kėldi. (14) Şimāl ol girdni çāk ḳıldı. miyāne ol girddin yüz on ʿalemni yügürtür ėrdi. Her (15) ḳaysı çün şehristānī ve her ʿalemni tübide bed-hūy ve zişt[299] ṣūret kėlür ėrdi ki biri bed- (16) baḫt Naṣır-ı Sānī ve biri ʿAmlāḳ-ı Sānī ve dīger ʿAbdu'llāh-ı Sānī bu hemme segler yetti. Zemīn ü zamān (17) ol bed-baḫtnı leşkerini heybetdin titrer ėrdi. Kehrem aydı ki: Naḳḳārehāy şādyāne (18) nevāziş ḳılıng͡lar, dėdi. Zelzele ʿālemġa tüşti. İmām kördiler ki ay nėme leşker Kehrem'ge (19) ḳavuştı. İmām tīre boldılar. Emīr Muṣīb ve yana emīrler imāmġa dil-dārlik ḳılıb aydı ki: (20) Ay şehriyār, siz ṣabr ḳılıng͡ ve dilcemʿ bolung͡. Ġarīblerning͡ ve bīkeslerning͡ (21) yāveri Ḫudāvend hejdeh hezār ʿālemdür. Ol ḳādirdür ki endekni bisyārġa ẓafer berür. [197] (1) ve ʿināyet ḳılur.

Kem min fi'etin kalīletin ġalebet fi'eten kesīreten bi-izni'llāh [va'llāhu] meʿa'ṣ-ṣābirīn[300] Sekerīd- (2) din bed-baḫt Naṣır-ı Sānī ruḫṣat tiledi. Bed-baḫt Naṣır-ı Sānī aydı ki: Mening͡ birāderimni (3) veh helāk ḳıldılar! Tā olar bardur, men ārām alalmas men. Mang͡a ruḫṣat bėrgil tā intiḳām (4) bu ḫalḳdın alay. Çün bisyār ḫˇāhiş ḳıldı. Ammā ruḫṣat bėrdi. Bed-baḫt Naṣır-ı Sānī meydānġa (5) kirdi. Cilveler ḳılıb laʿbler körgüzdi. Herzegūylik ḳılıb nām nesebini beyān ḳıldı (6) ve mübāriz tiledi. Bu cānibdin emīrler meydānġa kirgü dėk boldılar. Nāgāh beyābān ṭarafıdın (7) bir gird peydā boldı ki ʿālemni ḳarangu ḳılıb yetti. Girdning͡ arasıdın vā Ḥüseynā vā yetīmā vā (8) ġarībā vā maẓlūmā vā merḥūmā dėb kėlür ėrdiler. Anıng͡ heybetdin zemīn ü zamān, mekīn ü (9) mekān lerzege kėlib su dėk boldı. Sefīd mührelerni nevāzişġa kėltürdiler. Keyvān- (10) nı ḳulaġı ker boldı. Her ėkki leşker kördi ki yegirme tört ming͡ piyāde siyāh pūş bir ḳara ʿalem-i (11) nūrānī ki anıng͡ nūrıdın ʿālem münevver boldı ve hemme ḫançer ve kārd ve ėligleride serverni (12) ve pīşāneni ve bāzū ve sīneleride ifler keyib. ʿĀlemni ġarḳ-ı ḫūn ḳılıb ve sīnelerige (13) taş urub zār zār yıġlab vā Ḥüseynā dėb yettiler. Ḥażret-i İmām'nıng͡ leşkeridin fiġān (14) çıḳtı. Müselmānlar özlerini atdın yerge taşlab. Be-ṭarīḳ marġ-i nīm ism-i Ḥaḳ ve külde ġalṭān (15) boldılar. İmām Muḥammed Ḥanīfe ve Emīr Muṣīb ve İbrāhīm Mālik ve

[299] Metinde زیشت "zīşt" yazılmış.

[300] *Nice az birlik vardır ki, Allah'ın izniyle sayıca çok birliği yenmişlerdir, Allah sabredenlerle berāberdir.* dėdiler. Bakara sûresi 249. âyet "كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللهُ مَعَ الصَّابِرِينَ"

ʿAbdu’r-raḥman Mālik ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb (16) hāy hūy birle yıġlab aydılar: Yā imām dėb neçend mertebe bī-hūş bolub atdın yıḳılġu dėk (17) boldılar. Ammā ol emīrler ve sālūklar ėkki leşkerning arasıde ṣaflarını rāst (18) ḳıldılar ve ʿalem-i ʿālīşān-ı Şāh-ı Merdān’nı ber-pā ḳıldılar. Ḥażret-i İmām kördiler ki bir merd sebz reng (19) bülend bālā ki hemme-yi ṣafdın ber-ser ü gerden-i bülend ve külāh-ı ebced düvāzdeh Türk başıde ve ḳabā nemed üze (20) ėgnide, libās-ı siyāh ėgnide kemer-i muraṣṣaʿ bėlide ve kemān-ı gird ḫāne-yi bāzūsıde ve felāḫūn-ı gird[301] (21) gird-i külāhıde ve lālekhā-yı ʿIrāḳī ayaġıde ve tobrahā-yı seng ʿayyārı ketfide ve heykel-i Kelāmu’llāh **[198]** (1) boynıde. Āvāz-ı bülend ve zebān-ı faṣīḥ birle sūre-yi ṭaha ve İnnā Feteḥnānı tilāvet ḳılur ėrdiler ve şecāʿat āṯār-i (2) beşereside ẓāhir. Ḥażret-i İmām’ġa meyl tamām boldılar. Emīr Muṣīb Ġāzī’ġa baḳıb aydılar ki: Ay (3) sipeh-sālārġa ziyān, bu neçük piyādelerdür. Men mundaġ ḫoş terkīb kişini körmeb (4) ėrdim. Eger bizing leşkerimizge bu cemāʿa ḳoşulsa müselmānlarge ḳuvveti ve puşt penāhı ḥāṣıl bolur. (5) Emīr Muṣīb aydılar: Belī yā imām mening ḫāṭrımġa ḫuṭūr ḳılur ėrdi. Bes Bed-baḫt Naṣır-ı Sānī meydānde (6) cilve ḳılıb mübāriz tiledi. Ḥażret-i İmām ḫˇāhladılar ki anıng meydānıġa özleri kirgeyler. (7) Vaḳtī ḫaberdār boldılar ki şul piyāde çün peleng yā böri dėk cest ü ḫīz ḳıldı. Öz ornıde (8) Esed Ḳarakūlī’ni ḳoydılar. Meydānde revān boldılar ve nėçe ḫīz birle özlerini ol laʿīnge yetgürdiler. (9) Ol başını imāmnıng ṭaraflarıġa feyrūz kėltürüb. Ammā ol ḫavāric bāng urdı. Buḫt-ı Naṣṣar (10) aydı: Ay piyāde nemed pūş, ne kişi sen ve ne yerdin kėlür sen ve nėme işge kėlib sen. Māhān (11) aydı: Her kim bolsam muḥib-i ḫānedān dur men. Ammā kėlibdür men ki cānıngdın demār çıḳarġaymen (12) Buḫt-ı Naṣṣar aydı hīç bilür mü sen, men kim dür men? Meni atım Buḫt-ı Naṣṣar-ı Sānī’dür ammā ʿālemġa pehlevān (13) lıḳım meşhūrdur. Kėlgil yanġıl! Manga ʿārdur ki sening birle ceng ḳılsam. Sen nemed pūş (14) sen. Kişi ki maʿreke meydānde nemed pūşdur. Sening ḳolungdın nėme kėlür. Māhān aydı ki, hīç (15) kim manga bu nemed birle merdān-ı merdler cevāb aytayġan ėmes. Ḫāksārlarnı ḥaḳāret birle ḳaramaġıl! (16) Buḫt-ı Naṣṣar aydı bisyār sözleding barġıl! Sening günāhıngdın öttüm yā! Hem manga oḫşaş (17) teyür, kėlgil. Māhān aydılar: Ay nāmerd bisyār sözleding. Men uşbu libās birle ceng (18) ḳıladur men. Eger ġālib kėlseng maġlūb bolsam maʿreke cāy kirdārdur ve ne cāy güftārdur. (19) Ol laʿīn der-ḳahr bolub aydı ki, ėmdi özüng bilgil. Men boynumdın sāḳıṭ ḳıldım. (20) Öz ḳanıng öz boynunga dėb. Tīr-keş[302]ge ḳol sunub yayını ġılāfıdın tartıb (21) alıb tīr çün sütūn, tīrni ornıdın turub andaġ yibergey Māhān’ġa ḳaṣd

[301] Metinde فلاخون “felāḫūn” yazılmış.
[302] Metinde تركش “tirkeş” yazılmış.

ḳıldı. **[199]** (1) Māhān ḳabā nemed ketfidin alıb ve teberhā-yı[303] ʿayyārını yerge ḳoydılar ve ālāt-i cārḥeni ḳoyub (2) ve ḳabā nemedni ėliglerige çırmadılar. Anıng͡ tīri berāberide turdılar. Ḫavāric ḫande (3) eyleb aydı ki: Ay Dīvāne eger hūşyār bolsang͡ mundaġ ḳılmas ėrding͡ dėdi. Pehlevān (4) Māhān aydılar ki: Ay bed-baḫt seni oḳung͡ kirāsı ḳılmas ki anıng͡ berāberide siper (5) tutḳay. Belki ḳabā nemeddin hem ötmes. Buḫt-ı Naṣṣar zehr ḫande ḳılıb aydı ki alġıl bu oḳ- (6) nı dėb. Sīne bī-kīne Māhān, Esferān ṭarafıge revān ḳıldı. Ḥaḳ perestning͡ ḳabā nemedleriġa (7) tėgdi. Muʿcize-yi cemīʿ enbiyā ḫuṣūṣā Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning͡ berekāt- (8) larıdın yerge tüşti ve ḳabā nemeddin bir mūy ḫam bolmadı. Bed-baḫt Buḫt-ı Naṣṣar cānıdın āh (9) serd urdı. Aydı ki: Ay ġanīm men ḫayāl ḳıldım ki sening͡ bedening͡de turmay ötüb kėtti. Bu ne (10) iş ve ne fiʿl ėrdi ki körgüzdüng͡. Ẓāhirā siḥirde māhir ėken sen. Aġzıġa taş ve tofraḳ. Māhān der- (11) ġażab bolub aydı ki: Ay herzegūy. Laʿnet-i Ḫudā sāḥirlerġa bolsun. Ėrenlerni uşbu süḫan (12) birle çarlay sen. Şerm tutmay sen ve ḳabā nemed yādigār-ı enbiyādur. Muʿcize-yi Ḥażret Risālet-penāh ṣalla'llāhu (13) ʿaleyhi ve sellemdür. Sen segni ḫarbesi hergiz kār ḳılmas. Buḫt-ı Naṣṣar-ı Sānī yana bir oḳ Māhān'ġa (14) attı. Ol hem kār ḳılmadı. Yaynı ġılāfıġa saldı. Ėlgige tīġ aldı. Ḫˇāhladı ki Māhān'nı (15) başıġa urġay. Māhān aydı: Ay it-i bī-himmet. İrānlarnıng͡ ṭarīḳi bu ėrmes. Mang͡a (16) nevbet bėrmes mü sen. Buḫt-ı Naṣṣar aydı: Seni tīr ü kemānıng͡ yoḳ. Nėme birle ceng ḳıladur (17) sen. Māhān aydı: Men hem oḳ, yay birle ceng ḳıladur. Buḫt-ı Naṣṣar aydı: Yanıng͡ ḳaysı? (18) Māhān aydılar ki: Özüm birle hemrāh ḳılıbdur men dėb külāhġa ḳol sunub felāḫān açtı. (19) Āvāz-ı çır tastamām[304] meydānnı tuttı. Ol bed-baḫt anıng͡ āvāzıdın ḳorḳub yıḳılġu dėk (20) boldı. Miḥnet tamām birle ḳarār tuttı. Sordı ki, nėme ḥarbe ėrdi? Atı nėmedür? Māhān aydılar (21) ki anı Kemān-ı Peşmīn dėrler. Sordı ki oḳı nėmedin ėrdi. Māhān aydılar: Oḳı taşdın **[200]** (1) ėrdi ve yana sordı ki: Ay piyāde kemānıng͡ peşmīn bolsa oḳı taşdın bolsa anıng͡ ḍarbı (2) nėme e<u>s</u>er ḳılur? Māhān aydılar körgil ki nėme e<u>s</u>er ḳılur dėb sengini kefe-yi felāḫānġa ḳoyub (3) ol laʿīnni siperiġa andaġ urdılar ki yetti ḳubbe yegirme tört mīḫ ve yetti tekmesi pāre pāre (4) boldı. Ol şaḳīning͡ közige ʿālem tīre boldı ve yana bir sengni revān ḳıldılar. Merkebi- (5) ni başıġa tėgib maġz, seri yerge tüşti. Ḫavāric ḫˇāhladı ki özini yerge alġay ve yana bir taş (6) birle urdılar. Bu bed Kehrem'ni bīnā gūşiġa tėgib başını nışfı āsumānġa uçtı. Atdın nigūn- (7) sār bolub yıḳıldı. Mālik-i dūzaḫġa cān teslīm ḳıldı. Müselmānlar şādyāne āġāz ḳıldı- (8) lar. ʿAlemlerni cilvege kėltürdiler ve piyādeler tekbīr

[303] Metinde توبر ها "tūberhā" yazılmış.
[304] Metinde تست تمام "tast tamam" yazılmış.

aytıb muʿallaḳ turdılar. Dest ve pençe- (9) lerini āsumānġa taşladılar ve ḫançer-güz̲ārlıḳ ḳılur ėrdiler. Kehrem ʿaleyhi'l-laʿneni nihādidin āh (10) serdi urladı. Ammā bed-baḫtnı leşkeri ʿalemlerni nigūn-sār ḳıldı. Ḳara keydiler ve köslerini pāre (11) pāre ḳıldı. Kehrem ʿaleyhi'l-laʿne aydı ve ay dırīġ, müneccimler aytıb ėrdi. Seni tiriglikiṉg̑ bu serheng- (12) lerni tiriglikigedür dėb ėrdi. Dırīġ bu serhenglerden[305] kişi ḳalmadı. Meniṉg̑ (13) hem ecelim yaḳın kėlibdür. Oġlı Mülcem İbn Kehrem'dür. Anı ṭaleb ḳıldı. Ėmdi ay cān ferzend, (14) men ölsem meni ḫūnımnı Ebū Turābīlerdin tilegey sen. Eger bilseṉg̑ ki, ʿuhdesidin (15) çıḳalmay sen. Barġıl, gürḫāne-yi peder-kelāngа. Nėçe vaḳt ande turġıl andın istiʿānet tilegil. (16) Bārī meni neslim ʿālemde ḳalsun dėb, ėlgini Ḫ̌āce Ebū'l-faẓl-ı Nehr dānīġa sipāriş ḳıldı. (17) Aṉg̑a Māhān cilve ḳılıb bāng urdı ki, ay bī-himmet segler cengge kiriṉg̑ler. (18) Sizlerni şūm cānlarıṉg̑dın demār çıḳaray. ʿAmlāḳ-ı S̲ānī ʿazim ḳılıb Kehrem aldıġa (19) kėlib dil-dārlik ḳılıb aydı ki ġam yemegil Sipāhkerçilikde şundaġ (20) bolur dėb meydānġa yürdi. Māhān Şebrū'nı sed-rāhını aldı aydı ki kim (21) sen? Ay piyāde-yi ser-gerdān ecel yetibdür ki saṉg̑a kim ruḫṣat berdi ki meydānġa [201] (1) kirib şundaġ ėrlerni helāk ḳıldıṉg̑ ve gerne andaġ ḳılay ki murġān-ı havā māhiyān-ı deryā (2) seniṉg̑ ḥāliṉg̑e zār zār yıġlasun ve meni ʿAmlāḳ-ı S̲ānī dėrler. Māhān aydılar: Bisyār (3) sözleme, hüneriṉg̑ bolsa körset! ʿAmlāḳ aydı: Ay piyāde meni ʿārim kėledür. Seniṉg̑ (4) ṭarafıṉg̑ge ḥarbe salsam ammā sen salġıl! Seniṉg̑ defʿiṉg̑ge kūşiş ḳılay ve eger şerbet (5) zehr bolsa nūş ḳılay. Māhān aydılar: Ḍarb daʿvā ḳıldıṉg̑ anıṉg̑ ʿuhdesidin çıḳalmas- (6) sen. ʿAmlāḳ aydı: Eger seniṉg̑ ḥarb ḍarbıṉg̑ ʿuhdesidin çıḳıb bāṭıl ḳılalmasam (7) meni pehlevānlıḳım nėme boldı. Āḫirü'l-emr, Māhān ėlgin uzatıb kemān-ı kiçikni aldılar. (8) Ġılāfıdın çıḳardılar. Bir ḳarış ėrdi. Ḫavāric aydı ki: Bu nėmedür. Māhān aydılar ki: Bu kemān (9) kiçikdür. Aydı ki: Ay peder bu kiçik eṭfāllerni cengidür çün çoḳ atarlar. Māhān aydı ki: (10) Belī men bīmge ḳoyadur men. Aydı oḳı nėmedin? Māhān aydılar ki: Oḳı tėmürdin. Aydı ki: Kör- (11) set. Māhān çıḳarıb körsetti ki bir ḳarış cevāldūz. ʿAmlāḳ ḫande ḳahḳa ḳılıb aydı ki: Bu (12) ḥarbe-yi ḥaḳīr birle nėme ḳılur sen. Māhān aydı: Körgil ki nėme ḳılur men. Tīr-i cevāldūznı velāyet kemān-ı kiçik (13) ge ḳoyub andaġ urdılar ki ḳubbe-yi siperiġa tėgib ol laʿīnni hürre postıdın perrān ötüb (14) çıḳıb ġāʾib boldı. ʿAmlāḳ yerge yıḳıldı. Aġzını māk māk açıb cehennemge bardı. Muḥibler (15) müteḥayyir bolub aydılar ol nėme ʿamel ḳıldı ve nėme birle urdı dėb ḫavāricler ḥayrān ḳaldı. (16) Kehrem aydı ki: Ol merdni mürdesini alıb kėliṉg̑ler. Körelik nėme boldı. Cezbesi tuttı mu (17) yā mest boldı mu, dėdi. Anı meydāndın çıḳarıb Kehrem aldıġa kėltürdi. Bürehne ḳılıb (18)

[305] Metinde ayrılma durum eki "دن" +den şeklinde yazılmış.

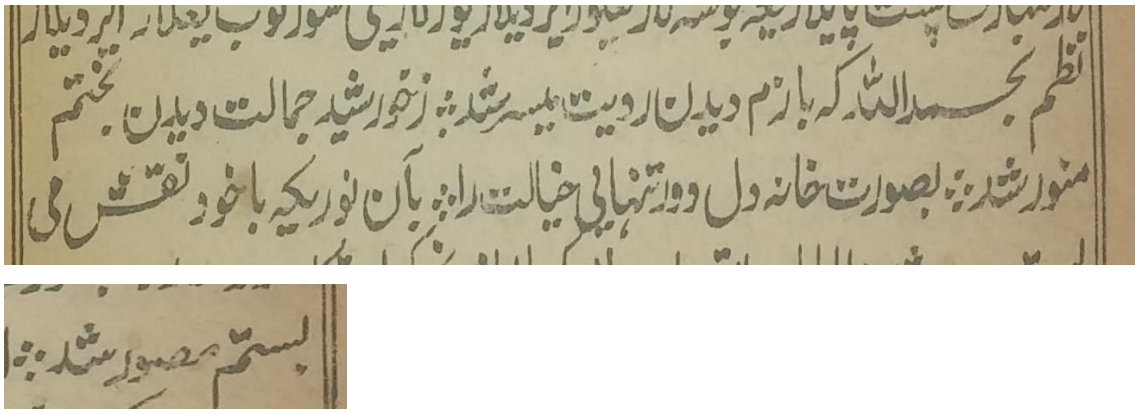
her cānibġa ḳarar ėrdi. Eṣer-i ḍarb ande tapmas ėrdi. Kehrem aydı: Sekte bolubdur. (19) Bir kişisi kördi ki berāber şikāf-i cevāldūz ėkki pīşānesini arasıde ve bir şikāf[306] (20) sīneside. Hemme mülāḥaẓa ḳılıb şul şikāf[307]nı taptı. Kehrem baḳıb aydı: Ay Ḫudā-vend (21) uşbu ḍarbnı yaḫşı mülāḥaẓa ḳılıb taptılar. Ḫavāricler ḥayretde ḳaldı ėliglerini **[202]** (1) tişleşür ėrdiler ve endāmlarıġa lerze tüşti. Ammā Māhān Serheng yana herzegūylik (2) ḳılıb, mübāriz tilediler. Seyāmek-i Ṣānī girībān bolub rū-be-rū[308] boldı. Māhān aydılar (3) ki: Kimsen? Aydı ki: Meni Seyāmek-i Ṣānī, dėrler. Māhān aydılar ki: Ḳayde kėldiñ? Aydı ki: (4) Birāderimni ḫūnını sendin aladur men. Māhān ḳol uzatıb tüfenkni aldı, aġzıġa (5) ḳoydı. Seyāmek aydı: Ay Dīvāne bu nėmedür. Māhān aydılar ki: Nāy-i zārī dėrler (6) Aydı ki: Yaḫşı nevāziş ḳıla sen mü? Belī, mendin yaḫşıraḳ kişi nevāziş ḳılalmas. (7) Ḫavāric aydı ki, Meniñ ḫidmetimde sāzendehāydurmiş. Girān merġūb bisyār. Ammā (8) gırnāy-nevāz yoḳ. Seniñ günāhıñdın ötüb, seni Kehrem'din tileb alay. Özüm (9) birle racīʿ alıb baray. Nėme dėseñ ḳabūl ḳılay. Māhān aydılar ki men ėşittim ki naġme- (10) din ḫabariñ bar ėrmiş. Men hem hünerimni sanña körsetey[309] dėb. Tüfenkge düm sürdi. (11) Endek ṣadāyī çıḳtı. Ḳulaġını ilgeri tuttı. Boyunnı uzattı. Pehlevān Māhān hürre on (12) tört miṣḳāl ḳorġaşımnı serin aġzıġa ḳoyub düm sürdü. Andaġ urdılar ki (13) ol ḥarāmzādeni ḳulaġıġa tėgib kāse-yi seriġa bend boldı. Āhı tartıb yerge yıḳıldı. (14) Aġzını māk māk açıb Mālik-i dūzaḫġa cān teslīm ḳıldı. Kehrem buyurdı ki: Kėltürüñler. (15) Leşkeri kördi ki başını nışfı çuḳur bolubdur. Ol hürreni aldılar. Ol melʿūnlarnı (16) közige dünyā ḳaranġu boldı. Aytur ėrdi ki bu neçük kişi ve bu ne nevʿi ḥarbedür ki munña tėgibdür. (17) Ammā Māhān[310] cilveler eyleb yana mübāriz tilediler. Bu üç emīrni kişileri emīrlerini bu (18) keyfiyyetde körüb, bī-ṭāḳat bolub, hemmesi Māhān'nıñ başıġa ḥamle kėltürdi. Māhān (19) naʿra urub yā imām seniñ ḫānedānıñnı ruḫṣatı birle özümni yekke vü tenhā īn hemme (20) leşkerge uradur men dėb cengge kirdiler. Çün Baḥr-i Ḳulzum yā ʿummān yā Rüstem Nerīmān (21) dėk merdni merdge, merkebni merkebge urar ėrdiler. Deryā deryā-yı ḫūn töker ėrdiler. **[203]** (1) Gāhī tüfenk birle gāhī nīm nīze birle cevāldūz birle gāhī Ḳamḳām Emīre'l-mū'minīn[311] ʿAli raḍıya'llāhu (2) ʿanh birle ḫavāriclerni tofraḳġa ḳoşar ėrdiler. Melekler bām-ı felekde ol dilāverniñ (3) kār u bārıġa ḥayrān ḳalur ėrdiler ve yana bir ṭarafdın ol yegirme tört miñ piyāde-yi cerrār (4) ṭarrār-ı ḫançer-

[306] Metinde شگاف "şikāf" yazılmış.
[307] Metinde شگاف "şikāf" yazılmış.
[308] Metinde روبر "rū-ber" yazılmış.
[309] Metinde کوساتای "kösetey" yazılmış.
[310] Metinde اماهان "amāhān" yazılmış.
[311] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

güẕārlar, yā Ḥüseyin dėb özlerini urdılar. Ol leşkerdin demār çıḳardılar. (5) Bu yüz on ming ḫavāricni uruşa uruşa Kehrem'ni ʿalemini tübige alıb bardılar. (6) Kehrem aydı ki: Urunglar. Bu bī-şerm piyādelerni, bu hemme leşker-i bī-nihāyet, bir ölgürçe oḳ rīz (7) ḳıldı. Muḥib-i ḫānedānlarnı başıġa oḳ rīz ḳıldı. Ḥażret-i İmām aydılar ki: Ay dilāverler uru- (8) nglar. Bu āyetlerni ve destgīrlik ḳılıng. Ḫavāriclerġa, emīrler ve dilāverler rīz ḳıldılar. (9) Çünān ceng boldı ki, bu ḳısm uruşnı ṣafḥa-yı rūzgārde kişi körmegen bolġay. Her ḳaysı emīrler, (10) Rüstem dėk veyā İsfendiyār dėk kārzār ḳılur ėrdiler. El-ḳıṣṣa: Bir kėçe ve kündüz ceng ḳıldılar. (11) Ėkkinçi küni, sipāh-ı ẓafer-penāh İmām Muḥammed Ḥanīfe raḍıya'llāhu ʿanh yaḳın kėltürüb ėrdiler ki (12) ol ḫavāric leşkerini şikest bėrgeyler. Vilāyet-i Kūfe ṭarafıdın gird peydā boldı. ʿUbeydek (13) Ziyād'nı oġlı atı, Saʿādet ʿUbeydek ėrdi. Özini bu leşkerge urdı. El-ġaraż üç kėçe (14) kündüz ceng boldı ve bu ḥālde bir kişi ḫaber yetgürdi. ʿAbdu'r-raḥman Mālik ol zamān racʿa'dın çerig (15) kėlib fülān menzilge tüşti dėb. ʿAbdu'r-raḥman Mālik aydılar: Meni olarnı üstiġa başlap (16) barur mu sen? Ol kişi ḳabūl ḳıldı. ʿAbdu'r-raḥman Mālik bėş ming kişi alıb (17) ol leşkering üstiġa bardı. Üçünçi küni ṭabl bāz geşt. Ḫavāricdin peydā boldı.[312] (18) Müselmānlar yanıb Ḥażret-i İmām'nıng bārgāhlarıġa kėlib tüştiler. Ser tā pāy meydān- (19) nıng kerd u ġubārını şüst ü şūy ḳıldılar ve libās-ı ḥarbeni bedenleridin taşla- (20) dılar ve zaḫm-dārlarnıng ṭabībge tapşurdılar ve şehīdlerni tofraḳġa defin ḳıldılar. Baʿd- (21) ez-ān ṭaʿām kėltürüb, tenāvül ḳıldılar. Baʿd ez-ān ḫatm[313]-i Kelāmu'llāh ḳıldılar. Āngāh Ḥażret-i İmām emīrlerge **[204]** (1) baḳıb ve serhenglerge baḳıb aydılar ki: Ay dilāverler bu neçük ejderhādur ki mundāġ[314] kār ḳıldı. (2) Mübāriz bisyār kördüm ammā bu nevʿi kişini körmedim. Emīrler aydılar: Belī mundaġ şīre merdni (3) körmedük dėb uşbu güft-gūde ėrdiler. Bārgāhdın ʿālī-cāh destgāh-ı Ḥażret-i İmām'nı (4)ėşikleridin vā Ḥüseyin Şāh Ḥüseyin dėb āvāz çıḳtı. Zemīn ü zamān, mekīn ü mekān giryān (5) boldı. Ḥażret-i İmām nėme āvāz-ı dūr dėdiler. Emīrler aydılar: Şul serheng pā-ber-heng giryān (6) kėledür. Ekser emīrler istiḳbāliġa çıḳtılar. Māhān ve Mesʿūd ve Esed Ḳarakūlī ve cemīʿ serheng- (7) lerni mülāzemet ḳılur ėrdiler. Tā ki bārgāhnıng ėşikige yettiler, ruḫṣat tilediler. İmām-ı (8) dīn Muḥammed Ḥanīfe ruḫṣat berdiler. Ebū'l-Muḳāḥne Māhān kirdi aydı: Es-selāmu ʿaleyküm ay (9) nām Muḥammed Muṣṭafā. * Ay nūr-ı dīde-yi ferzend-i ʿAliye'l-murtażā ve ay nūr-ı dīde-yi Ḥüseyin şehīd-i Kerbelā (10) ve ay ber-güzīde-yi ehl-i ṣafā. Ḥażret-i

[312] Metinde بولدين "boldın" yazılmış.
[313] Metinde حتم "ḫatm" yazılmış.
[314] Metinde منعاغ "munʿāġ" yazılmış.

İmām cevāb bėrdiler ve ʿaleyküme’s-selām ay şīr-pīşe şecāʿat (11) ve ay mübāriz meydānı heybet. Māhān yügürüb Ḥażret-i İmām’nıng̃ ḳademleriġa tüşti- (12) ler. Mübārek puşt pāylarıġa būseler ḳılur ėrdiler, yüzlerini sürtüb yıġlar ėrdiler. (13) Naẓım:

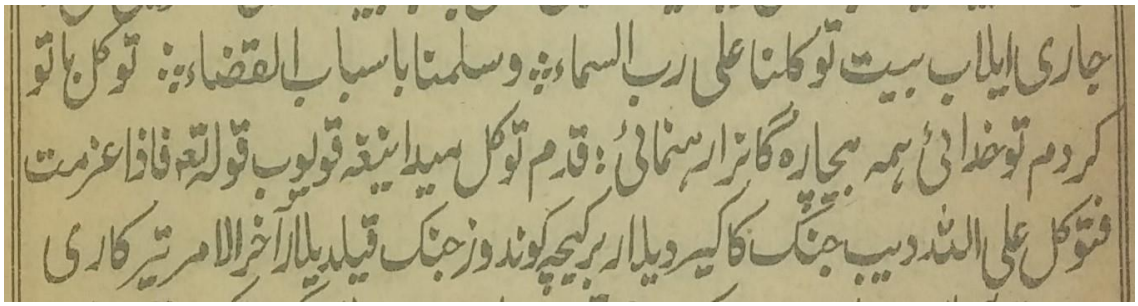
Bi-ḥamdi’llāh ki bāzem dīden-i rūyet müyesser şöd[315] Ze ḫūrşīd-i cemālet dīden-i baḫtem (14) münevver şöd* Be-ṣūret ḫāne-yi dil devr-i tenhā-yı ḫayālet-rā* Bān nūri ki bā-ḫod naḳış mi (15) be-sitem muṣavver şöd*[316] Ammā Māhān aytur ėrdiler ki: Yā imām neçük ötkerür siz, birāder ve birāder- (16) zādelerinġizni firāḳını dėb? Ḥażret-i İmām, anı başını kenārlarıge alıb aydılar ki: (17) Ne kişi sen? Māhān aydılar: Yā İmām biling̃ ki men mülāzım-ı dīrīne ve ġulām-ı kemīnedür men. (18) Yaʿnī Māhān Şebrū dėb aydılar. Ḥażret-i İmām feryād ḳılıb, bī-hūş bolub, yıḳıldılar. (19) Māhān Ḥażret-i İmām’nıng̃ mübārek başlarını ḳuçaġıġa aldılar. Zamāndın song̃ hūş- (20) larıġa kėldiler. Boyunlarıġa ėlig uzattılar. Yüzlerige yüzlerini sürttiler. Zār (21) zār çün ebr-i nev-bahār yıġlaştılar. Ḥażret-i İmām’nıng̃ gūdek ėkenleride puşt ve kerde **[205]** (1) bisyār köterib ėrdiler. Ḥālā anıng̃ meḥāsinleri aḳārib ėrdiler. Anıng̃ üçün (2) Ḥażret-i İmām’nıng̃ gūdek ėkenleride körgen tanumadılar. Eknūn imām tanudılar. Derd-i (3) nāle imām bisyār boldı. Yüzlerini yüzlerige ḳoyub rāz-ı dil aytur ėrdiler ve ol dil-dār- (4) lik ve tesellī berür ėrdiler. Tā ki bir kėçe, kündüz leşker mātem-i İmām Ḥüseyin’ni tuttılar. Andın (5) song̃ āb, aş bėrib ḫatm-i Ḳurān ḳıldılar ve tamām ʿayyārlar ve Esed Ḳarakūlī ve Mesʿūd (6) Ḳazvīnī ve Ebū’l-fetūḥ Hemedānī ve yana sālūklar bar ėrdiler. Ḥażret-i İmām’ġa mülāzemet ḳıldı- (7) lar ve İmām Muḥammed Ḥanīfe ʿināyetler ve vaʿdeler ḳıldılar. Ammā bu cānibdin Kehrem İbn Mülcem yanıb (8) Bī-saʿādet, ʿUbeydek Ziyād birle bārgāhıġa tüşti. Közige rūy-māl tutub ʿArab’nıng̃ (9) dādekleri dek[317] zār zār yıġlaşġa başladı. Bī-saʿādet aydı nėge yıġlar sen,

[315] Hāfız-ı Şīrāzī, 1. Beyit, https://www.ganjinefarsi.com/Library?bpid=2132

[316] *Allah’a şükür ki senin yüzünü görmek nasip oldu. / Yüzünün aydınlığını görünce bahtım aydınlandı. / Gönül evinde yalnızlığın etrafında senin hayalinle. / Bu nurla seni hayal ediyordum gerçek oldu.*

[317] Metinde دک “dek” yazılmış.

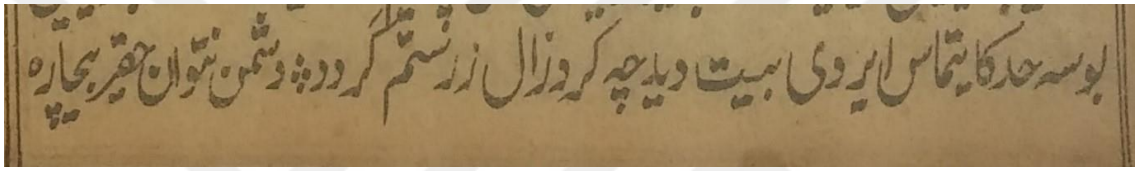
bāʿiş-i (10) yıġlamaḳ nėmedür? Kehrem aydı: Bāʿiş-i yıġlamaḳ mundın ziyāde bolur mu? Ebū Turābīler bu miḳdār (11) leşkerimni helāk ḳıldı. Emīrlerimni nābūd ve nāçīz ḳıldı. Yaḫşısen kömek yetgürdüng (12) ve gerne manga iş teng bolub ėrdi. Bī-saʿādet ʿUbeydek aydı mundaġ işler köp (13) bolur ġam yemegil. Devlet bizing ṭarafgedur dėb dil-dārlıḳ ḳıldı. Ḫalḳ aydı: Ay (14) Ḫudā-vend, ġam yemegil. Āḫir bizing ėlgimizde maḳhūr ve nābūd bolur. Āngāh ṭaʿām kėltürdi. (15) Zehr zıḳḳūmlıḳ ḳıldı ammā çün ʿAbdu'r-raḥman Mālik bėş ming[318] kişi birle ehl-i racʿa'nıng (16) başıġa yettiler ki māllarını alıb yanıb ėrdiler. Etfā, Ḳaşdā ve Sānī ve Rüstem-i Sānī (17) Firʿavun-ı Sānī özi keyindin kėlib māllarını bir cemʿ birle yiberib ėrdi. ʿAbdu'r-raḥmān (18) Mālik ḫayāl ḳıldılar ki leşker uşbudur dėb çapıb māl, emvāllerini alıb revān (19) boldılar. Bir menzilge kėlib tüşüb ėrdiler. Racʿa'nı leşkeri anglab ılġar ḳılıb. (20) Toḳsan ming kişi ʿAbdu'r-raḥman'nıng leşkerige rīz ḳıldı. ʿAbdu'r-raḥman Mālik leşkerige (21) dil-dārlik bėrib leşker-i ḫˇāceġa cümle ḳıldılar. Taġdın aġırraḳ, bāddın sebükraḳ **[206]** (1) ve deryādın pür-ḫurūcraḳ ve her kişige ki yeter ėrdiler. Nīze-yi cān-sitān birle demār (2) çıḳarur ėrdiler. Mübārizlerni nīş nīze birle alıb āfitābġa tutar ėrdiler. Öz yaġı (3) birle büryān bolur ėrdi ve yana baʿżını taşḳa urar ėrdiler. Mürekkebi birle nerm bolur (4) ėrdi. Çep u rāst, taḫt u baḫt[319] ḳılur ėrdiler. Mübārizlerni tofraḳġa ḳoşar (5) ėrdiler. Merdānelikdin ḫavāriclerġa ġalebe ḳılıb bėş ming leşkerni şehīd ḳıldı (6) ve āngāh ḳaṣd ḳıldılar. Ol dilāver kördi ki, aldılarıde kişi ḳalmabdur. Ḫudā-yı taʿālā- (7) nı dergāhıġa yıġlab tevekkül ḳıldılar. Zebān-ı ḥāl birle bu beytlerni maẓmūnını dilleriġa (8) cārī eyleb. Beyt:

جاری ایلاب بیت توکلنا علی رب السماء ۞ وسلمنا باسباب القضاء ۞ توکل با تو
کردم توخدائی ہمہ بیچارہ گانرا رہنمائی ۞ قدم توکل سید اینعة قولیوب قولہ تعالی فاذا عزمت
فتوکل علی اللہ دیب جنگ کا کیرو دیلار برکیچہ کوندوز جنگ قیلدیلار آخر الامر تیر کاری

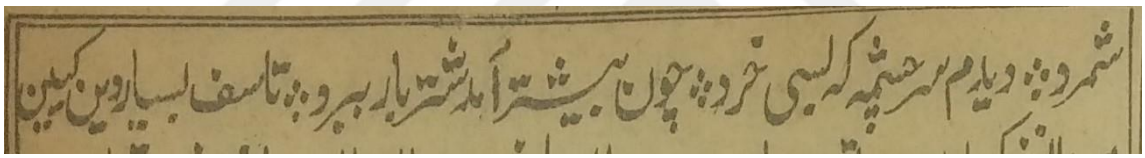
Tevekkelnā ʿalā rabbi's-semā'i ve sellemnā be-esbābi'l-ḳażā'i*[320] Tevekkel bā tü (9) kerdem tü Ḫudāy hemme bī-çāregān rā reh-nümā'i*[321] Ḳadem, tevekkül meydānıġa ḳoyub, Ḳavle taʿālā Fe izā aʿzamte (10) fe tevekkel ʿala'llāh*[322] dėb cengge kirdiler. Bir

[318] Metinde نینك "ning" yazılmış.
[319] Metinde تاخت وباخت "tāḫt u bāḫt" yazılmış.
[320] *Göklerin Rabbine güveniriz. / Allah'ın takdirine teslim oluruz.* Ali bin El Cehm (https://ar.m.wikipedia.org/wiki/علي_بن_الجهم)
[321] *Allah'ım sana tevekkül ettim, bütün zayıflara yol göster.* Özgün duâ metnidir.
[322] *tevekkül meydanına adımını atmış./*Yüce Allah demiştir ki; Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven.* Āl-i İmrān sûresi 159. âyet "فإذا عزمت فتوكل على الله" (Âyetin bir kısmıdır. Hat sanatında

kėçe kündüz ceng ḳıldılar āḫirü'l-emr tīr-kārī (11) urdılar. Atlarını yanıdın tėgib çıḳtı. Bir çāhġa yıḳıldılar. Tā ki mübārek ḳademlerini (12) rāst ḳılġunça bir ḥarāmzāde bed-baḫt ʿamūd birle urdı. Arḳasıdın yerge yıḳıldılar. (13) Tā ki ḳad rāst ḳılġaylar, ḫavāric rīz ḳıldı ve dest ve gerdenlerini zaḫm, kemend birle üstüvār[323] (14) ḳıldı ve pelenghā-yı girān olarnıng boyunlarıġa saldı ve ol ʿuḳūbet ve ol ḫˇār- (15) lik birle Kehrem'ni leşker-gāh ṭarafıge revān boldı. İmām ṭabl-ı ceng urdılar ve ḫavāricler hem (16) ṭabl-ı ceng urdılar. Māhān aydılar yā imām ḳayġuluḳ[324] ėmes. Ḫavāricler düm rāst ḳılġay. (17) Teʾḫīr[325] ḳılsaḳ nefʿ ḫavāricdür. Her zamān sāʿat-be-sāʿat olarġa kömek yetedür. (18) Biz miḥnet tartadur miz dėb. Yana bir kün namāz-ı bāmdāddın keyin her ėkki gürūh dū ṣad, (19) hezār şekve birle rū-be-rū boldı. Ṣaflarını rāst ḳıldılar. Bī-saʿādet, āh serd (20) tartıb, ėlgini ėlgige urub, aytur ėrdi. Ay pederim ḥālā anıng kār u bārıdın (21) büse ḥadge yetmes ėrdi. Beyt:

Dīdçe kerd zāl ze Rüstem gerded[326] Düşman-ı nātüvān ḥaḳīr bī-çāre*[327] [207]

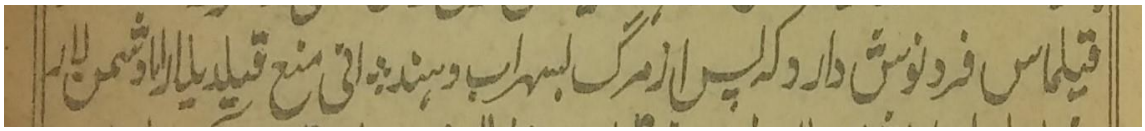

(1) şümurd* Dīdem ser-çeşme ki besī ḫurd* Çün bīşter āmed şütur-bār be-burd*[328] Teessüf bisyārdın keyin (2) meydānġa kirey dėb turub ėrdi. İslām ṭarafıdın dilāverler meydānġa ʿazim ḳılıb (3) turub ėrdiler. Her ėkki leşkerning arasıdın gird-i ʿaẓīm peydā boldı. ʿĀlemni siyāh (4) tārīk ḳılıb yetti. Ol girdning arasıdın ol serveri ki racʿa'dın kėlür ėrdi. (5) Toḳsan ming leşkeri birle yetti. ʿAbdu'r-raḥman Mālik'ni bend ḳılıb Pāleng bolıġa (6) salıb ėrdi ve ol sālār'nıng közi imāmnıng cemālleriġa tüşüb aydılar: (7) Es-selāmu ʿaleyküm yā imām ḫalāṣ ḳılġıl. İmām aydılar ki: Birāderim ḳayan barıb ėrdi ki bu miḥnet- (8) ge giriftār bolubdur. Bir kişi aydı: Yā imām, ʿayn-ı ceng ėrdi ki bir kişi ḫaber yetgürdi, ḫazāʾīn (9) ve emvāl-i racʿanı alıb kėledür. Ol cāsūs ėrdi yā ḥarīfler mekr ḳıldı ve anı (10) bendge salıbdur. İbrāhīm Mālik tündluḳ bünyād ḳıldılar. Ḫˇāhlar ki at salġaylar (11) ve birāderlerni

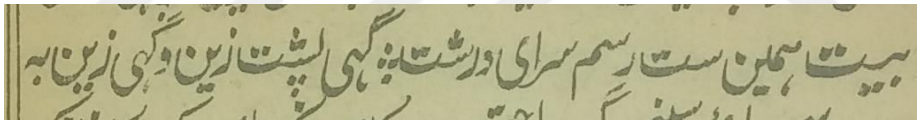
sıklıkla kullanılan bir bölümdür.

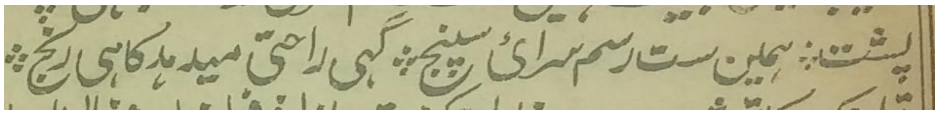
[323] Metinde اوستوار "üstüvār" yazılmış.
[324] Metinde قويغو "ḳoygu" yazılmış.
[325] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.
[326] Saʿdį, Gülistān, 16. Satır, https://ganjoor.net/saadi/golestan/gbab1/sh4/
[327] *Gördü ki Zāl'dan Rüstem oldu. / Güçsüz düşmanı çâresiz, âciz saydı.*
[328] *Bilgelik pınarını gördüm. / Çok gelince deve kervanıyla taşıyacak.*

ḫalāṣ ḳılġaylar. Ḥażret-i İmām menʿ ḳılıb aydılar: Sen at salsang (12) bu itler anga ḍarb tėgürgeyler ve mālik ḳılġay. Ol zamān ʿālemni öltürseng sūd (13) ḳılmas.

Ferd nūş dāred ki pes ez merg be-Sührāb ve Hind[329] Anı menʿ ḳıldılar. Ammā düşmanlar (14) şādyāne ura başladılar ve nevāziş ḳıldı ve ʿalemlerni der-cilve ḳıldı. Kehrem olarnı (15) aldıde ʿArablarnı dādekleri dėk köp yıġladı. Āngāh ol itler Kehrem'ge dil-dārlıḳ (16) ḳılıb aytur ėrdi ki: Ay melik ėmdi ġam yemegil! Bizler mülāzemetingge kėldük. Dād-ı dilingˉ (17) ni bu merdum-i bī-edeblerdin alalı ve nān nemekingni ḥaḳḳını becā kėltüreli. Kehrem ḫoş ḥāl- (18) likdin ḫˇāhlab ėrdi ki yanıb tüşgey. Sipeh-sālār aydı: Ay emīr yanmaġıl! Bu kün (19) ki işini tanglaġa ḳoymaġıl! Āsān işni müşkil ḳılmaġıl! Bularnı kārını ḳılalı. Bu- (20) yurdı ki bu merdni tīr-bārān ḳılsunlar ki daġı Ebū Turābī'ni oḳlıġġa[330] ḳoyalı dėb. Dār-ı bülendī bülend (21) ber-pā ḳıldı. ʿAbdu'r-raḥman Mālik'ni kėltürdi. Kehrem aydı: Ay ejderning oġlı özüngni neçük [208] (1) körer sen? Şehzāde ʿAbdu'r-rahman Mālik aydılar: Ay segler özümni neçük körey. Özümni ejderhā (2) veyā şīrī körer men. Gele-yi rūbāh ḥīlegerni arasıde bendge tüşübdür men. Ṭarīḳ-i sipāhīkeri (3) ʿayb ėmes. Beyt:

Hemīn est resm sarāy-ı derüşt[331] Gehī puşt-ı zīn ve gehī zīn be (4) puşt* Hemīn est resm sarāy-ı penç* Gehī rāḥeti mīdehed gāhī renç*[332] Ay seg-beççe sening (5) ḳolungge tüşübdür. Her ne ḫāṭrınga yetse andaġ fiʿl[333]ġıl Fī'l-ḥāl buyurdı ki Şehzāde (6) ʿAbdu'r-raḥman Mālik'ni pāy dārġa kėltürdi. Kecābeġa çıḳardı. Dārġa tarttı. Āngāh Emīr Muṣīb (7) Ġāzī, İbrāhīm ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb ve Şāh ʿAlḳame ve dīger sipeh-sālārlar ve Şāh Saʿd ʿAlḳame ve (8) Şāh Saʿīd ʿAlḳame şehzādeni ḫalāṣ ḳılġaylar ve ḥamle

[329] *Ölümden sonra Sührāb'a ve Hind'e benzersiz sudan içirir.*
[330] Metinde اوغليغه "oġlıġa" yazılmış.
[331] Firdevsį'nin "Çünįn est" şiiriyle uyumludur. Firdevsī'nin Şiiri: http://beautypoems.blogfa.com/tag/%D9%81%D8%B1%D8%AF%D9%88%D8%B3%DB%8C
[332] *Bu büyük saray resmini ayarlar. / Bazen arkasında, bazen ilerisinde. / Bu geçici saray törenini düzenler. / Bazen huzur verir, bazen üzer.*
[333] Metinde فيل "fīl" yazılmış.

kėltürgeyler. Ḥażret-i İmām ruḫṣat berme- (9) diler. Aydılar ki: Ay yārānlar ṣabr ḳılınglar. Ḫudā-yı taʿālā dermāndelerni destgīri ve müstemendler- (10) ni çāre-sāzīdür ve reh-nümā-yı mütefekkiridür ve yārānlar bī-dillıḳ ḳılur ėrdiler. Anınġ ṣaf-ı (11) sipāhidin Firʿavun-ı Sānī at saldı. Aṣliḥā-yı girān keyib Kehrem'din ruḫṣat alıb, (12) cilve ḳılıb, ḳolını yuḳarı ḳılıb, özini ʿayān u beyān ḳılıb, mübāriz tiledi. Şāh (13) ʿAlḳame, imāmnınġ hümāyūn rikāblarıġa būse ḳılıb turdılar. Ḥażret-i İmām aydılar ki: Ay şīr-pīşe şecāʿat (14) ve ay mübāriz meydān-ı pür-heybet ve ay şīr-pīşe Şīrāzī maḳṣūdınġız nėmedür? Şāh ʿAlḳame aydılar: (15) Yā imām ḫˇāhlaydur men ki bu kebirni meydāngа men kirsem ve işini men ḳılsam. Sizinġ şerīf (16) bāṭınnġız birāderinġız İmām Ḥüseyin ve şühedā ve kevneynninġ rūḥ-ı pür-fütūḥlarını özüydin (17) rāżı ḳılsam Ḥażret-i İmām aydılar ki: Ay pīr, rūşen żamīr yigitler bardur. Siz pīr bolub- (18) siz. Eger tuġ tübide ḥāżır bolsanġız hem ḥisābdur. Şāh ʿAlḳame giryān bolub aydılar ki: Yā (19) imām manġa yigitlerninġ ḍarbıdın nėme nefʿ yeter ḫˇāhlaydur men ki bu pīrlıḳımde öz ḳolum (20) birle tīġ ursam düşmanān ḫānedāndın demār çıḳarsam. Bu seg-i cehennemīdin dād-ı dil alsam (21) tā ḳıyāmet manġa ecr, āb-rūy bolġay. Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem aldılarıġa [209] (1) dėdi. İmām kördiler ki ḫˇāhiş bisyār ḳıladur. Ḥażret-i İmām ruḫṣat berdiler. Sen hem dilāver sen (2) ve bu ḳısmı āḫīrdin neçük menʿ ḳılay. Barınġ Ḫudā-yı taʿālā ḥāżır ve nāżırdur. El-ḳıṣṣa: Şāh ʿAlḳame (3) özlerini oġlanlarıġa naṣīḥat ḳıldılar. Ay cān ferzendlerim zīnhār mergge iʿtimād (4) yoḳ. Şāyed ki manġa ḳażā yetgen bolsa eger men şehādet tapsam bāyed ki sizler imāmnınġ (5) ḫidmetleridin taḳṣīr ḳılmanglar. Mūcib-i ḫacālet ḳıyāmetdür bārī merdāne (6) bolunglar tā ki, sebeb-i āb-rūy, āḫiret bolġay. Andın keyin tamām emīrlerdin ruḫṣat (7) alıb meydāngа revān boldılar. Meydāngа barıb andaġ hüner körsettiler ki hemmeni (8) ʿaḳlı ḥayrān boldı. Āferīn ol merd-i pāk-deyyinġa ḳılur ėrdiler. Tā ki Firʿavun-ı Sānī'ni (9) sed-rāhını aldılar. Aydılar: Ay seg meydānde çendān nā-maʿḳūl sözni aytur sen! (10) Firʿavun aydı: Ay pīr, yana kişi yoḳ mu? Civānlardın kėlmey. Sen kėldinġ. Şāh (11) ʿAlḳame aydılar: Pīr taṣavvur ḳılıb sen. Ġalaṭ-ḫayāl ḳılıb sen. Her-çend pīr bolsam sen dėk nāmerdni (12) ḥarbidin dermānde bolmas men. Ol ḥālde ıʿrāż-ı bī-dīn ḳol uzatıb. Nīzesini (13) aldı.[334] Sīne bī-kīne Şāh ʿAlḳame ḳılıb ḳahrı birle saldı. Şāh ʿAlḳame rikābġa barıb ėrdi. (14) Nīze der-güdāz ḳıldı. Şāh ʿAlḳame özlerini ėgerge üstüvār ḳılıb nīzeleriġa cilveler bėrib. (15) Serd be-nālidin ḳoyub arḳasıdın yetgürgey. Ammā ol bed-baḫt bu vāḳıʿadın ġāfil (16) ėrdi. Kehrem aydı ki hāy ḥāżır bol. Ḥarīf özini yetgürdi. İşinġni tamām ḳıldı (17) Firʿavun-ı Sānī arḳasıġa baḳay dėb ėrdi. Ol muvaḥḥid-i pāk-deyyin çünān ḳuvvet

[334] Metinde الده "alde" yazılmış.

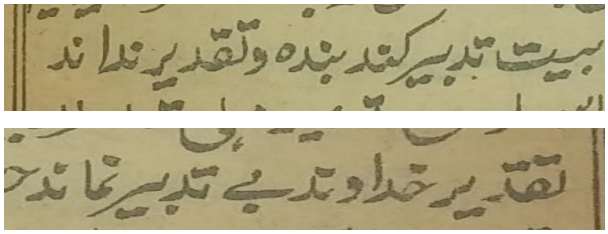
birle ėkki (18) ketfini arasıġa andaġ urdılar ki yarım giz sīnesidin ötüb ser beder ḳıldı. (19) Āh serd tartıb merkebidin yerge yıḳıldı. Āvāz-ı ġavġā ėkki leşkerdin çıḳtı. Müselmānlar (20) duʿā-yı ẖayr ḳıldılar. Ol girde-yi bī-dīnler aytur ėrdi ki ʿaceb işdür ki civānları ol keyfde- (21) leri bul keyfde. Bu nevʿi kişiler bu pīrdin ḍarb yedi dėb Kehrem puşt-i [210] (1) destini andaġ tişledi ki ḳan revān boldı. Aydı ki, ṣad hezār laʿnet atamnıng pelīd (2) cānibġa bolsun kim, ʿAli'ni şehīd ḳıldı. Meni bu belāġa giriftār ḳıldı. Eger ol andaġ ḳılmasa (3) şundaġ[335] belāġa giriftār bolub miẖnet tartmas ėrdim. Bī-saʿādet kördi ki iş ḳoldın (4) bardı dėb. Dil-dārlik birle aydı ki merdāne bolġıl! Nāmūs ol metāʿ ėrmes ki behemme (5) yetgey. Zīnhār[336] leşkering̃ni bī-dillik ḳılmaġıl! Ṭarīḳ-i pādişāhlik ve leşkerkeşlik (6) uşbudur. Āngāh Şāh ʿAlḳame atını sürüb ol bed-baẖtnı sīnesiġa andaġ urdılar (7) ki üstüẖ̌ānları tūtiyā dėk nerm boldı. Andın song̃ cilve ḳılıb nām u nesebini (8) ʿayān u beyān ḳıldılar. Mübāriz tilediler. Şeddād-ı Sānī çüst ü çābük kėlib tīġ sal[337] ki (9) Şāh ʿAlḳame'ni tīġini silkib alıb andaġ urdılar ki kemergāhıġa tėgib dū ẖiṣṣe (10) berāber boldı ve anı arḳasıdın Rüstem-i Sānī at saldı. ʿAmūd, ḳula kūh birle ẖavāle ḳıldı (11) Şāh ʿAlḳame siperni başlarıġa tarttılar. Ammā siperdin ötmedi. Atnıng boynıġa tüşti. (12) At yıḳıldı. Ammā Şāh ʿAlḳame özlerini muẖafaẓat ḳılıb cüdā ḳılalmadı. Bir ayaġları (13) atnıng astıde ve dūbulġa başıdın yerge tüşti. Başları yalang boldı. (14) Āngāh ẖavāric atnıng tündlıḳı beder kėtti. Muẖibler tīre, ġamnāk boldılar. Aʿdādın ve (15) kerhān-ı laʿīn ẖoş boldı. Bed-baẖt, bir pāre yol barıb naẓar ḳıldı. Bir merdī atnıng (16) astıde ḳalıbdur. Bir kişi ʿaẓīm ve tüvānā heybetlik tīġ çün taẖta ebr bürehne (17) ḳılıb ḳaṣd ḳıldı ki ol merdge ḍarb urgay. Anıng işini tamām ḳılġay ve cemāʿa-yı (18) Ḥażret-i İmām uşbu sebebdin perīşān ẖāṭır boladur. Bildi ki ol dilāver leşker-i İslām' (19) dındur dėb, ol mürekkeb cihānde düzende bāzendeni buyurdılar. Fī'l-ḥāl meydānġa (20) heybet-i tamām birle çaptı. Sed-rāh, Rüstem-i Sānī'ni aldı. Aydı ki ay süvāre ayġıl ki: (21) Kimsen ve ḳaydın kėlür sen ve atıng nėmedür, dėb Rüstem-i Sānī soradı şehzāde [211] (1) aydılar ki: Meni Ḳāsım İbn ʿAbbās dėrler ve nūr-ı dīde-yi ẖayrü'n-nās dur men. Öz ḳabīlemdin (2) ẖavīşāvendlerimning körmekige kėlibdür men. Rüstem-i Sānī aydı: ay civān yaẖşı kėlib (3) sen. Eceling yetib ölüm seni bu menzilge kėltürübdür dėb. At salıb şul (4) şūm tīġini şehzādening başıġa ẖavāle ḳıldı. Aydı bul tīġni ol pīrning (5) başıġa uray dėb ėrdim. Ėmdi sen der-meyān boldung. Ol sening işing̃ni (6) ḳılay. Andın song anıng işini ḳılay dėb tīġ

[335] Metinde سونداغ "sundaġ" yazılmış.
[336] Metinde زينها "zīnhā" yazılmış.
[337] Metinde سا "sa" yazılmış.

revān ḳıldı. Şehzāde, dāmene-yi siperdin (7) ėlig uzatıb ḳabża-yı tīġidin tutub andaġ urdılar ki siperni başını çün (8) ėkki pāre ḳılıb tā ėger ėkki pāre bolub yerge tüşti ve muḥibler tekbīr ve dürūd Ḥażret-i (9) Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemge yiberdiler. Āh derd-nāk Kehrem'ni cānıdın çıḳtı. (10) Şehzāde yandılar, kördiler ki bir dilāverni dārġa tartıbdurlar. Cemāʿa dārnı tübide (11) İslām ṭarafıge baḳıb ḳol köterdiler. Ebū'l-fetūḥ yetib ḫidmetleriġa edeb birle turdılar. (12) Sordılar ki ol dārġa tartḳan ne kişidür. Ebū'l-fetūḥ aydılar ki: ʿAbdu'r-raḥmān Mālik, (13) ejder ḫavāriclerni ḳolıġa giriftār bolubdur. Āngāh Şehzāde Ḳāsım raḍıya'llāhu ʿanh Şāh ʿAlḳame- (14) ni atnıng ayaġıdın yıraḳ ḳıldılar. Ketfidin tutub köterib Ḥażret-i İmām'nıng leşker (15) ṭaraflarıġa yiberdiler. Aydılar: Ay Ebū'l-fetūḥ mening selāmımnı Ḥażret-i İmām'ġa ve yārānlarge (16) yetgürgey sen dėb. Dār ṭarafıge at çaptılar. Özlerini yekke vü tenhā bu miḳdār ḫavāric leşkerige (17) ibā'[338] ḳılmay urdılar. Ol felaḳ ki dār tübide ėrdi. Dārnıng yıġaçını ėligleri (18) birle tartıb alıb Ḥażret-i İmām'nıng leşker ṭarafıge revān boldılar ve düşmanlar cünbüş (19) ḳılıb. Şehzāde Ḳāsım'ġa ḳaṣd ḳıldı ve bu ṭarafdın ḳırḳ ming āzād merd şehzādeni (20) kūykige at saldılar. Ammā Şehzāde Ḥażret-i İmām'nıng ḳaşlarıġa kėltürdiler ve ʿAbdu'r-raḥmān (21) Mālikni feyrūz kėltürdiler. Ḳāsım İbn ʿAbbās, imāmġa selām ḳıldılar. Birbirilerini kenāre [212] (1) tarttılar ve bisyār yıġlab. Āngāh Muṣīb Ġāzī birle deryāb ḳıldılar. Şehzāde aydılar mening (2) leşkerim düşmanlarnıng arasıde ḳaldı dėb ʿöz̲r aytıb özlerini urdılar. (3) Emīr Muṣīb Ġāzī ve İbrāhīm Mālik ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb ve Şāh ʿAlḳame'ning oġlanları (4) piyādeler özlerini Kehrem İbn Mülcem'ning leşkerigа urdılar. Ol kün, kėçe bolġunça her ėkki (5) cānibdin deryāhā-yı ḫūn revān boldı. Ḫāk, rīg beyābān, meydān; laʿl-i Bedeḫşān boldı (6) veyā çün ʿaḳīḳ-i rummān boldı. Ādam taş pā-bend ḳılġan uluġ dėk, her cānibdin bisyār, yeter (7) ėrdi. Zaḫm-dārġa ʿadüv ve ʿibret yoḳ ėrdi ki, kėçening ʿıḳānı ḳaraḳanānı zer nūr mening üstige (8) yaḳıbėrdi. Beyże ḫūrşīd-i nūrnı ayaġını astıġa aldı. Raḳībler her ėkki ṭarafdın (9) kirdiler ve mübārizlerni hemdīgerdin cüdā ḳıldı ve menzillerige yüzlendiler. Ḥażret-i İmām (10) devlet ü saʿādet birle emīrler birle yandılar ve bārgāhlarıge kėldiler. Zaḫm-dārlarnı (11) yatḳuzdılar. Cerrāḥları ez-pay maʿālece boldılar ve şehīdlerni defin ḳıldılar ve (12) Şehzāde Ḳāsım Ḥażret-i İmām ve yārānları birle İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı mātemlerini tā on kėçe (13) kündüz merāsim ve mātem ve taʿziyet evlād-ı Resūlu'llāh'nı becā kėltürdiler ve āb u aş berdiler. (14) Çün mātemdin fāriġ boldılar, Ḥażret-i İmām vāḳıʿa-yı Yemenni edā ḳıldılar. Şehzāde Ḳāsım (15) aydılar men ḳabīle-yi Benī Ṭay'nı çapḳalı barıb ėrdim. Ḳāsım

[338] Metinde ابا "ibā" yazılmış.

Ṭāy’nıng͡ nebīresi Ḫalīl[339] (16) ni atası Ḥalīm-i Ṭāy’nı bāġīkerlik ḳıladur. Mundaġ bolmasa, men Kerbelā’de ḥāżır bolur ėrdim. (17) Eknūn taḳdīr-i İlāhī ve ser-nüvişt ne mundaġ ėken. Beyt:

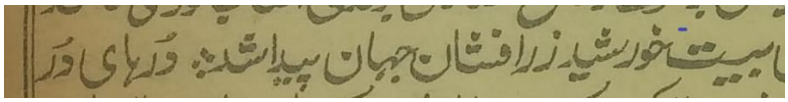
Tedbīr koned bende-i taḳdīr nedāned[340] (18) Taḳdīr-i Ḫudā-vend bī-tedbīr nemāned*[341] Ḥażret-i İmām Şehzāde Ḳāsım üçün toy bünyād ḳıldılar (19) ve toynı pāyende boldılar. Ammā Dāsitān-ı Şehper-i ʿAyyār: Ol cānibdin (20) Bī-saʿādet ʿUbeydek birle Kūfe’din bir ḥarāmzāde kėlib ėrdi. Atı Şehper-i ʿAyyār ėrdi. (21) Bī-saʿādet anı ṭaleb ḳıldı Aydı ki: Ay Şehper ḳılay sen ki barıb İmām Muḥammed Ḥanīfe **[213]**(1) yā Emīr Muṣīb Ġāzī yā Ḳāsım İbn ʿAbbās’nı bularnı birini alıb kėlseng͡ Şehper-i ʿAyyār (2) aydı ki: Minnetdārdur men. Bu mening͡ işimdür dėb Kehrem İbn Mülcem’ning͡ bārgāhıdın çıḳtı. (3) Kėçeleb Ḥażret-i İmām’nıng͡ leşkerini yolıġa kirdi. Telāye[342] sipāh, imāmġa yetti. Kördiler ki Şāh (4) ʿAlḳame oġlanları birle turubdur. Tūbre[343] ʿayyārıdın bir it postını debbāġat ḳılıb (5) alıb ėrdi. Çıḳarıb keydi ve leşkerni ṭarafıdın üstüḫ͡ān tereddüd ḳılıb barur ėrdi. (6) Hīç kişi muṭṭaliʿ bolmas ėrdi. Bara bara Ḥażret-i İmām’nıng͡ bārgāhınıng͡ėşikige (7) kėldi. Emīr Muṣīb Ġāzī’ning͡ aldılarıde düm cünbānlik ḳıldı ve ḥareket- (8) ler bünyād ḳıldı. Emīr Muṣīb’ġa köp ḫoş kėldi. Ol itni tutub Ḥażret-i (9) İmām’nıng͡ ḳaşlarıġa alıb kėldiler. Ḥażret-i İmām kördiler ki Sālār Ġāziyān bir it- (10) ni tutub kėldiler. Ḥażret-i İmām aydılar bu nėmedür. Emīr Muṣīb aydılar ki olturub ėrdim (11) bu it kėldi, ʿAceb, ḫoş ḥareket. Hergiz mundaġ itni körmeb ėrdim. Ḳaşıng͡ızge (12) kėltürdüm. Ḥażret-i İmām aydılar ki: Sen men munde bu itge nān salıb bėrgil! Emīr (13) Muṣīb, imām buyurġanlarını ḳıldılar ve taşḳarı çıḳtılar. Ḥażret-i İmām ol kėçede tilāvet-i (14) Ḳurān’ġa muḳayyed boldılar. Ėkkinçi[344] şebde ḳoyub namāzġa meşġūl boldılar. Üçünçi kėçe vird evrād (15) ḳıldılar. Andın song͡ Ḥażret-i İmām endeki ser ü nāzenīn be-rūy bālīn ḳıldılar. Mübārek (16) közlerini uyḳu ġalebe ḳıldı. Şehper-i ʿAyyār aydı ki ėmdi iş vaḳti. Bu it tėri- (17) sidin

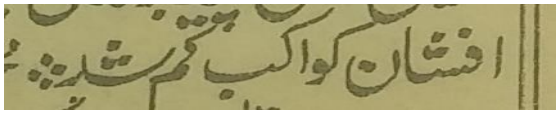
[339] Metinde هليل “Halīl” yazılmış.
[340] Mevlānā: Şemsį Divānı, 652. Gazel, 1. Beyit, https://ganjoor.net/moulavi/shams/ghazalsh/sh652
[341] *Biri tedbir alsa bile kader bunu anlamaz. / Allah’nın takdiri tedbire gerek bırakmaz.*
[342] Metinde طلايه “ṭelāye” yazılmış.
[343] Metinde توبره “tūbre” yazılmış, توربه "türbe" beklenirdi.
[344] Metinde ايكيچى “ėkkiçi” yazılmış.

çıḳıb tūbre[345] ʿayyārıġa anı saldı. Āheste āheste imāmnı tekyeleriġa kėldi, (18) bükünüb olturdı. Ėkki ėlgi birle perdeni imāmnıng yüzleridin aldı. Bir kef (19) dārū-yı bī-hūşını Ḥażret-i İmām'nıng burunlarıġa tutub ėrdi. Vaḳtī nefes alurde (20) düm sürdiler. Kāse-yi ser-i mübārekleride bend boldı. ʿAṭse bī-muḥal ḳıldılar. Ḳol ayaġını (21) uzattılar. Şehper-i ʿAyyār perde kilīm ʿayyārını yaydı. Ḥażret-i İmām'nı gulūle bend ḳıldı. Kördi ki Emīr [214] (1) Muṣīb deste-yi ʿamūdġa tekye ḳılıb uḫlabdurlar. Emīr Muṣīb'ning aldıdın ayaġı uçı (2) birle andaġ ötti ki rūḥları hem ḫaberdār bolmadı. Leşker arasıdın hīç kişi ḫaberdār bolmadı. (3) Āḫir yüz ḥīle birle özini leşkerning kenāresiġa yetküzdi. Meşʿalelerdin baʿżısı tamām (4) bolub ėrdi ve baʿżısını eseri bar ėrdi ve telāyening emīrleri baʿżıları uyḳude (5) ve baʿżıları bīdār ėrdiler. Olarnı hem arasıdın ötti. Hīç kişi ḫaberdār bolmadı. Āḫir (6) yüz ḥīle birle özini leşkerining kenāresiġa yetgürdi. Meşʿalelerdin baʿżısı (7) tamām bolub baʿżını eseri bar ėrdi. Telāyening emīrleri baʿżıları uyḳude baʿżı- (8) ları bīdār ėrdiler. Olarnı hem arasıdın ötti. Hīç kişi ḫaberdār bolmadı. Āḫir yüz ḥīle (9) birle özi leşker kenāresidin çıḳtı. Ol it ḥarāmzāde Ḥażret-i İmām'nı alıb barur (10) ėrdi ki tā ki ol ḳaranġude ṣubḥ bolmab ėrdi. Kehrem'ning leşkerini kenāresiġa (11) yetgürdi. Şul zamān ḳaranġude Ḥażret-i İmām'nı kėltürüb Kehrem'ni aldıġa ḳoydı. Kehrem (12) aydı: Bu nėmedür? Aydı: Bu Muḥammed Ḥanīfe, Kehrem, Bī-saʿādet ʿUbeydek Ziyād'ġa baḳıb (13) aydı ki: Nėme tedbīr ḳıla sen? Bī-saʿādet aydı ki: Eger meni re'yimçe[346] ʿamel ḳılsang bu civānnı (14) öltürmegil! Biler sen ki neçük şikār ḳılıb sen ve ne ḳısm ṣayd ėlging tüşübdür. Anı (15) bend ḳılġıl! Yezīd'ge yibergil! Tā pāy-gāhıng bülend bolġay ve dīger birāder-i Ḥüseyin'dür. ʿAli- (16) ni şecāʿraḳ oġlıdur. Şeb-būdur. Ḥālā Yezīd'ning bir vehmi bar ėrdi, şundın. Sen ki (17) anı alıb barur sen Yezīd ḫoşnūd bolur. Kehrem aydı: Anı öltürey başını alıb baray. (18) Bī-saʿādet aydı: Ġalaṭ-ḫayāl ḳılıb sen. Anı öltürseng anıng ʿayyārları bar (19) ve emīrleri sen ḳaçan tirig ḳoyar. Ḫuṣūṣā öldür ki Māhān Esferānī dėb bir ʿayyārı (20) bardur dėdi ėrse Kehrem vehm ḳıldı. Ḥażret-i İmām'nı helāk ḳılurdın ötti. Ėmdi (21) kimdin yibereli. Bī-saʿādet aydı: Iżṭırāb ḳılmaġıl! Ḥālā anı alıb baralmas. [215] (1) anıng üçün kim yegirme tört ming ʿayyārları bar. Tang ḫaberdār bolsalar Şām ve Ḥaleb (2) Mūṣul, Nüsbāyin ve Hemedān ve Rāy, İsfehān, Kūfe ve Baṣra, Mışır, Rūm, Medīne barurlar ve sed- (3) rāhını alurlar. Münāsib oldur ki anı bend ḳılmaḳ kėrek. Bir maḫfī yerde sendin mendin (4) özge leşkerdin özge hīç kişi bilmey. Nėçe kün anı leşkeri tereddüd ḳılġaylar andın (5) ḫaber ve eser tapmaslar. Cezm ḳılurlar ki öldürübdürler dėb.

[345] Metinde توبره "tūbre" yazılmış توربه "türbe" beklenirdi.
[346] Metinde رای "rāy" yazılmış.

Öz işleriġa (6) meşġūl bolurlar. Bir kėçede Yezīd ṭarafıge revān ḳılġıl ki tā seni ḳılġanın͡gdın kişi ḫaber- (7) dār bolmagay. Kehrem aydı ki: Muḥammed Ḥanīfe'ni ḳayde maḫfī ḳılay ki, ʿayyārlar alalmaġay? Taḫtnın͡g (8) astıġa çuḳur ḳazdurġıl, ande saḳlaġıl! Bes şul zamān taḫtdın tüşti. Taḫtını (9) bir ṭaraf ḳoydı. Bir çuḳur ḳazıb Ḥażret-i İmām'nı ande ʿuḳūbet-i tamām birle bend ḳıldı ve taḫt- (10) nı üstige ḳoydı. Ammā ėmdi bu ṭarafde ṣubḥ ṣādıḳ boldı āfitāb-ı nūrānī mānend (11) ʿaḳīḳ-i rummānī peydā boldı. Beyt:

Ḫūrşīd-i zerefşān-ı cihān peydā şöd Dür hā-yı dūr (12) efşān kevākib kem şöd*[347] Muḥibler kördi ki Ḥażret-i İmām mescidge ḥāżır bolmaydurlar. Hemme emīr- (13) ler Emīr Muṣīb ḳaşlarıġa kėldiler. Ḥażretge nėme boldı ki, mescidge kėlmediler? Emīr aydılar: Ay (14) yārānlar meni hem ḫaberim yoḳ. Kėlin͡gler hemmemiz be-yek-pāre baralı. Sorayluk ki terk-i cemāʿat (15) nėme sebeb. Bes hemmeleri çāder ṭarafıge boldılar. Çāderge kėlib kördiler ki çāderni Ḥażret (16) Ḥażret-i İmām'dın ḫālī kördiler. Sarāyge kişi yiberdiler ki Ḥażret-i İmām'dın eser tapmadı- (17) lar. Māhān Şebrū Esferānī ve Serheng Şīrāzī ve Semerḳandī ve Esed Ḳarakūlī ve Mesʿūd Ḳazvīnī (18) ve Ebū'l-fetūḥ Hemedānī kėldiler kördiler ki bir iz kėlibdür ve yana kėtibdür. Yaḳa- (19) larını dāmenleriġaça çāk çāk eyleb ve tāclarını yerge urdılar. Aydılar ki Ḥażret-i (20) İmām'nı ʿayyārlar alıb kėtibdür[348] Ḥarīfler dest-bürd körsetibdür. Emīr Muṣīb (21) Ġāzī'din sordılar ki: Bu kėçe, sizler birle çāderde kim bar ėrdi? Hīç kişi aldılarıġa **[216]** (1) kėlib ėrdi mü? Emīr Muṣīb aydılar hīç kişi kėlmedi mekr bir it kėlib ėrdi. (2) Ḥālā anı hem körmeydür men. Anı Ḥażret-i İmām'nı aldılarıġa alıb kėlib ėrdim. Ḥażret-i (3) İmām buyurdılar: Men anı ten-şūyde baġlab ėrdim. Ḥażret-i İmām'nın͡g emīrleri birle (4) nān salıb bėrib ėrdim. Serhengler aydılar ki: Ay dırīġ ol pīş-ḍarb ėken. (5) İt şūretide bolub kėlib işini tamām ḳılıbdur. Bes tamām leşker bīmize boldılar. (6) Pehlevān Māhān aydılar ki: Tamām piyāde bar ėrdiler ki kūhistānlarġa ḥāżır bolun͡glar! (7) Ḥażret-i İmām'nı bir ṭarafge alıb barmasunlar. Bes Ebū'l-Muḳāṭır ol kėçe özini Kehrem'nin͡g (8) leşkerige urdılar. Tā yetti yüz kişi başını kėstiler. Ol her ḳaysısıdın Ḥażret-i (9) İmām'nın͡g ḫaberlerini sorar ėrdiler. Bilmes miz dėr ėrdi. Andın son͡g Kehrem- (10) nin͡g çāderiġa kėlib yüz kişini başını kėstiler ve özlerini çāderin͡g (11) içige aldılar.

[347] *Parlayan güneş dünyada ortaya çıktı. / Yıldızların aydınlık kapısının kapısı azaldı.*
[348] Metinde كتيب "ketib" yazılmış.

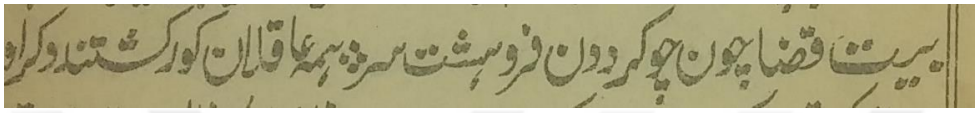
Kördiler ki anı taḫtıde bir kişi yatıbdur. Tīz tīz çıḳıb perdeni (12) köterdiler. Kördiler ki bir ġulām-beççe yatıbdur. Kehrem özi yoḳ. Sālūklarnı (13) ḫançeri ve şemşīri vehmidin ḳaçıbdur. Barıb bir tėve-ḫānede yatıb ėrdi. (14) Ġulām-beççeni başını tenidin cüdā ḳıldılar. Her çend tefaḥḥuṣ ḳıldı. İmāmdın ḫaber tapmadı. Andın (15) song taşḳarı çıḳtı. Kördiler ki ṣubḥ-ı ṣādıḳ bolubdur. Pehlevān Māhān nām-dār mā'yūs[349] (16) yandılar ve leşker-gāhġa kėldiler. Ammā Kehrem ṣabr ḳılur ėrdi. Tā āfitāb çāş boldı. Muḥib- (17) lerning vehmidin endek emīn[350] bolub tėve-ḫānedin çıḳıb çāderiġa barıb kördi ki (18) deryāhā-yı ḫūn revān bolubdur ve küştedin püşteler ḳoyubdurlar. Hem-çün[351] (19) taḫtıġa çıḳtı. Kördi ki ol ġulām-beççeni başını çıḳıbdurlar ve bārgāhnı (20) ber-hem urdıddurur. Kehrem'ning endāmıġa lerze tüşti. Āvāz-ı ṭaraḳa ṭarḳ necis aḥtacıhānı- (21) dın benī yılan bād ḳıldı ki Bī-saʿādet ʿUbeydek Ziyād ḳıldı kördi ki [217] (1) ʿālemni digergūn ḳılıbdur. Sordı ki seni bārgāhınga nėme boldı dėdi. Kehrem (2) aydı ay bedrekler. Men bu kėçe Ebū Turābīlerni vehmidin mekān tebdīl ḳılıb ėrdim. Körey (3) ki nėme ḳıladur dėb. Bu kėçe kėlib tört yüz pāsbānım tenidin cüdā ḳılıbdurlar (4) Ornımde yatgen ġulām-beççeni hem helāk ḳılıbdurlar ve bārgāhımnı ber-hem urubdurlar. (5) Nāgāh, Bī-saʿādet kördi ki bir ḫaṭ yatıbdur. Ol ḫaṭnı alıb müṭālaʿa ḳıldı. Bitib- (6) dürler ki ay Kehrem ve ay seg-beççe, şūm bilġıl ve āgāh bolġıl ki Ḥażret-i İmām'nı ḳayan (7) alıb barıbdur ḫaber bergil ve eger seni ḳolung̃de bend bolsa hem yibergil ve illā her ne kör- (8) seng özüng̃din körgil! Bu ḫayālġa ferīfte bolmaġıl ki pāy-māl bolur sen! Tā ramaḳde (9) cānım bar ki kūşiş ve tereddüd ḳılur men. Men ki Māhān Şebrū'dur men. Yekke vü tenhā bārgāhınga (10) barıb seni tapmay ġulām-beççeni öz ornung̃de yatḳuzub sen. Başını tenidin cüdā (11) ḳıldım ve bārgāhıngnı ber-hem urdum. Tört yüz pāsbānıngnı başını tenidin cüdā (12) ḳıldım ve yana yetti ming kişini leşker-gāhınga başını kėstim. Ėmdi nėçe kün pinhān (13) bolur sen? Bir kün meni çengālımġa giriftār bolur sen. Be-ḍarb-ı kārd siz de meni birle pāre pāre (14) ḳılur men. Bu sözlerni anglab. Kehrem'ni endāmıġa lerze tüşti ve yüzi sarġardı (15) ve aydı ki: Subḥāna'llāh, bu neçük piyāde belā ėken. Bī-saʿādet aydı: Her kėçe her yerde bolġıl (16) ve orunnı mübeddel ḳılġıl! Ṭarīḳ-i Sipāhkerçilikdür. Her kişi bu öydedür. Ṭarīḳ (17) uşbudur. Kār āsān müyesser bolmas. Kehrem buyurdı ki mürdelerni alınglar, dėb. (18) Mürdelerni aldı, bārgāhını āraste ḳıldı. Üç kün uşbu keyfiyyetde ėrdi. (19) Çün bėş kün boldı. Ḥażret-i İmām'ning bārgāhlarıde ġamnāk ve endīşe-mend olturub (20) ėrdiler. Ėmdi dāsitānlar ėşitmaḳ kėrek Ḳarġa ve Mestūre'din: Ammā rāviyān-ı (21) aḫbār ve nāḳılān-ı

[349] Metinde مايوس "māyūs" yazılmış.
[350] Metinde ايمين "īmīn" yazılmış.
[351] Metinde ه چون "heçün" yazılmış.

āsār ve muḥaddisān-ı şīrīn güftār andaġ rivāyet ḳılıbdurlar ki [218] (1) Beşīr Sālūk'nıng ḳızları Ḳarġa ve Mestūre ceng ḳıla ḳıla bir derege kirib ėrdiler (2) ve şikār eyleb avḳāt ḳılıb yürür ėrdiler. Bir kėçe bu ėkki bī-çāre şikār ḳılıb, mānde bolub, (3) başlarını ḳoyub, yatıb ėrdiler. Ḫatun-ı ḫayrü'n-nās ya'nī Ḥażret-i Bībī Fāṭıma raḍıya'llāhu 'anhā (4) ḥāżır boldılar. Her ėkkisiġa nevāziş bisyār ḳıldılar. Her ḳaysıġa bir kārd-ı bürrān berdiler ve aydılar: (5) Barıng̃lar, mening̃[352] üçün cān fedā ḳılıng̃lar! İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning̃ mülāzemet- (6) leride şehr-i Ḥilye'ge barıng̃lar! Mening̃ düşmanlarıdın ferzendlerimni tileydürler. Sizler hem (7) rikābide bolung̃lar! Mening̃ rūḥum mededkār dėb bu vaṣiyyetlerni ḳılıb (8) ġā'ib boldılar. El-ḳıṣṣa: Ol ėkki ḳız uyġandılar özleride ḳuvveti ve feraḥı kördiler. (9) Ol bıçaḳları[353] ki ḫatun-ı ḳıyāmet bėrib ėrdiler. Ėligleride kördiler. Andın (10) song̃ her ėkki nāzenīn kemerlerini müstaḥkem bağlab ve yüzlerige burḳa' tarttılar ve kārdlarnı (11) kemerlerige bağladılar. Andın keyin Kerbelā'ġa revān boldılar. Nėçe kündin song̃ra Kerbelā'ġa (12) kėldiler. Ziyāret-i ḳabr-i mübārek Ḥażret-i İmām Ḥüseyin ḳıldılar. Andın Ḥilye'ge kėldiler Ḥażret-i (13) İmām'nı bārgāhlarını ėşikige kėldiler ve muḥiblerġa selām ḳıldılar ve muḥibler sordılar (14) ki sizler kim? Bular aydılar: Biz Şīr Sālūk'nıng̃ ḳızlarıdur miz. Atamızı Şemr Zī'l-Cevşen (15) helāk ḳıldı ve birāderimizni Yezīd-i pelīdni aldıġa alıb bardı. Ol hem ande şehīd bolġan (16) bolġay ve bizler kūhistānde ser-gerdān yürür ėrdük. Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā'nıng̃ ḳız- (17) ları ya'nī Ḥażret-i Bībī Fāṭıma raḍıya'llāhu 'anhā vāḳ'iade bizlerge köründiler ve her ḳaysımızge (18) kārd-ı[354] bürrān berdiler. Bizni leşker-i İslām'ġa mededge yiberdiler. İmām-ı dīn İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning̃ mededige (19) kėldük. Cemāl bā-kemāllarını müşāhede ḳılalı ve kemer-i ḫidmetkārlıḳnı cānımızge bağladuḳ. (20) Çün ol bī-çāreler Ḥażret-i İmām'nıng̃ mübārek atlarını zikir ḳıldılar. Fiġān imāmnıng̃ (21) bārgāhlarıdın çıḳtı. Ol Emīr Muṣīb Ġāzī destārlarını yerge urdılar hemme emīrler [219] (1) girye vü zārī ḳıldılar. Bārgāh-ı İmām ve mātem-i Emīre'l-mū'minīn[355] İmām Ḥüseyin ta'ziye [356] boldı. Ḳarġa ve Mestūre (2) aydılar: Ay mū'minler[357] ve serhengler sizlerge nėme boldı ki ceza' ḳıla sizler. Meger ḫażretge ḥādiṣe (3) pīş kėlibdür. Emīr Muṣīb ol ėkki bī-çārelerning̃ başlarını ḳuçub aydılar ki: (4) Ay cān ḫ̌āher āh, ṣad āh! Biling̃ler kim bu kün on kündür ki ḫavāriclerni 'ayyārları Ḥażret-i (5) İmām'nı alıb barıbdur. Ḥażret-i İmām'dın ḫaber yoḳ

[352] Metinde مینک "ming̃" yazılmış.
[353] Metinde پچاق "pıçak" şeklinde yazılmış.
[354] Metinde کار "kār" yazılmış.
[355] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[356] Metinde تازه "tāze" yazılmış.
[357] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

ki zinde yā mürde. Ḳarġa ve Mestūre (6) aydılar ki: Meger sizlerning leşkerleringizde ʿayyārlar yoḳ mudur ki ḫaber alġaylar. Aydılar ki: Āri! (7) bar. Sālūklar ve dilāverler ve serhenglerge baḳıb Ḳarġa ve Mestūre aydılar ki: Bizler müsāfir-i (8) çeşm-i siyāhdur miz, bilmeydür miz. Mülāzemet ḳılsek. Emīr Muṣīb Ġāzī be-cānib Serheng Māhān, (9) Şīr Zād Semerḳandī ve Esed Ḳarakūlī ve Mesʿūd Ḳazvīnī'ġa işāret ḳıldılar. Bu ėkki nāzenīn Ḳarġa (10) ve Mestūre deryāb ḳıldılar. Vaʿde aydılar. Andın song bu ʿācizeler aydılar: Ḥażret-i İmām- (11) nı leşkerleride sizler dėk emīrler ve serhengler ve ʿayyārlar ve sālūklar ve ḫançer-güẕār- (12) lar turub neçükdür ki Ḥażret-i İmām'nıng aralarıdın alıb kėtibdür? Māhān aydı: (13) Beyt:

Ḳażā çün çü gerdūn-i ferūheşt ser[358] Hem ʿāḳılan kör kuştend ve ger*[359] Ol ʿācizeler (14) aydılar ki turunglar. Bu on kündin bėri imām ġā'īb ėkenler. Sizler tereddüd ḳılmay sizler. (15) Māhān Şebrū aydılar ki kemāl-i tereddüd uşbudur ki men ḳıldım. Bu ʿācizeler aydılar ki: Bizge hemrāh- (16) lik ḳılınglar. Şāyed ki Ḫudā-yı taʿālā biz ġarīblerġa raḥim ḳılġay ve bu iş bizning (17) destmizdin feṭḥ bolġay Māhān aydı: Mangga yoḳ mu, hemrāh bu ėkki maẓlūme merḥūmedin özge? (18) Derḥāl emīrlerdin fātiḥa alıb, Māhān Şebrū Şīr Zād Semerḳandī ve Esed Ḳarakūlī ve Mesʿūd (19) Ḳazvīnī altı kişi çıḳtı, telāye. Kehrem'ge ʿayyārlikġa kirdiler. Kehrem'ning bārgāhıġa yetgünçe bu (20) altı ʿayyār ėkki ming kişini başını kėstiler ve anı çün bārgāhıġa kirdiler. Ḳırḳ ġulām- (21) nıng başını kėstiler ve anı ornıde tapmadılar. Tamām-ı bārgāhnıng zīr ü zeber ḳıldılar çıḳtılar ki [220] (1) ṣubḥ ṣādıḳ bolubdur anı leşker-gāhıdın çıḳtılar. İttifāḳ ḳıldılar. Māhān aydı: İmām (2) ġā'ib bolġandın bu zamān her kėçe barıb. Yetti ming kişini başını kėsib ber-hem urub (3) kėledür men. Ḳarġa ve Mestūre aydılar: Kūfe'ge barıb ḫaber Kūfe'din alalı. Ol ʿavratlarnı (4) ḫāṭrı üçün Kūfe ṭarafıge kėldiler. Bir kėçe ḳalʿanı raḫnesidin özlerini ḳalʿage saldılar. (5) Müslim İbn ʿAḳil'ning[360] ve Mānī Ġurūre ve Keşīre raḍıya'llāhu ʿanhüm ecmaʿīnning ḳabrleriġa kėldiler. (6) Ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳıldılar ve şevābını olarnıng ervāḥlarıġa bağışladılar ve olarnı ziyāret (7) ḳıldılar. Andın song Ḥażret-i ʿAli'ning mescidleriġa kėldiler. Şāh-ı Merdān'nıng mübārek (8) ḳanlarını miḥrābġa tėgib ėrdi ve yüzlerini sürttiler ve ṭavāf ḳıldılar. Köşke'l-emāre (9) ʿUbeydek Ziyād'ġa kėldiler. Kemend salıb çıḳıb. Ėkki ming

[358] Firdevsī Şeh-nâme. (18.06.2022 saat 22.50). https://rasekhoon.net/article/show/1120838/
[359] *Allah'ın izniyle sekiz baş serbest kalınca / Bütün bilgeler kör ve sağır olmuştur.*
[360] Metinde عاقلنینک "Āḳil" yazılmış.

ḫavāric, pāsbān başını (10) kėstiler. Kirib anı ornıdın tapmadılar. Ol zamānı ki İmām Ḥüseyin'ni şehīd (11) ḳıldılar. Ḫavāricler muḥiblerdin vehm ḳılıb yürür ėrdi. Mekān mübeddel ḳılıb (12) yürür ėrdi. Bes anıng bārgāhıdın bu altı ten ḳaṣrıġa özlerini aldılar. Her ḳaṣrıde (13) ėkki yüz melʿūn başını kėstiler ve hemme sarāylarġa ot ḳoydılar. Tamām- ı Kūfe'ge ot (14) tutaştı. Ḫalḳ zīr ü zeber boldı. Şehrġa ġulġule tüşüb ot āsumānġa zebāne tarttı. (15) Ammā muḥibler ḫaṭ yazıb ʿUbeydek[361] şūmnıng taḫtını yanıġa ḳoyub ėrdiler. Çün ser- (16) hengler Kūfe'din çıḳıb Ḥilye ṭarafıġa revān boldılar. Ḳarġa ve Mestūre aydılar, siz (17) leşker-gāhġa barur sizler mü? Olar aydılar, belī. Şīre merdler aydılar, bizning könglümiz (18) leşker-gāhdın cemʿ ėmes. Ol cihetdin ki imām ġāʾīb boldılar ve muḥibler bī-ser ü sāmān- (19) durlar ve leşker, girān düşman ortasıde dürler. Sizler leşker- gāhġa barıngızlar. (20) Bizdin selām ve peyām emīrlerġa yetgürüngizler. Tā biz Şām'ġa barıb Ḥażret-i İmām'dın (21) ḫaber-i taḥḳīḳ aladur miz. Māhān Şebrū olarġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Andın üç ʿabbār birle [221] (1) yandılar. Bes bu ėkki ḳız birbirilerini ḳolını tutub ḳadem-ber-ḳadem ḳoyub Şām ṭarafıge revāne (2) boldılar. Ammā bu cānibdin kündüz boldı. Kördiler ki, ėllig ḳaṣr nām-dār köyübdür. ʿUbeydek-i (3) bed-baḫt, her çend Kūfe ḫalḳını nāle vü feryādını anglar ėrdi. Tėvelerni arasıde muḥkemraḳ (4) pinhān bolur ėrdi. Tā çāşt bu melʿūn taşḳarı çıḳalmas ėrdi. Ammā aʿyān-ı (5) Kūfe cemʿ bolub sarāynıng ėşikige kėlib kördiler ki sarāy deryā-yı ḫūn mevc (6) uradur. Mürdeler ḫār u ḫāşāk dėk yatıbdur birbirining üstide. (7) Āngāh ʿUbeydek Ziyād'nıng sarāyde Şebrūk Kūfī kirib feryād ḳılur ėrdi. Emīr-i (8) Kūfī ḳayde sen, dėb. Nāgāh tėve-ḫānening ėşikige barıb feryād ḳıldı. ʿUbeydek (9) ḳorḳub özini pinhān ḳılıb. Çü ḳorḳa[362] kirib feryād ḳılur ėrdi. Şebrū'nı āvāzını (10) tanub āheste men munde, dėr ėrdi Şebrūk ʿUbeydek'ni āvāzını tanub öyge (11) kirib feryād ḳıldı ki: Ay emīr ḳayde sen? Āheste āvāz bėrür ėrdi, men munde dėb. (12) Şebrūk her ṭarafge baḳar ėrdi, tapmas ėrdi. Nāgāh kördi ki bir küncde ḳarangude bir (13) tėveni yatḳuzub her zamān tėvening yanıdın başını çıḳarıb āvāz-ı ḫazīn birle (14) aytur ėrdi: Men munde dėb, yana başını pinhān ḳılur ėrdi. Vāḳıʿa ol ėrdi ki (15) ol altı sālūk özlerini anıng bārgāhıġa aldılar. ʿUbeydek derīçe taḫtnı (16) arḳasıdın çıḳıb kemīn ḳılıb turub ėrdi. Bu altı ejderhānı kördi ki ve ġulām- (17) larnı helāk ḳılġanını kördi. Olarnı vehmidin özini tėve-ḫāneġa salıb ėrdi (18) ve ḫayāl ḳılur ėrdi ki, henüz kėçedür ol şīrler taḳı bardur. Tėve-ḫāne ḳarangu ėrdi. (19) Hīç şikāfı yoḳ ėrdi ki rūşenānı ẓāhir bolġay.

[361] ʿUbeyd ismi çâresizlik/zavallı anlamları veren bir çeşit küçültme eki "-k" almıştır. Bu ek Farsça isimlerle kullanılır. Farsça'da ʿUbeydek ismine eklenen "kef" küçültme anlamı taşır. Merdek "küçük adam" ; duḫterek" küçük kız" vb.

[362] Metinde قورغه "ḳorġa" yazılmış.

Şebrūk kėlib kördi ki ʿAbdu’llāh (20) Ziyād ol muraṣṣaʿ libās birle muḥiblerdin vehm ḳılıb tėve-ḫānede tėvelerni necāseti (21) birle libās āġeşte vü meḥāsini[363] tėvelerni sidüki birle mülevves bolub ėrdi **[222]** (1) Şebrūk Kūfī aydı: Siz anga[364] ol kişige kim İmām Ḥüseyin’ning üstige Kerbelā’ġa leşker yiber- (2) gey ve evlād-ı nebīni şehīd ḳılġay. ʿAbdu’llāh Ziyād aydı: Ay Şebrūk yaḫşı dėding (3) ki bu hem anıngdındur. Şebrūk aydı ki: Bu ḥāldedür ki! ʿUbeydek aydı: Ol sendin (4) söz sorgey ki şehr neçükdür. Ol aydı: Şehrning aḥvālidin nėme sorar sen? Ėllig (5) ḳaṣr-ı nām-dār köyübdür. Kūçelerde mürdeni bend ḳılġanı elif dėk tartıbdur. Her cānib- (6) din deryāhā-yı ḫūn revān bolubdur. ʿAbdu’llāh Ziyād āhı tartıb giryān bolub aydı: (7) Ay Şebrūk altı ejderhā mening şehr ve bārgāhıġa kirib ėrdi. Bildim ki meni şehrimge (8) ʿayyārlik ḳıladurlar. Olarnı vehmidin özümni bu yerge aldım dėb aydı ki: Kün ne (9) vaḳt bolubdur? Şebrūk aydı: Uluġ çāşt bolubdur. ʿUbeydek aydı: Ay (10) Şebrūk olarnı vehmidin közümni nūrı kėtibdür. Ḥālā şul ʿaḳīdededür men (11) ki henüz kėçedür. Olar mening ḳaşrımdın çıḳmabdur. Ėmdi meni serimni fāş (12) ḳılmaġıl ve mening üçün ḫilʿatler kėltürgil, dėdi. Şebrūk barıb derḥāl ḫilʿat-i (13) muraṣṣaʿ kėltürüb keydürdi. Taşḳarı alıb çıḳtı. ʿUbeydek kördi ki ḫalḳnı (14) ġavġāsı anıng derbārıdın felek-i aṭlasge yetür ėrdi. Sordı ki: Bu ne ḫurūş-ı ʿaẓīmdür. (15) Şebrūk aydı ki: ʿAllāme ḫalāyıḳ bārgāhıngа kėlibdür. Sendin dād tileydür (16) El-ḳıṣṣa: Bārgāhıġa kėldi. Büzürgler fiġān tartıb kėlib kördiler ki ṣaḥn-ı sarāy (17) ġarḳ-ı ḫūn yaḳın ėrdi ki helāk bolġay. Zār zār yıġlay dėb ėrdi. Nāmūs saḳladı Buyurdı: (18) Mürdelerni yıraḳ ḳılınglar, dėb. Mürdelerni yıraḳ ḳıldı ve ḳanlarını taʿziye ḳıldı (19) ʿUbeydek kördi ki taḫt yanıde bir ḫaṭṭı turubdur. Anı alıb muṭālaʿa ḳıldı. Mażmūn (20) ḫaṭ budur ki: Ay ʿUbeydek Ziyād ve ay seg-i bī-bünyād. Bu ḫaṭ mendindür ve dost (21) dār-ı ḫānedāndur men. Māhān Şebrūdur men. Yaḳīn bilgil ki bizler seni öltürgeli kėlib **[223]** (1) ėrdük. Ornungdın tapmaduḳ. Kerbelā’ġa Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya’llāhu ʿanhnıng başlarıġa (2) leşker yiberib sen. Bu fitneler hemmesi sendin peydā boldı. Ölümġa rāst bolub (3) turġıl ve kemer baġlabdur miz ki İmām Muḥammed Ḥanīfe Emīr Muṣīb Ġāzī Şehzāde Ḳāsım İbn ʿAbbās, (4) ʿAbdu’r-raḥman Mālik ve İbrāhīm ve Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb, Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī ve yana yüz çendān pādişāh- (5) lar hezār hezār leşker birle her ṭarafdın ʿazim cezm ḳılıbdur siz. Bu kün yā tangla ḥīle[365] (6) kāridin fārig bolub sening fikringde bolurlar. Her ġarse ki Müslim İbn ʿAḳīl ve Māhān (7) ve Muḥammed Keşīr Kerbelā deştide

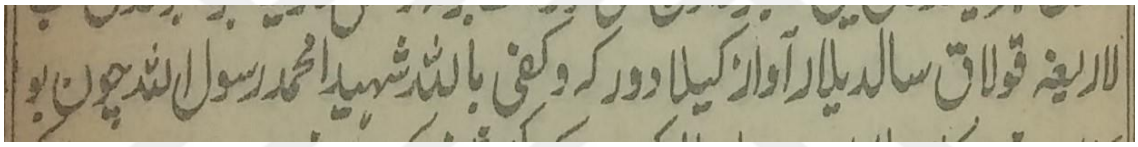
[363] Metinde محاسين “meḥāsīn” yazılmış.
[364] Metinde انك “ang” yazılmış.
[365] Metinde حليه “ḥilye” yazılmış.

ḳılıb sen. İntiḳām sendin tileydür men, dėbdürler. (8) ʿUbeydek'ni tamām aʿżāsıġa lerze tüşti. Yüz ming peşīmān ḳıldı ve nedāmetler ḳıldı. (9) Fā'ide[366] bėrmedi. Andın taşḳarı çıḳıb şehrning köygenige ser-ḥisāb barıb ġam- (10) nāk boldı. Ḫalāyıḳlar feryād ḳıldı ki: Bu neçük pādişāhlıḳdur? Eger ḥükūmetini yaḫşı ḳılsang (11) ḳıl! Bolmasa şehrdin çıḳ! Yana birevni pādişāh ḳılur miz, dėdiler. Ol zamānnı ki ḳadem-i nā-mübā- (12) reking bu vilāyetġa yetti. Bizler miḥnet ü ġamdın bir zamān yaḫşılik yüzini körmedük, (13) dėdiler. ʿUbeydek başını salıb yanıb bārgāhġa bardı. Bir nāme bitib Yezīd'ge (14) yiberdi. Mażmūn-ı nāme ol ki Muḥammed Ḥanīfe'ning leşkeride köp ʿayyārlar peydā bolubdur- (15) lar. Kūfe'ni zīr ü zeber ḳılıbdurlar. Maḳardur ki Ḥilye'ning aldı ve Kūfe'ġa kėltür ve Kūfe- (16) ni aldı olarning ėlgidin cāning selāmet ḳutulmas[367] ve dīger bilgil ki, Ḳarġa (17) ve Mestūre ol ʿayyārlardın bu nevbet Şām ṭarafıge yüzlenibdürler, ḫaberdār bolġıl! (18) El-ḳıṣṣa: Ḳarġa ve Mestūre nėçe künde menzil ve merāḥil ṭay ḳılıb Şām'ġa ṭayla[368]r ve libās-ı (19) ʿayyārını keydiler. Şemşīrleri birle kemerini bėllerini muḥkem baġladılar. Yezīd'ni bārgāhı- (20) ġa kirdiler ki, ėkki yüz pāsbān yatıbdur. İttifāḳ ḳıldılar ki, Yezīd'ning bār- (21) gāhıġa özimizni uralı, bir kişini tutub, imāmnı andın soralı, dėb. [224]

(1) Her ėkki şīre zen ʿayyārlik birle bu pāsbānlarnı üstidin andaġ ḫarīflıḳ (2) birle öttiler ki peşşe hem tuymadı. Bārgāhnıng ėşikige kėldiler. Kördiler ki ḳırḳ (3) pāsbān başıġa tīġ ü şemşīr ḳoyub yatıbdur. Ḫançerlerni ġılāfıdın alıb ol (4) ḳırḳ pāsbānnı başıġa kėlib başını üzdiler. Yezīd'ni bārgāhıġa kirdiler. (5) Yezīd'ni ornıde tapmadılar. Bir ġulām-beççeni ornıde yatḳuzub ėken. Anı başını kėlib (6) taşḳarı[369] çıḳtılar. Yezīd'ni isteb tapmadılar. İmāmnıng ḫaberlerini hem alalmadılar (7) ve yana bir ḳaṣr kördiler ki, Yezīd'ning ḳaṣrıdın kem ėmes. Ammā tört pāsbān bīdār, meşʿale (8) ve fānūslar yandurubdur. Aydılar ki: Elbette bu öyde bir ser bardur. Bu bu ḳısm birle ḫalḳ (9) bu öyni saḳlabdur, dėb. Bir zamān ṣabr ḳıldılar hemme pāsbānlar uḫlab ḳaldı ve (10) her ėkkileri ḫançerlerini soġurub ol tört pāsbānlarnı başını tīġ birle (11) cüdā ḳıldılar. Özlerini ol ḳaṣr içige aldılar. Kördiler ki ḫālī hīç nėme körünmey- (12) dür. Taʿaccübde ḳalıb ėrdiler ki bu öyning rū-be-rūsıde yana bir öy maʿlūm boldı. (13) Fī'l-ḥāl ḫuṭūr ḳıldılar ki her nėmerse bolsa şul öydedür, dėb. Bes ol öyni (14) ėşikini açtılar, kirdiler. Ande hem hīç nām u nişān körmediler. Taşḳarı çıḳalı, (15) dėb turub ėrdiler. Nāgāh Ḳarġa'nı közi bir öyge tüşti. Kördiler ki ol öyni (16) taş birle ferş ḳılıbdur. Bir taşnı köterib ėrdiler. Bir baḳʿa nümūdār boldı. (17) Zīne pāye birle

[366] Metinde فاءيده "fāʾīde" yazılmış.
[367] Metinde قولولماس "ḳululmas" yazılmış.
[368] Metinde تى "tay" yazılmış.
[369] Metinde تارشقارى "tarşḳarı" yazılmış.

tüştiler. Bir ėşik kördiler heft-cūşdin ḳufl sāliklıḳ[370] ammā açḳu- (18) sı yanıde asıġlıḳ kördiler. Ėşikini açıb kirdiler. Ṣandūḳlarnı kördi- (19) ler. Hemme yapuḳları firenkiyān, ḳuflları altundın, açḳusı kümüşdin. Her nėmerse (20) ki ʿālemde bar ėrdi, munde bar ėrdi. Ol ṣandūḳnı her ṭarafıde künbend turubdur (21) ammā bu nī-dīdni ḫazīnesi ėrdi. Bu ėkki şīre zen kördiler ki nėçe ṣandūḳı ol [225] (1) ṣandūḳ üstige yana bir ṣandūḳ ḳoyubdur. Ammā ol ṣandūḳnı nūrı tamām ʿālem- (2) ni münevver ḳılıbdur. Gūyā ki meşʿale yandurubdurlar. Anıng ḫoş-būylıġı (3) dimāġlarını muʿaṭṭar ḳıldı. Gūyā ki yüz ming şemāme ʿanber ve kāfūrnı açıbdurlar. Fī'l-ḥāl (4) ṣandūḳnı açtılar. Ol ṣandūḳı ki hemmedin yuḳarı ėrdi. Aldılar ve aydılar ki: Elbette (5) munde ḳıymet bahā nėmerse bardur ki, hemme ṣandūḳdın yuḳarı ḳoyubdur dėb ṣandūḳ- (6) nı açtılar. Nūr-ı tābiş ḳıldı kim, közleri ḫıyre boldı. Kördiler ki ol ṣandūḳde bir (7) baş, ėkki gīsū-yı ʿanber, mübārek arġuvānī beşereleride ġarḳ-ı ḫūn bolubdur. Mübārek leb- (8) leri tepreydür. Ol ėkki ʿācize ol başnı körmek birle köngülleride bir āh boldı. Leb- (9) leriġa ḳulaḳ saldılar. Āvāz kėledür ki: ve

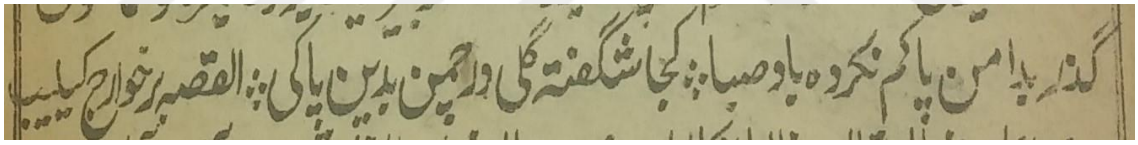
Kefī bi'llāh şehīdā Muḥammed Resūlu'llāh[371] çün bu (10) kelāmnı angladılar ėrse bildiler ki bu büzürg kişining başı turur dėb. Sordılar ki (11) ay be-ḥürmet tiling ki cārīdür. Ayġıl ki kimni başı sen? Āvāz kėldi ki Ene re's (12) el-muḥsinīn ol ėkki bī-çāre bī-hūş bolub yıḳıldılar ve yana hūşlarıġa kėlib yüzlerini yüzleri- (13) ge ḳoyub feryād ḳılıb yıġı başladılar ve yana bir ṣandūḳnı kėltürüb açtılar. Ande yetmiş (14) ėkki şühedā-yı Kerbelā'nı başları bar ėrdi. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning, Ḥażret-i ʿAli Ekber'ning (15) başlarını aldılarıġa ḳoyub nāle vü zārīde boldılar. Ammā tang vaḳti boldı. Ṣubḥ boldı (16) ėrse Yezīd pinhān biridin bārgāhıġa kėldi. Kördi ki ġulām-beççeni öltürübdü. Feryād (17) ḳıldı ol ėkkining pāsbān bīdār boldı kirdi. Yezīd'din soradı ki: Ay (18) Emīre'l-fāsıḳīn sanga nėme boldı ki? Yezīd aydı: Ay bedrekler körmey sen ki (19) ḥarīflere nėme işler ḳılıbdurlar! Olar ölüglerni körüb yürekleri (20) pāre pāre boldı. Şul esnāde cemīʿ ḫavāricler yaḳasını pāre pāre ḳılıb dād (21) dėdür ki, bu kėçe ḫazīne ėşikideki yüz pāsbānnı öltürüb ḫazīne ėşiki [226] (1) açuḳ turubdur. Yezīd munı ėşitib künde key[372] oġrı dėk bolub hūşıdın

[370] Metinde سالیغ "sālīġ" yazılmış.

[371] *Buna tanık olarak Allah yeter. Muhammed Allah'ın elçisidir.* Fetih sûresi 28. âyet "هُوَ الَّذِي اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهٖ وَكَفٰى بِاللهِ شَهِيدًاۗ" İlgili âyet incelediğimiz eserde birebir doğru yazılmamıştır.

[372] Abik, A. D. (2008). "Kutadgu Bilig ile Yunus Emre Divanı'nda ked>key Kelimesi Üzerine

(2) kėtti. Yana hūşıġa kėlib. Ḫazīneni ėşikide ölügler yatıbdur. Buyurdı ki: Ḫāṣ- (3) lar kirib ḫazīnedin ḫaber alsun, dėb. Ammā ol bī-çāre ʿācizler mest müstaġriḳ, sevḳ-i (4) cemāl-i şehīdān bolub. Bilmediler ki kėçe mü yā kündüz mü? Āvāz birle feryād ḳılur ėrdi- (5) ler. Olarnı āvāzını ḫavāricler anglab. Yezīd'ge aydı ki: Gencīne içidin āvāz-ı nāle kėledür. (6) Yezīd aydı: Vā ʿacebā bular Ebū Turābīlerni oġrılarıdur! Başlarnı körüb yıġlaydur. (7) Ġā'ib[373] durġandur. Ol oġrılarnı tutub alıb çıḳınglar. Nėçe kişi tīġ, şemşīr ve siper (8) tutub kirdiler. Naʿra tartıb aydı ki: Bu yıġlar yer ėmes, çıḳġıl! Bu melʿūnlar āvāzı ḳulaḳ- (9) larıġa yetti. Fī'l-ḥāl, ser-ḥisāb bardılar ki, çāşt vaḳti bolubdur. Bes bu ėkki bī-çāre (10) turdılar, kemerlerini muḥkem baġladılar. Pīş ḳabżalarını üstüvār[374] ḳıldılar. Bıçaḳ birle nümāyānını[375] (11) yanlarıġa astılar. Ḳarġa ve Mestūre bölek bölek başnı aldılar. Ḳarġa Ḥażret-i İmām (12) Ḥüseyin'ni başlarını aldılar ve Mestūre, ʿAli Ekber'ni başlarını ḳoyunlarıġa aldılar. Her (13) ėkkilesi siperlerini ḳollarıġa aldılar. Bir ḳollarıġa şemşīri ki Bībī Fāṭıma raḍıya'llāhu ʿanhā (14) bėrib ėrdiler. Anı ġılāfıdın çıḳardılar perdehā-yı zenbūrī birle ser-ü-pālarını uradılar. (15) Çün şīrān cengī ḫırūşende bolub yügürüb çıḳtılar. Yüz kişi naḳbnı aġzıde (16) mükemmel ve müsellaḥ bolub turub ėrdi. Bu ėkki siyāh pūşġa yügürdi. Ḳarġa aydı: Ay (17) segler, yıraḳ turunglar, nā-maḥrem ve nāpāk yüzüngler bizing yüzümizge tüşmesün!

(18) *Güzer be-dāmen-i pā kem ne kerde bād-ı ṣabā* Koca şügufte güli der-çemen bedīn pākī*[376] El-ḳıṣṣa: Bir ḫavāric kėlib (19) aydı ay oġrılar tola sözlemengler. Ėmdi sizlerni Emīre'l-fāsıḳīn'ni aldıġa alıb (20) baradur men dėb, yaḳalarıġa ḳol uzatġay. Ḳarġa şemşīr birle andaġ urdı ki dū ḥişşe (21) berāber boldı. Cānı dūzaḫġa kėtti.[377] Anı bir birāderi bar ėrdi. Yaḳasını çāk çāk ḳılıb [227] (1) tīġ ḫavāle ḳıldı Ḳarġa ḫançer birle andaġ urdı ki sīnesidin bürrān ötüb mālik-i (2) dūzaḫġa giriftār boldı. Bu yüz kişi be-yek-pāre rīz ḳıldı. Bu ėkki bī-çāre hem der-üftād boldı- (3) lar. Ferişteler, felekde aḥsen ü āferīn oḳudılar. Ṭarafetü'l-ʿaynde ḫavāriclerni cehennemge (4) yiberdiler. Yezīd kördi ki bir ḫavāric ḳaçıb kėledür. Soradı. Ol aydı. Ay Emīr (5) El-fāsıḳīn ol ėkki oġrı her biri, bir ejderhā-yı zamān,

Karşılaştırmalı Bir İnceleme" I. Uluslararası Yunus Emre Smp., vol.1, Aksaray, Turkey, pp.63-73.

[373] Metinde غاب "ġab" yazılmış.

[374] Metinde اوستوار "üstüvār" yazılmış.

[375] Metinde نماين "nümāyan" yazılmış.

[376] *Temiz gezen eteğime saba rüzgarı dokunmadı. / Böyle temiz bir çiçek hangi çemende açılmıştır.*

[377] Kapalı /e/ sesinin üstü çizilmiştir. J. Eckman Çağatay Dili Hakkında Notlar syf 121. Nehcü'l-feradis'dekine benzer tek kullanım söz konusudur. Biz burada kapalı /e/ sesinin altını çizerek işaretledik.

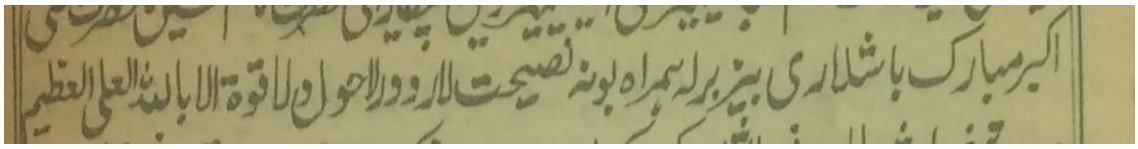
şīr-i beyābān dėk yügürüb (6) köz yumub açḳunça tamām ḫalḳnı öltürdi, dėdi. Uşbu sözde ėrdi ki Ḳarġa ve (7) Mestūre çün şīr-i ġażab-ālūde, şemşīr-i ḫūn-āşām birle çıḳıb kėldiler. Yezīd ḫayāl (8) ḳıldı ki eger bu ėkki ejderhā aġız açsa bir nefesde dem tartḳay. Yezīd lerzege kėlib (9) işāret ḳıldı ki urung̃lar, dėb. Ol melʿūnlar be-yek-pāre rīz ḳıldı. Bularnı başlarıġa (10) ḥarbe ḥavāle ḳılur ėrdi. Bu bī-çāreler, yıġaşıb birbirining̃ yüzlerige yüzlerini (11) ḳoyub vaṣiyyet ḳılıb vedāʿ ḳıldılar. Baʿd ez-ān Yezīd'ge bāng urub aydı- (12) lar ki: Ay Yezīd-i pelīd, cefākār bilgil ki bizler küçik Ḥaydar-ı Kerrār ve Aḥmed-i Muḫtār ve Şīr Sālūk'nı (13) ḳızları, Ḳarġa ve Mestūre'dür miz. Atamızı[378] sening̃ leşkerning̃ şehīd ḳıldı ve (14) birāderimni ve Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning̃ ḫūnını ṭaleb ḳılġalı kėlib ėrdük. Seni (15) ornung̃dın tapmaduḳ. Vāllā cezāng̃nı bėrür ėrdük. Ammā bu kün yā tang̃la dimāġıng̃dın (16) dūd çıḳarur miz, dėb. Cengge kirdiler. Eṭrāf cānibdin ḥarbeler başlarıġa yaġdı. (17) Şām ḫalḳı ang̃ladılar ki ėkki ʿācize Yezīd'ni bārgāhıġa ve ḫazīnesiġa kirib māl (18) emvālātnı alıbdur. Bisyār ādemlerni öltürübdür ve tağı Yezīd'ni tamām leşkeri (19) olar birle berāber kėlmeydür, dėb. Girde girde ḫalḳ körgeli kėlib teferrüc ḳılıb ol (20) şīre zenning̃ bahādırlıḳıġa ḥayrān ḳalur ėrdi. Ḫānedān-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu (21) ʿaleyhi ve sellemni kerāmetleri ve imāmning̃ mübārek başlarını berekātıdın düşmanlar- [228] (1) nı ḥarbeleri[379] bularge tėgmes ėrdi. Yanıb özlerini helāk ḳılur ėrdi. Yezīd-i (2) pelīd leşkeri birle ḥayrān ḳalur ėrdi ki, kėçe boldı. Yezīd çerāġlar ḳıldurdı. Her ḫavāric (3) bularġa ḍarb uray dėb kėlür ėrdi. Közi körmes bolur ėrdi. Heybetlik ṣūret- (4) ler közige körünüb yüreki yarılıb helāk bolur ėrdi. Ḳolı tutmas bolur ėrdi. (5) Şām ḫalḳıdın fiġān ve nāle vü zārī çıḳtı. Yezīd-i pelīd serā-sīma boldı. Bu ėkki bī-çāre (6) üç kėçe, kündüz toḳsan ming̃ kişi birle ceng ḳıldılar. Ceng ḳılıb ʿināyet-i İlāhī (7) bularge hīç āfet bolmadı. Ammā teşnelik ve gürüsnelik tarttılar. Aytur ėrdiler (8) ki: Bir yutum su tapsaḳ barça ḫavāriclerni cehennemge yiberür ėrdük. Tā bizdin ʿālem- (9) ġa bir at ḳalġay ėrdi ammā bu segler Furāṭ suyını evlād-ı Muṣṭafā'ġa bermedi. (10) Gürüsne ve teşne ʿālemdin bardılar. Biz hem baralı tā cānımızını Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh'ġa (11) fedā ḳılalı. Tā devlet-i saʿādet-i sermediġa müşerref bolalı dėb, yana cengge kir- (12) diler. Dūd felek-i lāciverdige çıḳardılar. Yana tört kün ceng ḳıldılar. Bedenlerige (13) ḳuvvet ḳalmadı. Her ėkkile şīre zen bir tamġa yüzlendiler. Köng̃ülleride cezm ḳıldılar (14) ki, ėmdi öler miz dėb münācāt ḳıldılar. Ḫavāricler bildiler ki, bī-çāreler dermānde (15) bolubdurlar. Ḫavāricler be-yek-pāre cümle ḳıldı. Bu bī-çāreler yüzlerini āsumān ṭarafıge ḳılıb, (16) şehīdlerni

[378] Metinde اتامیزنینک "atamızning̃" yazılmış.
[379] Metinde حرب "ḥarb" yazılmış.

mübārek başlarını şefīʿ kėltürüb, münācātde ėrdiler. Şul esnāde (17) āsumānnı arasıdın bir āvāz ẓāhir boldı. Şām ḫalḳı zühresi yarıldı. Havādın (18) bir parça aḳ bulut peydā boldı. Anıng nūrı ʿālemni münevver ḳıldı. Ol nūr bularnı (19) aldıġa kėlib olarnı çīr-yāb aldı. İçidin ėkki ḳol peydā bolub, bularnı (20) alıb, āsumānġa pervāz ḳıldı. Tamām ḫalḳ ḥayrān bolub ḳaldı. Ḳarġa ve Mestūre bī-hūş (21) bolub ḳaldılar ve yana hūşlarıġa kėlib közlerini açıb kördiler ki ėkki [229] (1) büzürg başnı aldılarıġa alıb olturubdurlar. Ol başlarġa leblerini ḳoyub aytur (2) ėrdiler ki: Ay cān ferzend ḥālingiz neçük, dėb. Başlardın āvāz kėledür ki bu nā-inṣāf (3) andaġ cefālar ḳıldı ki sunıng yolını mang ve yana evlādımġa bağladı. Hergiz bir içim su bermedi. (4) Altı künlıḳ gūdekni başını tenidin cüdā ḳıldı. Sizler güvāhsizler. Ān hemme mening (5) evlādımġa cefā ḳıldı ve ol büzürgler aytur ėrdiler ki: Siz ġam yemeng! Az furṣatde (6) mang mülāḳāt bolur sizler. Ḳıyāmetde alarnıng cezāsını körer. Ḳarġa, Mestūre (7) derḥāl turub kėldiler. Selām ḳıldılar. Taʿẓīm becā kėltürüb aydılar ki: Sizler (8) kimdür sizler? Biz bī-çāre dermāndelerge yaḫşılıḳ ḳıldıngızlar dėb, yüzlerini ayaġ- (9) larıġa ḳoyub mübārek ḳademleriġa būse ḳıldılar ve bu büzürgler aydılar ki: Men Şāh-ı Merdān (10) ʿAliye'l-murtażā'dur men ve bular Bībī Fāṭıma-yı Zehrā raḍıya'llāhu ʿanhā'durlar, ata anaları bolur. (11) Siz maʿlūm bolsun kim her kim bizler birle bolsa biz anıng ḥālidin ḫaberdārdur miz. Ay Ḳarġa ve (12) Mestūre munde te'ḫīr[380] ḳılmanglar! Ferzendlerimni başını alıb barıb muḥiblerge bėringler! (13) Tenleriġa vaṣl ḳılsunlar! Biz olarge mededkārdur miz. Könggüllerini ḳavī tutsunlar! (14) Muḥammed Ḥanīfe, leşker-i Kehrem'de selāmet bardur. Bir kişi ḫaberini aytur, dėb ġā'ib boldı- (15) lar. Bu ėkki ʿācizeler bu ėkkilerini firāḳıde zār zār yıġlar ėrdiler. Ol başlarını kö- (16) terib teşne vü gürisne yürür ėrdiler. Havā beġāyet ıssıġ ėrdi. Ābādānlıġ (17) yerge yettiler. Ārām alay dėb yetib kėldiler ki ol dıraḫtnı sāyeside bir kişi (18) bir kāsege nān uyutub yegeli olturubdur. Yaḳın kėldiler. Ol serheng sordı ki: (19) Ḳaydın kėlding ve ḳayan barur sen? Ol aydı ki: Sizlerni isteb barur ėrdim. (20) Tamām leşker sizler üçün perīşāndurlar ve meni sizlerge yiberdiler. Şām'ġa barur (21) ėrdim. Havā ıssıġ boldı. Dıraḫtnı sāyeside ṭaʿām yeb, ötey dėdim. Ḳalġan sözlerni [230] (1) yolde aytalı yana soradılar ki imāmdın ḫaber aldınglar mu? Aydı ki kėldiler dėdi ve yana (2) aydı ki imām ḳayde, aygen. Ol aydı ki: Şehper-i ʿAyyār dėgen oġurlab Kehremni bārgāhıġa (3) alıb bargen, aygen. Bir köşede bend ḳılġan, aygen. ʿAyyārlar ḫaber tapıb imāmnı benddin (4) ḫalāṣ ḳılıb alıb kėldiler, dėdi. Ol bī-çāreler el-ḥamdüli'llāh dėb şükür ḳıldılar. (5) Bular ol nāndın yediler. Bī-hūş bolub yıḳıldılar. Ammā bu ḥarāmzāde Şehper-i ʿAyyār'nı (6) özi ėrdi. Anglab ėrdi ki, bu

[380] Metinde تاخیر "tāḫīr" yazılmış.

ėkki ḳız Şām ṭarafıge barıb. Yezīd'ni bārgāhıġa dest- (7) bürd körisetür ėrmiş dėb. Bu ḥarāmzāde, nėçe zamāndın bėri bu zībā raʿnālarge (8) ʿāşıḳ ėrdi. Kişi hem ḳoyub ėrdi. Atası Şīr Sālūk, men ḳızımnı bu ḥarāmzādege (9) bėrmes men dėb ėrdi. El-ḳıṣṣa: Bu ḥarāmzāde vaḳtni ġanīmet bilib her ėkkilerini (10) kilīm perde ʿayyārige bu rikāb köterib Şām ṭarafıge revāne boldı. Mundın soṉg (11) Şīr Zād Semerḳandī'ni ḳademleri bu yerge tėgdi. Kördi ki ėkki iz Şām ṭarafıdın kėlib- (12) dür. Bir kişi Kūfe ṭarafıdın kėlgen. Bildi ki bir iz Şehper-i ʿAyyār'nı izi ve ėkki kişini (13) izi Şām ṭarafıdın kėlgen Ḳarġa Mestūre'dur dėb. Uşbu iz arḳasıdın (14) ḳadem-ber-ḳadem revān boldılar. İmām Şehper-i ʿAyyār bu bī-çārelerni bir künbedge alıb bardı. (15) Birevle istirāḥat ḳılay dėb. Künbedge bu nāzenīnlerdin kām-ı dil ḥāṣıl ḳılay, (16) dėb künbedge kirdi. Ḫ̆āhladı ki kām-ı dil ḥāṣıl ḳılġay. Yana aydı ki, bular ölüg (17) dėkdür. Bī-hūş kişige hem-ṣoḥbet bolmaġlıġ ḫūb ėmes, dėb. Olarnı ḥāliġa (18) kėltürdi. Olar özlerini bendede kördiler. Aydılar: Bizlerni bu yerge kim kėltürdi, kim (19) bend ḳıldı? Ol ḥarāmzāde aydı ki, men bendge salıb alıb kėldim. Bu bī-çāreler (20) aydılar: Ay āzāde merd nėme vāḳıʿa boldı ki, bizlerni bendge salıb sen? Eger ḫāṭrıṉg- (21) ge ḫoş kėlibdür miz zinā ḳılmaġıl! Bizni benddin ḫalāṣ ḳılġıl! Ḳaysı mezhebde [231] (1) revādur zinā ḳılmaḳ? Biz özimizni sendin dırīġ tutmayalı. Bizdin kām-ı dil ḥāṣıl (2) ḳılay dėrseṉg, mātem libāsımızını ėgnimizdin çıḳaralı. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin, Ḥażret-i ʿAli (3) Ekber mübārek başları biz birle hemrāh. Bu ne naṣīḥatlardur.

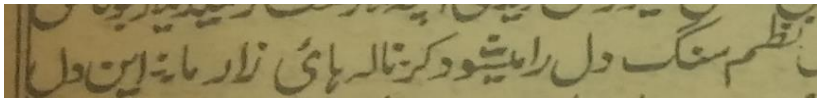

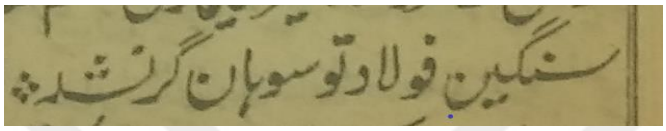
Lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhü'l-ʿaliyyü'l-ʿaẓīm[381] (4) dėb tīġ birle şeyṭānnı başını kėsgil, dėb. Özüṉgni dūzaḫġa sezā-vār ḳılmaġıl! Ḳıyāmet (5) küni rüsvā ḳılmaġıl! Eger maḳṣadıṉg andaġ bolsa leşkerge baralı. Bizni ʿaḳd-ı nikāḥ birle alġıl! (6) Biz sendin bölek kişini behraḳ körmey miz. Ḫudā-yı taʿālā hīç kişini tek[382] yaratġan (7) ėmes. Hemmeni cüft yaratġandur Allah taʿālā ḳudret közi birle körüb turar. Ol ḥarām- (8) zāde aydı ki: Men Şīr Zād Semerḳandī ėmes men. Şehper-i ʿAyyār men. Manṉga mundaġ naṣīḥat- (9) larıṉg ḫoş kėlmeydür. Men nėçe yıldın bėri ġā'ibāne sizlerge ʿāşıḳdur men. Ėmdi (10) sizlerni ḳolumġa tüşürdüm. Bu kün sizlerdin kām-ı dil ḥāṣıl ḳılur men. Ol bī-çāre- (11) lerge

[381] *Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah'ın yardımıyla olur.* لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ El-Kehf, 18/39 sûresi 39. âyette: "Lā Kuvvete İllā Billah". Ayrıca; "Lā Havle Velā Kuvvete İllā Billah." Buharī, Ezan, 7; Müslim, Salāt, 12. Şekillerinde geçmektedir.

[382] Metinde طاق "ṭaḳ" yazılmış.

maʿlūm boldı ki iş ḳabāḥat bolubdur. Aydılar ki: Bu ne yaman iş dür! Bu iş- (12) din ötkil! Bu sebeb birle Ḫudā'dın ʿāfiyet tapḳay sen, dėb. Her çend yalbardı- (13) lar. Ol ḥarāmzāde aydı ki: Ay maḥbūblar, men murādımġa yetmegünçe sizlerdin ḳol yıġmas- (14) men, dėdi. Ol bī-çāreler aydılar ki: Evvel bizni öltürġıl! Ḳıyāmet küni ḫūn daʿvā (15) ḳılmas miz. Andın her ne ḳılsaṅ ḳıl. Ol ḥarāmzāde aydı ki: Sizler dėk nāzenīnni (16) öltürüb bolur mu? Ammā kām-ı dil ḥāṣıl ḳılur men, dėdi. Ançа mülāzemetler ḳıldılar bu taş (17) köṅül ḥarāmzādege te'sīr[383] ḳılmadı. Naẓım:

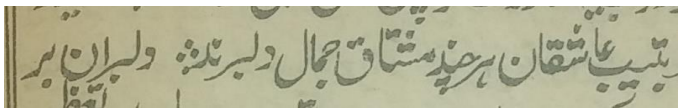
Seng-i dil-rā mi şūd ger nālehā-yı zār-ı mā İn dil (18) sengīn fūlād tū sūhān ger neşed*[384] Ol ḥarāmzāde zebān açtı. Bu bī-çāreler baş- (19) larını imāmnıṅ başları ṭarafıge ḳıldılar. Ol melʿūn ḳad rāst ḳılıb ol bī-çāre- (20) ler rū-be-rūsıġa kėldi. Olar bülend āvāz birle til açtılar. Aydılar ki: Ay Bār Ḫudā yā dermānde- (21) lerni destgīridür sen. Sen ne bolġay ki uşbu melʿūnnı ḳolıdın ḫalāṣ [232] (1) bėrseṅ, dėb El-ḳıṣṣa: Şīr Zād Semerḳandī izlerini alıb kėlür ėrdiler. Namāz vaḳti bo- (2) ldı. Bir yerde kėlib namāz oḳudılar. Ol izni yetürdiler. Pāre yol yürüb baḳtı- (3) lar. Ol yerdin ötmebdür. Cüst ü cūy[385] ḳılıb taptılar ki bir künbendge kėlibdür. Derḥāl (4) künbendge kėldiler ki yaġı āvāzı kėledür. Kėlib kördiler ki Ḳarġa ve Mestūre (5) bülend āvāz birle nāle vü zārī ḳıladurlar. Ammā ol künbenddin müşk ve kāfūr, ʿĪsā[386] (6) kėledür. Şul esnāde Şehper-i ʿAyyār bī-edeblik ḳılġay. Bu bī-çāreler, ilticā rūḥ-ı (7) pāk-i şehīdān ḳılur ėrdiler. Ol ḥarāmzāde külüb aydı ki: Ḳanı, ėmdi Ebū Turābī (8) niṅ Ehl-i Beyt'niṅ kerāmetini körey, meniṅ ėlgimdin ḫalāṣ ḳılġanını (9) dėb. Ol ėkki bī-çāre yüzlerini tofraḳġa ḳoyub nāle ḳılıb aydılar ki: İlāhī be-ḥürmet (10) ferzend-i Fāṭıma-yı Zehrā ve be-ḥürmet ʿAliye'l-murtażā ve be-ḥürmet şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā! (11) Bularnı kerāmetlerini ẓāhir ḳılġıl! Ammā Şehper-i ʿAyyār ḳol ez-pay uzatḳay. Bu pāk dāmen- (12) lerni rüsvālıḳġa ḳarār bėrib ėrdi. Hīç mānīʿ ḳalmab ėrdi. Şul esnāde (13) Şīr Zād Semerḳandī ḫançerlerini ġılāfıdın soġurub ol cāhil, nāpāḳġa bāng urdılar (14) ki: Ay ḥarāmzāde bī-ṣafā, kerāmet-i ḫānedān-ı Muḥammed Muṣṭafā

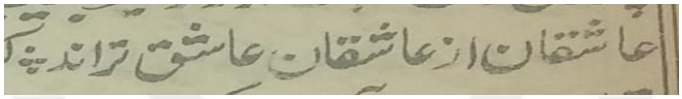
[383] Metinde تاثیر "tāsīr" yazılmış.
[384] *Bizim ağlamamız ve inlememiz gönlü taşlaştıracaktır. / Eğer senin törpün, demirin, taşın bu gönülde olmazsa,*
[385] Metinde جست جوی "cüst cūy" yazılmış.
[386] Metinde ایسی "Īsā" yazılmış.

ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellemni (15) kördüng mü, bu ne işdür? Ḫudā-yı taʿālā’dın ḳorḳmadıng mu? Bu bī-çārelerdin şerm (16) tutmadıng mu, dėb. Ol melʿūnnı sīnesiġa andaġ urdılar ki uçası (17) dın perrān ötüb, ser beder ḳıldılar. Anıng tenini deryāġa taşladılar ve ol bī-çāre- (18) lerni benddin ḫalāṣ ḳıldılar. Nevāziş bisyār ḳıldılar. Bular Şām’ġa barġanını (19) bu ḥarāmzāde ḥīle bile bendġa salıb munde alıb kėlgenini bir bir beyān ḳıldı- (20) lar ve yana aydılar ki: Biz anı siz ḫayāl ḳılduḳ. Bolmasa cezāsını bėrür ėrdük. (21) Şīr Zād Semerḳandī Ḥażret-i İmām Ḥüseyin ve ʿAli Ekber’ni mübārek başlarını ṭavāf [233] (1) ḳıldılar ve yüzlerini yüzlerige ḳoyub zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġladılar. Baʿd ez-ān ḫatm-i (2) Kelāmu’llāh ḳıldılar. Sevābını rūḥ-ı pāk-ı şehīdāġa baġışladılar. Andın song bu ʿācize (3) ler soradılar ki: Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe’din hīç ḫaber aldıngızlar mu? Aydılar ki: Hīç ḫaber (4) almaduḳ. Maʿlūm bolmadı ki imām tirig mü yā ölübdürler mü? Ḳarġa ve Mestūre aydılar (5) ki: Ḥażret-i İmām ḥayātdurlar ġam yemengler! İmāmü’l-müttaḳīn bizge şundaġ ḫaber berdi- (6) ler. Bes ol mübārek başlarnı köterib andın çıḳıb revān boldılar. Bir yerge yettiler. (7) Mübārek başlarnı bir pākīze yerge ḳoydılar. Şīr Zād Semerḳandī aydılar ki sizler munde (8) turungızlar. Men barıb leşkerge ḫaber berey dėb muʿallaḳ urub kėttiler. Bārgāhımġa yetib (9) kirdiler Emīr Muṣīb Ġāzī, Ḳāsım İbn ʿAbbās, ʿAbdu’r-raḥman Mālik ve hemme serheng- (10) ler öltürüb ėkenler. Ḥażret-i İmām’nıng ġamlarıde endīşe-mend ėrdiler. Şīr Zād Semerḳandī (11) kirib selām bėrdiler duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Olar aydılar hīç ḫaberingiz bar mu? (12) Şīr Zād Semerḳandī aydılar: Selām Ḥażret-i İmām Ḥüseyin ve Ḥażret-i ʿAli Ekber’ni alıb (13) kėldim, dėdiler ėrse hemme turub taʿẓīm ḳıldılar ve aydılar ki: Kerbelā’dın kėlür müsiz? (14) Şīr Zād Semerḳandī aydılar ki: Şām’dın. Ḳarġa ve Mestūre özlerini Yezīd-i pelīdni (15) ordasıġa urubdurlar. Dest-bürd körsetibdürler şehzādelerni mübārek (16) başlarını alıb çıḳıb kėlür ėkenler. Yolde Şehper-i ʿAyyār, ṣūret mübeddel ḳılıb bendge (17) salġan ėken dėb. Anı hem ḳıṣṣasını bir bir beyān ḳıldılar. Ol zamān fiġān, (18) leşker-i islām’dın çıḳtı. Emīrler tamām leşker birle revān boldılar. Ḳarġa ve Mestūre (19) aldıġa kėlib nāle vü zārī ḳıldılar. Yıraḳdın, atdın özlerini taşlab (20) mübārek başlarnıng aldılarıġa kėlib zebān açtılar aydılar ki es-selāmu (21) ʿaleyküm. Ay nūr-ı çeşm-i Muṣṭafā, dėb. Her ṭarafdın Emīrler vā Ḥüseynā vā şehīd vā [234] (1) maẓlūmā vā merḥūmā dėb tofraḳġa yumalanur ėrdiler. Bularnıng nāle vü zārısıġa (2) ferişteleringe yürekleri pāre pāre bolub ėrdi. Bu kün ande mātem boldılar. (3) Her ėkki mübārek başlarnı zer-nigārde alıb kėldiler. Taḫt üzesiġa ḳoyub taʿziyet- (4) ge meşġūl boldılar. Sākinān-ı semāvātdın ġulġule çıḳıb Kehrem’ge ḫaber yetgürdi ki (5) Ḳarġa ve Mestūre Yezīd’ni ḫazīnesiġa özlerini urub başlarnı alıb

kėlibdürler (6) dėb. Kehrem aydı olar ande mātem tutsa, men munde şarāb içür men dėb. Ol melʿūn (7) şarābġa buyurub meclis āraste ḳıldı ʿUbeydek Ziyād birle şarāb içmekge boldı. (8) Tün yarımı bar ėrdi ki Ḳarġa ve Mestūre libās-ı ʿayyārını özlerige rāst eyleb leşker- (9) din çıḳıb Kehrem leşkerige yettiler. Kördiler ki bir siyāh pūş kimerse çüst ü çābük bularnı (10) aldılarıġa yettiler. Bular derḥāl dest-i pīc alıb, ėligleriġa ḥarbe-yi girān alıb, özlerini (11) kemīn-gāhġa alġaylar. Ol hem özini yetgürdi. Bu ėkki şīre zen merdānelik birle anıng (12) sed-rāhını alıb aydılar ki: Ay ḥarīf özüngni saḳlaġıl rāst alġıl ki kim (13) sen? Ol siyāh pūş aydı ki: Ay cān-bāzlar ve ay Ḳarġa ve Mestūre, men nīşkārīgeli (14) kėlmedim. Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāmnıng selāmlarını yetgürerür men dėdi. Bu ėkki (15) nāzenīn cevāb berdiler āşinālıḳını bildiler. Ḫançerlerini ġılāfıġa saldılar. Anıng birle mülāḳāt (16) ḳıldılar. Aydılar: Ay civān-merd atıng nėmedür ol aydı atım Sālsa'dur. Kehrem'ni köngüldaşı (17) ėrür men. Ḳadīm ʿayyārliknı lāfını urar ėrdim. Ammā şul zamān Ḥażret-i Risālet-penāh (18) ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni tüşümde kördüm. Olarġa bīʿat ḳıldım. Sizlerni kėlişlering- (19) ni mang ḫaber berdiler. Mening ferzendim İmām Muḥammed Ḥanīfe'ni Kehrem-i şūm bendge salıbdur. (20) Sizler benddin ḫalāṣ ḳılġay sizler dėb ġā'ib boldılar ve yana Sālsa aydı ki: Ay (21) şīre zenler, sizler mening bārgāhımde turunglar. Kehrem bu kėçe şarāb içedür men siz- [235] (1) lerni Kehrem'ni bārgāhıġa alıb baray dėb. Öz bārgāhıġa bularnı ḳoyub ṭaʿāmlar (2) müheyyā ḳılıb bėrib. Özi Kehrem'ni bārgāhıġa kirdi. Kehrem Sālsa'nı körüb ḳayde ėrding (3) dėb soradı. Sālsa aydı ki: Men ḫoş ḫaber kėltürdüm. Yaḫşı ser-ü-pāy ṭamaʿ ḳılıb kėldim. (4) Kehrem aydı: Ḫoş ḫabering ḳaysıdur? Sālsa aydı: Ḳāḍı Esḳalān'nıng ḳızları nėçe yıldın (5) bėri vaṣlıngnı ṭamaʿ ḳılıb, ʿāşıḳ-zār bolubdur? Sen olarnı ḫᵛāst (6) gārlikġa sorab ayturġande ḳāḍı ḳabūl ḳılmab ėrdi. Ḥālā olar ḳāḍını (7) ġāfil ḳılıb, sening üçün kėlibdürler dėdi ėrse Kehrem'ġa andaġ zevḳ peydā (8) boldı ki, şul zamān Sālsa'ge bir ṣandūḳça laʿl berdi. Aydı ki: Munde alıb kėlgil, vaḳt (9) uşbudur. Sālsa aydı: Ay Kehrem, olar mestūre-rūy pūşdur. Sendin özgege (10) közi tüşgen ėmes! Ammā sen pādişāh-ı ʿālī-cāhsen. Ferzend-i ʿAbdu'r-raḥman bin Mülcem'sen (11) Bārgāhıngnı ḫalvet ḳılġıl! Pāsbānlarıngnı yıraḳ yibergil! Kehrem bārgāhnı (12) ḫalvet ḳıldı. ʿUbeydek'din bölekni çıḳardı. Pāsbānlarnı yıraḳ ḳıldı. Sālsa (13) fī'l-ḥāl öz bārgāhıġa kėlib ḳıṣṣanı bularġa beyān ḳıldı. Aydı ki: Ay şīre zenler, (14) men bu miḳdār ḳıldım. Ėmdi sizler tā cānlarıngız bedenlering izde bar, kūşiş (15) ḳılınglar! Taşḳarıdın ġam yemengler! Dilcemʿ bolunglar! Men hem ḥāżırdur men. Ol ėkki şīre zen (16) ḫūb, dėb kūlbārdın libāslarını çıḳarıb keydiler. Esvāb ālātlarını rāst (17) ḳıldılar. Her ėkkileri revān boldılar. Kehrem'ni

bārgāhıġa barıb yüzleridin burḳaʿ- (18) nı aldılar. Tamām meşʿaleler ve çerāġlar bularnı şuʿle cemālidin ḫıyre boldı. Kehrem yügürüb (19) taḫtıdın tübin tüşüb turub. Nevāzişler ḳılıb taḫt üzre çıḳarıb (20) olturġuzdı ve aydı: Ay nāzenīnler ḫoş kėldingizler dėb dest ġulām (21) ḳılıb turdı. Bular soradılar: Bu kimdür? Aydı ki: Emīrzāde-yi ʿIrāḳ'durlar. Aydı ki: Nėçe maḥal [236] (1) dur. Gülbāng muḥabbetingni ėşitib ʿāşıḳ ėrdük. Özümizni sanga yetgüreli (2) dėb atamız merd-i ġayūr anındın ḳorḳub kėlalmaduk. Egerçi sen ʿaşḳ lāfını ursang bizler yüz (3) çendān lāf-ı muḥabbet urar miz, bitib.

ʿĀşıḳān her çend müştāḳ cemāl-i dilberend[387] Dilberān ber (4) āşıḳān ez-āşıḳān āşıḳterend*[388] Kehrem her zamān ornıdın turub, saçrab taʿẓīm (5) ḳılur ėrdi. Mey alıb kėldi. Aydı: Furṣat ġanīmetdür. Ay maʿşūḳ vaḳt cüft (6) bulsaḳ, aygen. Ol nāzenīnler aydılar: Ay Kehrem seningʿ ṣoḥbetingni biz ārzū ḳılıb ve (7) ḫayāl-i meclis bizni munde kėltürdi. Meger bizni ārzūmız sende ėken dėdiler. Kehrem (8) aydı: Revā bolġay. Bu sözde maḳṣūdlarıngız nėmedür. Olar aydılar: Atamız bizni perde (9) içide tutar ėrdi. Biz atamız yüzige ayaḳ ḳoyub bī-ruḫṣat çıḳıb kėldük. (10) Ėmdi biz mest ü ḫamr-ālūde barsaḳ bizdin bed-gümān bolur. Bizni mā'yūs[389] ḳılur. Biz (11) ḳorḳadur miz. Birbirimizni ṣoḥbet viṣālimizdin maḥrūm bolur miz. Bizni muʿāf ḳılıng! (12) Biz kāse-dār bolsaḳ. Bu meclisde dāīm bolub kām-ı dil ḥāṣıl ḳılsang! Bizge kāse- (13) dārlikni bėrseng. Kehrem aydı: Revā bolġay. Manga ḳaçan bu mertebe müyesser bolur. Aydı ki: (14) Sizlerni kāse-dārlikġa buyurġay men. Sizler pādişāh[390] sizler. Şul ki meni ser-efrāz ḳıld- (15) ıngızlar, dėdi. Bular kāseni toldurub bėrdiler. Bī-saʿādet dem tarttı. Āḫir neçend (16) devri ötüb Bī-saʿādet mest boldı. Ḫˇāhladı ki Mestūre'ġa destderāz- (17) lik ḳılġay. Anındın özini tarttı. Kehrem aydı nėme boldı. Mestūre aydı: Ay pehlevān (18) biz ėkevlen sendin özgeni ḳabūl ḳılmas miz. Ol bī-edeblik ḳılıb ḳol uzatur (19) dėdiler ėrse Kehrem saçrab turub ġażab birle andaġ pīş-

[387] 1470-1529 yılları arasında yaşamış Divān-ı Hilālī Çağatayī veya Bedreddin Hilālī Esterābādi adıyla bilinen şair Nevāī'nin öğrencisidir. Şiir kitapları ve Divanı vardır. Çağatay neslindendir. İlgili şiirin Divān-ı Hilālī Çağatayī adlı eserinden alınmış olduğu tespit edilmiştir. Şair, Nevaī'nin öğrencisi olup hiç Türkçe yazmamıştır. Timur neslindedir. O nedenle Çağatayī adı da ismine eklenerek söylenir. Türkiyede adından daha önce bahsedilmemiştir. İran'da dört adet eseri basılmıştır. Aşağıdaki uzantıdan ilgili bilgilere ulaşılabilir. 138. Gazel, 1. Beyit, https://ganjoor.net/helali/ghazalh/sh138

[388] Âşıklar sevgilinin güzelliğine dâima hevesli olurlar / Sevgililer aşk konusunda âşıklardan daha âşıktır.

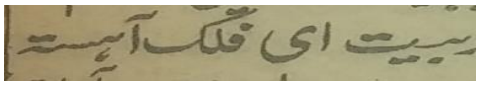
[389] Metinde مایوس "māyūs" yazılmış.

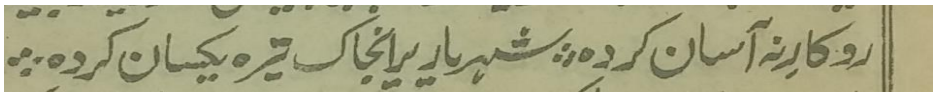
[390] Metinde پادشا "pādşā"yazılmış.

pāy urdı ki hemme (20) tişleri ḥulḳumıġa bend boldı. Libāsları ġarḳ-ı ḫūn bolub açıġlab çıḳıb (21) kėtti. Kehrem aydı, ay nāzenīnler neçük boldı. Ėmdi meyni der-gerdiş ḳılalı, dėb. Neçend **[237]** (1) dür şarāb Kehrem'ge berdiler. Kehrem ança mest boldı ki,Ḳarġa ṭarafıge ḳol uzatay dėdi (2) Ḳarġa aydı: Ay pehlevān menin͡g san͡ga sū'ālim[391] bar. Tā ol sū'ālimġa[392] cevāb bėrmegünçe (3) san͡ga özümni ḳabūl ḳılmas men, dėb keyin, tartıldı. Kehrem aydı: Soraġıl ay nāzenīn (4) dėdi. Ḳarġa aydı: Ėşitibdür men ki Ebū Turābī'nin͡g oġlı senin͡g bendin͡gde- (5) dür. Ḳayde bend ḳıldın͡g? Kehrem aydı: Nāzenīn sizler ża'īf, bu sözler ėrenlerde (6) bolur. Bu sözlerdin sizlerge ne fā'ide[393]si bar? Mendin ḥācet tilen͡gler revā ḳılay, (7) tā ki ḳulaḳ burunlarġa menfa'at bolġay. Ḳarġa aydı: Bizler bir cem' ḳızlar birle olturub (8) ėrdük. Bu söz çıḳtı. Men aydım ki: Ebū Turābī'nin͡g oġlı Kehrem'nin͡g bendide dėdim. (9) Özgeler meni müsḫire tuttılar. Köp ḫacālet bolub īzā tarttım. Kehrem aydı: Sizler an͡ga (10) 'āşıḳ sizler, anın͡g üçün bu sözni aytur sizler. Ḳarġa aydı ki: Mundaġ sözlerni (11) bizge dėmen͡g! Biz sendin söz soraydur miz. Rāst aytsan͡g senin͡g (12) kenīzekin͡gdür miz bolmasa san͡ga du'ā ḳılduḳ, dėb çāderlerini aldılar. Kehrem kördi ki (13) kėtib baradurlar Aydı ki: Tura turun͡glar aytay, dėdi. Her ėkkileri yanıb (14) orunlarıde olturdılar. Kehrem aydı ki: Menin͡g murādım ol ėrmes ėrdi. Şīrīn cānımnı (15) sizlerdin dırīġ tutmas men. Ammā ḳorḳadur men ki be-yek-pāre yana bir yerde āşikāre[394] ḳılsan͡g- (16) lar. 'Ali'nin͡g oġlını zeber-dest 'ayyārları bardur. Mebādā dest-bürd körsetib (17) alıb kėtgey. Ḳarġa ve Mestūre aydılar ki: Revā bolġay. Biz, muvāfıḳ, pinhān sözni (18) āşikāre[395] ḳılmas miz. Kehrem aydı ki: Revā bolġay. Ay ra'nālar Ebū Turābī'ni oġlı bendimde. (19) Alar aydılar ki: Ḳayde bend ḳıldın͡g? Kehrem aydı ki: Taḫtımnı astıde her ėkkilerini (20) yana birdür. Ayaġ tuttılar, Kehrem, Ḳarġa'nın͡g boynıge ḳol uzatḳay. Ḳarġa aydı: Ay (21) pehlevān ne üçün ıżṭırāb ḳılur sen? Kehrem aydı ṭāḳat ḳalmadı. Bular aydılar: **[238]** (1) Ṣabr ḳılġıl! Yana ḳol uzatgey. Aydılar: Ay ḥarāmzāde, ḫām ṭama' şūm ḳolun͡gnı yıġ, dėb (2) aydılar. Yana destderāzlik ḳıldı. Ḳarġa ḫançer belā nümānını çıḳarıb andaġ ur- (3) dılar ki cān-ı pelīdni dūzaḫġa sipāriş ḳıldılar. Ol şīre zenler başını teni- (4) din cüdā ḳıldılar. Ol zamān Sālsa kirib kėldi. Taḥsīn ü āferīnler ḳıldı. Ol (5) la'īnni sān sān ḳıldılar. Taḫtnı köterib naḳbnı açıb kördiler. Ḥażret-i (6) İmām ulu ḳatde Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellemni vāḳi'ade kördiler. Mübārek (7) ėliglerini bedenlerige

[391] Metinde سوال "sūāl" yazılmış.
[392] Metinde سوال "sūāl" yazılmış.
[393] Metinde فایده "fāīde" yazılmış.
[394] Metinde اشکارا "āşikārā" yazılmış.
[395] Metinde اشکارا "āşikārā" yazılmış.

sürttiler. Cerāḥatları tüzeldi. Aydılar ki: Ay cān (8) ferzend Sālsa dėgen bir kişi bar. Ḳarġa ve Mestūre dėgen ėkki ḳız birle sizni ḫalāṣ (9) ḳıladurlar. Ammā leşkerni cāsūslıḳını Sālsa'ge bėring. Ḳarġa'nı hem Sālsa'ge (10) bėring. ʿAḳd ü nikāḥını men behiştde cevr ü ḳuṣūrlar birle Sālsa'ge bağışladım. (11) Kiçik ḳız Mestūre'ni Şīr Zād Semerḳandī'ġa bėring. Bulunglar, Ḥüseyin'imni başını, (12) kėltürübdürler. Kerbelā'ġa, ėletüb tenleriġa vaṣl ḳılsunlar! İmām Zeyne'l-ʿābidīn- (13) ni Yezīd bendidin ḫalāṣ ḳılıb ḫilāfetge olturġuzunglar! Anıng ḥaḳḳıde dür. (14) Ehl-i Beyt'ni meni ravżamge ėletüb ḳoyunglar, dėb ġā'ib boldılar. Ḥażret-i İmām Muḥammed (15) Ḥanīfe titreb uyġandılar. Ėşik ṭarafıge baḳıb olturdılar. Sālsa bu ėkki ḳız birle (16) kirib bend zencīrlerini alıb taşladılar ve ayaġlarıġa yıḳıldılar. Yüzlerini imāmnıng (17) mübārek ayaġlarıġa sürtüb yıġladılar. Ḥażret-i İmām bularnı başlarını köterib (18) nevāziş bī-ḥad ḳıldılar. Ol yerdin çıḳıb kördiler ki Kehrem bāġçe libāsları turub (19) ėrdi. Esliḥā-yı mülūkāne Ḥażret-i İmām'ġa keydürdiler. Bārgāhdın çıḳıb süvāre boldılar. (20) Üç kişi piyāde kėlür ėrdi. Pāsbānlar soradı ki: Kimsen, dėb. Sālsa aydı: Emīr (21) Kehrem leşkerge ser-ḥisāb baradur. Sen yatıb uyḳunglnı al, kimni sorar sen , [239] (1) dėdi. Ḥażret-i İmām'nı, Kehrem'ni leşkeridin urab çıḳıb öz leşkerlerige kėldiler. (2) Ṣubḥ bolub ėrdi ki, ḫoş ve ḫürrem leşkerge yettiler. Emīrler ve muḥibler, hemme istiḳbāl- (3) larıġa çıḳıb, hümāyūn rikāblarıġa büse ḳılur ėrdiler. Ḫudā-yı taʿālā şükür ü sipās (4) ḳıldılar. Ḥażret-i İmām taḫtge çıḳıb olturub. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni başlarını körüb (5) zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġlab bī-hūş boldılar. Emīrler Ḥażret-i İmām'nı başlarını (6) büse ḳılıb. Ḳuçaġlarıġa aldılar ve yana hūşlarıġa kėlib. Yüz közlerini imām- (7) nıng mübārek başlarıġa sürtüb bu beytni oḳudılar. Beyt:

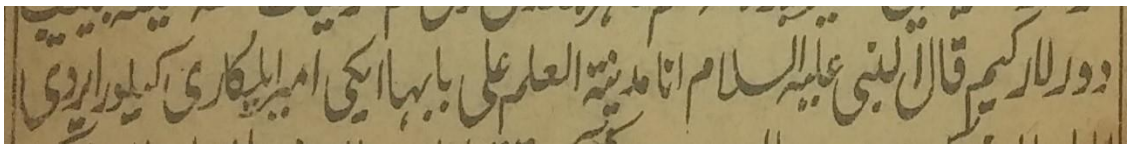
Ey felek āheste (8) rū kārine āsān kerde[396] Şehriyār yer ancāḳ tīre yeksān kerde*[397] Her ṭarafdın āvāz (9) vā muṣībetā, vā ḥasretā kėlür ėrdiler. Bular mātemde boldılar. Ammā Kehrem'ni bārgāhıde (10) cūyhā-yı ḫūn revān boldı. Kördiler ki Kehrem'ni pāre pāre ḳılıbdurlar. Bī-saʿādet (11) aydı ki: Aḳşām ol ėkki ʿayyārları ki kėlib ėrdi. Ol Ebū Turābī'ni ʿayyārlarıdın ėken (12) dėb. Kehrem'ni pāre pārelerini cemʿ ḳılıb atasını gürḫānesiġa defin

[396] Selmān-ı Saveci Divānı : Gün Batımı 9/1. https://ganjoor.net/salman/divanss/tarkibatss/sh9/
[397] *Ey felek yavaş yürü işin kolay değil. / Hükümdar yürünecek yeri okla yerle bir etti.*

ḳıldılar. (13) Mülcem İbn Kehrem'ni atasını ornıġa pādişāh ḳıldı. Baʿd ez-ān ʿUbeydek Ziyād'ġa (14) kişi yiberib meded tiledi. Aydı ki: Bizni ġamımızını yesen͡g ḫūbdur ve gerne Ebū Turābī- (15) ler bizlerni işimizni ḳılur. Andın sening͡ fikring͡de bolurlar. Ammā Ḥażret-i İmām on (16) kėçe kündüz mātemde boldılar. Her ėkki başnı kefen ḳılıb. Tābūtġa salıb ḳara pūşiş (17) ler tābūtġa yapıb ḳara ʿalemler ber-pā ḳılıb, taḫt üzre ḳoyub, aş berdiler. Aydılar: (18) Ay yārānlar Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni şīrlik ʿaḳīde ḳılıb, kėçe ve kündüz anı mülāzemeti- (19) de ḳıyām kėltüreli. Tā bu leşkerġa cevāb aytḳay miz. Baʿde, Kerbelā'ġa barıb başlarını (20) tenleriġa vaṣl ḳılalı. Barça aydılar: Ḫūb ʿināyet ḳıldılar. Baʿd ez-ān Ḥażret-i İmām (21) Sālsa'ge ser-ü-pāy teşrīf, kerāmet ḳılıb, ṣandelī-yi cāsūslıḳını berdiler. Aydılar **[240]** (1) ki: Bu manṣıbnı sizge Ḥażret-i Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem bėrdiler. Ḳarġa'nı ġufr nikāḥ (2) ḳılıb an͡ga bağışladılar. Ammā Ḳarġa'dın mihter Zülābī bī-postīn nakl-bāzī ḫalḳ (3) efrūz boladur. Ḫalḳ efrūzdın cān-ḫulūṣ boladur. Mestūre'din bād yeldā boladur. Mestūre- (4) ni Şīr Zād Semerḳandī'ge berdiler ėrse Ḳarġa ve Mestūre şarṭ ḳıldılar ki tā İmām Zeyne'l- (5) ʿābidīn ve Ehl-i Beyt'ni ḫalāṣ ḳılıb ḫilāfetge olturġuzmagunça biz olarge (6) yol bėrib yanıde yatmay miz, dėdiler. Hemmeleri yıġlab bularnın͡g himmetlerige (7) aḥsen ü āferīn dėdiler ve bularnın͡g kuyoları hem eşed rıżā boldılar. Ḥażret-i İmām (8) buyurdılar ki: Ṭabl-ı ceng urun͡glar, dėb. Ṭabl-ı ceng urdılar. Anın͡g leşkeri- (9) din hem ṭabl-ı ceng urdı. Ḥażret-i İmām soradılar ki: Kehrem helāk bolġan, ṭablnı (10) kimni aytġa uradurlar? ʿAyyārlar aydılar ki: Kehrem İbn Mülcem'nin͡g atası ornıde (11) soḳadur. Ḥażret-i İmām aydılar ki: Bu ḥīlege[398] kėlib bisyār te'ḫīr[399] ḳılduḳ. İmām Zeyne'l-ʿā- (12) bidīn ve Ehl-i Beyt'ni Yezīd'nin͡g bendidin ḫalāṣ ḳılalı. Dil-cemʿ bolalı dėb. (13) Çün kėçe bolub ṣubḥ boldı hemme muḥibler Ḥażret-i İmām birle namāznı oḳub. Ṣaf- (14) larını rāst ḳıldılar. Ḥażret-i İmām özlerini tuġ tübige alıb. Emīr Muṣīb (15) Ġāzīni meymenege ve Şīr Zād Semerḳandī'ni ve Şehzāde Ḳāsım'nı meyserege ve ʿAbdu'r-raḥman (16) Mālik ve İbrāhīmni sāḳa-yı leşkerge yiberib Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzīni öz yanlarıde (17) tuttılar. Yegirme tört min͡g piyādeni Serheng Māhān Şebrū, Şīr Zād Semerḳandī ve Esed (18) Ḳarakūlī ve Mesʿūd Ḳazvīnī ve Ebū'l-fetūḥ Hemedānī süvāreler arḳasıde üstüvār ḳıldı- (19) lar ve muḳarrebler tekbīr ve ṣalavāt yiberür ėrdiler ve ol Mülcem İbn Kehrem seg-i pelīd ʿalemni (20) tübide turub ėrdiler. Her ėkki ṣaf berāber rāst bolub mübārizler meydān (21) ṭarafıge ḳarab turar ėrdiler. Kördiler ki bir ṭarafıdın bir gird peydā boldı her ėkki leşker- **[241]** (1) nin͡g közi ol girdge boldı. Ol girdnin͡g arasıdın

[398] Metinde حلیه "ḥilye" yazılmış.
[399] Metinde تاخیر "tāḫīr" yazılmış.

ʿalemleri reng-ā-reng ḳırḳ (2) ʿalem köründi. Nişāne ḳırḳ ming kişi ilgeri ėkki ʿalem kėlür ėrdi. Her ḳaysı şehr- (3) istān piyādehā-yı Şām ve ʿIrāḳ. Bisyār bed-nihādlar atlıġlarnı ʿinānide, yügürüb (4) şevb kėlür ėrdi. Ėkki ʿalemni astıde ėkki ḥarāmzāde ḫavāric kėlür ėrdi. (5) Biri Ṭārūḳ İbn ʿÖmer yana ve yana biri Şīş bin Rabīʿā, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh- (6) nıng mübārek uçalarıġa nīze salġan ėrdi. Leşker aʿdāġa ḳoşuldı. Ḫavāricler (7) şādyāne çaldurdı. Ammā bular beġāyet tīre boldılar ve yana Kerbelā ṭarafıdın gird nümūdār (8) boldı. Ḥażret-i İmām köngülleride, bu kömek hemme ḫavāriclerge kėlgendür dėb. Yaḳīn yetti. (9) Sekkiz pergāle ʿalem-i ḳara ẓāhir boldı. Nişāne sekkiz ming merd ėrdi. İlgeri ėkki ḳara ʿalem (10) yügürtüb kėlür ėrdi. Ol ʿalemning şuḳḳasıġa[400] nūr-ı felekge yeter ėrdi. ʿĀlimleri (11) ḫatm-i Ḳurān ḳılıb kėlür ėrdiler. Her ėkkile pādişāh ḳara ʿalem negīn keygen ʿalemlerning astıde (12) kėlür ėrdiler. El-ḳıṣṣa: Ėkkile sipāh-ı pūş ėkki leşker arasıge kėlib toḫtadı. Ṣaf- (13) larını rāst ḳıldılar. Ḥażret-i İmām soradılar: Bu neçük leşkerdürler bularnıng atı kimdür? (14) Feryād kirdi. İmāmnıng mübārek ʿinānlarıde yürüb ėrdiler ve aydılar: Ay şehriyār bu (15) leşker-i Dārāb Girdī ėrürler. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'din ḳalıb ėrdiler. Pirleri (16) Māhān Şāh'dur. Pirleri Arslan Şāh sizning mülāzemeting̀izde kėlibdür. Ḥażret-i (17) İmām, naḳḳāre şādyāne çaldurdılar. Yana anıng arḳasıdın bir gird peydā boldı. Ol (18) gird arasıdın sekkiz pergāle ʿalem ẓāhir boldı. Ol ʿalemlerning şuḳḳasıġa bitib- (19) dürler kim:

Ḳāle'n-nebī ʿaleyhi's-selām innā Medīnete'l-ʿilm ʿAli bā-bahā[401] Ėkki emīr ilgeri kėlür ėrdi- (20) ler. Olarnıng heybetleridin yer ve kök titrer ėrdiler. Ḥażret-i İmām aydılar: Bular kim- (21) dür? Mesʿūd Ḳazvīnī aydı ki: Bu leşker-i Ḳazvīnī vü şehriyār-ı[402] Ḳazvīnī ve İsfendiyār Ḳazvīnī'dürler. **[242]** (1) El-ḳıṣṣa: Bu ėkki pādişāh henüz ḳarār tapmay. Yana gird-i ʿaẓīm peydā boldı. Ol gird arası- (2) dın sekkiz merd-i merdāne maʿlūm boldı emīr soradılar. Bu kimdür? Aydılar ki: Bu Ferāmūz İbn (3) İṣfehānīdür. Anıng arḳasıdın sekkiz pergāle ʿalem nişāne, sekkiz ming kişi birle Rüstem-i (4) Ṭaberistānī kėlib turdı. Anıng arḳasıdın sekkiz pergāle ʿalem ẓāhir boldı. ʿArab Şāh (5) āvāzı yettiler. Arḳasıdın sekkiz ming dilāver birle Sulṭān Şāh Horāsānī kėlib, (6) imām ṭarafıge taʿẓīm ḳılıb, ḳarār taptılar.

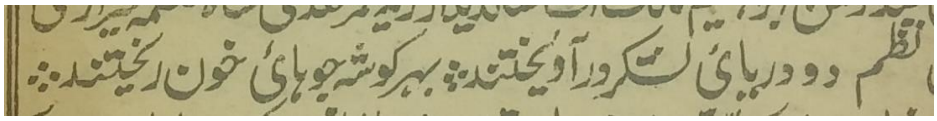
[400] Metinde شقه شيغه "şuḳḳa şīġa" yazılmış.

[401] Hadis: "Ben ilim şehriyim; Ali ise kapısıdır." (el- Cami'us-sağir 1/415, Sevaiku'l-muhrika 73; Tehzibu't-tehzib 6/320; Müstedrek-i Hākim 3/126)

[402] Metinde شاهيار "şāhyār" yazılmış.

Yana bir girde-yi ʿaẓīm peydā boldı. Āvāz vā Ḥüseynā vā şehīdā (7) vā maẓlūmā çıḳar ėrdi. Sākinān-ı ḳalʿa-yı semā fiġānġa kėlür ėrdi. On pergāle ʿalem nişāne (8) on miṅg leşker-i teyyār, ḫançer-güẕār peydā boldı. İlgeri bir pādişāh ḳara libās keygen. Saḳalı- (9) nı ėkki ṭarafı aḳarġan kėlib turdı. Ḥażret-i İmām sordılar: Bu kimdür? Aydılar: Bu leşker-i (10) şehr-i Esferānī'dür. Bu pādişāh peder-i büzürgvārıṅızde mülāzemet ḳılġan. Ḥażret-i İmām Ḥasan ve (11) İmām Ḥüseyin'ge mülāzemet ḳılġan. Anıṅ atını Şāh ʿĀdil İbn Muẓaffer Esferānī dėrler. Ammā (12) bu leşker henüz ḳarār bolmay ėrdi. Yana gird peydā boldı. Ol gird içidin on miṅg merd-i (13) Rāżī birle Şāh Mīr Rāżī yettiler. El-ḳıṣṣa: Uşbu kün yetmiş bėş miṅg leşker pey-der-pey (14) yettiler. On bir pādişāh bā-hemrāhı ḥaşem ve sipāh hemme bā-libāshā-yı siyāh ve nāle-yi vāh birle kėlib (15) imām ṭarafıge ḳarār taptılar. Leşker-i İmām mātem-serā boldı. Murġān-ı havā, māhiyān-ı deryā, nāle vü feryād- (16) ġa kėldi. Mülcem İbn Kehrem'ni leşkeridin Şīş İbn Beyʿā meydānġa yürdi. Laʿbler körgüzdi. (17) Mālāyaʿnī nā-sezā ayta başladı. İmāmnıṅ ḳulaḳlarıġa yetti. Ḳātil-i Ebā ʿAbdu'llāh'nı, Ḥażret-i (18) İmām'nıṅ mübārek ḳollarıġa Kerbelā'de ḍarb urġan aygen. Ol meydānġa kirgen (19) aygen. Ḥażret-i İmām'nı özleri yārānlarıdın fātiḥa alıb meydānġa merkeb sürüb (20) yetib, sed-rāhını aldılar. Bāng bā-heybet urub aydılar: Ay melʿūn ḥarāmzāde, (21) bu neçük herzegüyluḳdur ki sen ayta sen! Körgil ki seniṅ cānıṅa ne işler ḳılġaymen. [243] (1) Ol melʿūn ġażab birle şūm nīzesini sīne-yi bī-kīne Ḥażret-i İmām'ġa revān ḳıldı. (2) Bī-saʿādet, imāmnıṅ arḳalarıdın kėlib ez-pay zaḫm urġay. Anıṅ sed-rāhını (3) Emīr Muṣīb aldılar ve aydılar: Ay bed-kīş bu nāmerdlikni kim ḳılıbdur ki sen ḳıla sen? (4) Merkeb sürdiler. Ėkki ḥarīf birbirige der-üftād boldılar. Sen arḳadın kėlib sen ki (5) bī-ḫaberlıḳde zaḫm urġay sen, dėdi. Bī-saʿādet, bī-çāre bolub aydı ki: Ay Dīvāne Ḫażāʿī, (6) seni eceliṅ bu yerde yetgürdi, dėb. Emīr Muṣīb'ġa tīġ ḥavāle ḳıldı. Yana bir ṭaraf- (7) dın Ṭārūḳ İbn ʿAmīş at saldı. Şehzāde Ḳāsım anıṅ sed-rāhını aldılar. Ammā (8) imām ol ḫavāricni nīzesini tartıb alıb andaġ urdılar ki arḳasıdın perrān ötti. (9) Cānı cehennemge bardı. Ḥażret-i İmām yana bir ḫavāricni be-tamām esliḥā-yı girānī birle köterib öz (10) ṣaflarıġa kėltürüb yerge andaġ urdılar ki necāseti aġzıdın çıḳtı. ʿAyyārlar (11) otun yıġıb nāpāk cesedini köydürdiler. Şehzāde Ḳāsım, Ṭārūḳ İbn ʿAmīş'ni (12) sed-rāhını aldılar. Ol melʿūn, tīġ ḥavāle ḳıldı. Şehzāde Ḳāsım tīġini tartıb alıb andaġ (13) urdılar ki atı birle tört ḥişşe berāber boldı. ʿAyyārlar muʿallaḳ urub ʿalemlerni cilve (14) bėrdiler. Ammā Emīr Muṣīb Bī-saʿādet'ni sed-rāhını aldılar. Ol seg-beççe tīġ-i bürrān saldı. (15) Emīr Muṣīb ʿamūd-ı girān ve Sām, Nerīmān'ını ketfige tutub berdiler. Anıṅ şūm tīġi (16) ʿamūdge tėgib pāre pāre boldı. Açıġıdın ḳabżanı revān ḳıldı. Emīr Muṣīb anı (17) hem

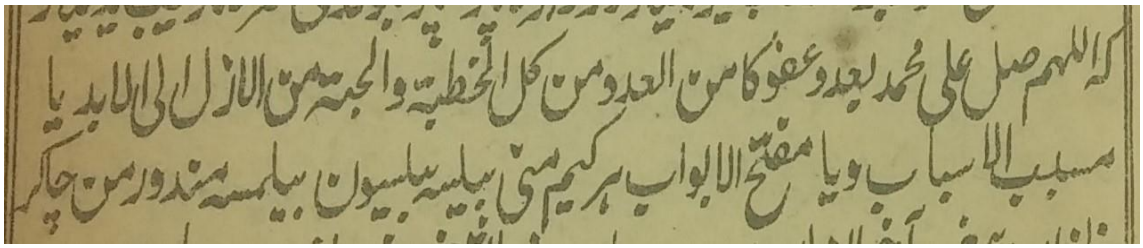
ötkerib ʿamūd-ı girān birle başıġa saldılar. Ol seg-i melʿūn siper tuttı. ʿAmūdnı (18) revān ḳıldılar. Bī-saʿādet kördi ki ṭāḳat ḳılalmaydur. Derḥāl özini atdın (19) taşlab ḳaça berdi. Emīr Muṣīb'ni ʿamūdı atıġa tėgib nerm nerm boldı. Ėkki leşker- (20) din ġavġā çıḳtı. Emīr Muṣīb Ġāzī ḫayāl ḳıldılar ki ḥarīfni işini ḳıldım, dėb (21) ḳaradılar ki ḳaçıb baradur. Emīr Muṣīb ḫacel bolub aydılar ki her kişi ḥarīfge cevāb [244] (1) berdi. Meni ḥarīfim ėlgimdin tirig ḳaçıb barġay dėb, arḳasıdın sürdiler. (2) Atge yandurub ḳaçıb barur ėrdi. Emīr Muṣīb Ġāzī der-ġażab bolub aydılar ki: Eger (3) tamām leşkerin͡gni ber-hem urub ṣafın͡gnı sındurmasam İrānlik atını Urum'ge (4) ḳoymaġaymen, dėb. İmām ṭaraflarıge baḳıb ḫavāric ṭarafıge yekke vü tenhā naʿra tartıb Allahu (5) Ekber, dėb. Mendür men, Emīr Muṣīb Ġāzī dėb. Özlerini urdılar. Hemçün şīr yekke ādemge (6) yügürgen dėk veyā müflisge zerge tüşgen dėk veyā gürüsne ki ṭaʿāmge yügürgen dėk der- (7) üftāde boldılar. Küştedin püşteler çıḳardılar. El-ḳıṣṣa: Ol kün merdānelik dādını berdi- (8) ler. Tört ṭarafdın tīġ ü teber ve nīze ve ḫançer ü şemşīr tüşer ėrdi. Emīr Muṣīb Ġāzī pervā (9) ḳılmay tā özlerini ʿalem tübige yetgürdiler. Mülcem İbn Kehrem kördi ki ol serheng leşkerni pāre (10) pāre ḳılıb kėledür. Her nefesde ʿālemni dem tartġu dėk. ʿAlemni yatḳuzub ḳalʿa ṭarafıge (11) ḳaçıb, ḳalʿage kirib, dervāzelerni muḥkem ḳıldı. Ḥażret-i İmām emīrler ṭarafıge baḳıb (12) aydılar: Ay dilāverler vaḳt uşbudur, dėb bir ṭarafdın Şehzāde Ḳāsım at saldılar. (13) Bir ṭarafdın ʿAbdu'r-raḥmān İbrāhīm Mālik at saldılar. Zeyd ʿÖmer Maʿdī, Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī (14) bir ṭarafdın. Naẓım:

Dü deryā-yı leşker der āviḫtend Be-her kūşe-yi cūhā-yı ḫūn rīḫtend*[403] (15) andaġ ceng maġlūbe boldı ki, Rüstem ve İsfendiyār vaḳtide hem andaġ ceng bolmab ėrdi. (16) Ammā leşker ḫavāricġa şikest vāḳıʿa boldı. Mülcem İbn Kehrem yegirme min͡g kişi birle racʿa ṭarafıge (17) revān boldı. Bī-saʿādet ʿUbeydek Ziyād'ġa kişi yiberdi ki man͡ga meded yibersün dėb. (18) Men köfrügdin ėlni ötkeni ḳoymas men. Eger ötseler iş müşkil bolur. Ammā deryā-yı (19) Furāṭ deryā-yı Gülrīz, deryā-yı Ceyḥūn, deryā-yı Seyḥūn bu tört deryā bir bolub, aḳar ėrdi. An͡ga (20) ḥikmet birle min͡g tāġ baġlab aygenler ve köfrüg ber-pā ḳılġan aygenler. Özi (21) kėlib ande olturdı. Cāsūslarnı imām ṭarafıge buyurdı. Ammā Ḥażret-i İmām bir kėçe, kündüz [245] (1) ceng ḳılıb şikest berdiler. Deryā-yı ḫūn her ṭarafge revān boldı. Ḳalʿage yüzlendiler. (2) Şehrni ḳurşadılar ve yana bir kėçe ve kündüz

[403] *İki nehir gibi ordu kapıştı. / Her köşeden kan dereleri akıttı.*

ceng maġlūbe boldı. Āvāz-ı el-amān çıḳtı. Ḳalʿa içidin (3) ėkki mingʾ kişi birle Ḫˇāce ʿİmāde'd-dīn Çelebi çıḳtılar. Bular munde kėlib toḫtab (4) ḳalıb ėrdi. Muḥib-i ḫānedān ėrdi. Kördiler ki müselmānlar ḳalʿanı alabdurlar. Tün yarımı birle (5) dervāzege kėlib ceng ḳıldılar. Ḥażret-i İmām caʿr-dār boldılar ki Emīr Muṣīb özleri (6) dervāzeni ʿamūd birle urub ėrdiler. Dervāze pāre pāre boldı. Naʿra tartıb, aydılar (7) ki

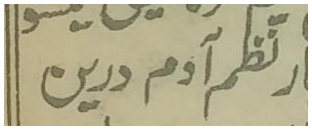

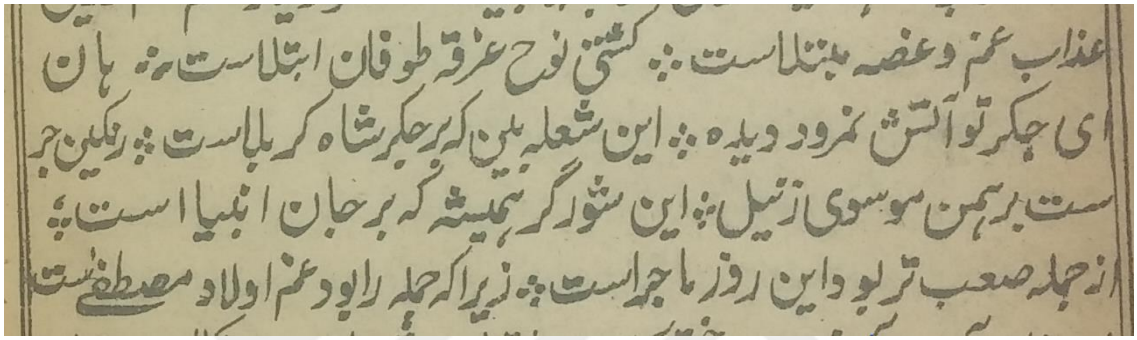
Allahümme ṣalli ʿalā [seyyidinā] Muḥammedin bi ʿadedi afvike mine'l-ʿadedi min külli'l-ḫaṭīeti ve'l-cürmi[404] mine'l-ezeli ile'l-ebed yā (8) Müsebbibe'l-esbāb ve yā Müfettiḥa'l-ebvāb[405] her kim meni bilse bilsün bilmese mendür men, çāker-i (9) ḫānedān-ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān, Muṣīb İbn Muḥammed Eşfaʿ Ḫażāʿī. Yana bir ṭarafdın (10) āvāz kėledür ki: Mendür men, Şāh-ı Merdān-ı Murtażā ʿAli'ningʾ ciger kūşesi Muḥammed Ḥanīfe ve yana (11) āvāz kėledür ki: Mendür men ʿammezāde-yi ḫayrü'n-nās yaʿnī; Ḳāsım İbn ʿAbbās dėb. Her ḳaysı (12) dilāverler aṭlarını ʿayān u beyān ḳılıb özlerini Ḥilye'ge aldılar. Ḫavāriclerni (13) küşteleridin püştelerini çıḳardılar. Ammā müselmānlar andaġ keş-ā-keşlik ḳıldılar (14) ki, Ḥilye'ningʾ kūçeleride ḫūn deryā bolub aḳtı. Andın ol miḳdār zaḫm-dār kūçelerde yattı. (15) Piyādeler ötkeli yol tapmadılar. Cemāʿa-yı raʿiyyedin el-amān çıḳtı. Muḥibler ḳol yıġdılar. (16) Ḫˇāce ʿİmāde'd-dīn ve özge ḫˇāceler hem siper siper cevāhirāt imāmningʾ mübārek başlarıġa (17) nisār ḳıldılar ve raʿiyyeningʾ günāhını Ḥażret-i İmām'dın tilediler. Ḥażret-i İmām nā-ʿilāc (18) bolub aydılar ki: Men andaġ ḳarār berib ėrdim ki ḫavāricni tirig ḳoymas men, dėb. (19) Peder-i büzürgvārımnı bular şehīd ḳılıbdurlar. Oralarını ḥaḳḳıde ne bīdādlar ḳılıb- (20) durlar. Ḫˇāce aydılar ki: Ay şehriyār, bu bī-çāreler raʿiyyedür. Her kim bularge ḥākimdür; (21) bular maḥkūmdur. Her günāhı ki bardur, ol bed-baḫtlarde dür. El-ḥamdüli'llāh maḳhūr boldılar. **[246]** (1) Ḥażret-i İmām aydılar, sizingʾ ḫāṭırıngʾızdın günāhlarını öttüm dėdiler. Ḫavāricler, imāmġa (2) taʿẓīmlerini becā kėltürdiler. Ḥażret-i İmām Mülcem'ni bārgāhıġā kirib taḫt üzre olturdı- (3) lar. Ḫalāyıḳlar gürūh gürūh pīşkeşler birle kėlib bīʿat ḳılur ėrdiler. Ḥażret-i İmām (4) Mülcem ḳayan bardı dėb sorar, yanar. Cemāʿa aydılar ki: Babasını gürḫānesiġa barıb- (5) durmış,

[404] Metinde والحبته "ve'l-ḥubbete" yazılmış. Özgün duâ metnidir.

[405] *Ey sebepleri yaratan ve kapıları açan Allah'ım! Senin hatalardan ve günahlardan ezelden ebede kadar olan affın sayısınca efendimiz Muhammed'e salāt ve selam olsun.* Özgün duâ metnidir.

dėdiler. Ḥażret-i İmām aydılar ki: İnşā'allah yaḳın furṣatde tutub maḳhūr ḳılur- (6) miz. Ḥażret-i İmām aydılar ki: Tābūtġa Ḥażret-i İmām'nı mübārek başlarını salıb ėrdiler. (7) Kėltürüb arade ḳoyung̃lar, dėb keyin kėlgen leşkerning̃ ḫāṭrı üçün. (8) Yana imām buyurdılar ki: Dervāzelerni açıb ḳoyung̃lar! Küçelerge ḫākister tökün̄g̃! (9) Tamām leşker, ḳara keyib ḥamāmlarnı ėşikni muḥkem ḳılsunlar! Hīç kim şādmānlıḳ ḳılmasun! (10) On künġaça şühedānıng̃ mātemini tutub bu beytni oḳudılar. Naẓım:

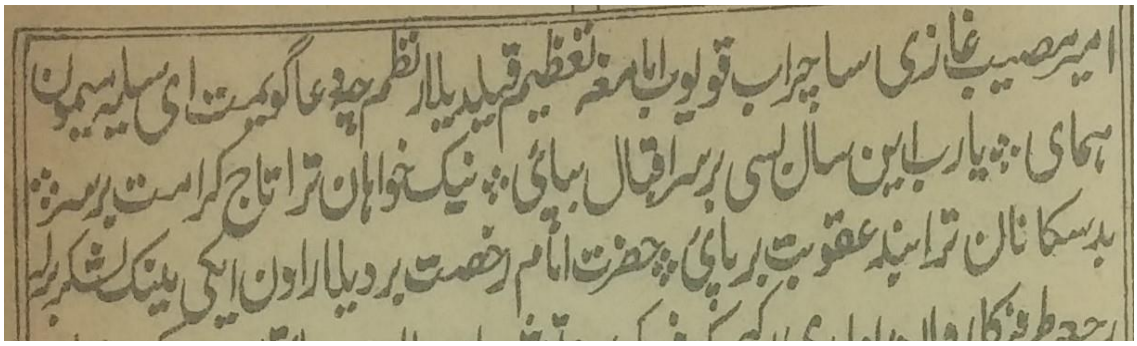
Ādem derīn (11) ʿaz̲āb ġam u ġuṣṣa mübtelā [e]st[406] Keştī-yi Nūḥ ġarḳa ṭūfān iptilā [e]st* Hān (12) ay çiger tū āteş Nemrūd dīde* İn şuʿle bīn ki bir ciger Şāh-ı Kerbelā [e]st* Rengīn cer (13) est ber-hem in Mūsū-yı zenīl* İn şūr ger hemīşe ki bir cān-ı enbiyā est* (14) Ez cümle ṣaʿbter buved in rūz macerā [e]st* Zīrā ki cümle rā buved ġam evlād-ı Muṣṭafā est* [407] (15) Baʿd ez-ān, āb u aş bėrib, ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳılıb, şühedānı rūḥ-ı pāklarıġa baġışla- (16) dılar. Baʿd ez-ān, emīrler pīşkeş ḳıldılar. Bėş ming̃ ḥay ėkki ming̃ topçaḳ ʿIrāḳī, (17) tört ming̃[408] lāle-yi zāġ-ı çeşm Ḥażret-i İmām'ġa pīşkeş ḳıldılar. Ḥażret-i İmām bularnı leşkerge (18) ḳısmet ḳılıb berdiler. Bularnı ḥaḳḳıde duʿā ḳıldılar. Ḫˇāce ʿİmāde'd-dīn'ni Ḥaleb'ge ḥākim ḳıldılar. (19) Ḫˇāce ʿarż ḳıldılar ki: Ay şehriyār, Bī-saʿādet ʿUbeydek Ziyād birle yegirme ming̃ kişi (20) birle racʿa'nı köfrügini tusḳalı yürgendür. Eger köfrügni alsa iş müşkil bolur. (21) İmām ḳabūl ḳıldılar ve aydılar ki: Bu şīre merdlerdin biri bu ḫidmetni becā kėltürgey. [247] (1) Emīr Muṣīb Ġāzī saçrab ḳoyub imāmġa taʿẓīm ḳıldılar. Naẓım:

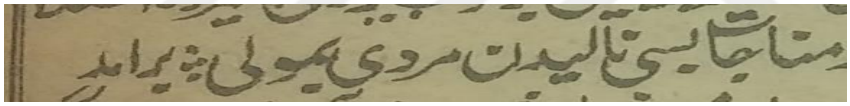
[406] Muhammed Ali Mücāhidį: Kervan-ı Şir Aşura kitabından alınmıştır. Kitapta yer alan şiirlerin Molla Hüseyin Vaiz Keşfi'ye ait olduğu veya aktarılan başka şairlere ait şiirlerin yer aldığı ifade edilmektedir. https://ar.lib.eshia.ir/26113/1/85

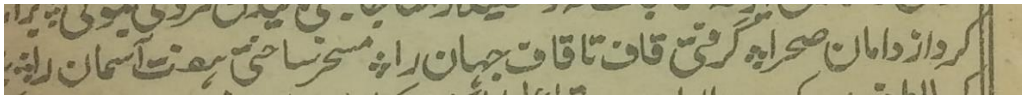
[407] *Ādem bu eziyetlere, kedere ve yasa yakalanmıştır. / Nūh'un gemisi tufana batmaya başlamıştır. / Ey ciğer gerçekten sen Nemrut'un ateşini gördün mü? / Kerbelā'nın ciğerinde olan bu kor ateşi gör.* /*Bu Mūsā'nın Nil'i renkli çukur gibidir. / Bu kargaşa her zaman enbiyānın hayatında var. / Sonuç olarak bu zamanın macerası daha zordur. / Çünkü herkeste Mustafā'nın evladının kederi vardır.*

[408] Metinde نینک "ning̃" yazılmış.

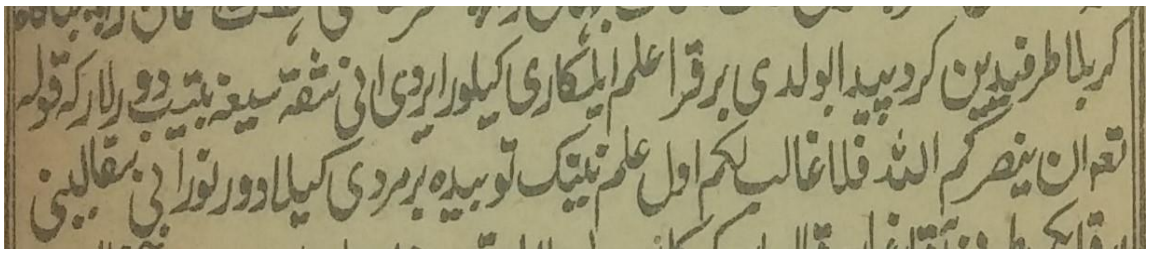

Çe duʿā gūymet ay sāye-i meymūn (2) hümāy[409] Yā Rāb in sāl besī ber-ser-i iḳbāl be-pāy* Nīk ḫ̬āhān-ı türā tāc-ı kerāmet ber-ser* (3) Bed sükkānān türā bend ʿuḳūbet ber-pāy*[410] Ḥażret-i İmām ruḫṣat berdiler. On ėkki ming leşker birle (4) racʿa ṭarafıge revān boldı. Bir kėçe köfrügdin tüşüb ėrdiler. Bī-saʿādet İbn ʿUbeydek Ziyād, (5) büküb turub ėdi. Yegirme ming kişi birle rīz ḳıldı, tā leşker-i İslām yaraġını ḳılġunça. (6) Bökeler fūz ġālib kėlib cengge kirdiler. On ming mū'minni[411] şehīd ḳıldı. Emīr Muṣīb Ġāzī at- (7) ġa süvāre bolub ḳalġan ėkki ming kişi birle cengge kirdiler. Tā zamānı ki ming müselmān şehīd (8) boldı. Emīr Muṣīb ceng ḳıla başladılar. Tuş bolub ėrdi. Yana bėş yüz kişi şehīd (9) boldı. Ḳalġan bėş yüz kişi zaḫm-dār boldı. Tā namāz-ı pīşīn bolub ėrdi. Emīrde aṣlā (10) dermān ḳalmadı ėrse münācātġa tüştiler. Münācāt:

Besī nāledin merdī be-Mevlā Ber-āmed (11) kerd ez-dāmān-ı ṣaḥrā* Girifti ḳāf tā ḳāf cihān rā* Musaḫḫar sāḫtī heft āsumān rā*[412] be-nāgāh (12) Kerbelā ṭarafıdın gird peydā boldı. Bir ḳara ʿalem ilgeri kėlür ėrdi. Anı şuḳḳasıġa bitibdürler ki:

[409] Saʿdī, 53 Kasīde, 1. Beyit, Türkan hanım ve oğlu için söylemiş, https://ganjoor.net/saadi/mavaez/ghasides/sh53

[410] *Ey, uğurlu kutlu gölge, ne duâ edeyim. / Ya Rab bu hükümdarlıkta birçok yükseliş başta ve ayaktadır. / İyi düşünenlerin kerāmet tācı senin başındadır. / Kötü kimseler senin ayağına hapis cezası uygular.*

[411] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

[412] *Bir adam Mevlā'ya ağlamaktaydı. / Çölün eteklerinden çıkıp geldiler. / Dünyanın her tarafında sen varsın. / Göğün yedi katında sen varsın.*

Ḳavle (13) taʿālā, yenṣur kümu'llāh felā ġālib leküm[413] Ol ʿalemning tübide bir merdī kėledür. Nūrānī saḳalını (14) arḳa ėkki ṭarafı aḳarġan. Ḳara libās keygen piyādeler arḳasıġa muʿallaḳ urub siper ve ḫançerlerini (15) āsumānġa taşlab alur ėrdi. ʿAlemdārlar ʿalemlerini cilve bėrür ėrdiler. ʿĀlimleri bülend āvāz birle (16) Ḳurān oḳur ėrdiler ve muḳarrebler dürūd yiberür ėrdiler. Bir piyādeni buyurdı ki: Barıb (17) bu leşkerdin ḫaber al! Piyāde barıb ḫaber alıb yandı. Aydı ki: Ay şehriyār nėme teʿḫīr[414] dür ki Emīr (18) Muṣīb Ġāzī ḫavāriclerdin ḥayrān bolubdur. Ol dilāver leşkerleriġa dil-dārlik bėrib (19) revān boldılar. ʿUbeydek'ni leşkerige yetib naʿra tartıb ḫalīlu'llāh, Allahu Ekber. Her kim meni bilse (20) bilsün bilmese, mendür men serdār-ı vilāyet-i Esḳalān Ḍarīr Ḫażāʿī dėb. Cengge kirdiler. (21) Uluġı ḥamlede üç yüz kişini cehennemge yiberdiler. ʿUbeydek Ziyād tenglik ėrdi. Leşker tofraḳ boldı. [248] (1) Şul maḥalde Kūfe ṭarafıdın gird peydā boldı. Gird arasıdın Şemr-i laʿīn ʿÖmer-i necisning oġlı (2) ḳırḳ ming kişi birle yetib kėldi. Leşker-i İslām'ġa özini urdı. Ammā Ḥilye ṭarafıdın (3) hem gird peydā boldı. Ḳırḳ ming kişi birle Şehzāde Ḳāsım yettiler. Ḫavāriclerge özlerini (4) urdılar. Ḳan deryā deryā bolub aḳtı ve yana Kūfe ṭarafıdın gez-i ʿaẓīm peydā boldı. Ḫalvelā-yi (5) Kūfī, Belūlā-yı Kūfī, Selūlā-yı Kūfī ėkki ming kişi birle kėlib müselmānlarġa ḥamle ḳıldı. (6) Emīrler tīġiġa cilve bėrib yaḳın furṣatde ol cengni eseridin ay ve kün köygey. (7) Ol melʿūnlarnı ölügi baġlaġan otun dėk bolub aydı. Emīr Muṣīb Ġāzī, ḳızıl (8) otluḳ ʿamūd birle cemāʿanıng feruḳ serige urar ėrdiler ve her ṭarafdın emīrler (9) cengge kirer ėrdiler. ʿUbeydek-i laʿīn emīrning berāberidin çıḳıb turdı. Emīrler (10) aydılar: Ay bed-baḫt-ı laʿīn toḫtaġıl! ʿUbeydek tīġ ḥavāle ḳıldı. Emīr Muṣīb ʿamūd (11) Sām, Nerīmān birle başıġa urġaylar. Ol laʿīn tīġini kelle-yi ʿamūd ki urdı. Tīġi pāre pāre (12) boldı. Ḫˇāhladı ki yana ḥarbe ḳılġay. Emīr Muṣīb Ġāzī amān bėrmey kemer bendidin tutub, (13) īḳāẓidin[415] kötürib, andaġ urdılar ki üstüḫˇānı laḫte laḫte boldı. Piyādeler anı gerdeniġa (14) if baġlab, suvrab, aġzıġa necāsetler tıḳıb, yüz ming ḫˇārlik ve zārlik birle cehennem- (15) ge yiberdiler. Ṭārūḳ İbn Şemr, Şehzāde Ḳāsım'nıng sed-rāhını aldı, ḥarbe saldı. (16) Şehzāde Ḳāsım bir ayaġlarını üzengüdin çıḳarıb, bir pīş-pāy urdılar ki atıdın (17) cüdā boldı. Atıdın yerge tüşti. Aġzını māk māk açıb, fī'n-nārü's-seḳarge[416] beder kėtti (18) ve yana bir ṭarafdın Selūlā-yı Kūfī, Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman birle rū-be-rū boldı. Nīze ḥavāle (19) ḳıldı. Şehzāde ʿAbdu'r-

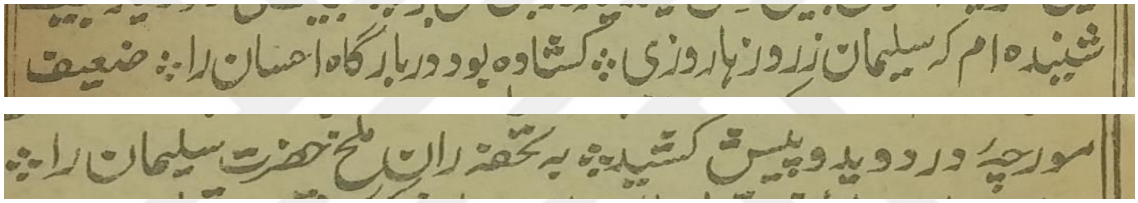
[413] *Yüce Allah demiştir ki; Allah size yardım ederse artık sizi yenecek hiçbir kimse yoktur.* Āl-i İmran sûresi 160. âyet "إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ ۗ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ"

[414] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.

[415] Metinde ايكاز "īkāz" yazılmış.

[416] Müddesir sûresi 26, 27 ve 42. âyetlerde "cehennem ateşi" geçmektedir.

raḥman atalarını nīzesi birle andaġ urdılar ki, çün sürme (20) nerm boldı. Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī'ning berāberidin Ḫalvelā_yı Kūfī çıḳıb tīġ saldı. (21) Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī ḳol uzatıb, tīġini tartıb alıb, andaġ urdılar ki gird **[249]** (1) gird boldı. Dūzaḫġa[417] bardı. Emīrler der-üftād boldılar ve keş-ā-keşlik ḳıldılar. Bir kėçe, (2) kündüz ötüb ėrdi. Ḫavāric leşkerini aradın köterdiler. Bir pāresi esīr boldı (3) ve baʿżısı perākende boldı. Māl bī-şümār müselmānlarge tüşti. Ḥażret-i İmām buyurdılar ki, (4) bārgāh-ı Furāṭ lebige racʿanıng köprügini üstige ḫaymelerning ber-pā ḳılınglar dėb. (5) Ḥażret-i İmām tamām emīrler bārgāhde ḳarār taptılar. El-ḳıṣṣa: Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni (6) mübārek başlarını salġan tābūtnı araġa ḳoydılar. Furāṭ lebige mātem bünyād ḳıldılar. (7) On kėçe kündüz mātem tuttılar. Baʿd ez-ān ming tėve, ming gele, ming ḳoy öltürüb (8) āb, aş berdiler. Ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳılıb sevābını şehīdāġa bağışladılar. Andın keyin (9) Emīr Ḍarīr Ḫażāʿī bėş ming sāvt ėkki ming ḳılıç, ming nīze, bėş yüz at, (10) ėkki ḫazīne altun pīşkeş ḳıldılar ve zamān-ı ḥāl birle bu ebyātnı oḳudılar. Beyt:

(11) *Şenīde em ki süleymān ze-rūzhā-yı rūzī* Kuşūde būd der-bārgāh-ı iḥsān rā* Żaʿīf (12) mūrçe der-devīd u pīş keşīd* Be-tuḥfe-rān-i meleḫ Ḥażret-i Süleymān-rā*[418] Baʿd ez-ān (13) Ḥażret-i İmām duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Bularnı leşkerge ḳısmet ḳılıb bėrdiler. Buyurdılar ki (14) esīrlerni kėltürüngler. Ol ḥarāmzāde seglerni bağlab kėltürdiler. Ḥażret-i (15) İmām ḫ̌āhladılar ki ol melʿūnlarnı pāre pāre ḳılıb köydürgeyler. Ḥażret-i İmām'ġa (16) Şehzāde Ḳāsım ʿarż ḳıldılar. Ḥālā bu seglerni munde öltürmey ʿazāb u (17) ʿuḳūbetler birle saḳlab künde ming mertebe ölmekge ḳāʾil[419] ḳılıb. Andın ʿUbeydek (18) Ziyād-ı bī-bünyād üstige barġande anıng naẓaride meydānde dār bağlab, dārġa (19) tartıb, tīr-bārān ḳılıb, ʿuḳūbetler birle cezāsını bėrsek dėdiler. Bu tedbīr (20) imāmġa ḫoş kėlib bend ḳıldılar. Künde yüz tayaḳ urar ėrdiler. Andın keyin racʿa (21) ḫalḳı, tuḥfeler birle kėlib imāmnıng mübārek ḳademleriġa yıḳıldılar. ʿÖzürler aydılar **[250]** (1) ki bizde günāh yoḳ ėrdi. Bizler żaʿīf, bī-çāredür miz. Bu ẓālimler bizlerge ẓulm ḳıldı. Bolmasa (2) cān u dil birle dost-dār-ı ḫānedāndur miz. Andın keyin racʿa'nı Zeyd ʿÖmer Maʿdī'ge bėrdiler. (3)

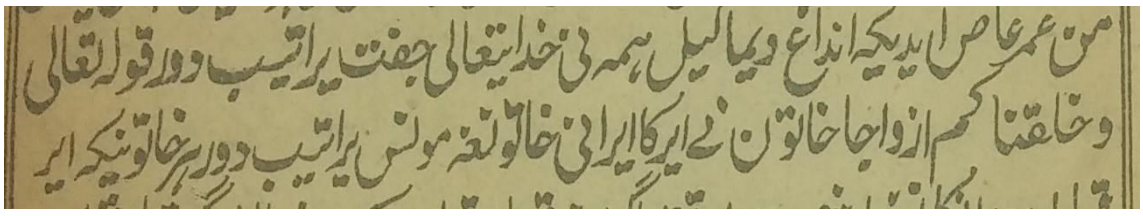
---

[417] Metinde دوزخقغه "dūzaḫḳġa" yazılmış.

[418] *Duydum ki, günlerden bir gün Süleyman. / İhsan sofrasını açmıştır. / Zayıf karınca koştu ve önüne geçti. / Hz. Süleyman'a çekirgenin hediyesi.*

[419] Metinde قايل "ḳāīl" yazılmış.

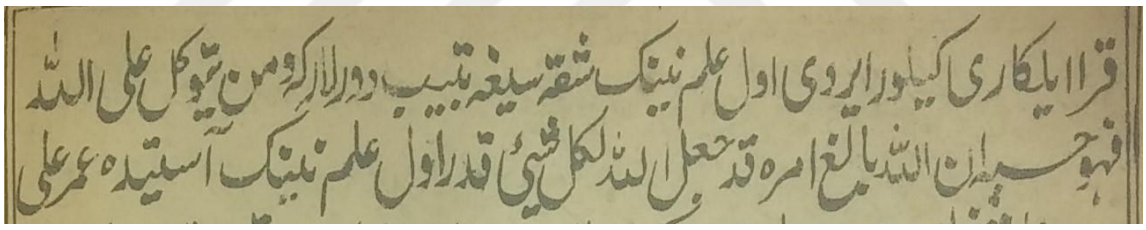
Ḫuṭbeni evlād-ı Resūlu'llāh'ge oḳudılar. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni ravżalarıge kėldiler. Şehzāde- (4) lerni mübārek başlarını mübārek tenleriġa vaṣl ḳıldılar. Andın Ebū'l-fetūḥ'nı Kūfe- (5) ṭarafıge revān ḳıldılar. Ammā Ḍarīr Ḫażā'ī kėlgende hemşīresi Fāṭıma'nı öz ornıde Asḳalān'de (6) ḳoyub ėrdiler. Ḥāżır bolsun ḳal'adın dėb Yezīd-i şūmdın leşker kėlib müselmānlarġa cefā (7) ḳılmasun dėb. Men imāmnı kömekige baray dėb kėtib ėrdiler. Bu ḫaber Şām'ġa yetti. Yezīd-i pelīd (8) aydı ki: Kimdür ki barıb Ḍarīr Ḫażā'ī'ni hemşīresini baġlab ḫ̌āhlaġan naṣīḥatnı (9) ḳılıb alıb kėlgey. 'Ömer 'Āṣ Fāṭıma'ge 'āşıḳ ėrdiler. Derḥāl, çüst ü çālāk ḳopub (10) Yezīd'ni sözini ḳabūl ḳıldılar. On mi͡ng leşker birle Asḳalān'ġa revān boldılar. Ammā (11) Fāṭıma'ge ḫaber yetti ki, 'Ömer 'Āṣ on mi͡ng kişi birle kėlür ėrmiş. Derḥāl Asḳalān'nı şikest (12) ve rīḫtini tüzetib. Ḥükm ḳıldı ki, ayru maẓlūm o melcege çıḳsunlar. Hemme merdum, merdāne libāslar (13) keyib Asḳalān'nı ārāste ḳıldılar. Ḳıl bend dervāzege çāder-i Şāmiyāne Fāṭıma'nı ber-pā (14) ḳıldılar. 'Ömer 'Āṣ Asḳalān'nı͡ng dervāzesige yettiler. Ḳal'anı kördiler ki gūyā İskender (15) dėk āraste ḳılıbdurlar. 'Aḳlı lā'l boldı. Dervāzege kėlib aydılar ki: Ay bī-çāre- (16) ler, sizler kim üçün mundaġ ḳıla sizler. Taşḳarı çıḳıb şehrni Yezīd'ge bėri͡ngler. (17) Sizleri͡ng kömekleri͡ng yoḳ. Kömekleri͡ng yıraḳdur. Tā ḫaber yetgünçe aḥvāller- (18) in͡giz ḫarāb bolur dėdi. Fāṭıma aydı ki: Sen kim bolur? Ol aydı ki: Men 'Ömer 'Āṣ, ṣaḥābeler (19) ḳāḍısı men. Fāṭıma aydı ki: Ṣaḥābeleri͡ng ḳāḍısı ėrdi͡ng ne boldı ki yüz ögürüb (20) maẓlūmlarnı͡ng ve bī-çārelerge ne sözi͡ngiz bar? Ḫudā'dın ḳorḳmay siz mu? Ol aydı ki: (21) Men seni͡ng Ḥüsn-i cemāli͡ngge 'āşıḳ men. Yezīd bölek leşker yibermaḳ bolub Asḳalān'nı **[251]** (1) tofraġını Ḳāfi'lerġa ėletüb, Şām'ġa bir şehr binā ḳılıb, atını Asḳalān ḳoyġaymen dėb (2) aydı. Ḥālā men kėldim ki sizlerni helāk bolmaġay dėb. Fāṭıma aydı ki: Ay 'Ömer 'Āṣ, sen (3) şundaġ dėr sen ammā ḫ̌āst-i Ḫudā-yı ta'ālā nėme ėken. Yezīd-i la'īn kimdür ki Ḫudā-yı ta'ālā- (4) nı melekiġa ḳol ḳoyġay. Barġıl nā-ma'ḳūl sözni aytmaġıl! Men hergiz ėrni ḳabūl ḳılmas (5) men. 'Ömer 'Āṣ aydı ki: Andaġ dėmegil! Hemmeni Ḫudā-yı ta'ālā cüft yaratıbdur.

Ḳavle ta'ālā (6) ve ḫalaḳnā küm ezvāce[420] Ḫatunnı ėrge, ėrenni ḫatunġa mūnis yaratıbdur. Her ḫatunıge ėr (7) ḳılmabdur. An͡ga nişāne-yi ḫayriyyat yoḳtur. Eger meni

[420] *Yüce Allah demiştir ki; Sizi çifter çifter yarattık.* Nebe sûresi 8. âyet "وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا"

ḳabūl ḳılsan͡g. Fehve'l-murād. Eger ḳabūl ḳılma- (8) san͡g be-ḍarb zūr birle ḳolumġa tüşürüb bu vilāyetni ḫarāb ḳılur men, dėdi. Fāṭıma (9) aydı ki: Körey nėme ḳılur sen. Āḫir ġażab birle dervāzege merkeb sürüb leşkerige (10) işāret ḳıldı ki ḳalʿanı bozun͡glar! Leşkerini dervāzege yetgürüb aydı. Fāṭıma (11) mükemmel ve müsellaḥ bolub dervāzedin çıḳtı. ʿÖmer ʿĀṣ'nın͡g sed-rāhını aldı. Aydı ki: Ḥālā (12) sen yanġıl! Men ḫatun-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemnin͡g ḥürmetlerini (13) saḳlaydur men. Çerā ki sen ḥażretnin͡g ṣoḥbetleriġa vaṣl[421] bolġan dėdi (14) ėrse ʿÖmer ʿĀṣ çapıb kėlib, Fāṭıma'nı yaḳasını tutub, bir silkider. Fāṭıma hem anı (15) kemer bendidin ve bāzūsıdın tuttı. ʿÖmer ʿĀṣ, her çend zūr ḳıldı Hergiz ornıdın tepretalmadı. (16) Nevbet Fāṭıma'ge kėldi. Bir zūr birle atnı üzesidin köterib siper-dār tutub. Özini (17) ḫavāric leşkerige urdu ki, tamām leşkeri rīz ḳılıb. ʿAyn-ı merdāne yaḳade ėrdiler. Bir melʿūn (18) arḳadın[422] kėlib bir ʿamūd saldı. Atnın͡g yālıġa yıḳıldı. At ḳalʿa ṭarafıge revān (19) boldı. Ḥarīf arḳasıdın sürüb yetti. Ḫalḳ-ı Asḳalān başlarını bürehne ḳılıb (20) fiġān-ı zārī birle münācātġa meşġūl boldılar. Şul esnāde maġrib ṭarafıdın gird peydā (21) boldı. Gird arasıdın ottuz pergāle ʿalem-i nişāne ottuz min͡g leşker peydā boldı. Üç ʿalem-i **[252]** (1) ḳara ilgeri kėlür ėrdi. Ol ʿalemnin͡g şuḳḳasıġa bitibdürler ki:

Ve men yetevekkel ʿalā'llāh (2) fehūve ḥasbühü inna'llāh beliġu emrihi ḳad ceʿala'llāhü likülli şey'in ḳadir[423] Ol ʿalemnin͡g astıde ʿÖmer ʿAli, (3) Caʿfer ʿAli, Faẓlī İbn Caʿfer Teyyār yetib kėldiler. Ṣaflarını rāst ḳıldılar. Bir piyādeni (4) buyurdılar ki barıb ḫaber alġıl ki olar kimdür? Kėlib, ḫaber alıb kėldiler. Aydılar ki: Bular (5) ʿÖmer ʿĀṣ, Yezīd'ni cānibidin kėlib bu bī-çārelerni başını kėlibdür. Ḍarīr Ḫażāʿī (6) İmām Muḥammed Ḥanīfe'nin͡g medediġa bargen, aygen. Öz ornıġa hemşīresini ḳoygen, aygen. (7) Hemşīresi çıḳıb ʿÖmer ʿĀṣ raḍ.nı[424] ėger üstidin kötergen, aygen. Bir nāmerd arḳadın (8) ʿamūd birle urub ḳolını sındurubdur. ʿÖmer ʿAli, Caʿfer ʿAli aydılar ki: Ay yārānlar bizler- (9) ni Ḫudā yetgürübdür. Bu ża'īflerin͡g dādını bu ḫavāriclerdin alıb bėreli dėb. (10) Naʿra urub sürʿat-

[421] Metinde واصل "vāṣıl" yazılmış.
[422] Metinde رقه "rka" yazılmış.
[423] *Kim Allah'a dayanıp güvenirse Allah ona yeter. Şüphesiz Allah dilediği şeyi sonuca ulaştırır. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.* Talāk sûresi (3) âyet " وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْراً"
[424] Metinde رض "raḍ" yazılmıştır, رضي الله عنه "raḍıya'llāhu ʿanh" kısaltmasıdır.

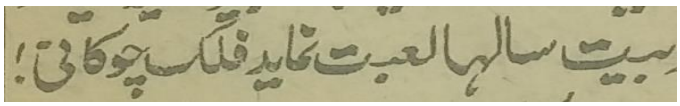
ı tamām birle merkeblerini sürüb çaptılar ki zemīn ü zamān, (11) mekīn ü mekān birle kūh u deşt ü beyābān lerzege kėldi. Ol bed-baḫtlarge heybet (12) birle bāng urdılar. Ay gele-yi bī-himmet. Bu ne ṭarīḳ-i nāmerdlikdür ki bu maẓlūmlarġa ḳılıb (13) sen. Yana merd yoḳ ėken mü bularġa mundaġ ḳaṣd ḳılıb sizler dėb. ʿÖmer ʿĀṣ'nı (14) sed-rāhını aldılar. ʿÖmer ʿĀṣ ʿamūd birle urġay. Şehzāde amān bėrmey. Kemeridin zūr (15) ḳılıb, ėgeridin üzüb, andaġ urdılar ki, ornıdın hergiz ḳoyalmadı. Piyādeler (16) kėlib müstaḥkem baġladılar. Ḫavāriclerge müselmānlar yede ḳıldılar. Çünān keş-ā-keşlik (17) ḳıldılar ki bir cümlede sekkiz min‿g ḫavāricni dūzaḫġa yiberdiler. Ḳalġanını esīr ḳıldılar. (18) Māllarını Asḳalān'ġa ėletib berdiler. Üç kün Asḳalān'ġa boldılar. Törtünçi küni (19) imām ṭarafıge revān boldılar. El-ḳıṣṣa: Bu söz, munde ḳalsun Ammā Ebū'l-fetūḥ Hemedānī (20) Kūfe ṭarafıdın ḫaber-i taḥḳīḳ imāmġa alıb kėldi kim ʿUbeydek Ziyād cengge cabduḳ (21) ḳıladur, dėb. Eṭrāf-ı cānibġa kişi yiberibdür. Meded tilebdür. Ḥażret-i İmām **[253]** (1) aydılar ki: Yana bir heftede İmām Ḥüseyin'ni ʿimāret-i ḳabrle ay tamām bolur. Andın keyin Kūfe- (2) ge leşker tartalı dėb. Emīr Muṣīb Ġāzī'ni tört yüz kişi birle ėlçikerlikge yiberdiler. (3) Ėlçilikdin yanışlarıde ʿUbeydek Ziyād'nın‿g kemer bendidin tutub (4) ėrdiler ve bir nėçe bendidin üzülüb. Emīr Muṣīb'nin‿g ėkki yüz kişisidin (5) tolaraḳları şehīd boldı. Bu tenglikde ėrdiler ki, süvāre āsumān ṭarafıdın (6) peydā bolub emīrni at arḳasıdın alıb imāmnın‿g leşkerige kėltürüb yandılar (7) Ḥażret-i İmām leşker muḳaddimesini Kūfe'de maʿṭūf tuttılar. Ammā Yezīd'nin‿g ḳaşıde (8) ėkki ʿayyārı bar ėrdi. Birini atı Hindī ve birini atı Sindī bu ėkki ʿayyār bir toġḳan[425] (9) ėrdi. Sindī'nin‿g ḳızı bar ėrdi. Atını Dehūl dėr ėrdi. Aġası (10) an‿g a ʿāşıḳ ėrdi. Künde zinā ḳılur ėrdi. Ammā birāderiġa nėçe merātebe aydı ḳabūl ḳılmadı (11) ve hīç yerde körün‿g mü, birāderzādesini ḳızını alġanını? Hindī bildi ki ḳızını (12) bėrmeydür. Yezīd ḳaşıġa kirib dād ḳıldı. Yezīd aydı: Ne üçün dād dėr sen? Hindī aydı: (13) Birāderimnin‿g ḳızıġa ʿāşıḳdur men. Ol ḳızını man‿g a bėrmeydür. Yezīd-i pelīd küldi. (14) Aydı ki: Toḫtaġıl! Ol ḳızını san‿g a alıb bėrey. Be-şarṭı ki, İmām Muḥammed Ḥanīfe'nin‿g (15) özini veyā başını alıb kėlsen‿g. ʿUbeydek Ziyād'nı nāmesi man‿g a kėldi. Muḥammed Ḥanīfe- (16) ni ʿayyārları Kūfe'ni vīrān ḳılıb, köydürübdür. Hindī aydı: Be-cān u dil (17) ḳabūl ḳıldım dėdi. Ammā bir kėçe anın‿g birle yatsam, dėdi. Yezīd aydı ki: Ne ḫ‿āhlasan‿g (18) andaġ ḳılġıl! Hindī, ėrtesi Kūfe'ge revān boldı ve hevl toḳḳuz aydın keyin (19) bir oġul toġdı ki közi kök bedel uʿcūbe. Her kim teferrüc üçün kėlür ėrdi, taʿaccüb- (20) ge ḳalur ėrdi ki, bu neçük maḫlūḳdur. Hemme ayturlar ki: Bu eger kemālġa yetse ḥarāmzāde, (21) bed-kirdār şūm bolur. ʿĀlem ḫalḳı anın‿g ėlgidin

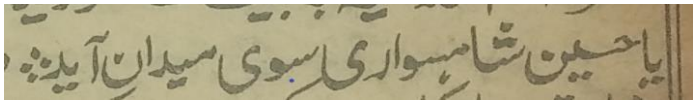
[425] Metinde توقڤان "toḳḳan" yazılmış.

ḳutulmas dėr ėrdiler. Ammā bu ḫaber **[254]** (1) Yezīd'ge yetti. Buyurdı ki: Munde alıb kėlinḡler dėb. Bisyār taʿaccübler ḳılıb. Ḥükm ḳıldı ki (2) künde meninḡ aldımda[426] alıb kėlinḡler. Yezīd-i pelīd anı bisyār dost tuttı. Anası (3) köp nāzenīn ėrdi. Yezīd hem anınḡ birle zinā ḳılur ėrdi. Bu seg-beççeni, oġlum dėr ėrdi. (4) Bu seg-i pelīdni atını Mehter-i Yūsuf Dāġūlī ḳoydılar. Ammā Hindī imāmnınḡ başlarını (5) ṭamaʿide Kūfe'ġa yetti. ʿUbeydek Ziyād'nı bārgāhıġa kirdi. ʿUbeydek kördi ki bir piyāde (6) sarıġ libās birle duʿā ḳıldı. Soradı ki: Ḳaydın kėldinḡ? Ol aydı: Şām'dın kėle- (7) dür men. Atım Hindī'dür. Emīre'l-fāsıḳīn meni İmām Muḥammed Ḥanīfe'ni başıġa yiberdi, dėdi (8) ėrse, ʿUbeydek şād boldı. Buyurdı ki: Altun alıb kėlġıl dėb. Birmunça altun alıb (9) kėltürüb bėrdi. Aydı ki: Ay Hindī. Eger sen bu işni becā ḳılsanḡ, yana altun (10) bėreyin ki balanḡdın balanḡge ḳalsun, bes. Hindī muʿallaḳ urub, Kūfe'din çıḳıb, (11) leşker-i İslām'ġa özini urdı. İmāmnınḡ bārgāhlarıġa kėldi. Ḥażret-i İmām'nı (12) uyḳu ėletib ėrdi. Kirib dārū-yı bī-hūş birle bend ḳılıb çıḳıb tīz barur ėrdi. (13) Ṣubḥ boldı. Bir piyāde aldını tusdı.[427] Hindī aydı: Ne kişi sen? Ol aydı: Ḥażret-i (14) Saʿd dėrler. Şāgird-i Emīre'l-mū'minīn[428] ʿAli'dür men. Şāgird-i ʿAli Ḥaydar ʿAbd ʿAli Ābādī hemrāh ėrdi. (15) Ay Hindī ʿAyyār, sen Ḥażret-i İmām Ḥanīfe'ni bend ḳılıb sen. Hindī aydı ki: Sen (16) ne bildinḡ atımnı dėdi. Saʿd aydı ki: Manḡa İmām Ḥüseyin ḫaber berdiler, dėdi. Olarnı (17) munde ḳonġıl, dėdi. Olarġa bīʿat ḳılġıl, dėdi. Tā ki, meninḡ ḳolumdın amān tapḳay (18) sen. Hindī külüb aydı: Ay ʿayyār, sen ne ḫayālde men ne ḫayālde! Körgil sendin (19) neçük demār çıḳarur men, dėb imāmnı yerge ḳoydı. Bıçaḳıġa ḳol sundı. İlgeri yü- (20) gürdi. Ol dilāverninḡ sīnesiġa ḫançer saldı. Saʿd muʿallaḳ urub ötkerdi. (21) Saʿd ḫançer saldı. Hindī ötkerdi. Her ėkkileri birbirilerige ḫançer saldı. Ne ura ḫaṭar ne ura ẓafer **[255]** (1) Saʿd özini yıraḳ aldı. Yolġa kirdi. Hindī ḫayāl ḳıldı ki berāber bolalmadı ḳaçtı dėb (2) arḳadın yetib ḫançer saldı. Saʿd saçrab muʿallaḳ urub. Hindī'ni başını üsti birle (3) özini arḳasıġa alıb andaġ urdı ki ḫançer sīne-yi pür-kīnesidin perrān ötti. Başını (4) tendin cüdā ḳıldılar. Başını alıb Ḥażret-i İmām'nı alıb leşkerni arasıġa yettiler. Yana (5) imāmnınḡ leşkeri perīşānlıḳde ėrdi ki perde kilīm ʿayyārını açtılar. İmāmnı hūş- (6) larıġa kėltürüb ḳıṣṣanı beyān ḳıldılar. Kerbelā'nınḡ kār u bārıdın dilcemʿ boldılar. (7) Leşker-i İslām Kūfe ṭarafıge revān boldılar. Kūfe cāsūsları Beşīr-i Kūfī ve Pürdil-i Kūfī, ḫaber-i (8) taḥḳīḳ alıb, ʿUbeydek-i laʿīn ḳaşıġa kėlib aydı ki: Ay Emīre'l-fāsıḳīn bu defʿa uyḳudın (9) uyġan. Ölümni fikride bol ki leşker-i girān, bī-pāyān başınḡa yetti. ʿUbeydek-i laʿīnni (10) sözlergünçe aḥvāli ḳalmadı. Rengi müteḥayyir

[426] Metinde الديديمده "aldıdımda" yazılmış.
[427] Metinde توستى "tustı" yazılmış.
[428] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

bolub barça aʿżāsıġa lerze tüşti. Ḥayrān (11) bolub aydı ki: Ḳalʿage iḥtiyāṭ bolsunlar. Ceng ü cidāl muḳarrer boldı. Yezīd-i pelīdge nāme yiberdi ki (12) fikringe bolġıl! Ebū Turābīler İmām Muḥammed Ḥanīfe'ge cemʿ bolubdurlar. Her ṭarafdın leşker sansız (13) kėlibdürler. Mebādā ki Kūfe'ni alsa iş müşkil bolur. Ḥażret-i İmām leşker birle Kūfe'ge yetib (14) kėldiler. Bārgāhnı ber-pā ḳıldılar. Ammā ʿUbeydek-i laʿīn ėkki yüz ming kişi birle çıḳıb ṣaf (15) tarttı. Leşker āraste boldı. Ammā ʿUbeydek-i laʿīn angladı ki oġlını bendge salıb kėlib- (16) dür dėb. Aydı ki: Kişi bolġay mu, oġlumnı zer bėrib satıb alġay? ʿAmīş dėgen bir (17) ḥarāmzāde tört yüz kişi birle ʿUbeydek-i laʿīnni nāmesini Ḥażret-i İmām'nıng ḫidmetleriġa (18) alıb kėldi. Emīr ruḫṣat berdiler ki kirsün, dėb. ʿAmīş kirib taʿẓīm birle nāmeni (19) tutub berdi. Ḥażret-i İmām nāmeni muṭālaʿa ḳıldılar. Bitibdür ki be-nām Ebū Süfyān (20) Rūm be-nām Yezīd-i şūm ez-nezd men ki ʿUbeydek Ziyād'dur men. Vaḳtī ki nāme sanga yetse, ay ʿAli (21) İbn Ebū Ṭālib'ning oġlı angladım ki, mening oġlum sening ḳolunga tüşübdür. **[256]** (1) Manga yibergil! Ne miḳdār zer ḫˇāhlasang bėrey. Eger ḳabūl ḳılmasang özüng bil. Ançа (2) birāderlering ḳıldım. Sanga hem ḳılur men dėb. Ḥażret-i İmām der-ġażab bolub tört (3) yüz kişini ḳulaḳ burnını kėstürüb. Nāme biti, boynıġa astılar. Ne körseng (4) barıb alıb dėb yiberdiler. ʿAmīş ʿUbeydek'ni aldıġa kėldi. ʿAmīş'ni bu ḥālde kördi. (5) Her ne ötüb ėrdi, hemmeni beyān ḳıldı. Nāmeni ʿUbeydek'ge bėrdi. Muṭālaʿa (6) ḳıldı. Bitibdürler ki: Ay seg-i cehennemī sening mālınga ne iḥtiyācım bar. Ferzending (7) ṣad çendān ḫarīdārdur men ki pāre pāre ḳılıb, dilcemʿ bolsam ber-ḫūn evlād-ı Resūlu'llāh'nı (8) alġan birle berāber bolġay men. Sen ėmdi özüngni ġamıngde bolġıl! Anıng (9) cānıngdın biri ḳutulmas. Munı körgil ki aldınga bardı. ʿUbeydek-i laʿīn der- (10) ġażab bolub ṭabl-ı cengge buyurdı. Ḥażret-i İmām ėşitib ṭabl-ı ceng soḳtur- (11) dılar. Bu kėçe ceng fikride ötüb. Ṣubḥ boldı. Ṣaflarını rāst ḳıldılar ve ʿalem- (12) dārlar ėkki ṭarafdın ʿalemlerini mübārizlerning başlarıġa cilve bėrür ėrdiler. (13) Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe bu beytni oḳudılar. Beyt:

Sālhā-yı laʿbet nümā yed-i felek çü kānī (14) Yā Ḥüseyin-i şāhsüvārī sūy-i meydān ayed*[429] dėb. Tegāver sürüb, meydānġa barıb, (15) feryād ḳıldılar ki ay ʿUbeydek ve ay seg-i bī-dīn, çirkīn ḥarāmzāde. Bu ne ʿamel aydı ki (16) sen ḳıldıng. Ehl-i Beyt-i

[429] *Yılların oyunu feleğin elinde ortaya çıktı. / Ey usta binici Hüseyin meydanın ortasına gelir.*

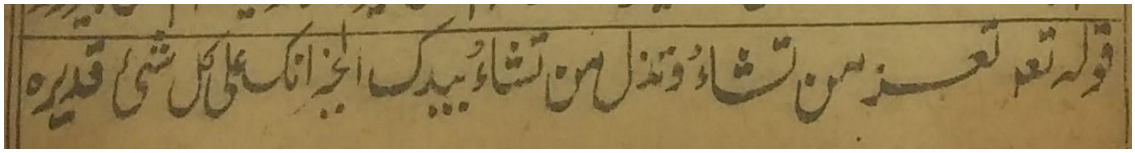
Muṣṭafā’ġa leşker yiberdinḡ. Olarnı esīr ḳıldınḡ. (17) Birāderim Ḥażret-i İmām Ḥüseyin’ni ferzendleri birle şehīd ḳıldınḡ. Bu kündin endīşe (18) ḳılmadınḡ. Meninḡ meydānımġa özünḡ kirġıl, dėdiler. ʿUbeydek-i laʿīn, bu ġuṣṣa- (19) dın helāk boldı. Ammā yüz minnet birle özini toḫtatıb. Leşkerige baḳıb aydı ki: (20) Bir merd[430] dilāveri bolġay mu? Bu Ebū Turābī’ninḡ meydānıġa kirib işini tamām ḳılıb (21) başını manḡa alıb kėlgey. Men anḡa zerd ḫilʿat bėrib Yezīd’din Ṭaberistān[431] [257] (1) nınḡ ḥükūmetini hem alıb bėrey dėdi ėrse, hīç ḫavāric meydānġa kirmes ėrdi. (2) Şul esnāde önḡ ṭarafıdaki ṣafıdın bir ḫavāric ʿUbeydek’ni aldıġa kėldi. (3) Aydı: Ay Emīr-i ʿIrāḳ, men könglüngni Ebū Turābī’ni ġamıdın ḫalāṣ ḳılayın (4) dėb, meydānġa yüzlendi. Anı atını Ziyād İbn Tavsen dėr ėrdiler. Meydānġa (5) yüzlendi. Kėlib imāmnınḡ sed-rāhını aldı. İmām: Kimsen dėdiler. Ol aydı: (6) Ziyād İbn Tavsen’dür men. İmām Ḥüseyin’ni cengide kėlgenlerdin biridür men. (7) İmām, āh tartıb aydılar ki: Ay seg-i bed-baḫt, ḥarāmzāde. Olar dünyādın bardılar. (8) Henüz ėligni yuġmas mu sen, dėdiler. Ziyād ḳolıġa kemān alıb oḳ revān (9) ḳıldı. Ḥażret-i İmām oḳnı ḳamçı birle urdılar ki ḳolıdın yaynı taşladı. İmām, (10) ḳollarıġa yay alıb bir şīre-merd oḳnı alıb ḳabża-yı kemānġa ḳoyub andaġ (11) urdılar ki, siperidin ötüb sīne pür-kīnesige tėgib uçasıdın perrān ötti. (12) Āh dėb yıḳıldı. Cānını be-mālikān-ı dūzaḫġa sipāriş ḳıldı. Mesvā hem cehennem ve bes (13) el-maṣīr Müselmānlar şād u ḫürrem boldılar. Piyādeler muʿallaḳ urub siperlerini āsumānġa taşlab (14) turdı. Ḫavāriclerdin Zemtād dėgen at sürüb, imāmnı sed-rāhını alıb, nīze (15) saldı. Ḥażret-i İmām ḳol uzatıb nīzesini tartıb alıb. Öz nīzesi birle ![16] andaġ urdılar ki arḳasıdın perrān ötüb cānı dūzaḫġa kėtti. Ḥażret-i İmām yana (17) mübāriz tilediler. Velīd İbn Ziyād ʿUbeydek’ni birāderi at saldı. İmāmnı (18) berāberiġa kėlib aydı ki: Ay Ḥüseyin’ni birāderi, yaḫşı civān ėken sen. Ne üçün (19) cānınḡa cebr. Ḥālā hem men seni Emīr-i ʿIrāḳ’dın günāhınḡnı tileb alay. At baġla- (20) gunça yer sanḡa bergey, dėdi. İmām der-ġażab bolub turġaylar. Bu ḥarāmzāde, imāmnı (21) ʿaceb ʿaceb sözler birle ferīfte ḳılıb turadur. Vaḳtī ki ḫaberdār boldılar. Kemendini ḥalḳa ḥalḳa ḳılıb taşladı. (22) Üç ḥalḳa kemend imāmnınḡ boyunlarıde bend [258] (1) boldı. Bu ḥarāmzāde atını yandurub. Yaḳın ėrdi ki, bī-hūş bolġaylar. Velīd’ni oġlı (2) Ḫālid bir ḍarb urġay. Leşker hem bī-ser ü sāmān bolġaylar. Vaḳtī ki, Māhān ḫaberdār bolub. (3) Şehriyār bülend pervāz yetib kėlib. Taş birle Ḫālid’ni maġz serige andaġ urdılar ki, (4) başı tenidin cüdā boldı. Ḥalḳa kemendninḡ imāmnı boyunlarıdın aldılar. Ḥażret-i İmām (5) Māhān Şebrū ki āferīn ḳılıb, duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Özlerini

[430] Metinde مردلاوری “merdilāveri” yazılmış.
[431] Metinde تبرستان “Taberistān” yazılmış.

ʿUbeydek’ni leşkerige (6) urub çünän kārzārlik ḳılıb keş-ā-keşlik ḳıldılar ki, āsumān ve zemīn taġ (7) ve tüz lerzege kėldi. El-ḳıṣṣa: Şehzāde Ḳāsım, ʿAbdu’r-raḥmān Mālik, İbrāhīm Mālik, Şāh ʿAlḳame-yi (8) Şīrāzī, Şāh Saʿd, Şāh Saʿīd, Māhān Şāh, Arslan Şāh, Dārāb, Māhyār, (9) İsfendiyār Ḳazvīnī, Esedu’llāh Eşterī, ʿArab Şāh Ahvāzī Sulṭān Yūsuf Hemedānī, (10) Ḍarīr Ḫażāʿī, Emīr Muṣīb Ġāzī, Māhān Şebrū, Esferānī, Şīr Zād Semerḳandī, Ebū’l-fetūḥ (11) Hemedānī, Esed Ḳarakūlī, Ebū Yūsuf Besṭāmī, Ebū’l-feyyāż Şīrāzī be-tamām pādişāhlar ve sā (12) sālūklar her ṭarafdın imāmnıng͡ kömeklerige yettiler. Āteş-i kārzār felekge şuʿle (13) tarttı. Her kişi öz cānı birle ḳaldı. Tanmaz Şām’ġaçe bu ėkki leşker birbirini işini (14) ḳılur ėrdi. Muḥibler yana bir ḥamlede anı şikest berdiler. Ol ḥarāmzāde-yi mekkār ṭabl- (15) bāz geşt urdılar. Her ėkki leşker, cüdā boldı. Yanıb tüştiler. Ölüglerni (16) defin ḳıldılar. Ḥażret-i İmām feṭḥ ü nuṣret birle bārgāhde ḳarār aldılar. Ḫatm-i Ḳurān ḳıldılar. (17) İmām aydılar ki: Bu cāhiller ṭablnı bī-muḥal soḳtı. Eger bir sāʿat urmasa ėrdi (18) bu ḫavāriclerge şikest bėrür ėrdük. Emīrler aydılar ki: Ay şehriyār ḥālā hem (19) feṭḥ ü nuṣret bizing͡ ṭarafımızde dür. Iżṭırāb ḳılmasunlar. İnşā’allah, bu kün (20) yā tang͡la bu dūzaḫīlerdin demār çıḳarur miz. Emīr ḫoş-vaḳt bolub olturdılar. (21) Baʿd ez-ān ʿUbeydek-i laʿīn ān seg-i çirkīn-i[432] bī-dīn bārgāhde tüşüb. Yezīd-i pelīdge **[259]** (1) kişi yiberdi ki, İmām Muḥammed Ḥanīfe birle cidāl ḳılışlikge ʿilācı yoḳ. Ḳandaḳ ḳılur miz? (2) Yezīd, imāmge ʿÖmer ʿĀṣ’nı ėlçi ḳılıb yiberdi. Ḥażret-i İmām’nıng͡ mülāzemetlerige (3) kėlib aydılar ki: Yā İmām men barıb, Ḥażret-i İmām, Zeyne’l-ʿābidīn’ni benddin ḫalāṣ (4) ḳılıb kėley. Yanıb Yezīd’ni ḳaşıġa kėlib, Yezīd’ge aydı. Yezīd hem ḳabūl ḳıldı. (5) ʿÖmer ʿĀṣ, İmām Zeyne’l-ʿābidīn’ni ḳaşıġa kėlib aydılar ki, sizlerni benddin (6) ḫalāṣ ḳılay dėb ėrse Ḥażret-i İmām, Muḥammed Ḥanīfe ḫaṭ bėrib aydılar: Ḫaṭnı yaḳasıde (7) bend ḳılıb, aydı. Ḥażret-i İmām, Zeyne’l-ʿābidīn’ni benddin ḫalāṣ ḳıldı. (8) Ammā ʿUbeydek özige nefrīn oḳur ėrdi ve saḳalını yolub taşladı. Ammā hīç (9) fā'ide[433] bermedi ėrdi. Ol Yezīd-i bed-baḫt ġamnāk ve endīşe-mend ėrdi. Ḫalḳı aytur (10) ėrdi ki: Ay Emīr-i ʿIrāḳ mundaġ bī-ṣabırlik ḳılmaġıl! Sipāhīkerçilikdür gāhī (11) o yan gāhī bu yan. Ay emīr ṣabr ḳılġıl! Yaḳın furṣatde bu bī-edeb cemāʿalar Yezīd’ni (12) ġażab otıġa köyüb nābūd bolġay, dėb. Uşbu güft-gūde ėrdi ki, bir piyāde bār- (13) gāhdın kirib kėldi. ʿUbeydek’ni sitāyiş ḳılıb aydı ki: Ay Emīr ġamgīn (14) bolmaġıl! ʿÖmer Naḥs, Ḫavlī Yezīd, Şemr-i laʿīn, Yaʿḳūb-ı dūzaḫī yüz ḳırḳ ming͡ kişi birle (15) Yezīd ḳaşıdın sening͡

[432] Metinde چیرکین “çīrkīn” yazılmış.
[433] Metinde فایده “fāīde” yazılmış.

kömekiŋge kėldi, dėdi. ʿUbeydek-i laʿīn şād bolub (16) şādyāne çaldurdı. İmām ėşitib soradılar ki: Bu neçük şādyānedür aydılar. (17) Ay şehriyār, Yezīd-i pelīddin yüz ḳırḳ miŋ[434] kişi ʿUbeydek Ziyād'ġa kömek kėlibdür. (18) Şemr-i laʿīn, ʿÖmer Naḥs, Yezīd-i Ḫavlī dėdiler, Ḥażret-i İmām ḫıyre boldılar. Aydılar ki, bu bī-muḥal (19) kömek boldı. Ammā bu loḳatde kömek bizde bolġay ėrdi. Emīrler aydılar: Yā imām (20) ġam yemesünler. Ḫudā-vend-i taʿālā destgīrdür. ʿİzzet hem ol bėrür ḫˇārlik hem ol bėrür.

(21) *Ḳavle taʿālā tuʿizzü men teşāu' ve tüzillü men teşāüʿ biyedike'l-ḫayru inneke ʿalā külli şey'in ḳadīr*[435] **[260]** (1) Ėkki leşkerim fikrde boldı. ʿUbeydek-i laʿīn ḥarāmzāde-yi bī-dīn ʿayyārlarını çarlab (2) aydı ki: Ay ʿayyārlar her yıl on ėkki ay meniŋ tuzumnı yeb maŋa bir ḫidmet ḳılmadıŋ- (3) lar. Şāyeste bolġay. Olar aydı: Sen ḳaysı ḫidmetni buyurduŋ, biz ḫilāf (4) ḳılduḳ? Ḫidmetni tüzi yoḳtur. ʿUbeydek aydı ki: Meni oġlum, Şemr-i laʿīnni oġlı, ʿÖmer-i necisni (5) oġlı, Muḥammed Ḥanīfe'niŋ bendige tüşübdür. Olarnı aḥvāli neçük boldı aygen. Ölüg (6) mü yā tirig mü? Sizler dėk ʿayyārlar bolsa, men bu miḥnet ü elemge ḳalur men mü? ʿAyyārlar (7) aydı ki: Biz sizge aytalmay turub ėrdük. Ruḫṣat bolsa bu bizge āsāndur. Emīr'ni (8) şād ḳılur miz. Ġam u ġuṣṣanı berṭaraf ḳılur miz. ʿUbeydek şād bolub her ḳaysı- (9) sıġa zer bisyār bėrib vaʿdeler ḳıldı. Bu ḥarāmzādeler Ḥażret-i İmām'nıŋ (10) leşkerige revān boldı. Leşkerge ḫīle birle kirdi. Bārgāhnıŋ ėşikide ḳırḳ mū'min[436] (11) ni şehīd ḳıldı. Bu ḥarāmzādeler, üç seg-beççeni benddin ḫalāṣ ḳıldı. Alıb (12) Telāye-yi kārvān boldı. Telāye-yi leşker Emīr Şehriyār-ı Ṭaberistān[437] ʿArab Şāh Aḥvāzī ėrdi. (13) Kördiler ki üç kimerse uçasıġa perde kilīmler burub kėtib baradur. Derḥāl (14) sed-rāhını alıb naʿra tarttılar ki: Ay oġrı ḫavāricler toḫta, dėb. Olar toḫtadı. (15) Ḫançerini alıb der-üftād boldılar. Ammā bu seglerdin biri bu üç seg-beççedin birini alıb (16) revān boldı. Ėr dil ve şīr dil bu ėkkisi ceng ḳıladur. Ammā ėkkisi sākinān mū'minni[438] (17) şehīd ḳıldı. Bir nėçe kişini zaḫm-dār ḳıldı. Ḫˇāhladı ki, ḳaçıb kėtgey. Ṣubḥ bolub (18) ėrdi ki, Māhān Şebrū ve Şīr Zād Semerḳandī ʿayn-ı cengde olarge

[434] Metinde نینک "niŋ" yazılmış.

[435] *Ḳavle taʿālā tuʿtil mülke men teşāʿu ve tenzüʿl-mülke mimmen teşāʿu [ve tü ʿizzü men teşāʿu] biyedike'l-ḫayru inneke ʿalā külli şeyʿin ḳadīr.* Āl-i İmrān sûresi 26. âyet " قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ"-

[436] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

[437] Metinde تبرستان "taberistān" yazılmış.

[438] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

ḫaber yetti. Soradı ki: Bu ne ġavġā- (19) dur, dėb. Aydılar ki: ʿAyyārlar kėlib dest-bürd körsetib. Bu ėkki ʿayyār sed-rāhını aldılar. Bu ḥarāmzādeler (20) ḫançer saldı. Ḫançerini red ḳılıb ėkkisini tutub başını kėstiler. Bir seg-beççeni alıb ʿUbeydek ṭarafıge (21) kėtibdür, dėb. İmām ėşitib ġamnāk boldılar. Bu ėkki ʿayyārnıng başını dārġa astılar. [261] (1) Ammā bu seg-beççeni birini ʿUbeydek'ge aytıb ḳıṣṣasını beyān ḳıldı. ʿUbeydek Ḥażret-i İmām'ġa (2) kişi yiberdi ki bir nėçe kün cengni mevḳūf tutsunlar, tā bizge kömek kėlgünçe dėb. Emīr- (3) ler amān bėrgülük ėmes. Düşmange cevāb bėrib bolmas. Anı könglige ḳayġuluḳ[439] ėmes, (4) dėdiler. Ḥażret-i İmām aydılar: Peder-i büzürgvārım yetmiş mertebe başlarını düşmange bağışladılar. (5) Ḥālā ol mendin amān tilebdür. Amān bėrmesem mürüvvetdin ėmes. Anıng kömekige yetse (6) bizing kömekimiz ḫānedān-ı nübüvvetdür, dėb. Neçe kün ceng mevḳūf boldı. Ammā nāme (7) İmām Behrūc Rāžī'ġa yetti. Behrūc'nı bir ʿayyārı bar ėrdi ki tamām Şām'de andaġ ʿayyār, mekkār (8) ṭırār yoḳ ėrdi. Ḥażret-i Murtažā ʿAli'ni şāgirdleri ėrdi. Ḥażret-i ʿAli ḫançerlerini bėrgen. (9) Nėçe maḥal cilveleride yürgen piyāde kīyaknı tutar ėrdi. Atını Ebū'l-fevāriṣ dėr ėrdi- (10) ler. Yetti künlük yolnı bir kėçe, kündüzde basar ėrdi. Behrūc oġlını leşkeri birle Ḥażret-i (11) İmām'nıng ḫidmetlerige yiberdi. Ebū'l-fevāriṣ'ni Ḫorāsān ṭarafıge yiberdi. Emīr Māhūy (12) Şūrī, aṣl-ı Ḫıṭāy'dın ḫaḳannıng ḫ ̌īşāvendi ėrdi. Ḫaḳan rencīde bolub leşker (13) Ḫorāsān'ġa kėlib ėrdi. Ol pādişāhlar ʿAcem pādişāhlarıdın ėrdi. Merv'ning kenāre- (14) siġa tüşüb Yezdicerd'ge[440] kişi yiberdi ki men nökerçilikni iḫtiyār ḳıldım. Hemme pul, (15) mālnı taşlab kėlib ėrdim. Yezdicerd[441] aydı ki: Eger meni dėb kėlgen bolsa anıng (16) ḥaḳḳıde şefḳat-i tamām ḳılur men. Ammā Merv'ni ḳaşıde leşkeri birle bolsun. ʿUlūfeler taʿayyun (17) ḳılay. Bir nėçe kün ṣabr ḳılsun. Yaḫşı cāy ḳıldurub bėrey, dėdi. Emīr Māhū neçe kün, (18) nėçe müddet, uşbu ṭarīḳ birle yürür ėrdiler. Bir küni Yezdicerd, żaʿīfeler birle şarāb (19) içib olturur ėrdi. Ḫaber yetgürdi ki emīr Ḫıṭāy leşkeri birle şehrge kirdi. Yezdicerd (20) ning ḳaşrını araġa aldı Şehr-i hemme ber-hem ėdi. Yezdicerd ḳaçıb ḳaşrıdın özini [262] (1) taşlab ḳaçtı. Emīr Māhū, şehrni alıb taḫt üzre çıḳıb olturdılar. Baʿd ez-ān Yezdicerd' (2) ni aytageli eṭrāf cevānibge kişi yiberdiler. Ammā Yezdicerd ḳarangulıḳde piyāde (3) libās-ı mülūkāne birle çıḳıb barur ėrdi. Tėgirmende yattı. Uyḳu ġalebe ḳılıb (4) yatıb ḳaldı. Birev ḳatıdın keyin, tėgirmençi kėlib kördi ki bir kimerse libās-ı mülūkāne (5) birle uḫlab yatıbdur. Ol ṭarafge ḳaradı. Hīç kişi maʿlūm bolmaydur. Ḳopar- (6) ġu birle urub öldürdi. Libāslarını alıb ölügini pinhān ḳıldı. Şul (7) esnāde Emīr

[439] Metinde قويغو "ḳoyġu" yazılmış.
[440] Metinde يزدجر "Yezdicer" yazılmış.
[441] Metinde يزدجر "Yezdicer" yazılmış.

Māhū'nıng kişileridin biri aytab ol yerge yetti. Tėgirmençi (8) din sorab ėrdi. Tėgirmen bī-kār yatadur, dėdi. Olar aydılar: Mundaġ kişi, (9) mundaġ libās birle kėlib aydı mu? Tėgirmençi aydı: Baḳıng su köp (10) yük az, dėdi. Bular aydılar: Biz tėgirmen soramas miz un tartmas miz dėb, (11) bir ėkki ḳamçı urub ėrdiler. Ḳolab kirib, Yezdicerd'ni libāslarını tanub, (12) Emīr Māhū'nıng aldıġa alıb kėldiler. Emīr Māhū aydılar: Ay tėgirmençi bu libāsnı (13) ėgesini nėme ḳıldıng? Tėgirmençi aydı: Seḥer vaḳtide ėşikge çıḳıb ėrdim. (14) Bir kişi tėgirmen içide uḫlabdur bu libāslar. Taʿammüden[442] anı kötergüde birle urub (15) öltürdüm dėdi. Emīr Māhū anga bisyār nevāzişler ḳıldılar. Yezdicerd'ning ölügini (16) kėltürdiler. Tėgirmençige ḫilʿat-i mülūkāne bėrib Ḫorāsān'ġa ḥākim ḳıldılar. Baʿd ez-ān (17) Behrām İbn Māhū'nı Belḫ ṭarafıge yiberdiler. Ol Belḫ'de olturdı. Tā zamānı ki ḫilāfet-i Ḥażret-i (18) ʿAli'ġa ḳaldı. Ḥażret-i Şāh-ı Merdān yana Ḫorāsān'de yiberdiler. Tā ḫilāfet-i Ḥażret-i İmām (19) Ḥüseyin'ġa ḳaldı. Olar hem Ḫorāsān'ġa yiberdiler, çün nāme Behrūc Rāżī'ġa yetti. (20) Emīr Māhū Ḫorāsān'de mātem tuttılar. Tamām merd, zen ḳara libās keydiler. Bir nāme Emīr Māhū- (21) ġa yazıb, yiberdiler ve yana bir nāme Emīr Saʿdān-ı Zer-nigār'ġa yana bir nāme ʿAbdu'r-raʿūf **[263]** (1) ʿAli Ābādī'ġa yana bir nāme ʿAbdu'llāh Bedeḫşānī'ġa yana bir nāme Belḫ'ge yetti. Belḫ leşkerini cemʿ (2) ḳılıb toḳsan ming kişi boldılar. Yana bir nāme Şāh Semerḳandī'ġa bir nāme İsfendiyār bir nāme (3) Esedu'llāh Tirmīzī'ġa bir nāme ʿAbdu'ṣ-Ṣamed Kāşġarī'ġa tā ki ėkki yüz altmış ming leşker cemʿ boldılar. (4) Belḫ ve Bedeḫşān'nıng pādişāhları kėldiler. Emīr Māhū, Yezdicerd'ning ḫazīnesini leşkerge (5) taḳsīm ḳılıb berdiler. Ḥażret-i Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnıng bārgāhlarını alıb yürdi- (6) ler. Ebū'l-fevāriş kėlib Behrūc'ġa ḫaber berdiler ki, Ḫorāsān pādişāhları Māverā'ün-nehir (7) deryāsını lebige kėlib tüştiler dėb. Behrūc ming kişi birle çıḳıb Emīr (8) Māhū'ġa mülāzemet ḳıldılar. Behrūc, Ebū'l-fevāriş'ni Ḥażret-i İmām'nıng mülāzemet- (9) lerige yiberdiler. Baʿd ez-ān leşker cemʿ bolub, Behrūc hemmeleri Ḥażret-i İmām ṭarafıge revān (10) boldılar. Ėmdi söz bu yerde ḳalsun. Vaḳtī ki ʿUbeydek'ge ḫaber yetti ki, Şām'dın (11) sanga meded yetti dėb şādyāne çaldurdı. Süvāre bolub imām ṭarafıge yürdi. İmām (12) hem ḫaberdār bolub süvāre boldılar. Her ėkki leşker süvāre bolub turub ėrdiler ki (13) beyābān ṭarafıdın gird peydā boldı. Gird arasıdın bir piyāde kėlib ʿUbeydek- (14) ni rikābını büse ḳıldı. Aydı ki, kimsen? Ol aydı ki: Mendür men birāder-i Hindī. ʿÖmer (15) Naḥs, Şemr-i laʿīn, Yezīd-i Ḫavlī, Yaʿḳūb-ı dūzaḫī ḳırḳ ming kişi birle yetti, dėdi. (16) ʿUbeydek ḫoş-ḥāl bolub şādyāne ḥāl durdı ʿAlemlerni cilveler berdi. (17) Kėlib ʿUbeydek leşkerige ḳoşuldı. Leşker-i İslām'ġa

[442] Metinde طعميده "ṭaʿammīde" yazılmış.

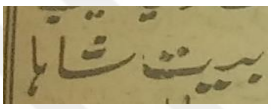
girānlik ḳıldı ki bu (18) melʿūnlarge mundaġ maḥalge kömek yetti, dėb uşbu sözde ėrdiler. Yana bir gird nümāyān (19) boldı. Çünānçe āfitāb-ı tābān körünmedi. Ol gird arasıdın bir piyāde kėlib (20) toḫtadı. İmām aydılar: Bu neçük piyāde bolġay. Mundaġ nėmerseni körmeb ėrdim. (21) Māhān Şebrū aydılar: Ay şehriyār bu Serheng Ebū'l-fevāriş Rāżī'dür. Merd-i merdāne [264] (1) ve dānişmend-i zamānedür. Munıng̀ āvāzesi tamām ʿālemning̀ tutubdur. Peder-i büzürg- (2) vārıng̀ızını ḫidmetlerige yetgen kiyaknı yügürüb. Ḥażret-i Şāh-ı Merdān bir Kelāmu'llāh, (3) bir bıçaḳ bergen. Kėlib, imāmnı rikāblarıġa yüzini sürtüb, yıġlab bī-hūş bolub, (4) yıḳıldı ve yana hūşıġa kėlib, emīrlerni selāmını yetgürdi. İmām beġāyet şād (5) bolub şādyāne çaldurdılar. Beyābān ṭarafıdın āvāz, gırnāy, kös, sefīd mühre çıḳa- (6) dur. Zemīn ü zamān, kūh, deşt, beyābān lerzege kėldi. Ėkki yüz altmış ʿalem ẓāhir (7) boldı. Leşker-i emīr ḳavī boldı. İlgeri bir ḳara ʿalem kėlür ėrdi. Astıde bir (8) pādişāh-ı meḥāsin, çün kāfūr aḳarġan ḳırḳ ėkki pādişāh, ėkki yüz altmış ming̀ (9) leşker birle kėlib imāmning̀ rikāblarını būse ḳıldılar. Ḥażret-i İmām be-ġāyet (10) şādmān boldılar. Ėkki leşker yanıb tüştiler. Emīr Māhū buyurdı ki: Bārgāh-ı Yūsuf (11) ʿaleyhi's-selāmnı kėltürüng̀ler dėb. Mollā Müftī Serāc, on ėkki ming̀ kişi (12) bārgāhnı alıb yürür ėrdiler. Tört ming̀ altun, kümüş birle cabduḳ ber-pā ḳıldılar. (13) Tört ming̀ ḳızıl aṭlasdın anı kenāresiġa tarttılar. Her ḳaysı bölek reng- (14) de biri zerdin biri misdin biri heft-cūşdin ve biri dendāndın. (15) Her ḳaysısı birbiridin yıraḳ ber-pā ḳıldılar. Tört ming̀ fānūs, tört ming̀ (16) laʿl ve mervārīd Curʿası[443] teber[444] meyve, engūr baġlaġan taḫtge müştemil ḳırḳ ėkki pāye (17) birle. Ḳızıl[445] altundın tört dıraḫt, tört ṭarafıge ol dıraḫtnıng̀ başıde (18) ḳuşlar müşk-i ʿanberdin ber-pā ḳılġan. Yegirme tört ming̀ mesned ol ėkki (19) ming̀ ṣandel, sekkiz ming̀ taḫt, sekkiz ming̀ altun, ḫeşt, sekkiz ming̀ kümüş, (20) ḫeşt mūnıng̀ birle ber-pā ḳıldılar. Hemāndın bir ḳubbe-yi mescid binā ḳılġan. Bulġardın bir ḥavuż, yana (21) bulġardın ang̀a ming̀ meşk de su ḳoyar ėrdi. Tört yüz öy anıng̀ girdide [265] (1) binā ḳılġan ėrdi. Müselmānlarge ġusl iḥtiyāc bolsa ande ġusl ḳılur ėrdiler El-ḳıṣṣa: (2) Ol esāse ve debdebelerni Ḥażret-i İmām'ge pīşkeş ḳıldılar. Ḥażret-i İmām emr ḳıldılar ki (3) ėkki ming̀ çāder ber-pā ḳıldılar. Mātem bünyād ḳıldılar. Tā on küngaça tėvege ḳoy (4) öltürüb āb, aş ḳılıb ḫatm-i Ḳurān ḳılıb ṣevābını şühedāġa bağışladılar. Mātem- (5) din fārig̀ bolub ṭabl-ı ceng nevāzişġa kėltürdiler. Düşmanlar hem ṭabl-ı ceng çaldurdılar. (6) Bu ėkki leşker namāz-ı bāmdāddın keyin ṣaflarını rāst ḳıldılar ve piyādeler hem ṣaf- (7) larını rāst ḳıldılar. ʿAlemdārlar ʿalemlerini berāber rāst ḳıldılar. Emīrler ve dilāver- (8) ler meyl meydān ḳılur

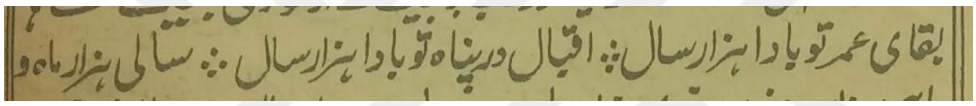
[443] Metinde جوره "cura" yazılmış.
[444] Metinde طبر "ṭaber" yazılmış.
[445] Metinde قیزین "ḳızın" yazılmış.

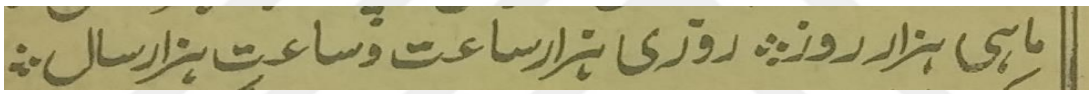
ėrdiler. Ebū'l-fevāriş Rāżī, imāmnıng aldılarıġa kėlib, (9) nėçe cāyde zemīnni edeb birle būse ḳılıb, icāzet soradılar. Ḥażret-i İmām, anga ruḫṣat (10) berdiler. Meydānġa kirdiler. Laʿbler körsettiler. Merd tilediler. Emīr buyurdılar ki ol (11) ėkki seg-beççeni bendhāy-i girān birle kėltürüb ėkki dār baġladılar. Açıġ tütünler, (12) bu seglerni dimāġıdın urladı. Ammā Ebū'l-fevāriş meydānde turdı. ʿUbeydek (13) leşkeridin Yaʿḳūb-ı dūzaḫī meydānġa kėlib, sed-rāhını alıb, bāng bā-heybet (14) urdı ki, sen ne kişi sen? İrānlarnı meydānıġa kirib sen, taşḳarı çıḳġıl! (15) Manga ʿārdur ki sening birle ḥarbe ḳılsam. Men kirib ėrdim ki bir güte segni (16) dūzaḫġa yiberey dėb. Sen dėk seg-beççeni naẓarım almas. Ammā bu ḫāksār pelīd, der-ḳahr (17) bolub, Ebū'l-fevāriş'ning başıġa tīġ saldı. Ḳabā nemedge alıb tīġını ḳolıdın (18) tartıb alıb taşladı. Şemşīr-i Mıṣrī birle andaġ urdılar ki dū ḥişşe berāber boldı. (19) Cānı cehennemge cilve ḳılıb bardı. Her ṭarafdın āvāz, aḥsen, āferīn çıḳtı. (20) Ebū'l-fevāriş yana merd tilediler. Şeddād meydānġa kėldi. Ḳırḳ oḳ Ebū'l-fevāriş'ġa (21) revān ḳıldı. Ebū'l-fevāriş muʿallaḳ urub ong ve solġa red bėrib turdılar. [266] (1) Şeddād ġuṣṣadın yaynı taşladı Tīġ tartıb, Ebū'l-fevāriş'ge saldı. Ebū'l-fevāriş (2) baġlıgge ḳol sunub bir taş-ı terāşīde ḫırāşīde ḳolıġa alıb andaġ urdılar ki, pāre (3) pāre bolub. Tīġi ḳolıdın tüşti. Ol ḥarāmzādeni ġarażı ḳaçmaḳde boldı. Ebū'l-fevāriş (4) ilgeri ḳadem ḳoyub taş birle ėkki ḳaşını ortasıġa andaġ urdılar ki pīşāne- (5) sidin tėgib, kāsesidin cüdā bolub, fī'n-nārü's-seḳar[446] kėtti. Müselmānlar ṭabllarını (6) ṣadāġa kėltürdiler. ʿAlemlerini cilve berdiler. Anıng arḳasıdın Süfyān nīze (7) ḥavāle ḳıldı. Anı nīzesini ḳabā nemedge alıb, ḫançer birle andaġ urdılar ki çep ṭarafı- (8) dın çıḳıb, merkebidin yerge yıḳıldı. Başını tenidin cüdā ḳıldılar. Dūzaḫġa bardı. (9) Yana merd tiler. Sālim dėgen ḳaṣd ḳıldı. Ebū'l-fevāriş bu yere ḫaltedin bir şīşe ḳutu (10) birle urdı ki ot tutaştı. Ḳaçıb ṣafge tėgünçe köyüb kül boldı. Ḳāsım (11) İbn Eẕher kirdi. Sālim'ni ḫˇāherzādesi ėrdi. Bir tīri bar ėrdi. Anı zehrge soġar- (12) ġan. Ebū'l-fevāriş ol oḳnı tutub alıb. Ol oḳ birle özini andaġ urdılar (13) ki ol laʿīnni ėkki ketfidin perrān ötüb yerge ġarḳ boldı. ʿUbeydek-i laʿīn (14) leşkerge işāret ḳıldı. Piyādelerdin on ming şeb rū cāsūs, cemīʿ (15) ḫavāric Ebū'l-fevāriş'ge rīz ḳıldı. Ebū'l-fevāriş hem ol gele-yi bī-himmetlerge özlerini (16) urdılar. Ḳatl ḳıla başladılar. Māhān Şebrū Esferānī, Sālsa, Esed Ḳarakūlī, Şīr Zād (17) Semerḳandī, Ebū'l-fetūḥ Hemedānī, Şād-behr Maʿānī, Yūsuf Besṭāmī, Mesʿūd Ḳazvīnī, Şād- (18) kām Ḳazvīnī, Şād-behr Zenhervānī, Ebū'l-fetū Asḳalānī, Ebū'l-żiyāḍ Şīrāzī, Ḳarġa ve (19) Mestūre her ḳaysısı bir ejderhā-yı[447] zamān ve şīr-i beyābān dėk der-üftād boldılar. (20) Yegirme tört

[446] Metinde فی النارسقر "fī'n-nār-ı seḳar" yazılmış. Müddesir sûresi 26, 27 ve 42. âyetlerde geçmektedir.
[447] Metinde اژدها "ejdehā" yazılmış.

ming ʿayyār yeter. Ḫançer-güẕārlar özlerini ʿUbeydek'ni leşkerige urdılar. (21) Ḫavāriclerni ḳanı deryā bolub aḳtı. Ḥażret-i İmām kişi yiberdiler ki piyādeler yan- **[267]** (1) sun, dėb. Māhān Ebū'l-fevāriṣ piyādelerni alıb şād u ḫürrem ve ḫoş-vaḳtlik (2) birle imāmnıng mülāzemetlerige kėldiler. Ḥażret-i İmām, Ebū'l-fevāriṣ'ni pīşānesige (3) būse ḳılıb nevāzişler ḳıldılar. Emīrler hemme taḥsīn ü āferīn oḳudılar El-ḳıṣṣa: Ḥażret-i (4) İmām ol seg-beççelerni dār tübige ėletib. Şemr'ni ʿUbeydek'ni oġlını atasıge (5) körsetib aydılar ki: Ay ʿUbeydek sen ʿAli El-Murtażā'nıng oġlıġa raḥim ḳılmadıng. (6) Körgil ki sening oġlunga neler ḳıladur men dėb oḳ birle aġzıġa urdılar. (7) Arḳasıdın çıḳıb dārġa mıḫlanıb ḳaldı. ʿUbeydek bī-hūş bolub yıḳıldı. (8) Furṣatdın keyin hūşıġa kėldi. Ḥażret-i İmām buyurdılar ki: Tīr-bārān ḳılıng- (9) lar, dėb buyurdılar. Behrām İbn Māhān Sevrī ʿalem tübide ėrdi. At oynatıb (10) Ḥażret-i İmām'nı mülāzemetleride turub bu beytni oḳudı.

Beyt:

Şāhā (11) beḳā-yı ʿömr tū bādā hezār sāl[448] İḳbāl-i der-penāh tu bādā hezār sāl* Sāli hezār māh u (12) māhī hezār rūz* Rūzī hezār sāʿat ve sāʿat hezār sāl* [449] aydılar. Nėme maḳṣad (13) nīk-bār aydı. Ay imām ḥażretleridin ümmīdim bar ki meydānġa barıb neçe ḫavāricni (14) cehennemge yiberey. İmām ruḫṣat berdiler. Meydānġa barıb merd tiledi. ʿUbeydek aydı (15) ki: Bu kimdür? ʿAyyārlar aydılar ki: Ḫorāsān pādişāhınıng oġlıdur. Özi Belḫ'ni ḥākimi, (16) atı Behrām'dur. ʿUbeydek aydı ki: Men nėmedin ḳorḳam ol manga mülāḳāt bolur kimerse bolġay mu? (17) Pehlevānlardın anı barıb, cevābını bėrib, başını manga kėltürse ḫilʿat-i mülūkāne Yezīd- (18) din alıb bėrgeymen. Cāy-gāhını bülend ḳılġaymen dėdi ėrse Varaḳa Şāmī ol (19) bed-baḫt ḥarāmī bu sözni anglab barıb sed-rāhını aldı. Aydı ki: Ay beççe bu neçük (20) kārzārdur ki körgüze sen. Yezīd'din yüz ögürüb anı dergāhıġa ʿāṣī bolub- (21) sen. Ḥālā hem seni ʿUbeydek'ni ḳaşıġa alıb baray. Günāhıngnı tiley dėdi. **[268]** (1) Emīrzāde'ning ġażab otı şuʿle urub. Aydılar ki: Ay seg-beççe naṣīḥat üçün (2) kirding mü yā ceng üçün? Eger naṣīḥat üçün kėlgen bolsang, cevābıngnı (3) bėrey dėb. Merkeb sürüb andaġ urdılar ki arḳasıdın bir giz nīzening (4) uçı çıḳtı. Cehennemge

[448] Rabāb Tamdan yazmıştır. 5. Paragraftan sonraya bakılmalı. https://shahrvand.com/archives/37009

[449] *Ey hükümdar ömrün bin yıl olsun. / Allah'ın kaderinde seninle bin yıl olsun. / Bir yıl bin ay, bir ay bin gün olsun. / Bir gün bin saat, bir saat bin yıl olsun.*

bardı. Anı arḳasıdın Server İbn Varaḳa yetib kėldi. Tīġ (5) saldı. Emīrzāde tīġini ötkerib andaġ urdılar ki farḳ seridin ėkki ḥiṣṣe (6) berāber boldı. Anı arḳasıdın Laʿīm İbn Varaḳa kėlib kemendini siper üstide ḥalḳa (7) ḥalḳa ḳılıb taşladı. Ol melʿūnnı kemendini nėçe ḥalḳası Emīrzāde'ning ḥulḳu- (8) mıġa bend boldı. Ol seg atını ḳaytarıb revān boldı. Behrām arḳasıdın (9) merkeb sürüb andaġ urdılar ki tīġi kemer bendiġa boşalıb bėlining (10) yuḳarısı yerge tüşti. Yarımı merkebde ḳaldı. Bölek kişi ḳorḳub meydānġa (11) kiralmadı. Ḫavāriclerni ṣafı bend boldı. Emīrzāde naʿra urub aydılar ki: (12) Ay gele-yi segler, bī-himmetler! Mening meydānımġa nėme üçün kėlmey sizler! (13) Eger biring ḳorḳsang yüzüng kėl ve eger kėlmeseng ėmdi körgil! (14) Evvel ne üçün endīşe ḳılmadıng! Evlād-ı Muṣṭafā'ġa tīġ tarttıng- (15) lar. Körüngler ki ölümge özünglerni rıżā berdingler. ʿUbeydek (16) vehmlik bolub aydı ki: Bir pehlevān-ı zeber-dest bar mu, mening könglümni (17) ḫoş ḳılıb kėlgey, dėb ėrdi. Aḥmer İbn Ḥicāz ʿaleyhi'l-laʿne aydı ki: (18) Men baray. Fülān mevżiʿge leşker yibergil. Men anı mekr ve ḥīle birle (19) ande yetgürey. Ande işini tamām ḳılalı dėb ėrdi. ʿUbeydek-i laʿīn (20) kāfir-i bī-dīn öng ming kişi yiberdi. Barıb pinhān bolub turdı. Aḥmer İbn (21) Ḥicāz meydānġa yetti. Behrām'nıng sed-rāhını aldı. Bāng bā-heybet urdı ki: Mendür men [269] (1) Aḥmer İbn Ḥicāz. Sening birle munde ceng ḳılmas men! Eger men ġālib kėlsem seni leşkering (2) leşkering necāt bėrürler. Eger sen ġālib kėlseng meni leşkerim necāt bėrür dėb. Bu ėkkisi (3) meydāndın taşḳarı bir pāre yol yürdi. Çünānçe ėl közidin ġāʾīb boldı. Ol ḥarāmzāde (4) Behrām'ġa bir tīġ ḥavāle ḳıldı. Behrām red bėrib anga tīġ saldı. Ol ḥarāmzāde-yi mekkār ḳaçıb yürüb[450] ėrdi. (5) Şehzāde Behrām merkeb sürüb tā üç ferseng yolġa bardılar. Be-yek-pāre on ming ḫavāric puḫturmadın (6) çıḳıb Behrām'nı araġa aldı. Şehzāde āh tartıb ol nākeslerge der-üftād boldılar. Namāz-ı (7) pīşīn ötüb ėrdi ki şehzāde teng boldılar. Münācāt-ı be-dergāh-ı ḳāḍī (8) el-ḥācāt ḳıldılar ki, İlāhī dermāndedür men. Girdāb-ı belāġa ḳalıbdur men. Özüng (9) necāt bėrgil dėb ėrdiler ki, ṣaḥrā ṭarafıdın gird peydā boldı. Ol gird arasıdın (10) ottuz ming leşker yetti. Hemme siyāh pūş keyib ḥamle ḳıldılar. Ol ḥamlede bėş ming (11) ḫavāricni cehennemge yiberdiler. Bėş mingni esīr ḳılıb bağlab alıb kėldiler. Namāz-ı (12) şām bolub ėrdi ki Emīr Māhū, şehzāde üçün tīre bolub piyādelerni beyābānġa (13) yügürtüb ėrdiler. Ḳaranġude gird peydā boldı. Ottuz ming leşker siyāh pūş peydā boldı. (14) Üç şehzāde kėldiler. Behrām Şāh, Aḥmer İbn Ḥicāz'nı dest, be-gerden bağlabdur- (15) lar. Ḥażret-i İmām'ġa ḫaber berdiler. Bu civānlar birāderingiz aygenler. Birleri ʿÖmer ʿAli, Caʿfer ʿAli ve bir- (16) leri Faẓl ʿAli maġribdin kėlgen aygenler. Ḥażret-i İmām emīrlerni ve

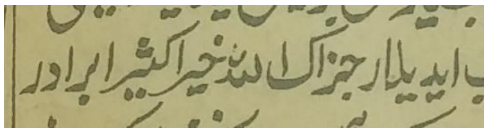
[450] Metinde يوراب "yüreb" yazılmış.

pādişāh[451]larnı (17) ve leşkerini olarnı istiḳbāliġa ḥükm ḳıldılar. Özlerini ṣaf-ı sipāhīġa yetgürdiler. (18) Mātem bünyād ḳıldılar. Yanıb leşker-gāhġa kėldiler. Aḥmer İbn Ḥicāz'nı bend ḳıldılar. (19) ʿÖmer ʿĀṣ'nı kėltürdiler. Giryān bolub imām ve emīrler ve şehzādelerni ḳademleriġa (20) yıḳıldılar. Zār zār yıġladılar. Baʿd ez-ān, on kün mātem tuttılar. Āb u aş bėrib (21) ḫatm-i Ḳurān ḳılıb ṣevābını şühedāġa bağışladılar. Aḥmer'ġa pervā ḳılmadılar. Sindī [270] (1) ʿayyār kėlib, ḫalāṣ ḳılıb alıb bardı. Hīç kim muṭṭaliʿ bolmadı. Şehzādeler her tuḥfe (2) ki maġribdin alıb kėlib ėrdiler. Barını Ḥażret-i İmām leşkerge ḳısmet ḳılıb (3) berdiler. İmām bularnı, bārgāh-ı Ḥażret-i Yūsuf ʿaleyhi's-selāmge orun taʿayyun ḳıldılar. (4) Her ḳaysıları mesnedleride ḳarār taptılar. Ḥażret-i İmām, ʿÖmer ʿĀṣ'ġa ḳarab aydılar (5) ki: Ne bāʿiṣdin Yezīd-i pelīdge bīʿat ḳıldınḡ, dėdiler. Yıġlab aydılar ki: Yā İmām Yezīd, (6) Muʿāviye gürını çuḳur ḳazġan ėken. Meni atamnı ḳabrge sen kirgüzüb ḳoyġıl, dėdi. (7) Men kirgüzüb ḳoydum. Ammā çıḳarde Yezīd-i pelīd başımde tīġ köterib turdı. (8) Bīʿat tiledi. Men bī-çāre boldum. Ammā munınḡ işleridin hīç ḫaberim yoḳ ėrdi (9) dėdiler. Ḥażret-i İmām aydılar, sizni ḳatl ḳılur ėrdim. Ammā reʿāye ḳıldım. Ėmdi siz barıb (10) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni Ehl-i Beyt'ni Yezīd-i pelīd benddin ḫalāṣ ḳılıb yiberinḡ. (11) ʿÖmer ʿĀṣ ḳabūl ḳılıb, sevgend yād ḳıldılar. Yana Ḥażret-i İmām aydılar ki: Ėmdi yana (12) müselmānlarnı üstige leşker yiberġıl, dėdiler. Anı ḳabūl ḳıldılar. Her ne ḳılġan (13) işlerige peşīmān boldılar. Şām ṭarafıge revān bolub Şām'ge yettiler. Yezīd'ni mülāzemeti- (14) ge kirib her ne ötken vāḳıʿanı beyān ḳıldılar. İmāmnınḡ leşkerini ṣıfatını beyān (15) ḳıldılar. Bārgāh-ı Ḥażret-i Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı beyān ḳıldılar. Aydılar ki: Tenhā bārgāh- (16) nı arżıge[452] on ėkki minḡ kişi kėrek tā ber-pā ḳılġalı. Ammā imāmnı leşkerini sanı (17) yoḳtur. Ay Yezīd fikrinḡni ḳılmaḳdın özge çāre yoḳtur. Tamām işlerini men (18) kördüm. Bu kün yā ėrte sanḡa ne vāḳıʿalar bolur ikin dėdi. Yezīd başını töpen (19) saldı. Furṣatdın keyin başını köterib aydı ki: Bu işni tedbīri ne bolur? (20) ʿÖmer ʿĀṣ aydılar ki: Āsān iş oldur ki İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni benddin çıḳar- (21) ıb yaḫşı libāslar keydürüb, yaḫşı mülāzemet ḳılıb, ʿözürler aytıb, könḡlini [271] (1) ḫoş ḳılıb. Üserā-yı seng olarnınḡ evlādları ehl-i keremdür. Āngāh şühedānı (2) başlarını teslīm ḳılıb, Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe'ge yibersenḡ tā ki ol fitneler teskīn (3) tapḳay. Bolmasa ceng ḥarbī bünyād bolur, dėdi. Yezīd rāżı boldı. Ammā Mervān-ı Ḥakīm, (4) ʿÖmer ʿĀṣ'ġa baḳıb bāng birle aydı ki: Bu nėme dėgeninḡ Zeyne'l-ʿābidīn'ni yiberib bolmas. (5) İmām Muḥammed Ḥanīfe her yerde bolsa (5) İmām Zeyne'l- ʿĀbidīn'ġa mülḥaḳ bolur. Taḫtge

[451] Metinde بادشاه "bādişāh" yazılmış.
[452] Metinde ارز "arz" yazılmış.

olturġuzur. (6) Atasını ḫūnını daʿvā ḳılur. Ḫūndın ötse daʿvā-yı ḫilāfet ḳılur. ʿĀlemde anıng (7) ʿibād[453] ecdādını hevādārları tola, anga bīʿat ḳılurlar. Ol vaḳtde Yezīd'ni (8) mülkiġa ḫalel yeter. Ḫilāfetge olturġaç anıng defʿige kūşiş ḳılurlar. Her renc (9) Muʿāviye'din İmām Ḥüseyin'ġa tėgib ėrdi. Bu müddetde alurlar. ʿÖmer ʿĀṣ aydı ki: Ay (10) Ḫar, yana nėme başıngde ḫayāling bar! Bu hemme fitnelerni ʿālemde sen ḳıldıng! Ḫūn (11) tökülürge sebeb sen boldung. Henüz ʿālemġa ot yaḳışnı terk ḳılmadıng. (12) ʿĀlem ḫarāb bolub dīnler berbād kėtti. Mervān-ı Ḫar aydı: Özüng sözlemey sen! Yana (13) kişige söz bėrmey sen! Meni fitne-engīz dėr sen. Ançа ki, özüng ḳıldıng. Ḫāṭır- (14) ıng tėgürmey sen. Muʿāviye öz ṭarafıdın seni naṣb ḳıldı. ʿAli kerrema'llāhu veche (15) Ṭavḳ İbn Kenāne'ni ve cemīʿ Benī Hāşim'din ve gürūh-ı Benī Ümmiye'din kėldingler. Ṭavḳ İbn (16) Kenāne minberge çıḳıb, ʿAli'ni ʿazl ḳıldı. Sen Muʿāviye'ni ʿazl ḳılġay ėrding. (17) Naṣb ḳıldıng. Bu fitneler arade ḳāʾim[454] boldı ve sen ḳarab tursang ėrdi taḳdīr-i (18) Ḫudā ḳaysı ṭarafge bolur ėrdi. Yezīd'ni meclisidin ġırīv çıḳtı. Ṭavḳ İbn Kenāne ḫacel boldı. (19) Yezīd-i pelīd bildi ki bu sır fāş bolġu dėk. Yezīd'ge maʿlūm boldı ki ḫilāfet ʿAli'ning (20) ḥaḳḳı ėken. Fī'l-ḥāl her ėkkilesige bāng urdı ki: Ḫāmūş bolunglar, dėb. (21) Bular şevik boldı. Yezīd, birāderige kirdi. Üç künġaça çıḳmadı. Cān vehmige ḳaldı. Törtünçi [272] (1) küni Yezīd'ni muḳarrebleri dil-dārlik birle çıḳarıb taḫt üzre olturġuzub. Baʿd- (2) ez-ān ʿÖmer ʿĀṣ aydı ki: Eger İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni, İmām Muḥammed'ge yibermeseng! Bārī anı (3) bendġa saḳlamasang! Öz meyliçe kūçe ve bāzārde yürsün! Tā ki maʿlūm bolsun. Şul (4) zamān Yezīd turdı. Boynıġa ḳılıç astı. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni ḳaşlarıġa (5) kirib ʿöẕr aytıb ḳademlerige būse ḳılıb yıḳıldı. Aydı ki: Yā imām ḫˇāhlaydur men (6) ki sizni uluġ babangizge yibersem. Ḳorḳadur men ki, ʿamelingiz yana bir fitne başlamaġay. Ėmdi (7) öz meylingizçe yürüng şehrge kiring kim birle ḫˇāhlaydur siz, āşinālik ḳılıng. (8) Bir kimerse bar ėrdi. Anı Muʿāẕ dėr ėrdiler. Yezīd'ni mülāzemetide ėrdi. Ammā muḥib-i ḫānedān (9) ve dost-dār-ı ḫānedān ėrdi. Aydı ki: Bu ezānı imāmġa ḳıldıng. Ḥāżır bol. Bir cemīʿ-yi pehlevān (10) dest-bürd körsetib alıb barġaylar. Andın keyin libāsları, ḳıymet bahā keydürüb (11) ḳoydı. Bir kün Muʿāẕ aydı: Yā ibn resūlu'llāh. Men ḫˇāhlaydur men ki sizni ʿamelingizge (12) yetgürsem. Ceng birle iş ḳılıb bolmas ehl-i ʿālem bisyār. Men bir iş ḳılay ki, kişi (13) mendin gümān ḳılmasun. Ḥażret-i İmām giryān bolub aydılar:

[453] Metinde اباد "abād" yazılmış.
[454] Metinde قايم "ḳāīm" yazılmış.

Cezā ke’llāhu ḫayra keşīrā[455] birāder-i (14) muḥib-i ḫānedānlikni becā kėltürdüng͡. Tang͡la ceddimning͡ aldıde bu yaḫşılikni (15) siz ḳıldıng͡ız. Atamdın ve anamdın ve babamdın ve men sizing͡ üçün bu ecrni (16) alur men. Yana aydılar: Meni neçük alıb barur siz? Muʿāz aydı: Yā ibn resūlu’llāh ḫāṭrımġa (17) yetedür ki, fülān mevżiʿde mescid ki yaḳındur. Naḳb urur men. Ol naḳbnı bir başını (18) mescidge yetgürür men. Vaḳtī ki, ḫaṭīb minberge çıḳıb ḫuṭbeni oḳuy dėse oḳuġanı ḳoymang͡! (19) Özing͡iz çıḳıb ḫuṭbeni edā ḳılıng͡! Ḫānedānıng͡ızını sitāyiş ḳılıng͡! Yezīd’ni (20) tābiʿleri birle mezemmet ḳılıng͡ ve men feryād ḳılur men ki Ḥüseyin’ni oġlı Yezīd’ge (21) ihānet ḳıldı dėb, siz naḳbnı içige kiring͡! Men barıb minberge leng bėrür men. Minberni yıġaçı [273] (1) sınıb naḳbnı aġzıġa bend bolur. Naḳbge kirgeli yol tapalmas. Men ol yıġaçnı alġalı (2) ḥiyel ḳılur men. Ol yıġaçlarnı alġunça evvel özüm kirür men. Āheste ḳadem ḳoyarımen. Siz naḳb- (3) nı ol aġzıdın çıḳıb mening͡ öyümge barıng͡! Maḫfī bolung͡! Men bir nėçe kün ṣabr ḳılıb furṣat (4) tapıb imām ṭarafıge barur miz. Ḥażret-i İmām Zeyne’l-ʿābidīn Muʿāz ḥaḳḳıġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Muʿāz ġulāmlarını (5) buyurdı ki: Kėçe kėlib naḳb urdılar. Naḳbnı aġzını ḥüsn pūş ḳıldılar. Namāz-ı cumʿaġa ezān ayttı. Şām (6) ḫalḳı namāzġa ḥāżır boldı. Ḫaṭīb minberġa çıḳıb ḫuṭbe oḳuġay. Ḥażret-i İmām mübārek ḳademlerini minber- (7) ge ḳoyub ḫuṭbeni ʿaṣāsını ėlgidin alıb aydılar: Ay ḫaṭīb, sen bir zamān olturġıl! (8) Ṭarīḳ-i ḫuṭbeni mendin behraḳ bilmes sen dėb minberge çıḳtılar. Aydılar ki: lā ilahe illā’ (9) llah Muḥammedü’r-resūlu’llāh dėdiler. Ehl-i mesciddin fiġān çıḳtı. İmām aydılar: Peyġamber mening͡ (10) ceddimdür. Olarġa ümmetlik birle ʿamel ḳılur sizler. Şām ḫalḳıdın yana fiġān çıḳtı. (11) Evlād-ı peyġamberni bī-ḥad sitāyiş ḳıldılar. Yezīd’ni mezemmet ḳıldılar. Yezīd aydı: Tutung͡- (12) lar. ʿAli’ni oġlını Ḥażret-i İmām çüst ü çābük minberdin tüşüb naḳbge kirdiler. (13) Ol ṭarafdın çıḳıb, Muʿāz öyige kirdiler. Muʿāz feryād ḳıldı ki, Ḫalīfe Yezīd’ge ihānet (14) boldı dėb hemmedin ilgeri minberge kėlib leng urdı. Minber pāre pāre (15) boldı. Yıġaçları naḳbnı aġzıge bend boldı. Tā ol yıġaçnı naḳbnı aġzıdın (16) alġunça ḥiyel boldı. Muʿāz hem özi naḳbnı içige kirdi. Özgeler hem kirdi. Āheste (17) ḳadem ḳoyar ėrdi. Yana kişini ötkeni ḳoymas ėrdi. Tamām ḫalḳ birle naḳbnıng͡ (18) ol ṭarafıdın çıḳtı. İmāmdın hīç eser ẓāhir boldı. Be-tamām şehrge münādī ḳıldurdı. Ḫalḳ (19) isteb çıḳtı. Hīç vech birle tapalmadılar. Dervāzelerni bend ḳıldılar. Ḫāṣ, ʿāmġa (20) siyāset ḳıldı, Şehr uluġlarını

[455] *Allah sana hayırlı mükafaat versin* “جزاك الله خيرا كثيرا” Hadis: Tirmizī, Birr 86, (2036)

çarlab soradı. Hemme ḳasem yād ḳıldılar ki, bu (21) işdin ḫaberimiz yoḳ. Üç kün ötti. Yezīd tīre boldı ve endīşe-mend boldı. Mervān-ı **[274]** (1) Ḫarnı çarlatıb aydı ki: Meni çāre-yi kārımnı ḳılmas mu sen? Mervān-ı Ḫar aydı: Men aytmadım mu, (2) ʿÖmer ʿĀṣ'nı sözi birle ʿamel ḳılmaġıl! Anıng tedbīri ḫāmdur dėb. Ḥālā hem yol, yollarġa (3) kişi ḳoyġıl! İmām Zeyne'l-ʿābidīn henüz hīç yerġa barġan ėmesdür. Şehrdedür. (4) Şehrni teftīş ḳılmaḳ kėrek. Ammā mening ḫāṭırımġa kėledür ki, bu Muʿāz'nı işidür. (5) Anı çarlab siyāset ḳılġıl! Yezīd Mervān-ı Ḫar'nı sözi birle Muʿāz'nı çarlab aldı. Aydı ki: (6) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni elbette sen bilür sen. Aygıl ki ḳayde dür? Muʿāz aydı: Subḥāna'llāh. (7) İmām Zeyne'l-ʿābidīn yoḳ bolġandın bėri sening üçün mende ārām u ḳarār (8) yoḳtur. Ḫoşluḳ birle yatḳanım yoḳ. Ṭaʿām hem yegenim yoḳ. Dāīm tefaḥḥuṣdedür men. Sen hem (9) tereddüd ḳılġıl Men hem cid ü cehd birle aytay şāyed ki bu müşkil iş āsān bolġay. Mervān kör- (10) di ki Muʿāz sözige Yezīd ferīfte boldı. Mervān aydı: Yezīd'ning ḳulaġıġa ki İmām Zeyne'l-ʿā- (11) bidīn seni ʿömringni ėkki yarım yıl dėb ėrdiler. Muʿāz'dın soraġıl mening ʿömrüm ḳança- (12) dur, dėb. Mühlet bergil, barıb İmām Zeyne'l-ʿābidīn'din sorab, sanga cevāb bėrür. Andın (13) emāneti tapmaḳ āsāndur dėdi. Yezīd Muʿāz'ġa baḳıb aydı ki: Mening ʿömrümni tapġıl, ḳança- (14) dur? Eger tapmasang seni helāk ḳılur men dėdi. Muʿāz aydı ki, Subḥāna'llāh bī-vücūd, sū'ālime[456] (15) ḳıldı. Bilmes men ki ne ʿadāvet bar! Mendin hergiz mundaġ sū'ālni[457] ḳılmas ėrding. (16) Meger ʿayyārlar teḳāvetlik söz aytıbdur. Men ne biley ki seni ʿömrüng ne miḳdārdur. (17) Mervān aydı ki: Emīre'l-fāsıḳīn'ni sözi te'ḫīr[458] bolmasun! Cevāb bergil. Muʿāz aydı ki: Sen (18) cevāb bėrgil ki vezīr-i cümlete'l-meliksen! Mervān aydı ki: Mendin soraġan yoḳ, sen- (19) din soraydur. Yezīd aydı ki: Eger cevāb bėrmeseng helāk ḳılur men. Muʿāz aydı ki bu seg (20) ʿadāvet baġlabdur. Āsānlıḳ birle ḳoymas dėb nā-ʿilāc boldı. Aydı ki: Ay Yezīd (21) manga mühlet bergil! Barıb ʿālimlerdin sorab, cevāb bėrey. Yezīd üç kün mühlet bėrdi. **[275]** (1) Muʿāz endīşe-mend boldı. İmāmnı ḳaşlarıġa kėlib beyān-ı vāḳıʿanı ayttı. İmām aydılar: (2) Yezīd'ning ʿömridin ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmabdur dėdiler ėrse, Muʿāz şād (3) boldı. Yezīd ḳaşıġa kėlib aydı ki sening ʿömrüng ėkki yarım yıldın artuḳ ḳalmab- (4) dur. Yezīd soradı: Bu sözni imām aytġandur. İmāmdın bölek kişi bilmes. Muʿāz'nı (5) saḳladı. Özi Muʿāz'nıng sarāyıġa bardı. Muʿāz'nı ḳulını tutub soradı. (6) Ol ḳulnı könglide kīnesi bar ėrdi. Yezīd'ni kördi. Kėlib Yezīd'ning ḳulaġıġa (7) aydı ki: İmām fülān yerde dėdi. Yezīd

[456] Metinde سوال "sūāl" yazılmış.
[457] Metinde سوال "sūāl" yazılmış.
[458] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.

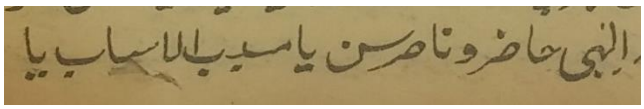
kėlib Mervān'nı buyurdı. İmāmnı tapıb alıb (8) kėldi. Muʿāz̲'nı şehīd ḳıldı. İmāmnı yana tėmür öyge bendge saldı. Andın keyin (9) bu seg yana leşker cemʿ ḳılmaḳnı fikride boldı. El-ḳıṣṣa: Ėkki sipāh bī-kerān ceng ü cidāl (10) birle ḳarār taptılar. Bu seg-beççe, Mülcem İbn Kehrem ėşitti ki, ornıde Ḫ̌āce ʿİmāde'd-dīn ḥākim bolub (11) ėrmiş. Ḥilye'de Ḫ̌āce ʿİmāde'd-dīn'din bölek kişi yoḳ ėrmiş. Gürḫāne-yi babasıdın (12) ottuz bėş mi͡ng kişi cemʿ ḳılıb, Ḫ̌āce ʿİmāde'd-dīn'ni başıge barıb, şehrni ḳomadı. (13) Ḫ̌āce ʿİmāde'd-dīn, imāmġa ʿarż-ı ḥāl ḳılıb bir piyādeni yiberdiler. Piyāde imāmnı͡ng mülāzemet- (14) lerige barıb, şarṭ-ı ḫidmet ve ādāb becā kėltürdi. Nāmeni berdi. İmām muṭālaʿa ḳılıb, (15) āb-ı dīde ḳılıb, yıġladılar. Aydılar: Ay yārānlar ve ay dost-dār-ı ḫānedānlar bili͡ng- (16) ler. Seg-i bī-ḥamiyyet, cāhil Mülcem İbn Kehrem leşker tartıb, celebni bī-çāreçe ḳılıb, ḫ̌āce- (17) lerni teng ḳılıbdur. Bir pehlevān bolġay mu, barıb müselmānlarnı ḫavāriclerni ḳolıdın (18) necāt bėrgey? Behrām Şāh ḳad rāst ḳılıb imāmnı duʿā ḳıldılar. Men baray dėb imām an͡ga (19) duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Ottuz mi͡ng Belḫī tīġ-zen hemme dil ceng-cūy, ceng-dīdeni hemrāh (20) alıb revān boldılar. Ebū'l-fetūḥ ʿAyyār ʿinānlarıde menzil ḳaṭʿ ḳılıb, Furāṭ lebige yetti- (21) ler. Şehzāde, Ebū'l-fetūḥ ilgeri yiberdiler ki barıb ḫaber alġıl! Mülcem İbn Kehrem kėlibdür mü yā [276] (1) kėlmeydür mü? Sen kėlgünçe biz munde ceng yaraġını tüzetib tüzeli. Ebū'l-fetūḥ ılġar (2) ḳılıb kėtti. Kevn Kėçede Ebū'l-fetūḥ kirib kėldi. Şehzāde soradılar k: Mülcem kėlib- (3) dür mü, yā yoḳ? Ebū'l-fetūḥ aydı: Ay şehriyār-ı ʿālem, Mülcem İbn Kehrem henüz babasını gürḫāne- (4) side ėken. Ḫ̌āceler ḳorḳub kişi yibergen ėken. Behrām ḫoş-vaḳt bolub (5) aydılar: Munde şikār ḳıladurgen cāy bar mu? Şikār ḳılalı. Ebū'l-fetūḥ aydı: Fülān (6) mevżiʿde kīyaklar köpdür. Men hergiz mundaġ köp kīyaknı körgenim yoḳ. Ārzūde ėrdim (7) ki şundaġ şikār ḳılsaḳ dėb. Leşker munde tursun. Men sizni başlap baray dėdi. (8) Şehzāde ḳabūl ḳılıb, bir yerde barıb, bir murġni attılar. Ebū'l-fetūḥ otun yıġıb murġnı (9) kebāb ḳılıb şehzādeni aldıġa ḳoydı. Şehzāde ėkki kebāb yėb bī-hūş bolub (10) yıḳıldılar. Perde kilīmġa urab arḳasıġa köterib, ʿUbeydek'ni leşkerige revān boldı. (11) Bu ḥarāmzāde tīz-pāy ʿayyār ėdi. Ṣūretini mübeddel ḳılıb Ebū'l-fetūḥ ṣūretide bolub ėdi. (12) Behrām'nı͡ng leşkeri şehzāde kėlmedi dėb müntaẓır aydılar. Ebū'l-fetūḥ kėldi. Şehzādeni (13) bārgāhde tapmadılar. Sordı ki: Şehzāde ḳayde dür? Biz nėme bileli. Özü͡ng kėlib şikār- (14) ge alıb barmadu͡ng mu? Ebū'l-fetūḥ'nı dimāġıdın dūd çıḳtı ki, ḥarīfler meni͡ng ṣūretimde bolub (15) şehzādeni alıb kėtibdür[459] dėb. Fī'l-ḥāl leşker birle cengelni baḳtılar. Şehzāde- (16) din hīç es̲er ẓāhir bolmadı. Līkin ot yaḳılġan yerni körüb. Ebū'l-fetūḥ cezm ḳıldı ki (17) ʿayyārlar kebābġa dārū-yı bī-hūş ḳoşub şehzādeni alıb

[459] Metinde كتيب "ketib" yazılmış.

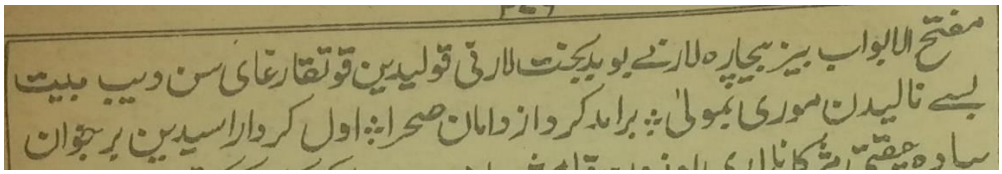
kėlibdür. Kördiler ki (18) şehzādeni atı otlab yürübdür. Ebū'l-fetūḥ aydı ki ay müselmānlar, sizler leşker- (19) gāhġa barıng͡lar. Men şehzādedin ḫaber-i taḥḳīḳ alı: kėley dėb revān boldılar. (20) Giryān u nālān, ser bürehne, girībān çāk bolub, imāmnıng͡ bārgāhlarıġa kėlib ḳıṣṣa- (21) nı beyān ḳıldı ve Emīr Māhū ve cemīʿ emīrān tīre vü perīşān boldılar. Ebū'l-fetūḥ [277] (1) aydı ki: Sizler ġam yemeng͡ler. Men ʿUbeydek ṭarafıge baray, dėb. ʿUbeydek'ni leşkerige barıb, (2) ṣūret-i tebdīl ḳılıb, ʿUbeydek bārgāhıġa kirib turub ėrdi. Hīç ḫaber maʿlūm (3) bolmadı. Aydı ki: Henüz Behrām'nı munde kėltürmebdür[460] dėb, mā'yūs[461] bolub yandı (4) barur ėrdi. Ġavġā çıḳtı ki tīz-pāy ʿayyār kėledür. Arḳasıġa perde kilīm köterib- (5) dür. Ebū'l-fetūḥ derḥāl yanıb ʿUbeydek'ni bārgāhıde kėlib turdı. Tīz-pāy (6) ʿAyyār Şemr-i laʿīn, ʿÖmer Naḥs, Yezīd-i Ḫavlī'ni sitāyiş ḳılıb perde kilīmni ortade ḳoydı. (7) ʿUbeydek külüb aydı ki: Ay serheng ol nėme aydı ki: Ol Ḫorāsānī beççedür ki, meydān- (8) de nėçe pehlevānlarnı helāk ḳılıb ėrdi. Behrām İbn Emīr Māhū Sūrī'dür, dėdi. ʿUbeydek (9) sordı ki: Munı ne yerdin tapıb bend ḳıldıng͡? Aydı ki: Kerbelā'nıng͡ cengelidin tutub (10) bend ḳıldım. Ḥilye'de leşker bile barur ėken buyurdı ki, hūşıġa kėltürüng͡. Defʿ-i dārū (11) ḳıldı. Şehzāde közlerini açıb kördi ki bölek ḥāl āh tarttılar. Aydılar: (12) Es-selāmu ʿaleyküm. Mening͡ selāmım ol kişige bolġay kim bilsün kim ḫilāfet Ḥażret-i İmām (13) Zeyne'l-ʿābidīn'ni ḥaḳḳıdur. Yana sordı kim: Meni munde kim kėltürdi? Tīz-pāy aydı: Men (14) kėltürdüm. Ay Ḫorāsānī beççe özüng͡ni neçük körer sen? Şehzāde aydı ki: Özümni (15) bir beze şīr dek[462] bilür men, rūbāhnı ḳolıġa tüşübdür men. Her ne ḫ̌āhlasang͡ ḳılġıl! Siz- (16) ler andaġ ḫalḳ ki, şundaġ evlād-ı Muṣṭafā'ġa raḥim ḳılmadıng͡lar. Mang͡a hergiz raḥim ḳılmas (17) sizler dėb turur ėrdiler. ʿUbeydek-i laʿīn ḳol uzatıb, oḳ, yaynı alıb, şehzāde- (18) ni sīne ṣandūḳıġa bir oḳ urġay. Şul esnāde bir pehlevān kirib kėlib (19) ġażab bolub. Şehzādeni bendige andaġ urdılar ki, pāre pāre boldı. Şehzāde (20) benddin ḫalāṣ bolub ḫavāriclerge ḳaṣd-ı ceng ḳıldılar. Ceng ḳıla ḳıla özlerini (21) ʿUbeydek yerni taḫtige çıḳıb. ʿUbeydek'ni kemer bendidin tutub köterdiler. Ėşik ṭarafıge yürdi, [278] (1) yürdiler. Kemer bendiler üzülüb yerge tüşti, ḳaçtı. Şehzāde andın çıḳıb kördi ki (2) ʿUbeydek'ni aṭı turubdur. Çüst ü çābük özlerini at üstige aldılar. Āḫir, ceng ḳıla ḳıla (3) şehzāde ėkevlen ḫavāriclerdin tola teng boldılar. Münācāt-ı be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt (4) ḳıldılar. Nāgāh beyābān ṭarafıdın gird peydā boldı. Yegirme pergāle ʿalem nümūdār boldı. Emīr (5) Muṣīb Ġāzī yegirme leşker-

[460] Metinde کیتورمابدور "kėtürmebdür" yazılmış.
[461] Metinde مایوس "māyūs" yazılmış.
[462] Metinde دک "dek" yazılmış.

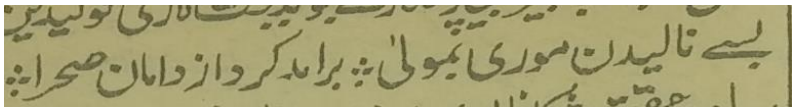
i teyyār cerrār-ı ḫançer-güz̲ār birle kėlib özlerini ḫavāriclerge urdılar (6) ve yana özge emīrler ve pādişāhlar ve serhengler be-yek-pāre key[463] cengge kirdiler. Yegirme (7) mi͡ng nākesni dūzaḫḳa yiberdiler. Bėş mi͡ng ḫavāricni esīr ḳıldılar. Ḥażret-i İmām ṭarafıge (8) revān boldılar. Ḥażret-i İmām ḫaberdār bolub tamām leşkerni bularnı istiḳbāliġa buyurdılar. (9) Şād, ḫürrem bolub olturdılar. Ammā ʿUbeydek ġam, ġuṣṣadın helāketġa yetti. Mülcem İbn Kehrem ottuz (10) mi͡ng bed-baḫt birle Ḥilye'ni ḳomadı. Ḫ˘āce ʿİmāde'd-dīn ḳalʿanı muḥkem ḳılıb Ḫudā dėb olturub (11) ėrdiler. Bu bed-baḫt ėlçi kirgüzdi ki ḫ˘āceni nėme ḫayāli bar. Tā men tirigdür men pādişāhlik[464] (12) kişige tėgmes eger Muḥammed Ḥanīfe'ni ḥimāyet ḳıladurġan bolsa͡ng. Ol bir (13) yerge tüşübdür ki özi birle āvāredür. Andın tirig ḳutulmas. Bir yerge hem baralmas. (14) Bu leşker meni ata babamdın mīrās̲ ḳalġandur. Ḫ˘āce ḳalʿanı ma͡nga bėrsün ve eger ḳabūl (15) ḳılmasa her ne körse özidin körsün. Ḫ˘āce aydı ki nā-maʿḳūl sözlebdür. Mülk Ḫudā'nı (16) mülkidür. Kimge berse özi bėrür dėb. Bir nėçe ḫavāriclerni tīr-bārān ḳıldılar. Mülcem İbn (17) Kehrem an͡glab reng-dādı müteġayyir bolub. Aydı ki sevdāger-i bī-māye ma͡nga tīġ tartḳay. Bu (18) tirilikimdin on͡ga nīm behraḳ dėb. Leşkerini mükemmel ve müsellaḥ bolub Ḥilye girdiġa kėlib (19) ʿalemlerni ber-pā ḳıldı. Ḳalʿage yügürdi. Özini ḫendeḳdin piyāde ḫīz ḳılıb ötüb. ʿAmūdı (20) birle dervāzeni urub uşatḳay Her çend müselmānlar ḥarbe ḳıldılar yanmadı. Āḫir (21) müselmānlar, münācātlar yüzlendiler ki

*İlāhī ḥāżır ve nāẓır sen yā müsebbibü'l-esbāb yā[465] [279]

(1) miftaḥü'l-ebvāb*[466] Biz bī-çārelerni bu bed-baḫtlarnı ḳolıdın ḳutḳarġay sen dėb. Beyt:

(2) *Besī-nāliden mūrī be-Mevlā* Ber-āmed kerd ez-dāmān-ı ṣaḥrā*[467] Ol gird arasıdın

[463] Abik, A. D. (2008). "Kutadgu Bilig ile Yunus Emre Divanı'nda ked>key Kelimesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" I. Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu , vol.1, Aksaray, Turkey, pp.63-73.

[464] Metinde بادشاه "bādişāh" yazılmış.

[465] *Ey Allah'ım kurtarmaya ve yardıma hazırsın. Ey sebeplerin arkasındaki sebep. Ey

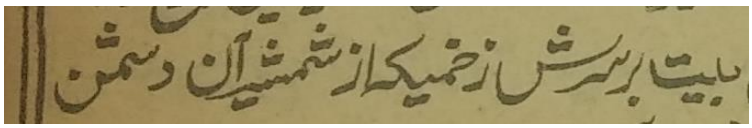
[466] kapıların anahtarı.* Özgün duâ metni

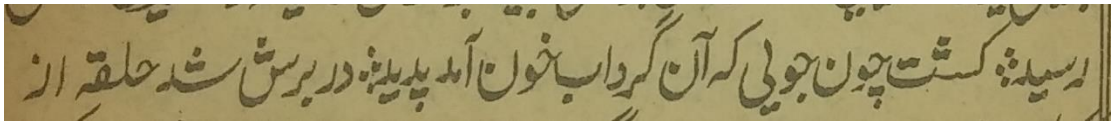
[467] *Bir karınca Allah'a çok ağlamaktaydı. / Çölün eteklerinden gelmekteydi.*

bir civān (3) piyāde çıḳtı. Müjgānları uzun ḳamışī bülend mestlikige yer ve kök titrer ėrdi. Ḳabā- (4) nemed ėgnide, kemer zencīr belide, çüb-deste ketfide, ʿişābe başıde. Hemme ḥayrān boldılar. Mülcem İbn (5) Kehrem aydı ki: Ol evvel kimerseni cevābını bėrey. Sonḡra ḳalʿanı alay dėb ḫīz ḳılıb yana (6) bu ṭarafge ötti. Atıġa süvāre bolub, leşkerini ḫendeḳ lebige ḳoyub, özi ʿalem tübide turdı. (7) Ol piyāde naʿra bā-heybet tartıb ėrdi. ʿAlem titredi. Meydānġa kirib çüb-deste- (8) sini āsumānġa taşladı. Közleridin ġā'ib boldı. Yana tutub aldı. Cilveler (9) ḳıldı. Mübāriz ṭaleb ḳıldılar. Mülcem leşkeridin her kim kirdi, helāk boldı. Tā ki yegirme (10) serdārını cehennemge yiberdiler. Mülcem bī-ṭāḳat bolub meydānġa özi kirdi. Aydı ki: Ay civān bī-ser ü (11) sāmān. Ay Dīvāne bī-ḫānemān bu neçük bī-dādlikdür ki sen ḳıla sen? Atınḡ nėmedür? (12) Ḳaydın kėldinḡ? Ol aydı ki atım vaḳtide maʿlūm bolur. Bu çüb-deste meninḡ ḳolumdın (13) alġıl dėb. Mülcem ṭarafıge revān boldı. Mülcem aydı ki ay atı yoḳ pehlevān. Alġıl meninḡ[468] (14) tīġimni dėb tīġ saldı. Çüb-deste birle Mülcem'ni tīġige urub pāre pāre ḳıldı. (15) Yana çüb-deste birle dūbulġasıġa andaġ urdılar ki cehennemge bardı. Atını yanıb sürüb (16) dervāzege yettiler. Ḳalʿa içidin tekbīr ve ṣalavāt[469] āvāzı çıḳıb müselmānlar ol āvāz birle (17) duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Ṭabl şādyāne nevāziş ḳıldılar. Ol piyāde muvaḥḥid çüb-deste birle (18) ḫavāriclerni gürūh gürūh dūzaḫġa yiberdiler. Ol ottuz bėş minḡ ḫavāriclerni tenhā pāre (19) pāre ḳıldılar. Baʿd ez-ān Ḫˇāce dervāzeni açtılar. Ḥilye leşkeri, bu ḫavāriclerge özlerini (20) urdılar. Māl, emvāllerini olca ḳılıb serdārlarını esīr ḳılıb aldılar. Ottuz minḡ at olca (21) boldı ve dīger mālnı ḥesābı yoḳ. Ol merdni iʿzāz u ikrām birle şehrge alıb kirdiler. Ḫˇāce soradılar: **[280]** (1) Mān ferzend ḳaysı gülistānnı güli siz? Bu yigit aydı ki: Ay Ḫˇāce men Şīr Sālūk'nı oġlıdur (2) men. Meni atımnı ʿAli-yi Dīvāne dėrler. Atamnı Şemr-i laʿīn şehīd ḳıldı. Meni ḳılıb Yezīd'ni (3) ḳaşıġa alıb bardı. Közlerimġa mīl tartıb deşt beyābānġa taşladı. Bir cemʿ-i (4) sevdāgerler meni Medīne'ge alıb barıb ḳoydılar. Bir yıl Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi (5) ve sellemni türbetleride mücābir boldum. Āḫir Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem'din (6) naẓar taptım. Ḥażret, mübārek aġızlarını suyını közümge saldılar. Közüm rūşen boldı. (7) Baʿd ez-ān aydılar ki: Bu yerdin turġıl! Mālik Ejder'ninḡ ḳabriġa barġıl! Ande kemer-i zencīr bar- (8) dur. Anınḡ alġıl! Andın ʿAbdu'llāh Enṣārī'ninḡ ḳaşıġa barġıl! Ḳabā nemed zırh bar- (9) dur. Anı alıb kėlgil. Andın gūristān-ı baḳīġaʿ barġıl! ʿAbbās'nınḡ ḳabriġa barġıl! (10) Ḥażret-i ʿOs̲mān'nınḡ çüb-deste keştī-yi Nūḥ bardur. Anı alġıl! Andın Ḥilye'ge barġıl! (11) Çüst ü

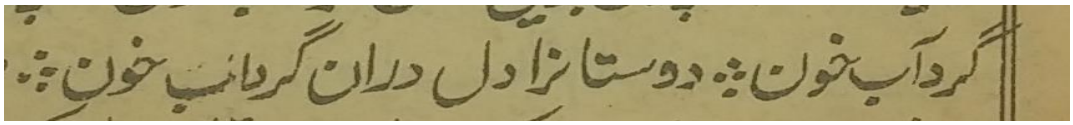
[468] Metinde نینک "ninḡ" yazılmış.
[469] Metinde صلوت "ṣalavat" yazılmış.

çābük dermāndelerge destgīrlik ḳılġıl dėb ėrdiler, dėdi. Āḫir nėçe (12) kün Ḥilye'de turub andın Ḥilye'ge kişi ḳoyub. ʿAli-yi Dīvāne üç ming kişi birle Kerbelā (13) ṭarafıge revān boldılar. Ammā Ḥażret ṭabl-ı ceng urdılar. Ėkki leşker ṣaflarını rāst (14) ḳıldılar. Ḍarīr Ḫażāʿī ruḫṣat alıb meydāna kirdiler. Laʿbler körgüzüb naʿra urdılar (15) ki ay ʿUbeydek Ziyād ve ay seg-i bī-bünyād bilgil ki mendür men Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣallī- (16) Allahu ʿaleyhi ve sellemning naẓar-girdleri. Bu kün meydānde bir mür ve bā-ḳuvvetni yibergil! Sizler (17) körgüzey tā maʿlūm bolsun kim kār u bār neçük boladur. Bilāl İbn Ṭārūḳ'ġa ruḫṣat (18) bėrib vaʿdeler ḳıldı. Bilāl İbn Ṭārūḳ Ḍarīr Ḫażāʿī'ning sed-rāhını aldı. Aydı ki: (19) Ay sevdāger bī-ḳıymet özüngni ferāmūş ḳılıb, pādişāh atını özünge ḳoyub, emīrler ḳaṭārıde (20) kėlib sen. Yezīd'ni yüzige tīġ tartıb ʿāṣī bolub sen. Ḍarīr Ḫażāʿī aydı ki: Ay (21) ay ḥarāmzāde şerm, naṣīḥat üçün kėlding mü; ceng üçün kėlding mü? Ay ḥarāmzāde **[281]** (1) naṣīḥatıngnı ḳaçan ėşitgüm bar dėdiler. Bilāl der-ġażab bolub Ḍarīr Ḫażāʿī'ning başıġa (2) tīġ saldı. Ḍarīr Ḫażāʿī tīġni arḳası birle andaġ urdılar ki şīşe-yi celī dėk pāre (3) pāre boldı. Ḍarīr Ḫażāʿī tīġ birle farḳ serige andaġ urdılar ki dū ḥiṣṣe berāber boldı. (4) Anıng arḳasıdın Helāk kirdi. Nīze saldı. Ḍarīr nīzesini ḳaramab. Alıb (5) andaġ urdılar ki sīnesidin kirib arḳasıdın çıḳtı. Anı arḳasıdın Cerrār (6) İbn Ḫar kėlib ḥarbe saldı. Anı ḥarbesini ötkerib, kemer bendidin tutub, ėgeridin (7) köterib, andaġ urdı ki cehennemge bardı. Ḫavāriclerni leşkeri bend boldı. ʿUbeydek (8) her çend vaʿdeler ḳılur ėrdi. Hīç kim meydānġa kėlmes ėrdi. Buyurdı ki yetti siper altun, ḫilʿat (9) ḳıymet bahā alıb kėltürdi. Aydı ki: Her kim bu merd bāzirgānnı tutub manga kėltürse bular- (10) nı anga bėrür men. Faẓl İbn Ṭārūḳ ruḫṣat alıb meydānġa bardı. Ḍarīr'ning (11) aldını tusdı[470] Aydı ki ay bāzārī lette-fürūş. Bu ne işdür ki sen ḳıldıng? Özge- (12) lerge ʿār dėb munde kėlmedi. Özüngni ferāmūş ḳıldıng. Ėmdi körgil ki sanga (13) nėme ḳıladur men ve ḳaysı dilāverning işidür ki bir kişige ėkki berāber bolmaḳ? (14) Arḳangdaki kimdür? Ḍarīr arḳasıġa baḳtı. Ol ḥarāmzāde-yi mekkār tīġ urdu ki ol muvaḥḥid-i (15) pāk-deyyinning mīl-i dūbulġasıġa tört ėlig öltürdi. Dimāġıdın açıġ tütünler (16) çıḳtı. Yüz közidin ḳanlar revān boldı. Beyt:

[470] Metinde توستی "tustı" yazılmış.

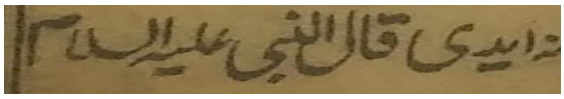

Ber-sereş zaḫmīke ez-şemşīrān düşman (17) resīd Geşt çün cūyi ki ān girdāb-ı ḫūn āmed pedīd* Der bereş şod ḥalḳa ez (18) girdāb ḫūn* Dostān-rā dil derān girdāb-ı ḫūn*[471] Ḍarīr bī-çāre başını ėgerini (19) ḳaşıġa ḳoyub atnıng yālını tuttı. At leşker-i İslām ṭarafıge revān boldı. (20) Faẓl bildi ki düşman zaḫm-ı muʿaẓẓam taptı. Arḳasıdın yana bir zaḫm urub işini tamām (21) ḳılay dėb merkeb sürdi. Be-nāgāh bā-emri'llāh gird peydā boldı. Gird arasıdın üç ming [282] (1) kişi bir piyāde bu el-ʿucūbe peydā boldı ki ḳabā nemed ėgnide, ḳızıl ʿişābe başıde, kemer-i zencīr (2) bėlide, çüb-deste-yi hezār meni ḳolıde. Derḥāl yetib kėlib Faẓl'nıng sed-rāhını (3) aldı. Faẓl'nıng başıġa çüb-deste birle andaġ urdı ki sürme dėk nerm boldı ki (4) Ḍarīr Ḫażāʿī'ni alıb imām ṭarafıge revān boldı. Kėlib imāmnıng rikāblarını būse (5) ḳıldı. İmām Ḍarīr Ḫażāʿī'ni Emīr Muṣīb Ġāzī'ge sipāriş ḳıldılar. Ḥażret-i İmām sordı- (6) lar ki: Ay civān ne yerdin bolur sizler? Aydılar ki: Yā imām sizning bendezādengiz bolur men. (7) Şīr Sālūk'nı oġlı atamızını Şemr-i laʿīn şehīd ḳıldı. Meni tutub bend ḳılıb Yezīd- (8) ni ḳaşıġa alıb bardı. Yezīd mening közümge mīl tartıb bir beyābānġa taşladı. (9) Bir cemāʿa-yı sevdāgerler meni Medīne'ge alıb bardılar. Bir yıl ravża-yı mübārekge mücāvir (10) boldum. Ol Sulṭān-ı Enbiyā Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem manga naẓar ḳılıb bu (11) libāslarını bu çüb-deste hemmesini mihribānlik ḳıldılar. Sizning ḫidmetingizge yiber- (12) diler. Atım ʿAli-yi Dīvāne'dür dėb yıġlab. Aydı ki ėkki ḳarındaşım bar ėrdi, Ḳarġa ve Mestūre (13) dėgen. Mendin cüdā boldılar. Bilmeydür men ki neçük boldılar. İmām aydılar: Olar selāmet (14) mening mülāzemetimde leşker-gāhde ḳaldı dėdiler. ʿAli-yi Dīvāne şād u ḫürrem boldılar. Baʿd ez-ān (15) imām bāz geşt urdılar. Ėkki leşker yanıb ārām-gāhġa tüştiler. ʿAli-yi Dīvāne, Ḫˇāce (16) birle imāmġa hemrāh boldılar. Olarnı ḥāliġa yıġlar ėrdiler. Ḳarġa ve Mestūre anglab kėlib, (17) birāderlerini selāmet körüb, bī-hūş bolub yıḳıldılar. Yana hūşıġa kėlib yıġla- (18) ştılar. Leşker hem zār zār yıġladılar. Şehzādelerni mātemlerini taʿziye[472] ḳılıb, āb (19) aş bėrib, ḫatm-i Ḳurān ḳıldılar. ʿAli-yi Dīvāne'ge Ḫˇāce ʿİmāde'd-dīn ḫilʿat keydürdiler. (20) Ammā ʿUbeydek ġam u endīşede ėrdi ki bir piyāde kirib kėlib aydı ki: Yezīd ḳaşıdın (21) sanga kömek yetti. Yüz yegirme ming kişi Sinān İbn İns bed-baḫt Yemenī kėlür ėrmiş. [283] (1) ʿUbeydek şād bolub şādyāne çaldurdı. Ḥażret-i İmām

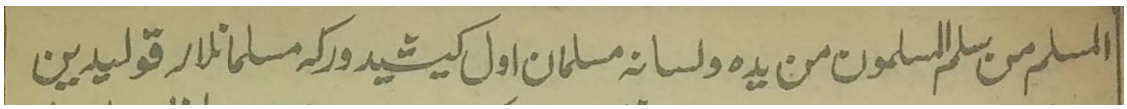
[471] *Başında o düşmanın kılıcından gelen yara. / O kan girdabı akıp dereye dönüştü. / Etrafında bir kan girdabı oluştu. / Huzur veren arkadaşları kan girdabı gibi etrafına toplandı.*

[472] Metinde تازه "tāze" yazılmış.

aydılar: Bu naḳḳāre neçükdür? Sālsa ʿAyyār (2) aydı ki: Yā imām, ʿUbeydek'ge Sālsa ḳaşıdın kömek kėldi, dėdi. Bu ḫavāricler ʿUbeydek leşkerige (3) ḳoşuldı. Ṭabl-ı ceng çaldurdı. Şaflar āraste ḳılıb meymene, meysere sāḳa kemīn- (4) gāh ārāste boldı. ʿAli-yi Dīvāne, imāmdın ruḫṣat alıb, meydānġa kirib, çüb-deste- (5) sini āsumānġa taşlab. Yana aldı merd ṭaleb ḳıldı. Bed-baḫt Yemenī ruḫṣat alıb (6) meydānġa kirib, ʿAli-yi Dīvāne'ni sed-rāhını aldı, tīġ saldı. ʿAli-yi Dīvāne çüb-deste (7) birle tīġini pāre pāre ḳılıb andaġ urdı ki tūtiyā dėk nerm boldı. Anı arḳasıdın (8) yana bir bed-baḫt Yemenī kėldi. ʿAli-yi Dīvāne'ġa tīġ saldı. ʿAli-yi Dīvāne anıng tīġini (9) şikest bėrib özini cehennemge yiberdi. Anıng arḳasıdın Mükrim İbn Şahāb (10) İbn Hezīl Şecāʿ İbn Ekrem neçe zeber-dest ḫavāriclerni cehennemge yiberdiler. ʿAli-yi Dīvāne ceng (11) maġlūbede ėrdi ki Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı şehīd bolġanları ḫāṭrıġa (12) yetti. Bī-hūş bolub yıḳıldı. ʿUbeydek leşkerini buyurdı. Bend ḳılıb alıb bardı. (13) Ol şīre zenler Ḳarġa ve Mestūre ceng ḳılıb yürür ėrdi ki bir ṭarafdın piyādeler (14) kėlib, cenggāhdın alıb, yandılar. Her ėkki leşker yanıb bārgāhlarıġa tüştiler. (15) Zaḫm-dārlarġa merhem[473] ḳoydılar. Mürdelerni defin ḳılıb gerden-i ʿayyārını yudılar. Andın ʿUbeydek (16) buyurdı ki ʿAli-yi Dīvāne'ni bend-girān birle alıb kėldi. ʿAli-yi dīvāne hīç kimni közige ėlmedi. (17) Şemr-i laʿīn aydı ki: Ay Dīvāne bu neçük bī-dādlik mevrid Bular Yezīd emīrleri. Selām (18) ḳılmadıng. ʿAli-yi Dīvāne aydı: Sen ne kişi sen? Ol aydı ki: Sen ḳātil-i İmām Ḥüseyin. (19) Atım Şemr-i laʿīndür. ʿAli-yi Dīvāne aydı: Yüz ming laʿnet-i Ḫudā sanga, ʿUbeydek'ge, ʿÖmer Naḥs'ge, (20) özge ḫavāriclerge, bolsun! Selām raḥmetdür mü'minlerge.[474] Ne ḫavāriclerge, sizlerge laʿnet (21) bolsun ne-raḥmet Şemr-i laʿīn aydı: Bizler müselmān ėmes mü? ʿAli-yi Dīvāne aydı:

Ḳāle'n-nebī ʿaleyhi's-selām[475] **[284]**

(1) *El-müslim men selime'l-müslimūn min yede ve lisāne*[476] Müselmān ol kişidür ki, müselmānlar ḳolıdın (2) ve tilidin amān ḳalsunlar. Sizler ol ḫalḳ sizler ki evlād-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu (3) ʿaleyhi ve sellemni Kerbelā'de ne işlerni ḳıldınglar?

---

[473] Metinde مرحم "merḥem" yazılmış.
[474] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.
[475] *Peygamber -Allah'ın selamı üzerine olsun- dedi ki;*
[476] *Müslümān, elinden ve dilinden müslümānların zarar görmediği kimsedir.* Hadis: *Buhārī, īman 4, 5, Rikak 26; Müslim, īman 64-65* "الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ"

Hīç kāfir, büt perestler ḳılmabdur. Resūl-i (4) Ḫudā sizlerdin bīzārdur. ʿUbeydek der-ġażab bolub, bu cemāʿage sūz-kār ḳılmaydur dėb, (5) cellād dėdi. Cellād kėlib alıb ṣaḥrāġa çıḳtı. Başıġa tīġ salġay. Nāgāh bir taş kėlib (6) cellādnı başıġa tėgdi. Başı pāre pāre boldı. Yana bir cellād tīġ salġay. Yana bir taş (7) kėlib cellādnı pīşānesige tėgdi. Cānı cehennemge bardı. ʿAlā heẕā'l-ḳıyās Yetti cellādnı (8) cehennemge yiberdi. ʿAyyārlar kėlib, Kūfelikler kėlib, seyyi'ede[477] turub, bu işlerni ḳılur (9) ėrdiler. Özge ḫavāricler ḳaçtı. ʿAli-yi Dīvāne'ni taḫt aldıde bülend ḳıldı Ammā ʿayyārlar yanıb (10) kėlib imāmġa mülāzemet ḳıldılar. Ėrtesige ʿUbeydek aydı: Bu Dīvāne - (11) ni ne ṭarīḳ birle helāk ḳılalı, dėdi. ʿÖmer Naḥs aydı: Gūrḫāne. ʿAbdu'r-raḥman İbn Mülcemde bir bātmān yaġnı (12) dāġ ḳılalı. Anı ḳaranġuġa[478] salmaḳ kėrek Ḥażret-i İmām leşkeridin hīç kim ḫaberdār ėmes (13) ėrdi. ʿAli-yi Dīvāne'ni tört mi‿ng nākesge Ṣafīdār İbn Henzelī'ni baş ḳılıb yiberdi. (14) Alıb kėlib, ol yaġnı dāġ ḳılıb, ʿAli-yi Dīvāne'ni mancınīḳ üstige çıḳarıb ḫ̌āhladı (15) ki ḫaṭā bergey. Şul vaḳtde beyābān ṭarafıdın bir gird peydā boldı. Ol girdni‿ng arası- (16) dın sekkiz pergāle ʿalem-i nişāne sekkiz mi‿ng leşker birle pīr rūşen żamīr peydā bolub. Hemme (17) libāsları ḳara, yetib kėlib, bu nākeslerni mancınīḳ tübidin yıraḳ ḳılıb, çün şīr (18) dėk ḫaber ḳılıb, mancınīḳdın tutub alıb, yerge ḳoydılar. Ṣafder'ni sed-rāhını alıb ! (19) ėrdiler. Ṣafder aydı: Ay nīl-ḥūk sen kimsen? Bular aydılar ki: Meni atım Ḫ̌āce Ebū'l-Berekāt, (20) İns İbn Mālik'ni‿ng oġlı bolur men. Ol ḫavāric tīġ revān ḳıldı. Ḫ̌āce Ebū'l-Berekāt (21) Ṣafder'ni tīġini red ḳılıb andaġ urdılar ki ėkki ḥişşe berāber boldı. Ol segni **[285]** (1) Ḳurān'daki yaġge taşladılar. Leşkerige ceng ḳılıb şikest berdiler. El-ḳıṣṣa: Rāvīler (2) ayturlar ki: Ḫ̌āce Ebū'l-Berekāt'nı bir ḳızı bar ėrdi. ʿAli-yi Dīvāne'ni közi ol ḳızġa tüşüb (3) cemāl-i raʿnāsıġa āşüfte ve dīvāneraḳ boldı. Şul zamān gird-i ʿaẓīm peydā boldı. Ol (4) gird arasıdın Ḫerāt İbn Muʿallaḳ ve Meylıḳ İbn Ḫarāre, Nevfel İbn Sipere, Ḳahr İbn Ġālib, (5) İbn Ḳahr bu bėş ḫavāric Yezīd ḳaşıdın yüz seksen mi‿ng kişi birle yetib kėldi. (6) Ḫ̌āce Ebū'l-Berekāt, ʿAli-yi Dīvāne'ni körüb Yezīd'ge mundın behraḳ tuḥfe tapılmas dėb (7) ṣaf ārāste ḳıldı. Bular hem ṣaf ārāste ḳıldılar. Ḳahr İbn Ġālib yetib ḳızını (8) sed-rāhını aldı, nīze ḥavāle ḳılġay. Ḳız ḳol uzatıb ḳolıdın nīzesini tartıb (9) alıb şemşīr birle dūzaḫġa yiberdi. Bir ḫavāric, ʿAli-yi Dīvāne kār u bāru[479] bolub tīġ urġay. (10) ʿAli-yi Dīvāne tīġini red bėrib andaġ urdı ki cehennemge bardı. Ḫavāricler aydı ki: Mundaġ (11) birbiridin kėrek barımızını ḳırar. Hemme be-yek-pāre kirmaḳ kėrek dėb ḥamle kėltürdi. ʿAli (12) Ḫ̌āce Ebū'l-Berekāt özlerini urdılar. Andaġ ceng maġlūbe boldı ki merdān merd kömekāndur.

[477] Metinde سیه "seyye" yazılmış.
[478] Metinde قرانغه "ḳaranġa" yazılmış.
[479] Metinde کار و بر "kār u bar" yazılmış.

(13) Ammā Ḫˇāce kördiler ki ḳız birle ʿAli-yi Dīvāne ceng arasıde ḳalıbdurlar. Ol sekkiz (14) ming leşker ḥamle ḳıldılar. Ol kün namāz-ı şāmġaça neçe müselmānlar şehīd boldılar ve neçe kişi (15) zaḫm-dār bolubdur. Ėkkinçi küni müselmānlar teng boldılar. Ḥażret-i Zāhid, Ḫˇāce Ebū'l-Berekāt, (16) Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ning ḳabrleriġa ṭarafıge baḳıb, közlerige yaş alıb, münācāt (17) ḳıldılar. Yā ibn resūlu'llāh dėb ṣaḥrā ṭarafıdın gird peydā boldı. Gird arasıdın ḳırḳ (18) pergāle ʿalem-i nişāne, ḳırḳ ming leşker, hemme siyāh pūş, fīl süvāre ġulāmān-ı siyāh, oḳları (19) ḳollarıde ol ʿalem tübide bir pehlevān-ı nām-dār. Gūyā ki, şīr-nar dėk kėlür ėrdi. Anıng (20) heybetidin zamān u zamān titrer ėrdi. ʿİnān seng līkin[480] cihāngir ve ol ḳırḳ ming (21) fīl, bėş[481] ming tėve, hemme aṭlas rūy, taḥmil firenkī mū-levn ḫıṭāy tört yüz at birle yetib [286] (1) tekbīr ve ṣalavāt[482] Ḫˇāce-yi Kā'ināt'ġa yiberib ḫamle ḳılıb ḫavāriclerni zīr ü zeber ḳıldılar. Şul merdī ki (2) ʿalem astıde kėlür ėrdi. Ḫerāt, laʿīn, bī-dīn-i çirkīn, sed-rāhını aldı. Ol seg, (3) nīze-yi hejdeh hezārı meni saldı. Nīzesini ḳolıdın tartıb mīl-i dūbulġasıġa (4) andaġ urdılar ki dū ḥişṣe berāber boldı. Navfel'ni piyādeler taş birle urub maġz serini (5) perīşān ḳıldılar. Ceng maġlūbe boldı. Ḫavāricler leşkeri perākende. Baʿd ez-ān Ḫˇāce Ebū'l-Berekāt (6) ʿAli-yi Dīvāne birle mülāḳāt ḳıldılar. Bular sordılar: Ḳaydın kėlür sizler, atıngız nėme- (7) dür? Alar aydılar ki: Biz Hindūstān'dın kėlür miz. Mening atım Ṭāhir-i Yek Çeşm. Bu piyāde (8) ʿAbd ʿAli Ābādī'dür. Vāḳıʿa ol ėrdi ki, Ṭāhir, ṣaḥābelerdin ėrdi. Ḥażret-i ʿAli anı (9) Hindūstān'ġa yiberdiler. Hindū'ni feṭḥ ḳılıb Hindūstān'de ḳalıb ėrdiler. (10) Bir gūdek, bir çomçuḳnı ayaġıġa if baġlab Emīr Ṭāhir'ni aldıġa alıb kėldi. Emīr Ṭāhir (11) aydı ki: Ay ferzend, bu cānver bī-günāhdur! Ne üçün baġladıng? Men sanga on pul hem (12) dėseng bėrey. Çomçuḳnı manga bėrgil, dėdiler. Ol gūdek bėrmedi. Aydı ki: Men munga (13) üns bolubdur men. Ṭāhir'ning rū-be-rūsıde bir cehūd olturub ėrdi. Gūdek- (14) ni çarlab alıb aydı ki: Barıb Ṭāhir'ġa alġıl ki sen manga Ḫudā yolıge bir közüngni bergil! (15) Men çomçuḳnı sanga bėrey dėgil dėb örgetib berdi. Gūdek barıb (16) aydı: Ay Emīr Ṭāhir, sen Ḫudā yolıde bir közüngni oyub bergil! Men çomçuḳımnı bėrey (17) dėdi. Emīr Ṭāhir derḥāl ḳolıġa bıçaḳ alıb bir közlerini oyub berdiler. Ol sebeb- (18) din Ṭāhir-i yek çeşm dė-dür. Ol leşker ḫavāriclerni tutub alıb kėldiler. ʿAyyār- (19) lar Ḥażret-i İmām'ġa ḫaber yetgürdiler ki Ṭāhir-i Yek Çeşm, ʿAbd ʿAli Ābādī, Ḫˇāce Ebū'l-Berekāt, (20) ʿAli-yi Dīvāne kėledür dėb. İmām emīrlerni istiḳbāliġa buyurdılar. Naḳḳāre şādyāne (21) çaldurdılar. ʿAlemdārlar ʿalemlerini cilve bėrür ėrdiler. Āvāz: Vā Ḥüseynā vā Şehīdā

[480] Metinde لیکین "līkīn" yazılmış.
[481] Metinde پیش "pėş" yazılmış.
[482] Metinde صلوت "ṣalavat" yazılmış.

[287] (1) vā Maẓlūmā çıḳtı. Hemme muḥib-i ḫānedān nāle vü zārī ḳıldılar. Ammā ʿÖmer Naḥs, Şemr-i laʿīnġa lerze tüşti. (2) Yaḳın ėrdi ki helāk bolġay. Ammā Emīr Ṭāhir, Hindūstān'dın kėltürgen tuḥfelerni imāmġa (3) pīşkeş ḳıldılar. İmām leşkerge ḳısmet ḳılıb berdiler. ʿAyyārlar ʿUbeydek kārbur körgen (4) lerini beyān ḳıldılar. ʿUbeydek ġuṣṣadın evlā yazdı. Ḳılġan işini bilmedi. Ḥayrān (5) bolub şul ġamde ėrdi ki Yezīd ḳaşıdın Farīż İbn Ġalṭān altmış ming leşker birle (6) kėldi. Ammā anı bir ʿayyārı bar ėrdi ve Ḫāre İbn Ṣafḥān İbn Ḫerāt Borānī Soluncan ʿAyyār (7) dėr ėrdiler. ʿUbeydek birle mülāḳāt ḳılıb, Ḥażret-i İmām leşkerlerige kėlib, Ḥażret-i İmām- (8) nı tapalmadı. Emīr Māhū'nı bī-hūş ḳılıb, perde kilīmge salıb, arḳasıġa köterib (9) kėtti. ʿUbeydek'ni aldıġa ḳoydı. ʿUbeydek ḫˇāhladı ki helāk ḳılġay. Ḫerāt aydı ki Yezīd (10) aytıb ėrdi ki Ḫalḳ'dın serdār ḳolġa tüşse manga yibergil dėb ėrdi dėdi. Fī'l-ḥāl (11) altı ming nākes birle yiberdi ki neçe künde maʿmūr yataġıge yetgürdi. Tün yarımı bar ėrdi ki (12) ʿAzīz Hārūn tört ming kişi birle çıḳıb kėttiler. Emīr Māhū münācāt ḳılur ėrdiler. (13) El-ḳıṣṣa: ʿAbdu'r-rahman İbn Ebā Bekir raḍıya'llāhu ʿanh Mıṣır'dın ottuz ming kişi birle kėldiler. Bu- (14) larnı körüb özlerini urdılar. Ḫavāriclerni yeksān ḳıldılar. Emīr Māhū'nı ḫalāṣ (15) ḳılıb aldılar. Ḥażret-i İmām'nı ḫidmetlerige revān boldılar. Emīr Māhū'nı, ḫalḳı ʿAliye'ṣ-ṣabbāḥ (16) ḫaberdār boldılar ki ḥarīfler alıb kėtibdürler. Yaḳalarını pāre pāre (17) ḳılıb imāmnıng bārgāhlarıġa revān boldılar. Ḥażret-i İmām ėşitib soradılar ki (18) neçük vāḳıʿadur? ʿAyyārlar aydılar:
Ay şehriyār-ı ʿālem serhengler Emīr Māhū'nı alıb barıb- (19) durlar. İmām ʿayyārlarnı ʿUbeydek'ni leşkeriġa yiberdiler. ʿAyyārlar barıb her çend tefaḥḥuṣ (20) ḳıldılar. Ḫaberini alalmadılar. Yana kėçe Soluncan ʿAyyār ṣūret mübeddel ḳılıb, Ḥażret-i İmām'nıng (21) bārgāhlarıġa kėlib, āheste āheste taḫt üstige özini aldı. Yüzleridin perdeni [288] (1) aldı. Ḫˇāhladı ki bī-hūş ḳılġay. Ḫāṭrıġa yetti ki mebādā uyġansa ḳılmaḳ kėrek dėb (2) ḫançerini soġurdı. Ez-pey salmaḳde ėrdi ki rū-be-rūsıdın Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıy- (3) Allahu ʿanhnı ṣūretleri çıḳıb. Yüzige bir sīllī[483] urdılar ki ol yüziçe yerge yıḳıldı. Ol (4) imām şehīd aydılar: Ay birāder yatadurġan vaḳt ėmes. Düşman sanga ḳaṣd ḳılıb (5) aygen. Cezāsını berdim körgil dėb ġā'ib boldılar. Ḥażret-i İmām köz açıb (6) kördiler ki taḫt üstide bir seg yatadur. Naʿra tartıb ėrdiler. Emīr Muṣīb (7) Ġāzī, Allahu Ekber dėb kėlib. Kördiler ki, imām titreb turubdurlar. Ne vāḳıʿa- (8) dur, dėdiler. Ėkevlen, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin üçün zār zār yıġladılar. Ṣubḥ boldı. (9) ʿAyyārlarge buyurdılar ki bu segni çıḳarıb köydürüngler dėb ʿayyārlar muʿallaḳ (10) urub şiʿrler oḳur ėrdiler. ʿUbeydek sordı, bu ne ġavġādur. Aydılar ki: Mar-tū mübārek bād (11) Soluncan ʿAyyār'nı tutub ėken köydürdiler. Şunı

[483] Metinde سلی "sillī" yazılmış.

ġavġāsıdur. ʿUbeydek āh (12) tartıb endīşege ḳaldı. Aydı ki ėt yemegen, necāsetni yegen ėken. Men Ḥüseyin- (13) ni öltürmesem bu belālarġa ḳalmas ėrdim. Yüz miṅ nedāmetler ḳıldı. Fā'ide[484] bermedi. (14) Ḫerāt buyurdı ki: Meni atımġa ṭabl-ı ceng urġıl! Men bu kün Ebū Turābīlerdin bir kişi- (15) ni tirig ḳoymas men dėb. Bes ṭabl-ı ceng urdılar. İslām ṭarafıdın hem ṭabl-ı ceng (16) urdılar ėrse ṣaflar āraste boldı. Ėkki ṭarafdın bahādırlar meydānġa yüzlendi. (17) Ṭāhir-i yek çeşm imāmdın ruḫṣat alıb meydānġa kirdiler. Laʿbler körgüzüb (18) nām-ı nesebini ʿayān ḳıldılar. Merd tilediler. ʿUbeydek leşkeridin Farīż İbn Ġalṭān ruḫṣat (19) alıb māl-ı bī-şümār vaʿdeler ḳıldı. Ruḫṣat berdi. Farīż meydānġa barıb nīze saldı. (20) Emīr Ṭāhir-i yek çeşm nīzesini ötkerib dehr kabḥ birle andaġ urdılar ki ėkki ḥiṣṣe (21) boldı. Cehennemge bardı. Anıṅ arḳasıdın çüb ġalṭān yetib kėlib. Tīġ saldı. [289] (1) Emīr Ṭāhir tīġige ḳaray. Kemerige andaġ urdı ki fī'n-nārü's-seḳar[485] kėtti. Anı arḳasıdın Ḫerāt (2) Dımışḳ'ı meydānġa kėlib herzegūyluḳ ḳıldı. Oḳ attı. Emīr Ṭāhir siper tutub ḳırḳ (3) oḳını bāṭıl ḳıldılar. Yana bir oḳ attı. Emīr Ṭāhir'niṅ atıġa tėgib atı yıḳıldı. Bir ayaġı (4) at astıde ḳaldı. Piyādelerdin bir ʿayyār yetib zaḫm urġay. ʿAbd ʿAli Ābādī emīrni (5) süvāre ḳıldı. Emīr Ṭāhir der-ġażab bolub, be-yek-pāre özini ḫavāric leşkeriġa urub, küşte- (6) din püşteler çıḳardılar. Ḥażret-i İmām hem at saldılar. Bu ėkki leşker be-yek-pāre cengge (7) kirdiler. Tā namāz-ı şāmġaça ceng maġlūbe[486] boldı. Ḳan deryā deryā bolub aḳtı. Namāz-ı şāmde bir- (8) birleridin cüdā boldılar. Mürdelerni defin ḳıldılar. Zaḫm-dārlarge merhem ḳoydılar. Ḥażret-i İmām (9) taḫt üzre olturdılar. Emīr Ṭāhir'ni sitāyiş ḳıldılar. Bularge aydılar ki: Sizler (10) kėlgendin bėri bir ḫidmet-i şāyeste imāmġa körgüzmediṅler. Her kim pādişāhlardın (11) ve emīrlerdin kėlibdür bir ḫidmet ḳılıb özini bildürübdür. Sizler bu kėçe telāye-dārlıḳı- (12) nı imāmdın tileṅler. Bular ḳabūl ḳılıb imāmdın ruḫṣat aldılar ki ay şehriyār-ı ʿālem (13) bizlerge aṣlā nevbet ḫidmet tėgmebdür. Bu kėçe telāye-dārlıḳını tileydür miz. Ḥażret-i İmām (14) ruḫṣat berdiler. Bular bārgāhlarıġa kėlib on ėkki miṅ leşkerni āraste ḳılıb telāye (15) ge çıḳtılar. Mesʿūd tün yarımıde emīrlerni ḫidmetleride kėldi. Māhiyān altı miṅ (16) kişini özige hemrāh aldılar. İsfendiyār'nı altı miṅ kişi telāyege ḳoydılar. Bularnı (17) alıb barıb bir ḳum tübide pinhān ḳıldılar. Aydı ki: Meni āvāzım çıḳḳunça ḥāżır bolub (18) turuṅlar. Men barıb nėçe ḫavāriclerni sizlerge alıb kėlgeymen. Kārzārġa (19) meşġūl bolġay sizler merdānelik körgüzüṅler. Tā ki āb-rū bolġay. Bir atı ḳalġay dėb (20) kėtti. Ammā Yezīd İbn Ḥāriṯ hem

[484] Metinde فایده "fāīde" yazılmış.
[485] Müddesir sûresi 26, 27 ve 42. âyetlerde "cehennem ateşi" geçmektedir.
[486] Metinde معلوب "maʿlūb" yazılmış.

yegirme ming kişi birle ʿUbeydek ṭarafıdın telāyege çıḳıb meşʿaleler[487] (21) yandurub ėrdi. Mesʿūd'nı kördi ki bir piyāde kėledür. Süvārelerġa buyurdı ki: Ḳaraġıl! [290] (1) Neçük piyādedür? Muḥammed Ḥanīfe'ni ʿayyārlarıdın bolmaġay. Dest-bürd körsetib kėtmeġay dėdi (2) ėrse yüz ḫavāric at ḳoydı. Mesʿūd özini bir penāhge aldı. Yana bir ṭarafge revāne boldı- (3) lar. Çend tereddüd ḳıldı. Tapalmadı. Kėlib aydı ki: Ay emīr ṣaḥrāde bir nemerse körüngen (4) aygen. Her çend aḫtarduḳ hīç nėmerse yoḳ ėken. Sening ḳorḳuşungdın şundaġ (5) yürüngendür. Bu eṭrāfge kişi kėlalmas. Ammā Mesʿūd, Yezīd, telāye-dārīġa yaḳın yetib (6) libās ʿayyārını keydi. Ḳoy ḳanını özige hemrāh ḳılıb ėrdi. Anı başıġa ve yüzige (7) sürkedi. Āvāz yeter yerdin barıb nāle feryād ḳılab ėrdi. Yezīd İbn Ḥāriṣ'ning (8) ḳulaġıġa yetti. Aydı ki: Barıb baḳınglar, bu neçük nāledür! Ḫavāriclerdin nėçesi barıb (9) soradı ki ne kişi sen? Bu tün yarımıde nāle vü zārī ḳılur sen. Mesʿūd aydı ki: Sizler ḳaysı (10) ḫalḳ? Bular aydılar ki Yezīd İbn Ḥāriṣīlering kişileridindür miz. Mesʿūd āh tartıb (11) nāle ḳıldı. Soradı ki: Bu ẓulmni sanga kim ḳıldı? Mesʿūd aydı ki meni endüh alıb barıng- (12) lar. Dādımnı ol soraġay dėdi ėrse Mesʿūd'nı Yezīd İbn Ḥāriṣ'ning ḳaşıġa (13) alıb bardı. Yezīd İbn Ḥāriṣ kördi ki tamām yüzi ḳan. Soradı ki: Bu ẓulmni sanga (14) kim ḳıldı? Mesʿūd aydı ki: Ay pehlevān, men Kūfe'din kėlür ėrdim. Ėşittim ki, ʿUbeydek (15) leşkerige un ḳıymet bolubdur, dėb. Bizler on kişi ḳırḳ ėşekige un yükleb (16) kėlür ėrdük. Tā bir menzilge kėlib tüşüb ėrdük. Bir dem ferāġat ḳılalı dėb. Ḳazvīn (17) ḫalḳıdın ėkki yüz kişi şikārde ėken. Bildiler ki bizni un alıb kėlgenimizni. Şemşīr (18) ve teber birle ol hemrāhlarımnı öltürdi. Men özümni ölügler üstige taşladım. Ol (19) ėşiklerni evni birle alıb ḳoydı. Men āheste özümni munde aldım ki Emīr-i (20) ʿIrāḳ'ġa barıb dādımnı bu ẓālimlerdin alıb bėrgey dėb. Yezīd İbn Ḥāriṣ aydı ki (21) Emīr-i ʿIrāḳ'ġa bu kīne işlerni aytıb taṣdīʿ bermaḳ lāzım ėrmes. Men barıb ol [291] (1) bī-edeblerdin demār çıḳaray dėb on ming kişini ḳoydı. On kişini alıb bardı. (2) Mesʿūd'nı hem atġa süvāre ḳıldı. Mesʿūd fikr ḳıldı ki altı ming kişini üstige on ming (3) kişini alıb barsam neçük ḳılamız dėb. Aydı ki: Ay pehlevān, manga hem bir ḫarbe bėring! Men hem (4) bir kīne kişini öltürsem dėb ėrdi. Ḫarbe-yi ḳıymet bahā bėrdi. Bėlige baġlab ġılāfıdın (5) çıḳarıb yalangaç[488] ḳıldı. Uşlab yürdi. Ḫavāricler aydı: Nėme ḳılur sen? Mesʿūd (6) aydı: Düşmange cevāb bėrür men. Yezīd İbn Ḥāriṣ aydı ki: Henüz düşmange yetmey. Yıraḳ (7) yerdin tīġ tartar mu sen? Mesʿūd aydı: Ġalaṭ-ḫayāl ḳılıb sen. Düşmanım aldımde turub- (8) dur. Yezīd İbn Ḥāriṣ aydı ki düşmanın ḳayde dür? Biz körmey sen körer sen. Mesʿūd ene (9) ene düşmanım

[487] Metinde مشغله "meşġale" yazılmış.
[488] Metinde يلانغاج "yalanġaç" yazılmış.

dėb. Maḫfī tekbīr ve durūd aytıb. Yezīd İbn Ḥāriṣ'ni gerdeniġa andaġ urdı (10) ki başı on ḳadem yerge barıb tüşti. Naʿra urdı ki mendür men Mesʿūd Ḳazvīnī ʿayyārlıḳ (11) birle Yezīd İbn Ḥāriṣ'ni öltürdüm ve sizlerni hem ėmdi öltürür men, dėdi. Özini (12) leşkerge urub ḫavāriclerni öltüre başladılar. On mingˆ ḫavāric Mesʿūd'nı (13) başıġa rīz ḳıldı. Bu ġavġānı Māhyār angˆladı. Altı mingˆ kişi birle yetib kėlib (14) özlerini urdılar. Yezīd'ni ḳalġan on mingˆ kişisi hem kėldi. Ceng maġlūbe (15) boldı ki köp müselmānlar şehīd boldılar. İslām leşkeri yıraḳ. ʿUbeydek leşkeri tangˆa (16) yaḳın. ʿUbeydek leşkeri yetib kėldi. Müselmānlarnı ḥāli teng boldı. Ḥayrānlıḳde (17) ėrdiler ki gird-i ʿaẓīm peydā boldı. Ḳırḳ mingˆ kişi birle ʿAbdu'r-raḥman İbn Ebā Bekir, Emīr Hū (18) Hārūn, kārd-ı çehārdehomni ḳavli dū tekbīr ve ṣalavāt aytıb ḫavāricge özlerini urdılar. Ferīd- (19) ūn ʿAbdu'r-raḥman rū-be-rūsıdın çıḳıb aydı kim: Sen kim aydılar? ʿAbdu'r-raḥman Ferīdūn tīġ (20) saldı. ʿAbdu'r-raḥman tīġini red ḳılıb andaġ urdılar ki, fī'n-nārü's-seḳar [489] kėtti. Bir ḥamle dū ḫavāric (21) leşkerini şikest bėrib, māl, emvāllerini alıb, feṭḥ ü nuṣret birle leşker-i İslām'ġa yüz- **[292]** (1) lendiler. Çün Māhyār-ı İsfendiyār, Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman, Emīr Māhū kenāre-yi leşkerge yettiler. Mesʿūd Ḳazvīnī, (2) Ḥażret-i İmām'ġa mülāzemet ḳıldılar. İmām beġāyet ḫoş-vaḳt bolub, emīrler ve serdārlarnı (3) istiḳbāliġa buyurdılar. İʿzāz u ikrām birle bārgāhġa alıb kėldiler. Leşker-i İslām mātem- (4) serā boldılar. Hemme vā Ḥüseynā, vā şehīdā dėr ėrdiler. Bir hefte mātem tutub, cumʿa küni āb u aş (5) bėrib, ḫatm-i Ḳurān ḳılıb, ṣevābını şehīdlerningˆ rūḥ-ı pāklarıġa bağışladılar. Tuḥfelerni (6) Ḥażret-i İmām'ġa ʿarż ḳıldılar. İmām hemmesini leşkerge ḳısmet ḳılıb berdiler. Ṭabl-ı ceng (7) urdılar. ʿUbeydek hem nā-ʿilāc ṭabl-ı ceng urdı. Ṣaflar ārāste ḳıldı. Şul esnāde (8) beyābān ṭarafıdın gird peydā boldı. Ėkki leşkerningˆközi ol girdġa boldı. Ol gird (9) arasıdın bir piyāde kėlib ʿUbeydek'ge söz aytıb kėtti. ʿUbeydek ṭabl bāz geşt urdı. (10) İmāmnınngˆ leşkeri ġamnāk boldılar. Bu nėme piyāde aydı ki: Anıngˆ kėlgenidin ʿUbeydek şād (11) boldı dėb turub ėrdiler. Pehlevān ʿAbd[490] ʿAli Ābādī ol piyādeni tutub alıb kėldi. (12) İmām sordılar ki: Ḫaberingˆ nėme ėrdi. Ol aydı ki Yezīd'ni ėkki oġlı, Velīd Ḫālid ḳırḳ (13) mingˆ kişi birle ʿUbeydek'ni kömekige kėldi. Meni ʿUbeydek'ge ḫaberdār bolsun kim bu kėçe Ebū Turābī- (14) ningˆ leşkerige şebīḫūn kėltürür miz dėb aydı. Ḥażret-i İmām buyurdılar ki ol piyāde- (15) ni öltürdiler. Leşkerni tört bölüb tört ṭarafge yiberdiler. Ḳalġan mükemmel ve müsellaḥ bolub (16) turdılar. Tün yarımı ėdi. Ḫavāricler leşkeri şebīḫūn kėltürdiler. Müselmānlar ḫayme ve ḫargāhdın (17) çıḳıb, süvāre bolub, tekbīr ve

[489] Müddesir sûresi 26, 27 ve 42. âyetlerde "cehennem ateşi" geçmektedir.
[490] Metinde عيد "Iyd" yazılmış.

ṣalavāt[491] Ḫ̌āce-yi Kā'ināt yiberib, öltüre başladılar. Tört (18) ṭarafdın imāmnıng leşkeri kėldiler. Ḫavāriclerni çünān ḳırdılar ki küştedin püşte- (19) ler çıḳardılar. Kellelerini mināre ḳıldılar. Yezīd'ni ėkki oġlı tirig ḳolġa tüşti. (20) On ming ḫavāricdin altı ming ḫavāric helāk boldı. Tört ming ḫavāric esīr (21) boldı. Cemīʿ māl, emvāllerini aldılar. Tā ki, kündüz boldı. ʿUbeydek'ge ḫaber yetgürdi ki Muḥammed Ḥanīfe **[293]** (1) ḫaberdār ėken. Leşkerni kemīn ḳılıb, arage alıb, altı ming kişini öltürdi. Tört ming (2) kişini esīr ḳıldı. Emīre'l-fāsıḳīn Yezīd'ni ėkki oġlını bendge saldı dėdi. ʿUbeydek- (3) ni közige kündüz ḳarangġu boldı. Nāle vü feryād ḳıldı. Her zamān ḳolını tişleb alur ėrdi. (4) Her zamān saḳalını yolub alur ėrdi. ʿAyyārlarge aydı ki: Yezīd'ni oġlanlarıġa ne tedbīr ḳılur- (5) sizler ki benddin ḫalāṣ ḳılur sizler. ʿAyyārlar revān boldı. İmāmnıng bārgāhlarıġa (6) feṯḥ-i feyrūzı birle ėşikdin kirdi. Bular ḫaberdār boldılar. Ḳaçtı. Baʿd ez-ān, imām ṭabl-ı ceng (7) urdılar. ʿUbeydek hem nā-ʿilāc ṭabl-ı ceng urdı. Ėkki ṣaf ārāste boldı. Meydān (8) ber-pā ḳıldılar. Velīd Ḫālid'ni dārġa tarttılar. ʿAbdu'r-raḥman İbn Ebā Bekir meydānġa kirib laʿbler (9) körgüzüb mübāriz tilediler. ʿUbeydek'ni leşkeridin bir ḫavāric nīze alıb bāng urdı (10) ki: Ay Ebū Turābī atıng nėmedür? Aydılar ki: Meni atım ʿAbdu'r-raḥman sening atıng nėme- (11) dür. Bī-nām u bī-nişān meni ḳolumde ölmeġıl dėdiler. Aydı mening atım Cerrāḥ ʿAṭs (12) dėb felāḫān birle şehzādeni başlarıġa revān ḳıldı. Şehzāde ḳabża-yı (13) felāḫānnı tutub gerdeniġa andaġ urdılar ki başı on ḳadem yerge tüşti. Anıng arḳası- (14) dın yana bir ḫavāric kėlib tīġ saldı. Şehzāde öz tīġini alıb andaġ urdılar (15) ki baş on ḳadem yerge tüşti. Anıng arḳasıdın yana bir ḫavāric kėlib tīġ (16) saldı. Şehzāde öz tīġini alıb andaġ urdılar ki cehennemge bardı. Anı arḳasıdın (17) ʿOs̱mān İbn Mālik kirdi. Anı hem helāk ḳıldılar. Bir laḥẓade yetmiş bėş ḫavāricni cehennemge yiberdi- (18) ler. ʿUbeydek'ni ṣafı bend boldı. Her çend merd tilediler. Hīç kim kėlmedi. Şehzāde tīġini ġılāfı- (19) ġa saldılar. Ḳollarıġa nīze alıb özlerini ḫavāriclerġa urdılar. Meymenege barıb (20) Bāʿis̱ İbn Şiʿr'ni helāk ḳıldılar. Meyserege barıb Ḥaddu'l-ḥicāznı helāk ḳıldılar. (21) Çünān kārzār ḳıldılar ki yaḳın ėrdi ki şikest berseler ʿUbeydek fehm ḳılıb ṭabl bāz **[294]** (1) bāz geşt urdı. Her ėkki leşker yanıb bārgāhlarıġa tüştiler. Ol seg-beççeler- (2) ni helāk ḳıldılar. ʿUbeydek, Sinān İbn İns'ge baḳıb aydı ki: Muḥammed Ḥanīfe'ning leşkeri der- yay (3) tīġdin hīç ibā'[492] ḳılmaydur. Ölümni ḫayāt iḫtiyār[493] ḳıladur. Ammā Ḥażret-i İmām ʿayyārlarnı (4) çarladılar. Ḳırḳ ėkki ʿayyār cemʿ boldılar. ʿAyyārge baḳıb aydılar ki: Ay

[491] Metinde صلوت "ṣalavat" yazılmış.
[492] Metinde ابا "ibā" yazılmış.
[493] Metinde اختيا "iḫtiyā" yazılmış.

dilāverler bu kėçe (5) ʿUbeydek-i laʿīnġa dest-bürd körsetib kėlinḡler. Tā ki anı işini ḳılġay miz. Hemme (6) taʿẓīm ḳılıb ḫūb bolur dėdiler. ʿUbeydek ṭarafıge revān boldılar. Barçaları bir dıraḫt-[494] (7) nı tübide ḳarār taptılar ki her ḳaysımız bir iş ḳılsek uşbu dıraḫtnı tübige * (8) kėlib turar miz dėb. Māhān Ebū'l-fevāriṣ, ʿAbd[495] ʿAli Ābādī, Saʿd ve Mesʿūd bu bėş ten (9) ʿUbeydek bārgāhıġa kėldiler. Ol zamān ʿÖmer Naḥs çıḳıb süvāre boldı. ʿAbd[496] ʿAli Ābādī (10) anınḡ arḳasıdın tüştiler ki munı işini ḳılay dėb. Māhān, Ḳāsım, Hāşim'ge aydılar. (11) Sizler hīç ḳayan barmanḡlar. Biz ʿUbeydek'ni dest ve gerden baġlalı dėb. ʿAyyār- (12) lar kemīn ḳılıb turub ėrdiler. ʿUbeydek aytadur ki: Ol zamān ki bu merd kėldi. Bir (13) bir zamān ferāġat ve āsāyiş ḳılmaduḳ. Ḳaçan bolġay ki Muḥammed Ḥanīfe, Emīr Muṣīb, Emīr Mā- (14) hū ve özge emīrlerni başını nīze uçıde körsem könḡlümde ʿār[497] māniʿm[498] ḳalmas ėrdi. (15) Sinān aytadur ki: Ġam yemegil! Āḫir ġam u ġuṣṣadın ḫalāṣ bolur miz. ʿAyyārnı ḫidmetge buyurub (16) ėrdük. Bir nėçe Esferānī'din elem tarttım. Eger ḳolġa tüşse anḡa men ne işler ḳılġaymen, (17) dėr ėrdi. Māhān bu sözni anḡlab aydı ki: Ay ḥarāmzāde İrānlarnınḡ ḥaḳḳıde töhmet (18) ḳılur sen. Körgil ki bu kėçe seninḡ ḥaḳḳınḡde ne işler ḳılġaymen, dėdi. Ammā ʿUbeydek, Sinān (19) berāberide ġulāmını laʿl ḳılıb Şarāb içib olturub ėrdi. Uḫladı. Pāsbānlar (20) hem uḫladı. Māhān, Ḳāsım, Hāşim ḫançerlerini ġılāfıdın çıḳarıb. Bu üç dilāver, bir sāʿat - (21) de ėkki yüz pāsbānnı öltürdiler. Bārgāh içide hem ḳırḳ ġulāmnı öltürdiler. [295] (1) Taḫt tübige barıb yana tört ġulāmnı öltürdiler. Māhān aydı ki, sizler ėkevlen Sinān (2) başıġa barınḡ. Men ʿUbeydek'ge baray. Olar Sinān'nı Māhān, ʿUbeydek'ni gulūle bend (3) ḳıldılar. Pāġunde ʿayyārını aġzıġa urdılar. Tişleri ḫulḳumıġa bend boldı. Sinān'nı (4) ḳulaḳ, burnını kėstiler. ʿUbeydek'ni köterib ol dıraḫtnı tübige kėltürdiler. (5) Hemmeleri ande ḥāżır boldılar. Yolġa kirdiler. Telāyege yettiler. Bir ḫavāric kördi ki bir cemīʿ-yi (6) ādem ṣubḥ vaḳtide leşker-gāhdın çıḳıb baradur. Soradı ki neçük kişi sizler? Ne yerge barur- (7) sizler? Māhān aydı ki: Emīr-i ʿIrāḳ'nınḡ ʿayyārlarıdur miz. ʿUbeydek bizni Muḥammed Ḥanīfe'ni leşker- (8) gāhġa buyurdı Bir ḫavāric aydı ki: Mebādā bular Muḥammed Ḥanīfe'ni ʿayyārlarıdın bolmaġay. Bir ḫavāric aydı ki: (9) Muḥammed Ḥanīfe'ni zühresi bolġay ki dest-bürd körsetibdür, dėdi. Şebrū cāsūs (10) ʿUbeydek'ni bārgāhıġa kėlib kördi ki Sinān bu ḥālde yatıbdur. ʿUbeydek ekev ḫāb rū nemīddür. (11) Gāhde körünmeydür. Bildi ki ʿayyārlar dest-bürd

[494] Metinde درحت "dıraḫt" yazılmış.
[495] Metinde عید "Iyd" yazılmış.
[496] Metinde عید "Iyd" yazılmış.
[497] Metinde ار "ār" yazılmış.
[498] Metinde مانی "mānī" yazılmış.

körsetibdür. Feryād ḳıldı ki: Ay Ḥafıẓ, Ebū[499] Turābī- (12) ni oġrılarını ḳoymaġıl! ʿUbeydek'ni alıb kėtibdürler. Sinān'nı bu miḳdār kişi- (13) lerni öltürübdürler. Ḥafıẓ leşkeri çüst çālāk revān boldı. Bu ʿayyārlarnı (14) öltürmekge ḳaṣd ḳıldı. Māhān ʿayyārlarge aydılar: Merdāne bolunglar! Ḳażā işini (15) ḳıldı. Bizing leşkerimiz yıraḳ ḳaldı. Ėmdi Ḫudā-yı taʿālā özi raḥim ḳılġay dėb (16) cengge kirdiler. Merdni merdge, merkebni merkebge urar ėrdiler. Ol naʿra, ḫavāricler leşker- (17) ige yetti. Ḫavāricler tīġ ü teber ve şemşīr alıb yügürdiler. Māhān, ʿUbeydek'ni, Ḳāsım aldıġa ḳoydı. (18) Tört ṭarafdın ḳaṣd ḳıldılar. Andın yıḳıtıb helāk ḳılġay. ʿUbeydek'ni bir ḥarāmzāde (19) kėlib at üstide aldıġa ḳoydı. At bir yerde turmay ḥareket ḳıla berdi. (20) ʿUbeydek yerge yıḳıldı. Māhān öltürey dėb bir ḫançer saldı. ʿUbeydek'ni bir ḳulaġını kėsti (21) ve hem uḫrā ki Sindī, Ḳāsım ceng ḳıla ḳıla beder kėtti. Şebrū kördi ki bir nėmerse yerde yatadur. [296] (1) Çāder_i şeb içide bir nemerse nāle ḳıladur. Sordı ki: Kimsen? Aydı ki: ʿUbeydek men, dėdi. Açıb (2) kördi ki Emīr-i ʿIrāḳ ġarḳ-ı ḫūn bolubdur. Ḳulaġı kėsib, boynı hem maʿyūb muḥāffe kėltürüb, (3) salıb alıb kėtti. Bārgāhġa yetgürdi. Ḫavāricler bu ḥālni körüb bend bendige lerze (4) tüşti. Aydı ki: Bular neçük ḫalḳdur ki biz hergiz mundaġ nemerseni körmeb ėrdük (5) dėb. Bārgāhnı rāst ḳılıb ʿUbeydek'ni taḫt üstige yatḳuzub. Ammā ferīḳ ferīḳ (6) ʿayyārlar ceng ḳılur ėrdiler. Ammā Māhān'nı ḳolıde Ḥażret-i ʿAli Şāh-ı Merdān'nıng bergen (7) bıçaḳları birle Ḥafıẓ'nı andaġ urdılar ki sīne pür-kīnesidin perrān ötti. Bu ḳırḳ (8) ʿayyār çünān ceng ḳıldılar ki ṣıfatge rāst kėlmes. Māhān aydı ki: Ay yārān- (9) lar, iş ḳılınglar ki özimizni leşker-i İslām'ġa yetgüreli dėb revān boldılar. (10) Ḫavāricler ceng ḳılur ėrdi. Ebū'l-fetūḥ cengge kirdiler. Telāye leşker-i İslām'ġa yettiler. Şehzāde (11) ʿAbdu'r-raḥman sekkiz ming kişi birle telāyede ėrdiler. Yetib ḫavāriclerge der-üftād boldılar. (12) Ḫavāric ṭarafıdın ʿĀdil İbn Henzel leşker bī-nihāyet birle peydā boldı. Emīr Muṣīb şikārde (13) ėrdiler. Āvāz ġavġānı ėşitib kėlib ḥamle ḳıldılar. ʿĀdil'ni andaġ urdılar ki tūtiyā (14) dėk nerm boldı. ʿAbdu'r-raḥman bir furṣatde ḫavāric leşkerige şikest berdiler. Māl, emvāl- (15) leri müselmānlarġa bī-nihāyet tüşti. Her kişi rū-be-rū bolsa tirig yanmas ėrdi. (16) Yanıb kėldiler. Ḥażret-i İmām namāz-ı bāmdāddın çıḳıb mescid ėşikide olturub ėrdi- (17) ler. Bu ġavġānı leşker kenāreside angladılar. Leşker ḳavī boldılar. Ḥażret-i İmām soradılar, (18) bu ne ġavġādur. Aydılar ki: Yā emīr bu kėçe ʿayyārlar ʿUbeydek'ni leşkerige şebīḫūn kėltürüb (19) aygenler. Telāyedeki leşkeride yetgende ceng vāḳıʿa[500] bolubdur. Emīrler ve ʿayyārlar (20) ol zamān imāmnıng mülāzemetlerige kėldiler. Ḳıṣṣanı bir bir beyān ḳıldılar.

[499] Metinde ايو "eyü" yazılmış.
[500] Metinde واقع "vāḳıʿ" yazılmış.

Ḥażret-i (21) İmām, bularge duʿā-yı ẖayr ḳıldılar. Ammā ʿUbeydek cengni mevḳūf ḳoydı. Neçend müddet **[297]** (1) aġzıġa dārū ḳıldı. Bir kevnī Ḥażret-i İmām, Māhān ʿAbd ʿAli Ābādī'ġa aydılar ki İmām Zeyne'l-ʿā- (2) bidīn'din hīç ẖaber almadıng͡lar. Yezīd bularġa ne muʿāmele ḳıldı dėb aytıb ėrdiler. (3) Bular çüst ü çālāk Şām ṭarafıge revān boldılar. Şām'ġa yetib Yezīd'ni ḳaṣrıġa yettiler. (4) Kördiler ki bir iş ki ḥimām ḥimāmġa kirdiler. Kārd çehārdehomnini ġılāfıdın çıḳarıb. ʿAbd (5) ʿAli Ābādī, Baba[501] Şiʿār naḳbge muḳayyed boldılar. Naḳbnı uçını Yezīd'ni sarāydın çıḳardılar. (6) Ande bir öy bar ėrdi. Tėmürdin ḳılġan ėrdi. An͡ga hergiz bıçaḳ ötmes ėrdi. (7) Ammā ol öyde Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn Ḳurān oḳub olturur ėrdiler. İmāmnın͡g (8) āvāzları bularnın͡g ḳulaḳlarıġa. Bularnı sözlerini İmām Zeyne'l-ʿābidīn èşitib (9) soradılar ki: Ne kişi sizler? Bular aydılar: Es-selāmu ʿaleyküm, yā ibn resūlu'llāh. Men Baba Şiʿār (10) Fīl Zūr'men. Ġamgīnin͡gizni selāmını alıb kėldim. Bu yerge hergiz bıçaḳ ötmeydür. İmām aydılar: (11) Naḳbdın çıḳıb Yezīd'ni sarāyıġa kėlin͡gler! Ḥażret-i İmām aydılar: Ėmdi yanıb (12) menin͡g selāmımnı yārānlarge yetgürün͡gler. Bes her ėkkileri ẖançerlerini soġurub (13) imāmnın͡g evnini saḳlaydurġan ėkki yüz pāsbānnı öltürdiler. Cūyhā-yı ẖūn (14) revān boldı. Bular yanıb kėttiler. Tan͡g yarudı. Yezīd'ni ġavġā boldı. (15) Bir cemīʿ dād ẖˇāhlik ḳıldı. Aydı ki: ʿAyyārlar kėlgen, aygen. İmām bārgāhıde Zeyne'l-ʿābidīn- (16) ni saḳlaydurġan pāsbānlarnı öltürübdür, dėdi ėrse, Yezīd, imāmnın͡g (17) aldılarıġa kėldi. Soradı: Yā ibn resūlu'llāh, bu işni kim ḳıldı, dėdi. İmām aydılar: (18) Baba Şiʿār Fīl Zūr, ʿAbd ʿAli Ābādī ġam, kimnin͡g leşkeridin kėlib aygenler. Şular ḳıldı, dėdiler. (19) Yezīd soradı: Nėmege ḳılgen ėkenler? İmām aydılar: Meni ẖalāṣ ḳılġanı kėlib, aygenler. (20) Men aydım: Sizler yanın͡glar! Meni ẖalāṣ bolur vaḳtim boldı, dėdim. Olar yanıb kėtti, (21) dėdiler. Yezīd yandı. Mervān-ı Ḫar'dın maṣlaḥat soradı. Bu kün yā tan͡gla kėlib **[298]** (1) ol öydin alıb kėter. Ḥālā anı bir öyde bend ḳılmaḳ kėrek. Yezīd Ḥażret-i İmām'nı aldılar- (2) ıġa kėlib aydı ki: Yā İmām sizge meni ḥācetim bar, dėdi. İmām ėmdi olturadur, dėb. Ḫayāl (3) ḳılıb aydılar: Ay Yezīd peyġamberni neslini ḳorḳmay, dėr sen. Bu maẓlūmlar Ehl-i Beyt'nin͡g (4) mendin bölek ġam ẖˇārı yoḳtur. Yezīd, öltürmeymen dėb şarṭ ḳıldı. İmāmnı ẖāṣ öyge (5) alıb barıb, iʿzāz u ikrām ḳıldı. İmāmġa dārū-yı bī-hūş ḳoşub, ṭaʿām ḳoydı. Ammā (6) Ḥażret-i İmām aydılar, bī-hūş boldılar. İmāmnı bir ṣandūḳġa salıb, Mervān birle bir çehār bāġḳa (7) ėletib ḳoydı[502]. Bir bāġbāndın bölek kişi bilmedi. Bular yandı. Bāġbān barıb

[501] Metinde با "ba" yazılmış.
[502] Metinde كويدى "koydı" yazılmış.

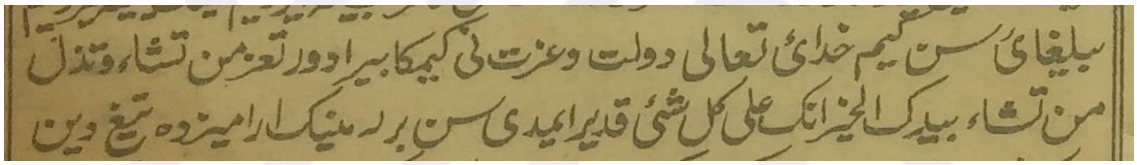
kördi ki, (8) bir ṣandūḳ turubdur. Öyge alıb bardı. Ammā bu bāġbān muḥib-i ḫānedān ėrdi. Ṣandūḳnı (9) açıb kördi ki, Ḥażret-i İmām ėkenler. İmāmnı hūşlarıġa kėltürdi. Ayaġlarıġa yıḳılıb (10) imāmdın ḥāl soradı. İmām aydılar: Kārvānsarāyġa barıb muḳātilġa ayġıl! Ming teng̀e pul (11) alıb kėlsün, dėdiler. Bāġbān barıb ḫaber ḳıldı. Derḥāl ming̀ teng̀e pul alıb kėlib (12) imāmning̀ ayaġlarıġa yıḳıldı. İmām aydılar: Vaḳt te'ḫīr[503] ėmes. Ceddim ḫaber berdiler. Seni (13) muḳātil ḫalāṣ ḳılur, dėb ėrdiler. Meni alıb barġıl, dėdiler. Ming̀ teng̀eni bāġbānġa (14) berdiler. Sening̀ müzding̀ dėb muḳātilġa hem Resūl-i Ḫudā ḫaber bėrib ėrdiler. İmāmnı (15) alıb Rūm ṭarafıge revān boldılar. Ammā Yezīd tüş kördi ki imāmning̀ ḳollarıde tīġ. (16) Aydılar ki: Ay seg meni özüm ḫalāṣ boldum. Neçükdür ki bu tīġ birle başıng̀a ursam (17) taḫt birle tört ḥişşe ḳılsam. Yezīd ḳorḳub uyġandı. Ḳorḳġandın tüşini Mervān-ı (18) Ḫar'ge bir bir taḳrīr ḳıldı. Bu ėkkisi baḳġa kėldi. Ḥażret-i İmām'nı ḳoyġan yeridin ta- (19) bmadı. Mervān-ı Ḫar aydı ki: Bu kėçe şehrdin kim kėtedür. Taḥḳīḳ ḳıldı ki muḳātil Rūmī alıb (20) kėtedür. Arḳasıdın Miṣḳāl Rūmī'ni buyurdı ki her yerde tapsang̀ alıb kėl (21) dėb. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn, muḳātil, Rūmī kārvānġa ḳoşulub barur ėrdiler **[299]** (1) ki arḳadın gird peydā boldı. Kördiler ki Miṣḳāl Rūmī kėledür. Kārvānlar imām birle muḳātil- (2) ni pinhān ḳıldılar. Ḫavāricler kėlib aḫtarıb tapalmay. Yezīd'ni ḥükmi birle hemmeleringiz yanıng- (3) lar dėb. Kārvānnıng̀ çūng̀ları aydı: Ḥālā kėçedür, tang̀la yanalı dėdiler. Ammā imām (4) bizing̀ aramızde yoḳ dėdiler, tüştiler. Ḫavāriclerni uyḳu ġalebe ḳıldı. Kārvānlar baḳtı- (5) lar ki henüz tün yarımı bolubdur. Ḳopub yolġa revān boldılar. Tang̀ları ḫavāricler kör- (6) di ki kārvān köçübdür. Birmunça ḳulları yatalmadılar yandılar. Yezīd munı ang̀lab. Yaruḳ-ı (7) cihān közige ḳarangu boldı. Ėmdi mang̀a ölüm yaḳın yetibdür. Ġamnāk (8) boldı. Açıġıdın saḳalını yolub tā taşladı. Āb u aş hem içmedi. Ammā Ḥażret-i İmām (9) muḳātil birle Rūm'ġa yettiler. Rūm pādişāhını oġlı şikārġa çıḳıb ėrdi. Kördi ki kārvān (10) kėledür. Ammā civān-ı nūrānī olarnıng̀ arasıde bar. Kėlib soradı ki bu yigit kimdür? (11) Muḳātil aydı ki: Nebīre-yi Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā, Ḥażret-i İmām Ḥüseyin şehīd-i Deşt-i Kerbelā'nıng̀ oġlı- (12) larıdur. Ḫudā'nı ʿināyeti birle Yezīd-i pelīdni bendidin ḫalāṣ bolub kėlgendür. Şehzāde, (13) başlap bārgāhıġa alıb kėldi. Be-tamām ḫalḳ enbūh enbūh körgeli kėldiler. Neçük civān (14) bolġay Ḳayṣer'ni oġlı alıb kėlibdür dėb. Ḥażret-i İmām Ḳayṣer'ning̀ bārgāhıġa (15) kėlib selām ḳılıb. Aydılar ki: Meni selāmım ol kişiġa bolġay ki Ḫudā birdür Muḥammed ber-ḥaḳ- (16) dur dėb bilse. Ḳayṣer, oġlıġa aydı ki: Bu neçük oġlandur? Oġlı aydı ki: Bu

[503] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.

Ḥüseyin’ninġ oġlı- (17) dur. Muḥammed Muṣṭafā ṣ’nınġ[504] nebīreleridür. Yezīd bendġa salġan ėken, dėdi. Ḳayṣer aydı ki: (18) Kim alıb kėlibdür? Muḳātil aydı: Men alıb kėldim ve yana ḳayṣer soradı ki: Sen Muḥammed- (19) ni nebīresi mü? İmām aydılar, āri!. Ḳayṣer aydı: Yezīd kimni peyġamber biledür, kimni dīnide? İmām (20) aydılar: Meninġ ceddimni peyġamber biledür. Ḳayṣer aydı ki: Ḫoş mu? Ḥarāmzāde, bed-baḫt ėken. Kimerse meninġ (21) peyġamberim dėse anı dīnnini bī-iḫtiyār ḳılsa ferzendleriġa şundaġ bī-dādlik ḳılsa. **[300]** (1) Bārī ceddinġ uluġ mu yā ʿĪsā uluġ mu? İmām aydılar: Ceddim faẓıldur. Ḳayṣer aydı: Seninġ (2) babanġnı faẓīlni tola bolsa bizinġ peyġamberimizninġ törtünci āsumānde çıḳarur mu, dėdi. İmām (3) aydılar: Meninġ ceddimni yettinçi āsumāngа çıḳarıb Ḳāb-ı Ḳavseyn’ġa yetgürdi. Ḫudā-yı taʿālā (4) birle toḳsan minġ söz bī-vāsıṭ ḳıldılar. Ḳayṣer aydı: Ḥālā ʿĪsā’nınġ vücūdı āsumānde dür. (5) Babanġnı vücūdı zemīnde. İmām aydılar: Vaḳtī, ceddim sefer-i āḫiretni ḳılur ėrdiler. Ḫudā-yı taʿālā (6) Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿaleyhi’s-selāmġa fermān ḳıldı ki nūrdın taḫt ḳılıb yetti ḳat āsumānnı (7) üstide ʿarşınıġ tübide ḳoydılar. Ceddim aydılar ki: Eger men ande barsam ümmetlerim (8) yerde ḳalur. Men hem ümmetlerim birle yerde bolur men, dėdiler. Egerçi ʿĪsā āsumānde dür, āḫir ol hem (9) yer astıġa kirer. Ay Ḳayṣer, kėlgil alġıl ki, ceddminiġ kitābıde Ḫudā-yı taʿālā nėme dėbdür. (10) Seninġ peyġamberinġ neçük Ḫudā’nı yād ḳılıbdur? Ḳayṣer aydı ki: Yā imām, bu baḥiṣ-i münāẓara- (11) nı ḳoyġıl! Men ėmdi seninġ ceddinġni dīnġa iḫtiyārım bar. Ḥażret-i İmām duʿā-yı (12) ḫayr ḳıldılar. Ḳayṣer müselmān boldı. Oġlı onamadı tersā dīnini ḳoymas men, dėb. Zeyne’l- (13) ʿābidīn’ni manġa bėrgil. Yezīd’ge alıb baray, dėdi. Ḳayṣer ḥükm ḳıldı ki munı öltürüngler (14) dėb. Ol kāfir-i ġayūr pehlevān-ı zeber-dest ėrdi. Köç bėrmey atasını bārgāhıdın (15) çıḳıb ceng ḳıldı. Ḳayṣer, leşkeri birle çıḳtı. Ceng maġlūbe boldı. Oġlını leşkeri- (16) ge şikest berdiler. Oġlı ḳaçıb Şām ṭarafıge kėtti. Ḳayṣer Ḥażret-i İmām’dın İmām Muḥammed Ḥanīfe- (17) ge nāme yiberdiler. Ḥiyel ḳılmay bat furṣatde Ḥażret-i İmām Zeyne’l-ʿābidīn’ġa ṣāḥib- (18) lik ḳılsunlar dėb. Çün nāme Ḥażret-i İmām Muḥammed’ġa yetti. İmām giryān bolub öz ornı- (19) larıġa Māhān’nı ḳoyub. Emīr Muṣīb Ġāzī, ʿAbdu’r-raḥmān İbn Ebā Bekir seksen minġ leşker (20) birle revān boldılar. Ammā Ḳayṣerni oġlı, Yezīd aldıġa bardı. İmāmnınġ atasını vāḳıʿa- (21) larını bir bir beyān ḳıldı. Yezīd ġamnāk bolub leşker cemʿ ḳılıb. Ekki yüz ve ėllig minġ **[301]** (1) kişi ḫavāric-i nāmerd birle Şām’dın utru[505] Rūm’ġa kėldi. Ḳayṣer’ninġ cāsūsları ḫaber yetgürdi ki oġlunġ (2) Yezīd birle ḳoşulub leşker-i bī-kerān alıb kėldi, dėb. Ḳayṣer seksen minġ leşker

[504] Metinde kısaca ص "ṣ" yazılmış, صلى الله عليه و سلم “ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem” kısaltması.
[505] Metinde اترومغه “utrumġa” yazılmış.

birle (3) mükemmel ve müsellaḥ bolub müsteḥaḳ-ı ceng bolub turdılar. Yezīd[506] hem yetib her dū berāber. Yekdīger (4) ṣaflarını rāst ḳıldılar. Yezīd aydı ki Ḳayṣer uluġ pādişāhdur. Anga bir nāme yiberib (5) naṣīḥat ḳılalı, şāyed ki ḳabūl ḳılġay dėb. Nāme bitib Sercūḫ Rūmī'din yiberdi. (6) Sercūḫ tört yüz kişi birlen kėlib toḫtadı. Ḳayṣer bildi ki Sercūḫ kėldi. Ėlçilik- (7) ge kėldi. Köreli ki ne sözge kėlibdür. Sercūḫ kėldi. Köp tuḥfeler birle nāmeni Ḳayṣer'ġa (8) bėrdi. Kördi ki heybetdür ki ay Ḳayṣer atang meni atamġa tābiʿ aydı. Sen manga tābiʿ ėrding. (9) Sen dėk pādişāhġa ne boldı ki ata babangnı milletini taşlab mening düşmanımge ḥimāyet (10) boldung. Eger ḫūbluḳ birle anı manga yibersengnūr ʿalā nūr. Bolmasa özüngdin körgil! (11) Nāme tamām ve's-selām. Ḳayṣer der-ġażab bolub bedenlerideki her tāre mūy çün neşter-i ābdār (12) boldı. Emr ḳıldı ki Sercūḳ'nı öltürüngler! Vezīrler ḳoymay. Ḳulaḳ, burnını kėsti- (13) ler. Nāmeni pāre pāre ḳıldılar ve yana Ḳayṣer nāme yazdı. Ay Yezīd, sen Ümmet-i Muḥammed ėrding. (14) Dīningdin yüz ögürdüng. Kāfir boldung. Men kāfir-i bīgāne ėrdim. Anıng dīniġa kirdim. (15) Bilġay sen kim Ḫudā-yı taʿālā, devlet ü ʿizzetni kimge bėredür.

Tüʿizzü men teşa'u ve tüezille (16) men teşā'ü biyedike'l-ḫayr inneke ʿalā külli şey'in ḳadīr[507] Ėmdi sen birle mening[508] aramızde tīġdin (17) özge nėmerse bolmaġay. Yezīd kördi ki Sercūḫ bir ḥālī birle kėledür. Ḳulaḳ, burnı yoḳ. (18) Kėlib tamām vāḳıʿalarnı aytıb nāmeni berdi. Açıb muṭālaʿa ḳıldı. Yaḳın ėrdi ki ġuṣṣa (19) dın helāk bolġay. Ḳayṣer'ni oġlıġa aydı ki: Atang nėme muʿāmele ḳıladur dėb. Ḥükm ḳıldı ki (20) ṭabl-ı ceng urunglar dėb. Her ėkki leşker āraste boldı. Ḥażret-i İmām Zeyne'l- (21) ʿābidīn ʿalem tübide ber-ḳarār boldılar. Rūm piyādeleri zevḳ, şevḳ birle turar ėrdiler. **[302]** (1) Rabīʿā dėgen Yezīd'din ruḫṣat alıb meydānġa kirdi. Leşker-i İslām'dın Ḥātem Rūmī kirdi. (2) Şehīd boldı. Anıng arḳasıdın Ḥātem Rūmī kirib şehīd boldı. Ḳayṣer yıġlab, (3) imāmġa baḳıb, aydı ki: Ay Muṣṭafā'nıng ferzendi, duʿā ḳılġıl! Seninggduʿāng- (4) nı berekātıdın Ḫudā-yı taʿālā biz bī-çārelerge necāt bėrgey. Ḥażret-i İmām ḳol açıb duʿā (5) ḳıldılar. Münācātde ėrdiler ki, gird-i ʿaẓīm peydā boldı. Gird arasıdın İmām Muḥammed (6) Ḥanīfe, Şehzāde

[506] Metinde يز "yez" yazılmış.
[507] *Dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok sen her şeye kadirsin.* Āl-i İmran sûresi 26. âyet " قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ"
[508] Metinde مینک "ming" yazılmış.

ʿAbdu’r-raḥman, Emīr Muṣīb Ġāzī seksen ming kişi birle tekbīr ve ṣalavāt[509] (7) aytıb yettiler. Yezīd’ni leşkerige özlerini urdılar. Yezīd bī-hūş[510] bolub yıḳıldı. (8) Ḥażret-i İmām Rabīʿā’nı sed-rāhını aldılar. Aydılar: Ay bī-himmet ornunġde turġıl! Seni (9) ḥarīfing mendür men. Ol aydı: Ne kişi sen? İmām aydılar: ʿAli’ning oġlı İmām Ḥüseyin- (10) ning birāderidür men. Atım Muḥammed Ḥanīfe’dür. Bayiʿā bu tīġni alġıl, dėdi. İmām tīġini (11) tutub kemer bendidin köterib yerge urdılar. Baʿd ez-ān cengge kirdiler. Emīr Muṣīb (12) Ġāzī, ceng ḳıla ḳıla Yezīd’ge yetib ʿamūd birle saldılar. Yezīd özini fīl astıge taşladı. (13) ʿAmūd fīlġa tegib nerm nerm boldı. ʿAlemdārnı urub dūzaḫġa yiberdiler. Yezīd’ni (14) leşkeri berhem yeb ḳaçarġa yüzlendi. Ḳayşer özini leşkeri birle cengge kirdi. Ḫavāri- (15) clerni ḳoy dėk baş kėstiler. Çünān ceng maġlūbe boldı ki yetti yaşardın yetmiş (16) yaşarġaça berāber boldı. Tā oġuldın oġul atadın pervāhı yoḳ ėrdi. Yezīd’ni leşkeri (17) şikest yeb perākende boldı. Yezīd ḳaçtı. Māl u emvāllerini ġāret ḳıldılar. (18) Feṯḥ ü nuṣret birle müselmānlar Rūm şehriġa kirdiler. Ammā Yezīd-i pelīd cehennemīni leşkeri (19) basturuḳ bolub, tenhā ḳaçıb, barur ėrdi. Atı hem hārub yolde öldi. Piyāde ba- (20) rur ėrdi. Teşne vü gürüsne ėrdi. Av ḳayġu[511] nān tiledi. Bermedi. Nā-ʿilāc ser ü (21) pāyını bėrib nān alıb yedi. Ḳoyçını libāsını keyib revān boldı. Bir künbetge yetib **[303]** (1) ėrdi. Yamġur yaġdı penāh tileb her èşikge barsa oġrı dėb yol bėrmes ėrdiler. Nāçār (2) bir aġılġa kirdi. Bir kişi kėlib kördi. Ḫalḳnı feryād ḳıldı. Oġrı dėb. Cemīʿ ādemler (3) Mūr’nıng oġrı dėb. Boynıġa arġamçi baġlab ḳol ayaġını baġlab köp urdılar. (4) Men Yezīd’dür men dėb ança aydı. Hīç kim bāver ḳılmadı. Fiġān ve nālesi kökge yetti. Cān (5) çıḳġalı az ḳaldı. Şul esnāde Mervān-ı Ḫar yetib kėldi. Ḫalāṣ ḳılıb Şām ṭarafıge (6) alıb kėtti. Ammā imāmlar mātem bünyād ḳıldılar. Rabīʿā ḳorḳġanıdın bīʿat ḳıldı. Atasıġa (7) berdiler. Kèçesi Şām’ġa ḳaçıb kėtti. El-ḳıṣṣa: Rāvīler andaġ rivāyet ḳılurlar kim (8) Rūm deryāsını ol ṭarafıde bir şehr bar ėrdi. Ol şehrni atını Ötsem, dėr ėrdiler. (9) Pādişāhını atını Selāmet dėr ėrdiler. Anı bir ʿayyārı bar ėrdi. Atını Semek (10) dėr ėrdiler. Kèçesi kėlib imāmnı bī-hūş ḳılıb alıb kėtti. Bir yerde ḳoyub (11) hūşlarıġa kėltürüb soradı ki sening dīning ḥaḳ mu yā mening dīnim ḥaḳ mu? (12) Eger sening dīning ḥaḳ bolsa bu otġa kirgil, dėdi. Ḥażret-i İmām Bismi’llāhi’r- (13) raḥmani’r-raḥīm dėb özlerini otġa urdılar Bir furṣatdın keyin otdın selāmet (14) çıḳtılar. Yana hem inanmadı Yana imāmnı bend ḳılıb deryā yaḳalab, Yezīd ṭarafıge revān (15) boldı. Ol ṭarafdın şemʿ ʿĀdil, altı ming[512] kişi birle deryānıng ortasıġa

[509] Metinde صلوت “ṣalavat” yazılmış.
[510] Meyinde بهوش “bi-hūş” yazılmış.
[511] Metinde قايغور “ḳayġur” yazılmış.
[512] Metinde نينک “ning” yazılmış.

(16) der-āfitāb boldılar. Ceng-i ʿaẕīm boldı. El-ḳıṣṣa: Ebū Şaʿbān'nıng sed-rāhını aldı. (17) Tīġ birle andaġ urdı ki atı birle tört ḥiṣṣe berāber boldı. Bir furṣatde tamām leşkeri (18) ḳırdılar. Andın imāmġa mülāzemet ḳıldılar. İmām soradılar ki: Ne kişi sizler? Olar (19) aydılar: Sulṭān-ı enbiyānı vāḳıʿade kördüm. Sizni cemālingizdin āgāh ḳıldılar. (20) Sizni mülāzemetingizge kėldim. İmāmnı deryādın ötkerib revān ḳıldılar. Emīrler (21) her ṭarafge izleb barur ėrdiler. Ebū Nūlū, imāmnı leşkerge yetgürdiler. El-ḳıṣṣa: **[304]** (1) İmāmlar Ḳayṣer birle ḫūşlaşıb Kūfe'ge bardılar. Ammā ʿUbeydek-i laʿīn-i bī-dīnġa cāsūs- (2) lar ḫaber yetgürdi ki İmām Muḥammed Ḥanīfe, Emīr Muṣīb, ʿAbdu'r-raḥman, Rūm pādişāhı ṭarafıge barıb. (3) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni ḫalāṣ ḳılıb alıb kėlibdür. Şul esnāde bir ʿayyār kėlib (4) ḫaber yetgürdi ki Yezīd ḳaşıdın Zīfāl Ḥabeşī kėledür dėb, ʿUbeydek şādyāne çal- (5) durdı. Zīfāl toḳsan mingkişi birle yetib kėldi. ʿUbeydek'ni leşkeri- (6) ge ḳoşuldı. Ṭablı ceng soḳturdı. Kėçeni daġdaġa birle ötkerdi. Ėrtesi ėkki leşker (7) berāber yekdīger ṣaflarını rāst ḳıldı. Zīfāl meydānġa barıb merd tiledi (8) Bu ṭarafdın Şāh ʿAlḳame rū-be-rū boldılar. Sāṭūl[513] birle saldı Şehādet taptılar. (9) ʿAbbās meydānġa barıb sed-rāhını aldılar. Sāṭūl[514] birle saldı. Rū bėrib (10) aydılar. Atlarını boynıġa tüşti. At yıḳıldı. Şehzāde at astıde ḳaldılar. (11) Ol seg ḫˇāhladı ki yana tīġ urġay. Şul esnāde Toġan Türk yetib kėldiler. (12) Özlerini ḫavāricge urdılar. Ammā Toġan Türk Ḫıṭāy pādişāhını oġlı ėrdiler. (13) Atasını Şāh ʿAlḳame büt perest dėr ėrdi. Bir çönk büti bar ėrdi. Toġan bir (14) küni süt kėltürüb ḳoydı. Çıḳıb barur ėrdi. Yana aydı ki süt içkenini (15) körey, dėb. Yandı ėşikini yaruḳıdın ḳaradı ki bir tülki peydā bolub sütni (16) içti. Büt başıġa çıḳıb sib kėtti. Toġan bildi ki büt dėgen bāṭıl (17) nemerse ėken. Bütni boynıdın baġlab kūçelerde südreb Aytur ėrdi ki: Ay (18) ḫalāyıḳlar bilinġ, alarġa āgāh bolunglar! Ḫudā birdür. Muḥammed bir ḥaḳdur, dėb. (19) Kāfirler feryād ḳılıb Şāh ʿAlḳame ḳaşıġa kėldi. Beyān vāḳıʿalarnı aydılar. (20) Buyurdı ki: Alıb kėlinġler, dėb Toġan'nı alıb kėldiler. Aydı: Bu ne (21) işdür ki sen ḳıla sen? Ol Ḫıṭāy'nı Tangrısı'dur. Anga mundaġ ḳılgening nėme? **[305]** (1) Toġan aydı ki ol Tangrılik'ge yaramas. Yaman belālardın bizni yıraḳ ḳılalmas, (2) dėb atasını Ḫudā'ġa indedi. On sekkiz ming ʿālemni yaratġan Ḫudā birdür. Anı şerīki (3) yoḳtur. Bu işingdin yanġıl! ʿAlḳame buyurdı ki Toġan'nı atġa taşlanglar (4) dėb. Toġan'nı tutub otġa taşladı Şul esnāde bir şeh-süvār peydā boldı. Ot- (5) dın tartıb aldılar. Aydılar ki: Men Muḥammed Resūlu'llāh'dur men. Ay Toġan, sen Ḫorāsān'ġa barıb (6) mening evlādımġa ḫidmet ḳılġıl! Ferzendlerimni ḫūnını ḫavāriclerdin ṭaleb ḳılġıl! Biz hem (7) sanga mededkārdur

[513] Metinde ساتول "sātūl" yazılmış.
[514] Metinde ساتول "sātūl" yazılmış.

miz dėb, ġā'īb boldılar. Toġan özini özgeçe kördi. Bir ḳuvveti (8) peydā bolubdur ki Rüstem dėk. Tamām ḫalḳ müselmān bolubdur. Toḳsan mi‿ng (9) kişi birle aṭlanıb Ḥażret-i İmām ṭarafıge revān boldılar. Kėlgenini sebebi bu ėrdi. (10) Zīfāl sed-rāhını aldı. Şul es̲nāde gird-i ʿaẓīm peydā boldı. Leşker-i ʿaẓīm yetib (11) kėldi. Ėkki yigit ilgeri kėlür ėrdiler. Toġan Zīfāl'din soradı: Bu yigitler kimdür (12) dür, dėb. Zīfāl aydı ki: Birleri nebīre-yi ʿAli, Ḥüseyin'ni‿ng oġlıdur. Birleri ʿAli'ni‿ng (13) oġlı Muḥammed Ḥanīfe'dür. Birāderini ḫūnını daʿvā[515] ḳılıb kėlgendür. Yana Toġan soradı: Sizler (14) kāfir mü? Zīfāl aydı: Müselmāndur miz. Toġan aydı: Bārī peyġamberi‿ngiz kimdür? Zīfāl aydı: (15) Muḥammed Resūlu'llāh'dur. Toġan aydı ki: Yüz mi‿ng laʿnet-i Ḫudā sizlerge bolsun kim peyġamberi‿ngiz- (16) ni evlādıġa cefālarnı ḳıla sizler. Ḫavāric der-ġażab bolub Toġan'nı‿ng sed-rāhını (17) aldı. Başıġa tīġ saldı. Toġan ḳol uzatıb, tīġini silkib alıb, (18) andaġ urdı ki ėkki ḥiṣṣe berāber boldı. Andın İmām Muḥammed Ḥanīfe, İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni‿ng (19) aldılarıġa kėlib rikāblarını būse ḳıldı. Zār zār yıġladılar. Ṭabl bāz geşt (20) urdılar. Ėkki leşker ārām-gāhlarıġa yapdılar Bārgāh-ı Ḥażret-i Yūsuf ʿaleyhi's-selām ʿanh (21) kirdiler. El-ḳıṣṣa: Girde girde ḫalḳ kėlib Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa taʿziyet yetgürdiler. [306] (1) On küngaça mātem tutub, andın āb, aş bėrib, ḫatm-i Ḳurān ḳılıb, s̲evābını şehīdāġa (2) bağışladılar. Toġan alıb kėlgen pīşkeşlerni imāmġa ötkerdiler. Ḥażret-i (3) İmām leşkerge ḳısmet ḳılıb berdiler. Ḥażret-i İmām ṭabl-ı ceng çaldurdılar. Her ėkki ṭaraf- (4) dın ṣaf rāst boldı. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn ʿalem tübide ber-ḳarār boldılar. (5) Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe, Emīr Muṣīb, Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman, Mālik İbrāhīm, Mālik cemīʿ emīrler (6) cā-be-cā turdılar. Toġan kėlib atıdın tüşüb, Ḥażret-i İmām'dın ruḫṣat alıb, (7) meydānġa bardı. Mübārizlıḳ körgüzdi. Merd ṭaleb ḳıldı. ʿUbeydek'ni leşkeridin (8) hīç kim meydānġa kiralmas ėrdi. ʿUbeydek leşkerige baḳıb aydı ki: Ay merd-i dilāverler Şām, (9) ʿIrāḳ, Kūfe'din hīç kim yoḳ mu, bu büt perestni‿ng cevābını bėr gav dėk? Her kim barıb (10) munı başını kėltürse her ḳaysı şehrni ḫ‿āhlasa Yezīd'ge aytıb alıb bėrsem her ḳança (11) altun dėse özüm bėrey, dėdi. Ṭārūḳ dėgen bir ḫavāric aydı ki: Ay emīr ḫaberdār (12) bolġıl! Men barıb bir tīġ birle anı işini tamām ḳılay, dėb meydānġa kėldi. Tā ḳırḳ (13) oḳ attı, revān ḳıldı. Toġan hemmesini red bėrib, kemānını ḳolıġa alıb, ṣandūḳ (14) sīnesige andaġ urdılar ki arḳasıdın çıḳıb, yerge ġarḳ boldı. Anı‿ng arḳa- (15) sıdın Sārūḳ kirib ḫarbe saldı. Anı ḫarbesini red bėrib kemerige andaġ urdılar (16) ki fī'n-nārü's-seḳar [516] kėtti. El-ḳıṣṣa: Yetmiş ḫavāricni cehennemge yiberdiler.

[515] Metinde دعوا "daʿvā" yazılmış.
[516] Müddesir sûresi 26, 27 ve 42. âyetlerde "cehennem ateşi" geçmektedir.

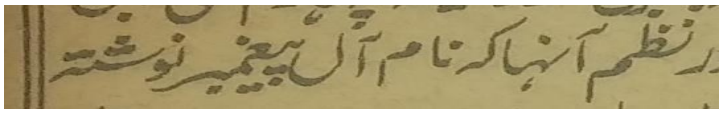
ʿUbeydek'ni leşkeri (17) bend boldı. Toġan imām ṭarafıge baḳıb, taʿẓīm ḳılıb, şīr-i ġarrān dėk özlerini ḫavāric- (18) lerge urub, küştelerdin püşteler çıḳardılar. Ḳanlar deryā bolub aḳtı. Andaġ (19) ceng-i ʿaẓīm boldı ki Rüstem dāsitān-ı Sām ve Nerīmān, İsfendiyār ve Rūyīn-tenning (20) zamānıde hem mundaġ ceng bolmab ėrdi. ʿUbeydek kördi ki iş ḳabāḥat boldı. (21) Ṭabl-bāz geşt urdı. Her ėkki leşker, ārām-gāhlarıġa yanıb tüştiler. [307] (1) Ḥażret-i İmām Toġan'ġa ḫilʿat keydürdiler. Köp nevāzişler ḳıldılar. Ḥażret-i İmām hemme emīrler (2) ge ruḫṣat berdiler ki barıng̃lar, istirāḥat ḳılıng̃lar! Tang̃la ceng-i ʿaẓīm bolur. ʿUbeydek- (3) ni öltürüb, leşkerimizni Yezīd-i pelīdni başıġa tartıb, ol bī-vefālardın demār çıḳa- (4) rur miz. Anıng̃ işini ḳılıb Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemni anıng̃ (5) ėlgidin necāt bėrür miz. Emīrler ḫūb bolur dėb inşā'allah dėdiler. El-ḳıṣṣa: Emīrler (6) çıḳıb öz bārgāhlarıġa bardılar. Hemme uyḳude ėrdiler. Bir seg, Şehzāde Ḳāsım (7) İbn ʿAbbās ḳaşlarıġa kirdi. Heybetlik şehzādege ḥamle ḳıldı. Yanıġa (8) ḳaradı. Hīç nemerse tapmadılar ki urġaylar. Anıng̃ ḳaşıde hīç kişi hem yoḳ (9) ėrdi. Andın uyḳudın uyġanib titreb ėrdiler. Subḥāna'llāh dėb. Libās- (10) larını kėtib kördiler ki bārgāhda[517] hemme ḫalḳ uyḳude. Şehzāde Toġan'ġa aytıb (11) süvāre boldılar. Çıḳıb leşker kenāreside yürür ėrdiler. Bir dıraḫt tübide atları- (12) nı şāḫ-ı dıraḫtġa baġlab turub ėrdiler. Uyḳu ġalebe ḳıldı. Ṣubḥ dem bolub ėrdi. (13) Şebrū Kūfī dest-bürd körsetib Ḥażret-i İmām'nıng̃ bārgāhlarıġa kirdi, (14) hīç ʿilāc ḳılalmadı. Yanıb kėlürde şehzādeni kördi. Bī-hūş ḳılıb at (15) birle alıb kėtti. Andın ėrtesi şehzādeni körmediler. İmām soradılar. Toġan (16) aydı ki: Yā imām, tün yarımı bar ėrdi ki Şehzāde Ḳāsım ornıdın turub libāsını (17) kėtib hīç kimge bildürmey. Atlanıb çıḳıb kėtti, dėdi. Baʿd ez-ān ṭabl-ı ceng (18) urdılar. Ėkki leşker berāber hemdīger ṣaflarını rāst ḳılıb. Mübārizler meydān- (19) ġa kirib merd tilediler. ʿUbeydek leşkeridin hīç kim kėlmedi. Toġan Türk imām- (20) dın icāzet alıb ʿUbeydek leşkerige özini urub meymeneni, meysere ḳılıb. (21) Çünān sāḳa kemīn-gāhnı ber-hem urdı. Şul esnāde gird peydā boldı. Gird arasıdın [308] (1) ʿalem peydā boldı. ʿAlem tübide bir yigit kėlür ėrdi. Ṭaraf heybetlik bir piyāde (2) Çālāk Cācerī dėgen aldıde kėlür ėrdi. Çüst çālāk tekbīr aytıb özlerini (3) ḫavāriclerge urdılar. Ḫavāriclerni zīr ü zeber ḳıldılar. Bir ḫavāric sed-rāhını alıb (4) tīġ saldı. Anı tīġni ötkerib andaġ urdılar ki ėkki ḥiṣṣe berāber boldı. Ceng (5) maġlūbe boldı. ʿUbeydek ṭabl bāz geşt, urdı. Ėrtesi yana ṣaf ārāste (6) bolub. Bir ḫavāric seksen ming̃ kişi birle kėlib ʿUbeydek leşkerige ḳoşuldı. Meydānġa (7) kirib merd tiledi. Saʿd ʿAlḳame kirib şehādet taptı. Māhān Şīr Zād Semerḳandī kirib (8) zaḫm-dār boldı. ʿAbd ʿAli Ābādī hem zaḫm-dār boldı. Māhyār hem

[517] Metinde بارگا "bārgā" yazılmış.

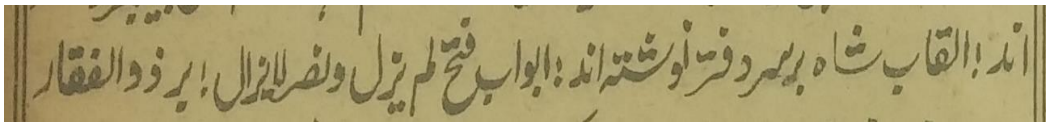
zaḫm-dār boldı. Emīr Ṭāhir-i yek (9) çeşm hem zaḫm dėdi. Muḥammed ʿAbdu'llāh kirib, bėş yüz ḳadem yerdin oḳ atıb, sīne-yi ṣandūḳ (10) ol ḫavāricge urdılar. Perrān ötüb cehennemge bardı. Ḥażret-i İmām leşkerning (11) Muḥammed ʿAbdu'llāh'nıng istiḳbāliġa buyurdılar. Olarnı iʿzāz u ikrām birle leşkerge yetgür- (12) diler. Mātem bünyād ḳılıb yıġladılar ve yana Muḥammed ʿAbdu'llāh meydānġa kirdiler. Merd ṭaleb ḳılıb (13) turdılar. Yaʿḳūb İbn Şecer kirib helāk boldı. Andın Ḥicr İbn Şecer kirib cehennemge bardı. (14) Andın Vedāʿ Nufūḳ İbn Selāmet, Sām İbn Mektūm hemmesi Muḥammed ʿAbdu'llāh'nı (15) ḳolıde helāk boldı. El-ḳıṣṣa: Çünān kārzār ḳıldılar ki ong ve solġa ḫamle ḳılıb (16) ḫavāriclerni bī-ḥesāb dūzaḫġa yiberdiler. Çālāk Cācerī, ʿAbd ʿAli Ābādī, (17) Ebū'l-fevāriṣ Rāżī, Māhān Şebrū, Şīr Zād Semerḳandī tā yegirme ėkki ʿayyār nām-dār, ḫançer-güẕār ʿUbeydek- (18) ni leşkeri kārvān boldı. Tün yarımıde kirib tört ming ḫavāricni başını (19) kėstiler. ʿUbeydek'ni ornıde tapmadılar. Bārgāhdaki ḫavāricni hemmesini helāk (20) ḳıldılar. Her ḳaysıları, bir ṣandūḳnı köterib. Telāye leşkerge yetib ėrdiler. ʿAbdu'llāh (21) Ḳaṣūre dėgen bir ḥarāmzāde, yetmiş ming ḫavāric birle telāyede ėrdi. Kördi ki **[309]** (1) bir nėçe ḳara ėginlik ẓāhir boldı, leşkerdin çıḳıb baradur. Çüst ü çābük (2) özini yetgürüb aldılarını tüşti. Ṣandūḳı ki Çālāk Cācerī'ni arḳasıde (3) ėrdi. ʿÖmer Naḥs, ol ṣandūḳde ėrdi. Feryād ḳıldı ki: Ay ʿAbdu'llāh Ḳaṣūre, bizni alıb (4) kėtib baradur dėb. Çālāk Cācerī ṣandūḳnı yerge urub özini keyin aldı. (5) Māhān bir ṣandūḳnı yerge urdı. Ḳol uzattı ki, başını cüdā ḳılġay. Ser-āsīma bolub (6) ḳulaḳ bölüb[518] lebini tutub kėstiler. Şiʿār Fīl'ning arḳasıde Şemrek (7) ėrdi. Ceng ḳıla ḳıla alıb çıḳtılar. Kündüz boldı. ʿAyyārlarnı hīç ḳılalmadı- (8) lar. Ammā ʿUbeydek'din özgesini kėltürüb imāmnı ḳaşlarıġa ḳoydılar. İmām şād (9) bolub aydılar: Ay bī-raḥim segler. İmām-ı maẓlūmġa raḥim ḳılmadınglar! Ėmdi (10) özüngni neçük körer sen. Şemrek aydı: Ay Ḥüseyin'ning oġlı, seni helāk ḳılay (11) dėb ėrdim. ʿÖmer Naḥs ḳoymadı bolmasa seni āfitābdın sāyege amān bėrmes ėrdim. (12) İmām buyurdılar ki: Kerbelā'ġa ėletib pederimni mübārek ḳabrleride helāk ḳılınglar, (13) dėb. Kerbelā'de Ḥażret-i İmām vāḳiʿade kördi ki bir segni otluġ ʿamūd birle urdılar. (14) Çün bīdār boldı, kördi ki bir seg Şemrek'ni ornıde baġlıḳ. Anı bed-būylıḳıdın (15) turub bolmas. Būyı ʿālemni tutubdur. Anı urub ḳolab yiberdiler. Furāṭ (16) lebige bardı. Kerāmet-i ḫānedān sumadılar. Kördi, deryā bir künlik yıraḳ bardı. (17) Su ġā'īb boldı. Yana Furāṭ lebige bardı. Künde yetmiş mertebe ġā'īb boldı. Susab (18) ʿuḳūbetge giriftār boldı. El-ḳıṣṣa: Yana bir kün İmām Zeyne'l-ʿābidīn özleri meydān- (19)

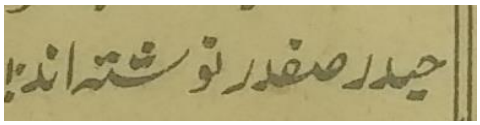
[518] Metinde بولون "bölün" yazılmış.

ġa kirib merd tilediler. Şemr'ni oġlı Kaʿb, kirib aydı ki atanġnı atam öldürdi. (20) Seni men öltürür men dėb, İmāmnınġ ḳolıde helāk boldı. Ölügini ʿUbeydek (21) Yezīd'ge yiberdi. Ammā gurg-sār ʿayyār ʿUbeydek'ge duʿā ḳıldı. Aydı ki: Ebū Turābīler Kerbelā'dın **[310]** (1) yanıb kėledür. Kėrek ki bir pehlevān yolını tusub, esīr ḳılıb, alıb kėlse dėb. Yūsuf (2) Seḳafī[519] ḥarāmzāde ḳırḳ minġ kişi birle gurg-sār ʿayyārnı alıb revān boldı. Müselmān- (3) lar yanıb bir menzilige tüşüb uyḳude ėrdiler. Şul zamānde ḫavāricler naʿra tartıb özini (4) urdı, müselmānlar tā ser-encām bolġunça. Tört minġ kişidin ėkki minġi şehīd boldı. (5) Andın Ḍarīr Ḫażāʿī süvāre bolub ḫavāriclerni andaġ urdılar ki, deryā-yı ḫūn revān (6) boldı. Ḍarīr'ninġ ġayreti kėlib çünān keş-ā-keş ḳıldı ki hīç kim zühresi ḳalmadı ki (7) Ḍarīr'ninġ cengige kirgey. Yūsuf bāng urdı ki: Ay bī-himmetler. Ol bir kişi, sizler (8) ḳırḳ minġ kişi. Ne üçün cengge kirmes sizler? Her çend bāng urdı. Hīç kim sözini almadı. (9) Bes ol kün Ḍarīr merdānelik dādını berdi. Yūsuf kördi ki kişi munġa berāber kėlmes. (10) Buyurdı ki tīr-bārān ḳılınġlar, dėb. Ḫavāricler tīr-bārān ḳıldı. Ḍarīr'ninġ atıġa (11) oḳ tėgdin yıḳıldı. Özlerini yerge alıb bāng urdılar ki, şīr ve peleng yeri dėk (12) cest ü ḫīz ḳılıb, ol laʿīnge özlerini urdılar. Ḳırḳ ḫavāric zeber-destni (13) cehennemge yiberdiler. Yana bir ḫavāricni uray, dėb ayaġı ölügge bend bolub yıḳıldı. Mīl-i dūbulġa (14) başıdın tüşti. Şemşīr ḳolıdın yıraḳ tüşti. Bir ḥarāmzāde arḳa- (15) dın kėlib ʿamūd birle saldı. Ketfi[520] arasıġa saldı. Ḍarīr ḫayāl ḳıldı ki üstüḫ̌ān- (16) larım rīze rīze boldı, dėb. Ḫavāric muḥkem baġlab ʿarābage olturġuzub ittifāḳ ḳıldı. (17) Mundın Yezīd derd ve elemdedür. Anınġ ḳaşıġa alıb baralı. İnʿām ve iḥsān (18) alalı dėb. Şām'ġa revān boldı. Ammā Ḍarīr leşkerini alıb yana bir menzilge tüşti. (19) Toġan üçün kişi tapmay. İmāmnınġ leşkerige kėlib mülḥaḳ boldılar. Ḳıṣṣa: Toġan- (20) nı beyān ḳıldılar. İmām ʿayyārlarnı Toġan'nı cüst ü cūyge[521] yiberdiler. Gurg-sār ʿayyār Toġan- (21) nı Şām'ġa yetgürüb Yezīd'ni aldıde ḳoydı. Toġan'nı hūşıġa kėltürdi. Toġan **[311]** (1) Toġan, özini bīgāne bārgāhde kördi. Aydı: Es-selāmu ʿaleyküm. Meninġ selāmım ol kişige (2) bolġay kim Ḫudā birdür, Muḥammed Resūlu'llāh bir ḥaḳdur. Ḫalīfe-yi bār, bir ḥaḳdur. Ḫalīfe-yi çehārüm ʿAli İbn (3) Ebī Ṭālib'dür. Helā atı anınġ şānıde kėlgendür. Naẓım:

[519] Metinde ثیقفی "Sīḳaḳī" yazılmış.
[520] Metinde کیفتی "kīfti" yazılmış.
[521] Metinde جست جوی "cüst cūy" yazılmış.

Anhā ki nām āl-i peyġamber nevişte (4) end[522] El-ḳāb Şāh berser-i defter nevişte end* Ebvāb Feṯḥ lem yezel ve naṣar lā yezāl* Zü'l-fiḳār-ı (5) ḥaydar-ı ṣafder nevişte end*[523] ʿAli'din son͡gra ḫilāfet İmām Ḥasan'ġa, andın İmām Ḥüseyin- (6) ge, baʿd ez-ān İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa yetedür. Hemme Ehl-i Beyt'nin͡g atasıdur dėdi. (7) Fiġān bārgāh-ı Yezīd'din çıḳtı. Aydı: Ay büt perest, ḫāmūş[524] bolġıl! (8) Toġan aydı ki: Ol büt perest ėrdim. Ėmdi berekāt-ı Nebevī ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (9) İslām'ġa müşerref boldum. Sen peyġamberni körüb, bilib ṣaḥābezāde ėken sen (10) yüz ögürüb günāhkār bolub sen. Peyġamberzādeni ḳatl ḳıldın͡g. Hīç kāfir, büt perest (11) ḳılġan ėmesdür. Tan͡gla cevābını bėrür sen, dėdi. Yezīd der-ġażab bolub buyurdı ki: (12) Munı öltürün͡gler, başını man͡ga kėltürün͡gler dėdi. Cellādlar alıb çıḳtılar. (13) Cemīʿ ḫalāyıḳ yıġıldı, Toġan'nı ṣıḥḥatiġa alıb çıḳıb. Tīġ salur vaḳtde āsumāndın Allahu (14) Ekber dėb āvāz kėldi. Bu āvāznın͡g heybetidin tīġ cellādnın͡g ḳolıdın yerge (15) tüşti. Şeb reng süvāre uçguzlıg at minübdürler. Kėlib, Toġan'nın͡g (16) kemeridin tutub āsumānġa revān boldılar. Şām ḫalḳı ḥayrān boldı. Yezīd'ge ḫaber yetgür- (17) di. Yezīd ḳılġan işdin peşīmān boldı. Ammā hīç fāʾide bėrmedi. Ammā Sālsa (18) ʿAyyār ṣūret mübeddel ḳılıb munde turub ėrdi. Munı körüb, şād bolub kėlib, (19) imāmġa ḫaber berdi. İmām ḫoş-vaḳt bolub aydılar ki: Bu ne kişidür ki ol kevnī, Ḳāsım (20) İbn ʿAbbās'ġa necāt bėribdür. Bu kün mun͡ga baḫşīlik ḳılıbdur. ʿArabistān (21) vilāyetidin Yezīd ḥükmi birle ʿArablar Medīne'nin͡g başıġa kėlib muḥāṣara ḳılıb ėrdi. [312] (1) İmām Zeyne'l-ʿābidīn ṭaraflarıdın ʿAbdu'llāh ʿAbbās bar ėrdiler. Medīne'ni seng (2) hürre-yi İskender dėk āraste ḳılıb melce-be-melce rāst boldılar. Ammā serdārı tört kişi (3) ėrdi. Ḥātem ḳabīlesidin Benī Ṭay'dın ėrdi. Ol zamāndın ki ol ḫalḳ Ṭalḥa-yı (4) Kezzāb zamānıde mürted bolub ėrdiler. Behrām-ı ʿArab, Nehāc-ı ʿArab, Miftāḥ-ı ʿArab (5) özini dervāzege yetgürüb bir ʿamūd saldı. Dervāze yıḳıldı. Müselmānlar perīşān (6) boldılar. Ravża-yı mübārekge barıb zārīlik ḳılıb ėrdiler. Āsumān ṭarafıdın

[522] Mevlana Helali Çağatayi'nin. 37.numaralı Kasidesi. (01.01.2022 saat 17.00) https://historylib.com/articles/884

[523] *Onlar peygamber ailesini yazmışlar. / Şah, defterin başına başlık olarak yazmıştır. / Kapılar hālā açık, zafer hālā oradadır. / Savaşçı aslanın kılıcı yazmışlar.*

[524] Metinde حواموش "ḥ˘āmūş" yazılmış.

Allahu Ekber (7) āvāzı çıḳtı. Kördiler ki bir at şeb reng uçguzlug. Süvāre Behrām'nı āsumāngа alıb (8) çıḳıb yerge andaġ urdı ki tūtiyā dėk nerm boldı. Ėmdi sizlerni sipāriş (9) ḳıldım dėb. Üç mertebe ṭavāf ḳılıb yürüb. Nehāc-ı ʿArab meydāngа kirdi. Helāk (10) boldı. Andın Miftāḥ-ı ʿArab kirdi. Helāk boldı. Andın hemme ʿArablar meydāngа (11) kirdiler. Toġan andaġ merdānelik ḳıldılar ki hemmeni şikest bėrdiler. Māllarını (12) ġāret ḳılıb aldılar. Toġan, ol kėçe Ravżа-yı Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi (13) ve sellemde ėrdiler. Seyyid-i ʿĀlem'ni vāḳiʿade kördiler. Cāyını behiştde kördiler. Aydı- (14) lar ki: Nėçe kün şul ravżade bolġıl! Toġan bī-dār boldı. Nėçe kün turdı. Ammā ėmdi (15) söz ėşitmaḳ kėrek: İmām ṭaraflarıdın ammā imām ṭaraflarıdın ṭabl-ı (16) ceng urdılar. Ḫavāricler ṭarafıdın hem ṭabl-ı ceng urdılar. Ėkki leşker berāber yekdīger (17) ṣaf ārāste ḳıldılar. Kėçe Gurg-sār ʿayyār imāmnıng bārgāhlarıde ḫʷāceni şehīd (18) ḳılıb alıb barur ėrdi. Ebū'l-fetūḥ mülāḳāt boldı Zaḫm-dār ḳıldı. Ebū'l-ḳāsım (19) kėldi. Hāşim kėldi. Zaḫm-dār boldı. El-ḳıṣṣa: Yegirme ʿayyārnı zaḫm urdı. On ėkki (20) kişini şehīd ḳıldı. Leşkeriġa revān boldı. Çālāk Cācerī peydā boldı. Aldını (21) tüşti. Gurg-sār ʿayyār, cā-yı cürmiġa ḫançer saldı. Anıng ḫançerini ötkerib sīnesige [313] (1) andaġ urdılar ki perrān ötüb kėtti. Başını tenidin cüdā ḳılıb imāmnıng aldıları- (2) ġa alıb kėldiler. ḫʷāceni başını tenige vaṣl ḳılıb ḫʷāceni ḥaẓuru'l-mevt ṭarafıge : (3) alıb bardılar. Ammā bir piyāde ʿUbeydek'ge kėlib aydı ki: Yezīd ḳaşıdın Selim-i ʿĀdī, toḳsan (4) ming kişi birle kėledür, dėb ʿUbeydek şādyāne çaldurdı. Selim-i ʿĀdī kėlib (5) ʿUbeydek'ge mülāzemet ḳıldı. ʿUbeydek anı aldıde zār zār yıġladı. Ṭabl-ı ceng (6) urdı. ʿÖmer Naḥs aydı: Ay ʿUbeydek, zırh-ı Dāvudī'ni Şemr-i laʿīn İmām Ḥüseyin'din alıb (7) ėrdi. Ne çün Selim'ge keydürmey sen dėdi. Zırh-ı Dāvudī'ni keydürdi. Hīç (8) kişini munde iḫtiyārı yoḳ ėrdi. Ammā Selim-i ʿĀdī meydāngа kirdi. Māhān Şāh, (9) Arslan Şāh, Dārāb Şāh her çend ḍarb urdılar ki kār ḳılmadı. Hemmelerini şehīd (10) ḳıldı. Māhyār, İsfendiyār hemme şehīd boldılar. Tā ki üç yüz kişini şehīd ḳıldı. (11) Ḳırḳ emīrni şehīd ḳıldı. İmām leşkeri bend boldılar. Yana bir kün Ferāmūz İbn Sām (12) meydāngа kirdi. Şehīd boldı. Emīr Aḥmed Türkistānī kirdi. Şehīd boldı. Ol (13) seksen kişi şehīd boldı. Kėçesi ʿAbd ʿAli Ābādī barıb sīnesige ḫançer (14) saldı, ötmedi. Emīr Muṣīb ġażab-ālūde bolub, ol melʿūnnı sed-rāhını alıb, (15) gürzi birle saldılar, ötmedi ol ḫavāric sāṭūl birle saldı. Emīrni yanlarıge (16) tėgdi. Mecrūḥ boldılar. Selim özini yerge aldı. İşāret ḳılıb yana bir ḫançer tėgür- (17) di. Anıng arḳasıdın Muḥammed İbn Ebā Bekir kirdiler. Nėçe tīġ urdılar. Kār ḳılmadı. Şehzāde (18) kirib tīġ urdılar. Kār ḳılmadı. Behrām Şāh kirib zaḫm-dār bolub yandı. (19) Müselmānlar tenglikde ḳaldılar. Şul esnāde gird peydā boldı. Gird arasıdın (20) Toġan yetib kėldi. Peyġamberdin

ėşitib ėrdi ki zırh-ı Dāvudī kimni ėgnide (21) bolsa an͡ga tīġ kār ḳılmas dėb. Merkeb sürüb Toġan'ġa sāṭūl saldı. Toġan tīġ birle [314] (1) başıġa andaġ urdı ki, ḥulḳumıġa kėldi. Yıḳıldı. Ḫavāricler ġulġule ḳılıb ölügini alıb (2) bardı. Zırh-ı Dāvudī dālarġa tüşti. Ceng maġlūbe boldı. Tamām leşker Toġan'nın͡g (3) mededige bardılar. Bir kėçe, kündüz ceng boldı ki ṣıfatge rāst kėlmes. Toġan ʿalem- (4) dārnı öltürüb ʿalemini nigūn-sār ḳıldı. ʿAbdu'llāh Ḳaṣūre aydı ki: Ėmdi iş (5) özgeçe boldı. ʿÖmer Naḥs, Ḥafıẓ, Mervān, Serḫūn Rūmī ḳaçıb ḳalʿage kirdi. Dervāze- (6) ni muḥkem ḳıldı. İmāmnın͡g leşkeri ʿUbeydek'ni tamām māl u emvālini ġāret ḳılıb, ḳalʿa- (7) nı ḳomadılar. Alalmay tenglikde ėrdiler ki ʿUbeydek Çālāk Cācerī kördi ki bir dıraḫt (8) astıdın bir siyāh pūş çıḳıb yana kirib kėtti. Çālāk[525] anı arḳasıdın barıb (9) kördi ki bir naḳb uçı ḳalʿadın çıḳıbdur. Fī'l-ḥāl, imāmġa ḫaber berdi. İmām ve emīrler (10) bir bir ḳaṭārlaşıb kirib ḳalʿanı aldılar. ʿAbdu'llāh Ḳaṣūre'ni bend ḳılıb imām (11) ḳaşlarıġa kėltürdiler. Andın yana bir şehrge barıb anı aldılar. Andın Mūṣul'ge kėldiler. (12) Mūṣul ḫalḳı aldılarıġa çıḳıb iʿzāz u ikrām birle şehrge kirgüzdiler. Baʿd ez-ān Ḥaleb (13) şehrige kėldiler. Ammā Mervān-ı Ḫar, ʿUbeydek, ʿÖmer Naḥs, Ḥaleb'ge kėlib ėrdi. Yezīd-i pelīdge kişi (14) yiberdi. Yezīd; Faḍlān Şāh, Nuʿmān Şāh, Keşmīrī, Beşīr İbn Nuʿmān'nı baş ḳılıb (15) üç yüz min͡g kişi yiberdi. Bu leşker kėlib şehrni muḥāṣara ḳıldı. İmām kėlib (16) anı berāberide turdılar. Bir naḳb-dār kişi on min͡g kişi birle kėlib ėkki ṣaf- (17) nın͡g arasıde turdı. On kün ötti. Bir kün ėkki kemān, ol kemānnı ėkki (18) leşkerge tartḳalı kişi çıḳardı. Aṣlā tartalmadı. Daʿvā-yı ḫilāfet ve pādişāh- (19) lik ḳıldı. İmām Emīr Muṣīb, ʿAbdu'r-raḥman Ebū Bekir telāş ḳıldılar. Berāber cüdā boldılar. (20) Yana özgelerni hem bir bir saldılar. Kėçesi Şebrū cāsūs kėlib oġurlab ʿUbeydek- (21) ge ėletti. Ol Şehristān ḳayṣer, bölek Şemkök derbendige yiberdi. Tan͡gla leşker, girībān [315] (1) çāk bolub imāmnın͡g mülāzemetlerige kėldiler. İmām soradılar: Ne kişi ėrdi? (2) Aydılar: Ol Reşīd ʿArab ėrdi. Hemşīre ṣıddīḳ sizlerni körmek üçün kėldi (3) ėrdi. İmām bī-ḫod bolub aydılar ki anı ḫalāṣ ḳılġalı kim barur dėdiler. Ėrüşġan[526] (4) yegirme min͡g kişi birle revān boldı. Ammā Reşīde'ni şehristān Ḳayṣer'ge alıb kėldi. (5) Pādişāh Şemkök ḥükm ḳıldı ki mancınīḳdın atḳaylar. Ḫ̌āhladı ki ḫaṭā bėrġan. Ammā Toġan şitāb (6) tamām birle özini yetgürdi. Şemkök'ni sed-rāhını alıb, kemer bendidin tutub, ėgeridin (7) üzdi. Naṣīḥat ḳılıb ėrdiler. Şemkök müselmān boldı. Şemkök Reşīde'ni ḥarem-i (8) sarāyde yiberdiler. Her ḳaysıları ḫ̌āstgārlik ḳılur ėrdiler. Ḳabūl ḳılmas (9) ėrdiler ki Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām man͡ga bir ṣūret bergendürler. Ol

[525] Metinde چاک "çāk" yazılmış.
[526] Metinde ایرشوغان "ėrşüġan" yazılmış.

ṣūret munde (10) ẓāhir bolmaydur. Her vaḳtā ki ol ṣūret peydā bolsa meninḡ ḫaṣmım ol bolur dėb. Ammā (11) ėmdi Mervān-ı ʿUbeydek anḡladı ki Toġan barıb, şehristān-ı Ḳayṣer'ni feth ḳılıb, kėlib- (12) dür. Ṭabl-ı ceng urdı. Ėkki leşker ārāste boldı. ʿAbdu'r-raḥman Ebū Bekir meydānġa barıb (13) turdı. Faḍlān Şāh kėlib sed-rāhını aldı. Bir ḍarb birle Faḍlān Şāh'nı cehennemge (14) yiberdiler. Andın Nuʿmān Keşmīrī kirib helāk boldı. Andın Beşīr Nuʿmān kirdi, (15) helāk boldı. Ol kevnī şehzāde, yüz ėllig kişini helāk ḳıldılar. Şehzāde (16) özlerini ḫavāriclerge urdılar. Leşker-i İslām, şehzāde mededige kėldiler. Çünān ceng maġlūbe (17) boldı ki Şehzāde Emīr Māhūy Sūrī, Mervānġa rū-be-rū bolub aydılar. Şehzādege (18) ḳaṣd ḳıldı. Emīr Muṣīb, sed-rāhını alıb aydılar. Yezīd-i seg Emīr'ge ḳaṣd ḳıldı. (19) İmām anı sed-rāhını aldılar. Mervān şehzādege ḳaṣd ḳılıb ėrdi. Şehzāde anınḡ (20) tīġini red bėrib andaġ urdılar ki bī-ḫod boldı. Atı alıb yürüb kėtti. (21) El-ḳıṣṣa: Bu bahādırlar andaġ ceng ḳıldı ki hīç maḥalde mundaġ ceng bolmabdur. **[316]** (1) Mervān-ı Ḫar, Sercūḳ Rūmī, ʿUbeydek, ʿÖmer Naḥs, Şām ṭarafıge ḳaçıb kėtti. Ḫavāricler ḳaçıb (2) Ḥaleb'ge kėtti. Toġan anı arḳasıdın revān boldılar. Āvāz-ı el-amān, el-amān çıḳtı. İmām Zeyne'l- (3) ʿābidīn ḳabūl ḳılmas ėrdiler. Āḫirü'l-emr Emīr Muṣīb ve cemīʿ emīrler der-ḫˇāst (4) ḳıldılar. İmām ḳabūl ḳıldılar. Kėlib neçend öltürdiler. Ḥükm ḳıldılar: Ėmdi ḳatldin (5) ḳol yuġınḡ, dėb. El-ḳıṣṣa: Şehr ḫalḳı tuḥfe-yi bisyār imāmġa pīşkeş kėltürüb bīʿat ḳıldılar. (6) İmām leşkerge ḳısmet ḳılıb berdiler. İmām cumʿa küni minberġa çıḳıb ḫuṭbe, teblīġ, müştemil (7) bir ḥamd u naʿt El-Ḳāb çehār-ı yār edā ḳıldılar. El-ḳıṣṣa: İmām aydılar: Ay yārān-ı muḥib-i ḫānedānlar (8) meninḡ ḫāṭrımġa yetedür, Yezīd'ge bir nāme yiberib maṣlaḥat ḳılalı. Anınḡ muḥabbeti (9) bizge ḳalmaġay. Hemme aydılar: Ḫūb, maṣlaḥat münşīġa buyurdılar. Bir nāme inşā ḳıldı. Bir cām (10) şerbet alıb kėldiler. Yarımını içib ḳalġanını ḳollarıġa alıb, aydılar: Her kim bu şerbet- (11) ni nūş ḳılıb ėlçi gerī Yezīd'ge mutaṣaddī bolsun! Emīr Muṣīb Ġāzī ḳaddini rāst (12) ḳılıb der-ḫˇāst ḳıldılar ki bu ḫidmetge bendeni eger münāsib körseler men baray (13) dėb. İmām cāmnı berdiler. Taʿẓīm ḳılıb nūş ḳıldılar. İmāmnı nāmelerini alıb, Destār- (14) larını arasıġa bend ḳılıb, tört yüz kişi birle Şām'ġa revān boldılar. Şām'ġa yaḳın (15) yettiler. Yezīd'ge ḫaber yetgürdiler ki ėlçi kėldi dėb. Mervān'nı buyurdı ki ėlçi ḫānege tü- (16) şürüngler, dėb iʿzāz u ikrām birle tüşürdi. Kėçe ötti. Ėrtesi Emīr Muṣīb (17) Yezīd bārgāhıġa barıb selām ḳıldılar. Ol ḫānedān-ı Emīre'l-mū'minīn[527] İmām Ḥüseyin ve İmām (18) Zeyne'l-ʿābidīn'ni sitāyiş ḳıldılar. Yezīd aydı ki her yerni ḫˇāhlasanḡ ande oltur- (19) ġıl! Emīr Muṣīb Ġāzī Yezīd'ninḡ taḫtını aldıde. Bir ṣandūḳnı üstide Mesʿūd dėgen (20) bir ḫavāric olturub ėrdi.

[527] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

Emīr Muṣīb turġıl, dėdiler. Unamadı. Ayaġları birle (21) bir pīş-pāy urdılar. Özleri çıḳıb olturdılar. İmāmnıng nāmelerini Yezīd'ge [317] (1) bėrdiler. Nāmeni Mervān'ġa berdi. Bitibdürler ki ḥamd ü senā pür-vird-kārġa. Andın naʿt, (2) ceddim Aḥmed-i Muḫtār ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemġa. El-ḳāb çehār-ı yār-ı büzürgvār rıḍvānu'llāhu taʿālā ʿaleyhim (3) ecmaʿīn ve menāḳıb-ı şehzādehā-yı kevneyn İmām Ḥasan ve İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu taʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn. (4) Cemīʿ muhācirīn ve'l-enṣār, andın keyin ay sitem-kār, cefā-pīşe āl-i ʿAbbāsīġa ḳıldıng. Evlād-ı (5) Muṣṭafā ḥücürāt-ı ṭāhirātnı bizge yibergil! Ḫudā'dın ḳorḳġıl! Ḳıyāmetdin endīşe (6) ḳılġıl! Şām'nı sanga bėrey. Özüm cedlerim ravżalarıġa turay! Bāḳī ʿömrümni (7) şerīf ravżalarıde ötkersem. Ėmdi uruşnı ḳaçanġaça ḳıla sen. Eger mundın (8) özge iş ḳılsang, ölümge āmāde bolġıl! Leşker-i bī-kerān birle barıb demārınggnı ! (9) çıḳarur men. Nāme tamām ve's-selām. Yezīd bu Siyāsetnāmeni ėşitib, yaman ḳılġan, (10) ėşitidin pīşmān bolub. Mervān, bed-baḫt Yezīd'ning taḫtıġa çüstib ḳulaġıġa şūm (11) aġzını ḳoyub aydı ki: Ay Yezīd-i pelīd bu ne işdür ki ḳıla sen? Pādişāhlıḳnı taşlab (12) Ḥüseyin'ning oġlıġa nöker bolur sen. Pādişāhlikdin çıḳtıng. Seni İrānlar cemiʿyet (13) atarlar. Zeyne'l- ʿĀbidīn leşkeridin ḳorḳtı dėrler. Münāsib ol ki ceng ḳılmaḳdur. Bu leşker (14) ki sendedür. Her ḳaysımız bir müşt tofraḳ bile ursek tofraḳ astıde ḳalur (15) dėb. Yezīd'ning rūynı yandurdı. Aydı ki: Bu Benī Ḫażāʿī'ni sözge ferīfte ḳılġıl! (16) Men barıb maḥcūr-ı zengīni alıb kėley. Ol pāre pāre ḳılsun, dėb. Mervān-ı Ḫar (17) çıḳıb kėtti. Emīr Muṣīb Ġāzī aydılar: Ay Yezīd nāmege cevāb bėrgil. Yezīd aydı: Bir sāʿat (18) tevḳıf ḳılġıl, cevāb aytay. Mervān barıb, maḥcūr-ı zengīni alıb kėldi. Künde[528] tört (19) kişi ol bed-baḫtnı ḫūrākī ėrdi. Ėkki pūlād nėçe rāst ḳıldı. Ādemni yer, (20) maḥlede bu nėçelerni ėlgide tutar ėrdi. Andın pāre pāre ḳılıb yer ėrdi. Emīr Muṣīb- (21) ni arḳasıdın anı alıb kėldi. Ėkki ḳolını āsumānġa taşlab Emīrning könglige [318] (1) ıżṭırāb peydā boldı. Arḳalarıġa baḳtılar. Zengī kėlib urge derḥāl. Tīġ birle Zengīni ėkki (2) ḥişşe berāber ḳıldılar. Yezīd'ning bārgāhıdın ġırīv çıḳtı. Aydılar: Ay Yezīd-i pelīd, bu fiʿl- (3) ni kimdin örgending! Meni teʾḫīr[529] ḳıldurub, uşbu fiʿlni ḳılur sen dėb, ʿamūdnı (4) alıb, Yezīd'ning başıġa revān ḳıldılar. Yezīd özini taḫtıdın yerge taşlab (5) ḳaçtı. Emīr taşḳarı çıḳtılar. Yezīd'ni ḫalḳı der-üftād boldı. Andaġ ceng maġlūbe (6) boldı ki deryāhā-yı ḫūn revān boldı. Tört ṭarafdın tört yüz kişi cengge (7) kirdiler. Ḫavāriclerni küştedin püşteler çıḳardılar. Mesʿūd kėlib emīrge tīġ saldı. (8) Emīr, kelle-yi ʿamūd birle andaġ urdılar ki nerm boldı. Yezīd sarāyını üstige çıḳıb (9) feryād ḳıldı ki: Ay

[528] Metinde كوند "künd" yazılmış.
[529] Metinde تاخير "tāḫīr" yazılmış.

bī-ḥamiyyetler, ol her ḳança bahādır bolsa hem bir ādemdür! Bir kişini (10) işini ḳılmay sizler. Ol tört yüz müselmān şehīd boldılar. Emīrni araġa (11) alıb köp zaḫm urdılar. Emīr teşne, gürüsne bolub teng boldılar. Āsumāndın (12) āvāz-ı Allahu Ekber kėldi. Ol üç közlik süvāre peydā bolub, emīrni kemer bendidin tutub, (13) āsumānġa alıb kėtti. İmāmnıng leşkerini kenāresiġa kėltürüb ḳoydı. Aydılar (14) ki, imāmġa ḫaber bergil. Men barıb yana imāmnıng mülāzemetleriġa kėltürür[530] men. Bes Emīr (15) Muṣīb leşker-gāhdın kirib ėrdiler. Ḫalḳ bu ḥālni körüb taʿaccüb ḳıldılar ki (16) munça zaḫm birle emīrni süvāre ḳılıb imāmnı mülāzemetlerige kėltürdiler. El-ḳıṣṣa: Emīr (17) Muṣīb tamām ötken vāḳıʿalarnı imāmġa beyān ḳıldılar. Baʿd ez-ān, ol ḫivān hem (18) kėldiler. Cemīʿ pādişāhlar bārgāh-ı Yūsufʾde ḳarār taptılar. Hemmeleri Emīr Muṣīb- (19) ge āferīn ḳıldılar. Ammā ol civān, şeb reng süvāre İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni (20) ayaġlarıge yıḳıldı. İmāmnı kenāre tartıb soradılar ki: Kim bolur siz, dėb. Alar ay- (21) dılar: Bendengis[531] Seyyid Baṭṭāl Ġāzī dėrler ve men İmām Ḥüseyin'ning ferzendleridin- **[319]** (1) dür. Mendin yana soradılar ki bu neçük atdur? Aydılar ki: Bu Zaʿferān zāhiddür ki (2) munı Ḥirāʾ[532] ḫendeḳge[533] perveriş ḳılıbdur. Zaʿferni ṭaleb ḳıldılar. Pīr aġnadı (3) Ṣūret-i aşlıge kėldi. İmām ve yārānlarnı mülāzemet ḳıldı. Ḳıṣṣa-yı Kerbelā'nı beyān (4) ḳıldılar. Muḥibler zār zār yıġladılar. Baʿd ez-ān, Seyyid Baṭṭāl Ġāzī, Zaġferān'ġa[534] (5) ruḫṣat berdiler. Zaʿferān üç tāre-yi mūyıdın bėrib. Aydı ki: Her vaḳt başıngizge (6) müşkil iş tüşse bu mūyumdın otġa salıng. Men ḥāżır bolur men. Emīr (7) Zaʿferān'ġa tapşurdılar. Bir kėçe ve kündüz emīr üçün turdı. Emīr Muṣīb'ni zaḫm- (8) ları ṣıḥḥat boldı. Seyyid Baṭṭāl Ġāzī'ġa Ḥażret-i İmām'nıng libāslarını keydür- (9) diler. El-ḳıṣṣa: Sipeh-sālārlikni Ḍarīr Ḫażāʿī'ġa bėrdiler. Ol Şāh ʿAlḳame-yi Şīrāzī (10) sipeh-sālār ėrdiler. Ḍarīr Ḫażāʿī bėş ḫāne leşkerni alıb Şām ṭarafıge revān (11) boldılar. Ammā yolde seg-sār ʿayyār, gurg-sār ʿayyār mülāḳāt boldı. Bir ʿArab ṣūretide (12) bolub. Ḍarīr Ḫażāʿī aydı ki, ay ʿArab Şām'ġa yaḳın yolnı bilür mü sen, meni yolġa (13) salġıl! Ḫavāric aydı ki: Bilür miz. Endek zamānde miḥnet tartmay barur sizler, dėb. (14) Bularnı yolġa başlap özi ġā'ib boldı. Ol yol, çöl, deşt, beyābān ėrdi. (15) Sereṭāne's-sīġī köp müselmānlar teşneleb helāk boldılar. Ḍarīr bir yerge tüştiler. (16) Her ḳaysıları, her ṭarafge bardılar. Muḥammed Veys Ḳaranī, Selmān-ı Fāris Ḥaleb'ge barur (17) ėrdiler. İmāmnıng ḫaberini ande ėşitib. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanhnı (18) vāḳıʿade

[530] Metinde كيلتورمن "kėltür men" yazılmış.
[531] Metinde بنده نى سيد "bendenī seyyid" yazılmış.
[532] Metinde خيره "ḫīra" yazılmış.
[533] Metinde خندك "ḫendek" yazılmış.
[534] Metinde زغفران "zaġferān" yazılmış.

körüb ėrdiler ki fülān beyābānġa barıng͡lar ki, mening͡ muḥiblerim dermānde (19) bolubdurlar. Bes mürdelerni defin ḳıldılar. Tiriglerge āb ve ṭaʿām bėrdiler. Ḍarīr- (20) ni yolġa çıḳardılar. İmām Zeyne'l-ʿābidīn hem yettiler. Muḥammed Veys Ḳaran, Selmān-ı Fāris (21) Ḥażret-i İmām'nı mülāzemet ḳıldılar. Emīr Muṣīb, Veys Ḳaran, Selmān-ı Fāris- **[320]** (1) ni ilgeri yiberdiler. Seg-sār ʿayyār, gurg-sār ʿayyār Yezīd-i pelīdge ḫaber yetgürdiler ki İmām Zeyne'l- (2) ʿābidīn'ning͡ leşkeri kėledür dėb. Yezīd derḥāl münādī ḳıldurdı. Dımışḳ- (3) nıng͡ deştide leşker cemʿ bolsunlar dėb. Çünān leşker cemʿ boldı ki ḥesābını Ḫudā- (4) dın özge kişi bilmes. Ammā ol yerde bir til bar ėrdi. Ammā ol tilge bārgāhnı ber-pā (5) ḳıldı. Yezīd-i pelīd ol bārgāhde olturdı. Ammā yetti künlük yerni leşker iḥāṭa ḳıldı. (6) Yana bir ṭarafde gird peydā boldı. ʿĀlemni ḳaranġuluḳ bastı. Yezīd ʿUbeydek'din sora- (7) dı. Bu leşker İmām Zeyne'l-ʿābidīn, Muḥammed Ḥanīfe'dür. ʿUbeydek aydı: Belī anıng͡ leşkerini evlā- (8) dur. Ammā ol girdning͡ arasıdın ḳırḳ ming͡ leşker birle Ḍarīr Ḫażāʿī, Muḥammed Veys (9) Ḳaran, Selmān-ı Fāris çıḳtılar. Bārgāh-ı Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı ber-pā ḳıldılar. Yezīd-i pelīd (10) soradı. ʿUbeydek aydı ki: Ḍarīr Ḫażāʿī, Muḥammed Veys Ḳaran, Selmān-ı Fāris, Yezīd ġamnāk (11) boldı ve yana gird çıḳtı. Ḳırḳ ming͡ leşker kėlib tüşti. Anıng͡ arḳasıdın Şeh- (12) zāde Ḳāsım İbn ʿAbbās ottuz ming͡ leşker birle kėlib tüşti. Anıng͡ arḳası- (13) dın Muḫtār, ḳırḳ ming͡ leşker birle kėlib tüşti. Anıng͡ arḳasıdın ʿÖmer ʿAli, Caʿfer ʿAli, (14) Seyyid Baṭṭāl Ġāzī, Emīr Ṭāhir-i yek çeşm yüz ming͡ kişi birle yettiler. Anı arḳa- (15) sıdın İmām Zeyne'l- ʿĀbidīn, Muḥammed Ḥanīfe, piyādeler, Ebū'l-fevāris cemīʿ ʿayyārlar (16) ve ḫançer-güzārlar, ḥāfıẓ-ı Ḳurān'lar, ėkki yüz ming͡ kişi birle yettiler. Yetti yüz ming͡ kişi üç kün- (17) ġaça kėldiler. Ṣaflarını rāst ḳıldılar. Yezīd ġamge boldı. Ḳarīb olarge ya- (18) vuştı. Her ėkki leşker kār u bār cengge boldılar. Yezīd, Mervān ve ʿUbeydek maṣlaḥat ḳıldı- (19) lar ki bu miḳdār sipāh birle neçük ceng ḳılalı. Mervān aydı: Leşkerni yetti bölüb (20) bir bölekni bir emīrge tapşurub bermek kėrek. Sening͡ leşkering͡ toladur vīrān (21) ḳılur miz, dėdi. Bu tedbīr Yezīd-i pelīdge ḫoş kėldi. Yüz ming͡ kişi Mervān-ı Ḫar'ġa yetti yüz **[321]** (1) ming͡ kişi ʿUbeydek'ge, yetti yüz ming͡ kişi Sercūḳ'ġa, yetti yüz ming͡ kişini ʿÖmer (2) Naḥs'ge, yetti yüz ming͡ kişi Rabīʿā'ġa, yetti yüz ming͡ kişini özi aldı. Bes ʿayyārlar (3) bu tedbīr ḳılġanını imāmġa yetgürdiler. İmām yüz ming͡ni özleri ve yüz ming͡ni (4) İmām Muḥammed Ḥanīfe'ge ve yüz ming͡ kişini Emīr Muṣīb Ġāzī'ġa ve yüz ming͡ kişini Muḫtārġa (5) ve yüz ming͡ kişini ʿAbdu'r-raḥman'ġa ve yüz ming͡ kişini Şehzāde Ḳāsım'ġa ve yüz ming͡ (6) kişi Behrām'ġa ve yüz ming͡ kişi Toġan'ġa berdiler. ʿAlā hezā'l-ḳıyās ėkki kėçeni daġdaġa birle (7) ötkerdiler. Diler ėrtesi ėkki ṣaf ārāste ḳıldı. Ḥażret-i İmām aydılar: Ėmdi merdāne

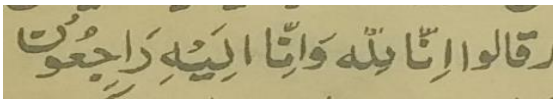
(8) bolub merdānelik dādını bėring͡ler. İmām Muḥammed Ḥanīfe aydılar: Ming͡ cānım bolsa (9) sizning͡ üçün fedā bolsun! İmām yüz ming͡ asker birle yürdiler Mervān'ġa (10) yettiler. Ol yetti yüz ming͡ ḫavāricġa rū-be-rū boldılar. Ṣafāyāb imām (11) meydānġa kirib, nām, neseb ʿayān ḳılıb, yürdiler. Mervān ṭarafıdın (12) Settāc meydānġa kirdi, helāk boldı. Ṣābir kirib helāk boldı. Ḫavāric- (13) lerini ṣafını bend ḳıldılar. İmām özlerini ḫavāric leşkeriġa urdılar. (14) Mervān'nı ʿalemige yettiler. Bir kėçe ve kündüz ceng ḳıldılar ki Rüstem hem mundaġ (15) ceng ḳılġan ėmes. Ḥażret-i İmām Mervān'nı sed-rāhını aldılar. İmām tīġni (16) arḳası birle urub tīġini pāre pāre ḳıldılar, ḳıldılar. Özini andaġ urdılar (17) ki mīl dūbulġasıdın ötüb başıġa. Tört ėlig öltürdi. Mervān (18) vāy dėb, atını yālını ḳuçaġlab, ḳaçtı. Muḥib-i ḫānedānlar leşkerini urub (19) perākende ḳıldılar. Tamām māl, emvāllarını ġāret ḳılıb imāmnı leşkeri ġanī boldı- (20) lar. Feṯḥ ü nuṣret birle İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni ḳaşlarıġa kėldiler. Yezīd an͡gladı ki, Mervān (21) zaḫm yeb leşkeri şikest yebdür dėb. Zār zār yıġladı. Ammā kėçesi Ebū'l-fevāriṣ [322] (1) Māhān Şīr ve Yezīd'ni bārgāhıġa kirib tapmadılar. Ḳırḳ ġulāmnı öltürüb. Yaruḳ (2) ḳılıb kördiler ki taḫtnı arḳasıġa bir derīce Yezīd ol derīcege kiribdür. (3) Bular hem ol derīcege kirdiler. Ol kördiler ki bir gūristānlıḳ ölügdin özge nemerse (4) yoḳ. Yanıb kėlürleride ʿaṭse āvāzı ẓāhir boldı. Kördiler ki bir köhne tābūt içide (5) yatḳan ėken. Andın tapıb der-ḳayd bend ḳılıb, perde kilīmge urab, revān bo- (6) ldılar. İmāmnı ḳaşlarıġa kėltürüb ḳoydılar. Yezīd'ni hūşıġa kėltürüb, Yezīd- (7) ni yandurub, bārgāhıġa yiberdiler. Yezīd bardı. Mervān ḳoymadı. Ṭabl-ı ceng urdı. (8) Ṣaḥīḥ-i rivāyet uşbudur. Yana bir rivāyetde imām leşkerige Yezīd'ni alıb barur ėrdiler. (9) Telāye, leşkerge yetgende Serḫūn Rūmī Telāye'de ėrdi. Bularnı körüb yetib kėldi. (10) Sed-rāhını alıb, ʿayyārlarnı muḥāṣara ḳılıb, soradı ki: Kim sizler dėb? (11) Bular aydılar: Emīre'l-fāsıḳīn'ning͡ ʿayyārlarıdur miz dėb. Muḥammed Ḥanīfe, Zeyne'l-ʿābidīn- (12) ġa dest-bürd körsetib kėlgeli barur miz, dėb ėrdiler. Bular aydı: Biz Emīr (13) El-Fāsıḳīn'ning͡ ʿayyārlarını bilür miz, dėb çerāġını yaḳın kėltürdi. Bu ʿayyār- (14) lar imāmdın ėken, dėb tört ṭarafdın ḥamle ḳıldılar. ʿAyyārlar ḫançerlerini so- (15) ġurub cengge kirdiler. Ṣaḥrā ṭarafıge revān boldılar. Ammā Yezīd Māhān'nı arḳasıde (16) ėrdi. Bir arıḳġa kėldi. Cest ü ḫīz ḳılıb, öterde bendi üzülüb, Yezīd (17) yerge tüşti ve aydıb feryād ḳıldı. Māhān özini ol ṭarafge aldı. Ḫavāric (18) Yezīd'ni icrātıb alıb bārgāhġa ėletti. Tan͡gla Serḫūn Rūmī yettiler. Yüz kişi birle ṣaf (19) tartıb turdı. Bu ṭarafdın Muḫtār meydānġa kirdi. Bir ḫavāric sed-rāhını tusub (20) ḥarbe saldı. Muḫtār kemerige andaġ urdı ki cehennemge bardı. Yana bir nėçe ḫavāricni cehennemge (21) yiberdiler. Serḫūn Rūmī'ni ṣafı bend boldı. Ol dilāver özini ḫavāriclerge ur- [323] (1) dılar. Merd-i mürekkebni ḳalm

ḳılıb meymeneni meyserege ber-hem urub. ʿAlemdārge yetib, Serḫūn- (2) nı nīzeni uçıge alıb yerge urdılar. Üstüḫ ʿānları rīze rīze boldı. Cehennemge bardı. Yetti (3) yüz mińg ḫavāricler Muḫtār'ġa rīz ḳıldı. Muḫtār şīr-i ġarrān dėk ol laʿīnlerni aldıġa salıb (4) sorub yer birle yeksān ḳıldılar. Ḫavāricler her ṭarafge ḳaça başladı. Ammā leşker-i İslām māl, (5) emvāllerini ġāret ḳılıb feṭḥ ü nuṣret birle imām ḳaşlarıġa kėldiler. Ḥażret-i İmām (6) naḳḳāre, şādyāne çaldurdılar. Yana bir kevnī, Yezīd ʿalemni ʿUbeydek'ge berdi. Yetti yüz mińg (7) ḫavāricni yıġıb ṣaf tüzdi. Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman yüz mińg kişi birle rū-be-rūsıġa (8) barıb ṣaf tüzdiler. Baba Şiʿār Fīl Zūr yaşlıḳ tā yegirme ʿayyār-ı nām-dār ṣafnıńg (9) aldıde turub muʿallaḳ urub turdılar. Ḫavāriclerdin Şīr kevnī, seg-sār ʿayyār ottuz mińg (10) piyāde rāst ḳıldılar. Ol Şiʿār Fīl-Rūz meydāndārlıḳ ḳıldı. Seg-sār ʿayyār kėlib (11) ḫançer saldı. Baba Şiʿār Fīl-Rūz kārd çehārdehomni[535] birle andaġ urdılar ki arḳasıdın ser beder (12) ḳıldı. Anı arḳasıdın Şıġa dėgen ʿayyār kirdi. Cehennemge bardı. El-ḳıṣṣa: Baba Şiʿār Fīl (13) Zūr andaġ kārzār ḳıldılar. Ḳurṣ-i āfitāb körünmedi. Nėçe mińg ḫavāricni cehennemge yiberd- (14) iler. Ammā ayaġları bir ḫavāric ölügige bend bolub yıḳıldılar. Tā tüzgünçe bolmadı. Bir ḫavāric (15) tīġ birle başlarıġa urdı. Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman yetib naʿra urdılar ki: Ay seg-i nāmerd (16) Baba Şiʿār Fīl-rūz közlerini açıb kördiler ki şehzāde başlarıde turubdur- (17) lar. Aydılar ki: Āḫir-i ʿömrümdür, meni Ḥażret-i İmām'nıńg mülāzemetleriġa yetgürüńgler. Tā ki (18) dīdārlarını körey! Āḫiretde āb-rūy bolġay. Ol pīr muvaḥḥidni imām ḳaşlarıġa yetgür (19) diler. İmām taḫtdın tüşüb. Başını kenāre tartıb. Kördiler ki aḳ saḳal, ḳızıl (20) ḳanġa boyalıbdur. Közini açtı. Başını imām ḳuçaġıde kördi. Aydı ki: El-ḥamdüli'llāh. (21) Her ne Ḫudā'dın tiledim, murādımġa yettim dėdi. Aydılar ki: Vaṣiyyet ḳılġıl! Sendin [324] (1) soń vaṣiyyetiń ni barça kėltürey. Aydı ki: ʿAbd ʿAli Ābādī'ni kėltürüńgler. ʿAbd (2) ʿAli Ābādī'ni ḥāżır ḳıldılar. Kārd çehārdehomni, Emīre'l-mū'minīn[536] ʿAli kerrema'llāhu veche bėrgenni ʿAbd (3) ʿAli Ābādī'ġa berdiler. Aydılar: Ay ferzend, her vaḳtā ki şul bıçaḳ ḫavāriclerni ḳanıġa bulġansa (4) meni rūḥumġa bağışlaġıl! Meni vaṣiyyetim uşbudur: Tā cānıń bar, Evlād-ı Muṣṭafā'nıń (5) bar, Evlād-ı Muṣṭafā'nıń mülāzemetleriġa taḳṣīr ḳılmaġıl! Andın meni ḳātilimni munde (6) ḥāżır ḳılmas sen, rāżı bolmas men! Bes ʿAbd ʿAli Ābādī muʿallaḳ urub meydāngа (7) yetti ki bir piyāde İslām leşkerini teng ḳılıbdur. ʿAbd ʿAli Ābādī bıçaḳnı cilve bėrib, (8) ḫīz ḳılıb,

[535] 14 (on dört), "14 çarşamba" 14 Rebīu'l-evvel 66/15 Ekim 685 tarihinde Kūfe'de çıkan ayaklanma. İlk Şiį ayaklanmalar olarak nitelendirilen Kerbelā ve Kerbelā olayları adıyla gerçekleşen Tevvābūn ve Muhtār Es-sekafį hareketlerinin başlangıç tarihidir. Keskin, Yakup (2012), Yakın Döneme Etkileri İtibāri ile Kerbelā, Atatük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 38, s. 310-337.

[536] Metinde مومن "mūmin" yazılmış.

özini Şebrū aldıġa aldı. Bir mūşt urdı ki tamām tişleri ḥulḳu- (9) mıġa bend boldı. Şebrū'nı alıb kėldiler. Baba Şiʿār Fīl-Rūz körüb aydılar ki: Ėmdi (10) hīç ārmānım ḳalmadı dėb cān be-Ḥaḳ teslīm ḳıldılar.

Ḳālū İnnā li'llāh ve innā ileyhi rācīʿūn[537] (11) Şebrū'nı pāre pāre ḳıldılar. Ammā ʿUbeydek kördi ki leşker-i İslām piyāde ziyādelik (12) ḳıladur. Buyurdı ki: Atlıġlar ḥamle ḳılıng͡lar, dėb. Ḫavāric be-tamām zīr ḳıldı. (13) Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman, anıng͡ ʿalemige özlerini yetgürdiler. ʿUbeydek'ni özi hem yü- (14) rüdi. Bu yetti yüz ming͡ kişi birle ḥamle ḳıldı. Bevne, bu ḳınnı issi[538] yed[539]ürdib (15) bular hem ḥamle ḳıldılar. Ol kün, ḳıyāmet ḳā'im[540] boldı. Küştelerdin püşteler (16) çıḳardılar. Deryāhā-yı ḫūn revān boldı. El-ḳıṣṣa: şehzāde, ʿUbeydek'ge rū-be-rū (17) bolub ėrdiler. Şehzādege tīġ saldı. Şehzāde anıng͡ tīġini pāre pāre ḳılıb (18) tīġ revān ḳıldılar. Başıġa siper tutub şehzādeni tīġi dāmene-yi siperdin tüşüb (19) atını başı kėsildi. ʿUbeydek at astıde ḳaldı. İslām leşkeri, ḫavāriclerni (20) aradın köterdiler. Bir pāresi beyābānġa kėtti. Baʿzısı perākende boldı. Tamām māl u (21) emvāllerini alıb ġāret ḳıldılar. Feṯḥ ü nuṣret bile imām ḳaşlarıġa kėldiler. [325] (1) Yezīd ḥükm ḳıldı ki her kim ḳaçıb kėlse öltürüng͡ler dėb. Ġuṣṣadın hīç ṭaʿām (2) yemes ėrdi. Ḫavāriclerni māl, emvāllerini leşker ḳısmet ḳılıb berdiler. Müselmānlar (3) her ḳaysıları bir şīr dėk bolub aytur ėrdiler.:Ḫavāriclerni cānıġa ne işler ḳılur miz. (4) Bir ḫavāricni tirig ḳoymas miz, inşā'allahu taʿālā. Ammā Yezīd ġam, ġuṣṣadın ḥayrān boldı. Ne iş (5) ḳılmaḳ kėrek dėdi. ʿÖmer Naḥs aydı ki: Ay Yezīd, sen tola ġam yemegil! Men deşt-i Kerbelā ne (6) işler ḳılġan men, dėb meydānġa revān boldı. Bu ṭarafdın Şehzāde Ḳāsım, yüz (7) ming͡ leşker birle barıb muḳābiliġa ṣaf tarttılar. ʿÖmer Naḥs'nı piyādelerini leşker-i (8) İslām piyādeleri tusub ʿalem tübige kėltürdiler. ʿÖmer Naḥs'nı özi nīze alıb cengge (9) kirdi. Nėçe Müselmānnı şehīd ḳıldı. Şehzāde Ḳāsım, hem ḫavāriclerni cehennemge yiberib (10) özlerini ʿÖmer Naḥs'ge yetgürdiler. Aydılar: Ay kāfir, müselmānlarge mundaġ bī-dādlik ḳılur- (11) sen! ʿÖmer Naḥs aydı: Ay ʿAbbās'nı oġlı, bu nīzemni alġıl, dėb şehzādege nīze (12) ḥavāle ḳıldı. Şehzāde nīzesini tartıb alıb taşladılar. Yana bir ḫavāric şehzāde- (13) ge yetib ėrdi. Atları hürküb şehzāde atdın yıḳıldılar. Bir ḫavāric şehzādeni (14) baġlab ʿalem tübige yetgürdi. Şehzādeni leşkerini zīr ü zeber ḳıldılar. Naẓım:

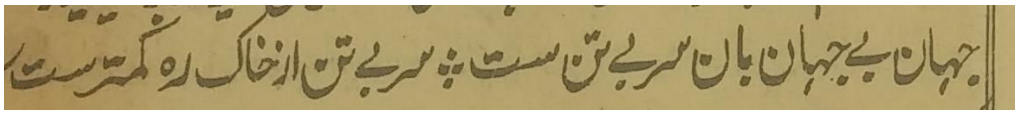
---

[537] Bakara sûresi 156. âyet: "قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ" *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.*

[538] Metinde ايسيغ "issiġ" yazılmış.

[539] Metinde ييد "yėd-" yazılmış.

[540] Metinde قايم "ḳāīm" yazılmış.

(15) *Cihān bī-cihānbān ser bī-ten est* Ser bī-ten ez ḫāk reh kemter est*[541] şehzāde (16) köp bī-ṭāḳat bolub, yā Resūlu'llāh dėb, naʿra urdılar. Bendlerini çürügen yüz (17) dėk pāre pāre ḳıldılar. Andın ʿÖmer Naḥs'ge ḳaṣd ḳıldılar. Ḫavāriclerni öltüre (18) başladılar. Bir ḫavāric yetib kėlib bir tīġ saldı. Şehzāde ḳol uzatıb, (19) ḳolını tīġi birle tutub, ėgeridin köterib, yerge andaġ urdılar ki, gird gird bo- (20) ldı. Anı atıġa süvāre bolub, ʿÖmer Naḥs'ge yettiler. Başıġa andaġ urdılar ki (21) zaḫm-dār boldı. Atını yālını ḳuçaġlab atı yürüb kėtti. Şehzāde ʿalemdārını **[326]** (1) ḳalm ḳılıb tuġ ve ʿaṣāyelerini[542] bozub ėrdiler. Ol ki perākende bolġan müselmānlar ḫaberdār (2) bolub kėldiler. Ceng maġlūbe boldı. Ḫavāricler leşkerini şikest berdiler. Be-tamām māl, emvāl- (3) larını ġāret ḳıldılar. Feṯḥ ü nuṣret birle leşker-gāhġa kėldiler. Tüşgen olcalarnı (4) Ḥażret-i İmām leşkerge ḳısmet ḳılıb bėrdiler. Ḫatm-i Ḳurān ḳılıb, sevābını şühedāġa (5) bağışladılar. Ammā Yezīd leşkeri ḳaçıb kėlür ėrdi. Yezīd-i pelīd ot yegen tonguz (6) dėk bolub. Aydı ki: Ėmdi mendin baḫt ve devlet yandı ve yüz ḳaytarıbdur. (7) Hemme miḥnet aldımġa kėledür, dėr ėrdi. Ammā Ḥażret-i İmām, Emīr Muṣīb'ge aydılar: Tangla (8) nevbet sizgedür. Emīr saçrab turub Aydılar ki: Ay şehriyār bendelikni (9) becā kėltürür men, dėb cengge rāst boldılar. Ammā ol kėçe Māhān, ʿAbd ʿAli Ābādī, (10) Ebū'l-fevāris, Mesʿūd Şīrāzī, ve Esed Ḳarakūlī, Cācerī ḳırḳ ėkki ten ʿayyārlikġa (11) çıḳıb Yezīd'ning leşkeriġa bardılar. Yezīd'ning pāsbānlarıġa yettiler. Pāsbān - (12) larnı tamām öltürdiler. Hemme atlarnı ḳuyruġıġa yıġaç bağlab, atlarnı sürüb, (13) Yezīd'ning leşkerige urdılar. Naʿra urdılar ki mendür men İmām Muḥammed Ḥanīfe. Arḳadın (14) yana naʿra peydā boldı ki Allahu Ekber mendür men Emīr Muṣīb Ġāzī, her ḳaysı emīrler özlerini (15) atını tutub, atlarını sürüb, leşker içige kirgüzüb, özleri āvāzlar ḳıldılar. (16) Atlar ḳuyruġıġa bağlanġan yıġaçlardın hürküb, ḫavāricler ḳorḳub, birbirini (17) öltüre başladılar. Tang yaruġunça seksen ming ḫavāricni cehennemge yiberdiler. Ya- (18) nıb bārgāhġa kėldiler. Ėrtesi Yezīd'ge ḫaber yetti. Yezīd soradı ki: Ebū Turābīlerdin (19) ḳança kişi ölübdür? Ḳaradılar ki bir kişi hem ölmebdür. Ammā ḫavāricler kelle mināre bolub- (20) dur. Bildi ki bu ʿayyārlarnı işidür. Yezīd ġamgīn bolub ėrtesi yüz ming leşker (21) birle ṣaf tuttı. Müselmānlardın Emīr Muṣīb meydāngа kirib Rabīʿā'nı tilediler. **[327]** (1) Rabīʿā'nı leşkeridin bir ḫavāric kėldi. Dūzaḫġa yiberdiler. Özleri Rabīʿā ṭarafıge (2) at saldılar. Bu yüz ming leşker arḳadın yetib

[541] *Dünyada dünya işini göreni kalmadı, başta vücut yoktur. / Baş vücutsuzdur topraktan yol azdır.*
[542] Metinde اصابه "aṣābe" yazımış.

ḫavāricge özlerini urdılar. (3) Rabīʿā'nı leşkerini ḳaçurdılar. Tamām māl, emvāllerini ġāret ḳılıb imāmnı mülāzemet- (4) lerige kėltürdiler. İmām leşkerge ḳısmet ḳılıb bėrdiler. Rabīʿā'nı öltürüb (5) başını çehār suġa astılar. Ṭabl şādyāne nevāziş ḳıldılar. Ammā Yezīd ḫaber alıb. Be-ḥāsed[543] (6) ėken, it dėk boldı. Bizler hem bu kėçe şebḫūn kėltüreli. Bir Ebū Turābī'ni tirig (7) ḳoymalı dėb hemme ber-ḳarār boldı. Ammā Sālsa ḫavāricler ṣūretide bolub Yezīd leşkeride (8) turub ėrdi. Kėlib Ḥażret-i İmām'ġa ḫaber berdi. İmām aydılar: Ay muḥibler bu işni (9) tedbīri neçükdür? Emīr Muṣīb aydılar: Leşkerni tört bölüb her bölekni bir emīrge (10) bėreli. Her ṭarafge barıb tursunlar. Bārgāhnı ḫālī ḳoyalı. Ḫavāricler bārgāhġa ḥamle (11) ḳılur. Arḳadın bizler yetib ḫavāriclerni Ḫudā ḫˇāhlasa zīr ü zeber ḳılġay miz, dėb. Bu (12) bu maṣlaḥatnı ḳılıb teyyār bolub turdılar. Sekkiz lek leşker birle müselmānlar başıġa (13) kėldi. Ceng maġlūbe boldı. Ammā tört ṭarafdın müselmānlar tekbīr ve ṣalavāt Ḫˇāce-yi (14) Kā'ināt'ġa yiberib, cengge kirdiler. Meymeneni meyserege ḳılıb, cenāḥġa urub, (15) özlerini tuġ tübige alıb, tā ṣubḥ bolġunça on mi͡ng segni cehennemge yiberdiler. (16) Ḫavāricge şikest berdiler. Hezīmet taptılar. Müselmānlar on ėkki mi͡ng (17) at tüşürdiler Şemşīr ve teber ve nīze, siper bölek yaraġını ḥesābını Ḫudā-yı taʿālā (18) bilgey. Emīr Muṣīb arḳadın yetib sed-rāhını alıb ʿamūd birle urġunça özi- (19) ni yerge taşlab ḳaçtı. Leşker-i İslām feṭḥ nuṣret birle yandılar. Bārgāh-ı Yūsuf ʿaleyh (20) es-selāmġa ḳarār taptılar. Ammā Yezīd feryād ḳılıb aydı ki: Ay Mervān-ı Ḫar ve ay ʿUbeydek (21) ėmdi bildim. Bu ġavġā sizlerdin peydā boldı. Ay bed-baḫtlar İmām Ḥüseyin'ni [328] (1) şehīd ḳılıb mundaġ belāge ḳalduḳ. Ammā kėçesi, ʿayyārlar barıb Yezīd'ni (2) ornıdın tapalmadı. Tėve-ḫānedin tapıb Ḥażret-i İmām'nı͡ng ḳaşlarıġa alıb (3) kėldiler. Ḥażret-i İmām Yezīd'ge naṣīḥat ḳılıb ėrdiler. Yezīd hem ḳabūl ḳıldı. (4) Ḳoya berdiler. Yanıb bardı. Mervān-ı Ḫar ḳoymadı. Yana ʿahdini bozdı. Keyinki (5) kėçesi, yana ʿayyārlar barıb. Yezīd'ni altı oġlı bar ėrdi; Ḥāris, Ḫuṭbe, Ebū Süfyān (6) ve Seyyid, Ḥarb, Velīd dėgen. Anı alıb kėlib, berdiler. Ḥażret-i İmām bularnı bend- (7) ge saldılar. Yana bir kün Ḥafıẓ-ı civān-merd yetti lek leşker birle kėlib ṣaf tüzdi. (8) İmām ṭaraflarıdın Şehzāde Behrām debdebe tegāver berib ḫaftānı[544] leşkerige öz- (9) lerini urdılar. Ceng maġlūbe boldı. Hemme ḫavāriclerni dūzaḫġa yiberdiler. Tamām (10) māl, emvāllerini ġāret ḳıldılar ve leşker-i İslām ḳuvvet peydā ḳıldılar. Ḫˇār mülzem (11) bolub ėrdi. Behrām yanıb bārgāhġa ẓafer ü nuṣret birle tüştiler. Yezīd an͡glab (12) ġuṣṣa üstige ġuṣṣa boldı. Kėçesi şebīḫūn kėltüreli, dėdi ėrse ol kėçe- (13) ni Ḥaḳ subḥāne ve taʿālā ḳarangu ḳıldı. Ḥażret-i

[543] Metinde حاست "ḫāset" yazılmış.
[544] Metinde خفطن "ḫafṭan" yazılmış.

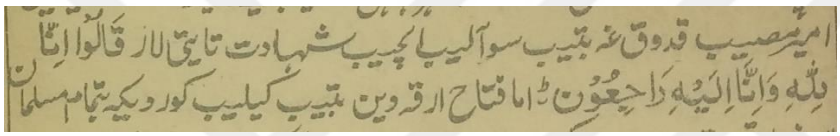
İmām, be-tamām ḫavāriclerni dūzaḫġa (14) yiberdiler. Yezīd yanıb barıb be-tamām başlarını Ehl-i Beyt'ni. Yunān şehzāde (15) bir oġlı bar ėrdi, Muʿāviye-yi Aṣġar dėgen. Ande yiberib özi, leşker-i bī-nihāyet (16) birlen kėlib meydānde ṣaf tutub turdı. Bu ṭarafdın Toġan öz leşkeri (17) birle berāberige barıb ṣaf ārāste ḳılıb turdı. Ḥażret-i İmām'ġa ḫaber yetgürdi (18) ki Yezīd özi leşkeri birle kėldi dėb. İmām hem özleri kėlib. Yezīd'ni altı (19) oġlını bend-girān birle kėltürüb çendān ʿuḳūbetler birle cehennemge yiberdiler. Toġan (20) meydānġa kirib feryād ḳıldı ki bir pehlevān dilāver bolġay mu, manga berāber bolġay dėb. (21) Yezīd ṭarafıdın bir ḫavāric kėlib, Toġan'nı sed-rāhını tusub, nā-sezā ayturġa turdı. [329] (1) Toġan bir oḳ birle aġzıġa urdı. Cehennemge yügürüb bardı. Anı arḳasıdın bir (2) ḫavāric kirdi. Bir oḳ birle cehennemge yiberdiler. El-ḳıṣṣa: Ol kevnī, Toġan yüz ottuz ḫavāricni (3) cehennemge yiberdiler. Yezīd'ni leşkeri bend boldı. Hīç kim meydānġa kėlmedi. Toġan aydı: (4) Ay seg cehennemler, biring ḳorḳsang onung kėl, onung ḳorḳsang (5) yüzüng kėl. Eger kėlmeseng dėb, Yezīd'ge bir oḳ attılar. Yezīd zaḫm-dār boldı. Yetti (6) oḳ meymenege attılar. Yetti oḳ meyserege ve yetti oḳ ḳalbge, yetti oḳ cenāḥge ve yetti oḳ (7) sāḳa-yı leşkerge revān ḳıldılar. Her oḳde bir segni cehennem yiberdiler. Toġan imām ṭarafıge (8) taʿẓīm ḳılıb at saldılar. Yezīd'ni ʿalem tübige ėletib ḳomadı. Yezīd feryād ḳıldı ki bir (9) dilāver bolġay mu ki meni köglümni bu büt perestdin alġay, dėdi ėrse Pādişāh-ı Ḥaleb- (10) ni oġlı Toġan'ġa rū-be-rū bolub nīze saldı. Toġan, nīzesini ḳolıdın alıb (11) andaġ urdılar ki sīnesidin kirib arḳasıdın bir giz çıḳtı. Dūzaḫġa bardı. (12) Pādişāh-ı Ḥaleb oġlını körüb yıġlab. Toġan'ġa tīġ saldı. Toġan, tīġini pāre pāre (13) ḳılıb andaġ urdı ki başı tenidin[545] cüdā boldı. Yezīd feryād ḳıldı ki: Ay bahādırlar (14) kördüngler mü? Bu büt perest bir laḥẓade yüz ḳırḳ kişini tamām ḳıldı. Bir pehlevān (15) zeber-dest yoḳ mu, dėdi. Şul eṣnāde yüz ḫavāric at saldı. Toġan'nı araġa aldı. (16) Ceng maġlūbe boldı. Çendān ḫavāricni cehennemge yiberdi ki ḥesābını Ḫudā bilgey. Ḳanlar (17) cūy cūy bolub revān boldı. Toġan, deryā-yı ḳande ceng ḳılur ėrdiler. Ḥażret-i İmām (18) kişi buyurdılar ki yansun, dėb ol yanmaḳnı ḳabūl ḳılmadı. Barġan kişi yandı. (19) Toġan, meydānde turub feryād ḳıldı ki ay seg-i cehennemīler kėling. Meydānımġa her kimni (20) ölümge ārzūsı bolsa kirsün! Yezīd, Mervān'ge baḳtı. Mervān ʿÖmer Naḥs'ge baḳtı. ʿÖmer Naḥs (21) ottuz ming ḫavāric birle kėlib, Toġan'ġa ḥarbe ḳılıb, araġa aldı. Her ṭarafdın ḥarbe [330] (1) ḳıldı. Emīr Muṣīb, Ḥażret-i İmām'dın ruḫṣat alıb Toġan'nıng mededige[546] yettiler. (2) Toġan'nı, ḫavāricler tuġ tübige yetgürdi. Emīr Muṣīb leşkeri birle

[545] Metinde تينيدين "tīnidin" yazılmış.
[546] Metinde مددتيكا "mededtige" yazılmış.

ḥamle ḳıldılar. (3) Ḫavāricler aradın köterdiler. ʿAyyārlar kirdi. Bir ḥarāmzāde Toġan'ġa oḳ revān ḳıldı. (4) Toġan oḳını ötkerib ʿamūd birle nerm ḳıldılar ve yana bir ḥarāmzāde tīġ salġay. Toġan (5) Toġan kemer bendidin tutub āsumāngа attılar. Yanıb kėlüride tīġ birle urub dū (6) ḥişşe berāber ḳıldılar. Ḫavāricler yana at saldılar. Bu ṭarafdın ʿÖmer ʿAli, Faẕl ʿAli, Caʿfer ʿAli (7) leşkeri birle at saldılar. Ceng maġlūbe boldı. Bir kişi Müselmāndın şehīd bolsa (8) yüz kişi ḫavāricdin cehennemge barur ėrdi. Ḫavāricni ölügi dumalanıb ḳaldı. Ḳanlar (9) deryā deryā bolub aḳa başladı. Yezīd soradı ki kimdür? Aydılar ki ʿAli'ning oġlı. Yezīd (10) āh serd tartıb endīşege ḳaldı. Aydı ki: ʿAli neslidin ḳalmadı, dėsem her ḳaysı bir ejder- (11) hā-yı zamān veyā şīr dėk ʿālemni düm tartadur. Munga ne ʿilāc ḳılmaḳ kėrek, dėr ėrdi. (12) Şul esnāde naʿra peydā boldı ki menem İmām Muḥammed Ḥanīfe. Allahu Ekber, menem Ebū Saʿīd. Allahu Ekber, menem İbrāhīm (13) Mālik. Allahu Ekber, menem ʿAbdu'r-raḥman Mālik. Allahu Ekber, menem Şehzāde Ḳāsım. İbn ʿÖmer Maʿdī ve (14) dīger naʿra peydā boldı ki Allahu Ekber, menem ve hem İbn Ḳanber. Yana naʿra peydā boldı ki, Şehzāde (15) Ḳāsım İbn ʿAbbās ve yana naʿra peydā boldı ki, menem Muḥammed İbn Selmān-ı Fāris. ʿAlā hezā'l-ḳıyās, (16) Be-tamām muḥib-i ḫānedānlar tekbīr ve ṣalavāt Ḫˇāce-yi Kā'ināt'ġa yiberib özlerini ḫavāricler- (17) ge urdılar. Naḳḳārenin āvāzı ʿālemni tuttı. Ḫavāriclerni başı sāynıng taşı (18) dėk yatar ėrdi. Ḳanlar deryā deryā bolub aḳtı. ʿAyyārlar her ḳaysıları ḫavāriclerni (19) ḳoçḳar dėk, başını tenidin cüdā ḳılur ėrdiler. Gūyā ki ḳıyāmet ḳā'im boldı. Ėkki (20) ṭarafdın meşaleler yandurub fānūslar rūşen ḳılur ėrdiler. Kündüz dėk (21) bolur ėrdi. El-ḳıṣṣa: Üç kėçe kündüz ceng maġlūbe boldı ne oġul atasını [331] (1) yādıġa kėltürür ėrdi ve ne ata oġulnı yādıġa kėltürür ėrdi. Yetti yaşardın yetmiş (2) yaşarġaça berāber boldı. Törtünçi küni Ḳayṣer-i Rūm, ėkki yüz ming kişi birle yetib (3) kėlib. Tekbīr ve ṣalavāt[547] aytıb özlerini Yezīd'ni leşkerige urdılar. Ammā ilgeriki leşker (4) tört kündin bėri ṭaʿām yemey uruşub dermānde bolub ėrdiler. Bu leşker tāze (5) kėlgen ḫavāriclerni çünān ḳırdılar ki Yezīd kördi, iş düşvār boldı. Cihān (6) közige ḳaranġu boldı. ʿAlemini yatḳuzub, ḳaçḳalı daġdaġa ḳıldı. Şul vaḳtde (7) Emīr Muṣīb Ġāzī kėlib, Yezīd'ni kemeridin tutub, başlarıġa köterib, ez-pay. (8) Ḥażret ḳaşlarıġa yürürde emīrning atı sürküb ayaġı taḳıldı. Bu seg (9) tüşüb piyāde ḳaçtı. Emīr Muṣīb'ge at yetgürdiler ve yana bir kėçe kündüz ceng maġlūbe (10) boldı. Ḫavāricler ḳaça başladı. Baʿžısı esīr boldı ve baʿžısı ḳaçtı. Tamām māl, (11) emvāllerini ġāret ḳıldılar. Māl bī-şümār aldılar. İmāmlar ve emīrler tamām leşker (12) muẓaffer u manṣūr yanıb Ḥażret-i Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnıng bārgāhlarıġa mülāzemet (13) ḳıldılar. İmām buyurdılar

[547] Metinde صلوت "ṣalavat" yazılmış.

ki esīr bolġan ḫavāriclerni öltürüb, yetmiş kelle mināre (14) ḳıldılar. Sevābını şühedāġa bağışladılar. İmām aydılar: Yezīd ḳayan barıbdur? Sālsa (15) ʿAyyār aydı ki: Yā ibn resūlu'llāh, ol bed-baḫt Şām ṭarafıge yüzlendi. İmām Muḥammed Ḥanīfe, (16) Emīr Muṣīb, Muḫtār Behrām seksen mi͡ng leşker arḳasıdın ḳolab revān boldılar. (17) Toġan'nı Dımışḳ yolını tusḳalı buyurdılar. Emīrler Yezīd'ge yettiler. Tört ṭaraf- (18) dın naʿra tartıb özlerini ḫavāriclerge urdılar. Ḫavāriclerni yer birle yeksān (19) ḳıldılar. Ammā Yezīd Dımışḳ'ge ḳarab ḳaçḳay. Ḥarīfler yolını tusubdurlar. (20) Yanıb Yunān ṭarafıge revān boldı. Mervān-ı laʿīn, ʿUbeydek-i bī-dīn, ʿÖmer Naḥs-ı bī-dīn, (21) Ḥafıẓ bir tört melʿūnnı arḳasıdın Emīr Muṣīb Ġāzī ḳolab barġaylar. Ammā [332] (1) ḫavāricler bėş mi͡ng ḫavāric birle kėçe ve kündüz yol yürüdi. Bir ḳuduḳġa yetib su (2) içti. Ḥarāmzāde, seg-i cehennemīler ḳuduḳġa zehr-i helāhil salıb ėrdiler. Arḳasıdın (3) Emīr Muṣīb ḳuduḳġa yetib su alıb, içib, şehādet taptılar.

Ḳālū İnnā (4) li'llāh ve innā ileyhi rāciʿūn[548] Ammā Fettāḥ arḳadın yetib kėlib kördi ki be-tamām Müselmān- (5) lar şehādetġa yetibdürler. Kėçesi ande boldılar. Ḥażret-i ʿAli kerrema'llāhu veche tüşleride (6) aydılar ki: Emīr Muṣīb bizge ḳavuştılar, dėb ġāʾib boldılar. Fettāḥ ʿArab ornıdın (7) turub Emīr Muṣīb'ni yaraḳ, cabduġını atge yükleb yanıb Dımışḳ'ġa kėldiler. (8) Dervāzelerni muḥkem ḳılıbdur. El-ḳıṣṣa: Ḥażret-i İmām dervāzelerni[549] ʿamūd birle pāre pāre (9) ḳıldılar. Şām kirdiler. Arḳalarıdın İmām Zeyne'l-ʿābidīn kirdiler. Yezīd bed-baḫtnı (10) sarāyıġa kirib. Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh, yaʿnī; Zeyneb Bānū, Ümmü Gülsüm, Ruḳiyye, Şehr-Bānū, imām- (11) nı ḳuçub zār zār çün ebr-i nev-bahār yıġaştılar. Feryād köterdiler. Ehl-i Beyt'ni (12) timur öydin çıḳardılar. Ammā rivāyet-i ṣaḥīḥde Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh'nı Yunān ḳalʿa- (13) sıġa yiberib ėrdi. Andın Ḥażret-i Ebū Hureyre raḍıya'llāhu ʿanhġa tapşurdılar. Yezīd (14) taḫtıge çıḳıb olturub ėrdiler. Tamde ėkki ṣūret kördiler. Biri Ḥażret-i (15) İmām Ḥüseyin raḍıya'llāhu ʿanh ṣūretleri biri Şemr-i laʿīnni ṣūretleri. (16) Ol ḥarāmzāde seg-i cehennemī Ḥażret-i İmām'nı͡ng sīneleride öltürüb mübārek (17) başlarını tenleridin cüdā ḳılmaḳġa meşġūl bolub olturubdur. Ḥażret-i (18) İmām bularnı körüb, bī-hūş bolub, taḫtıdın yıḳıldılar. Yana hūşlarıġa (19) kėlib zār zār yıġladılar. Başlarnı Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh'nı alıb (20) Şām'dın

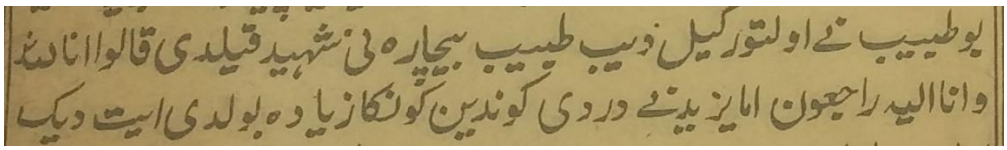
[548] Bakara sûresi 156. âyet: "قَالُوا إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ" *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.*

[549] Metinde دراوازه "derāvāze" yazılmış.

çıḳıb. Sincābnı aldıġa tüşüb ḥükm ḳıldılar ki Şām'nı zīr ü (21) zeber ḳılıb ot ḳoyunḡlar dėb. Yezīd-i pelīd ḳaçıb Yunān'ġa barıbdur. **[333]** (1) Ebū Hureyre raḍıya'llāhu ʿanh iʿtikāfde ėrdiler. Olarġa mülāzemet ve ʿözürler aytıb (2) yıġladı. Ebū Hureyre raḍıya'llāhu ʿanh aydılar: Ay Yezīd, men Ḥażret-i İmām ḳaşlarıġa barıb (3) seninḡ günāhınḡnı tiley. Şāyed ki günāhlarınḡnı ötüb ʿafv ḳılġaylar, dėdiler. (4) Yezīd aydı ki: Ṣulḥ ḳılalı. Ḥażret-i İmām Şām'nı manḡa bersünler. Men olarnı Ehl-i Beyt'ileriġa (5) yamanlik ḳılmadım. İşni bölekler ḳıldı. Līkin[550] meninḡ nāmımġa boldı (6) dėdi. Ḥażret-i Ebū Hureyre raḍıya'llāhu ʿanh Yunān'dın çıḳıb. Ammā bir yerde ṣaḥābelerdin (7) bir uluġ büzürg bar ėrdiler. Olar birle maṣlaḥat ḳıldılar. Ḥażret-i İmām ṭarafıge bardılar. İmām- (8) larnı mülāzemetlerige kėldiler. ʿÖzür-ḫˇāhlikler ḳılıb. Aydılar ki: Ay imāmlar (9) ėmdi tola ḫuṣūmet ḳılsunlar. Uşbu kār u bār, diyār[551]-ı ʿālemni zīr ü zeber ḳılsalar (10) hem Ḥażret-i İmām Ḥüseyin tirilmesler. Ezeldin taḳdīr-i İlāhī mundaġ bolub ėken günāh (11) tutmaḳ ḫūb ėmes. Ėmdi bu ḫalḳġa amān bėrsünler. Vilāyetler ḫarāb bolub- (12) dur. Eger ḫayālleri ḫilāfetge bolsa alsunlar. Çünānçe Ḥażret-i Muʿāviye atalarıġa (13) sülūk ḳılıb ėrdi. Yezīd hem sizlerge andaġ ḳılsun. Ammā Yezīd'ge Şām'nı bėr- (14) sünler. Ol vaḳtde bėrmediler. Yezīd ḥālā bir çengāl ḥüsn bolubdur. Öz yaġıde (15) özi büryān bolubdur. Öz ayaġıġa tīşe birle urdı, dėdiler. İmāmlar aydılar: (16) Ay büzürgvār, biz Şām üçün kėlmedük. Bu bī-ḥayā ẓālimlerdin, bu bī-çāre maẓlūm- (17) larnı necāt bėrürge kėlib ėrdük. Bu şehrni anınḡ üçün bozdum ki, (18) peder-i büzürgvārımġa mundaġ bī-edebliklerni ḳılıbdur. Ulu cehddin bu iş- (19) lerni ḳılduḳ. Ḥażret-i İmām aydılar, bu ṣaḥābe büzürglerni yüz ve ḫāṭırlarıdın (20) Yezīd'ni günāhını ʿafv aytıb. Şām'nı Yezīd'ge bėrdiler. Ol yerdin imāmlar ve (21) leşkerler köçüb yürdiler. Kerbelā'ġa kėlib şühedālarnı başlarını tenleriġa **[334]** (1) vaṣl ḳılıb defin ḳıldılar. Ḫatm-i Ḳurān ḳılıb ṣevābını şühedālarġa rūḥlarıġa (2) bağışladılar. Āb u aş berdiler. İmāmlar Medīne'ge yetib Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām- (3) nınḡ mübārek ravżalarıġa barıb ziyāret ḳıldılar. Ümmü Gülṣüm Zeyneb Ruḳiyye Şehr- (4) Bānū hemmeleri ravża-yı mübārekni, ḳuçub yıġlab ziyāret ḳıldılar. Şul maḥalde (5) Fettāḥ ʿArab yetib kėlib Emīr Muṣīb'ni şehādet ḫaberini imāmġa ʿarż ḳıldılar. (6) İmām ve yārānlar āh tartıb yıġladılar. Āb u aş ḳılıb ḫalḳıġa bėrib, ḫatm-i Ḳurān (7) ḳılıb, şühedālarġa bağışladılar. Ammā Yezīd, Yunān'dın ḫoş-vaḳtlik birle kėlib (8) Şām'ġa yetib. Şehrge kirib şehrni vīrān kördi. Ḥayrānlıḳde ėrdi ki, (9) ʿUbeydek-i laʿīn, ʿÖmer Naḥs-ı bī-dīn, Ḥafıẓ-ı nā-civān-merd hemmesi kirib, kördi ki, şehr bu ḥālde. (10) Yezīd-i pelīd çehār

[550] Metinde ليكين "līkīn" yazılmış.
[551] Metinde تيار "tiyār" yazılmış.

bāġķa barıb, Mervān-ı Ḫar'nı buyurdı ki, şehrni ʿimāret ķılġıl (11) dėb. Men sonḡra şehrge kirey dėb Mervān-ı Ḫar Ḫar, endek müddetge şehrni (12) ʿimāret ķıldı. Yezīd-i pelīdni taḫtge olturġuzdı. Bir kevnī, vāy baġrım dėb (13) feryād ķıldı. Bisyār nāle ķılur ėrdi. Munı feryādıge hīç kim ṭāķat ķıla- (14) lmas ėrdi. Yezīd'ni muķarrebleri aydı ki: Yunān'dın bir ṭabīb kėltürsek (15) ol ʿilāc ķılur mu keyin, dėb. Bir ṭabīb kėltürdi. Her çend dāru ķıldı. Bolmadı. (16) Ṭabīb soradı: Ay Yezīd, sen Ḫudā-yı taʿālā'nı dergāhıde ķandaġ günāh ķılıb (17) ėrdinḡ. Bu ķasem aġzıķġa mübtelā bolub sen. ʿÖmrim yetmişge barıbdur. (18) Bu ķasem derdni hergiz körgenim yoķ. Ėmdi bir ėçkininḡ öpke cigerini bir if- (19) ge baġlab ol melʿūn Yezīd'ge yutturdı. Yüz töpen yatķuzub Yezīd'ni aġzıdın (20) ifni tarttı. Yezīd feryād vāveylālar ķılıb hūşıdın bardı. Kördi ki (21) bu cigerge yüz minḡ çıyan, ķurt oralaşıbdur. Ṭabīb aydı ki: Rāst [335] (1) ayġıl! Sendin ḫaṭā ötüb bu belāġa giriftār boldunḡ. Hemme aydı ki: Ḥażret-i İmām'ġa (2) Kerbelā'ġa leşker yiberib, on kün sereṭānde su bėrmey. Teşne vü gürüsne ķılıb (3) ķoy dėk boġuzladı, dėdiler. Ṭabīb aydı ki: Ḥüseyin dėgen kimdür? Olar aydı ki: (4) Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemninḡ ferzendleridür, dėdiler. Ṭabīb (5) aydı ki: Olarnınḡ dīnleri ber-ḥaḳ ėken. Bolmasa mundaġ belāġa ķalmas ėrdinḡ (6) dėb. Aydı ki bilinḡler. Men olarnınḡ dīnleriġa kirdim, dėb kelime aytıb (7) müselmān boldı. Yana aydı ki: Ay ḫalāyıķlar sizlerni ve meni yaratķan Ḫudā ber-Ḥaḳ (8) ėken. Munçadin bėri ʿömr dem żāyiʿ ötken ėken. Şundaġ uluġ peyġamberge īmān (9) kėltürgenim yoķ ėrdi. Ėmdi el-ḥamdüli'llāh Müselmān boldum, dėdi. Yezīd der-gażab (10) bolub, öltürgey. Ṭabīb aydı ki: Her ne ḫ̌āhlasanḡ andaġ ķılġıl, dėdi. Ėmdi (11) ėmdi sanḡa hergiz devā ķılmas men. Şundaġ peyġamberzādelerge raḥim ķılmay şehīd (12) ķılıb sen ve dīnigni[552] berbād ķılıb sen dėdi. Yezīd-i pelīd cellādġa buyurdı ki: (13) Bu ṭabībni öltürgil dėb. Ṭabīb-i bī-çāreni şehīd ķıldı.

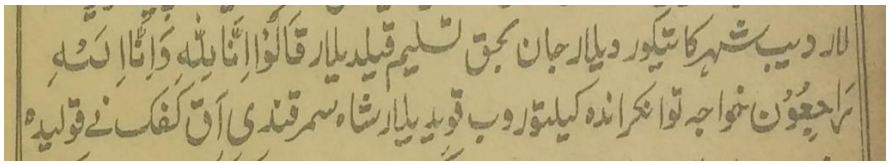
Ḳālū İnnā li'llāh (14) ve innā ileyhi rāciʿūn"[553] Ammā Yezīd'ni derdi kündin künge ziyāde boldı. İt dėk (15) olub yatar ėrdi. Hemme muḥib-i ḫānedānlar bu melʿūnge laʿnet oķur ėrdiler. (16) Her nėçe dād dėse fā'ide[554] bermes ėrdi. Yezīd āh tartıb aydı ki: Ay yārānlarım (17) kiçik Muʿāviye sizlerge ķaladur. Anı yaḫşı üserā anḡlar! Bu on yetti oġlan-

[552] Metinde دینیکنی "dīnigni" yazılmış.
[553] *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.* Bakara sûresi 156. âyet: " قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ"
[554] Metinde فایده "fāīde" yazılmış.

(18) larımnı hemmesidin sen uluġ! Mervān'ġa aydı ki: Sen vezīr bolġıl! Men köñlüm- (19) deki işlerimni ḳılıb murādımġa yettim dėb köp vaṣiyyetler ḳıldı. Ol (20) olturġan öylerini tamı yarılıb. Kerāmet, ḫānedān-ı Ḥażret-i İmām Ḥüseyin raḍıy- (21) Allahu ʿanhnıñ ṣūretleri peydā bolub ḳollarıde ḳılıç Yezīd'ge salġaylar. [336] (1) Yezīd ḳaçıb bir şātoge çıḳıb barur ėrdi. Ḥażret-i İmām yetib barıb tört (2) pāyesiġa tapıb ėrdi. Çaptılar başı çeh ser-nigūn yıḳıldı. Aġzı burnıdın (3) ḳan kėlib öldi. Müselmānlar bu bī-ḥayā ẓālimdin ḫalāṣ boldılar. Yezīd'ni ceddini (4) yerde defīn ḳıldı. Ėrtesi kördiler ki bu murdār cesedini yer ḳabūl ḳılmay. Çıḳarıb (5) taşlabdur. El-ḳıṣṣa: Yetti mertebe defīn ḳıldılar. Yer taşladı. Ammā ol muʿcize, Ḥażret-i (6) Resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemdin ėrdi. Āḫir Yezīd melʿūnnı aşını bėrib. (7) Muʿāviye-yi Aṣġar'nı Yezīd'ni taḫtıge olturġuzdı. Aydı kim: Ay Ehl-i Şām, atam yoldın (8) azıb dünyāde ġalaṭ yolnı iḫtiyār ḳılıb ėrdi. Ene kördiñizler. Dünyā atamġa (9) vefā ḳılmadı. Maña ve sizlerge hem vefā ḳılmas. Taña, ḳıyāmet küninde aḥvālimiz (10) neçük kėçgey? Āgāh ve dānā boluñlar! Men peyġamber ʿaleyhi's-selāmġa dost (11) turur men. Taña cumʿa küni ḫalāyıḳ mescidge cemʿ bolsunlar, dėb ḥükm ḳıldı. (12) Ėrtesi mescidge cemʿ boldılar. Muʿāviye-yi Aṣġar atlanıb mescidge kėldi. Mu'ezzin (13) sünnetge ezān oḳudı. Sünnetni edā ḳıldı. Muʿāviye-yi Aṣġar turub minber- (14) ge çıḳıb, ḫuṭbe oḳudı. Ol Ḥamd Bārī taʿālā andın naʿt-ı taʿālā andın seyyidü'l-mürselīn andın (15) El-ḳāb çehār-ı yār bā-ṣafā andın Ḫulefā-yi Rāşidīn andın ṣıfat-ı enṣār muhācirīn rıḍvān (16) Allahu taʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn, şehzādehā-yı kevneyn yaʿnī İmām Ḥasan ve İmām Ḥüseyin andın (17) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni sitāyiş ḳıldı. Ehl-i Şām hemme şād u ḫürrem boldılar. Cumʿa- (18) nı oḳub terke[555]diler Mālik ejderniñ oġlanları El-Ḥac ṭarafıge revān bo- (19) ldılar. ʿÖmer Maʿdī Kereb'niñ oġlanları ravāḥil ṭarafıge, İbn Ebū Bekir Mışır ṭarafıge (20) revān boldılar. Şehzāde Ḳāsım'ġa ruḫṣat bėrib olturub ėrdiler. İmām Zeyne'l-ʿābidīn'niñ (21) bārgāhlarıġa bir kimerse kirib kėlib Ḥażret-i İmām'ġa ḫaṭ tutub [337] (1) berdi. Bitibdür ki; Yā Ḥażret-i Zeyne'l-ʿābidīn, biz Māverā'ü'n-nehirlik bendeleridin- (2) dür miz. Bizge bāġī peydā boldı. Bizge ḥad yoḳ ki, uruş bizni olardın ḫalāṣ ḳılur (3) mu, keyinler, dėb. Ümmīd-vārdur miz fikrimizni ḳılġaylar, dėbdür. Ḥażret-i İmām (4) oñ ḳol, çep ḳollarıġa baḳıb, kimerse bolġay mu, barıb bularnı ol kāfirler- (5) din necāt bėrgey? Şul esnāde Şehzāde Ḳāsım turub taʿẓīm ḳıldılar. Ḥażret-i (6) İmām ruḫṣat berdiler. Bār duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. On ėkki miñ leşker birle Ḫorāsān- (7) ġa revān boldılar. Şīr Zād Semerḳandī Mestūre bile Semerḳand'ge revān boldılar. (8) Muḫtār Ebū

[555] Metinde تارقا "tārḳā" yazılmış.

ʿUbeyde Seḳafī[556] kėttiler. Ḳalgen leşker cā-be-cā bolub. Ḥażret-i İmām, ʿalemni ʿAli-yi (9) Dīvāne'ge berdiler. Ḍarīr Ḫażāʿī Asḳalān'ġa kėttiler. Māhān Şebrū, Ḥażret-i İmām'nı mülāzemet- (10) leride ḳaldılar. ʿÖmer ʿAli, Caʿfer ʿAli, Faẕl ʿAli, İmām Caʿfer, ʿAli Teyyār'nıng oġlanları, (11) Emīr Ṭāhir-i yek çeşm, ʿAbd ʿAli Ābādī, Belḫ'ge kėttiler. Ammā Emīr Ṭāhir Belḫī, ʿAbd ʿAli Ābādī'din bola- (12) dur. El-ḳıṣṣa: Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe cihānnı seyir ḳıla. Zemçī dėgen şehrge kėldiler. Ande (13) Şāh Mīrzāyī dėgen Ḥażret-i İmām'nı aldılarıġa çıḳıb iʿzāz u ikrām bile şehrge (14) alıb kirdiler. Bir ḳızları bar ėrdi. Ḥażret-i İmām'ġa berdiler. Ol kėçe ḥāmile boldı. (15) Bir oġul vücūdġa kėldi. Ol oġulnı atını Ḥażret-i Pehlevān Aḥmed Zemçī ḳoydılar. (16) Ebā Müslim'ni vaḳtide ḫāṣ ʿayyārlarnı pīridürler. Nebīre-yi Ḥażret-i Şāh-ı Merdān- (17) durlar. Ḥażret-i İmām nėçe vaḳt ande turub. Ḥac mevsimi boldı. Ḥacge kėldiler. Ande (18) boldılar ammā Şehzāde Ḳāsım, Toġan, Māverā'ü'n-nehir'ge yettiler. Hemme kāfirler leşkerini urub, (19) zīr ü zeber ḳılıb şehrge kirdiler. Hemme ḫalāyıḳ şād, ḫürrem bolub toy bėrdiler. Nėçe kün (20) ötübėrdi. Bir piyāde kėlib şehzādege mülāzemet ḳıldı. Duʿā ḳılıb aydı ki: (21) Kāfirlerni serdārı El-Kefek Pesper Kefek dėgen kėlib Otrār dėgen kėntni [338] (1) alıb, köp ḫalḳı öltürüb, ḳalġannı esīr ḳılıb ėrdi. Ėr dėgen taġnı tü- (2) bige tüşti, dėb ḫaber berdi. Şehzāde Ḳāsım, Toġan birle atlanıb revān boldılar. Ol (3) kāfirlerge yetib ṣaf rāst ḳıldılar. İslām ṭarafıdın, Toġan meydānġa kirib (4) merd ṭaleb ḳıldılar. Bir kāfir-i ġayūr meydānġa kirib tīġ revān ḳıldı. Toġan anıng (5) tīġini ötkerdi. Yana bir tīġ Toġan'nıng atıġa saldı. Toġan'nı atını boynını (6) ḳalm ḳılıb Toġan'nıng bāzūsıġa tüşti. Kesīş bėrdi Sīnesidin (7) ötüb kindikige yetti. Ṭabl bāz geşt, urub tüştiler. Toġan'nıng at astı- (8) dın alıb kėldiler. Toġan vaṣiyyet ḳıldı ki: meni Semerḳand'nıng içige ḳoyung- (9) lar, dėb şehrge yetgürdiler. Cān be-Ḥaḳ teslīm ḳıldılar.

Ḳālū İnnā li'llāh ve innā ileyhi (10) rāciʿūn[557] Ḫˇāce tüvānger endüh kėltürüb ḳoydılar. Şāh Semerḳandī aḳ kefekni ḳolıde (11) şehīd boldılar. Müselmānlar ėrtesi, ceng ḳıla ḳıla bir bülend kīyakge yettiler. Endüh bir kün (12) ceng ḳıldılar. Kāfirler müselmānlarnı ḳurşab aldı. Köp müselmānlarnı şehīd (13) ḳıldı. Şehzāde Ḳāsım libāsları ve atları birle,

[556] Metinde ثیقفی "Sīḳaḳī" yazılmış.
[557] Bakara sûresi 156. âyet: "قَالُوٓاْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيۡهِ رَٰجِعُونَ" *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.*

endüh. Bir ḳuduḳ bar ėrdi. Anga (14) tüştiler. Kāfirler maṣlaḥat ḳılıb aydı ki: Semerḳand içideki İrānlarnı öltürüb, (15) zen ve ferzendlerini esīr ḳılıb, alġay miz, dėb. Uşbu fikride ėrdi. Ammā Müselmān- (16) lar Ḫudā-yı taʿālā'ġa münācāt ḳılıb ėrdiler. Bularnıng duʿāsını icābet ḳılıb (17) Ḥażret-i Cibrʾīl ʿaleyhi's-selāmġa fermān boldı ki: Mekke taġlarıdın bir taġnı alıb barıb (18) kāfirlerni üstiġa salġıl! Ḥażret-i Cibrʾīl ʿaleyhi's-selām be-fermān Ḥażret-i Celīl (19) bir taġnı köterib kāfirlerni üstige saldılar. Be-tamām kāfirlerni leşkeri taġnı (20) astıde ḳaldı. Ėrtesi kördi ki tamām kāfirler taġ astıde ḳalıbdur. Ḫalḳ şād ve (21) ḫürrem boldılar. Tamām kāfirlerdin necāt taptılar. Ḫudā-yı taʿālā'ġa şükür kėltürdiler. [339] (1) Ammā ol taġde bir ḳoyçı bar ėrdi. Ḳoyları birle yüredür. Ḳoyçıdın soradılar. Ḳoyçı cevāb (2) bėrdi. Ay yārānlar, men Mekkelik ėrdim. Bu taġ Mekke taġıdın turur. Nāgāh kördi ki Mekke körü- (3) nmeydür. Her kün Mekke'ni körüb namāz oḳur ėrdim. Ḫalḳ bilib ėrdiler ki Semerḳand'ge (4) Mekke bir yıllık yoldur. Anıng üçün körünmesdiler. Ammā bu ḳoyçını atını Ḫˇāce-yi Kölge (5) dėr ėrdiler. Ḫˇāce-yi Kölge, Ḫudā-yı taʿālā'dın ölüm tilediler. Ḫudā-yı taʿālā ölüm berdi. Ḳoylar hemme (6) öldi. El-ḳıṣṣa: Mervān-ı Ḫar bildi ki Muʿāviye-yi Aṣġar, Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa iṭāʿat (7) ḳıldı. Ḫuṭbeni hem imāmnıng atlarıġa oḳudı. Pāre-yi zehr-i helāhilni ṭaʿāmġa ḳoşub (8) berdi. Muʿāviye-yi Aṣġar helāk boldı. Yerge defin ḳılıb Mervān özi pādişāhlik (9) ḳıldı. ʿAbdu'llāh Ziyād'nı öz ornıġa sipeh-sālār ḳılıb taḫtge ber-ḳarār boldı. Bu- (10) yurdı ki memleketlerde ḫuṭbeni meni atımġa oḳusun. Ebū Turābīlerġa nā-sezā aytsun (11) lar dėb. Kimerse bolġay mu, Mekke'ge barıb ḫuṭbeni meni atımġa oḳusun, dėb ėrdi. (12) ʿUṭbe dėgen bir ḫavāric aydı: Men baray dėb, Mekke'ge revān boldı. El-ḳıṣṣa: İmām Muḥammed Ḥanīfe (13) Mekke'de ėrdiler. Sipāhkerçilikni terk ḳılıb, ʿAbdu'llāh Zebīr'ni ḥākim ḳılıb (14) özleri iʿtikāfde ėrdiler. Bu ḫaber ʿAbdu'llāh Zebīr'ge yetti. Zebīr Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe'ge ḫaber (15) berdiler ki ʿUṭbe, leşker-i ḫavāric birle kėlür ėrmiş, dėb. Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe aydılar (16) ki: Meni anıng birle işim yoḳ. Sipāhkerçilikni taşlab men dėb, ʿözr (17) aydılar. Mekke ḫalḳı ʿAbdu'llāh Zebīr'ge bīʿat ḳılıb taḫt olturġuzdılar. Leşker (18) cemʿ ḳılıb turdılar. ʿUṭbe kėldi dėb ḫaber yetti. Ceng ḳılıb ʿUṭbe'ge şikest (19) bėrib. ʿUṭbe'ni uşlab ḳulaḳ burnını kėsib Mervān'ġa yiberdiler. Andın ʿArab- (20) ge kişi yiberib, leşker cemʿ ḳılıb, muḥkem boldılar. ʿAbdu'llāh Zebīr aydılar ki: Ėmdi (21) imāmġa bīʿat ḳılmaḳ kėrek, dėb ʿAbdu'llāh Zebīr, Ḥażret-i İmām'ġa bīʿat bėrdiler. [340] (1) İmām Muḥammed ḳabūl ḳılmay. Aydılar ki: Birāderim İmām Zeyne'l-ʿābidīn tirigdür. (2) Ḫilāfet anıng ḥaḳḳıdur. Mühlet bėring'ler. Bir nėçe kün mühlet berdiler. İmām ḥücre- (3) leriġa kirib bir nāme Ebū ʿUbeydü'l-ḳafī'ge yiberdiler. Mażmūn-ı nāme bu kim:

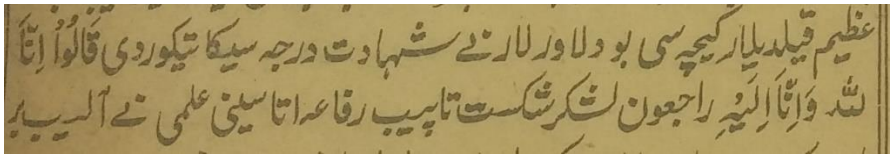
ʿAbdu’llāh Zebīr (4) mendin bīʿat tiledi. Men mühlet tiledim. Bu nāmeni sizge yiberdim. Bu nāme (5) yetse ḥiyel ḳılma kes mūylar, dėb. ʿAbdu’llāh Zebīr ol sāʿat ḳabīle-yi ʿArab’ge kişi (6) yiberdi. Leşker cemʿ ḳılı, tīz tīz revān boldılar. Ammā ʿUṭbe bu ḥāl birle Mervān ḳaşıġa (7) barıb beyān-ı vāḳıʿanı taḳrīr ḳıldı. Mervān-ı Ḫar’nı başıġa ḳayġu tüşti. Müslim (8) İbn ʿUṭbe’ge leşker ḳoşub yiberdi ki Medīne ḫalḳı manga bīʿat ḳılsun. Eger bīʿat (9) ḳılmasa manga yetgür, dėb. El-ḳıṣṣa: Müslim ḫavāric leşker-i bī-kerān birle kėlib Medīne- (10) ni ḳurşab tüşti. İmām Zeyne’l-ʿābidīn raḍıya’llāhu ʿanh Ḥaḳ subḥāne ve taʿālāġa (11) zārī ve tażarruʿ ḳılıb ʿayn münācātde ėrdiler. İbrāhīm Mālik, ʿAbdu’r-raḥman Mālik, (12) Zeyd İbn ʿÖmer Maʿdī Kereb leşker birle yetib kördiler ki ḫavāricler Medīne’ni ḥaddini (13) tutubdur. Ṣaf ārāste ḳıldılar. Ḫavāricler hemme ṣafā-yāb ėrdi. Şehzāde ʿAbdu’r-raḥman (14) atnı cilāvını ḳoyub, maʿreke meydānġa barıb, merd bolsang kėlġıl, dėb. (15) Müslim İbn ʿUṭbe kirib şehzādeni aldını tusub, şūm nīzesini revān (16) ḳolıdın tartıb alıb, andaġ sīnesige urdılar ki arḳasıdın nīze uçı (17) nümāyān boldı. Köterib yerge urdılar. Cehennemge bardı. Anı arḳasıdın yana bir (18) ḫavāric yetib şemşīr saldı. Şehzāde anıng tīġini red ḳılıb bir mūşt (19) urdılar. Kebūter dėk at üstidin uçub dūzaḫge barıb tüşti. Anı arḳa- (20) sıdın yana bir ḫavāric yetib ʿamūd saldı. ʿAmūd yetti. Ḳolıdın tartıb alıb (21) alıb andaġ urdılar ki nerm nerm boldı. Şehzāde naʿra tartıb ḫavāriclerġa **[341]** (1) özlerini urdılar. Ḫavāric leşkerini pāre pāre ḳıldılar ... (2) sı tirig ḳolġa tüşti baʿżısı ḳaçtı. Māl, emvāl bī-nihāyet müselmānlarge tüşti. (3) Feṯḥ ü nuṣret birle İmām Zeyne’l-ʿābidīn’ning mülāzemetlerige kėlib tur- (4) dılar. Şul esnāde ʿUdas İbn Süfyān[558] ve ʿOsmān Ṭāhān, ʿÖmer İbn Ḥanẓala ve Ferzūḳ (5) leşker birle yetib kėldi. Ṣafā-yāb turdı. İslām ṭarafıdın hem ṣaf ārāste (6) ḳıldılar. Şehzāde ʿAbdu’r-raḥman yana ruḫṣat alıb, meydānġa barıb ʿUdas İbn (7) Süfyān[559] birle rū-be-rū boldılar. Şūm nīzesini ḥavāle ḳıldı. Şehzāde hem nīze alıb (8) andaġ urdılar ki arḳasıdın bir giz çıḳıb cehennemge bardı. Anı arḳasıdın (9) ʿOsmān İbn Ṭāhān yetti. Anı hem cehennemge yiberdiler. Anı arḳasıdın ʿÖmer İbn Ḥanẓala (10) kirib cehennemge bardı. Andın Ferzūḳ kirib şehzāde tīġ urġay. Ḳol uzatıb (11) tīġni tartıb alıb, andaġ urdılar ki atı birle tört ḥiṣṣe berāber boldı. (12) Şehzāde at saldılar. Ḫavāricler hem yek-pāre at saldı. Şehzādeni araġa (13) aldı. Leşker-i İslām hemme be-yek-pāre özlerini ḫavāriclerge urdılar. Ceng maġlūbe (14) boldı. Ḫavāriclerni küşteleridin püşteler çıḳardılar. Şul esnāde (15) beyābān ṭarafıdın gird peydā boldı. Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe, Muḫtār Ebū Saʿīd kėlib (16) seksen ming kişi birle ḥamle ḳıldılar.

[558] Metinde صفيان “ṣufyān” yazılmış.
[559] Metinde صفيان “ṣufyān” yazılmış.

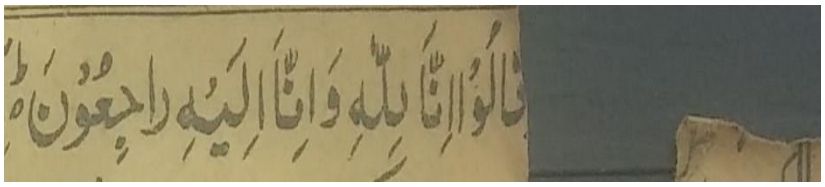
Ḫavāricler leşkeri şul vaḳt (17) ġanīmet dėb ḳaça başladı. Baʿžısı esīr boldı. Tolası helāk boldı. (18) Bir pāresi yolġa barıb. Bād yetgen dėk helāk boldı. Bisyār at bī-şümār (19) müselmānlarġa tüşti. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ning mülāzemetlerige (20) alıb kėldiler. Baʿd ez-ān bu ʿālemni bī-vefālıḳde zār zār yıġladılar. Bu māl- (21) larnı faḳīr ve bī-çārelerge ḳısmet ḳılıb berdiler. Andın Ḥafıẓ-ı nā-civān-merd, Ḳays [342] (1) ... Ṭavḳ İbn Kenāne'ni buyurdı ki yüz ming nām-dār (2) birle Kūfe'ge barıb. Ḳomab tüşti. Andın Emīr Saʿīd imāmlarġa kişi yiberdiler. Şul (3) vaḳtde imāmlar yettiler ki Emīr Saʿīd'ni tutḳaylar. Olar yetib tüştiler. Ėrte- (4) si ėkki deryā-yı leşker muḳābil hemdīger mevc urub ṣaf rāst ḳıldılar. (5) Ḥażret-i İmām ṭarafıdın Muḫtār Ebū Saʿīd meydānġa kirdiler. Ḫavāriclerdin Ḳays İbn (6) Sābit kirib dūzaḫġa bardı. Anıng arḳasıdın Ṭāhir kirib cehennemge bardı. (7) Muḫtār Ebū Saʿīd ḫavāriclerni serdārıdın yetmiş kişini sezā-vār dūzaḫ ḳıldılar. (8) Ḫavāricler aydı ki: Bir bir kirsek hemmeni ḳırar, dėb. Be-tamām ḫavāric be-yek-pāre ḥamle ḳıldı. (9) Ceng maġlūbe boldı. Muḫtār'nı araġa aldılar. Bu ṭarafdın İslām leşkeri ḥamle (10) ḳıldılar. Ḳan deryā deryā bolub aḳtı. ʿÖmer Naḥs Ḥażret-i İmām'ġa rū-be-rū boldı. Ḥażret-i (11) İmām'nıng mübārek ḳollarıde zaḫm yeb ḳaçtı. Ḫavāricler, leşkeri şikest (12) taptı. Ḳaçıb Mervān ṭarafıge revān boldı. Ḥażret-i İmām, Emīr Saʿīd'ni Kūfe'de ḳoyub (13) özleri Dımışḳ'ge yetib tüştiler. Mervān-ı Ḫar ḫaber tapıb yüz ming kişi (14) birle çıḳıb ṣafā-yāb turdı. Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe ėllig ming leşker (15) birle çıḳıb, ṣaf tüzüb, muḳābiliside turdılar. Özleri maʿreke meydānġa (16) barıb mübāriz tilediler. Mervān ṭarafıdın toḳsan[560] bėş ḫavāricni cehennemge yiberdiler. (17) Ḫavāric leşkeri bend boldı. Ḥażret naʿra tartıb, özlerini ḫavāric leşkerige ur- (18) dılar. Şul esnāde gird nümāyān boldı. Gird arasıdın Emīr Ṭāhir-i yek çeşm, ʿAbd (19) ʿAli Ābādī, ʿAbd ʿAli Ābādī, ʿAbdu'r-raḥman Ebū Bekir, Emīr Māhū-yı Sevrī, Behrām, Ḍarīr Ḫažāʿī, (20) Muḥammed Selmān Fāris, Muḥammed Veys Ḳaranī, ėkki yüz ming leşker birle yettiler. Bu ḫaber Mervān-ı (21) Ḫar'ge yetti ki olar Kerbelā'de ḳaldı, dėb, Mervān aydı ki: Kimerse bolġay mu, barıb [343] (1) olarnı Kerbelā'dın alıb kėlgey, dėb. Ḫaşīn ʿaleyhi'l-laʿnet ... (2) birle revān boldı. Ammā Selmān İbn Ḫažāʿī Deşt-i Kerbelā'de ... Ḥüseyin raḍıy (3) Allahu ʿanhnıng mübārek ravżalarıġa barıb aytur ėrdiler ki: Es-selāmu ʿaleyküm, (4) ay ferzend-i Muṣṭafā ve ay şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā, Men cānımnı sizlerge fedā ḳılur (5) men, dėb bir kėçe kündüz Kerbelā'de turub, ėrtesi Şām'ge revān boldılar. Nėçe kün (6) yürüb şehr-i Ḳaṣār'ġa yettiler. Ḳaṣār ḥākimi dervāzelerni birkitti. Andın ötüb (7) ʿayn alur

[560] Metinde توقسان "toḳsan" yazılmış.

vaḳtide ḳurşab turub ėrdiler. Şul es̱nāde Ḫaşīn İbn Ḫamīr ʿaleyhi'l-laʿne (8) yüz mi͡ng[561] leşker birle yetib turuştı. Ėrtesi ṣaf rāst ḳıldı. Selmān İbn (9) Ḫażāʿī meydānde barıb tā yüz altmış ḫavāricni cehennemge yiberdiler. Ḫavāric leşkeri (10) be-tamām ḥamle ḳıldı. Ceng maġlūbe boldı. Ḫavāriclerni ölügi Sāynı taşı dėk (11) boldı. Ḳan deryā bolub aḳtı. Müselmānlardın köp kişi şehādet taptılar. Selmān- (12) nı͡ng atıġa oḳ tėgdi. Piyāde ḳaldılar. Aydılar ki: Ay müselmānlar himmet birlen (13) bolu͡nglar. Bu kün yā tan͡gla behişt içre ḥūrīler birle cevelān ḳılur miz, dėb ceng-i (14) ʿaẓīm ḳıldılar. Kėçesi bu dilāverlerni şehādet derecesige yetgürdi.

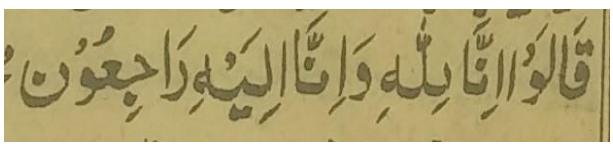
Ḳālū İnnā (15) li'llāh ve innā ileyhi rāciʿūn[562] Leşker şikest tapıb Raḳḳa'ġa[563] atasını ʿalemini alıb bir (16) ṭarafge revān boldı. Ammā ʿUbeydek-i laʿīn, Ḥafıẓ-ı nā-civān-merd, Mervān-ı Ḫar'dın ruḫṣat (17) tileb Kūfe bardı. Emīr Saʿīd, İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ge kişi yiberdiler. Ammā ḫavāric (18) leşker Kūfe'ni alur. Maḥalde Ḥażret-i İmām, Muḫtār Ebū Saʿīd, ʿAbdu'r-raḥman Mālik'ni baş (19) ḳılıb leşker yiberib ėrdiler. Olar yetib ḫavāriclerge özlerini urdılar. Ceng (20) maġlūbe boldı. Kün kėç boldı. Yanıb bārgāhlarıġa tüştiler. Raḳḳa'ġa[564] ėkki yüz (21) mi͡ng kişi birle barur ėrdiler. ʿAbdu'llāh-ı Rabīʿā yetib ceng ḳıldı. Mi͡ng Müselmān [344]

(1) ... *Ḳālū İnnā li'llāh ve innā ileyhi rāciʿūn*[565] āḫir Raḳḳa'ġa[566] şehrige (2) kirdiler. [...] ubdur. Ande kėlib Ebū ʿUbeyde Seḳafī'ġa kişi yiberdiler. (3) Muḫtār; Ebū ʿUbeyde Seḳafī, Zeyne'l-ʿābidīn, Ebū Saʿīd'ġa sekkiz mi͡ng leşker ḳoşub bėrdiler. (4) Bu leşkerni ılġar ḳılıb yettiler. Ammā müselmānlar teng bolub ėrdi. Meydānġa (5) kirib ʿAbdu'llāh birle rū-be-rū boldılar. ʿAbdu'llāh nīze ḥavāle ḳıldı. Nīzesini tartıb (6) alıb, andaġ urdılar ki çep

[561] Metinde نینک "ni͡ng" yazılmış.
[562] Bakara sûresi 156. âyet: "قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ" *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.*
[563] Metinde رقا "Raḳḳā" yazılmış.
[564] Metinde رقا "Raḳḳā" yazılmış.
[565] *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.* Bakara sûresi 156. âyet: " قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ"
[566] Metinde رقا "Raḳḳā" yazılmış.

yanıdın çıḳıb, cehennemge bardı. Andın naʿra tartıb (7) tenhā özlerini ḫavāriclerge urdılar. Kėçe ve kündüz ceng-i ʿaẓīm boldı. Ḫavāriclerni (8) sāynıng taşı dėk yatḳuzdılar. Ḳan deryā deryā bolub aḳtı. Baʿżısı (9) ḳaçıb beyābānġa kėtti. Baʿżısı tirig ḳolġa tüşti. Ḳaçḳan ḫavāriclerni ḳola- (10) dılar. Bir yerde yatıb ėrdi. Kėçesi şebīḫūn kėltürüb Raḳḳa'ġa[567] kār u bāru[568] (11) boldı. Başıġa nīze salıb dūzaḫġa yiberdiler. Ḫavāricler leşkerini şikest (12) bėrdiler. Muḫtār Ebū Saʿīd ve Seḳafī, Emīr Saʿīd ṭarafıge yürdiler, dėb Ḥażret-i İmām'ġa mülāzemet (13) ḳıldılar. Ėrtesi, ṣaf rāst bolub. Muḫtār Ebū ʿUbeyd meydānġa yetib mübāriz tile- (14) diler. ʿÖmer Naḥs nāçār bolub, meydānġa kirdi. Muḫtār soradılar ki: Atınġ ne- (15) dür? Aydı ki: ʿÖmer Naḥs'dur men, dėb. Şūm nīzesini tartıb kindikige andaġ (16) urdılar ki nīzeni uçı arḳasıdın bir giz çıḳıb dūzaḫġa bardı. Āvāz aḥsen ü (17) āferīn ėkki ṭarafdın çıḳtı. Ḥafıẓ-ı nā-civānmerd, İbn ʿÖmer Naḥs yaḳasını çāk çāk ḳılıb, (18) meydānġa yetib, Muḫtār'ġa nīze saldı. Anınġ nīzesini red ḳılıb, andaġ ur- (19) dılar ki, atası birle ḳoşulub, cehennemge bardı. Ḫavāricler be-tamām Muḫtār'ġa at saldı. (20) İslām ṭarafıdın ʿAbdu'r-raḥman Mālik çün babür ve şīr dėk meydānge barıb (21) ḫavāriclerge der-üftād boldılar. Ḫavāriclerni zīr ü zeber ḳıldılar. Leşker-i ḫavāric perākende **[345]** (1) bolub ḳaça başladı. ʿUbeydek-i laʿīn, ceng ḳıla ḳıla Mūṣul ... (2) İslām arḳasıdın ḳovlab yürdiler. Fī'l-ḥāl teng ḳıldılar ... Ḥarāmzāde (3) Muḫtār'ġa rū-be-rū bolub nīze saldı. Anınġ nīzesini ötkerib andaġ urdılar (4) ki derḥāl dūzaḫġa bardı. ʿUbeydek yaralıg bolub ḳolġa tüşti. Çendān (5) ʿaẕāb u ʿuḳūbetler birle öltürdiler. ʿAbdu'r-raḥman İbn Mālik muẓaffer u manṣūr tamām-ı leşker (6) birle Ḥażret-i İmām ṭarafıge revān boldılar. Üç ḫavāric serdārnı kellesini imāmġa yiber- (7) diler. Ḥażret-i İmām ḫoş-vaḳt u ḫürrem bolub şād-yāne çaldurdılar. Muḫtār Ebū Saʿīd- (8) ġa duʿā-yı ḫayr ḳıldılar. Ammā Mervān ʿaleyhi'l-laʿne bisyār perīşān ve endüh-kīn bolub. Muḳbaṭ (9) İbn Ḥarb'nı yüz mingˇ leşker birle Kūfe'ġa buyurdı. Ḫavāricler Kūfe'ġa yetib muḥāṣara (10) ḳıldı. Emīr Saʿīd on mingˇ piyāde süvāre bolub çıḳıb ṣaf rāst ḳıldılar. (11) Muḫtār, maʿreke meydānġa kirib toḳsan ḫavāricni cehennemge yiberdiler. Ḫavāricler be-yek-pāre ḥamle (12) ḳılıb cengge kirdi. Müselmānlardın bėş mingˇ kişi şehādet taptılar.

(13) *Ḳālū İnnā li'llāh ve innā ileyhi rāciʿūn*[569] Muḫtār hem zaḫm-dār boldı. Müselmānlar

[567] Metinde رقا "Raḳḳā" yazılmış.
[568] Metinde کار و بر "kār u bāru" yazılmış.
[569] *Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.* Bakara sûresi 156. âyet: " قَالُوٓاْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا

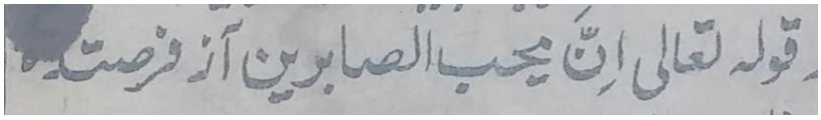
teng (14) boldılar. Şul esnāde ʿArab ḳabīlesidin Munẓır Seyyid Şahāb yegirme ming leşker (15) birle yetib cengge kirdiler. Ḫavāricler leşkerini be-tamām cehennemge yiberdiler. Tirig ḳalġanını (16) ḳolġa tüşürdiler. Māl, emvāl bī-nihāyet müselmānlarġa tüşti. Kūfe'ge kirdiler. Ammā (17) Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn, Dımışḳ'de Mervān ʿaleyhi'l-laʿnet berāberige ṭabl-ı ceng urdılar. (18) Mervān hem ṭabl urdı. Ėkki ṣaf ārāste boldı. Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe meydānġa kirib. (19) Ḳollarıde bir ḫavāric helāk boldı. Anı arḳasıdın Manṣūr kirib cehennemge bardı. (20) Mervān'nıng leşkeri imāmġa rīz ḳıldı. Şul esnāde Seyyid Şahāb leşkeri birle (21) yetib özlerini urdılar. Ḥażret-i İmām'nıng leşkeri hem cengge kirdiler. [346] (1) ... boldı ki Şām'ġa yetgünçe Ḥażret-i İmām ḫavāriclerni öltür öltüre (2) Mervān ... Mervān'nıng başıġa ḥarbe revān ḳıldılar. Mervān (3) başını ḳaçurġay Ḥażret-i İmām amān bėrmey. Andaġ urdılar ki zaḫm-dār bolub yerge (4) yıḳıldı. Mervān'nı der-ḳayd bend ḳılıb şehirge alıb kirdiler. Mervān'nıng aġzıdın (5) laḫte laḫte ḳan kėlib murdār teni cehennemge bardı. Şām ḫalḳı Mervān ʿaleyhi'l-laʿneningʿ(6) taḫtıge oġlı ʿAbdü'l-melik'ni olturġuzdı. Şām ḫalḳı ʿAbdü'l-melik'ge bīʿat ḳıldı. (7) Atasını ornıde olturub. Şām ḫalḳını uluġları Ḥażret-i İmām'ġa ʿarż ḳılıb (8) yiberdiler ki, Şām'nı mangʿa bėrsünler. Ḫilāfetlik olarġa dėb, bisyār pīşkeş- (9) ler birle olar Ḥażret-i İmām'nıngʿ mülāzemetleriġa yettiler. Şām'nı Ḥażret-i İmām'dın tile- (10) diler. Ḥażret-i İmām olarnıngʿ yüzü, ḫāṭırları üçün ʿAbdü'l-melik'ge bėrdiler. Ammā Mervān (11) ʿaleyhi'l-laʿne seksen ėkki yaşḳa kirib ėrdi. Bu ḫavāric, ḥarāmzādelik birle ʿālemdin (12) ötti. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn leşker birle muẓaffer u manṣūr ḫāṭr-cemʿ bolub Medīne'ge revān (13) boldılar. Seyyid Ḥased ḳızlarını imāmġa berdiler. Yana bir cemāʿat Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe'ge aydılar (14) ki: Yā imām, ḫilāfet sizge yetgür. Şām'nı be-ḍarb, şemşīr birle siz aldıngʿız. İmām Muḥammed Ḥanīfe (15) bularnı sözi birle aydılar ki: Yā Zeyne'l-ʿābidīn, Ḥażret-i Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem- (16) ningʿ ḫilāfetlerini mangʿa bėringʿ! Ḫilāfet mangʿa yetgür! Siz meningʿ birāderzādemsiz (17) dėdiler. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn raḍıya'llāhu ʿanh aydılar: Ay ʿak, siz rāst aytar- (18) siz. Ammā ceddim Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem mangʿa bėrib ėrdiler. Sizningʿ (19) ḥaḳḳıngʿız ėmes. Eger inanmasangʿız Ḥacerü'l-esved'din soralı. Nėme cevāb bėrür. Aytgeningʿ (20) ḥükmiġa ʿamel ḳılalı, dėdiler. Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe hem ḳabūl ḳıldılar. Āḫir barıb, Ḥacerü'l-esved' (21) din soradılar ki: Ay Ḥacerü'l-esved ḫilāfet kimge yetgür ve kimningʿ ḥaḳḳıdur, dėb. Faṣīḥ [347] (1) til birle yā İmām

"إِلَيْهِ رَاجِعونَ

Muḥammed Ḥanīfe, ḫilāfetlik İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ning, dėb. (2) Bu āvāznı hemme Ehl-i Mekke angladılar. İmām Muḥammed Ḥanīfe, İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa ʿözürler aydılar. (3) Ḫacāletdin yüzlerige baḳalmay. Mekke taġıge kėlib, ḫacāletdin münācāt-ı be-dergāh-ı (4) ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar ki, manga bir berī[570] bergil ki bu rūy-ı zemīndin pinhān bolay. (5) Tā ki bu ḫacāletdin çıḳġaymen, dėb Ḫudā'ġa münācāt ḳıldılar. Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe- (6) ning duʿālarını Ḫudā-yı taʿālā müstecāb ḳıldı. Yer yarılıb bir yol peydā boldı. (7) Nidā kėldi: Ay Muḥammed Ḥanīfe kirgil, dėb Ḥażret-i İmām Muḥammed Ḥanīfe at ve silāḥları birle (8) ol yolġa kirib ġā'ib boldılar. Ulu ḳatdın, bu demġaça hīç kişi bilmesler. Ḥażret-i (9) İmām Zeyne'l-ʿābidīn tamām leşkerge ruḫṣat berdiler. Her ḳaysıları öz yurtlarıġa (10) kėttiler. Seyyid Ḥased hem Benī Hāşim ḳabīlesige revān boldılar. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn, (11) Ḥażret-i Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemning ravżalarıge kėlib ravża-yı şerīfde (12) ʿibādetġa meşġūl boldılar. Ammā ʿAbdü'l-melik İbn Mervān ḥarāmzāde angladı ki Ḥażret-i (13) İmām Zeyne'l-ʿābidīn, Medīne'de yalġuz ḳalıbdur dėb. Kişi buyurdı ki: İmām Zeyne'l- (14) ʿābidīn ve Ehl-i Mekke manga bīʿat ḳılsun! Eger ḳabūl ḳılsa ḫūb ve eger ḳabūl ḳılmasa[571] (15) İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni mening[572] aldımġa alıb kėlgil, dėb kişi yiberdi. Yiber- (16) gen kişi kėlib imāmġa aydı. İmām Zeyne'l-ʿābidīn ḳabūl ḳılmadılar. İmāmnı alıb (17) Şām'ġa yetgürdi. ʿAbdü'l-melik bisyār mülāyemetlik ḳıldı. Ḥażret-i İmām Zeyne'l- (18) ʿābidīn raḍıya'llāhu ʿanh ḳabūl ḳılmadılar. Ḥażret-i İmām'nı bendge saldı. Ḥażret-i İmām (19) Zeyne'l-ʿābidīn'ni, Ḥażret-i Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem benddin ḫalāṣ ḳıldılar. (20) Ėrtesi, ʿAbdü'l-melik aydı ki: Neçük ḳılmaḳ kėrek? Yā imām, eger bīʿat bėrmesengiz, meni (21) ḳaşımde turung. Her ne ḫˇāhlasangiz men müheyyā ḳılay, dėdi. Ḥażret-i İmām aydılar: **[348]** (1) Ay ʿAbdü'l-melik ol Ḫudā-yı hejdeh hezār ʿālem meni ve seni yaratıbdur. On sekkiz ming (2) ʿālemni ḳudret-i kāmilesi birle ber-pā ḳılıbdur. Eger ḳança ming altun meni aldımġa salġan (3) birle sening aldıngde turmas men. Eger sen könglüngde neçük ḫˇāhlasang andaġ (4) ḳılġıl dėdiler. ʿAbdü'l-melik ḥayrān bolubdur. Ġażab bolub buyurdı ki: Bend ḳılıb (5) zindānġa salınglar, dėb. Yüz kişi kėlib Ḥażret-i İmām'nı bu segler bendge (6) tartıb zindānġa saldı. Ḥażret-i İmām bend birle zindānde Ḫudā-yı taʿālā'nıng (7) ʿibādetiġa meşġūl boldılar. Közleri uyḳuġa bardı, kördiler. Ḥażret-i İmām Ḥüseyin (8) raḍıya'llāhu

[570] Metinde بیری "bīrī" yazılmış.
[571] Metinde قیلسه "ḳılsa" yazılmış.
[572] Metinde مینک "ming" yazılmış.

ʿanh ḥāżır bolub pīşānelerige būse ḳıldılar ve bend-i zencīrdin necāt (9) bėrib aydılar ki: Ay ferzend-i dilbend, ercümend be-cān peyvend ṣabr ḳılın͡g. Ḫudā-yıtaʿālā (10) ṣabrlarnı dost tutar.

Ḳavle taʿālā innā yuḥībbi'ṣ-ṣābirīn[573] Az furṣatde (11) bizge ḳavuşur siz, dėb ġā'ib boldılar. Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn uyḳu- (12) dın uyġandılar. Özlerini benddin ḫalāṣ kördiler. ʿAbdü'l-melik İbn Mervān (13) bī-īmān kördi ki Ḥażret-i İmām bend-i zencīrdin ḫalāṣ bolubdurlar. ʿAbdü'l-melik (14) Ḥażret-i İmām'ġa ʿöz̲ürler aytıb yandı. Ėrtesi kördi ki Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn (15) raḍıya'llāhu ʿanh zindānde hem yoḳ. Zindān-bānlar feryād u fiġān birle ʿAbdü'l-melik'ni (16) bārgāhıġa kėldi. Kördi ki Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn raḍıya'llāhu taʿālā (17) ʿanh ʿAbdü'l-melik'ni bārgāhıde olturubdurlar. Cemīʿ ḫalāyıḳ yıġlab Ḥażret-i (18) İmām'nın͡g mübārek ayaġları yıḳıldılar ve ʿöz̲ür-ḫ̆āhlik ḳıldılar. ʿAbd (19) ü'l-melik aydı ki: Yā imām, men sizge ḫidmetkārdur men. Öz iḫtiyār- (20) lariçe şunde tursunlar, dėdi. Ḥażret-i İmām ḳabūl ḳılmadılar. Munde nėme (21) ḳaldı. Medīne'ge barıb turur men, dėb ḳabūl ḳılmadılar. El-ḳıṣṣa: Ḥażret

[573] Bakara sûresi 153. âyet "يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ اِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ" *Yüce Allah demiştir ki; Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır.*

BÖLÜM V

ÇEVİRİ

[97] … yanacaktı. Tüm dünyayı tufan belâsı gibi helak etsin diye ya suya ya da kuzeye [kuzey rüzgarına] emredecekti. Gökyüzünü ve yeri, dağları ve taşları birbirine vurup insan ve hayvanları helak ediyordu. Yeryüzünde hiçbir şey kalmayacaktı. O melun, uğursuz havariclerden başka hiç kimse peygambere böyle zulüm, haksızlık etmemişti. Kısa: Kadınları esir etti. Bununla beraber ölenleri saydı. Kafirlerden yedi bin üç yüz altmış kişi ölmüştü. Hepsi cehenneme gitti. Buna karşın müslümanlardan kırk kişi ölmüştü. Bunlar mürşidin amber kokulu cennetine gittiler. Ama Hz. İmam hepsinin cenâze namazını kıldırmışlar, kendileri de yüce şehit olmuşlardı. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.[574] Ama kadınları deveye bindirip Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek başlarını hedefe koyup ok atıyorlardı. O gece kendilerine güvenen bütün kafirler orada kaldılar. Sabahleyin başka bir yere taşınmak için toparlanıp gittiler. Şemr-i La'in, sandığa İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başını koydu. Elli kişiyle onu muhafaza etti. Şarap içti. Sarhoş olup kendinden geçti. Bu kafirler arasında Ebu'l-hanuk adında bir yiğit vardı. Gökyüzünden bir bulutun hızla inerek geldiğini görmekteydi. Bulutun içinden aksakallı biri çıktı. Onun nurunun âlemi aydınlatmakta olduğunu görmekteydi. Bu topluluk içinde ne kadar yiğit yoldaşı varsa hepsi geldi. Sandığın içinden Hz. İmam Hüseyin'in mübarek kanlı başını alarak öpüp ağlaştılar. Bana: Sen ötede dur, dediler. Buraya Hz. Âdem -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- geldi, dediler. Tekrar, gökten başka bir bulut ortaya çıktı. Bakıp durmaktaydım. Onlar da buraya geldiler. Bu durumu onlardan sordum. Bunlar kimdirler? Nuh nebiyullahtır, dediler. Onlar da imamın başlarını kucaklayıp yüce Allah'a yalvarıp öyle ağladılar ki onların inlemelerine dağlar taşlar su olup aktı. Tekrar başka bir topluluk ortaya çıktı. Onlar da buraya geldiler gözlerinin **[98]** yaşları sel, yağmur gibi yerleri ıslatmıştı. Vah Hüseyin, vah yetim, vah şehit, vah garip, vah imam, dediler. İnleyenler için yedi kat gök ve yedi kat yer titremeye başladı. Onlar Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'di. Yine bir zamandan sonra bir topluluk göründü. Onun âlemi aydınlatan bir güneş olduğunu gördü. Dört halife gelmekteydi.

[574] Bazı âyet ve hadisler hakkındaki tercümelerden, fetvālardan ve yorumlardan sonra tercih edilen düşünce belirtildikten hemen sonra hassasiyetten kaynaklı olarak sorumluluk altında kalmamak veya değişik vesilelerle söylenen gelenekselleşmiş bir sözdür. [bk. Tirmizī, 1/482; Beyhaki/el-Kadau ve'l-kader, 1/482; Taberani/el-Evsat, 9/284; İbnu'l-cevzi,/Keşfu'l-müşkil, 1/916; İbn Haldun / Mukaddime, 1/16, 66; Neylu'l-evtar, 13/195]

Hepsinin başları açık, gözleri yaşlıydı. Gelmekte olan kişilerin sayısını yüce Allah'tan başka kimse bilemez. Hz. Eba Bekir Sıddık ve Hz. Ömer, sağ yanlarında, Hz. Osman ve Şah-ı Merdan Hz. ʿAli sol yanlarında gelmekteydi. Yol veriniz, diye seslenmekteydiler. Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- gelmekte, dediler. Hz. İsmail -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- Hz. İmam Hüseyin'in başlarını ellerine alıp yüzlerini yüzlerine koyup; Ey güzelim çocuk, yüce Allah size rahmet edecektir. Düşmanlarınız cehenneme gidecekler. Benim evladıma bu kadar eziyet edenler yarın mahşer günü sıkıntı çekecekler. Fırat nehrinden su vermeyenler cehenneme gitsin, dediler. O anda melekler yetiştiler. Ellerinde meşaleleri vardı. Ey, Tanrının sevgilisi! Bizim sıkıntılarımızı uzaklaştır! Bu lânetlilerin cezasını veririz, dediler. Resul'e -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- seslenip gönüllerinizin istediği gibi yapınız, dediler. Ellerinde meşale tutan melekler: Onlara ne kadar çok eziyet ve zulüm yaptınız, diye kafirlere seslendiler. Şemr-i Laʿin'in başına sopa ile vurdu. Başı dağılıp yere düştü. Ama anlatıcılar, yüce Allah kovulmuş Şemr-i Laʿin'i ite çevirdiğini söylemişlerdi. Melekler meşale ile vurdular. Ateş onun üzerine yayılınca kaçtı. O it, kıyamete kadar gece ve gündüz dinlenemez, diye anlattılar. Gece ve gündüz başıboş şekilde gezer. Susuzluktan dili ağzına sığmaz. Şam ile Kerbelâ'nın arasında ağlayarak ve inleyerek koşturup durur. Bazen Şam yönüne doğru, bazen Kerbelâ yönüne doğru kaçar. Sonunda susuzluk galip gelince Fırat nehrine girer, diye anlatırlar. Melekler **[99]** meşale ile vurmuşlar. Ey, lânetli bahtsız! Sen Hz. İmam'a -Allah ondan razı olsun- bu deryadan su vermedin. Bizler de sana su vermeyiz, dediler. O, bir damla sudan [dahi] mahrum kalıp içemeyerek yanacak. Kıyamet kopuncaya kadar onun durumu böyle devam edecek. Sonsuza kadar cehennemde kalacak o kafirlere yüz bin lânet [olsun]. Melekler Ebu'l-hanuk'a: Sen de lânetlilerden misin, diye sordular. Ebu'l-hanuk: Lânetlilerden değilim, dedi. Onlar ile gelmiştim. Melekler onun yüzüne vurunca iki yüzü kapkara oldu, dediler. Kendinden geçti. Tan ağarınca aklı başına geldi. Kafirler toplandı. Bu ölüleri görünce şaşırdı. Ebu'l-hanuk gördüğü başı anlattı. Şemr-i Laʿin, onu görünce korkudan ödü patladı. Ama anlatıcıların rivâyet ettiklerine göre; O, peygamberlerin övüncü ve evliyaların başı, müminlerin emiri, Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek başlarını kesmiştir. Kerbelâ bozkırında Şemr-i Laʿin Zil Cevşen, pis ur Halid ibn Yezid-i Palid; mübarek başları neyzenin ucuna takmış. Bu, Hz. Muhammed Mustafa'nın Ehlibeyt'ini -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- esir edip şehir şehir dolaştıranların beyanıdır. Kıssa: Lânetliler bu yerden göçtü. Gidip bir yere yerleşti. O gece orada kalıp sandığı koruyacak kişi yoktu. O yerde bir kervansaray vardı. Lânetli bir kişi sandığı

kaldırıp o saraya götürdü. Saray muhafızına getirdi. O saray muhafızı bunu kabul etmedi. Bu sandıktaki şeylerin hiçbirini bilmiyordu. Bu kafir, götürüp sarayın içine sok, diye emretti. Bir havaric taşıyıp sarayın içine koydu. Güneş batınca yatsı namazı vakti oldu. Sarayın muhafızı geldi. Sarayın içinde sanki güçlü bir meşale yanıyormuş gibi büyük bir parlaklık gördü. Bu işi Hristiyan görüp şaşırmış. Bu nasıl bir iş, demiş. Sarayın arkasında bir ev vardı. O Hristiyan, evin aralığından bakmaktaydı. Gökyüzünden bir nesne indi. Hristiyan bunu görünce şaşırıp kaldı. İçinden bir kadın indi. Yanında başka yüz bin yoldaşları vardı. Onlar da geldikten sonra sandığın **[100]** etrafını kuşatıp ağlaştılar. Yakalarını parça parça ederek yüzlerini topraklara sürerek feryat edip öyle ağlaştılar ki gözlerinin yaşları yağmur olup aktı. Hepsi bu hâl içinde gelip sandığı kucaklayıp ağlaştılar. Gözlerinden yaş yerine kan akıttılar. Bu Hristiyan, durumu görüp evine gitti. Soy akrabasının tümüne haber verdi. Hepsi toplanıp geldi. Bu hâli görünce hepsinin aklı başından gitti. Söz söyleyecek mecalleri kalmadı. Bunlar ağlaşıp evlerine döndüler. O anda güneş doğdu. Hristiyanlar, sandıkta bir başın durduğunu gördüler. Hürmet gösterip hâlini hatrını sordular. Siz kimin başısınız? Geceki başı bize anlatın. Bizler uyanık olacağız, dediler. Hz. İmam'ın başı: Bu başı sizlere açıklayayım mı, diyerek seslendi. Ben Hz. ʿAliye'l-murtaza'nın oğlu İmam Hüseyin'in başıyım. Babam Allah'ın aslanıdır. Ulu başlarını yüce Allah'ın yolunda verdiler. Peygamber o kişiden razı olmuştur. Gece gelen bütün kadınlar peygamberin ailesiydiler. En son gelip yüzlerini yırtıp adalet isteyen, yakalarını parça parça eden benim anam Fatıma-yı Zehra'dır. En son hanımıdırlar. O Hristiyanlar, bu sözleri işitince bize iman-ı arz edin, deyip ağlaştılar. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başları iman sözünü söyleyip bu Hristiyanları Müslüman ettiler. Üç yüz kişinin Müslüman olduğunu bilin, uyanık olun. O saatte bir melun gelip sandığı kaldırıp götürdü. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.[575] Ama anlatıcıların anlattıklarına göre; Şemr-i Laʿin ve Halid ibn Yezid peygamberlerin övüncü ve evliyaların başı, müminlerin emiri Hz. İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- Kerbelâ bozkırında şehit edip [onun] mübarek başını mızrağın ucuna takmıştır. Hz. Muhammed Mustafa'nın Ehlibeyt'ini -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- deveye yükleyip Şam yönüne doğru yola çıkarıp şehir şehir gezdirmişti. Kısa: Bir şehre ulaştılar. O şehrin adına Şiraz derlerdi. Ahir zaman peygamberinin hanedanının dostlarıydılar. **[101]**

[575] Bazı âyet ve hadisler hakkındaki tercümelerden, fetvālardan ve yorumlardan sonra tercih edilen düşünce belirtildikten hemen sonra hassasiyetten kaynaklı olarak sorumluluk altında kalmamak veya değişik vesilelerle söylenen gelenekselleşmiş bir sözdür. [bk. Tirmizī, 1/482; Beyhaki/el-Kadau ve'l-kader, 1/482; Taberani/el-Evsat, 9/284; İbnu'l-cevzi,/Keşfu'l-müşkil, 1/916; İbn Haldun / Mukaddime, 1/16, 66; Neylu'l-evtar, 13/195]

Padişahın adına Şah ʿAlkame-yi Şirazî derlerdi. Bunlarda hanedan sevgisi çoktu. Ehlibeyt'in dostlarıydılar. Bu padişahın iki oğlu daha vardı. Birinin adı Sa'd ʿAlkame, diğerinin adı Sa'id ʿAlkame'ydi. Bunlar çok yiğit savaşçılardı. Padişah ʿAlkame'ye haber ulaşınca ah çekip kederlendiler. Arkadaşlarına seslendiler. Ey, arkadaşlar! Ey, sevenler! Bu nasıl iştir! Acımasız kafirler, Hz. Resul'e -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- zulmetmişlerdir. Sizler ahir zaman peygamberinin hanedanını sevenlersiniz. Eğer biz bu kafirlere itaat edersek, kıyamet günü ne cevap veririz? Bu kafirler ile cehenneme gideriz. Eğer bu kafirlerle savaş ederseniz kıyamet günü büyük sevap kazanırız. Bu kârlı işi nasıl elden kaçıracağız! Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Dünya ahiretin tarlasıdır, buyurmuşlardır.[576] Manası şudur; Bu dünyada ahiretleriniz için ziraat yapınız, demiştir. Kıssa: Bütün müslümanlar, son zaman peygamberinin hanedanının dostudur. Ağlayarak Allah için gönülden vuruşuruz, diyerek seslendiler. Ey, adil padişah! Doğru söyleyiniz, dediler. Şah Aklame: Ey, müslümanlar! Hz. İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- bilir misiniz, diye sordu. Hangi hanedandandırlar? Ataları ve anaları kimdir? Allah şahit olsun ki Hz. İmam Hüseyin'i bizden daha iyi bilmezler. Hz. İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- onlardan başka evlatları yoktur. Ey, müslümanlar! Yezid, onlar hakkında acımasızlık etmiştir. Lânet onun üzerine olsun! Kerbelâ'ya ordu gönderip Fırat suyunu Hz. İmam Hüseyin'e kapatmıştır. Onları aç ve susuz şekilde Kerbelâ'da şehit etmiştir. Başlarını mızrağın ucuna takmıştır. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ehlibeyt'ini Rum, Şam esirleri gibi yakalayarak deveye yükleyip Şam'a götürmektedir. Bizden de tekrar yardım istemektedir. Menfaat gözeterek ona itaat edip yardım edecek olsak pis, lânetli, çirkin köpek oluruz. Biz yol arkadaşlığı tedbirini size verdik. Siz söyleyin. Biz sizin sözünüzden çıkmayacağız. Canımız hâlâ vücudumuzdadır. Hz. Muhammed Mustafa'nın evladına -Allah onun şanını yüceltsin **[102]** ve ona selam olsun- [canımızı] feda ederiz. Yüce Allah âcizlere yardım eder. O yardımsever bir yol göstericidir. Kıssa: ʿAlkame seslendi. Ey, arkadaşlar! Sizlere malum olsun ki bu dünya geçiş menzilidir. Günahkarların bahçesidir. Müminlerin zindanıdır. Kıssa: Bu padişahın bin askeri vardı. Hiçbiri, savaş günlerinde Rüstem gibi ölümden yüz çevirmezdi. Düşmandan korkmazlardı. Her biri aslan gibi kükreyip yüz bin yiğitle yüz yüze gelirdi. Gece havaricler uykuya dalmış, ölü gibi yatmıştı. Dünyanın karanlık gecesi Yezid'in

[576] Hadis; Aclūnī, Keşfu'l-Hafa, I/412

gönlüne arkadaşlık etti. Büyük bilge şah; başörtüsünü başından [eline] alıp başı açık şekilde yakasını parça parça ederek inleye inleye ilkbahar yağmuru gibi ağlamış. Vah Hüseyin, vah şehit, vah mazlum, vah merhum, vah yazık, ben bilmedim, demiş. Yezidipelid ve o hayırsız, gaddar köpek böyle vefasızlık etmiştir. Böyle azizleri sefil etmiştir. Şehit edeceğini bilmedim, demiş. Oğullarına adam toplamasını emretti. Ondan sonra büyük, küçük [demeyip] tüm halkını toplayıp hazırlattılar. Şah ʿAlkame ön kol tarafına, son kol tarafına bakıp seslendi: Ey, dostlar! Silahlı ve eksiksiz olunuz, demiştir. Bu gece kafirlere gece baskını yapıp kafirlerin cezasını vereceğiz. Yüce Allah yardımcımızdır, demiştir. O gecenin akşamında beş bin atlı, on bin piyadeden oluşan ordunun tamamı, ata binip yola çıkmıştır. Tekbir ve salavat getirip havariclerle savaşa girdiler. Böyle çekişmeli şekilde mücâdele ettiler. Yer ve zaman, yer sahibi ve mekan sahibinden çok güzel, aferin, diyerek sesler geldi. Sabah oluncaya kadar, on sekiz bin kafirden bir kişi bile kurtulmadı. Buna rağmen Ehlibeyt'ten hiçbir haber alamadılar. Ama Muhammed Mustafa'nın Ehlibeyt'ini -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- elçisi içeri girip çıkarken duymuş: İki bin havaric Şam yönüne doğru kaçıvermiş, demiş. Sabah olunca bu bahtsızların mal, mülk, silah ve at takımını bulup almışlar. Allah'ın yardımıyla dönüp şehre girerler. En başta Şah ʿAlkame yas tuttular. Hepsi kara giyindi. Sokaklara gül koyup İmam Hüseyin için yas tutup vah Hüseyin, vah şehit, vah mazlum, deyip inleye inleye ilkbahar yağmuru gibi ağladılar. Kıssa: Şöyle söylerler; Kafir Şemr-i Laʿin, Ömer-i Saʿd; Yezid'e **[103]** onun mübarek kanlı başlarını alarak Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ehlibeyt'iyle Şam yönüne doğru götürüyorlardı. Bir şehre vardılar. Şehrin hükümdarına adam göndermişlerdi. Bu şehir de Emire'l-fasıkin Yezid-i Pelid'e tâbidir. Bizlere yiyecek ve at yemi versinler, demişler. O bahtsız [da] yiyecek ve at yemi göndermiştir. Bu kafirler [o] korkunç şehre girdiler. Sevenler burada da Şah ʿAlkame gibi savaşmasın, demişler. O talihsiz kafir hürmet ederek şehre girmiş. Mübarek başını mızrak ucundan alıp önündeki cama koymuş. Emire'l-fasıkin öncesinde olmuş, demiş. O iki zülfünün, amber kokulu saçının ve mübarek sakalının kana boyanmış olduğunu gördü. O iki mübarek nergis gözleri kapanmıştır. Öyle ki parlak güneşin yüzüne bulut oturmuş gibidir. O soysuz, soyu belirsiz ve itikatsız köpek el uzatıp Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek başlarını camdan alıp mübarek iki zülüflerinden tutup kaldırmış. Mübarek ağızlarına uygun olmayan biçimde ağzını koyup layık olmayan biçimde konuşmaya başlamış. Allah'ın lütfu ve kerameti ile zamanın son peygamberinin hanedanından olan hazretin bir

damla kanları mübarek boğazlarından damlayıp o kafirin elbisesine düşmüş. Elbisesini keskin kılıç gibi kesip o cehennemlik kafirin yan arka tarafından hızla [delip] geçip sonra yere düşünce o soyu belirsiz, o saatte basur denen hastalığa tutulmuş. Onun yarasından pis koku yayıldığında [etrafında] oturanlar inleme ve yakarmaya başlamış. Senin uğursuzluğunun lânetinden [dolayı] söylenen oldu, dediler. Hiç kimsenin onun yakınına varacak kadar tahammülü yoktu. O soyu belirsiz, kötü kokuyu defetmek için çokça ipi, yaranın ağzına kapattı. Buna rağmen [kokuyu] engelleyemedi. O cehennemlik, ölünceye kadar o hastalıktan kurtulamadı. Ama lânetli çirkin köpek ʿUbeydek, şu manada bir mektup yazın diye emretmiş. Bu baş her nereye ulaşırsa getirenler saygı ve ağırlamayla şehirden şehre, köyden köye, menzilden menzile misafir edilsin. Göçebe çadırına yemek hazırlayıp misafirleri memleketten memlekete ulaştırarak **[104]** gönderiniz. Emire'l-fasıkin Yezid'e ulaştırınız, ziyan olmasın! Her kim bu mektuba karşı gelirse başı ölümde, malı da yağmada olur, demiş. Bu kafir, o yazıyı melun Şemr'e verdi. Şemr-i Laʿin onları Şam yönüne doğru yolladı. Tekrar bir yazı yazdı. Ey, Yezid-i Pelid! Bil ve uyanık ol! Senin istediğin çok kötü iki isteği yerine getirdim. Hüseyin İbn ʿAli'yi öldürdüm. Mustafa'nın Ehlibeyt'inin tamamını esir edip aldım. Kendime gönderdim. Bu hizmetimi unutma deyip mektubu farklı yoldan gönderdi. Bu, Hz. İmam'ın Ehlibeyt'ini her nereye götürdüyse hanedanı sevenler onları karşılamış. Öndeki iyilerden [seçip] toplayıp götürdüler. Buradan başka bir şehre ulaştılar. O şehrin adına Askalan derlerdi. Şam'a bağlantısı vardı. Kafir ordusu geliyor, diye Yaʿkub'a haber gitmiş. Şehre ulaşan kapılarda şarap içsinler, davul ve klarnet çalsınlar diye emir vermiş. Karışıklık Askalan şehrine düşünce mızrağın ucuna mübarek başları takıp şehrin kapılarından [içeri] girdiler. Büyük, küçük [demeden] halkın tamamı izlemeye geldi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i -Allah ondan razı olsun- soyarak deveye bindirip devenin karnına mübarek kollarını bağlamışlar. Ama o zaman, o merhum şah hastaydı. Mübarek gözlerinden yaş akıyordu. Nazım: Cemalinin güzelliğiyle geçerek gizli endişe içinde ağlayıp bulut gibi zaman zaman beni mateme sevk eden sensin. Kıssa: İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in mübarek başlarını, seyredilen kölelerini şehre soktuğunda o müslümanların şehzadesi yalnızdı. Evine girip inleye inleye ilkbahar yağmuru gibi göz yaşı dökmekteydiler. Hz. Şehzade, İmam Hüseyin'in matemini tutmaktaydı. Ama bunları çarşının dört tarafına gönderdiğinde, İmam Zeyne'l-ʿAbidin -Allah ondan razı olsun- her tarafa bakıyordu. Nefretten dolayı gözlerine havaricden başka bir şey görünmüyordu. O zaman havaricler arasından biri yerinde zıplamaktaydı. Mübarek sakalı ağarmıştı. Mısır işi başörtüsünü başına koymuş, yün mağribi giysiyi

sırtına giymiş, kızıl renkli yağmurluğu sırtına atmıştı. Mısır işi kısa kılıcı beline takmıştı. Mübarek gözlerinden, yaş yerine **[105]** kan akacak duruma gelince selam verdiler. Ey, Mustafa'nın gözünün nuru! Yüce Allah sizlere sabır, tahammül, cömertlik versin! Zulme uğrayan kadınların öcünü bu zalim kafirlerden alacaksınız, dediler. Benim bu havariclerden olmadığımı sizler bilin! Hazaʿi oğullarının misafiriyim. Benim adım Darir Hazaʿi'dir. Keşke Kerbelâ'da olsaydım. Canımı feda ederdim. Bu havariclerle savaşıp ceddiniz Hz. Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- temiz ruhlarını kendimden hoşnut ederdim. Ben de şehadet derecesini bulaydım, deyip ayaklarına yüz ve gözlerini sürüyorlardı. Hz. İmam Hüseyin'in kız kardeşi Ümmü Gülsüm'ün -Allah ondan razı olsun- tahtırevanı vardı. Bir cesur yiğidin, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in develerine yabanda samimiyetle, bağlılıkla hizmet etmekte olduğunu görürler. Tahtırevanın elçisine: O kimdir ki şu kadar düşman içinde sizlere bağlılığını samimiyetle gösteriyor, diyerek sormuşlar. İmam Zeyne'l-ʿAbidin bu garip kişi Hazaʿi'den demiş. Bu tarafa ticarete gelmiş, demiş. Hanedanın sevenlerinden, demiş. Ümmü Gülsüm: Yüce Allah hayır, güzellik versin, dediler. Şu güzelim yiğit çocuğu benim karşıma getirin ki ben başımdan geçeni ona diyeyim, dedi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin: Ey, yiğit! O tahtın içine girin, dedi. Orada ʿAliye'l-murtaza'nın eşleri Fatıma-yı Zehra'nın kızları vardır. Anam, Hz. İmam Hüseyin'in kız kardeşi sizi çağırıyor, demiş. Ondan sonra Darir Hazaʿi, Ümmü Gülsüm'ün tahtırevanının önüne gelip esselamu ʿaleyküm. Ey, Ehlibeyt! Ey, keramet madeni, dedi. Ümmü Gülsüm -Allah ondan razı olsun- ve ʿaleyküme's-selam ve rahmetullahu ve berekate, dediler. Ey, saadetli güzel genç! Adın nedir, hangi ildensin? Darir Hazaʿi: Adım Darir'dir, dedi. Hazaʿi oğullarındanım. Ticarete buraya gelmiştim. Benim haberim yoktu. Kerbelâ bozkırında bu kafir, acımasız zalimler bu kadar eziyeti hanedan hazretlerine yapmış. Keşke Kerbelâ'da olsaydım, canımı feda etseydim. Keşke ben de şehadet derecesini bulacak olsaydım. Ümmü Gülsüm inim inim ağlamaya başladı. Hiç duymuşluğun var mı, dedi. O hazret -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- hayatta olsa onun evlatlarına **[106]** böyle eziyetler edebilirler mi? Sahabelerin çocuklarını şehit etmiş. Ehlibeyt'i, böyle küçük düşürmekle birlikte Rum esirleri gibi yakalayıp esir edip deveye yükleyip şehir şehir dolaştırıyorlar. Sonrasında dönüp ibadet ederek namaz kılarak şefaat ümit ediyorlar. Böylesini hiçbir göz görmüş değil. Hiçbir kulak işitmiş değil. Hz. peygamberin şefaati böyle havariclere haramdır. Havariclere yüz bin lânet olsun! Şimdi sizler sabredin. Yüce Allah sabredenleri dostudur. O, bilge yaratıcıdır. Ne kadar isteğiniz varsa şimdi söyleyiniz! En kısa sürede ben yerine getireyim. Ümmü

Gülsüm: Ey, Hazaʿi! Yüce Allah sana her zaman iyilik hediye etsin! Senden o yüce Allah'nın hazînesinden olan bir şeyi nasıl dileriz. Darir çok [yardım etmek] istedi. Ümmü Gülsüm: Ey, babayiğit! Eğer elinden gelirse iki iş yap, dedi. Birincisi; Bizim başlarımıza örtü gibi bir şey verin. Diğeri ise; Hz. İmam'ın mızrağın üstüne takılı giden başını ite atın, demiş. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başını ite atın ki başlarını bizim devemizden uzağa götürsün. Bizler, bu halkı inciten durumdan emin olalım. Darir Hazaʿi hemen başındaki küfeyi alıp parçalayıp herkese bir parçasını verdi. Kadınlar onunla başlarını örttüler. Darir Hazaʿi'ye hayır duâ ettiler. O havariclerin karşısına çıktı. Başı götüren kafire seslendi. Elinizden birazcık iş gelmiyor mu? Mübarek başları önden dolaştırsan veya geriden dolaştırsan. O çâresiz mazlumlar bir süreliğine kederden ve yürek sıkıntısından kurtulsunlar. O kafirler, biz Emire'l-fasıkin'in emriyle iş yapıyoruz, dediler. Öyle kendimizce iş yapamayız, dediler. Darir Hazaʿi seslendi: Ey, özgür yiğit! Senin elinden bir şey gelmiyor mu? Önden veya geriden götürsen, demiştir. Çok iyilik yapıp koynundan bir yumruk altın çıkarıverdi. O it önde gitti. Darir Hazaʿi dönüp geldi. Fikirleşip geri döndü. Onlar da ona cenneti vaat ettiler. Darir ağlaya ağlaya bir köşede endişeyle düşünüp duruyordu. **[107]** Darir Hazaʿi'nin kulağına birden at kişnemesi sesi gelince başını kaldırıp bu nasıl kargaşadır, diye sormuş. Bir havaric cevapladı. O ordu Kerbelâ'ya gitmişti, döndü deyince Darir Hazaʿi'nin gözü bu melunlara denk geldi. Benim havaric geliyor, dedi. Önde bir sancağın dibinde Şemr-i Laʿin ve Havli Yezid ve bu kirli havaricler şarap içmektedir. Darir Hazaʿi, kükreyen aslan gibi onlara bakarak kılıç çekip seslendi: Ey, köpekler! Sizlere yüz bin lânet olsun! Peygamberin evladının üzerine asker sevk edip yürüdünüz. Allah'ı ve Allah'ın peygamberini kendinize düşman kıldınız. Yüce Allah'ın azabından korkmadınız. Ey, Ömer Saʿd! Yüce Allah çok fena azaplarla canını alacak. Ey köpek, atanın adını söndürdün! Allah'ın peygamberinin önünde mahcup oldun. Beş günlük vefasız dünya için ahiretini berbat ettin. Atan Resulullah'a -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- canını dâima feda ederdi. Sen gidip böyle [bir] iş yaptın, diyerek sesleniyordu. Şemr-i Laʿin ve bu çirkin köpeğin gözü, ansızın Darir'e denk geldi. Bu aslan yürekli, yol üstünde durup havariclere: Kimdir bu, diye bu şekilde küfrederek seslendi? Lanetli it cahillik yapıp ey havaricler vurun, deyince her taraftan Darir Hazaʿi'nin başına hücum etmişlerdi. O aslan yürekli, keskin kılıcını eline alıp bir nara atarak Allahu Ekber deyip yalnız ve kimsesiz olarak o havariclere saldırdı. Her taraftan bu çâresiz [ve] yalnız müminin başına kılıç, balta ve hançer düştü. Darir Hazaʿi,

kılıcın arkasıyla kafirlerin kılıcını geri çeviriyordu. Havaricler tekrar hamle yapıyorlardı. Darir Hazaʿi bir havarice kılıçla öyle vurdu ki başı on adım öteye düştü. Bir havaric tekrar mızrakla saldırıp Darir'in göğsüne mızrak attı. Darir elini uzatarak [onun] elinden mızrağını çekip öyle vurdu ki mızrak, göğsünü hızla delip geçerek arkasından çıktı. Ruhu cehenneme gitti. Bir havaric gürzle tekrar saldırınca el uzatıp gürzü elinden çekerek alıp başına öyle vurdu ki beyni, başı yere düştü. Bir saatte otuz yedi havarici cehenneme gönderdi. **[108]** Başka havaricler önünü kesti. Sonra Şemr-i Melʿun: Ey, Askalan halkı! Bu kumaş satıcısına vurunuz, diye bağırdı. Ebu Turabî'nin hangi tüccarı bunun yaptığı gibi böyle bir iş yapmıştır, dedi. Bütün halk yukarıdan attı. Ağaçtan, o temiz dindarın başlarına taş, tuğla ve toprak yağdırdılar. O, boyu kadar yükseklikte taşların ve tuğlaların altında kaldı. Şemr-i Laʿin ona basıp geçti. O uğursuz havaricler, bu aslan yüreklinin kemiklerinin un ufak olup dağılığını düşünmüştü. Askalan şehrinin müslümanları Darir Hazaʿi için inleye inleye ilkbahar yağmuru gibi göz yaşı döktüler. Çok pişman oldular. Şemr-i Melʿun ve o dinsiz kafir Ömer Saʿd, Askalanlı Yaʿkub'un karargâhına vardı. Yaʿkub bu uğursuz kötü niyetlilere meclis kurmak istedi. Şemr-i Melʿun: Bizi burada çok fazla gizlemeyiniz, dedi. Biz burada duramayız. Her şehirde Hz. İmam Hüseyin'in çok fazla taraftarları vardır. [Bu sebeple] Şiraz'a geldik. ʿAlkame-yi Şirazi, on sekiz bin askeri öldürdü. Daha sonrasında ise bu tüccar otuz yedi adamımızı öldürdü. Bununla beraber yol uzaktır. Eğer biz burada çok fazla zaman geçirirsek [onların] taraftarları haber alır ve bizleri öldürür. Fazla kaybımız olur, dedi. Yaʿkub bu köpeklere birçok defa azık verip [gitmelerine] izin verdi. Bu çirkin havaricler, Askalan'dan geçip sıkıntı ile Dımışk yönüne doğru yola çıktı. Askalan'daki bu müslümanlar, kahraman Darir'in durumuna çok ağlıyorlardı. Çok pişman olmuşlardı. Gece yarısı, aniden uyanıp gözünü açtı. Ön tarafında sıkıntılı bir ulunun huzurunda oturmaktaydı. Allah'ın nuru onun yüzünden gökyüzüne doğru çıkmaktaydı. Darir'in elinden tutarak, kalkınız, dedi. Darir: Bende kalkacak kadar güç yoktur, dedi. O büyük cevval, şu kelimeyi söyle, dedi: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.[580] Darir bu kelimeyi söylemişti. Tanrı'nın kutu yetişti. Ayağa kalkıp koştu. Bütün taş ve toprak o aslan yiğidin üzerinden döküldü. Ondan sonra o ulu, mübarek elleriyle Darir'in vücut azalarına dokununca onun her ne yarası varsa hepsi iyileşti. **[109]** Hemen ayağa kalktı. Darir Hazaʿi, mübarek eteklerini tutarak; Ey, ulu! Sizin kim

[580] Kur'ân-ı Kerim'den her bir sûrenin başında okunur. Kur'ân âyetlerinden önce okunarak yüce yaratıcıya olan bağlılık ve hürmet dile getirilir. https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=13586 [05.11.2021/Saat: 11.34]

olduğunuzu ben bilmiyorum, dedi. O, Ey özgür yiğit, sen canının değerli sermayesini bizim muhabbet pazarımıza feda ettin, dedi. Darir: Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- hanedanının evladı için feda ettim, dedi. O: Ey civan, sen Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- evladısın. Her ne kadar canını benim evladıma feda ettiysen ben de senin durumundan habersiz değilim, dedi. Sen bizim için eziyetler çektin. Yüce Allah eziyetinin [karşılığını] boşa çevirmez. Kur'an'da Yüce Allah [şöyle] haber vermiştir: Sabret, Allah güzel davrananların mükafatını zayi etmez[581] demiştir. Darir Hazaʿi bu sözleri işitince memnun olmuş. Ağlayarak yüzünü ayaklarına sürmüştür. Ey Resulullah, bu nasıl bir olaydır! Bu uğursuz havaricler sizlerin evladınıza bu eziyetli olayı [nasıl] yapmıştır, dedi. Yüce Allah'ın öfkesinden korkmamıştır. Huzurunuzdan utanmamıştır. Hz. peygamber -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ey Aslan yürekli bil ve uyanık ol, dediler. Bu temiz olmayan kavimden ben bıktım. Şefaatim bu kavme haramdır. Darir: Ya Resulullah, sizler şahit olunuz. Ben bu eziyetçi havariclerden değilim, dedi. Benim haberim yoktu. Eğer haber alsaydım Kerbelâ'ya gidip canımı feda ederdim. Hz. Resul -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- biz senden razıyız, dedi. Kıyamet günü zayi etmem. Şimdi git, dünya ve ahirette seni padişah kıldım. Evlatlarımın intikamını al. Bu dünyada kalacak iyi şeyler söyleyin, deyip kayboldular. Darir giydiği elbiselerin kana bulandığını gördü. Havaricler haberdar olmasın diye yola çıktı. Bir su kenarına giderek elbisesini yıkayıp giydi. Bir mezarlıkta Fatiha okuyordu. Yabancı [bir] ses: Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir. Bütün hamdlar ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür. Güç ve kudret ancak yüce olan Allah'a mahsustur.[582] dedi. Sakın, bu ses cin ve şeytanlardan olmasın, demiş. Tekrar güzel düşüneyim, diyerek kalkmıştır. Yüz kadar kişiyi bir kümbetin içinde başlarına toprak saçarak ellerine taş alıp göğüslerine vurarak vah Hüseyin, vah garip, vah şehit diyerek söylenip dövünürken gördü. Darir: Bu garip durumdaki sizler kimsiniz? Acı ve dert içindesiniz, dedi. Onlar: Ey babayiğit **[110]** senin gibi iyi birinden bu çeşit sözler duymamız gariptir, dediler. Eğer sen de o kavimdensen git köpeklerle mutlu ol. Eğer İslâm'ın derdiyle dertleniyorsan bizimle otur. Darir: Ben o kavimden olsam Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bu kadar taş, toprak ve tuğla arasından [beni] kurtarmazdı, diyerek onların arasına oturdu. [Başından] geçen olayları onlara anlattı. Ey, müslümanlar,

---

[581] https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/H%C3%BBd-suresi/1587/114-115-ayet-tefsiri [05.11.2021/Saat: 11.32]

[582] Hadis : Kütüb-i Sitte/17098; Tirmizī Daavat, 60.

bu şekilde ağlamaktan ve taşı göğse vurmaktan hiçbir fayda gelmez, dedi. Onlar: Ne iş yapalım, dediler. Bu çâresizler böyle yapmaktadır. Birçok defa topraklarımız ateşle basıldı. Kafir Yezid büyüdü. Bütün âlem onun emrine girdi. Onunla savaş etsek kuvvetimiz yetecek gibi değil. Ey Şah, nehrin önünde çocuğun ne kıymeti var! Çeneni taşa vurmak gibi veya pervane böceğinin kendini ateşe atması gibi bir şeye benzer hâldeyiz. Sonunda çâresiz kalıyoruz, dediler. Bu durumdayken düşmana hiçbir zarar veremeyiz. Darir Hazaʿi: Ama Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bana müjde verdiler. Ben seni padişah kıldım. Evladıma dostluğunu göstererek git ve havariclerden intikam al, dedi. Size at, silah, at takımı hazırlayıvereyim. Ondan sonra Yezid-i Pelid'in üzerine ordu hazırlayıp gönderelim, dedi. Bunu yapıp Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in ehlibeyt'inin kadınlarını, onun elinden kurtarıp masum imamı hilafete oturtalım. Hanedanın bütün sevenleri bize tâbi olur. Onlar yardımı kabul ederler, dedi. Çok iyi olur, dediler. Bizler de bu arzudaydık. Bir aslan yürekli ortaya çıksa ve bu hayırlı işe girişse diyorduk. Onunla yoldaş olup canımızı Ehlibeyt'e Risalet-penah'a -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- feda etsek demiştik, dediler. Allah'a hamd olsun! Muradımıza ulaşacak gibiyiz, dediler. Yemin edip birbirlerine söz verdiler. Darir Hazaʿi: Siz birkaç gün sabredin. Ben size silah ve at takımı hazırlayıp vereyim, demiş. Onlar da: Bize çokça yemek getirin! Biz açız, dediler. Darir hemen gidip ekmek ve et getiriverdi. Bunlar yiyip duâ edip tekbir getirip sevabını **[111]** Kerbelâ bozkırının şehitlerinin temiz ruhlarına gönderdiler. Ondan sonra Darir'in evi kervan yeri oldu. Kıssa: Darir Hazaʿi'nin Fatıma adında bir kız kardeşi olduğunu anlatıcılar söylemişlerdir. Çok cesur ve yiğitti. Birbirlerine karşı çok sevgi dolu ve şefkatliydiler. Darir, o zaman erkek kardeşim gelmedi, demiş. Damın üstüne çıkmış. Erkek kardeşim ne hayal etti, ne olaylar oldu, deyip duruyordu. İki kişi ortaya çıktı. Yazık! O yiğit Hazaʿi oğullarındandı. Garip ve yoksulmuş. Buraya ticarete gelmiş, demiş. Ayrıca yiğit delikanlıymış. Ama ne fayda ki taş ve toprak altında kaldı. Hiç kimsesi yokmuş gibi geçip gitti. Fatıma ağabeyinin öldüğünü anladı. Damdan ağlayarak indi. Hücresine girip yakasını parçalayıp gözlerinden yaş döküyordu. Bu nasıl olaydır! Bu nasıl acıdır! Bu derdimi kime söylerim! Nereye giderim, diyerek şu beyti okudu: Ayrılık derdi göğsümü parça parça etti. Feleğin eziyetlerine karşılık ne yapayım, ne çâre bulayım! Hazaʿi kapıya yetişip bakınca kapının çekilmiş olduğunu görmüş. [İçeriden] yabancı [birinin] sesi gelmektedir. Kapıyı vurdu. Fatıma seslendi: Benim kapımı ölçüsüzce vurmakta olan kimdir, dedi. Darir Hazaʿi: Benim, kan kardeşin, diyerek seslendi. Fatıma ağabeyini sesinden tanıyıp kapısını açtı.

Bu iki kardeş imamlarına ağıt yaktılar, ağlaştılar. Ama bir imanlı kadınlar topluluğu da ağlamaktaydılar. Hz. İmam Hüseyin'e -Allah ondan razı olsun- ağıt yakıp ağlaştılar. Biz ne günlere düştük ki hiç kimse böylesine düşmemiştir, diye söyleşiyorlardı. Darir Hazaʿi bunu işitince gözlerinden yaş yerine kan akıtmış. Bir mescide girip namaz kılıp çıkmış. Pazara gidip İslâm ordusundan havariclere geçenlerden silah ve at takımı, zırh ve cevşen, zırh ve kaftan, ok ve yay, tüfek her türlü ihtiyacı için ne varsa hepsini aldı. Dostlarına ulaştırıverdi. Bu yüz kişi silahlı ve donanımlı şekilde hazırlanıp namaz için camiye geldiler. Mescidin dört kapısını kapatıp hazırlanmışlardı. Hatip minbere çıktı. O, yüce Allah'ın birliğini andı. Ondan sonra **[112]** Peygamberlerin önderine övgü na'tını okudu. Namı bilinen dört halifenin adlarını söyledi. Üç halifeyi tarif etti. Hz. ʿAli'ye -Allah yüzünü şereflendirsin- sıra geldi. Uygunsuz biçimde anlatmaya başladı. Darir Hazaʿi hatibe; Ey hayırsız havaric, nasıl böyle söz söylersin, deyip kılıçla öyle vurdu ki hatibin başı on adım yere [ileri] düştü. Ondan sonra savaşmaya başladırlar. Sevenler her taraftan kılıçla vuruşmaya başladılar. Havaricler dört [yöndeki] pencerelere doğru yönelip kaçıştılar. Pencerelerdeki yiğitleri vurup öldürüyorlardı. Savaşı kazandılar. Havaricleri darmadağın ettiler. Askalan şehrini kendi ellerine aldılar. Yaʿkub'u yakalayıp zindana attılar. Gönülleri huzura erdikten sonra Yaʿkub'u zindandan çıkarıp bağlayıp Darir Hazaʿi'nin huzuruna getirdiler. Darir Hazaʿi dedi ki; Ey bahtsız köpek, bu beş günlük dünya için ahiret mutluluğundan mahrum kaldın! Bu soyu belirsiz Yezid'in askerleri bir zaman gelip sizi bizden daha kötü hale sokar, dedi. Darir Hazaʿi kızıp üç bin üç yüz havaricin kulak, burnunu kesip Yezid'e gönderdi. Mustafa'nın evladına kim kötülük yapmayı düşünecek olsa o melunlar bundan daha kötü günlerle yüzleşiyorlardı. O, lânetlileri halleder. Ayağa kalkarak Yezid-i Melʿun'un huzuruna varmak için yola çıktı. Dımışk şehrine yaklaştı. Yezid-i Pelid -Onu akrep soksun!- bu durumdan haberdar oldu. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başı ile Ehlibeyt'inin, ailesinin başlarını almış. Dımışk ileri gelenlerinin huzuruna çıkıp saygılı ve hürmetli şekilde dokuz örtü ile şehre girdiler. Hz. İmam Hüzeyin'in mübarek başını altın tabak içine koyup bahtsız, uğursuz, soyu belirsiz köpek Yezid'in önüne getirip koydu. O Rafızî köpek kamçıyla şehzade hazretleri Hz. Hüseyin'in mübarek ağızlarına sürekli vurup bu ağzınla yönetim ve hilafeti denemiş miydin, demiştir. Allah'ın yüz bin lâneti o melunlara olsun! Buna rağmen o mecliste bir sahabe vardı. Ey Yezid-i Pelid, Allah'tan korkmaz mısın, dedi. Bu şekilde peygamberin hanedanına eziyet ettin. Yarın ceza gününde ne cevap verirsin? Hz. İmam'ın mübarek başlarını gizlemiş. Ansızın üç bin **[113]** üç yüz kulak, burnu kesilmiş

havaric geldi, dedi. Tüm azaları kanlıydı. Pis, köpek Yezid, cehennemlik bu köpekleri görüp korkudan ödü patlayacak kadar oldu. Bu nasıl bir olaydır, demiştir. Bu havaricler dedi ki; Darir Hazaʿi yüz yirmi kişiyle şu kadar orduyu perişan etmiş. Yaʿkub-ı Askalanî'yi bağlayıp bizleri şu duruma sokup Yezid'e nasıl hizmet edersiniz, söyleyiniz diyerek gönderdi, dedi. Ama, Yezid'e dert üstüne dert oldu. Kederlenip bütün havaricleri öldürdü. Yine anlatıcılar bir anlatıda şöyle anlatırlar; Bir süre önce tüm hızıyla Kerbelâ bozkırından birkaç günde geldi. Savaş bitti. Hz. İmam'ın mübarek başını hazîneye koydu. Dört kişiyi nöbetçi olarak görevlendirdi. Yezid, kılıcın kılıfını boynuna asıp Ehlibeyt'in kapısına gelmiş. İki elini göğsüne koyup alçak gönüllülükle girmişti. Yezid-i Pelid'in geldiğini bildiler. Hz. Zeynep Banu, İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- kız kardeşi, Fatıma-yı Zehra'nın kızı -Allah ondan razı olsun- siyah örtü ile çıkıp Yezid'e seslendiler: Ey bahtsız, bu nasıl iştir? Fırat suyunun önünü kesip Peygamber evladına su vermedin. Bu, Kerbelâ'ya ulaşmaz mıydı? Hz. peygamberin yadigarı ve Hz. peygamberin torunları seslendiler: Erkek kardeşleri evlatlarıyla şehit ettin. Mübarek başlarını mızrağın ucuna taktın. Peygamber hanedanının torunlarıydık. Baş ve yüzümüzü açarak; Rum, Şam esirleri gibi davranıp getirdin. Hanedana sıkıntı ve eziyet; dert, keder getirdin, dediler. Yezid-i Pelid, ağlayıp ayaklarına çöktü. Ağlamaya başlayıp ey Resulullah'ın Ehlibeyt'i, benim mektup yazmışlığım yoktu, dedi. Böyle işi kabul etmeyin, demiş. Birçok iyi işler yapmışlığım var. Ne zaman rıza gösterdim? Şimdi Allah'ın takdiri böyleymiş. Ben kötü isimli kişi oldum. Her ne kadar benden değil, desem olmuyor. Hâlâ sizin taraftarlarınız benimle savaşmak için kendilerinde güç buluyorlarmış. Ben kendimden endişe ediyorum. Eğer, size izin verirsem **[114]** sizler anlaşıp kan davası güder ve bana kastedersiniz. Öyle bir zaman gelir ki, yeryüzü tabakasının fitne ateşi benim üzerime yönelir. Sonra sizlere izin çıkar. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin: Ey Yezid, çok ömür görmeyesin, dünyada rahatlık göremeyesin, diye bağırdılar. Yezid: Ey Allah'ın resul'ünün oğlu benim ömrüm ne kadar kalmıştır, dedi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin: Senin ömrün iki yarım yıl kalmıştır. Yakın zamanda sevenlerin elinde mahvolursun, dedi. Pis dinsiz, Yezid-i Pelid mahzun oldu. Olduğu yerde kaldı. Bu tasadan hiç kimseye söz etmedi. Yiyecekler, sular ve aşureler çıkarıldı. Mervan-ı Har haber alıp otağa geldi. Neden böyle tasalısın, diye sordu. Yezid: İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in otağına gitmiştim, dedi. İmam, ömrün iki yarım yıldan fazla değil, diye söyledi dedi. Mervan: Ey, akılsız. Bir günlük saadet için neden bir yıldır savaşıyorlar, dedi! İmam bu sözleri sana irâdesiz söylemiyordur. Kıssa: Ama o zaman, o talihsiz, perişan, melunun gönlünden keder, tasa da uzaklaştı. Yezid-i Pelid'in Destanı:

Bu, Helak adındaki perişan, çirkin savaşçıyı on bin kişiyle Darir Hazaʿi'nin üstüne gönderdi. Bir süre önce, yeteri kadar müfreze askeri Darir Hazaʿi'nin üstüne göndermişti. On bin alçakla Helak İbn Mahan, Şam yönüne doğru yola çıktı. Ama Darir Hazaʿi'nin câsusları vardı. Câsus askerin Askalan'a [doğru] yola çıktığını görünce zorlukla gidip Darir Hazaʿi'ye haber yetiştirdi. Darir Hazaʿi ayağa kalkıp bir Arap atını çevirmiş. Askalan şehrinin çevresine adam gizlemiş. Halkı mescide, camiye toplayıp Hz. Risalet-penah'ın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- hanedanının hutbesini övdü. Askalan halkına bağlılıklarını yenilemelerini söyledi. Tüm halk canıgönülden hep birlikte itaat ettiler. Ondan sonra huzur içinde hazîne kapısını açıp Müslüman askerine; altın ve gümüş, baş ve mal, silah ve at takımı gibi şeyler verip amacını ve isteğini açıklayarak söz[ler] vermiş. Ey hanedanın sevenleri inancınızı güçlü tutun! Ya bugün ya yarın her taraftan taraftarlar ve fedailer haber alıp şehitlerin **[115]** mübarek başlarını talep edecekler, dedi. Kötülük istenen karanlık günlerde havariclerden intikam alırlar. Bizler yalnız kalmayız. Eğer yüce Allah'ın yardımı beklediğimiz gibi olursa, [birbirimize] dost olup Yezid'in ordusunu kırarsak ev halkının dışındaki havariclerin hepsi ah vah edip kaçarlar deyince hepsine güç ve birlikte çalışma gayreti geldi. Hepsi, yardımlaşmak için bir araya geldiler. Darir Hazaʿi'nin sözlerini kabul ettiler. Darir Hazaʿi tekrardan; Ey, dostlar! Benim aklıma bir şey geldi, dedi. Söyleyin, dediler. Darir Hazaʿi; Kafirlerin ordusu bu yoldan rahat bir şekilde gelirken kendilerine saldırı yapılacağını hiç düşünmez. Bizler onun önünü kesip gece baskını verirsek onlar toparlanana kadar intikamımızı alırız. Bizim yiğitliğimizden böylece haberdar olurlar. Bütün halk ona çok güzel, aferin dedi. Dostları seslendi: Ey güngörmüş şöhretli kişi, bu güzel iştir. Doğru söylüyorsunuz, demiş. On beş bin yaya ve atlı kişi, peygamberin evladının yasını tutmuş. Başlarına siyah eşarp bağlayıp üstlerine kara elbise giyip miğferi başlarına koymuşlar. Davudî zırhı omuzlarına koyup çok sayıda kılıcı ellerine alıp İsfendiyar kementlerini yüklenip ağır asayı onlara taşıtıp silahlı ve donanımlı olacak şekilde yola çıkmışlar. O akşam, öyle karanlık olmuştu ki kimse kimseyi tanımamıştı. Fakat hanedanın bütün fertleri, hep birlikte bağırarak Helak'ın ordusunun üstüne yürüdüler. Hepsi, hep birden nara attılar: Muhammed, Muhammed'in hanedanın lütfu, Muhammed'in ailesi deyip kafirlerin ordusuyla savaşa girdiler. Bir saat içinde Yezid'in ordusunu zorlu bir mücâdeleye soktular. Her taraftan bağırış çağrışlar gelmekteydi. Bunların vah Hüseyin, vah yetim, vah şehit, vah garip bağırtıları gökyüzüne ulaştı. Havaricler sersemlemişti. Kaçmaya yol bulamıyorlardı. Bu şaşkınlık içindeyken sabah oldu. Helak, Darir Hazaʿi'nin huzuruna geldi. Darir Hazaʿi

korku dolu bir sesle: Ey bahtsız senin adın nedir, diye bağırdılar. Helak: Kumaş satıcısını tanımaz mısın, dedi. Ey tüccar, ben Helak İbn Mahan'ım. Emire'l-fasıkin'in karşısında durarak seninle birlikte savaşmak için geldim. **[116]** Yezid, o tüccarı al, diye haber vermişti. Eğer amacı padişahlıksa Askalan şehrini ona vereyim. Bana itaat edip benim hizmetkârım olsun. Her ne isterse ona vereyim, demişti. Darir Haza'i seslendi: Askalan benimdir, Yezid-i Pelid köpeği! Hizmetçiliği senin gibi köpekler kabul eder. Ben Şehzade İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- takipçiliğini yapmaktayım. Köpek Yezid'den onların kanlarını talep ediyorum. Ben Askalan'ı, Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- müjde madenlerinden aldım. Cesaretim benim Allah'ımın merhametinden ve iyiliğindendir. Bu gün ya da sabah her taraftan hanedanların sevenleri ortaya çıkar. Peygamber evladının -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- mübarek kanlarını o soyu belirsiz, köpek Yezid'den talep ederler. Ey, Helak! Ne için doğru yolda çabalayıp vücudunu cehennem ateşinden kurtarmazsın, dediler. Helak, üzüntüyle: Ey tüccar, zamanın halifesi Yezid'dir. Her kim ona muhalefet ederse isyan yeminini amel defterine yazmış olur, dedi. Darir Haza'i kendinde olmayarak; Ey melun bahtsız, Yezid-i Pelid'in tam olarak, açıktan şarap içtiğini ve alçaklığını biliyorsun, dedi. Bugünlerde soyağacı, saygınlık, yumuşak huyluluk, erdemlilik ve olgunluk kapısından bahsedecek olursan Hz. İmam Hüseyin'den -Allah ondan razı olsun- başka kim var, dedi. Ey pazarın kumaş satıcısı, Helak! Sana hiç söz düşmez. O lânetli uğursuz, zarar ve ziyan işinden başkası sorumlu değil diyerek kılıç çekip o tek tanrıya inanmışın üzerine yürüdü. Gönüllerinden: Ey ihtiyaçları karşılayan ve istekleri gerçekleştiren diyerek inlemiş. Ey çok merhametli, ey nimet verici, ey mükafatı ve cezayı hakkıyla veren, ey gökyüzünü ve yeri süsleyen, ey karşılık beklemeye ihtiyacı olmayan deyip merkebini ileri sürmüştür. Hanedana göndermiş. Kılıcın arkası ile Helak'ın kılıcına öyle vurdular ki kılıcı şişe gibi parça parça oldu. Ama o melun, Ey rakip! Kılıcımı parça parça edeceğine beni parça parça etsen daha iyiydi, diyerek kılıcın kabzasını savurdu. Darir Haza'i kalkanla engelledi. Baktılar. **[117]** Düşmanın sersemlemiş olduğunu gördüler. Yine mızrak atmak istedi. Darir Haza'i fırsat vermedi. At sürüp soyu belirsizin başını orada kılıçla kesti. Başını vücudundan ayrıldı. Ruhu cehenneme gitti. Ama müslümanlar, Allah'a tazim ve duâyı, o kainatın hocası ve bereketin en üstününe gönderdiler. Davulları coşkuyla çaldırıp hanedanın tümüne hırsla saldırdılar. Havariclerle bu şekilde mücâdele ettiler. Havariclerden öldürdüklerinden bir tepe oluşturdular. Bu bozkırın, çölün toprakları Bedehşan yakutu gibi kıpkızıl oldu. Havaricler baktı ki; Helak,

sefillerin en sefilinin - cehennemin en aşağı tabakası - yanına gitti. Ruhu, cehennemin zehrinden ve zakkumundan içti. Havariclerin bayraklarını her tarafta baş aşağı indirdi. Havaricler dağılıp kaçmaya başladılar. Kafirlerin ordusu kırıldı. Bazı havaricler kılıçlardan korunamadan mahvoldular. Bazıları ele geçirilip esir oldu. Her türlü mal ve ganimet kafirlerden müslümanlara kalmıştı. Padişah Haza'i, fetih ve Allah'ın yardımı ile saygınlık ve itibarla Askalan'a girip tahta çıktılar. Kafirlerin esirleri ele geçirilmişti. Onu getirip nasihat ettiler. İmamı kabul edeni bırakıp kabul etmeyeni öldürdüler. Ondan sonra yüz deve, yüz at, bin koyun yüzdürmüş. Yiyecek ve su dağıtıp sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışlayınız, diye emrettiler. Minbere çıkıp Kerbelâ bozkırındaki hanedanın Ehlibeyt'inin sıkıntı ve zorluklarını dile getirmiş. Ah, vah bağırtısıyla ağlaşıyorlardı. Şimdi, hanedanın sevenlerine, peygamber evladının dostlarına, bizim üzerimize çetin iş düştü. Yezid-i Pelid'in ordusunu kırın, diyerek döndü. Bu haber, uğursuz Yezid'e ulaşırsa müfreze gönderir; cesur olunuz. Bu geçici dünyanın hiç kimseye vefası yoktur. Gönlünüzü yüce Allah'ın rızasına adayıp Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- temiz ruhlarından çâre, yardım dileyiniz. Bu seçkin amellerle ahiret evinizi inşa ediniz. Yüce Allah'ın rızasını, yani Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- hoşnutluğunu kazanırsınız, demişlerdi. Hepiniz hanedanın sevenlerisiniz. Soyunup bağırdılar. **[118]** Köle de bey de olsak hepimiz canımızdan vazgeçtik. Evlat, mal ve mülkümüzün hepsinden vazgeçtik. Sonunda Allah'ı, Hz. Risalet-penah'ı, hanedanın Ehlibeyt'ini kabul ettik, demişlerdi. Darir Haza'i bunlara hayır duâ etti. Huzurla Askalan tahtına çıktılar. Şimdi bu söz, bu yerde dursun. İkinci; Yezid-i Pelid'in, Tarık'ı on bin havaricle Şiraz'a gönderdiği destanının anlatımıdır: Yezid-i Pelid, benim on sekiz bin kişilik ordumu, Padişah ʿAlkame'nin ise beş bin kişilik ordusunu öldürmüştür, dediğini işitti. Habeş İbn Taruk'ı on bin kişi ile gönderdi. Bu haber Şah Alkama'ye ulaştı. Bununla beraber Padişah ʿAlkame, Şiraz halkı toplansın, diyerek çığırtkan çıkardı. On beş bin atlı piyade asker, yürüyüp Padişah ʿAlkame'nin huzuruna geldiler. Padişah ʿAlkame; çıkıp oturmuş. Ey dostlar ve ey Müslümanlar sizlere malum olsun, dediler. Yezid-i Pelid'in ordusu şimdi geliyormuş. Eğer bu yere ulaşırsa ona bağlılığınızı bildirmedikçe sizin evlatlarınızı canlı bırakmaz. Ondan biraz korkup bağlılık bildirin. Yarın kıyamet günü en büyük savaşlarda resul -Allah'ın selamı üzerine olsun- size şefaat eder. Yüce Allah hüküm verirse ne cevap verirsiniz? Yezid-i Pelid'in askerlerinden mi yoksa Tanrı'dan mı korkarsınız; deyince hep birden feryat figanla; Ey âlemin padişahı, bizler elhamdülillah Müslüman'ız, dediler.

Yezid-i Pelid'den daha değersiz bir ismimiz yoktur. Ahiretten korkarız. Yüce Allah'ın öfkesinden korkarız. Rahmetinden ümidimiz vardır. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- şefaatinden ümitliyız. Yezid-i Pelid'e tevessül edip biat etmeyiz deyip Şah Alkama'ye yeniden biat ettiler. Kadın ve çocuk; taşınır, taşınmaz mallarını getirdiler. Ey padişah siz şahit olun. Her neyimiz varsa vücudumuzdaki tatlı canımızı yüce Allah'ın ve Resul'ünün -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- yoluna feda ettik, demişlerdi. Kainatın padişahı, doğruluk yönetiminin bu samimi bağlılarına güzel ve aferin diye seslendiler. Ondan sonra Padişah ʿAlkame başta tüm savaş aletlerini ve silahlarını üstüne takınmış. Üstlerine **[119]** kara kaftan giyip başlarına kara başörtüsü bağlayıp kara atlara binip silahlı ve donanımlı olarak hazırlandılar. Padişahın iki oğlu vardı. Saʿd ʿAlkame ve Saʿid ʿAlkame. Bunlar da siyah giysi giyiyordu. Sonra siyah giysili on beş bin yaya askeri arkasına alıp ve tekrar siyah giysili on beş bin atlı askeri önüne katıp Şiraz kapısından çıkıp düşman tarafına yola çıktılar. Havariclere ulaştığı gibi Şiraz sınırına geldi. Borazan, davul sesini gökyüzüne ulaştırdı. Cebel İbn Taruk, ordusuna baktı. Görünüşe göre, bu halk bizlerden haberdar değil galiba, diyerek seslendi. Eğer haber alsalardı sınır kapılarını kapatırlardı. İyi zamanda geldik. Bu güçlü, bereketli bir işaret, bize Yezid'in lütfundandır. Bu bizim kısmetimizdir, diyordu. Zurna, ney sesi, savaş davulu ve Cemşidî gırna sesi Şiraz tarafından gelmeye başladı. Yer ve zaman, yer sahibi ve mekan, dağ, bozkır ve çöl titremeye başladı. Az kalsın yer parça parça olacaktı. Cebel İbn Taruk Attan düşeceği korkusuna kapıldı. Zorluk ve meşakkat içinde kendini atın üzerinde [zor] tuttu. Bu nasıl bir alamettir ki neredeyse dünya yıkılacaktı, dedi. Bu hâl içindeyken karalar giymiş atlı süvari bölüğü ortaya çıktı. Beş bin yüksek ses, seda geldi. Başlarına kara başörtüsü örtmüşlerdi. Üstlerine kara zırh giymişlerdi. Mızrak ve Mısır işi kılıcı bellerine takmışlardı. Hançer elde, süsü önde, kabzası sağlam şekilde tutturulmuştu. Rengarenk kalkanları omuzlarına takmışlardı. Silahlarının rengi kızıl, mavi, sarı, yeşildi. Onların bulundukları meydan gül bahçesi yolu olmuştu. Padişah ʿAlkame hoş görünümlü, kara elbise giymişti. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- evladının yasını tutmuştu. Silahının üzerine kara kaftan çekip kara başlı sancağı göstererek dalgalandırmıştı. Siyah örtü giyen on bin kişinin her biri; Sam, Neriman ve Rüstem destanındaki gibiydiler. O sancakların bir kumaşlarına yazmışlardı ki; Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed, Allah'ın elçisidir. Resulullah, ve Ebubekir, iki nurlu Osman, Ömerü'l-faruk, ve ʿAliye'l-murtaza ve din imamlarının hepsinden Allah razı

olsun.[583] Kıssa: O padişah, o ordunun yardımı sayesinde dışarı çıktılar. Saflarını düzenlediler. Şah'ın kendisi ordu içinde kalıp büyük oğlu Sa'd'ı ordunun sağ yanına gönderdiler. **[120]** Şah, küçük oğlu Sa'id'i ordunun sol yanına gönderdi. O emirin mezarını sancağın dibine koydular. Piyadeleri süvarilerin arkasına koydular. Hafızlar Kur'an'ı hatmetmişlerdi. Kainatın hocası Muhammed Mustafa'ya -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- ve yakınlarına selam ve övgü gönderdiler. Ama o taraftan Cebel İbn Taruk da ordunun safında duruyordu. O zaman bulut gelip [her yanı] suladı. Kuzey rüzgarı gelip süpürdü. Toprağı savaş meydanından uzak tuttu. Savaş meydanı sadâkatli gönül gibi parladı ve süslendi. Her iki tarafın da safları düzene girdi. Ulular, gözlerini savaş meydanına çevirdi. Savaş oyunları gösterip unvanlarını ve soylarını açıklamışlardı. O zaman, ad ve soylarını [duyurup] açıklama töreni zamanıdır. O kirli köpek bu ne karmaşadır, dedi. Kimi ayakta, kimi diz çökmüştür. Yezid gibi iyilik eden birine kılıç çekmektedirler, işitmediniz mi? Onun hikâyesi şöyledir: Onun hükmünden gökyüzü tepetaklak olmuştur. Bugün siz bilmezsiniz. Siz, Yezid gibi yüce gönüllü, düzenin koruyucusu, yüce, muhteşem halifenin devrinde [yaptıklarınızdan] utanmıyor musunuz? Sizler, ona karşı kılıç çekiyorsunuz. Şimdi ben geldim. Sizlerin canlarına ne acılar çektirip sevdiklerinizi aşağılayıp ailenizi esir edip günlük yiyeceğinizi ganimet olarak alıp sizi aşağılama ve ağlama içinde bırakıp yüce gönüllü Yezid'in huzuruna çıkaracağım. Eğer bu yaptığınız işlerden pişman olursanız pis adamlarınızdan birini bu maksatla benim karşıma gönderin. Önümde Emire'l-fasıkin'e itaat edip dönsün. Böyle olmazsa canınıza neler ederim, bakın, dedi. Kıssa: Bu bahtsızın bu mantıksız sözlerini Şah ʿAlkame'nin oğulları öğrenince içleri kızgınlık aleviyle yandı. Babaları Şah ʿAlkame'nin huzuruna gittiler. Benim bir dileğim var. O bahtsızın ortaya çıkmasını istiyorum. Ahirette makbul itibar olsun diye bu Ebu Şukka'yı bulduğumda beyazlamış sakalımı Hz. Resul'ün -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- Ehlibeyt'inin evlatlarına feda edip kendi kanımla boyamak niyetindeyim, **[121]** deyince oğlanları dediler ki; Ey ulu baba ve ey Allah'ın birliğine inanıp iş güç meydanında sakınan kişi. Eğer sizin maksadınız buysa bizim tüm maksadımız da şuydu: Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ehlibeyt'ine vücudumuzdaki canımızı, onların muhabbet pazarındaki ecel kasesinden içip kıyamet çölüne gitmek isteğidir, demiş. Şimdi siz hem padişahsınız hem de yüce babamızsınız. Şerefli gönlünüz nasıl isterse öyle yapınız, dediler. Şah ʿAlkame ve o biricik emir ve o tamamen vahşi, dünyada

[583]Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye tābi olunduğunu bildirir duâ zikirlerinden olup bir çeşit imān bildirgesidir.

dinlenmeden gezen, doğru öngörülü kişi, savaş meydanına çıktılar. Devletin silahını kuşanıp kıskançlık mücâdelelerinden başarıyla çıktılar. Cebel İbn Taruk'un yolunu güçlükle kestiler. Hepsi dizginini çöl yönüne doğru çevrildiler. Havaricler [onlara] güç yetiremeyerek kaçtılar. Kendi ordusu da havariclerin zafer coşkusuyla davullar çalmaya başladığını düşündü. Piyadeler, sancak direklerini dalgalandırıp ortada savaşmaktaydılar. Şah Sa'd ve Şah Sa'id, bir katil görüp aynını yaptılar. Dert ve tasayla dediler ki; Acaba sorumluluk alamayan kişi neden meydana giriyor. Eğer bizlere izin verseydi o köpeğ[i] cehenneme layık duruma getirirdik. Bizim meydana girmemizi engellediler. Kendileri yüz yüze gelemediler. Hâlâ tüm bu kötü işi yapan cehennemiye, bir şey yapalım demekteydiler. O esnada Cebel İbn Taruk bağırdı. Ey Şirazî ʿAlkame, ne tarafa kaçıp gidiyorsun. Benim elimden nasıl kurtulacaksın. Çâre benim, diyerek yanlış düşünceye dalmak yerine, geç bile olsa dönüp üzengimi öp! Bana hizmet edip bağlılığını bildir, böylece benden kurtulursun, dedi. Kıssa: Şah ʿAlkame bir gözcüyle karşılaştı. Attan aşağı indi. O gözcünün başını toprağa koyup dediler ki; Ey, tek ayıpsız olan! Ey, istemeden her şeye gücü yeten! Ey, her düşkünün kılavuzu! Ey, her hastalıklının şifacısı! Benim imdadıma yetiş! Ben kimsesizim. Seni ... kafirin yardımcısı da düzeni de yoktur. Ey kişi ... **[122]** Mustafa'nın Ehlibeyt'inin gözyaşına hürmeten ve Kerbelâ şehitlerinin dudağı susamış Hüseyin'e hürmeten ... ʿAliye'l-murtaza ve Hak için, ciğeri yüz parça İmam Hasan Rıza, dertli Fatıma-yı Zehra ve bütün şehitlerin hakkı için, İhtiyaçları karşılayan ve istekleri gerçekleştiren Allah'a duâ ve yakarış. Ya Rabbi senin dergahında azizlerin ve temizlerin hürmetine. Senin için yanan yürekler hatırına ... senin şerefin hatırına beni âciz etme. İlahi o beş kişinin hatırına âcizlik içindeki beni utandırma. Peygamber, veli ... ve evlatlar, kadın. İlahi, resul'ün saygıdeğer adıyla garibin duâsını kabul et. İlahi, ben ... âciz ihtiyarı mahcup etme! Ayağa kaldırıp doğrultup bir yumruk toprak alıp yakasından içeri bıraktılar. Yiğidin ayağını üzengiye koydular. Hepsinin dizgini zehir cennetleri ... dalgalandırıp o soyu belirsizin önüne gelip; Ey, aşağılık, korkak, dediler. Benden kaçtı, diyerek düş gördün... Meğer ölümden korkan ben miymişim! Boş bir yere gidip Allah'a ettiğim günahlarıma tövbe ettim diyerek, o köpek tarafına yola çıktılar. ... deyip saldırdılar. Beyit: Yiğitliğinden kaynaklanan ne varsa getir, göster. O kan içen cesurlar. Cebel İbn Taruk dedi ki; Ey, kan içip doyan. Endişe edip bak ... senin canını nasıl yakıyorum diyerek, atını hızlıca sürmüş. Böyle uzun mızrak ... attı. Nefretsiz kalple Şah ʿAlkame'ye doğru yola çıktı. Şah ʿAlkame, ortaya çıktı. Mızrağını üzerine gönderdi. Kendisi dönüp yük hayvanına yöneldi. ... mızrak çâresiz köpeğin iki omzunun arasına

öyle girdi ki göğüs kafesinden mızrağın başı ... göründü. O melun ah çekip attan düştü. Ağzını açıp açıp kapayıp ... ruhu cehennemin sahibine gitti. Mutluluk lütfunun nişanını buldular. Hep birden ona duâlar ... kainatın hocasına en değerli selamları gönderdiler. Davul ve orkestra mutlulukla çalmaya ... sancakları dalgalandırarak getirdiler. Hafızlar Kur'ân-ı Kerim'i yüksek sesle ancak ... savaş meydanından dönüverdiler. **[123]** Her şeye gücü kuvveti yeten Allah'a şükür secdesi kıldılar. Dönüp yalnız ve kimsesiz olarak ata binip düşman ordusuyla savaştılar. Ebri Hurahan dağından akan kan nehri gibi temiz ve sabah rüzgarından daha hızlı bir şekilde kafirleri yerle bir ettiler. O yiğit Sa'd ve Sa'id aslan evlatların gözleri bu kapıya düştü. Atalarını düşman askerleri arasında yalnız gördüler. Havaric ordusuyla savaşa girdiler. Kılıç ve balta, mızrak ve hançerle düşmanlarını öldürmeye başladılar. Havariclerin arasından kurtardılar. Kadın, dövüldü. Çölün ortasında perişan hâlde kaldı. Sancakları tepe taklak oldu. O kafir melunların kanı nehir olup aktı. O meydanın toprağı, lal-i Bedehşan taşı gibi kıpkızıl oldu. Hanedanın sevenlerine çokça kazanç ve ganimet düştü. Zafer ve üstünlükle şehre girdiler. Şah ʿAlkame her bir tarafa mektup gönderdi. Ama Yezid'le aynı fikirdeydiler. Resulullah'ın evladının yasını tutup [ruhlarına] bağışladılar. Ondan sonra Şiraz'ın sokaklarına toprak döküp kapılarına kara sancaklar dikin, diye emrettiler. Tekrar ferman verdiler: Ey, dostlar hanımlarınızla istirahat etmeyin. Gece ve gündüz matem tutun, demişlerdir. Bu söz bu yerde son bulsun. Üçüncü Destan, Şemr-i Melʿun'un on bin havarici alıp Şir Saluk'un üzerine gelmesinin açıklamasıdır: Şemr-i Melʿun, on bin havaricle Şir Saluk'un üzerine geldi. Şir Saluk bunları görüp kapıları kapattırdılar. Ondan sonra, bu ordu nedir? Bu yere neden gelmiştir? Ne zaman gidecekmiş? Gidip haber getir, deyip adam gönderdiler. Ama Şemr-i Melʿun'un oğlu vardı. Dört oğlunu alıp kendisine yoldaş edip getirmişti. Şemr İbn Şemr, Kab İbn Şemr, Kahr İbn Şemr. Ama Kab'a bakıp; Ey evlatlar durun. Kalenin dibine gidin, bağırın! Eğer Şir Saluk çıkarsa alın, dedi. Yezid'in hanedanından bir komutan olan Şemr-i Melʿun geldi. Kendine eziyet etsen de [onun] tüm evladlarını bağışla, demiş. Yoksa Hüseyin'i görmedin mi? Hem kendine hem evladının ailesine etti. Sen de böyle olursun de! Eğer kabul etmezsen Yezid'in öfkesine yakalanırsın de, diyerek Kab'a emretti. Hemen merkebine bindi. Kalenin dibine gitti. **[124]** Saluk'un kara dilleri; Sen kimsin, demişti. Bu köpek yavrusu; Ben Kab İbn Şemr Zil Cevşen'im, dedi. O ordu babamın ordusudur. Yezid-i Pelid'in huzurundan geliyoruz, dedi. Kara dil, hemen gitmiş. Şir Saluk'a bu haberi kimse yokken duyurmuştu. Açık açık anlattı. Şir Saluk bu haberi işitip kederlendi, endişelendi. Bu sırada Şehzade ʿAli-yi Divane girdi. Fakat ʿAli-yi Divane o zaman yirmi dört yaşındaydı. Babasının önünde ahlaklı ve vakur bir şekilde

duruyordu. Babasının keder nehrinde endişe içinde boğulduğunu görünce neden düşünceye dalıp boğuldunuz, diye sordu. Babası: Ey, evlat! Yezid-i Pelid, Şemr-i Melʿun'dan on bin kişilik ordu çekmiştir. Acaba bizim durumumuz nasıl olacak? Ne duruma düşeriz? Nereye kadar intikamımızı alırız, diyerek endişe ediyorum, dediler. Şehzade ʿAli-yi Divane: Ey baba ne cevap verdiniz, dediler. Babaları: Henüz cevap vermedim. Onun adamı kale dibinde hazır beklemektedir, dediler. Şehzade ʿAli-yi Divane hemen kaleye çıkmış, dediler. Ey kötü niyetli ve kötü iş yapan köpek yavrusu! Sizin istediğiniz nedir? İstediğiniz şey bizden çıkmaz. Biz hiçbir zaman Resulullah ailesinin çocuklarına muhalefet etmeyiz. Ruhumuz bedenimizde durduğu sürece onu Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- evlatlarına feda ederiz, dediler. Kab İbn Şemr her ne kadar cezalandıracağına dair sözler verdiyse de hiçbir faydası olmadı. Şemr-i Melʿun'un huzuruna gidip olayı açıkladı. Şemr-i Melʿun; Yarın görürsünüz, demiş. Onu yok etme fikrindeydi. Ama ʿAli-yi Divane, Kab İbn Şemr'in huzurundan çıkıp seslendi. Ey baba belki zaman kalmaz. Neden kazancınızı elden çıkarıyorsunuz? Sizin ömrünüzden ne kadar zaman geçmiştir! Bununla beraber dünyadan beklentiniz var mı? Eğer insan iki bin yıl ömür yaşasa en sonunda ölecektir. Benim sözümü kabul edin. Bu gece yüz kişiyle çıkalım. Canımızı Kerbelâ bozkırının şehitlerine feda edelim. Böylece onların temiz ruhları bizden memnun olurlar. Kıyamette kaş… dediler. Şir Saluk ağlayıp oğlunun başını kucaklayıp seslendi: Ey canım evladım **[125]** senin yüce çabana karşılık teşekkür [ederim]. Şimdi senin geleceğin hakkında içim huzurla doldu, demiş. Dört yüz kişi toplansın, diye emrettiler. Dört yüz kişi toplanıp yeni baştan itaat ettiler. Şir Saluk seslendi: Ey fedailer bilin ki ben geçen gün düş gördüm. Hz. İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- bana şerbet verdi. Ey Şir Saluk bize biat etmeye gelmediniz. Vaktin mi olmadı? Dostluk sona mı erdi, dediler. Ben: Ey Resulullah'ın oğlu, benim âlemin sığınağının dergahına hizmet etme arzumun olmadığı hiçbir gün ve saat yoktur. Acaba, bahtım dilediğim gibi olur mu yoksa olmaz mı bilmiyorum, dedim. İmam dedi ki; Ey Şir Saluk dert etme! Yarın kuşluk vaktinde şehadet yoluyla bize kavuşursun, dediler. Bugün size hayırlı dilekte bulunuyorum. Allah ile birlikte olun, deyip evlatlarının karşısına çıktılar. Kadınların yüzlerini yüzlerine çevirip seslendiler: Ey evlatlarım. Sizleri Allah'a teslim ettim. Şimdi başınızı alıp gidiniz. Muhaliflerin eline düşmeyesiniz. Kıyamete kadar kötü nişanla benim adıma oturmayasınız, demiş. Kızları seslendi: Ey yüce baba. Bizler her ne kadar yüce şerefli olsak da Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ehlibeyt'inin evlatlarından daha iyi değiliz. Siz ve biraderimiz hayatta olduğu sürece sizden ayrılmayız. Eğer sizler şehit olursanız o

zaman başımızı alıp gideriz, dediler. Kıssa: O gece yiğit, cesur ve aslan [gibi] biricik tek oğlu ve iki kızı, Saluk'un hançer kullanan dört yüz adamıyla silahlı ve donanımlı şekilde kalenin kapısından çıkmıştı. Havaric ordusuyla savaşa girdiler. Dünya sarsıldı. Kainatın hocasının hanedanına duâlar ettiler. Lanetli, çirkin, kötü inançlı Şemr, sersemleyip bu nasıl kavgadır, dedi. Ey Şemr-i Laʿin bil ve uyanık ol, diye ses geldi. Gece yarısı bize baskın vermek için dağdan ordu gelmiştir, dedi. Şemr-i Laʿin'in yüzüne kan yürüdü. Kötü niyetli şekilde güldü. Şimdi Emire'l-fasıkin'in işi şöyle oldu: Kılıç, kement çekeceğim deyip merkebe bindi. Dağa doğru yürüyüp ilerler. Sevenlerin tekbir ve Allah Allah sesleri yiğitlerin dünyasına ulaştı. Havaric ordusu perişan olup dağıldı. O yaşlı, tek tanrıya inanan öyle ... **[126]** yapıyorlardı. Rüstem de öyle gezip dolaşmamış olur. Hangi havaricle karşı karşıya gelse kılıç, mızrak ve süngü ile öldürüyorlardı. Yine, kadınlar her yönden bir taraftan da ʿAli-yi Divane, yiğitlerinin hepsiyle düşmanı kesiyorlardı. Kadınlar da yiğitlik yapıp havariclerin cezasını veriyorlardı. Gürz, balta, kılıç ile o kafirlerin ordusunu yok ediyorlardı. Şemr-i Laʿin bunları ok yağmuruna tutun, diye emretti. Havaricler [onları] ok yağmuruna tutup dört yüz Müslüman'ı şehit ettiler. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[584] Buna rağmen Şir Saluk; ʿAli-yi Divane, iki kızlarıyla evlatlarına sevgiyle dedi ki; Ey sevgili evlatlarım! Çalışınız, canınızı Resulullah'ın Ehlibeyt'ine feda ediniz. Öyle ki yarın kıyamet günü, ondan saygı görürsünüz. ʿAliye'l-murtaza'nın -Allah ondan razı olsun- oğlu Hz. İmam Hüseyin sizlerden razı olsun, demiştir. Ondan sonra tekrar merkeplerini döndürüp meydana girdiler. Havaricler o temiz inanç ve temiz mezhebe yöneldiler. Ey, ihtiyar! Bu nasıl eziyettir? Kendi canına [kast] edyorsun, dediler. Bir havaric mızrağını o temiz inançlının nefretsiz göğsüne fırlattı. O ihtiyar, mızrağının ucundan tutup önüne çekti. Havaricin mızrağını alıp öyle vurdu ki sağ yanından girip sol yanından çıktı. Kirli ruhu cehenneme gitti. O, aslan gönüllü yaşlı avcı başka başka mücâdelelere girmiş. Kötü inançlı lânet Kab İbn Şemr bu Allah'ın birliğine inananın önüne gelip mızrağını fırlatıp bağırdı. Ey, saygıdan yoksun dilenci, ihtiyarlamışsın. Ayağın mezara ulaşmıştır. Yazık, öleceksin. Bu gül yanaklı yiğitlere böyle edepsizlik yaparak bu babayiğitleri felakete uğratıyorsun, dedi. Şir Saluk: Sen kimsin, dedi. O, dinsiz köpek: Ben Şemr-i Laʿin'in oğluyum, dedi. Babam İmam Hüseyin'i öldürdü. Ben oğlu ʿAli Ekber'i yaraladım, dedi. O güzel huylu, beğenilmiş, gayretlinin vücudundan ah vah sesi çıktı. Ey dinsiz köpek yavrusu! Allah'ın yüz bin lâneti senin ve baban kafire, dedi. O, nasıl sözler söylemişti ki sen bunu yaptın!

[584] https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/162/156-ayet-tefsiri [05.11.2021/Saa:11.25]

Sen yaralarına tuz koyup yaralarını tazeledin. Bu güçsüzlerin hürmetine ateş koydun. Ey, köpek yavrusu bu uygunsuz işi sen ve baban yaptı! Dönüp övünüyorsun. [O] sizin için cehennemi alevlendirmeye gitti. **[127]** Ey bahtsız. Sen, beni ihtiyar sandın. Ben ihtiyar olsam da gönlüm gençtir. Senin gibi korkağın cevabını veririm, deyip o bahtsızın başına kılıçla hücum ettiler. O bahtsız geri çevirdi. Kab İbn Şemr kılıcını çekip o ihtiyarın başına savurdu. Onun kılıcını kılıcının arkasıyla parça parça etti. Sonra dönüp elini bir süngüye uzattı. İhtiyar göz açtırmadan öyle vurdu ki iki parçaya bölünüp yere düştü. Havariclerden çığlık yükseldi. Her taraftan, hançer kullanırken savunma yapan o müminin iş ve gücünü beğenenlerin çok güzel ve aferin sesleri yükseldi. Kab İbn Şemr erkek kardeşini öldürülmüş olarak gördü. O parlak gönüllü hayırsever ihtiyar, arkadan habersizce kendisine öyle hızla vurdu ki Şir Saluk ah çekip düştü. O soyu belirsiz, babasının yanına gitti. Ama ʿAli-yi Divane savaşmaya devam etmişti. Ansızın babasının sesi kulağına geldi. Koşturup gelip babasının attan düşerek kan ve toprağa bulanmış olduğunu gördü. Gözünden yaş aktı. Babasının katili yaya gitmekteydi. Yayına el uzatıp yayının fildişi kabzasından [bir] ok aldı. Ey bahtsız lânetli nereye gidiyorsun, diye seslendi. Kab İbn Şemr -lanet onun üzerine olsun- bakalım ne yapacaksın, dedi. ʿAli-yi Divane iki yüz adım uzaklıktan o bahtsızı göğüs kafesinden vurdu. [Ok] arkasından çıktı. Ruhu cehenneme set oldu. Yakasını yırtıp atasına gitti. Atası yatmıştı. Başını kucağına aldı. Babası gözünü açıp elhamdülillah bu yaşlılıkta muradıma erdim, deyip Hakk'a ruhunu teslim etti. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[585] Ey sevgili kardeşlerim, ecelin pençesinden kurtulan hiç kimse yok. Sen kendin biliyorsun. Her kim yokluk çölünün iptidai vücuduna adım atsa, yokluk bir yarıktan çıkıp gider. İster genç ister ihtiyar; ister şah ister dilenci; ister fakir ister zengin olsun ölümün pençesindedir. Kıssa: ʿAli-yi Divane hançeriyle yeri oyup babalarını gömdü. Ayrıca Karğa ve Mesture savaşıyorlardı. Savaşçılık yeteneklerini **[128]** gösterdiler. ʿAli-yi Divane atına binip gezip dolaşmaya başladı. Kız kardeşlerine sevgi göstererek meydana girdi. Ok atanlar ilerleyip hepsini okla öldürdüler. Ama ʿAli-yi Divane her tarafa saldırıyordu. Ölülerden tepe yığınları yapıyorlardı. Kan, deniz olup aktı. Havariclerok yağmuru yağdırıp ʿAli-yi Divane'nin bineğini öldürdüler. ʿAli-yi Divane: Ey cehennemlikler, yürüyüp gelenlerin savaşamayacağını hayal ettmiştiniz, diye seslendi. Kaftanını kemerine sıkıca bağlamış. Kurt, aslan gibi hoplayıp zıplayıp erkek erkeğe vuruşup yiğitlerin tamamıyla düşmanı kesmeye başladılar. Havariclerin tarafından feryad sesleri geliyordu. Bir gün yine

[585] https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/162/156-ayet-tefsiri [05.11.2021/Saa:11.25]

savaşıyordu. Şemr-i Melʿun'unun keder ve üzüntüden perişan olmasına az kalmıştı. Savaşın diye emretti. Boş yere bu kadar orduyu perişan etti, demiş. Havaricler toplanıp ok yağmuruna tuttular. Bu aslan yürekli piyadenin kendisi, bin kişilik havaric ordusuna hücum ettiler. Vuruşmaya başladılar. Havaricler dağıldı. Ansızın bir havaricin ölüsüne çarpıp düştü. Kalkıncaya kadar lânetli Kab İbn Şemr arkadan yetişip iki omzunun arkasına bir sopayla savurdu. Tüm gücü, takati gitti. Boşluk anında o yiğidin boynuna kement dolayıp sıkıca bağladı. Ondan sonra Karga ve Mesture'ye hücum etti. Bu iki zayıf kadın birbirleriyle konuşuyorlardı. Şimdi iş bizim başımıza kaldı. Durup savaşsak bu havaricler çoktur. [Eğer] ele geçirilirsek, bunlarda bağışlama ve acıma yoktur. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ehlibeyt'ine acımadılar, deyip savaşa giriştiler. Öyle savaştılar ki, bütün havaricler hayran kaldı. Bununla beraber, o iki mazlum kadın bir gece sabaha kadar savaştı. Hiçbir havaric yüz yüze gelemedi. Önden [de] gelse arkadan [da] gelse tamamını öldürdüler. Hepsi, savaşa savaşa bir dağın içine doğru gidip girdiler. Ama Şemr-i Melʿun, iki oğlunun ölüsünü görünce inleye inleye ağladı. ʿAli-yi Divaneyi getirdi. ʿAli-yi Divane ağzını açıp esselamu ʿaleyküm, dedi. Benim selamımın kime olduğunu o kişi bilsin ve uyanık olsun, dedi. İmam Hüseyin hak üzerinedir. Onun katili bahtsız melundur. Onun yeri elbette cehennemdir. Şemr-i Melʿun **[129]** öfkeli biçimde; Ey, sersem! Bugün elime düştün. Her ne istersem yaparım. Bana hiç engel olamazsın. Benden çekinmeden konuşuyorsun, dedi. ʿAli-yi Divane gülerek; Ey, kötü iş yapan! Uğursuzsun, dedi. Her şeyin kendisine muhtaç olduğu kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmadığı yüce Allah'ın huzuruna getirilmişsin. Sen tamamen ayak altındasın. Hakim odur. Her ne yaparsa o yapar. Hiç kimsenin yapabileceği bir şey yoktur. Şemr-i Melʿun seslendi: Ey deli, yazık! Benim iki taze delikanlı oğlumu öldürdün. ʿAli-yi Divane: Ey bedbaht, uğursuz utanmadın! Kerbelâ'da Hz. İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- şehit ettin. Yazık! Servi gibi boylu posludan, gül yüzlüden endişelenmedin. Onun gül bahçesinde iki parlak reyhan açılmıştı. Sen ve oğlun ne kadar köpekleşeceksiniz, deyince Şemr-i Melʿun onu öldürmek istedi. Ordusu: Ey emir, sabret dedi. Yezid kaygılanmaktaydı. Yezid canlı olarak ele geçirildiğini bilsin. Yoksa, neden canlı yakalayıp getirmedin der. Her kim dönüp baksa, beğenir güzel ve aferin der. Böyle yiğidi prangalı hapis ediyor, demiştir. Başka biri, İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başlarını götürdün. Sana ne kadar değer verdi. Eğer canlı götürsen sözüne kim karşı dururdu. Şemr-i Melʿun bu sözü makul görüp emretti: ʿAli-yi Divane'yi deveye bindirip Şam'da dolaştırınız, demiştir. Bir süre sonra Şam'a yaklaşmışlardı. Şemr-i Melʿun Dımışk'a geldi. Sonra tüm havaricler karşılamaya çıktı. ʿAli-yi Divane'ye gözü

denk geldi. Olağanüstü iyi savaş yapıldığını gördü. Tanıdık tanımadık herkes onun hâline inleye inleye ağlıyordu. Bu yiğide Yezid-i Pelid yazık etmiş, demişlerdi. Kıssa: Yezid'in huzuruna çıkıp duâ etti. Beyit: Küçük başınla çimenlikte eşekler oynasın. Kursağından kalanları itler koşturup oynasın, deyip duâ etti. Pek çok yerini edeple öptü. Yezid-i Pelid sordu: Ey, Şemr ne ettin? Şemr-i Melʿun: Ey, Emire'l-fasıkin! İki genç oğlumu sana kurban verdim. O yaşlı Saluk'u öldürdüm. Ordusunu yok ettim ve ortadan kaldırdım. Oğlu ahir zaman fitnesiydi. Onu yakalayıp bağlayıp getirdim, dedi. Kıssa: ʿAli-yi Divane'yi kelepçelenmiş şekilde **[130]** [içeri] soktu. Yezid; güzel yüzlü, cesur, kahraman yiğide baktı. Gâyet uzun boylu, kaşları ay gibi güzel bir savaşçıydı. Lanetli Yezid, o güzel huylu gencin yüzüne hayran oldu. Ama ʿAli-yi Divane kelepçeli hâldeyken bile hiç kimseden çekinmedi. Selam da vermediler. ʿÖmer-i necis ʿAli-yi Divane'ye bakarak ey edepsiz! Emire'l-fasıkin'e neden selam vermedin, diye seslendi. ʿAli-yi Divane: Sen nasıl birisin ki benim karşımda böyle sözler söylüyorsun, dedi. O, benim adım necisdir. Saʿd Vakkas'ın oğluyum, dedi. ʿAli-yi Divane: Ey, Saʿd Vakkas'ın oğlu! Emire'l-fasıkin denen kimdir, demiş. Ağlayarak; Ey, vefasız köpek. Ben senden küçüğüm, dedi. Hz. Risalet-penah'ı -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- görmüş değilim ve evlatlarını da görmüş değilim. Baban kaç defa Hz. Risalet-penah'a -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- canını feda ettiğini sen biliyorsun. Sana ne oldu ki yoldan çıkmışsın. Yoldan ayrılıp cennet nimetlerinden mahrum kalmışsın. Kerbelâ'ya gidip Fırat suyunu Resulullah'ın evladına vermemişsin. Hz. Peygamber'in evlatlarını şehit etmişsin. Babanı Allah'ın peygamberi önünde utandırdın. Müminlerin emiri İmam Hüseyin'dir. Ondan sonra İmam Zeyne'l-ʿAbidin'dir, dediler deyince ʿÖmer-i necis engel oldu. Söz söyleyemedi. Bir fırsatını bulunca ʿAli-yi Divane'ye bakmış. Ey Deli, nasıl birisin ki ululara böyle kötü sözler söylüyorsun, dedi. ʿAli-yi Divane'nin deliliği tutunca bu edepsizi Yezid-i Pelid için aç olarak sıcakta bekletin. Bıktırıp inleterek öldürünüz, dedi. Başka biri de böyle kötü söz söylemesin, dedi. ʿAli-yi Divane: Ey, köpek Yezid! Beni öldüremezsin, demiş. Yanlış kanaate kapıldın. Ama asla ölümden korkmam. Kıssa: Bunu çıkarıp öldürür. ʿÖmer-i necis: Ey, Yezid! Onu tam bir cezayla öldürmek gerek, dedi. Yezid: Ne şekilde öldüreceğiz, dedi. Biri, mancınığa çekip her zaman yüz dayak atmak uygun olur, dedi. Boğazından asman gerek. Biri, diri bırakmak gerek, dedi. Biri, derisini soymak gerek, dedi. Biri, minareden atalım, dedi. ʿÖmer-i necis dönüp **[131]** gözüne mil çekmek gerek. Kör olsun, dedi. ʿAli-yi Divane: Ey kör, içteki göz dışarda olmaz. İçerde göz olmaz. Buna rağmen ʿAli-yi Divane'yi bir çöle götürdüler. Gözlerine mil çekerek bozkıra bırakıp döndüler. Ama ʿAli-yi Divane ağlayarak; Ey Cenab-ı Hak! Ey, yaratan

terbiye edicim! Sen gören ve bilensin, dedi. Benim durumum senin bilgin dâhilindedir! Canımı Hüseyin'e feda ettim. Bu cehennemlik köpekler benim gözümü kör ettiler. Beni bozkırda böyle şaşkın ve ne yapacağını bilemez hâlde bırakma, demiş. Ağlamaktaydılar. Çığlık sesi birden ʿAli-yi Divane'nin kulağına ulaşınca hıçkırarak ağladı: Ey köleler bu tarafa gelin. Benim söyleyecek bir sözüm var, dedi. Kalabalık bir tüccar grubu yakına gelip baktı. Gözleri güzel ama kör. Ey yiğit siz neredensiniz, gözünüzü kim kör etti, diye sordular. ʿAli-yi Divane ben Batı'danım dedi. Düşmanlar galip gelip benim gözümü kör etti. Ben uzun zamandır görmüyorum. Siz nereye gidiyorsunuz? Onlar, biz Medine'ye gidiyoruz, dediler. ʿAli-yi Divane: Ben de gitsem. Beni de Resulullah'ın bahçesine götürür müsünüz, dediler. Onlar kabul ettiler. Onu [da] bindirip yola çıktılar. ʿAli-yi Divane onlara hayır duâ ettiler. Uzun süre sonra Medine'ye yetiştiler. ʿAli-yi Divane ravza-yı şerife giderek ağzını açıp [şöyle] dedi. Nazım: Esselam, yüce üstat! Esselam, ey çölün tazecik gül yaprağı! Esselam, ey! Bu dünya kapısında ne kadar yaşarsam. Yüreğimde senin sevdan, içimde senin arzun olacak. Ey cömert hayır sahibi, her zaman yüz selam gönderirim. Bir aleyküm deyince yüz selam cevabıyla karşılık bulursun. Kutsal bahçeye girerek komşu oldu. Bir zaman sonra bir ordu bölüğü Askalan'a gitti. İki yüz havaric kaçıp Yezid-i Pelid-i Melʿun'un huzuruna çıkıp adalet istediğini söyledi. Yezid, Siz kimlerdensiniz, dedi. O havaricler: Askalan'a gidip vuruşun diye emrettiğiniz kişileriz, dediler. Darir Hazaʿi o gecenin akşamında tüccarın ordusuyla birlikte yola çıkarak gece baskını yapmış. Emiri **[132]** öldürüp bütün orduyu kırmıştı. Biz iki yüz kişi, çok acı ve sıkıntıyla kaçtık, dedi. Yezid-i Pelid kızdı. Ey bahtsızlar! Hangi yüzle kaçarak buraya gelip hoşa gitmeyen haberi söylüyorsun, demiş. Bu soysuzları ve erdemsizleri öldürün diye, emretti. Bu iki yüz havarici it gibi öldürdüler. Yezid dert ve tasa içinde oturuyordu. Tekrar bir topluluk [içeri] girdi. Hepsi yaralıydı. Onlar da adalet [istiyoruz], dediler. Yezid: Siz hangi topluluktansınız, diye sordu. Şikâyetiniz nedir, dediler. Onlar: Biz, Şiraz'a gönderip çağırdığınız topluluktanız, dediler. Yezid: Ne yaptınız, deyince onlar: Şah ʿAlkame denen ne kadar kötü savaşçıymış, dedi. İki oğlu ordusuyla birlikte gelip tüm orduyu öldürdü. Bizi kırdı, dedi. Biz kahramanlık göstererek onun elinden güç belâ kurtulup buraya [kadar] geldik, deyince hepsini suçlu görüp bağlayıp asmış. Yezid-i Pelid, dert ve tasa içinde kaldı. Bir eve girip kapısını sıkıca kapatmış. Önüme hiç kimse çıkmasın, diye emretmiş. Üç gece gündüz olmuş; [dışarı] çıkmamış. Yemek de yememiş. Su da içmemiş. Konuşmamış. Yaptığı işlere pişman olmuş. İşe yaramadı. Vezirleri Mervan-ı har, Ömer As, Serkun Rumî, Tavk İbn Kenane. Bunlar kapıyı açıp girip her biri

hoş geldin ey emir, demiş. Ordun az değil. Neden endişe ediyorsun? Bugün veya yarın bunlar mahvolur, demişler. Kıssa: Bu uğursuz kirli, bu çeşit sözleri işitince gönlü biraz teselli buldu. Yemek getir, diye emretti. Yemek getirip verdi. Bu köpek üç günden beri yemek yememişti. Eşek gibi, evin altına bağlı kaldı. Vezirlerine işin gereğini yapmak gerek, dedi. Askalan'a tekrar atlı asker göndermek gerek; oraya kim gider, demiş. Şemr-i Melʿun'a, Kerbelâ'da hiç kimsenin yapmadığı böyle bir işi yaptın, dedi. Bu çirkin havaric Şemr-i Laʿin ʿÖmer-i necis gidiyor, dedi. Bu çeşit yiğitlik ondan ortaya çıktı. Şehrin dışına taşıp tüm dünyaya yayıldı, dedi. ʿÖmer-i necis çâresiz kabul etti. O zaman, on bin kişilik orduyla Askalan'a yola çıktı. Yezid-i Pelid ondan sonra, Mervan-ı Har'a bakıp Şiraz kapısında, dedi. **[133]** Ömer Sa'd'a karşı nasıl hazırlık yapabilirim. Bu kadar ordumu yok edip ortadan kaldırdı. Şimdi benden ne iş yaptığımı soruyorsun, dedi. Mervan-ı har: Ey emir, Bugün bana izin ver! Sana yarın cevap veririm, dedi. Eve geldi. Kelamullah'ı açıp baktı. Şu âyet çıktı: Yüce Allah demiştir ki; Sizin entrikanız çok tehlikelidir.[586] Şüphe yok ki şeytanın planı [tuzağı] dâima zayıftır.[587] Mervan-ı Har: Bu hîleci kadınla içi rahatlar, dedi. Hîleci şeytan kadının hîlesinin önünde hiç bir şey yoktur. Yani kadının hîlesi çok fazladır. Kadınlar hîlede beceriklidir. Bununla beraber, Mervan-ı har'ın bir halası vardı. Doksan yaşına girmişti. Mervan-ı Har; aldatma, hîle işini yapacağı zaman Yezid'in huzuruna çıktı. Yezid: Ne iş yaptın, diye sordu. Mervan-ı Har: Ey Emire'l-fasıkin! Ben öyle iş gördüm ki yüz kat atlı asker göndersen [de] hiçbir şekilde [başarıya] ulaşamaz, dedi. O, yiğitlerin yiğidi ve bilge aslanıdır. Günlük işler yapmaktadır. Savaşlarda safları parçalamışlardı. O, Darir Hazaʿi ve Şir Saluk'a benzemez. Onda hîle ve aldatmadan başka iş yoktur. Yezid: Öyle düzenbaz ve soyu belirsiz nerede bulunur, dedi. Mervan-ı har: Ey, Emire'l-fasıkin; kurnazlık, mazlum kişiden başkasında olmaz, dedi. Yezid, öyle birini sen bul, dedi. Mervan-ı Har: benim doksan yaşına girmiş hîleci bir halam var. Bununla beraber hîle ve aldatma kitabını çok okumuştur, dedi. Eğer emredersen hizmetine göndereyim. Yezid-i Pelid, gönder, dedi. O zaman Yezid-i Pelid'in huzuruna getirdi. Bahtsız Yezid'in gözü o perişan yaşlıya denk gelince görünüşünden hîleci ve aldatmacı olduğunu anladı. Ey anne, ne iş yaptığımı biliyorsun, dedi. O kadın da ne emredersen hizmette kusur etmem, dedi. Yezid-i Pelid: Bana bir halk topluluğu düşman oldu, dedi. Şimdi istesem ordu gönderip yerle bir etmiştim. Ondan sonra içimi rahat ettirmeni istiyorum. Hayatta olduğum sürece sana duâcı ve minnettar olurum. O

[586] Yusuf sûresi 28. âyet. Diyânet Vakfı Kur'ân Meâli.
[587] Nîsā sûresi 76. âyet. Diyânet Vakfı Kur'ân Meâli.

melun kadın bu sözü işitince kabul ettim, dedi. Canım vücudumda olduğu sürece sana feda ederim! Elimden gelecek bir hizmetim olursa eksik etmem, dedi. Yezid-i Pelid, o cehennemliğe sözler verdi. Çok [miktarda] altın **[134]** verdi. O perişan kadın: Hazînenin kilidini bana ver. Kilidi yalnızca kendim alayım, dedi. Yezid anahtarı verdi. Bu bahaneyle hazîneye girdi. Bir miktar inci, atlas, ipekli kumaş ve büyük eşyalardan aldı. Ayrıca on iki siyah uçlu çok sayıda tuğ direkleri, kara atlas kumaştan hazırlanmış dört yüz sandık. Bunlarla beraber dört yüz siyah giyen köle ve dört yüz siyah giyen cariyeyi alarak, kendi mülküne yolladı. O sandıkları, iki yüz tane deveye yükledi. Kölelerini enfes, kara giysilerle kırk adet Kuran'la ve kilimlerle atlara bindirdi. Kendisi de siyah elbise giydi. Hacı giysisi giydi. Kendisi de Bibi Hacer adını aldı. İnsanlara: Menzile gideceğim zaman sancak ve çadırlar dikin, demiştir. Her kim soracak olursa bunlar Mekke'den gelmişler, adı Bibi Hacer'dir deyin, dedi. Hz. İmam Hüseyin'i Kerbelâ bozkırında şehit ettiklerini duymuşlar. Mezarlığın yakınında imam olmuşlar. Oraya gidip ömürlerini imamın ravzalarında geçiriyorlar, demiş. Ordu da gerek, dedi. Yezid, kim gidiyor diye sordu. Soyu belirsiz Mevkuf Şamî oturmuştu. Hanedanın eski düşmandı. Ben giderim, dedi. Beş bin havarici yanlarına alıp o melun hîleciye verdiler. Ey Mevkuf, sen benden bir miktar uzakta yürü, dedi. Benim taşınacağım konağa sen oturup yerleş. Haberin olsun. Eğer sana haber gönderirsem geciktirme. Benim emrime göre iş yap. Bu aldatma ve hîle bizim isteğimize göre olacak. Mevkuf kabul etti. Şimdi bu söz burada dursun. Destanı dinlemek gerek. ʿÖmer-i necisin on bin havaricle Askalan'a Darir Hazaʿi üstüne gideceği zaman ʿÖmer-i necis on bin havaricle Askalan'a yola çıktığında o yerde Ebu'l-fetuh denen bir kişi vardı. Saluklardandı. Kendisi Askalan evlatlarındandı. Cesaretli, şöhretli, hızlı biniciydi. Kül rengi atı yürüyerek kovalayıp yakalardı. Hz. Şah-ı Merdan ʿAliye'l-murtaza'ya hizmet etmiş ve Kelamullah'ı hatmetmişti. Hz. İmam Hüseyin'in huzurlarında [işleri] çekip çevirerek hizmetlerini görmüş **[135]** o kişi Darir Hazaʿi'nin otağına girdi. Darir Hazaʿi: Ey, bilge komutan! Nereden geliyorsun? Adın nedir, diye sordu. O, adım Ebu'l-fetuh'tur, der. Askalan evladıyım. Yezid-i Pelid'in huzurundan geliyorum. O, Pis'i on bin havaricle gönderdi. Ben önden gelip sana haber verdim. Darir Hazaʿi: Ey, genç! Ne dilersen ben sana vereyim, dedi. Ebu'l-fetuh: Ben ne isteyeyim. Allah rızası için geldim, dedi. Darir Hazaʿi onun hakkında hayır duâ diledi. Dönüp Ey müslümanlar yüce Allah'tan gelene razı olun, dedi. Yüce Allah sizlere sabır ve olgunluk versin. Hz. İmam'a hürmet edenler cömertlik ve büyük karşılık bulacaklar. Şimdi bu işin çâresini bana gösterin. Ne yapmak gerek, dediler. Orada örtülü ulular varlardı. Onlar: Ey,

hükümdar! Her ne iş yaparsan sana kulluk ve hizmet ederiz, dediler. Bazıları: Kalemiz sağlamdır, dedi. Kale kapılarını gömeriz. Havaricler gelince her yandan ortaya çıkar. Çâre bulamayınca dönüp gider, dedi. Darir Hazaʿi: Bu iş gerekli değil, dedi. Yapılacak iş şudur; Kadınlardan başka küçük ve büyük, köle ve özgür hepimiz çıkacağız. O melun kirlilerin önünü keseriz. Kerbelâ'ya gidip Mustafa'nın evladına Fırat suyunu vermeyen, onları şehit eden o havariclerden kesilenlerin kanını isteriz. Onların huzur dolu temiz ruhları bizlerden razı olsunlar, dediler. Hepsi ağlayıp Allah'ın bağışlaması ve bereketi üzerine olsun, dediler. Cesaret gösterdin. Şimdi şahit ol! Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- evlatlarına evlatlarımızı, mal ve mülkümüzü feda ettik, dediler. Darir Hazaʿi, hazînelerin kapısını açıp kim isterse kendine lazım olanı kendi eliyle alsın, dedi. İster altın ister silah, her ne isterlerse aldılar. Kalenin yıkılan yerlerini onardılar. ʿÖmer-i necis kale kapılarını kapatıp Seddi İskender gibi yığınak yaparak hazırlamış. Bir süre sonra Mahan'ın ordusuyla gelerek kalenin altından çıktığını görmüş. Yeri güçlendirmiş. Kalenin burçlarının açıklıklarını sağlamlaştırmış. ʿÖmer-i necis bunu görüp hayran **[136]** kaldı. Kale kapısından vah Hüseyin, vah şehit, vah garip diyerek sesler yükselmektedir. Yer gök titredi. Kıyamet mi koptu, demiş. ʿÖmer-i necisin korkudan ödü patlayacak kadar oldu. Ellerinde asalarla sırtlarında kalkanlarla bölük bölük siyah giysili atlı askerler gördü. Başları örtülü piyadeler ve Rüstem, Sam, Neriman destanındaki gibi ünlü on bin atlı asker gördü. Nazım: Pusu kurduğunda yayı gerip ok atarlar. Başını gökten yere indirirler. Ama siyah sancağın parçasına altınlarla birlikte ulaşmışlardır. Yüce Allah demiştir ki; Allah size yardım ederse artık sizi yenecek hiçbir kimse yoktur.[588] Darir Hazaʿi sancağın dibine gelmektedir. Sakalının yarısı beyazlamış, kara kaftan giymiş, tüm değerli eşyalarıyla silahlı ve donanımlı olarak hazırlanıp gelmiştir. On bin atlı asker, beş bin piyade hepsi bir yürekten dizgini dizgine, mızrağı mızrağa vurup dışarı çıktılar. Havaricler orduyla savaşa girişince kargaşa meydana geldi. ʿÖmer-i necis, yazık Rüstem'in pazarcısı olan kumaş satıcısına bu yolu, eğitimi [ona] kim verdi, demiş. Öfkesi arttı. Kıssa: Bu iki ordu birbirleriyle karşılaşıp safları düzenleyip oyunculuklarını gösterdiler. Darir Hazaʿi meydana çıktı. Kahramanlığını gösterdi. Havaricler hayran kaldı. ʿÖmer-i necis beni bilir misin, dedi. Ben o taş ve tuğla arasında kalan tüccarım, dedi. Hz. Risalet-penah -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- beni kurtardı. İki dünyada beni padişah kıldı. Bugün lütuf, hanedan üzerinedir. İki günlük

[588] Āl-i İmrān sûresi 160. âyet " اِنْ يَنْصُرْكُمُ اللهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْۚ وَاِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهٖۗ وَعَلَى اللهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ"

geçici dünya için ahiretten mahrum kaldın. Sen görüp bildiğin Mustafa'nın evladına kılıç çektin. Ey ʿÖmer-i necis! Dünya babana ne fayda verdi ki sana da fayda versin, dedi. Şimdi gel! Her ne kadar o zaman ben yoktuysam da bugün şehitlerin intikamını alıveririm, deyince ʿÖmer-i necis kızıp bağırdı. Meydana çıkıp Darir Hazaʿi'nin başını kim kesip bana getirebilecek, dedi. Allah diye bağıran bir havaric meydana çıkıp Darir Hazaʿi'nin önünü kesip kılıç savurdu. Darir Hazaʿi, kılıcın arkasıyla vurup [o] kılıcı parça parça ettiler. Kabzayı fırlattı. Darir savuşturdu. Sıra Darir'e geldi. Kılıçla zincire öyle vurdu ki zincir iki parçaya **[137]** bölündü. Ruhunu cehennemin sahibine gönderdi. Müslümanlar sevinçle [davul] çaldılar. Sancaklarını dalgalandırdılar. Ondan sonra fesleğen zamanı diyen bir havaric geldi. Mızrağı Darir'in göğsüne nefretle gönderdi. Mızrağı fırlatıp öyle vurdu ki bir tarafa düştü. Bir anda cehenneme gitti. O, yandan bir havaric geldi. Yüz yüze gelip sopa attı. Darir sopayı çekip alıp başına öyle vurdu ki darmadağın oldu. Kıssa: Şimdiye kadar yirmi bir havarici cehenneme gönderdi. Sonunda ʿÖmer-i necis öfkelenip savaş meydanına girip bağırdı. Ey, saygısız Ebu Turabî, Emire'l-fasıkin'in sevenlerine yaptığın iş nedir! Kerbelâ'da Hüseyin'e yapmıştım, sana da yapmaya geldim. Darir Hazaʿi'nin gözlerinden yaş akarak; Ey bahtsız, soyu belirsiz canına ne işler yapıyorum gör, dediler. ʿÖmer-i necis saldırıya geçti. Darir Hazaʿi bu taraftan çarçabuk yetişip kuşağına el atıp attan indirerek götürmüş. ʿÖmer-i necis kendi ordusuna dönüp bağırdı. Ey, Yezid'in hizmetkârları beni alıp kurtarınız, demiş. Tüm havaricler Darir'i ortaya alıp kuşattı. Darir Hazaʿi o köpeği bağlayıp kafirlerle savaşmaya başladı. Savaş sırasında üzerine bağlı kuşağı çözülüp yere düştü. O esnada bir havaric yetişti. Kılıçla Darir Hazaʿi'nin mübarek başlarına saldırdı. Kalkan tuttu. Kalkandan geçmedi. Atın boynuna değip gitti. At düştü. O, bir tek yaratıcıya inanan müminin bir ayağı atın altında kaldı. ʿÖmer-i necis atın altında rakibinin yattığını gördü. Gelip kılıç ile vurmak istedi. Kaleden, Darir Hazaʿi'nin kız kardeşinin dikkatini çekti. Bir bineğe binip yüzüne örtü çekerek geldi. Havaricin vuracağını gördü. Fatıma, nara atıp dedi ki; Ey, soysuz! Elindeki kılıcı, yatan kişiye doğrultanı nerede gördün deyip eline kılıç alıp başına öyle vurdu ki, başı vücudundan ayrılıp on adım yere düştü. Binekten kendini yere attı. Erkek kardeşinin kolunu tutup çık deyince **[138]** ağabeyi kalkıp ata bindi. O iki cesur aslan yavrusu, havaric ordusuna saldırdı. Fatıma'nın sancaktarını cehenneme gönderdiler. İslâm ordusu arkadan tekbir, salavat getirip kafir ordusuna hücum etti. Savaş kaybedildi. Havariclerin kanı deniz olup aktı. Kıssa: Bu savaşta iki bin havaric ele geçti. Beş bini

cehenneme gitti. Diğerleri kaçtı. Yoldaşları, o nedenle Allah'ın güçlü yardımı sayesinde gösterişli bir şekilde Şah Askalan huzuruna gelip durdular. Her türlü malı elinde tutuyordu. Orduya paylaştırıverdiler. Muhtaçların hepsi, neşeli ve sevinçliydiler. Allah her şeyi bilendir. Şimdi, hîleci kadın destanından iki kelime söz işitmeli: Ama o bahtsız, soyu belirsiz, hîleci kadın Şiraz yönüne doğru gitti. Bir menzile ulaştı. Kara çadırı ve bayrakları dikti. Matem tutup vah Hüseyin, vah şehit dedi. Bütün halk adak ve duâ ile yemek getirip veriyorlardı. En sonunda Şiraz'a ulaştı. O yere bir ay kız geldi. Kara çadır ve kara sancağını dikti. Çadırın üstüne kara kilim örttü. Bu soyu belirsiz, hîleci kadın açıktan yas tutmaya başladı. Şiraz halkına, Bibi Hacer'in Kerbelâ'ya gittiği hayırlı haberi ulaştı. Hepsi adak adayıp duâ ediyorlardı. Onun durumuna müslümanlar inleye inleye ağladılar. Hepsi onun öyle ağlama ve inlemede olduğunu görüp kendilerinden geçtiler. İki gün bu olayı izlemekle geçti. Şah ʿAlkame'ye Bibi Hacer denilen ortaya çıkmış. Hz. İmam Hüseyin'in matemi için Kerbelâ'ya gidiyormuş, diye haber verdiler. Ey, âlemin hükümdarı gidip gönül alıp iltifat etseniz memnuniyet oluşturur, dedi. Şah ʿAlkame oğullarına seslendi: Ey, sevgili evlatlarım. Bir parça altın alıp o Hacer [adındaki] kadının huzuruna gidin. Benim için özürler dileyin. Babamız bağlılık bildirmek için geliyorlar, deyin. Bu şehzadeler bağlılık bildirmek için geldiler. O melun kadına, şehzadelere bağlılık bildirmek için geldiler, diye haber yetişmiş. O melun kadın için şehzadelere hizmet etmeye geldiler, demişler. Vah Hüseyin, vah şehit, vah garip diyerek ağlama ve inlemeye başladı. Şehzadeler çadırın eşiğine yaklaşınca onun inlemesini işitip ellerinde olmadan ağlamaya başladılar. O, **[139]** sinsi soyu belirsiz, o iki şehzadenin başını kucağına almış. Ey sevgili evladım, ey ciğer köşem ve gözümün nuru! Rahmet madeni sizlerin olsun, diye haykırıyordu. Yüce Allah hayırlı karşılıklar versin. Mustafa'nın evladı için eziyet ve zorluk çektiniz. Şehitlerin ruhu sizlerden razı olsun! Bu makbul işle ahiret evini inşa edecekler. Ondan sonra Kur'an'ı hatmedip sevabını şehitlere bağışladılar. Çâresizlikle; Ey evlat, tuhaftır ki babanız beni görmeyerek burada yalnız bıraktı, dedi. Böyle yapmaz diye ümidim vardı. Yardım edip ben çâresize gelseler ne olurdu! Bu şehzadeler: Ey, ulu babamız ve [beraberindekilerin] hepsi sizi görmek için geliyorlar, dediler. Şimdi babamızın haberi yok, dedi. Şimdi öğrendik. Yürüme zahmetine katlanıp biat için geldik. Babamın sizin bağlılık bildirmenize büyük arzusu var, demiş. Dönüp babalarının huzuruna gelmişler. Ey baba, çok mümin kadınmış, dediler. Onu överek ondan çokça bahsettiler. Ona saygı ve hürmetle bağlılığınızı bildiriniz, bu ona layıktır. Şah ʿAlkame; bütün büyük, küçük, siyah köleler ve özgürler Bibi Hacer'e bağlılık bildirsin, demiş. Onun hizmetine girin demiş. Kendi hazînesini açtırıp altın, gümüş nefis

şeylerden baştan aşağı [her şeyden] aldırıp yola çıktılar. O, hîleci soyu belirsize ve o havarice Padişah ʿAlkame tüm halkla gelmektedir, diye haber ulaştı. Yürüyüp karşılasınlar, diye emretti. O mümin yetişti. Bu soyu belirsiz, Şah ʿAlkame'nin karşısına çıktı. Şah ʿAlkame: Esselamu ʿaleyküm ey Bibi Hacer, dediler. O hîleci, işe yaramaz soyu belirsiz de: ve ʿaleyküme's-selam, dedi. Ey, komutanlara zarar, Yüce Allah, Resulullah'ın evladının mateminde sana cömertçe sabır ve tahammül versin, dedi. Bunu duyup ağlamaya başladılar. Birbirleriyle kucaklaşıp inleye inleye ağladılar. Bunların ağlamasından yer, zaman, yer sahibi, mekan, dağ, bozkır, çöl, havadaki kuş, denizdeki balıklar ağladılar. O hîleci, Şah ʿAlkame'nin elinden tutup çadırına girdi. Güzel bir yere oturttu. Makte'l-nameye başladı. Nazım: Senin yokluğundan ne çok çektim.

[140] Ağlayıp inleyip oturmuşlar. Halk bu arzu içinde, yazık Hüseyin'e ey Hüseyin. Yiğit arzuyla istemekte, o bununla kazanacaktır. Bu övünç hepimizin, bu hepimiz için gereklidir. Kıssa: ağlamak ve inlemekten huzur bulduğunda sofra kurdurup yemek getirtti. Kur'ân-ı Kerim'i hatmettiler. Sevabını şehitlere bağışladılar. Sonra o soyu belirsiz: Ey Şah, ne oldu, dedi. Ben garip, çâresiz matemlinin hâlini hatırını sorsan! Ben açgözlülük ettim. Herkesten önce bana doğru adım atsan, başım göğe ulaşır! Tamamen matemzedeyim. Sen yaralı ve matemli misin? Yoksa yaralı ve matemli değil misin, dedi. Şah ʿAlkame ağlayıp benden bu günahı kaldırsınlar, dedi. O zaman, o kalabalık; Peygamberin evladı, Hz. İmam Hüseyin'i şehit ettiler. Ben bu yara ile bir başıma değilim. Dâima, Mustafa'nın evladının kederi içindeyim. Ayrılık hüznüne tutulmuşum. Ben sizin geldiğinizden habersizdim; yoksa bağlılık bildirmeye gelirdim. O hîleci Şah ʿAlkame'den bu sözü işitince içi huzurla doldu. Şah ʿAlkame bu beyti okudu. Beyit: Adımlarının şerefine evim var demeyeceğim. Kimsesiz ve çâresizim bir köşede viranem var. Şehre girip mekânımı şereflendirseler ne olur! O hîleci, hayır duâ etti. Yüce Allah hayrının karşılığını versin! İmam Hüseyin'i gidip ziyaret etmek maksadındayım, dedi. Onun kabrine komşu olsam! Kalan ömrümü orada geçirsem! Ben âciz ve güçsüz biriyim. Benim ağlamak ve inlemekten başka bir iş elimden gelmez. Sizin gibi erler düşmanla savaşıp şehitlerin kanlarını bu zalimden isteseniz, dedi. Şah ʿAlkame'ye altın, gümüş ve eşyalar getiren o soyu belirsiz, perişan yaşlı, başka yaşlıydı. Dört ayak üzerine durup yalvardı. Ondan sonra hayırlı dilekte bulunup kaleye girdi. O işe yaramaz soyu belirsiz, zamanın değerini bilip çabucak şehre gitsin ve şehrin önünde görünsün, diye Mevkuf Şamî'ye adam gönderdi. Bu haber Mevkuf Şamî'ye ulaştı. Bunun üzerine Şah ʿAlkame'ye dışarıdan çok sayıda ordu geldi, diye haber gönderdi. Şah ʿAlkame'nin **[141]** kalbine bir

ayda iki defa ordu gönderdi, kırdım. Şimdi elbette daha çok ordu göndermiştir, demiş. Halk sığınağa geçsin! Kapıların arkasına yığınak yapsınlar, diye emretti. Bütün halk: Ey âlemin padişahı o çâresiz mazlum dışarıda kaldı, dedi. Senin ordunun ayağının altında ezilip çiğnenir. Yarın kıyamette cevap vermek gerekir, dediler. Şah ʿAlkame o soyu belirsizin çadırına gitmiş. Sakın bu kirli kafirlerden bir zarar gelmesin! Bu havaricler Yezid-i Pelid'in huzurundan benimle beraber savaşmak için geldi. O hîleci kadın: Ey, babayiğit! Sen bizim kederimizle dertlensen! Senin derdini Mustafa'nın evladı çeker. Siz gidiniz! Ben giysilerimi ve mallarımı toplayıp şehre gireyim. Bu değersiz vücudumda hâlâ canım vardır. Senin ayağının izinde, Hz. İmam Hüseyin'in yolunda bunu feda etmeliyim! Şah ʿAlkame dönüp şehre girdiler. Ama hîleci kadın malzemelerini yükleyip kendisi tahtırevana geçti. Bu şekilde kaleye girdi. O mektup Mevkuf Şamî'ye ulaştı. Açıp baktı. Ey, Maʿruf, şimdi girip şehre girmelerine izin verme, yazmıştır. Şah ʿAlkame bu hîleci kadını göçebe çadırında tuttular. Ondan sonra cehennemlik Maʿruf'un şehre girmesine izin vermediler. Ama müslümanlar son iman gücüyle gece ve gündüz emir bekleyerek baş üstüne diyerek kaleye başı dik tutarak yürüyorlardı. Cuma günü oldu. Şah ʿAlkame iki oğlu ve tüm dostlarıyla camiye geldi. O hîleci, fırsatı değerlendirerek, ağlama inlemeyle dolu bir mektup yazıp Maʿruf'a gönderdi. Anlamı şudur: Zaman değerli, kurnazlıklar yapma! Çabucak yetiş, gel, demiştir. Kirli Maʿruf, ordunun hepsi atlansın, diye emretti. Bütün ordu ata binip kapının dibine geldi. Böylece savaşırlar. Bu melun hîleci soyu belirsiz, kapıya hücum etti. Dört yüz havaricle kapıya gelip kapıdaki gece bekçilerini şehit etti. Kapının kilidini kırıp açtı. Maʿruf ordusuyla şehre girdi. Mescit camiye gelip ordusunu, Şah ʿAlkame'nin iki oğlunı tüm dostlarıyla tutsak aldı. Diğerlerini öldürdü. Kanlar su yolu gibi akmaya başladı. **[142]** Bazısını namaz sırasında şehit etti. Bazısı dağılıp kaçtı. O temiz mütedeyyin mezhebli iki oğluyla birlikte o melunun karşısına çıkmış. Şah ʿAlkame'yle göz göze gelmiş. Gülerek Ey ʿAlkame kendini nasıl görüyorsun, demiş. Bu kadar geçmişte böyle tuzak, hîle gördün mü, işitip anlattın mı, dedi. Nasıl tuzağa düşürdüm! Şah ʿAlkame: Ey soyu belirsiz bu işi kıyamete bıraktım. Senin hakkında kötülük ettiğim yok, demiş. Şah ʿAlkame'yi, iki oğluyla birlikte tutsak edip arkasındaki hanedan dostlarıyla birinin eşini ve çocuklarını esir almış. Hazîne ve define, mal ve hayvanları yağma edip yükleyip Şam yönüne doğru yola çıkmış. Her ulaştığı yerde konaklar, beraberindekileri güneşte bırakır, kendisi gölgede şarap içerdi. Bunlara yiyecek de su da vermezdi. Bu eziyetlere devam ediyordu. Şah ʿAlkame oğlanlarına ve dostlarına bakarak; Ey aslan yiğitler cesaretli olunuz, dedi. Bu, işe yaramaz

havaricler Kerbelâ'da Mustafa'nın evladına su vermediler. Sizler yüce Allah'ın izniyle Mustafa'nın Ehlibeyt'inin sevabını bulacaksınız. Dokuz gece ve gündüz boyunca bu eziyetlere devam ediyordu. On gün olmuştu. Bir bozkıra gelip yerleşti. Müslümanları güneşe koyup kendisi çadırın gölgesinde oturdu. Müslümanlar kelepçeli hâlde çok eziyet çektiler. Bütün sevenler susuzluk, susuzluk diyorlardı. Hepsi canlarından ümit kestiler. Şah ʿAlkame; ah çekip yüzünü yere koyup ihtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına yalvarıp duâ etti. İlahi, sen güçlüsün her yerde varsın! Sivrisineğin dişini Nemrut'a yok edici kılıç yaptın. Bir bölücü Timur'un hükümetini, elinde mum yaptın. Gökyüzünün hazînesinden Salih'in devesini taştan çıkardın Ey, Allah'ım, gönlü yakmakla gizli ilmin onu nurlandırmıştır. Ey bir olan Allah'ım! Yaralı gönüllerin feryadısın. Ey, Allah'ım! Ey padişah! Seher vakti uyanıkların kargaşasına yardım edensin. Ondan başka ilah yoktur. Sen biz çâresizlere, dertlilere yardım et. Biz âcizlere kurtuluş ver, diyerek bu duâda ve yalvarmaktaydılar. Ansızın çöl tarafından **[143]** bir topluluk ortaya çıktı. Nazım: Halk Mevla'ya [yalvarıp] çok ağlamaktaydı. Çölün eteklerinden çıkıp geldiler. Dünyanın her tarafında sen varsın. Göğün yedi katında sen varsın. O hâlenin arasından bir sancak öne doğru çıktı. Baktılar ki yirmi parça kumaştan kara sancak ortaya çıktı. Bin tane cesur adam, yirmi alametle heybetli bir şekilde geliyorlardı. Mübarek sakallarının iki tarafı beyazlamıştı. Baştan ayağa kara elbiseliydi. Nazım: Siyah giysi giyildiğinde büyük lale bahçesine dönmüştür. Aydınlık vakitte karanlığın ortaya çıktığı görüldü. Örtünün ucuna güvercin tüyü koymuş. Hacı giysisi giymişti. Fermanı baş köşeye koymuşlardı. Yürüyen alaca atı, taklit [malzemelerle] ve süslerle süsleyip sarı çıngırağı yük hayvanının boynuna asmışlardı. Altın sopayı omzuna atmışlardır. Ön ve arka tarafında hafızlar İnnâ Fetehnâ'yı okuyorlardı. Piyadeler, o meydanın yiğitlerine ve Allah'ın aslanına görünmek için geliyorlardı. O aslan yiğidin gözü, birden o bağlı müslümanlara denk geldi. Bir piyadeye haber getir, diye emretti. O piyade çarçabuk gelmiştir. Ordunun içinden doğru bir haber öğrenince [ruhu] hafiflemiş. Ey, hükümdar! O Yezid-i Pelid'in ordusu, Şah ʿAlkame'yi iki oğlu ve dostları ile bağlıyken Yezid'in huzuruna götürüyormuş, diyerek haber yetiştirdi. O cesur yiğidin ve aslan evlatların ağzından bir ateş çıkınca ateşin alevi gökyüzünü aydınlatmış. Mübarek başını açıp vah Hüseyin, vah şehit, vah garip, vah mazlum, vah merhuma, diyerek bağırmış. Bu bahtsız kirlilere; Vurun, o çâresizleri kurtarın, diye emretmiş. İslâm ordusu, nara atmış. Hızlıca at sürmüşler. Bahtsız cehennemlik Mevkuf, o kirli ve kindarların tarafına yönelince silahlı ve donanımlı bir şekilde yük hayvanına bindi. Cehennemlik köpek ata bindi. Bu sevenler, Yezid'in ordusuyla Allah Allah sesleriyle karşılık vererek savaşa girdiler. Mücâdeleyi

kaybetmeleriyle havariclerin kanı nehir olup aktı. Ölülerin cesetlerinden tepe yığınları ortaya çıkarıyorlardı. Kıssa: Babayiğit, ciğerden [gelen] bir nara atarak; Ey soyu belirsiz sen kimsin, demiş. O, ben Mevkuf Şamî'yim. Ben bu orduyla **[144]** Emire'l-fasıkin'in huzurundan geldim. Bu günahkarları Yezid-i Pelid'in huzuruna götürüyorum. Sen kimsin ki benimle yüz yüze geldin! Bunlar: Ben İmam Hüseyin'in hizmetkârlarındanım, dediler. Kerbelâ'da yoktum. Hizmete gitmiştim. O uludan şimdi bir damla kan dökmüşsün. Şimdi bak! Her bir damla kana karşı yüz bin havarici cehenneme göndereceğim, dedi. Köpek Mevkuf: Ey delikanlı adın nedir, dedi. Benim elimde adsız ve ünvansız ölmezsin, dedi. O yiğit: Ey kötü iş yapan köpek, adımı sorup ne yapacaksın, dedi. Benim adım kılıcımın yüzünde, okumun başında, sopamın sırtındadır, deyince o bahtsız Mevkuf'un siniri tepesine çıkmış. Bağırıp çağırmış. Ey, babayiğit! Kendini bu şekilde çokça övüyorsun. Bakalım yiğitlikte ne kadar hünerlisin. Bu kılıcı benden al [bakalım], demiş. O uğursuz, yiğidin başına kılıcını fırlattı. O yiğit, o lânetlinin kılıcının kendine doğru geldiğini gördü. Dikenli sopayı, göbeği ve başı arasında tuttular. O kötü tabiatlının kılıcı dikenli sopaya değince parça parça olup yere düştü. O kötülük dolu zihinden keder dumanları tütmüş. Çok kederlenmiş. O yiğit, kayzerin atını tutup geri çevirdi. O sersem, süngüye tekrar el attı. O yiğit göz açtırmadı. Sopayla başına öyle vurdu ki, o bahtsız kalkanla kendini korudu. Ama kalkan başına çarpınca başı bedenine çarpmış. Bedeni bineğe çarpınca bineği de yere çarpmış. Sürme gibi dağılıp parça parça olup cehenneme gitmiş. Hanedanın dostlarındanlardı. Onu peygambere -Allah onun şanını yüceltsin ve ona selam olsun- gönderip o cehennemliklerle savaşa girişti. Sanki kıyamet kopmuştu. O soyu belirsiz, sinsi kadın kaçmış. Şam yönüne doğru yola çıkmıştı. O babayiğit yetişip tabancayla ateş etmiş, attan düşürüp bağlamışlar. O bahtsız melunların hepsini öldürdüler. Şah ʿAlkame'nin huzuruna mal ve mülklerini getirdiler. Selam verdiler. Şah ʿAlkame selama cevap verdi. Zincirden yapılmış kelepçelerini çözdüler. Hep birden kalkıp havariclerin otağına oturttular. Hz. İmam'ın matemini tuttular. Ağlamaya başladılar. Kur'ân-ı Kerim'i hatmedip şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Ondan sonra Şah ʿAlkame o gösterişli yüksek ışığa bakarak; **[145]** Ey özgür kişi, siz kimsiniz, dedi. Bana Şah ʿAlkame-yi Şirazî derler. Yirmi bin kişilik havaric ordusunu Kerbelâ'ya Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- üzerine göndermiş. Mübarek başı getirirken ben çıkıp o kafirleri perişan ettim. Allah'ın lâneti Yezid-i Pelid'in ihtiyat askerleri dönüp geldi. Onların hepsini yenip yerle bir ettim. Sonra bu soyu belirsiz hîleci kadın, hîleyle beni, evlatlarımı ve dostlarımın bir kısmını tutsak etti. Yezid'in huzuruna götürürken siz

bizi kurtardınız. Sizin kim olduğunuz şimdi ortaya çıksın, dediler. Onlar: Ey, Şah ʿAlkame! Ben Musib İbn Muhammed İbn Fassal İbn Eşfa Hazaʿi'nin öğrencisi, Şir-i Yezdan ve Şah-ı Merdan'ın hanedanının evladı, ʿAli İbn Ebi Talib'im, dedi. Rum yönüne doğru gitmiştim. Dönüp geldiğimde Hz. İmam'ın şehit olduğunu işittim. Bu tarafa gelmemin sebebi budur, dediler. Şah ʿAlkame: Ben de habersizdim, dediler. Bir süre önce haberdar oldum. Bu bahtsızlar ahiretten yüz çevirmişlerdir. Mustafa'nın evladının başını acımasızca kılıçla ayırmışlar, dediler. Bu yüzden bütün sevenler dönüp Şiraz'a gelerek yerleştiler. Şehitleri defnettiler. Kaleyi tamir etmek için emir verdiler. Her tarafa dağılmış halkı topladılar. Ama o soyu belirsiz, ayyar ve hîleci kadını getirip kulak ve burnunu kesmiş. Cehennemlik iki kafirin alnına lânet mührünü basmış. Yazı yazdırıp başına ve boynuna asmış. Anlamı şuydu: Ey, Yezid-i Pelid! Bu senin yaptığın nasıl iştir? Sen peygamberin evladına acımayarak esir ettin. Hz. İmam Hüseyin'in mübarek başını vücutlarından ayırdın. Allah'tan korkmadın. Hanedanın dostları kalmamıştır, demedin mi? Kan davası gütmüyorsan neyi düşündün? Hiç taraftar kalmamıştır. Halifeliğin sana kaldığını söyleyip bu işi yapmışsın. Ben Musib'im. Devletin ayağına baltayla hücum ettin. Ben huzur içinde yatmana izin vermeyeceğim. Şimdi iyilik görmeyeceksin. Gözüne uyku girmeyecek. Ben mübarek şahın hükmündeki öğrencisiyim. Hz. İmam Hüseyin'in âciz hizmetçisiyim. **[146]** Yedi yaşımda Hz. ʿAli bana yazı vermişlerdi. Ben, Rum yönüne doğru gitmiştim. Eğer burada olsaydım sen imama kılıç çekemezdin, dediler. Diğer söz şu ki: Cesur erkek kardeş İmam Muhammed Hanifiye'dir. Onlar, Yemen yönüne doğru gitti. Yine [diğer] bir erkek kardeşi Eba ʿAli'ydi. Onu Yemen padişahı öldürdü. Şimdi İbrahim Eşter ve Abdurrahman Eşter ve Zeyd, Ömer ve Maʿdi Kereb'le onun kanını [dökmek] istiyorlar. Ordular bugün ya da yarın oradan döndükten sonra her yönden onların yardımına gelmişlerdir. Ey uğursuz, sana saldırıp vücudunu tahtın üzerinden tahta tabuta çekiyorlar. Eğer istersen, bizim elimizden kurtulabilirsin. İmam Zeyne'l-ʿAbidin ve Ehlibeyt'i bağlamışsın. Ehlibeyt'in mübarek başlarını hazînende tutmuşsun. Kerbelâ'ya ulaştırıp vücutlarıyla buluşturmaları için Ehlibeyt'in mübarek başlarını İmam Zeyne'l-ʿAbidin'e ver! Hilafeti Zeyne'l-ʿAbidin'e ver. Hilafete layık olan odur. Eğer bunun tersine iş yaparsan canına ne işler yaparım. Havadaki kuşlar, denizdeki balıklar, sen vefasız köpeğin durumuna inleye inleye ağlayacaklar, demiş. Buna rağmen o yazıyı, o acımasızın boynuna asıp gönderdiler. Ama haber verenler ve eser nakledenler şöyle haber getirmişlerdir: Emir Musib Gazi -Allah ondan razı olsun- günlerce Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- yasını tutup su ve yiyecek dağıttı. Ondan sonra Şah ʿAlkame'ye bakarak; Sizi Allah'a havale ettim. Yıllardır kabilemden ayrıyım benim

topluluğuma ne olduğunu bilmiyorum. Ben kendi kabileme gidiyorum. Ben bu şekilde güçlenirim. Kabileme ve İmam Muhammed Hanifiye'ye toplanmaları için adam göndereyim. Yezid-i Pelid'in üzerine hızlıca ordu gönderip Yezid'in elinden İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in Ehlibeyt'ini kurtaralım. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek başını vücutlarına kavuşturup Kerbelâ'da defnedelim. Şehitlerin kanlarının öcünü Abdullah Ziyad ve Ömer Sa'd ve Şemr Zil Cevşen ve Havli Yezid'den alalım. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i **[147]** tahtına oturtup herkesi ona biat ettirelim, demiştir. Şah ʿAlkame: Ey erkek kardeşlerim! Benim ordum az ve hazırlıksızdır. Eğer düşman bana hücum ederse ne yaparım, dediler. Emir Musib Gazi, ordudan beş bin kişiyi ayırıp onun ordusuna eklediler. Benim gideceğim yer yakındır, dediler. Eğer zor bir işle karşılaşırsan adam gönderiniz. Hemen gelip düşmanın işini bitirelim. Şah ʿAlkame onlara hayır duâ etti. Emir Musib Gazi -Allah ondan razı olsun- Hazaʿi oğulları tarafına yola çıktı. Ama önce o melun kadını güçlükle Şam yönüne doğru göndermişlerdi. Bir kaç gün sonra, Şam şehrine ulaştı. Kapıdan girdi. Halk şaşırıp arkasından gidiyordu. Yezid'in otağına haber ulaştırdı. Senin huzuruna bir kadın bu şekil güçlükle gelmiştir, dedi. Yezid: Getiriniz görelim! Kimdir? Ne sebepten gelmiştir, dedi. O kadını getirdikten sonra Yezid ona dikkatle baktı. Herkesten fazla ona [daha] tanıdık geldi. Boynuna asılmış başlardan kokuşmuş kötü bir koku geldi. O başları boynundan alın, diye emretti. Yezid, onu tanımadı. Ondan sonra sormak istedi. O melun dilimi kesti, diye işaret etti. Yezid, bir tarafa yazı astıklarını gördü. Bununla beraber o yazıyı alıp baktı. Kusursuz Allah'a şükür ve peygamberliğin koruyucusu -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- şerefli dört halifenin hürmetine övgü, Allah'ın rıdvan cenneti hepsininin üzerine olsun.[589] İki dünyanın şehzadeleri, müminlerin emiri İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in menakıbı: Okuyucu şöyle açıklamışlardı. Orada yazmaktaydı. Yezid-i Pelid o mektubu heybetle Emir Hacı ve Gazi Emir Musib'e -Allah ondan razı olsun- okudu. Bahtsız Yezid, bu sözü öğrenip şaşkınlık içinde kaldı. Vezirlerine bakıp Hüseyin'in hiç kimsesinin kalmadığını söylemediniz mi, demiş. Hepsi Kerbelâ'da şehit oldu. İmam Muhammed Hanife ve Ömer ʿAli ve Caʿfer ʿAli ve Ayn ʿAli, Zeyn ʿAli, Fazl ʿAli ve Caʿfer Teyyar ve Musib Hazaʿi bunlar hayattalarmış diyerek başına sopayla vurdu. **[148]** Yezid-i Pelid, Mervan-ı Har'a bakmış. Senin bu yaptığın nasıl bir plan ve düşüncedir! Ömer As'tan hazırlık yapmasını istedim. Şu kadar adamımı ölüme gönderdi. Senden [o] hazırlığı soracaktım ki sen de bu işi yaptın. Bu iş, yüreklilerin işidir. Onlar bu çeşit işleri çok beğenirler. Sen ise bir kadın

[589] Özgün duâ metnidir.

gönderdin. Kadınların yaptığı iş ne kadar iyi olur, dedi. Mervan: Ey, Yezid! Ben Kelamullah'tan fal bakmıştım. Bu âyet çıktı: Yüce Allah demiştir ki; Sizin entrikanız çok tehlikelidir.[590] O yüzden bununla amel ettim. Ömer As; Mervan, o âyeti gördün ve o ayeti okumadın mı, dedi. Yüce Allah demiştir ki; [Yahudiler] tuzak kurdular; Allah da onların tuzaklarını bozdu. Allah, tuzak kuranların hayırlısıdır.[591] Sonra Mervan, o kadın işi yapıyorken Benî Haza'i ortaya çıkıp bunları yakalamış, dedi. Ondan sonra da Yezid-i Pelid bu kadını öldür, diye emretti. Ondan sonra İmam Muhammed Hanifiye için nasıl bir hazırlık yapıyorsunuz? Eğer kan davası güdecek olursa, kan davası sahibi odur. Her tarafta çok sayıda hanedanın dostları vardır, dedi. Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- soyundandır. En fazla övülen oğlunun o olduğunu işitmekteyim. Bu nedenle halk onun etrafında toplanıyor. Dünyada çeşitli işler yapıp bizim üstümüze orduyla hücum etseler ordumuz ayakaltında kalır. Memleketi yıkar. Mervan-ı har: Bu işi ve planı yapmak kolaydır, dedi. Yezid: Ne kadar kolaydır, diye sordu. Mervan-ı har: İmam Muhammed Hanifiye şimdi Mekke'ye gelmemiştir. Halk onun şehrinde toplanmamıştır. Ama Mekke'nin yönetimini bir kişiye verip Mekke'ye göndersen [daha] uygundur. O kişi Mekke'ye gitsin. Takma isim kullansın. Görünüşte muhtaç olsun. Bir gerekçeyle onların karşısında seni aşağılasın. İmam Hüseyin'in matemini tutsun. Şehri İmam Muhammed'e hediye edip ona bağlı kalsın! Onu bu hîleyle yakalayıp bağlar. Ondan sonra onu ateşe atıp yakmak için Mekke'de ateş hazırlar. Eğer Muhammed Hanifiye ölürse hiç kimse Emire'l-fasıkin'e yönelip [onu] tasdik edemez. Emire'l-fasıkin, İmam Muhammed'den kurtulup mutluluk tahtında eğlenir. Yezid-i Pelid'e bu gerekçe çok hoş göründü. Hemen **[149]** hükümet mektubunu o kişiye hitaben yazın, diye emretti. Bu işin mesuliyetinden çıksın. Hizmet etmeye layık olsun, demiştir. Bahtsız yaşlı biri ayağa kalkmış. O melun'un adı Tavsen İbn Velid'di. Ben gidip bu görevi layıkıyla yapayım, Emire'l-fasıkin'in gönlüne huzur vereyim, dedi. Yezid-i Pelid, hazînenin kapısını açıp bu bahtsıza çok miktarda para verdi. Sonra onun sözüne çok defa aldandı. Bu uğursuz, beş bin kişilik orduyla Mekke yönüne doğru yola çıktı. Böylece Tavsen İbn Velid ve o kirli köpek, soyu belirsiz Şam'dan dışarı çıkmış. İhtiyat askeri hazırlayıp orduyla Mekke yönüne doğru yola çıktı. Ama Tavsen İbn Velid gidiyordu. Günler sonra Mekke'nin dışına yerleşti. Allah'tan habersiz olan Mekke'nin pek çok ulularına haber gönderdi. Eğer Yezid'in karşısına çıkarsam bana bu dergahtan izin var mı yok mu, diye sordu. Aynı zamanda hanedanın da dostuyum. Yezid'den bıktım. Eğer bağışlarsalar hizmetlerine gireyim, dedi. Bu haber bu

[590] Yusuf sûresi 28. âyet'in son cümlesidir. Diyânet Vakfı Kur'ân Meâli.
[591] Āl-i İmrān sûresi 54. âyet. Diyânet Vakfı Kur'ân Meâli.

şekilde Mekke halkının kulağına ulaşınca hepsi yüce Allah biz zulme uğramışları bağışlayıp samimi istekte bulunan ve bir olan Allah'a iman eden adamı bizim için göndermiş, dediler. Bunun için samimiyet gösteriniz. Önceden [de] olduğu gibi o bizden memnun olana kadar hepimizin ona saygı göstermesi gerekir. Ulular Mekke'de toplandılar. Onu padişaha yaraşır hediyelerle karşıladılar. Başka bir kadın Tavsen'e haber yetiştirmek için Mekke'den dışarı çıktı. Tavsen; açları, ululları, cömert hakanları getirdiler, demiş. O zaman Tavsen İbn Veli'ah Şumay kirli ordusuyla geceleyip rahatlar. Kendisi için atlastan çadır yaptı. Kara renkli aba kıyafeti hazırlamış. Baştan aşağı, boylu boyunca giyinip imam olmuş. O zaman toplayıp su ve yiyecek hazırlayıp ver, dediler. Bütün her şeyi paketleyip çok [miktarda] hediye gönderdi. Herkese, imamı şehit ettirenler yetişti, diye duyurdu. Katılanlar işitip **[150]** vah Hüseyin, vah şehit, vah mazlum, vah garip diyorlardı. Mekke halkından çığlık yükseldi. Mekke halkı yas tuttu. Ağıt yakma işini bitirince Kur'ân-ı Kerim'i hatmedip sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Bundan sonra Mekke ulularına bakıp seslendi. Ey ulular, bilin ki ben bu olay [sırasında] yoktum. Şimdi yaptıkları yüzünden yumruk ve sancak yetişmiyor. Zalim Yezid'in ordusu kalabalıktır. Ben onunla yalnız savaşmak arzusundayım. Bir kişinin elinden ne kadar iş gelir? Şimdi, babayiğitler her taraftan baş kaldırdıklarını görüyorum. Zulme uğrayanların mübarek kanlarının davasını zalimlerden soracağım. O gün bağlılığımı Resulullah'ın evladına sunsam, onların muhabbet pazarında canımı feda etsem hazretin fetihler dolu ruhları -Allah onun şanını yüceltsin ve ona selam olsun- benden razı olurlar. Siz ve diğerleri benim padişahlık için gelmediğimi bilin. Yezid Mekke'yi bir havarice verecek, dedi. Ben, zulüm eli onlara ulaşmasın diye ben gideyim. Onların hizmetlerinde olayım, dedim. Ben sizlerin yalnızca hükümdarı değilim. Düşman hücum ederse sizler için göğsümü siper eder, sizlere hizmet ederim. Sizler için ölürüm, demiştir. Mekke halkı, her şeyi getiriverdi. Dönüp tekrar hazînenin kapısını açıp çok para verdi. Memnun oldular. Saygı ve ağırlamayla şehre soktular. Sonra tahta oturttular. Gelip Mekke'yi tavaf etti. Günlerce yas tuttular. Sokaklara gül koydular. Ağlayıp inlediler pek çok günden sonra at ve koyun sürüsü kestirip yiyecek ve su verdiler. Kelamullah'ı hatmettiler. Sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Sonra bir tüccar Mekke'ye gelip bir yumruk altın verdi. Sonra kendisi, taht üzerine oturdu. Kölelere çok nezaket gösteriyordu. Mekke halkını bu şekilde aldatıyordu. Ama haberleri rivâyet edenler ve eserleri nakledenler ve eski hadisçiler, derlenip toplanmış güzel söz söyleyenler şöyle rivâyet etmişlerdir: Bir zaman İmam Hanifiye, **[151]** İbrahim Malik, Abdurrahman, Zeyd ve Ömer Madi Yemen'e gitmişlerdi. Eba ʿAli'nin kanını ondan istediler. Yemen padişahını öldürdüler.

Sonra Mekke'ye doğru yöneldiler. Mekke yakınındaki üç yolun başına geldiler. Bir yol Beni Elhac kabilesi tarafına gitmekteydi. Başka bir yol, yük kervanları yönüne doğru gidiyordu. İbrahim Malik ve Abdurrahman Malik: Ey İmam, siz Mekke yönüne doğru erkek kardeşiniz İmam Hüseyin'e bağlılığınızı bildirmek için gidiyorsunuz. Bizler ne kadar yıldır akrabalarımızdan ayrıyız. Kabilenin insanlarının ve akrabaların durumlarını hiç bilmiyoruz. Saygıdeğer huzurunuzda [sizden] izin istiyoruz. Öz yurdumuza gidip tekrar biat etmek için geleceğiz. Hz. İmam Hüseyin'in şehit olduğundan İmam Muhammed Hanifiye'nin haberi yoktu. Mübarek kulağına haber ulaşmamıştı. Onlar izin istediler. İzin verdiler. Keşke, imamın başına böyle işlerin geldiğini önceden bilselerdi demiş. Orduyu hiçbir zaman kendilerinden uzak tutmazlardı. Kıssa: Malik'in oğulları kendi kabilelerine gittiler. Ordunun yarısını götürdüler. Ordunun tamamı yirmi bin askerdi. On bin kişi ayrıldı. Ömer Madi'nin oğlu da izin istedi. Ona da izin verdiler. İmam Muhammed Hanifiye'nin önünde yedi binden fazla kişi kalmadı. İmam, Hz. İmam Hüseyin'in yüzünü görmek için şevkle gidiyordu. Geceyarısı olmuştu. Mekke'nin mahallelerine girdiler. Bir kişinin yürümekte olduğunu gördüler. İmam önünü kesip sordular. Kimsin? O, sen kimsin, diye sordu. Demek yabancısın. İmam: Uzak yerden geliyorum, dediler. Şimdi, İmam Hüseyin nerededir, diye sordular. İmam Hüseyin'in adını işitince ağladı. İmam Muhammed Hanifiye: Neden ağlıyorsun, diye sordular. O adam: Ey babayiğit, demek senin haberin yokmuş, dedi. Yezid'le birlikte Ömer Sa'd ve Şemr -Allah'ın lâneti üzerine olsun- imamı erkek kardeşleriyle birlikte kız ve kız kardeşlerinin çocuklarıyla birlikte [hepsini] Kerbelâ'da şehit ettiler. İmam Muhammed Hanifiye'nin vücutlarından yürekten bir ah sesi, dertle dolu şekilde çıktı. Kendilerinden geçip yere düştüler. O, imamı adamlardan sordular. **[152]** Bunlar kimdir? Bunlar; Bunlar, imamın erkek kardeşleri İmam Muhammed Hanifiye'dir, dediler. O kişi ağlayarak imamın mübarek başlarını kucağına alıyordu. İmamın gözlerini açıp ey sevgili erkek kardeşim. Vay ciğer parçam erkek kardeşim. Vay Hüseyin, deyip çığlık atarak ağladılar. Ey babayiğit olanları anlat, dedi. O hâlde Kûfe'den gelen yazıyı, Müslim İbn Akil'in gidenlerini, sonra İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- şehit olanlarını ve önünü kesip Ehlibeyt'i götürüp tutsak edenleri, bütün olayları bir bir anlattı. İmam ağlayarak; Ey, yazık! Eğer ben onların şehit olduklarını duysaydım, bilseydim Kerbelâ'da olurdum, dediler. Yemen'den asla dönmezdim. Ama kendi irâdemle gelseydim askerimi kendimden uzak tutmazdım. Buna rağmen İmam bu gece Kabe'nin kapısına geldi. Mektup yazdılar. Malik Ejder'in oğluna bir mektup yazdırdılar. Çarçabuk benim yanıma yetişiniz, dedi. Yezid-i Pelid'in adamları, İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- şehit

etmiştir. İşini bitiriniz. Kendisini bana ulaştırınız. Ziyad'ın oğlunun, Ömer Sa'd, Şemr-i Mel'un ve Yezid'in üzerine gidip intikam alalım. İmam Zeyne'l-'Abidin'i, Yezid'in elinden kurtaralım. Hilafete oturtup huzur bulalım. Başka bir mektubu [da] Ömer Ma'di'ye gönderdi. Nazik yazılmış bir mektubu [da] Emir Musib Gazi'ye -Allah ondan razı olsun- gönderdiler. Anlamı şuydu: Ey erkek kardeşlerim görmez misiniz? Ümmi peygamberin ailesine Kerbelâ'da müminlerin emiri Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başına işler getirmişlerdir. Sevgili evlatlarını öldürmüşlerdir. Duydum ve yasını tuttum. Tekrar; bir adamla Malik Ejder, Abdurrahman Malik, Zeyd ve Ömer Madi'ye mektup gönderdim. Kardeşlik hakkını yerine getirip kendisini bana ulaştırmanız uygundur. Kesinlikle geciktirmeyiniz. Ellerinde kül, ayaklarında çamur olsa bile yıkamayın. Eğer bir ayağınızda çizme de olsa yaklaştığınızda temizlemeyin. Öyle ki bu hazretin -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- ruhu sizden ve bizden memnun olsun. Öyle ki erkek kardeşimin ve ümmi peygamberin ailesinin öcünü **[153]** almış olacağız. Bundan sonra, Emir Musib Gazi'ye mektup ulaşınca Haza'i oğulları on kat yas tuttu. Yiyecek ve su dağıtıp duâ edip tekbir çekip matem alanından uzaklaştılar. Ordu hazırlatıp Mekke yönüne doğru yola çıktılar. İbrahim Malik ve Abdurrahman Malik Ejder kabilelerine geldiklerinde önce Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- şehadet haberini öğrendiler. Cemaat; akraba ve kabileleriyle yas tuttular. Yastan sonra huzur buldular. Mektup imamdan bunlara ulaştı. Orduyu toplayıp yola çıktılar. Başka bir mektup imamdan Zeyd Ömer Ma'di'ye ulaştı. Bunlar da sekiz gün kadar ağlama ve korku içindeydiler. Yaslarını tutup bundan sonra cemaatlerini alıp yola çıktılar. Mekke'nin şereflilerinden tüccar 'Ali El-Sabbah: Allah'ın adı, şerefi, gücü ve büyüklüğü hakkı için Hz. 'Ali'nin oğulları müminlerin emiri İmam Muhammed Hanifiye gelmiştir, demiş. Hepsi toplanıp Mekke'nin kapısına ulaştılar. İmamın içeri girdiğini gördüler. Kapıyı kapatmışlardı. Ey erkek kardeşim ve ey zulme uğramış erkek kardeşim ve ey bakımsız erkek kardeşim ve ey şehit erkek kardeşim diyerek ağlayıp inlemekteydiler. Bu kirli köpekler sana neden haksızlık etti. Mustafa'nın evladı ve Ehlibeyt'in hakkında konuştular. Ayrıca ileri gelenler de oraya geldiler. Ey İmam, Mekke ileri gelenlerine bağlılık için geldik. Kapıyı açın, diye seslendiler. İmam cevap vermedi. Kapıyı açmadı. İkinci defa seslendi. Ey İmam! Biz günahsız, yaslı ve mahzunuz. Erkek kardeşinizin ayrılık ateşine yanmaktayız. Bu zavallı isteksizlere niçin kapıyı kapatıyorsunuz, dediler. İmam yine cevap vermediler. Kapısını açmadılar. İleri gelenler üçüncü defa bağırmaya ve inlemeye başladılar. Yemini hatırlamaya başladılar. Ey İmam, Beytullah'ın hürmetine

ve Hz. Resulullah'ın hürmetine ve Esedullah'ın hanedanı hürmetine ve erkek kardeşiniz Hz. İmam Hüseyin'in hürmetine ve Fatıma-yı Zehra'nın ciğerinin köşesi zehirlenmiş İmam Hasan Rıza'nın hürmetine! Kan dolu evladınızın hakkı ve hürmetleri için biz zavallıları yoksun bırakıp sonra yakmayasınız! Yüzünüzü görmemiz için kapıyı açın! Böylece gönlümüzün sıkıntısı huzur bulur. Bu eziyet geçip gider. Kıssa: ileri gelenler **[154]** isteklerini tamamladılar. Bu yemini hatırladılar. Sonra İmam Muhammed Hanifiye çâresiz kaldı. Mekke'nin kapısını açtı. İleri gelenlerin gözü imamın yüzüne denk geldi. İmam Hüseyin'i hatırladılar. Bağırıp inleyerek ağlamıştı. Kadın, imamın ayaklarına çöktü. Ellerini öpüp yüzünü imamın mübarek ayaklarına sürdüler. Ey İmam; size ve İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- diğer erkek kardeşlerine, dostlarına ve erkek kardeşinizin çocuklarına hücum ve yağma zararlarında size sabır versin, dedi. Ey İmam, o acımasız köpeklere intikam ve yüz bin feryat olsun. Resulullah'ın evladına böyle işler yapmışlardır. Hiçbir kimsenin hiçbir zaman yapmadığını ona yapmışlardır. Hiçbir kulak bu şekil sözleri işitmemiştir. Hiçbir göz, yeryüzünde böylesini görmemiştir. Beyit: Dünyada hiç kimse bu belâ gibisini görmemiştir. Bu savaş gibi gönül yıkanı hiçbir savaşta kimse görmemiştir. Peygamberin gül bahçesinin taze güllerini soldurmuştur. Sarayın bahçesindeki yaprağı ve sesi kimse görmemiş ve duymamıştır. Sonra İmam; Ey o Mustafa'nın gözünün nuru ve Fatıma-yı Zehra'nın yadigarı ve 'Aliye'l-murtaza'nın kendi canından oğlu, utanmaz zalimlerin elinde bu hâlde şehit olmuşlardır. Keşke bu olay sırasında Kerbelâ'da ben de olsaydım! Canımı onlara feda etseydim! Ben bu olayı Yemen'de öğrenseydim asla gelmezdim! Ben uzak yoldan geldim. Erkek kardeşim ve erkek kardeşimin çocuklarının yüzünü göreyim deyip onun için geldim. Bu zalim dünyaya, bu alçak felek [neler] yaptırır. Bari beni [son] dileğime kavuştur! Ayrılık derdine yol açan o birlik bahçesinin fidanı ve yüz yapraklı gül, tazelenmiş çimene tutuldu. Nazım: Kötü bahtım yüzünden yine ayrılık belâsına uğradım. Bahtımın zorlamasıyla ayrılık acısına düştüm. Bu ayrılık gözüme görünürse ona karşılığını vereceğim. Bu ayrılığın karşılığında bir parçası ayrılık okuyla bağlanmıştır. Kıssa: İmam çok inledi. Sonra ilim sahibi bir topluluk [ona] seslendiler. İmam, kendiniz biliyorsunuz. İşin sonunda insanoğlu geçicidir. Her kim doğarsa [sonunda] ölür. Beyit: Seni doğurtanın amacı seni giydirmektir. İçinde sadece hayal yoktur. İçinde sadece kusur yoktur. Ayrıca, babanızı kılıçla şehit ettiklerini gördünüz. **[155]** İmam Hasan'a öldürücü zehri verip öldürdüler. Mübarek ciğerini yetmiş iki parçaya böldüler. Beyit: Hasan'ın ağız suyu yakıcı elmas parçası gibi aktı. Ne üzücü ki Hasan'ın ağzının suyu kurudu. O zamanda ciğeri yüz yetmiş parça oldu. Hepsi boğaz yolundan aktı. Hasan kebabında. Şimdi, siz

kullara şehitlik [makamı] o ecdadınızdan mirastır. Onlar şehadet yoluyla mutluluk zırhına kanat çırptılar. Ama bu bahtsızlar yüzünü karartmışlardır. Kendilerini cehenneme layık hale sokmuşlardır. Allah'ı ve Allah'ın Resul'ünü kendine düşman etmiştir. Yeterince sabretmek gerek. Kazaya rıza göstermek gerek. Allah'ın takdiri ve izniyle kutlu düzene uygun davranmak gerekir. Bundan sonra hafızlar Kuran'ı hatmedip sevabını Hz. Resul'e -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- onurlu şehitlere bağışladılar. Ama ileri gelenler; Ey İmam, şimdi dışarı çıkın böylece İmam Hasan ve İmam Hüseyin erkek kardeşiniz âlemin yaratıcısıyla birliktelerdir. Siz de halkın önüne gelip insanlarla olduğunuz gibi davranın! İnsanlarla yakınlaşmak eksiltmez! Mekke ve Medine'yi terk etmeyin! Büyük erkek kardeşleriniz Mekke ve Medine'yi terk ettiler. Sonra Kufelilerin mektubuna değer verip Mekke ve Medine'yi terk etmeyi tercih ettiler. Bizler her ne kadar yasaklasak da olmadı. Şimdi siz bu şerefli yerden dışarı çıkmayın. Ulaşacağınız ve konaklayacağınız asıl yer burasıdır demiş. Mekke halkı: Mal ve evlatlarımız size feda olsun, dediler. [Onlar] kabul etmediler. Allah'ın takdiri ve alın yazısı, kader yazgısı böyleymiş. Onların durumlarından Hz. Cebrail -ona selam olsun- o hazrete -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- haber vermiş. Hazret -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bizlere haber vermiş, dediler. Beyit: Onun irâdesi olmadan diken bile batmaz. Onun isteği olmadan hiç bir iş olmaz. Şimdi ey imam, âlemin yaratıcısının yolunda gitmek gerek. Hepsi hanedanın taraftarlarıdır. Canlarını size feda ederler. İmam gözlerinden yaş döküyorlardı. Ey ileri gelenler doğru söylüyorsunuz, dedi. Ama ben başsız ve perişanım. Halka yakınlığım kalmamıştır. Diğer **[156]** erkek kardeşimden ümidim vardı. İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- sıkıntılıydı. Bu durum ilk önce ona da gelmişti. Şimdi ben dünya işlerinden elimi çektim. Bu yalnızlık köşesine çekilmeyi tercih ettim. Kalan ömrümü yalnızlık içinde geçiriyorum. Eğer sizler bana dost ve sevgili olursanız hüzünlü ve parçalanmış gönlüme rahatsızlık verip böyle [bir şey] teklif etmeyin! Beni kendi hâlime bırakın! Hepsi: Ey İmam, eğer maksadınız buysa biz fermanınızı yerine getirelim, dediler. Ama günde bir defa yüzünüzle şereflenelim. Dil meclisinden ayrılıp dağıldığınızdan hadisler ve eserlere kulak verelim. İmam kabul etti. Bundan sonra yiyecek ve su dağıtıp Kelamullah'ı hatmettiler. Sevabını bu hazrete ve Kerbelâ şehitlerinin ruhlarına bağışladılar. Ama İmam karşılarından ayrılıp gidince Tavsen İbn Velid'in huzuruna geldiler. Tavsen çokça gönül alıp sayısız iyilik yaptıktan sonra ey Mekke'nin ileri gelenleri, dedi. Öğrendim ki Yemen tarafından zulme uğramış rahmetli imamın müminlerin emiri İmam Hüseyin'in erkek kardeşleri, -Allah ondan razı

olsun- yerine, İmam Hanifiye'yi şerefli Beytullah'a getirmişler. İleri gelenler onayladılar. Tavsen şöyle sordu: İmam Yemen'de neden kalmıştır? İleri gelenler, Yemen padişahı, Eba ʿAli'nin erkek kardeşlerini öldürmüş. İmam Yemen'e gidip [onun] kanını talep etmiş. Yemen padişahını öldürdüler. Dönüp geldiğinde Hz. Hüseyin'in erkek kardeşlerinin -Allah ondan razı olsun- şehadetlerinden haberleri yokmuş. Bir süre önce İmam Mekke'ye kendi kabilelerine gittiklerinde Mekke'ye Malik Ejder'in oğullarına ve Ömer Maʿdi'nin oğullarına izin vermiş. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- şehadet haberini öğrenip hemen gelmeleri için mektup yazıp göndermiştir. Diğer mektubu Hazai oğulları kabilesine doğru Şah-ı Merdan'ın talebesi Emir Musib Gazi'ye -Allah ondan razı olsun- göndermişlerdir. Bu günlerde Rum'u fethedip dönüp gelmişlerdir. Azer kabilesinin tamamı gelip anlaşırsa, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in ailesini Yezid'in elinden alıp başlarını vücutlarıyla birleştirip **[157]** İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i hilafet makamına oturtup hakkını vermesi uygundur. Tavsen İbn Velid bu haberi işitince yılan gibi kıvrandı. Kendisini mutlu olmuş gibi gösterdi. Tavsen: Gecelerim ağlama ve inlemelerle geçti. Duâ kılıcı kabul hedefine değdi. Elhamdülillah, yüce Allah'tan dilemiştim, O da cömertlikle verdi, diyerek yalandan konuştu. Beyit: Allah'tan ne istediysem Allah'a şükrederim. Allah'ın sınırsız yardımıyla isteğime ulaştım. Benim fikir ve düşüncem şuydu: Yüce hanedanı sevenler ortaya çıkıp kılıç davasını vefasız Yezid'den sorsalar. Ben onlara hanedan sevgisiyle hizmet ederek canımı feda etsem! Şimdi şükür ve övgü Allah'a olsu! Ben fakiri isteğime ulaştırdı. Bu sözü söyledikten sonra ileri gelenlere bakarak; Ey ulular, eskiden beridir sizin kapınızın eşiğini öpmeye geliyorum, dedi. Samimi inancımı sizler biliyorsunuz. Ben bu dergaha çok muhtacım. İleri gelenler: Ey emir, yüce Allah size hayırla karşılık versin! Senin gönlünde hiç kimseye karşı zan ve kaygı yok. Senden bu yoksullara karşı; onur, şefkat ve acımadan başka bir şey yoktur. Dâima bu topluluğun güvenlik ve huzuruna çabaladın. Gerekli şefkati ve iyiliği yerine getirdin. Senin hiçbir kusurun yok. Bereketli ve yüce Allah'ın karşılığını vereceğinden ümidimiz vardır. Bu rahmetliler senin saygına layık değiller. Onun hükümdarlığında âcizlikten ve utançtan dolayı dâima başı yerde gezerek, bağışlanmak için duâda bulunmaktan başka bir şey yoktur. Tavsen: Ben onu da memnun kalmaktan dolayı, Hz. Peygamberin hanedanından -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- yapayım, dedi. Ey Mekke'nin tüccarı, benim ümidim bundan sonra şudur: Sizlere hizmet etsem. Gönül köşeniz sürekli benim tarafımda olsa. Ben de bu sebepten herkesin övdüğü kişi olsam, dedi. İleri gelenler: Ey Tavsen, demek bizden ya da evlatlarımızdan sana ve halkına edepsizlik yapıldı.

Emredersen, bilmeyerek yapılana ceza olarak [onu] kılıçla bölelim. **[158]** Senin affetmen için özür dileyelim. Günahımızı itiraf edelim ve senin rızanı alalım. Bunu arayıp bulmak bizim görevimizdir. Eğer yanlışlıkla görevi terk etmişsek, cahilliğimizden dolayı günahımız olmaz. İtiraf edelim, dediler. Tavsen: Uygundur, dedi. İmam, sizi şereflendirmiştir. Sizler Mekke'nin ulları gibisiniz, dedi. Beni onurlandırmadılar. Ben de perişan ve âcizlerindenim. Ben de şunların dostluğu için geldim. Etkili bir iltifat etseler ne olurdu. Beni ve sevenlerin köpeklerini kafilede bilseler ve görselerdi hüzünlü gönlüm memnun olurdu, dedi. İleri gelenler: İmam zulme uğramış ve hüzünlüdür, dediler. Şimdi geliyorlar. Senin durumundan haberdar değiller. Şimdi gidip senin dileğini imama bildirelim. Böylece senin vasıflarının neler olduğunu tarife çalışalım. Seni imamın huzuruna getirelim. Tavsen: İmam Hüseyin'in erkek kardeşi, Müminlerin emiri olan ʿAli'nin evladıdır, dedi. Onları huzuruma kabul edersem bana edepsizlik yapmazlar mı? Ama incelikle bağlılıklarını sunsalar, ben de bağlılıklarını kabul edip ihtiyaçlarını gidereyim. Kıssa: İleri gelenler Tavsen'in huzurundan ayrılıp evlerine gittiler. O gece güvenlik içinde kaldılar. Sabaha doğru geldiler. İmamın arkasında namaz kıldılar. Tespih çekip duâ okumayı tamamladılar. İmam Muhammed Hanifiye vaaz verdi. Yeşil topluluk, celladın boğazladığı canavar gibi toprakta debeleniyordu. Sakinleşince hafızlar Kur'ân-ı Kerim okudular. Sevabını kainatın temiz ruhlu hocasına, yaratılmışların dayanak sahibine ve göğün en yüce şehitlerine bağışladılar. Sonra ileri gelenler, o sedef mücevherli aslana seslendiler; Ey şehzade bu şehirde Yezid İbn Muʿaviye'nin görevlendirdiği bir hakim vardı. Adı Tavsen İbn Velid'dir. Düşman bu Yezid-i Pelid'dir. Hanedana olan dostluğu o zamandan gelmektedir. Bu, şefkat ve acıma sebebidir. O, sizin şeref getirdiğinizi söylemektedir. İzin alsam, dergahlarının kapısını **[159]** öpmeye gitsem, diyor. İmam: Ey ulular benim hiç kimseye yakınlığım kalmamıştır, dediler. Askerliği terk edip sessiz bir köşeye çekildim, dedi. Beyit: Dünyada bir bilge şöyle söylüyor. Mücevherlerin içinden en güzeli sözdür. Ey fakir eğer bir köşede tutarsan ilerde karşına gelecektir. Bunların fakirlikten farklı bir tadı var. Dünya halkıyla meşgul olma. Onlardan sana zarar gelir. Bu doğru sözü dinlemezsen, baş ağrısı çekersin. Meşgul olma! İleri gelenler: Ey ulular güzel lütfettiniz. Bu zaman yepyeni bir zamandır. Yezid-i Pelid'in ulularınıza neler ettiğini görmez misiniz? Bizler Yezid-i Pelid'in sizi öğrenip üzerinize gelmesinden endişe ediyoruz, demiş. Sizin yanınızda ordunuz yok. Sizin için kuruntuya kapılıp hiç yoktan yere ya üzerinize ordu gönderirse veya vicdansız kafir topluluğu size güç kullanırsa, demiş. Biz güçsüzler, sizin ayrılık ateşinizle yanarız. İmam Hüseyin ve erkek kardeşlerinden ayrılık sıkıntısı bize ve evlatlarımıza kıyamete kadar yeter. Bu kişi size

sevgi sözleri söylemektedir. Size sevindirici haberdir. Bunun için gerekeni yapın! Onun ordusu kalabalıktır, diye çok abarttılar. En sonunda imamı, o mavi gözlü kirlinin huzurunda barış yapmaya razı ettiler. O zaman Tavsen İbn Velid'e; ʿAli'nin evladı -Allah yüzünü şereflendirsin- senin otağına çıkıyorlar. Otağını düzenleyip ziyafet malzemelerini hazırla, diye adam gönderdiler. Haber Tavsen'e ulaşınca fazlasıyla memnun oldu. Otağını süsleyip koyun sürüsü kestirdi. Yiyecek, su dağıttı. Bundan sonra dört yüz havarice giysilerinin içine kıyafet giyerek süngü tutup pusuda beklemelerini emretti. Bundan sonra benim sesime dikkat kesilin, dedi. Ne zaman öfkelenip üç defa gürz vursam yok edici sesimi duyup kılıçları çıkarın, geç kalmayın! Ebu Turabî'nin oğlunun başına vurun, diye emretti. O havaricler kabul ettiler. Bir kişiyi ulular için gönderdi. İmamı getiriniz, demiş. Mekke'nin ileri gelenleri imamı getirdiler. Adım attı. Her bir adımında altın işlemeli örtüleri imamın başına saçtı. Tavsen'in otağının kapısına ulaştılar. **[160]** Tavsen kendisi dışarı çıkınca gözü imamın mübarek yüzlerini aradı. İmama selam verdi. İmamın ayaklarına düşüp yüzünü ayaklarına sürdü, ağladı. İmam, onun başını kaldırdılar. İmam, Tavsen'in otağına girdiler. Tavsen, imama taht teklif etti. İmam: Ey Tavsen ben padişah tahtını ve tacını terk ettim. Şimdi sen otur. Padişahlık makamında oturmuyorum. Ama Tavsen taht üzerine oturdu. İmam, mübarek hırkalarını boynundan ayaklarına kadar [aşağı] bırakıyorlardı. Bundan sonra tüm ileri gelenler orada durdular. Hafızlar Kelamullah'ı hatmetti. Sevabını Kerbelâ şehitlerinin huzur dolu temiz ruhlarına bağışladılar. Bundan sonra Tavsen, İmam tarafına bakarak; Ey, imam şöyle iş yapmıştır, dedi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin ve ehlibeyt şehitlerinin başları onun önünde, onun için hiç düşünmeyiniz, dedi. İmam: Ey Tavsen ben o zulme uğramışları Allah'a havale ettim. Yüce Allah, o lânetlilerden kurtarsın! Ben savaş mücâdelesini bıraktım. Şimdi, sakin bir köşeyi tercih ettim. Bir kişiye söz söylemeye gücüm yok. Tavsen gülerek; Ey Ebu Turabî'nin oğlu, dedi. Senin ne hayalin var ki ben bilmiyorum, diyorsun. Ebu Turabî'nin oğlu Hüseyin'in kanı fikrinde. Malik Ejder'in oğullarına adam göndermişsin. Ömer'in oğluna, Maʿdi'ye ve Musib'e adam göndermişsin. Bu ordu sana dâhil olsa sen Emire'l-fasıkin Yezid'e, Tatar ordususun, dedi. Ben bilmiyorum. Ben buraya, seni sevdiğimden ne hayallerle gelmiştim, dedi. [Ondan sonra] bu oyun ve hîle ile seni tuzağa düşürdüm. Bu şekilde Hüseyin'in de işini bitirdim. Şimdi senin işini bitireceğim. O bahtsız ve kurtuluşsuz Yezid'den tamamen gam alacağım deyip gürzle üç defa vurdu. Dört yüz kişi silahlarla donanımlı ve mukemmel şekilde dört taraftan hücum etti. Havaricler kılıç çekip çıktı. İmama dört taraftan saldırdı ve mübarek başına üşüştü. İmam Muhammed Hanifiye ileri gelenlere bakıp beni rahatsız ederler diye ben söylemedim mi? Ben bu halkın **[161]**

hâlini biliyordum. Sizler beni kendi başıma bırakmayıp en sonunda bu belâya soktunuz. İleri gelenler o duruma şahit oldular. Tavsen'e inleme ve ağlamayla: Ey Tavsen o vakit geldiğinde bizim için çok iyilik yaptın, dediler. İyilik yolunda hiç hata yapmadın. Şimdi bu senin yaptığın nasıl bir iştir? Biz hiçbir zaman bu merhameti dilenmemiştik. İmam Hüseyin'in erkek kardeşidir. ʿAliye'l-murtaza'nın sevgili çocuğudur. Gönlü kırılmış ve hüzünlü akrabalarının hatırı için, sakın böyle yapma! Sakın bu kötü işi yapma! Bu işte iyilik yoktur! Ayrıca Allah ve resulü sonuçtan bir parça bile memnun değil. Cehennem azabını çok istedin. Senin hatırın için imama rahatsızlık verdik. Senin topluluğuna getirdik. Yoksa İmam razı değillerdi. Bahtsız Tavsen: Ey ileri gelenler, şimdi sizlerle hiç işim yok. Öyle ki buna çok özen gösteriyorum, dedi. İleri gelenler; Ey Tavsen gel, hepimizi ve evlatlarımızı öldür; mallarımızı imamın ailesine verme, dediler. Tavsen: Ey Mekkeliler! Bunu öldürmek için gelmiştim, dedi. Çok fazla söz etmeyiniz! Yoksa bir kişiyi canlı bırakmam. Bundan sonra, o dört yüz havarice: Ey havaricler, uzun zamandan beri bu işi geciktiriyorsunuz, dedi. Havaricler kılıç çekip imamın mübarek başlarına hücum etti. Bir havaric kılıç çekti. İmam, o yerde oturuyorlardı. El uzatıp kılıcının kabzasını sıkıca tuttu. Kılıcını çekip bir kerede öyle vurdular ki iki parçaya bölündü. Başka biri imamın başına nefretle [süngü] fırlattı. Kötü niyetli kişinin elinden [süngüsünü] alıp kendi süngüsüyle onu öldürdüler. Kısa: Her bir Havaric, imama doğru süngü çekiyordu. Onu kendi süngüsüyle cehenneme gönderdiler. Bahtsız Tavsen, imamın savaşlarına [çok] istekli şekilde katılıyordu. Taht üstünde doğrulup kendi halkına vaatlerde bulunuyordu. Ama İmam, bazen panter gibi bazen de aslan gibi saldırıyordu. Kaplan gibi saldırıp **[162]** ölülerden tepe yığınları meydana getirdi. Havaricler o yüreklinin ellerinde âciz kaldı. İmamın mübarek gönlüne; Kendimi bahtsız Tavsen'in tahtına çıkarayım. Böyle yerde başkomutan o olduğu için onun işini bitirirsem, hiç kimse tekrar birlik olup bana saldıramaz, diye düşündü. Beyit: Dünyada dünya işini yapan kalmadı baş vücutsuzdur. Başsız vücut yoldaki topraktan azdır. Ama yerimden bir kalksam, demişlerdi. Mübarek ayağı ölüye değince yere düştüler. Ayağa kalkmak istediğinde, bir annenin soyu belirsiz [çocuğu], arkalarından gelip sopayla kusursuz iki omzunun arasına öyle vurdu ki şehzade kendilerinden geçti. Mübarek gönlü perişan oldu. İki yüz havaric mübarek boyunlarını kementle sıkıca bağladı. Zincirle omuzlarını ve kollarını bağladı. İleri gelenlerden feryatlar yükseldi. Tavsen'e ağlayarak ve yakararak dilendiler. O bahtsız kirli köpek emir verdi. İleri gelenler, Mekke'nin ileri gelenlerini otağdan çıkarıp ölülerini bir köşeye gönderirler. Bahtsız üzülüp kızgınlıkla oturdu. Otağdaki kanları temizletti. İmamı getirtti. Tavsen: Ey Ebu Turabî'nin oğlu şimdi kendini

nasıl görüyorsun, dedi. İmam: Ey lânetli köpek, senin canın murdar olsun, dedi. Kendimi tilki sürüsünün arasına düşmüş erkek aslan gibi görüyorum. Erkek kardeşlerime su vermediğiniz gibi kimsesiz [anında] yakalayıp mahrum bırakarak kanlarını döktünüz. Beni de o şekille tuttunuz. Ey bahtsız, bu mantıksız, sonuçsuz sözlere ne gerek var? Bu saçma sapan konuşmadan niçin söz açıyorsunuz? Şimdi eline düştüm. Siz, o havaricler kalabalığı, İmam Hüseyin'e su vermeyip onlara acımadınız. Bana acır mısınız? Ey bahtsız, elinden ne gelirse yap! Tavsen kızıp Yezid'in emri şudur, dedi. Mekke'nin çölünde Batha bozkırında ateş yakıp ateşe at! Bugün Emire'l-fasıkin'in emrine boyun eğip yerine getirirsek, batıl halifeyi **[163]** kendimizden hoşnut etmiş oluruz. Bununla beraber bu beş bin kişiye emretti. O bahtsızlara, Batha bozkırına odun toplayınız, demiş. At, eşek, deve yalnızca Mekke'de vardı. Mekke'nin dağlarından üç ev kadar odun topladı. Bundan sonra Tavsen'e haber verdi. Tavsen: Arabayla gönderin ve mahfeye oturtup şehirden dışarı çıkarıp Batha bozkırı yönüne doğru yola çıkarın, dedi. Yaşça büyük, küçük; köle ve özgür Mekkeliler, ağlayıp inleyerek vah hasretlik vah pişmanlık diyerek başlarına topraklar saçarak dışarı çıktılar. Kadınlar çocuklarını, hafızlar da Kelamullah'ı başları [üzerine] kaldırıp dışarı çıktılar. Hepsi bağışlanma dilediler. Yas, ağlayış ve korku içindeydiler. Yer ve zamandan vah hasretlik, vah pişmanlık sesleri çıktı. Tavsen ateşin olduğu tarafa gitti. Dört bir tarafta ateş yaktırmıştı. Ateşin alevi dokuzuncu göğe ulaşacak kadar yakındı. Hedefe atılan ateşin yakıcılığından halk oraya yaklaşamıyordu. Ama imamı ateşe göndermeye gücü yetmedi. Melun şeytan, soyu belirsiz, kötü Talʿat, o Nemrut gibi çalışan ve Firavun huylu kişi: Hemen mancınık yapsınlar, dedi. Bu kişiyi mancınığın kefesine koyup ateşe göndermek gerek, dedi. O lânetli, bahtsız, cehennemlik Tavsen, kazıkları sivriltsinler, dedi. Toplanıp mancınığa fırlattılar. O kefeye Halil Şah'ı canlı getirdiler. Mancınık kefesine oturttular. Acımasız köpeklerin hepsi, o dinsizin ipine sıkıca sarıldılar. Güç kullandılar. İmamı gökyüzüne çıkardılar. Mekkeliler yüzlerini, saçlarını toprağa sürüp inleyip imamın kurtulmasını yüce Allah'tan dilediler. İmam, o çâresizlerin bağrışlarını ruhen ve kalben hissediyorlardı. Kendi hâlini unutup ihtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına yalvardılar. Beyit: Ya Rab, Ya Rab gece uyanık olanlar, ah ve inlemeyle ümit içinde olanlar, zulme uğrayan yaşlıların göğsünün yanmasıyla, masum çocukların ah ve inlemesiyle, Yolda esir düşenlerin onuruna, teslim olup hapse düşmüş emirlerin hatırıyla, kan dolmuş yüreğime merhamet et. Bu girdaptan beni dışarı çıkar. **[164]** Bununla beraber şu münacatı okumaları için emir verir. Çölün ortasında başka bir topluluk ortaya çıktı. O topluluğun içinden çok sayıda tuğ, sancak ortaya çıktı. O topluluğun tozu, Yezid-i Pelid'in kalbi gibi âlemi karanlığa çevirdi. Beyit: Bozkırın

perdesinden taht'a geri döndü. Bir şey istedi, sen hazırladın. Üzerinde öyle toz var ki, padişah yüzünü çevirdi. Tuğ yaklaşınca bir uçtan bir uca kadar ayrıldı. On parça siyah sancak, o topluluğun içinden ortaya çıkıp belirdi. Ortaya çıkıp belirenler; on bin yiğit savaşçı ve gönlü yaslılardı. Bir sancak önde ilerliyordu. O sancağın kumaşına şöyle yazılmıştır; Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.[592] O sancağın altından kara giysili Zeyd Ömer Maʿdi Kereb, ortaya çıktı. Başka bir taraftan bir tuğ ortaya çıktı. Hacı Hicazî Gazi işaretle ortaya çıktı. Görünen on bin adamının hepsi siyah giyinmişti. Onlar yanlarındaki iki sancakla geliyorlardı. Onun altında gelenler; Malik Ejder'in iki oğlundan biri İbrahim Malik ve diğeri Abdurrahman Malik'ti. Başka bir taraftan büyük davul sesi ve zurna iniltisi duyuluyordu. Bu tuğun arasından yirmi parça desenli sancak, yirmi bin komutan, çok sayıda siyah giyimli piyade, bir siyah sancak önde geliyordu. Onun kumaşına şöyle yazmışlardır: Yüce Allah: Onlar, kendileri [yemek] istedikleri hâlde yiyeceği yoksula, yetime ve esire ikram ederler.[593] demiştir. O sancağın altında Emir Musib Gazi -Allah ondan razı olsun- siyah kaftan giymiş şekilde yürüyordu. İtimat edilen imamın boynunda ay gibi parlayan yüz altmış batman ağırlığında ağır sopa, sarığının köşesinde ise ferman sıkıştırılmış [hâlde] durmaktaydı. Rum işi kılıcı belinde, siyah giyinmiş hızlı ve çevik piyadeler dizginlerdeydiler. Sağ yanlarında hafızlar Kur'ân-ı Kerim okumaktaydı. Allah'a yakın olanlar ise sol yanlarında tespih çekip vird, duâ okuyup gelmekteydiler. Yürüyenler vah Hüseyin, deyip ağlaşıp gelmektedir. Sevenler ağlayarak peygamber evladının yasına kısa zamanda ulaştılar. Yer ve zaman, yer sahibi ve mekandan inleme ve çığlık sesleri gelmektedir. Bu ordunun tamamı kırk iki bin kişiydi. İki taraftan gelip saf durdular. O kendinden geçmiş asker, mancınık istedi. Mekkeliler için adam gönderdiler. **[165]** O kişi, bu olay nedir diyerek Mekkelilerin huzuruna geldiler. O, çâresiz müslümanlardan doğru haberi almış şekilde Emir Musib'in karşısına ağlaya ağlaya geliyordu. Ey hükümdar bil! Tavsen İbn Velid ve o soyu belirsiz kirli, o yirmi azılı melunla İmam Muhammed Hanifiye'yi yakalayıp mancınık vasıtasıyla ateşe atıyormuş. Halk bu sebepten gücünü kaybetmiş. Emir Musib Gazi ağladı. Malik Ejder'e adam gönderdi. Hazır olunuz! Olay şöyleymiş; Zeyd Ömer Madi Kereb'e de adam gönderdi, haberiniz olsun! Kendilerini mancınığa atmak istediler. Soyu belirsiz Tavsen, Emir Musib Gazi'nin kendilerini mancınığa gönderdiğinden haberdar oldu. İmama yanlış yaptın, diyerek adamlarına işaret etti. Hemen yanlış yaptılar. İmam,

[592] Fetih sûresi 1. âyet
[593] İnsan sûresi 8. âyet

mancınığın üstünde tekbir sözünü söyleyerek ateşin [olduğu] tarafa doğru gitti. O, ateş nehrinde kayboldu. İslâm'ın ruhunda dumanlar yer buldu. Emir Musib: Bütün bu yolu gelmek fayda etmedi, demiş. Malik'in oğullarına ve Zeyd Ömer Maʿdi'ye hemen adam gönderdi. Ey, müslümanlar! Bu olay nasıl oldu? Ama bu orduya: Hazır olunuz kaçmasın. Ben kendimi ateşe atacağım, demiş. Bineklerini benim taraftaki ateşe sürdüler. Yürüyerek yaklaşıp yüzlerini toprağa sürüp Allah'a yalvarıp kendisini semender gibi, ateş denizine attılar. Müslümanların dertlerinin sıkıntısı arttı. Havaricler coştular. Davul çalmaya başladılar. Emir Musib Gazi kendisini ateşe atmış. Bereketli ve yüce Allah, o ateşi onların yüzüne gül bahçesi yaptı. Gözlerini açınca İmam kendisini Riyazü'l-cennet'te gördü. Yüz bin kanaldan akan sular gözlerinin önünde belirdi. Yüz binlerce açılmış güller göründü. O, gül bahçesinin içinde her tarafı izliyorlardı. İmam Muhammed Hanifiye'den hiç eser bulamamıştı. Sonra yüzlerini yere koyup ihtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına yalvarıp; Allah'ım, imama ne oldu? **[166]** Ortada ondan hiçbir eser yok! Kulağına: Ey Musib gözünü aç, diye bir ses geldi. Hangi taraftan yüz ortaya çıkarsa, o tarafa git. İmamı o yerde ara, bulursun! Emir Musib -Allah ondan razı olsun- mübarek başını kaldırıp her tarafa yeterince bakıyorlardı. Kıble tarafından bir nur, gökyüzünden aşağı doğru parlayarak inmekteydi. Hemen o yöne doğru yola çıktı. O yere yetişince Hz. İmam'ın kıble yönüne dönüp bakıyor olduklarını gördü. Bu bütün kemerler ve zincirler yalnızca imama bağlıydı. Yanıp yok olmuştur. Ama ateşin dokunduğu mübarek elbisesinin sarı olan bir tarafı yoktur. Emir Musib -Allah ondan razı olsun- bu durumu görüp büyük ve yüce Allah'a şükür secdesi etti. Bundan sonra hemen gelip selam verdi. Esselamu ʿaleyküm ey mazlum ve hüzünlü imam, deyip imamın ayaklarına kapanıp ayaklarının üstüne yüzünü gözünü sürdü. Ağlayıp inledi. İmam Emir Musib'in başını dizine alıp yüzünü öptü ve gözlerini yüzüne sürdü. Emir Musib: Ey büyük erkek kardeşim! Sizin başınıza gelen bu hâl nedir! İmam: Eğer ben bu durumdan haberdar olsam Yemen'den hiç gelmezdim, dedi. Kıssa: Her ikisi el ele tutuşup öylece çıktılar. Hiç kimsenin elbiseleri sararmamıştı. Ordunun gözü takıldı kaldı. Hayret ettiler. Her ikisine at getirdiler. Bunları ata bindirdiler. Tavsen'in ordusu İbn Velid'in ordusuna saldırdı. O beş bin melunu Araplar zehirli mızraklarla öldürdüler. Hepsini o ateşe attılar. O zaman ileri gelenler, kadınlar ve erkekler imama bağlılık bildirmek için geldiler. İmamın ayaklarına çöktüler. İlkbahar yağmuru gibi çok ağladılar. Özürler dilediler. İmam kabul etti. Sizlerin hiç günahınız yok, dedi. Ben kölenin alın yazısının bu olduğunu anladım. Ezelde yazılmış olanı çekmedikçe başa gelene çâre yok. Ondan sonra emirler imamın etrafına toplandılar.

Taziyeye gittiler. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- matemine taziyede bulundular. Çokça ağlayıp inlediler. İleri gelenler Mekke'ye girelim, imamın yasını tutalım, dediler. İmamı sordular. Tavsen ele geçti mi, **[167]** demiş. Onlar: Kaçmıştır, hiç kimsenin haberi yok, demiştir. Tavsen'i bulup getiriniz. Ben onu ateşe atsam huzur bulurum, demiştir. Duyuru yapıp bulmaları için adam çağırttı. Her kim onun haberini getirirse Mekke'nin idaresini ona veririm. Her ne isterse aynen yaparım, dedi. İmam, Emir Musib'i -Allah ondan razı olsun- Mekke'nin dört yanına yolladı. Ellerine sopa, altın gemli bir at, değerli giysilerle bir altın kalkan aldılar. Her kim Tavsen'in haberini getirirse tüm bu mal ve parayı alsın. Mekke'nin idaresini de ona vereyim, dedi. Halk her tarafta Tavsen'i aradı. Mekke bozkırının tamamını arıyorlardı. Ama Tavsen!in, orduyu perişan ettiğini görünce atının yularını geri çevirdi. Kaçmak için yüz çevirdi. Bir bahçenin köşesine sığınıp kapısına [kadar] gitti. Bağın kapısının yıkık olduğunu gördü. Kimse geçmesin diye çer çöp yığını yığıp yolu kapatmışlardı. Tavsen güçlükle atını [oradan] geçirdi. At, o zarif göğsüyle yıktı. Güzellik bir tarafta kaldı. Bakarak atını sürüp girdi. Yaşlı perişan bir kadın gördü. Oturup çıkrığını önüne koymuştur. Onun gözü Tavsen'e denk geldi. Atından ve silahından hayrete düştü. Saygıyla ayağa kalktı. Sen kimsin, dedi. Tavsen: Ey, sevgili anne! Ben Mekke'nin valisiyim. Perişan kadın: Ne oldu, dedi. Tavsen: Ey ʿAli'nin annesi, benim değerli kardeşim! Muhammed Hanifiye, İmam Hüseyin'in erkek kardeşidir. Ben onu yakalayıp öldürecektim. Emir Musib Hazaʿi ve Malik Ejder'in oğulları ve Zeyd Ömer Maʿdi Kereb, bütün bu komutanlar onun yardımına gelmişlerdir. Ben ateşe atmıştım. İbn Hazaʿi ateşe girip ateşten çıkardı ve benim ordumu öldürdü. Ben kaçtım. Eğer bugün sen bana yardım edersen sabahleyin benim ordum Emire'l-fasıkin'in karşısına çıkar ve bu kalabalık tekrar bozguna uğrar. Ben sana çok değer veriyorum. Bu durumdaki âcizliğinden seni kurtarırım. Başka kötü bir gün görmezsin. O perişan yaşlı: Saklan, dedi. Tavsen saklandı. O, hayırsever sefil yaşlı, atı saklayıp **[168]** içeri bağladı. Tavsen'i içeri alıp soyup eski elbiseler giydirdi. Onun elbisesini sandığa koydu. Ama anlatanlar şöyle rivâyet etmiştir; O sefil yaşlının bir oğlu vardı. Hayırsever ve dindardı. Her gün Mekke'nin çölüne gidip gece gündüz odun toplardı. Onu şehre getirip satarak parasını annesine getirirdi. Odunun parasıyla erzak alıp yiyecek yapardı. O güne kadar üç gün geçti. İmam, Tavsen'i aratıp her tarafa adam göndermişti. Bu sefil yaşlının yetim oğlu, Tavsen'i aramış. Bütün çölü ve Mekke'nin bozkırını gezmiş. Tavsen'den bir iz ve haber bulamamış. Ayakları çok şişti ve yaralandı. Akıllı, namzet bir erkek kardeşi vardı. Onun atına binerek Tavsen'i aradı [bu sırada] at öldü. O genç, çok eziyet ve zorluk çekmişti. Atın başına geleni unutarak, şimdi ne cevap vereceğim diyerek endişelenmeye

başladı. Bu işin çâresini kimden nasıl sorarım. Benim mal ve güvencem yok diyerek çok dertleniyordu. Eve geldi. Kıssa: O yiğit eve girdi. Annesinin karşısına aç ve susamış olarak oturdu. Annesi sevgili evladını bu hâlde görünce sevgili annesi coşkun şefkatle: Ey sevgili evlat! Üç gündür senin yüzünü görmedim, dedi. Bugünkü hâlinin sebebi nedir, dedi. O genç: Ey, anne! Din imamı Muhammed Hanifiye ve Emir Musib Gazi -Allah ondan razı olsun- adam gönderip kim Tavsen'in haberini veya Tavsen'i getirirse ona padişaha yakışır giysi, tam tekmil bir at, yedi kalkan dolusu altın ve Mekke'nin idaresini o kişiye vereceğim, diye duyuru yaptı. Üç gündür onu ararken dağda, bozkırda ve çölde yürüdüm. Şimdi o bilgenin atına binmiştim. O at da kirli köpeğin arkasından koşup öldü. Ben o atın parasını bulma düşüncesindeydim. Onun kıymetini nasıl öderim, deyip ağlayarak kendinden geçti. [Buna] nasıl dayanırım deyip ana ciğeri kan doldu. Ey sevgili evladım, dedi. Dertlenme yemek ye, dedi. Bu şekilde **[169]** huzurlu ol. Çok acılar ve sayısız sıkıntı çekmişsin. O genç şöyle dedi: Ben hangi hoşnutlukla içeyim ve isteyeyim. Çünkü önümde arkamda acı çeken ordu saf tutmuştur. O sefil yaşlı: Ey sevgili evlat güzellikle yemek ye, dedi. Tavsen'i ben size göstereceğim, dedi. Genç ümitlenince biraz yemek yedi. Bundan sonra; Ey anne, bana şaka mı yaptın; yoksa doğru mu söyledin, dedi. Kadın: Bu sözüm gerçektir. Tavsen'i evde gizledim. Atını falan eve bağladım. Elbiselerini sandığa koydum, dedi. Genç bu haberi işitince annesinden gurur duydu. Hemen yerinden kalkıp o sandığa gidince memleketlerin vergisinin karşılığı olan o süslü elbiseleri gördü. Atının önüne geldi. O atı tanıdı. Bundan sonra annesine bakıp hayır duâ etti. Ey anne, eğer emir bu atı ve elbisesini bana verirse üzerime uygun gelir. Eğer haraç olarak alırsa, istediğimiz gibi olmaz deyip coşkuyla annesinin önünden çıkıp dört yol yönüne doğru koşturdu. O zaman Emir Musib Gazi -Allah ondan razı olsun- duyuru yaptırıyordu. Her kim Tavsen'in haberini veya kendini getirirse bu şekilde intikam alırız, demekteydiler. O anda o genç yetişti. Ey Emir Gazi, Tavsen'den benim haberim var, dedi. O zaman Emir Gazi o padişah giysisini ona verdi. Altın süslü atın dizginine bindirip ona yedi kalkan altın verdi. Bütün halk toplanmış ona şaşkınlıkla bakıyordu. Onu imamın huzuruna getirene kadar hiç kimse Tavsen'in haberini imama getirmemişti. Durgun ve kederliydiler. Sonunda o genci getirdiler. İmam o gence çok fazla ikram etti, erkek kardeşim diye seslendi. Bundan sonra o genci ata bindirip yanlarına alıp o gencin evine doğru yola çıktılar. O gencin sarayına girdiler. O sefil yaşlı çıkarak imamın ayaklarına nur gözünü sürüp bağlılıklarını bildirdiler. İmam lutfetti ve ona anne diye seslendi. Oğlunu erkek kardeşim, diye çağırdı. Ondan sonra, Emir Musib Gazi, bu bütün eski

elbiselerin içinden **[170]** Tavsen'i tutup imama bağlılık bildirmeye getirdiler. İmam, yüce Allah'ın lütfu için ona şükür ve duâ etti. Şükür secdesinde bulundu. İmam, Ey bahtsız, bak! Yüce Allah, dünya ehli açgözlüdür, dedi. Yüce Allah demiştir ki; Şüphesiz rabbinin yakalaması pek müthiştir.[594] Kulumu nasıl inlettin ve ağlattın. Bugünü düşünmedin ve benim hüzünlü gönlüme hiç acımadın. Ben erkek kardeşlerimin ve evlatlarımın ayrılığının acısına tutulmuştum. Benden sana nasıl kötülük gelmişti ki bana bu davranışı yaptın! Tavsen gülerek; Ey Ebu Turabî'nin oğlu! Sen beni öldüreceğini düşünerek yalancı bir hayale kapıldın, demiş. Emire'l-fasıkin dünya hayatında olsaydı sen bir tek saç kılımı çekemezdin, dedi. İmam öfkelenip şimdi ben seni öldüremez miyim, dedi. Bakalım kirli Yezid ne yapıyor, demiş. O kirli köpeği belinden tutup yerden [kaldırark] atına alıp ateşe doğru bineğini sürüp gitti. Ateş nehrine varıp o köpeği attı. O kötü yaradılışlının vücuduna ateş öyle düştü ki Hasan'ın yolunu yaktırdı. Ondan sonra yemin olsun [ki] Hz. İmam'ın tahtına oturttular. Şan, şeref ve saygıyla İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- ve Kerbelâ bozkırının şehitleri için matem tuttular. Tüm Mekke halkı yas tutup kara giydi. Sarayının kapılarını kapatıp sokaklara kül döktüler. Ellerine taş aldılar. İranlılar ve zulme uğramışlar gece ve gündüz Kabe'nin etrafında yürüdüler. Vah Hüseyin, vah şehit, vah mazlum diyorlardı. Kırk gün boyunca yas tuttular. Kırk günden sonra yiyecek ve su dağıttılar. Hafızlar Kelamullah'ı okudular. Sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Onun için İmam Muhammed Hanifiye -Allah ondan razı olsun- şehitlerin yaslarını tutmaktan huzur buldular. Emir Musib Gazi'ye bakıp bugün babamın tek oğlusunuz. Koruyucu, yiğit adam ve benim erkek kardeşimsiniz. Yüce babam yedi yaşlarınızda sizin adınıza on ferman yazmışlardı. Bu iş yalnızca İmam Zeyne'l-ʿAbidin Mevla'ya düşmemiştir. Sizin de yükümlülüğünüzdür. Çünkü, İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- benim **[171]** erkek kardeşim olduğu gibi sizin de erkek kardeşinizdir**.** Şöyle bir olay olmuş dediler; İmam Hüseyin'in Ehlibeyt'inin ve İmam Zeyne'l-ʿAbidin başları o lânetlinin elinde kalmıştır. Bizim için şunları yapmak gerekli ve lazımdır: Savaşıp o tutsakları o bahtsız lânetlinin elinden kurtarmak, başlarını tenleriyle buluşturup defnetmek. O çâresizlerin onlar için sizden ve bizden başka keder ve sıkıntı çeken hiç kimsesi yoktur, dediler. Emir Musib -Allah ondan razı olsun- bu sözü duyunca yerinden doğrulup kalkmış. Edepli bir şekilde onun pek çok yerinden öpmüş. İmamın övgülerine karşı; Ey müslümanların imamı bu uygundur, dediler. Kölenin işinde köleye iltifat ettiler. Ben her ne kadar köleysem de bu dergahın kölesiyim, hizmetkârıyım. Dergahın âciziyim

[594] Buruç sûresi 12. âyet

ve makam kapısından her ne emrederlerse canım tenimdeyken geciktirmeden yaparım. İmam, Emir Musib'in başlarını kucaklayıp yüzlerini öptüler. İnleye inleye ilkbahar yağmuru gibi ağladı. Bundan sonra, ey dostlar ve erkek kardeşler bana hazırlık yaptıran savaşçı Emir Musib'di, dediler. O; hayırsever, doğru yolda olan, becerikli, kaderi ve makamı olgun, askerlik yolunu başkalarından daha iyi bilendi. Yiğitlerin şahının talebesi, Allah'ın aslanı ve Alevi'lerin atası, müminlerin emiri ʿAli'ye -Allah ondan razı olsun- çok hizmet etmişlerdi. Ey, şehzade! Etraf ve yörelerde fedailerin ve sevgililerin uğruna canlarını esirgemedikleri son zaman peygamberi sizin için en uygunudur, dediler. Şehirlere, Arap kabilelerine adam göndermek gerek. Olaylardan haberleri yoktur, dediler. Onlar Yezid-i Pelid'in korkusundan nefes alamazlar. Sokaklarda kalmışlar. Ciğerlerini dişleyip gözlerini yollara dikip kulaklarını sese çevirip hangi taraftan ses çıkıyor diye hazır beklemektedirler. Mekânlarından dışarı çıkamazlar. Şimdi bizim yazımız yetişirse bilinir ki şereflendirirsiniz. Her bölgeden köleler sizinle birleşerek şehitlerin kan davasını gütmektedirler. Bu şekilde ordu toplanacak olsa, her bölgeden müslümanlar bizim yardımımıza gelirler. O zaman tekrar gerekeni yaparız. **[172]** İmam ve tüm dostları Emir Musib Gazi'ye hayır duâ ettiler. Bundan sonra Abdurrahman Ebu Bekir Sıddık'ın oğlu Mısır'a bir mektup gönderdiler. Yalnız, mektubun ulaşmasını beklemeden kendilerini bana getirin! Yezid'e hücum edip Ehlibeyt'in imamı [olan] Zeyne'l-ʿAbidin'i kurtarıp halifelik tahtına oturtalım! Öyle ki hak yerini bulsun, dedi. Yine bir mektup Hacer'in tarafına, Hz. Abdullah bin Ömer Hattab'a -Allah ondan razı olsun- gönderdiler. Yine bir mektup Abbas, Abbasiler kabilesinin tarafına, Hz. Abbas ve İbrahim Abbas ve Kasım İbn Abbas için -Allah ondan razı olsun- gönderdi. Yine bir mektubu Darab şehrine, Mahan Şah ve Arslan Şah için Darab şehrine ve emirlere gönderdi. Bir mektup da Emir Ehdaz için ve Arap Şah için gönderdi. Başka bir mektubu, Emir İsfehanî, Emir Kırmız İbn İsfehanî'ye gönderdi. Yine bir mektubu Emir Kazvin ve İsfendiyar Kazvin'e gönderdi. Yine bir mektubu Horasanî için Sultan Şah Horasanî'ye gönderdi. Yine bir mektubu Emir Taberistan için, Taberistan komutanına gönderdi. Yine bir mektubu Emir Razi'nin oğlu Şeh Mir Razi'ya gönderdi. Kendilerine yardım istediler. Bundan sonra İmam Emir Musib Gazi'ye ve Malik Ejder'in oğullarına İbrahim Malik ve Abdurrahman Malik ve Zeyd Ömer Maʿdi Keri'ye bakıp ey yiğitler, yine ne emredersiniz, dedi. Hepsi: Emir Musib Gazi her ne cevap verirse ona uygun şekilde yaparız, dediler. İmam: Ey, sevgili erkek kardeşim! Şimdi bütün dostlar sizin düşünceniz nedir, diye sordular. Emir: Eğer karar

verme işini bana bırakırsanız şehitlerin vücutlarını toprağa defnetmeniz uygun olur, dedi. Yardım toplanana kadar o yerde sabrediniz. Ondan sonra Kûfe'ye hücum etmek için ordu hazırlayıp Mercan'ın oğlu Abdullah Ziyad'a hücum edin. Onu tahttan indirip tahta tabuta bindirin. Şehitlerin kanını o vefasız ve soyu belirsizden talep edin. Ortada duran her ara bozuculuk işi o melundan kaynaklanmaktadır. O köpek, Kerbelâ'da imamın mübarek **[173]** başına ordu göndermiştir. Şehitlerin şehit olmalarına o sebep olmuştur. Bundan sonra yaptığı o tek işten ve güçten huzur duymuştur. Yezid-i Pelid'in başına kılıç çekmek gerek. O zaman bizim ordumuzun kuvveti ortaya çıkar, demiş. Bu sözler imamın mübarek gönlüne çok hoş geldi. Hemen orduya duyuru yaptılar. Hepsi ata bindi. İleri gelenlere sevgi gösterip ayrıldılar. Mekke şehrine gelip tavaf ettiler. Mekke'den çıktılar. Kerbelâ'ya, İmam Hüseyin tarafına yola çıktılar. Kerbelâ'ya ulaşıp şehitlerle savaşılan yere yürüyerek geldiler. Şehidin mübarek vücudunu gördüler. Toprakta çıplak, başsız olarak kana bulanıp yatmaktadır. İmam Muhammed Hanifiye'nin mübarek gözü, o narin vücuda döndü. Ah çekip kendinden geçti. Çok çabalamadan sonra kendine geldi. Hemen kalkıp esselamu ʿaleyküm, ey zulme uğramış erkek kardeşim. Esselamu ʿaleyküm, ey rahmetli olmuş erkek kardeşim. Esselamu ʿaleyküm, ey şehit erkek kardeşim! Durumunuz nasıldır, dedi. Bu bahtsızlar sizin hakkınızda büyük zulüm yaptılar. Nazik canınıza acımadılar ve narin başınızı vücudunuzdan ayırdılar. Toprağa ve kana buladılar. Taraftarlar, seçkin erkek kardeşleri ve erkek kardeşlerin çocuklarını Kerbelâ'da şehit ettiler. Ehlibeyt'inizi esir ettiler. Yüce Allah'ın hiddetinden korkmadılar. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- huzur dolu temiz ruhundan utanmadılar. Yarın, ceza günü huzura çıktıklarında ne cevap verirler. Hangi dille açıklar ve anlatırlar. Bu büyük emrin hazırlığını nasıl yaparlar. Ey, erkek kardeşim! Ben o gün Kerbelâ'da olsaydım. Ey ileri gelenler! Ey yazık, kutlu celladınıza hayatımı verip şanlı meydanınızda feda etseydim, deyip mübarek yüzlerini göğüslerine koyup inleye inleye ilkbahar yağmuru gibi ağlayıp bu gazeli okudular. Beyt: Ey felek sonunda beni yardan ayırdın. Her zaman bir yar başka yardan ayırır. Ah bu eziyet çektiren felek aldatıcıdır. Yaralı gönlümü yardan ayırdı. **[174]** Gönül şarap sunmaktan uzaklaşmıştır. Yine bir taraftan Emir Musib inledi. hâl dili ile bu beyitleri mırıldandı. Beyit: Ay, yukardan şeref buldu yürek yaralı, yazık. Hîle yapıp ayrılıp geçici menzile gitti, yazık. Yine bir yandan İbrahim Malik başına topraklar saçıp kıyafetlerini yırtıyorlardı. O peygamberler bahçesinin başı, o taze gül bahçesi Hz. Muhammed Mustafa'ya -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- ayrılık özleminden, bu manada bir beyit okudu. Beyit: Felek, o erdemli, iyi yıldız nerede? Olgun, genç, hoş görünüşlü nerede? Medresenin

erdemli bilge kişisi nerede? Milletin peygamberinin varisi, nerede? Liderlerin liderine ne oldu? Başsızların başı olan rehber, nerede? Dinin peygamberinin yoluna kemerleri bağlayın. Sadece onun yönlendirişinde olacağımız rehber nerede? Tekrar bir taraftan Abdurrahman Malik, su yerine kan suyu döküyordu. Ayrılık sebebiyle göz denizinden benzeri olmayacak kadar su döküyordu. hâl diliyle bu beyitleri okudu. Beyit: Vah gitti, o ay yüzlü ayrılıktan uyandı. Onun ayrılığından şimdi ağlamaktayım. Gönül ayrılık nedeniyle her zorluktan daha zordur. Hiç kimse ayrılık yolunda böyle bir güçlüğe düşmedi. Tekrar bir taraftan ciğer yakan, yürek acıtan inlemelerle Zeyd Ömer Maʿdi Kereb bu anlamdaki kelimelerle söze başladılar. Beyit: Kavuşacağı akşam ayrılık ateşinden kelebek haberdar oldu. Ayrılık gününün acısını görmemek için kendini yaktı. Kısa: Bütün ordu, o çıplak başla çölde, başlarına topraklar saçıyorlardı. Yürek acıtan inlemeler geliyordu. Her yeri yıkıp geçiyordu. Üç gün boyunca şehitlerin vücutlarını kefene koyup defnettiler. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- kabirlerinin başında büyük imaret yaptırdılar. Üç gün boyunca Kerbelâ'da yas tuttular. Bu sürede etraf kabilelerden dört bin kişi toplandı. Bundan sonra İmam emretti. Koyun sürüsü, deve keserek yiyecek ve su dağıttılar. Tekbir çekip duâ ettiler. Din imamı İmam Muhammed Hanifiye, Kerbelâ'nın iş ve gücünden imkan bulup Emir Musib'e seslendiler: Ey erkek kardeş, elhamdülillah ordu toplanmıştır. Eğer isteselerdi âlemden **[175]** feryat çıkarırlardı. Beyit: Eğer sussam yüreğim kebap olup ağlar. O, dünyanın hangi tarafına gider. Sonra Emir Musib seslendiler: Hemen Kûfe'ye gidip Ziyad'ın oğlunu kuşatalım. Böylece işini bitirip huzura erinceye kadar her taraftan yardım ulaşır. Kûfe, feth olduktan sonra tüm hazırlığımızla onun işini bitiririz. Din imamı İmam Muhammed Hanifiye'nin çok hoşuna gitti. Büyük savaş davulunu Kûfe yönüne doğru göndermek istedi. İmamın ordusundan bir kişi ayağa kalkıp edepli yerlerinden öptüler. Ey, İmam, Kerbelâ'nın arkasında bir şehir vardır, dediler. Onun adına Haleb derler. Haleb'in hakimini Yezid görevlendirmiştir. Onun adı Kehrem İbn Mülcem'dir. Ordusu çoktur. On iki bin komutanı vardır. Bu ordunun maaşı Irak'tan geliyordu. İmam bu sözü öğrenince hayret etti. O, bundan huzur bulmasın! Kûfe'ye gitmesin, dedi. O arkadan çıktığında Mekke ve Medine'yi harap eder. Saygıdeğer kimseleri aşağılar. Bizim ordumuzun arkasından o, Kûfeliler [de] önümüzden gelmiştir. Bizim ordumuzun tüm mücâdelesi zora düşer. İmama ve dostlara bu söz çok mantıklı geldi. İmam emirlere bakıp ey pehlivanlar, dedi. Ey, pehlivanlar! O Haleb için neden hazırlık yapıyorsunuz? Kûfe'nin üstüne gidecek misiniz? Hepsi birden; O, Haleb'in iş ve gücünden huzur bulmasın, demişler. Kûfe'ye gitmek olmaz. İmam, bize yüce hükümdardır, dediler. O melunun babası, ulu babamı öldürmüştür. O, bu sebeple

yüce babamın kanını talep etti. Bundan sonra erkek kardeşimin kanını talep edip ona sahip olur. İmam, hîleci kişinin sonu gelinceye kadar o yola emanet birini padişah yapmak gerek, dedi. O zaman, İmam Zeyne'l-ʿAbidin tutsaklıktan kurtulduğunda onların yerine geçer. Hepsi: Ey İmam, bu işe siz layıksınız. Biz sizi İmam Hüseyin ve İmam Zeyne'l-ʿAbidin yerine koyuyoruz, deyip Emir Musib Gazi'ye bağlılıklarını sundular. Bütün emirler ve şahlar bağlılıklarını bildirdiler ve bereketli olsun, **[176]** dediler. Emir Musib'i, Hz. İmam Hüseyin'in makamına çıkardılar. Din imamı, İmam Muhammed Hanifiye'ye otağ kurdular. İmam taht üzerinde yerini aldı. Kıymetli imam, Haleb yönüne doğru yola çıkılacak, diye emir verdi. Ordu yola çıktı. Nice günden sonra Haleb şehrine ulaştılar. Yani Kad denilen bir yer vardı, oraya yerleştiler ve yas ile meşgul oldular. Ama Mülcem İbn Kehrem'in orada câsusu vardı. Hemen gelip ey hükümdar, haberin olsun, Ebu Turabî'nin bir oğlu otuz beş bin kişiyle Yemen'e gitmiş, demiş. Adı Muhammed Hanifiye demiş. Ebu Turabî'nin cesur oğluymuş. Yine bir öğrencisi varmış. Musib İbn Muhammed İbn Eşfa Hazaʿi; Malik Ejder'in oğlu Ömer Maʿdi Kereb otuz beş bin kişiyle dönerek senin başına Ebu Turabî'nin kan davasını güdüp gelmiş, demiş. Haleb şehrine, Kad'e yerleşiyorum. Sana haber verdim. Şimdi sen bilirsin, dedi. O zaman Kehrem'in bir veziri vardı. Fazl-ı Nehr derlerdi. Onu çağırdı. Bu ordunun hakkında ne dersin, dedi. Fazl: Ey hükümdar! Ordunun önüne çıkıp bunlarla savaşsan pek çok yönden doğrudur, uygun olan budur, dedi. Birincisi; Onların ordusu az. Diğeri; Onların gönülleri kırıktır. Bir diğeri ise; senin kalen küçük, ordunun gücü ve kuvveti yoktur. Senin ordunla Ebu Turabî'nin oğlunun önüne sakın çıkma, dedi. Müslümanlar kıblede durursa çok perişan olurlar. Düşmanın isteği de budur. Bu söz, Kehrem'in çok hoşuna gitti, çok iltifat etti, sayısız vaadlerde bulundu. Bundan sonra, o on iki bin komutanı çağırdı. O Şemr-i Sani ve Abdullah-ı Sani ve Bahtı Nasır-ı Sani ve Esmek-i Sani ve Rüstem-i Sani, bunların hepsi Murad kabilesinden İbn Mülcem'in akrabasıydı. Üç kişi de güvenilirdi. Biri Nasır, biri ʿAmlak ve Şemrî ve Samek üçü **[177]** de güvenilirdi. Rüstem-i Sani, Şeddad, Firavun-ı Sani bu altı kişi kendisinin önündeydi. Yıldız bilimciler: Bu iki komutanların olmasa seni de öldürürler, demişti. O yüzden onlara saygıda kusur etmezdi. Kehrem onları çağırıp emir verdi. İçlerinden biri, bir hîleyle ordusunu düzenleyip çıksınlar. Ebu Turabî'nin oğlu sizden korkup yüreği parça parça olsun. Yine bir gün, Haleb kalesinden savaş davulunun sesi ve ney sesinin inlemesi yükseldi. Yer ve zaman, yer sahibi ve mekandan inleme çığlığı geldi. O ses imamın kulaklarına ulaştı. İmam o otağdan çıkıp baktı. Halk; kalenin burçlarını, Maveraü'n-nehr ve Belh yolunu ve kalenin çevresini başından sonuna [kadar]

tutmuştur. Taş ve taşın arkasını, kül közleri ve zincirler, taş arabası ve mancınık ile başka belâlar için Seddi İskender düzenlenmiş ama kapı açılmış. İmam, otuz parça işaretli sarı sancağı; hepsi silahlı, otuz bin bahtsızı görmüştür. Zırh kaftanlarını giyip sarı miğferin milini başına yerleştirmiştir. Sarı dikenleri atların [üstüne] atmışlardır. Kılıcının kılıfında sarı bir sancak, üstünde hükümdar için zeberced taşı ve mücevher duruyordu. O sancağın kumaşı hanedana uygun değildi. Allah'ın yüz bin lâneti hanedanın düşmanına olsun. O sancağın altında adi azılı görünüşlü, dev tabiatlı, boyu uzun, gözü fena, yüzü mavi, heybetli bir şekilde ortaya çıktı. Yer, zaman onun heybetinden titremeye başladı. Bu şekilde tahtadan kılıç, diğer yanında kılıç ve eğerinin kaşında iki yüz batman ağırlığında sayısız gürz ve eğerinin önünde yirmi batman ağırlığında süngü bulunmaktadır. Silahın üstüne sarı kaftan giymiştir. Beline okluk bağlamıştır. Beş bin Azer piyadesi, ayakları üzengide dışarı çıktılar. İmamın ordusunun yanında durup saflarını düzene soktular. Piyade ortaya [doğru] geliyordu. Bununla beraber İmam Emir Musib Gazi'ye baktılar. Sağ kollarında durmuşlardı. Malik Ejder'in oğulları [da] son kolda **[178]** durmuştu. Hz. Ömer'in oğlu arkalarında durmuştu. İmam: Ey gazilerin komutanları bu kişi gösterişli biçimde süsleriyle ortaya çıkan Mülcem'in torunu Zahira'dır, dediler. Emir Musib: Ey, hükümdar! Ben bu adamı görmemiştim, tanımamıştım, dedi. İmam: Bu kişi, halkın gördüğü biri midir, dedi. O adam imama haber vermişti. O gelip ey hükümdar! Ben biliyorum diye seslendi. İmam: O adam gösterişli süsleriyle birlikte ortaya çıktı, dedi. O, Kehrem'in kendisi değil mi? Evet, o adam kendisi değildir, dedi. Ey İmam, o on iki komutandan biridir! Hepsi bu yoldadır. Benî Murad kabilesinden bu adam öne çıkınca yine biri otuz bin soysuzla kızıl giysi giyip çıktı. Yine birisi gümüş işlemeli elbiseyi giyip otuz bin soysuzla öne çıkıp durdu. Yine biri, tamamen turuncu renkli giysi giyip otuz bin soysuzla öne çıkıp durdu. Yine birisi erguvan renkli giysi giyip otuz bin soysuzla öne çıkıp durdu. O altı komutan hazırlanıp ordunun safını düzenlemişti. Savaş davulu ve ney sesi gökyüzüne çıkmaya başladı. Yer ve zaman, yer sahibi ve mekan titremeye başladı. Yirmi bin, soyu belirsizle İbn Mülcem dışarı çıktı. İmam: Bu kimdir, dedi. Yürüyüp ata bindi. O adam, Abdurrahman İbn Mülcem'in oğlu Kehrem'dir, dedi. Şehirden dışarı çıktı. Süslü çadırını şan, şerefle kurdu. Çadırına gidip ordugahı süsledi. Gelip girdi. İmam da çadırlarına girdiler. Ey yiğitler büyük ordu varmış, dedi. Bu soyu belirsiz, o işimizin sırlarını öğrendi. Ey, acaba müslümanların durumu nasıl olacak? Emir Musib Gazi -Allah ondan razı olsun- mübarek duruşlarını düzeltmiş. Ey hükümdar, yüce Allah devletinizin gölgesini müslümanların üzerinden eksiltmesin, dedi. Dostların ve muhtaçların derdiyle

dertleniyorsunuz. Gönülleri hoş tutmak sizin erkek kardeşinizin adetidir. Bununla beraber müslümanlar bu ordudan çok korkmuyorlar. **[179]** Hepsinin amacı ölmeye gönül vermiş olmalarıdır. Tüm milleti sizin yönetiminize vermişlerdir. Böyle memlekette az veya çok olmaktan endişe etmeyiz. Babanız Hz. Şah-ı Merdan kimsesizlik nedeniyle Süfyan ailesinden öç aldılar. Erkek kardeşiniz İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- yetmiş iki bin Kûfeli ve Şamlı'dan öç aldılar. Bu size mirastır. Huzurlu olun. Eğer Yezid-i Pelid ve Ziyad'ın oğlu -Lanet üzerine olsun.- dünyanın ordusunu toplasa yüz kişiyle birlikte olduğunu görüp çokluğundan endişe etmeyiz. İmam, bunlar için duâ etti. Askerler her iki yönden gözcülük yapmaya çıktılar. Havaricler tarafından Mülcem-i Sani çıktı. İmam taraflarından Zeyd Ömer İbni Maʿdi çıktı. Câsuslar, on bin kişiyle ordunun her iki tarafından haber alıveriyorlardı. Muhafızlar emir bekleyerek baş üstüne, deyip başı dik tut, deyip yürüyorlardı. Davul çalarak çadırlarının aralarından geçiyorlardı. Kadılar, sabaha kadar Hz. Allah'ın fermanını bu ziftle kaplı geceye yayana kadar, bu altın kemerli sevgililerin laciverdini önlerinden kaldırdılar. Beyt: İlim gezegeninden baş kaldırdığı zaman, zulüm perdesinin başı hemen gitmeye başladı. Parlak yüzlü hançerin korkusundan bir bir, öylece şahların şahının muhalifi azaldı. Kıssa: Hz. Muhammed'in -Allah'ın selamı üzerine olsun- ailesinin müezzinleri salavat okumak için kalktılar. Namaz uykudan daha hayırlıdır.[595] Namaz kıldılar. Hanedanın dostları mescide geldiler. Sabah namazını İmam Muhammed Hanifiye'nin arkasında kıldılar. Namazı tamamlayıp hazırladıklarını getirdiler. Yemek yediler. Bundan sonra hafızlar Kelamullah'ı hatmedip sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Ondan sonra İmam: Ey, hanedanların fedaileri, bugün davayı biz yerine getirdik, dediler. Savaş davulu çalalım. Hepsi: Böyle olsun, dediler. İmam: Davulcular savaş davulu çalsınlar, diye emretti. İmam Muhammed Hanifiye'nin ordusu kös ve zurnayı çalmaya başladılar. Yer ve zaman titremeye başladı. Emirler hazırlıklarıyla birlikte savaş meydanından geçtiler. Bununla beraber emirler dalga dalga silahlanıp imamın **[180]** çadırının eşiğine geldiler. Emir Musib Gazi Kerbelâ şehitlerinin yasında başlarına siyah örtü bağlamışlardı. Fermanı, müminlerin emiri ve kendisine güçlü itimat edilen imam ʿAli İbn Ebi Talib'in -Allah ondan razı olsun- köşesine koymuştu. Uzun püskülü aşağı bırakıp kara silahın üstüne kara kaftanları çekip hacca uygun giysi giyip yüce işi kabul edip gürzlüğü görünen yanına asmış. Değerli Rum işi kılıcı kemerlerine asmışlardı. Yine bir taraftan İbrahim Ejder ve Abdurrahman Ejder, babalarının kırk iki batman ağırlığındaki mızraklarını ellerine aldılar. Yine bir taraftan

[595] Tirmizī, Salāt 145, [198]; ibn Mace, Ezan, [3]

kılıç ve kalkan ustası Zeyd Ömer Maʿdi, kabzasını tuttular. Kıssa: Emirler ve komutanlar geldiler. İmam Muhammed Hanifiye -Allah ondan razı olsun- çadırından çıkıp ağır silahlar kuşanmış. Yemen işi kılıcı belinde, Yemen padişahının kalkanı ve elbisesi omzundaydı. Aban ʿAli ve âcizleri de hepsiyle imama duâ ettiler. Aban ʿAli'nin atının üzengisini çekiverip getirdiler. Emir Musib Gazi'nin atını bağlamak için girdiler. Zeyd Ömer Maʿdi'nin atının üzengisini tuttular. Malik'in oğulları atın yularını tuttular. İmam ata bindi. Medine'nin piyadeleri tekbir sözünü söyleyip kılıç çekip imama tābi oldular. İmam gösterişli şekilde atına binip meydana çıktı. Meydana ulaşınca Kehrem [de] o yönden kendi ordusuyla yetişti. Her iki ordu birbirleriyle karşılaştığında [sıra] düzenine girdiler. Kenar takımı ve atlı asker takımı, ordunun sağ ve sol kanatlarını çevrelemişti. Tuzak yeri her iki taraftan çevrildi. Sancak tutanlar, sancaklarını komutanlarının başında dalgalandırdı. Piyadeler saflarını atlıların önünde düzene soktular. İmam, ordunun ortasında durdu. Ordunun sağ koluna Emir Musib Gazi'yi gönderdiler. Ordunun sol koluna İbrahim Malik'i gönderdiler. Arka tarafa Zeyd Ömer Madi'yi yolladılar. Sancak dibine Abdurrahman Malik'i gönderdiler. Havaricler de ordunun sağ ve sol kanatlarını emirlerine verip kendisi [de] ordunun ortasında durdu. Her iki saf bir bir **[181]** birbirinin yanında düzene girdiler. Bulut gelip su dağıtıcılığı yaptı. Kuzey rüzgarı gelip temizlikçilik yaptı. Toprağı savaş meydanından uzaklaştırdı. Sadıklar gönül yolunun meydanını aydınlatıp süsledi. Emir Musib, imamın önüne gelip imamın kutlu üzengisini öptüler. Duâya başladılar. Beyt: Ey uğurlu kutlu gölge, ne duâ edeyim! Ya Rab bu hükümdarlıkta birçok yükseliş başta ve ayaktadır. İyi düşünenlerin keramet tacı senin başındadır. Bıçakçılar senin ayağına hapis cezası uygular. İmam, Emir Musib'in mübarek başlarını kucaklarına almıştı. Ey sevgili erkek kardeşim ne istiyorsunuz, dediler. Emir Musib: Ey İmam, bugün kutlu huzurunuzda sizden istekte bulunuyorum, dedi. Öylece meydana girip yiğitlikle karşılığını vereyim. Bu hayırsızlardan öç alayım. İmam: Ben başımı da senden esirgemem, dedi. Lakin bugün o korunmuştur. Sen, benim yerimde olsan, orduyu gözetsen! O meydana kendim girip bu dinsiz kalabalıktan büyük babamın, Yemenlilerin ve erkek kardeşlerimin kanını almak istiyorum. O kadar çok düşünüyorum [ki], dedi. Emir Musib Gazi: Öyle olsun, dediler. Din imamı, sancağın dibinde bineğe binip kendi yerine Emir Musib'i yerleştirip o yük hayvanıyla rüzgar gibi hızla gitti. Yeni başlayan ateş gibi hızlı giden atını meydana doğru sürdü. Kıssa: Müminlerin emiri İmam Muhammed Hanifiye o zaman meydandaydı. O zaman nara atıp ey kötülük yapan kişi ve ey sihirbaz! Endişeyle bekle! Her kim beni bilirse bilsin bilmezse ben kendimi ona

tanıtacağım. Ben, yiğitlerin şahının evladı, Allah'ın aslanı ve Alevilerin atası, Esedullah-ı Galib, müminlerin emiri ʿAli İbn Talib'im. Yani; İmam Muhammed Hanifiye benim karşıma meydana adam gönder! Babanın kan davası için geldim. Erkek kardeşimi Yemen padişahının helak ettiği zamanki olayda ben burada değildim. Gidip kan kardeşimi getiriverdim. Erkek kardeşimi Yezid-i Pelid'in şehit ettiğini şimdi öğrendim. Erkek kardeşimin evladı İmam Zeyne'l-ʿAbidin, Mustafa hanedanının yadigarlarıdır. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek başlarını Ehl-i Beytler ile bir arada tutmuştur. Yezid-i Pelid'e **[182]** hücum etmeye gidiyordum. Ama aklıma o ulu babanın kanının öcünü alayım, diye geldi. Bundan sonra da erkek kardeşimin kanının intikamını alayım. Bugün bu yetim ve garibin savaş meydanına çıkacak biri olursa, iki kişi birlikte yürürüz. Dilekleri yerine getiren, kimin dileğini yerine getirir? Yezid-i Sanî safından bir havaric izin isteyip meydana girdi. Onun adına Rake-yi Şamî derlerdi. Tamamen silahla kuşanıp meydana girdi. Çok fazla saçma sapan söz söyledi. Ağzına taş ve toprak dolsun! imamın önünü kesti. Ey Eba Turabî'nin oğlu, babana ne oldu? Erkek kardeşlerin ne yaptı ki, sen ne yapacaksın, dedi. Bak, mızrakla senin kapını kapatayım deyip mızrak çiftini imamın nefretsiz göğsüne hedef alıp fırlattı. İmam mızraklarla o köpeğin mızrağına öyle vurdu ki parça parça oldu. O melun, kılıcını kılıfından tekrar almak istedi. İmam göz açtırmayarak öyle vurdu ki savuşturup uzaklaştırdı. Sırtını delip geçti. İmam, Allah'a övgü, duâ ve kainatın efendisine en değerli duâları gönderdi. Sevenler davulları coşkuyla çaldılar. Sancaklarını dalgalandırdılar. İmam mızrakla öyle vurdu ki [ayaklarını] boylu boyunca yerden tamamen kesti. Kemikleri sürme gibi dağılıp paramparça oldu. Havariclere karşı nefes nefese kaldı. İmam tekrar biri gelsin diye nara attı. Sacidi Şaki'nin erkek kardeşi Sopa ile imamın üzerine hücum etti. İmam, onu bir güzel dövüp sopayı alıp miğferinin miline öyle vurdu ki [miğfer] parça parça olup tamamen dağıldı. Talha, onun arkasından tam zamanında imamın başına kılıçla hücum etti. İmam, kılıcın kabzasından tutup elinden alıp bir vuruşta öyle vurdu ki iki parçaya bölündü. Her kim savaş meydanına çıkarsa onu cehenneme gönderiyordu. Öyle ki, yüz altmış beş kişiyi öldürdü. Siyah giyimli saf tutmuş havaricler, hep birden set oluşturdu. Hiçbir kişi meydana girmeye cesaret edemedi. O yiğit, yüz altmış beş kişiyi öldürdü diye Yezid-i Sanî kederlendi. Kehrem'in önüne çıkıp arz etmeye başladı. Ey hükümdar, dedi. Ebu Turabî'nin oğlu bizim ordumuzdan intikam aldı. Onunla mücâdele etmezsem bu utanılacak şey olmaz mı? **[183]** Şimdi mecburiyetten karşısına çıkıyorum. Onun başını mızrak ucuna takarak senin huzuruna getireceğim. Böylece senden yediğim yemeği helal ettirmiş olurum, demiş.

Nara atıp meydana girdiği zaman imamın önünü kesmiş. Nara attı; Ey Ebu Turabî'nin oğlu, Ziyad'ın oğlu her ne yapmışsa Yezid-i Pelid'in erkek kardeşlerine yapmıştır, dedi. İntikamını benden çıkarmak istiyorsan bu şekilde zulüm yapmış olursun, dedi. İmam: Ey bahtsız, ulu babama çok yaptın, dedi. Onun intikamını isterim. Daha başka işler de var, dedi. Yezid-i Sani; Benim kim olduğumu bilir misin, dedi. İmam: Sen kimsin, kötü iş yapan bir köpeksin, dedi. Yezid-i Sani üzülüp eline yayı alıp imama doğru bir ok fırlattı. İmamın arkalarından yay attılar. Göğüs ve karınlarına sürttü. Kolu kadar yere düştü. O köpek, imamın ömrünün sonunu getirdim, diye düşündü. İmamı sapasağlam gördü. Hayret edip imama doğru tekrar bir ok gönderdi. Kıssa: Her seferinde imam oku geri gönderdi. Yezid-i Sani: Ey ʿAli'nin oğlu, çok cesaretli, hünerliymişsin, dedi. Hiç şüphem kalmadı. Ama bir şeyde şüphem vardı. Sen ʿAli'nin oğluysan bu oku sana atınca al! İmam kabul edip nefretsiz göğüslerini soydular. Hanedanın dostlarının tamamı titremeye başladı. Havaricler, davulları coşkuyla çalmaya başladılar. Ama imamın saçının bir kılına da zarar gelmedi. Her iki ordudan feryat yükseldi. Sevenler sancakları dalgalandırdılar. Dert yine de yakınlaştı. Kainatın son hocası, Mahmud Hz. Muhammed Mustafa'ya -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- gönderdiler. İmam, hanedanımın kerametini gördün, dediler. O dinsiz köpek, uygunsuz biçimde laf söyledi. İmamın bir ok alıp o okla o köpeği ağzından vurduğunu gördüm. Ok arkasından çıktı. Ruhunu cehennemin sahibine teslim etti. Müslümanlar mutlu oldular. Piyadeler ortada durdular. Kalkanlarını göğe kaldırdılar. Havaricler inlediler ve sancaklarını baş aşağı çevirdiler. Davullarını parça parça ettiler. Otuz bin kişilik ordu o havaricinkiydi. İmamın **[184]** başılarına üşüştü. İmam, o kalabalıktan endişe etmeden sürekli âyet okumuş. Yalnız ve kimsesiz olarak havariclerle kendileri savaştılar. O bahtsızlardan öç aldılar. Mülcem-i Sani Bir yönden otuz bin kişiyle göründü. Emir Hacı yani Emir Musib Gazi'nin önünü kestiler. O bahtsız emirin başına kılıçla saldırdılar. Emir onun kılıcını Sam, Neriman sopasıyla parça parça etti. Kalkanının kubbesine öyle vurdular ki tamamen parça parça olup dağıldı. Abdurrahman-ı Sani, tekrar bir yönden saldırdı. İbrahim Malik, orduyla birlikte önünü kesip kılıçla kemerine öyle vurdu ki, iki parçaya bölündü. Nemrud-i Sani, başka bir yönden otuz bin [kişilik] ordusuyla hücum etti. Abdurrahman Malik, onun önünü kesip mızrakla öyle vurdu ki o lânetlinin nefret dolu göğsünü delip geçti. Mızrağın başı arkasından göründü. Abdullah-ı Sani, daha farklı bir yönden hücum etti. Zeyd Ömer Madi, onun önünü kesip kürekle öyle vurdu ki o bahtsızın dişi ağzından çıktı. Cehenneme

gitti. İki ordu birbirine hücum edince sanki kıyamet kopmuş gibi oldu. Kandan deniz dalgaları oluştu. Ölü üstüne ölü yığıldı. Savaş gelip geçti. Gökyüzüne sancağını çekti. Duman, emirlerin başından tüttü. Baba, oğlunu unuttu. Kendi işiyle meşgul oldu. Ok, yağmur gibi düştü. Keskin felaket gibi hemen yetişiyordu. Ecel, savaşçılara tanıdık geliyordu. Onlara iş arkadaşlığı yapıyordu. Nazım: Her taraf kılıç, altın ve mızrak. Ateş ayininde ölüler yükselmiş. Bu yeşil şehir aydınlıktır. Altın kubbenin üzerine ışık vurmuştur. Büyükler baştan ayağa toprak olmuştur. Yiğidin gönlü parça parça olmuştur. Kısa: Öyle savaş oldu ki, dünya ve felek tepetaklak görünmüştür. Böyle bir kavga ve savaş görmemişti. Gece oluncaya kadar, savaşçılar birbirlerinden ayrılmadılar. Savaşçılık pazarında ölüm malını alıyor, ruhlarını veriyorlardı. İmam bir yandan da mücâdele ediyordu. Eğer Sa‘d ve ʿAs olsaydı başlarını verirlerdi. Eğer Rüstem-i dasitan olsaydı, gösterişli savaş atıyla yürüyerek geçerdi. Kahraman ismini hiçbir zaman kendisi için **[185]** kullanmazdı. Savaşçılar bir tarafa vurup Emir Haciyan, Emir Musib, Sam, Neriman gibi bedeninden toz çıkarıyorlardı. Diğer yandan Malik Ejder'in oğulları zehirli iğne uçlu can alıcı mızrakla yaralıyorlardı. O köpekler canına kastediyorlardı. Diğer yandan Zeyd Ömer Madi mertçe çarpışıyordu. Kısa: Münafıklar, nefes nefese kalıp hükümdarı ve meydanın toprağını gördüler. Müslümanların şimdiki durumu zayıf ve karanlık olmuştu. Bir gece, bir gündüz savaş olmuştu. Üç bin Müslüman şehit olmuştu. Çoğunluğu yaralanmıştı. İmam, ihtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına, kendinden geçerek çokça yalvardılar. Çöl tarafından bir hale ortaya çıktı. O topluluğun arasından yirmi parça desenli siyah sancak, yirmi bin siyah giysili yiğit savaşçı geldi. Kendileri çarpışmaya gittiler. Bununla beraber sakalının iki tarafı ağarmış Türk diyarının padişahı ve onun yanındaki siyah giyimli iki yiğit yetişip bu orduya hücum ettiler. Büyük olanı akında yirmi bin bahtsızı toprağa kattı. Diğeri akında on bir bin melunu, cehennemin en aşağı tabakasına gönderdi. Ordunun, ortaya çıkanları kırması yakındı. Kehrem, fedailerin dönüp bir iki defa daha akın ettiklerinde, ordudan hiçbir iz kalmayacağını gördü. Hemen davulculara emretti. Davul çaldırttı ve birbirlerinden uzaklaştılar. İmam ve emirler, dostlarla döndüler. Birbirlerinden ayrıldılar. İmam, emirler ve dostlarla döndüler. Yaralıları kendi ordugahlarına götürdüler. Şehitler için adam görevlendirdi. Şehitleri defnetmek için adam görevlendirdi. Yaralılara ilaç yaptılar. Ondan sonra İmam ve emirler otağlarına gittiler. Süngüleri vücutlarından çıkardılar. Savaş meydanının tozunu el ve yüzlerinden yıkadılar. İmam orduya bakıp o gelen kişinin kim olduğunu bilen hiç kimse var mı, diye sordu. Bizlere böyle zamanda dostluk gösterdi. Nasıl yiğitlerdi? Emirler nasıl yiğitlerdi bizler de bilmedik, dediler. Emir Musib Gazi ayağa kalkıp seslendi. Ey

komutan, kalenin askeri Şirazî'nin askeridir, bil, dediler. Bu yiğide Şah ʿAlkame-yi Şirazî derler. İmanlı ve temiz dindardırlar. Allah'ın birliğine inanır. Bir süre önce Yezid'in ordusu Kerbelâ'dan dönüp esir [edilmiş] Ehlibeyt'i **[186]** Şam'a götürürken Şiraz'ın yakınına varmıştır. Bu yiğit, gece baskını verip yirmi bin alçağı öldürmüştür. Üçüncü seferde Mervan-ı Har'ı halasının hîlesi ile yakalayıp Şam'a götürüyormuş. Ben Rum'un fethinden dönüp gelirken yolda karşılaştım. O melunu tutup onu kurtardım. O meydanın yiğidi şimdi bizim yardımımıza gelmiş, demiş. Bu dedikodudaydılar. Şah ʿAlkame'nin oğlu ve ordusuyla birlikte bağlılık bildirmek için geldiğini haber verdiler, demiş. İmam halkın hepsinin karşılamaya çıkmalarını emretti. Bütün emirler ordugahın yanında hizmet edip imamın otağına doğru yola çıktılar. Gösterişli yerin kapısına ulaşınca Emir Musib, İbrahim Malik, Abdurrahman Malik ve Zeyd Ömer Madi öne çıktılar. Otağa girdiler. Onu imamın huzuruna getirdiler. Esselam ʿaleyküm ey zulme uğramış İmam ve merhametli şah dediler. İmam da ayağa kalkıp selama karşılık verdi. Birbirlerini kenara çekip inleye inleye ağlaşıp İmam Hüseyin'in yasını tuttular. Üç gece ve üç gündüz yas tuttular. Dördüncü gün yiyecek, su hazırlayıverdiler. Bundan sonra Şah ʿAlkame: Ey komutan, yüce Allah size sabır ve keramet versin, dedi. Bu vefasız topluluk, erkek kardeşiniz ve Ehlibeyt'iniz için bu davranışı yaptı. Ey imam, emredin! Benim adıma savaş davulı çalsınlar, dedi. Resulullah'ın Ehlibeyt'inin meydanında, sizin kutlu üzenginizde İmam Hüseyin'in erkek kardeşi yerine canımı feda edeyim. Müminlerin emiri ʿAli'nin -Allah yüzünü şereflendirsin- oğullarısınız. İmam; İslâm ordusunun davulcuları savaş davulunu çalsınlar, diye emrettiler. Bütün davulları savaş için çaldılar. O geceyi tamamen gürültü ve patırtıyla geçirdiler. Nazım: Sabah vakti parlak nurlu güneş. Eziyet örtüsünden baş kaldırdı. Şeytanın reisi bütün şaşırmışlara. Süleyman mührünün gücünü, mutluluğunu terk edip tahtta oturmayı istedi. Sultan kanadının üstüne sırtını yasladı. Ezgiler söylemeye başlamışlardı. Gül bahçesinde bülbüller hoş sesle ötmeye başladı. Ancak Mustafa Resulullah, her yoldan çıkmışa yol göstericidir. Gündüz olunca sabah namazını cemaatle kıldılar. Vuruştuktan sonra **[187]** atlara binip dalga dalga meydana doğru yöneldiler. Kehrem İbn Mülcem'in atlı askerinin safından da savaş davulu sesi geldi. Meydana giren o kişi Şah ʿAlkame'ydi. Çok fazla oyunlar gösterdiler. Yiğit istediler. Kabeyn İbn Mülcem girdi. Kehrem'in muhafızıydı. O köpek meydanda mantıksız çok söz söyleyip Şah Alkame'nin önünü kesip mızrak attı. Şah onun mızrağını geri döndürüp mızrakla öyle vurdu ki sol yanından delip geçip dengede durmuştu. Müslümanlar sevinçle müzik aleti çaldılar. Onun arkasından Leys İbn Mülcem girdi. O da cehenneme gitti. Haris İbn Mülcem girdi, öldü. Kıssa: Doksan havarici öldürdüler. Havariclerin saf düzeninin önü

kesildi. Şah ʿAlkame: Ey köpekler niye gelmiyorsunuz! Eğer sizler tek başınıza korkarsanız on kişinizle gelin. On kişinizle korkarsanız yüz kişinizle gelin. Eğer yüz kişinizle korkarsanız gidip savaşarak gelin, dediler. Buna rağmen baktı ki hiçbir havaric bir adım ileri yürümüyor. Mızrağını doğrultup Allah'ın birliğine inanan o temiz inançlının sağına kendisi gidip on havarici öldürdü. Kıssa: Bütün ordunun tamamını perişan edeceklerdi. Savaş yapa yapa geliyorlardı. Haşim, kemendi uzatarak fırlatıp attı. Kemend boğazına nasıl dolandı. Mücadelede Şah ʿAlkame ile sıkıntıya düştüler. Buna rağmen Şah Sa'd ʿAlkame, yirmi adım yerden o köpeğin göğüs kafesine öyle vurdu ki arkasından uçarak geçip kapıya gitti. O köpek, cehenneme gitti. Şah ʿAlkame kemendin halkasından kurtulup Kehrem'in ordusuyla savaştılar. O temiz dindarın arkasından yüz bin süngü vuruyorlardı. Kendisi kimsesiz olarak onların arasına düşmüştü. Yiğidi yiğide, binek hayvanını binek hayvanına vuruyorlardı. Yiğitlik ve övgünün karşılığını veriyorlardı. Ama iki oğlundan biri Sa'd, diğeri Sa'id'dir. Babalarının yardımına gittiler. Bununla beraber havariclerin ordusunu kırmaya yaklaşmışlardı. Şanslarına, çöl tarafından bir saldırı yolu göründü. Piyadeler şehre gizlendiler. Kehrem'in kulağına ordu geri dönmüş, diye haber geldi. Kehrem memnun olup davulcu dolaştırıp çaldırdı. Şah ʿAlkame'nin ordusu çâresiz kalıp döndüler. İmama bağlılık bildirmek için **[188]** geldiler. Tebrik edip iltifatlar ettiler. Talihin yardımıyla dönüp otağına varıp el ve yüzlerini meydanın toz ve toprağından temizleyip yemek yediler. Kıssa: Kerbelâ Bozkırı'nın şehitlerinin hikâyesini hatırlayıp çok ağladılar. Ama haber veren anlatıcılar ve nakledilen eserlerden şöyle rivâyet ederler: Bir zamanlar Din imamı İmam Muhammed Hanifiye, Mekke'nin dört bir tarafına mektuplar göndermişlerdi. Darab şehrine on mektup göndermişlerdi. Darab şehri, İmam Hüseyin'e -Allah ondan razı olsun- aitti. O zaman İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- Muʿaviye'yle barış yaptı. Darab şehrini imam vermişti. Her yıl otuz bin dirhem veriyordu. Önceden, şehir halkı mahsülü toplayıp müminlerin emiri İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- önüne getiriyorlardı. Boyun eğip itaat edenden bir dirhem almaz. Dönüp Darab şehri halkına verip fakir ve zavallılara verin ki iyi gıdalanmak için kullansınlar, diye söylerdi. Dünyada zorluk çekmesinler. Nerede bir yerde yetim kız ve erkek olursa sözleşip para harcayıp onlara para veriniz. Gıdaya harcasınlar. Bütün Darab şehri, nimetlerle çevrelenmiş şehir olmuştur. İmam Hüseyin'e duâ ediyorlardı. İmam Hüseyin şehit olunca Darab şehrinin yiğitleri bunu öğrenip İmam Hüseyin'in yasını tuttular. Bundan sonra İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- erkek kardeşlerinin yerine koydular. Darab şehrinin yiğitleri yas tutup siyah giyerek İmam Muhammed'e -Allah ondan razı olsun- bağlılık bildirmek için geldi. Taziye verdi. Darab şehri

hazînesinin kilidini imamın önüne koydular. Bir yıllık vergisini harcadı. İmam, erkek kardeşim İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- niçin tarikata sokuyorsunuz. Bizi de o tarikata sokunuz. Dünyanın hiç kimseye dostluğunu devam ettirdiği yok. Bana da dostluğunu göstermedi, deyip bir dirhem almayarak geri çevirdiler. Anahtarlarını da verip kendi şehirlerine geri gönderdi. Bunlar imamın ruhuna hayır duâ ettiler. Ama İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- erkek kardeşleriyle Kerbelâ'da şehit **[189]** olduğunu öğrendiler, demiş. İmam Muhammed Hanifiye'nin mektubu ulaştı. Bize dost ve yardımcı olun. Ben erkek kardeşimin kanını Yezid-i Pelid'den istiyorum. Darab şehri sekiz bin orduydu. İki padişahları vardı. Birinin adı Hümayun Şah ve diğerinin adı Arslan Şah, derdi. Bunların önünde bir ayyar vardı. Ferhad Darab Girdi, derlerdi. Kıssa: Bütün halk kadın ve erkek, köle ve özgür, büyük ve küçük hepsi siyah giydiler. Sokaklara gül koydular. Ağlayıp çığlık attılar. Sekiz günden sonra su ve yiyecek verdiler. Sekiz bin kişiyle Darab Girdi'nin emirleri imama yardım etmek için Kerbelâ yönüne doğru yola çıktılar. Ama Ferhad, Darab'ı, Kazvin yönüne doğru göndermişti. Hepsi hanedanın dostlarıydı. O şehirde de iki padişah vardı. Birine Salaryan Kazvin derlerdi. Yine birine İskendiyar Kazvinî diyorlardı. Onların eşkıya huylu üç ayyar adamı vardı. Onlara bağlı olan birinin adına Mesʿud Kazvinî, diğerinin adına Şad-kam Kazvinî ve üçüncünün adına da Behruz Kazvinî derlerdi. Her biri, Kelamullah'ı ezberlemiş zamanın sofularındanlardı. Zamanın sofularındanlardı. Ama çabuklukta kül rengi atı koşup yakalarlardı. Gökyüzündeki kuş, onların elinden kurtulamazdı. Her gece Şam'a ve kalelere gidip yüz, iki yüz havaricin başını kesiyorlardı. Kazvin'de meşhurdur. Hz. Risalet-penah'a -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- onun hakkında çokça hadis rivâyet etmişlerdir. Yarın kıyamette cennetin bir kapısı Kazvin'den açılır. Çok erdemi vardır. Kıssa: Kazvin halkı Darab'ın mektubunu öğrenip kabul ettiler. Sekiz gün yas tuttular. Onların hepsi çok ünlü, iri cüsseli adamlardı. Hançer çekmekte ustalardı. Yas tutmayı bitirdikten sonra silahlı ve donanımlı şekilde giderler. Yerin ve göğün arasından bir meleğin elinde yeşil bir sancak göründü. Yüksek şekilde seslendi. Ey, Allah'ın birliğine inananlar, ihmal edip geciktirmeyin. Bu mutlulukta acele ediniz. Yüce Hak'tan **[190]** pek çok iyilik size ulaşacak, hazır olun. İlk önce sizler kıyamette kutsal peygamberle yüz yüze haşir olursunuz. Kazvin halkı, bu fermandan memnun oldular ve Ahvaz halkına adam gönderdiler. Arap Şah Ahvazi'nin imamın yardımına gelmelerini istediler. Onlar sekiz bin kişiyle çıkış yoluna doğru çıktı. Yas tuttuktan sonra silahlı ve donanımlı olarak çıkıp Safhan halkına yani; Mamuz İbn Safhani'ye adam gönderdiler. Onlar da yetişip sekiz bin

orduyla silahlı ve donanımlı olarak Taberistan halkına adam gönderdiler. Onlar da yas tutmuşlar. Yas tutmayı bitirince yola çıktılar. Muhammed Şah için Bestam'a adam gönderdiler. Büyük baba Beyazıt Bestamî kendi ordusuyla yola çıktılar. ʿAdil İbn Askarani sebebinden Hemedan halkına adam gönderdiler. Onlar da askerleriyle yola çıktılar. Behruc Razi için bunlar Razi'ye bir mektup yolladılar. Onun bir oğlu vardı. Adı Şeh Mirza Razi'ydi. On iki bin ordusuyla imamın yardımına gönderdiler. Kendisinin bir ayyar adamı vardı. Müminlerin emiri Hz. ʿAli'nin talebelerindendi. Yedi kez Kuran'ı hatmedip Hz. Şah-ı Merdan'a bağlılıklarını sunmuşlardı. Talebe, bununla beraber kül rengi atı koşarak yakalardı. Hz. Şah-ı Merdan ona bir çakı vermişlerdi. Onun işini saygıyla bitirmişlerdi. Emir şehit oluncaya kadar Behruc, emirin hizmetinde kaldı. Bu zamanda Razi'nin evladından ve Mervan halkının çakısının iğnesinden Şam ve Kûfe halkı huzur bulamadı. Onun adı Ebu'l-merkarim Ebu'l-fevaris'ti. Her ilimde olgun bilgi sahibiydi. Savaş, belâlı işlerin ilmini, tüm hayırlı helal ilimleri ve sancak düzenini iyi bilirlerdi. İlimde güçlü; söz söylemede üstatlardı. Kıssa: Horasan'ın yiğitleri, Mahu-yı Kişverî için oğlu Behram Mahu'ya adam gönderdi. Hakan, Hatai'nin evlatlarındandı. Bu sırada Ebu'l-fetuh Hemedanî Askaran'a geldi. Onun bir dayısı vardı. Onun adına Mahan Askaranî derlerdi. **[191]** O Meysere'nin oğluydu. Mire Hz. Bibi Hadice'ye -Allah ondan razı olsun- hizmet etmekteydiler. O harem-i muhterem Hz. Risalet-penahlardı -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- İmam Hasan'ın ve İmam Hüseyin'in zamanında varlardı. İmam Hasan'a zehir verilip şehit edildiğini öğrendi. İmam Hüseyin'e gelip hizmet etti. İmam Hüseyin'den izin istedi. Askaran'a yerleşti. En sonunda Yezid'in, İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- erkek kardeşleriyle şehit edip İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i hapsettiğini öğrendiler. Allah'ın birliğine inanan, öyle ağladı ki ağlamaktan gözleri kör oldu. Bir köşede yas tutup ağlıyordu. Ebu'l-fetuh; Dayım nerede, diye sordu. Gözü kördür. Dâima, Ehlibeyt'in yasını falan yerde tutup ağladılar. O, beni de o yere götürünüz, dedi. Onun elinden tutarak evin kapısına yetiştirdiler. Ebu'l-fetuh, dayısını o köşede kör olarak gördü. Gözleri görmez olmuştur. Başının kılları beyaz, boyu yay gibi olmuştur. Ebu'l-fetuh: Esselamu ʿaleyküm ey Mahan dayı, dedi. Ebu'l-fetuh ses işitti. Mahan; Sen kimsin? Sesin tanıdık geliyor, dedi. Ebu'l-fetuh başını ayağına koydu. Kızkardeşinin çocuğuyum, dedi. Mahan, Ebu'l-fetuh'un başını eline aldı, yüzünü öptü. Ey, her iki gözü nurlu ananın ruhu, dedi. Düşmüşü, bu garip zamanda geç yokladın. Ebu'l-fetuh: Ey zavallı babam annem güçsüzdü, dedi. Onun önünden uzakta kalamadım. Bu sebeple hizmette kusurum oldu, dedi. Cesur Mahan, şimdi ne istiyorsun, dedi. Ey, din

imamının babası, İmam Muhammed Hanifiye, Malik'in oğullarıyla ayaklanmışlardır. Etraf çevreye mektup yazıp yardım istemişlerdir. Yezid-i Pelid'in üzerine yürümüş. İmam Zeyne'l-'Abidin ve Ehlibeyt'i kurtarmış. Şehitlerin başlarını vücutlarıyla buluşturup toprağa defnederler. Şimdi Sultan Muhammed Hamedanî'ye ve 'Adil İbn Esferanî'ye gitmişlerdi. Ben onlara haber verdim. Seninle yoldaş olup gitsem demiştim. Senin yanına gelip durumu anlatmak istedim. **[192]** Bu zamanda taş ve ağacın kuvveti olsa imama bağlılık bildirmek için koşturur. Bu köpeklerle savaşıp canlarını imamın üzengisi uğruna feda ederler. Mahan ağlayarak; Ey güzelim can çocuk, ne yapayım. Gözlerim açıldı. Yoksa değerli intikamımı var olduğum sürece vefasızlardan alırdım. Ah, ne yapayım. Ah, ne çâre bulayım, demiş. Askerin gönlü dert doludur. Göğsü dert ve sıkıntı çekmiştir. Ateşin kıvılcımı mübarek ağızlarından çıktı. Ciğerinin yanık kokusu duyuldu. Ey güzelim can çocuk, bir saatliğine dışarı çık, dediler. Ebu'l-fetuh hemen dışarı çıktı. Serheng Mahan Şir, temizlenmek için suyu getiriniz, diye seslendi. Hizmetliler su getirdi. Temizlendi. Namazlığa gidip ikişerli namaz kıldılar. Yüzünü yere koyup saygı, yalvarış ve övgüde bulunarak ağladı. Denizdeki balıklar ve havadaki kuşlar, gökyüzündeki melekler ağladılar. Ağladığı yerde uyku galip gelince uyukladı. Uykusunda gökyüzünden nurlu bir taht ortaya çıktı. O, taht üstünde rahat bir yolculuk yapmaktadır. İki dünyada talihi açıktır. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- mevkisini korumuştur. Böyle sarhoşluk içinde gönlünün istediği gibi Mahan'nın başını kaldırıp Mahan, niçin ağlıyorsun, dediler. Mahan: Ya Resulullah gözlerim görmüyor, dedi. Yaşlandım. Bende kuvvet kalmadı. Şimdi iş vaktidir. Çevre halk, İmam Muhammed Hanifiye'ye bağlılık bildirmeye gidiyor. Ehlibeyt'inizin düşmanlarıyla savaşıp intikamınızı alacaklar. Ben mahrum ve ümitsizim. Hazret, mübarek ağız suyunu gözlerine sürdü, aydınlık oldu. Hakk'ın bereketi ve mucizesiyle ellerini vücuduna, baş ve ayağına sürmüştü. Genç ve güçlü oldu. Sonra; Ey Resulullah silahım yoktur, dedi. Mekke kavmine git ve tozlu minaresine gir, dediler. Ben o yerde Kureyşlilerin zulmü sebebiyle ne kadar gün duâ etmek için kapandım. O çukura gir. Orada babandan kalan kılıç kayıptır. 'Ali'nin bir kılıcı vardır. Makama geri dön. Geri dön, makamı al! **[193]** Ama bir yılan vardır. Sana saldırır, korkma! O yılan bana bağlılığını bildirmişti. Onun için onu emanet bırakmıştım. Benim selamımı ulaştır. O giysiyi giy, kaybolur. Babam Hz. Adem'inkiydi. Ondan evlatlarına kalmıştı. Nöbet sırası, Şuayp'a -Allah'ın selamı üzerine olsun- kadar geldi. Hz. Musa -Allah'ın selamı üzerine olsun- adaletliydiler. Heybet ve görkem sahibi Allah'ın emriyle onların ömürleri sona erince onları giydirdiler. Sakinlik sandığına koydular. Dışarı çıkışta benim elime düşmüştü. Ben babana vermiştim. Ondan sonra

oraya koyduk. Sen giy. Benim kabrime gel ve beni ziyaret et. Seni bekliyorum. Sonra dostlarımın kabrine gel. Evlatlarına benim selamımı ulaştır ki cesaretlensinler. Bizim ruhlarımız ve evlatlarımızın ruhları onlara yardımcı olur. Hz. Risalet-penah bu öğütleri -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- söyledikten sonra Mahan Şir'in gözünün önünden kayboldu. Sonra Mahan ürperip uyandı. Baktı ki her iki gözü görmekte ve parlamaktadır. Bu şekilde güçlü ve kuvvetli olmuştur. Mahan, onun vasıflarında birine denk gelmemiştir. Kısa: Evini hoş koku kaplamıştır. Mahan ey Ebu'l-fetuh, diyerek seslendi. Ebu'l-fetuh hemen girdi. Dayısının gözünün parladığını gördü. Yüzünde nur, içinde ise başka bir güç gördü. Ey baba, sendeki bu değişiklik nereden hasıl oldu, dedi. Risalet-penah -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- baktı. Bırakıp dışarı çıktı. Esferan halkı arkasına düştü. Tavaf ettiler. Pehlivan Mahan ʿAdil İbn Muzaffer Esferanî'nin huzuruna girdi ve ona duâ etti. ʿAdil İbn Muzaffer onu kucaklayıp durumunu sordu. Mahan: Hz. Risalet-penah'ın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bakışına eriştim, dedi. Şimdi ben seni Allah'a kavuşturdum. Sen ordunu alarak geç kalmadan sevenlerin yardımına koş. Ebu'l-fetuh'un elini tutup dışarı çıkıp Mekke yönüne doğru yola çıktılar. Günler sonra Mekke'ye geldi ve tozlu mağarasına gitti. **[194]** O, kıyafeti almak istedi. O yılan ona saldırdı. Mahan: Ey yılan! Ben Hz. Risalet-penah'a selam götürüyorum, dedi. Yılan, o boğçayı bir yere koydurup kayboldu. Davut külahını ve üzeri ebced yazılı miğferini başına taktı. Keçe kaftandan yapılmış zırhı kendi elinde çok fazla tutmuştu. Şerefli evi tavaf etti. Ondan sonra Medine'ye gelip ziyaret etti. Gecesindeki olayda Esedullah-ı Galib, müminlerin emiri ʿAli İbn Ebi Talib'i gördü. Ey Mahan ne oldu, dedi. Hepsini ziyaret ettin. Beni ziyaret etmedin. Ben senin ziyaret etmeni çok istiyordum, dediler. Uyanınca Necef'e geldiler. Müminlerin emiri ʿAli İbn Ebi Talib'i ziyaret etti. Olayda gördüklerine yöneldiler. Emir Şah-ı Merdan ve Şir-i Yezdan önünden geçip komutanı kenara çekip seslendi. Ey, babayiğit! Hizmet ve inancına maşallah! Sonra bir kara sancak verdiler. İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- gelip seslendi. Ey Mahan! Garipleri sormadın. Mahan ağladı. Ey Resulullah'ın oğlu size ve Ehlibeyt'inize hizmet etmem uygun olur, dedi. Dünya kapınıza bağlılığımı bildirmek için hükümetinize gidiyorum, dedi. Uyanınca Kelamullah'ı hatmettiler. Oradan çıkıp Ebu'l-fetuh'un elinden tutup Kerbelâ'ya geldiler. İmam Hüseyin'in türbelerini tavaf edip; Selam, Hz. Peygamberin ailesinin üzerine olsun. Selam, peygamberlerin en hayırlısının üzerine olsun. Selam; duâ bahçesine, dine ve melike yardım eden imama olsun.[596] diyorlardı.

[596] Özgün duâ metni.

Bahçenin içinden ses geldi. ʿAleykümü’s-selam ve rahmetullah ve berekate. Ey hanedanın dostu. İyi ki geldiniz. Mahan Ebu’l-fetuh Hemedanî bahçeye girdiler. Çok ağladılar. Kelamullah âyetini hatmettiler. Mahan, Kelamullah muskasını müminlerin emiri ʿAli’nin boynundan alıp önüne koydular. Kur'an’ı tamamen okudular. Sabah olmak üzereydi. Uykunun ağırlığı çöktü. Olayda İmam Hüseyin’i gördüler. Önden çıkıp o kana bulanmış giysileri veriyorlardı. Ey Mahan benim bu yadigarımı al deyip bir bıçak verdiler ki on üç **[195]** batman ağırlığındaydı. Tekrar seslendiler. Geç kalma! Hilye’ye git. Erkek kardeşim İmam Muhammed Hanifiye, Emir Musib orada çâresizlerdir. Onlara yardım ulaştır ve benim selamımı onlara götür. Uyanınca bıçak elindeydi. Kemerine taktı. Ben dışarı çıkıyorum dedi. Meydan kavgası oldu. Mahan: Ey Ebu’l-fetuh ne kavgadır bak, dedi. Ebu’l-fetuh dışarı çıkıp baktı. İki bin meşhur ayyar, hançer kullanan Iraklıyı sordu. Irak’ın ayyarlarıdır, dedi. Emirlerinden ayrılıp İmam Muhammed Hanifiye’ye tâbi olmaya gitmişlerdir. O mutlu ve memnun Kazvinî ve Ebu Sehil Evheri ve Fetuh ve Eshak Zenkani ve Ebu’l-fetuh Hemedanî mutlu bülbüllerin sebebini onlara sordu. Ey dostlar Pir Saluk buradadır. Hepsi mutlu oldular. Mahan’a biat ettiler. Bu gece bunların hatırı için oradaydılar dedi. Tekrar bir kavga çıktı. Ebu’l-fetuh; Babalık Arzusu topluluğu, Kasım topluluğu, Haşim topluluğu beş bin piyadeyle yetiştiler, diye haber getirdi. Kısa: Onların hepsi gelip bağlılık bildirdiler. Yas tuttular. Mahan o gece de onların hatırı için Kerbelâ’da kaldı. Tekrar bir kavga çıktı. Ebu’l-fetuh haber yetiştirdi ki, Semerkand, Taşkend, Fergana, Hıtay, Canbalık ve Kıpçak bozkırının ayyarları, beş bin kadar piyadenin komutanı, müminlerin emirinin talebesi Hz. Osman’a dönüp Kur'an okudular. Yani; Şir Zad Semerkandî daha sonra Mahan’a bağlılıklarını bildirdi. Bugün de burada durdular. İmamın türbelerinde ağlıyorlardı. Öyle ki, Kerbelâ bozkırının sokaklarında bağırtı ve çığlıklarla geceyi geçirdiler. Gündüz oldu. Yiyecek, su verdiler. Ondan sonra yola koyuldular. Ondan sonra on iki bin piyade Hilye yakınlarına doğru yola çıktılar. Yol yürüyüp meşeliğin üstüne çıktılar. O yönde meşelik gördüler. Bu haberi araştırınca on bin piyadenin orduya katıldığını gördüler. Bunlar Hz. Ömer’in -Allah ondan razı olsun- meşhur oyuncuları Esed Karakulî’ydiler. On iki bin piyade geliyordu. Mahan’la görüşüp yola çıktılar. Bu yirmi dört bin **[196]** kara giysili, ay kalkanlı piyade; renkli, süslü bir sancağı vermiş. Yiğitlerin şahı Allah’ın aslanı Mahan-ı Şebru’nun başında dalgalandırdı. Ama bu taraftan Şah ʿAlkame Şirazî’yi gözeterek vurdular. Kehrem, otağına gelmişti. Karamsar ve endişe içindeydi. Ah ne yapayım ve ne çâre bulayım, iş işten geçmiştir, deyip düşünce ve endişe içinde kaldı. Bir piyade otağa girdi. Ey hükümdar, yüz on bin kişiyle

üç emir kaleye geri dönmüştür, dedi. Şimdi senin yardımına gelmiştir. O kadın satıcısı, savaş bandosu coşkulu şekilde çalsın, diye emretti. Coşkulu şekilde çaldırdı. İmama haber verdiler. İmam: Ben yardımı Allah'tan dilerim dedi. Tüm çâresizlerin yardımcısı odur. Emir Musib: Davul çalın, dedi. Onun yardımı geldiğinde öç alırız. İslâm ordusu savaş davulunu çaldılar. Beyt: Zafer sabahı doğudan bir ümit çıktı. Kazanç gecesi kin tutanların sonu oldu. Açılmamış gül goncasının ucu kılıcın övünmesiyle, gülün açılmasıyla tatlı rüzgarın esintisi coştu. Zafer lütfunun güzelliği memleketin hükümdarının kılıcının aynasında yüzüne vurdu. İki ordu birbirlerine düşmanca bakıyorlardı. Kerbelâ tarafından ansızın bir topluluk ortaya çıktı. Gökyüzünü karanlık kapladı. Topluluk yaklaşınca kuzey rüzgarı o topluluğu parçaladı. O topluluk ortada yüz on sancakla yürüyordu. Hükümdar adına, her sancağın dibinde, huysuz, çirkin yüzlü biri geliyordu. Bunlardan biri bahtsız Nasır-ı Sani, diğeri; ʿAmlak-ı Sani ve bir başkası da Abdullah-ı Sani'dir. Bu tüm köpekler geldi. Zemin ve zaman o bahtsızın ordusunun heybetinden titriyordu. Kehrem; Savaş davullarını coşkuyla çalın, dedi. Her yer sallandı. İmam baktı. Ey, nasıl bir ordu Kehrem'e geldi, dedi. İmam karamsarlaştı. Emir Musib ve diğer emirler imama sevgiyle bakıp ey hükümdar siz sabredin ve huzurlu olun. Gariplerin ve kimsesizlerin yardımcısı on sekiz bin âlemin sahibi Allah'tır. O güçlüdür. Az olanı, çok olana muzaffer eder. **[197]** ve yardım eder. Nice az birlik vardır ki, Allah'ın izniyle sayıca çok birliği yenmişlerdir, Allah sabredenlerle beraberdir. dediler.[597] Kendinden geçtiğinden Bahtsız Nasır-ı Sani'den izin istedi. Bahtsız Nasır-ı Sani: Vah, benim erkek kardeşimi öldürdüler, dedi. Onlar var olduğu sürece ben dinlenemem. Bana, bu halktan intikam alana kadar izin ver, dedi. Çok defa istedikten sonra izin verdi. Bahtsız Nasır-ı Sani meydana girdi. Gösteriler yapıp oyunculuklar gösterdi. Saçma sözler söyleyip unvanını ve soyunu anlattı. Savaşçı çağırdı. Bu taraftan, emirler meydana girecek gibi oldular. Ansızın çöl tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Dünyayı karanlığa boğdu. Topluluğun içinden vah Hüseyin, vah yetim, vah garip, vah mazlum, vah merhum diye sesler gelmekteydi. Onun heybetinden yer ve zaman, yer sahibi ve mekan titremeye başladı. Su gibi oldu. Beyaz boncukları süslemeye getirdiler. Keyvan'ın kulağı sağır oldu. Her iki ordu, yirmi dört bin piyade siyah giydirilmiş bir kara ışıklı sancağın ışığından, dünyanın aydınlandığını gördüler. Hepsinin ellerinde hançer ve bıçak vardı. Başlarına, önlerine, kollarına ve göğüslerine ipler bağlayıp dünyayı kana boğup göğüslerine taş vurarak inleye inleye ağlayıp vah Hüseyin dediler. Hz. İmam'ın ordusundan feryat çıktı. Müslümanlar az çimli yolda attan

[597] Bakara sûresi 249. âyet "كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ"

yere inip Allah'ın adını anarak külde yuvarlandılar. İmam Muhammed Hanifiye, Emir Musib, İbrahim Malik, Abdurrahman Malik ve Zeyd Ömer Madi Kereb, Allah Allah sesleriyle ağlamış, dediler. İmam: Kaç defa kendinden geçip attan düşecek kadar oldular, dedi. Ama o emirler ve komutanlar iki ordunun arasında durarak askerlerin saflarını düzenlediler. Şah-ı Merdan'ın yüce, şanlı sancağını diktiler. Hz. İmam; tüm safın başında yeşil renkli giyinmiş uzun boylu ve uzun boyunlu bir yiğit gördü. On iki Türk'ün ebcedle yazılı külahı başında ve keçe kaftanı omzunun üzerinde, siyah elbise omzunda, süslü kemer belinde, yayın çemberi kolunun içinde, taş sapanının çemberi külahın etrafında, Irak işi pabuçlar ayağında, taş torbaları ayyarın omzunda, Kelamullah muskası **[198]** boynundadır. Yüksek ses ve açık dille, sure-yi Taha ve Fetih suresini okuyorlardı. Yiğitliği, görünüşünden belli oluyordu. Hz. İmam'a tamamen meylettiler. Emir Musib Gazi'ye bakıp ey, komutanlara zarar! Bu nasıl piyadedir, dediler. Ben her şeyi düzgün böyle güzel birini görmemiştim, dediler. Eğer bizim ordumuza bu topluluk eklense müslümanlara yardımcı kuvvet ve destek olur. Emir Musib: Kabul ey imam, dediler. Benim çok defa aklıma geliyordu. Bahtsız Nasır-ı Sani meydanda görünüp savaşçı çağırdı. Bir süre sonra Hz. İmam'ın onun karşısına, kendisinin çıkmasını istediğini öğrendiler. O piyade panter gibi veya kurda benzer şekilde atlayıp zıpladı. Esed Karakuli'yi kendi yerine göreve bıraktılar. Meydana doğru yola çıktılar. Çok hızlı bir zıplamayla kendilerini o lânetliye ulaştırdılar. O, taraftarlarına, imamın başını başarıyla getirmiştir. Bununla beraber o havaric haykırdı. Bahtı Nasır, ey piyade kimsin? Sırtında keçeyle nereden geliyorsun ve nasıl bir işe girişmişsin, dedi. Mahan: Kim olursam olayım hanedanı sevenlerdenim. Ama canından öç almak için geldim. Bahtı Nasır: Benim kim olduğumu hiç biliyor musun, dedi. Benim adım Bahtı Nasır-ı Sani'dir. Ama âlemde cesaretimle ünlüyüm. Gel vazgeç. Seninle savaşmak bana utanç verir. Sen keçe giymişsin. O kişi savaş meydanında keçe giymiştir. Senin elinden ne iş gelir. Mahan: Hiç kimse bana bu keçeyle yiğitlerin yiğidi diye cevap verecek değil, dedi. Toza toprağa bulanmışlara hakaretle bakma. Bahtı Nasır: Çok konuştun git, dedi. Ey senin günahını affettim. Hem gel benim gibi ol, der. Mahan: Ey alçak çok konuştun. Ben bu elbiseyle savaşıyorum. Eğer sen galip gelirsen, ben mağlup olursam savaş meydanının savaşçıyım. Boş yere konuşuyorsun. O lânetlinin canı sıkılarak şimdi kendin bilirsin, dedi. Ben kendi soyumdan âcizliğe düştüm. Kendi kanın kendi soyuna olsun, demiş. Okluğa elini uzatıp yayını kılıfından çekip Mahan'ı hedef aldı. Sütun gibi bir oku yerinden alıp öylece gönderir. **[199]** Mahan keçe kaftanı omzundan indirerek ayyarların baltalarını yere

koydular. Kesici aletleri bir yere koyup keçe kaftanı ellerine doladılar. Okla ayakta durdular. Havaric gülüp; Ey akılsız, eğer tedbirli olsaydın böyle yapmazdın, dedi. Usta okçu Mahan: Ey bahtsız senin okunun yay telini çekemez ki seninle beraber savunma yapsın. Belki, keçe kaftandan da geçmez. Bahtı Nasır zehirli şekilde gülüp bu oku al, demiş. Nefretsiz göğüslü Mahan, [oku] Esferan tarafına fırlattı. Hakka düşkün olanın keçeden kaftanına değdi. Bütün peygamberlerin mucizesi, özellikle Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bereketlerinden [ok] yere düştü ve keçe kaftandan bir kıl dahi bükülmedi. Bahtsız Bahtı Nasır'ın canından şiddetli bir ah sesi çıktı. Ey değerlim, ben senin bedeninde durmayıp çıkıp gittiğini düşündüm, dedi. Nasıl bir iş ve gayret gösterdin! Görünüşe göre sihirde ustaymışsın. Ağzına taş ve toprak dolsun! Mahan kinlenip; Ey saçma sapan konuşan, dedi. Allah'ın lâneti sihir yapanlara olsun. Ermişlere bu sözle sesleniyorsun, utanmaz, dedi. Keçe kaftan peygamberin hatırasındandır. Hz. Peygamber'in -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- mucizesidir. Sen [gibi] köpeğin süngüsü asla işe yaramaz. Bahtı Nasır-ı Sani, Mahan'a yine bir ok attı. O da işe yaramadı. Yayını kılıfına koydu. Eline kılıç aldı. Mahan'ın başına vurmak istedi. Mahan: Ey işe yaramaz it, dedi. İranlıların yolu bu değil. Bana zaman vermez misin? Bahtı Nasır: Senin ok ve yayın yok, dedi. Neyle savaşıyorsun. Mahan: Ben de ok ve yayla savaşıyorum, dedi. Bahtı Nasır: Yayın hangisi? Mahan: Kendi başıma yol alıyorum, deyip külahına el uzatıp taş sapanını açtı. Yalın çığlık bütün meydanı kapladı. O bahtsız, onun çığlığından korkup düşecek gibi oldu. Tamamen sıkıntı içinde kaldı. Nasıl bir süngüdür, diye sordu. Adı nedir? Mahan: Ona keman-ı peşmin, derler, dediler. Oku neden yapılmıştır, diye sordu. Mahan: Oku taştan yapılmıştır, dedilerdi. **[200]** Yine; Ey piyade yayın yünden, oku taştan yapılmış olsaydı onun vuruşu nasıl etki ederdi, diye sordu. Mahan: Bak nasıl etki bırakır, deyip taşını taş sapanının kefesine koyup o lânetlinin kalkanına öyle vurdular ki; yirmi dört çivili kubbeye yetişti ve her biri gidip parça parça oldu, dediler. O haydutun gözü karardı. Yine bir taş gönderdiler. Binek hayvanının başına değince başı, beyni yere indi. Havaric, yere atlamak istedi. Yine bir taşla vurdular. Bu kötü Kehrem'in gören kulağına deyince başının yarısı havaya dağıldı. Attan baş aşağı düştü. Cehennemin sahibine ruhunu teslim etti. Müslümanlar coşmaya başladılar. Sancakları dalgalandırdılar. Piyadeler tekbir getirip meydana çıktılar. El ve avuçlarını gökyüzüne kaldırıp hançerlerini savurdular. Kehrem -lânet üzerine olsun- yaratığından şiddetli ah sesi çıktı. Bağırdı, çağırdı. Bununla beraber bahtsızın ordusu sancakları baş aşağı çevirdi. Kara giydiler ve savaş davullarını parça

parça ettiler. Allah'ın lâneti üzerine olan Kehrem; Yıldız bilimcilere yazık, demişti. Senin hayatta kalman bu komutanların hayatta kalmasına bağlıdır, demişti. Yazık, bu komutanlardan kimse kalmadı. Benim de ecelim yaklaştı. Oğlu, Mülcem İbn Kehrem'dir. Onu çağırdı. Şimdi ey sevgili evlat. Ben ölsem benim kanımı Ebu Turabîlerden iste. Eğer onun hükmünden çıkamayacağını biliyorsan, büyükbabanın türbesine git. Bir müddet orada kal. Ondan yardım iste. Hiç olmazsa, benim soyum dünyada kalsın, demiş. Memleketini Hoca Ebu'l-fazl Nehr'e emanet etti. Mahan, onun önünden gidip gelerek onu yüksek sesle uyararak tahrik etti. Ey faydasız köpekler, savaşa giriniz! Sizlerin uğursuz canlarınızdan intikam alacağım. ʿAmlak-ı Sani gayret edip Kehrem'in önüne gelip sevinç göstermiş. Dert etme, askerlikte böyle olur deyip meydana yürüdü, dedi. Mahan, Şebru'nun önünü kesip kimsin, dedi. Ey başıboş piyade ecelin gelmiştir. Sana kim izin verdi ki meydana **[201]** çıkıp böyle erleri öldürdün. Yoksa, havadaki kuşlar, denizdeki balıklar senin hâline inleye inleye ağlamalı. Bana ʿAmlak-ı Sani derler. Mahan: Çok konuşma, hünerin varsa göster, dediler. ʿAmlak: Ey piyade, sana doğru savaşmaya gelmekten utanmaktayım. Ama sen izin verirsen senin defnedilmende emek harcayayım, dedi. Eğer zehir şerbeti bile olsa içeyim. Mahan: Savaş olayını sen çıkardın. Onun sorumluluğundan kaçamazsın, dediler. ʿAmlak: Eğer senin savaş ve çarpışma sorumluluğundan çıkıp bunu hükümsüz kılamazsam benim yiğitliğim ne olur? En sonunda Mahan elini uzatıp küçük yayını aldı. Kılıfından çıkardılar. Bir karış uzunluğundaydı. Havaric: Bu nedir, dedi. Mahan: Bu küçük yaydır, dedi. Ey baba, bu küçük tıfılların savaşında kullanılır. Böylece çok atarlar, dedi. Mahan: Ben korkuya kapıldığımı kabul ediyorum, dedi. Oku neden yapılmıştır, diye sordu. Mahan: Oku demirdendir, dedi. Göster, dedi. Mahan, çıkarıp bir karış çuvaldız gösterdi. ʿAmlak kahkahayla gülüp bu değersiz süngüyle ne yapıyorsun, dedi. Mahan: Ben ne yapayım, dedi. Çuvaldız okunu küçük yayının içine koyup öyle vurdu ki kalkanının ortasına değip o lânetlinin arkasından uçarak geçip kayboldu. ʿAmlak yere düştü. Ağzını açıp açıp kapayıp cehenneme gitti. Sevenler şaşırıp o nasıl bir iş yaptı, dediler. Neyle vurdu demişler. Havaricler hayran kaldı. Kehrem: O yiğidin ölüsünü getiriniz, dedi. Ne oldu, bakalım. Coştu mu, yoksa kendinden mi geçti, dedi. Onu meydandan çıkarıp Kehrem'in önüne getirdiler. Soyup her yanına bakıyorlardı. Darp izini orada bulamamıştı. Kehrem, zarar görmüştür, dedi. Bir adamı, biri alnının ortasına diğeri de iki göğsünün arasına olan her iki çuvaldız yarasını gördü. Hepsi dikkatle bakıp o kesiği buldu. Kehrem bakıp ey hükümdar, bu vuruşmayı iyice araştırıp buldur, dedi. Havaricler hayret edip ellerini **[202]**

hep beraber dişlediler. Vücutlarına titreme geldi. Ama Mahan Serheng, yine saçma sapan sözler edip savaşçı istediler. Seyamek-i Sani yakasını tutarak yüz yüze geldi. Mahan: Kimsin, dedi. Bana Seyamek-i Sani derler. Mahan: Nereden geldin, dedi. Erkek kardeşimin kanını senden alacağım, dedi. Mahan, el uzatıp tüfeği aldı, ağzına koydu. Seyamek: Ey deli bu nedir, dedi. Mahan: Ney inlemesi derler, dedi. Güzel çalıyor musun, dedi. Evet, benden daha iyi kimse çalamaz. Havaric, benim hizmetimde müzik aleti çalanlardanmış, dedi. Usandıracak kadar çok çalmış. Ama klarnet sesi yok. Senin günahından vazgeçip seni Kehrem'den isteyip alayım. Kendime geri alayım. Ne dersen kabul ederim. Mahan: Ben nağmeden haberin olduğunu duydum, dedi. Ben de hünerimi sana göstereyim, demiş. Tüfeğin namlusunu sürdü. Biraz ses çıktı. Kulağını ileri tuttu. Bu namluyu uzattı. Yiğit Mahan, on dört miskal kurşunu tüfeğin başına koyup arkasını ağzına sürdü. Öyle vurdular ki o soyu belirsizin kulağına değip kafatasına girdi. Ah çekip yere düştü. Ağzını açıp açıp kapatıp cehennemin sahibine ruhunu teslim etti. Kehrem: Getiriniz, diye emretti. Ordusu, başının yarısının çukur olduğunu gördü. Onu sırtlarına aldılar. O lânet olasıların dünyası başına yıkıldı. Bu nasıl biridir ve buna değen ne çeşit bir süngüdür diye soruyordu. Ama Mahan dikkatleri üzerine çekip tekrar savaşçı istediler. Bu üç emirin adamları, emirlerini bu durumda görünce güçsüz kaldılar. Hepsi Mahan'ın üzerine saldırdı. Mahan: Ey imam, diye bağırıp senin hanedanının izniyle kendimi yalnız ve kimsesiz şekilde bu bütün orduya vuruyorum, deyip savaşa girdiler. Kızıldeniz'le okyanusu veya Rüstem'le Neriman gibi adamı adama; yük hayvanını yük hayvanına vuruyorlardı. Nehri kan nehrine döküyorlardı. **[203]** Bazen tüfekle bazen yarım mızrakla, bazen çuvaldızla, müminlerin emiri Prens ʿAli -Allah ondan razı olsun- ile havaricleri toprağa katıyorlardı. Melekler, gökyüzünün çatısından [bakıp] o yiğidin yapıp ettiklerine hayran kalıyorlardı. Yine bir taraftan, o yirmi dört bin cüsseli piyade, hançer kullanmaktayken hîleciler: Ey Hüseyin, diyerek kendiliklerinden savaşa giriştiler. O ordudan intikam aldılar. Bu, yüz on bin havarici çarpışa çarpışa Kehrem'in sancağının dibine götürdüler. Kehrem, çarpışınız dedi. Bu utanmaz piyadelerin, bu sayısız ordunun hepsi öldürücü bir ok gönderdi. Hanedanın sevenlerinin başına ok saçtı. Hz. İmam, ey yiğitler çarpışın dediler. Bu âyetleri elde tutun. Emirler ve yiğitler havariclere ok saçtılar. Bu derece zorlu bir savaş oldu. Hiç kimse böyle bir savaşı hayatı boyunca görmemişti. Her bir emir, Rüstem gibi veya İsfendiyar gibi savaşıyorlardı. Kıssa: Bir gece ve gündüz savaştılar. İkinci gün, atlı asker akını İmam Muhammed Hanifiye'ye -Allah ondan razı olsun- yaklaşmıştı. O havaric ordusunu kıracaklardı. Kûfe şehri tarafından bir topluluk

çıktı. ʿUbeydek Ziyad'ın oğlunun adı Saadet ʿUbeydek'ti. Kendisi bu orduyla çarpıştı. Üç gece, üç gündüz nefret dolu bir savaş oldu. Bu hâldeyken bir kişi haber getirdi. O zaman, Abdurrahman Malik'e, güvenilir bir asker gelerek [ordu] falan menzile yerleşti, dedi. Abdurrahman Malik: Beni onların başına lider olarak gönderir misin, dediler. O kişi kabul etti. Abdurrahman Malik, beş bin kişi alıp o ordunun üzerine gitti. Üçüncü günü davulcu gezdirdi. Havaric ordusundan çıkan Müslümanlar dönüp Hz. İmam'ın huzuruna geldiler. Meydanın toz ve toprağını baştan ayağa yıkadılar. Savaş elbiselerini vücutlarından çıkardılar. Yaralılarını doktora ulaştırdılar. Şehitlerini toprağa defnettiler. Bundan sonra yemek getirip yediler. Bundan sonra Kelamullah'ı hatmettiler. Daha sonra Hz. İmam emirlere **[204]** ve komutanlara bakarak; Ey yiğitler böyle [bir] iş yapan nasıl bir yılandır, dediler. Çok savaşçı gördüm ama bu çeşit birini görmedim. Emirler: Evet böyle aslan yiğit görmedik, diyerek bu konuda söylenceler var, dediler. Yüce makamın huzurundan, Hz. İmam'ın eşiklerinden vah Hüseyin, Şah Hüseyin diye feryat çıktı. Yer ve zaman; mekan sahibi ve mekan ağladı. Hz. İmam, bu nasıl bir feryattır, dediler. Emirler; Şu saygılı şekilde yürüyen komutan ağlayarak gelmektedir, dediler. Emirlerin çoğunluğu karşılamaya çıktılar. Mahan, Mesʿud ve Esed Karakulî ve tüm komutanlar bağlılıklarını bildirdiler. Evin kapısına varınca izin istediler. Din imamı Muhammed Hanifiye izin verdiler. Ebu'l-mukahne Mahan girip seslendi. Esselamu ʿaleyküm ey haberci Muhammed Mustafa, dedi. Ey ʿAliye'l-murtaza'nın evladının gözünün nuru, ey Kerbelâ şehidi Hüseyin'in gözünün nuru ve ey saf gönüllülerin seçkini! Hz. İmam cevap verdi: ʿAleykümü's-selam, Ey aslan yaratılışlı yiğit ve ey korku meydanının savaşçısı! Mahan koşup Hz. İmam'ın ayaklarına kapandılar. Mübarek ayaklarının üstünü öptüler. Yüzlerini sürüp ağladılar. Nazım: Allah'a şükür ki senin yüzünü görmek nasip oldu. Yüzünün aydınlığını görünce bahtım aydınlandı. Gönül evinde yalnızlığın etrafında senin hayalinle. Bu nurla seni hayal ediyordum gerçek oldu. Ama Mahan: Ey imam erkek kardeşiniz ve erkek kardeşinizin evlatlarının ayrılığında nasıl ömür sürüyorsunuz demiş, dediler. Hz. İmam, onun başını tutup sen kimsin, dediler. Mahan: Ey İmam bilin ki, ben eski hizmetli, âciz bir köleyim. Yani Mahan Şebru deyip cevapladılar. Hz. İmam feryat edip kendinden geçip düştüler. Mahan, Hz. İmam'ın mübarek başlarını kucağına aldılar. Bir süre sonra akılları başlarına geldi. Boyunlarına el uzattılar. Yüzlerini yüzlerine sürdüler. İnleye inleye ilkbahar bulutu gibi ağladılar. Hz. İmam'ı çocukken korudular ve işlerini **[205]** çok defa yapmışlardı. Şimdi onun iyileri akrabadırlar. Onu, Hz. İmam'ı çocukken gördüklerinden tanımadılar. Şimdi imamı tanıdılar. İmamın inlemek için derdi çoktu. Yüzlerini yüzlerine koyup içindeki sırrı söylüyorlardı. O, sevgi ve teselli

veriyordu. Ordu bir gece ve bir gündüz boyunca İmam Hüseyin'in matemini tutuyordu. Ondan sonra Yiyecek, su verip Kuran'ı hatmettiler. Tüm ayyarlar, Esed Karakulî, Mesʿud Kazvinî, Ebu'l-fetuh Hemedanî ve yine eşkiyalar vardı. Hz. İmam'a bağlılıklarını bildirdiler. İmam Muhammet Hanifiye'ye iyilikler yapıp vaadlerde bulundular. Ama bu yönden Kehrem İbn Mülcem dönüp Bisaʿadet ʿUbeydek Ziyad ile huzuruna geldi. Gözüne mendil tutup Arapların yaşlı hizmetçileri gibi inleye inleye ağlaşmaya başladı. Bisaʿadet: Niye ağlıyorsun, ağlamanın sebebi nedir, diye sordu. Kehrem: Bundan daha iyi ağlama sebebi mi olur? Ebu Turabîler bu kadar ordumu öldürdü. Emirlerimi âciz bırakıp yok etti. İyisin, yardım ulaştırdın. Yoksa iş benim için zorlayıcıydı. Bisaʿadet: ʿUbeydek böyle işler çok olur, dert etme, dedi. Devlet bizim taraftadır, deyip sevgi gösterdi. Halk; Ey hükümdar dertlenme, dedi. Sonunda bizim elimizde kahrolur ve yok olur. O zaman yemek getirdi. Zehir zıkkım etti. Ama Abdurrahman Malik beş bin kişiyle prensin halkının üzerine hücum ederek mallarını alıp döndüler. Etfa, Kaşda, Sani, Rüstem-i Sani, ve Firavun-ı Sani kendinden sonra gelerek, mallarını toplayıp göndermişti. Abdurrahman Malik, ordu budur diyerek koşturup değerli eşya ve mallarını alıp yola çıktılar. Bir yere geldiler. Prensin ordusunun [orada] olduğunu öğrenip atlı askerlerle hücum ettiler. Doksan bin kişi Abdurrahman'ın ordusunun içine dağıldı. Abdurrahman Malik'in ordusuna sevgi gösterip hocanın ordusuna kapı açtılar. Dağdan daha ağır, rüzgardan daha hafif **[206]** denizden daha kabarıklardı. Her kişiye yetecek güçteydiler. Can alıcı mızrakla öç alıyorlardı. Savaşçıları zehirli mızrakla alıp güneşe tutuyorlardı. Kendi yağlarında kebap oluyorlardı. Bazısını taşa vuruyorlardı. Hepsi birden dağılıyordu. Sol ve sağ, taht ve talih nasibini görüyorlardı. Savaşçılarını toprağa katıyorlardı. Yiğitlik gösterip havariclere galip gelip beş bin kişilik ordusunu şehit verdiler. O zaman hücum ettiler. O yiğit, önlerinde kimsenin kalmadığını gördü. Yüce Allah'ın kapısına yönelip ağlayıp Allah'a sığındılar. hâl diliyle bu beyitlerin mazmununu dilinde tekrar etmiş. Beyt: Göklerin Rabbine tevekkül ederiz. Allah'ın takdirine teslim oluruz.[598] Allah'ım sana tevekkül ettim. Bütün zayıflara yol göster.[599] Tevekkül meydanına adımını atmış. Yüce Allah demiştir ki; Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven[600] diyerek savaşa girdiler. Bir gece, gündüz savaştılar. En sonunda ok attılar. Ok atlarının yan

[598] Ali bin El Cehm [https://ar.m.wikipedia.org/wiki/علي_بن_الجهم]

[599] رهنمای yazılması gerekirdi. Cümle bu şekilde anlamlı olabiliyor. Yazım ve sözcüklerde sıralama hatası yapılmış. Özgün duâ metnidir.

[600] Āl-i İmrān sûresi 159. âyet "فإذا عزمت فتوكل على الله" [Âyetin bir kısmıdır. Hat sanatında sıklıkla kullanılan bir bölümdür.

tarafından girip çıktı. Bir çukura düştüler. Mübarek ayaklarının üzerinde ayağa kalkana kadar bir bahtsız, soyu belirsiz sopayla vurdu. Arkası üzerine yere düştüler. Ayağa kalkana kadar havaric başına üşüştü. El ve boyunlarının yarasını sargıyla kuvvetlice bağladı. Güçlü kaplanları onların üzerine gönderdi. O aşağılanma ve sefillik içinde Kehrem'in ordugahına doğru yola çıktı. İmam savaş davulunu çaldırdı. Havaricler de savaş davulunu çaldı. Mahan, ey İmam kaygı edecek bir şey yok, dediler. Havaricler dik durup dayanmaktadırlar. Geciktirirsek havaric bundan faydalanacaktır. Onlara her zaman, durmaksızın yardım gitmektedir. Biz sıkıntı çekiyoruz diyorlar. Yine bir gün sabah namazından sonra her iki topluluk, iki yüz bin şikâyetle yüz yüze geldiler. Saflarını düzelttiler. Bisaʿadet, şiddetli ah çekip ellerini ellerine vurup söyleniyordu. Ey babam, şimdi onun yaptığı iş ve güçten dolayı küslüğü gidermek için öpücük yetmez. Beyt: Gördü ki Zal'dan Rüstem oldu. Güçsüz düşmanı çâresiz ve âciz olarak gördü. **[207]** Bilgelik pınarını gördüm. Çok gelince deve kervanıyla taşıyacak. Çokça üzüntüden sonra, meydana gireyim demekteydi. İslâm tarafından yiğitler meydana çıkıyorlardı. Her iki ordunun ortasından büyük bir topluluk ortaya çıktı. Dünyayı siyaha, karanlığa çevirdi. O topluluğun içinden [çıkan] lider, prensin yanından geliyordu. Doksan bin kişilik orduyla yetişti. Abdurrahman Malik'i esir alıp ayakkabı derisi olmaya göndermişti. O komutan imamın önlerine düşüp esselamu ʿaleyküm ey imam, kurtar! İmam: Erkek kardeşim ne zaman bu sıkıntıya düşüp gitmişti, diye sordu. Bir kişi savaşın ortasında ey İmam, diye seslendi. Prensin hazînelerini ve mallarını getirdiğini haber verdi. O câsustu veya rakipler oyun oynuyordu. Onu esir aldı. İbrahim Malik [ona] şiddet gösterdi. Atla hücum etmek ve erkek kardeşlerini kurtarmak istediler. Hz. İmam engelleyip sen atla hücum edersen bu itler ona saldırır ve sahiplenirler. O zaman [tüm] dünyayı öldürsen bir faydası olmaz, dedi. Ölümden sonra Sührab'a ve Hind'e benzersiz sudan içirir. Onu engellediler. Ama düşmanlarla coşkuyla çarpışmaya başladılar, savaş bandosu çaldırdı ve sancaklarını dalgalandırdı. Kehrem onların önünde Arapların yaşlı hizmetçileri gibi çok ağladı. O zaman o itler, Kehrem'e sevgi göstererek; Ey melik şimdi dert etme! Bizler bağlılık bildirmeye geldik, dediler. Gönlündeki intikamı bu edepsiz adamlardan alalım. Tuz ve ekmek hakkını yerine getirelim, dediler. Kehrem, bu iyi durumdan dönüvermek istiyordu. Komutanlar: Ey emir dönme, dediler. Bu günkü işini yarına bırakma! Kolay işini zora sokma! Bunların işini görelim. Bu yurdu, bu adamı ok yağmuruna tutsunlar. Dahası Ebu Turabî'yi okluk yerine koyalım demiş. Selvi boyuyla uzun süre ayakta kaldı. Abdurrahman Malik'i getirdi. Kehrem: Ey büyük yılanın oğlu, dedi. Kendini nasıl **[208]** görüyorsun? Şehzade Abdurrahman Malik: Ey köpekler kendimi nasıl göreyim, dediler.

Kendimi ejderhâ veya aslan gibi görüyorum. Kurnaz tilki sürüsü arasında tuzağa düşmüşüm. Askerlik hizmeti yolunda ayıp değildir. Beyt: Bu büyük saray resmini ayarlar. Bazen arkasında bazen ilerisinde. Bu geçici saray törenini düzenler. Bazen huzur verir bazen üzer. Ey, köpek yavrusu senin eline düşmüştür. Aklına her ne gelirse öyle yap! Birden emretti: Şehzade Abdurrahman Malik'in ayağını ağaca getirdi. Mahfeye çıkarttı. Ağaca çektirdi. O zaman Emir Musib Gazi, İbrahim, Zeyd Ömer Maʿdi Kereb, Şah ʿAlkame ve diğer komutanlar ile Şah Sa'd ʿAlkame ve Şah Sa'id ʿAlkame, şehzadeyi kurtaracaklar ve [ona] saldıracaklardı. Hz. İmam izin vermedi. Ey dostlar sabrediniz, dediler. Yüce Allah; âcizlerin yardımcısı, dertlilerin çâre bulucusudur. Düşünenlerin yol göstericisidir. Dostlar isteksizlik ediyorlardı. Firavun-ı Sani, onun atlı asker safından atlı hücum askeri gönderdi. Kehrem'den izin almış. Ağır silahlarla kuşanmış. Ortaya çıkıp elini yukarı kaldırarak kendisini ayan beyan gösterip savaşçı çağırdı. Şah ʿAlkame, imamın kutlu üzengilerini öpmüşlerdi. Hz. İmam: Ey aslan yürekli Şirazî, maksadınız nedir, dediler. Şah ʿAlkame: Ey, ben bu büyük meydana girmek ve işini bitirmek istiyorum, dediler. Sizin şerefli erkek kardeşiniz İmam Hüseyin'den, şehitlerden ve her iki âlemin huzur dolu temiz ruhlarından rıza alsam, dediler. Hz. İmam: Ey yaşlı, parlak görünüşlü yiğitler vardır. Siz yaşlanmışsınız, dediler. Sancağın dibinde hazır olsanız da yeterlidir. Şah ʿAlkame ağlayarak; Ey imam bana yiğitlerin çarpışmasının ne faydası var, dediler. Bu yaşlılığımda kendi elimle kılıç vursam, düşmanların hanedanından öç alsam! Bu cehennemlik köpekten gönül isteğimi alsam, kıyamete kadar Hz. Peygamber'in -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- huzurunda bana [bu] sevap itibar [sebebi] olur, **[209]** dedi. İmam, çok istekli olduklarını gördüler. Hz. İmam izin verdiler. Sen de cesaretlisin. Bu son durumdan sonra ben nasıl engel olayım, dedi. Gidin yüce Allah, hazır ve nazırdır. Kıssa: Şah ʿAlkame kendi oğullarına nasihat etti. Ey sevgili oğullarım, ölüm kalım zamanı [vardır], güvenmeyin. Eğer başıma bir şey gelecek olursa şehit olursam sizlerin, imamın hizmetinde kusur etmemeniz en uygunudur. Utanç sebebi ortadadır. Hiç olmazsa cesur olunuz. Ahirette şereflenme sebebiniz olsun. Ondan sonra bütün emirlerden izin alıp meydana çıktı. Meydana gidip öyle hüner gösterdi ki herkesin aklı başından gitti. O temiz dindarı övüp tebrik ettiler. Firavun-ı Sani'nin önünü kestiler. Ey köpek meydanda çok mantıksız söz söylüyorsun, dediler. Firavun: Ey yaşlı senden başka kimse yok mu, dedi. Gençlerden kimse gelmedi; ama sen geldin. Şah ʿAlkame, yaşlı olduğumu zannediyorsun, dedi. Yanlış düşünmüşsün. Her ne kadar ihtiyar olsam da senin gibi alçakla savaşmaktan geri kalmam. O durumdayken dinden yüz çevirenlere el uzatır.

Saf gönüllü Şah ʿAlkame mızrağını aldı. [Onu] yok etmek üzere fırlattı. Şah ʿAlkame üzengiye eğilmişti. Mızrağı parçaladı. Şah ʿAlkame eğere sağlam şekilde oturup mızraklara cevap verdi. Şiddetli inleme sesi çıkarıp arkasından yetişti. Ama o bahtsız bu olaydan habersizdi. Kehrem haydi hazır ol, dedi. Rakip yetişti. İşini bitirdi. Firavn-ı Sani, arkama bakayım, demişti. O, tek Tanrıya inanan kişi, güçlü bir şekilde iki omzunun arasına öyle vurdu ki yarım diş kadar göğsünden geçip başı ortaya çıktı. Şiddetli ah çekip bineğinden yere düştü. İki ordudan kavga sesi yükseldi. Müslümanlar hayır duâ ettiler. O dinsizler topluluğu, garip iş diyordu. O gençler böyle bir durumdaydılar. Bu tür kişiler, bu yaşlıdan zarar gördü, demiş. Kehrem elinin üstünü **[210]** öyle dişledi ki kan aktı. Yüz bin lânet babamın yanındaki kirliye olsun, dedi. ʿAli'yi şehit etti. Beni bu belâya düşürdü. Eğer o, öyle yapmasaydı ben böyle belâya düşüp acı çekmezdim. Bisaʿadet işin elden gittiğini gördü, demiş. Sevgiyle seslenerek cesur ol, dedi. Dürüstlük bir mal değil ki herkese yetsin. Sakın ordunu isteksiz bırakma! Padişahlık yolu ve komutanlık bunu gerektirir. O zaman Şah ʿAlkame atını sürüp o bahtsızın göğsüne öyle vurdu ki kemikleri sürme gibi dağılıp param parça oldu. Ondan sonra dikkatleri üzerine çekip adını ve soyunu açık açık söylediler. Savaşçı çağırdılar. Şeddad-ı Sani çabucak gelip kılıç salladı. Şah ʿAlkame'nin kılıcını sarsıp öyle vurdu ki kemer yerine değip iki parçaya böldü. Onun arkasından Rüstemi Sani atla hücum etti. Sopa, tahta, taş attı. Şah ʿAlkame kalkanı başlarına çektiler. Ama kalkandan geçmedi. Atın boynuna denk geldi. At düştü. Ama Şah ʿAlkame kendini korumuş. Uzaklaşıp gidemedi. Bir ayağı atın altında kaldı. İki parça olan başı yere düştü. Başları çıplak kaldı. O zaman havaricin atının yırtıcılığı gitti. Sevenler karamsarlığa düşüp kederlendiler. Lânetli iğrençlerin ve düşmanların hoşuna gitti. Bahtsız, bir parça yol gidip [etrafa] bakındı. Bir savaşçı atın altında kalmıştır. Büyük, gösterişli ve güçlü biri tahtadan kılıcı, havada soyup o yiğide vurmak için hücum etti. Onun işini bitirdi. Hz. İmam'ın cemaati, bu sebepten gönlü perişan olmaktadır. O yiğit, İslâm askerlerindendir, demiş. O oyuncuya dünya düzenindeki tüm işlerde görev verdiler. Tüm heybetiyle meydana girip birden hücum etti. Rüstem-i Sani'nin önünü kesti. Rüstem-i Sani: Ey süvari söyle, kimsin ve nereden geliyorsun, dedi. Adın nedir, deyip soruyordu. Şehzade **[211]** bana Kasım İbn Abbas derler, diye cevapladı. İnsanların hayırlısının gözünün nuruyum. Kendi kabilemin akrabalarımı görmeye geldim. Rüstem-i Sani: Ey delikanlı iyi ki gelmişsin. Ecelin gelmiş. Ölüm seni bu menzile getirmiş, demiş. Atla hücum edip o uğursuz kılıcını şehzadenin başına fırlattı. O kılıcı, o yaşlının başına vurayım, demiştim. Şimdi sen ortada kaldın. Senin işini bitireyim. Ondan sonra da onun

işini bitireyim, diyerek kılıç salladı. Şehzade, kalkanın ucuna el uzatıp kılıcının kabzasından tutup öyle vurdu ki kalkanını ve başını iki parçaya bölünce başı yere düştü. Sevenler Hz. Risalet-penah'a -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- tekbir çekip duâ gönderdiler. Dertli Kehrem'den ah sesi çıktı. Şehzade döndüler. Bir yiğidi ağaca çektiklerini gördüler. Kalabalık, ağacın dibinde İslâm tarafına bakıp elini kaldırdı. Ebu'l-fetuh yetişip edeple huzurlarında durdular. O ağaca çekilmiş kimdir, diye sordular. Ebu'l-fetuh: Abdurrahman Malik, ejder havariclerinin eline düşmüştür, dediler. O zaman Şehzade Kasım -Allah ondan razı olsun- Şah ʿAlkame'yi atın ayağından uzaklaştırdılar. Omuzundan tutup kaldırıp Hz. İmam'ı ordu yönüne doğru gönderdiler. Ey Ebu'l-fetuh, dediler. Benim selamımı Hz. İmam'a ve dostlarına ulaştır deyip ev yönüne doğru at sürdüler. Kendisi yalnız ve kimsesiz olmasına rağmen bu kadar havaric ordusu karşısında çekinmeden savaştılar. O, mahluk evin dibindeydi. Evin ağacını elleriyle çekip almış. Hz. İmam'ın ordusunun yönüne doğru gittiler. Düşmanlar hareketlenip Şehzade Kasım'a hücum etti. Bu taraftan kırk bin hırslı, şehzadenin köyüne atla hücum ettiler. Bununla beraber şehzadeyi ve Abdurrahman Malik'i talihin yardımıyla Hz. İmam'ın huzurlarına getirdiler. Kasım İbn Abbas, imama selam ettiler. Birbirlerini kenara çektiler. **[212]** O zaman çok ağlamış. Musib Gazi'yle anlaştılar. Şehzade: Benim ordum düşmanların arasında kaldı deyip özür dileyip çarpışmaya girdiler, dediler. Emir Musib Gazi, İbrahim Malik, Zeyd Ömer Maʿdi Kereb, Şah ʿAlkame'nin oğulları ve piyadeler Kehrem İbn Mülcem'in ordusuyla çarpıştılar. O gün gece oluncaya kadar her iki taraftan kan denizleri aktı. Toprak, kum, çöl, meydan; lal-i Bedehşan taşı veya akik-i raman taşı renginde oldu. Yakut taşını ayağına bağlamış büyük dini lider gibi her yönden yetişip geliyordu. Yaralıya düşmanlık ve hayat dersi vermek yoktu. Gecenin yarısı, gözcülerin sarı ışığı benim üstüme vurmuştu. Yumurta sarısı parlak güneşi ayağının altına aldı. Gözetleyenler her iki taraftan girdiler. Savaşçıları ikiye ayırdı. Mekânlarına yöneldiler. Hz. İmam talih ve mutlulukla, emirleriyle döndüler. Huzurlarına geldiler. Yaralıları yatırdılar. Cerrahlar yaralıları ayakta tedavi ettiler ve şehitleri defnettiler. Şehzade Kasım, Hz. İmam ve dostlarıyla İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- matemlerini on gece ve gündüz tören boyunca Resulullah'ın evladına uygun şekilde anma, yas ve taziyede bulunma görevini yerine getirdiler. Yiyecek ve su verdiler. Yas tutmayı tamamlayınca Hz. İmam, Yemen vakasını anlattılar. Şehzade Kasım: Benî Tay kabilesine akın yapmıştım, dediler. Kasım Tay'ın torunu, Halil'in babası Halim-i Tay'a isyan etmişti. Böyle olmasa ben Kerbelâ'da hazır olurdum. Şimdi takdir-i ilahi ve alın yazısı böyleymiş. Beyt: Biri tedbir

alsa bile kader bunu anlamaz. Allah'nın takdiri tedbire gerek bırakmaz. Hz. İmam, Şehzade Kasım için toy düzenlediler. Toyu desteklediler. Bununla beraber Şehper-i Ayyar Destanı: O taraftan, Bisaʿadet ʿUbeydek'le Kûfe'den bir soyu belirsiz gelmişti. Adı Şehper-i Ayyar'dı. Bisaʿadet, onu çağırdı. Ey Şehper, İmam Muhammed Hanifiye'ye gidip **[213]** ya Emir Musib Gazi'yi ya da Kasım İbn Abbas'ı, bunlardan birini getirsen, dedi. Şehper-i Ayyar memnun olurum, dedi. Bu benim işimdir, diyerek Kehrem İbn Mülcem'in huzurundan ayrıldı. Geceledikten sonra Hz. İmam'ın ordusunun yoluna girdi. Haberci asker imama yetişti. Şah ʿAlkame'nin oğullarıyla birlikte olduğunu gördü. Türbe ayyarlarından biri it derisini tabaklamıştı. Çıkarıp giydi. Ordunun yanından iskelet ve kemiklerin [arasından] çekinerek ilerliyordu. Hiç kimse haberdar olmamıştı. Yürüye yürüye Hz. İmam'ın huzuruna getirdiler. Emir Musib Gazi'nin önünde kuyruk salladı ve oyunlar oynadı. Emir Musib'in çok hoşuna gitti. O iti tutup Hz. İmam'ın huzuruna getirdiler. Hz. İmam, savaşçıların komutanının bir iti tutup getirdiğini gördüler. Hz. İmam bu nedir, dediler. Emir Musib; oturmuştum, olağanüstü, güzel davranışlı bu it geldi, dediler. Bu zamana kadar böyle bir it görmemiştim. Huzurunuza getirdim, dedi. Hz. İmam: Sen bu ite ekmek atıver, dediler. Emir Musib, imamın emrettiklerini yaptılar ve dışarı çıktılar. Hz. İmam o gece Kuran okudular. İkinci gece de kalıp namazla meşgul oldular. Üçüncü gece zikirler ve duâlar ettiler. Ondan sonra Hz. İmam yanındaki baş ve nazlı yüzü yastık yaptılar. Mübarek gözlerine uyku galip geldi. Şehper-i Ayyar, şimdi çalışma zamanı dedi. Bu it, derisinden çıkıp türbe ayyarına onu attı. Yavaş yavaş imamın tekkelerine geldi. Kıvrılıp oturdu. İki eliyle örtüyü imamın yüzlerinden aldı. Bir avuç uyku verici ilacını Hz. İmam'ın burunlarına tutmuştu. Nefes aldığı bir sırada uyku verici yağı sürdüler. Mübarek başı ilacın etkisine girdi. Hapşırık [onu] hiçbir şey yapamaz hâle getirdi. El ve ayaklarını uzattılar. Şehper-i Ayyar, kilime ve örtüye sarılı ayyarı açtı. Hz. İmam'ı boyunlarından bağladı. Emir **[214]** Musib'in asaya sırtını yaslayıp uyuklamakta olduğunu gördüler. Emir Musib'in önünden ayağının ucuyla öyle geçti ki ruhları bile duymadı. Ordu içinden hiç kimsenin haberi olmadı. En sonunda yüz [çeşit] hîleyle ordunun ucuna yetişti. Meşalelerden bazıları bitmiş bazıları ise sönmek üzereydi. Gözcülerin ve emirlerinin bazıları uykuda bazıları da uyanıktı. Onların da arasından geçti. Hiç kimsenin haberi olmadı. En son yüz [çeşit] hîleyle ordunun ucuna yetişti. Meşalelerden bazıları bitmiş bazıları ise sönmek üzereydi. Gözcülerin ve emirlerinin bazıları uykuda bazıları da uyanıktı. Onların da arasından geçti. Hiç kimsenin haberi olmadı. En son yüz [çeşit] hîleyle ordunun bir ucundan çıktı. O soyu belirsiz it, Hz.

İmam'ı götürüyordu. O karanlıkta henüz sabah aydınlığı ortaya çıkmamıştı. Kehrem'in ordusunun ucuna ulaştı. Karanlık içindeyken Hz. İmam'ı getirip Kehrem'in önüne koydu. Kehrem, bu nedir diye sordu. Bu Muhammed Hanifiye'dir, dedi. Kehrem, Bisaʿadet ʿUbeydek Ziyad'a bakıp nasıl bir hazırlık içindesin, diye sordu. Bisaʿadet, eğer benim istediğim gibi yapacaksan bu yiğidi öldürme! Nasıl bir avın senin eline düştüğünü ve [onu] nasıl avlayacağını sen iyi bilirsin. Onu bağla! Yezid'e gönder. Öyle ki makamının ömrü uzun olsun. Ali'nin daha yiğit oğlu Hüseyin'in diğer erkek kardeşidir. Hoş kokuludur. Şimdi Yezid'in ondan bir endişesi vardı. Sen onu götürürsen Yezid memnun olur. Kehrem: Onu öldüreyim, başını götüreyim, dedi. Bisaʿadet; hayal kuruyorsun, dedi. Onu öldürürsen onun ayyarları var. Emirleri seni ne zamana kadar canlı bırakır. Özel bir şekilde öldür. Mahan Esferanî denen bir ayyarları vardır, deyince Kehrem çekindi. Hz. İmam'ı öldürmekten vazgeçti. Şimdi kimle gönderelim? Bisaʿadet: Dert etme, şimdi onu götüremezsin, dedi. **[215]** Onun için yirmi dört bin ayyarları var. Yarın haberdar olsalar, Şam, Haleb, Musul, Nüsaybin, Hemedan, Ray, İsfehan, Kûfe, Basra, Mısır, Rum, Medine'ye giderler ve önünü keserler. Onu; senden, benden ve ordudan başka hiçbir kimsenin bilmediği gizli bir yerde bağlamak uygundur. Onun ordusu günlerce gidip gelir. Ondan [hiç]bir haber ve iz bulamazlar. Öldürüldüğüne kesin kanaat getirirler. Kendi işleriyle meşgul olurlar. Bir gecede Yezid tarafına git ki senin yaptığından kimse haberdar olmasın. Kehrem: Muhammed Hanifiye'yi nasıl bir yerde gizleyeyim ki ayyarlar alamasın, diye sordu. Tahtının altına çukur kazdır, orada sakla! Hemen tahttan indi. Tahtını bir tarafa koydu. Bir çukur kazıp Hz. İmam'ı orada sıkıca bağladı ve tahtını üstüne koydu. Ama şimdi bu tarafta sabah oldu. Nurlu güneş gibi akiki ramani ortaya çıktı. Beyt: Parlayan güneş dünyada ortaya çıktı. Yıldızların aydınlık kapısının kapısı azaldı. Sevenler Hz. İmam'ın mescitte hazır olmadığını gördüler. Bütün emirler, Emir Musib'in huzurlarına geldiler. Hazrete ne oldu da mescide gelmediler, diye sordular. Emir: Ey dostlar benim de haberim yok. Geliniz hepimiz birlikte gidelim, dedi. Cemaati terk etmeye sebep nedir, soralım, dedi. Tamamı çadır tarafına gittiler. Çadıra girip çadırda Hz. İmam'ın olmadığını gördüler. Saraya adam gönderdiler. Hz. İmam'dan hiçbir iz bulamadılar. Mahan Şebru Esferanî, Serheng Şirazî, Semerkandî, Esed Karakulî, Mesʿud Kazvinî, Ebu'l-Fetuh Hemedanî geldiler. Gelen sonra dönüp giden bir iz gördüler. Yakalarından eteklerine kadar yırtıp taçlarını yere vurdular. Hz. İmam'ı ayyarlar götürmüştür. Rakipler muzaffer olmuştur. Emir Musib Gazi'ye bu gece sizinle çadırda

kim vardı diye sordular. Hiç kimse önlerinde **[216]** yok muydu? Emir Musib, hiç kimse gelmedi. Oyuncu bir it gelmişti dedi. Şimdi onu da görmüyorum. Onu Hz. İmam'ın önlerine getirmiştim. Hz. İmam, ben onu teneşirde bağlamıştım dedi. Hz. İmam'ın emirleriyle ekmek gönderivermiştim. Komutanlar: Ey yazık o öncü birliktenmiş, dediler. İt görünüşüne bürünüp gelerek işini bitirmiştir. Tüm ordunun tadı kaçtı. Yiğit Mahan, piyadenin hepsi vardı dedi. Dağlara hazırlanın dediler. Hz. İmam'ı bir tarafa götürmesinler. Ebu'l-mukatur o gece Kehrem'in ordusuyla çarpıştı. Yedi yüz kadar kişinin başını kestiler. O, her birinden Hz. İmam'ın nerede olduğunu soruyordu. Bilmeyiz diyorlardı. Ondan sonra Kehrem'in çadırına gelip yüz kişinin başını kestiler. Çadırın içine girdiler. Onun tahtında bir kişinin yattığını gördüler. Hızlıca çıkıp örtüyü kaldırdılar. Bir hizmetkârın yatmakta olduğunu gördüler. Kehrem'in kendisi yok. Komutanların hançerinin ve kılıcının korkusundan kaçmış, bir deve ahırında yatmıştı. Hizmetkârın başını vücudundan ayırdılar. Her ne kadar araştırma yaptılarsa da imamdan haber alamadılar. Ondan sonra dışarı çıktılar. Sabah olduğunu gördüler. Cesur Mahan üzülerek dönüp karargaha geldiler. Ama Kehrem sabrediyordu. Güneş, öğle saati zamanına [kadar] geldi. Sevenleri durumdan bir miktar emin olunca endişelenmeyi bırakıp deve ahırından çıkarak çadırına gittiler. Kan denizleri aktığını gördüler. Ölü yığınlarından tepeler ortaya çıkarmışlardı. Bu şekilde tahta çıktı. Hizmetkârın başını ayırdıklarını gördü. Kehrem'in vücuduna titreme düşünce otağı birbirine katar. Yılanın evladı, pis at bakıcılarından şiddetli bağırtı çıktı. Bisaʿadet ʿUbeydek Ziyad'ın **[217]** âlemi perişan ettiğini gördü. Senin otağında ne oldu, diye sordular. Kehrem: Ey kötü niyetliler. Ben bu gece Ebu Turabîlerin korkusundan mekan değiştirmiştim. Ne yapacağını görelim, demiştim. Bu gece gelip dört yüz gece bekçimin vücudunu ayırmışlar. Yerimde yatan hizmetkârı öldürmüşler. Otağımı dağıtmışlar. Bisaʿadet, yere düşmüş bir mektubu hemen gördü. O mektubu alıp inceledi. Ey Kehrem ve ey uğursuz köpek yavrusu, bil ve uyanık ol! Hz. İmam'ı nereye götürdüler, haber ver! Ya da senin elinde tutsaksa gönder. Yoksa, her ne göreceksen kendi ettiğinden göreceksin! Bu hayale aldanma; ayak altında kalırsın! Çıkmaya az kalmış azıcık canımın endişesiyle çabalıyorum. Ben Mahan Şebru'yum. Kendi yerine hizmetçini yatırmışsın. Yalnız ve kimsesiz otağına gidip seni yerinde bulamayınca başını teninden ayırdım ve otağını dağıttım. Dört yüz nöbetçinin başını teninden ayırdım. Dönüp ordugahında yedi bin kişinin başını kestim. Şimdi günlerdir saklanıyorsun. Bir gün benim pençeme düşeceksin. Ben bıçaklayarak sizi de kendimle parça parça yaparım. Bu sözleri duyan Kehrem'in vücudu titremeye başladı, yüzü sarardı.

Subhanallah bu nasıl bir yürüyen belâymış dedi. Bisa'adet, her gece her yerde ol ve sürekli yer değiştir, dedi. Askerlik mesleğidir. Herkes bu evdedir. Yol budur. İşi yoluna koymak kolay olmayacak. Kehrem: Ölüleri alın, diye emretti. Ölüleri alıp otağını düzenlediler. Üç gün bu durumdaydı. Beşinci gün olunca Hz. İmam'ın otağında dertli ve düşünceli [hâlde] oturmuşlardı. Şimdi Karğa ve Mesture'den destanlar işitmek gerek: Bununla beraber haber verenler ve eser nakledenler ve tatlı söz söyleyen hadisçiler şöyle rivâyet etmişlerdir: **[218]** Beşir Saluk'un kızları Karğa ve Mesture savaş yapa yapa bir dereye girmişler. Av yapıp yemek yiyorlardı. Bir gece, bu iki çâresiz avlanıp yorulmuş. Başlarını koyup yatmışlardı. Kadınların hayırlısı yani Hz. Bibi Fatıma -Allah ondan razı olsun- orada ortaya çıktılar. Her ikisine çok iltifat ettiler. Her birine keskin bir bıçak verdiler. Gidiniz, benim için canınızı feda ediniz, dediler. İmam Muhammed Hanifiye'nin emrindeki Hilye şehrine gidiniz. Benim düşmanlarımdan evlatlarımı istiyorlar. Sizler de beraberinde olun! Benim ruhum yardımcıdır, deyip vasiyette bulunup kayboldular.

Kıssa: O iki kız uyandılar. Kendilerinde kuvvet ve memnuniyet gördüler. O bıçakları afet kadın vermişlerdi. Ellerinde gördüler. Ondan sonra her ikisi nazik bellerini sıkıca bağlayıp yüzlerine örtü çektiler. Bıçaklarını bellerine bağladılar. Ondan sonra Kerbelâ'ya doğru yola çıktılar. Pek çok günden sonra Kerbelâ'ya geldiler. Hz. İmam Hüseyin'in mübarek kabrini ziyaret ettiler. Oradan Hilye'ye geldiler. Hz. İmam'ın otağının kapısına geldiler. Sevenlere selam verdiler. Sevenler, sizler kimsiniz diye sordular. Bunlar: Biz Şir Saluk'un kızlarıyız. Babamızı Şemr Zil Cevşen öldürdü. Erkek kardeşimizi Yezid-i Pelid'in huzuruna götürdü. O da orada şehit olmuş olmalı. Bizler dağlarda başıboş şekilde geziyorduk, dediler. Hz. Muhammed Mustafa'nın kızları yani Hz. Bibi Fatıma -Allah ondan razı olsun- gerçekte bizlere göründüler ve her birimize keskin bıçak verdiler. Bizi İslâm ordusuna yardıma gönderdiler. Din imamı, İmam Muhammed Hanifiye'nin yardımına geldik. Görkemli olgunluklarını görelim. Hizmetkârlık kemerini ruhumuza bağladık. O çâresizler, Hz. İmam'ın adlarını anınca imamın otağından bir bağırtı çıktı. O Emir Musib Gazi sarıklarını yere vurdular. Bütün emirler **[219]** ağlayıp inlediler. İmamın otağı ve müminlerin emiri İmam Hüseyin'in matemi için taziyede bulundular. Karğa ve Mesture: Ey müminler ve komutanlar sizlere ne oldu ki böyle ağlama sızlama içindesiniz, diye sordular. Meğer, saygıdeğer kişiye olay önceden bildiriliyormuş. Emir Musib o iki çâresizlerin başlarını kucaklayıp ey sevgili kız kardeş ah, yüz defa ah, dediler. Bugün havariclerin ayyarlarının Hz. İmam'ı götürdüğü onuncu gündür, biliniz, dediler. Hz. İmam'ın hayatta veya ölü olduğuna dair bir haber yok. Karğa ve Mesture: Durum öyleyse

sizlerin ordunuzda haber alacak ayyarlar yok mudur, diye sordular. Evet var, dediler. Karğa ve Mesture: Eşkıyalar, yiğitler ve komutanlara bakıp bizler kara gözlü misafirleriz, bilmiyoruz. Onlara bağlılığımızı bildirsek, dediler. Emir Musib Gazi ve yanındaki Komutan Mahan, Şir Zad Semerkandî, Esed Karakulî ve Mesʿud Kazvinî'ye işaret ettiler. Bu iki Karğa ve Mesture anlaştılar. Söz verdiler. Ondan sonra bu âcizler seslendiler. Hz. İmam'ın ordusunda sizler gibi emirler, komutanlar, ayyarlar, eşkıyalar ve hançer kullananlar bulunuyorlar ve nasıl oluyor da Hz. İmam'ı aranızdan götürüyorlar, dediler. Mahan şöyle dedi Beyt: Allah'ın izniyle sekiz baş serbest kalınca bütün bilgeler kör ve sağır olmuştur. O âcizler: Durunuz, bu on günden beri İmam kayıplarmış, dediler. Sizler tereddüt etmeyin! Mahan Şebru: Tereddütün en büyüğünü ben yaptım, dedi. Bu âcizler: Bize yoldaşlık ediniz! Belki Yüce Allah, biz kimsesizlere rahmet eder ve bu iş bizim elimizle başarıya ulaşır, dediler. Mahan: Bu iki zulme uğramıştan başka bana yoldaş yok mu, diye sordu. Emirlerden hemen duâ almış. Mahan Şebru, Şir Zad Semerkandî, Esed Karakulî ve Mesʿud Kazvinî altı gözcü kişi çıktı. Kehrem'e ayyarlık yapmaya giriştiler. Kehrem'in otağına varınca bu altı ayyar iki bin kişinin başını kestiler. Onun otağına girince kırk kölenin başını kestiler. Onu yerinde bulamadılar. Otağın tamamını yerle bir edip çıktılar. **[220]** sabah olmuştu. Onun ordugahından çıktılar. Birleştiler. Mahan: İmamın kaybolduğu zamandan bu güne kadar her gece gidip yedi bin kişinin başını hep birden kesip geliyorum, dedi. Karğa ve Mesture: Kûfe'ye gidip Kûfe'den haber alalım dediler. O kadınların hatırı için Kûfe yönüne doğru geldiler. Bir gece, kalenin gediğinden kaleye girdiler. Müslim İbn ʿAkil'in, Mani Gurure ve Kesire'nin -Allah onların hepsinden razı olsun- mezarlarına geldiler. Kelamullah'ı okudular, sevabını onların ruhlarına bağışladılar. Onları ziyaret ettiler. Ondan sonra Hz. ʿAli'nin mescidlerine geldiler. Şah-ı Merdan'ın mübarek kanları mihraba sıçramıştı. Yüzlerini sürdüler ve tavaf ettiler. Köşkün emiri ʿUbeydek Ziyad'a geldiler. Havaric kemend atarak çıkmış. İki bin nöbetçinin başını kestiler. Girip onu yerinde bulamadılar. O zaman İmam Hüseyin'i şehit ettiler. Havaricler sevenlerden endişe etmekteydi. Yer değiştirip durmaktaydı. İşte onun otağındaki bu altı kişi, köşke girdiler. Her köşkte iki yüz melunun başını kestiler ve sarayın tamamını ateşe verdiler. Kûfe'nin tamamına ateş düştü. Halk yerle bir oldu. Şehre kargaşa düştü. Ateşin alevi gökyüzüne kadar çıktı. Ama sevenler, mektup yazıp uğursuz ʿUbeydek'in tahtını yanına koymuşlardı. Komutanlar Kûfe'den çıkınca Hilye yönüne doğru yola çıktılar. Karğa ve Mesture: Siz ordugaha gidiyor musunuz, diye sordu. Onlar, evet dediler. Aslan yiğitler: Bizim gönlümüz ordugahta toplanmaktan yana değildir,

dediler. İmam o tarafta kayboldu. Sevenler başsız ve perişandırlar. Ordu, sert düşmanın ortasındadır. Sizler ordugaha gidiniz. Biz Şam'a varıncaya kadar emirlere bizden selam ve haber ulaştırınız. Hz. İmam'dan doğru haber almaktayız. Mahan Şebru, onlara hayır duâ ettiler. Ondan sonra üç tane güçlü deveyle **[221]** döndüler. İşte bu iki kız, birbirinin elinden tutarak adım adım yürüyüp Şam yönüne doğru yola çıktılar. Bu sırada bir taraftan da gündüz oldu. Meşhur elli köşkün yandığını gördüler. Bahtsız ʿUbeydek, her şeye rağmen Kûfe halkının inleme ve feryadını duyuyordu. Develerinin arasında daha güçlü saklanıyordu. Kuşluk vaktine kadar bu melun dışarı çıkamazdı. Ama Kûfe'nin ileri gelenleri toplanıp sarayın kapısına gelince saraya kan nehrinin dalgasının vurmakta olduğunu gördüler. Ölüler diken ve çalı gibi birbirinin üstüne yatmıştır. O zaman ʿUbeydek Ziyad'ın sarayına Şebruk Kufî girip feryat ediyordu. Emir-i Kufî, hemen deve ahırının kapısına gidip neredesin diyerek seslendi. ʿUbeydek korkup gizlenmişti. Korkarak girdiği için içerde çığlık atıyordu. Şebru'nun sesini tanıyıp yavaşça ben buradayım, diye seslendi. Şebruk, ʿUbeydek'in sesini tanıyıp eve girip emir neredesin, diye seslendi. Ben buradayım diye yavaşça sesleniyordu. Şebruk her tarafa bakmasına rağmen [onu] bulamıyordu. Karanlık bir köşede bir deveyi yatırmıştı. Devenin yanından başını sürekli çıkarıp gizleyip hüzünlü bir sesle birden, ben buradayım diyerek cevap vermekte olduğunu gördü. ʿUbeydek küçük tahta kapı arkasında saklanmaktaydı. Bu altı ejderhânın kölelerini öldürdüğünü gördü. Onların endişesinden deve ahırına girmiş, düşünüyordu. Henüz geceydi. O aslanlar dahi oradaydılar. Deve ahırı karanlıktı. Ahıra ışıkların gireceği yarık hiçbir yer yoktu. Şebruk gelince Abdullah Ziyad, o süslü elbiseyle sevenlerden endişe etmişti. Elbisesi devehanede develerin pisliğine bulaşmış, güzelliği develerin sidiğiyle kirlenmişti. **[222]** Şebruk Kufî: Siz o kişiye, İmam Hüseyin'in üstüne, Kerbelâ'ya ordu gönderseniz ve peygamberin evladını şehit etseniz, dedi. Abdullah Ziyad: Ey Şebruk güzel dedin, dedi. Bu da ondandır. Şebruk bu hâldedir, dedi. ʿUbeydek, sana şehir nasıldır diye soruyor. O şehrin durumunu niçin soruyorsun, dedi. Elli meşhur köşk yanmıştır. Sokaklarda ölüleri set yapıp elif gibi çekmiştir. Her taraftan kan denizi akmıştır. Abdullah Ziyad ah çekip ağlamış. Ey Şebruk, altı ejderhâ benim şehir ve otağıma girmişti. Benim şehrimde ayyarlık yaptıklarını öğrendim. Onların endişesinden bu yere geldim, demiş. Güneş ne zaman doğacak, diye sordu. Şebruk: Büyük kuşluk vakti olmuş, dedi. ʿUbeydek: Ey Şebruk, onların endişesinden gözümün ışığı gitmiştir. Şimdi şu inançtayım, dedi. Şimdi gecedir. Onlar benim köşkümden çıkmamıştır. Şimdi beni ifşa etme! Benim için kaftanlar getir, dedi. Şebruk gidip hemen süslü kaftan getirip giydirdi.

Dışarı çıkardı. ʿUbeydek, halkın kavgasının onun sarayından gökyüzüne kadar ulaştığını gördü. Bu nasıl büyük bir coşkudur, diye sordu. Şebruk: Bilge köle senin çadırına gelmiş ve senden adalet dilemektedir. Kısa: Otağına geldi. Ulular bağırmakta olduğunu gördüler. İnleye inleye ağlamaktan ölecekti. Sarayın avlusu kana boğulmak üzereydi, demiş. Dürüstlüğünü korudu. Ölüleri uzak tutun deyip ölüleri uzak tuttu. Kanlarını temizledi. ʿUbeydek, tahtın yanında bir mektubun durmakta olduğunu gördü. Onu alıp inceledi. Ey ʿUbeydek Ziyad ve ey soysuz köpek! Bu mektubun anlamı şudur: Hanedan ailesi benim dostumdur. Ben Mahan Şebru'yum. Kesin olarak bil ki bizler seni öldürmek için gelmiştik. **[223]** Yerinde bulamadık. Kerbelâ'ya Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- başlarına asker göndermişsin. Bu bozgunculukların hepsi senden ortaya çıktı. Ölüm yolculuğuna çıkıyor ve hazırlık yapıyoruz. İmam Muhammed Hanifiye, Emir Musib Gazi, Şehzade Kasım İbn Abbas, Abdurrahman Malik, İbrahim ve Zeyd Ömer Maʿdi Kereb, Şah ʿAlkame Şirazî ve yine yüz kadar padişah, binlerce orduyla her taraftan kararlı şekilde harekete geçmişsiniz. Bugün veya yarın hîle işinden uzaklaşıp senin fikrinde olurlar. Müslüm İbn ʿAkil, Mahan, Muhammed Kesir fidanları Kerbelâ bozkırında tutmuşsun. Senden intikam dilemekteyim demişlerdir. ʿUbeydek'in bütün vücuduna titreme geldi. Yüz bin kere pişman oldu, aflar diledi. Faydası olmadı. Ondan sonra ihtiyatla dışarı çıkıp şehrin yangınını görmeye gitti, dertlendi. Hizmetkârlar: Bu nasıl padişahlıktır, diye bağırdılar. Eğer iyi bir hükümet yapacaksan yap yoksa şehirden çık! Başka birisini padişah yaparız, dediler. Bereketsiz bir ayak, bu şehre girdi. Bizler, sıkıntı ve dertten dolayı bir süredir iyi gün görmedik, dediler. ʿUbeydek, başını eğerek dönüp otağa gitti. Bir mektup yazıp Yezid'e gönderdi. O mektubun açıklaması şudur: Muhammed Hanifiye'nin ordusunda çok sayıda ayyarlar ortaya çıkmıştır. Kûfe'yi yerle bir etmişlerdir. Hilye'nin önü ve Kûfe hükümettir [oraya] getir. Kûfe'nin önünde onların elinden canın selamette olmaz. Diğeri; O ayyarlardan Karğa ve Mesture, bu sıra Şam yönüne doğru yönelmişlerdir. Haberdar ol ve bil! Kısa: Karġa ve Mesture pek çok gün boyunca konaklar ve istasyonlar geçip Şam'a vardılar. Ayyar elbisesini giydi. Kemerlerini bellerine kılıçlarıyla sıkıca bağladılar. Yezid'in otağına girdiler. İki yüz nöbetçi yatmaktadır. Birleştiler. Yezid'in otağına kendimiz hücum edelim, bir kişiyi yakalayıp imamı ondan soralım demişler. **[224]** Her iki aslan cesaretli kadın, ayyarlıkla bu gece bekçilerini rakip olarak öyle bir geçtiler ki sivrisinek bile duymadı. Otağın eşiğine geldiler. Kırk nöbetçinin başına kılıç çektiler. Hançerleri kılıfından çıkarıp kırk nöbetçinin üzerine yürüyüp başlarını kestiler. Yezid'in otağına girdiler. Yezid'i orada

bulamadılar. Bir hizmetkârı kendi yerinde yatırmıştı. Ona saldırıp dışarı çıktılar. Yezid'i arayıp bulamadılar. İmamın haberlerini de alamadılar. Yine bir köşk gördüler. Yezid'in köşkünden küçük değildi. Ama dört nöbetçisi uyanıktı. Meşaleleri ve fenerleri yakmışlardı. Bu evde bir lider olduğu belliydi. Bu gurupla birlikte bu evi korumaktadır dediler. Bir süre beklediler. Gece bekçilerinin tümü uyuyakaldı. Her ikisi, hançerlerini çekip o dört nöbetçinin başını kılıçla ayırdılar. O köşkün içine girdiler. İçi boştu. İçerde hiçbir şey görünmüyordu. Şaşırmışlardı. Bu evin önünde başka bir ev görünüyordu. Birden ortaya çıkmıştı. Her şey o evdedir, deyip sadece o evin kapısını açarak girdiler. Orada da hiçbir kişi veya iz görmediler. Dışarı çıkalım, dediler. Karğa'nın gözü birden bir eve denk geldi. Bu evi taşla inşa etmişlerdi. Oradan bir taş kaldırınca bir anıt ortaya çıktı. Merdiven adımıyla indiler. Yolda yedi metal eritilerek yapılmış kilitli kapıyı gördüler. Ama anahtarı yanında asılı durmaktaydı. Kapısını açıp girdiler. Bütün örtü kaplamaları Frenk işinden, kilitleri altından, anahtarı gümüşten yapılmış sandıkları gördüler. Dünyada her ne varsa burada da vardı. O sandığın her tarafında kubbeler vardı. Onun eşsiz hazînesiydi. Bu iki aslan yürekli kadın çok sayıda sandığın **[225]** birbirinin üstünde olduğunu gördüler. Ama o sandığın ışığı tüm âlemi aydınlatmıştır. Sanki meşale yakılmıştır. Onun hoş kokusu zihinlerine parfüm kokusunu getirmiştir. Sanki yüz bin kandilde amber kokusu ve kafur çiçeği açmıştır. Hemen sandığı açtılar. O sandık hepsinden üstteydi. Aldılar. Bunun içinde kıymetli ve değerli bir şey olduğu belliydi. Bütün sandıklardan yukarıya koymuşlar, diyerek sandığı açtılar. Parlak ışık çıkınca gözleri kamaştı. O sandığın içinde duran bir baş, iki amber kokulu saç, mübarek erguvani vücutlarıyla kana boğulmuştur. Mübarek dudakları titremektedir. O iki âciz, başı görünce gönüllerinde bir acıma hissi oldu. Dudaklarına, kulaklarını yaklaştırdılar. Ses gelmektedir. Buna tanık olarak Allah yeter. Muhammed Allah'ın elçisidir.[601] Bu sözü duyunca bunun yüce bir kişinin başı olduğunu anlarlar. Ey hürmetli, dilin konuşmaktadır. Sen kimin başısın, demişler. Ben o güzelin başıyım, diye ses geldi. O iki güçsüz kendinden geçip düştüler. Tekrar akılları başlarına gelince yüzlerini yüzlerine koyup feryat edip ağlamaya başladılar. Tekrar bir sandığı getirip açtılar. Orada Kerbelâ şehitlerinin yetmiş ikisinin başları vardı. Hz. İmam Hüseyin'in, Hz. ʿAli Ekber'in başlarını önlerine koyup ağlayıp inlediler. Ama şafak aydınlığı oldu. Sabah olunca Yezid, gizli yerden otağına geldi. Hizmetkârı öldürdüklerini gördü. Çığlık attı. O gece bekçisinin ikisi uyanıp içeri girdi. Yezid'e: Emire'l-fasıkin sana ne oldu, diye sordular. Yezid: Kötü

[601] Fetih sûresi 28. âyet. İlgili âyet, incelediğimiz eserde Kur'ân-ı Kerim'de olduğu gibi birebir aynı yazılmamıştır.

niyetliler rakiplere ne işler yapmıştır görmüyor musunuz, dedi. Onlar, ölüleri görünce yürekleri parça parça oldu. O esnada bütün havaricler yakasını parça parça edip kısas istediler. Bu gece hazîne kapısındaki yüz nöbetçiyi öldürmüşler, hazîne kapısı **[226]** açık kalmış, demişler. Yezid bunu duyunca çok perişan olmuş, durgunlaşıp aklı başından gitmiş. Tekrar aklı başına gelmiş. Hazînenin kapısında ölüler yatmaktadır. Özel birlik girip hazîneden haber alsın, diye emretmiş. Şehitlerin yüzüne bakmaya gönderilmiş. Ama o çâresiz güçsüzler sarhoşlukla kendilerinden geçmişler. Gece mi yoksa gündüz mü olduğunu bilememişler. Çığlık atarak bağırıyorlardı. Onların seslerini havaricler duymuş. Yezid'e, hazîne içinden inleme sesleri gelmektedir, demişler. Yezid: Vah, acaba bunlar Ebu Turabî'nin hırsızları mıdır, demiş. Başları görüp ağlamaktadırlar. İçeride kaybolmuşlardır. O hırsızları yakalayıp çıkarınız. Çok sayıda kişi eline kılıç ve kalkan alıp girdiler. Burası ağlanacak yer değil, çıkın, diye bağırdılar. Bu melunların bağırması kulaklarına ulaştı. Şimdi kuşluk vakti olmuştur, deyip ihtiyatlı bir şekilde gittiler. Bu iki çâresiz ayağa kalkıp kemerlerini sıkıca bağladılar. Önce kabzalarını sağlamlaştırdılar. Kabzalarını bıçakla beraber görünen yanlarına astılar. Karğa ve Mesture, bölük bölük başları kestiler. Karğa Hz. İmam Hüseyin'in başlarını aldılar. Mesture de 'Ali Ekber'in başlarını koyunlarına aldı. Her ikisi kalkanlarını ellerine aldılar. Bir ellerine kılıcı, Bibi Fatıma -Allah ondan razı olsun- vermişti. Onu kılıfından çıkardılar. Eşek arısı [örgülü] savaş örtüleriyle baş ve ayaklarından yakaladılar. Kükreyerek savaşçı aslanlar gibi koşup çıktılar. Yüz kişi tünelin ağzında silahlı ve donanımlı olarak durmaktaydı. Bu iki siyah, kalabalığa doğru yürüdü. Karga: Ey köpekler dedi. Uzak durunuz. Yabancı ve kirli yüzünüz, bizim yüzümüze [doğru] bakmasın! Temiz gezen eteğime saba rüzgarı dokunmadı. Böyle temiz bir çiçek hangi çemende açılmıştır. Kıssa: Bir havaric gelerek: Ey hırsızlar çok konuşmayın, dedi. Şimdi sizleri Emir Fasıkin'in huzuruna götürüyorum, deyip yakalarından çekiştirir. Karğa kılıçla öyle vurdu ki iki parçaya bölündü. Ruhu cehenneme gitti. Onun bir erkek kardeşi vardı. Yakasını parçalayıp **[227]** kılıçla hücum etti. Karğa, hançerle göğsünden öyle vurdu ki, cehennemin sahibine ulaştı. Bu yüz kişi hep birden hücum etti. Bu iki çâresiz de mücâdele ettiler. Melekler gökyüzünde çok güzel ve aferin dediler. Göz açıp kapayıncaya kadar geçen sürede havaricleri cehenneme gönderdiler. Yezid, bir havaricin kaçtığını gördü. Sordu. O cevapladı. Ey Emire'l-fasıkin, o iki hırsızın her biri zamanın bir ejderhâsı, çöl aslanı gibi göz yumup açıncaya kadar koşup bütün halkı öldürdü, dedi. Karğa ve Mesture, kızmış aslan gibi, kan emici kılıçla çıktılar, dedi. Yezid, eğer bu iki ejderhâ ağzını açsa bir anda nefesleriyle içine çeker, diye düşündü. Yezid, titremeye başlayınca vurun diye işaret etti. O melunlar hep birden hücum

etti. Bunların başlarına süngü sallıyorlardı. Bu çâresizler ağlaşarak birbirlerinin yüzlerini yüzlerine koyup vasiyyetlerini bildirip veda ettiler. Bundan sonra Yezid'e bağırıp seslendiler: Ey kirli Yezid, bizlerin Haydarı Kerrar, Ahmedi Muhtar ve Şir-i Saluk'un dertli küçük kızları Karğa ve Mesture olduğumuzu bil, dediler. Babamızı, senin ordun şehit etti. Erkek kardeşimin ve Hz. Hüseyin'in kanını talep etmek için gelmiştik. Seni yerinde bulamadık. Yoksa cezanı verirdik. Ama bugün veya yarın sabah beyninden duman çıkaracağız, demiş. Savaşa giriştiler. Yandan ve etraftan başlarına süngüler yağdı. Şam halkı, iki âcizin, Yezid'in otağına ve hazînesine girip mal ve mülklerini aldığını öğrendiler. Çok [sayıda] adamını öldürmüşlerdi. Buna rağmen Yezid'in bütün ordusu onlarla gelmemişti, demişler. Halk, o aslan kadınların cesaretini duyup [onları] görmek için grup grup geliyor, onlara hayran kalıyorlardı. Hz. Muhammed Mustafa'nın hanedanının -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- kerametleri ve imamın mübarek başlarının bereketinden, düşmanların **[228]** süngüleri bunlara yetişemezdi. Dönüp onları perişan ediyorlardı. Yezid-i Pelid ordusuyla kendinden geçmekteyken gece oldu. Yezid, kandiller yaktırdı. Tüm havaricler bunlarla çarpışmak için geliyordu. Gözü görmüyordu. Gözüne iri yarı görümler görününce korkup perişan oluyordu. Eli kolu tutmuyordu. Şam halkından çığlık, ağlama ve inleme sesleri çıktı. Yezid-i Pelid sersemledi. Bu iki çâresiz, gece ve gündüz üç gün boyunca doksan bin kişiyle savaştılar. Savaşta Allah'ın yardımıyla bunlara hiç zarar gelmedi. Ama açlık ve susuzluk çektiler. Bir yudum su bulsak bütün havaricleri cehenneme gönderirdik, dediler. Neredeyse bizden âleme bir ismimiz kalacaktı; ama bu köpekler Fırat suyunu Mustafa'nın evladına vermediler. Dünyadan aç ve susuz olarak gittiler. Canımızı Resulullah'ın Ehlibeyt'ine feda etmek için biz de gidelim. Böylece ebedi mutluluk lütfuyla şereflenelim, deyip yine savaşa giriştiler. Lacivert göğe duman çıkardılar. Yine dört gün boyunca savaştılar. Bedenlerinde kuvvet kalmadı. Her iki aslan kadın bir eve yöneldiler. Şimdi gönül rızasıyla ölebiliriz diyerek kesin karar verip duâ ettiler. Havaricler, çâresizlerin âciz kaldığını anlayınca toplanıp bir araya geldiler. Bu âcizler, yüzlerini gökyüzüne çevirip şehitlerin mübarek başlarının bağışlanması için Allah'a yalvarmaktaydılar. O sırada gökyüzünün içinden bir ses ortaya çıktı. Şam halkının Çoban yıldızı bölündü. Gökyüzünde bir parça beyaz bulut ortaya çıktı. Onun ışığı dünyayı aydınlattı. O ışık bunların önüne gelip onları ustalıkla aldı. Onun içinden iki el ortaya çıkıp bunları alıp gökyüzüne doğru kanat çırptı. Tüm halk kendinden geçti. Karga ve Mesture bayıldılar. Tekrar akılları başlarına gelince gözlerini açmışlar. İki **[229]** ulu kişinin başlarını önlerine alıp oturdukarını görmüşlerdir. O başlara dudaklarını koyup sordular. Ey sevgili evladım.

hâliniz nasıl demiş. Başlar da bu insafsız öyle eziyetler yaptı ki su yolunu bana ve evladıma kapattı, diye seslenmiştir. Hiçbir zaman bir yudum su vermedi. Altı günlük çocuğun başını teninden ayırdı. Sizler şahitsiniz. O da benim evladıma eziyet etti. O ulular, siz dert etmeyin, dediler. En yakın zamanda benimle görüşeceksiniz. Kıyamette yaptıklarının cezasını görecek. Karga ve Mesture hemen ayağa kalkıp selam verdiler. Saygı gösterip sizler kimsiniz diye sordular. Biz çâresiz âcizlere iyilik yaptınız deyince yüzlerini ayaklarına koyup mübarek ayaklarını öptüler. Bu ulular: Ben Şah-ı Merdan ʿAliye'l-murtaza'yım, dediler. Bunlar, Bibi Fatıma-yı Zehra'dırlar. -Allah ondan razı olsun- Babasının anneleri olurlar. Siz, bizimle kim birlik olursa bizim onun durumunu anlayacağımızı biliniz, dedi. Ey Karğa ve Mesture burada bekleyerek geç kalmayın! Evlatlarımın başını götürüp sevenlere ulaştırınız. Vücutlarıyla buluştursunlar. Biz onların yardımcısıyız. Gönüllerini güçlü tutsunlar. Muhammed Hanifiye: Bir kişi Kehrem'in ordusunda kurtuluş vardır, haberini veriyor, deyip kayboldular. Bu iki âcizler, bu ikisinin ayrılığında inleye inleye ağladılar. O başı kaldırıp aç ve susuz olarak yürüyorlardı. Hava oldukça sıcaktı. Sakin bir yer tutayım, diyerek yerleşim yerine geldiler. O ağacın gölgesinde bir kişi yemek için bir kaseye ekmek ıslatıp oturmuştu. O komutan yaklaşıp nereden geldin ve nereye gidiyorsun, diye sordu. O, Sizleri arayıp duruyordum dedi. Bütün ordu sizin için perişan oldu. Beni sizlere gönderdiler. Şam'a gidecektim; hava ısındı. Ağacın gölgesinde yemek yiyip gideyim, dedim. Kalan sözleri **[230]** yolda söyleyelim. İmamdan tekrar haber aldınız mı, diye sordular. Geldiler, dediler. Tekrar, imam nerede, diye sormuş. Şehper-i Ayyar denen [kişi] Kehrem'i otağına aygır gibi götürmüş ve bir köşede bağlamış, demiş. Ayyarlar haber alıp imamı tutsaklıktan kurtarıp getirdiler, dedi. O çâresizler: Allah'a şükürler olsun, deyip şükrettiler. Bunlar o ekmekten yediler. Kendilerinden geçip yattılar. Ama bu soyu belirsiz Şehper-i Ayyar'ın kendisiydi. Bu iki kızın Şam yönüne doğru gittiğini öğrenmiş. Yezid'in otağına gidip güç gösteriyormuş, demiş. Bu soyu belirsiz uzun zamandan beri bu zarif güzellere âşıktı. Araya adam da koymuştu. Babası Şir Saluk, ben kızımı bu soyu belirsize vermem, demişti. Kısa: Bu soyu belirsiz fırsatı değerlendirip her ikisini kilime sarıp ayyarlıkla üzengiye kaldırıp Şam yönüne doğru yola çıktı. Bundan sonra Şir Zad Semerkandî'nin ayakları bu yere değdi. Şam tarafından iki izin gelmekte olduğunu gördü. Bir kişi Kûfe tarafından gelmişti. Bir izin de Şehper-i Ayyar'ın izi olduğunu bildi. İki kişinin izi Şam tarafından gelen Karğa ve Mesture'dir, demiş. Bu izin arkasından adım adım çıktılar. İmam Şehper-i Ayyar, bu çâresizleri bir kubbenin içine götürdü. Biriyle dinleneyim, demiş. Bu nazlılardan gönül arzusunu alayım diyerek kubbenin içine girdi. Gönül

arzusunu almak istedi. Yine, bunlar ölmüş gibidir, dedi. Kendinden geçmiş kişiyle de sohbet arkadaşlığı etmek güzel değil, demiş. Onları uyandırdı. Onlar kendilerini bağlanmış olarak gördüler. Bizleri bu yere kim getirdi, kim bağladı, dediler. O soyu belirsiz cevapladı. Ben bağlayıp getirdim, dedi. Bu çâresizler: Ey özgür kişi, ne olay oldu ki bizleri bağladın, dedi. Eğer gönlüne hoş görünüyorsak zinâ etme! Bizi çöz! Hangi mezhepte **[231]** zinâ etmek uygun görülür. Bizden gönül arzusunu alayım dersen, yas kıyafetimizi sırtımızdan çıkaralım. Biz kendimizi senden uzak tutmayalım. Hz. İmam Hüseyin, Hz. ʿAli Ekber'in mübarek başları bizimle yoldaştır. Bu nasıl nasihatlerdir. Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah'ın yardımıyla olur.[602] deyip kılıçla şeytanın başını kes demiş. Kendini cehenneme yaraşır duruma sokma, demiş. Kıyamet günü rezil olma! Eğer amacın öyle ise orduya gidelim. Bizi nikah sözleşmesiyle al. Biz senden başka kişiyi daha iyi görmüyoruz. Yüce Allah, hiç kimseyi tek yaratmış değil. Herkesi çift yaratmıştır. Yüce Allah kudret gözüyle görmektedir. O soyu belirsiz, ben Şir Zad Semerkandî değilim. Şehper-i Ayyar'ım böyle öğütlerin benim hoşuma gitmiyor. Ben kaç yıldan beri kaybolmuş gibi sizlere aşığım. Şimdi sizleri elime düşürdüm. Bugün sizlerden gönül arzumu alacağım. O çâresizlere kabahatli iş yapılacağı malum oldu. Bu ne kötü iştir, dediler. Bu işten geç. Böylece Allah'tan huzur bulacaksın, demişler. Sürekli yalvardılar. O soyu belirsiz; Ey sevgililer, ben arzumu elde etmeyince sizlerden elimi çekmeyeceğim, dedi. O çâresizler; Önce bizi öldür! Kıyamet günü kan davası gütmeyiz. Ondan sonra ne yaparsan yap, dediler. O soyu belirsiz; Sizin gibi narinler öldürülür mü, dedi. Ama gönül arzusunu alacağım, dedi. Çok defa bağlılıklarını bildirdiler. Bu taş gönüllü soyu belirsize etki etmedi. Nazım: Eğer senin törpün, demirin, taşın bu gönülde olmazsa, bizim ağlamamız ve inlememiz gönlü taşlaştıracaktır. O soyu belirsiz, ağzını açıp bu çâresizlerin başlarını imamın başlarına doğru gönderdiler. O melun, duruşunu düzeltip o çâresizlerle yüz yüze geldi. Onlar yüksek sesle söz etmeye başladılar. Ey Allah'ım, âcizlerin yardımcısısın, dediler. Ne olur, sen bu melunun elinden kurtarsan **[232]** demiş. Kıssa: Şir Zad Semerkandî, izlerini takip ediyorlardı. Namaz vakti oldu. Bir yere gelip namaz kıldılar. O ize ulaşıyorlardı. Bir miktar yol yürüyüp baktılar. O yerden geçmemiştir. Soruşturup buldular. Bir kubbeye gelmiştir. Düşman sesi geldiğini duyunca hemen kubbeye yaklaştılar. Karğa ve Mesture'nin yüksek sesle, ağlayıp inlemekte olduğunu gördüler. Ama o kubbeden misk, kafur [kokusu], ʿİsa gelmektedir. O sırada Şehper-i Ayyar edepsizlik yapar. Bu çâresizler, şehitlerin temiz ruhlarına sığındılar. O

[602] El-Kehf,18/39 sûresi 39. âyette: "lā kuvvete illā billāh". Ayrıca; "lā havle velā kuvvete illā billāh." Buharī, Ezan, 7; Müslim, Salāt, 12. Şekillerinde geçmektedir.

soyu belirsiz gülüp hani, şimdi Ebu Turabî'nin Ehlibeyt'ini benim elimden kurtaracak olanın kerametini göreyim, demiş. O iki çâresiz yüzlerini toprağa koyup inleyerek; İlahî, Fatıma-yı Zehra'nın evlatlarına hürmet, ʿAliye'l-murtaza'ya hürmet ve Kerbelâ bozkırının şehitlerine hürmet, demişler. Bunların kerametleri ortaya çıkar. Ama Şehper-i Ayyar bu temiz eteklere el uzatığı için kendini rezil duruma düşürmüştü. Hiç bir engel kalmamıştı. O esnada Şir Zad Semerkandî hançerlerini kılıfından çekip o cahil kirliye seslendiler. Ey soyu belirsiz; Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- hanedanını huzursuz gördün mü, bu ne iştir? Yüce Allah'tan korkmadın mı? Bu çâresizlerden utanmadın mı, demiş. O melunun göğsüne öyle vurdular ki sırtını delip geçti, ucu ortaya çıktı. Onun vücudunu nehre attılar. O çâresizleri çözdüler. Çok iltifat ettiler. Bunlar, bu soyu belirsizin, Şam'a gidenleri hîleyle bağlayıp buraya alıp getirdiğini bir bir anlattılar. Biz onu siz sandık. Yoksa cezasını verirdik, dediler. Şir Zad Semerkandî Hz. İmam Hüseyin ve ʿAli Ekber'in mübarek başlarını ziyaret **[233]** ettiler. Yüzlerini yüzlerine koyup ilkbahar yağmuru gibi inleye inleye ağladılar. Ondan sonra Kelamullah'ı hatmettiler. Sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Ondan sonra bu âcizler: Hz. İmam Muhammed Hanifiye'den hiç haber aldınız mı, diye sordular. İmam diri mi; yoksa ölü mü bilinmedi. Hiç haber almadık. Karğa ve Mesture: Hz. İmam hayattadır, dert etmeyin, dediler. Güçlü itimat ettiğimiz imam bize şöyle haber verdiler; O mübarek başları kaldırıp ondan sonra yola çıktılar. Bir yere ulaştılar. Mübarek başları bir temiz yere koydular. Şir Zad Semerkandî: Sizler burada durunuz, dedi. Ben gidip orduya haber vereyim deyince ortada vurdular. Otağıma ulaşıp girdiler. Emir Musib Gazi, Kasım İbn Abbas, Abdurrahman Malik ve bütün komutanları öldürmüşler. Hz. İmam'ın kederlerinden kaygılıydılar. Şir Zad Semerkandî: Hz. İmam Hüseyin ve Hz. ʿAli Ekber'e selam getirdim deyince hepsi kalkıp saygı gösterdiler. Kerbelâ'dan mı geliyorsunuz, dediler. Şir Zad Semerkandî Şam'dan, dediler. Karğa ve Mesture, Yezid-i Pelid'in karargâhına hücum ettiler. Başarı göstermişlerdir. Şehzadelerin mübarek başlarını çıkartıp geliyorlarmış. Yolda Şehper-i Ayyar, kılık değiştirip esir almış deyip onun da kıssasını bir bir anlattılar. O zaman İslâm ordusundan çığlık yükseldi. Emirler bütün orduyla yola çıktılar. Karğa ve Mesture önüne gelip ağlayıp inlediler. Attan uzakta bir yerde aşağı inip mübarek başların önüne gelip konuştular. Esselamu ʿaleyküm, dediler. Ey Mustafa'nın gözünün ışığı her taraftan Emirler vah Hüseyin, vah şehit, vah **[234]** mazlum, vah merhum deyip toprağa yuvarlanıyorlardı. Bunların ağlama ve inlemesine meleklerin yürekleri parça parça olmuştu. Bugün orada yas tuttular. Her iki mübarek başları altınla işlenmiş olarak getirdiler. Taht üzerine koyup taziyeyle meşgul oldular.

Gökyüzünün sakinlerinden kargaşa çıkıp Kehrem'e haber yetişti. Karğa ve Mesture Yezid'in hazînesine hücum edip başlarını alıp getirmiş, demişler. Kehrem: Onlar orada yas tutarsa ben burada şarap içerim, demiş. O melun şarap içmeye davet edip meclis kurdu. 'Ubeydek Ziyad'la şarap içmeye başladı. Gece yarısı olduğunda Karğa ve Mesture ayyarlık elbisesini giyip ordudan çıkıp Kehrem'in ordusuna ulaştılar. Siyah giyimli bir kimse hemen bunların karşısına çıkmış. Bunlar hemen ellerini kıvırmış. Ellerine sert süngü alıp pusu yerine geçmişler. O da ulaştı. Bu iki aslan kişilik yiğitlikle onun önünü kesip seslendiler. Ey rakip kendini koru, doğrul! Kimsin? Ey, o siyah giyimli fedailer ve ey Karğa ve Mesture, ben iğneleme işi için gelmedim. Hz. Resul'ün -Allah'ın selamı üzerine olsun- selamlarını getiriyorum, dedi. Bu iki nazlı cevap verdiler. Yakınlığının olduğunu bildiler. Hançerlerini kılıfına koydular. Onunla görüştüler. Ey babayiğit adın nedir, dediler. O; adım Salsa'dır, Kehrem'in gönüldaşıyım, dedi. Eski ayyarlık sözlerini söylüyordum. Ama o zaman Hz. Risalet-penah'ı -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- rüyamda gördüm. Onlara bağlılığımı bildirdim. Sizlerin gelişlerini bana haber verdiler. Benim evladım İmam Muhammed Hanifiye'yi, Kehrem-i Şum bağlamıştır. Sizler çözünüz, deyip kayboldular. Yine Salsa; Aslan kadınlar sizler benim huzurumda kurtulacaksınız, dedi. Kehrem bu gece şarap içmektedir. Ben sizleri **[235]** Kehrem'in huzuruna götüreyim, demiş. Kendi otağına bunları yerleştirip yemekler hazırlayıvermiş. Kendisi Kehrem'in otağına girdi. Kehrem Salsa'yı görüp neredeydin diyerek sordu. Salsa: Ben iyi haber getirdim, dedi. Güzel elbiseler arzulayıp geldim. Kehrem: İyi haberin nedir, dedi. Salsa, Kadı Eskalan'ın kızları yıllardan beri kavuşmayı arzu eden, inleyen âşıkmış. Sen onların isteklerini öğrenmek için çağırıp sorduğunda kadı kabul etmemişti. Şimdi onlar kadıdan habersiz olarak senin için gelmişlerdir, deyince Kehrem'in çok hoşuna gitti. O zaman Salsa'ya küçük bir sandık değerli lal taşı verdi. Şimdi buraya getir, vakti zamanıdır, dedi. Salsa: Ey Kehrem onların yüzleri örtülüdür, dedi. Senden başkasını gözü görmez. Ama sen yüksek rütbeli padişahsın. Abdurrahman bin Mülcem'in evladısın. Sen otağını boşalt. Nöbetçileri uzaklaştır. Kehrem otağda yalnız kaldı. 'Ubeydek'den başka herkesi çıkardı. Nöbetçileri uzaklaştırdı. Salsa birden kendi otağına gelip kıssayı bunlara anlattı. Ey aslan kadınlar, ben bu kadar yaptım. Şimdi sizin canlarınız bedenlerinizde var olduğu sürece mücâdele ediniz. Başka bir şeyi dert etmeyin! Rahat olun! Ben de hazırım. O iki aslan kadın tamam deyip heybesinden elbiselerini çıkarıp giydiler. Malzemelerini hazırladılar. Her ikisi yola çıktı. Kehrem'in otağına gidince yüzlerinden peçesini çıkardılar. Bütün meşaleler ve kandiller bunların yüzünün aydınlığından fersiz kaldı. Kehrem yürüyerek gidip tahtın dibine oturmuş. İltifatlar ederek

taht üstüne çıkarıp oturttu. Ey nazlılar, hoş geldiniz deyip köle gibi [önlerinde] el bağlamıştı, dedi. Bunlar: Bu kimdir diye sorunca Irak komutanıdır, dediler. Nasıl bir yerdir, **[236]** dedi. Hoş sesli sohbetini duyunca âşık olduk. Sana yetişelim diye mücâdeleci babamızdan korkup gelemedik. Eğer sen aşk lafını açarsan bizler de yüz katı kadar muhabbet sözü bulup söyleriz, yazmış. Âşıklar maşukun cemalini görmek arzusundadır. Maşuklar âşıklıkta âşıklardan daha fazla âşıktır.[603] Kehrem her zaman yerinden kalkıp sıçrayıp saygı gösterirdi. Şarap getirdi. Fırsat hazînedir, dedi. Ey sevgili, zamanında çift olsak demiş. O nazlılar: Ey Kehrem, biz senin sohbetini arzuladık. Meclis düşüncesi bizi buraya getirdi dedi. Demek ki sen de bizim arzumuzdaymışsın, dediler. Kehrem: Uygundur dedi. Bu sözle maksadınız nedir. Onlar: Babamız bizi örtü içinde tutardı. Biz babamızı dinlemeyip izin almadan çıktık. Şimdi biz sarhoş ve şarap kokusuyla gitsek bizim hakkımızda kötü düşünür. Bizi üzer. Birbirimizin sohbet toplantısından mahrum kalırız diye korkuyoruz. Bizi bağışlayın! Biz kase taşıyan olsak. Bu meclise devam etsen, gönlünün arzusunu ortaya çıkarsan, bize kase sunma işini versen. Kehrem: Uygundur, bana başka ne zaman bu derece nasip olur, dedi. Sizleri kase sunma işine vereceğim. Sizler padişahsınız. Beni seçkinler arasına kattınız dedi. Bunlar kaseyi dolduruverdiler. Bisaʿadet, bir nefeste içti. En sonunda çok zaman geçince Bisaʿadet, sarhoş oldu. Mesture'ye el uzatmak istedi. Ondan kendisini çekti. Kehrem: Ne oldu, dedi. Mesture: Ey pehlivan biz ikimiz senden başkasını kabul etmeyiz. O edepsizlik yapıp el uzatmak istediyse de Kehrem sıçrayıp kalkıp nefretle öyle bir tekme vurdu ki bütün dişleri boğazına düğümlendi. Elbiseleri kana bulanınca, gücenip gitti. Kehrem: Ey nazlılar ne kadar zaman oldu, şimdi şarabı döndürelim, demiş. Uzun süredir **[237]** Kehrem'e şarap veriyorlardı. Kehrem böylece sarhoş oldu. Karğa tarafına el uzatayım dedi. Karğa: Ey yiğit benim sana sorum var, dedi. O soruma cevap vermedikçe kendimi sana kabul etmem deyip sonra çekildi. Kehrem: Sor ey nazlı, dedi. Karğa: Ebu Turabî'nin oğlunun senin esirin olduğunu duydum, dedi. Nerede esir ettin? Karğa: Siz zarif kadınlarsınız. Bu sözler erkekleri ilgilendirir, dedi. Bu sözlerin sizlere ne faydası var. Benden ihtiyacını isteyenlere kulak ve burunlara faydası oluncaya kadar kabul edeyim. Karğa: Bizler bir grup kızla oturuyorduk, dedi. Şu söz yayıldı. Ben, Ebu Turabî'nin oğlu Kehrem'in hizmetinde dedim. Beni değişik bir sihre tuttular. Çok utanıp üzüldüm. Kehrem: Sizler ona âşıksınız. Onun için bu sözü söylüyorsunuz dedi. Karğa: Böyle sözleri bize

[603] Divān-ı Hilālī Çağatayī veya Bedreddin Hilālī Esterābādi adıyla bilinen şair Hicrī 9. yy. sonu 10. yy. başlarında yaşamıştır. Nevāī nin öğrencisidir. Şiir kitapları ve Divanı vardır. Çağatay neslindendir. https://ganjoor.net/helali/ghazalh/sh138

söylemeyin dedi. Biz sana soru soruyoruz. Doğru söylersen senin cariyen oluruz. Yoksa sana duâ ederiz, deyip çadırlarına girdiler. Kehrem gitmekte olduklarını gördü. Bir süre durmanızı istiyorum, dedi. Her ikisi dönüp yerlerine oturdular. Kehrem: Benim amacım o değildi, dedi. Tatlı canımı sizlerden esirgemem. Ama yine de bir yerde birden açıklamanızdan korkuyorum. ʿAli'nin oğlunun seçkin ayyarları vardır. Yoksa güç kullanıp götürür. Karğa ve Mesture uygun, dediler. Kabul, biz gizli sözü açıklamayız. Kehrem: Uygundur, dedi. Ey güzeller Ebu Turabî'nin oğlu tutsağımdır. Onları nerede zincirledin, diye sordular. Kehrem: Her ikisi, benim tahtımın altında bir aradadır, diye söylediler. Kehrem Karğa'nın ayağını tuttar, boynuna elini dolar. Karğa: Ey yiğit ne için eziyet ediyorsun, dedi. Kehrem: Sabrım kalmadı, dedi. Bunlar: **[238]** Sabret, dediler. Yine el uzatınca ey soyu belirsiz dediler. Çiğ, uğursuz arzudaki kolunu topla deyip seslendiler. Yine el uzattılar. Karğa, belâ gösteren hançerini çıkarıp öyle vurdu ki kirli canını cehenneme gönderdiler. O aslan kadınlar, başını teninden ayırdılar. O zaman Salsa girdi. Güzel ve aferin, deyip tebrik etti. O lânetliyi parça parça yaptılar. Tahtı kaldırıp tüneli açıp baktılar. Hz. İmam yüce katta Hz. Risalet-penah'ı -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- gerçekten gördüler. Mübarek ellerini vücutlarına sürdüler. Yaraları düzeldi. Ey sevgili evlat Salsa denen bir kişi var. Karğa ve Mesture denen iki kızla sizi kurtarmaktadırlar. Ama ordunun câsusluğunu Salsa'ya verin. Karğa'yı da Salsa'ya verin. Nikah anlaşmasını ben cennette sıkıntı ve kusurlarla Salsa'ya verdim. Küçük kız Mesture'yi aslan kişilik Semerkandî'ye verin. Taraftarlar, Hüseyin'imin başını getirmişler. Kerbelâ'ya ulaştırıp tenlerine kavuştursunlar. İmam Zeyne'l-'Abidin'i Yezid'in esaretinden kurtarıp hilafete oturtunuz, onun hakkıdır. Ehli Beyt'i benim yerime ulaştırın, deyip kayboldular. Hz. İmam Muhammed Hanifiye titreyip uyandılar. Kapı yönüne doğru bakıyorlardı. Salsa bu iki kızla girip zincirlerini çıkarttılar. Ayaklarına kapandılar. Yüzlerini imamın mübarek ayaklarına sürüp ağladılar. Hz. İmam bunların başlarını kaldırıp sınırsız iltifat ettiler. O yerden çıkınca Kehrem'in bahçe elbiselerinin durduğunu gördüler. Meliklere yaraşır silahları Hz. İmam'a giydirdiler. Otağdan çıkıp ata bindiler. Üç kişi yürüyerek geliyordu. Nöbetçiler: Kimsin, diye sordu. Salsa: Emir Kehrem orduya ihtiyatlı bir şekilde gidiyor, dedi. Sen yatıp uykunu al, kimi soruyorsun, **[239]** dedi. Hz. İmam'ı, Kehrem'in ordusunu içinden vurup çıkarak kendi ordusuna getirdiler. Sabah olmuştu. Sevinçli ve memnun şekilde orduya ulaştılar. Emirler ve sevenlerin hepsi karşılamaya çıkıp kutlu üzengilerini öpüyorlardı. Yüce Allah'a şükür ve duâ ettiler. Hz. İmam tahta çıkıp oturmuştu. Hz. İmam Hüseyin'in başlarını görüp inleye inleye ilkbahar bulutu gibi ağlayıp kendinden geçtiler. Emirler Hz. İmam'ın başlarını

öpüp kucaklarına aldılar ve yine akılları başlarına gelip yüz ve gözlerini imamın mübarek başlarına sürüp bu beyti okudular. Beyt: Ey felek yavaş yürü işin kolay değil. Hükümdar yürünecek yeri okla yerle bir etti. Her taraftan vah felaket, vah hasret diye sesler geliyordu. Bunlar yas tuttular. Ama Kehrem'in otağından kandan nehirler aktı. Kehrem'i parça parça etmişler. Bisaʿadet: Akşam o iki ayyar gelmişti, dedi. O, Ebu Turabî'nin ayyarlarındanmış, demiş. Kehrem'in parça parça olmuş parçalarını toplayıp babasını türbesine defnettiler. Mülcem İbn Kehrem'i, babasının yerine padişah yaptı. Bundan sonra ʿUbeydek Ziyad'a adam gönderip yardım istedi. Bizim derdimizle dertlensen iyi olur. Yoksa Ebu Turabîler bizlerin işini bitirir. Sonra seninle aynı fikirde olurlar. Ama Hz. İmam on gece ve gündüz boyunca yas tuttular. Her iki başı kefenleyip tabuta koymuş. Tabuta kara örtüler örtüp kara sancaklar dikip tahta çıkarıp yemek dağıttılar. Ey dostlar, Hz. İmam Hüseyin'le aslanlık sözleşmesi yapıp gece ve gündüz onun hizmetine koşturalım. Önce bu orduya cevap verelim. Sonra Kerbelâ'ya gidip başlarını tenlerine kavuşturalım. Hepsi güzel iyilik, dediler. Bundan sonra Hz. İmam Salsa'ya cömertlik göstererek giysiyle onurlandırıp câsusluk koltuğunu ona verdiler. Dediler ki; **[240]** Bu dereceyi size Hz. Resul -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- verdiler. Karğa'ya bağışlama sözleşmesi yapıp onu bağışladılar. Ama Zülabi, Karğa'dan daha büyüktür. Makam gözetmeden tecrübesiyle halkı aydınlattı. Halk onun tecrübesi sayesinde ruh temizliği bulmaktaydı. Mesture'den tekrar uzaklaşmaktadır. Mesture'yi aslan Semerkandî'ye verince Karğa ve Mesture şart koştular. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i ve Ehlibeyt'i kurtarıp hilafete oturtuncaya kadar biz onlara izin vermeyiz. [Onların] yanında durmayız, dediler. Hepsi ağlayıp bunların yardım faaliyetlerinden memnun kalıp aferin, güzel dediler. Bunların damatları da çok memnun oldu. Hz. İmam: Savaş davulu çalın, diye emredince savaş davulu çaldılar. Onun ordusunda savaş davulu çaldı. Hz. İmam: Kehrem ölmüş mü, diye sordular. Davulu kimin adını anmak için çaldırıyorlar, dedi. Ayyarlar: Kehrem İbn Mülcem'in babası için çalmaktadır, dediler. Hz. İmam: Bu hîleye aldanarak çok geç kaldık, dedi. İmam: Zeyne'l-ʿAbidin'i ve Ehlibeyt'i Yezid'in elinde esir olmaktan kurtaralım, huzur bulalım, demişler. Gece olup sabah olunca bütün sevenler Hz. İmam'la namaz kılmışlar. Ordunun saflarını düzelttiler. Hz. İmam kendileri sancağın dibine geçmiş. Emir Musib Gazi'yi ordunun sağ kanadına, Şir Zad Semerkandî'yi ve Şehzade Kasım'ı ordunun sol kanadına, Abdurrahman Malik ve İbrahim'i ordunun gerisine gönderip Şah ʿAlkame-yi Şirazî'yi kendi yanlarında tuttular. Serheng Mahan Şebru, Şir Zad Semerkandî, Esed Karakulî, Mesʿud Kazvinî, ve Ebu'l-fetuh Hemedanî,

yirmi dört bin piyadeyi süvarilerin arkasında güvenlik görevinde tuttular. Yakınlar, Allah'ın büyüklüğünü anıp ona duâ ettiler. Kirli köpek Mülcem İbn Kehrem sancağın dibinde durmuştu. Her iki saf beraber düzene girmiş, savaşçılar savaş meydanı tarafına bakıyorlardı. Bir taraftan bir topluluğun ortaya çıktığını gördüler. Her iki ordunun **[241]** gözü o topluluktaydı. O topluluğun arasından her biri başka renkte [olan] kırk sancak ortaya çıktı. Kırk bin kişinin önlerindeki iki sancakla geldiği görünüyordu. [Onların] her biri Şam ve Irak şehirlerinin piyadeleriydi. Kötü yaradılışlı atlıların çoğu [elleri] dizginde, yürüyenlerle iç içe olarak geliyorlardı. Soyu belirsiz iki havaric iki sancağın altında geliyordu. Biri Taruk İbn Ömer diğeri ve diğeri Şiş bin Rabia. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek sırtlarına mızrak atmışlardı. Ordu düşman [kuvvetlere] katıldı. Havaricler askeri bando çaldırdı. Ama bunlar fazlasıyla karamsarlardı. Yine, Kerbelâ tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Bu yardımın tüm havariclere geldiği düşüncesi Hz. İmam'ın içine doğmuştu. Kesin ve açık bilgi geldi. Sekiz adet kara sancak ileri çıktı. Sekiz bin yiğit göründü. İki kara sancak önde yürümekteydi. O sancağın kumaşına göğün ışığı vuruyordu. Alimleri Kuran'ı hatmetmekteydi. Her iki padişah, yüzük takmış şekilde kara sancakların altında yürüyorlardı. Kıssa: İki ordunun arasına örtülü iki asker gelip durdu. Saflarını düzenlediler. Hz. İmam, bu nasıl ordudur diye sordu. Bu nasıl bir ordudur? Bunların adı nedir, dedi. İmamın mübarek yönlendirmeleriyle [ordu] ilerlemekteydi. Ey hükümdar dediler. Bu, Darab Girdi'nin ordusudur. Hz. İmam Hüseyin'den kalmışlardır. Pirleri Mahan Şah'tır. Pirleri Arslan Şah size hizmete gelmiştir. Hz. İmam savaş bandosunu coşkuyla çaldırdılar. Yine, onun arkasından bir topluluk çıktı. O topluluk arasından sekiz parça sancak ortaya çıktı. O sancakların kumaşına şöyle yazmışlardı: Ben ilim şehriyim; Ali ise kapısıdır.[604] İki emir önde ilerliyorlardı. Onların heybetlerinden yer ve gök titriyordu. Hz. İmam: Bunlar kimdir, diye sordular. Mesʿud Kazvinî: Bu Kazvin'in ordusu ve Kazvin'in hükümdarı, İsfendiyar Kazvinî'dir, dediler. **[242]** Kıssa: Bu iki padişah henüz durmamıştı. Yine büyük bir topluluk ortaya çıktı. O topluluk arasından sekiz yiğit adam meydanaa çıkıp bu kimdir diye emiri sordular. Bu Feramuz İbni İsfehanî'dir, dediler. Onun arkasından sekiz parça sancak göründü. Sekiz bin kişiyle Rüstem-i Taberistanî gelmişti. Onun arkasından sekiz parça sancak ortaya çıktı. Arap Şah'ın bağırtısı duyuldu. Arkasından sekiz bin yiğitle Sultan Şah Horasanî imam tarafına hürmet ederek gelip oraya yerleşti. Yine, büyük bir topluluk ortaya çıktı. Vah Hüseyin, vah şehit, vah mazlum diye feryat [sesleri]

[604] Hadis: "Ben ilim şehriyim; Ali ise kapısıdır." [el- Cami'us-sağir 1/415, Sevaiku'l-muhrika 73; Tehzibu't-tehzib 6/320; Müstedrek-i Hākim 3/126]

geliyordu. Gökyüzü kalesinin sakinlerinden çığlık [sesleri] yükseliyordu. On parça sancak göründü. On bin kişilik hançer kullanan hazır ordu ortaya çıktı. Kara elbise giyimli, sakalının iki tarafı beyazlamaya başlamış bir padişah öndedir. Hz. İmam: Bu kimdir, diye sordular. Bu, Esferanî şehrinin askerinin başıdır, dediler. Bu, ulu babanız padişaha, Hz. İmam Hasan ve İmam Hüseyin'e bağlılıklarını bildirmiştir. Onun adına Şah Adil İbn Muzaffer Esferanî derler. Ama bu ordu henüz durmamıştı. Yine bir topluluk ortaya çıktı. O topluluk içinden Razi'nin on bin yiğidiyle birlikte Şah Mir Razi geldiler. Kısa: Bugün yetmiş beş bin [kişilik] ordu parça parça [ileri] çıktılar. On bir padişah ve maiyeti; askerlerinin tamamı ve yoldaşlarıyla siyah elbiselerle ve vah inlemeleriyle gelip imamın yanında durdular. İmamın ordusu matem tuttu. Havadaki kuşlar, denizdeki balıklar, inleme ve feryat etmektelerdi. Mülcem İbn Kehrem'in ordusundan Şiş İbn Bey'a savaş meydanına doğru yürüdü. Oyunculuklarını gösterdi. Manasız, uygun düşmeyecek üslupla konuşmaya başladı. [Bu sözler] imamın kulaklarına ulaştı. Eba Abdullah'ın katili, Hz. İmam'ın mübarek kollarına Kerbelâ'da hücum etmiş, demiş. O, meydana girmiş, demiş. Hz. İmam'ın kendisi, dostlarından duâ alarak bineğini meydana sürüp yetişerek önünü kestiler. Heybetle bağırıp seslendiler. Ey melun, soyu belirsiz, bu saçma sapan sözü sen nasıl konuşuyorsun? Senin canına ne işler yapacağım bak! **[243]** O melun, uğursuz mızrağını kızgınlıkla nefretsiz göğse, Hz. İmam'a fırlattı. Bisaʿadet, onu yaralamak için imamın arkalarından gelir. Emir Musib onun önünü kestiler. Ey kötü dinli, senin yaptığın gibi bu alçaklığı kim yapmıştır, dediler. Bineği sürdüler. İki rakip birbirine düştü. Sen arkadan gelmişsin. Habersizce yaralamışsın dedi. Bisaʿadet, çâresizlik içinde; Ey Divane Hazaʿi, bu yere seni ecelin getirdi, demiş. Emir Musib'e kılıç salladı. Yine, diğer yandan Taruk İbn Amiş atla hücum etti. Şehzade Kasım onun önünü kesti. Ama İmam o havaricin mızrağını çekip alıp öyle vurdu ki sırtını delip geçti. Ruhu cehenneme gitti. Hz. İmam yine bir havarici bütün ağır silahlarıyla kaldırıp kendi saflarına getirip yere öyle vurdu ki pisliği ağzından çıktı. Ayyarlar odun yığıp kirli cesedini yaktılar. Şehzade Kasım, Taruk İbn Amiş'in önünü kestiler. O melun, kılıcını savurdu. Şehzade Kasım kılıcını çekip öyle vurdu ki atıyla birlikte dört parçaya bölündü. Ayyarlar meydanda dövüşüp sancaklarını dalgalandırdılar. Emir Musib, Bisaʿadet'in önünü kesti. O köpek yavrusu keskin kılıcını çekti. Emir Musib ağır sopayı Sam, Neriman [gibi] omzunda tutuverdiler. Onun uğursuz kılıcı sopaya değip parça parça oldu. Acı verici kabzayı fırlattı. Emir Musib onu da üstünden aşırıp ağır sopayla başına savurdu. O melun köpek kalkanını tuttu. Sopayı fırlattılar. Bisaʿadet, gücünün yetemediğini gördü. Hemen

kendini attan atıp kaçıverdi. Emir Musib'in sopası atına değip parça parça olup dağıldı. İki ordu arasında [çetin] mücâdele başladı. Emir Musib Ġazi, rakibin işini bitirdim, diye düşünürken kaçmakta olduklarını gördüler. Emir Musib Gazi, herkes [kendi] rakibine karşılık **[244]** ver[ebil]di diye utanmış. Benim rakibim elimden canlı kaçıp gidecek diye atla arkasından takip ettiler. Atını döndürüp kaçıyordu. Emir Musib Gazi öfkelenerek; Bütün ordunu perişan edip ordunun safını kırdırmaz mıyım? İranlı atının Urum'a gitmesine izin vermeyeceğim, demiş. Havaric tarafına yalnız ve tek başına [bir hâlde] bağırıp imama doğru bakarak Allahu Ekber, demiş. Ben Emir Musib Gazi'yim, diyerek hücum ettiler. Yalnız adama koşan aslan gibi veya iflas etmişin altın bolluğuna düşmüş gibi veya yemeğe koşan aç gibi arzuluydular. Ölülerden tepeler yığdılar. Kıssa: O gün yiğitliğin gereğini yerine getirdiler. Dört taraftan kılıç, balta, mızrak, hançer ve kılıçlar düşüyordu. Emir Musib Gazi sancağın dibine ulaşıncaya kadar korkusuzca mücâdele ediyordu. Mülcem İbn Kehrem, o komutanın orduyu parça parça etmekte olduğunu gördü. Her nefeste dünyayı bir nefeste çekecek gibi sancağı yatırıp kale yönüne doğru kaçıp kaleye girip kapılara yığınak yaparak kapattı. Hz. İmam emirler tarafına bakarak; Ey dilaverler şimdi zamanıdır, diye seslendiler. Bir taraftan Şehzade Kasım bir taraftan Abdurrahman Malik atla hücum ettiler. Zeyd Ömer Maʿdi, Şah ʿAlkameyi Şirazi bir taraftan [hücum etti]. Nazım: Nehir gibi iki ordu kapıştı. Her taraftan kan dereleri akıttı. Savaş öyle kaybettirildi ki, Rüstem ve İsfendiyar zamanında bile böyle savaş olmamıştı. Ama ordunun havarici kırma zamanıydı. Mülcem İbn Kehrem yirmi bin kişiyle gelip prens yönüne doğru yola çıkmıştı. Bisaʿadet ʿUbeydek Ziyad'a adam gönderdi. Ben köprüden yabancının geçmesine izin vermem. Bana yardım göndersin, demiş. Eğer geçerlerse iş zora girer. Ama Fırat nehri, Gülriz nehri, Ceyhun nehri, Seyhun nehri, bu dört nehir birlikte akıyordu. Ona bilgelikle bin dayanıklı ağaç bağlamış ve köprüyü kurmuş, demişler. Kendisi gelip orada kaldı. Câsuslarını imama gönderdi. Ama Hz. İmam bir gece ve gündüz boyunca **[245]** savaşıp [düşmanı] kırdılar. Kan nehirleri her taraftan aktı. Kaleye döndüler. Şehri kuşattılar. Tekrar bir gece ve gündüz savaş yapıp kazandılar. İmdat sesi yükseldi. Kale içinden iki bin kişiyle birlikte Hoca İmadeddin Çelebi çıktılar. Bunlar buraya yerleşmişti. Hanedanın sevenlerindendi. Müslümanların kaleyi almakta olduğunu gördüler. Gece yarısı kapıya gelip savaştılar. Hz. İmam, Emir Musib'in kapıya sopayla vurması için gözcülük yaptılar. Kapı parça parça oldu. Nara atıp bağırdılar. Ey sebepleri yaratan ve kapıları açan Allah'ım! Senin hatalardan ve günahlardan ezelden

ebede kadar olan affın sayısınca efendimiz Muhammed'e salat ve selam olsun.[605] Her kim beni biliyorsa bilsin, bilmiyorsa; ben ahir zaman peygamberinin hizmetkârı Musib İbn Muhammed Eşfi Hazaʿi'yim, dediler. Yine başka bir taraftan; Ben, Şah-ı Merdan-ı Murtaza ʿAli'nin ciğerinin köşesi Muhammed Hanifiye'yim, diye ses geldi. Bir başka yönden de; Ben, insanların hayırlısının amcasının oğlu yani; Kasım İbn Abbas'ım diye ses geldi. Her bir yiğit, atlarını meydana sürüp Hilye'ye geçtiler. Havariclerin ölülerinden tepeler yığdılar. Ama Müslümanlar öyle mücâdele ettiler ki Hilye'nin sokaklarında kan, nehir olup aktı. Sonrasında sokaklarda çok sayıda yaralılar yattı. Piyadeler geçecek yol bulamadılar. Halk topluluğundan imdat sesleri yükseldi. Sevenler asker topladılar. Hoca İmadeddin ve başka hocalar da kalkan kalkan mücevherleri imamın başlarına saçtılar. Halkın günahının karşılığını Hz. İmam'dan istediler. Hz. İmam çâresiz kalıp; Ben havarici canlı bırakmam, diye karar vermiştim, dedi. Büyükbabamı bunlar şehit ettiler. Emirlerine çok zulümler yapmışlar. Hoca: Ey hükümdar, bu halk çâresizdir. Her kim bunlara emrederse onlar buna mahkumdur, dediler. O her bir bahtsızın günahı vardır. Allah'a şükür kahroldular. **[246]** Hz. İmam, sizin hatırınıza günahlarını affettim dediler. Havaricler imama saygılarını gösterdiler. Hz. İmam, Mülcem'in otağına girip onun tahtına oturdular. Hizmetçiler bölük bölük hediyelerle gelip bağlılıklarını bildiriyorlardı. Hz. İmam: Mülcem nereye gitti, diye sorup durur. Cemaat: Atasının türbesine gidiyormuş, dediler. Hz. İmam: İnşallah yakın zamanda yakalayıp kahrederiz, dediler. Hz. İmam: Hz. İmam'ın mübarek başlarını tabuta getirip koymuşlardı, dediler. Sonra gelen ordunun hatırı için getirip araya koyunuz, demişlerdi. İmam: Kapıları açık bırakın, sokaklara kül dökün diye emrettiler. Bütün ordu kara giyip hamamların kapılarını kapatsınlar. Hiç kimse sevinmesin! On gün boyunca şehitlerin yasını tutup bu beyti okudular. Nazım: Âdem bu eziyetlere, kedere ve yasa yakalanmıştır. Nuh'un gemisi tufana batmaya başlamıştır. Ey ciğer gerçekten sen Nemrut'un ateşini gördün mü? Kerbelâ'nın ciğerinde olan bu kor ateşi gör! Bu Musa'nın Nil'i renkli çukur gibidir. Bu kargaşa her zaman enbiyanın hayatında var. En sonunda, bu zamanın macerası daha zordur. Çünkü herkeste Mustafa'nın evladının kederi vardır. Bundan sonra yiyecek ve su verip Kelamullah'ı hatmedip şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Bundan sonra emirler hediyeler verdiler. Beş bin canlı hayvan, iki bin alaca renkli Irakî at, dört bin kara gözlü laleyi Hz. İmam'a hediye ettiler. Hz. İmam bunları orduya paylaştırıverdiler. Bunlara duâ ettiler. Hoca İmadeddin'i, Haleb'e hükümdar olarak atadılar. Hoca: Ey hükümdar,

[605] Özgün duâ metni

Bisaʿadet ʿUbeydek Ziyad'la yirmi bin kişi prensin köprüsünü kapatmak için yürümüştür. Eğer köprüyü alırsa iş zorlaşır, dediler. İmam, bu aslan yiğitlerden biri bu hizmeti yerine getirir diye bu fikri kabul etti, dediler. **[247]** Emir Musib Gazi sıçrayıp imama saygı gösterdiler. Nazım: Ey, uğurlu kutlu gölge, ne duâ edeyim. Ya Rab bu hükümdarlıkta birçok yükseliş başta ve ayaktadır. İyi düşünenlerin keramet tacı senin başındadır. Kötü kimseler senin ayağına hapis cezası uygular. Hz. İmam izin verdiler. On iki bin [kişilik] orduyla prens tarafına doğru yola çıktılar. Bir gece köprüden iniverdiler. Bisaʿadet İbn ʿUbeydek Ziyad, tuzak kurmaktaydı. İslâm ordusu silahlanıncaya kadar yirmi bin kişiyle hücum etti. Korkusuz savaşçılar savaşa girerek mücâdeleyi kazandılar. On bin mümini şehit ettiler. Emir Musib Gazi atlı iki bin kişiyle savaşa girdiler. O zaman bin Müslüman şehit oldu. Emir Musib savaşmaya başladılar. Yenilmişti. Beş yüz kişi daha şehit oldu. Kalan beş yüz kişi öğle namazına kadar yaralanmıştı. Emir de hiç kuvvet kalmayınca duâ etmeye başladı. Münacaat: Bir adam Çölün eteklerinden çıkıp gelip Mevla'ya ağlamaktaydı. Dünyanın her tarafında sen varsın. Göğün yedi katında sen varsın. Ansızın Kerbelâ tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Bir kara sancak öne çıkıyordu. Onun kumaşına: Yüce Allah demiştir ki Allah size yardım ederse artık sizi yenecek hiçbir kimse yoktur, yazmışlardır. O sancağın altına bir savaşçı geldi. Nurlu sakalının arka iki tarafı beyazlamıştı. Savaş meydanında kara giysi giymişti. Piyadelerin arkasında savaşıp kalkan ve hançerlerini gökyüzüne kaldırıyorlardı. Sancaktarlar sancaklarını dalgalandırıyorlardı. Alimleri yüksek sesle Kuran okuyorlardı. Yakınlarına duâ gönderiyorlardı. Bir piyadeye gidip bu ordudan haber getir, diye emretti. Piyade gidip haber alarak döndü. Hükümdar: Neden bu kadar geç kaldın, diye sordu. Emir Musib Gazi havaricleri çok beğendi. O yiğit, askerlik mesleğine sevdalıdır. Allah dostu, ʿUbeydek'in ordusuna yetişince Allahu Ekber deyip nara atmış. Beni her kim bilirse bilsin. Eğer beni tanımıyorlarsa ben Eskelan şehrinin hükümdarı Darir Hazaʿi'yim, demiş. Savaşa girdiler. Büyük hücumda üç yüz kişiyi cehenneme gönderdiler. ʿUbeydek Ziyad sıkıntılıydı. Ordu toprak oldu. **[248]** O yere, Kûfe tarafından bir topluluk geldi. Topluluğun arasından ʿÖmer-i necisin oğlu Şemr-i Laʿin, kırk bin kişiyle meydana çıktı. İslâm ordusuna hücum etti. Ama Hilye tarafından da topluluk meydana çıktı. Şehzade Kasım, kırk bin kişiyle yetiştiler. Havaricilere hücum ettiler. Kan, nehir olup aktı. Yine Kûfe tarafından güçlü bir ok geldi. Halvelati Kufi, Belulay Kufi, Salulay Kufi iki bin kişiyle gelip müslümanlara saldırdı. Emirler, kılıçlarını dalgalandırınca savaşın [kızgınlığı] nedeniyle ay ve güneşi kısa sürede yakar. O melunların ölüsü bağlanmış odun gibi oldu, dedi. Emir Musib Gazi, kızıl renkli sopayla

o halkın korkak başlarına vurdular. Emirler, her taraftan savaşa giriyorlardı. Lânetli ʿUbeydek emirin yanından çıkmıştı. Emirler: Ey lânetli bahtsız, dur, dediler. ʿUbeydek kılıç çekti. Emir Musib sopanın başına Sam, Neriman gücüyle vurdu. O lânetli, kılıcına sopanın başıyla vurdu. Kılıcı parça parça oldu. Yine süngü çekmek istedi. Emir Musib Gazi, göz açtırmadan kemerinden tutup kötü söz söyleyerek götürüp öyle vurdu ki kemikleri parça parça oldu. Piyadeler onun boynuna ip bağlayıp ıslatıp ağzına pislik tıkıp yüz bin aşağılanma ve inilti içinde cehenneme yolladılar. Taruk İbn Şemr ve Şehzade Kasım'ın önünü kesip süngü çekti. Şehzade Kasım bir ayaklarını üzengiden çıkarıp attan düşsün diye bir tekme vurdular. Attan yere düştü. Ağzını açıp açıp kapatarak cehennem ateşinin kapısına gitti. Yine bir taraftan Selulay Kufi ve Şehzade Abdurrahman ile yüz yüze geldiler. Mızrak attılar. Şehzade Abdurrahman babalarının mızrağıyla öyle vurdular ki sürme gibi parçalanıp dağıldı. Şah ʿAlkame Şirazî'nin yanına Halvelay Kufi gelip kılıç çekti. Şah ʿAlkame Şirazî el uzatıp kılıcını çekip öyle vurdular ki [bölünüp] halka **[249]** halka oldu. Cehenneme gitti. Emirler birbirlerine düşüp mücâdele ettiler. Bir gece ve gündüz geçmişti. Havaric ordusunu ortadan kaldırdılar. Bir kısmı esir olurken bir kısmı da kaçtı, dağıldı. Sayısız mal müslümanlara kaldı. Hz. İmam, prensin Fırat kıyısındaki otağının çadırlarını köprünün üstüne kurmalarını emretti. Hz. İmam bütün emirleri huzura topladılar. Kıssa: Hz. İmam Hüseyin'in mübarek başlarının konduğu sandığı aralarına aldılar. Fırat kenarında yas merasimi düzenlediler. On gece ve on gündüz boyunca yas tuttular. Bundan sonra, bin deve, bin sürü, bin koyun kestirip yiyecek ve su verdiler. Kur'ân-ı Kerim'i hatmedip sevabını şehitlere bağışladılar. Ondan sonra Emir Darir Hazaʿi beş bin kamçı, iki bin kılıç, bin mızrak, beş yüz at, iki hazîne altın hediye ettiler. Şimdi birlikte bu beyitleri okudular. Beyit: Duydum ki, günlerden bir gün Süleyman ihsan sofrasını açmıştır. Zayıf karınca koştu ve önüne geçti. Hz. Süleyman'a çekirgenin hediyesidir. Bundan sonra Hz. İmam hayır duâ ettiler. Bunları orduya paylaştırıverdiler. Esirleri getirmelerini emrettiler. O, soyu belirsiz esirleri bağlayıp getirdiler. Hz. İmam, o melunların parça parça edilip yakılmasını istediler. Şehzade Kasım, Hz. İmam'a şöyle izah ettiler; Şimdi bu köpekleri burada öldürmeyip eziyetler ve cezalar içinde tutup günde bin derece ölüme razı olmaya hazır duruma getirip ondan sonra soysuz ʿUbeydek Ziyad'ın üstüne yürüyüp onun gözü önünde ağaca bağlayıp sonra ağaca asıp ok yağmuruna tutup eziyetler içinde cezasını verelim, dediler. Bu plan imamın hoşuna gidince esir ettiler. Günde yüz dayak vurdular. Ondan sonra prensin halkı hediyelerle gelip imamın mübarek ayaklarına kapandılar. Özürler dilediler. **[250]** Bizde günah yoktu. Bizler zayıf ve çâresiziz. Bu zalimler bizlere zulüm etti. Yoksa canıgönülden hanedanın dostlarındanız,

dediler. Ondan sonra prensi Zeyd Ömer Ma'di'ye verdiler. Resulullah'ın evladına hutbe okudular. Hz. İmam Hüseyin'in kabirlerine geldiler. Şehzadelerin mübarek başlarını mübarek tenlerine kavuşturdular. Ondan sonra Ebu'l-fetuh'u Kûfe yönüne doğru yola çıkardılar. Ama Darir Hazaʿi geldiğinde kız kardeşi Fatıma'yı kendi yerine Askalan'da bırakmıştı. Kalede hazırlansın, uğursuz Yezid'in ordusu gelip müslümanlara eziyet etmesin, demiş. Ben imamın yardımına gidiyorum, deyip gitmişlerdi. Bu haber Şam'a ulaştı. Yezid-i Pelid: Kim gidip Darir Hazaʿi'nin kız kardeşini bağlayıp istediği öğüdü söyleyip alıp getirecek, dedi. Ömer ʿAs Fatıma'ya âşıklardı. Hemen çıkıp Yezid'in sözünü kabul ettiler. On bin kişilik orduyla Askalan'a yola çıktılar. Ama Fatıma'ya Ömer ʿAs on bin kişilik orduyla geliyormuş diye haber geldi. Askalan'ın yıkık ve dökük yerlerini onarmış. Diğer mazlumlar o yere gitsinler, diye emretti. Bütün halk kahramanlık elbiselerini giyip Askalan'ı düzenlediler. Fatıma'nın Şam işi çadırının kapısına kıl örtüyü astılar. Ömer ʿAs, Askalan'ın kapısına geldiler. Kaleyi, İskender gibi düzene soktuklarını gördüler. Aklı tutuldu. Kapıya gelip; Ey çâresizler sizler kim için bu kadar hazırlık yaptınız, dediler. Dışarı çıkıp şehri Yezid'e veriniz. Sizler yardım edemezsiniz. Yardım edebilmek için uzak mesafedesiniz. Size haber ulaşıncaya kadar perişan hâle düşersiniz, dedi. Fatıma: Sen kimsin, dedi. O: Sahabelerin kadısı Ömer ʿAs'ım, dedi. Fatıma; Sahabelerin kadısıydın da ne oldu ki, dedi. Yüz çeviren mazlumlara ve çâresizlere söyleyecek ne sözünüz vardır? Allah'tan korkmaz mısınız? O: Ben sizin yüzünüzün güzelliğine aşığım, dedi. Yezid, başka ordu göndermiş. Askalan'ın **[251]** toprağını Kafileyle taşıyarak Şam'a bir şehir inşa edip adını Askalan koyacağım, dedi. Şimdi ben geldim. Sizler helak olmayacaksınız, demiş. Fatıma; Ey Ömer ʿAs sen öyle dersin ama yüce Allah'ın dileği nedir? Lânetli Yezid kimdir ki Yüce Allah'ın meleğine el koyuyor! Git, mantıksız söz söyleme! Ben hiçbir erkeği kabul etmem. Ömer ʿAs; Öyle söyleme, demiş. Yüce Allah herkesi çift yaratmıştır. Yüce Allah demiştir ki; Sizi çifter çifter yarattık.*[606] Kadını erkeğe, erkekleri de kadına cana yakın yaratmıştır. Her kadına erkek nasip etmemiştir. Nasipsiz olanda hayırların belirtisi yoktur. Keşke beni kabul etsen! Arzu edilen odur. Eğer kabul etmezsen zorla esir alır, bu şehri harap ederim, dedi. Fatıma: Ne yapacaksın göreyim, dedi. Sonunda sinirle kapıya bineğini sürüp orduya işaret verdi. Ordusunu kapıya gönderip kaleyi yıkınız, diye emretti. Fatıma silahlı ve donanımlı olarak kapıdan çıktı. Ömer ʿAs'ın önünü kesti. Şimdi geri dön, dedi. Ben Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- kadınlık iffetini kendimde

[606] Nebe sûresi 8. âyet

tutmaktayım, dedi. Sen neden hazretin ilişkisine geldin, deyince; Ömer ʿAs koşturup geldi. Fatıma'nın yakasını tutup silkeledi. Fatıma da onu kuşağından ve kolundan tuttu. Ömer ʿAs, her ne kadar zorladıysa da hiçbir şekilde yerinden kımıldatamadı. Sıra Fatıma'ya geldi. Bir güçle kalkan taşıyıcısını tutup atın üzerinden kaldırmış. Havaric ordusuna öyle hücum etmiş ki bütün orduyu dağıtmış. Yiğitlerin gözü sınırdaymış. Bir lânetli arkadan gelip sopayla güçlü şekilde vurdu. Atın yelesine düştü. At kale yönüne doğru gitti. Rakibi arkasından takip edip yetişti. Askalan halkı başlarını açıp bağırtılı ağlamalar içinde Allah'a duâ etmeye başladılar. O sırada batı tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Topluluğun içinden otuz parça desenli sancak, otuz bin kişilik ordu ortaya çıktı. Üç siyah sancak **[252]** öne çıktı. O sancağın kumaşına şöyle yazmışlardır: Kim Allah'a dayanıp güvenirse Allah ona yeter. Şüphesiz Allah dilediğini sonuca ulaştırır. Allah her şey için bir ölçü koymuştur.*[607] O sancağın altına Ömer ʿAli, Caʿfer ʿAli, Fazli İbn Caʿfer Teyyar geldiler. Ordunun saflarını düzelttiler. Onların kim olduğunun haberini alması için bir piyadeye emrettiler. Gelip haber getirdiler. Bunlar Ömer ʿAs'tır, dediler. Yezid'in yanından çıkıp bu çâresizlerin üzerine hücum etmiştir. Darir Hazaʿi: İmam Muhammed Hanifiye'nin yardımına gitmiş, kendi yerine kız kardeşini koymuş, demiş. Kız kardeşi çıkıp Ömer ʿAs'ı -Allah ondan razı olsun- eğerinin üstünden kaldırmış, demiş. Bir alçak arkadan sopayla vurup kolunu kırmış. Ömer ʿAli, Caʿfer ʿAli; Ey dostlar, bu zayıfların öcünü bu havariclerden alıverelim diye bizleri Allah göndermiştir, dediler. Nara atıp tüm hızla bineklerini koşturarak sürüp hücum ettiler. Yer ve zaman; mekan sahibi ve mekânla dağ, taş ve çöl titredi. O bahtsızlara, heybetli bir şekilde bağırdılar. Ey faydasız sürü. Bu mazlumlara yürüdüğün yol ne alçak yoldur. Yine yanlarında erkek yokken mi bunlara kastettiniz, demiş. Ömer ʿAs'ın önünü kestiler. Ömer ʿAs sopayla vurmaya kalkınca şehzade [ona] fırsat vermez. Kemerinden güç kullanarak tutup eğerinden aşağı indirip [yere] öyle vurur ki kimse yerinden kaldıramaz. Piyadeler gelip güçlü şekilde bağladılar. Havariclere doğru müslümanları çekip götürdüler. Bu şekilde mücâdele ettiler. Bir çırpıda sekiz bin havarici cehenneme gönderdiler. Kalanını esir ettiler. Mallarını Askalan'a gönderiverdiler. Üç gün Askalan'da kaldılar. Dördüncü gün imama doğru yola çıktılar. Kıssa: Bu söz burada kalsın. Ama Ebu'l-fetuh Hemedanî, Kûfe tarafından imama doğru haber getirdi. ʿUbeydek Ziyad savaş için at takımı hazırlıyor, demiş. Çevresine adam göndermiş. Yardım istemiş. Hz. İmam; **[253]** Döndükten bir hafta sonrasında İmam Hüseyin'in kabrinin yaptırılması bir ayı bulur,

[607] Talāk sûresi 3. âyet

dediler. Ondan sonra Kûfe'ye ordu çekelim, demiş. Emir Musib Gazi'yi dört yüz kişiyle elçicilik yapmaya gönderdiler. Elçilikten dönüşlerinde ʿUbeydek Ziyad'ın belindeki düğümünden tutmuşlardı. Birçokları esir olmaktan kurtarılmıştı. Emir Musib'in iki yüzden daha fazla adamı şehit oldu. Bu sıkıntıdaydılar. Atlı ordu gökyüzünden ortaya çıkmıştı. Emiri atın terkisine atıp imamın ordusuna getirip döndüler. Hz. İmam ordunun önünü Kûfe'de çevirdiler. Ama Yezid'in karşısında iki ayyarı vardı. Birinin adı Hindi, diğerinin adı Sindi'ydi. Bu iki ayyar kardeşti. Sindi'nin kızı vardı. Adını Dehul koymuştu. Ağabeyi ona âşıktı. Her gün zinâ ediyordu. Ama erkek kardeşine kaç defa söylediyse de kabul etmedi. Erkek kardeşinin kızını alanı hiçbir yerde gördün mü? Hindi [kardeşinin] kızını vermeyeceğini anladı. Yezid'in karşısına geçip adalet istedi. Yezid: Ne için adalet istiyorsun, diye sordu. Hindi, erkek kardeşimin kızına aşığım. O kızını bana vermiyor. Yezid-i Pelid güldü, dur, dedi. Şart olsun ki, o kızı sana İmam Muhammed Hanifiye'nin kendisini veya başını getirmesi karşılığında vereceğim, dedi. ʿUbeydek Ziyad'ın mektubu bana geldi. Muhammed Hanifiye'nin ayyarları Kûfe'yi yıkıp yakmıştır. Hindi: Canıgönülden kabul ettim, dedi. Ama bir gece onunla yatsam dedi. Yezid: Ne istersen öyle yap, dedi. Hindi, sabah vakti Kûfe'ye yola çıktı. Korkuyla geçen dokuz aydan sonra bir oğlu oldu. Gözü gök gibi acayipti. Gezmeye gelen herkes bu nasıl yaratıktır, diye şaşkınlık içinde kalıyorlardı. Hepsi. Bu eğer büyürse soyu belirsiz, kötü iş yapan, uğursuz kimse olur, diye söylediler. Dünya halkı onun elinden kurtulmaz, diyorlardı. Ama bu haber **[254]** Yezid'e ulaştı. Buraya getiriniz, diye emretti. Çok şaşırıp gündüz benim önüme getiriniz, diye emretti. Yezid-i Pelid onu çok sevdi. Annesi çok nazlıydı. Yezid onunla da zinâ yapmaktaydı. Bu köpek yavrusuna oğlum diyordu. Bu kirli köpeğe Mehteri Yusuf Dağuli adını koydular. Ama Hindi, imamın başlarını açgözlülükle Kûfe'ye ulaştırdı. ʿUbeydek Ziyad'ın otağına girdi. ʿUbeydek, sarı elbiseli bir piyadenin duâ ettiğini gördü. Nerden geliyorsun, diye sordu. Şam'dan geliyorum, diye cevapladı. Adım Hindi'dir. Emire'l-fasıkin beni İmam Muhammed Hanifiye'nin başına gönderdi, deyince ʿUbeydek memnun oldu. Altın getir, diye emretti. Çok miktarda altın alıp getiriverdi. Ey Hindi, eğer sen bu işi yerine getirirsen yine altın vereceğim, dedi. Çocuğundan onun çocuğuna kadar, yeter. Hindi teklifi havada yakalamış. Kûfe'den çıkıp İslâm ordusuyla çarpıştı. İmamın otağlarına geldi. Hz. İmam'ı uyutmuştu. Bayıltıcı ilaçla girip bağlayıp çabucak çıkmıştı. Sabah oldu. Bir piyade önünü kesti. Hindi kimsin dedi? O: Hz. Saʿd derler, dedi. Müminlerin emiri ʿAli'nin talebesiyim, dedi. ʿAli Haydar Abd ʿAli Abadi'nin talebesi ve yoldaşıydı. Ey Hindi Ayyar, sen Hz. İmam Hanifiye'nin önünü kesmişsin.

Hindi: Sen adımı nasıl bildin, dedi. Saʿd: Bana İmam Hüseyin haber verdiler, dedi. Onları burada bırak, dedi. Onlara bağlılığını bildir, dedi. Böylece benim elimden kurtulursun, dedi. Hindi gülüp ey ayyar, dedi. Sen ne düşüncedesin ben ne düşüncedeyim, dedi. Bak, senden nasıl öç alıyorum deyip imamı yere düşürdü. Bıçağına el uzattı. İleri koştu. O yiğidin göğsüne hançerini savurdu. Saʿd havada vurup üstünden aşırdı. Saʿd hançer savurdu. Hindi, üstünden aşırdı. Her ikisi [de] birbirlerine hançer savurdu. Ne tehlikeli bir şekilde vurabildiler ne de zafer kazanabildiler. **[255]** Saʿd uzaklaştı. Yola çıktı. Hindi, kalamadı; kaçtı, diye düşündü. Arkasından yetişip hançerini savurdu. Saʿd sıçrayıp havada vurdu. Hindi'nin başının üstünden arkaya aşarak öyle vurdu ki hançer, nefret dolu göğsünü delip geçti. Başını vücudundan ayırdılar. Başı alıp Hz. İmam'ın ordusuna yetiştiler. İmamın ordusu yeniden perişanlık içindeydi. Kilime, örtüye sarılı ayyarı gösterdiler. İmamı hatırlayıp kıssayı anlattılar. Kerbelâ'daki iş ve güçten rahat ettiler. İslâm ordusu, Kûfe yönüne doğru yola çıktı. Kûfe câsusları, Beşir-i Kufi ve Pürdil-i Kufi doğru haber alıp lânetli ʿUbeydek'in huzuruna çıkmışlar. Ey Emire'l-fasıkin, bu defa uykudan uyan dedi. Ölüm düşüncesinde ol. Ağır ordu, yüce huzura ulaştı. Lânetli ʿUbeydek'in bir söz edecek gücü kalmadı. Yüzünün rengi değişip bütün vücudu titremeye başladı. Hayran kalıp kaleye dikkat etsinler, dedi. Savaş kesinleşti. Yezid-i Pelid'e düşün, diye mektup gönderdi. Ebu Turabîler, İmam Muhammed Hanifiye'ye toplandılar. Her taraftan sayısız ordu geldi. Kûfe'yi alacak olsalar iş zora düşer. Hz. İmam orduyla Kûfe'ye yetiştiler. Otağı kurdular. Ama lânetli ʿUbeydek, iki yüz bin kişiyle çıkıp ordunun safını kurdu. Ordu düzene girdi. Ama lânetli ʿUbeydek oğlunun esir alınıp getirildiğini öğrenince oğlumu altın verip satın alacak biri var mı dedi. Amiş denilen bir soyu belirsiz, dört yüz kişiyle birlikte lânetli ʿUbeydek'in mektubunu alıp Hz. İmam'ın huzuruna getirdi. Emir, girsin diye izin verdiler. Amiş girip saygıyla mektubu gösteriverdi. Hz. İmam mektubu okudular. Ebu Süfyan adına, Rum adına yazmıştır. Ben uğursuz Yezid'in yakını ʿUbeydek Ziyad'ım. Ey ʿAli İbn Ebu Talib'in oğlu, benim oğlumun senin eline düştüğünü öğrendim. Mektup sana vaktinde ulaştığında oğlumu **[256]** bana gönder. Ne kadar altın istersen veririm. Eğer kabul etmezsen kendin bilirsin. Erkek kardeşlerine o kadar yaptım, sana da yaparım, demiş. Hz. İmam kederlenip dört yüz kişinin kulak burnunu kestirmiş. Mektup yazıp boyunlarına astılar. Ne yapabilirsen yap deyip gönderdiler. ʿAmiş, ʿUbeydek'in önüne geldi. Amiş'i bu hâlde gördü. Her ne geçmişse hepsini anlattı. Mektubu ʿUbeydek'e verdi. İnceledi. Ey cehennemî köpek, senin malına ne ihtiyacım var, yazmışlardır. Evladını yüz kat daha fazla tercih ederim. Parça parça edip

rahatlasam, resulullahın evladının kanını almış olacağım. Sen şimdi kendi derdinde ol. Onların canından biri bile kurtulamaz. Önüne geldi, bunu gör. Lânetli ʿUbeydek kederlenip savaş davulu için emretti. Hz. İmam bunu işitip savaş davulu çaldırdı. Bu gece savaş düşüncesinden vazgeçmiş. Sabah oldu. Saflarını düzelttiler. Sancaktarlar iki taraftan sancaklarını savaşçıların başlarında dalgalandırdılar. Hz. İmam Muhammed Hanifiye bu beyti okudular. Beyit: Yılların oyunu feleğin elinde ortaya çıktı. Ey, usta binici Hüseyin meydanın ortasına gelir, deyip hızlı koşan atını sürüp meydana çıkarak bağırdılar: Ey ʿUbeydek, ey dinsiz köpek, çirkin, soyu belirsiz! Bu senin yaptığın ne iştir, dediler. Mustafa'nın Ehlibeyt'ine ordu gönderdin. Onları esir ettin. Erkek kardeşim Hz. İmam Hüseyin'i evlatlarıyla şehit ettin. Bugünden kaygı duymadın. Meydanda benim karşıma kendin çık, dediler. Lânetli ʿUbeydek bu sıkıntılı duruma düştüğünden mahvoldu. Ama bin bir güçlükle kendine engel olmuştu. Ordusuna bakarak; Bu Ebu Turabî'nin savaş meydanına çıkıp işini bitirip başını bana getirecek yiğit bir adam var mı, diye sordu. Ben ona altın kaftan verip onun için Yezid'den Taberistan'ın **[257]** idaresini alıvereyim dese de savaş meydanına hiç bir havaric çıkmadı. O esnada ön taraftaki saftan bir havaric ʿUbeydek'in huzuruna geldi. Ey Emir Irak, dedi. Ben senin yüreğini Ebu Turabî'nin kederinden kurtarayım deyip savaş meydanına yüzünü döndü. Onun adı, Ziyad İbn Tavsen'di. Meydana yüzünü döndü. Gelip imamın önünü kesti. İmam: Kimsin, dediler. O: Ben Ziyad İbn Tavsen'im. İmam Hüseyin'in savaşına gelenlerden biriyim, dedi. İmam ah çekip ey bahtsız köpek, ey soyu belirsiz, dedi. Onlar dünyadan gittiler. Şimdi vazgeçmeyecek misin, dediler. Ziyad eline yay alıp ok attı. Hz. İmam oku kamçıyla vurdu, elinden yayını düşürdü. Aslan yürekli imam, ellerine yay alıp yayın kabzasına oku koyup öyle vurdu ki ok, kalkandan geçip nefret dolu göğsüne değip arkasından uçarak çıktı. Ah, deyip düştü. Canını cehennemin sahibine gönderdi. Mukadderat, sonunda cehennem makamı. Müslümanlar memnun olup sevindiler. Piyadeler ortada vuruşup kalkanlarını havaya kaldırmaktaydı. Havariclerden Zemtad denen kişi at sürüp imamın önünü keserek mızrak fırlattı. Hz. İmam, elini uzatıp mızrağını yakalamış. Kendi mızrağıyla öyle vurdu ki arkasından uçarak çıkıp ruhu cehenneme gitti. Hz. İmam yine savaşçı istediler. Velid İbn Ziyad ʿUbeydek'in erkek kardeşi atla hücum etti. İmamla beraber gelerek; Ey Hüseyin'in erkek kardeşi, güzel delikanlıymışsın, dedi. Ne için sana zor kullanayım. Şimdi günahını söyleyip canını Emir Irak'dan alırım. Sana at bağlayacak kadar yer veririm, dedi. İmam kederlenirler. Bu soyu belirsiz, imamı garip garip sözlerle aldatmaya devam etmektedir. Bir süre önce haberdar oldular. Kemendi halka halka yapıp attılar. Üç halkalı kemendi imamın boyunlarına geçirdiler. **[258]** Bu soyu belirsiz, atını

döndürmüştü. Az kalsın aklı başından gidecekti. Velid'in oğlu Halid saldırınca ordu da başsız ve perişan kaldı. Bir süre önce Mahan haberdar olmuş. Hükümdar, kanatlanıp yetişip gelmiş. Taşla Halid'in başına, beynine öyle vurdular ki başı vücudundan ayrılmış. Kement ipinin halkasını imamın boyunlarından aldılar. Hz. İmam, Mahan Şebru'yu tebrik edip hayır duâ etmişler. Kendileri ʿUbeydek'in ordusuyla savaşıp mücâdele ettiler. Gökyüzü ve zemin, dağ ve düzlük titremeye başladı. Kıssa: Şehzade Kasım, Abdurrahman Malik, İbrahim Malik, Şah ʿAlkame, Şirazî, Şah Saʿd, Şah Saʿid, Mahan Şah, Darab, Mahyar, İsfendiyar Kazvinî, Esedullah Eşteri, Arap Şah Ahvazi, Sultan Yusuf Hemedanî, Darir Hazaʿi, Emir Musib Gazi, Mahan Şebru, Esferanî, Şirzade Semerkandî, Ebu'l-fetuh Hemedanî, Esed Karakulî, Ebu Yusuf Bestamî, Ebu'l-feyyaz Şirazî tüm padişahlar ve komutanlar her taraftan imamın yardımına yetiştiler. Savaş ateşi, göğü aydınlattı. Herkes kendi canıyla baş başa kaldı. Bu iki ordu Şam'a doğru kaçmayıp birbirinin işini bitiriyordu. Sevenler yine bir hücum yaparak onu kırdılar. O soyu belirsiz, sinsi, davulcu çaldırıp gezdirdiler. Her iki ordu ayrıldı. Dönüverdiler. Ölülerini defnettiler. Hz. İmam, Allah'ın yardımıyla otağda oturdular. Kur'an'ı hatmettiler. İmam, bu cahiller davulu imkansız derecede çaldılar, dedi. Eğer [davul] bir saat çalmasaydı, bu havaricleri kırardık. Emirler: Ey hükümdar şimdi de Allah'ın yardımı bizim tarafımızdadır! Acı çekmesinler. İşallah, bugün veya yarın bu cehennemliklerden öcümüzü alırız, dediler. Emir memnun olmaktaydı. Bundan sonra bu dinsiz çirkin lânetli köpek ʿUbeydek otağa yerleşir. Yezid-i Pelid'e, **[259]** imamın Muhammed Hanifiye'yle mücâdele etmekten başka çâresi yok, nasıl yaparız diye adam gönderdi. Yezid imama, Ömer ʿAs'ı elçi olarak gönderdi. Hz. İmam'ın huzuruna gelerek; Ey İmam, ben gidip Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i tutsaklıktan kurtarayım, dediler. Tekrar Yezid'in huzuruna çıkıp Yezid'e seslendi. Yezid de kabul etti. Ömer ʿAs, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in karşısına geçip konuştular. Sizleri tutsaklıktan kurtarayım deyince Hz. İmam, Muhammed Hanifiye'ye mektup vermiş, dediler. Mektubun ucunu tutup seslendiler. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in zincirini çözdü. Ama ʿUbeydek, kendisine lânet okuyordu. Sakalını yolup bitirdi. Ama hiç işe yaramadı. O bahtsız Yezid, keder ve düşünce içindeydi. Onun Halk'ı; Ey Emir Irak bu şekilde sabırsızlık yapma, dedi. Askerliktir. Bazen o yan, bazen bu yan. Ey emir sabırlı ol! En yakın zamanda bu terbiyesiz topluluklar Yezid'i kızgınlık ateşinde yakıp yok edecek, demiş. Bir piyadenin otağa girdiği dedikodusu çıktı. ʿUbeydek'i övdü. Ey emir hüzünlenme, dedi. Ömer Nahs, Havli Yezid, Şemr-i Laʿin, cehennemlik Yaʿkub, yüz kırk bin kişiyle Yezid'e karşı senin yardımına geldi, dedi. Lânetli ʿUbeydek, memnun olup orkestra çaldırdı. İmam işitince bu nasıl savaş bandosudur diye sordular. Ey

hükümdar, Yezid-i Pelid yüz kırk bin kişiyle ʿUbeydek Ziyad'a yardıma gelmiş. Şemr-i Laʿin, Ömer Nahs, Yezid-i Havli; Hz. İmam çâresiz kaldı, dediler. Bu beklenmedik bir yardım oldu, dediler. Ama bu bir saat içinde yardım bize erişecek dediler. Emirler; Ey İmam dertlenme, dediler. Yüce Allah yardımcıdır. Kudreti de itibarsızlığı da o verir. Ḳavle teʿala tu'ti'l-mülke men teşa'u ve tenzüʿl-mülke mimmen teşa'u [ve tü ʿizzü men teşa'u] biyedike'l-ḫayru inneke ʿala külli şey'in ḳadir.[608] **[260]** iki ordum düşündü. Lânetli dinsiz soyu belirsiz ʿUbeydek, ayyarlarını çağırıp seslendi. Ey ayyarlar, her yıl on iki ay benim yemeğimi yemenize rağmen bana bir hizmetiniz olmadı. Uygun mudur? Onlar, sen hangi hizmeti emrettin de biz karşı geldik, dediler. Hizmetin karşılığı yemek değildir. ʿUbeydek, benim oğlum Şemr-i Laʿin'in oğlu ve ʿÖmer-i necisin oğlu, Muhammed Hanifiye'nin tutsağı olmuş. Onların durumu nasıldır? Ölü mü yoksa diri mi, diye sormuş. Sizin gibi ayyarlar olsaydı ben bu sıkıntı ve acıyla kalır mıydım. Ayyarlar biz size söyleyemiyorduk, dediler. İzin verirseniz, bu bize kolaydır. Emir'i memnun ederiz. Dert ve kederi uzaklaştırırız. ʿUbeydek memnun olup herkese çok altın verip sözler verdi. Bu soyu belirsizler Hz. İmam'ın ordusuna doğru yola çıktı. Orduya hîleyle girdi. Otağın kapısındaki kırk imanlıyı şehit etti. Bu soyu belirsiz, üç köpek yavrusunu tutsaklıktan kurtardı. Kervanın gözcüsü oldu. Ordunun gözcüsü, Taberistan hükümdarının emiri, Arap Şah Ahvazi'ydi. Üç kişinin örtü ve kilimleri burup sırtına alıp götürmekte olduğunu gördüler. Hemen önünü kesip nara attılar. Ey hırsız havaricler, durun demiş. Onlar durmuş. Hançerini alıp vuruştular. Ama bu köpeklerden biri, bu üç köpek yavrusundan birini alıp çıktı. Erkek gönüllü ve aslan gönüllü ikisi savaştılar. Ama ikisi sessiz mümini şehit ettiler. Birçok kişiyi yaraladı. Kaçmak istedi. Sabah olmuştu. Mahan Şebru ve Şir Zad Semerkandî savaşın ortasında onlara haber ulaştırdı. Bu nasıl kavgadır, diye sordu. Ayyarlar, başarı göstermiş dediler. Bu iki ayyarlar önünü kestiler. Bu soyu belirsizler hançer savurdu. Hançerini geri döndürüp ikisinin başını tutup kestiler. Bir köpek yavrusunu alarak ʿUbeydek'e doğru gitmiştir deyince imam bunu duyup kederlendi. Bu iki ayyarın başını ağaca astılar. **[261]** Ama bu köpek yavrusunun birini ʿUbeydek'e söyleyip hikâyesini anlattı. ʿUbeydek Hz. İmam'a adam göndererek; Birkaç gün bize yardım gelinceye kadar savaşı ertelesinler, dedi. Emirler himaye etmiş olmaz. Düşmana cevap vermiş olmaz. Onun yüreği sıkıntıya girmiş olmaz, dediler. Hz. İmam, yüce babam yetmiş kez başlarını düşmana sundular, dediler. Şimdi o benden himaye etmemi istemektedir. Himaye etmesem iyilik [etmiş] olmam. Onun yardımı yetişirse bizim

[608] Āl-i İmrān sûresi 26. âyet

yardımımız peygamberin ailesine yardımdır, demiş. Savaş günlerce ertelendi. Ama mektup İmam Behruc Razı'ya yetişti. Behruc'un bir ayyarı vardı. Bütün Şam'da öyle ayyar, düzenbaz, yankesici yoktu. Hz. Murtaza ʿAli'nin öğrencileriydi. Hz. ʿAli hançerlerini vermişti. Durmaksızın gezinen kül rengi atı koşup yakalardı. Adına Ebu'l-fevaris derlerdi. Yedi günlük yolu bir gece bir gündüzde görürdü. Behruc evladını ordusuyla beraber Hz. İmam'ın hizmetlerine gönderdi. Ebu'l-fevaris'i Horasan yönüne doğru gönderdi. Emir Mahuy Şuri'nin aslı Hıtay'dandı. Hükümdarın akrabasıydı. Hakan incinmiş, ordusu Horasan'a gelmişti. O padişahlar Acem padişahlarındandı. Merv'in kenarına yerleşerek Yezdicerd'e: Ben hizmetçiliği kabul ettim, diye adam gönderdi. Bütün para ve malı çıkarmıştım. Yezdicerd; Eğer bana gelip söylemiş olsa, ona tamamen şefkatte bulunurdum, dedi. Ama Merv'in karşısında orduyla birlikte dursun! Asker maaşlarını vereyim. Birkaç gün sabretsin! İyi yer yaptırıp vereyim, dedi. Emir Mahu'yla, birkaç gün, birkaç kez bu yolda birlikte yürüyorlardı. Bir gün Yezdicerd, kadınlarla birlikte şarap içiyordu. Emir Hıtay ordusuyla birlikte şehre girdi diye haber ulaştırdı. Yezdicerd'in köşkünü kuşattı. Bütün şehir perişandı. Yezdicerd köşkten **[262]** çıkıp kaçtı. Emir Mahu şehri alıp tahta çıktılar. Bundan sonra Yezdicerd'i çağırmak için çevreye adam gönderdi. Ama Yezdicerd padişahlara yakışır kıyafetle karanlıkta yürüyüp çıkıp gitmekteydi. Değirmende durdu. Uyku baskın gelince uyuya kaldı. Bir dereceden sonra bir değirmenci gelip birisinin padişahlara yakışır elbiseyle uyumakta olduğunu gördü. O tarafa baktı. Hiç kimse anlamamıştı. Demir çubukla vurup öldürdü. Kıyafetlerini alıp ölüsünü sakladı. O sırada Emir Mahu'nun adamlarından biri, o yere gitti dedi. Değirmenciye sormuştu. Değirmen çalışmıyor dedi. Onlar, bunun gibi bir adam, böyle elbiseyle geldi mi, seslendi mi dediler. Değirmenci, bakın su çok, yük az dedi. Bunlar, biz değirmeni sormuyoruz, un çekmiyoruz deyip bir iki defa kamçı vurmuşlardı. Önüne katıp girip Yezdicerd'in elbiselerini tanıyıp Emir Mahu'nun huzuruna getirdiler. Emir Mahu: Ey değirmenci bu elbisenin sahibini ne yaptın, diye sordular. Değirmenci: Seher vaktinde kapıya çıkmıştım, dedi. Bir kişi değirmen içinde bu elbiselerle uyumaktaydı. Manivelayla kasten vurup öldürdüm, dedi. Emir Mahu, ona çok iltifatlar ettiler. Yezdicerd'in ölüsünü getirdiler. Değirmenciye padişahlara yakışır kaftanı verip Horasan'a hükümdar olarak atadılar. Bundan sonra Behram İbn Mahu'yu Belh yönüne gönderdiler. O, Belh'de oturdu. Hz. ʿAli'nin hilafeti zamanına kadar kaldı. Hz. Şah-ı Merdan, tekrar Horasan'a gönderdiler. Hz. İmam Hüseyin'in hilafeti zamanına kadar kaldı. Behrac Razi'ye mektup ulaşınca onlar da Horasan'a gönderdiler. Emir Mahu, Horasan'da yas tuttular. Bütün erkek ve kadınlar kara elbiseler giydiler. Emir Mahu'ya

bir mektup yazıp gönderdiler. Tekrar bir mektup da Emir Saʿdanı Zernigar'a, tekrar bir mektup ʿAbdurra'uf **[263]** ʿAli Abadi'ye, tekrar bir mektup Abdullah Bedehşani'ye, tekrar bir mektup da Belh'e ulaştı. Belh ordusunu toplayınca doksan bin kişi oldular. Yine bir mektup Şah Semerkandî'ye, bir mektup İsfendiyar, bir mektup Esedullah Tirmizî'ye, bir mektup Abdüssamed Kaşgarî'ye. Böylece iki yüz altmış bin kişilik ordu toplandı. Belh ve Bedehşan'ın padişahları geldiler. Emir Mahu Yezdicerd'in hazînesini orduya bölüştürüverdiler. Hz. Yusuf'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- otağına gönderdiler. Ebu'l-fevaris gelerek; Horasan padişahları Maveraü'n-nehr ırmağının ağzına geliverdiler, diyerek Behruc'a haber verdiler. Behruc bin kişiyle çıkıp Emir Mahu'ya hizmet ettiler. Behruc, Ebu'l-fevaris'i Hz. İmam'ın hizmetlerine gönderdiler. Bundan sonra ordu toplanınca Behruc hepsini Hz. İmam'a doğru yola çıkardılar. Şimdi söz bu yerde kalsın! Bir süre önce ʿUbeydek'e, Şam'dan sana yardım geldi, diye haber ulaştı. Savaş bandosu çaldırdı. Atlanıp imama doğru koşturdu. İmam da haberdar olup atlandılar. Her iki ordu atlanmışlardı ki çöl tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Topluluk arasından bir piyade gelerek ʿUbeydek'in üzengisini öptü. Kimsin, dedi. O: Ben Hindi'nin erkek kardeşiyim, dedi. Ömer Nahs, Şemr-i Laʿin, Yezid-i Havli, cehennemlik Yaʿkub kırk bin kişiyle geldi dedi. ʿUbeydek'in hoşuna gidip memnun oldu. Sancakları dalgalandırdı. Gelip ʿUbeydek'in ordusuna katıldı. Bu melunlara böyle yerde yardım geldi, deyince İslâm ordusunun yüreğine ağırlık oturdu. Bu sözü söylemekteydiler. Yine bir topluluk göründü. Bunun gibi parlak güneş görünmemişti. O topluluk arasından bir piyade gelip durdu. İmam: Bu nasıl piyadedir, böyle şey görmemiştim, dediler. Mahan Şebru: Ey hükümdar bu komutan Ebu'l-fevaris Razi'dir, dediler. Yiğit adam **[264]** zamanın alim kişisidir. Bunun sesi bütün âlemi tutmuştur. Yüce babanızın hizmetlerine yetişmiş, kül rengi atı koşturmuştur. Hz. Şah-ı Merdan bir Kelamullah ve bir bıçak vermiş. İmamın huzurlarına gelip üzengisine yüzünü sürdü. Ağlamaktan bayılıp düştü. Tekrar aklı başına gelince emirlerin selamını ulaştırdı. İmam çok memnun olup savaş bandosu çaldırdılar. Çöl tarafından bağırma, klarnet, savaş davulu, beyaz boncuk çıkmaktadır. Yer ve zaman, dağ, bozkır, çöl titremeye başladı. İki yüz altmış sancak göründü. Emirin ordusu güçlendi. Önde kara bir sancak geliyordu. [Sancağın] altında güzel bir padişah, beyazlamış kafür gibi kırk iki padişah, iki yüz altmış bin kişilik orduyla imamın üzengilerini öptüler. Hz. İmam epeyce memnun oldular. İki ordu dönüp yattılar. Emir Mahu; Yusuf'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- otağına getirin, diye emretti. Molla Müfti Serac on iki bin kişiyi huzura çıkarmaktaydılar. Dört bin altın ve gümüşle at takımılarını ortaya serdiler. Dört

bin kızıl atlas kumaşı onun yanına koydular. Her biri başka renkte, biri altın, biri bakırdan, biri yedi elementli alaşım ve diğeri dişten. Her birini birbirinden uzakta ortaya serdiler. Dört bin fener, dört bin kırmızı lâl taşı, inci. Üzüm bağlanan kırk iki parça tahtalarla içecek kabı, balta, meyve. Kızıl altından dört ağaç. O ağacın başındaki kuşlar, dört tarafa doğru miski amber kokusunu yaymıştır. Yirmi dört bin dayanak, iki bin koltuk, sekiz bin taht, sekiz bin altın, yedi, sekiz bin gümüş, yedi saç kılıyla birlikte ortaya serdiler. Hemen bir mescit kubbesi inşa etmişti. Deriden bir havuz, yine havuza, bin tane deriden yapılmış tulumla su koymuştu. Onun şehrine dört yüz ev **[265]** inşa etmişti. Müslümanların yıkanmaya ihtiyacı olduğunda orada yıkanıyorlardı. Kıssa: O, gösterişli debdebeleri Hz. İmam'a hediye ettiler. Hz. İmam, İki bin çadır kurmalarını emrettiler. Yas töreni düzenlediler. On gün boyunca deve, koyun kestirip su ve yiyecek hazırlayıp Kur'ân'ı hatmettirerek sevabını şehitlere bağışladılar. Matem tutmaktan uzaklaşıp savaş davulu çaldırdılar. Düşmanlar da savaş davulu çaldırdılar. Bu iki ordu sabah namazından sonra saflarını düzenlediler. Piyadeler de saflarını düzenlediler. Sancaktarlar sancaklarını birlikte göğe doğrulttular. Emirler ve yiğitler meydana çıkmak istiyorlardı. Ebu'l-fevaris Razi, imamın önlerine gelip birçok yerde zemini edeple öpüp saygılı bir şekilde izin istediler. Hz. İmam, ona izin verdiler. Savaş meydanına girdiler. Oyunlar gösterdiler. Savaşçı çağırdılar. O, iki köpek yavrusunu ağır zincirlerle getirip iki ağaca bağlamalarını emrettiler. Bu köpeklerin başından keder dumanları çıktı. Ama Ebu'l-fevaris savaş meydanına çıkıp durdu. 'Ubeydek ordusundan cehennemlik Ya'kub, meydana çıkınca önünü kesip heybetle bağırdı. Sen kimsin? İranlıların meydanına girmişsin. Dışarı çık! Seninle savaşmak bana utanç veriyor, dedi. Büyük bir köpeği cehenneme göndereyim, diye meydana çıkmıştım. Senin gibi bir köpeğin yavrusunu görmeye dayanamam. Ama bu toza bulanmış kirli kişi, içi daralınca Ebu'l-fevaris'in başına kılıç savurdu. Keçe kaftanla tutarak kılıcını elinden çekip attı. Mısır işi kılıçla öyle vurdular ki iki parçaya bölündü. Canı cehenneme çekip gitti. Her yandan çok güzel, aferin sesleri geldi. Ebu'l-fevaris havada ortada savaşıp sağ ve sola püskürtüyordu. **[266]** Şeddad, kederinden yayını bıraktı. Kılıç çekip Ebu'l-fevaris'e salladı. Ebu'l-fevaris, bağlı [kişiye] parçalanmış, tıraşlanmış bir taşı eline alıp öyle vurdu ki [kılıç] parça parça oldu. Kılıcı elinden düştü. O, haram çocu kaçıvermek niyetindeydi. Ebu'l-fevaris öne çıkıp taşla iki kaşının ortasına öyle vurdular ki taş alnına değince kafatası yarılıp cehennem ateşine gitti. Müslümanlar savaş davulları çaldırdılar. Sancaklarını dalgalandırdılar. Süfyan, onun arkasından mızrak attı. Onun mızrağını keçe kaftanla tutup hançerle öyle vurdu ki hançer sol tarafından çıkmış. Bineğinden yere düştü. Başını vücudundan ayırdılar. Cehenneme gitti. Yine,

meydana adam çağırır. Salim denen kişiyi hedef aldı. Ebu'l-fevaris orada, bir paket şişeyi yere vurunca etrafı ateş sardı. Ateş ordunun safına kadar ulaşıp yakıp kül etti. Kasım İbn Ezher girdi. Salim'in kızkardeşinin çocuğuydu. Bir oku vardı. Onu zehre batırmıştı. Enbu'l-fevaris, o oku tutup almış. O okla onu öyle vurdular ki o lânetlinin iki omzunu delip geçerek yere saplandı. Lânetli ʿUbeydek orduya işaret etti. Piyadelerden on bin kara yüzlü câsus ve tüm havaricler, Ebu'l-fevaris'in üzerine atıldı. Ebu'l-fevaris de o faydasız sürüye hücum etti. Katletmeye başladılar. Mahan Şebru Esferanî, Salsa Esed Karakulî, Şir Zad Semerkandî, Ebu'l-fetuh Hemedanî, Sad-bahr Maʿani, Yusuf Bestamî, Mesʿud Kazvinî, Şadkam Kazvinî, Şad-bahr Zenhervani, Ebu'l-fetuh Askalanî, Ebu'l-ziyad Şirazî, Karğa ve Mesture, her biri zamanın büyük yılanı ve çöl aslanı gibi savaştılar. Yirmi dört bin ayyar meydana yetişip gelmişti. Hançer kullananlar, ʿUbeydek'in ordusuyla vuruştular. Havariclerin kanı nehir olup aktı. Hz. İmam, piyadeler geri dönsün diye adam gönderdiler. **[267]** Mahan; Ebu'l-fevaris piyadelerini geri çekmiş. Neşeli ve memnun bir şekilde iyi zaman geçirerek imama hizmet etmeye geldiler. Hz. İmam, Ebu'l-fevaris'in alnını öpüp iltifatlar ettiler. Emirlerin hepsi güzel ve aferin diye seslendiler. Kıssa: Hz. İmam, o köpek yavrularını ağaç dibine göndermiş. Şemr'e, ʿUbeydek'in oğlunı, babasına gösterip seslendiler. Ey ʿUbeydek sen ʿAliye'l-murtaza'nın oğluna acımadın. Bak, senin oğluna neler yapıyorum deyip okla ağzını vurdu. Ok arkasından çıkıp ağaca saplanıp kaldı. ʿUbeydek'in aklı başından gidip yere düştü. Bir müddet sonra kendine geldi. Hz. İmam, ok yağmuruna tutun diye emrettiler. Behram İbn Mahan Sevri, sancağın dibindeydi. Meydanda atıyla oyunlar yaparak Hz. İmam'ın huzuruna gelip şu beyti okudu. Beyt: Ey hükümdar ömrün bin yıl olsun. Allah'ın kaderinde seninle bin yıl olsun. Bir yıl bin ay, bir ay bin gün olsun. Bir gün bin saat, bir saat bin yıl olsun. Senin iyilik saçmanın maksadı nedir, dediler. Ey imam hazretleri bir isteğim var. Savaş meydanına çıkıp çok sayıda havarici cehenneme göndermek niyetindeyim, dedi. İmam, izin verdiler. Meydana çıkıp adam çağırdı. ʿUbeydek: Bu kimdir, diye sordu. Ayyarlar: Horasan padişahının oğludur, dediler. Kendisi Belh'in hakimidir. Adı Behram'dır. ʿUbeydek, ben hiçbir şeyden korkmuyorum. Onu benimle buluşturacak kimse var mı, diye sordu. Yiğitlerden biri ona gerekli karşılığı verip başını bana getirirse meliklere yaraşır kaftanı Yezid'den alıp ona vereceğim. Rütbesini yükselteceğim, demiş. O bahtsız, haram yiyici Varaka Şami, bu sözü duyunca gidip önünü kesti. Ey çocuk, dedi. Bu nasıl savaştır? Görünüyorsun. Yezid'den yüz çevirip onun kapısına baş kaldırıyorsun. Şimdi de seni ʿUbeydek'in huzuruna götüreyim. Kabahatinden dolayı affını dile, dedi. **[268]** Emirin oğlunun keder ateşi parladı. Ey köpek yavrusu, nasihat için mi; yoksa savaşmak için mi

meydana çıktın, dediler. Eğer nasihat için geldiysen cevabını vereyim demiş. Bineği sürüp bir kez öyle vurdular ki mızrağın dişi sırtından çıktı. Cehenneme gitti. Onun arkasından Server İbn Varaka yetişti. Kılıç savurdu. Emirin oğlu, kılıcını kaldırıp öyle vurdu ki başı tepesinden iki parçaya ayrıldı. Onun arkasından Laʿim İbn Varaka gelip kemendini kalkanın üstüne halka halka yapıp attı. O melunun kemendinin birçok halkası, Emirin oğlunun boğazına takıldı. O köpek, atını döndürüp gitti. Behram, arkasından bineğini sürüp öyle vurdu ki kılıcı kemerini kesince belinden yukarısı yere düştü. Yarısı binekte kaldı. Korkudan, başka hiç kimse meydana giremedi. Havariclerin safının [etrafı] çevrildi. Emirin oğlu, nara atıp; Ey faydasız köpek sürüsü, savaş meydanında benim karşıma niçin çıkmıyorsunuz, dediler. Eğer bir kişi olarak korkarsanız yüz kişiyle gelin! Eğer gelmezseniz şimdi bakın görün! Önceden niçin endişelenmediniz? Mustafa'nın evladına kılıç çektiniz. Bakınız, kendi ölümünüzü kabul ettiniz. ʿUbeydek endişeli bir şekilde; Benim gönlümü memnun edecek üstün bir yiğit var mı, deyince Allah'ın lâneti Ahmer İbn Hicaz, ben gideyim, dedi. Falan yere ordu gönder. Ben onu hîle ve aldatmacayla oraya çekip orada işini bitirelim, demiş. Lânetli ʿUbeydek, dinsiz kafir, önden bin kişi gönderdi. [Ordu] gidip gizlendi. Ahmer İbn Hicaz, meydana çıktı. Behram'ın önünü kesti. Heybetli şekilde bağırdı. Ben, **[269]** Ahmer İbn Hicaz'ım. Seninle burada savaşmam. Eğer ben galip gelirsem seni ordun kurtarır. Eğer sen galip gelsen, beni ordum kurtarır demiş. Bu ikisi meydandan dışarıya doğru bir süre yol yürüdüler. Şehir gözden kaybolduktan sonra, o soyu belirsiz, Behram'a bir kılıç salladı. Behram savuşturup ona kılıç salladı. O sinsi soyu belirsiz kaçıyordu. Şehzade Behram, binek hayvanını sürmüş. Üç fersah mesafedeki yola gittiler. Aniden, on bin havaric çok geçmeden çıkıp Behram'ı kuşattı. Şehzade ah çekip o işe yaramazlara karşı vuruşmuştu. Öğle namazı geçmişti. Şehzade daraldı. İhtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına yalvardılar. İlahî, âcizlerdenim. Belâ girdabına düşmüşüm. Beni kurtarıver, demişlerdi. Çöl tarafından topluluk ortaya çıktı. O topluluk arasından otuz bin kişilik ordu çıktı. Siyah giysili ordunun tamamı hücum etti. O saldırıda beş bin havarici cehenneme gönderdiler. Beş binini de esir edip bağlayıp getirdiler. Akşam namazı vakti olmuştu. Emir Mahu, Şehzade, karanlık olunca piyadeleri çöle göndermişlerdi. Karanlıkta bir topluluk ortaya çıktı. Siyah giyimli otuz bin kişilik ordu göründü. Üç Şehzade geldi. Behram Şah, Ahmer İbn Hicaz'ın boynuyla elini bağlamışlardır. Hz. İmam'a haber verdiler. Bu gençler [sizin] erkek kardeşlerinizdir, demişler. Biri Ömer ʿAli, biri, Caʿfer ʿAli, diğeri Fazl ʿAli demişler. Batıdan gelmişlerdir. Hz. İmam emirlere, padişahlara ve orduya karşılamaya gitmelerini emrettiler. Kendileri atlı askerlerin safına gittiler. Yas töreni hazırladılar. Dönüp

ordugaha geldiler. Ahmer İbn Hicaz'ı bağladılar. Ömer ʿAs'ı getirdiler. Ağlayarak imamın, emirlerin ve şehzadelerin ayaklarının dibine düştüler. İnleye inleye ağladılar. Bundan sonra on gün yas tuttular. Yiyecek ve su verip Kur'an'ı hatmedip sevabını şehitlere bağışladılar. Ahmer'den çekinmediler. Sindi **[270]** Ayyar gelerek onu kurtarıp götürdü. Hiç kimsenin haberi olmadı. Şehzadeler tüm hediyeleri batıdan getirmişlerdi. Hz. İmam, hepsini orduya paylaştırıverdiler. İmam Şehzadelere Hz. Yusuf'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- otağının yerinde yer gösterdi. Herkes kendi makamına yerleşti. Hz. İmam, Ömer ʿAs'a doğru seslendiler. Ne sebeple Yezid-i Pelid'e bağlılığını bildirdin, dediler. Ağlayarak; Ey İmam, Yezid, Muʿaviye'nin mezar çukurunu kazdırmış. Benim babamı sen mezara yerleştir, dedi. Ben de yerleştirdim. Ama çıkarken Yezid-i Pelid başıma kılıç çekti. Bağlılık bildirmemi istedi. Ben de çâresiz kaldım. Ama bunun işlerinden hiç haberim yoktu, dediler. Hz. İmam; Sizi öldürürdüm ama sizi halkımdan yaptım, dediler. Şimdi siz gidip İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in Ehlibeyt'ini Yezid-i Pelid'in tutsaklığından kurtarıp salıverin! Ömer ʿAs kabul edip bağlılık yeminini yenilediler. Hz. İmam dönüp şimdi de müslümanların üstüne tekrar ordu gönder, dediler. Onu kabul ettiler. Her ne iş yaptılarsa hepsinden pişman oldular. Şam yönüne doğru yola çıkıp Şam'a ulaştılar. Yezid'in huzuruna çıkıp olan biteni anlattılar. İmamın ordusunun mahiyetini anlattılar. Hz. Yusuf'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- otağını anlattılar. Ayakta tutmak için kimsesiz otağın yerine on iki bin kişi gerek dediler. Ama imamın ordusunun sayısı yeterli değildir. Ey Yezid, senin fikrini yapmaktan başka çâre yoktur! Bütün işlerini ben yaptım. Bugün veya yarın senin başına ne olaylar gelir acaba, dedi. Yezid, başını aşağı eğdi. Bir süre sonra başını kaldırıp bu işin hazırlığı için ne gerekiyor, dedi. Ömer ʿAs: O iş kolay, dediler. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in zincirini çözüp güzel elbiseler giydirip hoş iltifatlar edip özürler dileyip gönlünü **[271]** hoş tutmuş. Taş işçisi köleler o cömert ehli kişinin evlatlarıdır. O hâlde şehitlerin başlarını teslim edip Hz. İmam Muhammed Hanifiye'ye göndersen. O fitneler susturulamazsa savaş çıkar, dedi. Yezid razı oldu. Ama Mervanı Hakim, Ömer ʿAs'a bakıp yüksek sesle; Senin dediğin, bu Zeyne'l-ʿAbidin'i gönderme işi uygun değil! İmam Muhammed Hanifiye nerede olursa olsun İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i destekler. Onu tahta oturttuğunda babasının kanının öcünü alır. Kandan geçse, hilafet davasından vazgeçmez. Dünyada onun kullarının, ecdadının sevenleri sonsuz derecede çoktur. Ona bağlılıklarını bildirirler. O zaman, Yezid'in idaresinde bozulmalar olur. İmam Zeyne'l-ʿAbidin, hilafete oturunca Yezid'i uzaklaştırmak için çabalarlar. Her türlü güçlük, İmam Hüseyin'e Muaviye'den dokunmuştu. Bu şekilde de devam ederler. Ömer ʿAs: Ey Har, aklında yine nasıl bir düşünce var, dedi. Bu âlemdeki

bütün fitneleri sen yaptın. Kan dökülmesine sen sebep oldun. Şimdiye kadar, âlemde ateş yakmaya son vermedin. Âlem yıkıldı, dinler bozuldu. Mervan-ı Har: Kendin konuşmazsın. Yine kimseyi de konuşturmazsın. Bana bozguncu diyorsun. Kendin bozgunculuk yaptığını aklına getirmiyorsun. Muaviye kendi tarafından seni görevlendirdi. ʿAli -Allah yüzünü şereflendirsin- Tavk İbn Kenane'nin ve bütün Haşim oğullarından ve Ümmiye oğulları topluluğundan geldiniz. Tavk İbn Kenane, minbere çıkıp ʿAli'yi görevden aldı. Sen Muaviye'yi görevden alacaktın. Görev verdin. Arada bu bozgunculuklar çıktı. Sen izleseydin. Allah'ın takdiri hangi tarafta olurdu. Yezid'in topluluğundan bağırtı geldi. Tavk İbn Kenane utandı. Yezid-i Pelid, bu sırrın ortaya çıkacak gibi olduğunu düşündü. Yezid, hilafet'in ʿAli'nin hakkı olduğunu anladı. Her ikisine, şimdi sessiz olunuz diye seslendiler. Bunlar silahlandılar. Yezid, erkek kardeşine gitti. Üç gün oluncaya kadar çıkmadı. Can korkusuna düştü. Dördüncü **[272]** günde Yezid'i, sevgi gösterisiyle yakınları tahta çıkartıp oturttuktan sonra Ömer ʿAs: Keşke İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i, İmam Muhammed'e göndermesen, hiç olmazsa onu tutuklamasan! Bilinmesi için, sokakta ve çarşıda kendi istediği gibi gezinse, dedi. O zaman Yezid kalktı. Boynuna kılıcını astı. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in karşısına çıkıp özür dileyip çöküp ayaklarını öptü. Ey imam, sizi ulu atanıza göndermek istiyorum, dedi. İşlerinizden dolayı yine bir bozgunculuk başlamasından korkuyorum, dedi. Şimdi kendi gönlünüzce yürüyün, kimle isterseniz onunla şehre girin, dostluk yapın! Muʿaz dedikleri bir kişi vardı. Yezid'in hizmetindeydi. Onunla beraber hanedanın dostu ve hanedanı sevenlerdendi. Bu eziyeti imama sen yaptın, dedi. Hazır ol, bir yiğit topluluğu galip gelip seni götürecek, dedi. Ondan sonra değerli pahalı elbiseleri giydirdi. Bir gün Muʿaz: Ey İbn Resulullah, Ben sizi arzunuza ulaştırmak istiyorum, dedi. Dünya işleriyle meşgul olan, savaşmayan insanlar çoktur. Ben öyle bir iş yapayım ki kimse benden şüphelenmesin. Hz. İmam ağlayıp seslendiler: Allah sana hayırlı mükafaat versin.[609] Hanedanı sevenlerin erkek kardeşliğini yerine getirdin. Sonrasında, ecdadımın önünde bu güzelliği siz yaptınız. Ben babamdan, annemden ve soyumdan bu sevabı sizin sayenizde alıyorum. Dönüp; Beni niçin götürüyorsunuz, dediler. Muʿaz: Ey İbn Resulullah, falan yerde mescidin yakın olduğunu düşünüyorum, dedi. Tünel kazıyorum. O tünelin ucunu mescide ulaştıracağım. Hatip minbere çıkıp kısa süreliğine de olsa hutbeyi okuyayım derse, okumasına izin vermeyin! Kendiniz çıkıp hutbeyi okuyun! Hanedanınızı övün! Yezid'e tâbi olanları suçlayın! Ben, Hüseyin'in oğlu Yezid'e ihanet etti, diye bağırınca

[609] Hadis: Tirmizî, Birr 86, [2036]

siz tünelin içine girin. Ben gidip minberin ayağını kırarım. Minberin ağacı **[273]** kırılınca tünelin girişi kapanır. Tünele girmek için yol bulunamaz. Ben o ağacı almak için hîleler yaparım. Onlar ağaçları alıncaya kadar önce kendim girerim. Yavaşça adım atarım, dedi. Siz tünelin ağzından çıkıp benim evime gidin. Gizlenin. Ben günlerce beklerim. Fırsatını bulunca imama doğru gideriz. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin; Muʿaz'a hayır duâ ettiler. Muʿaz, kölelerine seslendi. Gece gelip tünel kazdılar. Tünelin ağzını güzelce kapattılar. Cuma namazı için ezan okudular. Şam halkı namaza hazırlandı. Hatip, minbere çıkıp hutbe okudu. Hz. İmam mübarek ayaklarını minbere koyup hutbenin asasını elinden alıp seslendiler. Ey hatip sen bir süre otur. Hutbe okuma işini benden daha iyi bilemezsin deyip minbere çıktılar. La ilahe illallah Muhammede'r-resulullah, dediler. Mescit ahalisinden bağırtı geldi. İmam: Peygamber benim soyumdandır, dediler. Onlara ümmet olmakla meşgulsünüz. Şam halkından tekrar bağırtı çıktı. Peygamber'in evladına sınırsız övgüde bulundular. Yezid'i suçladılar. Yezid: Yakalayın, diye seslendi. ʿAli'nin oğlu, Hz. İmam çarçabuk minberden inip tünele girdiler. Tünelden çıkıp Muʿaz'ın evine girdiler. Muʿaz çığlık attı. Halife Yezid'e ihanet edildi, diyerek herkesten önce minbere gelip minberi sakat bıraktı. Minber parça parça oldu. Ağaçlar tünelin ağzını kapattı. O ağacı tünelin ağzından alıncaya kadar hîleler yaptı. Muʿaz'ın kendisi de tünelin içine girdi. Başkaları da tünele girdi. Yavaşça adım atıyorlardı. Başka kimsenin önüne geçmesine izin vermiyordu. Halkın tamamıyla tünelin diğer tarafından çıktı. İmamdan hiç iz yoktu. Şehrin tamamına duyuru yaptırdı. Halk aramaya çıktı. Hiçbir tarafta bulamadılar. Şehrin kapılarını kapattılar. Kendisi de halkı cezalandırdı. Şehrin büyüklerini çağırıp soruşturdu. Hepsi bu işten haberimiz yok, diye yemin ettiler. Üç gün geçti. Yezid endişelendi. Karamsarlığa kapıldı. Mervan-ı **[274]** Har'ı çağırıp benim işimi çözüme kavuşturamaz mısın, dedi. Mervan-ı Har: Ben, Ömer ʿAs'ın sözüyle iş yapma, demedim mi, dedi. Onun hazırlığı yetersizdir, dedi. Şimdi de bütün yollara adam koy. İmam Zeyne'l-ʿAbidin henüz hiçbir yere gidemez, şehirdedir. Şehri araştırmak gerek. Ama bunun Muʿaz'ın işi olduğunu düşünmekteyim. Onu çağırıp cezalandır, demiş. Yezid, Mervan-ı Har'ın sözüyle Muʿaz'ı çağırdı. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in yerini elbette sen bilirsin, dedi. Nerededir, söyle! Muʿaz, subhanallah dedi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin yok olduğundan beri senin yüzünden ben de durup dinlenmedim. İyi bir şekilde yatmışlığım ve yemek yemişliğim yok. Sürekli olarak detaylı bir şekilde araştırmaktayım. Sen de endişe et. Ben de bu gayret ve çabayla belki bu zor iş kolaylaşır, diyeyim. Mervan, Muʿaz'ın sözüne Yezid'in aldandığını gördü. Mervan, Yezid'in kulağına seslendi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin sana, senin ömrün iki yarım yıl demişlerdi. Benim ömrüm ne kadardır, diyerek Muʿaz'a

sor, demiş. İzin ver, gidip İmam Zeyne'l-ʿAbidin'den sorup sana cevap versin. Ondan emaneti almak kolaydır dedi. Yezid, Muʿaz'a bakıp Benim ömrümün ne kadar olduğunu bul, dedi. Eğer bulmazsan seni öldürürüm, dedi. Muʿaz, soruya subhanallah bulunamaz diye cevap verdi. Bana ne düşmanlığın var bilmiyorum. Bana asla böyle bir soru sormazdın. Galiba ayyarlar dinî nitelikte bir soru sormuşlar. Senin ömrünün ne kadar olduğunu ben nereden bileyim. Mervan: Emire'l-fasıkin'in sözü gecikmesin, cevap ver, dedi. Muʿaz: Bütün meliklerin vezirisin, sen cevap ver, dedi. Mervan: Benden soran yok, senden soruyor, dedi. Yezid: Eğer cevap vermezsen öldürürüm, dedi. Muʿaz: Bu köpek düşmanlık yapmaktadır, kolay kolay bırakmaz, demiş. Çâresiz kaldı. Ey Yezid, bana izin ver, gidip âlimlerden sorup [dönüp] cevap vereyim, dedi. Yezid üç günlük süre verdi. **[275]** Muʿaz, kaygılandı. İmamın karşılarına gelip olayın açıklamasını yaptı. İmam, Yezid'in ömrü iki yarım yıldan fazla kalmamıştır deyince Muʿaz mutlu oldu. Yezid karşıdan gelip senin ömrün iki yarım yıldan fazla kalmamıştır dedi. Yezid; Bu sözü İmam söylemiştir, imamdan başka biri bu sözü bilemez, deyip Muʿaz'ı sakladı. Kendisi Muʿaz'ın sarayına gitti. Muʿaz'ın kölesini tutup sordu. O kölenin gönlünde nefret vardı. Yezid'i görünce gelip Yezid'in kulağına, imam falan yerde diye söyledi. Yezid geri gelip Mervan'a emretti. İmamı bulup getirdi. Muʿaz'ı şehit etti. İmamı yine hapishaneye atıp tutsak etti. Ondan sonra bu köpek orduyu tekrar toplama fikrine döndü. Kıssa: İki asker muazzam savaş ve mücâdeleyle karşı karşıya geldiler. Bu köpek yavrusu Mülcem İbn Kehrem, Hoca İmadeddin'in kendisinin yerine hükümdar olduğunu işitti. Hilye'de Hoca İmadeddin'den başka kimse yokmuş. Babasının türbesinde otuz beş bin kişiyi toplayıp Hoca İmadeddin'in üzerine hücum edip şehri aldı. Hoca İmadeddin, imama bir piyade gönderip kendi durumunu anlattılar. Piyade, imamın huzuruna varıp gerekli hizmeti edeple yerine getirdi. Mektubu verdi. İmam okuyunca gözünden yaşlar akıp ağladılar. Ey dostlar ve ey hanedanın dostları biliniz dediler. Erdemsiz köpek, cahil Mülcem İbn Kehrem, ordu hazırlayıp köleleri çâresiz bırakıp hocaları sıkıntıya sokmuştur. Müslümanları gidip havariclerin elinden kurtaracak bir yiğit var mı, diye sorunca Behram Şah ayağa kalkıp imama duâ ettiler. Ben gideyim deyince imam ona hayır duâ ettiler. Belhli kılıç ustası, hepsi savaşa gönüllü otuz bin savaş görmüş yoldaşı alıp yola çıktılar. Ebu'l-fetuh Ayyar elleri dizginlerde, menzili geçip Fırat kıyısına yetiştiler. Şehzade, Ebu'l-fetuh'u gidip haber alsın diye önden gönderdiler. Mülcem İbn Kehrem geldi mi yoksa **[276]** gelmedi mi, diye sormuş. Sen gelince biz burada savaş silahlarını hazırlayıp düzenleyelim. Ebu'l-fevaris atlı asker akını hazırlattı. Âlemin gecesinde Ebu'l-fetuh girdi. Şehzade Mülcem geldi mi yoksa gelmedi mi diye sordu. Ebu'l-fetuh: Ey dünyanın

hükümdarı, Mülcem İbn Kehrem şimdi atasının türbesindeymiş. Hocalar korkup adam göndermiş. Behram güzel zaman geçirmiş dediler. Burada avcılık yapacak yer var mı? Av avlayalım. Ebu'l-fetuh, filan yerde kül rengi at çoktur dedi. Ben burada hiç kül rengi at görmedim. Şöyle güzel bir avcılık yapalım diye arzuluyordum, demiş. Ordu burada dursun. Ben size önderlik yapayım, dedi. Şehzade kabul edince bir yere gidip bir kuşa attılar. Ebu'l-fetuh odun toplayıp kuşu kebap yapıp Şehzadenin önüne koydu. Şehzade iki lokma kebap yiyince kendinden geçip yattılar. Kilime sarıp sırtına kaldırıp ʿUbeydek'in askerine doğru yola çıktı. Bu soyu belirsiz, ayağı çabuk ayyardı. Kılık değiştirip Ebu'l-fetuh kılığına girmişti. Behram'ın ordusu, şehzade gelmedi, bekliyoruz dediler. Biz ne bilelim. Kendin gelip ava götürmedin mi? Ebu'l-fetuh'un başından duman çıktı. Rakipler benim kılığıma girip Şehzadeyi götürmüş, demiş. Hemen orduyla ormana baktılar. Şehzadeden hiçbir iz ortaya çıkmadı. Ebu'l-fetuh hareket etti ama [sadece] ateş yakılmış yeri görmüş. Ayyarlar, kebaba aklı baştan alacak ilaç katıp şehzadeyi getirmişler. Şehzadenin atının otlamakta olduğunu görürler. Ebu'l-fetuh: Ey müslümanlar, sizler ordugaha gidiniz dedi. Ben şehzade hakkında doğru haber getireyim, deyip yola çıktılar. Ağlayıp inleyip başını açıp yakasını yırtıp imamın huzuruna gelip başından geçeni anlattı. Emir Mahu ve bütün emirler karamsar ve perişan oldular. Ebu'l-fetuh **[277]** sizler dert etmeyiniz dedi. Ben ʿUbeydek tarafına gideyim diyerek, ʿUbeydek'in ordusuna girip kılık değiştirip ʿUbeydek'in otağına girmişti. Hiç kimsenin haberi olmadı. Şimdi, Behram'ı buraya getirmemiştir, diye üzülüp geri dönüp gidiyordu. Ayağı çabuk ayyar gelmekte diye kavga çıktı. Örtüyü, kilimi sırtına atmıştır. Ebu'l-fetuh hemen dönüp ʿUbeydek'in otağına gelmişti. Ayağı çabuk ayyar, Şemr-i Laʿin, Ömer Nahs, Yezid-i Havli'ye övgüde bulunup örtü, kilimi ortaya koydu. ʿUbeydek gülerek; Ey komutan o nedir, dedi. O: Horasan'ın çocuğudur, dedi. Meydanda ne kadar yiğidi öldürmüştür. Behram İbn Emir Mahu Suri'dir dedi. ʿUbeydek: Bunu nereden bulup esir aldın, diye sordu. Hilye'de orduyla giderken Kerbelâ ormanında yakalayıp esir aldım, dedi. Kendine getirin, diye emretti. İlacın etkisinden uzaklaştırdı. Şehzade gözlerini açıp baktı. Başka bir tavırla ah çektiler. Esselamu ʿaleyküm dediler. Benim selamım hilafet'in Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in hakkı olduğunu bilen kişiyedir, dediler. Dönüp beni buraya kim getirdi, diye sordular. Ayağı çabuk kişi: Ben getirdim, diye cevapladı. Ey Horasanlı çocuk kendini nasıl görüyorsun? Şehzade: Kendimi tilkinin eline düşen şaşkın bir aslan gibi görüyorum, diye cevapladı. Her ne istersen yap. Sizler öyle halksınız ki, Mustafa'nın evladına acımadınız. Sizler bana asla acımazsınız, demekteydiler. Lânetli ʿUbeydek, el uzatıp ok ve yayını alıp şehzadenin göğüs kafesine bir ok atar. O sırada öfkelenmiş bir

yiğit gelerek şehzadenin bağlandığı düğüme öyle vurdu ki düğüm parça parça oldu. Şehzade tutsaklıktan kurtulup havariclere hücum ettiler. Savaş yapa yapa ʿUbeydek'in yerine, kendi tahtına çıkmış. ʿUbeydek'i kuşağından tutup tahttan indirdiler. Kapıya doğru yürüdüler. **[278]** Düğüm bağı dağılınca yere düşmüş, kaçmış. Şehzade oradan çıkınca ʿUbeydek'in atının orada durmakta olduğunu gördü. Kendini atın üstüne çarçabuk atmış. Şehzade iki havaricle savaşmaktan çok bunaldılar. En sonunda ihtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına yalvardılar. Birden çöl tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Yirmi parça sancak göründü. Emir Musib Gazi yirmi kişilik hazırlıklı kıtayla, iri cüsseli hançer kullananlarla gelip havariclerle çarpıştılar. Yine başka emirler, padişahlar ve komutanlar hep birden pek çok savaşa girdiler. Yirmi bin soysuzu cehenneme gönderdiler. Beş bin havarici esir ettiler. Hz. İmam tarafına yola çıktılar. Hz. İmam, haberdar olup ordunun tamamına bunları karşılamak için emir verdiler. Sevinçli ve mutlu olarak oturmuşlardı. Ama ʿUbeydek dert ve kederden ölecekti. Mülcem İbn Kehrem otuz bin bahtsızla Hilye'ye sokmadı. Hoca İmadeddin kaleyi güçlendirip Allah deyip oturmuşlardı. Bu bahtsız, hoca'nın düşüncesini öğrenmek için elçi gönderdi. Eğer Muhammed Hanifiye'yi koruyacak olursan ben hayatta olduğum sürece padişahlık kimseye nasip olmaz. O yapayalnız kalacağı öyle bir yere denk gelmiştir ki oradan canlı kurtulamaz. Bir yere de kaçamaz. Bu ordu, bana babam soyumdan miras kalmıştır. Hoca kaleyi bana versin! Eğer kabul etmezse ne çekecekse kendi ettiğinden çeksin! Hoca, akla aykırı söz söylemiştir, dedi. Mülk, Allah'ın mülküdür. Kime verirse kendisi verir, demiş. Havariclerin üzerine çok miktarda ok yağmuru attı. Mülcem İbn Kehrem, hîle yapmanın değişik yollarının olduğunu düşünmüş. Güçsüz tüccar bana kılıç çekecek, dedi. Bu durumda [olmam] onun için hayatta olmamdan biraz daha iyidir, demiş. Ordusunu silahlı ve donanımlı hâle getirmiştir. Hilye şehrine gelip sancakları dikti. Kaleye yürüdü. Kendisi hendekten koşarak sıçrayıp geçmiş. Sopasıyla kapıya vurup parçalar. Her ne kadar müslümanlar mızrakladılarsa da geri dönmedi. En sonunda müslümanlar duâya başladılar: Ey Allah'ım kurtarmaya ve yardıma hazırsın. Ey sebeplerin arkasındaki sebep. Ey **[279]** kapıların anahtarı. Biz çâresizleri bu bahtsızların elinden kurtarsan, demiş. Beyt: Bir karınca Allah'a çok ağlamaktaydı. Çölün eteklerinden gelmekteydi. O topluluğun içinden genç bir piyade çıktı. Kirpikleri uzun, kamış gibi düzgündü. Kirpiklerini kırpıştırdığında ise yer ve gök titrerdi. Keçe kaftanı sırtında, zincirli kemeri belinde, omzunda asası, başında sarığı vardı. Herkes ona hayrandı. Mülcem İbn Kehrem, önce o kişinin cevabını vereyim, sonra kaleyi alayım, diyerek hücum edip dönerek diğer tarafa geçti. Atına bindi. Ordusunu hendeğin kenarına getirince kendisi sancağın dibine geçti. O piyade, heybetle

nara atmıştı. Sancak titredi. Savaş meydanına girip asasını gökyüzüne attı. Gözlerden kayboldu. Yine tuttu. Sancağı dalgalandırdı. Savaş meydanına savaşçı çağırdılar. Mülcem'in ordusundan her kim meydana girdiyse öldü. Bu şekilde yirmi komutanı cehenneme gönderdiler. Mülcem gücünü kaybetmiş şekilde meydana girdi. Ey başsız ve perişan genç, dedi. Ey evsiz deli! Bu senin yaptığın nasıl zulümdür! Adın nedir? Nereden geldin? O, zamanı geldiğinde adım ortaya çıkar. Bu benim elimdeki asayı elimden al, demiş. Mülcem tarafına yola çıktı. Mülcem: Ey adı olmayan yiğit, benim bu kılıcımı al, dedi. Mülcem tarafına yola çıktı. Asayla Mülcem'in kılıcına vurup parça parça etti. Dönüp miğferine asayla öyle vurdular ki [ruhu] cehenneme gitti. Atını döndürüp sürerek kapıya ulaştılar. Kalenin içinden tekbir ve salavat sesleri çıkarken müslümanlar o bağırtılar içinde hayır duâ ettiler. Davulu coşkuyla çaldırdılar. Allah'ın birliğine inanan o piyade, asayla havaricleri bölük bölük cehenneme gönderdiler. O, otuz beş bin havarici yalnız başına parça parça ettiler. Hoca bundan sonra kapıyı açtılar. Hilye ordusu bu havariclerle vuruştu. Mal ve mülklerini ganimet edinip komutanlarını esir aldılar. Ganimet olarak otuz bin at aldı. Sayısız başka mallar aldılar. O yiğidi saygı ve hürmetle şehre soktular. Hoca'ya sordular: **[280]** Ey evin evladı, hangi gül bahçesinin gülüsünüz? Bu yiğit: Ey Hoca, Ben Şir Saluk'un oğluyum. Benim adıma ʿAli-yi Divane derler. Babamı Şemr-i Laʿin şehit etti. Beni alıp Yezid'in huzuruna götürdü. Gözlerime mil çektirip beni çöle, bozkıra attı. Bir komutanlar topluluğu beni Medine'ye götürdüler. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- türbelerinde bir yıl kalmak zorundaydım. En son Hz. Muhammed Mustafa'dan -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- nazar aldım. Hazret, mübarek ağzının suyunu gözüme sürdüler. Gözüm açıldı. Ondan sonra, bu yerden kalk, Malik Ejder'in mezarına git, dediler. Orada zincir kuşağı var, onu al. Oradan Abdullah Ensari'nin huzuruna git. Keçe kaftandan zırhı var. Onu getir. Oradan mezarlık koruluğuna, Abbas'ın kabrine git. Hz. Osman'ın asası, Nuh'un gemisi vardır. Onu al. Oradan Hilye'ye git. Âcizlere hemen yardımcı ol, diye söylemişlerdi. Günlerce Hilye'de kaldıktan sonra en sonunda Hilye'ye adam yerleştirmiş. ʿAli-yi Divane üç bin kişiyle Kerbelâ yönüne doğru yola çıktılar. Ama hazret savaş davulu çaldırdılar. İki ordu, saflarını düzenlediler. Darir Hazaʿi'den izin alıp savaş meydanına çıktılar. Oyunlar gösterip nara attılar; Ey ʿUbeydek Ziyad ve ey soysuz köpek, ben Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- gözünün bebeğiyim bil, dedi. Bu gün meydandan acı ve eziyeti güç kullanarak gönder! Bilinmesi için sizlere, işin gücün nasıl yapılacağını göstereyim. Bilal İbn Taruk'a izin verip zaman tanıdı. Bilal İbn Taruk, Darir Hazaʿi'nin önünü kesti. Ey tüccar, kendi

değersizliğini unutup kendine padişah deyip emirlerin katarıyla gelmişsin. Yezid'e karşı kılıç çekip asi olmuşsun. Darir Hazaʿi: Ey soyu belirsiz, utanç ve nasihat için mi yoksa savaş için mi geldin, dedi. Ey soyu belirsiz, **[281]** nasihatını ne zaman işiteceğim, dediler. Bilal öfkelenip Darir Hazaʿi'ye kılıç salladı. Darir Hazaʿi kılıcının arkasıyla öyle vurdu ki kırılmış parlak şişe gibi parça parça dağıldı. Darir Hazaʿi kılıçla başının tepesine öyle vurdular ki başı iki parçaya ayrıldı. Onun arkasından Helak girdi. Mızrak attı. Darir'in mızrağını görmeyince öyle vuruldu ki, göğsünden girip arkasından çıktı. Onun arkasından Cerrar İbn Har gelip süngü attı. Onun silahından korunup kuşağından tutup eyerinden kaldırıp öyle vurdu ki cehenneme gitti. Havariclerin ordusu esir alındı. ʿUbeydek sürekli vaatte bulunuyordu. Hiç kimse savaş meydanına çıkmadı. Yedi kalkan altın, değerli kaftan, pahalı şeyleri getirmelerini emretti. Hangi adam bu kumaş satıcısını tutup bana getirirse, ona veririm dedi. Fazl İbn Taruk izin alıp meydana çıktı. Darir'in önünü kesti. Ey kumaş satıcısı, dedi. Senin yaptığın bu iş nedir? Başkaları utanıp buraya gelemedi. Kendini unuttun. Şimdi bak sana ne yapıyorum! Bir kişiye iki kişinin gelmesi hangi yiğidin işidir? Arkandaki kimdir? Darir arkasına baktı. O sinsi soyu belirsiz, kılıçla vurdu. Allah'ın birliğine inanan o temiz inançlı miğferinin miliyle dört komutan öldürdü. Beyninden keder dumanları tüttü. Yüzünden ve gözünden kanlar aktı. Beyt: Başında o düşmanın kılıcından gelen yara. O kan girdabı akıp dereye dönüştü. Etrafında bir kan girdabı oluştu. Huzur veren arkadaşları kan girdabı gibi etrafına toplandı. Darir; çâresiz başını eyerinin kaşına koyup atının yelesini tuttu. At, İslâm ordusu yönüne doğru yola çıktı. Fazl, düşmanın büyük yara aldığını bildi. Arkasından tekrar yaralayıp işini bitireyim diyerek bineğini sürdü. Birden, Allah'ın emriyle bir topluluk ortaya çıktı. O topluluğun arasından üç bin **[282]** kişi ve bir de piyade -el ʿucube- ortaya çıktı. Keçe kaftanı sırtında, kızıl sarık başında, zincirli kemeri belinde, bin tane âsâ benim elimdedir. Hemen yetişip gelip Fazl'ın önünü kesti. Fazl'ın başına asayla öyle vurdu ki sürme gibi parçalanıp dağıldı. Darir Hazaʿi'yi alıp İmam tarafına yola çıktı. Gelip imamın üzengisini öptü. İmam, Darir Hazaʿi'yi Emir Musib Gazi'ye emanet ettiler. Hz. İmam: Ey genç nerelisiniz, diye sordular. Ey İmam sizin hizmetkârınızım, diye cevapladılar. Şir Saluk'un oğlu, Şemr-i Laʿin babamızı şehit etti. Beni tutup tutsak edip Yezid'in huzuruna çıkardı. Yezid benim gözüme mil çekip bir çöle attı. Bir tüccar kafilesi beni Medine'ye götürdüler. Bir yıl ravzayı mübareğe komşu oldum. O peygamberlerin sultanı Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bana bakıp bu elbiseleri ve bu asayı, hepsini bana hediye ettiler. Sizin hizmetinize gönderdiler. Adım ʿAli-yi Divane'dir, deyip

ağlamış. Karga ve Mesture denen iki kardeşim vardı. Benden ayrı kaldılar, dedi. Ne oldular, ben bilmiyorum, dedi. İmam, onlar esenlik içinde benim hizmetimde ordugahta kaldı, dediler. ʿAli-yi Divane sevindi, mutlu oldular. Bundan sonra İmam tekrar davulcu gezdirip çaldırdılar. İki ordu dönerek dinlenme yerinde konakladılar. ʿAli-yi Divane, Hoca'yla imama yoldaş oldular. Onların durumuna ağlıyorlardı. Karğa ve Mesture duyup gelmiş. Erkek kardeşlerini esenlik içinde görünce akılları başlarından gidip bayıldılar. Kendilerine gelince yine ağlaştılar. Ordu da inleye inleye ağladı. Şehzadelerinin yasları için taziyede bulunmuş. Yiyecek ve su verip Kur'ân-ı Kerim'i hatmettiler. Hoca İmadeddin, ʿAli-yi Divane'ye kaftan giydirdiler. Ama ʿUbeydek kederli ve endişeliydiler. Bir piyade gelip Yezid'in karşısından sana yardım ulaştı. Yüz yirmi bin kişiyle bahtsız Yemenli Sinan İbn İns geliyormuş dedi. **[283]** ʿUbeydek sevinip savaş bandosunu çaldırdı. Hz. İmam: Bu davul ne içindir dedi. Salsa Ayyar: Ey İmam ʿUbeydek'e Salsa'nın karşısından yardım geldi, dedi. Bu havaricler ʿUbeydek ordusuna katıldı. Savaş davulu çaldırdı. Ordunun safları düzenlendi. Sağ, sol kanat ve ordunun arkası pusu yerinde düzene girdi. ʿAli-yi Divane, imamdan izin alıp meydana girmiş. Asasını gökyüzüne atıp tekrar tuttu. Savaş meydanına adam istedi. Bahtsız Yemenli izin alarak meydana girip ʿAli-yi Divane'nin önünü kesti, kılıç salladı. ʿAli-yi Divane, asayla kılıcını parça parça edip öyle vurdu ki [kılıç] sürme gibi dağılıp param parça oldu. Onun arkasından yine bir bahtsız Yemenli geldi. ʿAli-yi Divane'ye kılıç salladı. ʿAli-yi Divane onun kılıcını kırıp kendisini cehenneme gönderdi. Onun arkasından Mükrim İbn Şehab, İbn Hezil, Şeca İbn Ekrem pek çok seçkin havaricleri cehenneme gönderdiler. ʿAli-yi Divane savaşı kaybetmekteydi. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- şehit oldukları aklına geldi. Kendinden geçip düştü. ʿUbeydek, ordusuna emretti. Tutsak edip götürdü. O aslan kadınlar Karğa ve Mesture savaşmaya devam ediyordu. Bir yönden gelen piyadeler, savaş alanından döndürdüler. Her iki ordu dönüp otağlarına girdiler. Yaralılara merhem sürdüler. Ölülerini defnettiler. Ayyarların boyunlarını yıkadılar. Ondan sonra ʿUbeydek: ʿAli-yi Divane'yi ağır zincirle getirin, diye emretti. ʿAli-yi Divane'nin gözü hiç kimseyi görmedi. Şemr-i Laʿin: Ey Divane bu nasıl zulümlü yol, dedi. Bunlara, Yezid'in emirlerine sen selam vermedin, dedi. ʿAli-yi Divane: Sen kimsin, dedi. O: Ben İmam Hüseyin'in katiliyim, adım Şemr-i Laʿin'dir, dedi. ʿAli-yi Divane: Allah'ın yüz bin lâneti sana, ʿUbeydek'e, Ömer Nahs'a, başka havaricleree olsun, dedi. Selam, müminlere rahmettir. Havaricleree ve sizlere bağışlamasız lânet olsun. Acımasız Şemr-i Laʿin: Bizler Müslüman değil miyiz, dedi. ʿAli-yi Divane: Peygamber -Allah'ın selamı üzerine olsun-

dedi ki; **[284]** Müslüman, elinden ve dilinden müslümanların zarar görmediği kimsedir, dedi. Müslüman, müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kişidir. Sizler öyle bir halksınız ki sizin yaptıklarınızı hiçbir kafir, putperest yapmamıştır. Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- evladına Kerbelâ'da ne işler yaptınız? Allah'ın elçisi sizden usanmıştır. ʿUbeydek öfkelenmiş. Bu cemaati yakıp yıkmayacaktım, demiş. Cellat çağırdı. Cellat, başını kesmek için çöle geldi. Birden, bir taş gelip celladın başına değdi. Başı parça parça oldu. Yine bir cellat kılıç çekti. Tekrar bir taş gelip celladın alnına değdi. Canı cehenneme gitti. Bunun gibi yedi celladı cehenneme gönderdi. Ayyarlar, Kûfeliler gelip bu kötü işleri yapıyorlardı. Başka tüm havaricler kaçtı. ʿAli-yi Divane'yi tahtın önünde bekletti. Ama ayyarlar dönüp gelerek imama bağlılıklarını bildirdiler. Sabah olunca ʿUbeydek: Bu Divane'yi ne yolla öldürelim, dedi. Ömer Nahs: Türbe, dedi. Abdurrahman İbn Mülcem de bir batman yağla dağlayalım. Onu karanlığa atmak gerek. Hz. İmam'ın ordusundan hiç kimsenin haberi olamaz, dedi. ʿAli-yi Divane'yi dört bin soysuzla Safidar İbn Henzeli'nin idaresine gönderdi. O, yağı getirip dağlamış. ʿAli-yi Divane'yi mancınığa çıkarmış. Onun hata yapmasını istedi. O zaman çöl tarafından bir topluluk görünmüş. O topluluğun arasından sekiz bin kişilik orduyla tüm elbiseleri kara [olan] aydınlık gönüllü yaşlı biri ortaya çıkmış. Bu işe yaramaz kişileri mancınığın dibinden uzak tutmuş. Aslan gibi haber verince mancınığı tutup yere koydular. Safder'in önünü kesmişlerdi. Safder: Ey zayıf kumaş sen kimsin, diye sordu. Bunlar: Benim adım Hoca Ebu'l-berekat, İns İbn Malik'in oğluyum, dediler. O havaric kılıç çekti. Hoca Ebu'l-berekat, Safder'in kılıcını savuşturup öyle vurdu ki iki parçaya bölündü. O köpeği **[285]** Kur'an'daki yağa attılar. Ordusuyla savaşıp kırdılar. Kıssa: Rivâyet edenler derler ki Hoca Ebu'l-Berekat'ın bir kızı varmış. ʿAli-yi Divane'nin gözü o kızdaymış. Onun kokulu yüzüne delicesine tutkunmuş. O zaman büyük bir topluluk ortaya çıktı. O topluluk arasından Herat İbn Muʿallak ve Meyillık İbn Harare, Nevfel İbn Sipere, Kahr İbn Galib, İbn Kahr adlarındaki bu beş havaric Yezid'in karşısına yüz seksen bin kişiyle çıktı. Hoca Ebu'l-berekat, ʿAli-yi Divane'yi görüp Yezid'e bundan daha iyi hediye bulunmaz deyip ordunun safını düzenledi. Bunlar da ordunun safını düzenlediler. Kahr İbn Galib mızrak atmak için yetişip kızın önünü kesti. Kız elini uzatıp elinden mızrağını çekip alarak kılıçla cehenneme gönderdi. Bir havaric, kılıçla vurmak için ʿAli-yi Divane'yle mücâdele eder. ʿAli-yi Divane kılıcı savuşturup öyle vurur ki [ruhu] cehenneme gider. Havaricler: Böyle birbirimize ihtiyacımız var. Hepimizi kırar, dedi. Hep birlikte girmek gerek deyip saldırdı. ʿAli, Hoca Ebu'l-berekat hücum ettiler. Öyle adam adama yardımlaşarak

desteklenen savaş kaybedildi. Ama Hoca, kız ile ʿAli-yi Divane'nin savaşın ortasında kaldığını gördü. O sekiz bin kişilik ordu saldırdı. O gün, akşam namazına kadar pek çok Müslüman şehit oldu. Pek çok kişi yaralandı. İkinci gün müslümanlar sıkıntıya düştüler. Hz. Zahid, Hoca Ebu'l-berekat; Hz. İmam Hüseyin'in kabrinin olduğu tarafa bakıp gözleri yaşlı hâlde duâ ettiler. Ey Resulullah'ın oğlu deyince çöl tarafından bir topluluk ortaya çıktı. O topluluğun arasından kırk parça desenli sancak, kırk bin kişilik ordu ile hepsi siyah giyinmiş, file binmiş siyah köleler, ellerinde oklarıyla sancağın dibinde o ünlü yiğitle birlikte durmaktaydı. O yiğit sanki erkek aslan gibi geliyordu. Onun heybetinden binek taşı titreyip duruyordu. Lakin o hükümdar; kırk bin fil, beş bin deve, hepsi saten yüzlü olan tamamı batılı tüy renkli, dört yüz Çin atıyla yetişip **[286]** kainatın hocasına tekbir ve salavat gönderip hücum edip havaricleri altüst ettiler. O savaşçı, sancağın altında yürüyordu. Lânetli, dinsiz çirkin Herat önünü kesti. O köpek, on sekiz bin mızrağı bana attı. Mızrağını elinden çekip miğferinin miline öyle vurdular ki iki parçaya bölündü. Piyadeler taşla vurup Navfel'in beynini, başını darmadağın ettiler. Savaş kaybedildi. Havariclerin ordusu dağıldı. Bundan sonra Hoca Ebu'l-berekat ʿAli-yi Divane'yle görüştüler. Bunlar: Nereden geliyorsunuz, adınız nedir, diye sordular. Onlar: Biz Hindistan'dan geliyoruz, benim adım tek gözlü Tahir'dir, dediler. Bu piyade ʿAbd ʿAli Abadi'dir. Olay şöyleydi; Tahir, sahabelerdendi. Hz. ʿAli onu Hindistan'a gönderdiler. Hindu'yu fethedip Hindistan'da kalmıştı. Bir çocuk, bir serçe kuşunun ayağına ip bağlayıp Emir Tahir'in huzuruna getirdi. Emir Tahir: Ey evlat, bu canlı günahsızdır, dedi. Neden bağladın? Ben sana on pul da istersen veririm. Serçeyi bana ver, dediler. O çocuk, vermedi. Ben buna alıştım, dedi. Tahir'in karşısına bir Yahudi oturmuştu. Çocuğu çağırtıp gidip Tahir'e: Sen bana Allah yolu için bir gözünü ver deyip onu al! Ben sana serçeyi verecek değilim, diyerek öğretleyiverdi. Çocuk gidip ey Emir Tahir, dedi. Sen Allah yolunda bir gözünü oyup ver. Ben serçemi vereyim de, dedi. Emir Tahir, hemen eline bıçak alıp bir gözünü oyup verdi. O sebepten tek gözlü Tahir diyorlar. O ordu, havaricleri yakalayıp getirdiler. Ayyarlar Hz. İmam'a: Tek gözlü Tahir, ʿAbd ʿAli Abadi, Hoca Ebu'l-berekat, ʿAli-yi Divane gelmektedir, deyip haber getirdiler. İmam, emirleri karşılamaya çıkmak için görevlendirdiler. Davul, orkestra çaldırdılar. Sancak tutanlar, sancaklarını dalgalandırıyordu. Feryat, vah Hüseyin, vah şehit, **[287]** vah mazlum diye yükseldi. Hanedanın bütün sevenleri ağlayıp inlemekteydiler. Ama Ömer Nahs, Şemr-i Laʿin'e titreme geldi. Neredeyse ölecekti. Ama Emir Tahir, Hindistan'dan getirdiği hediyeleri imama hediye ettiler. İmam, orduya paylaştırıp verdiler. Ayyarlar, ʿUbeydek, zararlı gördüklerini anlattılar. ʿUbeydek, kederlendiğinden çok hata yaptı. Ne yapacağını

bilemedi. O, dertli ve kendinden geçmiş hâlde bulunuyordu. Yezid'in karşısına Fariz İbn Galtan, altmış bin kişilik orduyla geldi. Ama onun bir ayyarı vardı. Ona Hare İbn Safhan İbn Herat Borani Soluncan ʿAyyar, diyorlardı. ʿUbeydek'le görüşüp Hz. İmam'ın ordusuna gelmişti. Hz. İmam'ı bulamadı. Emir Mahu'nun aklını başından alıp örtüye, kilime sarıp onu sırtına alıp götürdü. ʿUbeydek'in önüne koydu. ʿUbeydek, onu öldürmek istedi. Herat'a, şöyle dedi: Yezid demişti ki eğer Allah'ın lütfuyla komutanı ele geçirirseniz bana haber gönderin demişti, dedi. Hemen altı bin soysuzla gönderdi. Günler boyunca hazırlattığı yere ulaştırdı. Gece yarısı olmuştu. Aziz Harun dört bin kişiyle çıktı. Emir Mahu duâ ediyorlardı. Kıssa: Abdurrahman İbn Eba Bekir -Allah ondan razı olsun- Mısır'dan otuz bin kişiyle geldiler. Bunları görüp hücum ettiler. Havaricleri yerle bir ettiler. Emir Mahu'yu kurtarıp aldılar. Hz. İmam'ın hizmetine gittiler. ʿAli El-Sabbah'ın halkı, Emir Mahu'yu rakiplerin götürdüğünden haberdar oldular. Yakalarını parça parça edip imamın huzuruna doğru yola çıktılar. Hz. İmam işitip nasıl bir olaydır diye sordular. Ayyarlar: Ey âlemin hükümdarı, komutanlar Emir Mahu'yu götürmüşlerdir, dediler. İmam ayyarları ʿUbeydek'in ordusuna gönderdiler. Ayyarlar gidip her ne kadar araştırsalar da haber alamadılar. Yine gece, Soluncan ʿAyyar kılık değiştirip Hz. İmam'ın huzuruna gelip taht üstüne yavaş yavaş çıkıp oturdu. Yüzlerinden örtüyü **[288]** kaldırdı. Bayıltmak istedi. Eğer mümkünse yapmak gerek deyip hançerini çekti. Aşağıya sallamaktaydı. Çarpışmada Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- suretleri ile karşılaşmış. Birisi yüzüne bir tokat vurunca yüz üstü yere düştü. Ey erkek kardeşim, o imam şehit oldu, duracak vakit değil, dediler. Düşman sana hücum etmiş, demiş. Cezasını verdim, bak, gör, deyip kayboldular. Hz. İmam gözünü açınca tahtın üstünde bir köpeğin yatıp uzanmakta olduğunu gördüler. Nara attılar. Emir Musib Gazi, Allahu Ekber, demiş. İmamın titremekte olduğunu gördüler. Bu nasıl bir olaydır, dediler. İkisi, Hz. İmam Hüseyin için inleye inleye ağladılar. Sabah oldu. Ayyarlara bu köpeği çıkarıp yakın diye emrettiler demiş. Ayyarlar ortada vuruşup şiirler okuyorlardı. ʿUbeydek: Bu nasıl dövüştür diye sordu. Senin için mübarek olsun, dediler. Soluncan ʿAyyarı tutunca yaktılar. Bunun savaşıdır. ʿUbeydek ah çekip kaygılandı. Et yemeyen; pislik yiyenmiş, dedi. Ben Hüseyin'i öldürmesem bu belâlara kalmazdım. Yüz bin defa, pişman olduğunu bildirdi fakat faydası olmadı. Herat: Benim adıma savaş davulu çal, diye emretti. Ben bugün Ebu Turabîlerden bir kişiyi canlı bırakmam, demiş. Davulu çok çaldırdı. İslâm tarafından da savaş davulu çaldırılınca safları düzenlediler. İki taraftan yiğitler savaş meydanına doğru yöneldiler. Tek gözlü Tahir, imamdan izin alıp meydana çıktılar. Savaş oyunları gösterip hangi soydan geldiklerini duyurdular. Meydana adam çağırdılar. ʿUbeydek'in ordusundan

Fariz İbn Galtan izin alarak, sayısız mal için sözler verdiler. İzin verdi. Fariz meydana çıkıp mızrak attı. Tek gözlü Emir Tahir mızrağını fırlatıp zamanın vuruşuyla öyle vurdular ki iki parçaya bölündü, cehenneme gitti. Onun arkasından, dönen sopa kendisine yetişmiş. Kılıç salladı. **[289]** Emir Tahir kılıcı gördü. Kemerine kılıçla öyle vurdu ki cehennem ateşine gitti. Onun arkasından Herat, Dımışk'ın önüne gelip saçma sapan sözler söyledi. Ok attı. Emir Tahir kalkan tutup kırk adet oku işe yaramaz duruma getirdi. Yine bir ok attı. Emir Tahir'in atına değince atı düştü. Bir ayağı atın altında kaldı. Piyadelerden bir ayyar gelip yaralar. ʿAbd ʿAli Abadi, emiri ata bindirdi. Emir Tahir öfkelenerek, havaricin ordusuyla hemen savaşıp ölülerden tepeler yığarlar. Hz. İmam da atla hücum ettiler. Bu iki ordu birlikte savaşa giriştiler. Akşam namazına kadar savaş kaybedilmiş oldu. Kan, nehir olup aktı. Akşam namazında birbirlerinden uzaklaştılar. Ölüleri defnettiler. Yaralılara merhem sürdüler. Hz. İmam, taht üzerine oturdular. Emir Tahir'i övdüler. Bunlara, sizler geldiğinizden beri yaraşır bir hizmeti imama göstermediniz dediler. Her kim padişahların ve emirlerin yanından gelirse hizmet edip kendisini tanıtmıştır. Sizler imamdan bu gece gözcülük yapmayı isteyiniz. Bunlar kabul edip imamdan izin istediler. Ey âlemin hükümdarı, bizler hiç nöbet hizmeti yapmadık dediler. Bu gece gözcülük yapmak istiyoruz. Hz. İmam, izin verdiler. Bunlar otağlarına gelip on iki bin kişilik orduyu düzenleyip gözcülüğe çıktılar. Mes'ud, gece yarısında emirlerin otağına geldi. Mahiyan, altı bin kişiyi yanına aldı. İsfendiyar'a altı bin kişiyle gözcülük görevi verdiler. Bunları götürüp bir kumun dibine gizlediler. Benim bağırmamla hazırlanıp kalkın. Ben gidip pek çok havarici sizlere getireceğim, dedi. Sizler savaşla meşgul olup yiğitlik gösterin. Böylece şerefiniz olur. Sadece atı kalsın, dedi. Ama Yezid İbn Haris de yirmi bin kişiyle ʿUbeydek tarafından gözcülüğe çıkıp meşaleler yakmıştı. Mes'ud'a bir piyade geldiğini gördü. Süvarilere: Bakın, diye emretti. **[290]** Nasıl piyadedir? Muhammed Hanifiye'nin ayyarlarından olmasın! Başarı gösteremez, deyince yüz havaric attan indi. Mesʿud kendini korudu. Yine bir tarafa yola çıktılar. Çok tereddüt etti. Bulamadı. Gelip ey emir çölde bir şey görünmüş, demiş. Her ne kadar araştırmışlarsa da hiçbir şey yokmuş. Senin korkundan öyle gelmiştir. Bu taraflara kimse gelemez. Ama Mesʿud, Yezid ayyar elbisesini giyip gözcülüğe çıktılar. Koyun kanını yanına almıştı. Onu başına ve yüzüne sürdü. Sesinin yetişebileceği mesafeye [kadar] gidip bağırıverdi. Ses, Yezid İbn Haris'in kulağına yetişti. Gidip bakınız, bu nasıl bir bağırtıdır, dedi. Pek çok Havaric gidip: Kimsin, bu gece yarısında niçin ağlayıp inliyorsun, diye sordu. Mesʿud: Sizler hangi halktansınız, diye sordu. Bunlar: Yezid İbn Harislerin adamlarındanız, dedi. Mesʿud, ah çekip inleyerek, bu zulmü sana kim yaptı, diye sordu.

Mesʿud: Öcümü soracak o kişi benim üzüntümü giderecek deyince Mesʿud'u Yezid İbn Haris'in huzuruna çıkardılar. Yezid İbn Haris, yüzünün tamamının kan olduğunu gördü. Bu zulmü sana kim yaptı, diye sordu. Mesʿud: Ey yiğit ben Kûfe'den geliyordum, dedi. ʿUbeydek ordusu için unun değerli olduğunu işitmiştim, dedi. Bizler on kişi olarak kırk eşeğe un yüklenip geliyorduk. Bir süre dinlenelim diyerek böylece bir yere gelip yerleşiverdik. Kazvin halkından iki yüz kişi avdaymış. Bizim un getirdiğimizi öğrendiler. Kılıç ve baltayla yoldaşlarımı öldürdü. Ben kendimi ölülerin üstüne attım. O evin kapılarının önüne koydurdu. Ben hakkımı bu zalimlerden alıversin diye kendim buradan yavaşça kalkıp Irak emirine gittim. Yezid İbn Haris: Irak emirine bu nefret işlerini söyleyip rahatsızlık vermek gerekmez dedi. Ben gidip o **[291]** edepsizlerden öç alayım deyip on bin kişi verdi. On kişiyi alıverdi. Mesʿud'u da ata bindirdi. Mesʿud, altı bin kişinin üstüne on bin kişiyi [daha] götürsem nasıl yaparız diye düşündü. Ey yiğit bana da bir süngü verin, dedi. Ben de nefret edilen bir kişiyi öldüreyim, demişti. Pahalı, değerli bir süngü verdi. Beline bağlayıp kılıfından soyup çıkardı. Elinde tutmaktaydı. Havaricler; Ne yapıyorsun, diye seslendi. Mesʿud: Düşmana cevap veriyorum, dedi. Yezid İbn Haris: Şimdi düşmana yetişmez, uzak yerden kılıç çekmiyor musun, dedi. Mesʿud: Yanlış görmüşsün, düşmanım önümde duruyor, dedi. Yezid İbn Haris; Düşmanın nerdedir? Biz görmüyoruz; sen görüyorsun dedi. Mesʿud; İşte işte düşmanım, demiş. İçinden övgü ve tekbir getirip Yezid İbn Haris'in boynuna öyle vurdu ki başı on adım uzağa gidiverdi. Nara atarak: Ben Mesʿud Kazvinî, ayyarlıkla Yezid İbn Haris'i öldürdüm ve sizleri de şimdi öldürürüm, dedi. Orduya hücum edip havaricleri öldürmeye başladılar. On bin havaric Mesʿud'un üzerine hücum etti. Bu dövüşü Mahyar öğrendi. Altı bin kişiyle yetişti. Vuruştular. Yezid'in geride bekleyen on bin adamı da geldi. Savaş kaybedildi. Çok Müslüman şehit oldu. İslâm ordusu uzaktaydı. ʿUbeydek'in ordusu gökyüzünün aydınlanmasına yakın yetişti. Müslümanların durumu şimdi sıkıntılıydı. Şaşkınlık içindeydiler. Büyük bir topluluk ortaya çıktı. Kırk bin kişiyle ʿAbdurrahman İbn Eba Bekir Hu Harun on dördüncü bıçağıyla iki defa tekbir ve salavat getirip havariclerle vuruştular. Feridun, ʿAbdurrahman yüz yüze vuruşmadan çıkıp sen kimsin, diye sordular. ʿAbdurrahman, Feridun kılıç savurdu. ʿAbdurrahman'ın kılıcını geri çevirip öyle vurdular ki cehennem ateşine gitti. Bir hamlede iki havaric ordusunu kırıp mal ve eşyalarını alıp zafer ve üstünlükle İslâm ordusuna yöneldiler. **[292]** Mahyar-ı İsfendiyar, Şehzade ʿAbdurrahman ve Emir Mahu ordunun kıyısına yetişince Mesʿud Kazvinî, Hz. İmam'a hizmet ettiler. İmam çok memnun olarak, emirleri ve komutanları karşılamak için asker

görevlendirdiler. Saygı ve ağırlamayla huzura çıktılar. İslâm ordusu yas tutmaktaydı. Herkes vah Hüseyin, vah şehit diyorlardı. Bir hafta yas tutup cuma günü yiyecek ve su verip Kur'ân-ı Kerim'i hatmederek sevabını şehitlerin temiz ruhlarına bağışladılar. Hediyeleri Hz. İmam'a sundular. İmam, hepsini orduya paylaştırıverdiler. Savaş davulu çaldırdılar. ʿUbeydek de çâresiz savaş davulu çaldırdı. Safları düzenledi. O sırada çöl tarafından topluluk ortaya çıktı. İki ordunun gözü o topluluktaydı. O topluluğun arasından bir piyade gelerek ʿUbeydek'e söz söyleyip gitti. ʿUbeydek savaş davulu çaldırdı. İmamın ordusu kederlendiler. Bu nasıl bir piyade, dedi. Onun geldiğinden ʿUbeydek memnun oldu diyorlardı. Yiğit ʿAbd ʿAli Abadi, o piyadeyi tutup getirdi. İmam, haberin nedir, diye sordular. O, Yezid'in iki oğlu, Velid Halid kırk bin kişiyle ʿUbeydek'in yardımına geldi. Benî ʿUbeydek'e haber versinler, dedi. Bu gece Ebu Turabî'nin ordusuna gece baskını yapıyoruz, demişti. Hz. İmam emretti. O piyadeyi öldürdüler. Orduyu dörde bölüp dört bir tarafa gönderdiler. Geriye kalanı silahlı ve donanımlı şekilde kaldılar. Gece yarısıydı. Havariclerin ordusu gece baskını yaptılar, dedi. Müslümanlar çadır ve otağdan çıkıp ata binip kainatın hocasına tekbir ve salavat gönderip öldürmeye başladılar. İmamın ordusu dört bir taraftan geldiler. Havaricleri bu şekilde kırdılar. Ölülerden tepeler yığdılar. Kellelerinden minare yaptılar. Yezid'in iki oğlu canlı olarak ele geçirildi. On bin havaricden altı bini öldü. Dört bin havaric esir oldu. Gündüz oluncaya kadar hepsi mal ve eşyalarını aldılar. ʿUbeydek'e haber ulaştırdı. Muhammed Hanifiye **[293]** haberdarmış. Orduya tuzak kurup araya alıp altı bin kişiyi öldürdü. Dört bin kişiyi esir etti. Emire'l-fasıkin Yezid'in iki oğlunu tutsak etti, dedi. ʿUbeydek'in gözü karardı. Ağlayıp inledi. Sürekli elini ısırıyor, sakalını yoluyordu. Ayyarlara: Yezid'in oğullarını tutsaklıktan kurtarmak için ne hazırlık yapıyorsunuz, dedi. Ayyarlar çıkıp gitti. İmamın otağına talihin yardımıyla girdi. Bunlar haberdar olunca kaçtılar. Bundan sonra imam savaş davulu çaldırdı. ʿUbeydek de çâresizce savaş davulu çaldırdı. İki saf düzene girdi. Meydan kurdular. Velid Halid'i ağaca çektiler. ʿAbdurrahman İbn Eba Bekir meydana girip oyunculuk gösterip savaşçı çağırdılar. ʿUbeydek'in ordusundan bir havaric mızrak alıp haykırdı; Ey Ebu Turabî, adın nedir, dediler. Benim adım ʿAbdurrahman. Senin adın nedir? Adsız ve unvansız olarak benim elimde ölme, dediler. Benim adım Cerrah ʿAts deyip taş sapanıyla şehzadenin başlarına [taş] attı. Şehzade taş sapanının kabzasını tutup boynuna öyle vurdu ki başı on adım uzağa düştü. Onun arkasından yine bir havaric gelip kılıç salladı. Şehzade kendi kılıcını alıp öyle vurdu ki başı on adım uzağa düştü. Onun arkasından yine bir havaric gelip kılıç çekti. Şehzade kendi kılıcını alıp öyle vurdu ki cehenneme gitti. Onun arkasından Osman İbn Malik girdi. Onu da öldürdü. Bir anda

yetmiş beş havarici cehenneme gönderdiler. Ubeydek'in safı tutuldu. Her ne kadar adam istedilerse de hiç kimse gelmedi. Şehzade kılıcını kılıfına koydu. Eline mızrak alıp havariclerle çarpıştılar. Ordunun sağ kanadına gidip Baʿis İbn Şiʿr'i öldürdüler. Ordunun sol kanadına gidip Hadu'l-Hicaz'ı öldürdüler. Bu şekilde mücâdele ettiler. Orduyu kırmaya az kalmıştı. ʿUbeydek bunu anlayınca davulcu **[294]** gezdirip çaldırdı. Her iki ordu dönüp otağlarına girdiler. O köpek yavrularını öldürdüler. ʿUbeydek, Sinan İbn İns'e bakıp Muhammed Hanifiye'nin ordusu kılıçtan, yaydan hiç uzak durmuyor, dedi. Ölümü hayata tercih ettiler. Ama Hz. İmam ayyarları çağırdılar. Kırk iki ayyar toplandı. Ayyara bakarak; Ey yiğitler, bu gece lânetli ʿUbeydek'e karşı muzaffer olarak geliniz, dediler. Böylece onun işini bitireceğiz. Hepsi saygı gösterip güzel olur, dediler. ʿUbeydek tarafına gittiler. Hepsi bir ağacın dibinde durdular. Hangimiz bir iş yapacak olsak bu ağacın dibine geliyoruz, demiş. Mahan, Ebu'l-fevaris, ʿAbd ʿAli Abadi, Saʿd ve Mesʿud bu beş kişi ʿUbeydek'in otağına geldiler. O zaman ʿÖmer Nahs çıkıp ata bindi. ʿAbd ʿAli Abadi, bunun işini bitireyim, deyip onun peşine düştü. Mahan, Kasım ve Haşim'e sizler hiçbir yere gitmeyin diye seslendiler. Biz ʿUbeydek'i ellerinden ve boyunlarından bağlayalım, demiş. Ayyarlar pusu kurmaktaydılar. ʿUbeydek; Bu adam geldiği zamandan beri, huzur ve güvende hiç kalmadık dedi. Muhammed Hanifiye, Emir Musib, Emir Mahu ve başka emirlerin başını mızrağın ucunda gördüğüm zaman gönlümde utanacak bir engelim kalmayacaktı. Sinan: Dert etmeyin, en sonunda dert ve tasadan kurtuluruz, der. Ayyarı hizmet etmeye göndermiştik. Esferanî'den çok eziyet gördüm. Eğer ele geçirirsem ben ona neler yapacağım, dedi. Mahan bu sözü duyunca; Ey soyu belirsiz, İranlılara suç isnat ediyorsun! Bak bu gece sana neler yapacağım, dedi. Ama ʿUbeydek, Sinan'ın yanındaki kölesini susturmuş. Oturup şarap içmişti. Uyudu. Nöbetçileri de uyudu. Mahan, Kasım ve Haşim hançerlerini kılıflarından çıkarmış. Bu üç yiğit bir saatte iki yüz nöbetçiyi öldürdüler. Otağın içinde de kırk köleyi öldürdüler. **[295]** Tahtın dibine gidip yine dört köleyi öldürdüler. Mahan, siz ikiniz birlikte Sinan'ın üzerine gidin. Ben ʿUbeydek'e gideyim dedi. Mahan; Sinan'ı, ʿUbeydek'i boyun bağıyla bağladılar. Pis kokulu pamuğu onların ayyarlarının ağzına tıkadılar. Dişleri boğazlarına düğümlendi. Sinan'ın kulak ve burnunu kestiler. ʿUbeydek'i kaldırıp o ağacın dibine getirdiler. Hepsi orada hazır bulundular. Yola düştüler. Gözcülük yapmaya başladılar. Sabah vakti bir havaric, bir insan kalabalığının ordugahtan çıkıp gitmekte olduğunu gördü. Kimsiniz, nereye gidiyorsunuz, diye sordular. Mahan: Emir ʿIrak'ın ayyarlarıyız, dediler. ʿUbeydek bizi Muhammed Hanifiye'nin ordugahına çağırdı. Bir havaric, sakın bunlar Muhammed Hanifiye'nin ayyarlarından olmasın, dedi. Bir havaric: Başarı gösterdiğine göre,

Muhammed Hanifiye'nin yıldızı olmalı, dedi. Şebru'nun câsusu, ʿUbeydek'in otağına gelince Sinan'ın bu hâlde yatmakta olduğunu gördü. İki uykulu yüz de kötüdür. ʿUbeydek, ayyarların muzafferiyet göstereceklerini anlayınca tahtta görünmemiştir. Ey, diye bağırdı. Hafız Ebu Turabî'nin hırsızlarını bırakmayın! ʿUbeydek'i götürmüşler. Sinan'ın bu kadar adamlarını öldürmüşler. Hafız'ın ordusu da çarçabuk çıktılar. Bu ayyarları öldürmeye niyetlendiler. Mahan, ayyarlara cesaretli olun, diye seslendi. Allah'ın takdir ettiği işi yapmıştır. Bizim ordumuz uzakta kaldı. Şimdi yüce Allah kendisini bağışlasın, diyerek savaşa girdiler. Adamı adama, yük hayvanını yük hayvanına vuruyorlardı. O nara, havariclerin ordusuna ulaştı. Havaricler ok, balta ve kılıç alıp koştular. Mahan, ʿUbeydek'i, Kasım'ın önüne koydu. Sonra düşürüp öldürmek için dört taraftan hücum ettiler. Bir soyu belirsiz gelip ʿUbeydek'i atın ön tarafına koyar. At yerinde durmayıp hareket ediverdi. ʿUbeydek yere düştü. Mahan öldürmek için hançer salladı. ʿUbeydek'in bir kulağını kesti. En sonunda Sindi, Kasım savaşa savaşa çıktı gitti. Şebru, bir şeyin yerde yatmakta olduğunu gördü. **[296]** Çarşaf elbisesi içinde bir şey ağlamaktadır. Kimsin, diye sordu. Ben ʿUbeydek'im dedi. ʿIrak Emiri'nin kan içinde kaldığını gördü. Kulağını ve boynunu da kesip sakat bırakmış. Tahtırevan getirip bindirip götürdü. Otağa yetiştirdi. Havaricler bu hâli görünce zincirli ellerine titreme geldi. Biz asla böyle şey görmemiştik, bunlar nasıl halktır dediler. Otağı düzeltip ʿUbeydek'i tahtın üstüne yatırmış. Bununla beraber, ayyarlar takım takım savaşıyorlardı. Ama Mahan'ın elinde Şah-ı Merdan Hz. ʿAli'nin verdiği bıçaklarla Hafız'a öyle vurdular ki nefret tüm göğsünden uçup gitti. Bu kırk ayyar öyle savaştılar ki benzerine daha önce rast gelmemişlerdi. Mahan: Ey dostlar, davranın ki İslâm ordusuna yetişelim deyip yola çıktılar. Havaricler savaşıyorlardı. Ebu'l-fetuh savaşa girdi. Gözcü, İslâm ordusuna yetişti. Şehzade ʿAbdurrahman sekiz bin kişiyle gözcülük yapmaktaydı. Gidip havariclerle vuruştu. Havaric tarafından ʿAdil İbn Henzel sonsuz ordusuyla ortaya çıktı. Emir Musib avdaydı. Çarpışma sesini duyup saldırıya geçtiler. ʿAdil'i orada vurdular. Sürme gibi dağılıp param parça oldu. ʿAbdurrahman bir fırsat bulup orduyu kırdılar. Müslümanlara sınırsız mal ve mülk düştü. Yüz yüze gelen hiçbir adam geriye canlı dönemezdi. Hz. İmam yine bir gün sabah namazından çıkınca mescidin kapısında oturmuştu. Bu kavgayı ordunun yanında öğrendiler. Ordu güçlendi. Hz. İmam'a bu nasıl bir kavgadır diye sordular. Ey emir dediler. Bu gece ayyarlar ʿUbeydek'in ordusuna gece baskını vermiş, demişler. Gözcülük yapanlar orduya döndüklerinde savaş başladı dediler. Emirler ve ayyarlar o zaman İmamın otağına geldiler. Kıssayı tek tek anlattılar. Hz. İmam bunlara hayır duâ ettiler. Ama ʿUbeydek savaşı durdurdu. Çok defa **[297]** ağzına ilaç

koydu. Bir süre Hz. İmam, Mahan ʿAbd ʿAli Abadi'ye, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'den hiç haber almadınız mı? Yezid bunlara ne muamele etti diyerek seslenmişlerdi. Bunlar çarçabuk Şam yönüne doğru yola çıktılar. Şam'a gelip Yezid'in köşküne ulaştılar. Ölümcül mücâdeleye giriştiklerini gördüler. On dördüncü bıçağı kılıfından çıkarmış. ʿAbd ʿAli Abadi, Baba Şiʿar ile tünele girdiler. Tünelin ucunu Yezid'in sarayından çıkardılar. Orada bir ev vardı. Demirden yapılmıştı. Oraya hiçbir zaman bıçak girmezdi. Ama o evde Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin Kurʿan okuyorlardı. İmamın sesi bunların kulaklarına ... Bunların sözlerini İmam Zeyne'l-ʿAbidin duyunca kimsiniz diye sordular. Bunlar: Esselamu aleyküm ey İbn Resulullah, dediler. Ben, Baba Şiʿar Fil Zur'um. Kederlilerinizin selamını getirdim. Bu yere asla bıçak geçmez. İmam: Tünelden çıkıp Yezid'in sarayına geliniz, dediler. Hz. İmam: Şimdi dönüp benim selamımı dostlarınıza ulaştırınız, dediler. Her ikisi hançerlerini çekip imamın evini koruyan iki yüz nöbetçiyi öldürdüler. Kan, nehirler gibi aktı. Bunlar döndüler. Gün aydınlandı. Yezid'in otağında kavga çıktı. Bir topluluk adalet isteğinde bulundu, demiş. Ayyarlar gelmiş, demiş. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i koruyan nöbetçileri öldürmüş deyince Yezid, imamın huzuruna geldi. Ey İbn Resulullah, bu işi kim yaptı diye sorunca imam: Baba Şiʿar Fil Zur, ʿAbd ʿAli Abadi, dediler. Dert kimin ordusundan gelmiş diye sorunca; Şunlar yaptı, dediler. Yezid, ne yapmaya gelmişler, diye sordu. İmam: Beni kurtarmaya gelmiş, demişler. Ben de sizler dönünüz, dedim. Benim kurtulacak zamanım oldu, dedim. Onlar dönüp gitti, dediler. Yezid döndü. Mervan-ı Har'dan meseleyi sordu. Bugün ya da yarın gelip **[298]** o evden götürür, dedi. Şimdi onu bir evde esir tutmak gerek. Yezid, Hz. İmam'ın huzuruna gelip ey imam, benim sizden bir isteğim var, dedi. İmam şimdi bir süre otur, demiş. Düşünüp ey Yezid dediler. Peygamberin neslinin korkmadığını söylüyorsun. Bu Ehlibeyt'in mazlumlarının benden başka dert ve sıkıntı çekeni yoktur. Yezid, öldürmeyeceğim diye yemin etti. İmamı kendi evine götürüp hürmette bulundu. İmamın yemeğine bayıltmak için ilaç koydu. Bundan sonra Hz. İmam bayıldı, dediler. İmamı bir sandığa koyup Mervan'la dört bir bağa gönderip koydular. Bir tek, bahçıvandan başka kimsenin haberi olmadı. Bunlar döndü. Bahçıvan gidip bir sandığın durduğunu gördü. Eve götürdü. Ama bu bahçıvan hanedanı sevenlerdendi. Sandığı açınca Hz. İmam olduğunu gördü. İmamın aklını başına getirdi. Ayaklarına çöküp imamın durumunu sordu. İmam kervansaraya gidip savaşçıya söyle dediler. Bin madeni para pul getirsin, dediler. Bahçıvan gidip haber verdi. Hemen bin madeni para pul getirip imamın huzuruna geldi. İmam: Vakit geç değil, dediler. Atam haber verdi. Seni savaşçı kurtaracak, demişlerdi. Beni götür, dediler. Bin metal parayı bahçıvana verdiler. Senin ücretin deyip savaşçıyı da Allah'ın Resul'üne

haber vermişlerdi. İmamı alıp Rum yönüne doğru yola çıktı. Ama Yezid, imamı rüyasında elinde kılıç varken gördü. Ey köpek ben kendim kurtuldum dediler. Bu kılıçla başına vurursam tahtla birlikte dört parçaya nasıl bölerim, dedi. Yezid korkuyla uyandı. Korktuğundan dolayı rüyasını Mervan-ı Har'a tek tek anlattı. Bu ikisi bakmaya geldi. Hz. İmam'ı tuttukları yerde bulamadılar. Mervan-ı Har, bu gece şehirden kim gidiyor diye sordu. Araştırdı. Savaşçı Rumi gitmektedir. Arkasından Miskal Rumi'ye her nerede bulursan getir diye emretti. Hz. İmam Zeyne'l-'Abidin, savaşçı, Rumî kervana katılıp gidiyorlardı. **[299]** Arkasından bir topluluk ortaya çıktı. Miskal Rumî'nin gelmekte olduğunu gördü. Kervandakiler imamla savaşçıyı gizlediler. Havaricler gelip altını üstüne getirip bir şey bulamadılar. Yezid'in emriyle hepiniz dönün, demişler. Kervanın korkanları: Şimdi gecedir, sabah dönelim, dedi. Bununla beraber İmam aramızda yok dediler, yerleştiler. Havariclerin uykusu geldi. Kervandakiler henüz gece yarısı olduğunu gördüler. Ayağa kalkıp yola çıktılar. Sabahleyin havaricler kervanın göçtüğünü gördüler. Birçok kölesi geceleyemedi, geri döndü. Yezid bunu öğrenmiş. Dünyanın ışığı onun gözüne karanlık olarak göründü. Şimdi bana ölüm yaklaşmıştır, dedi. Kederlendi. Acıdan sakalını yolup öylece çıktı. Yemek yemedi, su içmedi. Ama Hz. İmam, savaşçıyla Rum'a yetiştiler. Rum padişahının oğlu ava çıkmıştı. Kervanın gelmekte olduğunu gördü. Ama onların arasında parlak bir genç vardır. Gelip bu kimdir, diye sordu. Savaşçı: Hz. Muhammed Mustafa'nın torunu, Kerbelâ bozkırının şehidi Hz. İmam Hüseyin'nin oğludur, dedi. Allah'ın yardımıyla kirli Yezid'in tutsaklığından kurtulup gelmiştir. Şehzadeyi hükümdarın huzuruna getirdi. Halkın tamamı onu görmek için akın akın geldi. Nasıl bir gençtir? Kayser'in oğlunu getirmiştir, demiş. Hz. İmam kayserin otağına gelip selam vermiştir. Benim selamım Allah birdir, Muhammed tek doğrudur deyip kabul eden o kişiyedir, dediler. Kayser, oğluna: Bu nasıl oğlandır, dedi. Oğlu: Bu Hüseyin'in oğludur, dedi. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- torunlarıdır. Yezid tutsak etmiş, dedi. Kayser: Kim getirmiştir, dedi. Savaşçı: Ben getirdim, dedi. Kayser tekrar sordu. Sen Muhammed'in torunu musun? İmam: Evet, dedi. Kayser: Yezid kimi peygamber bilmektedir, kimin dinindendir, dedi. İmam: Benim soyumun peygamberine inanmaktadır, dediler. Kayser: Doğru mu, dedi. Soyu belirsiz talihsizmiş. Eğer bir kişi benim peygamberim, diye onu kabul etse fakat buna rağmen onun dinine uymasa, [onun] evlatlarına [da] tıpkı bunun gibi zulmederler, dedi. **[300]** Öyleyse senin soyun mu; yoksa 'İsa'nın soyu mu yücedir? İmam: Soyum faziletlidir, dediler. Kayser: Senin atanın fazileti çoksa, bizim peygamberimizin dördüncü göğüne kadar çıkarır mı, diye sordu. İmam: Benim atamı yedinci göğe çıkararak insan için

Allah'a yaklaşmanın son sınırı olan mekâna ulaştırdı, dediler. Yüce Allah'la aracısız olarak doksan bin söz ettiler, dedi. Kayser: Şimdi ʿİsa'nın vücudu göktedir, dedi. Atanın vücudu yerdedir. İmam: Bir zamanlar ceddim ahiret yolculuğu yaptılar, dediler. Yüce Allah, Hz. Cebraʿil'e -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- emir verdi. Nurdan taht yapıp yedi kat yukarıdan yeryüzüne indirdiler. Atam: Eğer ben oraya gidersem ümmetim yerde kalır. Ben de ümmetimle yerde kalırım, dediler. Eğer, her ne kadar ʿİsa gökyüzündeyse de en sonunda o da yer altına girer. Ey kayser, atamın kitabında yüce Allah ne demiştir gel gör! Senin peygamberin Allah'ı ne kadar anmaktadır? Kayser: Ey imam, bu tartışma konusunu bırak, dedi. Ben şimdi senin atanın dinini seçmek istiyorum. Hz. İmam hayır duâ ettiler. Kayser Müslüman oldu. Oğlu kabul etmedi. Hristiyan dinini bırakmam, demiş. Zeyne'l-'Abidin'i bana ver. Yezid'e götüreyim dedi. Kayser: Bunu öldürün, diye emretti. O mücâdeleci kafir gözde bir yiğitti. Kaçıp gitmeyerek babasının otağından çıkıp savaştı. Kayser, ordusuyla birlikte çıktı. Savaşı kaybetti. Oğlunun ordusunu kırdı. Oğlu kaçıp Şam yönüne doğru gitti. Kayser, Hz. İmam'dan İmam Muhammed Hanifiye'ye mektup gönderdi. Kurnazlıklar yapmayıp en kısa zamanda Hz. İmam Zeyne'l-'Abidin'e sahip çıksınlar, demiş. Böylece mektup Hz. İmam Muhammed'e ulaşınca imam ağlayıp kendi yerine Mahan'ı koymuş. Emir Musib Gazi, ʿAbdurrahman İbn Eba Bekir seksen bin kişilik orduyla yola çıktılar. Ama kayserin oğlu Yezid'in otağına gitti. İmamın babasına yaptığı olayları tek tek anlattı. Yezid dertlendi. Orduyu toplamış. İki yüz elli bin **[301]** alçak havariclerle Şam'dan Rum'un karşısına geldi. Kayser'in câsusları haber getirdi. Oğlun, Yezid'e katılıp muazzam bir ordu getirdi, demiş. Kayser seksen bin kişilik orduyla savaşa layık şekilde silahlı ve donanımlı olup beklemişlerdi. Yezid de yetişir. Her ikisi birliktedir. Birbirlerine karşı saf dizdiler. Yezid: Kayser büyük padişahtır, dedi. Eğer kabul ederse, ona bir mektup verip öğütte bulunalım, demiş. Mektup yazıp Sercuh Rumî'yle gönderdi. Sercuh dört yüz kişiyle gelip durdu. Kayser, Sercuh'un geldiğini anladı. Elçilik yapmak için geldi. Ne demek için geldiğini görelim. Sercuh geldi. Pek çok hediyelerle mektubu kayser'e verdi. Heybetli olduğunu gördü. Ey kayser baban, benim babama tâbiydi dedi. Sen bana tâbiydin. Senin gibi padişaha ne oldu da baba soyunun milletini çıkarıp benim düşmanımı himaye ettin. Eğer iyilikle onu bana gönderirsen nur üzerine nur olur. Olmazsa kendinden bil. Mektup tamamlandı. İşte bu kadar. Kayser kederlenmiş. Vücudundaki her saç kılı su verilmiş neşter gibi oldu. Sercuk'u öldürün, diye emretti. Vezirler izin vermediler. Kulak ve burnunu kestiler. Mektubu parça parça ettiler. Kayser tekrar mektup yazdı. Ey Yezid, sen Muhammed'in ümmetindendin. Dininden yüz çevirdin. Kafir oldun. Ben yabancı kafirdim. Onun dinine girdim. Yüce

Allah makam ve şerefi kime veriyor, bilirsin. Dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Hiç kuşku yok sen her şeye kadirsin.[610] Şimdi seninle benim aramda kılıçtan başka bir şey olmaz. Yezid, Sercuh'un bir hışımla geldiğini gördü. Kulak ve burnu yoktu. Gelip bütün olayları anlatıp mektubu verdi. Açıp düşündü. Neredeyse dertten ölecekti. Kayser'in oğluna: Baban ne iş yapıyor, dedi. Savaş davulunu çalın, diye emretti. Her iki ordu hazırlandı. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin sancağın dibinde durdu. Rum piyadeleri samimi bir sevgi ve memnuniyet içindeydi. **[302]** Rabiʿa, Yezid'den izin alıp meydana çıktı. İslâm ordusundan Hatem Rumi meydana çıktı. Şehit oldu. Onun arkasından Hatem Rumi savaş meydanına girip şehit oldu. Kayser ağlayarak imama bakıp ey Mustafa'nın evladı duâ et, dedi. Hz. İmam, senin duânın bereketinden yüce Allah biz çâresizleri kurtaracak diyerek el açıp duâ ettiler. Yalvarmaktayken büyük bir topluluk birden ortaya çıktı. Topluluk içinde İmam Muhammed Hanifiye, Şehzade ʿAbdurrahman ve Emir Musib Gazi, seksen bin kişiyle tekbir çekip duâlar ettiler. Yezid'in ordusuyla vuruştular. Yezid kendinden geçip yere düştü. Hz. İmam, Rabiʿa'nın önünü kestiler. Ey faydasız yerinde kal, dediler. Senin rakibin benim, dediler. Adım Muhammed Hanifiye'dir. Tüccar: Bu kılıcı al, dedi. İmamın kılıcını tutarak, kuşağından çıkarıp yere vurdular. Bundan sonra savaşa girdiler. Emir Musib Gazi savaş yapa yapa Yezid'e yetişip asayı onun üstüne doğru savurdu. Yezid, kendisini filin altına attı. Âsâ file değince parça parça oldu. Sancaktarını vurup cehenneme gönderdiler. Yezid'in ordusu perişan olup kaçmaya başladı. Kayser, ordusuyla birlikte savaşa girdi. Havariclerin başını koyun gibi kestiler. Savaş bu şekilde kaybedildi. Yedi yaşından yetmiş yaşına kadar hep bir aradaydılar. Öyle ki, oğulun babanın korkusu yoktu. Yezid'in ordusu kırılıp dağıtıldı. Yezid kaçtı. Mal ve eşyalarını yağma ettiler. Müslümanlar Allah'ın yardımıyla alıp Rum şehrine girdiler. Ama cehennemlik Yezid-i Pelid yalnız ve ordusu baskına uğramış hâlde kaçıp gidiyordu. Atı da yolda güçten düşüp öldü. Yaya devam etmekteydi. Aç ve susuzdu. Av avlamak için çabaladı. Ekmek istedi, vermediler. Çâresiz, elbisesini verip ekmek alıp yedi. Çoban elbisesini giyip yola çıktı. Bir kümbete vardı. **[303]** Yağmur yağdı. Hangi kapıya barınacak yer arayarak gittiyse de hırsızdır diyerek girmesine izin vermediler. Çâresiz kalıp bir ağıla girdi. Bir adam geldi. Hırsız karınca diyerek, bağırıp herkesi çağırmış. Hırsızın boynuna urgan bağlayıp el ayaklarını bağlayıp çok dövmüşler. Ben Yezid'im diyerek öylece seslendi. Hiç kimse inanmadı. Bağırması ve inlemesi göğe ulaştı. Canının çıkmasına az kaldı. O esnada Mervan-ı Har yetişti. Kurtarıp Şam yönüne

[610] Āl-i İmran sûresi 26. âyet

doğru götürdü. Bununla beraber imamlar yas töreni yaptılar. Rabiʿa korktuğundan bağlılığını bildirdi. Babasına verdiler. Gecesinde Şam'a kaçtı. Kıssa: Rivâyet edenler şöyle rivâyet ederler; Rum denizi tarafında bir şehir vardı. O şehrin adına Ötsem diyorlardı. Padişahının adına Selamet diyorlardı. Onun bir ayyarı vardı. Adına Semek diyorlardı. [Olay] gecesinde gelip imamı bayıltıp götürdü. Bir yere tutup kendine getirdi. Senin dinin mi yoksa benim dinim mi hak, diye sordu. Eğer senin dinin hak ise bu ateşe gir dedi. Hz. İmam, Bismillahi'r-rahmani'r-rahim deyip kendini ateşe attı. Bir süre sonra ateşten sağlıklı bir şekilde çıktılar. Yine de inanmadı. İmamı deniz tarafında yakalayıp yine bağlamış. Yezid'e doğru götürdü. ʿAdil, o tarafta, altı bin kişiyle denizin ortasında parlak güneş altında, kaldılar. Büyük savaş oldu. Kıssa: Ebu Şaʿban'ın önünü kesti. Kılıçla öyle vurdu ki atıyla dört parçaya ayrıldı. Kısa sürede bütün orduyu kırdılar. Ondan sonra imama hizmet ettiler. İmam: Kimsiniz, diye sordu. Onlar, Sultan peygamberi olayda gördüm, dediler. Sizin hâlinizden haber verdiler. Size hizmet etmeye geldim. İmamı denizden karşıya geçirip gönderdiler. Emirler her tarafa aramaya gidiyorlardı. Ebu Nulu, imamı orduya yetiştirdiler. Kıssa: **[304]** İmamlar kayserle fikirleşip Kûfe'ye gittiler. Ama câsuslar; İmam Muhammed Hanifiye, Emir Musib, ʿAbdurrahman'ın Rum padişahına doğru gitmekte olduğu haberini dinsiz lânetli ʿUbeydek'e yetiştirdiler. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i kurtarıp getirmiştir. O sırada bir ayyar gelip haber ulaştırdı. Yezid: Karşıdan Zifal Habeşî gelmektedir, demiş. ʿUbeydek savaş bandosu çaldırdı. Zifal doksan bin kişiyle yetişti. ʿUbeydek'in ordusuna katıldı. Savaş davulu çaldırdı. Geceyi gürültü ve patırtıyla geçirdi. Sabah iki orduyla birlikte birbirinin saflarının karşısında durdular. Zifal savaş meydanına girip adam çağırdı. Şah ʿAlkame bir yönden girerek yüz yüze geldiler. Baltayla hücum etti. Şehit oldu. ʿAbbas meydana çıkıp önünü kesti. Gidip seslendi ve baltayla hücum ettiler. Atının boynuna düştü. At düştü. Şehzade atın altında kaldı. O köpek, yine kılıç vurmak istedi. O sırada Toğan Türk, yetiştiler. Havaricle vuruştular. Ama Toğan Türk, Hıtay padişahının oğluydu. Şah ʿAlkame, babasına putperest diyordu. Heykelden bir putu vardı. Toğan bir gün süt getirdi. Çıkıp giderken dönüp süt içeni göreyim demiş. Geri dönüp kapısının aralığından baktı. Bir tilki ortaya çıkıp sütü içti. Putun başına çıkıp işedi. Toğan, put denen şeyin hükümsüz olduğunu anladı. Putu boynundan bağlayıp sokaklarda sürüklemiş. Ona hizmet eden insanlara; Bilin, haberdar olun, diye sesleniyordu. Allah birdir. Muhammed haktır, demiş. Kafirler bağırıp Şah ʿAlkame'nin karşısına çıktılar. Başlarından geçen olayları anlattılar. Getiriniz diye emretti. Toğan'ı getirdiler. Senin yaptığın bu ne iştir, dedi. O Hıtay'ın Tanrı'sıdır. Ona böyle ne yaptın? **[305]** Toğan: O Tanrılığa uygun değil. dedi. Kötü belâlardan bizi uzak

tutamaz diyerek babasını Allah'a iman etmeye davet etti. On sekiz bin âlemi yaratan Allah birdir. Onun ortağı yoktur. Bu yaptığın işten dön! ʿAlkame: Toğan'ı ata bindiriniz, diye emretti. Toğan'ı tutup ateşe attı. O sırada bir atlı asker ortaya çıktı. Ateşten çekip aldılar. Ben Muhammed Resulullah'ım, dediler. Ey Toğan, sen Horasan'a gidip benim evladıma hizmet et! Evlatlarımın kanını havariclerden iste! Biz de sana yardımcı olacağız, diyerek kayboldu. Toğan kendisinin başka türlü bir güçte olduğunu gördü. Rüstem gibi bir kuvvete sahip oldu. Halkın tamamı Müslüman olmuştur. Doksan bin kişiyle ata binip Hz. İmam tarafına yola çıktılar. Gelmesinin sebebi buydu. Zifal'in önünü kesti. O sırada büyük bir topluluk ortaya çıktı. Büyük bir ordu yetişti. İki yiğit öne çıkıp geldiler. Toğan, Zifal'den bu yiğitlerin kim olduklarını sordu. Zifal: Biri ʿAli'nin torunu, Hüseyin'in oğludur, dedi. Biri ʿAli'nin oğlu, Muhammed Hanifiye'dir. Erkek kardeşinin kan davası için gelmiştir. Togan dönüp; Sizler kafir misiniz, diye sordu. Zifal: Müslüman'ız, dedi. Togan: Öyleyse peygamberiniz kimdir, dedi. Zifal: Muhammed Resulullah'tır, dedi. Toğan: Peygamberinizin evladına eziyet ettiniz, Allah'ın yüz bin lâneti sizlerin üzerine olsun, dedi. Havaric kederlenip Toğan'ın önünü kesti. Başına kılıçla hücum etti. Toğan elini uzatıp kılıcını sallayıp öyle vurdu ki iki parçaya bölündü. Ondan sonra İmam Muhammed Hanifiye, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in önüne gelip üzengisini öptü. İnleye inleye ağladılar. Davulcu gezdirip çaldırdılar. İki ordu dinlenme yerlerine kapandılar. Hz. Yusuf'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- huzuruna geldiler. Kıssa: Grup grup halk gelip Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'e baş sağlığı dilediler. **[306]** On gün boyunca yas tutup ondan sonra yiyecek ve su verip Kur'ân-ı Kerim'i hatmedip sevabını şehitlere bağışladılar. Toğan getirilen hediyeleri imama sundular. Hz. İmam orduya paylaştırıp verdiler. Hz. İmam savaş davulu çaldırdılar. Her iki taraftaki ordunun safları düzene girdi. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin sancağın dibinde durdular. Hz. İmam Muhammed Hanifiye, Emir Musib, Şehzade ʿAbdurrahman, Malik İbrahim, Malik bütün emirler yer yer sıralanıp durdular. Toğan gelip attan inerek Hz. İmam'dan izin alıp meydana çıktı. Savaşçılık hünerini gösterdi. Savaş meydanına adam çağırdı. ʿUbeydek'in ordusundan hiç kimse meydana çıkamıyordu. ʿUbeydek, ordusuna bakıp Şam, ʿIrak, Kûfeli adamlar arasından bu putperestin cevabını verecek cesur bir savaşçı veya kimse yok mu, dedi. Her kim gidip bunun başını getirirse hangi şehri istiyorsa Yezid'e söyleyip ona alıvereyim. Ne kadar altın istiyorsa ona kendim vereyim, dedi. Taruk denen bir havaric; Ey emir haberin olsun, dedi. Ben gidip bir kılıçla onun işini bitireyim deyip meydana çıktı. Öylece kırk ok atıp gönderdi. Togan hepsini savuşturup yayını eline alıp göğüs kafesine öyle vurdu ki ok arkasından çıkıp yere battı. Onun arkasından Saruk girip süngüsünü savurdu. Onun

süngüsünü savuşturup kemerine öyle vurdu ki cehennem ateşine gitti. Kıssa: Yetmiş havarici cehenneme gönderdiler. ʿUbeydek'in ordusu tutsak edildi. Toğan imam tarafına bakıp hürmet göstererek, kükreyen aslan gibi havariclere hücum edip ölülerden tepeler yığdılar. Kanlar nehir olup aktı. Öyle büyük savaş oldu ki Rüstem, Sam ve Neriman destanında, İsfendiyar ve tunç vücutlunun zamanında dahi bunun gibi savaş olmamıştı. ʿUbeydek, kabahatli iş yapıldığını gördü. Davulcu gezdirdi. Her iki ordu istirahat yerlerine dönüp konakladılar. **[307]** Hz. İmam, Toğan'a kaftan giydirdiler. Çok iltifatlar ettiler. Hz. İmam tüm emirlere gidip istirahat etmeleri için izin verdiler. Yarın büyük savaş olacak. ʿUbeydek'i öldürüp ordumuzu Yezid-i Pelid'in üzerine gönderip o sadâkatsizlerden öç alırız. Onun işini bitirip Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- Ehlibeyt'ini onun elinden kurtarırız, dediler. Emirler: İyi olur inşallah, dediler. Kıssa: Emirler çıkıp kendi otağlarına gittiler. Hepsi uykudaydı. Bir köpek, Şehzade Kasım İbn ʿAbbas'ın karşılarına geçti. Heybetli Şehzadeye hücum etti. Yanına baktı. Vuracak hiçbir şey bulamadılar. Onun karşısında da hiç kimse yoktu. Ondan sonra uykudan uyanıp titremişlerdi. Suphanallah demiş. Elbiselerini giymiş. Gidip bütün halkın otağda uykuda olduğunu gördüler. Şehzade Toğan'a seslenip ata bindiler. Çıkıp ordunun yanında gidiyorlardı. Bir ağacın dibinde atlarını ağacın dalına bağlamışlardı. Sabah vakti gelmişti. Uyku baskın geldi. Şebru Kufi çâre bulamayıp Hz. İmam'ın otağlarına girmeyi başardılar. Geri geldiğinde Şehzadeyi gördü. Bayıltıp atla götürdü. Bundan sonra Şehzadeyi görmediler. İmamı sordular. Toğan cevapladı. Ey İmam, gece yarısı olmuştu. Şehzade Kasım yerinden kalkıp elbisesini giyip gidip hiç kimseye haber vermemiştir. Ata binip çıktı dedi. Ondan sonra savaş davulu çaldılar. İki ordu birlikte birbirinin saflarının karşısında düzene girmiş. Savaşçılar meydana çıkıp adam istediler. ʿUbeydek'in ordusundan hiç kimse gelmedi. Toğan Türk, imamdan izin alıp ʿUbeydek'in ordusuna hücum etmiş. Ordunun sağ kanadını sol kanadına doğru birleştirmiş. İhtiyat ordusu, pusu yerini bu şekilde perişan etti. O sırada bir topluluk ortaya çıktı. O topluluğun içinden **[308]** bir sancak göründü. Sancağın altında bir yiğit yürüyordu. Çalak Caceri denen heybetli bir piyade ileri doğru yürüyordu. Çarçabuk tekbir getirip havariclere hücum ettiler. Havaricleri yerle bir ettiler. Bir havaric önünü kesip kılıç savurdu. Onun kılıcını üzerinden aşırıp öyle vurdular ki iki parçaya bölündü. Savaş kaybedildi. ʿUbeydek davulcu gezdirip çaldırdı. Sabah saflar tekrar düzenlendi. Bir havaric seksen bin kişiyle gelip ʿUbeydek'in ordusuna katıldı. Savaş meydanına çıkıp adam istedi. Saʿd ʿAlkame meydana çıkıp şehit oldu. Mahan, Şir Zad Semerkandî meydana çıkıp yaralandı. ʿAbd ʿAli Abadi de yaralandı. Mahyar da yaralandı. Tek gözlü Emir Tahir de yaralandı. Muhammed

ʿAbdullah meydana çıkıp beş yüz adım yerden ok atarak o havarici göğüs kafesinden vurdular. Ruhu uçarak gidip cehenneme ulaştı. Hz. İmam, kendi ordusunu Muhammed ʿAbdullah'ı karşılamaya gönderdiler. Onları saygı ve ağırlamayla orduya ulaştırdılar. Yas töreni yapıp ağladılar. Muhammed ʿAbdullah tekrar meydana girdiler. Meydana savaşçı çağırıyorlardı. Yaʿkub İbn Nufuk, İbn Selamet, Sam, İbn Mektum hepsi Muhammed ʿAbdullah'ın elinde öldü. Kıssa: Bu şekilde savaştılar. Ordunun sağ ve sol kanatlarına hücum edip havaricleri hesap sormadan cehenneme gönderdiler. Çalak Caceri, ʿAbd ʿAli Abadi, Ebu El-Fevaris, Razi, Mahan, Şebru, Şir Zad Semerkandî; hatta yirmi iki ayyar, hançer kullananlarla ʿUbeydek'in ordusu birlikte kafile oldular. Gece yarısı girip dört bin havaricin başını kestiler. ʿUbeydek'i yerinde bulamadılar. Otağdaki havaricin tamamını öldürdüler. Her biri bir sandığı kaldırmıştı. Haberci orduya yetişmişti. ʿAbdullah Kasure denen bir soyu belirsiz, yetmiş bin havaricle câsusluk yapmaktaydı. Baktı ki; **[309]** birçok kara elbiseli, ordunun içinden çıkarak gitmektedir. Çarçabuk yetişip önlerine geçti. Sandığı Çalak Cacer'in arkasındaydı. Ömer Nahs o sandıktaydı. Ey diye bağırarak, ʿAbdullah Kasure bizi götürmektedir, dediler. Çalak Caceri, sandığı yere bırakıp sonra kendisi gitti. Mahan bir sandığı yere attı. Başını ayırmak için elini uzattı. Sersemletip kulağını [ikiye] bölüp dudağını tutup kestiler. Şiʿar Fil'in arkasında Şemrek vardı. Savaş ede ede [dışarı] çıkarttılar. Gündüz oldu. Ayyarlarını bulamadılar. Ama ʿUbeydek'ten başka birini getirip imamın karşılarına koydular. İmam memnun olup ey acımasız köpekler dediler. Mazlum imama acımadınız. Şimdi kendini nasıl görüyorsun. Şemrek: Ey Hüseyin'in oğlu, seni öldüreceğim, demiştim. Ömer Nahs izin vermedi, dedi. O olmasaydı [seni] güneşin doğuşundan batışına kadarki [zamanda] affetmezdim. İmam: Kerbelâ'ya götürüp babamın mübarek mezarlarında öldürünüz, diyerek emrettiler. Hz. İmam, Kerbelâ'da bir köpeğe meşaleyle vurdukları olayı [rüyada] gördü. Uyanınca Şemrek'in yerinde bir köpeğin bağlı olduğunu gördü. Onun kokusu her yeri kapladığı için kötü kokusundan yanında durulamaz olmuştur. Onu yakalayarak dövüp gönderdiler. Fırat kıyısına gitti. Hanedanın kerametinden susamadılar. Irmağın bir günlük mesafeye uzaklaştığını gördü. Su kayboldu. Yine, Fırat kıyısına gitti. Günde yetmiş kez kayboldu. Susayıp susuzluk cezasına tutuldu. Kıssa: Yine bir gün İmam Zeyne'l-ʿAbidin kendisi savaş meydanına çıkıp savaşçı istedi. Şemr'in oğlu Kaʿb meydana girip babanı babam öldürdü, dedi. Seni de ben öldüreceğim, deyip imamın elinde öldü. ʿUbeydek, ölüsünü Yezid'e gönderdi. Ama kurda benzer ayyar ʿUbeydek'e duâ etti. Ebu Turabîler Kerbelâ'dan **[310]** dönmektedir, dedi. Bir yiğidin yolunu kapatıp esir edip getirmesi

gerekir demiş. Soyu belirsiz Yusuf Sikaki, kırk bin kişiyle birlikte kurda benzer ayyarı alıp yola çıktı. Müslümanlar tekrar bir yerde konaklayıp uyudular. O zaman müslümanların sonu gelinceye kadar havaricler nara atıp hücum etti. Dört bin kişiden iki bini şehit oldu. Ondan sonra Darir Hazaʿi ata binip havariclerle öyle vuruştu ki kan ırmağı akıp gitti. Darir gayret göstererek öyle çok mücâdele etti ki hiç kimsenin Darir'in savaşına girecek, yol gösterecek önderi kalmadı. Yusuf bağırdı; Ey faydasızlar, o bir kişi siz ise kırk bin kişisiniz. Neden savaşa girmiyorsunuz, dediler. Her ne kadar seslendiyse de hiç kimse sözüne karşılık vermedi. Darir o gün yiğitliğin gereğini çokça yerine getirdi. Yusuf, adamın bununla beraber gelmediğini gördü. Ok yağmuruna tutun diye emretti. Havaricler ok yağmuruna tuttu. Darir'in atına ok ulaştıktan sonra yere düştü. Kendisi yere inip bağırdı. Aslan ve panter yeri gibi atlayıp zıplayıp o lânetliye hücum ettiler. Kırk seçkin havarici cehenneme gönderdi. Yine bir havarice vurayım derken ayağı ölüye takılıp düştü. Miğferinin mili düştü. Kılıcı elinden uzağa düştü. Bir soyu belirsiz, arkadan gelip asayla vurdu. Omzunun arasına vurdu. Darir, kemiklerim un ufak oldu diye düşündü. Havarici sıkıca bağlayıp arabaya oturtup birlikte hareket ettiler. Yezid bu sebeple dert ve sıkıntıdadır. Onu huzura çıkaralım, bağış ve hediye alalım, demişler. Şam'a yola çıktı. Ama Darir ordusunu alıp yine bir yere gitti. Toğan için adam bulamadı. İmamın ordusuna gelip dâhil oldular. Kıssa: Toğan'ı anlattılar. İmam ayyarları, Toğan'ı arayıp bulmaya gönderdi. Kurda benzer ayyar Toğan'ı Şam'a ulaştırıp Yezid'in önüne koydu. Toğan'ın aklını başına getirdi. Toğan **[311]** Toğan kendisini yabancı bir otağda gördü. Esselamu ʿaleyküm dedi. Benim selamım o kişiyedir. Allah birdir, Muhammed Resulullah tek ve gerçektir. Allah'ın halifesi tek ve gerçektir. Dördüncü Halife, ʿAli İbn Ebi Talib'dir. İşte onun gösterişli atı gelmektedir. Nazım: Onlar peygamber ailesini yazmışlar. Namlı Şah, defterin başına başlık olarak yazmıştır. Kapılar hâlâ açık, zafer hâlâ oradadır. Savaşçı aslanın kılıcı yazmışlar.[611] Hilafet ʿAli'den sonra İmam Hasan'a, ondan sonra İmam Hüseyin'e bundan sonra [da] İmam Zeyne'l-ʿAbidin'e ulaşacaktır. Bütün Ehlibeyt'in babasıdır dedi. Yezid'in otağından çığlık yükseldi. Ey putperest sessiz ol, dedi. Toğan: Put-peresttim, dedi. Şimdi peygamberin cömertliğiyle -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- İslâm'la şereflendim. Sen peygamberi görmüş ve tanımış sahabe çocuğuyken yüz çevirip günahkar olmuşsun. Peygamber çocuğunu öldürdün. Hiçbir kafir veya put-perest [bunu] yapmış değildir. Yarın cevabını verirsin dedi. Yezid, kederlenip bunu öldürün, başını bana getirin, diye emretti. Cellatlar çıkardılar. Bütün hizmetkârlar

[611] Mevlana Helali Çağatayi'nin. 37.numaralı Kasidesi. https://historylib.com/articles/884

toplandı. Toğan'ı sağ şekilde çıkardılar. Kılıç sallayacağı zaman, gökyüzünden Allahu Ekber, diye ses yükseldi. Bu heybetli sesten dolayı kılıç, celladın elinden yere düştü. Gece renkli atlı asker, uçuran hızlı ata binmiştir. Gelip Toğan'ın kemerinden tutup gökyüzüne çıkarmıştır. Şam halkı çok beğendi. Yezid'e haber ulaştırdı. Yezid, yaptığı işten pişman oldu. Ama hiç faydası olmadı. Bununla beraber Salse Ayyar, kılık değiştirip burada kalmıştı. Bunu görünce memnun olarak imama haber verdi. İmam memnun olarak, bu kimdir ki o zaman Kasım İbn ʿAbbas'ı kurtarmış, bugün de bunu bağışlamış, diye sordu. Yezid'in emriyle Araplar, Arabistan vilâyeti üzerinden Medine'ye sefer yapıp etrafını kuşatmıştı. **[312]** İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in taraftarları arasında ʿAbdullah ʿAbbas vardı. Medine'nin taşını İskender'in cariyesi gibi süsleyip yer yer düzelttiler. Ama onun komutanı dört kişiydi. Hatem kabilesinden Benî Tay'dandı. O zamanlarda halk, Talha'yı Kezzab zamanında dinden dönmüşlerdi. Behram-ı ʿArab, Nehac-ı ʿArab, Miftah-ı ʿArab kapıya ulaşıp asayla vurunca kapı yıkıldı. Müslümanlar perişan oldular. Mübarek ravzaya gidip ağıt yakmışlardı. Gökyüzünden Allahu Ekber sesi yükseldi. Gece renginde çok hızlı bir at gördüler. Ata binen [kişi] Behram'ı alıp gökyüzüne çıkarmış. Yere öyle vurdu ki sürme gibi dağılıp param parça oldu. Şimdi sizlere havale ettim, demiş. Üç defa tavaf edip yürümüş. Nehac-ı ʿArab, savaş meydanına girdi. Ondan sonra Miftah-ı ʿArab girdi. Öldü. Ondan sonra Araplar meydana girdiler. Toğan öyle yiğitlik gösterdi ki hepsini kırıverdi. Mallarını yağma edip aldılar. Toğan o gece Hz. Peygamber'in -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- ravzasındalardı. Âlemin efendisini olayda gördüler. Yerini cennette gördüler. O ravzada birçok gün kal dediler. Toğan uyandı. Birçok gün kaldı. Ama şimdi imam taraflarından söz işitmek gerek: Ama imam taraflarından savaş davulu çaldılar. Havaricler tarafından da savaş davulu çaldılar. İki ordu birlikte birbirlerinin karşısında saflarını düzenlediler. Kurda benzer ayyar, gece vaktinde hocayı imamın otağında şehit edip götürüyordu. Ebu'l-fetuh yüz yüze geldi, yaraladı. Ebu'l-Kasım geldi. Haşim geldi. Yaralandı. Kıssa: Yirmi ayyarı yaraladı. On iki kişiyi şehit etti. Ordusuna doğru yöneldi. Çalak Caceri ortaya çıktı. Önüne düştü. Kurda benzer ayyar kabahatli olduğu hâlde hançerle hücum etti. Onun hançerini savuşturup göğsüne **[313]** öyle vurdular ki uçup gitti. Başını vücudundan ayırıp imamın önüne getirdiler. Hocanın başını vücuduyla birleştirip hocayı ölülerin toplandığı tarafa götürdüler. Ama bir piyade ʿUbeydek'e gelerek; Yezid'in huzurundan Selim-i ʿAdi doksan bin kişiyle birlikte geliyor, demiş. ʿUbeydek savaş bandosu çaldırdı. Selim-i ʿAdi gelip ʿUbeydek'e bağlılığını bildirdi. ʿUbeydek onun önünde inleye inleye ağladı. Savaş davulu çaldı. Ömer Nahs: Ey ʿUbeydek, Şemr-i Laʿin, Davud'un zırhını İmam Hüseyin'den almıştı. Neden Selim'e

giydirmiyorsun, dedi. Davud'un zırhını giydirdi. Hiçbir kimsenin bunu giyme konusunda tercihi yoktu. Ama Selim-i ʿAdi meydana girdi. Mahan Şah, Arslan Şah, Darab Şah her ne kadar savaştılarsa da işe yaramadı. Hepsini şehit etti. Mahyar, İsfendiyar hepsi şehit oldu. Üç yüz kişiyi şehit edene kadar kırk emiri şehit etti. İmamın ordusu esir oldu. Yine bir gün Feramuz İbn Sam meydana girdi. Şehit oldu. Emir Ahmed Türkistani meydana girdi. Şehit oldu. O seksen kişi şehit oldu. Gecesinde ʿAbd ʿAli Abadi gidip göğsüne hançerle saldırdı, işe yaramadı. Emir Musib kızıp o melunun önünü kesip gürzüyle hücum etti. İşe yaramadı. O havaric baltayla hücum etti. Emir'in yan tarafına değdi. Yaralandılar. Selim yere indi. İşaret edip hançerle yine dokundu. Onun arkasından Muhammed İbn Eba Bekir meydana girdiler. Kılıçla çok defa vurdular. İşe yaramadı. Şehzade girip kılıçla vurdular. İşe yaramadı. Behram Şah girip yaralanıp döndü. Müslümanlar sıkıntı içinde kaldılar. O sırada bir topluluk ortaya çıktı. O topluluğun arasından Toğan yetişip geldi. Davud'un zırhı kimin sırtında olsa ona kılıç işlemeyeceğini peygamberden işitmişti. Bineğini sürerek Toğan'a balta ile hücum etti. Toğan kılıçla **[314]** başına öyle vurdu ki boğazına denk geldi. Düştü. Havaricler kargaşa çıkarıp ölüsünü götürdü. Davud'un zırhı yerlere düştü. Savaş kaybedildi. Bütün ordu Toğan'ın yardımına gittiler. Bir gece, gündüz savaş oldu ki benzerine rast gelmek imkansızdı. Toğan'ın sancaktarını öldürüp sancağını baş aşağı çevirdi. ʿAbdullah Kasure, şimdi iş başka oldu dedi. Ömer Nahs, Hıfz, Mervan, Serhun Rumi kaçıp kaleye girdi. Kapıyı kapattı. İmamın ordusu ʿUbeydek'in bütün mal ve mülklerini yağma edip kaleyi bırakmadılar. Alamayıp sıkıntıya girdiler. ʿUbeydek Çalak Caceri, bir ağacın altında siyah kıyafetli birinin çıkıp tekrar girdiğini gördü. Çalak onun arkasından gitmiş. Tünelin bir ucunun kaleden çıktığını görmüş. İmama hemen haber verdi. İmam ve emirler bir bir dizilip girip kaleyi aldılar. ʿAbdullah Kasure'yi bağlayıp imamın karşılarına getirdiler. Ondan sonra yine bir şehre gidip onu aldılar. Ondan sonra Musul'a geldiler. Musul halkının önlerine çıkıp saygı ve ağırlamayla şehre soktular. Bundan sonra Haleb şehrine geldiler. Ama Mervan-ı Har, ʿUbeydek, Ömer Nahs, Haleb'e gelmişti. Yezid-i Pelid'e adam gönderdi. Yezid; Fadlan Şah, Nuʿman Şah, Keşmirî, Beşir İbn Nuʿman'ı komutan olarak atayıp üç yüz bin kişiyle gönderdi. Bu ordu gelip şehri kuşattı. İmam gelerek onun yanında durdular. Tünel kazan biri on bin kişiyle birlikte gelip iki ordunun safları arasında durdu. On gün geçti. Bir gün iki orduya iki yay çekecek adam çıkardı. Asla çekemedi. Hilafet ve padişahlık meselesi olarak gördü. İmam Emir Musib, ʿAbdurrahman Ebu Bekir telaşlandılar. Birbirlerinden uzaklaştılar. Yine başkalarını bir bir gönderdiler. Gecesinde Şebru'nun câsusu gelip kaçırıp ʿUbeydek'e

gönderdi. O şehrin hükümdarı, Şemkök'ün bölüğüne, sınıra gönderdi. Asker sabahleyin yakası **[315]** yırtılmış olarak imamın huzurlarına geldiler. İmam: Nasıl biriydi, diye sordular. O: Reşid ʿArab'tır, dediler. Sadık kız kardeş sizleri görmek için gelmişti. İmam: Kaybolunca onu kurtarmak için kim gidiyor, diye sordular. Yetişmiş yirmi bin kişiyle yola çıktılar. Ama Reşide'yi şehrin hükümdarına getirdi. Padişah Şemkök, mancınıktan atmalarını emretti. Yanlış yapmasını istedi. Ama Toğan çok acele ederek geldi. Şemkök'ün önünü kesip kuşağından tutup eğerinden aşağı indirdi. Nasihat etmişlerdi. Şemkök Müslüman oldu. Şemkök, Reşide'yi sarayın haremine gönderdi. Herkes onu talep ediyordu. Kabul etmediler. Hz. Resul -Allah'ın selamı üzerine olsun- bana bir görüm vermişlerdir. O görüm burada görünmüyor. O görüm ortaya çıktığı zaman benim düşmanım o olur demiş. Ama şimdi Mervan-ı ʿUbeydek, Toğan'ın gidip kayserin şehrini fethetmekte olduğunu öğrendi. Savaş davulu çaldı. İki ordu düzene girdi. ʿAbdurrahman Ebu Bekir meydana çıktı. Fadlan Şah gelip önünü kesti. Bir vuruşta Fadlan Şah'ı cehenneme gönderdiler. Ondan sonra Nuʿman Keşmirî meydana girip öldü. Ondan sonra Beşir Nuʿman girdi, öldü. Şehzade o zaman yüz elli kişiyi öldürdüler. Şehzade havariclere hücum ettiler. İslâm ordusu şehzadenin yardımına geldiler. Savaş, bu şekilde kaybedildi. Şehzade Emir Musib, önünü kesip seslendiler. Köpek Yezid emiri öldürmek istedi. İmam onun önünü kestiler. Mervan şehzadeyi öldürmek istemişti. Şehzade onun kılıcını savuşturup öyle vurdu ki bayıldı. Atı alıp koşturdu. Kıssa: Bu yiğitler öyle savaştılar ki hiçbir yerde böyle savaş olmamıştır. **[316]** Mervan-ı Har, Sercuk Rumî, ʿUbeydek, Ömer Nahs, Şam yönüne doğru kaçtı. Havaricler kaçıp Haleb'e gittiler. Onun arkasına, Toğan yola çıktı. İmdat, imdat sesleri yükseldi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin kabul etmedi. En sonunda Emir Musib ve bütün emirler rica ettiler. İmam kabul ettiler. Gelip perişan ederek öldürdüler. Şimdi katillikten vazgeçin, diye emrettiler. Kıssa: Şehir halkı çok fazla hediyeyi imama armağan olarak getirip bağlılıklarını sundular. İmam, orduya paylaştırıp verdiler. İmam, cuma günü minbere çıkıp hutbe okudu. Bununla beraber, şükür ve övgüyle namlı dört halifenin adlarına duâ okudu. Kıssa: İmam: Ey hanedanın dostları benim aklıma şöyle geldi; Yezid'e bir mektup gönderip gerekeni yapalım, dedi. Bizde ona karşı sevgi kalmadı, dediler. Hepsi kabul deyip gerekli iş için yazı yazılmasını emrettiler. Bir mektup yazıldı. Bir kadeh şerbet getirdiler. Yarısını içip kalanını eline almış. Her kim bu şerbeti içmişse o kişi elçi olarak kudretli Yezid'e bağlansın, dediler. Emir Musib Gazi ayağa kalkıp bu hizmete eğer ben köleyi uygun görürlerse ben gideyim, diye rica ettiler. İmam kadehi verdiler. Saygı gösterip içtiler. İmamın mektuplarını almış.

Sarığının arasına sarıp yüz kişiyle Şam'a yola çıktılar. Şam'a yaklaştılar. Yezid'e, elçi geldi diyerek haber ulaştırdılar. Mervan'a, elçi evinde oturtun deyince saygı ve hürmetle ağırladı. Gece geçti. Sabah Emir Musib, Yezid'in otağına gidip selam verdiler. O, müminlerin emirinin hanedanı İmam Hüseyin ve İmam Zeyne'l-ʿAbidin'e övgüde bulundular. Yezid: Nereyi istersen orada otur, dediler. Emir Musib Gazi, Yezid'in tahtının önündeydi. Mesʿud denen bir havari bir sandığın üstüne oturmuştu. Emir Musib: Ayağa kalk, dediler. Kabul etmedi. Ayaklarıyla önce bir tekme attılar. Kendileri çıkıp oturdular. İmamın mektuplarını Yezid'e **[317]** verdiler. Mektubu Mervan'a verdi. Allah'a çokça zikir, duâ ve şükür [olsun]. Övgüden sonra, soyum Ahmedi Muhtar'a -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- olsun, diye yazmışlardır. Namlı dört halifenin adlarına -Allahu tealanın rızası onlar üzerine olsun- ve iki âlemin şehzadeleri İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in -Allah onların hepsinden razı olsun- menakıbına, bütün muhacirler ve ensarlara hürmet, diye duâ okudu. Ondan sonra; Ey zalim, ʿAbbas ailesine eziyet ettin, dedi. Mustafa'nın evladının temiz hücrelerini bize gönder Allah'tan kork! Kıyamet gününden kaygılan! Şam'ı sana vereyim. Benim soyum ravzalarında dursun. Geri kalan ömrümü şerefli ravzalarında geçirsem. Şimdi ne zamana kadar çarpışmayı devam ettireceksin? Eğer bundan [da] başka iş yaparsan ölüme hazır ol! Muazzam bir orduyla gidip öç alacağım, diye yazmıştır. Mektup tamamlandı. İşte bu kadar. Yezid bu siyaset-nâmeyi işitmiş. Kötülük yaptığını işitince yaptığından pişman olmuş. Mervan, bahtsız Yezid'in tahtına saldırıp kulağına uğursuz ağzını koyarak; Ey Yezid-i Pelid, bu yaptığın iş nedir, dedi. Padişahlığı bırakıp Hüseyin'in oğluna hizmetkâr oluyorsun. Padişahlıktan çıktın. İranlılar seni topluluktan atarlar. Zeyne'l-ʿAbidin'in ordusundan korktu, derler. Uygun olanı savaş yapmaktır. Bu ordu sendedir. Her birimiz bir avuç toprak atsak toprak altında kalır, demiş. Yezid'in yüzüne döndü. Bu Benî Hazaʿi'yi sözle kandır, dedi. Ben gidip bağlı köleyi getireyim. O parça parça yapsın, demiş. Mervan-ı Har çıktı. Emir Musib Gazi: Ey Yezid, mektuba cevap ver, dediler. Yezid: Bir saat durursan cevap veririm, dedi. Mervan gidip bağlı köleyi getirdi. Günde dört kişi o bahtsızın gündelikçisiydi. Çok defa üzerine iki kılıç doğrultuluyordu. İnsanı yerdi. Mahallede bunun gibi pek çoğunu da elinde tutuyordu. Sonra parça parça edip yerdi. Onu Emir Musib'in arkasından getirdi. İki elini gökyüzüne kaldırmış. Emirin gönlüne **[318]** acı doldu. Arkalarına baktılar. Zenci hemen vurmak için geldi. Kılıçla zenciyi iki parça ettiler. Yezid'in otağından ağlayış sesi yükseldi. Ey Yezid-i Pelid, bu işi kimden öğrendin, dediler. Beni geciktirip bu işi yapıyorsun diyerek asayı alıp Yezid'in başına fırlattılar. Yezid, kendisini tahttan yere atıp

kaçtı. Emir dışarı çıktı. Yezid'in halkı kargaşaya düştü. Savaş öyle kaybedildi ki, kan deryaları aktı. Dört taraftan yüz kişi savaşa girdiler. Havariclerin ölülerinden tepeler yığdılar. Mesʿud gelip emire kılıç savurdu. Emir, asanın başıyla öyle vurdu ki uçup gitti. Yezid sarayın üstüne çıkarak; Ey erdemsizler, o her ne kadar yiğit biri olsa da nihâyetinde bir insandır. Bir kişinin işini bitirmiyorsunuz, diye bağırdı. O dört yüz Müslüman şehit oldular. Emiri araya alıp çok defa yaraladılar. Emir aç ve susuz kalıp sıkıntıya düştü. Gökyüzünden Allahu Ekber sesi geldi. O, üç gözlü atlı asker ortaya çıkıp emiri kuşağından tutup gökyüzüne götürdü. İmamın ordusunun yanına getirip koydu. İmama haber ver. Ben gidip tekrar imamın hizmetine bağlılık bildirmeye getiririm, dediler. Öyle ki Emir Musib ordugaha girmişlerdi. Halk bu hâli görüp şaşırdılar. Bu kadar yarayla emiri ata bindirip imama bağlılık bildirmeye getirdiler. Kıssa: Emir Musib tüm olup bitmiş olayları imama anlattılar. O, bundan sonra masaya da geldiler. Bütün padişahlar Yusuf'un otağında kaldılar. Hepsi Emir Musib'e aferin dediler. Ama o kara renkli genç süvari, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in ayaklarına yıkıldı. İmamı kenara çekip kimsiniz diye sordular. Onlar; Köleniz Seyyid Battal Gazi derler. Ben İmam Hüseyin'in evlatlarındanım. **[319]** Bana tekrar; Bu nasıl bir isimdir, diye sordular. Bu Zaʿferan aşırı dindardır. Bunu Hira çukurunda beslemiştir. Zaʿfer'i çağırdılar. Bu yaşlı yuvarlandı, yüzü asıl hâline döndü. İmama ve dostlarına bağlılık bildirdi. Kerbelâ kıssasını anlattılar. Sevenler inleye inleye ağladılar. Bundan sonra Seyyid Battal Gazi, Zağferan'a izin verdiler. Zaʿferan saç kılından üç tane vermiş. Ne zaman başınıza zor bir iş gelirse bu saç kılımdan ateşe atın. Ben orada hazır bulunurum, diyerek Emir Zaʿferan'a gönderdiler. Bir gece ve gündüz emir için orada kaldı. Emir Musib'in yaraları iyileşti. Seyyid Battal Gazi'ye Hz. İmam'ın kıyafetlerini giydirdiler. Kıssa: Komutanlığı Darir Hazaʿi'ye verdiler. O Şah ʿAlkameyi Şirazî komutandı. Darir Hazaʿi beş koldan oluşan orduyu alıp Şam yönüne doğru yola çıktılar. Ama yolda köpeğe benzer ayyar, kurda benzer ayyarla konuştu. Bir ʿArab kılığına girmiş. Darir Hazaʿi: Ey ʿArab, Şam'a en yakın yolu biliyor musun? Bana o yolu göster, dedi. Havaric: Biliyoruz, kısa zamanda eziyet çekmeden gidersiniz, demiş. Bunlara yolda öncülük edip kendisi yolda kaybolmuş. O yol; çöl, düzlük, bozkır'dı. Askerleri yutkundurup müslümanların çoğunu susuz bırakıp öldürdüler. Darir, bir yere yerleşti. Her biri, başka başka yerlere gittiler. Muhammed Veys Karanî, Selman-ı Faris, Haleb'e gidiyorlardı. imamın haberini orada duyup Hz. İmam Hüseyin'i -Allah ondan razı olsun- olayda görmüşlerdi. Falan çöle gidin. Benim sevenlerim âciz olmuşlardır. Böylece ölüleri defnettiler. Hayatta olanlara yiyecek ve su verdiler. Darir'i yola çıkardılar. İmam Zeyne'l-ʿAbidin de ulaştılar. Muhammed Veys Karan, Selman-ı Faris, Hz. İmam'a bağlılıklarını

bildirdiler. Emir Musib, Veys Karan, Selman-ı Faris'i **[320]** önden gönderdiler. Köpeğe benzer ayyar, kurda benzer ayyar, Yezid-i Pelid'e haber ulaştırdılar. Yezid, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in ordusu geliyor diye, hemen haberci çıkardı. Dımışk çölünde ordu toplansın deyince ordu öylece toplandı. Kaç kişi olduğunu Allah'tan başkası bilmez. Ama, orada bir câsus vardı. O câsus, otağı kurdu. Yezid-i Pelid o otağda kaldı. Ordu, yedi günlük yeri kuşattı. Sonra bir taraftan bir topluluk ortaya çıktı. Âlemi karanlık bastı. Yezid, ʿUbeydek'e: Bu ordu İmam Zeyne'l-ʿAbidin, Muhammed Hanifiye'nin midir, diye sordu. ʿUbeydek: Evet, onun ordusunun en iyisidir, dedi. Ama o topluluğun arasından kırk bin kişilik orduyla Darir Hazaʿi, Muhammed Veys Karan, Selman-ı Faris çıktılar. Yezid-i Pelid, Yusuf'un -Allah'ın selam üzerine olsun- otağını kurdular mı, diye sordu. ʿUbeydek, Darir Hazaʿi, Muhammed Veys Karan, Selman-ı Faris, Yezid kederlendi dedi. Yine bir topluluk çıktı. Kırk bin kişilik ordu geliverdi. Onun arkasından Şehzade Kasım İbn ʿAbbas otuz bin kişilik orduyla geliverdi. Onun arkasından muhtar kırk bin kişilik orduyla geliverdi. Onun arkasından Ömer ʿAli, Caʿfer ʿAli, Seyyid Battal Gazi, tek gözlü Emir Tahir yüz bin kişiyle yetiştiler. Onun arkasından İmam Zeyne'l-ʿAbidin, Muhammed Hanifiye, piyadeler, Ebu'l-fevaris, bütün ayyarlar ve hançer kullananlar, Kurʿan hafızları iki yüz bin kişiyle yetiştiler. Üç gün içinde yedi yüz bin kişi geldi. Saflarını düzelttiler. Yezid kederlendi. Onların Allah'a yakınlıkları arttı. Her iki ordu savaş işiyle meşgul oldu. Yezid, Mervan ve ʿUbeydek, Bu kadar orduyla nasıl savaşmamız gerekli, dediler. Mervan: Orduyu yediye bölüp her bir bölüğe bir emir atayıp [görev] vermek gerek, dedi. Senin ordun çoktur, yıkarız, dedi. Bu hazırlık Yezid-i Pelid'in hoşuna gitti. Yüz bin kişi Mervan-ı Har'a, yedi yüz **[321]** bin kişi ʿUbeydek'e, yedi yüz bin kişi Sercuk'a, yedi yüz bin kişiyi Ömer Nahs'e, yedi yüz bin kişi Rabiʿa'ya, yedi yüz bin kişiyi de kendisine aldı. Çok sayıda ayyar bu hazırlığın yapıldığını imama yetiştirdiler. İmam yüz binini kendilerine ve yüz bini İmam Muhammed Hanifiye'ye ve yüz bin kişiyi Emir Musib Gazi'ye ve yüz bin kişiyi Muhtar'a ve yüz bin kişiyi ʿAbdurrahman'a ve yüz bin kişiyi Şehzade Kasım'a ve yüz bin kişiyi Behram'a ve yüz bin kişiyi Toğan'a verdiler. Bunun gibi iki geceyi gürültü ve patırtı içinde geçirdiler. Sabah iki saf düzene girdi. Hz. İmam: Şimdi yiğitlik gösterip yiğitliğin gereğini yerine getirin, dediler. İmam Muhammed Hanifiye: Bin canım da olsa [hepsi] sizin için feda olsun dediler. İmam yüz bin askerle hücum ettiler. Mervan'a yetiştiler. Yedi yüz bin havaricle yüz yüze geldiler. İmam gönül rahatlığıyla meydana girip adını ve soyunu açıklamaktaydılar. Settac savaş meydanına girdi, öldü. Sabir girip öldü. Havariclerin safının önünü kestiler. İmam, havaric ordusuyla vuruştular. Mervan'ın sancağına gittiler.

Bir gece ve gündüz savaştılar. Rüstem bile böyle savaşmış değildi. Hz. İmam, Mervan'ın önünü kestiler. İmam kılıcın arkasıyla vurup kılıcını parça parça ettiler. Kendisi öyle savaştı ki mil miğferinden başına geçmiş. Dört komutanı öldürmüş. Mervan, vay diyerek atının yelesini kucaklayıp kaçtı. Hanedanın sevenleri orduya hücum edip [orduyu] dağıttılar. İmamın ordusu bütün mal ve mülklerini yağmalayıp zenginleşmiş. Allah'ın yardımıyla İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in karşılarına geldiler. Yezid, Mervan'ın yaralandığını ve ordusunun kırıldığını öğrenince inleye inleye ağladı. Ama gecesinde Ebu'l-fevaris **[322]** Mahan, Şir ve Yezid'in otağına girince onları bulamadılar. Kırk köleyi öldürmüş. [Otağı] aydınlatınca tahtın arkasında bir kapı olduğunu gördüler. Yezid o kapıdan girmiştir. Bunlar da o kapıdan girdiler. Orasının bir mezarlık olduğunu, ölüden başka bir şey olmadığını gördüler. Dönerken hapşırık sesi duyuldu. Eski bir tabutun içinde yattığını gördüler. Ondan sonra bulup zincirle bağlayıp örtüye, kilime sarıp çıkıp gittiler. İmamın huzuruna getirdiler. Yezid'i uyandırmış. Yezid'i döndürüp otağına gönderdiler. Yezid çıktı. Mervan bırakmadı. Savaş davulu çaldı. Rivâyetin doğrusu budur. Diğer bir rivâyetde [ise] imam'ın ordusuna Yezid'i götürüyorlardı. Câsus orduya yetiştiğinde Serhun Rumi haberciliğe çıkmıştı. Bunları görüp yetişti. Önünü kesip ayyarları kuşatıp siz kimsiniz, diye sordu. Bunlar: Emire'l-fasıkin'in ayyarlarıyız, demişler. Muhammed Hanifiye, Zeyne'l-ʿAbidin'e karşı başarı kazanıp geri gelmek için gidiyoruz, demişlerdir. Bunlar, biz Emire'l-fasıkin'in ayyarlarını biliyoruz deyip yağ kandilini yaklaştırdı. Bu ayyarlar İmam'ın taraftarlarıymış, deyip dört bir taraftan hücum ettiler. Ayyarlar hançerlerini çekip savaşa girdiler. Çöl yönüne doğru çıkıp gittiler. Ama Yezid, Mahan'ın peşindeydi. Bir su arığına geldi. Yezid arıktan hızla geçerken kuşağı açılınca yere düştü. Bağırıp çığlık attı. Mahan o tarafa gitti. Havaric Yezid'i yürüterek otağa yetiştirdi. Sabah Serhun Rumî yetiştiler. Yüz kişiyle saf düzenine geçmişti. Bu taraftan Muhtar meydana çıktı. Bir havaric önünü kapatıp süngü çekti. Muhtar'ın kemerine öyle vurdu ki cehenneme gitti. Yine birçok havarici cehenneme gönderdiler. Serhun Rumî'nin bölüğünün önü kesildi. O yiğitler, havariclere hücum ettiler. **[323]** Yiğitlerin hepsi düşmanı kesmiş. Ordunun sağ kanadını sol kanadına perişan edercesine vurmuş. Sancaktara ulaşmıştı. Serhun'u mızrağın ucuna alıp yere çarptılar. Kemikleri un ufak oldu. Cehenneme gitti. Yedi yüz bin havaric Muhtar'ın üzerine hücum etti. Muhtar, kükreyen aslan gibi o lânetlileri üzerine çekip kovalayarak yerle yeksan etti. Havaricler her tarafa kaçmaya başladı. Ama İslâm ordusu, mal ve mülklerini yağma edip Allah'ın yardımıyla karşılarına çıktılar. Hz. İmam davul, savaş bandosu çaldırdı. Yezid bir süreliğine, sancağı ʿUbeydek'e verdi. Yedi yüz bin havarici toplayıp safını dizdi. Şehzade

ʿAbdurrahman yüz bin kişiyle yüz yüze gelip ordunun safını düzenledi. Baba Şiʿar-ı Fil Ruz, yaşları yirmilerde şöhretli ayyarların safının önünde durup ortada vuruşmaktaydılar. Havariclerden Şir, bir süre önce, köpeğe benzer otuz bin piyade ayyara rastladı. Şiʿar-ı Fil Ruz meydancılık yaptı. Köpeğe benzer ayyar gelip hançer çekti. Baba Şiʿar-ı Fil Ruz, on dört bıçağı öyle vurdu ki ucu sırtından çıktı. Onun arkasından Siğa denen ayyar savaş meydanına girdi. Cehenneme gitti. Kısa: Baba Şiʿar-ı Fil Ruz öyle mücâdele etti ki havada güneş ışığı görünmedi. Binlerce havarici cehenneme gönderdiler. Bundan sonra ayakları bir ölüye takılıp düştü. Ayağa kalkana kadar bir havaric gelip kılıçla başlarına vurdu. Şehzade ʿAbdurrahman yetişerek: Ey alçak köpek, diye nara attı. Baba Şiʿar-ı Fil Ruz gözlerini açınca Şehzadenin başlarında durduğunu gördüler. Ömrümün son zamanıdır, dediler. Beni, Hz. İmam'ın huzurlarına götürün. Bu sayede yüzlerini göreyim. Ahirette itibarım olsun. Allah'ın birliğine inanan o yaşlıyı imamın huzurlarına getirdiler. İmam tahttan düşmüş. Başını çekince ak sakalının kızıl kana boyandğını gördüler. Gözünü açtı. Başını imamın kucağında gördü. Elhamdülillah, dedi. Allah'tan her ne dilediysem muradıma ulaştım, dedi. Vasiyyettini yaz, dediler. Senden **[324]** sonra vasiyyetinin hepsini yerine getireyim. ʿAbd ʿAli Abadi'yi getirin, dedi. ʿAbd ʿAli Abadi'yi hazırladılar. Müminlerin emiri ʿAli'nin -Allah yüzünü şereflendirsin- verdiği on dört bıçağı ʿAbd ʿAli Abadi'ye verdiler. Ey evlat dediler. O bıçak havariclerin kanına bulandığı zaman benim ruhuma bağışla, dedi. Benim vasiyetim şudur; Canın var olduğu sürece Mustafa'nın evladına git! Mustafa'nın evladına hizmette kusur etme! Ondan sonra benim katilimi buraya getirmezsen, senden razı olmam. ʿAbd ʿAli Abadi ortada vuruşup meydana çıktı. Bir piyade İslâm ordusunu sıkıntıya sokmuştur. ʿAbd ʿAli Abadi bıçağını çıkarıp sallamış. Atlayıp Şebru'nun karşısına geçti. Bir yumruk vurup bütün dişlerini boğazına düğümletti. Şebru'yu getirdiler. Baba Şiʿar-ı Fil Ruz bakıp şimdi hiç sıkıntım kalmadı deyip ruhunu Allah'a teslim etti dediler. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[612] Şebru'yu parça parça ettiler. Ama ʿUbeydek, İslâm ordusunun piyadelerinin fazla olduğunu gördü. Atlılar: Saldırın, diye emretti. Havaric tamamını yere indirdi. Şehzade ʿAbdurrahman onun sancağına yaklaştı. ʿUbeydek'in kendisi de hücum etti. Bu yedi yüz bin kişiyle saldırdı. Bununla beraber, bu köle sahibini çekip götürünce bunlar da hücum ettiler. O gün kıyamet koptu. Ölüleri toplayıp tepeler ortaya çıkardılar. Kan ırmakları akıp gitti. Kısa: Şehzade ʿUbeydek'le yüz yüze geldiler. Şehzadeye kılıç

[612]Bakara Sûresi 156. âyet

salladı. Şehzade onun kılıcını parça parça edip kılıcını gönderdiler. Kalkanı başına tutunca Şehzadenin kılıcı kalkanın kenarından kayıp atın başını kesti. ʿUbeydek atın altında kaldı. İslâm ordusu, havaricleri ortadan kaldırdılar. Bir kısmı çöle gitti. Bazısı dağıldı. Bütün mal ve mülkleri yağmalayıp aldılar. Allah'ın yardımıyla imamın karşısına çıktılar. **[325]** Yezid: Her kim kaçarak geri dönerse öldürün, diye emretti. Kederinden hiç yemek yemedi. Havariclerin mal ve mülklerini orduya paylaştırıp verdiler. Müslümanların her biri aslanlar gibi kükreyerek havariclerin canına ne işler getiririz. Yüce Allah'ın izniyle bir havarici dahi canlı bırakmayız, diye bağırıyorlardı. Ama Yezid, dert ve kederden kendinden geçti. Ne yapmak gerek, dedi. Ömer Nahs: Yezid sen çok dert etme! Ben Kerbelâ bozkırında ne işler yapmıştım, deyip meydana çıktı. Bu taraftan Şehzade Kasım, yüz bin kişilik orduyla gidip karşılamak için saf tuttular. Ömer Nahs'ın piyadelerinin önünü kesip sancağın altına getirdiler. Ömer Nahs'ın kendisi mızrak alıp savaşa girdi. Çok Müslüman'ı şehit etti. Şehzade Kasım da havaricleri cehenneme gönderip Ömer Nahs'in karşısına çıktılar. Ey kafir, Müslümanlara böyle zulüm yapıyorsun, dediler. Ömer Nahs: Ey ʿAbbas'ın oğlu, dedi. Bu mızrağımı al, deyip Şehzadeye mızrak fırlattı. Şehzade mızrağını çekip alıp attı. Yeniden, bir havaric şehzadeye yetişmişti. Atları ürkünce şehzade attan düştüler. Bir havaric, Şehzadeyi bağlayıp sancağın altına götürdü. Şehzadenin ordusunu yerle bir ettiler. Nazım: Dünyada dünya işini gören kalmadı, baş vücutsuzdur. Baş vücutsuzdur, yol topraktan azdır. Şehzade çok güçsüzleşince; Ey Resulullah, diyerek nara attılar. Zincirlerini çürümüş yüz gibi parça parça ettiler. Ondan sonra Ömer Nahs'e hücum ettiler. Havaricleri öldürmeye başladılar. Bir havaric yetişip bir kılıç salladı. Şehzade el uzatıp elini kılıcıyla tutup eğerinden kaldırıp yere öyle vurdular ki yer dalgalandı. Onu atına bindirip Ömer Nahs'e yetiştiler. Başına öyle vurdular ki, yaralandı. Atının yelesini kucaklayarak atı koşturdu. Şehzade, düşmanın sancaktarını **[326]** kesmiş, tuğ ve direkleri parçalamışlardı. Dağılmış olan Müslümanların bundan haberi olunca toplanıp gelmişler. Savaş kaybettirildi. Havariclerin ordusunu kırdılar. Bütün mal ve mülklerini yağmaladılar. Allah'ın yardımıyla ordugaha geldiler. Hz. İmam herkesin hakkına düşen ganimetleri orduya paylaştırıp verdiler. Kurʾan'ı hatmedip sevabını şehitlere bağışladılar. Ama Yezid'in ordusu kaçmaktaydı. Yezid-i Pelid ot yiyen domuz gibi olmuştu. Şimdi şans ve talih benden döndü, benden yüz çevirmiştir. Bütün zorluklar önüme çıkıyor, diyordu. Ama Hz. İmam, Emir Musib'e seslendi. Yarın nöbet sırası sizde dediler. Emir sıçrayıp kalktı. Ey hükümdar, hizmetkârlık görevimi yerine getiriyorum, deyip savaşmak için çıktılar. Ama

o gece Mahan ʿAbd ʿAli Abadi, Ebu'l-fevaris, Mesʿud Şirazî, ve Esed Karakulî, Caceri, kırk iki kişi ayyarlığa çıkıp Yezid'in ordusuna [doğru] gittiler. Yezid'in nöbetçilerine yetiştiler. Nöbetçilerin tamamını öldürdüler. Atlarının hepsinin kuyruğuna ağaç bağlayıp atları sürüp Yezid'in ordusuna hücum ettiler. Ben İmam Muhammed Hanifiye'yim, diye nara attılar. Arkadan tekrar Allahu Ekber, ben Emir Musib Gazi diye nara attılar. Her bir emir kendi atını tutup sürerek ordunun içine girip seslendiler. Atlar, kuyruklarına bağlanan ağaçlardan ürkünce havaricler korkmuş, birbirlerini öldürmeye başlamışlar. Sabah oluncaya kadar seksen bin havarici cehenneme gönderdiler. Dönüp otağa geldiler. Sabahına Yezid'e haber ulaştı. Yezid: Ebu Turabîlerden kaç kişi öldü, diye sordu. Bir kişinin bile ölmediğini gördüler. Ama havariclerin başları minare gibi yığılıp yükselmiştir. Bunun, ayyarların işi olduğunu anladı. Yezid kederlenip sabahına yüz bin kişilik orduyla saf tuttu. Müslümanlardan Emir Musib savaş meydanına girip Rabiʿa'yı çağırdı. **[327]** Rabiʿa'nın ordusundan bir havaric geldi. Cehenneme gönderdiler. Kendisi Rabiʿa tarafına atla hücum ettiler. Bu yüz bin kişilik ordu arkadan yetişip havarice hücum ettiler. Rabiʿa'nın ordusunu kaçırttılar. Bütün mal ve mülkleri yağmalayıp imamın hizmetine getirdiler. İmam [ganimetleri] orduya paylaştırıp verdiler. Rabiʿa'yı öldürüp başını dört yola astılar. Davulu coşkuyla çaldırdılar. Ama Yezid haber almış. Kıskanmış, it gibi olmuş. Bizler de bu gece, gece baskını yapalım. Biri: Ebu Turabî'yi canlı bırakmalı, deyince hepsi bu kararı kabul etti. Ama Salsa, havariclerin kılığına girip Yezid'in ordusuna katılmış. Gelip Hz. İmam'a haber vermiş. İmam: Ey sevenler bu işin hazırlığı nasıldır, dediler. Emir Musib: Orduyu dörde bölelim. Her bölüğü bir emire verelim, dediler. Tüm yönlere gidip beklesinler. Otağı şimdi bırakalım. Havaricler otağa hücum edince bizler arkadan yetişip havaricleri Allah'in izniyle yerle bir ederiz, demiş. Bu hazırlık için gereken işleri yaptılar. Sekiz yüz bin orduyla Müslümanların üzerine yürüdü. Savaş kaybedildi. Ama dört taraftan müslümanlar tekbir ve salavatı, kainatın hocasına [Hz. Peygamber] gönderip savaşa girdiler. Ordunun sağ kanadını sol kanadına vurup ordunun kanadıyla vuruşup tuğ'un dibine gidip sabah oluncaya kadar on bin köpeği cehenneme gönderdiler. Havarici kırdılar. Hezimete uğrattılar. Müslümanlar on iki bin atı ganimet olarak aldılar. Kılıç, balta ve mızrak, kalkan ve diğer silahların sayısını yüce Allah bilir. Emir Musib arkadan ortaya çıkıp önünü kesip asayla vuruncaya kadar kendini yere atıp kaçtı. İslâm ordusu Allah'ın yardımıyla döndüler. Yusuf'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- otağında kaldılar. Ama Yezid bağırıp seslendi. Ey Mervan-ı Har ve ey ʿUbeydek, bu kavganın sizden ortaya çıktığını şimdi bildim. Ey bahtsızlar, İmam Hüseyin'i **[328]** şehit edip böyle belâya düştük. Ama gecesinde ayyarlar gidip Yezid'i

yerinde bulamadı. Deve ahırında bulunca alıp Hz. İmam'ın huzuruna getirdiler. Hz. İmam Yezid'e nasihat etmişlerdi. Yezid de kabul etti. Bırakıverdiler. Dönüp gitti. Mervan-ı Har bırakmadı. Yine yeminini bozdu. Sonraki gecede yine ayyarlar gitmiş. Yezid'in Haris, Hutbe, Ebu Süfyan ve Seyyid, Harb, Velid denen altı oğlu vardı. Onu getirip verdiler. Hz. İmam bunları tutsak aldı. Yine bir gün babayiğit Hafız yedi yüz bin kişilik orduyla gelip saf dizdi. İmamın taraftarlarından Şehzade Behram, ordusuna gösterişli koşucu at ve kaftan verip [birlikte] hücum ettiler. Savaş kaybedildi. Bütün havaricleri cehenneme gönderdiler. Bütün mal ve mülklerini yağma ettiler. İslâm ordusu gücünü gösterdi. Aşağılık susturulmuştu. Behram dönüp Allah'ın yardımı ve zaferiyle otağa girdiler. Yezid öğrenince dert üstüne dert oldu. Gecesinde gece baskını yapalım, deyince her şeye gücü yeten yüce Allah o geceyi karanlık yaptı. Hz. İmam tüm havaricleri cehenneme gönderdiler. Yezid, Ehlibeyt'in bütün başlarını çevirmiş. Yunan şehzadenin Muʿaviye-yi Asğar denen bir oğlu vardı. Oraya gönderip kendisi sayısız askerle gelip meydanda saf tutmuştu. Bu taraftan Toğan kendi ordusuyla birlikte gidip askerin safını düzeltmişti. Hz. İmam'a haber ulaştırdı. Yezid kendi ordusuyla geldi, demiş. İmam da kendisi gelmiş. Yezid'in altı oğlunu ağır zincirlerle birlikte getirip türlü eziyetlerle cehenneme gönderdiler. Toğan: Benimle karşı karşıya gelecek cesur bir yiğit var mı, diyerek meydana çıkıp bağırdı. Yezid tarafından bir havaric gelip Toğan'ın önünü kesip uygunsuz şekilde söz söylemeye başladı. **[329]** Toğan bir okla ağzından vurdu. Cehenneme koşup gitti. Onun arkasından bir havaric girdi. Bir okla cehenneme gönderdiler. Kıssa: O zaman Toğan yüz otuz havarici cehenneme gönderdiler. Yezid'in ordusu tutsak oldu. Hiç kimse savaş meydanına gelmedi. Toğan: Ey cehennemlik köpekler, dedi. Eğer bir kişi olarak korkarsan on kişiyle gel; eğer on kişiyle korkarsan yüz kişiyle gel! Eğer gelmezsen, deyip Yezid'e bir ok attılar. Yezid yaralandı. Yedi ok sağ kanada attılar. Yedi ok sol kanada ve yedi ok ortaya, yedi ok yana ve yedi ok ordunun arkasına attılar. Her okta bir köpeği cehenneme gönderdiler. Toğan İmam tarafına yönelip atla hücum ettiler. Yezid'i sancağın altına gönderip orada tuttu. Yezid: Benim gönlümün isteğini bu putperestten alacak bir kahraman var mı, diye bağırınca Haleb padişahının oğlu Toğan'la yüz yüze gelmiş. Bir mızrak fırlattı. Toğan mızrağını elinden alıp öyle vurdu ki göğsünden girip arkasından mızrağın ucu çıktı. Cehenneme gitti. Haleb padişahı, oğlunu görüp ağlamış. Toğan'a kılıç salladı. Toğan, kılıcını parça parça edip öyle vurdu ki başı vücudundan ayrıldı. Yezid: Ey yiğitler gördünüz mü, diye bağırdı. Bu putperest, yüz kırk kişinin işini birden bitirdi. Seçkin bir kahraman yok mu, dedi. O sırada yüz havaric atla hücum etti. Toğan'ı kuşattı. Savaş kaybedildi. Çok havarici cehenneme gönderdi. Sayısını ancak Allah bilir. Kanlar

nehir olup aktı. Toğan kan nehrinde savaşıyorlardı. Hz. İmam, geri dönsün diye adama emir verdiler. O, geri dönmeyi kabul etmedi. Giden adam döndü. Toğan meydanda durarak; Ey cehennemlik köpekler, gelin! Kim ölmek istiyorsa meydanda karşıma çıksın, diye bağırdı. Yezid, Mervan'a baktı. Mervan, Ömer Nahs'a baktı. Ömer Nahs, otuz bin havaricle gelip Toğan'a süngü çekip [onu] ortaya aldı. Her taraftan süngü **[330]** attı. Emir Musib, Hz. İmam'dan izin alıp Toğan'ın yardımına ulaştılar. Havaricler, Toğan'ı tuğun dibine gönderdiler. Emir Musib, ordusuyla hücum ettiler. Havaricleri ortadan kaldırdılar. Ayyarlar girdi. Bir soyu belirsiz, Toğan'a ok attı. Toğan okunu üstünden savuşturup asayla uzaklaştırdılar. Yine bir soyu belirsiz, kılıç sallar. Toğan, kuşağından tutup gökyüzüne attı. Dönüp geldiğinde kılıçla vurup iki parçaya böldüler. Havaricler yine atla hücum ettiler. Bu taraftan Ömer ʿAli, Fazl ʿAli, Caʿfer ʿAli ordusuyla birlikte atla hücum ettiler. Savaş kaybedildi. Müslümanlardan bir kişi şehit olursa, havaricten yüz kişi cehenneme gidiyordu. Havaricin ölüsü yuvarlandı. Kanlar nehir olup akmaya başladı. Yezid, kim olduğunu sordu. ʿAli'ning͡ oğlu, dediler. Yezid, şiddetli ah çekip endişe içinde kaldı. Her biri zamanın bir ejderhâsı veya aslanı gibi dünyayı sırtında çeken ʿAli neslinden kimse kalmadı, dedi. Buna ne çâre bulmak gerekir dedi. O sırada nara sesi duyuldu. İmam Muhammed Hanifiye benim. Allahu Ekber, Ebu Saʿid benim. Allahu Ekber, İbrahim Malik benim. Allahu Ekber, ʿAbdurrahman Malik benim. Allahu Ekber, Şehzade Kasım benim. İbn Ömer Maʿdi ve başka bir nara ortaya çıktı. Allahu Ekber, O İbn Kanber de benim. Yine nara sesi duyuldu. Muhammed İbn Selman-ı Faris benim. Bunun gibi hanedanın bütün sevenleri tekbir ve salavatı kainatın hocasına gönderip havariclerle vuruştular. Davulun sesi kainata yayıldı. Havariclerin başı dere taşı gibi [yerde] yatıyordu. Kanlar nehir olup aktı. Ayyarların her biri havariclerin başını vücutlarından koç gibi ayırıyorlardı. Sanki kıyamet koptu. İki tarftan meşaleleri yakıp fenerleri aydınlattırııyorlardı. Gündüz gibi oluyordu. Kıssa: Üç gece, gündüz sonunda savaş kaybedildi. Ne evlat babasını **[331]** ne de babası oğlunu aklına getiriyordu. Yedi yaşından yetmiş yaşına kadar birliktelerdi. Rum kayseri, dördüncü gün, iki yüz bin kişiyle ortaya çıkmıştı. Tekbir ve salavat okuyarak gelip Yezid'in ordusuyla çarpıştılar. Ama ilerideki ordu dört günden beri yemek yememişti. Çarpışmadan dolayı güçsüz kalmışlardı. Yeni gelen ordu havaricleri bu yüzden kırdı. Yezid, işin zorlu olduğunu görünce dünyası başına yıkıldı. Sancağı yere yatırıp kaçmak için kargaşa çıkarmış. Bu sebeple o sırada, Emir Musib Gazi gelip Yezid'in kemerinden tutup başına kadar kaldırmış. Hazret, üstüne yürüdüğü sırada emirin atının ayağı sürtüp takıldı. Bu köpek yere düşünce yaya kaçtı. Emir Musib'e at yetiştirdiler. Bir gece, gündüz sonunda savaş yeniden kaybedildi.

Havaricler kaçmaya başladı. Bazısı esir oldu bazısı da kaçtı. Bütün mal ve mülklerini yağma ettiler. Sayısız mal aldılar. İmamlar, emirler ve bütün ordu galip ve başarılı şekilde dönüp Hz. Yusuf 'un -Allah'ın selamı üzerine olsun- otağına gelip bağlılıklarını bildirdiler. İmam, esir olan havaricleri öldürüp yetmiş kelleyi üst üste yığın diye emrettiler. Sevabını şehitlere bağışladılar. İmam; Yezid ne zaman geldi, diye sordular. Salsa Ayyar; Ey İbn Resulullah, o bahtsız Şam yönüne doğru yöneldi, dedi. İmam Muhammed Hanifiye, Emir Musib, Muhtar Behram seksen bin kişiyle kovalayarak arkasından giderler. Toğan'a, Dımışk yolunu kapat diye emrettiler. Emirler, Yezid'e yetiştiler. Nara atıp dört taraftan havariclerle vuruştular. Havaricleri yerle bir ettiler. Ama Yezid, Dımışk'a doğru kaçar. Rakipleri yolunu kapatmıştır. Dönüp Yunan yönüne doğru yola çıktı. Emir Musib Gazi; Lânetli Mervan, dinsiz ʿUbeydek, dinsiz Ömer Nahs ve Hafız'ın -bu dört melunun- arkasından kovalayarak giderler. Ama **[332]** havaricler beş bin havaricle birlikte gece ve gündüz yol yürüdü. Bir kuyuya yetişip su içti. Soyu belirsiz, cehennemlik köpekler kuyuya öldürücü zehir dökmüşlerdi. Arkasından Emir Musib kuyuya yetişip su alıp içince şehit oldular. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[613] Ama Fettah arkadan yetişmiş. Gecesinde orada oldular. Bütün müslümanların şehit olduğunu görmüştür. Hz. Ali -Allah yüzünü şereflendirsin- düşünde, Emir Musib bize kavuştu dedikten sonra kaybolduğunu gördüler. Fettah ʿArab, yerinden kalkıp Emir Musib'in silah ve at takımını ata yükleyerek dönüp Dımışk'a geldiler. Kapıları kapatmış. Kıssa: Hz. İmam kapıları asayla parça parça ettiler. Şam'a girdiler. Arkalarından İmam Zeyne'l-ʿAbidin girdiler. Bahtsız Yezid saraya girmiş. Resulullah'ın Ehlibeyt'i yani; Zeynep Banu, Ümmü Gülsüm, Rukiyye, Şehr-Banu, imamı kucaklayıp inleye inleye ilkbahar yağmuru gibi [gözyaşı döküp] ağlaştılar. Feryat ettiler. Hapishaneden Ehlibeyt'i çıkardılar. Ama doğru rivâyete göre; Resulullah'ın Ehlibeyt'ini Yunan kalesine göndermişti. Ondan sonra Hz. Ebu Hureyre'ye -Allah ondan razı olsun- yolladılar. Yezid, kendi tahtına çıkıp oturmuşlardı. Damda iki görüm gördüler. Biri Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- görümü diğeri Şemr-i Laʿin'in görümü. O soyu belirsiz, cehennemlik köpek Hz. İmam'ı göğsünden vurarak öldürüp mübarek başlarını vücudundan ayırmakla meşgul olmaktadır. Hz. İmam bunları görüp bayılıp tahttan düştüler. Kendilerine gelince yine inleye inleye ağladılar. Ehlibeyt'in başlarını alıp Şam'dan çıkmış. Sincabın önüne çıkıp Şam'ı yerle bir edip ateşe verin diye emrettiler. Yezid-i Pelid kaçıp Yunan'a gitmiş. **[333]** Ebu Hureyre -Allah ondan razı olsun- itikafa

[613]Bakara sûresi 156. âyet

girmişti. Onlara hizmet edip özürler dileyip ağladı. Ebu Hureyre: -Allah ondan razı olsun- Ey Yezid, ben Hz. İmam'ın karşılarına gidip senin günahından af dileyeyim, dediler. Belki günahını kaldırıp affederler, dediler. Yezid: Barış yapalım, dedi. Hz. İmam: Şam'ı bana versinler. Ben onların ehlibeytlerine kötülük yapmadım. İşi başkaları yaptı. Ama benim adımla oldu, dedi. Hz. Ebu Hureyre -Allah ondan razı olsun- Yunan'dan çıkmış. Ama bir yerde sahabelerden büyük bir ulu vardı. Birlikte çabaladılar. Hz. İmam tarafına gittiler. İmamın hizmetine geldiler. Özürler dilemiş. Ey imam, şimdi çok düşmanlıklar yapıp bu düşmanlıkla dünyayı yerle bir etseler de Hz. İmam Hüseyin dirilmeyecektir, dediler. Allah'ın yazgısı ezelden böyle yazılmışken böyle birbirinizi suçlayıp durmak iyi değildir. Şimdi, bu halkı bağışlasınlar. Şehirler yıkılmıştır. Eğer hilafeti almak hayalindeyseler, alsınlar. Hz. Muʿaviye bu şekilde atalarının yoluna girmişti. Yezid de sizlere öyle yapsın! Ama Yezid'e Şam'ı versinler! O zaman vermediler. Yezid şimdi pençede güzelce durmaktadır. Kendi yağında kendisi kavrulmuştur. Kendi ayağına savaş baltasıyla vurdu, dediler. İmamlar: Ey ulu büyük, biz Şam için gelmedik, dediler. Bu utanmaz zalimlerden bu çâresiz mazlumları kurtarmak için gelmiştik. Ulu babama böyle edepsizlikler yaptıkları için bu şehri dağıttım. Yüce gayretten bu işleri yaptık. Hz. İmam, bu yüce sahabelere duyduğu saygıdan Yezid'in günahını affedip Şam'ı Yezid'e verdiler. dediler. O yerden imamlar ve ordular göçmekteydiler. Kerbelâ'ya gelip şehitlerin başlarını vücutlarıyla **[334]** birleştirip defnettiler. Kurʾan'ı hatmedip sevabını şehitlerin ruhlarına bağışladılar. Yiyecek ve su verdiler. İmamlar Medine'ye ulaşıp Hz. Resul'ün -Allah'ın selamı üzerine olsun- mübarek bahçelerine gidip ziyaret ettiler. Ümmü Gülsüm, Zeynep, Rukiyye, Şehr-Banu, hepsi kucaklaşıp ağlaşarak mübarek bahçeyi ziyaret ettiler. O yere Fettah ʿArab yetişerek Emir Musib'in şehadet haberini imama duyurdular. İmam ve dostları ah çekip ağladılar. Yiyecek ve su hazırlayarak halka dağıtıp Kurʾan'ı hatmederek, sevabını şehitlere bağışladılar. Ama Yezid, Yunan'dan iyi zamanda gelip Şam'a ulaşmış. Şehre girince şehri yıkılmış hâlde gördü. Şaşkınlık içindeydi. Lânetli ʿUbeydek, dinsiz Ömer Nahs, korkak Hafız hepsi girip şehri bu hâlde gördüler. Yezid-i Pelid, dört bağa gidip Mervan-ı Har'ı çağırıp şehri imar et! Ben ondan sonra şehre gireyim, demiş. Mervan-ı Har, kısa zamanda şehri imar etti. Yezid-i Pelid'i tahta oturttu. Bir müddet, vay göğsüm deyip çığlık attı. Çok inliyordu. Onun çığlığına hiç kimse dayanamıyordu. Yezid'in yakınları; Yunan'dan bir doktor getirsek, acaba o bir çâre olur mu, demişler. Bir doktor getirdiler. Sürekli ilaç yaptı. Olmadı. Doktor: Ey Yezid, sen yüce Allah'ın huzurunda ne kadar günah işlemiştin, diye sordu. Bu yeminli ağıza tutulmuşsun. Ömrüm yetmişe gelmiştir. Bu yemin derdi gibisini hiçbir zaman görmedim,

demiş. Hemen, bir oğlağın akciğerini bir ipe bağlayıp o melun Yezid'e yutturdu. Yüzüstü yatırıp Yezid'in ağzından ipi çekti. Yezid çığlık ve bağırtılarla kendinden geçti. Bu ciğerin etrafını yüz bin akrep, kurt kaplamıştır. Doktor: Doğru **[335]** söyle! Sen hangi kusru işleyince bu belâya tutuldun, dedi. Hepsi: Hz. İmam için Kerbelâ'ya ordu gönderip on gün boyunca bir yudum su vermedi, dedi. Aç ve susuz bırakıp koyun gibi boğazladı, dediler. Doktor: Hüseyin denen kimdir, dedi. Onlar: Hz. Muhammed Mustafa'nın -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- torunlarıdır, dediler. Doktor: Onların inançları Allah'tan gelen tek doğru yolmuş, dedi. Doğru olmasa böyle belâlara düşmezdin, demiş. Ben onların dinine girdim, bilin deyip kelimeyi şehadeti söyleyip Müslüman oldu. Dönüp ey hizmetkârlar, sizi ve beni yaratan Allah tek doğruymuş. Bu zamana kadar ömrüm boşa geçmiş, demiş. Bunun gibi yüce bir peygambere iman etmişliğim yoktu. Şimdi elhamdülillah Müslüman oldum, dedi. Yezid kederlenip onu öldürmek ister. Doktor: Her ne istiyorsan öyle yap, dedi. Şimdi seni asla iyileştirmem. Şunun gibi peygamber çocuklarına acımadan şehit etmişsin ve inancını berbat etmişsin, dedi. Yezid-i Pelid cellada emretti. Bu çâresiz doktoru şehit etti. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[614] Ama Yezid'in derdi günden güne artıyordu. Köpek gibi oluyordu. Hanedanın bütün sevenleri bu meluna bedduâ okuyorlardı. Her ne kadar bağışlanmak istese de işe yaramadı. Yezid, ah çekip ey dostlarım küçük Muʿaviye sizlerle kalıyor. Onu iyi esirler bilirler. Mervan'a: Sen vezir ol, dedi. Sen bu on yedi oğlanımın hepsinden büyüksün. Ben yapmak istediğim işleri yapıp muradıma erdim, deyip çok öğüt verdi. O, oturdukları evin damı kerametle yarılmış. Hz. İmam Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- yüzü göründü, ellerindeki kılıçla Yezid'e savurdular. **[336]** Yezid kaçıp bir şatoya çıkıtı. Hz. İmam koşup yetişip onu dört ayak üzere bulmuştu. Başını kestiler. Başı çukura baş aşağı düştü. Ağzından burnundan kan geldi, öldü. Müslümanlar bu utanmaz hayinden kurtuldular. Yezid'i soyunun olduğu yere defnettiler. Ertesi gün bu murdar cesedi yerin kabul etmeyip çıkarmış olduğunu gördüler. Kısa: Yedi defa defnettiler. Yer dışarı attı. Ama o mucize, Hz. Resulullah'tandı. -Allah'ın selamı üzerine olsun- Sonunda, melun Yezid'in yiyeceğini vermiş. Muʿaviye-yi Asğar'ı Yezid'in tahtına oturttu. Ey Şam halkı dedi. Babam yoldan çıkıp dünyada yalan yolu seçmişti. İşte gördünüz. Dünya babama kalmadı. Bana ve sizlere de kalmaz. Yarın kıyamet gününde hâlimiz nasıl olacak. Uyanık ve akıllı olun! Ben peygamberin -Allah'ın selamı üzerine olsun- dostuyum. Yarın cuma günü hizmetçiler mescitte toplansınlar, diye emretti. Sabah mescitte toplandılar.

[614]Bakara sûresi 156. âyet

Muʿaviye-yi Asğar ata binip mescide geldi. Müezzin sünnetten önce ezan okudu. Sünneti kıldı. Muʿaviye-yi Asğar kalkıp minbere çıkarak hutbe okudu. O yüce Allah'a şükürler ve övgüler olsun. Ondan peygamberlerin efendisine, ondan namlı dört halifenin adlarının hürmetine, dört halifeye, ondan ensar ve muhacirinin yüzlerine, yüce Allah'ın rızası onların hepsinin üzerine olsun. İki dünyanın Şehzadesini yani; İmam Hasan ve İmam Hüseyin'i, ondan sonra İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i övdü. Şam halkının hepsi mutlu ve memnun oldu. Cuma'yı kılıp dağıldılar. Malik Ejder'in oğulları Elhac yönüne doğru yola çıktılar. Ömer Maʿdi Kereb'in oğulları deve kervanı yönüne doğru; İbn Ebu Bekir, Mısır yönüne doğru yola çıktılar. Şehzade Kasım'a izin verdiler. Biri, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in otağına girip Hz. İmam'a mektup verdi. **[337]** Ey Hz. Zeyne'l-ʿAbidin, biz Maveraünnehir kölelerindeniz, yazmıştır. Bize bir zalim musallat oldu. Bizim sınırımız yok. Savaşmak bizi onlardan sonrası için kurtarır mı, demiş. Fikrimizi yerine getireceklerinizden ümitliyiz, demiş. Hz. İmam ordunun sağ ve sol koluna bakmış. Bunları o kafirlerden gidip kurtaracak biri olacak mı, demiş. O sırada Şehzade Kasım kalkıp saygı gösterdiler. Hz. İmam izin verdiler. Allah'a hayır duâ ettiler. On iki bin kişilik orduyla Horasan'a yola çıktılar. Şir Zad Semerkandî, Mesture'yle Semerkand'a yola çıktılar. Muhtar Ebu ʿUbeyde Sikaki gittiler. Kalan ordu parça parça olmuş. Hz. İmam sancağı ʿAli-yi Divane'ye verdiler. Darir Hazaʿi, Askalan'a gittiler. Mahan Şebru, Hz. İmam'ın hizmetinde kaldılar. Ömer ʿAli, Caʿfer ʿAli, Fazl ʿAli, İmam Caʿfer, ʿAli Teyyar'ın oğulları, tek gözlü Emir Tahir, ʿAbd ʿAli Abadi, Belh'e gittiler. Ama Emir Tahir Belhi, ʿAbd ʿAli Abadi'den yana oluyor. Kıssa: Hz. İmam Muhammed Hanifiye dünyayı dolaşmak ister. Zemçi denilen şehre geldiler. Orada Şah Mirzayi denen kişi Hz. İmam'ın önlerine çıkıp saygı ve ağırlamayla şehre girdiler. Bir kızları vardı. Hz. İmam'a verdiler. O gece hamile oldu. Bir oğul dünyaya geldi. O, oğlunun adını Hz. Pehlivan Ahmed Zemçi koydular. Eba Müslim zamanında özel ayyarların üstadıdır. Hz. Şah-ı Merdan'ın torunudur. Hz. İmam çoğu zaman orada kalmıştır. Hac mevsimi oldu. Hacca gittiler. Orada kaldılar. Ama Şehzade Kasım, Toğan, Maveraünnehr'e gittiler. Bütün kafirlerin ordusunu vurup yerle bir edip şehre girdiler. Bütün hizmetçiler sevinip mutlu bir şekilde eğlendiler. Pek çok gün geçiverdi. Bir piyade gelerek Şehzadeye bağlılığını bildirip duʿa etti. Kafirlerin komutanı El-Kefek Pesper Kefek denen biri gelip Otrar denen kenti **[338]** aldıktan sonra halkın çoğunu öldürüp kalanını esir etti, dedi. Er denen dağın dibine düştü, diyerek haber verdi. Şehzade Kasım, Toğan'la ata binip yola çıktılar. O, kafirlere yetişip safını düzenledi. İslâm taraftarlarından Toğan savaş meydanına girip adam çağırdı. Kıskanç bir

kafir meydana girip kılıç çekti. Toğan, onun kılıcını üzerinden aşırdı. Dönüp Toğan'ın atına bir kılıç salladı. Toğan'ın atının boynunu kesmiş. Toğan'ın kollarına düşmüş. Kesiverdi. Göğsünden geçerek karnına kadar ulaştı. Davulcu gezdirip davul çaldırıp yattılar. Toğan'ı atın altından çıkardılar. Toğan: Beni Semerkand'ın içine gömün, diye vasiyyet ettiler diyerek şehre getirdiler. Ruhunu Allah'a teslim ettiler. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[615] Hoca çok kaygılandılar. Şah Semerkandî, beyaz kefek taşı elindeyken şehit oldular. Müslümanlar sabahleyin vuruşa vuruşa uzun kül rengi bir ata kadar geldiler. Bir gün boyunca endişeli şekilde savaştılar. Kafirler, müslümanları kuşatıp aldı. Çok sayıda Müslümanları şehit ettiler. Şehzade Kasım kederliydi. Bir kuyu vardı. Elbiseleri ve atlarıyla ona düştüler. Kafirler gerekeni yapıp Semerkand içindeki İranlıları öldürdükten sonra, kadın ve evlatlarını esir edip alacağız, demiş. Bu fikirdeydi. Ama müslümanlar yüce Allah'a yalvarmışlardı. Bunların duâsını kabul edip Hz. Cebra'il'e -Allah'ın selamı üzerine olsun- Mekke dağlarından bir dağı alıp götürerek kafirlerin üstüne gönder, diye emrolundu. Hz. Cebra'il -Allah'ın selamı üzerine olsun- bir emirle Hz. Celil bir dağı kaldırıp kafirlerin üzerine gönderdiler. Kafirlerin ordusunun tamamı dağın altında kaldı. Ertesi günün sabahında, bütün kafirler dağın altında kalmıştır. Halk mutlu olup sevindi. Bütün kafirlerden kurtuldular. Yüce Allah'a şükrettiler. **[339]** Ama o dağda bir çoban vardı. Koyunlarıyla yürümektedir. Çobana sordular. Çoban cevap verdi. Ey dostlar, ben Mekkeliydim. Bu dağ Mekke dağıdır. Bir baktım ki Mekke görünmemektedir. Her gün Mekke'ye bakıp namaz kılıyordum. Halk, Semerkand'a Mekke'nin bir yıllık yol olduğunu biliyordu. Onun için görünmüyordu. Bu çobana Gölge Hoca, diyorlardı. Gölge Hoca, Yüce Allah'tan ölüm istediler. Yüce Allah ölüm verdi. Koyunların hepsi öldü. Kıssa: Mervan-ı Har, Muʿaviye-yi Asğar'ın Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in emrine uyduğunu biliyordu. Hutbeyi de imamın adına okudu. Öldürücü zehirden yemeğe bir parça katıverdi. Muʿaviye-yi Asğar öldü. Mervan onu toprağa defnedip kendisi padişah oldu. ʿAbdullah Ziyad'ı kendi yerine komutan yapıp tahta oturdu. Şehirlerde benim adıma hutbe okunsun, diye emretti. Ebu Turabîlere uygunsuz söz söylesinler, demiş. Mekke'ye gidip benim adıma hutbe okuyacak biri var mı, demişti. ʿUtbe denen bir havaric: Ben gideyim, dedi. Mekke'ye doğru yola çıktı. Kıssa: İmam Muhammed Hanifiye, Mekke'delerdi. Komutanlık yapmayı bırakarak ʿAbdullah Zebir'i hükümdar yapıp kendisi iʿtikafa çekilmişti. Bu haber ʿAbdullah Zebir'e ulaştı. Zebir, Hz. İmam Muhammed Hanifiye'ye ʿUtbe havaric

[615] Bakara sûresi 156. âyet

ordusuyla birlikte geliyormuş, diye haber verdiler. Hz. İmam Muhammed Hanifiye: Benim onunla işim yok, dediler. Askerliği bıraktım deyip özür dilediler. Mekke halkı ʿAbdullah Zebir'e bağlılıklarını sunup [onu] tahta oturttular. Ordu toplamışlardı. ʿUtbe geldi, diye haber ulaştı. Savaş yapıp ʿUtbe'yi kırmış. ʿUtbe'nin kulak ve burnunu kesip Mervan'a gönderdiler. Ondan sonra ʿArab'a adam gönderip orduyu toplayıp güçlendiler. ʿAbdullah Zebir: İmama şimdi bağlılık bildirmek gerek demiş. ʿAbdullah Zebir, Hz. İmam'a bağlılıklarını bildirdiler. **[340]** Hz. İmam Muhammed Hanifiye kabul etmez. Erkek kardeşim İmam Zeyne'l-ʿAbidin hayattadır. Hilafet onun hakkıdır. Süre verin, dediler. Çokça gün süre verdiler. İmam odalarına girip Ebu ʿUbeydü'l-Kafi'ye bir mektup gönderdiler. Mektubun anlamı şudur: ʿAbdullah Zebir bana bağlılık bildirmek istedi. Ben süre istedim. Bu mektubu size gönderdim. Bu mektup size ulaşırsa düşünmeden saçları kes, dedi. ʿAbdullah Zebir o anda ʿArap kabilesine adam gönderdi. Ordu toplayıp alelacele yola çıktılar. Ama ʿUtbe bu hâl içinde Mervan'ın karşısına çıkıp olayı açıklayarak anlattı. Mervan-ı Har kaygılandı. Müslim İbn ʿUtbe'nin yanına ordu katıp gönderdi. Medine halkı bana bağlılıklarını bildirsin. Eğer bağlılık bildirmezlerse bana yetiştir, demiş. Kıssa: Müslim muazzam bir havaric ordusuyla gelip Medine'yi kuşattı. Düştü. İmam Zeyne'l-ʿAbidin -Allah ondan razı olsun- yüce Allah'ı tesbih ederek ağlayarak yalvarıp yakararak aynı şekilde duâ etmekteydi. İbrahim Malik, ʿAbdurrahman Malik, Zeyd İbn Ömer Maʿdi Kereb orduyla birlikte gelip havariclerin Medine'nin sınırını tutuğunu görmüştü. Ordunun safını düzenlediler. Havariclerin hepsinin gönlü huzurla doldu. Şehzade ʿAbdurrahman atının yularını bırakıp savaş meydanına giderek; Adamsan gel, demiş. Müslim İbn ʿUtbe girip şehzadenin önünü kesip uğursuz mızrağını uzattığı kolundan çekip göğsüne öyle vurunca mızrağın ucu arkasından göründü. Kaldırıp yere vurdular. Cehenneme gitti. Onun arkasından yine bir havaric yetişip kılıç salladı. Şehzade onun kılıcını savuşturarak bir yumruk vurdular. Atın üstünden güvercin gibi uçup cehenneme gitti. Onun arkasından yine bir havaric yetişip bir sopa savurdu. Sopa yaklaşınca elinden çekip öyle vurdu ki uçup gitti. Şehzade nara atıp havariclerle **[341]** çarpıştılar. Havaric ordusunu parça parça ettiler … Bazısı canlı olarak ele geçti bazısı kaçtı. Sınırsız sayıda mal ve mülk müslümanlara kaldı. Allah'ın yardımıyla İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in hizmetine girmekteydiler. O sırada ʿUdas İbn Sufyan ve Osman Tahan , Ömer İbn Hanzala ve Ferzuk orduyla yetişti. Gönlü rahat etti. İslâm tarafından da saflarını düzenlediler. Şehzade ʿAbdurrahman yine izin alıp savaş meydanına çıkıp ʿUdas İbn Sufyan'la yüz yüze geldiler. Uğursuz bir mızrak fırlattı. Şehzade de bir mızrak alarak öyle attı ki bir dişi arkasından çıkarak cehenneme gitti. Onun arkasından Osman İbn Tahan yetişti. Onu da

cehenneme gönderdiler. Onun arkasından Ömer İbn Hanzala girip cehenneme gitti. Ondan sonra Ferzuk, Şehzadeye kılıç vurmak için girmiş. El uzatıp kılıcını çekip öyle vurdu ki atıyla birlikte dört parçaya böldü. Şehzade atla hücum etti. Havaricler de hep birlikte atla hücum ettiler. Şehzadeyi araya aldılar. İslâm ordusunun tamamı hep birlikte havariclerle çarpıştılar. Savaş kaybedildi. Havariclerin ölülerinden tepe yığınları yaptılar. O sırada çöl tarafından bir topluluk ortaya çıktı. Hz. İmam Muhammed Hanifiye, Muhtar Ebu Saʿid gelip seksen bin kişiyle hücum ettiler. Havariclerin ordusu fırsat bu fırsattır diye kaçmaya başladılar. Bazısı esir oldu. Çoğu öldü. Bir parçası [dönüş] yoluna çıktı. [Arkalarından] güçlü rüzgar yetişmiş gibi helak oldular. Müslümanlara sayısız miktarda at düştü. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in hizmetlerine sundular. Ondan sonra bu dünyanın vefasızlığına inleye inleye ağladılar. Bu malları fakir ve çâresizlere paylaştırıp verdiler. Ondan sonra korkak Hafız, Kays **[342]** ... Tavk İbn Kenane'yi çağırdı. Yüz bin ünlü kimseyle Kûfe'ye gitmiş. İzin vermedi. Ondan sonra Emir Saʿid, imamlara adam gönderdiler. Emir Saʿid'i yakalamak için gelen imamlar o zaman yetiştiler. Onlar yetişip geceledi̇ler. Sabah iki ordu nehir dalgası gibi dalgalanıp birbirinin saflarının karşısında düzene girdiler. Hz. İmam tarafından Muhtar Ebu Saʿid savaş meydanına girdiler. Havariclerden Kays İbn Sabit girip cehenneme gitti. Onun arkasından Tahir girip cehenneme gitti. Muhtar Ebu Saʿid havariclerin komutanlarından yetmiş kişiyi cehenneme gönderdiler. Havaricler, bir bir girsek hepsini kırarız demiş. Havariclerin tamamı birden hücum etti. Savaş kaybedildi. Muhtarı ortaya aldılar. Bu taraftan İslâm ordusu hücum ettiler. Kan nehir olup aktı. Ömer Nahs, Hz. İmam'la yüz yüze geldi. Hz. İmam'ın mübarek ellerinden yaralanıp kaçtı. Havaricler orduyu kırdı. Kaçıp Mervan tarafına doğru yola gitti. Hz. İmam Emir Saʿid'i Kûfe'de bırakıp kendileri Dımışk'a yetişip geceledi̇ler. Mervan-ı Har, gönül huzuruyla kalkıp yüz bin kişiyle yola çıkmış, diye haber almış. Hz. İmam Muhammed Hanifiye elli bin kişilik orduyla çıkıp safları düzenleyip karşısına durdular. Kendileri savaş meydanına gidip savaşçı çağırdılar. Mervan tarafından doksan beş havarici cehenneme gönderdiler. Havaric ordusunun önü kesildi. Hazret nara atıp havaric ordusuna hücum ettiler. O sırada bir topluluk göründü. Topluluğun içinden tek gözlü Emir Tahir, ʿAbd ʿAli Abadi, ʿAbd ʿAli ʿAbadi, ʿAbdurrahman Ebu Bekir, Emir Mahu-yı Sevri, Behram, Darir Hazaʿi, Muhammed Selman Faris, Muhammed Veys Karni iki yüz bin orduyla yetiştiler. Bu haber, Mervan-ı Har'a onlar Kerbelâ'da kaldı diye ulaştı. Mervan; Kimse var mı acaba, onları gidip **[343]** Kerbelâ'dan getirecek, demiş. Haşin -lânet üzerine ... ile yola çıktı. Ama Selman İbn Hazaʿi Kerbelâ bozkırında ... Hüseyin'in -Allah ondan razı olsun- mübarek bahçelerine

gidip esselamu ʿaleyküm, ey Mustafa'nın evladı ve ey Kerbelâ bozkırının şehitleri! Ben canımı sizler için feda ederim, demiş. Bir gece ve gündüz Kerbelâ'da kalıp sabah Şam'a yola çıktılar. Günlerce yürüyüp Kasar şehrine ulaştılar. Kasar şehrinin hükümdarı kapıları sağlamlaştırdı. Ondan sonra geçip gözün gördüğü bir vakitte etrafını kuşatmaktaydılar. O sırada Haşin İbn Hamir -Allah'ın lâneti- yüz bin kişilik orduyla ortaya çıkıp karşısında durdu. Ertesi günün sabahı, ordunun safını düzene soktu. Selman İbn Hazaʿi meydana gidip yüz altmış kadar havarici cehenneme gönderdiler. Havaric ordusunun tamamı hücum etti. Savaş kaybedildi. Havariclerin ölüsü lüle taşı gibi sapsarı oldu. Kan nehir olup aktı. Müslümanlardan şehit olan çok kişi oldu. Selman'ın atına ok değdi. Yaya kaldılar. Ey müslümanlar gayret edin. Bugün veya sabah cennet içinde hurilerle gezineceğiz deyip büyük savaş yaptılar. Gecesinde bu kahramanları şehitlik derecesine ulaştırdı. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[616] Orduyu kırmış. Babasının sancağını alıp Rakka'ya doğru yola çıktı. Ama lânetli ʿUbeydek, korkak Hafız, Mervan-ı Har'dan izin isteyip Kûfe'ye ulaştı. Emir Saʿid, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'e adam gönderdiler. Ama havaric ordusu, Kûfe'yi alır. O yerde Hz. İmam, Muhtar Ebu Saʿid, ʿAbdurrahman Malik'i komutan olarak atayıp ordu göndermişlerdi. Onlar yetişip havariclerle çarpıştılar. Savaş kaybedildi. Gün gece oldu. Dönüp otağlarında yattılar. Rakka'ya iki yüz bin kişiyle gidiyorlardı. ʿAbdullah-ı Rabiʿa yetişip savaştı. Bin Müslüman **[344]** ... Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[617] En son Rakka'ya, şehre girdiler… O zaman gelip Ebu ʿUbeyde Sekafi'ye adam gönderdiler. Ebu ʿUbeyde Sekafi, Zeyne'l-ʿAbidin; Muhtar Ebu Saʿid'e sekiz bin kişilik ordu ekleyiverdi. Bu orduyu süvari akını olarak gönderdiler. Ama müslümanlar sıkıntıya düşmüştü. Savaş meydanına girip ʿAbdullah'la yüz yüze geldiler. ʿAbdullah mızrak attı. Mızrağını çekip alıp öyle vurdular ki sol yanından çıkıp cehenneme gitti. Ondan sonra nara atıp yalnız başına havariclerle çarpıştılar. Gece ve gündüz büyük savaş oldu. Havaricleri lüle taşı gibi yatırdılar. Kan nehir gibi aktı. Bazısı kaçıp çöle gitti. Bazısı canlı olarak ele geçti. Kaçan havaricleri kovaladılar. Bir yerde yatmıştı. Gecesinde gece baskını yapıp Rakka'da icap edilen yapıldı. Mızrak atıp cehenneme gönderdiler. Havariclerin ordusunu kırıverdi. Muhtar Ebu Saʿid ve Sekafi, Emir Saʿid tarafına yürüdüler diyerek, Hz. İmam'a bildirdiler. Sabahında ordu safını düzene koymuş. Muhtar, Ebu ʿUbeyd savaş meydanına yetişip savaşçı çağırdı. Ömer Nahs çâresiz kalıp savaş meydanına girdi.

[616] Bakara sûresi 156. âyet
[617] Bakara sûresi 156. âyet

Muhtar: Adın nedir, diye sordu. Ben Ömer Nahs'ım, dedi. Uğursuz, mızrağını çekip gövdesinden öyle vurdu ki onun arkasından mızrağın ucunun dişi çıkarak cehenneme gitti. Güzel ve aferin sesi iki taraftan çıktı. Korkak Hafız, İbn Ömer Nahs yakasını parça parça edip savaş meydanına çıkıp Muhtar'a mızrak attı. Onun mızrağını savuşturup öyle vurdu ki, babasıyla bir araya gelip cehenneme gitti. Havariclerin tamamı Muhtar'a atla hücum ettiler. İslâm tarafın'dan ʿAbdurrahman Malik, kaplan ve aslan gibi meydana çıkıp havariclerle çarpıştılar. Havaricleri yerle bir ettiler. Havariclerin ordusu parça parça **[345]** olup dağılıp kaçmaya başladı. Lânetli ʿUbeydek savaşa savaşa Musul ... İslâm arkasından kovalayıp koşturmaktaydı. Hemen sıkıntıya soktular ... Soyu belirsiz, Muhtar'la yüz yüze gelip mızrak fırlattı. Onun mızrağını üstünden aşırıp öyle vurdu ki hemen cehenneme gitti. ʿUbeydek yaralanıp tutsak oldu. Çokça eziyetler ve cezalar çektirerek öldürdüler. ʿAbdurrahman İbn Malik galip ve başarılı şekilde ordunun tamamıyla Hz. İmam'a doğru yola çıktılar. Üç havaric komutanın başını imama gönderdiler. Hz. İmam mutlu ve memnun şekilde savaş bandosu çaldırdılar. Muhtar Ebu Saʿid'e hayır duâ ettiler. Ama Mervan -Allah'ın lâneti- kederlenip çok perişan olmuş. Mukbat İbn Harb'ı yüz bin kişilik orduyla Kûfe'ye gönderdi. Havaricler Kûfe'ye yetişip kuşattı. Emir Saʿid on bin piyadeyi yanına alarak atlanıp ordu safını düzenlediler. Muhtar, savaş meydanına girip doksan havarici cehenneme gönderdiler. Havaricler birden hücum edip savaşa girdiler. Müslümanlardan beş bin kişi şehit oldu. Doğrusu biz Allah'a aitiz ve kuşkusuz ona döneceğiz, derler.[618] Muhtar da yaralandı. Müslümanlar zayıfladılar. O sırada ʿArab kabilesinden Munzır Seyyid Şahab yirmi bin kişilik orduyla yetişip savaşa girdiler. Havaricler, ordunun tamamını cehenneme gönderdiler. Hayatta kalanını tutsak ettiler. Sınırsız mal ve mülk müslümanlara kaldı. Kûfe'ye girdiler. Ama Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin, Dımışk'ta Mervan'la -Allah'ın lâneti- savaş davulu çaldırdılar. Mervan da savaş davulu çaldı. İki saf düzenlendi. Hz. İmam Muhammed Hanifiye meydana girmiş. Bir havaric onun elinde öldü. Onun arkasından Mansur girip cehenneme gitti. Mervan'ın ordusu imamın ordusuna hücum etti. O sırada Seyyid Şahab ordusuyla yetişip çarpıştılar. Hz. İmam'ın ordusu da savaşa girdi. **[346]** ... oldu. Şam'a ulaşınca Hz. İmam, havaricleri öldüre öldüre Mervan ... Mervan'ın üzerine süngüyle gittiler. Mervan kendini kurtarır. Hz. İmam göz açtırmaz. Öyle vururlar ki yaralanıp yere düşer. Mervan'ı zincirle bağlayıp şehre soktular. Mervan'ın ağzından parça parça kan gelmiş. Murdar vücudu cehenneme gitti. Şam halkı Mervan'ın -lânet onun üzerine olsun- tahtına oğlu ʿAbdü'l-melik'i oturttu.

[618] Bakara sûresi 156. âyet

Şam halkı ʿAbdü'l-melik'e bağlılığını bildirdi. Babasının yerine oturmuş. Şam halkının ulularını Şam'ı kendisine versinler diye Hz. İmam'a arz edip gönderdiler. Hilafet onlardadır diyerek çok hediyelerle Hz. İmam'ın huzuruna gittiler. Şam'ı Hz. İmam'dan istediler. Hz. İmam onların yüzü ve hatırası için ʿAbdü'l-melik'e verdiler. Ama Mervan -lânet onun üzerine olsun- seksen iki yaşına girmişti. Bu havaric soysuzluk yapa yapa dünyadan geçip gitti. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin, ordusunun başarı ve galibiyetinden memnun olup Medine'ye [doğru] yola çıktılar. Seyyid Hased, kızlarını imama verdiler. Yine bir topluluk Hz. İmam Muhammed Hanifiye'ye, Ey İmam hilafet size düşüyor, diye seslendiler. Şam'ı vuruşarak kılıçla siz aldınız. İmam Muhammed Hanifiye bunların sözü üzerine; Ey Zeyne'l-ʿAbidin, Hz. Peygamber'in -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- hilafetini bana verin, dediler. Hilafet bana düşüyor. Siz benim erkek kardeşimsiniz, dediler. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin -Allah ondan razı olsun- Ey muhafız, siz doğru söylüyorsunuz, dediler. Ama soyum Hz. Hz. Muhammed Mustafa -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bana vermişlerdir. Sizin hakkınız değil; ama inanmazsanız Hacerü'l-esved'e soralım. Ne cevap verirse. Söylenen emre göre hareket edelim, dediler. Hz. İmam Muhammed Hanifiye de kabul ettiler. En sonunda Hacerü'l-esved'e gidip Ey Hacerü'l-esved hilafet kime düşmektedir ve kimin hakkıdır, diye sordular. Anlaşılır **[347]** bir dille; Ey İmam Muhammed Hanifiye, hilafet makamı Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in, demiş. Bu sesi bütün Mekke halkı duydu. İmam Muhammed Hanifiye, İmam Zeyne'l-ʿAbidin'den özürler dilediler. Utancından yüzlerine bakamadı. Mekke dağına gidip utancından ihtiyaçları karşılayan Allah'ın dergahına yalvardılar. Bana bir kurtuluş ver ki bu yeryüzünden kaybolayım. Böylece bu utançtan çıkayım, diyerek Allah'a yalvardılar. Hz. İmam Muhammed Hanifiye'nin duâlarını yüce Allah kabul etti. Yer yarılınca bir yol göründü. Ey Muhammed Hanifiye gir, diye ses geldi. Hz. İmam Muhammed Hanifiye at ve silahlarıyla o yola girip kayboldular. Şimdiye kadar yüce kattan başka hiçbir kimse bunu bilmez. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin ordunun tamamına izin verdiler. Her biri kendi memleketlerine gittiler. Seyyid Hased de Benî Haşim kabilesine doğru yola çıktılar. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin, Hz. Peygamber'in -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- bahçelerine gelip ravza-yı şerifte ibadetle meşgul oldular. Ama soyu belirsiz ʿAbdü'l-melik İbn Mervan, Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in Medine'de yalnız kaldığını öğrendi. Adam çağırdı. İmam Zeyne'l-ʿAbidin ve Mekke halkı bana bağlılık bildirsin. Eğer kabul ederse iyi ve eğer kabul etmezse İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i benim önüme getir, diye adam gönderdi. Giden kişi gelip imama seslendi. İmam Zeyne'l-ʿAbidin kabul etmediler. İmamı alıp Şam'a ulaştırdı.

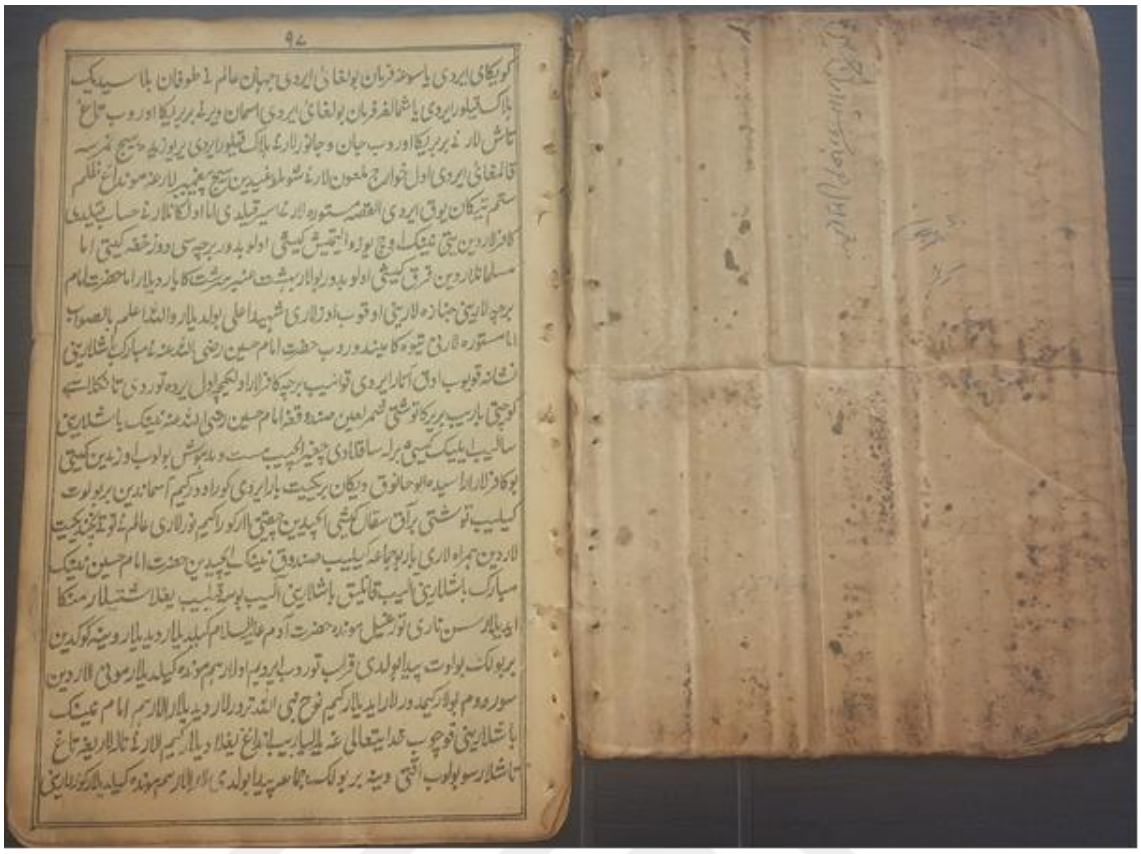
ʿAbdü'l-melik çok iyilik yaptı. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin -Allah ondan razı olsun- kabul etmediler. Hz. İmam'ı tutsak aldı. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'i, Hz. Peygamber -Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin- tutsaklıktan kurtardılar. Sabahleyin ʿAbdü'l-melik, nasıl yapmak gerek dedi. Ey İmam, eğer bağlılık bildirmezseniz benim huzurumda durun. Her ne isterseniz ben hazırlayayım, dedi. Hz. İmam; **[348]** Ey ʿAbdü'l-melik, o on sekiz bin âlemin Allah'ı, beni ve seni yarattı, dediler. On sekiz bin âlemi mükemmel gücüyle kurmuştur. Benim önüme kaç bin altın gelirse gelsin sana hürmet etmem. Senin gönlün nasıl istiyorsa öyle yap, dediler. ʿAbdü'l-melik kendinden geçti. Öfkelenerek tutsak edip zindana atın diye emretti. Yüz kişi gelmişti. Bu köpekler Hz. İmam'ı tutsak alıp zindana attı. Hz. İmam, tutsak hâliyle zindanda yüce Allah'a ibadetle zamanlarını geçirdiler. Gözlerinin uyku nedeniyle kapanmaya başladığını gördüler. Hz. İmam Hüseyin -Allah ondan razı olsun- orada hazır bulunup alnından öptüler. Zincirli kelepçeden kurtarıp ey sevgili değerli evlat sabredin, dediler. Yüce Allah sabredenlerin dostudur. Yüce Allah demiştir ki; Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır.[619] Kısa süre sonra bize kavuşacaksınız, deyip kayboldular. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin uykudan uyandılar. Kendilerini tutsaklıktan kurtulmuş olarak gördüler. İnançsız ʿAbdü'l-melik İbn Mervan, Hz. İmam'ın zincirli kelepçeden kurtulduğunu gördü. ʿAbdü'l-melik, Hz. İmam'dan özürler dileyip döndü. Ertesi günün sabahı baktı ki Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin -Allah ondan razı olsun- zindanda da yok. Zindancılar çığlık ve haykırmayla ʿAbdü'l-melik'in makamına geldi. Hz. İmam Zeyne'l-ʿAbidin'in -Yüce Allah ondan razı olsun- ʿAbdü'l-melik'in makamında oturduğunu gördüler. Bütün hizmetkârlar ağlayıp Hz. İmam'ın mübarek ayaklarına kapandılar, özür dilediler. ʿAbdü'l-melik: Ey İmam ben sizin hizmetçinizim, dedi. Kendi yaşlıları gibi şurada dursunlar, dedi. Hz. İmam kabul etmediler. Burada ne kaldı. Medine'ye gidiyorum deyip kabul etmediler. Kıssa: Hazret.

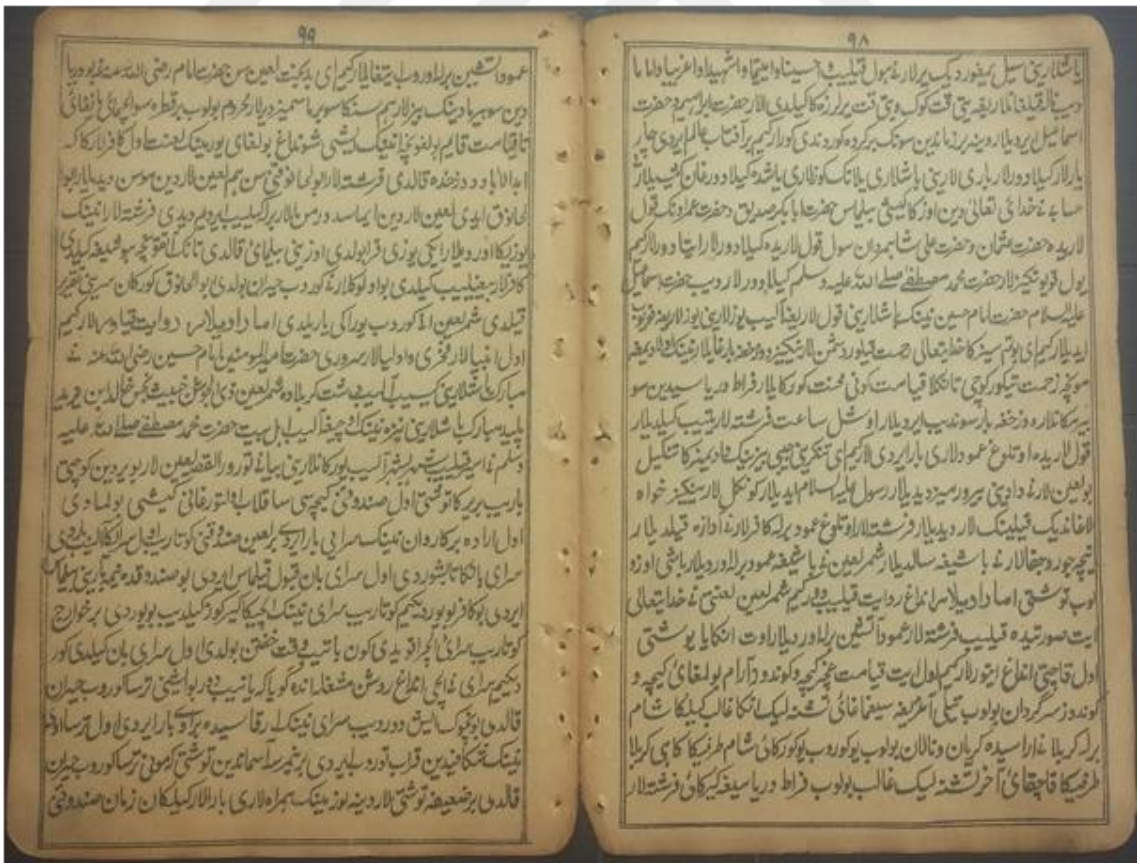
[619] Bakara sûresi 153. âyet

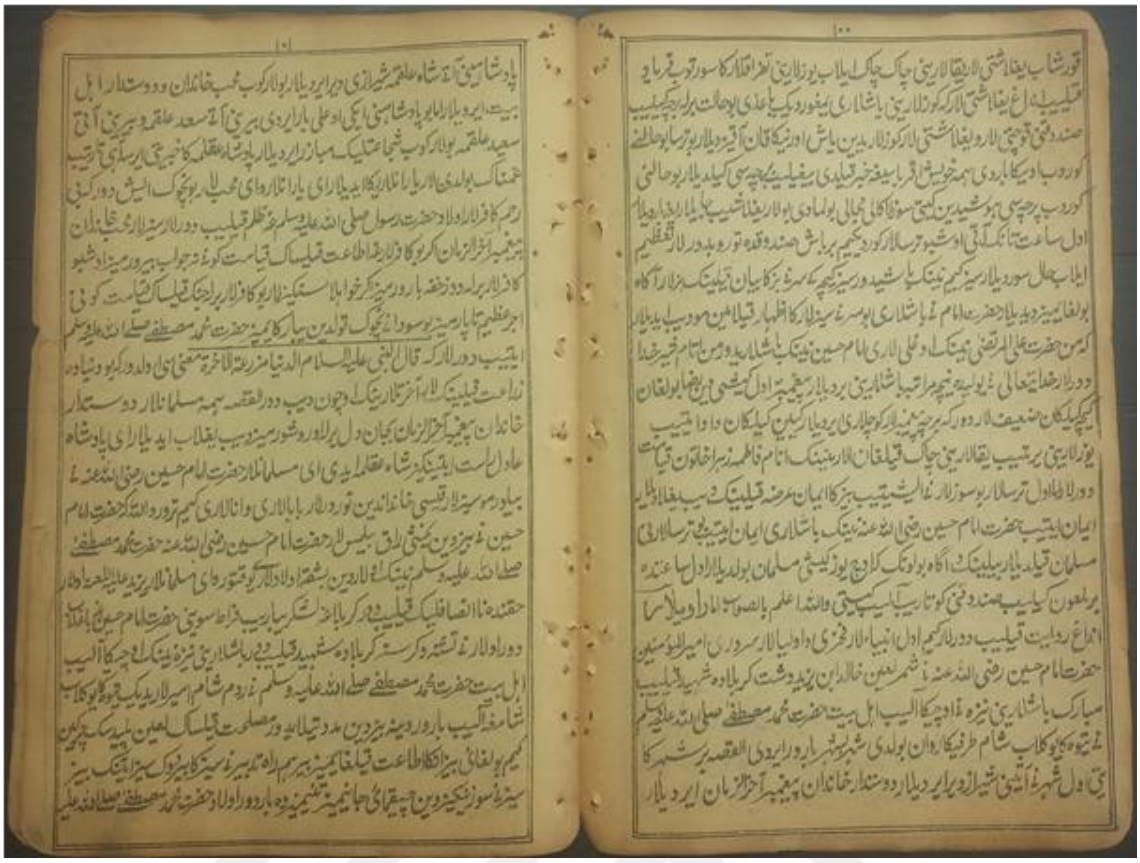
BÖLÜM VI

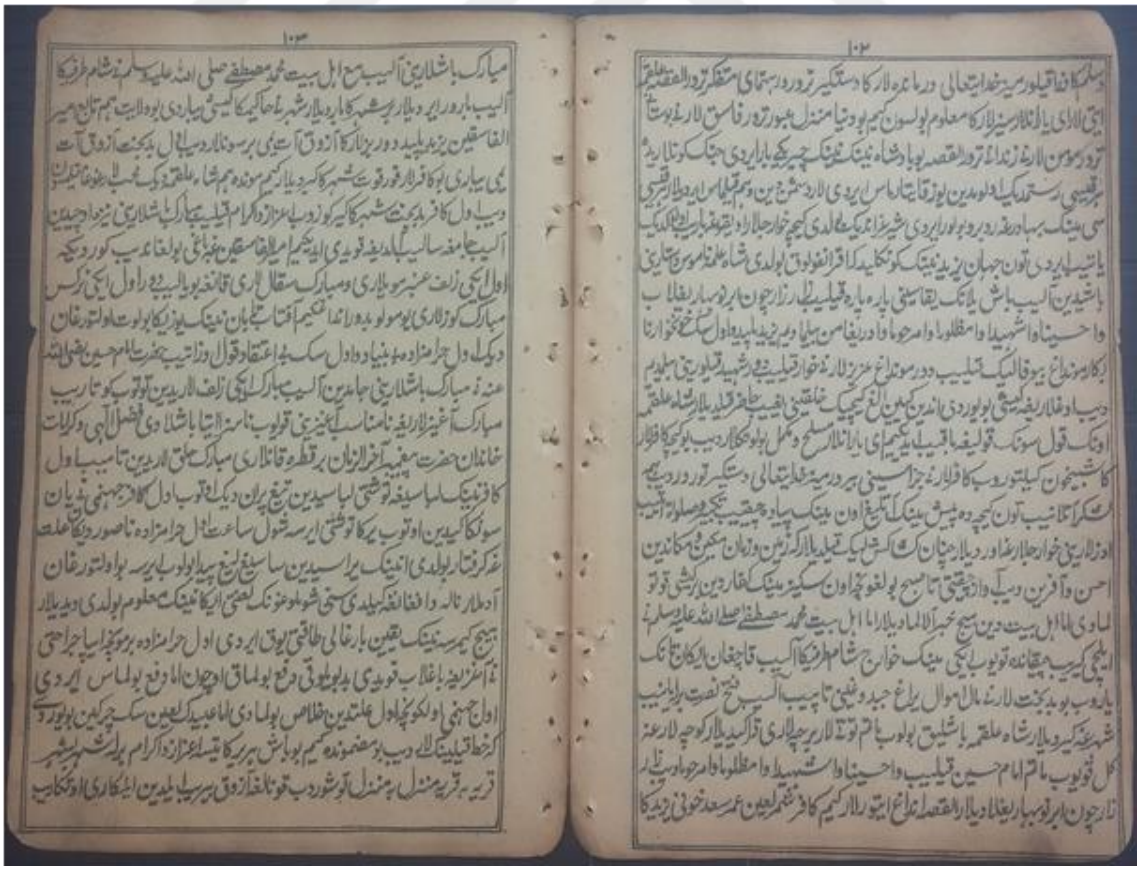
TIPKIBASIM

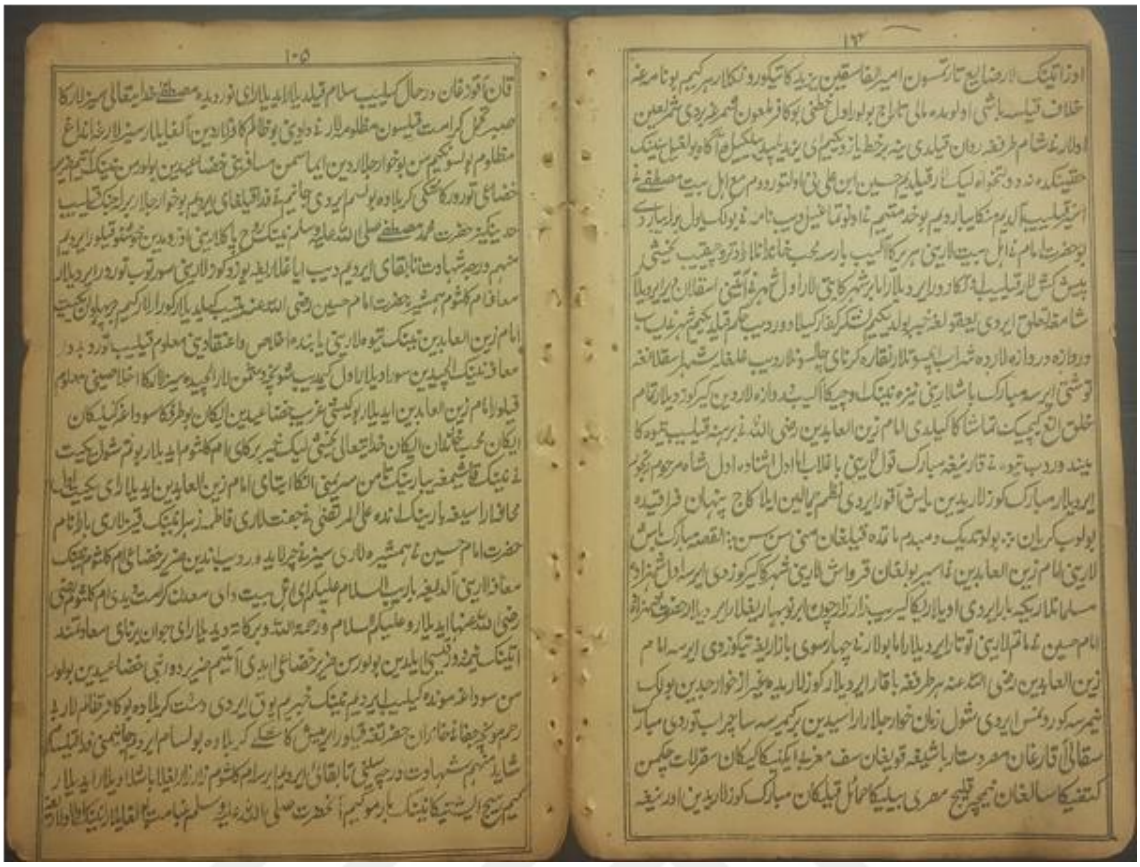

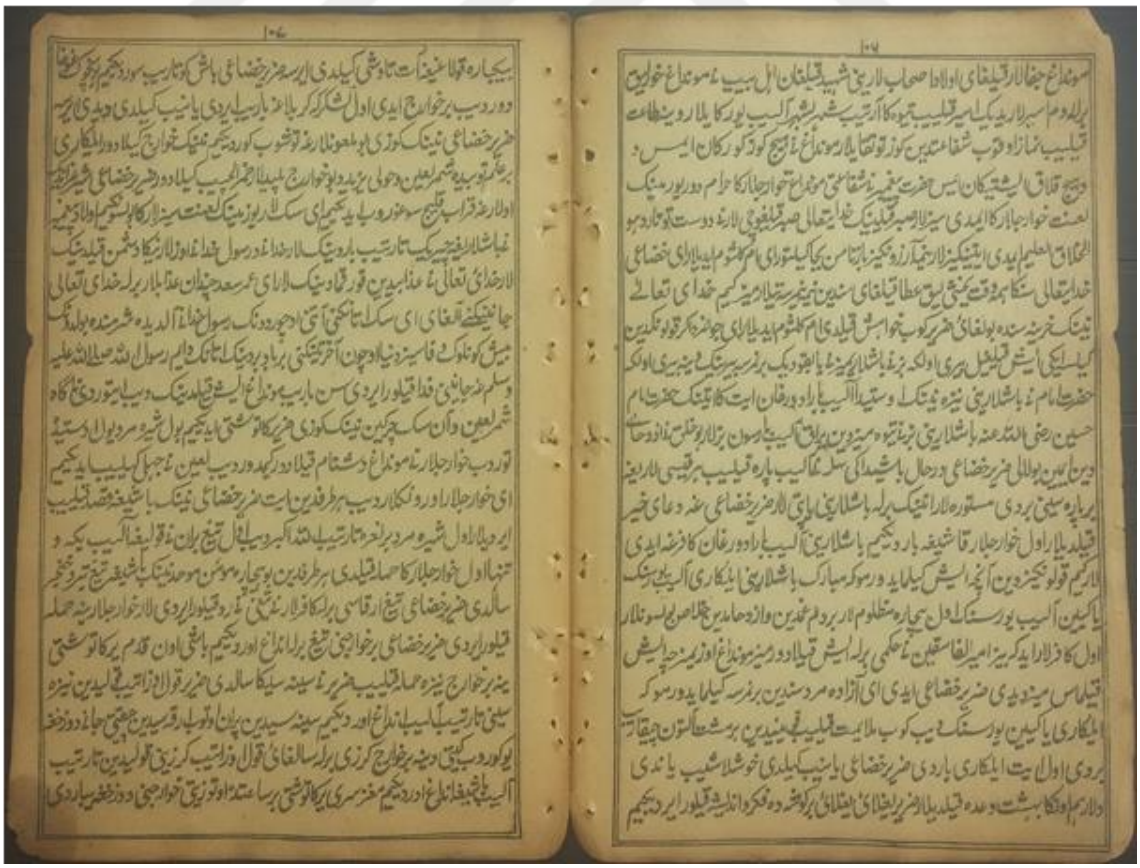

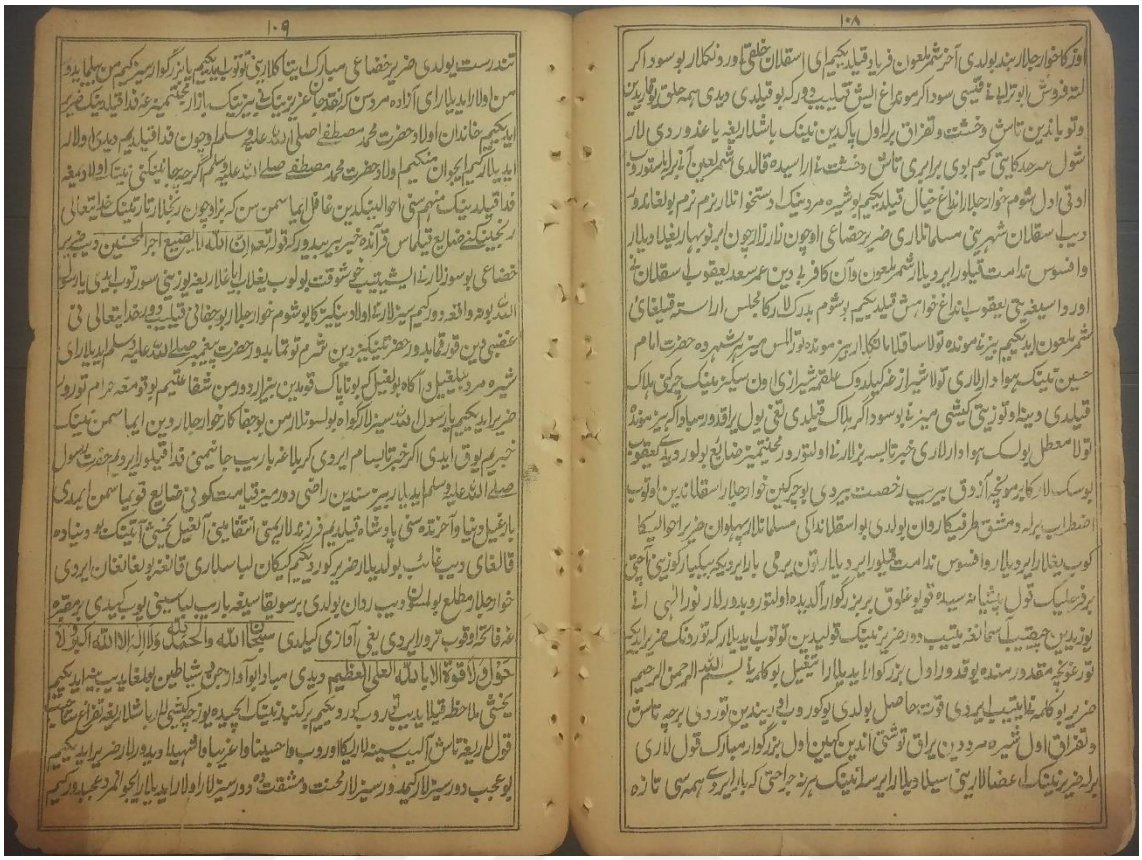

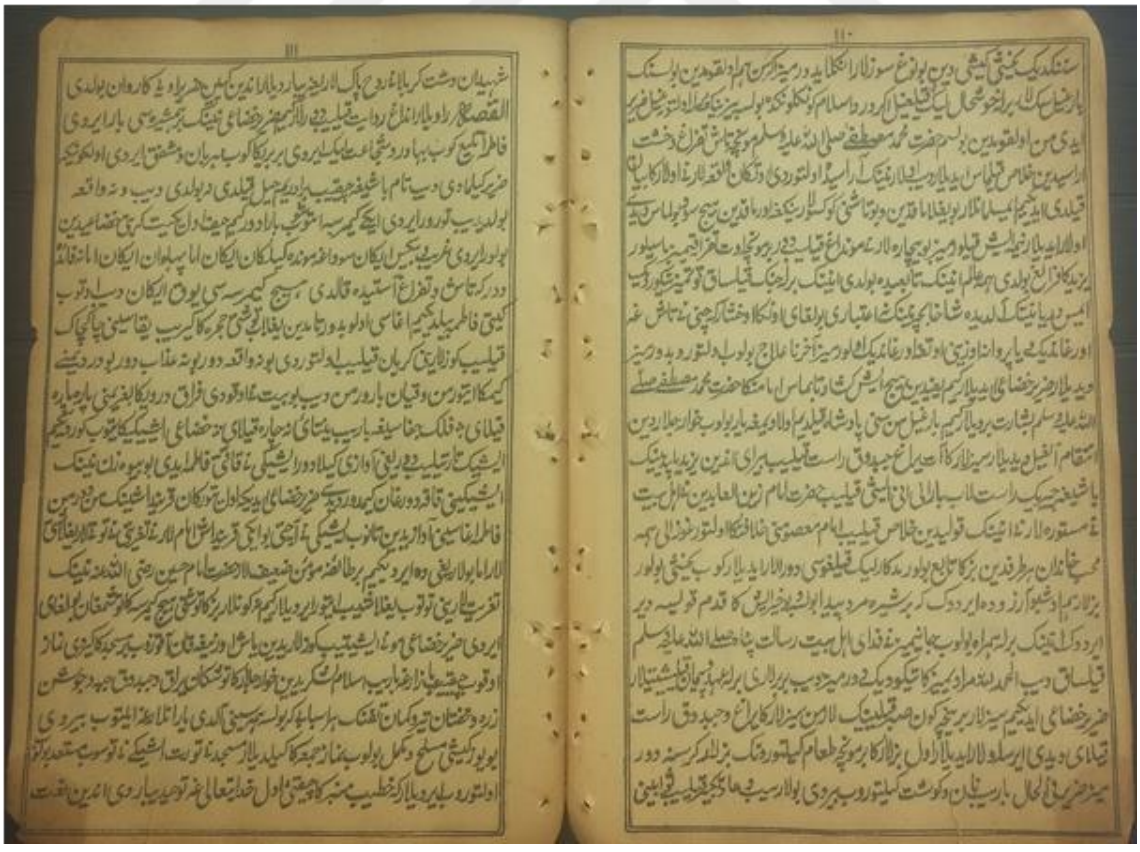

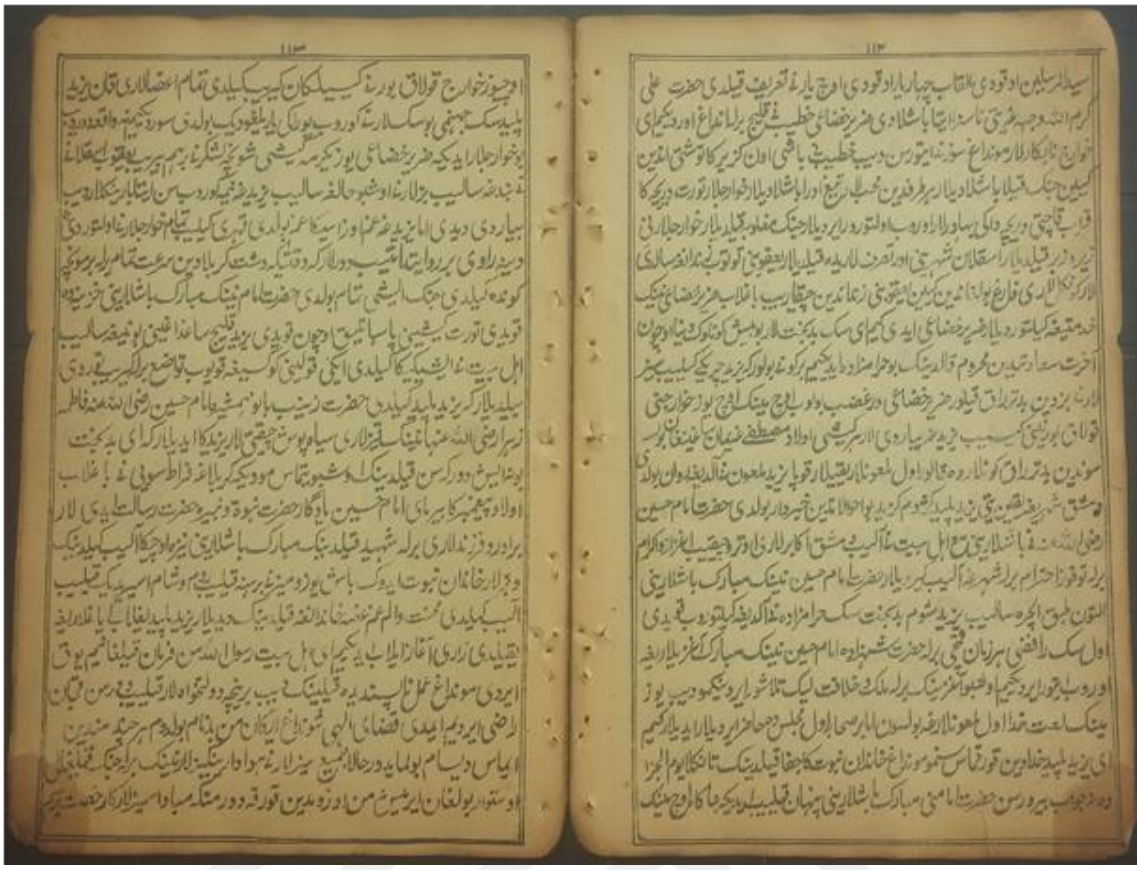

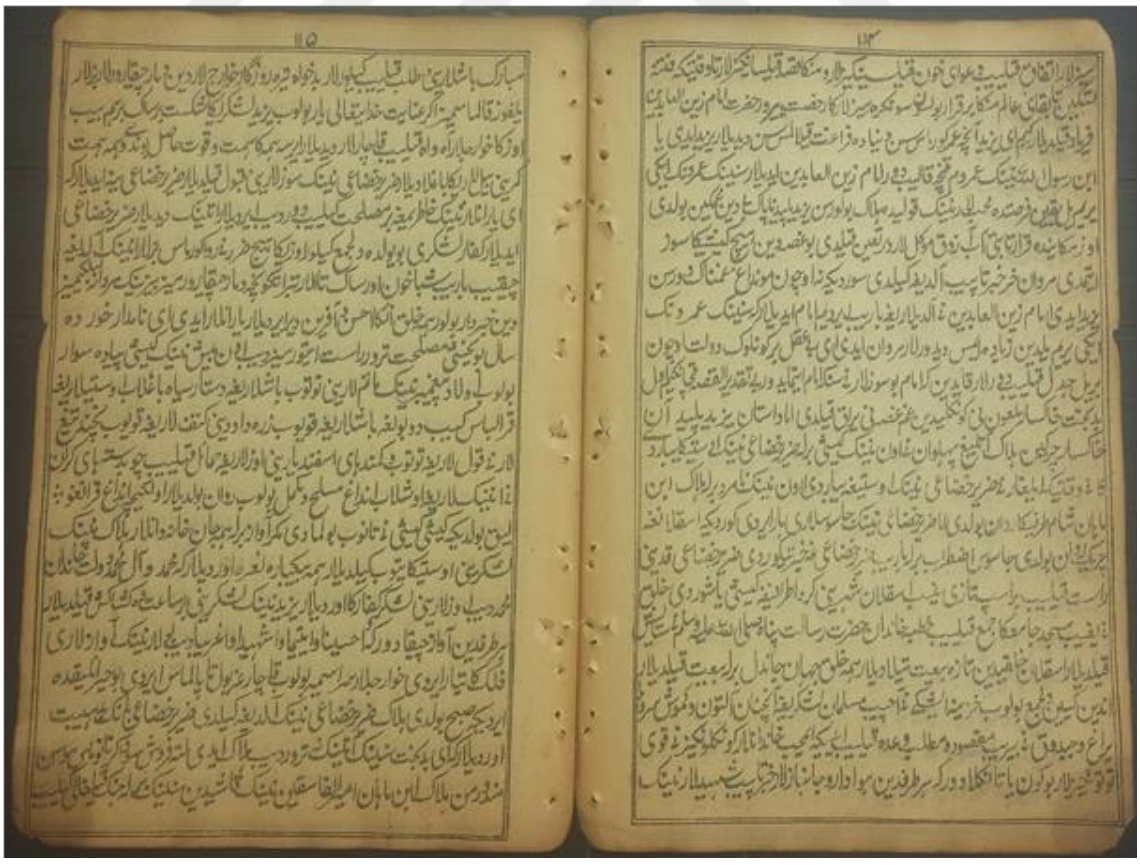

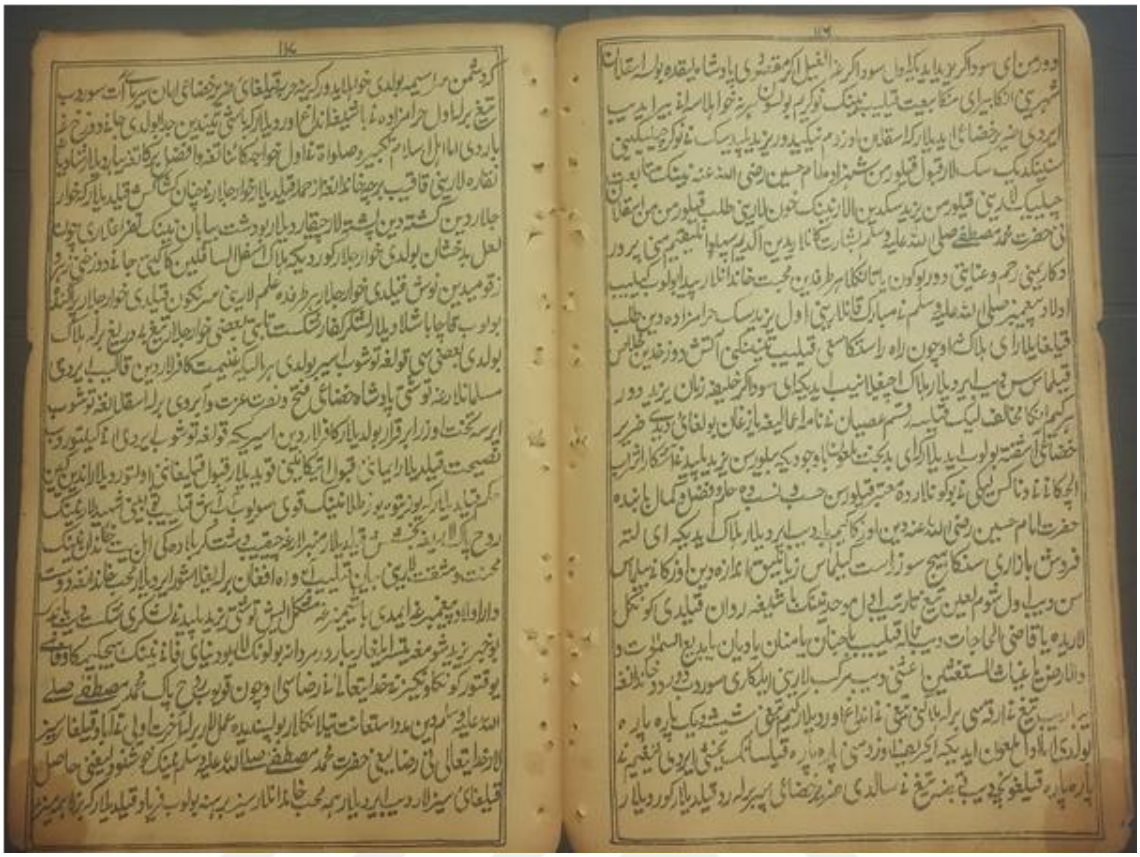

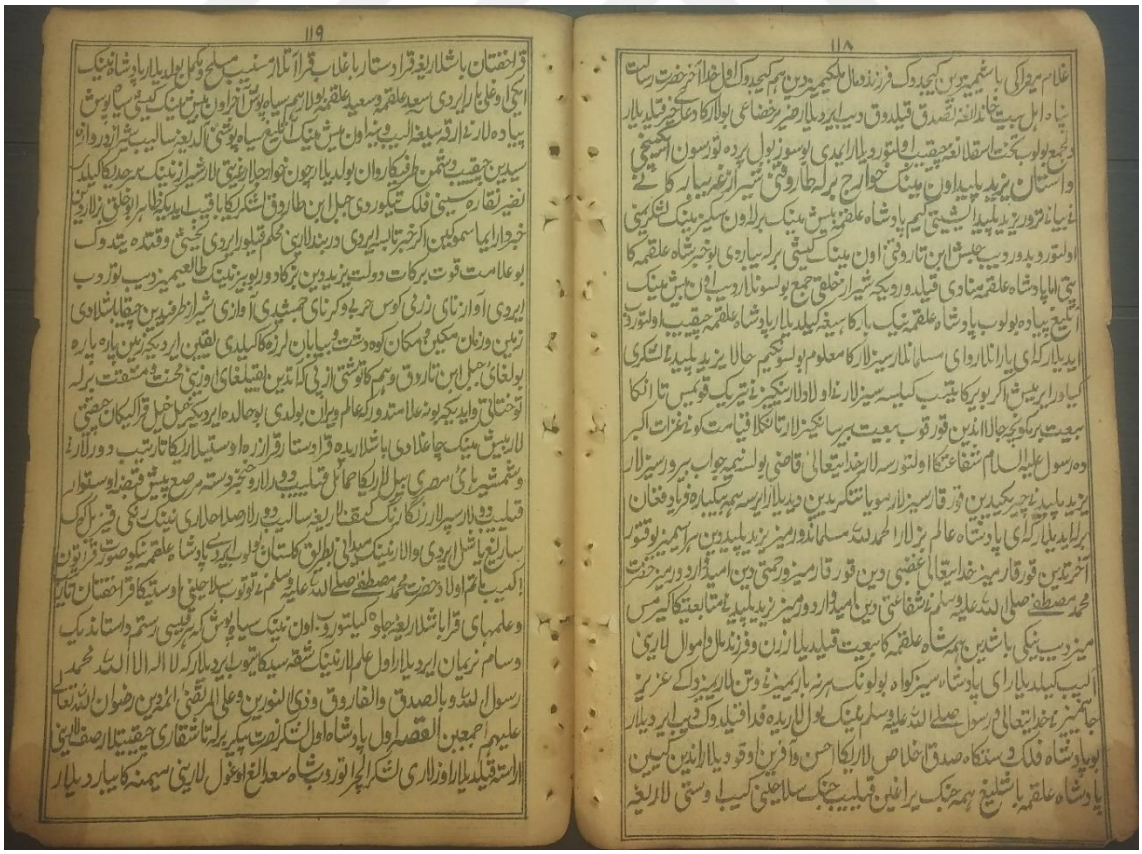

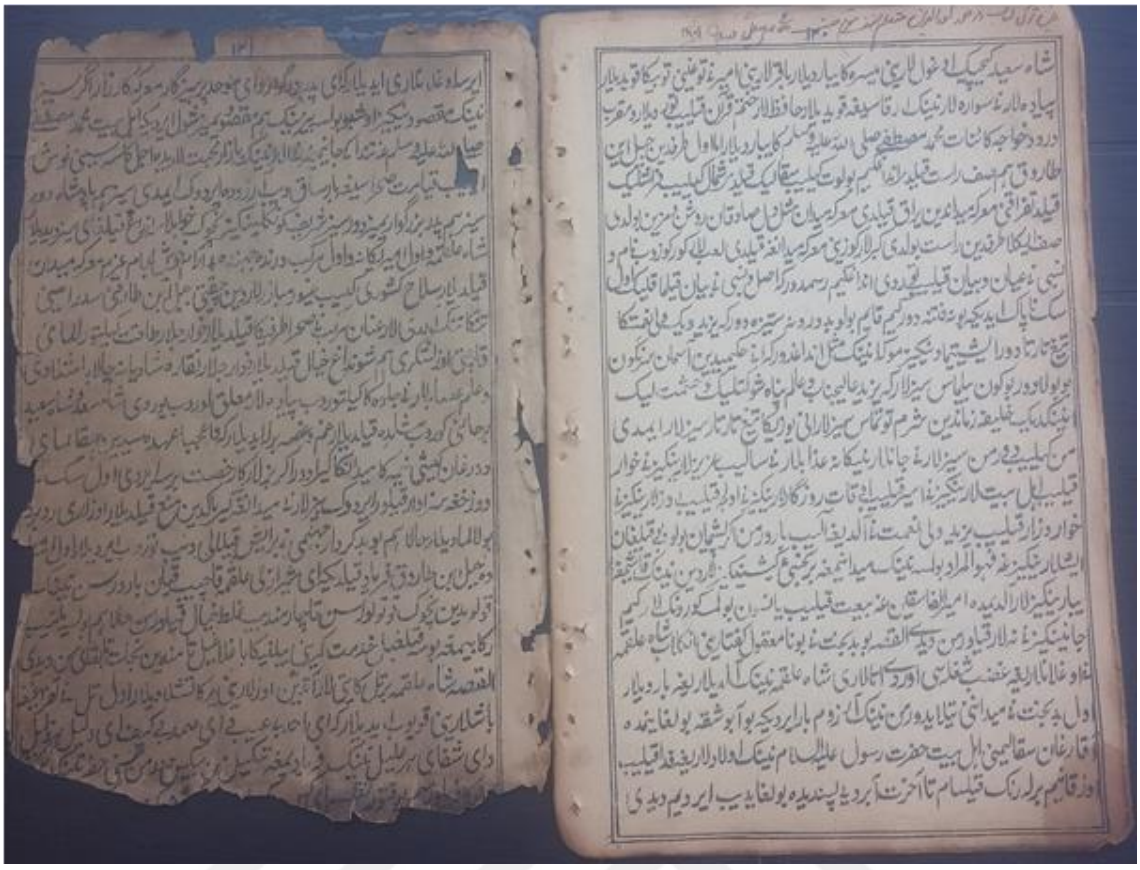

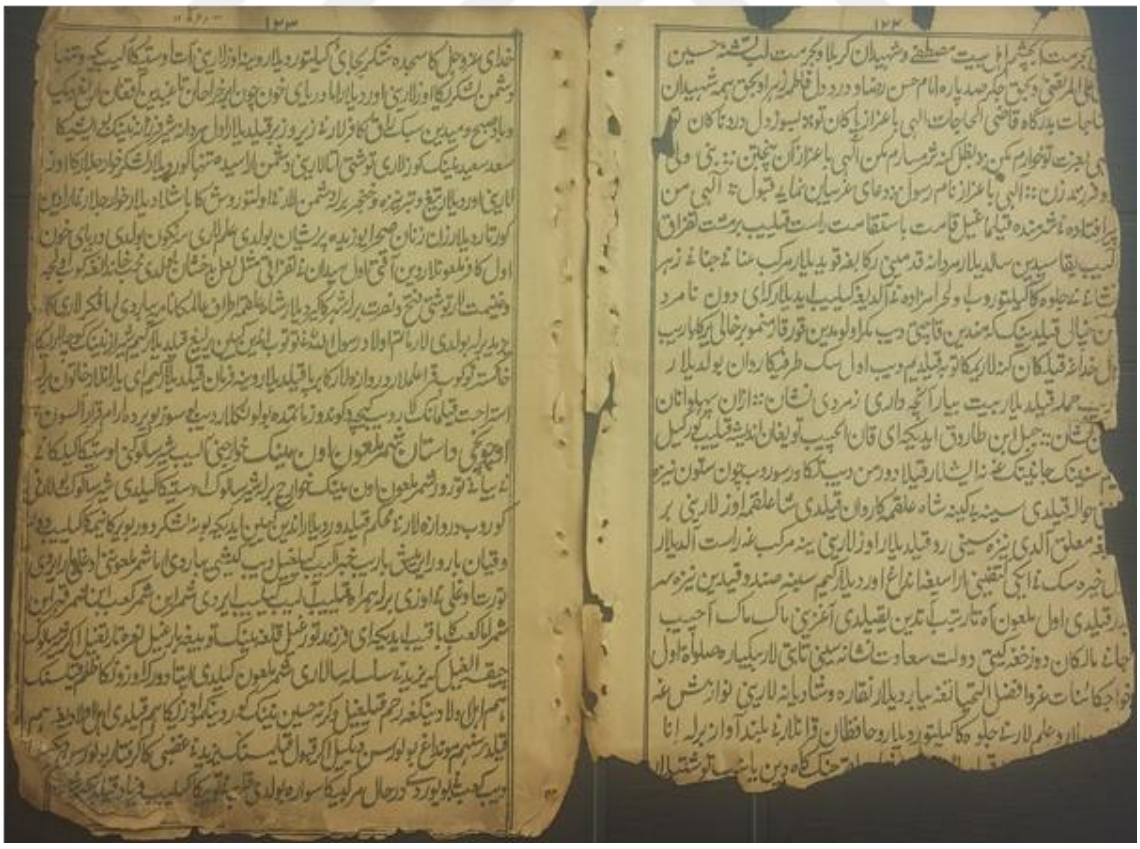

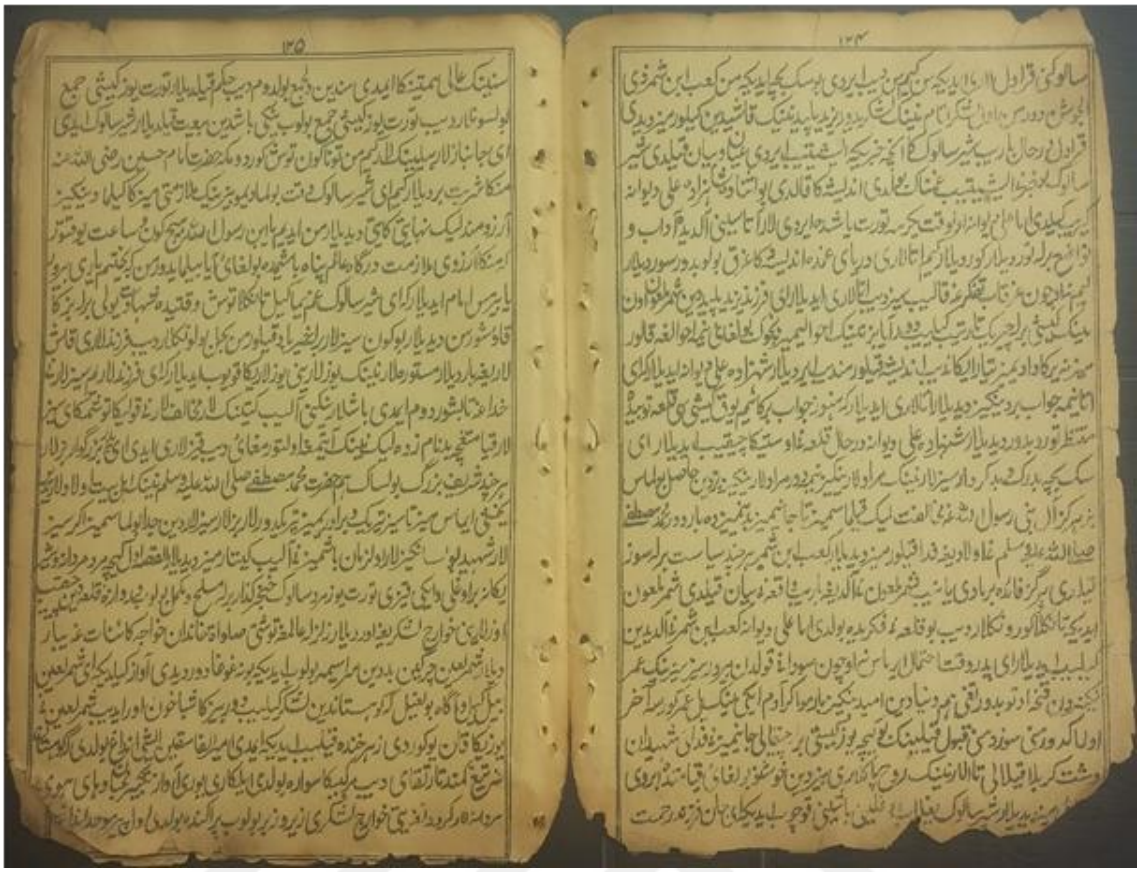

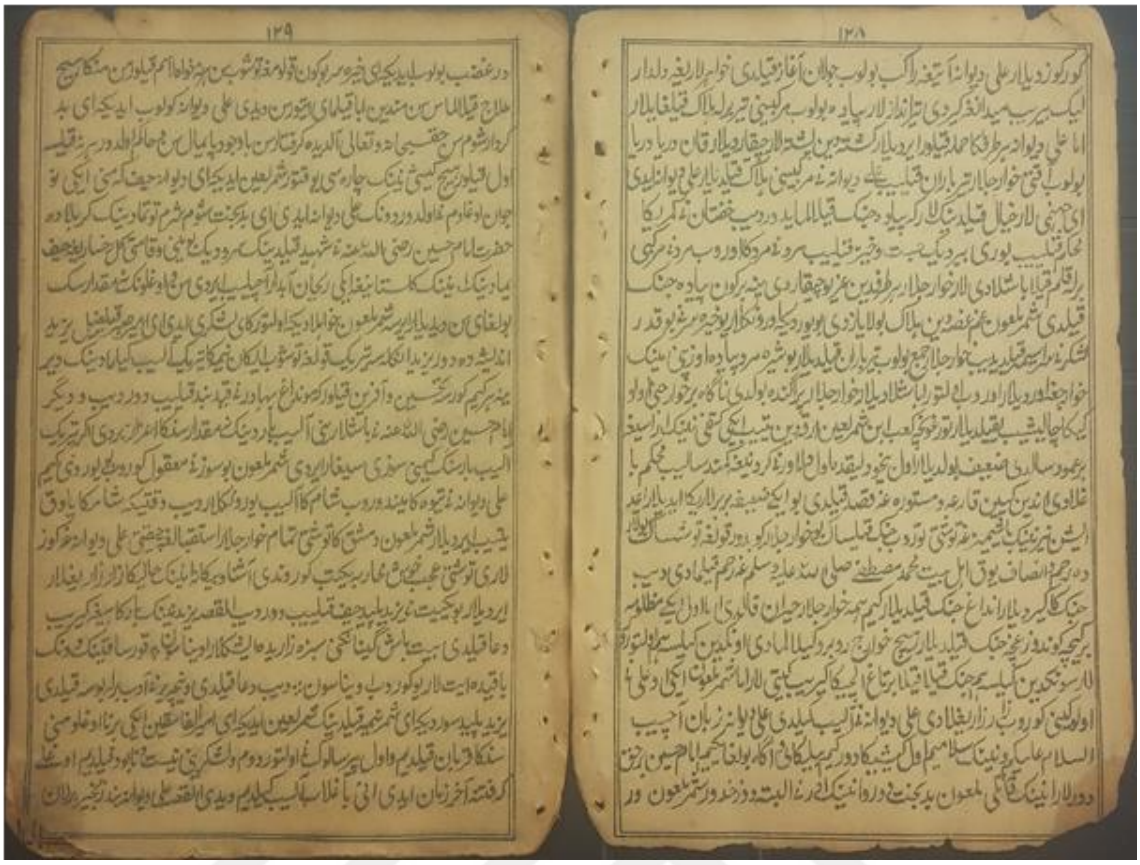

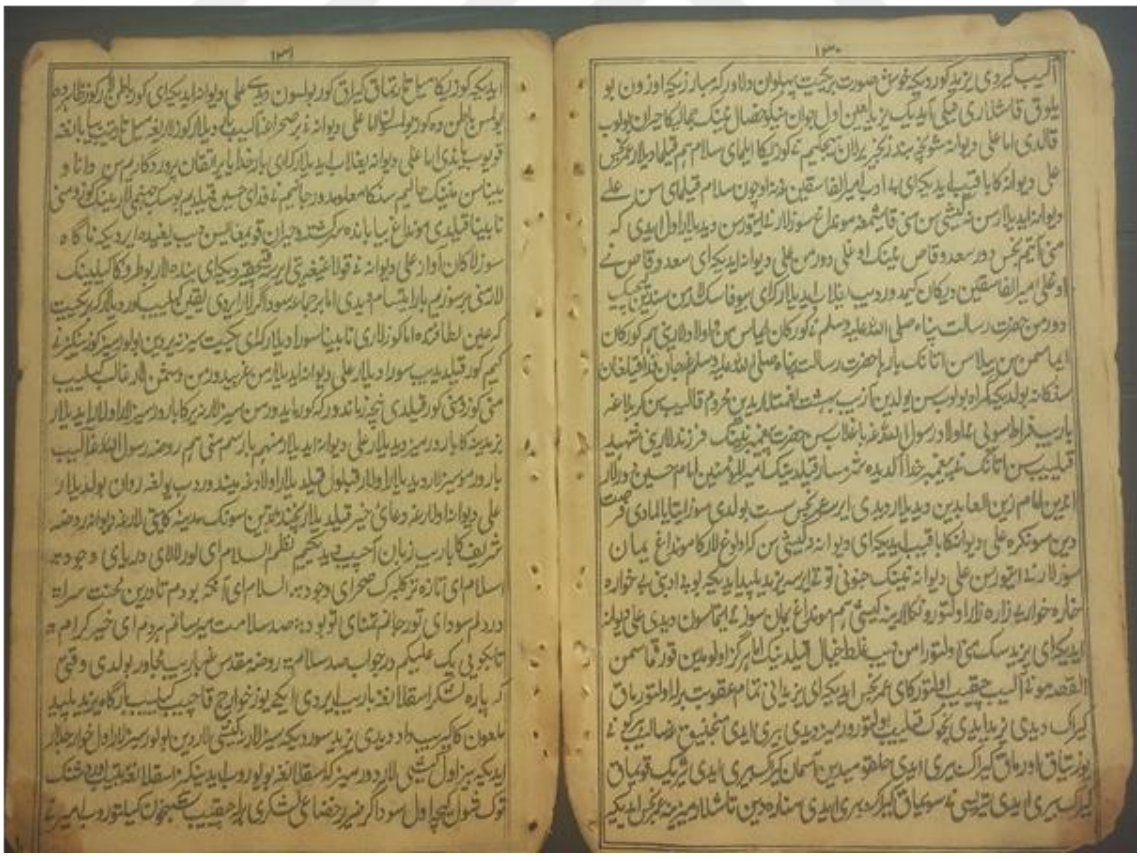

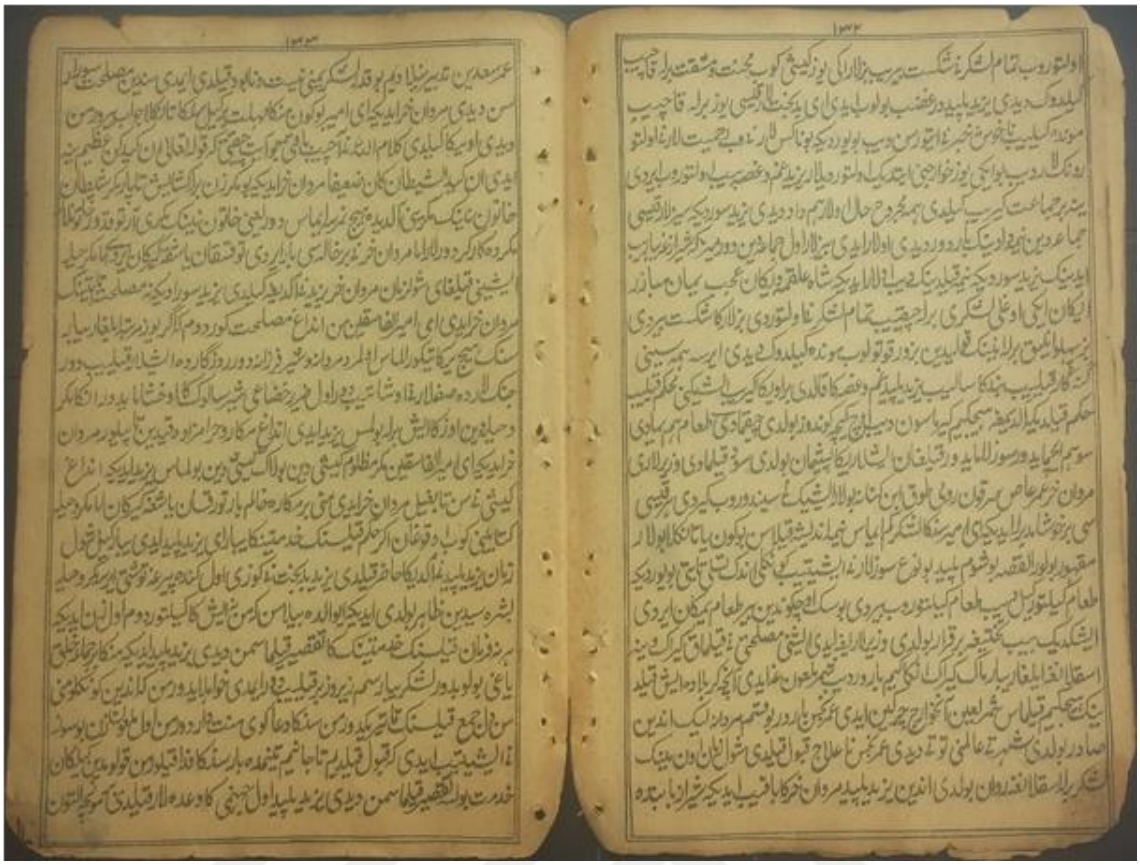

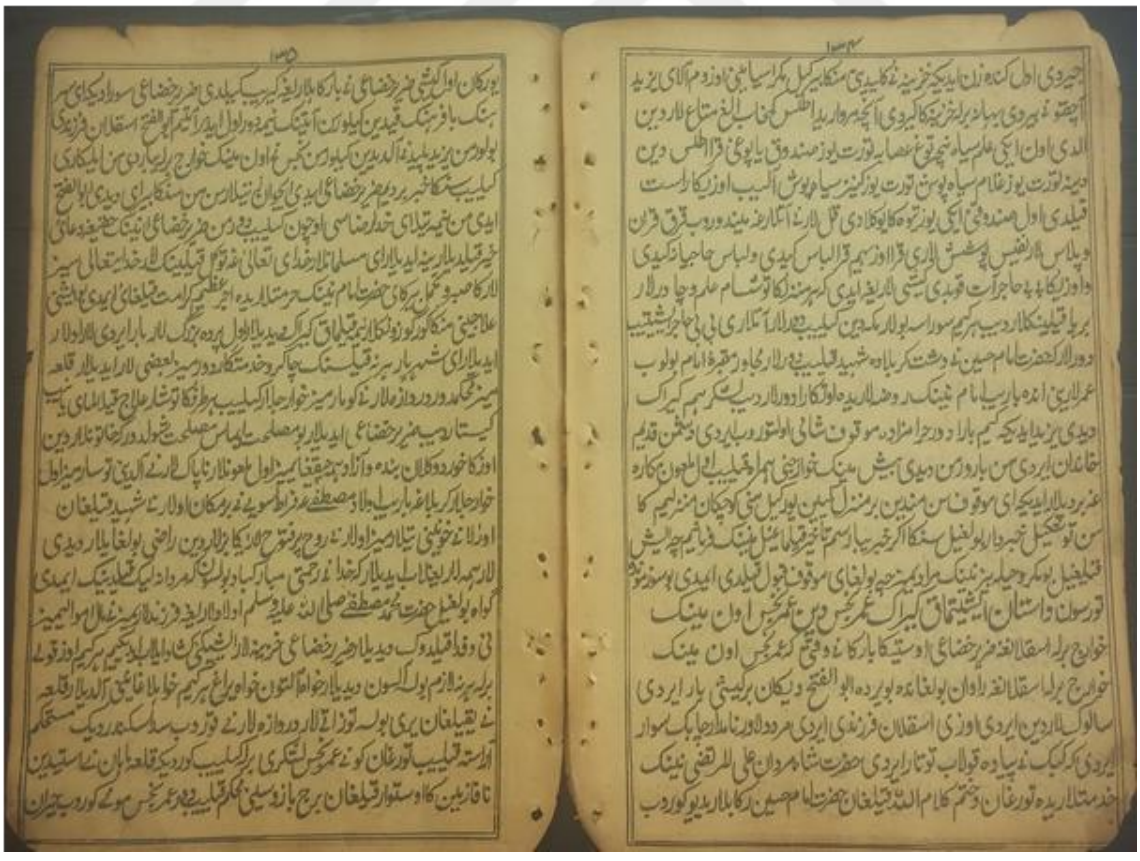

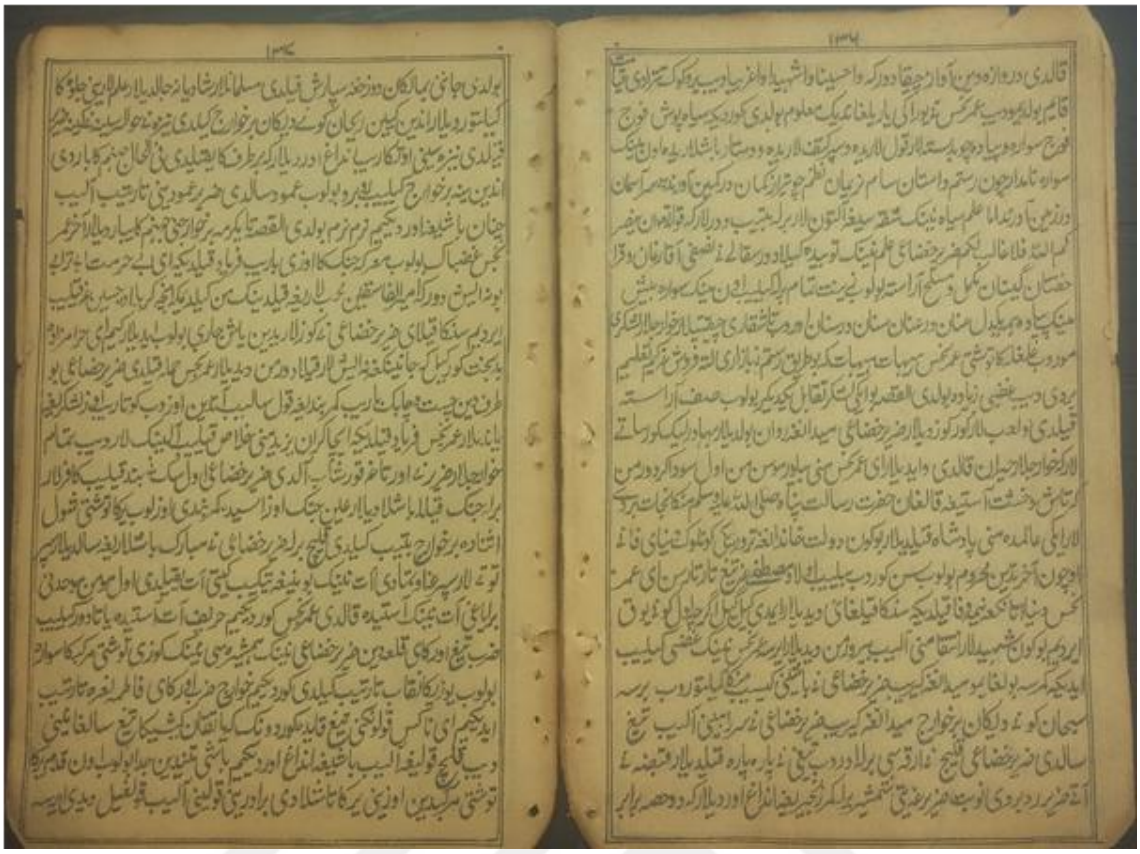

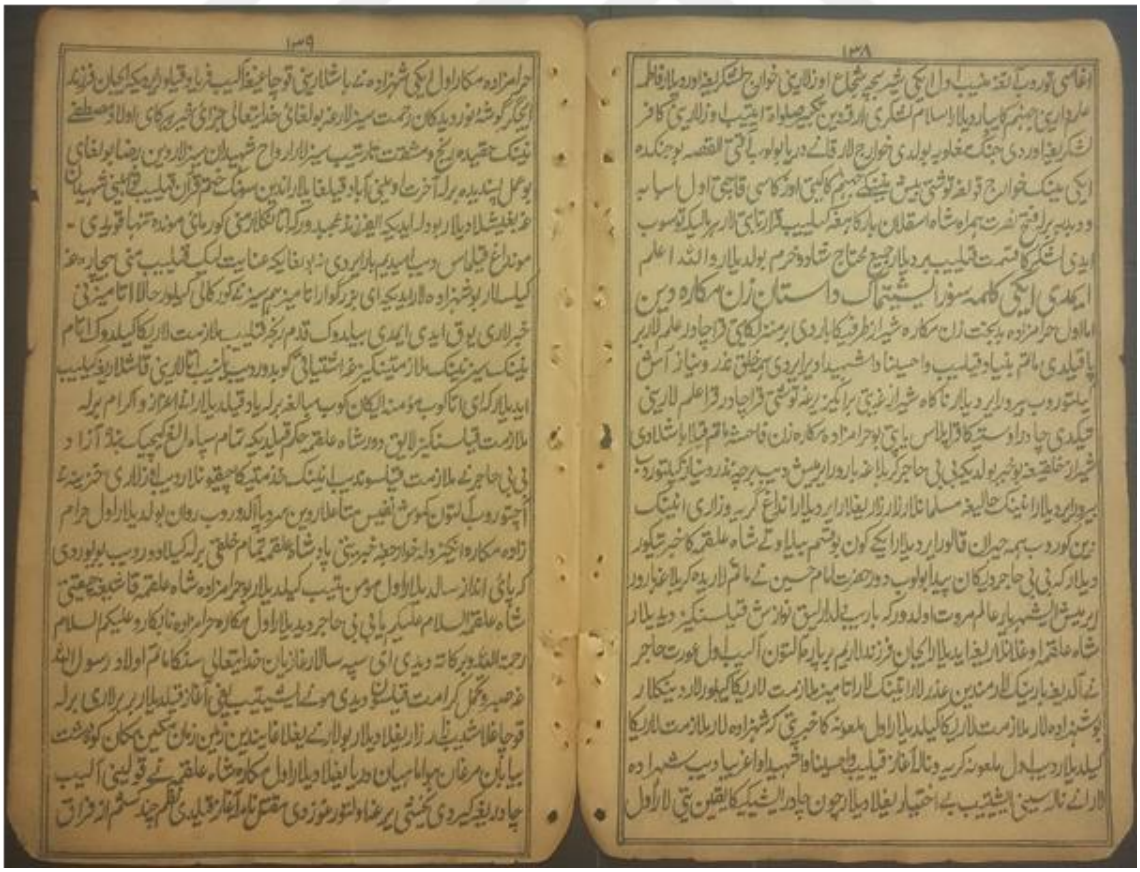

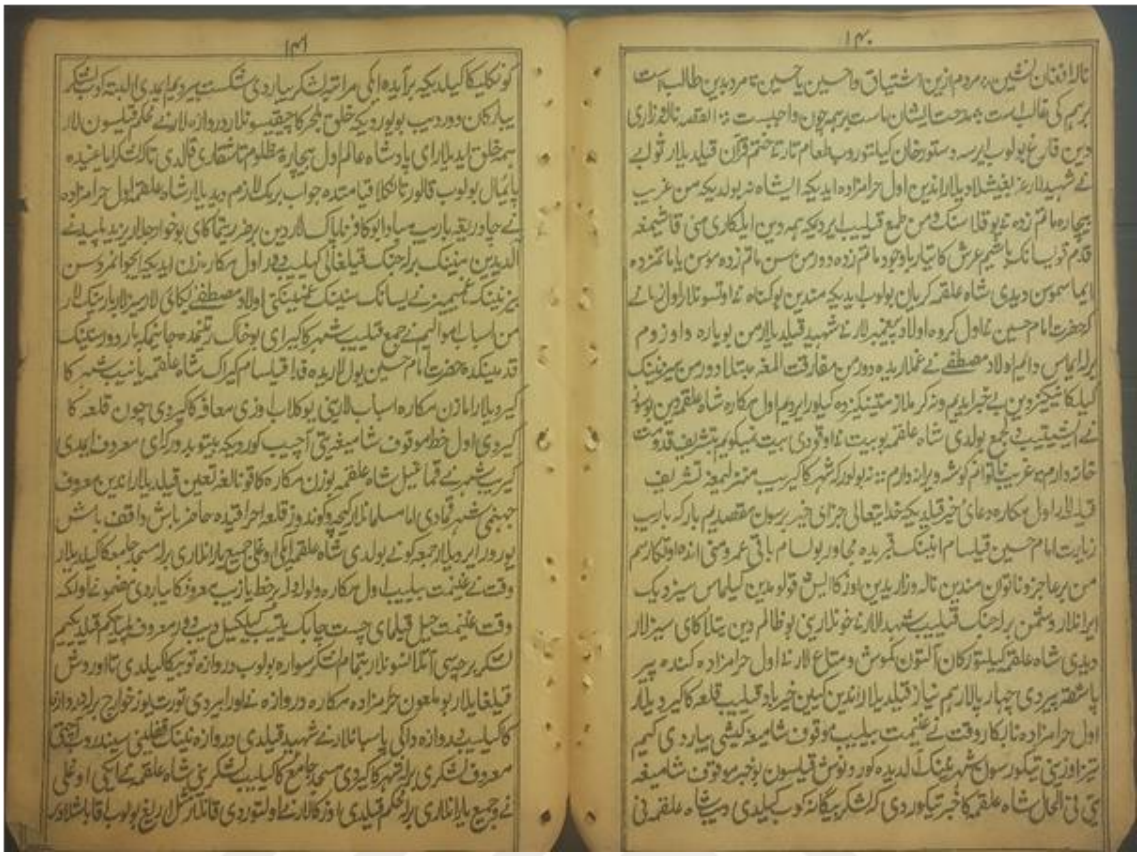

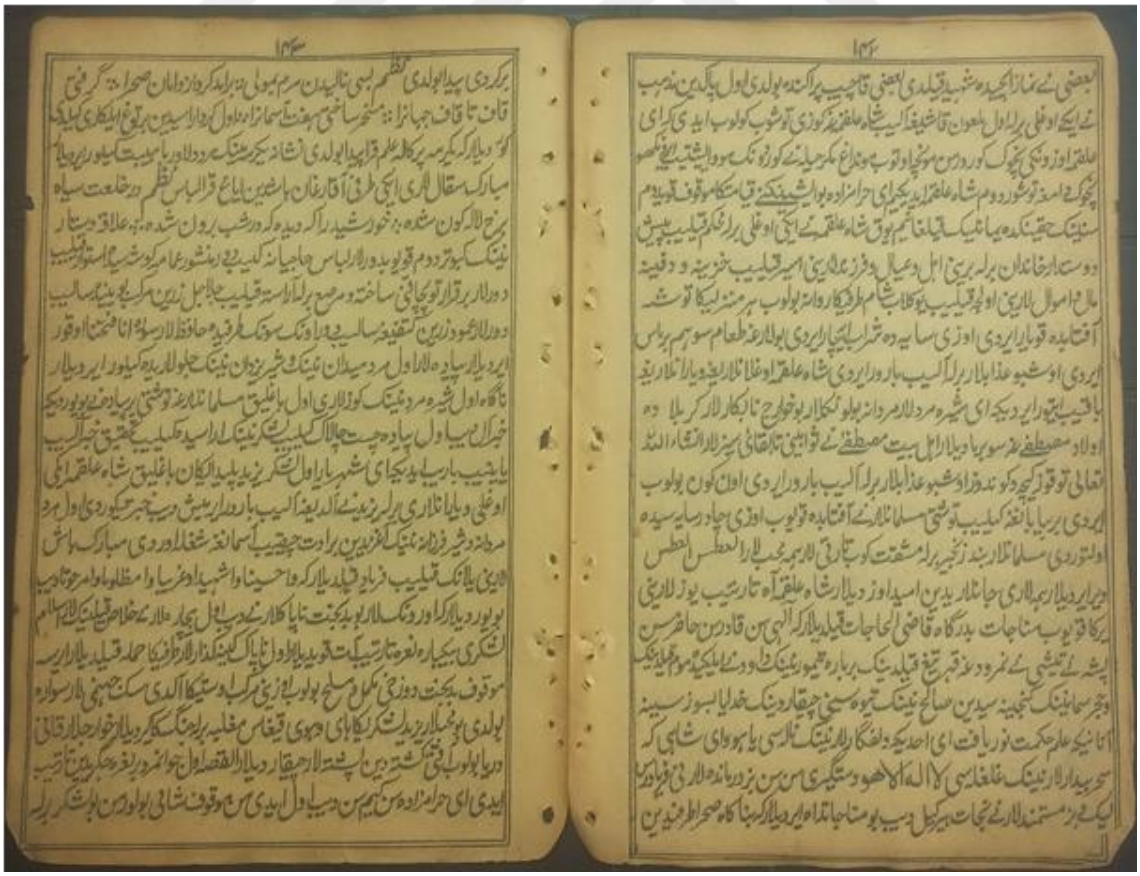

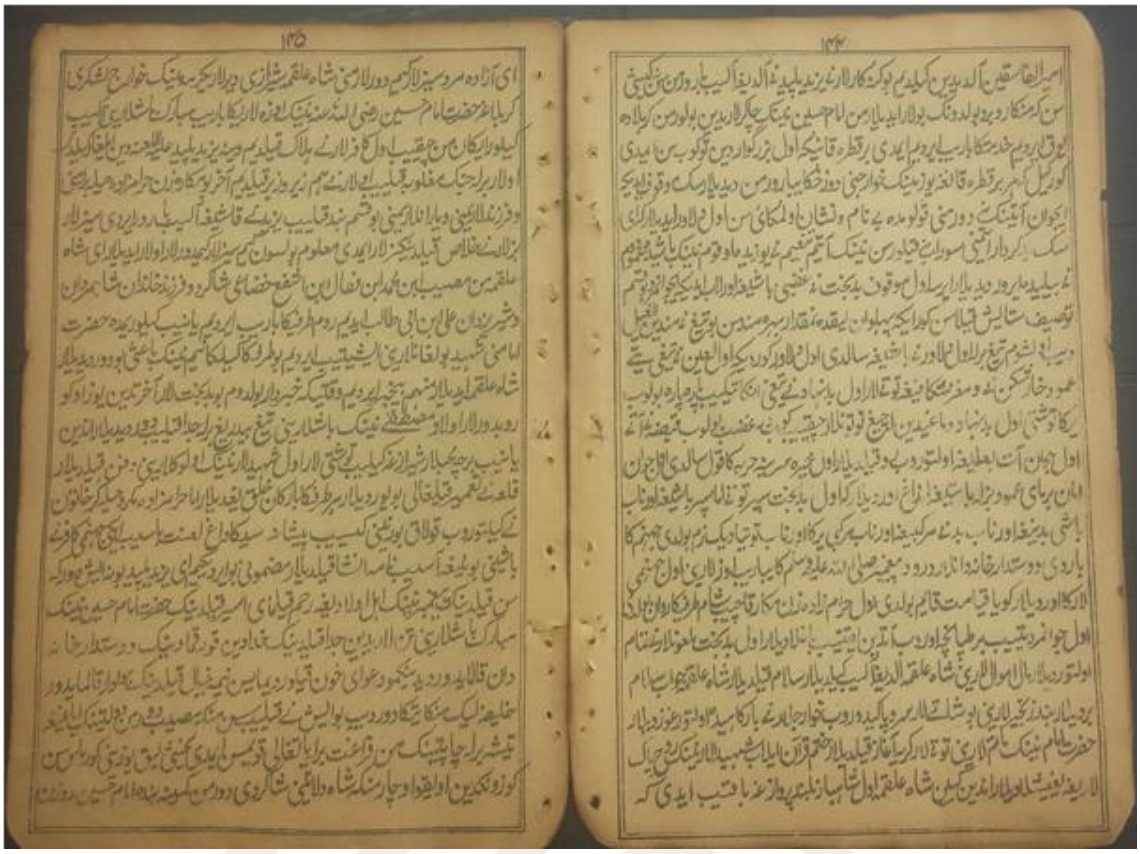

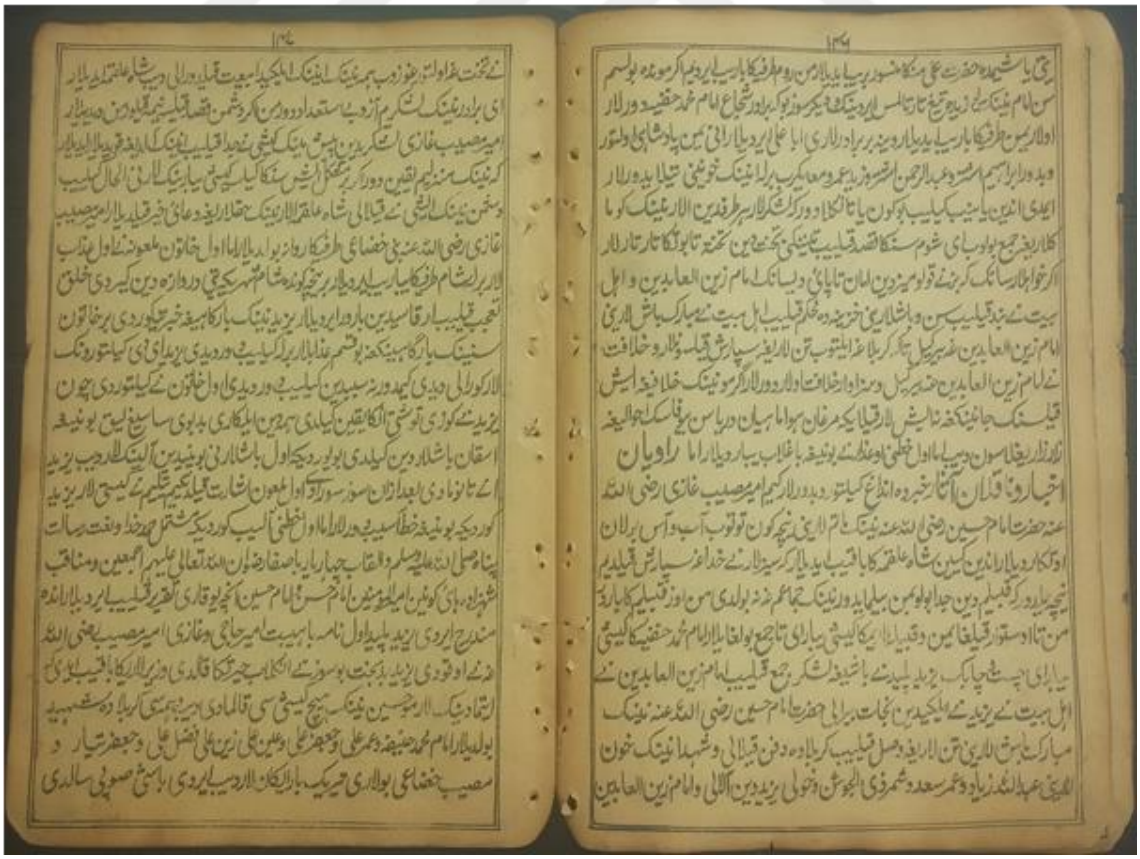

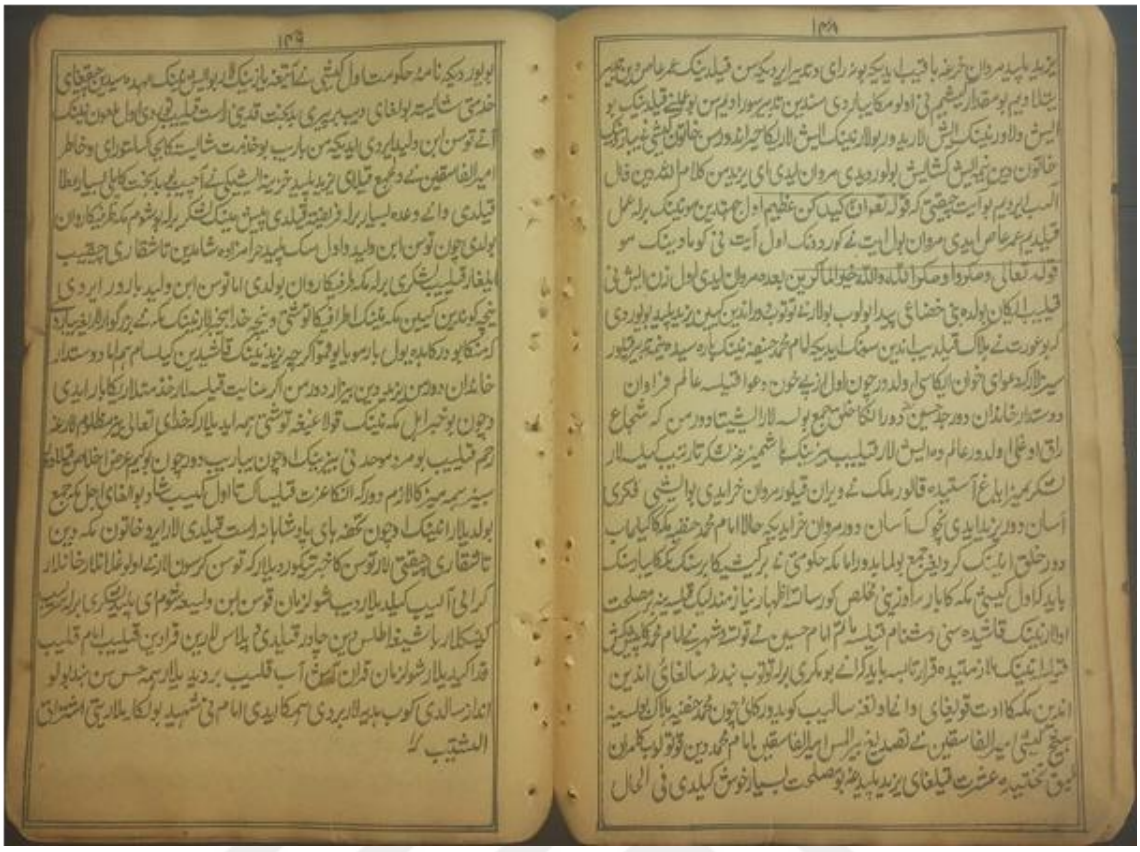

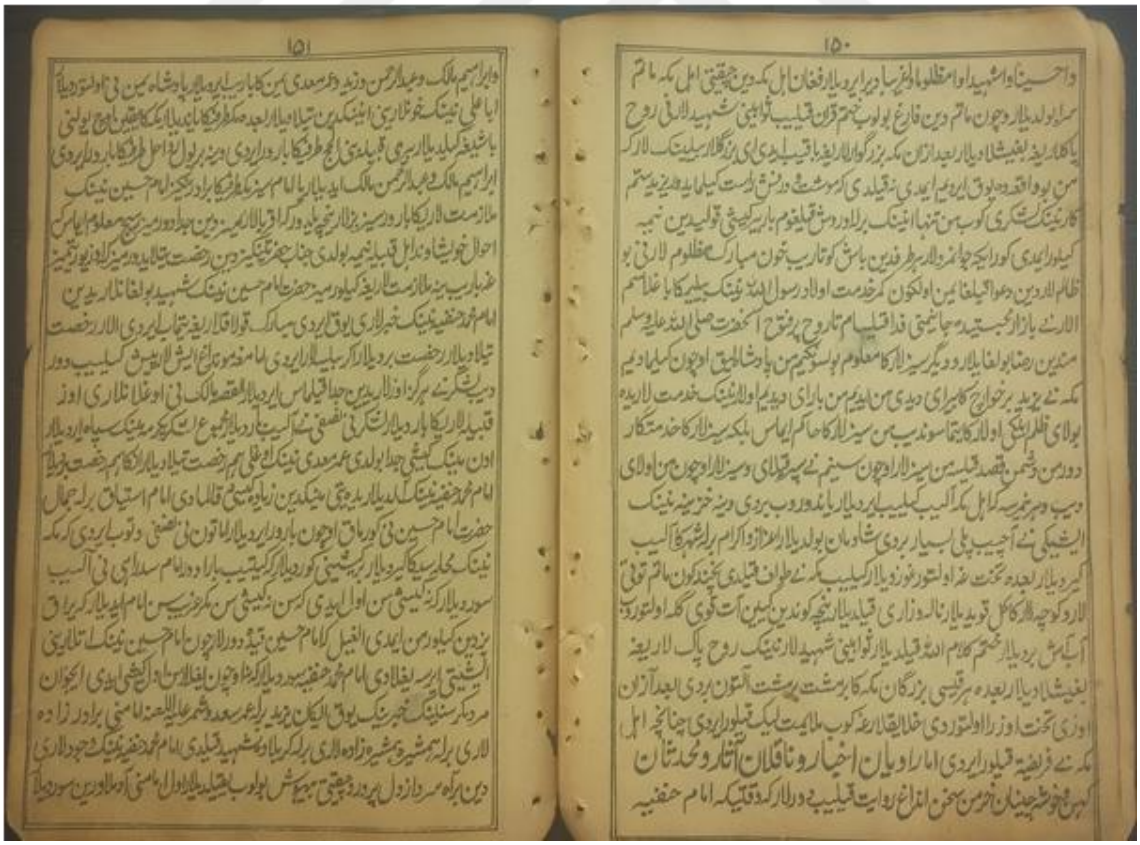

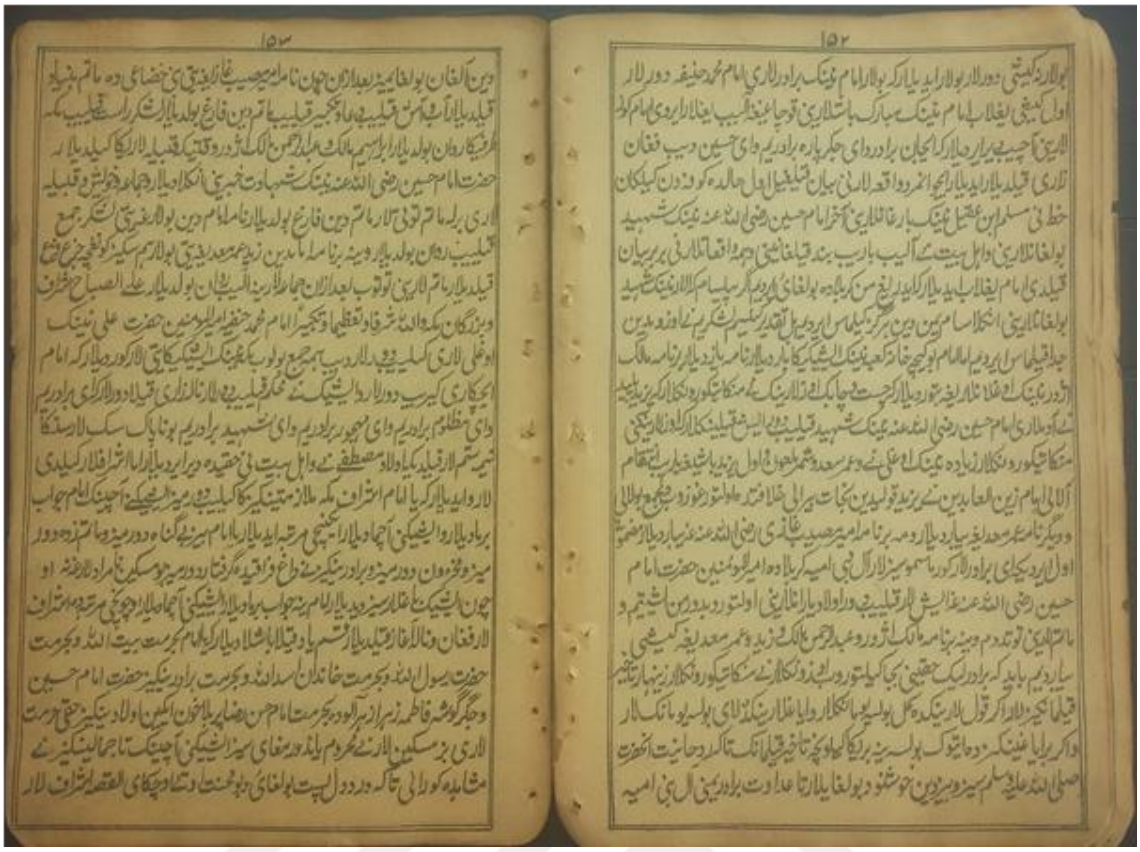

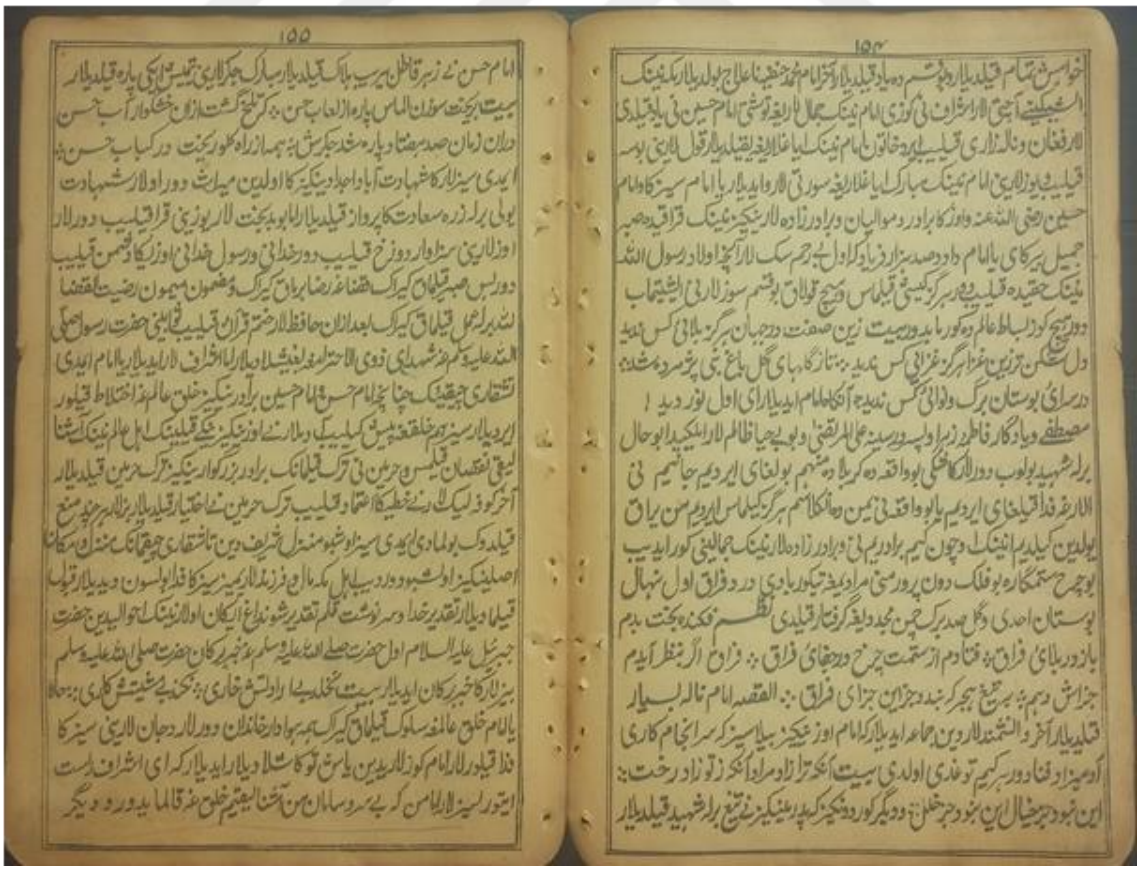

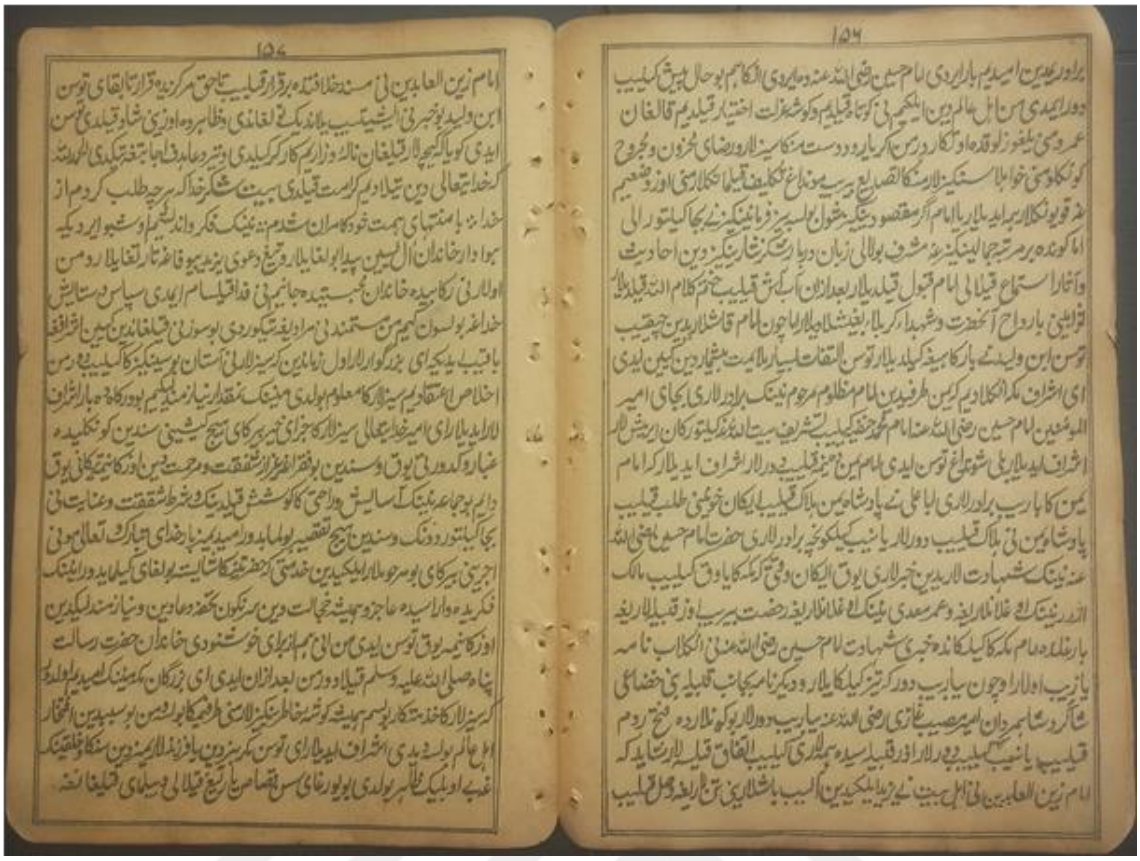

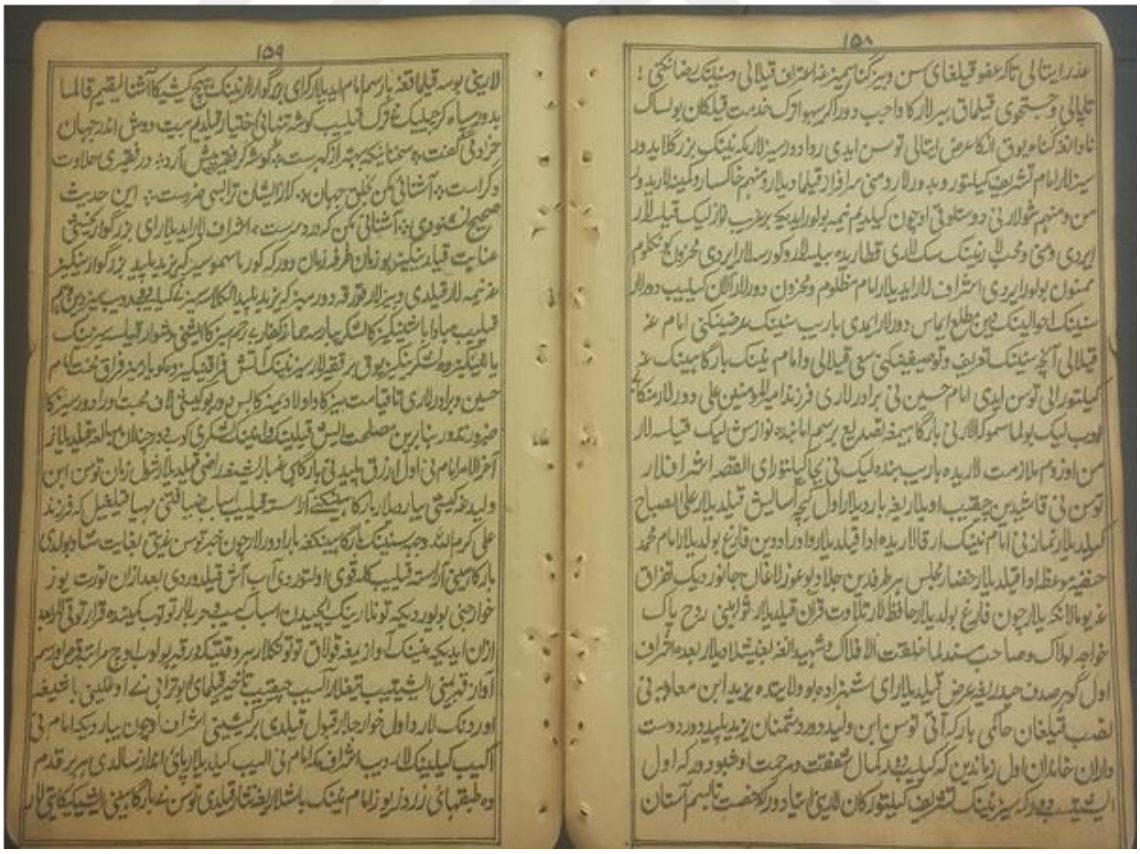

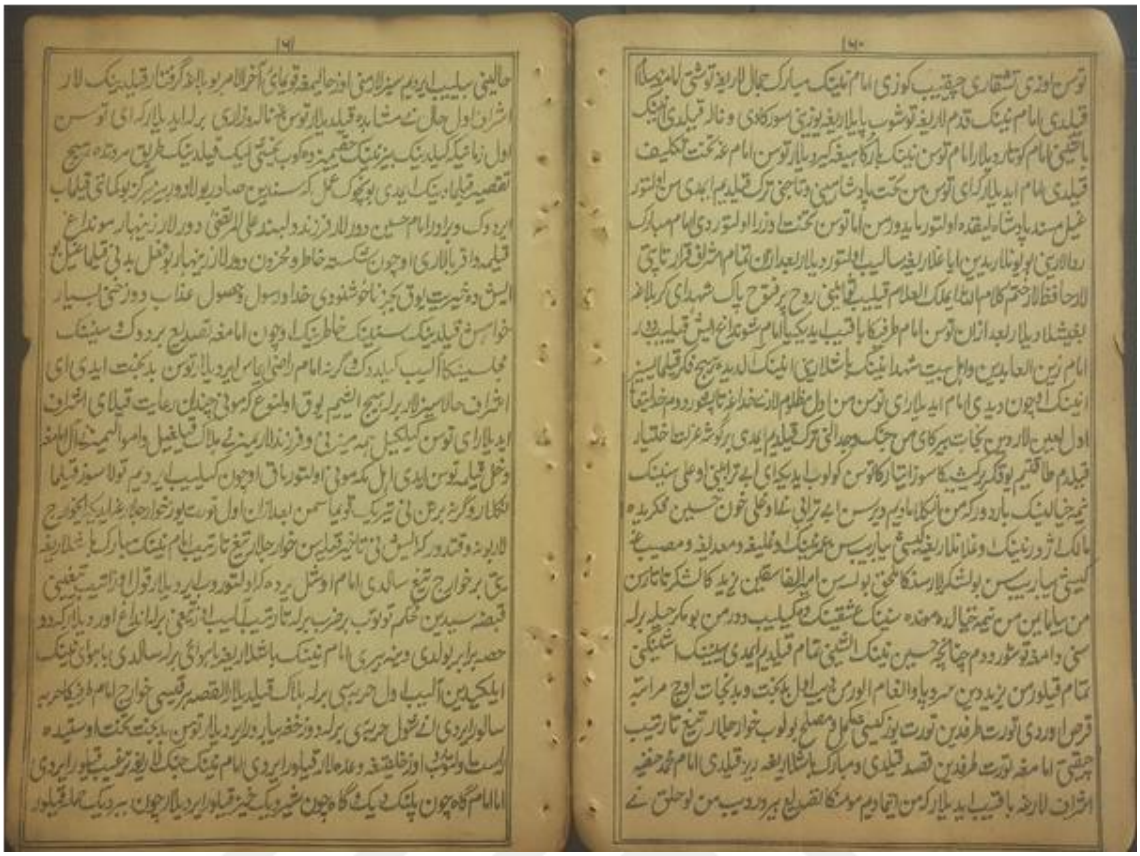

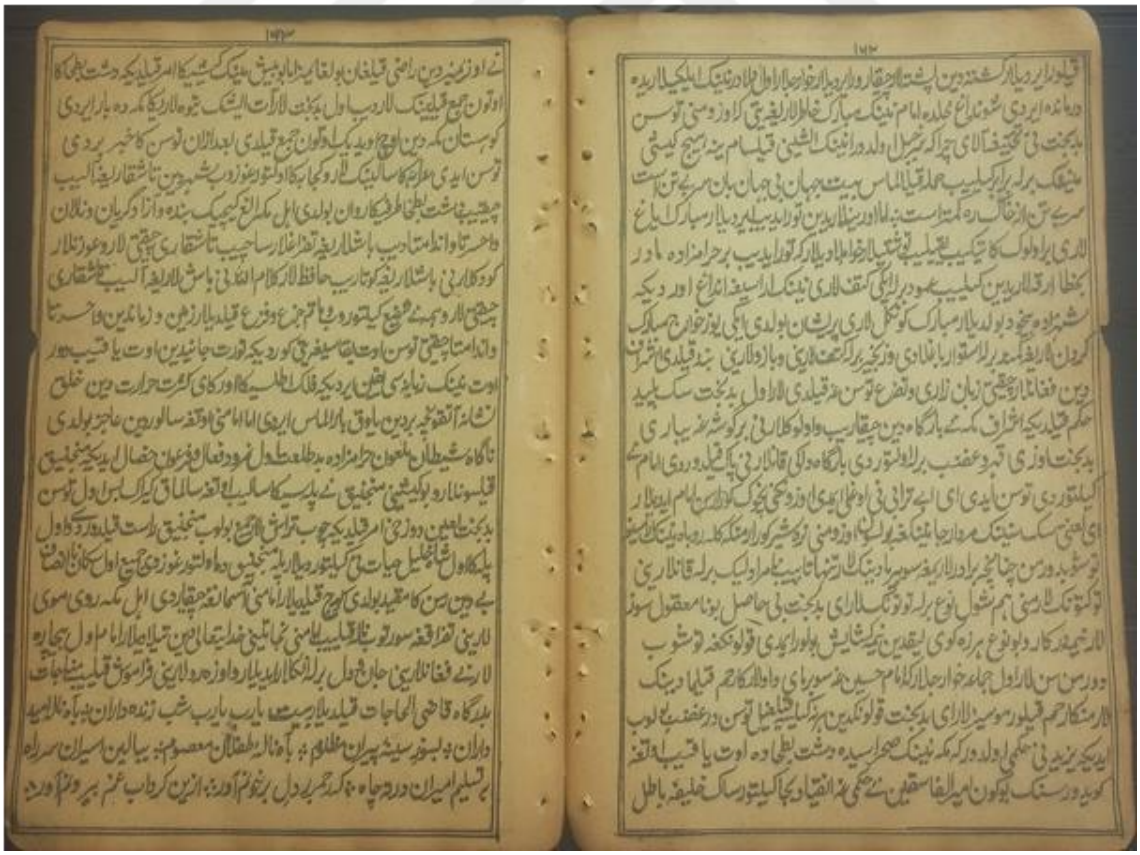

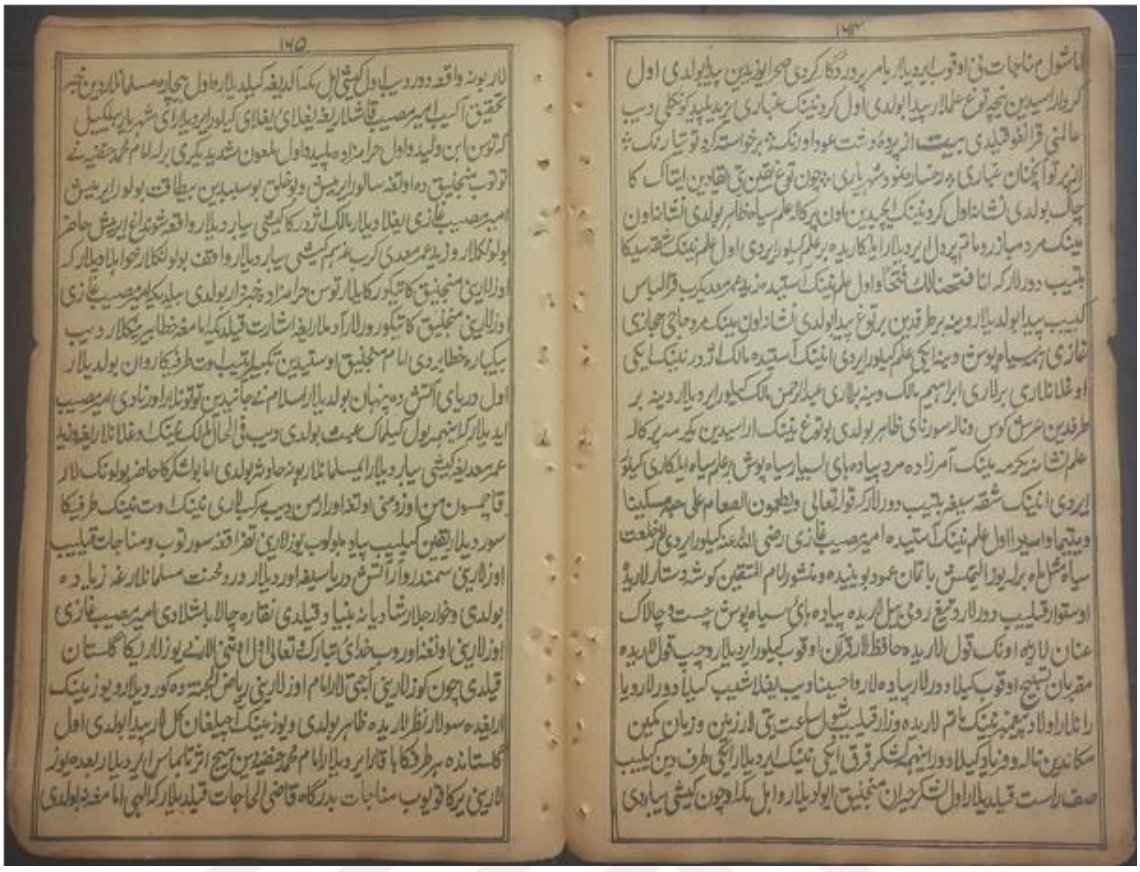

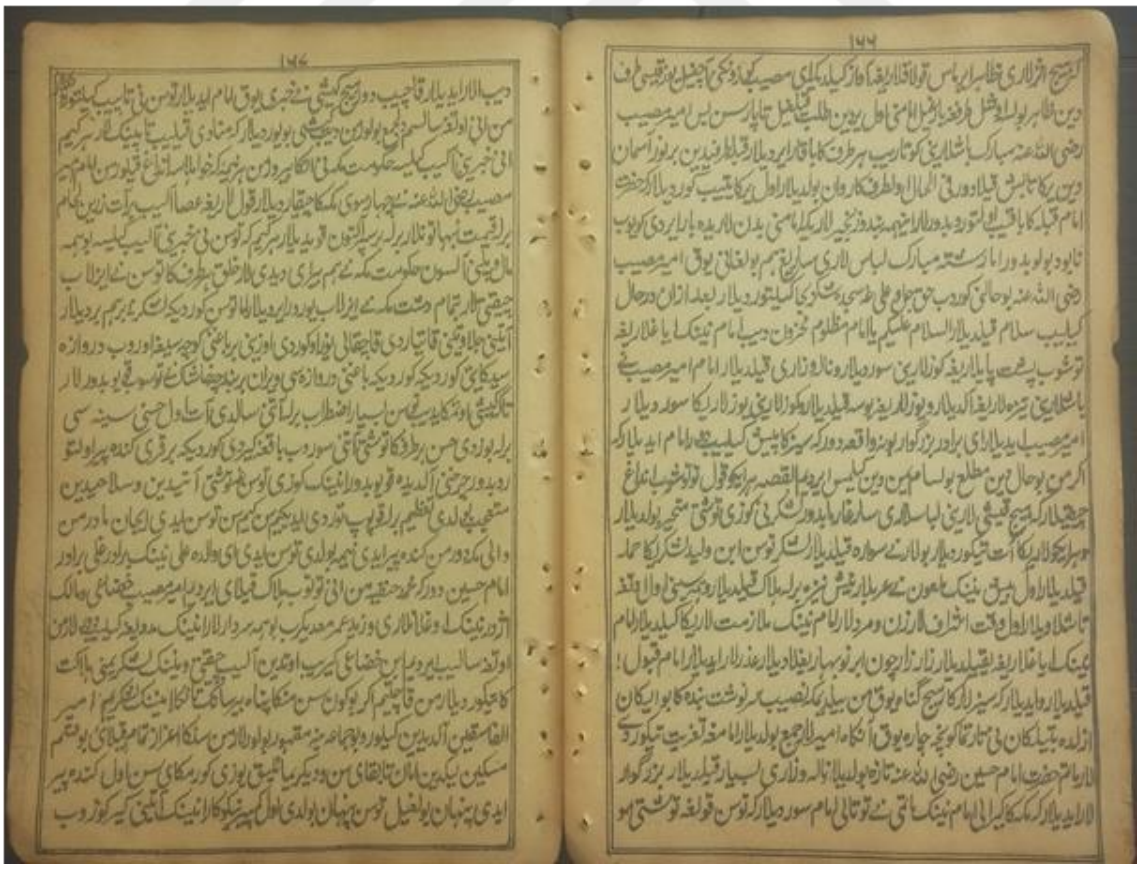

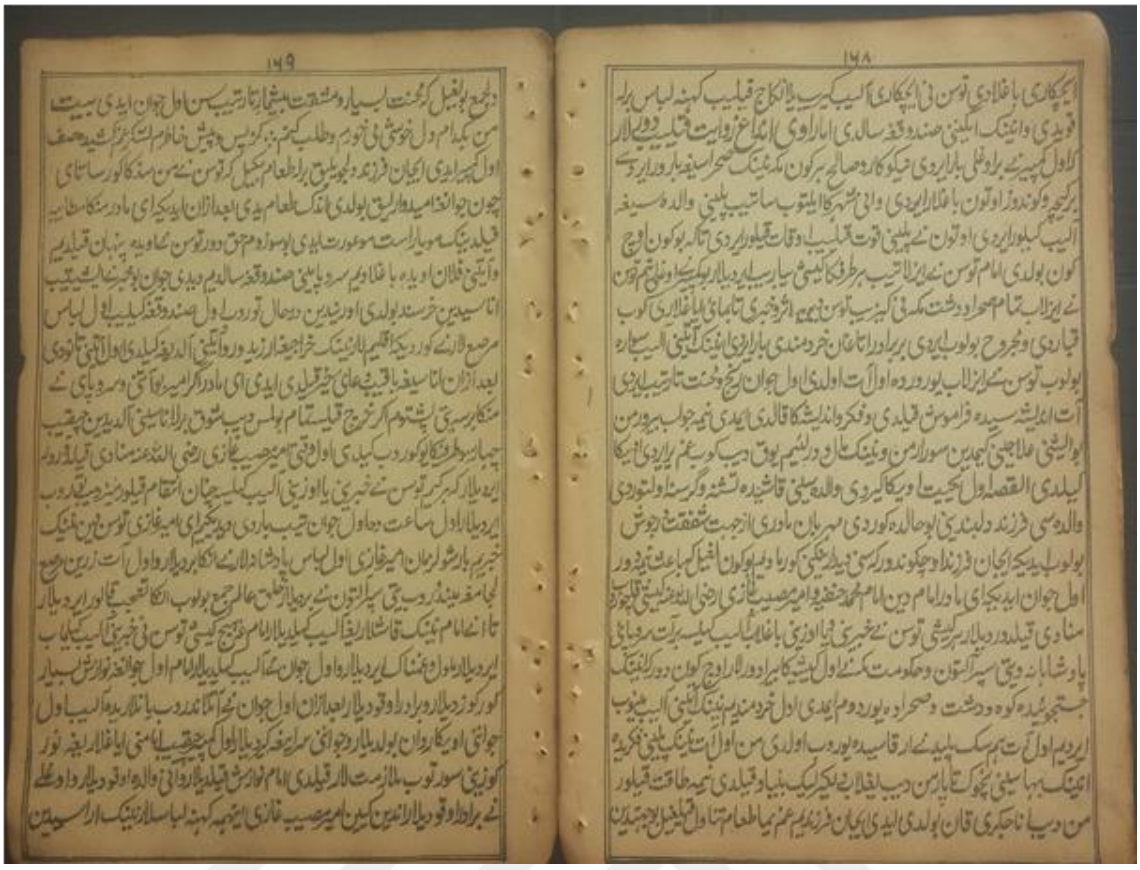

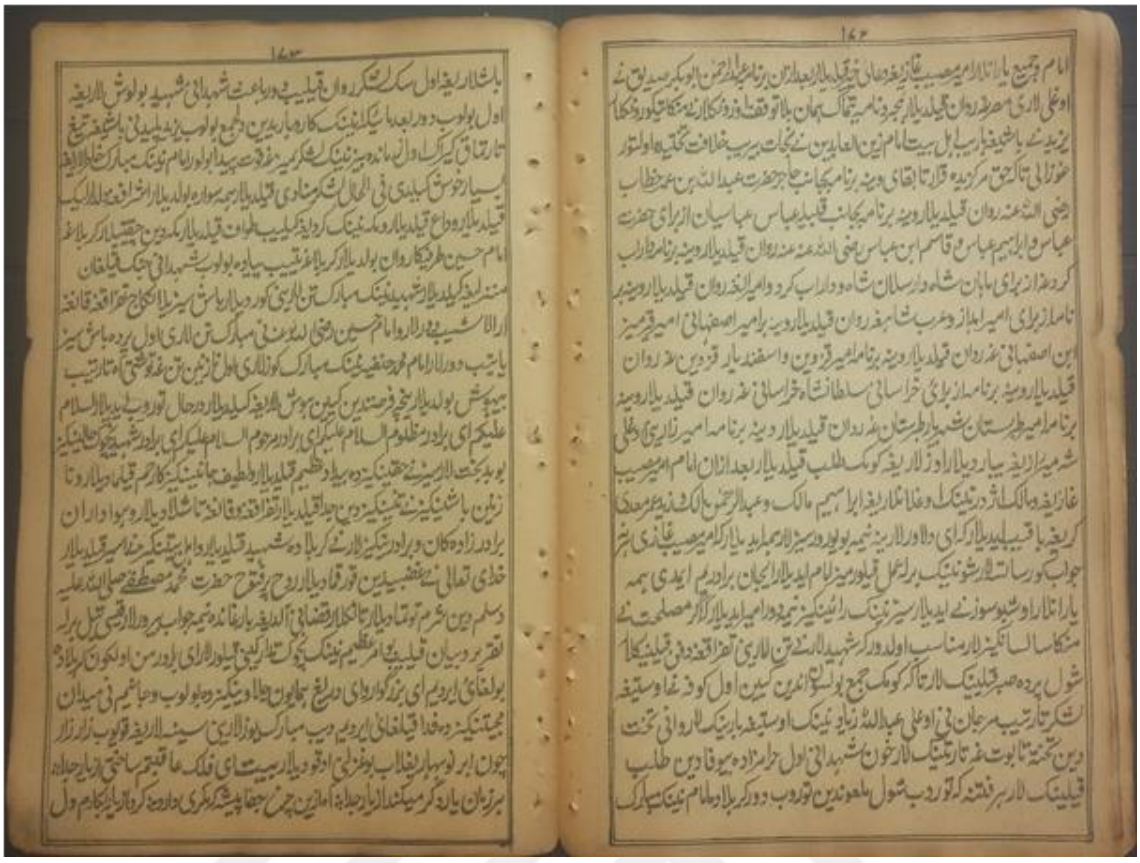

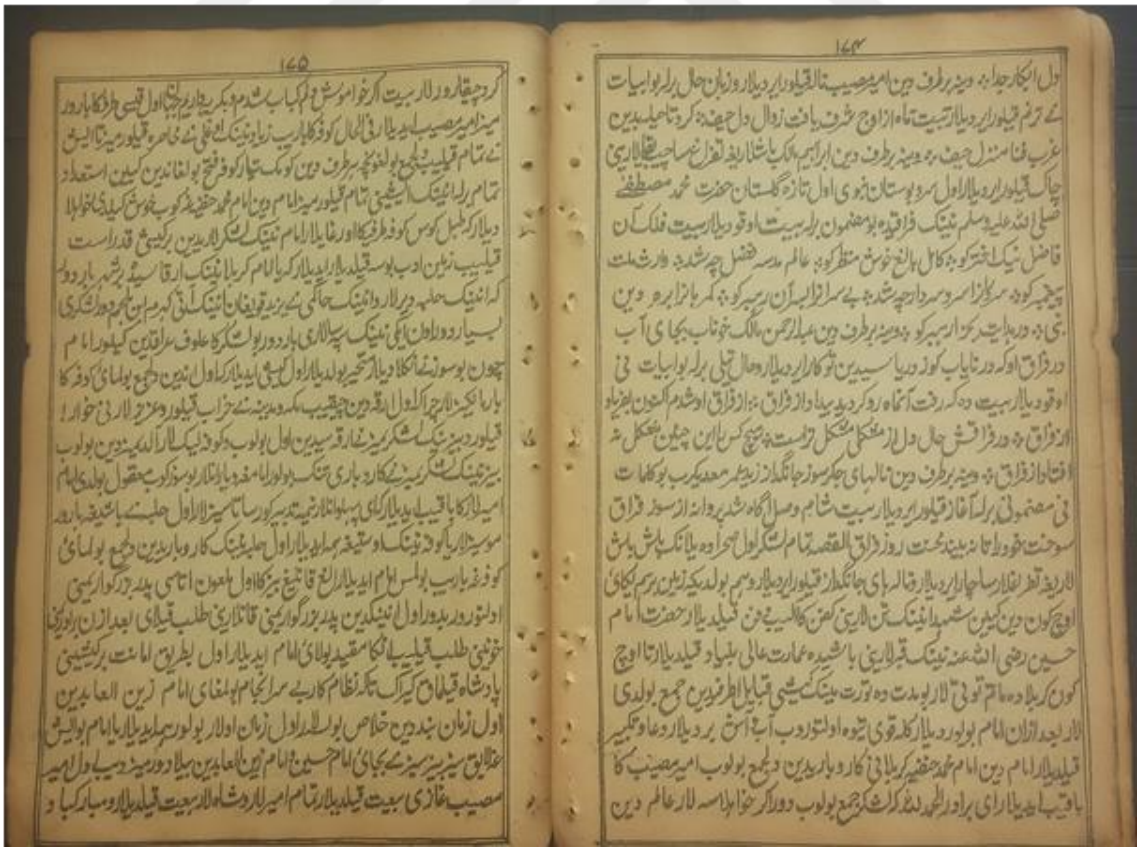

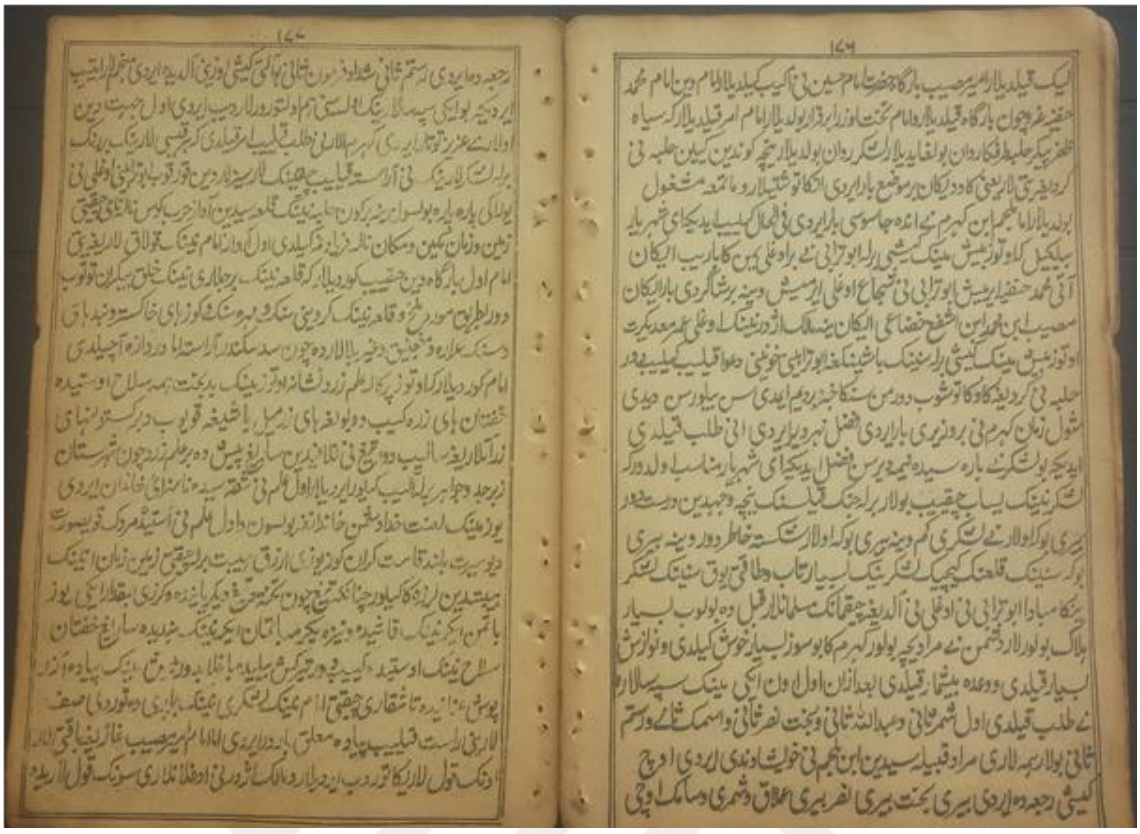

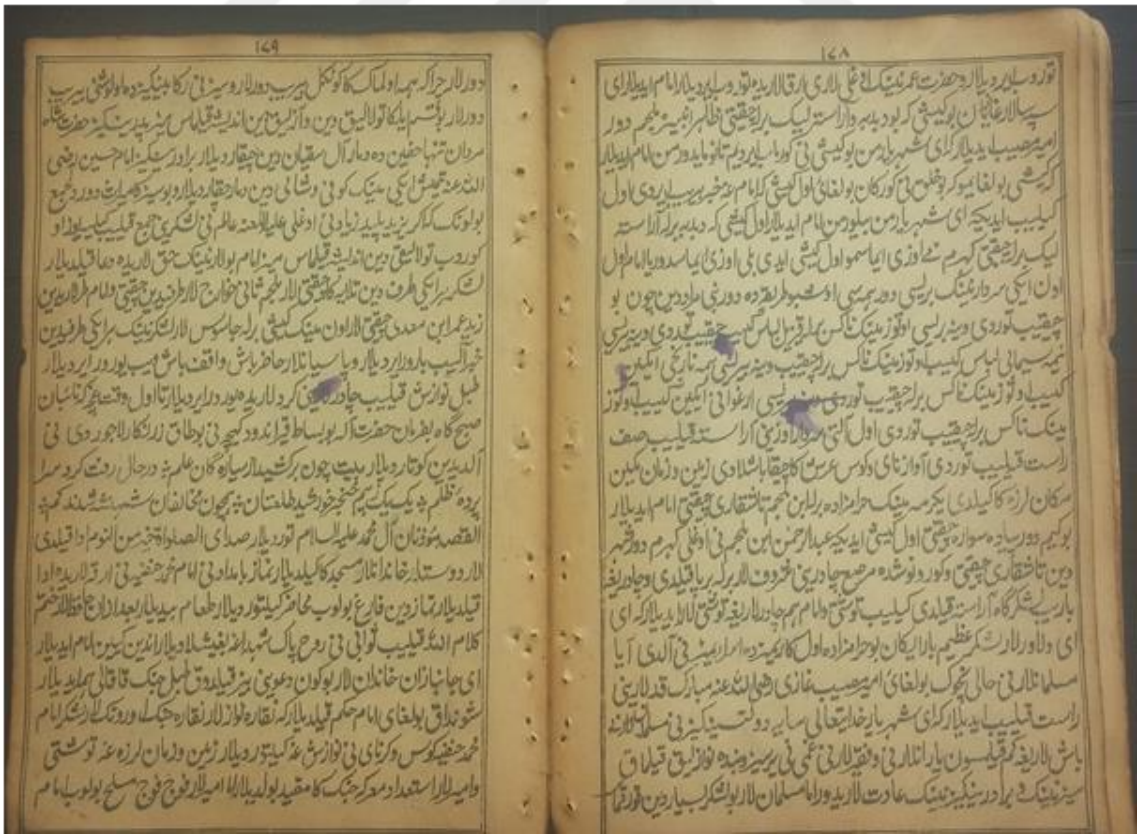

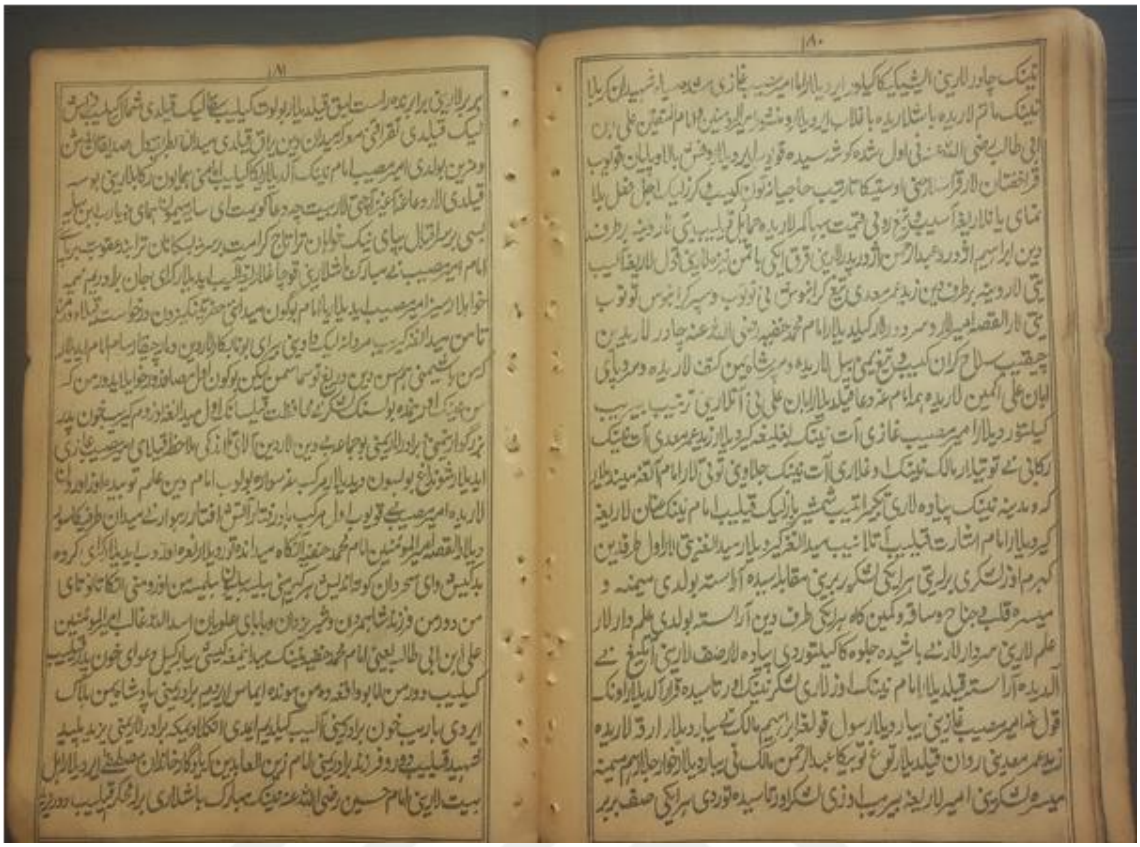

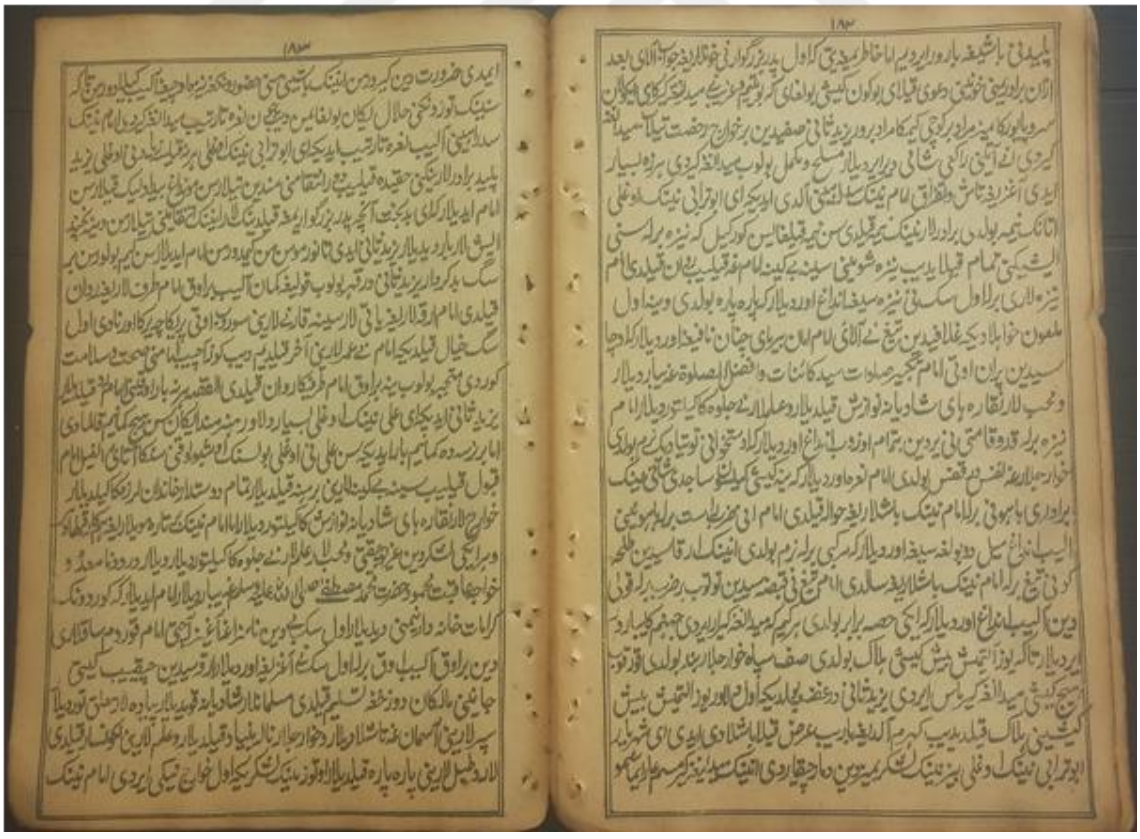

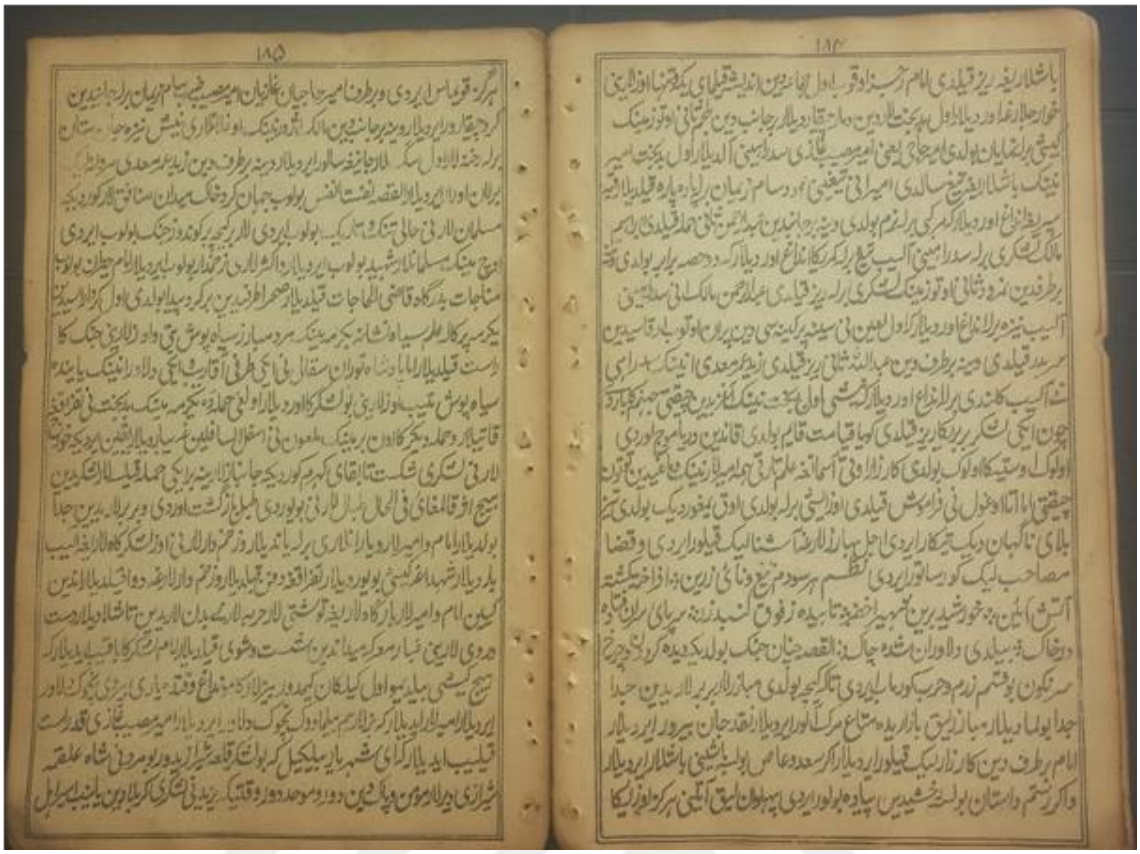

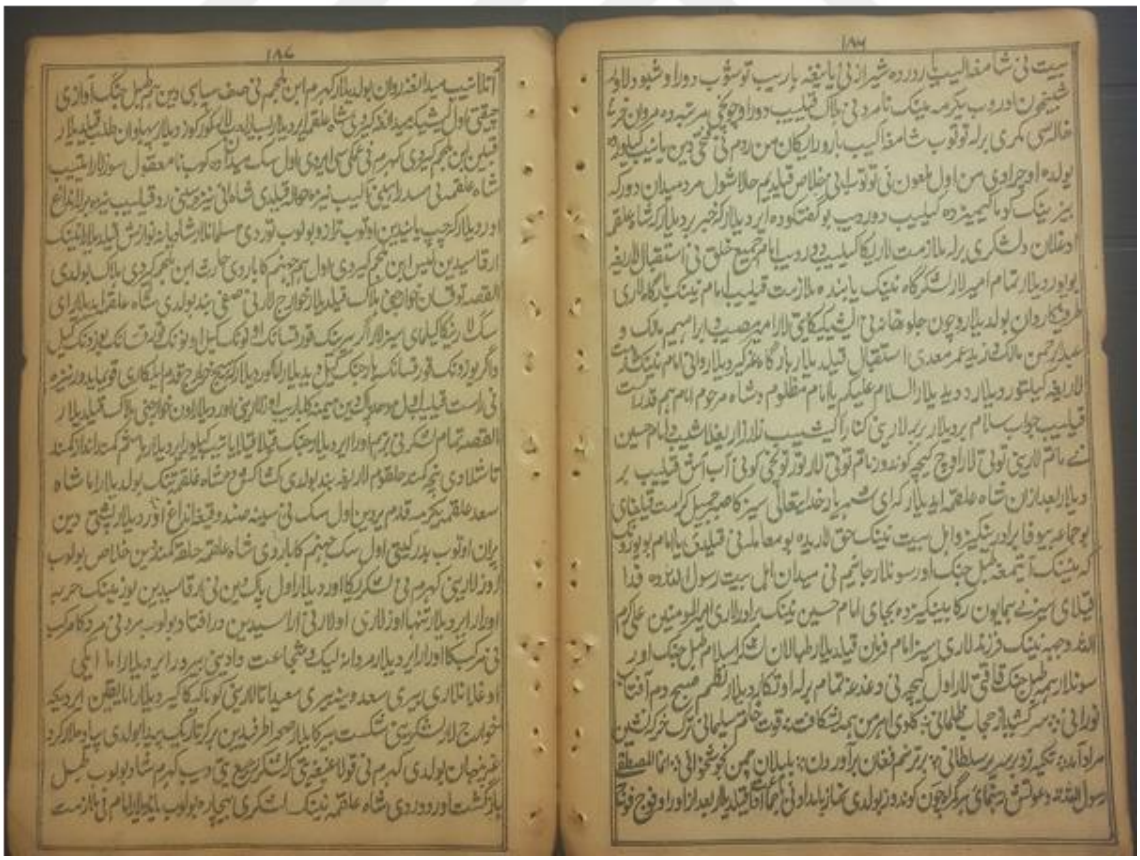

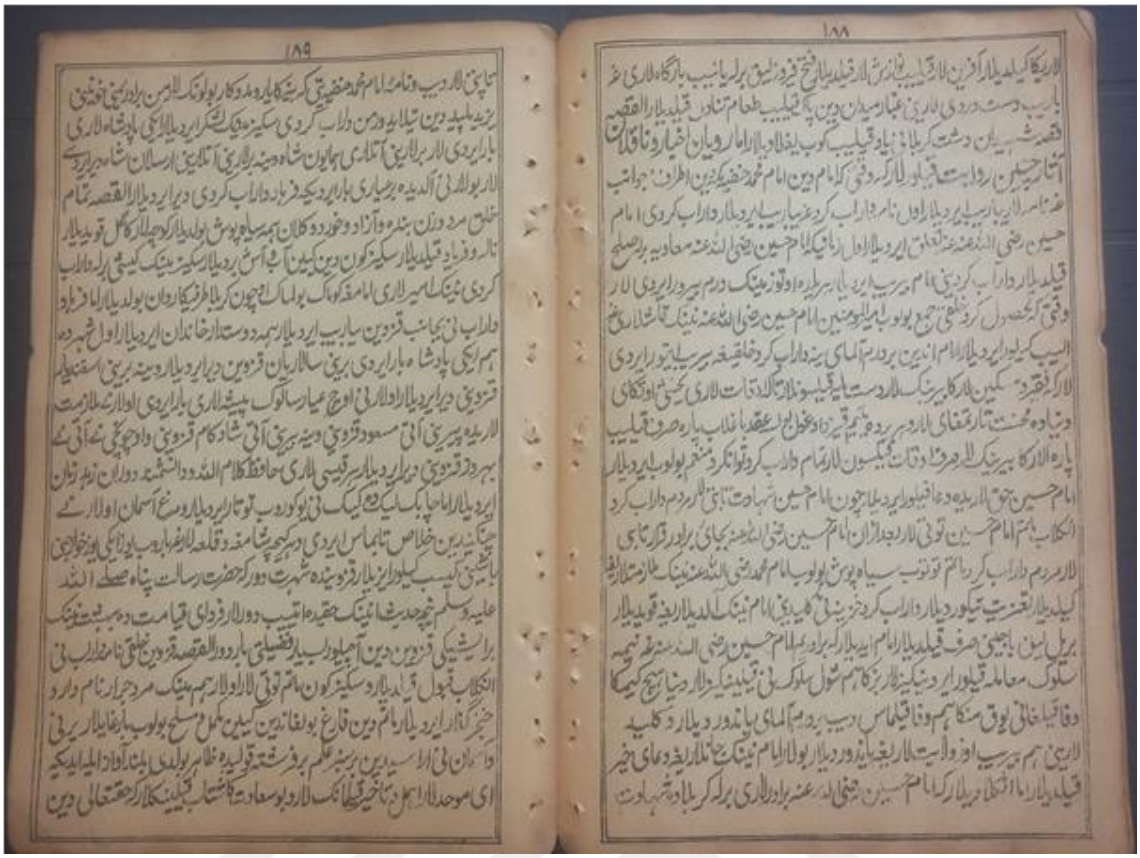

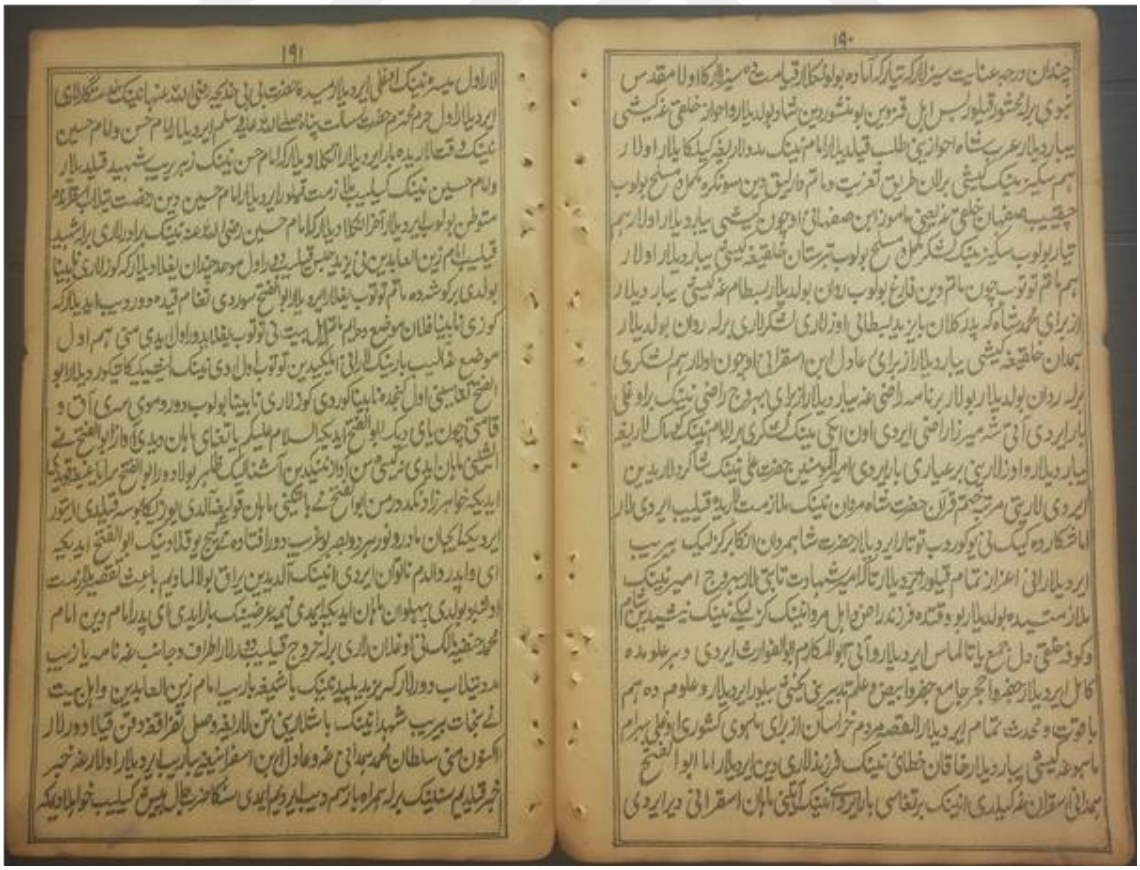

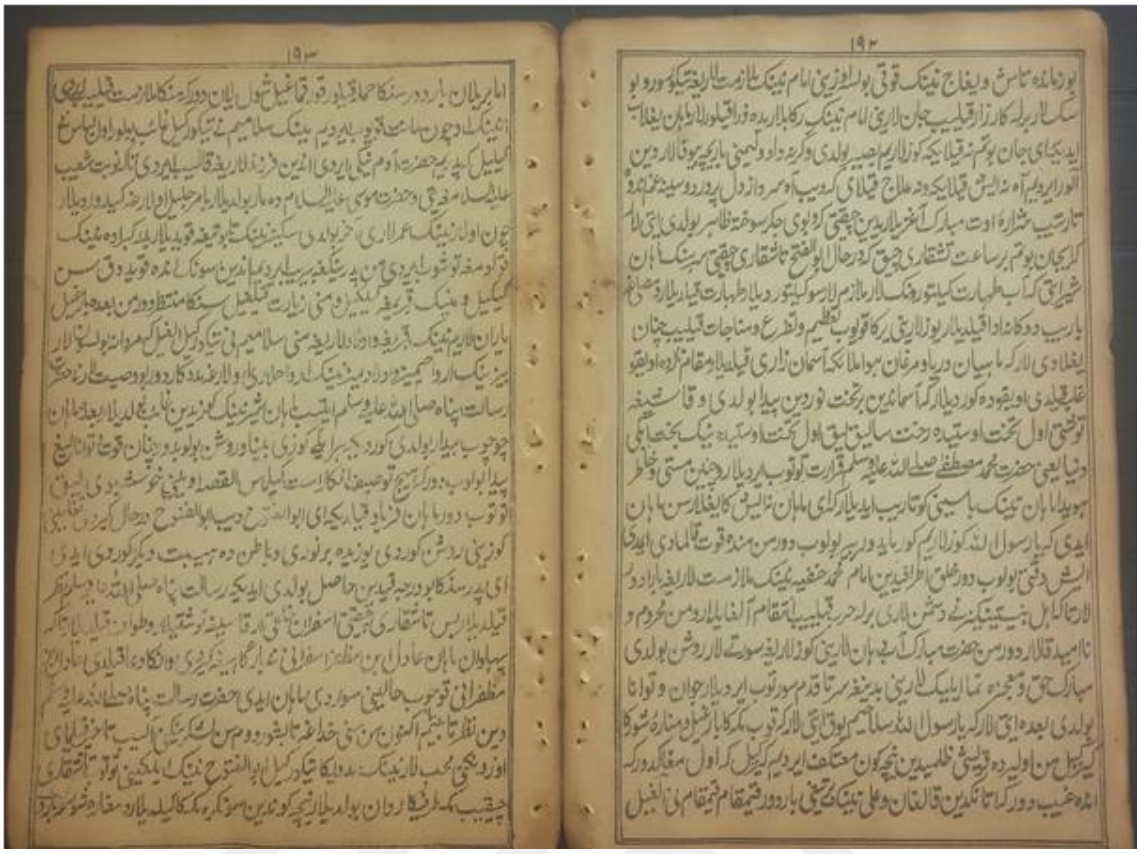

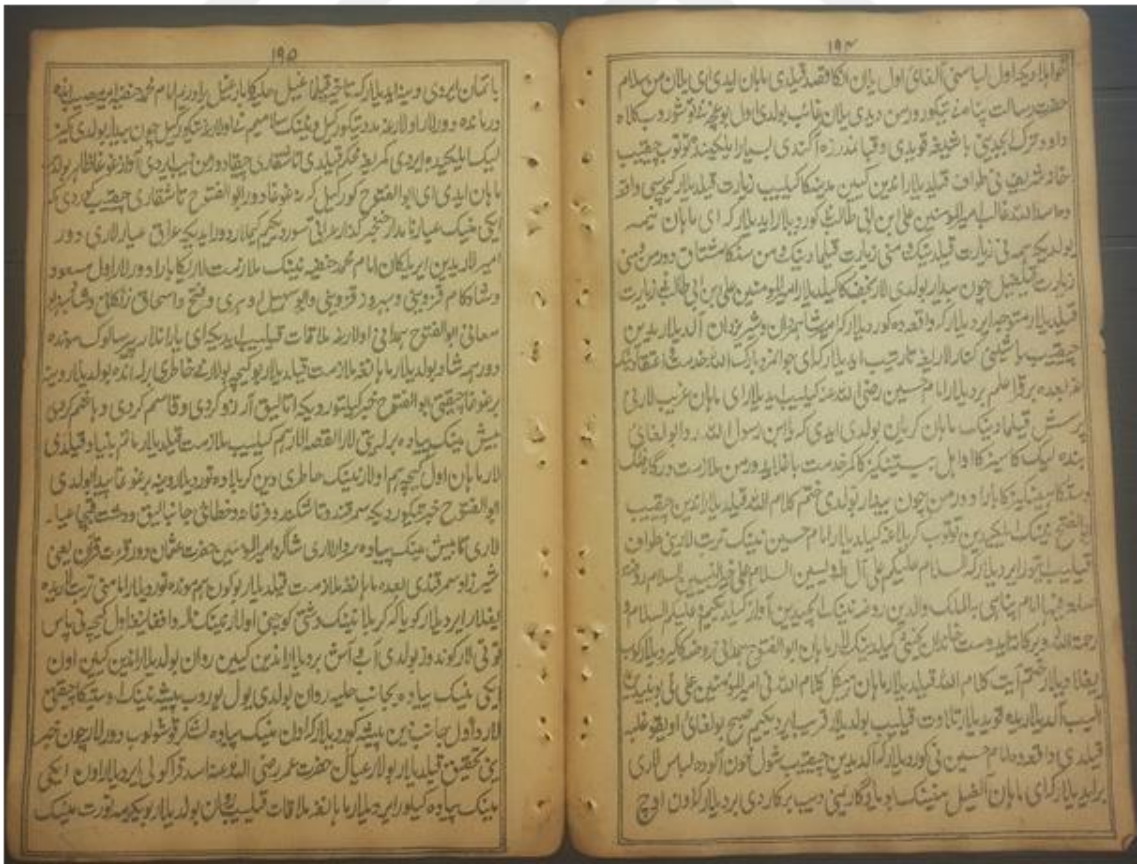

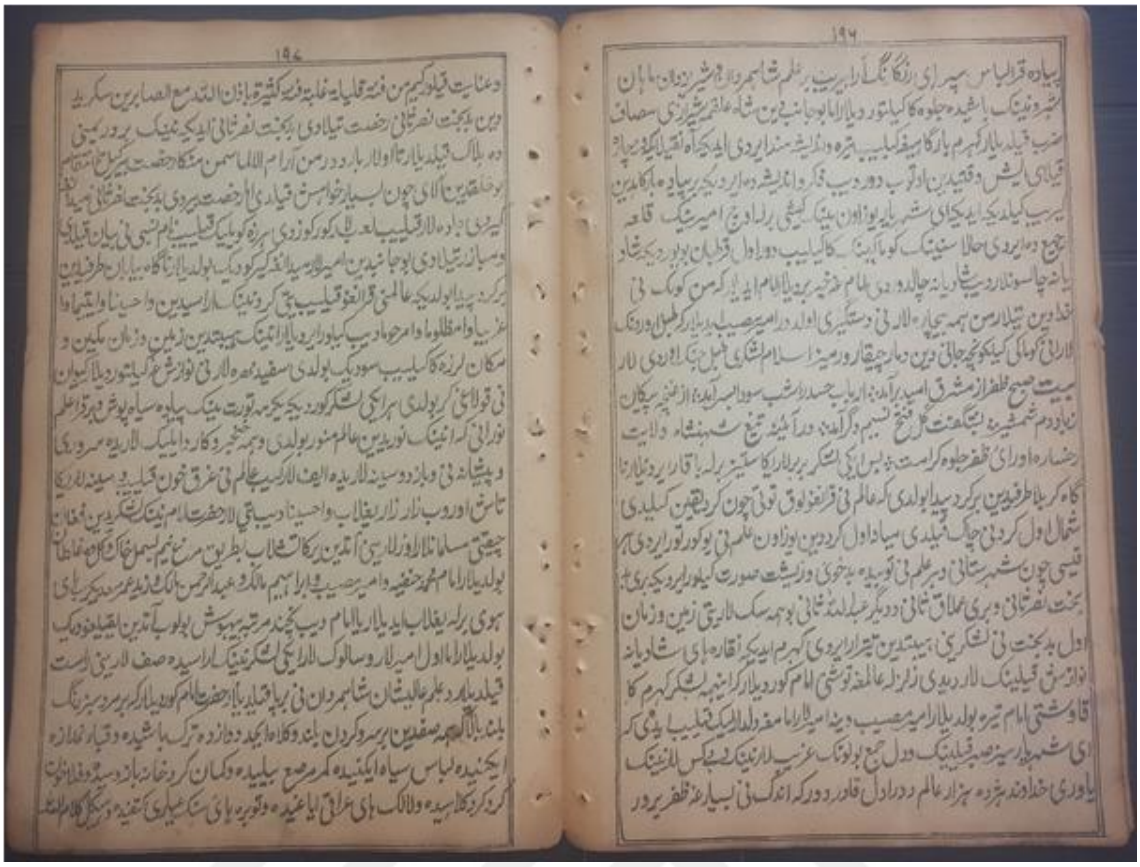

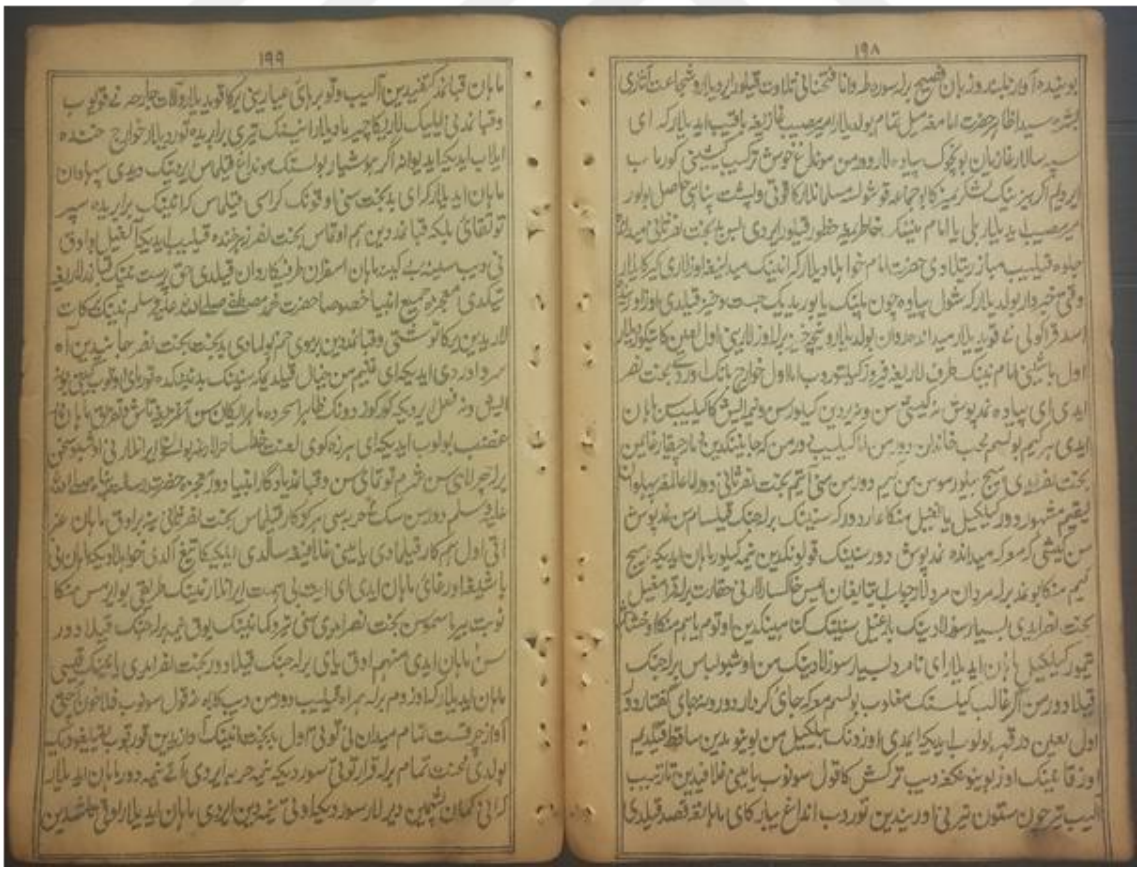

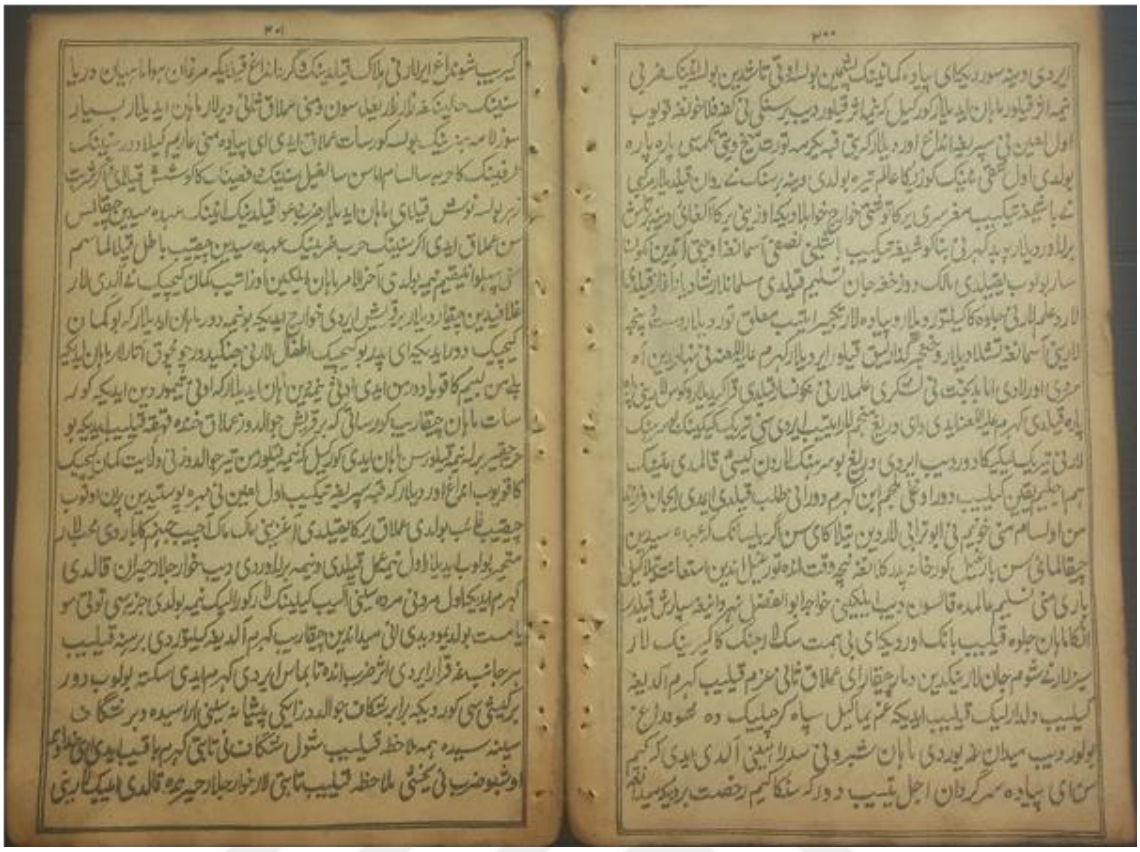

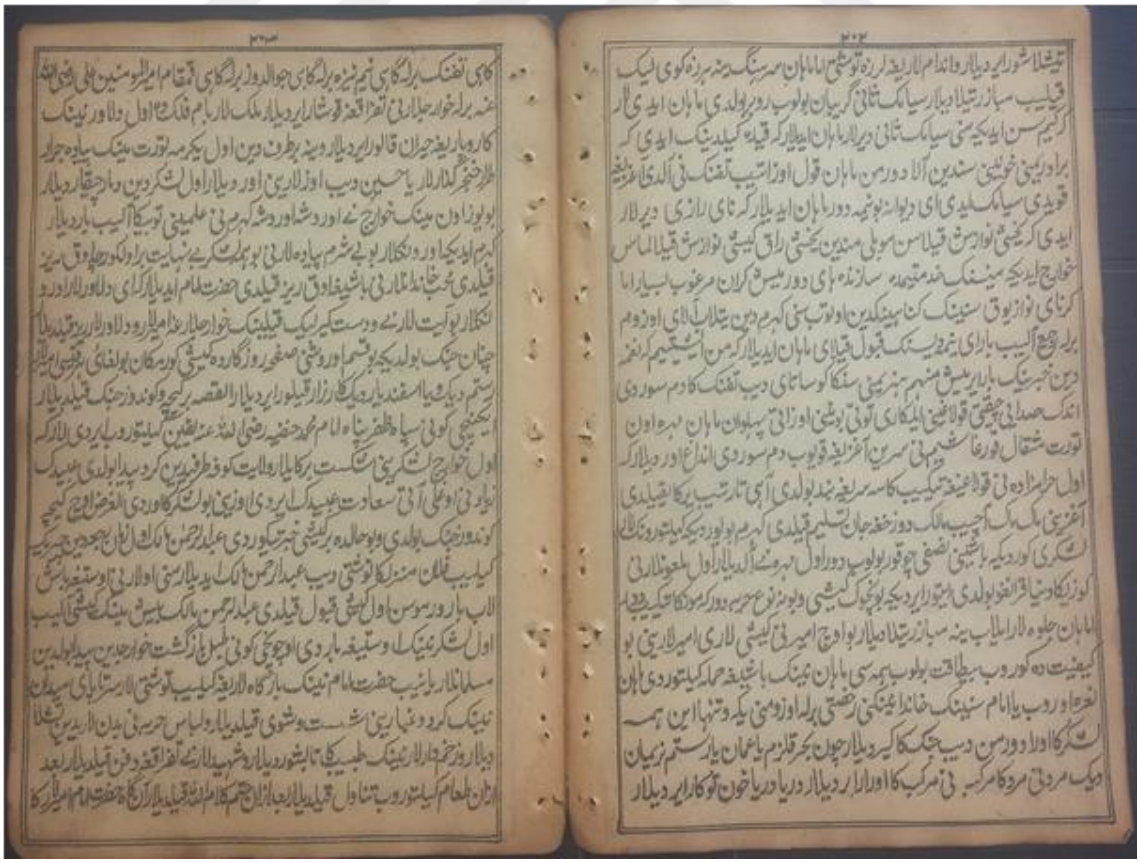

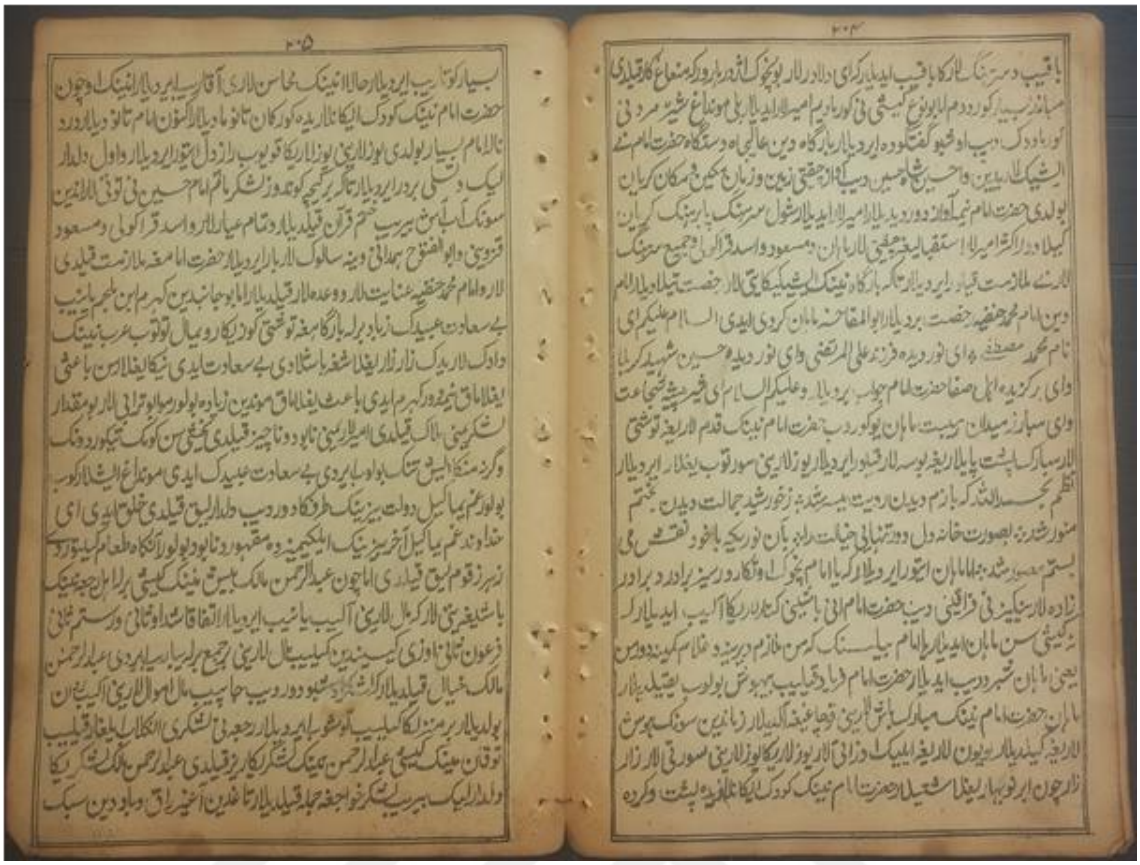

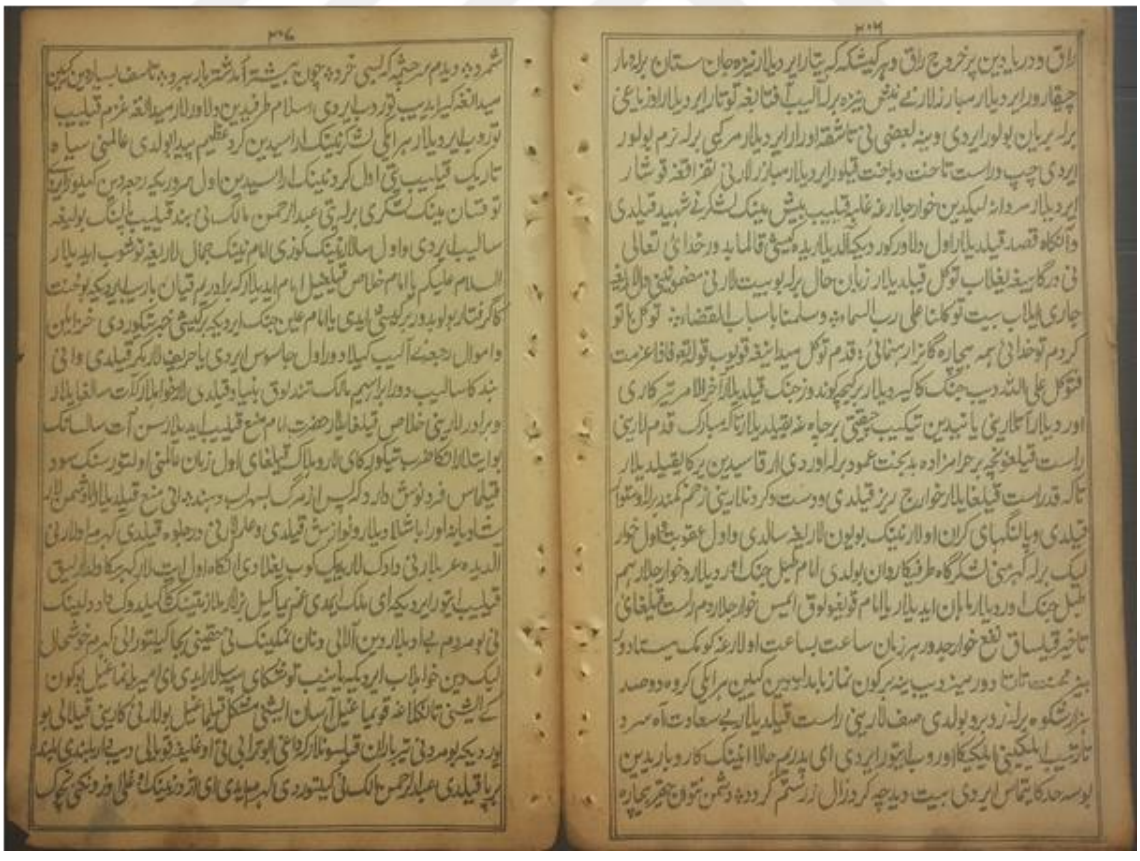

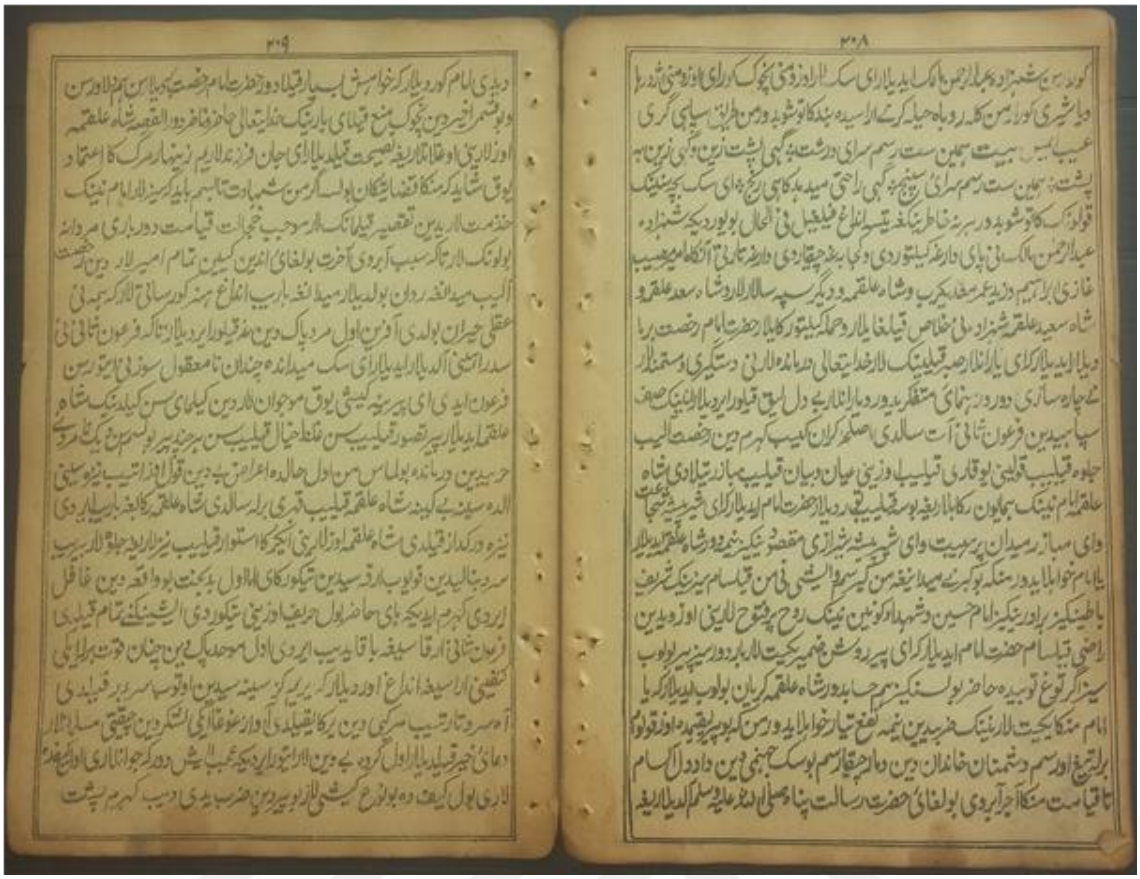

۲۰۸

گوید رسن شہزادہ عبدالرحمن مالک ایدیلارای سک الارادنی نچوک کرای اوزہ منی ثردیا
دیلا شیری کورارمن کلہ روباہ حیلہ کرنے الارسیدہ بندکا توشوبدہ ورمن طرف سیاہی گری
عیب ایلیسہ بیت ہمین ست رسم سرای درشت بہ گہی پشت زین وگہی زین بہ
پشت ہمین ست رسم سرای سینہ بہ گہی راحتی میدہ بدکا ہی رخ پای سک بچہ نینک
قولونک کا توشوبدہ ورسنہ خاطرینکدہ تیسہ اطراغ قیلیغل فی الحال بولوردیکہ شہزادہ
عبدالرحمن مالک نی پای دارغہ کیلتوردی وگیا بدہ چیقاردی دارغہ تاری آنکا امیر عجیب
غازی ابراہیم وزید عمر سعد دیگر ب وشاہ علقمہ ودیگر سپہ سالار الار وشاہ سعد علقمہ و
شاہ سعید علقمہ شہزادہ لی خلاص قیلغالی یارد حملہ کیلتورکالیا حضرت امام رضت بریا
دیلا ایدیلارکای یارالنارصبہ قیلینک دارخدایتعالی دمامہ دارالنی دستگیری دستمندلار
نے چارہ سازی دوردہ رہنمای متفکر یدہ ودیارالنارہ دل لیق قیلوراید یلا الینک صف
سپاہیدین فرعون ثانی آت سالدی اصلکم کران اکیب کہ رم دین رضت الیب
جلوہ قیلیب قولینی بوقادی تیلیب وزینی عیان وبیان قیلیب مبارز تیلادی شاہ
علقمہ امام نینک ہمولون رکابلاریغہ بوسہ قیلیب قدر دیلا حضرت امام ایدیلارکای شیر پیشہ شجاعت
وای مبارز میدان پرہیبت وای شیر بیشہ نبرد آزای مقصود تیکینہ نیدہ وشاہ علقمہ ایدیلار
یا امام خواہلایدور منکہ بوکبرے میدانیغہ من کیرسم والیشی فی امن قیلسام مینینک شریف
باطینکینہ برادر ینکیہ امام حسین وشہدا کونین نینک روح پرفتوح لارینی اوزدین
راضی قیلسام حضرت امام ایدیلارکای پیرروشن ضمیر یکیت لارابرد ورسنہ پیر بولوب
سینہ گرتوغ توبیدہ حاضر بولسنکیز ہم صابد ورشاہ علقمہ کریان بولوب ایدیلارکریا
امام منکا یکیت لارنینک ضربدین نیمہ تیغ تیار خوا ہلایدورمن کہ بوپیر پیدہ واوز قولوم
برلہ تیغ اوردسم دشمنان خاندان دین دمار چقارسم بوسبک جہنمی دین دادد ال اکسام
تا قیامت منکا آجر آیدی بولغای حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم الدیلارینہ

۲۰۹

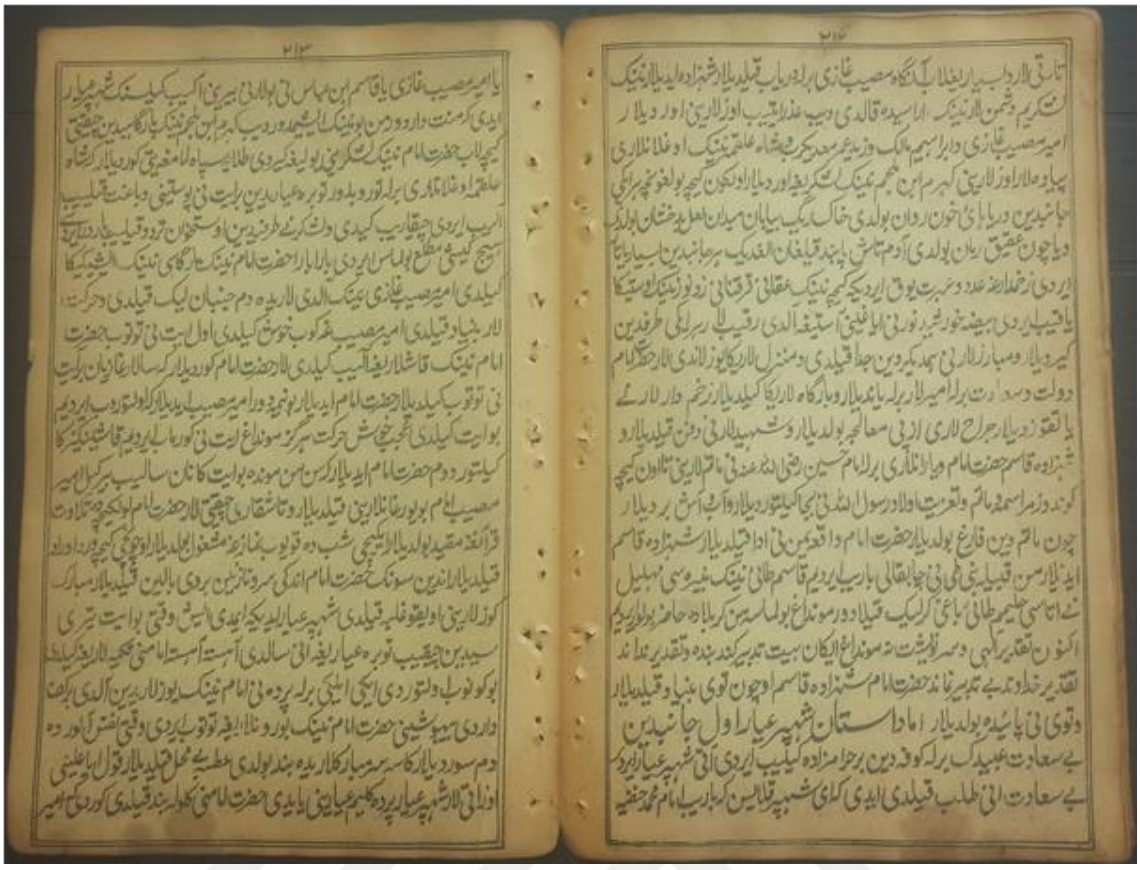
دیدی امام کوردیلارکہ خواہرش ایسہ ارقیلادور حضرت امام رضت بدیلارسن ہم الاورسن
بوبوقسم اخیر دین نچوک منع قیلمای بارینک خدایتعالی حافظ فاظ دور القصہ شاہ علقمہ
اوزلارینی اوغلانلاریغہ نصیحت قیلیدیلارای جان فرزندلاریم زینہار مرکا اعتماد
یوق شاید کرمنکا قضایشکان بولسہ اگرمن شہادت تاپسہ بایدکرسنہ لارامام نینک
خدمتدہ لاریدین تقصیر قیلمانگ الارسوجہ خجالت قیامت دوربارمی مردانہ
بولونگ الارتاکہ سبب آبروی آخرت بولغای انمدین کیین تمام امیر لار دین رضت
آلیب میدانغہ روان بولدیلار میدانغہ بارب انواع ہنر کورسانی لار کہ ہمہ نی
عقلی حیران بولدی آفرین اول مردپاک دین مذہب قیلور ایردیلار تاکہ فرعون ثانی نی
سدرا اینی آلدیلارایدیلارای سک میدانده چندان نامعقول سوزلرنی ایتورسن
فرعون ایدی ای پیرسنہ کیشی یوق موجوان لار دین کیلمای سن کیلدینگ شاہ
علقمہ ایدیلارپیر تصور قیلیب سن غلط خیال قیلیب سن ہرچند پیر بولسہ سن بیر مرد سنے
حمید دین درمانده بولاسن من اول حالده اعتراض بے دین قول آوازلارینی نیوسنی
الده سینہ بے کینده شاہ علقمہ قیلیب قدری برلہ سالدی شاہ علقمہ رکابلاریغہ بابلیاردی
نیزہ ورکدار قیلدی شاہ علقمہ اوزلارینی آنیکرکا استوار قیلیب نیزہ لارایدیجلو لارسریب
سردینالیدین قویوب بارقہ سیدین تیکورکای لاراول بدبخت بوواقعہ دین غافل
ایردی کہ رم ایدیکہ بای حاصل بولی حربیغا اوزینی تیکوردی الیشینگنے تمام قیلدی
فرعون ثانی آرقاسیغہ باقادیب ایردی اول موحد پاک دین چندان قوت برلہ ایکی
کتفینی آراسیغہ انواع اوردیلارکہ بریریگہ کیرسینہ سیدین اوتوب سردین قیلدی
آہ سرد تارتیب سرکی دین یرگا یقیلدی وای وارغوغای لشکردین بیقیتی مسلمانلار
دعای خیر قیلدیلارا اول کوہ بے دین لارایتدیلارکہ عجب لیشدور کہ جوانلاری اولیچہ
لاری بول کیف دہ بولوب کیشی لارنی بوپیر دین مضرب سایدی دیب کہ رم پشت

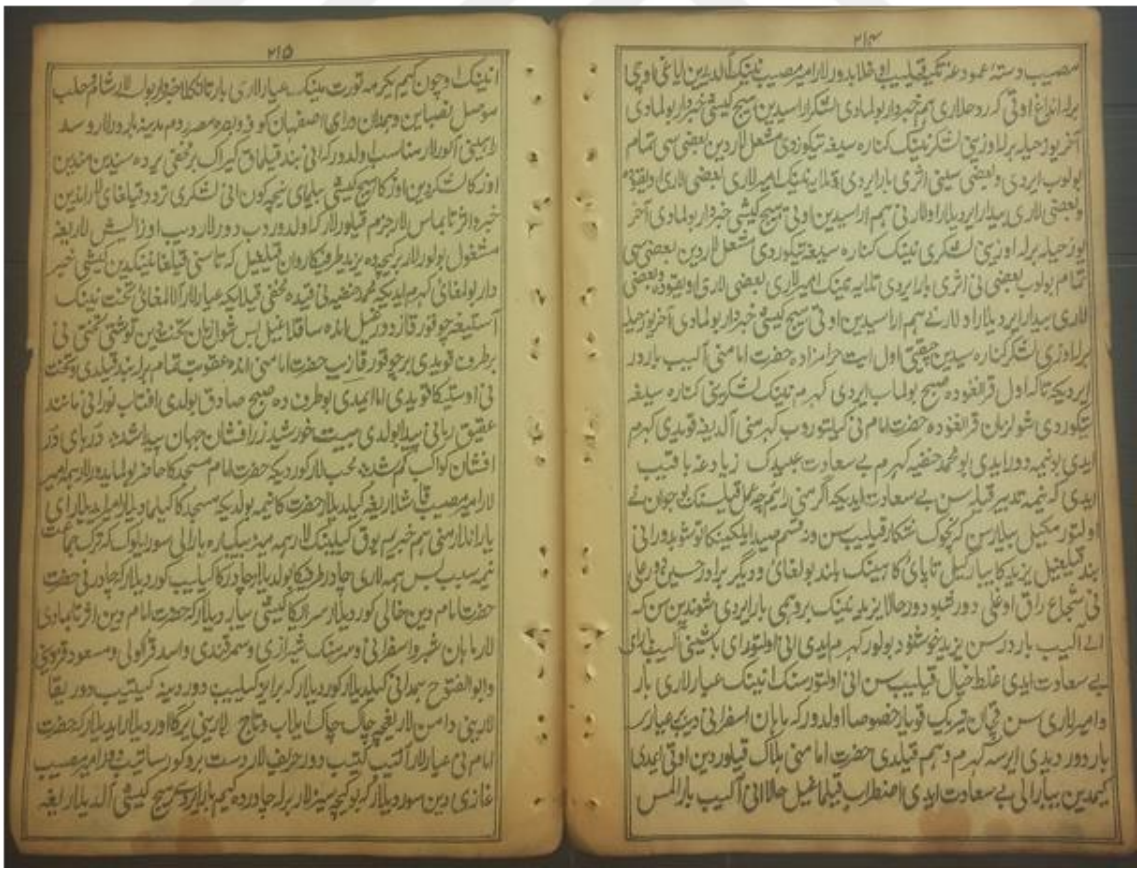
۲۱۰

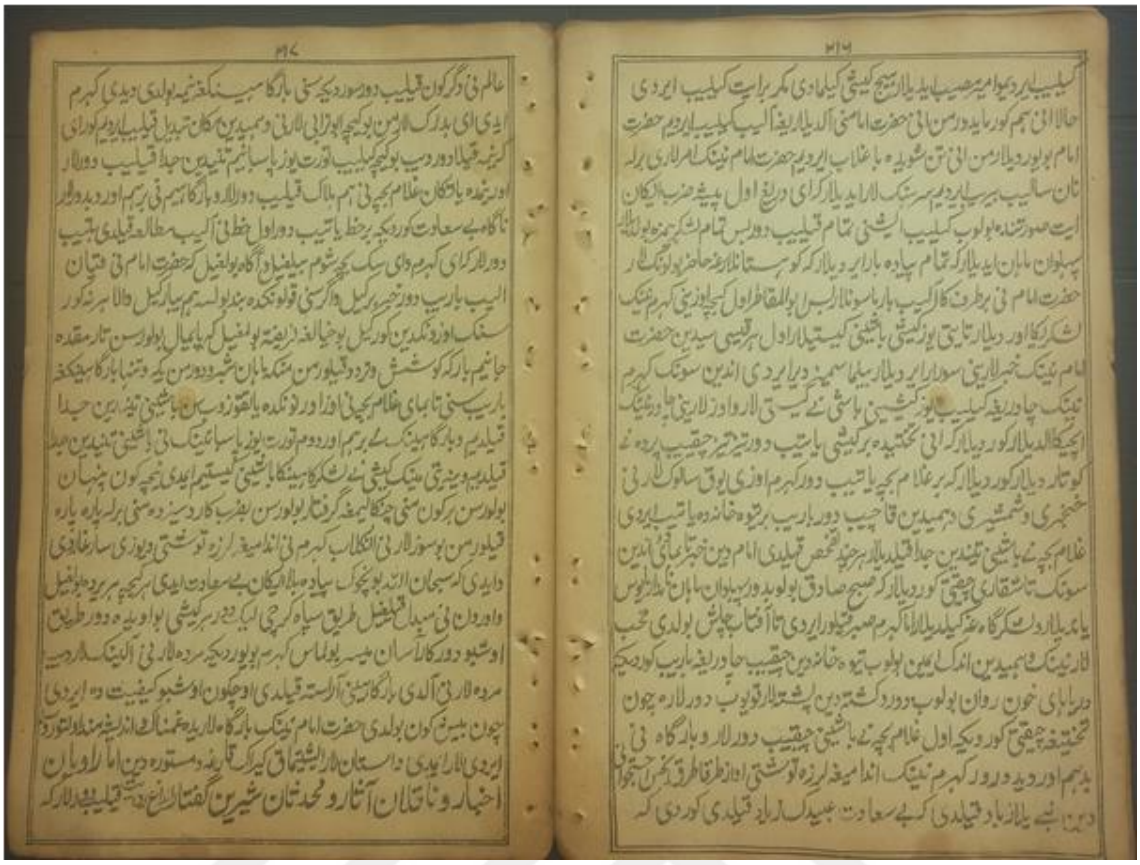
وزینی انواع تیغلادیکہ قان روان بولدی ایدیکہ صدہزار لعنت تمام نینک باشید
جاغنہ بولسون کیم علی فی شہید قیلدی منی بولباغہ کرتما قیلدی اگر اول انواع قیلمسہ
سوز انواع بلاغہ کرتنا ربولوب محنت تارتماس ایردیبے سعادت کوردیکہ الیش قولدین
بارون دیب ولدار لیکہ برلہ ایدیکہ مردانہ بولغیل ناموس اول متاع ایرماس کہ بہم
یتکای زینہالت کرینک فی بیدل لیک قیلماغیل طریق پادشاہلیکدہ لشکرکش لیک
وشجاعت دورآنگاہ شاہ علقمہ آیتینی سورہ وال بدبخت نے سینہ سیغہ انواع اوردیلار
گراد ستخوانلاری توتیادیک نرم بولدی انمدین سونگ جلوہ قیلیب نام ونشینی
عیان وبیان قیلدیلار مبارز میدان پیادیلارشاہ ذوالشان چیت چاپک کیلیب تیغ ساکر
شاہ علقمہ فی تیغی نے سیاکیب آلیب انواع اوردیلارکہ مرکا میغہ تیکیب وحصہ
برارپولدی دانی آرقاسیدین رستم ثانی آت سالدی الہود گلدکوہ برلہ خوالہ قیلدی
شاہ علقمہ سپرینے باشلارایغہ تارتے لارالماسپردین اوتمادی آت نینک بونیغہ توشتی
آت یقیلدی امانشاہ علقمہ اوزلارینی محافظت قیلیب جدا قیلالمادی برایا غلاری
آت نینک استیدہ ود وبولغہ باشیدین برکا توشتی باشلاری یلانگ بولدی
آنکاہ خوارج آت نینک تندلیغی بدرکیبی عجب لارتیرہ عنناک بولدیلار اعدادین د
کربلان لعین خوش بولدی بدبخت بریارہ یول نبارب نظر قیلدبرمردی آت نینک
آستیدہ قالیب دوربرکیبی عظیم وتوانا سیست لیک تیغ چون تحمتہ ابربرسنہ
قیلیب قصد قیلدیکہ اول سردکا ضرب اورکای الیشینی تمام قیلغای دیماں
حضرت امام اوشبو سیدین پریشان خاطر بولادور سلیدیکہ اول دلاور لشکر اسلام
دین دور دیب اول مرکب جہندہ دوزندہ بازندہ نی بولوردیلارد الحال میدانغہ
سیست تمام برلہ چاپتی سدراہ رستم ثانی نی آلدی ایدیکہ ای سوارہ الیغیل کہ
بلیم سن دقیقین کیلورسن وآیتینک نیمہ دور دیب رستم ثانی سورادی شہزادہ

۲۱۱

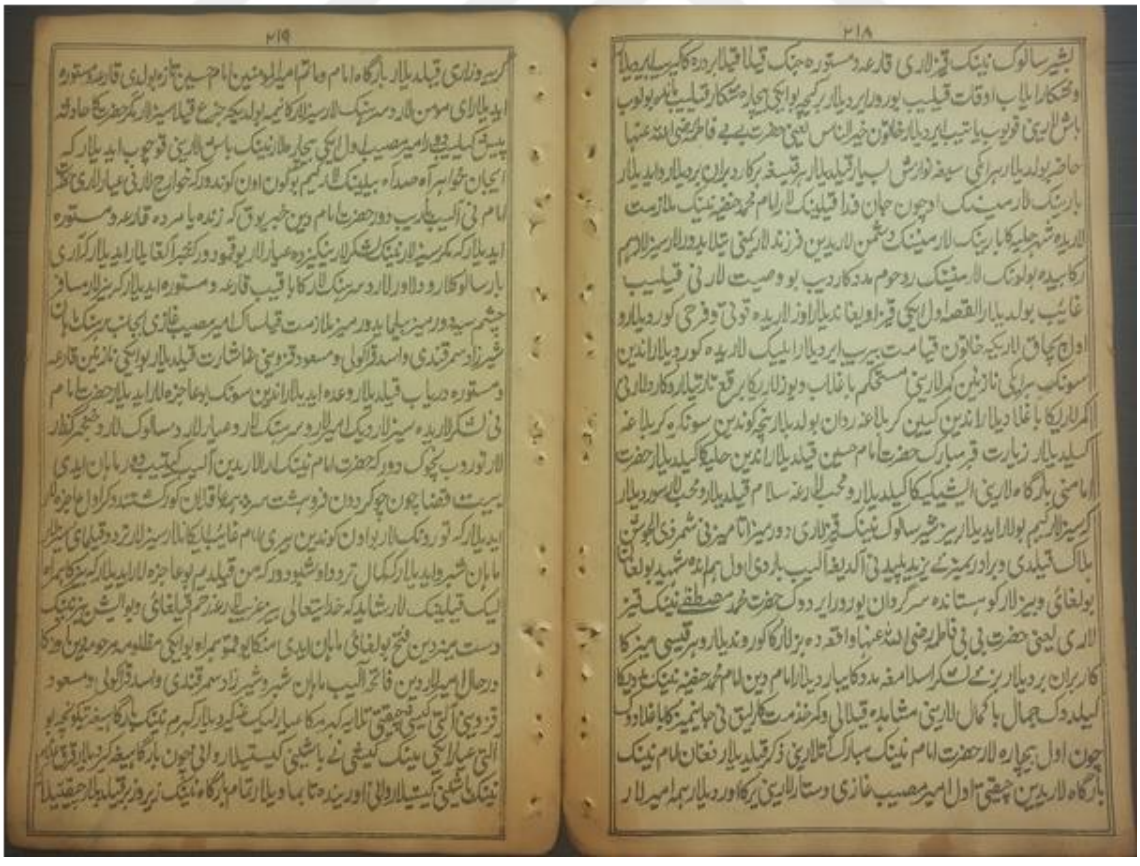
ایدیلارکہ منی قاسم ابن عباس دیرلارہ نور دیدہ خیر الناس دورمن اوزقیلیردین
خویش وقدا ریم نینک کورمایکا کیلیب دورمن رستم ثانی ایدی الکیان کینی کیلیب
سن اجلینگ یتیب اولوم سنی بوسنزلکا کیلتوروب دور دیکت سالیب بیکل
شوم تیغی نے شہزادہ نینک باشیغہ حوالہ قیلدی ایدی بول تیغ نی اول پیر مذہبنگ
باشیغہ اوراید سیلاردیم ایدی سن درمیان بولدونگ اول سونگ الیشینگ فی
قیلمای انمدین سونگ انینک الیشینی قیلایدیب تیغ ردان قیلدی شہزادہ دولتمند پیرنین
ایلیک اوزاتیب قبضہ تیغی دین توتوب انداغ اوردیلارکہ سپرینی باشیغی چون
انکی پارہ قیلیب تا ایکرکی پارہ بولوب برکا توشتی ومحاب لارگیروردحضرت
رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم کا یارہ یلارآہ دردناک کہ رم فی حاضرین چیقتی
شہزادہ یا ایدیلارکہ اول دارغہ تارتقان نہ کیسنی دور ابوالفتوح ایدیلارکہ عبدالرحمن مالک
الارد مدخوارجلارنی قولیغہ گرتنا ربولوب دور آنگاہ شہزادہ قاسم رضی اللہ عنہ شاہ علقمہ
نی آت نینک یانیغا بدین یراق قیلدیلارکہ تضیدین توتوب کوتاریب حضرت امام نینک لشکر
طرف لارایغہ یارد یلارایدیلارای ابوالفتوح مینینگ سلامیمنی حضرت امام غہ یارالنارکا
تیکورکای سندیب دارطرفدیکا آت چاپتی لارافد لارینی یکہ وتنہا بو مغدار خوارج لشکرکہ
اباقیلمای اوردیلارا اول قلچ کردار توبیدہ ایردی دارنینک یغا چینی ایلیک لادی
برلہ تارتیب آلیب حضرت امام نینک لشکر طرفیگا رمان بولدیلارد شمن لارجنبش
قیلیب شہزادہ قاسم غہ قصد قیلدی دبوطرف دین فرق مینگ لازاد مردشہزادہ نی
کوبیکا آت سالدیلارا ما شہزادہ حضرت امام نینک قاشلاریغہ کیلتوردیلارد عبدالرحمن
مالک نی فی زخم کیلتوردیلار قاسم ابن عباس اما مغہ سلام قیلدیلار برلارینی کنارہ

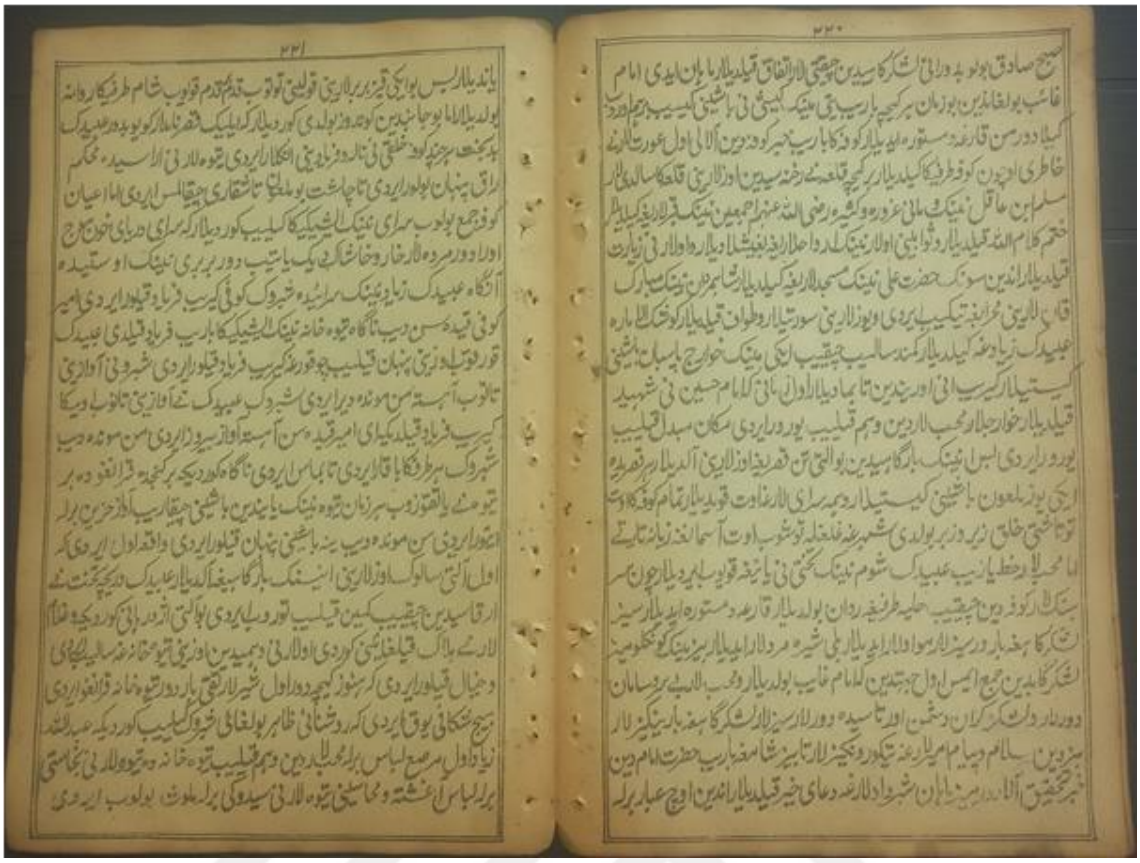

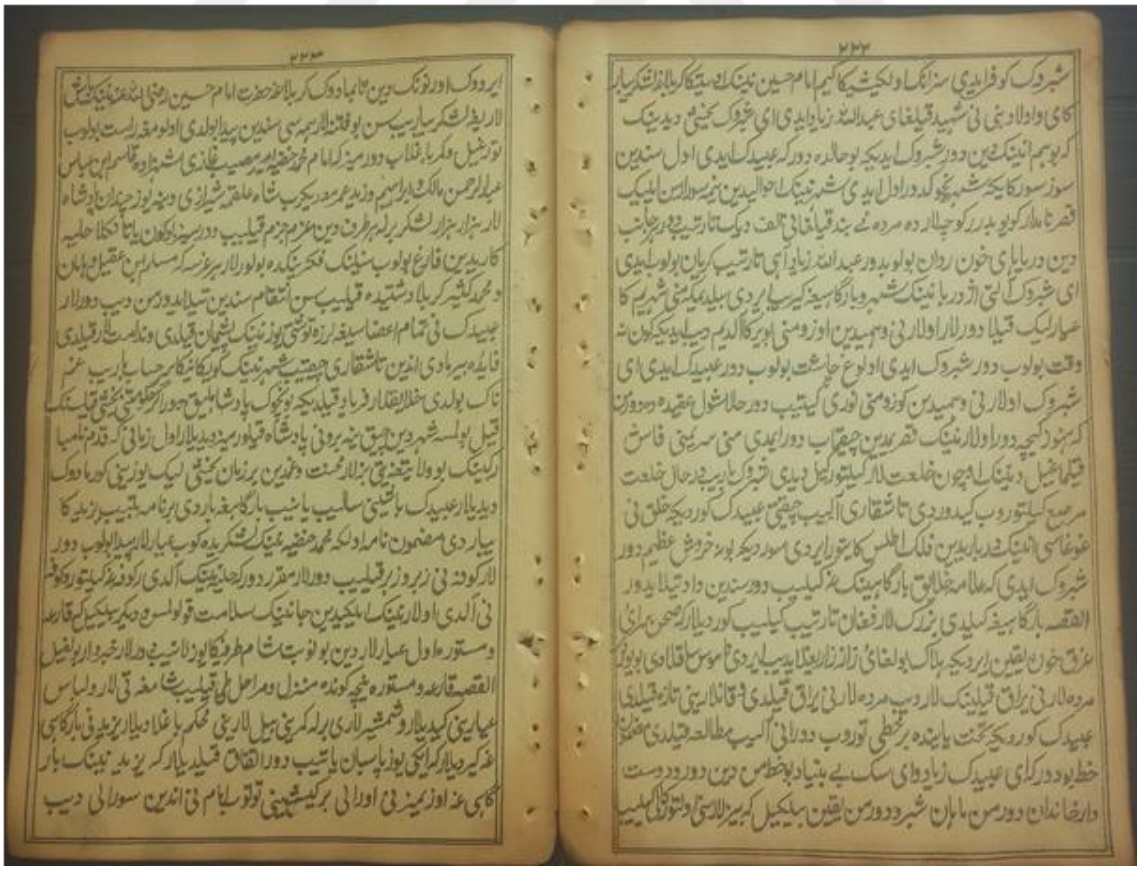
کیلیب ایردیم امیر مصیب ایدیلار سیچ کیشی کیلمادی مگر برایت کیلیب ایردی
حالا انی بیم کورمایدور من انی حضرت امامنی آلدیلار یغا کیلیب ایردیم حضرت
امام بولیور دیلار من انی تق شویده باغلاب ایردیم حضرت امام نینگ امرلاری برله
نان سالیب میر سیاه ایردیم سرسنگ لار ایدیلار کرای درینغ اول پیشه ضرب ایکان
ایت صورتنده بولوب کیلیب ایشی تمام قیلیب دور بس تمام لشکر سیزه بولوب لار
پهلوان ماهان ایدیلار کر تمام پیاده بار ایردیلار کر کو هستانلار غه حاضر بولونگ لار
حضرت امام نی برطرف کار کیلیب بار ماسونلار بس ابوالمفاطر اول کیچه اوزینی کیهرم نینگ
لشکر یکا اوردیلار تایی یوز کیشی باشیغی کیستیلار اول هر قیسی سیدین حضرت
امام نینگ خبرلاریغی سوار ایردیلار سیلما سمیز دیر ایردی اندین سونگ کیهرم
نینگ چادر یغه کیلیب یوز کیشی باشی نی کیستی لار واوز لاریغی چادر نینگ
ایچیکا الدیلار کور دیلار کر انی تختیده برکیشی یاتیب دور تیز تیز حقیقت پرده نی
کوتاره دیلار کور دیلار کر بر غلام بچه یاتیب دور کیهرم اوزی یوق سالوک لار نی
خنجری و شمشیری دن میدین قاچیب دور بار یب بر توه خانه ده یاتیب ایردی
غلام بچه نی باشیغی تیندین جلد قیلیدیلار هر چند تخص قیلدی امام دین خبر یاغی ایدین
سونگ تاسقاری حقیقتی کور دیلار کر صبح صادق بولوب دور سپاهیان ماهان نلار طلوس
یامیدیلار دک کر گاه کیلیدیلار اما کیهرم صبر قیلور ایردی تا آفتاب چاش بولدی تحب
لار نینگ و ایدین اندک یعنی بولوب توه خانه دین چیقیب چادر یغه ماریب کور دیکه
دریاهای خون روان بولوب دور دکشتیدین پشته لار قویوب دور لاره چون
تحقیقه چیقتی کور دیکه اول غلام بچه نی باشیغی چیقیب دور لار و بارگاه نی
بدهم اوردیدور کیهرم نینگ اندامیغه لرزه توشتی اوز طرق طرق اکس حتی حواس
دین نبی دیلار باد قیلدی کی به سعادت عبیدک ارباد قیلدی کور دی که

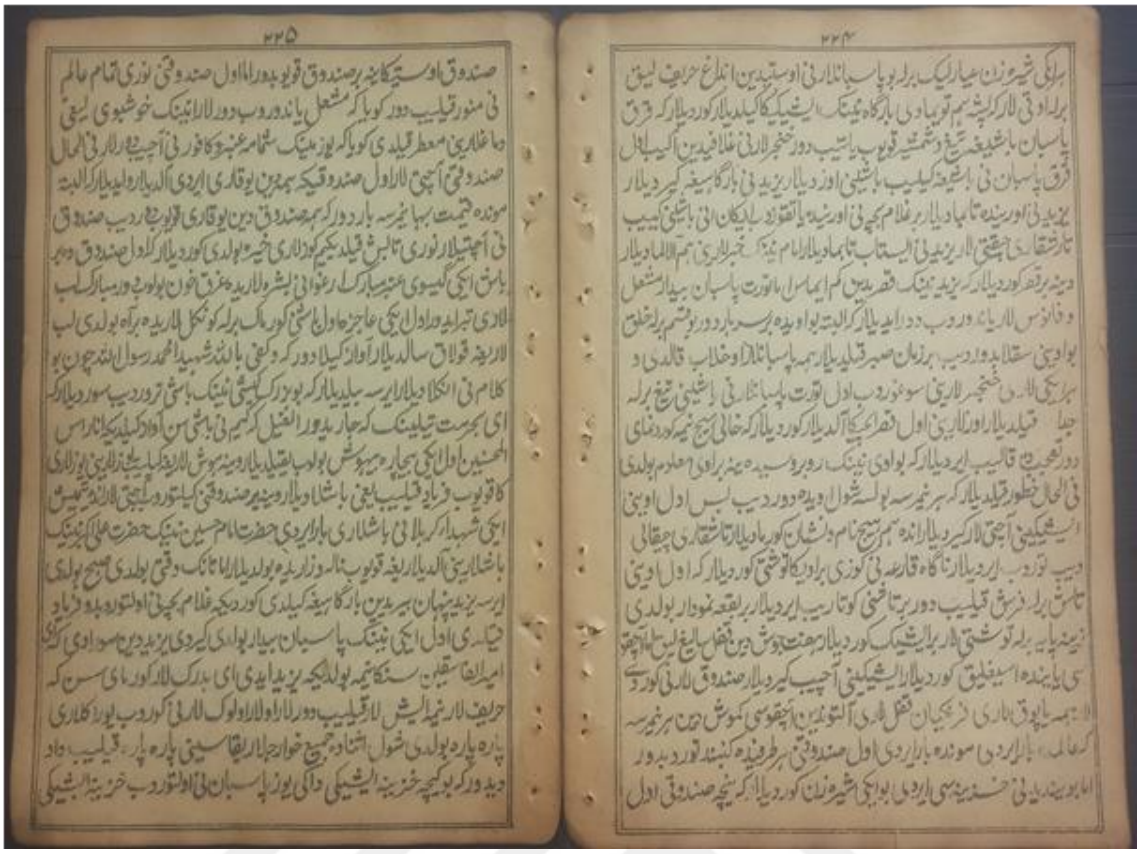

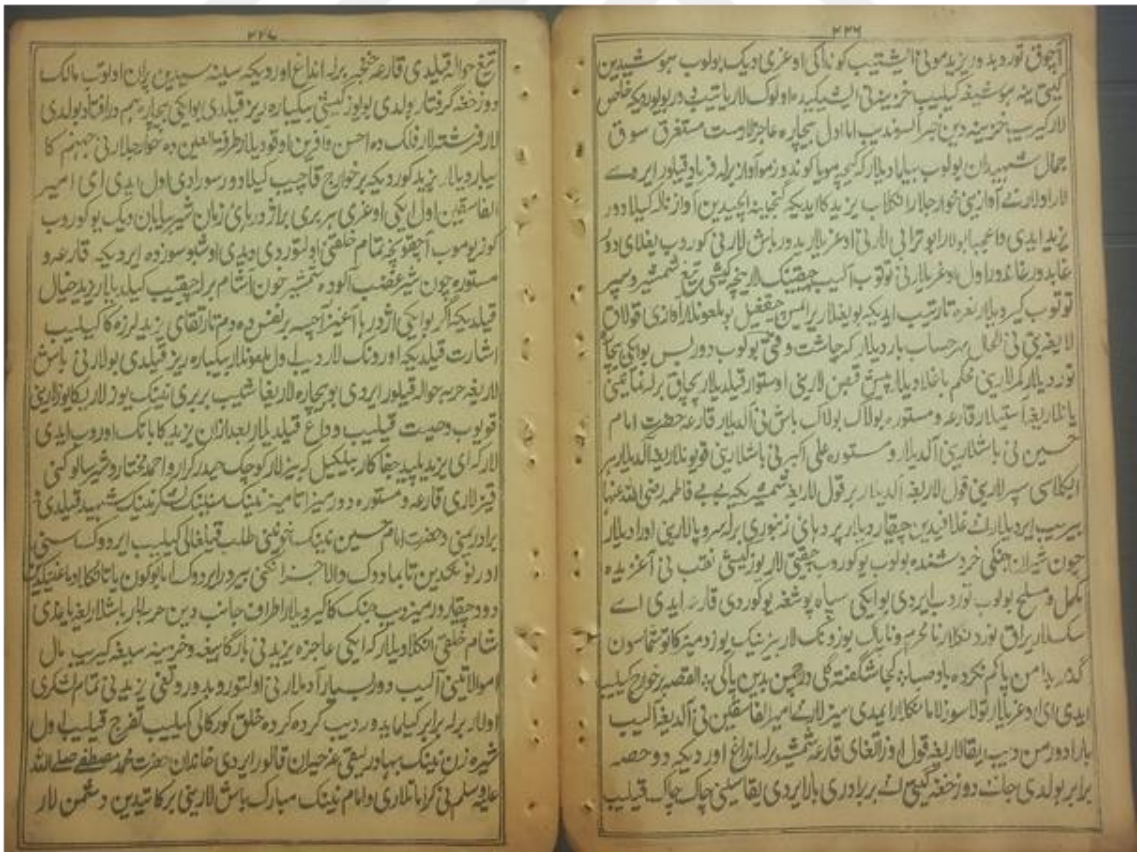
عالم نی دگر گون قیلیب دور سور دیکه سنی بارگاه سپه سنگه تیمه بولدی دیدی کیهرم
ایدی ای بدرک الامین بوکیچه ابوزلی الامنی و میدین کان تبدیل قیلیب ایردیم کور ای
کریمه قیلدا دور دیب بوکچه کیلیب توزت یوز یاسا ئیم تندین جلد قیلیب دولار
اورنده یاتکان غلام بچه نی هم هلاک قیلیب دولار و بارگاه سیم نی برهم اوردیدولار
ناگاه به سعادت کور دیکه برخط یاتیب دور اول خطنی آلیب مطالعه قیلدی بتیب
دور لار کرای کیهرم وای سک بچه شوم سیلفیلر آگاه بولغیل کر حضرت امام نی فتیان
الیب بار یب دور خیمه کیل واگر سنی قوتکده بندبولسه هم بیار کیل والا سر نه کور
سنگ اوزونکدین کور کیل بوخیالغه زایغه بولغیل کیهرم یا میال بولور سن تار مقده
جانیم بارکه کوشش وزده قیلور سن سنکه ماهان شبه دور سن کیه دستنها بارگاه سپه کده
بار یب سنی تاباری غلام بچه نی اوزا ور تونکده یاقور وز سن باشیغی تیندین جلدا
قیلدیم دبارگاه سپه نگ سه بر هم اوردوم تورت یوز یاسا ئینگ نی باشیغی تیندین جلد
قیلدیم دبیرتی مینگ کیشی نی لشکر سپه نگ باشیغی کیستیم ایدی سیچه کون پنهان
بولور سن بر کون سنی چیقاکیم غه گرفتار بولور سن بضرب کار دسیزه سنی برلر پاره پاره
قیلور من بوسوزلار نی انکلاب کیهرم نی اندامیغه لرزه توشتی و یوزی ساریغادی
وایدی کر سبحان الله بوکچک سیاه چیلار کیکان بی سعادت ایدی سیچه بر بریده بولغیل
واوردون نی میدان قیلغیل طریق سیاه کرچی لیکه دیر بر کیشی بولا دیده دور طریق
اوستیده دور کار آسان میسه بولماس کیهرم بوریور دیکه سرده لار نی آلینگ لار دیسه
سرده لار نی آلدی بارگاه سپه نی آراسته قیلدی اوچکون اوشبو کیفیت دن ایردی
چون بیرون کون بولدی حضرت امام نینگ بارگاه لار ایدیلار عمناک اندیشه مند لا التور دی
ایردی لار ایدی داستان لار اشتیاق کیرک قاریغه دستوره دین امار اویان
اخبار و ناقلان آثار و محدثان شیرین گفتار اتفاق دیستیلیب لار که

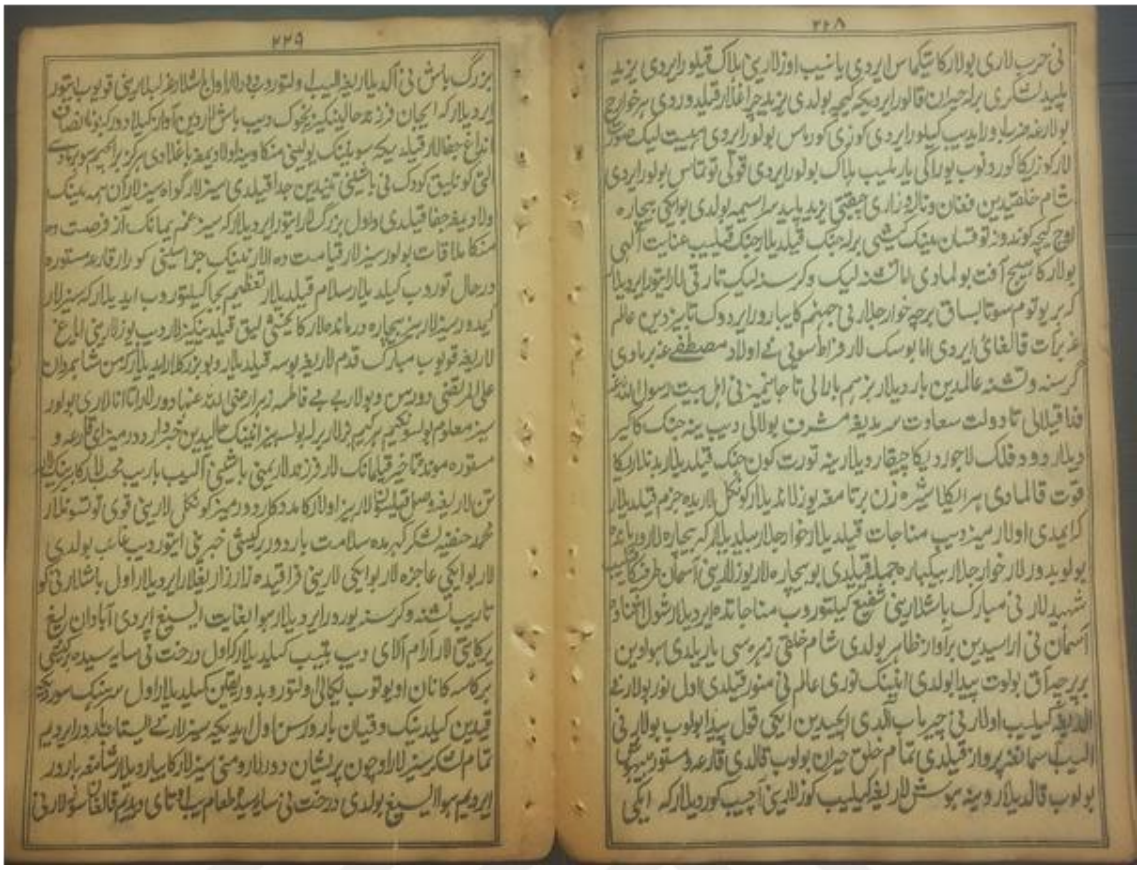
لشکر سالوک نینگ قیرلاری قاریغه دستوره جنگ قیلا قیلا بردی کاکیسیلا ایدیلار
و صکارلا یلاب اوقات قیلیب بوردیلار ایردیلار کیچه یاکی هجاره سنگار قیلیب بایده بولوب
باش لاریغی قویوب یاتیب ایردیلار خاتون خیران نس یعنی حضرت بی بی فاطمه رضی الله عنها
حاضر بولدیلار ایدیلار هر اکی سیغه زورش لب سیلار قیلدیلار هر قیسیغه برکار دبران بردیلار ایدیلار
بار سنگ لار سینگ لار دچون جان وفا قیلینگ لار امام محمد حنفیه نینگ ملازمت
لاریده شهر جلیکا بار سنگ لار مینگ لار ایدین فرزند لاریغی یتا ایدیلار سیز لار امر
ارکا بیده بولونگ لار مینگ لار دحوم مدد کار دیب بو وصیت لار نی قیلیب
غائیب بولدیلار القصه اول ایکی قیز اویغاندیلار اوز لاریده تونی و فرحی کور دیلار ده
اول یحاق لاریکه خاتون قیامت بیر یاید یلار ایلیک لاریده کور دیلار اندین
اسونگ بر ایکی نازدین کمر لاریغی مستحکم باغلاب ویوز لاریکا برقع تار تیلار دکار دلاری
اکر لاریکا باغلا دیلار اندین کیین کر بلا غه روان بولدیلار بنچه کوندین سونکره کر بلا غه
کیلیدیلار زیارت قبر مبارک حضرت امام حسین قیلدیلار اندین حلیکا کیلیدیلار حضرت
امامنی بارگاه لاریغی ایشیکیکا کیلیدیلار و محب لار غه سلام قیلدیلار و محب لار سور دیلار
کر سیز لار کیم بولا ایدیلار بیز عشیره سالوک نینگ قیرلاری دور میز اتا میز نی شمر ذی الجوشن
بلا کا قیلدی و برادر میز نی یزید پلید نی آلدیغا آلیب بار دی اول همزه شهید بولغان
بولغای و بیز لار کو هستانده سرکردان بیور دیار ایدوک حضرت محمد مصطفی نینگ قیز
لاری یعنی حضرت بی بی فاطمه رضی الله عنها واقعه ده بز لار کا کور ندیلار و بر قیسی میز کا
کار بران بردیلار بز نی لشکر اسلام غه مدد کا بیار دیلار امام دین امام محمد حنفیه نینگ قریکا
کیلیدوک جمال با کمال لاریغی مشاهده قیلالی و کر خدمت کار لیق نی جانیمیز کا باغلادوک
چون اول بیچاره لار حضرت امام نینگ مبارک آتلاریغی ذکر قیلدیلار فغان امام نینگ
بارگاه لار ایدین چیقتی اول امیر مصیب غازی دستار لاریغی یرکا اور دیلار همه امیر لار

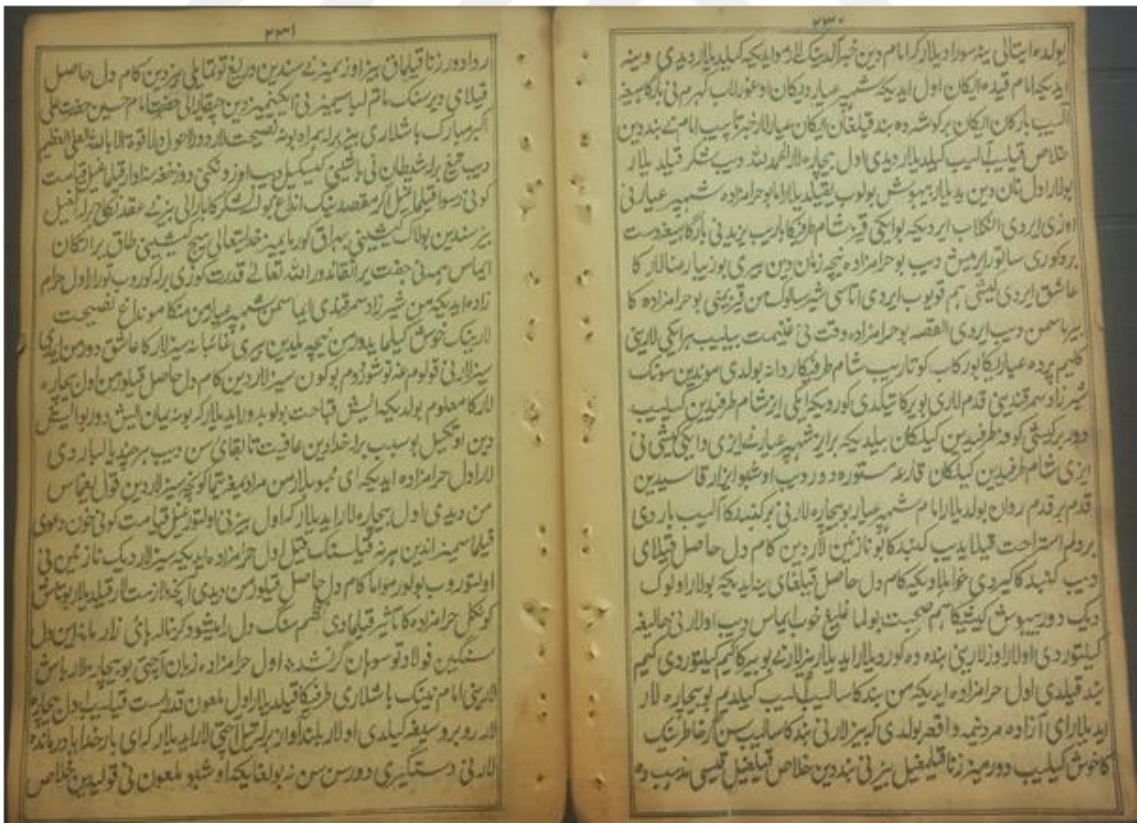

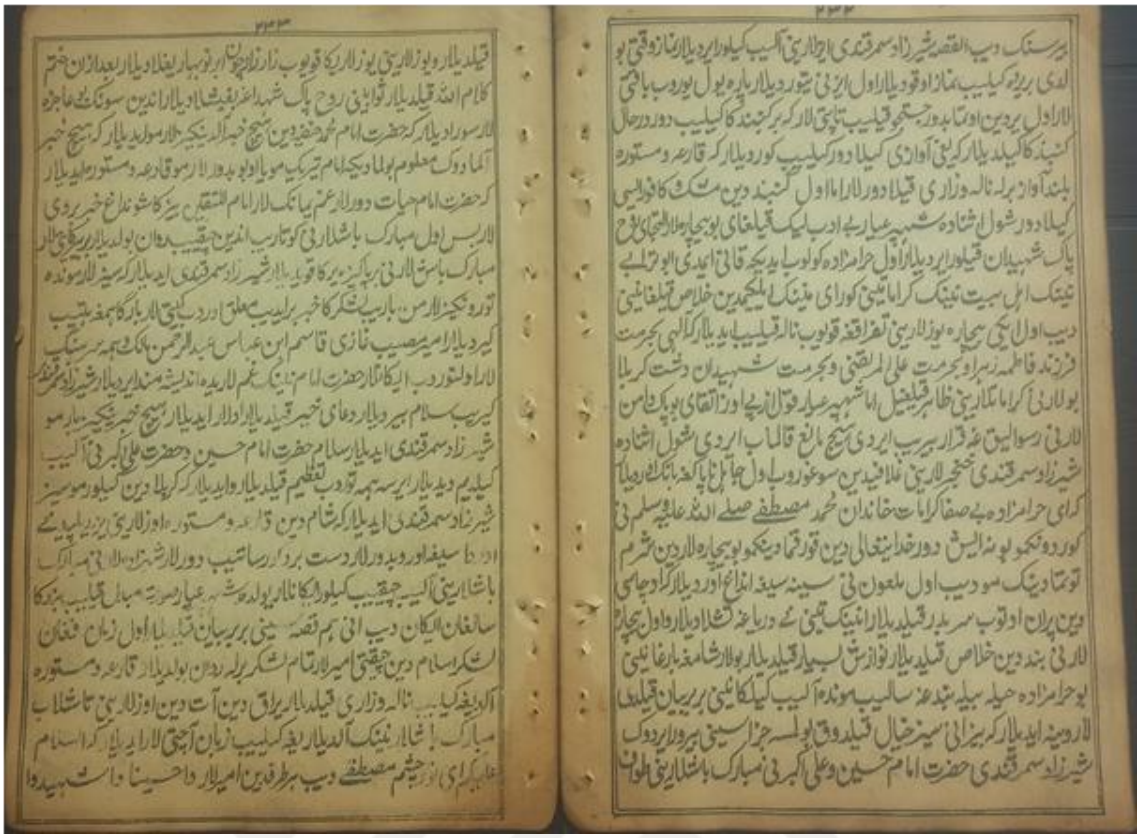

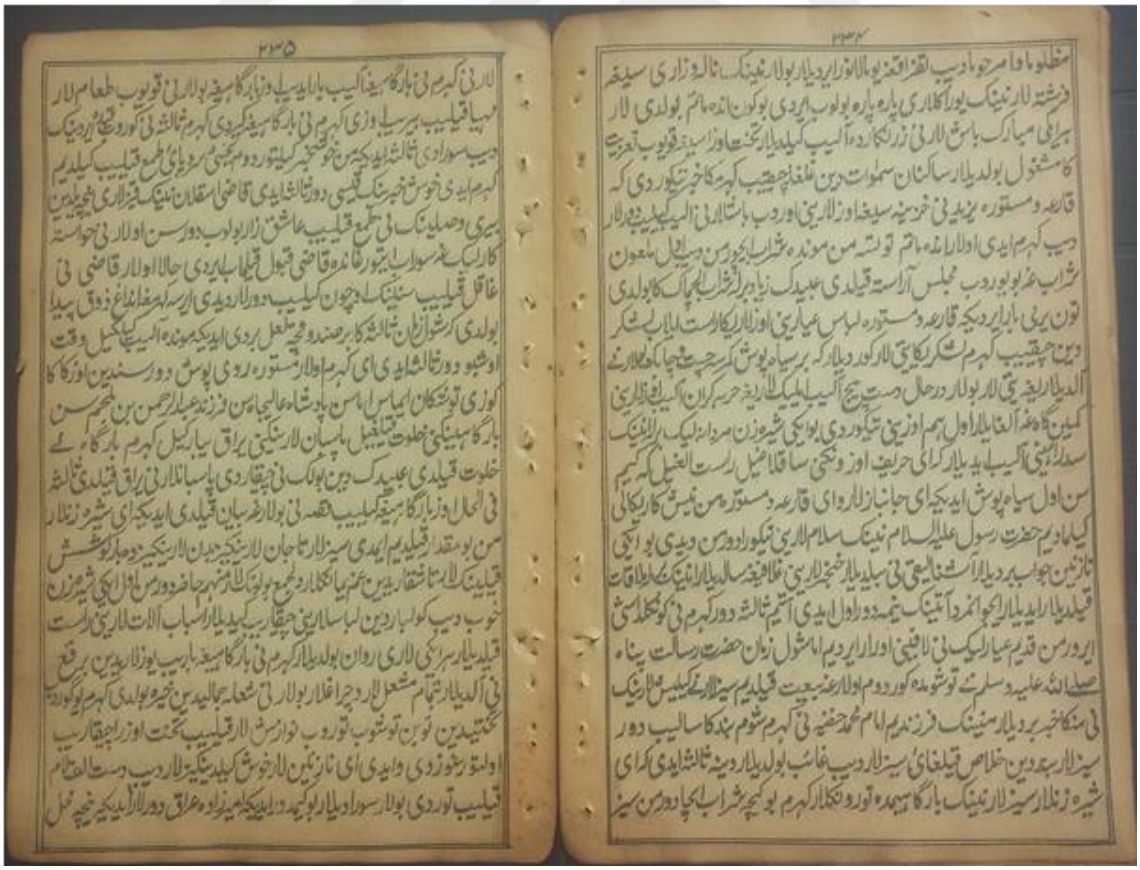

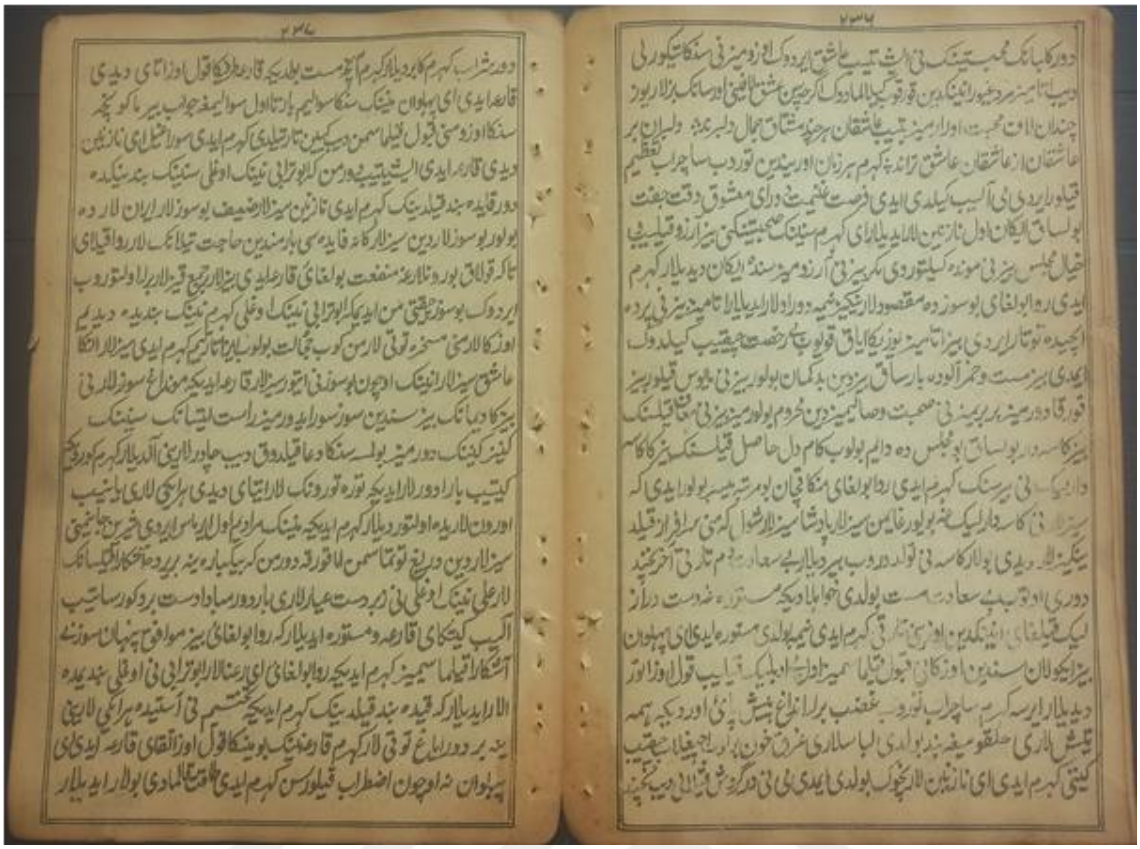

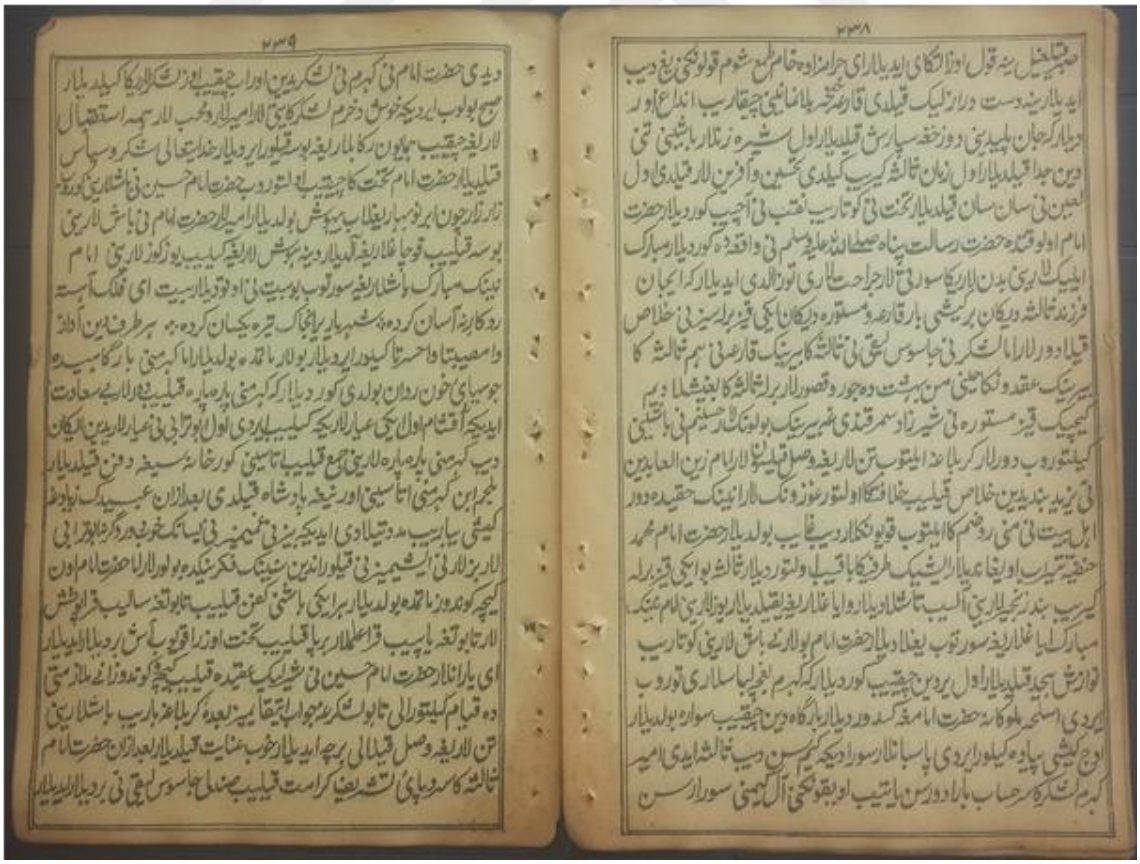

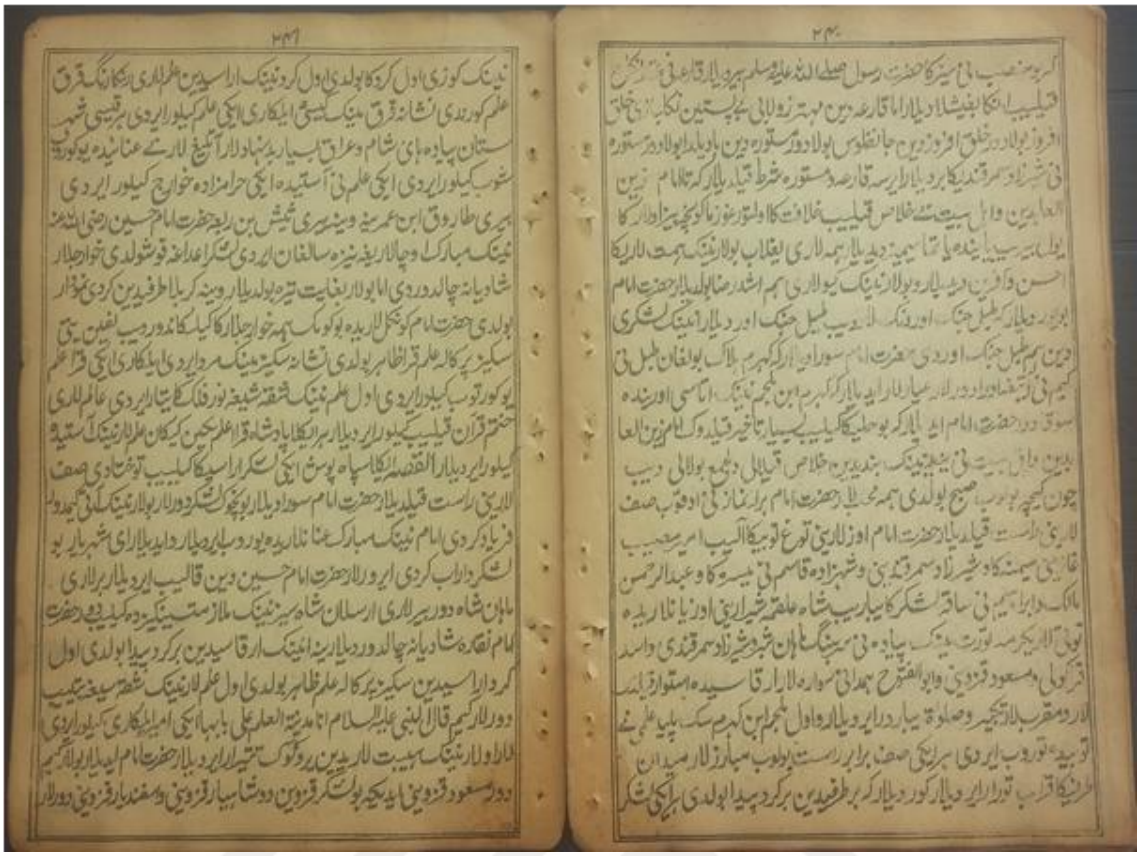

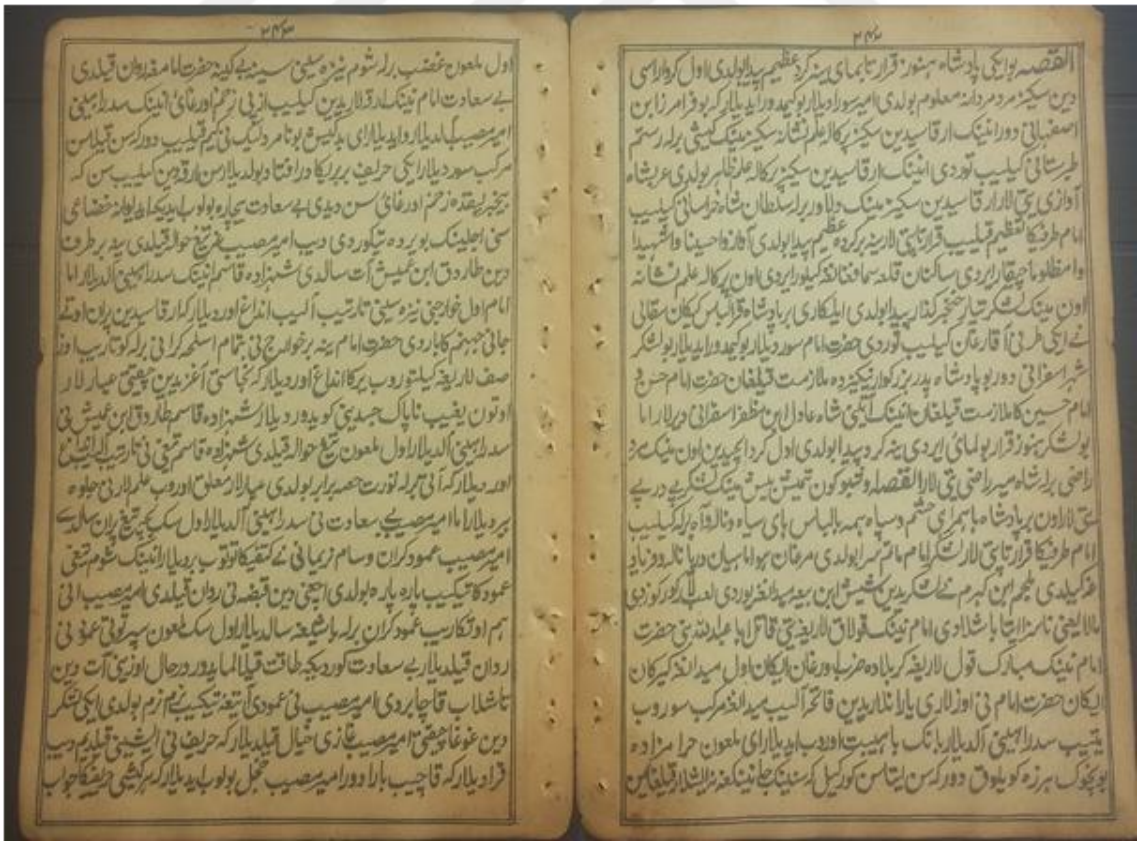

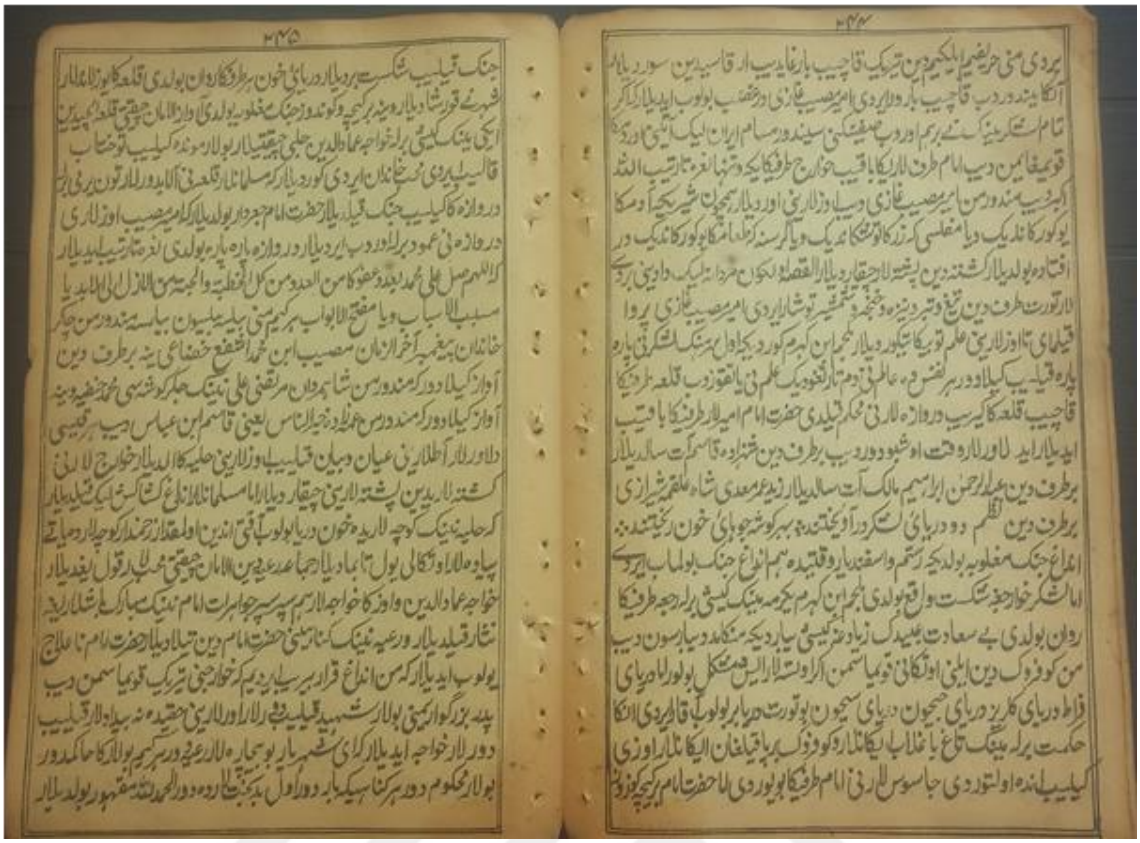

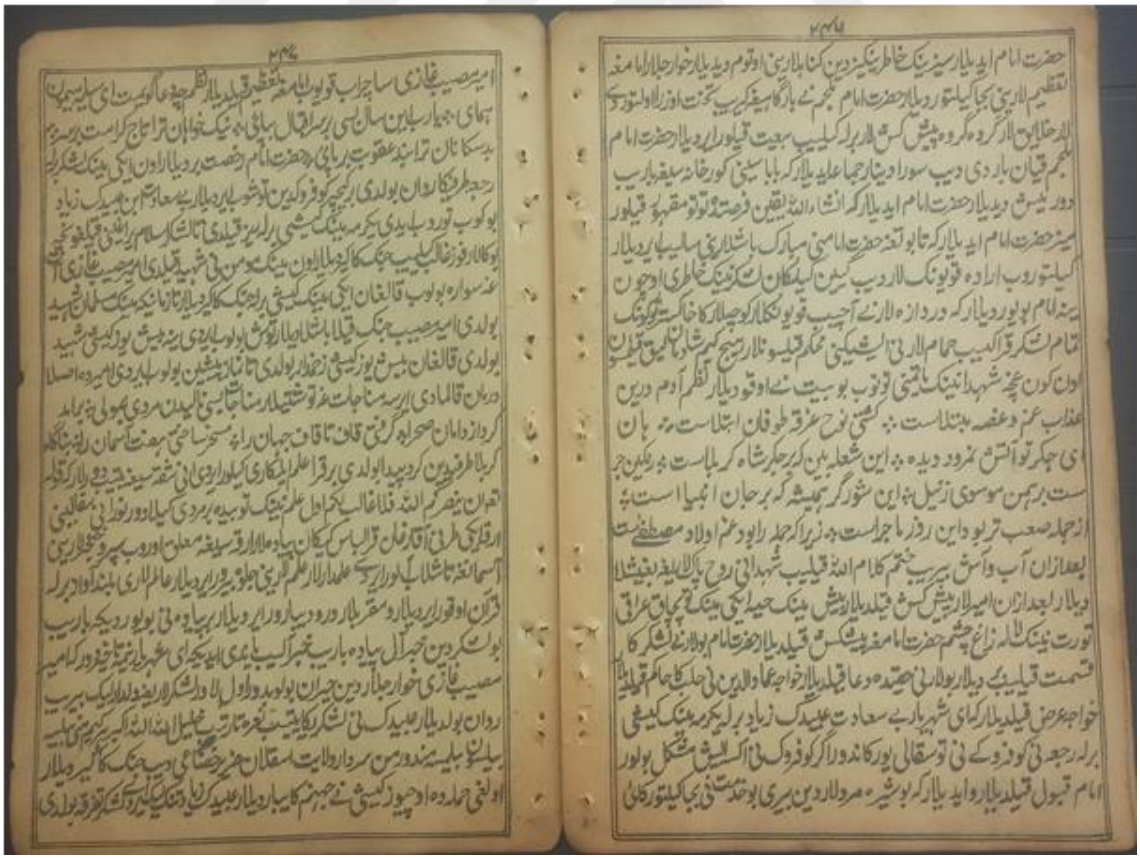

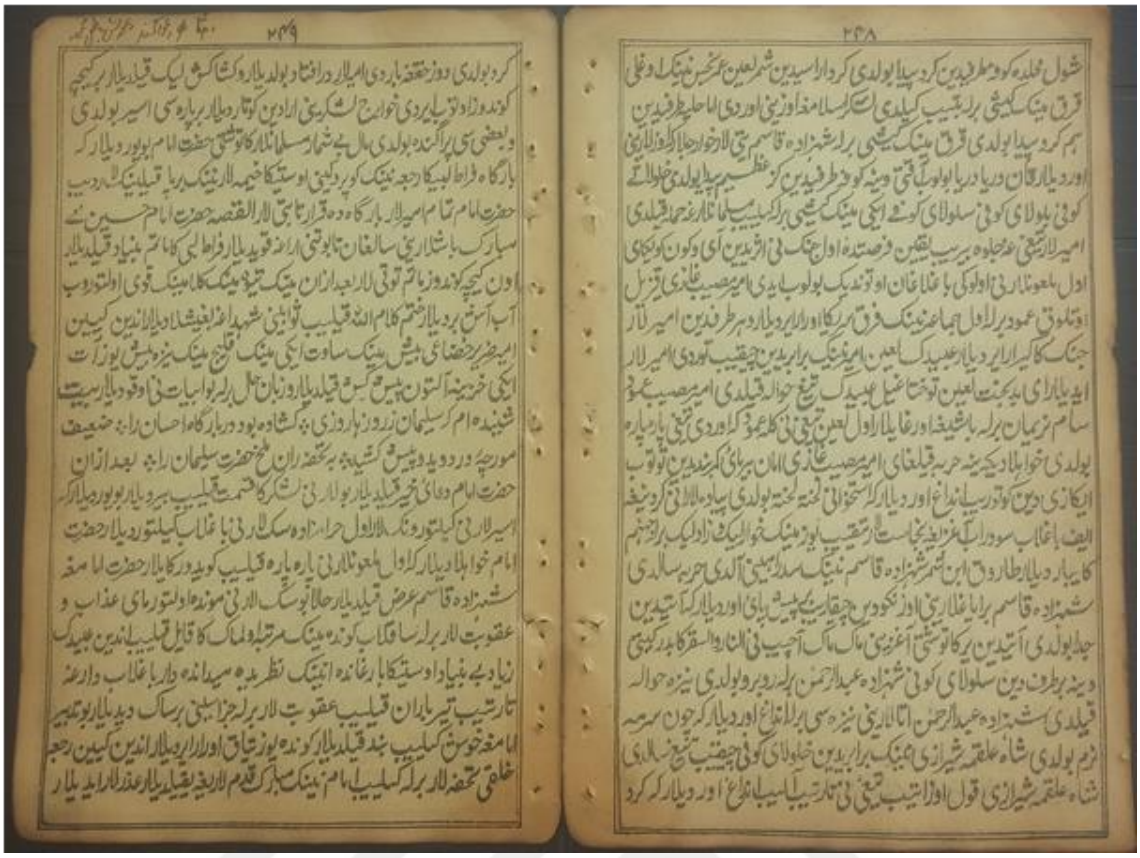

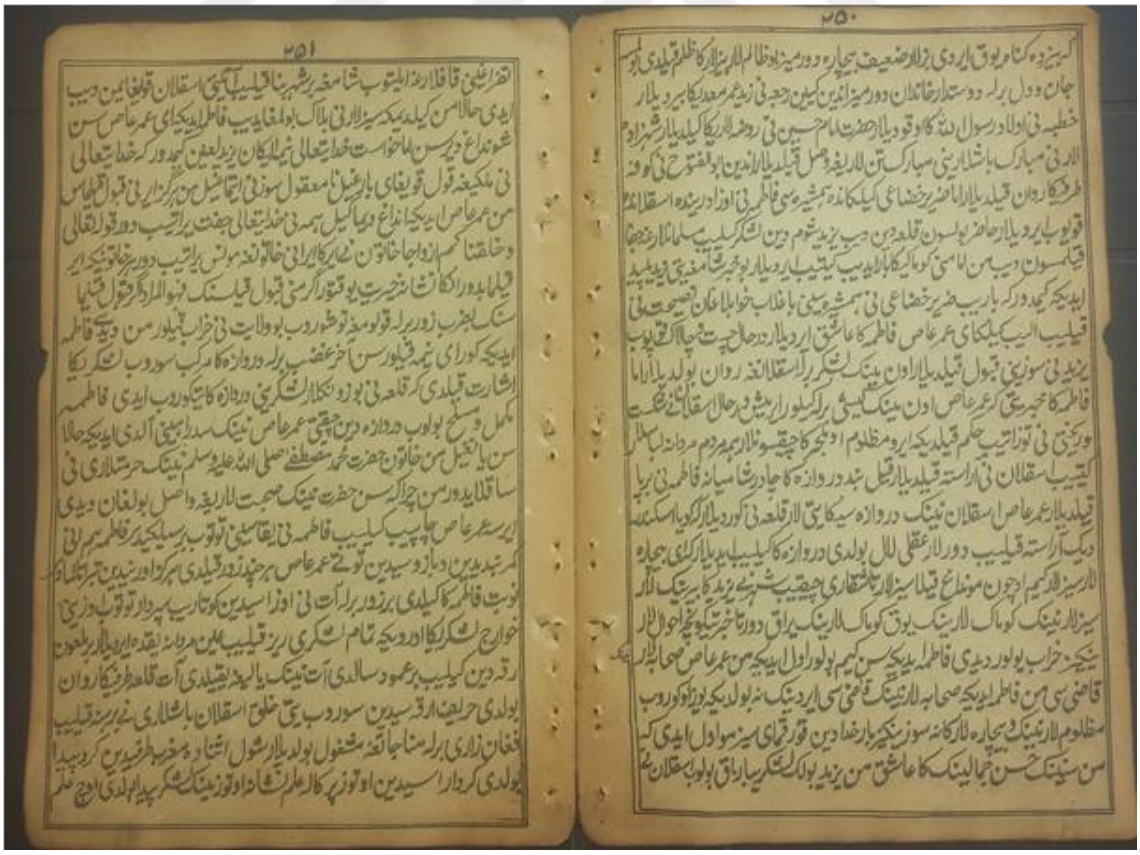

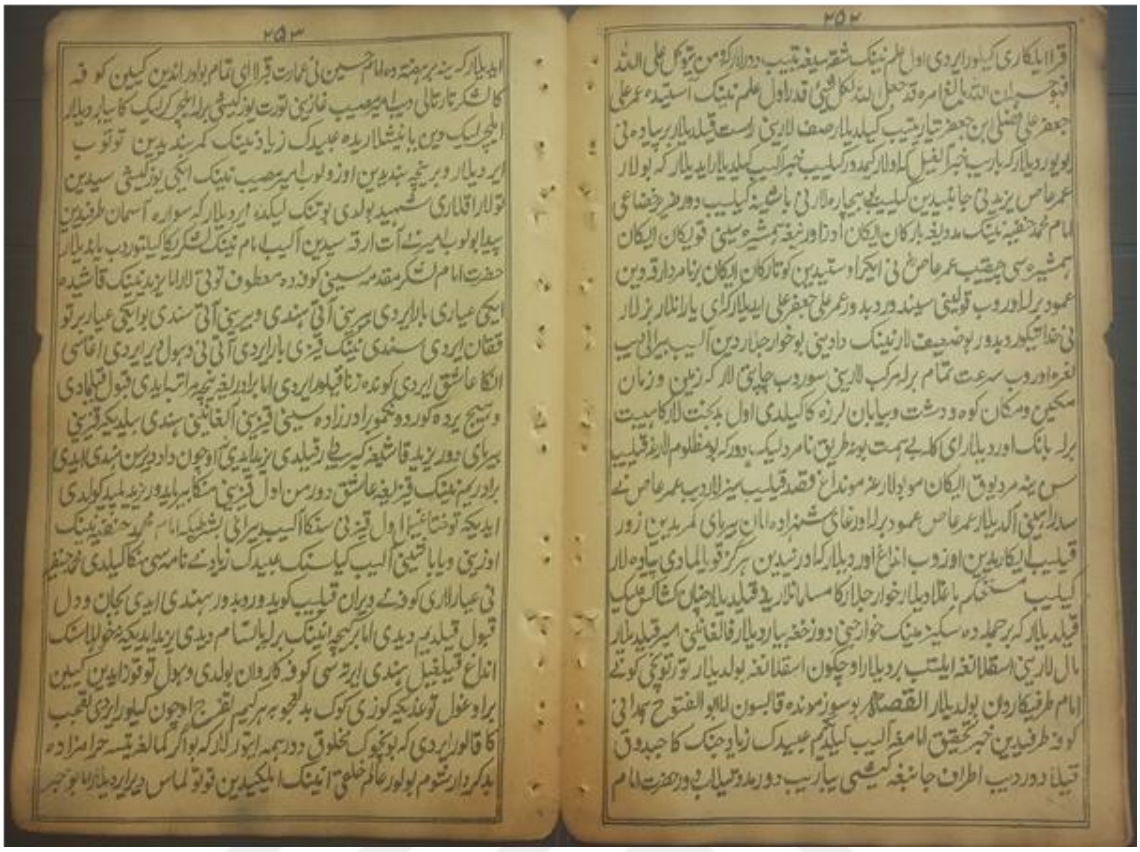

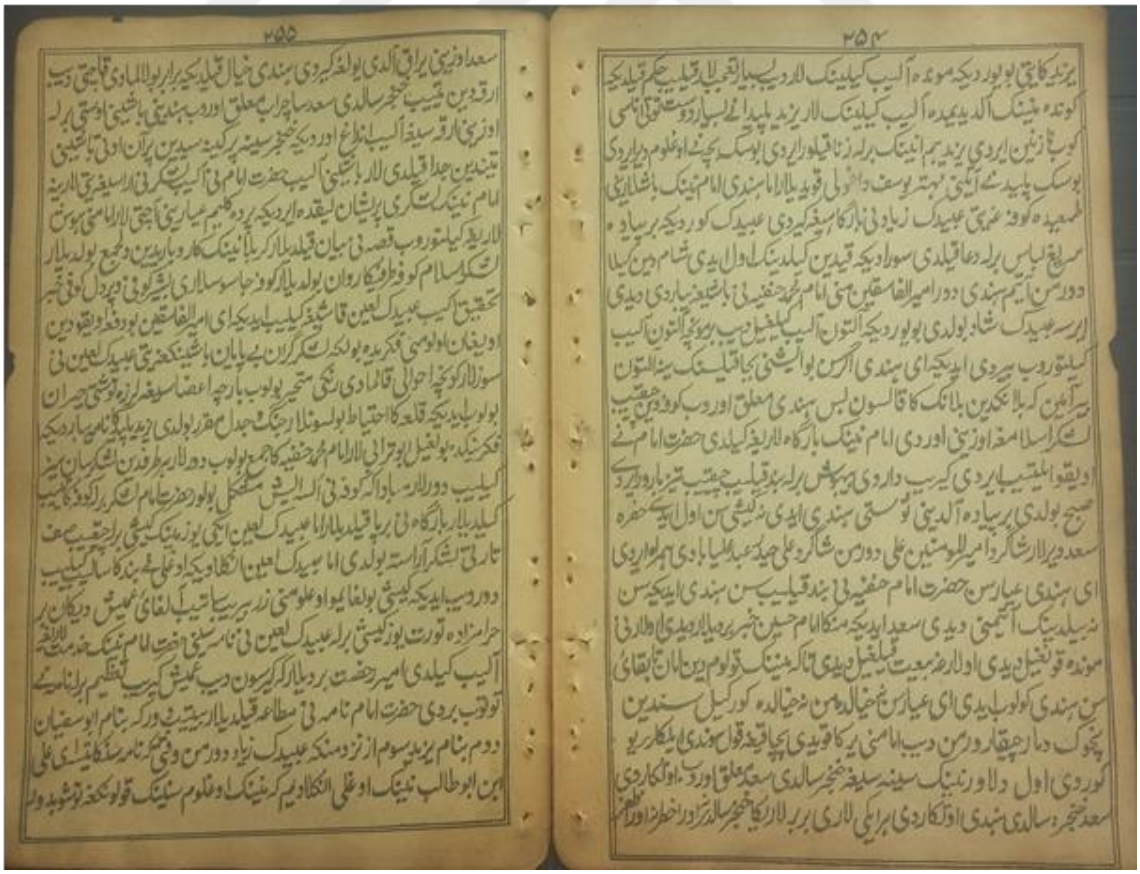

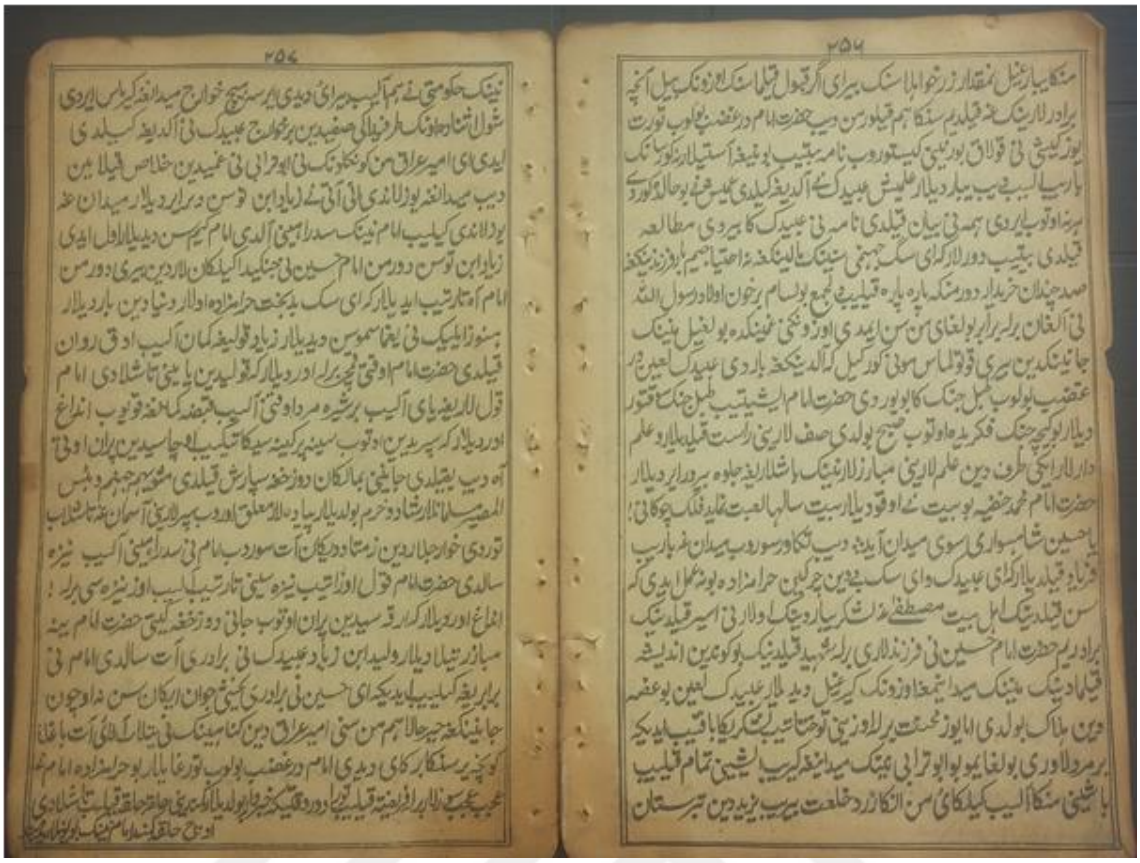

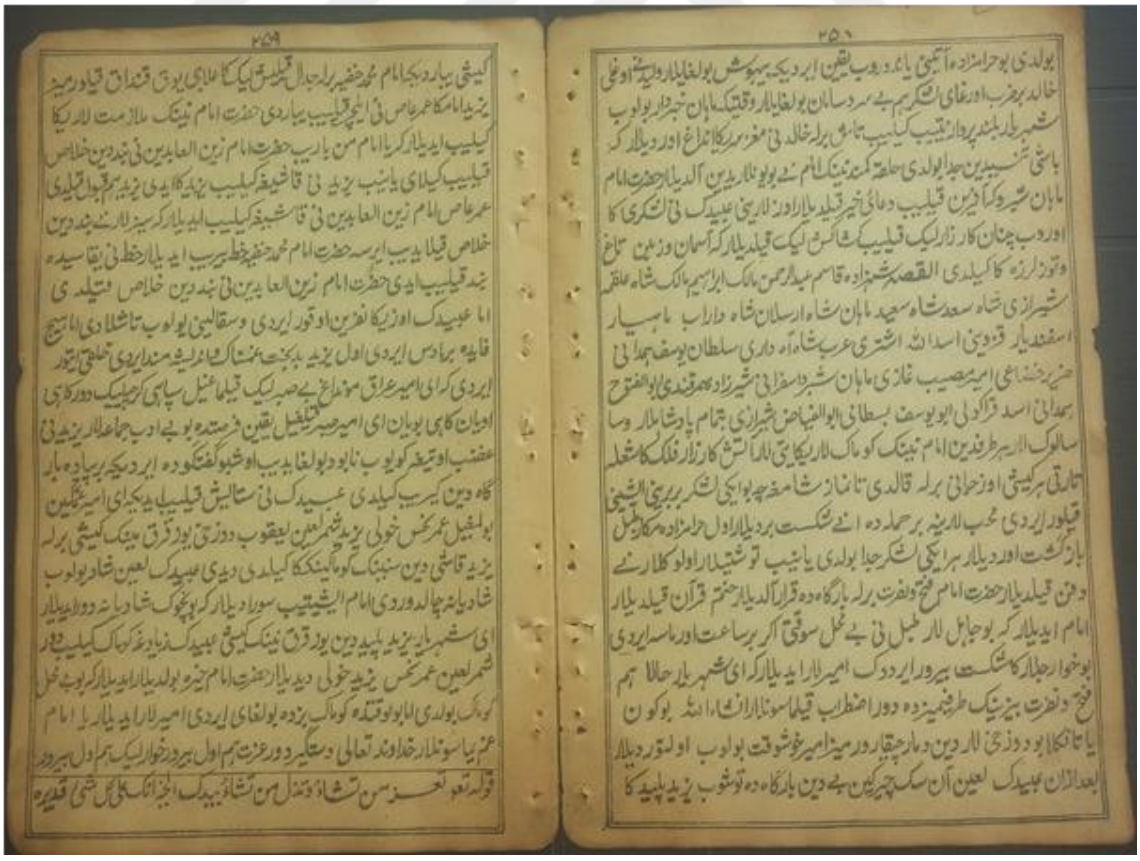

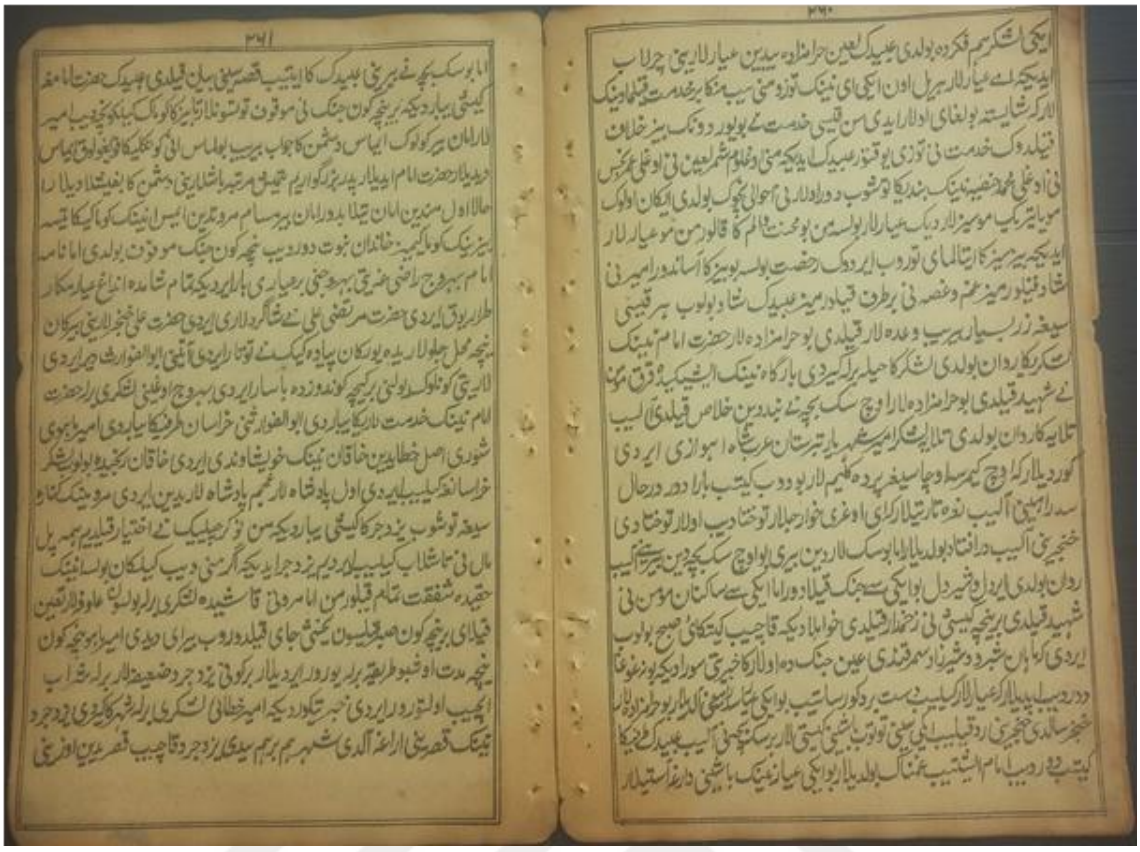

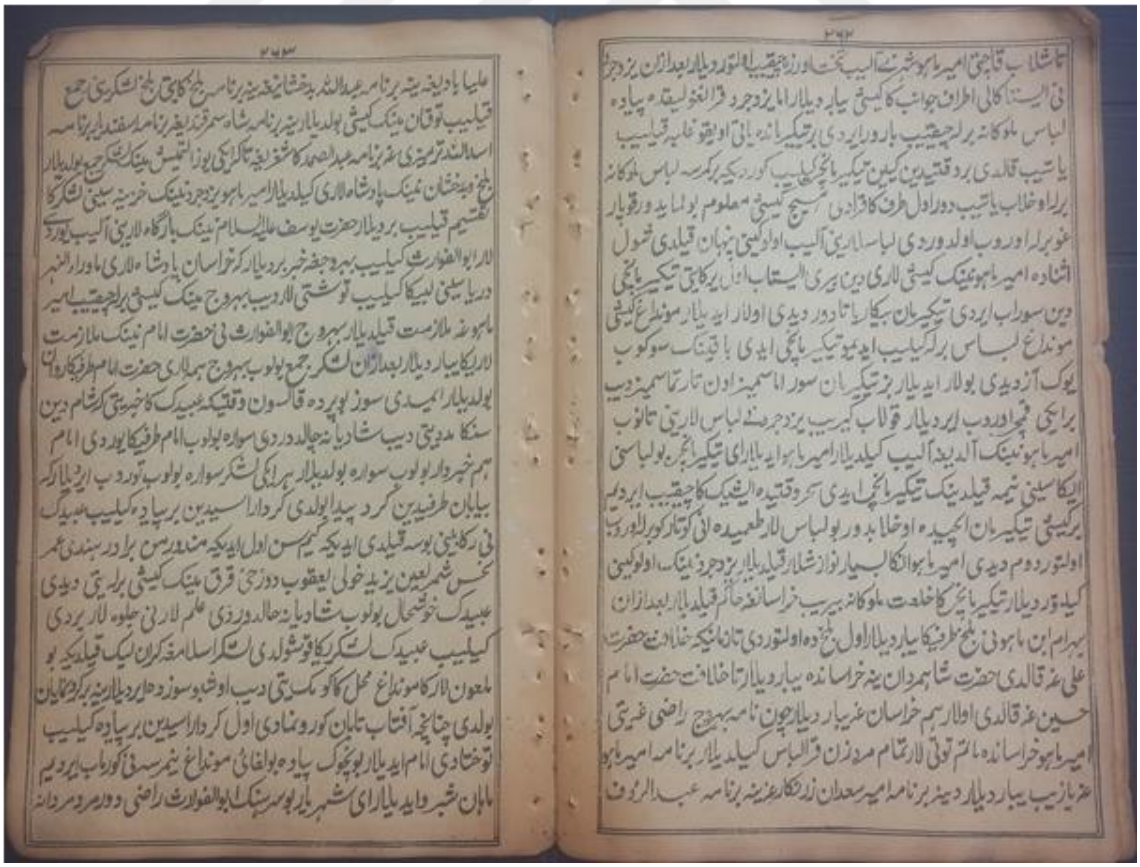

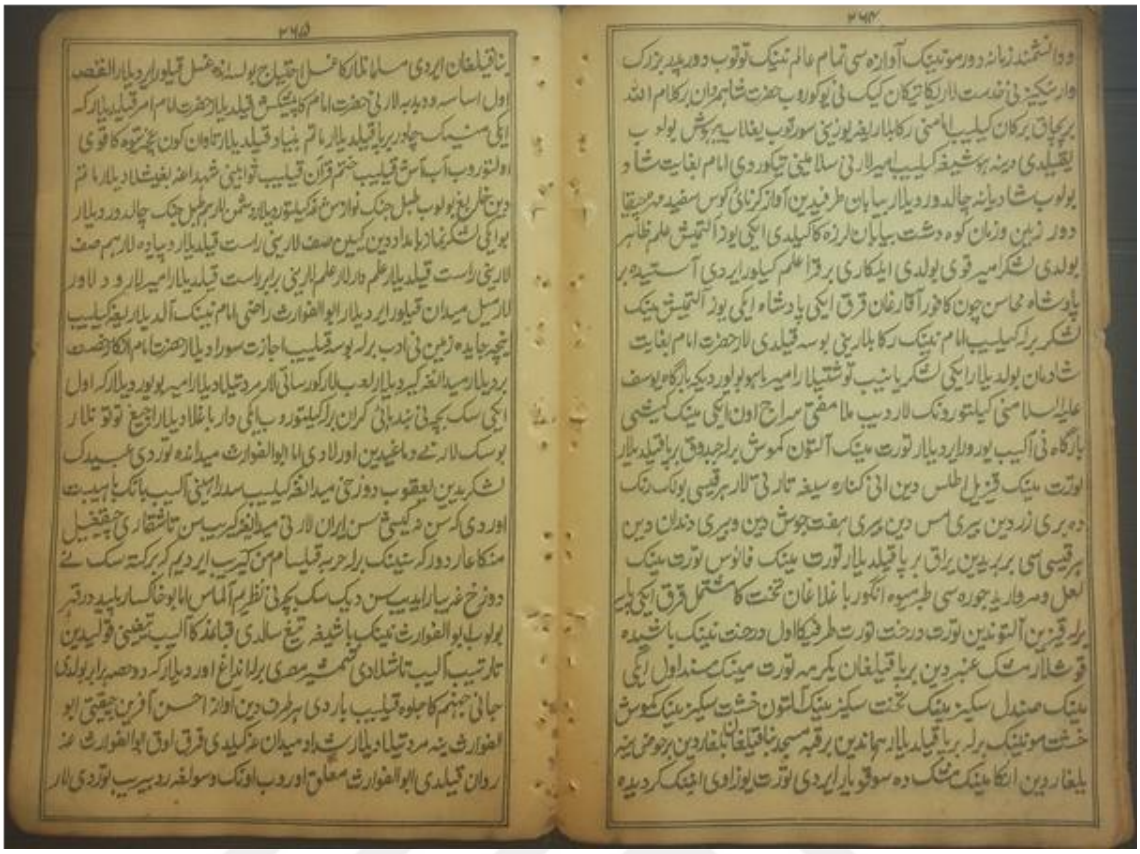

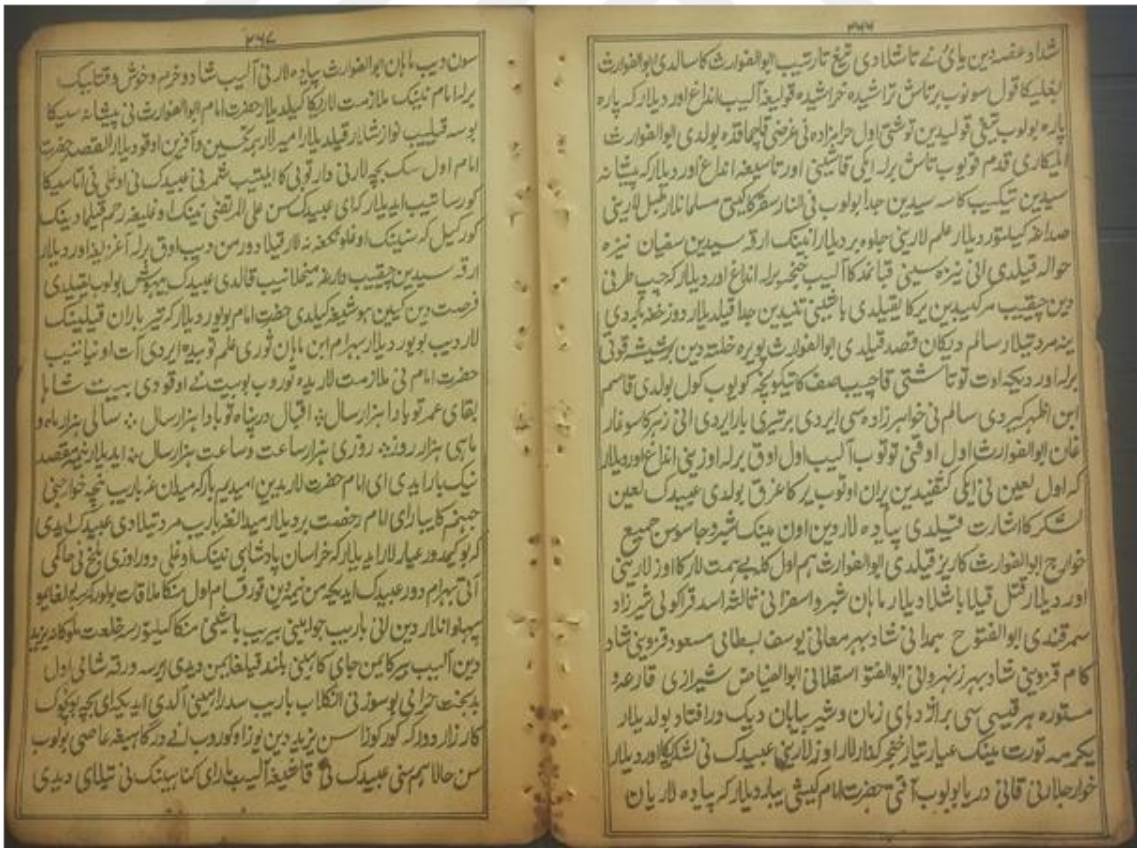

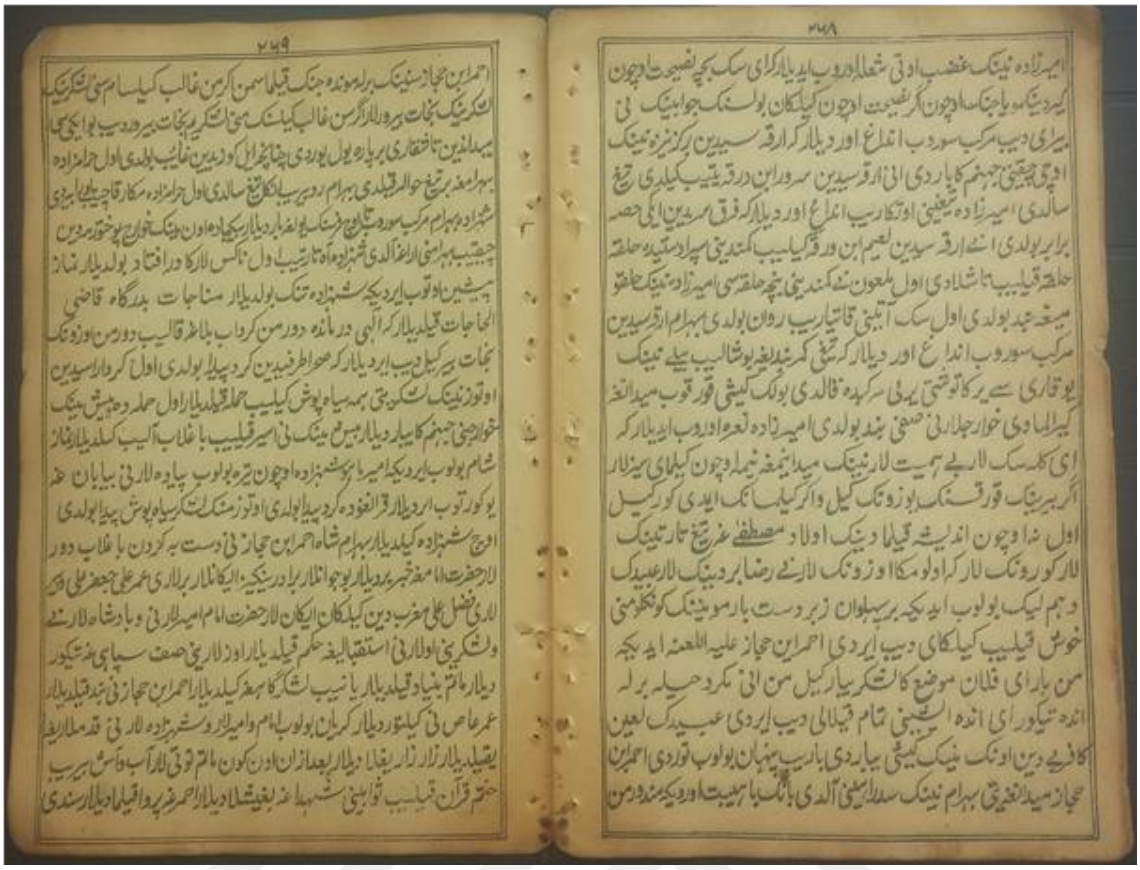

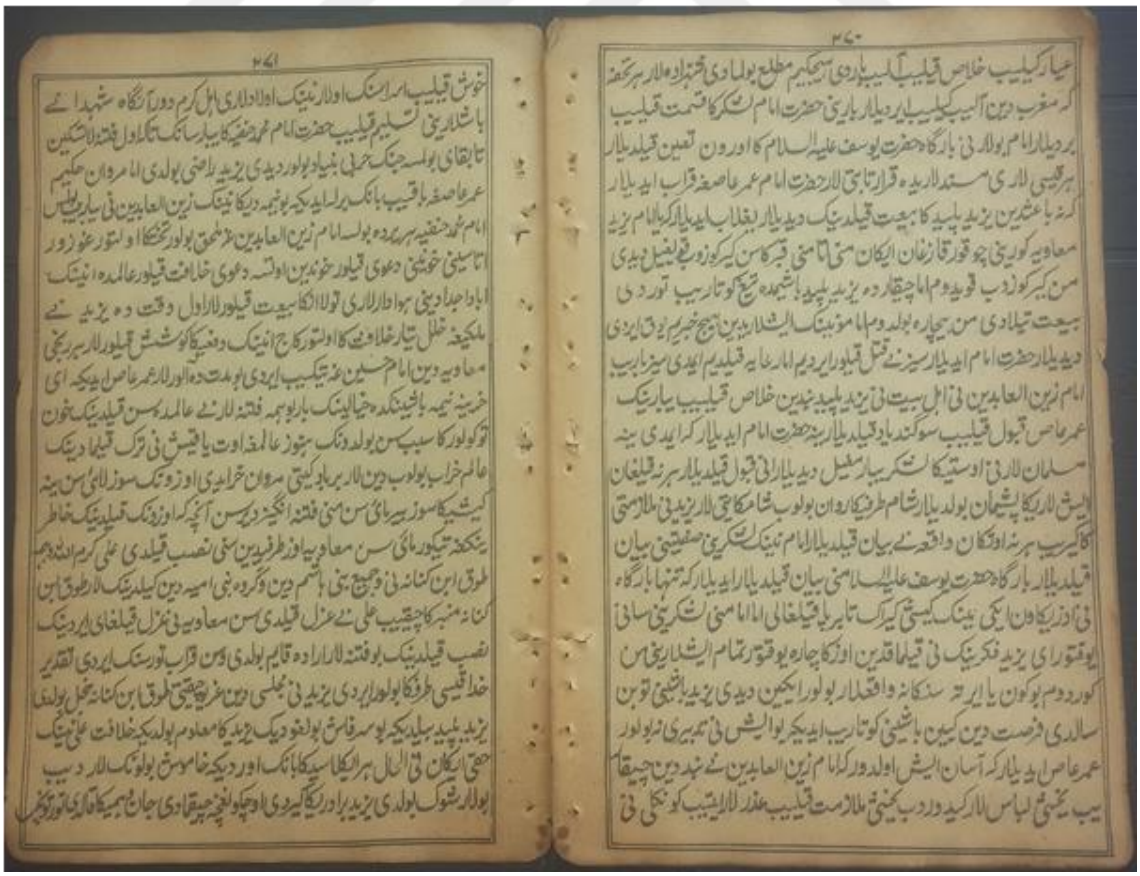

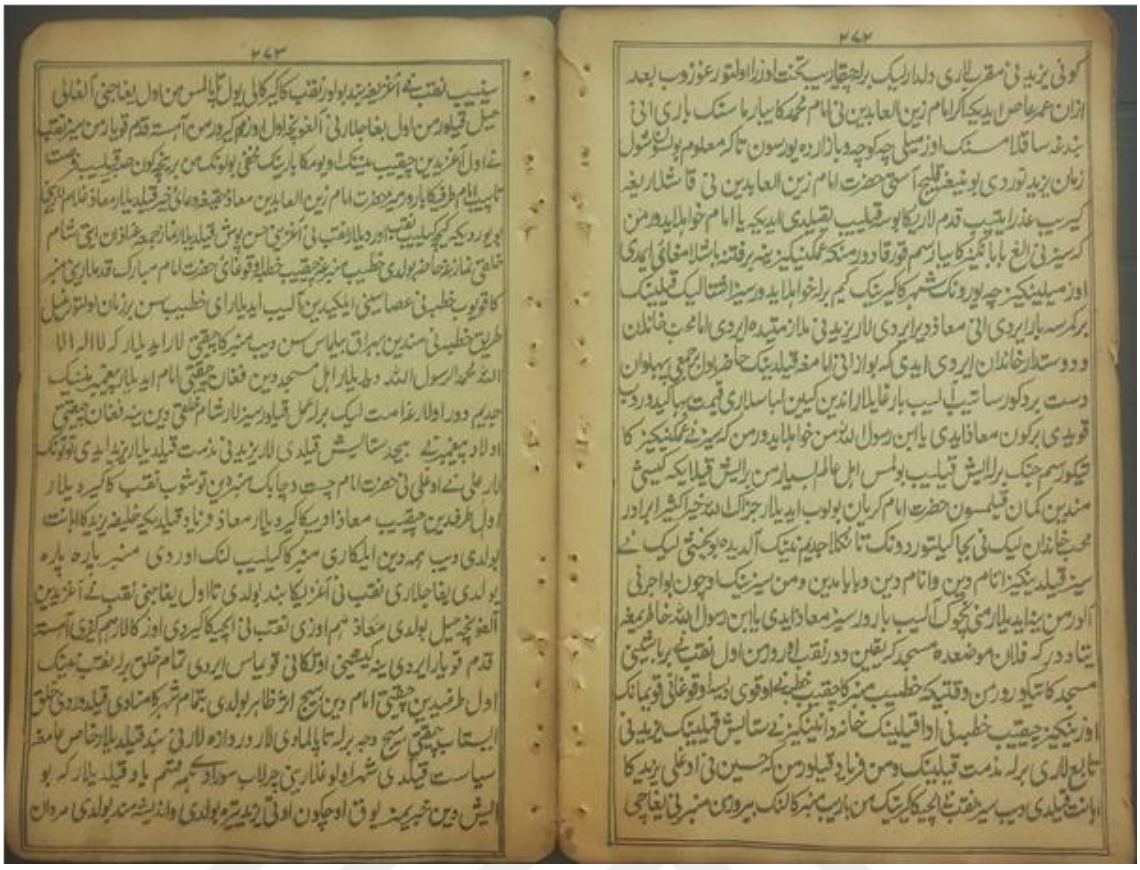

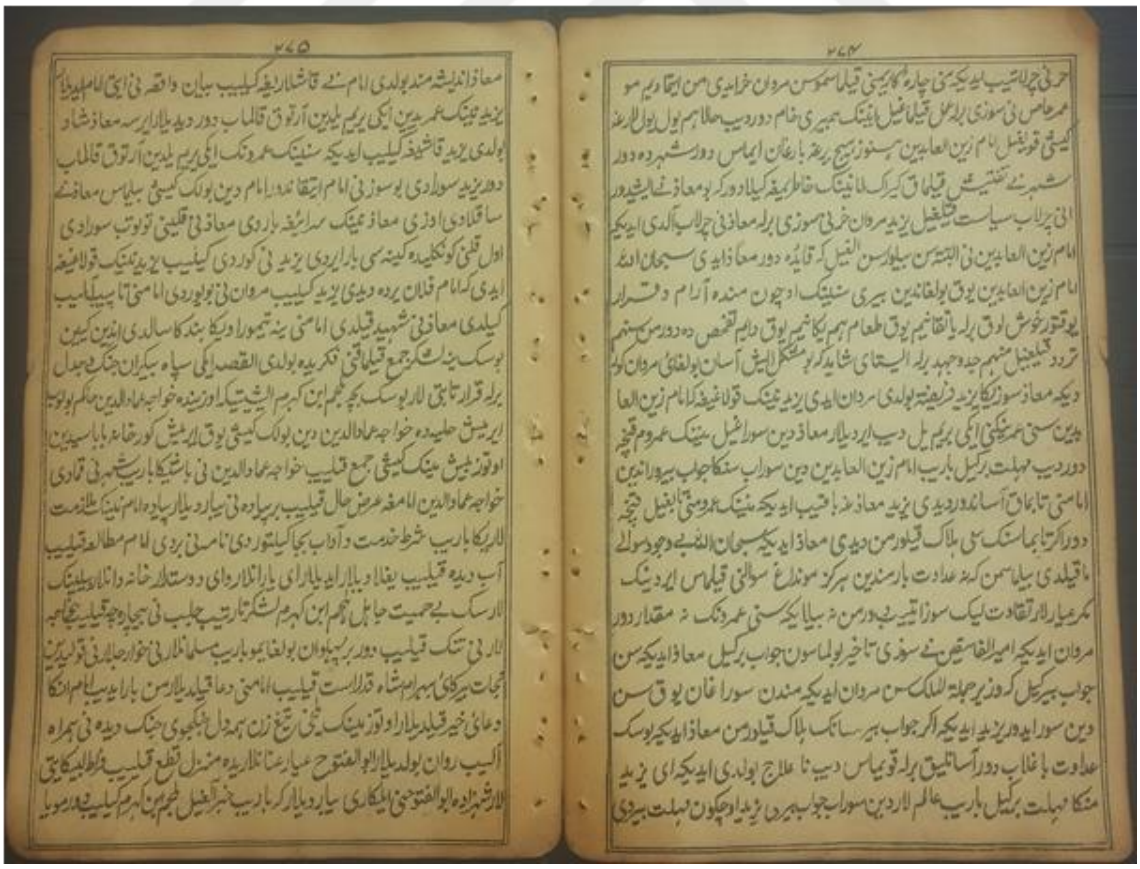

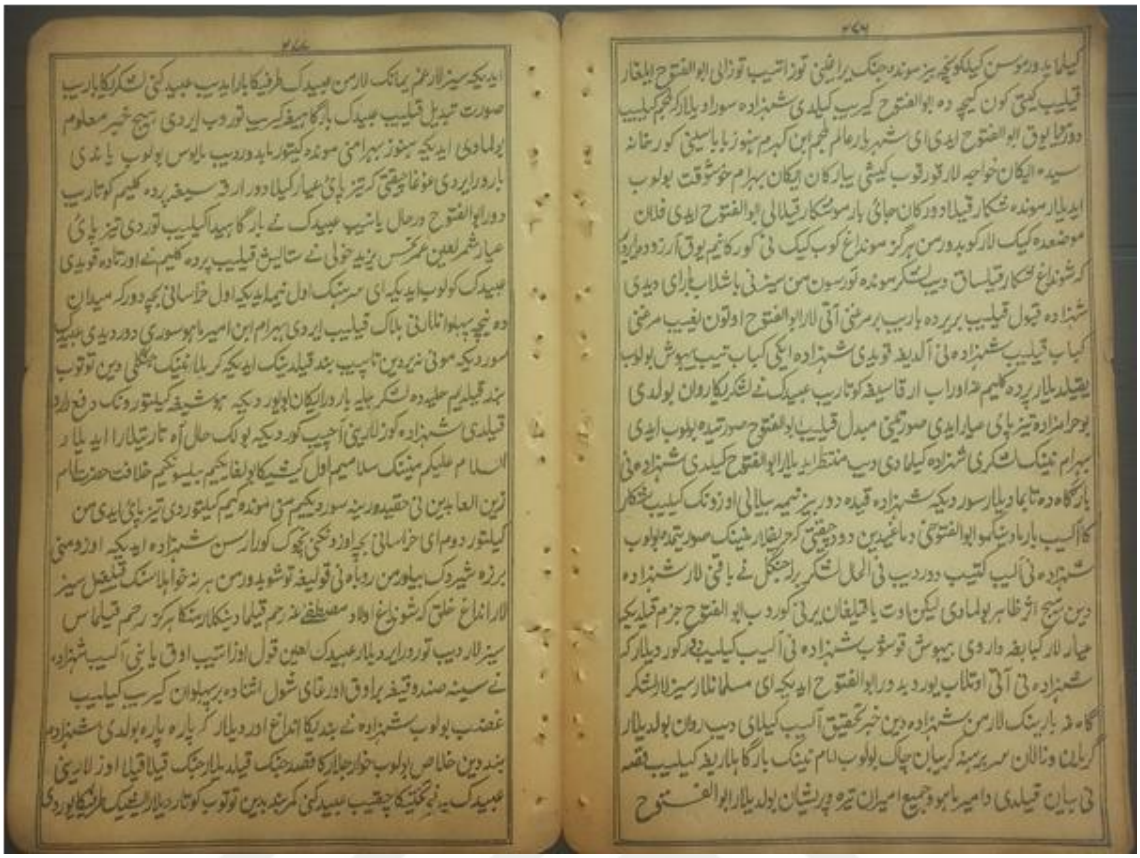

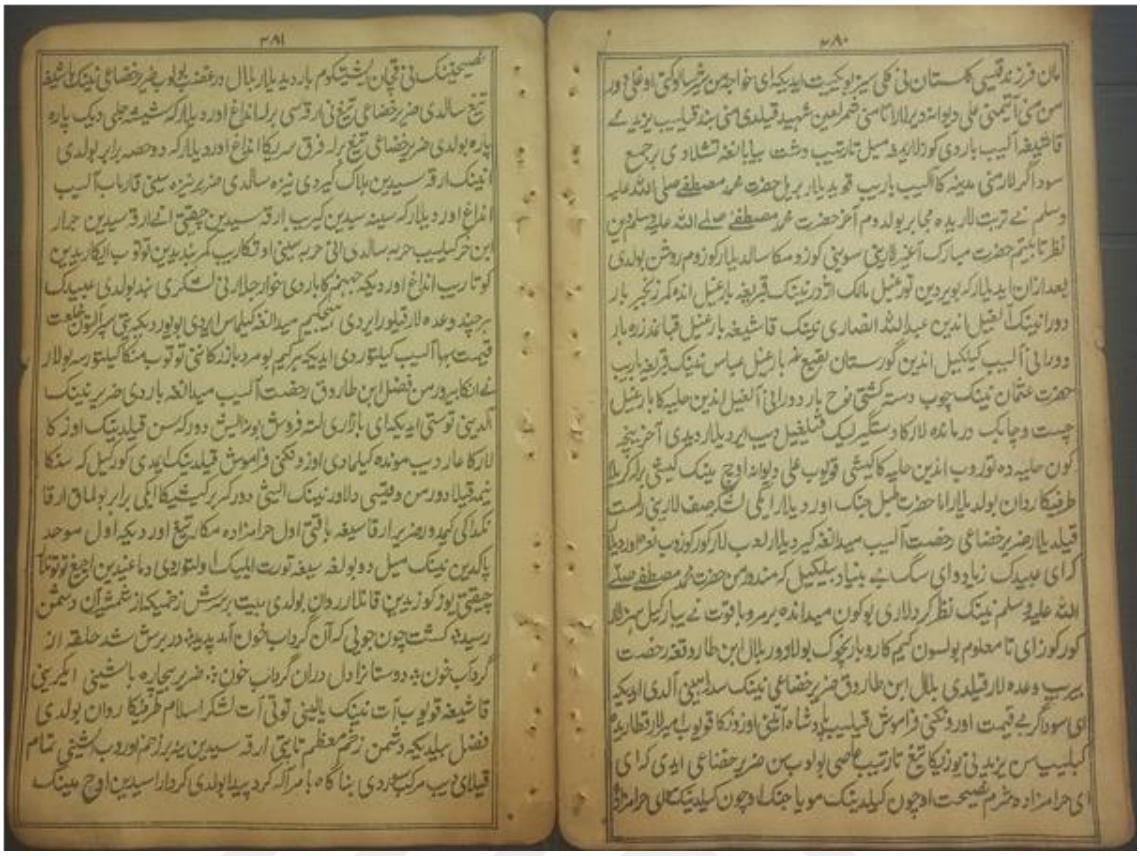

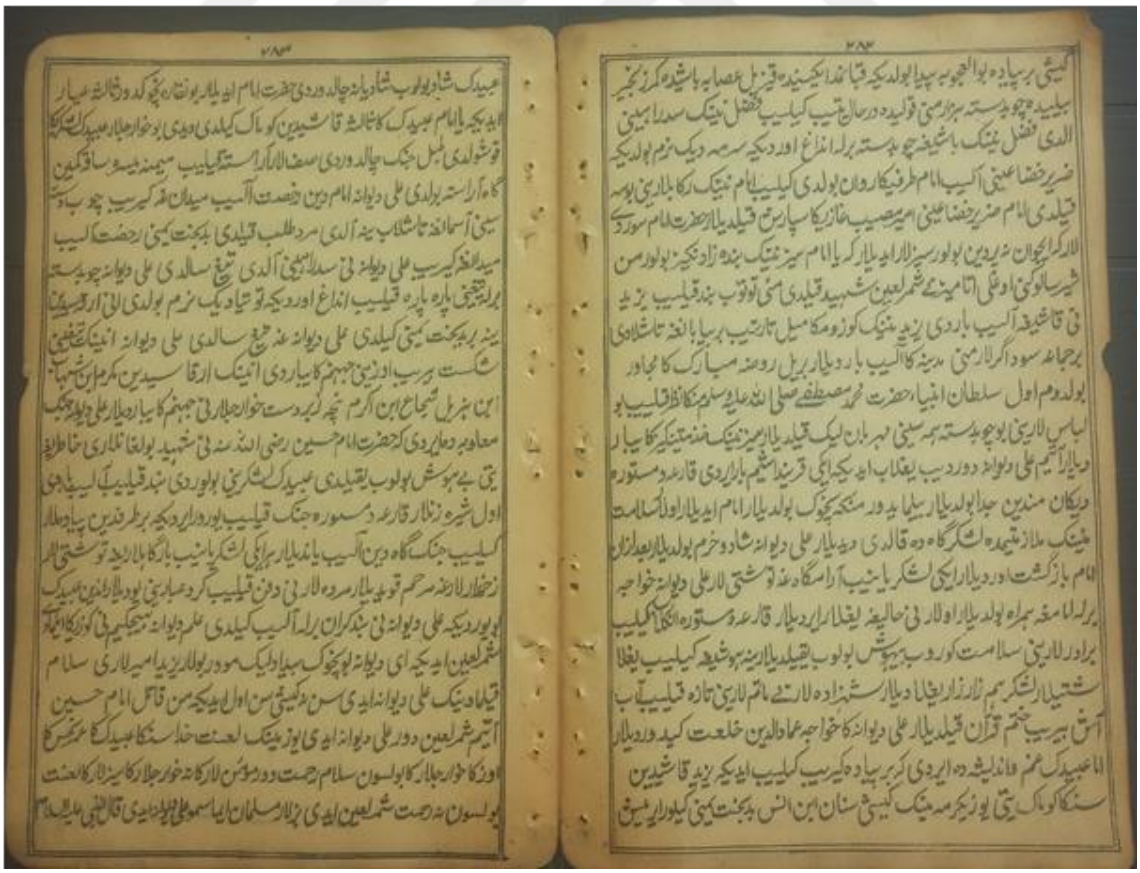

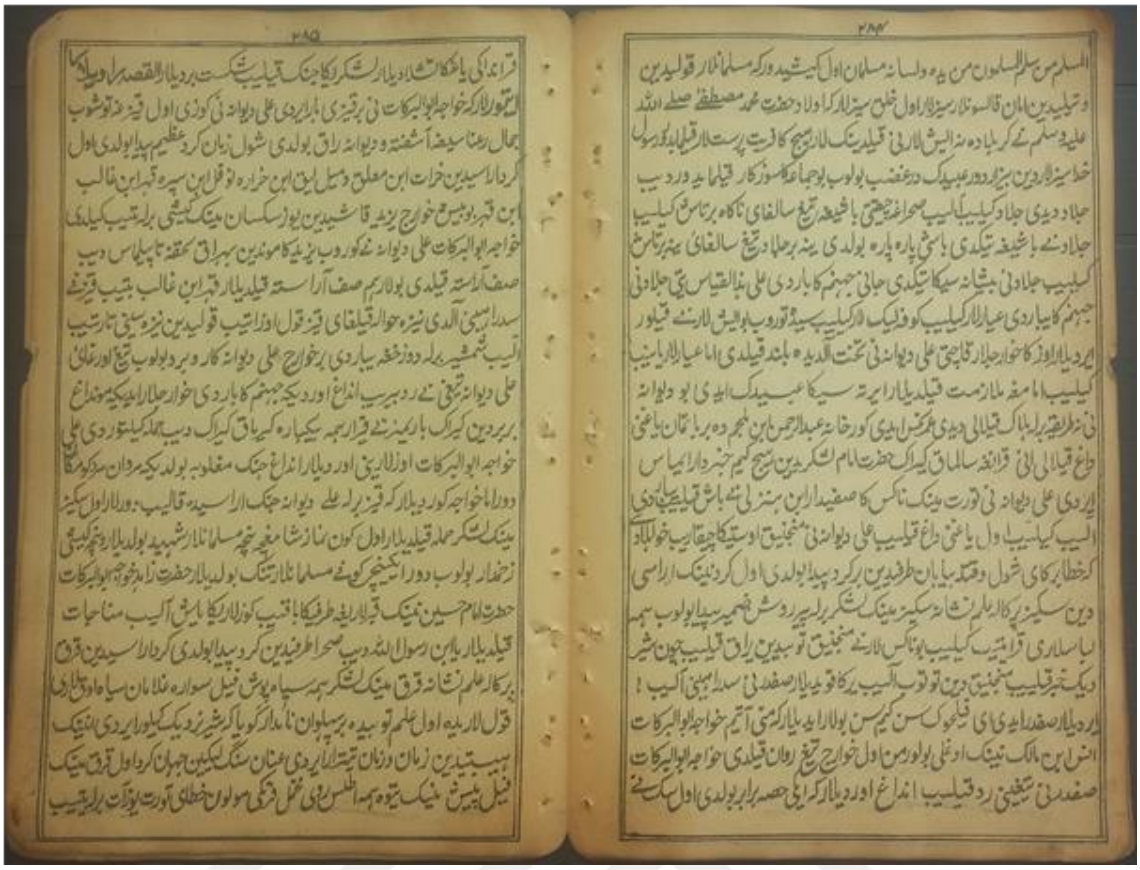

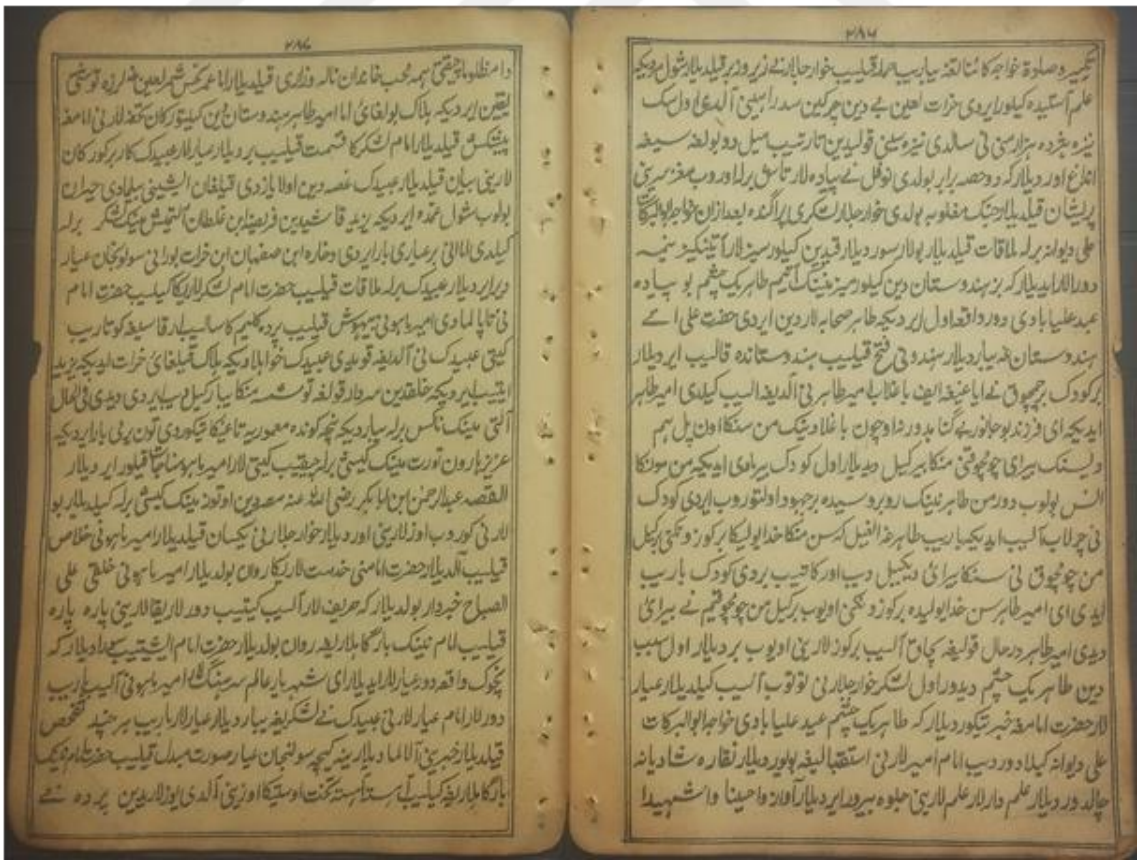

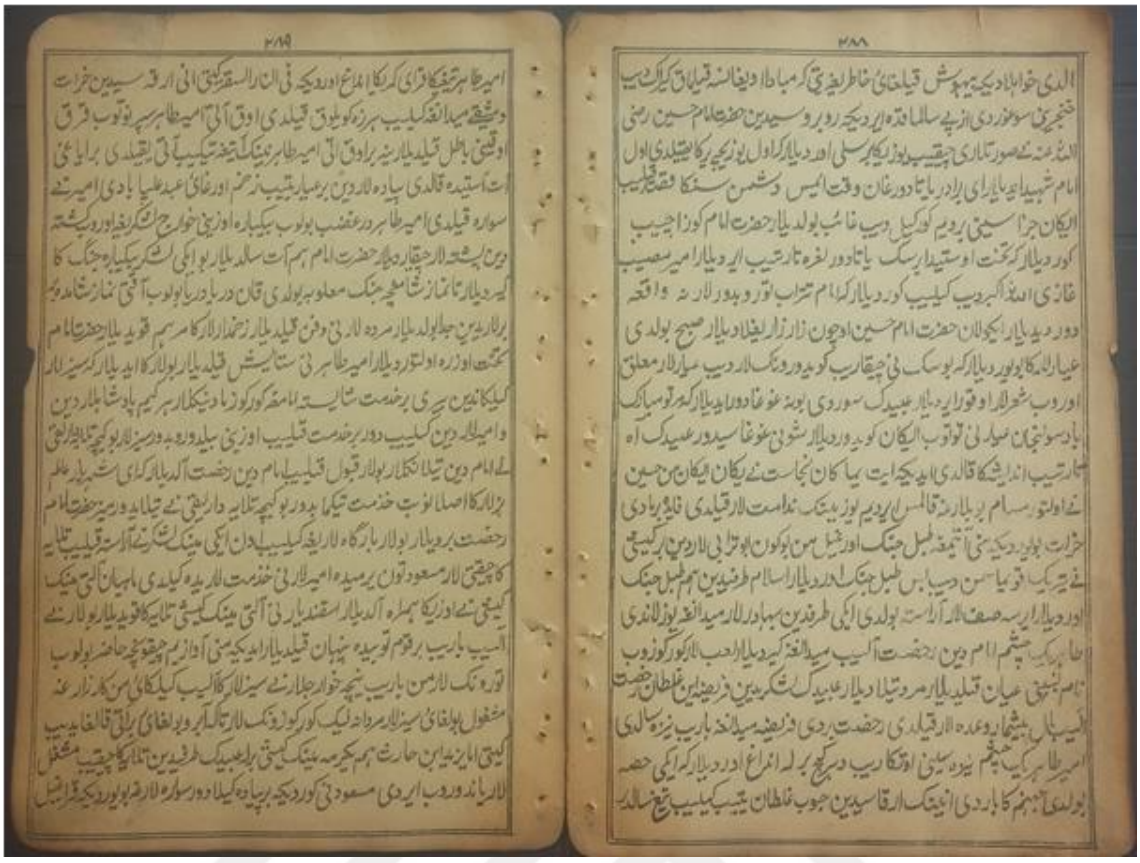

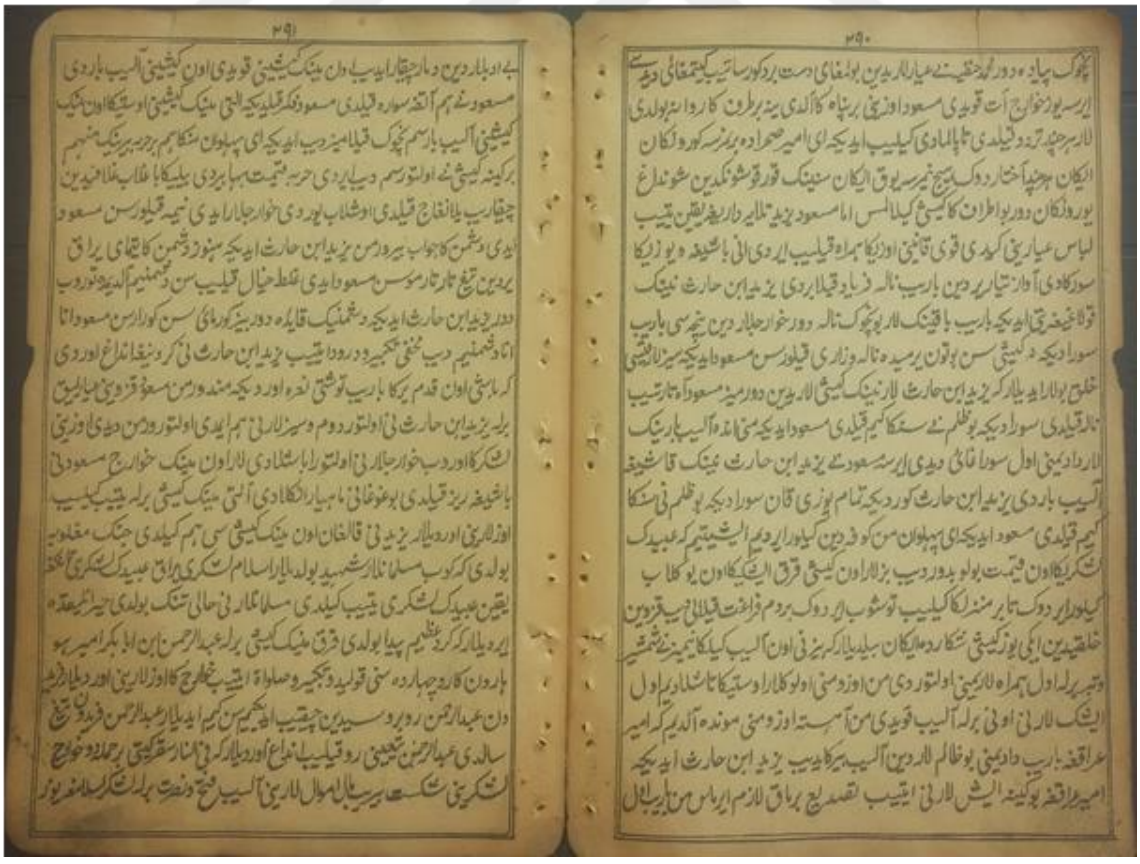

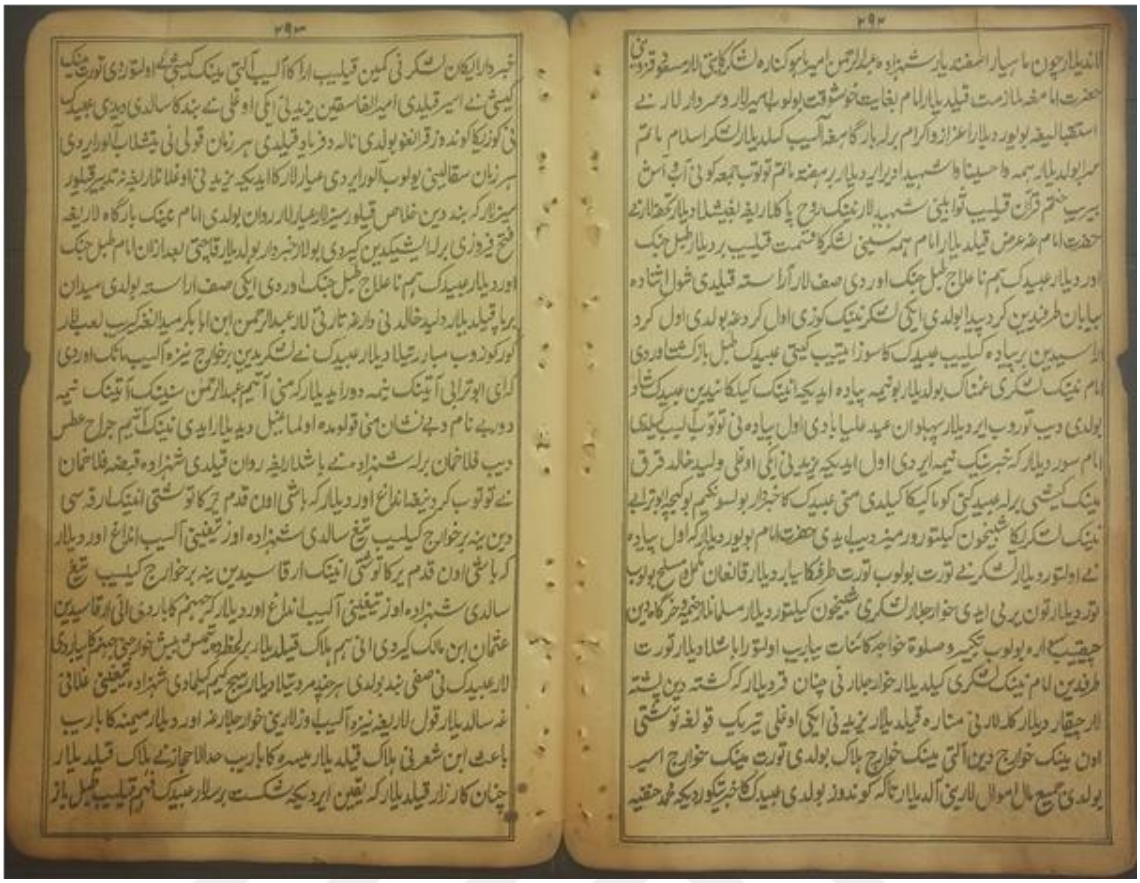

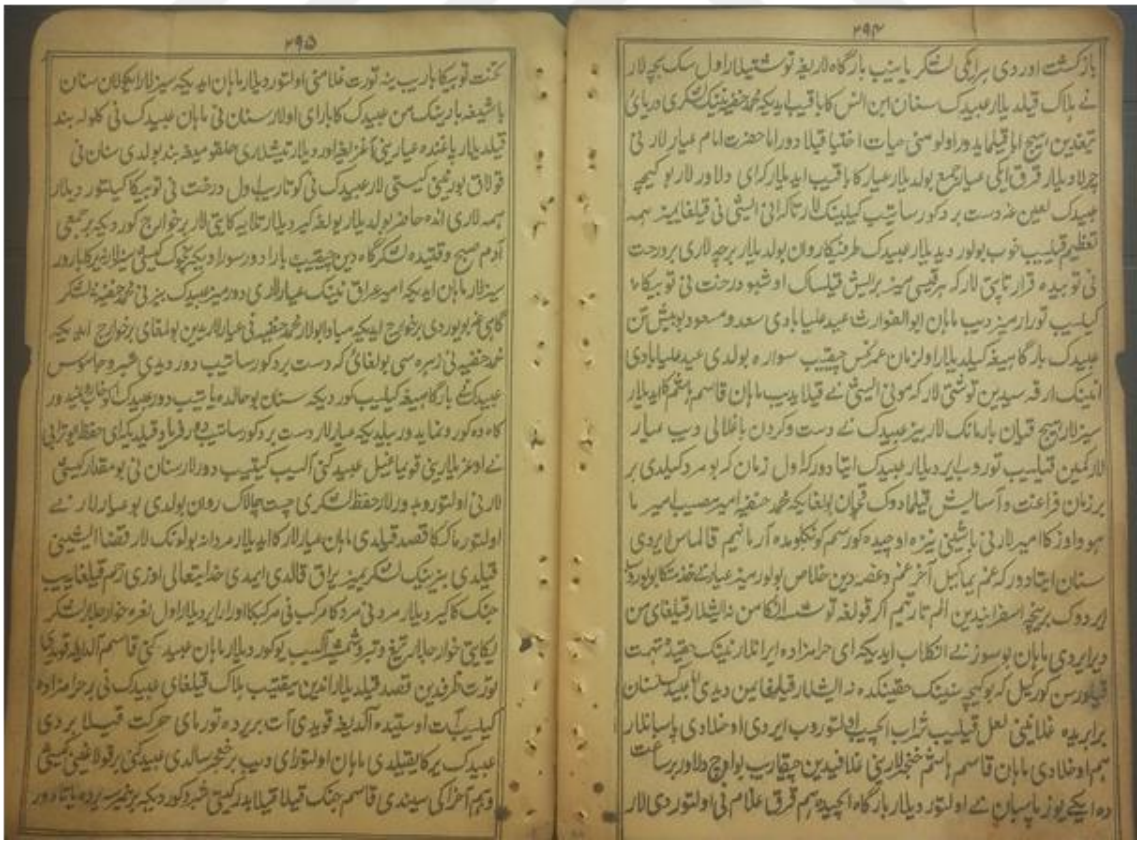

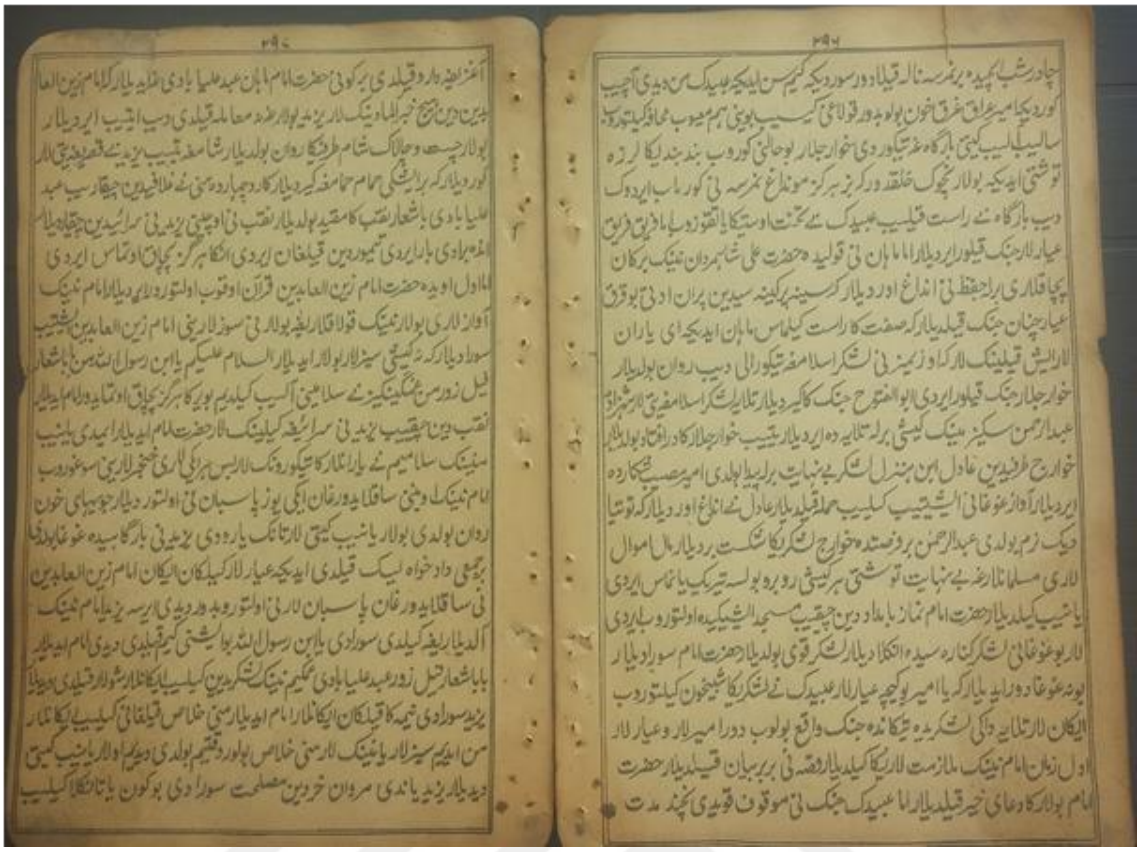

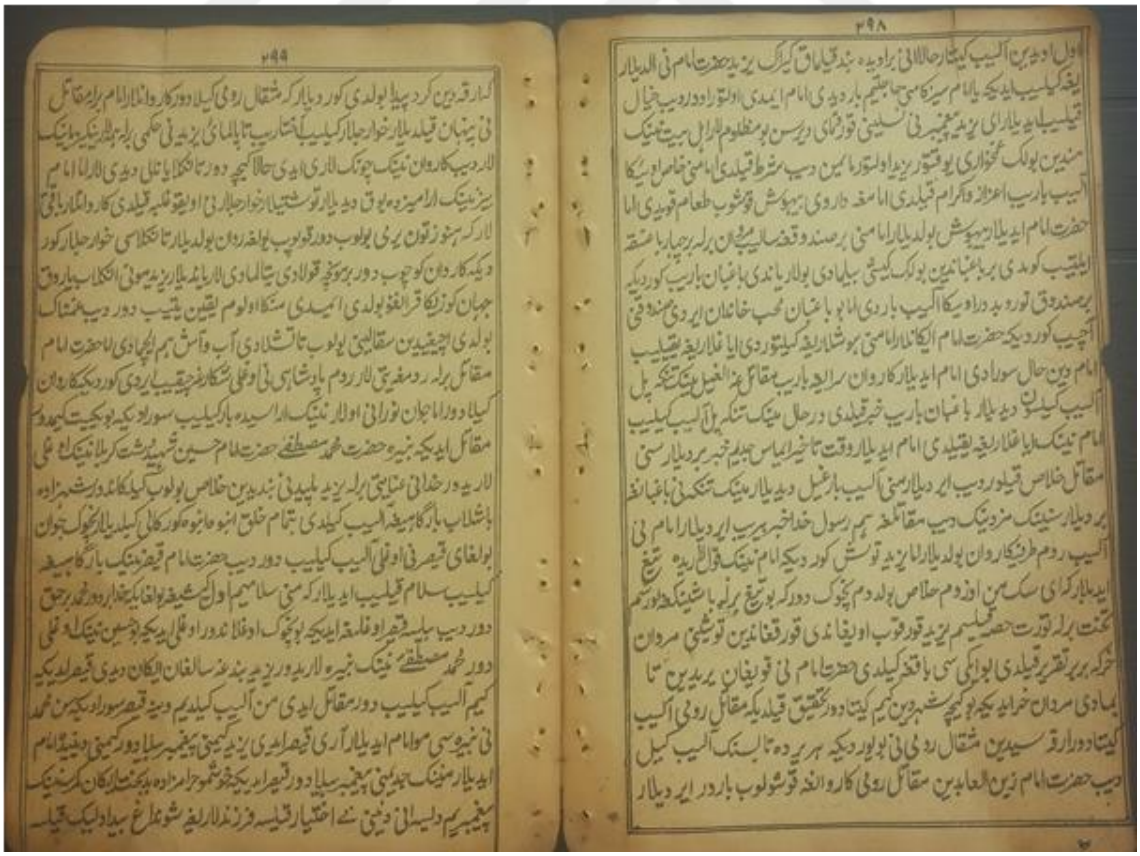

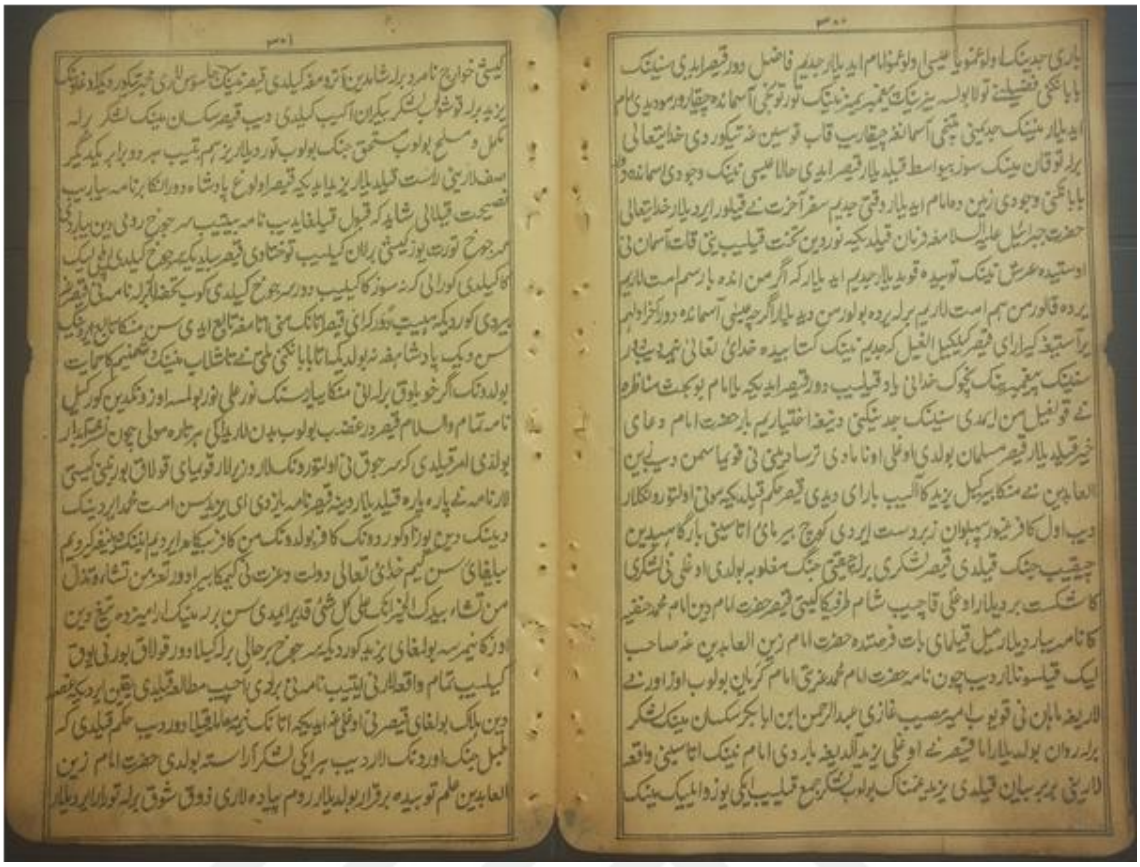

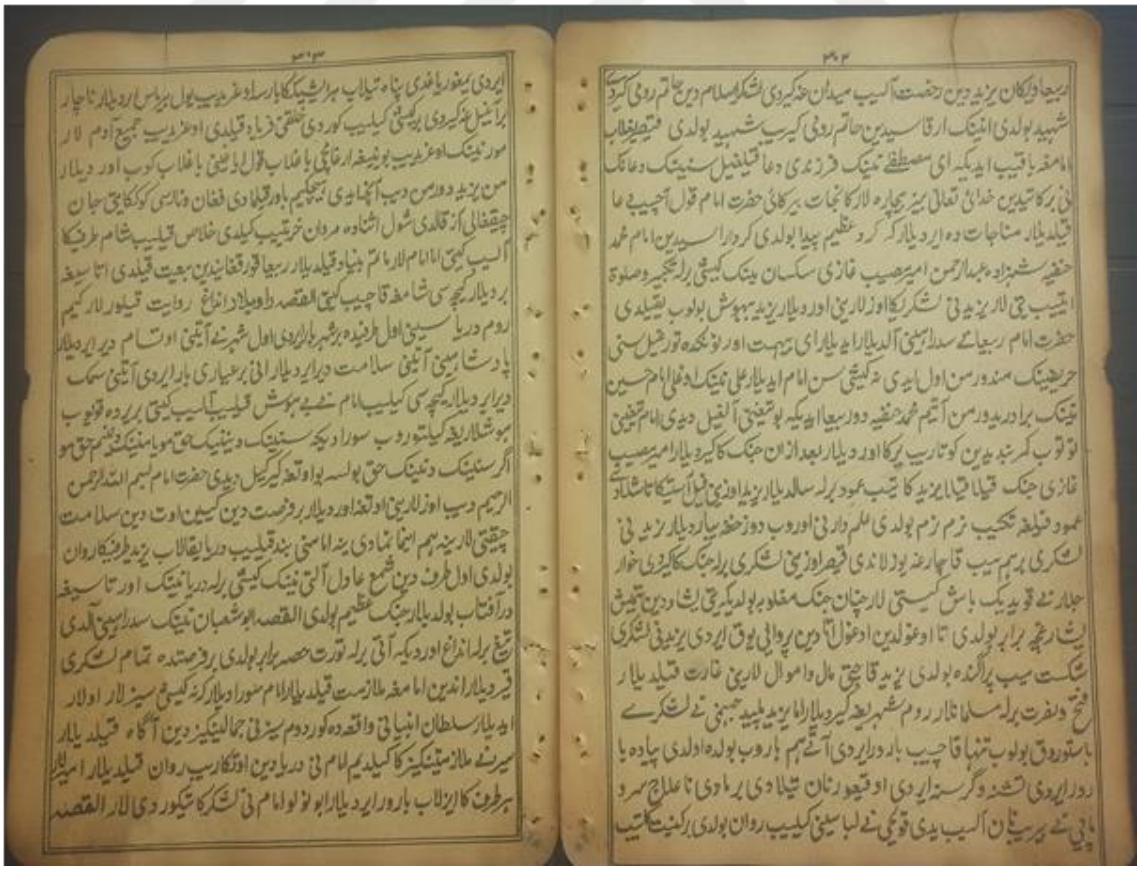

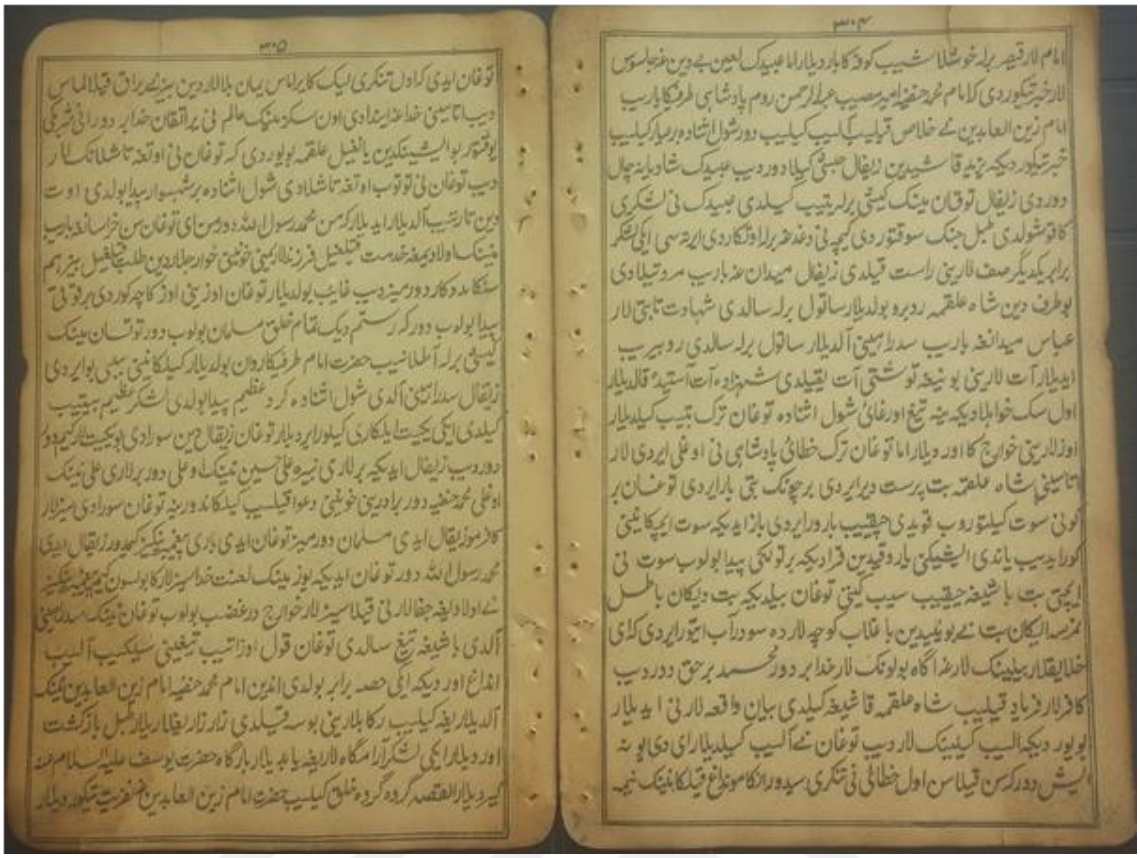

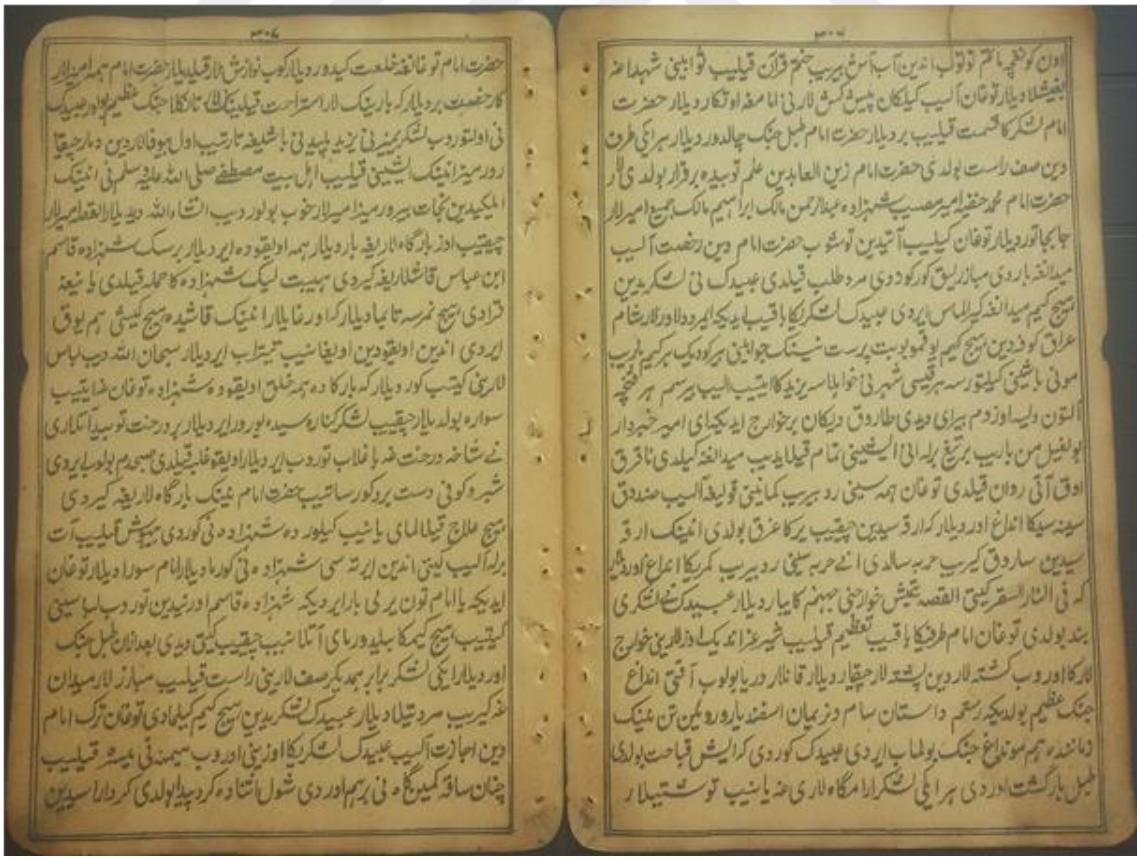

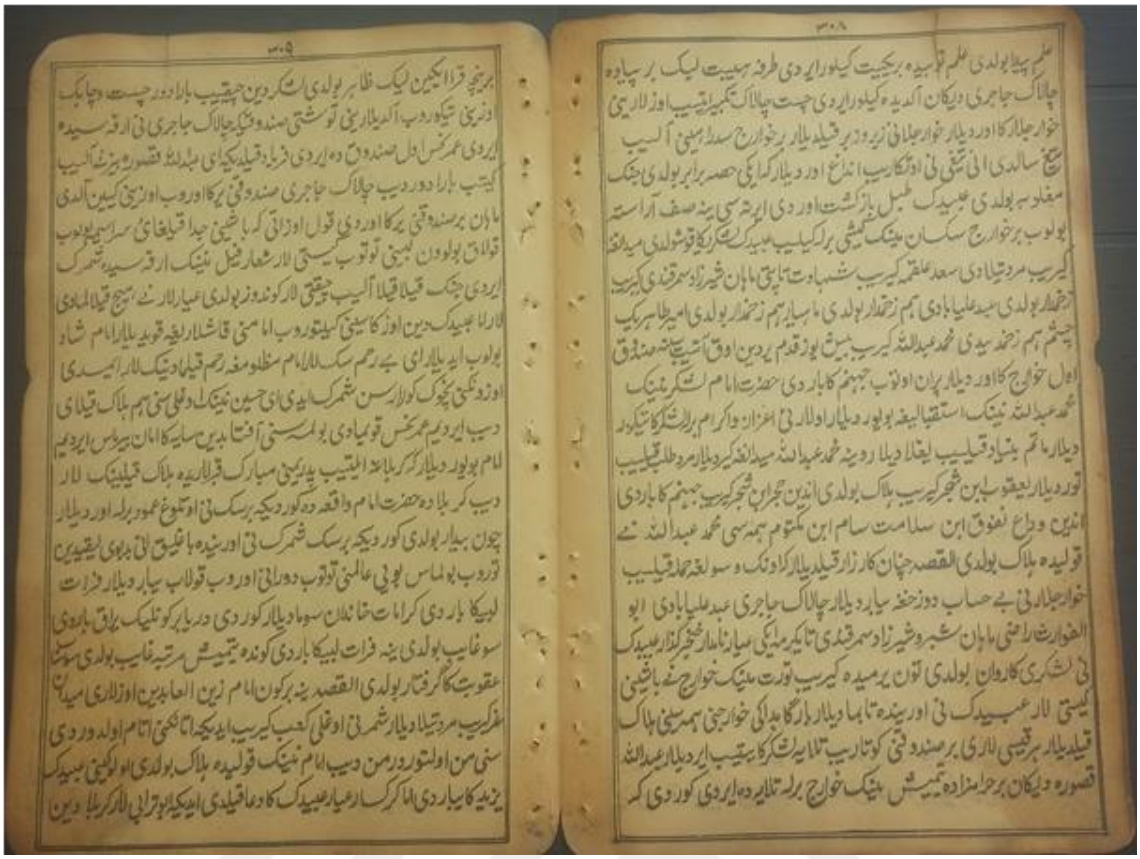

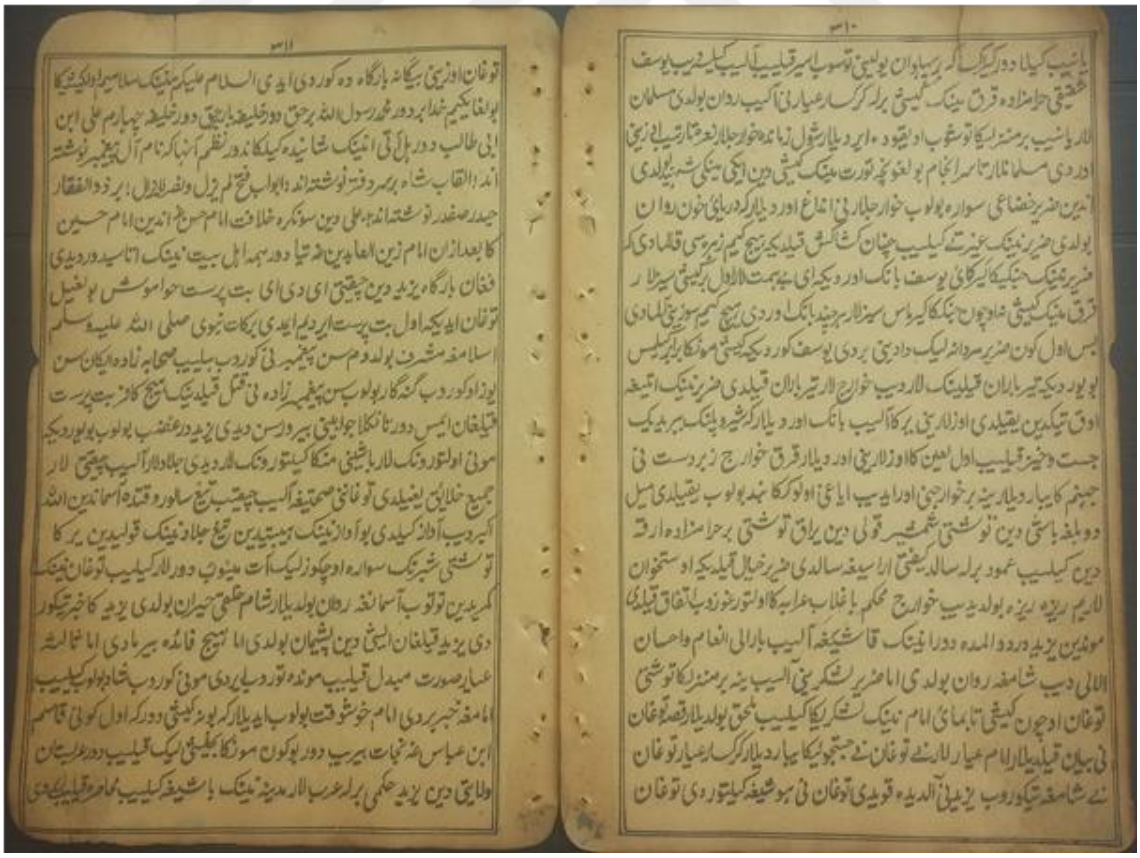

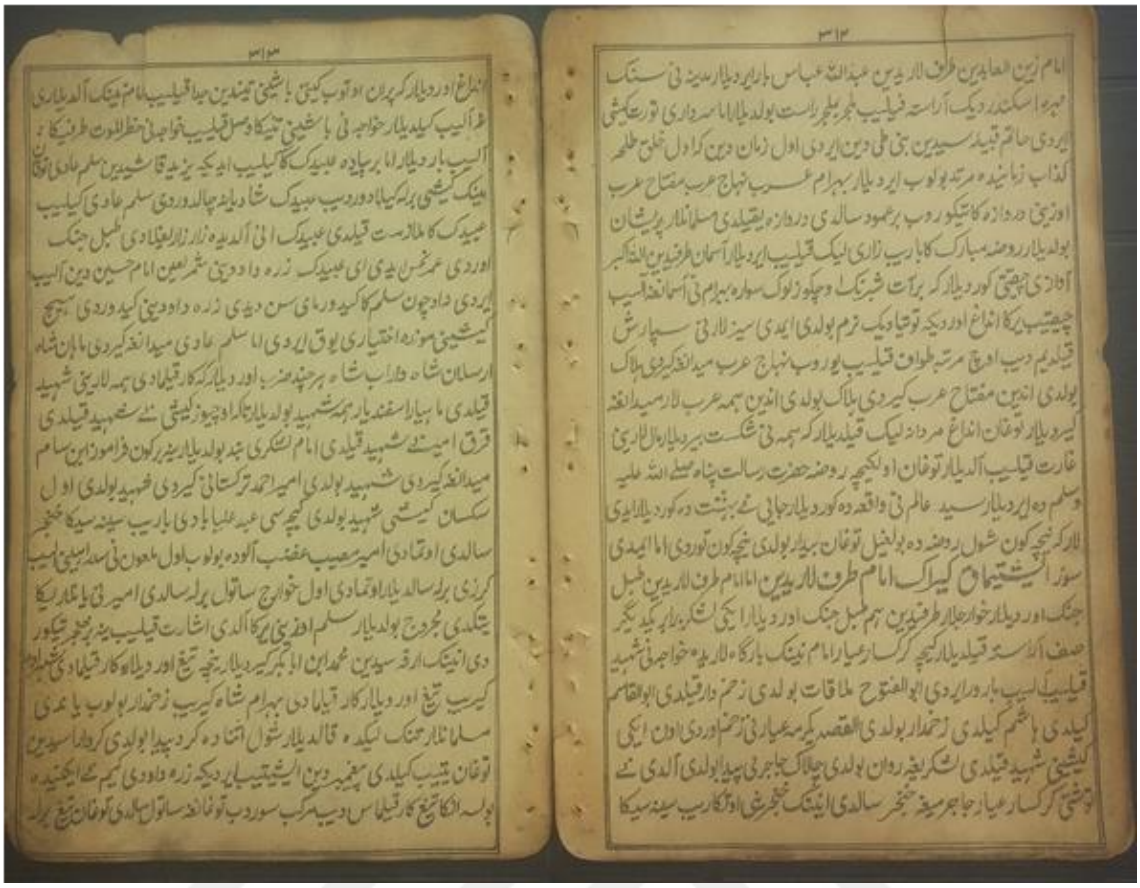

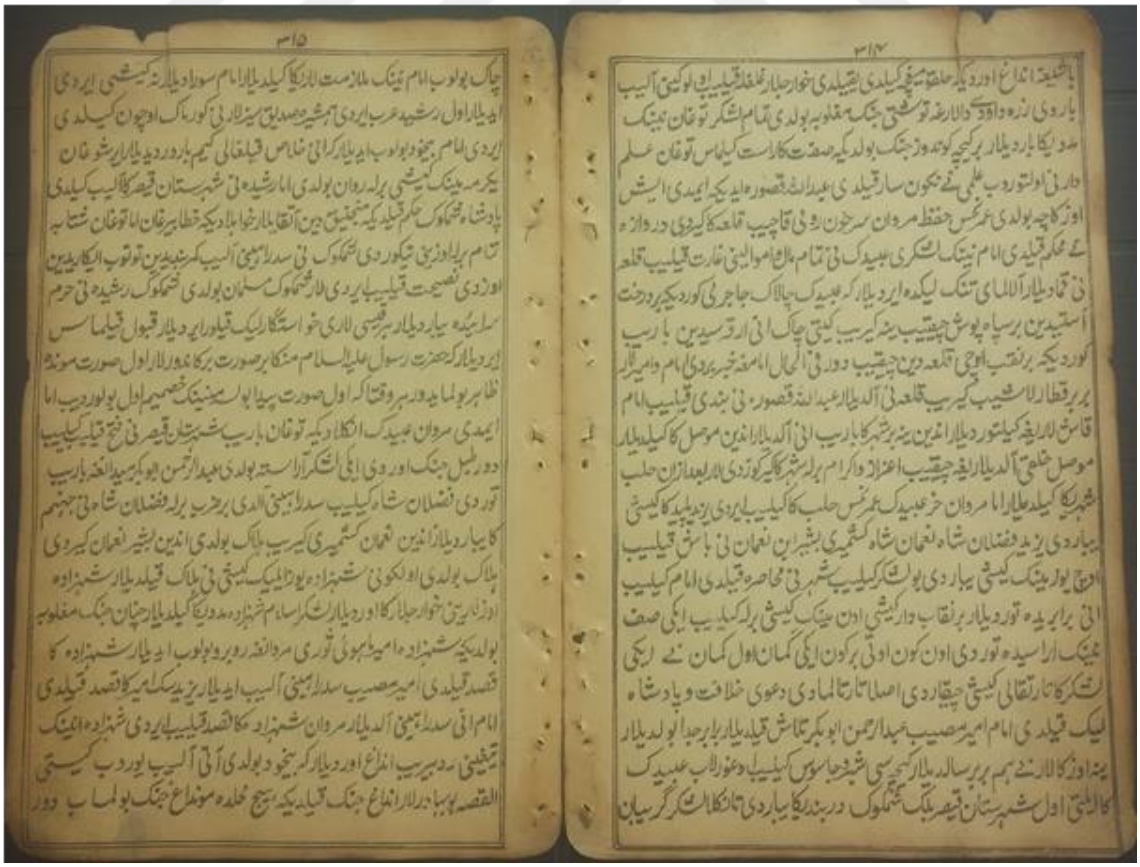

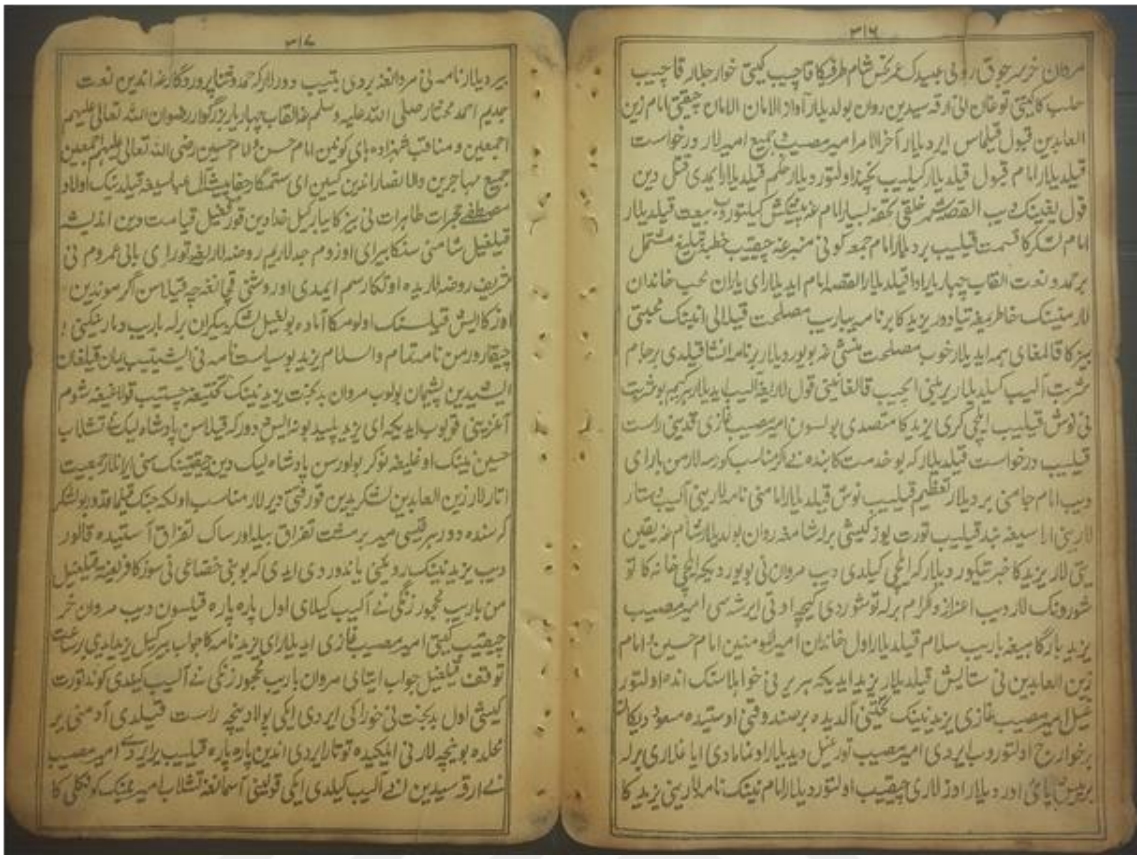
علم پیدا بولدی علم قامیده بریکیت کیلور ایردی طرفه ہیبت لیک بر پیاده
چالاک جاجری دیکان آلدیده کیلور ایردی جهت چالاک تکمیر اتیب اوز لاریغی
خوارجلار کا اور دیلار خوارجلانی زیر و زبر قیلدیلار بر خوارج سردار ہینی آلیب
بیچ سالدی انی تیغی نی اوتکاریب اندغ اور دیلار کرا یکی حصه برابر بولدی جنگ
مغلوبه بولدی عبیدک طبل بازلشت اور دی اردشیری بینه صف آراسته
بولوب بر خوارج سکسان مینگ کیشی بر لکیلیب عبیدک لشکریکا قوشولدی میدانغه
کیریب مرد قیلادی سعد علقمه کیریب شہادت تاپتی ماہان شہرزاد سمرقندی کیریب
زخمدار بولدی سعد علیا بادی ہم زخمدار بولدی ماہیار ہم زخمدار بولدی امیر طاہر یک
چشم ہم زخمدار بولدی محمد عبیدالله کیریب میش یوز قدم یردین اوق آتیب یانه صندوق
اول خوارج کا اور دیلار یران اولتوب جہنم کا بار دی حضرت امام لشکر مینک
محمد عبدالله مینک استقبالیغه بولوب دیلار اولار نی اعزاز و اکرام بر لشکر کا تیکزدی
دیلار ماتم بنیاد قیلیب یغلا دیلار دینه محمد عبدالله سیدالغه کیر دیلار مرد طلب قیلیب
تور دیلار یعقوب ابن شجره کیریب ہلاک بولدی انین جران شجره کیریب جہنم کا بار دی
انین وداع نفوق ابن سلامت سام ابن مکتوم ہمه سی محمد عبدالله نے
قولیده ہلاک بولدی القصه جنان کارزار قیلدیلار کاونک و سولغه حمله قیلیب
خوارجلار نی بے حساب دوزخه سیار دیلار چالاک جاجری عبدعلیا بادی ابو
الغوارث راضی ماہان شہرو شہرزاد سمرقندی تاکیره مایکی سیار نامدار شجره کزار عبیدک
نی لشکری کاروان بولدی تون بر میده کیریب قورت مینک خوارجنی قتغه یاشینی
کیستی لار عبیدک نی اور بنده تاہما دیلار بارگاہ دیلاکی خوارجنی ہمه سینی ہلاک
قیلدیلار ہر قیسی لاری بر صندوقنی کوتاریب تاماشه لشکر کا یتیب ایردی عبدالله
قصوره دیکان بر حرامزاده تمیش مینگ خوارج بر له تلایه ده ایردی کوردی که

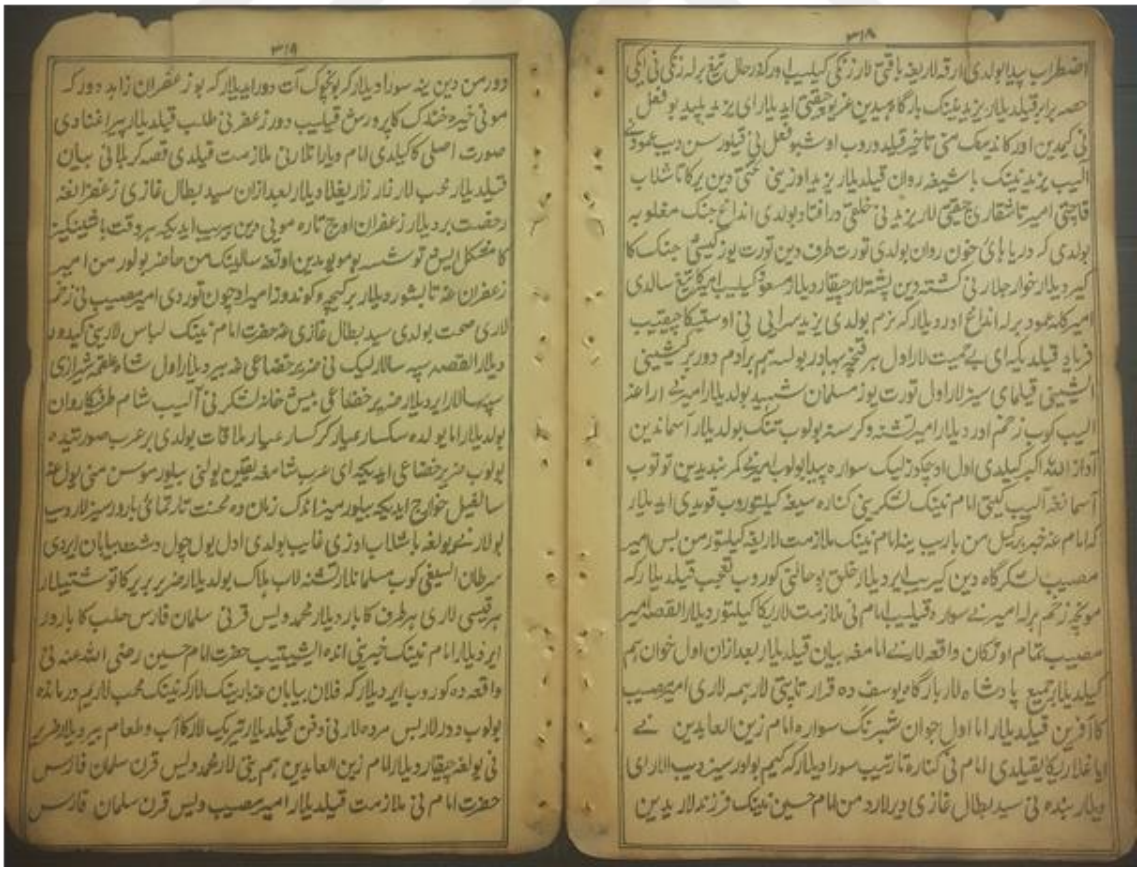
بانیب کیلا دور کیرکا کر بر سیاوان یولینی توسوب اسیر قیلیب آلیب کیلیغه ریب یوسف
حقیقی حرامزاده فرق مینگ کیشی بر له کر کار عیار نی آکیب روان بولدی مسلمان
لار بانیب بر منزلیکا توشوب اوتقود ه ایردیلار شول زمانده خوارجلار نعره تکبیر لاریغی
اوردی مسلمانلار تاسه انجام بولغونچه قورت مینگ کیشی دین ایکی مینگی شہید بولدی
انین ضرر خضای سواره بولوب خوارجلار نی اندغ اور دیلار کر دریای خون روان
بولدی ضرر مینگ خیز تے کیلیب جنان کشکش قیلدیکه بیچ کیم زیر سی قلمادی که
ضرر مینگ جنگیکا کیر کای یوسف بانگ اور دیکه ای بنده ہمت مالاول بر کیشی سیر لار
فرق مینگ کیشی ناوچون جنگا کیره اس سیر لار ہر چند بانگ اوردی بیچ کیم سوزینی تامادی
بس اول کون ضرر سردانه لیک دادینی بردی یوسف کور دیکه کیشی مونکا بر کیلیس
بولیور دیکه تیر باران قیلینک لار دیب خوارج لار تیر باران قیلدی ضرر مینگ اتیغه
اوق تیکمین یقیلدی اوزلارینی بر کا آلیب بانگ اور دیلار کر شیر دینگ ہر بیدیک
جست و خیز قیلیب اول لعین کا اوزلارینی اور دیلار فرق خوارج زبردست نی
جہنم کا بیار دیلار بینه بر خوارجنی اور ایریب ایاغی اولوکا بند بولوب یقیلدی میل
دو بلغه باشی دین توشتی شمشیر قولی دین یراق توشتی بر حرامزاده ارقه
دین کیلیب عمود بر له سالدیکه ارا سیغه سالدی ضرر خیال قیلدیکه او ستخوان
لاریم ریزه ریزه بولدیدیب خوارج محکم باغلاب عرابه کا اولتور دیلار اتفاق قیلدی
مومنین یزید دردالمده دور اینگ قاشیغه آلیب بار الی انعام و احسان
الالی دیب شامغه روان بولدی اما ضرر لشکر ینی آلیب بینه بر منزلکا توشتی
توغان اوچون کیشی تاہمای امام مینگ لشکر یکا کیلیب تحق بولدیلار قصه توغان
نی بیان قیلدیلار امام عیار لار نے توغان نے جستجو یکا بار دیلار کر کار عیار توغان
نے شامغه تیکور وب یزیدینی آلدیده قویدی توغان نی ہو شیغه کیلتور دی توغان

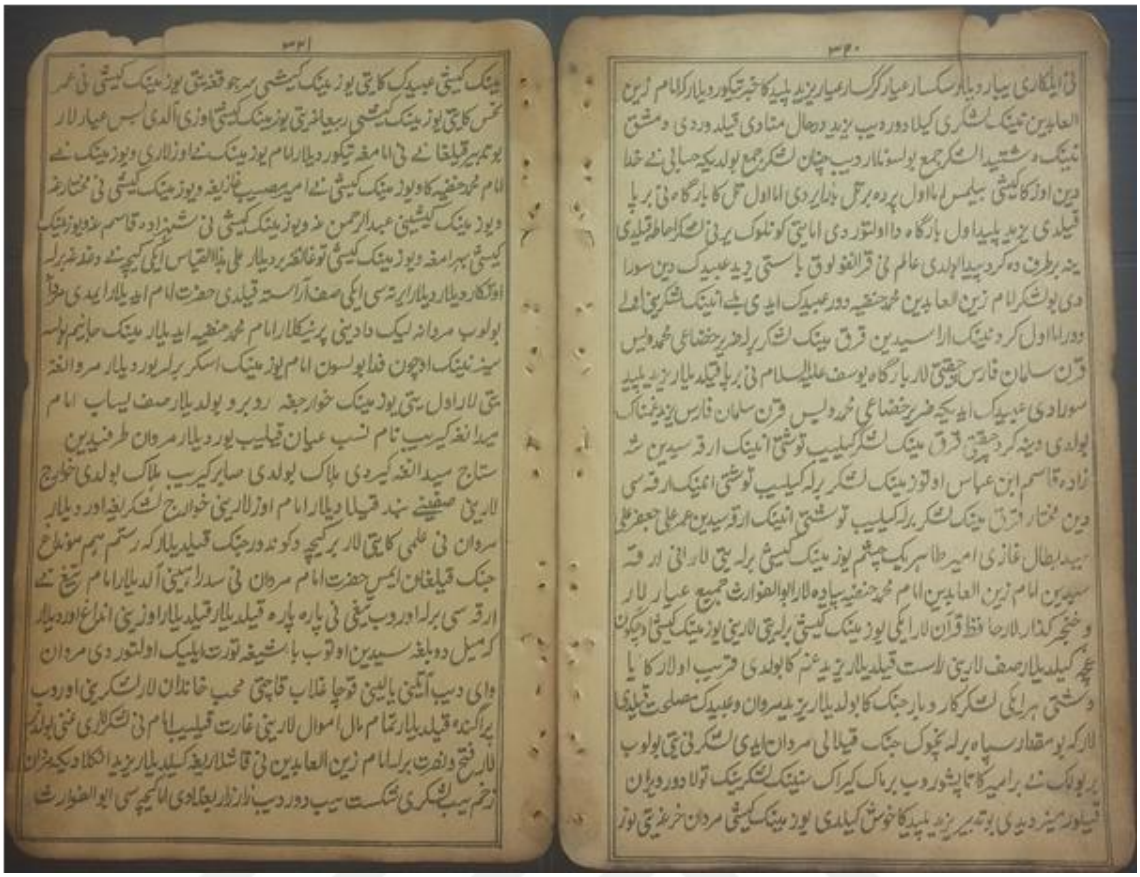

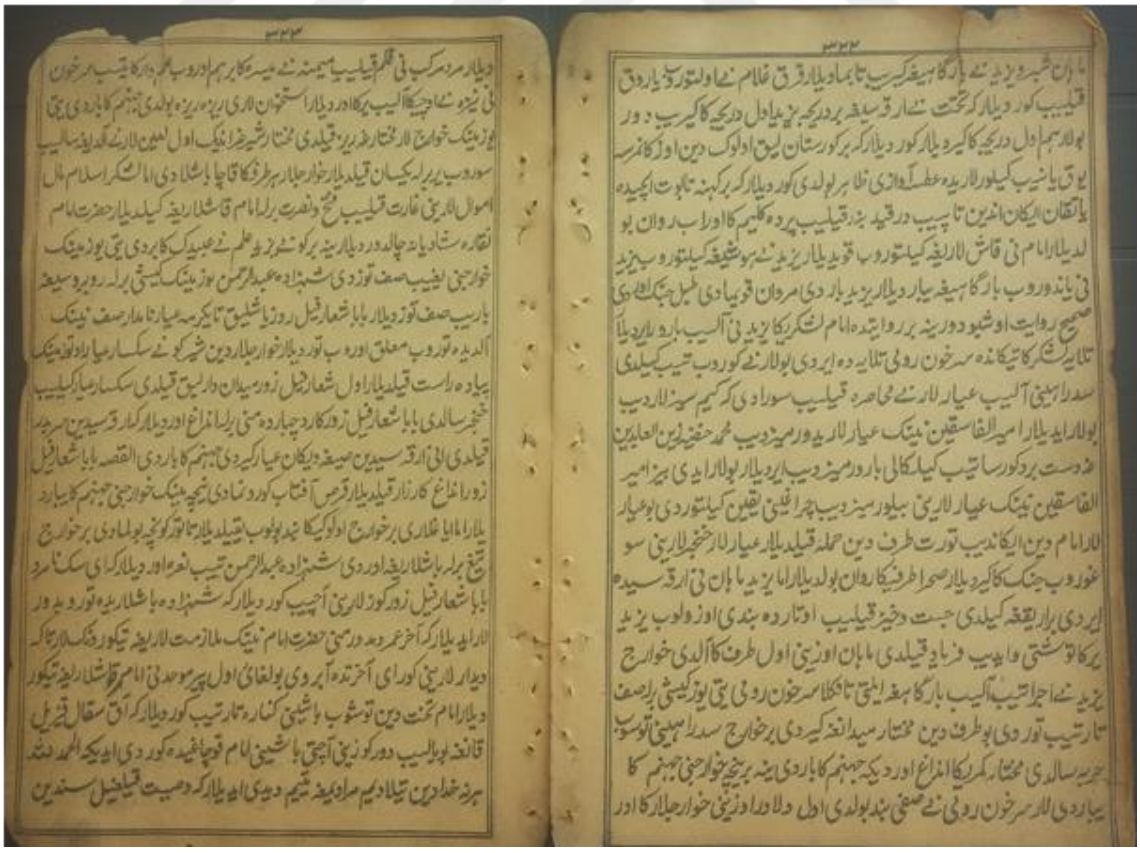

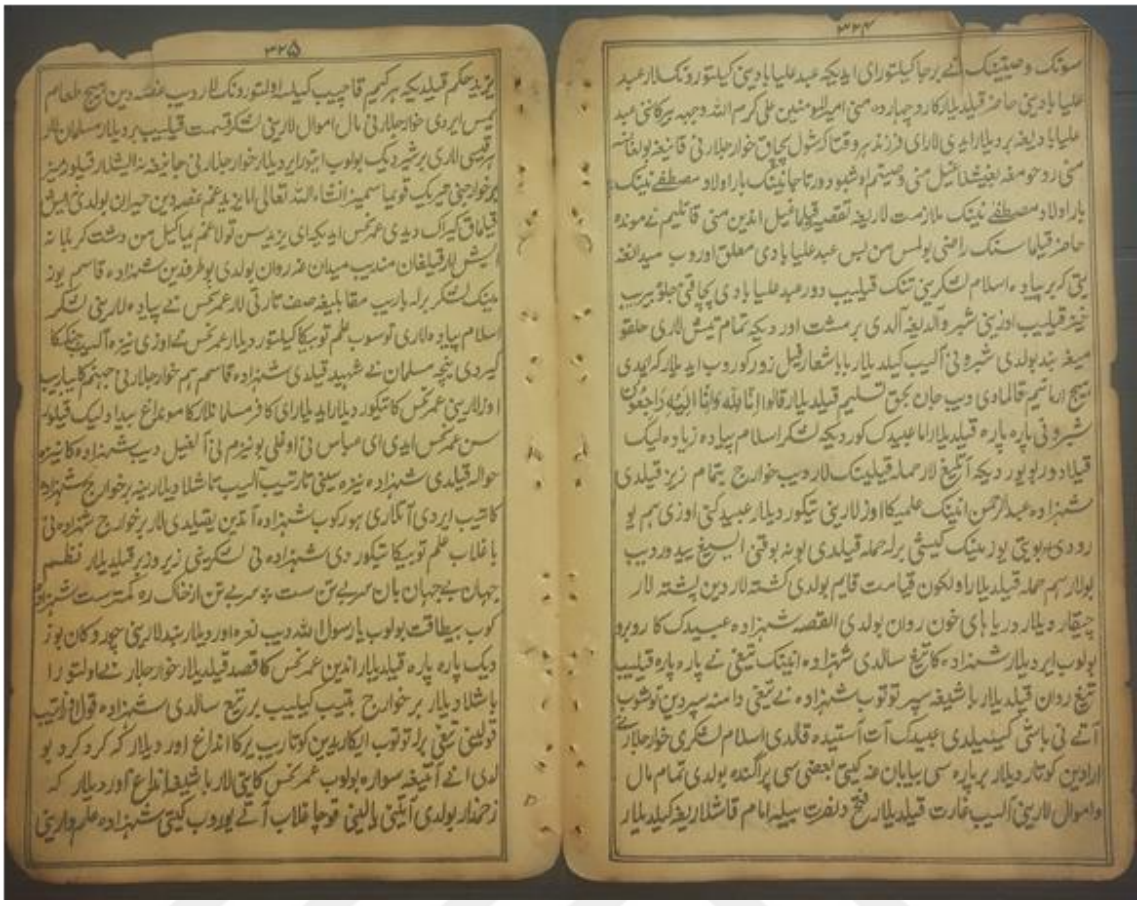
مردان خرسر حوق رولی عبید ک عرکس شام طرفیکا قاچیب کیتی خوار جلار قاچیب
حلب کا کیتی تو خان لی ارقہ سیدین روان بولدیلار آواز الامان الامان چیقتی امام زین
العابدین قبول قیلماس ایردیلار آخر الامر امیر مصیب جمیع امیرلار ورخواست
قیلدیلار امام قبول قیلدیلار کیلیب نچہ او لتورد یلار حلم قیلدیلار ایمدی قتل دین
قول یغینک دیب القصہ شہر خلقی تحفہ لیبلار امام خدمتیگا کیلتورد یلار بیعت قیلدیلار
امام لشکر کا قسمت قیلیب بردیلار امام جمعہ کونی منبر غہ چیقیب خطبہ تبلیغ مستعمل
برحمد ونعت القاب چہار یارلار او اقیلدیلار القصہ امام ایدیلارای یارلار محب خاندان
لار مینک خاطریغہ تیادور یزید کا برنامہ یازیب مصلحت قیلالی امینک محبتی
بیز کا قالمغای ہمہ ایدیلار خوب مصلحت منشی خہ بولور دیلار برنامہ انشا قیلدی برجام
سرّبت آلیب کیلدیلار یزیدی انجیب قالغانیمی قول لارغہ آلیب ایدیلار ہر کیم بوشربت
نی نوش قیلیب اینچی کری یزید کا متصدی بولسون امیر مصیب غازی قدیمی راست
قیلیب درخواست قیلدیلار کہ بو خدمت کا بندہ نے کرسناسب کورسہ لار من بارای
دیب امام جامعی بردیلار تعظیم قیلیب نوش قیلدیلار امامی نامہ لار یزی آلیب یستار
لار یزی ایسیغہ بند قیلیب تورت یوز کیشی برلار شامغہ روان بولدیلار شام خہ یقین
یزی لار یزید کا خبر تیکور دیلار کرایکی کیلدی دیب مروان نی بویورد یکہ ایچی خانہ کا تو
شورونک لار دیب اعزاز واکرام برلہ تو شوردی کیچہ ادنی ایرشمسی امیر مصیب
یزید بارگاہیغہ باریب سلام قیلدیلار اول خاندان امیر المومنین امام حسین امام
زین العابدین نی ستایش قیلدیلار یزید ایدیکہ ہر برنی خواہلاسنگ اندہ او لتور
غیل امیر مصیب غازی یزید نینگ تکیتی آلدیدہ برصندوقچی او ستیدہ مسعود یکا
برخوارزح او لتورد یلار یردی امیر مصیب تورغیل دیدیلار او نمادی ایا غلاری برلہ
برینچہ پای اور دیلار او زلاری چیقیب او لتورد یلار امام نینگ نامہ لار یزی یزید کا

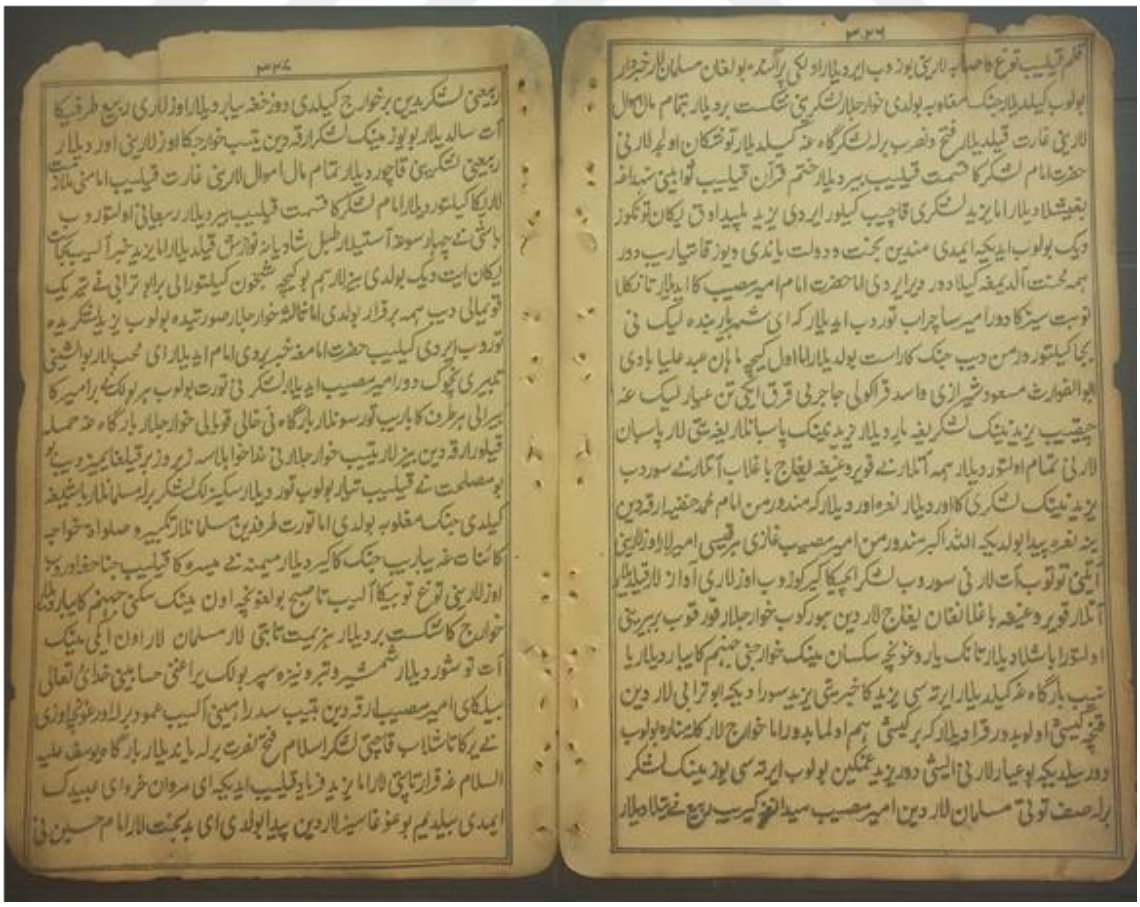
دور من دین یہ سوار او یلار کر بوچوک آت دور ایدیلار کہ بو زعفران زاید دور کہ
مونی خیہ خندک کاپرورش قیلیب دور زعفرنی طلب قیلدیلار پیرا غشادی
صورت اصلی کا کیلدی امام ویلار تلارنی ملازمت قیلدی قصہ کربلائی بیان
قیلدیلار محب لار نار زار یغلا دیلار بعد ازان سید بطال غازی زعفرانغہ
رخصت بردیلار زعفران اوچ تارہ مومی دین پیرسیدیلار کہ بو وقت باشینگیز
کا مشکل ایش تو شسہ بو مو یدین او تغہ سالہ نینگ من حاضر بولور من امیر
زعفران خہ تابشور دیلار برکیچہ وکوندوز امیر او چون تورد ی امیر مصیب نی زخم
لاری صحت بولدی سید بطال غازی خہ حضرت امام نینگ لباس لار یزی کیدور
دیلار القصہ سپہ سالار لیک نی منبر یہ خضائی بیمش خانہ لشکر نی آلیب شام طرفیکا روان
بولدیلار امایو لدہ سکسار عیار کرکسار عیار ملاقات بولدی برعرب صورتیدہ
بولوب منبر یہ خضائی ایدیکہ ای عرب شامغہ یقین یولنی بیلور سوسن منی بولغہ
سالغیل خوارج ایدیکہ بیلور سیز انگ زبان دہ محنت تارتمائی بارور سیز لار دیب
بولار نمے بولغہ باشلاب او زی غایب بولدی اول یول چول دشت بیابان اریدی
سرطان السیفی کوب مسلمانلار لشکر نہ لاب ہلاک بولدیلار منبر یہ برکا توشتیلار
ہر قیسی لاری ہر طرف کا بارد یلار محمد ویس قرنی سلمان فارس حلب کا بارور
ایردیلار امام نینگ خبرینی اندہ الشیخ تیب حضرت امام حسین رضی اللہ عنہ نی
واقعہ دہ کوروب ایردیلار کہ فلان بیابان عذابر نینگ محب لار یہ درمانده
بولوب دور لار بس مردہ لار نی دفن قیلدیلار تیریک لار کا آب وطعام بیردیلار طرف
نی بولغہ چیقار دیلار امام زین العابدین ہم منی لار محمد ویس قرن سلمان فارس
حضرت امام نی ملازمت قیلدیلار امیر مصیب ویس قرن سلمان فارس

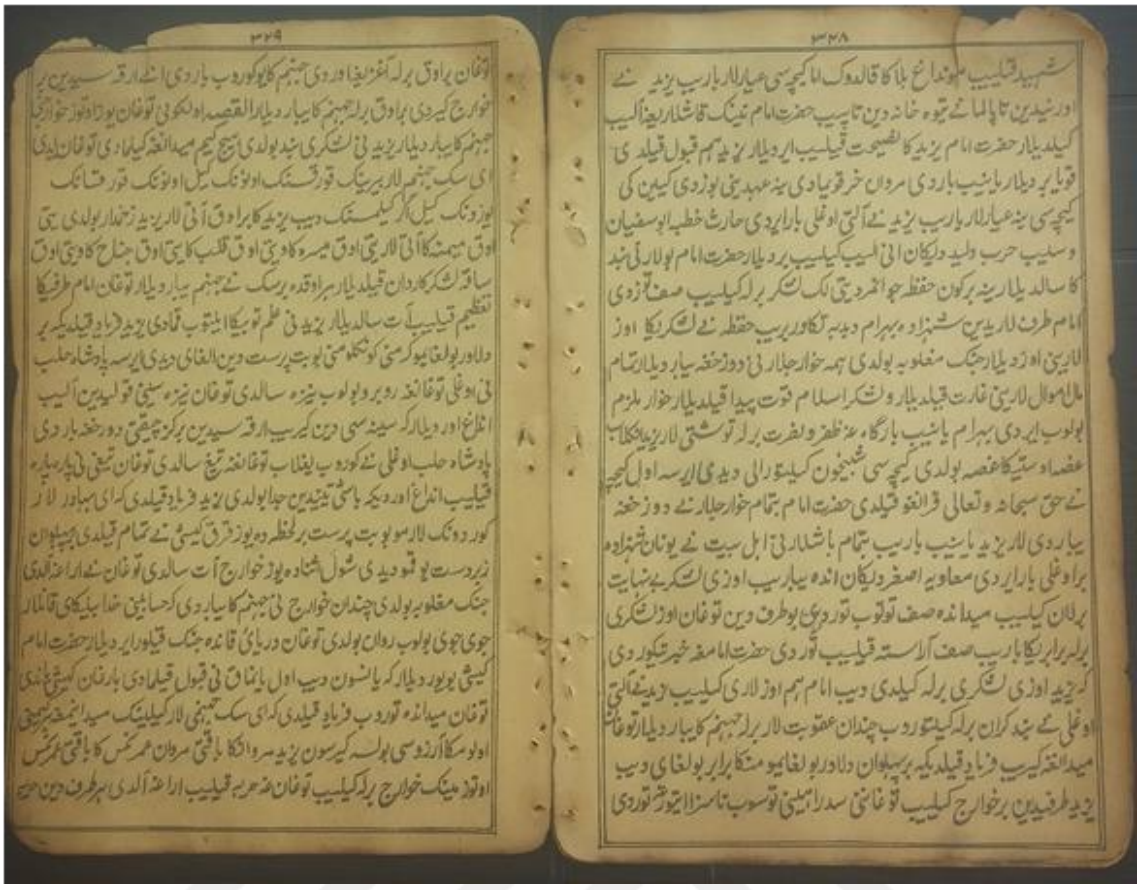

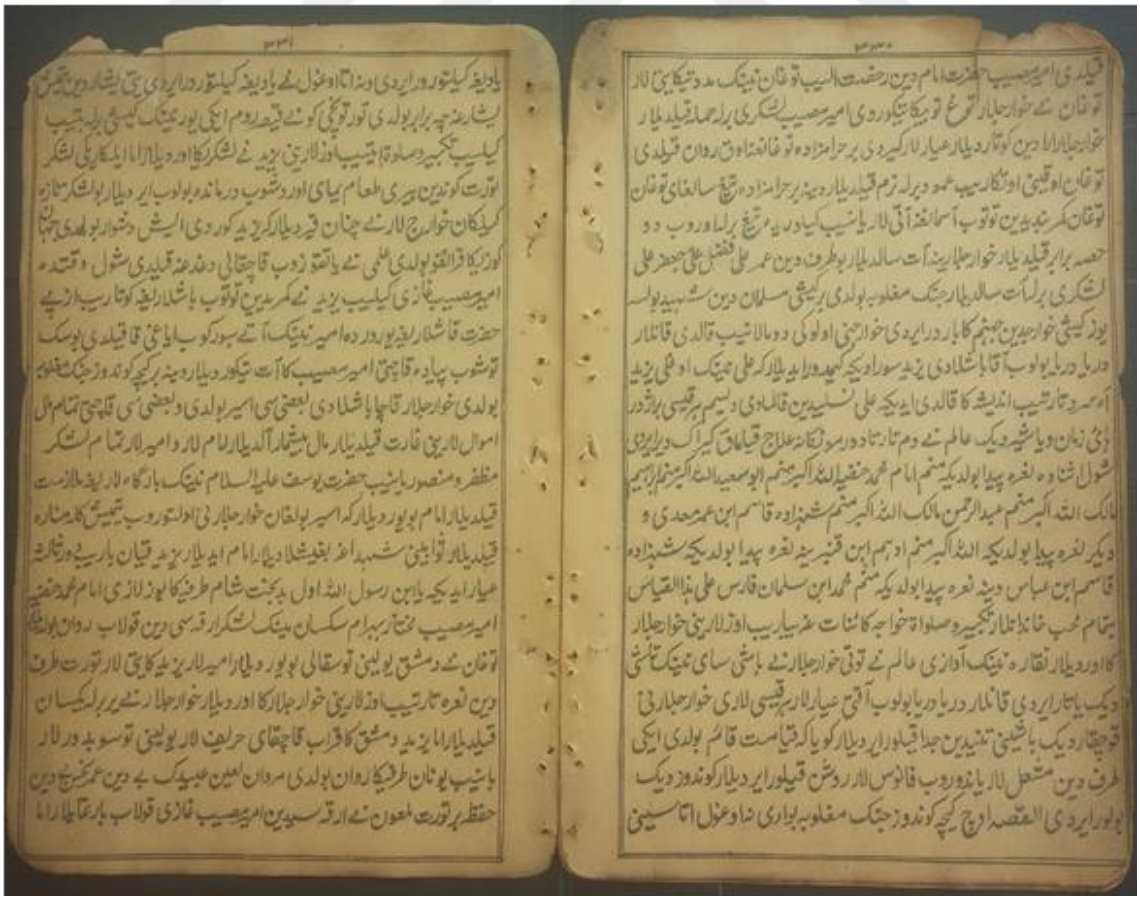
سونک وصیتینک نے برجا کیلتوراری ایدیکہ عبد علیا بادینی کیلتورونک لار عبد
علیا بادینی حاضر قیلدیلار کاروچیار دہ منی امیرالمومنین علی کرم اللہ وجہہ یرکانی مبد
علیا بادیغہ بردیلار ایدی لارای فرزند بروقتا کرشول بچاق خوارجلارنی قانیغہ بولغانسہ
منی رد حومغہ اینیشلا تیل منی وصیتیم اوشبو دور تاجانینگ بار اولاد مصطفے نینگ
بار اولاد مصطفے نینگ ملازمت لاریغہ تقصیر قیلمانگیل انداین منی قانیم نے موندہ
حاضر قیلماسنگ راضی بولسن من بس عبد علیا بادی معلق اورد ب مید انغہ
یتی کربیاده اسلام لشکرینی تنک قیلیب دور عبد علیا بادی پچاقی جلوبریب
نیزہ قیلیب اونینی شہر والدیغہ آلدی بر مشت اور دیکہ تمام تیمش لاری حلقو
میغہ بند بولدی شہرہ نی آلیب کیلد یلار باباشعار فیل زور کورو ب ایدیلار کہ ایدی
بیچ ارماتیم قالمادی دیب بحق تسلیم قیلدیلار قالوا انا للہ وانا الیہ راجعون
شہرہ نی پارہ پارہ قیلدیلار اما عبیدک کوردیکہ لشکر اسلام پیادہ زیادہ لیک
قیلادور بو یور دیکہ آتیغ لار حملہ قیلینگ لار دیب خوارج بتمام زیر قیلدی
شہزادہ عبد الرحمن اینینگ علیہ کا اوزلارینی تیکور دیلار عبید کنی اوزی ہم یو
رو دی بو یوز مینگ کیشی برلہ حملہ قیلدی بو نہ بوقتی الیغ بید ور دیب
بولار ہم حملہ قیلدیلار اولکن قیامت قایم بولدی کشتہ لار دین پشتہ لار
چیقار دیلار دریا ہای خون روان بولدی القصہ شہزادہ عبیدک کا روبرو
بولوب ایر دیلار شہزادہ کا تیغ سالدی شہزادہ اینینگ تیغی نے پارہ پارہ قیلیب
تیغ روان قیلدیلار باشیغہ سپر تو توب شہزادہ نے تیغی دامنہ سپر دین تو شوب
آتے نی باشی کیسیلدی عبیدک آت آستیدہ قالدی اسلام لشکری خوارجلار نے
ارادین کو تار دیلار برپارہ سی بیابان غہ کیتی بعضی سی پراگندہ بولدی تمام مال
واموال لارینی آلیب غارت قیلدیلار فتح دنصرت سیلہ امام قاشلاریغہ کیلدیلار

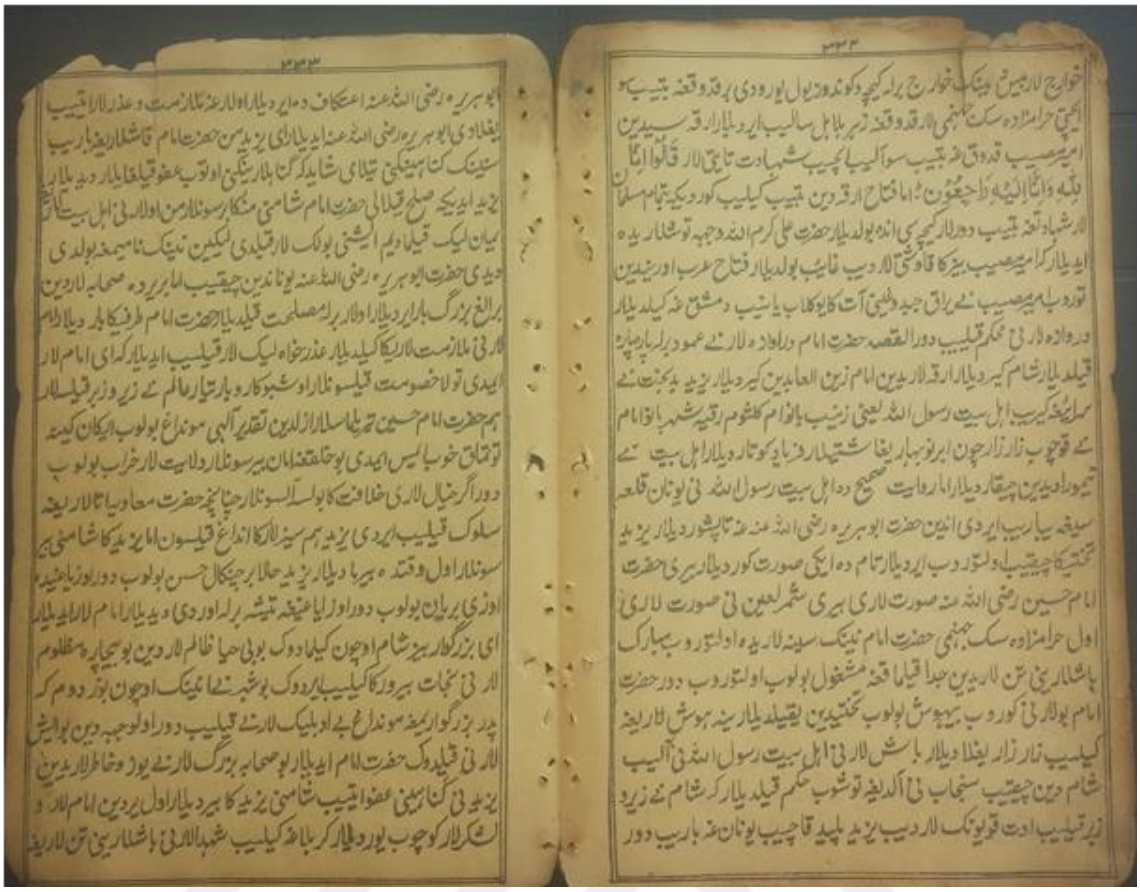

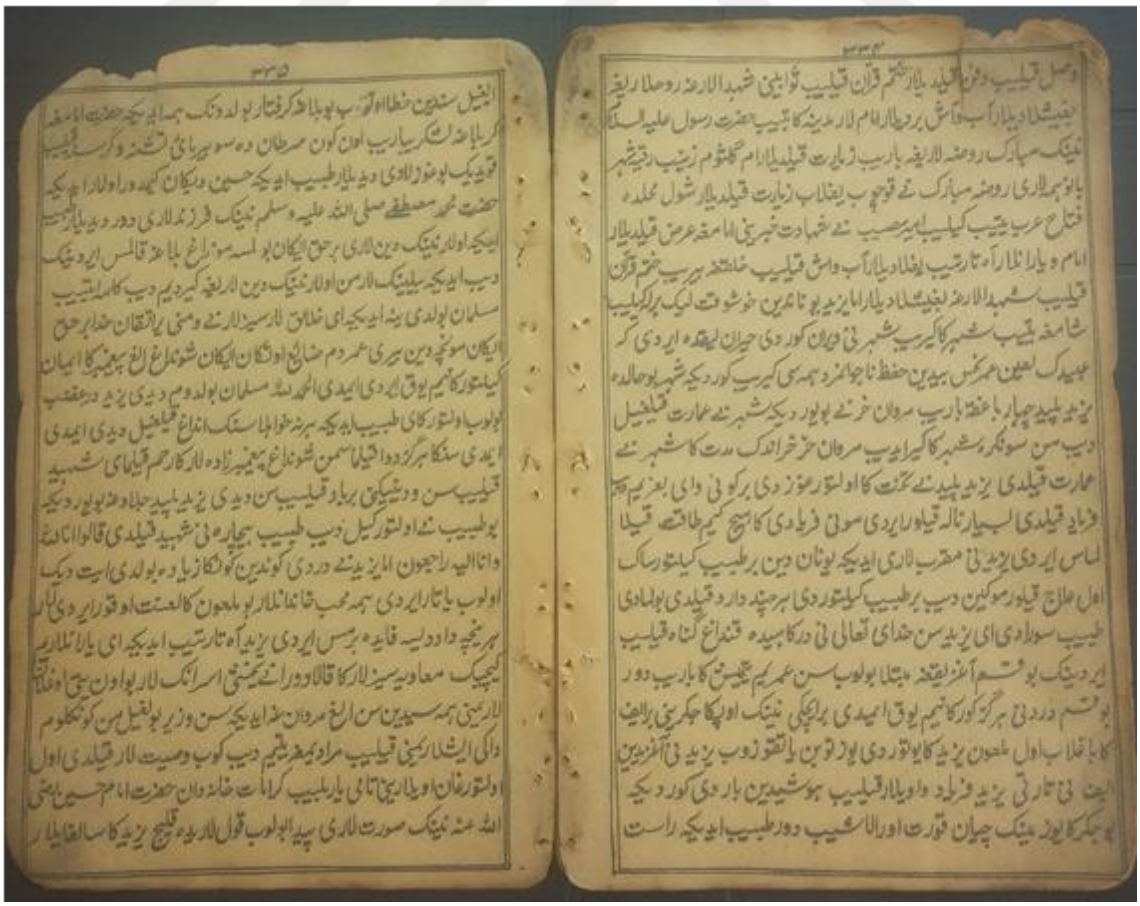
ظلم قیلیب توغ ماصیلہ لارینی بوزوب ایر دیلار اولکی پراگندہ بولغان مسلمان لار خبردار
بولوب کیلدیلار اینینگ مغلوبہ بولدی خوارجلار لشکرینی شکست بر دیلار بتمام مال اموال
لارینی غارت قیلدیلار فتح ونصرت برلہ لشکر گاہ غہ کیلدیلار تو تشکان اولچہ لارینی
حضرت امام لشکر کا تسمت قیلیب پیر دیلار ختم قرآن قیلیب تو ایتی نیدلار
بعینہ شلا دیلار اما یزید لشکری قاچیب کیلور ایر دی یزید بلیدا وق یکان تو تکوز
دیک بولوب ایدیکہ ایمدی منذین بخت ودولت یاندی دیوز قاتیار یب دور
ہمہ محنت آلدیغہ کیلادور دیر ایر دی الا حضرت امام امیر مصیب کا ایدیلار تانکلا
تو بت سیز کا دور امیر سا چراب تو رد ایدیلار کہ ای شہریار بندہ لیک نی
بجا کیلتورد رمن دیب جنگ کا راست بولدیلار اما اول کیچہ ماہان عبد علیا بادی
ابو الفوارث مسعود شیرازی واسد قراکولی جاجرلی قرق ایکی تن عیار لیک غہ
چیقیب یزید ینینگ لشکر لیغہ مار دیلار یزید ینینگ پاسبانلار یغہ یتی لار پاسبان
لارینی تمام اوستور دیلار ہمہ آتلارنے قویر دیغہ یغاج باغلاب آتلارنے سور دب
یزید ینینگ لشکری کا اور دیلار کہ مندور من امام محمد حنفیہ ارقہ دین
یتہ نعرہ پیدا بولدیکہ اللہ اکبر مندور من امیر مصیب غازی ہر قیسی امیر لار اوزلارینی
آتینی تو توب آت لارنی سور دب لشکر ایچکا کیر کو زوب اوز لارینی آواز لاتیدیلار
آتلار قویر دیغہ باغلانغان یغاج لار دین بور کوب خوارجلار قود قوب بر بیر یتی
اولتور باشلا دیلار تانک یارو غونچہ سکسان مینگ خوارجنی جہنم کا یار دیلار یا
نیب بارگاہ غہ کیلدیلار ایرتہ سی یزید کا خبر یتی یزید سور ادیکہ ابو ترابی لار دین
قوچہ قیسی او لو بدور قرا دیلار کہ بر کیشی ہم ادلما بدور اما خوارج لار کا منذہ بولوب
دور سیلدیکہ بو عیار لارنی ایشی دور یزید عثمکین بولوب ایرتہ سی یوز مینگ لشکر
برلہ صف تو تی مسلمان لار دین امیر مصیب سید انغہ کیر سیب ربیع غہ تلا دیلار

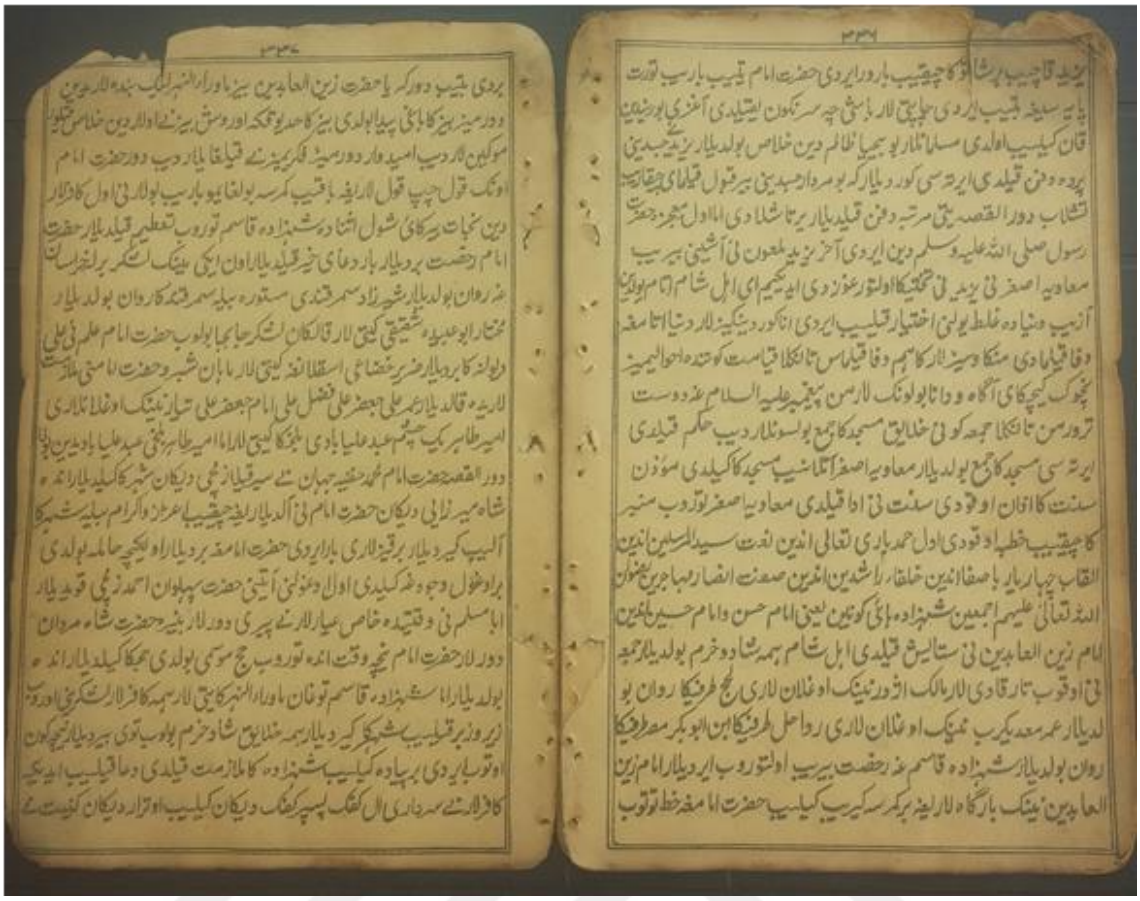
ربیعی لشکر دین برخوارج کیلدی دوزخغہ سیار دیلار اوزلاری ربیع طرفیکا
آت سالدیلار بو یوز مینگ لشکر ارقہ دین یتوب خوارجکا اوز لارینی اور دیلار
ربیعی لشکر بنی قاچور دیلار تمام مال اموال لارینی غارت قیلیب امامنی ملاذ
لار کا کیلتور دیلار امام لشکر کا تسمت قیلیب پیر دیلار ربیعانی اولتور دب
باشنی نے چیار سوز آستیدلار طبل شادیانہ نوازش قیلدیلار ایزید خبر آلیب بکا
یکان ایت دیک بولدی بیز لار ہم بو کیچہ شیخون کیلتور الی برابو ترابی نے تحریک
قو میالی دیب ہمہ برقرار بولدی الحاصل شہ خوارجلار صور تیدہ بولوب یزید لشکر یدہ
تو رد ایر دی کیلیب حضرت امامغہ خبر یر دی امام ایدیلار ای محب لار بو اشینی
تیمیری نچوک دور امیر مصیب ایدیلار لشکر نی تورت بولوب ہر بولک غہ بر امیر کا
بیر الی ہر طرف کا بار یب تور سو نار بارگاہ نی تالی قو یالی خوارجلار بارگاہ غہ حملہ
قیلور ارقہ دین بیز لار تیب خوارجلار نی ندا خوا بلاسہ زیر و زبر قیلغانیز دیب بو
بو مصلحت نے قیلیب تیار بولوب تور دیلار سکیز لک لشکر بر لہ اسلامنا لار باشیغہ
کیلدی جنگ مغلوبہ بولدی اما تورت طرفدین مسلمانلار تکبیرہ صلوات خواجہ
کائنات غہ یار یب جنگ کا کیر دیلار میمنہ نے میسرہ کا قیلیب جناحغہ اور یب
اوز لارینی توغ تو بیکا آلیب تا صبح بولغونچہ اون مینگ سکنی جہنم کا یار دیلار
خوارج کا شکست بر دیلار بزیمیت تا بجی لار مسلمان لار اون ایکی مینگ
آت تو شور دیلار شمشیر و تبر و نیزہ سپر بولک یراغنی حسابینی خدای تعالی
بیلکای امیر مصیب ارقہ دین بتیب سد راہینی آلیب عمود بر لہ اور غونچا اوزی
نے یر کا تاشلاب قاچیق لشکر اسلام فتح ونصرت برلہ یاندیلار بارگاہ یوسف علیہ
السلام غہ قرار تاپتی لار اما یزید فریاد قیلیب ایدیکہ ای مروان خرای عبید ک
ایمدی سیلدیم بو غو فاسیز لار دین پیدا بولدی ای بدبخت لار اما امام حسین نی

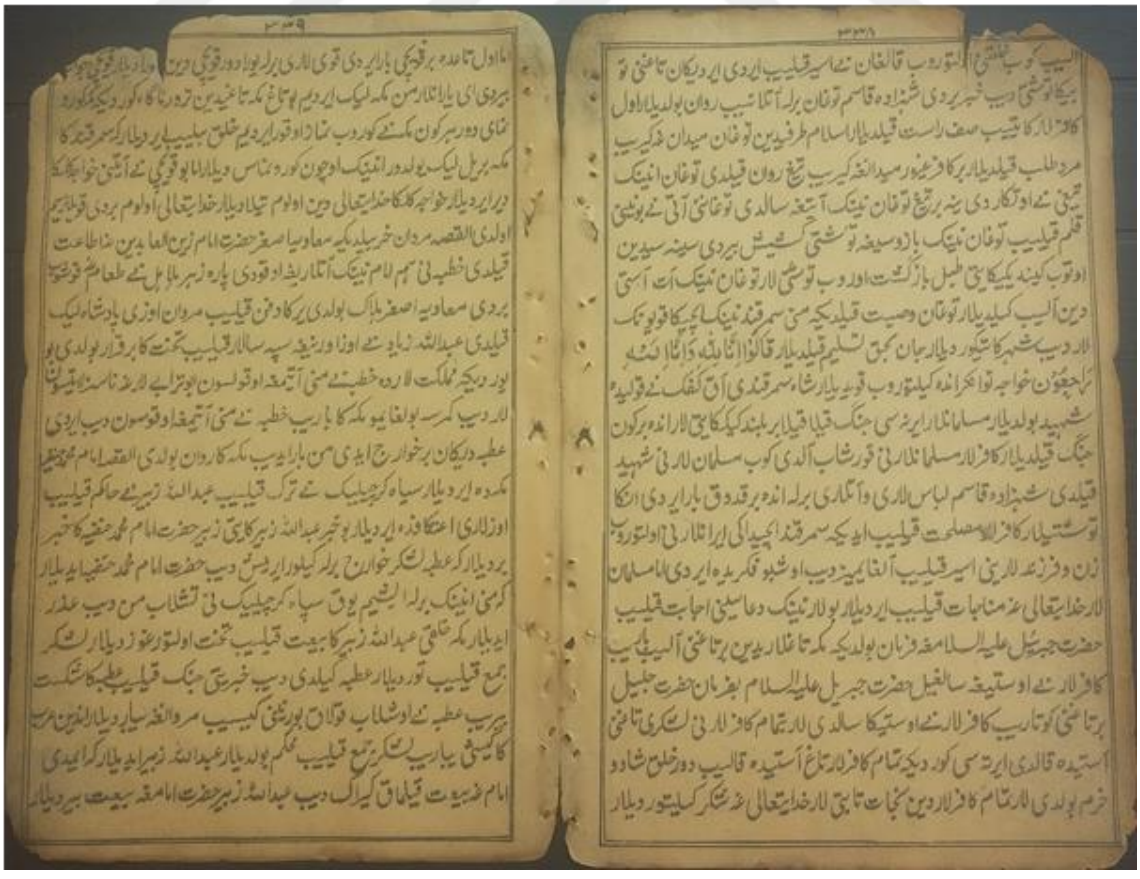

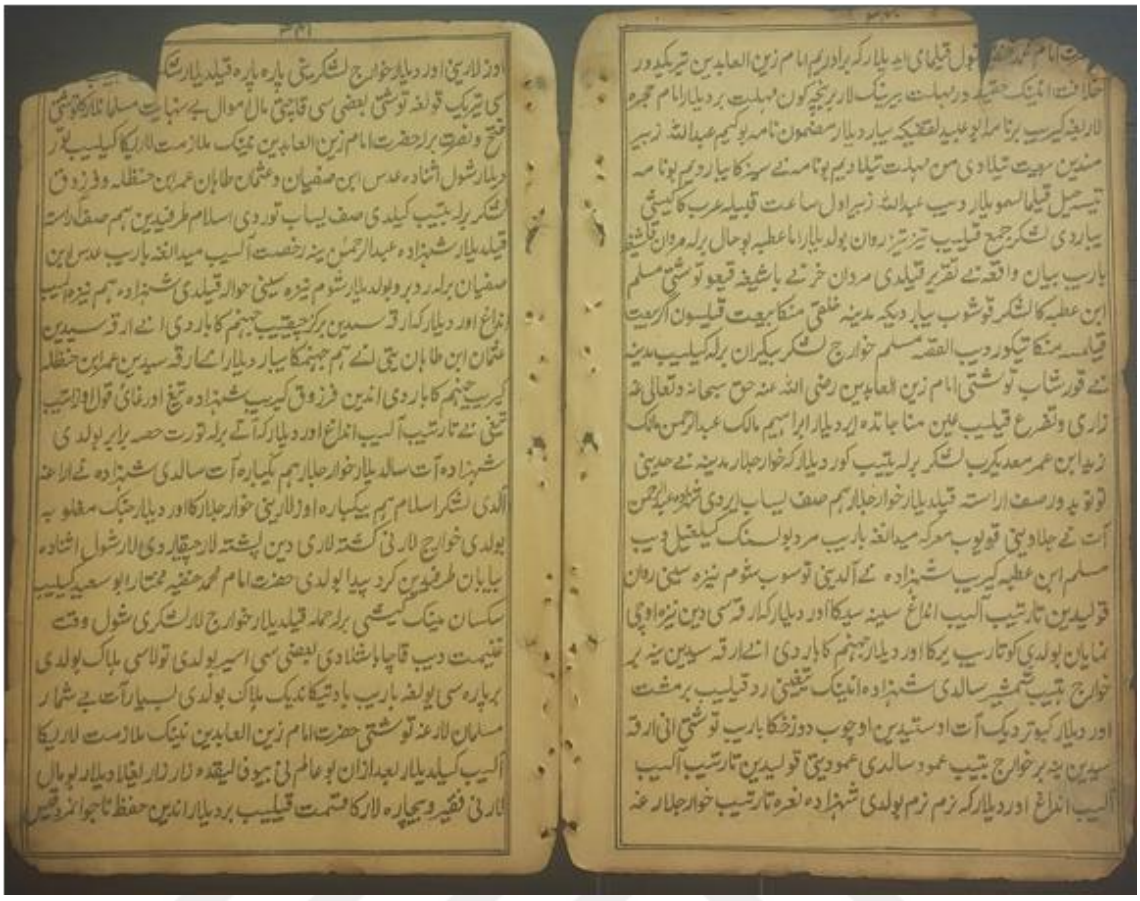

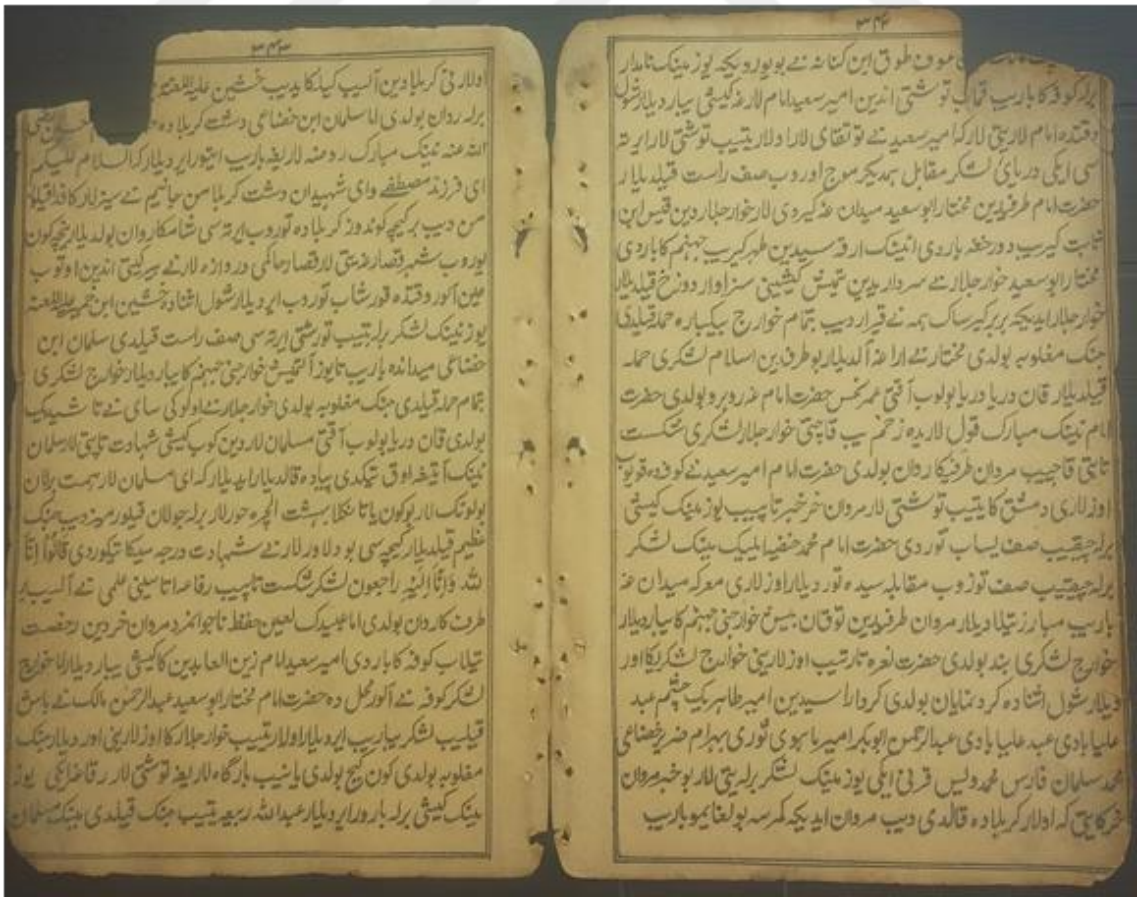
یزید قاچیب پرشانو کاچیقیب بارورایردی حضرت امام تیب بارسب توت
یایہ سیغہ قیب ایردی جاپتی لار باشی چہ سرنکون ایتیلدی آغزی بورینین
قان کیلیب اولدی مسلمانلار یو بیچیا ظالم دین خلاص بولدیلار یزید مجدینی
پردہ دفن قیلدی ایرتہ سی کور دیلار کہ بو مردار مسجدینی بیر قتول قیلمای
تشلاب دور القصہ بیتی مرتبہ دفن قیلدیلار یرتاشلادی اما اول بجوجہ حضرت
رسول صلی اللہ علیہ وسلم دین ایردی آخر یزید ملعون نی آشینی بیر سب
معاویہ اصغر نی یزید نی تحتیکا اولتورغوزدی ایدیکیم ای اہل شام اتام بولدیلار
آزیب دنیادہ غلط یولنی اختیار قیلیب ایردی انا کور دینیکیز لار دنیا اتامغہ
وفا قیلمادی منکا وسیز لار کا ہم وفا قیلماس تانکلا قیامت کونندہ احوالیمیز
نچوک کیچکای آگاہ و دانا بولونگ لار من پیغمبر علیہ السلام غہ دوست
ترور من تانکلا جمعہ کونی خلایق مسجد کا جمع بولسونلار دیب حکم قیلدی
ایرتہ سی مسجد کا جمع بولدیلار معاویہ اصغر اتامنیب مسجد کا کیلدی مؤذن
سنت کا اذان اوقودی سنت نی ادا قیلدی معاویہ اصغر لو توب منبر
کا چیقیب خطبہ اوقودی اول حمد باری تعالی اذین نعت سید المرسلین اذین
القاب چہار یار باصفا اذین خلفاء راشدین اذین صفت انصار مہاجرین یعنونلار
اللہ تعالی علیہم اجمعین شہزادہ ہائی کونین یعنی الامام حسن و امام حسین یلدین
امام زین العابدین نی ستایش قیلدی اہل شام ہمہ شاد و خرم بولدیلار جمعہ
نی اوقوب تار قادی لار مالک اشتور نینک او غلان لاری رج طرفیکا روان بو
لدیلار عمر معدیکرب نینک او غلان لاری رواحل طرفیکا ابن ابو بکر مصر طرفیکا
روان بولدیلار شہزادہ قاسم غہ رحمت بیرسب اولتوروب ایردیلار امام زین
العابدین نینک بارگاہ لاریغہ برکرسہ کیریب کیلیب حضرت امامغہ خط توتوب

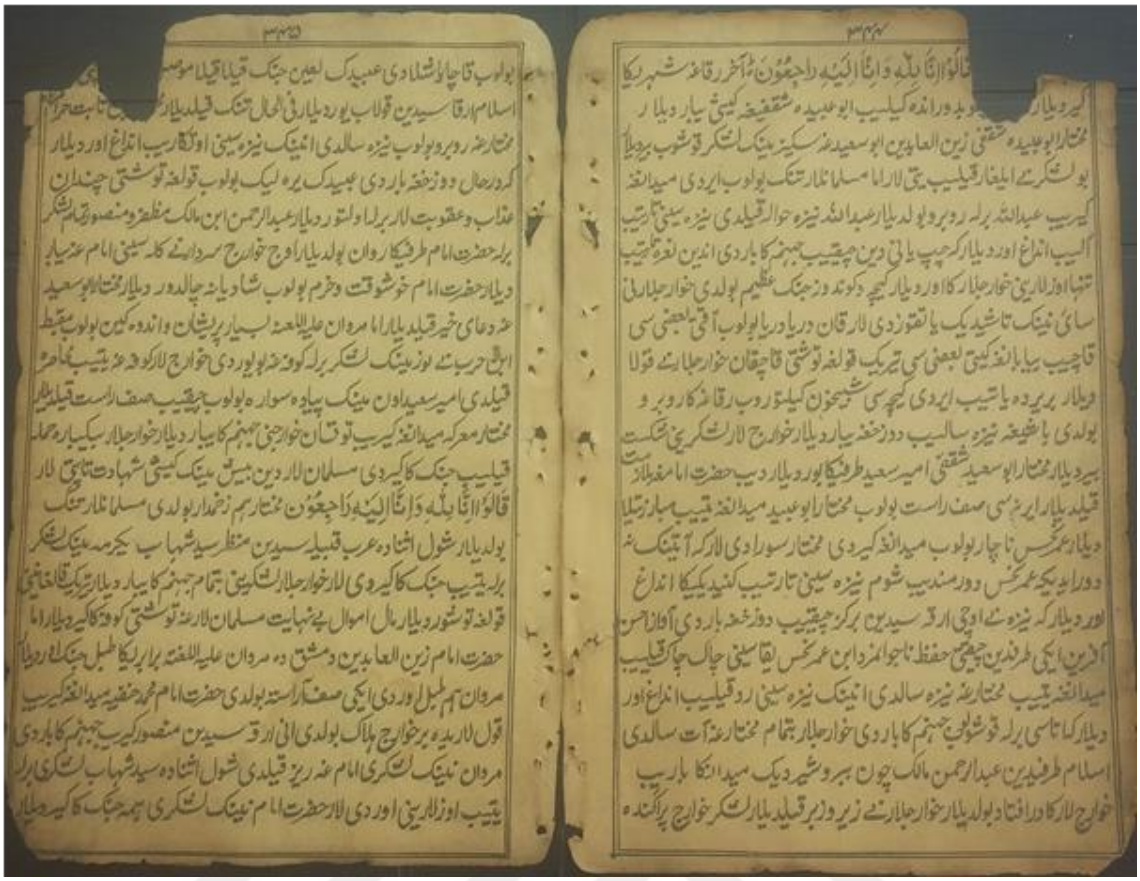
بردی بتیب دورکہ یا حضرت زین العابدین بیز ماوراء النہر لیک بندہ لار مزین
دور میز بیز کا باغی پیدا بولدی بیز کا حد یوقمکہ اورد ستی بیز نے اولار دین خلاص قیلیو
سوکین لار دیب امید وار دور میز فکر یمیز نے قیلغای یار دیب دور حضرت امام
اونگ قول چپہ قول لار یغہ باقیب کرسہ بولغایو بارسب بولار نی اول کاذبلار
دین نجات بیرکای شول اثنا دہ شہزادہ قاسم تورو ب تعظیم قیلدیلار حضرت
امام رخصت بردیلار بار دعای خیر قیلدیلار اون ایکی مینگ لشکر برلہ روان
مذ روان بولدیلار شہرزاد سمرقندی مستدرہ بیلہ سمرقند کاروان بولدیلار
مختار ابو عبیدہ ثقفی کیتی لار قالکان لشکر جابجا بولوب حضرت امام علم نی علی
دیولہ کا بردیلار ضریہ خصامی استقلالنغہ کیتی لار ماہان شبہ و حضرت امامنی ملازمت
لاریدہ قالدیلار عمر علی جعفر علی فضل علی امام جعفر علی تیلار مینگ اوغلانلاری
امیر طاہر یک چیشم عبد علیا بادی بلنگا کیتی لار اما امیر طاہر بنی عبد علیا بادین بولی
دور القصہ حضرت امام محمد حنفیہ جہان تے سیر قیلیار نچی دیکان شہر کا کیلدیلار اندہ
شاہ میر زالی دیکان حضرت امام نی آلدیلار الغہ چیقیب اعزاز و اکرام بیلہ شہر کا
آلیپ کیردیلار برقیز لاری بار ایردی حضرت امامغہ بردیلار او ایکیچہ حاملہ بولدی
براوغول وجودغہ کیلدی اول دمنوغنی آتینی حضرت پہلوان احمد زنجی قویدیلار
اما مسلم نی وقتیدہ خاص عیار لار نے پیری دور لار بنیہ حضرت شاہ مردان
دور لار حضرت امام نیچہ وقت اندہ تورو ب حج سوسی بولدی بمکا کیلدیلار اندہ
بولدیلار اما شہزادہ قاسم تو غان ماوراء النہر کا یتی لار سمرقند کا کافر لار لشکر یغی اوروب
زیروزبر قیلیب شہر کا کیردیلار سمرقند مذابیع شاد و خرم بولوب توی بیردیلار نچوکون
او توب ایردی بر پیادہ کیلیب شہزادہ کا ملازمت قیلدی دعا قیلیب ایدیکہ
کافر لار نے سردار ی ال کفک پسپر کفک دیکان کیلیب او تزار دیکان کنیست ے

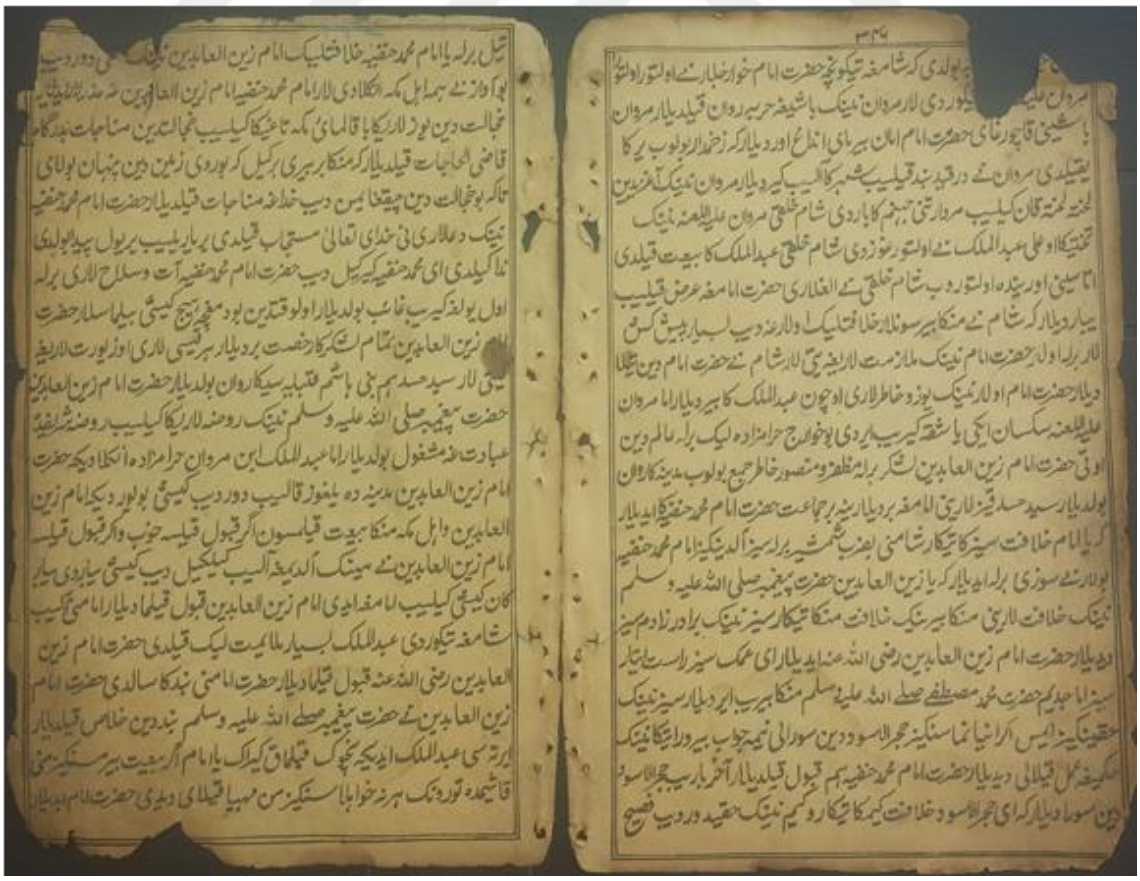

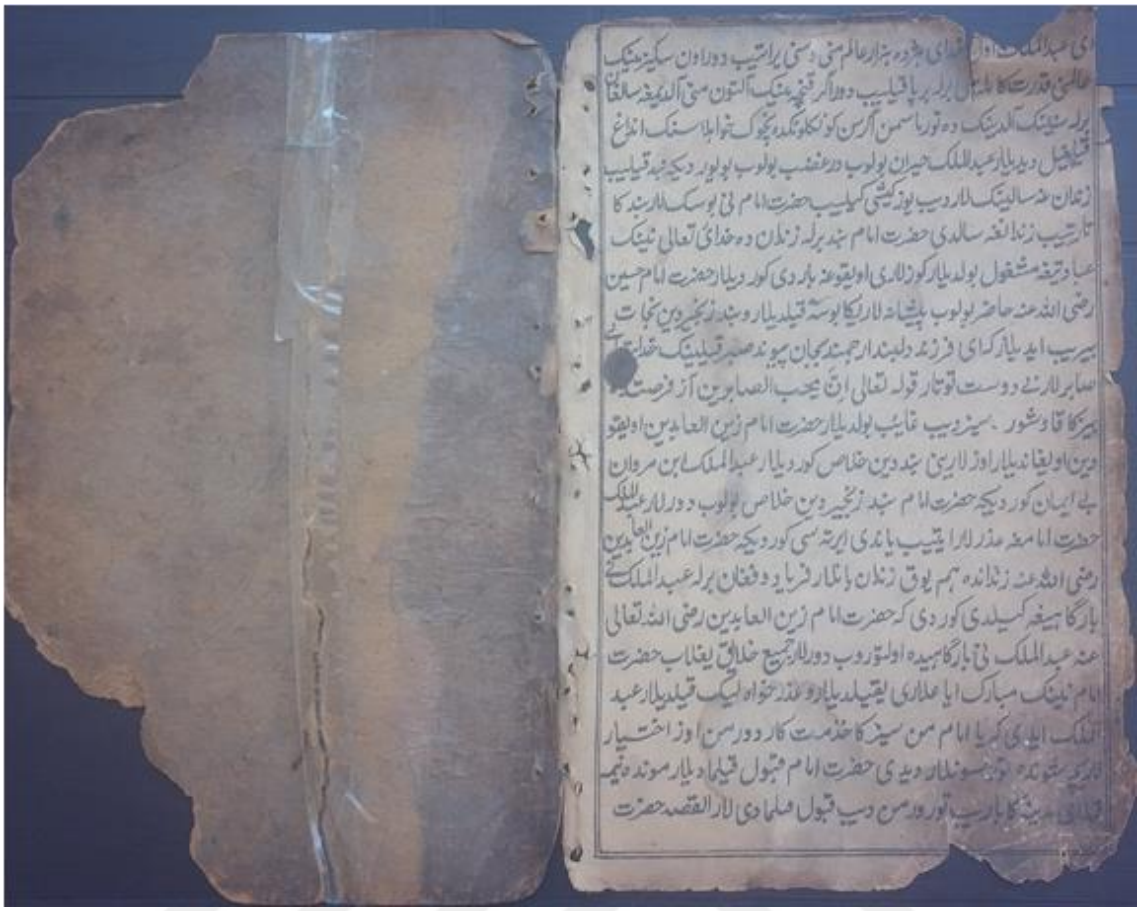
الیپ کوب غلتی او تورو ب قالغان نے اسیر قیلیب ایردی ایر دیکان تا غنی تو
بیکا توشی دیب شہر بردی شہزادہ قاسم تو غان بر لہ آتلانیب روان بولدیلار اول
کافر لار کا یتیب صف راست قیلدیلار اسلام طرفیدین تو غان میدان مذکر یب
مرد طلب قیلدیلار بر کافر نعرہ سید الغہ کیریب تیغ روان قیلدی تو غان اینیک
چینی نے اوکار دی سینہ بر تیغ تو غان نینک آتینغہ سالدی تو غانی آتی نے یونلتی
قلم قیلیب تو غان نینک بازو سیغہ تو شتی کیشیش بردی سینہ سیدین
او توب کیندیکا یتی طبل بازگشت اوروب تو شتی لار تو غان نینک آت آستی
دین آلیب کیلدیلار تو غان وصیت قیلدیکہ منی سمرقند نینک ایچکا قو یونک
لار دیب شہر کا کیردیلار جان کبق تسلیم قیلدیلار قالوا انا للہ و انا الیہ
راجعون خواجہ تواکرامذہ کیلتوروب قو یدیلار شاہ سمرقندی آق کفک نے قتلیدہ
شہید بولدیلار مسلمانلار ایرتہ سی جنگ قیلا قیلار بلند کیکا یتی لار اندہ برکون
جنگ قیلدیلار کافر لار مسلمانلار نی قور شاب آلدی کوب مسلمان لار نی شہید
قیلدی شہزادہ قاسم لباس لاری و آتکاری برلہ اندہ برقدوق بار ایردی انکا
توشتیلار کافر لار مصلحت قیلیب ایدیکہ سمرقند ایچیدا کی ایرلار نی او تورو ب
زن و فرزندلار نی اسیر قیلیب دیب او شبو فکر یدہ ایردی اما مسلمان
لار خدا یتعالی غہ مناجات قیلیب ایردیلار بولار نینک دعاسینی اجابت قیلیب
حضرت جبرئیل علیہ السلام غہ فرمان بولدیکہ مکہ تاغلاریدین برتاغنی آلیپ الیپ
کافر لار نے او ستیغہ سالغیل حضرت جبرئیل علیہ السلام بفرمان حضرت جلیل
برتاغنی کوتاریب کافر لار نے او ستیکا سالدی لار تمام کافر لار نی لشکری تاغنی
آستیدہ قالدی ایرتہ سی کور دیکہ تمام کافر لار تماغ آستیدہ قالیب دور خلق شاد و
خرم بولدی لار تمام کافر لار دین نجات تابتی لار خدا یتعالی غہ شکر کیلیتوردیلار

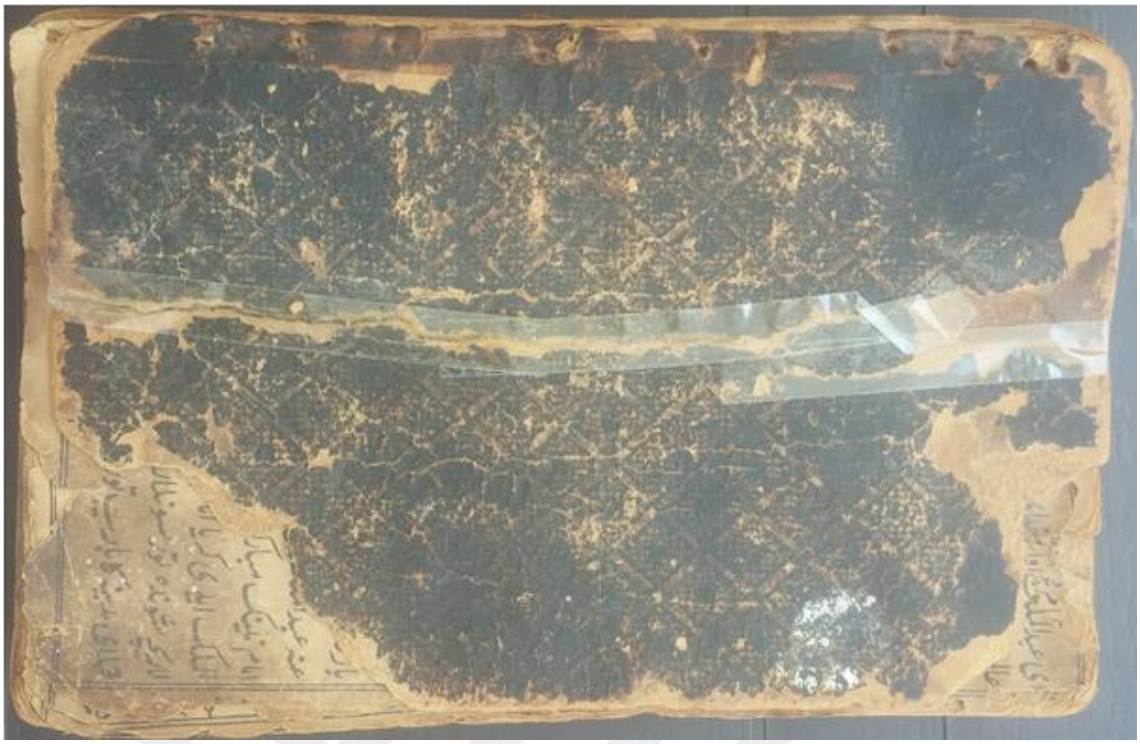

BÖLÜM VII

DİZİN

Gramatikal dizin aşağıdaki ölçütler doğrultusunda oluşturulmuştur:

a) Bu çalışmanın beşinci bölümü olan gramatikal dizin bölümü'nde, üçüncü bölümü oluşturan çeviriyazı metni esas alınmıştır.

b) TürkSözDiz 4.0 adlı dizin hazırlama programından yararlanılmıştır.

c) Madde başlarının aldığı ekler, yardımcı fiiller ile ikilemeler, Farsça sıfat tamlamaları ve vahdet "ī"si belirtilmiş olup alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

d) Madde başlarının incelenen eserde kaç kez geçtiği belirtilmiş sözcük anlamlarının yanında gösterilmiştir.

e) Eşsesli madde başları için ayrı başlıklandırma yapılmış, (I) ve (II) şeklinde numaralandırılmıştır

f) Bağlamdan kaynaklanan anlam farkları bulunan sözcükler, ortak madde başı altında, aldıkları ekler ve oluşturdukları söz öbekleri gösterilerek kullanım sıklıklarına göre sıralanıp ayrı ayrı gösterilmiştir.

g) Âyet, hadis, duâ, manzum şiir bölümleri, bu çalışmanın Metin ve Çeviri bölümlerinde kaynakları ve anlamlarıyla dipnot olarak sunulduğundan dizinde madde başı olarak alınmamışlardır.

h) Yer ve kişi adları gibi özel adlar bulundurdukları eklerle bir anlam ve yapı oluşturduklarından, ayrıca sonraki çalışmalara kaynaklık edebileceklerinden dizinde yer verilmişlerdir.

i) ı) Madde başlarını oluşturan sözcüklerin hangi dilden alındıkları ilgili madde başında gösterilmiş olup birden fazla dile ait birleşik yapılı sözcükler + işareti ile gösterilerek alıntılandığı dil belirtilmiştir.

j) Madde başlarını anlamlandırmada, kaynakçada belirtilen Türkçe, Arapça, Farsça, Özbekçe, Çağdaş Uygurca, Moğolca gibi genel sözlükler, etimolojik sözlükler, Derleme ve Tarama sözlükleri ile Köktürkçe, Uygurca gibi dönem sözlükleri ve dizin sözlüklerinden yararlanılmış, sözlük anlamı aynen uyuşmadığı durumda bağlama dayalı anlam, araştırmacı tarafından verilmiştir.

k) Birden çok sözcükten meydana gelen bağlaç işlevli yapılar, pekiştirmeli sözcükler, ikilemeler, Arapça ve Farsçadan alıntı kalıp sözcükler bu çalışmanın inceleme bölümünde ele alındığı gibi, dizin bölümünde de bütün olarak madde

başı yapılmıştır.

l) Zamirler ve zamirlerin durum ekli kullanımları madde başlarında anlamlarıyla verilmiş, sıklık sayıları belirtilmiştir,

m) Arapça ve Farsça tamlamaları meydana getiren her bir sözcük, genel olarak madde başı olacak şekilde değerlendirilirken özellikle kalıp ve/veya mecazlı ifadeleri meydana getiren yapılar, aynı maddede birlikte yazılıp madde başı olarak değerlendirilmiş ve sıralanmıştır.

A

āb : su -30- [Far]
ā.- ı dehānlarını 192/17
ā.- ı dīde ḳılıb 275/15
ā.- ı ṭahāret kėltürüng͡ler 192/7
ā. 114/6, 117/13, 146/14, 149/18, 150/17, 153/2, 156/7, 159/15, 170/16, 174/8, 174/19, 186/12, 189/6, 195/17, 205/5, 212/13, 246/15, 249/8, 265/4, 269/20, 282/18, 292/5, 299/8, 306/1, 319/19, 334/2, 334/6

āb-rū : itibar, saygı -3- [Far]
ā. bolġay 208/21, 289/19, 323/18

āb-rūy : itibar, saygı -5- [Far]
ā. 117/10
sebeb-i ā. 209/6
ā. dėdiler 124/20
ā. pendīde bolġay 120/21
ā. tapḳay sizler 126/8

ābād : bayındır, mamur -2- [Far]
ā. ḳılġaylar 139/4
ā. ḳılġay sizler 117/19

ābādānlıġ : mâmur edilmiş -1- [Far+Tr]
ā. 229/16

Ābān ʿAli : özel ad -2-
Ā. 180/10
Ā.+ ni 180/10

ʿabbār : güçlü deve -1- [Ar]
ʿa. 220/21

ʿAbbās : özel ad -6-
ʿA. 172/6, 304/9
de-cānib-i ḳabīle-yi ʿA. 172/5
ezberā-yı Ḥażret-i ʿA. 172/5
ʿA.+ nı 325/11
ʿA.+ nıng͡ 280/9

ʿAbbāsī : özel ad -1-
āl-i ʿA.+ ġa ḳıldıng͡ 317/4

ʿAbbāsīyān : Abbasiler, özel ad -1-
ʿA. 172/5

ʿAbd ʿAli Ābādī : özel ad -20-
ʿA. 286/19, 289/4, 292/11, 294/8, 294/9, 297/5, 297/18, 308/8, 308/16, 313/13, 324/6, 324/7, 326/9, 337/11, 342/18, 342/19
ʿA.+ din 337/11
ʿA.+ dür 286/8
ʿA.+ ġa 297/1, 324/3
ʿA.+ ni 324/1, 324/2

ābdār : parlak, su verilmiş -2- [Far]
neşter-i ā. 301/11
reyḥān-ı ā. 129/7

ʿAbdu'llāh : özel ad -6-
ʿA.- ı Rabīʿā 343/21
ʿA.- ı Sānī 176/19, 184/9, 196/16
ʿA. 344/5

ʿAbdu'llāh ʿAbbās : özel ad -1-
ʿA. 312/1

ʿAbdu'llāh Bedeḫşānī : özel ad -1-
ʿA.+ ġa 263/1

ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer Ḫaṭṭāb : özel ad -1-
Ḥażret-i ʿA. 172/4

ʿAbdu'llāh Enṣārī : özel ad -1-
ʿA.+ ning 280/8

ʿAbdu'llāh Ḳaṣūre : özel ad -4-
ʿA. 308/20, 309/3, 314/4
ʿA.+ ni 314/10

ʿAbdu'llāh Zebīr : özel ad -7-
ʿA. 339/20, 339/21, 340/3, 340/5
ʿA.+ ge 339/14, 339/17
ʿA.+ ni 339/13

ʿAbdu'llāh Ziyād : özel ad -6-
ʿA. 146/21, 221/19, 222/2, 222/6
ʿA.+ nı 339/9
ʿA.+ nıng 172/19

ʿAbdu'r-raḥman : özel ad -11-
ʿA.- ı Sānī 184/5
ʿA. 151/1, 172/1, 244/13, 291/20, 293/10, 296/14, 304/2, 315/12
ʿA.+ ġa 321/5
ʿA.+ nıng 205/20

ʿAbdu'r-raḥman bin Mülcem : özel ad -1-
Ferzend-i ʿA.+ sen 235/10

ʿAbdu'r-raḥman Ebū Bekir : özel ad -2-
ʿA. 314/19, 342/19

ʿAbdu'r-raḥman Ejder : özel ad -1-
ʿA. 180/6

ʿAbdu'r-raḥman Eşter : özel ad -1-
ʿA. 146/4

ʿAbdu'r-raḥman Ferīdūn : özel ad -1-
ʿA. 291/19

ʿAbdu'r-raḥman İbn Ebā Bekir : özel ad -4-
ʿA. 287/13, 291/17, 293/8, 300/19

ʿAbdu'r-raḥman İbn Mālik : özel ad, bk. ʿAbdu'r-raḥman Mālik -1-
ʿA. 345/5

ʿAbdu'r-raḥman İbn Mülcem : özel ad -2-

ʿA.+ de 284/11

ʿA.+ ni 178/14

ʿAbdu'r-raḥman Mālik : özel ad, bk. ʿAbdu'r-raḥman İbn Mālik -27-

ʿA. 151/4, 152/17, 164/10, 172/13, 174/8, 184/7, 186/9, 197/15, 203/14, 203/15, 203/16, 205/15, 205/17, 205/20, 211/12, 223/4, 233/9, 240/15, 258/7, 330/13, 340/11, 344/20

ʿA.+ ni 180/20, 207/5, 207/21, 211/20, 343/18

ʿAbdu'r-raḥman Mālik Ejder : özel ad -1-

ʿA. 153/3

ʿAbdu'r-raʾūf ʿAli Ābādī : özel ad -1-

ʿA.+ ġa 262/21

ʿAbdu'ṣ-ṣamed Kāşġarī : özel ad -1-

ʿA.+ ġa 263/3

ʿAbdü'l-melik : özel ad, bk. ʿAbdü'l-melik İbn Mervān -11-

ʿA. 347/17, 347/20, 348/1, 348/4, 348/13, 348/19

ʿA.+ ge 346/6, 346/10

ʿA.+ ni 346/6, 348/15, 348/17

ʿAbdü'l-melik İbn Mervān : özel ad, bk. ʿAbdü'l-melik -2-

ʿA. 347/12, 348/12

ʿabes : abes, faydasız -1- [Ar]

ʿa. boldı 165/11

ʿāc : fildişi -1- [Far]

kemān-ı ʿā. 127/12

ʿaceb : garip, olağanüstü -9- [Ar]

ʿa. 129/15, 132/7, 209/20, 213/11

ʿaceb ʿa. 257/21

ʿa. ʿaceb 257/21

ʿa.+ dür 109/21, 139/5

ʿacebā : acaba, bk. ʿaceb -2- [Ar]

ʿa. 121/11, 226/6

ʿacem : Acem, İranlı -1- [Ar]

ʿa. 261/13

ʿāciz : âciz, güçsüz -4- [Ar]

ʿā. 140/15, 157/16

ʿā. boldı 163/11

ʿā.+ ler 226/3

ʿācize : : âciz, güçsüz kadın -7- [Ar]

ʿā. 225/8, 227/17

ʿā.+ ler 219/10, 219/13, 219/15,

229/15, 233/2

aç - : açmak -52- [Tr]
a.- ġıl 166/1
a.- ıb 114/19, 127/16, 133/3, 141/11, 149/4, 150/14, 152/3, 183/9, 224/18, 228/21, 238/5, 246/8, 248/17, 277/11, 288/5, 296/1, 298/9, 301/18, 323/16
aġız a.- ıb 171/6
ḳol a.- ıb 302/4
māk māk a.- ıb 122/17, 201/14, 202/14
zebān a.- ıb 128/19, 131/14
a.- ıbdurlar 225/3
a.- ınḡ 153/13, 153/20
a.- ḳunça 227/6
a.- madılar 153/14, 153/16
a.- sa 227/8
a.- tı 108/15, 111/14, 141/19, 199/18, 323/20
aġız a.- tı 183/17
zebān a.- tı 231/18
a.- tılar 154/2, 165/18, 181/4, 224/14, 225/4, 225/6, 225/13, 255/5, 279/19
til a.- tılar 231/20
zebān a.- tılar 233/20

açıġ : acı, keder -5- [Tr]
a. 144/11, 265/11, 281/15
a.+ ıdın 243/16, 299/8

açıġla - : üzülmek -1- [Tr]
a.- b 236/20

açıġlan - : üzülmek -1- [Tr]
a.- ıb 116/10

açıl - : açılmak -4- [Tr]
a.- dı 177/9
a.- ġan 165/19
a.- ıb ėrdi 129/7
a.- ur 189/17

açḳu : anahtar -3- [Tr]
a.+ nı 134/2
a.+ sı 224/17, 224/19

açtur - : açtırmak -1- [Tr]
a.- ub 139/13

açuḳ : açık -1- [Tr]
a. 226/1

ʿadā : düşmanlar -2- [Ar]
a.+ dın 210/14
a.+ ġa ḳoşuldı 241/6

ādāb : edepler, terbiyeler -2- [Ar]
ā. 124/5, 275/14

ādam : yākut taşı -1- [Far]
ā. 212/6

ʿadāvet : düşmanlık -3- [Ar]
ʿa. 152/21, 274/15

ʿa. bağlabdur 274/20

ādem : insan, adam -10- [Ar]
ā. 124/18
cemīʿ-yi ā. 295/5
ā.+ dür 318/9
ā.+ ge 244/5
ā.+ ler 103/16, 303/2
ā.+ lerdin 151/21
ā.+ leri 152/11
ā.+ leriġa 165/8
ā.+ lerni 227/18, 155/11
ā.+ ni 317/19

Ādem : özel ad -2-
Ḥażret-i Ā. 097/17
Ḥażret-i Ā.+ inḡki ėrdi 193/3

ʿadem : yokluk -1- [Ar]
ṣaḥrā-yı ʿa.+ din 127/18

ādemī : insana ait -1- [Ar]
ser-encām-kārī-yi ā. 154/20

ʿādet : âdet, alışkanlık -1- [Ar]
ʿā.+ leridür 178/21

ʿĀdī : özel ad -3-
Selim-i ʿĀ. 313/3, 313/4, 313/8

ʿādil : adaletli padişah -1- [Far+Ar]
pādişāh-ı ʿā. 101/11

ʿĀdil : özel ad, bk. ʿĀdil İbn Esferānī, ʿĀdil İbn Esḳarānī -2-
ʿĀ. 303/15
ʿĀ.+ ni 296/13

ʿĀdil İbn Asḳarānī : özel ad, bk. ʿĀdil İbn Esferānī -1-
ezberā-yı ʿĀ. 190/9

ʿĀdil İbn Esferānī : özel ad, bk. ʿĀdil İbn Asḳarānī -1-
ʿĀ.+ ġa 191/20

ʿĀdil İbn Henzel : özel ad -1-
ʿĀ. 296/12

ʿĀdil İbn Muẓaffer : özel ad -1-
ʿĀ. 193/17

ʿĀdil İbn Muẓaffer Esferānī : özel ad- 2-
ʿĀ. 242/11
ʿĀ.+ ni 193/17

ʿadüv : düşman -1- [Ar]
ʿa. 212/7

āferīn : âferin -15- [Far]
ā. 102/15, 115/8, 209/8, 240/7, 265/19, 344/16

ā. ḳıldılar 318/19
ā. ḳılıb 258/5
ā. ḳılur 129/10
ā. oḳudılar 118/20, 227/3, 267/3
ā.+ ler çıḳtı 127/6
ā.+ ler ḳıldı 238/4
ā.+ ler ḳılıb 188/1

āfet : âfet, felaket -1- [Ar]
ā. bolmadı 228/7

āfitāb : güneş -10- [Far]
ā.- ı ʿālemėrdi 098/3
ā.- ı nūrānī 215/10
ā.- ı tābān 263/19
ā.- ı tābānnıng͡ 103/8
ā. 216/16
ḳurṣ-i ā. 323/13
ā.+ de 142/8, 142/13
ā.+ dın 309/11
ā.+ ġa 206/2

ʿāfiyet : esenlik, sağlık -1- [Ar]
ʿā. 231/12

ʿafv : af, bağışlanma -3- [Ar]
ʿa. 333/20
ʿa. ḳılġaylar 333/3
ʿa. ḳılġay sen 158/1

aġa : ağabey, büyük kardeş -4- [Moğ]
a.+ sı 111/8, 138/1, 253/9
a.+ sını 111/14

āgāh : uyanık, haberdar -10- [Far]
ā. 100/15, 304/18, 336/10
ā. bolġay 128/20
ā. bolġay miz 100/7
ā. bolġıl 104/3, 109/10, 125/18, 217/6
ā. ḳıldılar 303/20

āġāz : başlangıç -9- [Far]
ā. eyleb 113/17
ā. ḳıldı 139/21
cevelān-ı ā. ḳıldı 128/1
ā. ḳıldılar 139/18, 144/20, 153/17, 200/7
ā. ḳılıb 138/20
ā. ḳılur ėrdiler 174/13

āġeşte : bulaşmış -1- [Far]
ā. 221/21

aġıl : ağıl -1- [Tr]
a.+ ġa 303/2

aġırraḳ : daha ağır -1- [Tr]
a. 205/21

aġıt : ağıt -1- [Tr]
a.+ nı 116/18

aġız : ağız -39- [Tr]
a. açıb 171/6
a. açtı 183/17, 227/8

a. açtılar 181/4
a.+ ı 336/2
a.+ ıde 226/15
a.+ ıdın 143/14, 184/10, 243/10, 273/3, 273/15, 334/19, 346/4
a.+ ıġa 098/19, 103/18, 182/5, 183/18, 199/10, 202/4, 202/12, 248/14, 267/6, 273/1, 297/1, 329/1
a.+ ıġa urdılar 295/3
a.+ ıge 273/15
a.+ ılarıdın 192/5
a.+ ılarıġa 112/17
a.+ ınḡ 112/18
a.+ ını 103/11, 122/17, 201/14, 202/14, 248/17, 273/5, 317/11
a.+ larıġa 103/11
a.+ larını 280/6

aġna : debelenme, yuvarlanma -1- [Tr]
a.+ dı 319/2

aġzıḳ : ağız -1- [Tr]
a.+ ġa 334/17

āh : ah, feryad, yazık -31- [Far]
ā.- ı serd 151/21
ā.- ı serd tartıb 206/20, 209/19, 330/10
ā.- ı serd urdı 199/8
ā.- ı serdi urladı 200/9
ā. 192/4, 196/3, 211/9, 219/4, 257/12
ā. boldı 225/8
ā. tartıb 122/17, 127/8, 142/15, 173/9, 257/7, 269/6, 288/11, 290/10, 334/6, 335/16
ā. tarttılar 277/11
ā. vāh 117/15
ā. vāh çıḳtı 126/18
ā. vāh ḳılıb 115/3
ā.+ ı tartıb 101/3, 202/13, 222/6

aḥādīs̱ : hadisler -1- [Ar]
ā. 156/6

aḫbār : haberler -4- [Ar]
rāviyān-ı a. 146/13, 150/20, 188/3, 217/21

ʿahd : yemin, and -2- [Ar]
ʿa. 110/18
ʿa.+ ini 328/4

āheste : yavaş, ağır -9- [Far]
ā. 221/10, 221/11, 273/2, 273/16, 290/19
āheste ā. 287/21
āheste ā. 213/17
ā. āheste 213/17, 287/21

āḫir : son, en son, sonuncu -32- [Ar]
ā.- i ʿömrümdür 323/17
ā. 098/21, 108/1, 110/9, 118/1, 119/2, 124/18, 137/5, 145/4, 152/5, 154/1, 154/19, 155/13, 191/5, 205/14, 214/3, 214/5, 214/8, 236/15, 251/9,

278/2, 278/20, 280/5, 280/11, 294/15, 300/8, 336/6, 344/1, 346/20
ā.+ din 209/2
ā. boldı 193/5
ā. ḳıldım 183/9

āḫir ʿaḳīde : iman gücüyle -1- [Ar]
ā. 141/13

āḫir zamān : son zaman -1- [Ar]
fitne-yi ā.+ ėdi 129/21

āḫiret : âhiret, âhiret günü -13- [Ar]
ā. 112/9, 117/19, 120/21, 139/4
sebeb-i āb-rūy ā. bolġay 209/6
ā.+ de 109/14, 323/18
ā.+ din 118/15, 136/15, 145/10
ā.+ inḡni 107/9
ā.+ leriṅ 101/10
sefer-i ā.+ ni ḳılur ėrdiler 300/5

āḫirü'l-emr : işin sonunda, nihâyet -5- [Ar]
ā. 159/12, 161/1, 201/7, 206/10, 316/3

āḫirü'z-zamān : âhir zaman -6- [Ar]
çāker-i ḫānedān-ı peyġamber-i ā. 245/9
Ḥażret-i Peyġamber-i ā. 103/12
peyġamber-i ā. 101/6, 101/11
peyġamber-i ā.+ dur 171/15
Dost-dār-ı ḫānedān-ı peyġamber-i ā.+ ėrdiler 100/21

Aḥmed : özel ad -2-
A.- i Muḫtār 227/12, 317/2

Aḥmer : özel ad, bk. Aḥmer İbn Ḥicāz -1-
A.+ ġa 269/21

Aḥmer İbn Ḥicāz : özel ad, bk. Aḥmer -5-
A. 268/17, 268/20, 269/1
A.+ nı 269/14, 269/18

aḥsen : çok güzel -8- [Ar]
a. 102/15, 115/8, 118/20, 127/6, 227/3, 240/7, 265/19, 344/16

aḫtacıhā : at bakıcıları -1- [Moğ+Far]
a.+ nıdın 216/20

aḫtar - : araştırmak -2- [Tr]
a.- duḳ 290/4
a.- ıb tapalmay 299/2

aḥvāl : durum -13- [Ar]
a.- i ḫˇīşāvend 151/6
a.+ ġa ḳalur miz 124/8
a.+ i 255/10, 260/5
a.+ idin 155/16, 222/4
a.+ iġa 146/11
a.+ ige 108/14
a.+ imiz 124/8, 336/9

a.+ ing̃din 109/5, 158/8

a.+ leringiz 250/17

aḥvālet : durumlar -1- [Ar]

a.+ din 112/13

Aḥvāz : İran'ın şimdiki eyaletlerinden biri olan Huzistan'de yer alan - اهواز (ehvāz) - şehir. -1- [Far]

A. 190/2

aḳ : ak, beyaz -5- [Tr]

a. 097/14, 191/10, 228/18, 323/19, 338/10

aḳ - : akmak -19- [Tr]

a.- a başladı 141/21, 330/9

a.- ar ėrdi 244/19

a.- ġan 123/2

a.- tı 097/21, 123/7, 128/4, 138/3, 143/20, 245/14, 248/4, 266/21, 289/7, 306/18, 330/18, 342/10, 343/11, 344/8

a.- ur ėrdi 104/13

aḳar - : beyazlamak -8- [Tr]

a.- ġan 104/20, 120/20, 136/6, 143/4, 247/14, 264/8

a.- ġan kėlibturdı 242/9

a.- ıb 185/9

aḳārib : yakınlar, akrabalar -1- [Ar]

ā.+ ėrdiler 205/1

ʿaḳ : muhafız -1- [Ar]

ʿa. 346/17

ʿa.+ ısı ėrdi 187/3

ʿaḳd : anlaşma, sözleşme -3- [Ar]

ʿa.- ı nikāḥ 231/5

ʿa. 188/11, 238/10

ʿāḳıbet : son, sonuncu -1- [Ar]

ḫ̆āce-yi ʿā. 183/16

aḳız - : akıtmak, bk. aḳuz - -1- [Tr]

a.- dılar 100/3

ʿaḳīde : inanç, akide -2- [Ar]

ʿa. ḳılıb 239/18

ʿa.+ dedür men 222/10

ʿaḳīḳ : akik taşı -2- [Ar]

ʿa.- i rummān boldı 212/6

ʿa.- i rummānī 215/11

ʿaḳl : akıl -2- [Ar]

ʿa.+ ı 209/8, 250/15

aḳrabā : akraba -3- [Ar]

a.+ ları 161/6

a.+ larımızdın 151/5

a.+ sıġa 100/4

aḳranġuluḳ : arkadaş -1- [Ar+Tr]

a. boldı 102/6

aḳşām : akşam -1- [Tr]

a. 239/11

aḳuz - : akıtmak, bk. aḳız - -2- [Tr]

a.- ġandur 105/1

a.- ub 111/17

al - : almak -605- [Tr]

ḫaber a. 143/11, 247/17

uyḳunḡnı a. 238/21

a.- adur men 202/4

a.- adur miz 220/21

a.- alı 146/21, 207/17, 220/3

iḥsān a.- alı 310/17

intiḳām a.- alı 152/12

a.- almadılar 102/16, 224/6, 287/20

a.- almaġay 215/7

a.- almas men 197/3

a.- almay 314/7

ḳalʹanı a.- abdurlar 245/4

a.- ay 134/1, 162/3, 181/11, 182/9, 197/4, 202/8, 229/17, 257/19, 279/5

cevāb a.- ay 182/1

a.- dı 111/19, 122/15, 127/12, 127/16, 134/3, 143/18, 178/17, 182/5, 191/13, 199/14, 200/20, 202/4, 209/13, 210/20, 212/8, 213/18, 217/18, 228/19, 251/11, 261/20, 274/5, 283/5, 285/8, 287/21, 288/1, 303/17, 309/4, 321/2, 322/17, 324/8, 338/12, 341/13

araġa a.- dı 269/6, 329/15, 329/21

ḳurşab a.- dı 137/12

penāhge a.- dı 290/2

sed-rāhını a.- dı 248/15, 257/5, 267/19, 268/21, 280/18, 282/2, 283/6, 286/2, 305/10, 305/16, 315/13

tutub a.- dı 279/8

yerge a.- dı 313/16

yıraḳ a.- dı 255/1

a.- dılar 135/18, 166/10, 170/14, 201/7, 202/15, 204/19, 216/11, 220/12, 221/15, 224/11, 225/4, 226/11, 226/12, 226/13, 235/18, 237/12, 239/6, 242/20, 243/3, 243/14, 245/12, 258/4, 278/2, 279/20, 287/15, 292/21, 305/5, 312/12, 314/10, 314/11, 331/11

araġa a.- dılar 342/9

hem-rāhı a.- dılar 289/16

ḳarār a.- dılar 180/18, 258/16

rāst a.- dılar 122/15

ruḫṣat a.- dılar 289/12

sed-rāhını a.- dılar 184/3, 209/9, 243/7, 243/12, 252/14, 260/19, 302/8, 304/9, 315/19, 321/15

tengeteng a.- dılar 121/8

a.- dım 104/5, 116/6, 222/8, 290/19

a.- dınḡız 346/14

ḫaber a.- dınḡızlar mu 233/3

ḫaber a.- dınḡlar mu 230/1

a.- ġalı 273/1

a.- ġan 153/1, 256/8

a.- ġanını 253/11

a.- ġay 107/8, 194/1, 200/5, 255/16, 329/9

a.- ġaylar 105/2, 192/16, 234/11

ḫaber a.- ġaylar 219/6

a.- ġay miz 338/15

a.- ġıl 109/14, 116/1, 123/18, 144/8, 151/17, 168/14, 183/12, 192/21, 193/8, 194/21, 199/5, 231/5, 279/13, 280/8, 280/10, 286/14, 300/9, 302/10, 325/11

ḫaber a.- ġıl 252/4, 275/21

intiḳām a.- ġıl 110/12

rāst a.- ġıl 234/12

a.- ġunça 273/2, 273/16

a.- ıb 097/16, 098/8, 099/11, 100/19, 101/17, 102/7, 102/18, 103/1, 103/6, 103/10, 104/6, 104/10, 106/12, 107/14, 107/19, 107/21, 109/20, 112/14, 119/3, 122/7, 123/1, 123/12, 126/12, 134/4, 137/4, 137/20, 137/21, 138/17, 139/1, 139/20, 147/14, 152/2, 153/7, 156/21, 161/16, 161/18, 163/7, 165/2, 167/4, 168/8, 168/18, 169/18, 174/16, 181/6, 182/15, 182/17, 183/1, 183/3, 183/7, 183/18, 184/9, 193/19, 194/19, 198/21, 199/1, 203/16, 204/16, 205/18, 206/2, 210/9, 211/18, 217/5, 219/18, 222/19, 224/3, 228/20, 233/16, 234/10, 234/12, 240/14, 243/8, 243/12, 248/21, 253/6, 255/3, 255/4, 255/8, 256/4, 257/8, 257/10, 257/14, 257/15, 260/11, 260/15, 260/20, 262/1, 262/6, 265/17, 266/2, 266/7, 266/12, 267/1, 273/7, 275/20, 277/17, 281/4, 282/4, 284/5, 284/18, 285/9, 285/16, 286/14, 286/17, 291/21, 293/1, 293/9, 293/14, 293/16, 293/19, 295/17, 298/15, 302/21, 306/13, 310/2, 310/18, 315/20, 316/10, 316/13, 318/4, 319/10, 322/18, 323/2, 324/9, 324/21, 325/8, 325/12, 327/15, 329/10, 332/3, 332/19, 338/1, 340/21, 343/15, 347/16

araġa a.- ıb 318/10

fātiḥa a.- ıb 242/19

ḫaber a.- ıb 123/15, 143/11, 247/17, 327/5

icāzet a.- ıb 307/20

ḳaşıġa a.- ıb 142/2

kėsib a.- ıb 099/10

nīze a.- ıb 341/7

ruḫṣat a.- ıb 208/11, 209/6, 280/14, 281/10, 283/4, 283/5, 288/17, 288/18, 302/1, 306/6, 330/1, 341/6

sed-rāhını a.- ıb 136/19, 151/15, 184/6, 184/7, 187/4, 260/14, 265/13, 308/3, 313/14, 315/6, 315/18, 327/18

sed-rāhını a.- ıb 322/10

silkib a.- ıb 305/17

tartıb a.- ıb 340/16, 340/20, 341/11, 344/5

yerge a.- ıb 310/11

a.- ıb baradurġan 106/10, 106/14

a.- ıb baradur men 226/19

ḳaşıġa a.- ıb baralı 310/17

a.- ıb baralmas 214/21

a.- ıb baray 202/9, 214/17, 235/1, 267/21, 300/13

a.- ıb bardı 099/14, 218/15, 230/14, 270/1, 282/8, 283/12, 290/13,

291/1, 298/8, 314/2
ḳaşıġa a.- ıb bardı 280/3
a.- ıb bardılar 131/2, 151/11, 185/14, 203/5, 282/9, 313/3
a.- ıb bardıng̃ 129/11
a.- ıb barġaylar 272/10
a.- ıb bargen 230/3
a.- ıb barġıl 298/13
a.- ıb barıb 152/6, 229/12, 289/17, 298/5, 338/17
a.- ıb barıb ḳoydılar 280/4
a.- ıb barıbdur 217/7, 219/5
a.- ıb barıbdurlar 287/18
a.- ıb barıng̃lar 191/9
enduh a.- ıb barıng̃lar 290/11
a.- ıb barmadung̃ mu 276/14
a.- ıb barmasunlar 216/7
a.- ıb barsam 291/3
a.- ıb barsang̃ 129/12
a.- ıb barsun 106/11
a.- ıb barur 101/19
a.- ıb barur ėrdi 142/9, 142/12, 145/5, 214/9, 312/18
a.- ıb barur ėrdiler 103/2, 322/8
ḫaber a.- ıb barur ėrdiler 179/9
a.- ıb barur ėrmiş 143/13
a.- ıb barur musizler 131/11
a.- ıb barurde 186/1
a.- ıb barur ėken 186/3
a.- ıb barur men 120/14, 144/1
a.- ıb barur sen 214/17
a.- ıb barur siz 272/16
a.- ıb bėreli dėb 252/9
a.- ıb bėrey 253/14, 257/1
a.- ıb bėrgey 290/20
a.- ıb bėrgey men 267/18
a.- ıb bėrsem 306/10
a.- ıb bėrür men 136/17
a.- ıb çıḳıb 130/18, 163/4, 311/13, 312/7
tīġler a.- ıb çıḳıb 159/18
a.- ıb çıḳıng̃lar 226/7
a.- ıb çıḳtı 167/17, 222/13
a.- ıb çıḳtılar 309/7, 311/12
a.- ıb ḳaçġan 102/17
a.- ıb kėl 298/20
a.- ıb kėldi 113/16, 128/19, 236/5, 252/20, 255/18, 275/7, 283/16, 286/10, 292/11, 299/13, 301/2, 315/4, 317/18, 317/21
a.- ıb kėldiler 118/18, 144/18, 149/16, 159/20, 169/16, 169/17, 176/1, 213/9, 230/4, 234/3, 262/12, 269/11, 286/18, 292/3, 304/20, 313/2, 316/10, 328/2, 338/8
ḫaber a.- ıb kėldiler 252/4
mülāzemetlerige a.- ıb kėldiler 341/19
a.- ıb kėldim 129/21, 181/19, 230/19, 233/12, 297/10, 299/18
a.- ıb kėlding̃ 113/14
a.- ıb kėldük 161/9
a.- ıb kėledür 207/9
a.- ıb kėley 276/19, 317/16
a.- ıb kėlgen 306/2
a.- ıb kėlgenimizni 290/17
a.- ıb kėlgenini 232/19
a.- ıb kėlgey 250/9, 256/21, 343/1

a.- ıb kėlgey men 289/18
a.- ıb kėlġıl 254/8
a.- ıb kėlgil 235/8, 280/9
aldımġa a.- ıb kėlgil 347/15
a.- ıb kėlıb 284/14
a.- ıb kėlıb ėrdi 123/16
a.- ıb kėlıb ėrdiler 270/2
a.- ıb kėlıb ėrdim 216/2
a.- ıb kėlıbdür 299/18, 304/3
a.- ıb kėlıbdürler 234/5
a.- ıb kėlib 298/11
a.- ıb kėlib berdiler 328/6
a.- ıb kėlib ėrdiler 150/13
a.- ıb kėlibdür 276/17, 299/14
a.- ıb kėlinḡler 159/20, 201/16, 254/1, 254/2, 304/20
a.- ıb kėlmeb ėrdiler 169/16
a.- ıb kėlmediṉ 129/9
a.- ıb kėlse 168/16, 169/12, 310/1
ḫaberini a.- ıb kėlse 167/3, 167/5
a.- ıb kėlseṉ 213/1, 253/15
a.- ıb kėlsün 298/11
a.- ıb kėltürdi 281/9
a.- ıb kėltürüb 254/8
a.- ıb kėlür ėrdi 168/5
a.- ıb kėlür ėrdiler 177/13
izlerini a.- ıb kėlür ėrdiler 232/1
ḳaşlarıġa a.- ıb kėlür ėrdiler 188/8
a.- ıb kėlür ėken 145/2
a.- ıb kėtedür 298/19
a.- ıb kėter 298/1
başımızını a.- ıb kėter miz 125/14
a.- ıb kėtgey 237/17
a.- ıb kėtıb 309/4
a.- ıb kėtıbdür 219/12
a.- ıb kėtıbdürler 287/16, 295/12
a.- ıb kėtibdür 215/20, 276/15
a.- ıb kėtti 100/16, 296/3, 303/6, 303/10, 307/15, 318/13
başlarınḡnı a.- ıb kėttinḡler 125/10
a.- ıb kirdi 130/1
a.- ıb kirdiler 112/15, 150/14, 279/21, 337/14, 346/4
a.- ıb kirib 168/1
a.- ıb ḳoydı 290/19
a.- ıb olturubdurlar 229/1
a.- ıb taşladı 265/18
a.- ıb taşladılar 238/16
a.- ıb yandılar 283/14
a.- ıb yanıb ėrdiler 205/16
a.- ıb yettiler 180/6
a.- ıb yürdiler 263/5
a.- ıb yürgenlerini 099/12
a.- ıb yürgeyler 106/2
a.- ıb yürseṉ 106/15, 106/16
a.- ıb yürünḡler 129/13
a.- ıb yürür ėrdiler 264/12
a.- ıb ėrdi 213/5, 313/6
sed-rāhını a.- ıb ėrdiler 284/18
fāl a.- ıb ėrdim 148/4
a.- ıbdur 227/18
a.- ınḡlar 137/11, 147/12, 217/17
söz aytay a.- madı 130/13
sözini a.- madı 310/8
ḫaber a.- madınḡlar 297/2
ḫaber a.- maduḳ 233/3

a.- maġa 140/9
a.- mas 265/16
yetgür a.- mas 133/9
a.- may 188/9, 188/19
ṭāḳat kėltür a.- may 121/8
a.- sa 246/20, 255/13
a.- sam 208/20
a.- sun 135/18, 167/6
ḫaber a.- sun 226/3
ḳarār a.- sun 123/11
a.- sunlar 333/12
a.- ur 343/7, 343/18
a.- ur ėrdi 247/15
tişleb a.- ur ėrdi 293/3
yolub a.- ur ėrdi 293/4
a.- ur ėrdiler 184/19
a.- ur ėrdim 192/4
a.- urde 213/19
a.- urlar 271/10
sed-rāhını a.- urlar 215/2
a.- ur men 272/16
ġam a.- ur men 160/18

āl : aile -8- [Ar]
ā.- i ʿAbbāsī'ġa ḳıldınḡ 317/4
ā.- i Benī Resūlu'llāh'ġa 124/13
ā.- i İmām'ġa 161/11
ā.- i Muḥammed 115/15
ā.- i nebī-yı Ümmiyye 152/15
ā.- i Nebī-yi Ümmiyye'din 152/21
ā.- i Süfyān'dın 179/3
Müe'zzinān-ı ā.- i Muḥammed ʿaleyhi's-selām 179/14

ʿalā : yüce, ulu, bk. aʿlā -1- [Ar]
ā.- yı felek 158/17

aʿlā : en yüce, ulu, bk. ʿalā -1- [Ar]
şehīd-i aʿ. 097/8

ʿalā hezā'l-ḳıyās : bunun gibi -3- [Ar]
ʿa. 284/7, 321/6, 330/15

ʿalaḳa : uç, kenar -1- [Ar]
ʿa.- yı destārnınḡ 143/6

ʿalāmet : işaret, iz -2- [Ar]
ʿa.- i ḳuvvet 119/7
ʿa.+ dür 119/11

alar : onlar, bk. olar -31- [Tr]
a. 097/19, 097/21, 098/2, 099/5, 099/21, 100/12, 110/15, 115/7, 151/8, 167/1, 195/11, 237/19, 286/7, 318/20
a.+ dın 097/18
a.+ ġa 154/13, 304/18
a.+ ge 188/12
a.+ nı 158/11, 177/3; 097/20, 150/8, 165/17
a.+ nınḡ 116/5, 119/15, 121/3, 124/20, 146/5, 147/5, 152/7, 229/6

ālāt : aletler, araçlar -2- [Ar]
ā.- i cārḥeni 199/1

ā.+ larını 235/16

ald : ön, huzur -116- [Tr]

a. 223/15, 223/16

a.+ ıde 107/8, 108/16, 110/8, 124/5, 129/3, 130/12, 133/5, 140/20, 160/9, 167/12, 180/18, 189/4, 207/15, 272/14, 284/9, 308/2, 313/5, 316/19, 323/9

a.+ ıde ḳoydı 310/21

a.+ ıde ėrdi 177/1

a.+ ıġa 103/6, 105/15, 112/12, 112/16, 114/7, 115/6, 115/19, 119/3, 120/14, 122/8, 124/15, 126/12, 126/14, 133/7, 138/18, 143/13, 144/1, 144/18, 147/3, 165/1, 169/8, 173/16, 176/16, 182/20, 200/18, 201/17, 214/11, 218/15, 226/19, 228/19, 233/19, 256/4, 257/2, 262/12, 286/10, 295/17, 295/19, 300/20, 323/3, 324/8, 332/20

a.+ ıġa ḳoydı 276/9, 287/9

a.+ ıdın 124/16, 135/3, 141/6, 144/1, 167/19, 169/10, 179/12, 191/15, 194/20, 214/1

a.+ ıge 133/15

a.+ ılarıde 151/13, 194/19, 206/6, 213/7

a.+ ılarıdın 194/8

a.+ ılarıġa 114/8, 120/18, 188/16, 208/21, 215/21, 216/2, 225/15, 229/1, 233/20, 234/10, 265/8, 298/1, 305/19, 313/1, 314/12, 337/13

a.+ ılarıġa kėldi 297/17

a.+ ılarıge 181/3

a.+ ılarını 309/2

a.+ ımde 120/16, 291/7, 254/2

a.+ ımġa 132/11, 326/7

a.+ ımġa alıb kėlgil 347/15

a.+ ımġa salġan 348/2

a.+ ımızdın 175/11

a.+ ınḡde 348/3

a.+ ınḡa 256/9

a.+ ını 135/12, 254/13, 281/11, 312/20, 340/15

aldur - : aldırmak -1- [Tr]

ser-ü-pā a.- ub 139/13

ʿale’ṣ-ṣabāḥ : sabaha doğru -1- [Ar]

ʿa. 158/13

ʿalem : bayrak, sancak -103- [Ar]

ʿa.- i ʿālī şān-ı Şāh-ı Merdān’nı 197/18

ʿa.- i ḳara 143/3, 241/9, 251/21

ʿa.- i nişāne 164/12, 251/21, 284/16, 285/18

ʿa.- i nūrānī 197/10

ʿa.- i siyāh 134/3, 164/5, 164/12, 185/8

ʿa.- i siyāhnınḡ 136/5

ʿa.- i zerd 177/10, 177/12

ʿa. 107/4, 121/10, 134/7, 164/6, 164/9, 181/12, 184/12, 189/20, 190/18, 194/10, 196/1, 241/2, 241/9, 241/11, 241/18, 242/3, 242/4, 242/7, 244/9,

247/12, 264/6, 264/7, 267/9, 278/4, 279/6, 279/7, 285/19, 286/2, 301/21, 306/4, 308/1, 325/8, 325/14, 329/8

ʿa.+ ige 321/14, 324/13

ʿa.+ ini 203/5, 314/4, 331/6, 343/15

ʿa.+ ler 123/10, 138/8, 164/2, 239/17

ʿa.+ leri 123/6, 241/1

ʿa.+ lerini 117/7, 137/1, 138/10, 180/17, 183/20, 247/15, 256/12, 265/7, 266/6, 286/21

ʿa.+ lerni 122/20, 182/11, 183/15, 200/8, 200/10, 207/14, 243/13, 263/16, 278/19

ʿa.+ lerning 119/18, 241/11, 241/18

ʿa.+ ni 177/13, 177/14, 196/14, 196/15, 240/19, 241/4, 244/10, 323/6, 337/8

ʿa.+ ning 136/6, 164/6, 164/7, 164/14, 241/10, 247/13, 252/1, 252/2

ʿālem : kâinat, evren -67- [Ar]

ʿa. 110/7, 119/11, 120/10, 148/10, 197/11, 200/4, 253/21, 271/13, 348/1

dergāh-ı ʿā. 125/6

ehl-i ʿā. 272/12

ḫalḳ-ı ʿā. 169/15

iftiḫār-ı ehl-i ʿā. 157/20

pādişāh-ı ʿā. 118/14, 141/3

şehriyār-ı ʿā. 138/16, 276/3, 287/18, 289/12

ṭabaḳā-yı ʿā. 114/2

ʿā.+ de 136/14, 148/12, 170/7, 200/16, 224/20, 271/7, 271/11

bisāṭ-ı ʿā.+ de 154/8

ʿā.+ din 174/21, 228/10, 346/11

ehl-i ʿā.+ din 156/2

ʿā.+ dür 196/21

āfitāb-ı ʿā.+ ėrdi 098/3

ʿā.+ ġa 198/12, 228/8, 271/12

ḫalḳ-ı ʿā.+ ġa 155/10, 155/19

ʿā.+ ġa tüşti 125/16, 196/18

eṭrāf-ı ʿā.+ ge 123/8

ʿā.+ ni 097/14, 164/3, 179/5, 196/13, 197/7, 197/12, 207/3, 207/12, 217/1, 225/1, 228/18, 244/10, 305/2, 320/6, 330/11, 341/20, 348/2

cihān-ı ʿā.+ ni 097/1

seyyid-i ʿā.+ ni 312/13

diyār-ı ʿā.+ ni 333/9

ʿā.+ ni tuttı 132/20, 330/17

ʿā.+ ni tutubdur 309/15

ʿā.+ ning 264/1

ehl-i ʿā.+ ning 155/11

ʿalemdār : bayrak taşıyan -10- [Ar+Far]

ʿa.+ ge 323/1

ʿa.+ ını 138/2, 325/21

ʿa.+ lar 180/16, 247/15, 256/11,

265/7, 286/21
ʿa.+ nı 302/13, 314/3

ʿalemhā : bayraklar, sancaklar -1- [Ar+Far]
ʿa.- yı ḳara 119/17

ʿAleviyān : özel ad -2-
Baba-yı ʿa. 171/13, 181/16

ʿaleyhi'l-laʿne : lânet üzerine olsun, bk. ʿaleyhi'l-laʿnet -12- [Ar]
ʿa. 101/15, 127/13, 151/19, 179/5, 200/11, 268/17, 343/7, 345/8, 346/11
ʿa.+ din 145/3
ʿa.+ ni 200/9
ʿa.+ ninḡ 346/5

ʿaleyhi'l-laʿnet : lânet üzerine olsun, bk. ʿaleyhi'l-laʿne -2- [Ar]
ʿa. 343/1, 345/17

ʿaleyhi's-selām : selam üzerine olsun. -24- [Ar]
ʿa. 097/17, 098/8, 098/13, 118/12, 155/17, 179/14, 193/4, 315/9, 338/18
ʿa.+ ġa 193/4, 300/6, 327/19, 336/10, 338/17
ʿa.+ ge 270/3
ʿa.+ nı 264/11, 270/15, 320/9
ʿa.+ nınḡ 120/20, 234/14, 263/5, 331/12, 334/2

ʿaleyhi's-selām ʿanh : Allah'ın selamı onun üzerine olsun. -1- [Ar]
ʿa. 305/20

ʿaleyküme's-selām : Selam senin üzerine olsun. -2- [Ar]
ʿa. 194/16, 204/10

ʿaleyküme's-selām raḥmetu'llāh ve berekātuh : Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı üzerine olsun bk. … berekāte -1- [Ar]
ʿa. 139/16

ʿaleyküme's-selām ve raḥmetu'llāh ve berekāte : Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı üzerine olsun bk. … berekātuh -1- [Ar]
ʿa. 105/16

ʿaleyyīn : yüce -1- [Ar]
hevādār-ı ḫānedān-ı a. 157/6

alış - : çekmek -1- [Tr]
kenār a.- ıb 186/11

ʿAli : özel ad -100-
ʿA.- yi Dīvāne 124/16, 127/14, 127/20, 128/4, 128/19, 130/6, 131/9, 124/5, 126/2, 126/6, 127/9, 128/1, 128/3,

129/2, 129/5, 129/21, 130/3, 130/4, 130/16, 131/1, 131/3, 131/11, 131/13, 280/2, 280/12, 282/14, 282/15, 283/4, 283/6, 283/8, 283/10, 283/16, 283/18, 283/19, 283/21, 285/9, 285/10, 285/13, 286/6, 286/20

ʿA.- yı Dīvāne'ġa 129/14

ʿA.- yı Dīvāne'ge 130/14

ʿA.- yı Dīvāne'ni 128/4, 128/19, 129/13

ʿA.- yi Dīvāne'dür 282/12

ʿA.- yi Dīvāne'ġa 283/8

ʿA.- yi Dīvāne'ge 130/4, 282/19, 337/8

ʿA.- yi Dīvāne'ni 131/2, 131/6, 283/6, 283/16, 284/9, 284/13, 284/14, 285/2, 285/6

ʿA.- yi Dīvāne'ning 130/15

ʿA. 171/13, 186/16, 203/1, 255/20, 271/15, 285/11, 330/10

ferzend-i ʿA. 159/13

Ḥażret-i ʿA. 112/1, 146/1, 231/2, 261/8, 286/8, 296/6, 332/5

nebīre-yi ʿA. 305/12

şāgird-i ʿA. 254/14

vālide-yi ʿA. 167/14

ʿA.+ din 311/5

ferzend-i emīre'l-mū'minīn-i ʿA.+ dürler 158/10

ḫilāfet-i Ḥażret-i ʿA.+ ġa 262/17

ʿA.+ ni 183/12, 194/18, 210/2, 214/15, 261/8, 271/17, 273/12

ʿA.+ ning 183/11, 192/21, 237/16, 245/10, 271/20, 302/9, 305/12, 330/9

Ḥażret-i ʿA.+ ning 153/8, 190/12, 220/7

ʿālī : yüce, büyük -2- [Ar]

ʿā. 125/1

ʿimāret-i ʿā. 174/17

ʿālī cāh : yüksek makam -2- [Ar+Far]

ʿā. 204/3

pādişāh-ı ʿā.+ sen 235/10

ʿālī cenāb : yüce gönüllü -1- [Ar]

Yezīd-i ʿā. 120/10

ʿAli Ekber : özel ad -5-

ʿA.+ ge 126/18

ʿA.+ ni 226/12, 232/21

Ḥażret-i ʿA.+ ni 233/12

Ḥażret-i ʿA.+ ning 225/14

ʿAli İbn Ebī Ṭālib : özel ad -6-

ʿA. 180/2, 181/17

ʿA.+ dür 311/2

ʿA.+ ėdim 145/8

ʿA.+ ni 194/5, 194/7

ʿAli Şāh : özel ad -1-

Ḥażret-i ʿA.- ı Merdān 098/6

ʿālī şān : şanı yüce -1- [Ar]
ʿalem-i ʿā.- ı Şāh-ı Merdān'nı 197/18

ʿAli Teyyār : özel ad -1-
ʿA.+ nıng̃ 337/10

ʿalīl : hastalıklı -1- [Ar]
ʿa. 121/20

ʿālim : bilge kişi -3- [Ar]
ʿā.+ lerdin 274/21
ʿā.+ leri 241/10, 247/15

ʿAliye'l-murtażā: özel ad -9-
ʿA. 232/10
der-sīne-yi ʿA. 154/11
nūr-ı dīde-yi ferzend-i ʿA. 204/9
ʿA.+ durlar 161/5
ʿA.+ dur men 229/10
ʿA.+ nı 105/13
ʿA.+ nıng̃ 134/20, 267/5
Ḥażret-i ʿA.+ nıng̃ 100/9

ʿAliye'ş-şabbāḥ : özel ad -2-
ʿA. 153/7, 287/15

ʿAlḳame : özel ad -6-
ʿA.- yi Şīrāzī 108/10
ʿA. 102/1, 121/15, 122/14, 142/3, 305/3

Allah : Allah -2- [Ar]
A. 231/7
raẓiyetü'l-ḳażā-yı A. 155/8

Allahu aʿlem : Allah her şeyi bilendir -1- [Ar]
A. 138/6
B.

Allahu Ekber : Allah en büyüktür. -13- [Ar]
A. 107/14, 244/4, 247/19, 288/7, 311/13, 312/6, 326/14, 330/12, 330/13, 330/14
āvāz-ı A. 318/12

ʿallāme : büyük bilge -2- [Ar]
ʿa. 222/15
Şāh-ı ʿa. 102/6

altı : altı, sayı adı -11- [Tr]
a. 177/1, 178/11, 219/19, 219/20, 220/12, 221/15, 221/16, 222/7, 229/4, 328/5, 328/18

altı mingˇ : altı bin, sayı adı -7- [Tr]
a. 287/11, 289/15, 289/16, 291/2, 291/13, 292/20, 293/1, 303/15

altımış : altmış, sayı adı, bk. altmış -1- [Tr]

a. 097/6

altmış mi͡ng : altmış bin, sayı adı, bk. altımış -1- [Tr]

a. 287/5

altun : altın -24- [Tr]

a. 106/19, 112/16, 114/19, 133/21, 135/18, 138/17, 139/13, 140/17, 150/18, 168/17, 249/10, 254/8, 254/9, 264/12, 264/19, 281/8, 306/11, 348/2

siper-i a. 167/5

a.+ dın 224/19, 264/17

a.+ lar 136/5

a.+ nı 169/15

ʿam : ona -1- [Ar]

ʿa. 170/1

āmā : kör, kapalı -1- [Ar]

ā. 131/8

āmāde : hazır -2- [Far]

ā. bolġıl 317/8

ā. bolun͡glar 190/1

ʿāmāl : istekler, dilekler -1- [Ar]

nāme-yı ʿā.+ iġa 116/11

amān : kurtuluş talebi -17- [Ar]

a. 117/1, 146/7, 182/9, 254/17, 261/5, 333/11

a. bėrgülük ėmes 261/3

a. bėrmes ėrdim 309/11

a. bėrmey 248/12, 252/14, 346/3

a. bermey 127/4, 144/13

a. ḳalsunlar 284/2

a. tapḳay men 167/20

a. tilebdür 261/5

a.+ nı ḳılmab ėrdük 161/4

ʿamel : amel, iş -16- [Ar]

ʿa.- i pesendīde 139/4

ʿa. 113/18, 161/4, 256/15

ʿa. ḳılalı 346/20

ʿa. ḳıldı 201/15

ʿa. ḳıldım 148/6

ʿa. ḳılmaġıl 274/2

ʿa. ḳılmaḳ kėrek 155/8

ʿa. ḳılsan͡g 214/13

ʿa. ḳılur miz 172/15

ʿa. ḳılur sizler 273/10

ʿa.+ in͡gizge 272/11

ʿa.+ in͡giz 272/6

ʿa.+ ler 117/19

ʿa.+ ni 148/2

amīḫte : karışmış, bulanmış -1- [Far]

a. bolubdur 127/10

ʿAmīş : özel ad -3-

ʿA. 255/16, 255/18, ʿa. 256/4

ʿA.+ ni 256/4

ʿAmlāḳ : özel ad -8-

ʿA.- ı Sānī 196/16, 200/18, 201/2

ʿA. 176/21, 201/3, 201/6, 201/11, 201/14

ʿām : halk -1- [Ar]

ʿa.+ ġa 273/19

ammā : ama, bağlaç -275- [Ar]

a. 097/5, 097/6, 097/7, 097/9, 098/16, 099/8, 100/13, 100/16, 101/2, 102/16, 103/18, 103/19, 104/7, 104/12, 104/17, 110/10, 111/6, 111/15, 112/19, 113/5, 114/11, 114/14, 116/20, 117/3, 118/7, 120/3, 123/2, 123/8, 123/15, 123/17, 124/5, 124/16, 126/6, 127/4, 127/9, 127/21, 128/3, 128/16, 128/18, 130/3, 130/17, 131/2, 131/3, 131/7, 133/6, 133/13, 136/5, 138/8, 141/10, 141/13, 144/13, 145/13, 146/12, 147/6, 147/14, 148/15, 149/7, 149/9, 150/20, 152/9, 153/12, 155/5, 155/9, 155/21, 156/6, 156/8, 158/11, 160/5, 161/21, 162/5, 163/1, 163/11, 164/1, 165/12, 166/6, 167/7, 168/2, 176/5, 177/9, 177/20, 178/21, 179/21, 180/1, 181/18, 182/1, 183/12, 183/14, 184/13, 185/9, 187/9, 187/12, 187/17, 187/18, 188/3, 188/21, 189/7, 189/13, 190/14, 190/20, 193/1, 196/2, 197/4, 197/17, 198/9, 198/11, 198/12, 200/10, 201/4, 202/1, 202/7, 202/17, 204/2, 204/15, 205/7, 205/15, 207/13, 209/15, 210/11, 210/12, 211/20, 212/19, 215/10, 216/16, 217/20, 220/15, 221/2, 221/4, 224/7, 224/17, 224/21, 225/1, 225/15, 226/3, 227/15, 228/7, 228/9, 230/5, 231/16, 232/5, 232/11, 234/17, 235/10, 237/15, 238/9, 239/9, 239/15, 240/2, 241/7, 242/11, 243/7, 243/14, 244/16, 244/18, 244/21, 245/13, 248/2, 250/5, 250/10, 251/3, 252/19, 253/7, 253/10, 253/17, 253/21, 254/4, 255/14, 255/15, 256/19, 259/8, 259/19, 260/15, 260/16, 261/1, 261/6, 261/16, 262/2, 265/12, 265/16, 270/7, 270/8, 270/9, 270/16, 271/3, 272/8, 274/4, 278/9, 280/13, 282/20, 284/9, 285/13, 287/1, 287/2, 287/6, 289/20, 290/5, 294/3, 294/18, 296/5, 296/6, 296/21, 297/7, 298/5, 298/8, 298/15, 299/3, 299/8, 299/10, 300/20, 302/18, 303/6, 304/1, 304/12, 309/8, 309/21, 310/18, 311/17, 312/2, 312/14, 312/15, 313/3, 313/8, 314/13, 315/4, 315/5, 315/10, 318/19, 319/11, 320/4, 320/5, 320/8, 321/21, 322/15, 323/4, 323/14, 324/11, 325/4, 326/5, 326/7, 326/9, 326/19, 327/5, 327/7, 327/13, 327/20, 328/1, 331/3, 331/19, 331/21, 332/4, 332/12, 333/6, 333/13, 334/7, 335/14, 336/5, 337/11, 337/18, 338/15, 339/1, 339/4, 340/6, 343/2, 343/16, 343/17, 344/4, 345/8, 345/16, 346/10, 346/18, 347/12

ʿamme-zāde : amcanın çocuğu -1- [Ar+Far]

ʿa.- yi ḫayrü'n-nās 245/11

ʿamūd : sopa -43- [Ar]

ʿa. 098/14, 098/15, 098/17, 099/1, 309/13

deste-yi ʿa.+ ġa 214/1

ʿa.+ ı 243/19, 278/19

ʿa.+ ları 098/12

ʿa.- ı girān 243/15, 243/17

ʿa.- ı zerrīn 143/8

ʿa.- i ḫār 144/10

ʿa. 128/12, 144/13, 162/7, 164/15, 184/4, 206/12, 210/10, 245/6, 248/8, 248/10, 252/8, 252/14, 302/12, 302/13, 310/15, 327/18, 330/4, 332/8, 340/20

kelle-yi ʿa. 248/11, 318/8

ʿa. saldı 137/4, 251/18, 312/5, 340/20

ʿa.+ ge 243/16

ʿa.+ ını 137/4

ʿa.+ nı 243/17, 318/3

ʿa.+ umnı 144/6

ān : şu -11- [Far]

ā. 105/21, 107/11, 108/7, 114/11, 114/19, 132/19, 152/20, 156/8, 158/19, 229/4, 258/21

ana : ana, anne -11- [Tr]

a. 168/21

a.+ ları 101/13, 229/10

a.+ m 100/12, 105/13

a.+ mdın 272/15

a.+ nı 142/19

a.+ sı 254/2

a.+ sıdın 169/7

a.+ sıġa 169/9

a.+ sını 169/10

ʿanber : amber -4- [Ar]

ʿa. 103/7, 225/3

gīsū-yı ʿa. 225/7

müşk-i ʿa.+ din 264/18

ança : öyle, onun gibi -14- [Tr]

a. 106/15, 114/3, 124/3, 132/18, 134/2, 137/7, 154/6, 158/9, 183/5, 231/16, 237/1, 256/1, 271/14, 303/4

ançayu : öylece, o şekilde -1- [Tr]

a. 147/16

ande : orada, oraya -35- [Tr]

a. 099/18, 105/13, 134/10, 140/14, 147/16, 176/5, 192/21, 193/6, 195/1, 195/9, 200/15, 201/18, 215/8, 215/9, 218/15, 224/14, 225/13, 234/2, 234/6, 244/21, 265/1, 268/19, 280/7, 295/5, 297/6, 300/7, 316/18, 319/17, 328/15, 332/5, 337/12, 337/17, 344/2

andaġ : öyle, onun gibi -166- [Tr]

a. 097/20, 098/16, 098/18, 099/18, 100/2, 100/17, 102/21, 103/8,

105/2, 107/17, 107/19, 107/21, 108/5, 108/8, 111/2, 112/2, 115/13, 116/19, 117/2, 120/4, 120/7, 121/5, 122/16, 126/1, 126/12, 127/5, 127/8, 128/16, 133/8, 133/11, 133/12, 136/21, 137/3, 137/20, 138/13, 144/13, 146/13, 150/21, 161/16, 162/7, 166/12, 168/2, 170/11, 182/8, 182/12, 182/15, 182/17, 184/5, 184/6, 184/8, 184/10, 187/4, 187/13, 198/21, 200/3, 201/1, 201/13, 202/12, 208/5, 209/7, 209/18, 210/1, 210/2, 210/6, 210/9, 211/7, 214/2, 217/21, 224/1, 226/20, 227/1, 229/3, 231/5, 232/16, 235/7, 236/19, 238/2, 243/8, 243/10, 243/12, 244/15, 245/13, 245/18, 248/13, 248/19, 248/21, 251/5, 252/15, 255/3, 257/10, 257/16, 258/3, 261/7, 265/18, 266/2, 266/4, 266/7, 266/12, 268/3, 268/5, 268/9, 277/16, 277/19, 279/15, 281/2, 281/3, 281/5, 281/7, 282/3, 283/7, 284/21, 285/10, 285/12, 286/4, 288/20, 289/1, 291/9, 291/20, 293/13, 293/14, 293/16, 296/7, 296/13, 303/7, 303/18, 305/18, 306/14, 306/15, 306/18, 308/4, 310/5, 312/8, 312/11, 313/1, 314/1, 315/20, 315/21, 318/5, 318/8, 321/16, 322/20, 323/11, 323/13, 325/19, 325/20, 329/11, 329/13, 335/10, 340/16, 340/21, 341/8, 341/11, 344/6, 344/15, 344/18, 345/3, 346/3, 348/3

a. boldı 125/19

a. ḳılġıl 253/18

a. ḳılsun 333/13

a. ḳılur ėrdiler 125/21

a. ḳılur men 167/3

a.+ dur 120/9

andın : ondan, ondan sonra, oradan -120- [Tr]

a. 102/10, 105/14, 108/20, 110/12, 111/1, 111/21, 112/3, 114/19, 117/12, 118/11, 118/20, 123/9, 123/14, 126/9, 128/13, 130/13, 132/19, 132/21, 133/18, 137/2, 137/4, 139/4, 140/4, 140/18, 141/12, 144/21, 145/11, 146/5, 146/15, 148/8, 148/9, 148/18, 148/19, 169/21, 170/11, 170/17, 172/18, 175/9, 179/17, 185/15, 188/9, 193/3, 193/6, 194/4, 194/13, 195/17, 200/15, 205/4, 209/6, 210/7, 211/6, 213/15, 215/4, 216/9, 216/14, 218/9, 218/11, 218/12, 219/10, 220/7, 220/21, 223/9, 223/21, 231/15, 233/2, 233/6, 239/15, 245/14, 249/8, 249/17, 249/20, 250/2, 250/4, 253/1, 272/10, 274/12, 275/8, 278/1, 278/13, 280/8, 280/9, 280/10, 280/12, 283/15, 295/18, 303/19, 305/18, 306/1, 307/9, 307/15, 308/13, 308/14, 310/5, 311/5, 312/10, 314/11, 315/14, 317/1, 317/4, 317/20, 322/5, 324/5, 325/17, 332/13, 336/14, 336/15, 336/16, 339/19, 341/10, 341/21, 342/2, 343/6, 344/6

anḡa : ona -49- [Tr]

a. 098/17, 098/19, 101/20, 105/12, 115/8, 116/2, 116/11, 118/10, 132/18, 133/10, 144/10, 147/11, 148/11, 149/13, 151/12, 156/1, 158/3, 167/3,

169/14, 169/15, 175/17, 176/4, 181/15, 190/14, 193/12, 193/17, 194/1, 200/17, 207/12, 222/1, 237/9, 240/2, 244/19, 251/7, 253/10, 256/21, 262/15, 264/21, 265/9, 269/4, 271/8, 275/18, 281/10, 294/16, 297/6, 301/4, 304/21, 313/21, 338/13

āngāh : bu sırada, o zaman -14- [Far]

ā. 154/10, 166/19, 181/14, 203/21, 205/14, 206/6, 207/15, 208/6, 210/6, 210/14, 211/13, 212/1, 221/7, 271/1

angla - : anlamak, işitmek -42- [Tr]

a.- b 120/17, 147/18, 156/17, 171/5, 188/14, 189/18, 205/19, 217/14, 226/5, 267/19, 278/17, 294/17, 299/6, 328/11

a.- b ėrdi 230/6

a.- b kėlıb 282/16

a.- dı 255/15, 291/13, 315/11, 321/20, 347/12

a.- dılar 153/4, 175/9, 188/21, 191/3, 191/5, 227/17, 296/17, 347/2

a.- dılar ėrse 225/10

a.- dım 156/10, 181/19, 255/21

a.- madım 160/13

a.- r 335/17

a.- r ėdiler 163/18

a.- r ėrdi 221/3

a.- sa 129/9, 159/7

a.- sam 152/8, 154/13

a.- ydur miz 110/1

ʿanh : ondan -1- [Ar]

ʿa. 172/6

anı : onu -133- [Tr]

a. 099/8, 108/4, 108/16, 110/13, 116/2, 117/11, 120/9, 120/11, 129/21, 130/18, 138/21, 139/10, 146/3, 147/13, 148/18, 148/19, 149/5, 157/17, 161/19, 167/2, 167/3, 167/15, 168/4, 169/16, 169/20, 172/19, 176/11, 182/4, 182/14, 184/4, 184/7, 186/4, 186/9, 187/4, 190/15, 191/9, 193/18, 196/9, 199/21, 200/13, 201/17, 204/16, 207/9, 207/13, 210/10, 212/21, 213/17, 214/14, 214/17, 214/18, 214/21, 215/3, 215/4, 216/2, 216/3, 216/11, 219/20, 219/21, 220/1, 220/10, 222/19, 224/5, 226/14, 26/21, 232/20, 233/17, 239/18, 243/16, 247/12, 248/13, 251/14, 254/2, 257/4, 258/14, 261/3, 262/14, 264/13, 266/7, 266/11, 267/17, 267/20, 268/4, 268/6, 268/18, 270/12, 272/2, 272/8, 274/5, 280/9, 280/10, 281/5, 281/6, 283/7, 284/12, 286/8, 287/6, 289/1, 290/6, 293/16, 293/17, 294/5, 298/1, 299/21, 301/10, 303/9, 305/2, 306/12, 306/15, 308/4, 309/14, 309/15, 313/5, 314/8, 314/11, 314/16, 315/3, 315/19, 316/2, 317/21, 320/14, 323/12, 325/20, 328/6, 329/1, 335/17, 340/17, 340/19, 341/8, 341/9, 345/19

anınğ : onun -147- [Tr]

a. 099/3, 099/5, 103/15, 105/21, 106/13, 108/21, 110/7, 110/14, 110/17, 115/6, 120/9, 120/11, 127/4, 128/21, 129/7, 129/15, 132/9, 135/5, 138/13, 139/12, 140/14, 146/4, 147/1, 147/3, 148/15, 148/18, 149/14, 150/5, 154/14, 157/15, 159/11, 160/2, 160/9, 160/10, 162/3, 164/9, 164/13, 167/12, 167/16, 167/21, 168/2, 168/8, 168/17, 168/20, 173/2, 175/4, 175/7, 175/7, 177/15, 182/15, 182/21, 183/1, 183/5, 184/9, 185/9, 187/5, 189/16, 190/21, 191/15, 193/2, 197/8, 197/11, 198/6, 199/2, 199/4, 199/19, 200/1, 201/5, 205/1, 206/20, 208/10, 210/17, 211/6, 214/18, 215/1, 220/12, 221/15, 222/14, 225/2, 228/18, 229/11, 232/17, 234/11, 234/15, 237/10, 238/13, 240/8, 241/17, 242/3, 242/4, 242/11, 243/2, 243/7, 243/15, 249/18, 253/17, 253/21, 254/3, 256/8, 261/5, 261/15, 264/21, 266/6, 271/7, 271/9, 274/2, 280/8, 281/4, 283/8, 283/9, 285/19, 288/21, 292/10, 293/13, 293/15, 294/10, 301/14, 302/2, 306/14, 307/4, 307/8, 310/17, 311/3, 312/21, 313/17, 315/19, 316/8, 320/7, 320/11, 320/12, 320/13, 324/13, 324/17, 333/17, 338/4, 339/4, 339/16, 340/2, 340/18, 342/6, 344/18, 345/3

a.+ dın 138/13, 151/2, 175/16, 236/2, 236/17

a.+ dındur 222/3

a.+ larığa 115/13

ʿār : utanç -5- [Ar]

ʿā. 281/12, 294/14

ʿā.+ dur 198/13, 265/15

ʿā.+ ėmes mü 182/21

ʿā.+ im kėledür 201/3

ara : ara -78- [Tr]

a.+ de 099/14, 246/7, 271/18

a.+ dın 123/5, 249/2, 324/20, 330/3

a.+ ġa 249/6, 261/20, 341/12

a.+ ġa aldı 269/6, 329/15, 329/21

a.+ ġa aldılar 342/9

a.+ ġa alıb 318/10

a.+ ge 293/1

a.+ larıdın 219/12

a.+ mızde 299/4, 301/16

a.+ sıde 097/13, 098/20, 108/4, 110/4, 123/4, 143/11, 197/17, 201/19, 208/2, 212/2, 221/3, 285/13, 299/10, 314/17

a.+ sıdın 104/19, 110/4, 143/2, 164/2, 164/11, 169/21, 185/7, 187/16, 189/20, 197/7, 207/3, 207/4, 214/2, 214/5, 214/8, 228/17, 241/1, 241/18, 242/1, 248/1, 251/21, 263/13, 263/19, 269/9, 279/2, 281/21, 284/15, 285/4, 285/17, 292/9, 302/5, 307/21, 313/19, 320/8, 342/18

a.+ sıġa 105/13, 122/16, 128/11, 162/7, 162/14, 209/18, 255/4, 316/14

a.+ sıġa saldı 310/15

a.+ sıge 241/12

ārā : süs, süsleme -1- [Far]

ā. 196/1

ʿArab : Arap -19- [Ar]

ʿA. 171/15, 319/11, 319/12, 332/6, 334/5, 345/14

Behrām-ı ʿA. 312/4

Miftāḥ-ı ʿA. 312/4, 312/10

Nehāc-ı ʿA. 312/4, 312/9

ʿA.+ ėrdi 315/2

ʿA.+ ge 339/19

ḳabīle-yi ʿA.+ ge 340/5

ʿA.+ lar 166/15, 311/21, 312/10

ʿA.+ larnı 207/15

ʿA.+ nıng͡ 205/8

ʿArab Şāh : özel ad -2-

ʿA. 242/4

ʿA.+ ġa 172/8

ʿArab Şāh Ahvāzī : özel ad, bk. ʿArab Şāh Aḥvāzī -1-

ʿA. 258/9

ʿArab Şāh Aḥvāzī : özel ad, bk. ʿArab Şāh Ahvāzī -2-

ʿA.+ ėrdi 260/12

ʿA.+ ni 190/3

ʿaraba : araba -2- [Tr]

ʿa.+ ge 163/4, 310/16

ʿArabistān : Arabistan -1- [Ar+Far]

ʿA. 311/20

aralaş - : karışmak, bulanmak -1- [Tr]

a.- ıbdurlar 173/8

ārām : sakin, dingin -6- [Far]

ā. 123/11, 188/9, 197/3, 229/17, 274/7

ā. bolmaġay 098/18

ārām-gāh : dinlenme yeri -3- [Far]

ā.+ ġa tüştiler 282/15

ā.+ larıġa 305/20, 306/21

ʿarāra : iri, büyük -1- [Ar]

seng-i ʿa. 177/9

ārāste : düzen, tertip -38- [Far]

ā. 177/9

ā. boldı 180/15, 180/16, 255/15, 283/4, 288/16, 293/7, 301/20, 315/12, 345/18

ā. bolub 136/7, 308/6

ā. ḳıldı 136/11, 178/16, 217/18, 234/7, 285/7, 292/7, 321/7

ā. ḳıldılar 119/21, 180/18, 250/13, 285/7, 312/17, 340/13, 341/5

ā. ḳılġay 108/8

ā. ḳılıb 143/7, 159/13, 159/15,

177/4, 178/11, 283/3, 289/14, 312/2

ā. ḳılıbturġan 135/20

ā. ḳılıbdurlar 250/15

ā. ḳılıbturdı 328/17

ārāstelig : süslü -2- [Far+Tr]

ā. 178/2, 178/5

arġamçi : ip, urgan -1- [Moğ]

a. 303/3

arġuvānī : erguvan -1- [Far]

a. 225/7

arıġ : su kanalı, kanal, bk. arıḳ -3- [Tr]

a. 123/2

misl-i a. bolub 141/21

a.+ de 165/19

arıḳ : su kanalı, kanal, bk. arıġ -1- [Tr]

a.+ ġa 322/16

ārī : evet -2- [Far]

ā. 219/6, 299/19

arḳa : arka, sırt -119- [Tr]

a. 247/14

a.+ dın 128/11, 138/2, 175/10, 243/4, 251/18, 252/7, 255/2, 299/1, 310/14, 326/13, 327/2, 327/11, 327/18, 332/4

a.+ larıde 158/14, 178/1, 179/15, 180/19

a.+ larıdın 162/7, 243/2, 332/9

a.+ larıġa 183/8, 318/1

a.+ nḡdaki 281/14

a.+ sı 107/16, 116/19, 136/20, 281/2, 321/16

a.+ sıde 099/19, 168/19, 175/6, 240/18, 309/6

a.+ sıde ėrdi 309/2, 322/15

a.+ sıdın 107/19, 127/7, 127/14, 147/8, 175/11, 182/15, 183/18, 184/8, 187/6, 187/15, 206/12, 209/15, 210/10, 221/16, 230/13, 241/17, 242/3, 242/4, 242/5, 243/8, 244/1, 251/19, 253/6, 257/16, 266/6, 267/7, 268/3, 268/4, 268/6, 268/8, 281/4, 281/5, 281/20, 283/7, 283/9, 288/21, 289/1, 293/13, 293/15, 293/16, 298/20, 302/2, 306/14, 313/17, 314/8, 316/2, 317/21, 320/11, 320/12, 320/13, 320/14, 323/11, 323/12, 329/1, 329/11, 331/16, 331/21, 332/2, 340/16, 340/17, 340/19, 341/8, 341/9, 342/6, 344/16, 345/2, 345/19

a.+ sıdın tüştiler 294/10

a.+ sıġa 119/3, 120/2, 193/16, 209/17, 247/14, 255/3, 276/10, 277/4, 281/14, 287/8, 322/2

ārmān : arzu, sıkıntı -1- [Far]

ā.+ ım 324/10

Arslan Şāh : özel ad -5-

A. 172/7, 189/3, 241/16, 258/8, 313/9

ʿarş : gök -4- [Ar]

ʿa.- ı kös 164/11

ʿa.+ ge 140/6, 178/12

ʿa.+ nıng̃ 300/7

artuḳ : fazla, çok -3- [Tr]

a. 275/2, 275/3

a.+ dur 133/5

arż : yer -1- [Ar]

a.+ ıge 270/16

ʿarż : takdim, sunu -13- [Ar]

ʿa.- ı ḥāl ḳılıb 275/13

ʿa. 158/3

ʿa.- ı iḫlāṣ ḳıladur siz 149/12

īmān-ı ʿa. ḳılıng̃ 100/13

ʿa. ḳıla başladı 182/20

ʿa. ḳıldılar 158/18, 246/19, 249/16, 292/6, 334/5

ʿa. ḳılıb 346/7

ʿa.+ ıng̃ 191/16

ʿa.+ ıng̃nı İmām'ġa ḳılalı 158/8

ārzū : istek, heves -10- [Far]

ā.- yı mülāzemet 125/6

ā. 195/10

ā. ḳılıb 236/6

ā.+ de ėrdim 276/6

ā.+ de ėrdük 110/16, 121/4

ā.+ m 120/19

ā.+ mız 236/7

ā.+ ng̃ız 106/6

ā.+ sı 329/20

ārzūmendlik : istekli olma durumu, heves -1- [Far+Tr]

ā. 125/5

as - : asmak -10- [Tr]

a.- ıb 145/15, 180/5

a.- ıbdurlar 147/14

a.- ḳan 147/12

a.- man kėrek 130/20

a.- tı 272/4

a.- tılar 226/11, 256/3, 260/21, 327/5

ʿĀṣ : özel ad, bk. ʿÖmer ʿĀṣ -1-

ʿĀ. 184/20

ʿaṣā : sopa -2- [Ar]

ʿa. 167/4

ʿa.+ sını 273/7

āsān : kolay -8- [Far]

ā. 207/19, 217/17, 270/20

ā. bolġay 274/9

ā.+ dur 148/14, 260/7, 274/13

āsānlıḳ : kolaylık -1- [Far+Tr]

ā. 274/20

āṯār : eserler -6- [Ar]

ā.- i beşereside 198/1

ā. 156/7

nāḳılān-ı ā. 146/13, 150/20, 188/3, 217/21

ʿaṣāye : direk, âsâ -1- [Ar]

ʿa.+ lerini 326/1

ʿa. 134/3

ʿa.+ lerni 121/10

āsāyiş : huzur güvenlik -3- [Far]

ā. 157/13

ā. ḳıldılar 158/13

ā. ḳılmaduḳ 294/13

aṣġar : en küçük -5- [Ar]

Muʿāviye-yi a. 328/15

Muʿāviye-yi a. 336/12, 336/13, 339/8

Muʿāviye-yi a.+ nı 336/7

aṣḥāb : dostlar, arkadaşlar -1- [Ar]

evlād-ı a.+ larını 106/1

asıġlıḳ : asılı, asılmış -1- [Tr]

a. 224/18

ʿāṣī : isyan eden -2- [Ar]

ʿā. 267/20

ʿā. bolub sen 280/20

āsitān : eşik, dergah -3- [Far]

ā. 157/9

kemīne-yi ā.+ dur men 171/8

ā.+ larını 158/21

āsiyāy : Eski zamanda değirmen çarkı biçiminde kapı anahtarı. -1- [Far]

ā.+ ni 134/1

Asḳalān : özel ad, bk. Asḳarān -37-

A. 104/7, 108/1, 108/6, 112/6, 114/16, 114/18, 116/1, 116/3, 134/19, 135/2, 138/5, 251/1

ḫalḳ-ı A. 251/19

A.+ de 250/5

A.+ daki 108/14

A.+ dın 108/13

A.+ ġa 114/14, 117/10, 131/18, 131/20, 132/18, 132/21, 134/17, 134/18, 250/10, 252/18, 337/9

şehr-i A.+ ġa 104/9

taḫt-ı A.+ ġa çıḳıb olturdılar 118/3

A.+ nı 116/5, 250/11, 250/13, 250/21

ʿÖmer Saʿd Yaʿḳūb-ı A.+ nı 108/7

A.+ nıng 250/14

Asḳalānī : özel ad -1-

Yaʿḳūb-ı A.+ ni 113/3

Asḳarān : özel ad, bk. Asḳalān -2-

A.+ de 191/4

A.+ ġa 190/21

asker : asker, er -1- [Ar]

a. 321/9

aṣl : asıl, gerçek -4- [Ar]

a.- ı Ḫıṭāydın 261/12

a. 120/7

ṣūret-i a.+ ıge kėldi 319/3

a.+ ınḡız 155/15

aṣlā : hiçbir zaman -3- [Ar]

a. 247/9, 289/13, 314/18

aṣliḥā : silahlar -1- [Ar]

a.- yı girān 208/11

ast : alt, aşağı -29- [Tr]

a.+ ıde 111/7, 137/16, 148/13, 164/7, 164/9, 164/14, 177/14, 210/13, 210/16, 237/19, 241/4, 241/11, 252/2, 264/7, 286/2, 289/4, 304/10, 317/14, 324/19, 338/20

a.+ ıdın 135/20, 314/8, 338/7

a.+ ıġa 136/13, 212/8, 215/8, 300/9

a.+ ıge 302/12

āsumān : gökyüzü -36- [Far]

ā. 097/2, 120/9, 228/15, 253/5, 258/6, 312/6

melā'ike-yı ā. 192/9

murġ-ı ā. 189/13

ā.+ de 300/2

ā.+ dedur 300/4, 300/8

ā.+ dın 097/13, 099/20, 166/3, 192/10, 311/13, 318/11

ā.+ ġa 108/17, 143/14, 163/16, 183/20, 184/12, 200/6, 200/9, 220/14, 228/20, 247/15, 257/13, 279/8, 300/3, 311/16, 312/7, 317/21, 318/13, 330/5

ā.+ ġa taşlab 283/5

ā.+ nı 189/20, 228/17, 300/6

aş : yiyecek, yemek -27- [Tr]

a. 138/9, 146/14, 149/18, 150/17, 205/5, 239/17, 249/8, 282/19, 299/8, 306/1

a. bėrdiler 170/16

a. berdiler 174/19, 189/6, 195/17, 212/13, 334/2

a. bėrib 246/15, 269/20, 292/5

a. ḳıldurdı 159/15

a. ḳılıb 117/13, 153/2, 156/7, 186/12, 265/4, 334/6

a.+ ını 336/6

ʿāşıḳ : âşık -8- [Ar]

ʿā.+ dur men 231/9, 253/13

ʿā.+ ėrdi 230/8, 253/10

ʿā.+ ėrdiler 250/9

ʿā.+ ėrdük 236/1

ʿā.+ men 250/21

ʿā.+ sizler 237/10

ʿāşıḳ-zār : inleyen, acı çeken âşık -1- [Ar+Far]

ʿā. bolubdur 235/5

āşikāre : açık, belli -3- [Far]

ā. 116/12

ā. ḳılmas miz 237/18

ā. ḳılsang͡lar 237/15

āşinā : tanıdık, bildik -1- [Far]

ā. 129/15

āşinālıḳ : tanıdıklık, tanışıklık, bk. āşinālik -4- [Far+Tr]

ā.+ ı 155/11

ā.+ ım 155/21, 159/1

ā.+ ını 234/15

āşinālik : tanıdıklık, tanışıklık, bk. āşinālıḳ -3- [Far+Tr]

ā. 191/12

ā. ḳılın͡g 272/7

ā. ḳılur ėrdi 184/14

ʿaşḳ : aşk -2- [Ar]

ʿa. 236/2

ʿa.+ ın͡gde 160/16

āşüfte : perişan, kendini kaybetmiş -2- [Far]

ā. 285/3

ā. bolub 116/12

at - : atmak, yüklemek -22- [Tr]

oḳ a.- ar ėrdi 097/10

a.- arlar 201/9, 317/13

a.- ay 183/12

a.- dın 137/10

a.- ıb 106/2, 308/9

a.- ın͡g 106/10

a.- ḳaylar 315/5

a.- ḳunça 099/6, 163/11

a.- tı 136/21, 199/14, 289/2, 289/3, 306/13

tan͡g a.- tı 100/6

a.- tılar 183/8, 276/8, 329/5, 329/6, 330/5

at : ad, isim -78- [Tr]

a. 134/7

a.+ dur 319/1

a.+ ı 101/1, 101/2, 149/3, 158/19, 175/7, 176/7, 189/11, 190/11, 190/17, 199/20, 203/13, 212/20, 241/13, 253/8, 267/16

a.+ ım 105/3, 105/17, 130/6, 135/2, 144/6, 198/12, 234/16, 254/7, 279/12, 282/12, 283/19, 284/19, 286/7, 293/10, 293/11, 302/10

a.+ ımġa 186/15, 288/14, 339/10, 339/11

a.+ ımġa olturmaġay 125/11

a.+ ımnı 144/6, 254/16, 280/2

a.+ ın͡g 135/2, 344/14

a.+ ın͡g 105/17, 115/20, 144/5, 210/21, 234/16, 279/11, 293/10

a.+ ın͡gız 286/6

a.+ ın͡gızġa 170/20

a.+ ını 100/21, 104/7, 182/4, 184/21, 189/11, 190/21, 242/11, 251/1,

253/9, 254/4, 257/4, 261/9, 303/8, 303/9, 337/15

a.+ ını özünḡe ḳoyub 280/19

a.+ ları 134/8

a.+ larıġa oḳudı 339/7

a.+ larını 189/3, 218/20

a.+ nı 107/8

at : at (hayvan), bk. aṭ -162- [Tr]

a. 103/3, 107/1, 110/12, 117/1, 123/1, 137/15, 137/16, 144/12, 150/16, 163/2, 166/14, 167/4, 167/10, 168/9, 168/10, 168/16, 168/19, 169/14, 207/10, 207/11, 208/11, 210/10, 210/12, 228/9, 249/9, 251/18, 253/6, 257/14, 257/19, 267/9, 278/2, 279/20, 281/19, 285/21, 289/4, 295/19, 304/10, 307/14, 311/3, 311/15, 312/7, 324/19, 327/17, 331/9, 338/7, 340/19, 341/18, 347/7

a. çaptılar 211/16

a. ḳoydı 290/2

a. ḳoydılar 143/17

a. saldı 243/7, 257/17, 329/15, 341/12, 344/19

a. saldılar 211/20, 244/12, 244/13, 289/6, 327/2, 329/8, 330/6, 330/7, 341/12

a. salıb 211/3

a.+ dın 119/10, 121/18, 122/17, 127/10, 144/17, 197/14, 197/16, 200/6, 233/19, 243/18, 325/13

a.+ ġa 138/1, 180/12, 247/6, 291/2, 305/3

a.+ ge 244/2, 332/7

a.+ ı 144/11, 243/13, 276/18, 279/13, 289/3, 289/19, 302/19, 303/18, 315/20, 325/21, 331/8, 341/11

a.+ ıdın 167/12, 248/16, 248/17, 306/6

a.+ ıġa 128/1, 243/19, 279/6, 289/3, 310/10, 325/20, 343/12

a.+ ıġa saldı 338/5

a.+ ını 167/8, 167/21, 168/8, 168/18, 169/6, 169/8, 210/6, 244/3, 258/1, 268/8, 279/15, 321/18, 324/19, 325/21, 326/15, 338/5, 339/4

a.+ ını saldı 167/10

a.+ lar 119/1, 326/16

a.+ larġa 134/5

a.+ ları 189/3, 325/13, 338/13

a.+ larıġa 177/12

a.+ larını 151/17, 180/10, 206/11, 304/10, 307/11, 326/15

a.+ larnı 326/12

a.+ nı 167/11, 169/9, 251/16, 340/14

a.+ nınḡ 137/15, 137/16, 168/19, 180/11, 180/12, 210/13, 210/14, 210/11, 210/15, 211/14,

251/18, 281/19

aṭ : at (hayvan), bk. at -2- [Tr]

a.+ ı 278/2

a.+ larını 245/12

ata : baba -78- [Tr]

a. 124/10, 139/10, 184/13, 229/10, 278/14, 301/9, 331/1

a.+ dın 302/16

a.+ ları 120/18, 124/6, 124/7, 124/10, 127/16

a.+ larıġa 333/12

a.+ larını 123/4, 127/21, 139/9, 187/18, 248/19

a.+ m 100/9, 126/17, 309/19, 336/7

a.+ mdın 272/15

a.+ mġa 301/8, 336/8

a.+ mız 138/18, 139/7, 236/2, 236/8, 236/9

a.+ mızını 139/7, 218/14,227/13 282/7

a.+ mnı 270/6, 280/2

a.+ mnınḡ 124/2, 139/8, 170/18, 210/1

a.+ nḡ 107/9, 126/19, 126/21, 130/9, 182/6, 301/8, 301/19

a.+ nḡdın 192/21

a.+ nḡa 136/16

a.+ nḡlar 139/5

a.+ nḡnı 107/8, 130/12, 309/19

a.+ sı 127/8, 127/10, 175/15, 212/16, 230/8, 240/10, 344/19

a.+ sıdur 311/6

a.+ sıġa 127/15, 303/6

a.+ sıge 267/4

a.+ sını 124/5, 127/9, 127/11, 239/12, 239/13, 271/7, 300/14, 300/20, 304/13, 305/2, 330/21, 343/15, 346/7

ʿaṭā : bağış, hediye -2- [Ar]

ʿa. ḳıldı 149/5

ʿa. ḳılġay 106/7

ata - : atamak (adlandırmak) -1- [Tr]

a.- ġan 168/8

atalıḳ : babalık -1- [Tr]

a. 195/10

āteş : ateş -9- [Far]

ā.- i dūzaḫdın 116/9

ā.- i firāḳınḡızde 159/9

ā.- i kārzār 258/12

ā. 165/15

deryā-yı ā.+ de 165/10

deryā-yı ā.+ ge 170/10

ā.+ in 098/17, 099/1

āteş-iftār : ateş gibi hızlı giden -1- [Far+Ar]

ā. 181/13

atlan - : ata binmek, bk. aṭlan - -7- [Tr]

a.- ıb 102/13, 180/14, 307/17, 336/12

fevc fevc a.- ıb 186/21

a.- ıb revān boldılar 338/2

a.- sunlar 141/17

aṭlan - : ata binmek, bk. atlan - -1- [Tr]

a.- ıb 305/9

atlandur - : atlandırmak -1- [Tr]

a.- ub 169/18

aṭlas : atlas -7- [Ar]

a. 134/2, 285/21

a.+ dın 134/3, 149/17, 264/13

felek-i a.+ ge 222/14

felek-i a.+ ıge 163/10

atlıġ : atlı (hayvan) -6- [Tr]

a. 102/13, 118/8, 119/3

a.+ lar 324/12

a.+ larnı 241/3

a.+ nı 180/17

atlıġ : adlı, adı olan -2- [Tr]

a. 111/3, 114/12

ʿaṭse : hapşırık -2- [Ar]

ʿA. 213/20, 322/4

āv : su -2- [Far]

ā. 174/9, 302/20

āvāre : tek başına, yalnız -1- [Far]

ā.+ dür 278/13

āvāz : ses, çığlık, bk. āvāze -75- [Far]

ā. 102/15, 109/18, 115/14, 115/17, 122/20, 125/17, 131/6, 136/1, 177/6, 178/12, 189/20, 191/11, 204/4, 225/9, 225/11, 226/4, 228/17, 229/2, 231/20, 232/5, 239/8, 242/6, 247/15, 264/5, 265/19, 279/16, 286/21, 290/7, 296/13, 311/14, 344/16

ā. bėrür ėrdi 221/11

ā. kėldi 166/1, 194/16

ā. kėledür 245/10, 245/11

ā.- ı Allahu Ekber 318/12

ā.- ı bülend 198/1

ā.- ı çır 199/19

ā.- ı el-amān çıḳtı 245/2

ā.- ı el-amān el-amān çıḳtı 316/2

ā.- ı ġavġā 195/3, 209/19

ā.- ı ḥarb 177/5

ā.- ı ḥazīn 221/13

ā.- ı ḳahrımnı 159/18

ā.- ı nāle kėledür 226/5

ā.- ı nāy 119/8

ā.- ı ṭaraḳā 216/20

ā.- ı tekbīr-i muhibbān 125/20

ā.+ de ḳoyubdurlar 171/17

ā.+ dur 204/5

ā.+ ı 109/17, 111/12, 119/8, 127/9, 187/1, 226/8, 232/4, 242/4, 322/4, 330/17

ā.+ ı çıḳıb 279/16

ā.+ ı çıḳtı 312/7

ā.+ ıdın 111/14, 199/19

ā.+ ım 289/17

ā.+ ımġa 159/17

ā.+ ını 221/9, 221/10, 226/5

ā.+ lar ḳıldılar 326/15

ā.+ ları 115/17, 297/8

ā.+ nı 347/2

ā.+ nıng̃ 311/14

ā.+ nıng̃dın 191/12

āvāze : ses, çığlık, bk. āvāz -2- [Far]
ā. ḳıldılar 098/14
ā.+ si 264/1

avḳāt : yemek -5- [Tr]
a.- ı rūzgārlarınġıznı 120/13
a. ḳılıb yürür ėrdiler 218/2
Ṣarf-ı a. ḳılsunlar 188/12
a. ḳılur ėrdi 168/5
a.+ ları 188/10

ʿavrat : kadınlar -5- [Ar]
ʿa. 138/17, 169/5
ʿa.+ lar 163/6
ʿa.+ larnı 220/3
ʿa.+ nı 148/9

ay : bir aylık zaman dilimi -2- [Tr]
a.+ de 141/1
a.+ dın 253/18

ay : ey (seslenme sözcüğü) -439- [Tr]
a. 098/9, 098/12, 099/1, 101/4, 101/11, 101/12, 101/15, 102/2, 102/11, 104/3, 105/1, 105/12, 105/15, 105/15, 105/16, 106/6, 106/8, 106/18, 107/5, 107/7, 107/8, 107/13, 108/1, 109/2, 109/4, 109/9, 109/21, 110/5, 112/2, 112/8, 112/20, 113/11, 113/17, 114/3, 114/9, 114/20, 115/5, 115/8, 115/20, 116/1, 116/9, 116/10, 116/12, 116/14, 116/20, 118/9, 118/14, 118/18, 121/1, 121/15, 121/19, 121/20, 122/8, 122/12, 123/10, 123/17, 124/7, 124/9, 124/11, 124/17, 124/21, 125/3, 125/4, 125/7, 125/9, 125/11, 125/17, 126/7, 126/10, 126/15, 126/19, 126/21, 127/1, 127/12, 127/17, 128/5, 129/1, 129/2, 129/4, 129/5, 129/8, 129/19, 130/2, 130/4, 130/6, 130/7, 130/14, 130/17, 130/18, 131/1, 131/3, 131/6, 131/8, 132/2, 132/14, 133/2, 133/8, 133/12, 133/16, 134/13, 135/1, 135/4, 135/6, 135/9, 136/12, 136/15, 137/6, 137/8, 137/11, 137/19, 138/10, 138/16, 138/17, 139/1, 139/2, 139/5, 139/7, 139/10, 139/17, 140/4, 141/3, 141/6, 141/11, 142/2, 142/4, 142/10, 142/19, 143/12, 143/21, 144/5, 144/7, 145/1, 145/6, 145/15, 146/6, 147/2, 148/4, 150/3, 151/18, 152/3, 152/4, 152/7, 152/15, 153/10, 153/11, 154/10, 155/20, 156/10, 157/9, 157/11, 157/18, 157/20, 158/18, 159/1, 159/5, 160/4, 160/10, 160/12, 161/2, 161/9, 161/11, 161/13, 162/13, 162/14, 162/16, 162/19, 165/2, 165/12, 166/1, 166/11, 167/13, 167/14, 168/14, 168/15, 168/21, 169/3, 169/4, 169/9, 169/13, 170/2, 171/10, 171/14, 172/14, 172/15, 173/11, 173/17, 173/18, 174/21, 175/13, 176/5, 176/12, 178/1, 178/3, 178/5, 178/16, 178/17, 178/19, 179/18, 181/6, 181/14, 181/15, 182/5, 182/20, 183/3, 183/5, 183/11, 185/20, 186/13, 187/7, 189/21, 191/14, 191/15, 191/16, 192/3, 192/6, 192/13, 193/13, 193/15, 194/1,

194/5, 194/9, 194/10, 194/17, 194/21, 195/4, 195/8, 196/5, 196/18, 196/20, 198/2, 198/10, 198/17, 199/3, 199/4, 199/9, 199/11, 199/15, 200/1, 200/11, 200/13, 200/17, 200/21, 201/3, 201/9, 201/20, 202/5, 203/7, 204/1, 204/8, 204/9, 204/10, 204/11, 205/13, 206/20, 207/16, 207/18, 207/21, 208/1, 208/4, 208/9, 208/13, 208/14, 208/17, 209/3, 209/9, 209/10, 210/20, 211/2, 211/15, 212/21, 215/13, 216/4, 217/2, 217/6, 219/2, 219/4, 221/11, 222/2, 222/7, 222/9, 222/20, 225/11, 225/17, 225/18, 226/16, 226/19, 227/4, 227/12, 229/2, 229/11, 230/20, 231/13, 231/20, 232/14, 233/21, 234/12, 234/13, 234/16, 234/20, 235/9, 235/13, 235/20, 236/5, 236/6, 236/17, 236/21, 237/2, 237/3, 237/18, 237/20, 238/1, 238/7, 239/18, 241/14, 242/20, 243/3, 243/5, 244/12, 245/20, 246/19, 247/17, 248/6, 248/10, 250/15, 251/2, 252/8, 252/12, 253/1, 254/9, 254/15, 254/18, 255/8, 255/20, 256/6, 256/15, 257/3, 257/7, 257/18, 258/18, 259/10, 259/11, 259/13, 259/17, 260/2, 260/14, 262/12, 263/21, 267/5, 267/13, 267/19, 268/1, 268/12, 270/17, 271/10, 273/7, 274/20, 275/15, 276/3, 276/18, 277/7, 277/14, 279/10, 279/11, 279/13, 280/1, 280/15, 280/19, 280/20, 280/21, 281/11, 282/6, 283/17, 284/19, 286/11, 286/16, 287/18, 288/4, 289/12, 290/3, 290/14, 291/3, 293/10, 294/4, 294/17, 295/11, 296/8, 298/3, 298/16, 300/9, 301/8, 301/13, 302/3, 302/8, 304/17, 305/5, 306/8, 306/11, 309/3, 309/9, 309/10, 310/7, 311/7, 313/6, 316/7, 317/4, 317/11, 317/17, 318/2, 318/9, 319/12, 322/17, 323/15, 324/3, 325/5, 325/10, 325/11, 326/8, 327/8, 327/20, 327/21, 329/4, 329/13, 329/19, 333/2, 333/8, 333/16, 334/16, 335/7, 335/16, 336/7, 339/2, 343/4, 343/12, 346/17, 346/21, 347/7, 348/1, 348/9

siper-i a. 196/1

ay - : demek, söylemek -783- [Tr]

a.- d 106/17

a.- dı 101/12, 102/11, 103/6, 107/2, 107/5, 107/11, 107/12, 108/9, 108/17, 109/3, 109/7, 109/11, 109/18, 110/3, 110/5, 110/19, 112/8, 112/9, 112/21, 113/3, 113/17, 114/3, 114/9, 114/20, 115/8, 115/20, 116/1, 116/10, 116/20, 122/12, 123/17, 124/1, 124/16, 124/21, 125/2, 125/11, 125/19, 126/7, 126/20, 127/13, 128/4, 129/1, 129/2, 129/4, 129/5, 129/8, 130/4, 130/5, 130/15, 130/17, 130/18, 130/20, 130/21, 131/1, 132/2, 132/14, 132/17, 132/18, 132/19, 132/21, 133/2, 133/4, 133/11, 133/12, 133/13, 133/14, 133/16, 133/17, 133/20, 134/1, 134/7, 134/11, 134/13, 135/17, 139/5, 139/7, 139/8, 140/7, 141/6, 142/2, 142/4, 143/12, 143/21, 144/7, 147/9, 148/4, 148/7, 148/9, 148/13, 149/3, 149/19, 150/3, 151/18, 156/9, 156/12, 157/3, 157/9, 157/17,

157/18, 158/3, 158/5, 158/10, 159/17, 160/8, 160/12, 161/9, 161/12, 161/13, 162/13, 162/20, 163/4, 163/12, 167/21, 168/14, 168/15, 168/21, 169/1, 169/3, 169/4, 169/9, 170/6, 176/5, 176/12, 178/5, 182/5, 182/20, 183/3, 183/11, 189/20, 191/8, 191/11, 191/13, 191/14, 192/3, 193/14, 193/15, 193/18, 194/1, 195/4, 195/5, 195/8, 196/3, 196/5, 196/17, 196/19, 197/2, 198/14, 198/16, 198/19, 199/3, 199/5, 199/9, 199/11, 199/15, 199/16, 199/17, 200/11, 200/19, 201/3, 201/6, 201/8, 201/9, 201/10, 201/11, 201/12, 201/16, 201/18, 201/20, 202/3, 202/7, 203/6, 204/8, 205/9, 205/12, 205/13, 207/8, 207/18, 207/21, 209/16, 210/1, 210/4, 211/2, 211/4, 212/21, 213/2, 213/16, 214/13, 214/17, 214/18, 217/2, 217/15, 220/1, 222/1, 222/2, 222/3, 222/6, 222/9, 222/15, 226/5, 226/6, 226/8, 226/16, 226/19, 227/4, 230/2, 230/16, 231/8, 231/13, 231/15, 232/7, 234/6, 234/20, 235/8, 235/9, 235/13, 235/20, 235/21, 236/5, 236/8, 236/13, 236/17, 237/2, 237/3, 237/4, 237/5, 237/7, 237/9, 237/10, 237/13, 237/14, 237/18, 238/20, 239/11, 239/14, 243/5, 248/7, 250/19, 251/2, 251/5, 251/9, 251/10, 251/11, 253/10, 253/14, 253/16, 253/17, 254/9, 254/15, 254/16, 254/18, 255/8, 255/11, 255/16, 256/15, 256/19, 257/3, 257/18, 259/4, 259/7, 259/13, 260/2, 260/4, 261/15, 267/16, 267/19, 268/16, 268/17, 271/4, 271/10, 271/13, 272/2, 272/5, 272/9, 272/11, 273/11, 274/5, 274/6, 274/10, 274/17, 274/18, 274/19, 274/20, 275/7, 276/18, 277/1, 277/3, 277/7, 278/15, 278/17, 279/5, 279/13, 280/18, 281/9, 282/12, 282/20, 283/2, 283/19, 285/10, 286/12, 286/14, 286/16, 287/9, 288/12, 289/17, 290/3, 290/20, 291/3, 292/10, 292/12, 292/14, 293/11, 294/2, 295/1, 296/8, 297/15, 298/2, 299/3, 300/4, 301/4, 301/8, 302/3, 303/4, 304/14, 305/1, 305/15, 306/11, 309/10, 309/19, 309/21, 311/1, 311/7, 311/8, 313/3, 313/6, 314/4, 316/18, 317/15, 319/5, 322/12, 323/20, 324/1, 325/11, 326/6, 327/20, 329/3, 330/10, 333/4, 334/21, 335/1, 335/5, 335/6, 335/7, 335/10, 335/16, 335/18, 336/7, 337/20, 338/14, 339/12, 342/8, 348/19

a.- dılar 097/17, 098/9, 098/13, 101/4, 101/11, 105/1, 105/10, 105/11, 105/12, 105/16, 105/20, 106/6, 106/8, 108/17, 108/18, 109/2, 109/4, 109/9, 109/13, 109/21, 110/4, 110/6, 110/10, 110/15, 110/20, 112/19, 113/11, 113/13, 114/4, 114/8, 115/4, 115/6, 116/3, 116/12, 118/9, 118/14, 121/1, 121/11, 121/19, 122/8, 123/14, 124/7, 124/9, 124/10, 124/11, 124/17, 125/7, 125/9, 126/10, 126/19, 128/13, 130/7, 131/3, 131/9, 135/6, 135/9, 135/11, 135/15, 137/8, 138/17, 139/10, 141/3, 144/5, 145/10, 146/1, 146/15, 147/1, 147/3, 149/11, 152/4, 152/7, 153/13, 153/14,

154/4, 154/10, 154/19, 155/9, 155/18, 155/20, 156/5, 157/20, 158/7, 159/1, 159/5, 160/4, 160/10, 161/2, 161/11, 165/11, 166/17, 166/18, 166/21, 167/1, 170/2, 170/8, 170/18, 171/6, 171/10, 171/14, 172/14, 173/10, 175/6, 175/9, 175/15, 175/17, 175/19, 178/1, 178/3, 178/5, 178/16, 179/17, 179/18, 181/14, 183/16, 185/20, 186/13, 187/7, 188/17, 194/9, 195/1, 196/7, 196/8, 197/16, 198/17, 199/4, 201/2, 201/5, 202/9, 203/7, 206/16, 207/6, 207/11, 208/9, 208/13, 208/14, 208/17, 208/18, 209/9, 209/11, 211/1, 211/15, 212/1, 212/15, 213/12, 215/19, 216/4, 216/6, 218/4, 219/3, 219/6, 219/7, 219/10, 219/14, 219/15, 220/3, 220/17, 224/8, 225/4, 227/11, 229/9, 231/14, 231/20, 232/9, 232/20, 233/7, 233/20, 234/12, 236/6, 237/17, 237/21, 238/1, 238/2, 238/7, 239/17, 239/20, 239/21, 240/10, 240/11, 241/14, 243/21, 244/2, 244/12, 245/6, 245/18, 246/1, 246/4, 246/5, 246/6, 246/21, 248/10, 249/21, 252/8, 253/1, 257/7, 258/17, 258/18, 259/3, 259/5, 259/6, 259/18, 259/19, 260/19, 261/4, 262/8, 262/10, 263/21, 267/5, 270/9, 270/11, 270/15, 272/13, 273/7, 273/8, 273/9, 275/1, 275/15, 276/12, 277/11, 280/7, 288/4, 289/9, 294/4, 294/10, 295/14, 297/1, 297/9, 297/10, 297/11, 298/3, 298/6, 298/10, 298/12, 298/16, 299/15, 300/5, 300/7, 302/8, 304/10, 304/19, 305/5, 309/9, 312/13, 315/17, 315/18, 316/7, 316/9, 316/10, 318/13, 321/7, 321/8, 323/17, 323/21, 324/3, 324/9, 325/10, 326/7, 326/8, 327/9, 332/6, 333/2, 333/8, 333/15, 333/19, 339/15, 339/20, 340/1, 343/12, 346/13, 346/15, 346/17, 347/2, 347/21, 348/9

ʿözr a.- dılar 339/16

a.- dım 237/8, 297/20

a.- dıng 132/7

a.- dıngız 131/20

a.- gen 102/17, 105/10, 105/11, 111/6, 129/9, 176/6, 176/7, 176/8, 230/3, 242/18, 252/6, 252/7, 288/4, 290/3, 297/15, 333/10, 335/8

a.- gening 103/16

a.- genler 244/20, 269/15, 269/16, 296/18, 297/19

a.- ġıl 298/10

rāst a.- ġıl 334/21

ay - : cevaplamak -177- [Tr]

a.- dar 135/2

a.- dı 099/5, 105/17, 111/13, 114/8, 116/14, 126/17, 129/19, 130/19, 131/20, 132/6, 132/7, 133/8, 133/12, 133/16, 148/14, 151/16, 167/13, 167/14, 169/5, 176/12, 178/6, 178/14, 191/16, 192/14, 194/11, 198/11, 202/3, 214/12, 214/21, 219/12, 222/4, 222/9, 225/18, 229/19, 230/1, 230/2, 230/19, 234/13, 234/16, 235/3, 235/4, 235/21, 237/19, 237/21, 241/21, 250/18, 250/20, 253/12, 254/6, 254/13, 257/5, 260/7, 262/9, 262/13, 263/14, 272/16, 274/14, 274/17,

275/3, 276/3, 276/5, 277/9, 277/13, 277/14, 279/12, 280/1, 283/18, 283/21, 284/11, 290/11, 290/14, 291/6, 291/7, 295/7, 295/8, 296/1, 299/11, 299/16, 299/18, 300/10, 305/12, 305/14, 307/16, 317/17, 319/13, 320/7, 320/10, 320/19, 325/5, 331/15, 335/3, 344/15

a.- dılar 097/19, 131/10, 135/9, 144/2, 145/6, 151/16, 152/1, 156/12, 157/11, 162/13, 166/11, 167/1, 172/15, 172/16, 175/2, 175/14, 178/19, 181/7, 181/8, 181/12, 183/5, 185/19, 191/7, 198/5, 199/18, 199/20, 199/21, 200/2, 201/8, 201/10, 202/5, 204/2, 204/5, 204/17, 204/18, 208/1, 211/12, 213/10, 215/13, 216/1, 218/14, 219/6, 220/17, 233/3, 233/4, 233/12, 233/14, 236/8, 242/2, 242/9, 245/20, 252/4, 267/13, 267/15, 270/5, 270/20, 282/6, 282/13, 284/19, 286/7, 287/18, 288/10, 290/10, 291/19, 293/10, 296/18, 297/17, 297/19, 299/19, 299/20, 300/1, 300/3, 302/9, 303/20, 315/2, 318/20, 319/1, 322/11, 330/9

a.- dım 125/5, 150/10

a.- dung̃ mu 142/3

a.- ġıl 210/20, 225/11, 274/6

ay - : sormak -163- [Tr]

a.- dı 106/18, 109/1, 109/20, 111/12, 119/5, 119/11, 120/8, 124/1, 125/17, 130/6, 130/14, 130/19, 135/4, 135/5, 136/18, 137/19, 140/4, 143/21, 144/4, 144/21, 147/18, 148/1, 148/6, 148/14, 167/13, 167/14, 183/6, 191/12, 191/16, 198/10, 198/12, 199/17, 200/20, 201/10, 202/5, 202/6, 205/10, 209/10, 210/20, 214/12, 214/13, 215/7, 219/17, 222/8, 235/4, 236/17, 236/21, 237/20, 247/17, 250/8, 250/18, 253/12, 254/13, 260/3, 263/14, 267/14, 270/19, 274/1, 274/13, 277/7, 279/10, 280/20, 281/11, 283/17, 283/18, 283/21, 284/10, 284/19, 286/11, 290/8, 290/9, 291/5, 291/6, 291/8, 291/19, 293/4, 294/17, 295/8, 296/4, 298/19, 299/16, 299/17, 299/19, 299/20, 300/1, 301/19, 302/9, 304/20, 305/14, 306/8, 317/11, 319/12, 334/14, 335/3, 342/21, 347/16, 347/20

a.- dı mu 262/9

a.- dılar 100/8, 106/14, 126/16, 130/5, 131/11, 136/12, 151/4, 156/12, 160/21, 166/11, 172/14, 172/16, 174/21, 175/13, 178/3, 178/13, 181/6, 183/6, 185/17, 192/13, 194/5, 194/10, 198/2, 201/15, 202/2, 202/3, 203/15, 204/1, 204/16, 207/7, 213/10, 219/2, 219/10, 220/16, 229/7, 230/18, 230/20, 231/11, 233/11, 233/13, 234/16, 237/19, 241/20, 242/20, 243/3, 250/15, 259/16, 262/12, 263/20, 267/12, 268/1, 268/11, 270/4, 272/16, 276/5, 283/1, 311/19, 315/3, 317/17, 318/2, 327/8, 331/14

a.- gen 230/2, 260/5

a.- genler 297/18

āyā : acaba -3- [Far]

ā. 124/8, 125/6, 178/17

ayaġ : ayak (organ adı), bk. ayaḳ -43- [Tr]
a. 143/4, 148/13
a. tuttılar 237/20
a.+ ı 137/16, 214/1, 289/3, 310/13, 331/8
a.+ ıde 141/3, 197/21
a.+ ıdın 211/14
a.+ ıġa 145/19, 191/12, 286/10, 333/15
a.+ ın̄g 126/15
a.+ ın̄gızde 152/20
a.+ ını 212/8, 213/20, 303/3
a.+ ları 162/5, 168/7, 210/12, 316/20, 323/14, 348/18
a.+ larıġa 105/6, 109/7, 113/16, 154/3, 154/4, 160/6, 166/8, 166/17, 169/19, 229/8, 238/16, 238/17, 298/9, 298/12
a.+ larıge yıḳıldı 318/20
a.+ larında 152/19
a.+ larını 248/16

ayaḳ : ayak (organ adı), bk. ayaġ -1- [Tr]
yüzige a. ḳoyub 236/9

aʿyān : ileri gelenler, eşrāf -1- [Ar]
aʿ.- ı Kūfe 221/4

ʿayān : açık, âşikâr -7- [Ar]
ʿa. 120/7, 124/3, 208/12, 210/8, 245/12
ʿa. ḳıldılar 288/18
ʿa. ḳılıb yürdiler 321/11

ʿayb : ayıp -1- [Ar]
ʿa.+ ėmes 208/3

ayda - : demek, söylemek -1- [Tr]
a.- dılar 164/21

āyet : âyet, Kur'ân'daki cümlelerin her biri. -6- [Ar]
ḫatm-i ā.- i Kelāmu'llāh ḳıldılar 194/18
ā. 133/3, 148/5
ā.+ lerni 203/8
ā.+ ni 148/6

ʿayn : aynı, tıpkı -7- [Ar]
ʿa.- ı ceng 137/13
ʿa.- ı cengde 260/18
ʿa.- ı ceng ėrdi 207/8
ʿa.- ı merdane 251/17
ʿa. 131/8, 340/11, 343/7

ʿAyn ʿAli : özel ad -1-
ʿA. 147/20

ayrıl - : ayrılmak -1- [Tr]
a.- gen 195/6

ayru : ayrı -2- [Tr]

a. 149/14, 250/12

ayt - : demek, söylemek -127- [Tr]

a.- a 112/2, 113/4

a.- a başladı 103/11, 242/17

a.- adur 123/18, 158/21, 294/12, 294/15

a.- adurlar 098/6

a.- alı 158/1, 158/3, 230/1

a.- almay turub ėrdük 260/7

a.- arge 160/12

a.- ar siz 346/17

a.- a sen 242/21

a.- ay 105/12, 237/13, 274/9, 317/18

söz a.- ay almadı 130/13

cevāb a.- ayġan ėmes 198/15

a.- ġa 149/1, 240/10

a.- ġandur 275/4

a.- ġaylar 099/1

a.- genin̄g 346/19

a.- ġıl 108/18

a.- ıb 100/11, 100/14, 165/9, 187/3, 193/10, 200/8, 212/2, 261/1, 270/21, 272/5, 290/21, 291/9, 291/18, 301/18, 302/6, 306/10, 307/10, 331/3, 333/1, 333/20, 335/6, 348/14

ṣalavāt a.- ıb 102/13, 138/2

söz a.- ıb 292/9

tekbīr a.- ıb 180/13, 308/2

a.- ıb ėrdi 108/19, 177/1, 200/11, 287/10

a.- ıb ėrdiler 297/2

a.- ıbdur 274/16

a.- ıbdurlar 101/9, 113/6, 189/16

a.- ın̄g 101/20, 109/14, 115/5

a.- ın̄gız 101/12

a.- ın̄gızlar 106/6

ʿözürler a.- ın̄glar 138/18

cevāb a.- ḳay miz 239/19

a.- madım mu 160/21, 274/1

a.- madın̄glar mu 147/19

a.- masun 130/16

a.- maydur 114/10

a.- maġıl 251/4

a.- sam 131/7

a.- san̄g 237/11

a.- sunlar 339/10

a.- tı 192/7, 273/5, 275/1

a.- tılar 102/2, 192/5, 192/19

senā a.- tılar 170/1

a.- ur 229/14

a.- urdı 107/10

a.- ur ėrdi 112/18, 142/10, 191/13, 202/16, 206/20, 207/16, 209/20, 221/14, 259/9, 304/17

a.- ur ėrdiler 111/16, 188/9, 194/15, 204/15, 205/3, 228/7, 229/1, 229/5, 325/3, 343/3

a.- urġa turdı 328/21

a.- urġande 235/6

a.- urlar 098/18, 102/21, 253/20, 285/2

a.- ur men 111/10

a.- ur sen 112/3, 129/2, 130/5, 130/15, 132/3, 209/9

rāst a.- ur siz 115/9

a.- ur sizler 237/10

rāst a.- ur sizler 155/20

ayta - : demek, söylemek -2- [Tr]

a.- b 262/7

a.- geli 262/2

ʿayyār : oyun kurucu, örtülü savaşçı -138- [Far]

ʿa.- ı nām-dār 195/5

ʿa. 189/10, 219/20, 253/8, 254/18, 260/19, 261/7, 266/20, 269/21, 275/20, 277/4, 277/6, 283/1, 289/4, 294/4, 296/8, 304/3, 308/17, 309/21, 310/20, 311/18, 312/17, 312/21, 319/11, 320/1, 323/8, 323/9, 323/10, 323/12, 331/15

dāsitān-ı şehper-iʿa. 212/19

şehper-i ʿa. 213/1, 213/16, 213/21, 230/2, 230/14, 232/6, 232/11, 233/16

ʿa.+ ėdi 276/11

şehper-iʿa.+ ėrdi 212/20

ʿa.+ ge 294/4

ʿa.+ ı 189/4, 190/12, 197/21, 214/19, 253/8, 261/7, 287/6, 303/9

ʿa.+ ıdın 213/4

ʿa.+ ıġa 213/17

ʿa.+ ını 213/21, 255/5, 290/6, 295/3

gerden-iʿa.+ ını 283/15

libās-ıʿa.+ ını 223/18, 234/8

teberhā-yıʿa.+ ını 199/1

ʿa.+ ige 230/10

ʿa.+ lar 205/5, 215/7, 215/20, 219/6, 219/11, 223/14, 230/3, 240/10, 243/10, 243/13, 260/2, 260/6, 260/19, 267/15, 274/16, 276/17, 284/8, 284/9, 286/18, 287/3, 287/18, 287/19, 288/9, 293/5, 294/11, 295/11, 296/6, 296/18, 296/19, 297/15, 320/15, 321/2, 322/13, 322/14, 328/1, 328/5, 330/3, 330/18

ʿa.+ lardın 223/17

ʿa.+ large 288/9, 293/4, 295/14

ʿa.+ ları 195/13, 214/18, 215/1, 219/4, 237/16, 239/11, 253/16

ʿa.+ larıdın 290/1, 295/8

ʿa.+ larıdın ėken 239/11

ʿa.+ larıdur 195/5

ʿa.+ larıdur miz 295/7, 322/11

ʿa.+ larını 260/1, 322/13

ʿa.+ larnı 287/19, 294/3, 295/13, 309/7, 310/20, 322/10, 326/20, 337/16

şehper-iʿa.+ men 231/8

ʿa.+ nı 288/11, 294/15, 310/2, 312/19

şehper-iʿa.+ nı 230/5, 230/12

ʿa.+ nıng̃ 260/21

ʿayyārān : oyun kurucular, örtülü savaşçılar -1- [Far]

ʿa.- ı Ḥażret-iʿÖmer 195/20

ʿayyārlıḳ : örtülü oyun kuruculuk, savaşçılık, bk. ʿayyārlik -1- [Far+Tr]

ʿa. 291/10

ʿayyārlik : örtülü oyun kuruculuk, savaşçılık, bk. ʿayyārlıḳ -5- [Far+Tr]

ʿa. 224/1

ʿa. ḳıladurlar 222/8

ʿa.+ ġa çıḳıb 326/10

ʿa.+ ġa kirdiler 219/19

ʿa.+ nı 234/17

az - : yoldan çıkmak, sapmak -2- [Tr]

a.- ıb 130/10, 336/8

az : az -5- [Tr]

a. 147/2, 229/5, 262/10, 303/5, 348/10

āz : hırs -1- [Far]

ā. 117/4

aʿżā : organlar, vücudun her bir bölümü -4- [Ar]

aʿ.+ ları 113/1

aʿ.+ larını 108/21

aʿ.+ sıġa 223/8, 255/10

ʿazāb : eziyet, sıkıntı -11- [Ar]

ʿa.- ı dūzaḫnı 161/7

ʿa. 249/16, 345/5

ʿa.+ dur 111/9

ʿa.+ ıdın 107/7

ʿa.+ lar 107/7, 142/9, 142/12, 147/6, 147/9

ʿa.+ larnı 120/12

āzād : azat, özgür -3- [Far]

ā. 135/12, 163/5, 189/5, 211/19

āzāde : azat, özgür, özgür kadın -5- [Far]

ā. 139/11, 106/18, 109/2, 145/1, 230/20

āzār : incitme -1- [Far]

ā. 106/11

Āzer : özel ad -2- [Far]

Ā. 156/20

piyāde- yi Ā. 177/18

ʿazim : gayret, kararlılık -4- [Ar]

ʿa. 121/6, 223/5

ʿa. ḳılıb 200/18

ʿa. ḳılıb turub ėrdiler 207/2

ʿaẓīm : büyük -21- [Ar]

ʿa. 210/16

ecr-i ʿa. 101/8, 135/7

gez-i ʿa. 248/4

gird-i ʿa. 207/3, 242/1, 285/3, 291/17, 302/5, 305/10

girde-yi ʿa. 242/6

leşker-i ʿa. 178/17

leşker-iʿa. 305/10
ceng-iʿa. boldı 306/19, 344/7
ceng-iʿa. boldı 303/16
ceng-iʿa. bolur 307/2
bīdād-ıʿa. ḳıldılar 173/12
ceng-iʿa. ḳıldılar 343/14
ḫurūş-ıʿa.+ dür 222/14
emr-iʿa.+ ninḡ 173/17

ʿazīz : değerli, saygın -7- [Ar]
ʿa. 287/12
ʿa. tutar ėrdi 177/3
naḳd-i cān-ıʿa.+ inḡni 109/2
birāder-iʿa.+ ler 127/17
ʿa.+ leriṅgizni 120/12
ʿa.+ lerni 102/9, 175/10

ʿazl : görevden alma -2- [Ar]
ʿa. ḳıldı 271/17
ʿa. ḳılġay ėrdiṅ 271/17

azlıḳ : az, azlık -1- [Tr]
a.+ dın 179/2

azuḳ : yiyecek -5- [Tr]
a. 103/3, 103/21, 108/13, 114/6

ʿazze ve celle : her şeye gücü kuvveti yeten -1- [Ar]
Ḫudā-yıʿa.+ ge 123/1

B

Bā Şiʿār : özel ad -1-
B. 297/5

bāb : kapı -2- [Ar]
b.+ ında 116/13, 132/21

baba : baba -12- [Tr]
b.- yıʿAleviyān 171/13, 181/16
b.+ ları 101/13
b.+ mdın 272/15, 278/14
b.+ nġızge 272/6
b.+ nġnı 300/2, 300/5, 301/9
gūrḫāne-yi b.+ sıdın 275/11
b.+ sını 246/4, 276/3

Baba Şiʿār Fīl Rūz : özel ad -7-
B. 297/18, 323/8, 323/11, 323/12, 323/16, 324/9
B.+ men 297/9

babür : kaplan -3- [Far]
b. 128/6, 161/21, 344/20

bāc : haraç, vergi -1- [Far]
b.+ ını 188/17

bā-cemāʿat : cemaatle, toplulukla -1- [Far+Ar]
b. 186/21

bād : rüzgar -2- [Far]
b. 181/13, 341/18
b.- ı ṣubḥ 123/3
b.+ dın 205/21

bād : tekrar -3- [Far]
b. 240/3

bād : ses, bağırtı -1- [Far]
b. ḳıldı 216/21

bād : … olsun -1- [Far]
b. 288/10

baʿde : ondan sonra -12- [Ar]
b. 148/7, 150/15, 150/18, 151/2, 158/17, 165/20, 192/19, 193/7, 193/10, 194/10, 195/15, 239/19

baʿdemā' : bundan böyle, bir daha -1- [Ar]
b. 173/2

baʿd ezān : ondan sonra -57- [Ar+Far]
b. 147/13, 150/3, 150/18, 153/1, 153/7, 155/8, 156/7, 157/18, 159/15, 159/17, 160/6, 160/8, 161/13, 163/3, 166/7, 169/4, 169/9, 169/18, 171/10, 172/1, 172/12, 174/19, 175/16, 176/18, 179/16, 182/1, 186/13, 186/21, 188/14, 203/20, 203/21, 227/11, 233/1, 239/13, 239/20, 246/15, 246/16, 249/7, 249/12, 258/21, 262/1, 262/16, 263/9, 269/20, 272/1, 279/19, 280/7, 282/14, 286/5, 293/6, 302/11, 307/17, 311/6, 314/12, 318/17, 319/4, 341/20

bādī : iptidāī -1- [Ar]
b. 127/19

bā-emri'llāh : Allah'ın emriyle -1- [Far+Ar]
b. 281/21

bā-ferheng : bilgelikle -1- [Far]
b. 135/2

bāġ : bağ, bahçe -4- [Far]
b.+ ḳa 298/6, 334/10
b.+ nı 167/8, 167/9

bāġbān : bahçıvan -5- [Far]
b. 298/7, 298/8, 298/11
b.+ dın 298/7
b.+ ġa 298/13

bāġçe : bahçe -1- [Far]
b. 238/18

bağışla - : bağışlamak -27- [Tr]
b.- dılar 140/4, 144/21, 150/3, 150/18, 155/9, 156/8, 158/17, 160/8, 220/6, 233/2, 240/2, 246/15, 249/8, 261/4, 292/5, 306/2, 334/2, 334/7
rūḥ-ı pāk-ı şehīdāġa b.- dılar 170/17, 179/17

sevābını şühedāġa b.- dılar 265/4
şehīdāngа b.- dılar 139/4
şühedāġa b.- dılar 269/21, 326/4, 331/14
b.- dım 238/10
rūḥumġa b.- ġıl 324/4

bāġī : âsî, isyankâr -1- [Far]
b. 337/2

bāġīkerlik : âsîlik, isyankârlık -1- [Far+Tr]
b. ḳıladur 212/16

bağla - : bağlamak -59- [Tr]
b.- b 103/18, 104/12, 112/7, 113/12, 115/10, 119/1, 129/21, 146/12, 168/16, 170/14, 188/11, 218/10, 244/20, 248/14, 249/14, 249/18, 250/8, 269/11, 286/10, 291/4, 303/3, 304/17, 310/16, 325/14, 326/12, 334/19
b.- b turub ėrdiler 307/12
b.- b ėrdiler 180/2
b.- b ėrdim 216/3
b.- bdur 177/18
ʿadāvet b.- bdur 274/20
Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ġa b.- bdur 101/16
b.- bdurlar 269/14
kemer b.- bdur miz 223/3
b.- b sen 130/11
b.- dı 128/12, 168/1, 229/3
üstüvār b.- dı 162/9
b.- dılar 115/4, 144/17, 218/11, 223/19, 226/10, 252/16
dār b.- dılar 265/11
b.- dım 169/6
b.- dın͡g 286/11
b.- duḳ 218/19
b.- ġan 248/7, 264/16
b.- ġıl 121/17
b.- gunça 257/19
b.- lı 294/11
b.- r ėrdi 168/4
ėşik b.- r siz 153/16
b.- sam 150/7
b.- ydur men 194/12

bağlan - : bağlanmak -1- [Tr]
b.- ġan 326/16

bağlıġ : bağlı, bk. bağlıḳ, bağlıg -1- [Tr]
b. olturub 144/12

bağlıḳ : bağlı, bk. bağlıġ, bağlıg -4- [Tr]
b. 143/10, 143/12, 309/14
b.+ ġa 180/11

bağlıg : bağlı, bk. bağlıġ; bağlıḳ -1- [Tr]
b.+ ge 266/2

bağır : bağır, böğür, göğüs -1- [Tr]
b.+ ım 334/12

bahā : değer, kıymet -7- [Far]

b. 167/5, 180/5, 225/5, 272/10, 281/9, 291/4

b.+ sını 168/20

bahādır : yiğit, cesur -8- [Moğ]

b. 111/3

b. bolsa 318/9

b.+ ġa 102/5

b.+ lar 112/5, 288/16, 315/21, 329/13

b.+ nı 129/10

bahādırlıḳ : yiğitlik, cesurluk, bk. bahādırlik -1- [Moğ+Tr]

b.+ ıġa 227/20

bahādırlik : yiğitlik, cesurluk, bk. bahādırlıḳ -1- [Moğ+Tr]

b. körsettiler 136/11

bahāne : sebep, mazeret -1- [Far]

b. 134/2

bā-hemrāh : yoldaşıyla, arkadaşıyla -1- [Far]

b.+ ı 242/14

bā-hevāy : kötü niyetle -2- [Far]

b. 161/17

b.+ nınḡ 161/17

bā-heybet : heybetle -6- [Ar]

b. 143/3, 147/17

nāra b. tartıb ėrdi 279/7

bāng b. urdı 265/13, 268/21

b. urub 242/20

Baḥr-i ḳulzum : Kızıl deniz -1- [Far]

B.- i 202/20

baḥiṣ : konu, mevzu -1- [Ar]

b.- i münāẓaranı 300/10

baḫşīlik : bağışlama -1- [Far+Tr]

b. ḳılıbdur 311/20

baḫşiş : bağış, hediye -1- [Far]

b. ḳıldılar 117/14

Baḫt : özel ad -11-

B.- ı Naṣṣar 198/9, 198/12, 198/16, 199/5, 199/8, 199/16, 199/17

B.- ı Naṣṣar-ı Sānī 176/19, 199/13

B.- ı Naṣṣar-ı Sānī'dür 198/12

B. 176/21

baḫt : talih, kısmet -4- [Far]

b. 326/6

b. ḳılur ėrdiler 206/4

b.+ ge 171/11

b.+ ım 125/6

bāhū : sopa, âsâ, bk. bāhūy -1- [Far]

b.+ nı 182/14

bāhūy : sopa, âsâ, bk. bāhū -1- [Far]

b.+ nı 182/14

bā́is : sebep -7- [Ar]

b.- i yıġlamaḳ 205/9, 205/10

b. 168/14, 173/1, 191/15

b.+ din 270/5

b.+ i 145/9

Bā́is İbn Şı́r : özel ad -1-

B.+ ni 293/20

baḳ - : bakmak -62- [Tr]

b.- almay 347/3

b.- ar ėrdi 221/12

b.- ar ėrdiler 104/18, 165/20, 166/3, 196/12

b.- ay 209/17

b.+ ġa 167/11, 298/18

b.- ıb 102/11, 119/5, 123/17, 130/4, 130/14, 132/21, 142/10, 144/21, 146/15, 147/18, 148/1, 150/3, 157/9, 160/8, 160/21, 169/9, 170/18, 172/14, 174/21, 175/13, 185/17, 198/2, 201/20, 204/1, 211/11, 214/12, 219/7, 238/15, 244/4, 244/11, 256/19, 271/4, 274/13, 285/16, 294/2, 294/4, 302/3, 306/8, 306/17, 337/4

b.- ıb olturubdurlar 166/5

b.- ın͡g 262/9

b.- ın͡glar 290/8

b.- tı 133/3, 281/14, 329/20

b.- tılar 177/20, 232/2, 276/15, 299/4, 318/1

baḳ́a : anıt -1- [Ar]

b. 224/16

bā-kemāl : olgunlukla -1- [Far+Ar]

b.+ larını 218/19

baḳ́ī : koruluk -1- [Ar]

gūristān-ı b.+ ġa 280/9

bāḳī : kalan -2- [Ar]

b. 140/14, 317/6

bā-ḳuvvet : kuvvetle -2- [Far+Ar]

b. 190/19

b.+ ni 280/16

bala : çocuk -2- [Tr]

b.+ n͡gdın 254/10

b.+ n͡gge 254/10

bālā : yüksek, yüce -2- [Far]

b. 180/3, 197/19

bā-libāshā : giysilerle -1- [Far+Ar+Far]

b.- yı siyāh 242/14

bālīn : yastık -1- [Far]

b. ḳıldılar 213/15

bām : çatı -1- [Far]

b.- ı felekde 203/2

bāmdād : sabah namazı -5- [Far]
namāz-ı b.+ dın 206/18, 265/6, 296/16
namāz-ı b.+ nı 179/15, 186/21

bān : bân ağacı -1- [Ar]
b.+ dın 108/3

bāng : ses, haykırış -15- [Far]
b. 115/19, 232/13, 242/20, 271/4, 293/9
b. bā-heybet urdı 265/13, 268/21
b. urdı 198/9, 200/17, 271/21, 310/7, 310/8
b. urdılar 252/12, 310/11
b. urub 227/11

bar - : varmak, gitmek -448- [Tr]
b. 187/9, 324/5
bara b.- a 213/6
b.- a bara 213/6
b.- adur 111/5, 127/11, 134/11, 238/21, 243/21, 295/6, 309/4
burub kėtıb b.- adur 260/13
çıḳıb b.- adur 309/1
kėtıb b.- adur 151/15
kėtib b.- adurlar 237/13
alıb b.- adurġan 106/10, 106/14
b.- adurlar 159/14, 192/15, 195/6
b.- adur men 194/13
alıb b.- adur men 226/19
b.- adur sen 127/13
b.- alı 215/14, 228/10, 231/5
ḳaşıġa alıb b.- alı 310/17
rāstlab b.- alı 110/13
b.- almas 278/13
alıb b.- almas 214/21
yavuḳ b.- almas ėrdi 163/11
b.- ay 150/10, 250/7, 268/18, 275/18, 276/7, 277/1, 295/2, 316/12, 339/12
alıb b.- ay 202/9, 214/17, 235/1, 267/21, 300/13
b.- aydı 149/10
b.- dı 100/4, 106/14, 106/20, 117/3, 127/9, 127/15, 137/3, 138/8, 144/15, 169/13, 184/10, 187/6, 187/14, 193/21, 201/14, 203/17, 223/13, 246/4, 249/1, 256/9, 265/19, 268/4, 275/5, 279/15, 281/7, 281/10, 293/16, 300/20, 308/10, 308/13, 309/16, 309/17, 322/7, 322/20, 328/4, 343/17, 345/4, 348/7
alıb b.- dı 099/14, 218/15, 230/14, 270/1, 282/8, 283/12, 290/13, 291/1, 298/8, 314/2
cehennemge b.- dı 243/9, 284/7, 285/10, 288/21, 323/2, 341/8, 323/12, 340/17, 341/10, 342/6, 344/6, 344/19, 345/19, 346/5
dūzaḫġa b.- dı 266/8, 329/11, 342/6, 344/16
hūşıdın b.- dı 334/20
iş ḳoldın b.- dı 210/3
ḳaşıġa alıb b.- dı 280/3
meydānġa b.- dı 306/7
yıraḳ b.- dı 309/16
yügürüb b.- dı 329/1
b.- dılar 097/7, 100/5, 103/2,

120/18, 151/11, 152/9, 158/13, 226/9, 228/10, 257/7, 269/5, 304/1, 307/6, 314/3, 319/16, 326/11, 333/7

alıb b.- dılar 131/2, 151/11, 185/14, 203/5, 282/9, 313/3

ḳaşlarıġa b.- dılar 125/9

alıb b.- dıng̃ 129/11

b.- dıng̃lar 107/6

b.- dur 197/3, 237/16

b.- ġalı 103/17

b.- ġan 329/18

b.- ġande 156/17, 173/16, 249/18

b.- ġanını 232/18

b.- ġanlarını 152/5

b.- ġan ėmesdür 274/3

ḳaçıb b.- ġay 244/1

b.- ġaylar 098/9, 189/19

alıb b.- ġaylar 272/10

ḳolab b.- ġaylar 331/21

b.- gen 145/13, 252/6

alıb b.- gen 230/3

b.- geni 134/17

b.- ġıl 109/14, 110/2, 110/11, 123/17, 166/2, 192/19, 193/7, 195/1, 198/16, 200/15, 251/4, 280/7, 280/8, 280/9, 280/10

alıb b.- ġıl 298/13

b.- ıb 097/11, 099/13, 102/5, 105/15, 107/10, 109/12, 109/16, 110/21, 111/18, 114/15, 115/7, 122/9, 123/15, 124/3, 124/15, 130/11, 131/14, 131/17, 134/10, 135/13, 137/6, 138/16, 140/13, 141/5, 145/2, 149/3, 151/7, 152/12, 156/13, 158/8, 158/12, 172/3, 175/2, 176/6, 178/16, 181/19, 182/20, 187/10, 188/2, 191/18, 192/8, 209/7, 210/15, 212/21, 216/13, 216/17, 217/10, 220/2, 220/3, 220/20, 221/8, 222/12, 223/9, 230/6, 233/8, 235/17, 239/19, 247/16, 247/17, 250/8, 252/4, 256/4, 256/14, 259/3, 267/13, 267/14, 267/17, 267/19, 268/20, 270/9, 272/21, 274/12, 274/21, 275/12, 275/14, 275/17, 275/21, 276/8, 277/1, 286/14, 286/15, 287/19, 289/18, 290/7, 290/8, 290/20, 290/21, 291/10, 293/19, 293/20, 295/1, 298/7, 298/10, 298/11, 304/2, 304/7, 304/9, 305/5, 306/9, 306/12, 312/6, 313/13, 314/8, 314/11, 315/11, 316/17, 317/8, 317/16, 317/18, 318/14, 323/8, 325/7, 328/1, 328/5, 328/17, 333/2, 334/3, 334/10, 337/4, 339/11, 340/14, 341/18, 342/2, 342/16, 342/21, 343/3, 344/20, 346/20

alıb b.- ıb 152/6, 229/12, 289/17, 298/5, 338/17

çābük b.- ıb 137/10

ḳaşıġa b.- ıb 340/6

meydānde b.- ıb 343/9

meydānġa b.- ıb 288/19, 341/6

yanıb b.- ıb 328/14

yaynab b.- ıb 143/12

yetib b.- ıb 336/1

b.- ıbdur 331/14, 332/21, 334/17

alıb b.- ıbdur 217/7, 219/5

alıb b.- ıbdurlar 287/18

b.- ıb ėdiler 146/3

b.- ıb ėrdi 107/2, 131/18, 207/7, 209/13

b.- ıb ėrdiler 151/1, 191/20
b.- ıb ėrdim 114/8, 144/3, 145/8, 146/1
çapḳalı b.- ıb ėrdim 212/15
b.- ıb bolmas 175/15
b.- ıbdurmış 246/4
alıb b.- ıb ḳoydılar 280/4
b.- ıbturdı 315/12
b.- ıbtursunlar 327/10
b.- ıbturur men 348/21
dūzaḫge b.- ıb tüşti 340/19
b.- ıb tüşübdür 186/1
b.- ıng 105/13, 209/2, 273/3, 295/2
b.- ıngızlar 220/19
b.- ınglar 113/4, 138/18, 141/7, 172/19, 218/5, 218/6, 276/19, 307/2, 319/18
alıb b.- ınglar 191/9
enduh alıb b.- ınglar 290/11
alıb b.- madung mu 276/14
b.- mangızlar 175/10
b.- manglar 294/11
alıb b.- masunlar 216/7
b.- sa 104/6, 148/16, 303/1
b.- saḳ 121/4, 236/10
b.- sam 131/11, 159/1, 191/21, 300/7
alıb b.- sam 291/3
alıb b.- sang 129/12
b.- sun 098/11
alıb b.- sun 106/11
b.- ub 189/14
b.- ur 132/18, 132/19, 175/1, 315/3
alıb b.- ur 101/19
alıb b.- urde 186/1
b.- ur ėrdi 100/20, 149/7, 151/3, 168/3, 177/20, 213/5, 254/12, 277/4, 302/19
alıb b.- ur ėrdi 142/9, 142/12, 145/5, 214/9, 312/18
cehennemge b.- ur ėrdi 330/8
çıḳıb b.- ur ėrdi 262/3, 304/14, 336/1
ḳaçıb b.- ur ėrdi 244/2, 302/19
b.- ur ėrdiler 147/8, 151/14, 319/16, 343/21
alıb b.- ur ėrdiler 103/2, 322/8
ḫaber alıb b.- ur ėrdiler 179/9
izleb b.- ur ėrdiler 303/22
ḳoşulub b.- ur ėrdiler 298/21
b.- ur ėrdim 182/1, 229/20
isteb b.- ur ėrdim 229/19
b.- ur ėrmiş 123/15, 138/12, 138/15
alıb b.- ur ėrmiş 143/13
b.- ur ėken 277/10
alıb b.- ur ėken 186/3
b.- urlar 215/2
b.- ur men 111/10, 134/12, 146/16
alıb b.- ur men 120/14, 144/1
b.- ur miz 101/7, 131/11, 273/4, 322/12
b.- ur sen 121/15
alıb b.- ur sen 214/17

ḳayan b.- ur sen 229/19

b.- ur siz 151/5

alıb b.- ur siz 272/16

b.- ur sizler 131/10, 295/6, 319/13

b.- ur sizler mü 220/17

b.- ur mu sen 203/15

b.- ur mu sizler 175/13

alıb b.- ur mu sizler 131/11

bar : var -137- [Tr]

b. 097/15, 099/21, 105/13, 106/6, 116/14, 131/7, 133/13, 133/20, 140/13, 150/5, 157/10, 157/14, 158/19, 169/14, 171/9, 176/7, 183/6, 183/10, 191/16, 214/18, 215/1, 217/9, 219/7, 235/14, 237/2, 237/6, 238/8, 250/20, 256/6, 267/13, 271/11, 274/15, 278/11, 281/1, 298/2, 299/10, 300/11, 324/4

b.+ dur 101/21, 124/13, 141/8, 160/13, 175/6, 175/8, 189/17, 192/21, 193/1, 208/17, 214/20, 221/18, 224/8, 225/5, 229/14, 245/21, 280/7, 280/8, 280/10

dādın̄g b.+ dur 132/6

b.+ ėdi 183/12

b.+ ėken 178/17

b.+ ėkenler 147/21

b.+ ėrdi 097/13, 099/14, 099/19, 101/2, 102/3, 104/16, 108/15, 108/21, 111/2, 114/14, 119/2, 120/19, 123/15, 133/6, 134/18, 139/6, 156/1, 163/2, 166/5, 168/3, 168/8, 176/4, 176/5, 176/11, 189/4, 189/9, 189/10, 190/11, 190/12, 190/21, 214/4, 214/7, 214/16, 215/21, 224/20, 225/14, 226/21, 234/8, 253/8, 253/9, 261/7, 266/11, 272/8, 275/6, 282/12, 285/2, 287/6, 287/11, 297/6, 303/8, 303/9, 304/13, 307/16, 320/4, 328/5, 328/15, 337/14, 338/13, 339/1

b.+ ėrdiler 098/12, 135/8, 189/3, 191/3, 205/6, 216/6, 312/1, 333/7

b.+ ėrmiş 202/10

b.+ ımızını 118/18

b.+ mu 105/21, 124/18, 149/9, 233/11, 268/16, 276/5

Bār : Allah -2- [Far]

Ḫalīfe-yi B. 311/2

B. 131/3, 337/6

barça : hepsi, tüm -18- [Tr]

b. 097/10, 100/2, 100/11, 108/19, 117/4, 138/12, 145/12, 228/8, 239/20, 255/10, 324/1

b.+ ları 102/19, 294/6

b.+ larını 097/8

b.+ sı 097/6, 100/4, 100/5, 141/17

bāre : bölücü -1- [Far]

b. 142/17

bāre : hakkında -2- [Far]

b.+ side 148/9, 176/12

bārekāllah : Allah mübarek etsin -1-

[Ar]

b. 194/9

bārgāh : otağ -137- [Far]

b.- ı Furāṭ 249/4

b.- ı Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni 176/1

b.- ı Ḥażret-i Yūsuf 270/3, 270/15, 305/20

b.- ı İmām 219/1

b.- ı Yezīd-i pelīd-i melʿūnge 131/18

b.- ı Yezīd'din 311/7

b.- ı Yūsuf 264/10, 320/9, 327/19

b.- ı Yūsuf'de 318/18

b. 294/21

b. ḳıldılar 176/2

b.+ de 249/5, 258/16, 258/21, 276/13, 307/10, 311/1, 320/5

b.+ daki 162/12, 308/19

b.+ dın 162/11, 177/7, 204/3, 238/19, 259/13

b.+ ġa 186/9, 223/13, 292/3, 296/3, 322/18, 326/18, 327/10, 328/11

b.+ ıde 277/5, 297/14, 348/17

b.+ ıdın 196/4, 213/2, 220/12, 300/14, 318/2

b.+ ıġa 118/8, 129/16, 138/5, 147/8, 156/9, 159/12, 160/3, 193/17, 196/3, 205/8, 219/19, 221/15, 222/7, 222/16, 223/19, 223/20, 224/4, 225/16, 227/17, 230/2, 230/6, 235/1, 235/2, 235/13, 235/17, 254/5, 277/2, 294/9, 295/10, 299/13, 299/14, 316/17, 322/1, 322/7, 348/16

b.+ ıġā 246/2

b.+ ıġa kirdiler 219/20

b.+ ımde 234/21

b.+ ımġa 158/11, 233/8

b.+ ımnı 217/4

b.+ ınḡa 147/9, 158/9, 159/14, 217/1, 217/9, 222/15

b.+ ınḡnı 159/13, 217/11, 235/11

b.+ ını 159/15, 159/21, 217/18

b.+ ınınḡ 213/6

b.+ ıde 144/19, 239/9

b.+ ları 186/7

b.+ larıde 217/19, 312/17

b.+ larıdın 218/21

b.+ larıġa 135/1, 185/16, 188/1, 203/18, 254/11, 276/20, 283/14, 287/17, 287/21, 289/14, 293/5, 294/1, 307/6, 307/13, 331/12, 336/21

b.+ larıġa tüştiler 343/20

b.+ larıge 212/10

b.+ larını 218/13, 263/5

b.+ nı 216/19, 235/11, 255/14, 264/12, 270/15, 296/5, 320/4, 327/10

b.+ nınḡ 204/7, 224/2, 260/10

tamām-ı b.+ nınḡ 219/21

bārhā : kaç defa -1- [Far]

b. 130/9

barı : hepsi, hep, bütün -4- [Tr]

b.+ larını 098/4

b.+ mızını 285/11

b.+ nı 099/15, 270/2

barıça : var olduğu sürece -1- [Tr]
b.+ ıça 192/3

barış : barış -1- [Tr]
b.+ ġa 159/12

Bārī : Allah -1- [Ar]
B. 336/14

bārī : hiç olmazsa, öyleyse -5- [Far]
b. 154/15, 200/16, 209/5, 272/2, 300/1, 305/14

bas - : basmak -3- [Tr]
b.- ar ėrdi 261/10
b.- ıb 145/14
ḳaranguluḳ b.- tı 320/6

bā-ṣafā : huzurla -1- [Far+Ar]
b. 336/15

baṣar : göz -1- [Ar]
b. 191/14

basıl - : basılmak -1- [Tr]
b.- ur 110/6

baṣīr : açık, görür -1- [Ar]
b. boldı 192/3

Baṣra : özel ad -1-
b. 215/2

bāst : uzatma -1- [Ar]
b.- ı ḳāmet 122/6

bastur - : bastırmak -1- [Tr]
b.- ub 108/4

basturuḳ : işgal -1- [Tr]
b. bolub 302/19

bāṣūr : bâsur -1- [Ar]
b. 103/14

baş : (1) baş, kafa -298- [Tr]
b. 100/6, 102/7, 103/20, 113/15, 141/13, 150/6, 174/14, 179/9, 225/7, 293/15, 302/15
b.+ dın 143/4
b.+ ı 098/15, 104/2, 107/1, 107/17, 112/3, 117/2, 137/20, 144/14, 147/21, 258/4, 284/6, 291/10, 293/13, 324/19, 329/13, 330/17, 336/2
b.+ ıde 180/17, 196/2, 197/19, 279/4, 282/1
b.+ ıdaki 106/12
b.+ ıdın 102/7, 210/13, 310/14
b.+ ıdur siz 100/7
b.+ ıġa 098/15, 104/20, 107/15, 107/21, 117/2, 127/2, 127/3, 137/5, 137/20, 144/9, 144/13, 173/2, 177/11, 194/3, 199/15, 200/5, 202/18, 203/7, 211/4, 211/5, 224/3, 248/11, 254/7, 265/17, 281/1, 282/3, 284/5, 284/6, 290/6, 291/13, 305/17, 307/3, 314/1,

318/4, 321/17, 324/18, 325/20, 340/7, 344/11, 346/2
b.+ ıġa urlab 144/7
b.+ ıġa urung͡lar 159/18
b.+ ım 140/6
b.+ ımde 125/6, 270/7
b.+ ımızdın 118/1
b.+ ımıznı alıb kėter miz 125/14
b.+ ımnı 181/9
b.+ ıng͡de 271/11
b.+ ıng͡a 298/16
b.+ ıng͡ızını 173/13
b.+ ını 124/21, 136/18, 145/15, 160/3, 183/1, 184/20, 189/15, 191/13, 192/13, 194/9, 198/9, 200/6, 202/15, 204/16, 211/7, 214/17, 216/8, 216/10, 216/14, 216/19, 217/10, 217/11, 217/12, 219/20, 219/21, 220/2, 220/9, 220/13, 221/13, 221/14, 223/13, 224/4, 224/5, 224/10, 229/4, 229/12, 231/4, 238/3, 238/11, 253/15, 255/2, 255/3, 255/4, 256/21, 260/20, 260/21, 266/8, 267/17, 270/18, 270/19, 272/17, 281/18, 294/14, 306/10, 308/18, 309/5, 311/12, 313/1, 313/2, 323/19, 323/20, 327/5, 330/19, 346/3
b.+ ı sen 225/11
b.+ ıturur 225/10
çıḳa b.+ ladı 119/8
b.+ lardın 147/12, 229/2
b.+ largа 229/1
b.+ ları 098/4, 100/8, 100/14, 171/1, 181/21, 210/13, 225/14, 231/3, 231/19
b.+ larıde 119/12, 136/3, 180/2
b.+ larıde turubdurlar 323/16
b.+ larıdur men 100/9
b.+ larıġa 108/3, 109/19, 115/10, 115/11, 119/1, 119/17, 137/14, 159/21, 160/20, 161/14, 161/17, 163/6, 163/7, 173/1, 174/3, 174/14, 178/20, 182/14, 182/16, 184/1, 184/4, 227/16, 239/7, 245/16, 256/12, 293/12, 323/15, 331/7
b.+ larıġa tarttılar 210/11
b.+ larımızını 106/9
b.+ larıng͡nı alıb kėtting͡ler 125/10
b.+ larını 097/9, 097/11, 097/16, 097/20, 098/8, 099/10, 099/11, 100/10, 100/19, 101/17, 103/1, 103/5, 103/10, 104/10, 104/14, 106/10, 106/11, 106/13, 106/14, 106/15, 112/14, 112/15, 112/21, 113/7, 113/14, 115/1, 121/19, 127/16, 129/11, 139/1, 143/14, 145/2, 145/11, 145/17, 146/8, 146/20, 152/2, 156/21, 160/9, 166/3, 166/10, 171/3, 171/9, 181/6, 191/19, 204/19, 218/3, 219/3, 225/15, 226/12, 227/21, 228/16, 229/15, 231/19, 232/21, 233/16, 238/17, 239/4, 239/5, 239/19, 246/6, 249/6, 250/4, 251/19, 254/4, 261/4, 271/2, 328/14, 332/17, 333/21
b.+ larnı 147/12, 226/6, 233/6, 233/7, 234/3, 234/5, 332/19
b.+ larnıng͡ 233/20
b.+ nı 225/8, 226/11, 229/1, 239/16
b.+ sız 173/7, 173/8
(2) üzerine, -e doğru -29- [Tr]

baş.+ ıġa 110/13, 111/4, 116/16, 146/18, 149/17, 152/12, 172/3, 175/13, 182/1, 191/18, 205/16, 295/2, 224/4, 304/16, 311/21

b.+ ıġa ḳaṣd ḳılıb ėrdiler 107/13

b.+ ıde 264/17

b.+ ıġa saldılar 98/15

b.+ ıge 275/12

b.+ ımızġa 117/16, 148/12

b.+ ıngızge 159/8

b.+ ınga 176/9, 255/9

b.+ ını 224/5

b.+ ını kėlıbdür 252/5

b.+ larıġa 107/6, 223/1, 227/9

(3) önder, lider -4- [Tr]

b.+ ıġa 327/12

b. ḳılıb 284/13, 314/14, 343/19

(4) ön, ilk -5- [Tr]

b.+ dın 118/17, 125/2

b.+ ıde 144/6, 174/17

b.+ ıġa 151/3

(5) yükümlülük -3- [Tr]

b.+ ımızġa tüşti 128/14

b.+ ıngızġa tüşübdür 170/21

b.+ ıngızge 319/5

başḳa : başka -2- [Tr]

b. 101/15, 140/18

başla - : başlamak -35- [Tr]

b.- b barur musen 203/15

b.- dı 112/2, 205/9

aḳa b.- dı 141/21, 330/9

ʿarż ḳıla b.- dı 182/20

ayta b.- dı 103/11, 242/17

çala b.- dı 121/9

çıḳa b.- dı 178/12

ḳaça b.- dı 323/4, 331/10, 341/17, 345/1

mātem ḳıla b.- dı 138/11

naḳḳāre çala b.- dı 165/16

b.- dılar 105/20, 123/5

ceng ḳıla b.- dılar 112/4, 137/13, 247/8

ḳaça b.- dılar 117/8

ḳalm ḳıla b.- dılar 128/7

ḳatl ḳıla b.- dılar 266/16

öltüre b.- dılar 291/12, 292/17, 325/17, 326/17

şādyāne ura b.- dılar 207/14

tīġ ura b.- dılar 112/4

töke b.- dılar 155/20

urub oltura b.- dılar 128/10

yād ḳıla b.- dılar 153/17

yıġı b.- dılar 225/13

b.- maġay 272/6

b.- r ėrdiler 184/20

başlap : lider, önder -4- [Tr]

b. 203/15, 276/7, 299/13, 319/14

başlıġ : önder, lider, bk. başlıḳ -1- [Tr]

b. 118/21

başlıḳ : önder, lider, bk. başlıġ -1- [Tr]

b. bolub 102/19

bat - : batmak -1- [Tr]
b.- ıb 099/17

bat : tez, çabuk -1- [Ar]
b. 300/17

Baṭḥā : özel ad -3-
B. 163/5
deşt-i B.+ de 162/20
deşt-i B.+ ge 163/1

bāṭıl : hükümsüz, boş -4- [Ar]
b. 304/16
b. ḳılalmasam 201/6
b. ḳıldılar 289/3
ḫalīfe-yı b.+ nı 162/21

bāṭın : iç, gizli -3- [Ar]
b.+ de 131/2, 193/14
b.+ lar 131/1

bāṭīn : karındaş -1- [Ar]
b.+ nḡız 208/16

bātmān : ağırlık birimi, altı okka veya 7700 gr -6- [Far]
b. 164/15, 177/17, 180/6, 284/11
b.+ ėrdi 195/1

bāver : güven, inanç -1- [Far]
b. ḳılmadı 303/4

bā-vücūd : tamamen -3- [Far+Ar]
b. 129/3, 140/6
b.+ ı 116/12

bāyed : uygun -4- [Far]
b. 148/16, 148/18, 152/18, 209/4

Bāyezīd : özel ad -1-
B. Besṭāmī 190/8

bayi῾ā : satıcı -1- [Ar]
b. 302/10

bāz : tekrar -2- [Far]
b. 282/15, 294/1

bāzār : pazar, çarşı, ortam -7- [Far]
b.- ı muḥabbetide 150/8
b.- ı muḥabbetimizġa 109/2
b.- ı muḥabbetleride 121/3
b.+ de 272/3
b.+ ġa 111/18
b.+ ıġa 104/17
b.+ ıde 184/19

bāzārī : pazarcı -3- [Far+Ar]
b. 116/15, 136/9, 281/11

bāzende : oyuncu -1- [Far]
b.+ ni 210/19

bа῾żı : bazı, kimi -22- [Ar]
b. 117/8, 142/1
b.+ lar 135/9
b.+ ları 214/4, 214/5, 214/7

b.+ nı 142/1, 206/3, 214/7
b.+ sı 117/9, 214/3, 214/6, 249/3, 324/20, 331/10, 341/2, 341/17, 344/8, 344/9
b.+ sını 214/4

bāzirgān : tüccar -1- [Far]
b.+ nı 281/9

bāzū : kol, kucak -6- [Far]
b. 197/12
b.+ larını 162/9
ḫāne-yi b.+ sıde 197/20
b.+ sıdın 251/15
b.+ sıġa tüşti 338/6
b.+ sını 135/21

becā : yerine, yerinde -18- [Far]
b. 212/13
b. kėltürdi 275/14
b. kėltürdiler 166/7, 170/2, 246/2
b. kėltürdüng 157/14, 272/14
b. kėltüreli 156/5, 207/17
b. kėltürey 106/6, 149/3, 158/12
b. kėltürgey 246/21
b. kėltürsek 162/21
b. kėltürüb 152/18, 229/7
b. kėltürür men 326/9
b. ḳılsang 254/9

be-cān : canla -4- [Far]
b. 101/11
b. 253/16, 348/9
b. bolunglar 125/8

be-cānib : çevresiyle, tarafıyla -6- [Far+Ar]
b.- i Ḥācer 172/4
b.- i Ḥilye 195/18
b.- i ḳabīle-yi ʿAbbās 172/5
b.- i ḳabīle-yi Benī Ḫażāʾī 156/18
b. 189/8, 219/8

be-cāy : yerine -6- [Far]
b.- ı birāder 188/14
b.- ı İmām Ḥüseyin 175/20
b.- ı İmām Ḥüseyin'ning 186/16
b. 156/10, 174/8
b. kėltürdiler 123/1

be-cüz : ayrıca -1- [Far]
b. 161/7

beççe : çocuk, evlat -4- [Far]
b. 267/19, 277/14
b.+ dür 277/7
b.+ ning 110/8

bed : kötülük -5- [Far]
kerde-yi b. 181/14
b. 125/11, 200/6, 309/14
fiʿl-i b.+ ni ḳılmaġıl 161/6

be-ḍarb : vurmakla -3- [Far+Ar]
b.- ı kārd 217/13
b. 251/8, 346/14

bed-baḫt : bahtsız -85- [Far]
b.- ı laʿīn 099/1, 127/12, 163/14, 248/10
b. 103/3, 112/16, 113/11, 114/11, 115/20, 116/12, 127/1, 127/3, 129/5, 137/9, 138/8, 143/16, 143/18, 144/13, 144/17, 160/18, 162/10, 162/12, 162/16, 162/19, 170/2, 177/10, 183/5, 184/3, 197/2, 197/4, 198/5, 199/4, 199/8, 199/19, 206/12, 209/15, 210/15, 267/19, 278/10, 278/11, 282/21, 283/5, 283/8, 317/10, 331/15
b.- ı laʿīnni 171/3
kāfir-i b. 103/5
pīr-i b. 149/2
seg-i b. 257/7
Tavsen-i b. 161/9, 161/19
ʿUbeydek-i b. 221/2
Yezīd-i b. 147/18, 259/9
b. 196/15
b.+ dur 128/21
b.+ ėken 299/20
b.+ ge 149/4
b.+ lar 132/2, 145/10, 155/5, 163/2, 173/12, 327/21
seg-i b.+ lar 112/8
b.+ larde dür 245/21
b.+ lardın 184/2
b.+ large 252/11
b.+ larnı 102/18, 279/1
b.+ nı 120/17, 120/19, 127/2, 127/14, 144/7, 162/3, 185/10, 196/17, 200/10, 210/6, 317/19, 332/9
Yezīd-i b.+ nı 133/15
b.+ nıng 184/10

bed-būy : kötü koku -1- [Far]
b. 147/11

bed-būyluḳ : kötü kokulu -1- [Far+Tr]
b.+ ı 103/18

bed-dīn : kötü inançlı -2- [Far+Ar]
b.- i laʿīn 126/14
b. 125/17

Bedeḫşān : özel ad -4-
misl-i lāʿl-i B. 123/7
laʿl-i B. boldı 117/6, 212/5
B.+ nıng 263/4

bedel : benzer -1- [Ar]
b. 253/19

beden : vücut -12- [Far]
b.+ i 144/14
b.+ iġa 144/14, 192/18
b.+ ige 170/11
b.+ imizde 124/13
b.+ ingde 199/9
b.+ lerideki 301/11
b.+ leridin 185/16, 203/19
b.+ lerige 228/12, 238/7
b.+ leringizde 235/14

beder : dışarı, çıkış -9- [Far]

b. 193/5, 210/14

b. kėtti 187/14, 248/17, 295/21

b. ḳıldı 122/17, 184/9, 209/18, 323/12

b. ḳıldılar 232/17

be-dergāh : dergaha, tekkeye -7- [Far+Ar]

münācāt-ı b.- ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar 142/16, 163/19, 165/21, 185/7, 269/8, 278/4, 347/4

bed-gümān : kötü kanaat; şüphe -1- [Far]

b. bolur 236/10

bed-ḫˇāh : kötü niyetli -1- [Far]

b. 115/1

bed-ḫˇāhlikler : kötü niyetli -1- [Far+Tr]

b. ḳıldım 104/4

bed-heybet : korkunç -1- [Far+Ar]

b. urdılar 115/19

bed-hūy : huysuz -1- [Far]

b. 196/15

bedi'e's-semāvāt ve'l-arż : gökyüzünü ve yeri süsleyen -1- [Ar]

b. 116/17

bed-kirdār : kötü iş yapan -6- [Far]

b. 121/14, 124/12, 129/3, 253/21

seg-i b. 144/6, 183/7

bed-kīş : kötü inançlı -1- [Far]

b. 243/3

bed-nām : kötü şöhretli -1- [Far]

b. 113/19

bed-necāt : kurtuluşsuz -1- [Far+Ar]

b. 160/18

bed-nihād : kötü yaradılışlı -4- [Far]

b. 144/11

b.+ lar 241/3

b.+ nı 144/10, 170/10

bedrek : kötü niyetli -4- [Far]

b. 124/12

b.+ lerge 108/8, 217/2, 225/18

bed-ṭal'at : kötü yüzlü -1- [Far+Ar]

b. 163/12

bed-terraḳ : daha kötü -2- [Far+Tr]

b. 112/12

b. ḳılur 112/10

be-emr : emirle -2- [Far+Ar]

b.- i Celīl 193/4

b. bėrür 164/1

be-ervāḥ : ruhlarıyla -1- [Far+Ar]
b. 156/8

be-fermān : fermanla, emirle -2- [Far]
b. 179/11, 338/18

be-ġāyet : çokça -6- [Far+Ar]
b. 159/14, 229/16, 241/7, 264/4, 264/9, 292/2

be-gerden : boynuyla -1- [Far]
b. 269/14

be-ḥaḳ : hakkıyla -2- [Far+Ar]
b. 127/17, 324/10, 338/9

be-ḥāsed : kıskançlıkla -1- [Far+Ar]
b.+ ėken 327/5

be-ḫaṭā : kusursuzca -1- [Far+Ar]
b. 162/7

be-hemme : hepsiyle -1- [Far]
b. 210/4

be-hezār : bülbüllerle -1- [Far]
b. 195/7

behişt : cennet -6- [Far]
b. 106/21, 130/10, 343/13
b.+ de 238/10, 312/13
b.+ ning̃ 189/16

behişt ʿānber : amber kokulu cennet -1- [Far+Ar]
b.- i mürşitge 097/7

behraḳ : daha iyi -5- [Far+Tr]
b. 171/12, 231/6, 273/8, 278/18, 285/6

Behrām : özel ad -16-
B.- ı ʿArab 312/4
B. 190/19, 268/8, 269/4, 276/4, 328/11, 331/16, 342/19
B.+ dur 267/16
B.+ ġa 269/4, 321/6
B.+ nı 269/6, 277/3, 312/7
B.+ nıng̃ 268/21, 276/12

Behrām İbn Emīr Māhū Sūrī : özel ad -1-
B.+ dür 277/8

Behrām İbn Māhān : özel ad -1-
B. 267/9

Behrām İbn Māhū : özel ad -1-
B.+ nı 262/17

Behrām Şāh : özel ad -3-
B. 269/14, 275/18, 313/18

behremend : hünerli -1- [Far]
b.+ sen 144/8

Behrūc : özel ad -6-
B. 261/10, 263/7, 263/9
ezberā-yı B. rāżīnin̄g 190/10
B.+ ġa 263/6
B.+ nı 261/7

Behrūc Ebū'l-fevāriş : özel ad -1-
B.+ ni 263/8

Behrūc Emīr : özel ad -1-
B.+ nin̄g 190/15

Behrūc Rāżī : özel ad -2-
B.+ ġa 262/19
B.+ nin̄g 190/10

Behrūz Ḳazvīnī : özel ad -2-
B. 189/12, 195/7

be-ḥürmet : saygılı -9- [Far]
b. 153/17, 153/18, 153/19, 225/11, 232/9, 232/10

beḳā : arka, sırt -1- [Ar]
b.+ larını 174/3

bel : ama, fakat -1- [Ar]
b. 152/8

bėl : bel, bk. bel -14- [Tr]
b.+ ide 177/18, 197/20, 282/2
b.+ ide ėrür 144/7
b.+ idin 170/9
b.+ ige 150/7, 104/21, 291/4
b.+ inin̄g 268/9
b.+ leride 164/16, 180/9
b.+ lerige 115/4, 119/13
b.+ lerini 223/19
b.+ nige 121/17

bel : bel -1- [Tr]
b.+ ide 279/4

belā : belâ, felaket -13- [Ar]
b. 238/2
b.+ ėken 217/15
b.+ ġa 161/1, 210/2, 210/3, 335/1
girdāb-ı b.+ ġa 269/8
b.+ ġa ḳalmas ėrdin̄g 335/5
b.+ ge 328/1
b.+ larde 177/9
b.+ lardın 305/1
b.+ larġa 288/13
b.+ sı 097/1

belā : kabul -1- [Ar]
b. 180/4

belāy : belâlar -1- [Ar]
b. 184/14

Belḫ : özel ad -8-
B. 177/8, 262/17, 263/1, 263/4
B.+ de 262/17
B.+ ge 263/1, 337/11
B.+ ni 267/15

Belḫī : Belhli -1-

B. 275/19

belī : evet, elbette -8- [Far]

b. 156/12, 178/6, 198/5, 201/10, 202/6, 204/2, 220/17, 320/7

belki : muhtemelen -2- [Ar+Far]

b. 150/11, 199/5

Belūlā : özel ad -1-

B.- yı Kūfī 248/5

be-mālikān : sahibiyle -2- [Ar+Far]

b.- ı dūzaḫġa 137/1, 257/12

be-miḳdār : miktarda, ölçüde -1- [Far+Ar]

b. 177/16

be-mücerred : yalnız -1- [Far+Ar]

b. 172/2

be-nāgāh : ansızın -4- [Far]

b. 112/21, 142/21, 247/11, 281/21

be-nāli : inlemeyle ilgili -1- [Far]

b.+ din 209/15

be-nām : ünlü, meşhur -2- [Far]

b. 255/19, 255/20

bend : bağ, düğüm -135- [Far]

b.- i zencīr 129/21, 130/3, 142/14

b.- i zencīrdin 348/8, 348/13

b.- i zencīrlerini 144/19

b. 149/18, 166/5, 238/16, 283/16, 296/3, 328/19, 348/6

b. boldı 108/1, 127/15, 182/18, 187/7, 187/12, 202/13, 213/20, 236/20, 257/22, 268/8, 268/11, 273/15, 281/7, 293/18, 295/3, 306/17, 322/21, 324/9, 329/3, 342/17

b. boldılar 313/11

b. bolsa 217/7

b. bolub 310/13, 323/14

b. bolur 273/1

b. ḳıldı 162/9, 213/21, 215/9, 230/19

b. ḳıldılar 249/20, 269/18, 273/19, 295/2, 321/13

b. ḳıldım 277/10

b. ḳıldıng̃ 237/5, 237/19, 277/9

b. ḳılġan 230/3

b. ḳılġanı 222/5

b. ḳılġanını 152/6

b. ḳılġıl 214/15

b. ḳılıb 137/12, 145/5, 207/5, 254/12, 259/7, 282/7, 283/12, 303/14, 314/10, 316/14, 322/5, 346/4, 348/4

ḳayd-ı b. ḳılıbdur 129/10

b. ḳılıb sen 146/8, 254/15

b. ḳılmaḳ kėrek 215/3, 298/1

b.+ dekilerni 171/3

b.+ din 175/19, 230/3, 230/21, 232/18, 234/20, 259/3, 259/5, 259/7,

260/11, 270/10, 270/20, 277/20, 293/5, 347/19, 348/12
b.+ ġa 113/4, 148/18, 272/3, 299/17
b.+ ġa salıb 232/19
b.+ ge 132/10, 208/2, 230/20, 233/16
b.+ ge saldı 275/8, 293/2, 347/18
b.+ ge saldılar 328/6
b.+ ge salıb 230/19
b.+ ge salıb kėlıbdür 255/15
b.+ ge salıbdur 207/10, 234/19
b.+ ge tartıb 348/5
b.+ i 137/13, 322/16
b.+ ide 177/17, 237/8
b.+ idin 238/13, 240/12, 248/12, 251/15, 253/4, 277/21, 281/6, 299/12, 302/11, 315/6, 318/12, 330/5
kemer b.+ idin 253/3
b.+ iġa 268/9
kemer b.+ iġa 137/10
b.+ ige 260/5, 277/19, 296/3
b.+ iler 278/1
b.+ imde 237/18
b.+ inḡdedür 237/4
b.+ leride 166/5
b.+ lerini 325/16

bend : örtü -1- [Far]
b. 250/13

bendçe : yığın -1- [Far]
b.- yi ḫāşākni 167/9

bende : kul, köle -15- [Far]
b.- yi İmām Ḥüseyin'dür men 145/21
b. 135/12, 139/11, 158/11, 163/5, 171/7, 189/5
b.+ de 230/18
b.+ dür men 171/7
b.+ ge 166/18
b.+ ler 131/6, 171/19
b.+ leridindür miz 337/1
b.+ nḡis 318/21
b.+ ni 316/12
b.+ ninḡ 171/7

bendelik : kölelik -3- [Far+Tr]
b.+ ge 194/12
b.+ ni 158/12, 326/8

bende-nevāzlıḳ : hoşnutluk, bk. bende-nevāzlik -1- [Far+Tr]
b. ḳılmaḳ 178/20

bende-nevāzlik : hoşnutluk, bk. bende-nevāzlıḳ -1- [Far+Tr]
b. ḳıldılar 171/7

bende-zāde : köle çocuğu -1- [Far]
b.+ nḡiz bolur men 282/6

bendhāy : zincirler, bağlar -2- [Far]
b.- i girān 265/11
b. 177/8

benī : oğul, evlat -1- [Ar]

b. 216/21

Benī El-Ḥac : El-Ḥac ailesi -1- [Ar]
ḳabīle-yi B. 151/3

Benī Hāşim : Hâşim ailesi -2- [Ar]
B. 347/10
B.+ din 271/16

Benī Ḫażāʾī : Hazâî ailesi -8- [Ar]
B. 147/6, 148/8, 153/1
be-cānib-i ḳabīle-yi B. 156/18
B.+ din 105/17, 111/5
müsāfir-i B.+ din 105/3
B.+ ni 317/15

Benī Murād : Murâd ailesi -1- [Ar]
B.+ dın 178/7

Benī Resūlu'llāh : resūlu'llāh'ın evladı -1- [Ar]
āl-i B.+ ġa 124/13

Benī Ṭay : Tay ailesi -2- [Ar]
B.+ dın ėrdi 312/3
ḳabīle-yı B.+ nı 212/15

Benī Ümmiye : Ümmiye ailesi -1- [Ar]
gürūh-ı B.+ din 271/16

bėr - : vermek -261- [Tr]
cevābını b. 306/9
taṣdīḳ b.- almas 148/20
b.- di 110/21, 111/19, 132/16, 134/2, 254/9, 256/5, 291/4, 301/8
cevāb b.- di 339/1
feryād ḳıla b.- di 290/7
ḫaber b.- di 163/3
kesīş b.- di 338/6
mühlet b.- di 274/21
ruḫṣat b.- di 108/13, 197/4
şikest b.- di 132/8
yārī b.- di 185/18
b.- diler 100/10, 186/12, 240/1, 249/13, 250/2, 317/1, 319/9, 319/19, 326/4, 327/4, 333/20, 346/10
aş b.- diler 170/16
berhem b.- diler 167/7
bī'at b.- diler 339/21
cevāb b.- diler 204/10
cevāb-ı selām b.- diler 186/11
cilve b.- diler 243/14
ḳoşub b.- diler 344/3
selām b.- diler 233/11
şikest b.- diler 312/11, 344/11
toldurub b.- diler 236/15
toy b.- diler 337/19
şikest b.- dim 141/1
b.- dük 101/20
b.- edür 301/15
b.- edürler 168/17
b.- eli 327/10
necāt b.- eli 146/19, 152/13
alıb b.- eli dėb 252/9
b.- ey 110/12, 116/2, 135/4, 150/10, 167/6, 181/8, 256/1, 261/17,

286/12, 286/15, 286/16, 306/11, 317/6
alıb b.- ey 253/14, 257/1
cevāb b.- ey 274/21
cevābın͡gnı b.- ey 268/2
cevābını b.- ey 279/5
b.- eyin 254/10
ḫaṭā b.- ġan 315/5
b.- gen 261/8
ḫaber b.- gen 155/17, 155/18
b.- genni 324/2
b.- gey 157/15
alıb b.- gey 290/20
cezā-yı ḫayr b.- gey 139/2, 157/11
kemāl b.- gey 135/7
necāt b.- gey 160/11, 275/18, 302/4, 337/5
ṣabr-ı cemīl b.- gey 154/5
şikest b.- geyler 187/19, 203/12
alıb b.- gey men 267/18
b.- gil 134/1, 146/9, 146/10, 213/12, 286/12, 300/13
cevāb b.- gil 274/18, 317/17
mühlet b.- gil 133/2
necāt b.- gil 142/21, 269/9
ruḫṣat b.- gil 197/3
b.- ib 103/21, 108/13, 113/3, 114/20, 155/1, 180/10, 180/21, 188/9, 188/20, 191/3, 196/1, 205/5, 209/14, 235/2, 255/16, 259/6, 260/9, 262/16, 267/17, 282/19, 302/21, 306/1, 334/6, 319/5, 336/6
aş b.- ib 246/15, 269/20, 292/5
cilve b.- ib 248/6, 324/7
dil-dārlik b.- ib 128/2, 205/21, 247/18
ḫiĺat b.- ib 256/21
necāt b.- ib 172/3, 191/19, 348/8
red b.- ib 269/4, 285/10, 306/13, 306/15, 315/20
rū b.- ib 304/9
ruḫṣat b.- ib 156/16, 280/18, 336/20
şikest b.- ib 132/1, 283/9, 291/21, 339/19
taṣdı̄ḳ b.- ib 156/4
yol b.- ib 240/6
cevāb b.- ib bolmas 261/3
red b.- ıbturdılar 265/21
ḫaber b.- ib ėrdi 178/4
ḳarār b.- ib ėrdi 232/12
b.- ib ėrdiler 188/7, 190/14, 218/9, 226/14, 346/18
ḫaber b.- ib ėrdiler 298/14
b.- ib ėrdim 193/6
salıb b.- ib ėrdim 216/4
ḫaber b.- ibdür 109/6
necāt b.- ibdür 311/20
b.- ibdürler 179/1
b.- in͡g 106/9, 238/9, 238/10, 238/11, 346/16
ḥarbe b.- in͡g 291/3
b.- in͡gler 188/10, 188/12, 229/12, 250/16
dādını b.- in͡gler 321/8
ḫaṭā b.- in͡gler 165/8
mühlet b.- in͡gler 340/2

b.- medi 286/12
fā'ide b.- medi 223/9, 311/17
b.- mediler 333/14
b.- medinğ 099/2
b.- medinğler 162/15
b.- megenler 098/11
bı̈̂at b.- megünçe 118/11
cevāb b.- megünçe 237/2
necāt b.- mek 171/3
yol b.- mes ėrdiler 303/1
amān b.- mes ėrdim 309/11
b.- mes müsen 199/16
b.- mesem 261/5
cevāb b.- mesenğ 274/19
bı̈̂at b.- mesenğiz 347/20
b.- mes men 230/9
b.- mey 113/13, 117/1, 182/9, 335/2
amān b.- mey 248/12, 252/14, 346/3
köç b.- mey 300/14
b.- meydür 253/12, 253/13
söz b.- mey sen 271/14
b.- sek 249/19
alıb b.- sem 306/10
b.- senğ 236/13
ḫalāṣ b.- senğ 231/21
penāh b.- senğ 167/18
bı̈̂at b.- senğizler 118/11
b.- sün 278/14
b.- sünler 333/11, 333/13, 346/8
b.- ür 154/15, 259/20, 278/16
be-emr b.- ür 164/1
cevāb b.- ür 274/12, 346/19
necāt b.- ür 269/2
ruḫṣat b.- ür 114/2
āvāz b.- ür ėrdi 221/11
b.- ür ėrdiler 138/10, 138/13, 187/17, 188/7
cilve b.- ür ėrdiler 247/15, 256/12, 286/21
dādını b.- ür ėrdiler 126/3
naḳd-i cān b.- ür ėrdiler 184/19
b.- ür ėrdük 232/20
cezāğnı b.- ür ėrdük 227/15
şikest b.- ür ėrdük 258/18
b.- ürge 333/17
cevāb b.- ürler 173/16
necāt b.- ürler 269/2
b.- ür men 167/3, 272/21, 281/10
alıb b.- ür men 136/17
cevāb b.- ür men 133/2, 168/10, 291/6
cevābını b.- ür men 127/2
b.- ür miz 098/13, 101/6, 102/12
necāt b.- ür miz 307/5
cevāb b.- ür sen 112/21
cevābını b.- ür sen 311/11
b.- ür siz 124/17
cevāb b.- ür sizler 118/12

ber - : vermek -179- [Tr]
b. 149/18
b.- di 104/2, 106/13, 106/20, 149/19, 150/13, 150/14, 150/18, 255/19, 275/14, 301/18, 317/1, 323/6, 339/5
cevāb b.- di 243/21

cilveler b.- di 263/16
dādını b.- di 310/9
ḫaber b.- di 311/19, 314/9, 327/8, 338/2
ḥareket ḳıla b.- di 295/19
ḫaṭā b.- di 165/9
ʿizāz b.- di 129/11
ḳaça b.- di 243/19
ḳoşub b.- di 339/7
laʿl b.- di 235/8
örgetib b.- di 286/15
red b.- di 136/21
ruḫṣat b.- di 200/21
ruḫṣat b.- di 288/19
taʿlīm b.- di 136/9
tutub b.- di 336/21
b.- diler 125/4, 134/12, 138/6, 150/17, 169/14, 169/15, 194/10, 194/21, 218/4, 218/18, 237/1, 239/17, 246/18, 249/8, 263/5, 270/3, 286/17, 287/3, 292/6, 298/14, 303/7, 306/3, 316/6, 316/13, 321/6, 324/3, 325/2, 337/9, 337/14, 341/21, 346/13
alıb kėlib b.- diler 328/6
aş b.- diler 174/19, 189/6, 195/17, 212/13, 334/2
beşāret b.- diler 110/11
cevāb b.- diler 234/15
cevāb-ı selām b.- diler 144/18
cilve b.- diler 266/6
dādını b.- diler 244/7
ėletib b.- diler 252/18
ḫaber b.- diler 186/5, 196/7, 233/5, 234/19, 254/16, 263/6, 269/15, 298/12, 339/14
ketfige tutub b.- diler 243/15
ḳoya b.- diler 328/4
mühlet b.- diler 340/2
necāt b.- diler 136/13
ruḫṣat b.- diler 151/12, 204/8, 209/1, 247/3, 255/18, 265/9, 267/14, 289/14, 307/2, 319/5, 337/6, 347/9
ruḫṣat b.- diler 151/9
şandelī-yi cāsūslıḳını b.- diler 239/21
şikest b.- diler 245/1, 258/14, 285/1, 296/14, 300/16, 326/2, 327/16
b.- diler ėrse 240/4
cezāsını b.- dim 288/5
ḫaber b.- dim 135/4, 176/10
berbād b.- dinḡ 107/9
cevāb b.- dinḡiz 124/10
rıżā b.- dinḡler 268/15
taṣdīʿ b.- dük 161/8
ḫaber b.- ey 233/8
b.- eydiler 194/21
b.- gen 264/3, 296/6
b.- gendürler 315/9
cevāb b.- genim yoḳ 124/10
b.- gey 257/20, 284/15
ḫayr b.- gey 105/11
b.- gil 286/14, 286/16, 347/4
cevāb b.- gil 274/17
ḫaber b.- gil 217/7, 318/14
mühlet b.- gil 274/12, 274/21

b.- güçi 182/3
b.- ib 146/1, 328/8
ġuṣṣa b.- ib 132/4
ḳarār b.- ib ėrdim 245/18
taṣdīḥ b.- maḳ 290/21
rıżā b.- maḳ kėrek 155/7
b.- medi 228/9, 229/3, 302/20
fā'ide b.- medi 124/15, 288/13
fā'ide b.- medi ėrdi 259/9
b.- mediler 142/11
cevāb b.- mediler 153/13, 153/16
ruḫṣat b.- mediler 208/8
b.- megen 135/13
cevāb b.- mek 141/4
b.- mek kėrek 320/20
b.- mes 125/7
b.- mes ėrdi 142/8
fā'ide b.- mes ėrdi 335/16
b.- mes miz 099/2
b.- mey 162/18
amān b.- mey 127/4, 144/13
b.- se 136/18, 169/10, 278/16
ruḫṣat b.- se ėrdi 121/12
şikest b.- sek 115/2
şikest b.- seler 293/21
ruḫṣat b.- sem 113/21
taṣdīḥ b.- sem 158/11
b.- seng 148/15
b.- sün 140/13
b.- sünler 103/3, 333/4
b.- ür 196/21
murād b.- ür 182/3
taṣdīḥ b.- ür 160/21
yārī b.- ür 125/6
tesellī b.- ür ėrdiler 205/4

berāber : beraber -48- [Far]
b. 127/5, 162/4, 201/19, 227/19, 240/20, 265/7, 301/3, 304/7, 307/18, 310/9, 312/16, 314/19, 328/20
b. bolalmadı 255/1
b. boldı 136/21, 161/17, 182/17, 184/6, 210/10, 226/21, 243/13, 265/18, 268/6, 281/3, 284/21, 286/4, 302/16, 303/18, 305/18, 308/4, 331/2, 341/11
b. bolġay men 256/8
b. bolmaḳ 281/13
b. ḳıldılar 318/2, 330/6
b.+ i 108/4
b.+ ide 177/19, 199/2, 199/4, 294/19, 314/16
b.+ idin 248/9, 248/20
b.+ iġa 257/18
b.+ ige 328/17, 345/17
b.+ inde 181/1

berbād : mahvolmuş, perişan -3- [Far]
b. berding 107/9
b. kėtti 271/13
b. ḳılıb sen 335/12

ber-dergāh : dergahta -1- [Far]
b.+ dur men 171/7

berekāt : bereketler -6- [Ar]
b.- ı Nebevī 311/8
b. 119/7

efḍal-ı b.+ ġa 117/3
b.+ ıdın 227/21, 302/4
b.+ larıdın 199/7

berekāte : bereketler -1- [Ar]
b. 194/17

berger : şans -1- [Far]
b.- i tārīk 187/19

bėrgülük : verme, veriş -1- [Tr]
amān b.+ ėmes 261/3

ber-güzīde : seçkin -1- [Far]
b.- yi ehl-i ṣafā 204/10

ber-hem : birlikte, toplanmış -10- [Far]
b.- i beyt 115/2
b. 174/15
b. ura ėrdiler 187/11
b. urdı 307/21
b. urdıddurur 216/20
b. urdum 217/11
b. urub 244/3, 323/1
b. urub kėledür men 220/2
b. urubdurlar 217/4

berhem : perişan, dağınık -4- [Far]
b. berib 113/3
b. bėrdiler 167/7
b. yeb 302/14
b.+ ėdi 261/20

ber-ḫūn : kanlı -1- [Far]
b. 256/7

bėri : +dan başlayarak, itibâren -9- [Tr]
b. 132/16, 219/14, 230/7, 231/9, 235/5, 274/7, 289/10, 331/4, 335/8

beri : yakın -1- [Tr]
b.+ ge 152/20

ber-ḳarār : kalış, duruş -10- [Far+Ar]
b. 143/7
b. boldı 132/17, 327/7, 339/9
b. boldılar 117/11, 176/2, 301/21, 306/4
b. bolsun 114/2
b. ḳılıb 157/1

bernā : genç -2- [Far]
b.- yı saʿādetmend 105/16
b. 129/19

ber-pā : ayakta tutma -22- [Far]
b. ḳıldı 138/9, 178/15, 207/21, 278/19, 320/5
b. ḳıldılar 123/10, 197/18, 250/14, 255/14, 264/12, 264/15, 264/20, 265/3, 293/8,
320/9
b. ḳılġalı 270/16
b. ḳılġan 244/20, 264/18
b. ḳılıb 239/17
b. ḳılıbdur 348/2
b. ḳılınḡlar 134/8, 249/4

ber-ser : başta -1- [Far]
b. 197/19

ber-ṭaraf : ortadan kaldırma, yok etme -1- [Far]
b. ḳılur miz 260/8

be-rūy : yüz, yüzüne -1- [Far]
b. 213/15

bes : yeterli, çok -25- [Far]
b. 155/7, 163/13, 166/2, 193/16, 196/12, 198/5, 215/8, 215/15, 216/5, 216/7, 220/12, 221/1, 224/13, 226/9, 233/6, 254/10, 257/12, 288/15, 297/12, 310/9, 318/14, 319/19, 321/2, 324/6
b.+ dür 159/10

Besṭām : özel ad -1-
B.+ ġa 190/7

Besṭāmī : özel ad -1-
Bāyezīd B. 190/8

be-sūz : yakıcılıkla -1- [Far]
b.- ı sīne 142/18

bėş : beş, sayı adı -8- [Tr]
b. 104/7, 107/9, 112/8, 142/5 217/19, 285/5, 294/8, 319/10

bėş mi͡ng : beş bin, sayı adı -24- [Tr]
b. 102/13, 118/5, 119/12, 134/12, 136/8, 138/4, 147/3, 149/5, 163/1, 166/15, 177/18, 195/11, 195/14, 203/16, 205/15, 206/5, 246/16, 249/9, 269/10, 278/7, 285/21, 332/1, 345/12
b.+ ni 269/11

bėş yüz : beş yüz, sayı adı -4- [Tr]
b. 247/8, 247/9, 249/9, 308/9

beşāret : müjde -1- [Ar]
b. berdiler 110/11

beşāret-kān : müjde madeni -1- [Ar+Far]
b.+ larıdın 116/6

be-şarṭ : şartla -1- [Far+Ar]
b.+ ı 253/14

beşere : dış görünüş, ten -3- [Ar]
b.+ leride 225/7
āsār-i b.+ side 198/1
b.+ sidin 133/16

Beşīr : özel ad -1-
B.- i Kūfī 255/7

Beşīr Nu͑mān : özel ad -1-
B. 315/14

Beşīr Sālūk : özel ad -1-
B.+ nın͡g 218/1

be-tamām : tamamen -18- [Far+Ar]

b. 141/17, 167/7, 182/12, 243/9, 258/11, 273/18, 299/13, 324/12, 326/2, 328/13, 328/14, 330/16, 332/4, 338/19, 342/8, 343/10, 344/19, 345/15

be-ṭarīḳ : yol, yoluna -6- [Far+Ar]

b.- ı Ḥasan'nı 170/11

b.- i dil 181/2

b.- i gülistān 119/15

b.- i Maver 177/8

b. 175/17, 197/14

bevne : ayrıca -1- [Ar]

b. 324/14

beyābān : çöl -25- [Far]

b. 119/9, 139/20, 197/6, 212/5, 252/11, 263/13, 264/5, 264/6, 278/4, 284/15, 292/8, 341/15

Şīr-i b. 227/5, 266/19

b.+ de 131/5

b.+ ėrdi 319/14

b.+ ġa 131/2, 142/13, 269/12, 280/3, 282/8, 319/18, 324/20

b.+ ġa kėtti 344/9

b.+ nıng̃ 117/5

beyān : anlatma, açıklama -36- [Ar]

b.- ı vāḳı̔anı 275/1

b. 304/19

b. ḳıldı 110/4, 124/3, 124/15, 152/7, 197/5, 235/13, 256/5, 261/1, 276/21, 300/21

b. ḳıldılar 210/8, 232/19, 233/17, 255/6, 270/14, 270/15, 287/4, 296/20, 310/20, 318/17, 319/3

b. ḳılġıl 152/4

b. ḳılıb 117/15, 173/17, 208/12, 245/12

b. ḳılıbturdı 120/7

b. ḳılınğ̃ 100/7

b. ḳılmaḳlik 120/7

b.+ ıturur 099/12, 118/5, 123/13

b.- ı vāḳı̔anı 340/7

be-yek-pāre : birden, âniden -20- [Far]

b. 107/1, 108/15, 115/15, 118/13, 122/18, 143/17, 165/9, 215/14, 227/2, 227/9, 228/15, 237/15, 269/5, 278/6, 285/11, 289/5, 289/6, 341/13, 342/8, 345/11

beyḫūdelıḳ : boşluk -1- [Far+Tr]

b.+ de 128/12

beyt : ev, hane -69- [Ar]

Ehl-i b.- i ḫānedānġa 118/2

Ehl-i b.- i ḫānedānnınğ̃ 117/14

Ehl-i b.- i Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 099/11, 100/19, 101/18

Ehl-i b.- i Ḥażret-i Resūl 120/20

Ehl-i b.- i İmām Ḥüseyin'ni 171/1

Ehl-i b.- i Muḥammed Muṣṭafā 102/16, 103/1, 121/2, 128/15

Ehl-i b.- i Muṣṭafā 307/4
Ehl-i b.- i Muṣṭafā'ġa 256/16
Ehl-i b.- i Muṣṭafā'nı 104/4, 142/11
Ehl-i b.- i resūlu'llāh 113/17, 332/10
fedā-yı Ehl-i b.- i resūlu'llāh ḳılınḡlar 126/7
meydān-ı Ehl-i b.- i resūlu'llāh'de 186/15
ehl-i b.- i resūlu'llāh'ġa 228/10
ehl-i b.- i resūlu'llāh'nı 332/12, 332/19
fedā-yı ehl-i b.- i risālet 110/17
ehl-i b.- i şühedānınḡ 160/9
b. 132/17, 174/5
berhem-i b. 115/2
Ehl-i b. 105/15, 125/12, 172/3
Ehl-i b.+ din 102/16
dost-dār-ı Ehl-i b.+ ėrdiler 101/1
Ehl-i b.+ ileriġa 333/4
Ehl-i b.+ ilerini 181/21
Ehl-i b.+ inḡizge 194/12
Ehl-i b.+ inḡizni 173/14, 192/16
Ehl-i b.+ leringizni 120/13
Ehl-i b.+ lerini 104/6
b.+ lerni 206/7
b.+ ni 111/10, 140/11, 239/7, 246/10, 256/13, 267/10
Ehl-i b.+ ni 106/1, 110/13, 112/14, 113/9, 146/7, 146/8, 146/19, 152/6, 153/12, 156/21, 185/21, 191/18, 238/14, 240/5, 240/12, 270/10, 328/14, 332/11
mātem-i Ehl-i b.+ ni tutub 191/8
Ehl-i b.+ ninḡ 186/14, 232/8, 298/3, 311/6

Beytu'llāh : Allah'ın evi, Kābe -2- [Ar]
B. 153/17
teşrīf-i B.+ ġa 156/11

beyże : yumurta -1- [Ar]
b. 212/8

beze : şaşkın -1- [Far]
b. 277/15

bezirgān : tüccar -3- [Far]
b.- ı Mekke 157/18
b. 150/18, 153/8

be-zūr : zorla -1- [Far]
b. 132/9

bıçaḳ : bıçak -10- [Tr]
b. 226/10, 264/3, 286/17, 297/6, 297/10, 324/3
b.+ ıġa 254/19
b.+ ları 218/9, 296/7
b.+ nı 324/7

bī-ʿaḳl : akılsız -1- [Far+Ar]
b. 114/9

bī-ārām : dinlenmesiz -1- [Far]
b. 121/6

bi῾at : bağlılık, anlaşma -29- [Ar]
b. 114/18
b. bėrdiler 339/21
b. bėrmegünçe 118/11
b. bėrmesen͡giz 347/20
b. bėrsen͡gizler 118/11
b. ḳıldı 303/6, 346/6
b. ḳıldılar 114/18, 118/17, 125/2, 175/21, 316/5
b. ḳıldım 234/18
b. ḳıldın͡g 270/5
b. ḳılduralı 147/1
b. ḳılġıl 254/17
b. ḳılıb 116/2, 120/16, 339/17
b. ḳılmaḳ kėrek 339/21
b. ḳılmasa 340/9
b. ḳılsun 340/8, 347/14
b. ḳılur ėrdiler 246/3
b. ḳılurlar 271/8
b. tiledi 270/8, 340/4
b.+ ge 118/16

bī-῾ayb : ayıpsız -1- [Far+Ar]
eḥad-i b. 121/19

Bībī Fāṭıma : Fatıma ana -4- [Far+Ar]
B.- yı Zehrā 229/10
B. 226/13
Ḥażret-i B. 218/3, 218/17

Bībī Ḥācer : Hacer ana -6- [Far+Ar]
B. 134/7, 134/8, 138/12, 138/15, 139/16
B.+ ni 139/12

Bībī Ḫadīce : Hatice ana -1- [Far+Ar]
Mīre Ḥażret-i B. 191/1

bī-bünyād : soysuz -4- [Far]
b. 249/18
ḥarāmzāde-yi b. 103/9
seg-i b. 222/20, 280/15

bī-çāre : çâresiz -49- [Far]
b. 106/16, 107/15, 140/5, 141/3, 165/1, 218/2, 225/12, 226/3, 226/9, 227/2, 228/5, 229/8, 232/9, 281/18, 333/16
b. boldum 270/8
b. bolub 187/21, 243/5
b.+ çe ḳılıb 275/16
b.+ dür miz 250/1
b.+ ġa 139/6
b.+ ler 218/20, 227/10, 228/14, 228/15, 230/4, 230/19, 231/14, 231/18, 231/19, 232/6, 245/20, 250/15
b.+ lerdin 232/15
b.+ lerge 231/10, 250/20, 302/4, 341/21
b.+ lerni 110/6, 143/16, 163/17, 171/4, 196/8, 230/14, 232/17, 252/5, 279/1
b.+ lerning͡ 219/3
ṭabīb-i b.+ ni 335/13

bī-dād : zulüm, haksızlık -2- [Far]

b.- ı ʿaẓīm ḳıldılar 173/12

b.+ lar ḳılıbdurlar 245/19

bī-dādlik : zulüm, haksızlık -5- [Far+Tr]

b. 283/17

b. ḳılar sen 183/4

b. ḳılsa 299/21

b. ḳılur sen 325/10

b.+ dür 279/11

bī-dār : uyanık -11- [Far]

b. 224/7

b. boldı 193/11, 194/13, 195/2, 225/17, 309/14, 312/14

b. boldılar 194/7

b.+ ėrdiler 214/5, 214/8

b.+ larnıng̃ 142/20

bī-dırīġ : korunmasız -2- [Far]

b. 117/8

b. 145/11

bī-dillıḳ : isteksizlik, bk. bī-dillik -1- [Far+Tr]

b. ḳılur ėrdiler 208/10

bī-dillik : isteksizlik, bk. bī-dillıḳ -1- [Far+Tr]

b. ḳılmaġıl 210/5

bī-dīn : dinsiz -18- [Far+Ar]

b. 114/5, 126/19, 163/16, 286/2

ḥarāmzāde-yi b. 260/1

ʿırāż-ı b. 209/12

kāfir-i b. 108/7, 268/20

ʿÖmer Naḥs-ı b. 331/20, 334/9

seg-i b. 126/17, 183/17, 256/15

seg-i çīrkīn-i b. 258/21

ʿUbeydek-i b. 331/20

ʿUbeydek-i laʿīn-i b.+ ġa 304/1

girde-yi b.+ ler 209/20

b.+ lerdin 181/11

bī-edeb : edepsiz, terbiyesiz -5- [Far+Ar]

b. 130/4, 259/11

b.+ lerdin 291/1

merdum-i b.+ lerdin 207/17

b.+ ni 130/15

bī-edeblik : edepsizlik, terbiyesizlik -6- [Far+Ar+Tr]

b. 126/16, 157/21

b. bolmas mu 158/11

b. ḳılġay 232/6

b. ḳılıb 236/18

b.+ lerni ḳılıbdur 333/18

bīgāne : yabancı -4- [Far]

b. 129/15, 311/1

leşker-i b. 140/21

kāfir-i b.+ ėrdim 301/14

bī-günāh : suçsuz, günahsız -2- [Far]

b.+ dur 286/11

b.+ dur miz 153/14

bī-ḫ̆āre : yiyeceksiz -1- [Far]
b. 130/15

bī-ḫaber : habersiz -3- [Far+Ar]
b.+ ėdim 140/10
b.+ ėrdim 145/10
b.+ lerning 149/8

bī-ḫaberlıḳ : habersizlik, bk. bī-ḫaberlik -1- [Far+Ar+Tr]
b.+ de 243/5

bī-ḫaberlik : habersizlik, bk. bī-ḫaberlıḳ -1- [Far+Ar+Tr]
b.+ de 127/8

bī-ḥad : sınırsız, sayısız -2- [Far+Ar]
b. 273/11
b. ḳıldılar 238/18

bī-ḥamiyyet : erdemsiz -3- [Far+Ar]
seg-i b. 275/16
b.+ ler 318/9
b.+ lerni 132/3

bī-ḫānemān : evsiz -1- [Far+Ar]
b. 279/11

bī-ḥāṣıl : sonuçsuz -1- [Far+Ar]
b. 162/16

bī-ḥayā : utanmasız -3- [Far+Ar]
b. 154/11, 333/16, 336/3

bī-ḥesāb : hesap sormadan, hesapsız -1- [Far+Ar]
b. 308/16

bī-himmet : faydasız, gayretsiz -7- [Far+Ar]
b. 200/17, 302/8
gele-yi b. 252/12
it-i b. 199/15
b.+ ler 268/12, 310/7
gele-yi b.+ lerge 266/15

bī-ḫod : kendinden geçme, bayılma -3- [Far]
b. boldı 315/20
b. boldılar 162/8
b. bolub 315/3

bī-hūş : baygın, sersem -26- [Far]
b. 230/17, 302/7
dārū-yı b. 254/12, 276/17
b. boldılar 173/10, 239/5, 298/6
b. bolġaylar 258/1
b. bolub 151/21, 197/16, 204/18, 225/12, 230/5, 264/3, 267/7, 276/9, 282/17, 283/12, 332/18
b. bolub ḳaldılar 228/20
b. ḳılġay 288/1
b. ḳılıb 287/8, 303/10, 307/14
dārū-yı b. ḳoşub 298/5
dārū-yı b.+ ini 213/19

bī-ḥürmet : hürmetsiz, saygısız -1-

[Far+Ar]
b. 137/6

bī-iḫtiyār : farkında olmadan, istemeden -2- [Far+Ar]
b. 138/21
b. ḳılsa 299/21

bī-īmān : imansız -1- [Far+Ar]
b. 348/13

bī-istiʿdād : kabiliyetsiz, güçsüz -1- [Far+Ar]
b.+ dur 147/2

bī-iʿtibār : itibarsız, saygıdan yoksun -1- [Far+Ar]
gedā-yı b. 126/15

bī-iʿtiḳād : inançsız -1- [Far+Ar]
seg-i b. 103/9

bī-kār : işsiz -1- [Far]
b. yatadur 262/8

bī-kerān : muazzam, sınırsız -5- [Far]
b. 275/9
leşker-i b. 301/2, 340/9
leşker-i b. 317/8
b. tutubdur 177/7

bī-kes : kimsesiz -3- [Far]
b.+ ėken 111/6
b.+ lerning̃ 196/20
b.+ dür men 121/20

bī-keyf : isteksiz -1- [Far+Ar]
ṣamed-i b. 121/19

bī-ḳıymet : değersiz -1- [Far+Ar]
b. 280/19

bī-kīne : nefretsiz, kinsiz -7- [Far]
b. 122/14, 182/7, 199/6, 209/13
sīne-yi b. 243/1
b.+ lerini 183/13
sīne-yi b.+ sige 126/11

bil - : bilmek -118- [Tr]
b. 256/1
b.- di 111/8, 165/7, 210/18, 230/12, 253/11, 271/20, 281/20, 295/11, 301/6, 304/16, 326/20, 339/6
b.- di mü 185/18
b.- diler 113/10, 225/10, 228/14, 234/15, 290/17
b.- dim 166/18, 222/7, 327/21
b.- dinḡ 254/16
b.- dük 139/8
b.- edür 299/19, 299/20
b.- edür miz 175/20
b.- eli 276/13
b.- er sen 214/14
b.- e sen 127/18, 130/9, 133/16
b.- e siz 154/19
b.- ey 274/16

b.- ġay sen 301/15

b.- gey 128/20, 327/18, 329/16

b.- ġıl 217/6

b.- gil 104/3, 125/18, 165/2, 176/6, 185/20, 198/19, 222/21, 223/16, 227/12, 280/15

b.- ġil 109/10

b.- ib 136/15, 230/9, 311/9

ġanīmet b.- ib 140/19, 141/15

b.- ib ėrdiler 339/3

b.- ib ėrdim 161/1

b.- inḡ 100/15, 204/17, 304/18

b.- inḡler 125/3, 150/3, 219/4, 275/15, 335/6

b.- medi 287/4, 298/7

b.- mediler 226/4

b.- medim 102/8, 102/9

b.- medük 185/19

b.- mes 098/5, 275/4, 320/4

b.- mes ėrdi 099/15

b.- mese 181/15, 245/8, 247/20

b.- mesler 101/14, 347/8

b.- mes men 274/15

b.- mes miz 216/9

b.- mes sen 116/15, 273/8

b.- mes sizler 120/10

b.- mey 099/6, 157/21, 215/4

b.- meydür 146/16

b.- meydür men 109/1, 125/6, 282/13

b.- meydür miz 219/8

b.- mey men 160/16

b.- se 181/15, 245/8, 247/19, 299/16

b.- seler 158/6

b.- seler ėrdi 151/9

b.- sem 152/7

b.- seng̃ 200/14

b.- sün 181/15, 245/8, 247/20, 277/12

b.- ür ėrdiler 171/12, 190/18

b.- ür müsen 136/12, 198/12, 319/12

b.- ür men 178/5, 277/15

b.- ür miz 319/13, 322/13

b.- ür müsizler 101/13

b.- ür sen 116/12, 176/10, 274/6

Bilāl : özel ad -1-

B. 281/1

Bilāl İbn Ṭārūḳ : özel ad -2-

B. 280/18

B.+ ġa 280/17

bilā-tevaḳḳuf : beklemeden -1- [Ar]

b. 172/2

bildür - : bildirmek -2- [Tr]

b.- mey 307/17

b.- übdür 289/11

bile : ile, beraber -7- [Tr]

b. 138/14, 232/19, 277/10, 317/14, 324/21, 337/7, 337/13

bīm : korku -1- [Far]

b.+ ge ḳoyadur men 201/10

bī-māye : güçsüz, değersiz -1- [Far]
sevdāger-i b. 278/17

bī-mize : keyifsiz, tatsız -1- [Far+Ar]
b. boldılar 216/5

bī-muḥal : gerçekleşmesi imkansız -3- [Far+Ar]
b. 258/17, 259/18
b. ḳıldılar 213/20

binā : yapı -3- [Ar]
b. 264/20, 265/1
b. ḳılıb 251/1

bīnā : gören -3- [Far]
b. 193/11, 200/6
b.+ sen 131/3

binā-berīn : bunun için -1- [Far+Ar]
b. 159/11

bī-nām : adsız, şöhretsiz -2- [Far]
b. 144/5, 293/11

bī-nihāyet : sınırsız, sonsuz -6- [Far+Ar]
b. 296/12, 341/2, 345/16
leşker-i b. 203/6, 328/15
b. tüşti 296/15

bī-nişān : ünvansız -1- [Far]
b. 293/11

bī-pāyān : muazzam, sonsuz -1- [Far]
b. 255/9

bī-postīn : makamsız, postsuz -1- [Far]
b. 240/2

bir : herhangi bir -89- [Tr]
b. 097/11, 097/13, 097/14, 098/3, 099/13, 099/14, 099/16, 099/19, 100/20, 103/2, 104/7, 106/9, 106/16, 106/18, 107/2, 108/16, 109/16, 110/16, 111/17, 122/9, 128/7, 128/18, 130/1, 131/2, 131/7, 132/10, 134/13, 134/18, 137/3, 140/15, 141/5, 147/4, 148/15, 148/16, 150/10, 156/6, 160/11, 161/15, 162/11, 167/8, 195/12, 206/18, 207/8, 218/2, 220/4, 223/12, 224/9, 233/6, 233/7, 237/15, 272/6, 273/7, 276/8, 278/12, 278/13, 282/8, 289/17, 290/16, 294/6, 294/13, 295/19, 302/21, 303/10, 304/13, 304/15, 307/11, 309/18, 310/3, 310/18, 313/11, 314/7, 314/9, 328/7, 331/21, 332/1, 333/6, 333/14, 334/14, 334/15, 336/1, 338/11, 338/13, 338/17, 339/1
b.+ i 106/9, 264/14,

bir : bir, sayı adı -607- [Tr]
b. 097/18, 097/21, 098/3, 099/2, 099/20, 099/21, 100/6, 100/16, 102/15, 103/12, 104/3, 104/19, 105/7, 106/13, 106/19, 106/21, 107/4, 107/14, 107/17, 107/18, 107/20, 107/21, 108/16, 109/19, 110/19, 111/2, 111/15, 112/9, 112/19, 113/6, 113/18, 114/9, 114/10, 114/16,

115/5, 115/16, 120/15, 121/11, 121/14, 121/18, 122/6, 122/14, 125/15, 126/2, 126/11, 126/13, 127/4, 128/10, 128/12, 128/17, 128/20, 131/7, 132/5, 132/14, 133/6, 133/13, 133/17, 136/19, 137/2, 137/4, 137/14, 137/16, 138/8, 138/10, 138/17, 141/1, 141/15, 142/13, 142/17, 143/1, 143/2, 143/10, 143/14, 143/20, 144/3, 144/4, 144/17, 146/3, 147/7, 147/8, 149/2, 150/5, 150/18, 151/3, 151/15, 151/21, 152/6, 152/9, 152/14, 152/17, 152/20, 153/6, 158/5, 159/19, 159/20, 160/12, 161/13, 161/16, 162/6, 164/6, 164/8, 164/10, 164/12, 166/3, 167/4, 167/5, 167/9, 167/11, 168/3, 168/4, 168/8, 168/16, 170/19, 172/1, 172/4, 172/5, 172/6, 172/7, 172/8, 172/9, 172/10, 172/11, 174/1, 174/3, 174/8, 174/12, 175/5, 175/6, 175/17, 176/4, 176/6, 176/7, 176/11, 177/3, 177/5, 177/12, 180/5, 180/7, 180/21, 182/3, 182/16, 183/6, 183/7, 183/10, 183/12, 183/14, 183/18, 184/2, 184/5, 184/7, 184/9, 184/20, 185/1, 185/2, 185/3, 185/5, 185/7, 185/12, 187/19, 188/9, 188/17, 188/19, 189/4, 189/17, 189/20, 190/10, 190/12, 190/14, 190/21, 191/7, 192/6, 192/10, 192/21, 193/1, 193/14, 194/10, 194/21, 195/10, 196/1, 196/4, 196/13, 197/7, 197/10, 197/18, 199/8, 199/13, 200/4, 200/5, 201/8, 201/11, 201/19, 203/3, 203/6, 203/10, 203/14, 205/4, 205/17, 205/19, 206/10, 206/11, 206/12, 207/8, 210/12, 210/15, 210/16, 211/10, 212/20, 213/4, 213/9, 213/18, 214/16, 214/19, 215/3, 215/6, 215/9, 215/18, 216/1, 216/7, 216/11, 216/12, 216/13, 217/5, 217/13, 218/1, 218/4, 221/12, 222/19, 223/13, 223/21, 224/5, 224/7, 224/8, 224/12, 224/15, 224/16, 224/17, 225/1, 225/6, 225/8, 225/13, 226/13, 226/18, 226/21, 227/4, 227/5, 227/8, 228/8, 228/9, 228/13, 228/17, 228/18, 229/3, 229/14, 229/17, 229/18, 230/3, 230/12, 230/14, 232/2, 232/3, 232/19, 233/17, 234/9, 235/8, 237/7, 238/8, 240/21, 241/17, 242/6, 242/8, 243/6, 243/9, 244/12, 244/13, 244/14, 244/21, 245/2, 245/9, 247/4, 247/12, 247/13, 247/16, 248/16, 248/18, 249/1, 249/2, 251/1, 251/14, 251/16, 251/17, 251/18, 252/3, 252/7, 252/17, 253/1, 253/4, 253/8, 253/17, 253/19, 254/5, 254/13, 255/16, 256/20, 257/2, 257/10, 258/2, 258/14, 258/17, 259/12, 260/2, 260/17, 260/20, 261/2, 261/7, 261/10, 261/17, 261/18, 262/4, 262/11, 262/14, 262/20, 262/21, 263/1, 263/2, 263/3, 263/13, 263/18, 263/19, 264/2, 264/3, 264/7, 264/20, 265/15, 266/2, 266/9, 266/11, 266/19, 268/3, 268/16, 269/3, 269/4, 272/8, 272/9, 272/11, 272/12, 272/17, 273/3, 275/13, 275/17, 276/8, 277/15, 277/18, 278/16, 279/2, 280/3, 280/4, 280/16, 281/13, 281/20, 282/1, 282/9, 282/20, 283/8, 283/13, 284/5, 284/6, 284/11, 284/15, 285/2, 285/9, 285/19, 286/10, 286/13, 286/14, 286/16,

286/17, 287/6, 288/3, 288/6, 288/14, 289/3, 289/4, 289/10, 289/11, 289/19, 289/21, 290/2, 290/3, 291/3, 291/4, 291/20, 292/4, 292/9, 293/9, 293/14, 293/15, 293/17, 294/7, 294/16, 294/20, 295/5, 295/8, 295/18, 295/20, 295/21, 296/1, 296/14, 296/20, 297/1, 297/4, 297/6, 297/15, 298/1, 298/6, 298/7, 298/8, 298/18, 299/15, 300/21, 301/4, 301/17, 303/2, 303/8, 303/9, 303/13, 303/18, 304/3, 304/13, 304/18, 305/4, 305/7, 306/11, 306/12, 307/6, 308/1, 308/3, 308/6, 308/20, 308/21, 309/1, 309/5, 309/13, 309/14, 309/16, 310/1, 310/7, 310/13, 310/14, 311/2, 312/5, 312/7, 313/3, 313/16, 314/3, 314/8, 314/10, 314/11, 314/16, 314/17, 314/20, 315/9, 315/13, 316/7, 316/8, 316/9, 316/19, 316/20, 316/21, 317/14, 317/17, 318/9, 319/7, 319/11, 319/15, 320/4, 320/6, 320/20, 321/14, 322/2, 322/3, 322/4, 322/8, 322/16, 322/19, 322/20, 323/6, 323/14, 324/7, 324/8, 324/20, 325/3, 325/4, 325/12, 325/13, 325/18, 326/19, 327/1, 327/6, 327/9, 328/15, 328/20, 328/21, 329/1, 329/2, 329/5, 329/7, 329/8, 329/11, 329/14, 330/3, 330/4, 330/7, 330/10, 331/9, 333/7, 334/12, 334/18, 335/5, 335/7, 336/21, 337/14, 337/15, 337/20, 338/4, 338/5, 338/11, 338/19, 339/4, 339/12, 340/2, 340/3, 340/17, 340/18, 340/20, 341/8, 341/18, 342/8, 343/5, 343/15, 344/10, 344/16, 345/19, 346/13, 347/4, 347/6

b. bolub 244/19

b. saldılar 314/20

b.+ dür 237/20, 299/15, 304/18, 305/2, 311/2

b.+ inḡ 187/8, 268/13, 329/4

biri : herhangi bir kimse -44- [Tr]

b. 130/19, 130/20, 130/21, 151/3, 161/17, 176/14, 176/21, 187/18, 189/11, 196/15, 196/16, 227/5,241/5, 246/21, 256/9, 260/15, 262/7, 332/14, 332/15

b.+ dür men 257/6

b.+ ni 101/2, 142/6, 189/9, 189/11, 213/1, 253/8, 260/15, 261/1

b.+ si 178/8, 178/9, 178/10

b.+ sidür 178/7

birāder : erkek kardeş -96- [Far]

b.- i ʿazīzler 127/17

b.- i büzürgvār 166/11

b.- i büzürgvārınḡız 155/12

b.- i ġalī 167/14

b.- i Hindī 263/14

b.- i Ḥüseyin’dür 214/15

b.- i İmām Ḥüseyin’dür 167/15

b.- i İmām Ḥüseyin’dürler 161/5

b.- i maẓlūm 173/11

b.- i merḥūm 173/11

b.- i muḥib-i ḫānedānlikni 272/13

b.- i şecāʿ 146/2

b.- i şehīd 173/11

b. 113/14, 147/2, 152/3, 154/5,

168/8, 173/17, 174/21, 204/15, 288/4
be-cāy-ı b. 188/14
b. oḳudılar 169/18, 169/21
b.+ i 182/14, 226/21, 257/17, 257/18
b.+ idür men 302/10
b.+ iġa 253/10
b.+ ige 271/22
b.+ im 111/4, 152/3, 153/10, 153/11, 171/1, 172/15, 181/6, 188/17, 195/1, 207/7, 256/17, 340/1
b.+ imdin 156/1
b.+ imiz 125/13
b.+ imizni 218/15
b.+ imni 152/21, 154/14, 175/16, 181/18, 181/19, 182/2, 189/1, 197/2, 202/4, 227/14
ferzend-i b.+ imni 181/20
b.+ imning̱ 253/13
b.+ imsiz 170/19
b.+ ing̱iz 151/4, 153/18, 155/10, 179/3, 186/14, 208/16, 269/15
b.+ ing̱izlerni 173/14
b.+ ing̱izni 153/15
b.+ ing̱izning̱ 178/21
b.+ ing̱iztururlar 171/1
b.+ ini 127/6, 137/21, 305/13
b.+ ler 152/15
b.+ leri 146/3, 152/1, 156/10, 156/13, 156/14, 158/10, 159/10, 186/16, 188/21, 191/5
b.+ lerim 170/4
b.+ lerimġa 162/15
b.+ lerimni 181/11, 181/19
b.+ leriṉg̱e ḳıldım 256/2
b.+ leriṉg̱ni 183/4
b.+ lerini 282/17
b.+ lerni 207/11
b.+ lerning̱ 182/6

birāderān : erkek kardeşler -1- [Far]
b. 171/10

birāderlik : kardeşlik -1- [Far+Tr]
b. 152/18

birāder-zāde : erkek kardeşin oğlu, yeğen -6- [Far]
b.+ leri 151/19
b.+ leriṉg̱iz 154/5
b.+ leriṉg̱izni 204/15
b.+ lerning̱ 154/14
b.+ msiz 346/16
b.+ sini 253/11

birāder-zādegān : seçkin/soylu erkek kardeşler -1- [Far]
b. 173/14

bī-raḥm : acımasız -5- [Far+Ar]
b. 101/4, 105/19, 154/6, 309/9
cemāġa-yı küffār-ı b. 159/8

birbiri : birbiri, birlikte -25- [Tr]
b.+ din 264/15, 285/11
b.+ ge 097/2, 097/3, 111/3, 184/11, 243/4
b.+ leri 110/18, 139/18

b.+ leridin 184/18, 185/13, 289/8

b.+ lerige 128/13, 196/12, 254/21

b.+ lerini 181/1, 186/11, 211/21, 221/1

b.+ mizni 236/11

b.+ ni 180/15, 258/13, 326/16

b.+ ninḡ 221/6, 227/10

birdin: birden, hemen -1- [Tr]

b. 163/11

birev : birisi, her biri -3- [Tr]

b. 262/4

b.+ le 230/15

b.+ ni 223/11

berī : kurtuluş -1- [Ar]

b. 347/4

birkit - : sağlamlaştırmak -1- [Tr]

b.- ti 343/6

birle : birlikte, ile, beraber -645- [Tr]

b. 097/12, 098/14, 098/15, 098/17, 098/20, 099/1, 099/5, 100/2, 101/7, 101/11, 102/18, 103/20, 104/5, 105/4, 106/2, 106/13, 106/17, 107/7, 107/16, 107/17, 107/20, 108/3, 108/4, 108/14, 108/21, 110/2, 110/7, 110/17, 110/18, 112/2, 112/15, 112/17, 112/18, 113/6, 113/9, 113/14, 113/20, 114/12, 114/13, 114/15, 114/18, 115/14, 115/21, 116/19, 116/21, 117/2, 117/8, 117/15, 117/19, 118/4, 118/5, 118/6, 118/14, 119/10, 119/20, 120/21, 121/11, 122/20, 123/5, 123/8, 123/9, 123/10, 123/13, 123/16, 124/6, 124/8, 124/14, 124/19, 125/7, 125/8, 125/15, 126/2, 126/4, 126/6, 126/16, 126/19, 127/2, 127/4, 127/19, 127/20, 128/2, 128/7, 129/18, 130/18, 131/21, 132/1, 132/2, 132/8, 132/9, 132/14, 132/21, 133/4, 133/11, 134/2, 134/17, 134/18, 135/3, 135/18, 135/20, 136/5, 136/7, 136/20, 136/21, 137/13, 137/14, 138/5, 139/4, 139/10, 139/14, 139/18, 140/16, 141/6, 141/14, 141/18, 141/20, 141/21, 142/2, 142/5, 142/6, 142/9, 142/12, 142/14, 143/7, 143/13, 143/19, 143/21, 144/9, 144/13, 145/4, 145/11, 145/20, 146/4, 147/7, 147/9, 148/5, 148/18, 149/5, 149/7, 149/16, 150/5, 150/14, 151/13, 151/19, 151/20, 153/5, 154/12, 154/21, 155/5, 155/8, 160/16, 161/2, 161/10, 161/16, 161/18, 161/19, 162/4, 162/7, 162/9, 162/12, 162/15, 162/16, 163/18, 164/15, 165/3, 166/15, 167/5, 167/10, 167/11, 167/13, 168/1, 169/3, 169/10, 172/15, 173/16, 174/1, 174/5, 174/9, 174/13, 175/4, 176/6, 176/9, 176/13, 177/4, 177/13, 177/15, 178/2, 178/5, 178/6, 178/8, 178/9, 178/10, 178/11, 178/13, 178/15, 179/8, 180/15, 181/21, 182/6, 182/8, 182/12, 182/14, 182/15, 182/16, 183/18, 184/3, 184/4, 184/5, 184/6, 184/7, 184/8, 184/10, 185/1, 185/3, 185/14, 186/3, 186/6, 186/18, 187/4, 188/1, 188/6, 188/21, 189/6, 190/2,

190/8, 190/10, 190/11, 191/5, 191/17, 191/21, 192/2, 192/16, 195/9, 195/11, 196/5, 196/12, 197/16, 198/1, 198/8, 198/13, 198/15, 198/17, 199/12, 199/16, 199/17, 199/18, 199/20, 200/6, 201/12, 201/15, 202/9, 202/19, 203/1, 203/2, 205/8, 205/15, 205/17, 206/1, 206/2, 206/3, 206/7, 206/12, 206/13, 206/15, 206/19, 207/5, 208/20, 209/13, 209/17, 210/4, 210/10, 210/20, 211/11, 211/18, 212/1, 212/10, 212/12, 212/20, 213/4, 213/18, 214/2, 214/3, 214/6, 214/9, 215/9, 215/21, 216/3, 217/13, 220/21, 221/13, 221/20, 221/21, 223/5, 223/19, 224/1, 224/2, 224/8, 224/10, 224/16, 224/17, 225/8, 226/4, 226/10, 226/14, 226/20, 227/1, 227/7, 227/19, 228/2, 228/6, 229/11, 231/3, 231/4, 231/5, 231/7, 231/12, 231/20, 232/5, 233/18, 234/7, 234/11, 234/15, 236/19, 237/7, 238/8, 238/10, 238/15, 240/13, 242/3, 242/5, 242/13, 242/14, 243/1, 243/9, 243/13, 243/17, 244/16, 244/20, 245/3, 245/4, 245/6, 246/3, 246/19, 246/20, 247/3, 247/5, 247/7, 247/15, 248/2, 248/3, 248/5, 248/8, 248/11, 248/14, 248/18, 248/19, 249/10, 249/17, 249/19, 249/21, 250/2, 250/10, 250/11, 251/8, 251/9, 251/16, 251/20, 252/8, 252/10, 252/11, 252/12, 252/14, 253/2, 253/17, 254/3, 254/6, 254/12, 255/2, 255/13, 255/14, 255/17, 255/18, 256/8, 256/17, 256/19, 257/9, 257/15, 257/21, 258/3, 258/13, 258/16, 259/1, 259/14, 260/10, 261/10, 261/16, 261/18, 261/19, 262/3, 262/5, 262/6, 262/9, 262/14, 263/7, 263/15, 264/9, 264/12, 264/17, 264/20, 265/9, 265/11, 265/15, 265/18, 266/4, 266/7, 266/10, 266/12, 267/2, 267/6, 268/18, 269/1, 271/4, 272/1, 272/7, 272/12, 272/20, 273/10, 273/17, 273/19, 274/2, 274/5, 274/8, 274/9, 275/10, 276/15, 278/5, 278/10, 278/13, 278/20, 279/14, 279/15, 279/16, 279/17, 279/21, 280/12, 281/2, 281/3, 282/3, 282/16, 283/7, 283/16, 284/11, 284/16, 285/5, 285/9, 285/13, 285/21, 286/4, 286/6, 287/5, 287/7, 287/11, 287/12, 287/13, 288/20, 289/20, 290/18, 290/19, 291/11, 291/13, 291/17, 291/21, 292/3, 292/13, 293/6, 293/12, 296/7, 296/11, 296/12, 298/6, 298/16, 298/17, 299/1, 299/2, 299/9, 299/12, 300/4, 300/8, 300/15, 300/20, 301/1, 301/2, 301/7, 301/10, 301/16, 301/17, 301/21, 302/6, 302/12, 302/14, 302/18, 303/15, 303/18, 304/1, 304/5, 304/6, 304/8, 304/9, 305/9, 306/12, 307/15, 308/6, 308/11, 308/21, 309/13, 310/2, 311/21, 313/4, 313/21, 314/12, 314/16, 315/4, 315/6, 315/13, 316/14, 316/16, 316/20, 317/8, 318/1, 318/8, 318/16, 320/8, 320/12, 320/13, 320/14, 320/16, 320/19, 321/6, 321/9, 321/16, 321/20, 322/18, 323/4, 323/5, 323/7, 323/11, 323/15, 324/14, 325/7, 325/19, 326/3, 326/21, 327/12, 327/18, 327/19, 328/7, 328/11, 328/17, 328/18, 328/19, 329/1, 329/2, 329/21, 330/2,

330/4, 330/5, 330/7, 331/2, 331/18, 332/1, 332/8, 333/7, 333/15, 334/7, 337/6, 338/2, 338/13, 339/1, 339/15, 339/16, 340/6, 340/9, 340/12, 341/3, 341/5, 341/7, 341/11, 341/16, 342/2, 342/14, 342/15, 342/20, 343/2, 343/8, 343/13, 343/21, 344/5, 344/19, 345/5, 345/6, 345/9, 345/15, 345/20, 346/9, 346/11, 346/12, 346/14, 346/15, 347/1, 347/7, 348/2, 348/3, 348/6, 348/15

āb-rūy b. 117/10

b. boldı 184/13

b. ḳoymas 274/20

b. saldı 161/17, 310/15, 313/15

b. saldılar 313/15

b.+ ėmes 140/9

birlen : birlikte, ile, beraber -8- [Tr]

b. 129/21, 130/3, 146/14, 185/4, 190/4, 301/6, 328/16

himmet b. bolunḡlar 343/12

birleri: herhangi kimse -7- [Tr]

b. 164/10, 269/15, 305/12

b.+ ni 189/3

birmunça : birçok -8- [Tr]

b. 103/17, 108/13, 110/6, 110/20, 113/6, 133/21, 254/8, 299/6

bī-ruḫṣat : izinsiz -1- [Far+Ar]

b. çıḳıb kėldük 236/9

Bī-saʿādet : özel ad -16-

B. 205/9, 206/19, 210/3, 212/21, 214/13, 214/18, 214/21, 217/5, 217/15, 236/15, 236/16, 239/10, 243/2, 243/5, 243/18

B.+ ni 243/14

Bī-saʿādet İbn : özel ad -1-

B.- i ʿUbeydek Ziyād büküb turub ėdi 247/4

Bī-saʿādet İbn-i ʿUbeydek Ziyād : özel ad -1-

B. 247/5

Bī-saʿādet ʿUbeydek : özel ad -2-

B. 205/12, 212/20

Bī-saʿādet ʿUbeydek Ziyād : özel ad -5-

B. 216/21, 205/8, 246/19

B.+ ġa 214/12, 244/17

bī-ṣabırlik : sabırsızlık -1- [Far+Ar+Tr]

b. ḳılmaġıl 259/10

bī-ṣafā : huzursuz -1- [Far+Ar]

b. 232/14

bisāṭ : yayılmış -2- [Ar]

b.- ı ʿālemde 154/8

b. 179/11

bī-ser : başsız -4- [Far]

b. 155/21, 220/18, 258/2, 279/11

bī-ser-encām : sonsuz, olaysız -1- [Far]
b. bolmaġay 175/18

Bismi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm : Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. -1- [Ar]
B. 303/12

bisyār : çok -52- [Far]
b. 148/21, 149/4, 149/5, 150/14, 156/9, 161/7, 167/10, 173/4, 176/15, 176/16, 176/17, 182/4, 183/11, 187/2, 189/17, 194/3, 197/4, 198/16, 198/17, 201/2, 202/7, 204/2, 205/1, 212/1, 212/6, 227/18, 240/11, 241/3, 254/1, 254/2, 260/9, 262/15, 272/12, 334/13, 341/18, 345/8, 346/8, 347/17
miḥnet-i b. 169/1
piyādehā-yı b. 164/12
tuḥfe-yi b. 316/5
b. boldı 205/3
b. ḳıladur 209/1
b. ḳıldı 176/18
b. ḳıldılar 154/18, 166/20, 218/4, 232/18
nevāziş b. körgüzdiler 169/17
b.+ dın 207/1
leşker-i b.+ dın 178/21
b.+ dur 175/8
b.+ ġa 196/21

bīşe : sazlık, meşelik -2- [Far]
p. 195/19
p.+ ninḡ 195/18

bī-şerm : utanmasız -1- [Far]
b. 203/6

bī-şümār : sayısız -7- [Far]
b. 249/3, 331/11, 341/18
māl-ı b. 288/19
meşeḳḳat-i b. 169/1
b. ḳıldı 176/18
mülāyemet-i b.+ idin 156/9

bī-ṭāḳat : güçsüz, kuvvetsiz -4- [Far+Ar]
b. bolub 202/18, 279/10, 325/16
b. bolur ėrmiş 165/4

bī-taḳdīr : irâdesiz -1- [Far+Ar]
b. 114/10

biti - : yazmak -15- [Çin]
b.- b 223/13, 256/3, 301/5
b.- b 236/3
b.- b ėrdiler 170/20
b.- bdür 255/19, 337/1
b.- bdürler 164/7, 164/13, 217/5, 241/18, 247/12, 252/1, 256/6, 317/1

bitil- : yazılmak -1- [Çin+Tr]
b. genni 166/19

bitü - : yazmak -2- [Çin]
b.- bdür 141/11
b.- b ėrdiler 119/18

bitür - : bitirmek -1- [Tr]
b.- diler 152/10

bī-vāsıṭ : aracısız -1- [Far+Ar]
b. ḳıldılar 300/4

bī-vefā : vefasız, sadâkatsiz -7- [Far+Ar]
b. 130/7, 146/11
cemāʿa-yı b. 186/14
b.+ dın 172/20
Yezīd-i b.+ ġa tartġaylar 157/6
b.+ lardın 192/3, 307/3

bī-vefālıḳ : vefasızlık, sadâkatsizlik -2- [Far+Ar+Tr]
b. ḳılıbdur 102/9
b.+ de 341/20

bī-vezin : ölçüsüz -1- [Far+Ar]
b. 111/12

bī-vücūd : bulunmaz, yok -1- [Far+Ar]
b. 274/14

biz : biz -199- [Tr]
b. 101/20, 106/17, 108/9, 108/11, 109/5, 109/13, 124/13, 131/11, 131/20, 132/9, 142/20, 142/21, 149/11, 153/14, 153/20, 156/5, 158/1, 159/9, 161/4, 175/20, 206/18, 218/14, 219/16, 220/20, 228/10, 229/8, 229/11, 229/13, 231/1, 231/3, 231/6, 232/20, 236/6, 236/9, 236/10, 236/12, 236/18, 237/11, 240/5, 260/3, 260/7, 262/10, 276/1, 276/13, 279/1, 286/7, 291/8, 294/11, 294/12, 296/4, 302/4, 305/6, 322/12, 333/16, 337/1
daʿvānı b. ḳılduḳ 179/18
b.+ de 250/1, 259/19
b.+ din 101/14, 101/19, 112/10, 124/12, 124/20, 152/21, 157/20, 171/4, 220/20, 228/8, 231/1, 236/10
b.+ ge 100/7, 100/13, 110/15, 111/16, 125/7, 125/18, 159/10, 175/15, 188/18, 189/1, 219/15, 233/5, 236/12, 237/11, 260/7, 261/2, 316/9, 317/5, 332/6, 337/2, 348/11
b.+ gedur 119/7
b.+ inḡ 098/12, 109/2, 110/2, 115/7, 121/2, 125/4, 148/12, 149/12, 175/11, 186/5, 193/9, 198/4, 205/13, 205/14, 226/17, 258/19, 261/6, 295/15, 299/4, 300/2
b.+ le 117/21
b.+ ler 099/2, 100/7, 106/11, 110/16, 110/20, 115/1, 115/6, 118/14, 125/11, 125/13, 132/1, 132/6, 151/5, 155/13, 159/7, 171/2, 185/19, 207/16, 218/16, 219/7, 222/21, 223/12, 227/12, 229/11, 236/2, 237/7, 250/1, 283/21, 290/15, 327/6, 327/11
b.+ lerdin 119/5, 135/14
b.+ lerge 103/3, 110/20, 121/12, 132/8, 155/18, 158/2, 185/18, 218/17, 250/1, 289/13

b.+ lerni 108/12, 113/4, 121/13, 145/6, 230/18, 230/20, 239/15, 252/8
b.+ ni 106/9, 106/11, 108/9, 146/7, 171/19, 218/18, 230/21, 231/5, 231/14, 236/7, 236/8, 236/10, 236/11, 239/14, 290/17, 295/7, 305/1, 309/3, 337/2
b.+ ning 119/7, 124/8, 128/14, 141/7, 161/3, 171/20, 173/3, 175/12, 182/21, 219/16, 220/17
b.+ ning 134/15

bīzār : bıkmış, usanmış, bk. bīzāre -3- [Far]
b.+ dur 284/4
b.+ dur men 109/10, 149/10

bīzāre : bıkmış, usanmış, bk. bīzār -1- [Far]
b. 130/16

boġça : boğça -1- [Tr]
b.+ nı 194/2

boġuzla - : boğazlamak -2- [Tr]
b.- dı 335/3
b.- ġan 158/15

bol - : olmak -1615- [Tr]
fikride b. 255/9
ḥāżır b. 209/16, 272/9
helāk b.- a yazdı 128/8
b.- adur 120/10, 337/11
cānḫulūṣ b.- adur 240/3
efrūz b.- adur 240/3
ḫāṭır b.- adur 210/18
neçük b.- adur 280/17
ṣādır b.- adur 161/4
yeldā b.- adur 240/3
ẓāhir b.- adur 191/12
dilcemʿ b.- alı 152/13, 240/12
emīn b.- alı 106/12
müşerref b.- alı 156/6, 228/11
berāber b.- almadı 255/1
rū-be-rū b.- almadılar 121/13
yıraḳ b.- almadım 191/15
ḫidmetleride b.- ay 150/11
muḳayyed b.- ay 175/17
pinhān b.- ay 347/4
b.- dı 102/5, 111/4, 113/2, 123/7, 124/16, 127/5, 130/10, 141/14, 146/16, 148/7, 165/21, 167/14, 182/6, 301/12
ʿabes b.- dı 165/11
ʿāciz b.- dı 163/11
āh b.- dı 225/8
āḫir b.- dı 193/5
ʿaḳīḳ-i rummān b.- dı 212/6
aḳranġuluḳ b.- dı 102/6
andaġ b.- dı 125/19
ārāste b.- dı 180/15, 180/16, 255/15, 283/4, 288/16, 293/7, 301/20, 315/12, 345/18
baru b.- dı 344/10
başīr b.- dı 192/3
bend b.- dı 108/1, 127/15, 182/18, 187/7, 187/12, 202/13, 213/20, 236/20, 257/22, 268/8, 268/11, 273/15,

281/7, 293/18, 295/3, 306/17, 322/21, 324/9, 329/3, 342/17
berāber b.- dı 136/21, 161/17, 182/17, 184/6, 210/10, 226/21, 243/13, 265/18, 268/6, 281/3, 284/21, 286/4, 302/16, 303/18, 305/18, 308/4, 331/2, 341/11
ber-ḳarār b.- dı 132/17, 327/7, 339/9
bī-dār b.- dı 193/11, 194/13, 195/2, 225/17, 309/14, 312/14
bī-ḫod b.- dı 315/20
bisyār b.- dı 205/3
cemʿ b.- dı 320/3
ceng b.- dı 184/17, 203/9, 203/14, 314/3
ceng-i ʿaẓīm b.- dı 303/16, 306/19, 344/7
cengge kirdiler b.- dı 346/1
cüdā b.- dı 117/2, 151/12, 248/17, 258/4, 258/15, 329/13
çāk b.- dı 164/5
çāş b.- dı 216/16
dėk b.- dı 184/13, 197/9, 199/20, 327/6, 343/10
der-ġażab b.- dı 182/19
der-ḳafes b.- dı 182/13
der-üftād b.- dı 170/11, 318/5
dilcemʿ b.- dı 140/11
dīvāneraḳ b.- dı 285/3
düşvār b.- dı 331/5
endīşe-mend b.- dı 273/21, 275/1
esīr b.- dı 117/9, 249/2, 292/20, 331/10, 341/17
ferīfte b.- dı 274/10
fermān b.- dı 338/17
fikrde b.- dı 260/1
fikride b.- dı 275/9
ġā'ib b.- dı 194/2, 201/14, 269/3, 279/8, 309/17, 319/14
ġam b.- dı 113/5
ġamge b.- dı 320/17
ġamgīn b.- dı 114/5
ġamnāk b.- dı 124/4, 223/10, 299/7, 320/10
ġarḳ b.- dı 266/13, 306/14
ġavġā b.- dı 297/14
gird gird b.- dı 248/21, 325/19
girdġa b.- dı 292/8
girdge b.- dı 241/1
giriftār b.- dı 103/15, 227/2, 309/18
giryān b.- dı 194/11, 204/4
ġuṣṣa b.- dı 328/12
ḫaber b.- dı 104/8
ḫaberdār b.- dı 112/13, 165/7
ḫacel b.- dı 271/19
ḫādise b.- dı 165/12
ḫāmile b.- dı 337/14
ḫāṣıl b.- dı 108/19, 115/3, 193/15
ḫayr b.- dı 138/12
ḫayrān b.- dı 099/7, 209/8, 311/16, 325/4
ḫāżır b.- dı 273/6
helāk b.- dı 117/8, 182/18, 187/6, 256/19, 279/9, 292/20, 308/13,

308/15, 309/20, 312/9, 312/10, 315/14, 315/15, 321/12, 339/8, 341/17, 341/18, 345/19

hem b.- dı 174/15

ḫıyre b.- dı 225/6, 235/18

ḥişṣe b.- dı 288/20

ḥiyel b.- dı 273/16

ḫoş b.- dı 210/15

ḫuftan b.- dı 099/17

ḫursand b.- dı 169/7

ıssıġ b.- dı 229/21

içmekge b.- dı 234/7

ihānet b.- dı 273/13

işi birle b.- dı 184/13

ḳabāḥat b.- dı 306/20

ḳaçmaḳde b.- dı 266/3

ḳā'im b.- dı 144/16, 184/11, 271/18, 324/15, 330/19

kan b.- dı 168/21

ḳara b.- dı 099/6

ḳarangu b.- dı 202/16, 293/3, 299/7, 331/6

ḳarangulıḳ b.- dı 115/13

kārvān b.- dı 111/1, 308/18

ḳavī b.- dı 264/7

kėç b.- dı 343/20

kėçe b.- dı 184/18, 228/2

ker b.- dı 197/10

kömek b.- dı 259/19

kül b.- dı 266/10

kün b.- dı 168/6, 217/19

kündüz b.- dı 132/11, 186/21, 195/17, 221/2, 292/21, 309/7

lāʿl b.- dı 250/15

laʿl-i Bedeḫşān b.- dı 117/6, 212/5

maġlūbe b.- dı 138/3, 244/15, 245/2, 285/12, 286/5, 289/7, 291/14, 300/15, 302/15, 308/5, 314/2, 315/16, 318/5, 326/2, 327/13, 328/9, 329/16, 330/7, 330/21, 331/9, 341/13, 342/9, 343/10, 343/20

maʿḳūl b.- dı 175/12

maʿlūm b.- dı 103/16, 136/2, 157/10, 224/12, 231/11, 242/2, 271/20

mātem-serā b.- dı 242/15

mest b.- dı 236/16, 237/1

mevḳūf b.- dı 261/6

mevsimi b.- dı 337/17

muḳarrer b.- dı 255/11

muḳayyed b.- dı 163/16

mücāvir b.- dı 131/17

mülāḳāt b.- dı 312/18, 319/11

münevver b.- dı 197/11

müselmān b.- dı 300/12, 315/7, 335/7

müteʿaccib b.- dı 167/13

müteḥayyir b.- dı 166/13

müzeyyen b.- dı 120/5, 181/3

nā-bīnā b.- dı 191/6

nā-ʿilāc b.- dı 274/20

nāmımġa b.- dı 333/5

ne b.- dı 140/4, 250/19, 301/9

neçük b.- dı 236/21, 260/5

nėme b.- dı 151/6, 194/5, 201/7, 201/16, 215/13, 217/1, 219/2, 225/18, 236/17

nerm b.- dı 144/14, 182/12, 182/15, 184/5, 210/7, 248/20, 282/3, 283/7, 296/14, 312/8, 318/8

nerm nerm b.- dı 137/5, 243/19, 302/13, 340/21

nümāyān b.- dı 184/3, 263/18, 340/17, 342/18

nümūdār b.- dı 224/16, 241/7, 278/4

olca b.- dı 279/20

ölüg b.- dı 184/12

özgeçe b.- dı 314/5

pāre pāre b.- dı 116/19, 182/8, 200/3, 225/20, 243/16, 245/6, 248/11, 273/14, 277/19, 281/2, 284/6

perākende b.- dı 125/21, 128/10, 142/1, 249/3, 302/17, 324/20

perīşān b.- dı 123/6, 162/8

peşīmān b.- dı 311/17

peydā b.- dı 097/18, 143/1, 143/3, 164/1, 164/2, 164/8, 165/19, 185/7, 187/19, 192/10, 195/12, 196/13, 197/7, 203/12, 207/3, 215/11, 223/2, 228/18, 235/7, 240/21, 241/17, 242/1, 242/6, 242/8, 242/12, 247/12, 248/1, 248/3, 248/4, 251/20, 251/21, 263/13, 269/9, 269/13, 278/4, 281/21, 282/1, 284/15, 285/3, 285/17, 291/17, 292/8, 296/12, 299/1, 302/5, 305/4, 305/10, 307/21, 308/1, 312/20, 313/19, 318/1, 320/6, 326/14, 327/21, 330/12, 330/14, 330/15, 337/2, 341/15, 347/6

pinhān b.- dı 167/21, 187/20

pīşmān b.- dı 132/12

rāst b.- dı 109/1, 120/6, 306/4

rāżı b.- dı 271/3

revān b.- dı 100/20, 108/14, 109/16, 112/12, 114/14, 114/15, 132/21, 144/16, 149/5, 149/7, 163/5, 195/18, 206/15, 210/1, 212/5, 239/10, 244/17, 245/1, 247/4, 251/18, 253/18, 260/10, 260/16, 268/8, 276/10, 279/13, 281/16, 281/19, 282/4, 293/5, 295/13, 297/14, 302/21, 303/14, 310/2, 310/5, 310/18, 312/20, 315/4, 318/6, 324/16, 325/6, 329/17, 331/20, 339/12, 342/12, 343/2, 343/16

revāne b.- dı 230/10

rīze rīze b.- dı 310/16, 323/2

rū-be-rū b.- dı 202/2, 206/19, 248/18, 342/10

rūşen b.- dı 192/17, 280/6

ṣādıḳ b.- dı 215/10

ṣādır b.- dı 132/20

ser-āsīma b.- dı 117/1, 228/5

ser-nigūn b.- dı 123/6

sed b.- dı 130/13

ṣıḥḥat b.- dı 319/8

ṣubḥ b.- dı 115/19, 240/13, 254/13, 256/11, 288/8

süvāre b.- dı 123/21, 125/20, 143/18, 294/9

şād b.- dı 159/14, 254/8, 275/3, 292/10

şehīd b.- dı 247/7, 247/8, 253/5, 302/2, 310/4, 313/12, 313/13

şevik b.- dı 271/22

tābiʿide b.- dı 110/7
tamām b.- dı 113/7
taʿziye b.- dı 219/1
telāye-yi kārvān b.- dı 260/12
teng b.- dı 291/16
tīre b.- dı 200/4, 273/21
tofraḳ b.- dı 247/21
tüvāna b.- dı 192/18
uluġ b.- dı 110/7
uşbu b.- dı 191/16
ümmīd-vārlıḳ b.- dı 169/4
vāḳıʿa b.- dı 111/5, 230/20, 244/16
vaḳti b.- dı 225/15, 232/1
vaḳtim b.- dı 297/20
vīrān b.- dı 119/11
yalanḡ b.- dı 210/13
ẓāhir b.- dı 133/16, 157/21, 164/5, 164/11, 165/19, 189/20, 192/5, 195/3, 228/17, 241/9, 241/18, 242/4, 264/6, 273/18, 309/1, 322/4
zaḫm-dār b.- dı 247/9, 308/8, 312/19, 325/21, 329/5, 345/13
zīr-ü-zeber b.- dı 220/14
ziyāde b.- dı 136/10, 165/15, 335/14
laḫte laḫte b.- dı 248/13
ṣubḥ b.- dı ėrse 225/15
ḳā'im b.- dı mu 136/2
mest b.- dı mu 201/17
b.- dılar 097/8, 100/15, 123/9, 150/14, 153/3, 153/6, 154/1, 169/19, 170/10, 186/8, 189/5, 194/19, 195/9, 195/21, 197/6, 197/17, 212/11, 215/15, 220/16, 220/18, 244/7, 252/18, 263/2, 322/5, 332/5, 337/18
atlanıb revān b.- dılar 338/2
bend b.- dılar 313/11
ber-ḳarār b.- dılar 117/11, 176/2, 301/21, 306/4
bī-dār b.- dılar 194/7
bī-ḫod b.- dılar 162/8
bī-hūş b.- dılar 173/10, 239/5, 298/6
bī-mize b.- dılar 216/5
cārdār b.- dılar 245/5
cemʿ b.- dılar 149/13, 166/19, 174/18, 263/3, 294/4, 336/12
cengge b.- dılar 320/18
cüdā b.- dılar 185/13, 282/13, 289/8, 314/19
demār b.- dılar 193/4
der-āfitāb b.- dılar 303/16
der-üftād b.- dılar 227/2, 243/4, 249/1, 260/15, 266/19, 269/6, 296/11, 344/21
dilcemʿ b.- dılar 255/6
fāriġ b.- dılar 153/2, 153/5, 158/14, 158/16, 170/18, 212/14
ġā'ib b.- dılar 109/15, 193/10, 218/8, 229/14, 234/20, 238/14, 288/5, 305/7, 332/6, 347/8, 348/11
ġalṭān b.- dılar 197/14
ġamnāk b.- dılar 101/4, 210/14, 260/21, 292/10
ġanī b.- dılar 321/19

ḫaberdār b.- dılar 198/7, 257/21, 287/16, 293/6
ḫalāṣ b.- dılar 336/3
ḥayrān b.- dılar 279/4
ḥāżır b.- dılar 218/4, 295/5
helāk b.- dılar 319/15
hem-rāhı b.- dılar 282/16
ḫıyre b.- dılar 259/18
ḫürrem b.- dılar 138/6, 257/13, 282/14, 336/17, 338/21
ḳavī b.- dılar 296/17
maḳhūr b.- dılar 245/21
mātem b.- dılar 234/2
mātemde b.- dılar 239/9, 239/16
mātem-serā b.- dılar 150/1, 292/4
mecrūḥ b.- dılar 313/16
meşġūl b.- dılar 176/4, 213/14, 234/4, 251/20, 347/12, 348/7
muḥkem b.- dılar 339/20
muḳayyed b.- dılar 170/13, 179/21, 213/14, 297/5
mükemmel b.- dılar 119/1
mülāzemetide b.- dılar 190/16
mülḥaḳ b.- dılar 310/19
müteḥayyir b.- dılar 175/9
neçük b.- dılar 282/13
pāyende b.- dılar 212/19
perīşān b.- dılar 276/21, 312/5
peşīmān b.- dılar 270/13
peydā b.- dılar 097/21, 164/8
pinhān b.- dılar 165/10
rāst b.- dılar 312/2, 326/9
revān b.- dılar 115/13, 119/4, 122/10, 131/12, 136/11, 139/13, 153/7, 165/9, 166/4, 173/6, 176/3, 187/1, 189/7, 190/7, 190/8, 190/10, 193/21, 195/17, 198/8, 205/18, 209/7, 211/18, 218/11, 230/14, 233/6, 233/18, 235/17, 247/19, 250/10, 252/19, 255/7, 263/9, 275/20, 276/19, 278/8, 280/13, 287/15, 287/17, 294/6, 296/9, 297/3, 298/15, 299/5, 300/20, 305/9, 311/16, 316/2, 316/14, 319/10, 322/15, 331/16, 336/18, 336/20, 337/7, 340/6, 343/5, 345/6, 346/12, 347/10
revāne b.- dılar 147/6, 221/1, 290/2
rıżā b.- dılar 240/7
rū-be-rū b.- dılar 304/8, 321/10, 341/7, 344/5
süvāre b.- dılar 173/4, 238/19, 263/12, 307/11
şād b.- dılar 190/2, 195/9
şādmān b.- dılar 264/10
şehīd b.- dılar 147/19, 285/14, 291/15, 313/10, 318/10, 338/11
tamām b.- dılar 198/2
taʿziye b.- dılar 166/20
teng b.- dılar 187/12, 269/7, 278/3, 285/15, 318/11, 345/14
tīre b.- dılar 196/19, 241/7
żaʿīf b.- dılar 128/12
zārīde b.- dılar 225/15
peydā b.- dın 203/17
b.- dum 113/19
bīçāre b.- dum 270/8

dilcem῾ b.- dum 125/1
ḫaberdār b.- dum 145/10
ḫalāṣ b.- dum 298/16
mücābir b.- dum 280/5
mücāvir b.- dum 282/9
müselmān b.- dum 335/9
müşerref b.- dum 311/9
b.- dung 211/5, 301/9
giriftār b.- dung 335/1
kāfir b.- dung 301/14
rū-be-rū b.- dung 144/2
sebeb sen b.- dung 271/12
şermende b.- dung 107/8
b.- ġan 103/6, 331/13
helāk b.- ġan 240/9
perākende b.- ġan 326/1
rıżā b.- ġan 100/10
seyir b.- ġan 104/15
şehīd b.- ġan 218/15
vaṣl b.- ġan 251/13
b.- ġan ėrmiş 113/21
revān b.- ġande 134/18
b.- ġandın 274/7
fāriġ b.- ġandın 112/7, 189/19
fetḥ b.- ġandın 175/3
ġā'ib b.- ġandın 220/2
b.- ġandur 108/5
b.- ġanı 166/6
şehīd b.- ġanları 283/11
şehīd b.- ġanlarıdın 151/7
şehīd b.- ġanlarını 145/9, 152/5, 152/7
şehīd b.- ġarılar 149/19
b.- ġay 099/3, 106/8, 116/11, 125/6, 126/1, 134/15, 139/2, 139/6, 178/4, 178/18, 179/19, 182/2, 203/9, 218/16, 231/21, 277/12, 294/13, 295/9, 299/15, 311/2, 328/20
āb-rū b.- ġay 289/19
āb-rūy b.- ġay 208/21, 323/18
āb-rūy pendīde b.- ġay 120/21
āgāh b.- ġay 128/20
āsān b.- ġay 274/9
bülend b.- ġay 214/15
civān b.- ġay 299/14
derd-i dil-pest b.- ġay 153/21
fetḥ b.- ġay 219/17
helāk b.- ġay 222/17, 287/2, 301/19
ḫoşnūd b.- ġay 124/20
῾itibārı b.- ġay 110/8
menfa῾at b.- ġay 237/7
nābūd b.- ġay 259/12
neçük b.- ġay 124/8
pāre pāre b.- ġay 119/9
piyāde b.- ġay 263/20
revā b.- ġay 171/6, 194/11, 236/8, 236/13, 237/18
rıżā b.- ġay 139/3
sebeb-i āb-rūy āḫiret b.- ġay 209/6
ṣubḥ b.- ġay 194/19
şād b.- ġay 149/13
şāyeste b.- ġay 149/2, 157/15, 260/3
ẓāhir b.- ġay 221/19

b.- ġay ėrdi 097/2, 111/16, 259/19
fermān b.- ġay ėrdi 097/1
b.- ġay ėrdim 152/7, 154/12, 173/18
b.- gay mu 136/18
b.- ġay mu 178/4, 267/16, 328/20, 337/4, 339/11, 342/21
dilāver b.- ġay mu 329/9
dilāveri b.- ġay mu 256/20
pehlevān b.- ġay mu 275/17
b.- ġaybiz 101/20
revā b.- ġaybiz 237/17
revān b.- ġaydılar 176/3
bī-hūş b.- ġaylar 258/1
cemʿ b.- ġaylar 146/17
ġıyāmet b.- ġaylar 105/21
ḫoşnūd b.- ġaylar 126/9, 152/21
peydā b.- ġaylar 157/6
rāżı b.- ġaylar 135/14
rıżā b.- ġaylar 150/9
sāmān b.- ġaylar 258/2
b.- ġay men 183/2
berāber b.- ġay men 256/8
b.- ġay miz 153/1
āgāh b.- ġay miz 100/7
b.- ġay mu 255/16
seg b.- ġay sen 129/8
meşġūl b.- ġay sizler 289/19
b.- ġıl 217/15
āgāh b.- ġıl 104/3, 109/10, 125/18, 217/6
āmāde b.- ġıl 317/8
dilcemʿ b.- ġıl 169/1
fikrinḡde b.- ġıl 255/12
ġamınḡde b.- ġıl 256/8
güvāh b.- ġıl 135/16
ḫāmūş b.- ġıl 311/7
ḫaberdār b.- ġıl 134/14, 223/17, 306/11
merdāne b.- ġıl 210/4
pinhān b.- ġıl 167/21
ravżade b.- ġıl 312/14
vezīr b.- ġıl 335/18
fāş b.- ġu 271/20
b.- ġunça 212/4, 327/15
dilcemʿ b.- ġunça 175/3
ḳā'im b.- ġunça 099/3
ser-encām b.- ġunça 310/4
ṣubḥ b.- ġunça 102/15
b.- ıġa 207/5
ceng b.- mab ėrdi 244/15, 306/20
ṣubḥ b.- mab ėrdi 214/10
cemʿ b.- mabdur 148/15
ceng b.- mabdur 315/21
taḳṣīr b.- mabdur 157/14
b.- madı 099/13, 155/14, 199/8, 334/15
āfet b.- madı 228/7
ḫaberdār b.- madı 214/2, 214/5, 214/8
ḫalāṣ b.- madı 103/19
maʿlūm b.- madı 233/4, 277/2
mecāli b.- madı 100/5
muṭṭaliʿ b.- madı 270/1
tanub b.- madı 115/14

tüzgünçe b.- madı 323/14
ẓāhir b.- madı 276/16
vaḳt b.- madı mu 125/4
cüdā b.- madılar 184/19
b.- maġay 290/1, 295/8
ārām b.- maġay 098/18
bī-ser-encām b.- maġay 175/18
ḫaberdār b.- magay 215/7
helāk b.- maġay 251/2
nėmerse b.- maġay 301/17
şeyāṭīn b.- maġay 109/18
ferīfte b.- maġıl 217/8
ġamgīn b.- maġıl 259/13
hem-ṣoḥbet b.- maġlıġ 230/17
berāber b.- maḳ 281/13
defʿ b.- maḳ 103/18
b.- mas 131/2, 133/11, 133/12
barıb b.- mas 175/15
cevāb bėrib b.- mas 261/3
ḥāṣıl b.- mas 124/12
iş ḳılıb b.- mas 272/12
müyesser b.- mas 217/17
tamām b.- mas 169/10
turub b.- mas 309/15
yiberib b.- mas 271/4
defʿ b.- mas ėrdi 103/18
muṭṭaliʿ b.- mas ėrdi 213/6
bī-edeblik b.- mas mu 158/11
b.- masa 120/16, 212/16, 223/11, 232/20, 237/12, 250/1, 271/3, 301/10, 309/11, 335/5
dermānde b.- mas men 209/12
rāżı b.- mas men 324/6
cüdā b.- mas miz 125/13
b.- masun 109/16, 131/2
teʾḫīr b.- masun 274/17
dilcemʿ b.- may 175/9, 175/14
ḳarār b.- may ėrdi 242/12
b.- maydur 113/20
malʿūm b.- maydur 262/5
ẓāhir b.- maydur 315/10
ḥāżır b.- maydurlar 215/12
sūd b.- maz 110/5
b.- sa 111/19, 116/1, 121/2, 121/16, 135/19, 152/19, 152/20, 156/5, 157/19, 157/20, 184/20, 184/21, 188/11, 192/1, 200/1, 201/3, 209/4, 224/13, 229/11, 231/5, 260/6, 261/15, 271/5, 300/2, 313/21, 321/8, 329/20
bahādır b.- sa 318/9
bend b.- sa 217/7
fehve'l-murād b.- sa 120/15
ḥaḳ b.- sa 303/12
helāk b.- sa 148/19
ḫidmet b.- sa 133/21
ḫilāfetge b.- sa 333/12
iḥtiyāc b.- sa 265/1
ḳażā b.- sa 118/12
köngülüngde b.- sa 110/2
lāzım b.- sa 135/18
mücāvir b.- sa 140/14
mülḥaḳ b.- sa 160/15
peydā b.- sa 110/16, 315/10
rū-be-rū b.- sa 296/15
ruḫṣat b.- sa 260/7
saġınġan b.- sa 112/11

şehīd b.- sa 330/7
tirig b.- sa 170/7
ẓāhir b.- sa 166/2
zehr b.- sa 201/5
b.- saḳ 236/12
b.- salar 148/11, 215/1
cemʿ b.- salar 171/21
ḫalāṣ b.- salar 175/19
rū-be-rū b.- salar 126/1
b.- sam 110/3, 127/1, 146/1, 198/11
dilcemʿ b.- sam 256/7
ḫidmetkār b.- sam 157/19
maġlūb b.- sam 198/18
muṭṭaliʿ b.- sam 166/12
pīr b.- sam 209/11
b.- sam ėrdi 105/4
b.- sam ėrdim 105/19
b.- sanḡ 110/1, 181/10, 183/12, 278/12
hūşyār b.- sanḡ 199/3
kėlgen b.- sanḡ 268/2
merd b.- sanḡ 340/14
ḥāżır b.- sanḡız 208/18
şehīd b.- sanḡızlar 125/14
b.- sek 108/12, 158/2
şerīf-i büzürg b.- sek 125/12
b.- sun 107/5, 112/19, 157/8, 162/14, 177/14, 181/12, 199/11, 210/2, 261/16, 283/20, 305/15
ber-ḳarār b.- sun 114/2
cemʿ b.- sun 172/18
fedā b.- sun 155/15, 321/9
ḫaberdār b.- sun 292/13
ḥāżır b.- sun 250/6
kör b.- sun 131/1
laʿnet b.- sun 283/20
maʿlūm b.- sun 102/2, 118/9, 145/6, 150/9, 229/11, 272/3, 280/17
maʿlūm b.- sun 105/3
mutaṣaddī b.- sun 316/11
mübārek-bād b.- sun 135/15
nökerim b.- sun 116/2
pāre pāre b.- sun 177/5
cemʿ b.- sunlar 118/7, 125/2, 320/3, 336/11
ḫalāṣ b.- sunlar 106/16
iḥtiyāṭ b.- sunlar 255/11
merdāne b.- sunlar 193/8
b.- u 149/18
b.- ub 097/21, 098/21, 175/11, 226/1, 248/7, 250/21, 325/3, 326/6
ārāste b.- ub 136/7, 308/6
āşüfte b.- ub 116/12
baru b.- ub 285/9
basturuḳ b.- ub 302/19
başlıḳ b.- ub 102/19
bend b.- ub 310/13, 323/14
bī-çāre b.- ub 187/21, 243/5
bī-ḫod b.- ub 315/3
bī-hūş b.- ub 151/21, 230/5, 283/12, 197/16, 204/18, 225/12, 264/3, 267/7, 276/9, 282/17, 302/7, 332/18
bir b.- ub 244/19
bī-ṭāḳat b.- ub 202/18, 279/10, 325/16

bürehne b.- ub 117/21
cā-be-cā b.- ub 337/8
cārī b.- ub 137/8
cellādın̄g̃ızde b.- ub 173/18
cem῾ b.- ub 125/2, 128/9, 146/6, 153/9, 169/15, 171/20, 188/8, 221/5, 263/9
cemī῾ b.- ub 163/14
cūy cūy b.- ub 329/17
cüdā b.- ub 137/20, 266/5
çāk b.- ub 276/20, 315/1
dāīm b.- ub 236/12
der-cūş b.- ub 168/14
der-ġażab b.- ub 112/10, 129/1, 132/2, 144/11, 162/19, 170/8, 199/11, 244/2, 256/2, 256/10, 281/1, 284/4, 289/5, 301/11, 305/16, 311/11, 335/10
der-ḳahr b.- ub 159/17, 183/7, 198/19, 265/17
der-üftād b.- ub 187/16
deryā b.- ub 138/3, 143/20, 245/14, 266/21, 306/18, 343/11
deryā deryā b.- ub 128/3, 248/4, 289/7, 330/9, 330/18, 342/10, 344/8
dilcem῾ b.- ub 114/19, 118/3, 173/2, 174/20
endühkīn b.- ub 345/8
fāriġ b.- ub 150/2, 179/16, 190/7, 223/6, 265/5
ġamgīn b.- ub 326/20
ġamnāk b.- ub 300/21
ġarḳ-ı ḫūn b.- ub 236/20
ġażab b.- ub 277/19, 348/4
ġażab-ālūde b.- ub 313/14
ġażabnāk b.- ub 137/6
girībān b.- ub 202/2
giriftār b.- ub 210/3
giryān b.- ub 140/7, 208/18, 222/6, 269/19, 272/13, 300/18
gürüsne b.- ub 318/11
ḫaberdār b.- ub 258/2, 263/12, 278/8, 326/2
ḫacālet b.- ub 237/9
ḫacel b.- ub 243/21
ḫalāṣ b.- ub 187/14, 277/20, 299/12
ḫarāb b.- ub 271/13
ḫāṭr-cem῾ b.- ub 346/12
ḫayrān b.- ub 185/6, 255/10, 287/5
ḫāżır b.- ub 289/17, 348/8
hem-rāhı b.- ub 110/17
ḫırūşende b.- ub 226/15
ḫoş-ḥāl b.- ub 263/16
ḫoş-vaḳt b.- ub 109/7, 276/4, 292/2, 311/19
ḫürrem b.- ub 337/19, 345/7
İmām b.- ub 134/9
īmīn b.- ub 216/17
kėçe b.- ub 240/13
ḳıblede b.- ub 176/16
maḥrūm b.- ub 099/2
mānde b.- ub 218/2
mā'yūs b.- ub 277/3
medhūş b.- ub 097/12

merdāne b.- ub 321/7
misl-i arıġ b.- ub 141/21
mundaġ b.- ub 333/10
müsellaḥ b.- ub 160/19
mükemmel b.- ub 111/20, 115/13, 125/15, 182/4
müsellaḥ b.- ub 143/18, 179/21, 189/19, 190/4, 190/6, 251/11, 278/18, 301/3
müteġayyir b.- ub 278/17
müteḥayyir b.- ub 183/10, 201/15, 255/10
nā-çār b.- ub 344/14
nā-ʿilāc b.- ub 245/18
nālān b.- ub 098/20
nefes-tā-nefes b.- ub 185/4
nigūn-sār b.- ub 200/7
pāre b.- ub 211/8
pāre pāre b.- ub 144/10, 266/3
pāy-māl b.- ub 141/4
perākende b.- ub 117/8, 344/21
peydā b.- ub 116/7, 148/8, 228/19, 253/6, 284/16, 304/15, 318/12, 335/21
pīşmān b.- ub 120/14, 317/10
piyāde b.- ub 118/8, 128/2, 165/14, 173/6
pūş b.- ub 188/15
rākib b.- ub 128/1
rāst b.- ub 223/2, 240/20, 344/13
rencīde b.- ub 261/12
revān b.- ub 270/13
revāne b.- ub 142/7
rū-be-rū b.- ub 137/4, 315/17, 329/10, 345/3
ser-āsīma b.- ub 115/18, 125/17, 309/5
ser-gerdān b.- ub 098/19
sevḳ-i cemāl-i şehīdān b.- ub 226/4
şūretide b.- ub 216/5, 319/12, 327/7
şūretimde b.- ub 276/14
süvār b.- ub 115/9
süvāre b.- ub 137/18, 141/17, 168/9, 181/12, 247/7, 263/11, 279/6, 292/17, 310/5, 325/20
şād b.- ub 187/20, 259/15, 260/8, 264/4, 283/1, 309/9
tamām b.- ub 214/7
tīre b.- ub 269/12
vehmlik b.- ub 268/16
yār b.- ub 110/11, 115/2
yarelik b.- ub 345/4
yekdīger b.- ub 136/10
yeter b.- ub 190/6
zaḫm-dār b.- ub 313/18, 346/3
zīr-ü-zeber b.- ub 125/21
süvāre b.- ub çıḳıb 345/10
ḥayrān b.- ub ḳaldı 130/2, 228/20
bī-hūş b.- ub ḳaldılar 228/20
şād b.- ub kėlıb 311/18
ḫoş-vaḳt b.- ub olturdılar 258/20
ḫürrem b.- ub olturdılar 278/9
müstaʿid b.- ub olturub ėrdiler 111/20

meşġūl b.- ub olturubdur 332/17
nā-ʿilāc b.- ub olturubdur miz 110/9
müsellaḥ b.- ub turdılar 292/15
müsteḥaḳ-ı ceng b.- ub turdılar 301/3
teyyār b.- ub turdılar 327/12
der-ġażab b.- ub turġaylar 257/20
müsellaḥ b.- ub turub ėrdi 226/16
süvāre b.- ub turub ėrdiler 263/12
ṣūretide b.- ub ėdi 276/11
b.- ub ėrdi 119/15, 142/12, 307/12
ceng b.- ub ėrdi 185/5
mecrūḥ b.- ub ėrdi 168/8
mülevves b.- ub ėrdi 221/21
mülzem b.- ub ėrdi 328/11
namāz-ı pīşīn b.- ub ėrdi 247/9
namāz-ı şām b.- ub ėrdi 269/12
pāre pāre b.- ub ėrdi 234/2
ṣubḥ b.- ub ėrdi 239/2, 260/17
tamām b.- ub ėrdi 214/3
teng b.- ub ėrdi 205/12, 344/4
tuş b.- ub ėrdi 247/8
dermānde b.- ub ėrdiler 331/4
gird-i münʿim b.- ub ėrdiler 188/12
mürted b.- ub ėrdiler 312/4
mütevaṭṭin b.- ub ėrdiler 191/5
rū-be-rū b.- ub ėrdiler 324/16
şehīd b.- ub ėrdiler 185/6
tārīk b.- ub ėrdiler 185/5
zaḫm-dār b.- ub ėrdiler 185/6
ḥākim b.- ub ėrmiş 275/10
fāriġ b.- ub ėrse 140/3
peydā b.- ub ėrse 103/15
b.- ubdur 133/18, 173/2, 192/15, 222/9
amīḫte b.- ubdur 127/10
ʿāşıḳ-zār b.- ubdur 235/5
büryān b.- ubdur 333/15
cemʿ b.- ubdur 174/21
çāşt b.- ubdur 222/9
çuḳur b.- ubdur 202/15
ġarḳ b.- ubdur 124/6
ġarḳ-ı ḫūn b.- ubdur 225/7, 296/2
giriftār b.- ubdur 207/8, 211/13
ḫarāb b.- ubdur 333/11
ḥayrān b.- ubdur 247/18, 348/4
ḥüsn b.- ubdur 333/14
ḳabāḥat b.- ubdur 231/11
ḳā'im b.- ubdur 120/8
ḳıymet b.- ubdur 290/15
mināre b.- ubdur 326/19
müselmān b.- ubdur 305/8
nā-bīnā b.- ubdur 191/10
nābūd b.- ubdur 166/6
peydā b.- ubdur 138/15, 193/12, 305/8
revān b.- ubdur 216/18, 222/6
rūşen b.- ubdur 193/11
ṣādıḳ b.- ubdur 220/1
sekte b.- ubdur 201/18
ṣubḥ-ı ṣādıḳ b.- ubdur 216/15
tün yarımı b.- ubdur 299/5
vāḳıʿ b.- ubdur 296/19

vāḳıʿa b.- ubdur 171/1
vaḳti b.- ubdur 226/9
zaḫm-dār b.- ubdur 285/15
cemʿ b.- ubdurlar 255/12
dermānde b.- ubdurlar 228/14, 319/18
ḫalāṣ b.- ubdurlar 348/13
peydā b.- ubdurlar 223/14
şehīd b.- ubdurlar 154/12
pīr b.- ubdur men 192/14
üns b.- ubdur men 286/13
cüdā b.- ub men 146/16
b.- ub sen 267/20
ʿāṣī b.- ub sen 280/20
gümrāh b.- ub sen 130/10
günāhkār b.- ub sen 311/10
maḥrūm b.- ub sen 136/15
mübtelā b.- ub sen 334/17
pīr b.- ub sen 126/15
b.- ub siz 208/17
pinhān b.- ubturdı 268/20
terāzū b.- ubturdı 187/5
b.- unḡ 100/15
dilcemʿ b.- unḡ 179/4, 196/20
güvāh b.- unḡ 118/18
maḫfī b.- unḡ 273/3
b.- unḡlar 123/11, 142/10, 165/6, 304/18
āmāde b.- unḡlar 190/1
be-cān b.- unḡlar 125/8
dānā b.- unḡlar 336/10
dilcemʿ b.- unḡlar 235/15
güvāh b.- unḡlar 109/11
ḫāmūş b.- unḡlar 271/21
ḥāżır b.- unḡlar 165/5, 165/12, 216/6
himmet birlen b.- unḡlar 343/12
mededkār b.- unḡlar 189/1
merdāne b.- unḡlar 117/17, 209/5, 295/14
mükemmel b.- unḡlar 102/11
rikābide b.- unḡlar 218/7
b.- ur 140/12, 158/5, 175/19, 200/20, 205/13, 229/10, 237/6, 270/19, 315/10
bed-gümān b.- ur 236/10
bend b.- ur 273/1
bünyād b.- ur 271/3
ceng-iʿaẓīm b.- ur 307/2
ġā'ib b.- ur 193/2
ḫaberdār b.- ur 115/8
ḫalāṣ b.- ur 297/20
ḫarāb b.- ur 250/18
ḫāṣıl b.- ur 198/4
ḫoşnūd b.- ur 214/17
ḫūb b.- ur 294/6, 307/5
kevnī b.- ur 112/9
kim b.- ur 250/18
küşāyiş b.- ur 148/4, 162/17
maḳhūr b.- ur 132/15
maʿlūm b.- ur 171/19, 279/12
murādıçe b.- ur 176/17
mülāḳāt b.- ur 267/16
mülḥaḳ b.- ur 271/6
müşkil b.- ur 244/18, 246/20, 255/13

müyesser b.- ur 236/13
nābūd b.- ur 205/14
peydā b.- ur 173/3
şūm b.- ur 253/21
tābiʿ b.- ur 110/15
tamām b.- ur 253/1
tārāc b.- ur 104/2
teng b.- ur 175/12
vāḳıʿalar b.- ur 270/18
yaḫşı b.- ur 110/15
żāyiʿ b.- ur 108/12
b.- ur ėrdi 111/6, 271/19, 330/21
büryān b.- ur ėrdi 206/3
helāk b.- ur ėrdi 228/4
körmes b.- ur ėrdi 228/3
memnūn b.- ur ėrdi 158/7
nerm b.- ur ėrdi 206/3
pinhān b.- ur ėrdi 221/4
piyāde b.- ur ėrdi 184/21
rū-be-rū b.- ur ėrdi 102/5
tutmas b.- ur ėrdi 228/4
ḥāżır b.- ur ėrdim 212/16
bī-ṭāḳat b.- ur ėrmiş 165/4
b.- ur mu 231/16
b.- urlar 167/19, 223/6, 239/15
helāk b.- urlar 176/17
meşġūl b.- urlar 215/6
b.- ur men 105/3, 105/17, 135/3, 143/21, 144/2, 284/20, 300/8
bende-zādeng̈iz b.- ur men 282/6
dilcemʿ b.- ur men 167/2
ḥāżır b.- ur men 319/6
ḫalāṣ b.- ur miz 294/15
maḥrūm b.- ur miz 236/11
ziyāde b.- ur mu 205/10
b.- ur sen 105/17, 123/20, 183/6
giriftār b.- ur sen 123/20, 217/13
helāk b.- ur sen 114/5
nöker b.- ur sen 317/12
pāy-māl b.- ur sen 217/8
pinhān b.- ur sen 217/13
b.- ur siz 131/8
kim b.- ur siz 318/20
b.- ur sizler 131/19, 282/6
mülāḳāt b.- ur sizler 229/6
b.- uşlarıġa 173/1

boşal - : boşalmak -1- [Tr]
b.- ıb 268/9

boşat - : çözmek -1- [Tr]
b.- tılar 144/19

boy : boy -1- [Tr]
b. 108/4

boyal - : boyanmak -2- [Tr]
ḳanġa b.- ıbdur 103/7, 323/20

boyluḳ : boylu -1- [Tr]
b. 130/2

boyun : boyun -28- [Tr]
b.+ ı 129/6, 296/2
b.+ ıde 143/7, 164/15, 198/1
b.+ ıdın 147/12, 194/18, 304/17
b.+ ıġa 113/8, 137/15, 145/15,

146/12, 147/11, 210/11, 256/3, 272/4, 303/3, 304/10
b.+ ıge 237/20
b.+ ını 338/5
b.+ larıde 257/22
b.+ larıdın 160/6, 258/4
b.+ larığa 204/20, 206/14
b.+ nı 202/11
b.+ umdın 198/19
b.+ ung̃a 198/20

boz - : bozmak -5- [Tr]
b.- dı 167/11, 328/4
b.- dum 333/17
b.- ub ėrdiler 326/1
b.- ung̃lar 251/10

bozkır : bozkır -1- [Tr]
b.+ ı 163/5

böke : savaşçı -1- [Moğ]
b.+ ler 247/6

böl - : bölmek -4- [Tr]
b.- üb 292/15, 309/6, 320/19, 327/9

bölek : (1) başka -10- [Tr]
b. 097/18, 097/21, 104/5, 250/21, 264/13, 268/10, 277/11, 314/21, 327/17
b.+ ler ḳıldı 333/5
(2) bölük -5- [Tr]
bölek b. 226/11
b. bölek 226/11
b.+ ni 235/12, 320/20, 327/9
(3) +den başka (Edat) -8- [Tr]
bāġbāndın b. 298/7
ḫavāricdin b. 104/18
ʿİmāde'd-dīn'din b. 275/11
imāmdın b. 275/4
kişidin b. 133/12
mendin b. 298/4
sendin b. 231/6
ʿUbeydek'din b. 235/12

böri : kurt -2- [Tr]
b. 128/6, 198/7

bu : bu, bk. bul, uşbu -775- [Tr]
b. 097/13, 097/15, 098/13, 099/1, 099/7, 099/12, 099/15, 099/16, 099/18, 099/19, 100/2, 100/3, 100/4, 100/8, 100/13, 100/14, 101/2, 101/4, 101/6, 101/7, 101/8, 101/9, 102/2, 102/3, 102/11, 102/18, 103/2, 103/4, 103/15, 103/20, 104/1, 104/2, 104/5, 104/6, 105/2, 105/3, 105/4, 105/10, 105/18, 106/11, 107/1, 107/3, 107/4, 107/15, 108/1, 108/2, 108/5, 108/8, 108/11, 108/13, 108/14, 108/18, 108/19, 109/7, 109/8, 109/10, 109/11, 109/14, 109/18, 109/21, 110/1, 110/5, 110/6, 110/16, 111/9, 111/10, 111/12, 111/14, 111/20, 112/8, 112/9, 112/13, 113/2, 113/3, 113/12, 114/6, 114/10, 114/21, 115/6, 115/9, 115/18, 116/7, 116/13, 117/5, 117/17, 117/19, 118/3, 118/6, 118/10,

118/20, 119/5, 119/7, 119/11, 120/8, 120/10, 120/14, 120/17, 120/19, 121/14, 123/3, 123/11, 123/14, 124/1, 124/4, 124/16, 124/19, 125/8, 125/17, 126/10, 126/14, 126/15, 126/16, 126/19, 126/20, 126/21, 127/16, 128/8, 128/9, 128/13, 128/14, 129/1, 129/12, 129/16, 130/15, 131/4, 131/6, 132/3, 132/4, 132/14, 132/15, 132/16, 132/19, 133/1, 133/2, 133/3, 133/4, 133/19, 134/15, 134/18, 135/7, 135/11, 136/9, 136/10, 136/14, 136/17, 137/7, 137/9, 138/3, 138/11, 138/12, 138/14, 138/19, 139/4, 139/7, 139/15, 140/7, 140/8, 140/10, 140/11, 140/16, 140/20, 141/5, 141/8, 141/12, 141/18, 142/4, 142/10, 142/21, 143/16, 143/19, 143/21, 144/1, 144/7, 144/8, 145/4, 145/5, 145/9, 145/10, 145/15, 145/19, 146/2, 146/5, 147/9, 147/14, 147/18, 148/1, 148/2, 148/5, 148/9, 148/13, 148/18, 148/21, 149/1, 149/3, 149/4, 149/5, 149/9, 149/11, 149/12, 150/4, 150/6, 152/9, 153/11, 153/15, 153/21, 154/1, 154/7, 154/11, 154/12, 154/13, 154/15, 155/5, 156/1, 156/19, 157/2, 157/8, 157/10, 157/12, 157/13, 157/15, 157/19, 158/18, 159/6, 159/10, 160/15, 160/16, 160/21, 161/1, 161/4, 161/6, 161/14, 162/16, 162/17, 162/21, 163/1, 163/13, 164/11, 165/1, 165/4, 165/12, 166/7, 166/11, 166/12, 167/5, 167/16, 167/18, 167/19, 168/5, 168/6, 168/11, 168/13, 168/14, 168/21, 169/5, 169/6, 169/9, 170/6, 170/18, 170/20, 171/1, 171/5, 173/12, 173/17, 173/20, 174/1, 174/5, 174/9, 174/12, 174/18, 175/8, 175/9, 175/12, 175/19, 176/12, 176/14, 176/15, 176/17, 177/1, 177/2, 178/2, 178/3, 178/4, 178/7, 178/14, 178/17, 178/21, 179/2, 179/4, 179/11, 179/18, 181/7, 181/8, 181/9, 181/11, 181/18, 182/2, 184/18, 185/10, 185/20, 186/5, 186/14, 189/21, 190/2, 190/16, 191/14, 192/1, 193/9, 193/15, 194/21, 195/9, 195/15, 195/21, 196/2, 196/16, 197/4, 197/6, 198/3, 198/4, 198/15, 199/5, 199/9, 200/6, 200/11, 200/12, 201/8, 201/9, 201/11, 202/5, 202/16, 202/17, 203/5, 203/6, 203/8, 203/9, 203/13, 203/14, 204/1, 204/2, 205/7, 205/10, 206/7, 207/7, 207/12, 207/17, 207/18, 207/20, 208/15, 208/19, 208/20, 209/2, 209/15, 209/21, 210/2, 211/3, 211/16, 211/19, 213/2, 213/10, 213/11, 213/12, 213/16, 214/12, 214/13, 215/10, 215/21, 217/2, 217/3, 217/8, 217/14, 217/15, 217/16, 218/2, 218/7, 219/4, 219/9, 219/10, 219/14, 219/15, 219/16, 219/17, 219/19, 220/2, 220/12, 221/1, 221/2, 221/4, 221/16, 222/3, 222/8, 222/14, 222/20, 223/2, 223/5, 223/10, 223/12, 223/17, 224/1, 224/8, 224/9, 224/12, 224/21, 225/9, 225/10, 225/21, 226/8, 226/9, 226/16, 227/2, 227/8, 227/10, 227/15, 228/5, 228/9, 228/15, 229/2, 229/9, 229/15, 230/5, 230/6, 230/7, 230/8, 230/9, 230/10, 230/11, 230/14, 230/15, 230/18, 230/19, 231/3,

231/10, 231/11, 231/12, 231/16, 231/18, 232/6, 232/11, 232/15, 232/19, 233/2, 234/2, 234/11, 234/14, 234/21, 235/14, 235/21, 236/8, 236/12, 236/13, 237/5, 237/6, 237/8, 237/10, 238/15, 239/7, 239/19, 240/1, 240/11, 241/8, 241/13, 241/14, 241/21, 242/1, 242/2, 242/9, 242/10, 242/12, 242/21, 243/3, 243/6, 244/19, 245/20, 246/10, 246/21, 247/17, 249/10, 249/16, 249/19, 250/1, 250/7, 251/8, 252/5, 252/9, 252/12, 252/19, 253/5, 253/8, 253/20, 253/21, 254/3, 254/4, 254/9, 255/8, 256/4, 256/11, 256/13, 256/15, 256/17, 256/18, 256/20, 257/20, 258/1, 258/13, 258/17, 258/18, 258/19, 258/20, 259/11, 259/16, 259/18, 259/19, 260/6, 260/7, 260/9, 260/11, 260/15, 260/16, 260/18, 260/19, 260/21, 261/1, 262/12, 262/14, 263/10, 263/17, 263/20, 263/21, 265/6, 265/12, 265/16, 266/9, 267/10, 267/15, 267/19, 269/2, 269/15, 270/18, 270/19, 271/4, 271/10, 271/11, 271/18, 271/20, 272/9, 272/14, 272/15, 273/20, 274/4, 274/9, 274/19, 275/4, 275/9, 275/10, 276/11, 278/11, 278/14, 278/17, 279/1, 279/6, 279/11, 279/12, 279/19, 280/1, 280/7, 280/16, 281/9, 281/11, 282/1, 282/10, 282/11, 283/1, 283/2, 283/17, 284/4, 284/8, 284/10, 284/17, 285/5, 286/7, 286/11, 288/9, 288/10, 288/13, 288/14, 289/6, 289/11, 289/13, 290/5, 290/8, 290/9, 290/11, 290/13, 290/20, 290/21, 291/13, 292/10, 292/13, 294/4, 294/8, 294/12, 294/17, 294/18, 294/20, 295/10, 295/12, 295/13, 296/3, 296/7, 296/17, 296/18, 297/10, 297/17, 297/21, 298/3, 298/8, 298/16, 298/18, 298/19, 299/10, 299/16, 300/10, 302/10, 303/12, 304/8, 304/20, 305/3, 305/11, 306/9, 311/14, 311/19, 311/20, 314/15, 315/21, 316/10, 316/12, 317/9, 317/11, 317/13, 317/15, 317/20, 318/2, 318/15, 319/1, 319/6, 320/7, 320/19, 320/21, 321/3, 322/13, 322/19, 324/14, 325/6, 325/11, 326/20, 327/2, 327/6, 327/8, 327/11, 327/12, 327/21, 328/16, 329/9, 329/14, 330/6, 331/4, 331/8, 333/11, 333/16, 333/17, 333/18, 333/19, 334/9, 334/17, 334/18, 334/21, 335/1, 335/13, 335/15, 335/17, 336/3, 336/4, 339/2, 339/4, 339/14, 340/3, 340/4, 340/6, 341/20, 342/9, 342/20, 343/13, 343/14, 344/4, 346/11, 347/2, 347/4, 347/5, 347/8, 348/5

b.+ dur 145/9, 222/20

b.+ ėken 166/18

b.+ ėrdi 145/15, 305/9

b.+ ėrmes 199/15

bul : bu, bk. bu, uşbu -5- [Tr]

b. 107/11, 118/3, 148/6, 209/21, 211/4

bul - : bulmak -3- [Tr]

b.- ġanımde 120/19

b.- mak 189/7

b.- saḳ 236/6

bular : bunlar -114- [Tr]

b. 097/7, 097/19, 100/5, 101/1, 101/3, 110/21, 111/15, 119/2, 132/13, 132/14, 134/8, 144/2, 152/1, 153/6, 176/13, 176/20, 188/20, 190/10, 195/20, 218/14, 226/6, 229/10, 230/5, 230/16, 232/18, 234/10, 235/21, 236/15, 237/21, 239/9, 241/7, 241/20, 245/3, 245/19, 245/21, 252/4, 262/10, 271/22, 283/17, 284/19, 285/7, 286/6, 289/12, 289/14, 290/10, 293/6, 295/8, 296/4, 297/3, 297/9, 297/14, 298/7, 322/3, 322/11, 322/12, 324/15

b.+ de 128/14

b.+ ġa 142/8, 153/5, 228/3, 235/13, 252/13, 297/2

b.+ ge 118/2, 228/1, 228/7, 245/20, 289/9, 296/21

b.+ nı 104/17, 123/13, 126/4, 147/21, 148/8, 166/14; 139/19, 189/4, 195/9, 207/19, 213/1, 229/19, 227/9, 228/18, 228/19, 232/11, 234/9, 235/1, 235/18, 238/17, 246/17, 246/18, 249/13, 270/3, 278/8, 281/9, 287/13, 289/16, 297/8, 319/14, 322/9, 328/6, 332/18, 337/4, 346/15

b.+ nıng͡ 115/17, 148/3, 179/6, 234/1, 240/6, 240/7, 241/13, 297/8, 338/16

bulġan - : bulanmak -2- [Tr]

ḳanġa b.- ġan ėrdi 109/15

b.- sa 324/3

bulġar : deri -2- [Tr]

b.+ dın 264/20, 264/21

bulung͡ : taraf -1- [Tr]

b.+ lar 238/11

bulut : bulut -6- [Tr]

b. 097/13, 097/18, 103/8, 120/4, 181/1, 228/18

bur - : kıvırmak -1- [Tr]

b.- ub kėtıb baradur 260/13

būr : çâresizlik -1- [Ar]

b.+ le 139/5

burç : burç -2- [Ar]

b. 135/21

b.+ larınıng͡ 177/7

burḳaʿ : peçe, örtü -2- [Ar]

b. tarttılar 218/10

b.+ nı 235/17

burun : burun -11- [Tr]

b.+ ı 113/1, 301/17

b.+ ıdın 336/2

b.+ ını 112/11, 145/14, 256/3, 295/4, 301/12, 339/19

b.+ larġa 237/7

b.+ larıġa 213/19

būs : öpücük, bk. būse -1- [Far]

b.+ ıng͡ızge 157/9

būse : öpücük, bk. būs -25- [Far]
b. 206/21
b. ḳıldı 129/18, 191/13, 263/14, 282/5, 305/19
b. ḳıldılar 166/10, 175/6, 181/3, 229/9, 264/9, 348/8
b. ḳılġıl 121/17
b. ḳılıb 097/16, 154/4, 171/6, 239/6, 265/9, 267/3, 272/5
b. ḳılıbturdılar 208/13
b. ḳılmaḳġa 159/1
b. ḳılur ėrdiler 171/9, 239/3
b.+ ler ḳılur ėrdiler 204/12

būstān : bahçe -3- [Far]
b.+ ıturur 102/2
nihāl-i b.- ı eḥadi 154/16
ser-i b.- ı nebevī 174/4

būy : koku -2- [Far]
b. 192/5
b.+ ı 309/15

būylıḳ : kokulu -1- [Far+Tr]
b.+ ıdın 309/14

buyur - : buyurmak, emretmek -90- [Tr]
b.- dı 099/16, 102/10, 103/19, 123/21, 126/4, 128/8, 129/12, 132/3, 132/15, 139/14, 141/2, 143/10, 147/12, 148/8, 149/1, 159/16, 185/13, 196/6, 202/14, 207/20, 208/5, 217/17, 222/17, 226/2, 244/21, 247/16, 254/1, 254/8, 256/10, 264/10, 273/5, 275/7, 277/10, 281/8, 283/12, 283/16, 288/14, 289/21, 295/8, 298/20, 304/20, 305/3, 310/10, 311/11, 316/15, 324/12, 334/10, 335/12, 339/9, 342/1, 345/9, 347/13, 348/4
b.- dılar 143/16, 145/13, 167/2, 185/15, 186/7, 210/19, 216/3, 240/8, 246/8, 249/3, 249/13, 252/4, 265/10, 267/8, 267/9, 286/20, 288/9, 292/14, 308/11, 309/12, 316/9, 331/13, 331/17
İmām b.- dılar 174/19
istiḳbāliġa b.- dılar 278/8, 292/3
kişi b.- dılar 329/18
b.- dung̃ 260/3
b.- ġanlarını ḳıldılar 213/13
b.- ġay men 236/14
b.- ġay sen 157/21
b.- ub 131/20
şarābġa b.- ub 234/7
ḫidmetge b.- ub ėrdük 294/15
b.- ung̃ 186/14
b.- ur sizler 172/14

bük - : tuzak kurmak -1- [Tr]
b.- üb turub ėdi 247/5

bükün - : bükülmek, kıvrılmak -1- [Tr]
b.- üb 213/18

bülend : yüksek, uzun -16- [Far]
b. 122/20, 144/21, 177/15, 189/20, 197/19, 207/20, 231/20, 232/5, 247/15, 258/3, 279/3, 338/11

āvāz-ı b. 198/1
gerden-i b. 197/19
b. bolġay 214/15
b. ḳıldı 284/9
b. ḳılġay men 267/18

bülendī : yüksek, uzun -1- [Far]
dār-ı b. 207/20

bünyād : uygulama, ifâ etme -16- [Far]
b. bolur 271/3
b. ḳıldı 165/16, 168/20, 213/8
b. ḳıldılar 153/2, 174/17, 183/20, 195/11, 207/10, 212/18, 249/6, 265/3, 269/18
mātem b. ḳıldılar 303/6
b. ḳılıb 138/9, 308/12

bürehne : çıplak -8- [Far]
b. 104/11, 276/20
b. bolub 117/21
b. ḳıldılar 183/13
b. ḳılıb 113/15, 201/17, 210/16, 251/19

bürrān : keskin -6- [Far]
b. 227/1
kārd-ı b. 218/4, 218/18
tīġ-i b. 103/13
tīġ-i b. saldı 243/14
tīġ-i b.+ nı 107/14

büryān : büryan, kebap -2- [Far]
b. bolubdur 333/15
b. bolur ėrdi 206/3

büt : put, güzel -16- [Far]
b. 284/3, 304/13, 304/16, 306/9, 311/7, 311/8, 311/11, 329/9, 329/14
b.+ i 304/13
b.+ ni 304/17
b.+ üm 098/9, 105/11, 192/3, 192/6

büzürg : büyük, ulu -11- [Far]
b. 225/10, 229/1, 333/7
şerīf-i b. bolsaḳ 125/12
b.+ lar 135/8
b.+ ler 150/3, 222/16, 229/5, 229/9
b.+ lerni 333/19
b.+ leydur sizler 158/3

büzürgvār : asil, bilge kişi -32- [Far]
b. 108/16, 108/18, 108/20, 109/1, 139/7, 159/5, 173/18, 333/16
birāder-i b. 166/11
çehār-ı yār-ı b. 317/2
peder-i b. 121/1, 125/11, 181/10
b.+ dın 144/3
peder-i b.+ ım 170/19, 261/4
peder-i b.+ ımġa 333/18
peder-i b.+ ımġa ḳıldıng̃lar 183/5
peder-i b.+ ımızdur siz 121/5
peder-i b.+ ımnı 175/15, 175/16
peder-i b.+ ımnı 245/19
birāder-i b.+ ıng̃ız 155/12
peder-i b.+ ıng̃ızde 242/10

b.+ ıng͡ızġa 159/6
peder-i b.+ ıng͡ızını 264/1
b.+ lar 157/9, 159/1, 166/20
b.+ larıġa 149/8, 150/3
peder-i b.+ nı 182/1

C

cā : yer -1- [Far]
c.- yı cürmiġa 312/21

cabduḳ : at takımı, koşum -8- [Tr]
c. 110/12, 110/19, 111/18, 264/12
c. ḳıladur 252/21
c.+ ını 102/18, 332/7
c.+ nı 114/20

cā-be-cā : yer yer -2- [Far]
c. bolub 337/8
c. turdılar 306/6

Cācerī : özel ad, bk. Çālāk Cācerī, Çālāk -1-
C. 326/10

Caʿfer ʿAli : özel ad -7-
C. 147/20, 252/3, 252/8, 269/15, 320/13, 330/6, 337/10

Caʿfer Teyyār : özel ad -1-
C. 147/20

cāhil : cahil, bilgisiz -3- [Ar]
c. 232/13, 275/16
c.+ ler 258/17

cām : kadeh, fanus -4- [Far]
c. 316/9
c.+ dın 103/10
c.+ ġa 103/6
c.+ nı 316/13

cāmiʿ : câmi -5- [Ar]
c. 190/18
c.+ ge 111/20, 114/17, 141/14, 141/20

cān : ruh, beden, sevgili -106- [Far]
c. 097/3
naḳd-i c.- ı ʿazīzing͡ni 109/2
c.- ı ferzend 124/21
c.- ı ḫānedānlar 115/14
c.- ı māder 191/14
c.- ı pelīdni 238/3
c. 114/18, 126/7, 127/17, 130/9, 138/17, 139/1, 152/3, 163/18, 167/13, 168/14, 168/21, 169/3, 171/9, 172/15, 181/6, 192/3, 192/6, 200/7, 200/13, 202/14, 209/3, 218/5, 219/4, 229/2, 238/7, 250/2, 271/22, 303/4, 324/10, 338/9
naḳd-i c. bėrür ėrdiler 184/19
c.+ ı 107/19, 117/2, 117/6,

122/18, 126/13, 127/15, 226/21, 243/9, 257/16, 258/13, 265/19, 284/7
c.+ ıdın 165/10, 185/1, 196/9, 199/8, 211/9
c.+ ıġa 185/3, 325/3
c.+ ıge 126/11
c.+ ım 133/20, 141/8, 217/9, 321/8
c.+ ımız 101/21, 124/13
c.+ ımızge 218/19
c.+ ımızny 110/17, 118/19, 121/3, 124/19, 228/10
c.+ ımny 105/4, 131/4, 105/19, 109/12, 150/8, 154/12, 157/7, 173/18, 186/15, 237/14, 343/4
c.+ ıŋ̄ 223/16, 324/4
c.+ ıŋ̄dın 198/11, 256/9
c.+ ıŋ̄a 122/13, 137/9, 146/11 242/21, 257/19
murdār-ı c.+ ıŋ̄a 162/14
c.+ ıŋ̄ızge 173/12
c.+ ıŋ̄ızny 120/17, 126/7
c.+ ıŋ̄ny 107/8, 109/4
c.+ ıny 107/10, 183/19, 257/12
c.+ larıdın 142/15
c.+ larıġa 188/20
c.+ larıŋ̄a 120/12
c.+ larıŋ̄dın 200/18
c.+ larıŋ̄ız 235/14
c.+ larını 155/19, 192/2
c.+ nı 137/1

Cānbalıḳ : özel ad -1-
Ḫıṭāy-ı C. 195/13

Cān-bāz : fedâî -4- [Far]
C.+ lar 114/21, 125/3, 185/12, 234/13

cān-bāzān : fedâîler -2- [Far]
c.- ı ḫānedānlar 179/18
c. 171/15

cān-güdāz : yürek acıtan, yakan -2- [Far]
c. 174/12
nālehā-yı c. ḳılur ėrdiler 174/15

cān-ḫulūṣ : ruh temizliği -1- [Far]
c. boladur 240/3

cānī : kâtil -1- [Ar]
c. 121/11

cānib : taraf, yön -18- [Ar]
c.+ din 163/9, 184/2, 184/5, 185/2, 195/19, 196/2, 197/6, 205/7, 212/5, 212/6, 212/19, 221/2, 222/5, 227/16
c.+ ġa 191/17, 201/18, 210/2
eṭrāf-ı c.+ ġa 252/21
c.+ idin 252/5

cān-sitān : can alıcı -2- [Far]
nīş-nīze-yi c. 185/2
nīze-yi c. 206/1

cānver : hayvan -3- [Far]

c. 158/15, 286/11

c.+ lerni 097/3

cāʿdār : gözcü -1- [Far]

c. boldılar 245/5

cārḥe : bıçak, kılıç, kama gibi özel aletler -1- [Ar]

ālāt-i c.+ ni 199/1

cārī : akan, söyleyen -3- [Ar]

c. bolub 137/8

c. eyleb 206/8

c.+ dür 225/11

cāsūs : câsus -12- [Ar]

c. 114/15, 266/14, 295/9, 314/20

c.+ ėrdi 207/9

c.+ ı 176/5

c.+ lar 179/8, 304/1

c.+ ları 114/14, 255/7, 301/1

c.+ larnı 244/21

cāsūslıḳ : câsusluk -2- [Ar+Tr]

c.+ ını 238/9

ṣandelī-yi c.+ ını berdiler 239/21

cāy : yer, mekân -6- [Far]

c. 198/18, 276/5

c. ḳıldurub 261/17

c.+ de 265/9

c.+ ını 312/13

c.+ larıġa 100/5

cāy-gāh : makam -1- [Ar]

c.+ ını 267/18

cebe : zırh -1- [Moğ]

c. 111/18

Cebel İbn Ṭārūḳ : özel ad -6-

C. 119/5, 119/10, 120/3, 121/15, 122/12

C.+ nı 121/7

cebr : zor, zorlama -1- [Ar]

c. 257/19

Cebrāʾīl : İslâmî inanca göre vahiy meleği -1- [Ar]

Ḥażret-i C. 300/6

ced : soy, ata -17- [Ar]

c.- i Ḥüseyin 148/11

c.+ im 298/12, 300/1, 300/7, 317/2, 346/18

vaḳt-i c.+ im 300/5

c.+ imdür 273/10

c.+ imni 299/20, 300/3

c.+ imning 272/14, 300/9

c.+ ing 300/1

c.+ ingiz 105/5

c.+ ingni 300/11

c.+ ini 336/3

c.+ lerim 317/6

cefā : eziyet ve zulüm -9- [Ar]

c. ḳıldı 229/5
c. ḳıldıng̃ 112/20
c. ḳılmasun 250/7
c.+ lar ḳıldı 229/3
c.+ lar ḳılġay 106/1
c.+ larnı 098/15
c.+ larnı ḳıla sizler 305/16
c.+ nı 105/19
c.+ nı ḳılıbdur 109/8

cefākār : eziyet eden -2- [Ar+Far]
c. 109/11, 227/12

cefā-pīşe : eziyet eden -1- [Far]
c. 317/4

cefr ü aḥcer : savaş, belâlı/hayırsız işler ilmi -1- [Ar+Far+Ar]
c. 190/18

cefr ü ebyaż : barış, helal/hayırlı bilgiler ilmi -1- [Ar+Far+Ar]
c. 190/18

cehd : gayret -2- [Ar]
c. 274/9
c.+ din 333/18

cehennem : cehennem -65- [Ar]
c. 257/12, 329/7
c.+ ge 137/3, 137/5, 144/14, 182/17, 184/10, 187/6, 187/14, 201/14, 228/8, 247/21, 248/14, 265/19, 267/14, 268/4, 269/11, 279/10, 279/15, 281/7, 283/9, 283/10, 284/8, 293/16, 293/17, 306/16, 308/10, 308/13, 310/13, 315/13, 322/20, 323/13, 325/9, 326/17, 328/19, 329/1, 329/2, 329/3, 341/9, 343/9
c.+ ge bardı 243/9, 284/7, 285/10, 288/21, 323/2, 323/12, 340/17, 341/8, 341/10,
342/6, 344/6, 344/19, 345/19, 346/5
c.+ ge barur ėrdi 330/8
c.+ ge kėtti 138/4
c.+ ge yiberdi 329/16
c.+ ge yiberdiler 138/2, 227/3, 322/20, 327/15, 342/16, 345/11, 345/15
c.+ ler 329/4

cehennemī : cehennemlik -17- [Ar]
c. 103/19, 113/2, 141/13, 145/14
seg-i c. 256/6, 332/16
seg-i c.+ din 208/20
c.+ ge 133/21
c.+ ler 128/5
seg-i c.+ ler 131/4, 329/19, 332/2
seg-i c.+ ler 143/18
c.+ lerge 144/15
c.+ ni 121/14, 302/18
kāfir-i c.+ ni 103/13

cehl : cehalet, bilmezlik -1- [Ar]
c.+ i 107/12

cehūd : yahudi -1- [Far]
c. 286/13

celācil : çıngırak, küçük çan -1- [Ar]
c.- i zerrīn 143/7

celeb : köle -1- [Far]
c.+ ni 275/16

celī : parlak -1- [Ar]
şīşe-yi c. 281/2

celīl : ulu, heybet ve görkem sahibi -2- [Ar]
be-emr-i c. 193/4
Ḥażret-i c. 338/18

cellād : cellat -11- [Ar]
c. 158/15, 284/5, 284/6
c.+ ġa 335/12
c.+ ıng̃ızde bolub 173/18
c.+ lar 311/12
c.+ nı 284/6, 284/7
c.+ nıng̃ 311/14

celle celālehū : büyüklük ve yücelik -1- [Ar]
Ḫudā-yı c. 170/1

celle ve ʿalā : azâmetli ve yüce olan -1- [Ar]
c.+ ġa 166/7

cemʿ : toplama, toplanma -46- [Ar]
c.- i sevdāgerler 280/3
c. 148/11, 205/17, 237/7
c. boldı 320/3
c. boldılar 149/13, 166/19, 174/18, 263/3, 294/4, 336/12
c. bolġaylar 146/17
c. bolmabdur 148/15
c. bolsalar 171/21
c. bolsun 172/18
c. bolsunlar 118/7, 125/2, 320/3, 336/11
c. bolub 125/2, 128/9, 146/6, 153/9, 169/15, 171/20, 188/8, 221/5, 263/9
c. bolubdur 174/21
c. bolubdurlar 255/12
c. ḳıldı 163/3
c. ḳılıb 114/17, 141/8, 146/18, 153/6, 239/12, 263/2, 275/12, 300/21, 339/20, 340/6
c. ḳılıb kėlse 179/5
c. ḳılıbturdılar 339/18
c. ḳılınglar 163/2
c. ḳılmaḳnı 275/9
c.+ ėmes 220/18

cemāʿa : cemaat, topluluk, bk. cemāġa -25- [Ar]
c.- yı bī-vefā 186/14
c.- yı ḫalḳ 133/17
c.- yı ḫavāricler 162/18
c.- yı Ḥażret-i İmām 210/18
c.- yı raʿiyyedin 245/15
c.- yı sevdāgerler 282/9
c.- yı sevdāgerler ėrdi 131/7

c. 097/15, 097/21, 153/4, 154/19, 167/19, 181/11, 198/4, 211/10, 246/4

c.+ dın 132/6, 184/1

c.+ dındur miz 132/6

c.+ ge 284/4

c.+ lar 259/11

c.+ larını 153/7

c.+ mġa 146/16

c.+ nıng̃ 157/13, 248/8

cemāʿat : cemaat, topluluk -3- [Ar]

c. 132/5, 346/13

terk-i c. 215/14

cemāġa : cemaat, topluluk, bk. cemāʿa -1- [Ar]

c.- yı küffār-ı bī-raḥm 159/8

cemāl : yüz, yüz güzelliği -14- [Ar]

c.- i Ḥażret-i İmām Ḥüseyin'ni 151/13

c.- i raʿnāsıġa 285/3

sevḳ-i c.- i şehīdān bolub 226/4

c. 218/19

c.+ idin 235/18

c.+ ige 130/2

ḥüsn-i c.+ ing̃ge 250/21

c.+ ing̃izdin 303/20

c.+ ing̃izġa 156/6

c.+ ing̃izni 153/20

c.+ ini 154/14

c.+ leriġa 154/2, 160/1, 207/6

cemīʿ : tümü, hepsi -26- [Ar]

c.- yi ādem 295/5

c.- yi pehlevān 272/9

c. 113/20, 138/6, 141/14, 141/21, 163/15, 172/1, 186/6, 204/6, 225/20, 266/14, 271/16, 276/21, 292/21, 297/15, 303/2, 306/5, 311/13, 316/3, 317/4, 318/18, 320/15, 348/17

muʿcize-yi c. 199/7

c. bolub 163/14

cemīl : güzel -2- [Ar]

ṣabr-ı c. 186/13

ṣabr-ı c. bėrgey 154/5

cemiʿyyet : topluluk -1- [Ar]

c. 317/12

Cemşīdī : özel ad -1-

gırnā-yı c. 119/8

cenāb : hazret, yüce, ulu -1- [Ar]

c. 151/6

cenāḥ : yan -3- [Ar]

c. 180/16

c.+ ġa 327/14

c.+ ge 329/6

cenāze : cenâze, ölü -1- [Ar]

c.+ lerini 097/8

ceng : savaş -194- [Far]

c.- i ʿaẓīm boldı 303/16, 306/19, 344/7

c.- i ʿaẓīm bolur 307/2

c.- i ʿaẓīm ḳıldılar 343/14

c. 101/7, 102/3, 112/5, 113/7, 118/21, 138/3, 145/4, 160/11, 187/9, 244/15, 245/2, 255/11, 256/11, 261/6, 268/2, 271/3, 272/12, 275/9, 276/1, 280/21, 283/10, 285/12, 285/13, 286/5, 289/7, 291/14, 296/19, 300/15, 302/15, 308/4, 314/2, 315/16, 318/5, 326/2, 327/13, 328/9, 329/16, 330/7, 330/21, 331/9, 341/13, 342/9, 343/10, 343/19

c.+ de 138/3

ʿayn-ı c.+ de 137/13, 260/18

c.+ ge 137/6, 143/19, 179/21, 185/8, 200/17, 202/20, 206/10, 227/16, 252/20, 278/6, 295/16, 296/10, 302/14, 310/8, 326/9

naḳḳāre-yi c. 179/19

ṭabl-ı c. 179/18, 186/17, 187/1, 206/15, 206/16, 240/8, 240/9, 256/10, 265/5, 283/3, 288/14, 288/15, 293/6, 304/6, 306/3, 315/12, 322/7

ṭabl-ı c.+ ge 256/10

c.+ ge boldılar 320/18

c.+ ge kirdi 325/8, 345/12

c.+ ge kirdiler 128/16, 228/11, 247/6, 247/7, 247/20, 289/6, 302/11, 318/6, 322/15, 327/14, 345/15, 345/21

c.+ ge kirer ėrdiler 248/9

c.+ ide 257/6

c.+ idür 201/9

c.+ ige 310/7

c.+ lerde 133/10

c.+ leriġa 161/20

c.+ ni 248/6, 261/2, 296/21

c. boldı 184/17, 203/9, 203/14, 314/3

c. bolmab ėrdi 244/15, 306/20

c. bolmabdur 315/21

müsteḥaḳ-ı c. bolub turdılar 301/3

c. bolub ėrdi 185/5

ṭabl-ı c. çaldurdılar 265/5

ṭabl-ı c. ḳaḳtılar 186/18

c. ḳıla başladılar 112/4, 137/13, 247/8

c. ḳıla ḳıla 128/18, 218/1, 277/20, 278/2, 295/21, 302/12, 309/7, 338/11, 345/1

c. ḳıla ḳıla yatıb kėlür ėrdiler 187/11

c. ḳıladur 199/17, 260/16

c. ḳıladur men 198/18

c. ḳıladur sen 199/16

c. ḳılalı 320/19

c. ḳılalmaydur 128/5

c. ḳıldı 128/7, 300/15, 315/21, 343/21

c. ḳıldılar 128/16, 128/17, 203/10, 206/10, 228/6, 228/12, 245/5, 296/8, 321/14, 338/12

ḳaṣd-ı c. ḳıldılar 277/20

c. ḳılġalı 113/20, 115/21

c. ḳılġalı kėlıbdür 141/6

c. ḳılġan 173/6

c. ḳılġan ėmes 321/15

c. ḳılıb 105/4, 140/16, 228/6, 245/1, 285/1, 339/18

c. ḳılıb yürüb ėrdi 127/9

c. ḳılıb yürür ėrdi 283/13

c. ḳılmaḳdur 317/13

c. ḳılmas men 269/1

c. ḳılsaḳ 110/7

c. ḳılsam 198/13

c. ḳılsaŋ͡g 176/13

c. ḳılsek 128/14

c. ḳılur ėrdi 296/10

c. ḳılur ėrdiler 127/21, 296/6, 329/17

ṭabl-ı c. urdı 292/7, 293/7, 313/5

ṭabl-ı c. urdılar 196/9, 280/13, 292/6, 307/17, 312/15, 312/16, 345/17

ṭabl-ı c. urdılar ėrse 288/15

ṭabl-ı c. ursunlar 186/15

ṭabl-ı c. urun͡glar 301/20

ʿayn-ı c.+ ėrdi 207/8

ceng-cūy : savaşçı -1- [Far]

c. 275/19

ceng-dīde : savaş görmüş -1- [Far]

c.+ ni 275/19

cengel : orman -2- [Far]

c.+ idin 277/9

c.+ ni 276/15

cenggāh : savaş alanı -2- [Far]

c.+ dın 122/21, 283/14

cengī : savaşçı -1- [Far]

c. 226/15

cenūn : delilik, çılgınlık -1- [Far]

c.+ ı tuttı ėrse 130/15

cerāḥat : yara -4- [Ar]

c.+ i 108/21

c.+ ini 103/17

c.+ ları 238/7

c.+ larnı 126/20

Cerrāḥ ʿAṭs : özel ad -1-

c. 293/11

cerrāḥ : cerrah -1- [Ar]

c.+ ları 212/11

cerrār : iri, cüsseli -3- [Ar]

c.- ı ḫançer-güzār 278/5

merd-i c. 189/18

piyāde-yi c. 203/3

Cerrār İbn Ḫar : özel ad -1-

c. 281/6

cesed : ceset -2- [Ar]

c.+ ini 243/11, 336/4

cest ü ḫīz : atlama, zıplama -4- [Far]

c. kılıb 128/6, 310/12, 322/16
c. ḳıldı 198/7

cevāb : cevap -38- [Ar]
c.- ı selām bėrdiler 186/11
c.- ı selām berdiler 144/18
c. 101/6, 317/18
c. alay 182/1
c. aytaẏgan ėmes 198/15
c. aytḳay miz 239/19
c. bėrdi 339/1
c. berdi 243/21
c. bėrdiler 204/10
c. berdiler 234/15
c. berdiñiz 124/10
c. bėrey 274/21
c. bergenim yoḳ 124/10
c. bėrgil 274/18, 317/17
c. bergil 274/17
c. bėrib bolmas 261/3
c. bermediler 153/13, 153/16
c. bėrmegünçe 237/2
c. bermek 141/4
c. bėrmeseñ 274/19
c. bėrür 274/12, 346/19
c. bėrürler 173/16
c. bėrür men 133/2, 168/10, 291/6
c. bėrür sen 112/21
c. bėrür sizler 118/12
c. körsetseler 172/15
c.+ ıñnı bėrey 268/2
c.+ ını 267/17
c.+ ını bėr 306/9
c.+ ını bėrey 279/5
c.+ ını bėrür men 127/2
c.+ ını bėrür sen 311/11

cevāhir : mücevher -1- [Ar]
c. 177/13

cevāhirāt : mücevherler -1- [Ar]
c. 245/16

cevāldūz : çuvaldız, büyük iğne -4- [Far]
c. 201/11, 203/1
şikāf-i c. 201/19
tīr-i c.+ nı 201/12

cevānib : dört taraf, çevre -2- [Ar]
eṭrāf-ı c.+ ġa 188/4
c.+ ge 262/2

cevelān : gezme, dolaşma -3- [Ar]
c.- ı āġāz ḳıldı 128/1
c. ḳılmaġān 126/1
c. ḳılur miz 343/13

cevr : zulüm, acımasızlık -2- [Ar]
c. 098/15, 238/10

cevşen : zırhlı giysi -1- [Far]
c. 111/18

Ceyḥūn : özel ad -1-
deryā-yı C. 244/19

cezā : ceza, karşılık -9- [Ar]
c.- yı ḫayr 140/13
c.- yı ḫayr bėrgey 139/2, 157/11
c.+ nḡnı bėrür ėrdük 227/15
c.+ sını 102/12, 229/6, 232/20, 249/19
c.+ sını berdim 288/5

cezaʿ : ağlama, sızlama -3- [Ar]
c. 153/6, 163/8
c. ḳıla sizler 219/2

cezbe : cezbe, coşku -1- [Ar]
c.+ si 201/16

cezm : kesin karar -4- [Ar]
c. ḳıldı 276/16
c. ḳıldılar 228/13
c. ḳılıbdur siz 223/5
c. ḳılurlar 215/5

cır - : bölmek, paylaştırmak -1- [Tr]
c.- dı 134/1

Cibrʾīl : Cebrail adlı melek -3- [Ar]
Ḥażret-i C. 155/16, 338/17, 338/18

cidāl : mücâdele -6- [Ar]
c. 255/11, 275/9
c. ḳılıb 171/3
c. ḳılıbdurlar 114/10
c. ḳılışlikge 259/1
c.+ nı 160/11

cid : gayret -1- [Ar]
c. 274/9

ciger : ciğer -11- [Far]
c. 139/2, 152/3, 153/19, 192/5, 245/10
c.+ ge 334/21
c.+ i 168/21
naʿra c.+ idin tartıb 143/20
c.+ ini 334/18
c.+ lerini 155/1, 171/17

ciger-sūz : ciğer yakan -1- [Far]
nālehā-yı c. 174/12

cihān : dünya, evren -9- [Far]
c.- ıʿālemni 097/1
c. 175/1, 331/5
ḫalḳ-ı c. 114/18
tün-i c. 102/6
yaruḳ-ı c. 299/6
c.+ de 121/6, 210/19
c.+ nı 337/12

cihāngir : hükümdar -1- [Far]
c. 185/4, 285/20

cihet : yön, taraf -4- [Ar]
c.+ din 148/5, 168/21, 177/2, 220/18

cilāv : yular -3- [Moğ]

c.+ ını 167/8, 180/12, 340/14

cilve : dalgalanma, sallanma -29- [Ar]

c. bėrdiler 243/14

c. berdiler 266/6

c. bėrib 248/6, 324/7

c. bėrür ėrdiler 247/15, 256/12, 286/21

c. kėltürüb 119/17

c. ḳılıb 198/6, 200/17, 208/12, 210/7, 265/19

c.+ ge 122/20, 137/1, 180/17, 182/11, 196/2, 200/8

c.+ ge kėltürdiler 183/15

c.+ ge kėltürüb 121/10, 122/8

c.+ ler 209/14

c.+ ler berdi 263/16

c.+ ler eyleb 202/17

c.+ ler ḳıldı 279/9

c.+ ler ḳılıb 197/5

c.+ leride 143/9, 261/9

cilve-ḫāne : gösterişli yer -1- [Ar+Far]

c.+ ni 186/8

cin : cin -1- [Ar]

c. 109/18

cinān : cennetler -1- [Ar]

c.+ nı 122/7

civān : genç, yiğit -32- [Far]

c.- ı nūrānī 299/10

c. 105/16, 109/4, 130/2, 135/4, 144/5, 144/12, 168/9, 168/15, 169/1, 169/6, 169/13, 192/18, 211/2, 279/2, 279/10, 282/6, 318/19

c. bolġay 299/14

c.+ dur 127/2

c.+ ėken sen 257/18

c.+ ġa 169/4, 169/17

c.+ lar 269/15

c.+ lardın 209/10

c.+ ları 209/20

c.+ nı 169/17, 169/18, 169/19, 214/13

civān-merd : babayiğit -13- [Far]

c. 106/8, 109/21, 141/6, 143/20, 144/7, 144/17, 151/18, 152/4, 194/9, 234/16

ḥafıẓ-ı c. 328/7

c.+ ler 150/6

c.+ lerni 126/16

cumʿa : cuma -6- [Ar]

c. 141/14, 292/4, 316/6, 336/11

namāz-ı c.+ ġa 273/5

c.+ nı oḳub 336/17

curʿa : içecek kabı, ibrık -1- [Ar]

c.+ sı 264/16

cūy : nehir -2- [Far]

cūy c. bolub 329/17

c. cūy bolub 329/17

cūyhā : nehirler -2- [Far]

c.- yı ḫūn 239/10, 297/13

cüdā : ayrı -38- [Far]

c. 184/18

c. boldı 117/2, 151/12, 248/17, 258/4, 258/15, 329/13

c. boldılar 185/13, 282/13, 289/8, 314/19

c. bolmadılar 184/19

c. bolmas miz 125/13

c. bolub 137/20, 266/5

c. bolub men 146/16

c. ḳılalmadı 210/12

c. ḳıldı 212/9, 229/4

c. ḳıldılar 173/13, 216/14, 224/11, 238/4, 255/4, 266/8

c. ḳıldım 217/11, 217/12

c. ḳıldıng̃ 145/17

c. ḳılġay 309/5

c. ḳılıb 147/3, 313/1

c. ḳılıbdur 145/11

c. ḳılıbdurlar 217/3

c. ḳılmaḳġa 332/17

c. ḳılmas ėrdiler 151/10

c. ḳılmas ėrdim 152/9

c. ḳılur ėrdiler 330/19

c.+ dur miz 151/5

cüft : çift, eş -4- [Far]

c. 231/7, 236/5, 251/5

c.+ leri 105/13

cümle : bütün, tüm -2- [Ar]

c. ḳıldı 228/15

c. ḳıldılar 205/21

cümle : cümle -1- [Ar]

c.+ de 252/17

cümlete'l-melik : bütün hükümdarların -1- [Ar]

vezīr-i c.+ sen 274/18

cünbānlik : sallama -1- [Far+Tr]

c. ḳıldı 213/7

cünbüş : hareket, kıpırdama -1- [Far]

c. ḳılıb 211/19

cürm : suç -1- [Ar]

cā-yı c.+ iġa 312/21

cüst ü cūy : arama, araştırma -4- [Far]

c. ḳılıb 232/3

c. ḳılmaḳ 158/2

c.+ de 168/18

c.+ ge 310/20

Ç

çābük : çabuk, hızlı -10- [Far]

ç. 127/7, 146/18, 152/10, 234/9,

273/12, 278/2, 280/11, 309/1
ç. barıb 137/10
ç. kėlıb 210/8
çüst ç. 141/16

çābüklik : çabukluk, hızlılık -1- [Far+Tr]
ç.+ de 189/13

çābük-süvār : hızlı binici -1- [Far]
ç.+ ėrdi 134/19

çāder : çadır, otaġ -26- [Far]
ç.- i Şāmiyāne 250/13
ç.- i şeb 296/1
ç. 138/8, 138/10, 138/11, 138/21, 142/13, 215/15, 265/3
ç. ḳıldı 149/17
ç.+ de 215/21
ç.+ ge 215/15
ç.+ iġa 139/21, 141/5, 178/15, 216/10, 216/17
ç.+ ini 178/15
ç.+ ler 134/7
ç.+ leridin 180/8
ç.+ leriġa 178/16
ç.+ lerini 179/10, 180/1, 237/12
ç.+ ni 215/15
ç.+ ninḡ 216/10

çaġır : şarap -1- [Tr]
ç. 097/12

çaġla - : seslenmek -1- [Tr]
ç.- dı 119/12

çāh : çukur -1- [Far]
ç.+ ġa 206/11

çāk : yırtık, parça -17- [Far]
ç. 100/12
ç. boldı 164/5
ç. bolub 276/20, 315/1
çāk ç. eyleb 100/1, 215/19
ç. ḳıldı 196/14
ç. ḳılıb 127/15
çāk ç. ḳılıb 111/8, 226/21, 344/17
ç. ḳılur ėrdiler 174/4

çāker : hizmetkâr -3- [Far]
ç.- i ḫānedān-ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān 245/9
ç. 135/9
ç.+ leridin 144/2

çākerān : hizmetkârlar -1- [Far]
ç.- ı Yezīd 137/11

çal - : çalmak (müzik aleti) -6- [Tr]
ç.- a başladı 121/9
naḳḳāre ç.- a başladı 165/16
ç.- dılar 137/1
ç.- durdı 304/4
ç.- sunlar 104/9, 196/7

çala : biraz -1- [Tr]
ç. 118/11

çālāk : çevik, kıvrak -6- [Far]
çüst ç. 164/16, 250/9, 295/13, 297/3, 308/2
çüst ç. kėlıb 143/11

Çālāk : özel ad, bk. Çālāk Cācerī, Cācerī -1-
Ç. 314/8

Çālāk Cācerī : özel ad, bk. Cācerī, Çālāk -6-
Ç. 308/2, 308/16, 309/4, 312/20, 314/7
Ç.+ ni 309/2

çaldur - : çaldırmak (müzik aleti) -14- [Tr]
ç.- dı 196/7, 241/7, 259/16, 263/11, 283/1, 283/3, 313/4
ç.- dılar 241/17, 264/5, 286/21, 306/3, 323/6, 345/7
ṭabl-ı ceng ç.- dılar 265/5

çalış - : çarpmak, vurmak -1- [Tr]
ç.- ıb 128/11

çap - : (1) koşturmak -5- [Tr]
ç.- ıb 127/10, 205/18
ç.- ıb kėlıb 251/14
at ç.- tılar 211/16
(2) akın yap-, hücum etmek -4- [Tr]
ç.- ḳalı barıb ėrdim 212/15
ç.- tı 210/20
ç.- tılar 252/10
ç.- tınḡ 145/20
(3) baş kesmek -1- [Tr]
ç.- tılar 336/2

çār-ı yār : İslâm'ın ilk dört halifesi -1- [Far]
ç.+ lar kėledürler 098/3

çāre : çâre -6- [Far]
ç.- yi kārımnı ḳılmas musen 274/1
ç. 121/16, 166/19, 270/17
ç. ḳılay 196/4
ç.+ si 129/4

çāre-sāzī : çâre bulan -1- [Far]
ç.+ dür 208/10

çarḫ : felek, çark -3- [Far]
ç. -ı sitem-kāre 154/15
ç. 184/17
ç.+ nı 167/12

çarla - : çağırmak -8- [Tr]
ç.- dılar 294/4
ç.- b 260/1, 273/20, 274/5, 286/14
ç.- ydur 105/14
ç.- y sen 199/12

çarlat - : çağırtmak -1- [Tr]
ç.- ıb 274/1

çāş : öğle vakti -1- [Far]
ç. boldı 216/16

çāşt : kuşluk vakti -3- [Far]
ç. 221/4, 226/9
ç. bolubdur 222/9

çeh : çukur -1- [Far]
ç. 336/2

çehār : dört, sayı adı -10- [Far]
ç.- ı yār 112/1, 316/7, 336/15
ç.- ı yār-ı büzürgvār 317/2
ç. 104/17, 167/4, 169/11, 298/6, 327/5, 334/10

çehār-pā : dört ayak -1- [Far]
ç.+ lar 140/18

çehār dehom : on dördüncü, sayı adı -4- [Far]
kārd-ı ç.+ ni 291/18
ç.+ ni 323/11, 324/2
ç.+ nini 297/4

çehārüm : dördüncü, sayı adı -1- [Far]
ḫalīfe-yi ç. 311/2

çekmen : yağmurluk -1- [Tr]
ç. 104/20

çemen : çimen -1- [Far]
ç.- i müceddidiġa 154/16

çend : ne kadar, kaç -14- [Far]
ç. 155/13, 216/14, 221/3, 231/12, 251/15, 278/20, 281/8, 287/19, 290/3, 290/4, 293/18, 310/8, 313/9, 334/15

çendān : çok, o kadar -12- [Far]
ç. 107/7, 159/11, 161/10, 190/1, 191/6, 209/9, 223/4, 236/3, 256/7, 328/19, 329/16, 345/4

çeng͡ : el, pençe -1- [Far]
ç.+ nidin 189/14

çengāl : pençe, avuç içi -4- [Far]
ç. 333/14
ç.+ ımġa 217/13
ç.+ idedür 127/20
ç.+ idin 127/18

çeni : çene -1- [Far]
ç.+ ni 110/8

çep : sol taraf -7- [Far]
ç. 126/13, 164/17, 187/5, 206/4, 266/7, 337/4, 344/6

çerā : niçin, neden -4- [Far]
ç. 162/3, 175/10, 179/1, 251/13

çerāġ : mum, kandil -3- [Far]
ç.+ ını 322/13
ç.+ lar 235/18
ç.+ lar ḳıldurdı 228/2

çeşm : göz -1- [Far]
nūr-ı ç.- i Muṣṭafā 233/21
lāle-yi zāġ-ı ç. 246/17
müsāfir-i ç.- i siyāhdur miz 219/7

çıḳ - : çıkmak -277- [Tr]
ç. 192/6, 223/11
ç.- a 123/18
ç.- a başladı 119/8, 178/12
ç.- adur 115/17, 136/1, 171/18, 264/5
ç.- adur men 195/3
ç.- alı 124/19, 224/14
ç.- almas ėrdi 221/4
ç.- almaslar 171/18
ç.- almas sen 201/5
ç.- almay 121/11
ç.- almay sen 200/15
ç.- ande 102/17
ç.- ar ėrdi 242/7
ç.- arde 270/7
ç.- ġalı 303/4
ç.- ġay 149/1
ç.- ġay men 347/5
ç.- ġay miz 135/12
ç.- ġıl 226/8, 265/14
ç.- ıb 102/13, 104/6, 108/17, 111/4, 111/18, 112/14, 115/7, 117/14, 118/8, 119/4, 124/11, 127/19, 131/21, 132/8, 143/14, 144/11, 145/3, 149/6, 156/8, 169/10, 169/19, 175/10, 176/13, 177/7, 178/9, 180/9, 183/18, 190/5, 193/21, 194/9, 194/13, 194/20, 195/4, 201/6, 213/17, 216/11, 216/17, 220/16, 221/16, 223/9, 233/6, 233/16, 234/9, 238/18, 238/19, 239/1, 239/4, 248/20, 250/16, 252/7, 254/10, 254/12, 255/14, 263/7, 266/8, 267/7, 269/6, 272/19, 273/3, 273/13, 277/21, 278/1, 288/3, 289/20, 291/19, 292/17, 294/9, 295/6, 296/16, 297/11, 300/15, 304/16, 306/14, 307/6, 307/11, 314/8, 314/12, 316/21, 318/8, 332/20, 333/6, 336/14, 337/13, 341/8, 342/14, 342/15, 344/6, 344/16
alıb ç.- ıb 130/18, 163/4, 311/13, 312/7
āvāzı ç.- ıb 279/16
ʿayyārlikġa ç.- ıb 326/10
ġulġule ç.- ıb 234/4
istiḳbāllarıġa ç.- ıb 239/2
ḳaşıdın ç.- ıb 158/13
kemend salıb ç.- ıb 220/9
minberġa ç.- ıb 273/6, 316/6
minberge ç.- ıb 271/17, 272/18
ötüb ç.- ıb 201/13
süvāre bolub ç.- ıb 345/10
taḫtıge ç.- ıb 332/14
taşḳarı ç.- ıb 160/1
tīġler alıb ç.- ıb 159/18
tutub ç.- ıb 194/3
ç.- ıb baradur 309/1
ç.- ıb barur ėrdi 262/3, 304/14, 336/1
ç.- ıb kėldiler 227/7
bīruḫṣat ç.- ıb kėldük 236/9
ç.- ıb kėtti 236/20, 307/17, 317/17

ç.- ıb kėttiler 287/12
ç.- ıb olturdılar 262/1
taẖt-ı Asḳalān'ġa ç.- ıb olturdılar 118/3
ç.- ıb ėrdi 125/15, 299/9
ç.- ıb ėrdim 262/13
ç.- ıbdur 314/9
ç.- ıbdurlar 216/19
ç.- ıbturdı 178/8, 178/10, 178/11, 248/9
keyib ç.- ıbturdı 178/8
ç.- ın͡g 155/10
ç.- ın͡glar 177/4
alıb ç.- ın͡glar 226/7
melcege ç.- ısunlar 141/2
ç.- ḳunça 289/17
ç.- mabdur 222/11
ç.- madı 132/11, 271/22
ç.- man͡g 155/14, 176/16
ç.- may 101/21
melcege ç.- sunlar 250/12
ç.- tı 102/15, 107/19, 111/21, 121/7, 126/13, 127/15, 129/14, 133/3, 139/15, 148/5, 150/1, 151/21, 163/9, 177/5, 177/15, 177/19, 178/2, 178/6, 178/14, 178/15, 179/7, 184/10, 184/13, 187/2, 192/5, 192/6, 193/16, 202/11, 204/4, 206/11, 209/19, 211/9, 213/2, 214/9, 216/15, 216/19, 218/21, 219/19, 233/18, 237/8, 243/10, 243/20, 251/11, 265/19, 268/4, 273/18, 273/19, 279/3, 281/5, 281/16, 287/1, 300/15, 311/7, 320/11, 329/11, 344/17
āferīnler ç.- tı 127/6
āh vāh ç.- tı 126/18
alıb ç.- tı 167/17, 222/13
āvāz-ı elamān ç.- tı 245/2
āvāz-ı elamān elamān ç.- tı 316/2
āvāzı ç.- tı 312/7
dimāġıdın dūd ç.- tı 276/14
elamān ç.- tı 245/15
fiġān ç.- tı 197/13, 273/9, 273/10
fiġānlar ç.- tı 162/10
ġavġā ç.- tı 195/10, 277/4
ġırīv ç.- tı 127/5, 183/15, 271/19, 318/2
ṣaḥrāġa ç.- tı 284/5
taşḳarı ç.- tı 178/13
tīġ tartıb ç.- tı 160/19
zārī ç.- tı 228/5
ç.- tılar 097/14, 113/11, 119/11, 119/20, 136/8, 149/15, 163/6, 163/8, 166/13, 173/5, 179/8, 195/18, 204/6, 213/13, 219/21, 220/1, 224/6, 226/15, 245/3, 303/14, 318/5, 320/9
alıb ç.- tılar 309/7, 311/12
izleb ç.- tılar 167/6
minberge ç.- tılar 273/8
telāyege ç.- tılar 179/7, 289/14
ç.- tın͡g 317/12
ẖidmetige ç.- unlar 139/12

çıḳar - : çıkarmak -68- [Tr]
ç.- alı 231/2
demār ç.- ay 200/18, 291/1
ç.- dı 163/16, 208/6, 235/12, 314/18
demār ç.- dı 182/21

ġırīv ç.- dı 128/7
ç.- dılar 117/5, 128/3, 143/20, 167/4, 179/3, 201/8, 226/14, 228/12, 292/19,
297/5, 306/18, 319/20, 324/16, 332/12
demār ç.- dılar 179/4, 184/2, 203/4
püşteler ç.- dılar 244/7, 289/6, 318/7, 341/14
püştelerini ç.- dılar 245/13
ç.- dınḡ 142/18
demār ç.- ġay men 198/11
ç.- ıb 106/19, 112/7, 162/11, 201/11, 201/17, 213/5, 221/13, 235/16, 235/19, 238/2, 248/16, 270/20, 272/1, 284/14, 288/9, 291/5, 294/20, 297/4, 300/3
ç.- ıb taşlabdur 336/4
demār ç.- sam 181/8, 208/20
demār ç.- ur ėrdiler 206/1
gerd ç.- ur ėrdiler 185/2
püşteler ç.- ur ėrdiler 162/1
ç.- ur mu 300/2
demār ç.- urlar 115/1
ġırīv ç.- urlar 175/1
ç.- ur men 317/9
demār ç.- ur men 254/19
demār ç.- ur miz 115/7, 196/9, 258/20, 307/3
dūd ç.- ur miz 227/16

çır : çıplak, yalın -1- [Tr]
āvāz-ı ç. 199/19

çırma- : sarmak, kuşatmak -1- [Moğ]
ç.- dılar 199/2

çīnān : dürülenler -1- [Far]
ç. 150/21

çerig : asker, ordu -9- [Tr]
ç. 110/13, 114/15, 203/14
ç. tartıb 107/6
ç. tartıb kėlıbdür 124/8
ç.+ i 102/3, 112/9
ç.+ idin 118/13
ç.+ ni 108/10

çirkīn : çirkin -10- [Far]
ç. 101/19, 108/13, 114/12, 125/17, 256/15, 286/2
ḫavāric-i ç. 132/19
seg-i ç. 103/19
seg-i ç.- i bī-dīn 258/21
seg-i ç.+ niṅg 107/11

çīryāb : ustalıkla -1- [Far]
ç. 228/19

çıyan : akrep -1- [Tr]
ç. 334/21

çoḳ : çok -1- [Tr]
ç. 201/9

çomçuḳ : serçe kuşu -4- [Tr]
ç.+ ımnı 286/16

ç.+ nı 286/10, 286/12, 286/15

çöç - : ürkmek -1- [Tr]
ç.- üb 193/11

çöl : çöl -1- [Tr]
ç. 319/14

çönk : heykel -1- [Far]
ç. 304/13

çū - : korkmak -1- [Far]
ç.- n̄ları 299/3

çuḳur : çukur -4- [Tr]
ç. 215/8, 215/9, 270/6
ç. bolubdur 202/15

çü : -dığı zaman -1- [Far]
ç. 221/9

çüb : sopa -2- [Far]
ç. 163/14, 288/21

çüb deste : âsâ, sopa -13- [Far]
ç.- yi hezār 282/2
ç. 279/4, 279/12, 279/14, 279/15, 279/17, 280/10, 282/3, 282/11, 283/6
ç.+ ler 136/3
ç.+ sini 279/7, 283/4

çüb destehā : âsâlar, sopalar -1- [Far]
ç.- yı girānnı 115/12

çün : (1) gibi -36- [Far]
ç. 102/7, 102/21, 104/16, 108/6, 117/5, 119/4, 122/13, 123/2, 136/4, 161/21, 166/17, 171/10, 173/20, 177/9, 177/16, 191/11, 196/15, 198/7, 198/21, 202/20, 204/21, 210/16, 212/6, 226/15, 227/7, 233/1, 239/5, 248/19, 264/8, 284/17, 292/1, 301/11, 332/11, 344/20
(2) için, bk. üçün -9- [Far]
ç. 138/21, 149/12, 164/4, 170/17, 177/12, 178/7, 183/2, 219/20
(3) den sonra -4- [Far]
ç. 147/10, 156/8, 195/19, 197/4
(4) dığı zaman -24- [Far]
ç. 150/2, 151/17, 153/1, 158/16, 159/14, 165/18, 169/4, 175/9, 186/8, 186/21, 188/13, 190/7, 193/5, 194/7, 194/13, 195/2, 196/13, 205/15, 211/7, 212/14, 217/19, 225/9, 262/19, 309/14
(5) eğer -2- [Far]
ç. 148/10, 148/19
(6) böylece -9- [Far]
ç. 141/10, 149/6, 149/11, 171/21, 184/11, 201/9, 218/20, 220/15, 240/13, 300/18

çünān : böyle, böylece -24- [Far]
ç. 102/14, 114/19, 117/4, 137/5, 169/12, 177/16, 182/9, 184/17, 192/8, 193/11, 203/9, 209/17, 252/16, 258/6, 292/18, 293/21, 296/8, 302/15, 307/21, 308/15, 310/6, 315/16, 320/3, 331/5

çünānçe : bu şekilde, böylece -7- [Far]

ç. 150/19, 155/10, 160/17, 162/15, 263/19, 269/3, 333/12

çünīn : böyle -2- [Far]
ç. 188/4, 192/12

çünki : çünkü -1- [Far]
ç. 170/21

çürügen : çürümüş -1- [Tr]
ç. 325/16

çüst : çevik, kıvrak -18- [Far]
ç. 127/7, 137/10, 146/18, 152/10, 164/16, 210/8, 234/9, 250/9, 273/12, 278/2, 280/11, 297/3, 309/1
ç.- ib 317/10
ç. çābük 141/16
ç. çālāk 295/13, 308/2
ç. çālāk kėlıb 143/11

D

dā : yer, temel -1- [Far]
d.+ larġa 314/2

dād : adalet, karşılık -26- [Far]
d.- ı dil 208/20
d.- ı dilin͡gni 207/16
d.- ı velīmni 192/3
d. 100/11, 131/19, 132/5, 154/6, 225/20, 253/12, 335/16
d. ḳıldı 253/12
d. tileydür 222/15
d.+ ımız 124/9
d.+ ımızge 098/12
d.+ ımnı 290/12, 290/20
d.+ ın͡g bardur 132/6
d.+ ını 098/13, 105/2, 181/8, 187/17, 252/9
d.+ ını berdi 310/9
d.+ ını berdiler 244/7
d.+ ını bėrin͡gler 321/8
d.+ ını bėrür ėrdiler 126/3

dād-ḫ̌āhlik : adalet isteği -1- [Far+Tr]
d. ḳıldı 297/15

dādek : dadı -2- [Far]
d.+ leri 205/9, 207/15

dāġ : mühür -1- [Ar]
d.- ı lan̆et 145/14

dāġ : yara -3- [Far]
d.- ı firāḳıde 153/15
d. ḳılalı 284/12
d. ḳılıb 284/14

daġdaġa : kargaşa, gürültü -4- [Ar]
d.- yı tamām 186/18
d. 304/6, 321/6
d. ḳıldı 331/6

daġı : dahi, bk. taġı, taḳı -1- [Tr]
d. 207/20

daḫil : dâhil -1- [Ar]
d. ḳılma 161/12

dāīm : dâima, sürekli -6- [Ar]
d. 107/9, 140/9, 157/13, 191/8, 274/8
d. bolub 236/12

dām : tuzak -2- [Far]
d.+ ġa tüşürdüm 142/4, 160/17

dāmene : kenar, etek -4- [Far]
d.- yi siperdin 211/6, 324/18
d.+ leriġaça 215/19
d.+ lerni 232/11

dānā : bilen -1- [Far]
d. 131/3
d. bolung͡lar 336/10

dānişmend : ālim, bilge kişi -3- [Far]
d.- i devrān 189/12
d.- i zamānedür 264/1
d.+ lerdin 154/19

dār : ağaç -13- [Far]
d.- ı bülendī 207/20
d. 249/18, 267/4
d. bağladılar 265/11
d.+ ġa 208/6, 260/21, 267/7
d.+ ġa tartıb 249/18
d.+ ġa tartıbdurlar 211/10
d.+ ġa tartḳan 211/12
d.+ ġa tarttı 208/6
d.+ ġa tarttılar 293/8
d.+ nı 211/10

dār : (1) ev, hane -4- [Ar]
d.- ı maḳar 171/8
d. 211/16, 211/17
d.+ nın͡g 211/17
(2) aile -1- [Far]
d.- ı ḫānedāndur 222/21

dārā : yönetim -1- [Far]
d.+ sıde 157/16

Dārāb : özel ad -14-
D. 172/7, 188/5, 188/7, 188/9, 188/12, 188/16, 189/2, 258/8
merdum-i D. 188/13, 188/15
D.+ nı 189/7
nāme-yi D.+ nı 189/17

Dārāb Girdī : özel ad -2-
leşker-i D.+ ėrürler 241/15
D.+ nin͡g 189/6

Dārāb Şāh : özel ad -1-
D. 313/9

ḍarb : vurma, yaralama -23- [Ar]
ḍ.- ı ḥāl 191/21
ḍ.- ı rāst 182/14

ḍ.- ı tīġ urgay 137/17

ḍ. 161/16, 182/16, 201/5, 228/3, 242/18, 258/2, 315/13

ḍ. 185/1

eser-i ḍ. 201/18

ḍ. ḳıldılar 196/3

ḍ. tėgürgeyler 207/12

ḍ. urdılar 313/9

ḍ. urgay 137/18, 210/17

ḍ. yedi 209/21

ḍ.+ ı 200/1

ḍ.+ ıdın 208/19

ḍ.+ ınḡ 201/6

ḍ.+ nı 115/6, 201/21

Ḍarīr : özel ad, bk. Ḍarīr Ḫażāʾī -37-

Ḍ. 106/8, 106/21, 107/18, 108/17, 108/19, 109/2, 109/6, 109/11, 109/15, 109/20, 110/2, 110/21, 111/1, 111/4, 133/10, 136/21, 137/2, 137/4, 281/4, 281/14, 281/18, 310/9, 310/15, 310/18, 319/15

Ḍ.+ dür 105/17

Ḍ.+ ġa 136/21

Ḍ.+ ge 107/11

Ḍ.+ ni 107/18, 137/12, 319/19

Ḍ.+ ninḡ 108/17, 108/21, 281/10, 310/6, 310/7, 310/10

Ḍarīr Ḫażāʾī : özel ad, bk. Ḍarīr -80-

Ḍ. 105/14, 105/17, 106/12, 106/18, 106/20, 107/1, 107/4, 107/16, 107/17, 108/6, 109/1, 110/10, 110/19, 111/13, 111/17, 112/2, 112/8, 112/10, 113/3, 114/15, 115/4, 115/5, 115/19, 116/3, 116/12, 116/21, 117/1, 118/2, 131/21, 134/17, 135/1, 135/4, 135/5, 135/11, 135/17, 136/6, 136/11, 136/20, 137/9, 137/12, 247/20, 249/9, 250/5, 252/5, 258/10, 280/14, 280/20, 281/2, 281/3, 310/5, 319/10, 319/12, 320/8, 320/10, 337/9, 342/19

Ḍ.+ ġa 106/13, 114/15, 319/9

Ḍ.+ ni 135/1, 136/18, 136/19, 137/8, 137/14, 250/8, 282/4, 282/5

Ḍ.+ ninḡ 107/3, 107/13, 111/2, 112/7, 114/12, 114/13, 114/14, 115/4, 115/19, 137/17, 280/18, 281/1

Ḍ.+ turur 105/4

dārū : ilaç -7- [Far]

d.- yı bī-hūş 254/12, 276/17

d.- yı bī-hūş ḳoşub 298/5

d.- yı bī-hūşını 213/19

d. ḳıldı 297/1, 334/15

defʿ-i d. ḳıldı 277/11

dāsitān : destan -11- [Far]

d.- ı Sām 136/4, 306/19

d.- ı Şehper-iʿAyyār 212/19

d.- ı Yezīd-i pelīd 114/11, 118/4

d. 123/12, 134/16, 138/7

Rüstem-i d. 119/17, 184/21

d.+ lar 217/20

davʿā : dava, mesele -17- [Ar]

d.- yı ḫilāfet 314/18

d.- yı ḫilāfet ḳılur 271/7

d.- yı ḫūn 148/10

d.- yı ḫūn ḳılsanḡızlar 114/1

d.- yı ḫūn ḳılur 145/18

d.- yı ḫūn-ı peder ḳılıb kėlıbdür men 181/17

d.- yı ḫūn-ı şehīdān ḳılurlar 171/20

d. 157/6

d. ḳılay 182/2

d. ḳıldıng 201/5

d. ḳılġay men 150/7

d. ḳılıb 176/9

d. ḳılıb kėlgendür 305/13

d. ḳılmas miz 231/15

d. ḳılsa 148/10

d. ḳılur 271/7

d.+ nı biz ḳılduḳ 179/18

dāver : hükümet -1- [Far]

d.+ ni 142/17

Dāvud : özel ad -1-

külāh-ı D. 194/2

Dāvudī : özel ad -5-

zırh-ı D. 313/20, 314/2

zırh-ı D.+ ni 115/11, 313/6, 313/7

de : de, bağlaç -8- [Tr]

d. 110/10, 118/1, 153/1, 183/15, 197/3, 217/13, 218/8, 264/21

dė - : demek, söylemek, bk. tė - -903- [Tr]

d.- b 098/2, 098/7, 099/16, 099/19, 100/8, 100/13, 101/11, 102/10, 102/11, 102/12, 102/15, 102/20, 103/3, 103/5, 103/6, 103/20, 104/5, 104/8, 104/9, 105/6, 105/9, 105/14, 106/19, 107/2, 107/10, 107/12, 107/13, 107/14, 108/6, 109/6, 109/15, 109/16, 109/18, 110/4, 110/18, 111/4, 111/7, 111/10, 112/3, 112/18, 113/2, 113/4, 113/18, 115/9, 115/16, 115/17, 115/20, 116/16, 116/17, 116/18, 116/21, 117/16, 118/6, 118/7, 118/17, 121/4, 121/16, 122/9, 122/10, 122/11, 122/13, 123/11, 123/15, 123/21, 124/7, 124/9, 124/16, 125/1, 125/2, 125/8, 125/11, 125/18, 125/20, 126/5, 126/9, 126/11, 127/2, 127/17, 128/5, 128/9, 128/15, 129/10, 129/13, 129/16, 129/18, 130/7, 130/17, 131/5, 131/9, 132/3, 132/4, 132/7, 132/11, 132/16, 132/18, 134/8, 134/10, 135/11, 136/1, 136/2, 136/10, 137/11, 137/20, 138/12, 138/20, 139/6, 139/9, 139/12, 139/14, 140/21, 141/2, 142/21, 143/11, 143/13, 143/15, 143/16, 143/21, 144/9, 145/19, 146/12, 147/1, 147/12, 147/19, 148/9, 149/2, 149/16, 150/11, 150/13, 151/10, 152/3, 153/9, 154/14, 155/15, 159/7, 159/20, 160/18, 160/21, 162/6, 163/2, 163/6, 164/2, 164/18, 165/1, 165/8, 165/11, 165/13, 166/8, 167/1, 167/2, 167/10, 168/11, 168/20, 168/21,

169/10, 170/7, 170/9, 173/19, 175/20, 182/7, 182/20, 183/2, 183/9, 186/5, 186/6, 187/20, 188/19, 189/1, 191/7, 192/4, 193/13, 194/21, 196/4, 196/7, 197/13, 197/16, 198/20, 199/6, 199/18, 200/2, 200/16, 200/20, 201/15, 202/10, 202/20, 203/4, 203/15, 204/3, 204/4, 204/16, 204/18, 205/13, 205/18, 206/10, 206/18, 207/20, 209/21, 210/4, 210/19, 210/21, 211/3, 211/6, 211/16, 212/2, 213/2, 214/19, 215/5, 217/3, 217/17, 218/7, 221/8, 221/11, 221/14, 222/8, 222/18, 223/21, 224/9, 224/13, 225/5, 225/10, 226/3, 226/20, 227/9, 227/16, 227/19, 228/11, 228/14, 229/2, 229/8, 229/14, 229/17, 230/4, 230/7, 230/13, 230/15, 230/16, 230/17, 231/4, 231/12, 232/1, 232/9, 232/16, 233/8, 233/17, 233/21, 234/1, 234/6, 234/20, 235/1, 235/3, 235/16, 235/20, 236/2, 236/21, 237/3, 237/12, 238/1, 238/14, 238/20, 239/12, 240/8, 240/12, 241/8, 243/6, 243/20, 244/1, 244/4, 244/5, 244/12, 244/17, 245/11, 245/18, 246/4, 246/7, 247/20, 249/4, 250/6, 250/7, 251/1, 251/2, 252/13, 252/21, 253/2, 254/1, 254/8, 254/19, 255/1, 255/16, 255/18, 256/2, 256/4, 256/14, 257/4, 257/12, 259/12, 260/14, 260/19, 260/21, 261/2, 261/6, 261/15, 262/10, 263/7, 263/11, 263/18, 264/11, 265/16, 267/1, 267/6, 267/9, 268/3, 269/2, 271/21, 272/21, 273/8, 273/14, 274/2, 274/12, 274/20, 275/18, 276/7, 276/12, 276/15, 276/19, 277/1, 277/3, 278/16, 278/18, 279/1, 279/5, 279/13, 279/14, 281/12, 281/21, 282/12, 284/4, 285/6, 285/11, 285/17, 286/15, 286/20, 288/1, 288/5, 288/9, 288/15, 290/15, 290/16, 290/20, 291/1, 291/3, 291/9, 292/14, 293/12, 294/8, 294/10, 294/11, 295/15, 295/20, 296/5, 296/9, 297/2, 298/2, 298/4, 298/14, 298/21, 299/3, 299/14, 299/16, 300/12, 300/14, 300/18, 301/2, 301/5, 301/19, 301/20, 303/1, 303/2, 303/3, 303/4, 303/13, 304/4, 304/15, 304/18, 304/20, 305/2, 305/4, 305/7, 305/12, 306/12, 307/5, 307/9, 309/4, 309/13, 309/20, 310/1, 310/10, 310/13, 310/16, 310/18, 311/14, 312/9, 313/4, 313/21, 315/10, 316/5, 316/13, 316/15, 316/16, 317/15, 317/16, 318/3, 318/20, 319/13, 320/2, 320/3, 321/18, 321/21, 322/10, 322/11, 322/13, 322/14, 322/17, 324/10, 324/12, 325/1, 325/6, 325/11, 325/16, 326/9, 327/7, 327/11, 328/18, 328/20, 329/5, 329/18, 332/6, 332/21, 334/11, 334/12, 334/15, 335/6, 335/13, 335/19, 336/11, 337/3, 338/2, 338/9, 338/15, 339/11, 339/12, 339/15, 339/16, 339/18, 339/21, 340/5, 340/9, 340/14, 341/17, 342/8, 342/21, 343/1, 343/5, 343/13, 344/12, 344/15, 346/8, 346/21, 347/1, 347/5, 347/7, 347/13, 347/15, 348/5, 348/11, 348/21

alıb bəreli d.- b 252/9

d.- b kəlıb 288/7

d.- b kəlür ərdi 228/3

d.- b kėlür ėrdiler 197/8

d.- b kėtti 289/19

d.- b olturub ėrdiler 278/10

d.- b turub 109/19

d.- b turub ėrdi 119/7

meydānġa kirey d.- b turub ėrdi 207/2

d.- b turub ėrdiler 121/14, 169/12, 224/15, 292/11

d.- b yürür ėrdiler 179/9

d.- b ėrdi 116/2, 124/1, 147/21, 177/2, 195/3, 200/12, 209/17, 222/17, 230/9, 268/17, 268/19, 287/10, 291/4, 339/11

d.- b ėrdiler 098/11, 115/5, 116/10, 116/14, 117/21, 118/2, 118/19, 124/9, 162/5, 269/9, 274/11, 280/11, 298/13, 322/12

d.- b ėrdim 120/21, 191/21, 211/5, 309/11

d.- b ėrse 259/6

d.- bdür 101/10

d.- bturur ėrdi 111/5

d.- bturur ėrdiler 277/17

d.- di 099/5, 105/15, 106/18, 108/2, 108/12, 109/3, 109/18, 110/5, 113/5, 111/13, 116/11, 120/17, 121/17, 124/2, 125/17, 126/16, 126/18, 127/13, 129/2, 129/21, 130/16, 130/19, 131/1, 131/7, 131/14, 131/19, 132/2, 132/5, 132/6, 132/20, 133/2, 133/3, 133/17, 133/21, 134/11, 134/12, 135/4, 139/17, 139/18, 140/7, 140/17, 147/9, 147/10, 148/4, 150/10, 157/20, 160/10, 169/6, 169/13, 176/10, 191/11, 194/2, 196/18, 199/3, 201/17, 209/1, 217/1, 222/12, 227/6, 230/1, 230/4, 231/14, 231/16, 234/14, 236/15, 237/1, 237/4, 237/13, 239/1, 243/5, 250/18, 251/8, 253/17, 254/16, 254/17, 257/20, 259/15, 261/17, 262/8, 262/10, 262/15, 263/15, 267/21, 270/6, 270/18, 271/3, 274/13, 274/14, 275/7, 276/7, 277/8, 280/11, 283/2, 284/5, 284/11, 286/17, 287/10, 291/11, 293/2, 294/18, 295/9, 296/1, 297/17, 298/2, 299/17, 300/2, 300/13, 302/10, 303/12, 306/11, 307/17, 308/9, 311/6, 311/11, 311/12, 313/7, 320/21, 323/21, 325/5, 329/15, 333/6, 335/9, 335/10, 335/12, 347/21, 348/20

d.- di ėrse 107/2, 110/20, 120/21, 130/13, 132/9, 137/21, 214/20, 235/7, 251/13, 254/7, 257/1, 267/18, 290/1, 290/12, 297/16, 328/12, 329/9

d.- diler 097/17, 097/19, 098/13, 098/14, 099/4, 100/8, 103/16, 105/16, 110/10, 110/12, 113/16, 114/3, 115/5, 121/5, 124/10, 124/11, 124/14, 125/5, 125/8, 125/14, 130/5, 130/13, 131/11, 131/12, 135/8, 135/14, 135/17, 135/18, 136/16, 137/9, 138/16, 139/16, 141/4, 144/4, 145/9, 145/11, 147/2, 149/18, 153/16, 155/15, 167/6, 171/5, 181/12, 183/6, 183/17, 186/10, 187/9, 204/5, 223/11, 223/13, 236/7, 240/6, 240/7, 246/1, 246/5, 249/19, 256/18, 257/5, 257/8, 259/18, 261/4, 270/5, 270/9, 270/12, 273/9, 281/1, 282/14, 286/12,

288/8, 293/11, 294/6, 297/18, 297/21, 298/11, 298/13, 299/3, 299/4, 300/8, 307/5, 315/3, 316/20, 333/3, 333/15, 335/3, 335/4, 346/17, 346/20, 348/4

āb-rūy d.- diler 124/21

d.- diler ėrse 115/3, 118/13, 129/8, 136/17, 144/7, 233/13, 236/19, 275/2

d.- dim 150/10, 229/21, 237/8, 297/20

d.- dinḡ 222/2

d.- dinḡ mu 145/18

d.- dür 286/18

d.- dürler 109/20, 114/9, 225/21

d.- gen 097/13, 103/14, 130/7, 132/7, 134/18, 136/19, 137/2, 138/15, 176/4, 230/2, 238/8, 255/16, 257/14, 266/9, 282/13, 302/1, 304/16, 306/11, 308/2, 308/21, 316/19, 323/12, 328/6, 328/15, 335/3, 337/12, 337/13, 337/21, 338/1, 339/12

d.- geninḡ 271/4

d.- gil 123/20

d.- megil 251/5

d.- menḡ 237/11

d.- mey sen 145/18

d.- nḡler 138/18

d.- b dür 129/10

d.- bdür 141/16, 300/9, 337/3

d.- bdürler 223/7

d.- bturdı 127/13

d.- r 129/9

d.- r ėrdi 138/9, 176/11, 216/9, 221/10, 253/9, 254/3, 294/17, 304/13, 326/7, 330/11

d.- r ėrdiler 100/21, 101/1, 104/7, 115/8, 142/15, 150/1, 152/3, 153/12, 170/15, 182/4, 189/3, 189/4, 189/9, 189/10, 189/12, 190/21, 253/21, 257/4, 261/9, 272/8, 287/7, 292/4, 303/8, 303/9, 303/10, 339/5

d.- r ėrdük 110/16

d.- rler 099/2, 145/1, 175/7, 185/20, 199/21, 201/2, 202/3, 202/5, 211/1, 242/11, 254/14, 280/2, 317/13, 318/21

d.- r sen 160/13, 176/12, 251/3, 253/12, 271/14, 298/3

d.- rsenḡ 231/2

d.- se 272/18, 299/21, 306/11, 335/16

d.- sem 113/20, 330/10

d.- senḡ 146/7, 202/9, 286/12

debbāġat : tabakhaneler -1- [Ar]

d. ḳılıb 213/4

debdebe : gösteriş -5- [Ar]

d. 138/5, 178/2, 178/5, 328/8

d.+ lerni 265/2

defʿ : ortadan kaldırma -5- [Ar]

d.- i dārū ḳıldı 277/11

d. bolmaḳ 103/18

d. bolmas ėrdi 103/18

d.+ ige 271/9

d.+ inḡge 201/4

defa : defâ, kez -1- [Ar]
d. 255/8

defin : defin, gömme -19- [Ar]
d. ḳıladurlar 191/19
d. ḳılalı 146/20
d. ḳıldı 336/4
d. ḳıldılar 127/21, 145/12, 174/16, 185/15, 203/20, 212/11, 239/12, 258/16, 289/8, 319/19, 334/1, 336/5
d. ḳılıb 283/15, 339/8
d. ḳılıng̃lar 172/17
d. ḳılmaḳ 171/4

defīne : gömü, hazîne -1- [Ar]
d. 142/6

dėgil: değil -3- [Tr]
d. 123/20, 286/15

deh : sıkıntılı -1- [Far]
d.+ ėrdi 156/1

deh : on -1- [Far]
d. 170/20

dehān : ağız -1- [Far]
āb-ı d.+ larını 192/17

dehr : dünya, devir -1- [Ar]
d. 288/20

Dehūl : özel ad -1-
D. 253/9

dėk : gibi, kadar, bk. dek -106- [Tr]
d. 097/1, 098/1, 098/14, 100/2, 101/18, 102/4, 102/5, 103/4, 103/9, 103/13, 106/2, 106/9, 107/4, 110/1, 110/9, 113/2, 116/4, 116/19, 119/17, 120/8, 120/11, 123/2, 127/2, 128/6, 129/6, 130/2, 132/4, 132/17, 135/19, 136/2, 140/15, 144/14, 157/2, 158/15, 161/21, 163/3, 182/12, 184/14, 191/11, 197/6, 197/16, 198/7, 202/21, 203/10, 207/15, 209/11, 210/7, 212/6, 219/11, 221/6, 226/1, 227/5, 231/15, 244/6, 244/10, 248/7, 250/15, 260/6, 265/16, 266/19, 271/20, 281/2, 282/3, 283/7, 284/18, 285/19, 296/14, 301/9, 302/15, 305/8, 306/9, 306/17, 310/11, 312/2, 312/8, 323/3, 325/3, 325/17, 326/6, 330/11, 330/18, 330/19, 330/20, 335/3, 335/14, 340/19, 341/18, 344/8, 344/20
d. boldı 184/13, 197/9, 199/19, 327/6, 343/10
esīri d. ḳılıb 113/15
d. tartıbdur 222/5
d.+ dür 230/17
d.+ dür miz 110/18
d.+ ėmes 110/7

dek : gibi, kadar, bk. dėk -2- [Tr]
d. 205/9, 277/15

delīl : kılavuz -1- [Ar]
d.- i her 121/19

dem : zaman -13- [Far]
d. 104/14, 106/16, 131/15, 131/16, 154/17, 186/18, 196/11, 290/16, 307/12, 335/8
d.+ ġaça 347/8
d.+ idin 123/3

dem : nefes -4- [Far]
d. 171/16
d. tartġu 244/10
d. tartḳay 227/8
d. tarttı 236/15

demār : intikam, öç -19- [Far]
d. 179/3
d. boldılar 193/4
d. çıḳaray 200/18, 291/1
d. çıḳardı 182/21
d. çıḳardılar 179/4, 184/2, 203/4
d. çıḳarġay men 198/11
d. çıḳarsam 181/8, 208/20
d. çıḳarur ėrdiler 206/1
d. çıḳarurlar 115/1
d. çıḳarur men 254/19
d. çıḳarur miz 115/7, 196/9, 258/20, 307/3
d.+ ın͡gnı 317/8

denā : yakın -1- [Ar]
d. 183/15

dendān : diş -1- [Far]
d.+ dın 264/14

der-āfitāb : güneşte kalmış -1- [Far]
d. boldılar 303/16

derbār : saray -2- [Far]
d. 156/6
d.+ ıdın 222/14

derbend : geçit, sınır -2- [Far]
d.+ ige 314/21
d.+ lerini 119/6

der-cilve : dalgalı -1- [Far+Ar]
d. ḳıldı 207/14

der-cūş : coşkulu, taşmış -1- [Far]
d. bolub 168/14

derd : dert, acı -10- [Far]
d.- i dil-pest bolġay 153/21
d.- i firāḳ 154/15
d.- i İslām 110/2
d.- i miḥnet 165/15
d.- i nāle 205/2
d. 183/15, 310/17
d.+ i 335/14
d.+ imni 111/9
d.+ ni 334/18

derdnāk : dertli -1- [Far]
d. 211/9

dere : dere -1- [Far]
d.+ ge 218/1

derece : derece, aşama -5- [Ar]
d.- yi şehādet tapḳay ėrdim 105/6
d. 190/1, 193/15
d.+ sige 343/14
d.+ sini 105/20

derem : dirhem -3- [Ar]
d. 188/7, 188/9, 188/19

derende : vahşi -1- [Far]
d. 121/6

der-firāḳ : ayrılık sebebi -1- [Far+Ar]
d. 174/9

dergāh : dergah, tekke -7- [Far]
d.- ı ʿālem 125/6
d.- ı felek 194/12
d.+ de 149/9, 157/10
d.+ ıġa 206/7, 267/20
d.+ ıde 334/16

der-ġażab : öfkelenmiş -19- [Far+Ar]
d. boldı 182/19
d. bolub 112/10, 129/1, 132/2, 144/11, 162/19, 170/8, 199/11, 244/2, 256/2, 256/10, 281/1, 284/4, 289/5, 301/11, 305/16, 311/11, 335/10
d. bolub turġaylar 257/20

der-gerdiş : döndürülmüş, dolaşmış -1- [Far]
d. ḳılalı 236/21

der-güdāz : yırtılmış, parçalanmış -1- [Far]
d. ḳıldı 209/14

der-ḫᵛāst : rica, istek -3- [Far]
d. ḳıladur men 181/7
d. ḳıldılar 316/3, 316/12

derḥāl : hemen -25- [Far+Ar]
d. 106/12, 123/21, 124/3, 124/11, 166/7, 169/7, 173/10, 192/6, 193/13, 219/18, 222/12, 229/7, 232/3, 234/10, 243/18, 250/9, 250/11, 260/13, 277/5, 282/2, 286/17, 298/11, 318/1, 320/2, 345/4

derīce : pencere, küçük kapı, bk. derīçe -3- [Far]
d. 322/2
d.+ ge 322/2, 322/3

derīçe : pencere, küçük kapı, bk. derīce -3- [Far]
d. 221/15
d.+ deki 112/5
d.+ ge 112/4

der-ḳahr : üzüntülü -4- [Far+Ar]

d. bolub 159/17, 183/7, 198/19, 265/17

der-kār : gerekli -1- [Far]

d. 162/17

der-ḳayd : tutuklu -2- [Far+Ar]

d. 322/5, 346/4

dermān : güç, kuvvet -1- [Far]

d. ḳalmadı ėrse 247/10

dermānde : âciz -13- [Far]

d. bolmas men 209/12

d. bolub ėrdiler 331/4

d. bolubdurlar 228/14, 319/18

d.+ dürler 195/2

d.+ dür men 269/8

d.+ ėrdi 162/2

d.+ lerge 102/1, 229/8, 280/11

d.+ lerni 142/20, 208/9, 231/20

dermeyān : ortada -1- [Far]

d. 211/5

der-sīne : kendi soyundan -1- [Far+Ar]

d.- yi ʿAliye'l-murtażā 154/11

der-ta'ayyün : görünür -1- [Far+Ar]

d. ḳıldı 114/6

der-üftād : tutuklu -11- [Far]

d. boldı 170/11, 318/5

d. boldılar 227/2, 243/4, 249/1, 260/15, 266/19, 269/6, 296/11, 344/21

d. bolub 187/16

der-üftāde : zavallı -1- [Far]

d. 244/7

dervāze : kapı -41- [Far]

d.- yi ḳaʿladın 125/15

d. 104/9, 141/17, 177/9, 245/6, 312/5

d.+ deki 141/19

d.+ din 136/1, 147/7, 251/11

d.+ ge 141/18, 245/5, 250/13, 250/15, 251/9, 251/10, 279/16, 312/5

d.+ lerde 104/9

d.+ lerdin 104/10

d.+ lerge 123/10

d.+ lerni 123/14, 135/10, 135/19, 141/2, 244/11, 246/8, 273/19, 332/8, 343/6

d.+ ni 141/18, 245/6, 278/20, 279/19, 314/5

d.+ ning̃ 141/19

d.+ si 167/9

d.+ sidin 119/3

d.+ sige 167/8, 250/14

deryā : nehir -57- [Far]

d.- yı āteşde 165/10

d.- yı āteşge 170/10

d.- yı Ceyḥūn 244/19

d.- yı Furāṭ 244/19

d.- yı Gülrīz 244/19
d.- yı ġamde 124/6
d.- yı ḫūn 123/2, 123/6, 202/21, 221/5, 245/1, 310/5
d.- yı ḳande 329/17
d.- yı leşker 342/4
d.- yı Seyḫūn 244/19
d. 184/11, 202/21, 244/19, 303/14, 309/16
māhiyān-ı d. 139/20, 146/11, 192/9, 201/1, 242/15
d. bolub 138/3, 143/20, 245/14, 266/21, 306/18, 343/11
deryā d. bolub 128/3, 248/4, 289/7, 330/9, 330/18, 342/10, 344/8
d.+ dın 099/1, 206/1, 303/21
d.+ ġa 232/17
d.+ nıng̃ 110/8, 303/15
d.+ sıdın 098/10, 174/9
d.+ sıġa 098/21, 165/15
d.+ sını 263/7, 303/8

deryāb : anlaşma -2- [Far]
d. ḳıldılar 212/1, 219/10

deryāhā : nehirler -5- [Far]
d.- yı ḫūn 212/5, 216/18, 222/6, 318/6, 324/16

der-yay : yaydan -1- [Far+Tr]
d. 294/2

dest : el -11- [Far]
d.- i māye ḳılsunlar 188/10
d.- i pīc 234/10
d. 185/17, 188/2, 200/8, 206/13, 235/20, 269/14, 294/11
puşt-i d.+ ini 209/21
d.+ mizdin 219/17

destār : örtü -9- [Far]
d.- ı siyāh 115/10
ʿalaḳa-yı d.+ nıng̃ 143/6
d. 104/20, 119/1, 119/12, 136/3
d.+ larıde 164/15
d.+ larını 218/21, 316/13

dest-bürd : güç, başarı -11- [Far]
d. 215/20, 230/7, 237/16, 290/1, 295/11
d. körsetib 260/19, 272/10, 307/13, 322/12
d. körsetib kėling̃ler 294/5
d. körsetibdür 295/9
d. körsetibdürler 233/15

dest-derāzlik : el uzatma -2- [Far+Tr]
d. ḳıldı 238/2
d. ḳılġay 236/17

deste : el -2- [Far]
d.- yi ʿamūdġa 214/1
d. 119/13

destgāh : yönetim, idare -3- [Far]
d.- ı Ḥażret-i İmām'nı 204/3
d.- ı ṣıdḳ 118/20

d.+ ıng͡ızge 194/13

destgīr : yardımcı -7- [Far]

d.+ dür 259/20

d.+ i 196/8, 208/9

d.+ idür sen 231/21

d.+ i sen 142/20

d.+ turur 102/1, 102/12

destgīrlik : yardımcılık -2- [Far+Tr]

d. ḳılġıl 280/11

d. ḳılın͡g 203/8

destūrḫ̆ān : sofra izni -1- [Far]

d. kėltürüb 140/3

deşt : bozkır, verimsiz ova -31- [Far]

d.- i Baṭḥā'de 162/20

d.- i Baṭḥā'ge 163/1

d.- i Kerbelā 325/5

şehīdān-ı d.- i Kerbelā 232/10, 343/4

fedā-yı şehīdān-ı d.- i Kerbelā ḳılalı 124/19

d.- i Kerbelā'de 099/10, 100/18, 105/18, 134/9, 343/2

d.- i Kerbelā'daki 117/14

d.- i Kerbelā'dın 113/6

ḳıṣṣa-yı Şehīdān-ı d.- i Kerbelā'nı 188/3

şehīdān-ı d.- i Kerbelā'nı 111/1

şehīd-i d.- i Kerbelā'nın͡g 299/11

şehīdān-ı d.- i Kerbelā'nın͡g 170/12

d.- i Ḳıpçaḳ 195/13

d.- i Mekke'ni 167/7, 168/7

d. 117/5, 119/9, 139/19, 168/18, 252/11, 264/6, 280/3, 319/14

d.+ i 195/16

d.+ ide 223/7, 320/3

dėv : dev -1- [Far]

d. 177/15

devā : ilaç, çâre -2- [Far]

d. ḳıldılar 185/15

d. ḳılmas men 335/11

devlet : devlet, talih -13- [Ar]

d.- i ḫānedān-ı Muḥammed 115/15

d.- i saʿādet 122/18

d.- i saʿādet-i sermediġa 228/11

d. 113/18, 114/9, 119/7, 136/14, 205/13, 212/10, 301/15, 326/6

d.+ in͡g 145/19

sāye-i d.+ in͡gizni 178/19

devr : (1) dönem, zaman -2- [Ar]

d. 191/14

d.+ i 236/16

(2) dönüş -1- [Ar]

d. 195/14

devrān : felek, zaman -1- [Ar]

dānişmend-i d. 189/12

devvār : dönüp duran -1- [Ar]
felek-i d. 127/5

deyrgīr : dünya ehli -1- [Far]
d. 170/2

deyyān : Herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren -1- [Ar]
d. 116/17

deyyin : dindar -10- [Ar]
d. 126/10, 142/1, 187/10, 209/17
d.+ dür 185/21
d.+ ġa ḳılur ėrdiler 209/8
d.+ ni 126/11, 187/15
d.+ ning 281/15
d.+ nīng 108/3

Dımışḳ : özel ad -11-
D. 108/14, 112/13, 112/14, 331/17
D.+ de 345/17
D.+ ġa 332/7
D.+ ge 129/14, 331/19, 342/13
D.+ ı 289/2
D.+ nıng 320/2

dıraḫt : ağaç, bk. dıraḥt -9- [Far]
d. 264/17, 307/11, 314/7
şāḫā-yı d.+ ġa 307/12
d.+ nı 229/17, 229/21, 294/6, 294/7, 295/4
d.+ nıng 264/17

dırīġ : esirgeme, zavallı -8- [Far]
d. 152/7, 173/18, 181/9, 200/11, 200/12, 216/4, 237/15
d. tutmayalı 231/1

dırīġā : ey zavallı -1- [Far]
d. 102/8

dīdār : yüz -2- [Far]
d.+ ınīnı 168/14
d.+ larını 323/18

dīde : göz -8- [Far]
nūr-ı d.- yi ferzend-i ʿAliye'l-murtażā 204/9
nūr-ı d.- yi ḫayrü'n-nāsdur men 211/1
nūr-ı d.- yi Ḥüseyin 204/9
nūr-ı d.- yi kān-ı raḥmet 139/2
nūr-ı d.- yi Muṣṭafā 105/1, 154/10
āb-ı d. ḳılıb 275/15
d. 184/17

dīger : diğer, başka -19- [Far]
d. 129/10, 146/2, 150/9, 152/14, 154/21, 155/21, 156/18, 164/1, 167/20, 177/16, 196/16, 208/7, 214/15, 223/16, 279/21, 330/14
heybet-i d. 193/14
ḥamle-yı d.+ ge 185/11

digergūn : perişan -1- [Far]

d. ḳılıbdur 217/1

dīgerlik : kendini kaybetme -1- [Far+Tr]

d. 168/20

dil : gönül -23- [Far]

misl-i d.- i ṣādıḳān 120/5

d. 101/11, 114/18, 124/3, 163/18, 250/2, 253/16, 260/16, 275/19

be-ṭarīḳ-i d. 181/2

dād-ı d. 208/20

kām-ı d. 230/15, 230/16, 231/1, 231/10, 231/16, 236/12

serdār-ı d. 192/4

rāz-ı d. 205/3

dād-ı d.+ inḡni 207/16

d.+ leri 124/1

d.+ leriġa 206/7

dilāver : yiğit, cesur -42- [Far]

merd-i d. 134/19, 143/3

d. 130/1, 144/5, 144/9, 182/19, 183/11, 185/9, 186/1, 206/6, 210/18,

242/5, 247/18, 294/20, 322/21, 328/20

d. bolġay mu 329/9

d.+ ėrdiler 185/18, 185/19

d.+ i bolġay mu 256/20

merd-i d.+ ler 306/8

d.+ ler 172/14, 178/17, 203/7, 203/8, 204/1, 207/2, 219/7, 244/12, 245/12, 265/7, 294/4

d.+ lerni 343/14

d.+ ni 128/12, 144/9, 211/10

d.+ niṉg 148/3, 162/1, 203/2, 254/20, 281/13

d.+ sen 209/1

dilbend : sevgili, sevimli -3- [Far]

ferzend-i d. 161/5, 348/9

ferzend-i d.+ ini 168/13

dilcem̒ : rahat, huzurlu -22- [Far]

d. 115/6

d. bolalı 152/13, 240/12

d. boldı 140/11

d. boldılar 255/6

d. boldum 125/1

d. bolġıl 169/1

d. bolġunça 175/3

d. bolmay 175/9, 175/14

d. bolsam 256/7

d. bolub 114/19, 118/3, 173/2, 174/20

d. bolunṉg 179/4, 196/20

d. bolunṉglar 235/15

d. bolur men 167/2

d. ḳılay 149/4

d. ḳılsanṉg 133/19

d. yatalmas ėrdiler 190/17

dil-cūylıḳ : güzellik, sevgili -1- [Far+Tr]

d. 169/3

dil-dārlıḳ : âşıklık, bk. dil-dārlik -3-

[Far+Tr]
d. 138/16
d. ḳıldı 205/13
d. ḳılıb 207/16

dil-dārlik : âşıklık, bk. dil-dārlıḳ -10- [Far+Tr]
d. 205/4, 210/4, 272/1
d. bėrib 128/2, 205/21, 247/18
d. ḳıldılar 173/5
d. ḳılıb 126/6, 196/19, 200/19

dil-fikār : âşık -1- [Far]
d.+ larnıng̃ 142/19

dil-pest : sakin, huzurlu -1- [Far]
derd-i d. bolġay 153/21

dimāġ : zihin -7- [Ar]
d.+ ıdın 144/11, 184/12, 281/15
d.+ ıdın dūd çıḳtı 276/14
d.+ ıdın urladı 265/12
d.+ ıng̃dın 227/15
d.+ larını 225/3

dīn : din -22- [Ar]
İmām-ı d. 168/15, 174/20, 175/4, 176/1, 181/12, 188/4, 204/7, 218/18
peder-i İmām-ı d. 191/16
d.+ ġa 300/11
d.+ ide 299/19
d.+ iġa 301/14
d.+ igni 335/12
d.+ im 303/11
d.+ ing̃ 303/11, 303/12
d.+ ing̃din 301/14
d.+ ini 300/12
d.+ ler 271/13
d.+ leri 335/5
d.+ leriġa 335/6
d.+ nini 299/21

dir' : güvence -1- [Ar]
d.+ im 168/11

direfş : sancak -1- [Far]
d. 150/4

dīrīne : eski -1- [Far]
mülāzım-ı d. 204/17

dişiste : dokunuş, his -1- [Far]
d. 166/6

Dīvāne : özel ad- 72-
D. 129/4, 130/14, 199/3, 202/5, 243/5, 279/11, 283/17
ʿAli-yi D. 124/16, 127/14, 127/20, 128/4, 128/19, 130/6, 131/9, 124/5, 126/2, 126/6, 127/9, 128/1, 128/3, 129/2, 129/5, 129/21, 130/3, 130/5, 130/16, 131/1, 131/3, 131/11, 131/13, 280/2, 280/12, 282/14, 282/15, 283/4, 283/6, 283/8, 283/10, 283/16, 283/18, 283/19, 283/21, 285/9, 285/10, 285/13, 286/6, 286/20
Şehzāde ʿAli-yi D. 124/4, 124/9,

124/11

ʿAli-yi D.+ dür 282/12

ʿAli-yi D.+ ġa 129/14, 283/8

ʿAli-yi D.+ ge 130/4, 130/14, 282/19, 337/8

D.+ ni 284/10

ʿAli-yi D.+ ni 128/4, 128/19, 129/13, 131/2, 131/6, 283/6, 283/16, 284/9, 284/13, 284/14, 285/2, 285/6

ʿAli-yi D.+ ninḡ 130/15

dīvāneraḳ : daha deli -1- [Far+Tr]

d. boldı 285/3

diyār : memleket -1- [Ar]

t.- ı ʿālemni 333/9

dost : dost, arkadaş -7- [Far]

d.- ı ḫānedān 194/17

d. 156/3, 222/20

d. tutar 106/5, 348/10

d. tuttı 254/2

d.+ turur men 336/10

dost-dār : dost, dostluk sahibi -19- [Far]

d.- ı Ehl-i Beyt ėrdiler 101/1

d.- ı evlād-ı peyġamberġa 117/15

d.- ı ḫānedān 101/10, 142/6, 145/17, 183/13

d.- ı ḫānedān-ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān ėrdiler 100/21

d.- ı ḫānedāndur 148/11

d.- ı ḫānedāndur men 149/9

d.- ı ḫānedāndur miz 250/2

d.- ı ḫānedānėrdi 272/9

d.- ı ḫānedānėrdiler 189/8

d.- ı ḫānedānlar 104/6, 179/15, 275/15, 321/18, 335/15

yārān-ı d.- ı ḫānedānlar 316/7

d.- ı ḫānedānlardurur 144/15

dost-dārān : dostlar, dostluk sahipleri -1- [Far]

d.- ı ḫānedān 158/20

dostluḳ : dostluk -1- [Far+Tr]

d.+ ı 158/5

dū : iki -22- [Far]

d. 104/4, 127/5, 136/21, 161/16, 182/15, 184/6, 191/14, 206/18, 210/9, 226/20, 265/18, 279/15, 281/3, 281/15, 286/3, 286/4, 291/18, 291/20, 301/3, 310/14, 330/5

duʿā : duâ -44- [Ar]

d.- yı ḫayr ḳıldı 140/13, 169/9

d.- yı ḫayr ḳıldılar 106/13, 118/2, 131/13, 135/5, 147/5, 172/1, 188/21, 209/20, 220/21, 233/11, 249/13, 258/5, 273/4, 275/19, 279/17, 296/21, 300/12, 337/6, 345/8

d. 110/21, 153/2, 174/20

tīr-i d. 157/3

d. ḳıldı 129/17, 129/18, 193/17, 254/6, 309/21

d. ḳıldılar 179/6, 180/10, 246/18, 275/18, 302/4

d. ḳılduḳ 237/12

d. ḳılġıl 302/3

d. ḳılıb 337/20

d. ḳılur ėrdiler 188/13

tuḥfe-yı d.+ dın 157/16

d.+ ġa 181/4

d.+ larını 347/6

d.+ nḡnı 302/3

d.+ sını 338/16

duā-gūy : duâcı -1- [Ar+Far]

d. 133/19

dūbulġa : başlık, miğfer -8- [Moğ]

mīl-i d. 310/14

mīl-i d.+ sıġa 182/15, 281/15, 286/3

d. 115/11, 210/13

d.+ sıdın 321/17

d.+ sıġa 279/15

dūbulġahā : başlıklar, miğferler -1- [Moğ+Far]

d.- yı zer 177/11

dūd : duman -3- [Far]

d. 228/12

d. çıḳarur miz 227/16

dimāġıdın d. çıḳtı 276/14

dumalan - : yuvarlanmak -1- [Tr]

d.- ıb ḳaldı 330/8

dūn : aşağılık -2- [Ar]

d. 122/8

felek-i d. 154/15

dur - : durmak -5- [Tr]

d.- dı 263/16

d.- ġan 121/12

ġā'ib d.- ġandur 226/7

barıb d.- mış 246/4

d.- ub 144/19

durūd : selam, övgü -2- [Far]

d. 120/3, 291/9

dut - : tutmak -1- [Tr]

nıṣfı d.- ub ėrdi 151/14

dūzaḫ : cehennem -48- [Far]

āteş-i d.+ dın 116/9

sezā-vār-ı d. ḳılıbdur 155/6

d. 126/21

d. ḳıldılar 342/7

d.+ de 099/4

d.+ dur 128/21

d.+ ġa 097/6, 098/9, 098/11, 101/7, 107/19, 107/21, 117/2, 121/13, 126/13, 127/15, 161/19, 231/4, 238/3, 249/1, 252/17, 265/16, 279/18, 285/9, 302/13, 308/16, 327/1, 328/9, 328/13, 345/4

be-mālikān-ı d.+ ġa 137/1, 257/12

mālik-i d.+ ġa 200/7, 202/14, 227/1
mālikān-ı d.+ ġa 122/18, 183/19
d.+ ġa bardı 266/8, 329/11, 342/6, 344/16
d.+ ġa kėtti 226/21, 257/16
d.+ ġa yiberdiler 344/11
d.+ ge 144/4
d.+ ge barıb tüşti 340/19
d.+ ḳa 278/7
d.+ nı 117/6
ʿAzāb-ı d.+ nı 161/7

dūzaḫī : cehennemlik 6- [Far]
d. 143/18, 163/14
Yaʿḳūb-ı d. 259/14, 263/15, 265/13
d.+ lerdin 258/20

dügāne : ikişer -1- [Far]
d. 192/8

düm : (1) kuyruk -2- [Far]
d. 143/6, 213/7
(2) arka -4- [Far]
d. rāst ḳılġay 206/16
d. sürdi 202/10
d. sürdü 202/12
d. tartadur 330/11
(3) uyku verici yağ -1- [Far]
d. 213/20

dünyā : dünya -18- [Ar]
d.- yı fānī 136/14
d.- yı fānīning̃ 117/17
d. 102/2, 107/9, 109/14, 112/8, 136/16, 188/18, 192/12, 202/16, 336/8
d.+ de 101/9, 109/14, 114/3, 188/11, 336/8
d.+ dın 124/18, 257/7

dürūd : duâ -2- [Far]
d. 211/8, 247/16

dürüst : doğru -1- [Far]
d.+ dür 176/13

düşman : düşman -37- [Far]
d.- ı ḫānedānġa 177/14
d.- ı ḳadīm 134/11
d. 117/1, 119/4, 123/2, 123/4, 140/16, 147/2, 150/12, 158/19, 220/19, 281/20, 288/4
d. ḳıldıng̃lar 107/6
d. ḳılıbdur 155/6
d.+ dın 102/4
d.+ ge 261/3, 261/4, 291/6
d.+ ım 291/7, 291/9
d.+ ımge 301/9
d.+ lar 105/9, 131/9, 207/13, 211/18, 265/5
d.+ ları 192/16
d.+ larıdın 218/6
d.+ larıng̃ız 098/9
d.+ larnı 123/5, 227/21
d.+ larnıng̃ 212/2
d.+ nı 176/17

d.+ ın 291/8
d.+ nınğ 147/5

düşmanān : düşmanlar -1- [Far]
d. 208/20

düşnām : küfür -2- [Far]
d. ḳıladur 107/12
d. ḳılsa 148/17

düşvār : zor -2- [Far]
d. boldı 331/5
d. ḳılsa 159/8

düvāzdeh : on iki, sayı adı -1- [Far]
d. 197/19

düzen : düzen, iş -1- [Tr]
d.+ de 210/19

E

Ebāʿ Abdu'llāh : özel ad -1-
Ḳātil-i E.+ nı 242/17

Ebāʿ Ali : özel ad -3-
E.+ ėrdiler 146/3
E.+ ni 156/13
E.+ ninğ 151/2

Ebā Bekir Ṣıddıḳ : özel ad -1-
Ḥażret-i E. 098/5

Ebā Müslim : özel ad -1-
E.+ ni 337/16

ebced : ebcet -1- [Ar]
külāh-ı e. 197/19
terg-i e.+ ini 194/3

ebede'l-ābād : sonsuza kadar -1- [Ar]
e. 099/4

Ebī Turābī : özel ad, bk. Ebū Turābī -4-
E. 137/6
E.+ ni 160/12, 160/13, 162/13

ebr : (1) bulut -12- [Far]
e.- i Ḫurrāḥān 123/2
e.- i nev-bahār 102/7, 102/21, 104/16, 108/6, 166/17, 171/10, 173/20, 204/21, 233/1, 239/5, 332/11
(2) yukarı, hava -1- [Far]
e. 210/16

Ebū Bekir : özel ad -1-
E. 315/12

Ebū Bekir Ṣıddīḳ : özel ad -1-
E.+ nı 172/1

Ebū Ḥānūḳ : özel ad -1-
E. 097/13

Ebū Hureyre : özel ad -4-
E. 333/1, 333/2
Ḥażret-i E. 332/13, 333/6

Ebū Nūlū : özel ad -1-
E. 303/22

Ebū Saʿīd : özel ad -2-
E. 330/12
E.+ ġa 344/3

Ebū Sehīl Evherī : özel ad -1-
E. 195/7

Ebū Süfyān : özel ad -2-
E. 255/19, 328/5

Ebū Şaʿbān : özel ad -1-
E.+ nıŋ̄ 303/17

Ebū Şuḳḳa : özel ad -1-
E. 120/19

Ebū Turābī : özel ad, bk. Ebī Turābī -33-
E. 293/10
E.+ ler 205/10, 239/14, 255/12, 309/21
E.+ lerdin 200/14, 288/14, 326/18
E.+ lerġa 339/10
E.+ lerni 217/2, 226/6
E.+ ni 108/2, 159/18, 176/6, 176/7, 176/9, 176/16, 177/4, 207/20, 237/18, 239/11, 257/3, 295/11, 327/6
E.+ niŋ̄ 170/6, 182/5, 182/21, 183/3, 232/7, 237/4, 237/8, 256/20, 292/13

Ebū ʿUbeyde Seḳafī : özel ad -1-
E.+ ġa 344/2

Ebū ʿUbeydü'l-ḳafī : özel ad -1-
E.+ ge 340/3

Ebū Yūsuf Besṭāmī : özel ad -1-
E. 258/11

Ebū'l-fetū Asḳalānī : özel ad -1-
E. 266/18

Ebū'l-fetūḥ : özel ad -38-
E. 134/18, 135/2, 135/4, 191/7, 191/9, 191/11, 191/12, 191/14, 192/6, 193/13, 195/4, 195/10, 195/13, 211/11, 211/12, 211/15, 275/20, 276/1, 276/2, 276/3, 276/5, 276/8, 276/11, 276/12, 276/16, 276/18, 276/21, 277/5, 296/10, 312/18
E.+ nı 191/11, 191/13, 250/4, 276/14
E.+ nıŋ̄ 193/20, 194/14

Ebū'l-fetūḥ Hemedānī : özel ad -9-
E. 190/20, 194/17, 195/8, 205/6, 215/18, 240/18, 252/19, 258/10, 266/17

Ebū'l-fevāriṣ : özel ad -20-
E. 261/9, 263/6, 265/12, 265/20, 265/21, 266/1, 266/3, 266/9, 266/12, 266/15, 320/15, 321/21, 326/10
E.+ ėrdi 190/17
E.+ ġa 265/20
E.+ ge 266/1, 266/15
E.+ ni 261/11, 267/2
E.+ ning 265/17

Ebū'l-fevāriṣ Rāżī : özel ad -3-
E. 265/8, 308/17
E.+ dür 263/21

Ebū'l-feyyāż Şīrāzī : özel ad -1-
e. 258/11

Ebū'l-ḥānūḳ : özel ad -3-
e. 099/4, 099/7
e.+ nı 099/4

Ebū'l-ḳāsım : özel ad -1-
E. 312/18

Ebū'l-merkārim : özel ad -1-
E. 190/17

Ebū'l-muḳāḥne : özel ad -1-
E. 204/8

Ebū'l-muḳāṭır : özel ad -1-
E. 216/7

Ebū'l-żiyāḍ Şīrāzī : özel ad -1-
E. 266/18

ebyāt : beyitler -3- [Ar]
e.+ nı 174/1, 174/9, 249/10

ecdād : atalar, cedler -2- [Ar]
e.+ ınğızge 155/4
e.+ ını 271/8

ecel : ecel, hayatın sonu -7- [Ar]
e. 121/3, 127/18, 184/14, 200/21
e.+ im 200/13
e.+ ing 211/3, 243/6

ecel : yüce, mükemmel -2- [Ar]
e. 149/13, 180/4

ecr : ödül, ücret -5- [Ar]
e.- i'aẓīm 101/8, 135/7
e. 208/21
e.+ ini 157/15
e.+ ni 272/15

ėçki : keçi, oğlak -1- [Tr]
ė.+ ning 334/18

ėd - : etmek -1- [Tr]
nūş ė.- ib 121/4

edā : yerine getirme -10- [Ar]
e. ḳıldı 336/13
e. ḳıldılar 158/14, 158/15, 179/14, 179/16, 186/21, 192/8, 212/14,

316/7

e. ḳılınḡ 272/19

edeb : edep, terbiye -5- [Ar]

e.- i ʿubūdiyet 171/6

e. 129/18, 211/11, 265/9

zemīn-i e. 175/6

efḍal : en iyi, üstün -1- [Ar]

e.- ı berekātġa 117/3

efġān : feryat, çığlık -2- [Far]

e. 117/15

e.+ ıġa 195/16

efrūz : yakıcı, yakan -2- [Far]

e. boladur 240/3

e.+ dın 240/3

efżalü'ṣ-ṣalavāt : en değerli duâlar -1- [Ar]

e.+ ġa 182/10

efżalü't-taḥiyyāt : en değerli selamlar -1- [Ar]

e.+ ġa 122/19

efzūn : fazla -2- [Far]

e. 108/7, 108/15

ėge : sahip -2- [Tr]

ė.+ si 148/10

ė.+ sini 262/13

eger : eğer, her ne kadar -96- [Far]

e. 101/6, 101/7, 106/8, 109/12, 110/1, 110/2, 115/2, 116/1, 118/10, 119/6, 120/14, 121/1, 121/12, 123/17, 123/20, 124/18, 125/13, 127/19, 129/11, 133/8, 133/14, 134/14, 146/1, 146/7, 146/10, 147/2, 147/4, 149/10, 151/9, 152/7, 152/19, 152/20, 156/3, 156/5, 158/2, 166/12, 167/18, 169/9, 169/10, 172/16, 174/21, 179/5, 184/20, 184/21, 187/8, 187/9, 198/4, 198/18, 199/3, 200/14, 201/4, 201/6, 208/18, 209/4, 210/2, 214/13, 217/7, 223/10, 227/8, 230/20, 231/5, 244/2, 244/18, 246/20, 251/7, 253/20, 254/9, 256/1, 258/17, 261/15, 268/2, 268/13, 269/1, 269/2, 272/2, 274/14, 274/19, 278/12, 278/14, 294/16, 300/7, 301/10, 303/12, 316/12, 317/7, 329/5, 333/12, 340/8, 346/19, 347/14, 347/20, 348/2, 348/3

ėger : eyer -10- [Tr]

ė. 211/8, 252/7

ė.+ ge 209/14

ė.+ idin 252/15, 281/6, 315/6, 325/19

ė.+ ini 281/18

ė.+ niṅ 177/17

egerçi : her ne kadar -6- [Far]

e. 109/4, 127/1, 136/16, 149/9, 236/2, 300/8

ėgin : sırt, elbise, bk. ėgin -10- [Tr]
ė. 178/9, 178/10
ė.+ ide 197/20, 279/4, 282/1, 313/20
ė.+ ige 104/20
ė.+ imizdin 231/2
ė.+ ni 168/2

ėginlik : elbise -1- [Tr]
ė. 309/1

eḥad : tek -2- [Ar]
e.- i bī-ʿayb 121/19
nihāl-i būstān-ı e.+ i 154/16

eḥadī : teklik -1- [Ar]
e. 142/19

ehl : aile, hısım -88- [Ar]
e.- iʿālem 272/12
iftiḫār-ı e.- iʿālem 157/20
e.- iʿālemdin 156/2
e.- iʿālemning͡ 155/11
E.- i Beyt 105/15, 125/12, 172/3
E.- i Beyt-i ḫānedānġa 118/2
E.- i Beyt-i ḫānedānnıng͡ 117/14
E.- i Beyt-i Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 099/11, 100/19, 101/18
E.- i Beyt-i Ḥażret-i Resūl 120/20
E.- i Beyt-i İmām Ḥüseyin'ni 171/1
E.- i Beyt-i Muḥammed Muṣṭafā 102/16, 121/2, 128/15
E.- i Beyt-i Muṣṭafā 307/4
E.- i Beyt-i Muṣṭafā'ġa 256/16
E.- i Beyt-i Muṣṭafā'nı 142/11
E.- i Beyt-i Resūlu'llāh 113/17, 332/10
fedā-yı E.- i Beyt-i Resūlu'llāh ḳılınğlar 126/7
meydān-ı E.- i Beyt-i Resūlu'llāh'de 186/15
E.- i Beyt-i Resūlu'llāh'ġa 228/10
E.- i Beyt-i Resūlu'llāh'nı 332/12, 332/19
fedā-yı E.- i Beyt-i Risālet 110/17
E.- i Beyt-i şühedānınğ 160/9
E.- i Beyt'din 102/16
dost-dār-ı E.- i Beyt ėrdiler 101/1
E.- i Beyt'ileriġa 333/4
E.- i Beyt'ilerini 181/21
E.- i Beyt'inğizge 194/12
E.- i Beyt'inğizni 173/14, 192/16
E.- i Beyt'leringizni 120/13
E.- i Beyt'lerini 104/6
E.- i Beyt'ni 106/1, 110/13, 113/9, 146/7, 146/8, 146/19, 152/6, 153/12, 156/21, 185/21, 191/18, 238/14, 240/5, 240/12, 270/10, 328/14, 332/11
mātem-i E.- i Beyt'ni tutub 191/8
E.- i Beyt'ninğ 186/14, 232/8, 298/3, 311/6
E.- i evlādıġa 123/19, 145/16
E.- i evlādınğa 123/19

E.- i İslām 117/3
e.- i ḳabīle 151/6
E.- i Ḳazvīn 190/2
e.- i keremdür 271/1
E.- i Mekke 150/1, 150/13, 155/15, 161/12, 163/5, 163/16, 164/21, 165/1, 170/13, 347/2, 347/14
E.- i Mekke'din 150/1
E.- i Mekke'ni 150/19
E.- i Mekke'ninḡ 149/11
E.- i Mervān'nınḡ 190/16
E.- i mesciddin 273/9
E.- i raca'nınḡ 205/15
ber-güzīde-yi e.- i ṣafā 204/10
E.- i Şām 336/7, 336/17
e. 142/6

ehmel : ihmal -1- [Ar]
e. 189/21

ejder : büyük yılan, ejderhâ -2- [Far]
e. 211/13
e.+ ninḡ 207/21

ejderhā : ejderhâ -8- [Far]
e.- yı zamān 227/5, 266/19, 330/11
e. 208/1, 222/7, 227/8
e.+ dur 204/1
e.+ nı 221/16

ekābir : ileri gelenler -1- [Ar]
e.+ leri 112/14

ekber : en büyük -2- [Ar]
e. 231/2
ġazāt-ı e.+ de 118/11

ekev : iki, ikisi, bk. ėkev -1- [Tr]
e. 295/10

ėkev : iki, ikisi bk. ekev -2- [Tr]
ė. 166/12
ė.+ lerige 166/14

ėkevlen : ikisi birlikte -5- [Tr]
ė. 182/2, 236/18, 278/3, 288/8, 295/1

ėkki : iki, sayı adı -201- [Tr]
ė. 099/6, 101/2, 103/7, 103/10, 106/9, 111/5, 111/14, 113/9, 114/4, 114/9, 119/2, 122/16, 125/15, 126/6, 128/11, 128/13, 128/16, 128/18, 129/4, 129/7, 129/19, 132/8, 136/10, 136/14, 138/1, 138/7, 138/14, 139/1, 141/1, 141/14, 141/20, 142/2, 142/5, 143/4, 143/12, 145/14, 162/7, 164/9, 164/20, 177/2, 179/7, 179/8, 180/15, 180/16, 180/21, 182/17, 183/15, 184/11, 185/9, 185/12, 187/17, 189/2, 189/9, 192/11, 193/11, 196/12, 197/10, 197/17, 201/19, 206/18, 207/3, 209/17, 209/19, 211/8, 212/4, 212/8, 213/18, 218/2, 218/8, 218/10, 219/3, 219/9, 219/17, 221/1, 224/1, 224/21, 225/7, 225/8, 225/12, 226/9, 226/16, 227/2, 227/5, 227/8,

227/17, 228/5, 228/19, 228/21, 229/15, 230/6, 230/11, 230/12, 232/9, 234/3, 234/11, 234/14, 235/15, 238/8, 238/15, 239/11, 239/16, 240/20, 240/21, 241/2, 241/4, 241/9, 241/12, 241/19, 242/1, 242/9, 243/4, 243/19, 247/14, 249/10, 253/8, 256/12, 258/13, 258/15, 260/1, 260/2, 260/19, 260/21, 262/11, 263/12, 264/10, 264/16, 265/6, 265/11, 266/4, 266/13, 268/5, 274/11, 275/2, 275/3, 275/9, 276/9, 280/13, 281/13, 282/12, 282/15, 283/14, 284/21, 288/16, 288/20, 289/6, 292/8, 292/12, 292/19, 293/2, 293/7, 294/1, 301/20, 304/6, 305/11, 305/18, 305/20, 306/3, 306/21, 307/18, 308/4, 312/16, 312/19, 314/16, 314/17, 315/12, 317/19, 317/21, 318/1, 320/18, 321/6, 321/7, 326/10, 330/19, 332/14, 342/4, 344/17, 345/18

ė.+ leri 224/10, 235/17, 237/13, 254/21, 297/12

ė.+ lerini 229/15, 230/9, 237/19

ė.+ ning̑ 225/17

ė.+ si 260/16, 269/2, 298/18

ė.+ siġa 218/4

ė.+ sini 260/20

ėkki ming̑ : iki bin, sayı adı -14- [Tr]

ė. 102/17, 124/18, 138/4, 195/5, 219/20, 220/9, 245/3, 246/16, 247/7, 248/5, 249/9, 264/19, 265/3

ė.+ i 310/4

ekki yüz : iki yüz, sayı adı, bk. ėkki yüz -1- [Tr]

e. 132/1

ėkki yüz : iki yüz, sayı adı, bk. ekki yüz -14- [Tr]

ė. 127/14, 131/18, 132/4, 134/5, 162/8, 177/16, 189/14, 220/13, 223/20, 253/4, 290/17, 294/21, 297/13, 300/21

ėkki yüz altmış : iki yüz altmış, sayı adı -1- [Tr]

ė. 264/6

ėkki yüz altmış ming̑ : iki yüz altmış bin, sayı adı -2- [Tr]

ė. 263/3, 264/8

ėkki yüz ming̑ : iki yüz bin, sayı adı -5- [Tr]

ė. 255/14, 320/16, 331/2, 342/20, 343/20

ėkkile : her ikisi, sayı adı -6- [Tr]

ė. 120/6, 228/13, 241/11, 241/12

ė.+ si 226/13

ė.+ sige 271/21

ėkkinçi : ikinci, sayı adı -5- [Tr]

ė. 118/3, 153/14, 203/11, 213/14, 285/15

ekmīn : âcizler -1- [Ar]

e.+ leride 180/10

eknāf : yöreler -1- [Ar]
e. 171/14

eknūn : şimdi -4- [Far]
e. 191/20, 193/19, 205/2, 212/17

ekser : en çok, çoklukla -2- [Ar]
e. 204/6
e.+ leri 185/6

ėl : il, memleket -5- [Tr]
ė. 269/3
ė.+ din 103/21, 105/17
ė.+ ge 179/2
ė.+ gini 200/16

ėl : yabancı -1- [Tr]
ė.+ ni 244/18

ėl - : tutmak, yakalamak -1- [Tr]
ė.- medi 283/16

el-amān : yardım, imdat -4- [Ar]
e. çıḳtı 245/15
āvāz-ı e. çıḳtı 245/2
āvāz-ı el-amān e. çıḳtı 316/2
āvāz-ı e. el-amān çıḳtı 316/2

elān : şimdi -1- [Ar]
e. 158/7

eĺaṭaş : susuzluk -2- [Ar]
e. eĺaṭaş 142/14

eĺaṭaş e. 142/14

elbette : elbette -5- [Ar]
e. 128/21, 141/1, 224/8, 225/4, 274/6

ėlçi : elçi -7- [Tr]
ė. 102/17, 278/11, 316/11, 316/15
ė. ḳılıb 259/2
ė.+ din 105/9

ėlçikerlik : elçicilik -1- [Tr+Far+Tr]
ė.+ ge 253/2

ėlçilik : elçilik -2- [Tr]
ė.+ din 253/3
ė.+ ge 301/6

elem : acı, üzüntü -4- [Ar]
e. 113/16
e. tarttım 294/16
e.+ dedür 310/17
e.+ ge 260/6

ėlet - : iletmek, getirmek -14- [Tr]
ė.- ıb 329/8
ė.- ib 267/4, 309/12
ė.- ib berdiler 252/18
ė.- ib ḳoydı 298/7
ė.- ib ėrdi 254/12
ė.- ti 314/21, 322/18
ė.- üb 111/19, 146/9, 168/4, 238/12, 251/1

ė.- üb ḳoyung͡lar 238/14

ėlig : el -42- [Tr]
ė. 211/7, 204/20
ė.+ i 150/11, 213/18
ė.+ ide 142/17, 147/1, 154/11, 171/2, 317/20
ė.+ ide ėrdi 195/3
ė.+ idin 146/19, 156/21, 157/15, 161/18, 171/3, 191/9, 223/16, 253/21, 273/7, 307/5
ė.+ iding͡ 194/14
ė.+ ige 199/14, 206/20
ė.+ leri 211/17
ė.+ ileride 162/1, 197/11, 218/9
ė.+ lerige 199/2
ė.+ leriġa 234/10
ė.+ lerini 192/18, 201/21, 238/7
ė.+ imdin 232/8, 244/1
ė.+ imizde 205/14
ė.+ imni 156/2
ė.+ in 201/7
ė.+ inde 194/3
ė.+ in͡ge 214/14
ė.+ ini 193/20, 206/20
ė.+ ni 257/8

el-ġaraż : hınçlı, nefretli -1- [Ar]
e. 203/13

el-Ḥac : özel ad -1-
e. 336/18

el-ḫallāḳu'l-ʿalīm : bilge yaratıcı -1- [Ar]
e. 106/6

elḥamdüli'llāh : Allah'a şükür -9- [Ar]
e. 110/18, 118/14, 127/16, 157/3, 174/21, 230/4, 245/21, 323/20, 335/9

elif : elif harfi, düz -1- [Ar]
e. 222/5

ėlig : komutan -2- [Tr]
ė. 281/15, 321/17

el-ḳāb : namlı, lakabı olan -4- [Ar]
e. 112/1, 316/7, 317/2, 336/15

el-Kefek Pesper Kefek : özel ad -1-
e. 337/21

el-ḳıṣṣa : hikâye, olay -91- [Ar]
e. 097/5, 099/12, 100/20, 101/10, 102/1, 102/3, 102/21, 104/14, 111/2, 114/10, 119/20, 120/17, 121/18, 125/14, 127/20, 129/16, 129/21, 130/18, 132/15, 136/10, 137/5, 138/3, 140/2, 143/20, 151/10, 153/21, 154/18, 158/12, 161/18, 166/12, 168/12, 174/14, 179/14, 180/8, 181/14, 183/10, 184/17, 185/4, 187/7, 187/11, 188/2, 189/4, 189/17, 190/19, 193/12, 195/11, 203/10, 209/2, 218/8, 222/16, 223/18, 226/18, 230/9, 232/1, 241/12, 242/1, 242/13, 244/7, 249/5, 252/19, 258/7, 265/1, 267/3, 275/9, 285/1, 287/13, 303/7, 303/16, 303/22,

305/21, 306/16, 307/5, 308/15, 309/18, 312/19, 315/21, 316/5, 316/7, 318/16, 319/9, 323/12, 324/16, 329/2, 330/21, 332/8, 336/5, 337/12, 339/6, 339/12, 340/9, 348/21

ėllig : elli, sayı adı -3- [Tr]
ė. 097/12, 221/2, 222/4

ėllig mingˇ : elli bin, sayı adı -2- [Tr]
ė. 300/21, 342/14

el-maṣīr : mukadderat -1- [Ar]
e. 257/13

el-ʿucūbe : ucube -1- [Ar]
e. 282/1

emānet : emanet, geçici -3- [Ar]
e. 175/17
e. ḳoyub ėrdim 193/2
e.+ i tapmaḳ 274/13

ėmdi : şimdi -101- [Tr]
ė. 106/5, 106/6, 109/13, 113/19, 117/16, 118/3, 120/11, 121/4, 125/1, 125/10, 125/19, 128/13, 133/1, 133/18, 134/15, 135/7, 135/15, 136/16, 138/7, 139/8, 141/1, 141/11, 144/3, 145/6, 145/20, 146/5, 150/4, 150/6, 151/17, 155/4, 155/9, 155/14, 156/2, 157/7, 158/8, 160/4, 160/11, 160/17, 161/4, 162/13, 162/17, 168/10, 168/18, 172/15, 176/10, 181/19, 183/1, 191/16, 191/21, 192/14, 198/19, 200/13, 207/16, 211/5, 213/16, 214/20, 215/10, 217/12, 217/20, 222/11, 226/19, 228/14, 231/9, 232/7, 235/14, 236/10, 236/21, 256/8, 263/10, 268/13, 270/9, 270/11, 272/6, 281/12, 291/11, 295/15, 297/11, 298/2, 299/7, 300/11, 301/16, 309/9, 311/8, 312/8, 312/14, 314/4, 315/11, 316/4, 317/7, 321/7, 324/9, 326/6, 327/21, 333/9, 333/11, 334/18, 335/9, 335/10, 335/11, 339/20

emīn : emin -2- [Ar]
e. bolalı 106/12
e. bolub 216/17

emr : emir, buyruk -7- [Ar]
e.- i ʿaẓīmningˇ 173/17
e. ḳıldı 163/1, 163/14, 177/3, 301/12
e. ḳıldılar 176/2, 265/2

emīr : emir, bey -146- [Ar]
e.- i Ḫudā-yı taʿālā 157/11
e.- i ʿIrāḳ 257/3, 259/10, 296/2
e.- i ʿIrāḳ’dın 257/19
e.- i ʿIrāḳ’ġa 290/19, 290/21
e.- i ʿIrāḳ'nıngˇ 295/7
e.- i Kūfī 221/7
e.- i yegāne 121/6
e. 129/8, 132/14, 133/2, 169/9, 172/8, 172/16, 184/4, 190/15, 194/8,

207/18, 215/13, 221/11, 238/20, 241/19, 242/2, 247/17, 249/9, 255/18, 258/20, 259/11, 259/13, 260/12, 261/17, 261/19, 262/1, 262/15, 263/7, 265/10, 287/2, 287/8, 287/12, 287/14, 287/15, 289/1, 290/3, 296/18, 306/11, 318/5, 318/8, 318/11, 318/14, 319/7, 326/8

leşker-i e. 264/7

e.+ de 247/9

e.+ ge 315/18, 318/7, 320/20, 327/9

e.+ inḡ 196/5

e.+ ler 166/19, 175/21, 179/21, 180/8, 185/14, 185/16, 185/19, 186/7, 196/19, 197/6, 197/17, 203/8, 203/9, 204/2, 204/5, 204/6, 212/10, 215/12, 218/21, 219/11, 233/18, 233/21, 239/2, 239/5, 246/16, 248/6, 248/8, 248/9, 249/1, 249/5, 258/18, 259/19, 261/2, 265/7, 267/3, 269/19, 278/6, 280/19, 292/2, 296/19, 303/21, 306/5, 307/5, 314/9, 316/3, 326/14, 331/11, 331/17

e.+ lerdin 209/6, 219/18, 289/11

e.+ lerġa 220/20

e.+ lerge 175/13, 307/1

e.+ leri 189/7, 214/4, 214/7, 214/19, 216/3, 283/17

e.+ leridin 195/6

e.+ leriġa 180/21

e.+ lerimni 205/11

e.+ leriṉḡ 184/12

e.+ lerini 202/17

e.+ lerni 264/4, 269/16, 289/15, 294/14

e.+ ni 120/1, 131/21, 202/17, 253/6, 260/7, 289/4, 313/11, 313/15, 318/10, 318/12, 318/16

e.+ niṉḡ 184/3, 248/9, 317/21, 331/8

Emīr Aḥmed Türkistānī : özel ad -1-

E. 313/12

Emīr Ehdāz : özel ad -1-

ezberā-yı E. 172/8

Emīr Ġāzī : özel ad -2-

E. 169/13, 169/14

Emīr Ḥācī : özel ad -2-

E. 147/17, 184/3

Emīr Ḥāciyān : özel ad -1-

E.- ı Ġāziyān 185/1

Emīr Hū Hārūn : özel ad -1-

E. 291/17

Emīr Ḳazvīn : özel ad -1-

E. 172/9

Emīr Ḳırmız : özel ad -1-

E. 172/8

Emīr Māhū : özel ad -12-

E.- yı Sevrī 342/19

E. 262/12, 262/20, 264/10, 269/12, 276/21, 292/1, 294/13

E.+ ġa 262/20
E.+ nı 287/18
E.+ nın̄g 262/7, 262/12

Emīr Māhū Yezdicerd : özel ad -1-
E.+ nin̄g 263/4

Emīr Māhūy Şūrī : özel ad -1-
E. 261/11

Emīr Muṣīb : özel ad -66-
E. 165/2, 165/10, 166/2, 166/6, 166/11, 167/15, 171/5, 171/11, 174/1, 175/2, 176/1, 178/3, 181/3, 181/7, 185/1, 186/8, 195/1, 196/8, 196/19, 197/15, 198/5, 213/10, 213/21, 215/13, 216/1, 219/3, 243/3, 243/14, 243/15, 243/16, 243/21, 245/5, 247/8, 248/10, 294/13, 296/12, 304/2, 306/5, 313/14, 315/18, 316/3, 316/16, 316/20, 318/16, 319/21, 326/21, 327/9, 327/18, 330/2, 331/16, 332/3, 332/6
E.+ ġa 213/8, 243/6
E.+ ge 174/20, 318/18, 326/7, 331/9
E.+ ni 181/13, 243/19, 317/20, 319/7, 332/7, 334/5
E.+ nin̄g 214/1, 253/4

Emīr Muṣīb Ġāzī : özel ad -58-
E. 146/13, 147/3, 147/5, 152/14, 156/19, 164/14, 165/5, 165/7, 165/16, 168/15, 169/11, 169/21, 172/14, 175/20, 178/18, 180/1, 180/11, 181/11, 184/3, 185/19, 208/6, 212/3, 213/1, 218/21, 219/8, 223/3, 233/9, 243/20, 244/2, 244/5, 244/8, 247/1, 247/6, 248/7, 248/12, 258/10, 278/4, 288/6, 300/19, 302/6, 302/11, 316/11, 316/19, 317/17, 326/14, 331/7, 331/21
E.+ din 215/20
E.+ ġa 153/1, 170/18, 172/1, 198/2, 321/4
E.+ ge 282/5
E.+ ni 180/19, 240/14, 253/2
E.+ nin̄g 213/7

Emīr Muṣīb Ḥażret : özel ad -1-
E.- i İmām'dın 330/1

Emīr Muṣīb İmām : özel ad -1-
E. 213/13

Emīr Rāzī : özel ad -1-
E.+ nī 172/11

Emīr Saʿdān : özel ad -1-
E.- ı Zernigārġa 262/21

Emīr Saʿīd : özel ad -5-
E. 342/2, 343/17, 344/12, 345/10
E.+ ni 342/3

Emīr Ṭaberistān : özel ad -1-
E. 172/11

Emīr Ṭāhir : özel ad -13-

E.- i Yek Çeşm 288/20, 308/8, 320/14, 337/11, 342/18
E. 286/10, 286/16, 286/17, 289/2, 289/5
E.+ ni 286/10, 289/9
E.+ ning 289/3

Emīr Ṭāhir Belḫī : özel ad -1-
E. 337/11

Emīr Ẓaferān : özel ad -1-
E.+ ġa 319/7

emīrān : emirler, beyler -2- [Ar+Far]
e. 276/21
e.+ ġa 172/7

Emīre'l-fāsıḳīn : özel ad -30-
E. 103/3, 103/6, 104/1, 125/19, 129/19, 130/7, 133/8, 133/12, 137/7, 144/1, 148/20, 160/15, 167/18, 170/7, 225/18, 227/4, 254/7, 255/8, 293/2
E.+ ġa 120/16, 130/4
E.+ ni 106/17, 148/20, 162/21, 226/19, 274/17
ḫāṭır-ı E.+ ni 149/3
E.+ ning 115/21, 322/11, 322/12

Emīre'l-mū'minīn : müminlerin emiri -22- [Ar]
ferzend-i E.- i ʿAli'dürler 158/10
E. 100/17, 130/12, 147/16, 152/15, 153/8, 156/10, 171/13, 180/2, 181/14, 181/16, 186/16, 188/8, 190/12, 194/5, 194/7, 194/18, 203/1
Ḥażret-i E. 099/9
ḫānedān-ı E. 316/17
mātem-i E. 219/1
şāgird-i E. 195/14

Emīre'l-mū'minīn ʿAli : özel ad -2-
E. 324/2
Şāgird-i E.+ dür men 254/14

emīrzāde : komutan -6- [Ar+Far]
e.- yi ʿIrāḳ'durlar 235/21
e.- yi merd 164/12
e. 268/5, 268/11
e.+ ning 268/1, 268/7

emvāl : mallar, mülkler -25- [Ar]
e.- i racanı 207/9
e. 102/18, 341/2, 345/16
e.+ ini 314/6
e.+ imizni 135/16, 161/11
e.+ imni 141/8
e.+ larını 321/19, 326/2
e.+ leri 296/14
e.+ lerini 118/17, 142/7, 144/18, 205/18, 279/20, 291/21, 292/21, 302/17, 323/5, 324/20, 325/2, 327/3, 328/10, 331/11

emvālāt : mallar -1- [Ar]
e.+ nı 227/18

enbiyā : peygamberler -6- [Ar]
e. 199/7
sulṭān-ı e. 282/10, 303/19
yādigār-ı e.+ dur 199/12
e.+ lar 099/9, 100/17

enbūh : kalabalık grup, akın -2- [Far]
enbūh e. 299/13
e. enbūh 299/13

enbūş : ağaç kökü, bk. enbūs -2- [Far]
e. 180/7
e.+ ni 180/7

end : o kadar çok -1- [Far]
e. 181/11

endām : vücut, beden -3- [Far]
e.+ ıġa 216/20, 217/14
e.+ larıġa 202/1

endāz : atma, fırlatma -5- [Far]
e. 187/11
e. saldı 149/19, 159/20
e. saldılar 139/15
e.+ lar 128/2

endāze : ölçü -1- [Far]
e.+ din 116/15

endek : çok az, biraz -6- [Far]
e. 132/15, 169/4, 202/11, 216/17, 319/13, 334/11
e.+ ni 196/21

endeki : yakındaki -1- [Tr]
e. 213/15

endīş : endişe, bk. endīşe -1- [Far]
e. 181/15

endīşe : endişe, bk. endīş -20- [Far]
e. ḳıla sen 132/14
e. ḳılġıl 317/6
e. ḳılıb 122/12
e. ḳılmadıng 256/18, 268/14
e. ḳılmas miz 179/2, 179/6
e. ḳılmay 184/1
e. ḳılur ėrdi 106/21
e. ḳılur men 124/9
e.+ de ėrdi 196/4, 282/20
e.+ dedür 129/9
e.+ ge 124/6
e.+ ge ḳaldı 124/4, 168/10, 288/12, 330/10
e.+ m 157/5
e.+ side 168/10

endīşe-mend : endişeli -6- [Far]
e. boldı 273/21, 275/1
e. olturub ėrdiler 217/19
e.+ ėrdi 196/3, 259/9
e.+ ėrdiler 233/10

endüh : keder, kaygı -5- [Far]
e. 338/10, 338/11, 338/13
e. alıb barıng̃lar 290/11

e. tartıb 192/4

endühkīn : kederli -1- [Far]
e. bolub 345/8

ene : işte -2- [Tr]
e. 291/8, 291/9, 336/8

engūr : üzüm -1- [Far]
e. 264/16

enṣār : ensar -1- [Ar]
ṣıfat-ı e. 336/15

ėr : erkek -6- [Tr]
ė. 260/16, 338/1
ė. ḳılmabdur 251/7
ė.+ ge 251/6
ė.+ lerni 201/1
ė.+ ni 251/4

ercümend : değerli -1- [Far]
e. 348/9

ėren : erkek -4- [Tr]
ė.+ ler 140/16
ė.+ lerde 237/5
ė.+ lerni 199/11
ė.+ ni 251/6

ergūvānī : erguvan rengi -1- [Far]
e. 178/10

ėrte : sabah, yarın -20- [Tr]
ė. 270/18
ė.+ si 253/18, 304/6, 307/15, 308/5, 316/16, 321/7, 326/18, 326/20, 336/4, 336/12, 338/11, 338/20, 342/3, 343/5, 343/8, 344/13, 347/20, 348/14
ė.+ sige 284/10

ėrüşġan : yetişmiş, olgun -1- [Tr]
ė. 315/3

ervāḥ : ruhlar -4- [Ar]
e.- ı şehīdān 139/3
e.+ ımız 193/9
e.+ ları 193/9
e.+ larıġa 220/6

erz : değer -1- [Far]
e.+ ıdur 169/8

esāse : görünen -1- [Far]
e. 265/2

esbāb : (1) sebepler -4- [Ar]
e. 245/8, 206/8, 278/21
e.+ a 138/4
(2) malzeme, ihtiyaç -3- [Ar]
e.- ı żiyāfetni 159/13
e.+ ı 111/19
e.+ larını 141/10

esvāb : giysiler -4- [Ar]
e. 141/8, 141/10, 159/16, 235/16

Esed Ḳarakūlī : özel ad -10-

E. 204/6, 205/5, 215/17, 219/9, 219/18, 240/17, 258/11, 326/10
E.+ ėrdiler 195/20
E.+ ni 198/8

Esedu'llāh : özel ad -3-
E.- ı Ġālib 181/16, 194/5
ḫānedān-ı E. 153/18

Esedu'llāh Eşterī : özel ad -1-
E. 258/9

Esedu'llāh Tirmīzī : özel ad -1-
E.+ ġa 263/3

eṣer : eser, iz -14- [Ar]
e.- i ḍarb 201/18
e. 168/7, 185/13, 215/5, 215/16, 273/18, 276/16
e. ḳılur 200/2
e. tapmas ėrdiler 165/20
e.+ i 214/4, 214/7
e.+ idin 248/6
e.+ leri 166/1

esfele's-sāfilīn : aşağıların aşağısı -2- [Ar]
e.+ ġa 185/11
e.+ ge 117/6

Esferān : özel ad -1-
E. 193/16

Esferānī : özel ad -2-
E.+ din 294/16
leşker-i şehr-i E.+ dür 242/9

esīr : esir -29- [Ar]
e. 185/21, 331/13
e. boldı 117/9, 249/2, 292/20, 331/10, 341/17
e. ḳıldı 097/5, 293/2
e. ḳıldılar 173/14, 252/17, 278/7
e. ḳıldıng̃ 145/16, 256/16
e. ḳılıb 099/12, 104/5, 106/2, 120/13, 142/6, 269/11, 279/20, 310/1, 338/15
e. ḳılıb ėrdi 338/1
e.+ i 117/11
e.+ i dėk ḳılıb 113/15
e.+ leri 101/18, 106/2
e.+ lerni 249/14

Esḳalān : özel ad -2-
serdār-ı vilāyet-i E. 247/20
E.+ nıng̃ 235/4

esliḥā : silahlar -2- [Ar]
e.- yı girānī 243/9
e.- yı mülūkāne 238/19

Esmek : özel ad -1-
E.- i Sānī 176/19

eṣnā : sıra, an -29- [Ar]
e.+ de 104/12, 121/14, 124/4, 137/14, 225/20, 228/16, 232/6, 232/12, 251/20, 257/2, 262/7, 277/18, 292/7,

303/5, 304/3, 304/11, 305/4, 305/10, 307/21, 313/19, 329/15, 330/12, 337/5, 341/4, 341/14, 342/18, 343/7, 345/14, 345/20

esptāzī : Arap atı -1- [Far]
e. 114/16

esrār : sırlar -1- [Ar]
e.+ mizni 178/17

esselāmu ʿaleyküm : Allah'ın selamı üzerinize olsun. -16- [Ar]
e. 105/15, 128/20, 139/16, 166/8, 173/10, 173/11, 186/10, 191/11, 204/8, 207/7, 233/21, 277/12, 297/9, 311/1, 343/3

eşed : şiddetli, çok -1- [Ar]
e. 240/7

ėşek : eşek -3- [Tr]
ė. 132/17, 163/2
ė.+ ige 290/15

ėşik : eşik, kapı -54- [Tr]
ė. 111/12, 224/17, 238/15, 277/21
ė. bağlar siz 153/16
ė.+ din 293/6
ė.+ e 123/3
ė.+ ge 262/13, 303/1
ė.+ i 189/17, 225/21
ė.+ ide 226/2, 260/10, 296/16
ė.+ ideki 225/21
ė.+ ige 111/11, 113/9, 138/21, 152/9, 153/9, 159/21, 180/1, 186/8, 191/9, 204/7, 213/6, 218/13, 221/5, 221/8, 224/2
ė.+ ini 111/12, 111/13, 111/14, 111/20, 114/19, 149/4, 150/14, 153/16, 154/2, 170/14, 224/14, 224/18, 304/15
ė.+ leridin 204/4
ė.+ lerni 290/19
ė.+ ni 132/10, 132/13, 135/17, 153/10, 153/13, 153/14, 153/20, 182/7, 246/9

ėşit - : işitmek, duymak -48- [Tr]
ė.- edür men 148/11
ė.- güm 281/1
ė.- ib 100/13, 109/7, 111/17, 124/4, 132/15, 133/20, 138/21, 139/18, 140/11, 142/3, 149/19, 157/2, 159/18, 169/6, 226/1, 236/1, 256/10, 259/16, 260/21, 287/17, 297/8, 317/9, 319/17
ė.- ib kėlıb 296/13
ė.- ib ėrdi 124/3, 313/20
ė.- ib ėrdim 145/9
ė.- ibdür 158/21
ė.- ibdürler 134/8
ė.- ibdür men 237/4
ė.- idin 317/10
ḳulaḳ ė.- ken ėmes 106/4
ė.- kening 105/21
ė.- maḳ 134/16
ė.- maḳ kėrek 217/20, 312/15
ė.- mebdür 154/7

ė.- medin͡giz mü 120/9
ė.- mek 138/7
ė.- ti 118/5, 191/12, 275/10
ė.- ti ėrse 151/18
ė.- tim 152/16, 202/9, 290/14

eşrāf : ileri gelenler -29- [Ar]
e.- ı Mekke 153/13, 156/10, 159/20
e.- ı Mekke'ni 162/11
e. 153/7, 155/20, 156/12, 157/20, 158/17, 159/19, 160/6, 161/2, 161/10
e.+ dın 162/9
e.+ ġa 157/8, 173/4
e.+ lar 153/12, 153/16, 153/21, 155/9, 157/10, 158/7, 158/12, 159/5, 166/16
e.+ larġa 160/21
e.+ nı 154/2

ėt - : etmek, yapmak -2- [Tr]
ė.- kenini 117/12
ė.- medi 114/7

ėt : et -1- [Tr]
ė. 288/12

ėtek : uç -1- [Tr]
ė.+ ge 164/4

Etfā : özel ad -1-
E. 205/16

eṭfāl : çocuklar -1- [Ar]
e.+ lerni 201/9

eṭrāf : çevre -11- [Ar]
e.- ı ʿālemge 123/8
e.- ı cānibġa 252/21
e.- ı cevānibġa 188/4
e. 171/14, 191/17, 227/16, 262/2
e.+ ge 290/5
e.+ ıdın 174/18
e.+ ıġa 114/16
e.+ ıge 149/8
e.+ ıdın 192/15

ev : ev, bk. öy -2- [Tr]
e.+ ni 290/19
e.+ nini 297/13

evlā : en uygun -2- [Ar]
e. 287/4
e.+ dur 320/7

evlād : evlat, çocuklar -64- [Ar]
e.- ı aṣḥābların 106/1
e.- ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 101/21, 109/4, 284/2
mātem-i e.- ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 119/16
e.- ı Ḥażret-i Resūl 101/5
e.- ı Muṣṭafā 317/5
e.- ı Muṣṭafā yegeyler 141/7
e.- ı Muṣṭafā'ġa 112/11, 135/13, 136/15, 142/11, 228/9, 268/14, 277/16
e.- ı Muṣṭafā'nı 140/9, 153/12

e.- ı Muṣṭafā'nınğ 139/2, 145/11, 324/4, 324/5
e.- ı nebīni 222/2
e.- ı peyġamber 116/8
dost-dār-ı e.- ı peyġamberġa 117/15
e.- ı peyġamberge 113/13
e.- ı peyġamberlerni 140/8
e.- ı peyġamberni 107/5, 273/11
e.- ı peyġambernıng 115/10, 164/19
e.- ı Resūlu'llāh'ġa 130/11
mātem-i e.- ı Resūlu'llāh'ġa 139/17
e.- ı Resūlu'llāh'ge 250/3
e.- ı Resūlu'llāh'nı 212/13, 256/7
mātem-i e.- ı Resūlu'llāh'nı 123/9
e.- ı Resūlu'llāh'nınğ 150/7, 154/6
e.- ı yārānlarını 152/16
ḫānedān-ı e. 109/3
e.+ ıġa 124/14, 305/16
ehl-i e.+ ıġa 123/19, 145/16
e.+ ımġa 098/9, 109/4, 110/11, 229/3, 229/5, 305/6
e.+ ımızge 159/10
e.+ ımıznınğ 193/9
ehl-i e.+ ınğa 123/19
e.+ ınğız 153/19
e.+ ınğızge 109/8
e.+ ları 101/15, 271/1
e.+ larıdın 125/12
e.+ larıġa 105/21, 120/20, 135/16, 193/8
e.+ larınğızını 118/10
e.+ larını 130/8

evliyā : velîler -2- [Ar]
e.+ lar 099/9, 100/17

evrād : duâlar -2- [Ar]
e. ḳıldılar 213/14
e.+ dın 158/14

evvel : ilk, önce -6- [Ar]
e. 147/6, 149/13, 231/14, 268/14, 273/2, 279/5

evvelā : ilk önce, başta -1- [Ar]
e. 190/1

eyle - : etmek, eylemek -11- [Tr]
āġāz e.- b 113/17
cārī e.- b 206/8
cilveler e.- b 202/17
çāk çāk e.- b 100/1, 215/19
ḫande e.- b 199/2
ḫatm-i Ḳurān e.- b 144/20
küşād e.- b 135/17
rāst e.- b 234/8
şikār e.- b 218/2
taʿẓīm e.- b 100/6

ezā : eziyet -1- [Far]
e.+ nı 272/9

ezān : ezan -2- [Far]
e. 273/5
e. oḳudı 336/13

ez-berā : için, adına -10- [Far]
e.- yı ʿĀdil İbn Asḳarānī 190/9
e.- yı Behrūc 190/10
e.- yı Emīr Ehdāz 172/8
e.- yı Ḥażret-iʿAbbās 172/5
e.- yı Ḫorāsānī 172/10
e.- yı ḫoşnūdī 157/17
e.- yı Māhān Şāh 172/7
e.- yı Māhū-yı Kişverī 190/19
e.- yı Muḥammed 190/8
e.- yı muhibbān 171/14

ez-cihet : yönünden -1- [Far+Ar]
e.- i şefḳat 168/13

ez-dil : gönülden -1- [Far]
e. 151/21

ezel : ezel, öncesizlik -2- [Ar]
e.+ de 166/19
e.+ din 333/10

ez-nezd : yakından -1- [Far]
e. 255/20

ez-pay : sebebiyle -6- [Far]
e. 119/10, 148/10, 212/11, 232/11, 243/2, 331/7

ez-pey : aşağıdan -1- [Far]
e. 288/2

ezraḳ : mavi -2- [Ar]
e. 159/12, 177/15

F

faʿāl : gayretli -2- [Ar]
f. 163/12
f.+ nı 126/18

Faḍlān Şāh : özel ad -3-
F. 314/14, 315/13
F.+ nı 315/13

fāhiş : aşırı -1- [Ar]
f. 138/11

faḫr : övünç -3- [Ar]
f. ḳıla sen 126/21
f.+ ı 099/9, 100/17

fā'ide : fayde -8- [Ar]
f. bėrmedi 223/9, 311/17
f. bermedi 124/15, 288/13
f. bermedi ėrdi 259/9
f. bermes ėrdi 335/16
f.+ dür 111/6
f.+ si 237/6

faḳīr : yoksul -5- [Ar]
f. 127/20, 188/10, 341/21
f.+ ler 159/9
f.+ lerni 178/20

fāl : fal -1- [Ar]
f. alıb ėrdim 148/4

felaḳ : mahluk -1- [Ar]
f. 211/17

fānī : geçici -2- [Ar]
dünyā-yı f. 136/14
dünyā-yı f.+ ning̃ 117/17

fānūs : fener -3- [Far]
f. 264/15
f.+ lar 224/8, 330/20

fāriġ : rahat, huzurlu -14- [Ar]
f. boldılar 153/2, 153/5, 158/14, 158/16, 170/18, 212/14
f. bolġandın 112/7, 189/19
f. bolub 150/2, 179/16, 190/7, 223/6, 265/5
f. bolub ėrse 140/3

Fāris : özel ad -6-
Muḥammed İbn Selmān-ı F. 330/15
Muḥammed Veys Ḳaran Selmān-ı F. 319/20
Selmān-ı F. 319/16, 320/9, 320/10
Selmān-ı F.+ ni 319/21

Farīż : özel ad -1-
F. 288/19

Farīż İbn Ġalṭān : özel ad -2-
F. 287/5, 288/18

farḳ : ayrılık -2- [Ar]
f. 268/5, 281/3

fāsıḳ : günahkâr -1- [Ar]
f.+ larnı 102/2

faṣīḥ : güzel konuşan -2- [Ar]
f. 346/21
zebān-ı f. 198/1

fāş : âşikâr, açık -2- [Far]
f. bolġu 271/19
f. ḳılmaġıl 222/11

Fāṭıma : özel ad -24-
F.- yı Zehrā 100/12, 113/10, 153/19
ferzend-i F.- yı Zehrā 232/10
yādigār-ı F.- yı Zehrā 154/11
F.- yı Zehrā'nıng̃ 105/13
F. 111/3, 111/8, 111/12, 111/14, 137/18, 138/1, 250/18, 250/19, 251/2, 251/8, 251/10, 251/14
F.+ ge 250/9, 250/11, 251/16
F.+ nı 250/5, 250/13, 251/14

fātiḥa : fâtiha -3- [Ar]
f. 219/18
f. alıb 242/19
f. oḳubturur ėrdi 109/17

Faẕl : özel ad -5-
f.- ı Nehr 176/11
f. 176/12, 281/20
f.+ nıng̃ 282/2, 282/3

fāẕıl : erdemli -2- [Ar]
f. 116/13
f.+ dur 300/1

Faẕl ʿAli : özel ad -4-
F. 147/20, 269/16, 330/6, 337/10

Faẕl İbn Ṭārūḳ : özel ad -1-
F. 281/10

faẕīl : fazîlet, erdem bk. faẕīlet, faẕl -1- [Ar]
f.+ nı 300/2

faẕīlet : fazîlet, erdem bk. faẕl, faẕīl -1- [Ar]
f.+ i 189/17

faẕl : fazilet, erdem bk. faẕīl, faẕīlet -1- [Ar]
f.- ı İlāhī 103/11

Faẕlī İbn Caʿfer Teyyār : özel ad -1-
F. 252/3

fedā : fedâ -31- [Ar]
f.- yı Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh ḳılıng̃lar 126/7
f.- yı Ehl-i Beyt-i Risālet 110/17
f.- yı Ḥüseyin 131/4
f.- yı şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā ḳılalı 124/19
f. bolsun 155/15, 321/9
f. ḳılalı 228/11
f. ḳılay 186/16
f. ḳıldım 109/3
f. ḳıldıng̃ 109/2, 109/5
f. ḳılduḳ 135/17
f. ḳılduḳ 118/19
f. ḳılġan 130/9
f. ḳılġay ėrdim 105/4, 154/13, 173/19
f. ḳılıb 120/20
f. ḳılıng̃lar 218/5
f. ḳılsam 105/19, 150/8, 157/7
f. ḳılsam kėrek 141/9
f. ḳılur ėrdi 107/10
f. ḳılur ėrdim 109/12
f. ḳılurlar 155/20, 192/2
f. ḳılur men 133/20, 343/4
f. ḳılur miz 102/1, 124/14

fehm : anlayış -1- [Ar]
f. ḳılıb 293/21

fehve'l-murād : arzu edilen -2- [Ar]
f. 251/7
f. bolsa 120/15

felāḫān : savaş ve avcılıkta kullanılan taş sapanı, bk. felāḫūn -4- [Far]
f. 199/18, 293/12
kefe-yi f.+ ġa 200/2
ḳabża-yı f.+ nı 293/12

felāḫūn : savaş ve avcılıkta kullanılan taş sapanı, bk. felāḫān -1- [Far]
f.- ı gird 197/20

felek : gökyüzü -14- [Ar]
f.- i aṭlasge 222/14
f.- i aṭlasıge 163/10
f.- i devvār 127/5
f.- i dūn 154/15
f.- i lāciverdige 228/12
f. 119/5
ālā- yı f. 158/17
dergāh- ı f. 194/12
pādişāh- ı f. 118/20
bām- ı f.+ de 203/2
f.+ de 227/3
f.+ ge 115/18, 258/12
nūr- ı f.+ ge 241/10

fenā : geçici -2- [Ar]
f. 127/19
f.+ dur 154/20

ferāġat : rahat, huzur -4- [Ar]
f. 145/20, 294/13
f. ḳılalı 290/16
f. ḳılalmas sen 114/3

feraḥ : memnun -1- [Ar]
f.+ ı 218/8

feraḥlik : memnuniyet -1- [Ar+Tr]
f. 108/16

ferāmūş : unutma -5- [Far]
f. ḳıldı 168/10, 184/13
f. ḳıldıng 281/12
f. ḳılıb 163/18, 280/19

Ferāmūz İbn İşfehānī : özel ad -1-
F.+ dür 242/2

Ferāmūz İbn Sām : özel ad -1-
F. 313/11

ferāşlik : temizlik -2- [Far+Tr]
f. ḳıldı 120/5, 181/2

ferāvān : çok miktarde -1- [Far]
f. 148/10

ferdā : yarın -2- [Far]
f. 126/8, 189/16

Fergana : özel ad -1-
F. 195/13

Ferhād : özel ad -1-
F. 189/7

Ferhād Dārāb Girdī : özel ad -1-
F. 189/4

Ferīdūn ʿAbdu'r-raḥman : özel ad -1-
F. 291/18

ferīfte : aldanmış -6- [Far]
f. boldı 274/10
f. bolmaġıl 217/8
f. ḳıldı 149/5
f. ḳılġıl 317/15
f. ḳılıbturadur 257/21
f. ḳılur ėrdi 150/20

ferīḳ : takım -2- [Ar]
ferīḳ f. 296/5
f. ferīḳ 296/5

ferişte : melek -9- [Far]
f. 189/20
f.+ ler 098/11, 098/14, 098/17, 098/21, 099/4, 099/5, 227/3
f.+ lerning̃ 234/2

fermān : emir, buyruk -11- [Far]
f. 097/2
f. boldı 338/17
f. bolġay ėrdi 097/1
f. ḳıldı 300/6
f. ḳıldılar 123/10, 186/17
f. ḳılġanım yoḳėrdi 113/17
f. ḳılsalar 171/8
f. ḳılsang̃ 133/17
f.+ ımçe 134/14
f.+ ıng̃ızını 156/5

fersenġ : fersah -1- [Far]
f. 269/5

ferş : döşeme -1- [Ar]
f. ḳılıbdur 224/16

feruḳ : korkak, yüreksiz -1- [Ar]
f. 248/8

feryād : çığlık, imdat -50- [Far]
f. 118/13, 154/6, 241/14, 332/11, 334/20, 348/15
f. kėledür 164/20
f. ḳıla bėrdi 290/7
f. ḳıldı 108/1, 121/15, 123/21, 127/12, 137/6, 137/11, 193/13, 221/8, 221/11, 223/10, 225/17, 273/13, 293/3, 295/11, 303/2, 309/3, 318/9, 322/17, 328/20, 329/8, 329/13, 329/19, 334/13
f. ḳıldılar 114/3, 117/21, 143/15, 189/6, 256/15
f. ḳılıb 100/1, 204/18, 225/13, 304/19, 327/20
f. ḳılur ėrdi 139/1, 221/7, 221/9
f. ḳılur ėrdiler 226/4
f. ḳılur men 272/20
f.+ ġa 177/6

f.+ ġa kėldi 242/15
f.+ ıge 334/13
f.+ ını 221/3

feryād-reslik : yardımcılık -1- [Far]
f. 142/20

ferzānd : evlatlar -1- [Far]
f.+ ning̃ 143/14

ferzāne : bilge -3- [Far]
şīr-i f.+ dür 133/9
f.+ leriġa 126/6
f.+ ning̃ 123/3

ferzend : evlat -60- [Far]
f.- i ʿAbdu'r-raḥman bin Mülcem sen 235/10
f.- i ʿAli 159/13
nūr-ı dīde-yi f.- i ʿAliye'l-murtażā 204/9
f.- i birāderimni 181/20
f.- i dilbend 161/5, 348/9
f.- i dilbendini 168/13
f.- i Emīre'l-mū'minīn-i ʿAli'dürler 158/10
f.- i Fāṭıma-yı Zehrā 232/10
f.- i ḫānedān-ı Şāh-ı Merdān 145/7
f.- i Muṣṭafā 343/4
f.- i Rāżī 190/16
f.- i Şāh-ı Merdān 181/16
f. 118/1, 118/17, 123/17, 124/7, 139/1, 139/5, 168/14, 169/3, 200/13, 229/2, 238/8, 280/1, 286/11, 324/3
cān-ı f. 124/21
f.+ i 135/2, 302/3
f.+ i ėrdi 134/19
f.+ im 168/21, 234/19
f.+ ing̃e 256/6
f.+ leri 113/14, 125/8, 256/17
f.+ leridin ėrdiler 190/20
f.+ leridindür 318/21
f.+ leridür 335/4
f.+ leriġa 193/3, 299/21
f.+ lerim 125/9, 126/7, 138/17, 170/5, 209/3
f.+ lerimiz 155/15
f.+ lerimizdin 157/20
f.+ lerimizni 135/16, 161/11
f.+ lerimni 109/14, 145/5, 218/6, 229/12, 305/6
f.+ lerini 130/11, 142/6, 338/15
f.+ leri siz 186/17

Ferzūḳ : özel ad -2-
F. 341/4, 341/10

feş : püskül -1- [Far]
f. 180/3

feṯḥ : fetih, zapt, ele geçme -23- [Ar]
f.- i feyrūzı 293/6
f.- i feyrūzlıḳ 188/1
f.- i Rūm ḳılıb 156/20
f. 102/18, 117/10, 123/8, 138/5, 195/7, 258/16, 258/19, 291/21, 302/18,

321/20, 323/5, 324/21, 326/3, 327/19, 341/3
f. bolġandın 175/3
f. bolġay 219/17
f. ḳılıb 286/9
f. ḳılıb kėlibdür 315/11
f.+ din 186/3

Fettāḥ : özel ad -3-
F. 332/4, 332/6, 334/5

fevc : bölük, grup -6- [Ar]
fevc f. 136/2, 179/21
fevc f. atlanıb 186/21
f. fevc 136/2, 179/21
f. fevc atlanıb 186/21

feyrūz : talih, başarı -1- [Far]
f. 198/9, 211/21
feṭḥ-i f.+ ı 293/6

feyrūzlıḳ : talihli, başarılı -1- [Far+Tr]
feṭḥ-i f. 188/1

fezaʿ : korku -2- [Ar]
f. ḳıldılar 153/7, 163/8

Furāt : Fırat nehri -13- [Ar]
bārgāh-ı F. 249/4
F. 098/10, 098/21, 101/16, 113/12, 130/11, 135/13, 228/9, 249/6, 275/20, 309/15, 309/17
deryā-yı F. 244/18

fī'l-ḥāl : hemen -22- [Ar]
f. 110/21, 137/3, 140/21, 147/4, 148/21, 165/11, 166/4, 173/4, 175/2, 176/5, 185/13, 208/5, 210/19, 224/13, 225/3, 226/9, 235/13, 271/21, 276/15, 287/10, 314/9, 345/2

fī'n-nārü's-seḳar : cehennem ateşi -5- [Ar]
f. 289/1, 306/16
f. kėtti 266/5, 291/20
f.+ ge 248/17

fiġān : çığlık -20- [Far]
f.- ı zārī 251/20
f. 118/13, 150/1, 152/3, 153/17, 154/3, 218/20, 228/5, 233/17, 303/4, 311/7, 348/15
f. çıḳtı 197/13, 273/9, 273/10
f. tartıb kėlib 222/16
f.+ ġa 103/16
f.+ ġa kėlür ėrdi 242/7
f.+ lar çıḳtı 162/10
f.+ larını 163/18

fikr : fikir, düşünce -22- [Ar]
f. 106/21, 157/5, 168/10, 196/4
f.+ de boldı 260/1
f. ḳıldı 291/2
f. ḳılmay siz 160/9
f.+ lerige 123/8
f.+ i 148/13
f.+ ide 124/16, 157/16, 160/13,

168/19, 256/11
f.+ ide bol 255/9
f.+ ide boldı 275/9
f.+ ide ėrdi 338/15
f.+ imizni ḳılġaylar 337/3
f.+ inḡde 223/6, 239/15
f.+ inḡde bolġıl 255/12
f.+ inḡni 270/17

fīl : fil -4- [Ar]
f. 285/18, 285/21, 302/12
f.+ ġa 302/13

fi'l : iş, eylem, bk. fīl -6- [Ar]
f.- i bedni ḳılmaġıl 161/6
f. 180/4, 208/5
f.+ ėrdi 199/10
f.+ ni 318/2, 318/3

firāḳ : ayrılık -8- [Ar]
f.- ı miḥnet 159/9
derd-i f. 154/15
f.+ ıde 104/13, 105/14, 170/5, 174/5, 229/15
dāġ-ı f.+ ıde 153/15
āteş-i f.+ ınḡızde 159/9
f.+ ını 204/16

Fir'avun : Firavun -7-
F.- ı ḫışāl 163/12
F.- ı Sānī 177/1, 205/17, 208/11, 209/17
F.- ı Sānī'ni 209/8
F. 209/10

firenkī : batılı -1- [Far]
f. 285/21

firenkiyān : batılılar -1- [Far]
f. 224/19

fitne : karışıklık -9- [Ar]
f.- yi āḫir zamānėdi 129/21
f. 114/1, 172/21, 272/6
f.+ dür 120/8
f.+ ler 223/2, 271/2, 271/18
f.+ lerni 271/11

fitne-engīz : bozguncu -1- [Ar+Far]
f. 271/14

fuḳarā : yoksullar -1- [Ar]
f.+ ġa 157/12

furṣat : fırsat -16- [Ar]
f.- ı ġanīmetdür 236/5
f. tapıb 273/3
f.+ de 114/5, 229/5, 246/5, 248/6, 259/11, 296/14, 300/17, 303/18, 348/10
f.+ dın 130/13, 173/10, 267/8, 270/19, 303/13

fūz : mücâdele -1- [Far]
f. 247/6

fülān : falan filan -8- [Ar]
f. 169/6, 191/8, 203/15, 268/18,

272/17, 275/7, 276/5, 319/18

G

ġabaġ : önce -1- [Tr]
ġ.+ ı 103/6

ġaddār : acımasız -1- [Ar]
ġ.+ nı 146/12

ġāfil : habersiz -3- [Ar]
ġ. ḳılıb 235/7
ġ.+ ėmes men 109/5
ġ.+ ėrdi 209/15

gāh : bazen, bk. gāhī -2- [Far]
g. 161/21

gāh : yer, taht -1- [Far]
g.+ de 295/11

gāhī : bazen, bk. gāh -6- [Far]
g. 098/20, 203/1, 259/10, 259/11

ġā'ib : kayıp -24- [Ar]
ġ. 220/18
ġ. boldı 194/2, 201/14, 269/3, 279/8, 309/17, 319/14
ġ. boldılar 109/15, 193/10, 218/8, 229/14, 234/20, 238/14, 288/5, 305/7, 332/6, 347/8, 348/11
ġ. bolġandın 220/2
ġ. bolur 193/2
ġ.+ dur 192/21
ġ. durġandur 226/7
ġ.+ ėkenler 219/14

ġā'ibāne : kaybolmuş -1- [Ar+Far]
ġ. 231/9

ġalaṭ : yalan, yanlış -2- [Ar]
ġ. 336/8
ġ. ḳıldıng̃ 170/7

ġalaṭ-ḫayāl : hayal, gerçek dışı -5- [Ar]
ġ. ḳıldıng̃ 130/17
ġ. ḳılıb sen 209/11, 214/18, 291/7
ġ. ḳılur sen 121/16

ġalebe : üstünlük -7- [Ar]
ġ. ḳıldı 192/10, 194/20, 213/16, 299/4, 307/12
ġ. ḳılıb 206/5, 262/3

ġalī : değerli -1- [Ar]
birāder-i ġ. 167/14

ġālib : üstün -7- [Ar]
ġ. 098/21
ġ. kėlge 098/19
ġ. kėlıb 131/9, 247/6
ġ. kėlsem 269/1
ġ. kėlseng̃ 269/2
ġ. kėlseng 198/18

Ġālib : özel ad -2-
Esedu'llāh-ı Ġ. 181/16, 194/5

ġalṭān : dönen -2- [Ar]
ġ. 288/21
ġ. boldılar 197/14

ġam : sıkıntı, üzüntü -45- [Ar]
ġ. 113/5, 113/16, 114/11, 121/11, 128/8, 132/4, 132/10, 192/4, 260/8, 278/9, 282/20, 294/15, 297/18, 325/4
ġ. alur men 160/18
ġ. boldı 113/5
ġ. ḫˇārı 171/4, 298/4
ġ. yeme 168/21
ġ. yemegil 125/7, 200/19, 205/13, 205/14, 207/16, 294/15, 325/5
ġ. yemeng 229/5
ġ. yemengler 233/5, 235/15, 277/1
ġ. yemesünler 259/20
ġ. yer ėrdi 168/11
deryā-yı ġ.+ de 124/6
ġ.+ de ėrdi 287/5
ġ.+ dın 106/16, 223/12
ġ.+ ge boldı 320/17
ġ.+ ıdın 257/3
ġ.+ ımızını yesenġ 141/7, 239/14
ġ.+ ıngde bolġıl 256/8
ġ.+ ıngnı 141/7
ġ.+ ını 178/20
ġ.+ larıde 233/10
ġ.+ larıde dür 140/9

ġamgīn : kederli -4- [Ar+Far]
ġ. boldı 114/5
ġ. bolmaġıl 259/13
ġ. bolub 326/20
ġ.+ ingizni 297/10

ġamnāk : kederli, üzüntülü -13- [Ar+Far]
ġ. 217/19, 259/9
ġ. boldı 124/4, 223/10, 299/7, 320/10
ġ. boldılar 101/4, 210/14, 260/21, 292/10
ġ. bolub 300/21
ġ.+ dur sen 114/7
ġ.+ ėrdiler 169/17

ġanī : zengin -3- [Ar]
ġ. 127/20
ġ. boldılar 321/19
ġ.+ m 199/9

ġanīmet : kazanç -8- [Ar]
ġ. 117/9, 141/16, 230/9
vaḳt-i ġ. 341/16
ġ. bilib 140/19, 141/15
furṣat-ı ġ.+ dür 236/5
ġ.+ ler 123/8

ġaraż : niyet -1- [Ar]
ġ.+ ı 266/3

ġarbī : batılı -1- [Ar]

ġ.+ dür men 131/9

ġāret : yağma -10- [Ar]
ġ. ḳıldılar 302/17, 324/21, 326/3, 328/10, 331/11
ġ. ḳılıb 312/12, 314/6, 321/19, 323/5, 327/3

ġarīb : garip, kimsesiz -10- [Ar]
ġ. 105/10, 111/6, 140/4, 158/5, 191/14
ġ.+ lerġa 219/16
ġ.+ lerni 194/10
ġ.+ lerning 196/20
ġ.+ ni 182/2
ġ.+ sen 151/16

ġarībā : ey garip, kimsesiz -8- [Ar]
ġ. 098/1, 109/20, 115/17, 136/1, 138/20, 143/15, 150/1, 197/8

ġarīz : tatlı, hoş -1- [Ar]
ġ. 118/18

ġarḳ : boğulma -9- [Ar]
ġ.- ı ḫūn 222/17
ġ.- ı ḫūn bolub 236/20
ġ.- ı ḫūn bolubdur 225/7, 296/2
ġ.- ı ḫūn ḳılıb 197/12
ġ. boldı 266/13, 306/14
ġ. bolubdur 124/6
ġ.+ ab 124/7

ġarrān : kükreyen -4- [Far]
şīr-i ġ. 323/3
şīr-i ġ. 102/5, 107/4, 306/17

ġarse : fidan -1- [Ar]
ġ. 223/6

gav : savaşçı -1- [Far]
g. 306/9

ġavġā : kavga -20- [Far]
ġ. 195/12, 243/20, 327/21
Āvāz-ı ġ. 195/3, 209/19
ġ. boldı 297/14
ġ. çıḳtı 195/10, 277/4
ġ. ḳılmasun 103/4
ġ.+ dur 107/1, 125/17, 195/4, 260/18, 288/10, 296/18
ġ.+ nı 291/13, 296/13, 296/17
ġ.+ sı 222/14
ġ.+ sıdur 288/11

ġayr : başka -1- [Ar]
ġ. 177/9

ġayrāz : nefret, kin -1- [Far]
ġ. 104/18

ġayret : çaba -1- [Ar]
ġ.+ i 310/6

ġayūr : mücâdele -4- [Ar]
ġ. 121/7
kāfir-i ġ. 300/14, 338/4
merd-i ġ. 236/2

ġażab : öfke, kızgınlık -17- [Ar]
ġ. 120/18, 162/12, 236/19, 243/1, 251/9, 259/12, 268/1
ġ. bolub 277/19, 348/4
ġ.+ ı 136/10, 136/17, 144/7
ġ.+ ıdın 109/9, 118/15, 173/15
ġ.+ ıge 123/20
ġ.+ nı 173/16

ġażab-ālūde : kızmış -2- [Ar+Far]
şīr-i ġ. 227/7
ġ. bolub 313/14

ġażabnāk : öfkeli -1- [Ar+Far]
ġ. bolub 137/6

ġazāt : savaşlar -1- [Ar]
ġ.- ı ekberde 118/11

ġazel : Divan edebiyatının en yaygın nazım biçimi. Lirik şiir -1- [Ar]
ġ.+ ni 173/20

Ġāzī Emīr Muṣīb : özel ad -1-]
Ġ. 147/17

Ġāziyān : özel ad -2-
Emīr Ḥāciyān-ı Ġ. 185/1
sālār-ı Ġ. 213/9

gedā : dilenci -2- [Far]
g.- yı bī-i῾tibār 126/15
g.+ dur 127/20

gele : sürü -9- [Far]
g.- yi bī-himmet 252/12
g.- yi bī-himmetlerge 266/15
g.- yi ḳoy 159/15, 174/19
g.- yi rūbāh 208/2
g.- yi rūbāhnıng͡ 162/14
g.- yi segler 268/12
g. 150/16, 249/7

gencīne : hazîne -2- [Far]
g. 226/5
g.+ sidin 142/18

gerd : toz -1- [Far]
g. çıḳarur ėrdiler 185/2

gerden: boyun -9- [Far]
g.- i ῾ayyārını 283/15
g.- i bülend 197/19
g. 294/11
g.+ leriġa 162/9
g.+ lerini 206/13
g.+ iġa 128/12, 248/13, 291/9, 293/13

gerdūn : dünya -2- [Far]
g. 184/17
g.+ ġa 125/21

gerī : kudretli -1- [Far]
g. 316/11

gerne : yoksa -8- [Far]
g. 123/19, 161/9, 161/13, 171/7, 192/3, 201/1, 205/12, 239/14

geşt : gezdirme, dolaştırma -11- [Far]
g. 187/21, 203/17, 258/15, 294/1, 305/19, 306/21, 308/5
g. urdı 185/13, 292/9
g. urdılar 282/15
g. urub tüştiler 338/7

gevher : mücevher -1- [Far]
g.- i ṣedef 158/18

gez : arşın, adım boyu -1- [Far]
g. 112/3

gez : uçsuz ok -1- [Far]
g.- i ʿaẓīm 248/4

gezīd : sokma, ısırma -1- [Ar]
g. 112/13

ġılāf : kılıf, kın -13- [Ar]
ġ.+ ıdın 177/12, 182/9, 198/20, 201/8, 224/3, 226/14, 232/13, 291/4, 294/20, 297/4
ġ.+ ıġa 199/14
ġ.+ ıġa saldılar 234/15, 293/18

ġırīv : feryat, çığlık -6- [Far]
ġ. çıḳardı 128/7
ġ. çıḳarurlar 175/1
ġ. çıḳtı 127/5, 183/15, 271/19, 318/2

gırnā : gırna, klarnet, bk. gırnāy -1- [Far]
g.-yı cemşīdī 119/8

gırnāy : gırna, klarnet, bk. gırnā -4- [Far]
g. 104/9, 202/8, 264/5
g.+ nı 179/20

ġıyāmet : ayakta, hayatta -1- [Ar]
ġ. bolġaylar 105/21

ġıyāse'l-müstāġsīn : karşılık beklemeye ihtiyacı olmayan -1- [Ar]
ġ. 116/18

girān : ağır, fenâ -14- [Far]
g. 177/15, 180/9, 202/7, 220/19, 283/16, 328/19
ʿamūd-ı g. 243/15, 243/17
aṣliḥā-yı g. 208/11
bendhāy-i g. 265/11
ḥarbe-yi g. 234/10
leşker-i g. 255/9
pelenghā-yı g. 206/14
çüb destehā-yı g.+ nı 115/12

girānī : ağır -1- [Far+Ar]
esliḥā-yı g. 243/9

girānlik : ağırlık -1- [Far+Tr]
g. ḳıldı 263/17

gird : grup, cemaat -66- [Far]
g.- i ʿaẓīm 207/3, 242/1, 285/3, 291/17, 302/5, 305/10
g. 143/2, 164/2, 185/7, 196/13, 197/7, 203/12, 240/21, 241/7, 241/17, 241/18, 242/1, 242/12, 247/12, 248/1, 248/3, 251/20, 251/21, 263/13, 263/18, 263/19, 278/4, 279/2, 281/21, 284/15, 285/4, 285/17, 299/1, 292/8, 302/5, 307/21, 313/19, 320/6, 320/11, 341/15, 342/18
g.+ din 196/14
g.+ ġa boldı 292/8
g.+ ge boldı 241/1
g.+ i 195/10
g.+ ni 196/14
g.+ ning 164/2, 164/5, 197/7, 207/4, 241/1, 284/15, 320/8

gird : şehir -20- [Far]
g.- i münʿim bolub ėrdiler 188/12
g. 172/7, 188/8, 188/9, 188/12, 188/13, 188/15, 188/16
g.+ ġa 172/7, 187/19, 188/5
g.+ i 188/5, 189/2
g.+ iġa 173/5, 176/4, 176/10, 278/18
g.+ ide 264/21
g.+ ini 188/7

gird : çevre, etraf -5- [Far]
g.- i ḫāne-yi Kaʿbe 170/15
g. 114/16
g.+ iġa 148/15
g.+ ini 177/8
g.+ leride 179/10

gird : halka, yuvarlak -7- [Far]
felāḫūn-ı g. 197/20
kemān-ı g. 197/20
g.-i külāhide 197/21
gird g. boldı 248/21, 325/19
g. gird boldı 248/21, 325/19

girdāb : girdap, anafor -1- [Far]
g.- ı belāġa 269/8

girde : grup, cemaat -9- [Far]
g.- yi ʿaẓīm 242/6
g.- yi bī-dīnler 209/20
g. 098/3, 269/9, 269/13
girde g. 227/19, 305/21
g. girde 227/19, 305/21

girdī : grup, cemaat -2- [Far]
g. 143/1, 164/1

girībān : yaka -3- [Far]
g. 276/20, 314/21
g. bolub 202/2

giriftār : yakalanmış -15- [Far]

g. boldı 103/15, 227/2, 309/18
g. boldung͡ 335/1
g. bolub 210/3
g. bolubdur 207/8, 211/13
g. bolur sen 123/20, 217/13
g. ḳıldı 154/16, 210/2
g. ḳıldıng͡lar 161/1
g.+ durlar 171/2
g.+ dur miz 153/15
g.+ sen 129/3

giryān : ağlayan -123 [Far]
g. 098/20, 163/5, 204/5, 276/20
g. boldı 194/11, 204/4
g. bolub 140/7, 208/18, 222/6, 269/19, 272/13, 300/18
g. ḳılıb olturdı 111/9

girye : ağlayış -4- [Far]
g. 138/13, 138/20, 144/20, 219/1

gīsū : saç -1- [Far]
g.- yı ʿanber 225/7

giz : diş -5- [Far]
g. 209/18, 268/3, 329/11, 341/8, 344/16

ġubār : toz -5- [Ar]
ġ. 157/12
ġ.+ ını 203/19
ġ.- ı maʿreke 185/17
ġ.- ı meydāndın 188/2
ġ.+ ı 164/2

gūdek : çocuk, tıfıl -8- [Far]
g. 286/10, 286/12, 286/15
g.+ ėkenleride 204/21, 205/2
g.+ lerni 163/7
g.+ ni 229/4, 286/13

ġufr : bağışlama -1- [Ar]
ġ. 240/1

ġulām : köle -11- [Ar]
ġ.- ı kemīnedür men 204/17
ġ.- ı siyāh 134/4
ġ. ḳılıbturdı 235/21
ġ. 118/1
ġ.+ larını 273/4
ġ.+ larnı 221/16
ġ.+ nı 294/19, 294/21, 295/1, 322/1
ġ.+ nınġ͡ 219/20

ġulāmān : köleler -1- [Ar+Far]
ġ.- ı siyāh 285/18

ġulām-beççe : hizmetkâr -7- [Far]
ġ. 216/12
ġ.+ ni 216/14, 216/19, 217/4, 217/10, 224/5, 225/16

ġulġule : kargaşa -6- [Far]
ġ. 104/9
ġ. çıḳıb 234/4
ġ. ḳılıb 314/1

ġ. tüşüb 220/14
ġ.+ ge 136/9
ġ.+ si 142/20

gulū : boyun -2- [Far]
g.+ le 213/21, 295/2

gūr : mezar -2- [Far]
g.+ ge 126/15
g.+ ını 270/6

gurgsār : kurt gibi, saldırgan -7- [Far]
g. 309/21, 310/2, 310/20, 312/17, 312/21, 319/11, 320/1

gūrḫāne : türbe -6- [Far]
g.- yı peder-kelāngа 200/15
g.- yi babasıdın 275/11
g. 284/11
g.+ side ėken 276/3
g.+ siġa 239/12, 246/4

gūristān : mezar, mezarlık -1- [Far]
g.- ı baḳīġa 280/9

gūristānlıḳ : mezarlık -1- [Far+Tr]
g. 322/3

ġusl : gusül, yıkanma -2- [Ar]
ġ. 265/1
ġ. ḳılur ėrdiler 265/1

ġuṣṣa : dert, tasa -18- [Ar]
ġ. 113/16, 121/11, 328/12
ġ. berib 132/4
ġ. boldı 328/12
ġ.+ dın 114/6, 128/8, 256/18, 266/1, 278/9, 287/4, 294/15, 301/18, 325/1, 325/4
ġ.+ ge ḳaldı 132/10
ġ.+ nı 114/11, 260/8

gūş : kulak -1- [Far]
g.+ iġa 200/6

gūşe : köşe -4- [Far]
g.- yi ʿuzlet 160/11
g. 139/2, 153/19
g.+ ġa 162/11

gūşt : et -1- [Far]
g. 110/21

gūyā : sanki, gibi -10- [Far]
g. 099/18, 144/16, 157/3, 184/11, 195/16, 225/2, 225/3, 250/14, 285/19,
330/19

güftār : söz -3- [Far]
g. 217/21
g.+ dur 198/18
g.+ ını 120/17

güft-gū : dedikodu -3- [Far]
g.+ daėrdiler 186/5

g.+ de ėrdi 259/12
g.+ de ėrdiler 204/3

gül : gül -6- [Far]
g.- i ṣadberg 154/16
g. 102/20, 129/6, 150/16
g.+ i siz 280/1
g.+ ler 165/19

gülbāng : güzel ses -1- [Far]
g. 236/1

gülistān : gül bahçesi -6- [Far]
g. 174/4
be-ṭarīḳ-i g. 119/15
g. ḳıldı 165/18
g.+ de 165/20
g.+ ıġa 129/7
g.+ nı 280/1

gülʾizār : gül yanaklı -1- [Far+Ar]
g. 126/15

Gülrīz : özel ad -1-
deryā-yı G. 244/19

gümān : şüphe -3- [Far]
g. ḳılmasun 272/13
g.+ ım 183/11, 183/12

gümrāh : yoldan çıkmış -1- [Far]
g. bolub sen 130/10

günāh : suç, günah -18- [Far]
g. 122/10, 158/3, 166/18, 250/1
g. ḳılıb ėrding̃ 334/16
g. tutmaḳ 333/10
g.+ ı 245/21
g.+ ımızġa 158/1
g.+ ıng̃dın 198/16, 202/8
g.+ ıng̃nı 257/19, 333/3
g.+ ıng̃nı tiley 267/21
g.+ ını 245/17, 333/20
g.+ larıng̃nı 333/3
g.+ larını 246/1
g.+ nı 140/7

günāhkār : suçlu -3- [Far]
g.+ larnı 144/1
g. bolub sen 311/10
g. ḳılıb 132/10

gürsün : aç, bk. gürüsne -1- [Far]
g.+ lerni 149/15

gürūh : topluluk, bölük -7- [Far]
g.- ı Benī Ümmiye'din 271/16
g. 140/8, 206/18
gürūh g. 246/3, 279/18
g. gürūh 246/3, 279/18

gürüsne : aç, bk. gürsün -9- [Far]
g. 101/17, 168/12, 228/10, 229/16, 244/6
g. bolub 318/11
g. ḳılıb 335/2
g.+ dür miz 110/20

g.+ ėrdi 302/20

gürüsnelik : açlık -1- [Far+Tr]

g. tarttılar 228/7

gürzī : gürz -5- [Far]

g. 107/20, 126/3, 177/16, 313/15

g.+ ni 107/20

gürzlik : gürzlük -1- [Far+Tr]

g. 180/4

güte : büyük, ulu -1- [Far]

g. 265/15

güvāh : şahit, tanık -4- [Far]

g. bolġıl 135/16

g. bolunḡ 118/18

g. bolunḡlar 109/11

g.+ sizler 229/4

H

Ḫᵛāce : hoca -30- [Ar]

Ḫ.- yi ʿāḳıbet 183/16

Ḫ.- yi Kā'ināt 120/3, 292/17

Ḫ.- yi Kā'inātġa 117/3, 122/19, 286/1, 327/13, 330/16

ḫānedān-ı Ḫ.- yi Kā'inātġa 125/16

Ḫ.- yi kölge 339/4, 339/5

Ḫ.- yi levlāk 158/17

Ḫ. 245/20, 246/19, 278/14, 278/15, 279/19, 279/21, 280/1, 282/15, 285/13, 338/10

leşker-i Ḫ.+ ġa 205/21

Ḫ.+ ler 245/16, 276/4

Ḫ.+ lerni 275/16

Ḫ.+ ni 278/11, 312/17, 313/2

Ḫᵛāce Ebū'l-berekāt : özel ad -8-

Ḫ. 284/19, 284/20, 285/6, 285/12, 285/15, 286/5, 286/19

Ḫ.+ nı 285/2

Ḫᵛāce Ebū'l-faẓl : özel ad -1-

Ḫ.- ı Nehr 200/16

Ḫᵛāce ʿİmāde'd-dīn : özel ad -8-

Ḫ. 245/16, 275/10, 275/13, 278/10, 282/19

Ḫ.+ din 275/11

Ḫ.+ ni 246/18, 275/12

Ḫᵛāce ʿİmāde'd-dīn Çelebi : özel ad -1-

Ḫ. 245/3

ḫᵛāh : istek -1- [Far]

ḫ.+ lar ḳılıbdur men 113/18

ḫᵛāh : ister (bağlaç) -2- [Far]

ḫ. 135/18

ḫˇāher : kızkardeş -2- [Far]

ḫ. 219/4

ḫ.+ leriġa 128/1

ḫˇāher-zāde : kızkardeşin çocuğu -2- [Far]

ḫ.+ nḡdür men 191/13

ḫ.+ si ėrdi 266/11

ḫˇāhiş : rica, istek -6- [Far]

ḫ. 154/1, 209/1

ḫ. ḳıldı 106/8, 108/8, 197/4

ḫ. ḳıldınḡ 161/8

ḫˇāhla - : istemek -51- [Far+Tr]

ḫ.- dı 129/8, 182/9, 194/1, 199/14, 200/5, 230/16, 236/16, 248/12, 260/17, 284/14, 287/9, 288/1, 304/11, 315/5

ḫ.- dılar 162/6, 165/6, 175/4, 198/6, 249/15

ḫ.- dım 191/21

ḫ.- ġan 098/13, 250/8

ḫ.- ġanını 135/18

ḫ.- b ėrdi 207/18

ḫ.- r 207/10

ḫ.- r sanḡ 146/7

ḫ.- r siz 181/7

ḫ.- sa 116/2, 121/5, 167/3, 306/10, 327/11

ḫ.- salar 174/21

ḫ.- sam ḳılur men 129/1

ḫ.- sanḡ 253/17, 256/1, 277/15, 316/18, 335/10, 348/3

ḫ.- sanḡız 347/21

ḫ.- sanḡızlar 101/7, 156/4

ḫ.- ydur 117/1

ḫ.- ydur men 133/18, 181/9, 208/15, 208/19, 272/5, 272/11

ḫ.- ydur siz 272/7

ḫāmūş : sessiz -1- [Far]

ḫ. bolġıl 311/7

ḫˇār : sefil -5- [Far]

ḫ. 120/14, 170/3

ḫ. ḳılıb 120/13

ḫ. ḳılıbdur 102/9

ḫ. ḳılur 175/10

ḫˇār : yemek -3- [Far]

ḫ. 130/16

ġam ḫ.+ ı 171/4, 298/4

ḫˇār : değersiz -1- [Far]

ḫ. 328/10

ḫˇārlik : değersizlik, itibarsızlık -3- [Far+Tr]

ḫ. 206/14, 248/14, 259/20

ḫˇāst : talep, istek -1- [Far]

ḫ.- i Ḫudā-yı taʿālā 251/3

ḫ̆āstgārlik : talepkârlık -2- [Far+Tr]

ḫ. ḳılur ėrdiler 315/8

ḫ.+ ġa 235/5

ḫāb : uykulu -1- [Ar]

ḫ. 295/10

ḫaber : haber -143- [Ar]

ḫ.- i şehādet-i İmām Ḥüseyin 156/17

ḫ.- i taḥḳīḳ 165/1, 220/21, 252/20, 255/7, 276/19

ḫ.- i vezindūr 159/11

ḫ. 102/16, 117/17, 118/6, 124/3, 140/20, 149/11, 159/14, 191/20, 215/5, 219/5, 220/3, 250/7, 253/21, 277/2, 339/14, 342/20

ḫ. al 143/11, 247/17

ḫ. aldın͡gızlar mu 233/3

ḫ. aldın͡glar mu 230/1

ḫ. alġaylar 219/6

ḫ. alġıl 252/4, 275/21

ḫ. alıb 123/15, 143/11, 247/17, 327/5

ḫ. alıb barur ėrdiler 179/9

ḫ. alıb kėldiler 252/4

ḫ. almadın͡glar 297/2

ḫ. almaduḳ 233/3

ḫ. alsun 226/3

ḫ. bėrdi 163/3

ḫ. berdi 311/19, 314/9, 327/8, 338/2

ḫ. berdiler 186/5, 196/7, 233/5, 234/19, 254/16, 263/6, 269/15, 298/12, 339/14

ḫ. berdim 135/4, 176/10

ḫ. berey 233/8

ḫ. bėrgen 155/17, 155/18

ḫ. bergil 217/7, 318/14

ḫ. bėrib ėrdi 178/4

ḫ. bėrib ėrdiler 298/14

ḫ. bėribdür 109/6

ḫ. boldı 104/8

ḫ. kėltürdi 195/10

ḫ. kėltürdüm 235/3

ḫ. ḳıldı 100/4, 298/11

ḫ. ḳıldım 191/21

ḫ. ḳılıb 284/18

ḫ. tapıb 114/7, 114/21, 230/3, 342/13

ḫ. tapmadı 216/14

ḫ. tapsa 108/12

ḫ. tapsa ėrdi 119/6

ḫ. tapsam ėrdi 109/12

ḫ. yetgünçe 250/17

ḫ. yetgürdi 114/15, 140/21, 143/13, 147/8, 195/13, 203/14, 207/8, 234/4, 261/19, 292/21, 301/1, 304/2, 304/4, 311/16, 328/17

ḫ. yetgürdiler 138/14, 149/15, 286/19, 316/15, 320/1

ḫ. yetti 138/19, 139/14, 250/11, 260/18, 263/10, 326/18, 339/18

ḫ. yetti ėrse 101/3

ḫ. yibersem 134/14

ḫ.+ de 146/13

ḫ.+ i 167/1, 168/7

ḫ.+ im 105/18, 109/12, 169/14, 215/14, 270/8

ḫ.+ imiz 273/21

ḫ.+ inḡ 151/19, 202/10, 235/4, 292/12

ḫ.+ inḡiz 233/11

ḫ.+ ini 153/4, 168/16, 169/12, 169/16, 195/19, 229/14, 287/20, 319/17, 334/5

ḫ.+ ini alıb kėlse 167/3, 167/5

ḫ.+ leri 139/8, 151/8, 156/15, 171/16

ḫ.+ lerini 216/9, 224/6

ḫ.+ ni 124/4, 157/2, 169/6

nā-ḫoş ḫ.+ ni 132/3

ḫaberdār : haberli -26- [Ar+Far]

ḫ. 215/1

ḫ. boldı 112/13, 165/7

ḫ. boldılar 198/7, 257/21, 287/16, 293/6

ḫ. boldum 145/10

ḫ. bolġıl 134/14, 223/17, 306/11

ḫ. bolmadı 214/2, 214/5, 214/8

ḫ. bolmagay 215/7

ḫ. bolsun 292/13

ḫ. bolub 258/2, 263/12, 278/8, 326/2

ḫ. bolur 115/8

ḫ.+ dur miz 229/11

ḫ.+ ėken 293/1

ḫ.+ ėmes ėrdi 284/12

ḫ.+ ėmes mü 119/6

Ḥabeş İbn Ṭārūḳ : özel ad -1-

Ḥ.+ nı 118/6

ḥabīb : sevgili -1- [Ar]

ḥ.+ i 098/12

ḫabīs : kötü -1- [Ar]

ḫ. 099/10

ḥac : hac (ibadet) -2- [Ar]

ḥ. 337/17

ḥ.+ ge 337/17

ḫacālet : utanç, bk. ḫacel -6- [Ar]

Mūcib-i ḫ. 209/5

ḫ. bolub 237/9

ḫ.+ din 157/16, 347/3, 347/5

ḫacel : utanç, bk. ḫacālet -2- [Ar]

ḫ. boldı 271/19

ḫ. bolub 243/21

Ḥācer : özel ad -2-

be-cānib-i Ḥ. 172/4

Ḥ.+ ni 138/17

ḥacer : taş -1- [Ar]

ḥ. 142/18

Ḥacerü'l-esved : Hacerülesved -3- [Ar]

Ḥ. 346/21

Ḥ.+ din 346/19, 346/20

ḥācet : ihtiyaç, istek -2- [Ar]
ḥ. tilenğler 237/6
ḥ.+ im 298/2

Ḥācī Ḥicāzī Ġāzī : özel ad -1-
merd-i Ḥ. 164/8

ḥāciyāne : hacılara yakışır -3- [Ar+Fa]
ḥ. 180/4
libās-ı ḥ. 134/6
libās-ı ḥ. 143/6

ḥad : sınır, hudut -3- [Ar]
ḥ. 337/2
ḥ.+ ge 206/21
ḥ.+ ini tutubdur 340/12

Ḥaddu'l-ḥicāz : özel ad -1-
Ḥ.+ nı 293/20

ḥadīs : hadis, peygamber sözü -1- [Ar]
ḥ. 189/16

ḥādise : olay -2- [Ar]
ḥ. 219/2
ḥ. boldı 165/12

ḥafiẓ : Kur'ân-ı Kerim'i ezbere bilen, bk. ḥāfiẓ -9- [Ar]
ḥ.- ı civānmerd 328/7
ḥ.- ı nācivānmerd 334/9, 341/21, 343/16, 344/17
ḥ. 295/11, 295/13, 331/21
ḥ.+ nı 296/7

ḥāfiẓ : Kur'ân-ı Kerim'i ezbere bilen, bk. ḥafıẓ -11- [Ar]
ḥ.- ı Kelāmu'llāh 189/12
ḥ.- ı Ḳurānlar 320/16
ḥ.+ lar 120/2, 143/8, 155/8, 158/16, 160/7, 163/7, 164/17, 170/16, 179/16

Ḥafiẓ Mervān : özel ad -1-
Ḥ. 314/5

ḥāfiẓān : Kur'ân-ı Kerim'i ezbere bilenler -1- [Ar]
ḥ.- ı Ḳurānlarını 122/20

ḫaftān : kaftan -8- [Ar]
ḫ. 111/19, 119/1, 136/7, 177/17
ḫ. tartıb 119/16
ḫ.+ ı 328/8
ḫ.+ lar 180/4
ḫ.+ nı 128/5

ḫaftānhā : kaftanlar -1- [Ar+Far]
ḫ.- yı zırh 177/11

Ḥaḳ : Allah -5- [Ar]
Ḥ. 166/7, 189/21, 199/6
ism-i Ḥ. 197/14
mübārek-i Ḥ. 192/18

ḥaḳ : doğru, gerçek -11- [Ar]
ḥ. 157/1, 172/4,
ḥ. bolsa 303/12
ḥ.+ dur 169/5, 299/15, 304/18, 311/2
ḥ.+ durlar 128/20
ḥ.+ ėken 335/5, 335/7
ḥ.+ mu 303/11

ḥaḳ : -ile ilgili, konusunda -27- [Ar]
ḥ.+ ı 153/19
ḥ.+ ıde 139/3, 153/12, 171/7, 189/16, 245/19, 246/18, 261/16, 294/17
ḥ.+ ıde ḳılıbdur 154/6, 183/4
ḥ.+ ıde dür 238/13
ḥ.+ ıġa 135/5, 273/4
ḥ.+ ımde 170/5
ḥ.+ ımızde 161/3
ḥ.+ ınde 101/16
ḥ.+ ın͡gde 104/4, 142/5, 294/18
ḥ.+ ın͡gızde 173/12
ḥ.+ ını 207/17
ḥ.+ ınde 179/3
ḥ.+ larıde 179/6, 186/14, 188/13
ḥ.+ larıġa 147/5

ḥaḳ : vazife, görev -1- [Ar]
ḥ.+ ını 152/18

ḥaḳ : pay, hisse -5- [Ar]
ḥ.+ ıdur 277/13, 340/2, 346/21
ḥ.+ ı ėken 271/21
ḥ.+ ın͡gız ėmes 346/19

Ḫāḳ : toprak -2- [Far]
Ḫ.- i meydān 185/4
Ḫ. 212/5

Ḫaḳan : hükümdar -2- [Tr]
Ḫ. 261/12
Ḫ.+ nın͡g 261/12

Ḫaḳan Ḫaṭāī : özel ad -1-
Ḫ.+ nin͡g 190/20

ḥaḳāret : hakaret -1- [Ar]
ḥ. 198/15

ḥakīm : hüküm, yargı -1- [Ar]
ḥ.+ idin 120/9

Ḥakīm : özel ad -1-
Mervān-ı Ḥ. 271/3

ḥākim : hükümdar -12- [Ar]
ḥ. 129/3
ḥ. bolub ėrmiş 275/10
ḥ. ḳıldılar 246/18, 262/16
ḥ. ḳılıb 339/13
ḥ.+ dür 245/20
ḥ.+ ėmes 150/11
ḥ.+ i 158/19, 267/15, 343/6
ḥ.+ ige 103/2
ḥ.+ ini 175/7

ḥaḳīr : değersiz -2- [Ar]
ḥarbe-yi ḥ. 201/12
ḥ. 141/8

ḫākister : kül -3- [Far]
ḫ. 123/10, 246/8
közhā-yı ḫ. 177/8

ḫāksār : perişan, toza bulanmış -5- [Far]
ḫ. 114/11, 114/12, 158/4, 265/16
ḫ.+ larnı 198/15

ḥāl : durum, hâl -48- [Ar]
ḥ. 100/7, 105/1, 132/5, 154/11, 156/1, 174/9, 263/16, 277/11, 298/10, 340/6
ḍarb-ı ḥ. 191/21
zamān-ı ḥ. 249/10
zebān-ı ḥ. 174/1, 206/7
ʿarż-ı ḥ. ḳılıb 275/13
ḥ.+ de 152/4, 168/13, 203/14, 209/12, 256/4, 295/10, 334/9
ḥ.+ de ėrdi 119/11
ḥ.+ dedür 222/3
ḥ.+ din 166/12
ḥ.+ ġa 113/4
ḥ.+ i 178/18, 185/5, 291/16
ḥ.+ idin 106/11, 229/11
ḥ.+ iġa 138/13, 230/17, 282/16
ḥ.+ ige 129/15
ḥ.+ im 131/4
ḥ.+ imġa ḳoymay 161/1
ḥ.+ inge 201/2
ḥ.+ ingiz 173/11, 229/2
ḥ.+ ini 161/1, 193/18
ḥ.+ ni 100/3, 100/4, 161/2, 166/7, 296/3, 318/15

ḥālā : şimdi -31- [Ar]
ḥ. 113/20, 118/9, 121/14, 121/16, 139/7, 148/14, 155/18, 161/10, 170/8, 171/19, 186/4, 196/6, 205/1, 206/20, 214/16, 214/21, 216/2, 222/10, 235/6, 249/16, 251/2, 251/11, 257/19, 258/18, 261/5, 267/21, 274/2, 298/1, 299/3, 300/4, 333/14

ḫāla : hala, teyze -3- [Ar]
ḫ.+ m 133/13
ḫ.+ sı 133/6, 186/3

ḫalāṣ : kurtuluş -49- [Ar]
ḫ. bėrseng 231/21
ḫ. boldılar 336/3
ḫ. boldum 298/16
ḫ. bolmadı 103/19
ḫ. bolsalar 175/19
ḫ. bolsunlar 106/16
ḫ. bolub 187/14, 277/20, 299/12
ḫ. bolubdurlar 348/13
ḫ. bolur 297/20
ḫ. bolur miz 294/15
ḫ. ḳıladurlar 238/8
ḫ. ḳılalı 240/12
ḫ. ḳılay 259/6
ḫ. ḳılayın 257/3

ḫ. ḳıldı 259/7, 260/11
ḫ. ḳıldılar 232/18, 347/19
ḫ. ḳıldım 186/4
ḫ. ḳıldıng͡ızlar 145/6
ḫ. ḳılġalı 315/3
ḫ. ḳılġanı 297/19
ḫ. ḳılġanını 232/8
ḫ. ḳılġaylar 207/11, 208/8
ḫ. ḳılġay sizler 234/20
ḫ. ḳılġıl 207/7, 230/21
ḫ. ḳılıb 110/14, 137/11, 230/4, 238/13, 240/5, 270/1, 270/10, 287/14, 303/5, 304/3
ḫ. ḳılıb kėley 259/3
ḫ. ḳılıng͡lar 143/16
ḫ. ḳılmas 110/4
ḫ. ḳılmas sen 116/9
ḫ. ḳılur 298/13
ḫ. ḳılur mu 337/2
ḫ. ḳılur sizler 293/5
ḫ. kördiler 348/12
ḫ. tapmas ėrdi 189/14

ḫalāyıḳ : köle, hizmetkâr -10- [Ar]
ḫ. 222/15, 311/13, 336/11, 337/19, 348/17
ḫ.+ lar 223/10, 246/3, 304/18, 335/7
ḫ.+ larġa 150/19

Ḥaleb : özel -14-
Ḥ. 175/7, 176/3, 215/1, 314/12
pādişāh-ı Ḥ. 329/12
Ḥ.+ ge 246/18, 314/13, 316/2
Ḥ.+ ni 175/13, 176/3, 176/10
pādişāh-ı Ḥ.+ ni 329/9
Ḥ.+ ning͡ 175/14, 177/5

ḫalel : bozulma -1- [Ar]
ḫ. 271/9

ḥālet : durum -1- [Ar]
ḥ. 100/2

ḥālī : hışım -1- [Ar]
ḥ. 301/17

ḫālī : boş -4- [Ar]
ḫ. 122/9, 215/16, 224/11, 327/10

Ḫālid : özel ad -4-
Ḫ. 258/2, 292/12
Ḫ.+ ni 258/3, 293/8

Ḫālid İbn Yezīd : özel ad -2-
Ḫ.- i pelīd 099/10
Ḫ. 100/18

ḫalīfe : İslâm lideri, halife -6- [Ar]
ḫ.- yi bār 311/2
ḫ.- yi bāṭılnı 162/21
ḫ.- yi çehārüm 311/2
ḫ.- yi zamān 116/10
ḫ. 120/11, 273/13

ḫalīfelik : İslâm liderliği, halifelik -1-

[Ar+Tr]
ḫ. 145/19

Ḫalīl : özel ad -2-
Şāh-ı Ḫ. 163/15
Ḥ.+ ni 212/15

ḫalīlu'llāh : Allah dostu -1- [Ar]
ḫ. 247/19

Ḥalīm : özel ad -1-
Ḥ.- i Ṭāynı 212/16

ḫalḳ : halk, bk. ḥalḳ -96- [Ar]
ḫ.- ı ʿālem 169/15
ḫ.- ı ʿālemġa 155/10, 155/19
ḫ.- ı Asḳalān 251/19
ḫ.- ı cihān 114/18
ḫ. 104/11, 108/2, 115/8, 119/5, 138/9, 141/2, 141/3, 145/13, 147/7, 148/11, 148/15, 163/10, 165/4, 167/6, 177/7, 189/5, 192/15, 205/13, 220/14, 224/8, 227/19, 228/20, 240/2, 240/3, 273/17, 273/18, 277/16, 290/10, 299/13, 305/8, 305/21, 307/10, 312/3, 318/15, 338/20, 339/3
cemāʿa-yı ḫ. 133/17
ḫ.+ dın 197/4, 287/10
ḫ.+ dur 296/4
ḫ.+ ġa 155/21, 333/11
ḫ.+ ı 108/1, 118/7, 139/14, 188/8, 189/17, 190/17, 193/16, 227/17, 228/17, 249/21, 253/21, 259/9, 273/6, 287/15, 311/16, 314/12, 316/5, 318/5, 338/1, 339/17, 340/8, 346/5, 346/6
ḫ.+ ıdın 114/18, 228/5, 273/10, 290/17
ḫ.+ ıġa 138/12, 155/11, 161/20, 188/9, 190/2, 190/5, 190/6, 190/9, 334/6
ḫ.+ ın̄ga 157/20
ḫ.+ ını 102/10, 221/3, 346/7
ḫ.+ nı 106/11, 114/16, 160/21, 178/4, 186/6, 222/13, 227/6, 303/2
ḫ.+ sizler 284/2

ḫalḳa : halka -8- [Ar]
ḫ. 187/14, 257/22, 258/4
ḫ. ḫalḳa ḳılıb 257/21, 268/7
ḫalḳa ḫ. ḳılıb 257/21, 268/7
ḫ.+ sı 268/7

ḫalte : çanta -1- [Far]
ḫ.+ din 266/9

Ḫalvelā : özel ad -2-
Ḫ.- yı Kūfī 248/4, 248/20

ḫalvet : tenha, boş -2- [Ar]
ḫ. ḳıldı 235/12
ḫ. ḳılġıl 235/11

ḫam : eğri -1- [Far]
ḫ. 199/8

ḫām : yetersiz -2- [Far]
ḫ. 238/1

ḫ.+ dur 274/2

ḥamā'il : taşıyıcı -4- [Ar]

ḥ. ḳılġan 104/21

ḥ. ḳılıb 115/12, 180/5

ḥ. ḳılıbdurlar 119/13

ḥamām : hamam -1- [Ar]

ḥ.+ larnı 246/9

ḥamd : şükür -4- [Ar]

ḥ. 170/1, 316/7, 317/1, 336/14

ḥāmile : hamile -1- [Ar]

ḥ. boldı 337/14

ḥamle : saldırı -41- [Ar]

ḥ.- yı dīgerge 185/11

ḥ. 202/18, 208/8, 291/20

ḥ. kėltürdi 285/11

ḥ. ḳılalmas 162/4

ḥ. ḳıldı 107/15, 137/9, 184/5, 248/5, 307/7, 324/14, 342/8, 343/10

ḥ. ḳıldılar 117/4, 122/11, 166/15, 269/10, 285/14, 296/13, 322/14, 324/15, 330/2, 341/16, 342/9

ḥ. ḳıldılar ėrse 143/17

ḥ. ḳılıb 107/18, 286/1, 308/15, 345/12

ḥ. ḳılınḡlar 324/12

ḥ. ḳılsalar 185/12

ḥ. ḳılur 193/1, 327/10

ḥ. ḳılur ėrdi 107/16, 161/21

ḥ. ḳılur ėrdiler 128/3

ḥ.+ de 185/10, 247/21, 258/14, 269/10

ḫamr : şarap -1- [Ar]

ḫ. 107/4

ḫamr-ālūde : içkili -1- [Ar+Far]

ḫ. 236/10

ḫāmūş : sessiz -1- [Far]

ḫ. bolunḡlar 271/21

ḫān : hakan -1- [Far]

ḫ.+ lar 149/15

ḫançer : hançer -34- [Ar]

ḫ. 107/15, 119/13, 123/5, 197/11, 227/1, 238/2, 244/8, 255/3, 266/7, 313/16

ḫ. saldı 254/20, 254/21, 255/2, 260/20, 295/20, 312/21, 313/13, 323/11

ḫ.+ i 127/20, 216/13

ḫ.+ ini 260/15, 260/20, 288/2, 312/21

ḫ.+ lerini 224/10, 232/13, 234/15, 247/14, 261/8, 294/20, 297/12, 322/14

ḫ.+ lerni 224/3

ḫançer-güzār : hançer kullanan -11- [Ar+Far]

ḫ. 125/15, 127/5, 195/5, 242/8,

308/17

cerrār-ı ḫ. 278/5

ḫ.+ ėrdiler 189/19

ḫ.+ lar 219/11, 266/20, 320/16

ṭarrār-ı ḫ.+ lar 203/4

ḫançer-güzārlıḳ : hançer kullanma -1- [Ar+Far+Tr]

ḫ. ḳılur ėrdiler 200/9

ḫande : gülüş, gülme -4- [Far]

ḫ. 201/11

ḫ. eyleb 199/2

ḫ. ḳılıb 125/19, 199/5

ḫāne : ev -5- [Far]

ḫ.- yı Ḳa'be'ning 152/9

ḫ.- yi bāzūsıde 197/20

gird-i ḫ.- yi Ḳa'be'de 170/15

ḫ.- yi şerīfni 194/4

ḫ.+ ge 316/15

ḫāne : kol, bölüm -1- [Far]

ḫ. 319/10

ḫānedān : soy, aile -75- [Far]

hevādār-ı ḫ.- ı aleyyīn 157/6

ḫ.- ı Emīre'l-mū'minīn 316/17

ḫ.- ı Esedu'llāh 153/18

ḫ.- ı evlād 109/3

ḫ.- ı Ḫ'āce-yi Kā'ināt'ga 125/16

ḫ.- ı Ḥażret-i İmām Ḥüseyin 335/20

ḫ.- ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 227/20

ḫ.- ı Ḥażret-i Risālet 157/17

ḫuṭbe-yi ḫ.- ı Ḥażret-i Risālet 114/17

ḫ.- ı ḳıldın 113/16

devlet-i ḫ.- ı Muḥammed 115/15

kerāmet-i ḫ.- ı Muḥammed Muṣṭafā 232/14

yādigār-ı ḫ.- ı Muṣṭafā ėrdiler 181/20

ḫ.- ı nübüvvetdür 261/6

nebīreler-i ḫ.- ı nübüvvetėdük 113/15

ḫ.- ı nübüvvetge 112/20

çāker-i ḫ.- ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān 245/9

dost-dār-ı ḫ.- ı peyġamber-i āḫirü'z-zamān ėrdiler 100/21

ferzend-i ḫ.- ı Şāh-ı Merdān 145/7

ḫ. 105/19, 157/7

dost-ı ḫ. 194/17

dost-dār-ı ḫ. 101/10, 142/6, 145/17, 183/13

dost-dārān-ı ḫ. 158/20

kerāmet-i ḫ. 103/11, 309/16

muḥib-i ḫ. 101/1, 101/5, 105/11, 110/15, 272/8, 287/1

ḫ.+ dın 208/20

ḫ.+ dıntururlar 101/13

dār-ı ḫ.+ dur 222/21

dost-dār-ı ḫ.+ dur 148/11

hevādār-ı ḫ.+ durlar 155/19
dost-dār-ı ḫ.+ dur men 149/9
muḥib-i ḫ.+ dur men 198/11
dost-dār-ı ḫ.+ dur miz 250/2
ḫ.+ ėrdi 134/12
dost-dār-ı ḫ.+ ėrdi 272/9
muḥib-i ḫ.+ ėrdi 245/4, 298/8
nāsezā-yı ḫ.+ ėrdi 177/13
dost-dār-ı ḫ.+ ėrdiler 189/8
ḫ.+ ġa 113/16, 116/18, 117/4
düşman-ı ḫ.+ ġa 177/14
Ehl-i Beyt-i ḫ.+ ġa 118/2
muḥib-i ḫ.+ ġa 117/15, 123/7
ḫ.+ ġaturur 136/14
kerāmet-i ḫ.+ ımnı 183/17
ḫ.+ ıng̃ızı 272/19
ḫ.+ ıng̃nı 202/19
cān-ı ḫ.+ lar 115/14
cān-bāzān-ı ḫ.+ lar 179/18
dost-dār-ı ḫ.+ lar 104/6, 179/15, 275/15, 321/18, 335/15
muḥabbet-i ḫ.+ lar 116/7
muḥib-i ḫ.+ lar 114/20, 330/16
yārān-ı dost-dār-ı ḫ.+ lar 316/7
dost-dār-ı ḫ.+ lardurur 144/15
muḥib-i ḫ.+ larnı 203/7
muḥib-i ḫ.+ lar siz 117/21
Ehl-i Beyt-i ḫ.+ nıng̃ 117/14

ḫānedānlik : soy, aile -1- [Far+Tr]
birāder-i muḥib-i ḫ.+ ni 272/13

Ḫanīfe : özel ad -2-
Muḥammed Ḫ. 229/14, 292/21

ḥannān : çok merhametli -1- [Ar]
ḥ. 116/17

ḫapis : hapis -1- [Ar]
ḫ. ḳılıbdur 191/6

Ḫar : özel ad -37-
Ḫ. 271/11, 334/11
Mervān-ı Ḫ. 114/7, 132/13, 133/2, 133/4, 133/7, 133/8, 133/11, 133/13, 148/13, 148/14, 271/13, 274/1, 298/19, 303/5, 314/13, 316/1, 317/16, 327/20, 328/4, 334/11, 339/6, 342/13
Mervān-ı Ḫ.+ dın 297/21, 343/16
Mervān-ı Ḫ.+ ġa 148/1, 320/21
Mervān-ı Ḫ.+ ge 132/21, 298/17, 342/20
Mervān-ı Ḫ.+ nı 133/6, 186/2, 273/21, 274/5, 334/10, 340/7

ḫār : diken -2- [Far]
ḫ. 221/6
ʿamūd-i ḫ. 144/10

ḫarāb : harap, yıkık -5- [Ar]
ḫ. bolub 271/13
ḫ. bolubdur 333/11
ḫ. bolur 250/18
ḫ. ḳılur 175/10
ḫ. ḳılur men 251/8

ḫarāc : vergi -2- [Ar]
ḫ.+ ıġa 169/8
ḫ. ḳılsa 169/10

ḥarām : haram -2- [Ar]
ḥ.+ dur 106/4
ḥ.+ turur 109/10

ḥarāmī : eşkıyâ -1- [Ar]
ḥ. 267/19

ḥarāmzāde : soyu belirsiz, piç -87- [Ar+Far]
ḥ.- yi bī-bünyād 103/9
ḥ.- yi bī-dīn 260/1
ḥ.- yi māder 162/6
ḥ.- yi mekārih 141/18
ḥ.- yi mekkār 139/1, 258/14, 269/4, 281/14
ḥ.- yi nā-bekār 140/19
ḥ.- yi pelīd 165/3
ḥ. 103/14, 103/17, 112/9, 127/8, 133/11, 134/11, 137/8, 138/8, 138/11, 139/13,139/15, 139/16, 140/4, 140/17, 142/4, 143/21, 144/16, 145/4, 145/13, 149/6, 163/12, 172/20, 178/13, 178/17, 206/12, 212/20, 214/9, 230/5, 230/7, 230/9, 230/19, 231/7, 231/13, 231/15, 231/18, 232/7, 232/14, 232/19, 238/1, 241/4, 242/20, 249/14, 253/20, 255/17, 256/15, 257/7, 257/20, 258/1, 269/3, 276/11, 280/21, 294/17, 295/18, 299/20, 308/21, 310/2, 310/14, 330/3, 330/4, 332/2, 332/16, 345/2, 347/12
Tavsen-i ḥ. 165/7
ḥ.+ din 116/8
ḥ.+ ge 230/8, 231/17
ḥ.+ ler 260/9, 260/11, 260/19
ḥ.+ ni 117/2, 122/8, 141/4, 202/13, 266/3
seg-i ḥ.+ ni 112/16

ḥarāmzādelik : soyu belirsizlik, piçlik -1- [Ar+Far+Tr]
ḥ. 346/11

ḥarāret : sıcaklık, yakıcılık -1- [Ar]
kesret-i ḥ.+ din 163/10

ḥarb : savaş -5- [Ar]
ḥ. 184/18, 201/6
āvāz-ı ḥ. 177/5
ḥ. ḳılıb 192/16
ḥ.+ idin 209/12

ḥarbe : süngü, av mızrağı -34- [Ar]
ḥ.- yi girān 234/10
ḥ.- yi ḥaḳīr 201/12
ḥ.- yi ḳıymet 291/4
ḥ. 187/15, 227/10, 346/2
ḥ. bėring 291/3
ḥ. ḳıldı 330/1
ḥ. ḳıldılar 278/20
ḥ. ḳılġay 117/1, 248/12
ḥ. ḳılıb 329/21
ḥ. ḳılsam 265/15

ḥ. saldı 248/15, 281/6, 306/15, 322/20
ḥ. salsam 201/4
ḥ. salur ėrdi 161/18
ḥ.+ dür 202/16
ḥ.+ ėrdi 199/20
ḥ.+ ge 127/4, 144/12
ḥ.+ ler 159/16, 227/16
ḥ.+ leri 228/1
ḥ.+ lerni 185/16
libās-ı ḥ.+ ni 203/19
ḥ.+ si 161/18, 161/19, 199/13
ḥ.+ side 126/1
ḥ.+ sini 281/6, 306/15

ḥarbī : savaş -3- [Ar]
ḥ. 271/3
kös-i ḥ. 119/8

ḫāre : sıcak -1- [Ar]
ḫ. 130/16

Ḫāre İbn Ṣafhān İbn Ḫerāt Borānī : özel ad -1-
Ḫ. 287/6

ḥareket : davranış -3- [Ar]
ḥ. 213/11
ḥ. ḳıla berdi 295/19
ḥ.+ ler 213/7

ḥarem : harem -2- [Ar]
ḥ.- i muḥterem 191/2
ḥ.- i sarāyde 315/7

ḥaremeyn : Mekke ve Medine şehirleri -3- [Ar]
terk-i ḥ. ḳıldılar 155/12
ḥ.+ ni 155/12
terk-i ḥ.+ ni 155/13

ḫargāh : otağ -1- [Far]
ḫ.+ dın 292/16

ḫarīdār : tercih etme -1- [Far]
ḫ.+ dur men 256/7

ḥarīf : rakip -16- [Ar]
ḥ. 116/20, 137/16, 209/16, 234/12, 243/4, 251/19
ḥ.+ ge 243/21
ḥ.+ im 244/1
ḥ.+ in 302/9
ḥ.+ ler 207/9, 215/20, 276/14, 287/16, 331/19
ḥ.+ lere 225/19
ḥ.+ ni 243/20

ḥarīflıḳ : rakiplik -1- [Ar+Tr]
ḥ. 224/1

Ḥāris Ḫuṭbe : özel ad -1-
Ḥ. 328/5

Ḥāris İbn Mülcem : özel ad -1-
Ḫ. 187/6

ḫarman : hasat toplama -1- [Far]
ḫ. 150/21

Hārūn : özel ad -1-
H. 287/12

hār- : güçsüzleşmek -1- [Ar]
h.- ub 302/19

ḫāṣ : özellikle birlik -1- [Ar]
ḫ.+ lar 226/2

ḫāṣ : özel, seçkin -3- [Ar]
ḫ. 273/19, 298/4, 337/16

Ḥasan : özel ad -1-
be-ṭarīḳ-ı Ḥ.+ nı 170/11

ḥaseb : asalet -1- [Ar]
ḥ. 116/13

ḥāṣıl : ortaya çıkan -12- [Ar]
ḥ. boldı 108/19, 115/3, 193/15
ḥ. bolmas 124/12
ḥ. bolur 198/4
ḥ. ḳılay 230/15, 231/1
ḥ. ḳılġay 230/16
ḥ. ḳılġay sizler 117/20
ḥ. ḳılsaŋ 236/12
ḥ. ḳılur men 231/10, 231/16

ḫaṣm : düşman -1- [Ar]
ḫ.+ ım 315/10

ḥasretā : ey hasret -3- [Ar]
ḥ. 163/6, 163/8, 239/9

ḫāşāk : çerçöp, çalı -2- [Far]
ḫ. 221/6
bendçe-yi ḫ.+ ni 167/9

ḥaşem : maiyet -1- [Ar]
ḥ. 242/14

Hāşim : özel ad -5-
H. 187/11, 195/10, 294/20, 312/19
h.+ ge 294/10

Ḫaşīn : özel ad, bk. Ḫaşīn İbn Ḫamīr -1-
Ḫ. 343/1

Ḫaşīn İbn Ḫamīr : özel ad, bk. Ḫaşīn -1-
Ḫ. 343/7

ḥaşmetlik : gösterişli -1- [Ar+Tr]
ḥ. 120/10

ḫaṭ : yazı, ferman -17- [Ar]
ḫ. 104/3, 141/11, 141/15, 147/14, 217/5, 220/15, 222/20, 259/6, 336/21
Mażmūn-ı ḫ. 222/19
ḫ. ḳılıŋlar 103/20
ḫ.+ nı 104/2, 146/12, 147/14,

152/5, 217/5, 259/6

ẖaṭā : kusur -5- [Ar]
ẖ. 284/15
ẖ. berdi 165/9
ẖ. bėrġan 315/5
ẖ. bėring̱ler 165/8
ẖ. ötüb 335/1

ẖaṭar : tehlike -1- [Ar]
ẖ. 254/21

Ḥātem : özel ad -1-
Ḥ. 312/3

Ḥātem Rūmī : özel ad -2-
Ḥ. 302/1, 302/2

ẖaṭīb : hatip, konuşmacı -6- [Ar]
ẖ. 111/21, 272/18, 273/6, 273/7
ẖ.+ ni 112/2, 112/3

ẖatm : hatim -30- [Ar]
ẖ.- i āyet-i Kelāmu'llāh ḳıldılar 194/18
ẖ.- i Kelāmu'llāh 160/7
ẖ.- i Kelāmu'llāh ḳıldılar 150/17, 156/7, 194/13, 220/6, 233/1
ẖ.- i Kelāmu'llāh ḳılġan 134/21
ẖ.- i Kelāmu'llāh ḳılıb 179/16, 246/15, 249/8
ẖ.- i Ḳurān 190/13
ẖ.- i Ḳurān eyleb 144/20
ẖ.- i Ḳurān ḳıldılar 140/3, 205/5, 258/16, 282/19
ẖ.- i Ḳurān ḳılıb 139/4, 150/2, 155/8, 265/4, 269/21, 292/5, 306/1, 326/4, 334/1, 334/7
ẖ.- i Ḳurān ḳılıb kėlür ėrdiler 241/11
ẖ.- i Ḳurān ḳılıbturdılar 120/2

ẖāṭr : hatır, gönül -27- [Ar]
ẖ.- ı Emīre'l-fāsıḳīn'ni 149/3
ẖ.+ ı 195/9, 220/4, 246/7
ẖ. 192/12
şikeste-yi ẖ. 161/6
ẖ. boladur 210/18
şikeste-yi ẖ.+ dur 176/14
ẖ.+ ıdın 195/12
ẖ.+ ıġa 283/11
ẖ.+ ıġa yetti 288/1
ẖ.+ ımġa 115/5, 182/1, 198/5, 272/16, 274/4, 316/8
ẖ.+ ın̄g 161/8
ẖ.+ ın̄ga 208/5
ẖ.+ ın̄ga tėgürmey sen 271/14
ẖ.+ ın̄gge 230/20
ẖ.+ ın̄gızdın 246/1
kūşe-yı ẖ.+ ın̄gızlar 157/19
ẖ.+ ları 346/10
ẖ.+ larıdın 333/19
ẖ.+ larıġa 162/2, 173/3

ẖāṭr-cemʿ : memnun -1- [Ar]
ẖ. bolub 346/12

ḫaṭ : mektup, yazı -4- [Ar]

ḫ.- ı menşūr 170/20

ḫ.+ ı 222/19

ḫ.+ ımız 171/19

ḫ.+ ige 155/13

ḫatun : kadın, nikahlı eş -20- [Tr]

ḫ.- ı ḫayrü'n-nās 218/3

ḫ.- ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 251/12

ḫ.- ı ḳıyāmet 218/9

ḫ.- ı ḳıyāmetdürler 100/12

ḫ.- ı melʿūneni 147/6

ḫ. 123/10, 147/8, 148/3, 149/14, 154/3

ḫ. 203/21

ḫ.+ dın 148/4

ḫ.+ ġa 251/6

ḫ.+ ıge 251/6

ḫ.+ lar 133/5

ḫ.+ lardın 135/11

ḫ.+ nı 145/13, 147/10, 251/6

ḫ.+ nıng 133/5

havā : atmosfer, gökyüzü -8- [Ar]

h. 229/16, 229/21

murġān-ı h. 139/20, 146/11, 192/9, 201/1

Murġān-ı h. 242/15

h.+ dın 228/17

ḫavādār : hayran, taraftar -1- [Ar+Far]

ḫ.+ ıngızlar 113/20

ḥavāle : gönderme, fırlatma -21- [Ar]

ḥ. 137/2

ḥ. ḳıldı 122/14, 126/11, 182/14, 187/4, 210/10, 211/4, 227/1, 243/6, 243/12, 248/10, 248/19, 266/7, 269/4, 325/12, 341/7, 344/5

ḥ. ḳıldılar 127/3

ḥ. ḳılġay 285/8

ḥ. ḳılıb 126/14

ḥ. ḳılur ėrdi 227/10

ḫavāric : hariciler topluluğuna mensup -378- [Ar]

ḫ.- i çirkīn 132/19

ḫ.- i nā-bekārlar 112/3

ḫ.- i nā-merd 301/1

ḫ.- i pelīdler 107/4

ḫ. 097/4, 099/16, 102/17, 107/2, 107/3, 107/18, 107/20, 113/1, 118/4, 123/13, 125/16, 125/21, 126/11, 128/17, 131/18, 134/17, 134/18, 135/3, 136/19, 137/2, 137/4, 137/14, 137/18, 138/1, 138/4, 141/18, 142/10, 145/1, 161/15, 161/18, 162/8, 182/3, 187/9, 198/9, 199/2, 200/5, 201/8, 202/7, 203/12, 206/13, 210/14, 211/16, 220/9, 226/18, 227/4, 228/2, 241/4, 244/4, 249/2, 251/17, 257/1, 257/2, 266/15, 269/5, 284/20, 285/5, 285/9, 289/5, 290/2, 291/12, 291/20, 292/20, 293/9, 293/14, 293/15, 295/5, 295/8, 296/12, 296/14,

305/16, 306/11, 308/3, 308/6, 308/21, 310/12, 310/16, 313/15, 316/20, 319/13, 321/13, 322/17, 322/19, 323/14, 324/12, 325/12, 325/13, 325/18, 327/1, 328/21, 329/2, 329/15, 329/21, 332/1, 339/12, 340/9, 340/18, 340/20, 341/1, 342/8, 342/17, 343/9, 343/17, 345/6, 345/19, 346/11

leşker-i ḫ. 339/15, 344/21

ḫ.+ din 104/18, 203/17, 292/20, 330/8

ḫ.+ dür 206/17

ḫ.+ ġa 126/1, 128/10, 139/14, 244/16, 321/10

ḫ.+ ge 150/10, 291/18, 308/10, 327/2, 327/16

ḫ.+ ge urdılar 304/12

ḫ.+ ler 102/5, 104/19, 105/4, 106/14, 107/13, 107/16, 108/1, 108/5, 108/13, 109/8, 109/16, 112/4, 113/3, 115/3, 115/18, 117/6, 117/7, 117/8, 121/8, 121/9, 126/5, 126/10, 128/4, 128/7, 128/9, 128/10, 128/14, 128/16, 129/14, 131/19, 135/10, 135/13, 136/8, 136/12, 137/12, 138/3, 141/5, 143/19, 159/19, 160/19, 161/13, 161/14, 162/1, 165/16, 179/7, 180/20, 182/18, 183/14, 183/20, 187/19, 201/15, 201/21, 206/15, 206/16, 220/11, 225/20, 226/5, 228/14, 228/15, 241/6, 246/1, 260/14, 283/2, 284/9, 285/10, 286/5, 291/5, 292/16, 295/16, 295/17, 296/3, 296/10, 299/2, 299/5, 310/3, 310/10, 312/16, 314/1, 316/1, 323/3, 323/4, 326/2, 326/16, 326/19, 327/7, 327/10, 330/2, 330/3, 330/6, 331/10, 332/1, 340/12, 340/13, 341/12, 341/16, 342/8, 342/11, 344/11, 344/19, 345/9, 345/11, 345/15

cemāʿa-yı ḫ.+ ler 162/18

ḫ.+ lerdin 110/11, 115/1, 127/5, 247/18, 252/9, 257/14, 278/3, 290/8, 305/6, 323/9, 342/5

ḫ.+ lerdin ėmes men 105/3, 109/11, 117/4

ḫ.+ lerġa 102/14, 119/4, 161/13, 182/13, 184/2, 203/8, 206/5, 340/21

ḫ.+ lerġa urdılar 293/19

ḫ.+ lerge 106/4, 106/5, 107/15, 111/18, 123/4, 241/8, 248/3, 252/16, 258/18, 277/20, 278/5, 279/19, 283/20, 296/11, 306/17, 322/21, 330/16, 343/19, 344/21

ḫ.+ lerge urdılar 308/3, 315/16, 331/18, 341/13, 344/7

ḫ.+ lerini 321/12

ḫ.+ lerni 107/12, 112/5, 113/5, 117/4, 123/5, 126/3, 144/19, 187/7, 203/2, 211/13, 219/4, 227/3, 228/8, 245/12, 266/21, 268/11, 275/17, 278/16, 279/18, 281/7, 283/10, 286/1, 286/18, 287/14, 289/18, 291/12, 292/18, 299/4, 302/14, 308/3, 308/16, 310/5, 318/7, 324/3, 324/19, 325/2, 325/3, 325/9, 325/17, 327/11, 328/9, 328/13, 330/17, 330/18, 331/5, 331/13, 331/18, 341/14, 342/7, 343/10, 344/7, 344/9, 344/21, 346/1

ḫ.+ ni 107/17, 107/21, 112/10, 123/12, 126/12, 128/10, 132/4, 134/12, 137/5, 144/4, 159/16, 187/7, 187/10, 189/14, 203/5, 243/8, 243/9, 245/18, 252/17, 267/13, 269/11, 278/7, 293/17, 306/16, 308/18, 308/19, 310/13, 322/20, 323/7, 323/13, 325/4, 326/17, 329/2, 329/16, 330/8, 342/16, 343/9, 345/11
ḫ.+ niki ėrdi 183/21

ḫavīşāvend : akrabalar -1- [Far]
ḫ.+ lerimning̃ 211/2

Ḫavlī : özel ad -3-
Yezīd-i Ḫ. 259/18, 263/15
Yezīd-i Ḫ.+ ni 277/6

Ḫavlī Yezīd : özel ad -3-
Ḫ. 107/4, 259/14
Ḫ.+ din 146/21

ḥavuż : havuz -1- [Ar]
ḥ. 264/20

hāy : haydi, hadi -2- [Far]
209/16

hāy hūy : Allah Allah, bk. hāy u hūy -2- [Ar]
h. 125/20, 197/16

hāy u hūy : Allah Allah, bk. hāy hūy -1- [Ar]
h. 143/19,

ḫayāl : hayâl, düş -26- [Ar]
ḫ.- i meclis 236/7
ḫ. ḳıldı 108/5, 183/9, 227/8, 255/1, 310/15
ḫ. ḳıldılar 121/9, 205/18, 243/20
ḫ. ḳıldım 199/9
ḫ. ḳıldıng̃ 122/9, 127/1, 145/18, 170/6
ḫ. ḳıldıng̃lar 128/5
ḫ. ḳılduḳ 232/20
ḫ. ḳılıb 298/3
ḫ. ḳılur ėrdi 221/18
ḫ.+ de 160/16, 254/18
ḫ.+ ġa 217/8
ḫ.+ i 278/11
ḫ.+ ing̃ 160/13, 271/11
ḫ.+ leri 333/12

ḥayāt : yaşam -1- [Ar]
ḥ. 294/3

ḥayāt : canlı, sağ -2- [Ar]
ḥ.+ durlar 233/5
ḥ.+ nı 163/15

Ḫaydar : özel ad -1-
Ḫ.- ı Kerrār 227/12

ḥaydar : aslan -1- [Ar]
ḥ.+ iġā 158/18

Ḫaydar ʿAbd ʿAli Ābādī : özel ad -1-

Ḥ. 254/14

ḥayf : yazık, vah -3- [Ar]
ḥ. 111/5, 126/15, 129/4

ḥayf : zayıflık, güçsüzlük -2- [Ar]
ḥ. ḳılıbdur 129/16
ḥ. yemedinḡ 129/6

ḫayr : iyi, faydalı -27- [Ar]
cezā-yı ḫ. 140/13
cezā-yı ḫ. bėrgey 139/2, 157/11
duʿā-yı ḫ. ḳıldı 140/13, 169/9
duʿā-yı ḫ. ḳıldılar 106/13, 118/2, 131/13, 135/5, 147/5, 172/1, 188/21, 209/20, 220/21, 233/11, 249/13, 258/5, 273/4, 275/19, 279/17, 296/21, 300/12, 337/6, 345/8
ḫ. 110/16
ḫ. bergey 105/11
ḫ. boldı 138/12

ḫayr-bād : iyi istek -2- [Ar+Far]
ḫ. ḳılıb 140/18
ḫ. ḳılur men 125/8

ḫayl : atlı süvari bölüğü -2- [Ar]
ḫ. 119/11

ḫayme : çadır -2- [Ar]
ḫ. 292/16
ḫ.+ lerinḡ 249/4

ḥayrān : şaşkın, hayran -25- [Ar]
ḥ. 131/5
leşker-i ḥ. 164/21
ḥ. boldı 099/7, 209/8, 311/16, 325/4
ḥ. boldılar 279/4
ḥ. bolub 185/6, 255/10, 287/5
ḥ. bolub ḳaldı 130/2, 228/20
ḥ. bolubdur 247/18, 348/4
ḥ. ḳaldı 099/18, 099/20, 128/16, 135/21, 136/12, 201/15
ḥ. ḳalur ėrdi 227/20, 228/2
ḥ. ḳalur ėrdiler 138/14, 203/3
ḥ.+ dur 148/3

ḥayrānlıḳ : şaşkınlık -3- [Ar+Tr]
ḥ.+ de ėrdi 115/18, 334/8
ḥ.+ de ėrdiler 291/16

ḫayreser : sersem -2- [Far]
ḫ. 129/1, 144/12

ḥayret : şaşkın -2- [Ar]
ḥ.+ de ḳaldı 201/21
ḥ.+ ge ḳaldı 147/18

ḫayriyyat : hayırlar -2- [Ar]
ḫ. 161/7
nişāne-yi ḫ. 251/7

ḫayrü'n-nās : insanların hayırlısı -3- [Ar]
ʿamme-zāde-yi ḫ. 245/11

Ḫatun-ı ḫ. 218/3
nūr-ı dīde-yi ḫ.+ dur men 211/1

ḥayye : yılan -1- [Ar]
ḥ. 246/16

Ḫażā̆ī : özel ad, Ḫaẓā̆ī -7-
Ḫ. 106/6, 109/7, 111/11, 117/10, 167/15, 243/5
Ḫ.+ din 105/10

Ḫaẓā̆ī : özel ad, Ḫażā̆ī -1-
Ḫ. 133/10

ḫazā'īn : hazîne -1- [Ar]
ḫ. 207/9

ḫażār : yeşil -1- [Ar]
ḫ. 158/15

ḥāżır : hazır -26- [Ar]
ḥ. 141/13, 179/9, 209/2, 278/21
ḥ. bol 209/16, 272/9
ḥ. boldı 273/6
ḥ. boldılar 218/4, 295/5
ḥ. bolmaydurlar 215/12
ḥ. bolsan̄ız 208/18
ḥ. bolsun 250/6
ḥ. bolub 289/17, 348/8
ḥ. bolun̄lar 165/5, 165/12, 216/6
ḥ. bolur ėrdim 212/16
ḥ. bolur men 319/6
ḥ. ḳıldı 133/15
ḥ. ḳıldılar 102/10, 324/2
ḥ. ḳılmas sen 324/6
ḥ.+ dur men 235/15
ḥ.+ ėrdiler 112/19
ḥ.+ sen 142/16

ḥazīn : hüzünlü -1- [Ar]
āvāz-ı ḥ. 221/13

ḫazīne : hazîne -21- [Ar]
ḫ. 114/19, 142/6, 149/4, 225/21, 249/10
ḫ.+ de 113/7, 146/8
ḫ.+ din 226/3
ḫ.+ ge 134/2
ḫ.+ ler 135/17
ḫ.+ ni 134/1, 139/12, 188/16, 226/2
ḫ.+ nin̄ 150/13
ḫ.+ si ėrdi 224/21
ḫ.+ siġa 227/17, 234/5
ḫ.+ sinde 106/8
ḫ.+ sini 263/4

Ḥażret : sayın, hazret -522- [Ar]
ezberā-yı Ḥ.- iʿAbbās 172/5
Ḥ.- iʿAbdu'llāh binʿÖmer Ḫaṭṭāb 172/4
Ḥ.- i Ādem 097/17
Ḥ.- i Ādem'niki ėrdi 193/3
Ḥ.- iʿAli 112/1, 146/1, 231/2, 261/8, 286/8, 296/6, 332/5
Ḥ.- iʿAli Ekber'ni 233/12

Ḥ.- i ʿAli Ekber'ning 225/14

Ḥ.- i ʿAli Şāh-ı Merdān 098/6

ḫilāfet-i Ḥ.- i ʿAli'ġa 262/17

Ḥ.- i ʿAli'ning 153/8, 190/12, 220/7

Ḥ.- i ʿAliye'l-murtażā'nıng 100/9

Ḥ.- i Bībī Fāṭıma 218/3, 218/17

Ḥ.- i Cebrā'īl 300/6

Ḥ.- i Celīl 338/18

Ḥ.- i Cibr'īl 155/16, 338/17, 338/18

Ḥ.- i Ebā Bekir Ṣıddıḳ 098/5

Ḥ.- i Ebū Hureyre 332/13, 333/6

Ḥ.- i Emīre'l-mū'minīn 099/9

Ḥ.- i İbrāhīm 098/2

Ḥ.- i İlah 179/11

Ḥ.- i İmām 097/7, 099/1, 108/9, 166/4, 197/18, 198/6, 203/7, 203/21, 204/5, 204/10, 204/16, 204/18, 207/11, 208/8, 208/13, 208/17, 209/1, 212/9, 212/12, 212/14, 212/18, 213/9, 213/10, 213/12, 213/13, 213/15, 215/12, 216/2, 233/5, 238/5, 238/17, 239/4, 239/15, 239/20, 240/7, 240/9, 240/11, 240/13, 240/14, 241/8, 241/13, 241/16, 241/20, 242/9, 243/9, 244/11, 244/21, 245/5, 245/17, 246/1, 246/2, 246/3, 246/5, 246/6, 246/17, 247/3, 249/3, 249/5, 249/13, 249/14, 252/21, 253/7, 255/13, 255/19, 256/2, 256/10, 257/9, 257/15, 257/16, 258/4, 258/16, 259/18, 261/4, 263/9, 264/9, 265/2, 265/9, 266/21, 267/2, 267/3, 267/8, 269/16, 270/2, 270/4, 270/9, 270/11, 272/13, 273/6, 273/12, 277/12, 278/7, 278/8, 282/5, 283/1, 284/12, 287/7, 287/17, 288/5, 289/6, 289/8, 289/13, 292/14, 294/3, 296/16, 296/17, 296/20, 297/1, 297/11, 298/6, 299/8, 299/14, 300/11, 302/4, 302/8, 303/12, 305/9, 306/2, 306/3, 307/1, 308/10, 309/13, 321/7, 321/15, 323/5, 326/4, 326/7, 328/3, 328/6, 328/13, 329/17, 332/8, 332/17, 333/2, 333/4, 333/7, 333/19, 336/1, 337/3, 337/5, 337/8, 337/17, 342/5, 343/18, 345/6, 345/7, 346/1, 346/3, 346/10, 347/21, 348/6, 348/13, 348/20

cemāʿa-yı Ḥ.- i İmām 210/18

ḫilāfet-i Ḥ.- i İmām 262/18

Ḥ.- i İmām Emīr Saʿīd'ni 342/12

Ḥ.- i İmām Ḥanīfe'ni 254/15

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin 097/9, 100/14, 100/18, 101/12, 101/14, 103/9, 106/10, 111/15, 112/13, 116/14, 125/3, 129/6, 134/21, 141/9, 145/2, 146/14, 146/19, 152/15, 153/4, 153/18, 156/14, 174/16, 223/1, 231/2, 232/21, 233/12, 241/5, 242/10, 283/11, 288/2, 288/8, 299/11, 319/17, 332/15, 333/10, 348/7

ḫānedān-ı Ḥ.- i İmām Ḥüseyin 335/20

hemşīre-yi Ḥ.- i İmām Ḥüseyin 105/7

mātem-i Ḥ.- i İmām Ḥüseyin 166/20

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin ḳıldılar

218/12

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin İbn ʿAliye'l-murtażā'nı 126/8

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin'din 241/15

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin'ġa bağlabdur 101/16

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin'ni 101/13, 105/14, 134/9, 138/15, 140/8, 226/11, 239/4, 239/18, 249/5, 250/3, 256/17

bārgāh-ı Ḥ.- i İmām Ḥüseyin'ni 176/1

cemāl-i Ḥ.- i İmām Ḥüseyin'ni 151/13

Ḥ.- i İmām Ḥüseyin'ning 097/15, 098/8, 112/15, 145/16, 151/7, 225/14, 227/14, 285/16

Ḥ.- i İmām Muḥammed Ḥanīfe 238/14, 256/13, 259/6, 306/5, 337/12, 339/15, 341/15, 342/14, 345/18, 346/20, 347/7

Ḥ.- i İmām Muḥammed Ḥanīfe'din 233/3

Ḥ.- i İmām Muḥammed Ḥanīfege 271/2, 339/14, 346/13

Ḥ.- i İmām Muḥammed Ḥanīfe'ning 347/5

Ḥ.- i İmām Muḥammed'ġa 300/18

Ḥ.- i İmām Zeyne'l-ʿābidīn 114/2, 273/4, 297/7, 298/21, 301/20, 306/4, 345/17, 346/12, 346/17, 347/8, 347/10, 347/17, 348/11, 348/14, 348/16

Ḥ.- i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa 300/17, 305/21

Muʿāviye-yi Aṣġar Ḥ.- i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa 339/6

Ḥ.- i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ni 110/13, 259/3, 259/7, 272/4, 347/18

Ḥ.- i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ning 341/19

Ḥ.- i İmām'dın 215/16, 219/5, 220/20, 245/17, 300/16, 306/6, 346/9

Ḥ.- i İmām ėkenler 298/9

Ḥ.- i İmām'ġa 198/2, 205/6, 211/15, 238/19, 243/1, 246/17, 249/15, 261/1, 269/15, 286/19, 292/2, 292/6, 327/8, 328/17, 335/1, 336/21, 337/14, 339/21, 342/10, 344/12, 346/7, 348/14

Ḥ.- i İmām'ge 265/2

Ḥ.- i İmām'nı 100/8, 104/6, 106/10, 112/21, 145/8, 170/11, 213/21, 214/9, 214/11, 214/20, 215/9, 215/19, 216/2, 216/7, 217/6, 218/12, 219/4, 219/10, 239/1, 239/5, 242/19, 246/6, 254/11, 255/4, 267/10, 287/7, 287/15, 298/1, 298/18, 319/21, 337/9, 337/13, 347/18, 348/5

destgāh-ı Ḥ.- i İmām'nı 204/3

Ḥ.- i İmām'nıng 113/7, 135/7, 144/20, 197/13, 203/18, 204/11, 204/19, 204/21, 205/2, 211/14, 211/18, 213/3, 213/6, 213/8, 213/19, 216/3, 216/8, 217/19, 218/20, 219/12, 233/10, 242/17,

255/17, 259/2, 260/9, 261/10, 263/8, 287/20, 307/13, 319/8, 323/17, 328/2, 332/16, 342/10, 345/21, 346/9, 348/17

Ḥ.- i İsmāʿīl 098/7

Ḥ.- i İsmāʿīl ėrdiler 098/2

Ḥ.- i Muʿāviye 333/12

Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 098/7, 101/8, 101/14, 109/3, 110/3, 110/10, 116/6, 117/20, 118/15, 125/12, 135/16, 173/15, 174/4, 183/16, 192/12, 199/7, 280/4, 280/5, 280/15, 282/10, 335/4, 346/18

Ehl-i Beyt-i Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 100/19, 101/18

evlād-ı Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 101/21, 109/4, 284/2

Ḫānedān-ı Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 227/20

ḫatun-ı Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 251/12

mātem-i evlād-ı Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 119/16

nebīre-yi Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā 299/11

Ḥ.- i Muḥammed Muṣṭafā'nın͡g 218/16

Ehl-i Beyt-i Ḥ.- i Muhḥammed Muṣṭafā 099/11

Ḥ.- i Murtażā 261/8

Ḥ.- i Mūsā 193/4

Ḥ.- i Muṣṭafā 105/5

yādigār-ı Ḥ.- i nübüvvet 113/13

Ḥ.- i ʿOsmān 098/6, 195/14

Ḥ.- i ʿOsmān'nın͡g 280/10

Ḥ.- i ʿÖmer 098/5

ʿayyārān-ı Ḥ.- i ʿÖmer 195/20

Ḥ.- i ʿÖmer'nin͡g 178/1

Ḥ.- i Pehlevān Aḥmed Zemçī 337/15

Ḥ.- i peyġamber 109/9, 346/15, 347/11, 347/19

Ḥ.- i peyġamber-i āḫirü'z-zamān 103/12

Ḥ.- i peyġamberni 106/4

Ḥ.- i peyġambernin͡g 130/11

Ḥ.- i Resūl 109/12, 155/8, 234/14, 240/1, 315/9, 334/2, 336/5

Ehl-i Beyt-i Ḥ.- i Resūl 120/20

evlād-ı Ḥ.- i Resūl 101/5

Ḥ.- i Resūlu'llāh 153/18

Ḥ.- i Risālet 118/1, 130/8, 130/9, 136/13, 189/15, 191/2, 193/9, 193/18, 194/2, 208/21, 211/8, 234/17, 238/6

ḫānedān-ı Ḥ.- i Risālet 157/17

ḫuṭbe-yi ḫānedān-ı Ḥ.- i Risālet 114/17

nebīre-yi Ḥ.- i Risālet 113/13

ravża-yı Ḥ.- i Risālet 312/12

Ḥ.- i Saʿd 254/14

Ḥ.- i Şāh-ı Merdān 134/20, 179/2, 190/14, 262/18, 264/2

nebīre-yi Ḥ.- i Şāh-ı Merdān'durlar 337/16

Ḥ.- i Şāh-ı Merdān'nın͡g 190/13

Ḥ.- i Şehzāde 104/16

Ḥ.- i Şehzāde-yi İmām

Ḥüseyin’ninḡ 112/17
Ḥ.- i Yūsuf 263/5, 331/12
bārgāh-ı Ḥ.- i Yūsuf 270/3, 270/15, 305/20
Ḥ.- i Zāhid 285/15
Ḥ.- i Zeyne’l-ʿābidīn 337/1
Ḥ.- i Zeyneb Bānū 113/10
Ḥ.- i İmām Zeyne’l-ʿābidīn Medīne'de 347/13
muʿcize-yi Ḥ. 199/12
rūḥ-ı pür-fütūḥān-ı Ḥ. 150/8
Ḥ. 105/21, 152/20, 155/17, 156/8, 192/17, 215/15, 280/6, 280/13, 331/8, 342/17, 348/21
Ḥ.+ ġa ḳılur ėrmiş 105/19
Ḥ.+ ge 215/13, 219/2
Ḥ.+ inḡe 157/15
Ḥ.+ inḡizden 181/7
Ḥ.+ inḡizdin 109/9, 151/6
Ḥ.+ inḡizge 171/20
Ḥ.+ leridin 267/13
Ḥ.+ ninḡ 251/13

ḥaẕuru’l-mevt : ölüler topluluğu -1- [Ar]
ḥ. 313/2

hedef : hedef, amaç -1- [Ar]
h.- i icābetġa 157/3

hediye : hediye, armağan -1- [Ar]
h.+ ler 149/19

heft-cūş : 7 çeşit alaşım -1- [Far]
h. 224/17
h.+ din 264/14

hefte : hafta -2- [Far]
h. 292/4
h.+ de 253/1

hejdeh : on sekiz -1- [Far]
nīze-yi h. 286/3

hejdeh hezār : on sekiz bin -2- [Far]
h. 196/21
Ḫudā-yı h. 348/1

helā : işte -1- [Far]
h. 311/3

helāhil : öldürücü -2- [Ar]
zehr-i h. 332/2
pāre-yi zehr-i h.+ ni 339/7

helāk : ölme, yok olma -83- [Ar]
h. 114/12, 115/19, 115/20, 116/9, 116/10, 116/14, 117/6, 281/4
h. bola yazdı 128/8
h. boldı 117/8, 182/18, 187/6, 256/19, 279/9, 292/20, 308/13, 308/15, 309/20, 312/9, 312/10, 315/14, 315/15, 321/12, 339/8, 341/17, 341/18, 345/19
h. boldılar 319/15
h. bolġan 240/9
h. bolġay 222/17, 287/2, 301/19
h. bolmaġay 251/2

h. bolsa 148/19
h. bolur ėrdi 228/4
h. bolurlar 176/17
h. bolur sen 114/5
h. ḳıl 148/9
h. ḳılalı 284/11
h. ḳılay 309/10
h. ḳılay ėrdim 167/15
h. ḳıldı 108/10, 108/11, 182/20, 205/11, 218/15
h. ḳıldılar 128/4, 155/1, 161/18, 166/15, 187/7, 187/10, 197/3, 293/17, 293/20, 294/2, 308/19, 315/15
h. ḳıldım 145/3
h. ḳıldıng̃ 201/1
h. ḳılġanını 221/17
h. ḳılġay 287/9, 295/18
h. ḳılġaylar 128/2
h. ḳılġıl 161/11
h. ḳılıb ėrdi 277/8
h. ḳılıbdur 186/2
h. ḳılıbdurlar 156/14, 217/4
h. ḳılıb ėken 156/13
h. ḳılıng̃lar 309/12
h. ḳılur ėrdi 097/2, 097/3, 228/1
h. ḳılur ėrdiler 126/2
h. ḳılurdın 214/20
h. ḳılur men 274/14, 274/19
h.+ nı 116/19
h.+ nıng̃ 115/14
h.+ ėrdi 181/18

Helāk İbn Māhān : özel ad -2-
H. 114/13, 115/21

helāket : ölüm, yok oluş -3- [Ar]
h.+ ġa 278/9
h.+ ge 126/16, 167/17

ḥelāl : helâl -1- [Ar]
ḥ. 183/2

hem : de, bağlaç -198- [Far]
h. 097/18, 097/19, 097/21, 099/2, 099/4, 103/2, 103/4, 105/6, 105/20, 106/21, 109/5, 110/1, 110/16, 119/2, 120/4, 121/4, 121/5, 121/9, 121/16, 121/21, 123/19, 123/20, 124/18, 125/12, 126/1, 126/3, 127/1, 130/8, 130/16, 131/11, 132/5, 132/11, 132/12, 134/6, 134/10, 140/18, 142/8, 145/10, 149/9, 151/12, 153/6, 154/12, 155/11, 156/1, 157/17, 158/4, 158/5, 162/16, 165/6, 166/6, 167/6, 168/19, 170/21, 171/1, 177/2, 178/16, 180/20, 181/9, 183/14, 185/19, 186/10, 187/1, 187/6, 188/18, 188/19, 188/20, 189/9, 190/4, 190/5, 190/7, 190/9, 191/8, 195/12, 195/15, 198/16, 199/5, 199/14, 199/17, 200/13, 202/10, 206/15, 208/18, 209/1, 214/2, 214/5, 214/8, 215/14, 216/2, 217/4, 217/7, 218/6, 218/15, 222/3, 224/2, 224/6, 224/14, 227/2, 228/10, 230/8, 233/17, 234/11, 235/15, 238/9, 240/7, 240/9, 243/17, 244/15, 245/16, 248/3, 251/14, 254/3, 256/2, 257/1, 257/12, 257/19, 258/2, 258/18, 259/4,

259/20, 262/19, 263/12, 265/5, 265/6, 266/15, 267/21, 273/16, 274/2, 274/8, 274/9, 278/13, 282/18, 285/7, 286/11, 288/15, 289/6, 289/20, 291/2, 291/3, 291/11, 291/14, 292/7, 293/7, 293/17, 294/20, 294/21, 295/21, 296/2, 298/14, 299/8, 300/8, 301/3, 302/19, 303/14, 305/6, 306/20, 307/8, 308/8, 308/9, 312/16, 314/20, 318/9, 318/17, 319/20, 321/14, 322/3, 324/13, 324/15, 325/9, 326/19, 327/6, 328/3, 328/18, 330/14, 333/10, 333/13, 336/9, 339/7, 341/5, 341/7, 341/9, 341/12, 345/13, 345/18, 345/21, 346/20, 347/10, 348/15

h. boldı 174/15

h. ḳılmadılar 130/3

hemān : hemen -2- [Far]

h. 172/2

h.+ dın 264/20

hem-çün : bu şekilde -2- [Far]

h. 216/18, 244/5

hem-dīger : birbirinin -3- [Far]

h. 307/18, 342/4

h.+ din 212/9

heme : bütün, hepsi -3- [Far]

h. 164/20, 165/11, 166/5

Hemedān : özel ad -2-

H. 190/9, 215/2

hemīşe : her zaman -2- [Far]

h. 157/16, 157/19

hemme : bütün -164- [Far]

h.- yi ṣafdın 197/19

h.- yi ḫˇīş 100/4

h. 101/10, 102/12, 106/7, 108/2, 110/7, 110/14, 114/18, 115/3, 115/8, 115/14, 115/15, 117/21, 118/1, 118/13, 118/17, 118/21, 121/2, 121/14, 123/19, 128/16, 128/17, 128/18, 132/5, 135/12, 136/8, 138/9, 138/14, 139/7, 141/3, 142/14, 145/4, 149/11, 149/18, 152/6, 153/9, 155/19, 156/5, 164/9, 167/5, 167/16, 169/21, 172/14, 172/15, 173/4, 175/14, 175/19, 177/10, 178/9, 179/1, 179/18, 180/10, 184/12, 186/18, 189/5, 189/8, 189/18, 190/18, 195/9, 195/11, 196/8, 196/16, 197/11, 201/20, 202/19, 203/6, 215/12, 218/21, 220/13, 224/9, 224/19, 225/5, 229/4, 233/9, 233/13, 236/19, 239/2, 240/13, 241/8, 242/14, 250/12, 253/20, 261/14, 267/3, 269/10, 271/11, 273/20, 275/19, 279/4, 284/16, 285/11, 285/18, 285/21, 287/1, 292/4, 294/5, 307/1, 307/6, 307/10, 311/6, 312/10, 313/10, 316/9, 326/7, 326/12, 327/7, 328/9, 335/1, 335/15, 336/17, 337/18, 337/19, 339/5, 340/13, 341/13, 347/2

şehr-i h. 261/20

h.+ din 140/5, 147/11, 225/4, 273/14

h.+ ge 115/3, 149/19

h.+ ler 135/15

h.+ leri 142/15, 156/20, 176/20, 215/15, 240/6, 263/9, 295/5, 318/18, 334/4

h.+ leriŋ̄iz 299/2

h.+ lerini 313/9

h.+ miz 117/21, 215/14

h.+ mizge 149/13

h.+ mizni 161/11

h.+ ni 163/8, 194/6, 209/7, 231/7, 251/5, 256/5, 312/11, 342/8

h.+ niŋ̄ 147/1

h.+ si 108/21, 147/19, 178/7, 202/18, 223/2, 308/14, 334/9

h.+ sidin 335/18

h.+ sini 111/19, 132/9, 166/15, 282/11, 292/6, 306/13, 308/19

hem-rāh : yoldaş, arkadaş -17- [Far]

h. 101/20

h.+ ėrdi 254/14

h.+ ı 138/5, 191/21, 219/17, 231/3, 275/19

h.+ ı aldılar 289/16

h.+ ı boldılar 282/16

h.+ ı bolub 110/17

h.+ ı ḳılıb 123/16, 134/12

h.+ ı ḳılıb ėrdi 290/6

h.+ ı ḳılıbdur men 199/18

h.+ ları 097/15, 099/21

h.+ larımnı 290/18

hem-rāhlik : yoldaşlık, arkadaşlık -1- [Far+Tr]

h. ḳılıŋ̄lar 219/16

hem-ṣoḥbet : sohbet arkadaşlığı -1- [Far+Ar]

h. bolmaġlıġ 230/17

hemşīre : kızkardeş -11- [Far]

h.- yi Ḥażret-i İmām Ḥüseyin 105/7

h.- yi İmām Ḥüseyin 113/10

h. 151/20, 315/2

h.+ leri 105/14

h.+ si 111/2, 250/5, 252/7

h.+ sini 250/8, 252/6

h.+ siniŋ̄ 137/17

hemşīre-zāde : kızkardeşinin çocuğu -1- [Far]

h.+ leri 151/20

ḫendeḳ : hendek -3- [Ar]

ḫ. 279/6

ḫ.+ din 278/19

ḫ.+ ge 319/2

henüz : daha -12- [Far]

h. 124/10, 221/18, 222/11, 242/1, 242/12, 257/8, 271/12, 274/3, 276/3, 277/3, 291/6, 299/5

her : her -243- [Far]

h. 102/4, 103/20, 104/1, 104/6, 104/18, 106/12, 107/13, 107/15, 108/9, 108/21, 110/15, 111/19, 112/4, 112/11,

112/17, 114/21, 115/17, 116/2, 116/7, 116/11, 117/7, 117/9, 118/18, 119/17, 126/1, 126/2, 126/13, 127/18, 128/3, 129/1, 129/3, 129/10, 130/19, 132/13, 133/17, 134/8, 135/9, 135/10, 135/17, 135/18, 138/5, 142/7, 144/4, 145/13, 146/5, 150/6, 150/13, 150/18, 154/20, 155/13, 158/15, 159/17, 159/20, 161/18, 165/20, 166/3, 166/12, 166/14, 167/2, 167/3, 167/5, 167/6, 168/3, 168/6, 169/12, 171/8, 171/19, 171/20, 172/14, 172/21, 175/3, 177/3, 179/7, 179/8, 180/15, 180/16, 180/21, 181/15, 182/17, 183/3, 183/10, 183/15, 188/7, 188/11, 189/12, 189/14, 190/17, 191/14, 193/11, 196/14, 196/15, 197/10, 198/11, 201/18, 203/9, 206/1, 206/17, 206/18, 207/3, 208/5, 212/4, 212/6, 212/8, 216/8, 216/14, 217/7, 217/15, 217/16, 218/4, 218/10, 218/17, 220/2, 220/12, 221/3, 221/12, 221/13, 222/5, 223/5, 223/6, 224/1, 224/10, 224/13, 224/19, 224/20, 226/12, 227/5, 228/2, 228/13, 229/11, 230/9, 231/12, 231/15, 233/21, 234/3, 235/17, 236/4, 237/13, 237/19, 239/8, 239/16, 240/20, 240/21, 241/2, 241/11, 243/21, 244/10, 245/1, 245/8, 245/11, 245/20, 245/21, 247/19, 248/8, 251/6, 251/15, 253/19, 254/21, 255/12, 256/5, 258/12, 258/13, 258/15, 260/2, 260/8, 263/12, 264/13, 264/15, 265/19, 266/19, 270/1, 270/4, 270/12, 270/14, 271/5, 271/9, 271/21, 277/15, 278/15, 278/20, 279/9, 281/8, 281/9, 283/14, 287/19, 289/10, 290/4, 293/3, 293/4, 293/18, 294/1, 294/7, 296/15, 297/12, 298/20, 301/3, 301/11, 301/20, 303/1, 303/22, 306/3, 306/9, 306/10, 306/21, 308/20, 310/8, 313/9, 315/8, 315/10, 316/10, 316/18, 317/14, 318/9, 319/5, 319/16, 320/18, 323/4, 323/21, 324/3, 325/1, 325/3, 326/14, 327/9, 327/10, 329/7, 329/19, 329/21, 330/10, 330/18, 334/15, 335/10, 335/16, 339/3, 347/9, 347/21

delīl-i h. 121/19

şifā-yı h. 121/20

h. ne kėlse 162/19

herā : değersiz -1- [Far]

h. 118/14

Ḫerāt : özel ad -4-

Ḫ. 286/2, 287/9, 288/14, 289/1

Ḫerāt İbn Muʿallaḳ : özel ad -1-

Ḫ. 285/4

herçend : her ne kadar -4- [Far]

h. 113/19, 124/14, 125/12, 209/11

hergiz : asla -24- [Far]

h. 124/13, 124/15, 130/17, 151/10, 152/8, 154/7, 154/13, 161/4, 184/21, 199/13, 213/11, 229/3, 251/4, 251/15, 252/15, 274/15, 276/6, 277/16, 296/4, 297/6, 297/10, 334/18, 335/11

h. ḳoymas ėrdi 185/1

herze : mantıksız -1- [Far]
h. 182/4

herze-gūy : mantıksız söz -1- [Far]
h. 199/11

herze-gūylıḳ : mantıksız konuşma, bk. herze-gūyluḳ, herze-gūylik -1- [Far+Tr]
h.+ dın 162/17

herze-gūylik : mantıksız konuşma, bk. herze-gūylıḳ, herze-gūyluḳ -2- [Far+Tr]
h. ḳılıb 197/5, 202/2

herze-gūyluḳ : mantıksız konuşma, bk. herze-gūylıḳ, herze-gūylik -2- [Far+Tr]
h. ḳıldı 289/2
h.+ dur 242/21

ḥesāb : hesap -9- [Ar]
ḥ.+ ı 279/21
ḥ.+ ını 098/5, 320/3, 327/17, 329/16
ḥ. ḳıldı 097/5

ḫeşt : sekiz -2- [Far]
ḫ. 264/19, 264/20

hevādār : taraftar -7- [Ar+Far]
h.- ı ḫānedān-ı aleyyīn 157/6
h.- ı ḫānedāndurlar 155/19
h. 114/21, 145/18
h.+ ları 108/10, 108/12, 271/8

hevādārān : taraftarlar -1- [Ar+Far]
h. 173/13

hevl : korkunç -1- [Ar]
h. 253/18

heybet : cüsse, iri -12- [Ar]
h.- i dīger 193/14
h.- i tamām 210/20
h. 177/15, 252/11
meydān-ı h. 204/11
h.+ din 177/16, 196/17, 197/8
h.+ dür 301/8
h.+ idin 285/20, 311/14
h.+ leridin 241/20

heybetlik : cüsseli, iri -4- [Ar+Tr]
h. 210/16, 228/3, 307/7, 308/1

heyhāt : yazık -2- [Ar]
h. 136/9

heykel : muska -2- [Ar]
h.- i Kelāmu'llāh 197/21
h.- i Kelāmu'llāh'nı 194/18

hezār : bin, sayı adı -7- [Far]
h. 154/6, 206/19, 210/1
çüb deste-yi h. 282/2
hezār h. 223/5

h. hezār 223/5
h.+ ı 286/3

hezīmet : bozgun -1- [Ar]
h. taptılar 327/16

ḫırāşīde : parçalanmış -1- [Far]
ḫ. 266/2

ḫıredmend : akıllı, bilgili -2- [Far]
ḫ.+ i 168/8
ḫ.+ imning̃ 168/18

ḫırūşende : kükreyen -1- [Far]
ḫ. bolub 226/15

ḫıṣāl : huy, haslet -3- [Ar]
ḫ. 126/18
Fir̒avun-ı ḫ. 163/12
ḫ.+ nıng̃ 130/2

ḫışt : tuğla -4- [Far]
ḫ. 108/3, 110/3, 136/13
ḫ.+ nı 108/4

Ḫıṭāy : özel ad -6-
Ḫ.- ı Cānbalıḳ 195/13
Ḫ. 261/19, 285/21, 304/12
aṣl-ı Ḫ.+ dın 261/12
Ḫ.+ nı 304/21

ḫıyre : çâresiz, güçsüz -4- [Far]
ḫ. 122/16

ḫ. boldı 225/6, 235/18
ḫ. boldılar 259/18

Ḥicr İbn Şecer : özel ad -1-
Ḥ. 308/13

hīç : hiç -111- [Far]
h. 097/3, 097/4, 102/16, 103/17, 105/21, 106/3, 106/4, 110/5, 110/10, 111/7, 111/16, 114/6, 115/6, 116/15, 117/17, 125/5, 127/17, 128/17, 129/1, 129/4, 130/3, 132/11, 132/19, 133/5, 133/9, 147/19, 148/20, 151/5, 154/7, 154/8, 157/11, 157/14, 159/1, 160/9, 161/3, 161/10, 162/3, 165/20, 166/1, 166/13, 166/18, 167/1, 169/16, 170/4, 171/4, 182/19, 183/11, 185/13, 185/18, 187/9, 188/18, 193/12, 198/12, 198/14, 213/6, 214/2, 214/5, 214/8, 215/4, 215/21, 216/1, 221/19, 224/11, 224/14, 228/7, 231/6, 232/12, 233/3, 233/11, 246/9, 253/11, 257/1, 259/8, 262/5, 270/1, 270/8, 273/18, 273/19, 274/3, 276/16, 277/2, 281/8, 283/16, 284/3, 284/12, 290/4, 293/18, 294/3, 294/11, 297/2, 303/4, 306/8, 306/9, 307/8, 307/14, 307/17, 307/19, 309/7, 310/6, 310/8, 311/10, 311/17, 313/7, 315/21, 324/10, 325/1, 329/3, 334/13, 347/8

ḫidmet : hizmet -39- [Ar]
ḫ. 121/17, 149/3, 194/9
ḫ.-i şāyeste 289/10
kemer-i ḫ. 150/7, 194/12

şarṭ-ı ḫ. 275/14
ḫ. bolsa 133/21
ḫ. tėgmebdür 289/13
ḫ.+ ge buyurub ėrdük 294/15
ḫ.+ ige çıḳunlar 139/12
terk-i ḫ. ḳılgen 158/2
ḫ. ḳılġıl 305/6
ḫ. ḳılıb 289/11
ḫ. ḳılıb ėrdiler 171/13
ḫ. ḳılmadıng̃lar 260/2
ḫ.+ ge 144/3, 316/12
ḫ.+ i 149/2, 157/15
ḫ.+ iġa 112/8
ḫ.+ imde 202/7
ḫ.+ imni 104/5
ḫ.+ ing̃e yiberey 133/14
ḫ.+ ing̃ge 133/17
ḫ.+ ing̃izge 282/11
ḫ.+ leride 134/21
ḫ.+ leride bolay 150/11
ḫ.+ leride kėldi 289/15
ḫ.+ leridin 209/5
ḫ.+ leriġa 211/11, 255/17
ḫ.+ lerige 149/10, 261/11, 264/2, 287/15
ḫ.+ ni 246/21, 260/3, 260/4

ḫidmetkār : hizmetkâr -6- [Ar+Far]
ḫ. bolsam 157/19
ḫ.+ dur men 171/8, 348/19
ḫ.+ dur men 150/11
ḫ.+ dur miz 135/9
ḫ.+ ları ėrdiler 191/1

ḫidmetkārlıḳ : hizmetçilik -1- [Ar+Far+Tr]
kemer-i ḫ.+ nı 218/19

ḥikmet : bilgelik -2- [Ar]
ʿilm-i ḥ. 142/19
ḥ. 244/20

ḫilāf : aykırı, karşı -3- [Ar]
ḫ. ḳılduḳ 260/4
ḫ. ḳılsa 104/2
ḫ.+ ıġā 146/10

ḫilāfet : İslâm dinine ait yönetim -22- [Ar]
ḫ.- i Ḥażret-i ʿAli'ġa 262/17
ḫ.- i Ḥażret-i İmām 262/18
ḫ. 146/10, 172/3, 271/20, 277/12, 311/5, 340/2, 346/14, 346/16, 346/21
daʿvā-yı ḫ. 314/18
daʿvā-yı ḫ. ḳılur 271/7
ḫ.+ de 152/13
mesned-i ḫ.+ de 157/1
ḫ.+ ge 110/14, 238/13, 240/5, 271/9
ḫ.+ ge bolsa 333/12
ḫ.+ lerini 346/16
ḫ.+ ni 146/9

ḫilāfetlik : halîfe olma durumu -3- [Ar+Tr]
ḫ. 112/18, 346/8, 347/1

ḫil̓at : kaftan -9- [Ar]
ḫ.- i muraṣṣa̓ kėltürüb 222/13
ḫ.- i mülūkāne 262/16, 267/17
ḫ.- i siyāh 164/14
ḫ. 281/8
ḫ. bėrib 256/21
ḫ. keydürdiler 282/19, 307/1
ḫ.+ ler 222/12

ḥīle : hîle, düzen -16- [Ar]
ḥ. 133/6, 133/13, 133/15, 134/15, 145/4, 160/16, 214/3, 214/6, 214/8, 223/5, 232/19, 260/10, 268/18
ḥ.+ din 133/10
ḥ.+ ge 240/11
ḥ.+ ni 142/3

ḥīleger : hîleci -2- [Ar+Far]
ḥ. 145/13
ḥ.+ ni 208/2

ḥilm : yumuşaklık -1- [Ar]
ḥ. 116/13

Ḥilye : özel ad -17-
Ḥ. 220/16, 248/2, 278/18, 279/19
be-cānib-i Ḥ. 195/18
Ḥ.+ de 275/11, 277/10, 280/12
Ḥ.+ ge 195/1, 218/12, 245/12, 280/10, 280/12
şehr-i Ḥ.+ ge 218/6
Ḥ.+ ni 278/10
Ḥ.+ ning̃ 223/15, 245/14

ḥimām : ölüm -2- [Ar]
ḥ. 297/4
ḥ.+ ġa kirdiler 297/4

ḥimāyet : himâye -2- [Ar]
ḥ. 301/9
ḥ. ḳıladurġan 278/12

himmet : gayret -5- [Ar]
h. 115/3
h. birlen bolung̃lar 343/12
h.+ ing̃e 125/1
h.+ lerige 240/6

Hindī : özel ad -16-
H. 253/8, 253/11, 253/12, 253/16, 253/18, 254/4, 254/9, 254/10, 254/13, 254/15, 254/18, 254/21, 255/1
birāder-i H. 263/14
H.+ dür 254/7
H.+ ni 255/2

Hindī ʿAyyār : özel ad -1-
H. 254/15

Hindū : özel ad -1-
H.+ ni 286/9

Hindūstān : özel ad -4-
H.+ de 286/9
H.+ dın 286/7, 287/2

H.+ ġa 286/9

Ḥirā' : Mekke civarında dağ -1- [Ar]
Ḥ. 319/2

ḥisāb : yeterli -1- [Ar]
ḥ.+ dur 208/18

ḥiṣṣe : hisse -21- [Ar]
ḥ. 127/5, 136/21, 161/17, 182/17, 184/6, 210/9, 226/20, 243/13, 265/18, 268/5, 281/3, 284/21, 286/4, 303/18, 305/18, 308/4, 318/2, 330/6, 341/11
ḥ. sin 149/18
ḥ. boldı 288/20
ḥ. ḳılsam 298/17

ḫᵛīş : soy, yakın -2- [Far]
ḫ. 153/4
hemme-yi ḫ. 100/4

ḫᵛīşāvend : akraba -3- [Far]
aḥvāl-i ḫ. 151/6
ḫ.+ i ėrdi 176/20, 261/12

ḫivān : masa -1- [Ar]
ḫ. 318/17

ḥiyel : çâre, kurnazlıklar -6- [Ar]
ḥ. boldı 273/16
ḥ. ḳıldı 111/4
ḥ. ḳılma 340/5
ḥ. ḳılmay 141/16, 300/17
ḥ. ḳılur men 273/2

ḫīz : atlama, saldırma -5- [Far]
ḫ. 198/8
ḫ. ḳılıb 278/19, 279/5, 324/8
ḫ. ḳılur ėrdiler 161/21

Ḫorāsān : özel ad -10-
Ḫ. 261/11, 263/6, 267/15
Ḫ.+ de 262/18, 262/20
Ḫ.+ ġa 261/13, 262/16, 262/19, 305/5, 337/6

Ḫorāsānī : Horasanlı -4-
ezberā-yı Ḫ. 172/10
Ḫ. 277/7, 277/14
Merdum-ı Ḫ. 190/19

ḫorlıḳ : aşağı, küçük -1- [Far+Tr]
ḫ. 106/1

ḫoş : memnun -20- [Far]
ḫ. 129/15, 130/1, 198/3, 213/11, 235/3, 235/4, 239/2
ḫ. boldı 210/15
ḫ. kėldi 148/21, 173/4, 175/4, 176/17, 213/8, 320/21
ḫ. kėldingizler 235/20
ḫ. kėlıb 249/20
ḫ. kėlibdür miz 230/21
ḫ. kėlmeydür 231/9
ḫ. ḳılıb 271/1
ḫ. ḳılıb kėlgey 268/17

ḫoş : doğru, hakikat -1- [Far]
ḫ.+ mu 299/20

ḫoş-āmed : karşılama, hoş geldin -1- [Far]
ḫ. 132/14

ḫoş-būylıġ : güzel koku -1- [Far+Tr]
ḫ.+ ı 225/2

ḫoş-būylıḳ : güzel koku -1- [Far+Tr]
ḫ. tutubdur 193/12

ḫoşe : güzel -1- [Far]
ḫ. 150/21

ḫoş-ḥāl : memnun -1- [Far+Ar]
ḫ. bolub 263/16

ḫoş-ḥāllik : memnuniyet -2- [Far+Ar+Tr]
ḫ. ḳılġıl 110/2
ḫ.+ din 207/17

ḫoşluḳ : güzellik -1- [Far+Tr]
ḫ. 274/8

ḫoş-neccām : doğru öngörülü -1- [Far]
ḫ. 121/6

ḫoşnūd : memnun, bk. ḫoşnū -5- [Far]
ḫ. bolġay 124/20
ḫ. bolġaylar 126/9, 152/21
ḫ. bolur 214/17
ḫ. ḳılur ėrdim 105/5

ḫoşnūdī : memnuniyet sâhibi -1- [Far]
ezberā-yı ḫ. 157/17

ḫoşnūdlıġ : memnunluk -1- [Far+Tr]
ḫ.+ nı 117/20

ḫoş-vaḳt : neşe, sevinç -6- [Far+Ar]
ḫ. 345/7
ḫ. bolub 109/7, 276/4, 292/2, 311/19
ḫ. bolub olturdılar 258/20

ḫoş-vaḳtlik : sevinçli -2- [Far+Ar+Tr]
ḫ. 267/1, 334/7

höl : ıslak -1- [Tr]
h. 098/1

hū : O, Allah -2- [Ar]
h. 106/5, 142/19

ḫūb : güzel -9- [Far]
ḫ. 235/16, 239/20, 316/9, 347/14
ḫ. bolur 294/6, 307/5
ḫ.+ dur 239/14
ḫ.+ ėmes 230/17, 333/11

ḫūbluḳ : güzellik -1- [Far+Tr]
ḫ. 301/10

Ḫudā : Allah -122- [Far]

Ḫ.- yı ʿazze ve cellege 123/1

Ḫ.- yı celle celālehū 170/1

Ḫ.- yı hejdeh hezār 348/1

Ḫ.- yı taʿālā 098/9, 098/16, 102/1, 102/12, 105/1, 105/11, 106/5, 106/7, 107/7, 109/5, 118/12, 118/15, 118/19, 135/6, 139/2, 139/17, 140/13, 149/11, 160/10, 170/2, 178/19, 186/13, 208/9, 209/2, 219/16, 231/6, 239/3, 251/5, 295/15, 300/3, 300/5, 300/9, 301/15, 302/4, 327/17, 339/5, 347/6, 348/9

emīr-i Ḫ.- yı taʿālā 157/11

ḫˇāst-i Ḫ.- yı taʿālā 251/3

ʿināyet-i Ḫ.- yı taʿālā 115/2

Ḫ.- yı taʿālā'dın 098/5, 157/4, 163/17, 232/15, 339/5

Ḫ.- yı taʿālā'ġa 097/20, 111/21, 135/6, 338/16, 338/21

Ḫ.- yı taʿālā'nı 100/10, 107/7, 109/8, 117/18, 117/20, 173/15, 206/6, 251/3, 334/16

Ḫ.- yı taʿālā'nınḡ 106/7, 348/6

Ḫ.- yı tebārek ve taʿālā 157/14, 165/17

Ḫ. 118/1, 131/3, 135/5, 142/18, 149/8, 161/7, 231/20, 252/9, 278/10, 286/14, 286/16, 299/15, 304/18, 305/2, 311/2, 327/11, 329/16, 335/7

laʿnet-i Ḫ. 126/19, 177/14, 199/11, 283/19, 305/15

laʿnet-i Ḫ. 112/19

peyġamber-i Ḫ. 130/12

resūl-i Ḫ. 284/4, 298/14

taḳdīr-i Ḫ. 155/16, 271/19

Ḫ.+ dın 112/20, 145/17, 196/8, 231/12, 250/20, 317/5, 320/3, 323/21

şīr-i Ḫ.+ durlar 100/9

Ḫ.+ ġa 122/10, 146/15, 157/8, 193/19, 305/2, 347/5

Ḫ.+ ġa tapşurdum 125/10, 160/10

Ḫ.+ nı 107/6, 135/15, 155/6, 278/15, 299/12, 300/10

resūl-i Ḫ.+ nı 107/6, 107/8, 155/6

Ḫudāvend : Allah -4- [Far]

Ḫ.- i taʿālā 259/20

Ḫ. 196/21, 201/20, 205/14

ḫuftan : yatsı namazı -1- [Far]

ḫ. boldı 099/17

ḥūk : kumaş -1- [Far]

ḥ. 284/19

Ḫulefā-yi rāşidīn : Hz. Muhammed'den sonraki ilk dört halife (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali) -1- [Ar]

Ḫ. 336/15

ḥulḳ : boğaz -8- [Ar]

ḥ.+ larıdın 103/12

ḥ.+ umıdın 130/20

ḥ.+ umıġa 236/20, 268/7, 295/3,

314/1, 324/8
ḥ.+ ūmlarıġa 187/12

ḫūn : kan -53- [Far]
ḫ.- ı Ḥüseyin 160/13
ḫ.- ı mübārek 150/6
daʿvā-yı ḫ.- ı peder ḳılıb kėlıbdür men 181/17
daʿvā-yı ḫ.- ı şehīdān ḳılurlar 171/20
ḫ.- ı şehīdānı 172/20
ḫ. 127/10, 148/10, 181/10, 181/19, 231/15, 245/14
cūyhā-yı ḫ. 239/10, 297/13
daʿvā-yı ḫ. 148/10
deryā-yı ḫ. 123/2, 123/6, 202/21, 221/5, 245/1, 310/5
deryāhā-yı ḫ. 212/5, 216/18, 222/6, 318/6, 324/16
ġarḳ-ı ḫ. 222/17
pür-belā-yı ḫ. 153/19
ġarḳ-ı ḫ. bolub 236/20
ġarḳ-ı ḫ. bolubdur 225/7, 296/2
ġarḳ-ı ḫ. ḳılıb 197/12
daʿvā-yı ḫ. ḳılsanġızlar 114/1
daʿvā-yı ḫ. ḳılur 145/18
ḫ. tökülürge 271/11
ḫ.+ dın 271/7
ḫ.+ ımnı 200/14
ḫ.+ ını 135/14, 146/4, 156/13, 175/17, 176/9, 182/2, 189/1, 202/4, 227/14, 271/7, 305/6, 305/13
ḫ.+ larıġa 182/1
ḫ.+ larını 116/5, 140/16, 146/20, 151/2

ḫūn-āb : kan seli -1- [Far]
ḫ. 174/8

ḫūn-ālūde : kanlı -1- [Far]
ḫ. 194/20

ḫūn-āşām : kan emici -1- [Far]
şemşīr-i ḫ. 227/7

ḫūn-ḫˇār : kan içen -1- [Far]
seg-i ḫ. 102/8

ḫūrākī : yevmiyeci -1- [Far]
ḫ.+ ėrdi 317/19

ḫūrd : küçük -2- [Far]
ḫ. 135/12, 189/5

ḫūrdesāl : bilgili -1- [Far]
nām-dār-ı ḫ. 115/8

ḥūrī : hûri, cennet kızı -1- [Ar]
ḥ.+ ler 343/13

Ḫurrāḥān : özel ad -1-
Ebr-i Ḫ. 123/2

ḫursand : memnun -1- [Far]
ḫ. boldı 169/7

ḫūrşīd : güneş -1- [Far]
ḫ.- i nūrnı 212/8

ḫurūc : çıkış, ayaklanma -2- [Ar]
ḫ. ḳılıbdurlar 191/17
ḫ.+ larnı 185/11

ḫurūcraḳ : kabarık -1- [Ar+Tr]
ḫ. 206/1

ḫurūş : coşku -1- [Far]
ḫ.- ı ʿaẓīmdür 222/14

ḫuṣūl : sonuç -1- [Ar]
ḫ. 161/7

ḫuṣūmet : düşmanlık -1- [Ar]
ḫ. ḳılsunlar 333/9

ḫuṣūṣā : özel -2- [Ar]
ḫ. 199/7, 214/19

hūş : akıl -20- [Far]
h.+ ıdın 100/5, 226/1
h.+ ıdın bardı 334/20
h.+ ıġa 099/6, 226/2, 267/8, 277/10
h.+ ıġa kėlıb 264/4, 282/17
h.+ ıġa kėltürdi 310/21
h.+ ıġa kėltürüb 322/6
h.+ larıġa 239/6, 303/11
h.+ larıġa kėldiler 173/10, 204/19
h.+ larıġa kėlıb 225/12, 228/21, 332/18
h.+ larıġa kėltürdi 298/9
h.+ larıġa kėltürüb 255/5

ḫūşlaş - : fikirleşmek -2- [Far+Tr]
ḫ.- ıb 106/20, 304/1

hūşyār : tedbirli -1- [Far]
h. bolsang̃ 199/3

ḫuṭbe : hutbe -12- [Ar]
ḫ.- yi ḫānedān-ı Ḥażret-i Risālet 114/17
ḫ. 316/6
ḫ. oḳudı 336/14
ḫ. oḳuġay 273/6
ḫ.+ ni 250/3, 272/18, 272/19, 273/7, 339/7, 339/10, 339/11
ṭarīḳ-i ḫ.+ ni 273/8

ḫuṭūr : hatırlama -2- [Ar]
ḫ. ḳıldılar 224/13
ḫ. ḳılur ėrdi 198/5

hūy : arzu, istek -1- [Ar]
h.+ dā 192/12

ḫużūr : ön, huzur -1- [Ar]
ḫ.+ ung̃a 183/1

ḫücre : odacık, hücre -2- [Ar]
ḫ.+ ge 111/8
ḫ.+ leriġa 340/2

ḥücürāt : hücreler -1- [Ar]
ḥ.- ı ṭāhirātnı 317/5

ḥükūmet : idare, yönetim -7- [Ar]
ḥ.- i Mekke'ni 167/3, 167/6, 168/17
nāme-yı ḥ. 149/1
ḥ.+ ini 148/15, 223/10, 257/1

ḥükm : emir -25- [Ar]
ḥ. 104/8, 125/1
ḥ. ḳıldı 132/11, 139/11, 141/16, 162/11, 250/12, 254/1, 300/13, 301/19, 315/5, 325/1, 336/11
ḥ. ḳıldılar 117/13, 179/19, 269/17, 316/4, 332/20
ḥ. ḳılsaŋ 133/14
ḥ.+ i 106/17, 162/20, 299/2, 311/21
ḥ.+ iġa 162/21, 346/20

hümāyūn : kutlu -5- [Far]
h. 173/18, 181/3, 186/16, 208/13, 239/3

Hümāyūn Şāh : özel ad -1-
H. 189/3

hüner : hüner, yetenek -3- [Far]
h. körsettiler 209/7
h.+ imni 202/10
h.+ iŋ 201/3

hüner-mend : hünerli, becerikli -1- [Far]
h.+ ėken sen 183/11

hürk - : ürkmek -2- [Tr]
h.- üb 325/13, 326/16

ḥürmet : hürmet, saygı -4- [Ar]
ḥ.+ iġa 126/20
ḥ.+ leri 153/19
ḥ.+ leride 135/7
ḥ.+ lerini 251/12

hürre : arka, sırt -5- [Far]
h.- yi tīġ 127/4
h.- yi seng 177/8
h. 201/13, 202/11
h.+ ni 202/15

hürre : cariye -1- [Ar]
h.- yi İskender 312/2

ḫürrem : sevinçli -10- [Far]
ḫ. 239/2, 267/1
ḫ. boldılar 138/6, 257/13, 282/14, 336/17, 338/21
ḫ. bolub 337/19, 345/7
ḫ. bolub olturdılar 278/9

Ḥüseyin : özel ad -28-
Ḥ. 152/3, 154/5, 159/10, 203/4, 204/4, 335/3, 343/2
Cedd-i Ḥ. 148/11

fedā-yı Ḥ. 131/4
ḫūn-ı Ḥ. 160/13
nūr-ı dīde-yi Ḥ. 204/9
birāder-i Ḥ.+ dür 214/15
Ḥ.+ ġa 137/7, 262/18
Ḥ.+ imni 238/11
ḥ.+ ni 257/18, 272/20, 288/12, 327/21
ḥ.+ ning 108/10, 147/19, 160/17, 299/16, 305/12, 309/10, 317/12
ḥ.+ ning 123/19

Ḥüseyin İbn ʿAli : özel ad -1-
Ḥ.+ ni 104/4

Ḥüseynā : özel ad -18-
Ḥ. 098/1, 102/8, 102/20, 109/20, 115/17, 136/1, 138/9, 138/20, 143/15, 150/1, 164/18, 170/15, 197/7, 197/13, 233/21, 242/6, 286/21, 292/4

ḥüsn : güzellik -4- [Ar]
ḥ.- i cemālingge 250/21
ḥ. 167/11, 273/5
ḥ. bolubdur 333/14

ḥüsnā : zarif -1- [Ar]
ḥ. 167/10

ʿıḳā : yarı, orta -1- [Far]
ʿı.+ nı 212/7

ıḳlım : memleket -1- [Ar]
ı.+ larnıng 169/8

ıl - : değer vermek -1- [Tr]
ı.- may 130/3

ılġar : süvari hücumu, akın -9- [Moğ]
ı. 117/17, 132/18, 133/8, 145/3
ı. ḳılıb 149/7, 205/19, 344/4
ı. ḳılıb kėtti 276/2
ı.+ nı 114/13

ʿIrāḳ : özel ad -12-
ʿI. 195/5, 241/3, 306/9
emīr-i ʿI. 257/3, 259/10, 296/2
ʿI.+ dın 175/8
emīr-i ʿI.+ dın 257/19
emīrzāde-yi ʿI.+ durlar 235/21
emīr-i ʿI.+ ġa 290/19, 290/21
emīr-i ʿI.+ nıng 295/7

ʿIrāḳī : özel ad -3-
ʿI. 195/5, 246/16
lālekhā-yı ʿI. 197/21

ıʿrāż : yüz çevirme -1- [Ar]
ıʿ.- ı bī-dīn 209/12

Iṣfehānī : özel ad -1-
I. 172/8, 172/9

ıssıġ : sıcak -2- [Tr]
ı. boldı 229/21

ı.+ ėrdi 229/16

ʿıyāl : aile, eş -1- [Ar]
ʿı. 142/6

ızṭırāb : ızdırap, acı -7- [Ar]
ı. 108/14, 114/15, 167/10, 318/1
ı. ḳılmaġıl 214/21
ı. ḳılmasunlar 258/19
ı. ḳılur sen 237/21

İ

ibā' : uzak durma, çekinme -3- [Ar]
i. ḳılmay 129/2, 211/17
i. ḳılmaydur 294/3

ʿibād : kullar -2- [Ar]
ʿi. 155/4, 271/8

ʿibādet : ibâdet, kulluk -2- [Ar]
ʿi.+ ġa 347/12
ʿi.+ iġa 348/7

İbn Ebū Bekir : özel ad -1-
İ. 336/19

İbn Ebū Ṭālib : özel ad -1-
İ.+ ninḡ 255/21

Meylıḳ İbn Ḥarāre : özel ad -1-
İ. 285/4

İbn Ḫażāʿī : özel ad -1-
İ. 167/17

İbn Iṣfehānī : özel ad -1-
İ.+ ġa 172/9

İbn Ḳahr : özel ad -1-
İ. 285/5

İbn Ḳanber : özel ad -1-
İ. 330/14

İbn Mülcem : özel ad -1-
İ. 178/13
İ.+ ni 176/20

İbn ʿÖmer Madʿī : özel ad -1-
İ. 330/13

İbn ʿÖmer Naḥs : özel ad -1-
İ. 344/17

ibn resūlu'llāh : özel ad -9-
i. 114/4, 125/5, 194/11, 272/11, 272/16, 285/17, 297/9, 297/17, 331/15

İbrāhīm : özel ad -5-
İ. 172/6, 208/6, 223/4
Ḥażret-i İ. 098/2
İ.+ ni 240/16

İbrāhīm Ejder : özel ad -1-
İ. 180/6

İbrāhīm Eşter : özel ad -1-
İ. 146/4

İbrāhīm Mālik : özel ad -17-
İ. 151/1, 151/4, 153/3, 164/10, 172/13, 174/3, 184/5, 186/8, 197/15, 207/10, 212/3, 244/13, 258/7, 306/5, 330/12, 340/11
İ.+ ni 180/19

ʿibret : ibret, hayat dersi -1- [Ar]
ʿi. 212/7

icābet : uyma, kabul etme -2- [Ar]
i. ḳılıb 338/16
hedef-i i.+ ġa 157/3

icāzet : izin -2- [Ar]
i. alıb 307/20
i. soradılar 265/9

icrāt - : yürütmek -1- [Ar]
i.- ıb 322/18

iç - : içmek -19- [Tr]
i.- edür 234/21
i.- er ėrdi 142/8
i.- ıb 097/12
i.- ıb olturub ėrdi 294/19
i.- ib 122/12, 316/10, 332/3
i.- ib kėledür 107/4
i.- ib olturur ėrdi 261/19
i.- kenini 116/13, 304/14
i.- medi 299/8
i.- mekge boldı 234/7
i.- mey 099/2
i.- meydür 132/12
i.- sütler 104/9
i.- ti 304/16, 332/2
i.- ür men 234/6

iç : iç, içeri -33- [Tr]
i.+ i 099/18
i.+ ide 105/9, 109/19, 142/1, 236/9, 262/14, 294/21, 296/1, 322/4
i.+ ideki 338/14
i.+ idin 097/14, 097/15, 159/16, 164/5, 194/16, 226/5, 228/19, 242/12, 245/2, 279/16
i.+ ige 099/16, 128/18, 216/11, 224/11, 272/21, 273/16, 326/15, 338/8
i.+ keri 153/10, 168/1
i.+ re 099/17, 112/16, 119/21, 343/13

içim : yudum -1- [Tr]
i. 229/3

if : ip, bk. ip -5- [Tr]
i. 248/14, 286/10
i.+ ge 334/18
i.+ ler 197/12
i.+ ni 334/20

iftiḫār : övünme -1- [Ar]
i.- ı ehl-i ʿālem 157/20

ihānet : hâinlik -2- [Ar]
i. boldı 273/13
i. ḳıldı 272/21

iḫāṭa : kuşatma -1- [Ar]
i. ḳıldı 320/5

iḫlāṣ : samîmi bağlılık -5- [Ar]
i. 105/8, 157/10
ʿarż-ı i. ḳıladur siz 149/12
i.+ ını 105/9
i.+ larıge 118/20

iḫrām : örtü -1- [Ar]
i. 112/15

iḥsān : iyilik -1- [Ar]
i. alalı 310/17

iḫtilāṭ : bir arada -1- [Ar]
i. ḳılur ėrdiler 155/10

iḫtimāl : belki -1- [Ar]
i.+ ėrmes 124/17

iḥtiyāc : ihtiyaç -2- [Ar]
i. bolsa 265/1
i.+ ım 256/6

iḫtiyār : tercih -9- [Ar]
i. ḳıladur 294/3
i. ḳıldılar 155/13
i. ḳıldım 156/2, 159/2, 160/12, 261/14
i. ḳılıb ėrdi 336/8
i.+ ı 313/8
i.+ ım 300/11

iḫtiyār : yaşlı, ihtiyar -1- [Ar]
i.+ lariçe 348/20

iḥtiyāṭ : tedbir, dikkat -1- [Ar]
i. bolsunlar 255/11

īḳāẓ : azar, uyarı -1- [Ar]
ī.+ idin 248/13

ikin : acaba, yoksa -2- [Tr]
ė. 153/19, 270/18

ikrām : saygı ve hürmet -12- [Ar]
i. 103/20, 112/14, 139/10, 150/14, 279/21, 292/3, 308/11, 314/12, 316/16, 337/13
i. ḳıldı 298/5
i. ḳılıb 103/5

ʿilāc : çâre -9- [Ar]
ʿi. ḳılalmadı 307/14
ʿi. ḳılalmas sen 129/2
ʿi. ḳılalmay 135/10
ʿi. ḳılay 192/4
ʿi. ḳılmaḳ kėrek 330/11

ʿi. ḳılur mu 334/15
ʿi.+ ı 259/1
ʿi.+ ını 135/8, 168/11

İlah : İlah -1- [Ar]
Ḥażret-i i. 179/11

İlāhī : Allah, Allah'a ait -12- [Ar]
İ. 122/5, 142/16, 165/21, 232/9, 269/8, 278/21
ʿināyet-i İ. 228/6
fażl-ı İ. 103/11
ḳażā-yı İ. 113/19
nūr-ı İ. 108/16
taḳdīr-i İ. 212/17, 333/10

ile : ile -1- [Tr]
i. 189/20

ilgeri : ileri -29- [Tr]
i. 103/21, 106/15, 106/19, 106/20, 107/3, 116/18, 125/20, 135/3, 140/5, 143/2, 147/11, 164/12, 187/9, 202/11, 241/2, 241/9, 241/19, 242/8, 247/12, 252/1, 254/19, 264/7, 266/4, 273/14, 275/21, 305/11, 320/1
i.+ de 164/6
i.+ ki 331/3

illā : aksi durumda -1- [Ar]
i. 217/7

ʿillet : hastalık -2- [Ar]
ʿi.+ din 103/19
ʿi.+ ġa 103/14

ʿilm : ilim -1- [Ar]
ʿi.- i ḥikmet 142/19

ilticā : sığınma -1- [Ar]
i. 232/6

iltifāt : ilgi, gönül alma -1- [Ar]
i. 156/9

imām : imam, önder, lider -755- [Ar]
i.- ı dīn 168/15, 174/20, 175/4, 176/1, 181/12, 188/4, 204/7, 218/18
peder-i i.- ı dīn 191/16
i.- ı maʿṣūmeni 110/14
i.- ı maẓlūm 156/10, 166/8, 186/10
i.- ı maẓlūmġa 309/9
i. 114/8, 114/10, 125/7, 151/4, 151/13, 151/15, 151/16, 152/2, 152/7, 152/9, 153/9, 153/13, 153/14, 153/16, 153/17, 154/4, 154/6, 154/10, 154/18, 154/19, 155/9, 155/19, 155/20, 156/5, 156/7, 156/8, 156/12, 156/17, 158/4, 158/7, 159/1, 159/9, 160/3, 160/4, 160/5, 160/8, 160/10, 161/9, 161/15, 161/18, 161/21, 162/13, 163/17, 165/9, 165/18, 166/11, 166/17, 166/21, 167/1, 168/6, 169/17, 169/20, 170/1, 170/2, 170/8, 172/1, 172/15, 175/6, 175/8, 175/12, 175/15, 175/17, 175/19, 176/2, 177/7,

177/10, 178/1, 178/3, 178/5, 178/6, 178/13, 178/16, 179/6, 179/7, 179/17, 179/19, 180/12, 180/14, 181/7, 181/8, 182/7, 182/9, 182/10, 182/11, 182/13, 182/14, 182/16, 183/5, 183/6, 183/7, 183/8, 183/10, 183/12, 183/16, 183/17, 184/1, 184/20, 185/6, 185/14, 185/16, 185/17, 186/6, 186/10, 186/14, 186/17, 188/7, 188/17, 196/7, 196/18, 196/19, 197/16, 198/5, 202/19, 204/15, 204/17, 205/2, 205/3, 206/15, 206/16, 207/7, 207/8, 208/15, 208/19, 209/1, 219/14, 220/1, 220/18, 230/2, 230/14, 233/4, 240/4, 240/11, 242/6, 242/15, 243/8, 244/4, 244/21, 246/8, 246/21, 252/19, 257/5, 257/7, 257/9, 257/20, 258/17, 259/3, 259/16, 259/19, 260/21, 263/11, 263/20, 264/4, 267/13, 267/14, 269/19, 270/3, 270/5, 272/5, 273/4, 273/9, 275/1, 275/4, 275/7, 275/14, 275/18, 282/4, 282/5, 282/6, 282/13, 282/15, 283/2, 287/3, 287/19, 288/4, 288/7, 292/2, 292/6, 292/12, 293/6, 297/10, 297/17, 297/19, 298/2, 298/10, 298/12, 299/1, 299/3, 299/19, 300/1, 300/2, 300/5, 300/10, 300/18, 302/9, 302/10, 303/19, 306/17, 307/15, 307/16, 309/8, 309/12, 310/20, 311/19, 312/15, 313/11, 314/9, 314/10, 314/15, 315/1, 315/3, 315/19, 316/4, 316/6, 316/7, 316/13, 319/3, 321/3, 321/9, 321/10, 321/13, 321/15, 322/8, 323/5, 323/18, 323/19, 323/20, 324/21, 327/4, 327/8, 327/21, 328/8, 328/18, 329/7, 331/13, 331/14, 334/6, 340/2, 346/14, 347/13, 347/20, 348/19

bārgāh-ı i. 219/1

cemā́a-yı Ḥażret-i i. 210/18

Ḥażret-i i. 097/7, 099/1, 108/9, 166/4, 197/18, 198/6, 203/7, 204/5, 204/10, 204/16, 204/18, 207/11, 208/8, 208/13, 208/17, 209/1, 212/9, 212/12, 212/14, 212/18, 213/9, 213/10, 213/12, 213/13, 213/15, 215/12, 216/2, 233/5, 238/5, 238/17, 239/4, 239/15, 239/20, 240/7, 240/9, 240/11, 240/13, 240/14, 241/8, 241/13, 241/16, 241/20, 242/9, 243/9, 244/21, 245/5, 245/17, 246/1, 246/2, 246/3, 246/5, 246/6, 246/17, 247/3, 249/3, 249/5, 249/13, 249/14, 252/21, 253/7, 255/13, 255/19, 256/2, 256/10, 257/9, 257/15, 257/16, 258/4, 258/16, 259/18, 261/4, 263/9, 264/9, 265/2, 265/9, 266/21, 267/2, 267/3, 267/8, 269/16, 270/2, 270/4, 270/9, 270/11, 272/13, 273/6, 273/12, 277/12, 278/7, 278/8, 282/5, 283/1, 284/12, 287/7, 287/17, 288/5, 289/6, 289/8, 289/13, 292/14, 294/3, 296/16, 296/17, 296/20, 297/1, 297/11, 298/6, 299/8, 299/14, 300/11, 302/4, 302/8, 303/12, 305/9, 306/3, 307/1, 308/10, 309/13, 321/7, 321/15, 323/5, 326/4, 326/7, 328/3, 328/6, 328/13, 329/17, 332/8, 332/17, 333/2, 333/4, 333/7, 333/19, 336/1, 337/3, 337/5, 337/8, 337/17, 342/5, 343/18, 345/6, 345/7, 346/1, 346/3, 346/10, 347/21, 348/6, 348/13,

348/20

ḫilāfet-i Ḥażret-i i. 262/18

leşker-i i. 179/19, 242/15

i. bolub 134/9

i. buyurdılar 174/19

i. ḳılıb 149/17

i.+ dın 153/5, 153/6, 216/14, 230/1, 273/18, 275/4, 283/4, 288/17, 289/12,

298/10, 307/19

Emīr Muṣīb Ḥażret-i i.+ dın 330/1

Ḥażret-i i.+ dın 215/16, 219/5, 220/20, 245/17, 300/16, 306/6, 346/9

i.+ dın ėken 322/14

Ḥażret-i i.+ ėkenler 298/9

i.+ ġa 151/9, 160/1, 160/3, 160/20, 161/8, 165/8, 165/21, 166/19, 169/16, 175/12, 178/4, 180/10, 189/7, 196/7, 196/19, 211/21, 213/3, 246/1, 247/1, 249/20, 252/20, 275/13, 282/16, 284/10, 287/2, 289/10, 298/5, 302/3, 303/19, 306/2, 311/19, 314/9, 316/5, 318/14, 318/17, 321/3, 334/5, 339/21, 345/6, 345/20, 346/13, 347/16

āl-i i.+ ġa 161/11

Ḥażret-i i.+ ġa 198/2, 205/6, 211/15, 238/19, 243/1, 246/17, 249/15, 261/1, 269/15, 286/19, 292/2, 292/6, 327/8, 328/17, 335/1, 336/21, 337/14, 339/21, 342/10, 344/12, 346/7, 348/14

ʿarżınġnı i.+ ġa ḳılalı 158/8

i.+ ġa ḳıldınġ 272/9

i.+ ġa ḳılıb 182/7

i.+ ge 259/2

Ḥażret-i i.+ ge 265/2

i.+ lar 303/6, 304/1, 331/11, 333/8, 333/15, 333/20, 334/2, 342/3

i.+ larġa 342/2

i.+ larnı 111/14, 333/7

i.+ nı 149/19, 151/19, 151/21, 159/12, 159/19, 159/20, 162/12, 163/11, 163/16, 163/17, 166/2, 166/5, 169/19, 181/3, 183/9, 187/21, 195/15, 213/17, 223/21, 230/3, 250/7, 254/19, 255/5, 257/14, 257/17, 257/20, 258/4, 264/3, 270/16, 275/1, 275/7, 275/8, 275/18, 298/4, 298/6, 298/9, 298/14, 303/10, 303/14, 303/21, 303/22, 309/8, 316/13, 318/16, 318/20, 321/19, 322/6, 327/3, 332/10, 347/16

destgāh-ı Ḥażret-i i.+ nı 204/3

Ḥażret-i i.+ nı 100/8, 104/6, 106/10, 112/21, 145/8, 170/11, 213/21, 214/9, 214/11, 214/20, 215/9, 215/19, 216/2, 216/7, 217/6, 218/12, 219/4, 219/10, 239/1, 239/5, 242/19, 246/6, 254/11, 255/4, 267/10, 287/7, 287/15, 298/1, 298/18, 319/21, 337/9, 337/13, 347/18, 348/5

i.+ nınġ 097/19, 134/10, 146/2, 152/1, 152/2, 154/2, 154/3, 154/4, 158/9, 158/14, 159/21, 160/1, 160/2, 161/14, 161/17, 161/20, 162/2, 166/8, 166/16, 166/21, 169/16, 170/1, 171/6, 172/21, 173/3, 175/5, 177/6, 177/19, 179/21, 180/13, 180/18, 181/3, 182/5, 182/14,

182/16, 183/2, 183/14, 183/21, 186/7, 186/9, 188/16, 188/20, 190/3, 190/11, 192/1, 192/2, 198/9, 207/6, 208/13, 209/4, 213/18, 218/20, 224/6, 227/21, 231/19, 238/16, 239/6, 241/14, 242/17, 243/2, 245/16, 249/21, 253/6, 254/4, 254/11, 255/5, 257/5, 257/22, 258/12, 264/9, 265/8, 267/2, 270/14, 275/13, 276/20, 282/4, 287/17, 292/10, 292/18, 293/5, 296/20, 297/7, 297/13, 297/16, 298/12, 298/15, 300/20, 309/20, 310/19, 312/17, 313/1, 314/6, 315/1, 316/21, 318/13, 318/14, 319/17, 339/7

Ḥażret-i i.+ nın̄ 113/7, 135/7, 144/20, 197/13, 203/18, 204/11, 204/19, 204/21, 205/2, 211/14, 211/18, 213/3, 213/6, 213/8, 213/19, 216/3, 216/8, 217/19, 218/20, 219/12, 233/10, 242/17, 255/17, 259/2, 260/9, 261/10, 263/8, 287/20, 307/13, 319/8, 323/17, 328/2, 332/16, 342/10, 345/21, 346/9, 348/18

Ḥażret-i i.+ nın̄ 211/20

İmām Behrūc Rāżī : özel ad -1-

İ.+ ġa 261/7

İmām Cafer : özel ad -1-

İ. 337/10

İmām Emīr : özel ad -3-

Ḥażret-i İ.+ ler 244/11

Ḥażret-i İ.+ lerge 203/21

İ.+ lerni 286/20

İmām Emīr Muṣīb : özel ad -5-

İ. 167/3, 314/19

İ.+ ni 166/9, 171/9, 181/6

İmām Emīr Muṣīb Ġāzī : özel ad -2-

İ.+ ġa 172/12, 177/20

İmām Emīr Saīd : özel ad -1-

Ḥażret-i İ.+ ni 342/12

İmām Ḥanīfe : özel ad -2-

İ. 150/21

Ḥażret-i İ.+ ni 254/15

İmām Ḥasan : özel ad -9-

İ. 147/16, 155/10, 191/2, 317/3, 336/16

Ḥażret-i İ. 242/10

İ.+ ġa 311/5

İ.+ nı 155/1

İ.+ nın̄ 191/3

İmām Ḥasan Rıżā : özel ad -1-

İ. 153/19

İmām Ḥüseyin : özel ad -38-

İ. 097/11, 099/9, 113/13, 128/20, 129/11, 147/16, 151/17, 152/5, 152/11, 155/10, 156/1, 156/11, 170/12, 170/21, 173/6, 173/8, 179/3, 181/21, 188/5, 188/6, 188/8, 188/13, 188/14, 188/17, 188/21, 191/5, 194/10, 208/16, 212/12,

219/1, 254/16, 316/17, 317/3, 336/16
be-cāy-ı İ. 175/20
ḫaber-i şehādet-i İ. 156/17
ḫānedān-ı Ḥażret-i İ. 335/20
Ḥażret-i İ. 097/9, 100/14, 100/18, 101/12, 101/14, 103/9, 106/10, 111/15, 112/13, 116/14, 125/3, 129/6, 134/21, 141/9, 145/2, 146/14, 146/19, 152/15, 153/4, 153/18, 156/14, 174/16, 223/1, 231/2, 232/21, 233/12, 241/5, 283/11, 288/2, 288/8, 299/11, 319/17, 332/15, 333/10, 348/7
hemşīre-yi Ḥażret-i İ. 105/7
hemşīre-yi İ. 113/10
ḳātil-i İ. 283/18
mātem-i Ḥażret-i İ. 166/20
ziyāret-i İ. 140/14
Ḥażret-i İ. ḳıldılar 218/12
mātem-i İ. ḳılıb 102/20
mātem-i İ. tuttılar 188/14
İ.+ din 191/4, 313/6
Ḥażret-i İ.+ din 241/15
birāder-i İ.+ dür 167/15
İ.+ dürler 130/12
birāder-i İ.+ dürler 161/5
bende-yi İ.+ dür men 145/21
İ.+ ġa 162/18, 271/10
Ḥażret-i İ.+ ġa bağlabdur 101/16
İ.+ ge 242/11, 311/5
İ.+ ni 104/17, 126/17, 154/2, 158/10, 186/11, 194/20, 220/10, 253/1, 257/6
bārgāh-ı Ḥażret-i İ.+ ni 176/1
cemāl-i Ḥażret-i İ.+ ni 151/13
Ehl-i Beyt-i İ.+ ni 171/1
Ḥażret-i İ.+ ni 101/13, 105/14, 134/9, 138/15, 140/8, 226/11, 239/4, 239/18, 249/5, 250/3, 256/17
mātem-i İ.+ ni 148/17, 205/4
İ.+ ninḡ 100/9, 144/2, 151/4, 151/17, 191/2, 191/4, 194/14, 222/1, 302/9, 318/21
be-cāy-ı İ.+ ninḡ 186/16
Ḥażret-i İ.+ ninḡ 097/15, 098/8, 112/15, 145/16, 151/7, 225/14, 227/14, 285/16
Ḥażret-i şehzāde-yi İ.+ ninḡ 112/17

İmām Ḥüseyin İbn ʿAliye'l-murtażā : özel ad -1-
Ḥażret-i İ.+ nı 126/8

İmām Muḥammed : özel ad -6-
İ. 188/15, 340/1
İ.+ din 148/20
Ḥażret-i İ.+ ġa 300/18
İ.+ ge 148/17, 272/2

İmām Muḥammed Ḥanīfe : özel ad -76-
İ. 147/20, 148/14, 151/18, 153/8, 154/1, 156/11, 158/14, 160/20, 168/15, 170/17, 174/20, 180/8, 181/14, 181/17, 188/4, 191/16, 195/1, 197/15, 203/11, 205/7, 212/21, 223/3, 259/1, 271/5, 302/5, 304/2, 305/18, 321/8, 326/13, 330/12, 331/15, 339/12, 346/14, 347/1,

347/2
Ḥażret-i İ. 238/14, 256/13, 259/6, 306/5, 337/12, 339/15, 341/15, 342/14, 345/18, 346/20, 347/7
nāme-yı İ. 189/1
İ.+ din 165/20
Ḥażret-i İ.+ din 233/3
İ.+ dürler 146/2, 152/1
İ.+ ġa 175/4, 176/1
İ.+ ge 146/17, 255/12, 300/16, 321/4
Ḥażret-i İ.+ ge 271/2, 339/14, 346/13
İ.+ ni 165/3, 179/15, 234/19, 254/7
İ.+ ning 148/9, 151/8, 151/13, 151/20, 173/9, 192/15, 195/6, 218/5, 218/18, 252/6, 253/14
Ḥażret-i İ.+ ning 347/5

İmām Zeyne'l-ʿābidīn : özel ad -78-
İ. 104/11, 104/18, 105/10, 105/12, 114/4, 130/13, 146/7, 160/9, 171/2, 175/18, 175/20, 181/20, 191/18, 274/3, 274/7, 274/10, 297/8, 309/18, 312/1, 316/2, 319/20, 320/7, 320/15, 332/9, 340/1, 340/10, 347/16
Ḥażret-i İ. 114/2, 273/4, 297/7, 298/21, 301/20, 306/4, 345/17, 346/12, 346/17, 347/8, 347/10, 347/17, 348/11, 348/14, 348/16
İ.+ din 274/12, 297/1
İ.+ ġa 146/9, 146/10, 271/6, 311/6, 347/2
Ḥażret-i İ.+ ġa 300/17, 305/21
muʿāviye-yi aṣġar Ḥażret-i İ.+ ġa 339/6
İ.+ ge 343/17
İ.+ ni 104/15, 114/8, 146/18, 146/21, 152/13, 156/21, 157/1, 172/3, 191/6, 238/12, 259/5, 270/10, 270/20, 272/2, 274/6, 297/15, 304/3, 316/18, 318/19, 321/20, 336/17, 347/15
Ḥażret-i İ.+ ni 110/13, 259/3, 259/7, 272/4, 347/18
İ.+ ning 105/8, 305/18, 320/2, 336/21, 341/3, 347/1
Ḥażret-i İ.+ ning 341/19

İmām Zeyne'l-ʿābidīn Mevlā'ġa : özel ad -1-
İ.+ ġa 170/20

imāmā : ey imam -1- [Ar]
i. 098/1

ʿimāme : baş, önde -1- [Ar]
ʿi. 143/6

imāmü'l-müsellimīn : Müslümanların imamı -1- [Ar]
i. 171/7

imāmü'l-müttaḳīn : güçlü itimat edilen imam -3- [Ar]
i. 164/15, 180/2, 233/5

īmān : iman, inanç -5- [Ar]

ī.- ı ʿarż ḳılınḡ 100/13

ī. 100/14

ī. kėltürgenim yoḳ ėrdi 335/8

ī.+ nı 117/12

ʿimāret : hayır hasenat için yapılan bina -1- [Ar]

ʿi.- i ʿālī 174/17

ʿimāret : inşâ, binâ -3- [Ar]

ʿi.- i ḳabrle 253/1

ʿi. ḳıldı 334/12

ʿi. ḳılġıl 334/10

imleke'l-iʿlām : duyuru, bildiri -1- [Ar]

i. ḳılıb 160/7

īn : bu -5- [Far]

ī. 164/20, 165/11, 166/5, 169/21, 202/19

inʿām : ikrâm, nimet -1- [Ar]

i. 310/17

inan - : inanmak -2- [Tr]

i.- madı 303/14

i.- masanḡız 346/19

ʿinān : dizgin -9- [Ar]

ʿi.- ı mürekkebni 121/8

ʿi. 285/20

ʿi.+ ide 177/19, 241/3

ʿi.+ larıde 164/17, 241/14, 275/20

ʿi.+ larıġa 180/13

ʿi.+ nı 122/7

ʿinān-der-ʿinān : dizgin dizgine -1- [Ar+Far+Ar]

ʿi. 136/8

ʿināyet : iyilik, yardım -11- [Ar]

ʿi.- i Ḫudā-yı taʿālā 115/2

ʿi.- i İlāhī 228/6

ʿi. 190/1

ʿi. ḳıldılar 239/20

ʿi. ḳıldınḡız 159/6

ʿi. ḳılsalar 149/10

ʿi. ḳılur 197/1

ʿi.+ i 299/12

ʿi.+ idür 116/7

ʿi.+ ler 205/7

ʿi.+ ni 157/13

ʿināyetlik : iyilik, yardım severlik -1- [Ar+Tr]

ʿi. ḳılıb 139/6

inde - : çağırmak, seslenmek -1- [Tr]

i.- di 305/2

inḳıyād : boyun eğme, itaat -1- [Ar]

i. 162/21

innā : ancak -1- [Ar]
i. 122/20

İnnā Feteḥnā : Fetih sûresinin 1. âyeti -2- [Ar]
sūre-yi İ. 143/8
İ.+ nı 198/1

İns İbn Mālik : özel ad -1-
İ.+ ning̑ 284/20

inṣāf : acıma -1- [Ar]
i. 128/15

inşā : yazı -2- [Ar]
i. ḳıldı 316/9
i. ḳıldılar 145/15

inşā'allah : Allah'ın izniyle -3- [Ar]
i. 246/5, 258/19, 307/5

inşā'allahu taʿālā : Yüce Allah'ın izniyle -2- [Ar]
i. 142/11, 325/4

intiḳām : intikam, öc -10- [Ar]
i. 192/16, 197/3, 223/7
i. alalı 152/12
i. alġıl 110/12
i. ḳılur miz 169/12
i.+ ını 109/14, 183/4, 183/5
i.+ nı 136/17

ip : ip, bk. if -1- [Tr]
i.+ e 103/17

İrān : özel ad -6-
İ.+ lar 170/14, 317/12
İ.+ larnı 265/14, 338/14
İ.+ larnıng̑ 199/15, 294/17

İrānlik : İranlı -1- [Far+Tr]
İ. 244/3

ʿĪsā : Îsâ peygamber -4- [Ar]
ʿİ. 232/5, 300/1, 300/8
ʿİ.+ nıng̑ 300/4

ʿişābe : sargı, sarık -4- [Ar]
ʿi. 279/4, 282/1

İsfehān : özel ad -1-
İ. 215/2

İsfendiyār : özel ad -8-
İ. 203/10, 244/15, 263/2, 306/19, 313/10
Māhyār-ı İ. 292/1
kemendhā-yı İ.+ ını 115/12
İ.+ nı 289/16

İsfendiyār Ḳazvīn : özel ad -1-
İ.+ ġa 172/9

İsfendiyār Ḳazvīnī : özel ad -3-
İ. 189/9, 258/9
İ.+ dürler 241/21

İsḥāḳ Zenkānī : özel ad -1-
İ. 195/7

issi: sahip -1- [Ttr]
i. 324/14

İskender : özel ad, bk. Skender -3-
İ. 250/14
hürre-yi İ. 312/2
Sedd-i İ. 135/19

İslām : İslâmiyet, Müslümanlık -41- [Ar]
İ. 111/18, 138/2, 143/16, 196/9, 207/2, 211/11, 288/15, 291/15, 324/7, 324/19, 338/3, 341/5, 342/9, 344/20, 345/2
derd-i İ. 110/2
ehl-i İ. 117/3
leşker-i İ. 247/5, 281/19, 323/4, 324/11, 325/7, 328/10
leşker-i İ. 255/7, 292/3, 315/16, 327/19, 341/13
ṭabālān-ı leşker-i İ. 186/17
leşker-i İ.+ dın 233/18, 302/1
leşker-i İ.+ dındur 210/18
İ.+ ġa 311/9
leşker-i İ.+ ġa 218/18, 254/11, 291/21, 296/9, 296/10, 248/2, 263/17
İ.+ nı 165/10

ism : ad -2- [Ar]
i.+ imiz 118/14
i.- i Ḥaḳ 197/14

İsmāʿīl : özel ad -3-
Ḥażret-i İ. 098/7
İ.+ ėrdiler 098/3
Ḥażret-i İ.+ ėrdiler 098/2

iste - : aramak -3- [Tr]
i.- b 224/6, 273/19
i.- b barur ėrdim 229/19

istiʿānet : yardım -2- [Ar]
i. 117/19, 200/15

istiʿdād : hazırlık -2- [Ar]
i.- ı tamām 175/4
i. 179/21

istiḳbāl : karşılama -10- [Ar]
i. ḳıldılar 186/9
i.+ ġa 129/14
i.+ iġa 204/6, 269/17, 286/20, 308/11
i.+ iġa buyurdılar 278/8, 292/3
i.+ larıġa 186/6
i.+ larıġa çıḳıb 239/2

istimāʿ : kullanma, dinleme -1- [Ar]
i. ḳılalı 156/7

istirāḥat : dinlenme -3- [Ar]

i. ḳılay 230/15

i. ḳılınḡlar 307/2

i. ḳılmanḡlar 123/11

ʿişyān : başkaldırı -1- [Ar]

ḳasem-i ʿi.+ nı 116/11

iş : iş, çaba -153- [Tr]

i. 106/9, 106/17, 107/10, 121/14, 128/14, 133/11, 140/15, 146/10, 147/4, 148/3, 148/4, 170/20, 192/15, 196/4, 199/10, 205/12, 213/16, 219/16, 231/11, 244/18, 246/20, 255/13, 270/20, 274/9, 297/4, 306/20, 314/4, 331/5

i. kėlmeydür mü 106/15

i. ḳıladur miz 106/17

i. ḳılay 192/4, 272/12

i. ḳıldınḡ 132/18

i. ḳılġıl 134/14

i. ḳılıb 110/13

i. ḳılıb bolmas 272/12

i. ḳılıbdur 108/2, 160/8

i. ḳılınḡ 159/11

i. ḳılınḡlar 126/7, 152/11, 296/9

i. ḳılmaḳ kėrek 325/5

i. ḳılsanḡ 317/8

i. ḳılsek 294/7

i. ḳılur miz 110/6

i. ḳoldın bardı 210/3

i. tüşse 319/6

i. tüşti 117/16

i.+ de 161/7

i.+ din 231/11, 273/21, 311/17

i.+ dür 099/19, 101/4, 113/12, 137/7, 145/15, 209/20, 231/11, 232/15, 281/11, 304/21, 317/11

i.+ ġa 175/19

i.+ ge 110/16, 126/21, 192/13, 198/10

i.+ ge kėltürdüm 133/16

i.+ i 099/3, 113/7, 125/19, 184/13

i.+ idür 274/4, 281/13, 326/20

i.+ im 161/10, 339/16

i.+ imdür 213/2

i.+ imizni 239/15

i.+ inḡdin 305/3

i.+ inḡni 142/4, 209/16

i.+ inḡni ḳılay 211/5

i.+ inḡni tamām ḳılur men 160/18

i.+ ini 133/7, 175/4, 207/19, 208/15, 216/5, 256/20, 268/19, 281/20, 287/4, 295/14, 306/12, 318/10

i.+ ini ḳılalı 147/5

i.+ ini ḳılay 211/6, 294/10

i.+ ini ḳıldım 243/20

i.+ ini ḳılġay miz 294/5

i.+ ini ḳılıb 307/4

i.+ ini ḳılsam 162/3

i.+ ini ḳılur ėrdi 258/14

i.+ ini tamām ḳıldım 160/17

i.+ ini tamām ḳılġay 210/17

i.+ ler 122/13, 151/9, 183/6, 205/12, 242/21, 294/16

i.+ ler ḳıladur men 137/9

i.+ ler ḳılay 146/11

i.+ ler ḳılġanmen 325/6
i.+ ler ḳılġay men 294/18
i.+ ler ḳılıb 148/12
i.+ ler ḳılıbdur 133/9, 152/16
i.+ ler ḳılıbdurlar 225/19
i.+ ler ḳılur miz 325/3
i.+ leridin 270/8
i.+ leridür 148/3
i.+ leriġa 215/5
i.+ lerige 132/12, 148/3, 270/13
i.+ lerimni 335/19
i.+ leriñizġa 120/15
i.+ lerini 270/17
i.+ lerni 284/3, 290/21, 333/18
i.+ lerni ḳılur erdiler 284/8
i.+ ni 099/18, 132/17, 135/7, 145/19, 148/7, 148/13, 159/8, 161/14, 168/11, 175/2, 207/19, 254/9, 270/19, 297/17, 327/8, 333/5
i.+ niñ 149/1

iş küş : uğraş -1- [Tr]
i. 110/10

işāret : işaret, gösterme -8- [Ar]
i. ḳıldı 147/13, 165/8, 227/9, 251/10, 266/14
i. ḳıldılar 219/9
i. ḳılıb 180/14, 313/16

ʿişret : mutluluk -1- [Ar]
ʿi. ḳılġay 148/21

iştirāḳ : birlikte -1- [Ar]
i. 149/19

iştiyāḳ : güçlü arzu, istek -2- [Ar]
i. 151/13
i.+ ı 139/9

it : köpek -21- [Tr]
i.- i bī-himmet 199/15
i. 098/17, 098/18, 106/20, 107/13, 132/4, 213/4, 213/11, 213/16, 214/9, 216/1, 216/5, 327/6, 335/14
i.+ ge 106/10, 213/12
i.+ ler 207/12, 207/15
i.+ ni 213/8, 213/9, 213/11

iṭāʿat : uyma, boyun eğme -3- [Ar]
i. ḳıldı 339/7
i. ḳılġay miz 101/20
i. ḳılsek 101/6

itek : etek -1- [Tr]
i.+ lerini 109/1

ʿitibār : saygınlık -1- [Ar]
ʿi.+ ı bolġay 110/8

iʿtiḳād : inanç -3- [Ar]
iʿ.+ ınġa 194/9
iʿ.+ ını 105/8
iʿ.+ im 157/10

iʿtikāf : bir yere kapanarak ibadetle

meşgul olma işi -2- [Ar]
i‘.+ de ėrdiler 333/1, 339/14

ʾitimād : güven -2- [Ar]
i‘. 209/3
i‘. ḳılıb 155/13

ʾitirāf : onay, kabul -1- [Ar]
i‘. ḳılalı 158/1

ittifāḳ : birleşme, anlaşma -5- [Ar]
i. ḳıldı 310/16
i. ḳıldılar 220/1, 223/20
i. ḳılıb 114/1
i. ḳılsalar 156/20

itük : çizme -1- [Tr]
i. 152/20

iz : iz, işaret, belirti -8- [Tr]
i. 215/18, 230/11, 230/12, 230/13
i.+ i 230/12, 230/13
i.+ lerini alıb kėlür ėrdiler 232/1
i.+ ni 232/2

īzā : üzüntü -1- [Urd]
ī. 237/9

ʾizāz : değer, kıymet -16- [Ar]
i‘.- ı tamām ḳılay 167/19
i‘.- ı tamām ḳılur ėrdiler 190/15
i‘. 103/5, 103/20, 112/14, 139/10, 150/14, 157/12, 279/21, 292/3, 298/5, 308/11, 314/12, 316/16, 337/13
i‘. berdi 129/11

izdiḥām : sıkıntı -1- [Ar]
i.+ dın 106/16

iẓhār : gösterme -2- [Ar]
i. 100/8, 148/16

izle - : aramak -5- [Tr]
i.- b 168/7
i.- b barur ėrdiler 303/22
i.- b çıḳtılar 167/6
i.- b yürür ėrdiler 167/7
i.- b yürürde 168/9

izlet - : aratmak -1- [Tr]
i.- ıb 168/6

ʿizzet : değer, saygı -4- [Ar]
ʿi. 117/10, 259/20
ʿi. ḳılsek 149/13
ʿi.+ ni 301/15

K

Kaʿb : özel ad -3-
K. 309/19
K.+ ge 123/17
K.+ nı 123/21

Ḳāb-ı ḳavseyn : özel ad, iki kavis (miraç gecesine atıf yapılmış) -1- [Ar]
Ḳ.+ ġa 300/3

Kaʿb İbn Şemr : özel ad -8-
K.- i laʿīn 128/11
K. 123/16, 124/14, 126/14, 127/3, 127/6, 127/13
K.+ ni 124/16

Kaʿb İbn Şemr Zī'l-Cevşen : özel ad -1-
K.+ dür men 124/1

ḳabā : cübbe, aba -13- [Ar]
ḳ. 194/3, 197/19, 199/1, 199/2, 199/5, 199/6, 199/8, 199/12, 265/17, 266/7, 279/3, 280/8, 282/1

ḳabāḥat : suç, kusur -2- [Ar]
ḳ. boldı 306/20
ḳ. bolubdur 231/11

ḳabāīl : kabîleler -1- [Ar]
ḳ. 174/18

ḳabar - : şişmek -1- [Tr]
ḳ.- dı 168/8

Kaʿbe : Kaʿbe, Allah'ın evi -2- [Ar]
gird-i ḫāne-yi K.+ de 170/15
ḫāne-yı K.+ ning 152/9

Ḳabeyn İbn Mülcem : özel ad -1-
Ḳ. 187/3

kabḥ : vuruş -1- [Far]
k. 288/20

ḳabīle : boy, kabîle -20- [Ar]
be-cānib-i ḳ.- yı ʿAbbās 172/5
be-cānib-i ḳ.- yı Benī Ḫażāʿī 156/18
ḳ.- yı Benī Ṭay'nı 212/15
ḳ.- yi ʿArab'ge 340/5
ḳ.- yi Benī El-Ḥac 151/3
ehl-i ḳ. 151/6
ḳ.+ leri 153/4
ḳ.+ leriġa 156/16
ḳ.+ lerige 151/11, 153/3, 171/15
ḳ.+ lerimge 146/17
ḳ.+ mdin 146/16, 211/1
ḳ.+ mge 146/16
ḳ.+ side 156/20
ḳ.+ sidin 176/20, 312/3, 345/14
ḳ.+ sige 347/10

ḳabr : kabir, mezar -13- [Ar]
ziyāret-i ḳ.- i mübārek 218/12
ʿimāret-i ḳ.+ le 253/1
ḳ.+ ide 140/14
ḳ.+ iġa 193/8, 280/7, 280/9
ḳ.+ ge 270/6
ḳ.+ imġa 193/7
ḳ.+ leride 309/12
ḳ.+ leriġa 220/5, 285/16

ḳ.+ lerini 120/1, 174/17

ḳabūl : kabul -51- [Ar]

ḳ. 117/12

ḳ. ḳılay 202/9

ḳ. ḳıldı 132/20, 134/15, 159/19, 203/16, 259/4, 328/3

ḳ. ḳıldılar 115/4, 131/12, 156/7, 166/18, 189/18, 246/21, 250/10, 270/12, 316/4, 346/20

ḳ. ḳıldım 133/20, 253/17

ḳ. ḳılġay 301/5

ḳ. ḳılıb 183/13, 270/11, 276/8, 289/12

ḳ. ḳılın͡g 124/19

ḳ. ḳılmab ėrdi 235/6

ḳ. ḳılmadı 253/10, 329/18

ḳ. ḳılmadılar 155/16, 347/16, 347/18, 348/20, 348/21

ḳ. ḳılmaġanını 117/12

ḳ. ḳılmas ėrdiler 315/8, 316/3

ḳ. ḳılmasa 278/15

ḳ. ḳılmasan͡g 123/20, 251/7, 256/1

ḳ. ḳılmas men 237/3, 251/4

ḳ. ḳılmas miz 236/18

ḳ. ḳılmay 336/4, 340/1

ḳ. ḳılsa 347/14

ḳ. ḳılsan͡g 251/7

ḳ. ḳılur 116/4

ḳabża : kabza, sap -12- [Ar]

ḳ.- yı felāḫānnı 293/12

ḳ.- yı kemānġa 257/10

ḳ.- yı tīġidin 211/7

ḳ.- yı tīġni 116/21

ḳ. 119/13

ḳ.+ dın 127/12

ḳ.+ larını 226/10

ḳ.+ nı 136/20, 243/16

ḳ.+ sıdın 161/16, 182/16

ḳ.+ sını 127/12

ḳaç - : kaçmak, uzaklaşmak -65- [Tr]

ḳ.- a başladı 323/4, 331/10, 341/17, 345/1

ḳ.- a başladılar 117/8

ḳ.- a berdi 243/19

ḳ.- arġa 115/18, 302/14

ḳ.- arlar 115/3

alıb ḳ.- ġan 102/17

ḳ.- ıb 121/15, 132/2, 142/1, 144/16, 243/21, 244/11, 261/20, 266/10, 300/16, 314/5, 316/1, 332/21, 336/1, 342/12, 344/9

ḳ.- ıb barġay 244/1

ḳ.- ıb barur ėrdi 244/2, 302/19

ḳ.- ıb kėldük 132/1

ḳ.- ıb kėledür 227/4

ḳ.- ıb kėlib 131/18

ḳ.- ıb kėlse 325/1

ḳ.- ıb kėlür ėrdi 326/5

ḳ.- ıb kėtgey 260/17

ḳ.- ıb kėtti 303/7, 316/1

ḳ.- ıb yürüb ėrdi 269/4

ḳ.- ıbdur 167/1, 216/13

ḳ.- ḳalı 167/8, 331/6

ḳ.- ḳan 344/9

ḳ.- ḳay 098/21, 331/19

ḳ.- maḳde boldı 266/3

ḳ.- masun 165/13

ḳ.- tı 098/18, 112/5, 121/9, 122/9, 138/4, 255/1, 262/1, 278/1, 284/9, 293/6, 302/17, 318/5, 321/18, 327/19, 331/9, 331/10, 341/2

zaḫm yeb ḳ.- tı 342/11

ḳ.- tım 167/18

ḳaçan : ne zaman -7- [Tr]

ḳ. 113/18, 114/10, 214/19, 236/13, 281/1, 294/13

ḳ.+ ġaça 317/7

ḳaçur - : kaçırmak -3- [Tr]

ḳ.- dılar 327/3

ḳ.- ġay 346/3

ḳ.- ub 168/15

Kād : özel ad -2-

K. 176/4

K.+ ge 176/10

ḳad : boy -12- [Ar]

ḳ. 171/5, 175/5, 182/12, 185/19, 186/10, 206/13, 231/19, 275/18

ḳ.+ de 149/18

ḳ.+ ini 114/15, 149/2, 316/11

ḳ.+ lerini 178/18

ḳadar : kadar -2- [Ar]

ḳ. 128/8, 133/1

ḳadem : adım, ayak -31- [Ar]

ḳ.- i nāmübārekinḡ 223/11

ḳ. 107/17, 127/14, 137/20, 139/8, 187/9, 187/13, 192/18, 206/9, 291/10, 293/13, 293/15, 308/9

ḳ. ḳoyar ėrdi 273/17

ḳ. ḳoyar men 273/2

ḳ. ḳoysa 110/16, 127/19

ḳ. ḳoysanḡ 140/6

ḳ. ḳoyub 266/4

ḳ.+ de 159/20

ḳ.+ inde 141/9

ḳ.+ ini 122/7

ḳ.+ leri 230/11

ḳ.+ leriġa 160/2, 204/11, 229/9, 249/21, 269/19

ḳ.+ lerige 272/5

ḳ.+ lerini 206/11, 273/6

ḳadem-ber-ḳadem : adım adım -1- [Ar+Far+Ar]

ḳ. 230/14

ḳ. ḳoyub 221/1

ḳāḍı : kadı, dini yargıç -5- [Ar]

ḳ. 235/4, 235/6

ḳ.+ nı 235/6

ḳ.+ sı ėrdinḡ 250/19

ḳ.+ sımen 250/19

ḳadīm : eski, ezelī -2- [Ar]
ḳ. 234/17
Düşman-ı ḳ. 134/11

ḳādir : güçlü -2- [Ar]
ḳ.+ dür 196/21
ḳ.+ sen 142/16

ḳāḍīyü'l-ḥācāt : ihtiyaçları karşılayan -8- [Ar]
ḳ. 116/17
münācāt-ı be-dergāh-ı ḳ. ḳıldılar 142/16, 163/19, 165/21, 185/7, 269/8, 278/4, 347/4

ḳāfi : kervanlar -1- [Ar]
ḳ.+ lerġa 251/1

kāfir : kâfir, günahkâr -59- [Ar]
k.- i bed-baḫt 103/5
k.- i bī-dīn 108/7, 268/20
k.- i bī-gāne ėrdim 301/14
k.- i cehennemīni 103/13
k.- i ġayūr 300/14, 338/4
k.- i nā-pāklardın 141/5
k. 099/16, 102/21, 104/2, 105/18, 121/21, 123/7, 138/2, 284/3, 311/10, 325/10
Yezīd-i k. 110/7
k. boldung̃ 301/14
k.+ ġa 106/14, 126/19
k.+ ler 097/10, 097/13, 099/7, 101/5, 101/7, 103/4, 106/17, 137/12, 304/19, 337/18, 338/12, 338/14, 338/20
k.+ lerdin 097/6, 105/2, 117/9, 117/11, 337/4, 338/21
k.+ lerġa 101/6
k.+ lerge 099/3, 102/11, 338/3
k.+ lerni 098/14, 102/12, 107/16, 123/3, 126/4, 145/3, 337/21, 338/18, 338/19
k.+ mü 305/14
k.+ ni 145/14
k.+ ning̃ 103/13

kāfūr : beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir bitki -3- [Ar]
k. 232/5, 264/8
k.+ nı 225/3

ḳahḳa : kahkaha, gülüş (yüksek sesli) -1- [Ar]
ḳ. ḳılıb 201/11

ḳahr : yok eden, üzen -7- [Ar]
ḳ.- ı tīġ ḳıldıng̃ 142/17
ḳ. 162/12
ḳ.+ ı 113/5, 209/13
āvāz-ı ḳ.+ ımnı 159/18

Ḳahr İbn Ġālib : özel ad -2-
Ḳ. 285/4, 285/7

Ḳahr İbn Şemr : özel ad -1-
Ḳ. 123/16

ḳā'il : râzı olan -1- [Ar]
ḳ. ḳılıb 249/17

ḳā'im : var olan, duran -8- [Ar]
ḳ. boldı 144/16, 184/11, 271/18, 324/15
ḳ. bolġunça 099/3
ḳ. boldı mu 136/2
ḳ. boldı 330/19
ḳ. bolubdur 120/8

Kā'ināt : evren -9- [Ar]
Ḫˇāce-yi k. 120/3, 292/17
Seyyid-i k. 182/10
Ḫˇāce-yi k.+ ġa 117/3, 122/19, 286/1, 327/13, 330/16
ḫānedān-ı Ḫˇāce-yi k.+ ġa 125/16

ḳaḳ - : vurmak, çalmak -5- [Tr]
ḳ.- adurġan 111/13
ḳ.- alı 179/18
ḳ.- ıb 117/4
ḳ.- tı 111/12
ṭabl-ı ceng ḳ.- tılar 186/18

ḳal - : kalmak, geride kalmak -125- [Tr]
ḳ.- adur 335/17
ḳ.- ardur men 192/17
ḳ.- dı 099/4, 099/6, 108/4, 111/7, 137/16, 212/2, 258/13, 262/18, 267/7, 268/10, 282/14, 289/4, 303/5, 324/19, 338/20, 342/21, 348/21
dumalanıb ḳ.- dı 330/8
endīşege ḳ.- dı 124/4, 168/10, 288/12, 330/10
ġuṣṣage ḳ.- dı 132/10
ḥayrān bolub ḳ.- dı 130/2, 228/20
ḥayrān ḳ.- dı 099/18, 099/20, 128/16, 135/21, 136/12, 201/15
ḥayretde ḳ.- dı 201/21
ḥayretge ḳ.- dı 147/18
taşḳarı ḳ.- dı 141/3
uḫlab ḳ.- dı 224/9
vehmige ḳ.- dı 271/22
yatıb ḳ.- dı 262/4
yıraḳ ḳ.- dı 295/15
ḳ.- dı 262/19
ḳ.- dılar 304/10, 337/10
bī-hūş bolub ḳ.- dılar 228/20
piyāde ḳ.- dılar 343/12
tenglikde ḳ.- dılar 313/19
ḳ.- dınḡ 112/9
ḳ.- duḳ 328/1
ḳ.- ġan 136/13, 156/2, 192/21, 229/21, 247/7, 247/9, 291/14, 292/15
ḳ.- ġandur 278/14
ḳ.- ġanını 252/17, 316/10, 345/15
ḳ.- ġannı 338/1
ḳ.- ġay 109/15, 289/19
ḳ.- ġay ėrdi 228/9
ḳ.- gen 337/8
ḳ.- ıb ėrdi 117/9, 193/3
toḫtab ḳ.- ıb ėrdi 245/3
ḳ.- ıb ėrdiler 241/15, 286/9
taʿaccübde ḳ.- ıb ėrdiler 224/12

ḳ.- ıbdur 210/16, 338/20
yalġuz ḳ.- ıbdur 347/13
ḳ.- ıbdurlar 114/4, 171/16, 285/13
ḳ.- ıbdur men 269/8
maḥrūm ḳ.- ıb sen 130/10
ḳ.- ıb siz 124/7
ḳ.- mab ėrdi 232/12
ḳ.- mabdur 159/1, 206/6, 275/2, 275/3
ḳ.- madı 147/19, 151/13, 183/11, 192/14, 200/12, 228/13, 255/10, 310/6, 324/10, 330/10
ṭāḳat ḳ.- madı 237/21
dermān ḳ.- madı ėrse 247/10
ḳ.- maġay 185/13, 316/9
ḳ.- maġay ėrdi 097/4
ḳ.- mas ėrdi 294/14
ḳ.- mas ėrdim 288/13
belāġa ḳ.- mas ėrdiñ 335/5
ḳ.- mas miz 115/2
ḳ.- maydur 145/18, 155/21
ḳ.- sun 200/16, 252/19, 254/10, 263/10
amān ḳ.- sunlar 284/2
ḳ.- ur 112/12, 141/4, 148/13, 300/8, 317/14
ḥayrān ḳ.- ur ėrdi 227/20, 228/2
taʿaccübge ḳ.- ur ėrdi 253/20
ḥayrān ḳ.- ur ėrdiler 138/14, 203/3
taʿaccüb ḳ.- ur ėrdiler 169/15
ḳ.- ur men mü 260/6
aḥvālġa ḳ.- ur miz 124/8

ḳalʿa : kale -44- [Ar]
ḳ.- yı Māhān'nı 135/20
sākinān-ı ḳ.- yı semā 242/7
ḳ. 124/10, 141/13, 196/5, 244/10, 245/2, 251/18, 279/16
leşker-i ḳ. 185/20
dervāze-yi ḳ.+ dın 125/15
ḳ.+ dın 137/17, 250/6, 314/9
ḳ.+ ge 140/18, 141/10, 244/11, 245/1, 255/11, 278/19, 314/5
ḳ.+ ge saldılar 220/4
ḳ.+ larġa 189/14
ḳ.+ mız 135/9
ḳ.+ nḡ 176/15
ḳ.+ nı 123/21, 124/11, 124/16, 135/18, 145/13, 220/4, 250/14, 251/10, 278/10, 278/14, 279/5, 314/6, 314/10
ḳ.+ nı alabdurlar 245/4
ḳ.+ nınḡ 123/17, 177/7, 177/8
ḳ.+ sıdın 177/5
ḳ.+ sıġa 332/12

ḳalb : (1) çevirme, dönme -1- [Ar]
ḳ. 180/16
(2) orta, merkez -1- [Ar]
ḳ.+ ge 329/6

ḳalm : kesik -5- [Far]
ḳ. 338/6
ḳ. ḳıla başladılar 128/7
ḳ. ḳılıb 323/1, 326/1

ḳ. ḳılur ėrdiler 126/3

ḳalem : yazgı -1- [Ar]
ḳ.- i taḳdīr 155/16

kām : istek, arzu -6- [Far]
k.- ı dil 230/15, 230/16, 231/1, 231/10, 231/16, 236/12

ḳamçı : kamçı -3- [Tr]
ḳ. 112/17, 257/9, 262/11

ḳāmet : boy -6- [Ar]
ḳ. 122/6, 177/15
bāst-ı ḳ. 122/6
ḳ.+ i 129/6, 191/11
ḳ.+ ini 182/12

ḳamışī : kamış -1- [Tr+Ar]
ḳ. 279/3

kāmil : mükemmel, bk. kāmile -2- [Ar]
k. 171/11
k.+ ėrdiler 190/18

kāmile : mükemmel, bk. kāmil -1- [Ar]
ḳudret-i k.+ si 348/2

ḳamḳām : prens -1- [Far]
ḳ. 203/1

kāmurānlıḳ : mutluluk -1- [Far+Tr]
k. 148/20

kān : mâden -1- [Far]
nūr-ı dīde-yi k.- ı raḥmet 139/2

ḳan : kan -47- [Tr]
ḳ. 100/3, 105/1, 111/13, 111/17, 113/1, 122/12, 128/3, 210/1, 248/4 289/7, 290/13, 336/3, 342/10, 343/11, 344/8
ḳ. boldı 168/21
ḳ. kėlib 346/5
yüzige ḳ. yügürdi 125/19
deryā-yı ḳ.+ de 329/17
ḳ.+ dın 184/11
ḳ.+ ġa 144/4, 173/7, 173/13
ḳ.+ ġa boyalıbdur 103/7, 323/20
ḳ.+ ġa bulġanġan ėrdi 109/15
ḳ.+ ıġa 324/3
ḳ.+ ım 120/21
ḳ.+ ın̄g 198/20
ḳ.+ ını 290/6
ḳ.+ lar 141/21, 281/16, 306/18, 329/16, 330/8, 330/18
ḳ.+ ları 103/12
ḳ.+ larını 116/8, 162/15, 175/16, 220/8, 222/18
ḳ.+ larnı 162/12
ḳ.+ nı 138/3, 143/19, 144/3, 266/21

ḳança : ne kadar -8- [Tr]
ḳ. 114/4, 124/18, 306/10, 318/9, 326/19, 348/2

ḳ.+ dur 274/11, 274/13

ḳandaġ : ne kadar, bk. ḳandaḳ -1- [Tr]

ḳ. 334/16

ḳandaḳ : ne kadar, bk. ḳandaġ -1- [Tr]

ḳ. 259/1

ḳanı : hani, nerede -1- [Tr]

ḳ. 232/7

kānī : yeteri kadar -1- [Ar]

k. 114/13

ḳanlıġ : hükümdarlık -1- [Tr]

ḳ. 175/15

ḳanlıḳ : kanlı -1- [Tr]

ḳ. 097/16

kār : iş -13- [Far]

k. 217/17

k. ḳıldı 204/1

k. ḳılmadı 183/14, 199/14, 313/9, 313/17, 313/18

k. ḳılmas 199/13, 313/21

k.+ ımızde 178/17

çāre-yi k.+ ımnı ḳılmas mu sen 274/1

k.+ ını ḳılalı 207/19

k.+ idin 223/6

kār u bār : iş güç, bk. kār u bar -13- [Far]

k. 280/17, 320/18, 333/9

k.+ ı 175/12

k.+ ıdın 173/2, 174/20, 175/14, 206/20, 255/6

k.+ ıġa 127/6, 203/3

k.+ u boldı 344/10

k.+ u bolub 285/9

ḳarīb : yakın -1- [Ar]

ḳ.+ ėrdi 194/19

ḳara : kara, renk adı -49- [Tr]

ḳ. 102/19, 115/11, 119/1, 119/11, 119/12, 119/15, 119/16, 123/10, 124/1, 124/3, 134/3, 134/6, 136/6, 138/8, 138/10, 138/11, 143/4, 164/7, 170/13, 180/4, 194/10, 196/1, 197/10, 200/10, 239/16, 239/17, 241/9, 241/11, 242/8, 246/9, 247/12, 247/14, 262/20, 264/7, 284/17, 309/1

ʿalem-i ḳ. 143/3, 241/9, 251/21

ʿalemhā-yı ḳ. 119/17

ḳ. boldı 099/6

ḳ. ḳılıbdurlar 155/5

ḳ.+ dın 149/17

ḳara - : bakmak -16- [Tr]

ḳ.- b 107/5, 270/4

ḳ.- b turar ėrdiler 240/21

ḳ.- b tursaŋ ėrdi 271/18

ḳ.- b turub ėrdi 099/20

ḳ.- b turub ėrdim 097/18

ḳ.- dı 262/5, 304/15, 307/8

ḳ.- dılar 326/19, 243/21

ḳ.- ġıl 289/21
ḳ.- mab 281/4
ḳ.- maġıl 198/15
ḳ.- r ėrdi 201/18
ḳ.- y 289/1

ḳara - : yönelmek, gitmek -3- [Tr]
ḳ.- b 112/5, 331/19

ḳaraḳ : yağma, saldırı -1- [Tr]
ḳ.+ ıde 154/5

ḳaraḳanān : gözcüler -1- [Tr+Far]
ḳ.+ ı 212/7

ḳarangu : karanlık, bk. ḳarangulıḳ, ḳaranguluḳ -13- [Tr]
ḳ. boldı 202/16, 293/3, 299/7, 331/6
ḳ. ḳıldı 164/3, 328/13
ḳ. ḳılıb 197/7
ḳ.+ ġa salmaḳ kėrek 284/12
ḳ.+ de 214/10, 214/11, 221/12, 269/13
ḳ.+ ėrdi 221/18

ḳarangulıḳ : karanlık, bk. ḳarangu, ḳaranguluḳ -2- [Tr]
ḳ. boldı 115/13
ḳ.+ de 262/2

ḳarangguluḳ : karanlık, bk. ḳarangu, ḳarangulıḳ -2- [Tr]
ḳ. bastı 320/6
ḳ. tuttı 196/13

ḳarār : duruş, kalış -23- [Ar]
ḳ. 148/18, 274/7
ḳ. aldılar 180/18, 258/16
ḳ. alsun 123/11
ḳ. bėrib ėrdi 232/12
ḳ. bolmay ėrdi 242/12
ḳ. tapḳay 157/1, 172/4
ḳ. tapmay 242/1
ḳ. taptı 114/6
ḳ. taptılar 138/5, 160/6, 188/14, 242/15, 249/5, 270/4, 275/10, 294/7, 318/18, 327/20
ḳ. tuttı 199/20
ḳ. tuttılar 159/16

ḳarār : karar, niyet -2- [Ar]
ḳ. berib ėrdim 245/18
ḳ. taptılar 242/6

ḳarāret : mevki, yer -1- [Ar]
ḳ. tutub ėrdiler 192/12

ḳaravaş : cariye, köle -1- [Tr]
ḳ.+ larını 104/15

kārbur : yıkıcı, zararlı -1- [Far]
k. 287/3

kārd : bıçak, bk. kār -10- [Far]
k.- ı bürrān 218/4, 218/18
k.- ı çehārdehomni 291/18
k. 197/11, 297/4, 323/11, 324/2
be-ḍarb-ı k. 217/13
k.+ ı 194/21
k.+ larnı 218/10

kārdān : iş bilir, becerikli -1- [Far]
k. 171/11

Ḳarġa : özel ad -49-
Ḳ. 127/21, 128/13, 217/20, 218/1, 219/1, 219/5, 219/7, 219/9, 220/3, 220/16, 223/16, 223/18, 226/11, 226/16, 226/20, 227/1, 227/6, 227/13, 228/20, 229/6, 229/11, 230/13, 232/4, 233/4, 233/14, 233/18, 234/5, 234/8, 234/13, 237/1, 237/2, 237/4, 237/7, 237/10, 237/17, 237/20, 238/2, 238/8, 240/4, 266/18, 282/12, 282/16, 283/13
Ḳ.+ dın 240/2
Ḳ.+ nı 224/15, 238/9, 240/1
Ḳ.+ nınḡ 237/20

kārger : hünerli, becerikli -2- [Far]
k. 157/3
k.+ dürler 133/6

ḳarı : yaşlı -2- [Tr]
ḳ. 167/11
ḳ.+ dur 127/19

ḳarılıġ : yaşlılık -1- [Tr]
ḳ.+ de 127/16

ḳarındaş : kardeş -3- [Tr]
ḳ. 111/14
ḳ.+ ım 282/12
ḳ.+ ınḡ 111/13

ḳarış : uzunluk ölçü birimi -2- [Tr]
ḳ. 201/11
ḳ.+ ėrdi 201/8

ḳārī : okuyucu, anlatıcı -1- [Ar]
ḳ. 147/16

ḳarīb : yakın -1- [Ar]
ḳ. 320/17

ḳarn : karın, gövdenin ön orta bölümü -2- [Tr]
ḳ.+ ıġa 104/12
ḳ.+ ılarını 183/8

ḳarṭabān : kadın satıcısı -1- [Ar]
ḳ. 196/6

kārvān : kervan -10- [Far]
k. 299/6, 299/9
k. boldı 111/1, 308/18
Telāye-yi k. boldı 260/12
k.+ ġa 298/21
k.+ lar 299/1, 299/4
k.+ nınḡ 099/14, 299/3

kārvānsarāy : kervansaray -1- [Far]
k.+ ġa 298/10

ḳarye-be-ḳarye : köyden köye -1- [Ar+Far+Ar]
ḳ. 103/21

kārzār : savaş, mücâdele -11- [Far]
k. 184/12
āteş-i k. 258/12
maʿreke-yı k. 121/1
k. ḳıldılar 293/21, 308/15, 323/13
k. ḳılıb 192/2
k. ḳılur ėrdiler 203/10
k.+ dur 267/20
k.+ ġa 289/18
k.+ lar ḳılıb 126/14

kārzārlik : savaşçılık -2- [Far+Tr]
k. ḳılıb 258/6
k. ḳılur ėrdiler 184/20

Ḳaṣār : özel ad -2-
Ḳ. 343/6
şehr-i Ḳ.+ ġa 343/6

ḳaṣd : saldırı, yöneliş -22- [Ar]
ḳ.- ı ceng ḳıldılar 277/20
ḳ. ḳıldı 128/13, 160/20, 194/1, 198/21, 210/17, 211/19, 266/9, 295/14, 315/18
ḳ. ḳıldılar 126/10, 206/6, 295/18, 325/17
ḳ. ḳılıb 146/6, 288/4
ḳ. ḳılıb ėrdi 315/19
başıġa ḳ. ḳılıb ėrdiler 107/13
ḳ. ḳılıb sizler 252/13
ḳ. ḳılsa 150/12
ḳ. ḳılsanġızlar 114/1

kāse : kâse, çanak -6- [Ar]
k.- yı ser-i mübārekleride 213/20
k.- yi seriġa 202/13
k.+ ge 229/18
k.+ ni 236/15
k.+ sidin 266/5
k.+ sini 121/3

kāse-dār : kâse taşıyan -1- [Ar+Far]
k. 236/12

kāse-dārlik : kāse taşıma işçiliği -2- [Ar+Far+Tr]
k.+ ġa 236/14
k.+ ni 236/13

ḳasem : yemin, ant -7- [Ar]
ḳ.- i ʿişyānnı 116/11
ḳ. 138/14, 153/17, 273/20, 334/17, 334/18
ḳ.+ de 154/1

Ḳāsım : özel ad -5-
Ḳ. 195/10, 294/10, 294/20, 295/17, 295/21

Ḳāsım İbn ʿAbbās : özel ad -7-

Ḳ. 172/6, 211/1, 211/21, 233/9, 245/11

Ḳ.+ ġa 311/20

Ḳ.+ nı 213/1

Ḳāsım İbn Eẕher : özel ad -1-

Ḳ. 266/10

Ḳāsım Ṭāy : özel ad -1-

Ḳ.+ nnnḡ 212/15

ḳaṣr : köşk -11- [Ar]

ḳ.- ı nām-dār 222/5

ḳ. 221/2, 224/7, 224/11

ḳ.+ ıde 220/12

ḳ.+ ıdın 224/7, 261/20

ḳ.+ ıġa 220/12, 297/3

ḳ.+ ımdın 222/11

ḳ.+ ını 261/20

ḳaş : ön, karşı, huzur -66- [Tr]

ḳ.+ ıde 148/17, 168/12, 177/17, 253/7, 261/16, 307/8

ḳ.+ ıdın 115/21, 124/2, 259/15, 282/20, 283/2, 285/5, 287/5, 304/4, 313/3

ḳ.+ ıdın çıḳıb 158/13

ḳ.+ ıdın kėlsem 149/9

ḳ.+ ıġa 106/14, 139/15, 145/5, 192/10, 253/12, 255/8, 259/4, 259/5, 267/21, 280/8, 281/19, 282/8, 290/12, 304/19

ḳ.+ ıġa alıb 142/2

ḳ.+ ıġa alıb baralı 310/17

ḳ.+ ıġa alıb bardı 280/3

ḳ.+ ıġa barıb 340/6

ḳ.+ ıġa kėlıb 275/3

ḳ.+ ımde 347/21

ḳ.+ ımġa 105/12, 120/15, 130/5, 140/5

ḳ.+ ınḡızge kėltürdüm 213/11

ḳ.+ ını 266/4

ḳ.+ ları 130/2

ḳ.+ larıdın 156/8

ḳ.+ larıġa 165/2, 169/16, 211/20, 213/9, 309/8, 314/11, 321/20, 322/6, 323/5, 323/18, 324/21, 328/2, 331/8, 333/2

ḳ.+ larıġa alıb kėlür ėrdiler 188/8

ḳ.+ larıġa bardılar 125/9

ḳ.+ larıġa kėldiler 215/13

ḳ.+ larıġa kėlıb 139/9, 275/1

ḳ.+ larıġa kirdi 307/7

ḳ.+ larıġa kirib 272/4

Ḳaşdā : özel ad -1-

Ḳ. 205/16

kāşkī : keşke -3- [Far]

k. 105/4, 105/19, 154/12

ḳat : kat, derece, huzur -5- [Tr]

ḳ. 098/2, 300/6

ḳ.+ de 238/6

ḳ.+ dın 347/8

ḳ.+ ıdın 262/4

ḳat - : katmak -1- [Tr]
ḳ.- tılar 185/11

ḳaṭ' : yol alma, devam -1- [Ar]
ḳ. ḳılıb 275/20

ḳaṭār : kafile, sürü -2- [Ar]
ḳ.+ ıde 158/6, 280/19

ḳaṭārlaş - : sıra sıra dizilmek -1- [Ar+Tr]
ḳ.- ıb 314/10

ḳātil : katil, öldüren -6- [Ar]
ḳ.- i Ebā 'Abdu'llāhnı 242/17
ḳ.- i İmām Ḥüseyin 283/18
ḳ.+ i 127/11, 128/21
ḳ.+ imni 324/5
zehr-i ḳ. 155/1

ḳatl : öldürme, cinâyet -4- [Ar]
ḳ. ḳıla başladılar 266/16
ḳ. ḳıldıng̃ 311/10
ḳ. ḳılur ėrdim 270/9
ḳ.+ din 316/4

ḳaṭre : damla -4- [Ar]
ḳ. 099/2, 103/12, 144/3, 144/4

ḳavī : güçlü, azılı -5- [Ar]
ḳ. 114/20, 177/14, 229/13
ḳ. boldı 264/7
ḳ. boldılar 296/17

ḳavm : topluluk, ulus -5- [Ar]
ḳ.- i Mekke'ge 192/19
ḳ.+ din 109/10, 110/1, 110/3
ḳ.+ ġa 109/10

ḳavl : söz -1- [Ar]
ḳ.+ i 291/18

ḳavuş - : kavuşmak -4- [Tr]
ḳ.- tı 196/19
ḳ.- tılar 332/6
ḳ.- ur sen 125/8
ḳ.- ur siz 348/11

ḳay - : dönmek -2- [Tr]
ḳ. 192/21

ḳayan : nereye -10- [Tr]
ḳ. 111/10, 121/15, 123/15, 127/13, 207/7, 217/6, 246/4, 294/11, 331/14
ḳ. barur sen 229/19

ḳayd : bağ, kayıt -1- [Ar]
ḳ.- ı bend ḳılıbdur 129/10

ḳayde : nerede -14- [Tr]
ḳ. 137/19, 202/3, 215/7, 230/2, 237/5, 237/19
ḳ.+ dur 191/7, 274/6, 276/13,

291/8
ḳ.+ durlar 151/17
ḳ.+ ėrdinḡ 235/2
ḳ.+ sen 221/8, 221/11

ḳaydın : nereden -9- [Tr]
ḳ. 114/10, 133/11, 135/2, 193/15, 210/21, 229/19, 254/6, 279/12, 286/6

ḳayġu : kaygı, endişe -3- [Tr]
ḳ. 108/16, 302/20
ḳ. tüşti 340/7

ḳayġuluḳ : sıkıntılı -3- [Tr]
ḳ. 108/16
ḳ.+ ėmes 206/16, 261/3

Ḳays İbn : özel ad -1-
ḳ.- i Sābit kirib 342/5

Ḳays Ṭavḳ İbn Kenāne : özel ad -1-
Ḳ.+ ni 342/1

ḳayṣer : kayser, imparator, bk. ḳayżer -32- [Alm]
ḳ.- i Rūm 331/2
ḳ. 299/16, 299/17, 299/18, 299/19, 299/20, 300/1, 300/4, 300/9, 300/10, 300/12, 300/13, 300/15, 300/16, 301/2, 301/4, 301/6, 301/8, 301/11, 301/13, 302/2, 302/14, 304/1, 314/21
ḳ.+ ġa 301/7
ḳ.+ ge 315/4
şehristān-ı ḳ.+ni 315/11
ḳ.+ ni 299/14, 300/20, 301/19,
ḳ.+ niṅ 299/14, 301/1

ḳaysı : hangi, hangisi -48- [Tr]
ḳ. 101/13, 102/4, 105/17, 108/2, 119/17, 132/2, 132/5, 150/18, 161/18, 166/1, 171/18, 173/16, 175/1, 196/15, 199/17, 203/9, 230/21, 241/2, 245/11, 260/3, 264/13, 271/19, 280/1, 281/13, 290/9, 306/10, 326/14, 330/10
ḳ.+ dur 235/4
ḳ.+ ġa 218/4
ḳ.+ ları 189/12, 270/4, 308/20, 315/8, 319/16, 325/3, 330/18, 347/9
ḳ.+ larıġa 106/12
ḳ.+ larıṅ 177/3
ḳ.+ mız 294/7, 317/14
ḳ.+ mızge 218/17
ḳ.+ sı 102/4, 132/13, 264/15, 266/19
ḳ.+ sıdın 216/8
ḳ.+ sıġa 260/8

ḳaytar - : çevirmek -4- [Tr]
ḳ.- dı 167/8
ḳ.- ıb 268/8
yüz ḳ.- ıbdur 326/6
yüz ḳ.- mas ėrdiler 102/4

ḳayżer : kayser, imparator, bk. ḳayṣer -1- [Alm]

ḳ.+ ni 144/11

ḳaz - : kazmak -3- [Tr]
ḳ.- durġıl 215/8
ḳ.- ġan ėken 270/6
ḳ.- ıb 215/9

ḳażā : Allah'ın takdîri, hüküm -7- [Ar]
ḳ.- yı İlāhī 113/19
ḳ. 184/14, 209/4, 295/14
ḳ. bolsa 118/12
ḳ. ḳılsa 147/2
ḳ.+ ġa 155/7

Ḳazvīn : özel ad -6-
Ḳ. 189/8, 189/17, 290/16
ehl-i Ḳ. 190/2
Ḳ.+ de 189/15
Ḳ.+ din 189/17

Ḳazvīnī : özel ad -2-
leşker-i Ḳ. 241/21
şehriyār-ı Ḳ. 241/21

kebāb : kebap -3- [Ar]
k. 276/9
k. ḳılıb 276/9
k.+ ġa 276/17

kebir : büyük, büyüklük -2- [Ar]
k.+ ler 120/6
k.+ ni 208/15

kebūter : güvercin -2- [Far]
k. 143/6, 340/19

kecābe : mahfe, deve sırtında oturma yeri -2- [Far]
k.+ ge 163/4
k.+ ġa 208/6

kėç - : geçmek -3- [Tr]
k.- dük 118/1
k.- gey 336/10

kėç : geç, ileri vakit -2- [Tr]
k. 191/14
k. boldı 343/20

kėçe : gece -108- [Tr]
k. 097/10, 098/18, 100/11, 102/5, 102/11, 115/13, 123/11, 124/19, 125/14, 128/17, 131/21, 132/11, 141/13, 142/12, 152/9, 158/13, 168/4, 170/14, 185/5, 186/12, 189/14, 195/9, 195/12, 203/10, 203/13, 205/4, 206/10, 212/4, 212/12, 213/14, 215/21, 216/7, 217/2, 217/3, 217/15, 218/2, 220/2, 220/4, 225/21, 228/6, 234/21, 239/16, 239/18, 244/21, 245/2, 247/4, 249/1, 249/7, 253/17, 256/11, 261/10, 273/5, 287/20, 289/11, 289/13, 292/13, 294/4, 294/18, 296/18, 298/19, 312/12, 312/17, 314/3, 316/16, 319/7, 321/14, 326/9, 327/6, 330/21, 331/9, 332/1, 337/14, 343/5, 344/7
k. boldı 184/18, 228/2

k. bolub 240/13
k.+ de 102/13, 213/13, 215/6, 276/2
k.+ dür 221/18, 222/11, 299/3
k.+ ki 100/7
k.+ ler 157/3
k.+ mü 226/4
k.+ ni 179/11, 186/18, 195/16, 304/6, 321/6, 328/12
k.+ ning͡ 212/7
k.+ si 099/13, 194/4, 303/7, 303/10, 313/13, 314/20, 321/21, 328/1, 328/5, 328/12, 332/5, 343/14, 344/10

kėçele - : yatmak, gecelemek -1- [Tr]
k.- b 213/3

kėdin : sonra -1- [Tr]
k.+ din 103/14

kef : avuç içi -1- [Far]
k. 213/18

kefe : terazi gözlerinden her biri -1- [Ar]
k.- yi felāḫānġa 200/2

kefek : yapılarda kullanılan açık renkli delikli taş -1- [Far]
k.+ ni 338/10

kefen : mevtanın sarıldığı örtü -2- [Ar]
k. ḳılıb 239/16
k.+ ge 174/16

Kehrem : özel ad -99-
K.- i şūm 234/19
K. 177/3, 180/15, 182/20, 185/12, 187/20, 196/3, 196/17, 200/9, 200/11, 200/18, 201/16, 201/17, 201/18, 201/20, 202/14, 203/6, 205/10, 207/14, 207/17, 207/21, 209/16, 209/21, 214/11, 214/12, 214/17, 214/20, 215/7, 216/12, 216/16, 217/1, 217/6, 217/17, 234/6, 234/9, 234/21, 235/2, 235/4, 235/9, 235/11, 235/18, 236/4, 236/6, 236/7, 236/13, 236/17, 236/19, 236/21, 237/1, 237/3, 237/5, 237/9, 237/12, 237/14, 237/18, 237/19, 237/20, 237/21, 238/18, 238/20, 240/9, 278/17
leşker-i k.+ de 229/14
k.+ din 202/8, 208/11
k.+ dür 178/14
k.+ ġa 235/7
k.+ ge 176/17, 196/18, 207/15, 219/19, 234/4, 237/1
k.+ ni 176/11, 178/6, 187/3, 187/15, 200/6, 203/5, 206/15, 211/9, 214/11, 217/14, 230/2, 234/16, 235/1, 235/2, 235/17, 239/1, 239/9, 239/10, 239/12
k.+ ning͡ 214/10, 216/7, 216/9, 216/20, 219/19, 237/8

Kehrem İbn Mülcem : özel ad -6-
K. 205/7
K.+ dür 175/7
K.+ ni 187/1
K.+ ning͡ 212/4, 213/2, 240/10

kejdüm : akrep -1- [Ar]
k. 112/13

kėl - : gelmek -848- [Tr]
k. 187/8, 187/9, 268/13, 329/4, 329/5
alıb k. 298/20
rū-be-rū k.- almadı 128/17
k.- almaduḳ 236/2
k.- almas 290/5
k.- di 099/6, 099/7, 099/17, 103/16, 104/11, 106/20, 109/17, 113/7, 113/9, 113/10, 114/7, 115/19, 119/4, 119/9, 123/13, 123/18, 125/17, 133/3, 133/7, 137/2, 137/14, 140/21, 141/17, 143/2, 145/3, 147/11, 147/12, 157/3, 168/12, 169/8, 177/6, 178/13, 190/21, 196/13, 213/7, 213/11, 222/16, 225/11, 225/16, 248/2, 251/16, 253/15, 254/11, 256/4, 257/2, 258/7, 259/15, 265/20, 267/8, 268/4, 276/12, 283/2, 283/8, 287/6, 291/14, 292/13, 294/12, 298/18, 301/1, 301/6, 301/7, 304/5, 304/19, 311/14, 312/19, 313/20, 314/1, 316/15, 318/12, 322/16, 327/1, 327/13, 328/18, 336/12, 337/15, 339/18, 348/16
aldılarıġa k.- di 297/17
alıb k.- di 113/16, 128/19, 236/5, 252/20, 255/18, 275/7, 283/16, 286/10, 292/11, 299/13, 301/2, 315/4, 317/18, 317/21
āvāz k.- di 166/1, 194/16
feryādġa k.- di 242/15
ḫidmetleride k.- di 289/15
ḫoş k.- di 148/21, 173/4, 175/4, 176/17, 213/8, 320/21
kirib k.- di 113/1, 124/5, 132/5, 135/1, 196/5, 238/4, 259/13, 276/2
kön̄lige k.- di 141/1
lerzege k.- di 098/2, 252/11, 264/6
meydānġa k.- di 306/12
nidā k.- di 347/7
niḳāb tartıb k.- di 137/18
rū-be-rūsıġa k.- di 231/20
ṣūret-i aṣlıge k.- di 319/3
tekyeleriġa k.- di 213/17
yanıb k.- di 107/2
yetib k.- di 285/5, 291/16, 303/5, 305/10, 322/9, 341/5
yügürüb k.- di 169/11
k.- di ėrdi 315/2
k.- di ėrse 107/1
k.- diler 097/17, 097/18, 097/21, 098/11, 100/4, 105/7, 111/20, 115/15, 118/8, 138/20, 139/15, 141/14, 151/3, 153/3, 153/12, 156/9, 158/14, 165/1, 166/16, 173/7, 179/15, 180/8, 183/13, 188/1, 188/16, 193/21, 194/7, 194/14, 212/10, 213/10, 215/18, 216/16, 218/12, 218/13, 220/4, 220/5, 220/7, 220/9, 224/2, 229/7, 229/18, 230/1, 232/4, 239/1, 250/3, 263/4, 267/2, 269/14, 269/18, 287/13, 292/18, 294/9, 299/13, 314/11, 314/13, 318/18, 320/17, 321/20, 323/5, 324/9, 324/21, 326/2, 326/3, 326/18, 332/7, 337/12, 337/17

alıb k.- diler 118/18, 144/18, 149/16, 159/20, 169/16, 169/17, 176/1, 213/9, 230/4, 234/3, 262/12, 269/11, 286/18, 292/3, 304/20, 313/2, 316/10, 328/2, 338/8
çıḳıb k.- diler 227/7
ḫaber alıb k.- diler 252/4
hūşlarıġa k.- diler 173/10, 204/19
ḳaşlarıġa k.- diler 215/13
mededige k.- diler 315/16
mülāzemetlerige alıb k.- diler 341/19
mülāzemetlerige k.- diler 138/19, 296/20, 315/1, 333/8
yanıb k.- diler 296/16
yetib k.- diler 229/17, 252/3, 255/13, 304/11
k.- dim 137/7, 144/1, 154/14, 158/5, 251/2, 303/21
alıb k.- dim 129/21, 181/19, 230/19, 233/12, 297/10, 299/18
ṭamaʿ ḳılıb k.- dim 235/3
k.- dinḡ 161/3, 202/3, 209/10, 229/19, 254/6, 279/12
alıb k.- dinḡ 113/14
k.- dinḡ mü 280/21
ḫoş k.- dinḡizler 235/20
k.- dinḡler 194/17, 271/16
k.- dük 108/10, 132/9, 207/16, 218/19
alıb k.- dük 161/9
bīruḫṣat çıḳıb k.- dük 236/9
ḳaçıb k.- dük 132/1
mülāzemetlerige k.- dük 139/8
k.- edurġan 098/4
k.- edür 104/8, 107/3, 111/12, 136/6, 139/14, 204/6, 225/9, 229/2, 232/4, 232/6, 247/13, 274/4, 277/4, 286/20, 289/21, 299/1, 299/10, 301/17, 304/4, 313/4, 320/2, 326/7
alıb k.- edür 207/9
ʿārim k.- edür 201/3
āvāz k.- edür 245/10, 245/11
āvāz-ı nāle k.- edür 226/5
feryād k.- edür 164/20
içib k.- edür 107/4
ḳaçıb k.- edür 227/4
pāre pāre ḳılıb k.- edür 244/10
yanıb k.- edür 310/1
k.- edürler 098/6, 098/7
çār-ı yārlar k.- edürler 098/4
tesbīḥ oḳub k.- edürler 164/18
yıġlaşıb k.- edürler 164/18
k.- edür men 183/1, 254/6
ber-hem urub k.- edür men 220/2
alıb k.- ey 276/19, 317/16
ḫalāṣ ḳılıb k.- ey 259/3
ġālib k.- ge 098/19
k.- geli 322/12
k.- gen 099/21, 100/11, 105/10, 111/6, 152/4, 185/18, 230/12, 230/13, 246/7, 261/15, 269/16, 297/15, 331/5
alıb k.- gen 306/2
Ḳolumdın k.- gen 133/20
k.- gen bolsanḡ 268/2
k.- gende 156/17, 250/5

k.- gendin 289/10
k.- gendür 241/8, 299/12
daʿvā ḳılıb k.- gendür 305/13
şānıde k.- gendür 311/3
k.- genidin 292/10
alıb k.- genimizni 290/17
k.- genimning̃ 145/9
k.- genini 123/12, 305/9
alıb k.- genini 232/19
k.- genlerdin 257/6
alıb k.- gey 250/9, 256/21, 343/1
ḫoş ḳılıb k.- gey 268/17
k.- geying̃izdin 140/10
k.- geyler 156/18, 190/3
alıb k.- gey men 289/18
k.- ġıl 123/15
alıb k.- ġıl 254/8
k.- gil 136/16, 161/11, 193/7, 198/13, 198/17, 300/9
k.- ġıl 340/14
aldımġa alıb k.- gil 347/15
alıb k.- gil 235/8, 280/9
yetib k.- gil 141/16
k.- günçe 156/14, 196/9, 261/2, 276/1
k.- ıb 097/14, 100/16, 105/1, 107/12, 112/9, 113/5, 116/7, 120/4, 123/21, 124/17, 127/10, 131/7, 135/4, 135/10, 135/20, 136/7, 136/17, 138/5, 141/20, 142/13, 143/11, 145/12, 147/4, 150/15, 156/20, 162/4, 162/7, 165/14, 166/8, 173/5, 176/5, 178/5, 178/16, 181/1, 181/3, 191/4, 191/21, 194/4, 194/10, 196/3, 203/15, 205/19, 215/15, 216/5, 216/10, 217/3, 221/5, 221/19, 224/5, 226/2, 226/18, 227/8, 227/19, 228/19, 232/2, 232/4, 233/19, 233/20, 235/13, 239/6, 240/11, 241/12, 243/2, 244/21, 245/3, 245/5, 248/5, 250/6, 250/15, 251/18, 252/4, 252/5, 252/16, 255/8, 257/5, 257/18, 258/3, 259/3, 259/4, 259/5, 260/19, 262/4, 262/9, 263/6, 263/7, 263/13, 263/19, 264/3, 264/9, 265/8, 265/13, 268/6, 270/1, 273/5, 273/14, 275/6, 275/7, 277/18, 278/5, 278/18, 281/6, 282/2, 282/4, 283/14, 284/5, 284/7, 284/8, 284/10, 287/7, 287/21, 289/14, 290/3, 290/16, 292/9, 293/14, 293/15, 295/19, 297/19, 297/21, 298/2, 299/2, 299/15, 301/18, 303/2, 303/10, 305/19, 305/21, 306/6, 310/6, 310/15, 310/19, 311/15, 311/21, 313/3, 313/4, 314/15, 314/16, 314/20, 315/13, 316/4, 318/1, 320/11, 323/10, 327/8, 328/16, 328/18, 329/21, 331/7, 333/21, 336/3, 337/20, 340/9, 341/15, 344/2, 347/3, 347/11, 347/16, 348/5
alıb k.- ıb 284/14
ang̃lab k.- ıb 282/16
çābük k.- ıb 210/8
çapıb k.- ıb 251/14
çüst çālāk k.- ıb 143/11
dėb k.- ıb 288/7
ėşitib k.- ıb 296/13
ġālib k.- ıb 131/9, 247/6
ḫoş k.- ıb 249/20
hūşıġa k.- ıb 264/4, 282/17

hūşlarıġa k.- ıb 225/12, 228/21, 332/18
ḳaşıġa k.- ıb 275/3
ḳaşlarıġa k.- ıb 139/9, 275/1
kirib k.- ıb 282/20, 336/21
leşkeridin k.- ıb 297/18
meydānġa k.- ıb 289/2
pīş k.- ıb 155/11
şād bolub k.- ıb 311/18
yavuḳ k.- ıb 156/15
yetib k.- ıb 284/17, 288/21, 291/13, 325/18, 332/4
k.- ıb ėrdi 212/20, 216/1, 239/11, 261/13, 314/13
alıb k.- ıb ėrdi 123/16
k.- ıb ėrdi mü 216/1
alıb k.- ıb ėrdiler 270/2
k.- ıb ėrdim 105/18
alıb k.- ıb ėrdim 216/2
k.- ıb ėrdük 222/21, 227/14, 333/17
k.- ıbdür 123/14, 125/18, 147/9, 147/10, 156/1, 158/20, 159/7, 186/6, 196/6, 200/13, 222/15, 232/3, 241/16, 289/11
alıb k.- ıbdür 299/18, 304/3
başını k.- ıbdür 252/5
bendge salıb k.- ıbdür 255/15
ceng ḳılġalı k.- ıbdür 141/6
çerig tartıb k.- ıbdür 124/8
kömekimizde k.- ıbdür 186/5
maṣlaḥat k.- ıbdür 115/5
pīş k.- ıbdür 166/11, 219/3
k.- ıbdür mü 276/2
k.- ıbdürler 134/8, 153/9, 156/20, 158/7, 235/7
alıb k.- ıbdürler 234/5
k.- ıbdür men 115/21, 120/12, 135/5, 157/9, 160/16, 198/11, 211/2
daʿvā-yı ḫūn-ı peder ḳılıb k.- ıbdür men 181/17
k.- ıbdür miz 153/13
k.- ıb sen 198/10, 211/2, 280/20
k.- ıbturdı 242/4, 277/5
aḳarġan k.- ıbturdı 242/9
k.- ib 097/15, 100/2, 120/4, 122/8, 126/14, 132/3, 137/4, 137/16, 141/19, 146/5, 156/11, 164/20, 169/7, 181/1, 195/11, 197/9, 200/19, 203/18, 205/17, 224/4, 242/5, 242/14, 246/3, 249/21, 263/17, 276/13, 276/20, 295/10, 299/10, 301/6, 304/3, 308/6, 318/7, 328/7, 328/21, 331/3, 334/5, 334/7, 337/21
alıb k.- ib 298/11
fiġān tartıb k.- ib 222/16
ḳaçıb k.- ib 131/18
Ḳan k.- ib 346/5
alıb k.- ib berdiler 328/6
k.- ıbturar miz 294/8
k.- ıbturdılar 341/3
k.- ib tüşti 320/12, 320/13
alıb k.- ib ėrdiler 150/13
k.- ib ėrdim 099/5, 161/12
taşlab k.- ib ėrdim 261/15
k.- ibdür 176/9, 215/18, 230/11, 301/7

alıb k.- ibdür 276/17, 299/14
fetḥ ḳılıb k.- ibdür 315/11
kömek k.- ibdür 259/17
pīş k.- ibdür 151/9
k.- ibdür mü 275/21
k.- ibdürler 167/16, 255/13
ḫoş k.- ibdür miz 230/21
k.- ib sen 243/4
k.- inḡ 329/19
k.- inḡler 131/6, 215/14, 297/11
alıb k.- inḡler 159/20, 201/16, 254/1, 254/2, 304/20
dest-bürd körsetib k.- inḡler 294/5
k.- işleriṅni 234/18
alıb k.- meb ėrdiler 169/16
k.- mebdür 148/14
k.- medi 111/4, 216/1, 276/12, 281/12, 293/18, 307/19, 329/3
k.- mediler 215/13
k.- medim 150/9, 234/14
alıb k.- mediṅ 129/9
k.- mediṅiz 125/4
k.- medük 333/16
yol k.- mek 165/11
k.- mes 140/15, 193/12, 310/9
rāst k.- mes 116/15, 296/8, 314/3
meydāṅġa k.- mes ėrdi 281/8
k.- mes ėrdim 152/8, 154/13, 166/12
k.- mesenḡ 268/13, 329/5
k.- mey 209/10
k.- meydür 157/15, 227/19
ḫoş k.- meydür 231/9
rāst k.- meydür 150/4
k.- meydür mü 106/18, 276/1
iş k.- meydür mü 106/15
k.- mey sizler 187/8, 268/12
k.- se 128/17, 128/18, 147/4
alıb k.- se 168/16, 169/12, 310/1
cemʿ ḳılıb k.- se 179/5
ḫaberini alıb k.- se 167/3, 167/5
her ne k.- se 162/19
ḳaçıb k.- se 325/1
ḳolunḡdın k.- se 106/8
yetib k.- se 118/10
k.- seler 139/7
leşker tartıb k.- seler 148/12
k.- sem 152/8
ġālib k.- sem 269/1
ḳaşıdın k.- sem 149/9
alıb k.- senḡ 213/1, 253/15
ġālib k.- senḡ 269/2
ġālib k.- seng 198/18
k.- sün 182/13
alıb k.- sün 298/11
k.- tür 223/15
ṭāḳat k.- tür almay 121/8
şebīḫūn k.- türüb 102/12
k.- ünçe 152/20
k.- ür 115/6, 139/7, 167/19, 175/8, 198/14
ḳolıdın nėme k.- ür 150/5
lerzege k.- ür 177/16
k.- ür ėrdi 164/6, 164/9, 164/12, 196/15, 207/4, 238/20, 241/2, 241/4, 247/12, 252/1, 253/19, 264/7, 285/19,

286/2, 308/1, 308/2
alıb k.- ür ėrdi 168/5
dėb k.- ür ėrdi 228/3
fiġānġa k.- ür ėrdi 242/7
ḳaçıb k.- ür ėrdi 326/5
şevb k.- ür ėrdi 241/4
yügürtüb k.- ür ėrdi 241/10
k.- ür ėrdiler 143/3, 143/9, 164/10, 164/14, 180/1, 195/21, 239/9, 241/12, 241/19, 305/11
alıb k.- ür ėrdiler 177/13
ceng ḳıla ḳıla yatıb k.- ür ėrdiler 187/11
dėb k.- ür ėrdiler 197/8
ḫatm-i Ḳurān ḳılıb k.- ür ėrdiler 241/11
izlerini alıb k.- ür ėrdiler 232/1
ḳaşlarıġa alıb k.- ür ėrdiler 188/8
oḳub k.- ür ėrdiler 164/17
yıġlay yıġlay k.- ür ėrdiler 165/2
k.- ür ėrdim 140/10, 290/14
yükleb k.- ür ėrdük 290/15
k.- ür ėrmiş 118/10, 250/11, 282/21, 339/15
kėsib k.- ür ėdiler 189/15
k.- ür müsiz 233/13
k.- ürde 186/3, 307/14
alıb k.- ür ėken 145/2
k.- ür ėkenler 233/16
k.- üride 330/5
k.- ürimde 145/8
k.- ürler 115/1, 171/21
mülāzemetlerige k.- ürler 138/18
k.- ürleride 322/4
k.- ür men 135/3, 151/17
k.- ür miz 124/2, 151/7, 286/7
k.- ür sen 135/2, 198/10, 210/21
k.- ür sizler 286/6

kelām : söz -1- [Ar]
k.+ nı 225/10

Kelāmu'llāh : Allah kelâmı, Kur'ân-ı Kerīm -20- [Ar]
K. 170/16, 264/2
ḥāfıẓ-ı K. 189/12
ḫatm-i K. 160/7
heykel-i K. 197/21
ḫatm-i āyet-i K. ḳıldılar 194/18
ḫatm-i K. ḳıldılar 203/21
ḫatm-i K. ḳıldılar 150/17, 156/7, 194/13, 220/6, 233/1
ḫatm-i K. ḳılġan 134/21
ḫatm-i K. ḳılıb 179/16, 246/15, 249/8
K.+ dın 148/4
K.+ nı 133/3, 163/7
heykel-i K.+ nı 194/18

kelān : büyük -3- [Far]
k. 135/12, 189/5
peder-i k. 190/8

kelendī : kürek -1- [Far]
k. 184/10

kelimāt : kelimeler -1- [Ar]
k.+ nı 174/12

kelime : kelime, söz -4- [Ar]
k. 138/7, 335/6
k.+ ni 108/18, 108/19

kelle : baş -6- [Far]
k.- yi ʿamūd 248/11, 318/8
k. 326/19, 331/13
k.+ lerini 292/19
k.+ sini 345/6

kėltür -: getirmek -146- [Tr]
k.- di 147/10, 162/13, 180/17, 201/17, 202/18, 207/21, 208/6, 230/18, 236/7, 277/13, 322/13, 334/15
alıb k.- di 281/9
becā k.- di 275/14
ḫaber k.- di 195/10
ḥamle k.- di 285/11
hūşıġa k.- di 310/21
hūşlarıġa k.- di 298/9
ṭaʿām k.- di 205/14
k.- diler 112/8, 122/20, 137/1, 163/15, 170/1, 179/16, 180/11, 182/11, 186/10, 192/7, 196/2, 197/9, 200/8, 211/20, 211/21, 212/13, 249/14, 262/16, 269/19, 295/4, 314/11, 318/16, 325/8, 327/4
becā k.- diler 166/7, 170/2, 246/2
becāy k.- diler 123/1
cilvege k.- diler 183/15
nevāzişġa k.- diler 179/20, 265/5
nevāzişge k.- diler 183/14
ṣadāġa k.- diler 266/6
şebīḫūn k.- diler 292/16
şükür k.- diler 338/21
k.- düm 277/14
ḫaber k.- düm 235/3
işge k.- düm 133/16
ḳaşınġızge k.- düm 213/11
becā k.- dünḡ 157/14, 272/14
k.- eli 158/10
becā k.- eli 156/5, 207/17
ḳıyām k.- eli 239/19
şebḫūn k.- eli 327/6
şebīḫūn k.- eli 328/12
k.- ey 324/1
becā k.- ey 106/6, 149/3, 158/12
k.- gen 140/17, 287/2
k.- gen ėrmişler 156/11
īmān k.- genim yoḳ ėrdi 335/8
teşrīf k.- genlerini 158/21
becā k.- gey 246/21
k.- geyler 208/8
k.- gil 132/16, 222/12
k.- se 267/17, 281/9, 306/10
k.- sek 334/14
becā k.- sek 162/21
k.- üb 110/21, 112/16, 117/11, 132/16, 136/18, 138/10, 145/14, 203/21, 214/11, 225/13, 246/7, 253/6, 265/11, 296/2, 303/11, 309/8, 328/19
alıb k.- üb 254/8
becā k.- üb 152/18, 229/7
cilve k.- üb 119/17
cilvege k.- üb 121/10, 122/8

destūrḫ̇ān k.- üb 140/3
fīrūz k.- üb 198/9
ḫilʿat-i muraṣṣaʿ k.- üb 222/13
hūşıġa k.- üb 322/6
hūşlarıġa k.- üb 255/5
niyāz k.- üb 138/12
pīşkeş k.- üb 316/5
ṣaflarıġa k.- üb 243/10
şebḫūn k.- üb 131/21
şebīḫūn k.- üb 296/18, 344/10
şefīʿ k.- üb 163/8, 228/16
k.- üb ḳoydı 304/14, 318/13
k.- üb ḳoydılar 322/6, 338/10
k.- üb ėrdiler 203/11
k.- übdür 211/3
k.- übdürler 146/13, 238/12
teşrīf k.- üb siz 171/19
teşrīf k.- übtürler 158/4
k.- ünḡ 110/20, 277/10
k.- ünḡler 147/9, 202/14, 249/14, 264/11, 311/12, 324/1
āb-ı ṭahāret k.- ünḡler 192/7
tapıb k.- ünḡler 167/1
yādıġa k.- ür ėrdi 331/1
becā k.- ür men 326/9
mülāzemetleriġa k.- ür men 318/14
şebīḫūn k.- ür miz 292/14

kem : az, eksik -10- [Far]
k. 167/21, 168/3, 168/6, 169/3, 169/19, 176/14
k. ḳılalmas sen 170/8
k. ḳılmasun 178/20
k.+ ėmes 132/14, 224/7

kemāl : olgunluk, mükemmellik -5- [Ar]
k.- i şefḳat 158/20
k.- i tereddüd 219/15
k. 116/13
k. bėrgey 135/7
k.+ ġa 253/20

kemān : yay -16- [Far]
k.- ı ʿāc 127/12
k.- ı gird 197/20
k.- ı kiçikge 201/12
k.- ı kiçikni 201/7
k.- ı Peşmīn 199/21
k. 111/19, 183/7, 201/8, 257/8, 314/17
ḳabża-yı k.+ ġa 257/10
k.+ ıġa 127/11
k.+ ınḡ 199/16, 200/1
k.+ ını 306/13
k.+ nı 314/17

kemend : kement -14- [Far]
k. 162/9, 187/11, 187/12, 206/13, 257/22
k. salıb 128/12
k. salıb çıḳıb 220/9
k. tartġay 125/20
k.+ din 187/14
k.+ ini 257/21, 268/6, 268/7

k.+ ninḡ 258/4

kemendhā : kementler -1- [Far]

k.- yı İsfendiyārını 115/12

kemer : kemer, kuşak -38- [Far]

k.- i ḫidmet 150/7, 194/12

k.- i ḫidmetkārlıḳnı 218/19

k.- i muraṣṣaʿ 197/20

k.- i zencīr 280/7, 282/1

k. 136/21, 137/13, 248/12, 251/15, 268/9, 277/21, 278/1, 279/4, 281/6, 302/11, 315/6, 318/12, 330/5

k. bağlabdur miz 223/3

k. bendidin 253/3

k. bendiġa 137/10

k.+ idin 252/14, 311/16, 331/7

k.+ iġa 195/3

k.+ ige 128/5, 184/6, 289/1, 306/15, 322/20

k.+ ini 115/4, 121/17, 223/19

k.+ leride 180/5

k.+ lerige 218/11

k.+ lerini 218/10, 226/10

kemergāh : kemerlik -1- [Far]

k.+ ıġa 210/9

kemḫāb : yaldız karışımından yapılan bir tür ipekli kumaş -1- [Urd]

k. 134/2

kemīn : âciz, kemīne -4- [Far]

k. 293/1

k. ḳılıbturub ėrdi 221/16

k. ḳılıbturub ėrdiler 294/12

k.+ de 159/16

kemīne : âciz, bk. kemīn -4- [Far]

k.- yi āsitāndur men 171/8

k. 145/21

ġulām-ı k.+ dür men 204/17

k.+ leridür men 158/4

kemīn-gāh: tuzak, pusu yeri -4- [Far]

k. 180/16, 283/3

k.+ ġa 234/11

k.+ nı 307/21

kenār : kenar, bk. kenāre -3- [Far]

k. alışıb 186/11

k.+ larıġa 194/9

k.+ larıge 204/16

kenāre : kenar, bk. kenār -13- [Far]

k.- yi leşkerge 292/1

k. 318/20, 323/19

k. tarttılar 211/21

k.+ side 296/17, 307/11

k.+ sidin 214/9

k.+ siġa 214/3, 214/6, 214/10, 261/13, 264/13, 318/13

kendi : kendi -1- [Tr]

k. 194/3

kenīz : câriye, bk. kenīzek -1- [Far]
k.- i siyāh 134/4

kenīzek : cariye, bk. kenīz -1- [Far]
k.+ ning̃dür miz 237/12

kėnt : kent -1- [Tr]
k.+ ni 337/21

ker : sağır -1- [Far]
k. boldı 197/10

kerāmet : mûcize -9- [Ar]
k.- i ḫānedān 103/11, 309/16
k.- i ḫānedān-ı Muḥammed Muṣṭafā 232/14
k.- i ḫānedānımnı 183/17
k. 335/20
k. ḳıldı 157/4
k.+ ini 232/8
k.+ leri 227/21
k.+ lerini 232/11

kerāmet : cömertlik -6- [Ar]
maʿden-i k. 105/15
k. ḳılġay 135/7, 186/13
k. ḳılıb 239/21
k. ḳılsun 105/2, 139/18

Kerbelā : özel ad -86-
K. 098/20, 189/7, 196/13, 223/7, 241/7, 247/12, 280/12
deşt-i K. 325/5
şehīd-i K. 204/9
şehīdān-ı deşt-i K. 232/10, 343/4
şühedā-yı K. 156/8
fedā-yı şehīdān-ı deşt-i K. ḳılalı 124/19
K.+ de 101/17, 105/4, 105/19, 129/5, 132/18, 137/7, 142/10, 144/2, 146/20, 147/19, 151/20, 152/7, 152/15, 154/12, 172/21, 173/14, 173/17, 174/18, 188/21, 195/12, 212/16, 242/18, 284/3, 309/13, 342/21, 343/5
deşt-i k.+ de 099/10, 100/18, 105/18, 134/9, 343/2
deşt-i k.+ daki 117/14
k.+ dın 185/21, 233/13, 309/21, 343/1
deşt-i k.+ dın 113/6
k.+ ġa 101/16, 107/2, 109/12, 113/12, 130/10, 135/13, 138/12, 138/15, 145/2, 146/9, 173/5, 173/6, 194/14, 218/11, 222/1, 223/1, 238/12, 239/19, 309/12, 333/21, 335/2
şühedā-yı k.+ ġa 160/7
k.+ nı 098/20, 174/20
ḳıṣṣa-yı k.+ nı 319/3
ḳıṣṣa-yı şehīdān-ı deşt-i k.+ nı 188/3
şehīdān-ı deşt-i k.+ nı 111/1
şühedā-yı k.+ nı 225/14
k.+ nın̄g̃ 175/6, 195/16, 255/6, 277/9
şehīd-i deşt-i k.+ nın̄g̃ 299/11
şehīdān-ı deşt-i k.+ nın̄g̃ 170/12
şehīdān-ı k.+ nın̄g̃ 180/1

kerd : toz -1- [Far]
k. 203/19

kerde : yapmış -2- [Far]
k.- yi bed 181/14
k. 204/21

kėrek : gerek -8- [Tr]
k. 130/19, 131/1, 132/17, 134/10, 134/16, 270/16, 285/11, 310/1

kerem : cömertlik -1- [Ar]
ehl-i k.+ dür 271/1

kerhān : iğrençler -1- [Far]
k.- ı laʿīn 210/15

Kerrār : özel ad -1-
Ḥaydar-ı K. 227/12

kerrema'llāhu veche : Allah onu şerefli eylesin -6- [Ar]
k. 159/14, 271/15, 324/2, 332/5
k.+ ġa 112/2
k.+ ning 186/17

kės - : kesmek -24- [Tr]
k.- ib 112/11, 136/18, 145/14, 220/2, 296/2, 339/19
k.- ib alıb 099/10
k.- ib kėlür ėdiler 189/15
k.- gil 231/4
k.- ti 295/20
k.- tiler 147/13, 216/8, 216/10, 219/20, 219/21, 220/10, 220/13, 260/20, 295/4, 301/12, 302/15, 308/19, 309/6
k.- tim 217/12

kėsil - : kesilmek -2- [Tr]
k.- di 324/19
k.- gen 113/1

Keşīre : özel ad -1-
K. 220/5

kesret : çokluk -1- [Ar]
k.- i ḥarāretdin 163/10

kesterānhā : dikenler -1- [Far]
k.- yı zer 177/11

kėstür - : kestirmek -1- [Tr]
k.- üb 256/3

keş-ā-keş : mücâdele -4- [Far]
k. ḳıldı 310/6
k. ḳıldılar 115/16, 117/4
k.+ de 187/12

keş-ā-keşlik : mücâdelecilik -5- [Far+Tr]
k. ḳıldılar 102/14, 245/13, 249/1, 252/17, 258/6

kesīş : kesme -1- [Tr]
k. bėrdi 338/6

Keşmīrī Beşīr İbn Nuʿmān : özel ad -1-
K.+ nı 314/14

keştī : gemi -1- [Far]
k.- yi Nūḥ 280/10

kėt - : gitmek -83- [Tr]
k.- edür 298/19
alıb k.- edür 298/19
k.- er 127/19
alıb k.- er 298/1
yanıb k.- er 135/10
başımızını alıb k.- er miz 125/14
alıb k.- gey 237/17
ḳaçıb k.- gey 260/17
k.- ıb 129/15
alıb k.- ıb 309/4
k.- ıb baradur 151/15
burub k.- ıb baradur 260/13
k.- ıb ėrdiler 250/7
k.- ıbdür 215/18, 222/10, 260/21
alıb k.- ıbdür 219/12, 215/20, 276/15
alıb k.- ıbdürler 287/16, 295/12
k.- ib 307/10, 307/17
k.- ib baradurlar 237/13
körsetib k.- meġay 290/1
k.- ti 097/6, 097/12, 100/5, 117/6, 122/18, 126/13, 137/15, 183/18, 210/14,
226/2, 287/9, 289/1, 292/9, 300/16, 306/16, 316/2, 324/20
alıb k.- ti 100/16, 296/3, 303/6, 303/10, 307/15, 318/13
beder k.- ti 187/14, 248/17, 295/21
berbād k.- ti 271/13
beyābānġa k.- ti 344/9
cehennemge k.- ti 138/4
çıḳıb k.- ti 236/20, 307/17, 317/17
dėb k.- ti 289/19
dūzaḫġa k.- ti 226/21, 257/16
fī'n-nārü's-seḳar k.- ti 266/5, 291/20
ılġar ḳılıb k.- ti 276/2
ḳaçıb k.- ti 303/7, 316/1
kirib k.- ti 314/8
ötüb k.- ti 111/7, 199/9, 313/1
sib k.- ti 304/16
yanıb k.- ti 297/20
yügürüb k.- ti 107/20
yürüb k.- ti 315/20, 325/21
k.- tiler 233/8, 337/8, 337/9, 337/11, 347/10
çıḳıb k.- tiler 287/12
kirib k.- tiler 128/18
yanıb k.- tiler 297/14
başlarınḡnı alıb k.- tinḡler 125/10

ketf : omuz -18- [Ar]
k.+ i 310/15
k.+ ide 197/21, 279/4
k.+ idin 199/1, 211/14, 266/13
k.+ iġa 143/8
k.+ ige 104/21
k.+ ige tutub berdiler 243/15

k.+ ini 122/16, 209/18

k.+ ining͡ 128/11

k.+ leride 136/3, 180/9

k.+ leriġa 115/11, 119/14

k.+ lerini 162/9

k.+ lerining͡ 162/7

kėtür - : getirmek -1- [Tr]

k.- mebdür 277/3

kevn : âlem, evren -1- [Ar]

k. 276/2

kevneyn : iki dünya -4- [Ar]

menāḳıb-ı şehzādehā-yı k. 317/3

menāḳıb-ı şehzādehā-yı k. 147/15

şehzādehā-yı k. 336/16

k.+ ning͡ 208/16

kevnī : zaman -14- [Ar]

k. 111/3, 130/19, 135/20, 136/16, 137/2, 182/15, 297/1, 311/19, 315/15, 323/6, 323/9, 329/2, 334/12

k. bolur 112/9

key : çok -3- [Tr]

k. 118/1, 226/1, 278/6

key - : giymek -41- [Tr]

k.- di 109/16, 134/6, 213/5, 290/6

k.- diler 102/19, 149/18, 170/13, 200/10, 223/19, 235/16, 262/20

k.- gen 104/20, 109/15, 119/11, 241/11, 242/8, 247/14

k.- gil 193/3, 193/7

k.- ib 115/11, 118/21, 119/16, 121/7, 159/16, 164/8, 177/11, 178/9, 178/10, 180/4, 180/9, 197/12, 208/11, 246/9, 250/13, 269/10, 302/21

k.- ib çıḳıbturdı 178/8

k.- ibdür 143/6, 177/18

keydür - : giydirmek -10- [Tr]

k.- di 222/13, 313/7

k.- diler 193/4, 238/19, 319/8

ḫilʿat k.- diler 282/19, 307/1

k.- mey sen 313/7

k.- üb 270/21

k.- üb ḳoydı 272/10

keyf : keyif, neşe -2- [Ar]

k.+ de 209/21

k.+ deleri 209/20

keyfiyyet : durum, hâl -2- [Ar]

k.+ de 202/18

k.+ de ėrdi 217/18

keyin : yoksa, acaba -2- [Tr]

k. 119/6, 334/15

keyin : sonra -62- [Tr]

k. 100/11, 102/10, 106/16, 106/19, 108/20, 111/1, 112/4, 112/7, 114/19, 117/12, 118/20, 123/9, 123/14,

126/9, 128/13, 134/13, 137/2, 140/18, 144/21, 146/15, 148/8, 149/8, 150/16, 156/9, 157/8, 169/21, 170/11, 172/18, 173/10, 174/16, 175/3, 176/3, 179/17, 185/16, 189/6, 189/19, 194/4, 195/17, 206/18, 207/1, 209/6, 218/11, 237/3, 246/7, 249/8, 249/20, 250/2, 253/1, 253/18,
262/4, 265/6, 267/8, 270/19, 272/10, 275/8, 303/13, 309/4, 317/4
k.+ din 205/17
k.+ ki 328/4
k.+ ler 337/3

keyin- : giyinmek -1- [Tr]
k- gen 136/7

Keyvān : özel ad -1-
K.+ nı 197/9

kėz - : gezmek -1- [Tr]
k.- ib 168/7

Kezzāb : özel ad -1-
Ṭalḥa-yı K. 312/4

ḳıble : kıble -3- [Ar]
ḳ. 166/3
ḳ.+ de bolub 176/16
ḳ.+ ge 166/5

ḳıçḳır - : ağlamak -1- [Tr]
ḳ.- dı 131/6

ḳıl - : kılmak, eylemek -2354- [Tr]
ḳ. 223/11, 231/15
helāk ḳ. 148/9
ceng ḳıla ḳ.- a 128/18, 218/1, 277/20, 278/2, 295/21, 302/12, 309/7, 338/11, 345/1
seyir ḳ.- a 337/12
ʿarż ḳ.- a başladı 182/20
mātem ḳ.- a başladı 138/11
ceng ḳ.- a başladılar 112/4, 137/13, 247/8
ḳalm ḳ.- a başladılar 128/7
ḳatl ḳ.- a başladılar 266/16
yād ḳ.- a başladılar 153/17
feryād ḳ.- a bėrdi 290/7
ḥareket ḳ.- a berdi 295/19
ceng ḳ.- a ḳıla 128/18, 218/1, 277/20, 278/2, 295/21, 302/12, 309/7, 338/11, 345/1
ceng ḳ.- a ḳıla yatıb kėlür ėrdiler 187/11
ceng ḳıla ḳ.- a yatıb kėlür ėrdiler 187/11
ḳ.- adur 170/9, 217/3
bāġīkerlik ḳ.- adur 212/16
bisyār ḳ.- adur 209/1
cabduḳ ḳ.- adur 252/21
ceng ḳ.- adur 199/17, 260/16
düşnām ḳ.- adur 107/12
iḫtiyār ḳ.- adur 294/3
muʿāmele ḳ.- adur 301/19
nāle ḳ.- adur 296/1
tābiş ḳ.- adur 166/4

ziyādelik ḳ.- adur 324/12
ḥimāyet ḳ.- adurġan 278/12
şikār ḳ.- adurgen 276/5
ʿayyārlik ḳ.- adurlar 222/8
defin ḳ.- adurlar 191/19
ḫalāṣ ḳ.- adurlar 238/8
zārī ḳ.- adurlar 153/10, 232/5
ḳ.- adur men 122/13, 157/18, 267/6, 281/13
ceng ḳ.- adur men 198/18
der-ḫᵛāst ḳ.- adur men 181/7
işler ḳ.- adur men 137/9
iş ḳ.- adur miz 106/17
ceng ḳ.- adur sen 199/16
ʿarż-ı iḫlāṣ ḳ.- adur siz 149/12
ḳ.- alı 121/14
ʿamel ḳ.- alı 346/20
ʿarżın͡gnı imāmġa ḳ.- alı 158/8
ceng ḳ.- alı 320/19
dāġ ḳ.- alı 284/12
defin ḳ.- alı 146/20
der-gerdiş ḳ.- alı 236/21
fedā ḳ.- alı 228/11
fedā-yı şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā ḳ.- alı 124/19
ferāġat ḳ.- alı 290/16
ḫalāṣ ḳ.- alı 240/12
helāk ḳ.- alı 284/11
istimāʿ ḳ.- alı 156/7
işini ḳ.- alı 147/5
iʿtirāf ḳ.- alı 158/1
kārını ḳ.- alı 207/19
maṣlaḥat ḳ.- alı 316/8
müşāhede ḳ.- alı 218/19
naṣīḥat ḳ.- alı 301/5
saʿy ḳ.- alı 158/9
ṣulḥ ḳ.- alı 333/4
şikār ḳ.- alı 276/5
tamām ḳ.- alı 268/19
vaṣl ḳ.- alı 239/20
yār-ı tīġ ḳ.- alı 157/21
cüdā ḳ.- almadı 210/12
ʿilāc ḳ.- almadı 307/14
ḳ.- almadılar 309/7
ḥamle ḳ.- almas 162/4
nevāziş ḳ.- almas 202/6
yıraḳ ḳ.- almas 305/1
ṭāḳat ḳ.- almas ėrdi 334/13
bāṭıl ḳ.- almasam 201/6
ferāġat ḳ.- almas sen 114/3
ʿilāc ḳ.- almas sen 129/2
kem ḳ.- almas sen 170/8
ʿilāc ḳ.- almay 135/10
ceng ḳ.- almaydur 128/5
ṭāḳat ḳ.- almaydur 243/18
ḳ.- ayın mu 100/8
ḳ.- a mız 291/3
ḳ.- ar 112/12
bī-dādlik ḳ.- ar sen 183/4
ḳ.- a sen 243/3, 279/11, 304/21, 317/7
endīşe ḳ.- a sen 132/14
faḫr ḳ.- a sen 126/21
ki ḳ.- a sen 317/11
sitāyiş ḳ.- a sen 144/8

te'ḫīr ḳ.- a sen 161/14
tedbīr ḳ.- a sen 214/13
nevāziş ḳ.- a sen mü 202/6
ḳ.- a sizler 250/16
cefālarnı ḳ.- a sizler 305/16
ceza‘ ḳ.- a sizler 219/2
ḳ.- ay 137/8, 196/3, 201/1
çāre ḳ.- ay 196/4
da‘vā ḳ.- ay 182/2
dilcem‘ ḳ.- ay 149/4
fedā ḳ.- ay 186/16
ḫalāṣ ḳ.- ay 259/6
ḥāṣıl ḳ.- ay 230/15, 231/1
helāk ḳ.- ay 309/10
‘ilāc ḳ.- ay 192/4
istirāḥat ḳ.- ay 230/15
iş ḳ.- ay 192/4, 272/12
işing̱ni ḳ.- ay 211/5
işini ḳ.- ay 211/6, 294/10
işler ḳ.- ay 146/11
‘izāz-ı tamām ḳ.- ay 167/19
ḳabūl ḳ.- ay 202/9
kūşiş ḳ.- ay 201/4
maḫfī ḳ.- ay 215/7
men‘ ḳ.- ay 209/2
müheyyā ḳ.- ay 347/21
mülāḥaẓa ḳ.- ay 109/19, 181/11
ne ḳ.- ay 192/3
nūş ḳ.- ay 201/5
rāst ḳ.- ay 110/19
ri‘āyet ḳ.- ay 161/10
revā ḳ.- ay 237/6
siper ḳ.- ay 150/12
ta‘ayyun ḳ.- ay 261/17
tamām ḳ.- ay 182/7, 281/21, 306/12
helāk ḳ.- ay ėrdim 167/15
ḫalāṣ ḳ.- ayın 257/3
ḳ.- ay sen 212/21
ḳ.- dı 104/8, 108/2, 123/19, 123/20, 126/21, 137/3, 150/4, 216/21, 274/15, 290/11, 290/14, 295/15, 297/17, 297/18, 310/10
āferīnler ḳ.- dı 238/4
āġāz ḳ.- dı 139/21
‘amel ḳ.- dı 201/15
ārāste ḳ.- dı 136/11, 178/16, 217/18, 234/7, 285/7, 292/7, 321/7
‘aṭā ḳ.- dı 149/5
‘azl ḳ.- dı 271/17
bād ḳ.- dı 216/21
beder ḳ.- dı 122/17, 184/9, 209/18, 323/12
bend ḳ.- dı 162/9, 213/21, 215/9, 230/19
ber-pā ḳ.- dı 138/9, 178/15, 207/21, 278/19, 320/5
beyān ḳ.- dı 110/4, 124/3, 124/15, 152/7, 197/5, 235/13, 256/5, 261/1, 276/21, 300/21
bi‘at ḳ.- dı 303/6, 346/6
bisyār ḳ.- dı 176/18
bī-şümār ḳ.- dı 176/18
bölekler ḳ.- dı 333/5
būse ḳ.- dı 129/18, 191/13,

263/14, 282/5, 305/19
bülend ḳ.- dı 284/9
bünyād ḳ.- dı 165/16, 168/20, 213/8
cefā ḳ.- dı 229/5
cefalar ḳ.- dı 229/3
cemʿ ḳ.- dı 163/3
ceng ḳ.- dı 128/7, 300/15, 315/21, 343/21
cevelān-ı āġāz ḳ.- dı 128/1
cezm ḳ.- dı 276/16
cilveler ḳ.- dı 279/9
cüdā ḳ.- dı 212/9, 229/4
cümle ḳ.- dı 228/15
cünbānlik ḳ.- dı 213/7
çāder ḳ.- dı 149/17
çāk ḳ.- dı 196/14
dād ḳ.- dı 253/12
dādḫˇāhlik ḳ.- dı 297/15
daġdaġa ḳ.- dı 331/6
dārū ḳ.- dı 297/1, 334/15
defʿ-i dārū ḳ.- dı 277/11
defin ḳ.- dı 336/4
der-cilve ḳ.- dı 207/14
der-güdāz ḳ.- dı 209/14
der-ta'ayyün ḳ.- dı 114/6
dest-derāzlik ḳ.- dı 238/2
dil-dārlıḳ ḳ.- dı 205/13
duʿā ḳ.- dı 129/17, 129/18, 193/17, 254/6, 309/21
duʿā-yı ḫayr ḳ.- dı 140/13, 169/9
edā ḳ.- dı 336/13
emir ḳ.- dı 163/1, 163/14, 177/3, 301/12
esīr ḳ.- dı 097/5, 293/2
ferāmūş ḳ.- dı 168/10, 184/13
ferāşlik ḳ.- dı 120/5, 181/2
ferīfte ḳ.- dı 149/5
fermān ḳ.- dı 300/6
feryād ḳ.- dı 108/1, 121/15, 123/21, 127/12, 137/6, 137/11, 193/13, 221/8, 221/11, 223/10, 225/17, 273/13, 293/3, 295/11, 303/2, 309/3, 318/9, 322/17, 328/20, 329/8, 329/13, 329/19, 334/13
fikr ḳ.- dı 291/2
ġalebe ḳ.- dı 192/10, 194/20, 213/16, 299/4, 307/12
girānlik ḳ.- dı 263/17
giriftār ḳ.- dı 154/16, 210/2
gülistān ḳ.- dı 165/18
ḫˇāhiş ḳ.- dı 106/8, 108/8, 197/4
ḫaber ḳ.- dı 100/4, 298/11
ḫalāṣ ḳ.- dı 259/7, 260/11
ḫalvet ḳ.- dı 235/12
ḥamle ḳ.- dı 107/15, 137/9, 184/5, 248/5, 307/7, 324/14, 342/8, 343/10
ḥarbe ḳ.- dı 330/1
ḥavāle ḳ.- dı 122/14, 126/11, 182/14, 187/4, 210/10, 211/4, 227/1, 243/6, 243/12, 248/10, 248/19, 266/7, 269/4, 325/12, 341/7, 344/5
ḫayāl ḳ.- dı 108/5, 183/9, 227/8, 255/1, 310/15

ḥāżır ḳ.- dı 133/15

helāk ḳ.- dı 108/10, 108/11, 182/20, 205/11, 218/15

herzegūyluḳ ḳ.- dı 289/2

ḥesāb ḳ.- dı 097/5

ḥiyel ḳ.- dı 111/4

ḫīz ḳ.- dı 198/7

ḥükm ḳ.- dı 132/11, 139/11, 141/16, 162/11, 250/12, 254/1, 300/13, 301/19, 315/5, 325/1, 336/11

ihānet ḳ.- dı 272/21

iḥāṭa ḳ.- dı 320/5

ikrām ḳ.- dı 298/5

ʿimāret ḳ.- dı 334/12

inşā ḳ.- dı 316/9

işāret ḳ.- dı 147/13, 165/8, 227/9, 251/10, 266/14

iṭāʿat ḳ.- dı 339/7

ittifāḳ ḳ.- dı 310/16

ḳabūl ḳ.- dı 132/20, 134/15, 159/19, 203/16, 259/4, 328/3

kār ḳ.- dı 204/1

ḳarangu ḳ.- dı 164/3, 328/13

ḳaṣd ḳ.- dı 128/13, 160/20, 194/1, 198/21, 210/17, 211/19, 266/9, 295/14, 315/18

kerāmet ḳ.- dı 157/4

keş-ā-keş ḳ.- dı 310/6

kör ḳ.- dı 131/9, 131/10

mekr ḳ.- dı 207/9

meydāndārlıḳ ḳ.- dı 323/10

meydānga ḳ.- dı 120/6

muʿāmele ḳ.- dı 297/2

muʿāmeleni ḳ.- dı 186/14

muʿaṭṭar ḳ.- dı 225/3

muḥāṣara ḳ.- dı 314/15, 345/10

muḥkem ḳ.- dı 141/21, 195/3, 244/11, 314/6

muṭālaʿa ḳ.- dı 222/19, 256/6, 301/18

mülāyemetlik ḳ.- dı 347/17

mülāzemet ḳ.- dı 313/5, 319/3, 337/20

mülāzemetler ḳ.- dı 169/20

münevver ḳ.- dı 228/18

müstecāb ḳ.- dı 347/6

müṭālaʿa ḳ.- dı 217/5

nābīnā ḳ.- dı 131/5

nābūd ḳ.- dı 133/1

nāçīz ḳ.- dı 205/11

nāle ḳ.- dı 160/2, 290/11

naṣb ḳ.- dı 271/15

naẓar ḳ.- dı 210/15

nedāmetler ḳ.- dı 223/8, 288/13

nème ḳ.- dı 182/6

nèmeler ḳ.- dı 159/7

nevāziş ḳ.- dı 207/14

nigūn-sār ḳ.- dı 200/10, 314/4

nisār ḳ.- dı 159/21

nūr-ı tābiş ḳ.- dı 225/6

nūş ḳ.- dı 117/7

pādişāh ḳ.- dı 239/13

pādişāhlik ḳ.- dı 314/19, 339/9

pāre pāre ḳ.- dı 200/11, 279/14

pervāz ḳ.- dı 228/20

peşīmān ḳ.- dı 223/8

pinhān ḳ.- dı 262/6
rāst ḳ.- dı 120/4, 134/4, 304/7, 317/19, 343/8
red ḳ.- dı 127/3
revān ḳ.- dı 104/3, 116/16, 122/14, 182/7, 183/8, 183/10, 199/6, 211/6, 243/1, 243/16, 257/9, 265/21, 284/20, 293/12, 306/13, 330/3, 338/4
rīz ḳ.- dı 160/20, 184/1, 184/7, 184/9, 184/11, 203/7, 205/20, 206/13, 227/2, 227/9, 247/5, 266/15, 291/13, 323/3, 345/20
saḳālik ḳ.- dı 120/4, 181/1
selām ḳ.- dı 160/2
ser-āsīma ḳ.- dı 128/9
ser-nigūn ḳ.- dı 117/7
sipāriş ḳ.- dı 137/1, 200/16, 257/12
sitāyiş ḳ.- dı 336/17
sitemler ḳ.- dı 153/12
siyāset ḳ.- dı 273/20
söz ḳ.- dı 124/15
süvāre ḳ.- dı 289/5, 291/2
şād ḳ.- dı 157/2
şarṭ ḳ.- dı 298/4
şehīd ḳ.- dı 141/19, 142/1, 151/20, 206/5, 210/2, 227/13, 247/6, 260/11, 260/17, 275/8, 280/2, 282/7, 312/20, 313/10, 313/11, 325/9, 335/13, 338/13
taḥḳīḳ ḳ.- dı 298/19
taḳrīr ḳ.- dı 099/7, 298/18, 340/7
ṭaleb ḳ.- dı 175/16, 176/11, 176/19, 200/13, 212/21, 283/5, 306/7
tamām ḳ.- dı 209/16, 329/14
taʿrīf ḳ.- dı 112/1
ṭavāf ḳ.- dı 150/15
taʿziye ḳ.- dı 222/18
tefaḥḥuṣ ḳ.- dı 216/14
teklīf ḳ.- dı 160/4
tereddüd ḳ.- dı 290/3
teslīm ḳ.- dı 127/17, 183/19, 200/7, 202/14
üstüvār ḳ.- dı 206/14
vaʿdeler ḳ.- dı 133/21, 260/9, 280/18, 288/19
vaṣiyyet ḳ.- dı 338/8
vaṣiyyetler ḳ.- dı 335/19
vefā ḳ.- dı 136/16
vehm ḳ.- dı 214/20
yalan͡gaç ḳ.- dı 291/5
yıraḳ ḳ.- dı 114/11, 120/5, 181/2, 222/18, 235/12
zaḫm-dār ḳ.- dı 260/17, 312/18
zıḳḳūmlıḳ ḳ.- dı 205/15
zīr ḳ.- dı 324/12
ẓulm ḳ.- dı 250/1
zūr ḳ.- dı 251/15
ḳ.- dılar 100/15, 121/7, 121/8, 121/11, 231/19
āferīn ḳ.- dılar 318/19
āgāh ḳ.- dılar 303/20
āġāz ḳ.- dılar 139/18, 144/20, 153/17, 200/7
ārāste ḳ.- dılar 119/21, 180/18, 250/13, 285/7, 312/17, 340/13, 341/5

ʿarż ḳ.- dılar 158/18, 246/19, 249/16, 292/6, 334/5
āsāyiş ḳ.- dılar 158/13
āvāze ḳ.- dılar 098/14
āvāzlar ḳ.- dılar 326/15
ʿayān ḳ.- dılar 288/18
baḫşiş ḳ.- dılar 117/14
bālīn ḳ.- dılar 213/15
bārgāh ḳ.- dılar 176/2
bāṭıl ḳ.- dılar 289/3
beder ḳ.- dılar 232/17
bend ḳ.- dılar 249/20, 269/18, 273/19, 295/2, 321/13
bende-nevāzlik ḳ.- dılar 171/7
berāber ḳ.- dılar 318/2, 330/6
ber-pā ḳ.- dılar 123/10, 197/18, 250/14, 255/14, 264/12, 264/15, 264/20, 265/3, 293/8, 320/9
beyān ḳ.- dılar 210/8, 232/19, 233/17, 255/6, 270/14, 270/15, 287/4, 296/20, 310/20, 318/17, 319/3
bīʿat ḳ.- dılar 114/18, 118/17, 125/2, 175/21, 316/5
bīdād-ı ʿaẓīm ḳ.- dılar 173/12
bīḥad ḳ.- dılar 238/18
bīmuḥal ḳ.- dılar 213/20
bisyār ḳ.- dılar 154/18, 166/20, 218/4, 232/18
bīvāsıṭ ḳ.- dılar 300/4
būse ḳ.- dılar 166/10, 175/6, 181/3, 229/9, 264/9, 348/8
buyurġanlarını ḳ.- dılar 213/13
bünyād ḳ.- dılar 153/2, 174/17, 183/20, 195/11, 207/10, 212/18, 249/6, 265/3, 269/18
bürehne ḳ.- dılar 183/13
ceng ḳ.- dılar 128/16, 128/17, 203/10, 206/10, 228/6, 228/12, 245/5, 296/8, 321/14, 338/12
ceng-i ʿaẓīm ḳ.- dılar 343/14
cezm ḳ.- dılar 228/13
cüdā ḳ.- dılar 173/13, 216/14, 224/11, 238/4, 255/4, 266/8
cümle ḳ.- dılar 205/21
ḍarb ḳ.- dılar 196/3
defin ḳ.- dılar 127/21, 145/12, 174/16, 185/15, 203/20, 212/11, 239/12, 258/16, 289/8, 319/19, 334/1, 336/5
der-ḫˇāst ḳ.- dılar 316/3, 316/12
der-yāb ḳ.- dılar 212/1, 219/10
devā ḳ.- dılar 185/15
dil-dārlik ḳ.- dılar 173/5
duʿā ḳ.- dılar 179/6, 180/10, 246/18, 275/18, 302/4
duʿā-yı ḫayr ḳ.- dılar 106/13, 118/2, 131/13, 135/5, 147/5, 172/1, 188/21, 209/20, 220/21, 233/11, 249/13, 258/5, 273/4, 275/19, 279/17, 296/21, 300/12, 337/6, 345/8
dūzaḫ ḳ.- dılar 342/7
edā ḳ.- dılar 158/14, 158/15, 179/14, 179/16, 186/21, 192/8, 212/14, 316/7
emir ḳ.- dılar 176/2, 265/2
esīr ḳ.- dılar 173/14, 252/17,

278/7

evrād ḳ.- dılar 213/15

fermān ḳ.- dılar 123/10, 186/17

feryād ḳ.- dılar 114/3, 117/21, 143/15, 189/6, 256/15

fezaʿ ḳ.- dılar 153/7, 163/8

ġāret ḳ.- dılar 302/17, 324/21, 326/3, 328/10, 331/11

ḥākim ḳ.- dılar 246/18, 262/16

ḫalāṣ ḳ.- dılar 232/18, 347/19

ḥamle ḳ.- dılar 117/4, 122/11, 166/15, 269/10, 285/14, 296/13, 322/14, 324/15, 330/2, 341/16, 342/9

ḥarbe ḳ.- dılar 278/20

ḫatm-i āyet-i Kelāmu'llāh ḳ.- dılar 194/18

ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳ.- dılar 203/21

ḫatm-i Kelāmu'llāh ḳ.- dılar 150/17, 156/7, 194/13, 220/6, 233/1

ḫatm-i Ḳurān ḳ.- dılar 140/3, 258/16, 205/5, 282/19

ḥavāle ḳ.- dılar 127/3

ḫayāl ḳ.- dılar 121/9, 205/18, 243/20

ḥāżır ḳ.- dılar 324/2

ḥāẓır ḳ.- dılar 102/10

Ḥażret-i İmām Ḥüseyin ḳ.- dılar 218/12

helāk ḳ.- dılar 128/4, 155/1, 161/18, 166/15, 187/7, 187/10, 197/3, 293/17, 293/20, 294/2, 308/19, 315/15

ḫuṭūr ḳ.- dılar 224/13

ḥükm ḳ.- dılar 117/13, 125/1, 179/19, 269/17, 316/4, 332/20

iḫtiyār ḳ.- dılar 155/13

ʿināyet ḳ.- dılar 239/20

inşā ḳ.- dılar 145/15

istiḳbāl ḳ.- dılar 186/9

işāret ḳ.- dılar 219/9

ittifāḳ ḳ.- dılar 220/1, 223/20

ḳabūl ḳ.- dılar 115/4, 132/11, 156/7, 166/18, 189/18, 246/21, 250/10, 270/12, 316/4, 346/20

kārzār ḳ.- dılar 293/21, 308/15, 323/13

ḳaṣd ḳ.- dılar 126/10, 206/6, 295/18, 325/17

ḳaṣd-ı ceng ḳ.- dılar 277/20

keş-ā-keş ḳ.- dılar 115/16, 117/4

keş-ā-keşlik ḳ.- dılar 102/14, 245/13, 249/1, 252/17, 258/6

küç ḳ.- dılar 163/16

maġlūbe ḳ.- dılar 112/5

maṣlaḥat ḳ.- dılar 320/18, 333/7

mātem bünyād ḳ.- dılar 303/6

menʿ ḳ.- dılar 121/13, 207/13

merdānelik ḳ.- dılar 312/11

mezemmet ḳ.- dılar 273/11

mihribānlik ḳ.- dılar 282/11

mināre ḳ.- dılar 292/19, 331/13

muṭālaʿa ḳ.- dılar 255/19

mübālaġa ḳ.- dılar 159/11

mübārek-bādlik ḳ.- dılar 175/21

mülāḳāt ḳ.- dılar 234/16, 286/6

mülāzemet ḳ.- dılar 195/9, 195/11, 195/15, 205/6, 263/8, 284/10, 292/2, 303/19, 319/21, 331/12, 344/12

mülāzemetler ḳ.- dılar 231/16

münācāt ḳ.- dılar 228/14, 285/16, 347/5

münācāt-ı be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳ.- dılar 142/16, 163/19, 165/21, 185/7, 269/8, 278/4, 347/4

münādī ḳ.- dılar 173/4

müşāhede ḳ.- dılar 161/2

naṣīḥat ḳ.- dılar 117/12, 209/3

naẓar ḳ.- dılar 193/16

nerm ḳ.- dılar 330/4

nevāziş ḳ.- dılar 169/20, 182/11, 187/5, 279/17, 327/5

nevāzişler ḳ.- dılar 188/1, 262/15, 267/3, 307/1

nigūn-sār ḳ.- dılar 183/20

nisār ḳ.- dılar 245/17

niyāz ḳ.- dılar 140/18

nūş ḳ.- dılar 316/13

ʿöz̲ür-ḫ̬ʷāhlik ḳ.- dılar 348/18

pādişāh ḳ.- dılar 136/14

pāre ḳ.- dılar 155/1

pāre pāre ḳ.- dılar 127/4, 136/20, 183/21, 184/4, 279/18, 301/13, 321/16, 324/11, 325/17, 332/8, 341/1

perākende ḳ.- dılar 321/19

perīşān ḳ.- dılar 286/5

pervāz ḳ.- dılar 155/5

peydā ḳ.- dılar 328/10

pinhān ḳ.- dılar 289/17, 299/2

pīşkeş ḳ.- dılar 246/16, 246/17, 249/10, 265/2, 287/3

pūş ḳ.- dılar 273/5

rāst ḳ.- dılar 149/14, 164/21, 185/9, 197/18, 206/19, 235/17, 240/14, 241/13, 252/3, 256/11, 265/6, 265/7, 280/13, 301/4, 320/17, 323/10, 338/3, 342/4, 345/10

rāstlıḳ ḳ.- dılar 181/1

rāżı ḳ.- dılar 159/12

red ḳ.- dılar 116/21, 144/12, 183/10

revān ḳ.- dılar 172/2, 172/5, 172/6, 172/7, 172/8, 172/9, 172/10, 172/11, 180/20, 200/4, 243/18, 250/5, 303/21, 318/4, 324/18, 329/7, 346/2

rīz ḳ.- dılar 203/8

rū ḳ.- dılar 122/15

ṣabr ḳ.- dılar 224/9

sān sān ḳ.- dılar 238/5

ṣarf ḳ.- dılar 188/17

selām ḳ.- dılar 105/1, 144/18, 166/8, 211/21, 218/13, 229/7, 316/17

sipāriş ḳ.- dılar 238/3, 282/5

sipās ḳ.- dılar 239/4

sitāyiş ḳ.- dılar 114/17, 273/11, 289/9, 316/18

ṣulḥ ḳ.- dılar 188/7

süvāre ḳ.- dılar 166/14

şarṭ ḳ.- dılar 240/4

şehīd ḳ.- dılar 126/5, 140/8, 154/21, 173/14, 191/3, 220/11

şūy ḳ.- dılar 185/17, 203/19

şükür ḳ.- dılar 230/4
taʿaccüb ḳ.- dılar 318/15
taʿayyun ḳ.- dılar 141/12, 270/3
ṭahāret ḳ.- dılar 192/7
taḥḳīḳ ḳ.- dılar 195/20
ṭaleb ḳ.- dılar 172/12, 187/2, 190/3, 279/9, 319/2, 338/4
tamām ḳ.- dılar 154/1
taṣarruflarıde ḳ.- dılar 112/6
ṭavāf ḳ.- dılar 173/5, 193/16, 194/4, 220/8, 232/21
Tavsenġa ḳ.- dılar 162/10
taʿẓīm ḳ.- dılar 233/13, 247/1, 337/5
tefaḥḥuṣ ḳ.- dılar 287/19
tekbīr ḳ.- dılar 174/20
telāş ḳ.- dılar 314/19
tenāvül ḳ.- dılar 188/2, 203/21
teng ḳ.- dılar 345/2
terk-i ḥaremeyn ḳ.- dılar 155/12
teslīm ḳ.- dılar 324/10, 338/9
tevekkül ḳ.- dılar 206/7
tilāvet-i Ḳurān ḳ.- dılar 158/16
tīrbārān ḳ.- dılar 128/9, 278/16
üstüvār ḳ.- dılar 226/10, 240/18
vaʿde ḳ.- dılar 106/21
vaʿdeler ḳ.- dılar 205/7
vaṣl ḳ.- dılar 250/4
vedāʿ ḳ.- dılar 173/5, 227/11
yād ḳ.- dılar 139/10, 154/1, 154/2, 270/11, 273/20
yarlıġ ḳ.- dılar 123/9
yede ḳ.- dılar 252/16
yeksān ḳ.- dılar 287/14, 323/4, 331/18
yıraḳ ḳ.- dılar 211/14
zārī ḳ.- dılar 150/16, 152/4, 166/9, 192/9, 219/1, 233/19, 287/1
zikr ḳ.- dılar 218/20
zīr-ü-zeber ḳ.- dılar 112/6, 123/3, 219/21, 286/1, 308/3, 325/14, 344/21
ziyāret ḳ.- dılar 194/4, 194/8, 220/7, 334/3, 334/4
ḥamle ḳ.- dılar ėrse 143/17
ḳ.- dım 110/11, 131/4
āḫir ḳ.- dım 183/9
ʿamel ḳ.- dım 148/6
bend ḳ.- dım 277/10
bed-ḫ̌āhlikler ḳ.- dım 104/4
bīʿat ḳ.- dım 234/18
birāderleriñe ḳ.- dım 256/2
cüdā ḳ.- dım 217/11, 217/12
fedā ḳ.- dım 109/3
ḫaber ḳ.- dım 191/21
ḫalāṣ ḳ.- dım 186/4
ḫayāl ḳ.- dım 199/9
helāk ḳ.- dım 145/3
iḫtiyār ḳ.- dım 156/2, 159/2, 160/12, 261/14
işini ḳ.- dım 243/20
işini tamām ḳ.- dım 160/17
ḳabūl ḳ.- dım 133/20, 253/17
ḳurbān ḳ.- dım 129/20
kūtāh ḳ.- dım 156/2
men ḳ.- dım 219/15

miḳdār ḳ.- dım 235/14
nābūd ḳ.- dım 129/20
pādişāh ḳ.- dım 109/14
pinhān ḳ.- dım 169/5
reʿāye ḳ.- dım 270/9
sāḳıṭ ḳ.- dım 198/19
sipāriş ḳ.- dım 146/15, 312/9
terk ḳ.- dım 160/4, 160/11
tevbe ḳ.- dım 122/10
zīr-ü-zeber ḳ.- dım 145/4
ḳ.- dınḡ 107/10, 113/12, 126/20, 132/7, 145/16, 148/1, 148/2, 256/16, 262/13,
271/11, 271/14, 281/11
āl-i ʿAbbāsīġa ḳ.- dınḡ 317/4
bend ḳ.- dınḡ 237/5, 237/19, 277/9
bīʿat ḳ.- dınḡ 270/5
cefā ḳ.- dınḡ 112/20
cüdā ḳ.- dınḡ 145/17
daʿvā ḳ.- dınḡ 201/5
esīr ḳ.- dınḡ 145/16, 256/16
fedā ḳ.- dınḡ 109/2, 109/5
ferāmūş ḳ.- dınḡ 281/12
ġalaṭ ḳ.- dınḡ 170/7
ġalaṭ-ḫayāl ḳ.- dınḡ 130/17
ḫˇāhiş ḳ.- dınḡ 161/8
ḫānedān-ı ḳ.- dınḡ 113/16
ḫayāl ḳ.- dınḡ 122/9, 127/1, 145/18, 170/6
helāk ḳ.- dınḡ 201/1
imāmġa ḳ.- dınḡ 272/9
iş ḳ.- dınḡ 132/18
ḳahr-ı tīġ ḳ.- dınḡ 142/17
ḳatl ḳ.- dınḡ 311/10
kūşiş ḳ.- dınḡ 157/13
merdānelik ḳ.- dınḡ 135/15
muḥibleriġa ḳ.- dınḡ 137/7
mūm ḳ.- dınḡ 142/17
naṣb ḳ.- dınḡ 271/18
nėme ḳ.- dınḡ 129/19
şehīd ḳ.- dınḡ 113/14, 129/6, 256/17
şermisār ḳ.- dınḡ 130/12
yaḫşılik ḳ.- dınḡ 161/3
ziyāret ḳ.- dınḡ 194/6
muṭāyebe ḳ.- dınḡ mu 169/5
ḳ.- dınḡız 272/15
ʿināyet ḳ.- dınḡız 159/6
ḫalāṣ ḳ.- dınḡızlar 145/6
ser-efrāz ḳ.- dınḡızlar 236/14
yaḫşılıḳ ḳ.- dınḡızlar 229/8
ḳ.- dınḡlar 284/3
düşman ḳ.- dınḡlar 107/6
giriftār ḳ.- dınḡlar 161/1
ḫayāl ḳ.- dınḡlar 128/5
peder-i büzürgvārımġa ḳ.- dınḡlar 183/5
ḳ.- duḳ 333/19
daʿvānı biz ḳ.- duḳ 179/18
duʿā ḳ.- duḳ 237/12
fedā ḳ.- duḳ 135/17
fedā ḳ.- duḳ 118/19
ḫayāl ḳ.- duḳ 232/20
ḫilāf ḳ.- duḳ 260/4
menʿ ḳ.- duḳ 155/14

te'ẖīr ḳ.- duḳ 240/11
taṣadduḳ ḳ.- duḳ 118/2
ber-pā ḳ.- ġalı 270/16
ceng ḳ.- ġalı 113/20, 115/21
ẖalāṣ ḳ.- ġalı 315/3
ṭaleb ḳ.- ġalı 227/14
taʿmīr ḳ.- ġalı 145/13
ceng ḳ.- ġalı kėlıbdür 141/6
ḳ.- ġan 100/12, 120/14, 122/10, 132/12, 157/3, 264/20, 270/12, 287/4, 311/17, 317/9
bend ḳ.- ġan 230/3
ber-pā ḳ.- ġan 244/20, 264/18
ceng ḳ.- ġan 173/6
fedā ḳ.- ġan 130/9
ẖamā'il ḳ.- ġan 104/21
ẖatm-i Kelāmu'llāh ḳ.- ġan 134/21
mülāzemet ḳ.- ġan 242/10, 242/11
naṣb ḳ.- ġan 158/19
pā-bend ḳ.- ġan 212/6
şehīd ḳ.- ġan 106/1, 135/13
üstüvār ḳ.- ġan 135/21
rāżı ḳ.- ġan bolġay miz 163/1
ceng ḳ.- ġan ėmes 321/15
perest ḳ.- ġan ėmesdür 311/11
ḳ.- ġan ėrdi 265/1, 297/6
sözni ḳ.- ġandın 157/8
ḳ.- ġanġa 157/21
bend ḳ.- ġanı 222/5
ẖalāṣ ḳ.- ġanı 297/19
vefā ḳ.- ġanı 188/19
yamanlik ḳ.- ġanım 142/5
fermān ḳ.- ġanım yoḳėrdi 113/17
ḳ.- ġanındın 215/6
bend ḳ.- ġanını 152/6
ẖalāṣ ḳ.- ġanını 232/8
helāk ḳ.- ġanını 221/17
tedbīr ḳ.- ġanını 321/3
nāle ḳ.- ġanlarıġa 098/2
işler ḳ.- ġanmen 325/6
ḳ.- ġay 133/7
ārāste ḳ.- ġay 108/8
ʿaṭā ḳ.- ġay 106/7
bī-edeblik ḳ.- ġay 232/6
bī-hūş ḳ.- ġay 288/1
cefālar ḳ.- ġay 106/1
cüdā ḳ.- ġay 309/5
dest-derāzlik ḳ.- ġay 236/17
düm rāst ḳ.- ġay 206/16
ẖarbe ḳ.- ġay 117/1, 248/12
ẖāṣıl ḳ.- ġay 230/16
ẖavāle ḳ.- ġay 285/8
helāk ḳ.- ġay 287/9, 295/18
işini tamām ḳ.- ġay 210/17
ʿişret ḳ.- ġay 148/21
ḳabūl ḳ.- ġay 301/5
kerāmet ḳ.- ġay 135/7, 186/13
mālik ḳ.- ġay 207/12
raẖm ḳ.- ġay 219/16, 295/15
sanḡa ḳ.- ġay 136/16
şehīd ḳ.- ġay 222/2
fedā ḳ.- ġay ėrdim 105/4, 154/13, 173/19
ʿazl ḳ.- ġay ėrdinḡ 271/17

ābād ḳ.- ġaylar 139/4
ʿafv ḳ.- ġaylar 333/3
fikrimizni ḳ.- ġaylar 337/3
ḫalāṣ ḳ.- ġaylar 207/11, 208/8
helāk ḳ.- ġaylar 128/2
rāst ḳ.- ġaylar 206/13
ṭaleb ḳ.- ġaylar 116/8
tereddüd ḳ.- ġaylar 215/4
uruş ḳ.- ġaylar 141/18
ḳ.- ġay men 242/21, 294/16
bülend ḳ.- ġay men 267/18
daʿvā ḳ.- ġay men 150/7
işler ḳ.- ġay men 294/18
üstüvār ḳ.- ġay men 146/17
işini ḳ.- ġay miz 294/5
iṭāʿat ḳ.- ġay miz 101/20
zīr-ü-zeber ḳ.- ġay miz 327/11
ʿafv ḳ.- ġay sen 158/1
nėme ḳ.- ġay sen 182/6
ḳ.- ġay siz 121/5
ābād ḳ.- ġay sizler 117/19
ḫalāṣ ḳ.- ġay sizler 234/20
ḥāṣıl ḳ.- ġay sizler 117/20
terk-i ḫidmet ḳ.- gen 158/2
ḳ.- gen ėkenler 297/19
ḳ.- geninḡ 304/21
ḳ.- ġıl 106/9, 162/19, 277/15, 335/10, 348/4
andaġ ḳ.- ġıl 253/18
bend ḳ.- ġıl 214/15
beyān ḳ.- ġıl 152/4
biʿat ḳ.- ġıl 254/17
būse ḳ.- ġıl 121/17
destgīrlik ḳ.- ġıl 280/11
duʿā ḳ.- ġıl 302/3
endīşe ḳ.- ġıl 317/6
ferīfte ḳ.- ġıl 317/15
ḫalāṣ ḳ.- ġıl 207/7, 230/21
ḫalvet ḳ.- ġıl 235/11
helāk ḳ.- ġıl 161/11
ḫidmet ḳ.- ġıl 305/6
ḫoş-ḥāllik ḳ.- ġıl 110/2
ʿimāret ḳ.- ġıl 334/10
iş ḳ.- ġıl 134/14
mübeddel ḳ.- ġıl 217/16
müheyyā ḳ.- ġıl 159/13
raḥm ḳ.- ġıl 123/19
revān ḳ.- ġıl 215/6
ṣabr ḳ.- ġıl 129/8, 238/1, 259/11
siyāset ḳ.- ġıl 274/5
ṭaleb ḳ.- ġıl 166/2, 305/6
tenāvül ḳ.- ġıl 168/21
tereddüd ḳ.- ġıl 274/9
tevḳıf ḳ.- ġıl 317/18
vaṣiyyet ḳ.- ġıl 323/21
ẓāhir ḳ.- ġıl 232/11
ziyāret ḳ.- ġıl 193/7, 194/7
ṣabr ḳ.- ġuçılarnı 106/5
uruş ḳ.- ġum 150/5
ḳ.- ġunça 247/5
pāre pāre ḳ.- ġunça 116/21
rāst ḳ.- ġunça 206/12
mededkārlik ḳ.- ġusıdur 110/15
ḳ.- ıb 098/1, 098/17, 104/7, 104/11, 118/21, 130/19, 149/17, 149/18,

153/2, 209/13, 256/20, 280/2, 293/1, 306/3, 317/20, 327/14, 335/19, 338/6
āb-ı dīde ḳ.- ıb 275/15
āferīn ḳ.- ıb 258/5
āferīnler ḳ.- ıb 188/1
āġāz ḳ.- ıb 138/20
āh vāh ḳ.- ıb 115/3
ʿaḳīde ḳ.- ıb 239/18
ārāste ḳ.- ıb 143/7, 159/13, 159/15, 177/4, 178/11, 283/3, 289/14, 312/2
ʿarż ḳ.- ıb 346/7
ʿarż-ı ḥāl ḳ.- ıb 275/13
ārzū ḳ.- ıb 236/6
aş ḳ.- ıb 117/13, 153/2, 156/7, 186/12, 265/4, 334/6
ʿazim ḳ.- ıb 200/18
baş ḳ.- ıb 284/13, 314/14, 343/19
bend ḳ.- ıb 137/12, 145/5, 207/5, 254/12, 259/7, 282/7, 283/12, 303/14, 314/10, 316/14, 322/5, 346/4, 348/4
ber-ḳarār ḳ.- ıb 157/1
ber-pā ḳ.- ıb 239/17
beyān ḳ.- ıb 117/15, 173/17, 208/12, 245/12
bīʿat ḳ.- ıb 116/2, 120/16, 339/17
bī-çāreçe ḳ.- ıb 275/16
bī-edeblik ḳ.- ıb 236/18
bī-hūş ḳ.- ıb 287/8, 303/10, 307/14
binā ḳ.- ıb 251/1
būse ḳ.- ıb 097/16, 154/4, 171/6, 239/6, 265/9, 267/3, 272/5
bünyād ḳ.- ıb 138/9, 308/12
bürehne ḳ.- ıb 113/15, 201/17, 210/16, 251/19
cemʿ ḳ.- ıb 114/17, 141/8, 146/18, 153/6, 239/12, 263/2, 275/12, 300/21, 339/20,
340/6
ceng ḳ.- ıb 105/4, 140/16, 228/6, 245/1, 285/1, 339/18
cidāl ḳ.- ıb 171/3
cilve ḳ.- ıb 198/6, 200/17, 208/12, 210/7, 265/19
cilveler ḳ.- ıb 197/5
cüdā ḳ.- ıb 147/3, 313/1
cünbüş ḳ.- ıb 211/19
cüst cūy ḳ.- ıb 232/3
çāk çāk ḳ.- ıb 111/8, 226/21, 344/17
çāk ḳ.- ıb 127/15
dāġ ḳ.- ıb 284/14
daʿvā ḳ.- ıb 176/9
debbāġat ḳ.- ıb 213/4
defīn ḳ.- ıb 283/15, 339/8
dil-dārlıḳ ḳ.- ıb 207/16
dil-dārlik ḳ.- ıb 126/6, 196/19, 200/19
duʿā ḳ.- ıb 337/20
ėlçi ḳ.- ıb 259/2
endīşe ḳ.- ıb 122/12
esīr ḳ.- ıb 099/12, 104/5, 106/2, 120/13, 142/6, 269/11, 279/20, 310/1, 338/15

esīri dėk ḳ.- ıb 113/15
fedā ḳ.- ıb 120/20
fehm ḳ.- ıb 293/21
ferāmūş ḳ.- ıb 163/18, 280/19
feryād ḳ.- ıb 100/1, 204/18, 225/13, 304/19, 327/20
fetḥ ḳ.- ıb 286/9
fetḥ-i Rūm ḳ.- ıb 156/20
ġāḳil ḳ.- ıb 235/7
ġalebe ḳ.- ıb 206/5, 262/3
ġāret ḳ.- ıb 312/12, 314/6, 321/19, 323/5, 327/3
ġarḳ-ı ḫūn ḳ.- ıb 197/12
ġulġule ḳ.- ıb 314/1
günāhkār ḳ.- ıb 132/10
gürüsne ḳ.- ıb 335/2
ḫˇār ḳ.- ıb 120/13
ḫaber ḳ.- ıb 284/18
ḥākim ḳ.- ıb 339/13
ḫalāṣ ḳ.- ıb 110/14, 137/11, 230/4, 238/13, 240/5, 270/1, 270/10, 287/14, 303/5, 304/3
ḥalḳa ḥalḳa ḳ.- ıb 257/21, 268/7
ḥamā'il ḳ.- ıb 115/12, 180/5
ḥamle ḳ.- ıb 107/18, 286/1, 308/15, 345/12
ḫande ḳ.- ıb 125/19, 199/5
ḥarb ḳ.- ıb 192/16
ḥarbe ḳ.- ıb 329/21
ḫatm-i Kelāmu’llāh ḳ.- ıb 179/16, 246/15, 249/8
ḫatm-i Ḳurān ḳ.- ıb 139/4, 150/2, 155/8, 265/4, 269/21, 292/5, 306/1, 326/4, 334/1, 334/7
ḥavāle ḳ.- ıb 126/14
ḫayāl ḳ.- ıb 298/3
ḫayr-bād ḳ.- ıb 140/18
hem-rāhı ḳ.- ıb 123/16, 134/12
herze-gūylik ḳ.- ıb 197/5, 202/2
ḫidmet ḳ.- ıb 289/11
ḫīz ḳ.- ıb 128/6, 278/19, 279/5, 310/12, 322/16, 324/8
ḫoş ḳ.- ıb 271/1
ılġar ḳ.- ıb 149/7, 205/19, 344/4
icābet ḳ.- ıb 338/16
ikrām ḳ.- ıb 103/5
İmām ḳ.- ıb 149/17
imāmġa ḳ.- ıb 182/7
imleke’l-ʿilām ḳ.- ıb 160/7
ʿināyetlik ḳ.- ıb 139/6
iş ḳ.- ıb 110/13
işāret ḳ.- ıb 180/14
İşāret ḳ.- ıb 313/16
işini ḳ.- ıb 307/4
işler ḳ.- ıb 148/12
ʿitimād ḳ.- ıb 155/13
ittifāḳ ḳ.- ıb 114/1
ḳabūl ḳ.- ıb 183/13, 270/11, 276/8, 289/12
ḳahḳa ḳ.- ıb 201/11
ḳāīl ḳ.- ıb 249/17
ḳalm ḳ.- ıb 323/1, 326/1
ḳarangu ḳ.- ıb 197/7
kārzār ḳ.- ıb 192/2
kārzārlar ḳ.- ıb 126/14
kārzārlik ḳ.- ıb 258/6

ḳaṣd ḳ.- ıb 146/6, 288/4
ḳaṭʿ ḳ.- ıb 275/20
kebāb ḳ.- ıb 276/9
kefen ḳ.- ıb 239/16
kerāmet ḳ.- ıb 239/21
ḳısmet ḳ.- ıb 138/6, 246/18, 249/13, 270/2, 287/3, 292/6, 316/6, 325/2, 326/4, 327/4, 341/21
ḳūt ḳ.- ıb 168/5
laʿl ḳ.- ıb 294/19
maġlūbe ḳ.- ıb 145/4
maṣlaḥat ḳ.- ıb 338/14
maṣlaḥatnı ḳ.- ıb 327/12
mātem-i İmām Ḥüseyin ḳ.- ıb 102/20
menʿ ḳ.- ıb 207/11
merdānelik ḳ.- ıb 126/3
meysere ḳ.- ıb 307/20
muḥāfaẓat ḳ.- ıb 210/12
muḥāṣara ḳ.- ıb 322/10
muḥkem ḳ.- ıb 128/6, 132/10, 142/5, 146/8, 278/10
muṭālaʿa ḳ.- ıb 275/14
mübeddel ḳ.- ıb 233/16, 276/11, 287/20, 311/18
müheyyā ḳ.- ıb 235/2
mülāḥaẓa ḳ.- ıb 201/20, 201/21
mülāḳāt ḳ.- ıb 195/8, 195/21, 287/7
mülāyemet ḳ.- ıb 106/19
mülāzemet ḳ.- ıb 186/7, 270/21
münācāt ḳ.- ıb 165/14, 192/8
münādī ḳ.- ıb 167/2
nāle ḳ.- ıb 116/17, 163/17, 232/9
naṣīḥatnı ḳ.- ıb 250/9
naẓar ḳ.- ıb 282/10
nevāziş ḳ.- ıb 179/10
nevāzişler ḳ.- ıb 235/19
nikāḥ ḳ.- ıb 240/2
nūş ḳ.- ıb 316/11
olca ḳ.- ıb 120/13, 142/7, 279/20
ʿöz̲ür-ḫ̲ʷāhlikler ḳ.- ıb 333/8
pāk ḳ.- ıb 188/2
pāre ḳ.- ıb 106/12, 211/8
pāre pāre ḳ.- ıb 102/7, 225/20, 249/15, 256/7, 283/7, 287/16, 324/17, 329/12
pinhān ḳ.- ıb 112/21, 221/9
raḥm ḳ.- ıb 149/12
rāst ḳ.- ıb 110/12, 114/16, 122/6, 153/2, 171/5, 175/5, 177/20, 178/19, 185/19, 186/10, 187/10, 231/19, 275/18, 296/5, 307/18, 316/12
red ḳ.- ıb 187/4, 260/20, 284/21, 291/20, 340/18, 344/18
renc ḳ.- ıb 139/8
revān ḳ.- ıb 127/11
rīz ḳ.- ıb 251/17
ṣabr ḳ.- ıb 273/3
ṣarf ḳ.- ıb 188/11
sa̔y ḳ.- ıb 116/9
selām ḳ.- ıb 299/15
sipehsālār ḳ.- ıb 339/9
sitāyiş ḳ.- ıb 259/13, 277/6
ṣūret-i tebdīl ḳ.- ıb 277/2
süvāre ḳ.- ıb 318/16

şehīd ḳ.- ıb 100/18, 191/6, 312/18, 328/1
şemşīrbāzlik ḳ.- ıb 180/13
şikār ḳ.- ıb 218/2
taʿaccüb ḳ.- ıb 147/8
taʿaccübler ḳ.- ıb 254/1
ṭāʿat ḳ.- ıb 106/2
taḫt ḳ.- ıb 300/6
taḳsīm ḳ.- ıb 263/5
ṭaleb ḳ.- ıb 115/1, 156/13, 175/17, 177/3, 308/12
ṭamaʿ ḳ.- ıb 235/5
tamām ḳ.- ıb 175/3
ṭarafıge ḳ.- ıb 228/15
ṭavāf ḳ.- ıb 194/15
ṭay ḳ.- ıb 223/18
taẓarruʿ ḳ.- ıb 340/11
tāze ḳ.- ıb 126/20
taʿẓīm ḳ.- ıb 242/6, 294/6, 306/17, 329/8
taʿẓīm ḳ.- ıb 316/13
taʿziye ḳ.- ıb 282/18
teferrüc ḳ.- ıb 227/19
tekbīr ḳ.- ıb 110/21
tekye ḳ.- ıb 214/1
tereddüd ḳ.- ıb 213/5
terk ḳ.- ıb 159/2, 339/13
teslīm ḳ.- ıb 271/2
tilāvet ḳ.- ıb 194/19
tīrbārān ḳ.- ıb 126/5, 128/4, 249/19
üstüvār ḳ.- ıb 209/14
vaʿde ḳ.- ıb 114/20
vaṣl ḳ.- ıb 146/20, 156/21, 171/4, 313/2, 334/1
vaṣiyyet ḳ.- ıb 227/11
vaṣiyyetlerni ḳ.- ıb 218/7
vāveylālar ḳ.- ıb 334/20
vehm ḳ.- ıb 159/8, 221/20
vīrān ḳ.- ıb 253/16
yād ḳ.- ıb 188/3
yalanḡ ḳ.- ıb 143/15
yalanḡaç ḳ.- ıb 168/1
yaruḳ ḳ.- ıb 322/2
yıraḳ ḳ.- ıb 284/17
yuḳarı ḳ.- ıb 208/12
zār ḳ.- ıb 120/14, 164/19
zīr-ü-zeber ḳ.- ıb 332/21, 337/19
zūr ḳ.- ıb 252/15
iş ḳ.- ıb bolmas 272/12
ṭamaʿ ḳ.- ıb kėldim 235/3
pāre pāre ḳ.- ıb kėledür 244/10
ḫalāṣ ḳ.- ıb kėley 259/3
daʿvā ḳ.- ıb kėlgendür 305/13
ḫoş ḳ.- ıb kėlgey 268/17
daʿvā-yı ḫūn-ı peder ḳ.- ıb kėlıbdür men 181/17
feṯḥ ḳ.- ıb kėlibdür 315/11
cemʿ ḳ.- ıb kėlse 179/5
ḫatm-i Ḳurān ḳ.- ıb kėlür ėrdiler 241/11
ılġar ḳ.- ıb kėtti 276/2
giryān ḳ.- ıb olturdı 111/9
ferīfte ḳ.- ıbturadur 257/21

büse ḳ.- ıbturdılar 208/13

cemʿ ḳ.- ıbturdılar 339/18

ḫatm-i Ḳurān ḳ.- ıbturdılar 120/2

ārāste ḳ.- ıbturġan 135/20

kemīn ḳ.- ıbturub ėrdi 221/16

ʿazim ḳ.- ıbturub ėrdiler 207/2

kemīn ḳ.- ıbturub ėrdiler 294/12

maʿlūm ḳ.- ıbturubdur 105/8

tārīk ḳ.- ıb yetti 207/4

ʿayān ḳ.- ıb yürdiler 321/11

ṭavāf ḳ.- ıb yürüb 312/9

ceng ḳ.- ıb yürüb ėrdi 127/9

ceng ḳ.- ıb yürür ėrdi 283/13

mübeddel ḳ.- ıb yürür ėrdi 220/11

vehm ḳ.- ıb yürür ėrdi 220/11

avḳāt ḳ.- ıb yürür ėrdiler 218/2

esīr ḳ.- ıb ėrdi 338/1

helāk ḳ.- ıb ėrdi 277/8

hem-rāhı ḳ.- ıb ėrdi 290/6

iḫtiyār ḳ.- ıb ėrdi 336/8

ḳaṣd ḳ.- ıb ėrdi 315/19

muḥāṣara ḳ.- ıb ėrdi 311/21

mülāzemet ḳ.- ıb ėrdi 193/1

sülūk ḳ.- ıb ėrdi 333/13

zārī ḳ.- ıb ėrdi 154/3

başıġa ḳaṣd ḳ.- ıb ėrdiler 107/13

ḫidmet ḳ.- ıb ėrdiler 171/13

mülāzemetleride ḳ.- ıb ėrdiler 190/13

münācāt ḳ.- ıb ėrdiler 338/16

naṣīḥat ḳ.- ıb ėrdiler 315/7, 328/3

taḳrīr ḳ.- ıb ėrdiler 147/16

zārīlik ḳ.- ıb ėrdiler 312/6

ḳ.- ıb ėrdim 137/7

ṭamaʿ ḳ.- ıb ėrdim 140/5

tebdīl ḳ.- ıb ėrdim 217/2

günāh ḳ.- ıb ėrdinḡ 334/16

muʿāmeleninḡ ḳ.- ıb ėrdinḡ 170/6

ḳ.- ıbdur 110/6, 243/3

baḫşīlik ḳ.- ıbdur 311/20

ber-pā ḳ.- ıbdur 348/2

bī-edebliklerni ḳ.- ıbdur 333/18

bī-vefālıḳ ḳ.- ıbdur 102/9

cefānı ḳ.- ıbdur 109/8

cüdā ḳ.- ıbdur 145/11

digergūn ḳ.- ıbdur 217/1

düşman ḳ.- ıbdur 155/6

ferş ḳ.- ıbdur 224/16

ḫˇār ḳ.- ıbdur 102/9

ḥaḳḳıde ḳ.- ıbdur 154/6, 183/4

ḫapis ḳ.- ıbdur 191/6

ḥayf ḳ.- ıbdur 129/16

helāk ḳ.- ıbdur 186/2

iş ḳ.- ıbdur 108/2, 160/8

işler ḳ.- ıbdur 133/9, 152/16

ḳayd-ı bend ḳ.- ıbdur 129/10

muḥkem ḳ.- ıbdur 135/21, 181/21, 332/8

münevver ḳ.- ıbdur 225/2

nā-inṣāflik ḳ.- ıbdur 101/16

perveriş ḳ.- ıbdur 319/2

revān ḳ.- ıbdur 173/1

rivāyet ḳ.- ıbdur 098/16

sezā-vār-ı dūzaḫ ḳ.- ıbdur 155/6

şehīd ḳ.- ıbdur 101/17, 152/11, 181/20

tamām ḳ.- ıbdur 216/5
teng ḳ.- ıbdur 275/17, 324/7
yād ḳ.- ıbdur 300/10
zīr-ü-zeber ḳ.- ıbdur 133/18
ḳ.- ıbdurlar 156/12
ārāste ḳ.- ıbdurlar 250/15
bī-dādlar ḳ.- ıbdurlar 245/19
cidāl ḳ.- ıbdurlar 114/10
cüdā ḳ.- ıbdurlar 217/3
ḥamā'il ḳ.- ıbdurlar 119/13
helāk ḳ.- ıbdurlar 156/14, 217/4
ḫurūc ḳ.- ıbdurlar 191/17
işler ḳ.- ıbdurlar 225/19
ḳara ḳ.- ıbdurlar 155/5
muḥkem ḳ.- ıbdurlar 153/10
pāre pāre ḳ.- ıbdurlar 239/10
rivāyet ḳ.- ıbdurlar 100/17, 111/2, 150/21, 168/2, 217/21
şehīd ḳ.- ıbdurlar 134/9, 245/19
üstüvār ḳ.- ıbdurlar 119/13, 164/16
üstüvār ḳ.- ıbdurlar 143/6
zīr-ü-zeber ḳ.- ıbdurlar 223/15
ẓulm ḳ.- ıbdurlar 101/5
ḫ̆āhlar ḳ.- ıbdur men 113/18
hem-rāhı ḳ.- ıbdur men 199/18
cezm ḳ.- ıbdur siz 223/5
ḳ.- ıb ėken 148/7
helāk ḳ.- ıb ėken 156/13
ḳ.- ıb sen 145/19, 223/7
bend ḳ.- ıb sen 146/8, 254/15
berbād ḳ.- ıb sen 335/12
ġalaṭ-ḫayāl ḳ.- ıb sen 214/18, 209/11, 291/7
maẓlūmlarġa ḳ.- ıb sen 252/12
şehīd ḳ.- ıb sen 130/12, 335/12
şikār ḳ.- ıb sen 214/14
taṣavvur ḳ.- ıb sen 209/11
ḳaṣd ḳ.- ıb sizler 252/13
ārāste ḳ.- ıbturdı 328/17
beyān ḳ.- ıbturdı 120/7
ġulām ḳ.- ıbturdı 235/21
rāst ḳ.- ıbturdı 149/2, 178/12
āşinālik ḳ.- ınḡ 272/7
beyān ḳ.- ınḡ 100/7
destgīrlik ḳ.- ınḡ 203/8
edā ḳ.- ınḡ 272/19
īmān-ı ʿarż ḳ.- ınḡ 100/13
iş ḳ.- ınḡ 159/11
ḳabūl ḳ.- ınḡ 124/19
mezemmet ḳ.- ınḡ 272/20
muʿāf ḳ.- ınḡ 236/11
nā-pesendīde ḳ.- ınḡ 113/18
özinḡizinkī ḳ.- ınḡ 155/11
ṣabr ḳ.- ınḡ 106/5, 196/20, 348/9
sitāyiş ḳ.- ınḡ 272/19
sülūknı ḳ.- ınḡızlar 188/18
ḳ.- ınḡlar 098/14
ber-pā ḳ.- ınḡlar 134/8, 249/4
cemʿ ḳ.- ınḡlar 163/2
defin ḳ.- ınḡlar 172/17
fedā ḳ.- ınḡlar 218/5
fedā-yı Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh ḳ.- ınḡlar 126/7
ḫalāṣ ḳ.- ınḡlar 143/16
ḥamle ḳ.- ınḡlar 324/12

ḫaṭ ḳ.- ıŋ͡lar 103/20
helāk ḳ.- ıŋ͡lar 309/12
hem-rāhlik ḳ.- ıŋ͡lar 219/16
istirāḥat ḳ.- ıŋ͡lar 307/2
iş ḳ.- ıŋ͡lar 126/7, 152/11, 296/9
kūşiş ḳ.- ıŋ͡lar 235/15
nevāziş ḳ.- ıŋ͡lar 196/18
ṣabr ḳ.- ıŋ͡lar 110/19, 172/18, 208/9
şitāb ḳ.- ıŋ͡lar 189/21
ṭaleb ḳ.- ıŋ͡lar 172/21
tevekkül ḳ.- ıŋ͡lar 135/6
tīrbārān ḳ.- ıŋ͡lar 126/4, 267/8, 310/10
yıraḳ ḳ.- ıŋ͡lar 222/18
zirāʿat ḳ.- ıŋ͡lar 101/10
cidāl ḳ.- ışlikge 259/1
peymān ḳ.- ıştılar 110/18
ḳ.- ma 161/6
daḫl ḳ.- ma 161/12
ḥiyel ḳ. - ma 340/5
ḳabūl ḳ.- mab ėrdi 235/6
amānnı ḳ.- mab ėrdük 161/4
ėr ḳ.- mabdur 251/7
perestler ḳ.- mabdur 284/3
bāver ḳ.- madı 303/4
ḳabūl ḳ.- madı 253/10, 329/18
kār ḳ.- madı 183/14, 199/14, 313/9, 313/17, 313/18
raḥm ḳ.- madı 128/15
sūd ḳ.- madı 132/12
tesīr ḳ.- madı 231/17
vefā ḳ.- madı 336/9
hem ḳ.- madılar 130/3
ḳabūl ḳ.- madılar 155/16, 347/16, 347/18, 348/20, 348/21
pervā ḳ.- madılar 269/21
raḥm ḳ.- madılar 173/12
ser-efrāz ḳ.- madılar 158/4
yamanlik ḳ.- madım 333/5
endīşe ḳ.- madıŋ͡ 256/18, 268/14
mülāḥaẓa ḳ.- madıŋ͡ 170/4
pursiş ḳ.- madıŋ͡ 194/11
raḥm ḳ.- madıŋ͡ 170/4, 267/5
selām ḳ.- madıŋ͡ 283/18
taḳṣīr ḳ.- madıŋ͡ 161/4
terk ḳ.- madıŋ͡ 271/12
ziyāret ḳ.- madıŋ͡ 194/6
ḫidmet ḳ.- madıŋ͡lar 260/2
raḥm ḳ.- madıŋ͡lar 162/18, 277/16, 309/9
āsāyiş ḳ.- maduḳ 294/13
cevelān ḳ.- maġān 126/1
ḳabūl ḳ.- maġanını 117/12
ʿamel ḳ.- maġıl 274/2
bī-dillik ḳ.- maġıl 210/5
bī-ṣabırlik ḳ.- maġıl 259/10
fāş ḳ.- maġıl 222/12
fiʿl-i bedni ḳ.- maġıl 161/6
ıżṭırāb ḳ.- maġıl 214/21
müşkil ḳ.- maġıl 207/19
rüsvā ḳ.- maġıl 231/5
sezā-vār ḳ.- maġıl 231/4
şermende ḳ.- maġıl 122/6
te'ḫīr ḳ.- maġıl 134/14, 195/1
taḳṣīr ḳ.- maġıl 324/5

zinā ḳ.- maġıl 230/21
bende-nevāzlıḳ ḳ.- maḳ 178/20
cüst cūy ḳ.- maḳ 158/2
defin ḳ.- maḳ 171/4
maṣlaḥatını ḳ.- maḳ 132/17
zinā ḳ.- maḳ 231/1
ḳ.- maḳ kėrek 135/8, 288/1, 347/20
ʿamel ḳ.- maḳ kėrek 155/8
bend ḳ.- maḳ kėrek 215/3, 298/1
bīʿat ḳ.- maḳ kėrek 339/21
ʿilāc ḳ.- maḳ kėrek 330/11
iş ḳ.- maḳ kėrek 325/5
pādişāh ḳ.- maḳ kėrek 175/18
ṣabr ḳ.- maḳ kėrek 155/7
sülūk ḳ.- maḳ kėrek 155/19
teftīş ḳ.- maḳ kėrek 274/4
ḳ.- maḳdın 270/17
ceng ḳ.- maḳdur 317/13
būse ḳ.- maḳġa 159/1
cüdā ḳ.- maḳġa 332/17
beyān ḳ.- maḳlik 120/7
cemʿ ḳ.- maḳnı 275/9
te'ẖīr ḳ.- manḡ 152/20
terk ḳ.- manḡ 155/12
te'ẖīr ḳ.- manḡızlar 152/19
istirāḥat ḳ.- manḡlar 123/11
söz ḳ.- manḡlar 161/12
te'ẖīr ḳ.- manḡlar 189/21, 229/12
taḳṣīr ḳ.- manḡlar 209/5
teklīf ḳ.- manḡlar 156/4
ḳ.- mas 132/19, 139/6, 199/4
ẖalāṣ ḳ.- mas 110/4
kār ḳ.- mas 199/13, 313/21
kişi ḳ.- mas 154/7
noḳṣān ḳ.- mas 155/12
sūd ḳ.- mas 207/13
vefā ḳ.- mas 188/19, 336/9
żāyiʿ ḳ.- mas 109/6
sarāybān ḳ.- mas ėrdi 099/15
cüdā ḳ.- mas ėrdiler 151/10
ḳabūl ḳ.- mas ėrdiler 315/8, 316/3
vehm ḳ.- mas ėrdiler 102/4
cüdā ḳ.- mas ėrdim 152/9
ḳ.- mas ėrdinḡ 199/3
sū'ālni ḳ.- mas ėrdinḡ 274/15
ḳ.- masa 210/2
bīʿat ḳ.- masa 340/9
ḳabūl ḳ.- masa 278/15, 347/14
ḳabūl ḳ.- masanḡ 123/20, 251/7, 256/1
ẖāżır ḳ.- mas sen 324/6
ceng ḳ.- mas men 269/1
devā ḳ.- mas men 335/11
ḳabūl ḳ.- mas men 237/3, 251/4
te'ẖīr ḳ.- mas men 171/9
taḳṣīr ḳ.- mas men 133/17, 133/21
ḳ.- mas miz 106/18
āşikāre ḳ.- mas miz 237/18
daʿvā ḳ.- mas miz 231/15
endīşe ḳ.- mas miz 179/2, 179/6
ḳabūl ḳ.- mas miz 236/18
muẖālefetlik ḳ.- mas miz 124/13
çāre-yi kārımnı ḳ.- mas musen

274/1
ḫalāṣ ḳ.- mas sen 116/9
raḥm ḳ.- mas sizler 277/16
cefā ḳ.- masun 250/7
ġavġā ḳ.- masun 103/4
gümān ḳ.- masun 272/13
kem ḳ.- masun 178/20
şādmānlıḳ ḳ.- masun 246/9
ıżṭırāb ḳ.- masunlar 258/19
endīşe ḳ.- may 184/1
ḥiyel ḳ.- may 141/16, 300/17
ibā' ḳ.- may 129/2, 211/17
ḳabūl ḳ.- may 336/4, 340/1
pervā ḳ.- may 244/9
raḥm ḳ.- may 145/16, 335/11
te'ḫīr ḳ.- may 159/18, 193/19
ibā' ḳ.- maydur 294/3
sūz-kār ḳ.- maydur 284/4
selām ḳ.- may sen 130/4
fikr ḳ.- may siz 160/9
ḳ.- may sizler 318/10
tereddüd ḳ.- may sizler 219/14
ḳ.- sa 129/3, 183/3
bī-dādlik ḳ.- sa 299/21
bī-iḫtiyār ḳ.- sa 299/21
daʿvā ḳ.- sa 148/10
düşnām ḳ.- sa 148/17
düşvār ḳ.- sa 159/8
ḫarāc ḳ.- sa 169/10
ḫilāf ḳ.- sa 104/2
ḳabūl ḳ.- sa 347/14
ḳaṣd ḳ.- sa 150/12
ḳażā ḳ.- sa 147/2
niyāz-mendlik ḳ.- sa 148/16
pīşkeş ḳ.- sa 148/18
ḳ.- saḳ 101/7, 110/18
ceng ḳ.- saḳ 110/7
şikār ḳ.- saḳ 276/7
te'ḫīr ḳ.- saḳ 206/17
fermān ḳ.- salar 171/8
ḥamle ḳ.- salar 185/12
ʿināyet ḳ.- salar 149/10
ittifāḳ ḳ.- salar 156/20
nevāzişlik ḳ.- salar 158/11
teşrīf ḳ.- salar 140/13
zīr-ü-zeber ḳ.- salar 333/9
nevāzlik ḳ.- salar ėrdi 158/5
ḳ.- sam 140/14, 208/15
ceng ḳ.- sam 198/13
fedā ḳ.- sam 105/19, 150/8, 157/7
ḥarbe ḳ.- sam 265/15
ḥişşe ḳ.- sam 298/17
işini ḳ.- sam 162/3
rāżı ḳ.- sam 208/17
reng ḳ.- sam 120/21
fedā ḳ.- sam kėrek 141/9
ḳ.- sang 135/9, 146/11, 231/15
ʿamel ḳ.- sang 214/13
becā ḳ.- sang 254/9
ceng ḳ.- sang 176/13
dilcemʿ ḳ.- sang 133/19
fermān ḳ.- sang 133/17
ḥāṣıl ḳ.- sang 236/12
ḥükm ḳ.- sang 133/14
iş ḳ.- sang 317/8
ḳabūl ḳ.- sang 251/7

muḥāfaẓat ḳ.- sang 181/10
pāre pāre ḳ.- sang 116/20
yaḫşı ḳ.- sang 223/10
ẓulm ḳ.- sang 123/18
mülāzemet ḳ.- sangız 139/11
nevāziş ḳ.- sangız 138/16
daʿvā-yı ḫūn ḳ.- sangızlar 114/1
ḳaṣd ḳ.- sangızlar 114/1
āşikāre ḳ.- sanglar 237/15
muḫāliflik ḳ.- sa 116/11
ceng ḳ.- sek 128/14
iş ḳ.- sek 294/7
iṭāʿat ḳ.- sek 101/6
ʿizzet ḳ.- sek 149/13
maṣlaḥat ḳ.- sek 101/19
mülāzemet ḳ.- sek 219/8
andaġ ḳ.- sun 333/13
biʿat ḳ.- sun 340/8, 347/14
kerāmet ḳ.- sun 105/2, 139/18
körünüş ḳ.- sun 140/20
mülāzemet ḳ.- sun 139/12
pāre pāre ḳ.- sun 317/16
ṣabr ḳ.- sun 261/17
dest-i māye ḳ.- sunlar 188/10
ḫuṣūmet ḳ.- sunlar 333/9
mancınīḳ ḳ.- sunlar 163/13
muḥkem ḳ.- sunlar 141/2, 246/9
ṣāḥiblik ḳ.- sunlar 300/18
ṣarf-ı avḳāt ḳ.- sunlar 188/12
sipāriş ḳ.- sunlar 146/9
tīrbārān ḳ.- sunlar 207/20
vaṣl ḳ.- sunlar 229/13, 238/12
ḳ.- ur 129/4, 239/15
āferīn ḳ.- ur 129/10
bed-terraḳ ḳ.- ur 112/10
daʿvā ḳ.- ur 271/7
daʿvā-yı ḫilāfet ḳ.- ur 271/7
daʿvā-yı ḫūn ḳ.- ur 145/18
eser ḳ.- ur 200/2
ḫˇār ḳ.- ur 175/10
ḫalāṣ ḳ.- ur 298/13
ḥamle ḳ.- ur 193/1, 327/10
ḫarāb ḳ.- ur 175/10
ʿināyet ḳ.- ur 197/1
ḳabūl ḳ.- ur 116/4
maʿlūm ḳ.- ur 105/9
mā'yūs ḳ.- ur 236/10
raḥmet ḳ.- ur 098/9
vīrān ḳ.- ur 148/13
āşinālik ḳ.- ur ėrdi 184/14
avḳāt ḳ.- ur ėrdi 168/5
ceng ḳ.- ur ėrdi 296/10
endīşe ḳ.- ur ėrdi 106/21
fedā ḳ.- ur ėrdi 107/10
ferīfte ḳ.- ur ėrdi 150/20
feryād ḳ.- ur ėrdi 139/1, 221/7, 221/9
ḥamle ḳ.- ur ėrdi 107/16
ḥavāle ḳ.- ur ėrdi 227/10
ḫayāl ḳ.- ur ėrdi 221/18
helāk ḳ.- ur ėrdi 097/2, 097/3, 228/1
ḫuṭūr ḳ.- ur ėrdi 198/5
işini ḳ.- ur ėrdi 258/14
muḥkem ḳ.- ur ėrdi 119/6

mülāyemetlik ḳ.- ur ėrdi 150/19
nāle ḳ.- ur ėrdi 334/13
pinhān ḳ.- ur ėrdi 221/14
ṣabr ḳ.- ur ėrdi 216/16
taʿẓīm ḳ.- ur ėrdi 236/5
terġīb ḳ.- ur ėrdi 161/20
vaʿdeler ḳ.- ur ėrdi 161/20, 281/8
zinā ḳ.- ur ėrdi 253/10, 254/3
āġāz ḳ.- ur ėrdiler 174/13
andaġ ḳ.- ur ėrdiler 125/21
baḫt ḳ.- ur ėrdiler 206/4
bīʿat ḳ.- ur ėrdiler 246/3
bī-dillıḳ ḳ.- ur ėrdiler 208/10
būse ḳ.- ur ėrdiler 171/9, 239/3
būseler ḳ.- ur ėrdiler 204/12
ceng ḳ.- ur ėrdiler 127/21, 296/6, 329/17
cüdā ḳ.- ur ėrdiler 330/19
çāk ḳ.- ur ėrdiler 174/4
deyyinġa ḳ.- ur ėrdiler 209/8
duʿā ḳ.- ur ėrdiler 188/13
feryād ḳ.- ur ėrdiler 226/4
ġusl ḳ.- ur ėrdiler 265/1
ḫˇāstgārlik ḳ.- ur ėrdiler 315/8
ḥamle ḳ.- ur ėrdiler 128/3, 161/21
ḫançer-güzārlıḳ ḳ.- ur ėrdiler 200/9
helāk ḳ.- ur ėrdiler 126/2
ḫīz ḳ.- ur ėrdiler 161/21
iḫtilāṭ ḳ.- ur ėrdiler 155/10
işlerni ḳ.- ur ėrdiler 284/8
ʿizāz-ı tamām ḳ.- ur ėrdiler 190/15
ḳalm ḳ.- ur ėrdiler 126/3
kārzār ḳ.- ur ėrdiler 203/10
kārzārlik ḳ.- ur ėrdiler 184/20
meydān ḳ.- ur ėrdiler 265/8
mülāzemet ḳ.- ur ėrdiler 191/4, 204/7
münācāt ḳ.- ur ėrdiler 287/12
nābūd ḳ.- ur ėrdiler 126/4
nāle ḳ.- ur ėrdiler 174/1
nālehā-yı cān-güdāz ḳ.- ur ėrdiler 174/15
nedāmet ḳ.- ur ėrdiler 108/7, 108/15
red ḳ.- ur ėrdiler 107/16
rūḥ-i pāk-i şehīdān ḳ.- ur ėrdiler 232/7
rūşen ḳ.- ur ėrdiler 330/20
sefer-i āḫiretni ḳ.- ur ėrdiler 300/5
terennüm ḳ.- ur ėrdiler 174/2
tilāvet ḳ.- ur ėrdiler 198/1
fedā ḳ.- ur ėrdim 109/12
ḫoşnūd ḳ.- ur ėrdim 105/5
ḳatl ḳ.- ur ėrdim 270/9
muʿāmele ḳ.- ur ėrdinḡizler 188/18
sezā-vār ḳ.- ur ėrdük 121/13
Ḥażretġa ḳ.- ur ėrmiş 105/19
ḫalāṣ ḳ.- ur mu 337/2
ʿilāc ḳ.- ur mu 334/15
raḥm ḳ.- ur musizler 162/19
helāk ḳ.- urdın 214/20

şehīd ḳ.- urını 102/9
bī῾at ḳ.- urlar 271/8
cezm ḳ.- urlar 215/5
da῾vā-yı ḫūn-ı şehīdān ḳ.- urlar 171/20
fedā ḳ.- urlar 155/20, 192/2
kūşiş ḳ.- urlar 271/9
rivāyet ḳ.- urlar 099/8, 188/4, 303/7
tedārikini ḳ.- urlar 173/17
ḳ.- ur men 120/17, 147/2, 201/12, 256/2
andaġ ḳ.- ur men 167/3
endīşe ḳ.- ur men 124/9
fedā ḳ.- ur men 133/20, 343/4
feryād ḳ.- ur men 272/20
ḫˇāhlasam ḳ.- ur men 129/1
ḫarāb ḳ.- ur men 251/8
ḥāṣıl ḳ.- ur men 231/10, 231/16
ḫayr-bād ḳ.- ur men 125/8
helāk ḳ.- ur men 274/14, 274/19
ḥiyel ḳ.- ur men 273/2
işing̃ni tamām ḳ.- ur men 160/18
mütābaa῾tçiliklerini ḳ.- ur men 116/5
pāre pāre ḳ.- ur men 217/13
şefḳat-i tamām ḳ.- ur men 261/16
ṭāḳat ḳ.- ur men 168/20
ṭaleb ḳ.- ur men 116/5
tereddüd ḳ.- ur men 217/9
ḳ.- ur miz 259/1
῾amel ḳ.- ur miz 172/15
ber-ṭaraf ḳ.- ur miz 260/8
cevelān ḳ.- ur miz 343/13
fedā ḳ.- ur miz 102/1, 124/14
intiḳām ḳ.- ur miz 169/12
iş ḳ.- ur miz 110/6
işler ḳ.- ur miz 325/3
maḳhūr ḳ.- ur miz 246/5
maṣlaḥat ḳ.- ur miz 171/21
muḥāṣara ḳ.- ur miz 175/2
pādişāh ḳ.- ur miz 223/11
şād ḳ.- ur miz 260/8
tamām ḳ.- ur miz 175/4
vīrān ḳ.- ur miz 320/20
ḳ.- ur sen 126/11, 127/13, 201/12, 291/5, 318/3
bī-dādlik ḳ.- ur sen 325/10
ġalaṭ-ḫayāl ḳ.- ur sen 121/16
ıżṭırāb ḳ.- ur sen 237/21
maḥşūr ḳ.- ur sen 190/2
mu῾teber ḳ.- ur sen 116/13
ne ḳ.- ur sen 144/6
nėme ḳ.- ur sen 251/9
töhmet ḳ.- ur sen 294/17
zārī ḳ.- ur sen 290/9
῾amel ḳ.- ur sizler 273/10
ḫalāṣ ḳ.- ur sizler 293/5
tedbīr ḳ.- ur sizler 148/9, 293/4

ḳıl : kıl, tüy -1- [Tr]
ḳ. 250/13

ḳıldur - : kıldırmak -13- [Tr]
bī῾at ḳ.- alı 147/1
aş ḳ.- dı 159/15

çerāġlar ḳ.- dı 228/2
münādī ḳ.- dı 118/7, 273/18, 320/2
pāk ḳ.- dı 162/12
rāst ḳ.- dı 163/14
muḥkem ḳ.- dılar 123/14
münādī ḳ.- dılar 168/16
cāy ḳ.- ub 261/17
te'ḫīr ḳ.- ub 318/3
münādī ḳ.- ur ėrdiler 169/11

ḳılıç : kılıç -10- [Tr]
ḳ.- ı Mıṣrī 104/21
ḳ. 107/5, 112/2, 113/8, 137/14, 137/20, 249/9, 272/4, 335/21
ḳ.+ nı 136/20

ḳın : köle -1- [Ar]
ḳ.+ nı 324/14

Ḳıpçaḳ : özel ad, Kıpçak -1-
deşt-i Ḳ. 195/13

ḳır - : soyunu tüketmek -5- [Tr]
ḳ.- ar 285/11, 342/8
ḳ.- dılar 292/18, 303/19, 331/5

ḳırān : toplanma -1- [Ar]
ḳ. 149/18

ḳır'at : okuma -1- [Ar]
ḳ.- ı Ḳurān 195/14

ḳırḳ : kırk, sayı adı -21- [Tr]
ḳ. 097/7, 134/5, 170/15, 170/16, 219/20, 224/2, 224/4, 241/1, 260/10, 264/16, 265/20, 285/17, 289/2, 290/15, 294/21, 296/7, 306/12, 310/12, 313/11, 322/1, 326/10

ḳırḳ ėkki : kırk iki, sayı adı -3- [Tr]
ḳ. 180/6, 264/8, 294/4

ḳırḳ ėkki miñ : kırk iki bin, sayı adı -1- [Tr]
ḳ.+ ėrdiler 164/20

ḳırḳ miñ : kırk bin, sayı adı -14- [Tr]
ḳ. 211/19, 241/2, 248/2, 248/3, 263/15, 285/18, 285/20, 291/17, 292/13, 310/2, 310/8, 320/8, 320/11, 320/13

ḳışāṣ : cezâ -1- [Ar]
ḳ. 157/21

ḳısm : (1) şekil, tarz -12- [Ar]
ḳ. 132/19, 144/7, 145/5, 147/9, 154/7, 167/19, 179/2, 184/18, 203/9, 214/14, 224/8
ḳ.+ ı 209/2
(2) yer, bölge, grup -2- [Ar]
k. 171/19, 224/8

ḳısmet : pay, bölme -12- [Ar]
ḳ. ḳılıb 138/6, 246/18, 249/13, 270/2, 287/3, 292/6, 306/3, 316/6, 325/2,

326/4, 327/4, 341/21

ḳıṣṣa : öykü, olay -9- [Ar]
ḳ.- yı Kerbelā'nı 319/3
ḳ.- yı Şehīdān-ı Deşt-i Kerbelā'nı 188/3
ḳ. 310/19
ḳ.+ nı 235/13, 255/6, 276/20, 296/20
ḳ.+ sını 233/17, 261/1

ḳıvan - : güvenmek -1- [Tr]
ḳ.- ıb 097/10

ḳıyām : ayağa kalkma -1- [Ar]
ḳ. kėltüreli 239/19

ḳıyāmet : son, mahşer günü -30- [Ar]
ḳ. 098/10, 099/3, 101/6, 101/7, 109/13, 118/11, 121/4, 126/8, 136/1, 144/16, 159/10, 184/11, 208/21, 231/4, 231/14, 324/15, 330/19, 336/9
ḫatun-ı ḳ. 218/9
ḳ.+ de 124/20, 141/4, 189/16, 190/1, 229/6
ḳ.+ din 317/5
ḳ.+ dür 209/5
ḫatun-ı ḳ.+ dürler 100/12
ḳ.+ ġaça 098/18, 125/11
ḳ.+ ge 142/4

ḳıyās : karşılaşma -1- [Ar]
ḳ. 143/19

ḳıymet : değer, kıymet -7- [Ar]
ḳ. 167/5, 180/5, 225/5, 272/10, 281/9
ḥarbe-yi ḳ. 291/4
ḳ. bolubdur 290/15

ḳız : kız evlat -33- [Tr]
ḳ. 138/10, 188/11, 218/8, 221/1, 230/6, 238/8, 238/11, 238/15, 285/8, 285/13
ḳ.+ ġa 285/2
ḳ.+ ı 125/15, 253/9, 285/2
ḳ.+ ıġa 253/13
ḳ.+ ımnı 230/8
ḳ.+ ını 253/11, 253/13, 253/14
ḳ.+ lar 237/7
ḳ.+ ları 105/13, 113/11, 125/11, 126/6, 218/1, 218/16, 227/13, 235/4, 337/14
ḳ.+ larıdur miz 218/14
ḳ.+ larını 346/13
ḳ.+ nı 285/7

ḳızıl : kızıl, renk adı -7- [Tr]
ḳ. 119/14, 178/8, 248/7, 264/13, 264/17, 282/1, 323/19

ki : ki, bk. kim -1724- [Far]
k. 099/3, 099/18, 099/20, 100/2, 100/9, 100/11, 100/15, 101/4, 101/9, 101/13, 102/6, 102/14, 103/6, 103/20, 106/9, 106/15, 106/17, 106/18, 107/2,

108/2, 108/11, 108/15, 108/17, 108/21, 109/2, 109/5, 109/6, 109/10, 110/8, 110/16, 111/3, 111/5, 111/7, 111/13, 111/19, 111/21, 112/9, 112/21, 113/3, 113/6, 113/10, 113/11, 113/12, 113/21, 114/7, 114/8, 114/10, 114/14, 114/20, 114/21, 115/4, 115/14, 115/15, 115/17, 115/19, 115/20, 116/1, 116/3, 116/10, 116/12, 116/14, 116/20, 117/1, 117/2, 117/4, 117/6, 117/9, 117/11, 117/13, 117/21, 118/1, 118/7, 118/9, 118/14, 119/5, 119/9, 119/10, 119/11, 119/17, 119/18, 120/7, 120/8, 120/9, 120/10, 120/19, 121/1, 121/2, 121/11, 121/15, 121/19, 122/8, 122/9, 122/12, 123/17, 123/18, 123/21, 124/1, 124/9, 124/10, 124/16, 124/21, 125/3, 125/6, 125/7, 125/9, 125/17, 125/18, 125/19, 126/4, 126/7, 126/10, 126/15, 126/20, 127/5, 127/12, 127/13, 127/15, 128/5, 128/8, 129/1, 129/2, 129/4, 129/8, 129/10, 129/19, 129/21, 130/1, 130/4, 130/5, 130/6, 130/7, 130/10, 130/14, 130/15, 130/17, 130/18, 130/21, 131/1, 131/3, 131/5, 131/6, 131/7, 131/8, 131/10, 131/19, 131/20, 132/3, 132/5, 132/6, 132/7, 132/11, 132/14, 132/15, 132/21, 133/2, 133/3, 133/4, 133/7, 133/8, 133/12, 133/16, 133/17, 133/18, 133/20, 134/1, 134/7, 134/9, 134/11, 134/13, 134/20, 135/1, 135/11, 135/15, 135/20, 136/1, 136/2, 136/5, 136/9, 136/12, 136/13, 136/16, 136/18, 136/21, 137/3, 137/6, 137/7, 137/9, 137/11, 137/19, 138/5, 138/12, 138/15, 138/16, 138/19, 139/1, 139/5, 139/6, 139/7, 139/10, 139/11, 139/15, 140/4, 140/5, 140/7, 140/8, 140/12, 140/13, 140/21, 141/1, 141/2, 141/3, 141/6, 141/8, 141/11, 141/15, 142/2, 142/10, 142/16, 142/19, 142/21, 143/3, 143/10, 143/12, 143/15, 143/16, 144/2, 144/3, 144/4, 144/5, 144/7, 144/8, 144/9, 144/13, 144/19, 144/21, 145/15, 145/19, 145/21, 146/2, 146/5, 146/7, 146/9, 146/11, 146/15, 146/16, 147/4, 147/12, 147/14, 147/18, 148/1, 148/9, 148/10, 148/11, 148/14, 148/16, 148/18, 149/1, 149/3, 149/9, 149/11, 149/13, 149/15, 150/3, 150/4, 150/6, 150/13, 150/21, 151/5, 151/6, 151/14, 151/15, 151/16, 151/17, 151/18, 152/1, 152/3, 152/7, 152/10, 152/11, 152/15, 152/18, 152/20, 153/9, 153/10, 153/12, 153/13, 153/17, 153/21, 154/6, 154/19, 154/21, 155/20, 155/21, 156/10, 156/12, 156/18, 156/20, 157/3, 157/4, 157/5, 157/9, 157/15, 157/19, 158/1, 158/5, 158/11, 158/19, 158/20, 158/21, 159/1, 159/6, 159/7, 159/13, 159/16, 159/17, 159/19, 160/4, 160/8, 160/12, 160/13, 160/21, 161/2, 161/3, 161/4, 161/10, 161/13, 161/14, 161/15, 161/16, 162/2, 162/3, 162/6, 162/7, 162/11, 162/14, 162/18, 162/20, 163/1, 163/9, 163/10, 163/12, 163/14, 164/7, 164/13, 165/3, 165/6, 165/7, 165/8, 165/11, 165/21, 166/1, 166/4, 166/11, 166/13, 166/18, 166/21, 167/2, 167/3, 167/5,

167/7, 167/9, 167/10, 167/11, 167/15, 168/3, 168/5, 168/14, 168/15, 168/17, 169/1, 169/3, 169/4, 169/8, 169/12, 170/2, 170/5, 170/6, 170/7, 170/8, 170/11, 170/18, 171/2, 171/6, 171/8, 171/14, 171/18, 171/19, 172/4, 172/14, 172/16, 172/17, 172/18, 172/21, 174/9, 174/15, 174/21, 175/5, 175/6, 175/7, 175/9, 175/10, 175/13, 175/18, 176/2, 176/5, 176/6, 176/12, 176/14, 176/15, 177/2, 177/3, 177/7, 177/10, 177/16, 178/2, 178/3, 178/4, 178/5, 178/14, 178/16, 178/19, 179/1, 179/5, 179/10, 179/19, 180/13, 181/6, 181/9, 181/11, 181/14, 181/19, 181/20, 182/1, 182/2, 182/5, 182/6, 182/8, 182/9, 182/12, 182/13, 182/15, 182/17, 182/18, 182/19, 183/1, 183/3, 183/5, 183/9, 183/11, 183/12, 183/16, 183/21, 184/5, 184/6, 184/8, 184/10, 184/17, 184/18, 185/4, 185/11, 185/12, 185/17, 185/19, 185/20, 186/4, 186/5, 186/13, 186/15, 187/2, 187/5, 187/9, 187/18, 187/20, 188/4, 188/6, 188/10, 188/17, 188/21, 189/1, 189/4, 189/15, 189/20, 189/21, 190/1, 190/8, 190/15, 191/3, 191/5, 191/6, 191/7, 191/11, 191/13, 191/14, 191/16, 191/18, 191/21, 192/3, 192/4, 192/5, 192/6, 192/7, 192/9, 192/10, 192/13, 192/14, 192/16, 192/19, 192/20, 192/21, 193/1, 193/3, 193/8, 193/11, 193/12, 193/13, 193/15, 193/16, 194/1, 194/5, 194/6, 194/8, 194/9, 194/11, 194/15, 194/20, 194/21, 195/1, 195/4, 195/5, 195/8, 195/10, 195/13, 195/16, 195/19, 196/3, 196/4, 196/5, 196/6, 196/7, 196/8, 196/13, 196/15, 196/17, 196/18, 196/19, 196/21, 197/2, 197/7, 197/10, 197/11, 197/18, 197/19, 198/2, 198/6, 198/7, 198/11, 198/13, 198/14, 198/19, 199/3, 199/4, 199/5, 199/9, 199/10, 199/11, 199/14, 199/18, 199/20, 199/21, 200/1, 200/2, 200/3, 200/5, 200/14, 200/17, 200/19, 200/20, 200/21, 201/1, 201/8, 201/9, 201/10, 201/11, 201/12, 201/13, 201/16, 201/19, 202/3, 202/5, 202/6, 202/7, 202/9, 202/12, 202/14, 202/15, 202/16, 203/6, 203/7, 203/9, 203/11, 204/1, 204/7, 204/15, 204/16, 204/17, 205/4, 205/16, 205/18, 206/1, 206/6, 206/11, 206/13, 207/4, 207/7, 207/8, 207/10, 207/16, 207/18, 207/19, 207/20, 208/5, 208/9, 208/13, 208/15, 208/17, 208/18, 208/19, 209/1, 209/4, 209/6, 209/7, 209/8, 209/16, 209/18, 209/20, 210/1, 210/3, 210/4, 210/7, 210/8, 210/9, 210/17, 210/18, 210/20, 211/1, 211/7, 211/10, 211/12, 211/17, 212/7, 212/21, 213/2, 213/3, 213/9, 213/10, 213/12, 213/16, 213/21, 214/2, 214/10, 214/13, 214/14, 214/16, 214/19, 215/3, 215/5, 215/6, 215/7, 215/12, 215/13, 215/14, 215/15, 215/16, 215/18, 215/19, 215/21, 216/4, 216/6, 216/11, 216/12, 216/15, 216/17, 216/19, 216/21, 217/1, 217/3, 217/5, 217/6, 217/8, 217/9, 217/15, 217/17, 217/21, 218/9, 218/14, 219/2, 219/3, 219/4, 219/5, 219/6, 219/7,

219/12, 219/14, 219/15, 219/16, 219/21, 220/10, 220/18, 221/2, 221/5, 221/11, 221/12, 221/14, 221/16, 221/18, 221/19, 222/3, 222/4, 222/7, 222/8, 222/11, 222/13, 222/14, 222/15, 222/16, 222/17, 222/19, 222/20, 222/21, 223/3, 223/6, 223/10, 223/11, 223/14, 223/15, 223/16, 223/20, 224/2, 224/7, 224/8, 224/11, 224/12, 224/13, 224/15, 224/20, 224/21, 225/2, 225/3, 225/4, 225/5, 225/6, 225/9, 225/10, 225/11, 225/16, 225/17, 225/18, 225/21, 226/2, 226/4, 226/5, 226/8, 226/9, 226/13, 226/20, 227/1, 227/4, 227/6, 227/8, 227/9, 227/12, 227/17, 228/2, 228/8, 228/14, 228/21, 229/2, 229/3, 229/5, 229/7, 229/9, 229/17, 229/18, 229/19, 230/1, 230/2, 230/6, 230/11, 230/12, 230/16, 230/19, 230/20, 231/8, 231/11, 231/13, 231/14, 231/15, 231/20, 231/21, 232/3, 232/4, 232/7, 232/9, 232/14, 232/16, 232/20, 233/3, 233/4, 233/5, 233/7, 233/13, 233/14, 233/20, 234/4, 234/8, 234/9, 234/12, 234/13, 234/20, 235/3, 235/8, 235/13, 235/21, 236/13, 236/14, 236/16, 236/19, 237/1, 237/4, 237/7, 237/8, 237/10, 237/12, 237/13, 237/14, 237/15, 237/17, 237/18, 237/19, 238/3, 238/7, 238/18, 238/20, 239/2, 239/10, 239/11, 239/14, 240/1, 240/4, 240/8, 240/9, 240/10, 240/11, 240/21, 241/21, 242/2, 242/21, 243/3, 243/4, 243/5, 243/8, 243/10, 243/13, 243/18, 243/20, 243/21, 244/2, 244/6, 244/9, 244/15, 244/17, 245/4, 245/5, 245/7, 245/10, 245/11, 245/14, 245/18, 245/20, 245/21, 246/4, 246/5, 246/6, 246/8, 246/19, 246/21, 247/7, 247/12, 247/16, 247/17, 248/11, 248/12, 248/13, 248/16, 248/19, 248/21, 249/3, 249/13, 249/15, 250/1, 250/8, 250/11, 250/12, 250/14, 250/15, 250/18, 250/19, 250/20, 251/2, 251/3, 251/5, 251/9, 251/10, 251/11, 251/13, 251/17, 252/1, 252/4, 252/8, 252/10, 252/12, 252/15, 252/17, 253/1, 253/5, 253/11, 253/14, 253/17, 253/19, 253/20, 254/1, 254/5, 254/6, 254/8, 254/9, 254/10, 254/15, 254/16, 254/17, 255/1, 255/3, 255/5, 255/8, 255/9, 255/11, 255/13, 255/15, 255/16, 255/18, 255/19, 255/20, 255/21, 256/6, 256/7, 256/9, 256/15, 256/19, 257/7, 257/9, 257/11, 257/16, 257/18, 258/1, 258/3, 258/5, 258/6, 258/17, 258/18, 259/1, 259/3, 259/5, 259/10, 259/12, 259/13, 259/16, 259/18, 260/2, 260/4, 260/7, 260/13, 260/14, 260/17, 260/18, 260/19, 261/2, 261/7, 261/14, 261/15, 261/19, 262/4, 262/17, 263/3, 263/6, 263/10, 263/12, 263/14, 263/17, 264/10, 265/2, 265/10, 265/14, 265/15, 265/18, 266/2, 266/4, 266/7, 266/10, 266/13, 266/21, 267/5, 267/6, 267/8, 267/13, 267/15, 267/16, 267/19, 267/20, 268/1, 268/3, 268/5, 268/9, 268/11, 268/15, 268/16, 268/17, 268/21, 269/7, 269/8, 269/9, 269/12, 270/2, 270/5, 270/11, 270/15, 270/19, 270/20, 271/2, 271/4, 271/10, 271/14, 271/20, 271/21,

272/2, 272/3, 272/5, 272/6, 272/9, 272/11, 272/12, 272/17, 272/20, 273/5, 273/8, 273/13, 273/20, 274/1, 274/4, 274/5, 274/6, 274/9, 274/10, 274/13, 274/14, 274/15, 274/16, 274/17, 274/18, 274/19, 274/20, 275/3, 275/7, 275/10, 275/21, 276/2, 276/7, 276/13, 276/14, 276/16, 276/17, 276/18, 277/1, 277/3, 277/4, 277/7, 277/9, 277/10, 277/11, 277/14, 277/16, 277/19, 278/1, 278/11, 278/13, 278/15, 278/17, 278/21, 279/5, 279/9, 279/10, 279/11, 279/12, 279/13, 279/15, 280/1, 280/7, 280/15, 280/18, 280/20, 281/2, 281/3, 281/5, 281/7, 281/8, 281/9, 281/11, 281/12, 281/13, 281/14, 281/20, 282/1, 282/3, 282/6, 282/12, 282/13, 282/20, 283/2, 283/7, 283/11, 283/13, 283/16, 283/17, 283/18, 284/1, 284/2, 284/15, 284/19, 284/21, 285/2, 285/10, 285/12, 285/13, 285/19, 286/1, 286/4, 286/7, 286/8, 286/11, 286/12, 286/14, 286/19, 287/2, 287/5, 287/9, 287/10, 287/11, 287/16, 287/17, 288/1, 288/2, 288/3, 288/6, 288/7, 288/9, 288/10, 288/12, 288/14, 288/20, 289/1, 289/9, 289/12, 289/17, 289/19, 289/21, 290/3, 290/8, 290/9, 290/10, 290/11, 290/13, 290/14, 290/17, 290/19, 290/20, 291/2, 291/3, 291/6, 291/8, 291/10, 291/15, 291/17, 291/20, 292/10, 292/12, 292/14, 292/18, 292/21, 293/4, 293/5, 293/10, 293/13, 293/15, 293/16, 293/21, 294/2, 294/4, 294/5, 294/7, 294/10, 294/12, 294/13, 294/15, 294/17, 294/18, 295/1, 295/5, 295/6, 295/7, 295/8, 295/9, 295/10, 295/11, 295/21, 296/1, 296/2, 296/4, 296/7, 296/8, 296/9, 296/13, 296/18, 297/1, 297/4, 297/9, 297/15, 298/2, 298/7, 298/9, 298/15, 298/16, 298/19, 298/20, 299/1, 299/5, 299/6, 299/9, 299/10, 299/11, 299/15, 299/16, 299/17, 299/18, 299/20, 300/6, 300/7, 300/9, 300/10, 300/13, 301/1, 301/4, 301/5, 301/6, 301/7, 301/8, 301/9, 301/12, 301/17, 301/18, 301/19, 302/3, 302/5, 302/15, 303/11, 303/18, 303/19, 304/2, 304/4, 304/11, 304/14, 304/15, 304/16, 304/17, 304/20, 304/21, 305/1, 305/3, 305/5, 305/8, 305/12, 305/15, 305/18, 306/8, 306/11, 306/14, 306/16, 306/19, 306/20, 307/2, 307/8, 307/10, 307/16, 308/4, 308/15, 308/21, 309/2, 309/3, 309/5, 309/12, 309/13, 309/14, 309/19, 309/21, 310/1, 310/5, 310/6, 310/7, 310/9, 310/10, 310/11, 310/15, 311/8, 311/11, 311/19, 312/3, 312/7, 312/8, 312/11, 312/14, 313/1, 313/3, 313/9, 313/10, 313/20, 314/1, 314/3, 314/4, 314/7, 314/9, 315/3, 315/5, 315/9, 315/10, 315/11, 315/17, 315/20, 315/21, 316/12, 316/15, 316/18, 317/1, 317/11, 317/13, 317/14, 317/15, 318/6, 318/8, 318/9, 318/14, 318/15, 318/20, 319/1, 319/5, 319/12, 319/13, 319/18, 320/1, 320/3, 320/10, 320/19, 321/14, 321/17, 321/20, 322/2, 322/3, 322/4, 322/10, 322/20, 323/11, 323/15, 323/16, 323/17, 323/19, 323/20, 323/21, 324/1, 324/3,

324/7, 324/8, 324/9, 324/11, 324/12, 325/1, 325/5, 325/19, 325/20, 326/1, 326/6, 326/8, 326/13, 326/14, 326/18, 326/19, 326/20, 327/20, 328/18, 328/20, 329/8, 329/9, 329/11, 329/13, 329/16, 329/18, 329/19, 330/9, 330/10, 330/12, 330/14, 330/15, 330/19, 331/5, 331/13, 331/15, 332/4, 332/6, 332/20, 333/3, 333/4, 333/8, 333/17, 334/8, 334/9, 334/10, 334/14, 334/20, 334/21, 335/1, 335/3, 335/5, 335/6, 335/7, 335/10, 335/12, 335/16, 335/18, 336/4, 337/1, 337/2, 337/20, 338/8, 338/14, 338/17, 338/20, 339/2, 339/3, 339/6, 339/10, 339/15, 339/16, 339/20, 340/1, 340/8, 340/12, 340/16, 340/21, 341/8, 341/11, 342/1, 342/3, 342/8, 342/21, 343/3, 343/12, 344/6, 344/14, 344/15, 344/16, 344/19, 345/4, 346/1, 346/3, 346/8, 346/14, 346/15, 346/21, 347/4, 347/5, 347/12, 347/13, 347/20, 348/4, 348/9, 348/13, 348/14, 348/16, 348/19

k. ḳıla sen 317/11

kib : gibi -1- [Tr]

k. 149/13

kiçik : küçük -13- [Tr]

k. 102/10, 104/11, 120/1, 139/11, 163/5, 176/15, 201/9, 238/11, 335/17

k.+ dür 201/9

k.+ dür men 130/7

kemān-ı k.+ ge 201/12

kemān-ı k.+ ni 201/7

kilīd : kilit -3- [Far]

k.+ ini 134/1, 188/16

k.+ lerini 188/19

kilīm : kilim -9- [Far]

k. 213/21, 230/10, 255/5, 277/4

k.+ ġa 276/10

k.+ ge 322/5

k.+ ge salıb 287/8

k.+ ler 260/13

k.+ ni 277/6

kim : ki, bk. ki -159- [Tr]

k. 097/13, 097/14, 097/19, 097/20, 098/3, 098/6, 098/9, 098/12, 098/16, 098/18, 099/1, 099/8, 099/16, 099/18, 100/6, 100/17, 101/20, 102/2, 102/11, 102/21, 103/4, 103/6, 103/8, 103/20, 104/3, 104/8, 105/3, 105/7, 105/21, 106/7, 106/14, 106/15, 106/21, 107/1, 107/3, 107/5, 107/11, 107/12, 107/17, 107/19, 107/21, 108/1, 108/4, 108/5, 108/8, 108/9, 109/1, 109/3, 109/4, 109/8, 109/11, 109/15, 109/18, 109/19, 109/20, 110/5, 110/10, 110/11, 110/19, 111/2, 111/5, 111/8, 111/11, 111/15, 111/16, 112/2, 112/8, 112/9, 112/18, 112/19, 113/2, 113/17, 114/3, 116/19, 118/5, 118/9, 120/4, 120/7, 120/16, 122/16, 123/9, 123/10, 124/6, 124/7, 125/3, 125/4, 126/1, 126/7, 126/12, 127/8, 127/10, 127/11, 127/14, 127/18,

128/16, 128/20, 129/10, 129/12, 131/14, 132/11, 132/19, 134/8, 135/17, 135/18, 137/5, 137/8, 137/16, 137/18, 137/19, 137/20, 140/19, 141/16, 142/4, 145/6, 145/15, 146/13, 147/13, 149/12, 150/9, 154/14, 157/8, 167/2, 167/5, 167/13, 169/12, 169/13, 181/15, 182/17, 194/16, 194/19, 195/5, 198/11, 198/15, 215/1, 219/4, 225/6, 229/11, 241/19, 252/20, 277/12, 277/13, 280/17, 291/19, 292/13, 301/15, 303/7, 305/15, 311/2, 336/7, 340/3

kim : kim, soru sözcüğü -110- [Tr]

k. 104/1, 105/9, 109/1, 109/21, 114/10, 116/11, 116/14, 120/8, 131/9, 132/18, 134/11, 136/9, 154/20, 183/6, 200/21, 210/2, 215/21, 218/14, 222/1, 230/18, 243/3, 245/8, 245/20, 247/19, 250/16, 253/19, 272/7, 277/13, 279/9, 281/9, 289/10, 290/11, 290/14, 291/19, 297/17, 298/19, 299/18, 306/9, 315/3, 316/10, 325/1

k. bolur 250/18

k. bolur siz 318/20

k.+ din 168/11, 214/21, 318/3

k.+ dür 107/12, 109/21, 111/13, 130/7, 147/10, 178/14, 185/18, 235/21, 241/13, 241/20, 242/2, 242/9, 250/8, 251/3, 252/4, 267/15, 281/14, 299/10, 305/11, 305/14, 330/9, 335/3

k.+ dürler 097/19, 145/1, 145/6

k.+ dür men 183/6, 198/12

k.+ dür sizler 229/8

k.+ ge 111/10, 117/17, 182/3, 278/16, 301/15, 307/17, 346/21

k.+ lerdür 195/5

k.+ ni 129/12, 130/3, 225/11, 238/21, 240/10, 283/16, 299/19, 313/20, 329/19

k.+ ning͡ 100/7, 297/18, 346/21

k.+ sen 124/1, 143/21, 167/13, 200/20, 202/3, 210/21, 234/12, 238/20, 257/5, 263/14, 284/19, 296/1

k.+ sizler 322/10

k.+ turur 101/13

kim : kişi -14- [Tr]

k. 246/9, 270/1, 281/8, 284/12, 293/18, 303/4, 306/8, 306/9, 307/19, 310/6, 310/8, 329/3, 334/13

k.+ ge 188/18

kimerse : kimse -17- [Tr]

k. 104/19, 111/5, 136/18, 234/9, 260/13, 262/4, 267/16, 272/8, 299/20, 336/21, 337/4, 339/11, 342/21

k.+ ge 111/16

k.+ ni 279/5

k.+ ning͡ 103/17

k.+ si 111/7

kindik : göbek -2- [Tr]

k.+ ige 338/7, 344/15

kīne : kin, öfke -4- [Far]

k. 137/2, 290/21, 291/4

k.+ si 275/6

kīne-güẕār : kin tutan -1- [Far]

k.+ lar 143/17

kinḡ : rahatlık -1- [Tr]

k.+ ler 149/17

kir - : girmek -271- [Tr]

k.- almadı 268/11

meydānġa k.- almas ėrdi 306/8

k.- di 111/17, 128/2, 132/13, 134/2, 139/21, 141/11, 141/20, 147/7, 167/11, 168/12, 182/4, 183/2, 187/2, 187/3, 187/6, 193/13, 193/17, 197/5, 204/8, 213/3, 225/17, 230/16, 235/2, 241/14, 254/5, 255/1, 260/10, 261/19, 266/11, 271/22, 273/16, 279/9, 279/10, 281/4, 293/6, 293/17, 302/1, 302/14, 303/2, 307/13, 312/9, 312/10, 313/8, 313/12, 314/5, 315/14, 321/12, 322/19, 323/12, 329/2, 330/3

alıb k.- di 130/1

cengge k.- di 325/8, 345/12

ḳaşlarıġa k.- di 307/7

meydānġa k.- di 182/3, 344/14

muḥāffege k.- di 141/10

k.- diler 102/19, 103/4, 123/8, 126/10, 140/18, 141/10, 143/19, 151/15, 160/3, 169/19, 180/11, 180/14, 186/9, 194/17, 202/20, 206/10, 212/9, 223/20, 224/4, 224/14, 224/18, 226/8, 227/16, 233/9, 265/10, 273/12, 273/13, 278/6, 280/14, 295/5, 295/16, 296/10, 302/18, 305/21, 308/12, 312/11, 313/17, 322/3, 332/9, 337/19, 344/2, 345/16

alıb k.- diler 112/15, 150/14, 279/21, 337/14, 346/4

ʿayyārlikġa k.- diler 219/19

bārgāhıġa k.- diler 219/20

cengge k.- diler 128/16, 228/11, 247/6, 247/7, 247/20, 289/6, 302/11, 318/6, 322/15, 327/14, 345/15

ḥimāmġa k.- diler 297/4

kömekige k.- diler 187/18

meydānġa k.- diler 288/17, 342/5

cengge k.- diler boldı 345/21

k.- dim 301/14, 335/6

k.- dinḡ mü 268/2

k.- edür 121/12

k.- eli 166/21

k.- er 300/9

k.- er ėrdi 182/17

cengge k.- er ėrdiler 248/9

k.- ey 141/8, 334/11

meydānġa k.- ey dėb turub ėrdi 207/2

k.- geli 273/1

k.- gen 133/13, 242/18

k.- gen ėrdi 133/6

k.- gey 098/21, 182/2, 310/7

k.- geyler 198/6

k.- ġıl 256/18

k.- gil 192/20, 303/12, 347/7

k.- gü 197/6

k.- ib 102/17, 104/16, 111/8,

129/16, 131/19, 132/10, 136/18, 136/19, 140/12, 141/12, 167/17, 181/8, 181/10, 201/1, 220/10, 221/7, 221/9, 221/11, 226/3, 227/17, 233/11, 238/16, 244/11, 246/2, 253/12, 254/12, 255/18, 256/20, 262/11, 277/18, 279/7, 281/5, 283/6, 293/8, 302/2, 306/15, 307/19, 308/7, 308/9,
308/13, 308/18, 309/19, 313/18, 314/10, 315/14, 321/11, 321/12, 322/1, 328/20,
329/11, 332/10, 334/8, 334/9, 340/3, 340/15, 341/10, 342/6, 344/5, 345/11,
345/18, 345/19, 347/8
alıb k.- ib 168/1
ḳaşlarıġa k.- ib 272/4
Ḳays İbn-i Sābit k.- ib 342/6
meydānġa k.- ib 283/4, 326/21, 338/3, 338/4
mülāzemetige k.- ib 270/13
k.- ib kėldi 113/1, 124/5, 132/5, 135/1, 196/5, 238/4, 259/13, 276/2
k.- ib kėlıb 282/20, 336/21
k.- ib kėtti 314/8
k.- ib kėttiler 128/18
k.- ıbturub ėrdi 277/2
k.- ib ėrdi 222/7, 346/11
k.- ib ėrdiler 218/1, 318/15
k.- ib ėrdim 265/15
k.- ibdür 322/2
k.- ibdürler 153/10
meydānıġa k.- ib sen 265/14
k.- ibturdı 113/9
k.- inḡ 272/7, 272/21
k.- inḡler 200/17
k.- maḳ kėrek 285/11
k.- mekdin 121/13
k.- mes ėrdi 182/19, 257/1
k.- mesem 182/21
k.- mes miz 118/16
k.- mes sizler 310/8
k.- mesün 132/11
k.- sek 342/8
k.- sem 208/15
k.- sün 255/18, 329/20
k.- ür men 183/1, 273/2

kirā : yay teli -1- [Far]
k.+ sı 199/4

kirām : cömertler -1- [Ar]
k.+ ı 149/16

ḳīr-āndūd : katranla kaplanmış -1- [Ar+Far]
ḳ. 179/11

kirdār : iş yapan -1- [Far]
k.+ dur 198/18

kirgüz - : girdirmek -10- [Tr]
k.- di 278/11
k.- di ėrse 104/15
k.- diler 104/10, 314/12
k.- gil 099/16
k.- üb 103/5, 167/21, 326/15
k.- üb ḳoydum 270/7

k.- üb ḳoyġıl 270/6

kişi : kişi -374- [Tr]

k. 097/6, 097/7, 097/12, 097/14, 098/5, 099/13, 100/15, 102/10, 102/15, 103/2, 105/10, 111/20, 112/11, 113/3, 114/12, 114/16, 115/9, 115/14, 118/6, 119/2, 121/12, 123/15, 124/8, 124/19, 125/1, 125/2, 127/18, 130/16, 132/1, 134/18, 135/1, 140/19, 146/17, 147/4, 148/16, 148/20, 150/5, 151/12, 151/13, 151/18, 152/2, 152/17, 159/10, 159/13, 160/14, 160/15, 160/19, 162/3, 164/21, 165/1, 165/5, 165/6, 165/12, 167/2, 167/10, 168/6, 168/15, 168/16, 169/16, 171/15, 174/18, 175/5, 175/9, 176/6, 176/9, 176/21, 177/1, 178/2, 178/4, 178/5, 178/6, 178/14, 179/8, 181/15, 181/17, 182/2, 182/13, 182/18, 182/19, 184/3, 185/15, 185/18, 187/2, 189/6, 190/2, 190/4, 190/5, 190/6, 190/7, 190/9, 190/20, 196/5, 198/14, 200/12, 202/6, 202/16, 203/9, 203/14, 203/16, 205/15, 205/20, 206/6, 207/8, 209/10, 210/16, 213/6, 214/2, 214/5, 214/8, 215/4, 215/6, 215/16, 215/21, 216/1, 216/8, 216/11, 217/16, 219/19, 226/7, 226/15, 227/2, 228/6, 229/14, 229/17, 230/8, 230/12, 238/8, 238/20, 239/14, 241/2, 242/3, 243/21, 244/16, 244/17, 245/3, 246/19, 247/5, 247/7, 247/8, 247/9, 248/2, 248/3, 248/5, 250/11, 252/21, 253/2, 255/14, 255/16, 255/17, 258/13, 259/1, 259/14, 259/17, 261/2, 261/14, 262/2, 262/5, 262/8, 262/14, 263/2, 263/7, 263/15, 264/11, 266/21, 268/10, 268/20, 270/16, 272/12, 274/3, 275/4, 275/11, 275/12, 276/4, 280/12, 282/1, 282/21, 285/5, 285/14, 287/12, 287/13, 289/16, 289/20, 290/5, 290/15, 290/17, 291/13, 291/17, 292/13, 296/11, 296/15, 298/7, 301/1, 301/6, 302/6, 303/2, 303/15, 304/5, 305/9, 307/8, 308/6, 310/2, 310/7, 310/8, 310/9, 310/19, 313/4, 313/13, 314/13, 314/15, 314/16, 314/18, 315/4, 316/14, 317/19, 318/6, 320/4, 320/14, 320/16, 320/21, 321/1, 321/2, 321/6, 322/18, 323/7, 324/14, 326/19, 329/18, 330/7, 330/8, 331/2, 339/20, 340/5, 341/16, 342/2, 342/13, 343/11, 343/17, 343/21, 344/2, 345/12, 347/8, 347/13, 347/15, 347/16, 348/5

k. buyurdılar 329/18

k. ḳılmas 154/7

k.+ din 100/10, 110/1, 133/12, 310/4

k.+ dür 211/12, 284/1, 311/19

k.+ dürler 152/1

k.+ ėrdi 312/2, 315/1

k.+ ġa 299/15

k.+ ge 114/6, 137/19, 148/15, 159/1, 160/12, 163/1, 168/17, 206/1, 222/1, 230/17, 271/14, 277/12, 278/12, 281/13, 311/1

k.+ gedür 128/20

k.+ larını 166/13

k.+ ler 104/7, 109/19, 209/21

k.+ lerdin 131/19

k.+ lerdür miz 131/20

k.+ leri 202/17

k.+ leridin 262/7

k.+ leridindür miz 290/10

k.+ leriġa 134/7

k.+ lerni 098/4, 295/12

k.+ mizni 108/11

k.+ mni 148/2

k.+ nḡizlerdin 120/15

k.+ ni 113/8, 115/14, 133/13, 147/3, 148/3, 149/1, 151/15, 157/11, 159/19, 163/13, 167/1, 175/17, 178/3, 182/20, 198/3, 204/2, 216/10, 217/12, 219/20, 220/2, 223/21, 230/12, 231/6, 247/21, 256/3, 260/17, 273/17, 288/14, 289/16, 291/1, 291/2, 291/3, 291/4, 293/1, 293/2, 312/20, 313/8, 313/10, 315/15, 318/9, 321/1, 321/2, 321/4, 321/5, 329/14, 342/7

k.+ ni ḳoydı 291/1

k.+ ninḡ 129/4, 225/10

k.+ sen 126/17, 130/5, 130/14, 144/1, 151/16, 191/12, 198/10, 204/17, 254/13, 265/14, 283/18, 290/9, 302/9

k.+ si 124/10, 147/19, 201/19, 291/14

k.+ sidin 253/4

k.+ sizler 295/6, 297/9, 303/19

Kişverī: özel ad -2-

ezberā-yı māhū-yı K. 190/19

silāḥ-ı K. 121/7

kitāb : kitap -2- [Ar]

k.+ ıde 300/9

k.+ ını 133/14

kīyak : kül renkli at -8- [Far]

k.+ ge 338/11

k.+ lar 276/6

k.+ nı 134/20, 189/13, 190/14, 261/9, 264/2, 276/6

kizlik : küçük bıçak -3- [Far]

k. 190/14, 195/2

k.+ ininḡ 190/16

ḳo - : bırakmak -7- [Tr]

ḳ.- mab tüşti 342/2

ḳ.- madı 275/12, 278/10, 329/8

şehir ḳ.- madı 141/13

ḳ.- madılar 314/7

ḳ.- maġıl 141/12

ḳoçḳar : koç, damızlık erkek koyun -1- [Tr]

ḳ. 330/19

ḳol : yan, taraf -8- [Tr]

ḳ. 102/11, 108/16, 337/4

ḳ.+ ıġa 102/11

ḳ.+ larıde 098/5, 098/6, 177/21

ḳ.+ larıge 177/21

ḳol : el -154- [Tr]

ḳ. 103/9, 107/20, 137/10, 161/15, 166/12, 198/20, 199/18, 202/4,

209/12, 213/20, 228/19, 232/11, 236/18, 237/1, 237/20, 238/1, 248/21, 254/19, 257/15, 266/2, 277/17, 285/8, 303/3, 305/17, 309/5, 325/18, 341/10

ķ. açıb 302/4

ķ. ķoyġay 251/4

ķ. köterdiler 211/11

ķ. saldı 127/4, 144/12

ķ. salıb 127/11

ķ. uzatġay 226/20

ķ. uzatıb 107/18

ķ. yıġıng̃ 316/5

ķ. yıġmas men 231/13

ķ.+ dan 124/17

ķ.+ dın 101/8

iş ķ.+ dın bardı 210/3

ķ.+ ġa 180/19

ķ.+ ġa tüşse 287/10, 294/16

ķ.+ ġa tüşsek 128/14

ķ.+ ġa tüşti 138/4, 292/19, 341/2, 344/9, 345/4

ķ.+ ġa tüşti mü 166/21

ķ.+ ġa tüşüb 117/9, 129/9

ķ.+ ġa tüşüb ėrdi 117/11

ķ.+ ġa tüşürdiler 345/16

ķ.+ ı 135/17, 228/4

ķ.+ ıde 114/5, 189/20, 282/2, 296/6, 308/15, 309/20, 338/10

ķ.+ ıdın 107/18, 107/20, 108/17, 110/14, 132/9, 152/13, 182/16, 231/21, 257/9, 265/17, 266/3, 275/17, 279/1, 284/1, 285/8, 286/3, 310/14, 311/14, 329/10, 340/16, 340/20

ķ.+ ıdın nėme kėlür 150/5

ķ.+ ıġa 107/14, 137/20, 183/7, 191/13, 211/13, 257/8, 266/2, 277/15, 286/17, 306/13

ķ.+ ıge 125/10

ķ.+ ını 113/9, 139/20, 208/12, 221/1, 252/8, 293/3, 317/21, 325/19

ķ.+ ları 108/20

ķ.+ larıde 098/12, 136/3, 164/17, 285/19, 298/15, 335/21, 342/11, 345/19

ķ.+ larıġa 098/8, 109/20, 115/12, 167/4, 170/14, 180/6, 226/13, 242/18, 257/10, 293/19, 316/10, 337/4

ķ.+ larıng̃de 152/19

ķ.+ larını 104/12, 154/3

ķ.+ um 208/19

ķ.+ umde 144/5, 293/11

ķ.+ umdın 121/16, 140/15, 254/17, 279/12

ķ.+ umdın kėlgen 133/20

ķolumġa t.- üb ėrdi 193/6

ķ.+ umġa tüşüb sen 129/1

ķ.+ umġa tüşürdüm 231/10

ķ.+ umġa tüşürüb 251/8

ķ.+ umızdın 146/7

ķ.+ ung̃de 217/7

ķ.+ ung̃dın 162/19, 198/14

ķ.+ ung̃dın kėlse 106/8

ķ.+ ung̃a tüşübdür 255/21

ķ.+ ung̃a tüşübdür men 162/17

ķ.+ ung̃ge 208/5

ķ.+ ung̃ızdın 106/15

ķ.+ ung̃nı 137/19, 238/1

ḳol : asker -3- [Tr]

ḳ. 245/15

ḳ.+ ġıl 137/21

ḳ.+ ını 137/21

ḳola - : kovalamak, önüne katmak -5- [Tr]

ḳ.- b 331/16

ḳ.- b barġaylar 331/21

ḳ.- dılar 344/9

ḳ.- b 262/11, 309/15

ḳon - : bırakmak -1- [Tr]

ḳ.- ġıl 254/17

ḳonalġa : göçebe çadırı -2- [Tr]

ḳ. 103/21, 141/12

ḳop - : kalkmak -4- [Tr]

ḳ.- a 112/12

ḳ.- ub 250/9, 299/5

ḳ.- ub turdı 167/13

ḳoparġu : manivela -1- [Tr]

ḳ. 262/5

ḳorġaş : kurşun -1- [Moğ]

ḳ.+ ımnı 202/12

ḳorḳ - : korkmak -42- [Tr]

ḳ.- a 221/9

ḳ.- adur men 113/21, 237/15, 272/6

ḳ.- adur miz 159/7, 236/11

ḳ.- am 267/16

ḳ.- ar men mü 122/9

ḳ.- ar miz 118/15

ḳ.- ar sizler mü 118/13

ḳ.- ġandın 298/17

ḳ.- ġanıdın 303/6

ḳ.- ġıl 317/5

ḳ.- mabdur 109/9

ḳ.- madılar 173/15

ḳ.- madın͡g 145/17

ḳ.- madın͡g mu 232/15

ḳ.- madın͡glar 107/7

ḳ.- maġıl 193/1

ḳ.- mas men 130/17

ḳ.- mas sen mü 112/20

ḳ.- may 298/3

ḳ.- maydurlar 178/21

ḳ.- may siz mu 250/20

ḳ.- san͡g 187/8, 187/9, 268/13, 329/4

ḳ.- tı 317/13

ḳ.- ub 118/11, 177/4, 182/18, 199/19, 221/9, 236/2, 268/10, 276/4, 298/17, 326/16

ḳorḳuş : korku -1- [Tr]

ḳ.+ un͡gdın 290/4

ḳorḳut : korkunç -1- [Tr]

ḳ. 103/4

ḳoş - : koşmak -9- [Tr]
ḳ.- ar ėrdiler 203/2, 206/4
ḳ.- ub 276/17
dārū-yı bī-hūş ḳ.- ub 298/5
leşker ḳ.- ub 340/8
ḳ.- ub berdi 339/7
ḳ.- ub bėrdiler 344/3

ḳoşul - : katılmak -10- [Tr]
ḳ.- dı 263/17, 283/3, 304/6, 308/6
ʿadāġa ḳ.- dı 241/6
ḳ.- ub 301/2, 344/19
ḳ.- ub barur ėrdiler 298/21
leşker ḳ.- ubdurlar 195/19
ḳ.- ulsa 198/4

ḳovla - : kovalamak -2- [Tr]
ḳ.- b 134/20
ḳ.- b yürdiler 345/2

ḳoy - : koymak, yol vermek -188- [Tr]
ḳ.- a berdiler 328/4
bīmge ḳ.- adur men 201/10
ḳ.- alı 207/20, 327/10
ḳ.- almadı 252/15
ḳ.- ar 214/19
ḳ.- ar ėrdi 142/8, 264/21
ḳadem ḳ.- ar ėrdi 273/17
ḳadem ḳ.- ar men 273/2
ḳ.- dı 099/17, 103/6, 103/18, 112/16, 113/8, 134/7, 168/2, 191/12, 194/3, 202/5, 214/11, 215/9, 215/10, 254/19, 277/6, 295/17, 295/19, 298/5
aldıde ḳ.- dı 310/21
aldıġa ḳ.- dı 276/9, 287/9
alıb ḳ.- dı 290/19
at ḳ.- dı 290/2
ėletib k.- dı 298/7
kėltürüb ḳ.- dı 304/14, 318/13
keydürüb ḳ.- dı 272/10
kişini ḳ.- dı 291/1
mevḳūf ḳ.- dı 296/21
tenhā ḳ.- dı 139/5
ḳ.- dılar 117/12, 120/1, 120/2, 122/7, 147/3, 150/16, 167/5, 170/14, 188/16, 189/5, 193/5, 194/19, 198/8, 199/1, 220/13, 233/7, 249/6, 254/4, 283/15, 284/18, 300/7, 309/8, 337/15
alıb barıb ḳ.- dılar 280/4
at ḳ.- dılar 143/17
kėltürüb ḳ.- dılar 322/6, 338/10
merhem ḳ.- dılar 289/8
şādyāne ḳ.- dılar 183/19
telāyege ḳ.- dılar 289/16
ḳ.- duḳ 193/6
kirgüzüb ḳ.- dum 270/7
mevḳūf ḳ.- dum 142/4
ḳ.- dung̃ 126/20, 126/21
ḳ.- ġan 104/20, 175/7, 298/18
ḳ.- ġay 148/19
ḳol ḳ.- ġay 251/4
ḳ.- ġay men 251/1
ḳ.- gen 252/6
ḳ.- ġıl 274/3, 300/11
kirgüzüb ḳ.- ġıl 270/6
ḳ.- lar 339/5

ḳ.- madı 309/11, 322/7, 328/4
ḳ.- maġay men 244/4
ḳ.- maġay sen 131/5
ḳ.- maġıl 207/19, 295/12
ḳ.- maḳ kėrek 130/20
ḳ.- malı 327/7
ḳ.- manḡ 272/18
ḳ.- mas 118/10
birle ḳ.- mas 274/20
ḳ.- mas ėrdi 273/17
hergiz ḳ.- mas ėrdi 185/1
ḳ.- masan 145/20
ḳ.- mas men 109/13, 161/13, 244/18, 245/18, 288/15, 300/12
ḳ.- mas miz 325/4
ḳ.- may 301/12
ḥālimġa ḳ.- may 161/1
ḳ.- maydur 187/9
ḳadem ḳ.- sa 110/16, 127/19
ḳadem ḳ.- sanḡ 140/6
ḳ.- ub 097/10, 098/8, 102/20, 103/11, 113/9, 115/11, 117/18, 121/19, 125/9, 131/3, 142/13, 142/16, 165/21, 173/19, 180/3, 181/13, 192/8, 199/1, 200/2, 201/13, 202/12, 205/3, 206/9, 209/15, 213/14, 218/3, 225/13, 225/15, 227/11, 229/1, 229/9, 232/9, 233/1, 234/3, 235/1, 239/17, 257/10, 273/7, 279/6, 280/12, 281/19, 300/19, 303/10, 317/11, 340/14
atını özüngė ḳ.- ub 280/19
ḳadem ḳ.- ub 266/4
ḳadem-ber-ḳadem ḳ.- ub 221/1
Kūfe'de ḳ.- ub 342/12
saçrab ḳ.- ub 247/1
yüzige ayaḳ ḳ.- ub 236/9
ḳ.- ub yatıbdur 224/3
ḳ.- ub ėrdi 230/8
ḳ.- ub ėrdiler 180/3, 220/15, 250/6
emānet ḳ.- ub ėrdim 193/2
ḳ.- ubdur 167/12, 177/11, 225/1, 225/5
ḳ.- ubdurlar 143/6
āvāzde ḳ.- ubdurlar 171/17
püşteler ḳ.- ubdurlar 216/18
tusub ḳ.- ubdurlar 167/9
ḳ.- unḡlar 246/7, 246/8, 332/21, 338/8
ėletüb ḳ.- unḡlar 238/14
vaẓ́ımġa ḳ.- unḡlar 156/4
yol ḳ.- unḡızlar 098/7

ḳoy : koyun -11- [Tr]
ḳ. 117/13, 150/16, 249/7, 265/3, 290/6, 302/15, 335/3
gele-yi ḳ. 159/15
gele-yi ḳ. 174/19
ḳ.+ çı 339/1
ḳ.+ ları 339/1

ḳoyçı : çoban -4- [Tr]
ḳ. 339/1
ḳ.+ dın 339/1
ḳ.+ nı 302/21, 339/4

ḳoyun : göğüs, bağır -2- [Tr]
ḳ.+ ıdın 106/19
ḳ.+ larıġa 226/12

köç - : göçmek, taşınmak -5- [Tr]
k.- gen 134/13
k.- ti 097/11, 099/12
k.- üb yürdiler 333/21
k.- übdür 299/6

köç : aile -1- [Far]
k.+ leri ėrdiler 100/11

köç : göç, taşınma -1- [Tr]
k. bėrmey 300/14

köfrüg : köprü, bk. köprüg -5- [Tr]
k. 244/20
k.+ din 244/18, 247/4
k.+ ini 246/20
k.+ ni 246/20

köhne : eski -3- [Far]
k. 168/1, 169/21, 322/4

kök : gök -8- [Tr]
k. 098/2, 119/14, 136/1, 241/20, 253/19, 279/3
k.+ din 097/17
k.+ ge 303/4

kögüs : göğüs -2- [Tr]
k.+ iġa 113/9
k.+ üleriṅe 110/5

kölge : gölge -2- [Tr]
Ḫ̌āce-yi k. 339/4, 339/5

köm - : gömmek -1- [Tr]
k.- er miz 135/10

kömek : yardım -29- [Tr]
k. 172/12, 172/18, 175/3, 189/7, 205/11, 206/17, 241/8, 259/19, 261/2, 263/18, 282/21, 283/2
k. boldı 259/19
k. kėlibdür 259/17
k.+ i 196/9
k.+ ige 250/7, 261/5, 292/13
k.+ ige kirdiler 187/18
k.+ imiz 261/6
k.+ imizde kėlıbdür 186/5
k.+ iṅge 196/6, 259/15
k.+ leriġa 146/6, 190/11
k.+ lerige 258/12
k.+ leriṅ 250/17
k.+ ni 196/7

kömekān : yardımcı -1- [Tr+Far]
k.+ dur 285/12

köṅül : gönül -36- [Tr]
k. 179/1
taş k. 231/16
k.+ i 132/15, 164/2
k.+ ide 102/6, 157/11, 275/6
k.+ idin 114/11
k.+ ige 261/3, 317/21

k.+ ige kėldi 141/1
k.+ inḡiz 121/5
k.+ ini 270/21
k.+ leri 112/7, 162/8
k.+ leride 116/16, 225/8, 228/13, 241/8
k.+ leringiz 098/13
k.+ lerini 229/13
k.+ üm 127/1, 158/6
k.+ ümde 294/14
k.+ ümdeki 335/18
k.+ ümge 170/4
k.+ ümiz 220/17
k.+ ümni 133/18, 156/4, 268/16, 329/9
k.+ üngde 348/3
k.+ üngde bolsa 110/2
k.+ üngizni 114/20, 117/18
k.+ üngni 257/3

köngüldaş : dost, yakın -1- [Tr]
k.+ ı ėrür men 234/16

köp : çok -52- [Tr]
k. 101/1, 101/3, 106/8, 106/19, 108/15, 110/15, 111/3, 123/7, 132/1, 133/14, 139/10, 140/21, 141/1, 144/11, 149/19, 150/5, 150/19, 161/3, 168/7, 168/11, 171/13, 175/4, 175/12, 187/3, 188/3, 194/17, 205/12, 207/15, 213/8, 223/14, 237/9, 254/3, 262/9, 276/6, 291/15, 301/7, 303/3, 307/1, 318/11, 319/15, 325/16, 335/19, 338/1, 338/12, 343/11
meşeḳḳat k. tarttılar 142/14
k.+ dür 128/14, 139/9, 159/11, 276/6

köprüg : köprü, bk. köfrüg -1- [Tr]
k.+ ini 249/4

kör : kör, görmez kişi -4- [Tr]
k. 131/1
k. bolsun 131/1
k. ḳıldı 131/9, 131/10

kör - : hizmet etmek -2- [Tr]
k.-üb 134/21
k.- üb sen 113/4

kör - : görmek -356- [Tr]
k.- di 099/17, 100/6, 103/6, 107/3, 109/15, 109/19, 111/11, 114/14, 117/6, 127/7, 127/10, 127/11, 130/1, 135/20, 136/2, 137/16, 137/18, 141/11, 144/9, 147/14, 163/9, 167/7, 167/9, 167/11, 168/13, 169/8, 183/10, 185/4, 185/12, 191/10, 193/11, 193/14, 195/4, 197/10, 201/19, 202/15, 206/6, 210/3, 213/21, 215/12, 216/17, 216/19, 216/21, 217/5, 221/12, 221/16, 221/17, 221/19, 222/13, 222/19, 225/16, 227/4, 230/11, 237/12, 243/18, 244/9, 254/5, 256/4, 262/4, 274/9, 275/6, 277/11, 278/1, 289/21, 290/13, 295/5, 295/10, 295/21, 296/2, 298/7, 298/9, 298/15, 299/5, 299/9, 301/8, 301/17, 303/2, 305/7, 306/20, 307/14, 308/21, 309/13, 309/14,

309/16, 310/9, 311/1, 314/7, 314/9, 323/20, 324/11, 331/5, 332/4, 334/8, 334/9, 334/20, 338/20, 339/2, 348/13, 348/14, 348/16

k.- diler 116/21, 123/4, 124/6, 131/7, 143/3, 151/15, 153/9, 165/18, 166/4, 173/7, 177/7, 177/10, 187/9, 192/10, 194/5, 194/8, 194/20, 195/19, 196/18, 197/18, 209/1, 211/10, 213/3, 213/9, 215/15, 215/16, 215/18, 216/11, 216/12, 216/15, 218/8, 218/9, 221/2, 221/5, 222/16, 224/2, 224/7, 224/11, 224/15, 224/17, 224/18, 224/21, 225/6, 228/21, 230/18, 232/4, 234/9, 238/5, 238/6, 238/18, 239/10, 240/21, 245/4, 250/14, 260/13, 276/17, 285/13, 288/6, 288/7, 297/4, 299/1, 307/10, 312/7, 312/13, 322/2, 322/3, 322/4, 323/16, 323/19, 332/14, 336/4, 340/12, 348/7

ḫalāṣ k.- diler 348/12

k.- dinḡ mü 123/19

k.- dinḡizler 336/8

k.- düm 125/3, 183/17, 204/2, 234/18, 270/18, 303/20

maṣlaḥat k.- düm 133/8

k.- dünḡ 137/19, 148/6, 183/16

k.- dünḡ mü 142/3, 253/11

k.- dünḡiz 154/21

k.- dünḡler mü 329/14

k.- dünḡmü 232/15

k.- e 097/14

k.- edür 097/13

k.- eli 147/10, 153/21, 301/7

k.- elik 201/16

k.- er 098/3, 229/6

k.- erler 105/7

k.- er men 162/14, 208/2

k.- er sen 162/13, 208/1, 277/14, 291/8, 309/10

k.- ey 127/13, 144/8, 150/6, 154/14, 170/8, 208/1, 217/2, 232/8, 251/9, 304/15, 323/18

k.- geli 139/7, 227/19, 299/13

k.- gen 099/7, 178/4, 205/2

k.- gen ėmes 130/8

köz k.- gen ėmes 106/3

k.- gen ėmes men 130/9

k.- genim yoḳ 276/6, 334/18

k.- genlerini 287/3

k.- geyler 098/10

k.- gil 122/12, 137/9, 144/4, 170/2, 182/6, 195/4, 200/2, 201/12, 217/8, 242/21, 254/18, 256/9, 267/6, 268/13, 281/12, 288/5, 294/18, 301/10

k.- maḳ 151/14

k.- meb ėrdi 184/18

k.- meb ėrdim 178/3, 198/3, 213/11, 263/20

k.- meb ėrdük 296/4

k.- mebdür 154/8

k.- mediler 224/14, 307/15

k.- medim 168/14, 204/2

k.- medinḡ mü 148/6

k.- medük 204/3, 223/12

k.- megen 203/9

k.- megey sen 167/20

k.- mek 225/8, 315/2

k.- mekige 211/2

revā k.- mes 115/6
k.- mes bolur ėrdi 228/3
k.- mes müsiz 159/6
k.- mes müsizler 152/15
k.- mes sen 114/3, 145/20
k.- mey 139/5, 291/8
k.- meydür 192/14
k.- meydür men 131/10, 216/2
k.- mey miz 231/6
k.- mey sen 225/18
k.- se 124/18, 129/10, 278/15
k.- seler 316/12
k.- seler ėrdi 158/6
k.- sem 294/14
k.- seng̃ 217/7, 256/3
k.- sün 278/15
k.- üb 099/7, 099/8, 099/18, 099/20, 100/4, 100/5, 113/2, 121/11, 123/14, 128/19, 135/21, 136/15, 138/14, 166/7, 179/6, 202/18, 225/19, 226/6, 235/2, 239/4, 276/16, 282/17, 285/6, 287/14, 296/3, 311/9, 311/18, 318/15, 322/9, 324/9, 329/12, 332/18, 339/3
maḳ̇ūl k.- üb 129/12
k.- üb turar 231/7
k.- üb ėrdiler 319/18
k.- üng̃ler 120/16, 124/16, 268/15
neçük k.- ür sen 142/3

körgüz - : göstermek -10- [Tr]
k.- di 197/5, 242/16
mübārizlıḳ̇ k.- di 306/7
k.- diler 128/1, 136/11, 187/2
nevāziş bisyār k.- diler 169/17
k.- düng̃ 199/10
k.- e sen 267/20
k.- ey 280/17
k.- meding̃ler 289/10
k.- üb 120/6, 280/14, 288/17, 293/9
k.- üng̃ler 135/8, 171/10, 289/19

körün - : görünmek -12- [Tr]
k.- di 098/3, 129/15, 241/2
k.- diler 218/17
k.- gen 290/3
k.- medi 263/19, 323/13
k.- mes ėrdi 104/19
k.- mesdiler 339/4
k.- meydür 224/11, 295/11, 339/2
k.- üb 228/4

köriset - : göstermek, bk. körset- -1- [Ttr]
k. -ür ėrmiş 230/7

körset - : göstermek, bk. köriset- -24- [Tr]
k. 201/3, 201/10
tedbīr k.- e sizler 175/13
k.- ey 169/3, 202/10
k.- ib 237/16, 267/5
dest-bürd k.- ib 260/19, 272/10, 307/13, 322/12
dest-bürd k.- ib kėling̃ler 294/5
k.- ib kėtmeġay 290/1
k.- ibdür 215/20, 295/11

dest-bürd k.- ibdür 295/9
dest-bürd k.- ibdürler 233/15
maḫlaṣ k.- se 148/16
cevāb k.- seler 172/15
k.- ti 201/11
k.- tiler 265/10
bahādırlik k.- tiler 136/11
hüner k.- tiler 209/7
muṣāḥiblik k.- ür ėrdi 184/15

körünüş : görünüş -2- [Tr]
k. ḳılsun 140/20
k.+ de 178/15

kös : büyük davul -8- [Far]
k.- i ḥarbī 119/8
k. 175/5, 177/5, 178/12, 179/20, 264/5
ʿarş-ı k. 164/11
k.+ lerini 200/10

köşe : köşe -2- [Far]
k.+ de 106/21, 230/3

köşke'l-emāre : köşkün emirleri -1- [Far+Ar]
k. 220/8

köter - : kaldırmak, götürmek -44- [Tr]
k.- diler 160/3, 179/12, 216/12, 249/2, 277/21, 324/20, 330/3, 332/11
ḳol k.- diler 211/11
k.- gen 252/7
k.- ib 099/14, 099/16, 099/17, 100/16, 103/10, 107/1, 137/10, 150/6, 163/7, 166/3, 192/13, 211/14, 229/15, 230/10, 233/6, 238/5, 238/17, 243/9, 251/16, 270/19, 276/10, 281/7, 287/8, 295/4, 302/11, 308/20, 325/19, 331/7, 338/19, 340/17
k.- ib ėrdiler 205/1, 224/16
k.- ibdür 277/4
k.- ibturdı 270/7

kötergü : kaldıraç, manivela -1- [Tr]
k.+ de 262/14

kötür - : götürmek -1- [Tr]
k.- ib 248/13

köy - : yanmak -9- [Tr]
k.- er miz 159/9
k.- genige 223/9
k.- gey 248/6
k.- gey ėrdi 097/1
k.- üb 166/5, 259/12, 266/10
k.- übdür 221/2, 222/5

köydür - : yakmak -8- [Tr]
k.- di 170/11
k.- diler 243/11, 288/11
k.- gey 148/19
k.- geyler 249/15
k.- seng̃ 162/21
k.- übdür 253/16
k.- ung̃ler 288/9

köz : göz -102- [Tr]

k. 131/1, 131/2, 154/8, 174/9, 177/15, 183/9, 227/6, 288/5

k. körgen ėmes 106/3

k. tutḳaylar 106/3

k.+ i 107/3, 107/11, 133/15, 147/11, 154/2, 160/1, 166/13, 167/12, 191/8, 193/11, 207/6, 224/15, 228/3, 231/7, 241/1, 253/19, 285/2, 292/8

k.+ i tüşgen ėmes 235/10

k.+ i tüşti 137/17

k.+ i tüşüb 142/2

k.+ idin 127/11, 193/10, 269/3, 281/16

k.+ ige 130/3, 131/1, 200/4, 202/16, 205/8, 228/4, 283/16, 293/3, 299/7, 331/6

k.+ inḡizni 131/8

k.+ ini 108/15, 120/6, 169/20, 193/14, 323/20

k.+ leri 098/4, 103/8, 123/4, 131/8, 143/10, 173/9, 191/6, 191/10, 225/6, 348/7

k.+ leri tüşti 129/14

k.+ leride 104/18

k.+ leridin 100/3, 104/13, 104/21, 111/17, 137/8, 155/20, 279/8

k.+ leriġa 131/2, 192/17

k.+ lerige 285/16

k.+ lerim 192/3, 192/14

k.+ lerimġa 280/3

k.+ lerini 097/21, 100/2, 105/6, 111/9, 127/16, 152/2, 165/18, 166/9, 166/10, 171/17, 213/16, 228/21, 239/6, 277/11, 286/17, 323/16

k.+ üm 280/6

k.+ ümge 282/8

k.+ ümge saldılar 280/6

k.+ ümni 131/4, 131/10, 222/10

k.+ ünḡdin 145/21

k.+ ünḡni 166/1, 286/14, 286/16

közhā : közler -1- [Tr+Far]

k.- yı ḫākister 177/8

közlik : gözlü -1- [Tr]

k. 318/12

ḳubbe : kubbe -4- [Ar]

ḳ.- yi mescid 264/20

ḳ.- yi siperiġa 201/13

ḳ. 184/4, 200/3

ḳuç - : kucaklamak -8- [Tr]

ḳ.- tılar 100/3

ḳ.- ub 097/20, 124/21, 171/9, 193/18, 219/3, 332/11, 334/4

ḳuçaġ : kucak -7- [Tr]

ḳ.+ ıde 323/20

ḳ.+ ıġa 127/16, 139/1, 152/2, 204/19

ḳ.+ larıġa 181/6, 239/6

ḳuçaġla - : kucaklamak -2- [Tr]

ḳ.- b 321/18, 325/21

ḳuçaġlaş - : kucaklaşmak -1- [Tr]
ḳ.- ıb 139/19

kūçe : sokak -14- [Far]
k. 272/3
k.+ lerde 171/16, 222/5, 245/14, 304/17
k.+ lerġa 102/19, 170/14
k.+ lerge 150/16, 189/5, 246/8
k.+ leride 245/14
k.+ lerige 123/9
k.+ ni 195/16
k.+ siġa 167/8

ḳudret : güç -2- [Ar]
ḳ.- i kāmilesi 348/2
ḳ. 231/7

ḳuduḳ : kuyu -4- [Tr]
ḳ. 338/13
ḳ.+ ġa 332/1, 332/2, 332/3

Kūfe : özel ad -47-
K. 175/3, 175/5, 190/17, 215/2, 220/4, 221/3, 230/12, 248/1, 248/4, 250/4, 252/20, 255/7, 343/17
ʿayān-ı K. 221/4
vilāyet-i K. 203/12
K.+ de 253/7
K.+ de ḳoyub 342/12
K.+ den 152/4
K.+ din 212/20, 220/3, 220/16, 254/10, 290/14, 306/9
K.+ ġa 175/15, 223/15, 254/5, 345/9
K.+ ge 175/2, 175/9, 220/3, 253/1, 253/18, 255/13, 304/1, 342/2, 345/16
tamām-ı K.+ ge 220/13
K.+ ni 172/18, 223/15, 253/16, 255/13, 343/18
K.+ ning 175/14

Kūfelik : Kûfeli -3- [Ar+Tr]
K.+ ler 175/11, 284/8
K.+ lerni 155/13

Kūfī : özel ad -9-
K. 179/4
Belūlā-yı K. 248/5
Beşīr-i K. 255/7
Emīr-i K. 221/7
Ḫalvelā-yı K. 248/4, 248/20
pür-dil-i K. 255/7
Selūlā-yı K. 248/5, 248/18

ḳufl : kilit -3- [Ar]
ḳ. 224/17
ḳ.+ ını 141/19
ḳ.+ ları 224/19

kūh : taş -6- [Far]
k. 119/9, 139/19, 168/18, 210/10, 252/11, 264/6

kūhistān : dağ -5- [Far]
k.- ı Mekke'din 163/3

k.+ de 218/16
k.+ dın 125/18
k.+ ġa 125/19
k.+ larġa 216/6

ḳul : kul, köle -5- [Tr]
ḳ.+ ını 275/5
ḳ.+ ları 299/6
ḳ.+ larnı 134/5
ḳ.+ nı 275/6
ḳ.+ umġa 170/3

ḳula : tahta parçası -1- [Far]
ḳ. 210/10

ḳulaḳ : kulak -35- [Tr]
ḳ. 112/11, 113/1, 145/14, 154/7, 237/7, 256/3, 295/4, 301/12, 301/17, 309/6, 339/19
ḳ. èşitken èmes 106/4
ḳ. saldılar 225/9
ḳ. tutunḡlar 159/17
ḳ.+ ı 197/10, 296/2
ḳ.+ ıġa 107/1, 127/9, 131/6, 187/20, 202/13, 274/10, 275/6, 290/8, 317/10
ḳ.+ ıġa tüşti 149/11
ḳ.+ ını 202/11, 295/20
ḳ.+ larıġa 151/8, 166/1, 177/6, 226/8, 242/17, 297/8
ḳ.+ larını 171/17

kūlbār : heybe -1- [Far]
k.+ dın 235/16

ḳum : kum -1- [Tr]
ḳ. 289/17

ḳur - : kurmak, düzenlemek -1- [Tr]
ḳ.- ub 135/19

Ḳurān : İslâm dininin kutsal kitabı, Kur'ân-ı Kerim -29- [Ar]
Ḳ. 134/5, 164/17, 247/16, 297/7
ḫatm-i Ḳ. 190/13
ḳır'at-ı Ḳ. 195/14
ḫatm-i Ḳ. eyleb 144/20
ḫatm-i Ḳ. ḳıldılar 140/3, 205/5, 258/16, 282/19
tilāvet-i Ḳ. ḳıldılar 158/16
ḫatm-i Ḳ. ḳılıb 139/4, 150/2, 155/8, 265/4, 269/21, 292/5, 306/1, 326/4, 334/1, 334/7
ḫatm-i Ḳ. ḳılıb kèlür èrdiler 241/11
ḫatm-i Ḳ. ḳılıbturdılar 120/2
Ḳ.+ de 109/6
Ḳ.+ daki 285/1
tilāvet-i Ḳ.+ ġa 213/13
ḥāfıẓ-ı Ḳ.+ lar 320/16
ḥāfıẓān-ı Ḳ.+ larını 122/20

ḳurbān : kurban -1- [Ar]
ḳ. ḳıldım 129/20

Kureyşī : özel ad -1-

Ḳ. 192/20

ḳurṣ : gürz -3- [Far]
ḳ.- i āfitāb 323/13
ḳ. 160/19
ḳ. ursam 159/17

ḳurşa - : kuşatmak -6- [Tr]
ḳ.- b 100/1, 338/12
ḳ.- b aldı 137/12
ḳ.- b turub ėrdiler 343/7
ḳ.- b tüşti 340/10
ḳ.- dılar 245/2

ḳurt : kurt -1- [Tr]
ḳ. 334/21

kurtar - : kurtarmak -1- [Tr]
k.- dılar 123/6

ḳuṣūr : kusur -1- [Ar]
ḳ.+ lar 238/10

ḳuş : kuş -1- [Tr]
ḳ.+ lar 264/18

kūşe : köşe -8- [Far]
k.- yı ḫāṭırıng̃ızlar 157/19
k.- yı tenhānı 159/2
k.- yi ʿuzlet 156/2
k. 164/15
k.+ de 191/7
k.+ si 245/10
k.+ side 143/6, 180/3

kūşiş : çaba -5- [Far]
k. 217/9
k. ḳılay 201/4
k. ḳıldıng̃ 157/13
k. ḳılıng̃lar 235/15
k. ḳılurlar 271/9

ḳut : kut, baht açıklığı -1- [Tr]
ḳ. 108/19

ḳūt : erzak, yiyecek -1- [Ar]
ḳ. ḳılıb 168/5

kūtāḥ : kısa, uzak -1- [Far]
k. ḳıldım 156/2

ḳutḳar - : kurtarmak -1- [Tr]
ḳ.- ġay 279/1

ḳutu : kutu -1- [Tr]
ḳ. 266/9

ḳutul - : kurtulmak -9- [Tr]
ḳ.- ġan 127/18
ḳ.- madı 102/15
ḳ.- mas 223/16, 253/21, 256/9, 278/13
ḳ.- ub 132/9, 148/20
ḳ.- ur sen 121/16

ḳuvvet : kuvvet -13- [Ar]

ḳ. 115/3, 173/3, 192/14, 193/11, 209/17, 228/13, 328/10
ʿalāmet-i ḳ. 119/7
ḳ.+ i 192/1, 198/4, 218/8, 305/7
ḳ.+ imiz 110/7

kūy : köy -1- [Far]
k.+ kige 211/20

kuyo : damat -1- [Tr]
k.+ ları 240/7

ḳuyruġ : kuyruk -2- [Tr]
ḳ.+ ıġa 326/12, 326/16

kü : ses -1- [Tr]
k.+ ni 136/19

kübrā : büyük -1- [Ar]
k.+ de 193/5

küç : güç, kuvvet -1- [Tr]
k. ḳıldılar 163/16

küçik : küçük -1- [Tr]
k. 227/12

küdüret : tasa -1- [Ar]
k.+ i 157/12

küffār : kâfirler -6- [Ar]
cemāġa-yı k.- ı bī-raḥm 159/8
k. 115/6
leşker-i k. 104/8
leşker-i k. 117/8
k.+ dın 102/15
leşker-i k.+ ge 115/16

kühen : eski -1- [Far]
muḥaddisān-ı k. 150/20

kül - : gülmek -8- [Tr]
k.- di 253/13
k.- üb 129/2, 142/2, 160/12, 170/6, 232/7, 254/18, 277/7

kül : kül, ateş artığı -5- [Tr]
k. 152/19, 170/14, 189/5
k. boldı 266/10
k.+ de 197/14

külāh : külah, şapka -4- [Far]
k.- ı Dāvud 194/2
k.- ı ebced 197/19
k.+ ġa 199/18
gird-i k.+ ıde 197/21

kümüş : gümüş -6- [Tr]
k. 114/19, 139/13, 140/17, 264/12, 264/19
k.+ din 224/19

kün : gün -152- [Tr]
k. 099/17, 110/19, 114/21, 116/7, 120/10, 125/5, 125/8, 128/7, 129/1, 132/14, 133/2, 136/14, 136/17, 138/14, 142/12, 146/5, 146/14, 150/7,

150/15, 162/21, 167/18, 168/3, 168/5, 168/14, 170/18, 173/17, 174/18, 177/5, 179/18, 181/7, 181/9, 182/2, 189/18, 192/20, 195/15, 206/18, 207/18, 212/4, 215/4, 217/12, 217/13, 217/18, 219/4, 222/8, 223/5, 227/15, 228/12, 231/10, 234/2, 242/13, 244/7, 248/6, 252/18, 258/19, 261/2, 261/6, 261/17, 269/20, 270/18, 272/11, 273/3, 273/21, 274/21, 280/12, 280/16, 285/14, 288/14, 297/21, 309/18, 310/9, 311/20, 312/14, 313/11, 314/17, 324/15, 328/7, 335/2, 337/19, 338/11, 339/3, 340/2, 343/5, 343/13, 343/20

k. boldı 168/6, 217/19

k.+ de 113/7, 147/7, 156/6, 223/18, 226/1, 249/17, 249/20, 253/10, 254/2, 287/11, 309/17, 317/18

k.+ din 132/16, 149/8, 150/16, 170/4, 170/16, 174/16, 176/3, 189/6, 193/21, 218/11, 219/14, 256/17, 331/4, 335/14

k.+ dür 168/14, 168/17, 219/4

k.+ ġaça 153/6, 170/16, 246/10, 265/3, 271/22, 306/1, 320/16

k.+ ge 335/14

k.+ i 098/10, 101/6, 101/7, 109/13, 118/11, 141/14, 186/12, 203/11, 203/17, 231/4, 231/14, 252/18, 261/18, 271/22, 285/15, 292/4, 304/13, 316/6, 331/2, 336/11

k.+ inde 336/9

k.+ ler 111/16

k.+ lerde 112/12, 116/13, 156/19

k.+ leride 102/3

künbed : kümbet, bk. künbend -5- [Far]

k.+ ge 230/14, 230/15, 230/16, 302/21

k.+ ning 109/19

künbend : kümbet, bk. künbed -4- [Far]

k. 224/20

k.+ din 232/5

k.+ ge 232/3, 232/4

künc : köşe -2- [Far]

k.+ de 191/10, 221/12

künde : perişan -6- [Far]

k. 133/15, 134/1, 140/17, 167/11, 167/14, 167/20

kündüz : gündüz -40- [Tr]

k. 098/18, 123/11, 141/13, 142/12, 168/4, 170/14, 185/5, 186/12, 203/10, 203/14, 205/4, 206/10, 212/13, 228/6, 239/16, 239/18, 244/21, 245/2, 249/2, 249/7, 293/3, 314/3, 319/7, 321/14, 330/20, 330/21, 331/9, 332/1, 343/5, 344/7

k. boldı 132/11, 186/21, 195/17, 221/2, 292/21, 309/7

k.+ de 261/10

k.+ ġaça 128/17

k.+ mü 226/4

künlıḳ : günlük, bk. künlik, künlük -1-

[Tr]
k. 229/4

künlik : günlük, bk. künlük, künlıḳ -1- [Tr]
k. 309/16

künlük : günlük, bk. künlik, künlıḳ -6- [Tr]
k. 107/9, 112/8, 114/9, 136/14, 261/10, 320/5

küşād : açılış -1- [Far]
k. eyleb 135/17

küşāyiş : ferahlık, açıklık -3- [Far]
k. bolur 148/4, 162/17
k. tapar 133/4

küşte : ölü -13- [Far]
k.+ din 117/5, 128/3, 143/20, 162/1, 216/18, 244/7, 289/5, 292/18, 318/7
k.+ lerdin 306/18, 324/15
k.+ leridin 245/13, 341/14

küte : bekle -1- [Tr]
k. 181/15

L

lā ilāhe illa'llāh : Allah'tan başka ilah yoktur -1- [Ar]
l. 273/8

laʿb : oyun -9- [Ar]
l.+ ler 120/6, 136/11, 187/2, 197/5, 242/16, 265/10, 280/14, 288/17, 293/8

lāciverd : lacivert -2- [Far]
felek-i l.+ ige 228/12
l.+ ini 179/11

lāf : laf, söz -4- [Far]
l.- ı muḥabbet 159/10, 236/3
l.+ ını 234/17, 236/2

laḫte : parça -4- [Far]
laḫte l. boldı 248/13
l. laḫte 346/5
l. laḫte boldı 248/13

laḥẓa : an, lahza -2- [Ar]
l.+ de 293/17, 329/14

Laʿīm İbn Varaḳa : özel ad -1-
L. 268/6

laʿīn : lânetli -86- [Ar]
ʿUbeydek-i l.- i bī-dīnġa 304/1
l. 099/14, 101/19, 198/19, 248/11, 286/2
bed-baḫt-ı l. 099/1, 127/12, 163/14, 248/10
bed-dīn-i l. 126/14

Kaʿb İbn Şemr-i l. 128/11
kerhān-ı l. 210/15
Mervān-ı l. 331/20
Şemr-i l. 097/11, 098/16, 099/8, 099/10, 100/18, 102/21, 104/2, 107/4, 107/11, 108/4, 125/17, 126/4, 129/4, 129/19, 132/19, 248/1, 259/14, 259/18, 263/15, 277/6, 280/2, 282/7, 283/17, 283/21, 313/6
şūm-ı l. 116/16
ʿUbeydek-i l. 103/19, 248/9, 255/8, 255/14, 255/15, 256/9, 256/18, 258/21, 259/15, 260/1, 266/13, 268/19, 277/17, 334/9, 343/16, 345/1
Yezīd-i l. 130/2, 251/3
Şemr-i l.+ dür 283/19
Şemr-i l.+ ġa 287/1
ʿUbeydek-i l.+ ġa 294/5
l.+ ge 198/8, 310/12
l.+ ler 099/12
l.+ lerdin 160/11
l.+ lerdin ėmesdür men 099/5
l.+ lerdin müsen 099/4
l.+ lerni 098/13, 323/3
l.+ ni 107/12, 144/9, 171/2, 184/8, 200/3, 201/13, 238/5, 266/13
bed-baḫt-ı l.+ ni 171/3
Şemr-i l.+ ni 098/15, 125/18, 126/17, 260/4, 332/15
ʿUbeydek-i l.+ ni 255/9, 255/17

laʿl : Bedehşan taşı, kırmızı renkli mücevher -2- [Ar]
l. 264/16
l. berdi 235/8

laʿl ḳıl - : susturmak -1- [Ar+Tr]
l. ıb 294/19

laʿl-i Bedeḫşān : Bedehşan kırmızısı, değerli bir mücevher taşı. -3- [Ar]
L. boldı 117/6, 212/5
misl-i L.- i Bedeḫşān 123/7

lāl : dilsiz, tutuk -1- [Far]
l. boldı 250/15

lāle : lale -1- [Far]
l.- yi zāġ-ı çeşm 246/17

lālekhā : pabuçlar -1- [Far]
l.- yı ʿIrāḳī 197/21

laʿnet : lânet -15- [Ar]
l.- i Ḫudā 112/19, 126/19, 177/14, 199/11, 283/19, 305/15
l. 099/3, 106/5, 107/5, 210/1, 335/15
dāġ-ı l. 145/14
l. bolsun 283/20
l.+ i 103/16
l.+ īni 098/16

laʿnetī : lânetli -1- [Ar]
l. 162/14

laṭīf : nazik -1- [Ar]
l. 173/12

lāy : çamur -1- [Far]
l. 152/19

lāyıḳ : yakışan, uygun -2- [Ar]
l.+ dur 139/11
l.+ siz 175/20

lāzım : lâzım, gerekli -5- [Ar]
l. 141/4
l. bolsa 135/18
l.+ dur 149/13, 171/2
l.+ ėrmes 290/21

leb : dudak -11- [Far]
l.+ ige 249/4, 249/6, 263/7, 275/20, 279/6, 309/16, 309/17
l.+ ini 309/6
l.+ leri 225/7
l.+ leriġa 225/8
l.+ lerini 229/1

lehu : o -1- [Ar]
l. 139/14

leng : sakat, aksak -2- [Far]
l. 272/21
l. urdı 273/14

lerze : titreme -18- [Far]
l. 217/14, 255/10
l. tüşti 202/1, 216/20, 223/8, 287/1, 296/3
l.+ ġa 179/20
l.+ ge 119/9, 178/13, 183/13, 197/9, 227/8, 258/7
l.+ ge kėldi 098/2, 252/11, 264/6
l.+ ge kėlür 177/16

leşker : asker, ordu -532- [Far]
l.- i ʿaẓīm 178/17, 305/10
l.- i bīgāne 140/21
l.- i bī-kerān 301/2, 317/8, 340/9
l.- i bī-nihāyet 203/6, 328/15
l.- i bisyārdın 178/21
l.- i Dārāb Girdīėrürler 241/15
l.- i emīr 264/7
l.- i girān 255/9
l.- i ḫˇāceġa 205/21
l.- i ḫavāric 339/15, 344/21
l.- i ḫayrān 164/21
l.- i İmām 179/19, 242/15
l.- i İslām 247/5, 255/7, 281/19, 292/3, 315/16, 323/4, 324/11, 325/7, 327/19, 328/10, 341/13
ṭabālān-ı l.- i İslām 186/17
l.- i İslām'dın 233/18
l.- i İslām'dın 302/1
l.- i İslām'dındur 210/18
l.- i İslām'ġa 218/18, 248/2, 254/11, 263/17, 291/21, 296/9, 296/10
l.- i ḳalʿa 185/20
l.- i Ḳazvīnī 241/21
l.- i Kehrem'de 229/14
l.- i küffār 104/8, 117/8

l.- i küffārge 115/16
l.- i şehr-i Esferānī'dür 242/9
l.- i Tatar sen 160/15
l.- i Tavsen İbn Velīd 166/14
l.- i teyyār 242/8, 278/5
l.- i Yezīd-i pelīd ėken 143/12
l. 101/16, 102/13, 107/2, 119/20, 119/21, 123/4, 124/2, 125/18, 132/14, 132/21, 133/18, 134/10, 136/10, 141/1, 141/3, 141/17, 143/21, 146/18, 149/5, 151/11, 153/2, 153/5, 159/8, 164/20, 171/21, 173/1, 173/4, 174/14, 174/21, 176/3, 179/7, 180/15, 180/21, 184/11, 187/20, 190/6, 196/12, 196/18, 197/10, 205/4, 205/18, 211/14, 211/18, 214/2, 214/9, 216/5, 220/19, 222/1, 223/5, 229/20, 233/18, 241/6, 241/12, 242/12, 242/13, 244/16, 246/9, 247/3, 247/21, 250/6, 250/10, 250/21, 251/21, 253/2, 253/7, 255/12, 255/13, 255/15, 256/16, 258/2, 258/13, 258/15, 261/12, 263/3, 263/9, 263/12, 264/9, 264/10, 265/6, 268/18, 269/10, 269/13, 270/12, 275/9, 276/7, 276/15, 277/10, 278/14, 280/13, 282/15, 282/18, 283/14, 284/16, 285/14, 285/18, 286/18, 287/5, 289/6, 294/1, 296/12, 296/17, 300/19, 300/21, 301/2, 301/20, 304/6, 305/20, 306/21, 307/11, 307/18, 312/16, 314/2, 314/15, 314/21, 315/12, 317/13, 320/3, 320/5, 320/7, 320/8, 320/11, 320/12, 320/13, 320/18, 325/2, 325/7, 326/15, 326/20, 327/2, 327/12, 328/7, 331/3, 331/4, 331/11, 331/16, 335/2, 337/6, 337/8, 339/17, 339/20, 340/6, 340/12, 341/5, 342/14, 342/20, 343/8, 343/15, 343/18, 343/19, 344/3, 345/9, 345/14, 346/12
deryā-yı l. 342/4
pāre-yi l. 131/18
tamām-ı l. 345/5
telāye-yi l. 260/12
l. ḳoşub 340/8
l. ḳoşulubdurlar 195/19
l. tartıb 172/19, 275/16
l. tartıb kėlseler 148/12
başlarıġa l. yiberib sen 223/2
l.+ din 183/15, 203/4, 209/19, 215/4, 234/8, 243/19, 247/17, 309/1
l.+ dür 123/14
l.+ dürler 241/13
l.+ ėrdiler 189/2
l.+ ġa 239/19
l.+ ge 138/6, 165/12, 175/8, 185/10, 185/17, 202/20, 203/13, 231/5, 233/8, 238/21, 239/2, 246/17, 249/13, 260/10, 263/4, 266/14, 270/2, 287/3, 292/6, 303/22, 306/3, 308/11, 308/20, 314/18, 316/6, 322/9, 326/4, 327/4, 347/9
kenāre-yi l.+ ge 292/1
sāḳa-yı l.+ ge 240/16, 329/7
l.+ ge urub 291/12
l.+ i 115/6, 117/16, 118/9, 121/9, 125/21, 129/8, 131/21, 132/8, 135/20, 136/8, 138/2, 141/20, 143/17, 145/1, 149/7, 149/16, 150/5, 159/11, 176/14, 180/15, 183/21, 184/6, 184/7, 185/12, 185/21, 186/6, 187/21, 190/9, 190/11,

196/9, 200/10, 202/15, 205/19, 207/5, 215/4, 227/18, 228/2, 251/17, 255/5, 261/10, 261/16, 261/19, 276/12, 279/19, 281/7, 286/5, 291/15, 291/16, 292/10, 292/16, 292/18, 294/2, 295/13, 300/15, 302/14, 302/16, 302/18, 303/18, 306/16, 308/18, 313/11, 314/6, 320/2, 321/19, 321/21, 324/19, 326/5, 328/16, 328/18, 329/3, 330/2, 330/7, 338/19, 341/16, 342/9, 342/11, 342/17, 343/9, 345/20, 345/21

l.+ ide 223/14, 296/19, 327/7

l.+ idin 111/18, 147/3, 175/5, 185/12, 197/13, 239/1, 240/8, 242/16, 265/13, 279/9, 284/12, 288/18, 293/9, 306/7, 307/19, 317/13, 327/1

l.+ idin kėlıb 297/18

l.+ idür 124/2

l.+ iġa 114/19, 125/16, 137/10, 212/4, 247/18, 287/19, 289/5, 312/20, 321/13, 326/11

l.+ iġa urdı 138/3

l.+ iġa urdılar 138/1

l.+ ige 115/2, 119/5, 123/2, 143/19, 166/14, 187/15, 205/20, 211/16, 216/8, 234/9, 247/19, 251/9, 251/17, 253/6, 256/19, 258/5, 260/10, 263/17, 266/20, 276/10, 277/1, 283/2, 285/1, 290/15, 292/14, 295/16, 296/14, 296/18, 300/15, 302/7, 304/5, 306/8, 307/20, 308/6, 310/19, 322/8, 326/13, 328/8, 331/3, 342/17

l.+ im 147/2, 167/18, 212/2, 260/1, 269/2

l.+ imiz 148/13, 295/15

l.+ imizge 198/4

l.+ imizdin 182/21

l.+ imizġa 173/3

l.+ imizni 175/11, 175/12, 307/3

l.+ imni 118/5, 133/1, 152/8, 167/17, 205/11

l.+ inḡ 176/15, 269/1, 269/2, 320/20

l.+ inḡe 176/15

l.+ inḡiz 159/9

l.+ inḡni 193/19, 210/5, 244/3

l.+ ini 115/15, 115/16, 126/4, 129/20, 141/20, 179/5, 180/21, 187/19, 196/17, 203/12, 213/3, 214/10, 249/2, 251/10, 263/1, 269/17, 270/14, 270/16, 278/18, 279/6, 283/12, 291/21, 310/18, 318/13, 320/7, 321/18, 324/7, 325/14, 326/2, 327/3, 337/18, 341/1, 344/11, 345/15

l.+ ininḡ 177/19, 214/6

l.+ ler 146/5, 160/15, 333/21

l.+ leri 175/7, 190/8

l.+ leride 219/11

l.+ lerige 239/1, 287/7

l.+ leriṅgni 177/4

l.+ leriṅgnizde 219/6

l.+ ni 113/3, 128/9, 132/1, 132/8, 151/10, 151/11, 166/13, 167/7, 176/12, 181/10, 187/11, 206/5, 213/5, 238/9, 244/9, 255/4, 278/8, 289/14, 292/15, 293/1, 319/10, 320/19, 327/9, 344/4

l.+ ninḡ 143/11, 176/13, 179/8, 180/18, 197/17, 203/17, 207/3, 214/3,

227/13, 240/21, 246/7, 292/8, 308/10

leşker-gāh : karargâh -17- [Far]

l. 178/16, 206/15

l.+ de 282/14

l.+ dın 220/18, 295/6, 318/15

l.+ ġa 216/16, 220/17, 220/19, 269/18, 276/18, 295/7, 326/3

l.+ ıdın 220/1

l.+ ınğa 217/12

l.+ larıġa 185/14

l.+ nınğ 186/7

leşkerkeşlik : komutanlık -1- [Far+Tr]

l. 210/5

leṭāfet : güzellik -1- [Ar]

l.+ de 131/8

lette-fürūş : kumaş satıcısı -5- [Far]

l. 115/20, 116/14, 281/11

sevdāger-i l. 108/1

l.+ ġa 136/9

levlāk : "Levlāke levlāke Lemā halaktü'l-eflāk" (Sen olmasaydın ben ālemi yaratmazdım.) Hadis-i kutsisine telmihen yazılmıştır. -1- [Ar]

ḫˇāce-yi l. 158/17

Leys İbn Mülcem : özel ad -1-

L. 187/6

libās : giysi -55- [Ar]

l.- ı ʿayyārını 223/18, 234/8

l.- ı ḥāciyāne 134/6, 143/6

l.- ı ḥarbeni 203/19

l.- ı muraṣṣaʿlarnı 169/7

l.- ı mülūkāne 262/3, 262/4

l.- ı pādişāhānelerni 169/14

l.- ı siyāh 197/20

l. 115/11, 134/6, 143/4, 164/7, 168/1, 178/8, 178/9, 196/1, 198/17, 221/20, 221/21, 242/8, 247/14, 254/6, 262/9, 262/20, 290/6

l.+ ıdın 103/13

l.+ ıġa 103/13

l.+ ımızını 231/2

l.+ ını 109/16, 302/21, 307/16

l.+ lar 250/12, 262/14, 270/21

l.+ ları 109/15, 166/6, 166/13, 194/20, 236/20, 238/18, 272/10, 284/17, 338/13

l.+ larını 235/16, 262/6, 262/11, 282/11, 307/9, 319/8

l.+ larınğ 169/21

l.+ nı 193/2, 194/1, 262/12

licām : gem -2- [Far]

l. 167/4

l.+ ġa 169/15

līkin : lakin, ancak -4- [Ar]

l. 181/9, 276/16, 285/20, 333/5

loḳat : bir saat -1- [Far]

l.+ de 259/19

M

mā : ki o -1- [Far]
m. 120/1

maʿ : ile, beraber -4- [Ar]
m. 103/1, 104/4, 112/14, 183/15

maʿālece : tedâvi -1- [Far]
m. 212/11

maʿānī : anlamlar -1- [Ar]
m. 195/8

maʿden : maden -1- [Ar]
m.- i kerāmet 105/15

māder : ana, anne -6- [Far]
m. 167/13, 168/15, 169/4, 169/9
cān-ı m. 191/14
ḥarāmzāde-yi m. 162/6

māderī : anne, ana -1- [Far]
m. 168/13

Maʿdī : özel ad, bk. Maʿdī Kereb -1-
M.+ ġa 160/14

Maʿdī Kereb : özel ad, bk. Maʿdī -2-
M. 146/4, 340/12

maġāk : çukur -1- [Far]
m.+ dur 192/20

maġara : mağara -1- [Ar]
m.- yı şūrġa 193/21

maġlūb : yenik -1- [Ar]
m. bolsam 198/18

maġlūbe : yenik -27- [Ar]
m. 143/19
m. boldı 138/3, 244/15, 245/2, 285/12, 286/5, 291/14, 300/15, 302/15, 308/5, 314/2, 315/16, 318/5, 326/2, 327/13, 328/9, 329/16, 330/7, 330/21, 331/9, 341/13, 342/9, 343/10, 343/20
m. ḳıldılar 112/5
m. ḳılıb 145/4
m.+ de ėrdi 283/11

maġrib : batı -3- [Ar]
m. 251/20
m.+ din 269/16, 270/2

maġribī : kumaş tipi -1- [Ar]
m. 104/20

maġz : baş, beyin -5- [Far]
m. 107/21, 144/10, 200/5, 258/3, 286/4

māh : ay -1- [Ar]

misl-i m. 164/15

maḥal : yer -8- [Ar]
m. 261/9
m.+ de 162/2, 248/1, 315/21, 334/4, 343/18
m.+ dur 235/21
m.+ ge 263/18

Māhān : özel ad -91-
M. 191/11, 191/12, 191/13, 191/16, 192/2, 192/13, 193/10, 193/12, 193/13, 193/18, 194/1, 194/5, 194/10, 194/11, 194/17, 194/18, 194/21, 195/4, 195/12, 196/1, 198/10, 198/14, 198/17, 199/1, 199/4, 199/10, 199/15, 199/17, 199/18, 199/20, 199/21, 200/2, 200/17, 201/2, 201/5, 201/7, 201/8, 201/9, 201/10, 201/11, 201/12, 202/2, 202/3, 202/4, 202/5, 202/9, 202/11, 202/17, 202/18, 204/6, 204/8, 204/11, 204/15, 204/17, 204/19, 206/16, 216/6, 216/15, 219/12, 219/17, 220/1, 223/6, 258/2, 294/10, 294/17, 294/20, 295/1, 295/2, 295/7, 295/14, 295/17, 295/20, 296/8, 297/1, 309/5, 322/1, 322/17, 326/9
M.+ ġa 195/9, 195/15, 195/21, 198/21, 199/13
M.+ nı 199/14, 296/6, 300/19, 322/15
ḳalʿa-yı M.+ nı 135/20
M.+ nınꞩ 192/13, 202/18

Māhān Asḳarānī : özel ad -1-
M. 190/21

Māhān Ebū'l-fevāriş : özel ad -2-
M. 267/1, 294/8

Māhān Esferān : özel ad, bk. Māhān Esferānī -1-
M. 199/6

Māhān Esferānī : özel ad, bk. Māhān Esferān -1-
m. 214/19

Māhān Serheng : özel ad -1-
M. 202/1

Māhān Şāh : özel ad -4-
M. 258/8, 313/8
ezberā-yı M. 172/7
M.+ dur 241/16

Māhān Şebrū : özel ad -12-
M. 204/18, 219/15, 219/18, 220/21, 258/5, 260/18, 263/21, 308/17, 337/9
M.+ dur men 217/9, 222/21
M.+ nı 200/20

Māhān Şebrū Esferānī : özel ad -3-
M. 215/17, 258/10, 266/16

Māhān Şīr : özel ad -1-
M.+ ninꞩ 193/10

Māhān Şīr Zād Semerḳandī : özel ad -1-
M. 308/7

maḥbūb : sevgili -1- [Ar]
m.+ lar 231/13

maḥcūr : bağlı -2- [Ar]
m.- ı zengīni 317/16, 317/18

maḫfī : gizli -4- [Ar]
m. 215/3, 291/9
m. bolung 273/3
m. ḳılay 215/7

mah : nazik, kibar -1- [Far]
m. 152/14

māhir : becerikli -1- [Ar]
m.+ ėken sen 199/10

māhiyān : balıklar -6- [Far]
m.- ı deryā 139/20, 146/11, 192/9, 201/1, 242/15
m. 289/15

maḥkūm : tutsak -1- [Ar]
m.+ dur 245/21

maḫlaş : takma isim -1- [Ar]
m. körsetse 148/16

maḥle : mahalle -2- [Ar]
m.+ de 317/20
m.+ sige 151/15

maḫlūḳ : yaratık -1- [Ar]
m.+ dur 253/20

Maḥmūd : özel ad -1-
M. 183/16

maḥrūm : yoksun -7- [Ar]
m. 112/9, 153/20, 192/16
m. bolub 099/2
m. bolub sen 136/15
m. bolur miz 236/11
m. ḳalıb sen 130/10

maḥṣūl : ürün -1- [Ar]
m. 188/8

maḥşūr : örtüsüz, çıplak -1- [Ar]
m. ḳılur sen 190/2

Māhū : özel ad -10-
ezberā-yı M.- yı kişverī 190/19
M. 261/17, 262/1, 262/15, 287/12
M.+ ġa 190/19, 263/7
M.+ nı 287/8, 287/14, 287/15

Māhyār : özel ad -5-
M.- ı isfendiyār 292/1
M. 258/8, 291/13, 308/8, 313/10

maḥzūn : üzgün, hüzünlü -7- [Ar]
m. 158/6, 166/8, 170/4

rıżā-yı m. 156/3
m.+ durlar 158/7, 161/6
m.+ dur miz 153/15

māk : ağız açıp kapatma davranışı -8- [Ar]
māk m. 248/17
māk m. açıb 122/17, 201/14, 202/14
m. māk 248/17
m. māk açıb 122/17, 201/14, 202/14

maḳām : yer -3- [Ar]
m.- ı nālede 192/9
m. 192/21
m.+ nı 192/21

maḳar : yer, makam -2- [Ar]
dār-ı m. 171/8
m.+ dur 223/15

maḳber : mezar -1- [Ar]
m.+ de 134/9

maḳbere : mezar -1- [Ar]
m.+ ġa 109/16

maḳdūr : güç, kuvvet -1- [Ar]
m. 108/18

maḳhūr : mahvolmuş -5- [Ar]
m. 167/19, 205/14
m. boldılar 245/21
m. bolur 132/15
m. ḳılur miz 246/5

maḳṣad : amaç -3- [Ar]
m. 267/12
m.+ ım 140/13
m.+ ınḡ 231/5

maḳṣūd : istenilen, amaç -7- [Ar]
m. 114/20
m.+ ı 116/1
m.+ ımız 121/2
m.+ ınḡız 121/2, 156/5, 208/14
m.+ larınḡız 236/8

maḳtel-nāme : maktel-nâme -1- [Ar+Far]
m. 139/21

maḳūl : akla uygun -2- [Ar]
m. boldı 175/12
m. körüb 129/12

māl : mal -42- [Ar]
m.- ı bī-şümār 288/19
m. 102/18, 114/19, 118/1, 118/17, 135/16, 142/7, 144/18, 155/15, 167/6, 168/11, 205/18, 227/17, 249/3, 279/20, 291/21, 292/21, 296/14, 302/17, 314/6, 321/19, 323/4, 324/20, 325/2, 326/2, 327/3, 328/10, 331/10, 331/11, 341/2, 345/16
m.+ ı 104/2, 117/9, 138/5

m.+ ınḡa 256/6
m.+ larını 205/16, 205/17, 252/18, 312/11
m.+ larnı 341/20
m.+ nı 261/15, 279/21

mālāyaʿnī : manasız -1- [Ar]
m. 242/17

Mālik : özel ad -4-
M.+ ni 151/10, 191/17
M.+ ninḡ 165/11, 180/12

mālik : sâhip -4- [Ar]
m.- i dūzaḫġa 200/7, 202/14, 227/1
m. ḳılġay 207/12

Mālik Ejder : özel ad -13-
M. 152/17
M.+ ge 165/5
M.+ ni 177/21
M.+ ninḡ 152/9, 156/15, 160/14, 164/9, 167/15, 172/13, 176/8, 185/2, 280/7, 336/18

mālikān : sahipler -2- [Ar+Far]
m.- ı dūzaḫġa 122/18, 183/19

maġlūbe : yenik -1- [Ar]
m. boldı 289/7

maʿlūm : belli, bilindik -24- [Ar]
m. boldı 103/16, 136/2, 157/10, 224/12, 231/11, 242/2, 271/20
m. bolmadı 233/4, 277/2
m. bolmaydur 262/5
m. bolsun 102/2, 105/3, 118/9, 145/6, 150/9, 229/11, 272/3, 280/17
m. bolur 171/19, 279/12
m. ḳılıbturubdur 105/8
m. ḳılur 105/9
m.+ dur 131/4
m.+ ėmes 151/5

maʿmūr : bayındır, imar edilmiş -1- [Ar]
m. 287/11

Māmūz İbn Ṣafhānī : özel ad -1-
M. 190/5

mān : ev, hane -1- [Ar]
m. 280/1

maʿnā : anlam -1- [Ar]
m.+ sı 101/9

mancınīḳ : mancınık -15- [Ar]
m. 163/14, 164/21, 165/9, 177/9, 284/14, 284/17
m. ḳılsunlar 163/13
m.+ de 165/4
pelle-yi m.+ de 163/15
m.+ dın 284/18, 315/5
m.+ ġa 130/19
m.+ ge 165/7, 165/8

m.+ nı 163/13

mānde : yorgun -1- [Far]
m. bolub 218/2

mānend : benzer -1- [Far]
m. 215/10

manḡa : bana -86- [Tr]
m. 097/16, 104/5, 110/10, 114/1, 114/2, 116/2, 125/4, 125/6, 129/1, 133/2, 133/17, 134/1, 135/8, 136/13, 136/18, 144/2, 146/1, 149/9, 152/10, 152/12, 152/18, 156/3, 156/4, 158/10, 160/21, 162/19, 167/18, 169/4, 169/10, 171/10, 172/2, 172/17, 188/19, 193/1, 197/3, 198/13, 198/15, 198/16, 199/15, 205/12, 208/19, 208/21, 209/4, 219/17, 229/3, 229/6, 231/8, 234/19, 236/13, 244/17, 253/13, 253/15, 254/16, 256/1, 256/21, 260/2, 265/15, 267/16, 267/17, 274/21, 277/16, 278/14, 278/17, 281/9, 282/10, 286/12, 286/14, 287/10, 291/3, 299/7, 300/13, 301/8, 301/10, 311/12, 315/9, 328/20, 333/4, 336/9, 340/8, 340/9, 346/8, 346/16, 346/18, 347/4, 347/14

mānı́ : engel -2- [Ar]
m. 232/12
m.+ m 294/14

Mānī Ġurūre : özel ad -1-
M. 220/5

manṣıb : derece, rütbe -1- [Ar]
m.+ nı 240/1

manṣūr : zafer kazanmış -4- [Ar]
m. 331/12, 345/5, 345/19, 346/12

mar tū : senin için -1- [Far]
m. 288/10

mar̒eke : savaş meydanı -13- [Ar]
m.- yı kārzār 121/1
m. 120/5, 120/6, 121/6, 137/6, 179/21, 181/2, 198/14, 198/18, 340/14, 342/15, 345/11
ġubār-ı m. 185/17

marġ : çim, ot -1- [Far]
m.- i nīm 197/14

Mar̒ūf : özel ad -5-
M.- ı pelīd 141/16
M. 141/11, 141/12, 141/20
M.+ ge 141/15

maṣlaḥat : gereken -21- [Ar]
m. 135/11, 148/16, 148/21, 159/11, 297/21, 316/9
m. kėlıbdür 115/5
m. ḳılalı 316/8
m. ḳıldılar 320/18, 333/7
m. ḳılıb 338/14
m. ḳılsek 101/19

m. ḳılur miz 171/21
m. kördüm 133/8
m. sorar 133/1
m. taptıng̱ 133/7
m.+ ėmes 135/11
m.+ ını ḳılmaḳ 132/17
m.+ nı 172/16
m.+ nı ḳılıb 327/12
m.+ turur 115/9

maʿṣūme : günahsız -1- [Ar]
İmām-ı m.+ ni 110/14

maʿşūḳ : sevgili -1- [Ar]
m. 236/5

mātem : yas -68- [Ar]
m.- i Ehl-i Beyt'ni tutub 191/8
m.- i Emīre'l-mū'minīn 219/1
m.- i evlād-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 119/16
m.- i evlād-ı Resūlu'llāh'ġa 139/17
m.- i evlād-ı Resūlu'llāh'nı 123/9
m.- i Ḥażret-i İmām Ḥüseyin 166/20
m.- i İmām Ḥüseyin ḳılıb 102/20
m.- i İmām Ḥüseyin tuttılar 188/14
m.- i İmām Ḥüseyin'ni 148/17, 205/4
m.- i pür-dil ėrdiler 164/6
m. 138/9, 150/15, 153/1, 163/8, 195/11, 212/13, 231/2, 249/6, 265/3, 269/18, 308/12
m. boldılar 234/2
m. bünyād ḳıldılar 303/6
m. ḳıla başladı 138/11
m. tutsa 234/6
m. tuttılar 102/19, 153/5, 170/16, 174/18, 186/12, 189/18, 249/7, 262/20, 269/20
m. tutub 170/13, 188/15, 190/7, 191/7, 292/4, 306/1
m.+ de 123/11
m.+ de boldılar 239/9, 239/16
m.+ din 150/2, 153/2, 153/5, 189/19, 190/7, 212/14, 265/4
m.+ ġa 176/4
m.+ ini tutalı 166/21
m.+ ini tutub 246/10
m.+ leride 138/15, 164/19, 180/2
m.+ leridin 170/18
m.+ leriġa 170/13
m.+ lerin tutar ėrdiler 104/17
m.+ lerini 115/10, 144/20, 146/14, 212/12, 282/18
m.+ lerini tutdum 152/17
m.+ lerini tuttılar 186/12
m.+ lerini tutub 153/7

mātemdārlıḳ : yaslı olma durumu -1- [Ar+Far+Tr]
m.+ dın 190/4

mātem-serā : yaslı -3- [Ar+Far]
m. boldı 242/15

m. boldılar 150/1, 292/4

mātem-zede : yaslı, mâtemli -5- [Ar+Far]
m.+ dür men 140/6
m.+ dür miz 153/14
m.+ ėmes müsen 140/6
m.+ müsen 140/6
m.+ ni 140/5

maṭlūb : istek -1- [Ar]
m. 114/20

maʿṭūf : çevrili -1- [Ar]
m. 253/7

Maver : özel ad, bk. Māverā'ü'n-nehir -1-
be-ṭarīḳ-i M. 177/8

Māverā'ü'n-nehir : özel ad, bk. Maver -2-
M. 263/6
M.+ ge 337/18

Māverā'ü'n-nehirlik : maveraün-nehirli -1- [Ar+Tr]
M. 337/1

māye : gerekli -1- [Far]
dest-i m. ḳılsunlar 188/10

mayʿūb : sakat -1- [Ar]
m. 296/2

mā'yūs : üzgün -3- [Ar]
m. 216/15
m. bolub 277/3
m. ḳılur 236/10

maẓlūm : zulme uğramış -19- [Ar]
m. 133/12, 141/3, 153/11, 158/7, 250/12
birāder-i m. 173/11
imām-ı m. 156/10, 166/8, 186/10
imām-ı m.+ ġa 309/9
m.+ lar 106/16, 170/14, 298/3
m.+ larġa 149/11
m.+ larġa ḳılıb sen 252/12
m.+ larnı 150/6, 160/10, 333/16
m.+ larnıng̃ 250/20

maẓlūmā : ey mazlum -9- [Ar]
m. 102/8, 102/20, 143/15, 150/1, 170/15, 197/8, 234/1, 242/7, 287/1

maẓlūme : zulme uğramış -3- [Ar]
m. 128/16, 219/17
m.+ lerni 105/2

mażmūn : düzen -1- [Ar]
m.- ı meymūn 155/7

mażmūn : şiir, anlam -10- [Ar]
m.- ı ḫaṭ 222/19
m.- ı nāme 223/14, 340/3
m. 174/5

m.+ de 103/20
m.+ ı 141/15, 145/15, 152/14, 174/13
m.+ ını 206/7

mebādā : sakın, yoksa -10- [Far]
m. 108/11, 109/18, 113/21, 141/5, 159/8, 176/16, 237/16, 255/13, 288/1, 295/8

mecāl : güç, kuvvet -1- [Ar]
m.+ i bolmadı 100/5

mecid : şanlı -1- [Ar]
meydān-ı m.+ inḡizde 173/18

meclis : topluluk -8- [Ar]
m. 108/8, 158/15, 234/7
ḫayāl-i m. 236/7
m.+ de 112/19, 236/12
m.+ idin 271/19
m.+ inḡe 161/9

mecmūʿ : toplam -1- [Ar]
m. 151/11

mecrūḥ : yaralı -4- [Ar]
m. 132/5, 156/3
m. boldılar 313/16
m. bolub ėrdi 168/8

meded : yardım -18- [Ar]
m. 101/19, 117/19, 195/2, 244/17, 252/21, 263/11
m. tiledi 239/14
m. tilebdürler 191/18
m.+ ge 218/18
m.+ iġa 167/16, 193/20, 252/6
m.+ ige 218/18, 314/3, 330/1
m.+ ige kėldiler 315/16
m.+ imiz 171/21
m.+ leriġa 190/3

mededkār : yardımcı -5- [Ar+Far]
m. 218/7
m. bolunḡlar 189/1
m.+ dur 193/9
m.+ dur miz 229/13, 305/7

mededkārlik : yardımcılık -1- [Ar+Far+Tr]
m. ḳılġusıdur 110/15

medhūş : kendinden geçmiş, sarhoş -1- [Ar]
m. bolub 097/12

Medīne : özel ad -17-
M. 215/2, 340/8
Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn M.+ de 347/13
M.+ ge 131/11, 131/13, 194/4, 280/4, 282/9, 334/2, 346/12, 348/21
M.+ ni 175/10, 312/1, 340/9, 340/12
M.+ ninḡ 180/13, 311/21

meger : meğer, yoksa, yalnız -10- [Far]
m. 115/14, 122/9, 134/1, 151/16, 151/19, 157/20, 219/2, 219/6, 236/7, 274/16

meḥāsin : güzellik, iyi -3- [Ar]
pādişāh-ı m. 264/8
m.+ i 221/21
m.+ leri 205/1

mehcūr : bakımsız -1- [Ar]
m. 153/11

Mehter : özel ad -1-
M.- i Yūsuf Dāġūlī 254/4

mekān : mekân -14- [Ar]
m. 119/9, 139/19, 155/14, 164/19, 177/6, 178/12, 197/8, 204/4, 217/2, 220/11, 252/11
m.+ dın 102/14
m.+ ıde 114/6
m.+ larıdın 171/18

mekārih : hîleci -15- [Ar]
m. 133/13, 138/11, 139/16, 139/20, 140/10, 140/13, 141/6, 141/15, 145/4
ḥarāmzāde-yi m. 141/18
zen-i m. 138/8, 141/10
zen-i m.+ din 138/7
m.+ ġa 134/12
zen-i m.+ ge 141/12

mekārihengīz : hîleci -1- [Ar+Far]
m. 139/14

mekīn : yer sahibi -9- [Ar]
m. 102/14, 119/9, 139/19, 164/19, 177/6, 178/12, 197/8, 204/4, 252/11

mekkār : düzenbaz, hîleci -7- [Ar]
m. 133/11, 144/16, 261/7
ḥarāmzāde-yi m. 139/1, 258/14, 269/4, 281/14

Mekke : özel ad -75-
M. 148/15, 149/5, 149/7, 149/13, 150/3, 151/2, 151/4, 153/2, 153/8, 175/10, 193/21, 338/17, 339/2, 339/4, 339/17, 347/3
bezirgān-ı M. 157/18
ehl-i M. 150/13, 164/21, 165/1, 347/14
ehl-i M. 150/1, 155/15, 161/12, 163/5, 163/16, 170/13, 347/2
eşrāf-ı M. 153/13, 156/10
eşrāf-ı M. 159/20
M.+ de 163/2
M.+ de ėrdiler 339/13
M.+ din 134/8, 149/14, 173/5, 188/4
ehl-i M.+ din 150/1
kūhistān-ı M.+ din 163/3
valī-yi M.+ dür men 167/14
M.+ ge 148/14, 148/15, 148/16,

148/19, 150/18, 151/2, 156/15, 156/17, 166/21, 193/21, 339/11, 339/12
ḳavm-i M.+ ge 192/19
sūy-ı M.+ ge 167/4
M.+ ni 149/8, 150/10, 150/15, 339/3
deşt-i M.+ ni 167/7, 168/7
ehl-i M.+ ni 150/19
eşrāf-ı M.+ ni 162/11
ḥükūmet-i M.+ ni 167/3, 168/17
ḥükūmet-i M.+ ni 167/6
m.+ ninḡ 149/8, 151/14, 153/9, 154/1, 158/3, 162/20, 168/3, 173/5
ehl-i m.+ ninḡ 149/11

Mekkelik : Mekkeli -1- [Ar+Tr]
M.+ ėrdim 339/2

mekr : hîle -15- [Ar]
m. 133/4, 133/6, 133/10, 133/12, 133/13, 133/15, 134/15, 142/3, 145/13, 160/16, 216/1, 268/18
m. ḳıldı 207/9
m.+ de 133/6
m.+ i 133/5, 148/18, 186/3
m.+ ini 133/5

melā'ike : melek -1- [Ar]
m.- yı āsumān 192/9

melce : yer, sığınak -2- [Ar]
m.+ ge çıḳısunlar 141/2
m.+ ge çıḳsunlar 250/12

melce-be-melce : yer yer -1- [Ar+Far+Ar]
m. 312/2

melek : melek -2- [Ar]
m.+ iġa 251/4
m.+ ler 203/2

melik : hükümdar -1- [Ar]
m. 207/16

melūl : üzgün -1- [Ar]
m. 169/17

melʿūn : lânetli -71- [Ar]
m.- i şedīd 165/3
m. 100/16, 104/2, 116/12, 116/20, 122/17, 128/21, 133/19, 134/12, 141/18, 142/2, 147/13, 175/15, 182/9, 220/13, 221/4, 231/19, 234/6, 242/20, 243/1, 243/12, 251/17, 334/19
seg-i m. 243/17
Şemr-i m. 108/1, 108/7, 108/9, 123/12, 123/13, 123/18, 124/7, 124/15, 128/8, 128/18, 128/21, 129/8, 129/12, 129/14, 152/12
şeyṭān-ı m. 163/12
m.+ dın 172/21
Şemr-i m.+ ġa 132/18
m.+ ge 335/15
bārgāh-ı Yezīd-i pelīd-i m.+ ge 131/18
m.+ lar 135/12, 226/8, 227/9

m.+ lardın 123/7
m.+ larġa 107/3, 112/19
m.+ large 263/18
m.+ ları 112/12
m.+ larnı 097/4, 144/17, 202/15, 248/7, 249/15
m.+ nı 114/11, 166/15, 185/11, 186/4, 231/21, 232/16, 268/7, 313/14, 331/21, 336/6
Şemr-i m.+ nı 123/15, 124/15
Yezīd-i m.+ nı 112/12
m.+ nıng͡ 149/2

melʿūne : lânetli -3- [Ar]
m. 138/20
m.+ ge 138/19
ḫatun-ı m.+ ni 147/6

memleket : şehir -1- [Ar]
m.+ lerde 339/10

memnūn : memnun -1- [Ar]
m. bolur ėrdi 158/7

menʿ : engel -6- [Ar]
m. 149/18
m. ḳılay 209/2
m. ḳıldılar 121/13, 207/13
m. ḳılduḳ 155/14
m. ḳılıb 207/11

men : ben -459- [Tr]
m. 100/9, 102/8, 105/3, 105/6, 105/12, 105/20, 106/6, 109/1, 109/5, 109/11, 110/3, 110/11, 110/19, 113/17, 113/19, 113/21, 116/4, 116/5, 120/12, 121/16, 122/5, 124/1, 125/3, 125/5, 126/17, 126/18, 127/1, 130/7, 130/8, 131/9, 131/11, 133/8, 133/16, 134/12, 135/3, 135/4, 135/5, 136/12, 137/7, 140/4, 140/5, 140/8, 140/9, 140/15, 141/8, 143/21, 144/2, 145/3, 145/7, 145/10, 145/19, 145/20, 145/21, 146/1, 146/16, 147/2, 148/4, 149/3, 150/4, 150/5, 150/9, 150/10, 150/11, 150/12, 152/7, 152/16, 154/12, 154/13, 155/21, 156/2, 157/6, 157/8, 157/17, 157/19, 158/4, 158/5, 158/12, 160/4, 160/10, 160/11, 160/13, 160/16, 160/21, 165/13, 166/12, 166/18, 167/2, 167/13, 167/15, 167/16, 167/18, 167/19, 168/19, 169/3, 170/4, 170/8, 171/7, 173/17, 178/3, 178/5, 181/8, 181/9, 181/15, 181/18, 183/6, 186/3, 186/4, 189/1, 192/16, 192/20, 193/6, 193/19, 194/1, 194/6, 196/7, 197/3, 198/3, 198/12, 198/17, 198/19, 199/9, 199/17, 200/14, 201/10, 202/9, 202/10, 204/17, 208/15, 209/4, 212/15, 212/16, 213/12, 216/3, 217/2, 217/9, 221/10, 221/11, 221/14, 222/21, 229/9, 230/8, 230/19, 231/8, 231/9, 231/13, 233/8, 234/6, 234/13, 234/21, 235/3, 235/14, 235/15, 237/8, 238/10, 244/18, 245/18, 250/7, 250/18, 250/21, 251/2, 251/4, 251/12, 254/18, 255/20, 256/21, 257/3, 257/19, 259/3, 260/6, 261/14, 265/15, 267/16, 268/18, 269/1,

270/7, 270/8, 270/17, 272/11, 272/12, 272/15, 272/20, 272/21, 273/1, 273/3, 274/1, 274/9, 274/16, 275/18, 276/6, 276/7, 276/19, 277/1, 277/13, 278/11, 280/1, 283/18, 286/11, 286/12, 286/15, 286/16, 288/12, 288/14, 289/18, 290/14, 290/18, 290/19, 290/21, 291/3, 294/16, 295/2, 297/9, 297/20, 299/18, 300/7, 300/8, 300/11, 301/14, 303/4, 305/5, 306/12, 309/20, 316/12, 317/16, 318/14, 318/21, 319/6, 325/5, 333/2, 333/4, 334/11, 335/6, 335/18, 336/10, 339/2, 339/12, 340/4, 343/4, 347/21, 348/19

m. ḳıldım 219/15

m.+ de 108/18, 192/14, 274/7

m.+ din 121/17, 122/9, 129/2, 133/1, 134/13, 138/18, 140/7, 140/15, 144/8, 150/9, 170/5, 183/4, 202/6, 215/3, 237/6, 261/5, 272/13, 273/8, 274/15, 274/18, 282/13, 298/4, 319/1, 326/6, 340/4

m.+ din ėmes 113/19

m.+ dindür 222/20

m.+ dür men 111/13, 115/21, 181/16, 244/5, 245/8, 245/10, 245/11, 247/20, 263/14, 268/21, 280/15, 291/10, 302/9, 326/13, 326/14

m.+ em 330/12, 330/13, 330/14, 330/15

m.+ i 127/1, 130/17, 131/11, 136/12, 136/14, 137/11, 139/5, 139/6, 145/1, 145/4, 154/15, 156/4, 158/4, 158/6, 161/1, 162/16, 170/7, 181/15, 191/8, 191/20, 193/7, 194/6, 201/2, 202/3, 203/15, 210/2, 211/1, 229/20, 236/14, 237/9, 238/14, 245/8, 247/19, 251/7, 254/7, 261/15, 269/2, 270/6, 271/14, 272/16, 277/13, 278/14, 280/2, 280/4, 282/7, 282/9, 290/11, 292/13, 297/19, 298/13, 298/16, 318/3, 319/12, 323/17, 335/7, 338/8, 348/1

m.+ i saldı 286/3

m.+ in͡g 098/9, 100/12, 105/3, 105/12, 105/18, 107/3, 109/4, 109/11, 111/12, 113/20, 114/4, 115/5, 120/19, 121/15, 121/20, 116/2, 120/15, 165/13, 167/14, 125/11, 128/20, 131/4, 134/14, 141/6, 144/6, 146/16, 147/2, 147/4, 157/5, 157/10, 157/18, 159/1, 159/17, 162/4, 167/17, 167/18, 168/11, 169/13, 170/4, 170/5, 170/19, 181/10, 181/17, 186/15, 193/2, 193/5, 193/7, 194/21, 195/2, 197/2, 198/5, 200/12, 202/7, 211/15, 212/1, 212/7, 213/2, 218/6, 218/7, 222/7, 222/11, 222/12, 229/4, 232/8, 234/19, 234/21, 237/2, 237/14, 254/2, 254/17, 255/21, 256/18, 260/2, 268/12, 268/16, 273/3, 273/9, 274/4, 274/11, 274/13, 276/14, 277/12, 279/12, 279/13, 282/8, 282/14, 286/7, 293/11, 297/12, 299/20, 300/3, 301/9, 303/11, 305/6, 311/1, 315/10, 316/8, 319/18, 333/5, 346/16

men : benim -48- [Tr]

m.+ i 116/6, 124/19, 129/4, 130/5, 130/6, 131/7, 131/10, 133/13,

134/13, 140/5, 144/5, 157/19, 170/21, 193/8, 198/12, 200/14, 200/16, 201/3, 201/7, 214/13, 215/14, 217/13, 222/7, 222/11, 244/1, 260/4, 274/1, 280/2, 282/2, 284/19, 288/14, 289/17, 293/10, 293/11, 297/20, 298/2, 299/15, 301/8, 324/4, 324/4, 324/5, 329/9, 339/10, 339/11, 339/16, 347/20, 348/2

menāḳıb : olay hikâyesi -2- [Ar]
m.- ı şehzādehā-yı kevneyn 147/15, 317/3

menfa'at : yarar -1- [Ar]
m. bolġay 237/7

mennān : nimet veren -1- [Ar]
m. 116/17

menşūr : ferman -6- [Ar]
m. 143/6, 146/1, 164/15, 180/2
ḫaṭṭ-ı m. 170/20
m.+ dın 190/2

menzil : mekân, yer -20- [Ar]
m.- i şerīfdin 155/14
m.- i 'ubūrturur 102/2
m. 134/13, 155/14, 223/18, 275/20
m.+ ge 134/7, 138/8, 203/15, 205/19, 211/3, 290/16
m.+ ge tüşti 310/18
m.+ iġa 173/7
m.+ ige 142/7, 310/3
m.+ im 147/4
m.+ imġa 140/12
m.+ imge 134/13
m.+ lerige 212/9

menzil-be-menzil : mekândan mekâna -1- [Ar+Far+Ar]
m. 103/21

merāḥil : durak -1- [Ar]
m. 223/18

merāsim : tören -1- [Ar]
m. 212/13

merātebe : rütbeli -1- [Ar]
m. 100/10

merātebe : defa -4- [Ar]
m. 141/1, 159/17, 160/18, 253/10

Mercān : özel ad -1-
M.+ nı 172/19

merd : yiğit, kahraman -73- [Far]
m.- i cerrār 189/18
m.- i dilāver 134/19, 143/3
m.- i dilāverler 306/8
m.- i ġayūr 236/2
m.- i Ḥācī Ḥicāzī Ġāzī 164/8
m.- i merdāne 133/9, 143/13, 242/2, 263/21

m.- i meydāndur 186/4

m.- i meydānnınꞡ 143/9

m.- i muvaḥḥidni 149/12

m.- i mübāriz 164/6, 185/8

m.- i mürekkebni 323/1

m.- i pāk 209/8

m.- i Rāżī 242/12

m. 106/18, 109/2, 125/14, 125/15, 145/1, 189/5, 197/18, 211/19, 230/20, 252/13, 256/20, 262/20, 265/10, 281/9, 283/5, 285/12, 288/18, 294/12, 306/7, 308/12, 309/19, 338/4

emīrzāde-yi m. 164/12

m. bolsanꞡ 340/14

m. tiledi 267/14, 304/7, 308/7

m. tilediler 265/20, 293/18, 307/19

m. tiler 266/9

m.+ din 108/20

m.+ ėrdi 241/9

m.+ ge 128/6, 187/16, 202/21, 210/17, 295/16

m.+ ler 142/10, 166/16, 220/17

merdān-ı m.+ ler 198/15

m.+ lerdin 246/21

m.+ ni 126/2, 128/6, 185/20, 187/16, 201/16, 202/21, 204/2, 207/20, 279/21, 295/16

m.+ ninꞡ 143/10

merdān : yiğitler, kahramanlar -22- [Far]

m. 285/12

m.- ı merdler 198/15

şāh-ı m.- ı Murtażā 245/10

ferzend-i ḫānedān-ı Şāh-ı m. 145/7

ferzend-i Şāh-ı m. 181/16

Ḥażret-i ʿAli Şāh-ı m. 098/6

Ḥażret-i Şāh-ı m. 134/20, 179/2, 190/14, 262/18, 264/2

şāgird-i Şāh-ı m. 156/19, 171/12

şāh-ı m. 194/8, 196/1, 229/9

nebīre-yi Ḥażret-i Şāh-ı m.+ durlar 337/16

şāh-ı m.+ dur siz 170/19

ʿalem-i ʿālī şān-ı Şāh-ı m.+ nı 197/18

Ḥażret-i Şāh-ı m.+ nınꞡ 190/13

şāh-ı m.+ nınꞡ 220/7, 296/6

merdāne : yiğit, kahraman -18- [Far]

m. 115/7, 122/7, 123/3, 125/14, 142/10, 250/12

merd-i m. 133/9, 143/13, 242/2

merd-i m. 263/21

m. bolġıl 210/4

m. bolsunlar 193/8

m. bolub 321/7

m. bolunꞡlar 117/17, 209/5, 295/14

m.+ ler 125/21

ʿayn-ı m. 251/17

merdānelik : yiğitlik -13- [Far+Tr]

m. 132/19, 181/8, 185/3, 187/17, 234/11, 244/7, 289/19, 310/9, 321/8

m. ḳıldılar 312/11
m. ḳıldıng̃ 135/15
m. ḳılıb 126/3
m.+ din 206/5
m.+ imizdin 115/7

merdek : zavallı -1- [Far]
m. 177/14

merdī : yiğit, kahraman -4- [Far+Ar]
m. 210/15, 247/13, 286/1
m.+ ėrdiler 171/11

merdum : halk -5- [Far]
m.- ı Ḫorāsānī 190/19
m.- i bī-edeblerdin 207/17
m.- i Dārāb 188/13, 188/15
m. 250/12

merg : ölüm -2- [Far]
metā̔-i m. 184/19
m.+ ge 209/3

merġūb : çok talep edilen -1- [Ar]
m. 202/7

merḥamet : acıma -2- [Ar]
m. 158/20
m.+ din 157/12

merhem : merhem -2- [Ar]
m. 283/15
m. ḳoydılar 289/8

merḥūm : rahmetli -5- [Ar]
birāder-i m. 173/11
şāh-ı m. 104/12, 186/10
m.+ lar 157/15
m.+ nıng̃ 156/10

merḥūmā : ey rahmetli -5- [Ar]
m. 102/8, 102/20, 143/15, 197/8, 234/1

merḥūme : rahmetli -1- [Ar]
m.+ din 219/17

merkeb : yük hayvanı, eşek -35- [Ar]
m. 143/7, 143/18, 170/10, 181/13, 242/19, 243/4, 251/9, 268/3, 268/9, 269/5, 281/21, 313/21
m.+ de 268/10
m.+ din 137/21
m.+ ġa 122/15, 181/12
m.+ ge 125/20, 137/17, 187/17, 202/21, 295/16
m.+ i 144/14
m.+ idin 209/19, 266/8
m.+ iġa 144/14
m.+ ige 123/21
m.+ ini 128/4, 200/4
m.+ leri 165/13
m.+ lerini 116/18, 126/9, 252/10
m.+ ni 187/16, 202/21, 295/16

merkez : merkez -2- [Ar]
m.+ ide 157/1, 172/4

mertebe : sefer, defa -13- [Ar]
m. 133/8, 153/14, 156/6, 190/13, 197/16, 236/13, 249/17, 261/4, 309/17, 312/9, 336/5
m.+ de 153/16, 186/2

Merv : özel ad -2-
M.+ ni 261/16
M.+ ninḡ 261/13

Mervān : özel ad -84-
M.- ı Ḥakīm 271/3
M.- ı Ḫar 114/7, 132/13, 133/2, 133/4, 133/7, 133/8, 133/11, 133/13, 148/13, 148/14, 271/13, 274/1, 298/19, 303/5, 314/13, 316/1, 317/16, 327/20, 328/4, 339/6, 342/13
M.- ı Ḫar 334/11
M.- ı Ḫardın 297/21, 343/16
M.- ı Ḫarġa 148/1, 320/21
M.- ı Ḫarge 132/21, 298/17, 342/20
M.- ı Ḫarnı 133/6, 186/2, 273/21, 274/5, 334/10, 340/7
M.- ı laʿīn 331/20
M.- ı ʿUbeydek 315/11
M. 114/9, 148/4, 148/6, 148/7, 274/9, 274/10, 274/17, 274/18, 298/6, 315/19, 317/10, 317/18, 320/18, 320/19, 321/11, 321/17, 321/20, 322/7, 329/20, 339/8, 340/6, 342/12, 342/16, 342/21, 345/8, 345/17, 345/18, 346/2, 346/5, 346/10
M.+ ġa 315/17, 317/1, 321/9, 335/18, 339/19
M.+ ge 329/20
ehl-i M.+ ınḡ 190/16
M.+ nı 275/7, 316/15, 321/14, 321/15, 346/4
M.+ nıng 346/4
M.+ nınḡ 345/20, 346/2

mervārīd : inci -2- [Far]
m. 134/2, 264/16

meṣān : korunmuş, gözetilmiş -2- [Ar]
m. 196/2
m.+ dur 181/9

mescid : mescid -17- [Ar]
m. 114/17, 141/14, 141/20, 272/17, 296/16
ḳubbe-yi m. 264/20
ehl-i m.+ din 273/9
m.+ ge 111/17, 179/15, 215/12, 215/13, 272/18, 336/11, 336/12
m.+ leriġa 220/7
m.+ ni 111/20

mesel : hikâye -1- [Ar]
m. 120/9

mesned : makam, dayanak -4- [Ar]
m.- i ḫilāfetde 157/1
m.- i pādişāhlıḳde 160/5
m. 264/18

m.+ leride 270/4

mesnedü'l-maḫlūḳāt : yaradanın dayanağı -1- [Ar]

ṣāḥib-i m. 158/17

mest : sarhoş -6- [Far]

m. 097/12, 226/3, 236/10

m. boldı 236/16, 237/1

m. boldı mu 201/17

mestī : sarhoşluk -1- [Far+Ar]

m. 192/12

mestlik : sarhoşluk -1- [Far+Tr]

m.+ ige 279/3

mestūre : örtülü kimse, kadın -48- [Ar]

m. 127/21, 218/1, 219/1, 219/5, 219/7, 219/10, 220/3, 220/16, 223/17, 223/18, 226/11, 226/12, 227/7, 228/20, 229/6, 229/12, 232/4, 233/4, 233/14, 233/18, 234/5, 234/8, 234/13, 235/9, 236/17, 237/17, 238/8, 240/4, 266/19, 282/12, 282/16, 283/13, 337/7

m.+ din 217/20, 240/3

m.+ dur 230/13

m.+ dür miz 227/13

m.+ ġa 128/13, 236/16

m.+ ler 106/13, 126/2, 126/3

m.+ lerni 097/5, 097/9, 110/14

m.+ lerniñg 125/9

m.+ ni 238/11, 240/3

Mesʿūd : özel ad -20-

M. 195/6, 204/6, 289/15, 290/2, 290/5, 290/9, 290/10, 290/11, 290/14, 291/2, 291/5, 291/7, 291/8, 294/8, 316/19, 318/7

M.+ nı 289/21, 290/12, 291/2, 291/12

Mesʿūd Ḳazvīnī : özel ad -10-

M. 189/11, 205/5, 215/17, 219/18, 240/18, 241/21, 266/17, 291/10, 292/1

M.+ ġa 219/9

Mesʿūd Şīrāzī : özel ad -1-

M. 326/10

mesvā : ev, mekân -1- [Ar]

m. 257/12

meşʿale : meşâle -8- [Ar]

m. 099/18, 224/7

m. yandurubdurlar 225/2

m.+ ler 235/18, 289/20, 330/20

m.+ lerdin 214/3, 214/6

meşeḳḳat : acı ve sıkıntı -7- [Ar]

m.- i bī-şümār 169/1

m. 119/10, 132/1

m. köp tarttılar 142/14

m. tartıb sizler 139/3

m.+ dedür sizler 109/21

m.+ lerini 117/15

meşġūl : meşgul -9- [Ar]
m. boldılar 176/4, 213/14, 234/4, 251/20, 347/12, 348/7
m. bolġay sizler 289/19
m. bolub olturubdur 332/17
m. bolurlar 215/6

meşhūr : ünlü -1- [Ar]
m.+ dur 198/13

meşk : tulum, ıbrık -1- [Far]
m. 264/21

metāʿ : mal, eşya -5- [Ar]
m.- i merg 184/19
m.+ ėrmes 210/4
m.+ lardın 134/2, 139/13
m.+ larnı 140/17

mettā : tevessül -1- [Ar]
m. 118/16

mevāliyān : dostlar, arkadaşlar -1- [Ar]
m. 154/5

mevc : dalga -3- [Ar]
m. uradur 221/5
m. urdı 184/11
m. urub 342/4

mevʿiẓe : vaaz -1- [Ar]
m. 158/15

mevḳūf : geciktirme, erteleme -8- [Ar]
m. tutsunlar 261/2
m. boldı 261/6
m. ḳoydı 296/21
m. ḳoydum 142/4

Mevḳūf : özel ad -5-
M. 134/13, 134/15, 143/18, 144/4, 144/7

Mevḳūf Şāmī : özel ad -5-
M. 134/11, 143/21
M.+ ġa 140/19, 140/20, 141/11

mevrid : yol -1- [Ar]
m. 283/17

mevsim : mevsim -1- [Ar]
m.+ i boldı 337/17

mevżiʿ : yer -6- [Ar]
m. 176/4, 191/8
m.+ de 272/17, 276/6
m.+ ġa 191/9
m.+ ge 268/18

mey : şarap, içki -2- [Far]
m. 236/5
m.+ ni 236/21

meydān : meydan -142- [Ar]
m.- ı Ehl-i Beyt-i Resūlu'llāh'de

186/15
m.- ı heybet 204/11
m.- ı mecidiñizde 173/18
m.- ı pür-heybet 208/14
m. 120/5, 121/6, 181/2, 181/13, 212/5, 240/20, 293/7
ḫāk-i m. 185/4
m. ḳılur ėrdiler 265/8
m.+ a 280/14
m.+ de 181/14, 187/3, 198/5, 198/8, 198/14, 209/9, 249/18, 277/7, 280/16,
328/16, 329/19
m.+ de barıb 343/9
m.+ de turdı 265/12
m.+ dın 120/5, 181/2, 185/17, 201/17, 269/3
ġubār-ı m.+ dın 188/2
merd-i m.+ dur 186/4
m.+ ġa 121/12, 121/13, 126/9, 128/2, 136/11, 136/18, 136/19, 180/14, 181/8, 181/10, 182/4, 182/17, 182/19, 183/2, 187/1, 187/2, 197/4, 197/6, 200/20, 200/21, 206/9, 207/2, 208/15, 209/7, 210/19, 242/18, 242/19, 256/14, 257/1, 257/4, 265/10, 265/13, 265/20, 267/13, 267/14, 268/10, 268/21, 279/7, 279/10, 281/10, 283/6, 288/16, 293/8, 302/1, 304/7, 304/9, 307/18, 308/6, 308/12, 309/18, 312/9, 312/10, 313/8, 313/12, 315/12, 321/11, 321/12, 322/19, 324/6, 325/6, 328/20, 329/3, 340/14, 342/15, 344/4, 344/13, 344/18, 345/11, 345/18
m.+ ġa bardı 306/7
m.+ ġa barıb 288/19, 341/6
m.+ ġa kėldi 306/12
m.+ ġa kėlıb 289/2
m.+ ġa kėlmes ėrdi 281/8
m.+ ġa ḳıldı 120/6
m.+ ġa kiralmas ėrdi 306/8
m.+ ġa kirdi 182/3, 344/14
m.+ ġa kirdiler 288/17, 342/5
m.+ ġa kirey dėb turub ėrdi 207/2
m.+ ġa kirib 283/4, 326/21, 338/3, 338/4
m.+ ġa yürdi 242/16
m.+ ge 344/20
m.+ ı 119/15
m.+ ıġa 182/21, 198/6, 256/20
m.+ ıġa kirib sen 265/14
m.+ ımġa 120/15, 181/17, 256/18, 268/12, 329/19
m.+ ınġa 182/2
m.+ nı 120/19, 123/7, 181/7, 199/19
m.+ nıñ 203/18
merd-i m.+ nıñ 143/9

meydāndārlıḳ : meydancılık -1- [Ar+Far+Tr]
m. ḳıldı 323/10

meyl : istek, eğilim -3- [Ar]
m. 198/2, 265/8
m.+ iñizçe 272/7
m.+ içe 272/3

meymene : sağ kol, sağ yan -11- [Ar]
m. 180/15, 180/20, 283/3
m.+ ge 119/21, 187/10, 240/15, 293/19, 329/6
m.+ ni 307/20, 323/1, 327/14

meymūn : kutlu -1- [Ar]
mażmūn-ı m. 155/7

meysere : sol kol, sol yan -11- [Ar]
m. 180/15, 180/21, 283/3
m. ḳılıb 307/20
m.+ ge 120/1, 240/15, 293/20, 323/1, 327/14, 329/6
m.+ ning 191/1

meyve : meyve -1- [Far]
m. 264/16

mezemmet : yerme, suçlama -2- [Ar]
m. ḳıldılar 273/11
m. ḳılıng 272/20

mezheb : mezhep, yol -3- [Ar]
m.+ de 230/21
m.+ ge 126/10
m.+ ni 142/1

mıḫlan - : çivilenmek -1- [Far]
m.- ıb 267/7

Mıṣır : Kuzey Afrika'da bir ülke -5- [Ar]
M. 104/20, 215/2, 336/19
M.+ dın 287/13
M.+ ġa 172/2

Mıṣrī : Mısır işi -3- [Ar]
Şemşīr-i M. 265/18
ḳılıç-ı M. 104/21
şemşīrhā-yı M. 119/13

Miftāḥ : özel ad -2-
M.- ı ʿArab 312/4, 312/10

miftaḥü'l-ebvāb : kapıların anahtarı -1- [Ar]
m. 278/21

mīḫ : çivi -1- [Far]
m. 200/3

miḥnet : sıkıntı -21- [Ar]
m.- i bisyār 169/1
m. 098/10, 109/21, 113/16, 117/15, 119/10, 132/1, 153/21, 188/11, 199/20, 223/12, 260/6, 326/7
derd-i m. 165/15
firāḳ-ı m. 159/9
m. tartadur miz 206/18
m. tartıb ėrdi 168/9
m. tartmas ėrdim 210/3
m. tartmay 319/13
m.+ ge 207/7
m.+ imiz 108/12

miḥrāb : mihrap -1- [Ar]

m.+ ġa 220/8

mihribān : sevgi dolu -1- [Far]
m. 111/3, 168/13

mihribānlik : sevgili -1- [Far+Tr]
m. ḳıldılar 282/11

mihter : daha büyük -1- [Far]
m. 240/2

miḳdār : mikdar, derece -13- [Ar]
m. 129/7, 129/11, 144/8, 148/2, 157/10, 205/10, 211/16, 245/14, 256/1, 295/12, 320/19
m. ḳıldım 235/14
m.+ dur 274/16

mīl : mızrak -10- [Ar]
m.-i dübulġa 310/13
m.-i dübulġasıġa 182/15, 281/15, 286/3
m. 177/11, 280/3, 321/17
m. tartıb 131/2, 282/8
m. tartmaḳ 131/1

millet : halk, topluluk -1- [Ar]
m.+ ini 301/9

min - : binmek -5- [Tr]
m.- diler 180/12
m.- ib 119/1, 138/1
m.- üb ėrdim 168/18
m.- übdürler 311/15

mināre : minâre, kule -5- [Ar]
m.- yı şūrge 192/19
m. bolubdur 326/19
m. ḳıldılar 292/19, 331/13
m.+ din 130/21

minber : minber, kürsü -14- [Ar]
m. 273/14
m.+ din 273/12
m.+ ġa çıḳıb 273/6, 316/6
m.+ ge 111/21, 272/21, 273/6, 273/14, 336/13
m.+ ge çıḳıb 271/17, 272/18
m.+ ge çıḳtılar 273/8
m.+ lerġa 117/14
m.+ ni 272/21

mindür - : bindirmek -6- [Tr]
m.- üb 097/9, 104/12, 129/13, 131/12, 134/5, 169/15

mingẽ : bin, sayı adı -21- [Tr]
m. 102/3, 102/5, 117/13, 128/9, 189/18, 244/20, 247/7, 249/7, 249/9, 249/17, 263/7, 264/21, 268/20, 298/10, 298/11, 298/13, 321/8, 323/13, 343/21, 348/2

mingẽ : benim -3- [Tr]
m. 218/5, 301/16, 347/15

minnet : şükran, lütuf -1- [Ar]
m. 256/19

minnetdār : minnettar, gönül borçlusu -2- [Ar]
m.+ dur men 133/19, 213/2

mīr : reis, bey -1- [Far]
m. 118/1

mīrāṣ : mîras, tereke -3- [Ar]
m. 278/14
m.+ dur 155/4, 179/4

Mīre Ḥażret : özel ad -1
M.- i Bībī Ḫadīce 191/1

mis : bakır -1- [Far]
m.+ din 264/14

misḳāl : ağırlık -1- [Ar]
m. 202/12

Misḳāl Rūmī : özel ad -2-
M. 299/1
M.+ ni 298/20

miskīn : zavallı, uyuşuk -3- [Ar]
m. 153/15
m.+ lerge 188/10
m.+ lerni 153/20

miskīnlik : zavallılık, uyuşukluk -1- [Ar+Tr]
m.+ din 167/20

misl : aynı şekilde, benzer -5- [Ar]
m.- i arıġ bolub 141/21
m.- i dil-i ṣādıḳān 120/5
m.- i lā̀l-i Bedeḫşān 123/7
m.- i māh 164/15
m.+ ide 121/11

miyane : orta -1- [Far]
m. 196/14

mīz : ayrıca -1- [Far]
m. 175/1

Mollā Müftī Serāc : özel ad -1-
M. 264/11

mū : saç, tüy -1- [Far]
m.+ nıng̃ 264/20

mū levn : tüy rengi -1- [Far+Ar]
m. 285/21

muʿāf : serbest, ayrıcalıklı -1- [Ar]
m. ḳılıng̃ 236/11

muʿallaḳ : ortada -16- [Ar]
m. 121/10, 122/15, 177/20, 183/19, 200/8, 233/8, 243/13, 247/14, 254/10, 254/20, 255/2, 257/13, 265/21, 288/9, 323/9, 324/6

muʿāmele : muâmele, davranış -5- [Ar]
m. ḳıladur 301/19

m. ḳıldı 297/2
m. ḳılur ėrdin͡gizler 188/18
m.+ ni ḳıldı 186/14
m.+ nin͡g ḳılıb ėrdin͡g 170/6

muʿaṭṭal : boş, işsiz bekleme -1- [Ar]
m. 108/12

muʿaṭṭar : parfüm -1- [Ar]
m. ḳıldı 225/3

Muʿāviye : özel ad -13-
M.- yı Aṣġar 328/15
M.- yi Aṣġar 336/12, 336/13, 339/8
M.- yi Aṣġarnı 336/7
M.- yi Aṣġar Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿābidīn'ġa 339/6
M. 188/6, 270/6, 271/15, 335/17
Ḥażret-i M. 333/12
M.+ din 271/10
M.+ ni 271/17

Muʿāz : özel ad -23-
M. 272/8, 272/11, 272/16, 273/4, 273/13, 273/16, 274/6, 274/10, 274/14, 274/17, 274/19, 275/1, 275/2
M.+ dın 274/11
M.+ ġa 274/13
M.+ nı 274/4, 274/5, 275/4, 275/5, 275/8
M.+ nın͡g 275/5

muʿaẓẓam : kocaman -1- [Ar]
zaḫm-ı m. 281/20

mūcib : sebep -1- [Ar]
m.- i ḫacālet 209/5

muʿcize : mucize, tabiat üstü olay -3- [Ar]
m.- yi cemīʿ 199/7
m.- yi Ḥażret 199/12
m. 336/5

muʿcize-nümā : mucize gösteren -1- [Ar+Far]
m. 192/18

mu'ezzin : müezzin, din görevlisi -1- [Ar]
m. 336/12

mūe'zzinān : müezzinler, din görevlileri -1- [Ar]
m.- ı āl-i Muḥammed 179/14

muḥabbet : sevgi -8- [Ar]
lāf-ı m. 159/10, 236/3
m.+ i 316/8
m.- i ḫānedānlar 116/7
m.+ ide 157/7
bāzār-ı m.+ ide 150/8
bāzār-ı m.+ imizġa 109/2
bāzār-ı m.+ leride 121/3

muḥabbet : sohbet -1- [Ar]
m.+ ing̃ni 236/1

muhācirīn : hicret edenler -1- [Ar]
m. 336/15

muhācirīn ve'l-enṣār : muhâcir ve ensar, hicret edenler ve yardımcılar -1- [Ar]
m. 317/4

muḥaddis : hadis bilgini -1- [Ar]
m.- i tamām ėrdiler 190/19

muḥaddisān : hadis bilginleri -2- [Ar+Far]
m.- ı kühen 150/20
m.- ı şīrīn 217/21

muḥāfaẓat : korumalar, saklamalar -2- [Ar]
m. ḳılıb 210/12
m. ḳılsang̃ 181/10

muḥāffe : tahtırevan -6- [Far]
m. 105/7, 105/13, 296/2
m.+ ge kirdi 141/10
m.+ larını 105/15
m.+ nıng̃ 105/9

muḫālefetlik : muhalefet, karşı durma -1- [Ar+Tr]
m. ḳılmas miz 124/13

muḫālif : muhalif, karşıt -1- [Ar]
m.+ lerni 125/10

muḫāliflik : muhaliflik, karşıtlık -1- [Ar+Tr]
m. ḳılsa 116/11

Muḥammed : özel ad -11-
M. 115/15, 229/14, 299/15, 304/18
āl-i M. 115/15, 179/14
devlet-i ḫānedān-ı M. 115/16
ezberā-yı M. 190/8
ümmet-i M.+ ėrding̃ 301/13
M.+ ni 299/18

Muḥammed ʿAbdu'llāh : özel ad -4-
M. 308/9, 308/12
M.+ nı 308/14
M.+ nıng̃ 308/11

Muḥammed Ḥanīfe : özel ad -26-
M. 148/19, 167/15, 179/19, 204/8, 214/12, 229/14, 245/10, 292/21, 294/13, 320/15, 322/11, 347/7
M.+ dür 302/10, 305/13, 320/7
M.+ ėrmiş 176/7
M.+ ni 215/7, 253/15, 278/12, 290/1, 295/7, 295/8, 295/9
M.+ ning̃ 223/14, 260/5, 294/2

Muḥammed İbn Ebā Bekir : özel ad -1-
M. 313/17

Muḥammed İbn Selmān : özel ad -1-
M.- ı Fāris 330/15

Muḥammed Kesīr : özel ad -1-
M. 223/7

Muḥammed Muṣṭafā : özel ad -41-
M. 117/18, 120/3, 124/13, 204/9, 299/17
ehl-i beyt-i Ḥażret-i M. 100/19, 101/18
ehl-i beyt-i M. 102/16, 121/2, 128/15
evlād-ı Ḥażret-i M. 109/4, 284/2
ḫānedān-ı Ḥażret-i M. 227/20
ḫatun-ı Ḥażret-i M. 251/12
Ḥażret-i M. 098/7, 101/8, 101/14, 109/3, 110/3, 110/10, 116/6, 117/20, 118/15, 125/12, 135/16, 173/15, 174/4, 183/16, 192/12, 199/7, 280/4, 280/5, 280/15, 282/10, 335/4, 346/18
kerāmet-i ḫānedān-ı M. 232/14
ehl-i beyt-i M. 103/1
mātem-i evlād-ı Ḥażret-i M. 119/16
nebīre-yi Ḥażret-i M. 299/11
Ḥażret-i M.+ nıng 218/16

Muḥammed Muṣṭafā : özel ad -1-
evlād-ı Ḥażret-i M. 101/21

Muḥammed Resūlu'llāh : Hz Muhammed Allah'ın resulüdür -3-
M. 311/2
M.+ dur 305/15
M.+ dur men 305/5

Muḥammed Selmān Fāris : özel ad -1-
M. 342/20

Muḥammed Veys Ḳaran : özel ad -3-
M. 319/20, 320/8, 320/10

Muḥammed Veys Ḳaranī : özel ad -2-
M. 319/16, 342/20

Muḥammedü'r-resūlu'llāh : Hz Muhammed Allah'ın resulüdür -1-
M. 273/9

muḥārebe : savaş, çatışma -1- [Ar]
m. 129/15

muḥāṣara : kuşatma, çevreleme -5- [Ar]
m. ḳıldı 314/15, 345/10
m. ḳılıb 322/10
m. ḳılıb ėrdi 311/21
m. ḳılur miz 175/2

muḥāżır : hazırlanmış olan -1- [Ar]
m. 179/16

Muhḥammed Muṣṭafā : özel ad -1-
Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i M. 099/11

muḥib : seven -47- [Ar]
m.- i ḫānedān 101/1, 101/5, 105/11, 110/15, 272/8, 287/1
m.- i ḫānedāndur men 198/11
m.- i ḫānedānėrdi 245/4, 298/8
m.- i ḫānedānġa 117/15, 123/7
m.- i ḫānedānlar 114/20, 330/16
m.- i ḫānedānlarnı 203/7
m.- i ḫānedānlar siz 117/21
birāder-i m.- i ḫānedānlikni 272/13
m.+ ler 101/4, 103/4, 112/4, 142/14, 143/19, 145/12, 182/11, 183/15, 201/14, 210/14, 211/8, 215/12, 218/13, 220/15, 220/18, 239/2, 240/13, 245/15, 258/14, 319/4, 327/8
m.+ lerdin 220/11, 221/20
m.+ lerġa 218/13
m.+ lerge 229/12
m.+ leriġa ḳıldıng̃ 137/7
m.+ lerim 319/18
m.+ lerining̃ 193/20
m.+ lerning̃ 114/5, 158/6, 216/16

muhibbān : sevenler -2- [Ar+Far]
āvāz-ı tekbīr-i m. 125/20
ezberā-yı m. 171/14

muḥkem : sağlam, güçlü -24- [Ar]
m. 128/12, 161/16, 223/19, 226/10, 310/16
m. boldılar 339/20
m. ḳıldı 141/21, 195/3, 244/11, 314/6
m. ḳıldurdılar 123/14
m. ḳılıb 128/6, 132/10, 142/5, 146/8, 278/10
m. ḳılıbdur 135/21, 181/21, 332/8
m. ḳılıbdurlar 153/10
m. ḳılsunlar 141/2, 246/9
m. ḳılur ėrdi 119/6
m.+ dür 135/10

muḥkemraḳ : daha sağlam -1- [Ar+Tr]
m. 221/3

muḥtāc : yoksul -1- [Ar]
m. 138/6

Muḫtār : özel ad -16-
M. 320/13, 322/19, 322/20, 323/3, 331/16, 344/14, 345/11, 345/13
Aḥmed-i M. 227/12, 317/2
M.+ ġa 321/4, 323/3, 344/18, 344/19, 345/3
M.+ nı 342/9

Muḫtār Ebū Saʿīd : özel ad -5-
m. 341/15, 342/5, 342/7, 343/18
m.+ ġa 345/7

Muḫtār Ebū Saʿīd Seḳafī : özel ad -1-
M. 344/12

Muḫtār Ebū ʿUbeyd : özel ad -1-

M. 344/13

Muḫtār Ebū ʿUbeyde Seḳafī : özel ad -1-
M. 344/3

Muḫtār Ebū ʿUbeyde Sīḳaḳī : özel ad -1-
M. 337/8

muḥterem : saygıdeğer -1- [Ar]
Ḥarem-i m. 191/2

muḳābil : karşı, karşısında -4- [Ar]
m. 342/4
m.+ iġa 325/7
m.+ iside 180/15, 342/15

muḳaddes : kutsal -2- [Ar]
m. 190/1
Ravża-yı m.+ ġa 131/17

muḳaddime : ön -1- [Ar]
m.+ sini 253/7

muḳarreb : yakın, tanıdık -5- [Ar]
m. 120/2
m.+ ler 240/19, 247/16
m.+ leri 272/1, 334/14

muḳarrer : kesin -1- [Ar]
m. boldı 255/11

muḳarribān : yakınlar, tanıdıklar -1- [Ar+Far]
m. 164/18

muḳātil : savaşçı, cengaver -9- [Ar]
m. 298/13, 298/19, 298/21, 299/9, 299/11, 299/18
m.+ ġa 298/10, 298/14
m.+ ni 299/1

muḳayyed : bağlı, dâhil -6- [Ar]
m. bolay 175/17
m. boldı 163/16
m. boldılar 170/13, 179/21, 213/14, 297/5

Muḳbaṭ İbn Ḥarb : özel ad -1-
M.+ nı 345/9

muḳīl : aşûre -1- [Ar]
m.+ ler 114/6

mūm : mum -1- [Far]
m. ḳıldın͡g 142/17

mū'min : iman etmiş kişi -12- [Ar]
m.- i muvaḥḥidnin͡g 107/15
m. 111/15, 127/6, 137/15, 139/15, 185/21
m.+ ler 219/2
m.+ lerge 283/20
m.+ lerni 102/3
m.+ ni 247/6, 260/10, 260/16

mū'mine : iman etmiş kadın -1- [Ar]
m.+ ėken 139/10

munça : bu kadar -6- [Tr]
m. 098/10, 105/19, 110/3, 142/3, 318/16
m.+ din 335/8

munde : burada -48- [Tr]
m. 097/17, 097/18, 097/21, 103/4, 105/18, 108/9, 108/11, 111/6, 132/3, 132/9, 134/15, 139/5, 146/1, 160/16, 195/15, 213/12, 221/10, 221/11, 221/14,
224/20, 225/5, 229/12, 232/19, 233/7, 234/6, 235/8, 236/7, 245/3, 249/16, 252/19, 254/1, 254/17, 269/1, 276/1, 276/5, 276/7, 277/3, 277/13, 281/12, 290/19, 311/18, 313/8, 315/9, 324/5, 348/20
m.+ dur 195/8
m.+ ėmes ėrdim 181/18

mundaġ : böyle -60- [Tr]
m. 097/4, 102/9, 106/1, 106/4, 106/17, 107/10, 107/12, 108/2, 110/6, 112/3, 112/20, 113/18, 114/7, 123/20, 126/16, 129/10, 130/5, 130/14, 130/16, 131/5, 139/6, 142/3, 151/9, 156/4, 161/5, 183/4, 185/18, 198/3, 199/3, 204/1, 204/2, 205/12, 212/16, 213/11, 231/8, 237/10, 250/16, 252/13, 259/10, 262/8, 262/9, 263/18, 263/20, 274/15, 276/6, 285/10, 296/4, 304/21, 306/20, 315/21, 321/14, 325/10, 328/1, 333/18, 335/5
m. bolub 333/10
m.+ ėken 212/17
m.+ nı 106/3

mundın : bundan -6- [Tr]
m. 112/12, 205/10, 230/10, 285/6, 310/17, 317/7

munġa : buna -5- [Tr]
m. 202/16, 286/12, 310/9, 311/20, 330/11

munı : bunu; bunun -20- [Tr]
m. 097/18, 099/20, 111/17, 130/18, 135/21, 139/18, 161/10, 161/12, 226/1, 256/9, 277/9, 299/6, 300/13, 311/12, 311/18, 319/2; 157/14, 294/10, 306/10, 334/13

munınġ : bunun -4- [Tr]
m. 146/10, 148/5, 264/1, 270/8

mūnis : cana yakın -1- [Ar]
m. 251/6

muntaẓır : hazır -3- [Ar]
m. 171/18
m. turubdur 124/11
m.+ dur men 193/7

Munẓır Seyyid Şahāb : özel ad -1-
M. 345/14

mur - : vurmak, bk. ur - -1- [Tr]
m.- ub 136/9

mūr : karınca -1- [Far]
m.+ nın̄g̃ 303/3

murād : istek, dilek -15- [Ar]
m. 182/3
m. berür 182/3
m.+ ıçe bolur 176/17
m.+ ıġa 157/8
m.+ ım 237/14
m.+ ımġa 154/15, 231/13
m.+ ımġa yettim 127/16, 323/21, 335/19
m.+ ımızçe 134/15
m.+ ımızge 110/18
m.+ ların̄g̃ız 124/12

Murād : özel ad -1-
M. 176/20

muraṣṣaʿ : kakma süs -8- [Far]
m. 119/13, 143/7, 169/14, 178/15, 221/20
kemer-i m. 197/20
ḫilʿat-i m. kėltürüb 222/13
libās-ı m.+ larnı 169/8

murdār : mundar, leş -3- [Far]
m.- ı cānın̄g̃a 162/14
m. 336/4, 346/5

murġ : kuş -3- [Far]
m.- ı āsumān 189/13
m.+ nı 276/8
m.+ ni 276/8

murġān : kuşlar -5- [Far]
m.- ı havā 139/20, 146/11, 192/9, 201/1, 242/15

Murtażā : özel ad -2-
Ḥażret-i M. 261/8
Şāh-ı Merdān-ı M. 245/10

Mūsā : özel ad -1-
Ḥażret-i M. 193/4

muṣāḥiblik : arkadaşlık, yoldaşlık -1- [Ar+Tr]
m. körsetür ėrdi 184/15

muṣalla : namaz kılınan yer -1- [Ar]
m.+ ġa 192/7

Muṣīb : özel ad -4-
M. 166/1, 318/15
M.+ dür men 145/19
M.+ ġa 160/14

Muṣīb Ġāzī : özel ad -2-
M. 212/1, 247/18

Muṣīb Ḫażāʾī : özel ad -1-
M. 147/21

Muṣīb İbn Muḥammed Eşfaʿ Ḫażāʾī : özel

ad -1-
M. 245/9

Muṣīb İbn Muḥammed İbn Eşfaʿ Ḫażāʾī : özel ad -1-
M. 176/8

Muṣīb İbn Muḥammed İbn Faṣṣāl İbn Eşfaʿ Ḫażāʾī : özel ad -1-
M. 145/7

muṣībetā : ey musibet -1- [Ar]
m. 239/9

Muṣṭafā : özel ad -26-
Ehl-i Beyt-i M. 307/4
evlād-ı M. 317/5
ferzend-i M. 343/4
Ḫażret-i M. 105/5
nūr-ı çeşm-i M. 233/21
nūr-ı dīde-yi M. 105/1, 154/10
evlād-ı M. yegeyler 141/7
yādigār-ı ḫānedān-ı M.+ ėrdiler 181/20
Ehl-i Beyt-i M.+ ġa 256/16
evlād-ı M.+ ġa 112/11, 135/13, 136/15, 142/11, 228/9, 277/16, 268/14
Ehl-i Beyt-i M.+ nı 104/4, 142/11
evlād-ı M.+ nı 140/9, 153/12
M.+ nınḡ 302/3
evlād-ı M.+ nınḡ 139/2, 145/11, 324/4, 324/5

Mūṣul : özel ad -4-
M. 215/2, 314/12, 345/1
M.+ ge 314/11

müşt : yumruk, avuç -8- [Far]
m. 106/19, 122/6, 150/4, 150/18, 317/14
m. urdı 324/8
m. urdılar 340/18

muṭālaʿa : okuyuş -5- [Ar]
m. ḳıldı 222/19, 256/6, 301/18
m. ḳıldılar 255/19
m. ḳılıb 275/14

mutaṣaddī : bağlanmış -1- [Ar]
m. bolsun 316/11

muṭāyebe : şaka -1- [Ar]
m. ḳıldınḡ mu 169/5

muʿteber : îtibarlı -1- [Ar]
m. ḳılur sen 116/13

muʿtekif : ibâdet için bir süreliğine odaya kapanma -1- [Ar]
m.+ ėrdim 192/20

muṭṭaliʿ : haberli -5- [Ar]
m. 109/16
m. bolmadı 270/1
m. bolmas ėrdi 213/6
m. bolsam 166/12

m.+ ėmesdürler 158/8

muvāfiḳ : uyumlu -1- [Ar]

m. 237/17

muvaḥḥid : tek tanrıcı -14- [Ar]

m.- i pāk 187/10, 209/17, 281/15

m. 121/1, 125/21, 191/6, 279/17

m.+ dür 185/21

m.+ ler 189/21

m.+ ni 137/15, 323/18

merd-i m.+ ni 149/12

m.+ ning̃ 116/16, 126/14

mū'min-i m.+ ning̃ 107/15

mūy : kıl, saç -9- [Far]

m.- ı seri 191/10

m. 199/8, 301/11

tāre-yi m.+ ıdın 319/5

m.+ ımnı 170/7

m.+ ları 103/7

tāre-yi m.+ larıġa 183/14

m.+ larını 163/16

m.+ umdın 319/6

muẓaffer : galip, başarılı -3- [Ar]

m. 331/12, 345/5, 346/12

mübālaġa : abartı -2- [Ar]

m. 139/10

m. ḳıldılar 159/11

mübārek : saygıdeğer, kutsal -107- [Ar]

m.- i Ḥaḳ 192/18

m. 097/9, 097/16, 099/10, 099/11, 100/19, 103/1, 103/5, 103/7, 103/8, 103/10, 103/11, 103/12, 104/10, 104/12, 104/13, 104/14, 104/19, 104/21, 106/15, 108/20, 109/1, 112/15, 112/17, 112/21, 113/7, 113/14, 115/1, 116/8, 137/14, 143/4, 143/14, 145/2, 145/17, 146/8, 146/20, 151/8, 152/2, 154/4, 155/1, 160/1, 160/5, 160/20, 161/14, 162/2, 162/5, 162/8, 166/3, 166/6, 172/21, 173/3, 173/7, 173/8, 173/9, 173/19, 178/18, 181/6, 181/21, 192/5, 192/17, 204/12, 204/19, 206/11, 213/15, 218/20, 220/7, 225/7, 227/21, 228/16, 229/9, 231/3, 232/21, 233/6, 233/7, 233/15, 233/20, 234/3, 238/6, 238/17, 239/7, 241/6, 241/14, 242/18, 245/16, 246/6, 249/6, 249/21, 250/4, 273/6, 280/6, 288/10, 309/12, 332/16, 334/3, 342/11, 343/3, 348/18

ḫūn-ı m. 150/6

ziyāret-i ḳabr-i m. 218/12

ravża-yı m.+ ge 282/9

ravża-yı m.+ ge 312/6

kāse-yı ser-i m.+ leride 213/20

ravża-yı m.+ ni 334/4

mübārek-bād : bereketlenmiş -1- [Ar+Far]

m. bolsun 135/15

mübārek-bādlik : bereketli -1- [Ar+Far+Tr]

m. ḳıldılar 175/21

mübāriz : savaşçı -28- [Ar]
m. 130/1, 204/2, 204/11, 208/14, 210/8, 279/9, 293/9
merd-i m. 164/6, 185/8
m. tiledi 197/6, 198/6, 208/12
m. tilediler 202/2, 202/17, 257/17, 342/16, 344/13
m.+ ėken 132/7
m.+ ėrdiler 101/3
m.+ ler 184/18, 240/20, 307/18
m.+ lerdin 121/7
m.+ lerġa 184/14
m.+ lerni 206/2, 206/4, 212/9
m.+ lerning 256/12

mübārizlıḳ : savaşçılık -3- [Ar+Tr]
m. 127/21, 184/19
m. körgüzdi 306/7

mübeddel : değiştirme -6- [Ar]
m. ḳılġıl 217/16
m. ḳılıb 233/16, 276/11, 287/20, 311/18
m. ḳılıb yürür ėrdi 220/11

mübtelā : tutulmuş, yakalanmış -3- [Ar]
m. bolub sen 334/17
m.+ dur men 140/9
m.+ ėrdim 170/5

mücābir : zoraki -1- [Ar]
m. boldum 280/5

mücāvir : komşu, yakın -4- [Ar]
m. 134/9
m. boldı 131/17
m. boldum 282/9
m. bolsa 140/14

müceddid : tazelenmiş -1- [Ar]
çemen-i m.+ iġa 154/16

müddet : süre, zaman -6- [Ar]
m. 261/18, 296/21
m.+ de 174/18, 271/10
m.+ din 131/13
m.+ ge 334/11

müfāraḳat : ayrılık -1- [Ar]
m. 140/9

müflis : iflas etmiş -1- [Ar]
m.+ ge 244/6

müheyyā : hazır -3- [Ar]
m. ḳılay 347/21
m. ḳılġıl 159/13
m. ḳılıb 235/2

mühlet : tanınmış süre -7- [Ar]
m. bėrdi 274/21
m. berdiler 340/2
m. bėrgil 133/2
m. bergil 274/12, 274/21
m. bėringler 340/2
m. tiledim 340/4

mühre : boncuk -2- [Far]
m. 264/5
m.+ lerni 197/9

müjgān : kirpik -1- [Far]
m.+ ları 279/3

mükemmel : donanımlı -17- [Ar]
m. 136/7, 143/18, 160/19, 189/19, 190/4, 190/6, 226/16, 251/11, 278/18, 292/15, 301/3
m. boldılar 119/1
m. bolub 111/20, 115/13, 125/15, 182/4
m. bolunḡlar 102/11

Mükrim İbn Şahāb İbn Hezīl : özel ad -1-
M. 283/9

mülāḥaẓa : tetkik, kontrol -5- [Ar]
m. ḳılay 109/19, 181/11
m. ḳılıb 201/20, 201/21
m. ḳılmadınḡ 170/4

mülāḳāt : görüşme, yüz yüze gelme -9- [Ar]
m. boldı 312/18, 319/11
m. bolur 267/16
m. bolur sizler 229/6
m. ḳıldılar 234/16, 286/6
m. ḳılıb 195/8, 195/21, 287/7

mülāyemet : nezâket, iyilik -2- [Ar]
m.- i bī-şümāridin 156/9
m. ḳılıb 106/19

mülāyemetlik : incelik, iyilik -2- [Ar+Tr]
m. ḳıldı 347/17
m. ḳılur ėrdi 150/19

mülāzemet : bağlanma, tâbi olma -79- [Ar]
m. 194/12, 333/1
ārzū-yı m. 125/6
taḳṣīr-i m. 191/15
m. ḳıldı 313/5, 319/3, 337/20
m. ḳıldılar 195/9, 195/11, 195/15, 205/6, 263/8, 284/10, 292/2, 303/19, 319/21, 331/12, 344/12
m. ḳılġan 242/10, 242/11
m. ḳılıb 186/7, 270/21
m. ḳılıb ėrdi 193/1
m. ḳılsanḡız 139/11
m. ḳılsek 219/8
m. ḳılsun 139/12
m. ḳılur ėrdiler 191/4, 204/7
m.+ ide 148/18, 239/18
m.+ ide boldılar 190/16
m.+ ide ėrdi 272/8
m.+ ige kirib 270/13
m.+ imde 282/14
m.+ imizge 125/4
m.+ inḡge 207/16
m.+ inḡizde 140/10, 241/16
m.+ inḡizġa 139/9

m.+ inḡizge 153/13, 303/21
m.+ ler ḳıldı 169/20
m.+ ler ḳıldılar 231/16
m.+ leride 158/12, 189/10, 218/5, 267/10
m.+ leride- 337/9
m.+ leride ḳılıb ėrdiler 190/13
m.+ leriġa 151/7, 170/1, 186/9, 188/15, 192/1, 192/15, 323/17, 324/5, 346/9
m.+ leriġa kėltürür men 318/14
m.+ lerige 138/19, 151/5, 166/16, 186/6, 187/21, 195/6, 259/2, 263/8, 267/2,
275/13, 318/16, 327/3, 341/3
m.+ lerige alıb kėldiler 341/19
m.+ lerige kėldiler 138/19, 296/20, 315/1, 333/8
m.+ lerige kėldük 139/8
m.+ lerige kėlürler 138/18

mülāzım : hizmetli -2- [Ar]
m.- ı dīrīne 204/17
m.+ lar 192/7

Mülcem : özel ad -11-
M.- i Sānī 179/7, 184/2
M. 246/4, 276/2, 279/9, 279/10, 279/13
nebīre-yi M.+ dür 178/2
M.+ ni 246/2, 279/14

Mülcem İbn : özel ad -1-
M. 278/16

Mülcem İbn Kehrem : özel ad -13-
M. 240/19, 244/9, 244/16, 275/10, 275/16, 275/21, 276/3, 278/9, 279/4
M.+ dür 200/13
M.+ ni 176/5, 239/13, 242/16

mülevves : kirlenmiş -1- [Ar]
m. bolub ėrdi 221/21

mülḥaḳ : ek, bağlı -3- [Ar]
m. boldılar 310/19
m. bolsa 160/15
m. bolur 271/6

mülk : yönetim -3- [Ar]
m. 112/18
m.+ iġa 271/9
m.+ ni 148/13

mülk : mal, eşya -3- [Ar]
m. 278/15
m.+ idür 278/16
m.+ imizdin 118/1

mülūkāne : hükümdara yakışır -5- [Ar+Far]
esliḥā-yı m. 238/19
ḫilʾat-i m. 262/16, 267/17
libās-ı m. 262/3, 262/4

mülzem : suskunluk -1- [Ar]

m. bolub ėrdi 328/11

münācāt : duâ, yakarış -22- [Ar]
m.- ı be-dergāh-ı ḳāḍīyü'l-ḥācāt ḳıldılar 142/16, 163/19, 165/21, 185/7, 269/8, 278/4, 347/4
m. ḳıldılar 228/14, 285/16, 347/5
m. ḳılıb 165/14, 192/8
m. ḳılıb ėrdiler 338/16
m. ḳılur ėrdiler 287/12
m.+ de ėrdiler 142/21, 228/16, 302/5, 340/11
m.+ ġa 251/20
m.+ ġa tüştiler 247/10
m.+ lar 278/21
m.+ nı 164/1

münādī : duyuru -7- [Ar]
m. ḳıldılar 173/4
m. ḳıldurdı 118/7, 273/18, 320/2
m. ḳıldurdılar 168/16
m. ḳıldurur ėrdiler 169/11
m. ḳılıb 167/2

münāfiḳ : iki yüzlü, münâfık -1- [Ar]
m.+ lar 185/4

münāsib : uygun -6- [Ar]
m. 171/14, 172/17, 176/12, 215/3, 316/12, 317/13

münāẓara : münâzara, tartışma -1- [Ar]
baḥs-i m.+ nı 300/10

münderic : içermiş, dâhil -1- [Ar]
m.+ ėrdi 147/17

müneccim : yıldız bilimci -2- [Ar]
m.+ ler 177/1, 200/11

münevver : aydınlanmış -3- [Ar]
m. boldı 197/11
m. ḳıldı 228/18
m. ḳılıbdur 225/2

münʿim : nimetlenmiş -1- [Far]
gird-i m. bolub ėrdiler 188/12

münşī : yazar -1- [Ar]
m.+ ġa 316/9

müntaẓır : bekleyiş -1- [Ar]
m. 276/12

mürde : ölü -11- [Far]
m. 219/5
m.+ ler 221/6
m.+ lerni 217/17, 217/18, 222/18, 283/15, 289/8, 319/19
m.+ ni 222/5
m.+ sini 201/16

mürekkeb : hepsi, tümü -11- [Ar]
m. 121/6, 122/7, 210/19
m.+ i 126/2, 128/6, 182/15, 184/5, 206/3

m.+ ini 128/2
ʿinān-ı m.+ ni 121/8
merd-i m.+ ni 323/1

mür : acı -1- [Ar]
m. 280/16

mürşit : kılavuz, aydınlatıcı -1- [Far]
behişt ʿānber-i m.+ ge 097/7

mürted : İslâm'ı bırakıp başka inanca geçen kişi, kâfir -1- [Ar]
m. bolub ėrdiler 312/4

mürüvvet : iyilik, cömertlik -3- [Ar]
m. 138/16
Ṭarīḳ-i m.+ de 161/3
m.+ din ėmes 261/5

müsāfir : konuk, gezgin -2- [Ar]
m.- i Benī Ḫażāʿī'din 105/3
m.- i çeşm-i siyāhdur mız 219/7

müsebbibü'l-esbāb : sebeplerin arkasındaki sebep -1- [Ar]
m. 278/21

müsellaḥ : silahlı, bk. muṣallaḥ -18- [Ar]
m. 102/11, 111/20, 115/13, 119/1, 125/15, 136/7, 182/4
m. bolub 143/18, 160/19, 179/21, 189/19, 190/4, 190/6, 251/11, 278/18, 301/3
m. bolub turdılar 292/15
m. bolub turub ėrdi 226/16

müselmān : Müslüman -101- [Ar]
m. 100/15, 114/19, 247/7, 284/1, 318/10, 343/21
m. boldı 300/12, 315/7, 335/7
m. boldum 335/9
m. bolubdur 305/8
m.+ dın 330/7
m.+ dur miz 118/14, 305/14
m.+ ėmes mü 283/21
m.+ lar 101/10, 101/12, 101/15, 104/16, 108/14, 110/5, 118/9, 135/6, 137/1, 138/13, 141/13, 142/14, 165/12, 171/20, 176/16, 178/21, 183/19, 185/6, 187/5, 197/14, 200/7, 203/18, 209/19, 245/4, 245/13, 252/16, 257/13, 266/5, 276/18, 278/20, 278/21, 279/16, 284/1, 285/14, 285/15, 291/15, 292/16, 302/18, 310/2, 310/4, 312/5, 313/19, 319/15, 325/2, 326/1, 327/12, 327/13, 327/16, 332/4, 336/3, 338/11, 338/15, 343/12, 344/4, 345/13
m.+ larġa 248/5
m.+ lardın 097/7, 165/1, 326/21, 343/11, 345/12
m.+ larġa 117/10, 143/10, 165/15, 250/6, 296/15, 345/16
m.+ larġa tüşti 341/19
m.+ large 198/4, 249/3, 265/1, 325/10, 341/2
m.+ ları 108/6

m.+ larnı 142/13, 178/18, 178/19, 185/5, 270/12, 275/17, 291/16, 338/12
m.+ nı 126/5, 325/9

müsḫire : büyülenmiş, sihre tutulmuş -1- [Ar]
m. 237/9

Müslim : özel ad -1-
M. 340/9

Müslim İbn ʿAḳīl : özel ad -2-
M. 223/6
M.+ ning 152/5

Müslim İbn ʿAḳil : özel ad -1-
M.+ ning 220/5

Müslim İbn ʿUṭbe : özel ad -2-
M. 340/15
M.+ ge 340/8

müstaġriḳ : kendinden geçmiş -1- [Ar]
m. 226/3

müstaḥkem : sağlamlaştırılmış, güçlendirilmiş -3- [Ar]
m. 135/19, 218/10, 252/16

müstaʿid : hazır -1- [Ar]
m. bolub olturub ėrdiler 111/20

müstecāb : kabul -1- [Ar]
m. ḳıldı 347/6

müsteḥaḳ : layık -1- [Ar]
m.- ı ceng bolub turdılar 301/3

müstemend : zavallı, âciz -3- [Ar]
m.+ lerni 142/21, 208/9
m.+ ni 157/8

müşāhede : gözlem, tanıklık -3- [Ar]
m. 153/21
m. ḳılalı 218/19
m. ḳıldılar 161/2

müşerref : şereflenmiş, onurlanmış -3- [Ar]
m. bolalı 156/6, 228/11
m. boldum 311/9

müşfiḳ : şefkatli -1- [Ar]
m.+ ėrdi 111/3

müşk : misk kokulu -2- [Far]
m.- iʿanberdin 264/18
m. 232/5

müşkil : zor -8- [Ar]
m. 117/16, 147/4, 274/9, 319/6
m. bolur 244/18, 246/20, 255/13
m. ḳılmaġıl 207/19

müştāḳ : çok istekli -1- [Ar]
m.+ dur men 194/6

müştemil : ek olarak, beraber -2- [Ar]
m. 264/16, 316/6

mütābaʿatçilik : takip etme işi -1- [Far+Tr]
m.+ lerini ḳılur men 116/5

müṭālaʿa : inceleme -1- [Ar]
m. ḳıldı 217/5

müteʿaccib : hayret, şaşkın -1- [Ar]
m. boldı 167/13

mütefekkir : düşünür -2- [Far]
reh-nümā-yı m.+ idür 208/10
reh-nümā-yı m.+ turur 102/1

müteġayyir : değişken -1- [Ar]
m. bolub 278/17

müteḥayyir : şaşkın, şaşırmış -5- [Ar]
m. boldı 166/13
m. boldılar 175/9
m. bolub 183/10, 201/15, 255/10

mütevaṭṭin : yerleşik -1- [Ar]
m. bolub ėrdiler 191/5

müteveccih : yönelmiş, yaklaşmış -1- [Ar]
m.+ ėrdiler 194/8

müyesser : düzenleme, nasip olma -2- [Ar]
m. bolmas 217/17
m. bolur 236/13

müzd : ücret -1- [Far]
m.+ inḡ 298/14

müzeyyen : süslü, ziynetli -2- [Ar]
m. boldı 120/5, 181/3

N

nā-bekār : hayırsız -6- [Far]
n. 102/8, 139/16
ḥarām-zāde-yi n. 140/19
n.+ lar 142/10
ḫavāric-i n.+ lar 112/3
n.+ lardın 181/8

nā-bīnā : kör -6- [Far]
n. 131/8, 191/8, 191/10
n. boldı 191/6
n. bolubdur 191/10
n. ḳıldı 131/5

nā-būd : yok, yokluk -7- [Far]
n. 205/11
n. bolġay 259/12
n. bolubdur 166/6
n. bolur 205/14
n. ḳıldı 133/1

n. ḳıldım 129/20

n. ḳılur ėrdiler 126/4

nā-civānmerd : korkak -5- [Far]

ḥafıẓ-ı n. 334/9, 341/21, 343/16, 344/17

n.+ ni 127/2

nā-çār : çâresiz -2- [Far]

n. 303/1

n. bolub 344/14

nāçīz : değersiz, önemsiz -1- [Far]

n. ḳıldı 205/11

nādān : cahil, akılsız -1- [Far]

n.+ ġa 158/3

nāfā : çıkma, yükselme -1- [Ar]

n. 135/21

nāfī : savuşturma -1- [Ar]

n.+ ġa 182/9

nā-gāh : ansızın -16- [Far]

n. 107/10, 127/9, 128/10, 131/5, 138/10, 143/10, 163/12, 196/12, 197/6, 217/5, 221/8, 221/12, 224/15, 278/4, 284/5, 339/2

nā-gehān : birdenbire -1- [Far]

n. 184/14

naġme : melodi -1- [Ar]

n.+ din 202/9

nā-ḫoş : hoş olmayan -1- [Far]

n. ḫaberni 132/3

nā-ḫoşnūdī : memnuniyetsiz -1- [Far+Ar]

n. 161/7

nā'ibān : kadılar, yargıçlar -1- [Ar+Far]

n. 179/10

nā-ʿilāc : çâresiz -8- [Far+Ar]

n. 132/20, 154/1, 292/7, 293/7, 302/20

n. boldı 274/20

n. bolub 245/18

n. bolub olturubdur miz 110/9

nā-inṣāf : acımasız -2- [Far+Ar]

n. 163/15, 229/2

nā-inṣāflik : acımasızlık -1- [Far+Ar+Tr]

n. ḳılıbdur 101/16

naḳb : tünel -19- [Ar]

n. 314/9

n. urdılar 273/5

n. urur men 272/17

n.+ dın 297/11

n.+ ge 273/1, 273/12, 297/5

n.+ nı 226/15, 238/5, 272/17,

272/21, 273/1, 273/2, 273/5, 273/15, 273/16, 297/5
n.+ nın͡g 273/17

naḳb-dār : tünelci -1- [Ar+Far]
n. 314/16

naḳd : nakit, sermaye -2- [Ar]
n.- i cān bėrür ėrdiler 184/19
n.- i cān-ı ʿazīzin͡gni 109/2

nākes : soysuz, işe yaramaz -11- [Far]
n. 137/19, 178/8, 178/9, 178/10, 178/11, 287/11
n.+ ge 284/13
n.+ lerge 269/6
n.+ lerni 132/3, 284/17
n.+ ni 278/7

nākeslik : soysuzluk, işe yaramazlık -1- [Far+Tr]
n.+ ini 116/13

nāḳılān : nakledilmişler -4- [Ar]
n.- ı āṯār 146/13, 150/20, 188/3, 217/21

naḳḳāre : davul -12- [Ar]
n.- yi ceng 179/19
n. 104/9, 121/9, 122/19, 241/17, 283/1, 286/20, 323/6
n. çala başladı 165/16
n.+ lerini 117/4
n.+ nin 330/17
n.+ sini 119/5

naḳḳārehāy : davullar -3- [Ar+Far]
n. 182/11, 183/14, 196/17

naḳḳāre-nüvāz : davulcu -1- [Ar+Far]
n.+ lar 179/19

nakl-bāzī : tecrübeli -1- [Ar+Far]
n. 240/2

nālān : inleyen -3- [Far]
n. 163/5, 276/20
n. bolub 098/20

nāle : inleme -49- [Far]
n.- yi nāy 177/5
n.- yi sūrnāy 164/11
n.- yi vāh 242/14
n. 103/16, 138/20, 140/2, 140/15, 150/16, 153/10, 153/17, 154/3, 154/18, 157/3, 161/2, 164/20, 166/9, 166/20, 177/6, 183/20, 189/6, 195/16, 221/3, 225/15, 228/5, 232/5, 233/19, 234/1, 242/15, 287/1, 290/7, 290/9, 293/3
derd-i n. 205/2
āvāz-ı n. kėledür 226/5
n. ḳıladur 296/1
n. ḳıldı 160/2, 290/11
n. ḳılġanlarıġa 098/2
n. ḳılıb 116/17, 163/17, 232/9
n. ḳılur ėrdi 334/13

n. ḳılur ėrdiler 174/1
maḳām-ı n.+ de 192/9
n.+ dür 290/8
n.+ leriġa 097/20
n.+ si 142/19, 303/4
n.+ sini 138/21

nālehā : inlemeler -2- [Far]
n.- yı cān-güdāz ḳılur ėrdiler 174/15
n.- yı ciger-sūz 174/12

nām : ün, şöhret -7- [Far]
n.- ı nesebini 288/18
n. 120/6, 197/5, 210/7, 224/14, 321/11
n.+ ımġa boldı 333/5

nā-maḥrem : mahrem olmayan, yabancı -1- [Far+Ar]
n. 226/17

nā-maʿḳūl : mantıksız -6- [Far+Ar]
n. 120/17, 162/16, 187/3, 209/9, 251/4, 278/15

namāz : namaz -24- [Far]
n.- ı bāmdāddın 206/18, 265/6, 296/16
n.- ı bāmdādnı 179/15, 186/21
n.- ı cumaʿġa 273/5
n.- ı pīşīn 269/7
n.- ı pīşīn bolub ėrdi 247/9
n.- ı şām bolub ėrdi 269/12
n.- ı şāmde 289/7
n.- ı şāmġaça 285/14
n.- ı şāmġaça 289/7
n. 111/17, 111/20, 142/1, 232/1
n. oḳudılar 232/2
n. oḳub 106/3
n. oḳur ėrdim 339/3
n.+ dın 179/16
n.+ ġa 213/14, 273/6
n.+ nı 158/14
n.+ nı oḳub 240/13

nām-dār : şöhretli, ünlü -12- [Far]
n.- ı Ḫūrdesāl 115/8
n. 134/19, 136/4, 189/18, 216/15, 221/2, 308/17, 323/8, 342/1
ʿayyār-ı n. 195/5
ḳaṣr-ı n. 222/5
pehlevān-ı n. 285/19

nāme : mektup, yazı -75- [Far]
mażmūn-ı n. 223/14, 340/3
n.- yı ʿāmāliġa 116/11
n.- yı ḥükūmet 149/1
n.- yı İmām Muḥammed Ḥanīfe 189/1
n.- yi Dārābnı 189/17
n. 123/8, 145/15, 147/17, 152/9, 152/14, 152/17, 153/1, 153/5, 153/6, 156/17, 156/18, 172/1, 172/2, 172/4, 172/5, 172/6, 172/8, 172/9, 172/10, 172/11, 188/5, 190/10, 191/17, 223/13,

255/11, 255/20, 256/3, 261/6, 262/19, 262/20, 262/21, 263/1, 263/2, 263/3, 300/17, 300/18, 301/4, 301/5, 301/11, 301/13, 316/8, 316/9, 317/9, 340/3, 340/4
n.+ ġa 104/1
n.+ ge 317/17
n.+ ler 188/5
n.+ lerini 316/13, 316/21
n.+ ni 104/5, 255/18, 255/19, 256/5, 275/14, 301/7, 301/13, 301/18, 317/1, 340/4
n.+ si 253/15
n.+ sini 255/17

nā-merd : alçak -8- [Far]
n. 114/13, 122/8, 198/17, 252/7
ḫavāric-i n. 301/1
seg-i n. 323/15
n.+ ni 186/2, 209/11

nā-merdlik : alçaklık -2- [Far+Tr]
ṭarīḳ-i n.+ dür 252/12
n.+ ni 243/3

nām : haberci -1- [Ar]
n. 204/9

nā-murād : tâlihsiz -1- [Far+Ar]
n.+ largа 153/15

nā-murādlik : tâlihsizlik -1- [Far+Ar+Tr]
n. 162/15

nāmūs : namus, dürüstlük -2- [Ar]
n. 210/4, 222/17

nāmūs destārı : başörtüsü -1- [Far]
n.+ nı 102/6

nā-mübārek : bereketsiz -1- [Far+Ar]
ḳadem-i n.+ inḡ 223/11

nā-münāsib : uygunsuz -1- [Far+Ar]
n. 103/11

nāmzedelik : adaylık -1- [Far+Tr]
n. 125/11

nān : ekmek, yiyecek -8- [Far]
n. 110/21, 207/17, 216/4, 229/18, 302/20, 302/21
n. salıb 213/12
n.+ dın 230/5

nā-pāk : kirli -12- [Far]
n. 109/10, 114/5, 126/13, 143/17, 153/11, 226/17, 243/11
seg-i n. 120/8
n.+ ġa 232/13
kāfir-i n.+ lardın 141/5
n.+ larnı 135/12, 143/16

nā-pesendīde : beğenilmemiş -1- [Far]
n. ḳılınḡ 113/18

nāʿra : nâra, haykırma -37- [Ar]

n. 181/14, 295/16, 326/14, 330/12, 330/14, 330/15
n. bā-heybet tartıb ėrdi 279/7
n. cigeridin tartıb 143/20
n. tartġıl 123/17
n. tartıb 107/14, 137/18, 143/17, 183/2, 183/3, 226/8, 244/4, 245/6, 247/19, 310/3, 331/18, 340/21, 342/17, 344/6
n. tartıb ėrdiler 288/6
n. tarttılar 260/14
n. urdı 126/15, 291/10
n. urdılar 115/15, 182/13, 280/14, 323/15, 325/16, 326/13
n. urub 202/19, 252/10, 268/11

nārencī : turuncu -1- [Far]
n. 178/9

narı : öte, ileri -1- [Tr]
n. 097/17

naṣb : hak, görev -3- [Ar]
n. ḳıldı 271/15
n. ḳıldınḡ 271/18
n. ḳılġan 158/19

nā-sezā : lâyık olmayan -8- [Far]
n.- yı ḫānedānėrdi 177/13
n. 103/11, 112/2, 126/21, 242/17, 328/21, 339/10
n.+ ġa 183/17

Naṣṣar : özel ad -16-
N.- ı sānī 196/16, 197/2, 197/4, 198/5
Baḫt-ı N.- ı sānī 176/19, 199/13
Baḫt-ı N.- ı sānīdür 198/12
N. 176/21
Baḫt-ı N. 198/9, 198/12, 198/16, 199/5, 199/8, 199/16, 199/17

naṣīb : pay, kısmet -1- [Ar]
n.- i ser-nüvişt 166/18

naṣīḥat : öğüt -12- [Ar]
n. 268/1, 268/2, 280/21
n. ḳılalı 301/5
n. ḳıldılar 117/12, 209/3
n. ḳılıb ėrdiler 315/7, 328/3
n.+ ınḡnı 281/1
n.+ lardur 231/3
n.+ larınḡ 231/8
n.+ nı ḳılıb 250/9

naʿt : övgü -4- [Ar]
n.- ı seyyidü'l-mürselīn 112/1
n.- ı taʿālā 336/14
n. 316/7, 317/1

nā-tüvān : güçsüz -3- [Far]
n. 140/15
n.+ ėrdi 191/15
n.+ larnınḡ 126/20

nā-ümmīd : ümitsiz -1- [Far]
n. 192/16

Navfel : özel ad -1-
N.+ ni 286/4

nāy : ney -4- [Far]
n.- i zārī 202/5
n. 178/12
āvāz-ı n. 119/8
nāle-yi n. 177/5

nā-yāb : eşsiz -1- [Far]
n. 174/9

naẓar : bakış -8- [Ar]
n. ḳıldı 210/15
n. ḳıldılar 193/16
n. ḳılıb 282/10
n. taptım 193/19, 280/6
n.+ ım 265/16
n.+ ıde 249/18
n.+ larıde 165/19

naẓar gird : gözünün bebeği -1- [Ar+Far]
n.+ leri 280/16

nāzenīn : nazlı, cilveli -13- [Far]
n. 173/9, 173/13, 213/15, 218/10, 219/9, 234/15, 237/3, 237/5
n.+ ėrdi 254/3
n.+ ler 235/20, 236/6, 236/21
n.+ lerdin 230/15
n.+ ni 231/15

naẓım : nazım, manzum şiir -17- [Ar]
n. 104/13, 121/21, 131/14, 136/4, 139/21, 143/1, 143/4, 154/16, 184/15, 186/18, 204/13, 231/17, 244/14, 246/10, 247/1, 311/3, 325/14

nāẓır : bakan, nezaret eden -2- [Ar]
n. 278/21
n.+ dur 209/2

ne : ne, soru sözcüğü -167- [Tr]
n. 101/6, 104/4, 108/21, 109/8, 110/8, 111/4, 111/6, 111/9, 111/16, 112/21, 113/2, 113/12, 116/2, 118/18, 119/11, 120/8, 120/12, 122/13, 123/14, 124/9, 125/17, 126/10, 126/17, 126/19, 127/13, 129/1, 129/3, 129/7, 129/11, 130/5, 130/10, 130/14, 131/8, 131/10, 131/19, 133/7, 133/16, 133/17, 135/4, 135/9, 135/18, 137/7, 137/9, 139/6, 140/12, 144/1, 144/8, 145/15, 146/11, 146/16, 147/10, 148/1, 150/4, 151/16, 152/1, 157/10, 161/14, 165/1, 165/12, 165/21, 166/11, 172/14, 183/3, 183/10, 191/12, 192/4, 192/13, 195/4, 196/3, 198/10, 198/18, 199/9, 199/10, 202/16, 204/17, 208/5, 211/12, 212/17, 214/14, 217/7, 222/8, 222/14, 231/3, 231/11, 231/15, 231/21, 232/15, 237/6, 242/21, 245/19, 250/20, 252/12, 253/17, 254/13, 254/16, 254/18, 254/21, 256/1, 256/3, 256/5, 256/6, 256/15, 260/18, 265/14, 270/5, 270/12, 270/14, 270/18, 270/19, 274/15, 274/16, 277/9, 277/15, 278/15,

281/11, 282/6, 283/18, 283/20, 284/3, 284/11, 288/7, 288/10, 290/9, 293/4, 294/16, 294/18, 295/6, 296/18, 297/2, 297/9, 301/7, 302/9, 303/19, 304/20, 311/19, 315/1, 317/11, 323/21, 325/3, 325/4, 325/5, 330/11, 330/21, 331/1, 335/10, 347/21

n. boldı 140/4, 250/19, 301/9

her n. kėlse 162/19

n. ḳılay 192/3

n. ḳılur sen 144/6

n.+ dür 144/5, 344/14

n.+ ge 205/9

n.+ ler 120/17, 267/6

n.+ turur 115/20

ne çün : niçin, bk. ne üçün -1- [Tr]

n. 313/7

ne üçün : niçin, bk. ne çün -13- [Tr]

n. 114/7, 116/9, 124/7, 124/17, 130/4, 151/18, 153/15, 237/21, 253/12, 257/18, 268/14, 286/11, 310/8

nebevī : peygamberle ilgili -3- [Ar]

n. 190/2

berekāt-ı n. 311/8

ser-i būstān-ı n. 174/4

nebī : resul, peygamber -3- [Ar]

āl-i n.- yı Ümmiyye 152/15

āl-i n.- yi Ümmiyyedin 152/21

evlād-ı n.+ ni 222/2

nebīre : torun -9- [Ar]

n.- yi ʿAli 305/12

n.- yi Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 299/11

n.- yi Ḥażret-i Risālet 113/13

n.- yi Ḥażret-i Şāh-ı Merdān'durlar 337/16

n.- yi Mülcem'dür 178/2

n.+ ler-i ḫānedān-ı nübüvvet ėdük 113/15

n.+ leridür 299/17

n.+ si 212/15

n.+ si mü 299/19

necāset : pislik -4- [Ar]

n.+ i 221/20, 243/10

n.+ ler 248/14

n.+ ni 288/12

necāt : kurtuluş -21- [Ar]

n. 333/17

n. berdiler 136/13

n. bėreli 146/19, 152/13

n. bėrgey 160/11, 275/18, 302/4, 337/5

n. bėrgil 142/21, 269/9

n. bėrib 172/3, 191/19, 348/8

n. bėribdür 311/20

n. bėrmek 171/3

n. bėrür 269/2

n. bėrürler 269/2

n. bėrür miz 307/5

n. tapḳay sen 121/17

n. taptılar 338/21

n.+ ını 163/17

Necef : özel ad -1-

N.+ ge 194/7

necis : pis -26- [Ar]

n. 099/10, 216/20

ʿÖmer-i n. 130/3, 130/13, 130/18, 130/21, 132/19, 132/20, 134/16, 134/17, 135/20, 135/21, 136/9, 136/12, 136/15, 137/6, 137/9, 137/11, 137/16

n.+ dür 130/6

n.+ ni 120/15, 135/3

ʿÖmer-i n.+ ni 136/2, 260/4

ʿÖmer-i n.+ ninḫ 136/17, 248/1

nėçe : ne kadar, çok, bk. neçe -62- [Tr]

n. 098/15, 100/10, 110/19, 113/18, 129/18, 134/3, 146/14, 146/16, 147/7, 149/8, 150/16, 151/5, 171/6, 173/10, 176/3, 176/13, 187/12, 189/16, 192/20, 198/8, 200/15, 215/4, 217/12, 218/11, 223/18, 224/21, 226/7, 230/7, 231/9, 235/4, 235/21, 253/4, 253/10, 260/17, 261/2, 261/9, 261/17, 261/18, 265/9, 268/7, 273/3, 277/8, 278/16, 280/11, 289/18, 294/16, 309/1, 312/14, 313/17, 317/19, 322/20, 323/13, 325/9, 335/16, 337/17, 337/19, 340/2, 343/5

n.+ lerni 317/20

n.+ si 290/8

neçe : ne kadar, çok, bk. nėçe -10- [Tr]

n. 131/10, 164/2, 193/21, 261/6, 261/17, 267/13, 283/10, 285/14, 287/11

neçend : çok sayıda -10- [Tr+Far]

n. 097/14, 115/11, 131/13, 150/15, 183/5, 197/16, 236/15, 296/21, 316/4

n.+ dür 236/21

neçük : nasıl -66- [Tr]

n. 099/19, 101/4, 101/8, 107/1, 121/5, 121/16, 130/19, 142/4, 148/14, 161/4, 162/13, 170/3, 173/11, 173/17, 178/18, 185/18, 185/19, 198/3, 202/16, 204/1, 204/15, 207/21, 208/1, 209/2, 214/14, 217/15, 223/10, 229/2, 241/13, 242/21, 253/20, 254/19, 259/16, 263/20, 267/19, 272/16, 277/14, 279/11, 283/17, 287/18, 290/1, 290/8, 291/3, 295/6, 296/4, 299/13, 299/16, 300/10, 309/10, 319/1, 320/19, 336/10, 347/20, 348/3

n. boladur 280/17

n. boldı 236/21, 260/5

n. boldılar 282/13

n. bolġay 124/8

n. körür sen 142/3

n. tapar men 168/20

n.+ dür 219/12, 222/4, 283/1, 298/16, 327/9

nedāmet : pişmanlık -4- [Ar]

n. ḳılur ėrdiler 108/7, 108/15

n.+ ler ḳıldı 223/8, 288/13

nedāmetā : ey pişmanlık -2- [Ar]
n. 163/6, 163/9

nef : fayda, çıkar -2- [Ar]
n. 206/17, 208/19

nefes : an, nefes -3- [Ar]
n. 213/19
n.+ de 227/8, 244/10

nefes-der-nefes : nefes nefese -1- [Ar+Far+Ar]
n. boldı 182/13

nefes-tā-nefes : nefes nefese -1- [Ar+Far+Ar]
n. bolub 185/4

nefīr : trompet -1- [Far]
n. 119/5

nefīs : değerli, çok güzel -2- [Ar]
n. 134/6, 139/13

nefrīn : lânet -1- [Far]
n. 259/8

ne-ger : yoksa -1- [Far]
n. 140/10

negīn : yüzük -1- [Far]
n. 241/11

Nehāc : özel ad -2-
N.- ı ʿArab 312/4, 312/9

Nehr : özel ad -2-
Fażl-ı N. 176/11
Ḫˇāce Ebū'l-fażl-ı N. 200/16

nėge : niye -1- [Tr]
n. 187/8

nėmçe : kısa kılıç -1- [Far]
n. 104/21

nėme : ne, soru sözcüğü -118- [Tr]
n. 099/15, 106/6, 106/7, 110/6, 113/4, 118/12, 124/8, 124/10, 132/6, 132/7, 132/14, 135/5, 135/8, 136/16, 145/18, 147/2, 148/4, 148/9, 153/12, 156/12, 158/5, 160/13, 160/16, 162/17, 167/3, 167/14, 168/10, 168/20, 170/5, 170/9, 172/14, 173/16, 175/13, 176/12, 181/6, 182/6, 188/17, 191/16, 196/18, 198/10, 198/14, 199/16, 199/20, 200/2, 201/12, 201/15, 202/9, 204/5, 208/19, 214/13, 215/15, 217/3, 222/4, 225/19, 230/20, 247/17, 262/13, 267/12, 268/12, 271/11, 276/13, 277/7, 278/11, 281/13, 291/5, 292/10, 300/9, 301/19, 304/21, 346/19, 348/20
n. boldı 151/6, 194/5, 201/7, 201/16, 215/13, 217/1, 219/2, 225/18, 236/17
ḳolıdın n. kėlür 150/5

n. ḳıldı 182/6

n. ḳıldıng̃ 129/19

n. ḳılġay sen 182/6

n. ḳılur sen 251/9

n.+ din 201/10, 267/16

n.+ din ėrdi 199/21

n.+ dür 105/17, 124/12, 135/2, 168/14, 172/16, 199/20, 201/8, 202/5, 205/10, 208/14, 210/21, 213/10, 214/12, 234/16, 236/8, 279/11, 286/6, 293/10

n.+ ėken 251/3

n.+ ėrdi 292/12

n.+ ge 121/12, 123/14, 129/9, 297/19

n.+ ler ḳıldı 159/7

nėme : nesne, şey -5- [Tr]

n. 157/12, 157/17, 224/11, 271/4

n.- yi simābī 178/9

nemed : keçe -17- [Far]

n. 194/3, 197/19, 198/10, 198/13, 198/14, 198/15, 199/1, 199/12, 279/3, 280/8, 282/1

n.+ din 199/5, 199/8

n.+ ge 265/17, 266/7

n.+ leriġa 199/6

n.+ ni 199/2

nemek : tuz -1- [Far]

n.+ ing̃ni 207/17

nėmerse : nesne, şey -12- [Tr]

n. 099/20, 104/19, 106/7, 150/13, 171/8, 224/13, 224/19, 225/5, 290/4, 295/21

n. bolmaġay 301/17

n.+ ni 263/20

nemerse : nesne, şey -10- [Tr]

n. 097/3, 106/9, 106/18, 290/3, 296/1, 307/8, 322/3

n.+ ėken 304/17

n.+ ėmesdür 133/5

n.+ ni 296/4

nemīd : kötü -1- [Far]

n.+ dür 295/10

Nemrūd : özel ad -3-

N. 163/12

N.- i Sānī 184/7

N.+ ġa 142/17

ne-raḥmet : acımasız -1- [Far+Ar]

n. 283/21

nergis : nergis çiçeği -1- [Far]

n. 103/7

Nerīmān : özel ad -8-

N. 136/4, 184/4, 185/1, 202/20, 248/11, 306/19

N.+ ėrdiler 119/18

N.+ ını 243/15

nerm : yumuşak -22- [Far]

n. 108/5

n. boldı 144/14, 182/12, 182/15, 184/5, 210/7, 248/20, 282/3, 283/7, 296/14, 312/8, 318/8

nerm n. boldı 243/19, 302/13, 340/21

n. bolur ėrdi 206/3

n. ḳıldılar 330/4

n. nerm boldı 137/5, 243/19, 302/13, 340/21

nerre : erkek -1- [Far]

n. 162/14

nerse : nesne, şey -1- [Tr]

n.+ de 183/12

neseb : soy -7- [Ar]

n. 321/11

n.+ de 116/13

n.+ ini 120/6, 120/7, 197/5, 210/7

nām-ı n.+ ini 288/18

nesl : kuşak, zürriyet -3- [Ar]

n.+ idin 330/10

n.+ im 200/16

n.+ ini 298/3

neşī : iğne -1- [Far]

n.+ din 190/16

neşter : neşter -1- [Far]

n.- i ābdār 301/11

nėtey : ne yapayım -1- [Tr]

n. 111/11

nev-civān : delikanlı -1- [Far]

n. 129/4

nevāle : ikram, rızık -1- [Ar]

n.+ ġa 170/1

nevāz : ses -1- [Far]

n. 202/8

nevāziş : iltifat, gönül alma -26- [Far]

n. 176/17, 218/4, 232/18, 238/18

n. bisyār körgüzdiler 169/17

n. ḳılalmas 202/6

n. ḳıla sen mü 202/6

n. ḳıldı 207/14

n. ḳıldılar 169/20, 182/11, 187/5, 279/17, 327/5

n. ḳılıb 179/10

n. ḳılınḡlar 196/18

n. ḳılsanḡız 138/16

n.+ ġa 122/19, 197/9

n.+ ġa kėltürdiler 179/20, 265/5

n.+ ge kėltürdiler 183/14

n.+ ler ḳıldılar 188/1, 262/15, 267/3, 307/1

n.+ ler ḳılıb 235/19

nevāzişlik : güzellik, iltifat -1- [Far+Tr]

n. ḳılsalar 158/11

nevāzlik : iltifat -1- [Far+Tr]

n. ḳılsalar ėrdi 158/5

nev-bahār : ilkbahar -11- [Far]
ebr-i n. 102/7, 102/21, 104/16, 108/6, 166/17, 171/10, 173/20, 204/21, 233/1, 239/5, 332/11

nevbet : zaman, sıra -7- [Ar]
n. 136/21, 193/3, 199/16, 223/17, 251/16, 289/13, 326/8

Nevfel İbn Sipere : özel ad -1-
N. 285/4

nevʿi : çeşit, şekil -8- [Far]
n. 110/1, 132/15, 161/10, 162/16, 162/17, 202/16, 204/2, 209/21

nezr : adak -2- [Ar]
n. 138/9, 138/12

nıṣf : yarı, yarım -5- [Ar]
n.+ ı 136/6, 200/6, 202/15
n.+ ı dutub ėrdi 151/14
n.+ ını 151/11

nidā : ses -1- [Ar]
n. kėldi 347/7

nī-dīd : eşsiz -1- [Far]
n.+ ni 224/21

nigār : sevgili -1- [Far]
n.+ lar 179/11

nigūn-sār : baş aşağı -4- [Far]
n. bolub 200/7
n. ḳıldı 200/10, 314/4
n. ḳıldılar 183/20

nihād : tabiat, huy -1- [Far]
n.+ idin 200/9

nihāl : fidan -1- [Far]
n.- i būstān-ı eḥadi 154/15

nihāyet : son, sınır -1- [Ar]
n.+ ige 125/5

nīk-rāy : güzel düşünce -1- [Far+Ar]
n. 171/11

niḳāb : peçe -1- [Ar]
n. tartıb kėldi 137/18

nikāḥ : nikâh, sözleşme -3- [Ar]
ʿaḳd-ı n. 231/5
n. ḳılıb 240/2
n.+ ını 238/10

nīk-baḫt : talihi açık -1- [Far]
n. 192/11

nīk-bār : iyilik saçan -1- [Far]
n. 267/13

nīkū : güzel, iyi, bk. nīkī -3- [Far]

n. 119/15, 126/18, 130/2

nīkū-kār : güzel iş -4- [Far]
n. 127/7, 167/21, 168/3, 171/11

nīl : uğursuz -1- [Far]
n. 284/19

nīm : yarı, buçuk -3- [Far]
n. 203/1, 278/18
marġ-i n. 197/14

nʿimet : iyilik, nimet -3- [Ar]
n.+ ge 120/8
n.+ leridin 130/10
n.+ ni 120/14

nisār : dağıtma, saçma -3- [Ar]
n.+ ın̄ızdın 156/6
n. ḳıldı 159/21
n. ḳıldılar 245/17

nīst : yok, değil -2- [Far]
n. 129/20, 133/1

nīş : zehir -2- [Far]
n. 166/15, 206/2

nişān : nişan, hedef -2- [Far]
n. 144/5, 224/14

nişāne : nişan, hedef -18- [Far]
n.- yi ḫayriyyat 251/7
n.- yi yegirme min̄ 143/3
n. 097/10, 163/11, 164/5, 164/8, 177/10, 185/8, 241/2, 241/9, 242/3, 242/7
ʿalem-i n. 164/12, 251/21, 284/16, 285/18
n.+ sini 122/18

nīş-kārī : iğneleme işi -1- [Far]
n.+ geli 234/13

nīş-nīze : iğne uçlu mızrak -1- [Far]
n.- yi cān-sitān 185/2

niyāz : duâ -3- [Far]
n. 138/9
n. kėltürüb 138/12
n. ḳıldılar 140/18

niyāz-mendlik : duâ bağışlama -3- [Far]
n. ḳılsa 148/16
n.+ din 157/16
n.+ im 157/10

niẓām-kār : düzenci -1- [Far]
n. 175/18

nīze : mızrak -86- [Far]
n.- yi cān-sitān 206/1
n.- yi hejdeh 286/3
n. 103/5, 107/18, 113/14, 119/13, 122/13, 122/16, 123/5, 126/1, 166/15, 177/17, 182/6, 182/7, 182/12,

183/1, 184/8, 187/4, 203/1, 206/2, 209/14, 244/8, 248/18, 249/9, 266/6, 285/8, 293/9, 293/19, 294/14, 325/8, 325/11, 327/17, 340/16, 344/5

n. alıb 341/7

n. saldı 257/14, 281/4, 288/19, 329/10, 344/18, 345/3

n. salġan ėrdi 241/6

n. salıb 344/11

n.+ leri 182/8

n.+ leriġa 209/14

n.+ lerini 180/6

n.+ mni 325/11

n.+ ni 100/19, 137/2, 187/9, 323/2, 344/16

n.+ ning 099/11, 101/17, 104/10, 106/10, 268/3

n.+ si 248/19, 257/15

n.+ siġa 182/8

n.+ sini 107/18, 122/15, 126/11, 126/12, 126/14, 137/3, 187/4, 209/12, 243/1, 243/8, 257/15, 266/7, 281/4, 285/8, 286/3, 288/20, 325/12, 329/10, 340/15, 341/7, 344/5, 344/18, 345/3

n.+ sini tartıb 344/15

noḳṣān : eksik -1- [Ar]

n. ḳılmas 155/12

nöker : hizmetkâr, köle -2- [Moğ]

n. bolur sen 317/12

n.+ im bolsun 116/2

nökerçilik : hizmetçilik -2- [Moğ+Tr]

n.+ ini 116/3

n.+ ni 261/14

Nūḥ : Nuh (peygamber) -1- [Ar]

keştī-yi N. 280/10

Nūḥ nebīyu'llāh : Allah'ın peygamberi Nuh -1- [Ar]

N.+ tururlar 097/19

Nu'mān Keşmīrī : özel ad -1-

N. 315/14

Nu'mān Şāh : özel ad -1-

N. 314/14

nūr : nur, aydınlık -25- [Ar]

n.- ı çeşm-i Muṣṭafā 233/21

n.- ı dīde-yi ferzend-i 'Aliye'l-murtażā 204/9

n.- ı dīde-yi ḫayrü'n-nāsdur men 211/1

n.- ı dīde-yi Ḥüseyin 204/9

n.- ı dīde-yi kān-ı raḥmet 139/2

n.- ı dīde-yi Muṣṭafā 105/1, 154/10

n.- ı felekge 241/10

n.- ı İlāhī 108/16

n.- ı tābiş ḳıldı 225/6

n. 166/3, 169/19, 191/14, 212/7, 228/18

n.+ dın 300/6

taḫt-ı n.+ dın 192/10

n.+ ı 193/14, 222/10, 225/1, 228/18

n.+ ıdın 197/11

n.+ ları 097/14

ḫūrşīd-i n.+ nı 212/8

n. yāft 142/19

nūr ʿalā nūr : nur üzerine nur, aydınlık -1- [Ar]

n. 301/10

nūrānī : nurlu, parlak -4- [Ar]

āfitāb-ı n. 215/10

ʿalem-i n. 197/10

civān-ı n. 299/10

n. 247/13

nuṣret : Allah'ın yardımı -16- [Ar]

n. 102/18, 117/10, 119/20, 123/8, 138/5, 258/16, 258/19, 291/21, 302/18, 321/20, 323/5, 324/21, 326/3, 327/19, 328/11, 341/3

nūş : içme -5- [Far]

n. ėdib 121/3

n. ḳılay 201/5

n. ḳıldı 117/7

n. ḳıldılar 316/13

n. ḳılıb 316/11

nübüvvet : peygamberlik -4- [Ar]

yādigār-ı Ḥażret-i n. 113/13

ḫānedān-ı n.+ dür 261/6

nebīreler-i ḫānedān-ı n.+ ėdük 113/15

ḫānedān-ı n.+ ge 112/20

nümā : gösteren -1- [Far]

n.+ nını 238/2

nümāy : görünen -1- [Far]

n. 180/5

nümāyān : görünenler -5- [Far]

n. boldı 184/3, 263/18, 340/17, 342/18

n.+ ını 226/10

nümūdār : görünen -3- [Far]

n. boldı 224/16, 241/7, 278/4

Nüsbāyin : özel ad -1-

N. 215/2

O

o : o, bk. ol -2- [Tr]

o. 250/12, 259/11

oġul : oğul -128- [Tr]

o. 188/11, 253/19, 302/16, 330/21, 337/15

o.+ dın 302/16

o.+ ı 101/2, 119/2, 123/15, 125/15, 126/18, 129/20, 130/7, 132/8,

141/14, 142/2, 142/5, 143/13, 148/12, 151/12, 160/12, 160/13, 162/13, 168/3, 168/6, 170/6, 170/19, 172/11, 172/19, 176/6, 176/8, 178/14, 179/5, 182/5, 182/21, 183/3, 183/11, 183/12, 190/10, 190/19, 200/13, 203/13, 207/21, 237/4, 237/8, 237/18, 248/1, 255/21, 258/1, 260/4, 260/5, 272/20, 282/7, 284/20, 292/12, 292/19, 299/9, 299/14, 299/16, 300/12, 300/16, 300/20, 302/9, 305/13, 309/10, 309/19, 325/11, 328/5, 328/15, 329/10, 330/9, 346/6

o.+ ı ėrdiler 191/1, 304/12

o.+ ı ėrmiş 176/7

o.+ ıdur 214/16, 267/15, 299/16, 305/12

o.+ ıdur men 126/17, 130/6, 280/1

o.+ ıġa 160/14, 267/5, 299/16, 301/19, 317/12

o.+ ıları 153/9, 172/2, 178/1

o.+ ılarıdur 299/11

o.+ ını 123/16, 124/21, 128/18, 141/20, 152/12, 159/18, 169/20, 175/2, 176/16, 177/4, 237/16, 255/15, 261/10, 267/4, 273/12, 293/2, 300/15, 328/19, 329/12

o.+ ları 180/12

o.+ larıġa 102/10

o.+ larını 119/21, 120/1

o.+ nı 184/13, 331/1, 337/15

o.+ uları 100/9

o.+ um 254/3, 255/21, 260/4

o.+ umnı 129/5, 129/19, 255/16

o.+ un͡g 129/7, 301/1

o.+ un͡ga 267/6

oġlan : erkek çocuk -27- [Tr]

o. 186/6

o.+ dur 299/16

o.+ ları 121/1, 151/10, 164/10, 167/16, 177/21, 185/2, 187/18, 191/17, 212/3, 213/4, 336/18, 336/19, 337/10

o.+ larıġa 120/18, 138/17, 142/9, 152/10, 156/16, 160/14, 165/11, 172/13, 209/3, 293/4

o.+ larımnı 335/17

oġrı : hırsız -10- [Tr]

u. 226/1, 227/5, 260/14, 303/1, 303/2, 303/3

o.+ lar 226/19

o.+ larıdur 226/6

o.+ larını 295/12

o.+ larnı 226/7

oġurla - : kaçırmak -2- [Tr]

o.- b 230/2, 314/20

oḫşa - : benzemek -2- [Tr]

o.- maydur 133/10

o.- r 110/8

oḫşaş : benzer -1- [Tr]

o. 198/16

oḳ : ok (savaş silahı) -49- [Tr]

o. 127/12, 183/7, 183/10,

183/18, 184/13, 199/13, 199/17, 203/6, 203/7, 257/8, 265/20, 266/12, 267/6, 277/17, 289/2, 289/3, 306/13, 308/9, 310/11, 329/1, 329/2, 329/5, 329/6, 330/3, 343/12

o. atar ėrdi 097/10

o. urġay 277/18

o.+ de 329/7

o.+ ı 199/21, 200/1, 201/10

o.+ ını 183/10, 289/3, 330/4

o.+ ları 285/18

o.+ nı 183/12, 199/5, 257/9, 257/10, 266/12

o.+ umnınḡ 144/6

o.+ unḡ 199/4

oḳlıġ : okluk -1- [Tr]

o.+ ġa 207/20

oḳu - : (1) okumak (metin) -13- [Tr]

o.- dı 111/10, 140/11, 147/18, 239/7, 267/10

o.- dılar 173/20, 174/5, 174/10, 246/10, 249/10, 256/13

o.- r ėrdiler 288/10

o.- ġan 133/14

(2) ibadet etmek; duâ, bedduâ etmek -29- [Tr]

tesbīḥ o.- b kėledürler 164/18

o.- b kėlür ėrdiler 164/17

o.- b olturur ėrdiler 297/7

fātiḥa o.- bturur ėrdi 109/17

o.- dı 112/1

ezān o.- dı 336/13

atlarıġa o.- dı 339/7

ḫuṭbe o.- dı 336/14

o.- dılar 170/16, 250/3

namāz o.- dılar 232/2

o.- ġanı 272/18

ḫuṭbe o.- ġay 273/6

o.- b 097/8, 111/18, 184/1

cumʿanı o.- b 336/17

namāz o.- b 106/3

namāznı o.- b 240/13

o.- b ėrdiler 164/1

o.- r ėrdi 259/8

o.- r ėrdiler 143/8, 247/16, 335/15

namāz o.- r ėrdim 339/3

o.- sun o.- sun 339/10, 339/11

o.- y 272/18

(3) demek, seslenmek -6- [Tr]

āferīn o.- dılar 118/20, 227/3, 267/3

birāder o.- dılar 169/18, 169/21

vālide o.- dılar 169/20

ol - : olmak -3- [Tr]

o.- sa 177/2

o.- ub 335/15

o.- ur miz 110/9

ol : o, bk. o -770- [Tr]

o. 097/4, 097/10, 098/18, 099/3, 099/9, 099/13, 099/14, 099/15, 099/17, 099/19, 100/6, 100/10, 100/13, 100/15, 100/17, 100/21, 102/8, 103/3, 103/5,

103/7, 103/9, 103/12, 103/13, 103/14, 103/17, 103/19, 104/2, 104/7, 104/12, 104/15, 105/9, 105/12, 106/9, 106/14, 106/16, 106/17, 106/20, 107/2, 107/14, 107/15, 108/3, 108/5, 108/18, 108/20, 110/1, 110/3, 110/20, 111/3, 111/5, 111/13, 111/21, 112/12, 112/17, 112/19, 114/10, 115/13, 116/1, 116/8, 116/16, 116/20, 117/2, 117/3, 118/1, 119/18, 119/20, 120/3, 120/7, 120/19, 121/6, 121/12, 121/14, 121/18, 122/8, 122/10, 122/17, 122/18, 123/3, 123/7, 124/2, 124/5, 125/14, 125/21, 126/4, 126/6, 126/10, 126/11, 126/12, 126/13, 126/17, 126/18, 127/2, 127/3, 127/6, 127/7, 127/8, 127/14, 128/12, 128/16, 128/20, 129/4, 129/20, 130/2, 130/5, 131/19, 131/20, 131/21, 132/6, 133/9, 133/10, 133/15, 133/16, 133/19, 133/21, 134/1, 134/5, 134/12, 135/1, 135/2, 135/8, 135/12, 136/12, 136/16, 137/12, 137/15, 138/1, 138/4, 138/8, 138/17, 138/19, 138/20, 138/21, 139/1, 139/13, 139/15, 139/16, 139/20, 140/4, 140/7, 140/8, 140/10, 140/13, 140/17, 140/19, 141/3, 141/4, 141/6, 141/11, 141/15, 142/1, 143/2, 142/2, 143/9, 143/10, 143/11, 143/12, 143/13, 143/16, 143/17, 143/21, 144/3, 144/5, 144/7, 144/9, 144/10, 144/11, 144/12, 144/13, 144/15, 144/16, 144/17, 144/21, 145/3, 145/12, 146/12, 147/6, 147/10, 147/12, 147/13, 147/14, 147/17, 148/5, 148/6, 148/7, 148/10, 148/16, 149/1, 149/2, 149/6, 150/7, 151/16, 151/18, 151/21, 152/2, 152/4, 152/12, 154/6, 154/10, 154/15, 155/17, 157/9, 158/13, 158/18, 158/20, 159/12, 159/19, 160/10, 160/11, 160/18, 161/2, 161/3, 161/10, 161/13, 161/18, 162/1, 162/10, 162/18, 163/2, 163/12, 163/13, 163/14, 163/15, 163/17, 164/1, 164/2, 164/14, 164/5, 164/6, 164/7, 164/21, 165/1, 165/3, 165/10, 165/17, 165/19, 166/2, 166/4, 166/15, 166/16, 167/10, 167/20, 167/21, 168/3, 168/9, 168/12, 168/15, 168/17, 168/18, 168/19, 169/1, 169/3, 169/7, 169/8, 169/11, 169/13, 169/14, 169/17, 169/18, 169/19, 170/9, 170/10, 171/2, 171/3, 171/4, 171/21, 172/18, 172/20, 173/1, 173/2, 173/3, 173/8, 173/9, 173/17, 174/4, 174/14, 175/1, 175/9, 175/10, 175/11, 175/13, 175/14, 175/15, 175/16, 175/17, 175/19, 175/20, 176/18, 176/19, 177/2, 177/6, 177/7, 177/13, 177/14, 178/4, 178/5, 178/6, 178/11, 178/14, 178/17, 179/10, 180/3, 180/14, 181/9, 181/10, 181/13, 182/1, 182/8, 182/19, 183/8, 183/17, 183/18, 183/21, 184/1, 184/2, 184/3, 184/8, 184/10, 185/3, 185/7, 185/18, 186/4, 186/18, 187/2, 187/3, 187/6, 187/10, 187/13, 187/14, 187/15, 188/6, 189/8, 191/1, 191/2, 191/6, 191/8, 191/9, 191/10, 192/11, 192/20, 193/2, 194/1, 194/2, 195/6, 195/12, 195/16, 195/19, 196/6, 196/14, 196/17, 196/21, 197/17, 198/8, 198/9, 198/19, 199/14, 199/19, 200/3, 200/4, 201/13, 201/15, 201/16,

202/13, 202/15, 203/2, 203/3, 203/4, 203/12, 203/14, 203/16, 203/17, 205/3, 206/6, 206/14, 207/4, 207/6, 207/9, 207/12, 207/15, 209/8, 209/12, 209/15, 209/17, 209/20, 210/2, 210/4, 210/6, 210/17, 210/18, 210/19, 211/4, 211/5, 211/12, 211/17, 212/4, 212/19, 213/8, 213/13, 214/9, 214/10, 216/4, 216/7, 216/8, 216/19, 217/5, 218/8, 218/9, 218/15, 218/20, 218/21, 219/3, 219/13, 220/3, 220/10, 220/18, 221/15, 221/18, 221/20, 222/1, 222/3, 222/4, 223/11, 223/14, 223/17, 224/3, 224/10, 224/11, 224/13, 224/15, 224/20, 224/21, 225/1, 225/4, 225/6, 225/8, 225/12, 225/17, 226/3, 226/7, 227/4, 227/5, 227/9, 227/19, 228/18, 229/1, 229/5, 229/15, 229/17, 229/18, 229/19, 230/2, 230/4, 230/5, 230/19, 231/7, 231/10, 231/13, 231/14, 231/15, 231/18, 231/19, 232/2, 232/3, 232/5, 232/7, 232/9, 232/13, 232/16, 232/17, 233/6, 233/17, 234/6, 234/11, 234/13, 234/16, 235/15, 236/6, 236/18, 237/2, 238/3, 238/4, 238/18, 239/11, 240/19, 241/1, 241/10, 241/17, 241/18, 242/1, 242/12, 242/18, 243/1, 243/8, 243/12, 243/14, 243/17, 244/7, 244/9, 245/14, 245/21, 247/13, 247/18, 248/6, 248/7, 248/11, 249/14, 249/15, 250/18, 250/20, 252/1, 252/2, 252/11, 253/13, 253/14, 254/6, 254/13, 254/20, 257/5, 258/14, 259/9, 259/20, 261/5, 261/13, 262/5, 262/7, 262/17, 263/14, 263/19, 264/17, 264/18, 265/2, 265/10, 266/3, 266/12, 266/13, 266/15, 267/4, 267/16, 267/18, 268/7, 268/8, 269/3, 269/4, 269/6, 269/9, 269/10, 271/2, 271/8, 272/17, 273/1, 273/2, 273/3, 273/13, 273/15, 273/18, 275/6, 277/7, 277/12, 278/12, 279/2, 279/5, 279/7, 279/12, 279/16, 279/17, 279/18, 279/21, 281/14, 282/10, 283/13, 283/18, 284/1, 284/2, 284/14, 284/15, 284/20, 284/21, 285/2, 285/3, 285/13, 285/14, 285/19, 285/20, 286/2, 286/12, 286/17, 286/18, 288/3, 290/12, 290/18, 290/21, 292/8, 292/11, 292/12, 292/14, 294/1, 294/9, 294/12, 295/4, 295/16, 296/20, 297/7, 298/1, 299/15, 300/8, 300/14, 302/9, 303/8, 303/15, 304/11, 304/21, 305/1, 307/3, 308/10, 309/3, 310/7, 310/9, 310/12, 311/1, 311/8, 311/19, 312/3, 312/12, 313/12, 313/14, 313/15, 314/17, 314/21, 315/2, 315/9, 315/10, 315/15, 316/17, 317/13, 317/16, 317/19, 318/9, 318/10, 318/12, 318/17, 318/19, 319/9, 319/14, 320/4, 320/5, 320/8, 321/10, 322/2, 322/3, 322/17, 322/21, 323/3, 323/10, 323/18, 324/15, 326/1, 326/9, 328/12, 329/2, 329/18, 331/15, 332/16, 333/14, 333/20, 334/15, 334/19, 335/19, 336/5, 336/14, 337/4, 337/14, 337/15, 338/2, 339/1, 340/5, 347/8, 348/1

o.+ dın 155/4

o.+ dur 101/9, 129/3, 138/16, 148/10, 148/12, 157/18, 162/3, 162/20, 171/14, 172/17, 176/12, 196/8, 215/3, 270/20

o.+ ėrdi 152/15, 221/14, 286/8

o.+ ėrmes ėrdi 237/14

olar : onlar, bk. alar -129- [Tr]

o. 097/18, 101/15, 106/21, 109/2, 109/3, 109/21, 110/6, 110/20, 131/10, 131/12, 132/5, 132/6, 132/7, 135/8, 145/4, 145/6, 146/3, 155/4, 156/18, 171/16, 175/19, 176/14, 189/18, 190/3, 190/5, 190/6, 190/9, 197/3, 220/17, 222/11, 225/19, 227/19, 230/18, 231/20, 233/11, 234/6, 235/6, 235/9, 236/8, 252/4, 257/7, 260/3, 260/14, 262/8, 262/19, 282/13, 295/2, 297/20, 303/19, 333/7, 335/3, 342/3, 342/21, 343/19, 346/9

o.+ dın 101/15, 337/2

o.+ durlar 146/10

o.+ ġa 107/5, 131/12, 131/13, 191/20, 193/4, 193/9, 195/2, 195/8, 206/17, 220/21, 234/18, 254/17, 273/10, 333/1, 346/8

o.+ ge 110/4, 150/11, 162/18, 229/13, 240/5, 260/18, 320/17

o.+ nı 101/17, 104/3, 135/13, 177/3, 220/6, 228/19, 230/17, 235/5, 254/16, 256/16, 269/17, 308/11, 343/1; 135/14, 145/4, 157/7, 176/14, 187/16, 189/10, 189/13, 203/15, 207/14, 214/5, 214/8, 221/17, 222/8, 222/10, 226/5, 260/5, 282/16, 333/4,

o.+ nınḡ 110/4, 148/17, 150/10, 155/16, 193/5, 195/12, 195/16, 206/14, 220/6, 223/16, 241/20, 271/1, 299/10, 335/5, 335/6, 346/10

olca : ganîmet -6- [Moğ]

o. 123/8

o. boldı 279/20

o. ḳılıb 120/13, 142/7, 279/20

o.+ larnı 326/3

oltur - : oturmak -64- [Tr]

urub o.- a başladılar 128/10

o.- adur 298/2

o.- dı 110/4, 142/14, 150/19, 160/5, 162/12, 168/12, 213/18, 244/21, 262/17, 320/5

giryān ḳılıb o.- dı 111/9

o.- dılar 160/6, 237/14, 238/15, 246/2, 289/9, 316/21

çıḳıb o.- dılar 262/1

ḫoş-vaḳt bolub o.- dılar 258/20

ḫürrem bolub o.- dılar 278/9

taḫt-ı Asḳalān'ġa çıḳıb o.- dılar 118/3

o.- ġaç 271/9

o.- ġan 103/8, 103/15, 335/20

saḳlab o.- ġanı 099/13

o.- ġıl 110/2, 160/4, 273/7, 316/18

atımġa o.- maġay 125/11

o.- maydur men 160/5

şefā'atge o.- salar 118/12

o.- ub 118/8, 239/4, 346/7

baġlıġ o.- ub 144/12

rāst o.- ub 161/20

o.- ub ėrdi 132/4, 134/11, 286/13, 316/20
içıb o.- ub ėrdi 294/19
o.- ub ėrdiler 161/15, 296/16, 332/14, 336/20
dėb o.- ub ėrdiler 278/10
endī-şemend o.- ub ėrdiler 217/19
müstaʿid bolub o.- ub ėrdiler 111/20
o.- ub ėrdim 213/10
o.- ub ėrdük 237/7
o.- ubdur 167/11, 229/18
meşġūl bolub o.- ubdur 332/17
o.- ubdurlar 108/16, 348/17
alıb o.- ubdurlar 229/1
baḳıb o.- ubdurlar 166/5
nāʿilāc bolub o.- ubdur miz 110/9
içib o.-ur ėrdi 261/19
oḳub o.-ur ėrdiler 297/7

olturġuz - : oturtmak -20- [Tr]
o.- alı 110/14, 172/3
o.- dı 139/21, 163/15, 235/20, 334/12, 336/7, 346/6
o.- dılar 144/19, 150/15, 170/12, 339/17
o.- magunça 240/5
o.- ub 147/1, 152/13, 163/4, 272/1, 310/16
o.- unḡlar 238/13
taḫtge o.- ur 271/6

on : on, sayı adı -31- [Tr]
o. 107/17, 112/3, 137/20, 142/12, 164/5, 187/10, 188/5, 212/12, 219/4, 219/14, 239/15, 242/7, 246/10, 249/7, 260/2, 265/3, 293/13, 306/1, 312/19269/20, 286/11, 290/15, 291/1, 291/10, 293/15, 314/17, 335/2
o.+ unḡ 187/8, 329/4

on bėş mingḡ : on beş bin, sayı adı -4- [Tr]
o. 115/9, 118/7, 119/2, 119/3

on bir : on bir, sayı adı -1- [Tr]
o. 242/14

on bir mingḡ : on bir bin, sayı adı -1- [Tr]
o. 185/11

on ėkki : on iki, sayı adı -2- [Tr]
o. 134/3, 178/7

on ėkki mingḡ : on iki bin, sayı adı -11- [Tr]
o. 175/8, 176/18, 190/11, 195/18, 195/21, 247/3, 264/11, 270/16, 289/14, 327/16, 337/6

on mingḡ : on bin, sayı adı -35- [Tr]
o. 102/13, 114/12, 114/13, 118/4, 118/6, 119/17, 123/12, 123/13, 124/8, 132/20, 134/16, 134/17, 135/3, 136/3, 136/7, 151/12, 164/6, 164/8, 179/8, 195/19, 242/8, 242/12, 247/6,

250/10, 250/11, 266/14, 269/5, 291/1, 291/2, 291/12, 291/14, 292/20, 314/16, 327/15, 345/10

on sekkiz mi͡ng : on sekiz bin, sayı adı -5- [Tr]
o. 102/15, 108/10, 118/5, 305/2, 348/1

on tört : on dört, sayı adı -1- [Tr]
o. 202/12

on üç : on üç, sayı adı -1- [Tr]
o. 194/21

on yetti : on yedi, sayı adı -1- [Tr]
o. 335/17

ona - : kabul etmek -1- [Tr]
o.- madı 300/12

on͡g : sağ -8- [Tr]
o. 098/5, 126/12, 164/17, 177/21, 180/18, 265/21, 308/15, 337/4

on͡ga : ona -3- [Tr]
o. 106/21, 110/8, 278/18

ora : emir, bey -1- [Tr]
o.+ larını 245/19

oralaş - : yerleşmek -1- [Tr]
o.- ıbdur 334/21

orda : karargâh -2- [Tr]
o.+ sıġa 108/8, 233/15

orun : yer, mekân -40- [Tr]
o. 270/3
o.+ ı 128/21
o.+ ıde 198/7, 219/21, 240/10, 224/5, 250/5, 275/10, 308/19, 309/14, 346/7
o.+ ıdın 108/19, 169/7, 198/21, 220/10, 236/4, 251/15, 252/15, 307/16, 328/2, 332/6
o.+ ıġa 104/21, 111/17, 239/13, 252/6, 339/9
o.+ ıge 100/3
o.+ ılarıdın 162/5
o.+ ılarıġa 300/18
o.+ ımde 181/10, 217/4
o.+ larıde 181/12, 237/14
o.+ larıdın 171/5
o.+ nı 217/16
o.+ un͡gde 217/10, 302/8
o.+ un͡gdın 223/1, 227/15

orna - : yerleşmek, yer bulmak -2- [Tr]
o.- dı 165/10, 183/8

orta : orta -7- [Tr]
o.+ de 277/6
o.+ ġa 137/12
o.+ sıde 180/18, 180/21
o.+ sıde dürler 220/19
o.+ sıġa 266/4, 303/15

ʿOsmān : özel ad -3-

Ḥażret-i ʿO. 098/6, 195/14

Ḥażret-i ʿO.+ nıng̑ 280/10

ʿOsmān İbn Mālik : özel ad -1-

ʿO. 293/17

ʿOsmān İbn Ṭāhān : özel ad -1-

ʿO. 341/9

ʿOsmān Ṭāhān : özel ad -1-

ʿO. 341/4

ot : ateş -43- [Tr]

o. 098/17, 110/6, 126/20, 143/14, 148/19, 162/20, 163/9, 165/9, 170/9, 170/11, 220/13, 220/14, 266/10, 271/12, 276/16, 326/5, 332/21

şerāre-yi o. 192/5

o.+ dın 167/17, 303/13, 305/4

o.+ ġa 110/9, 162/20, 303/12, 305/4

o.+ ġa salıb 148/19

o.+ ġa salıb ėrdim 167/17

o.+ ġa salıng̑ 319/6

o.+ ġa salmaḳ kėrek 163/13

o.+ ġa salsam 167/2

o.+ ġa salur ėrmiş 165/4

o.+ ġa salurdın 163/11

o.+ ġa taşladılar 166/15

o.+ ġa urar men 165/13

o.+ ġa urdılar 303/13

o.+ ġa urub 165/17

o.+ ı 268/1

o.+ ıġa 259/12

o.+ nı 165/17

o.+ nıng̑ 163/10, 165/13

otla - : otlamak, ot yemek -1- [Tr]

o.- b yürübdür 276/18

otluġ : ateşli, bk. otluḳ -3- [Tr]

o. 098/12, 098/14, 309/13

otluḳ : ateşli, bk. otluġ -1- [Tr]

o. 248/8

Otrār : özel ad -1-

O. 337/21

ottuz : otuz, sayı adı -2- [Tr]

o. 177/10, 251/21

ottuz bėş ming̑ : otuz beş bin, sayı adı -4- [Tr]

o. 176/6, 176/9, 275/12, 279/18

ottuz ming̑ : otuz bin, sayı adı -19- [Tr]

o. 177/10, 178/8, 178/9, 178/10, 183/21, 184/2, 184/7, 188/7, 251/21, 269/10, 269/13, 275/19, 278/10, 279/20, 287/13, 320/12, 323/9, 329/21

ottuz yetti : otuz yedi, sayı adı -2- [Tr]

o. 107/21, 108/11

otun : odun -7- [Tr]
o. 163/2, 163/3, 168/4, 243/11, 248/7, 276/8
o.+ nı 168/5

oy - : oymak -3- [Tr]
o.- ub 127/21, 286/16, 286/17

oynat - : oynatmak -1- [Tr]
o.- ıb 267/9

Ö

ögür - : çevirmek -6- [Tr]
yüz ö.- di 167/8
yüz ö.- dün͡g 301/14
yüz ö.- üb 250/19, 267/20, 311/10
yüz ö.- übdürler 145/10

öl - : ölmek -24- [Tr]
ö.- di 154/20, 168/9, 168/19, 302/19, 336/3, 339/6
ö.- er miz 228/14
ö.- er sen 126/15
ö.- ey 150/12
ö.- genlerni 097/5
ö.- günçe 103/19
ö.- mebdür 326/19
ö.- megey sen 144/5
ö.- meġıl 293/11
ö.- mekdür 124/19
ö.- mekge 179/1, 249/17
ö.- sem 200/14
ö.- übdür 097/6, 097/7, 111/8, 326/19
ö.- übdürler mü 233/4
ö.- ümge 268/15

öldür - : öldürmek -6- [Tr]
ö. 214/19
ö.- di 262/6, 309/19
ö.- dün͡g 129/5
ö.- übdürler 215/5
ö.- ür men 170/7

ölgürçe : öldürücü -1- [Tr]
ö. 203/6

öltür - : öldürmek -90- [Tr]
ö.- almas men mü 170/8
ö.- di 113/5, 126/17, 132/8, 141/21, 159/15, 227/6, 281/15, 290/18, 293/1, 321/17
ö.- diler 117/12, 132/4, 144/18, 151/1, 292/15, 294/21, 295/1, 297/13, 316/4, 326/12, 345/5
ö.- düm 104/4, 129/20, 262/15, 291/11
öltüre ö.- e 346/1
ö.- e başladılar 291/12, 292/17, 325/17, 326/17
ö.- e öltüre 346/1
ö.- emen 130/17
ö.- ey 214/17, 295/20

ö.- geli 222/21

ö.- gey 129/8, 130/18, 335/10

ö.- ġıl 231/14

ö.- gil 335/13

ö.- maḳ 130/18, 161/12

ö.- megil 214/14

ö.- mekge 295/14

ö.- mesem 288/13

ö.- mey 249/16

ö.- mey men 298/4

ö.- sem 291/4

ö.- seng͡ 207/12, 214/18

ö.- üb 132/1, 150/16, 174/19, 225/21, 231/16, 249/7, 265/4, 307/3, 314/4, 322/1, 327/4, 331/13, 332/16, 338/1, 338/14

ö.- übdü 225/16

ö.- übdür 118/6, 146/3, 152/16, 175/16, 227/18, 297/16

ö.- übdürler 295/13

ö.- üb ėkenler 233/10

ö.- ün͡gler 130/16, 132/3, 300/13, 301/12, 311/12, 325/1

ö.- ür 108/12

ö.- ür ėrdiler 112/5

ö.- ürler 128/17, 177/2

ö.- ür men 291/11, 309/20

ö.- ür miz 130/19

ö.- üşge 123/5

ölüg : ölü -26- [Tr]

ö. 102/5, 127/7, 184/12, 230/16

ö. boldı 184/12

ö.+ din 322/3

ö.+ ge 162/6, 310/13

ö.+ i 248/7, 330/8, 343/10

ö.+ ige 128/10, 323/14

ö.+ ini 128/19, 262/6, 262/15, 309/20, 314/1

ö.+ ler 226/2, 290/18

ö.+ lerini 145/12

ö.+ lerni 099/7, 162/11, 225/19, 258/15

ö.+ mü 260/5

ölüm : ölüm -15- [Tr]

ö. 127/20, 211/3, 299/7, 339/5

ö.+ de 104/2

ö.+ din 102/4, 122/9, 130/17

ö.+ ġa 223/2

ö.+ ge 148/2, 317/8, 329/20

ö.+ ni 255/9, 294/3

ʿÖmer : özel ad -25-

ʿÖ.- i necis 130/3, 130/13, 130/18, 130/21, 132/19, 132/20, 134/16, 134/17, 135/20, 135/21, 136/9, 136/12, 136/15, 137/5, 137/9, 137/11, 137/16

ʿÖ.- i necisni 136/2, 260/4

ʿÖ.- i necisnin͡g 248/1

ʿÖ.- i necisnin͡g 136/17

ʿayyārān-ı Ḥażret-iʿÖ. 195/20

Ḥażret-iʿÖ. 098/5

ʿÖ.+ nin͡g 160/14

Ḥażret-iʿÖ.+ nin͡g 178/1

ʿÖmer ʿAli : özel ad -7-

ʿÖ. 147/20, 252/2, 252/8, 269/15, 320/13, 330/6, 337/10

ʿÖmer ʿĀṣ : özel ad, bk. ʿĀṣ -26-

ʿÖ. 132/13, 148/6, 250/9, 250/11, 250/14, 250/18, 251/2, 251/5, 251/14, 251/15, 252/5, 252/7, 252/14, 259/5, 270/11, 270/20, 271/10, 272/2

ʿÖ.+ dın 148/1

ʿÖ.+ ġa 270/4, 271/4

ʿÖ.+ nı 252/13, 259/2, 269/19, 274/2

ʿÖ.+ nıng 251/11

ʿÖmer İbn Ḥanẓala : özel ad -2-

ʿÖ. 341/4, 341/9

ʿÖmer Maʿdī : özel ad -5-

ʿÖ. 151/1

ʿÖ.+ ġa 152/14, 152/17

ʿÖ.+ ning 151/12, 156/16

ʿÖmer Maʿdī Kereb : özel ad -2-

ʿÖ. 176/8

ʿÖ.+ ning 336/19

ʿÖmer Naḥs : özel ad -29-

ʿÖ.- ı bī-dīn 331/20, 334/9

ʿÖ. 259/14, 259/18, 263/14, 277/6, 284/11, 287/1, 294/9, 309/3, 309/11, 313/6, 314/5, 314/13, 316/1, 325/5, 325/11, 329/20, 342/10, 344/14

ʿÖ.+ dur men 344/15

ʿÖ.+ ge 283/19, 321/1, 325/10, 325/17, 325/20, 329/20

ʿÖ.+ nı 325/7, 325/8

ʿÖmer Saʿd : özel ad -6-

ʿÖ. 107/7, 146/21, 151/19, 152/12

ʿÖ.+ dın 133/1

ʿÖ. Saʿd 102/21

ʿÖmer Saʿd Yaḳūb : özel ad -1-

ʿÖ.- ı Asḳalān'nı 108/7

ʿömr : ömür -21-

ʿö. 114/3, 124/18, 335/8

ʿö.+ idin 275/2

ʿö.+ im 334/17

ʿö.+ ingni 274/11

ʿö.+ leri 193/5

ʿö.+ lerini 134/10, 183/9

ʿö.+ üm 114/4, 274/11

āḫir-i ʿö.+ ümdür 323/17

ʿö.+ ümni 140/14, 156/3, 317/6

ʿö.+ ümni tapġıl 274/13

ʿö.+ üng 114/4, 114/8, 274/16, 275/3

ʿö.+ üngizden 124/18

öng͡ : ön, önce -5- [Tr]
ö. 102/11, 143/8, 257/2, 268/20
ö.+ din 128/17

öpke : akciğer -1- [Tr]
ö. 334/18

örgen - : öğrenmek -1- [Tr]
ö.- ding͡ 318/3

örget - : öğretmek -1- [Tr]
ö.- ib berdi 286/15

öt - : geçmek -83- [Tr]
ö.- erde 322/16
ö.- ey 229/21
ö.- keli 245/15
ö.- ken 110/4, 270/14, 318/17, 335/8
ö.- keni 244/18, 273/17
ö.- key 188/10
ö.- kil 231/12
ö.- mebdür 232/3
ö.- medi 137/15, 210/11, 313/14, 313/15
ö.- megey 167/10
ö.- mes 199/5
ö.- mes ėrdi 297/6
ö.- meydür 297/10
ö.- se 271/7
ö.- seler 244/18
ö.- sem 303/8
ö.- sünler 140/7
ö.- ti 108/5, 126/21, 138/14, 153/21, 182/10, 184/12, 214/2, 214/5, 214/8, 214/20, 243/8, 255/3, 257/11, 273/21, 279/6, 296/7, 314/17, 316/16, 346/12
sürüb ö.- ti 183/8
ö.- tiler 224/2
ö.- tü 108/3
ö.- tüm 198/16, 246/1
ö.- üb 103/13, 103/14, 107/19, 108/13, 142/3, 184/8, 187/5, 187/14, 202/8, 209/18, 227/1, 232/17, 236/16, 256/11, 257/11, 257/16, 266/13, 278/19, 308/10, 321/17, 333/3, 338/7, 343/6
ḫaṭā ö.- üb 335/1
ö.- üb çıḳıb 201/13
ö.- üb kėtti 111/7, 199/9, 313/1
ö.- üb ėrdi 170/5, 249/2, 256/5, 269/7, 337/20
ö.- übdür 124/18, 196/4

ötker - : geçirmek -25- [Tr]
ö.- di 254/20, 254/21, 304/6, 338/5
ö.- diler 146/15, 186/18, 306/2, 321/7
ö.- edürler 134/10
ö.- ib 103/21, 137/3, 243/17, 268/5, 281/6, 288/20, 303/21, 308/4, 312/21, 330/4, 345/3
ö.- sem 140/14, 317/7
ö.- ür ėrdiler 104/7
ö.- ür men 156/3
ö.- ür siz 204/15

ötrü : sonra -1- [Tr]

ö. 301/1

öy : ev, bk. ev -39- [Tr]

ö. 099/19, 163/3, 224/12, 264/21, 297/6

ö.+ de 169/5, 169/6, 224/8, 297/7, 298/1

ö.+ dedür 217/16, 224/13

ö.+ din 298/1, 332/12

ö.+ ge 100/4, 132/10, 133/3, 168/11, 168/12, 169/19, 221/10, 224/15, 275/8, 298/4, 298/8

ö.+ i 111/1

ö.+ ige 273/13

ö.+ ini 117/19

ö.+ leriġa 158/13

ö.+ lerige 104/16

ö.+ lerini 335/20

ö.+ ni 139/4, 193/12, 224/9, 224/13, 224/15

ö.+ ning̃ 099/19, 191/9, 224/12

ö.+ ümge 273/3

öz : kendi, kendisi -335- [Tr]

ö. 112/6, 114/6, 120/21, 121/9, 126/10, 135/17, 137/10, 146/16, 151/6, 151/10, 156/4, 156/16, 161/1, 161/16, 161/20, 180/15, 181/12, 184/13, 185/14, 188/20, 198/7, 198/20, 206/2, 208/19, 211/1, 215/5, 217/10, 235/1, 235/13, 239/1, 240/16, 243/9, 250/5, 252/6, 257/15, 258/13, 271/15, 272/3, 272/7, 293/14, 293/16, 300/18, 307/6, 328/16, 333/14, 333/15, 339/9, 347/9, 348/19

ö.+ i 123/16, 134/6, 134/19, 137/6, 141/10, 142/8, 142/13, 150/19, 160/1, 162/12, 180/21, 205/17, 214/9, 216/12, 235/2, 244/20, 267/15, 273/16, 275/5, 278/13, 278/16, 279/6, 279/10, 295/15, 319/14, 321/2, 324/13, 325/8, 328/15, 328/18, 333/15, 339/8

ö.+ i ėmesdür 178/6

ö.+ i ėrdi 230/6

ö.+ idin 097/12, 278/15

ö.+ iėmes mü 178/6

ö.+ ige 115/6, 123/19, 134/4, 134/7, 155/6, 184/21, 259/8, 289/16, 290/6

ö.+ imizçe 106/17

ö.+ imizdin 163/1

ö.+ imizni 231/1, 296/9

ö.+ imizni uralı 223/21

ö.+ ing̃iz 154/19, 272/19

ö.+ ing̃izinkī ḳılıng̃ 155/11

ö.+ ini 099/6, 110/9, 119/10, 127/7, 128/9, 137/21, 140/20, 143/18, 148/16, 157/2, 167/8, 168/16, 169/12, 177/1, 178/11, 192/1, 200/5, 203/13, 208/12, 209/16, 214/3, 214/6, 216/7, 221/9, 221/17, 234/11, 236/17, 243/18, 251/16, 253/15, 255/1, 255/3, 256/19, 261/20, 266/12, 278/19, 283/9, 287/21, 289/5, 289/11, 290/2, 291/11, 302/12, 302/14, 305/7, 307/20, 309/2, 309/4, 311/1, 312/5, 313/16, 315/6, 318/4, 321/16, 322/17, 322/21, 324/8, 327/18

ö.+ ini urdı 248/2, 254/11, 310/3

ö.+ leri 097/8, 119/21, 121/13, 139/12, 180/18, 187/16, 190/8, 198/6, 218/8, 242/19, 245/5, 309/18, 316/21, 321/3, 326/15, 327/1, 328/18, 339/14, 342/13, 342/15

ö.+ leridin 151/10

ö.+ leriġa 115/12, 172/12

ö.+ lerige 234/8

ö.+ leringe 107/6

ö.+ leringizni 120/13

ö.+ leringni 152/10, 152/11

ö.+ lerini 102/14, 115/16, 121/18, 122/14, 122/15, 123/1, 123/2, 123/4, 125/16, 138/1, 138/2, 144/15, 155/6, 165/7, 165/8, 165/15, 165/17, 165/18, 184/1, 185/8, 185/10, 187/10, 187/15, 190/12, 197/14, 198/8, 203/4, 209/3, 209/14, 210/12, 211/16, 212/2, 212/4, 216/10, 220/4, 220/12, 221/15, 224/11, 228/1, 230/18, 233/14, 233/19, 234/5, 234/10, 240/14, 244/5, 244/9, 245/12, 248/3, 258/5, 266/15, 266/20, 269/17, 277/20, 278/2, 278/5, 279/19, 285/12, 287/14, 293/19, 303/13, 304/12, 306/17, 308/2, 310/11, 315/16, 321/13, 324/13, 325/10, 326/14, 327/15, 330/16, 331/3, 331/18, 341/13, 342/17, 344/7, 348/12

ö.+ lerini urdılar 291/14, 291/18, 302/7, 310/12, 327/2, 328/8, 341/1, 343/19, 345/21

ö.+ üm 134/1, 140/8, 158/12, 181/10, 199/18, 202/8, 273/2, 298/16, 306/11, 317/6

ö.+ ümdin 105/5, 113/21, 152/8

ö.+ üminki dür 116/3

ö.+ ümizni 236/1

ö.+ ümni 116/20, 162/2, 162/14, 165/13, 181/15, 202/19, 208/1, 222/8, 237/3, 277/14, 290/18, 290/19

ö.+ üng 127/18, 198/19, 256/1, 256/18, 269/8, 271/13, 271/14, 276/13

ö.+ üngi 142/3

ö.+ üngdin 217/8, 301/10

ö.+ ünge 123/18

atını ö.+ ünge ḳoyub 280/19

ö.+ ünglerni 152/18, 172/2, 268/15

ö.+ üngni 162/13, 193/20, 207/21, 231/4, 234/12, 256/8, 277/14, 280/19, 281/12, 309/10

ö.+ üydin 208/16

özge : başka -37- [Tr]

ö. 098/5, 108/1, 115/3, 116/14, 133/11, 135/12, 140/15, 154/5, 157/12, 157/17, 171/4, 215/4, 219/17, 245/16, 270/17, 278/6, 283/20, 284/9, 294/14, 301/17, 317/8, 320/4, 322/3

ö.+ çe 305/7

ö.+ çe boldı 314/5

ö.+ ge 235/9

ö.+ ler 237/9, 273/16

ö.+ lerge 281/11

ö.+ leridin 171/12

ö.+ lerni 141/21, 314/20

ö.+ ni 116/15, 236/18

ö.+ si 138/4

ö.+ sini 309/8

ʿöẕr : özür -11- [Ar]

ʿö. 158/1, 212/2, 272/5

ʿö. aydılar 339/16

ʿö.+ ler 166/17, 249/21, 270/21, 333/1, 347/2, 348/14

ʿö.+ ler aytıng͡lar 138/18

ʿöẕr-ḫ̬ʷāhlik : özür dileği -2- [Ar+Fa]

ʿö. ḳıldılar 348/18

ʿö.+ ler ḳılıb 333/8

P

pā-bend : ayak bağı -1- [Far]

p. ḳılġan 212/6

pā-ber-heng : saygılı şekilde yürüyen -1- [Far]

p. 204/5

pādişāh : padişah -56- [Far]

p.- ı ʿādil 101/11

p.- ı ʿĀlem 118/14, 141/3

p.- ı ʿālī cāhsen 235/10

p.- ı felek 118/20

p.- ı Ḥaleb 329/12

p.- ı Ḥalebni 329/9

p.- ı meḥāsin 264/8

p.- ı Tūrān 185/9

p.- ı Yemen 156/13, 181/18

p.- ı Yemenni 151/1, 156/14

p. 110/11, 117/10, 118/18, 119/20, 189/9, 236/14, 241/11, 242/1, 242/8, 242/10, 242/14, 264/8, 280/19

p. ḳıldı 239/13

p. ḳıldılar 136/14

p. ḳıldım 109/14

p. ḳılmaḳ kėrek 175/18

p. ḳılur miz 223/11

p.+ dur 301/4

p.+ dur siz 121/4

p.+ ġa 301/9

p.+ ı 146/3, 304/2

p.+ ını 101/1, 299/9, 303/9, 304/12

taḫt-ı p.+ ını 160/4

p.+ ınıng͡ 267/15

p.+ lar 223/4, 258/11, 261/13, 278/6, 318/18

p.+ lardın 289/10

p.+ ları 189/2, 263/4, 263/6

p.+ larıdın ėrdi 261/13

b.+ larnı 269/16

p.+ nı 101/2

p.+ nıng͡ 102/3, 119/1

Pādişāh ʿAlḳame : özel ad -8-

P. 118/5, 118/7, 118/8, 118/21, 119/15, 139/14

P.+ ge 101/3

P.+ ning 118/8

Pādişāh Şemkök : özel ad -1-
P. 315/5

pādişāh-āne : padişaha yaraşır -3- [Far]
p. 168/16
libās-ı p.+ lerni 169/14
tuḥfehā-yı p. 149/14

pādişāhlıḳ : padişahlık, bk. pādişāhlik -5- [Far+Tr]
p. 150/9
p.+ de 116/1
mesned-i p.+ de 160/5
p.+ dur 223/10
p.+ nı 317/11

pādişāhlik : padişahlık, bk. pādişāhlıḳ -5- [Far+Tr]
ṭarīḳ-i p. 210/5
p. ḳıldı 314/19, 339/9
b. 278/11
p.+ din 317/12

pāġunde : pis kokulu pamuk -1- [Far]
p. 295/3

pāk : temiz -30- [Far]
rūḥ-ı p.- ı şehīdāġa 233/2
rūḥ-ı p.- ı şehīdāġa bağışladılar 170/17, 179/17
rūḥ-i p.- i şehīdān ḳılur ėrdiler 232/7
p. 108/3, 126/10, 126/11, 142/1, 185/21, 187/15, 232/11
merd-i p. 209/8
muvaḥḥid-i p. 187/10, 209/17, 281/15
rūḥ-ı p. 117/18, 158/16
rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı p. 160/7
p. ḳıldurdı 162/12
p. ḳılıb 188/2
rūḥ-ı p.+ ları 124/20
rūḥ-ı p.+ larıġa 111/1, 117/14, 144/20, 150/17, 246/15, 292/5
rūḥ-i p.+ larıġa 150/3
rūḥ-i p.+ larını 105/5

pākīze : temiz -1- [Far]
p. 233/7

palās : kaba yünlü kumaş -3- [Far]
p. 138/11
p.+ lar 134/6
p.+ ların 149/17

pāleng : ayakkabı derisi -1- [Far]
p. 207/5

parça : parça -1- [Far]
p. 228/18

pāra : para -2- [Far]
p. 188/11, 188/12

pāre : parça -105- [Far]

p.- yi leşker 131/18
p.- yi zehr-i helāhilni 339/7
p. 138/17, 152/3, 210/15, 232/2, 239/12, 269/3
pāre p. 317/20
pāre p. boldı 116/19, 182/8, 200/3, 225/20, 243/16, 245/6, 248/11, 273/14, 277/19, 281/2, 284/6
pāre p. bolsun 177/5
p. bolub 211/8
pāre p. bolub 144/10, 266/3
pāre p. bolub ėrdi 234/2
pāre p. ḳıldı 200/11, 279/14
p. ḳıldılar 155/1
pāre p. ḳıldılar 127/4, 136/20, 183/21, 184/4, 279/18, 301/13, 321/16, 324/11, 325/17, 332/8, 341/1
pāre p. ḳılġunça 116/21
p. ḳılıb 106/12, 211/8
pāre p. ḳılıb 225/20, 249/15, 256/7, 283/7, 287/16, 324/17, 329/12
pāre p. ḳılıb kėledür 244/10
pāre p. ḳılıbdurlar 239/10
pāre p. ḳılsan͡g 116/20
pāre p. ḳılsun 317/16
pāre p. ḳılur men 217/13
p. pāre 317/20
p. pāre boldı 116/19, 182/8, 200/3, 225/20, 243/16, 245/6, 248/11, 273/14, 277/19, 281/2, 284/6
p. pāre bolġay 119/9
p. pāre bolsun 177/5
p. pāre bolub 144/10, 266/3
p. pāre bolub ėrdi 234/2
p. pāre ḳıldı 200/11, 279/14
p. pāre ḳıldılar 127/4, 136/20, 183/21, 184/4, 279/18, 301/13, 321/16, 324/11, 325/17, 332/8, 341/1
p. pāre ḳılġunça 116/21
p. pāre ḳılıb 102/7, 225/20, 249/15, 256/7, 283/7, 287/16, 324/17, 329/12
p. pāre ḳılıb kėledür 244/10
p. pāre ḳılıbdurlar 239/10
p. pāre ḳılsan͡g 116/20
p. pāre ḳılsun 317/16
p. pāre ḳılur men 217/13
p.+ lerini 239/12
p.+ si 249/2, 324/20, 341/18
p.+ sini 106/13

pās : bekleme, gözetleme -1- [Far]
p. tuttılar 195/16

pāsbān : nöbetçi, gece bekçisi -23- [Far]
p. 220/9, 223/20, 224/3, 224/7, 225/17
p.+ ım 217/3
p.+ ın͡gnı 217/11
p.+ lar 179/9, 224/9, 238/20, 294/19
p.+ larıġa 326/11
p.+ ların͡gnı 235/11
p.+ larnı 141/19, 224/1, 224/10, 235/12, 297/16, 326/11
p.+ nı 224/4, 225/21, 294/21,

297/13

pāsbānlıḳ : nöbetçilik -1- [Far+Tr]
p. 113/8

pāy : ayak -7- [Far]
p. 139/15, 159/20, 203/18, 208/6
p.+ larıġa 160/2, 166/9, 204/12

pāyān : aşağı -1- [Far]
p. 180/3

pāye : basamak, adım, derece -3- [Far]
p. 224/17, 264/16
p.+ siġa 336/2

pāyende : destek -1- [Far]
p. boldılar 212/19

pāy-gāh : makam -1- [Far]
p.+ ın̄g 214/15

pāy-māl : çiğnenmiş, harap olmuş -3- [Far]
p. bolub 141/4
p. bolur sen 217/8
p.+ sen 129/3

peder : baba -28- [Far]
p.- i büzürgvār 121/1, 125/11, 181/10
p.- i büzürgvārım 170/19, 261/4
p.- i büzürgvārımġa 333/18
p.- i büzürgvārımġa ḳıldın̄glar 183/5
p.- i büzürgvārımızdur siz 121/5
p.- i büzürgvārımnı 175/15, 175/16, 245/19
p.- i büzürgvārın̄gızde 242/10
p.- i büzürgvārın̄gızni 264/1
p.- i büzürgvārnı 182/1
p.- i İmām-ı dīn 191/16
p.- i kelān 190/8
p. 124/17, 191/15, 193/15, 201/9
daʿvā-yı ḫūn-ı p. ḳılıb kėlıbdür men 181/17
p.+ im 193/3, 206/20
p.+ imni 309/12
p.+ in̄ge 193/6
p.+ in̄giz 179/2
p.+ in̄gizni 154/21
p.+ lerini 180/6

peder-kelān : büyükbaba -1- [Far]
gūrḫāne-yı p.+ ġa 200/15

pehlevān : pehlivan, yiğit -29- [Far]
p.- ı nām-dār 285/19
p.- ı zeber-dest 268/16
p.- ı zeber-dest ėrdi 300/14
p. 105/7, 130/1, 187/2, 191/16, 199/3, 202/11, 216/6, 216/15, 236/17, 237/2, 237/21, 277/18, 279/13, 290/14, 291/3, 292/11, 310/1, 328/20, 329/14
cemīʿ-yi p. 272/9
p. bolġay mu 275/17
p.+ ėken 111/6

p.+ lar 175/13
p.+ lardın 267/17
p.+ larnı 277/8
p.+ nı 114/12

Pehlevān Aḥmed Zemçī : özel ad -1-
Ḥażret-i P. 337/15

Pehlevān Ḍarīr : özel ad -1-
P. 108/14

Pehlevān Māhān : özel ad -1-
P. 193/17

pehlevānlıḳ : pehlivanlık, yiğitlik -6- [Far+Tr]
p. 132/9, 184/21
p.+ de 144/8
p.+ ım 116/6, 198/12, 201/7

peleng : panter -3- [Far]
p. 161/21, 198/7, 310/11

pelenghā : panterler -1- [Far]
p.- yı girān 206/14

pelīd : kirli -106- [Far]
bārgāh-ı Yezīd-i p.- i melʿūnge 131/18
p. 101/19, 132/15, 149/16, 210/1, 265/16
dāsitān-ı Yezīd-i p. 114/11, 118/4
Ḫālid İbn Yezīd-i p. 099/10
ḥarāmzāde-yi p. 165/3
Marʿūf-ı p. 141/16
seg-i p. 149/6, 162/10, 240/19
Yezīd-i p. 102/8, 104/3, 112/13, 112/20, 113/2, 113/10, 113/16, 114/5, 116/3, 118/5, 129/16, 129/19, 130/15, 132/2, 132/10, 132/21, 133/14, 133/17, 133/21, 145/3, 145/15, 147/17, 148/1, 148/8, 149/4, 159/6, 159/7, 164/2, 179/5, 181/19, 183/3, 227/12, 228/2, 228/5, 250/7, 253/13, 254/2, 270/7, 270/10, 271/20, 302/18, 317/11, 318/2, 320/5, 320/9, 326/5, 332/21, 334/10, 335/12
Yezīd-i p.+ din 118/14, 124/7, 189/2, 259/17
Yezīd-i p.+ dür 103/3, 158/19
leşker-i Yezīd-i p.+ ėken 143/12
Yezīd-i p.+ ġa 148/21
Yezīd-i p.+ ge 255/11, 258/21, 270/5, 314/13, 320/1, 320/21
Yezīd-i p.+ inḡ 170/8
ḫavāric-i p.+ ler 107/4
p.+ ni 159/12
cān-ı p.+ ni 238/3
seg-i p.+ ni 168/19, 170/9, 254/4
Yezīd-i p.+ ni 116/12, 117/16, 118/9, 118/13, 118/16, 133/15, 135/3, 141/5, 144/1, 146/18, 152/10, 171/16, 173/2, 181/21, 218/15, 233/14, 299/12, 307/3, 334/12
Yezīd-i p.+ niṅ 110/12, 124/2, 191/18

pelle : terazi kefesi -3- [Far]
p.- yı mancınīḳde 163/15
p.+ ge 163/15
p.+ sige salıb 163/13

penāh : sığınma -26- [Far]
p. 110/17, 114/17, 118/1, 120/10, 125/6, 130/8, 130/9, 136/13, 157/17, 189/15, 191/2, 193/9, 193/15, 193/18, 199/12, 208/21, 211/8, 234/17, 238/6, 312/12
sipāh-ı ẓafer p. 203/11
p. bėrsen͡g 167/18
p. tileb 303/1
p.+ ge aldı 290/2
p.+ ı 198/4
p.+ nı 194/2

pençe : pençe -1- [Far]
p.+ lerini 200/8

perākende : dağınık, toplu olmayan -11- [Far]
p. 286/5
p. boldı 125/21, 128/10, 142/1, 249/3, 302/17, 324/20
p. bolġan 326/1
p. bolub 117/8, 344/21
p. ḳıldılar 321/19

perde : örtülü -14- [Far]
p. 135/8, 230/10, 213/21, 236/8, 255/5, 260/13, 276/10, 277/4, 277/6, 287/8, 322/5
p.+ ni 213/18, 216/11, 287/21

perdehā-yı zenbūrī : eşek arısı örtüsü/ağı (savaş silahı) -1- [Far]
p. -yı zebūrī 226/14

perest : tutkun, tapıcı -9- [Far]
p. 304/13, 311/7, 329/14
p. ḳılġan ėmesdür 311/11
p.+ din 329/9
p.+ ėrdim 311/8
p.+ ler ḳılmabdur 284/3
p.+ nin͡g 199/6, 306/9

pergāle : parça -14- [Far]
p. 143/3, 164/5, 164/11, 177/10, 185/8, 241/9, 241/18, 242/3, 242/4, 242/7, 251/21, 278/4, 284/16, 285/18

perhīzkār : sakınan -2- [Far]
p. 121/1
p.+ nın͡g 127/6

peri : kol, yan -1- [Far]
p.+ geçe 183/8

perīşān : darmadağın -8- [Far]
p. 210/18, 345/8
p. boldı 123/6, 162/8
p. boldılar 276/21, 312/5
p. ḳıldılar 286/5
p.+ durlar 229/20

perīşānlıḳ : dağınıklık -1- [Far+Tr]
p.+ de ėrdi 255/5

perrān : uçucu -14- [Far]
p. 107/19, 182/10, 184/8, 187/14, 201/13, 232/17, 243/8, 255/3, 257/11, 257/16, 266/13, 296/7, 308/10, 313/1

pervā : çekinme, korkma -2- [Far]
p. ḳılmadılar 269/21
p. ḳılmay 244/9

pervāh : çekinme, korku -1- [Far]
p.+ ı 302/16

pervāne : pervane böceği -1- [Far]
p. 110/9

pervāz : uçan -4- [Far]
p. 258/3
p. ḳıldı 228/20
p. ḳıldılar 155/5
p.+ ġa 144/21

Perverdigār : Tanrı -2- [Far]
P.+ ım 131/3
P.+ ımnı 116/6

perverende : koruyucu -1- [Far]
p. 170/19

perveriş : besleyiş -1- [Far]
p. ḳılıbdur 319/2

pesendīde : beğenilmiş, makbul -4- [Far]
āb-rūy p. bolġay 120/21
p. 117/19, 126/18
ʿamel-i p. 139/4

peşīmān : pişman -3- [Far]
p. boldı 311/17
p. boldılar 270/13
p. ḳıldı 223/8

peşmīn : yünlü -2- [Far]
p. 200/1
kemān-ı p. 199/21

peşşe : sivrisinek -2- [Far]
p. 224/2
p.+ ni 142/17

peşt : arka -1- [Far]
p.+ üm 169/10

peyām : haber -1- [Far]
p. 220/20

peydā : ortada, açıkta -84- [Far]
p. boldı 097/18, 143/1, 143/3, 164/1, 164/2, 164/8, 165/19, 185/7, 187/19, 192/10, 195/12, 196/13, 197/7, 203/12, 207/3, 215/11, 223/2, 228/18, 235/7, 240/21, 241/17, 242/1, 242/6, 242/8, 242/12, 247/12, 248/1, 248/3,

248/4, 251/20, 251/21, 263/13, 269/9, 269/13, 278/4, 281/21, 282/1, 284/15, 285/3, 285/17, 291/17, 292/8, 296/12, 299/1, 302/5, 305/4, 305/10, 307/21, 308/1, 312/20, 313/19, 318/1, 320/6, 326/14, 327/21, 330/12, 330/14, 330/15, 337/2, 341/15, 347/6

p. boldılar 097/21, 164/8

p. boldın 203/17

p. bolġaylar 157/6

p. bolsa 110/16, 315/10

p. bolub 116/7, 148/8, 228/19, 253/6, 284/16, 304/15, 318/12, 335/21

p. bolub ėrse 103/15

p. bolubdur 138/15, 193/12, 305/8

p. bolubdurlar 223/14

p. bolur 173/3

p. ḳıldılar 328/10

pey-der-pey : adım adım, ardı sıra -1- [Far]

p. 242/13

peyġamber : peygamber -39- [Far]

p.- i āḫirü'z-zamān 101/6, 101/11

çāker-i ḫānedān-ı p.- i āḫirü'z-zamān 245/9

Ḥażret-i p.- i āḫirü'z-zamān 103/12

p.- i āḫirü'z-zamāndur 171/15

dost-dār-ı ḫānedān-ı p.- i āḫirü'z-zamān ėrdiler 100/21

p.- i Ḫudā 130/12

p. 100/10, 144/15, 273/9, 299/19, 299/20, 336/10

evlād-ı p. 116/8

Ḥażret-i p. 109/9, 346/15, 347/11, 347/19

p.+ din 313/20

dost-dār-ı evlād-ı p.+ ġa 117/16

p.+ ge 335/8

evlād-ı p.+ ge 113/13

p.+ im 299/21

p.+ imizning̃ 300/2

p.+ ing̃ 300/10

p.+ ing̃iz 305/14

p.+ ing̃izni 305/15

p.+ ler 100/11

p.+ lerġa 097/4

evlād-ı p.+ lerni 140/8

p.+ ni 298/3, 311/9

evlād-ı p.+ ni 107/5

evlād-ı p.+ ni 273/11

Ḥażret-i p.+ ni 106/4

p.+ ning̃ 145/16

evlād-ı p.+ ning̃ 115/10, 164/19

Ḥażret-i p.+ ning̃ 130/11

peyġamber-zāde : peygamber evladı -2- [Far]

p.+ lerge 335/11

p.+ ni 311/10

peyker : yüz, surat -2- [Far]

p. 119/20, 176/3

peymān : yemin, söz -1- [Far]

p. ḳılıştılar 110/18

peyvend : yönelme -1- [Far]
p. 348/9

pīc : kıvrım, büklüm -1- [Far]
dest-i p. 234/10

pinhān : gizli, saklı -17- [Far]
p. 225/16, 237/17
p. bolay 347/4
p. boldı 167/21, 187/20
p. boldılar 165/10
p. bolġıl 167/21
p. bolubturdı 268/20
p. bolur ėrdi 221/4
p. bolur sen 217/13
p. ḳıldı 262/6
p. ḳıldılar 289/17, 299/2
p. ḳıldım 169/5
p. ḳılıb 112/21, 221/9
p. ḳılur ėrdi 221/14

pīr : yaşlı -34- [Far]
p.- i bed-baḫt 149/2
p.- i şīrdil 126/13
p.- i üftādeni 122/6
p. 125/21, 126/10, 126/12, 127/1, 127/4, 127/7, 140/17, 167/11, 167/14, 167/20, 167/21, 169/3, 169/19, 208/17, 209/10, 209/11, 284/16, 319/2, 323/18
p. bolsam 209/11
p. bolubdur men 192/14
p. bolub sen 126/15
p.+ di 140/18
p.+ din 209/21
p.+ ġa 133/15
p.+ idürler 337/16
p.+ ni 168/3, 168/6
p.+ ning͡ 127/3, 211/4

Pīr Sālūk : özel ad -2-
P. 195/8
P.+ nı 129/20

pīrlıḳ : yaşlılık -1- [Far+Tr]
p.+ ımde 208/19

pīş : ön, önce -9- [Far]
p. 119/13, 156/1, 191/21, 226/10
p. kėlıb 155/11
p. kėlıbdür 166/11, 219/3
p. kėlibdür 151/9
p.+ de 177/12

pīşāne : ön, üst -8- [Far]
p.+ lerige 348/8
p.+ ni 197/12
p.+ side 108/16
p.+ sidin 266/4
p.+ sige 145/14, 267/2, 284/7
p.+ sini 201/19

pīş-ḍarb : öncü kuvvet -1- [Far]
p.+ ėken 216/4

pīşīn : ikindi -2- [Far]
namāz-ı p. 269/7

namāz-ı p. bolub ėrdi 247/9

pīşkeş : hediye -10- [Far]
p. kėltürüb 316/5
p. ḳıldılar 246/16, 246/17, 249/10, 265/2, 287/3
p. ḳılsa 148/18
p.+ ler 246/3, 346/8
p.+ lerni 306/2

pīşmān : pişman -3- [Far]
p. boldı 132/12
p. bolub 120/14, 317/10

pīş-pāy : tekme -3- [Far]
p. 236/19, 248/16
p. urdılar 316/21

piyāde : yaya, asker -102- [Far]
p.- yi Āzer 177/18
p.- yi cerrār 203/3
p.- yi ser-gerdān 200/21
p. 102/13, 115/9, 127/11, 128/5, 128/7, 128/9, 134/20, 136/3, 136/8, 143/11, 177/18, 177/20, 178/14, 195/11, 195/14, 195/18, 195/19, 195/21, 196/1, 196/4, 197/10, 198/7, 198/10, 200/1, 201/3, 216/6, 217/15, 238/20, 247/17, 254/5, 254/13, 259/12, 261/9, 262/2, 263/13, 263/19, 275/13, 278/19, 279/3, 279/7, 279/17, 282/1, 282/20, 286/7, 289/21, 292/9, 292/10, 302/19, 308/1, 313/3, 323/10, 324/7, 324/11, 331/9, 337/20, 345/10
p. bolġay 263/20
p. bolub 118/8, 128/2, 165/14, 173/6
p. bolur ėrdi 184/21
p. ḳaldılar 343/12
p.+ dür 290/1
p.+ ler 121/10, 143/9, 164/18, 180/17, 183/19, 187/19, 200/8, 212/4, 245/15, 247/14, 248/13, 252/15, 257/13, 265/6, 266/21, 283/13, 286/4, 320/15
p.+ lerdin 266/14, 289/4
p.+ lerdür 198/3
p.+ leri 180/13, 301/21, 325/8
p.+ lerini 325/7
p.+ lerni 119/3, 120/2, 203/6, 267/1, 269/12
p.+ ni 143/10, 240/17, 247/16, 252/3, 275/13, 292/11, 292/14

piyādehā : piyâdeler -3- [Far]
p.- yı bisyār 164/12
p.- yı siyāh 164/16
p.- yı Şām 241/3

post : deri, cilt -2- [Far]
p.+ ıdın 201/13
p.+ ını 213/4

puḫturma : pusu -1- [Tr]
p.- dın 269/5

pul : para -10- [Far]
p. 261/14, 286/11, 298/10, 298/11

p.+ ı 149/4, 150/14
p.+ ını 168/4, 168/5, 168/19
p.+ nı 167/6

pūlād : kılıç -1- [Far]
p. 317/19

pursiş : soru -1- [Far]
p. ḳılmadın̄g 194/11

pūş : örtü, örtülü -29- [Far]
p. 113/11, 119/2, 119/17, 134/4, 136/2, 164/9, 164/12, 164/16, 177/19, 185/8, 185/10, 189/5, 197/10, 198/10, 234/9, 234/13, 269/10, 269/13, 285/18, 314/8
p. bolub 188/15
p. ḳıldılar 273/5
sipāh-ı p. 241/12
p.+ dur 198/14, 235/9
p.+ ġa 226/16
p.+ ını 119/3
p.+ sen 198/13

pūşiş : örtü -2- [Far]
p.+ ler 239/16
p.+ leri 134/6

puşt : sırt, üst -4- [Far]
p.- i destini 209/21
p. 166/9, 204/12
p. 198/4

puşt : koruma -1- [Far]
p. 204/21

pür-belā : belâ dolu -1- [Far+Ar]
p.- yı ḫūn 153/19

pür-derd : çok dertli -2- [Far]
p. 151/21, 192/4

Pür-dil : özel ad -2-
p.- i Kūfī 255/7

pür-dil : yürekli, cesur -2- [Far]
mātem-i p.+ ėrdiler 164/6

pür-fütūḥ : huzurlu, ferahlık dolu -4- [Far+Ar]
rūḥ-ı p.- ı pāk 160/7
rūḥ-ı p. 173/15
rūḥ-ı p.+ larını 208/16
rūḥ-ı p.+ larige 135/14

pür-fütūḥān : fetihlerle dolu -1- [Far+Ar+Far]
rūḥ-ı p.- ı Ḥażret 150/8

pür-heybet : çok heybetli -1- [Far+Ar]
meydān-ı p. 208/14

pür-ḫurūcraḳ : çok kabarık -1 [Far+Ar+Tr]
p. 206/1,

pür-kīne : nefret dolu -4- [Far]

p.+ sidin 296/7
sīne-yi p.+ sidin 184/8, 255/3
sīne-yi p.+ sige 257/11

pür-vird-kār : çok duâ eden -1- [Far+Ar+Far]
p.+ ġa 317/1

püser : oğul -1- [Far]
p. 154/11

püşte : tepe -14- [Far]
p.+ din 187/13
p.+ ler 117/5, 128/3, 143/20, 292/18, 306/18, 324/15
p.+ ler çıḳardılar 244/7, 289/6, 318/7, 341/14
p.+ ler çıḳarur ėrdiler 162/1
p.+ ler ḳoyubdurlar 216/18
p.+ lerini çıḳardılar 245/13

R

Rabīʿā : özel ad -10-
R. 302/1, 303/6, 327/1
ʿAbdu'llāh-ı R. 343/21
R.+ ġa 321/2
R.+ nı 302/8, 326/21, 327/1, 327/3, 327/4

raʿca : güvenilir -3- [Ar]
r.+ de ėrdi 176/21, 177/1
r.+ dın 203/14

raʿca : prens -10- [Hint]
r. 244/16, 247/4, 249/20
r.+ dın 207/4
emvāl r.+ nı 207/9
r.+ nı 205/19, 246/20, 250/2
r.+ nıng̃ 249/4
ehl-i r.+ nıng̃ 205/15

racʿī : dönüş, geri dönüş -3- [Ar]
r. 187/20, 202/9
r.+ de ėrdi 196/6

raḍ : Allah razı olsun bk. raḍıya'llāh -1- [Ar]
r.+ nı 252/7

raḍıya'llāh : Allah razı olsun, bk. raḍ -1- [Ar]
r.+ ġanı 147/17

raḍıya'llāhu ʿanh : Allah ondan razı olsun -92- [Ar]
r. 101/14, 104/11, 104/18, 105/7, 106/11, 113/10, 125/3, 126/9, 146/13, 147/6, 154/5, 156/1, 156/11, 156/19, 164/14, 166/3, 166/7, 166/20, 168/15, 169/11, 170/12, 170/17, 170/21, 171/5, 172/5, 172/6, 178/18, 179/3, 180/8, 188/6, 188/14, 188/21, 194/10, 195/20,

203/1, 203/11, 211/13, 287/13, 332/15, 333/1, 333/2, 333/6, 340/10, 346/17, 347/18, 348/8, 348/15
r.+ dın 116/14
r.+ dur 148/11
r.+ ġa 099/1, 152/14, 152/16, 171/13, 188/6, 188/17, 332/13
r.+ nı 097/9, 099/9, 100/18, 101/12, 103/9, 112/14, 129/6, 129/11, 156/17, 167/4, 173/8, 180/3, 212/12, 283/11, 288/2, 319/17
r.+ nın̄g 097/11, 100/14, 111/15, 116/4, 145/2, 146/14, 146/19, 152/5, 152/11, 153/4, 156/14, 174/17, 181/21, 188/8, 188/15, 191/5, 223/1, 241/5, 335/21, 343/3

raḍıya'llāhu ʿanhā : Allah ondan razı olsun -7- [Ar]
r. 105/15, 218/3, 218/17, 226/13
r.+ durlar 229/10
r.+ nın̄g 113/11, 191/1

raḍıya'llāhu ʿanhüm ecmaʿīn : Allah onların hepsinden razı olsun -1- [Ar]
r.+ nin̄g 220/5

raḍıya'llāhu taʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn : Yüce Allah'ın rızası onlar üzerine olsun -1- [Ar]
r. 317/3

raḍıya'llāhu taʿālā ʿanh : Yüce Allah ondan razı olsun -1- [Ar]
r. 348/16

Rāfiżī : özel ad -1-
seg-i R. 112/17

rāh : yol -1- [Far]
r.- ı rāstge 116/9

rāḥat : rahat -2- [Ar]
r. 192/11
r.+ ıge 157/13

raḥim : esirgeme, koruma -17- [Ar]
r. 116/7, 128/15
r. ḳılġay 219/16, 295/15
r. ḳılġıl 123/19
r. ḳılıb 149/12
r. ḳılmadı 128/15
r. ḳılmadılar 173/12
r. ḳılmadın̄g 170/4, 267/5
r. ḳılmadın̄glar 162/18, 277/16, 309/9
r. ḳılmas sizler 277/16
r. ḳılmay 145/16, 335/11
r. ḳılur musizler 162/19

raḥmet : bağışlama -6- [Ar]
r. 124/21
nūr-ı dīde-yi kān-ı r. 139/2
r. ḳılur 098/9
r.+ dür 283/20
r.+ i 135/15

r.+ idin 118/15

raḥmetu'llāh : Allah'ın rahmeti -1- [Ar]
r. 194/17

raḫne : yarık, gedik -1- [Far]
r.+ ler 185/3
r.+ si 127/19
r.+ sidin 220/4

raḫşī : gösterişli at -1- [Far+Ar]
r.+ din 184/21

raʿiyye : halk, tebâ -3- [Ar]
cemāʿa-yı r.+ din 245/15
r.+ dür 245/20
r.+ ning 245/17

Rākeʿi Şāmī : özel ad -1-
R. 182/4

raḳīb : rakip, düşman -1- [Ar]
r.+ ler 212/8

rākib : binen, binici -1- [Ar]
r. bolub 128/1

Raḳḳa : özel ad -4-
R.+ ġa 343/15, 343/20, 344/1, 344/10

ramaḳ : azıcık -1- [Ar]
r.+ de 217/8

rummān : nar -1- [Ar]
ʿaḳīḳ-i r. boldı 212/6

rummānī : nar -1- [Ar]
ʿaḳīḳ-i r. 215/11

ranʿā : güzel -3- [Ar]
r.+ lar 237/18
r.+ large 230/7
cemāl-i r.+ sıġa 285/3

rāst : doğru, iyi -74- [Far]
r. 101/12, 193/12, 206/4, 237/11, 346/17
ḍarb-ı r. 182/14
r. aldılar 122/15
r. alġıl 234/12
r. ayġıl 334/21
r. aytur siz 115/9
r. aytur sizler 155/20
r. boldı 109/1, 120/6, 306/4
r. boldılar 312/2, 326/9
r. bolub 223/2, 240/20, 344/13
r. eyleb 234/8
r. kėlmes 116/15, 296/8, 314/3
r. kėlmeydür 150/4
r. ḳılay 110/19
r. ḳıldı 120/4, 134/4, 304/7, 317/19, 343/8
r. ḳıldılar 149/14, 164/21, 185/9, 197/18, 206/19, 235/17, 240/14, 241/13, 252/3, 256/11, 265/6, 265/7, 280/13,

301/4, 320/17, 323/10, 338/3, 342/4, 345/10
r. ḳıldurdı 163/14
düm r. ḳılġay 206/16
r. ḳılġaylar 206/13
r. ḳılġunça 206/12
r. ḳılıb 110/12, 114/16, 122/6, 153/2, 171/5, 175/5, 177/20, 178/19, 185/19, 186/10, 187/10, 231/19, 275/18, 296/5, 307/18, 316/12
r. ḳılıbturdı 149/2, 178/12
r. olturub 161/20
rāh-ı r.+ ge 116/9
r.+ mu 169/5

rāstla - : düzenlemek -1- [Far+Tr]
r.- b baralı 110/13

rāstlıḳ : düzen -1- [Far+Tr]
r. ḳıldılar 181/1

ravāḥil : kervanlar -2- [Ar]
r. 151/3, 336/19

rāvī : rivâyet eden -8- [Ar]
r. 113/6, 168/2
r.+ ler 098/16, 099/8, 100/16, 111/2, 285/1, 303/7

rāviyān : rivâyet edenler -4- [Ar]
r.- ı aḫbār 146/12, 150/20, 188/3, 217/20

ravża : kabir -19- [Ar]
r.- yı Ḥażret-i Risālet 312/12
r.- yı muḳaddesġa 131/17
r.- yı mübārekge 282/9, 312/6
r.- yı mübārekni 334/4
r.- yı Resūlu'llāh'ġa 131/11
r.- yı şerīfde 347/11
r.- yı şerīfge 131/13
r.+ de bolġıl 312/14
r.+ ge 194/17
r.+ larıde 134/10, 317/7
r.+ larıġa 317/6, 334/3, 343/3
r.+ larıge 250/3, 347/11
r.+ mge 238/14
r.+ nıng͡ 194/16

re'y : fikir, düşünce -3- [Ar]
r. 148/1,
r.+ imçe 214/13
r.+ ing͡iz 172/16

Rāy : özel ad -1-
R. 215/2

rāz : sır -1- [Far]
r.- ı dil 205/3

rāżı : razı, kabullenme -9- [Ar]
r. boldı 271/3
r. bolġaylar 135/14
r. bolmas men 324/6
r. ḳıldılar 159/12
r. ḳılġan bolġay miz 163/1
r. ḳılsam 208/17

r.+ dur miz 109/13
r.+ ėmes ėrdiler 161/9
r.+ ėrdim 113/19

Rāżī : özel ad -4-
ferzend-i R. 190/16
merd-i R. 242/12
R.+ ġa 190/10

raẕiyetü'l-ḳażā : kazaya rıza gösterme -1- [Ar]
r.- yı Allah 155/8

reʿāye : halk -1- [Ar]
r. ḳıldım 270/9

riʿāyet : uyum, özen -1- [Ar]
r. ḳılay 161/10

red : red, geri çevirme -18- [Ar]
r. berdi 136/21
r. bėrib 269/4, 285/10, 306/13, 306/15, 315/20
r. bėribturdılar 265/21
r. ḳıldı 127/3
r. ḳıldılar 116/21, 144/12, 183/10
r. ḳılıb 187/4, 260/20, 284/21, 291/20, 340/18, 344/18
r. ḳılur ėrdiler 107/16

reftār : giden -1- [Far]
r. 181/13

reh-nümā : yol gösterici -2- [Far]
r.- yı mütefekkiridür 208/10
r.- yı mütefekkirturur 102/1

rehvār : hızlı giden at -1- [Far]
r.+ nı 181/13

renc : sıkıntı, zahmet -6- [Far]
r. 139/3, 168/9, 271/9
r. ḳılıb 139/8
r.+ inḡni 109/6
r.+ ler tarttınḡ 109/5

rencīde : incinmiş -1- [Far]
r. bolub 261/12

rencūr : hasta -1- [Far]
r.+ ėrdiler 104/12

reng : renk -8- [Far]
r. 177/3, 197/18, 311/15, 312/7, 318/19
r. ḳılsam 120/21
r.+ de 264/13
r.+ i 119/14, 255/10

reng : hîle, oyun -1- [Far]
r. 177/3

reng-ā-reng : çok renkli -3- [Far]
r. 119/14, 196/1, 241/1

rengdād : hîle -1- [Far]
r.+ ı 278/17

resen : yular -1- [Ar]
r.+ ge 163/16

resm : tören -1- [Ar]
r.+ dür 120/7

resūl : haberci, peygamber -18- [Ar]
r.- i Ḫudā 284/4, 298/14
r.- i Ḫudā'nı 107/6, 107/8, 155/6
r. 098/13, 118/12, 118/19, 161/7
Ehl-i Beyt-i Ḥażret-i r. 120/20
evlād-ı Ḥażret-i r. 101/5
Ḥażret-i r. 109/12, 155/8, 234/14, 240/1, 315/9, 334/2, 336/5

resūlu'llāh : Allah'ın peygamberi -23- [Ar]
r. 107/9, 109/7, 109/11, 192/14, 192/19, 325/16
Ehl-i Beyt-i r. 113/17, 332/10
Ḥażret-i r. 153/18
fedā-yı Ehl-i Beyt-i r. ḳılınğlar 126/7
meydān-ı Ehl-i Beyt-i r.+ de 186/15
Ehl-i Beyt-i r.+ ġa 228/10
evlād-ı r.+ ġa 130/11
mātem-i evlād-ı r.+ ġa 139/17
ravża-yı r.+ ġa 131/11
evlād-ı r.+ ge 250/3
Ehl-i Beyt-i r.+ nı 332/12, 332/19
evlād-ı r.+ nı 212/13, 256/7
mātem-i evlād-ı r.+ nı 123/9
evlād-ı r.+ nınğ 150/7, 154/6

Reşīd : özel ad -1-
R. 315/2

Reşīde : özel ad -2-
R.+ ni 315/4, 315/7

revā : uygun, lâyık -10- [Far]
r. bolġay 171/6, 194/11, 236/8, 236/13, 237/18
r. bolġaybiz 237/17
r. ḳılay 237/6
r. körmes 115/6
r.+ dur 158/3, 231/1

revān : gitme, gidiş -161- [Far]
r. 153/3, 153/6, 169/19, 170/10, 186/8, 195/21, 220/16, 322/5, 340/15
r. boldı 100/20, 108/14, 109/16, 112/12, 114/14, 114/15, 132/21, 144/16, 149/5, 149/7, 163/5, 195/18, 206/15, 210/1, 212/5, 239/10, 244/17, 245/1, 247/4, 251/18, 253/18, 260/10, 260/16, 268/8, 276/10, 279/13, 281/16, 281/19, 282/4, 293/5, 295/13, 297/14, 302/21, 303/14, 310/2, 310/5, 310/18, 312/20, 315/4, 318/6, 324/16, 325/6, 329/17, 331/20, 339/12, 342/12, 343/2, 343/16
r. boldılar 115/13, 119/4, 122/10, 131/12, 136/11, 139/13, 153/7, 165/9, 166/4, 173/6, 176/3, 187/1, 189/7, 190/7, 190/8, 190/10, 193/21, 195/17, 198/8, 205/18, 209/7, 211/18, 218/11, 230/14,

233/6, 233/18, 235/17, 247/19, 250/10, 252/19, 255/7, 263/9, 275/20, 276/19, 278/8, 280/13, 287/15, 287/17, 294/6, 296/9, 297/3, 298/15, 299/5, 300/20, 305/9, 311/16, 316/2, 316/14, 319/10, 322/15, 331/16, 336/18, 336/20, 337/7, 340/6, 343/5, 345/6, 346/12, 347/10
atlanıb r. boldılar 338/2
r. bolġande 134/18
r. bolġaydılar 176/3
r. bolub 270/13
r. bolubdur 216/18, 222/6
r. ḳıldı 104/3, 116/16, 122/14, 182/7, 183/8, 183/10, 199/6, 211/6, 243/1, 243/16, 257/9, 265/21, 284/20, 293/12, 306/13, 330/3, 338/4
r. ḳıldılar 172/2, 172/5, 172/6, 172/7, 172/8, 172/9, 172/10, 172/11, 180/20, 200/4, 243/18, 250/5, 303/21, 318/4, 324/18, 329/7, 346/2
r. ḳılġıl 215/6
r. ḳılıb 127/11
r. ḳılıbdur 173/1

revāne : gitme -5- [Far]
r. boldı 230/10
r. boldılar 147/6, 221/1, 290/2
r. bolub 142/7

reyḥān : fesleğen -2- [Ar]
r.- ı ābdār 129/7
r. 137/2

rezm : kavga -1- [Far]
r. 184/18

rıḍvānu'llāhu taʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn : Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin -2- [Ar]
r. 317/2, 336/16

rıżā : memnun -11- [Ar]
r.- yı maḥzūn 156/3
r. 117/20
r. berdiñler 268/15
r. bermaḳ kėrek 155/7
r. boldılar 240/7
r. bolġan 100/10
r. bolġay 139/3
r. bolġaylar 150/9
r.+ ñgnı tapalı 158/1
r.+ sı 117/18, 135/5

ricz : devamlı -1- [Ar]
r. 184/1

ridā : hırka, örtü -1- [Ar]
r.+ larını 160/6

rīg : kum -1- [Far]
r. 212/5

rīḫt : dökük, dökülmüş -1- [Far]
r.+ ini 250/12

rikāb : üzengi, huzur -19- [Ar]
r. 230/10

r.+ ġa 122/7, 209/13
r.+ ımġa 121/17
r.+ ın͡gızde 179/1, 186/16
r.+ ını 180/12, 263/14
r.+ ıde 157/7
r.+ ıde bolun͡glar 218/7
r.+lar 134/21
r.+ larıde 192/2
r.+ larıġa 208/13, 239/3, 264/3
r.+ larını 181/3, 264/9, 282/4, 305/19

risālet : peygamberlik -20- [Ar]
r. 193/15, 199/12
fedā-yı Ehl-i Beyt-i r. 110/17
ḫānedān-ı Ḥażret-i r. 157/17
Ḥażret-i r. 118/1, 130/8, 130/9, 136/13, 189/15, 191/2, 193/9, 193/18, 194/2, 208/21, 211/8, 234/17, 238/6
ḫuṭbe-yi ḫānedān-ı Ḥażret-i r. 114/17
nebīre-yi Ḥażret-i r. 113/13
ravża-yı Ḥażret-i r. 312/12

rivāyet : sözlü olarak bilgi aktarımı -13- [Ar]
r.- i ṣaḥīḥde 332/12
ṣaḥīḥ-i r. 322/8
r. ḳılıbdur 098/16
r. ḳılıbdurlar 100/17, 111/2, 150/21, 168/2, 217/21
r. ḳılurlar 099/8, 188/4, 303/7
r.+ de 113/6, 322/8

riyāzü'l-cennet : cennet bahçeleri -1- [Ar]
r.+ de 165/18

rīz : dağıtma, saçma -18- [Far]
r. ḳıldı 160/20, 184/1, 184/7, 184/9, 184/11, 203/7, 205/20, 206/13, 227/2, 227/9, 247/5, 266/15, 291/13, 323/3, 345/20
r. ḳıldılar 203/8
r. ḳılıb 251/17

rīze rīze : dağınık, saçılmış -2- [Far]
r. boldı 310/16, 323/2

rū : yüz, bk. rūy -5- [Far]
r. 266/14, 295/10
r. bėrib 304/9
āb-ı r. bolġay 289/19
r. ḳıldılar 122/15

rūbāh : tilki -3- [Far]
gele-yi r. 208/2
r.+ nı 277/15
gele-yi r.+ nın͡g 162/14

rū-be-rū : yüz yüze -24- [Far]
r. bolalmadılar 121/13
r. boldı 202/2, 206/19, 248/18, 342/10
r. boldılar 304/8, 321/10, 341/7, 344/5
r. boldun͡g 144/2

r. bolsa 296/15
r. bolsalar 126/1
r. bolub 137/4, 315/17, 329/10, 345/3
r. bolub ėrdiler 324/16
r. bolur ėrdi 102/5
r. kėlalmadı 128/17
r.+ sıde 224/12, 286/13
r.+ sıdın 288/2, 291/19
r.+ sıġa 323/7
r.+ sıġa kėldi 231/20

rūḥ : can, ruh -24- [Ar]
r.- ı pāk 117/18, 158/16
r.- ı pāk-ı şehīdāġa 233/2
r.- ı pāk-ı şehīdāġa bağışladılar 170/17, 179/17
r.- ı pākları 124/20
r.- ı pāklarıġa 111/1, 117/14, 144/20, 150/17, 246/15, 292/5
r.- ı pāklarını 105/5
r.- ı pür-fütūḥ 173/15
r.- ı pür-fütūḥ-ı pāk 160/7
r.- ı pür-fütūḥān-ı Ḥażret 150/8
r.- ı pür-fütūḥlarıge 135/14
r.- ı pür-fütūḥlarını 208/16
r.- ı pāk-i şehīdān ḳılur ėrdiler 232/7
r.- ı pāklarıġa 150/3
r.+ ları 214/2
r.+ larıġa 334/1
r.+ um 218/7
r.+ umġa bağışlaġıl 324/4

rūḥāniyet : manevi âleme mensup olan -1- [Ar]
r. 152/20

ruḫsār : yüz, yanak -1- [Ar]
r.+ ıġa 129/6

ruḫṣat : izin -49- [Ar]
r. aldılar 289/12
r. alıb 208/11, 209/6, 280/14, 281/10, 283/4, 283/5, 288/17, 288/18, 302/1, 306/6, 330/1, 341/6
r. bėrdi 108/13, 197/4
r. berdi 200/21, 288/19
r. berdiler 151/9, 151/12, 204/8, 209/1, 247/3, 255/18, 265/9, 267/14, 289/14, 307/2, 319/5, 337/6, 347/9
r. bėrgil 197/3
r. bėrib 156/16, 280/18, 336/20
r. bermediler 208/8
r. berse ėrdi 121/12
r. bersem 113/21
r. bėrür 114/2
r. bolsa 260/7
r. tapsam 158/21
r. tiledi 197/2
r. tilediler 151/8, 151/12, 204/7
r. tileb 182/3, 191/4, 343/16
r. tileydür miz 151/6
r.+ ı 202/19

Ruḳiyye : özel ad -2-
R. 332/10, 334/3

Rūm : özel ad -18-
R. 101/18, 106/2, 113/15, 145/8, 146/1, 215/2, 255/19, 298/15, 299/9, 301/21, 302/18, 303/8, 304/2
Ḳayṣer-i R. 331/2
feṯḥ-i R. ḳılıb 156/20
R.+ ġa 299/9, 301/1
R.+ nı 186/3

Rūmī : özel ad -5-
R. 298/19, 298/21
tīġ-i R. 164/16, 180/5
r.+ din 301/5

rūşen : aydınlık, parlak -11- [Far]
r. 099/18, 120/5, 127/7, 181/3, 193/14, 208/17, 284/16
r. boldı 192/17, 280/6
r. bolubdur 193/11
r. ḳılur ėrdiler 330/20

rūşenān : parlaklıklar, aydınlıklar -1- [Far]
r.+ ı 221/19

rūy : yüz, bk. rū -7- [Far]
r.- ı zemīndin 347/4
r. 163/16, 235/9, 285/21
r.+ larını 185/17, 188/2
r.+ nı 317/15

rūyīn : tunç -1- [Far]
r. 306/19

rūymāl : mendil -1- [Far]
r. tutub 205/8

rūzgār : zaman, devir -4- [Far]
r. 115/1
r.+ de 133/9
ṣafḥa-yı r.+ de 203/9
avḳāt-ı r.+ larınḡızını 120/13

Rüstem : özel ad -20-
R.- i dāsitān 184/21
R.- i dāsitān 119/17
R.- i sānī 176/19, 177/1, 205/16, 210/10, 210/21, 211/2
R.- i sānīni 210/20
R.- i Ṭaberistānī 242/3
R. 102/4, 126/1, 136/4, 202/20, 203/10, 244/15, 305/8, 306/19, 321/14
R.+ ni 136/9

rüsvā : rezil, aşağılanmış -1- [Far]
r. ḳılmaġıl 231/5

rüsvālıḳ : rezillik, aşağılanmışlık -1- [Far+Tr]
r.+ ġa 232/12

S

ṣa : Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin, bk. ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem -1- [Ar]
ṣ.+ nıng̃ 299/17

saʿādet : mutluluk -6- [Ar]
devlet-i s.- i sermediġa 228/11
s. 212/10
devlet-i s. 122/18
s.+ ge 189/21
zırh-ı s.+ ge 155/5
s.+ idin 112/9

Saʿādet ʿUbeydek : özel ad -1-
S.+ ėrdi 203/13

saʿādet-mend : mutluluk -1- [Ar+Far]
bernā-yı s. 105/16

sāʿat : an, zaman -14- [Ar]
s. 098/11, 100/6, 103/14, 125/5, 164/19, 192/6, 258/17, 317/17, 340/5
s.+ de 100/15, 107/21, 115/16, 169/13, 294/20

sāʿat-be-sāʿat : saati saatine -1- [Ar+Far+Ar]
s. 206/17

Ṣābir : özel ad -1-
Ṣ. 321/12

ṣabr : sabır -21- [Ar]
ṣ.- ı cemīl 186/13
ṣ.- ı cemīl bėrgey 154/5
ṣ. 105/2, 135/7, 139/18
ṣ. ḳıldılar 224/9
ṣ. ḳılġıl 129/8, 238/1, 259/11
ṣ. ḳılġuçılarnı 106/5
ṣ. ḳılıb 273/3
ṣ. ḳılınġ̃ 106/5, 196/20, 348/9
ṣ. ḳılınġ̃lar 110/19, 172/18, 208/9
ṣ. ḳılmaḳ kėrek 155/7
ṣ. ḳılsun 261/17
ṣ. ḳılur ėrdi 216/16
ṣ.+ larnı 348/10

Sācid : özel ad -1-
S.- i Şaḳīninġ̃ 182/13

saç - : saçmak, dağıtmak -4- [Tr]
s.- ar ėrdiler 174/15
s.- ıb 109/19, 163/6, 174/3

saçra - : sıçramak -6- [Tr]
s.- b ḳoyub 247/1
s.- b turdı 104/19
s.- b turub 236/19, 326/8
s.- b 236/4, 255/2

Saʿd : özel ad -11-
S. 123/4, 184/20, 187/18, 254/16, 254/20, 254/21, 255/1, 255/2, 294/8
Ḥażret-i S. 254/14
ʿÖmer S. 102/21

ṣad : yüz, sayı adı -5- [Far]
ṣ. 154/6, 206/18, 210/1, 219/4, 256/7

Saʿd ʿAlḳame : özel ad -4-
S. 101/2, 119/2, 187/13, 308/7

Saʿd Vaḳḳāṣ : özel ad -2-
S.+ nı 130/6
S.+ nıng 130/6

ṣadā : ses -2- [Ar]
ṣ. 171/18
ṣ.+ ġa kėltürdiler 266/6

ṣadāyī : ses -1- [Ar]
ṣ. 202/11

ṣadāyü'ṣ-ṣalavāt : duâ sesleri -1- [Ar]
ṣ. 179/14

ṣad-berg : yüz yapraklı -1- [Far]
gül-i ṣ. 154/16

ṣādıḳ : ortaya çıkma, görünme -3- [Ar]
ṣ. boldı 215/10
ṣ. bolubdur 220/1
ṣubḥ-ı ṣ. bolubdur 216/15

ṣādıḳān : sadıklar, doğrular -2- [Ar+Far]
ṣ. 181/2
misl-i dil-i ṣ. 120/5

ṣādır : ortaya çıkma -2- [Ar]
ṣ. boladur 161/4
ṣ. boldı 132/20

ṣaf : saf, düzen -70- [Ar]
ṣ.- ı sipāhidin 187/1, 208/10
ṣ.- ı sipāhiġa 269/17
ṣ.- ı siyāh 182/18
ṣ. 120/4, 120/6, 136/10, 164/21, 178/12, 180/21, 240/20, 285/7, 293/7, 306/4, 308/5, 312/17, 321/7, 321/10, 328/16, 328/17, 338/3, 340/13, 341/5, 342/4, 343/8, 344/13, 345/10, 345/18
ṣ. tartıbturdı 322/18
ṣ. tarttı 255/14
ṣ. tarttılar 325/7
ṣ. tuttı 326/21
ṣ. tüzdi 323/7, 328/7
ṣ. tüzdiler 323/8
ṣ. tüzüb 342/15
hemme-yi ṣ.+ dın 197/19
ṣ.+ ge 266/10
ṣ.+ ı 187/7, 268/11, 293/18, 322/21
ṣ.+ ıdın 182/3, 257/2
ṣ.+ ıng̃nı 244/3
ṣ.+ ını 321/13
ṣ.+ lar 283/3, 288/16, 292/7
ṣ.+ larıġa kėltürüb 243/10
ṣ.+ larını 119/20, 177/19, 180/17, 197/17, 206/19, 240/14, 241/12, 252/3,

256/11, 265/6, 280/13, 301/4, 304/7, 307/18, 320/17
ṣ.+ larnı 133/10
ṣ.+ nıng͡ 314/16, 323/8

ṣafā : huzur -1- [Ar]
ber-güzīde-yi ehl-i ṣ. 204/10

ṣafā-yāb : gönül rahatlığı -3- [Ar+Far]
ṣ. 321/10, 340/13, 341/5, 342/14

ṣafder : savaşçı -3- [Ar+Far]
ṣ. 284/19
ṣ.+ ni 284/18, 284/21

ṣafḥa : aşama, derece -1- [Ar]
ṣ.- yı rūzgārde 203/9

Ṣafhān : özel ad -1-
Ṣ. 190/5

Ṣafīdār İbn Henzelī : özel ad -1-
Ṣ.+ ni 284/13

saġdaġ : sadak, kılıf -1- [Moğ]
s.+ ını 113/8

saġınġan : düşünmüş -1- [Tr]
s. bolsa 112/11

ṣaḥābe : dost, arkadaş -6- [Ar]
ṣ. 112/19, 333/19
ṣ.+ ler 250/18
ṣ.+ lerdin 333/6
ṣ.+ lerdin ėrdi 286/8
ṣ.+ lerning͡ 250/19

ṣaḥābe-zāde : sahâbe evlâdı -1- [Ar]
ṣ.+ ėken sen 311/9

ṣāḥib : sâhip -1- [Ar]
ṣ.- i mesnedü'l-maḫlūḳāt 158/17

ṣāḥiblik : sâhiplik -1- [Ar+Tr]
ṣ. ḳılsunlar 300/18

ṣaḥīḥ : doğru, gerçek -2- [Ar]
ṣ.- i rivāyet 322/8
rivāyet-i ṣ.+ de 332/12

sāḥir : büyücü -1- [Ar]
s.+ lerġa 199/11

ṣaḥn : avlu -1- [Ar]
ṣ.- ı sarāy 222/16

ṣaḥrā : çöl -19- [Ar]
ṣ.- yı ʿademdin 127/18
ṣ. 121/8, 123/6, 142/21, 164/1, 185/7, 187/19, 269/9, 285/17, 322/15
tamām-ı ṣ. 168/7
ṣ.+ de 168/18, 174/14, 290/3
ṣ.+ ġa 131/2
ṣ.+ ġa çıḳtı 284/5
ṣ.+ sıde 162/20
ṣ.+ sıġa 121/4, 168/3

sāḫte : sahte -1- [Ar]
s. 143/7

saḫtgīr : açgözlü -1- [Far]
s.+ dür 170/3

Saʿīd : özel ad -3-
S. 120/1, 187/18
S.+ ning̃ 123/4

Ṣaʿīd ʿAḳlame : özel ad, bk. Ṣaʿīd ʿAlḳame -1-
Ṣ. 101/3

Saʿīd ʿAlḳame : özel ad, bk. Ṣaʿīd ʿAḳlame -1-
S. 119/2

sāḳa : askerî ihtiyat birliği -6- [Ar]
s.- yı leşkerge 240/16, 329/7
s. 180/16, 283/3, 307/21
s.+ larıdın 183/17

saḳal : sakal -13- [Tr]
s. 097/14, 323/19
s.+ ı 104/20
s.+ ımnı 120/20
s.+ ını 136/6, 185/9, 242/8, 247/13, 259/8, 293/4, 299/8
s.+ ları 103/7, 143/4

saḳālik : sulama, su verme -2- [Ar+Tr]
s. ḳıldı 120/4, 181/1

saḳırlat : kızıl renkli kumaş -1- [Ar]
s. 104/20

sāḳıṭ : âciz -1- [Ar]
s. ḳıldım 198/19

sākinān : ikâmet edenler -3- [Ar+Far]
s.- ı ḳalʿa-yı semā 242/7
s.- ı semāvātdın 234/4
s. 260/16

saḳla - : koruma -13- [Tr]
s.- b 249/17
s.- b olturġanı 099/13
s.- dı 097/12, 222/17, 275/5
s.- ġıl 215/8, 234/12
s.- mang̃lar 108/9
s.- masang̃ 272/3
s.- bdur 224/9
s.- ydurġan 297/13, 297/16
s.- ydur men 251/13

sal - : salmak, göndermek -187- [Tr]
s.- dı 107/16, 107/18, 116/21, 127/3, 128/12, 144/9, 147/21, 182/16, 199/14, 206/14, 208/11, 209/13, 210/8, 210/10, 213/17, 266/1, 279/14, 304/8, 304/9
ʿamūd s.- dı 137/4, 251/18, 312/5, 340/20
arasıġa s.- dı 310/15

at s.- dı 243/7, 257/17, 329/15, 341/12, 344/19
atıġa s.- dı 338/5
atını s.- dı 167/10
bendge s.- dı 275/8, 293/2, 347/18
birle s.- dı 161/17, 310/15, 313/15
endāz s.- dı 149/19, 159/20
ḫançer s.- dı 254/20, 254/21, 255/2, 260/20, 295/20, 312/21, 313/13, 323/11
ḥarbe s.- dı 248/15, 281/6, 306/15, 322/20
ḳol s.- dı 127/4, 144/12
meni s.- dı 286/3
nīze s.- dı 257/14, 281/4, 288/19, 329/10, 344/18, 345/3
ṣandūḳġa s.- dı 168/2
sāṭūl s.- dı 313/21
şemşīr s.- dı 340/18
tīġ s.- dı 136/19, 161/15, 184/4, 248/20, 265/17, 268/4, 269/4, 281/2, 283/6, 283/8, 288/21, 291/19, 293/14, 293/15, 305/17, 308/4, 318/7, 324/17, 325/18, 329/12
tīġ-i bürrān s.- dı 243/14
töpin s.- dı 270/18
zindānġa s.- dı 348/6
s.- dılar 098/15, 112/6, 122/7, 137/14, 302/12
at s.- dılar 211/20, 244/12, 244/13, 289/6, 327/2, 329/8, 330/6, 330/7, 341/12
başıġa s.- dılar 243/17
bendge s.- dılar 328/6
bir s.- dılar 314/20
birle s.- dılar 313/15
endāz s.- dılar 139/15
ġılāfıġa s.- dılar 234/15, 293/18
ḳalʿage s.- dılar 220/4
közümge s.- dılar 280/6
ḳulaḳ s.- dılar 225/9
üstige s.- dılar 338/19
ṣandūḳġa s.- dım 169/6
s.- ġan 104/21, 249/6
aldımġa s.- ġan 348/2
nīze s.- ġan ėrdi 241/6
s.- ġan ėken 233/17, 299/17
s.- ġanını 137/19
s.- ġay 107/20, 148/18, 284/6, 330/4
tīġ s.- ġay 284/5
s.- ġaylar 207/10, 335/21
s.- ġıl 201/4
üstiġa s.- ġıl 338/18
yolġa s.- ġıl 319/12
s.- ıb 097/12, 103/6, 112/16, 113/4, 113/8, 119/3, 120/12, 130/19, 132/10, 137/10, 160/6, 223/13, 296/3, 323/3
at s.- ıb 211/3
bendġa s.- ıb 232/19
bendge s.- ıb 230/19
kemend s.- ıb 128/12
kilīmge s.- ıb 287/8
ḳol s.- ıb 127/11

nān s.- ıb 213/12
nīze s.- ıb 344/11
otġa s.- ıb 148/19
pellesige s.- ıb 163/13
ṣandūḳġa s.- ıb 298/6
tābūtġa s.- ıb 239/16
s.- ıb bėrib ėrdim 216/4
kemend s.- ıb çıḳıb 220/9
bendge s.- ıb kėlıbdür 255/15
s.- ıb ėrdi 207/6, 221/17
s.- ıb ėrdiler 246/6, 332/2
otġa s.- ıb ėrdim 167/17
s.- ıbdur 143/8, 177/12
bendge s.- ıbdur 207/10, 234/19
s.- ıbdurlar 119/14, 143/7
s.- ıb sen 230/20
otġa s.- ın͡g 319/6
s.- ın͡glar 163/4
zindānġa s.- ın͡glar 348/5
ḳaranġuġa s.- maḳ kėrek 284/12
otġa s.- maḳ kėrek 163/13
s.- maḳde ėrdi 288/2
ḥarbe s.- sam 201/4
otġa s.- sam 167/2
s.- san͡g 207/11
s.- san͡gızlar 172/17
tīġ s.- ur 311/13
ḥarbe s.- ur ėrdi 161/18
s.- ur ėrdiler 185/3
otġa s.- ur ėrmiş 165/4
otġa s.- urdın 163/11

sālār : komutan -3- [Far]
s.- ı ġāziyān 213/9
s.+ ı 123/18
s.+ nın͡g 207/6

Sālāryān Ḳazvīn : özel ad -1-
S. 189/9

ṣalavāt : duâlar -15- [Ar]
ṣ. 122/18, 125/16, 182/10, 240/19, 279/16, 286/1, 291/18, 292/17, 327/13, 330/16, 331/3,
ṣ. aytıb 102/13, 138/2, 302/6
ṣ.+ nı 117/3

sāliklıḳ : yolculuk -2- [Ar+Tr]
s. 192/11, 224/17

Ṣāliḥ : özel ad -2-
Ṣ. 168/3
Ṣ.+ nin͡g 142/18

Sālim : özel ad -2-
S. 266/9
S.+ ni 266/11

ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem : Allah onun şanını yüceltsin ve selamete erdirsin, bk. ṣa -78- [Ar]
ṣ. 098/7, 101/8, 105/21, 109/3, 109/4, 109/9, 109/13, 110/3, 110/10, 110/17, 116/6, 130/8, 135/16, 136/13, 150/8, 152/21, 155/17, 157/18, 189/15, 192/12, 193/10, 193/15, 208/21, 240/1, 282/10, 311/8, 346/18, 347/19

ṣ.+ de ėrdiler 312/12

ṣ.+ din 117/19, 173/15, 193/18, 280/5

ṣ.+ din ėrdi 336/6

ṣ.+ dür 199/12

ṣ.+ ėrdiler 191/2

ṣ.+ ġa 101/5, 107/9, 121/3, 128/15, 130/9, 155/8, 155/17, 183/16, 317/2

ṣ.+ ge 101/21, 120/3, 144/15, 211/9

ṣ.+ ni 099/11, 100/19, 101/18, 102/16, 103/1, 114/17, 116/8, 118/16, 119/16, 124/14, 227/20, 232/14, 234/18, 238/6, 280/5, 284/3, 307/4

ṣ.+ ning͡e 101/15, 105/5, 117/20, 118/19, 125/12, 174/5, 199/7, 251/12, 280/16, 335/4, 346/15, 347/11

Sālsa : özel ad -21-

S. 234/20, 235/3, 235/4, 235/9, 235/12, 238/4, 238/8, 238/15, 238/20, 283/1, 283/2, 311/17, 327/7, 331/14

S.+ dur 234/16

S.+ ge 235/8, 238/9, 238/10, 239/21

S.+ nı 235/2

Sālsa Esed Ḳarakūlī : özel ad -1-

S. 266/16

Sālūk : özel ad -10-

S. 125/15, 221/15

S.+ lar 197/17, 205/6, 219/7, 219/11, 258/12

S.+ lardın ėrdi 134/19

S.+ larnı 216/12

S.+ ni 124/1

sālūk-pīşe : eşkıyâ huylu -1- [Far]

s.+ leri 189/10

Sām : özel ad -7-

S. 119/18, 184/4, 185/1, 243/15, 248/11

dāsitān-ı S. 306/19

dāsitān-ı S. 136/4

Sām İbn Mektūm : özel ad -1-

S. 308/14

sāmān : huzur, düzen -4- [Far]

s. 279/11

s. bolġaylar 258/2

s.+ durlar 220/18

s.+ men 155/21

ṣamed : her şeye gücü yeten -1- [Ar]

ṣ.- i bī-keyf 121/19

Sāmek : özel ad -1-

S. 176/21

san : sayı -1- [Tr]

s.+ ı 270/16

sān : parça -2- [Far]

sān s. ḳıldılar 238/5

s. sān ḳıldılar 238/5

ṣandel : koltuk, sandalye -1- [Far]

ṣ. 264/19

ṣandelī : koltuk, sandalye -1- [Far+Ar]

ṣ.- yi cāsūslıḳını berdiler 239/21

ṣandūḳ : sandık, göğüs -41- [Ar]

ṣ.- i sīnesiġa 127/14

ṣ. 134/3, 225/1, 298/8, 306/13

sīne-yi ṣ. 308/9

ṣ.+ de 099/15, 100/6, 225/6

ṣ.+ de ėrdi 309/3

ṣ.+ dın 225/5

ṣ.+ ġa 097/11, 169/7

ṣ.+ ġa saldı 168/2

ṣ.+ ġa saldım 169/6

ṣ.+ ġa salıb 298/6

ṣ.+ ı 224/21, 225/4, 309/2

ṣ.+ ıdın 122/16

ṣ.+ ıġa 277/18

sīne-yi ṣ.+ ıġa 187/13

ṣ.+ larnı 224/18

ṣ.+ nı 099/13, 099/14, 099/21, 100/3, 100/16, 134/5, 224/20, 225/1, 225/4, 225/5, 225/13, 298/8, 308/20, 309/4, 309/5, 316/19

ṣ.+ nın̄ġ 097/15

ṣandūḳça : küçük sandık -1- [Ar+Far]

ṣ. 235/8

sanġa : sana -58- [Tr]

s. 099/2, 106/7, 114/10, 116/15, 129/11, 129/20, 130/10, 131/4, 132/14, 133/2, 133/19, 133/20, 134/14, 135/4, 137/8, 139/17, 145/19, 146/6, 147/4, 153/11, 157/20, 160/15, 167/19, 170/5, 176/10, 183/12, 191/21, 193/1, 193/7, 193/15, 194/6, 200/21, 202/10, 225/18, 236/1, 237/2, 237/3, 237/12, 253/14, 255/20, 256/2, 257/20, 263/11, 270/18, 274/12, 281/12, 282/21, 283/19, 286/11, 286/15, 288/4, 290/11, 290/13, 305/7, 317/6, 335/11

s. ḳılġay 136/16

Sānī : özel ad -41-

S. 205/16

ʿAbdu'llāh-ı S. 176/19, 184/9, 196/16

ʿAbdu'r-raḥman-ı S. 184/5

ʿAmlāḳ-ı S. 196/16, 200/18, 201/2

Buḫt-ı Naṣṣar-ı S. 176/19, 199/13

Esmek-i S. 176/19

Firʿavun-ı S. 177/1, 205/17, 208/11, 209/17

Mülcem-i S. 179/7, 184/2

Naṣır-ı S. 196/16, 197/2, 197/4, 198/5

Nemrūd-i S. 184/7

Rüstem-i S. 176/19, 177/1,

205/16, 210/10, 210/21, 211/2
Seyāmek-i S. 202/2, 202/3
Şeddād-ı S. 210/8
Şemr-i S. 176/19
Yezīd-i S. 182/3, 182/19, 183/6, 183/7, 183/11
Buḫt-ı Naṣṣar-ı S.+ dür 198/12
Fir̒avun-ı S.+ ni 209/8
Rüstem-i S.+ ni 210/20

sansız : sayısız -1- [Tr]
s. 255/12

sarāy : saray -20- [Far]
s. 099/17, 221/5
ṣaḥn-ı s. 222/16
s.+ de 221/7
ḥarem-i s.+ de 315/7
s.+ dın 297/5
s.+ ġa 169/19
s.+ ge 099/14, 215/16
s.+ ı 099/14
s.+ ıġa 275/5, 297/11, 332/10
s.+ ını 318/8
s.+ larġa 220/13
s.+ larını 170/13
s.+ nı 099/18
s.+ nıng̃ 099/16, 099/19, 221/5

sarāybān : saray muhafızı -3- [Far]
s. 099/17
s. ḳılmas ėrdi 099/15
s.+ ge 099/15

ṣarf : harcama -3- [Ar]
ṣ.- ı avḳāt ḳılsunlar 188/12
ṣ. ḳıldılar 188/17
ṣ. ḳılıb 188/11

sarġar - : sararmak -2- [Tr]
s.- dı 217/14
s.- mabdur 166/13

sarıġ : sarı -5- [Tr]
s. 119/15, 166/6, 177/12, 177/17, 254/6

Sārūḳ : özel ad -1-
S. 306/15

sasıġlıġ : pis kokulu, bk. sasıġlıḳ -1- [Tr]
s. 103/15

sasıġlıḳ : pis kokulu, bk. sasıġlıġ -1- [Tr]
s. 147/11

sat - : satmak -2- [Tr]
s.- ıb 168/4, 255/16

sāṭūl : satır, küçük balta -4- [Far]
s. 304/8, 304/9, 313/15
s. saldı 313/21

sāvt : kamçı -1- [Ar]
s. 249/9

sāy : sarı renkli lüle -3- [Far]

s.+ nı 343/10

s.+ nıng̃ 330/17, 344/8

sa῾y : çalışma, çabalama -2- [Ar]

s. ḳılalı 158/9

s. ḳılıb 116/9

ṣayd : av -1- [Ar]

ṣ. 214/14

sāye : gölge -6- [Far]

s.- i devletin̄izni 178/19

s.+ de 142/8

s.+ ge 309/11

s.+ side 142/13, 229/17, 229/21

sāzendehāy : müzisyenler -1- [Far]

s.+ durmiş 202/7

sebeb : sebep -10- [Ar]

s.- i āb-rūy āḫiret bolġay 209/6

s. 215/15, 231/12

s. sen boldung̃ 271/12

s.+ din 147/10, 157/19, 165/4, 210/18, 286/17

s.+ i 305/9

sebükraḳ : daha hızlı -2- [Far+Tr]

s. 123/3, 205/21

sebz : yeşil -2- [Far]

s. 189/20, 197/18

secde : secde -3- [Far]

s.- yi şükür 123/1, 166/7, 170/2

sed : set, engel -2- [Ar]

s.- i İskender 135/19

s.- i Skender 177/9

s. boldı 130/13

ṣedef : süsleme sanatında kullanılan pırıltılı, beyaz, sert madde -1- [Ar]

gevher-i ṣ. 158/18

sed-rāh: yol kesme -52- [Ar+Far]

s. 210/20

s.+ ını 121/7, 182/5, 183/3, 184/9, 200/20, 234/12, 242/20, 243/2, 243/14, 251/11, 257/14, 285/8, 303/17

s.+ ını aldı 248/15, 257/5, 267/19, 268/21, 280/18, 282/2, 283/6, 286/2, 305/10, 305/16, 315/13

s.+ ını aldılar 184/3, 209/9, 243/7, 243/12, 252/14, 260/19, 302/8, 304/9, 315/19, 321/15

s.+ ını alıb 136/19, 151/15, 184/6, 184/7, 187/4, 260/14, 265/13, 308/3, 313/14, 315/6, 315/18, 322/10, 327/18

s.+ ını alıb ėrdiler 284/18

s.+ ını alurlar 215/2

s.+ ını tusub 322/19, 328/21

sefer : yolculuk -1- [Ar]

s.- i āḫiretni ḳılur ėrdiler 300/5

sefīd : beyaz renkli, ak -2- [Ar]
s. 197/9, 264/5

seg : köpek -101- [Far]
s.- i bed-baḫt 257/7
s.- i bed-baḫtlar 112/8
s.- i bed-kirdār 144/6, 183/7
s.- i bī-bünyād 222/20, 280/15
s.- i bī-dīn 126/17, 183/17, 256/15
s.- i bī-ḥamiyyet 275/16
s.- i bī-ʾitiḳād 103/9
s.- i cehennemī 256/6, 332/16
s.- i cehennemīdin 208/20
s.- i cehennemīler 131/4, 143/18, 329/19, 332/2
s.- i çirkīn 103/19
s.- i çīrkīn-i bī-dīn 258/21
s.- i çirkīnninḡ 107/11
s.- i ḥarāmzādeni 112/16
s.- i ḫūn-ḫˇār 102/8
s.- i melʾūn 243/17
s.- i nā-merd 323/15
s.- i nā-pāk 120/8
s.- i pelīd 149/6, 162/10, 240/19
s.- i pelīdni 168/19, 170/9, 254/4
s.- i Rāfıżī 112/17
s. 101/19, 107/8, 113/2, 121/12, 122/10, 132/16, 144/4, 146/11, 162/14, 173/1, 183/9, 187/3, 187/14, 209/9, 268/8, 274/19, 275/9, 286/2, 288/6, 298/16, 304/11, 307/6, 309/14, 329/4, 331/8
Yezīd-i s. 116/8, 130/17, 315/18
s. bolġay sen 129/8
Yezīd-i s.+ din 116/5
s.+ ler 107/5, 110/2, 116/4, 130/7, 153/11, 154/6, 185/3, 187/8, 192/2, 196/16, 200/17, 208/1, 226/17, 228/9, 309/9, 348/5
gele-yi s.+ ler 268/12
s.+ lerdin 260/15
s.+ lerge 108/13
s.+ leri 158/6
s.+ lerni 113/2, 249/14, 249/16, 265/12
s.+ ni 116/3, 122/16, 137/12, 170/10, 182/8, 183/18, 187/13, 199/13, 265/15, 284/21, 288/9, 309/13, 327/15, 329/7

segān : köpekler -1- [Far]
s. 163/15

seg-beççe : köpek yavrusu -18- [Far]
s. 124/1, 124/12, 126/19, 126/21, 208/4, 217/6, 243/14, 268/1, 275/10
s.+ din 260/15
s.+ lerni 267/4, 294/1
s.+ ni 254/3, 260/11, 260/20, 261/1, 265/11, 265/16

seg-sār : köpek gibi, aç gözlü -4- [Far]
s. 319/11, 320/1, 323/9, 323/10

seḥer : seher (zaman) -2- [Ar]

s. 142/20, 262/13

sehvā : yanlışlıkla -1- [Ar]

s. 158/2

sekīne : sakinlik -1- [Ar]

s.+ ning̑ 193/5

sekerīd : kendinden geçiş -1- [Ar]

s.+ din 197/1

sekkiz : sekiz, sayı adı -9- [Tr]

s. 153/6, 189/6, 189/18, 241/9, 241/18, 242/2, 242/3, 242/4, 284/16

sekkiz lek : sekiz yüz bin -1- [Tr+Far]

s. 327/12

sekkiz ming̑ : sekiz bin, sayı adı -14- [Tr]

s. 189/2, 189/6, 190/4, 190/6, 241/9, 242/3, 242/5, 252/17, 264/19, 284/16, 285/14, 296/11, 344/3

seksen : seksen, sayı adı -1- [Tr]

s. 313/13

seksen ėkki : seksen iki, sayı adı -1- [Tr]

s. 346/11

seksen ming̑ : seksen bin, sayı adı -7- [Tr]

s. 300/19, 301/2, 302/6, 308/6, 326/17, 331/16, 341/16

sekte : zarar görmüş -1- [Ar]

s. bolubdur 201/18

selām : selam -31- [Ar]

s. 130/3, 194/1, 220/20, 233/12, 283/20

s. bėrdiler 233/11

cevāb-ı s. bėrdiler 186/11

cevāb-ı s. berdiler 144/18

s. ḳıldı 160/2

s. ḳıldılar 105/1, 144/18, 166/8, 211/21, 218/13, 229/7, 316/17

s. ḳılıb 299/15

s. ḳılmadıng̑ 283/18

s. ḳılmay sen 130/4

s.+ ım 128/20, 277/12, 299/15, 311/1

s.+ ımnı 193/2, 193/8, 195/2, 211/15, 297/12

s.+ ını 264/4, 297/10

s.+ larını 234/14

selāmet : esenlik, kurtuluş -7- [Ar]

s. 183/9, 223/16, 229/14, 282/13, 282/17, 303/9, 303/13

Selim : özel ad -5-

S.- i ʿĀdī 313/3, 313/4, 313/8

S. 313/16

S.+ ge 313/7

selle : küfe, sepet -1- [Ar]

s.+ ni 106/12

Selmān : özel ad -4-
S.- ı Fāris 319/16, 320/9, 320/10
S.- ı Fārisni 319/21
S.+ nıng̃ 343/11

Selmān İbn Ḫaẓāʾī : özel ad -2-
S. 343/2, 343/8

Selūlā-yı Kūfī : özel ad -2-
S. 248/5, 248/18

semā : gökyüzü -2- [Ar]
sākinān-ı ḳalʾa-yı s. 242/7
s.+ nıng̃ 142/18

semāvāt : gökler -1- [Ar]
sākinān-ı s.+ dın 234/4

Semek : özel ad -1-
S. 303/9

semender-vār : Ateşte yanmadığına hatta ateşi söndürdüğüne inanılan kertenkele benzeri efsanevi hayvan gibi. -1- [Far]
s. 165/15

Semerḳand : özel ad -5-
S. 195/13, 338/14
S.+ ge 337/7, 339/3
S.+ nıng̃ 338/8

Semerḳandī : özel ad -1-
S. 215/17

sen : sen -244- [Tr]
s. 097/17, 099/1, 099/4, 107/10, 109/2, 109/4, 109/5, 110/1, 113/12, 123/20, 124/1, 126/17, 126/19, 126/20, 126/21, 127/1, 127/2, 127/18, 129/7, 130/5, 130/9, 131/3, 133/2, 133/19, 134/13, 134/14, 140/6, 141/6, 142/16, 142/20, 143/21, 144/1, 145/16, 146/2, 146/11, 148/1, 148/2, 148/3, 151/16, 160/4, 160/15, 167/13, 167/18, 170/6, 170/7, 176/10, 181/10, 182/6, 183/6, 183/12, 193/6, 193/19, 198/13, 199/13, 201/4, 207/11, 209/1, 209/10, 209/11, 211/5, 213/12, 214/16, 214/19, 231/21, 235/5, 235/10, 236/2, 238/21, 242/21, 243/3, 243/4, 250/18, 251/2, 251/12, 251/13, 254/9, 254/15, 254/18, 256/8, 256/16, 260/3, 265/14, 265/16, 267/5, 269/2, 270/6, 271/11, 271/17, 271/18, 273/7, 274/6, 274/8, 274/17, 276/1, 278/21, 279/1, 279/11, 281/11, 283/18, 284/19, 286/14, 286/16, 291/8, 291/19, 299/18, 301/8, 301/9, 301/13, 301/16, 304/21, 305/5, 311/9, 325/5, 334/16, 335/18, 348/3
sebeb s. boldung̃ 271/12
s. tapġıl 133/13
s.+ de ėken 236/7
s.+ dedür 317/14
s.+ din 106/7, 106/18, 109/13,

125/1, 130/7, 148/2, 157/11, 157/12, 157/14, 161/4, 181/9, 202/4, 215/3, 222/3, 222/15, 223/2, 223/7, 231/1, 231/6, 235/9, 236/18, 237/11, 254/18, 274/18, 323/21, 335/1

s.+ i 109/14, 110/11, 148/17, 160/17, 170/8, 177/2, 193/19, 202/8, 211/3, 217/10, 222/21, 227/14, 243/6, 267/21, 271/15, 274/14, 309/10, 309/11, 309/20, 317/12, 348/1

s.+ inḡ 104/3, 110/1, 114/4, 114/8, 115/20, 115/21, 116/4, 122/13, 125/1, 141/7, 141/8, 142/5, 147/9, 151/19, 158/1, 158/8, 158/9, 159/14, 160/12, 160/16, 160/17, 161/8, 162/14, 176/9, 176/15, 183/2, 191/21, 196/6, 198/13, 198/14, 198/16, 199/9, 201/2, 201/3, 201/4, 201/6, 202/8, 202/19, 208/4, 211/5, 223/6, 227/13, 235/7, 236/6, 237/4, 237/11, 239/15, 242/21, 250/21, 255/21, 256/6, 259/15, 265/15, 267/6, 269/1, 274/7, 275/3, 290/4, 293/10, 294/18, 298/12, 298/14, 300/1, 300/10, 300/11, 302/3, 303/11, 303/12, 320/20, 333/3, 348/3

s.+ ler 162/18

sen : senin -17- [Tr]

s.+ i 103/16, 109/5, 121/20, 168/14, 182/6, 183/1, 199/4, 199/16, 200/11, 215/6, 217/1, 217/7, 257/19, 269/1, 274/11, 274/16, 302/8

s̲enā : övgü -2- [Ar]

s. 317/1

s. ayttılar 170/1

seng : taş -9- [Far]

s.- i ʿarāra 177/9

s. 177/8, 285/20, 312/1

hürre-yi s. 177/8

tobrahā-yı s. 197/21

üserā-yı s. 271/1

s.+ ini 200/2

s.+ ni 200/4

ser : baş -33- [Far]

s.- i būstān-ı nebevī 174/4

kāse-yı s.- i mübārekleride 213/20

s. 114/19, 122/16, 184/9, 191/12, 192/18, 203/18, 209/18, 213/15, 224/8, 232/17, 276/20, 323/11

mūy-ı s.+ i 191/10

s.+ i 107/21, 200/5

s.+ idin 268/5

kāse-yi s.+ iġa 202/13

s.+ ige 248/8, 258/3, 281/3

s.+ imni 105/12, 222/11

s.+ in 202/12

s.+ ini 099/7, 286/4

s.+ ni 100/7, 100/8, 128/8

ser-āsīma : sersemlemiş, aklı karışmış -6- [Far]

s. boldı 117/1, 228/5

s. bolub 115/18, 125/17, 309/5

s. ḳıldı 128/9

Sercūḫ : özel ad -5-
S. 301/5, 301/6, 301/7, 301/17

Sercūḳ : özel ad -2-
S.+ ġa 321/1
S.+ nı 301/12

Sercūḳ Rūmī : özel ad -1-
S. 316/1

serd : şiddetli ah -7- [Far]
āh-ı s. 151/21
āh-ı s. tartıb 206/20, 209/19, 330/10
āh-ı s. urdı 199/8
āh-ı s.+ i urladı 200/9
s. 209/15

serdār : önder, komutan -16- [Far]
s.-i dil 192/4
s.- ı vilāyet-i Esḳalān 247/20
s. 178/11, 287/10
s.+ ı 312/2, 337/21
s.+ ıdın 342/7
s.+ ını 279/10
s.+ lar 167/16, 180/8
s.+ ları 195/14
s.+ larını 279/20
s.+ larnı 180/17, 292/2
s.+ nı 345/6
s.+ nıng̃ 178/7

ser-efrāz : onurlandırılmış -2- [Far]
s. ḳıldıng̃ızlar 236/14
s. ḳılmadılar 158/4

ser-encām : başa gelen olaylar -1- [Far]
s. bolġunça 310/4

ser-encām-kārī : işin sonunda -1- [Far]
s.- yi ādemī 154/20

sereṭān : yudum -1- [Far]
s.+ de 335/2

sereṭāne's-sīġī : yutkunan askerler -1- [Far]
s. 319/15

ser-gerdān : başıboş, yalnız -3- [Far]
s. 218/16
piyāde-yi s. 200/21
s. bolub 098/19

ser-geşte : şaşkın -1- [Far]
s. 131/5

serḥad : sınır, hudut -2- [Far]
s.+ ge 108/4
s.+ ige 119/4

serheng : komutan -18- [Far]
s. 135/1, 204/5, 229/18, 244/9, 263/21, 277/7
s.+ ler 216/4, 219/2, 219/11, 220/15, 233/9, 278/6, 287/18

s.+ lerden 200/12
s.+ lerge 204/1, 219/7
s.+ lerni 200/11, 204/6

Serheng Māhān : özel ad -1-
S. 219/8

Serheng Māhān Şebrū : özel ad -1-
S. 240/17

Serheng Māhān Şīr : özel ad -1-
S. 192/6

Serheng Şīrāzī : özel ad -1-
S. 215/17

ser-ḥisāb : itidal, dikkat -3- [Far+Ar]
s. 223/9, 226/9, 238/21

serḫīl : baş komutan -1- [Far]
s. 162/3

Serḫūn : özel ad -1-
S.+ nı 323/1

Serḫūn Rūmī : özel ad -4-
S. 314/5, 322/9, 322/18
S.+ ni 322/21

seril - : yatmak, uzanmak -1- [Tr]
s.- ib 149/16

Serḳūn Rūmī : özel ad -1-
S. 132/13

sermed : ebedî -1- [Far]
devlet-i saʿādet-i s.+ iġa 228/11

ser-nigūn : baş aşağı -6- [Far]
s. 120/9, 157/16, 184/18, 336/2
s. boldı 123/6
s. ḳıldı 117/7

ser-nüvişt : alın yazısı -3- [Far]
s. 155/16, 212/17
naṣīb-i s. 166/18

ser-ü-pā : hepsi, tamamı -5- [Far]
s. 144/19, 160/18, 182/3
s. aldurub 139/13
s.+ larını 226/14

ser-ü-pāy : giysi -7- [Far]
s. 168/16, 180/9, 235/3, 239/21
s.+ ını 169/6, 302/20
s.+ nı 169/9

serv : servi, selvi -1- [Far]
s. 129/6

server : önder -4- [Far]
s.+ i 099/9, 100/17, 207/4
s.+ ni 197/11

Server İbn Varaḳa : özel ad -1-
S. 268/4

Settāc : özel ad -1-
S. 321/12

sevāb : sevap -23- [Ar]
s.+ ını 110/21, 117/13, 139/4, 140/3, 142/11, 150/2, 150/17, 155/8, 156/8, 158/16, 160/7, 170/17, 179/17, 220/6, 233/2, 249/8, 269/21, 292/5, 306/1, 326/4, 331/14, 334/1
s.+ ını şühedāġa bağışladılar 265/4

sevdā : ticaret, kazanç -5- [Far]
s.+ ġa 105/10, 105/18, 111/6
s.+ nı 101/8, 124/17

sevdāger : tüccar -14- [Far]
s.- i bī-māye 278/17
s.- i lette-fürūş 108/1
s. 108/2, 108/11, 115/20, 116/1, 116/10, 131/21, 280/19
s.+ dür men 136/12
s.+ ġa 116/1
cemʿ-i s.+ ler 280/3
cemāʿa-yı s.+ ler 282/9
cemāʿa-yı s.+ ler ėrdi 131/7

sevgend : yemin -1- [Far]
s. 270/11

sevḳ : sevk, gönderme -1- [Ar]
s.- i cemāl-i şehīdān bolub 226/4

Sevrī : özel ad -2-
S. 267/9
Emīr Māhū-yı S. 342/19

Seyāmek : özel ad -3-
S.- i Sānī 202/2, 202/3
S. 202/5

Seyḥūn : özel ad -1-
deryā-yı S. 244/19

seyir : seyir, izleme -2- [Ar]
s. bolġan 104/15
s. ḳıla 337/12

seyl : sel -1- [Ar]
s. 098/1

seyyi'e : kötülük, fenalık -1- [Ar]
s.+ de turub 284/8

Seyyid : özel ad -2-
s.- i ʿĀlem'ni 312/13
s.- i Kā'ināt 182/10

Seyyid Baṭṭāl Ġāzī : özel ad -4-
S. 318/21, 319/4, 320/14
S.+ ġa 319/8

Seyyid Ḥarb Velīd : özel ad -1-
S. 328/6

Seyyid Ḥased : özel ad -2-

S. 346/13, 347/10

Seyyid Şahāb : özel ad -1-
S. 345/20

seyyidü'l-mürselīn : peygamberlerin efendisi -2- [Ar]
s. 336/14
nat̒-ı s. 112/1

sezā-vār : yaraşır, layık -5- [Far]
s.- ı dūzaḫ ḳılıbdur 155/6
s. 146/10, 342/7
s. ḳılmaġıl 231/4
s. ḳılur ėrdük 121/13

ṣıddīḳ : sâdık -1- [Ar]
ṣ. 315/2

ṣıdḳ : doğruluk, sadâkat -1- [Ar]
destgāh-ı ṣ. 118/20

ṣıfat : vasıf, yüz -2- [Ar]
ṣ.- ı enṣār 336/15
ṣ.+ ını 270/14

ṣıfat : gibi -3- [Ar]
s. 154/8
s.+ ge 296/8, 314/3

sığ - : sığmak -2- [Tr]
s.- ar ėrdi 129/12
s.- maġay 098/19

Ṣığa : özel ad -1-
ṣ. 323/12

ṣıḥḥat : sağlık -3- [Ar]
ṣ. 183/9
ṣ. boldı 319/8
ṣ.+ iġa 311/13

sın - : kırmak -1- [Tr]
s.- ıb 273/1

sındur - : kırdırmak -4- [Tr]
s.- masam 244/3
s.- ub 132/13, 141/19
s.- ubdur 252/8

sır : sır, gizem -1- [Ar]
s. 271/20

si - : çiş yapmak, işemek -1- [Tr]
s.- b kėtti 304/16

sidük : sidik -1- [Tr]
s.+ i 221/21

siḥir : sihir, büyü -1- [Ar]
s.+ de 199/10

siḥir-dān : büyücü -1- [Ar+Far]
s. 181/15

silāḥ : silah -11- [Ar]

s.- ı kişverī 121/7
s. 177/10, 180/9
s.+ ıdın 167/12
s.+ ım 192/19
s.+ nı 180/4
s.+ ını 118/21, 119/16
s.+ ları 347/7
s.+ larınıng̃ 119/14
s.+ nıng̃ 177/18

sile - : dokunmak, meshetmek -1- [Tr]
s.- diler ėrse 108/21

silk - : silkmek -2- [Tr]
s.- ib 210/9
s.- ib alıb 305/17

silkid - : silkeletmek -1- [Tr]
s.- er 251/14

sīllī : tokat -1- [Far]
s. 288/3

silsile : soy, hanedan -1- [Ar]
s. 123/18

simābī : gümüş renkli -1- [Far]
nėme-yi s. 178/9

Sinān : özel ad -7-
S. 294/15, 294/18, 295/1, 295/10
S.+ nı 295/2, 295/3, 295/12

Sinān İbn İns : özel ad -2-
S. 282/21
S.+ ge 294/2

sinān-der-sinān : mızrak mızrağa -1- [Ar+Far+Ar]
s. 136/8

sincāb : sincap -1- [Far]
s.+ nı 332/20

Sindī : özel ad -4-
S. 253/8, 269/21, 295/21
S.+ ning̃ 253/9

sīne : sine, göğüs -42- [Far]
s.- yi bī-kīne 243/1
s.- yi bī-kīnesige 126/11
s.- yi pür-kīnesidin 184/8, 255/3
s.- yi pür-kīnesige 257/11
s.- yi ṣandūḳ 308/9
s.- yi ṣandūḳıġa 187/13,
s. 122/14, 122/16, 182/7, 183/8, 183/13, 192/4, 199/6, 209/13, 277/18, 296/7
be-sūz-ı s. 142/18
s.+ leride 197/12, 332/16
s.+ leriġa 173/19
s.+ lerige 109/20, 197/12
s.+ mni 150/12
s.+ ni 137/2
s.+ si 167/10
s.+ side 201/20
s.+ sidin 107/19, 209/18, 227/1, 281/5, 329/11, 338/6

s.+ siġa 210/6, 232/16, 254/20
ṣandūḳ-i s.+ siġa 127/14
s.+ sige 107/18, 306/14, 312/21, 313/13, 340/16

sipāh : asker -10- [Far]
s.- ı pūş 241/12
s.- ı ẓafer penāh 203/11
s. 213/3, 242/14, 275/9, 320/19
s.+ ėrdiler 151/11
ṣaf-ı s.+ idin 187/1, 208/10
ṣaf-ı s.+ iġa 269/17

sipāhīker : askerlik -1- [Far]
ṭarīḳ-i s.+ i 208/2

sipāhīkerçilik : askerlik mesleği, bk. sipāhkerçilik -2- [Far+Tr]
s.+ dür 259/10
ṭarīḳ-i s.+ ni 171/12

sipāhkerçilik : askerlik mesleği, bk. sipāhīkerçilik -5- [Far+Tr]
s.+ de 200/19
ṭarīḳ-i s.+ dür 217/16
s.+ ni 159/2, 339/13, 339/16

sipāriş : ısmarlama, havâle -8- [Far]
s. ḳıldı 137/1, 200/16, 257/12
s. ḳıldılar 238/3, 282/5
s. ḳıldım 146/15, 312/9
s. ḳılsunlar 146/9

sipās : şükür -2- [Far]
s. 157/7
s. ḳıldılar 239/4

sipehsālār : komutan -10- [Far]
s. 207/18
s. ḳılıb 339/9
s.+ ėrdiler 319/10
s.+ ġa 139/17, 178/2, 198/3
s.+ ı 175/8
s.+ ın͡g 177/2
s.+ lar 208/7
s.+ nı 176/18

sipehsālārlik : komutanlık, askerlik -1- [Far+Tr]
s.+ ni 319/9

siper : kalkan, siper -36- [Far]
dāmene-yi s.+ din 211/6, 324/18
s.- i altun 167/5
s.- i ay 196/1
s.- i Şāh-ı Yemen 180/9
s. 116/21, 136/3, 144/13, 168/17, 169/15, 247/14, 268/6, 281/8, 327/17
siper s. 245/16
s.+ din 210/11
s. ḳılay 150/12
s. tutḳay 199/4
s. tuttı 144/13, 243/17
s. tuttılar 137/14
s. tutub 226/7, 289/2, 324/18
s.+ ġa 137/15
s.+ idin 257/11

s.+ iġa 184/5, 200/3
ḳubbe-yi s.+ iġa 201/13
s.+ ler 119/14
s.+ lerini 183/20, 226/13, 257/13
s.+ ni 210/11, 211/7

siper-dār : kalkan tutan -1- [Far]
s. 251/16

siper-ker : kalkan ustası -1- [Far]
s. 180/7

sīret : yaratılış -1- [Ar]
s. 177/15

sitāyiş : övgü -11- [Far]
s. 157/7
s. ḳıla sen 144/8
s. ḳıldı 336/17
s. ḳıldılar 114/17, 273/11, 289/9, 316/18
s. ḳılıb 259/13, 277/6
s. ḳılınḡ 272/19
s.+ leriġa 171/6

sitem : eziyet, haksızlık -2- [Far]
s.+ ler ḳıldı 153/12
s. tėggen 097/5

sitem-kār : zalim, eziyet eden -2- [Far]
s. 317/4
s.+ nınḡ 150/4

sitem-kāre : zalim, eziyet eden -1- [Far]
çarḫ-ı s. 154/15

sitīz : düşmanca, kavga -1- [Far]
s. 196/12

siyāh : siyah -39- [Ar]
s. 113/11, 119/2, 119/3, 119/17, 136/2, 139/11, 164/9, 164/12, 176/2, 180/1, 185/8, 185/10, 188/15, 189/5, 197/10, 207/3, 226/16, 234/9, 234/13, 269/10, 269/13, 285/18, 314/8
ʿalem-i s. 134/3, 164/5, 164/12, 185/8
bā-libāshā-yı s. 242/14
destār-ı s. 115/10
ġulām-ı s. 134/4
ġulāmān-ı s. 285/18
ḫilʿat-i s. 164/14
kenīz-i s. 134/4
libās-ı s. 197/20
müsāfir-i çeşm-i s.+ dür miz 219/7
piyādehā-yı s. 164/16
ṣaf-ı s. 182/18
ʿalem-i s.+ nınḡ 136/5

siyāset : cezalandırma, öldürme -3- [Ar]
s. 124/14
s. ḳıldı 273/20
s. ḳılġıl 274/5

siyāset-nāme : siyasi mektup -1-

[Ar+Far]

s.+ ni 317/9

siz : siz -209- [Tr]

s. 100/7, 101/20, 109/1, 118/18, 121/4, 125/13, 131/8, 140/15, 151/4, 152/21, 155/11, 155/14, 170/19, 171/19, 196/20, 208/17, 217/13, 220/16, 222/1, 229/5, 229/11, 232/20, 270/9, 272/15, 272/21, 273/2, 346/14, 346/16, 346/17

s.+ din 159/7, 171/4

s.+ ge 098/9, 101/20, 154/4, 155/15, 155/19, 159/8, 159/10, 166/11, 169/3, 171/14, 179/4, 186/13, 194/12, 240/1, 260/7, 298/2, 340/4, 346/14, 348/19

s.+ gedür 326/8

s.+ inḡ 124/17, 159/8, 208/15, 246/1, 272/15

s.+ ler 101/5, 106/5, 109/11, 109/21, 110/19, 114/1, 120/11, 125/8, 125/13, 126/21, 131/10, 131/19, 132/5, 141/7, 145/1, 145/5, 145/6, 150/12, 156/3, 158/3, 161/1, 161/10, 209/4, 215/21, 218/6, 218/14, 219/11, 219/14, 220/19, 229/4, 229/7, 229/20, 231/15, 233/7, 234/20, 234/21, 235/14, 236/14, 237/9, 250/16, 260/6, 276/18, 277/1, 277/15, 280/16, 284/2, 289/9, 289/11, 290/9, 294/11, 295/1, 297/20, 305/13, 310/7

s.+ lerdin 125/13, 126/9, 139/3, 177/4, 231/10, 231/13, 237/15, 284/4, 327/21

s.+ lerġa 105/2, 139/2

s.+ lerge 100/8, 102/2, 105/1, 105/9, 107/5, 110/12, 110/19, 113/21, 114/2, 118/9, 135/6, 150/9, 150/11, 155/4, 157/10, 157/11, 157/19, 166/18, 190/1, 219/2, 229/20, 231/9, 237/6, 283/20, 289/18, 305/15, 333/13, 335/17, 336/9, 343/4

s.+ lerni 109/8, 112/9, 113/20, 118/10, 120/12, 125/9, 146/15, 157/9, 200/18, 226/19, 229/19, 231/10, 234/18, 234/21, 236/14, 251/2, 259/5, 291/11, 312/8, 315/2, 335/7

s.+ lerninḡ 124/12, 219/6, 250/17

s.+ ni 101/21, 105/14, 139/7, 159/7, 173/12, 175/20, 179/1, 186/16, 238/8, 270/9, 272/6, 272/11, 276/7, 303/20, 303/21

s.+ ninḡ 121/1, 139/9, 140/9, 158/21, 159/9, 170/20, 170/21, 171/1, 172/16, 178/21, 241/16, 282/6, 282/11, 321/9, 346/18

sizler : sizler -1- [Tr]

s. 237/5

Skender : özel ad, bk. İskender -1-

sedd-i s. 177/9

sof : yün (kumaş) -1- [Ar]

s. 104/20

soġarġan : sokmuş, batırmış -1- [Tr]

s. 266/11

soġur - : soymak, çıkarmak -6- [Tr]
s.- dı 288/2
s.- ub 107/5, 224/10, 232/13, 297/12, 322/14

ṣoḥbet : sohbet -3- [Tr]
ṣ. 236/11
ṣ.+ inḡni 236/6
ṣ.+ leriġa 251/13

soḳ - : vurmak, çalmak (müzik aleti) -4- [Tr]
s.- adur 240/11
s.- tı 258/17
s.- turdı 304/6
s.- turdılar 256/10

sol : sol -4- [Tr]
s. 098/6, 180/19
s.+ ġa 265/21, 308/15

Soluncan ʿAyyār : özel ad -2-
S. 287/20, 288/11

songͣ : son, arka -23- [Tr]
s. 098/3, 102/11, 131/13, 139/4, 143/8, 148/9, 170/16, 177/21, 193/6, 204/19, 205/5, 210/7, 211/6, 213/15, 216/9, 216/15, 218/10, 219/10, 220/7, 230/10, 233/2, 324/1
s.+ dın 128/18

songͣa : son, arka -1- [Tr]
s. 103/14

songͣra : sonra -8- [Tr]
s. 114/2, 130/14, 190/4, 193/21, 218/11, 279/5, 311/5, 334/11

ṣopay : sopa -1- [Tr]
ṣ. 147/21

sor - : sormak -52- [Tr]
s.- ab 144/6, 235/6
s.- adı 326/18
s.- alı 223/21, 346/19
s.- ar 246/4
maṣlaḥat s.- ar 133/1
s.- ar ėrdiler 216/9
s.- ar men 168/11
s.- ar sen 222/4, 238/21
s.- aydur 274/19
s.- aydur miz 237/11
s.- ayluk 215/14
s.- dı 107/1, 113/2, 114/7, 129/19, 131/19, 132/5, 132/7, 191/7, 193/18, 195/5, 199/20, 199/21, 200/1, 217/1, 222/14, 229/18, 276/13, 277/9, 277/13, 288/10, 296/1
s.- dılar 100/7, 124/6, 151/16, 151/18, 151/21, 166/21, 211/12, 215/21, 218/13, 225/10, 242/9, 282/5, 286/6, 292/12
s.- dum 097/19
s.- gey 222/4
s.- ub 323/4

sora - : sormak -65- [Tr]
s.- b 274/12, 274/21
s.- dı 133/7, 135/1, 147/13, 210/21, 225/17, 227/4, 235/3, 238/20, 254/6, 260/18, 273/20, 275/4, 275/5, 290/9, 290/11, 290/13, 295/6, 297/17, 297/19, 297/21, 298/10, 299/10, 299/18, 303/11, 305/11, 305/13, 320/6, 320/10, 322/10, 330/9, 334/16
s.- dılar 105/9, 131/8, 131/9, 230/1, 233/3, 235/21, 240/9, 241/13, 242/2, 259/16, 276/2, 279/21, 287/17, 296/17, 297/9, 303/19, 307/15, 315/1, 318/20, 319/1, 339/1, 344/14, 346/21
icāzet s.- dılar 265/9
s.- dım 148/2
s.- ġan 274/18
s.- ġay 290/12
s.- ġıl 237/3, 274/11
s.- mas miz 262/10
s.- b ėrdi 262/8
s.- sa 134/8

soy - : soymak -2- [Tr]
s.- maḳ kėrek 130/21
s.- ub 117/13

söz : söz -80- [Tr]
s. 114/6, 116/15, 118/3, 123/11, 134/15, 138/7, 146/2, 147/13, 160/12, 175/12, 176/17, 222/4, 237/8, 237/11, 252/19, 263/10, 274/16, 300/4, 312/15
s. aytay almadı 130/13
s. aytıb 292/9
s. bėrmey sen 271/14
s. ḳıldı 124/15
s. ḳılmaŋlar 161/12
s.+ de 236/8
s.+ de ėrdi 227/6
s.+ de ėrdiler 263/18
s.+ ge 301/7, 317/15
s.+ i 129/12, 274/2, 274/5, 274/17, 346/15
s.+ ige 274/10
s.+ im 131/7
s.+ iŋiz 250/20
s.+ iŋizdin 101/21
s.+ ini 250/10
s.+ ini almadı 310/8
s.+ leme 201/3
s.+ ler 110/1, 126/19, 162/16, 187/3, 237/5, 257/21
s.+ lerdin 237/6
s.+ lergünçe 255/10
s.+ lerini 115/4, 154/7, 297/8
s.+ lerni 100/13, 109/7, 114/10, 130/5, 130/15, 132/15, 217/14, 229/21, 237/10
s.+ ni 112/3, 129/12, 130/16, 133/19, 140/10, 147/18, 171/5, 172/16, 175/9, 209/9, 237/10, 237/17, 251/4, 267/19, 275/4, 294/17
s.+ ni ḳılġandın 157/8
s.+ üm 169/5
s.+ ümni 124/19

sözle - : söylemek, konuşmak -8- [Tr]

s.- dinḡ 198/16, 198/17

s.- geli 100/5

s.- gen 131/6

s.- menḡler 226/19

s.- meydür 132/12

s.- mey sen 271/13

s.- bdür 278/15

su : su -31- [Tr]

s. 097/21, 098/10, 099/2, 109/16, 132/12, 142/8, 142/11, 162/15, 162/18, 192/7, 197/9, 228/8, 229/3, 262/9, 264/21, 309/17, 332/1, 332/3, 335/2

s.+ ġa 097/1, 327/5

s.+ ını 101/16, 113/12, 130/11, 135/13, 228/9, 280/6

s.+ lar 165/19

s.+ nınḡ 229/3

su - : susamak -1- [Tr]

s.- madılar 309/16

sū : yön, bk. sūy -1- [Far]

s. 169/11

sū'āl : soru -4- [Ar]

s.+ im 237/2

s.+ ime 274/14

s.+ imġa 237/2

s.+ ni ḳılmas ėrdinḡ 274/15

ṣubḥ : sabah -18- [Ar]

ṣ.- ı ṣādıḳ bolubdur 216/15

ṣ. 215/10, 220/1, 307/12, 327/15

bād-ı ṣ. 123/3

ṣ. boldı 115/19, 240/13, 254/13, 256/11, 288/8

ṣ. boldı ėrse 225/15

ṣ. bolġay 194/19

ṣ. bolġunça 102/15

ṣ. bolmab ėrdi 214/10

ṣ. bolub ėrdi 239/2, 260/17

ṣ. vaḳtide 295/6

subḥān : hiçbir şeye muhtaç olmayan, Allah -1- [Ar]

s. 136/19

subḥāna'llāh : Allah her şeye yeter -4- [Ar]

s. 217/15, 274/6, 274/14, 307/9

Ḥaḳ subḥāne ve taʿālā : her şeye gücü yeten yüce Allah -3- [Ar]

H. 129/3, 328/13

Ḥ.+ ġa 340/10

ṣubḥ-gāh : sabah vakti -1- [Ar+Fa]

ṣ. 179/11

sūd : fayda -3- [Far]

s. bolmaz 110/5

s. ḳılmadı 132/12

s. ḳılmas 207/13

sūḫte : yanık -1- [Far]

s. 192/5

ṣulḥ : barış -2- [Far]
ṣ. ḳılalı 333/4
ṣ. ḳıldılar 188/7

sulṭān : sultan -2- [Tr]
s.- ı Enbiyā 282/10, 303/19

Sulṭān Muḥammed Hemedānī : özel ad -1-
S.+ ġa 191/20

Sulṭān Şāh Horāsānī : özel ad -2-
S. 242/5
S.+ ġa 172/10

Sulṭān Yūsuf Hemedānī : özel ad -1-
S. 258/9

sun - : uzatmak -4- [Tr]
s.- dı 254/19
s.- ub 198/20, 199/18, 266/2

sūre : sûre -2- [Ar]
s.- yi innā feteḥnā 143/8
s.- yi ṭaha 198/1

ṣūret : görünüm, biçim -24- [Ar]
ṣ.- i aṣlıge kėldi 319/3
ṣ.- i tebdīl ḳılıb 277/2
ṣ. 119/15, 130/1, 177/14, 196/15, 233/16, 287/20, 311/18, 315/9, 315/10, 332/14
ṣ.+ ide 098/17
ṣ.+ ide bolub 216/5, 319/12, 327/7
ṣ.+ ide bolub ėdi 276/11
ṣ.+ imde bolub 276/14
ṣ.+ ini 276/11
ṣ.+ ler 228/3
ṣ.+ leri 288/3, 332/15, 335/21

sūrnāy : zurna -1- [Far]
nāle-yi s. 164/11

susa - : susamak -1- [Tr]
s.- b 309/17

suvra - : sulamak -1- [Tr]
s.- b 248/14

sūy : yön, bk. sū -2- [Far]
s.- ı Mekke'ge 167/4
s. 104/17

sūz-kār: yakıp yıkma -1- [Far]
s. ḳılmaydur 284/4

südre - : sürüklemek -1- [Tr]
s.- b 304/17

Süfyān : özel ad -2-
āl-i S.+ dın 179/3
S. 266/6

süḫan : söz söyleyen -2- [Far]

s. 150/21, 199/11

sülūk : yola, tarikate girme -2- [Ar]

s. ḳılıb ėrdi 333/13

s. ḳılmaḳ kėrek 155/19

sülūk : muhtaçlık -2- [Ar]

s. 188/18

s.+ nı ḳılınḡızlar 188/18

sünnet : sünnet (namaz) -2- [Ar]

s.+ ge 336/13

s.+ ni 336/13

sür - : sürmek -30- [Tr]

s.- di 281/21

düm s.- di 202/10

s.- diler 165/14, 166/9, 166/10, 181/13, 213/20, 243/4, 244/1

düm s.- dü 202/12

s.- üb 117/1, 122/13, 167/11, 170/10, 210/6, 242/19, 251/9, 251/19, 252/10, 256/14, 257/14, 268/3, 268/9, 269/5, 279/15, 313/21, 326/12, 326/15

s.- üb ötti 183/8

s.- übdurur 116/18

sürʿat : hızlı gitme -2- [Ar]

s.- ı tamām 113/6, 252/10

sürk - : sürçmek, takılmak -1- [Tr]

s.- üb 331/8

sürke - : sürmek, sürtmek (bir yüzeye) -2- [Tr]

s.- di 160/2, 290/7

sürme : sürme (makyaj malzemesi) -2- [Tr]

s. 248/19, 282/3

sürt - : sürmek, sürtmek (bir yüzeye) -16- [Tr]

s.- tiler 154/4, 192/17, 204/20, 220/8, 238/7

s.- üb 100/1, 109/7, 163/17, 165/14, 169/20, 204/12, 238/17, 239/7, 264/3

s.- üb ėrdiler 192/18

s.- übturur ėrdiler 105/6

süt : süt -3- [Tr]

s. 304/14

s.+ ni 304/15

sütūn : sütun, direk -2- [Far]

s. 122/13, 198/21

süvār : atlanma, ata binme -1- [Far]

s. bolub 115/9

süvāre : atlı asker -38- [Far]

s. 136/3, 136/4, 136/7, 178/14, 210/20, 253/5, 285/18, 311/15, 312/7, 318/12, 318/19

s. boldı 123/21, 125/20, 143/18, 294/9

s. boldılar 173/4, 238/19, 263/12, 307/11

s. bolub 137/18, 141/17, 168/9, 181/12, 247/7, 263/11, 279/6, 292/17, 310/5, 325/20

s. bolub çıḳıb 345/10

s. bolub turub ėrdiler 263/12

s. ḳıldı 289/5, 291/2

s. ḳıldılar 166/14

s. ḳılıb 318/16

s.+ ler 240/18

s.+ lerġa 289/21

s.+ lerniṉ 120/2

Ş

şā : şah, padişah, bk. şāh -1- [Far]

ş. 122/14

şād : memnun, mutlu -25- [Far]

ş. 138/6, 195/7, 257/13, 267/1, 278/9, 282/14, 336/17, 337/19, 338/21

ş. boldı 159/14, 254/8, 275/3, 292/10

ş. boldılar 190/2, 195/9

ş. bolġay 149/13

ş. bolub 187/20, 259/15, 260/8, 264/4, 283/1, 309/9

ş. bolub kėlıb 311/18

ş. ḳıldı 157/2

ş. ḳılur miz 260/8

Şādbehr Maʿānī : özel ad -1-

Ş. 266/17

Şādbehr Zenhervānī : özel ad -1-

Ş. 266/18

Şādkām Ḳazvīnī : özel ad -3-

Ş. 189/11, 195/7, 266/18

şādmān : memnun -2- [Far]

ş. 150/14

ş. boldılar 264/10

şādmānlıḳ : memnuniyet -1- [Far+Tr]

ş. ḳılmasun 246/9

şādyāne : müzik grubu, bando -29- [Far]

ş. 117/3, 121/9, 137/1, 165/16, 182/11, 183/14, 187/5, 196/6, 196/7, 196/17, 200/7, 241/7, 241/17, 259/16, 263/11, 263/16, 264/5, 279/17, 283/1, 286/20, 304/4, 313/4, 323/6, 327/5, 345/7

ş. ḳoydılar 183/19

ş. ura başladılar 207/14

ş.+ dür 259/16

ş.+ lerini 122/19

şāgird : öğrenci, talebe -10- [Far]

ş.- iʿAli 254/14

ş.- i Emīre'l-mū'minīn 195/14

ş.- i Emīre'l-mū'minīn ʿAli'dür men 254/14

ş.- i Şāh-ı Merdān 156/19, 171/12
ş. 145/7
ş.+ i 176/7
ş.+ idür men 145/21
ş.+ leri ėrdi 261/8
ş.+ leridin ėrdiler 190/12

şāgirde : öğrenci, talebe -1- [Far]
ş. 190/14

şāh : şah, padişah, bk. şā -35- [Far]
ş.- ı ʿallāme 102/6
ş.- ı Ḫalīl 163/15
ş.- ı Merdān 194/8, 196/1, 229/9
ferzend-i ḫānedān-ı ş.- ı Merdān 145/7
ferzend-i ş.- ı Merdān 181/16
Ḥażret-i ş.- ı Merdān 134/20, 179/2, 190/14, 262/18, 264/2
şāgird-i ş.- ı Merdān 156/19
şāgird-i ş.- ı Merdān 171/12
ş.- ı Merdān-ı Murtażā 245/10
nebīre-yi Ḥażret-i ş.- ı Merdān'durlar 337/16
ş.- ı Merdān'dur siz 170/19
ʿalem-i ʿālī şān-ı ş.- ı Merdān'nı 197/18
ş.- ı Merdān'nıng 220/7, 296/6
Ḥażret-i ş.- ı Merdān'nıng 190/13
ş.- ı merḥūm 104/12, 186/10
siper-i ş.- ı Yemen 180/9
ş. 120/1, 138/5, 140/4, 145/21, 187/4, 187/12, 190/8, 204/4, 242/11
ş.+ dur 127/19
ş.+ lar 175/21

Şāh ʿAḳlame : özel ad, bk. Şāh ʿAlḳame -2-
Ş.- yi Şīrāzī 101/1
. 101/12

Şāh ʿAlḳame : özel ad, bk. Şāh ʿAḳlame -80-
Ş.- yı Şīrāzī 145/1, 185/20, 196/2, 248/21
Ş.- yı Şīrāzī'ning 248/20
Ş.- yi Şīrāzī 223/4, 244/13, 258/7, 319/9
Ş.- yi Şīrāzī'ni 240/16
Ş. 102/10, 102/19, 103/4, 121/6, 121/18, 123/8, 132/7, 138/17, 139/11, 139/15, 139/16, 140/7, 140/11, 140/17, 141/4, 141/9, 141/12, 141/14, 142/4, 142/9, 142/15, 143/12, 144/18, 144/21, 145/7, 145/10, 147/1, 147/5, 186/5, 186/13, 187/7, 187/12, 187/14, 208/7, 208/12, 208/14, 208/18, 209/2, 209/10, 209/13, 209/14, 210/6, 210/11, 210/12, 213/3, 304/8, 304/13, 304/19
Ş.+ din 140/10
Ş.+ ėrdiler 187/2
Ş.+ ġa 142/2
Ş.+ ge 118/6, 118/17, 122/14, 138/14, 140/21, 146/15
Ş.+ ni 120/17, 139/20, 140/21, 141/20, 142/5, 187/4, 210/9, 211/13

Ş.+ ning̱ 120/18, 187/21, 212/3

Şāh Mīr Rāżī : özel ad -1-
Ş. 242/13

Şāh Mīrzāyī : özel ad -1-
Ş. 337/13

Şāh Saʿd : özel ad -3-
Ş. 119/21, 121/10, 258/8

Şāh Saʿdʿ Alḳame : özel ad -1-
Ş. 208/7

Şāh Saʿīd : özel ad -2-
Ş. 121/10, 258/8

Şāh Saʿīdʿ Alḳame : özel ad -1-
Ş. 208/8

Şāh Semerḳandī : özel ad -2-
Ş. 338/10
Ş.+ ġa 263/2

şāḫ : dal -1- [Far]
ş.- ı dıraḫtġa 307/12

şāhā : ey şah -1- [Ar]
ş. 110/8

şāh-bāz : gösterişli -1- [Far]
ş. 144/21

şāhī : şah, padişah -1- [Far]
ş. 142/19

Şāhzāde ʿAli : özel ad -1-
Ş.- yi dīvāne 124/4

şaḳī : haydut -1- [Far]
ş.+ ning̱ 200/4

Şaḳī : özel ad -1-
Sācid-i Ş.+ ning̱ 182/13

şakz : ayrılma -1- [Far]
ş. 156/6

Şām : özel ad -84-
Ş. 098/19, 098/20, 100/20, 101/18, 102/17, 103/1, 104/3, 113/15, 114/14, 142/7, 144/16, 147/7, 190/16, 215/1, 221/1, 223/17, 227/17, 228/5, 228/17, 230/6, 230/10, 230/11, 230/13, 270/13, 273/5, 273/10, 297/3, 300/16, 303/5, 306/8, 311/16, 316/1, 319/10, 331/15, 332/9, 333/16, 346/5, 346/6, 346/7
ehl-i Ş. 336/7, 336/17
piyādehā-yı Ş. 241/3
Ş.+ de 261/7
Ş.+ dın 149/6, 233/14, 254/6, 263/10, 301/1, 332/20
Ş.+ ġa 101/19, 104/8, 186/1, 186/3, 189/14, 220/20, 223/18, 229/20, 232/18, 250/7, 251/1, 297/3, 303/7,

310/18, 310/21, 316/14, 319/12, 334/8, 346/1, 347/17
Ş.+ ġaçe 258/13
Ş.+ ge 129/13, 270/13, 343/5
Ş.+ nı 317/6, 332/20, 333/4, 333/13, 333/20, 346/8, 346/9, 346/14

şām : akşam -4- [Far]
namāz-ı ş. bolub ėrdi 269/12
namāz-ı ş.+ de 289/7
namāz-ı ş.+ ġaça 285/14, 289/7

Şāmī : özel ad -1-
Ş.+ din 179/4

Şāmiyāne : Şam'a özgü -1-
çāder-i Ş. 250/13

şānī : gösterişli -1- [Ar]
ş.+ de kėlgendür 311/3

şarāb : şarap, içki -10- [Ar]
ş. 104/9, 116/12, 142/8, 234/6, 234/7, 234/21, 237/1, 261/18, 294/19
ş.+ ġa buyurub 234/7

şarṭ : şart, gerek -3- [Far]
ş.- ı ḫidmet 275/14
ş.- ı şefḳat 157/13
ş. ḳıldılar 240/4

şarṭ : yemin -1- [Far]
ş. ḳıldı 298/4

şāto : şato -1- [Fran]
ş.+ ge 336/1

şāyed : belki -7- [Far]
ş. 156/20, 209/4, 219/16, 274/9, 301/5, 333/3

şāyed : keşke -1- [Far]
ş. 105/20

şāyeste : layık -5- [Far]
ḫidmet-i ş. 289/10
ş. bolġay 149/2, 157/15, 260/3
ş.+ ge 149/3

şeb : gece -6- [Far]
ş. 266/14, 311/15, 312/7, 318/19
çāder-i ş. 296/1
ş.+ de 213/14

şebāḫūn : gece baskını, bk. şebḫūn, şebḫūn, şebīḫūn -2- [Far]
ş. 115/7
ş. uray 125/18

şeb-bū : hoş kokulu bir çiçek -1- [Far]
ş.+ dur 214/16

şebḫūn : gece baskını, bk. şebāḫūn, şebḫūn, şebīḫūn -1- [Far]
ş. kėltürüb 131/21

şebḫūn : gece baskını, bk. şebāḫūn, şebḫūn, şebīḫūn -1- [Far]

ş. kėltüreli 327/6

şebīḫūn : gece baskını, bk. şebāḫūn, şebḥūn, şebḫūn -7- [Far]
ş. 186/2
ş. kėltürdiler 292/16
ş. kėltüreli 328/12
ş. kėltürüb 102/12, 296/18, 344/10
ş. kėltürür miz 292/14

Şebrū : özel ad -8-
Ş. 295/9, 295/21, 314/20, 324/8
Ş.+ nı 221/9, 324/9, 324/11
Ş.+ nıng̃ 196/2

Şebrū Kūfī : özel ad -1-
Ş. 307/13

Şebrūk : özel ad -10-
Ş. 221/10, 221/12, 221/19, 222/2, 222/3, 222/7, 222/9, 222/10, 222/12, 222/15

Şebrūk Kūfī : özel ad -2-
Ş. 221/7, 222/1

şecā́ : yiğit -3- [Ar]
ş. 138/1, 176/7
birāder-i ş. 146/2

Şecā́ İbn Ekrem : özel ad -1-
Ş. 283/10

şecā́at : cesaret, yiğitlik -4- [Ar]
ş. 187/17, 198/1, 204/10, 208/13

şecā́atlik : cesaretli -2- [Ar+Tr]
ş. 101/3
ş.+ ėrdi 111/3

şecā́raḳ : daha yiğit -2- [Ar+Tr]
ş. 148/11, 214/16

Şeddād : özel ad -4-
Ş.- ı Sānī 210/8
Ş. 177/1, 265/20, 266/1

şedīd : azılı -1- [Ar]
meĺūn-i ş. 165/3

şefā́at : şefaat, bağışlama -5- [Ar]
ş.+ dın 106/3
ş.+ ge oltursalar 118/12
ş.+ i 106/4
ş.+ idin 118/16
ş.+ im 109/10

şefī́ : şefaatçi -2- [Ar]
ş. kėltürüb 163/8, 228/16

şefḳat : şefkat -5- [Ar]
şarṭ-ı ş. 157/13
ş. 157/12
ş.- i tamām ḳılur men 261/16
ezcihet-i ş. 168/13

kemāl-i ş. 158/20

Şeh Mīr Rāzī : özel ad -1-

Ş.+ ġa 172/12

Şeh Mirzā Rāżī : özel ad -1-

Ş.+ ėrdi 190/11

şehādet : şehitlik -20- [Ar]

ḫaber-i ş.- i İmām Ḥüseyin 156/17

ş. 105/20, 125/7, 153/4, 155/4, 334/5, 343/14

derece-yi ş. tapḳay ėrdim 105/6

ş. tapsam 209/4

ş. taptı 308/7

ş. taptılar 188/13, 188/21, 190/15, 304/8, 332/3, 343/11, 345/12

ş.+ ġa yetibdürler 332/5

ş.+ leridin 156/15

şehīd : şehit -90- [Ar]

ş.- i aʿlā 097/8

ş.- i Deşt-i Kerbelā'nıng̃ 299/11

ş.- i Kerbelā 204/9

ş. 153/11, 173/1, 233/21, 288/4

birāder-i ş. 173/11

ş. boldı 247/7, 247/8, 253/5, 302/2, 310/4, 313/12, 313/13

ş. boldılar 147/19, 285/14, 291/15, 313/10, 318/10, 338/11

ş. bolġan 218/15

ş. bolġanları 283/11

ş. bolġanlarıdın 151/7

ş. bolġanlarını 145/9, 152/5, 152/7

ş. bolgarılar 149/19

ş. bolsa 330/7

ş. bolsang̃ızlar 125/14

ş. bolub ėrdiler 185/6

ş. bolubdurlar 154/12

ş. ḳıldı 141/19, 142/1, 151/20, 206/5, 210/2, 227/13, 247/6, 260/11, 260/17, 275/8, 280/2, 282/7, 312/20, 313/10, 313/11, 325/9, 335/13, 338/13

ş. ḳıldılar 126/5, 140/8, 154/21, 173/14, 191/3, 220/11

ş. ḳıldıng̃ 113/14, 129/6, 256/17

ş. ḳılġan 106/1, 135/13

ş. ḳılġay 222/2

ş. ḳılıb 100/18, 191/6, 312/18, 328/1

ş. ḳılıbdur 101/17, 152/11, 181/20

ş. ḳılıbdurlar 134/9, 245/19

ş. ḳılıb sen 130/12, 335/12

ş. ḳılurını 102/9

ş.+ ler 136/17

ş.+ lerġa 140/4

ş.+ lerni 150/2, 172/17, 203/20, 212/11, 228/16

ş.+ lerning̃ 114/21, 117/13, 145/12, 150/17, 292/5

ş.+ ning̃ 173/7

şehīdā : ey şehit -23- [Ar]

ş. 098/1, 102/8, 102/20, 109/20, 115/17, 136/1, 138/9, 138/20, 143/15, 150/1, 170/15, 242/6, 286/21, 292/4

ş.+ ġa 249/8, 306/1

rūḥ-ı pāk-ı ş.+ ġa 233/2

rūḥ-ı pāk-ı ş.+ ġa bağışladılar 170/17, 179/17

ş.+ larnı 140/16

ş.+ larnıng̃ 144/20

ş.+ nıng̃ 170/17, 174/16

şehīdān : şehitler -14- [Far+Ar]

ş.- ı Deşt-i Kerbelā 232/10, 343/4

fedā-yı ş.- ı Deşt-i Kerbelā ḳılalı 124/19

ş.- ı Deşt-i Kerbelā'nı 111/1

ḳıṣṣa-yı ş.- ı Deşt-i Kerbelā'nı 188/3

ş.- ı Deşt-i Kerbelā'nıng̃ 170/12

ş.- ı Kerbelā'nıng̃ 180/1

ervāḥ-ı ş. 139/3

sevḳ-i cemāl-i ş. bolub 226/4

rūḥ-i pāk-i ş. ḳılur ėrdiler 232/7

daʿvā-yı ḫūn-ı ş. ḳılurlar 171/20

ş.+ ġa 158/17

ş.+ ġa bağışladılar 139/4

ḫūn-ı ş.+ ı 172/20

şehr : şehir -83- [Ar]

ş.- i Asḳalān'ġa 104/9

leşker-i ş.- i Esferānī'dür 242/9

ş.- i Hemme 261/20

ş.- i Ḥilye'ge 218/6

ş.- i Ḳaṣār'ġa 343/6

ş. 132/20, 175/6, 222/4, 222/7, 251/1, 273/20, 303/8, 316/5, 334/9

ş. ḳomadı 141/13

ş.+ de 108/9, 189/8

ş.+ dedür 274/3

ş.+ din 163/4, 178/14, 223/11, 298/19

ş.+ iġa 112/13, 302/18

ş.+ ige 147/7, 314/13, 344/1

ş.+ imge 222/7

ş.+ ini 108/6, 112/6, 114/16, 116/2

ş.+ ġa 102/19, 112/15, 220/14

ş.+ ge 100/20, 103/2, 103/4, 103/5, 104/7, 104/15, 123/8, 140/12, 141/8, 141/9, 141/20, 150/14, 168/4, 261/19, 272/7, 273/18, 279/21, 314/11, 314/12, 334/8, 334/11, 337/12, 337/13, 337/19, 338/9, 346/4

ş.+ lerge 171/15

ş.+ ni 100/21, 103/2, 104/7, 104/8, 141/12, 148/17, 245/2, 250/16, 262/1, 274/4, 275/12, 303/8, 306/10, 314/15, 333/17, 334/8, 334/10, 334/11

ş.+ ning̃ 140/20, 222/4, 223/9

Şehper : özel ad -14-

Ş.- iʿayyār 213/1, 213/16, 213/21, 230/2, 230/14, 232/6, 232/11, 233/16

dāsitān-ı Ş.- iʿayyār 212/19

Ş.- iʿayyār ėrdi 212/20

Ş.- iʿayyār men 231/8

Ş.- iʿayyār'nı 230/5, 230/12

Ş. 212/21

Şehr Bānū : özel ad -2-

Ş. 332/10, 334/3

şehr-be-şehr : şehirden şehre -4- [Ar+Far+Ar]

ş. 099/12, 100/20, 103/20, 106/2

şehristān : hükümdar, bk. şehristānī -5- [Far]

ş.-ı Ḳayṣer'ni 315/11

ş. 177/12, 241/2, 314/21, 315/4,

şehristānī : hükümdar, bk. şehristān -1- [Far+Ar]

ş. 196/15

şehriyār : hükümdar -29- [Far]

ş.- ı ʿālem 138/16, 276/3, 287/18, 289/12

ş.- ı Ḳazvīnī 241/21

ş.- ı Ṭaberistān 260/12

ş.- ı Ṭaberistān'ġa 172/11

ş. 135/9, 143/12, 165/2, 176/5, 176/12, 178/3, 178/5, 178/19, 182/20, 185/20, 186/13, 196/5, 196/20, 241/14, 245/20, 246/19, 247/17, 258/3, 258/18,

259/17, 263/21, 326/8

Şeh-süvār : atlı asker -1- [Far]

Ş. 305/4

şehzāde : şehzâde -88- [Far]

Ḥażret-i ş. -yi İmām Ḥüseyin'ning 112/17

ş. 104/15, 158/18, 162/8, 171/14, 210/21, 211/6, 211/10, 211/20, 212/1, 252/14, 269/6, 269/7, 269/12, 269/14, 276/2, 276/8, 276/9, 276/12, 276/13, 277/11, 277/14, 277/19, 278/1, 278/3, 293/12, 293/14, 293/16, 293/18, 299/12, 304/10, 307/10, 313/17, 315/15, 315/16, 315/19, 323/16, 324/17, 325/12, 325/13, 325/15, 325/18, 325/21, 328/14, 340/18, 340/21, 341/7, 341/10, 341/12

Ḥażret-i ş. 104/16

ş.+ din 276/15, 276/19

ş.+ ge 307/7, 315/17, 315/19, 324/17, 325/11, 325/12, 337/20

ş.+ ler 138/19, 138/20, 139/7, 270/1

ş.+ lerni 233/15, 250/3, 269/19, 282/18

ş.+ ni 139/1, 208/8, 211/19, 276/9, 276/12, 276/15, 276/17, 276/18, 277/17, 277/19, 293/12, 307/14, 307/15, 324/18, 325/13, 325/14, 340/15, 341/12

ş.+ ning 211/4

Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman : özel ad -10-

Ş. 248/18, 248/19, 292/1, 296/11, 302/6, 323/7, 323/15, 324/13, 340/13, 341/6

Şehzāde ʿAbdu'r-raḥman Mālik : özel ad -3-
Ş. 208/1, 306/5
Ş.+ ni 208/6

Şehzāde ʿAli : özel ad -2-
Ş.- yi Dīvāne 124/9, 124/11

Şehzāde Behrām : özel ad -2-
Ş. 269/5, 328/8

Şehzāde Ebū'l-fetūḥ : özel ad -1-
Ş. 275/21

Şehzāde Emīr Māhūy Sūrī : özel ad -1-
Ş. 315/17

Şehzāde Ḥażret : özel ad -1-
Ş.- i İmām'nın͡g 211/20

Şehzāde İmām Ḥüseyin : özel ad -1-
Ş. 116/4

Şehzāde Ḳāsım : özel ad -25-
Ş. 211/13, 212/12, 212/14, 212/18, 243/7, 243/11, 243/12, 244/12, 248/3, 248/16, 249/16, 258/7, 307/16, 325/6, 325/9, 330/13, 337/5, 337/18, 338/2, 338/13
Ş.+ ġa 211/19, 321/5, 336/20
Ş.+ nı 240/15
Ş.+ nın͡g 248/15

Şehzāde Ḳāsım İbn ʿAbbās : özel ad -4-
Ş. 223/3, 307/6, 320/12, 330/15

Şehzāde ʿUbeydek : özel ad -1-
Ş.+ ge 324/16

şehzādehā : şehzâdeler -3- [Far]
ş.- yı kevneyn 336/16
menāḳıb-ı ş.- yı kevneyn 317/3
menāḳıb-ı ş.- yı kevneyn 147/15

şekve : şikâyet -1- [Ar]
ş. 206/19

şemʿ : mum, aydınlık -1- [Ar]
ş. 303/15

şemāme : kandil -1- [Far]
ş. 225/3

Şemkök : özel ad -4-
Ş. 314/21, 315/7
Ş.+ ni 315/6

Şemr : özel ad -57-
Ş.- i laʿīn 097/11, 098/16, 099/8, 099/10, 100/18, 102/21, 104/2, 107/4, 107/11, 108/4, 125/17, 126/4, 129/4, 129/19, 132/19, 248/1, 259/14, 259/18, 263/15, 277/6, 280/2, 282/7, 283/17, 283/21, 313/6
Ş.- i laʿīndür 283/19

Ş.- i laʿīnġa 287/1
Ş.- i laʿīnni 098/15, 125/18, 126/17, 260/4, 332/15
Ş.- i meʿlūn 108/1, 108/7, 108/9, 123/12, 123/13, 123/18, 124/7, 124/15, 128/8, 128/18, 128/21, 129/8, 129/12, 129/14, 152/12
Ş.- i meʿlūnġa 132/18
Ş.- i meʿlūnnı 123/15, 124/15
Ş.- i Sānī 176/19
Ş. 129/19, 151/19
Ş.+ ġa 104/2
Ş.+ ni 267/4, 309/19

Şemr İbn Şemr : özel ad -1-
Ş. 123/16

Şemr Zī'l-Cevşen : özel ad -1-
Ş. 146/21, 218/14

Şemrek : özel ad -3-
Ş. 309/10
Ş.+ ėrdi 309/6
Ş.+ ni 309/14

Şemrī : özel ad -1-
Ş. 176/21

şemşīr : kılıç -19- [Far]
ş.- i ḫūnāşām 227/7
ş.- i Mıṣrī 265/18
ş. 126/4, 127/2, 136/21, 224/3, 226/7, 226/20, 244/8, 285/9, 290/17, 295/17, 310/14, 327/17, 346/14
ş. saldı 340/18
ş.+ i 216/13, 226/13
ş.+ leri 223/19

şemşīr-bāzlik : kılıç ustalığı -1- [Far+Tr]
ş. ḳılıb 180/13

şemşīrhā : kılıçlar -1- [Far]
ş.- yı Mıṣrī 119/13

şerāre : kıvılcım -1- [Ar]
ş.- yi ot 192/5

şerbet : şerbet, içecek -4- [Ar]
ş. 125/4, 316/10
ş.- i 201/5
ş.+ ni 316/10

şerefā : şerefle -2- [Ar]
ş. 153/8, 170/12

şerīf : şerefli -8- [Ar]
ş.- i büzürg bolsaḳ 125/12
ş. 121/5, 208/15, 317/7
ravża-yı ş.+ de 347/11
menzil-i ş.+ din 155/14
ravża-yı ş.+ ge 131/13
ḫāne-yi ş.+ ni 194/4

şerīk : ortak -1- [Ar]
ş.+ i 305/2

şerm : utanç -7- [Ar]
ş. 280/21
ş. tutmabdur 109/9
ş. tutmadılar 173/16
ş. tutmadın͡g 129/5
ş. tutmadın͡g mu 232/15
ş. tutmas 120/11
ş. tutmay sen 199/12

şermende : utangaç -2- [Far]
ş. boldun͡g 107/8
ş. ḳılmaġıl 122/6

şermisār : utangaç -1- [Far]
ş. ḳıldın͡g 130/12

şerūf : şeref -1- [Ar]
ş.+ ler 178/15

şevb : karışık -1- [Ar]
ş. kėlür ėrdi 241/4

şevik : silahlı, zırhlı -1- [Far]
ş. boldı 271/22

şevḳ : coşku -2- [Ar]
ş. 169/10, 301/21

şevketlik : yüce -1- [Ar+Tr]
ş. 120/10

şeyāṭīn : şeytanlar -1- [Ar]
ş. bolmaġay 109/18

şeyṭān : şeytan -3- [Ar]
ş.- ı mel̓ūn 163/12
ş. 133/4
ş.+ nı 231/4

Şi̓ār Fīl : özel ad -1-
Ş.+ nin͡g 309/6

Şi̓ār Fīl Rūz : özel ad -1-
Ş. 323/10

şifā : şifa -1- [Ar]
ş.- yı her 121/20

şikāf : ara, yarık -6- [Far]
ş.- i cevāldūz 201/19
ş. 201/19
ş.+ ı 221/19
ş.+ ıdın 099/20
ş.+ ıġa tuttılar 144/10
ş.+ nı 201/20

şikār : av -11- [Far]
ş. 126/13
ş. eyleb 218/2
ş. ḳıladurgen 276/5
ş. ḳılalı 276/5
ş. ḳılıb 218/2
ş. ḳılıb sen 214/14
ş. ḳılsaḳ 276/7
ş.+ de ėken 290/17
ş.+ de ėrdiler 296/12
ş.+ ġa 299/9

ş.+ ge 276/13

şiken : kıvrım, göbek -1- [Far]

ş.+ ni 144/10

şikest : kırık -29- [Far]

ş. 117/16, 244/16, 250/12

ş. bėrdi 132/8

ş. bėrdiler 312/11, 344/11

ş. berdiler 245/1, 258/14, 285/1, 296/14, 300/16, 326/2, 327/16

ş. bėrdim 141/1

ş. bėrgeyler 187/19, 203/12

ş. bėrib 132/1, 283/9, 291/21, 339/19

ş. bersek 115/2

ş. berseler 293/21

ş. bėrür ėrdük 258/18

ş. tapıb 343/15

ş. tapḳay 185/12

ş. taptı 117/8, 342/11

ş. yeb 302/17

ş. yebdür 321/21

şikeste : kırık -2- [Far]

ş.- yi ḫāṭır 161/6

ş.- yi ḫāṭırdur 176/14

şimāl : kuzey -4- [Ar]

ş. 120/4, 181/1, 196/14

ş.+ ġa 097/2

şīr : aslan -25- [Far]

ş.- i beyābān 227/5, 266/19

ş.- i ferzānedür 133/9

ş.- i ġarrān 102/5, 107/4, 306/17, 323/3

ş.- i ġażab-ālūde 227/7

ş.- i Ḫudā'durlar 100/9

ş. 123/3, 125/14, 143/14, 161/21, 162/14, 244/5, 260/16, 277/15, 284/17, 310/11, 322/1, 323/9, 325/3, 330/11, 344/20

ş.+ ler 221/18

Şīr : özel ad -6-

Ş.- i Yezdān 145/8, 171/13, 181/16, 194/8, 196/1

Ş.- i Yezdān'nıng̃ 143/9

şi'r : şiir -1- [Ar]

ş.+ ler 288/10

Şīr Sālūk : özel ad -19-

Ş. 123/13, 123/17, 124/3, 124/21, 125/2, 125/4, 125/7, 126/6, 126/16, 127/8, 230/8

Ş.+ ge 124/3, 133/10

Ş.+ nı 123/12, 227/12, 280/1, 282/7

Ş.+ nıng̃ 218/14

Şīr Zād Semerḳandī : özel ad -21-

Ş. 195/15, 219/9, 219/18, 232/1, 232/13, 232/21, 233/7, 233/10, 233/12, 233/14, 240/17, 258/10, 260/18, 266/17, 308/17, 337/7

Ş.+ ėmes men 231/8
Ş.+ ġa 238/11
Ş.+ ge 240/4
Ş.+ ni 230/11, 240/15

şīrān : aslanlar -1- [Far]
ş. 226/15

Şīrāz : özel ad -15-
Ş. 100/21, 118/7, 119/3, 119/8, 132/21, 138/8, 138/12
Ş.+ ġa 108/10, 118/4, 132/6, 138/10, 145/12
Ş.+ nı 186/1
Ş.+ nıng͡ 119/4, 123/9

Şīrāzī : özel ad -15-
ʿAlḳame-yi Ş. 108/10
Şāhʿ Aḳlame-yi Ş. 101/1
Şāhʿ Alḳame-yi Ş. 145/1, 185/20, 196/2, 248/21, 223/4, 244/13, 258/7, 319/9
Ş. 121/15, 208/14
Ş.+ dür 185/20
Şāhʿ Alḳame-yi Ş.+ ni 240/16
Şāhʿ Alḳame-yı Ş.+ ning͡ 248/20

şīr-beççe : aslan yavrusu -1- [Far]
ş. 138/1

şīr-dil : aslan gönüllü -1- [Far]
pīr-i ş. 126/13

şīre : aslan -16- [Far]
ş. 108/20, 142/10, 143/10, 204/2, 220/17, 224/1, 224/21, 227/20, 228/13, 234/11, 234/21, 235/13, 235/15, 238/3, 246/21, 283/13

şīre-merd : aslan yürekli -7- [Far]
ş. 107/11, 107/14, 109/10, 110/16, 128/9, 257/10
ş.+ ing͡ 108/5

şīrī : aslan -1- [Far+Ar]
ş. 208/2

şīrīn : tatlı -2- [Far]
ş. 237/14
muḥaddisān-ı ş. 217/21

şīrlik : aslanlık -1- [Far+Tr]
ş. 239/18

şīr-nar : erkek aslan -1- [Far]
ş. 285/19

şīr-pīşe : aslan yürekli -3- [Far]
ş. 204/10, 208/13, 208/14

Şīş bin Rabīʿā : özel ad -1-
Ş. 241/5

Şīş İbn Beyʿā : özel ad -1-
Ş. 242/16

şīşe : şişe -3- [Far]
ş.- yi celī 281/2
ş. 116/19, 266/9

şitāb : acele -2- [Far]
ş. 315/5
ş. ḳılınġlar 189/21

şöde : oldu -2- [Far]
ş. 180/1, 180/3

şöhret : ün -1- [Ar]
ş.+ dür 189/15

şu : şu, bk. şun -2- [Tr]
ş.+ nı 288/11
ş.+ nınġ 172/15

Şuʿayb : özel ad -1-
Ş. 193/3

şul : şu, o, bk. uşol -76- [Tr]
ş. 103/14, 104/19, 105/11, 108/4, 131/21, 132/20, 133/7, 133/14, 137/13, 149/16, 149/18, 156/5, 159/12, 161/19, 162/16, 164/1, 164/19, 169/14, 172/18, 172/21, 176/11, 186/4, 188/18, 193/1, 194/20, 198/7, 201/20, 204/5, 211/3, 214/11, 215/8, 222/10, 224/13, 225/20, 228/16, 232/6, 232/12, 234/17, 235/8, 236/14, 248/1, 251/20, 257/2, 262/6, 272/3, 277/18, 284/15, 285/3, 286/1, 287/5, 292/7, 303/5, 304/3, 304/11, 305/4, 305/10, 307/21, 310/3, 312/14, 313/19, 324/3, 329/15, 330/12, 331/6, 334/4, 337/5, 341/4, 341/14, 341/16, 342/2, 342/18, 343/7, 345/14, 345/20
ş.+ dur 135/11
ş.+ ėrdi 121/2

şular : şunlar -2- [Tr]
ş. 297/18
ş.+ nı 158/5

şuʿle : alev -6- [Ar]
ş. 235/18
ş. tarttı 258/12
ş. urar 127/1
ş. urdı 143/14
ş. urub 268/1
ş.+ si urdı 120/18

şūm : uğursuz -27- [Far]
ş.- ı laʿīn 116/16
Kehrem-i ş. 234/19
Yezīd-i ş. 112/16, 255/20
Yezīd-i ş.+ dın 250/6
Yezīd-i ş.+ ġa 117/17
ʿUbeydek-i ş.+ nınġ 220/15
ş. 108/5, 108/8, 109/8, 129/5, 132/15, 144/9, 146/6, 149/5, 200/18, 211/4, 217/6, 238/1, 243/1, 243/15, 317/10, 340/15, 341/7, 344/15
ş. bolur 253/21
ş.+ sen 129/3

şūmluġ : uğursuzluk -2- [Ar+Tr]
ş.+ ıdın 097/4
ş.+ unḡ 103/16

şun : şu, bk. şu -2- [Tr]
ş.+ de 348/20
ş.+ dın 214/16

şunça : şu kadar -3- [Tr]
ş. 105/9, 113/3, 130/3

şundaġ : şunun gibi, bk. şundaḳ -19- [Tr]
ş. 099/3, 121/9, 156/12, 160/8, 162/2, 181/12, 200/19, 201/1, 210/3, 233/5, 251/3, 276/7, 277/16, 290/4, 299/21, 335/8, 335/11
ş.+ ėken 113/19, 155/16
ş.+ ėrmiş 165/5

şundaḳ : şunun gibi, bk. şundaġ -1- [Tr]
ş. 179/19

şūr : tozlu, çorak -2- [Far]
maġara-yı ş.+ ġa 193/21
mināre-yı ş.+ ge 192/19

şūy : çift -1- [Far]
ş.+ nı 182/7

şūy : yıkama -2- [Far]
ş. ḳıldılar 185/17, 203/19

şühedā : şehitler -21- [Ar]
ş.- yı Kerbelā 156/8
ş.- yı Kerbelā'ġa 160/7
ş.- yı Kerbelā'nı 225/14
ş.- yı zevi'l-iḫtirāmġa 155/9
ş. 208/16
ş.+ ġa 185/15
ş.+ ġa bağışladılar 269/21, 326/4, 331/14
sevābını ş.+ ġa bağışladılar 265/4
ş.+ larġa 334/1, 334/7
ş.+ larnı 333/21
ş.+ nı 173/1, 173/6, 246/15, 271/1
ş.+ nınḡ 146/20, 191/19, 246/10
Ehl-i Beyt-i ş.+ nınḡ 160/9

şuḳḳa : kumaş parçası -10- [Ar]
ş. 241/10
ş.+ sıde 177/13
ş.+ sıġa 136/5, 164/13, 241/10, 241/18, 247/12, 252/1
ş.+ sıge 119/18, 164/6

şükür : şükür -6- [Ar]
ş. 239/4
secde-yi ş. 123/1, 166/7, 170/2
ş. kėltürdiler 338/21
ş. ḳıldılar 230/4

şüst : yıkama -2- [Far]
ş. 185/17, 203/19

T

tā : öylece -1- [Far]

t. 299/8

tā : -e kadar -117- [Far]

t. 099/3, 102/15, 105/12, 106/6, 114/1, 115/7, 118/10, 120/21, 121/16, 121/17, 124/13, 124/20, 125/13, 126/8, 133/19, 133/20, 137/5, 141/3, 141/17, 146/9, 146/17, 149/13, 150/8, 152/20, 152/21, 153/20, 153/21, 157/1, 158/1, 159/10, 167/10, 168/5, 169/16, 170/15, 172/4, 172/18, 174/17, 175/2, 175/18, 179/10, 181/8, 181/11, 182/18, 183/1, 184/18, 188/10, 190/15, 192/16, 192/18, 193/3, 193/16, 195/14, 197/3, 203/18, 204/7, 205/4, 206/11, 206/13, 208/21, 209/6, 209/8, 211/8, 212/12, 214/10, 214/15, 215/6, 216/8, 216/16, 217/8, 220/20, 221/4, 228/8, 228/10, 228/11, 235/14, 237/2, 237/7, 239/19, 240/4, 244/9, 247/5, 247/7, 247/9, 250/17, 254/17, 261/2, 262/17, 262/18, 263/3, 265/3, 269/5, 270/16, 271/2, 272/3, 273/15, 278/11, 279/9, 280/17, 289/7, 289/19, 290/16, 292/21, 294/5, 302/16, 306/12, 308/17, 310/4, 313/10, 323/8, 323/14, 323/17, 324/4, 327/15, 343/9, 347/5

taʿaccüb : şaşırma -6- [Ar]

t. ḳalur ėrdiler 169/15

t. ḳıldılar 318/15

t. ḳılıb 147/8

t.+ de ḳalıb ėrdiler 224/12

t.+ ge ḳalur ėrdi 253/20

t.+ ler ḳılıb 254/1

taʿālā : yüce -68- [Ar]

t. 165/17, 231/7, 328/13, 336/14

Emīr-i Ḫudā-yı t. 157/11

ḫˇāst-i Ḫudā-yı t. 251/3

Ḫudā-yı t. 098/9, 098/16, 102/1, 102/12, 105/1, 105/11, 106/5, 106/7, 107/7, 109/5, 118/12, 118/15, 118/19, 135/6, 139/2, 139/17, 140/13, 149/11, 160/10, 170/2, 178/19, 186/13, 208/9, 209/2, 219/16, 231/6, 239/3, 251/5, 295/15, 300/3, 300/5, 300/9, 301/15, 302/4, 327/17, 339/5, 347/6, 348/9

Ḫudā-yı tebārek-i t. 157/14

Ḫudāvend-i t. 259/20

ʿināyet-i Ḫudā-yı t. 115/2

naʿt-ı t. 336/14

t.+ dın 189/21

Ḫudā-yı t.+ dın 098/5, 157/4, 163/17, 232/15, 339/5

Ḫudā-yı t.+ ġa 097/20, 111/21, 135/6, 338/16, 338/21

Ḫudā-yı t.+ nı 100/10, 107/7, 109/8, 117/18, 117/20, 173/15, 206/6, 251/3, 334/16

Ḫudā-yı t.+ nıng̃ 106/7, 348/6

taʿalluḳ : ilgi, ait -2- [Ar]

t.+ ėrdi 104/8

t.+ ėrdiler 188/6

ṭaʿām : yemek, yiyecek -23- [Ar]

ṭ. 110/20, 132/11, 132/16, 142/8, 168/21, 169/4, 179/16, 188/2, 203/21, 229/21, 274/8, 298/5, 319/19, 325/1, 331/4

ṭ. kėltürdi 205/14

ṭ. tarttı 140/3

ṭ. yegil 169/3

ṭ.+ ġa 339/7

ṭ.+ ge 244/6

ṭ.+ lar 235/1

taʿammüden : bilerek, tasarlayarak -1- [Ar]

ṭ. 262/14

ṭāʿat : uyma, itaat -1- [Ar]

ṭ. ḳılıb 106/2

taʿayyun : ortaya çıkma, belirme -3- [Ar]

t. ḳılay 261/17

t. ḳıldılar 141/12, 270/3

tāb : güç, kuvvet -1- [Far]

t. 176/15

ṭabaḳ : tabak -1- [Ar]

ṭ. 112/16

ṭabaḳā : tabaka, katman -1- [Ar]

t.- yı ʿālem 114/2

ṭabaḳhā : örtüler -1- [Ar+Far]

ṭ.- yı zerdūz 159/21

tābān : parlak -2- [Far]

āfitāb-ı t. 263/19

āfitāb-ı t.+ nıng̃ 103/8

ṭabbāl : davulcu -1- [Far]

ṭ.+ larnı 185/13

ṭabbālān : davulcular -1- [Far]

ṭ.- ı leşker-i İslām 186/17

Ṭaberistān : özel ad -4-

Ṭ. 190/6

şehriyār-ı Ṭ. 172/11, 260/12

Ṭ.+ nıng̃ 256/21

Ṭaberistānī : özel ad -1-

Rüstem-i Ṭ. 242/3

tābiʿ : bağlı -6- [Ar]

t. 103/2, 301/8

t. bolur 110/15

t.+ ėrding̃ 301/8

t.+ ide boldı 110/7

t.+ leri 272/20

ṭabīb : doktor -10- [Ar]

ṭ.- i bī-çāreni 335/13

ṭ. 334/14, 334/15, 334/16,

334/21, 335/3, 335/4, 335/10
ṭ.+ ge 203/20
ṭ.+ ni 335/13

tābiş : parlak -2- [Far]
t. ḳıladur 166/4
nūr-ı t. ḳıldı 225/6

ṭabl : davul -44- [Far]
ṭ.- ı ceng 179/18, 186/17, 187/1, 206/15, 206/16, 240/8, 240/9, 256/10, 265/5, 283/3, 288/14, 288/15, 293/6, 304/6, 306/3, 315/12, 322/7
ṭ.- ı ceng çaldurdılar 265/5
ṭ.- ı ceng ḳaḳtılar 186/18
ṭ.- ı ceng urdı 292/7, 293/7, 313/5
ṭ.- ı ceng urdılar 196/9, 280/13, 292/6, 307/17, 312/15, 312/16, 345/17
ṭ.- ı ceng urdılar ėrse 288/15
ṭ.- ı ceng ursunlar 186/15
ṭ.- ı ceng urung̃lar 301/20
ṭ.- ı cengge 256/10
ṭ. 175/5, 179/10, 279/17, 327/5
ṭ. urdı 345/18
ṭ. urung̃lar 196/8
ṭ.+ larını 183/21, 266/5
ṭ.+ nı 240/9, 258/17

ṭabl-bāz : davulcu -10- [Far]
ṭ. 185/13, 187/20, 203/17, 258/14, 292/9, 293/21, 305/19, 306/21, 308/5, 338/7

tābūt : tabut -8- [Ar]
t. 322/4
t.+ ġa 172/20, 239/17, 246/6
t.+ ġa salıb 239/16
t.+ ge tartarlar 146/6
t.+ ıġa 193/5
t.+ nı 249/6

tāc : taç -2- [Ar]
t.+ ını 160/4
t.+ larını 215/19

tag̃ : dağ -16- [Tr]
t. 097/2, 097/20, 128/18, 258/6, 338/20, 339/2
t.+ de 339/1
t.+ dın 205/21
t.+ ıdın 123/2
t.+ ıdınturur 339/2
t.+ ıge 347/3
t.+ larıdın 338/17
t.+ nı 338/1, 338/17, 338/19

tāg̃ : üçgen yapraklı dayanıklı bir ağaç türü -1- [Far]
t. 244/20

tag̃a : dayı, bk. tag̃ay -4- [Tr]
t.+ m 191/7
t.+ sı 190/21
t.+ sını 191/10, 193/13

tag̃ay : dayı, bk. tag̃a -1- [Tr]
t. 191/11

taġı : dahi, ve, bk. taḳı, dağı -3- [Tr]
t. 108/11, 124/18, 227/18

taġrīt : ağıt -2- [Ar]
t.+ ini tuttılar 111/14
t.+ lerini tutub 111/16

taġrīb : çıkış, gönderme -1- [Ar]
ṭarīḳ-i t. 190/4

Ṭaha : Kur'ân-ı Kerim'in 20. sûresi -1- [Ar]
sūre-yi Ṭ. 198/1

taḥammül : dayanma -2- [Ar]
t. 105/2, 139/18

ṭahāret : temizlik -2- [Ar]
āb-ı ṭ. kėltürüng̃ler 192/7
ṭ. ḳıldılar 192/7

te'ḫīr : temiz -16- [Ar]
t. bolmasun 274/17
t. ḳıla sen 161/14
t. ḳılduḳ 240/11
t. ḳıldurub 318/3
t. ḳılmaġıl 134/14, 195/1
t. ḳılmang̃ 152/20
t. ḳılmang̃ızlar 152/19
t. ḳılmang̃lar 189/21, 229/12
t. ḳılmas men 171/9
t. ḳılmay 159/18, 193/19
t. ḳılsaḳ 206/17
t.+ dür 247/17
t.+ ėmes 298/12

Ṭāhir : özel ad -10-
Ṭ.- i yek çeşm 286/7, 286/18, 286/19, 288/17
Ṭ. 286/8, 287/2, 289/1, 342/6
Ṭ.+ ġa 286/14
Ṭ.+ ning̃ 286/13

ṭāhirāt : temizler -1- [Ar]
ḥücürāt-ı ṭ.+ nı 317/5

taḥḳīḳ : doğru, gerçek -6- [Ar]
t. 143/11
ḫaber-i t. 165/1, 220/21, 252/20, 255/7, 276/19

taḥḳīḳ : araştırma -1- [Ar]
t. ḳıldı 298/19
t. ḳıldılar 195/20

taḥmil : dayanak, sorumluluk -1- [Ar]
t. 285/21

taḥsīn : beğenme -3- [Ar]
t. 129/10, 238/4, 267/3

taḫt : (1) taht -65- [Ar]
t.- ı Asḳalān'ġa çıḳıb olturdılar 118/3
t.- ı nūrdın 192/10

t.- ı pādişāhını 160/4

t. 117/11, 150/19, 160/3, 160/5, 161/19, 171/11, 206/4, 176/2, 192/11, 222/19, 234/3, 235/19, 239/17, 246/2, 262/1, 264/19, 272/1, 284/9, 287/21, 288/6, 289/9, 295/1, 296/5, 298/17, 339/17

t. ḳılıb 300/6

t.+ dın 146/6, 172/19, 215/8, 323/19

t.+ ġa 147/1, 150/15

t.+ ge 239/4, 264/16, 334/12, 339/9

t.+ ge olturġuzur 271/6

t.+ ıde 148/21, 172/3, 216/11

t.+ ıdın 235/19, 318/4, 332/18

t.+ ıġa 162/3, 216/19, 317/10

t.+ ıge 170/12, 336/7, 346/6

t.+ ıge çıḳıb 332/14

t.+ ımnı 237/19

t.+ ını 215/8, 220/15, 316/19

t.+ ige 277/21

t.+ nı 215/9, 221/15, 238/5, 322/2

t.+ nıng 215/7

(2) alt -1- [Ar]

t.+ ıġa 132/17

taḫta : tahta -4- [Far]

t. 146/6, 172/20, 177/16, 210/16

ṭā'ife : topluluk -1- [Ar]

ṭ. 111/15

tek : tek, bir -1- [Tr]

ṭ. 231/6

ṭāḳat : güç, kuvvet -8- [Ar]

ṭ. ḳalmadı 237/21

ṭ. kėltür almay 121/8

ṭ. ḳılalmas ėrdi 334/13

ṭ. ḳılalmaydur 243/18

ṭ. ḳılur men 168/20

ṭ.+ i 103/17, 176/15

ṭ.+ im 160/12

taḳdīr : yazgı, istek -6- [Ar]

t.- i Ḫudā 155/16, 271/19

t.- i İlāhī 212/17, 333/10

ḳalem-i t. 155/16

t. 152/8

taḳı : dahi, ve, bk. tağı, dağı -1- [Tr]

t. 221/18

taḳıl - : takılmak -1- [Tr]

t.- dı 331/8

taḳrīr : anlatım -5- [Ar]

t. 173/17

t. ḳıldı 099/7, 298/18, 340/7

t. ḳılıb ėrdiler 147/16

taḳsīm : paylaşım -1- [Ar]

t. ḳılıb 263/5

taḳṣīr : kusur, eksiklik -7- [Ar]

t.- i mülāzemet 191/15

t. bolmabdur 157/14
t. ḳılmadın̄g 161/4
t. ḳılmaġıl 324/5
t. ḳılman̄glar 209/5
t. ḳılmas men 133/17, 133/21

ṭāḳ-zer : altın kemer -1- [Ar+Far]
ṭ. 179/11

ṭaleb : istek -24- [Ar]
ṭ. ḳıldı 175/16, 176/11, 176/19, 200/13, 212/21, 283/5, 306/7
ṭ. ḳıldılar 172/12, 187/2, 190/3, 279/9, 319/2, 338/4
ṭ. ḳılġalı 227/14
ṭ. ḳılġaylar 116/8
ṭ. ḳılġıl 166/2, 305/6
ṭ. ḳılıb 115/1, 156/13, 175/17, 177/3, 308/12
ṭ. ḳılın̄glar 172/21
ṭ. ḳılur men 116/5

Ṭalḥa : özel ad -2-
Ṭ.- yı Kezzāb 312/3
Ṭ. 182/15

ṭālı̔ : talih, yazgı -1- [Ar]
ṭ.+ imiz 119/7

talı̄m : eğitim -1- [Ar]
t. berdi 136/9

tam - : damlamak -1- [Tr]
t.- ıb 103/12

tam : dam -5- [Tr]
t. 111/4
t.+ de 332/14
t.+ dın 111/8
t.+ ġa 228/13
t.+ ı 335/20

ṭama̔ : ihtiras -5- [Ar]
ṭ. 238/1
ṭ. ḳılıb 235/5
ṭ. ḳılıb kėldim 235/3
ṭ. ḳılıb ėrdim 140/5
ṭ.+ ide 254/5

tamām : tam, hepsi -99- [Ar]
t.- ı bārgāhnın̄g 219/21
t.- ı Kūfege 220/13
t.- ı leşker 345/5
t.- ı ṣaḥrā 168/7
t. 104/10, 113/1, 113/5, 129/14, 130/18, 132/1, 132/8, 137/11, 139/11, 139/14, 144/17, 160/6, 170/13, 174/14, 175/21, 183/13, 186/7, 187/11, 188/12, 189/4, 199/20, 205/5, 209/6, 216/5, 216/6, 223/8, 225/1, 227/6, 227/18, 228/20, 229/20, 233/18, 235/18, 244/3, 246/9, 249/5, 251/17, 256/20, 261/7, 262/20, 264/1, 270/17, 273/17, 278/8, 290/13, 301/11, 301/18, 303/18, 305/8, 314/2, 314/6, 315/6, 317/9, 318/17, 321/19, 324/8, 324/20, 326/12, 327/3,

328/9, 331/10, 331/11, 338/20, 338/21, 347/9
dağdağa-yı t. 186/18
heybet-i t. 210/20
istiʿdād-ı t. 175/4
süʿrat-ı t. 113/6, 252/10
ʿuḳūbet-i t. 215/9
zīnet-i t. 136/7
t. boldı 113/7
t. boldılar 198/2
t. bolmas 169/10
t. bolub 214/7
t. bolub ėrdi 214/3
t. bolur 253/1
t. ḳılalı 268/19
t. ḳılay 182/7, 281/21, 306/12
iʿzāz-ı t. ḳılay 167/19
t. ḳıldı 209/16, 329/14
t. ḳıldılar 154/1
işini t. ḳıldım 160/17
işini t. ḳılġay 210/17
t. ḳılıb 175/3
t. ḳılıbdur 216/5
iʿzāz-ı t. ḳılur ėrdiler 190/15
işing͡ni t. ḳılur men 160/18
şefḳat-i t. ḳılur men 261/16
t. ḳılur miz 175/4
muḥaddis-i t.+ ėrdiler 190/19

tamʿīr : onarım -1- [Tr]
t. ḳılġalı 145/13

tan - : kaçmak -1- [Tr]
t.- maz 258/13

tang͡ : tan, şafak vakti -7- [Tr]
t. 099/6, 102/17, 225/15, 297/14, 326/17
t. attı 100/6
t.+ ġa 291/15

tang͡la : yarın, sabah -31- [Tr]
t. 098/10, 112/20, 116/7, 118/11, 124/16, 125/7, 132/14, 133/2, 141/4, 167/18, 173/16, 215/1, 223/5, 227/15, 258/20, 272/14, 297/21, 299/3, 307/2, 311/11, 314/21, 322/18, 326/7, 336/9, 336/11, 343/13
t.+ dur 114/21, 146/5
t.+ ġa 207/19
t.+ sı 097/10, 299/5

Tang͡rı : Tanrı -3- [Tr]
T.+ dın 118/13
T.+ nı 098/12
T.+ sıdur 304/21

Tang͡rılik : Tanrı işi, -1- [Tr]
T.+ ge 305/1

tanu - : tanımak -12- [Tr]
t.- b 111/14, 221/10, 262/11
t.- b bolmadı 115/14
t.- dı 169/8
t.- dılar 205/2
t.- madı 147/13
t.- madılar 205/2

t.- mas musen 115/20
t.- maydur men 178/3
t.- r musen 183/6

tanut - : tanıtmak -1- [Tr]
t.- ay 181/15

tap - : bulmak -114- [Tr]
rıżāng̃nı t.- alı 158/1
t.- almadı 287/8, 290/3, 328/2
t.- almadılar 273/19
yol t.- almas 273/1
yol t.- almas ėrdi 115/18
aḫtarıb t.- almay 299/2
küşāyiş t.- ar 133/4
neçük t.- ar men 168/20
t.- ar miz 101/8
t.- ar sen 166/2
t.- ay 146/7
ʿömrümni t.- ġıl 274/13
sen t.- ġıl 133/13
t.- ıb 102/18, 162/15, 275/7, 277/9, 322/5, 328/2
furṣat t.- ıb 273/3
ḫaber t.- ıb 114/7, 114/21, 230/3, 342/13
şikest t.- ıb 343/15
t.- ıbdurlar 136/5
t.- ıb kėltürüng̃ler 167/1
t.- ılmas 285/6
t.- ılur 133/11
t.- ıng̃lar 167/2
t.- ḳay 271/3
ḳarār t.- ḳay 157/1, 172/4
şikest t.- ḳay 185/12
teskīn t.- ḳay 271/2
ḳarār t.- ḳay 157/1, 172/4
derece-yi şehādet t.- ḳay ėrdim 105/6
t.- ḳay ėrdim ėrse 105/20
amān t.- ḳay men 167/20
t.- ḳay sen 231/12, 254/17
necāt t.- ḳay sen 121/17
āb-rūy t.- ḳay sizler 126/8
t.- ḳay sizler 142/11
t.- madı 298/18
ḫaber t.- madı 216/14
t.- madılar 215/16, 219/21, 220/10, 224/5, 224/6, 245/15, 276/13, 307/8, 308/19, 322/1
t.- maduḳ 227/15
emāneti t.- maḳ 274/13
t.- mas 110/10
t.- mas ėrdi 201/18, 221/12
ḫalāṣ t.- mas ėrdi 189/14
eser t.- mas ėrdiler 165/20
t.- masang̃ 274/14
t.- maslar 215/5
t.- may 168/7, 217/10, 310/19
ḳarār t.- may 242/1
t.- sa 148/18
ḫaber t.- sa 108/12
ḫaber t.- sa ėrdi 119/6
t.- saḳ 228/8
ruḫṣat t.- sam 158/21
şehādet t.- sam 209/4

ḫaber t.- sam ėrdi 109/12
t.- sang͡ 298/20
t.- tı 201/20, 281/20
ḳarār t.- tı 114/6
şehādet t.- tı 308/7
şikest t.- tı 117/8, 342/11
tesellī t.- tı 132/15
t.- tılar 122/18, 201/21, 232/3
hezīmet t.- tılar 327/16
ḳarār t.- tılar 138/5, 160/6, 188/14, 242/6, 242/15, 249/5, 270/4, 275/10, 294/7, 318/18, 327/20
necāt t.- tılar 338/21
şehādet t.- tılar 188/13, 190/15, 188/21, 304/8, 332/3, 343/11, 345/12
naẓar t.- tım 193/19, 280/6
maṣlaḥat t.- tıng͡ 133/7

ṭapança : tabanca -1- [Tr]
ṭ. urub 144/17

tapşur - : ulaştırmak -8- [Tr]
t.- dı 099/15
t.- dılar 203/20, 319/7, 332/13
t.- dum 193/19
Ḫudā'ġa t.- dum 125/10, 160/10
t.- ub 320/20

tārāc : yağma -1- [Far]
t. bolur 104/2

ṭaraf : taraf -294- [Ar]
ṭ. 143/4, 185/1, 215/9, 308/1
ṭ.+ de 117/7, 215/10, 320/6
ṭ.+ dın 107/13, 107/15, 110/15, 112/4, 114/21, 115/17, 116/7, 120/3, 126/2, 137/10, 146/5, 150/6, 158/15, 160/19, 160/20, 164/8, 164/11, 164/20, 166/2, 171/18, 171/20, 174/1, 174/3, 174/8, 174/12, 175/3, 179/7, 180/5, 180/7, 180/14, 180/16, 184/7, 184/9, 184/20, 185/3, 203/3, 211/19, 212/8, 223/5, 233/21, 239/8, 243/6, 244/8, 244/12, 244/13, 244/14, 245/9, 248/8, 248/18, 255/12, 256/12, 258/12, 265/19, 273/13, 283/13, 288/16, 292/18, 295/18, 303/15, 304/8, 306/3, 318/6, 322/14, 322/19, 325/6, 327/13, 328/16, 329/21, 330/6, 330/20, 331/17, 342/9, 344/17
ṭ.+ ġa 104/18, 166/2
ṭ.+ ke 105/10, 128/3, 131/6, 135/10, 137/3, 145/9, 145/13, 165/20, 166/3, 166/4, 167/6, 167/11, 168/6, 175/1, 176/3, 216/7, 221/12, 245/1, 262/5, 271/19, 279/6, 290/2, 292/15, 303/22, 319/16, 322/17, 323/4, 327/10, 343/16
ṭ.+ gedur 205/13
ṭ.+ ı 185/9, 242/9, 247/14
ṭ.+ ıde 143/8, 224/20, 303/8
ṭ.+ ıdaki 257/2
ṭ.+ ıdın 119/8, 120/6, 128/7, 142/21, 156/10, 166/3, 179/7, 179/8, 185/7, 187/19, 196/13, 197/6, 203/12, 207/2, 213/5, 230/11, 230/12, 230/13, 240/21, 241/7, 247/12, 248/1, 248/2,

248/4, 251/20, 252/20, 253/5, 263/13, 264/5, 266/7, 269/9, 271/15, 273/18, 278/4, 284/15, 285/17, 288/15, 289/20, 292/8, 296/12, 312/6, 312/16, 321/11, 328/21, 338/3, 341/5, 341/15, 342/5, 342/16, 344/20

ṭ.+ ıġa 104/3, 220/16

ṭ.+ ıge 098/20, 098/21, 100/20, 102/17, 103/1, 108/14, 114/14, 119/4, 121/8, 122/10, 127/8, 138/8, 142/7, 143/17, 144/16, 145/8, 146/1, 146/3, 147/6, 147/7, 149/5, 149/7, 151/2, 151/3, 151/4, 153/3, 160/8, 161/18, 163/5, 165/9, 165/13, 170/9, 173/6, 175/5, 181/13, 183/10, 186/8, 189/7, 193/21, 199/6, 206/15, 211/11, 211/16, 211/18, 215/6, 215/15, 220/4, 221/1, 223/17, 230/6, 230/10, 231/19, 237/1, 238/15, 240/21, 242/6, 242/15, 244/4, 244/10, 244/11, 244/16, 244/21, 247/4, 250/5, 251/18, 252/19, 255/7, 260/20, 261/11, 262/17, 263/9, 263/11, 264/17, 270/13, 273/4, 277/1, 277/21, 278/7, 279/13, 280/13, 281/19, 282/4, 285/16, 294/6, 297/3, 298/15, 300/16, 303/5, 303/14, 304/2, 305/9, 306/17, 313/2, 316/1, 319/10, 322/15, 327/1, 329/7, 331/15, 331/20, 333/7, 336/18, 336/19, 342/12, 344/12, 345/6

ṭ.+ ıge ḳılıb 228/15

ṭ.+ ımge 157/19

ṭ.+ ımızdedur 258/19

ṭ.+ ın͡ga 169/11

ṭ.+ ın͡gge 201/4

ṭ.+ larıdın 179/7, 312/1, 312/15, 328/8

ṭ.+ larıġa 183/7, 198/9, 211/15

ṭ.+ larıge 244/4

ṭarafetü'l-ʿayn : çok kısa sürede -1- [Ar]

ṭ.+ de 227/3

ṭarḳ : vuruş, dövüş -1- [Ar]

ṭ. 216/20

ṭaraḳā : vurma -1- [Ar]

āvāz-ı ṭ. 216/20

tāre : tek, kez -4- [Ar]

t.- yi mūyıdın 319/5

t.- yi mūylarıġa 183/14

t. 170/7, 301/11

tarʿīf : tarif, tanımlama -2- [Ar]

t. 158/9

t. ḳıldı 112/1

tārīk : belirsiz -3- [Far]

t. 187/19

t. bolub ėrdiler 185/5

t. ḳılıb yetti 207/4

ṭarīḳ : yol yöntem -14- [Ar]

ṭ.- i ḫuṭbeni 273/8

ṭ.- i mürüvvetde 161/3

ṭ.- i nāmerdlikdür 252/12

ṭ.- i pādişāhlik 210/5

ṭ.- i sipāhīkerçilikni 171/12
ṭ.- i sipāhīkeri 208/2
ṭ.- i sipāhkerçilikdür 217/16
ṭ.- i taġrīb 190/4
ṭ. 136/9, 217/16, 261/18, 284/11
ṭ.+ dedür 178/7
ṭ.+ i 199/15

terke - : çıkmak, ayrılmak -1- [Ar+Tr]
t.- dılar 336/18

ṭarrār : hîlekâr -1- [Far]
ṭ.- ı ḫançer-güzārlar 203/4

tart - : çekmek -139- [Tr]
düm t.- adur 330/11
tīġ t.- adur 120/9
miḥnet t.- adur miz 206/18
t.- alı 253/2
t.- almadı 314/18
tīġ t.- almas ėrding 146/2
tīġ t.- ar musen 291/7
tābūtge t.- arlar 146/6
tīġ t.- ar sen 136/15
tīġ t.- ar sizler 120/11
kemend t.- ġay 125/20
Yezīd-i bī-vefāġa t.- ġaylar 157/6
nʿara t.- ġıl 123/17
dem t.- ġu 244/10
t.- ıb 107/19, 107/20, 137/4, 161/16, 180/4, 180/10, 194/9, 198/20, 211/18, 243/8, 257/15, 265/18, 266/1, 280/3, 285/8, 286/3, 305/5, 307/3, 318/20, 323/19, 325/12
āh t.- ıb 122/17, 127/8, 142/15, 173/9, 257/7, 269/6, 288/11, 290/10, 334/6, 335/16
āh-ı serd t.- ıb 206/20, 209/19, 330/10
āhı t.- ıb 101/3, 202/13, 222/6
bendge t.- ıb 348/5
çerig t.- ıb 107/6
dārġa t.- ıb 249/18
endüh t.- ıb 192/4
ḫaftān t.- ıb 119/16
leşker t.- ıb 172/19, 275/16
mīl t.- ıb 131/2, 282/8
nʿara cigeridin t.- ıb 143/20
nʿara t.- ıb 107/14, 137/18, 143/17, 183/2, 183/3, 226/8, 244/4, 245/6, 247/19, 310/3, 331/18, 340/21, 342/17, 344/6
nīzesini t.- ıb 344/15
tīġ t.- ıb 116/16, 127/3, 161/14, 280/20
tīġini t.- ıb 243/12, 248/21
t.- ıb alıb 340/16, 340/20, 341/11, 344/5
tīġ t.- ıb çıḳtı 160/19
niḳāb t.- ıb kėldi 137/18
çerig t.- ıb kėlıbdür 124/8
fiġān t.- ıb kėlib 222/16
leşker t.- ıb kėlseler 148/12
miḥnet t.- ıb ėrdi 168/9
nʿara bā-heybet t.- ıb ėrdi 279/7
nʿara t.- ıb ėrdiler 288/6

dėk t.- ıbdur 222/5
dārġa t.- ıbdurlar 211/10
üstilerige t.- ıbdurlar 119/12
t.- ıb sen 169/1
meşeḳḳat t.- ıb sizler 139/3
ṣaf t.- ıbturdı 322/18
t.- ınḡlar 172/20
t.- ıldı 237/3
t.- ılıbdur 111/12
t.- ḳalı 314/18
dārġa t.- ḳan 211/12
dem t.- ḳay 227/8
tīġ t.- ḳay 278/17
t.- maġaylar 188/11
t.- magunça 166/19
mīl t.- maḳ 131/1
t.- maḳ kėrek 173/2
miḥnet t.- mas ėrdim 210/3
t.- mas miz 262/10
żāyiʿ t.- masun 104/1
miḥnet t.- may 319/13
t.- tı 126/12, 184/12, 220/14, 236/17, 334/20
dārġa t.- tı 208/6
dem t.- tı 236/15
ṣaf t.- tı 255/14
şuʿle t.- tı 258/12
ṭaʿām t.- tı 140/3
t.- tılar 264/13
āh t.- tılar 277/11
başlarıġa t.- tılar 210/11
burḳaʿ t.- tılar 218/10
dārġa t.- tılar 293/8
gürüsnelik t.- tılar 228/7
kenāre t.- tılar 211/21
meşeḳḳat köp t.- tılar 142/14
naʿra t.- tılar 260/14
ṣaf t.- tılar 325/7
t.- tım 237/9
elem t.- tım 294/16
rencler t.- tınḡ 109/5
t.- tınḡlar 268/14

Ṭārūḳ : özel ad -2-
Ṭ. 306/11
Ṭ.+ nı 118/4

Ṭārūḳ İbn ʿAmīş : özel ad -2-
Ṭ. 243/7
Ṭ.+ ni 243/11

Ṭārūḳ İbn ʿÖmer : özel ad -1-
Ṭ. 241/5

Ṭārūḳ İbn Şemr : özel ad -1-
Ṭ. 248/15

taṣadduḳ : sadaka, bağış -1- [Ar]
t. ḳılduḳ 118/2

taṣarruf : hizmet -1- [Ar]
t.+ larıde ḳıldılar 112/6

taṣavvur : zan, hayâl -1- [Ar]
t. ḳılıb sen 209/11

taṣdī́ : rahatsızlık -5- [Ar]
t. berdük 161/8
t. bėrib 156/4
t. bermaḳ 290/21
t. bersem 158/11
t. berür 160/21

taṣdīḳ : onay, kabul -1- [Ar]
t. bėralmas 148/20

tastamām : tamamen -1- [Tr+Ar]
t. 199/19

taş : taş -33- [Tr]
t. 108/3, 108/4, 108/20, 109/20, 110/3, 111/7, 136/13, 170/14, 182/5, 192/1, 197/13, 199/10, 200/5, 212/6, 224/16, 258/3, 266/2, 266/4, 284/5, 284/6, 286/4
t. köngül 231/16
t.+ dın 200/1
t.+ dın ėrdi 199/21
t.+ ġa 110/8
t.+ ı 330/17, 343/10, 344/8
t.+ ḳa 206/3
t.+ lar 097/21
t.+ larnı 097/3
t.+ nı 110/5, 224/16

taşḳarı : dışarı -33- [Tr]
t. 119/20, 136/8, 149/6, 149/15, 155/10, 155/14, 163/6, 163/7, 171/18, 177/19, 178/15, 192/6, 193/16, 193/20, 195/3, 195/4, 213/13, 216/15, 221/4, 222/13, 223/9, 224/6, 224/14, 250/16, 265/14, 269/3, 318/5
t. çıḳıb 160/1
t. çıḳtı 178/13
t. ḳaldı 141/3
t.+ dın 235/15
t.+ ġa 163/4

Taşkend : özel ad -1-
T. 195/13

taşla - : çıkarmak, atmak -44- [Tr]
t.- b 197/14, 233/19, 243/19, 247/15, 262/1, 301/9, 317/11, 317/21, 318/4, 327/19
āsumāngа t.- b 283/5
t.- b kėlib ėrdim 261/15
t.- b turdı 257/13
t.- dı 137/21, 187/12, 257/9, 257/21, 259/8, 266/1, 268/7, 279/8, 280/3, 282/8, 299/8, 302/12, 305/4, 336/5
alıb t.- dı 265/18
t.- dılar 121/18, 173/13, 183/20, 185/16, 200/9, 203/19, 232/17, 285/1, 325/12
alıb t.- dılar 238/16
otġa t.- dılar 166/15
t.- dım 290/18
t.- ngla r 305/3
çıḳarıb t.- bdur 336/4
t.- b men 339/16
t.- r miz 130/21

Tatar : özel ad -1-
leşker-i T.+ sen 160/15

ṭavāf : tavaf -8- [Ar]
ṭ. ḳıldı 150/15
ṭ. ḳıldılar 173/5, 193/16, 194/4, 220/8, 232/21
ṭ. ḳılıb 194/15
ṭ. ḳılıb yürüb 312/9

Ṭavḳ İbn Kenāne : özel ad -4-
Ṭ. 132/13, 271/16, 271/19
Ṭ.+ ni 271/16

Tavsen : özel ad -58-
T.- i bed-baḫt 161/9, 161/19
T.- i ḥarāmzāde 165/7
T. 149/15, 156/9, 156/12, 157/2, 157/17, 157/20, 158/3, 158/10, 160/1, 160/3, 160/4, 160/5, 160/8, 160/10, 160/12, 161/2, 161/11, 161/12, 162/2, 162/13, 162/19, 163/4, 163/9, 163/13, 166/21, 167/7, 167/10, 167/13, 167/14, 167/21, 170/6
T.+ din 168/7, 169/13
T.+ ġa 159/14, 161/2, 167/12
T.+ ġa ḳıldılar 162/10
T.+ ge 149/15, 163/3
T.+ ni 158/13, 159/21, 167/1, 167/5, 167/6, 168/1, 168/6, 168/9, 168/16, 169/3, 169/5, 169/12, 169/16, 170/1
T.+ ning 160/3

Tavsen İbn Velīd Şūmāy : özel ad -1-
T. 149/16

Tavsen İbn Velīd : özel ad -9-
T. 149/6, 149/7, 157/1, 165/3
leşker-i T. 166/14
T.+ dür 158/19
T.+ ėrdi 149/3
t.+ ġa 159/12
t.+ ni 156/9

tavṣīf : vasıf, nitelik -3- [Ar]
t. 144/8, 193/12
t.+ ingni 158/9

tavuş : ses -1- [Tr]
t.+ ı 107/1

ṭay : geçip gitme -2- [Ar]
t. 132/20
ṭ. ḳılıb 223/18

Ṭāy : özel ad -1-
Ḥalīm-i Ṭ.+ nı 212/16

tayaḳ : dayak, vurma -2- [Tr]
t. 130/20
t. urar ėrdiler 249/20

ṭayla - : geçip gitmek -1- [Ar+Tr]
t.- r 223/18

taẓarruʿ : yalvarma -3- [Ar]
t. 162/10, 192/8
t. ḳılıb 340/11

tāze : henüz, sağlıklı -5- [Far]
t. 108/21, 114/18, 174/4, 331/4
t. ḳılıb 126/20

taʿziye : tâziye, bk. taʿziyet -4- [Ar]
t. boldı 219/1
t. boldılar 166/20
t. ḳıldı 222/18
t. ḳılıb 282/18

taʿẓīm : saygı -15- [Ar]
t. 167/13, 192/8, 229/7, 255/18
t. eyleb 100/6
t. ḳıldılar 233/13, 247/1, 337/5
t. ḳılıb 242/6, 294/6, 306/17, 316/13, 329/8
t. ḳılur ėrdi 236/5
t.+ lerini 246/2

taʿẓīmā : saygıyla -2- [Ar]
t. 153/8, 170/12

taʿziyet : taziye, bk. taʿziye -5- [Ar]
t. 166/19, 188/16, 212/13, 305/21
t.+ ge 234/3

te - : demek, bk. dė - -2- [Tr]
t.- yür 111/13, 198/17

tebārek : bereketli -1- [Ar]
Ḫudā-yı t. 165/17
Ḫudā-yı t.- i taʿālā 157/14

tebdīl : değişiklik -2- [Ar]
ṣūret-i t. ḳılıb 277/2
t. ḳılıb ėrdim 217/2

teber : av baltası -8- [Far]
t. 107/15, 123/5, 126/3, 244/8, 264/16, 290/18, 295/17, 327/17

teberhā : baltalar -1- [Far]
t.- yı ʿayyārını 199/1

teblīġ : duyuru -1- [Ar]
t. 316/6

tedārik : hazırlık -1- [Ar]
t.+ ini ḳılurlar 173/17

tedbīr : çâre, önlem -17- [Ar]
t. 133/1, 148/2, 171/10, 249/19, 320/21
t. ḳıla sen 214/13
t. ḳılġanını 321/3
t. ḳılur sizler 148/9, 293/4
t. körsete sizler 175/13
t. tiledim 148/1
t.+ ėrdi 148/1
t.+ i 270/19, 274/2, 327/9
t.+ ini 190/18

t.+ ni 101/20

teessüf : üzülme -1- [Ar]
t. 207/1

tefaḥḥuṣ : araştırma -3- [Ar]
t. ḳıldı 216/14
t. ḳıldılar 287/19
t.+ dedür men 274/8

tefekkür : düşünme, kafa yorma -1- [Ar]
t.+ ġa 124/7

teferrüc : gezinti -2- [Ar]
t. 253/19
t. ḳılıb 227/19

teftīş : denetleme -1- [Ar]
t. ḳılmaḳ kėrek 274/4

tėg - : değmek, dokunmak, bk. teg - -32- [Tr]
t.- di 157/3, 199/7, 230/11, 284/6, 284/7, 313/16, 343/12
t.- din 310/11
sitem t.- gen 097/5
t.- ib 126/13, 137/15, 144/10, 162/6, 200/5, 200/6, 201/13, 202/13, 206/11, 210/9, 243/16, 243/19, 257/11, 266/5, 289/3
t.- ib ėrdi 220/8, 271/10
t.- ibdür 202/16
ḫidmet t.- mebdür 289/13
t.- mes 278/12
t.- mes ėrdi 228/1
t.- ünçe 266/10
ḫāṭırıṉa t.- ürmey sen 271/14

teg - : değmek, dokunmak, bk. tėg - -1- [Tr]
t.- ib 302/13

tegāver : koşucu, binek hayvanı -3- [Far]
t. 122/13, 256/14, 328/8

tegīn : ateş -1- [Far]
t. 114/2

tėgirmen : değirmen -4- [Tr]
t. 262/8, 262/10, 262/14
t.+ de 262/3

tėgirmençi : değirmenci -6- [Tr]
t. 262/4, 262/9, 262/12, 262/13
t.+ din 262/7
t.+ ge 262/16

tėgür - : dokundurmak -2- [Tr]
t.- di 313/16
ḍarb t.- geyler 207/12

teḳābul : karşılama -1- [Ar]
t. 136/10

teḳāvetlik : dînî nitelikte -1- [Far+Tr]
t. 274/16

tekbīr : Allahu Ekber sözü -23- [Ar]
āvāz-ı t.- i muhibbān 125/20
t. 102/13, 117/3, 138/2, 153/2, 165/9, 182/10, 200/8, 211/8, 240/19, 279/16, 286/1, 291/9, 291/18, 292/17, 302/6, 327/13, 330/16, 331/3
t. aytıb 180/13, 308/2
t. ḳıldılar 174/20
t. ḳılıb 110/21

tekbīrā : tekbir çekerek -2- [Ar]
t. 153/8, 170/12

teklīf : teklif -2- [Ar]
t. ḳıldı 160/4
t. ḳılmanḡlar 156/4

tekme : her biri -1- [Tr]
t.+ si 200/3

tekye : dayanma, sırtını yaslama -1- [Tr]
t. ḳılıb 214/1

tekye : tekke -1- [Arb]
t.+ leriġa kėldi 213/17

telāş : telaş -1- [Ar]
t. ḳıldılar 314/19

talāşūr : deneme -1- [Far]
t.+ ėrdinḡ mu 112/18

telāye : muhâfız, haberci -18- [Far]
t.- yi kārvān boldı 260/12
t.- yi leşker 260/12
t. 213/3, 219/19, 296/10, 308/20, 322/9
t.+ de ėrdi 308/21, 322/9
t.+ de ėrdiler 296/11
t.+ deki 296/19
t.+ ge 289/20, 295/5
t.+ ge çıḳtılar 179/7, 289/14
t.+ ge ḳoydılar 289/16
t.+ ninḡ 214/4, 214/7

telāye-dār : gözcü -1- [Far]
t.+ īġa 290/5

telāye-dārlıḳ : gözcülük -2- [Far+Tr]
t.+ ını 289/11, 289/13

temāşā : seyir -1- [Far]
t.+ ge 104/11

tėmür : demir -3- [Tr]
t. 275/8
t.+ din 201/10, 297/6

ten : ten, vücut -48- [Far]
t. 220/12, 294/8, 326/10
t.+ deki 121/3
t.+ din 117/2, 255/4
t.+ ġa 173/9
t.+ i 346/5
t.+ idin 137/20, 216/14, 217/3, 217/10, 217/11, 229/4, 238/3, 258/4, 266/8, 313/1, 329/13, 330/19
t.+ ige 313/2

t.+ imde 133/20, 141/8, 171/9
t.+ imizde 101/21
t.+ inḡizdin 173/13
t.+ inḡni 116/9, 146/6
t.+ ini 232/17
t.+ leri 173/8
t.+ leridin 145/17, 332/17
t.+ leriġa 146/9, 146/20, 156/21, 191/19, 229/13, 238/12, 239/20, 250/4, 333/21
t.+ lerige 171/3
t.+ lerimizdeki 118/18
t.+ lerini 172/17, 173/7, 174/16
t.+ ni 161/13
t.+ ninḡ 306/19

tenāvül : yeme, içme -3- [Ar]
t. ḳıldılar 188/2, 203/21
t. ḳılġıl 168/21

teng : denk -13- [Tr]
t. 185/5
t. boldılar 187/12, 269/7, 278/3, 285/15, 318/11, 345/14
t. bolub ėrdi 205/12, 344/4
t. bolur 175/12
t. ḳıldılar 345/2
t. ḳılıbdur 275/17, 324/7

teng : sıkıntı, zorluk -2- [Far]
t. boldı 291/16

tenke : altın veya gümüş madeni para -3- [Tr]
t. 298/10, 298/11
t.+ ni 298/13

teng-e-teng : karşı karşıya -1- [Fa]
t. aldılar 121/8

tenglik : sıkıntılı olma -4- [Far+Tr]
t.+ de ėrdiler 253/5, 314/7
t.+ de ḳaldılar 313/19
t.+ ėrdi 247/21

tenhā : tenhâ, kimsesiz -18- [Far]
t. 107/14, 123/1, 123/4, 150/5, 162/15, 179/3, 184/1, 187/16, 202/19, 211/16, 217/9, 244/4, 270/15, 279/18, 302/19, 344/7
t. ḳoydı 139/5
küşe-yı t.+ nı 159/2

tenkīl : uzaklaştırma -1- [Ar]
t. 098/12

tenşūy : teneşir -1- [Far]
t.+ de 216/3

tepre - : kıpırdamak -1- [Tr]
t.- ydür 225/8

tepret - : kıpırdatmak -2- [Tr]
t.- almadı 251/15
t.- günçe 115/7

terāşla - : tıraşlamak -1- [Far+Tr]
t.- r 163/14

terāşīde : tıraşlanmış -1- [Far]
t. 266/2

terāzū : terâzi -1- [Far]
t. bolub turdı 187/5

tereddüd : tereddüt -7- [Ar]
kemāl-i t. 219/15
t. ḳıldı 290/3
t. ḳılġaylar 215/4
t. ḳılġıl 274/9
t. ḳılıb 213/5
t. ḳılmay sizler 219/14
t. ḳılur men 217/9

terennüm : söyleyiş -1- [Ar]
t. ḳılur ėrdiler 174/2

terg : miğfer -1- [Far]
t.-i ebcedini 194/3

terġīb : rağbet -1- [Ar]
t. ḳılur ėrdi 161/20

terk : terk, ayrılma -10- [Ar]
t.- i cemā̔at 215/14
t.- i ḥaremeyn ḳıldılar 155/12
t.- i ḥaremeynni 155/13
t.- i ḫidmet ḳılgen 158/2
t. ḳıldım 160/4, 160/11
t. ḳılıb 159/2, 339/13
t. ḳılmadın͡g 271/12
t. ḳılman͡g 155/12

terkīb : düzen -1- [Ar]
t. 198/3

tersā : Hristiyan -8- [Far]
t. 099/18, 099/19, 099/20, 100/3, 300/12
t.+ lar 100/6, 100/13
t.+ larnı 100/14

tesbīḥ : tespih -1- [Ar]
t. oḳub kėledürler 164/18

teselli : teselli, avuntu -2- [Ar]
t. berür ėrdiler 205/4
t. taptı 132/15

te'sīr : etki -1- [Ar]
t. ḳılmadı 231/17

teskīn : yatışma, sükunet -1- [Ar]
t. tapḳay 271/2

teslīm : teslim -7- [Ar]
t. ḳıldı 127/17, 183/19, 200/7, 202/14
t. ḳıldılar 324/10, 338/9
t. ḳılıb 271/2

teşne : susuz -7- [Far]
t. 101/17, 168/12, 228/10, 229/16, 302/20, 318/11, 335/2

teşnele - : susuzluk çekmek -1- [Far]
t.- b 319/15

teşnelik : susuzluk -3- [Far+Tr]
t. 098/19, 098/21, 228/7

teşrīf : şeref -6- [Ar]
t.- i Beytu'llāh'ġa 156/11
t. 239/21
t. kėltürgenlerini 158/21
t. kėltürüb siz 171/19
t. kėltürübtürler 158/4
t. ḳılsalar 140/13

tevāżu' : alçak gönüllülük -2- [Ar]
t. 113/9, 124/5

tevbe : tövbe, af -1- [Ar]
t. ḳıldım 122/10

tėve : deve -22- [Tr]
t. 117/13, 174/19, 249/7, 285/21
t.+ ge 097/9, 100/20, 101/18, 104/11, 106/2, 129/13, 134/5, 265/3
t.+ ler 163/2
t.+ lerini 105/8
t.+ lerni 221/3, 221/20, 221/21
t.+ mizdin 106/11
t.+ ni 104/12, 221/13
t.+ ning̃ 221/13
t.+ sini 142/18

tėve-ḫāne : ahır, hayvan barınağı -7- [Tr+Far]
t. 221/18
t.+ de 216/13, 221/20
t.+ din 216/17, 328/2
t.+ ġa 221/17
t.+ ning̃ 221/8

tevekkül : Allah'a bırakma -3- [Ar]
t. 206/9
t. ḳıldılar 206/7
t. ḳılıng̃lar 135/6

tevḥīd : Allah'ın birliği -1- [Ar]
t. 111/21

tevḳıf : bekleme -1- [Ar]
t. ḳılġıl 317/18

teyyār : hazır -3- [Far]
leşker-i t. 242/8, 278/5
t. bolub turdılar 327/12

tıḳ - : tıkmak -1- [Tr]
t.- ıb 248/14

ṭırār : yankesici -1- [Ar]
ṭ. 261/8

tīġ : kılıç -170- [Far]
t.- i bürrān 103/13
t.- i bürrān saldı 243/14
t.- i bürrānnı 107/14
t.- i Rūmī 164/16, 180/5
t.- i Yemenī 180/9

t. 107/15, 107/16, 107/17, 117/2, 117/8, 123/5, 125/20, 126/1, 137/19, 144/9, 145/11, 154/21, 157/6, 173/2, 177/16, 182/16, 184/6, 199/14, 208/20, 210/8, 210/16, 211/6, 224/3, 224/10, 226/7, 227/1, 231/4, 243/6, 243/12, 244/8, 248/10, 266/1, 268/14, 269/4, 270/7, 279/14, 281/3, 284/6, 284/20, 285/9, 295/17, 298/15, 298/16, 303/18, 304/11, 306/12, 311/14, 313/21, 318/1, 323/15, 324/18, 330/4, 330/5, 338/4, 338/5

hürre-yı t. 127/4

yār-ı t. ḳılalı 157/21

ḳahr-ı t. ḳıldıng̃ 142/17

t. saldı 136/19, 161/15, 184/4, 248/20, 265/17, 268/4, 269/4, 281/2, 283/6, 283/8, 288/21, 291/19, 293/14, 293/15, 305/17, 308/4, 318/7, 324/17, 325/18, 329/12

t. salġay 284/5

t. salur 311/13

t. tartadur 120/9

t. tartalmas ėrding̃ 146/2

t. tartar musen 291/7

t. tartar sen 136/15

t. tartar sizler 120/11

t. tartıb 116/16, 127/3, 161/14, 280/20

t. tartıb çıḳtı 160/19

t. tartḳay 278/17

t. ura başladılar 112/4

t. urdılar 313/17, 313/18

t. urdu 281/14

t. urġay 341/10

ḍarb-ı t. urgay 137/17

t.+ din 294/3, 301/16

t.+ i 116/19, 144/9, 144/10, 192/21, 243/15, 248/11, 266/3, 268/9, 324/18, 325/19

t.+ idin 126/12

ḳabża-yı t.+ idin 211/7

t.+ iġa 248/6

t.+ ige 279/14, 289/1

t.+ imni 116/20, 144/6, 279/14

t.+ ini 107/16, 116/19, 127/4, 161/15, 184/4, 210/9, 211/4, 248/11, 265/17, 268/5, 283/7, 283/8, 284/21, 285/10, 291/20, 293/14, 293/16, 293/18, 302/10, 305/17, 315/20, 321/16, 324/17, 329/12, 338/5, 340/18

t.+ ini tartıb 243/12, 248/21

t.+ ler alıb çıḳıb 159/18

t.+ lerni 115/11

t.+ ni 116/19, 136/20, 144/8, 161/16, 177/12, 182/9, 182/16, 211/4, 281/2, 302/10, 308/4, 321/15, 341/11

ḳabża-yı t.+ ni 116/21

tīġ-ker : kılıç ustası -1- [Far]

t. 180/7

tīġ-zen : kılıç ustası -1- [Far]

t. 275/19

tik - : dikmek, gözlemek -2- [Tr]

t.- di 138/11

t.- ıb 171/17

til : dil -12- [Tr]
t. 173/16, 320/4, 347/1
t. açtılar 231/20
t.+ ge 121/18, 320/4
t.+ i 098/19, 174/9
t.+ idin 284/2
t.+ imni 147/13
t.+ inḡ 225/11
t.+ ni 121/18

tilāvet : okuma, seslendirme -4- [Ar]
t.- i Ḳurān ḳıldılar 158/16
t.- i Ḳurāṅġa 213/13
t. ḳılıb 194/19
t. ḳılur ėrdiler 198/1

tile - : dilemek, istemek -73- [Tr]
t.- b 202/8, 257/19
t.- di 302/20
t.- dim 133/1
bī̓at t.- di 270/8, 340/4
meded t.- di 239/14
merd t.- di 267/14, 304/7, 308/7
mübāriz t.- di 197/6, 198/6, 208/12
ruḫṣat t.- di 197/2
t.- diler 114/18, 151/2, 163/17, 210/8, 245/17, 265/10, 288/18, 293/9, 309/19, 326/21, 339/5, 346/9
merd t.- diler 265/20, 293/18, 307/19
mübāriz t.- diler 202/2, 202/17, 257/17, 342/16, 344/13
ruḫṣat t.- diler 151/8, 151/12, 204/7
t.- dim 157/4, 323/21
mühlet t.- dim 340/4
tedbīr t.- dim 148/1
t.- gey sen 200/14
t.- gey sizler 140/16
t.- gil 200/15
t.- nḡler 117/19, 289/12
penāh t.- b 303/1
ruḫṣat t.- b 182/3, 191/4, 343/16
t.- bdür 252/21
amān t.- bdür 261/5
meded t.- bdürler 191/18
ḥācet t.- nḡler 237/6
merd t.- r 266/9
t.- r men 183/5, 196/8
t.- r miz 106/7, 135/14
t.- r sen 135/4, 183/4
t.- y 135/5, 333/3
günāhınḡnı t.- y 267/21
t.- ydür 101/19
dād t.- ydür 222/15
t.- ydürler 146/4, 218/6
t.- ydür men 120/19, 189/2, 223/7
t.- ydür miz 289/13
ruḫṣat t.- ydür miz 151/6

timur : demir -1- [Tr]
t. 332/12

Timur : özel ad -1-
T.+ nıṅḡ 142/17

tīr : ok -10- [Far]
t.- i cevāldūznı 201/12
t.- i duʿā 157/3
t. 111/19, 128/2, 198/21, 199/16
t.+ i 199/2, 266/11
t.+ ni 198/21

tīr-bārān : ok yağmuru -10- [Far]
t. 310/10
t. ḳıldılar 128/9, 278/16
t. ḳılıb 126/5, 128/4, 249/19
t. ḳılınḡlar 126/4, 267/8, 310/10
t. ḳılsunlar 207/20

tīre : karamsar, sıkıntılı -9- [Far]
t. 115/1, 196/3, 210/14, 276/21
t. boldı 200/4, 273/21
t. boldılar 196/19, 241/7
t. bolub 269/12

tėri : deri -2- [Tr]
t.+ sidin 213/16
t.+ sini 130/21

tirig : canlı, hayatta -28- [Tr]
t. 118/10, 125/13, 129/9, 129/11, 130/20, 147/21, 161/13, 214/19, 244/1, 245/18, 278/13, 288/15, 292/19, 296/15, 325/4, 327/6, 341/2, 344/9, 345/15
t. bolsa 170/7
t.+ dür 340/1
t.+ dürler 125/13
t.+ dür men 133/19, 278/11
t.+ lerge 319/19
t.+ mü 233/4, 260/6

tiriglik : canlılık -2- [Tr]
t.+ igedür 200/12
t.+ inḡ 200/11

tiril - : canlanmak -1- [Tr]
t.- mesler 333/10

tirilik : canlılık -1- [Tr]
t.+ imdin 278/18

tīr-kārī : okçu -1- [Far]
t. urdılar 206/10

tīr-keş : sadak, okluk -2- [Far]
t. 177/18
t.+ ge 198/20

tiş : diş -5- [Tr]
t.+ i 184/10
t.+ ini 142/17
t.+ leri 236/20, 295/3, 324/8

tīşe : savaş baltası -2- [Far]
t. 145/20, 333/15

tişle - : dişlemek -3- [Tr]
t.- b 171/17
t.- b alur ėrdi 293/3
t.- di 210/1

tişleş - : dişlemek (birlikte) -1- [Tr]

t.- ür ėrdiler 202/1

titre - : titremek -9- [Tr]

t.- b 238/15

t.- b turubdurlar 288/7

t.- di 136/1, 279/7

t.- b ėrdiler 307/9

t.- r ėrdi 196/17, 279/3, 285/20

t.- r ėrdiler 241/20

tīz : çabuk -7- [Far]

t. 140/20, 156/18, 184/13, 216/11, 254/12

t. tīz 340/6

tīz-pāy : ayağı çabuk, hızlı -4- [Far]

t. 276/11, 277/4, 277/5, 277/13

tize : diz, inatçılık -2- [Tr+Far]

t.+ dür 120/8

t.+ leriġa 166/10

tobrahā : torbalar -1- [Far]

t.- yı seng 197/21

tofraġ : toprak, bk. tofraḳ -9- [Tr]

t. 109/19, 110/3, 111/7, 174/3

t.+ ıġa 121/18

t.+ ını 251/1

t.+ lar 163/6, 174/15

t.+ ları 117/5

tofraḳ : toprak, bk. tofraġ -28- [Tr]

t. 108/3, 108/20, 122/6, 182/5, 199/10, 317/14

t. boldı 247/21

t.+ ġa 127/10, 158/15, 163/17, 165/14, 172/17, 173/7, 173/13, 185/10, 185/15, 191/19, 203/2, 203/20, 206/4, 232/9, 234/1

t.+ ı 123/7

t.+ ımız 110/6

t.+ large 100/1

t.+ nı 120/5, 181/2

toġ - : doğmak -3- [Tr]

t.- dı 154/20, 253/19

t.- ḳan ėrdi 253/8

Toġan : özel ad -74-

T. 304/13, 304/16, 305/1, 305/5, 305/7, 305/11, 305/13, 305/14, 305/15, 305/17, 306/2, 306/6, 306/13, 306/17, 307/15, 310/19, 310/21, 311/1, 311/8, 312/11, 312/12, 312/14, 313/20, 313/21, 314/3, 315/5, 315/11, 316/2, 328/16, 328/19, 329/1, 329/2, 329/3, 329/7, 329/10, 329/12, 329/17, 329/19, 330/4, 330/5, 337/18, 338/2, 338/3, 338/4, 338/8

T.+ ġa 307/1, 307/10, 313/21, 321/6, 329/10, 329/12, 329/21, 330/3

T.+ nı 304/20, 305/3, 305/4, 310/19, 310/20, 310/21, 311/13, 328/21, 329/15, 330/2, 331/17, 338/5

T.+ nınḡ 305/16, 311/15, 314/2, 330/1, 338/5, 338/6, 338/7

Toġan Türk : özel ad -3-
T. 304/11, 304/12, 307/19

toḫta - : durmak, kalmak -8- [Moğ]
t. 260/14
t.- b ḳalıb ėrdi 245/3
t.- dı 241/12, 260/14, 263/20, 301/6
t.- ġıl 248/10, 253/14

toḫtat - : durdurmak -2- [Moğ+Tr]
t.- ıb 256/19
t.- tı 119/11

toḳḳuz : dokuz, sayı adı -3- [Tr]
t. 112/15, 142/12, 253/18

toḳsan : doksan, sayı adı -2- [Tr]
t. 133/13, 187/7, 345/11

toḳsan bėş : doksan beş, sayı adı -2- [Tr]
t. 133/6, 342/16

toḳsan miṅ̄ : doksan bin, sayı adı -8- [Tr]
t. 207/5, 228/6, 305/8, 205/20, 263/2, 300/4, 304/5, 313/4

tola : dolu, çok -12- [Tr]
t. 108/9, 108/10, 108/12, 161/12, 226/19, 271/8, 278/3, 300/2, 325/5, 333/9
t.+ dur 320/20
t.+ sı 341/17

tolalıḳ : çokluk -2- [Tr]
t.+ dın 179/2
t.+ ıdın 179/6

tolaraḳ : daha fazla -1- [Tr]
t.+ ları 253/5

toldur - : doldurmak -1- [Tr]
t.- ub bėrdiler 236/15

tolġan - : dolanmak -1- [Tr]
t.- dı 157/2

ton : giysi -4- [Tr]
t. 119/15, 180/4
t.+ lar 167/5
t.+ larıṅ̄ 159/16

toṅ̄uz : domuz -1- [Tr]
t. 326/5

topçaḳ : alaca renkli at -2- [Tr]
t. 246/16
t.+ nı 143/7

toyġan : doymuş -1- [Tr]
t.- 122/12

toy : şenlik, eğlence -3- [Tr]
t. 212/18
t. bėrdiler 337/19
t.+ nı 212/19

töhmet : suç, kabahat -1- [Ar]
t. ḳılur sen 294/17

tök - : dökmek -7- [Tr]
t.- e başladılar 155/20
t.- er ėrdiler 174/9, 202/21
t.- tüng̃ler 162/16
t.- üb 123/10
t.- üb sen 144/3
t.- üng̃ 246/8

tökül - : dökülmek -1- [Tr]
t.- ürge 271/11

töpen : baş aşağı -2- [Tr]
t. 334/19
t. saldı 270/18

tört : dört, sayı adı -40- [Tr]
t. 111/20, 112/4, 113/8, 123/16, 160/19, 160/20, 163/9, 224/7, 224/10, 228/12, 243/13, 244/8, 244/19, 264/17, 281/15, 292/15, 292/17, 295/1, 295/18, 298/17, 303/18, 312/2, 317/18, 318/6, 321/17, 322/14, 327/9, 327/13, 331/4, 331/17, 331/21, 336/1, 341/11
t.+ ünci 300/2
t.+ ünçi 186/12, 252/18, 271/22, 331/2

tört ming̃ : dört bin, sayı adı -12- [Tr]
t. 174/18, 246/17, 264/12, 264/13, 264/15, 284/13, 287/12, 292/20, 293/1, 308/18, 310/4

tört yüz : dört yüz, sayı adı -22- [Tr]
t. 125/1, 125/2, 125/15, 126/5, 134/3, 134/4, 141/18, 159/15, 160/19, 161/13, 217/3, 217/11, 253/2, 255/17, 256/3, 264/21, 285/21, 301/6, 316/14, 318/6, 318/10

ṭūfān : tûfan -1- [Ar]
ṭ. 097/1

tuġ : bayrak, sancak -13- [Tr]
t. 134/3, 143/2, 164/2, 164/4, 164/8, 180/20, 208/18, 240/14, 326/1, 327/15, 330/2
t.+ ını 120/1
t.+ nıng̃ 164/11

tuḥfe : hediye, bağışlama -8- [Ar]
t.- yı duʿādın 157/16
t.- yi bisyār 316/5
t. 270/1, 285/6
t.+ ler 249/21, 301/7
t.+ lerni 287/2, 292/5

tuḥfehā : hediyeler -1- [Ar]
t.- yı pādişāh-āne 149/14

ṭulān : beş yaşında at -1- [Moğ]
ṭ. 117/13

tur - : durmak -130- [Tr]
t.- a turung̃lar 237/13

ferīfte ḳılıb t.- adur 257/21
t.- almas miz 108/9
körüb t.- ar 231/7
t.- ar ėrdiler 301/21
ḳarab t.- ar ėrdiler 240/21
kėlib t.- ar miz 294/8
t.- ay 162/5, 162/6, 317/6
t.- dı 097/10, 177/19, 180/21, 272/4, 279/6, 312/14, 314/17, 319/7, 341/5, 342/14
ayturġa t.- dı 328/21
barıb t.- dı 315/12
ḳopub t.- dı 167/13
meydānde t.- dı 265/12
saçrab t.- dı 104/19
taşlab t.- dı 257/13
t.- dılar 124/6, 179/14, 181/14, 183/19, 195/12, 195/15, 199/2, 200/8, 211/11, 226/10, 308/12, 314/16, 342/15
būse ḳılıb t.- dılar 208/13
cā-be-cā t.- dılar 306/6
cemʿ ḳılıb t.- dılar 339/18
ḫatm-i Ḳurān ḳılıb t.- dılar 120/2
kėlib t.- dılar 341/3
müsellaḥ bolub t.- dılar 292/15
müsteḥaḳ-ı ceng bolub t.- dılar 301/3
red bėrib t.- dılar 265/21
teyyār bolub t.- dılar 327/12
urub t.- dılar 323/9
t.- ġan 134/21
ārāste ḳılıb t.- ġan 135/20
der-ġażab bolub t.- ġaylar 257/20
t.- ġıl 097/17, 123/17, 200/15, 223/3, 302/8, 316/20
t.- mas men 348/3
t.- may 199/9, 295/19
ḳarab t.- sang ėrdi 271/18
t.- sun 118/3, 134/16, 276/7
t.- sunlar 348/20
barıb t.- sunlar 327/10
t.- ub 107/12, 119/21, 128/14, 138/1, 172/21, 173/10, 198/21, 219/12, 267/10, 280/12, 323/9, 329/19, 337/17, 343/5
dėb t.- ub 109/19
saçrab t.- ub 236/19
seyyi'ede t.- ub 284/8
t.- ub bolmas 309/15
büküb t.- ub ėdi 247/5
t.- ub ėrdi 238/18, 240/20, 311/18, 327/8
dėb t.- ub ėrdi 119/7
ḳarab t.- ub ėrdi 099/20
kemīn ḳılıb t.- ub ėrdi 221/16
kirib t.- ub ėrdi 277/2
meydānġa kirey dėb t.- ub ėrdi 207/2
müsellaḥ bolub t.- ub ėrdi 226/16
t.- ub ėrdiler 177/21, 178/1
ʿazim ḳılıb t.- ub ėrdiler 207/2
baġlab t.- ub ėrdiler 307/12
dėb t.- ub ėrdiler 121/14, 169/12, 224/15, 292/11
kemīn ḳılıb t.- ub ėrdiler 294/12
ḳurşab t.- ub ėrdiler 343/7

süvāre bolub t.- ub ėrdiler 263/12
ḳarab t.- ub ėrdim 097/18
aytalmay t.- ub ėrdük 260/7
t.- ubdur 172/21, 213/4, 222/19, 224/20, 226/1, 278/2, 291/7, 298/8
maʿlūm ḳılıb t.- ubdur 105/8
muntaẓır t.- ubdur 124/11
t.- ubdurlar 100/6
başlarıde t.- ubdurlar 323/16
titreb t.- ubdurlar 288/7
t.- unḡ 347/21
t.- unḡızlar 233/8
t.- unḡlar 219/14, 234/21, 289/18
tura t.- unḡlar 237/13
yıraḳ t.- unḡlar 226/17

turuş - : birlikte durmak -1- [Tr]
t.- tı 343/8

tur - : kalkmak -14- [Tr]
t.- dı 108/19
t.- ġıl 280/7
t.- ġunça 108/18, 128/11
t.- ub 169/7, 171/5, 229/7, 233/13, 236/4, 307/16, 332/7, 336/13, 337/5
t.- unḡ 108/17

Tūrān : özedl ad, Tûran -1- [Tr]
pādişāh-ı T. 185/9

ṭurfa : yepyeni, görülmemiş -1- [Ar]
ṭ. 159/6

tus - : yol kesmek, kapatmak -14- [Tr]
t.- ar miz 135/12
t.- ḳalı 246/20, 331/17
t.- dı 254/13, 281/11
t.- ub 111/20, 310/1, 325/8, 340/15
sed-rāhını t.- ub 322/19, 328/21
yolını t.- ubdurlar 331/19
t.- ub ėdi 138/5
t.- ub ḳoyubdurlar 167/9

tuş : rakibe üstün gelme -1- [Fran]
t. bolub ėrdi 247/8

tut - : tutmak -164- [Tr]
mātemini t.- alı 166/21
dost t.- ar 106/5, 348/10
t.- ar ėrdi 134/20, 236/9, 261/9, 317/20
ʿazīz t.- ar ėrdi 177/3
t.- ar ėrdiler 189/13, 190/14, 206/2
mātemlerin t.- ar ėrdiler 104/17
mātemlerini t.- dum 152/17
siper t.- ḳay 199/4
t.- ḳaylar 342/3
köz t.- ḳaylar 106/3
şerm t.- mabdur 109/9
şerm t.- madılar 173/16
şerm t.- madınḡ 129/5
şerm t.- madınḡ mu 232/15
günāh t.- maḳ 333/10

şerm t.- mas 120/11
t.- mas bolur ėrdi 228/4
t.- mas men 237/15, 181/9
dırīġ t.- mayalı 231/1
şerm t.- may sen 199/12
t.- sa 148/17
mātem t.- sa 234/6
t.- sunlar 229/13
mevḳūf t.- sunlar 261/2
t.- tı 097/14, 199/19, 202/11, 251/15, 281/19
ʿālemni t.- tı 132/20, 330/17
dost t.- tı 254/2
ḳarangġuluḳ t.- tı 196/13
ḳarār t.- tı 199/20
ṣaf t.- tı 326/21
siper t.- tı 144/13, 243/17
cenūnı t.- tı ėrse 130/15
t.- tı mu 201/16
t.- tılar 144/20, 150/15, 180/12, 205/4, 237/9, 240/17, 253/7
ayaġ t.- tılar 237/20
ḳarār t.- tılar 159/16
mātem t.- tılar 102/19, 153/5, 170/16, 174/18, 186/12, 189/18, 249/7, 262/20, 269/20
mātem-i İmām Ḥüseyin t.- tılar 188/14
mātemlerini t.- tılar 186/12
pās t.- tılar 195/16
siper t.- tılar 137/14
şikāfıġa t.- tılar 144/10
taġrītini t.- tılar 111/14
t.- ub 103/10, 108/17, 109/1, 112/6, 115/10, 115/12, 119/16, 123/9, 126/12, 146/14, 148/18, 159/16, 161/16, 165/4, 167/15, 170/1, 170/9, 180/7, 182/16, 186/3, 186/4, 191/9, 193/20, 194/14, 211/7, 211/14, 213/8, 213/10, 221/1, 223/21, 226/7, 246/5, 248/12, 251/14, 251/16, 255/19, 260/20, 266/12, 275/5, 277/9, 277/21, 281/6, 281/9, 282/7, 284/18, 286/18, 288/11, 292/11, 293/13, 302/11, 305/4, 309/6, 311/16, 315/6, 318/12, 325/19, 326/15, 330/5, 331/7
mātem t.- ub 170/13, 188/15, 190/7, 191/7, 292/4, 306/1
mātem-i Ehl-i Beyt'ni t.- ub 191/8
mātemini t.- ub 246/10
mātemlerini t.- ub 153/7
rūymāl t.- ub 205/8
siper t.- ub 226/7, 289/2, 324/18
taġrītlerini t.- ub 111/16
t.- ub aldı 279/8
t.- ub berdi 336/21
ketfige t.- ub berdiler 243/15
t.- ub çıḳıb 194/3
t.- ub yettiler 180/7
t.- ub ėrdi 213/19
t.- ub ėrdiler 253/3
ḳarāret t.- ub ėrdiler 192/12
t.- ubdur 148/8, 264/1
ʿālemni t.- ubdur 309/15
bīkerān t.- ubdur 177/7

ḥaddini t.- ubdur 340/12

ḫoş-būylıḳ t.- ubdur 193/12

t.-ub ėken 288/11

t.- ubturdı 328/16

t.- ung̃ızlar 114/20

t.- ung̃lar 162/16, 273/11

ḳulaḳ t.- ung̃lar 159/17

tutaş - : tutuşmak -2- [Tr]

t.- tı 220/14, 266/10

tūtiyā : sürme -6- [Ar]

t. 144/14, 182/12, 210/7, 283/7, 296/13, 312/8

tutuş - : tutuşmak -1- [Tr]

t.- ub 166/12

tuvān : güç, kuvvet -1- [Far]

t. 188/12

tuvānālıġ : güçlü, kuvvetli -1- [Far+Tr]

t. 193/11

tuy - : duymak -2- [Tr]

t.- madı 224/2

t.- ub 102/17

tuz : tuz -1- [Tr]

t. 126/20

tuz : yiyecek -2- [Tr]

t.+ umnı 260/2

t.+ ung̃nı 183/2

tüb : dip -40- [Tr]

t.+ ide 107/4, 124/10, 136/6, 181/12, 196/15, 208/18, 211/10, 240/20, 247/13, 279/6, 285/19, 289/17, 294/7, 300/7, 301/21, 306/4, 307/11, 308/1

t.+ ide ėrdi 211/17, 267/9

t.+ idin 284/17

t.+ iġa 123/17

t.+ ige 120/1, 123/21, 141/17, 180/20, 203/5, 240/14, 244/9, 267/4, 294/7, 295/1, 295/4, 325/8, 325/14, 327/15, 329/8, 330/2, 338/2

t.+ in 235/19

tūbre : türbe, bk. türbet -2- [Far]

t. 213/4, 213/17

tüfenk : tüfek -4- [Far]

t. 111/19, 203/1

t.+ ge 202/10

t.+ ni 202/4

tülki : tilki -1- [Tr]

t. 304/15

tün : gece -4- [Tr]

t.- i cihān 102/6

t. 102/13, 131/21

t.+ ni 151/14

tün yarım : gece yarısı -10- [Tr]

t.+ ı 108/15, 234/8, 245/4, 287/11, 307/16

t.+ ı bolubdur 299/5
t.+ ı ėdi 292/16
t.+ ıde 289/15, 290/9, 308/18

tünd : hemen -1- [Far]
t. 109/1

tündlıḳ : yırtıcılık -1- [Far+Tr]
t.+ ı 210/14

tündluḳ : sertlik -1- [Far+Tr]
t. 207/10

tünekün : geçen gün -1- [Tr]
t. 125/3

türbet : türbe, bk. tūbre -3- [Far]
t.+ leride 195/15, 280/5
t.+ lerini 194/14

Türk : Türk -1- [Tr]
T. 197/19

tüş : rüya -5- [Tr]
t. 125/3, 298/15
t.+ ini 298/17
t.+ leride 332/5
t.+ ümde 234/18

tüş : kuşluk vakti -1- [Tr]
t. 125/7

tüş - : (1) düşmek -34- [Tr]
t.- er ėrdi 244/8
t.- ti 107/17, 107/21, 108/20, 111/8, 112/3, 127/5, 137/13, 137/21, 144/11, 199/8, 200/5, 210/11, 210/13, 211/8, 248/17, 266/3, 268/10, 278/1, 291/10, 293/13, 293/15, 310/14, 311/15, 314/2, 322/17
t.- ti ėrse 103/14
üzülüb t.- ti 098/15
t.- tiler 224/17
yıḳılıb t.- tiler 162/6
t.- tü 103/13
t.- üb 331/9
t.- üb ėrdiler 247/4
(2) bakmak -20- [Tr]
t.- ti 107/11, 123/4, 143/10, 147/11, 154/2, 160/1, 166/13, 167/12, 173/9, 224/15
közi t.- ti 137/17
közleri t.- ti 129/14
t.- ti ėrse 133/15
közi t.- gen ėmes 235/10
t.- mesün 226/17
t.- üb 207/6, 285/2
közi t.- üb 142/2
t.- üb kördi 107/3
(3) pay edilmek -8- [Tr]
t.- gen 111/18, 244/6, 326/3, 117/10, 123/8,
t.- ti 249/3,
bīnihāyet t.- ti 296/15
müselmānlarġa t.- ti 341/19
(4) denk gelmek, isabet etmek -6- [Tr]
t.- meġan 111/16

iş t.- se 319/6
t.- ti 111/16, 304/10,
t.- üb 324/18,
t.- übdür 278/13
(5) ele geçmek, ele geçirilmek -25- [Tr]
t.- megey sizler 125/10
ḳolġa t.- se 287/10, 294/16
ḳolġa t.- sek 128/14
t.- ti 341/2, 345/16
bāzūsıġa t.- ti 338/6
ḳolġa t.- ti 138/4, 292/19, 341/2, 344/9, 345/4
ḳolġa t.- ti mü 166/21
ḳolġa t.- üb 117/9, 129/9
t.- übdür 208/5, 214/14, 260/5
ḳolunḡa t.- übdür 255/21
t.- übdür men 208/2, 277/15
ḳolunḡa t.- übdür men 162/17
ḳolġa t.- üb ėrdi 117/11
ḳolumġa t.- üb ėrdi 193/6
ḳolumġa t.- üb sen 129/1
ḳolumġa t.- ürdüm 231/10
(6) kalmak, konaklamak -51- [Tr]
t.- e 142/7
t.- er 135/10
t.- gey 207/18
t.- gil 134/14
t.- sem 134/7
t.- ti 097/11, 099/13, 129/14, 138/10, 142/13, 149/8, 167/11, 178/16, 203/15, 205/8, 320/11, 338/2,
dūzaḫge barıb t.- ti 340/19
kėlib t.- ti 320/12, 320/13
ḳomab t.- ti 342/2
ḳurşab t.- ti 340/10
menzilge t.- ti 310/18
t.- tiler 122/21, 145/12, 176/4, 178/16, 185/16, 203/18, 263/7, 283/14, 294/1, 299/4, 306/21, 319/15, 328/11, 338/14, 342/13
ārāmgāhġa t.- tiler 282/15
bārgāhlarıġa t.- tiler 343/20
yanıb t.- tiler 258/15, 264/10
yetib t.- tiler 342/3
t.- üb 111/5, 258/21, 261/14, 310/3
t.- üb ėrdiler 205/19
t.- üb ėrdük 290/16
t.- üb ėrse 117/10
barıb t.- übdür 186/1
t.- übdür men 176/10,
(7) inmek, çökmek -12- [Tr]
t.- ti 097/14, 099/20, 192/11, 215/8,
t.- tiler 204/11
żaʿīfe t.- tiler 099/21
t.- üb 160/2, 166/9, 273/12, 306/6, 323/19
t.- übtur-ub 235/19
(8) olmak, meydana gelmek -18- [Tr]
tüş.- ti 136/9, 179/20, 217/14, 255/10
ʿālemġa t.- ti 125/16, 196/18

iş t.- ti 117/16
ḳayġu t.- ti 340/7
lerze t.- ti 202/1, 216/20, 223/8, 287/1, 296/3
vehmge t.- ti 119/10
t.- ti ėrse 104/9
geşt urub t.- tiler 338/7
münācātġa t.- tiler 247/10
ġulġule t.- üb 220/14
(9) gitmek, takip etmek -6- [Tr]
t.- ti 309/2, 312/21
t.- tiler 193/16,
arḳasıdın t.- tiler 294/10
t.- üb 332/20
t.- übdür men 162/15,
(10) sorumluluk, yükümlülük -2- [Tr]
başımızġa t.- ti 128/14
başıng̃ızġa t.- übdür 170/21

(11) duymak, işitmek -1- [Tr]
ḳulaġıġa t.- ti 149/11

tüşür - : (1) ağırlamak, misafir etmek -3- [Tr]
t.- di 316/16
t.- üb 103/21
t.- üng̃ler 316/15
(2) elde etmek, ele geçirmek -7- [Tr]
zār t.- di 170/3
t.- diler 327/17
ḳolġa t.- diler 345/16
dāmġa t.- düm 142/4, 160/17
t.- üb 194/2
ḳolumġa t.- üb 251/8

tütün : duman -5- [Tr]
t. 184/12
t.+ ler 144/11, 165/10, 265/11, 281/15

tüvānā : güç, güçlü -1- [Far]
t. 210/16
t. boldı 192/18

tüvānger : güçlü, zengin -1- [Far]
t. 338/10

tüz : ova -1- [Tr]
t. 258/7

tüz : denk, karşılık -1- [Tr]
t.+ i 260/4

tüz - : (1) hazırlamak -1- [Tr]
t.- eli 276/1
(2) sıraya dizmek -4- [Tr]
ṣaf t.- di 323/7, 328/7
ṣaf t.- diler 323/8
ṣaf t.- üb 342/15

tüzel - : iyileşmek, sağlık bulmak -1- [Tr]
t.- di 238/7

tüzet - : hazırlamak, düzenlemek -3-

[Tr]

t.- eler 135/19

t.- ib 250/12, 276/1

tüzgün : düzgün -1- [Tr]

t.+ çe bolmadı 323/14

U

u : ve (bağlaç), bk. ve, vü, ü -111- [Far]

u. 097/2, 097/3, 098/20, 103/5, 103/20, 105/8, 110/21, 111/3, 111/19, 112/14, 116/13, 118/17, 120/6, 120/7, 120/14, 121/11, 124/3, 127/6, 132/4, 132/10, 136/13, 138/6, 139/10, 142/7, 143/19, 144/5, 146/12, 146/14, 150/14, 153/2, 153/17, 154/3, 162/12, 163/5, 163/18, 167/6, 168/11, 168/18, 170/3, 170/16, 171/11, 173/2, 174/19, 174/20, 175/12, 175/14, 176/15, 184/17, 185/17, 188/2, 189/6, 195/17, 203/3, 203/19, 206/4, 206/20, 208/12, 210/7, 210/8, 212/13, 221/6, 224/14, 228/5, 245/12, 246/15, 249/16, 250/2, 252/11, 253/16, 255/6, 257/13, 260/8, 267/1, 269/20, 274/7, 276/20, 279/21, 280/17, 282/14, 282/20, 285/9, 285/20, 292/3, 292/5, 293/11, 294/15, 298/5, 299/8, 302/17, 308/11, 314/6, 314/12, 316/7, 316/16, 320/18, 324/20, 331/12, 333/9, 334/2, 334/6, 336/17, 337/13, 338/21, 344/10, 345/5, 345/7, 346/12, 348/15

ʿUbeydek : özel ad -169-

ʿU.- i bed-baḫt 221/2

ʿU.- i bī-dīn 331/20

ʿU.- i laʿīn 103/19, 248/9, 255/8, 255/14, 255/15, 256/9, 256/18, 258/21, 259/15, 260/1, 266/13, 268/19, 277/17, 334/9, 343/16, 345/1

ʿU.- i laʿīn-i bī-dīnġa 304/1

ʿU.- i laʿīnġa 294/5

ʿU.- i laʿīnni 255/9, 255/17

ʿU.- i şūmnınḡ 220/15

ʿU. 221/8, 221/15, 222/3, 222/9, 222/13, 222/19, 223/13, 248/10, 253/15, 254/5, 254/8, 256/15, 259/8, 260/4, 260/8, 260/20, 261/1, 263/16, 263/17, 265/12, 267/5, 267/7, 267/14, 267/16, 268/15, 277/1, 277/2, 277/7, 277/8, 277/21, 278/9, 281/7, 282/20, 283/1, 283/2, 283/12, 283/15, 284/4, 284/10, 287/3, 287/4, 287/7, 287/9, 288/10, 288/11, 288/18, 289/20, 290/14, 291/15, 291/16, 292/7, 292/9, 292/10, 293/7, 293/21, 294/2, 294/6, 294/9, 294/12, 294/18, 295/7, 295/10, 295/20, 296/21, 304/4, 306/8, 306/20, 307/19, 307/20, 308/5, 308/6, 309/20, 313/4, 313/5, 313/6, 314/7, 314/13, 316/1, 320/7, 320/10, 320/18, 324/11, 324/19, 327/20, 345/4

Mervān-ı ʿU. 315/11

ʿU.+ din 235/12, 309/8, 320/6

ʿU.+ ge 256/5, 261/1, 263/10, 283/2, 283/19, 292/9, 292/13, 292/21, 295/2, 309/21, 313/3, 313/5, 314/20, 321/1, 323/6

ʿU.+ men 296/1

ʿU.+ ni 221/10, 223/8, 247/19, 256/4, 257/2, 257/17, 258/5, 259/13, 263/13, 266/20, 267/4, 267/21, 276/10, 277/1, 277/5, 277/21, 278/2, 287/9, 287/19, 292/13, 293/2, 293/9, 293/18, 294/11, 295/2, 295/4, 295/10, 295/12, 295/17, 295/18, 295/20, 296/5, 296/18, 304/5, 306/7, 306/16, 307/2, 308/17, 308/19, 314/6, 324/13

ʿUbeydek Ziyād : özel ad -14-

ʿU. 222/20, 234/7, 247/21, 249/17, 252/20, 280/15

ʿU.+ dur men 255/20

ʿU.+ ġa 220/9, 239/13, 259/17

ʿU.+ nı 203/12, 254/5

ʿU.+ nıng̃ 221/7, 253/3

ʿubūdiyet : kulluk -1- [Ar]

edeb-i ʿu. 171/6

ʿubūr : geçip gitme -1- [Ar]

menzil-i ʿu.+ turur 102/2

ʿucūbe : acâyip -1- [Ar]

uʿ. 253/19

uç : uç -15- [Tr]

u.+ ı 214/1, 268/4, 314/9, 340/16, 344/16

u.+ ıde 294/14

u.+ ıdın 103/5

u.+ ıġa 099/11, 183/1

u.+ ıge 100/19, 101/17, 104/10, 113/14, 323/2

u.+ ını 297/5

uç - : uçmak -4- [Tr]

u.- ar 145/21

u.- gey 153/21

u.- tı 200/6

u.- ub 340/19

uça : sırt, arka -5- [Tr]

u.+ larıġa 241/6

u.+ sıdın 182/9, 232/16, 257/11

u.+ sıġa 260/13

uçguzlıg : hızlı, uçurtan -1- [Tr]

u. 311/15

uçguzlug : hızlı, uçurtan -1- [Tr]

u. 312/7

uçrā - : rastlamak -1- [Moğ]

u.- dı 186/4

uçur - : uçurmak -1- [Tr]

u.- dung̃ 107/8

ʿUdas İbn Süfyān : özel ad -2-

ʿU. 341/4, 341/6

ʿuhde : sorumluluk -5- [Ar]

ʿu.+ sidin 121/11, 149/1, 200/14, 201/5, 201/6

uḫla - : uyumak -6- [Tr]

u.- b ḳaldı 224/9

u.- b yatıbdur 262/5

u.- dı 294/19, 294/20

u.- bdur 262/14

u.- bdurlar 214/1

uḫrā : son, sonuncu -1- [Ar]

u. 295/21

ʿuḳūbet : cezâ, eziyet -8- [Ar]

ʿu.- i tamām 215/9

ʿu. 130/18, 206/14

ʿu.+ ge 309/18

ʿu.+ ler 249/16, 249/19, 328/19, 345/5

ulu : ulu, yüce -3- [Tr]

u. 238/6, 333/18, 347/8

ʿulūf : asker maaşı -1- [Ar]

ʿu. 175/8

ʿulūfe : asker maaşı -1- [Ar]

ʿu.+ ler 261/16

uluġ : büyük, ulu -22- [Tr]

u. 102/10, 104/11, 119/21, 134/2, 139/11, 163/5, 175/15, 212/6, 222/9, 272/6, 301/4, 333/7, 335/8, 335/18

u. boldı 110/7

u.+ ı 185/10, 247/21

u.+ large 130/14

u.+ ları 346/7

u.+ larını 273/20

u.+ mu 300/1

uluġlan : büyük, ulu -1- [Tr]

u.+lar 149/15

ʿulūm : ilimler -2- [Ar]

ʿu.+ de 190/17, 190/18

uluş : millet -1- [Moğ]

u.+ nı 179/1

ʿummān : okyanus -1- [Ar]

ʿu. 202/20

un : un -4- [Tr]

u. 262/10, 290/15, 290/17

una - : kabul etmek -1- [Tr]

u.- madı 316/20

unut - : unutmak -1- [Tr]

u.- mağıl 104/5

ur - : vurmak, bk. mur - -404- [Tr]
u.- a 186/21, 254/21
şādyāne u.- a başladılar 207/14
tīġ u.- a başladılar 112/4
ber-hem u.- a ėrdiler 187/11
u.- ab 239/1, 276/10, 322/5
u.- adılar 226/14
u.- adur 159/10
mevc u.- adur 221/5
u.- adurlar 240/10
u.- adur men 202/20
özimizni u.- alı 223/21
u.- almaslar 171/16
u.- ab ėrdi 141/18
şuʿle u.- ar 127/1
u.- ar ėrdiler 185/4, 187/16, 187/17, 202/21, 206/3, 248/8, 295/16
tayaḳ u.- ar ėrdiler 249/20
u.- ar ėrdim 234/17
otġa u.- ar men 165/13
u.- ar miz 236/3
u.- ay 211/5, 228/3, 310/13
şebāḫūn u.- ay 125/18
u.- dı 107/17, 107/19, 107/21, 112/2, 126/12, 127/8, 127/14, 137/5, 137/20, 160/19, 162/7, 201/15, 203/13, 206/12, 226/20, 227/1, 236/19, 240/9, 248/11, 255/3, 266/10, 281/7, 282/3, 283/7, 285/10, 289/1, 291/9, 293/9, 294/1, 303/18, 305/18, 306/21, 308/5, 309/5, 312/8, 314/1, 315/12, 322/7, 322/20, 323/15, 329/1, 329/13, 333/15
āh-ı serd u.- dı 199/8
bāng bā-heybet u.- dı 265/13, 268/21
bāng u.- dı 198/9, 200/17, 271/21, 310/7, 310/8
ber-hem u.- dı 307/21
geşt u.- dı 185/13, 292/9
leng u.- dı 273/14
leşkeriġa u.- dı 138/3
mevc u.- dı 184/11
mūşt u.- dı 324/8
nāʿra u.- dı 126/15, 291/10
özini u.- dı 248/2, 254/11, 310/3
şuʿle u.- dı 143/14
şuʿlesi u.- dı 120/18
ṭabl u.- dı 345/18
ṭabl-ı ceng u.- dı 292/7, 293/7, 313/5
zaḫm u.- dı 312/19
ber-hem u.- dıddurur 216/20
u.- dılar 098/17, 099/6, 102/14, 115/16, 116/19, 117/2, 122/16, 123/2, 123/5, 125/16, 127/5, 128/10, 136/21, 137/3, 144/13, 144/15, 161/16, 165/15, 170/10, 182/8, 182/9, 182/12, 182/15, 182/17, 183/18, 184/2, 184/5, 184/6, 184/8, 184/10, 185/10, 187/5, 187/10, 187/13, 187/15, 200/3, 200/6, 201/13, 202/12, 203/4, 206/15, 206/16, 209/18, 210/6, 210/9, 211/7, 211/17, 212/2, 212/4, 215/19, 216/8, 218/21, 232/13, 232/16, 238/2, 240/8, 243/8, 243/10, 243/13, 244/5, 248/4, 248/13, 248/16, 248/19, 248/21, 252/15, 257/9, 257/11,

257/16, 258/3, 258/15, 265/18, 266/2, 266/4, 266/7, 266/12, 266/16, 266/20, 267/6, 268/3, 268/5, 268/9, 277/19, 278/5, 279/15, 279/20, 281/2, 281/3, 281/5, 284/21, 285/12, 286/4, 287/14, 288/3, 288/15, 288/20, 291/20, 293/6, 293/13, 293/14, 293/16, 296/7, 296/13, 303/3, 305/20, 306/14, 306/15, 308/4, 308/10, 309/13, 310/5, 313/1, 315/20, 318/8, 321/13, 321/16, 322/21, 323/11, 325/19, 325/20, 326/13, 329/11, 330/17, 331/3, 340/16, 340/21, 341/8, 341/11, 342/17, 344/6, 344/16, 344/19, 345/3, 346/3

aġzıġa u.- dılar 295/3

bāng u.- dılar 252/12, 310/11

bed-heybet u.- dılar 115/19

ḍarb u.- dılar 313/9

geşt u.- dılar 282/15

ḫavāricge u.- dılar 304/12

ḫavāriclerge u.- dılar 293/19, 308/3, 315/16, 331/18, 341/13, 344/7

leşkeriġa u.- dılar 138/1

mūşt u.- dılar 340/18

naḳb u.- dılar 273/5

nʿara u.- dılar 115/15, 182/13, 280/14, 323/15, 325/16, 326/13

otġa u.- dılar 303/13

özlerini u.- dılar 291/14, 291/18, 302/7, 310/12, 327/2, 328/8, 341/1, 343/19, 345/21

pīş-pāy u.- dılar 316/21

ṭabl-ı ceng u.- dılar 196/9, 280/13, 292/6, 307/17, 312/15, 312/16, 345/17

tīġ u.- dılar 313/17, 313/18

tīr-kārī u.- dılar 206/10

yerge u.- dılar 302/11, 323/2, 340/17

zaḫm u.- dılar 318/11

ṭabl-ı ceng u.- dılar ėrse 288/15

u.- du 251/17

tīġ u.- du 281/14

ber-hem u.- dum 217/11

zaḫm u.- dum 126/18

u.- durdı 187/21

u.- dılar 098/15

u.- ġan 110/9, 242/18

u.- ġay 199/15, 252/14, 258/2, 285/9, 304/11

ḍarb u.- gay 137/18, 210/17

ḍarb-ı tīġ u.- gay 137/17

oḳ u.- ġay 277/18

tīġ u.- ġay 341/10

zaḫm u.- ġay 243/2, 289/4

u.- ġaylar 175/5, 248/11, 307/8

zaḫm u.- ġay sen 243/5

u.- ge 318/1

u.- gey 163/10

u.- ġıl 288/14

u.- ġunça 327/18

u.- maḳ kėrek 130/20

u.- maḳdın 110/5

u.- masa ėrdi 258/17

u.- sam 208/20, 298/16

ḳurş u.- sam 159/17

u.- sang̃ 236/2
u.- sek 115/7, 317/14
u.- sunlar 186/17
ṭabl-ı ceng u.- sunlar 186/15
u.- ub 097/2, 097/3, 099/1, 109/20, 112/5, 112/18, 128/6, 136/8, 136/20, 167/8, 181/14, 186/2, 197/13, 206/20, 233/8, 234/5, 243/13, 247/14, 252/8, 254/10, 254/20, 255/2, 257/13, 258/6, 262/6, 262/14, 265/21, 278/20, 279/14, 281/20, 286/4, 288/10, 289/5, 302/13, 306/18, 307/20, 309/4, 309/15, 321/16, 321/18, 324/6, 327/14, 330/5, 337/18
bā-heybet u.- ub 242/20
bāng u.- ub 227/11
ber-hem u.- ub 244/3, 323/1
leşkerge u.- ub 291/12
mevc u.- ub 342/4
nāra u.- ub 202/19, 252/10, 268/11
otġa u.- ub 165/17
şūle u.- ub 268/1
ṭapānça u.- ub 144/17
ber-hem u.- ub kėledür men 220/2
u.- ub oltura başladılar 128/10
u.- ub turdılar 323/9
geşt u.- ub tüştiler 338/7
u.- ub yürüdi 121/10
u.- ub ėrdiler 245/6, 262/11
u.- ubdurlar 233/15
ber-hem u.- ubdurlar 217/4
u.- ung̃lar 107/13, 108/1, 128/8, 143/16, 179/19, 203/6, 203/7, 227/9, 240/8
başıġa u.- ung̃lar 159/18
ṭabl u.- ung̃lar 196/8
ṭabl-ı ceng u.- ung̃lar 301/20
naḳb u.- ur men 272/17

urla - : (1) çıkmak (ses) -1- [Tr]
āh-ı serdi u.- dı 200/9
(2) çıkmak (yükselmek) -2- [Tr]
dimāġıdın u.- dı 265/12
başıġa u.- b 144/7

urna - : çarpmak -4- [Tr]
u.- b 144/13, 144/14

Urum : özel ad -1-
U.+ ge 244/3

uruş - : savaşmak -5- [Tr]
uruşa u.- a 203/5
u.- a uruşa 203/5
u.- ub 331/4
u.- ung̃ 131/20
u.- ur miz 101/11

uruş : savaş -5- [Tr]
u. 337/2
u. ḳılġaylar 141/18
u. ḳılġum 150/5
u.+ nı 203/9, 317/7

uşat - : parçalamak -2- [Tr]

u.- ıbdurlar 133/10

u.- ḳay 278/20

uşbu : bu, bk. bu, bul -44- [Tr]

u. 100/6, 101/6, 110/16, 112/18, 113/4, 113/12, 121/2, 142/9, 142/12, 155/14, 170/4, 172/16, 178/7, 183/12, 186/1, 198/17, 199/11, 201/21, 204/3, 210/18, 217/18, 227/6, 230/13, 231/21, 242/13, 259/12, 261/18, 263/18, 294/7, 318/3, 333/9, 338/15

u. boldı 191/16

u.+ dur 155/15, 158/20, 205/18, 210/6, 217/17, 219/15, 235/9, 244/12, 322/8, 324/4

u.+ ėrdi 157/5

uşla - : tutmak, yakalamak -3- [Tr]

u.- b 115/13, 339/19

u.- b yürdi 291/5

uşol : şu, o, bk. şul -3- [Tr]

u. 098/11, 161/15, 166/2

ʿUṭbe : özel ad -6-

ʿU. 339/12, 339/15, 339/18, 340/6

ʿU.+ ge 339/18

ʿU.+ ni 339/19

utru : karşı, karşısı -3- [Tr]

u. 104/6, 112/14, 301/1

uyġan - : uyanmak -7- [Tr]

u. 255/9

u.- dı 298/17

u.- dılar 218/8, 238/15, 348/12

u.- ıb 307/9

u.- sa 288/1

uyḳu : uyku -20- [Tr]

u. 145/21, 192/9, 194/19, 213/16, 254/12, 262/3, 299/4, 307/12

u.+ de 192/10, 214/4, 214/7, 307/10

u.+ de ėrdiler 307/6, 310/3

u.+ dın 255/8, 307/9, 348/11

u.+ ġa 102/5, 348/7

u.+ nḡnı al 238/21

uyut - : hazırlamak -1- [Tr]

u.- ub 229/18

uzat - : uzatmak -26- [Tr]

u.- ay 237/1

ḳol u.- ġay 226/20

u.- gey 238/1

u.- ıb 103/9, 107/20, 161/15, 201/7, 202/4, 209/12, 211/7, 248/21, 257/15, 277/17, 285/8, 305/17, 325/18, 341/10

ḳol u.- ıb 107/18

u.- ınḡlar 104/1

u.- ḳay 232/11, 237/20

u.- tı 202/11, 309/5

u.- tılar 204/20, 213/21

u.- ur 236/18

ʿuzlet : kimsesiz yer -2- [Ar]

gūşe-yi ʿu. 160/11

kūşe-yi ʿu. 156/2

uzun : uzun -2- [Tr]

u. 130/1, 279/3

Ü

ü : ve (bağlaç), bk. ve, vü, u -121- [Far]

ü. 097/12, 098/15, 102/14, 102/15, 106/21, 109/18, 109/21, 110/18, 111/6, 111/19, 113/16, 114/19, 115/8, 116/13, 117/10, 117/15, 118/17, 118/20, 119/9, 120/5, 123/8, 126/1, 127/6, 127/7, 128/6, 129/10, 129/20, 133/1, 135/12, 137/10, 138/9, 138/12, 139/3, 139/18, 142/6, 146/18, 150/4, 152/10, 155/14, 155/21, 157/5, 160/11, 163/8, 164/16, 164/19, 168/9, 168/10, 168/18, 171/14, 177/6, 178/12, 179/20, 181/3, 182/12, 185/17, 189/5, 196/4, 196/16, 197/8, 197/19, 198/7, 199/16, 203/19, 204/4, 210/8, 212/10, 213/15, 220/18, 223/12, 224/3, 227/3, 234/9, 236/10, 238/4, 238/10, 239/4, 240/7, 244/8, 250/9, 252/10, 252/11, 255/11, 258/2, 258/16, 258/19, 260/6, 264/6, 267/3, 273/12, 274/9, 275/9, 278/2, 279/11, 280/11, 291/21, 297/3, 301/15, 302/18, 309/1, 310/12, 317/1, 321/20, 322/16, 323/5, 324/21, 326/3, 328/11, 341/3, 344/16

üç : üç, sayı adı -47- [Tr]

ü. 112/1, 132/11, 132/16, 151/2, 159/17, 160/18, 163/3, 168/5, 168/14, 168/17, 174/16, 174/17, 176/20, 186/12, 189/10, 196/5, 202/17, 203/13, 217/18, 220/21, 228/6, 238/20, 251/21, 252/18, 257/22, 260/11, 260/13, 260/15, 269/5, 269/14, 271/22, 273/21, 274/21, 294/20, 312/9, 318/12, 319/5, 320/16, 330/21, 345/6

ü.+ i 176/21

ü.+ ünçi 123/12, 153/16, 186/2, 203/17, 213/14

ü.+ ünçini 189/11

üç mi͡ng : üç bin, sayı adı -5- [Tr]

ü. 112/10, 112/21, 185/6, 280/12, 281/21

üç yüz : üç yüz, sayı adı -6- [Tr]

ü. 097/6, 100/15, 112/10, 113/1, 247/21, 313/10

üç yüz mi͡ng : üç yüz bin, sayı adı -1- [Tr]

ü. 314/15

üçün : için, bk. çün -63- [Tr]

ü. 101/10, 103/18, 107/9, 108/6, 109/3, 109/5, 112/8, 113/8, 114/9, 117/18, 127/1, 135/5, 136/15, 149/12, 149/14, 150/9, 150/12, 151/14, 154/14, 156/18, 158/5, 159/19, 160/10, 161/6, 161/8, 161/12, 164/21, 171/21, 176/2, 189/7, 190/5, 190/9, 193/2, 205/1, 212/18, 215/1, 218/5, 220/4, 222/12, 229/20, 235/7, 237/10, 246/7, 250/16, 253/19, 268/1, 268/2, 268/12, 269/12, 272/15, 274/7, 280/21, 288/8, 310/19, 315/2, 319/7, 321/9, 333/16, 333/17, 339/4, 346/10

üftāde : düşkün, zavallı -2- [Far]
ü.+ ni 191/14
pīr-i ü.+ ni 122/6

ümmet : ümmet, kavim -3- [Ar]
ü.- i Muḥammedėdinḡ 301/13
ü.+ lerim 300/7, 300/8

ümmetlik : ümmet olma işi -1- [Ar+Tr]
ü. 273/10

ümmīd : umut -7- [Far]
ü. 142/15
ü.+ im 139/6, 156/1, 157/18, 267/13
ü.+ imiz 157/14
ü.+ inḡiz 124/18

ümmīd-vār : umutlu -3- [Far]
ü.+ dur miz 118/15, 118/16, 337/3

ümmīd-vārlıḳ : umutluluk -1- [Far+Tr]
ü. boldı 169/4

ümmiyye : ümmi, okuma yazma bilmeyen -2- [Ar]
āl-i nebī-yı ü. 152/15
āl-i nebī-yi ü.+ din 152/21

Ümmü Gülsüm : özel ad -9-
Ü. 105/7, 105/11, 105/15, 105/20, 106/6, 106/8, 332/10, 334/3
Ü.+ ninḡ 105/14

üns : alışık -1- [Ar]
ü. bolubdur men 286/13

üserā : esirler -2- [Ar]
ü.- yı seng 271/1
ü. 335/17

üst : üst -57- [Tr]
ü.+ i 255/2
ü.+ ide 106/10, 107/11, 161/19, 177/10, 177/18, 192/11, 221/6, 268/6, 288/6, 295/19, 300/7, 316/19
ü.+ idin 165/9, 224/1, 252/7, 340/19
ü.+ iġa 114/13, 172/18, 172/19, 175/14, 203/15, 203/17
ü.+ iġa salġıl 338/18
ü.+ ige 114/12, 115/15, 119/16, 123/1, 123/12, 123/13, 124/11, 134/17,

138/11, 143/18, 180/4, 184/12, 195/18, 212/7, 215/10, 222/1, 225/1, 249/4, 249/18, 270/12, 278/2, 284/14, 287/21, 290/18, 291/2, 296/5, 318/8, 328/12

ü.+ ige saldılar 338/19

ü.+ ileriġa 115/10, 118/21

ü.+ ilerige tartıbdurlar 119/12

üstüḫˇān : kemik -7- [Far]

ü. 213/5

ü.+ ı 182/12, 248/13

ü.+ lar 108/5

ü.+ ları 210/7, 323/2

ü.+ larım 310/15

üstüvār : sağlam, dayanıklı -11- [Far]

ü. 113/21

ü. bağladı 162/9

ü. ḳıldı 206/14

ü. ḳıldılar 226/10, 240/18

ü. ḳılġan 135/21

ü. ḳılġay men 146/17

ü. ḳılıb 209/14

ü. ḳılıbdurlar 119/13, 143/6, 164/16

üz - : kesmek, ayırmak -7- [Tr]

ü.- di 315/7

ü.- diler 142/15, 224/4

ü.- üb 137/10, 170/9, 182/12, 252/15

üze : üzeri, üstü, bk. üzerü, üzre -6- [Tr]

ü. 197/19

ü.+ lerige 145/2

ü.+ side 137/13

ü.+ sidin 251/16

ü.+ siġa 234/3

ü.+ sige 113/5

üzengü : üzengi -1- [Tr]

ü.+ din 248/16

üzerü : üzeri, üstü, bk. üze, üzre -1- [Tr]

ü.+ lerini 163/18

üzre : üzeri, üstü, bk. üzerü, üze -10- [Tr]

ü. 117/11, 150/19, 160/5, 176/2, 235/19, 239/17, 246/2, 262/1, 272/1, 289/9

üzül - : kesilmek, ayrılmak -5- [Tr]

ü.- üb 137/13, 253/4, 278/1, 322/16

ü.- üb tüşti 098/15

üzülen : kesilen -1- [Tr]

ü.+ ni 135/14

V

vā : ah, vah, bk. vāh, veh -68- [Far]

v. 098/1, 102/8, 102/20, 109/20, 115/17, 121/11, 136/1, 138/9, 138/20, 143/15, 150/1, 163/6, 163/8, 163/9,

164/18, 170/15, 191/15, 197/7, 197/8, 197/13, 204/4, 226/6, 233/21, 234/1, 239/9, 242/6, 242/7, 286/21, 287/1, 292/4

vācib : gerekli -2- [Ar]
v. 171/2
v.+ dür 158/2

vaʿde : söz, söz verme -12- [Ar]
v. 149/5, 176/18, 219/10
v. ḳıldılar 106/21
v. ḳılıb 114/20
v.+ ler ḳıldı 133/21, 260/9, 280/18, 288/19
v.+ ler ḳıldılar 205/7
v.+ ler ḳılur ėrdi 161/20, 281/8

vāh : âh, vah, bk. vā, veh -4- [Far]
āh v. 117/15
nāle-yi v. 242/14
āh v. çıḳtı 126/18
āh v. ḳılıb 115/3

vāḳıʿa : olay -43- [Ar]
v.- yı Yemenni 212/14
v. 165/5, 221/14, 286/8
v. boldı 111/5, 230/20, 244/16
v. bolubdur 171/1, 296/19
v.+ de 150/4, 154/12, 181/18, 194/4, 194/8, 194/20, 218/17, 238/6, 303/20, 309/13, 312/13, 319/18
v.+ dın 171/15, 209/15
v.+ dur 109/8, 111/9, 113/2, 165/1, 166/11, 287/18, 288/7
v.+ lar bolur 270/18
v.+ larını 300/20
v.+ larnı 110/4, 152/4, 301/18, 304/19, 318/17
v.+ nı 124/15, 154/13, 270/14
beyān-ı v.+ nı 275/1, 340/7
v.+ tlarnı 152/6

vāḳıf : bilen, haberli -3- [Ar]
v. 141/13, 179/9
v. bolunḡlar 165/6

vaḳt : zaman -48- [Ar]
v.- i ceddim 300/5
v.- i ġanīmet 341/16
v. 099/17, 106/7, 124/5, 124/17, 141/16, 166/16, 200/15, 222/9, 235/8, 236/5, 244/12, 298/12, 319/5, 337/17
v. bolmadı mu 125/4
v.+ de 119/6, 185/18, 271/8, 284/15, 311/13, 331/6, 333/14, 342/3
v.+ dür 161/14
v.+ ėmes 288/4
v.+ ġaça 179/10
v.+ i 192/15, 198/7, 213/16, 213/19
v.+ i boldı 225/15, 232/1
v.+ i bolubdur 226/9
v.+ ide 125/7, 190/16, 244/15, 262/13, 279/12, 337/16, 343/7
ṣubḥ v.+ ide 295/6
v.+ idin 196/4

v.+ im boldı 297/20

v.+ leride 191/3

v.+ ni 140/19, 141/15, 230/9

vaḳtā ki : ne zaman, dığı zaman -2- [Ar+Far]

v. 315/10, 324/3

vaḳtī : bir zaman -1- [Ar]

v. 169/11

vaḳtī ki : -dığı zaman -19- [Ar+Far]

v. 113/6, 114/1, 114/13, 129/13, 131/17, 134/17, 145/10, 150/21, 153/3, 156/15, 159/17, 185/21, 188/4, 188/8, 255/20, 257/21, 258/2, 263/10, 272/18

vālī : vali -1- [Ar]

v.- yi Mekke'dür men 167/14

vālide : anne, ana -7- [Ar]

v.- yi ʿAli 167/14

v. 133/16

v. oḳudılar 169/20

v.+ m 191/15

v.+ si 168/13

v.+ siġa 168/4

v.+ sini 168/12

vāllā : yemin olsun, bk. vāllah -1- [Ar]

v. 227/15

vāllah : yemin olsun, bk. vāllā -3- [Ar]

v. 101/13, 153/8, 170/12

vallahu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb : Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. -2- [Ar]

v. 097/8, 100/16

Varaḳa Şāmī : özel ad -1-

V. 267/18

vaṣl : ulaşma, kavuşma -12- [Ar]

v. 191/19

v. bolġan 251/13

v.+ ıng̃nı 235/5

v. ḳılalı 239/20

v. ḳıldılar 250/4

v. ḳılıb 146/20, 156/21, 171/4, 313/2, 334/1

v. ḳılsunlar 229/13, 238/12

vaṣiyyet : öğüt, tavsiye -8- [Ar]

v. ḳıldı 338/8

v. ḳılġıl 323/21

v. ḳılıb 227/11

v.+ im 324/4

v.+ ing̃ni 324/1

v.+ ler ḳıldı 335/19

v.+ lerni 193/9

v.+ lerni ḳılıb 218/7

vāveylā : çığlık -1- [Ar]

v.+ lar ḳılıb 334/20

vāy : yazık, tüh ünlemi -4- [Far]

v. 152/3, 321/18, 334/12

vaż́ : hâl, durum -1- [Ar]

v.+ ımġa ḳoyun͡glar 156/4

ve : ve (bağlaç), bk. vü, u, ü -1313- [Ar]

v. 097/6, 097/17, 097/21, 098/1, 098/2, 098/3, 098/5, 098/6, 098/18, 099/9, 099/21, 100/3, 100/17, 101/1, 101/2, 101/4, 101/13, 101/15, 101/19, 102/1, 102/8, 102/11, 102/13, 103/7, 103/9, 103/11, 104/3, 105/6, 105/16, 106/2, 106/4, 106/5, 106/9, 106/16, 107/4, 107/6, 107/11, 107/15, 107/20, 108/3, 108/4, 108/7, 108/11, 108/15, 108/20, 109/10, 109/14, 110/3, 110/5, 110/16, 110/19, 110/21, 111/3, 111/4, 111/7, 111/10, 111/18, 111/20, 112/18, 113/6, 113/13, 113/14, 113/15, 114/1, 114/19, 114/20, 114/21, 115/3, 115/13, 115/15, 116/7, 116/13, 117/3, 117/6, 117/10, 118/1, 118/9, 118/15, 118/18, 118/19, 119/1, 119/2, 119/3, 119/8, 119/10, 119/11, 119/13, 119/15, 119/17, 119/18, 120/8, 120/10, 121/1, 121/6, 121/10, 121/19, 121/20, 122/19, 122/20, 123/1, 123/3, 123/8, 123/10, 123/11, 123/15, 123/19, 124/5, 125/5, 125/13, 125/14, 125/15, 125/18, 125/20, 126/2, 126/10, 126/21, 127/10, 127/21, 128/13, 128/15, 128/20, 128/21, 129/6, 129/7, 129/10, 129/18, 129/20, 130/8, 131/3, 131/5, 132/1, 132/3, 132/17, 133/9, 133/10, 133/11, 133/13, 133/15, 134/4, 134/6, 134/7, 134/15, 134/21, 135/7, 135/17, 136/1, 136/3, 136/6, 136/7, 136/11, 136/12, 138/5, 138/6, 139/2, 139/14, 139/16, 140/5, 140/8, 140/10, 140/15, 140/17, 141/13, 141/21, 142/3, 142/6, 142/9, 142/12, 142/18, 142/19, 142/21, 143/7, 143/9, 143/13, 143/14, 143/15, 143/18, 144/10, 145/3, 145/5, 145/7, 145/8, 145/13, 146/2, 146/3, 146/4, 146/7, 146/8, 146/9, 146/10, 146/13, 146/17, 146/20, 146/21, 147/2, 147/15, 147/16, 147/17, 147/19, 147/20, 148/1, 148/17, 148/19, 149/3, 149/5, 149/6, 149/8, 149/11, 149/17, 150/2, 150/9, 150/12, 150/13, 150/16, 150/20, 150/21, 151/1, 151/3, 151/4, 151/19, 152/6, 152/12, 152/14, 152/16, 152/17, 152/19, 152/20, 152/21, 153/2, 153/3, 153/4, 153/6, 153/8, 153/10, 153/11, 153/12, 153/13, 153/14, 153/15, 153/17, 153/18, 153/19, 153/21, 154/1, 154/4, 154/5, 154/6, 154/7, 154/11, 154/14, 154/16, 154/21, 155/6, 155/7, 155/10, 155/12, 155/15, 155/16, 155/19, 155/21, 156/2, 156/3, 156/7, 156/8, 156/16, 156/18, 157/2, 157/3, 157/6, 157/12, 157/13, 157/14, 157/16, 157/19, 157/20, 157/21, 158/1, 158/2, 158/4, 158/5, 158/6, 158/7, 158/9, 158/14, 158/17, 158/20, 159/7, 159/10, 159/11, 159/16, 159/19, 160/2, 160/4, 160/9, 160/14, 160/18, 160/19, 160/20, 161/5, 161/6, 161/7, 161/11, 161/13, 161/17, 161/21,

162/9, 162/11, 162/17, 162/18, 163/4, 163/6, 163/8, 163/12, 163/13, 163/14, 163/18, 164/6, 164/7, 164/8, 164/9, 164/10, 164/11, 164/15, 164/16, 164/17, 164/18, 164/19, 164/21, 165/1, 165/3, 165/4, 165/6, 165/11, 165/14, 165/16, 165/17, 165/18, 165/19, 166/5, 166/9, 166/10, 166/14, 166/15, 166/16, 166/18, 167/12, 167/15, 167/16, 167/17, 167/19, 167/20, 168/2, 168/3, 168/4, 168/7, 168/8, 168/10, 168/11, 168/15, 168/17, 169/1, 169/6, 169/8, 169/9, 169/14, 169/17, 169/18, 169/19, 169/20, 170/2, 170/4, 170/5, 170/12, 170/14, 170/19, 171/1, 171/2, 171/4, 171/7, 171/8, 171/10, 171/11, 171/12, 171/13, 171/15, 171/16, 171/17, 171/18, 172/1, 172/4, 172/5, 172/6, 172/7, 172/8, 172/9, 172/10, 172/11, 172/13, 172/19, 173/5, 173/8, 173/12, 173/13, 173/14, 173/17, 173/18, 174/1, 174/3, 174/8, 174/9, 174/12, 174/15, 174/20, 175/7, 175/10, 175/11, 175/12, 175/20, 175/21, 176/2, 176/4, 176/7, 176/14, 176/17, 176/18, 176/19, 176/21, 177/8, 177/9, 177/13, 177/14, 177/16, 177/17, 177/21, 178/1, 178/2, 178/8, 178/9, 178/10, 178/12, 178/15, 178/16, 178/20, 178/21, 179/1, 179/2, 179/4, 179/7, 179/9, 179/20, 179/21, 180/2, 180/3, 180/5, 180/6, 180/7, 180/8, 180/9, 180/13, 180/15, 180/16, 181/11, 181/15, 181/16, 181/20, 182/2, 182/4, 182/5, 182/8, 182/10, 182/11, 183/5, 183/9, 183/15, 183/20, 184/5, 184/6, 184/9, 184/14, 184/18, 184/20, 184/21, 185/2, 185/3, 185/4, 185/5, 185/6, 185/8, 185/9, 185/11, 185/13, 185/14, 185/15, 185/16, 185/21, 186/6, 186/8, 186/9, 186/10, 186/11, 186/14, 186/21, 187/9, 187/17, 187/18, 188/3, 188/10, 188/11, 188/19, 189/1, 189/3, 189/9, 189/11, 189/12, 189/13, 189/14, 189/18, 189/19, 189/20, 189/21, 190/2, 190/4, 190/6, 190/12, 190/16, 190/17, 190/18, 190/19, 191/2, 191/4, 191/10, 191/17, 191/18, 191/20, 192/1, 192/3, 192/4, 192/5, 192/7, 192/8, 192/9, 192/10, 192/12, 192/16, 192/18, 192/19, 192/21, 193/4, 193/7, 193/9, 193/11, 193/14, 193/16, 193/17, 193/21, 194/3, 194/6, 194/8, 194/9, 194/12, 194/16, 194/17, 195/1, 195/2, 195/7, 195/9, 195/10, 195/12, 195/13, 195/19, 196/1, 196/3, 196/15, 196/16, 196/19, 196/20, 197/1, 197/6, 197/11, 197/12, 197/14, 197/15, 197/17, 197/18, 197/19, 197/20, 197/21, 198/1, 198/4, 198/8, 198/10, 198/18, 199/1, 199/2, 199/8, 199/10, 199/12, 200/1, 200/3, 200/4, 200/5, 200/8, 200/9, 200/10, 200/11, 201/1, 201/2, 201/4, 201/15, 201/19, 202/1, 202/16, 203/3, 203/8, 203/10, 203/14, 203/19, 203/20, 204/1, 204/6, 204/9, 204/10, 204/11, 204/15, 204/17, 204/21, 205/3, 205/4, 205/5, 205/6, 205/7, 205/11, 205/12, 205/14, 205/16, 206/1, 206/3, 206/6, 206/13, 206/14, 206/15, 207/6, 207/9, 207/11, 207/12, 207/14,

207/17, 208/7, 208/8, 208/9, 208/10, 208/14, 208/15, 208/16, 209/2, 210/5, 210/10, 210/13, 210/14, 210/16, 210/17, 210/21, 211/1, 211/8, 211/15, 211/18, 211/19, 211/20, 212/1, 212/3, 212/7, 212/9, 212/10, 212/11, 212/12, 212/13, 212/17, 212/19, 213/5, 213/7, 213/13, 214/4, 214/5, 214/14, 214/15, 214/19, 215/1, 215/2, 215/5, 215/9, 215/17, 215/18, 215/19, 216/10, 216/13, 216/16, 216/18, 216/19, 217/4, 217/6, 217/7, 217/9, 217/11, 217/12, 217/14, 217/15, 217/16, 217/19, 217/20, 217/21, 218/1, 218/2, 218/4, 218/8, 218/10, 218/13, 218/15, 218/16, 218/17, 218/19, 219/1, 219/2, 219/5, 219/7, 219/9, 219/10, 219/11, 219/16, 219/18, 219/20, 219/21, 220/3, 220/5, 220/6, 220/8, 220/13, 220/16, 220/18, 220/19, 220/20, 221/16, 221/18, 222/2, 222/7, 222/12, 222/18, 222/20, 223/3, 223/4, 223/6, 223/7, 223/8, 223/15, 223/16, 223/17, 223/18, 224/7, 224/8, 224/9, 225/3, 225/4, 225/9, 225/12, 225/13, 226/7, 226/11, 226/12, 226/16, 226/17, 227/6, 227/12, 227/13, 227/14, 227/17, 227/18, 227/21, 228/7, 228/20, 228/21, 229/3, 229/5, 229/9, 229/10, 229/11, 229/19, 229/20, 230/1, 230/12, 232/4, 232/5, 232/10, 232/17, 232/20, 232/21, 233/1, 233/4, 233/9, 233/12, 233/13, 233/14, 233/18, 234/5, 234/8, 234/13, 234/20, 235/18, 235/20, 236/6, 237/17, 238/8, 238/16, 239/2, 239/6, 239/14, 239/18, 240/4, 240/5, 240/7, 240/12, 240/15, 240/16, 240/17, 240/18, 240/19, 241/3, 241/5, 241/7, 241/14, 241/20, 241/21, 242/10, 242/14, 243/3, 243/15, 244/8, 244/15, 244/20, 245/2, 245/10, 245/16, 245/17, 246/21, 247/14, 247/16, 248/4, 248/6, 248/8, 248/14, 248/18, 249/1, 249/3, 249/10, 250/12, 250/20, 251/11, 251/15, 253/4, 253/8, 253/11, 253/18, 255/7, 256/11, 256/15, 257/12, 258/6, 258/7, 258/11, 259/8, 259/9, 260/16, 260/18, 262/21, 263/4, 264/1, 264/4, 264/14, 264/16, 265/2, 265/6, 265/7, 265/21, 266/18, 266/19, 267/1, 268/13, 268/18, 269/15, 269/16, 269/17, 269/19, 271/16, 271/18, 272/3, 272/9, 272/15, 272/20, 273/21, 275/14, 275/15, 276/21, 278/6, 278/14, 278/18, 278/21, 279/3, 279/16, 279/21, 280/15, 280/16, 281/13, 282/12, 282/16, 283/13, 284/2, 285/3, 285/4, 285/14, 285/20, 286/1, 287/6, 289/11, 290/6, 290/18, 291/9, 291/11, 291/18, 292/2, 292/15, 292/16, 292/17, 294/8, 294/11, 294/13, 294/14, 295/17, 295/21, 296/19, 299/18, 300/21, 301/3, 301/13, 302/6, 303/4, 306/19, 308/12, 308/15, 310/11, 310/17, 314/9, 314/18, 316/3, 316/17, 317/3, 318/21, 319/3, 319/7, 319/19, 320/11, 320/16, 320/18, 321/3, 321/4, 321/5, 321/6, 321/14, 322/1, 322/17, 326/1, 326/6, 326/10, 327/13, 327/17, 327/20, 328/6, 328/10, 329/6, 330/4, 330/13, 330/14, 330/15, 330/16, 331/1, 331/3, 331/9, 331/10, 331/11, 332/1,

333/1, 333/19, 333/20, 334/6, 335/7, 335/12, 336/9, 336/10, 336/16, 338/13, 338/15,340/11, 341/4, 341/21, 343/4, 344/7, 344/20, 345/8, 346/21, 347/7, 347/14, 348/1, 348/8, 348/18

ve's-selām : işte o kadar -2- [Ar]
v. 301/11, 317/9

vech : yön, taraf -2- [Ar]
v. 273/19
v.+ din 176/13

vedā' : vedâ, ayrılış -2- [Ar]
v. ḳıldılar 173/5, 227/11

Vedā' Nufūḳ İbn Selāmet : özel ad -1-
V. 308/14

vefā : bağlılık, sözünde durma -7- [Ar]
v. ḳıldı 136/16
v. ḳılġanı 188/19
v. ḳılmadı 336/9
v. ḳılmas 188/19, 336/9
v.+ nı 117/17
v.+ sız 107/9

veh : veh, bk. vāh, vā -1- [Ar]
v. 197/3

vehm : endişe, korku -15- [Ar]
v. ḳıldı 214/20
v. ḳılıb 159/8, 221/20
v. ḳılıb yürür ėrdi 220/11
v. ḳılmas ėrdiler 102/4
v.+ ge tüşti 119/10
v.+ i 214/16
v.+ idin 171/16, 216/13, 216/17, 217/2, 221/17, 222/8, 222/10
v.+ ige ḳaldı 271/22

vehmlik : endişeli -1- [Ar+Tr]
v. bolub 268/16

velāyet : hükmünde; içinde -1- [Ar]
v. 201/12
v.+ ni 145/21

velī : değerli -3- [Ar]
v. 120/8, 120/14
dād-ı v.+ mni 192/3

Velīd : özel ad -3-
V. 292/12, 293/8
V.+ ni 258/1

Velīd İbn Ziyād : özel ad -1-
V. 257/17

velvelev : feryat -1- [Ar]
v.+ le 141/15

veyā : veya (bağlaç) -9- [Ar]
v. 110/9, 168/16, 203/10, 208/2, 212/6, 244/6, 253/15, 330/11

Veys Ḳaran : özel ad -1-

V. 319/21

vezin : ölçü -1- [Ar]
ḫaber-i v.+ dūr 159/11

vezīr : vezir -7- [Ar]
v.- i cümlete'l-meliksen 274/18
v. bolġıl 335/18
v.+ i 176/11
v.+ ler 301/12
v.+ leri 132/12
v.+ leriġa 132/17
v.+ lerige 147/18

vilāyet : şehir -9- [Ar]
serdār-ı v.- i Esḳalān 247/20
v.- i Kūfe 203/12
v. 103/2
v.+ de 158/18
v.+ ġa 223/12
v.+ idin 311/21
v.+ ler 333/11
v.+ leriġa 188/20
v.+ ni 251/8

vīrān : harap, yıkık -6- [Far]
v. 167/9, 334/8
v. boldı 119/11
v. ḳılıb 253/16
v. ḳılur 148/13
v. ḳılur miz 320/20

vird : duâ -1- [Ar]
v. 213/15

vird-kār : duâ eden, duâcı -1- [Ar+Far]
v.+ ġa 317/1

viṣāl : ulaşma, kavuşma -1- [Ar]
v.+ imizdin 236/11

vü : ve (bağlaç), bk. ve, u , ü -53- [Far]
v. 101/17, 103/16, 107/14, 111/18, 123/1, 123/5, 124/12, 129/15, 135/9, 135/12, 138/13, 138/20, 140/2, 140/15, 142/6, 150/16, 157/3, 157/7, 161/2, 162/10, 163/5, 163/8, 164/20, 166/9, 166/20, 168/12, 184/1, 189/5, 189/6, 195/16, 196/3, 202/19, 211/16, 217/9, 219/1, 221/3, 221/21, 225/15, 228/5, 228/10, 229/16, 232/5, 233/19, 234/1, 241/21, 242/15, 244/4, 276/21, 287/1, 290/9, 293/3, 302/20, 335/2

vücūd : vücut -6- [Ar]
v.+ ġa 127/19, 337/15
v.+ ı 300/4, 300/5
v.+ ıdın 126/18
v.+ larıdın 151/20

Y

ya : yay -2- [Tr]
y. 183/8
y.+ nıng̑ 199/17

yā : yā, bağlaç -38- [Far]

y. 097/1, 097/2, 106/16, 106/19, 114/21, 116/17, 118/13, 125/7, 127/19, 127/20, 132/14, 140/6, 146/5, 149/9, 157/20, 169/5, 169/12, 198/7, 198/16, 201/17, 207/9, 208/15, 213/1, 219/5, 223/5, 226/4, 227/15, 231/20, 233/4, 258/20, 260/6, 268/2, 270/18, 276/3, 297/21, 300/1, 303/11, 343/13

yā : ey (ünlem) -70- [Ar]

y. 109/1, 109/7, 109/11, 114/3, 116/7, 116/18, 125/5, 131/3, 139/16, 142/18, 142/19, 151/4, 153/13, 153/14, 153/17, 154/4, 154/6, 154/13, 155/9, 155/19, 156/5, 160/8, 166/8, 171/7, 175/6, 175/19, 178/6, 181/7, 186/10, 186/14, 191/11, 192/14, 192/19, 194/11, 197/16, 198/5, 202/19, 202/20, 203/4, 204/15, 204/17, 206/16, 207/7, 207/8, 208/18, 259/3, 259/19, 270/5, 272/5, 272/11, 272/16, 275/21, 278/21, 282/6, 283/2, 285/17, 296/18, 297/9, 297/17, 298/2, 300/10, 307/16, 325/16, 331/15, 337/1, 346/14, 346/15, 347/1, 347/20, 348/19

yāb : bulan -2- [Far]

y. 104/8, 176/13

yābān : çöl -1- [Far]

y.+ de 105/8

yād : hatırlama -10- [Far]

y. ḳıla başladılar 153/17

y. ḳıldılar 139/10, 154/1, 154/2, 270/11, 273/20

y. ḳılıb 188/3

y. ḳılıbdur 300/10

y.+ ıġa kėltürür ėrdi 331/1

yādigār : anı, hâtıra -5- [Far]

y.- ı enbiyādur 199/12

y.- ı Fāṭıma-yı Zehrā 154/11

y.- ı ḫānedān-ı Muṣṭafā ėrdiler 181/20

y.- ı Ḥażret-i nübüvvet 113/13

y.+ ımnı 194/21

yāft : buldu -1- [Far]

nūr y. 142/19

yaġ - : yağmak -3- [Tr]

y.- dı 100/2, 227/16, 303/1

yaġ : yağ -5- [Tr]

y.+ ge 285/1

y.+ ı 206/2

y.+ ıde 333/14

y.+ nı 284/11, 284/14

yaġdur - : yağdırmak -1- [Tr]

y.- dılar 108/3

yaġı : yabancı, düşman -5- [Tr]

y. 109/17, 111/12, 133/18, 232/4

y.+ dın 110/10

yaḫşı : iyi, güzel -27- [Tr]

y. 104/6, 109/14, 109/19, 110/1, 115/9, 119/6, 139/21, 159/5, 188/10, 190/18, 194/17, 201/21, 202/6, 211/2, 222/2, 235/3, 257/18, 261/17, 270/21, 335/17

y. bolur 110/15

y. ḳılsang 223/10

y.+ ėmes miz 125/13

y.+ ėrdi 116/20

y.+ sen 205/11

yaḫşılıḳ : iyilik -7- [Tr]

y. 105/11, 106/7, 145/20, 223/12

y. ḳıldıng 161/3

y. ḳıldıngızlar 229/8

y.+ ni 272/14

yaḫşıraḳ : daha iyi -2- [Tr]

y. 101/14, 202/6

yaḳ - : yakmak -4- [Tr]

y.- ıb 162/20

y.- ıb ėrdi 212/8

y.- ıbdur 163/9

y.- ışnı 271/12

yaḳa : (1) yaka(giyim) -13- [Tr]

y.+ larıġa 226/20

y.+ larını 100/1, 100/12, 215/18, 287/16

y.+ sıdın 122/7

y.+ sını 102/7, 111/8, 127/15, 225/20, 226/21, 251/14, 344/17

(2) kenar -3- [Tr]

y.+ dın 164/4

y.+ sıde 259/6

y.+ sıġa 109/16

(3) sınır -2- [Tr]

y.+ de ėrdiler 251/17

y.+ sıġa 163/9

yaḳala - : yakalamak -1- [Tr]

y.- b 303/14

yaḳılġan : yakılmış -1- [Tr]

y. 276/16

yaḳın : yakın -33- [Tr]

y. 103/17, 112/13, 114/5, 131/7, 138/21, 147/11, 151/2, 164/4, 165/14, 196/13, 200/13, 203/11, 229/18, 246/5, 248/6, 259/11, 290/5, 291/16, 316/14, 319/12, 322/13

y. yetibdür 299/7

y.+ dur 147/4, 272/17

y.+ ėrdi 119/9, 163/10, 185/11, 187/18, 222/17, 258/1, 287/2, 293/21, 301/18

yaḳīn : kesin ve açık bilgi -2- [Ar]

y. 222/21, 241/8

Yaḳūb : özel ad -9-

Y.- ı Asḳalānī'ni 113/3

Y.- ı dūzaḫī 259/14, 263/15, 265/13
Y. 108/8, 108/12
Y.+ ġa 104/8
Y.+ nı 112/6, 112/7

Yaḳūb İbn Şecer : özel ad -1-
Y. 308/13

yāl : boyun, yele -4- [Far]
y.+ ıġa 251/18
y.+ ını 281/19, 321/18, 325/21

yalanḡ : çıplak, açık -5- [Tr]
y. 098/4, 102/7, 174/14
y. boldı 210/13
y. ḳılıb 143/15

yalanḡaç : çıplak -3- [Tr]
y. 173/7
y. ḳıldı 291/5
y. ḳılıb 168/1

yalbar - : yalvarmak -2- [Tr]
y.- dılar 231/12
y.- ıb 097/20

yalġuz : yalnız, tek -3- [Tr]
y. 115/2
y. ḳalıbdur 347/13
y.+ nıng 170/20

yalġuzluḳ : yalnızlık -1- [Tr]
y.+ de 156/3

yaman : kötü, fenâ -7- [Tr]
y. 112/11, 130/14, 130/16, 132/7, 231/11, 305/1, 317/9

yamanlik : kötülük, fenâlık -4- [Tr]
y. ḳılġanım 142/5
y. ḳılmadım 333/5
y. 167/20, 170/5

yamġur : yağmur -4- [Tr]
y. 098/1, 100/2, 184/13, 303/1

yan - : yanmak, pişmek -2- [Tr]
y.- gay 099/2
y.- ıbdur 099/18

yan - : dönmek -92- [Tr]
y.- alı 299/3
y.- dı 106/20, 117/16, 131/3, 247/17, 277/3, 297/21, 298/7, 304/15, 313/18, 326/6, 329/18, 348/14
y.- dılar 137/11, 151/2, 185/14, 187/21, 211/10, 212/10, 216/16, 221/1, 253/6, 299/6, 327/19
alıb y.- dılar 283/14
y.- ġıl 198/13, 251/12, 305/3
y.- ıb 102/18, 106/20, 114/16, 121/16, 122/21, 124/15, 126/9, 139/9, 141/9, 145/8, 145/12, 146/5, 156/14, 156/20, 185/21, 186/3, 188/1, 203/18, 205/7, 207/18, 223/13, 228/1, 237/13, 259/4, 269/18, 277/5, 279/15, 282/15,

283/14, 284/9, 294/1, 297/11, 306/21, 307/14, 310/3, 322/4, 326/17, 328/4, 328/11, 330/5, 331/12, 331/20, 332/7, 343/20

y.- ıb barıb 328/14

y.- ıb kėldi 107/2

y.- ıb kėldiler 296/16

y.- ıb kėledür 310/1

y.- ıb kėter 135/10

y.- ıb kėtti 297/20

y.- ıb kėttiler 297/14

y.- ıb tüştiler 258/15, 264/10

alıb y.- ıb ėrdiler 205/16

y.- ın͡glar 297/20, 299/2

y.- ışlarıde 253/3

y.- madı 278/20

y.- maġıl 207/18

y.- maḳnı 329/18

y.- mas ėrdi 296/15

y.- sun 120/16, 266/21, 329/18

yan : yan taraf -25- [Tr]

y. 103/13, 259/11

y.+ ġa 147/14

y.+ ıde 177/16, 185/9, 186/7, 222/19, 224/18, 240/6

y.+ ıdın 126/13, 187/5, 206/11, 221/13, 344/6

y.+ ıġa 186/1, 220/15, 307/7

y.+ ın͡gızde 159/9

y.+ larıde 169/18, 240/16

y.+ larıġa 180/5, 226/11

y.+ larıge 313/15

yana : yine, tekrar -237- [Tr]

y. 097/17, 097/21, 098/3, 099/21, 101/19, 104/3, 106/2, 106/9, 107/16, 107/18, 107/20, 108/11, 109/18, 113/6, 115/4, 117/1, 119/3, 122/15, 123/1, 123/10, 126/2, 126/9, 126/21, 127/4, 128/7, 129/10, 130/16, 130/21, 132/5, 132/17, 133/3, 134/4, 135/6, 137/4, 144/12, 145/3, 146/3, 148/16, 148/19, 150/13, 151/3, 151/7, 152/17, 152/20, 153/6, 153/16, 161/17, 162/3, 164/8, 164/9, 164/10, 167/19, 171/21, 172/4, 172/5, 172/6, 172/7, 172/8, 172/9, 172/10, 172/11, 172/14, 174/1, 174/3, 174/8, 174/12, 176/7, 176/8, 176/14, 177/5, 178/8, 178/9, 178/10, 180/5, 180/7, 182/8, 182/13, 183/5, 183/10, 184/5, 184/6, 184/9, 185/2, 185/3, 185/12, 187/18, 188/9, 189/3, 189/9, 189/11, 195/1, 195/9, 195/12, 196/19, 199/13, 200/1, 200/4, 200/5, 202/1, 202/17, 203/3, 205/6, 206/3, 206/18, 209/10, 215/18, 217/12, 221/14, 223/4, 223/11, 224/7, 224/12, 225/1, 225/12, 225/13, 226/2, 228/11, 228/12, 228/21, 229/3, 230/1, 230/16, 232/20, 234/20, 237/15, 237/20, 238/1, 238/2, 239/6, 241/5, 241/7, 241/17, 242/1, 242/6, 242/12, 243/6, 243/9, 245/2, 245/9, 245/10, 246/4, 246/8, 247/8, 248/4, 248/12, 248/18, 252/13, 253/1, 254/9, 255/4, 257/16, 258/14, 262/18, 262/21, 263/1, 263/2, 263/18, 264/4, 264/20, 265/20, 266/9, 270/11, 271/11, 271/13,

272/6, 272/16, 273/10, 273/17, 275/8, 275/9, 277/13, 278/6, 279/5, 279/8, 279/15, 281/20, 282/17, 283/5, 283/8, 284/6, 287/20, 289/3, 290/2, 293/14, 293/15, 295/1, 299/18, 301/13, 303/14, 304/11, 304/14, 305/13, 308/5, 308/12, 309/17, 309/18, 310/13, 310/18, 313/11, 313/16, 314/8, 314/11, 314/20, 318/14, 319/1, 320/6, 320/11, 322/8, 322/20, 323/6, 325/12, 326/14, 328/4, 328/5, 328/7, 330/4, 330/6, 330/14, 330/15, 331/9, 332/18, 335/7, 338/5, 340/17, 340/20, 341/6, 346/13

yandur - : yakmak, alevlendirmek -4- [Tr]

y.- ub 330/20

y.- ub ėrdi 289/21

y.- ubdur 224/8

meşʿale y.- ubdurlar 225/2

yandur - : geri çevirmek, döndürmek -8- [Tr]

y.- dı 317/15

y.- dılar 188/19, 188/20

y.- maġay siz 153/20

y.- ub 150/13, 244/2, 258/1, 322/7

yaʿnī : yâni, demek oluyor ki -14- [Ar]

y. 117/20, 133/5, 176/4, 181/17, 184/3, 190/5, 192/12, 195/14, 204/18, 218/3, 218/17, 245/11, 332/10, 336/16

yap - : örtmek -4- [Tr]

y.- dılar 305/20

y.- ıb 239/17

y.- tı 138/11

y.- tılar 106/13

yapḳu : kumaş örtü, örtü kaplama -1- [Tr]

y. 106/9

yapuḳ : kumaş örtü, örtü kaplama -3- [Tr]

y.+ ı 134/3

y.+ ları 224/19

yār : sevgili -10- [Far]

çehār-ı y.- ı büzürgvār 317/2

y.- ı tīġ ḳılalı 157/21

y. 156/3, 189/1

çehār-ı y. 112/1, 316/7, 336/15

y. bolub 110/11, 115/2

y.+ nı 112/1

yara : yara -2- [Tr]

y. 140/8

y.+ sıdın 103/15

yara - : uymak -2- [Tr]

y.- mas 305/1

y.- y 130/20

yaraġ : silah, bk. yaraḳ -9- [Tr]

y. 102/18, 110/12, 110/19,

114/20, 135/18
y.+ ın 118/21
y.+ ını 247/5, 276/1, 327/17

yaraḳ : silah, bk. yaraġ -2- [Tr]
y. 111/18, 332/7

yaralıg : yaralı -1- [Tr]
y. bolub 345/4

yārān : dostlar -40- [Far]
y.- ı dost-dār-ı ḫānedānlar 316/7
y. 171/10
y.+ lar 101/4, 102/2, 102/11, 115/5, 115/8, 118/9, 123/10, 164/18, 172/1, 172/16, 175/12, 185/14, 195/8, 208/9, 208/10, 215/14, 239/18, 252/8, 275/15, 296/8, 334/6, 339/2
y.+ largа 111/19
y.+ large 211/15, 297/12
y.+ ları 141/14, 141/21, 143/13, 212/12
y.+ larıdın 242/19
y.+ larıġa 142/9
y.+ larıge 101/4
y.+ larım 335/16
y.+ larımnı 145/5
y.+ larımnınḡ 193/8
evlād-ı y.+ larını 152/16
y.+ larnı 178/20, 319/3

yarat - : yaratmak -8- [Tr]
y.- ġan 305/2
y.- ġanėmes 231/6
y.- ġandur 231/7
y.- ıbdur 251/5, 251/6, 348/1
y.- ḳan 131/3, 335/7

yarıl - : yarılmak -7- [Tr]
y.- dı 099/8, 228/17
y.- ġan 136/2
y.- ġu 113/2
y.- ıb 228/4, 335/20, 347/6

yarım : yarım -8- [Tr]
y. 114/5, 114/9, 209/18, 274/11, 275/2, 275/3
y.+ ı 268/10
y.+ ını 316/10

yārī : dostluk, iyilik -2- [Far]
y. bėrdi 185/18
y. berür 125/6

yarlıġ : emir -1- [Tr]
y. ḳıldılar 123/9

yaru - : ışımak, parlamak -3- [Tr]
y.- dı 297/14
y.- ġunça 326/17
y.- b 102/18

yaruḳ : yarık, aralık -1- [Tr]
y.+ ıdın 304/15

yaruḳ : aydınlık -2- [Tr]
y.- ı cihān 299/6
y. ḳılıb 322/2

yaş : ömür, yaşam yılı -6- [Tr]
y. 137/8
y.+ de ėrdiler 124/5
y.+ ġa 133/13
y.+ ımde 146/1
y.+ ḳa 133/6, 346/11

yaş : genç -1- [Tr]
y.+ dur 127/19

yaş : göz yaşı -9- [Tr]
y. 100/3, 104/13, 111/17, 127/11, 155/20, 285/16
y.+ de 098/4
y.+ ları 100/2
y.+ larını 098/1

yaşar : yaşlarında, ortalama yaş -5- [Tr]
y.+ dın 302/15, 331/1
y.+ ġaça 302/16, 331/2
y.+ ıng̃ızde 170/19

yaşıl : yeşil -1- [Tr]
y.+ ėrdi 119/15

yaşlıḳ : yaşlı -1- [Tr]
y. 323/8

yaşur - : saklamak -1- [Tr]
y.- dı 114/16

yat - : yatmak -36- [Tr]
y.- adur 137/16, 288/6, 295/21
bīkār y.- adur 262/8
y.- adurġan 288/4
y.- almadılar 299/6
dilcem̒ y.- almas ėrdiler 190/17
y.- ar ėrdi 330/18
y.- ar ėrdi 335/15
y.- ġalı 145/20
y.- gen 217/4
y.- ıb 238/21
y.- ıb ḳaldı 262/4
ceng ḳıla ḳıla y.- ıb kėlür ėrdiler 187/11
y.- ıb ėrdi 102/6, 216/13, 344/10
y.- ıb ėrdiler 218/3
y.- ıbdur 127/15, 216/11, 216/12, 217/5, 221/6, 223/20, 226/2, 295/10
ḳoyub y.- ıbdur 224/3
uḫlab y.- ıbdur 262/5
y.- ıbdurlar 173/9
y.- ḳan 137/19
y.- ḳan ėken 322/5
y.- ḳanım 274/8
y.- may miz 240/6
y.- sam 253/17
y.- tı 245/14, 262/3

yataġ : yatak -1- [Tr]
y.+ ıge 287/11

yatḳuz - : yatırmak -9- [Tr]
y.- dılar 212/11, 344/8
y.- ub 221/13, 244/10, 296/5, 331/6, 334/19

y.- ub ėken 224/5
y.- ub sen 217/10

yāver : yardımcı -2- [Far]
y. 121/21
y.+ i 196/21

yavuḳ : yakın -3- [Tr]
y. baralmas ėrdi 163/11
y. kėlıb 156/15
y. yetib ėrdiler 129/13

yavuş - : yaklaşmak -1- [Tr]
y.- tı 320/17

yay : yay -8- [Tr]
y. 191/11, 199/17, 257/10
y.+ ını 198/20
y.+ nı 199/14, 257/9, 266/1, 277/17

yay - : açmak -1- [Tr]
y.- dı 213/21

yayna - : rahatlamak -1- [Tr]
y.- b barıb 143/12

yayuş - : yayılmak -1- [Tr]
y.- tu 098/17

yaz - : yazmak -12- [Tr]
y.- dı 104/3, 287/4, 301/13
helāk bola y.- dı 128/8
y.- dılar 152/9
y.- ġan 116/11
y.- ıb 141/15, 156/18, 191/17, 220/15, 262/21
y.- ıng̃lar 149/1

yė - : yemek, bk. ye- -1- [Tr]
y.- b 276/9

ye - : yemek, bk. yė- -42- [Tr]
y.- b 110/21, 229/21, 260/2
berhem y.- b 302/14
şikest y.- b 302/17
zaḫm y.- b 321/21
zaḫm y.- b ḳaçtı 342/11
y.- di 169/4, 302/21
ḍarb y.- di 209/21
y.- diler 179/16, 230/5
y.- geli 229/18
y.- gen 183/2, 326/5
y.- gen ėken 288/12
y.- genim yoḳ 274/8
evlād-ı Muṣṭafā y.- geyler 141/7
ṭaʿām y.- gil 169/3
ġam y.- me 168/21
y.- medi 132/11
ḥayf y.- meding̃ 129/6
y.- megen 288/12
y.- megen ėrdi 132/16
ġam y.- megil 125/7, 200/19, 205/13, 205/14, 207/16, 294/15, 325/5
ġam y.- meng̃ 229/5
ġam y.- meng̃ler 233/5, 235/15, 277/1

y.- mes ėrdi 325/2
ġam y.- mesünler 259/20
y.- mey 331/4
şikest y.- bdür 321/21
ġam y.- r ėrdi 168/11
ġamımızn y.- seng̃ 141/7, 239/14

yed - : çekip götürmek -3- [Tr]
y.- e ḳıldılar 252/16
y.- ü 134/21
y.- ib 324/14

yegāne : biricik -2- [Far]
y. 125/15
emīr-i y. 121/6

yegirme : yirmi, sayı adı, bk. yegirmi -10- [Tr]
y. 143/3, 164/11, 177/17, 185/8, 187/13, 278/4, 278/5, 279/9, 312/19, 323/8

yegirme bir : yirmi bir, sayı adı -1- [Tr]
y. 137/5

yegirme ėkki : yirmi iki, sayı adı -1- [Tr]
y. 308/17

yegirme mingˇ : yirmi bin, sayı adı -15- [Tr]
y. 145/1, 151/11, 164/12, 178/13, 185/8, 185/10, 186/2, 244/16, 246/19, 247/5, 278/7, 289/20, 315/4, 345/14
nişāne-yi y. 143/3

yegirme tört : yirmi dört, sayı adı -2- [Tr]
y. 124/5, 200/3

yegirme tört mingˇ : yirmi dört bin, sayı adı -7- [Tr]
y. 195/21, 197/10, 203/3, 215/1, 240/17, 264/18, 266/20

yegirmi : yirmi, sayı adı, bk. yegirme -1- [Tr]
y. 165/3

Yek Çeşm : özel ad -9-
Y. 286/18
Emīr Ṭāhir-i Y. 288/20, 308/8, 320/14, 337/11, 342/18
Ṭāhir-i Y. 286/7, 286/19, 288/17

yek-dīger : birbiri -4- [Far]
y. 301/3, 304/7, 312/16
y. bolub 136/10

yek-dil : oy birliğiyle, hep beraber -1- [Far]
y. 136/8

yekke : yalnız, tek -14- [Far]
y. 104/16, 107/14, 123/1, 124/3, 130/1, 163/2, 166/5, 173/2, 184/1,
202/19, 211/16, 217/9, 244/4, 244/5

yek-pāre : bütün, hepsi -1- [Far]
y. 341/12

yeksān : düz, aynı -3- [Far]
y. ḳıldılar 287/14, 323/4, 331/18

yeldā : uzun -1- [Far]
y. boladur 240/3

yem : hayvan yiyeceği -2- [Tr]
y.+ i 103/3, 103/4

Yemen : özel ad -16-
Y. 146/3, 156/10
pādişāh-ı Y. 156/13, 181/18
siper-i şāh-ı Y. 180/9
Y.+ de 154/13, 156/12
Y.+ din 152/8, 166/12
Y.+ ge 151/1, 156/13, 176/6
pādişāh-ı Y.+ ni 151/1, 156/14
vāḳı̔a-yı Y.+ ni 212/14

Yemenī : özel ad -5-
Y. 181/11, 282/21, 283/5, 283/8
tīġ-i Y. 180/9

yeñgi : yeni -2- [Tr]
y. 118/17, 125/2

yėr : yer, bk. yer -1- [Tr]
y.+ idin 225/16

yer : yer, bk. yėr -160- [Tr]
y. 098/2, 136/1, 241/20, 257/20, 279/3, 300/9, 317/19, 323/4, 331/18, 336/4, 336/5, 347/6
y.+ de 097/10, 118/3, 123/11, 134/18, 161/15, 171/6, 172/18, 173/8, 188/11, 192/20, 215/3, 217/15, 232/2, 237/15, 243/6, 253/11, 263/10, 271/5, 275/7, 276/8, 295/19, 295/21, 298/20, 300/8, 303/10, 320/4, 333/6, 336/4, 344/10
y.+ din 099/12, 127/14, 131/8, 151/17, 166/2, 170/9, 182/12, 187/13, 198/10, 232/3, 238/18, 277/9, 280/7, 282/6, 290/7, 291/7, 308/9, 333/20
y.+ e 266/9
y.+ ėmes 226/8
y.+ ėrdi 317/20
y.+ ġa 138/10, 139/21, 274/3
y.+ ge 097/11, 099/13, 103/14, 103/20, 104/6, 107/17, 107/21, 112/3, 118/10, 121/18, 122/9, 123/14, 124/9, 127/5, 131/10, 133/9, 137/13, 137/20, 137/21, 142/16, 144/11, 144/14, 165/21, 166/4, 183/8, 192/8, 197/14, 199/1, 199/8, 200/5, 201/14, 202/13, 206/12, 209/19, 210/13, 211/8, 215/19, 218/21, 222/8, 229/17, 230/11, 230/18, 233/6, 233/7, 243/10, 248/17, 254/19, 262/7, 266/8, 266/13, 268/10, 278/1, 278/13, 284/18, 288/3, 291/10, 293/13, 293/15, 295/6, 295/20, 297/10, 306/14, 309/4, 309/5, 311/14, 312/8, 318/4, 319/15, 322/17, 325/19, 327/19, 339/8, 346/3

y.+ ge aldı 313/16

y.+ ge alıb 310/11

y.+ ge urdılar 302/11, 323/2, 340/17

y.+ i 135/19, 310/11

y.+ idin 298/18

y.+ lerni 098/1

y.+ ni 097/2, 127/20, 129/18, 189/20, 276/16, 277/21, 316/18, 320/5

y.+ siz 178/20

yeryüzi : yeryüzü -1- [Tr]

y.+ de 097/3

yet - : yetmek, ulaşmak -277- [Tr]

y.- dük 119/6

y.- edür 206/17, 272/17, 311/6, 316/8

y.- er 140/6, 175/3, 190/1, 208/19, 266/20, 271/9, 290/7

y.- er bolub 190/6

y.- er ėrdi 115/18, 212/6, 241/10

y.- er ėrdiler 206/1

y.- er ėken 124/9

y.- ib 098/11, 105/7, 128/11, 131/20, 137/14, 139/15, 144/17, 166/4, 169/13, 170/10, 173/6, 185/10, 211/3, 211/11, 233/8, 242/20, 247/19, 248/2, 255/2, 258/3, 268/4, 282/2, 285/7, 285/21, 289/4, 290/5, 296/11, 297/3, 301/3, 302/12, 304/5, 313/20, 323/1, 323/15, 327/2, 327/11, 327/18, 331/2, 332/1, 332/3, 334/2, 334/5, 334/8, 338/3, 340/12, 340/18, 340/20, 342/13, 343/8, 343/19, 343/21, 344/13, 344/18, 345/9, 345/15, 345/21

y.- ib barıb 336/1

y.- ib kėldi 285/5, 291/16, 303/5, 305/10, 322/9, 341/5

y.- ib kėldiler 229/17, 252/3, 255/13, 304/11

y.- ib kėlgil 141/16

y.- ib kėlıb 284/17, 288/21, 291/13, 325/18, 332/4

y.- ib kėlse 118/10

y.- ib tüştiler 342/3

y.- ib ėrdi 302/21, 325/13, 336/2

y.- ib ėrdiler 308/20

yavuḳ y.- ib ėrdiler 129/13

y.- ibdür 108/17, 126/15, 200/21

yaḳın y.- ibdür 299/7

şehādetġa y.- ibdürler 332/5

y.- gedür 145/19

y.- gen 209/4, 264/2, 341/18

y.- gende 296/19, 322/9

y.- geni 157/12

y.- ger ėrdi 184/14

y.- gey 210/5

y.- gü 110/18

y.- günçe 219/19, 346/1

ḫaber y.- günçe 250/17

y.- meb ėrdi 151/8

żarar y.- megey 141/5

y.- megünçe 231/13

y.- mek 172/2

y.- mes ėrdi 206/21

y.- mes mü di 113/12

y.- mesün 150/11

y.- mey 291/6

y.- se 103/20, 117/17, 171/19, 208/5, 253/20, 255/20, 261/5, 340/5

y.- ti 100/21, 108/4, 108/8, 112/2, 112/13, 118/7, 125/5, 125/21, 127/10, 136/21, 138/8, 138/10, 140/21, 141/11, 144/9, 147/7, 149/19, 153/1, 153/5, 153/6, 159/14, 161/15, 162/2, 163/9, 164/4, 167/9, 169/10, 177/6, 180/15, 182/1, 185/8, 187/20, 189/1, 193/4, 196/16, 197/7, 207/5, 213/3, 223/12, 226/9, 241/8, 242/17, 250/7, 251/19, 254/1, 254/5, 255/9, 261/7, 262/7, 262/19, 263/1, 263/11, 263/15, 263/18, 268/21, 269/10, 278/9, 282/21, 283/12, 290/8, 295/17, 300/18, 303/4, 324/7, 338/7, 339/14, 340/20, 341/9, 342/21

ḫaber y.- ti 138/19, 139/14, 250/11, 260/18, 263/10, 326/18, 339/18

ḫāṭrıġa y.- ti 288/1

tārīk ḳılıb y.- ti 207/4

y.- ti ėrse 131/6

ḫaber y.- ti ėrse 101/3

y.- tiler 104/7, 119/4, 121/18, 131/13, 138/21, 153/9, 159/21, 164/19, 176/4, 180/5, 180/14, 186/8, 195/11, 197/13, 204/7, 205/16, 229/17, 233/6, 234/9, 234/10, 239/2, 242/5, 242/13, 242/14, 248/3, 250/14, 255/4, 258/12, 270/13, 275/20, 279/16, 292/1, 295/5, 296/10, 297/3, 299/9, 302/7, 316/15, 319/20, 320/14, 320/16, 321/10, 321/14, 322/18, 325/20, 326/11, 330/1, 331/17, 337/18, 338/11, 342/3, 342/20, 343/6, 344/4, 346/9

alıb y.- tiler 180/6

tutub y.- tiler 180/7

murādımġa y.- tim 127/16, 323/21, 335/19

y.- üb 111/11, 115/15

y.- ür ėrdi 222/14

y.- ürdiler 232/2

yetīm : babası ölmüş, kimsesiz -3- [Ar]

y. 168/6, 182/2, 188/11

yetīmā : ey yetim -3- [Ar]

y. 098/1, 115/17, 197/7

yetgür - : ulaştırmak, yetiştirmek -94- [Tr]

y. 110/7, 154/15, 340/9, 346/14, 346/16, 346/21

y. almas 133/9

y. di 119/5, 157/8, 209/16, 214/6, 214/11, 234/11, 243/6, 264/4, 287/11, 296/3, 300/3, 315/6, 325/14, 330/2, 343/14, 347/17

ḫaber y. di 114/15, 140/21, 143/13, 147/8, 195/13, 203/14, 207/8, 234/4, 292/21, 301/1, 304/2, 304/4, 311/16

ḫaber y. di 261/19, 328/17

y. diler 166/14, 166/19, 167/18, 188/16, 191/9, 198/8, 244/9, 269/17, 303/22, 305/21, 308/11, 321/3, 323/18, 324/13, 325/10, 331/9, 338/9

ḫaber y. diler 138/14, 149/15,

286/19, 316/15, 320/1
y. düng͡ 205/11
y. eli 236/1, 296/9
y. erür men 234/14
y. ey 268/19
y. gey 209/15
y. geyler 165/7
y. gey sen 211/16
y. gil 193/2, 193/8, 193/20, 195/2
y. güçi 098/10
y. sem 272/12
y. sün 140/20
y. üb 251/10, 309/2, 310/21, 312/5
y. übdür 252/9
y. ünd͡izler 220/20
y. ünd͡ler 104/1, 152/10, 152/12, 152/18, 172/2, 297/12, 323/17
y. ür 192/1
y. ürler 165/8
y. ür men 194/2, 272/18
y. ür sen 126/16

yetküz - : ulaştırmak, yetiştirmek -2- [Tr]
y.- di 214/3
y.- di èrse 104/17

yetmiş : yetmiş, sayı adı -8- [Tr]
y. 261/4, 302/15, 306/16, 309/17, 331/1, 331/13, 342/7
y.+ ge 334/17

yetmiş bèş : yetmiş beş, sayı adı -1- [Tr]
y. 293/17

yetmiş bèş mind͡ : yetmiş beş bin, sayı adı -1- [Tr]
y. 242/13

yetmiş èkki : yetmiş iki, sayı adı -2- [Tr]
y. 155/1, 225/14

yetmiş èkki mind͡ : yetmiş iki bin, sayı adı -1- [Tr]
y. 179/4

yetmiş mind͡ : yetmiş bin, sayı adı -1- [Tr]
y. 308/21

yetti : yedi, sayı adı -24- [Tr]
y. 098/2, 146/1, 168/17, 169/15, 170/19, 190/13, 200/3, 261/10, 281/8, 284/7, 300/6, 302/15, 320/5, 320/19, 329/5, 329/6, 331/1, 336/5
y.+ nçi 300/3

yetti lek : yedi yüz bin -1- [Tr+Far]
y. 328/7

yetti mind͡ : yedi bin, sayı adı -4- [Tr]
y. 097/6, 217/12, 220/2
y.+ din 151/13

yetti yüz : yedi yüz, sayı adı -1- [Tr]
y. 216/8

yetti yüz mingۜ : yedi yüz bin, sayı adı -10- [Tr]

y. 320/16, 321/1, 321/2, 321/10, 323/3, 323/6, 324/14

yevmü'l-cezā : cezâ günü -1- [Ar]

y.+ de 112/20

Yezdān : Allah -6- [Far]

şīr-i y. 145/8, 171/13, 181/16, 194/8, 196/1

şīr-i y.+ nınۜg 143/9

Yezdicerd : özel ad -9-

Y. 261/15, 261/18, 261/20, 262/2

Y.+ ge 261/14

Y.+ ni 262/1, 262/11

Y.+ ningۜ 261/19, 262/15

Yezīd : özel ad -414-

Y.- iʿālī cenāb 120/10

Y.- i bed-baḫt 147/18, 259/9

Y.- i bed-baḫtnı 133/15

Y.- i bī-vefāġa tartġaylar 157/6

Y.- i Ḫavlī 259/18, 263/15

Y.- i Ḫavlī'ni 277/6

Y.- i kāfir 110/7

Y.- i laʿīn 130/2, 251/3

Y.- i melʿūnnı 112/12

Y.- i pelīd 102/8, 104/3, 112/13, 112/20, 113/1, 113/10, 113/16, 114/5, 116/3, 118/5, 129/16, 129/19, 130/15, 132/2, 132/10, 132/21, 133/14, 133/17, 133/21, 145/3, 145/15, 147/17, 148/1, 148/8, 149/4, 159/6, 159/7, 164/2, 179/5, 181/19, 183/3, 227/12, 228/2, 228/5, 250/7, 253/13, 254/2, 270/7, 270/10, 271/20, 302/18, 317/11, 318/2, 320/5, 320/9, 326/5, 332/21, 334/10, 335/12

dāsitān-ı Y.- i pelīd 114/11, 118/4

bārgāh-ı Y.- i pelīd-i melʿūnge 131/18

Y.- i pelīddin 118/14, 124/7, 189/2, 259/17

Y.- i pelīddür 103/3, 158/19

leşker-i Y.- i pelīd ėken 143/12

Y.- i pelīdġa 148/21

Y.- i pelīdge 255/11, 258/21, 270/5, 314/13, 320/1, 320/21

Y.- i pelīdingۜ 170/8

Y.- i pelīdni 116/12, 117/16, 118/9, 118/13, 118/16, 133/15, 135/3, 141/5, 144/1, 146/18, 152/10, 171/16, 173/2, 181/21, 218/15, 233/14, 299/12, 307/3, 334/12

Y.- i pelīdningۜ 110/12, 124/2, 191/18

Y.- i Sānī 182/3, 182/19, 183/6, 183/7, 183/11

Y.- i seg 116/8, 130/17, 315/18

Y.- i segdin 116/5

Y.- i şūm 112/16, 255/20

Y.- i şūmdın 250/6

Y.- i şūmġa 117/17

Y. 101/15, 112/9, 113/8, 114/3, 114/8, 115/2, 116/1, 120/8, 120/14, 123/9, 129/8, 129/9, 130/1, 130/18,

130/19, 131/19, 132/4, 132/5, 132/7, 133/7, 133/11, 133/12, 134/1, 134/11, 143/19, 147/9, 147/12, 147/13, 148/4, 148/14, 150/4, 150/10, 151/19, 152/12, 152/13, 156/21, 175/7, 191/6, 214/17, 215/6, 225/16, 225/18, 226/1, 226/6, 227/4, 227/7, 227/8, 228/2, 238/13, 250/21, 253/12, 253/17, 254/3, 259/2, 259/4, 259/15, 270/5, 270/17, 270/18, 271/3, 271/22, 272/4, 273/11, 273/21, 274/5, 274/10, 274/13, 274/19, 274/20, 274/21, 275/3, 275/4, 275/7, 282/8, 282/20, 283/17, 285/5, 287/5, 287/9, 290/5, 297/2, 297/16, 297/19, 297/21, 298/1, 298/3, 298/4, 298/15, 298/17, 299/6, 299/17, 299/19, 300/20, 300/21, 301/2, 301/3, 301/4, 301/13, 301/17, 302/7, 302/12, 302/17, 303/14, 304/4, 310/17, 311/11, 311/17, 311/21, 313/3, 314/14, 316/17, 316/18, 317/9, 317/17, 318/4, 318/8, 320/2, 320/6, 320/10, 320/17, 320/18, 321/20, 322/2, 322/7, 322/15, 322/16, 323/6, 325/1, 325/4, 325/5, 326/5, 326/18, 326/20, 327/5, 327/7, 327/20, 328/3, 328/11, 328/14, 328/18, 328/21, 329/5, 329/8, 329/13, 329/20, 330/9, 331/5, 331/14, 331/19, 332/9, 332/13, 333/2, 333/4, 333/13, 333/14, 334/7, 334/16, 334/20, 335/9, 335/16, 336/1, 336/6

çākerān-ı Y. 137/11

Y.+ din 119/7, 149/10, 160/18, 225/17, 256/21, 267/18, 267/20, 302/1

bārgāh-ı Y.+ din 311/7

Y.+ dür 116/10

Y.+ dür men 303/4

Y.+ ġa 112/11, 113/4, 113/5

Y.+ ge 102/21, 104/1, 113/11, 160/15, 214/15, 223/13, 226/5, 227/11, 250/16, 254/1, 259/4, 271/20, 272/20, 273/13, 285/6, 300/13, 302/12, 306/10, 309/21, 311/16, 316/8, 316/11, 316/15, 316/21, 326/18, 328/3, 329/5, 331/17, 333/13, 333/20, 334/19, 335/21

Y.+ ni 123/18, 123/20, 133/7, 143/13, 145/5, 146/19, 147/11, 162/20, 172/3, 185/21, 223/19, 224/4, 224/5, 224/6, 227/17, 227/18, 230/6, 234/5, 250/10, 252/5, 259/4, 259/11, 270/13, 271/8, 271/19, 272/1, 272/8, 272/19, 273/11, 275/6, 280/2, 280/20, 282/7, 291/14, 292/12, 292/19, 293/2, 293/4, 297/3, 297/5, 297/11, 297/14, 299/2, 302/7, 302/13, 302/16, 310/21, 318/5, 322/1, 322/6, 322/8, 322/18, 328/1, 328/5, 328/18, 329/3, 329/8, 331/3, 331/7, 333/20, 334/14, 334/19, 335/14, 336/3, 336/7

Y.+ ninḡ 102/6, 115/16, 129/16, 147/8, 149/9, 214/16, 223/20, 224/7, 240/12, 253/7, 274/10, 275/2, 275/6, 316/19, 317/10, 317/15, 318/2, 318/4, 326/11, 326/13

Yezīd İbn Ḥāris : özel ad -9-

Y. 289/20, 290/13, 290/20, 291/6, 291/8

Y.+ ni 291/9, 291/11

Y.+ ning͡ 290/7, 290/12

Yezīd İbn Ḥārisī : özel ad -1-

Y.+ lerning͡ 290/10

Yezīd İbn Muʿāviye : özel ad -1-

Y.+ ni 158/18

yığ - : toplamak -10- [Tr]

y. 238/1

y.- dılar 145/13, 245/15

y.- ıb 102/10, 114/17, 243/11, 276/8, 323/7

ḳol y.- ıng͡ 316/5

ḳol y.- mas men 231/13

yığaç : ağaç -9- [Tr]

y. 326/12

y.+ ı 272/21

y.+ ını 211/17

y.+ lardın 326/16

y.+ ları 273/15

y.+ larnı 273/2

y.+ nı 273/1, 273/15

y.+ nıng͡ 192/1

yığaş - : ağlaşmak (birlikte) -2- [Tr]

y.- ıb 227/10

y.- tılar 332/11

yığı : ağlama -4- [Tr]

y. 139/18

y. başladılar 225/13

y.+ de ėrdi 111/15, 131/5

yığıl - : toplanmak -3- [Tr]

y.- dı 311/13

y.- ıb 099/7, 100/4

yığla - : ağlamak -87- [Tr]

y. 105/20

y.- dı 128/19, 151/18, 207/15, 313/5, 321/21, 333/2

y.- dılar 097/20, 100/13, 102/21, 108/6, 138/21, 139/19, 139/20, 165/5, 166/17, 171/10, 188/3, 191/6, 191/8, 192/9, 194/18, 233/1, 238/17, 275/15, 282/18, 288/8, 305/19, 308/12, 319/4, 332/19, 334/6

zār zār y.- dılar 269/20, 341/20

y.- ġanıdın 139/19

bāʿis-i y.- maḳ 205/9, 205/10

y.- maḳdın 110/5

y.- b 101/11, 102/7, 109/7, 111/8, 113/16, 124/21, 130/7, 131/3, 135/15, 152/2, 152/7, 168/20, 173/20, 192/2, 197/13, 197/16, 206/7, 212/1, 239/5, 240/6, 264/3, 270/5, 282/12, 302/2, 329/12, 334/4, 348/17

y.- r 226/8

y.- r ėrdi 152/2

y.- r ėrdiler 104/16, 108/15, 129/15, 138/13, 191/7, 195/16, 204/12, 229/15, 282/16

y.- r sen 151/18, 192/13, 205/9

y.- sun 146/12, 201/2

y.- y 222/17
yıġlay y.- y 106/21
yıġlay y.- y kėlür ėrdiler 165/2
y.- y yıġlay 106/21
y.- y yıġlay kėlür ėrdiler 165/2
y.- ydur 226/6

yıġlaş - : ağlaşmak (birlikte) -13- [Tr]
y.- ġa 205/9
y.- ıb 100/5, 111/16, 186/11
y.- ıb kėledürler 164/18
y.- tılar 097/16, 100/1, 100/2, 100/3, 111/14, 204/21, 282/17
y.- ur ėrdiler 117/15

yık - : yıkmak, devirmek -1- [Tr]
y.- ay 174/15

yıḳıl - : yıkılmak, devrilmek -55- [Tr]
y.- dı 113/17, 122/17, 137/3, 137/15, 200/7, 201/14, 202/13, 209/19, 210/12, 251/18, 257/12, 264/4, 266/8, 267/7, 272/5, 283/12, 288/3, 289/3, 295/20, 298/12, 302/7, 304/10, 310/11, 310/13, 312/5, 314/1, 336/2, 346/4
ayaġlarıge y.- dı 318/20
y.- dılar 127/8, 128/11, 151/21, 154/3, 166/17, 204/18, 206/11, 206/12, 225/12,
230/5, 238/16, 249/21, 269/20, 276/10, 282/17, 323/14, 325/13, 332/18, 348/18
y.- ġan 127/10, 135/19
y.- ġay 119/10
y.- ġu 197/16, 199/19
y.- ıb 298/9
y.- ıb tüştiler 162/6

yıḳıt - : düşürtmek, devirtmek -2- [Tr]
y.- ıb 144/17, 295/18

yıl : yıl, sene -15- [Tr]
y. 114/5, 114/10, 124/18, 260/2, 274/11, 280/4, 282/9
y.+ de 188/7
y.+ dın 114/9, 231/9, 235/4, 275/2, 275/3
y.+ dur 146/16, 151/5

yılan : yılan -7- [Tr]
y. 157/2, 193/1, 194/1, 194/2, 216/21
y.+ dur 193/1

yıllık : yıllık -2- [Tr]
y. 188/17, 339/4

yıraḳ : uzak -26- [Tr]
y. 106/11, 108/20, 151/16, 154/13, 235/11, 264/15, 291/6, 291/15, 310/14
y. aldı 255/1
y. bardı 309/16
y. bolalmadım 191/15
y. ḳaldı 295/15
y. ḳılalmas 305/1
y. ḳıldı 114/11, 120/5, 181/2, 222/18, 235/12

y. ḳıldılar 211/14
y. ḳılıb 284/17
y. ḳılınḡlar 222/18
y. turunḡlar 226/17
y.+ dın 233/19
y.+ dur 108/11, 250/17

yırt - : yırtmak -1- [Tr]
y.- ıb 100/12

yiber - : göndermek -226- [Tr]
y.- di 103/2, 104/5, 107/21, 111/21, 113/5, 114/12, 114/13, 118/6, 123/8, 123/15, 135/3, 140/19, 141/1, 141/15, 148/2, 149/8, 159/19, 223/14, 244/17, 254/7, 255/11, 259/1, 259/2, 261/2, 261/11, 261/14, 268/20, 283/9, 284/8, 284/13, 285/9, 287/11, 301/5, 309/21, 314/14, 314/15, 314/21, 340/6, 340/8, 347/15
cehennemge y.- di 329/16
y.- diler 111/1, 112/11, 117/3, 119/21, 120/1, 120/3, 122/19, 125/16, 137/5, 146/12, 152/14, 159/13, 164/21, 165/5, 165/6, 165/12, 172/12, 180/19, 180/20, 182/10, 183/16, 185/11, 190/3, 190/5, 190/6, 190/7, 190/9, 190/10, 190/12, 190/20, 211/9, 211/15, 215/16, 218/18, 229/20, 247/21, 248/15, 252/17, 253/2, 256/4, 262/2, 262/17, 262/18, 262/19, 262/21, 263/9, 266/21, 269/11, 275/13, 275/21, 278/7, 279/10, 279/18, 282/11, 283/10, 286/9, 287/19, 292/15, 293/17, 300/17, 302/13, 306/16, 308/16, 309/15, 310/13, 310/20, 315/8, 315/14, 320/1, 322/7, 323/13, 326/17, 327/1, 328/9, 328/14, 328/19, 329/2, 329/3, 329/7, 339/19, 340/3, 341/9, 342/2, 343/9, 343/17, 344/2, 345/6, 346/8
cehennemge y.- diler 138/2, 227/3, 322/20, 327/15, 342/16, 345/11, 345/15
dūzaḫġa y.- diler 344/11
y.- dim 104/5, 152/18, 340/4
y.- dinḡ 148/3, 256/16
y.- eli 214/21
y.- ey 146/17, 146/18, 162/11, 265/16, 267/14
ḫidmetinḡe y.- ey 133/14
y.- gen 347/16
y.- gendür 141/2
y.- gen ėken 276/4
y.- genini 118/4
y.- gey 198/21, 222/1
y.- gey miz 101/8
y.- ġıl 256/1, 270/12
y.- gil 133/14, 181/17, 214/15, 217/7, 235/11, 268/18, 280/16, 287/10, 317/5
y.- ib 101/16, 116/19, 132/6, 144/15, 239/14, 240/16, 286/1, 292/17, 301/4, 316/8, 325/9, 327/14, 328/15, 330/16, 335/2, 339/20
y.- ib bolmas 271/4
y.- ib ėrdi 205/17, 332/13
y.- ib ėrdiler 147/7, 168/6, 188/5, 189/8, 343/19
y.- ibdür 149/12, 156/18, 252/21

y.- ibdürler 156/19

y.- ib sen 160/14, 160/15

başlarıġa leşker y.- ib sen 223/2

y.- inḡ 105/12, 270/10

y.- inḡizler 120/16

y.- inḡler 147/4

y.- maḳ 250/21

y.- maḳ kėrek 171/15

y.- mek kėrek 132/18

y.- mesenḡ 272/2

y.- se 159/8

y.- sem 133/18, 272/6

ḫaber y.- sem 134/14

y.- senḡ 133/8, 148/15, 271/2, 301/10

y.- sün 244/17

y.- ür 117/17

y.- ür ėrdiler 161/19, 182/17, 240/19, 247/16

y.- ür ėrdük 228/8

y.- ür men 144/4

yigit : yiğit -19- [Tr]

y. 097/13, 105/7, 105/12, 111/5, 130/1, 131/7, 131/8, 168/12, 280/1, 299/10, 305/11, 308/1

y.+ ler 208/17, 305/11

y.+ lerdin 097/14

y.+ lerġa 126/16

y.+ lerninḡ 208/19

y.+ ni 105/11, 129/16

yoḫ yere : boşuna -1- [Tr]

y. 128/8

yoḳ : yok -85- [Tr]

y. 127/18, 128/15, 139/8, 142/5, 157/12, 157/17, 158/3, 159/9, 160/12, 161/7, 161/10, 166/6, 166/18, 166/19, 167/1, 168/11, 171/16, 176/15, 188/19, 192/19, 199/16, 202/8, 209/4, 215/14, 216/12, 219/5, 250/17, 259/1, 273/21, 274/7, 274/8, 274/18, 276/3, 279/13, 279/21, 299/4, 301/17, 322/4, 337/2, 339/16, 348/15

y.+ dur 108/18, 171/4

y.+ ėdi 109/12

y.+ ėken 111/7, 151/19, 156/15, 290/4

y.+ ėken mü 252/13

y.+ ėrdi 097/5, 103/17, 105/18, 151/8, 212/7, 221/19, 250/1, 261/8, 270/8, 302/16, 307/8, 313/8

y.+ ėrdim 136/16, 144/3, 150/4

y.+ ėrmiş 275/11

y.+ mu 149/9, 209/10, 219/17, 306/9, 329/15

y.+ mudur 219/6

y.+ tur 101/15, 117/18, 118/14, 121/21, 125/5, 129/4, 251/7, 260/4, 270/17, 274/8, 298/4, 305/3

yoḳla - : hâlini hatrını sormak, kontrol etmek -2- [Tr]

y.- dınḡ 191/14

y.- sanḡ 140/5

yol : yol -58- [Tr]

y. 104/5, 107/11, 108/11, 149/9, 151/3, 195/18, 210/15, 232/2, 245/15, 269/3, 274/2, 319/14, 332/1, 347/6
y. bėrib 240/6
y. bėrmes ėrdiler 303/1
y. kėlmek 165/11
y. ḳoyung̃ızlar 098/7
y. tapalmas 273/1
y. tapalmas ėrdi 115/18
y.+ de 115/6, 186/4, 230/1, 233/16, 302/19, 319/11
y.+ dın 130/10, 154/14, 336/7
y.+ dur 339/4
y.+ ġa 131/12, 255/1, 269/5, 295/5, 299/5, 319/14, 319/20, 341/18, 347/8
y.+ ġa salġıl 319/12
y.+ ı 125/7, 155/5
y.+ ıde 100/10, 286/16
y.+ ıġa 213/3
y.+ ıge 286/14
y.+ ını 229/3, 310/1, 331/17
y.+ ını tusubdurlar 331/19
y.+ larġa 274/2
y.+ large 171/17
y.+ larıde 118/19, 141/9
y.+ nı 151/2, 261/10, 319/12, 336/8

yol - : yolmak -3- [Tr]
y.- ub 259/8, 299/8
y.- ub alur ėrdi 293/4

yu - : yıkamak -4- [Tr]
y.- b 109/16
y.- dılar 283/15
y.- mang̃lar 152/19

yuġ - : yıkamak -1- [Tr]
y.- mas musen 257/8

yuḳarı : yukarı, üst -5- [Tr]
y. 225/5
y. ḳılıb 208/12
y.+ dın 108/2
y.+ ėrdi 225/4
y.+ sı 268/10

yum - : yummak, kapatmak -1- [Tr]
y.- ub 227/6

yumalan - : yuvarlanmak -2- [Tr]
y.- gaylar 158/16
y.- ur ėrdiler 234/1

yumul - : yumulmak -1- [Tr]
y.- ubdur 103/8

Yunān : özel ad -7-
Y. 328/14, 331/20, 332/12
Y.+ dın 333/6, 334/7, 334/14
Y.+ ġa 332/21

yurt : yurt, memleket -2- [Tr]
y.+ ımızġa 151/6
y.+ larıġa 347/9

Yūsuf : özel ad -11-

Y. 310/7, 310/9
bārgāh-ı Ḥażret-i Y. 270/3
bārgāh-ı Ḥażret-i Y. 270/15, 305/20
bārgāh-ı Y. 264/10
bārgāh-ı Y. 320/9, 327/19
Ḥażret-i Y. 263/5, 331/12
bārgāh-ı Y.+ de 318/18

Yūsuf Besṭāmī : özel ad -1-
Y. 266/17

Yūsuf Dāġūlī : özel ad -1-
Mehter-i Y. 254/4

Yūsuf Sīḳaḳī : özel ad -1-
y. 310/1

yutum : yudum -1- [Tr]
y. 228/8

yuttur - : yutturmak -1- [Tr]
y.- dı 334/19

yügür - : koşmak, seğirtmek -22- [Tr]
y.- di 226/16, 254/19, 278/19
yüzige ḳan y.- di 125/19
y.- diler 295/17
y.- gen 244/6
y.- gey 098/20
y.- üb 098/20, 108/19, 189/13, 190/14, 204/11, 226/15, 227/5, 235/18, 241/3, 264/2
y.- üb bardı 329/1
y.- üb kėldi 169/11
y.- üb kėtti 107/20

yügürt - : koşturmak, seğirtmek -3- [Tr]
y.- üb kėlür ėrdi 241/10
y.- üb ėrdiler 269/13
y.- ür ėrdi 196/14

yük : yük, taşınır mal -1- [Tr]
y. 262/10

yükle - : yüklemek -7- [Tr]
y.- b 100/20, 101/18, 141/10, 142/7, 332/7
y.- b kėlür ėrdük 290/15
y.- di 134/5

yür - : yürümek, dolaşmak -26- [Tr]
y.- di 200/20, 263/11, 269/3, 277/21
meydānġa y.- di 242/16
uşlab y.- di 291/5
y.- diler 278/1, 321/9, 344/12
alıb y.- diler 263/5
ʿayān ḳılıb y.- diler 321/11
ḳovlab y.- diler 345/2
köçüb y.- diler 333/21
y.- edür 339/1
ḳaçıb y.- eb ėrdi 269/4
y.- ey 125/20
y.- gen 261/9
y.- gendür 246/20
alıb y.- genlerini 099/12

alıb y.- geyler 106/2
y.- gey miz 182/3
y.- gil 134/13
y.- sen͡g 106/19
alıb y.- sen͡g 106/15, 106/16
y.- sün 272/3

yürek : yürek, kalp -7- [Tr]
y.+ i 099/8, 113/2, 136/2, 177/5, 228/4
y.+ leri 225/19, 234/2

yürü - : yürümek, gezinmek -32- [Tr]
y.- b 168/19, 195/18, 232/2, 343/6
ṭavāf ḳılıb y.- b 312/9
y.- b kėtti 315/20, 325/21
otlab y.- bdür 276/18
y.- di 332/1
urub y.- di 121/10
y.- dü 324/13
y.- düm 168/18
y.- n͡g 272/7
alıb y.- n͡gler 129/13
ceng ḳılıb y.- b ėrdi 127/9
y.- b ėrdiler 241/14
ceng ḳılıb y.- r ėrdi 283/13
mübeddel ḳılıb y.- r ėrdi 220/11
vehm ḳılıb y.- r ėrdi 220/11
y.- r ėrdiler 141/14, 170/15, 179/10, 229/16, 261/18, 307/11
alıb y.- r ėrdiler 264/12
avḳāt ḳılıb y.- r ėrdiler 218/2
dėb y.- r ėrdiler 179/9
izleb y.- r ėrdiler 167/7
y.- r ėrdük 218/16
y.- rde 331/8
izleb y.- rde 168/9

yürüngen : yürünmüş -1- [Tr]
y.- dür 290/5

yüz : yüz, surat -85- [Tr]
y. 105/6, 132/2, 166/1, 239/6, 281/16, 325/16, 333/19
y. ḳaytarıbdur 326/6
y. ḳaytarmas ėrdiler 102/4
y. ögürdi 167/8
y. ögürdün͡g 301/14
y. ögürüb 250/19, 267/20, 311/10
y. ögürübdürler 145/10
y.+ i 099/6, 167/20, 177/15, 217/14, 290/13
y.+ içe 288/3
y.+ ide 123/6, 144/6, 146/2, 193/14
y.+ idin 108/17, 164/1
y.+ ige 099/6, 103/8, 120/11, 137/18, 191/13, 280/20, 288/3, 290/6
y.+ ige ayaḳ ḳoyub 236/9
y.+ ige ḳan yügürdi 125/19
y.+ ini 109/7, 145/20, 155/5, 160/2, 223/12, 264/3
y.+ leridin 213/18, 235/17, 287/21
y.+ leriġa 098/8, 166/10
y.+ lerige 125/9, 165/17, 166/10, 171/9, 204/20, 205/3, 218/10, 225/12,

227/10, 233/1, 347/3
y.+ lerin 100/1
y.+ lerini 098/8, 100/12, 125/9, 142/15, 154/4, 165/14, 165/20, 173/19, 192/8, 204/12, 204/20, 205/3, 220/8, 225/12, 227/10, 228/15, 229/8, 232/9, 233/1,
238/16
y.+ ü 346/10
y.+ ümizge 226/17
y.+ ümizni 113/15
y.+ üng͡ 268/13
y.+ üng͡ler 226/17

yüz : yüz, sayı adı -29- [Tr]
y. 111/20, 117/13, 124/19, 130/20, 133/8, 159/21, 189/14, 214/3, 214/6, 214/8, 216/10, 223/4, 225/21, 226/15, 227/2, 236/2, 249/20, 256/19, 290/2, 322/18, 329/15, 330/8, 334/19, 348/5
y.+ çe 109/19
y.+ üng͡ 187/8, 187/9, 329/5

yüz altmış : yüz altmış, sayı adı -2- [Tr]
y. 164/15, 343/9

yüz altmış bėş : yüz altmış beş, sayı adı -2- [Tr]
y. 182/18, 182/19

yüz ėllig : yüz elli, sayı adı -1- [Tr]
y. 315/15

yüz ḳırḳ : yüz kırk, sayı adı -1- [Tr]
y. 329/14

yüz ḳırḳ ming͡ : yüz kırk bin, sayı adı -2- [Tr]
y. 259/14, 259/17

yüz ming͡ : yüz bin, sayı adı -36- [Tr]
y. 099/3, 099/21, 106/4, 107/5, 112/19, 126/19, 144/4, 165/18, 165/19, 177/14, 187/15, 223/8, 225/3, 248/14, 283/19, 288/13, 305/15, 320/14, 320/21, 321/4, 321/5, 321/6, 321/9, 323/7, 325/7, 326/20, 327/2, 334/21, 342/1, 342/13, 343/8, 345/9
y.+ ni 321/3

yüz on : yüz on, sayı adı -1- [Tr]
y. 196/14

yüz on ming͡ : yüz on bin, sayı adı -2- [Tr]
y. 196/5, 203/5

yüz ottuz : yüz otuz, sayı adı -1- [Tr]
y. 329/2

yüz seksen ming͡ : yüz seksen bin, sayı adı -1- [Tr]
y. 285/5

yüz yegirme : yüz yirmi, sayı adı -1- [Tr]
y. 113/3

yüz yegirme mi͡ng : yüz yirmi bin, sayı adı -1- [Tr]
y. 282/21

yüzev : yüz kişi -1- [Tr]
y. 179/5

yüzlen - : yönelmek -11- [Tr]
y.- di 257/4, 257/5, 288/16, 302/14, 331/15
y.- diler 212/9, 228/13, 245/1, 278/21, 291/21
y.- ibdürler 223/17

Z

zād : kişi -1- [Ar]
z. 154/20

Zaʿfer : özel ad -1-
z.+ ni 319/2

ẓafer : zafer -4- [Ar]
ẓ. 176/3, 196/21, 254/21, 328/11

Zaʿferān : özel ad -2-
z. 319/1, 319/5

zāġ : kara -1- [Far]
lāle-yi z.- ı çeşm 246/17

Zaġferān : özel ad -1-
z.+ ġa 319/4

Zāhid : özel ad -1-
Ḥażret-i z. 285/15

zāhid : dini hassasiyeti yüksek kimse, sūfî -1- [Ar]
z.+ dür 319/1

ẓāhir : görünür -26- [Ar]
ẓ. 198/2
ẓ. boladur 191/12
ẓ. boldı 133/16, 157/21, 164/5, 164/11, 165/19, 189/20, 192/5, 195/3, 228/17, 241/9, 241/18, 242/4, 264/6, 273/18, 309/1, 322/4
ẓ. bolġay 221/19
ẓ. bolmadı 276/16
ẓ. bolmaydur 315/10
ẓ. bolsa 166/2
ẓ. ḳılġıl 232/11
ẓ.+ de 131/2, 157/2
ẓ.+ ėrmes 166/1

ẓāhirā : görünüşte -3- [Ar]
ẓ. 119/5, 178/2, 199/10

zaḫm : yara -14- [Far]
z.- ı muʿaẓẓam 281/20
z. 206/13, 281/20, 308/9, 318/16

z. urdı 312/19
z. urdılar 318/11
z. urdum 126/18
z. urġay 243/2, 289/4
z. urġay sen 243/5
z. yeb 321/21
z. yeb ḳaçtı 342/11
z.+ ları 319/7

zaḫm-dār : yaralı -22- [Far]
z. 245/14
z. boldı 247/9, 308/8, 312/19, 325/21, 329/5, 345/13
z. bolub 313/18, 346/3
z. bolub ėrdiler 185/6
z. bolubdur 285/15
z. ḳıldı 260/17, 312/18
z.+ ġa 212/7
z.+ larġa 185/15, 283/15
z.+ large 289/8
z.+ larnı 185/14, 212/10
z.+ larnıng͡ 203/20

zaḫmet : sıkıntı -1- [Ar]
z. 098/10

żaı̈̄f : zayıf, güçsüz -5- [Ar]
ż. 237/5, 250/1
ż. boldılar 128/12
ż.+ ler 111/15
ż.+ lerning͡ 252/9

żaı̈̄fe : güçsüz, kadın -4- [Ar]
ż. 099/11, 128/13
ż.+ ler 261/18
ż.+ lerdür 100/11

zaḳḳūm : zakkum, zehir -1- [Ar]
z.+ idin 117/7

ẓālim : zulum eden, acımasız -9- [Ar]
ẓ. 105/2
ẓ.+ din 140/16, 336/3
ẓ.+ ler 105/18, 154/11, 250/1
ẓ.+ lerdin 150/7, 290/20, 333/16

zamān : zaman -83- [Ar]
z.- ı ḥāl 249/10
z. 099/21, 102/14, 104/19, 112/17, 119/9, 125/14, 132/20, 133/7, 133/15, 139/19, 149/16, 149/18, 159/6, 159/12, 164/19, 169/14, 175/19, 176/11, 177/6, 177/15, 178/12, 179/20, 196/16, 197/8, 203/14, 204/4, 206/17, 207/12, 214/11, 215/8, 220/2, 221/13, 223/12, 224/9, 233/17, 234/17, 235/8, 236/4, 238/4, 252/10, 264/6, 272/4, 273/7, 285/3, 285/20, 293/3, 293/4, 294/9, 294/12, 294/13, 296/20
ejderhā-yı z. 227/5, 266/19, 330/11
ḫalīfe-yi z. 116/10
zühd-i z. ėrdiler 189/12
z.+ de 171/21, 173/3, 192/1, 310/3, 319/13
z.+ dın 098/3, 120/11, 157/9, 158/20, 163/8, 204/19, 230/7, 312/3

z.+ dur 131/10, 159/6
z.+ ı 140/7, 161/3, 188/6, 220/10, 247/7, 262/17
z.+ ıde 306/20, 312/4
z.+ nı 223/11

zamāne : devir, zaman -1- [Ar]
dānişmend-i z.+ dür 264/1

żamīr : gönül -3- [Ar]
ż. 208/17, 284/16
ż.+ ninḡ 127/7

zār : ağlayan, inleyen -70- [Far]
z. 130/16
zār z. 102/7, 102/21, 104/16, 105/20, 108/6, 128/19, 129/15, 138/13, 139/19, 146/12, 166/17, 171/10, 173/19, 186/11, 197/13, 201/2, 204/21, 205/9, 222/17, 229/15, 233/1, 239/5, 282/18, 288/8, 305/19, 313/5, 319/4, 321/21, 332/11, 332/19
z. ḳılıb 120/14, 164/19
z. tüşürdi 170/3
z. zār yıġladılar 269/20, 341/20
z.+ ısıġa 234/1
z.+ im 157/3

żarar : zarar, ziyan -1- [Ar]
ż. yetmegey 141/5

zārī : ağlayan, inleyen -23- [Far]
z. 113/17, 138/13, 161/2, 162/10, 166/20, 340/11
fiġān-ı z. 251/20
nāy-i z. 202/5
z. çıḳtı 228/5
z. ḳıladurlar 153/10, 232/5
z. ḳıldılar 150/16, 152/4, 166/9, 192/9, 219/1, 233/19, 287/1
z. ḳılıb ėrdi 154/3
z. ḳılur sen 290/9
z.+ de boldılar 225/15
z.+ din 140/2, 140/15

zārīlik : inilti, inleme bk. zārlik -1- [Far+Tr]
z. ḳılıb ėrdiler 312/6

zārlik : inilti, inleme bk. zārīlik -1- [Far+Tr]
z. 248/14

żarūret : zorunluluk -1- [Ar]
ż.+ din 183/1

żāyí : ziyan -5- [Ar]
ż. 109/13, 335/8
ż. bolur 108/12
ż. ḳılmas 109/6
ż. tartmasun 104/1

zebān : dil -9- [Far]
z.- ı faṣīḥ 198/1
z.- ı ḥāl 174/1, 206/7
z. 156/6, 162/10
z. açıb 128/19, 131/14

z. açtı 231/18
z. açtılar 233/20

zebāne : alev -2- [Far]
z. 220/14
z.+ si 163/10

zeberced : zeberced taşı -1- [Ar]
z. 177/13

zeber-dest : gözde, seçkin -6- [Far]
z. 237/16, 283/10, 329/15
pehlevān-ı z. 268/16
pehlevān-ı z.+ ėrdi 300/14
z.+ ni 310/12

Zebīr : özel ad -1-
Z. 339/14

zehr : zehir -11- [Ar]
z.- i helāhil 332/2
pāre-yi z.- i helāhilni 339/7
z.- i ḳātil 155/1
z. 117/6, 122/7, 125/19, 191/3, 199/5, 205/15
z. bolsa 201/5
z.+ ge 266/11

zehr-ālūde : zehirlenmiş -1- [Ar+Far]
z. 153/19

Zehrā : özel ad -7-
Bībī Fāṭıma-yı Z. 229/10
Fāṭıma-yı Z. 100/12, 113/10, 153/19
ferzend-i Fāṭıma-yı Z. 232/10
yādigār-ı Fāṭıma-yı Z. 154/11
Fāṭıma-yı Z.+ nıng̃ 105/13

z̲elīl : düşkün -1- [Ar]
z. 121/19

zelzele : deprem, sarsıntı -2- [Ar]
z. 125/16, 196/18

Zemçī : özel ad -1-
Z. 337/12

zemīn : yer -22- [Far]
z. 102/14, 119/9, 139/19, 163/8, 164/19, 174/15, 177/6, 177/15, 178/12, 179/20, 196/16, 197/8, 204/4, 252/10, 258/6, 264/6
rūy-ı z.+ din 347/4
z.- i edeb 175/6
z.+ de 300/5
z.+ ge 135/21
z.+ ni 265/9

Zemtād : özel ad -1-
Z. 257/14

zen : kadın -29- [Far]
z.- i mekārih 138/8, 141/10
z.- i mekārihdin 138/7
z.- i mekārihge 141/12
z. 118/17, 123/6, 133/4, 133/16, 133/19, 134/1, 138/11, 141/6, 144/16,

145/4, 148/7, 166/16, 189/5, 224/1, 224/21, 228/13, 234/11, 235/15, 262/20, 338/15
z.+ ler 234/21, 235/13, 238/3, 283/13
z.+ ning 227/20

zenān : kadınlar -1- [Far]
z. 123/6

zencīr : zincir -13- [Far]
z. 162/9, 279/4
bend-i z. 129/21, 130/3, 142/14
kemer-i z. 280/7, 282/1
bend-i z.+ din 348/8, 348/13
z.+ iġa 136/21
z.+ ler 166/5
z.+ lerini 238/16
bend-i z.+ lerini 144/19

zengī : zenci -4- [Far]
z. 318/1
z.+ ni 318/1
maḥcūr-ı z.+ ni 317/16, 317/18

zer : sarı, altın -9- [Far]
z. 177/11, 212/7, 255/16, 256/1, 260/9
dūbulġahā-yı z. 177/11
kesterānhā-yı z. 177/11
z.+ din 264/14
z.+ ge 244/6

zerd : sarı renk -3- [Far]
z. 256/21
ʿalem-i z. 177/10, 177/12

zerdūz : altın işlemeli -1- [Far]
ṭabaḳhā-yı z. 159/21

zer-nigār : altınla işlenmiş -1- [Far]
z.+ de 234/3

Zernigār : özel ad -1-
Emīr Saʿdān-ı Z.+ ġa 262/21

zerrīn : altın, altından imal edilmiş -4- [Far]
ʿamūd-ı z. 143/8
at-ı z. 167/4, 169/14
celācel-i z. 143/7

ẕevi'l-iḫtirām : onur sahibi -1- [Ar]
şühedā-yı z.+ ġa 155/9

zevḳ : zevk -2- [Ar]
z. 235/7, 301/21

Zeyd : özel ad -2-
Z. 151/1, 152/17

Zeyd İbn ʿÖmer : özel ad -1-
Z. 340/12

Zeyd ʿÖmer : özel ad -1-
Z. 146/4

Zeyd ʿÖmer İbn Maʿdī : özel ad -1-
Z. 179/8

Zeyd ʿÖmer Maʿdī : özel ad -10-
Z. 180/7, 180/11, 184/9, 185/3, 186/9, 244/13
Z.+ ġa 153/6, 165/12
Z.+ ge 250/2
Z.+ ni 180/20

Zeyd ʿÖmer Maʿdī Ker : özel ad -1-
Z.+ iġa 172/13

Zeyd ʿÖmer Maʿdī Kereb : özel ad -8-
Z. 164/7, 167/16, 174/12, 197/15, 208/7, 212/3, 223/4
Z.+ ġa 165/6

Zeyn ʿAli : özel ad -1-
Z. 147/20

Zeyne'l-ʿābidīn : özel ad -11-
Z. 240/4, 240/11, 317/13, 344/3, 346/15, 347/13
Ḥażret-i Z. 337/1
Z.+ ġa 322/11
Z.+ ni 271/4, 277/12, 300/12

Zeyneb : özel ad -1-
Z. 334/3

Zeyneb Bānū : özel ad -2-
Z. 332/10
Ḥażret-i Z. 113/10

zıḳḳūmlıḳ : zıkkım, zehir -1- [Ar+Tr]
z. ḳıldı 205/15

zırh : zırh -10- [Far]
z. 111/19, 119/12, 280/8
ḫaftānhā-yı z. 177/11
z.- ı Dāvudī 313/20, 314/2
z.- ı Dāvudī'ni 115/11, 313/6, 313/7
z.- ı saʿādetge 155/5

zırhā : zırhlar -1- [Far]
z. 194/3

Zī'l-Cevşen : özel ad -1-
Z. 099/10

zībā : süslü, zarif -1- [Far]
z. 230/7

Zīfāl : özel ad -7-
Z. 304/5, 304/7, 305/10, 305/12, 305/14
Z.+ din 305/11

Zīfāl Ḥabeşī : özel ad -1-
Z. 304/4

zikir : zikir, duâ -1- [Ar]
z. ḳıldılar 218/20

zinā : zinâ -4- [Ar]
z. ḳılmaġıl 230/21
z. ḳılmaḳ 231/1
z. ḳılur ėrdi 253/10, 254/3

zindān : zindan, hapishane -7- [Far]
z.+ de 348/6, 348/15
z.+ dın 112/7
z.+ ġa 112/6
z.+ ġa saldı 348/6
z.+ ġa salın͡glar 348/5
z.+ ıturur 102/3

zindān-bān : zindancı -1- [Far]
z.+ lar 348/15

zinde : canlı -1- [Far]
z. 219/5

zīne : merdiven -1- [Far]
z. 224/17

zīnet : zînet, süs -1- [Ar]
z.- i tamām 136/7

zīnhār : aslâ, sakın -5- [Far]
z. 152/18, 161/5, 161/6, 209/3, 210/5

zīr : aşağı -1- [Far]
z. ḳıldı 324/12

zirā́at : zıraat -1- [Ar]
z. ḳılın͡glar 101/10

zīr-ü-zeber : alt üst -16- [Far]
z. boldı 220/14
z. bolub 125/21
z. ḳıldılar 112/6, 123/3, 219/21, 286/1, 308/3, 325/14, 344/21
z. ḳıldım 145/4
z. ḳılġay miz 327/11
z. ḳılıb 332/21, 337/19
z. ḳılıbdur 133/18
z. ḳılıbdurlar 223/15
z. ḳılsalar 333/9

zişt : çirkin -1- [Far]
z. 196/15

Ziyād : özel ad -6-
Z. 257/8
Z.+ nı 179/5, 183/3, 253/15
Z.+ nın͡g 175/2
Z.+ nin͡g 152/12

Ziyād İbn Tavsen : özel ad -2-
Z. 257/4
Z.+ dür men 257/6

ziyāde : fazla, çok -6- [Ar]
z. 151/13
z. boldı 136/10, 165/15, 335/14
z. bolur mu 205/10
z.+ ėmes 114/9

ziyādelik : fazlalık -1- [Ar+Tr]

z. ḳıladur 324/12

żiyāfet : ziyâfet -1- [Ar]
esbāb-ı ż.+ ni 159/13

ziyān : zarar -3- [Far]
z. 139/17, 178/2, 198/3

ziyānlıḳ : faydasızlık -1- [Far+Tr]
z. 116/15

ziyāret : ziyâret -11- [Ar]
z.- i İmām Ḥüseyin 140/14
z.- i ḳabr-i mübārek 218/12
z. ḳıldılar 194/4, 194/8, 220/7, 334/3, 334/4
z. ḳıldın̄g 194/6
z. ḳılġıl 193/7, 194/7
z. ḳılmadın̄g 194/6

ẓulm : zulüm -9- [Ar]
ẓ. 097/4, 150/11
ẓ. ḳıldı 250/1
ẓ. ḳılıbdurlar 101/5
ẓ. ḳılsan̄g 123/18
ẓ.+ dur 126/10
ẓ.+ idin 192/20
ẓ.+ ni 290/11, 290/13

zūr : zor -4- [Far]
z. 251/8, 251/16
z. ḳıldı 251/15
z. ḳılıb 252/15

zurnī : zurna -1- [Far]
z. 119/8

zühd : sofu -1- [Ar]
z.- i zamān ėrdiler 189/12

zühre : çoban yıldızı -3- [Ar]
z.+ si 228/17, 295/9, 310/6

Zülābī : özel ad -1-
z. 240/2

zülf : zülüf -2- [Far]
z. 103/7
z.+ leridin 103/10

Dizin bölümünde yer alan sözcüklerin kullanıldıkları dillere göre yüzdelik oranları ve sayıları aşağıdaki gibidir. Alındıkları dillere göre madde başı sözcük sayısı toplamı ise 3837'dir.

Ar dil oranı : % 36,3	Adet :1392
Far dil oranı : % 30,2	Adet :1160
Tr dil oranı : % 23,6	Adet :904
Far+Ar dil oranı : % 2,7	Adet :102
Far+Tr dil oranı : % 2,6	Adet :98
Ar+Far dil oranı : % 1,8	Adet :68
Ar+Tr dil oranı : % 0,9	Adet :36
Moğ dil oranı : % 0,4	Adet :17
Ar+Far+Ar dil oranı : % 0,3	Adet :12
Far+Ar+Tr dil oranı : % 0,3	Adet :10
Ar+Far+Tr dil oranı : % 0,2	Adet :8
Tr+Far dil oranı : % 0,2	Adet :8
Moğ+Tr dil oranı : % 0,1	Adet :4
Far+Ar+Far dil oranı : % 0,07	Adet :3
Moğ+Far dil oranı : % 0,05	Adet :2
Tr+Ar dil oranı : % 0,05	Adet :2
Çin dil oranı : % 0,05	Adet :2
Urd dil oranı : % 0,05	Adet :2
Fran dil oranı : % 0,05	Adet :2
Alm dil oranı : % 0,05	Adet : 2
Çin+Tr dil oranı : % 0,02	Adet :1
Tr+Far+Tr dil oranı : % 0,02	Adet: 1
Hint dil oranı : % 0,02	Adet :1

KAYNAKLAR

Abik, A. D. (1998). Nevayi'de -p Zarf-filinin Bazı Yönleri. *İstanbul Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağanı,* 9-10, 27-39.

Abik, A. D. (2003). Kutadgu Bilig'de Zamirlerin Ayrılma Hâli. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu Mustafa Canpolat Armağanı (Yay. A. Ata ve M. Ölmez).* Ankara Şafak Matbaası 25-39.

Abik, A. D. (2005). *Meyveler Münazarası-Doğu Türkçesi*. Ankara Seçkin Yayıncılık Dilbilimi Serisi 9.

Abik, A. D. (2006). *'Ali Şîr Nevāyi Hamsetü'l-mütehayyirîn (Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin).* Ankara Seçkin Yayıncılık Dilbilimi Serisi 11.

Abik, A. D. (2007). Sûfî Allahyâr ve Sebâtü'l-âcizîn'i 18. yüzyıl doğu Türk edebî dilinde mahallîleşme eğilimleri üzerine. *International Journal of Central Asian Studies, 11-1*, 52-73.

Abik, A. D. (2007b, Aralık). Sebâtü'l-Âcizîn'in Kazan Sahasında Bir Şerhi Risale-i 'Azîze. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi 4, 4, 28-44.

Abik, A. D. (2008). "Kutadgu Bilig ile Yunus Emre Divanı'nda ked>key Kelimesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" I. Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu , vol.1, Aksaray, Turkey, pp.63-73.

Abik, A. D. (2009a). Şemsettin Sâmî'nin Canlandırılmasını Önerdiği Doğu Türkçesi Kelimeleri ve Eski Kelimeler Üzerine," *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 98-116.

Abik, A. D. (2009b). Kâşgarlı'dan Bugüne Anadolu Türkçesinde akındı ve egdü Yapısındaki Kelimeler. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2009, 273-291.

Abdullayev, F. (1978). *Üzbek tilining Uğuz lehçesi*. Taşkent Özbekistan Fen Neşriyātı.

Ağırakça, Ahmet (1996). Hz. Hüseyin. *Şamil İslâm Ansiklopedisi* C.2. İstanbul.

Ahmed-i Münzevî (1348). *Fihrist-i Nüsẖahâ-yi Ḫaṭṭi Fârsî*, C. VI, s. 4414-4419 Tahran.

Ahterî Mustafa Efendi (2009). *Ahterî-i Kebir* (Hazırlayan: Prof. Dr. H. Ahmet Kırkkılıç ve Doç. Dr. Yusuf Sancak). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akay, H. (1991). *İslâmî Terimler Sözlüğü* (3. bs.). İstanbul İşaret Yayınları.

Akça, H. (2000). *Kumuk Türkçesiyle bir Karbelâ mersiyesi Kurubü`l-Belâ (İnceleme-Metin-Gramatikal İndeks).* YL Tezi. Gazi Üniv. Ankara.

Akdoğan, E. (2017). *Hacı Nûreddîn Efendi ve Hüseyn'in Makteli Adlı Eseri*. YL Tezi Ankara Üniv. Ankara.

Akkoyun, T. E. (2015). *Lami'î Maktel-i İmam Hüseyin (İnceleme-Çeviri Yazı-Sözlük).* YL Tezi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Kahramanmaraş.

Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil.* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aktan, B. (2015). Muʿînü'l-mürîd de Oğuzca Ses ve Şekil Özellikleri. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(32), 1-8.

Albayatı, H. (2014). *Kerbelâ Mersiyeler-Ağıtlar.* Ankara Kültür Ajans Yay.

Algül, H. (1987). İslâm Tarihi Ansiklopedisi C.3. İstanbul Gonca Yayınevi.

Altın, G. (2021*). Geç dönem Çağatay Türkçesi ile yazılmış bir Şehzade Behram ve Melike Hunrîz hikâyesi (metin-tercüme-gramer-dizin).* YL Tezi, İstanbul Üniv. İstanbul

Altun, H. (2024). Harezm ve Kıpçak Türkçesi Dönemi Eserlerinin Transkripsiyon Meselesi Üzerine. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (42), 53-68.

And, M. (2018). Ritüelden Drama. Kerbelâ, Muharrem, Ta'ziye, Yapı Kredi Yayınları.

Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks.* İstanbul TKAE Yayınları.

Arat, R. R. (1999). *Kutadgu Bilig- I- metin* (4. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Arat, R. R. (2007). *Eski Türk Şiiri* (4. bs.). Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Argunşah, M. ve Toparlı, R. (2008). *Muînü'l-mürîd.* Ankara Türk Dil Kurumu Yay.

Argunşah, M. (2010). Harezm dönemi metinlerinde e/i sorunu. *Dil Araştırmaları 6,* 47-60.

Argunşah, M. ve Güner, Galip (2015), Codex Cumanicus, Ankara: Kesit Yayınları

Argunşah, M. (2018). *Çağatay Türkçesi* (5. bs.). İstanbul Kesit Yay.

Argunşah, M. ve Yüksekkaya S, G. (2019). *Karahanlıca Harezmce Kıpçakça Dersleri*. İstanbul Kesit Yayınları.

Arslan, H. (2001). *Lâmi'î Çelebi'nin Kitab-ı Maktel-i Al-i Resul (Giriş, Metin, İnceleme, Sözlük, Adlar Dizini).* YL Tezi İstanbul Üniv. İstanbul.

Arslan, M. ve Erdoğan, M. (2009). *Kerbelâ Mersiyeleri.* Tunceli Ünv. Yayınları.

Ata, A. (1997a). *Nâṣırü'd-dîn bin Burhânü'd-dîn Rabġûzî - Ḳıṣaṣü'l-enbiyâ (peygamber kıssaları) I giriş - metin - tıpkıbasım*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 681-1.

Ata, A. (1997b). *Nâṣırü'd-dîn bin Burhânü'd-dîn Rabġûzî-Ḳıṣaṣü'l-enbiyâ (peygamber kıssaları) I dizin*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 681-2.

Ata, Aysu (2002). *Harezm-Altın Ordu Türkçesi*, İstanbul Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 36. (HT)

Ata, A. (2014). *Nehcü'l-ferâdis - Uştmaḫlarnıng Açuq Yolı (cennetlerin açık yolu) Metin, Dizin, Sözlük, Tıpkıbasım/Birleştirilmiş Baskı* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 518.

Ata, A. (2004a). *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands nüshası) Giriş - Metin - Notlar - Dizin*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 854.

Ata, A. (2004b). Karahanlı Türkçesinin İlk Eseri. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 14, 95-102.

Ata, A. (2016). *Çağatay Türkçesinin İlk Devresi Harezm-Altın Ordu Türkçesi.*Ankara Ankara Üniversitesi Yayınları 395.

Atalay, B. (1998a). *Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi I* (4. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 521.

Atalay, B. (1998b). *Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi II* (4. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 522.

Atalay, B. (1999a). *Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi III* (4. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 523.

Atalay, B. (1999b). *Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi IV* (4. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 524.

Atay, A. (2014). *Çağatay Türkçesinde Edatlar,* Konya Çizgi Kitabevi.

Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (C. 3). İstanbul Kubbealtı Neşriyatı.

Baran, B. (2024). Eski Türkçeden Harezm Türkçesine isim durum eklerinin kullanılışları üzerine. *Asya Studies*, 8(30). 179-202.

Barthold, Vasilij V. (1990). *Moğol İstilasına Kadar Türkistan (H. Dursun Yıldız, Haz.)* Ankara TTK Yay. IV.

Barthold, Vasilij V. (2006). *Türk-Moğol Ulusları Tarihi (H. Eren, Çev.)* Ankara TTK Yay. IV.

Barutçu Özönder, F. S. (1996). *Alî Şîr Nevâyî Muhâkemetü'l-luġateyn - İki Dilin Muhakemesi*, Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 656.

Barutçu Özönder, F. S. (1998). *Üç İtigsizler (Giriş-Metin-Tercüme-Notlar-İndeks)*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 672.

Başdaş, C. (2014). *Türkçede Üçüncü Şahıs İyelik Eki ve Zamir n'si*. The Journal of Academic Social Science Studies.

Banguoğlu, T. (2000). *Türkçenin Grameri* (6. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 528.

Bayraktar N. (2018). *Türkçede Fiilimsiler* (2. bs). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bazin, L. (2011). *Eski Türk Dünyasında Kronoloji Yöntemleri* (Vedat Köken, Çev.). Ankara TDK Yay. 1039.

Bigzad, N. (2021). "Afganistan Sahası Tahar İli Çağdaş Özbek Şiirinde Çağatay Türkçesinin Biçim Bilgisel İzleri". *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları*

Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRKLAD). 5. Cilt, 1. Sayı, 122-130.

Bilkan, A. F. (1997). *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı*. Ankara Kültür Bak. Yay.

Bilkan, A. F. ve Gümüşkılıç, M. (2008/1). Türkçenin Yitik Coğrafyası: Tacikistan'da Türkçe El Yazmaları, *Avrasya Etütleri* 33, 69-82.

Bingöl, D. (*2018, Ekim* 18-10). Kerbelâ Hadisesine İki Farklı Bakış Fuzûlî ve Lâmiî'nin Maktel-i Hüseyinleri Üzerine Bir Mukayese Denemesi. Ankara *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* 201-214.

Bodrogligeti, A. J. E. (2001). *A Grammar of Chagatay*. Muenchen Lincom Europa.

Bodrogligeti, A. J. E. (2003a). *An Academic Reference Grammar of Modern Literary Uzbek I*. Los Angeles Lincom Europa.

Bodrogligeti, A. J. E. (2003b). *An Academic Reference Grammar of Modern Literary Uzbek II*. Los Angeles Lincom Europa.

Boğalı, İ. (1971). *Maktel-i Âl-i Resûl Lâmiî Çelebi*. İstanbul Üniversitesi Mezuniyet Tezi İstanbul.

Borovkov, A. (2002). *Orta Asyada Bulunmuş Türkçe Kur'an Tefsirinin Sözvarlığı XII-XIII.yy.* (H.İ.Usta ve E. Amanoğlu, Çev.). Ankara TDK Yay. 811.

Bozkurt, F. (2002). *Türklerin Dili.* Ankara TC Kültür Bakanlığı.

Boztosun, D. (1973). *Kastamonulu Şâzî'nin Dâsitân-ı Maktel-i Hüseyin'i* (28b-54a) (Metin-İndeks). Mezuniyet Tezi İstanbul Üniv. İstanbul.

Bregel, Y. (2003). *An historical atlas of Central Asia*. Leiden- Boston Brill.

Brockelmann, C. (1954). *Osttürkische grammatik der Islamischen litteratursprachen Mittelasiens*. Leiden Brill.

Buran, A. ve Alkaya, E. (2009). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Ankara Akçağ Yayınları.

Buran, A. ve Alkaya, E. (2011). *Özbek Türkçesi. Tulum, M.M. ve Buran, A. (Ed.). Çağdaş Türk Yazı Dilleri I içinde (Ünite 7). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.*

Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul Türk Dil Kurumu Yayınları 260.

Caferoğlu, A. (2001). *Türk Dili Tarihi I-II* (4. bs.). İstanbul Alfa Yayınları 856.

Caferoğlu, A. (2010). Türkçede "V" Morfemi. *Türkiyat Mecmuası,* 16, 27-38.

Canpolat, M. (1982). *Ömer Bin Mezîd- Mecmû'atü'n-nezâ'ir*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 500.

Canpolat, M. (2002). Çağatay Dil ve Edebiyatı. Ankara Yeni Türkiye Yayınları *Türkler Ansiklopedisi*, 8, 769-776.

Coşkun, M. V. (1999). Türk lehçelerinde zaman kavramı taşıyan -ºp zarf fiil eki. *Türk Dünyası (Dil ve Edebiyat Dergisi). Bahar- 7*, 173- 192.

Coşkun, M. V. (2017). *Özbek Türkçesi Grameri*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 752.

Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.* Oxford. Oxford University Press.

Çağatay, S. (1988). Türkçede ki<erki, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten 1963*, 245-250.

Çagatay Tilininğ İzahlik Lugiti (2002). Şincanğ Halk Neşriyati.

Çağlayan, B. (1997). *Kerbelâ Mersiyeleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Çanga, M. (2007). *Kur'an-ı Kerim Lügati - İlavelerle Mu'cemü'l-müfehres*. İstanbul Timaş Yayınları 18.

Çelebi, İ. (2005). Muhammed (Dindeki Yeri/ Mucizeleri). *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 30, 446-448). Türkiye Diyanet Vakfı.

Çetin, E. (2007). Kutadgu Bilig'de Ne Soru Sözcüğü ve Kullanımları. *Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Kültürel Değerleri Sempozyumu* , Almatı, Kazakhstan, 437-444.

Çetin, E. (2008). Türkçede Gebelere Ad Verme Yolları. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literatures and History of Turkish or Turkic,* 3, 189-211.

Çetin, E. (2012a). *Altun Yaruk Yedinci Kitap*. Adana Karahan Kitabevi 327.

Çetin, E. (2012b). Uygurcada tut- Fiiliyle Kurulan Birleşik Sözler. *Uluslararası Dil Araştırmaları Dergisi*, 81-104.

Çetin, E. (2013). Altun Yaruk Yedinci Kitap ve Metinde Geçen yalbar- ve ab- Sözleri Bağlamında Orhon Türkçesindeki -b-, -b Seslerini Yeniden Düşünmek. *2. Uluslararası Türk Dilinin ve Edebiyatının Sorunları ve Çözümleri Sempozyumu* , İstanbul, Turkey,1.

Çetin, E. (2016). Eski Uygurca Metinlerde +lIg, +lUg Ekinin Sıfatlarda Kullanımı. *International of Journal Academy 4*, 49-58.

Çetin, E. (2017a). *Altun Yaruk Sekizinci Kitap*. Adana Karahan Kitabevi Yayınları, 546.

Çetin, E. (2017b). Eski Uygurcada Anlamca Çokluk ve Topluluk Bildiren Sözcüklerin Kullanım Özellikleri -Altun Yaruk Örnekleminde-. *Türk Dili Konuşan Ülkeler Kurultayı*, 24, Ankara,Turkey, 66-71.

Çubukcu, M. & Abik, A. D., (2014). Harezm Türkçesinde Tamlayanı Özel Ad Olan

Belirtili ve Belirtisiz Ad Tamlamaları. Prof. Dr. Mehmet Özmen Adına Sözdizimi Çalıştayı (pp.19-34). Adana, Turkey.

Dağıstanlıoğlu, B. E. (2017). *Keşfü'l-Hüdâ Doğu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kaside-i Bürde Şerhi.* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Değirmenci, Z. (2009). *Der Beyan-ı Sergüzeşt-i İmam-ı Hüseyin (İnceleme-Metin-Dizin).* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale.

Demirel, Ö. (2007). Âşıkî'nin Maktel-i Hüseyin'-i Üzerine Dil İncelemesi- Dr.Tezi İstanbul Üniv. İstanbul.

Demircan, Ö. (2001). *Türkçenin Ses Dizimi.* İstanbul Der Yayınları.

Deny, J. (1941). *Türk Dili Grameri- Osmanlı Lehçesi* (1. bs.) (Ali Ulvi Elöve, Çev.). İstanbul İstanbul Maarif Matbaası.

Deny, J. (1995). *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları Türkiye Türkçesi* (Oytun Şahin, Çev.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Derman, M. U. (2007). Nesih. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 33, 1-3). Türkiye Diyanet Vakfı.

Derman, M. U. (2010). Ta'lik. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 39, 507-508). Türkiye Diyanet Vakfı.

Devellioğlu, F. (2002). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (19. Bs.).* Ankara Aydın Kitabevi Yayınları.

Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu (2003). *Mustafa Canpolat Armağanı* (Haz. Ata, A. ve Mehmet Ö.) Ankara 177-193.

Dilçin, C. (2000). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (6. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 517.

Diyanet İslâm Ansiklopedisi (C. 30, 479-482) (2005). Muhammed (Hz. Peygamber devri kronolojisi). Türkiye Diyanet Vakfı.

Doerfer, G. (1963). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersichen I*. Wiesbaden.

Doerfer, G. (1965). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersichen II*. Wiesbaden.

Doerfer, G. (1967). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersichen III*. Wiesbaden.

Doerfer, G. (1975). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersichen IV*. Wiesbaden.

Doerfer, G. (1993). *Versuch einer Linguistischen datierung elterer ostturkischer Texte.* Wiesbaden Harrassowitz Verlag.

Doerfer, G. (1995). Eski Türkçe ı- ~ yı- hakkında, *Türk Dilleri Araştırmaları 5,* 5-11.

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı (2006). (Çev. Vahdettin İnce). *Hidâyet Önderleri İmam Hüseyin* 197. İstanbul Kevser Yayınları.

Ebû Mihnef (1977). *Maktelü'l-Huseyn.* Bağdad.

Eckmann, J. (1958). Çağatay Dili hakkında notlar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten,* 6, 115-126.

Eckmann, J. (1964). Çağatay Edebiyatının Son Devri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1963, 121-156.

Eckmann, J. (1986). Memluk-Kıpçak Edebiyatı (G. Karaağaç, Çev.). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten,* 85-99.

Eckmann, J. (1995). *Nehcü'l-ferâdîs - uştmaḫlarnıng̃ açuq yolı - cennetlerin açık yolu I metin II tıpkıbasım* (Semih Tezcan, Hamza Zülfikar, Yay.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 518.

Eckmann, J. (2003a). Çağatayca (Mehmet Akalın, Çev.). *Tarihî Türk Şiveleri*. Ankara TKAE Yayınları 73, 211-245.

Eckmann, J. (2003b). Harezm Türkçesi (Mehmet Akalın, Çev.). *Tarihî Türk Şiveleri* (173-210). Ankara Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları 73.

Eckmann, J. (2017a). *Çağatayca El Kitabı (G. Karaağaç, Çev.).* Ankara TDK Yay.

Eckmann, J. (2017b). *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerinde Araştırmalar* (5. bs.) (Osman Fikri Sertkaya, Haz.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 635.

Efe, S., Tabatabaî. S. (2011). *Kazım Ravzahanlık Adeti ve Kerbelâ Olayının Tahrifindeki Rol.* İzmir Dokuz Eylül Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi XXXIV, 199-218.

Emet, E. (2015). *Doğu Türkistan Uygur Ağızları.* Ankara TDK Yay.

Eraslan, K. (1970). Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XVIII, 113-124.

Eraslan, K. (1980). *Eski Türkçe'de İsim fiiller*. İstanbul İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Eraslan, K. (1993). Çağatay Edebiyatı. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 8, 168-176). Türkiye Diyanet Vakfı.

Eraslan, K. (1999). *Mevlâna Sekkâki Divanı*. Ankara TDK Yay. 720.

Eraslan, K. (2003). *Çağatay Yazı Dilindeki -dik/-tik, -dikler/-tikler unsuru hakkında, yay. Aysu Ata ve Mehmet Ölmez.* Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu, Mustafa Canpolat Armağanı 65-66. Ankara Şafak Matbaası.

Eraslan, K. (2012a). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü.* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eraslan, K. (2012b). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 1047.

Erbay, F., & Duyar, H. (2021). Şemseddin Sâmi'nin Kâmûs-ı Türkî'sindeki Çağatayca Kelimeler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(*46*), 69-84.

Ercilasun, A. B. (1984). *Kutadgu Bilig Grameri - Fiil*. Ankara Gazi Üniv. Yayınları 33.

Ercilasun, A. B. (Ed.) (2007). *Türk Lehçeleri Grameri* (1. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 886.

Ercilasun, A. B. (2008). La enklitiği ve Türkçede bir "pekiştirme enklitiği" teorisi. Dil Araştırmaları Dergisi 2, 35-36.

Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2014). *Kâşgarlı Mahmud- Dîvânu Lugâti't-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 1120.

Ercilasun, A. B. (2017). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (2. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 603.

Erdal, M. (1991a). *Old Turkic word formation- a functional approach to the lexicon I*. Wiesbaden Otto Harrassowitz.

Erdal, M. (1991b). *Old Turkic word formation- a functional approach to the lexicon II*. Wiesbaden Otto Harrassowitz.

Erdal, M. (2004). *A grammar of old Turkic*. Leiden Brill.

Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü* (2. bs.). Ankara Bizim Büro Basım Evi.

Eren, H. (2014). *Dârendeli Kâtipzâde Bekâyî Maktel-i Hüseyn (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük Dizin).* Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Universitesi Ankara.

Eren, H. (2017). *Maktel-i Hüseyn Kitab-ı Kerbelâ Dârendeli Kâtipzâde Bekâyî (Hulusi Eren, Hazr.).* TC Kültür ve Turizm Bakanlığı 3511 / Kültür Eserleri Dizisi 528.

Ergene, O. (2012). *Sibîcâbî - Gülistan Çevirisi I-II (Dizin).* Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Ergene, O. (2017). Sâdî - *Gülistan Tercümesi (Sibîcâbî, Çev.).* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (1997a). *Dede Korkut Kitabı Giriş- Metin- Faksimile* (4. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 169.

Ergin, M. (1997b). *Dede Korkut kitabı II İndeks-Gramer* (3. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 219.

Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul Bayrak Yayınları.

Erol, H. A. (2018). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. TDK Yay.

Ersoy Yazıcı, H. (2007). Yeni Uygur Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri* (355- 427) (1. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 886.

Ertekin, E. (Kış-İlkbahar 2006). *Arapça, Farsça ve Türkçe Maktel-i Hüseyn'ler*. Âşinâ Dergisi Yayınları, VIII, 23-24.

Ertekinoğlu, S. (2015). Alıntı Sözcüklerdeki Kapalı e Üzerine. *İnternational Anatolia Academic Online Journal/Social Science Journal*, 3/2, 45-51.

Ethembabaoğlu, A. (2005). *Kerbelâ Destanı Maktel-i İmâm Hüseyin.* İstanbul, Alev Yayınevi.

Etik, A. (1968). *Ferheng-i Farsî - Farsça-Türkçe Lûgat*. İstanbul Salâh Bilici Kitabevi Yayınları.

Fazilov, E. (1965). *Özbek tilining tarihiy morfologiyasi*. Taşkent.

Fığlalı, E. R. (1989). Ali. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 2, 371-374). Türkiye Diyanet Vakfı.

Fığlalı, E. R. (1998). Hüseyin. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 18, 518-521). Türkiye Diyanet Vakfı.

Gabain, A. von (1988). Eski Türkçe (Mehmet Akalın, Çev.). *Tarihi Türk Şiveleri*. Ankara TKAE Yay. 73, 29-66.

Gabain, A. von (2000). *Eski Türkçenin Grameri* (Mehmet Akalın, Çev.) (3. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 532.

Gökalp, H., Kocakaplan, İ. ve Aça M. (2011). *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*. İstanbul Kesit Yayınları.

Golden, P. (2002). *Türk Halkları Tarihine Giriş* (Osman Karatay, Çev.). Ankara Karam Yayınları 1.

Gölpınarlı, A. (1970). *On İki İmam.* İstanbul Der Yayınları.

Gölpınarlı, A. (1997). *Tarih Boyunca İslâm Mezhepleri ve Şiilik*. İstanbul Derin Yayınları.

Gölpınarlı, A. (2014). *Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatler* (6. bs.). İstanbul İnkılâp Yayınları.

Götz, M. (1979). *Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland Band XIII. 4 Türkische Handschriften*. Wiesbaden.

Güder, N. Ö. (1997). *Kastamonulu Şazî Maktel-i Hüseyn (İnceleme, Metin, Sözlük, Adlar Dizini).* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Gül, M. (2015). *Elements of Oghuz Turkic in The Kutadgu Bilig,* The Journal of Academic Social Science Studies.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü.* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. (1990) Türkçede -sa şart Gerundiumu Üzerine *Türk Dili,* 467:276-279.

Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara Türk Dil Kurumu Yay. 673.

Gülsevin, G. (1998). Köktürk Bengü Taşlarındaki Oğuzca Özellikler. *Kardeş Ağızlar (Türk Lehçe ve Şiveleri Dergisi),* s. 712-718.

Gülsevin, G. ve Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi* (1. bs.). Ankara Gazi Kitabevi.

Gülsevin, G. (2010, 5/1 Winter). Oğuzca Olmayan Türk Lehçelerindeki Oğuzca Unsurlar. *Turkish Studies,*s. 57-76.

Gülsüm, M. A. (2019). *Yahya Bin Bahşinin Maktel-i Hüseyn Adlı Mesnevisi (İnceleme ve Metin).* Yüksek Lisans Tezi Kırklareli Üniversitesi İstanbul.

Güneş, A. (2013). *İbnürreşâd Ali Ferruh Bey'in Kerbelâ Eseri- (Metin – İnceleme).* YL Tezi İstanbul Üniv. İstanbul.

Güngör, Ş. (1985). *Fuzulî'nin Hadikatü's-Sü'edâ'sı (İnceleme, Metin, Edisyonkritik).* Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Güngör, Ş. (1987). *Fuzuli Hadikatü's-Sü'edâ.* Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Güngör, Ş. (2003). *Maktel-i Hüseyin*. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C.27, 455-456). Türkiye Diyanet Vakfı.

Güngör, Ş. (2007, Eylül 10-15). Tarihî Olaydan Menkıbeye Menkıbeden Şahesere Kerbelâ Olayı ve Hadikatü's-Sü'edâ. *38. Icanas Bildiriler Kitabı* C. II, s. 769-788.

Gürbüz, H. (2014). *Kitab-ı Kerbelâ (İnceleme-Metin-Dizin).* YL.Tezi Fatih Üniversitesi İstanbul.

Gürel Ş. (2002). *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Yüce Meâli.* İstanbul Sağlam Yayınları.

Güzel, A. (2014). *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı.* Ankara Akçağ Yay.

Güzeldir, M. (2002). *Abuşka Lügati* (*Giriş-Metin*-İndeks). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul MEB Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (1997). *Harezm Türkçesi ve Grameri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları 3405.

Hacıeminoğlu, N. (2000). *Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri.* Ankara TDK Yayınları 573.

Hacıeminoğlu, N. (2019). *Karahanlı Türkçesi Grameri* (4.bs.). Ankara Türk Dil Kurumu

Yayınları 638.

Hacıolova, K. (1970). *Türkçede iken'in Durumu ve Fonksiyonu. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 18,* 1- 8.

Hahn, R. F. (2006). *Spoken Uyghur*. Seattle University of Washington.

Hamilton, J. R. (1998). *İyi ve Kötü Prens Öyküsü* (Vedat Köken, Çev.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 682.

Hanser, O. (2003). *Türkmence Elkitabı* (Zuhal Kargı Ölmez, Çev.). İstanbul Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 17.

Hazar, M. (2011). *Çağatay Türkçesinde Oğuzca Özellikler ve Benzerlikler,* The Journal of Academic Social Science Studies.

Honingman, E. (1964). Kerbelâ, *MEB İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul C.VI, 580-582.

Hudud Al Alam The Regions Of The World, A Persian Geography (1937) (by V. Minorsk the translated). London, Oxford University Press.

İbrahim, A. B. (2019). *Irak Türkmen Mersiyelerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi İstanbul.

İnan, A. (1992). Çağatay Edebiyatı. *Türk Dünyası El Kitabı* (3. Cilt, 80-103). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları 121.

İnan, A. (1998). Çağatay Yazı Dilinin Kuruluş Tarihine Dair Düşünceler (2. bs.). *Abdülkadir İnan - Makaleler ve İnelemeler II,* 1-11, Türk Tarih Kurumu Yayınları VII. Dizi- S. 51-1a.

İpekten, H. ve İsen, M. ve Toparlı, R. ve Okçu, N. ve Karabey, T. (1988). *Tezkirelere göre divan edebiyatı isimler sözlüğü*, Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 942.

İpekten, H. (1996). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz.* İstanbul Dergâh Yay.

İslâm Mezhepleri Tarihi (2010). *İlahiyat Önlisans Programı Ders Kitabı* (M. Ali Büyükkara, Edit.) Açıköğretim Fakültesi Yayınları 1089.

Jarring, G. (1964). *An Eastern Turki - English dialect dictionary*. Lund.

Johnson, F. (1852). *A dictionary Persian, Arabic and English*. London.

Kaçalin, M. S. (2011). *Niyâzî - Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 1027.

Kalgay, O. L. (2015). *Lamiî Çelebinin Maktel-i Al-i Resul Adlı Eserinin Tasvirli Bir Nüshası (İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi T1958).* YL.Tezi Hacettepe Üniv. Ankara.

Kalsın, Ş. (2004). *Harezm Türkçesinde İsim*. Ankara Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Doktora Tezi.

Kanar M. (2008). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul Say Yayınları

Kanar M. (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul Say Yayınları.

Kara, M. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri* (231- 290) (1. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 886.

Karaağaç, G. (1997). *Lutfî Divanı (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 687.

Karaağaç, G. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi.* İstanbul Kesit Yayınları.

Karahan, A. (1939). *Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler*. İstanbul Üniversitesi Mezuniyet Travayı, İstanbul.

Karahan, A. (1985). *XIV. yüzyıl Sonlarına Kadar Türk Kültürü ve Edebiyatı*. Edebiyat Fakültesi Basımevi İstanbul.

Karahan, L. (2008). *Türkçede Söz Dizimi* (13. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 58.

Karamanlıoğlu, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 579.

Karasoy, Y. (1998). *Şîban Han Divânı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım).* Ankara TDK Yay. 614.

Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü.* Ankara Akçağ Yayınları.

Karataş, S. (2012). *Kastamonulu Şâzi'nin Maktel-i Hüseyn'i Üzerine Tahlil ve İnceleme.* YL.Tezi, Fatih Üniversitesi İstanbul.

Karatay, F. (1961). *Topkapı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Yay.

Karimi, K. (2013). *Afganistan Özbekçe Türkçesinin Üzerinde Farsçanın Tesiri*. YL Tezi, Akdeniz Üniversitesi Antalya.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II (1991). Ankara KB Yayınları.

Kartallıoğlu, Y. ve Yıldırım, H. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri* (1. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 886.

Kashani, A. A. ve Kashani, M. (1996). *The Concise Persian - English Dictionary* (9.ed.). Tahran Amir Kabir Publication.

Kavuz, K. (1997). *Uygurça – İnglizçe Luget - a Concise Uighur - English Dictionary*. Şincan͡g Halk Neşriyatı.

Kaya, C. (1994). *Uygurca Altun Yaruk*- Giriş ve Dizin (1.bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 607.

Kaya, C. (2008). *Uygur Harfli Rızvan Şah ile Ruh, Afza Hikâyesi. Giriş, Tıpkıbasım,*

Metin, Çeviri, Notlar ve Dizinler (1. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 930.

Kaymaz, Z. (2002). Hoca Ahmet Yesevî'nin Hikmetlerindeki Oğuz Türkçesi Unsurları. *Türk Dünyası Araştırmaları* 139: 155-162.

Kılıç, A. (2009). Geleneksel Şerh ve Modern Metin İncelemelerine Eleştirel Bir Bakış Metotlar, Çalışmalar, Beklentiler. *Turkish Studies, 4/6,* 326-334.

Kocaoğlu, T. (2003). Tarihî Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı ė/i Meselesi. *Türk Kültürü,* Temmuz-Ağustos 266-281.

Kocaoğlu, T. (2004). Ali Şir Nevayî'nin Türkçe Ünlü Sesler Üzerindeki Açıklamaları (kapalı ė/i meselesi). Ali Şir Nevayî'nin 560. Doğum, 500. Ölüm Yıl Dönümleri Anma Toplantısı Bildirileri Ankara *Türk Dil Kurumu Yayınları* 825, 57-67.

Korkmaz, Z. (1960a). Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 8, 173-180.

Korkmaz, Z. (1960b). Türkiye Türkçesinde İktidar ve İmkân Gösteren Yardımcı Fiiller ve Gelişmeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten.* 107- 124.

Korkmaz, Z. (1969). *Türkiye Türkçesinin "ki" Bağlacı ile "ki" Şüphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı.* Ankara TTK Yay. Necati Lugal Armağanı 620-624.

Korkmaz, Z. (1969). -ası/-esi Gelecek Zaman İsim fiil (participium) Ekinin Yapısı Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten,* 16, 31-38.

Korkmaz, Z. (1995a). Kaşgarlı Mahmud ve Oğuz Türkçesi, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar,* C.1, Ankara: TDK Yay. 241-253.

Korkmaz, Z. (1995b). Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar,* C.1, Ankara: TDK Yay. 205-216.

Korkmaz, Z. (1999). Oğuz Türkçesinin Tarihî Gelişme Süreçleri ve Divanu Lugâti't-Türk, *Türk Dili*, 570: 459-470.

Korkmaz, Z. (2003). *Gramer Terimleri Sözlüğü (Genişletilmiş 2. bs.).* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 575.

Korkmaz, Z. (2010). Oğuz Türkçesinin Tarihi Gelişme Süreçleri. *Journal of Turkish Studies.* Volume 5/1 Winter.

Korkmaz, Z. (2018). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları* (6. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 598.

Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri - Şekil Bilgisi* (6. bs.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 827.

Köksal, M. F. (2003). *Nazire Kavramı ve Klasik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı- Diriözler Armağanı.* Ankara Bizim Büro Basımevi.

Köprülü, M. F. (1964). Fuzûlî *MEB İslâm Ansiklopedisi* (C.IV, 699). Ankara Millî Eğitim Basımevi.

Köprülü, M. F. (1965). Âşık Çelebi. *İslâm Ansiklopedisi*, (C. I, 700). Ankara Millî Eğitim Basımevi.

Köprülü, M. F. (1978). Çağatay Edebiyatı. *İslâm Ansiklopedisi* (C. 3, 270a-323b). Ankara Millî Eğitim Basımevi.

Köprülü, M. F. (1981). *Türk Edebiyatı Tarihi* (3. bs.). İstanbul Ötüken Neşriyat 157.

Köprülü, M. F. (1993). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (8. bs.). Ankara Diyanet İşleri Başkanlığı 11. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Köprülü, M. F. (2014). *Edebiyat Araştırmaları I.* İstanbul Alfa-Tarih Basım Yayım Dağıtım.

Kunos, I. (1902). *Šejx Sulejman Efendi's Čagataj-Osmanisches Wörterbuch*. Budapest.

Kurtuluş, R. (1998). Kerbelâ *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* **(**C. 25, 273). Türkiye Diyanet Vakfı.

Kut, G. (1991), "Âşık Çelebi", DİA, C. III, s.549.

Lessing, F. D. (ed.) (1960). *Mongolian- English dictionary*. Los Angeles University of California Press.

Levend, A. S. (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi* (3. bs.). Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları VIII. Dizi- Sayı 8b.

Li, Y. S. (1999). *Türk Dillerinde Akrabalık Adları*. İstanbul Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 15.

Li, Y. S. (2004). *Türk Dillerinde Sontakılar* (1. bs.). İstanbul Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 40.

Magrufova, Z. M. (1981). *Özbek Tilining İzahli Lügati I-II.* Moskova Rus Tili Neşriyatı.

Mahdum, A. N. (2001). *Ravzatü'ş-Şühedâ ile Hadikatü's-Sü'edâ Mukayesesinin Işığında E.T. Edb.da Tercüme Anlayışı* Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi İstanbul.

Maktel-i Hüseyin Kerbelâ Hadisesi Şadi Meddah 14. yy. Giriş-Metin-Tıpkıbasım (Erdoğan Erbay ve Selahattin Tozlu, Yayıma Haz.) (2015). İstanbul Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı 51.

Mansuroğlu, M. (1949). Türkçede Zamir Çekimi, İstanbul, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi III*, 507-508.

Mansuroğlu, M. (1988). Karahanlıca (Mehmet Akalın, Çev.). *Tarihî Türk Şiveleri* (133-171). Ankara Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları 73.

Mazıoğlu, H. (1983). Eski Türk Edebiyatı. *Türk Ansiklopedisi* (C. 32, 80-134). Millî

Eğitim Basımevi.

Mengi, M. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Edebiyat Tarihi-Metinler*. Ankara Akçağ Yayınları 111.

Mengi, M. (2007). Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri, Metin Tahlili. *Turkish Studies 2/3,* 407-417.

Meninski, F. M. (1680). *Thesaurus Linguarum Orientalium*, Turcicae, Arabicae, Persicae […]. Viennae Austriae.

Menteş, J. Z. (2013). *Kemterî İbrahim Maktel-i İmam Hüseyin (İnceleme-Çeviri Yazı-Sözlük).* YL Tezi K. Sütçü İmam Üniv. Kahramanmaraş.

Merçil, E. (2018). *Müslüman Türk Devletleri Tarihi* (13. bs.). İstanbul Bilge Kültür-Sanat.

Mirzayev, A. (*1998,Güz*). *Fuzûlî'nin Hadikatü's-Sü'edâ Eserinin İlmî-Tenkidî Metinleri Üzerine, Bilig 7.*

Mirzayev, A. (*2009, Fall*). Fuzûlî'nin Hadikatü's-*Sü'edâ* Adlı Eserindeki Manzum Kısımlar Üzerine. Turkısh Studies *İnternational Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 4/7.*

Muallim Naci (2009). *Lügat-i Nâci* (Prof. Dr. Ahmet Kartal, Haz.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mutçalı, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul Dağarcık Yayınları 1.

Mütercim Asım Efendi (2009). *Burhân- ı Katı* (Prof. Dr. Mürsel Öztürk ve Derya Örs, Haz.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Necip, E. N. (1995). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü* (İklil Kurban, Çev.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 615.

Nişanyan, S. (2003). *Sözlerin Soyağacı- Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü.* İstanbul Adam Yayınları.

Okuyucu, C. (2011/ Bahar). Câmî-i Rûmî (Mısrî) ve Sa'âdetnâme'si. *Türkiyat Mecmuası* C.21, 297-327.

Onay, A. T. (1992). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara Türkiye Diyanet Vakfı.

Onur, S. (2021). Harezm Türkçesi özellikleri gösteren Sıfatü'l-Kıyâmet risalesi ve Harezm Türkçesi üzerine yeni bir teori. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, *6*(2). 907-946.

Ölmez M. (1991). *Altun Yaruk III. Kitap* (5. Bölüm). Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 1 Ankara Odak Ofset.

Ölmez, M. (2003). Çağataycadaki Eskicil Öğeler Üzerine. (Aysu Ata ve Mehmet Ölmez Edit.). *Mustafa Canpolat Armağanı Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu* 135-142.

Ölmez, M. (2010). Eski Türk yazıtlarının yeni bir yayımı nasıl olmalıdır. *I. Uluslararası Uzak Asya'dan Ön Asya'ya Eski Türkçe Bilgi Şöleni* 18-20/11/2009, s.135-142. Afyonkarahisar.

Ölmez, Z. K. (1996). *Ebulgazi Bahadır Han, Şecerre-i Terâkime (Türkmenlerin Soykütüğü).* Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, 3. Ankara Şafak Matbaacılık.

Ölmez Z. K. (2003). Çağataycada Yardımcı Eylemler ve Deyimler Üzerine. (A. Ata ve M. Ölmez Yayımlayan) *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu M. Canpolat Armağanı* 119-133. Ankara Şafak Matbaası.

Ölmez, Z. K. (2007). Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Edebiyatı Üzerine Araştırmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C.5*, 173-219.

Öner, M. (1998). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 703.

Önler, Z. (1996). Türkçede -lA Zarf Eki. *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992* (9-15). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 632.

Öz, M. (1994). Ehl-i Beyt. *İstanbul TDV İslâm Ansiklopedisi*, X, 498-501.

Öz, M. (2003). Kerbelâ. *İstanbul TDV İslâm Ansiklopedisi,* XXV, 271-272.

Öz, G. (2013a). *On İki İmam ve Kerbelâ*. Ankara Kültür Ajans Yay.

Öz, G. (2013b). *Temel Kaynaklardan Alevilik Bektaşilik*. Ankara Kültür Ajans Yay.

Öz, G. (2014) *İslâmiyet Türkler ve Alevilik.* Ankara Yol Bilim-Kültür Yay.

Özbek Tilining İzohli Lugati I-II (1981). Moskva Rus Tili Neşriyeti.

Özbekçe - Türkçe ve Türkçe - Özbekçe İzahlı Lugat (1997). Taşkent Özbekistan Cumhuriyeti Halk Talim Vezirliği Özbek - Türk Liseleri Genel Müdürlüğü.

Özçelik, K. (2008). *Yûsuf-ı Meddâh ve Maktel-i Hüseyn (İnceleme-Metin-Sözlük)* Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Ankara.

Özçelik, K. (2010). Türk Edebiyatında yazılmış İlk Maktel-i Hüseyin Kimin Eseridir? Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ C.II *Uluslararası Kerbelâ Sempozyumu* Ankara.

Özçelik, K. (2015). *Âşık Çelebi Terceme-i Ravzatü'ş-Şühedâ* (İnceleme-Metin). Doktora Tezi Uludağ Üniversitesi Bursa.

Özdemir, H. ve Cebeci, S. (1992). *Arapça-Türkçe Sözlük* (2. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 48.

Özel, S. ve Atabay, N. ve Kutluk, İ. (2003). *Sözcük Türleri* (3. bs.). İstanbul Papatya Yayıncılık.

Özil, S. (Güz / 2017). Maktel-i Hüseyinler Hakkında Bir Bibliografya Denemesi, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-i Veli Araştırma Dergisi.* S.83, s.31-48.

Özil, S. (2018). *Süleymaniye Kütüphanesinde Bulunan Bir Maktel-i Al-i Resûl (Hacı Mahmud Efendi, nr. 4724).* YL Tezi Marmara Üniv. İstanbul.

Özil, S. (2020). Maktel-i Hüseyinlerde Yer alan Fevkalade Hadiselere Kısa Bir Bakış Maktel-i Âl-i Resûl Örneği. İstanbul *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 24, 505-520.

Özkan, M. (2000). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi* (2. bs.). İstanbul Filiz Kitabevi.

Özkan, M. (2001). *Türkçenin Ses ve Yazım Özellikleri.* İstanbul Filiz Kitabevi.

Özkan, N. (2007). *Türk Dilinin Yurtları*, Ankara Akçağ Yayınları 451.

Özkan, N., & Bulut, M. (2023). Çağatay Türkçesinden Yeni Uygur Türkçesine Geçişte Fonetik Özellikler Bakımından Miftahu'l-Cinan Örneği. *Uluslararası İdil - Ural ve Türkistan Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 19-39.

Özkırımlı, A. (1987). *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul Cem Yay.

Özmen, D. D. M. (1996). Bir Eksiltili Cümle Tipi Üzerine. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4).

Özmen, M. (2001). Eksik Olan Dil bilgisi Terimlerimiz Üzerine, Gazimağusa, *Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri 1999,* 111- 125.

Özmen, M. (2003). Gerek, Gerekmek ve Gereklilik Çekimi, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu* Mustafa Canpolat Armağanı (Aysu Ata-Mehmet Ölmez). Ankara.

Özmen, M. (2004). Divanü Lügati't-Türk'te ve Kutadgu Bilig'de "Aymak" fiiliyle kurulan Dolaysız Anlatım Cümleleri Üzerine. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 14, 67-77.

Özmen, M. (2012). Türkçede Değil Kelimesi ve Kullanımları, *Journal of Turkish Language and Literature,* 29, 189-244.

Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi* (1. bs.). Adana Karahan Kitabevi.

Özmen, M. (2014). *Türkçede "-ken" Zarf fiili*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 1117.

Öztürk, M., D. Örs (2000). *Burhân-ı Katı*. Ankara TDK Yay.

Öztürk, R. (1995). *Alî Şîr Nevâî'nin Dili Hakkında.* Ankara TDAY-Belleten.

Öztürk, R. (1997). *Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 680.

Öztürk, R. (2007). Özbek Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri* (291- 354) (1. bs.). Ankara

Akçağ Yayınları 886.

Öztürk, R. (1994, 2010). *Yeni Uygur Türkçesi Grameri,* Ankara 1. ve 2. bs. Türk Dil Kurumu Yayınları 593.

Öztürk, R. (2015). Afganistan'daki Eski Türk İdareleri ve Bunların Özbek Şairlerinin Kimlik Algılamasındaki Yeri. *SUTAD 37,* s. 201-220.

Özyetkin, A. M. (1996). *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlıg ve Bitiglerin Dil ve Üslûp İncelemesi.* Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 658.

Pala, İ. (2005). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul Kapı Yayınları.

Parlatır, İ. (2017). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü.* Ankara, Yargı Yayınevi.

Pekolcay N., Eraydın, S. (1976). *İslâmî Türk Edebiyatı*. İstanbul İrfan Yayınevi.

Radloff, W. (1893). *Versuch Wörterbuches der Türk Dialecte*. St. Petersburg.

Rásonyi, L. (1988). *Tarihte Türklük* (2. bs.). Ankara Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları 83.

Redhouse J. W.(2006). Turkish and English Lexicon, İstanbul Çağrı Yayınları 7.

Rıfat A. (2004). *Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye* 1-7 Ankara Keygar Neşriyat.

Sadûk, Ebû Caʿfer Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Bâbeveyh Eş-şeyh (1978). *Risâletü'l-İ'tikâdâti'l-İmâmiyye (Şiî-İmâmiyye'nin İnanç Esasları)* (Çev. Ethem Ruhi Fığlalı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Sağol, G. (1993). *Old Turkish and Persian inter-linear Qur'an translations I: An İnter-linear translations of the Qur'an into Khwarazm Turkish, introduction, text, glossary and facsimile (part I: introduction and text).* Sources of Oriental Languages & Literatures 21. Turkish Sources XIX. The Department of Near Eastern Languages & Civilizations, Harvard University.

Sami. Ş. (1996). *Kâmûsu'l- A'lâm* (Tıpkıbasım, 6 Cilt). Ankara Kaşgar Neşriyat.

Sami, Ş. (1999). *Kamus-ı Türki*. İstanbul Çağrı Yayınları.

Saray, M. (2002). *Afganistan ve Türkler* (3. bs.). Türkistan araştırma Dizisi 4. ASAM Yayınları.

Savran, H. (2008). Türk Dilinde "+Dır" Bildirme Eki ve "+Dır" Bildirme Ekiyle Yapılan Belirsizlik Kelimeleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(14). 163-188.

Shaw, R.B.(1880). *A Sketch of the Turki Language as Spoken in Eastern Turkistan (Kasghar and Yarkand), Part I.Calcutta:* The Baptist Mission Press.

Schwarz, H. G. (1992). *An Uyghur - English dictionary*. Washington Center for East Asian Studies Western Washington University.

Semedli, E. (2008). Türk Lehçelerindeki Bir Ses Kapalı e (é). Hazar Üniversitesi. *Journal of Azerbaijani Studies*, 522.

Seraji, A.N. (2024). Ahmet Haca Halis'in Maktel-nâmesi Üzerine. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi/International Journal of Turkic Dialects (TÜRKLAD)*. 8. Cilt, 1. Sayı, 139-149.

Sertkaya, O. F. (1992). Mongolian words and forms in Chagatay Turkish (eastern Turki) and Turkey Turkish (western Turki). *Türk Dili Araştırmaları-Belleten 1987*, 257-263.

Sertkaya, O. F. (1996). Zamirlerde Katmerli Çekim Üzerine. *Uluslararası Türk Dili Kongresi* 1992, s. 17-37. Ankara TDK Yay. 532.

Sertkaya, A. (2005). Yakînî'nin ok yay-nıng münazarası (Giriş-Metin-Çeviri-Açıklamalar ve Tıpkıbasım). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 33*. 159-206.

Sev, G. (2007). *Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*. Ankara Akçağ Yayınları 850.

Sjoberg, A. F. (2006). *Uzbek Structural Grammar*. Bloomington Research Institute for Inner Asian Studies Indiana University.

Steingass, F. (1884). *The students Arabic-English dictionary*. London.

Steingass, F. (1963). *A comprehensive Persian-English dictionary* (5. bs.). London Routledge & Kegan Paul Limited.

Sürücü, Y. (2018). *Hacı Nureddin Efendi'nin Vâkıa-yı Deşt-i Kerbelâ-Hüseyin'in Makteli Mesnevisi (Metin-İnceleme).* YL Tezi Atatürk Üniv. Erzurum.

Şahin, S. (2016). *Afganistan Özbek Ağızlarında Kullanılan Zarf fiil Ekleri,* Ankara Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, sa.39, ss. 187-201.

Şen, M. (2007). Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu var mı? *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri* içinde (C.II, 1695-1734). Ankara TDK Yayınları 856/II.

Şen, S. (2020). *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*. İstanbul Kesit Yayınları.

Şeşen, R. (2001). *İslâm Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk ülkeleri* (2. bs.). Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları VII. Dizi 173.

Şimşek, Y. ve Kaynak, F. (2023). Harezm Türkçesinden Çağatay Türkçesine geçiş, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 12*(4). 1538-1571.

Şükün, Z. (1984). *Farsça-Türkçe Lügat-Gencinei Güftar Ferhengi Ziya (3 cilt).* Ankara Devlet Kitapları.

Tabatabâî, S. K. ve Efe, Seyfullah (2011). Ravzahanlık Adeti ve Kerbelâ Olayının Tahrifindeki Rolü *DEÜİFD XXXIV*, 199-218.

Tamir, F. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri* (429- 480) (1. bs.). Ankara Akçağ Yayınları 886.

Tamir, N. (2022). Çağatay Türkçesinin 17-20. Yüzyılları Nasıl Adlandırılmalı? *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 6* (2), 811-835.

Tek, R. ve Öger, Â. (2018). Çağatayca Yazılmış Bir Kerbelâ Mersiyesi, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi* 12, 169-212.

Tekin, T. (1975). *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler*, Ankara Hacettepe Üniversitesi Yayınları 15.

Tekin, T. (1989). *XI. yy. Türk Şiiri* Ankara TDK Yay. 541.

Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 13. Ankara Simurg Yay.

Tekin, T. (2000). *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara Türk Dili Araştırmaları Dizisi 9.

Tekin, T. ve Ölmez, M. (2000). *Türk Dilleri -Giriş-* Ankara BilgeSu Yay.

Tekin, Ş. (1992). Eski Türkçe. *Türk Dünyası El Kitabı* 69- 119.

Tekin, Ş. (2001). Eski Türk Yazı Dillerinin Özellikleri Üzerine Düşünceler ve Bunların Teşekkülü ile Türk Siyasi Birlikleri Arasındaki İlişkiler. *İştikakçinin Köşesi* 121-149, İstanbul Simurg Yayınları 41.

Tenişev, E. R. (1997). Grammatika Tyurskıh Yazıkov-Leksika Moskva

Thomsen, V. (2002a). *Orhon Yazıtları Araştırmaları* (Vedat Köken, Çev.). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları 815.

Thomsen, V. (2002b). Yenisey Yazıtlarında İyi Değerlendirilmemiş Bir Harf. *Orhun Yazıtları Araştırmaları* (V. Köken, Çev. ve Haz.). Ankara TDK Yay. 815, 303-314.

Tietze, A. (2002). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati.* Simurg Yay – Viyana.

Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi XV. yüzyıl Gramer (Metin, Sözlük)*. İstanbul Enderun Yayınları 42.

Tokmak A. N. (2001). *Telaffuzlu Türkçe-Farsça-Türkçe Ortak Deyimler Sözlüğü* İstanbul Simurg Yayınları 41.

Tolkun, S. (1994). *Özbek Türkçesinin Leksikolojisi,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Tolkun, S. (2011). Fiil Çekiminde Görülen İstisnai Hâller. *38.ICANAS-Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi,* C. III, s. 1725-1735.

Tolkun, S. (2016). Afganistan Özbek Şiirinin Yazım Sorunları. *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 187-207.

Tolkun, S. (2018a). Güney Türkistan'da (Afganistan) Özbek Türkçesiyle Yeni Yayımlar –I, *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C. 4, S. 7, s. 349 - 357.

Tolkun, S. (2018b). Güney Türkistan'da (Afganistan) Özbek Türkçesiyle Yeni Yayımlar –II, *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C. 4, S. 9. s. 405 - 418.

Tolkun, S. (2020). Doğu Türkçesi Tarihî Metinlerinde -(X)p turur Biçimbiriminin Kullanımı Üzerine, *Uluslararası İdil-Ural ve Türkistan Araştırmaları Dergisi,* 2(3). 1-27.

Topal, A. (2007). Klasik Türk Edebiyatında Muharrem Ayı Etrafında Yazılan Şiirler. *Erzurum Atatürk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.35.

Topaloğlu, A. (1989). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü* (1.bs.). İstanbul Ötüken Yayınları 207.

Topaloğlu, B. (2005). Muhammed (Dindeki yeri/Kur'an ve Sünnet'e göre Hz. Muhammed). *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C.30, 439-441). Türkiye Diyanet Vakfı.

Tömür, H. (2003). *Modern Uyghur Grammar (Morphology)* (Anne Lee, Çev.). İstanbul Yıldız Dil ve Edebiyat Dizisi 3.

Tuna, O. N. (1957). Bazı İmla Gelenekleri, Bunların Metin İncelemesindeki Önemi ve Orhon Yazıtlarında Birkaç Açıklama. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten,* 5, 41-81.

Tuna, O. N. (1960). Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten,* 213-282.

Tuna, O. N. (1990). Eski Doğu Türk Yazısında Kullanılan Ligatürler ve Bunlarla İlgili Bazı Meseleler Hakkında, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 207-222.

Turan, Ö. (2023). *Klasik Sonrası Çağatay Türkçesi ile Yazılmış Mensur Şah-nâme (Giriş-İnceleme-Metin-Açıklamalı Dizin).* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayımlanmamış Dr.Tezi İstanbul.

Turgunbayev, C. (1999, Güz). -a turur Şimdiki Zaman ve -p turur Geçmiş Zaman Eklerinin Yapısı Üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* 8, 497- 503.

Türk Dil Kurumu (2014). Mahmud Bin Ali- *Nehcü'l-feradis Uştmahlarnıng Açuq Yolı = Cennetlerin Açık Yolu* I-II-III Metin-Tıpkıbasım-Dizin-Sözlük (J. Eckmann, Tıpkıbsım-Çev. S.Tezcan ve H. Zülfikar, Yayımlayanlar, Aysu Ata, Dizin-Sözlük). Ankara TDK Yay.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (C.6, 126) (1986). Maktel. İstanbul Dergâh Yay.

Türkay, Y. (1974). *Kastamonulu Şâzî'nin Maktel-i Hüseyin'i* (1b-28a). İstanbul Üniversitesi Mezuniyet Tezi, İstanbul.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (1999). Hüseyin Mirza-İbn Haldûn. TDV, *Ankara. C. 19, s. 16-18.*

*Türkmen Dilinin Grammatikasy- Morfologiy*a (1999). Aşgabat.

Türkoğlu, S. (2012). *Bekâî Kitâb-ı Kerbelâ (İnceleme-Tenkitli metin).* Doktora Tezi Atatürk Üniversitesi Erzurum.

Uygur Tilining İzahlik Lugiti 6 Cilt (1990). Milletler Neşriyatı Pekin.

Uçar F. M. (2011). Çağatay Türkçesinde Sınırlama Hâli. *Türklük Bilimi Araştırmaları* 29, 421-445.

Üçok, N. (1951). *Genel Fonetik.* İstanbul İbrahim Horoz Matbaası.

Ülkü, H. (1982). *İslâm Tarihi* (6. bs.). İstanbul Çile Yayınları.

Ünlü, S. (2012a). *Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Tercümeleri Sözlüğü*. Konya Eğitim Kitabevi.

Ünlü, S. (2012b). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. Konya Eğitim Kitabevi.

Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya Eğitim Kitabevi.

Vambery, A. (1862). *Abuska- Csagatajtörök Szogyüjtemeny*. Pest. Emich Gusztav M. Akad. Nyomdasz Betüivel.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul Multilingual.

Vekayi Babur'un hâtıratı I / Gazi Zahirüddin Muhammed Babur (1987). (Reşit Rahmeti Arat Çev.) Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Vekayi Babur'un hâtıratı II / Gazi Zahirüddin Muhammed Babur (1987). (Reşit Rahmeti Arat Çev.) Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Vural, H., Karaaltı R. ve Solmaz, A. O. (2006). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul Divan Yayınevi.

Yalçın, S. K. (2013). *Çağdaş Türk Lehçelerinde Ünlüler*. Ankara TDK Yay.

Yaman, E. (2000). *Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması.* Ankara TDK Yay 742.

Yaylagül, Ö. (2005). Eski Türkçede Nezaket İfadeleri. *Millî Foolklor,* 68, 151-165.

Yazar, S. (2011). *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği.* Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi İstanbul.

Yazbardiyev, A. (2005). Doğu'da Matbu Yayınlar Tarihi, İstanbul Kaknüs Yayınları.

Yıldırım, D. (1998). *Tarih Yazma ve Sözlü Kültür Ortam Kaynakları*. Türk Bitigi Araştırma/İnceleme Yazıları, Ankara Yay.

Yıldırım, F., (2009). Anadolu Ağızlarında Sınırlama Gösteren Yapılar. Türk Dilleri Araştırmaları , vol.19, 185-221.

Yıldırım, N. (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü* İstanbul Kabalcı Yay. 331. Cumhuriyet Üniv. İlahiyat Fakültesi (2010). *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ I-II.* (Alim Yıldız ve Ali Aksu, Edit.) Asitan Yay.

Yıldırım, T., (2015). *Çağatay Türkçesi Son Dönem Şairlerinden Saykali'nin Ravzatü'ş-Şühedâ Adlı Eseri.* I. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmalar Kongresi.

Yıldırım, T., (2016). *Saykali Ravzatü'ş-Şühedâ İnceleme Metin Dizin* I Bölüm 1 236. İstanbul: Bilgeoğuz.

Yıldırım, T., & Eynel, S., (2019). "Hoş" Sözcüğünün Özbek Türkçesindeki Kullanımı Üzerine. *Turkologis-Türkoloji* , 43-53.

Yıldızhan, H. (2014). *Nevrûz bin İsâ Adanavî Manzûme-i Kıssa-i Kerbelâ (İnceleme-Çeviri Yazı-Sözlük-Tıpkıbasım).* YL Tezi Kahramanmaraş Sütçü imam Üniv. Kahramanmaraş.

Yılmaz, E. C. (1991). Ana Türkçede kapalı e ünlüsü. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 151-165.

Yüce, N. (1988). *Mukaddimet'ül-Edeb (Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks).* Ankara TDK Yay 535.

Yüce, B. (2011). Nehcü'l-ferâdis'te Uzun Kapalı e (é) Ünlüsünün Yazımı. 38. ICANAS,C. IV., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2009-2017.

Yüksekkaya, G. S. (2011). *Karahanlıca Harezmce Kıpçakça Dersler* (2. bs.). İstanbul Kesit Yayınları 27.

Yüksel, Y. (2012). *Nevruz Bin İsa'nın Manzume-i Kıssa-i Kerbelâsı (Varak 70a-139b).* YL Tezi Ordu Üniversitesi Ordu.

Zenker, J. T. (1862). *Dictionnaire Turk-Arabe-Persan I*. Leipzig.

Zenker, J. T. (1866). *Turkisch-Arabisch-Persiches Handwörterbuch.* Erster (I) band. Leipzig Verlag von Wilhelm Engelman

Zenker, J. T. (1876). *Turkisch-Arabisch-Persiches Handwörterbuch*. Zwieter (II) band. Leipzig Verlag von Wilhelm Engelman

Zeynalov, F. (1993). *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi* (Yusuf Gedikli, Çev.) (1. bs.). İstanbul Cem Yayınevi.

Zülfikar, Hamza (2018). *Türkçede Ses Yansımalı Kelimeler İnceleme-Sözlük* (2. bs.). TDK Yay.

İdari Görevleri

2007-2008 Akdeniz Üniversitesi, Türk Dili Bölüm Başkanlığı, Başkan Yardımcılığı

2006-2007 AKÜNSEM (Akdeniz Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi) Yabancılara Türkçe Öğretimi Sertifika Programı Koordinatörü

Ödüller

2024 Teşekkür Belgesi – Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı, Antalya, Temmuz 2024

2007 Teşekkür Belgesi - Akdeniz Üniversitesi Türk Dili Bölüm Başkanlığı, Antalya, Mayıs 2007

2000 Takdirname - Üstün Başarı Ödülü - Altınözü Kaymakamlığı / Altınözü - Hatay